Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

PONTVS
DALES
MESIA
TO IX.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

29088

ANNALES ECCLESIASTICI

AVCTORE

CÆSARE BARONIO

SORANO

EX CONGREGATIONE ORATORII

S·R·E· PRESBYT· CARDINALI

TIT· SS· NEREI, ET ACHILLEI

ET SEDIS APOSTOLICAE

BIBLIOTHECARIO

TOMVS NONVS

ROMAE . ex Typographia Vaticana M D C.

De Superiorum consessione .

SVBEGIT GETES

VICIT HÆRESES

IN PETRA EXALTAVIT ME· ET NVNC EXALTAVIT CAPVT MEVM SVPER INIMICOS ME

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

HENRICO IIII.
FRANCORVM
ET NAVARRAE REGI
CHRISTIANISSIMO

CAESAR BARONIVS S.R.E. CARDINALIS
Bibliothecarius sempiternam felicitatem.

BSOLVTO post multos labores nono Annalium tomo, sincera mea erga Maiestatem Tuam obseruantia exigit, Christianissime Princeps, quod & ratio postulat, atque commonet argumentum, vt ipsum tibi offeram. Ad hanc enim vsque diem eiusmodi mei officij exhibitio consulto est dilata, vt opportuniore factam tempore, eam gratiorem acciperes. Nam quod in sacris prouerbijs est: Sermo opportunus est optimus. *Prou. 23. 25.* &, Vt mala aurea in lectis argenteis qui loquitur verbum in tempore suo. Equidem expectauimus, vt exoptato occurreremus in via hac glorioſissimis illis Francorum Principibus, Regibus, & Imperatoribus, quibus nobilitatus atque locupletatus est mundus, Pipinis, Carolis & Ludouicis, vt ex ipsorum rebus fortiter, sancte, pieq. gestis fieret conuenientior tomi huius oblatio tibi

Regi fortiſsimo ac Chriſtianiſsimo, proprio ipſorum hæredi ac legitimo ſucceſſori.

Hi ſunt quos nobiliſsimæ Francorum genti ſancta Romana Eccleſia magno gaudio peperit Reges & Imperatores, filios primogenitos, per quos e barbarorum inſultibus vendicaretur in libertatem. Hi ſunt illi monſtrorum domitores, cultores iuſtitiæ, quietis publicæ fundatores, Fidei Chriſtianæ propagatores, atque religionis illibatæ cuſtodes, præcipue vero Sanctæ Romanæ Eccleſiæ potentiſsimi, ſicut & promptiſsimi defenſores; qui & hunc ipſum ſummæ gloriæ titulum poſteris ſuis publicis tabulis reliquere teſtatum, atque plurimo ſanguine conſignatum.

Hi reuera ſunt qui effuſa munificentia (quod admiratur orbis) ditarunt Eccleſias, maxime vero Romanam; in quam veluti ſacrum gazophylacium non ſolum immenſos contulere theſauros oblationibus frequentatis, ſed amplas etiam intulere prouincias ſiue ab hoſtibus vendicatas, ſiue proprias; ſummum lucrum, ſummamq. gloriam æſtimantes, quauis impenſa, quouis labore ſanctę Romanæ Eccleſiæ vtilitati ſapienter proſpicere, fortiterq. conſulere neceſsitati. Quod ingentis fidei opus ſæpius iteratum Deus reſpiciens & gratum habens, adeo cumulatis beneficijs compenſauit, vt omnibus innotuerit, idem eſſe de ſancta Petri Sede bene mereri, quod à Deo ad bene diſponendum,

dum, conſeruandum, propagandum, ſtabiliendumq. Regnum beneficia ampliſsima promereri.

Nec vero minus grata habuit idem Deus humilia erga Romanos Pontifices eorumdem Regum obſequia, ſed & multiplicato fœnore compenſauit. Dum enim ijdem quamuis præcelſa maieſtate ſublimes, præ immenſo religionis amore humili quoque ſeruitio Chriſti Vicarios, Petri Apoſtolorum principis ſucceſſores ſæpius publice coluerunt: Deus qui ea cuncta vt in ſe collata accipiebat in Pontificibus ipſis; cum ſit pollicitus, quod omnis qui ſe humiliat exaltabitur, ſublimiori *Matth. 23.* faſtigio extulit Francorum potentiam,& altiori culmine ſubleuauit, atque firmauit thronum eorumdem regiæ maieſtatis: adeo vt deficientibus penitus ceteris externarum gentium Regnis, quæ inuaſerunt Romanum Imperium, Hunnorum, Herulorum, Gothorum, Alanorum, Vuandalorum & Longobardorum, vnum tantum Francorum Regnum fecerit eſſe amplum atque perpetuum; eo quod ijdem dilecti ſibi Reges non terrena tantum potentia, qua reliquæ gentes non fuere minores, ſed & ſpiritualibus vſi ſunt armis illis non omnibus cognitis, de quibus Apoſtolus, Arma mili- *2.Cor.10.* tiæ noſtræ non ſunt carnalia ſed Deo potentia; ideoq. vinci neſcia, & quæ vincant omnia.

Iſta continet, conſeruatq. inſtar armamentarij volumen hoc antiquorum Regum Francorum

dupli-

duplicis generis arma victricia, signo sanctæ Crucis impressa, quæ vt suum robur & munimentum, veluti propria sibi vendicat sancta Romana Ecclesia. Enimuero sicut arma Dauid asseruabantur in templo, eademq. summi sacerdotis arbitrio, causa vrgente maxima, sumebantur (vt factum est per Io-
4. Reg. 11. iadam summum Pontificem aduersus impiam Athaliam, ad destructionem inualescentis tyrannidis, & extinctionem excrescentis impietatis) ita ista in Ecclesia custodita manserunt, Romani Pontificis monitu, hortatuq. mouenda aduersus eiusdem Ecclesiæ sanctæ persecutores: Quos cum multos, diuersosq. diuersis temporibus iugiter passa sit, nullos procaciores sensit, sentitq. impijs præsentis sæculi Nouatoribus, qui dum Catholicam Ecclesiam canino dente proscindunt, eosdem glorioſisimos Principes, fœdis maculis calumnioſe deturpare sunt ausi.

His (pro nefas) male olent lilia optimo odore Christi fragrantia; nec mirum, eo quod Christi bo-
2. Cor. 2 nus odor alijs, secundum Apostolum, sit odor mortis ad mortem, alijs autem odor vitæ ad vitam: Hi
Ioan. 12. enim cum Iuda vnguenti in Christi caput effusionem infamant, dum cuncta eorumdem Christianiſsimorum Regum Francorum erga Romanam Ecclesiam obsequia, officia & beneficia, simul cum ipsis omni laude digniſsimis reprehendunt, insectanturq. conuicijs atque blasphemijs; ita muscæ

mo-

morientes, omni ex parte viliſsimæ, conatæ ſunt, ſed fruſtra, perdere pretioſiſsimi odorem vnguenti. At quomodo iſti tantis Principibus parcant, qui in Deum ipſum & Sanctos eius inuenti ſunt contumelioſi atque blaſphemi? Fuerunt iſti a nobis eadem ſcriptione vt inſani redarguendi, & confutandi : quo nomine etiam fore Maieſtati tuæ gratum eum ipſum Annalium Tomum exiſtimamus, cum non ſolum ab eorum calumnijs veritate hiſtorica defendantur, ſed & demonſtrentur ijdem Francorum Principes laudatiſsimi, & qui tum Chriſtiana religione, tum bellica fortitudine probentur nulli fuiſſe ſecundi; immo qui præ excellenti virtute in multis fecerint primos eſſe ſecundos. *Eccleſ.10.*

Tu ergo ab his non degener, nec animi magnitudine impar, vinci religione non ſinas, ſuperari virtute ne patiaris. Non deſunt duplicis generis hoſtes, de quorum victoria cumulatos gloriæ titulos, & auguſtiores pares tibi triumphos. Siquidem altera ex parte doloſa arte hæretici irrepunt; altera vero gladio imperioſo Turcæ graſſantur, ambo licet cultu diſsimiles, impietate pares, Chriſti Eccleſiæ perduelles, & antiquæ gloriæ Francorum infenſi. Hanc obſcurare penitus nituntur illi, dum felices olim Gallias eiuſmodi monſtrorum (vt ſanctus Hieronymus ait) expertes, fœtidas, voracesq. modo pati cogunt Harpyias, *Hieron. in Vigil.*

Triſtius

Universidad de Deusto
Biblioteca

Triſtius haud illis monſtrum, nec ſæuior vlla
Aen.3. *Peſtis, & ira deum Stygijs ſeſe extulit vndis.*

Quæ vultu virgineo, recti nempe ſpecie fallunt, cunctaq. fœdant atque peſſundant; Iſti vero dira tyrannide occupant Loca ſancta, omneq. premunt Orientale quondam acquiſitum a Francis Imperium. In illos vt leges, Rex inclyte, in iſtos vt arma conuertas, clamat ad te magna fiducia mater Eccleſia, bene conſcia, ſe bono Chriſtianæ religionis periſſe leonem, cuius vel rugitu tantum (ſi velit) perterrefacti ſileant illi; iſti vero præſcij per Francos inſtare ſui occaſum Imperij, aut tibi cedant, aut cæſi deficiant.

Cum autem in his præfando verſaremur, inopinato accidit, vt communi omnium lætitia vulgaretur, Mediceam virginem, Auſtriacum germen, Italiæ ornamentum Mariam inter omnes a Deo delectam moribus Chriſtianiſsimam Chriſtianiſsimo tibi Regi ſancto matrimonio iungi. Quamobrem quod Regi pro dedicatione parabam, modo eidem iam ſponſo etiam exhibeo pro ſponſalibus ſertis. Sit ergo volumen iſtud veluti lilijs contexta corona, qua tu Rex inuictiſsime, ſacrum verticem chriſmate ſancto perfuſum iam exornans, præ ceteris decorus appareas atque conſpicuus: Nam quid iſtis floribus pulchrius quorum ſpecie, tua corona niteſcit, cum ſententia Domini, nec Salomon
Matth.6. in omni gloria ſua veſtitus ſit, vt vnum ex lilijs agri?

Flo-

Flores dico maiorum tuorum insignes virtutes. Quibus iam tuam mentem exornans semper vernantibus, numquam marcescentibus, suauemq. odorem vbique spirantibus, vbi iam & tu, vt maiores tui, bene olere cœpisti sanctissimo Patri tuo, vt illi benedictionem præcipuam ab eo es feliciter consecutus, cuius merito tibi omnia prospera cedant. Genes. 27.

Sit etiam idem volumen non pro corona tantũ, sed loco Epithalamij nuptialis, eo quod argumento non dispar, licet dicendi genere sit diuersum, cum vt in eo, maiorum egregia facta narrentur. Quo etiam, vt Epithalamio illo sacro vocantur filiæ Sion videre Regem pacificum in die desponsationis suæ diademate coronatum: ita nos maiores tuos, inclyta illa Francorum lumina, ne dicam numina, vocamus sacris nuptijs istis adesse præsentes, secũq. a Deo obtenta largiter ad vos regalia dona ferre. Ac ne quid tam pio desit officio: Sit nuptijs his (acclamando precamur cęlites omnes) pro Auspice Christus, loco pronubæ Dei Genitrix, & Angeli, Sanctiq. omnes pro paranymphis, qui faueant bene cœptis, easdemq. sacras nuptias copiosa sanctaq. prole fœcundent; vt quos nos vobis exhibemus in chartis, vos nobis mox reddatis in filijs Pipinos, Carolos, & Ludouicos. Viuite vnanimes iugali societate felices, prole feliciores, & spe æternæ gloriæ felicissimi. Amen. Cant. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præsens nonus Annalium Tomus incipiens ab anno Redemptoris Septingentesimo decimoquarto, perducitur vsque ad annum octingentesimum quadragesimum secundum, quo & orta hoc sæculo in Oriente, debellata est penitus Iconoclastia; vt plane qui Tomum hunc Panopliam dixerit aduersus impios Iconoclastas, veritatis scopum attinget. Continet annos centum viginti octo.

Accesserunt ad finem variæ additiones in diuersis tomis suis restituendæ locis, prout numerus in eis notatus indicat. Curent hæc Typographi, vt cum noua paratur editio, eædem singulæ proprijs reddantur locis. Interim vero si locus vel tempus non feret, vt in tomis iam editis apponi possint, sic in isto permaneant, quousque rursus ijdem integri edantur Annales.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ANNALES ECCLESIASTICI.

PRAEFATIO AVCTORIS CVM IMPLORATIONE DIVINI AVXILII.

C MAGNA quidem vis est atque potentia veritatis, vtpote quæ Dei Filium inuisibilem atque incomprehensibilem e cælo duxit in terram, fecitq. visibilem hominem, vt eundem sui testem fidelem efficeret. Id enim profitetur ipse, dum ait [a]: Ego in hoc natus sum, & in hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati.] nosq. id ipsum præstare volens, sic monuit [b]: Et vos testimonium perhibebitis.] adeo vt qui Christi sunt, ijdem testes esse debeant veritatis. Sicut enim magnus ille Patriarcha Iacob [c] nō solum ipse lapidem erexit in titulum, signum ac testimonium cum Laban sancitæ concordiæ, sed suos omnes simul in vnum conferre lapides præcepit, tanta copia, vt tumulus eleuaretur, quem Aceruum testimonij nominauit: ita & Christus non solum lapidem [d] illum summum, angularem, electum, pretiosum, ac viuum erexit in titulum, ea sublimi inscriptione signatum: Ego [e] sum Via, Veritas, & Vita:] sed & suis id ipsum faciendum præcepit, etiam si opus sit vitæ dispendio, huiuscemodi scilicet in D vnum aggregare lapides indices, semper loquentes testimonia veritatis.

a Ioan. 18.

b Ioan. 15.

c Gen. 31.

d 1. Petr. 2.

e Ioan. 14.

Cum autem id iugiter in Ecclesia factum constet; nos id operis sponte susceпimus, vt ex rebus gestis prodita annis singulis testimonia veritatis, eadem simul congerentes in vnum, ac temporis ordine disponentes, tolleremus in altum nobiliorem tumulum testium, qui sui eminentia factus orbi vniuerso perspicuus neminem latere posset; adeo vt hac ex parte si quis Annales hos, antiquo nomine Aceruum testimonij appellauerit, puto scopum veritatis attinget. Lapides siquidem sunt isti vocales, vbi sit Ecclesia Catholica edocentes: quos qui non audiunt, esse surdi penitus conuincantur, & arguantur omnino cæci, qui non videant quod tanta sublimitate promineat; atque prorsus sit existimandus insanus, qui tanta congerie ac mole testium spreta, suam potius omnibus duxerit præferendam esse sententiam.

E Suscepti igitur nos memores instituti, ac Domini commonentis, atque dicentis [f]: Qui non colligit mecum, dispergit;] eiusmodi colligendi lapides cœptum semel prosequimur opus: & quamuis nimio labore fessi, assurgimus tamen alacres, non nostris confisi viribus, sed de consueto patrocinio, quod iugiter imploramus, patronæ nostræ sanctissimæ Dei genitricis Mariæ Virginis omnino securi. Cuius & precibus illud rogamus impendi, vt idem, qui in dies magis, maioribus incrementis Aceruus testium exaltatur, tamquam excelsa Pharus eluceat miseris illis, qui cæca nocte per altum pelagus sæua tempestate iactati [g], circumferuntur omni vento doctrinæ; quo tandem ad lucem veritatis, licet sero, conuersi, illuc clauum dirigant, vnde male soluerunt, ad portum salutis, Catholicam ipsam sanctam Ecclesiam, quæ vnica in æternum perstat [h] columna & firmamentum veritatis.

f Luc. 11.

g Ephes. 4.

h 1. Tim. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IESV CHRISTI ANNVS 714. GREGORII PAP. II. ANNVS 1. ANASTASII IMP. ANNVS 2. A

ANNVS Redemptoris septingentesimus decimus quartus, Indictione duodecima, superiori Tomo vsque ad obitum Constantini Papæ in Annalibus relatus habetur: quæ autem ab eo tempore vsque ad eius finem gesta esse reperiuntur, iam aggredimur

GREGORII SECVNDI SEDIS TEMPVS.

enarrare, atque primum de sede Gregorij eius nominis secundi Romani Pontificis, quem absolutissimi omni ex parte summi sacerdotis expleſſe numeros, cum res ab eo præclare gestas perlegeris, æque consenties. Quod primum ad tempus spectat, cum aliam eius Pontificis sedis longe diuersam annorum rationem initam à recentiore [a] auctore esse reperias ab ea, quam nos ponimus, hoc anno inchoatã esse, nempe quod tradat post bien- B nium ipsum sedere cœpisse, dignum existimamus, more nostro, nihil sine certa testificatione leuiter affirmare, sed ea de re exactam afferre rationem. Assertione in primis id constat Anastasij Bibliothecarij, qui dum numerat sedis eius annos sexdecim, menses octo, & dies viginti, mortuumq. dicit vndecima Februarij, Indictione decimaquarta, vtique hoc anno sedere cœpisse affirmare necesse est: dumq. rursum tradit, Ioannem Constantinopolitanum Episcopum ad eum litteras scripsisse, itidem hoc anno ipsum Pontificem esse creatum pariter admonet; siquidem illo de throno deposito, alius loco ipsius anno sequenti sedisse reperitur. etenim hoc anno secundo Anastasij Imp. Ioannem ipsum redactum in ordinem, Theophanes tradit, ipsum vero Anastasium Augustum præsentem non excessisse annum. Testantur & Sigebertus ac plures alij hoc anno Gregorium sedere cœpisse. Hæc de his quæ ad temporis rationem spectare noscuntur: iam C vero de ipsius Gregorij electione agamus.

[a] Panuin. in Fasti.

GREGORII PRIMORDIA.

Cum autem post Constantini Pontificis obitum sedes vacasset dies quadraginta, vt idem Bibliothecarius auctor est, vigesima secunda mensis Maij, ipse Gregorius summa concordia Cleri totius & populi Pontifex creatus est. eminens enim in eo tum doctrina, tum sanctitas id ab inuitis etiam extorquebat. Sed audiamus quæ de ipso Bibliothecarius habet: Gregorius secundus natione Romanus, ex patre Marcello, fuit temporibus Anastasij, Theodosij, & Leonis, atque Constantini Augustorum. Hic a parua ætate in Patriarchio nutritus, sub sanctæ memoriæ domno Sergio Papa subdiaconus atque sacellarius factus, Bibliothecæ est illi cura commissa; deinde ad diaconatus ordinem proiectus est a sancto viro vir castus, diuinæ Scripturæ eruditus, facundus loquela, & constans animo, Ecclesiasticarum rerum defensor, & contrariorum fortissimus impugnator.] hæc D de eius primordijs atque moribus Anastasius.

IOANNES EPISC. CONSTANTINOP. HAERETICVS DEPONITVR.

Vbi autem Gregorij creatio innotuit Orientalibus, Ioannes Constantinopolitanus ad eum ex more Synodalem epistolam scripsit, vt idem Anastasius auctor est, qui ait: Huius temporibus Ioannes Constantinopolitanus Antistes Synodicam Romam misit, & ad eum rescriptis idem vsus est Pontifex.] hæc tantum de his ipse. Quod enim idem Ioannes hæreticus esset, vt vidimus, intrusus à Philippico Imperatore, haud dubitari potest, reiectam à Gregorio Ioãnis Synodalem epistolam, qua ipse, & alij cum eo Episcopi scribentes ad recens creatum Romanum Pontificem, ab illo communionem Catholicam suffurari tentarent: sed eos tanquam hæreticos ipse Pontifex est auersatus, & ipsum pseudopatriarcham e throno deponendum curauit. Quod enim non ante, sed cum rescripsit Gregorius Constantinopolim, ipse Ioannes e throno depositus inuenitur; vtique E existimare dignum est, id litteris factum esse Gregorij ad Anastasium Imperatorem, ad id præstandum valide impellentis: qui & more maiorum Apocrisarium mittens Constantinopolim Michaelem presbyterum, per eumdem id visus est procurasse. Pepercerat hactenus ei Anastasius ea fortasse ratione, quod ab ipso coronam Imperij solemnibus ritibus accepisset. Verum hoc anno, qui secundus Anastasij numeratur, fuisse Ioannem in ordinem redactum, Theophanes affirmat, cuius & sententia hoc pariter anno, Kalendis Augusti, electum fuisse sanctum Germanum, possumus intelligere. Dum enim [b] ait ipsum Germanum sedisse annos quatuordecim, menses quinque, & dies septem, desijsse vero septima Ianuarij, Indictione decima tertia; vtique docet, hoc anno, mense Augusto sedere cœpisse. Quomodo autem ista de subrogatione Germani se habuerint, ab eodem Theophane sic accipe.

[b] Theoph. ann. 13. Leon. Imp.

Anno,

A Anno, inquit, secundo Artemij, qui & Anastasij, translatus a Cyzico vrbe metropoli Germanus Constantinopolim, in quo & commonitorium translationis, quod subinfertur, pronunciatum est, continens ita: Electione & approbatione religiosissimorum presbyterorum & diaconorum totius venerabilis sacriq. senatus, & amici Christi populi, conseruandæ huius regiæ vrbis diuina gratia, quæ semper infirma curat, & ea quæ * non sunt adimplet, transtulit Germanum sanctissimum Præsulem Cyzicensium metropoleos in Episcopum huius a Deo conseruandæ ac Imperatoriæ ciuitatis. Facta est præsens translatio in præsentia Michaelis sanctissimi presbyteri & Apocrisarij Apostolicæ sedis sub Artemio Imperatore.] hactenus commonitorium, quod appellat Theophanes, siue decretum de translatione Germani e Cyzicena Ecclesia in Constantinopolitanam sedem. Delectus enim tantus vir fuit ob eius egregiam sanctitatem & eruditionem, B cum etiam & generis nobilitate haberetur insignis. Fuit enim (inquit Zonaras) Germanus filius Iustiniani patricij, qui eo tempore quo Constantinus Pogonatus Imp. e Sicilia veniens vltus est in eos qui alium Imperatorem designauerant, ab eodem occisus est; & eius filium Germanum, cum eius ætatis esset, qua castrari homines solent, eunuchum fecit.] hæc Zonaras in Constantino. Magna quidem Dei prouidentia factum est, vt tantus Episcopus temporibus istis Ecclesiæ Constantinopolitanæ daretur, cum eidem Ecclesiæ maxima omnium persecutio immineret.

* desunt GERMANVS ELIGITVR EPISCOPVS CONSTANTINOP.

Quodnam autem specimen sanctitatis ediderit, cum electus in Ecclesiam duceretur, collocandus in throno, dum prophetico afflatus spiritu ventura prædixit, habetur in rebus gestis præclarissimi martyris Stephani Iunioris apud Ioannem Damascenum his verbis expressum: Cum eximius vir Germanus in patriarchicum thronum ascensurus C esset, plebs ingenti frequentia ad maximum sanctæ Sophiæ templum, ipsius videndi cupiditate concurrebat. erat enim ille virtutis nomine clarus & illustris, atque in omnium linguis non sine voluptate versabatur. Vna autem cum omnibus præclarum illud parentum Stephani par occurrens, scamnum quoddam occuparat, quo eum quem cupiebat, e superiori loco intueri posset. Cum igitur ille per Ecclesiam transiret, statim mulier, quæ Stephanum gestabat in vtero (ipsam enim eius quem gestabat in vtero, cura concitabat) Benedic, domine, id quod in vtero meo est, clamare cœpit. ille autem perspicaci animæ oculo eum, qui vtero gestabatur, intuens: Benedicat hunc Dominus per primi martyris intercessiones, respondit. Apud omnes porro mulier affirmabat, se ea hora qua hoc audisset, igneam flammam ex diuino illo ore prosilientem vidisse. Vt igitur in lucem editus est, statim eum, vt magnus Germanus prædixerat, Stephanum ap- D pellarunt, &c.] Ita quidem ad bellum quod parabatur, militem antequam nasceretur, visus est designasse, ac martyrem prædixisse Germanus, dum eum per primi martyris Stephani intercessionem cum benedictione signauit: quod & manifestius declararunt euenta, vt suis locis inferius dicturi sumus.

STEPHANVS IVNIOR IN MATRIS VTERO BENEDICITVR.

Turbatur inter hæc totus Reipublicæ status, tumultuantibus militibus, & alium sibi Imperatorem deligentibus nomine Theodosium. Quod quidem hoc anno factum esse, Theophanes in primis tradit, & alij omnes æque consentiunt, cum Imperij Anastasij non nisi annum & tres menses numerant. Quomodo autem id acciderit, ab eodem Theophane, qui ceteris sicut antiquitate, ita & auctoritate præstat, hæc breuiter accipe: Cum Artemius, idemq. dictus Anastasius, didicisset, quod classis Sarracenorum ab Alexandria in Phœnicem properaret ad ligna cypressina incidenda, eademq. ad vsum nauium com- E paranda, mittit classem vt obsisteret, cui præfecit * Obsicium, nec non Ioannem magnæ Ecclesiæ diaconum. Porro idem Imp. generalem logothetam Obsicium & alios omnes in Rhodo insula conuenire iubet. Vbi cum essent, ab eis qui erant Obsicij, aduersus eos qui erant Ioannis, dissensio orta est, qua factum vt occiso Ioanne, aduersæ partis militibus præualentibus, dum timerent Imperatorem ob admissum facinus, reuersuri ad propria, cum Adramyttium peruenissent, inuenientes indigenam hominem, nomine Theodosium, qui erat tributorum publicorum exceptor, eum hortati sunt imperare; qui fuga lapsus in monte latuit, sed inuentum imperare coegerunt; Constantinopolimq. versus nauigantes, cum classe regia pugnandum fuit, donec tandem post sex menses proditione vrbis porta patefacta, vna cum suis admissus est Theodosius, qui Anastasio vitam concessit, quam duceret factus monachus in monasterio, vbi fuit exilio relegatus. Cum interim Leo Isauricus præfectus Orientis minime volens nouo Imperatori se subijce-

ANASTASIVS IMP. CESSAT. THEODOSIVS IMPERAT.

* Comitem obsequij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

re, secum attrahens Artabassum prætorem Armeniæ, cui & filiam spopondit in matri- A
monium se daturum, de Imperio adipiscendo cogitare cœpit. Hæc sunt ex Theophane summatim collecta, de rebus hoc anno gestis in Oriente.

IESV CHRISTI ANNVS 715. GREGORII PAP. II. ANNVS 2. THEODOSII IMP. IV. ANNVS 1.

SEPTINGENTESIMVS decimus quintus Redemptoris annus sequitur, idemq. sui exordio signatus Indictione decima tertia, quo Theodosius eius nominis quartus Imperator, vbi habenas Imperij pulso Anastasio est adeptus, quod Catholicus esset, nihil antiquius habuit, quã vt quod Philippicus Imperator fuerat demolitus, ipse restitueret nobile monumentum, quo sex œcumenicæ Synodi depictæ erant: qui hoc facto ita compressit ora hæreticorum, vt omnis de fide quæstio in ea vrbe cessarit. Ista Anastasius in Gregorio, & alij. hæc in Oriente. Iam vero quæ in Occidente in eiusdem Gregorij Pontificatus exordio facta idem Anastasius tradit, hic reddamus. B

Quod enim Longobardorum gladij vndique imminerent, quibus maxime in votis esset Vrbe potiri; quam cum Heruli, Gothi, Vuandali diuersis temporibus sæpe cœpissent, ipsi vero quod numquam consequi potuissent, probro ducebant. Quamobrem Gregorius Papa ad muniendam mœnibus Vrbem adiecit animum, quod & a prædecessoribus tentatum esse sciebat: sed quod nec ipse perfecerit, alijs ingruentibus molestijs, Anastasius docet his verbis: Hic exordio Pontificatus sui calcarias decoquere iussit. A porta sancti Laurentij inchoans, huius ciuitatis muros instaurare decreuerat, & ali- C
quam partem faciens, emergentibus incongruis, varijsq. tumultibus præpeditus est.] hæc Anastasius. Cœptis itaque minime fauens Deus, voluit cunctis innotuisse, ipsum esse positum in Vrbe [a] murum & antemurale; fortemq. atque inexpugnabilem permãsuram Vrbem, si eius habitatores iustitiam colerent: quod quidem pluribus sæpe est declaratum exemplis. Sed quid turbarum his diebus acciderit, vt idem S. Gregorius auocaretur ab instituto, idem Anastasius narrat his verbis: Tempore etiam ipso castrum vnum à Longobardis fuerat sub pacis dolo peruasum. quo audito, omnes redditi sunt tristes. Adhortans autem sanctissimus Pontifex, ac commonens Longobardos, vt redderent; quod si non acquiescerent, in iram diuinam inciderent pro dolo quem fecerant, suis scriptis protestabatur. Nam & munera eis dare, vt restituerent, voluit multa: sed D
illi turgida mente neque monita audire, nec reddere sunt passi. Vnde idem sanctus indoluit, seseq. spei contulit diuinæ. Atque in munitione Ducis Neapolitani & populi vacans, ducatum eis, qualiter agerent, quotidie scribendo præsentabat. Cuius mandato obedientes, inito consilio, mœnia ipsius castri *versuti sub nocturno ingressi sunt silentio, Ioannes scilicet dux cum Theodimo subdiacono & Correctore, atque exercitu: & Longobardos pene trecentos cum eorum Castaldione interfecerunt; viuos autem amplius quingentos comprehendentes, captos Neapolim abduxerunt, & sic castrum recipere potuerunt, pro cuius redemptione septuaginta auri libras ipse sanctissimus Papa (vt promiserat) dedit.] hucusque verba Anastasij. Eadem habet & Paulus diaconus, qui & Cumanum id fuisse castrum affirmat. ex quo possumus intelligere a Beneuentano Duce Longobardorum id perpetratum fuisse.

Vidisti, Lector, sanctum Pontificem æque ac Gregorium primum in numerum san- E
ctorum receptum, bona Ecclesiastica ab hostibus inuasa minime contempsisse, vel recuperare desijsse, quantumlibet impossibilis propemodum videretur eius expugnatio loci, sed quod minus posset suis, id alienis armis recipere procurasse, omniq. studio præsto fuisse, consilio, ope, pecunia adiuuisse, subdiaconi etiam Ecclesiæ Romanæ opera vsum esse. Sed obserua ordinem quo processit, nimirum vt primum paternis monitionibus rem ageret; deinde vt contemptores Ecclesiasticis censuris exterreret; demum vero vt in eos hæc omnia contemnentes ageret armis, eisq. castrum expugnandum curaret. Sic Deus rem tantam aggredi voluit Pontificem & doctrina & sanctitate insignem, eiusq. exemplo sanciri disciplinam, qua successores eruditi, ablata bona Ecclesiastica ab iniquis possessoribus vindicarent etiam si opus sit armis, si cetera remedia contemnantur. Possunt sane bella fieri a Christianis, vt sanctus Augustinus [b] scribit ad

[a] Esa. 20.

CVMANVM CASTRVM ROM. ECCLESIAE INVASVM A LONGOBARDIS.

PER NEAPOLITANOS ECCLESIAE ROMANAE CASTRVM RECIPITVR.

* veluti

BONA ECCLESIAE QVOMODO A RAPTORIBVS RECVPERANDA.

[b] Aug. epist. 5.

Marcel-

Marcellinum, ex charitate & misericordia dixerim & lucro eorum qui impetuntur; cum
A videlicet occupando quis quæ sua non sunt, reus permanet damnationis æternæ, a qua
vel inuitus liberatur, cum vi aufertur, quod male possedit, fitq. secundum illud Dauidicum [a] Conteret brachium peccatoris & maligni.] ex qua fractura, quod salus animæ [a] Psal. 9.
acquiratur, mox subditur: Quæretur peccatum illius, & non inuenietur.] Sic igitur ex
charitate atque misericordia infertur bellum, in quo qui vincitur, simul vincat: & vnus
tantummodo vincatur diabolus, cum cogitur captiuatam animam reddere liberam, facta restitutione bonorum.

Quod vero ad Theodimum S. R. E. Subdiaconum & Correctorem Campaniæ, de quo est facta mentio, pertinet, extat eius sepulchralis inscriptio Neapoli in Ecclesia sancti Andreæ, ad Nidum dicta, in tabula marmorea ante altare his versibus exarata. THEODIMI SVBDIACONI EPITAPHIVM

B CONFVGIENTIS AD TVVM SVFFRAGIVM LAETVS AMPLECTERE OSSA PVTRIDA
TABEFACTA APOSTOLE SCE QVI OB TVI MERITI DESIDERIVM AVLAE
TVAE MOENIA MIRA FECIT PVLCHRITVDINE CORVSCARE.
VT TVIS ADIVTVS AVXILIIS DISRVPTIS VINCVLIS INFERNI HINC RESVRGERE
CARO MISERA POSSIT ET IN DIE EXAMINATIONIS CALCATIS FACINOROSIS
PECCATIS GAVDIA DIVINA PERCIPIAT TE INTERPRECANTE MARTYR ANDREA.
HIC IN PACE MEMBRA SVNT POSITA THEODIMI SVBD. REG. ET RECT. SCE SED.
APOST. ET * DISP. HVIVS DIAC. BEATI ANDREAE. * Dispensator huius Diaconiæ
SI QVIS PRAESVMPSERIT HVNC TVMVLVM VIOLARE ERIT ANATHEMATIS
VINCVLIS INNODATVS.

Hactenus Theodimi subdiaconi Regionarij & Rectoris sanctæ Sedis Apostolicæ, & Di-
C spensatoris Diaconiæ sancti Andreæ epitaphium sepulchrale. Ex quibus & illud obser-
uatione dignum intelligis, in locis illis, vbi Romana Ecclesia patrimonia possidebat, con- DIACONIAE ROM. ECCLES. IN DIVERSIS PROVINCIIS.
stitutas esse Diaconias, sicut in Vrbe, in quibus eleemosynæ à subdiacono Rectore patri-
monij & dispensatore erogari solerent. Eorum namque ministrorum fuisse munus, cu-
ram gerere pauperum, ex pluribus sancti Gregorij litteris edocemur, datis ad Anthe-
mium subdiaconum, eo tempore Neapoli eodem munere fungentem. Sed etsi non tem-
pus, locus tamen exigit, vt in eadem Diaconia S. Andreæ, aliud hoc vetustius ibidem
positum epitaphium hic describamus.

✠ MORS QVAE PERPETVO CVNCTOS ABSORBET HIATV
PARCERE DVM NESCIT SAEPIVS IPSA FAVET
FOELIX QVI AFFECTVS POTVIT DEMITTERE TVTOS
D MORTALEM MORIENS NON TIMET ILLE VIAM.
CANDIDA PRAESENTI TEGITVR MATRONA SEPVLCHRO CANDIDAE VETVS EPITAPHIVM.
MORIBVS INGENIO ET GRAVITATE NITENS.
CVI DVLCIS REMANENS CONIVNX NATVSQVE SVPERSTES
EX FRVCTV MATER NOSCITVR IN SOBOLE
HOC PRECIBVS SEMPER LACHRYMOSA HOC VOCE PETEBAT
CVIVS NVNC MERITVM VOTA SECVTA PROBANT.
QVAMVIS CVNCTA DOMVS NVNQVAM TE FLERE QVIESCAT
FELICEM FATEOR SIC MERVISSE MORI.
✠ HIC REQVIESCIT IN PACE CANDIDA C. F. QVAE VIXIT PL. M. ANN. L.
DIE IIII. ID. SEPT. IMP. D. N. MAVRITIO PP. AVG. ANN. IIII. P. C.
E EIVSD. AN. II. IND. QVARTA.]

Tradunt hanc claruisse miraculis, dignamq. habitam quæ referretur in Sanctorum numerum. Viget enim eius memoria in Romano Martyrologio vna cum sancta Candida seniore discipula sancti Petri.

Sed redeamus ad Longobardos. Horum Rex Luithprandus primo infensus Pontifici LVITHPRANDVS DONATIONEM CONFIRMAT.
repetijt ab Ecclesia Romana Alpes Cottias, quas Aripertus Rex Longobardorum antea
ipsi donauerat: verum pœnitentia ductus easdem rursus eidem Ecclesiæ confirmauit.
Hæc Anastasius & Paulus diaconus, necnon Beda huius tēporis scriptor, dum ait: Luith-
prandus rex Longobardorū donationem Alpium Cottiarum, quam * Heribertus rex fe- * Aripertus
cerat, & ille repetierat, admonitione venerabilis Gregorij Papæ confirmauit.] Hæc ipse.
Eadem & alij recentiores historici. Id ipsum Oldradus in epistola ad Carolum Magnum, vbi id primo anno eiusdem Regis ab ipso factum tradit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LEO ISAVRVS IMPERAT.

SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus decimus sextus, Indictione decima quarta, quo octauo Kalendas Aprilis Leo Isaurus, abdicante se Theodosio Imperatore, habenas sumit Imperij. De his acturi, primum omnium quæ ad temporis rationem pertinent, sunt accuratius disquirenda. De die assentimur Theophani, ea id factum die affirmanti; at non sic de anno, qui id in annum sequentem reijcit, cum id factum tradat Indictione decima quinta. Sunt hæc eius verba: Regnauit autem Leo ab octauo Kalendas Aprilis decimæ quintæ Indictionis, vsque ad quartum decimum Kalendas Iulij nonæ Indictionis, &c.] Vt autem ipsi minime assentiamur, cogit Gregorij B Papæ epistola ad eundem Leonem Imperatorem data, quam reddituri sumus suo loco inferius, qua ipse affirmat, accepisse ab eodem Imperatore epistolam inter alias datam quartadecima Indictione, & alias annis singulis sequentibus vsque ad decimum annum eiusdem Imperij ab ipso datas; cuius certa assertione, firmaq. testificatione recedere cogimur a Theophane. His accedit, quod cum omnes qui de Theodosio agunt, affirment, ipsum nō nisi annum imperasse, ac postea se abdicasse, si in sequentem annum ipsum Imperium propagasse dixerimus, vtique biennio imperasse dicendum esset, quod nemo aliorum Græcorum dixisse videtur. Hæc de tempore.

ABDICATIO THEODOSII.

De abdicatione vero Imperij per Theodosium facta modo dicendum. Theophanes rem gestam breuiter narrans, hæc ait: Theodosius compertis his quæ gesta sunt, superius enarrata, consilio a Germano Patriarcha & a Senatu percepto, per eumdem Patriar- C cham a Leone verba indemnitatis accepit, & Ecclesiæ suæ sine perturbatione seruandæ; & sic ei committunt Imperium. Porro Theodosius vna cum filio suo Clericus factus, residuum vitæ suæ transiuit in pace.] Hæc Theophanes. Ephesi eum defunctum tradunt, egregieq. dum viueret philosophatum, sepultumq. in Ecclesia S. Philippi in fraterno sepulchro, in quo, epitaphij loco, id tantum inscribi voluerit, SANITAS, designans virum fidelem per mortem tantummodo perfectam consequi ab animæ passionibus sanitatem. Addunt præterea ab incolis loci traditum, ipsum etiam miraculis coruscasse.

a Cedr. Annal. lib. 3.

Quod vero pertinet ad Leonem, præfectus[a] hic fuit ab Anastasio Imp. regionibus Orientis, pollensq. exercitu, post obitum Anastasij, in Armenia, vbi degebat, cœpit augere vires, quibus (quod cogitabat assidue) posset Theodosium pellere, Imperioq. potiri. quod, vt vidimus, ex sententia accidit, cum Theodosius quietis potius, quam Impe- D

LEONIS PRIMORDIA ET ASCENSVS IN IMPERIVM.

rij cupidus esset. Sed quæ de ipsius Leonis origine & ad Imperium vsque progressu Græcorum Annales habent, hic pariter describamus[b]. Hebræi impostores, qui quod falsa prænuntiassent Arabum Regi, quæsiti ad necem, cum fugissent in Isauriam, nacti Leonem adolescentem, eumdemq. & Cononem nominatum, videntes ipsum formosum procero corpore, sed qui se sordida arte alebat, pronuntiauerunt ei, fore vt Romano Imperio potiretur; iuramentoq. eum obligant, si hoc esset, facturum quod postulabunt. Iurauit id Leo in Ecclesia S. Theodori, quæ vicina erat. Post hæc factum, vt Leo a Sisinnio Patricio in militiam adsciscerētur, a Iustiniano autem Spatarius crearetur, ab Anastasio vero præfectura Orientis insigniretur, licet alij eam a Theodosio assecutum tradant, & sic Imperator euaserit.

b Cedr. Annal. lib. 3. Theophan. & Zonar.

PERGAMVM A SARRACENIS CAPTVM.

Dum hæc agerentur, subdit Theophanes: Masalmas Princeps Sarracenorum descen- E dens in Asiam minorem, nullo negotio Pergamum cœpit, peccatis populi id exigentibus. Decepti ciues ab impostore mago horrendum diabolo sacrificium immolarunt. siquidem adductam viri ciuitatis illius mulierem incinctam, iamq. parituram inciderunt, & assumpto paruulo in cacabo coxerunt. atque in huiusmodi detestabili sacrificio omnes qui bellare volebant, dexteræ manus suæ manicas intingebant: & idcirco traditi sunt inimicis.] Ista Theophanes, cui assentiuntur Græcorum ceteri. Quæ his subijciunt de obsidione Constantinopolis ciuitatis, anno sequenti ea contigisse noscuntur. agemus de ea pluribus suo loco.

Quo pariter anno idem Leo potitus Imperio, ne quid prætermitteret quod præstare solerent orthodoxi Imperatores, coronādus a Germano Patriarcha, ipso exigente, iurauit se Fidem Catholicā illibatam in omnibus seruaturūsepistolamq. scribens ad Gregorium

Romanum

A Romanum Pontificem, de sua promotione eumdem reddidit certiorem, Fideiq. suæ orthodoxam confessionem adiungens, ex more ab eo Catholicam communicationem expetijt. His acceptis Gregorius, qui & litteris Germani Patriarchæ de sincera fide Imperatoris pariter admonitus fuerat: Apostolicas ad eumdem Imperatorem litteras reddidit, quibus significaret, se eum vt Ecclesiæ filium benigne susciperе, & curaturum vt vbique in Occidente principes Christiani ipsi fœdere amicitiæ iungerentur: factumq. tunc, vt missæ Romam imagines eiusdem Imperatoris, quas Laurata nominare consueuerunt, a ciuibus magno fuerint honore susceptæ, vtq. idipsum in prouincijs præstaretur a Principibus Christianis, æque eiusdem Gregorij opera curatum est. Habentur hæc omnia fusius explicata ab ipso Romano Pontifice in ea, quam eiusdem Imperatoris anno decimo ad ipsum scripsit epistolam, quam suo loco inferius reddituri sumus.

LEO IMP. SCRIBIT AD GREGORIVM PAPAM A QVO BENIGNE SVSCIPITVR.

B Ceterum idem Gregorius his temporibus cessans a tumultibus bellicis, ad monachismi collapsi restitutionem, monasteriorumq. dirutorum restauratione adijcit animum. Nam, vt ait Anastasius, monasteria, quæ secus Basilicam sancti Pauli erant in solitudinem redacta, renouauit, atque ordinatis seruis Dei monachis, congregationem per longum tempus restituit, constituitq. vt ibidem die noctuq. monachi redderent Deo laudes.] subdit insuper: Hic Gerontocomium, quod post apsidem sanctæ Dei genitricis ad Præsepe situm est, monasterium instituit; atque monasterium sancti Andreæ Apostoli, quod Barbaræ nuncupatur, ad nimiam dednctum desertionem, in quo ne vnus quidem habebatur monachus, adscitis monachis ordinauit; atque fecit, vt vtraque monasteria ad sanctam Dei genitricem singulis diebus atque noctibus laudes Deo canerent.] Hæc Anastasius de vigilanti studio Gregorij Papæ. cetera de ipso suis locis C dicenda erunt.

GREGORII PAPAE DILIGENTIA IN RESTITVENDIS MONASTERIIS.

Ad hæc etiam tẽpora pertinet, quod tradit Paulus diaconus verbis istis[a]: Circa hæc tẽpora Petronax ciuis Brixianæ vrbis, diuino amore compunctus Romam venit; hortatuq. tũc Gregorij Apostolicæ Sedis Papæ Cassinum castrũ petijt, atque ad sacrum corpus beati patris Benedicti perueniens, ibi cum aliquibus viris iam ante residentibus habitare cœpit: qui eumdem venerabilem virum Petronacem sibi Seniorem statuerunt. Hic non post multum tempus, cooperante diuina misericordia, & suffragantibus meritis beati Benedicti patris, iamq. euolutis fere centum & decem annis, ex quo locus ille habitatione hominum destitutus erat, multorum ibi monachorum & nobilium & mediocrium ad se concurrentium pater effectus, sub sanctæ regulæ iugo, & beati Benedicti institutione, reparatis habitaculis, viuere cœpit, atque hoc sanctum cœnobium in statu, quo nunc D cernitur, erexit.] Hucusque de rebus sub Gregorio gestis Paulus diaconus, incerto tamen anno eius Pontificatus, licet alij suo arbitrio sub primo referant, quod non puto contingere potuisse, turbatis illis tunc regionibus, vt vidimus, Longobardorum tumultibus. Verum quod Paulus numeret annos centum decem, ex quo locus ille fuit ob Longobardorum grassationes habitatoribus destitutus; scias centum quadraginta quatuor annos interlapsos esse ab inuasione illa Longobardorum, qua coacti sunt monachi locum deserere, & migrare Romam, vsque ad præsentem annum, quo ponitur Petronacis ad locum accessus sub Gregorio Papa.

[a] *Paul. diac. lib. 6. cap. 40. nou. edit. & vet. 13.*

PETRONAX RESTITVTOR MONASTERII CASSINENSIS.

Quod autẽ ait idem Paulus, tãtò tempore perseuerasse locum illũ absque habitatione hominum: intelligas sic perseuerasse absque monasterio ad monachorum regularem habitationem cõstituto, cum alioqui numquam illic defuerint habitatores qui ad veneran- CASSINENSIS LOCVS NVMQVAM HABITATORIBVS DESTITVTVS.
E dum corpus eiusdem sancti Benedicti excubias agerent. nam ante constructum a Petronace monasterium illud, habitatores ipsum ibi inuenisse, qui eum delegerant (vt ait) Seniorem, idem ipse testatur Paulus. Sic igitur illud exploratissimum est, a tempore euersionis Cassinatis monasterij a sancto Benedicto constructi, vsque ad erectum a Petronace monasterium, locum illum destitutum fuisse sicut monasterij habitatione, ita & monastica regulari institutione, cum tamen numquam defuerint qui illic habitauerint serui Dei excubantes ad sepulchrum sanctissimi patris (vt diximus) Benedicti.

Mirum dictu, quanta mox ex noua plantatione Petronacis fuerint propagata eo in loco germina monachorũ & aucta ipsorum examina, instar apum, quæ ex turgescẽtibus aluearijs prodeuntes in diuersa loca ad fœtus multiplicationem volauerint. Sed & illud secure absque trepidatione mendacij asseri iure potest, nullum vnquam toto Christiano orbe extitisse aliquando monasterium, ex quo tot viri sanctitate conspicui atque

doctrina,

Universidad de Deusto
Biblioteca

doctrina, tanta numerositate ad regimen sanctæ Apostolicæ sedis adsciti fuerint, vt plane dici possit, fuisse idem aliquando seminarium sacrorum Antistitum, prout quæ suo tempore dicturi sumus, manifeste docebunt. Sed ad Gregorium redeamus. A

BASILICAE RESTITVTAE A GREGORIO.

Qui igitur ad reparanda (vt dictum est) monasteria his temporibus vidimus magnopere addictum fuisse: ad basilicas ipsas Vrbis tectis aliqua ex parte collapsis, idem Pontifex sollerti studio restituendas se contulit: atque primum quod pertinet ad eam, quæ maiori amplitudine extendebatur, basilicam S. Pauli, hæc Anastasius habet peracta eiusdem Pontificatus primis annis: Hic maximam partem basilicæ beati Pauli Apostoli quæ ceciderat, allatis de Calabria trabibus, cooperuit; & altrare a nouo fecit, & cyborium argenteum, quod fuerat ruina quassatum. Sancti Laurentij pariter Ecclesiam foris muros sitam, quæ trabibus confractis, ruinæ iam erat vicina, reparauit, atque aquam fistulis compaginatis, post multum tempus in eamdem Ecclesiam reduxit: diuersasq. Ecclesias in ruinam positas innouauit, quas per ordinem dicere longum est.] & inferius: Hic Hierusalem Ecclesiam sanctam, quæ multo fuerat detecta tempore, & circum quoque porticus vetustate quassata, trabibus deductis cooperuit ac reparauit. Ambonem etiam marmoreum in eadem Ecclesia fecit, eamq. diuersis ditauit linteis atque ministerijs.] Hæc Anastasius, qui post hæc infert de Apostolatu sancti Bonifacij ad Germanos ipsi ab eodem Gregorio credito; cuius cum certus annus, quo contigit, satis exploratus habeatur, suo loco de ipso copiose dicturi sumus: modo autem de alio Apostolico viro, qui ante ipsum ab eodem Gregorio Papa idem Romæ munus accepit, oratio opportune instituenda est. B

APOSTOLATVS S. CORBINIANI.

Cum Romam ad limina Apostolorum sanctus Corbinianus vir meritis insignis hisce Gregorij Pontificis primis annis aduenisset e Germania, innotuissetq. ipsi Gregorio, statuit eius ad conuersionem Gentilium ministerio vti; eidemq. credere Euangelium, Apostolatumq. conferre. Hæc autem quo modo se habuerint, eius in Episcopatu Frisingense successor, narrat [a] Aribo. In quo illum corrigas, quem vitio librariorum irrepsisse putamus errorem, dum videlicet ibi Episcopatum gessisse ponitur temporibus Pipini Principis, quem ante biennium esse defunctum, constanti assertione antiquorum scriptorum omnium suo loco superius dictum est. potuit tamen euenisse, vt cum exordio vitæ eius dicatur innotuisse Pipino ante susceptum Romæ Episcopatum, reliquas etiam res ab eo gestas æque sub Pipino esse transactas putauerit qui exscripsit. Vitam iste solitariam cum elegisset, atque aduenientium frequentia (quod cognitus esset Dei amicus) obrueretur, Romã proficisci cogitauit, vt sacra Apostolorũ limina inuiseret. Quo modo autẽ factum sit vt a Gregorio Pontifice crearetur Episcopus, ab eodẽ auctore sic accipe. C D

[a] *Apud Sur. tom. 5. die 8. Septemb.*

His vero (inquit) tribulationibus fatigatus, quartumdecimum in sua cella impleuerat annum: tunc demum iniens consilium, ad limina sacratissima beatorum Apostolorum Petri & Pauli orationis causa ire decreuit, & ibi se Apostolici viri doctrinæ & orationibus commendare; & si fieri posset, impetrare ab eo sibi & suis qui cum eo venirent, in quodam angulo latitandi facultatem, vt ad sanctorum Apostolorum patrocinia posset secretius peruenire, & ibi sub sanctæ conuersationis regula liceret ipsi vitam ducere. Mouit autem vir sanctus comitatum suum cum vniuersis supellectilibus, & incolumis cœptum perfecit iter. Oratione autem facta in Confessione beatissimi Apostolorum principis Petri; ad beatæ memoriæ Gregorij Papæ pedes se prostrauit, eiq. secretum animi sui diligentissime explicauit, & quibus necessitatibus coactus suum amisisset secretum, & quomodo tranquillum per humanos fauores perdidisset portum, & quibus rerum sæcularium tumultibus quasi nauis in medio maris iactaretur fluctibus, vt vix solitudinis marginem recolendo prospiceret: & plus etiam formidanda adiecit, quia temporalia sibi a multis concessa munera, sibi potius ad perditionis cumulum euenire posse timeret, quam ad præsentis vitæ solatia. Venerabilis autem Papa Gregorius audiens viri verba, intellexit zelum animi eius, qualiter & quam magnam in Dei opere haberet animi puritatem.] Et paulo inferius: Hæc beatissimus Papa Gregorius intuens, cœpit cum suis inire consilium, ne tanti luminis fulgor absconderetur sub modio, sed vt (secundum dicta veritatis [b]) supra candelabrum posito illo, multi ab eo illuminarentur; cogitauitq. vt ex auctoritate beati Petri Apostoli sacerdotalem ei honorem conferret. Itaque in viro Dei quæ consultando tractauerat, opere perficiens, per singulos gradus vsque ad pontificalem eum prouexit honorem. Vir itaque sanctus, quamuis coactus, tamen E

[b] *Matth. 5.*

PALLIVM TRIBVIT GREGORIVS CORBINIANO.

A men dono Dei & diuini muneris largitori consentiens, Psalmistæ non immemor, timens ne tali fraudaretur honore, dicentis[a]: Quia noluit benedictionem, elongabitur ab eo: quamuis honorem fugiendo humilitatem continere voluisset, obeditionem tamen maiorem iudicauit, ne Patrem resistendo contristaret, vel diuinæ voluntati contraire videretur. Coactus ergo sacerdotalem suscepit benedictionem, accepto etiam Pallio cum benedictione & adiutorio beati Petri Apostoli, vt vbique prædicationis officium exercere in toto orbe posset, & tanti Patris cōcessu potestatem haberet.] Hactenus de eius Apostolatu, quem Deus sequentibus signis mirifice illustrauit, quæ idem auctor enarrat. Licet enim generatim ad omnes prædicandi Euangelium potestatem a Rom. Pontifice accepisset, titulum tamen Frisingensis Ecclesiæ est consecutus. Verum quia amator nimium erat solitudinis atque secreti silentij, dimissum rursus repetens habitaculum, vt se
B abdicaret ab Episcopatu, Romam iterum post multos annos ad Gregorium redijt. quæ autem tunc inter eos transacta sint, suo loco dicturi sumus. Porro Otho Frisingensis Episcopus res ab eo præclare gestas summatim tantum attingit.

Hic pariter annus consignatur, quo in Anglia longæuum schisma de Paschatis celebratione a Scotis monachis Hiensis insulæ opera sancti Egberti, de quo plura sunt dicta superiori tomo, penitus tollitur. Agit de his Beda[b], rem gestam sic narrans: Nec multo post illi quoque, qui Hij insulam incolebant, monachi Scoticæ nationis cum his, quæ sibi erant subdita, monasterijs ad ritum Paschæ ac tonsuræ canonicum, Domino procurante, perducti sunt: siquidem anno ab Incarnatione Domini septingentesimo sextodecimo, quo Osredo occiso, Coenrhedus gubernacula regni Nordanhumbrorum suscepit, cum venisset ad eos de Hibernia Deo amabilis & cum omni honorificentia nominan-
C dus pater ac sacerdos Egbertus, cuius superius memoriam sæpius fecimus, honorifice ab eis & multo cum gaudio susceptus est. Qui quoniam & doctor suauissimus, & eorum quæ agenda docebat, erat executor deuotissimus, libenter auditus ab vniuersis, immutauit pijs & sedulis exhortationibus inueteratam illam traditionem parentum eorum, de quibus Apostolicum[c] illum licet proferre sermonem, quod æmulationem Dei habeant, sed non secundum scientiam: Catholicoq. illos atque Apostolico more celebrationem (vt diximus) præcipuæ solemnitatis sub figura coronæ perpetuæ agere perdocuit. Quod mira diuinæ constat factum dispensatione pietatis: vt quoniam gens illa, quæ nouerat scientiam diuinæ cognitionis, libenter ac sine inuidia populis Anglorum communicare curauit: ipsa quoque postmodum per gentem Anglorum in eis quam minus habuerat, ad perfectam viuendi normam perueniret. Sicut e contra Britones, qui nolebant Anglis
D eam quam habebant Fidei Christianæ notitiam pandere, credentibus iam populis Anglorum, & in regula Fidei Catholicæ per omnia instructis, ipsi adhuc inueterati & claudicantes a semitis suis, & capita fieri sine corona prætendunt, & solemnia Christi sine Ecclesiæ Christi societate venerantur.] Vt ex his intelligas cur ablatum sit regnum ab ipsis, & datum sit genti facienti fructum eius. Pergit vero Beda.

Susceperunt autem Hiensis monachi, docente Egberto, ritus viuendi Catholicos sub Abbate Duumchado post annos circiter octoginta, ex quo ad prædicationem gentis Anglorum Aidamum miserant Antistitem. Mansit autem vir Dei Egbertus annos tredecim in præfata insula, quam ipse velut noua quadam relucente gratia Ecclesiasticæ societatis & pacis Christo consecrauerat.] hactenus de his Beda.

Iam vero extremo loco anni huius funera Hispanorum Ecclesiæ ex clade Sarracenica
E prosequamur. Peccatis id exigentibus populorum, inualescentibus Sarracenis res in deterius dilabuntur: siquidem duæ præcipuæ ciuitates hactenus integræ conseruatæ, ab ijsdem captæ miserrime exciduntur. De his enim ista Tudensis: Post hæc Mauri, viribus totis Geticis non * stantibus totam fere Hispaniam atque prouinciam Burgundiam & Pictauium ferro flammaq. attritas, suo dominio manciparunt.] sed hæc postea. Legionensem vero ciuitatem, quondam caput regni Sueuorum sibi subiugauerunt, multis Galleciorum in defensione ipsius vrbis viriliter obsistentibus hostili gladio trucidatis. Vrbs quoque Toletana multarum gentium, Ismaelitis triumphis ita succubuit per proditionem Iudæorum, quia fortior & rebellior fuerat. Nam cum Christiani in die in Ramis palmarum ad Ecclesiam sanctæ Leocadiæ extra vrbem regiam ob reuerentiam tantæ solemnitatis, ad audiendum verbum Dei conuenissent; Iudæi qui proditionis signum Sarracenis dederant, a Christianis clausas portas Sarracenis aperuerunt, & Deo fidelis

populus

a Psal. 108.

b Bed. lib. 5. cap. 23.

HIENSES CATHOLICOS RITVS RECIPIVNT.

* obstantibus

HISPANIA VASTATVR A SARRACENIS, TOLETVM CAPITVR.

Universidad de Deusto
Biblioteca

populus Toletanus foris inuentus, extra vrbem gladio deletus est. Post hæc Sarraceni A
Præfectos per omnes prouincias Hispaniæ posuerunt, qui plurimis annis tributa exegerunt. Cordubam sibi sedem elegerunt. Tunc residui Gothi in ardua montium Pirenæorum, Asturiorum, & Galleciæ se claudentes, euaserunt Sarracenos. hæc summatim ex illo. Si bellica ista cupis, tu pete eos qui eadem scriptis suis pluribus sunt prosequuti.

Sed quanta mala gens inimica Deo Christianæ religioni intulerit, ex threnis sanctorum qui his ipsis temporibus Sarracenorum scripsere mala quæ paterentur, est facile peruidere. In quibus nolim tu delicatus exhorreas barbarismis & soloecismis pannosam intextam orationem, cum alioqui in sermone lugubri, lugubris, rudisq. vestis magis permoueat adsistentes. Ex antiquo scripto codice, cuius est titulus, Indiculus Luminosus,

DE HISPANIARVM CLADE LVCTVS.

[a] ista produntur [a]: Ecce (inquit auctor) lex publica pender, & legalia iussa per omne regnũ eorum discurrunt, vt qui blasphemauerit, *Mahometum scilicet, vel ad eum pertinentes*, fla- B
gelletur, & qui percusserit, occidatur. Et ecce quotidie horis diurnis & nocturnis in turribus suis & montibus caliginosis Dominum maledicunt, dum vatem impudicum, periurum, rabidum & iniquum vna cum Domino testimonij voce extollunt.] Ista illi in superstitionis eorum cultu tuendo & ampliando. Quæ autem pati solerent ab illis iugiter Christiani, idem ita prosequitur: Quotidie opprobrijs & mille contumeliarum fascibus obruti, persecutionem nos dicimus non habere? Nam vt alia taceam, certe dum defunctorum corpora a sacerdotibus vident, vt mos est ecclesiasticus, humanda portari; nonne apertis vocibus, & impurissimis gemitibus dicunt: Deus non miserearis illis? & lapidibus sacerdotes Domini impetentes, ignominiosis verbis populum Domini denotantes, spurcitiarum fimo Christicolas transeuntes pedore infando aspergunt, maiora minitando ringentes?] Et paulo post [b]: Sic itidem & cum sacerdotes Dei casu quopiam cuiquam C
obuiauerint per viam, lapides coram ipsis cumulantes, testasq. aridissimas ante vestigia eorum reuoluentes, ac improperioso & infami nomine derogantes, vulgari prouerbio & cantico inhonesto sugillant, & fidei signum opprobrioso elogio detruncant. Sed cum basilicæ signum, hoc est, tinnientis æris sonitum, qui pro conuentu Ecclesiæ adunando, horis omnibus canonicis percutitur, audiunt, derisione & contemptu inhiantes, mouentes capita, infanda iterando congeminant, & omnem sexum, omnemq. ætatem, totumq. Christi Domini gregem non vniformi subsannio, sed milleno contumeliarum infamio
impetunt & derident. [c] Numquid non isti sunt, qui Hierusalem maledicunt, & muros sanctæ Sion destruunt & succẽdunt? de quibus dicitur: Maledicti omnes qui spernunt te, & omnes qui blasphemant te. Maledicti omnes qui destruunt muros tuos, & omnes qui subuertunt turres tuas, & omnes qui succendunt habitationes tuas. Et licet hæc omnia D
ab illis per contemptum, vel derisionem, vel odium, vt diximus, impleãtur; tamen etiam carnaliter in habitationes Domini, & in sanctuarij ædes quotidie perpetrantur, dum Ecclesiæ Dei destruuntur, & antiqua soliditate templa firmata terratenus coæquantur.] hucusque qui his aderat auctor.

[a] *Recitat ex eo Moral. in lib. 1. Eulog. 8.*

[b] *Eulog. Memor. Sanct. lib. 1. num. 12. 13.*

[c] *Tob. 13.*

Quod autem sinerent Sarraceni quæ remanserunt templa aperta esse, & a Christianis ad libitum frequentari; id inde prouenit, quod magnam ex his pecuniam corradebant, non annua ab eis tributa exigentes, sed menstrua, vt quicquid in Ecclesias conferretur oblatione fidelium, totum in fiscum inferretur Sarracenorum. Audi de his quid Samson [d] Abbas S. Zoili martyris, qui inter impios Sarracenos claruit doctrina & probitate, dicat: Omnes, inquit, basilicas vrbis prædictæ (loquitur de Corduba) tributarias fecit esse; & impurus hostis de purissimis oblationibus fidelium in vsum tẽpli collatis Dominici, E
thesauros fisci inhiatus est ampliare, vt spoliando mensam Christi, & ditando palatia fisci, videretur aquam sitientibus auferre, & amplissimo maris sinu infundere; sicq. peractum est, vt venale sacerdotium sustinentes, ipsæ basilicæ non more solito dignos recipere, & indignos queant sacerdotes repellere.] & quæ sequuntur, dum queritur quod potentiores qui cum suis dignitatibus remanserunt inter Sarracenos Christiani, huiuscemodi sacrilegijs demereri studerent gratiam Maurorum Regum.

[d] *Apud Moral. in præf. ad Eulogium.*

Sed & threnos S. Eulogij martyris audiamus. ipse enim post alia multa in [e] Memoriale Sanctorum sic ait: Nullam opinantes esse molestiam diruptiones basilicarum, opprobria sacerdotum, & quod lunariter soluimus (*singulis mensibus scilicet*) cum graui mœrore tributum; adeo vt expedibilius nobis sit compendium mortis, quam egentissimæ vitæ laborioſum discrimen.] & paulo inferius: Et quis inter cunctos persecutores

[e] *Eulog. lib. 1. num. 12.*

A res fidelium cruentius, quam hic infandus, Ecclesiam insecutus est? Quis tanta in euersionem Catholicorum, quanta idem exaggerauit infaustus? Quia, vt ita dixerim, nemo nostrum inter eos securus ingreditur, nemo quietus permeat, nemo septum eorum nisi dehonestatus pertransit. Etenim cum nos cuiuslibet rei familiaris necessitas ire in publicum coegerit, & instante domestica necessitate, ex angulo tugurij nostri in forum prosilire contigerit: mox vt stigmata in nobis ordinis sacri aduertunt, acclamatione derisionis vt amentes & fatuos impetunt, præter illa puerorum quotidiana ludibria, quibus non satis est inferre linguæ conuicium, turpia exaggerare scurrilitatum, verum etiam a tergo nos lapidibus insectari non desinunt. Quid illud memorem, quod in contumeliam signi venerabilis proferunt? quod cum forte competens tempus psallendi signum fidelibus dare compulerit, & imminens hora obsecrationis indicium populis facere con-
B suetum poposcerit: mox vt illectum superstitione mendaci vulgus clangorem tinnientis metalli aure captauerit, in omnem maledictionem & spurcitiam linguam admouere non differt. Ergo non incongrue maledicuntur, qui tanto odio aduersus Dei sortem sequipedas suos informant. Sæpe ab eis & incessanter calumniamur: causaq. religionis eorum sæuitiam vbique perpetimur; adeo vt multi ex eis tactu indumentorum suorum nos indignos dijudicent, propiusq. sibimet accedere, execrentur; magnam scilicet coinquinationem existimantes, si in aliquo rerum suarum admisceamur.] Hæc & alia sanctus Eulogius, deplorans infelicem sub barbara gente Fidelium captiuitatem.

QVAM MALE HABITI CHRISTIANI A SARRACENIS.

Quod audisti de lunari tributo, nempe mēstruo, eiusdē meminit & Leouigildus[a] presbyter Cordubēsis, qui eodem vixit tēpore, scripsitq. librum de habitu clericorum, in quo
C cum præfatur causas scribendi, sic ait: Vt qui ex nobis ad remanētes doctores, imbecillitate corporis præpediente, dirigere gressus nequiuerit, aut quem inquisitio, vel census, vel vectigalis, quod omni lunari mense pro Christi nomine soluere cogimur, retinuerit; saltem nocturno tempore inter Ecclesiastica munia, qui necessarium duxerit, legat.] Meminit eiusdem Leouigildi idem qui supra Samson Abbas, refertq. Morales. At isti scripserunt quæ agebantur suis temporibus post centum & amplius annos, ex quo Sarraceni potiti sunt Hispanijs, & iam furor ille pristinus persecutionis deferbuisset: vt dubium non sit, maiores suos, qui istis vixere temporibus, duriorem subijsse sub impijs barbaris seruitutem, cum nec esset qui eorum afflictiones scriptorum monimentis committeret.

[a] *Apud Moral. in Euleg. lib. 1.*

Hoc eodem anno (vt auctor est Beda) moritur Ceolredus Merciorum Rex, quem damnatum in pœnas æternas inferni, ex defuncto homine in vitam reuocato, certa testi-
D ficatione cognitum est. Res quidem admiranda, haud tamen ignoti cuiuspiam auctoris assertione proponitur, sed viri clarissimi, & qui his ipsis temporibus vixit, orbi Christiano notissimus S. Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus, idemq. martyr, & Apostolus Germaniæ nominatus. Extat de his scripta ab ipso epistola, inter alias nondum editas numerata vigesima septima, quarum duo nacti sumus exemplaria, alterum Romæ in bibliotheca S. Mariæ super Mineruam vetustissimum, sed nonnihil mendosum, alterum Antonij Augustini diligentia perpurgatum. Epistola autem sic se habet.

CEOLREDI REGIS OBITVS ET DAMNATIO AD INFEROS.

Beatissimæ virgini, immo dilectissimæ Dominæ Eadeburgæ monasticæ normula conuersationis emeritæ, Vuinfridus exiguus in Christo Iesu intimæ charitatis salutem.] Qui Vuinfridus hic nominatur, idem postea, cum insignia accepit Apostolatus, appellatus est Bonifacius, vt suo loco dicetur.

EPISTOLA S. BONIFACII DE HOMINE AD VITAM REVOCATO.

Rogabas me, soror carissima, vt admirandas visiones de illo rediuiuo, qui nuper in
E monasterio Milburgæ Abbatissæ mortuus, & reuixit, quæ ei ostensæ sunt, scribendo intimare, & transmittere curarem, quemadmodum ista veneranda Abbatissa Hildelida referente didici. Modo siquidem gratias omnipotenti Deo refero, quia in hoc dilectionis tuæ voluntatem eo plenius, liquidiusque, Domino patrocinium præstante, implere valeo, quia ipse cum supradicto fratre rediuiuo, dum nuper transmarinis partibus ad istas peruenit regiones, locutus sum, & ille mihi stupendas visiones, quas extra corpus suum raptus in spiritu vidit, proprio expositit sermone. Dicebat quippe se per violentæ ægritudinis dolorem, corporis grauedine subito fuisse exutum, & simillimam esse collationem, veluti si videntis & vigilantis hominis oculi densissimo tegmine velati, & subito auferatur velamen, & ei perspicua sint omnia, quæ antea non conuisa, & velata & ignota fuere; sic sibi abiecto terrenæ velamine carnis, ante conspectum vniuersum collectum fuisse mundum, vt cunctas terrarum partes, & populos, & maria sub vno aspectu

contue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

* al. tam

contueretur. Et * tum magnæ claritatis & splẽdoris Angelum eum de corpore egressum A
suscepisse, vt nullatenus præ nimio splendore in eos aspicere potuisset, qui iucundis &
consonis vocibus canebant [a]: Domine ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corri-
a Psal. 37. pias me: & subleuans me, duxit in aera sursum; & in circuitu totius mundi ignem ar-
dentem videbam, & flammam immensæ magnitudinis exhalantem, & terribiliter ad
superiora ascendentem, non aliter pene, quam vt sub vno globo totius mundi machi-
nam complectentem, nisi eam sanctus Angelus impresso signo sanctæ Crucis Christi cõ-
pesceret. Quando enim in obuiam minacis flammæ signum Crucis Christi expresserat;
tunc flamma magna ex parte decrescens resedit, & istius flammæ terribili ardore into-
lerabiliter torquebar, oculis maxime ardentibus, & splendore fulgentium spirituum ve-
hementissime reuerberatis, donec splendidæ visionis Angelus manus suæ impositione
caput meum quasi protegens tangebat, & me a læsione flammarum tutum reddidit. B

Præterea referebat illo in temporis spatio, quo extra corpus fuit, tam magnam anima-
rum migrantium de corpore multitudinem illuc, vbi ipse fuit, conuenisse, quam totius
humani generis in terris non fuisse antea existimarat: innumerabilem quoque malignо-
rum spirituum turbam, necnon & clarissimum chorum supernorum Angelorum adfuis-
se narrauit; & maximam intra se miserrimos spiritus, & sanctos Angelos de animabus
egredientibus de corpore disputationem habuisse, dæmones accusando, & peccatorum
pondus grauando; Angelos vero releuando, & excusando: & se ipsum audisse omnia fla-
gitiorum suorum propria peccamina, quæ fecit a iuuentute sua, & ad confitendum aut
neglexit, aut obliuioni tradidit, vel ad peccatum pertinere omnino nesciebat, ipsius pro-
pria voce contra illum clamitasse, & eum durissime accusasse, & specialiter vnumquod-
Quod per speciem offensum est, similitudinem habet cum his quæ scribit S. Cyrillus Alexan. in tractatu de egressu animæ. que vitium quasi ex sua persona in medium se obtulisse, dicente quodam: Ego sum cu- C
piditas tua, qua illicite frequentissime, & contraria præceptis Dei concupisti. quodam
vero: Ego sum vana gloria, qua te apud homines iactanter exaltasti. alio: Ego sum men-
dacium, in quo mentiendo peccasti. alio: Ego sum otiosum verbum, quod inaniter lo-
cutus fuisti. alio: Ego visus, quo videndo illicita peccasti. alio: Ego contumacia, &
inobedientia, qua senioribus spiritalibus inobediens fuisti. alio: Ego torpor & desidia
in sanctorum studiorum neglectu. alio: Ego vaga cogitatio, & inutilis cura, qua * tunc
* te supra modum siue in Ecclesia, siue extra Ecclesiam occupabas. alio: Ego somnolentia,
qua oppressus tarde ad confitendum Deo surrexisti. alio: Ego iter otiosum. alio: Ego
sum negligentia & incuria, qua detentus erga studium diuinæ lectionis incuriosus fuisti:
& cetera his similia omnia, quæ in diebus vitæ suæ in carne conuersatus peregit, & confi-
teri neglexit. Multa quoque, quæ ad peccatum pertinere omnino ignorabat, contra D
eum cuncta terribiliter vociferabantur. Similiter & maligni spiritus in omnibus conso-
nantes, vitia accusando, & duriter testificando, & loca & tempora nefandorum actuum
* dire memorantes, eademq. peccata * dixere clamantes, * probabant.
* prodebant

Vidit quoque ibi hominẽ quendam, cui iam in sæculari habitu degens, vulnus inflixit,
quem adhuc in hac vita superesse referebat, ad testimonium malorum suorum addu-
ctum, cuius cruentatum & patens vulnus, & sanguis ipse propria voce clamans impro-
Accidit secundum illud Proverbiorum 31. Laudent eam in portis opera eius. perabat, & imputabat ei crudele effusi sanguinis crimen. & sic cumulatis & computatis
sceleribus antiqui hostes affirmabant, eum peccatorem iuris eorum & conditionis indu-
bitanter fuisse. E contra autem dixere excusantes me clamitabant paruæ virtutes animæ,
quas ego miser indigne & imperfecte peregi. Quædam dicit: Ego sum obedientia, quam
senioribus spiritalibus exhibuit. quædam: Ego sum ieiunium, quo corpus suum contra E
desiderium carnis pugnans, castigauit. alia: Ego oratio pura, quam effundebat in con-
* Domini spectu * Dei. alia: Ego obsequium infirmorum, quod clementer ægrotantibus exhibuit.
* sum psalmus quædam: Ego * in psalmis, quem pro otioso sermone satisfaciens, Deo cecinit: Et sic vna-
quæque virtus contra æmulum suum peccatum, excusando me, clamitabat, & has illi
immensæ claritatis Angelici spiritus magnificando defendentes me affirmabant, & istæ
virtutes vniuersæ valde macte, & multo maiores & excellentiores esse mihi videbantur,
* Item quam vmquam viribus meis digne perpetratæ fuissent. * Interea referebat, se quasi in-
ferioribus in hoc mundo vidisse igneos puteos horrendam eructantes flammam plurimos, & erumpente terra, terribilem flammam ignis volitasse, & miserorum hominum
spiritus in similitudine nigrarum auium per flammam plorantes & vlulantes, & verbis
& voce humana stridebant, lugentes propria merita, & præsens supplicium, consedisse

paululum

A paululum hærentes in marginibus puteorum, & iterum eiulantes cecidiſſe in puteos, & vnus ex Angelis dixit: Paruiſſima hæc requies indicat, quia omnipotens Deus in die futuri Iudicij his animabus refrigerium ſupplicij, & requiem perpetuam paraturus eſt. Sub illis autem puteis adhuc inferioribus, & in imo profundo, quaſi in inferno inferiori audiunt horrendum & tremendum, & dictu difficilem gemitum, & fletum lugentium animarum, ad quas numquam pia miſeratio Domini perueniet, ſed æterna illas flamma ſine fine cruciabit.

Vidit quoque miræ amœnitatis locum, in quo pulcherrimorum hominum glorioſa multitudo miro lætabatur gaudio, quieum inuitabant, vt ad eorum gaudia, ſi ei licitum fuiſſet, cum eis gauiſurus veniret, & inde miræ dulcedinis flagrantia veniebat, quæ beatorum aditus fuit ibi congaudentium ſpirituum, quem locum ſancti Angeli affirmabant
B famoſum eſſe Dei paradiſum. DE VISIONE PARADISI.

Nec non & ignem, piceumq. flumen bulliens & ardens miræ formidinis, & terrimæ viſionis cernebat, ſuper quod lignum pontis vice poſitum erat, ad quod ſanctæ glorioſæq. animæ ab illo ſecedentes conuentu properabant, deſiderio alterius ripæ tranſire cupientes, & quædam non titubantes conſtanter tranſibant; quædam vero labefactatæ de ligno cadebant in tartareum flumen, & aliæ tingebantur quaſi toto corpore merſæ; aliæ autem ex parte quadam veluti vſque ad genua media: quædam vero vſque ad axillas, & tamen vnaquæque cadentium multo clarior, ſpecioſiorq. de flumine in alteram aſcendebat ripam, quam prius eſſet, cum in bulliens cecidiſſet flumen: & vnus ex beatis Angelis, de illis cadentibus animabus dixit: Hæ ſunt animæ, quæ poſt exitum mortalis vitæ, quibuſdam leuibus vitijs non omnino ad purum
C abolitis, aliqua pia miſerentis Dei caſtigatione indigebant, vt Deo digne offerantur. *Per ſpeciem demonſtrantur pœnæ purgatoriæ.* DE VISIONE PVRGATORII.

Et citra illud flumen ſpeculatus, muros fulgẽtes clariſſimi ſplendoris, ſtupendæ longitudinis, & altitudinis immẽſæ, & ſanctos Angelos audiui dixiſſe: Hæc eſt enim illa ſancta & inclyta ciuitas cæleſtis Hieruſalẽ, in qua iſtæ perpetualiter ſanctæ gaudebunt animæ. Illas itaque animas, & iſtius glorioſæ ciuitatis muros, ad quam poſt tranſitum fluminis feſtinabant, tam magna immenſi luminis claritate & fulgore ſplendentes eſſe dixit, vt reuerberatis oculorum pupillis præ nimio ſplendore eos nullatenus aſpicere potuiſſet.

Narrauit quoque, ad illum conuentum inter alias veniſſe cuiuſdam hominis animam, qui in Abbatis officio defunctus eſt, quę ſpecioſa nimis & formoſa eſſe viſa eſt, quam maligni ſpiritus rapientes contendebant ſortis eorum & conditionis fuiſſe. Reſpondit ergo vnus ex choro Angelorum dicens: Oſtendam vobis cito miſerrimi ſpiritus, quia veſtræ
D poteſtatis anima illa probatur non eſſe. Et his dictis, repẽte interuenit magna cohors animarum candidarum, quæ dicebat: Senior & doctor noſtrũ fuit iſte, & nos omnes ſuo magiſterio lucratus eſt Deo; & hoc pretio retentus eſt, & veſtri iuris non eſſe dignoſcitur: & quaſi cum Angelis contra dæmones pugnam inirent, & adminiculo Angelorum eripientes illam animam de poteſtate malignorum ſpirituum liberauere: & tum increpans dæmones Angelus dixit: Scitote modo & intelligite, quod animam iſtam ſine iure rapuiſtis; & diſcedite miſerrimi ſpiritus in ignem æternum. Cum vero hoc dixiſſet Angelus, illico maligni ſpiritus leuauere fletum & vlulatum magnum in momento, & quaſi in ictu oculi, pernici volatu iactabant ſe in ſupradictos puteos ignis ardentis, & poſt modicum interuallum emerſi, certantes in illo conuentu de animarum meritis diſputabant. Et diuerſorum merita hominum in hac vita commorantium dicebat ſe illo in tempore
E ſpeculari potuiſſe; & illos qui ſceleribus obnoxij non fuerunt, & qui ſanctis virtutibus freti propitium omnipotentem Deum habuiſſe noſcebantur, ab Angelis ſemper tutos & defenſos, & eis charitate & propinquitate coniunctos fuiſſe: illos qui nefandis criminibus, & maculatæ vitæ ſordibus polluti fuere, aduerſarium ſpiritum aſſiduo ſociatum, & ſemper ad ſcelera ſuadentem fuiſſe, & quandocumque verbo vel facto peccauere, hoc iugiter quaſi ad lætitiam & gaudium alijs nequiſſimis ſpiritibus in medium proferens manifeſtauit; & quando homo peccauit, nequaquam malignus ſpiritus ſuſtinuit, moram faciens expectando donec iterum peccaret; ſed ſigillatim vnumquodque vitium ad notitiam aliorum ſpirituum offerebat; & ſubito apud hominem peccata ſuaſit, & illico apud dæmones perpetrata demonſtrauit. *Hic illud Petri recole: Si iuſtus vix ſaluabitur, impius & peccator vbi parebunt.*

Interea narrauit ſe vidiſſe puellam quandam in hac terrena vita molentem in mola, quæ vidit iuxta ſe iacentem alterius nouam colum ſculptura variatam & pulchram, &

Universidad de Deusto Biblioteca

Minima quæque ad iudiciũ afferri, Deus intelligi voluit, qui de omni quoque verbo otiosi homines reddituros ratione prædixit. ★

visa fuit quod furata est illam. Tunc quasi ingenti gaudio repleti quandoque teterrimi A spiritus hoc furtum alijs in illo referebant cõuentu, testificantes illam furti ream, & peccatricem fuisse. Intulit quoque: Fratris cuiusdam, qui paulo ante defunctus est, animam ibi tristem videbam, cui antea ipse in infirmitate exitus sui ministraui, ex eo quia * præbui; qui mihi moriens præcepit, vt fratri suo germano verbis illius testificans demandarem, vt ancillam quandam, quam in potestate communiter possederunt, pro anima eius manumitteret: sed germanus eius, auaritia impediente, petitionem eius non impleuit, & de hoc supradicta anima per alta suspiria, accusans fratrem infidelem, & increpans, grauiter querebatur. Et similiter testatus est de Ceolrede Rege Merciorum, quem illo tamen tempore, quo hæc visa sunt, in corpore fuisse non dubium est, quem (vt dixi) videbat Angelico quodam vmbraculo contra impetum dæmoniorum, quasi libri alicuius magni extensione & superpositione defensum: ipsi dæmones anhelando rogabant B Angelos, vt ablata defensione illa, ipsis permitteretur crudelitatis eorum voluntatem in eo exercere, & imputabant ei horribilem ac nefandam multitudinem flagitiorum, & minantes dicebant illum sub durissimis inferorum claustris claudendum, & ibi peccatis promerentibus æternis tormentis cruciandum esse. Tunc Angeli solito tristiores facti, dicebant: Proh dolor, quod homo iste semetipsum plus defendere non permittit, & ob eius propria merita nullum ei adiutorium possumus præbere: & auferebant superpositi tutaminis defensionem. Tunc dæmones gaudentes & exultantes, de vniuersis mundi partibus congregati maiori multitudine, quam omnium animarum in sæculo fieri existimaret, diuersis eum tormentis inæstimabiliter fatigantes lacerabant.

DE ANIMA REGIS DAMNATA AD INFEROS.

Tunc demũ beati Angeli præcipiebant ei, qui hæc omnia extra corpus suum raptus, spiritali contemplatione vidit & audiuit, vt sine mora ad proprium rediret corpus, & C vniuersa quæ illi ostensa fuere, credentibus, & intentione diuina interrogantibus manifestare non dubitaret; insultantibus autem narrare denegaret: & vt cuidam mulieri, quæ inde in longinqua regione habitabat, eius perpetrata peccata per ordinem exponeret, & ei intimaret, quod omnipotentem Deum potuisset per satisfactionem repropitiari sibi, si voluisset; & vt cuidam presbytero, nomine Beggan, istas speciales visiones cunctas exponeret, & postea, quemadmodum ab illo instructus fieret, hominibus pronuntiaret: propria quoque peccata, quæ illi a spiritibus immundis imputata fuere, confessa, supradicti presbyteri iudicio emendaret, & ad iudicium Angelici præcepti presbytero testificari, qui iam plurimos annos zonam ferream circa lumbos suos, nullo hominum conscio, amore Domini cogente, habuerat.

Proprium corpus dicebat se, dum extra fuerat, tam perhorruisse, vt in omnibus illis D visionibus nihil tam odibile, nihil tam despectum, nihil tam durum fœtorem euaporãs, exceptis dæmonibus & igne flagrante, videret, quam proprium corpus: & fratres eius conseruos, quos intuitus est obsequia corpori suo clementer exhibere, ideo perhorruit, quia inuisi corporis curam agerent. Iussus tamen ab Angelis, primo diluculo redijt ad corpus, qui primo gallicinio exierat de corpore. Plena septimana nihil omnino corporaliter oculis videre potuit, sed oculi fusci plene frequenter sanguinem stillauere: & postea de presbytero religioso, & peccatrice muliere, sicut ei ab Angelis manifestatum est, ita illis profitentibus, verum esse probauit. Subsequens autem & citus scelerati Regis exitus, quæ de illis visa fuere, vera esse procul dubio probauit. Multa alia & his similia referebat sibi ostensa fuisse, quæ de memoria labefacta per ordinem recordari nullatenus potuisset; & dicebat se post istas mirabiles visiones tam tenacem memoriæ E non fuisse, vt antea fuerat. Hæc, quæ te diligenter flagitante scripsi, tribus * meis religiosis & valde venerabilibus fratribus in commune audientibus exposuit, qui mihi in hoc scripto adstipulatores fideles testes dignoscuntur. Vale, vere virgo, vita vt & viuas Angelica recto * rite, & rumore regnes semper in æthere Christum.] hucusque epistola Bonifacij, qui tantæ rei haud fuit otiosus auditor & scriptor, sed vitam licet a puero sancte pieq. ductam, in monasterio arctioribus disciplinæ vinculis coarctare, & ad vberiorem frugum culturam præparare disponens, meditatus est Euangelij prædicationem in Gentibus. Quomodo autem, vt hoc impleret, se Romam contulit ad Gregorium Papam, suo loco dicemus.

* mecum

* locus deprauatus

IESV

Universidad de Deusto
Biblioteca

IESV CHRISTI ANNVS 717. GREGORII PAP. II. ANNVS 4. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 2.

ANNVS agitur Redemptoris septingentesimus decimus septimus, Indictione decima quinta, quo [a] & Leonis Imperatoris primi anni clausa periodo, secundus inchoatur, cum Constantinopolitana ciuitas Sarracenorum obsidione in maximum est discrimen adducta, sed liberata Dei genitricis auxilio. Vigilabat in ea spiritualibus intentus excubijs sanctus Germanus eiusdem ciuitatis Episcopus, longæuus ætate senex, sed vigens animo, florensq. meritis, renouatus vt aquila in senectute sua. Famosa obsidio ista tum Græcorum, tum Latinorum scriptis reperitur esse vulgata, quæ, si quod Beda atque Paulus Diaconus huius temporis auctores, & Anastasius tradunt, verum est, triennio perdurauit, oportet dicere, ipsam cœptam iam fuisse anno superiori. [b] Beda sic de ipsa enim in Leone.

[a] *Cedr. ann. 2. Leonis Imp.*

OBSIDIO VRBIS CONSTANTINOPOLITANÆ.

[b] *Beda de sex ætat. in fin.*

Sarraceni cum immenso exercitu Constantinopolim venientes, triennio ciuitatem obsident, donec ciuibus multa instantia ad Deum clamantibus, plurimi eorum fame, frigore, pestilentia perirent, ac sic pertæsi obsidionis abscederent. Qui inde regressi, Bulgarorum gentem, quæ est super Danubium, bello aggrediuntur, & ab hac quoque victi refugiunt, ac naues repetunt suas. Quibus cum altum peterent, ingruente plurimum tempestate, plurimi etiam, mersis siue confractis per littora nauibus, sunt necati.] hæc Beda, claudens eiusdem Leonis temporibus commentarium de sex ætatibus. Eadem Paulus Diaconus [c] in gestis Longobardorum totidem verbis, addens hoc funestum: Intra Constantinopolim vero trecenta millia hominum pestilentia interierunt.]

[c] *Paul. Diac. lib. 6. cap. 47.*

Sed viciniores Græcos, quid de his scripserint, consulamus. Id ipsi factum tradunt decimaquinta Indictione, decimo nono Kalendas Septembris, cum idem qui supra, Masalma Princeps Sarracenorum Constantinopolitanam vrbem obsidere cœpit; cum & vocato Zulcimino Arabum Duce, classe potente, idem hoc anno mense Septembris, quo prima Indictio inchoatur, cum classe peruenit Constãtinopolim, iamq. descensurus erat in vrbem, nisi Deus cito præsto ciuitati illi fuisset. De his enim breuiter hæc Theophanes: Imperator vero protinus igniferis nauibus contra eos directis ab * Aeropoli, diuina ope igne consumpsit, & aliæ quidem ex eis ad ripæ muros proiectæ sunt, aliæ vero vna cum hominibus in profundum demersæ sunt: porro aliæ vsque ad acutam & latam insulam consumptæ, portatæq. sunt. Hi ergo qui erant in vrbe, fiduciam perceperunt: at hostes magno pauore concussi sunt, cognoscentes efficaciissimam ignis operationem. Volebant enim eadem die vesperi ad ripæ muros applicare stationem, & temones supra pugnacula ponere: sed consilium eorum dissipauit omnipotens per intercessionem castissimæ genitricis eius Mariæ.] hæc Theophanes. Erat populus ille Dei genitricis studiosissimus cultor, cuius ope quam sæpissime (vt vidimus) fuit a barbaris liberata.

GENS SARRACENORVM CONVENIT EXPVGNARE CONSTANTINOPOLIM.

* Argyropoli

Sed non hic finis victoriæ; etenim addit, hoc eodẽ anno post omnia ista quæ diximus, accidisse, vt duæ classes Sarracenorum, quarum altera soluerat ex Aegypto, ex Africa vero altera, quibus annona ferebatur obsidentibus vrbem, pariter male perierint, missis ab Imperatore contra vtrãque classem igniferis nauibus. de quibus Theophanes: Cum, inquit, Deo cooperante per interceſſionem intemeratæ Dei genitricis Mariæ protinus submersi sunt inimici, & assumptis spolijs nostri, & expensis eorum, annona videlicet, cum gaudio reuersi sunt.] Tunc & qui in stationibus erant Sarraceni obsidentes vrbem, destituti annona, fame & peste periere, trucidatis ex illis etiam a Bulgaris viginti duobus millibus. Cum tot tantaq. atrocia vna simul passi sunt Sarraceni, experimẽto (inquit Theophanes) didicerũt, quia Deus & sanctissima Virgo Dei mater Maria hanc muniunt vrbem & Christianorum Imperatorẽ; & non est omnimoda dimissio Dei in ijs, qui eum inuocant in veritate, licet admodum quid castigemur propter peccata nostra.] hucusque Theophanes, qui non modo tantum, sed ferme semper cum magnum aliquid a Deo consequutum esse Constantinopolitanum populum tradit, id quidem acceptum precibus sanctissimæ Dei genitricis affirmat non ob aliam causam, quam quod celeberrimus illic esset beatissimæ Deiparæ cultus, cui (vt suo loco superius dictum est) eadem ciuitas fuerat dedicata. Porro cum eius cultus vbique locorũ amplissimæ ciuitatis celebris esset, frequentissimus in Blachernis erat, vbi Deiparæ nomine augustissimum templum fuit.

VICTORIAE ADVERSVS SARRACENOS.

CVLTVS DEIPARAE CONSTANTINOPOLI.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Extat in Concil. Nicæ. 2. Act. 4. & inter epistolas Greg. Papæ 2. epist. 4.

Porro quod pertinet ad eamdem liberationem Constantinopolitanæ ciuitatis, de qua est A sermo, factam auxilio Dei genitricis Mariæ, meminit eiusdem Gregorius Pontifex Romanus, qui his diebus moderabatur Catholicæ Ecclesiæ clauum, in epistola ad S. Germanum Constantinopolitanum Patriarcham, qui huius obsidionis temporibus eidem præerat Ecclesiæ, dum id quod ope Dei genitricis acciderat, in memoriam reuocat istis verbis: Pugnatricis illius sanctæ & omnium Christianorum Dominæ miranda facta, quæ in se declarata sunt, per quæ tu quoque inter hostes seruatus es, non sunt reticenda. Illi enim cum insania multa tumultuarentur, tantum inuenerunt in se aduersitatis hostilis, quantum eorum causa iniustitiæ habuit. Neque hoc tamen mirandum est: nam si Bethuliam per manus [a] Iudith Israelitis seruata est, cuius opus Holofernis erat sublatio, & per ea tempora ob id salus Israelis vocata est: quomodo non oportebat & tuam sanctitatem huiusmodi propugnatrice vtentem hostibus ciuitatis prævalere, ipsamq. victoria B coronare? &c.] Hæc Gregorius, qui cum agat de cultu sacræ eius imaginis, plane significat, eius venerandam effigiem supra muros solemnibus ritibus circumductã, & sic ab imminenti periculo ciuitatem illam tunc liberatam. nam superius dixerat: Ecclesiam nostram idololatriæ propter venerandarum imaginum diuina & miranda ad promotionem & abductionem ad pietatem studia si accuset: habeatur hic non alius quam canis oblatrans, & vt funda a nobis quam procul abijciatur, &c.] Sane quidem, quamdiu fuit ciuitas illa Romanæ Ecclesiæ communicatione coniuncta, inexpugnabilis barbaris infidelibus fuit, & occini poterat de ea canticum Iuda [b]: Vrbs fortitudinis nostræ Sion: Saluator in ea positus murus & antemurale.] Et Dei genitricis nomine illud ex Canticis Canticorum pariter recini [c]: Ego murus, & vbera mea turris.] Sed vbi ab ipsa Ecclesia Romana fuit schismate penitus separata, tunc lugubre carmen illud concinuisse oportuit C Hieremiæ [d]: Luxit antemurale, & murus pariter dissipatus est.] sed de his modo satis.

a *Iudit. 4.*

DEI GENITRICIS OPE DEFENSA CIVITAS CONSTANT. A SARRACENIS.

b *Isai. 26.*

c *Cant. vlt.*

d *Thren. 2.*

TIBERIS INVNDATIO MONSTRVOSA.

Quod ad res pertinet Occidentales, hac decima quinta Indictione mirum in modum Romam afflictatam esse Tiberis exundantis alluuione, Anastasius tradit, qui hæc de his habet: Eo autem tempore fluuius Tiber alueum suum egressus, sese per campestria dedit. intumuit enim inundatione aquarum in tantum, vt etiam per Flaminiam portam ingressus sit: transcendit etiam in aliquibus locis muros Vrbis, *illos scilicet qui eiusdem fluminis ripam muniebant*, atque vltra basilicam S. Marci per plateas se extendit; ita vt in Via lata ad vnam & semis staturam . . . . . aqua eiusdem fluminis excreuisset, atque a porta beati Petri Apostoli vsque pontem Miluium aquæ se distenderent, & iuxta remissa eiusdem fluminis se dederint. Domos itaque euertit, agros dissipauit, eradicans arbusta & segetes. Nam nec serere ipso potuit tempore pars maxima Romanorum: pro hoc D imminebat tribulatio magna. Per dies autem septem aqua Romam tenebat peruasam. A Domno itaque propterea Litaniæ crebro fiebant. cumq. in oratione & Litanijs crebro persisterent, per octauum iam diem misertus Dominus aquam amouit, & fluuius ad proprium regressus est alueum per Indictionem decimam quintam.] Hucusque de his Anastasius.

OBITVS MATRIS IPSIVS GREGORII PAPAE.

Eius quoque sententia ostenditur, his ferme diebus obitum contigisse matris ipsius Gregorij Papæ, eo scilicet tẽpore, quo a Sarracenis Constantinopolitana ciuitas esset obsessa: de qua obsidione loquutus, ista mox subdit: Eo namque tempore, moribus certe Honesta & nomine Pontificis mater ab hac vita subtracta est. Post cuius obitũ Gregorius domum propriam in honorem sanctæ Christi martyris Agathæ, additis a fundamento cænaculis, vel quæ monasterij erant necessaria, e nouo cõstruxit in monasterium: prædia E illi vrbana vel rustica pro monachorũ obtulit necessitate. Fecit autem in eadem Ecclesia beatæ Agathæ ciborium ex argento, quod pensat libras septingentas viginti, arcus argenteos sex pensantes libras quindecim, canistra decẽ pensantia singula libras duodecim, & alia dona multa largitus est.] Hæc Anastasius de pietate tãti Pontificis, seniorem Gregorium imitantis, qui proprias ædes conuertit in monasterium. Beda etiam ad finem libri, quem scripsit de sex ætatibus, vbi egit de Tiberis famosa inundatione, ista mox subijcit.

His temporibus multi Anglorum gentis nobiles & ignobiles, viri & feminæ, Duces & priuati, diuini amoris instinctu de Britannia Romam venire consueuerant, inter quos etiam Reuerendissimus Abbas meus Ceolfridus annos natus septuaginta quatuor, cum esset presbyter annis quadraginta septem, Abbas autem triginta quinque, vbi Lingonas peruenit, ibi defunctus, atque in Ecclesia beatorum geminorum

marty-

A martyrum sepultus est. Qui inter alia dona, quæ deferre disposuerat, misit Ecclesiæ sancti Petri Pandecten a beato Hieronymo in Latinum ex Hebræo vel Græco fonte translatum.] Hæc Beda. Ex quibus & illud obserua, Romam peregrinantes afferre secum consueuisse munera offerenda S. Petro Apostolo. Porro quod feminæ etiam adolescentiores ex Anglia pietatis ergo frequenti cœtu Romam pergere solerent, non probauit S. Bonifacius Episcopus Moguntinus, eo quod cõplures ex illis abijssent retro post satanam, magno scandalo cunctorum fidelium, & pudore suorum gentilium, vt suo loco ex eius epistola tunc scripta dicetur.

Quod pertinet ad res Francorum, vetus Chronicon[a] hæc habet: Septingentesimo decimo septimo anno Raginfridus & Chilpericus Rex in Vinciaco, die Dominica ante Pascha cum Carolo pugnãtes, terga verterunt: quos Carolus fugientes cædendo prosequi- CAROLVS
B tur vsque Parisios.] Eadem auctor sui temporis res describens, in Appendice ad Gregorium Turonensem, qui id actum ait duodecimo Kalendas Aprilis. Tum & acciderunt quæ narrantur in actis[b] sanctissimi viri Rigoberti Rhemorũ Archiepiscopi verbis istis: Accidit tum, vt Carolus Rhemorum vrbem præteriens, totam (vt aiunt) circumiret, donec ad eam peruenit portam, in qua sanctus Rigobertus congruis extructis ædibus degebat. Quem sane huiusmodi compellauit vocibus: Domine Rigoberte iube portam ciuitatis aperiri, vt liceat mihi ire precatum ad sanctam Mariam. Sed cum Sanctus nullum daret responsum, quippe orationi intentus, cui perpetuo vacabat: fertur tertio ijsdem vsus vocibus, ita vt tandem vir Dei eius valido clamore compulsus, sic ei responderit: Porta hæc tibi non aperietur, donec certo constet, vtri vestrum cessura sit victoria. Tu enim & * Raginfredus inter vos de dignitate contenditis, nec adhuc scire licet, quem
C sit res exitum habitura. Quod si Dominus te voluerit victorem euadere, reuertenti tibi libens portam referabo, fidelemq. me exhibebo. His auditis Carolus furibundus iuramento affirmauit, si victor rediret, non impune id laturum Episcopum. At vir Dei non valde eius minas pertimescens (iustus[c] enim quasi leo confidens absque terrore erit) portam ei noluit patefacere. Facile enim, vt vir prudens animaduerterit, non orandi studio illum velle ingredi (quod simulabat) sed vastandi potius animo, quemadmodum alias vrbes deuastarat. Tum etiam verebatur, si hunc intro admisisset, Raginfredum, si ad eum victoria inclinasset, ipsum infidelitatis incusaturum.] Et inferius.

[a] Edidit nuper Pithœus.

CAROLVS MARTELLVS ADVERSANTES INSEQVITVR.

[b] Apud Sur. tom. 1. die 4. Ianuar.

CAROLVS MARTELLVS QVID IN S. RIGOBERTVM

* Ramanfredus

[c] Prou. 20.

Carolus duodecimo Kalendas * Aprilis, qui tunc Dominicus erat dies, summo mane conflixit cum Chilperico Rege & Raginfredo, quem Chilpericus Maiorem domus vel Magistrum equitum creauerat, & pro voto victoria potitus, mox vt reuersus est, e sede
D sua exturbauit Pontificem Rigobertum, & quidem iniustissime, vt erat illi antea comminatus. Neque id tamen adeo mirum, cum etiam alijs similiter fecerit. porro in depulsorum locum suarum partium studiosos intrusit.] hæc auctor, qui & superius ait, hunc eumdem sanctum Episcopum Rigobertum olim rogatum a patre ipsius Pipino eũdem Carolum baptizasse, sed animum ferocia imbutum nullum penitus horum rationem habuisse. Sensit enim ipsum infestum sibi sanctus Pontifex Rigobertus ad supremum vsque vitæ suæ diem. Ista plane passus propter iustitiam, dum (quod decebat) Regi potius ipse faueret, quam eius inimicis, qui hac ex parte tyrãni iudicabantur. Quamobrem quæ in S. Rigobertum gesta sunt ab ipso, per Gregorium Romanum Pontificem irrita penitus reddita sunt, vt eius epistola ad Turpinum scripta declarat his verbis.

* Augusti

S. RIGOBERTVS EXVLAT.

Tua fraternitas nobis retulit, quia faciente discordia, Archiepiscopus Rhemẽsis, Rigo- EPISTOLA
E bertus nomine a sede cõtra canones deiectus & expulsus fuit sine vllo crimine, & sine vllo Episcoporũ iudicio, & sine vllo Apostolicæ sedis consensu & interrogatione; sed solũmodo, quod non antea consensit in partem illius, qui postea partẽ de illo regno in sua potestate accepit, in qua parte est Rhemẽsis ciuitas: & donatus, atque magis vsurpatus contra Deum & eius auctoritatẽ fuerit ille Episcopatus simul cum alio Episcopatu & alijs Ecclesijs, ex sæcularibus potestatibus Miloni cuidã sola tonsura clerico nihil sapienti de ordine Ecclesiastico; & quod alij Episcopatus de ipsa Rhemensi diœcesi diuerso modo fuerunt diuisi, & aliqui magna ex parte in Episcopio consistentes, ad alios Episcopos & Metropolitanos Episcopi & clerici ordinationes aliquando accipientes erant, & refugia indebita habebant, & a suis iudicari & distringi non sustinebant; & quod clerici & sacerdotes & monachi pro volũtate & licentia viuebant.] Hucusque epistolæ pars, reliqua desunt. Sed & corrigendus epistolæ titulus, in quo ponitur, Hadrianus, cum longe absint hæc tem-

GREGORII IN CAVSA RHEMENSIS ECCLES.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pora ab Hadriani Pontificatu, licet constet Turpinum ipsum Rhemensem Episcopum, A
cum eam Ecclesiam annis quadraginta septem administrasset, ad tēpora Hadriani Pontificis peruenisse, a quo & precibus Caroli Magni accepisse Pallium reperitur. Ceterum quod pertinet ad S. Rigoberti successorem, non solum ex recitata epistola, sed & Actis vitæ eiusdem in ijs quæ sequuntur, liquet a Carolo illi subrogatum fuisse Milonem: quod & Frodoardus testatur in vitis Rhemensium Episcoporum, vt de his nulla dubitatio esse possit. Quamobrem quod hic Turpinus, ad quem Gregorius dictam scribit epistolam, Episcopus hoc tempore fuerit (fratrem enim appellat ipsum Pontifex) dicendum est, alterius alicuius Ecclesiæ Episcopum tunc fuisse, ex eaq. post Milonem in Ecclesiam Rhemensem esse translatum. Porro quod ad Carolum spectat, est querela scriptorum omnium huius sæculi, quod Episcopatus laicis hominibus suæ partis studiosis dederit perfruendos. B

S. SVVIBERTI EPISCOPI VVERDENSIS OBITVS.

Hoc eodem anno Kalendis Martij moritur mirificus ille Saxonum & Frisiorum appellatus Apostolus, primus Vuerdensis Episcopus S. Suuibertus, cuius superiori tomo præclaras res gestas sæpe contigit enarrasse. Defunctus est cum esset ætatis annorum sexaginta nouem. Qui fidelissime eius vitam conscripsit eiusdem tēporis & muneris Apostolici Marcellinus, eius obitum ita narrat: Anno a natiuitate Domini septingentesimo decimo septimo, S. Suuibertus omnium virtutum charismate plenus, ex omnibus animi medullis videndi Deum desiderio flagrans, cum in festo principis Apostolorum sancti Petri ad Cathedram in suo monasterio diuina celebrasset, mox languore eum inuadente, lecto decubuit.] Et post nonnulla ab ipso probe disposita: Appropinquante denique die obitus, siue dormitionis suæ, quam præsciuit Angelico ministerio, conuocans fratrum suorum præfatorum felicem cateruam, celebrari sibi fecit Missarum solemnia: de- C
inde perceptione corporis Dominici se muniens, & sanctæ Crucis vexillo se, cunctosq. circumstantes consignans, in mortis quiete dormiens, transijt feliciter de mundo, & ab Angelicis choris anima eius sancta in consortio Sanctorum & felicitatis perpetuæ in perpetuum collocanda suscepta est, statimq. facies eius vt glorificata lucens splenduit: cella vero eius vt apotheca redoluit, omniumq. ora & pectora fragrantia suauitatis repleuit, &c.] pergit fusius dicere quæ post obitum contigerit fieri ibi miracula diuersi generis, quæ tu ipse maiori otio consulas. Videbis enim eum, in quo primitiæ Apostolatus earum gentium sunt consecratæ, non tantum cum viueret, sed & post obitum Apostolicis coruscasse miraculis, quo prædicata ab eo Fides multiplicibus consignata testibus posteris traderetur.

D

IESV CHRISTI ANNVS 718. GREGORII PAP. II. ANNVS 5. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 3.

SEPTINGENTESIMVS decimus octauus sequitur annus primæ Indictionis, quo Sarraceni, qui frustra Constantinopolim obsedissent, reuersuri, qui reliqui erant, ad propria, naufragio (vt & superius dictum est) periere. de quibus ista Theophanes: Sarraceni ergo moti decimo octauo Kalendas Augusti cum multa confusione reuersi sunt. Cum autem nauigaret classis eorum, tempestas a Deo per intercessionem Dei matris incumbens in illos, hos dispersit, & alios quidem eorum penes Proconnesum & reliquas insulas, alios vero in vertigines & cetera demersit in æquora: residui quoque cum tran- E

IGNEA GRANDO IN SARRACENOS.

sissent Aegæum pelagus, extemplo peruenit in eos terribilis indignatio Dei. grando namque ignea descendens super eos, aquam maris ebullire fecit, & pice liquefacta naues simul cum hominibus inductæ sunt in profundum, decem solis ex eis saluis, & ipsis prouidentia Dei Saluatoris ad annuntiandum nobis & Arabibus magnalia Dei, quæ in ipsis facta sunt: quas etiam nostrates inuenire potuerunt, & quinque earum comprehendere; aliæ vero quinque saluæ in Syriam deductæ sunt, Dei annuntiaturæ potentiam.] hæc Theophanes. eadem quoque Cedrenus.

Tantam gratiam consecuti ciues statuerunt pro ea celebrare annis singulis solemnes gratiarum actiones: nam in Menologio Basilij Imp. die xv. Augusti ista leguntur: Commemoratio aduentus Sarracenorum, & perditionis eorumdem impiorum. Sub Leonis Isauri principatu magna Sarracenorum venit multitudo, & Constantinopolim obsederunt

A runt terra, marique. Et Imperatore necessitatem vidente,& cum eis fœdera sancire volente; ipsi dicebant, se ciuitati iam quoque custodes constituisse; perinde atque capta esset. Sed superbis resistens Deus obstitit eorum consilijs. Videns igitur eorum Princeps, quod nihil ageret: petijt,vt saltem vrbem ingrederetur, & eam cerneret,pollicitus post hæc inde discedere. Quod cum concessum esset, & per portam Bosphoriam equo sedens intrare vellet; alijs suis sine molestia ingredientibus,Principis solius equus intrare omnino nolebat. Respiciens vero sursum, vidit supra portam Dei genitricis imaginem: tunc se nouit hoc passum, quod eamdem auxiliantem ciuibus blasphemasset: desistensq. & recedens cum suis, in Argeo pelago vna cum nauigijs ab ignifera procella consumpti sunt. Huius tanti miraculi gratia populus solemnes celebrat gratiarum actiones annis singulis.] hæc ibi. PRECES PVBLICAE EX PROPVLSATIS SARRACENIS.

B Tanto portento perculsus Haumar Princeps Sarracenorum, qui hoc anno post Zulciminum suscepit habenas, adeo manifestam Dei indignationem expertus, duo sibi facienda proposuit; alterum, vt populum sibi subditum expiaret, alterum vero, vt quos putabat Dei hostes, Christianos insequeretur.

Sic igitur hoc eodē anno(vt idem Theophanes auctor est)ciuitatibus sibi subiectis vini potum inhibuit, & in Christianos promulgauit edictum, quo recederent ab ipsorum religione, præmio appositio facientibus, nempe a tributis immunitate; pœna vero mortis sancita in omnes, qui facere detrectarent. his adiecit, vt eodem edicto caueret,Christianorum testimonium aduersus Sarracenos minime recipiendum. Ausus est insuper litteris tentare Leonem Imperatorem, vt a fide Christiana recederet. Hæc omnia Theophanes & alij; idemq. testatur, quamplurimos Christianos haud consentientes impietati, C potius delegisse necari; sicq. clarissimo ipsos omnes coronatos esse martyrio. Hic ingemiscimus magnam horum temporū sterilitatem scriptorum, qui, sicut olim sub Gentilibus Imperatoribus, scriberent eorumdem Martyrum acta. Verum nubes ista fulmina vomens haud diu est permissa subsistere; siquidem post sequentem annum barbarus truculentus tertia Indictione ex hac vita subtractus est. PERSECVTIO EXCITATA A SARRACENIS IN CHRISTIANOS.

Hoc pariter anno a Sergio Protospatario nouus Imperator Artemius erigitur in Sicilia: sed misso illuc a Leone Imperatore Paulo Chartulario, igne incensus extinguitur, sumpto supplicio de rebellibus.

Quod ad res Occidentales pertinet, hoc anno, vt Tudensis numerat, Era scilicet septingentesima quinquagesima sexta (est is annus Domini septingentesimus decimus octauus) Asturcs omnes in vnum collecti super se principem erexerunt Pela- D gium. Fuit iste Regis Theodorici Spatarius, qui fugiens impressionem Sarracenorum, cum suis in Asturios se contulit montes: cum autem auditum esset a Sarracenis Hispaniam occupantibus, id magna audacia esse præsumptum, in eum acies mouent: sed primum insidijs ipsum appetendum putarunt, misso ad ipsum Oppa Archiepiscopo Toletano Vuitizæ Regis filio, qui magnis pollicitationibus deditionem ei suaderet. Ad quem ista Pelagium respondisse idem auctor affirmat: Tu (inquit) & fratres tui cunctos subuertistis, & Christi Ecclesiam deiecistis: & propter scelera patris vestri, qui peccare coegit gloriosam gentem Gothorum, reliquit Dominus Ecclesiam suam. Et quia Deo facile est saluare siue in paucis, siue in multis, nos de misericordia Dei confidentes, committimus ad Dominum Deum nostrum, vt fidem Catholicam conseruemus, quam vos spreuistis & pater vester. Est enim Ecclesia Dei sicut luna, quæ aliquan- E do apparet plena, aliquando valde diminuta, & iterum reuertitur ad plenitudinem primam. Ecce in ista tumba (*spelunca loci natura munita illic erat, vbi cum suis Pelagius degebat*) hodie inclusa est maxima pars militiæ Gothorum; sed egredietur ex illa,dante Domino, semen, quo genus Gothorum,vt erat, Christo in tota Hispania restauretur. Et quia deuotam eam habemus, apud Deum Patrem & Dominum nostrum Iesum Christum totam spem nostram ponentes, hanc multitudinem paganorum, quibus ducatum præbes, despicimus. Confidimus enim per intercessionem gloriosæ Virginis genitricis eiusdem Domini nostri Iesu Christi saluari; & ipsa adiuuante, quæ mater misericordiarum est,gentem Gothorum de paucis,qui sunt in ista spelunca,restaurari, sicut ex paucis granis infinitæ segetes germinantur.

Quibus dictis Pelagius & qui cum eo erant, tanto hoste perterriti incluserunt se in spelunca, beatæ Mariæ suffragia expetentes, eius ibi memoriam venerabantur, & pro recupe-

Universidad de Deusto Biblioteca

recuperatione Christianorum orationibus insistebant. Videns autem Oppa quam Pelagius confidentiam in Domino posuerat, reuersus ad Ismaelitas dixit: Properate ad speluncam, & pugnate fortiter, quia vt ex verbis eius comperi, nisi per gladium pacem cum eo habere non possumus [a]. Alchaman illico fundibularijs & sagittarijs & iacientibus iacula portam speluncæ ferire præcepit. Tunc cerneres saxa intermixtis iaculis sicut densissimas pluuias euolare contra beatam speluncam. Sed in hoc turbine iaculorum & lapidum, qualiter diuina manus, quæ percutit & sanat, pro Christianis pugnauerit, exemplo poterit aduerti, quod lapides & iacula & sagittæ a Sarracenis emissa contra eos retorquebantur, & maximam Sarracenorum multitudinem prostrauerunt. A

a Habet eadem Roderic. lib. 4. cap. 2.

PELAGIVS INGENTI POTITVR VICTORIA.

Barbari autem vbi non solum ad peragendum negotium quod volebant, se nihil proficere, sed maximam suorum partem vident prostratam armis suis, confusi & turbati retrocedendo, speluncam oppugnare destiterunt. Pelagius ad prælium Dei gratia & fortitudine roboratus, cum totam multitudinem hostium prostratam aspiceret, reliquos superaturus Sarracenos aggressus de spelunca stricto ense inuadit vbique. Statim Oppa captus est, & Alchaman cum viginti millibus Sarracenorum interfectus. Sed nec sexaginta millia quæ remanserant, Domini vindictam euadere potuerunt. Siquidem dum per verticem montis Ausenæ fugam arriperent, atque per concaua petrarum & deuia loca aduenierent, & venire vellent ad quoddam supercilium montis, dum graderentur secus flumen Deuæ, diuinum numen oppressit eos: vnde cum idem flumen inundatione aquarum proprium alueum excedit, multos ex eis occidisse, signa armorum & ossium euidenter ostendit. B

b 1. Cor. 10.

Vere Deus impleuit tunc fusius illud quod Paulus dixit [b]: Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari super id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere. tam glorioſe egit Deus tunc cum populo Christiano, vt in primo Israelitico, cui Deus cum paucis de multis dedit semper triumphare, talis victoria inuenitur.] hæc Tudensis, qui & inferius subdit de Sarracenorum Rege, quod his auditis, pudore suffusus & furore succensus, in eos quos secum habebat Hispanos furorem conuertit, nempe in Iulianum Comitem, regni proditorem, & filios duos Vuitizæ, quos fecit capite plecti, ita Domino operante, vt ab eodem interficerentur scelerati, cui Hispanias prodidissent. sicq. Pelagium regulum tenuisse regnum idem tradit annis decem & octo. Porro spelunca illa Dei genitricis memoriæ dicata est, eius quoque nomine nuncupari cœpta, dictaq. sancta Maria de Couadouga. Recitatæ autem historiæ adstipulantur scriptores omnes qui res Hispaniarum sunt prosequuti. Addunt præterea, Pelagij opera venerandas reliquias sanctorũ & sacros codices per Vrbanum Archiepiscopum Toletanum successorem Sinderedi translatos fuisse in Astures. Reliqua vero bellorum si cupis, consule eos qui in his enarrandis potissimum versati sunt. nobis autem hæc satis ad institutum. Obseruatione plane dignum est, quod tam in Oriente Leo Imp. quam in Occidente Pelagius, cum Dei genitricem aduersus Sarracenos inuocant, insperatam, ingentemq. consequuntur vtrobique victoriam. Sed de his satis. C D

IESV CHRISTI ANNVS 719. GREGORII PAP. II. ANNVS 6. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 4.

SEPTINGENTESIMVS vndeuigesimus Redemptoris adest Indictionis secundæ, quo Gregorius Papa S. Bonifacium presbyterum natione Anglum Romam venientem Apostolico munere insigniuit, cum ei ad prædicandum Euangelium Gentibus credidit. Quo modo autem hæc se habuerint, auctor qui ex Vuilibaldo Episcopo eius discipulo ipsius res gestas prosequutus est, sic sincerissime narrat [c]: Reuerendum Episcopum Danielem adijt, petens ab illo vt eius benedictione & litteris commendatitijs Romam iturus frui mereretur. Episcopus libens annuit, & prouidi pastoris officio fungens Stephanum virum bonum orbatæ congregationi præficiendum curauit, & Bonifacium Dei seruum longum iter peregre suscepturum ad loca optata cum suis litteris a se dimisit.] Sed quod Dei beneficio adhuc extent Danielis Episcopi litteræ commendatitiæ, hic eas describere, antequam vlterius progrediamur, operæpretium iudicauimus. sic enim se habent [d]. E

c Extat apud Sur. die 5. Iunij, tom. 3.

S. BONIFACIVS ACCIPIT APOSTOLATVM A GREGORIO PAPA AD GENTES.

d Cod. MS. ex biblioth. S. Mariæ super Mineruam, & alio exemplari Ant. Augustin. epist. 7.

Pijssimis

Universidad de Deusto Biblioteca

A Pijssimis ac clementissimis Regibus, Ducibus, vniuersis reuerendissimis & dilectissimis Episcopis, religiosis, necnon Abbatibus, presbyteris, & spiritualibus filijs Christi nomine consignatis, Daniel Dei famulorum famulus.

Dum cuiuersis fidelibus deuotione sincerissima Dei mandata sunt obseruanda, quantum sit hospitalitatis munus, quamq. acceptabile Deo humanitatis officium viantibus exhibere, sanctis scripturis attestantibus demonstratur, dum & beatus Abraham [a] propter hospitalitatis misericordiam sanctorum Angelorum præsentiam suscipere meruit, & venerando eorum colloquio perpotiri. Loth [b] quoque per huiusmodi ministerium pietatis de Sodomorum flammis ereptus est: saluauit eum hospitalitatis gratia de flammarum interitu, mandatis cælestibus obsequentem: ita & vestræ dilectioni proueniet ad salutem, dum horum portatorem religiosum presbyterum, Deiq. omnipotentis famulum suscipientes iuueritis, dum caritatem ei, quam Deus & diligit & præcipit, exhibueritis. Recipientes ergo Dei famulos, eum recipitis, cuius maiestati deseruiunt, ita pollicenti: Qui [c] vos recipit, me recipit. Hæc itaque concordi deuotione facientes, & Dei mandata peragitis; & de diuinæ promissionis oraculo confidentes, mercedem apud eum habebitis sempiternam. Incolumem eminentiam vestram sempiterna gratia custodiat.] hactenus Danielis litteræ. Fuit iste Daniel [d] Episcopus Ventæ ciuitatis in Anglia apud Saxones Occidentales, sub cuius diœcesi monasterium erat ea lingua [e] Adescancaster dictum, in quo a puero S. Bonifacius monasticum sectatus est institutum. Pergit vero ex Vuillibaldo auctor de Bonifacio semel cœptam orationem.

a Genes. 18.
b Genes. 19.
LITTERAE PATENTES COMMENDATITIAE.
c Matth. 10.
d Bed. histor. Angl. lib. 5. cap. vlt.
e Vuillib. in vita S. Bonif.

Ea igitur benedictione fretus, mox valedicens fratribus, dat se itineri, terrarum longa spatia & ignotas vias emensurus. Collecti sunt autem ad eum vndique non pauci serui Dei eodem spiritu feruentes: cunctiq. vno animo quotidie multa sanctorum templa inuisentes, rogabant vt diuinitus adiuti, tutius Alpium iuga superarent, & Longobardorum feros animos erga se lenes & humanos sentire mererentur. Cumq. sæuissimæ gentis regiones citra discrimen vllum pertransissent, beatissimi Apostoli Petri limina adierunt, Christoq. (vt par erat) gratias agentes, peccatorum suorum abolitionem & itineris prosperos successus petierunt; nec sunt votis frustrati suis. Nam simul atque vir sanctus venerabilem Apostolicæ sedis Præsulem Gregorium secundum allocutus est, eiq. tum causam aduentus sui, tum desiderium, quo diu flagrarat, exposuit; mox Pontifex hilari vultu eum intuens, percunctatus est, num aliquas Episcopi sui litteras commendatitias apud se haberet. Ille vero statim chartam pro more inuolutam Pontifici obtulit. Qua perlecta, sanctiq. viri comperto desiderio, sedulo cum illo deinceps sermones contulit, illicq. commorantem reuerenter tractans, quascumque petijt sanctorum reliquias illi donauit. Tum etiam per omnem Germaniam prædicandi ei munus demandans, suas ei litteras tradidit, quarum hoc est exemplar.

BONIFACIVS ROMAM VENIT.

Gregorius seruus seruorum Dei Bonifacio religioso presbytero.

Exigit manifestata nobis religiosi propositi tui pie in Christo flagrantis intentio, & approbata sincerissimæ fidei tuæ perlata relatio, vt ad dispensationem verbi diuini, cuius per gratiam Dei curam gerimus, te comministro vtamur. Experientes proinde te ab infantia sacras litteras didicisse, profectusq. indolem ad augmentum crediti cælitus talenti prospectu diuini timoris extendere, videlicet gratiam cognitionis cælestis oraculi in laborem salutiferæ prædicationis, ad innotescendum gentibus incredulis mysterium Fidei instanti conatu extendere: collætamur fidei tuæ, & adiutores effici cupimus gratiæ prærogatæ. Igitur quia præmissi conatus pium affectum vsque ad Apostolicæ sedis modesta prouisione perduxisti consultum, vt membrum ex membro proprij corporis caput requirens, motum mentis probares, capitisq. arbitrio humiliter te submittens, & eius directioni, iusto tramite properans, soliditati compaginis plenitudo existas: ideo in nomine indiuisibilis Trinitatis, per inconcussam auctoritatem beati Petri Apostolorum principis, cuius doctrinæ & magisterio fungimur, & locum sacræ sedis administramus, modestiam tuæ religionis instituimus, atque præcipimus, vt in verbo Dei (quo igne salutifero, quem Dominus mittere venit in terram, enitere videris) ad quascumque gentes infidelitatis errore detentas, properare Deo annuente potueris, mysterium regni Dei per insinuationem nominis Christi Domini Dei nostri, veritatis suasione designes, & per spiritum virtutis, & dilectionis & sobrietatis, prædicationem vtriusque Testamenti mentibus indoctis consona ratione transfundas. Disciplinam denique sacramenti, quam ad

LITTERAE APOSTOLATVS BONIFACII.

initiandos

Universidad de Deusto
Biblioteca

initiandos Deo præuio credituros tenere ſtudeat ex formula officiorum ſanctæ noſtræ A
Apoſtolicæ ſedis, inſtitutionis tuæ gratia prælibata, volumus vt intendas. Quod vero
actioni ſuſceptæ tibi deeſſe perſpexeris, nobis (vt volueris) intimare curabis. Bene vale.
* Idibus Data * Idus Maij, imperante domino pijſſimo Auguſto Leone ſecundo a Deo coronato,
anno tertio Imperij eius, Indictione ſecunda.] hucuſque Apoſtolatus litteræ. quibus vi-
deas priſcos mores, & antiquos ritus, quomodo quis munere Apoſtolatus initiari
ſoleret.

DE CONVERSIONE INFIDELIVM FACTA PER BONIFACIVM.

Sed quos vir Apoſtolicus de collato Apoſtolatu fructus colligere cœperit, ab eodē qui
ſupra auctore ſic accipe: His igitur litteris acceptis a venerabili Papa, profectus eſt inde
ad Longobardorum Regem Luithprandū, a quo honorifice ſuſceptus aliquandiu apud
eum hoſpitio vſus eſt. Porro ab illo diſcedens, ardua & prærupta iuga tranſcendit, igno-
tosq. Boioariorum & Germaniæ fines perluſtrans, in Thuringiam peruenit, accurateq. B
explorans vbique, inſtar apis prudentiſſimæ, vbi poſtmodum nectarea ſanctæ Fidei
mella colligere & comportare poſſet. Cumq. dies aliquot in Thuringia hæreret, omnes
interim illius prouinciæ principes verbis ſpiritualibus alloquens, ad ſacram comple-
ctendam Fidem & religionem inuitauit. Sacerdotes quoque, quos varijs deditos flagi-
tijs comperit, ſermonibus Euangelicis ad inſtitutionis canonicæ normam correxit. Au-
dita autem Radbodi Friſonum Regis morte, qui per id tempus magnam in Chriſtianos
perſecutionem exercuerat, magno affectus gaudio, in Friſiam nauigauit, ibiq. verbi di-
uini ſemina ſpargens, permultos ab errore idololatriæ retraxit, &c.]

Quod autem de Radbodi Regis morte meminit, opportune hic de ipſo agendum.
quod enim hoc anno eius contigerit obitus, etiam Ionas eſt auctor, qui res geſtas S. Vul-
franni Senonenſis Epiſcopi ſcriptis proſecutus eſt, ex quibus corrigas Sigebertum, qui C
ſuperiori anno contigiſſe errore ponit. Sed quæ miranda valde tum contigerint, ex co-
a Extat apud Sur. die 20. Martij. tom. 2. dem Iona [a], qui eodem tempore vixit, accipe: qui vbi prius inſignia per ſanctum Epiſco-
pum edita diuinitus miracula enarrauit, quibus viſis idem Radbodus nonnihil permo-
tus eſt vt fieret Chriſtianus, iamq. nomen dediſſet; ſed cur ſe retraxerit, ita narrat: Præfa-
tus, inquit, Princeps Radbodus, cum ad percipiendum baptiſma imbueretur, perconta-

RADBODVS REX FRISIAE RESILIT A FIDE CHRISTIANA.

batur a ſancto Epiſcopo Vulfranno, iuramentis eum per nomen Domini aſtringens, vbi
eſſet maior numerus regum & principum ſeu nobilium gentis Friſonum, in illa videli-
cet cæleſti regione, quam ſi crederet & baptizaretur, percepturum ſe promittebat, an
in ea quam dicebat tartaream regionem. Tunc beatus Vulfrannus: Noli, inquit, errare
inclyte Princeps: Apud Deum certus eſt numerus ſuorum electorum. Nam prædeceſ-
ſores tuos principes gentis Friſonum, qui ſine baptiſmi ſacramento deceſſerunt, certum D
eſt damnationis ſubijſſe ſententiam: qui vero ab hinc crediderit & baptizatus fuerit,
cum Chriſto gaudebit in æternum. Hæc audiens dux incredulus (nam ad fontem pro-
ceſſerat, vt ferunt) a fonte pedem retraxit, dicens non ſe carere poſſe conſortio præ-
deceſſorum ſuorum Friſonum Principum, & cum paruo pauperum numero reſidere in
illo cæleſti regno: quin potius non poſſe facile nouis dictis aſſenſum præbere, ſed potius
permanſurum ſe in ijs, quæ multo tempore cum omni Friſonum gente ſeruauerat.

DERIDET S. VVLFRANNVM RADBODVS.

At beatus Pontifex: Heu, proh dolor, inquit, deceptū te video a ſeductore qui huma-
num decipit genus. Sed niſi pœnitentiam egeris, & credideris, & in nomine Trinitatis
baptizatus fueris, ianuā regni perennis non intrabis, ſed æternæ damnationis pœna ple-
cteris. Hæc dicente, & docente ſancto Pontifice, multi Friſonū credebant & baptizaban-
tur, prædicto Rege in paganiſmo perſeuerante: nam a ſacro fonte infeliciter receſſit. E
Et iam Vuillebrordum, cognomento Clemētem, Epiſcopum & doctorem præfatæ gen-
tis accerſiri fecit, vt ad eius conſulta ſimul cum beato Vulfranno in doctrina ſuæ religio-
b Sapien. 1. nis concordante efficeretur Chriſtianus. Sed quoniam (vt ſcriptum eſt [b]) in maleuolam
animam non introibit ſapientia: quia dubitando per omnia in Fide Catholica, & tentan-
do ſanctos Antiſtites loquebatur: ideo obtinere non meruit, quod ficte quærebat.

Cum vero eius legatum ſuper hoc facto ſuſcepiſſet Vuillebrordus, reſpondiſſe fertur:
Quia prædicationē ſancti fratris noſtri Vulfranni Pontificis dux veſter audire contēpſit,
meis quomodo obſecundabit dictis? Nam hac nocte vidi illum in viſu catena religa-
tum ignea. vnde certum fore conſtat, damnationem iam illum ſubijſſe æternam. Cumq.
iter carperet, quod ad domum eiuſdem damnati Ducis ducebat; nuntiatur ei, ipſum ſine
baptiſmi ſacramento iam eſſe mortuum: ſicq. cœptum deſerens iter, ad propria repeda-

uit

A uit habitacula.] hæc Ionas, cui adstipulatur Sigebertus, & alij complures auctores. Sed quæ diaboli præstigiæ eluserunt miserrimum hominem, ne fieret Christianus, ab eodem Iona sic accipe.

Hæc inquit, prætereunda ratio est, quam de præfato duce Radbodo, venerabili presbytero Occone narrante, didicimus, cur in Christum credere, ac fonte regenerationis noluit mergi. Nam in ægritudine positus, de qua & præsentis vitæ lucem clausit, perpetuasq. Auerni descendit ad vmbras, dum sopori deditus foret, deceptor hominum diabolus, qui etiam Dei omnipotentis permissu in Angelum se transfigurat lucis, ei apparet diademate aureo, circumfulgentibus gemmis capite coopertus, vestcq. aurea textili toto amictus corpore. Diuq. attonitus præfatus princeps diligenter in eum attendebat stupens ac tremebundus, admirans cuius speciei & virtutis esset qui ei apparebat: isq. B multimodæ artis nocendi sæuissimus draco inquit ad eum: Dic quæso, fortissime virorū, quis te ita seduxit, vt a cultura deorum, & a religione prædecessorum tuorum velis recedere? Noli ita, obsecro, agere, sed in his quas hactenus tenuisti culturis deorum permane: ibisq. ad domos aureas æternaliter mansuras, quas tibi in proximo sum daturus, vt verborum meorum dictis astruam fidem. Quapropter cras accersiens Vulfrannum doctorem Christianorum, inquire ab eo vbinam sit illa mansio æternæ claritatis, quam pollicetur, te, si Christianum susceperis dogma, in cælestibus habiturum. Quam cum demonstrare nequiuerit; vtriusque partis mittantur legati, eroq. dux itineris, & demonstrabo illis mansionem eximiæ pulchritudinis, & fulgoris immensi, quam tibi post modicum sum daturus. qui euigilans sancto Pontifici Vulfranno cuncta per ordinē pandit.

ILLVDITVR A DIABOLO RADBODVS.

Sanctus autem Pontifex ingemiscens eius damnatione, ait: Hæc illusio diaboli est, C qui omnes vult perire, & neminem saluari. Quapropter salua temetipsum, vir nobilis, credendo in Christum, & festina ad fontem baptismi, in quo est remissio omnium peccatorum; & nullo modo fidem accommodes verbis diaboli mendacibus. Hæc & huiusmodi plura prosequente sancto Pontifice, respondit prædictus incredulus Princeps, omnia se facturum quæ iubebat, si illa non demonstraretur mansio a suo deo, quam sibi largiturum spoponderat. Cumq. insuperabilem in cunctis Christi sacerdos animum illius cerneret; ne a Gentilibus alia fingerentur pro alijs, misit continuo cum quodam Frisone suum diaconum. Qui cum paululum ab oppido processissent, obuiam sibi repererunt in humana effigie quemdam itineris comitem, qui dixit eis: Properetis cito: nam ostensurus sum vobis mansionem eximiæ pulchritudinis, quæ præparata est a deo suo Principi Radbodo. Qui ducem ac comitem itineris prosequentes, loca diu peragrant incognita, D donec viam ingredientes latissimam diuersorum generis marmorum, eam cernunt polito opere decoratam. Videntq. a longe domum auream, ac perueniunt vsque ad plateam, quæ ante præfatam domum sita erat, & ipsa auro gemmisq. strata: intranteq. in domum aurei splendoris & incredibilis pulchritudinis, aspiciunt thronum miræ magnitudinis. Tunc ductor itineris: Hæc est (inquit) domus, & ista pulcherrima sedes, quam post eius mortem Principi Radbodo deus suus largiturum se spopondit. Et diaconus stupefactus in his quæ viderat, dixit: Si a Deo cunctipotente facta sunt ista, perpetuo maneant: si autem a diabolo, cito dispareant. Et cum vallaret se continuo sanctæ Crucis munimine, dux itineris qui videbatur homo, euanescendo transijt in diabolum, & domus versa est in lutum.

PRAESTIGIAE DIABOLI.

Remanseruntq. hi duo simul, Friso scilicet & diaconus, in medio locorum palustrium, E quæ plena erant longissimis rauscis virgultis: triduoq. immensi laboris iter conficientes, reuersi sunt ad oppidum, inuenientes præfatum ducem Radbodum sine baptismatis sacramento mortuum: narrantq. beato Antistiti quantam a diabolo pertulissent illusionem. Friso autem credidit in Christum, & baptizatus est. vocabatur autem Ingomarus: qui & ipse ad Fontanellense cœnobium beatum Vulfrannum secutus est. Inducias itaque sibi renuntiandi, quas putauerat se adipisci, prædictus dux minime valuit impetrare, quia non erat ex ouibus Christi, neque ad vitam præordinatus æternam. Percrebuitq. hoc stupēdum miraculum apud incolas gentis Frisonum, atque ex hoc facto plurima gentis multitudo conuersa est ad Dominum. Mortuus est autem infeliciter præfatus dux Radbodus anno Domini nostri Iesu, in quem ipse credere contempsit, septingentesimo decimo nono, qui erat annus septimus inclyti Principis Caroli, *cognomento Martelli*.] hactenus Ionas eiusdem Fontanellensis cœnobij monachus.

MORITVR RADBODVS.

Ita

IVRE DELVSVS A DAEMONE VANVS PRINCEPS.

Ita plane illudi meruit irriſor princeps & corde durus: qui cum ingentia ſigna de veritate Chriſtianæ religionis ab Apoſtolicis viris facta vel vidiſſet vel audiſſet, & adhuc tamen permanſiſſet obſtinatus: meruit his phantaſmatibus, Deo permittente, illudi, ſecundum illud Sapientiæ [a]: Videbunt, & contemnent eum: illos autē Dominus irridebit.] & ſecundum illud Eccleſiaſtici [b]: Qui mentis eſt duræ, corruet in malum: &[c]: Cor durum male habebit in extremo.] illuſionibuſq. dæmonis decipi iure debuit, qui Dei miniſtros vel perſecutus eſt, vel tergiuerſatione deluſit: vt euenerit illi quod Achab, ſecundum illud librorum Regum; dicente Domino [d]: Quis decipiet Achab?] cum ſe promptum exhibuit ſpiritus mendacij: nam & ab eodem iſte præſtigijs dæmonis meruit dementari. Porro non Ionas tantum eſt huius veritatis ſcriptor & aſſertor, ſed (vt dictum eſt) Sigebertus & alij plures. Ceterum hæc omnia in nouellæ plantationis Eccleſia fieri voluit Deus, quo gentes illæ præſtigijs diaboli diu illuſæ reſipiſcerent, verumq. Deum colerent, exploſo penitus deorum cultu; ſicq. artes omnes iſtæ praui dæmonis ad profectum conducerent Euangelij. A B

a *Sap.4.*
b *Eccl.3.*
c *Prou.28.*
d *3.Reg.22.*

INGENS HVMILITAS BONIFACII. *Ex eodem Cod. epiſt.35.*

Sed ad Bonifacium redeamus, qui & in hoc vera ſigna ſui Apoſtolatus expreſſit, dum Chriſtianam humilitatem amplexus, licet Apoſtolica legatione dux verbi videretur effectus, tamen ſui tyrocinia Apoſtolatus voluit ſub alio profiteri, coadiutor accedens in Friſiorum conuerſione magno illi Clementi, ita ex Vuillebrordo a Romano Pontifice, vt vidimus, nominato, cui triennio in miniſterio verbi fidus comes inhæſit: a quo cum rogaretur Epiſcopus ipſi ſuccedere, renuens, licentia petita receſſit. Sed locus poſtulat, vt hic reddamus Epiſtolam ad S. Bonifacium ſcriptam, in qua fit mentio de Radbodi obitu, alijſq. ad prædicationem Bonifacij pertinentibus, per viſionem diuinitus demonſtratis. Epiſtola eſt clariſſimæ virginis cognatæ Regis Cantiæ, quæ ſic ſe habet. C

Venerando Dei famulo, & plurimis ſpiritualium chariſmatum ornamentis prædito Bonifacio, ſiue Vuinfrido digniſſimo Dei presbytero, Buggan vilis vernacula perpetuæ charitatis ſalutem.]

EPISTOLA BVGGAN AD BONIFACIVM.

Notum ſit almitatis tuæ auctoritati, quod gratias omnipotenti Deo referre non deſino, eo quod tibi, vt ſcriptione beatitudinis tuæ agnoui, multipliciter miſericordiam ſuam tribuit, & te tranſeuntem per ignotos pagos pijſſime conduxit; primum, Pontificem glorioſæ ſedis ad deſiderium mentis tuæ blandiendum inclinauit: poſtea inimicum Catholicæ Eccleſiæ Radbodum coram te conſternauit: deinde per ſomnium ſemetipſum reuelatum, quod debuiſti meſſem Dei metere, & congregare ſanctarum animarum manipulos in horrea regni cæleſtis: idcirco eo magis confiteor, quod nulla varietas temporalium viciſſitudinum ſtatum mentis meæ inclinare queat a propoſita charitatis tuæ D cuſtodia, ſed ardentius in me vis amoris caleſcit, dum pro certo agnoſco per meritum orationum tuarum ad portum alicuius quietis peruenisſe. Ideo iterum humiliter moneo, vt interceſſionum tuarum ſtudia pro mea paruitate Domino offerre digneris, quatenus ſua gratia me faciat incolumem cum tuis protectionibus. Simulq. ſciat charitas tua, quod paſſiones Martyrum, quas petiſti tibi tranſmitti, adhuc minime potui impetrare; ſed dum valeam, faciam: & tu mihi cariſſime, dirige meæ paruitati ad conſolationem, quod per dulciſſimas litteras tuas promiſiſti, item congregationes aliquas ſanctarum ſcripturarum. Similiter depoſco, vt ſanctarum Miſſarum oblationes offerre digneris pro anima mei propinqui, qui mihi præ ceteris carus erat. N. Et per eumdem portatorem tibi tranſmitto nunc quinquaginta ſolidorum, & pallium altaris, quia maiora munuſcula minime potui adipiſci; ſed hæc ſunt cum maxima charitate directa, licet E ſint parua in ſpecie. Vale in ſæculo hoc ſancte, & in charitate non ficta.] hactenus Buggan epiſtola.

Audiſti Bonifacium quæritare, quæ legeret acta Martyrum, vtpote qui iam cœperat ſitire martyrium, quo tandem calice, pro voto, inebriari contigit, vt ſuo loco dicemus. Quod vero ſpectat ad Buggan, quæ ſcripſit: fuit iſta Abbatiſſa in Anglia, genere regio, quam Romæ inuenit Bonifacius, cum illuc ad Gregorium Rom. Pontificē ſe contuliſſet. Teſtantur id litteræ Hildebertis Regis Cantiæ ad eūdem Bonifacium poſtea datæ, quas inter epiſtolas eiuſdem S. Bonifacij nondum impreſſas, ſuo loco reddemus: hic vero deſcribantur illæ eius viri Apoſtolici litteræ, quæ hoc ipſo anno datæ intelligi poſſunt. Vbi enim legatione ſibi iniuncta, perarduam ſe ſuſcepiſſe prouinciam intellexit, quo magis ſe tanto imparem oneri ſenſit, eo minus ſuis fidere debere viribus, ſed ſanctorum Dei

amico-

A amicorum precum auxilio niti debere cognouit; quas vt consequi posset, cum ad plures alios, tum ad sacras Deo dicatas virgines has litteras dedit.

Venerandis, & amandis, carissimis sororibus Leogbatæ, & Beddæ, necnon & Cuneburgi & omnibus in Christo diligendis sororibus vobis cohabitantibus, æternæ caritatis salutem. *Ex eodem qui sup. Cod. ep. 29.*

Obsecro & præcipio, quasi filiabus carissimis, quemadmodum vos iam incessanter facere, & fecisse, & facturas esse confidimus, vt vestris orationibus crebris Dominum deprecemini, vt liberemur, iuxta dictum Apostoli [a], ab importunis & malis hominibus. Non enim omnium est fides: & scitote quoniam Dominum laudamus, & si tribulatio nostri cordis dilatata est, vt Dominus Deus, qui est refugium pauperum, & spes humilium, de necessitatibus nostris, & de tempestationibus huius sæculi nequaquam B eripiat nos: vt sermo Domini currat, & clarificetur gloriosum Euangeliū Christi, vt gratia Domini in me vacua non sit; & quia vltimus & pessimus sum omnium legatorum, quos Catholica & Apostolica Ecclesia Romana ad prædicandum Euangelium destinauit, vt omnino sine fructu Euangelij sterilis non moriar, & vacuus filiorum & filiarum numero non reuertar, ne de abscondito talento, Domino veniente, reus esse iudicer, nec peccatis exigentibus, vice laboris pro mercede vltionem infructuosi laboris accipiam ab eo, qui misit me. BONIFACII EPIST. AD SANCTIMONIALES. *a 2. Thess. 3.* INSIGNIS HVMILITAS BONIFACII.

Multi enim (quod peius est) quos oues in futuro iudicio ad dexteram Christi ponendos censebam, versa vice, putridæ & petulcæ, & ad sinistrum se statuentes capellæ esse dignoscuntur. Et pietatem Domini precamini, vt spiritu principali confirmet cor meū Deus, qui me indignum pastorem in populo vocare voluit, vt lupo veniente, more mercenarij [b] non fugiam, sed exemplo boni pastoris agnos pariter cum matribus, Ecclesiam C sanctam Catholicam cum filijs & filiabus suis contra hæreticos & schismaticos, vel hypocritas fideliter & fiducialiter defensare studeam. Præterea, quia [c] dies mali sunt, nolite esse imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. Quamobrem [d] confortamini, & state in fide, viriliter agite, & confortamini, omnia vestra cum charitate fiant; & iuxta Euangelium: [e] In patientia vestra possidebitis animas vestras: & recordamini sanctorum Apostolorum, & Prophetarum, quia multum laborauerunt in Domino, ideo adepti sunt præmia sempiterna. & iuxta Psalmistam [f]: Multæ tribulationes iustorum, sed de his omnibus liberauit eos; & iuxta Euangelium [g]: Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.] Hæc ad suas in Anglia sacras virgines, priuatim autem ad vnam ex illis ista conscripsit eodem pariter argumento. *b Ioan. 10.* *c Ephes. 5.* *d 1. Cor. 16.* *e Luc. 21.* *f Psal. 33.* *g Matt. 24.*

D Reuerendissimæ & dilectissimæ ancillæ Christi.... Bonifacius supplex seruus seruorum Dei, in Christo sinceram charitatis salutem. BONIF. EPIST. PRO PRECIBVS AD DEVM OBTINENDIS.

Charitatis vestræ clementiam intimis precibus obsecramus, vt pro nobis peccatoribus apud Dominum intercedere curetis, quia multis & varijs tempestatum turbinibus concussi & quassati sumus, siue a Paganis, siue a falsis Christianis, seu a fornicarijs clericis, siue a pseudosacerdotibus, & maxime quod, vt timemus, nostris meritis exigentibus tribulamur; sed vt consolemur, & eripiamur orationibus vestris deprecamur. Et confidimus in Domino Iesu, quod per orationes vestræ dilectionis, & veniam peccatorum, & tranquillitatem tempestatum inuenire mereamur, quia fidelis promissor Iacobus [h] Apostolus dixit: Confitemini alterutrum peccata vestra vt saluemini. Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Et Ioannes Euangelista [i] ait in prima epistola: Sci- E mus quoniam audit nos quicquid petierimus: scimus quoniam habemus petitiones, quas postulamus ab eo. Et quia iam ante de hoc ipso deprecatus sum, rogo, vt non indignemini, eo, qui raro petere non debeo, quod sine intermissione semper fieri desidero; quia quotidiana tribulatio diuina solamina fratrum & sororum me quærere admonet. DE CLERICIS FORNICARIIS. *h Iacob. 5.* *i 1. Ioan. 5.*

Præterea qui timemus easdem tentationes Satanæ ibi esse, quæ hic sunt; secundum dictum [k] Apostoli: Stabiles estote, & immobiles, & abundantes in opere Domini, semper scientes, quod labor vester non est inanis in Domino. & alibi: [l] Vigilate, & state in fide, viriliter agite & confortamini: omnia vestra in charitate fiant: etiam si egestas tangat, dicti Euangelici nolite obliuisci: [m] Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Si tribulatio veniat, memores estote veritatis dicentis: [n] In patientia vestra possidebitis animas vestras. & in Psalmo: [o] Patientia pauperum non peribit in finem: Si infirmitas corporis, Pauli Apostoli sententia proferatur, quia dixit [p]: Quando *k 1. Cor. 15.* *l 1. Cor. 16.* *m Matth. 5.* *n Luc. 21.* *o Psalm. 9.* *p 2. Cor. 12.*

 infirmor,

infirmor, tunc potens sum; & virtus in infirmitate perficitur.] Hucusque epistola. Ceterum nec suorum, quos in Anglia reliquerat, monachorum curam dimisit, vt indicant sequentes, eædemq. perbreues litteræ, quæ sic se habent. A

Ex eod. Cod. epi. 23.

Carissimis filijs Tauino & Vuigberto presbyteris, Bernardo, & Hiede, Nunfrido, & Stirme, Bonifacius seruus seruorum Dei perennem in Domino salutem.

CVRAT BONIFACIVS RES SVI MONASTERII.

Paterno amore dilectionem vestram obsecro, vt eo maiorem monasterialis normam vitæ custodire studeatis, quo pater noster Vuigbertus defunctus est. Vuigbertus presbyter, & Meginotatus diaconus regulam vestram vobis insinuent, & speciales horas, & cursum Ecclesiæ custodiant, & ceteros admoneant, & magistri sint infantum, & prædicent verbum Dei fratribus. * Hedde sit præpositus, & seruos nostros admoneat; & Nunfridus adiuuet illum, vbicumque opus sit; & ædificet domunculam nostram, vbi opus sit, * strinæ, & coquina sit. Bernardus operarius sit, & de omnibus vbicumque vobis insinuet, hoc facite, & vnusquisque studeat secundum vires suas proprios mores in castitate conseruare, & in communi vita vestra adiuuare alterum, & in fraterna charitate permanere, vsque ad præsentiam reuisionis nostræ in Dei voluntate; & tunc simul laudantes Dominum, in omnibus ei gratias agamus. Valete in Christo.] At de Bonifacio hactenus. B

* Hede

*

De rebus autem Orientalibus hæc tantum exhibent Annales Græcorum, auctore Theophane, qui Græce scripsit historiam illam, quæ inscribitur Miscella, & sub titulo Pauli diaconi errore circũfertur, aitque: Anno tertio Imperij sui natus est Leoni Principi filius Constantinus, qui magis illo impius fuit, dictus Antichristi præcursor. Ceterũ octauo Kalendas Ianuarij Maria vxor Leonis coronata est in Triclinio * Augusta, & processit sola cum solemni obsequio sine viro suo ad magnam Ecclesiam, & oratione ante ingressum altaris effusa, transijt ad baptisterium magnum, viro eius iam cum paucis ingresso. Vbi cum Germanus summus sacerdos Constantinum nequitiæ ipsorum, & Imperij successorem baptizaret, dirum quiddam & fœdum paruulus Constantinus, eodem præsignans, exhibuit argumentum, stercus emittens in sanctum lauacrum, vt aiunt, qui diligenter huius rei facti sunt inspectores, ita vt Germanus sanctissimus prophetice diceret: Constat Christianis & Ecclesiæ maximi mali per eum efficiendi hoc signum esse futurum. Post diuina vero officia cum solemni rursus obsequio Augusta Maria vna cum baptizato filio reuersa est, donatiuis erogatis, ab Ecclesia vsque ad æneam portam.] Hæc de his Theophanes, & alij omnes eadem de infantis baptismate. Eadem Zonaras & alii; aiuntq. Constantinum ob stercus tunc egestum in sanctum lauacrum cognomento Copronymum esse dictum. Quo pariter anno idem Theophanes tradit, Leonem decollari præcepisse Archiepiscopum Thessalonicensem vna cum Arthemio, qui aduersus Imperatorem rebellasset, plurimamq. coniuratorum stragem Constantinopoli factam esse. C D

* Augusti.

CONSTANTINI LEONIS FILII BAPTISMVS.

IESV CHRISTI ANNVS	GREGORII PAP. II. ANNVS	LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS
720.	7.	5.

CONSTANTINVS FILIVS LEONIS AVG. CORONATVR.

VIGESIMVS post septingentesimum sequitur annus tertiæ Indictionis, quo Leo Imperator filium suum Constantinum Copronymum infantem ipso sancti Paschatis die creat Imperatorem, quem solemnibus ritibus coronauit Germanus Constantinopolitanus Episcopus. Hæc Theophanes & alij. Quo pariter anno Haumar Dux Arabum (vt idem testatur Theophanes) qui persecutionem aduersus Christianos indixerat, secundo sui principatus anno moritur: solutaq. est mox indicta ab eo persecutio, atque reddita pax Ecclesijs. E

Quod ad res Francorum spectat, cum Carolus Martellus potens armis esset, acer ingenio, animo ferox, pro arbitrio res Francorum moderabatur: nam Raginfrido Maiore Principe Chilperici Regis, hoc [a] anno defuncto, Carolus Theodoricum in regni sede constituit, mortuo iam anno superiore Lothario Rege, cuius ipsius Carolus Maiordomus erat. Sed aduersarium magnopere sensit Eudonem Aquitaniæ Ducem, quem ante biennium vicerat: sicq. fuit cum eo sicut cum Raginfrido iuge bellum. Quo modo autem Eudo superatus sit, suo loco dicetur.

[a] Chron. Franc. ex Biblioth. Pithœi.

Hoc

Universidad de Deusto Biblioteca

A Hoc eodem anno decimo tertio Kalendas Aprilis moritur ſanctus Vulfrānus Archiepiſcopus Senonenſis, cuius res præclare geſtæ ſuo loco ſuperius aliqua ex parte tomo octauo intextæ ſunt, auctore Iona monacho Fontanellenſi, qui vitam eius fideliter ſcripſit [a]. [a] *Extat apud Sur. tom. 2. die 20. Mart.*

IESV CHRISTI ANNVS 721. GREGORII PAP. II. ANNVS 8. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 6.

SEPTINGENTESIMVS vigeſimus primus adeſt annus quarta Indictione, quo Nonis Aprilis a Gregorio Romano Pontifice congregata eſt Romæ Synodus, cui in-
B terfuerunt Epiſcopi vigintiduo. De qua in primis ille corrigendus eſt error, quo aſſeritur ſub Gregorio tertio huius nominis eſſe celebratam. Ex nota enim Indictionis quartæ, & numero annorum Imperij Conſtantini, nempe ſecundo, dicendum plane eſt, hoc anno habitam *eſſe; quæ omnia* ſub Gregorio tertio nullo modo conuenire ſimul poſſunt. Feciſſe reperitur in hoc Concilio Pontifex Conſtitutum aduerſus illicita coniugia. Videre eſt ex eius actis quo modo Pontifex ſoleret facere Conſtitutum, quod idem eſt quod decretum. Quod autem eius acta breuia ſint, licet admodum deprauata, hic tibi reddenda putauimus, quibus hæc inſcriptio præficitur his verbis. ROMANVM CONCILIVM.

In nomine Domini Saluatoris Dei noſtri Ieſu Chriſti, imperante pijſsimo Auguſto Leone a Deo coronato magno & pacifico Imperatore anno ſexto, poſt Conſulatum vero eius anno decimo ſexto: ſed & Conſtantino eius filio, anno ſecundo, menſe Apri-
C lis Indictione quarta, præſidente ſanctiſſimo Gregorio Apoſtolico Papa in baſilica beati Petri Apoſtolorum principis ante Confeſſionem, conſidentibus etiam ſanctiſſimis Epiſcopis, &c.] quorum nominibus ſingulis recitatis, hæc ſubſequuntur: Gregorius ſanctiſsimus ac beatiſsimus Papa ante corpus beatiſsimi Petri in Synodo reſidens dixit:

Cum ſimus Dominicæ plebis ſuperna miſeratione rectores, ſtudioſius nos conuenit Dei præſidium pro eorum ſæpe rogitare ſalute, ne de creditis fruſtratiſq. (quod abſit) animabus inſidijs antiqui hoſtis ante paſtorem omnium (niſi ſuccedat præueniendo de offenſis correctio) diſtrictam cogamur ſoluere rationem; dumq. perpendo vel ad animum reduco, quanta circumſpectione nos oporteat inuigilando contra ſui cuiuſq. ſceleris nequitiam obuiare, & ſi quando inſilierit ad perturbandas fidelium mentes, adiutorio ſuperno ictui eius reſiſtere; valde concutior & nimis tabeſco, ne ſerpentina calli-
D ditate (quod abſit) leuiores quoſque decipiat. Deo vero fauente ſolicitudine nimia, animæquiore mente, diuino iuuamine freti, pro ſalute omnium ſtudere debemus, vt inconfuſo vultu, non de fraude cuiuſquam perculſi, aſſiſtere æterno iudici mereamur, & vocem audire inquientem [b]: Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis ſupra multa te conſtituam; intra in gaudium Domini tui.] Hic namque eſt quod ingemiſcens dico, quia populi Chriſtiani aliquos per prouinciam Italiam commorantes, audio temere contra Catholicam Fidem & Patrum ſtatuta * patrare, vt Deo ſacratas feminas ducere præſumant mulieres, & propinquas in coniugio ſocient. Quod opportunum eſt ſpirituali amputari mucrone; atque ſi veſtræ placeat ſanctitati, radicitus euelli, ne ſeges boni agricolæ zizaniorum mixta horrentibus frutetis ſordeſcat. [b] *Matth. 25.* PRAEFATVR PONTIFEX. ADVERSVS FEMINAS VIRORVM ANTEA DEMISSORVM CONIVGIA REPETENTES. * peccare

Sanctiſsimi Epiſcopi ſeu venerabiles reſponderunt: Vere cognoſcimus gratia Spiri-
E tus ſancti cor Apoſtolatus veſtri ſuccenſum; & vt radicitus tantæ miſeriæ ſqualores a fidelium mentibus detergantur, & quaſi vulnus corpori infixum, aditu talis miſeriæ obſerato, ſalutari antidoto curetur (ſicut bene prouiſum eſt) interdictione anathematis; ne denuo hoc quiſquam Romanus, Longobardus, vel cuiuſque ſit gentis, ſacriq. baptiſmatis vnda lotus attentet; vt non tanti piaculi mole oppreſſus præcipitationem incidat, aut voragine mergatur iniquitatis, vitari debeat, atque radicitus euellatur. Poſt hanc omnium conſonam reſponſionem Gregorius Apoſtolicus Papa ante corpus memoratum venerabilis Chriſti Apoſtolorum principis in ferendo ſententiam dixit:

Si quis presbyteram duxerit in coniugium, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio: Anathema ſit.

Si quis diaconam in coniugium duxerit, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio: Anathema ſit.

QVAE PRESBYTERAE ET QVAE DIACONAE.

Si quis monacham, quam Dei ancillam appellamus, in coniugium duxerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertio: Anathema sit.] Quas audis Presbyteras, Diaconas, erat harum discreta ratio: siquidem Presbyteræ & Diaconæ, vt alias superius meminimus dixisse, erant illæ quæ ex mutuo cõsensu a viris ad sacros Ordines promotis relinquebantur, quæ tenebantur castitatem seruare; quarum si viri ad Diaconatum promoti essent, Diaconæ dicebãtur siue Diaconissæ; si ad Presbyteratum, Presbyteræ. diuersæ erant hæ a monialibus, quæ virgines erant, & perpetuam virginitatem Deo profitendo vouebant. Quod autem hoc potissimum tempore eiusmodi vepres exortæ fuerint in agro Dominico Occidentalis Ecclesiæ, ex Orientali puto manasse decreto. Etenim quod vulgatum vbique esset in appendice ad sextam Synodum, Orientalis Ecclesiæ Episcopos canones edidisse, quibus iuberetur, ne qui assumerentur ad sacros Ordines, coniugem quam habebant, dimitterent; in Occidentali vero Ecclesia secus, quæ eiusmodi canonem recipere omnino renuit; nonnullæ ex ipsis, quæ a viris sic ex consensu dimissæ essent, quod ad viros suos redire non permitterentur, sicut Orientales Presbyteræ recipi iussæ a viris suis; leuitate & procacia muliebri alijs se viris iunxerunt titulo matrimonij, quos Pontifex vna & Patres simul sancientes decretum, anathemati subijciunt. A B

Statutis igitur in eadem Synodo aduersus illicita coniugia anathematisinis, vltimo loco ab eodem Gregorio Papa in clericos comam relaxantes inflictum est pariter anathema. Quibus statutis apposita est omnium qui interfuerunt subscriptio, atque ipsius Pontificis primo loco hoc modo.

SINCREDVS EPISCOPVS TOLETANVS.

Gregorius Episcopus sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ Romanæ huic Constituto a nobis promulgato subscripsi.] Subscripserunt & alij, inter quos qui tunc repertus est in Vrbe Sincredus Episcopus ex Hispania, vel Archiepiscopus, vt superius nominatur. Toletanum hunc fuisse Archiepiscopum [a] tradunt, qui ciuitate excisa, ad Romanam Ecclesiam totius Christianæ religionis asylum confugerit. Subscriptus eidem Synodo reperitur Pictus Episcopus Scotiæ; diuersæ enim causæ longe positos Episcopos duxerant Romam. Numquam autem caruisse Vrbem peregrinis Episcopis, Synodus illic celebratæ declarant. Sincredus autem eo quietiori animo Romæ quiescebat, quo sciret se accepisse successorem Vrbanum Episcopum; qui tamen quod sederit viuente adhuc Sincredo, inter Toletanos Episcopos apud veteres non reperitur adnumeratus. C

[a] *Roderic. rer. Hispan. lib. 3. cap. 16. 18.*

IMPOSTOR CHRISTVM SE ESSE SIMVLANS.

Quod vero pertinet ad res Orientales, Theophanes nihil præterea habet hoc anno, nisi quod Syrus quidam impostor apparuit, se simulans esse Christum, atque eo modo seduxit Hebræos, putantes eum vere esse Christum. porro hæc ipsa, vt deciperentur a pseudoprophetis Iudæi, sæpe sæpius passos esse, quæ superius dicta sunt, docent. D

IESV CHRISTI ANNVS 722. GREGORII PAP. II. ANNVS 9. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 7.

ANNVS adest Redemptoris septingentesimus vigesimus secundus Indictione quinta, quo (inquit Theophanes) Leo Imperator coegit Iudæos & Mõtanos baptizari. At vero Iudæi baptizati contra propositum suum diluerunt baptismum, & comedentes sancto munere participabantur, & contaminabant fidem. Porro Montani diuinantes sibi, & definientes fidem, domos introierunt errori suo deputatas, & incenderunt semetipsos.] hæc Theophanes. eadem Cedrenus. Sed quosnam per Montanos intellexerit Theophanes, qui adeo baptismum exhorrescerent, nos latet: non enim potuerunt hæc dici de priscis illis hæreticis Montanum sectantibus, siquidem ij baptismum non reijciebant. nisi forte dicamus, per Montanos hæreticos intelligi Manichæos, qui de ciuitatibus pulsi, incolerent montes. Scimus enim eumdem Imperatorem insequutum esse Manichæos in Armenia degentes, aduersus quos (vt dictum est superiori tomo) prædecessores Imperatores Constantinus Heraclij nepos, & Iustinianus iunior egerunt, nec penitus eos extirpare valuerunt, semper excisis capitibus in sobole pullulantibus. Post enim flammis datos a Iustiniano omnes quos reperit Manichæos, vnus dumtaxat Paulus Armenus fuga lapsus est cum filijs duobus Genesio & Theodoro, quorum alteri, nempe E

LEO IMP. COGIT IVDAEOS BAPTIZARI.

DE MANICHAEIS IN ARMENIA DOCENTIBVS.

Genesio,

A Geneſio, Timothei nomen impoſuit. De hoc cum accepiſſet Leo Imperator, Conſtantinopolim eum vocauit. quæ autem cum venit, facta ſint, Lucas Siculus, qui claruit ſub Baſilio Imperatore, & in illis regionibus verſatus eſt, de ijſdem Manichæis hiſtoriam Græco ſtylo proſequitur his verbis.

De quibus omnibus, Manichæis ſcilicet in Armenia pullulantibus, cum certior factus fuiſſet Imperator, Geneſium protinus acciri iubet cognomento Timotheum, vel vt aptius dicam Thymotheum (*ita auctor, quod* Τιμοθεος, *honor Dei, interpretetur,* Θυμοθεος, *ira Dei*) eumq. ad Patriarcham mittit Conſtantinopolitanum. Hunc ergo vt vidit Patriarcha, quæſtionem ordine inſtituens, Cur (ad eum ait) Orthodoxam Fidem negaſti? At ille: Anathema, inquit, qui Fidem Orthodoxam negat: Orthodoxam fidem vocans ſuam ipſius hæreſim. Tunc iterum Patriarcha: Quare non credis, nec adoras venerandā Cru- B cem? Et ille: Anathema, inquit, qui non adorat & colit venerandam ac viuificam Crucem; Crucemq. intelligebat Chriſtum ipſum, manibus expanſis crucem efformantem. Cui rurſum Patriarcha: Cur non colis nec adoras Deiparam ſanctam? At ille: Anathema, inquit, qui ſanctiſſimam Deiparam non adorat, communem omnium noſtrum matrem, in quam Dominus noſter Ieſus Chriſtus introiuit. hanc autem volebat eſſe ſupernam Hieruſalem, in quam præcurrens Chriſtus pro nobis ingreſſus eſt. Interrogabat demum Patriarcha, quid cauſæ eſſet, cur immaculatum Domini noſtri Ieſu Chriſti corpus & pretioſum eius ſanguinem non participas, ſed vilipendis ipſum? Cui Timotheus: Anathema, inquit, qui non fecerit, aut qui ſpernit corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti. de ipſis enim verbis loquebatur. Similiterq. de ſancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia interroganti reſpondebat: Eccleſiam Catholicam non aliam intel- C ligens, quam ipſa conciliabula Manichæorum. Et de baptiſmo pariter affirmabat, Ieſum Chriſtum ipſummet eſſe baptiſma, & quod ſcripſit: Ego ſum aqua viuens. Atque in hunc modum prauo ſenſu omnia peruertens, & anathema in ſingulis proferens, pro innocente habitus eſt Timotheus. Vetus namque mos fuit Manichæorum, & eorum ab eis deſcendentium hæreticorum, vt quouis modo etiam iurati occultarent quod crederent: eratq. in ipſorum ore & opere lex illa eo verſu conſcripta:

Iura, periura, ſecretum prodere noli.] Sed pergit Lucas de eodem Timotheo.

TIMOTHEVS MANICHAEORVM ANTISTES.

SECRETA MANICHAEORVM

Acceptis, inquit, ab Imperatore formalibus litteris, Epiſparim *vicum in Armenia, in quo degere conſueuit,* reuerſus eſt: coactiſq. ſubito ſuis omnibus diſcipulis, cum eis aufugit, deſcenditq. ad Deo inuiſam Mananalim Manichæorum metropolim apud Sarracenos, ex qua primo prodierat Conſtantinus eorum auctor, *de quo ſuperiori tomo dictum eſt.* Ibi D poſt aliquot annos ad ſummum iam inſaniæ culmen euectus, & furore, rabie, angore, tamquam miſſione a prauis Angelis accepta exagitatus, Deo pœnas expoſcente, fœdo ex inguinis tumore vitam finiuit, cum annos ferme triginta impietatis familiam duxiſſet.

Erat huic filius Zacharias nomine, & mercenarius item puer arte caprarius, quem prope viam olim forte offenderat faſcijs inuolutum, quod ex iniuſto ſcilicet, pollutoq. thoro natus eſſet: ſolet enim adultera fœtus ſuos in viam proijcere criminis metu. Mortuo igitur Geneſio, diuiſi ſunt in factiones eius diſcipuli. Quidam enim Zachariæ adhæſerunt, alij ſpurio Ioſepho (ſic enim vocabatur.) Graui deinde ſuborta inter vtroſque diſſenſione, qualis inter alios maiores ſuos antea fuerat, dum vterque ſpiritus gratiam ſibi infuſam prædicarit, impuri potius ſpiritus agitationem ſuſceperunt. Tandem E ira percitus Zacharias, ac ſi paterna hæreditate priuandus eſſet, Ioſephum Aphronetum lapide feriens, parum abfuit, quin necaret. Nec multo poſt, collectis vterque diſcipulis, clam aufugere deſtinabant: & iam modicum a vico proceſſerant, quum ſuſpicati Agareni eos in Romanorum ditionē tranſire, percontari cœperunt. Zacharias vero Agarenorum impetum videns, relictis diſcipulis, ſolus euaſit: illos enim aſſecuti Agareni gladio ad vnum peremerunt. quo nomine grauiter ab alijs vituperatus eſt Zacharias, vt qui mercenarium ſe ſuis præbuiſſet, non paſtorem.

ZACHARIAS ET APHRONETVS MANICHAEORVM PRIMI.

Ioſeph vero, qui & Aphronetus, cum hæc geri videret, currus conuertit, quaſi tenderet in Syriam, dicens Sarracenis, ſe ad lactarium opus & armenta proficiſci. quo reſponſo contenti Agareni, eos intactos reliquerunt & abierunt. Ita opportunum fugæ tempus nactus Ioſeph Aphronetus, cum ſuis omnibus euaſit; Epiſparimq. appellens vicum a nobis iam ſæpe memoratum, honorifice ab incolis habitus. Omnes ſiquidem accenſis lam-

padibus, singulari honore illum, qui summa infamia dignior erat, tamquam Christi discipulum exceperunt. Quod intuens pius quidam vir ex ijs qui illic erant in Imperio, nomine, Crichorachas, magna vi militum domum obsedit, ad quam diuerterat Manetis sectator, atque discipulos quidem eius omnes cepit, ipse autem fuga lapsus, in Phrygiam excessit, sedemq. fixit Antiochiæ Pisidiæ. Qua in vrbe triginta annorum curriculo pro eadem hæresi decertans, auditoribus suis affirmabat se Epaphroditum esse Pauli discipulum, ab eoq. ad ipsos missum. Ego vero iure illum dixerim Aphronetum: valde enim litterarum rudis erat, exorsq. prudentiæ. Ceterum postquam multos illic prauis artibus corrupit, æterniq. supplicij reos fecit, vitam & ipse finiuit in loco, cui nomen est Esortocopium. A

IN PHRYGIAM MIGRANT MANICHAEI.

Quo adhuc superstite, mulier quædam Armenia eius discipula ab eiusdem discipulis constuprata filium ex Hebræis (vt fama est) edidit, illum inquam nequitia celebrem improbum Bahanem, qui Aphroneto succedens, & hæresim, quam a maioribus acceperat, homo omnibus flagitijs integram retinens, multosq. simplices ad exitium capiens, factus est pariter nefariæ sectæ magister.] hactenus hæc de his quæ cœpta sunt (vt vidimus) sub Leone Isaurico, & ad posteriora sunt tempora propagata. quæ autem hæc sequuta sint, inferius suo loco dicturi sumus: hæc enim quæ dicta sunt, vsque ad tempora Irenis Augustæ peruenerunt, quo Sergius Bahanis successor ceteros superans impietate innotuit, vt inferius idem auctor affirmat. B

BAHANES MANICHAEVS

Quod vero ad Occidentalem Ecclesiam pertinet, hoc anno ipsa mirum in modum in conuersione Gentiũ propagatur, siquidem hic annus est tertius, quo recedens Bonifacius a Clemente Episcopo Traiectense, non solum quamplurimos Frisiorum, sed & Cattorum qui contermini sunt Saxonibus populi, ab idolorum cultu ad Christi fidem conuertit, & sacro baptismate imbuit. Narrat hæc auctor ex Vuillebaldo in vita ipsius, additque: Cũq. ex eis etiam plurimos conuertisset, & multa hominum millia vndis salutaribus tinxisset, quemdam e suis fidelem, Binnam nomine, Romam cum litteris misit, indicans Apostolico Præsuli omnia, quæ per ipsum gessisset Deus, & quantam hominum multitudinem cælesti gratia illustratam sacro baptismo abluisset. Tum præterea de rebus varijs, quæ ad quotidianam Ecclesiasticæ regulæ necessitatem, populiq. recens conuersi curam pertinerent, prudenter eum consulens perscripsit. C

CONVERSIO GENTILIVM PER BONIFACIVM FACTA.

Nuntius autem ab eo missus Romam, omnia ipsius mandata fideliter exequens, Præsuli Apostolico litteras eius obtulit; aliasq. ab illo, ad quæstiones propositas responsa continentes magistro suo referens, celeriter recessit.] hæc ipse. Porro visum est Gregorio Pontifici vocare Bonifacium Romam, & eum dignitate insignire Episcopali; quod factum est anno sequenti. agemus de his suo loco. D

BONIFACIVS SCRIBIT AD ROM. PONT.

IESV CHRISTI ANNVS 723. GREGORII PAP. II. ANNVS 10. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 8.

SEQVITVR ordine temporis annus Redemptoris septingentesimus vigesimus tertius sextæ Indictionis, quo Gregorius Papa vocauit Romam Bonifacium, quem ante annos quatuor miserat Apostolum in Germaniam: cumq. adeo magna ac digna tanto munere ab eo edita facta nouisset, eumdem consecrat in Episcopum. Ita plane secundum illud diuinum oraculũ accidit [a], quo dicitur: Numquid mittes fulgura, & ibunt: & reuertentia dicent tibi, adsumus?] ita quidem, sed & de his, quos cælestis imbuit spiritus homines missos ad mysterium Euangelij, hæc etiam mystice dicta habes [b]: Animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.] vnde scias, sicut Apostolos, ita & Apostolicos viros esse filios tonitrui appellatos, vti Bonifacius, qui missus in Germaniam, fulminis instar impietatis destruxisset munitiones, extollentes se aduersus scientiam Dei, Romamq. vocatus venit, de suo Apostolatu redditurus summo Pontifici rationem, de quo ista eius vitæ auctor ex Vuillebaldo [c] post alia recensita eius egregie facta, sic ait. E

a Iob 38.

VIRI APOSTOLICI MYSTICA FVLMINA.

b Ezech. 1.

c Extat apud Sur. tom. 3. *die* 5. *Iunij.*

Postquam autem vir sanctus, lectis Pontificis litteris, se inter cetera Romam accersiri didicit: mox ad summum obedientiæ gradum contendens, fratrum agmine stipatus

Italiam

A Italiam petijt, conſpectiſq. Romanæ Vrbis mœnibus, Deo gratias agens, beatorum Apoſtolorum patrocinio ſe commendauit. Vt autem eius aduentum didicit Romanus Pontifex, confeſtim illum ad ſe euocauit, ſalutatumq. familiariter, honorifico Xenodochio commendauit. Deinde opportuno ſe offerente ad colloquendum die, ad beatiſsimi Petri Apoſtoli Eccleſiam venire iuſſus eſt. Cumq. ſe inuicem mutuis expleſſent ſermonibus, Pontifex de Symbolo & Fidei Catholicæ traditione ſciſcitatus eſt. Reſpondit autem vir ſanctus: Tantæ quæſtioni, Domne Apoſtolice, in ſermone familiari non facile poſſum ſatisfacere: oro itaque, vt fidei quam a me exigis, conſcribendæ mihi tempus largiaris: ſicq. eam ex ſcriptis Pontifici obtulit. BONIFACIVS SCRIPTIS CONFITETVR FIDEM CATHOLICAM.

Pontifex poſtquam ea ſcripta perlegit: ſibi eum aſſidere iubet, vt eam fidem conſtanter retineat & accurate doceat, hortatur. Multa deinde de ſpiritualis vitæ religio-
B ne cum illo conferens, ita vt nonnumquam pene integrum diem mutua inter ipſos colloquia abſumerent, ad extremum quot populi idololatræ eius opera crediderint, ex eo percontatur. Vbi ad ea reſpondit vir ſanctus, Pontifex ei ſuam aperit voluntatem, quod eum decreuerit Epiſcopum ordinare, vt eo maiori conſtantia errantes corrigeret, & ad viam veritatis reuocare poſſet, quo ſit ampliori Apoſtolicæ dignitatis auctoritate ſuffultus: tantoq. apud omnes conciones eius gratioſiores ſint, quo certius conſtaret, a Præſule Apoſtolico ipſum, vt concionetur, eſſe deſtinatum. Tum vir Dei ſagaciter perpendens, metuenſq. ne illud propheticum in ipſum competeret: [a] Noluit benedictionem & elongabitur ab eo: tantæ benedictionis gratiam minime recuſauit. Vt autem adfuit dies ordinationis eius, qui fuit pridie Kalendas Decembris, id eſt, in ſancti Andreæ Apoſtoli ferijs, Pontifex eum & conſecrauit Epiſcopum, & Bonifacium
C deinceps dici voluit, cum antea Vuinfridus diceretur. Et vt ad obedientiam ſibi, ſuiſq. ſucceſſoribus exhibendam, omnemq. ſacræ fidei traditionem obſeruandam arctius eum adſtringeret, iuramentum ab eo exegit, & accepit: quod quidem in antiquis exemplaribus ita ſcriptum habetur. [a] Pſal. 108.

In nomine Domini Dei Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, Imperante domino Leone magno Imperatore, anno ſeptimo poſt Conſulatum eius, ſed & Conſtantini magni Imperatoris eius filij anno quarto inchoato ſcilicet, Indictione ſexta, promitto ego Bonifacius, Dei gratia Epiſcopus, tibi, beate Petre Apoſtolorum Princeps, Vicarioq. tuo beato Gregorio Papæ, & ſucceſſoribus eius per Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, Trinitatem inſeparabilem, & hoc ſacratiſſimum corpus tuum, me omnem fidem & puritatem ſanctæ Fidei Catholicæ exhibere, & in vnitate eiuſdem Fidei, Deo
D operante perſiſtere, in qua omnis Chriſtianorum ſalus eſſe ſine dubio comprobatur: nullo modo me contra vnitatem communis & vniuerſalis Eccleſiæ, ſuadente quopiam, conſentire; ſed (vt dixi) fidem & puritatem meam atque concurſum tibi, & vtilitatibus Eccleſiæ tuæ, cui a Domino Deo poteſtas ligandi, ſoluendiq. data eſt, & prædicto Vicario tuo, atque ſucceſſoribus eius per omnia exhibere. Sed & ſi cognouero Antiſtites contra inſtituta antiqua Sanctorum Patrum conuerſari, cum eis nullam habere communionem, aut coniunctionem: ſed magis, ſi valuero prohibere, prohibebo; ſin minus fideliter ſtatim Domno meo Apoſtolico renunciabo. Quod ſi (quod abſit) contra huius promiſſionis meæ ſeriem aliquid facere quolibet modo, ſeu ingenio, vel occaſione tentauero, reus inueniar in æterno iudicio, vltionem Ananiæ & Saphyræ incurram, qui vobis etiam de rebus proprijs fraudem facere præſumpſerunt. Hunc
E etiam Indiculum ſacramenti ego Bonifacius exiguus Epiſcopus manu propria ſcripſi, atque ponens ſupra ſacratiſsimum corpus ſancti Petri, ita, vt præſcriptum eſt, Deo teſte & iudice, feci ſacramentum, quod & ſeruare promitto.] hactenus iuramentum, quod & reliqui ordinati Epiſcopi præſtare ſolerent. Subdit vero auctor. S. BONIFACII IVRAMENTVM.

Poſtquam huiuſmodi iuſiurandum apud Gregorium Pontificem dedit: ille viciſsim in omnibus eum iuuare, prouehere, & venerari ſtuduit. Nam libellum, in quo ſacratiſſima Eccleſiaſticæ inſtitutionis iura Pontificalibus digeſta conuentibus habebantur, ei dono dedit, præcipiens, vt tam Clerus quam populus eius regimini ſubdendus ijs inſtitutis imbueretur: familiaritatemq. Sedis Apoſtolicæ tum ipſi, tum omnibus eius ſubditis perpetuam, dato priuilegio, confirmauit: litteraſq. ſuas ei impartiens non ſolum Carolo illuſtri Duci, qui id temporis Francorum regnum moderabatur, ſed etiam cunctis viris Eccleſiaſticis & Principibus Germaniæ eum tuendum commendauit.] Sed

quando

Universidad de Deusto
Biblioteca

quando ista? sequenti die ab ordinatione ipsius omnia sunt mira celeritate confecta, A quod rarum est vt contingat in Vrbe, vbi ex omnibus Ecclesijs iugiter imbres negotiorum non solum stillant, sed densitate ingruentes, diluuium secum ferunt: verum quod ista de conuersione gentium sint reliquis omnibus præferenda, cuncta primum expediri Gregorius Papa voluit. Subdit vero auctor: Litterarum autem earum exempla hoc loco (quandoquidem ita res postulat) inserere voluimus. primo illarum, quæ ad Carolum Ducem, deinde quæ ad Principes omnes scriptæ sunt.

Domino glorioso filio Carolo Duci Gregorius Papa.

GREG. PAP. EPISTOLA AD CAROLVM MARTELLVM.

Comperientes te, in Christo dilectissime, religiosæ mentis affectum gerere: in multis opportunitatibus, debito salutis præmisso, notum facimus Deo dilectæ tuæ dignitati, præsentem fratrem Bonifacium fide, & moribus approbatum, a nobis Episcopum consecratum, atque institutionibus sanctæ Sedis Apostolicæ, cui Deo auctore præsidemus Ecclesiam generali solicitudine informatam ad prædicandum plebibus Germaniæ gentis, ac diuersis in Orientali Rheni fluminis parte consistentibus, gentilitatis errore detentis, vel adhuc ignorantiæ obscuritatibus præpeditis, necessario destinare. Pro quibus eum gloriosæ beneuolentiæ tuæ omni modo commendamus, vt eum in omnibus necessitatibus adiuuetis, & contra quoslibet aduersarios, quibus in Domino præualetis, instantissime defendatis; certissime retinentes Deo vos exhibere, quæcumque huic promptissimo impenderitis fauore, qui sanctis Apostolis suis ad lucem Gentium destinatis, suscipientibus eos, se suscipiendum prædixit [a]: quorum institutionibus per nos informatus prædictus Antistes, in sortes prædicationis procedit.] hactenus ad Carolum Martellum Gregorius. Sed & ex eodem auctore reliquas epistolas a Gregorio Papa eodem tempore pro Bonifacio scriptas hic reddamus. In primis vero illas ad Episcopos Boreales, & alios omnes datas litteras commendatitias more maiorum conscriptas reddamus, quæ sic se habent. B C

a Ioan. 13.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, vniuersis reuerendissimis & sanctissimis fratribus Coepiscopis, religiosis presbyteris, seu diaconibus, gloriosis Ducibus, magnificis Castaldis, Comitibus etiam, vel cunctis Christianis Deum timentibus.

GREGOR. PAP. EPIST. GENERALIS PRO BONIFACIO.

Solicitudinem nimiam gerentes pro speculatione credita, quia in vmbra mortis aliquas gentes in Germaniæ partibus, vel plaga Orientali Rheni fluminis, antiquo hoste suadente, errare, & quasi sub religione Christiana idolorum culturæ seruire cognouimus; aliquos vero qui nec Dei cognitionem habentes, nec baptismatis sacri vnda sunt loti, sed comparatione brutorum animalium pagani, factorem non recognoscunt: necessario pro vtrorumq. illuminatione, ad prædicandum rectæ fidei verbum, harum litterarum portatorem Bonifacium reuerendissimum Episcopum fratrem nostrum ad easdem partes dirigere studuimus, vt illis prædicando verbum salutis, vitam prouideat sempiternam. Et si quos forte vel vbicumque a rectæ fidei tramite deuiasse cognouerit, aut astutia suasos diabolica erroneos repererit, corrigat, atque sui educatione ad portum restituat salutis, eosq. ex Apostolicæ Sedis huius doctrina informet, & in eadem Catholica fide permanere instituat. D

Cui, hortamur ob amorem Domini nostri Iesu Christi, & Apostolorum eius reuerentiam, vt in omnibus solatia exhibeatis, eumq. in nomine Iesu Christi recipiatis, vt scriptum est de suis discipulis [b]: Qui vos recipit, me recipit: prouidentes insuper necessaria itineris eius, comitesq. tribuentes, cibum etiam ac potum, vel si quid eguerit largientes: vt vno labore & socia voluntate opus sibi creditum pietatis & negocium salutis, annuente Deo perficiatur, atque præmium laboris percipere mereamini, deq. conuersione errantium merces vobis adscribatur in cælis. E

b Ioan. 13.

Si quis itaque huic Dei famulo ad illuminationem gentium ab hac Apostolica & Catholica Dei Ecclesia destinato assensum vel concursum præbuerit: exorantibus Apostolorum Principibus, consortium mereatur sanctorum Martyrum Christi Iesu. Si quis vero (quod non optamus) aduersari eius laboribus conatus fuerit, aut contrarius extiterit ministerio sibi credito, successorumq. eius in eumdem laborem intrantium: ex sententia diuina anathematis vinculo ligatus perpetuæ damnationi subiaceat. Data Kalendis Decembris imperante domino pijssimo Augusto Leone, Imperij eius anno septimo; sed & Constantini Imperatoris eius filij anno quarto, Indictione sexta.] adiecit his alias ad Clerum & populum ita conscriptas, quibus idem S. Bonifacius Euangelium prædi-

A prædicauerat, cum ipsis eum Episcopum iam ordinatum restituit, docens quæ seruanda ipsi ex sacrorum canonum præscripto præceperit, contenta in libello illo, quem ipsi dedisse reuertenti superius dictum est.

GREGORII EPIST. AD CLERVM ET POPVLVM.

Gregorius seruus seruorum Dei Clero & plebi dilectissimis filijs in Domino salutem. Probabilibus desiderijs nihil tarditatis præstantes, fratrem iam & Coepiscopum nostrum Bonifacium vobis ordinauimus sacerdotem: cui dedimus in mandatis, ne vmquam ordinationes præsumat illicitas, ne bigamum, & qui virginem non est sortitus vxorem, neque illitteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut ex pænitente, vel curiæ, vel cuilibet conditioni obnoxium, notatumq. ad sacros ordines permittat accedere, sed si quos huiusmodi repererit, non audeat promouere. Afros passim ad Ecclesiasticos ordines prætendentes nulla ratione suscipiat, quia aliqui eorum Mani-
B chæi, aliqui rebaptizati sæpius sunt probati.] ita quidem superius alias sæpe dictum, quod occupantibus Africam Sarracenis, extorres Africani in transmarinas oras sese infuderant, quærentes ex ordinibus Ecclesiasticis victum. Verum quod detecti fuissent esse Manichæi *vel Donatistæ*, vniuersali sancita lege oportuit vetuisse, ne Africanus aliquo modo a quopiam Episcoporum ordinari deberet. Videas & ex his Dei iudicia non occulta, sed manifesta, cum tot tantiq. sanctissimi Patres tanto tempore per quadringentos videlicet annos frustra laborauerint, vt in Africa positos Manichæos, & Donatistas ad Fidem Catholicam reuocarent, & non potuerint, in dies magis ipsis infelici sobole pullulantibus, tradidit eos Deus sæuissimis Barbaris puniendos. pergit vero Gregorius in epistola.

Ministeria atque ornatum Ecclesiæ, vel quicquid illud est in patrimonio eiusdem,
C non minuere studeat, sed augere; de reditu vero Ecclesiæ, vel oblatione fidelium quatuor faciat portiones, quarum vnam sibi ipse retineat, alteram clericis pro officiorum sedulitate distribuat, tertiam pauperibus & peregrinis, quartam Ecclesiasticis fabricis nouerit reseruandam; de quibus diuino erit redditurus iudicio rationem: ordinationes vero Presbyterorum siue Diaconorum, non nisi quarti, septimi, & decimi mēsis ieiunijs, sed & in ingressu quadragesimali, atque medio vespere Sabbati nouerit celebrandas. Sancti autem Baptismi sacramentum non nisi in Paschali festiuitate & Pentecoste nouerit esse præbendum, exceptis ijs, quibus, mortis vrgente periculo, ne in æternum pereant, talibus oportet remedijs subuenire. Huic ergo Sedis nostræ præcepta seruanti deuotis animis obsequi vos oportet, vt irreprehensibile, placitumq. fiat corpus Ecclesiæ per Christum Dominum nostrum. Deus incolumes vos custodiat, dilectissimi. Data &c.
D vt in epistola præcedenti.

Subijcit alias ad nobiles confessores Thuringos conscriptas litteras istis verbis.

Viris magnificis Atolpho, Godolao, Vuilario, Gunthario, Alboldo, & omnibus Dei dilectis Thuringis fidelibus Christianis, Gregorius Papa.

GREGORII EPISTOLA AD THVRINGOS CONFESSORES.

Insinuatam nobis magnificæ fidei vestræ constantiam agnoscentes, quod Paganis compellentibus vos ad idola colenda, fide plena responderitis, magis velle feliciter mori, quam fidem semel in Christo acceptam aliquatenus violare: repleti nimia exultatione, gratias debitas persoluimus Deo nostro, & Redemptori, bonorum omnium largitori, cuius gratia comitante, vos ad meliora & potiora optamus proficere, & ad confirmandum fidei vestræ propositum sanctæ Sedi Apostolicæ religiosis mentibus adhærere, & prout opus poposcerit sacræ religionis, a memorata sancta Sede Apostolica,
E spirituali omnium fidelium matre solatium quærere, sicut decet filios cohæredes regni. Ministerio quoque præsentis fratris charissimi Bonifacij, quem ad vos Episcopum consecratum in sorte prædicationis destinauimus, Apostolicis institutionibus informatum ad instruendam fidem vestram in omnibus volumus, & hortamur obedientes ei consentire ad complementum in Domino vestræ saluationis.] hæc ad confessores. Ad reliquum vero populum nondum Christianum epistolam catechisticam scribit, qua & hortatur recedere ab idolis, & sacrum baptisma suscipere. est huiusmodi.

Gregorius seruus seruorum Dei vniuerso populo Thuringorum.

AD THVRINGOS GREGORIVS SCRIBIT.

Dominus Iesus Christus filius Dei Deus verus, qui de cælo descēdit, homo factus est, & pro nobis pati & crucifigi dignatus est, & sepultus tertia die resurrexit a mortuis, & ascēdit in cælum, discipulis etiam suis sanctis ait: [a] Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: ipse in se credentibus vitam æternam promisit:

a *Matth.* 28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

misit: cupientes ergo vos in perpetuum nobiscum gaudere, vbi finis nullus est, nec tri- A
bulatio, nec aliqua amaritudo, sed gloria sempiterna: ideo fratrem nostrum sanctissimum Bonifacium Episcopum ad vos direximus, vt vos debeat baptizare, & fidem Christi docere, & ab errore ad viam salutis adducere, vt salutem habeatis & vitam sempiternam. Sed & vos ei in omnibus obedite, & sicut patrem vestrum illum honorate, & ad eius doctrinam corda vestra inclinate, quia illum non pro lucro aliquo temporali acquirendo direximus, sed pro lucro animarum vestrarum ad vos eum misimus. Diligite ergo Deum, & in nomine eius baptismum suscipite: quia[a] Dominus Deus noster[b], quod oculus hominum numquam vidit, nec in cor hominis ascendit, præparauit diligentibus se.

a Isai.64.
b 1.Cor.2.

Iam recedite a malis operibus, & bene agite. Non adoretis idola, nec immoletis carnes, quia Deus non recipit ista: sed in omnibus secundum quod vos frater noster Bo- B
nifacius docuerit, obseruate & agite, & salui eritis vos & filij vestri in sempiternum. Facite ergo & domum, vbi debeat ipse pater vester habitare, & Ecclesias, vbi debeatis orare, vt Deus vobis indulgeat peccata vestra, & donet vobis vitam perpetuam.] hactenus ad Thuringos & quidem Apostolice, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, quod[c] Euangelium Christi non sit in sermone tantum, sed in virtute, & in Spiritu sancto; Et ipse sermo[d] Dei viuus sit & efficax ad conuertendum corda hominum ad Deum: sed sicut Apostolice scripsit, ita & Apostolico spiritu nondum Christianis licet etiam imperat, vt Episcopo domum construant & Ecclesiam.

c Hebr.4.
d 1.Cor.2.

Fuit eidem Pontifici tunc scribendum etiam ad Saxones, adhuc magna ex parte idola colentes, ad quos litteras dedit pastorali solicitudine plenas. etenim sicut olim[e] Petro in demisso cælitus linteo, ostensa sunt omnia quadrupedia & serpentia terræ, & vola- C
tilia cæli, eademq. immunda, moxq. addita vox de cælo: Occide, & manduca] ita modo Gregorius id ipsum non in imagine, sed rei veritate sibi videt oblatum, nimirum indomitas adhuc gentes, animo truces, moribus sæuas, & inhærentes idolis: quas reddi penitus Christianos gladio spiritus, impietatis internecione, Deus ipse præcipiat. Cuius rei causa has ad eosdem ipsi Bonifacio litteras dedit.

e Act. 10.

Gregorius Papa vniuerso populo prouinciæ Altsaxonum.

AD SAXONES S. GREGORIVS SCRIBIT.

Sapientibus & insipientibus debitor sum, fratres chariſſimi; ideoq. volens vos scire qualem solicitudinem habeam pro vobis, & pro his qui verbum exhortationis fidei Iesu Christi Domini nostri susceperunt, & qui adhuc susceperi sunt, vt consolentur corda vestra in charitate & in omni plenitudine sapientiæ: annuntio vobis, quoniam prope est regnum Dei, vt nemo vos amplius decipiat in sublimitate verborum; nec in quocumque D
metallo salutem vestram quæratis, adorantes idola manufacta, aurea, argentea, ærea, lapidea, vel de quacumque materia facta; quæ falsidica nomina a paganis antiquitus quasi dij facti sunt, in quibus dæmones habitare noscuntur: quoniam omnes dij Gentium (vt ait scriptura[f]) dæmonia sunt: Deus autem noster cælos fecit.] hæc ad Gentiles; ad illos autem qui crediderant conuertit ita sermonem.

f Psal.95.

Quicumque autem in vobis susceperunt Christum Iesum Dominum nostrum; in ipso ambulent radicati & superædificati & cõfirmati in fide, abundantes in gratiarum actione: Videte[g] ne quis vos amplius decipiat per philosophiam & inanem fallaciam: astutiores[h] enim sunt filij tenebrarum quam filij lucis. Discedite ab idolorum cultura, & accedite & adorate[i] Dominum Deum vestrum, qui fecit cælum & terrã, mare & omnia quæ in eis sunt, & vultus vestri non erubescent. Vnus enim Dominus hominum, volucrũ, E
quadrupedum, & piscium, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Expoliate vos ergo veterem hominem, & induite Christum nouum, deponentes iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem quoque sermonem nolite de ore vestro proferre. Iam enim adueſperascit dies sæculi, & tempus tenebrarum appropinquat; ideoque nolite esse ociosi, sed potius operamini opus bonum, vt Christus habitet in vobis: Et[k] quodcumque facitis in verbo aut in opere: omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo & Patri per ipsum: respuentes gentilitatis sectam, scientes vos Dominum habere in cælis, orationi instantes, ad ipsum Dominum cor erigite, [l] quoniam magnus est Dominus noster & laudabilis nimis & terribilis super omnes deos, [m] qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire.

g Coloss.2.
h Luc.16.
i Psal.134.
k Coloss.3.
l Psal.95.
m 1.Tim.2.

Hoc etiam admoneo fratres, vt quicumque ex vobis voluerit ad Christum conuerti,

nullo

A nullo modo eum prohibeatis, nec vim ei faciatis sculptilia adorare. Ministrum quoque & conseruum in Domino, quem misi ad vos Bonifacium ac Coepiscopum meum ad hoc ipsum, vt cognoscat quæ circa vos sunt, & consoletur corda vestra cum exhortationis verbo, an Christo Iesu Domino nostro susscipite, vt a diabolica fraude liberati, mereamini adoptionis filijs aggregari.] hactenus ad Saxones Gregorius Papa. quæ post hæc autem sequuta sunt, dicentur anno sequenti: profectus enim Bonifacius Roma non nisi sequenti anno illuc potuit peruenisse.

IN RECENTIORES SAXONES ATQVE GERMANOS HAERETICOS.

Ad hæc rursum recentiores prouoco Saxones, atque Germanos hæreticos, vt respiciāt a quibus sanctum acceperint Euangelium, & qui, qualesve, aut cuius fuerint fidei, qui primam eis veritatem Catholicam propinarunt, a quo fluente Apostolica doctrina manarit; & videant a quibus defecerint & quibus adhæserint. Viuit quidem, viuit in cælis tantus
B Germanorum Apostolus, qui in nouissimo die ab ipsis singulis sigillum suæ prædicationis & collatæ fidei depositum sit apud magnum Iudicem exacturus. Erit namque & ipse vir Apostolicus sedens cum Apostolis iudicaturus, non duodecim tribus Israel, sed Saxones & alios Germaniæ populos, quibus a Catholica & Apostolica Ecclesia acceptum Euangelium, ipsumq. signis ac virtutibus diuinitus consignatum tradidit, quo vno e dæmonum cultu, ad Deum verum, & e tenebris in lucem magnam sunt feliciter vindicati: stabitis simul ante Tribunal Christi reddituri ingrati de acceptis per S. Bonifacium beneficijs rationem. Sed ad res Orientales conuertamus orationem.

Dum hæc aguntur quam felicissime in Occidente, hoc eodem anno in Oriente exoritur monstrum horrendum, quod diu cornibus ventilauit Ecclesiam Dei, hæc est hæresis Iconoclastarum. Sed quibus præcursoribus sese impudēter in medium inferat, audiamus.

GIZID PRINCIPIS SARRAC. CONTRA IMAGINES SANCTORVM EDICTVM.

C Ex anteambulonibus eius quæ qualisve sit & vnde emerserit, tu si sapis, facile colliges: & in primis in his quæ spectant ad tempus, audi Theophanem, qui ait: Anno *septimo Leonis Imperatoris Iudæus quidam oriundus ex Laodicæa maritimæ Phœnicis maleficus, veniens ad Gizid Sarracenorum tunc Principem promittit eum quadraginta annis (alij habent triginta) retenturum Arabum principatum, si venerabiles quæ in Ecclesijs in toto principatu suo imagines venerabantur, deponeret. Huic itaque credens stolidus Gizid, edictum generale contra sanctas imagines promulgauit: sed gratia Domini nostri Iesu Christi, & intercessionibus Matris eius, omniumq. sanctorum, mortuus est Gizid, pluribus adhuc nec audire volentibus satanicum ipsius edictum.] hæc summatim de ipso Theophanes. Porro historiam tantam diffusius enarratam in sacrosancto Oecumenico Nicæno Concilio hic totidem verbis reddendam, operæpretium existimamus. sic
D enim se habet [a] his præmissis.

* octauo

a Concil. Nican. 2. Act. 5.

EX HEBRAEIS ET SARRACENIS HAERESIS ICONOCLASTARVM.

Ex præcedenti lectione indicatum est, ab Hebræis, Gentilibus, Manichæis, Phantasiastis Ecclesiam velut in culpam tractam ob sanctarum imaginum cultum.] & paulo inferius: Ioannes religiosissimus monachus Vicarius Orientalium Episcoporum e charta legit: Cupio quidem ego omnium postremus præsentem hanc sacram Synodum demonstratione quadam docere, idq. omni veritate, qua ratione, quoque tempore, & vnde sceleratissima ista & a Deo odio habita Christianorum calumnia, & Iconoclastarum rabies originem duxerit. Quo autem expeditius & compendio res agatur, de charta mihi pronuntiandum esse statui, ne qua in re veritati parcatur. Cum diem extremum impiorum Arabum Tyrannus, quem *Suliman nominabant, clausisset: subsequutus est illum Vmarus, qui postea quam regnum adijsset, Anaschaphum Masalman
E hostem sane atrocem per gratiam Domini nostri Iesu Christi Saluatoris, eiusq. Deiparæ matris cum magna exercitus sui clade & ignominia a terra ista expulit, in Syriamq. fugauit: neque de redeundo spem illi vllam reliquit. Vmaro autem fato defuncto, *Ezidus quispiam homo leuis & inconstans regnum accepit.

* Sulimam Soliman

* Gizidus

Per ea tempora in Tiberiade dux quispiam erat Hebræorum impiorum, cui nomen *Sarātapechys, officina diabolorum, quibus vitiare animas lusus est & iocus, homo præstigiator, & veneficus, & Ecclesiæ Dei hostis implacabilis. Hic animaduersa *Ezidi Regis leuitate, hominem aggreditur, polliceturq. Hebræorum ingenita malitia se Regi quædam prædicturum, & vatem acturum in maxime necessarijs rebus se offert. Eas ob res cum esset insinuatus Tyranno: Volo (inquit) o Princeps, modo me audias, rationē quandam indicare tibi, qua poteris facillime & vitam commodam degere, & triginta annos regnū æquabili in potestate conseruare. Stultus autem Tyrannus spe & desiderio longioris

* Serantāpicus

* Gizidi

gioris vitæ, animi leuitate elatus (erat enim homo voluptatibus deditus & præditus) re- A
ſpondit: Quæcumque me iuſſeris facere, modo poſſim, agam.

HEBRAEI NEFARIVM CONSILIVM.

Veneficus autem Hebræus confeſtim inquit: Sine vlla dilatione iube vniuerſum per regnum epiſtolam, quæ paſſim circumferatur, ſcribi & mitti, qua omnem imaginem & picturam, ſiue ea in tabulis, ſiue in opere muſaico, in parietibus, ſiue in vaſis ſacris, aut indumentis & altaribus ſit, & quæcumque in Chriſtianorum Eccleſijs reperitur, deleri, expungi, auferri, & ex toto ſubuerti mandes: neque illas ſolum, verum omnes ſimilitudines, & earum etiam quæ in foro ornatus & honeſtatis gratia collocantur. nulla igitur ratione alia, quam vt odium & furorem aduerſus Chriſtianos exerceret, præſtigiator id tentauit.

Tyrannus autem nefandus præſtigiatori leuitate ſua auſcultans, miſſis nuncijs, omnes ſanctas imagines & ſimilitudines per vniuerſam prouinciam abſtulit. Hoc itaque modo B
primum Eccleſiæ ornamenta, procurante Hebræo veneficio, ablata ſunt. Chriſtiani autem cum id ſuis manibus facere detrectarent: miſſi ſunt Hebræi & Arabes, homines in Deum impij, qui imaginibus exuſtis, Eccleſiarum quaſdam calce, quaſdam alijs coloribus dealbarunt & incruſtarunt.] ita plane Ioannes [a] Damaſcenus de Iconoclaſtis ita dicta (inquit) quod cum ſanctas & veneratione dignas imagines cum ignominia tractauiſſent, tum in minutiſſimas partes comminuerunt, tum coniecerunt in ignem, eodemq. modo eas quæ in parietibus erant depictæ, partim aqua calida, partim calce, atramentoq. obliterarunt.] hæc ipſe, ſed pergit Ioannes Orientis Vicarius: Hæc autem cum peruenissent ad aures pſeudoepiſcopi Nacoliæ & qui eiuſdem erat cum illo opinionis, impios Hebræos & Arabes imitati † Eccleſias Dei, veluti Crucem Chriſti, verecundantes C
reddiderunt.

[a] *Ioan. Damaſ. de hæreſ.*

† *Anaſtaſij verſio ita: imitati ſunt iniuriam inferentes Eccleſijs Dei.*

Arbitror autem relatu dignum, vt & ſanctitas veſtra audiat, quem finē ignauus iſte & veneficus Hebræus habuerit. * Ezidus enim qui facinus perpetrauerat, vltra annum cum dimidio non vixit, in ignemq. æternum deſcendit. Poſtquam autem mortuus fuit, in priſtinum ordinem & ſtatum imagines reſtitutæ ſunt. Filius autem illius Vlidus nomine indignatus Hebræo, tanquam interfectori patris, turpiſſima morte hominem mori coegit. Ita is falſi ſui vaticinij dignum præmium accepit. Sanctiſſimus Epiſcopus * Meſenæ dixit: Ego paruulus eram in Syria, quando Sarracenorum Princeps imagines ſubuertit.] hactenus de his Nicæna acta. quibus arguas eos qui ante Leonis Imperium id factum volunt vt Cedrenus; cum non ante hunc annum idem Rex barbarus regnare cœperit.

* Gizidus

* Emeſæ

LEO ADHAERET ICONOCLASTIS.

Vidiſti lector quibus gloriari poſſint anteſignanis Iconoclaſtæ, nempe Iudæis, & Sarracenis, a quibus & proh dolor, in tranſuerſum actus eſt Leo Iſauricus Imperator, de quo D
hoc eodem anno poſt recenſita illa de Gizido Arabū Rege, iſta mox Theophanes ſubdit: Percepta ergo amara iſta & illicita, nequamq. doctrina, Leo Imperator multorū effectus eſt nobis cauſa malorum. Porro cum inueniſſet indiſciplinationis huius conſentaneum quemdam Beſer nomine, qui natus quidem de Chriſtianis fuerat, ſed captiuus in Syriam ductus, refuga fidei quæ eſt in Chriſtum repertus eſt, Arabum dogma ſectari apparuit. Is ante tempus non multum ab illorum ſeruitute liber effectus, cum veniſſet ad Rempublicam Romanorum, ob robur corporis & conſenſum prauæ opinionis honoratus eſt ab eodem Leone: qui & Imperatoris fautor in magni huius mali piaculo factus eſt. Concordabat autem ei & Epiſcopus Nacoliæ, qui indiſciplinationi eius operam dans, conſimili vita viuebat cum ipſo.] hucuſque de anni huius rebus geſtis Theophanes. Addunt alij, Iudæos qui Leoni prædixiſſent Imperium, id exegiſſe hoc anno ab eodem Imperato- E
re, ſed errant plane dum iſtud de Gizido ante Leonis Imperium factum putant. Certum eſt autem, eum non niſi ſub Leone regnare cœpiſſe, anno ſcilicet quarto eiuſdem Imperatoris poſt Haumarem, atque ſequenti octauo eiuſdem defunctum eſſe, Theophane id teſtante & alijs.

IESV CHRISTI ANNVS 724. GREGORII PAP. II. ANNVS 11. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 9.

ANNVS ſequitur Redemptoris ſeptingenteſimus vigeſimus quartus Indictionis ſeptimæ, quo S. Bonifacius Epiſcopus ordinatus a ſancto Gregorio Papa in Vrbe, rediens

A diens in Germaniam fidem Christianam mirifice propagauit. de quo ista ex eius discipulo Vuilibaldo [a]: Tantarum itaque litterarum auctoritate fretus sanctus Præsul Bonifacius proficiscitur in Germaniam, venienſq. ad Carolum Principem supradictum *eognomento Martellum*, litteras Romani Pontificis ei attulit: seq. eius ditioni & patrocinio committens, illo annuente, ad Cattorum (quos Hessos vocant) quibus iam ante prædicare cœperat, regionem abijt.] sed hic opportune reddendæ sunt litteræ ab eodem Carolo tunc datæ eidem Bonifacio. accepimus eas a Frontone Duceo Societatis Iesu professore viro Ecclesiasticarum antiquitatum studiosissimo: qui exscripsit (vt ait) ex scripto Codice Ecclesiæ Virdunensis, quo continentur Concilia Generalia & Prouincialia. cuius & nos alia reperimus exemplaria.

[a] *Apud Sur. die 5. Iunij.*

PRAEDICATIO S. BONIFACII IN GERMANIA.

Dominis sanctis & Apostolicis Episcopis, Ducibus, Comitibus, Vicarijs, Domesti-
B cis, vel omnibus agentibus iunioribus nostris, seu Missis decurrentibus, & amicis nostris, illustris vir Carolus Maiordomus benecupiens vestri.

Cognoscatis qualiter Apostolicus vir in Christo pater Bonifacius Episcopus ad nos venit, & nobis suggessit, quod sub nostro mundeburde vel defensione eum recipere deberemus. quod ita nos gratanti animo feciſſe cognoscite. Proinde vos taliter, vti fecimus ei manu nostra roboratam dari, vt vbicumque, vbi & vbi ambulare videtur, cum nostro amore, vel sub nostro mundeburde & defensione quietus & conseruatus esse debeat, in ea ratione vt iustitiam reddat, & simpliciter iustitiam accipiat. Et si aliqua causatio, vel necessitas ei aduenerit, quæ per legem definiri non potuerit: vsque ante nos quietus vel conseruatus esse debeat tam ipse, quam qui per ipsum sperare videntur, vt ei nullus vllam contrarietatem, vel damnationem aduersus eum facere de-
C beat, nisi vt omni tempore sub nostro mundeburde vel defensione, quietus vel conseruatus residere debeat. Et vt certius credatur, manu propria subter firmauimus, & de anulo nostro subter sigillauimus.] hucusque litteræ Caroli ex formula consueta, qua eiusmodi litteræ patentes pro securitate ab eodem Principe scribi solerent. in quibus vox illa barbara, mandeburde, scias ex Glossario, quod appositum est ad capitulare Regum Francorum, significari tuitionem, seu tutelam alicuius personæ.

Sed de prædicationis eius fructibus vt aliquid decerpamus, audi eius rerum gestarum scriptorem ex Vuilibaldo, qui superius narratis subijcit ista: Ad Cattos (vt dictum est) postquam accessit: complures, inquit, illic reperit, Christiana religione abiecta, in varios incidisse errores: alij enim lignis, & fontibus clam vel palam sacrificabant, alij haruspicia, diuinationes, præstigias, & incantationes sectabantur, plerique alijs ne-
D fandis sacrificijs erant addicti; pauci vero in via veritatis, quam semel didicerant, persistebant. Quorum quidem consilio arborem quandam miræ vastitatis, quam prisca voce, Iouis arborem nuncupabant, in loco qui Geismer dicitur, seruis Dei ipsis assistentibus, excidere tentauit. Accurrit autem magna Ethnicorum multitudo, illum tamquam hostem deorum suorum necare volentium. Sed cum arbor paulum cæderetur: mox quasi diuinitus agitata, in quatuor partes disrupta est. Quod cernentes Ethnici illi, Dominum laudantes fidem complexi sunt. Sanctus autem Præsul, communicato cum fratribus consilio, ex illa ingenti vastæ arboris mole oratorium construxit, in beatissimi Petri Apostoli honorem illud dedicans.]

GENTILICIAM SVPERSTITIONEM S. BONIFACIVS EVERTIT.

Hic siste gradum lector, Apostoli Bonifacij dum assectaris vestigia. Primum omnium velim consideres tanti viri laboriosum Apostolatū ad gentes, populos scilicet, qui adhuc
E idolorū cultura tenebantur impliciti. immensus plane hic labor ipsi subeūdus fuit. Quis tam altis radicibus fixis in tam duris & agrestibus animis inolitā superstitionem euelleret? Quoties ob eam causam ipsi fuerunt Apostoli Pauli præ animi angustia illa repetenda verba: [b] Supra modum grauati sumus supra virtutem, ita vt tæderet nos etiā viuere?] testes sunt eius rei diuersæ ab eo tum temporis epistolæ scriptæ, quibus auxilium precum enixe postulat ab amicis Dei: qui id nauiter impleſſe videntur, dum nec defuerūt præsto esse laboranti in Euangelio quibuscumque valuere subsidijs etiam corporalibus, vtpote quod vir Apostolicus & in hoc fulgeret insignibus Apostolatus, quod magna premeretur paupertate inter Gentiles illos agrestes, immites, ac feros, vt cum Apostolo dicere posset: [c] Vsque ad hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus.] Mittebant enim alij ad eum vestimenta, alij ad victum stipem, libros alij, alij vero consolationem, exhortationemq. litteris impartiebantur.

[b] 2. Cor. 1.

[c] 1. Cor. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inter alia autem a diuersis impartita officia ac beneficia, Daniel ille Ventanus in A
Anglia Episcopus, qui (vt superius dictum est) eius ad Apostolatum visus est primus
fuisse suadendo & adiuuando promotor, dum Romam primo proficiscentem ad Gre-
gorium Papam litteris commendatitijs fuerat comitatus: hic, inquam, vbi accepit, ip-
sum perarduam ad prædicandum Gentibus Euangelium suscepisse prouinciam; ca-
techesim ad eum misit, qua possent ipsi Gentiles instrui ad credendum. Extat ipsa
quidem, quam ex duobus codicibus scriptis, quorum ante meminimus, collatione fa-
cta hic tibi reddendam putauimus. sic enim se habet.

Venerando & amando Antistiti Bonifacio Daniel Dei famulus.

Eadem qua superius duo exemplaria ep. 13.

Quamuis mi frater, consacerdosq. carissime, te primam virtutū promereri gaudeam
palmam, qui saxa, steriliaq. hactenus Gentilium corda fidei magnitudine fretus fidu-
cialiter aggrediendo, vomere Euangelicæ prædicationis infatigabiliter subigens in gle- B
bas fertiles quotidiano labore conuertere niteris: vt vere tibi aptari propheticum, Euan-
gelicumq. dictum possit: [a] Vox clamantis in deserto, &c. tamen secundæ portio palmæ
non incongrue ipsis etiam parabitur, qui tam pio, tam salubri operi congratulando,
quibus valent subsidijs fauent, eorumq. indulgentiam competentibus adminiculis sup-
plent, quo alacres cœptum prædicationis opus, & frequentes Christo generare filios
studeant. Vnde & deuota beneuolentia pauca tuæ suggerere prudentiæ curaui: quo
magis aduertas secundum meum sensum, qua potissimum ratione agrestium obstina-
tionem conuincere promptus queas: Neque enim contraria eis de ipsorum quamuis
falsorum deorum genealogia astruere debes, sed secundum eorum opiniones quoslibet
ab alijs generatos per complexum mariti, ac feminæ concede asserere, vt saltem modo
hominum natos deos, ac deas, homines potius non deos esse cœpisse, qui ante non C
erant, probes. Cum vero initium habere deos, vtpote alios ab alijs generatos coacti
didicerint: item interroga, vtrum initium habere hunc mundum; an sine initio semper
extitisse arbitrentur. Si initium habuit, quis hunc creauit: proculdubio ante constitu-
tionem mundi, nullatenus genitis dijs inuenient subsistendi, vel habitandi locum: mun-
dum enim non hanc visibilem tantum terram & cælum, sed cuncta etiam extenta lo-
corum spatia, quæ ipsi quoque Pagani suis imaginare cogitationibus possunt, dico.
Quod si sine initio semper extitisse mundum contenderint: hoc multis refutare, ac con-
uincere documentisq. & argumentis stude: tamen altercantes interroga, quis ante na-
tos deos mundo imperaret, quis regeret: quo modo autem subdere dominatui, vel sui
iuris facere mundum ante se semper subsistentem potuerint. Vnde autem, vel a quo,
vel quando institutus, aut genitus primus deus, vel dea fuerit; vtrum autem adhuc D
generare deos, deasq. alios, aliasq. suspicentur. Vel si iam non generant: quando, vel
cur cessauerint a concubitu, & partu. Si autem adhuc generant, infinitus iam deo-
rum effectus numerus est, & quisnam inter tot, tantosq. potentior sit incertum mor-
talibus est; & valde cauendum, ne in potentiorem quis offendat. Vtrum autem pro
temporali, ac præsenti, an potius pro æterna, & futura beatitudine colendi sint arbi-
trentur. Si pro temporali, in quo iam feliciores Pagani sint dicant. quid autem se suis
consequi sacrificijs lucri suspicantur Pagani cunctis sub potestate existentibus, vel cur
in potestate sibi subiectorum fieri permittunt ipsi dij: quid ipsis tribuant, si talibus in-
digent, cur non ab ipsis magis potiora eliguntur? Si autem non indigent, superflue
iam talibus hostiarum collationibus placare se posse deas putant. hæc & his similia
multa alia, quæ nunc enumerare longum est, non quasi insultando, vel irritando eos, E
sed placide, & magna obijcere moderatione debes. Et per interualla nostris item Chri-
stianis huiusce modi confutandæ sunt dogmatibus superstitiones, & quasi e latere tan-
gendæ, quatenus magis confusi, quam exasperati Pagani erubescant pro tam absur-
dis opinionibus, & ne nos latere ipsorum nefarios ritus ac fabulas æstiment.

Hoc quoque inferendum si omnipotentes sunt dij, & bene scilicet iusti, non solum
suos remunerant cultores, verum etiam puniunt contemptores; & si horū vtraque tem-
poraliter faciunt, cur ergo parcunt Christianis totum pene Orbem ab eorum cultura
auertentibus, idolaq. euertentibus? & cum ipsi ijdem Christiani fertiles terras, viniq. &
olei feraces, ceteriq. opibus abundantes possident prouincias; ipsis autem, id est, Paga-
nis, frigore semper rigentes terras cum eorum dijs reliquere, in quibus iam tamen
toto orbe pulsi, falso regnare putantur. Inferenda quoque sæpius eis est orbis auctori-

[a] *Isai. 40. Luc. 3.*

tas

A tas Christiani, in cuius comparatione ipsi pauciſſimi in vanitate antiqua adhuc perſeuerant, & ne quaſi de legitimo ſemper a principio ſuper ipſas gentes deorum iactitent imperio, intimandum eis, cunctum prius mundum idolorum deditum culturæ, donec Chriſti gratia omnipotentis conditoris, rectoris, vniuſq. Dei notitia illuminatus, viuificatus, reconciliatuſq. Deo eſt: nam quod apud Chriſtianos fidelium quotidie baptizantur filij, quid aliud faciunt niſi a ſorde, & reatu Gentilitatis, quo totus olim conſtrictus eſt, per ſingulos eos purgant? Hæc caritatis intuitu frater mi breuiter tuæ commemorare libuit dilectioni. Et qui corporali prægrauatus languore laboro, ita vt congrue illud Pſalmiſtæ dicere poſſim: [a] Cognoui quia iuſtum iudicium tuum, & vere afflixiſti: inde obnixius tuam peto reuerentiam, quatenus cum his qui tecum Chriſto in ſpiritu ſeruiunt, pro me ſupplicationum fundere preces digneris, vt Dominus, B qui me vino compunctionis potauit, cito etiam ſua anticipet miſericordia, vt qui iuſte corripuit, clementer ignoſcat: propheticumq. illud ſua faciat pietate me quoque * gratabundum poſſe cantare: Secundum [b] multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Opto vt in Chriſto bene valeas, & mei memineris conſacerdos cariſsime.] iſta Daniel ad Bonifacium.

a *Pſal.* 118.

* b *Pſal.* 93.

Sed quas ipſe Bonifacius ſoleret legationes precum per epiſtolas mittere ad diuerſos, ſecundum quod Paulus Apoſtolus ait: [c] Adiuuantibus & vobis in oratione pro nobis, vt ex multorū perſonis, eius quæ in nobis eſt donationis per multos gratiæ agantur pro nobis,] docent plures eiuſdē argumenti litteræ ad diuerſos, diuerſis temporibus datæ, & inter alias quæ ad Eadburgam, ſiue Eadeburgam Abbatiſſam. fuit iſta Regi Cantiorum affinis, vt quæ dicentur, ſuo loco docebunt, cuius quoque iuuabatur in extrema paupertate C muneribus, & libros ſacros ad erudiendos populos accipere conſueuit, vt ipſius Bonifacij ad eam litteræ datæ declarant: harum tres hic ſubijciemus perbreues, ex ijſdem quæ diximus exēplaribus acceptas, nondum (quod ſciamus) alicubi cuſas, atque primum omniū illam, qua petit ab ipſa deſcribi aureis litteris epiſtolas Petri Apoſtoli, vt a quo acceperat ad Gentes Apoſtolatum, eius quoque litteras prædicandas in Gentibus auri nitore fulgidas, præ tanti Apoſtoli amore ac reuerentia ſecum haberet, quod immenſe amantiū eſt, ita affici erga eum quē cupit. Quanti enim fecerit culmen Apoſtolicum Petrum, iam audiſti, cum primam omnium quam ibi inter Gentes erexit Eccleſiam, voluit Petri nomine atque memoria inſigniri: Petrus illi in ore ſemper, ſicut in mente, & in opere iugiter erat. Sed iam ab eo tunc ſcriptam perbreuem epiſtolam audiamus: ſic enim ſe habet.

NITITVR PRECIBVS SANCTORVM BONIFACIVS.

c 2. *Cor.* 1.

EPISTOLAE PETRI AVREIS ROGAT SCRIBI LITTERIS.

Reuerendiſſimæ [d] ac dilectiſsimæ ſorori *Eadburgæ Abbatiſſæ Bonifacius exiguus ſerD uus ſeruorum Dei in Chriſto optabilem caritatis ſalutem.

* Eadeburgæ

d *Epiſt. Cod. ep.* 31.

Deum omnipotentem retributorem, & remuneratorem omnium bonorum operum deprecor, vt tibi in cæleſtibus manſionibus, & in æternis tabernaculis omnium beneficiorum tuorum, quæ mihi præſtitiſti, æternalem mercedem, & in ſuperna Curia Angelorum beatorum reſtituat. Quia ſæpe ſiue ſolamine librorum, ſiue veſtimentorum adiuuamine pietas tua triſtitiam meam conſolata eſt; ſic & adhuc precor, vt augeas quod cœpiſti, id eſt, vt mihi cum auro conſcribas epiſtolas Domini mei S. Petri Apoſtoli, ad honorem, & reuerentiam ſanctarum ſcripturarum ante oculos carnalium in prædicando; & quia dicta eius, qui me in hoc iter direxit, maxime ſemper in præſentia cupiam habere. Ad ſcribendum hoc ergo * Eobam presbyterum deſtino: fac ergo ſoror cariſſima de hac petitione noſtra, ſicut benignitas tua de cunctis precibus meis ſoleE bat, vt & hic opera tua ad gloriam cæleſtis Patris aureis litteris fulgeant. Valere in Chriſto, & ſanctis virtutibus ad meliora conſcendenda proficere te opto.] rurſus ad eamdem his verbis [e]:

BONIFACII EPIST. AD EADBVRGAM ABB.

* Eobanum

e *Epiſt. Cod. epi.* 19.

Dilectionis veſtræ clementiam intimis imploramus precibus, vt pro nobis intercedere apud auctorem omnium dignemini; & ne ignoretis cauſam huius petitionis, ſciatis, quia peccatis exigentibus conuerſatio peregrinationis noſtræ varijs tempeſtatibus inliditur, vndique labor, vndique furor, foris pugnæ, intus timores, ſuper omnia grauiſſimum, quod vincunt inſidiæ falſorum fratrum malitiam infidelium Paganorum. Rogate ergo pium defenſorem vitæ noſtræ, & vnicum ſalutare laborantium refugium agnum Dei, qui abſtulit peccata mundi, vt nos inter talium luporum cubilia luſtrantes, dextera ſua protegente illæſos cuſtodiat, & vbi debuere eſſe ſpecioſi pedes portantium lucernam pacis Euangelicæ, non inueniantur tenebroſa errantium apoſtatarum veſtigia:

AD EAMDEM EIVSDEM PRECIBVS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed magis Pater pijssimus accinctis lumbis nostris perficiat lucernas ardentes in manibus nostris,& illuminet corda Gentilium ad contemplandum Euangelium gloriæ Christi. Interea precor, vt intercedere pietas vestra pro istis Paganis, qui nobis ab Apostolica sede commissi sunt, dignetur, vt eos Saluator mundi ab idolorum cultura eripere dignetur, & aggregare vnicæ matri Ecclesiæ Catholicæ filijs,ad laudem, & gloriam nominis sui,[a] qui vult omnes homines saluos fieri,& ad agnitionem veritatis venire. Vale.] sed & missis libris, rursus ad eamdem paucis his.

a 1.*Tim.* 2.

b *Eod. Cod. ep.* 20.

Dilectissimæ[b] sorori etiam dudum spiritalis clientelæ propinquitate connexæ Eadburgæ Abbatissæ Bonifacius seruus seruorum Dei, perennem in Christo salutem.

PRO LIBRIS MISSIS GRATIARVM ACTIO.

Carissimam sororem remunerator æternus iustorum operum in superna lætificet Curia Angelorum, quæ sanctorum librorum munera transmittendo exulem Germanicum spiritali lumine consolata es: quia qui tenebrosos angulos Germanicarum gentium lustrare debet, nisi habeat lucernam pedibus, & lumen semitis suis verbum Domini,in laqueum mortis incidet. Præterea de charitate tua confidens, obsecro, vt pro me orare digneris, quia peccatis meis exigentibus, periculosi maris tempestatibus quatior, rogans, vt ille qui in altis habitat, & humilia respicit, indulgens flagitia, præstet mihi verbum in[c] apertione oris mei, vt currat, & clarificetur inter Gentes Euangelium gloriæ Christi.] hucusque epistola.

c *Ephes.*6.

Erat iugis communicatio precum piorum fidelium Anglorum cum suo gentili Bonifacio in ministerio, quod susceperat Apostolatus, ipsius memoriam facientium in sacrosancto sacrificio Missæ: testati sunt id litteris ad eum scriptis, quas ex ijsdem codicibus depromptas his subijcimus. sic enim se habent[d].

d *Eod. Cod. ep.* 40.

Domino sincerissimo meo & dulcissimo caritatis cultu,& præcipue Dei gratia copioso, semperq. in Christo pastoralis curæ regimina gubernanti Bonifacio, qui & Vuinfridus, Archiepiscopo, Torthelmus Episcopus seruus seruorum Dei in Domino salutem.

BONIFACII MEMORIA IN SACRIFICIO MISSAE.

Desiderabiles litteras excellentiæ vestræ susscepimus, quas relegentes cognouimus tuam pijssimam deuotionem, feruentissimumq. amorem, quem habes propter beatam vitam, vt dextera Domini protegente, mediteris die, ac nocte, ad fidem Catholicam atque Apostolicam pro tuæ animæ redemptione corda Paganorum Saxonum conuerti. Quis enim audiens hæc suauia,non lætetur? quis non exultet & gaudeat in his operibus, quia gens nostra Christo omnipotenti Deo credat? Per gerulum vero apicum tuorum, modicum tibi munusculum, sed magni affectus pignus transmitto, simul & indicans omnia, quæ a paruitate nostra petere dignatus es, libentissime susscepimus, hoc est, quod in sacris Missarum celebritatibus, & in quotidianis precibus tuæ sanctitatis memoria celebretur; optantes, & obnixe deprecantes nostræ fragilitatis conscij, hoc idem a vestra parte, quanto meritis excellentiores estis, tanto circa nos perfectius obseruari. Festinet igitur vestra celsitudo nouum Christo populum coaceruare & dedicare. Profecto enim habetis protectorem humani generis redemptorem Dominum nostrũ Iesum Christum. Fraterno itaque affectu salutantes vestram excellentiam, & diuinam deprecamur iugiter clementiam, quæ vos vestrosq. omnes in omnibus operibus auxiliari dignetur, vt cum Christo in futuro regnetis sæculo.] hactenus Torthelmus Episcopus. subijcimus his alias aliorum insignium virorum eodem argumento conscriptas. sunt huiusmodi[e].

e *Eod. tom. epist.* 43.

Domno gloriossissimo & cum honoris affectu venerandissimo Bonifacio Archiepiscopo Aelbuualdus Deo donante regia potestate fretus, simul & tota Abbatia cum omni congregatione seruorum Dei in nostra prouincia, Altithronum pro Ecclesiarum incolumitate die noctuq. precibus pulsantes,in Deo remuneratore omnium salutem.

QVAE MINISTRATA SVNT BONIFACIO.

In primis itaque scire te volumus, o dilectissime, quia gratanter accipimus, nostram paruitatem vestris sanctis orationibus commendatam, vt sicut vestra benignitas de Missarum solemnitatibus, & orationum assiduitatibus Deo instigante dictauit, ita quoque nostra mediocritas deuota mente implere conetur; memoriaq. nominis vestri in septenis monasteriorum nostrorum synaxibus perpetua lege conseri debet,quia in septenario numero perfecti sæpe designantur. his itaque bene compositis,& Deo adiuuante de animarum regulis rite compositis, & de interioris hominis habitu apte condicto, & exteriora, terrenæq. substantiæ adminicula, quæ sub nostra potestate Deo largiente redacta sunt, sub vestri voluntatis arbitrio contineri volumus, ita tamen, vt orationum vestrarum adiutoria beneuolentiam almitatis vestræ in Ecclesijs Dei frequentare faciatis, & si-

cut te

A cut te pastorem in populo suo prædestinatio Dei fieri voluit, ita & nos te patronum sentire satagimus. Nomina quoque defunctorum, & viam vniuersalem ingredientium, prout opportunitas anni exegerit, ex vtraque parte adducentur, quatenus vt Deus deorum & Dominus dominantium, qui vos in Episcopatus regimen ponere voluit, suam plebem ad indiuiduæ Trinitatis agnitionem, & Vnitatis substantiam per vos adducere dignetur. Præterea, o pijssime Pater, tibi intimandum curamus, vt gerulum præsentium litterarum deuota mēte a nobis transmissum scias, & sicut fidelem tibi comperimus esse, ita & eum veridicum in omnibus inuenies.] Sed accipe alias eodē argumento cōscriptas.

Reuerendissimo Præsuli, & piæ paternitatis prærogatiua diuulgando Archiepiscopo Bonifacio, Sigebaldus licet indignus, & vltimus famulorum Dei famulus optabilem in Domino salutem. *Ex eod. Cod. epist. 41.*

B Primitus subnixis precibus, ac si progeniculans flexis poplitibus, vt indulgeas obsecro petitionem meam, quam rogaui te per tuum presbyterum nomine *Eobo, id est, vt tibi indicaret meam petitionem & desiderium, id est, vt meus esses Episcopus cum meo Episcopo Daniele, & pro tua clementia hoc mihi concedas; ac si ita fuisset, sicut eum rogaui, putabam a te de me aliquem consolationis sermonem venire ad me. Notum sit tibi, quia ex eo tempore nomen tuum adscriptum habuissem, cum Missarum solemnia celebrarem, simul cum nominibus Episcoporum nostrorū, & modo non cesso quamdiu subsistam. Et si superuixero tibi, cum nomine patris nostri Erenualdi Episcopi tuum adscribo nomen, non quia de merito mei peccatoris confidens sim, sed de misericordia Dei, & spe tua, quam habes in Deum. Ideo deprecor te, vt tecum memoria mea secundum paruitatem meam & in præsenti & in futuro persistat. Vale in Christo.] * Ebbo

COMMEMORATIO BONIFACII IN MISSIS.

C Precum igitur gentilium suorum, Dei amicorum S. Bonifacius diuinitus roboratus, quæque ardua, ac difficillima, maioribus sumptis spiritibus, tentat. Parumq. sibi visum est gentiles homines ad Christianam fidem conuertere, nisi Christianos deprauatis, corruptisq. moribus ad normam Christianæ religionis induceret, reduceretq. in primis eos, qui sub diuersis Ecclesiæ Ordinibus militarent, ad antiquitus traditam, legibusq. præscriptam ecclesiasticam disciplinam. Conatus est ista pro viribus, in quibus ipsi laborandum plurimum fuit; cum præsertim hæretici nonnulli fidelium mentes erroribus labefactare conati essent. Nam audi quæ ex Vuilibaldo idem qui supra pergit narrare auctor.

His ita gestis, in Thuringiam profectus est; eiusq. gentis principes magna ex parte a Christiana religione deficientes corrigere studuit. Cum enim religiosi principes apud illos imperare desijssent, simul etiam religio vacillare cœpit. at quidam Pseudochri-
D stiani Dorthuuinus, Bertherus, Eanberthus & Humedus apud eos hospitio recepti, hæreseos illis auctores fuere; cumq. ij ipsi impuri scortatores & adulteri ingens viro Dei certamen excitassent, ab illo egregie confutati dignam retulere suæ vesaniæ mercedem, excommunicati & expulsi ab Ecclesia.

ADVERSVS HAERETICOS PVGNAT BONIFACIVS.

Manabat interim longe lateq. fama prædicationis eius, & credentium numero magnæ fiebant accessiones, templa instaurabantur, monasteria construebantur, atque in ijs etiam illud extructum est, quod est in Ordorff, in honorem sancti Michaelis Archangeli, congregata illic seruorum Dei multitudine, qui omnes Apostolico more viuentes, laboribus suis ea quæ ad victum & vestitum necessaria sunt, sibi comparabant. Quod autem in honorem sancti Michaelis illud ædificatum fuerit, eius hæc ratio est. Cum vir Dei in Thuringia versaretur, prædicans & baptizans, apud flumen Oraham tentorijs fi-
E xis quadam nocte permansit. Tota autem nocte illa lux cælitus sparsa, locum in quo ille manebat, ambiuit, atque in ipsa luce sanctus Michael Archangelus ei apparuit, eumq. in Domino confortauit. Mane vir Dei laudans & benedicens Dominum Missarum solemnia illic celebrat, ac deinceps eodem in loco prandium sibi parari iubet. Dicente ministro, deesse cibum quo vesceretur, respondit: Ita ne? Quot hominum millia in desertis, annis quadraginta pauit manna? mihi indigno seruulo suo non potest vnius diei alimoniam suppeditare? His dictis iubet apponi mensam. Interea quædam auis aduolat, & piscem ore ferens, qui illo die ad cibum sufficeret, ante mensam deponit. Tum vero sanctus Præsul gratias agit Deo, piscemq, mandat ocius præparari. Cumq. ex illo comedisset, reliquias in flumen proijci iubet &c.] subdit de erectione illic facta Ecclesiæ & monasterij in honorem sancti Michaelis Archangeli. Quis ista audiens non fide dignissima putet, si recolat mente, quoties in diuinis litteris Angelos apparuisse patribus

MONAST. S. MICHAELIS ARCHANGELI

MICHAELIS ARCHANGELI APPARITIO.

Universidad de Deusto
Biblioteca

legitur? Certe quidem maiora præstanda fore ministris noui testamenti quam veteris, A
a 2. Cor. 3. Pauli sententia redditur manifestum, scribente ipso ista ad Corinthios[a]: Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, ita vt non possent intendere filij Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur: quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? Nam si ministratio damnationis in gloria est, multo magis abundat ministerium iustitiæ in gloria.] Sed & cum administratorij spi-
b Hebr. 1. ritus dicuntur ab eodem Apostolo[b] Angeli, in ministerium missi eorum, qui hæreditatem capiunt salutis: plane in primis inuigilandum ipsis est & ministrandum ijs, quorum munus est, vt plurimos erudiant ad salutem. Bonifacius igitur, cum tot tantosq. de prædicationis semente, nondum anno absoluto, collegisset prouentus: de his omnibus Gregorium Romanum Pontificem reddidit certiorem litteris suis, quæ non extant. Verum ex redditis ad eum ab ipso litteris fiunt ista omnia manifesta. Nam hoc pariter anno, B
iam inchoata Indictione octaua, redditæ leguntur Gregorij Papæ ad eumdem Bonifacium litteræ, ad eas quæ ante idem ipse ad Gregorium scripserat de vbere fructu ex prædicatione collecto, deq. negocijs ad statum eius Ecclesiæ optime disponendum. Quæ-
e Greg. 2. epist. 7. tom. 2. epist. Rom. Pontif. nam autem ista fuerint, intelligemus ex ipsis Gregorij litteris in fine anni huius ad ipsum datis, quæ sic se habent[c].

Reuerendissimo & sanctissimo fratri Gregorius seruus seruorum Dei.

Creditæ speculationis solicitudine permoti, Euangelica quoque institutione, qua ait[d]:
d Luc. 10. * mittat Matt. 9. Obsecrate Dominum messis, vt * inijciat operarios in messem suam: tuam proinde reuerendam fraternitatem ad imitationem Apostolorum (vt Domino iubente præcepti sunt:
e Marc. vlt. f Matt. 20. [e] Euntes prædicate Euangelium regni: [f] Gratis accepistis, gratis date) in partibus *Hispa-
* Hasbaniarum vel Hessorum niarum ad illuminationem Germaniæ gentis, in vmbra mortis sedentis dirigere præui- C
dimus, lucrum vt inde apportare deberes; quia seruus ille de negotio talenti (sicut scriptum est) fidus in futuro * auctori absenti Deo feciste. Quod quia ex obedientiæ mu-
GREGORII PAP. AD BONIFACIVM EPISTOLA. nere ministerium verbi cernimus adolere, & prædicationis præconio populum infidelem (vt innotuisti) audiuimus conuerti: Domini potentiæ gratias referentes, vt ipse, a quo bonum omne procedit, & qui ad agnitionem vult omnes venire veritatis, tibi (vt optamus) cooperetur, & a tenebris ad lucem populum illum suæ potentiæ inspiratione reducat. Hinc enim vobis merces copiosa creditur quod ab omnipotente Deo adscri-
g 2. Tim. 4. batur in cælis. [g] Bonum enim certamen, si perseueraueris, possis cum Apostolo dicere, certaui, cursum consummaui, fidem seruaui; sed vt coronam percipias laboris insiste. pollicetur enim Deus perseuerantibus in finem salutem. Nec te minæ teneant, nec deij- D
ciant terrores: sed fixam in Deo tenens fiduciam, veritatis verbum denuncia. Erit enim ex adiutorio diuino protectio, tantum sit bonum in voluntate opus. Igitur quantos ab errore conuerteris, syllabarum tuarum recensito textu cognouimus, læti vberes Deo gratias agentes, de lucro animarum exultamus.

Porro pro Episcopo illo, qui nunc vsque desidia quadam in eadem gente prædicationis verbum disseminare neglexerat, & nunc sibi partem quasi in parochia defendit, Carolo excellentissimo filio nostro, vt eum compescat suadentes, paternis litteris scripsimus, & credimus quod hoc vetari præcipiat: ipse vero opportune, importune prædicare quæ sunt salutis, non desinas. Igitur Thuringis & Germaniæ populo, ea quæ ad animæ respiciunt vtilitatem & salutem, scribere non omisimus, inter alia vt construant
h Ezech. 18. Episcopia, & Ecclesias condant, iniungentes. [h] Ipse enim qui non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, erit omnibus daturus incrementum. Deus te in- E
columem custodiat. Dat. pridie nonas Decembris, Domino pijssimo Augusto Leone
* nono a Deo coronato magno Imperatore anno * octauo; sed & Constantino magno eius filio anno quinto, Indictione octaua.] Hæc Gregorius ad Bonifacium. Ceterum reliquæ litteræ, quas se ad diuersos scripsisse testatur, non extant. desiderantur præterea & ipsius Bonifacij aliæ litteræ ad Gregorium Pontificem crebro conscriptæ, immo & cetera ab eo gesta reliquo tempore Pontificatus eiusdem Gregorij; de quibus illud tantum innotescit, accersitos ab eo ex Anglia ministros, insignes homines, quos institutis a se Ecclesijs præficeret, necnon probatæ castitatis feminas, quæ mulierum curæ & monasterijs virginum præesse deberent, de quibus agemus anno sequenti.

Eodem ferme tẽpore cum sanctus Corbinianus Frisingẽsis Episcopus perfunctus esset annis octo Episcopatus, amore quietis Romam venit ad Gregorium Pontificem, vt mis-

 sionem

A sionem peteret ab Episcopatu, quam non obtinuit. Qui eius res gestas conscripsit Aribo eiusdem ciuitatis Episcopus, vbi multa admiratione digna, quæ in itinere contigerunt enarrauit, ista de accessu ad Gregorium Pontificem subdit: [a] Ipse iter prosequens Romam vsque peruenit, & oratione facta ad vtraque beatorum Apostolorum Petri & Pauli limina, ad summi Pontificis beati Gregorij præsentiam veniens, ad eius se strauit vestigia. At ille surgere illi imperans, sedemq. iuxta se poni faciens, sedere præcepit. Qui cum sedisset, non modica dona sancto Dei viro obtulit, & cuncta sibi de sua conuersatione displicentia enarrauit, quomodo videlicet, & quibus, quasi immensis fluctibus, quateretur huius mundi honoribus: & quomodo ei nec murorum claustra tranquillitatem præstare potuissent, & quantum huius mundi formidaret diuitias, quippe qui nec vnum vellet habere colonum. Secretum vero petens, vt ei omnes perturbatio-
B nes animi sui atque angustias libere posset referre, lachrymis fusis flebili voce deplorat, vt suum secretum impositio honore perdiderit, in pristina petitione persistens, vt ad cœnobium ipsum ire permitteret, vel in quamdam cellulam includeret, vel in aliqua secreta silua ad operationem ipsi concederet agellum.

S. CORBINIANVS ROMAM AD GREGOR. PAPAM VENIT.

[a] Extat apud Sur. die 8. Septemb.

His auditis, tantam humilitatem eius miratus est summus Papa: eoq. a se dimisso, ad secreta necessaria Synodum congregauit, *colligens scilicet presbyterium, & Episcopos qui in Vrbe præsto essent*, & in eo conuentu ista recitauit. Quibus illi auditis, vna voce cum reuerti debere proclamabant, multis testimonijs scripturarum id confirmantes. His ita dicentibus, virum Dei in medium venire iussit. quorum verbis se victum considerans, vt iniunctum sibi a sancto Patre officium nullo modo omitteret, & a lucro vacuus rediret ad aream; cum summo ibi aliquantum temporis rerentus honore, benedictione
C accepta, valefaciens omnibus, tristis recessit.] hæc Aribo eius in Episcopatu successor, qui de his, quæ ipsi Ticini cum Luithprando Longobardorum Rege intercesserunt, historiam ita contexuit.

IN SYNODO REIECTA PETITIO S. CORBINIANI.

Cumq. reuertendo Papiam peruenisset, ad portam vrbis feretro impositum cuiusdam mortui corpus efferebatur, quem vniuersus sequebatur vrbis magistratus. Qui mox vt virum Dei conspexere, subtiliter de persona eius, atque vocabulo scisitabantur. Erat autem cadauer eius viri, qui caballum sancti Corbiniani Romam venientis ante rapere ausus fuerat. Eos autem omnes pauor ingens inuasit: quia ille desperatus a medicis facinus suum non abscondit, sed publice confessus est. Tunc quoque vir sanctus cum omni humanitatis reuerentia a Rege receptus, regalem deducebatur in aulam, quia nequaquam Principem latebant diuinæ virtutis miracula quæ per viarum
D spatia ab eo, & per eum gesta fuerant, & propterea miles Christi ampliorem ab omnibus recipiebat honorem, quamuis ille ea omnia voluisset silentio premi.

VLTVS DEVS IN NOBILEM OB EQVVM S. VIRI SVBLATVM.

Sedente autem Rege, & cum eo viro Dei, mulier ipsius tunc defuncti orbata viro & viduata, flebili vultu vestigijs viri Dei prouoluta est, adducens viri Dei caballum, a viro suo machinis diabolicis & nefandis raptum insidijs, forma & specie decorum, quasi de obitu viri sui mortis reum; insuper ducentos solidos viro Dei obtulit, dicens virum suum eadem die percussum fuisse, qua illecebrosis machinis viam viri Dei impedire præsumpsit, & vt ab eadem percussione languor quotidie dolori fomitem ministrasset, & vt iam a medicis desperatus sibi præcepisset, vt omni diligentia ipsum custodiret caballum viro Dei, si Deo adiuuante, eo reuersus esset, omnino redderet, & eius facinus illi confiteretur, & insuper debitæ impensionis ei aurum afferret, vt pro eius anima vir
E sanctissimus deprecari diuinam clementiam dignaretur.

EQVVS ET PECVNIA DATA CORBINIANO.

Quibus dictis compassus eminentissimus Rex, & dolore ac tremore compunctus, statim ex throno prosiliens, genibus prouolutus est Episcopi, rogans ne hoc sperneret, quod mulier obtulit, & insuper suum reciperet quod amisit. Vir autem Dei ne totam eminentiæ familiam contristaret, quam ob mortem tanti viri flentem conspexit, & in magna esse desperatione animæ illius, vniuersis petentibus ad suscipienda quæ mulier obtulerat, tandem coactus consensit: Regem vt surgeret, petijt, leuiterq. eum consolari cœpit, &c.] ex his, & alijs pietas quidem ipsius Luithprandi ab omnibus prædicatur, quomodo scilicet erga Dei seruos propensior esset, quos omni obsequio colere consueuit. Vtinam sic semper ad finem vsque perseueraſſet.

LVITHPRANDI REGIS ERGA SANCTVM REVERENTIA.

Porro quod ad sanctum Corbinianum pertinet, sicut erga Principes Deum timentes benignum se præbere, ita in Dei mandatorum contemptores durum & asperum, quo

cos

INSTAR IOANNIS CORBINIANVS ARGVIT GRIMOALDVM.

cos ab errore reuocare posset, se exhibere solebat. Nam audi quæ inter ipsum & Grimoaldum ducem filium Theodonis Ducis Bauariæ intercesserunt, cum in suam Ecclesiam reuersus est: Cum autem (inquit idem qui supra Aribo) ad palatium prædicti Principis peruenit, per quemdam dilectum eius cubicularium eidem Principi demandauit, nequaquam se faciem illius videre velle, antequam lasciuam coniugem a se expelleret, quam sibi tunc copulauerat post obitum fratris sui Theodoaldi viduam. Quæ quidem secundum huius carnis putredinem pulchra videbatur & decora, nomine Pildrud, & genere præclara, ex Galliæ partibus genitricem sequuta, istas peruenerat in partes. Sed cum Episcopi dictis consentire nollent, ipse in sua perseuerauit sententia, eiq. egregij prædicatoris Pauli ea verba demandauit, inter cetera: [a] Quia neque adulteri, neque fornicatores regnum Dei possidebunt.

a 1. Cor. 6.

NOVA HERODIAS FVRIT IN SANCTVM.

Illa autem funestæ Herodiadis sequens exemplum, de morte viri Dei cum maleuolis quibusdam tractare cœpit. At vir Dei meminerat pro tali crimine Ioannem increpasse Herodem propter [b] Herodiadem, quam tulerat fratri suo viuenti vxorem, atque ob hoc ab eo interemptum esse: ideoq. nullatenus in tantum facinus se consentire prædixit, anteq. se esse potius moriturum. Sic ergo quadraginta diebus ab eorum se subtraxit obtutibus, eosq. per suos iugiter admonere non destitit, vt tam execrabile coniugium relinquerent; congruisq. temporibus iam quidem si conuerterentur ad pœnitentiam, blandis sermonibus Dei regnum promisit: porro si permanerent in malitia, terrorem magni iudicij Dei, æternumq. eis cito venturum minabatur supplicium. Tandem omnipotentis Dei consolante clementia, perduxit eos ad promissionem separationis suæ.

Matth. 14.
b Marc. 6. Luc. 3.

POENITENTIA INCESTVOSORVM.

Tunc vir sanctus in Domini Christi Iesu confisus gratia, eos fecit ad suam venire præsentiam: qui venientes humi se prostrauerunt ambo, & extensis ad pedes eius brachijs, se grauiter peccasse, se nimium reos esse, confessi sunt, & ita pura confessione ad pœnitentiæ confugerunt remedia. Quorum capitibus vir Dei manus imponens, signo æternæ salutis eos munire curauit, ex humo eos erigens, tum grauiter lapsis pœnitentiam designauit, viam eis salutis ostendit, remediorum solatia eleemosynarum largitate, ieiuniorum & orationum frequentia adipiscenda monstrauit; & vt amplius peccare cauerent, solicite prænonuit. sicq. domum ingressi communiter sumpserunt cibum. sicut autem a mensa Principis vir Dei alimoniam corporis sumpsit, ita illis alimoniam animarum prædicando verbum Domini ministrauit.] hactenus de rebus gestis cum Grimoaldo duce Aribo. Verum cum non longius (vt par erat) a se feminam illã Grimoaldus ablegasset, reuersus ad vomitũ, vlciscente numine, in se suosq. Dei vindictam miser expertus est. Siquidem illa nece subtrahere virum Dei hausta veneni cum cogitaret, & opere explere curaret, defendente Domino, vir sanctus periculũ impendens euasit; vindicta autem in domum eius conuersa est, quam paucis his Aribo describit:

DEI VINDICTA IN DOMVM PRINCIPIS.

Quæ autem (inquit) tales insidias fuerit secuta vindicta, silentio non est premendum. Filius Grimoaldi, quem nefando crimine (vt diximus) machinis diaboli incantauerat, rebus excessit humanis: coq. mortuo, Grimoaldus ab insidiatoribus interfectus est. Prædictus Ninus, qui necem Episcopo per venenum scilicet afferre voluit, probrosa morte vitam finiuit: cum enim ventrem purgaret, lancea percussus interijt. Ad vltimum vero Pildrud Carolum *Martellum scilicet*, in Gallias sequens, pro meritis eius ab eo repudiata, omnem honorem & gloriam perdidit, proprijsq. exuta substantijs, nouissime nihil nisi vnum asellum ad subuectionem possidens, in Italia vitam finiuit. nati eius, qui ex illius prodierant vtero, cum multa tribulatione regno priuati, vitalem amiserunt statum.] hactenus de his auctor, reliqua narrare pergens tanto quidem Apostolico digna viro, quæ nos breuitatis causa præterimus.

IESV CHRISTI ANNVS 725. GREGORII PAP. II. ANNVS 12. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 10.

REDEMPTORIS septingentesimus vigesimus quintus annus adest octauæ Indictionis, quo translatio facta est opera Luithprandi Longobardorum Regis corporis sancti Augustini ex Sardinia Ticinum, redempto ipso magno precio a Sarracenis, qui

A nis, qui eam insulam occupauerant. huius rei gestæ antequam historiam prosequamur, de tempore exquirenda est ratio quam exactissime, eo quod diuersorum diuersæ de his sententiæ inueniantur, cum alij id factum dicant anno septingentesimo vigesimo primo, alij eo gesimo quarto. ex supputatione autem annorum ab eo facta qui eam fusius scripsit historiam, dicendum esset eam habitam anno decimo post sexcentesimum, sed exploditur omnino ista, eo quod necdum eo tempore Luithprandus regnare cœpisset. Vt autem nos hic potius collocemus, Beda huius temporis auctor nobilis persuadet, quod scilicet producens ille commentarium suum de sex ætatibus vsque in annum * nonum Leonis Imperatoris, ponensq. extremo loco eam translationem, qua claudit eam lucubrationem, possumus existimare hoc anno eamdem contigisse. Porro rei gestæ series habetur in epistola ad Carolum Magnum postmodum scripta a Petro Archiepiscopo Me-
B diolanensi, qui & Oldradus, quam hic tibi describendam putauimus. sic enim se habet.

FACTA TRANSLATIO CORPORIS S. AVGVSTINI.

* decimum

Domino Regum pijssimo Carolo Magno Petrus Oldradus indignus Mediolanensium Archiepiscopus perennem in Christo coronam.

Opus quod *celsitudo* vestra, dum in vrbe Mediolani moraretur, mihi imponere dignata fuit, vt aliquid de translatione corporis beati Augustini Episcopi de Sardinia Papiam inquirerem, & fideli sermone celsitudini vestræ transcriberem: quantum humana *fragilitas* laborare potuit, elaboraui: & quod ex litteris & libris Regum Longobardorum, & etiam ex traditione multorum legi & audiui, Deo adiuuante, breuiter scribam. Beatus Augustinus doctor Ecclesiarum Christi post multa miraculorum signa, quibus in hoc mundo effulsit: post multam insudationem laborum, qua obstinationem hæreticorum rectum iter viæ deprauantium oppugnauerat, Deo animam reddens honorifice
C a fidelibus sepultus est in ciuitate Hipponensi in Episcopatu suo, in Ecclesia sancti Stephani, currente anno Incarnationis Christi quadringentesimo trigesimo; ibiq. honorifice sepultus per manum discipulorum suorum, iacuit annis fere * quinquaginta sex: deinde in Sardiniam translatum est a fidelibus & Catholicis Episcopis: qui ob Christi fidem ab iniquo Transamundo Rege vna cum Fulgentio Ruspensi Episcopo, cum innumerabilibus Christi fidelibus in eamdem insulam relegati fuerant, quo tempore Vuandali armis Africam vastabant: ne gemma & thesaurus tantus ab immundis spiritibus pollueretur, secum cum nonnullis alijs sanctorum reliquijs deportarunt. Ibi multis miraculis claruit annis ducentis viginti * tribus. In quo manifestum datur intelligi, quod quos Deus caros habet, ad sanctitatis eorum testimonium clarificat & insignit virtutibus miraculorum.

EPISTOLA PETRI OLDRADI AD CAROLVM MAGNVM.

* LXXIV.

* CCXXI.

D Vnde Luithprando Asprandi filio Longobardorum Rege, quo tempore a die obitus ipsius sancti ducenti & * octuaginta anni euoluti fuerãt, regno Longobardorum adepto, & perseuerante in vero religionis proposito, quippe qui protector & defensor fidelis Ecclesiarum Dei extitit, vir certe tanto principatu dignissimus, si prudentiam, sapientiam, consiliumq. quo plurimum valebat, inspexerit: iustitia autem & clementia ita insignis haberetur, vt difficile iudicaretur, qua in re maiorem promereretur laudem, Christianissimus adeo fuit, ac religionis amator, vt nulla vmquam in regno templa sine suo suf-
E fragio ædificari permiserit: nam vt de ceteris taceam, Papiæ plurima templa ornatu miro construxit, donatis & additis multis castris & possessionibus: & præcipue in palatio suo oratorium in honorem Saluatoris mundi extruxit, vbi & sacerdotes & clericos multos instituit, qui die noctuq. diuina officia exoluerent, attributis multis bonis, vt honestius & alacrius Deo inseruire possent.

* CCXXCV.

LVITHPRANDI PIA OPERA.

Et primo regni sui anno donationem, quam beato Petro Aripertus Rex donauerat, confirmauit, scilicet Alpes Cottias, in quibus Ianua est, & quicquid ab ea Alpes vsque ad Galliarum fines continebant. Et beato Petro Apostolorum principi in suburbio Papiensi monasterium construxit artificis opere excellenter ornatum, cui etiam indidit nomen, Cælum aureum.

Barbarorum igitur infinita multitudo Sardiniam expugnare est aggressa: quam cum inuasissent, & subiugatam destruerent, loca etiam sancta violenter aggressi polluebant, inter quæ sepulchrum beati Augustini. Hæc cum iustitiæ cultor & amator religionis Luithprandus Rex audisset, a sanctæ memoriæ Petro Papiensi Episcopo, quem Rex maximo honore & summa reuerentia ob vitæ sanctitatem prosequebatur, videlicet coinquinari & inhoneste tractari sanctissimi Augustini locum: Legatos suos proceres nobiles

Universidad de Deusto
Biblioteca

biles cum magno pondere auri & argenti transmisit in Sardiniam, vt corpus tanti sancti A
redimerent precio, & transferrent quamprimum ad ciuitatem Papiensem. Qui iussioni
& desiderio pijssimi Regis satisfacere cupientes, nauigio venerunt in Sardiniam,& redimentes corpus sanctum a barbaris,nauiq. illud imponentes, Dei misericordia & ingenti eorum gaudio plenis velis per tranquillum mare in vnius dici & noctis spatio perducti sunt ante portum & stationem Ianuensem; & per Legatos Regi quæ facta erant denunciarunt, & vt honorifice occurrerent ad reliquias tam glorioſi corporis suscipiẽdas.

Quo audito, Rex immenso gaudio perfusus, gratias ingentes Deo referebat, quod desiderium suum impleuisset: omniq. negotio postposito, rogatis & conuocatis omnibus ciuitatum suarum Episcopis, & vniuerso clero, vsque ad finem agri Dertonensis ad suscipiendum tam præclarum Dei munus cum maxima humilitate processit; & more B
a 2. Reg. 6. Dauidico, [a] ad accipiendam Arcam Domini,& reponendam in decentiori loco, properabat cum innumerabili procerum & populi vtriusque sexus multitudine, Deo gratias omnes agentes de tantis donis datis. Cum autem ad locum,vbi iacebat sanctum corpus, appropinquasset, depositis regalis aulæ insignibus, nudatoq. capite & pedibus cum tanta humilitate & deuotione procedebat, vt omnes qui aderant, mirarentur, & Deum super tanta deuotione pijssimi Regis laudarent.

Ad confessorem autem suum clarificandum misericors Dominus dignatus est multa miracula operari: multi enim aliquo officio corporis priuati aderant, qui recuperata sanitate, alacres ad laudem & honorem Dei vociferantes, læti ad propria remeabant. Vnde corpus beati confessoris cum laudibus & hymnis deferentes peruenerunt ad fines agri Dertonensis,ad prædium quod appellant Sauinariense, vbi Rex Luithprandus cum vniuerso Episcoporum & procerum comitatu pernoctantes, & debitum tanto patre of- C
ficium digne peragentes: Rex ipse tamquam vnus de plebe prope sanctissimi corporis reliquias nimio deuotionis zelo ardens pernoctauit.

Cum autem aurora sequentis dici illuceſceret, ad peragendum iter ad vrbem Ticinensem sistentes, nullo modo sanctum corpus mouere potuerunt. Cum igitur plures ad feretrum accederent, nec quicquam proficerent: Rex Luithprandus scissis vestibus & deformata facie in terra deuolutabatur; quippe qui immenso desiderio tanti patris transferendi reliquias ad vrbem Ticinum æstuabat nimis: at tum omnino ab omni spe ceciderat posse amoueri sanctum corpus. Quo miraculo omnes Episcopi & proceres stupebant, cogitantes intra se, quidnam Deus omnipotens indicare vellet de reliquijs tam glorioſi doctoris. Aderat inter cœtum Episcoporum sanctæ memoriæ Gratianus Nouarienſis Ecclesiæ Præsul, vir multa doctrina præditus, & omni scientiarum genere D
illustris, & vere Dei sacerdos, qui accessit confidenter ad Luithprandum Regem, affirmans Dei misericordiam non verbis & actibus externis, sed magis votis & operibus implorandam. Quæ Rex libentissime monita audiens, facto voto,deliberauit,si Dominus Deus omnipotens corpus beati Augustini Ticinum deferri permitteret, quod suprano-minatum prædium Sauinariense Deo & Ecclesiæ beati Petri, ad quam ipsum sanctum corpus deferre volebat, perpetuo habendum tribueret. Factum est igitur,vt cum votum persoluisset, accederet ad feretrum: qui cum corpus de terra leuare tentaret, ita leuissimum inuenit, vt nullo vlterius onere impediente, corpus beatissimum, quod prius nec moueri poterat a pluribus, modo non prohiberetur ferri a duobus. peragebant igitur incœptum, ingenti gaudio & exultatione laudantes Dei omnipotentiam,qui vota Regis tam facile audisset. E

Cum autem in vrbe auditum esset de aduentu Regis cum reliquijs beatissimi confessoris: ad suscipiendum corpus sanctissimum omnes,qui resídui fuerant,festinarunt occurrere, & cum summo honore,vtpote tanto patri debito detulerunt cum hymnis & canticis,& totius populi concursu,summo gaudio perfusi, & reposuerunt in Ecclesia beati Petri in Cælo aureo. Iure autem in Apostolica positus est Ecclesia, qui pro Ecclesiastica dimicans fide, diabolicas hæreticorum fraudes dispersit. Vbi etiam ad sanctitatis eius testimonium, ad argumentum fidei posterorum multis signis & miraculis claruit. Illud memoria dignum contigit post translationem Papiam factam, quo Deo, beatoq. patri Augustino gratam fuisse eam translationem innotuit: siquidem multi tactu sacrorum pignorum tantum, ex varijs morbis statim conualuere. Sed insignis fuit illa apparitio facta quibusdam Vltramontanis numero quadraginta, qui petentes Romam, prope

viculum

A viculum Cauæ, Papia distantis circiter tria millia passuum, quo membra fessa in longo itinere curarent, pernoctantes, circa secundam horam noctis ab Ecclesia quæ vicina erat, dicata sanctis martyribus Cosmæ & Damiano, viderunt egredi hominem habitu Pontificali ornatum, qui ipsis appropinquans percunctatus est, quo pergerent. Cum respondissent, se Romam ad basilicas Sanctorum Petri & Pauli proficisci, quatenus a Domino impetrarent liberari ab infirmitatibus, quibus vnusquisque eorum afflictabatur: erant enim omnes infirmi, ideo Romam peregrinabantur, tum vt viderent sancta loca, tum vt sanctorum meritis ibi quiescentium Deus eos sanaret. dixit illis Pontifex: Dirigite gressus vestros ad vrbem vobis vicinam, Papiam nempe, & ingredimini templum beati Petri in Cælo aureo; ingressi sanabimini a languoribus vestris. quis esset, interrogantibus peregrinis, respondit se esse Augustinum Hipponensem Episcopum.
B His auditis, stupore & gaudio repleti, festinantes Papiam, & templum ingressi, clamantes dixerunt: Sancte Augustine, sicut pollicitus es, restitue nobis sanitatem. His vix pronunciatis, senserunt se pristinæ incolumitati redditos, & Deo, beatoq. Augustino gratias agentes, ad propria læti & incolumes remearunt, narrantes mirabilia quæ fecerat Dominus intercessione tanti Doctoris.

Dona autem quæ pijssimus Rex Luithprandus Ecclesiæ beati Petri donauit, tam in prædijs & possessionibus, quam in vasis aureis & argenteis & vestibus ad Dei cultum pertinentibus, excedunt omnium piorum & Catholicorum opinionem. Existimabat autem Rex ille, se tantum non posse donare ministris, qui custodiebant corpus beati Patris, quod opinioni & voluntati suæ penitus satisfaceret. Et tanto gaudio ad corpus tanti viri receptum repletus est, quod die ac nocte in hymnis & canticis Dei cum
C clericis & sacerdotibus in Ecclesia pernoctaret, & tamquam vnus de ministris in canticis Dei & psalmodia se exerceret. Hæc translatio corporis sancti Augustini facta fuit pridie Kalendas Martij, sedente in sancta Petri Sede bonæ memoriæ Gregorio eius nominis secundo. Excellentiam magnitudinis vestræ per multa annorum curricula Rex Regum Christus Dominus sua dignetur custodire potentia. Datum in Vrbe Mediolani anno salutiferæ Incarnationis Domini septingentesimo nonagesimo sexto.] hucusque epistola Petri ad Carolum Magnum. Ceterum eidem translationi sub Gregorio Papa secundo factæ adstipulatur præter Bedam etiam Paulus Diaconus, & ipse sui temporis res gestas Longobardorum prosecutus, Marianus Scotus, Sigibertus, & alij omnes recentiores historici. Ceterum dies ipsa, qua contigit eiusmodi translationem fieri pridie Kalendas Martias, perpetua memoria consecrata, relataq. in Ecclesiasticas tabu-
D las fuit, & anniuersario cultu in Ecclesia celebris perseuerat.

Hoc item anno (vt habet vetus Chronicon a Pithœo editum, cui libenter assentior) Eudo Aquitaniæ Dux in odiũ Caroli Martelli vocat in Gallias Sarracenos ex Hispanijs. Leguntur enim hæc ibi: Anno septingentesimo vigesimo quinto Sarraceni ab Eudone in auxilium suum vocati cum Rege suo Abdirama, Garumnam, Burdigalamq. perueniunt, cunctis locis vastatis, & Ecclesijs igne crematis: basilicam quoque sancti Hilarij Pictauis incendunt.] hæc ibi. Eadem apud Gregorium Turonensem in Appendice, & alios veteres res Francorum scriptis prosequutos; qui addunt: cum Sarraceni irent, vt basilicam S. Martini Turonensis incenderent, Carolum Martellum occurrisse cum exercitu, a quo ijdem victi fuerint Sarraceni, exercituq. deleto, Rex eorum Abdirama occisus fuerit. verum hæc de victoria a Carolo aduersus Sarracenos obtenta sequenti anno contiE gisse, in eodem Chronico ponitur. Paulus [a] Diaconus his addit, necata fuisse trecenta quinquaginta millia Sarracenorum a Carolo, Francorum vero mille tantum & quingentos esse desideratos. Additq. Eudonem quoque Aquitaniæ Ducem qui eos vocauerat, super eorum castra irruisse, plurimosq. ex eisdem occidisse ea puto ex causa quod contra pacta conuenta illi loca sancta flammis absumpsissent. Habet eadem de numero occisorum Anastasius Bibliothecarius in Gregorio secundo Romano Pontifice, immo aliquid amplius, nempe trecenta septuaginta quinque millia Sarracenorum fuisse trucidata, idq. testificatione, vt ait, epistolæ eiusdem Eudonis Ducis Aquitaniæ missæ ad Gregorium Papam. Habet eadem quoque Marianus Scotus, & alij recentiores, qui prosequuti sunt res Francorum.

SARRACENI GALLIAS INVADVNT.

[a] *Paul. Diac. lib. 6. c. 14. ver. edit. & in nou. 40.*

CAROLVS MARTELLVS SARRACENOS VINCIT.

Vbi autẽ potitus esset tanta victoria Carolus Martellus, Parisios reuersurus, Aurelianis transiens, S. Eucherium eius ciuitatis Episcopum sequi se iussit, sicq. abductus ab Eccle-

Ex vita eius apud Sur. die 20. Febr. tom. 1.

sia, in

Universidad de Deusto
Biblioteca

sia, iam munere pastorali annos quindecim bene perfunctus, in exilium Coloniam mitti- A
tur; inde vero in Hasbaniam ablegatur, datus custodiendus Roberto Duci. Causam autem eiusmodi indignationis Caroli illam referunt, quod ipsum proficiscentem ad bellum redarguerit, quod decimas Ecclesiarum in stipendia militum conuertisset. Porro pro iustitia ipsum ista passum esse, crebra miracula ab eo edita declarasse perhibetur [a].

[a] *Melan. in Natal. SS. Belg die 20. Febr.*

S. BONIFACIVS EX ANGLIA VOCAT ADIVTORES VERBI.

Quod ad res Ecclesiæ Germaniæ pertinet, S. Bonifacius eius ab Ecclesia Romana constitutus Apostolus, cum ad finem (vt vidimus) anni superioris accepisset ab Apostolica Sede litteras, quibus Gregorius Papa eum fuerat cohortatus ad susceptam in prædicatione Euangelij prouinciam prosequendam: considerans [b] regiones ad messem Euangelicam iam maturas, & opus tantum esse messoribus: ex patrio solo eos petendos esse putauit, ex Anglia, inquam, vnde eisdem prima fax illuxerat; exemploq. [c] Petri, cu- B
ius legatione ad conuertendas gentes barbaras fungeretur, innuēs socijs qui erant in alia naui, vt venirent, & adiuuarent; ex Anglicana Ecclesia vocauit socios, cooperatores in Euangelio. Et quod sciret exemplo Apostolorū, non inutiles esse ad opus sanctas quoque mulieres, quibus vteretur veluti diaconissis quas præficeret monasterijs, & per quas facilius Gentiles feminæ mutua consuetudine allicerentur ad fidē: probatas sanctitate mulieres æque ex Anglia esse petendas vtile duxit. Quinam autē viri isti atque feminæ fuerint, qui ex Anglia in Germaniam ad Bonifacium vocati migrarint, auctor qui descripsit ex Vuilibaldo, sic narrat. Interim vir beatus prædicans & baptizans apud Thuringos & Cattos, siue Hessos, vidit quidem multam illic extare messem, sed operarios paucos, & qui tantæ credentium multitudini instituendæ non sufficerent. Misit igitur in patriam

[b] *Ioan. 4.*

[c] *Luc. 5.*

QVI EX ANGLIA VENERINT IN GERMANIAM.

suam, acciuitq. non modo viros religiosos, & multiuaria eruditione præstantes, sed C
etiam feminas. In his præcipui fuere Burchardus, Lullus, Vuiliboldus, Vuilibaldus, & eius frater Vuitta, & Gregorius. In feminis autem religiosis, matertera S. Lulli Cunigildis, & filia eius Bertgictis, item Cunitrudis, Thecla, Lioba, & * Vualtpurgis soror Vuiliboldi, & Vuilibaldi. S. Cunigildis & filia eius Bertgictis liberalibus scientijs eruditæ apud Thuringos magistræ sunt constitutæ. Cunitrudis missa est in Boioariam, vt verbi diuini sementem illic faceret; Theclam apud Moganum fluuium & Ochnofurti voluit manere: Liobam denique virginibus sacris apud Bischofesheimium præfecit.] hucusq. de his auctor.

* Vualburgis

Porro cū omnes istæ egregia claruerint sanctitate, triū quoque ipsarum nomina inter sanctos in Ecclesiasticis tabulis reperiuntur esse relata, [d] Theclæ videlicet, [e] Liobæ, atque [f] Vualtpurgis, quarum quoque res gestæ scriptis mandatæ leguntur, [g] Liobæ videlicet, D
atque [h] Vualtpurgis, Liobæ, iussu Rabani a Rodulpho eius discipulo, & Vualtpurgis, siue Vualpurgæ a Vuolfhardo monacho, quam fidelissimæ scriptæ, qui & a quibus Angliæ monasterijs fuerint hæ petitæ, narrant. Addit præterea Rodulphus in Lioba, eundem S. Bonifacium vt quam exactissimam monasticam disciplinam Germaniæ populis traderet, ab ipso fonte eam haurire curasse, nimirum ex domo ipsa prima atque primaria S. Benedicti Abbatis, hoc est, ex monasterio Cassinate, cuius rei gratia misisse tradit illuc Sturmum discipulum suum, vt aliquamdiu illic moratus, disceret cultum perfectissimum monasticæ vitæ, quamuis ipse Bonifacius a puero monasticis imbutus fuisset institutis in Anglia, vbi reuera his temporibus florebant monasteria sanctitate, atque doctrina, vt tum ex Beda, tum ex eiusdem Bonifacij litteris intelligitur: sed nihil voluit prætermisisse vir sanctissimus, quin in Germanam quam suscepe- E
rat excolendam Ecclesiam, quæcumque sciret, vel existimaret esse perfectiora, conferret; cum ad tantum opus, omnes quos peteret, hilares largitores haberet, præsertim vero gentiles suos Anglos, vt plurimis est patefactum exemplis.

[d] *Martyr. Rom. die 15. Octob.*

[e] *Eod. Mart. 28. Septemb.*

[f] *Die 1. Maij.*

[g] *Apud Sur. to. 5. die 28 Sept.*

[h] *Apud Sur. to. 7. die 1. Maij.*

BONIFACIVS MONACHISMI INSTITVTOR IN GERMANIA.

Fauebat enim Bonifacio in Euangelio laboranti vniuersa Ecclesia Anglicana (vt vidimus) alijs seipsos in opus ministerij exhibentibus, alijs libris, alijsq. muneribus adiuuantibus, preces alijs impartiētibus, epistolas alijs scribentibus, & honorantibus, & inter alios, qui hoc ipso anno in paternum successit Cantiæ regnum, vt testatur Beda [i], ad eumdem ista conscripsit. quibus videas quanta fuerit tanti Regis erga Bonifacium obseruantia. [k]

[i] *Beda lib. 5. cap. 24.*

[k] *Ex eod. Cod. epist. 39.*

Domno beatissimo, & Pontificali infula merito decorato Archiepiscopo Vuinfrido cognomento Bonifacio, Hedilbertus Rex Cantiæ in Domino Dominorum salutem.

Ante paucos annos venerabilis Abbatissa nomine Bugge postquam Romanæ Vrbis

loca

A loca sacratissima, orationis videlicet obtentu adierat, exinde huc rursus remeans, ad propriam venit patriam, & ad monasterium sanctimonialium feminarum, quod antea sub iure Ecclesiastico bene regebat: statim cum venissem rogatus ad eius colloquium, inter alia desiderabilia, hæc vel maxime auditui nostro inculcare curauit, quod dedisses ei licentiam familiariter loqui, de rebus scilicet sibi necessarijs, apud tuam affabilem, amabilemq. sanctitatem, dum ambo videlicet Romæ essetis, & limina beatorum Apostolorum frequenter visitando terere non supersedissetis. Deinde continuo intulit, quia diligenter paternitatem tuam similiter pro me supplex precibus obnixis compellare curaret, vtpote consanguinitate propinquitatis nostræ admonita, quatenus sicut illa meruit præsens tuis salutaribus imbui præceptis, & orationum tuarum benedictione confirmaris ita & ego quoque, quamuis absens, & ignotus corporali præsentia, tamen vt
B spiritu præsens, hoc eodem munere mihi necessario a tua solita beneficentia ditarer.

HEDILBERTI REGIS CANTIAE EPIST. AD S. BONIF.

QVID BONIFACIVS CVM ROMAE ESSET.

Cumq. te hoc facturum promisisse indubitata fide diceret: vere fateor, quantumcumque consolationis ex hoc habui, eoq. multo magis, vt assolet, exhilaratus sum, quod de ex inopinata spe subito tam preciosa dona pertulerit. Quocirca vtile mihi omnino, ac conueniens esse videtur, vt perfulgidam longe lateq. beatitudinem tuam amicabilium litterarum lectione, seu fidelium legatorum allegatione alloquar, quod quidem alio quolibet in tempore melius, efficaciusq. adimplere me posse non arbitror, quam modo nunc, cum sint excellentiæ vestræ viri religiosi, qui a vobis huc in Britanniam, vtpote prudentes, & fideles legatarij, transmissi sunt; necnon videlicet ad visionis vestræ placidam præsentiam, Deo adiuuante, quantocyus optant peruenire. Vnde igitur mihi optime placuit, hunc præsentem portatorem litterarum istarum nomine Helhum religionis
C scilicet habitu monachum, cum prædictis vestris hominibus, quasi cautiore, & tutiore cursu ad vos dirigere, ac per eum hæc salutatoria caritati vestræ, seu precatoria scripta porrigere, per quæ nos primo declaramus, omnes in communi omnipotenti Deo gratias vberiores rependere, qui tantam in vos misericordiæ suæ gratiam contulit, vt innumerosam multitudinem Gentilium, idololatriæ vetustissimo errore miserabiliter deceptam, ad Christianæ fidei normam prædicationis vestræ verbo, & labore cõuerterit. Vnde plurima adhuc auxiliante Deo speramus, & optamus, certi, quia qui per vos cœpit operari, maiora perficere de die in diem non desinet.

Per hunc quoque baiulum harum apicum reuerentiæ vestræ direxit deuotio mea magna cũ caritate nonnulla munuscula, id est * caucum argenteum intus deauratũ pensantẽ libras tres & semis, & duo * repte, & hæc xenia vobis, non ea intentione, neque occasio- * *
D ne direximus, vt terrestre lucrum aliquod, aut retributionem quampiam temporalẽ pro eis recipere desideremus, sed multo magis benedici (quod multo magis necessarium est) totis visceribus efflagito mentis, vt quoniã dies mali sunt, & multiplicantur quotidie variæ & improuisæ perturbationes in hoc sæculo scandalis pleno multis, nos crebris orationum tuarum suffragijs adiuuare digneris, & ad hoc ipsum agendum alios quoscumque vel iubendo, vel suggerendo possit prouocare auctoritatis tuæ veneranda dilectio, quæ semper sit viuaci memoria plena, tã dum adhuc esse me in hac mortali carne audias, quã etiã post obitum meum, si te promerear habere superstitem. His itaque breuiter summatimq. prælibatis, vnam rem præterea a vobis desidero mihi exhiberi, quam vobis acquirere valde difficile esse, iuxta quod mihi indicatum est, nullatenus reor, hoc est, duos falcones, quorũ ars, & artis audacia sit grues velle libenter captando arripere, & arripiẽ-
E do consternere solo. Ob hanc etenim causam de harum acquisitione, & transmittendarũ ad nos auium vos rogamus, quia videlicet perpauci huius generis accipitres in nostris regionibus, hoc est, in Cantia reperiuntur, qui tam bonos producant fœtus, & ad artem supradictam animo agiles ac bellicosi educentur, & edomentur, ac doceantur. Postremo autem in fine epistolæ precor, vt ad scribentem tibi rescribas, & litteris tuis manifestare digneris, vt ea quæ tibi direxi, bene sunt reddita. Orantem pro nobis beatitudinem tuam longæuam diuina pietas faciat.] hucusque Rex Cantiæ ad Bonifacium.

Sed non prætereat memoria regiæ feminæ, consanguineæ scilicet eiusdem Cantiæ Regis, Buggæ appellatæ, cuius & peregrinationis ad limina Apostolorum meminit. Fuit ista cognomento sic dicta, nomine vero Eadburga, filia clarissimæ feminæ Cangyth, quæ simul sub prædecessore Rege grauia passæ sunt, vt ipsarum epistola indicat ad S. Bonifacium, cum esset tantum presbyter, data, qua suas deplorant ærumnas. Extat ipsa inter

Universidad de Deusto
Biblioteca

eiusdem S. Bonifacij litteras nondum impressas, trigesimaoctaua ordine posita. Quod igitur secundum illud Dauidicum: [a] Generatio rectorum benedicetur.] ipsum quod extat eorum scriptorum monumentum, in commendationem earumdem, Annalibus intexendum putauimus. sic enim se habet [b].

a Psal. 111.

b Eod. Cod. ep. 38.

Benedicto in Deo, in fide & dilectione venerabili † Vuinfrido presbyteratus priuilegio prædito, & virginalis castimoniæ floribus, velut liliorum sertis coronato, necnon doctrinæ scientia erudito, Cangyth indigna ancilla ancillarum Dei, & nomine Abbatissa sine merito functa, & vnica filia eius Eadburg, cognomine Bugge, in sancta Trinitate æternam salutem.

† Bonifacio postea dicto

CANGYTH ABBATISSAE EPIST. AD S. BONIFAC.

Ad referendas gratias amplitudini tuæ laudationis, quam transmarinis litteris per gerulum Scedare pietas tua transmisit, nullus oris nostri sufficit sermo. Gratulandum est, si vera laus est, qua laudatæ sumus: timendum est valde, ne magis vituperatio sit non merita laus, quam laudatio. Amantissime frater spiritualis magis quam carnalis, & spiritualium gratiarum munificentia magnificate, tibi soli indicare volumus (& Deus solus testis est nobis) quas cernis inter litteras lacrymas, quam multis miseriarum molibus, velut grauissima sarcina, aut pressura premente, depressæ sumus sæcularium rerum tumultibus, qui nos tamquam spumosi maris vortices vorant, & agitant velut vndarum cumulos collisos saxis, & quemadmodum ventorum violentia procellarum tempestates immensæ sæuissime Euripum impellunt, & cymbarum carinæ sursum, & malus nauis deorsum immutantur: haud secus animarum nostrarum nauiculæ magnis miseriarū machinis, & multifera calamitatum quantitate quatiuntur, & velut quod veritatis voce de Euangelica domo dicitur [c]: Descendit pluuia, venere flumina, flauere vēti, & impegere in domum illam, & reliqua. Igitur primum omnium pluuia ponitur, & sequuntur omnia alia, quæ illa exterius accendunt, memorata innumerabilium concatenatio criminum, & nullius boni plena & perfecta fiducia, & non tantum recordatio animarum nostrarū, sed (quod difficilius est & multo grauius) quod vniuersarum commissarum animarum promiscui sexus, & ætatis, & multorum mentibus, & diuersis moribus deseruituræ, & postea ante sublime Tribunal Christi rationem reddituræ, non solum pro manifestis peccatis gestorum siue dictorum, sed simul pro occultis cogitationibus, quæ homines latēt, Deo tantum teste; & cum simplici [d] acie aduersus duplicē, & cum decem millibus aduersus viginti millia duellium dicturæ: & additis animabus nostris additur interea domesticæ rei difficultas, & disputatio diuersarum discordiarum, quas seminat bonorum inuisor, qui rancida corda virorum inficit malitia, & inter homines spargit, maxime per monasticorū, & monachorum contubernia, & * scit quia [e] potentes potenter tormenta patientur.

c Matth. 7.

d Luc. 14.

* scio

e Sap. 6.

Angit præterea paupertas, & penuria rerum temporalium, & angustia cespitis nostri ruris, & infestatio regalis, quia accusamur apud eum ab his, qui nobis inuident, vt quidam Sapiens ait: Fascinatio & inuidia obscurat multa bona; similiter seruitium Regis, & Reginæ, Episcopi, & Præfecti, & potestatum, & comitum, quæ omnia enumerare longum est, vt facilius possint mente tractari quam sermone. Additur his omnibus miserijs amissio amicorum, & contribulium cateruæ, propinquorum, & consanguineorum turbæ. Non habemus filium, neque fratrem, patrem, aut patruum, nisi tantum vnicam filiam penitus destitutam omnibus caris in hoc sæculo, præter vnam tantum sororem eius, & matrem valde vetulam, & filium fratris earum, & illum valde infelicem, propter ipsius mentis amentiam; & quia Rex noster eius gentem multum exosam habet, & nullus sit alius, qui noster sit necessarius, sed diuersis casibus transtulit illos Deus: alij obiere in patrio solo, & corpora eorum in terræ puluere squalente requiescunt, iterum resurrectura in die necessitatis, quando herilis tuba concrepabit, & humanum genus atris tumbis emerserit rationem redditurum, & spiritus eorum angelicis vlnis euecti regnaturi cum Christo, vbi omnis dolor deficiet, & inuidia fatiscet, & fugiet dolor & gemitus a facie sanctorum. Ast alij patria litora reliquere, & æquoreis campis se credidere, & sanctorum petiuere Apostolorum limina Petri & Pauli, & multorum martyrum virginum, atque confessorum, quorum numerum & nomina Deus scit. Pro his omnibus, & huiuscemodi * casibus, quæ vix vno die enumerari possent, quamuis, vt dicitur, Sextilis, aut Quintilis tempora protelent æstatis, tædet nos vitæ nostræ, & pene nobis pertæsum est viuere.

* causis

Omnis homo in sua causa deficiens, & in suis consilijs diffidens, quærit sibi amicum fidelem

A fidelem, in cuius consilijs confidat, qui in suis diffidet, & talem fiduciam habeat in illo, vt omne secretum sui pectoris pandat, & aperiat, & vt dicitur, quid dulcius est, quam habeas illum, cum quo omnia possis loqui, vt tecum: & ideo pro his dumtaxat omnibus nullorum necessitatibus, quæ lacinioso sermone enumerauimus, nobis necessarium fuit, vt quæreremus amicum fidelem, & talem, in quo confidamus melius, quam in nobismetipsis, qui dolores nostros & miserias, & paupertates suas deputaret, & compatiens nobis esset, & consolaretur nos, & sustentaret eloquijs suis, & saluberrimis sermonibus subleuaret. Diu quæsiuimus, & confidimus, quia inuenimus in te illum amicum, quem cupimus & optamus. Et sperauimus si nobis Deus dedisset, vt per Angelum suum sicut Abacuch [a] prophetam cum prandijs in lacum leonum ad Danielem Vatem misit, [a] *Dan.14.*
& [b] Philippum vnum de septem diaconibus ad Eunuchū, in illas terras, & in illam pere- [b] *Act. 8.*
B grinationem possemus peruenire, vbi habitas, vt sic licuisset nobis viua verba ex ore tuo audire: [c] Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, desuper mel, & fauum ori nostro. [c] *Psal.118.*

Sed quia hoc nostris meritis non meruimus, sed longo interuallo terræ marisque, & multarum prouinciarum terminis diuidamur: tamen pro hac fiducia supra memorata, notum tibi facere volumus, frater Bonifaci, quia multum tempus fluxit, ex quo de- DE PEREGRINANDO ROMAM.
siderium habuimus (sicut plurimi ex necessarijs nostris, & cognatis, siue alienis sciunt) vt Dominam quondam Orbis Romam peteremus, & ibi peccatorum nostrorū veniam impetraremus, sicut alij multi fecere & adhuc faciunt, & ego maxime quæ ætate prouectior sum, & multa plura in vita mea commisi, & perpetraui: & huius meæ voluntatis, atque propositi mihi conscia fuit Vuale Abbatissa quondam mea & mater spiritualis, & vnica filia, quæ adhuc in annis iuuenilibus fuit: & huius rei desiderium quie-
C scere nesciuit. Sed quia scimus, quod multi sunt, qui hanc voluntatem vituperant, & hunc amorem derogant, & eorum sententiam his adstipulationibus firmant, quod canones Synodales præcipiant, vt vnusquisque in eo loco vbi constitutus fuerit, & vbi votum suum vouerit, ibi maneat, & ibi Deo reddat vota sua; & quia diuersa vniuersi voluntate viuimus, & nobis incerta res, & occulta Dei iudicia, sicut ait Propheta: [d] Iu- [d] *Psal.35.*
stitia tua sicut montes Dei, & iudicia tua abyssus multa: & eius secreta voluntas, & dispensatio in hac re nobis valde occulta est: pro his ergo incertis & occultis ambæ te supplices, atque prostratis vultibus flagitamus, vt sis nobis Aaron, id est, mons fortitudinis: orationum tuarū nos suffragio fulcias, & dirigas [e] thuribulum deprecationum tua- [e] *Num.16.*
rum, sicut incensum ante conspectum diuinitatis, & eleuatio manuum tuarum coniungatur sacrificio vespertino: Vere enim confidimus in Domino, & eius clementiam exo-
D ramus, vt per supplicationem oris tui, & orationes medullatas ostendat nobis per te, quod profuturum, & vtile iudicauerit, siue in patrio solo viuere, vel in peregrinatione exulare. Similiter postulamus pietatem tuam, vt tua rescripta trans pontum dirigere digneris; & respondeas his, quæ in his chartis * caraxauimus rustico stylo, & impolito * exarauimus
sermone; quoniam nullam fiduciam habemus apud eos, qui in facie gloriantur, & non in corde. De tua fide, caritate in Deum, & dilectione in proximū securæ, commendamus illum fratrem supramemoratum, siue necessarium amicum nostrum nomine Deneualdum, si Deus disponat, vel decreuerit, vt dirigat viam eius in illas partes terræ, & peregrinationē illam, in qua habitas; tu illum caritate, & dilectione suscipias: & si voluntas eius, vel desiderium flagitat, cum tua benedictione, & gratia, & eulogia dirigere digneris ad venerabilem fratrem nomine Betheri presbyteratus gratia decoratum, & confessionis ti-
E tulo notatū, qui diu incoluit illam peregrinationem. Vale frater spiritualis fidelissime, atque amantissime, & sincera, & pura dilectione dilecte, & prosperis successibus polle in Domino dilecte. Amicus diu quæritur, vix inuenitur, difficile seruatur. Ora pro nobis vt non noceant nobis noxarum crimina amara.] hactenus matris & filiæ sanctarum feminarum epistola.

Contigit autē posthæc, vt ipsa mater Cangyth Abbatissa ex hac vita migraret, & cura monasterij tota refunderetur in filiā Eadburgam cognomento Buggan, Abbatissam electam, quæ cum grauissimis exagitata esset perturbationibus, ad ipsam Bonifacius consolaturus eam litteras dedit, quæ cum adhuc Dei beneficio extent, dignæ quidem tanto viro martyrij candidato, hic eas tibi reddendas putauimus. sic enim se habent. [f]

Venerandæ, & dilectissimæ sorori Buggan Bonifacius Vuinfridus seruus seruorum [f] *Ex eod. Cod. epist. 10.*
Dei, optabilem in Christo caritatis salutem.

O soror carissima priusquam nos timor Christi, & amor peregrinationis longa, & A
lata terrarum, ac maris intercapedine separauit: multorum relatu audiui tempestates
tribulationum, quæ tibi in senectute, Deo permittente, superuenere: mærore contri-
status ingemui, reputans, quia postquam quietem contemplatiuæ vitæ quærendo,
maiores monasteriorum solicitudines abiecisti; frequentiores, & validiores tribulatio-
nes occurrere. Nunc autem, soror veneranda, tribulationibus tuis compatiens, fra-
ternas & hortatorias, & consolatorias, beneficiorum tuorum, & antiquarum amicitia-
rum memor, litteras ad te transmitto, rogans vt mente non excedat sententia verita-
a Luc. 21. tis, quæ dixit: [a] In patientia vestra possidebitis animas vestras. & verbum sapientissimi
b Prou. 3. Salomonis: [b] Quem diligit Deus corripit, flagellat omnem filium quem recipit. &
c Psal. 33. Psalmographi sententia: [c] Multæ tribulationes iustorum, & de his omnibus liberabit
d Psal. 50. eos Dominus. & alibi: [d] Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & hu- B
e Act. 14. miliatum Deus non spernit. Et recordare Apostolicæ sententiæ, quæ dicit: [e] Per mul-
f Rom. 3. tas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. & alibi: [f] Gloriamur in tribula-
tionibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem,
probatio autem spem, spes autem non confundit. De ista spe soror carissima semper
gaude, & lætare, quia non confunderis; & tribulationes mundanas toto mentis adni-
xu contemne, quia omnes milites Christi vtriusque sexus tempestates, & tribulatio-
nes, infirmitatesq. huius sæculi despexere, pro nihiloq. duxere, sancto Paulo attestante,
g 2. Cor. 12. qui ait: [g] Quando infirmor, tunc potens sum. Et alibi: [h] Quis nos separabit a caritate
h Rom. 8. Christi? tribulatio? & reliqua vsque. Qui nos dilexit. Qui pater, & amator est castæ virgi-
nitatis tuæ. Qui te primæuo tempore iuuentutis tuæ paternæ dilectionis voce ad se inui-
i Psal. 44. tans, filiam vocauit per prophetam dicendo: [i] Audi filia, & vide, & inclina aurem tuã, C
& obliuiscere populum tuum, & domũ patris tui, quia concupiuit Rex speciem tuam:
Ipse est qui modo in senectute tua laboribus, & tribulationibus speciem, & pulchritu-
dinem animæ tuæ decorare, & adornare desiderat. Tu autem carissima de futura hæ-
reditate patriæ cælestis in spe gaudens, contra omnes aduersitates siue cordis, siue cor-
poris, scutum fidei, & patientiæ oppone, vt & Christo sponso cooperante, turris Euan-
gelicæ ædificium, quod in bona iuuentute cœpisti, in senectute bona ad gloriam Dei
perficias, vt Christo venienti cum sapientissimis virginibus lampadem cum oleo ful-
gentem in obuiam portare merearis; interea intimis obsecro precibus, vt memor pro-
missionis antiquæ, pro me orare digneris; vt Dominus qui est redemptor noster, & sa-
lus omnium, de istis multifarijs periculis animam meam eripiat in fructu spiritali.
Vale in Christo.] D

Cum autem hisce multiplicibus agitaretur angustijs clarissima virgo, in senectute
sua abdicans se a præfectura, solum patriæ relinquere amore quietis, & Romam pete-
re cogitauit, vbi apud sancta Apostolorum limina degens incognita, illic diuinis tan-
tum vacans rebus, vltimam diem præparans se ad obitum expectaret: quod tamen
suæ mentis desiderium, inconsulto eodem Bonifacio, minime perficere ausa est. Cum
igitur eidem animi sui istiusmodi consilium litteris aperuisset: ipse Bonifacius ad eam
ista rescripsit, suadens emeritæ militiæ feminæ regiæ, iam ætate prouectæ Romam ad
limina Apostolorum peregrinari.[k]

k Eod. Cod. epist. 26. Donnæ dilectissimæ, & in amore Christi omnibus ceteris feminei sexus præferẽdæ so-
rori Buggan Abbatissæ, Bonifacius exiguus indignus Episcopus æternã in Christo salutẽ.

S. BONIFACII EPISTOLA. Notum sit tibi soror carissima, de illo consilio, quo me indignum per litteras inter- E
rogasti, quod ego tibi iter peregrinum nec interdicere per me, nec audenter suadere præ-
sumo; sed quod visum est, dicam: Sin solicitudinem, quam erga seruos Dei, & ancil-
las, & monasterialem vitam habuisti; propter acquirendam quietem & contempla-
tionem Dei demisisti: quomodo debes nunc sæcularium hominum verbis & volun-
tatibus seruire cum labore, & tædiosa solicitudine? Melius enim mihi videtur, si pro-
pter libertates sæculares in patria libertatem quietæ mentis habere nullatenus pos-
sis, vt peregrinatione libertatem contemplationis, si valueris & possis, acquiras, quem-
admodum soror nostra Vuictburga faciebat, quæ mihi per suas litteras intima-
uit, per talem vitam, quietem inuenisse iuxta limina sancti Petri, qualem longum
tempus desiderando quæsiuit. De isto autem tuo desiderio illa mihi mandauit (quia
de te ad illam scripsi) vt expectes donec rebelliones, & tentationes, & minæ Sar-
racenorum,

A racenorum, quæ apud Romanos nuper emersere conquieuerint, & quoadusque illa, Deo volente, suas litteras inuitatorias ad te dirigat, & hoc mihi optimum videtur esse, vt præpares tibi necessaria itineris, & sustineas verbum eius, vt postea quod pietas Dei inserit facias. De conscriptione autem sententiarum, de qua rogasti, peccatis meis indulgere debes, quia propter instantes labores, & itinera continua adhuc perfecte conscriptum, quod rogasti, non habeo; sed cum impleuero, ad præsentiam dilectionis tuæ transmittere curabo. De muneribus namque, id est, vestimentis, quæ misisti, gratias agentes, Dominum omnipotentem rogamus, vt tibi præmium remunerationis æternæ cum Angelis & Archangelis in alto cælorum culmine reponat. Obsecro igitur per Deum, sororem carissimam, immo matrem & dominam dulcissimam, vt assidue pro me orare dignetur; quia pro peccatis meis multis * perturbationibus fatigor, & multo * tribulationibus
B maiore mentis tribulatione & solicitudine, quam corporis labore conturbor. fidem antiquam inter nos numquam deficere scias. Vale in Christo.] hactenus ad Buggan virginem cognatam Regis, quæ & Eadburga, Bonifacij epistola, in qua cum meminerit Vuictburgæ clarissimæ feminæ, quæ apud limina S. Petri quietem inuenerit; est mentio ipsius in epistola eiusdem Eadburgæ virginis ad eumdem Bonifacium scripta, quæ & numeratur ordine quadragesima septima, in qua de ipsa Vuictburga habetur, quod Romæ spontanee se apud S. Petrum cella instar carceris clauserit, ibiq. inclusa vitæ contemplatiuæ operam dederit. Ne igitur tantæ feminæ memoria excidat, hic eiusdem Eadburgæ ad S. Bonifacium datam, in qua de ea mentio est, describamus epistolam, numquam hactenus prælo cognitam, quæ sic se habet [a].

Abbati sancto, veroq. amico, iure, & merito honorando, diuinæ scientiæ ac religio- [a] Ead. Cod. epist. 47.
C nis gratia repleto Vuinfrido Eadburg vltima discipulorum, vel discipularum tuarum æternam in Domino sospitatis salutem.

Caritatis tuæ * dulcedinem fateor, dum per interiorem hominem gustaui quid- * dulcia EADBVRGAE EPIST. AD S. BONIFACIVM.
dam mellitæ dulcedinis, meis visceribus hic sapor insidet: & licet interim, vt nacta sum aspectu corporali, visualiter defraudata sim; sororis tamen semper amplexibus collum tuum constrinxero. Quamobrem mi amande olim iam frater, nunc autem ambo in Domino pariter Dominus Abba, atque frater appellaris; quia priusquam a me separauit amara mors & crudelis illum, quem super omnes alios amare consueueram germanum meum Osherem, te pene ceteris omnibus masculini sexus caritatis amore præferebam. Et ne diutius varie verba protelem, non voluitur dies, neque nox elabitur vlla sine magisterij memoria tui. Idcirco crede mihi, Deo teste, quia te summo com-
D plector amore, & de te confido, quod numquam sis immemor illius amicitiæ, quam cum fratre meo te certum fuit habuisse. Ego autem licet scientia tardior, meritis vilior illo sim; tamen erga tuæ caritatis obsequium dispar non sum: & quamuis temporum series ocyus currendo discreuerit, memoria tamen numquam me nebula atra deseruit, sed maiora spatia temporum maiorum mihi addidere lucra iniuriarum, vt scriptum est: Amor hominis adducit dolorem, amor autem Christi illuminat cor.

Et postquam mihi simul carissima soror Vuictburga quasi inflicto vulnere, itera- DE VVICTBVRGA QVAE ROMAM PETIIT.
toq. dolore subito ab oculis euanuit (cum qua me adoleuit idem nutricum sinus, vna mater ambabus in Domino) & dereliquit, Iesum testor, vbique dolor, vbique pauor, vbique mortis imago. Malui mori, si sic Deo auspici, cui arcana non latent, placuisset, vel tarda mors non * tricauerit. Sed quid dicam nunc? ante improuida tandem nos non *
E amara mors, sed amarior diuisio separauit ab inuicem; illam, vt reor, felicem, me vero infelicem, quasi quiddam depositum huic sæculo seruire permisit. Sciens enim quantum illam dilexi, quantum amaui, quam nunc, vt audio, Romana Vrbs carcere SPONTANEO CARCERE SE CLAVDIT VVICTBVRGA.
includit; sed amor Christi, qui in eius pectore viruit, floruitq. omnibus vinculis fortior & validior est, & perfecta caritas foras mittit timorem. En inquam ille superi rector olympi ineffabili gratulatur tripudio, qui taliter te doctrina exornat diuina, & in lege eius die, noctuq. meditaris, vt scriptum est: [b] Quam speciosi pedes Euangeli- [b] Isai. 52. Rom. 10.
zantium pacem, euangelizantium bona. Illa arduum & arctum iam graditur callem: ego autem adhuc in infirmis lege carnali, quæ quadam compede præpedit, iaceo. Illa gratulabunda in iudicio futuro pariter cum Domino decantans dicet: [c] In car- [c] Matt. 19.
cere fui, & visitasti me. Tu autem in regeneratione cum sederint duodecim Apostoli in sedibus duodecim, sedebis, & ibi de quantis labore proprio acquisieris, de tantis ante

tribunal æterni Regis Dux futurus decoratus gaudebis. Ego autem adhuc in valle lachrymarum, vt emeritum est, lugeo propria peccata, eo quod talibus me indignam fecissem Deus adhærere comitibus. Quapropter crede mihi: non sic tempestate iactatus portũ nauta desiderat: non sic sitientia imbres arua desiderant; non sic curuo aſſidẽs litori anxia mater filiũ expectat, quam ego visibus vestris frui cupio; sed quia peccatis meis exigentibus, & innumeris delictis aggrauata, vt hoc euenire possit, vt ab imminentibus periculis absoluta sim, in desperationem deducta sum: idcirco ego peccatrix vestigijs celsitudinis tuæ prouoluta, ex intimis præcordiorum penetralibus implorans a finibus terræ ad te clamaui: o beatissime pater, quam anxie requirit cor meum, vt in petra orationum tuarum exaltes me, quia factus es spes mea,[a] turris fortitudinis a facie visibilis & inuisibilis inimici. Et ad consolationem immensi doloris, ad sedandam mæroris vndam, obsecro, vt tuo suffragio mea fragilitas quasi quibusdam sustentaculis, vt non prorsus corruat, fulciatur. Similiter supplex rogito, vt mihi aliquod solatium vel in reliquijs sanctis, vel paucula saltem perscripta beatitudinis tuæ verba destinare digneris, vt in illis tuam præsentiam semper habeam. Vale iugiter prosperis successibus viuens Deo, ter quaterq. interpellans pro me. † Ego autem similiter Ealdbeorath pauperculus Christi in Domino cum omni affectu saluto te, deprecor te, vt illius amicitiæ, quam olim spopondisti, in tuis deificatis orationibus recorderis, & licet corpore separemur, tamen recordatione iungamur.] hactenus epistola Eadburgis cognomento Buggæ, quæ (vt vidisti nuper ex litteris eius consanguinei Regis Cantiæ Hedilberti) Romam se contulit ad sancta limina Apostolorum, vbi Dei voluntate contigit ex optato reperiri S. Bonifacium, cum a Gregorio Papa Romam vocatus est, consecrandus Episcopus; quem & enixe rogauit pro eodem consanguineo suo Rege Deum precari.

Est Hieronymi ad Ruffinum epist. 41.

a Psal. 60.

† Quæ sequuntur alius qui aderat, & forte amanuensis addidit.

IESV CHRISTI ANNVS 726. GREGORII PAP. II. ANNVS 13. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 11.

SEPTINGENTESIMVS vigesimus sextus annus sequitur, nona Indictione notatus, quo nouum monstrum, horrendumq. in Oriente visum vniuersam Dei Ecclesiam terruit atque turbauit; progressa siquidem e portis inferi noua hæresis, cornibus potentiæ Imperialis armata, Imperatoris potens edicto, longe lateq. grassatur. hoc inquam anno, nondum absoluto decimo Imperij sui anno, magno rugitu Leo publicum promulgauit edictum, vt sacræ vbique delerentur imagines. De his acturi, ex more, primum omnium quæ sunt temporis disquiramus. Scimus Theophanem, Cedrenum & alios eiusmodi probrosum ab Imperatore promulgatum edictum in annum referre, qui nonus numeratur eiusdem Imperatoris: in Actis autem Stephani iunioris martyris, qui sub huius filio Constantino Copronymo passus est, ijsdemq. ab eiusdem temporis scriptore elaboratis, omniq. fide conscriptis habetur promulgatum idem edictum fuisse anno decimo eiusdem Leonis Imperatoris. id ipsum testatur Zonaras. quod & ex eo etiam redditur manifestum, dum Beda huius temporis scriptor accuratissimus, librum quem scripsit de sex ætatibus, perducit vsque ad nonum eiusdem Leonis Imperatoris annum: vbi nihil penitus habet de eiusmodi edicto, quod magno fragore fulminis instar vniuerso orbi statim innotuit, eo quod nondum tale quippiam promulgatum fuisset. His de temporis ratione discussis, iam quæ ad rerum gestarum narrationem pertinent prosequamur.

LEONIS EDICTVM ADVERSVS SACRAS IMAGINES.

Qui autem ex improuisa edicti promulgatione Leo apparuit hæreticus Iconoclasta, eũ antehac ab omnibus fuerit Catholicus existimatus: quomodo acciderit, vt vno veluti momẽto magna adeo mutatione omnium, ex Catholico sit visus hæreticus: omnes æque consentiunt, Hebræorum impostorum, qui de eius futuro Imperio vaticinati fuerunt, id opera factum: licet in eo diuersa sententia sit, vt id ab eis factum anno ante promulgatum edictum alij dixerint; alij vero id exordio eius Imperij ab eis tentatum, ipsumq. eis assensum esse, verum vsque in hunc annum facinus continuisse secretum. Agens de his Constantinus Manasses Græcus historicus hæc ait: Rebus humanis ad sceleratissimum Leonem delatis (proh qualia sunt Dei iudicia) grauis tempestas Ecclesiam excepit magnis cum hominum cædibus coniuncta. Nam execrabilis Imperator parturiebat illa quidem (ceu consentaneum est) absurda nouaq. consilia contra Christum, sed fœtum improbitatis nullo modo parere poterat: quippe timidus animus eũ ab instituto reuocabat. Tandem

EX HEBRAEIS ICONOCLASTAE.

A dem vero captata opportunitate, ſummaq. audacia fœtum edidit, aluus ruptus eſt, viperæ ſoboles prodijt.] & inferius vbi Iudæorum vaticinium de Imperio, & pollicitationem ipſis a Leone tunc factam recenſuit, iſta mox addit de facta ab eis exactione, vbi illum Imperatorem creatum audierunt: Hebræi Leonis renunciatione cognita, mox ad Imperatorem aduolant, & vt promiſſo ſatisfaciat, orant: non tamen illi vel aurum, vel argentum, vel gemmas petebant, ſed ſanctarum imaginum, pictarum, ſtatuarum veneratione dignarum abolitionem, hoc eſt, ipſam religioſi cultus euerſionem, cuius turres atque munitiones hoc facto de fundamento ſubrui oportebat. Imperator prauus prauis, viperæ ſoboles aſpidis fœtibus aſſentitur, & accerſito ſacrorum Antiſtite, qui tunc
B temporis erat Germanus, de peruerſo dogmate cum eo communicat. Cum ille non tantum non aſſentitur ipſius impietati, ſed etiam Imperatoris audaciam ac furorem reprehenderet. Heu paſtorem lupus, heu furens Cerberus mitem gregis ducem Eccleſia pellit & exturbat.] hactenus Conſtantinus vſque ad exturbationem ſancti Germani Conſtantinopolitani Epiſcopi, quæ tamen longe poſt iſta fieri contigit.

Porro cum iſta proſequuturus auctor exclamat (vt audiuimus) dicens: proh qualia ſunt Dei iudicia?] certe quidem etſi inſcrutabilia ſint iudicia Dei, vtpote abyſſus multa: tamen etſi totum non liceat tenui mente noſtra tantum exhaurire pelagus, nſi non licebit ſaltem vaſculo aquam attingere? Ecce tibi oſtendã, quot ex vno malo bona inuenitur elicuiſſe Deus: etenim ex veneno magnum aduerſus venena parauit antidotum. Siquidẽ Monothelitæ illam Eccleſiam iugiter infeſtantes, ex hoc tempore penitus ſiluiſſe noſcuntur, neque amplius quicquam aduerſus Catholicam veritatem vel mutiſſe reperti ſunt. Accidit enim perinde ac ſi cum bello ciuili flagret ciuitas, ſi externum inſurgat bellum,
C eo omnes arma conuertant, quibus antea ſe mutuo trucidabant. Ita plane ſ adeo enim turpis ac deteſtabilis eiuſmodi hæreſis viſa eſt, vt non ſolum Catholicorum, ſed & omnium hæreticorum in ſe arma conuerterit, qui pugnantes ſimul cum Orthodoxis, aduerſus Iconoclaſtas hæreticos, iunxerint ſe ipſi Eccleſiæ Orthodoxæ. Acciditq. illud plane mirandum, vt cum Orientalis Eccleſia (vt ſæpe vidimus) hæreticorum crebrius infecta venenis, vires conſternata perdiderit, & reſolutis ſolidæ conſtantiæ neruis, penitus elanguerit: mox huius ipſo tantum conſpectu hæreſis ſpiritus ſumpſerit, animos erexerit, vires collegerit, neruosq. omnes intenderit, aduerſus eam totis viribus certatura. ex quo certamine licet multi facti ſint deſertores, tot tantaq. victrix erexit glorioſa trophæa, vt dicere illud auſim, numquam Orientalem Eccleſiam viſam adeo celebrem & illuſtrem, quam cum aduerſus Iconoclaſtas bellum iniit: vtpote quæ numquam tot tantisq. fue-
D rit decorata martyribus; adeo vt non ſolum præteritam deleuerit ignominiam ſuæ proſtitutionis factæ ſ. pe diuerſis hæreticis, ſed adiecerit gloriam & honorem, tot martyrum aucta coronis, & inſignita victoriæ palmis ſemper & vbique virẽtibus: vt plane illud Dauidicũ de iudicijs Domini ipſi fuerit occinendum: [a] Iudicia Domini vera iuſtificata in ſemetipſa, deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, dulciora ſuper mel & fauum.] & quod ſequitur: In cuſtodiendis illis retributio multa:] Sed iam cœptam proſequamur hiſtoriam ex vetuſtioribus monumentis.

[a] *Pſal.* 18.

DE ORTA HAERESI CONSILIVM DEI.

Extant (vt diximus) apud S. Ioannem Damaſcenum Acta martyrum Stephani & ſociorum omni fide conſcripta, in quibus ipſo ferme exordio hæc habentur: Cum autem ad decimum iam Imperij annum Leo Iſauricus Imperator peruenisſet: nec iam eam hæreſim diutius animo premere ac continere poſſet, ſceleratum fœtum edidit: accitaq. &
E coacta Senatorum claſſe, abſurdum illud & impium euomuit: imaginum picturas formam quamdam idolorum retinere, inquiens, neque ijs cultum adhibendum eſſe, ne alioqui Dei loco imprudentes idola veneremur.] hæc de Senatuſconſulto, imo eiuſdem Leonis, inconſulto Senatu, de imaginibus abrogandis dicta atque firmata ſententia. haud enim dubium ſi rogaſſet ſententias ſingulorũ, a propoſita cauſa penitus excidiſſet, omnibus refragantibus. facta igitur in comitijs illis eiuſmodi aſſertione, ab eodẽq. Imperatore decreta ſentẽtia, ſimulq. dimiſſo Senatu, res tam fœda in publicum magna omnium admiratione atque ſtupore delata eſt. Vidiſti non Orthodoxorum, ſed hæreticorum Principum morem eſſe, vt in Senatu non in Eccleſia de dogmatibus agant, & inconſultis Epiſcopis Orthodoxæ fidei, pro arbitrio quæque ardua de fide, ſiue Eccleſiæ ritibus iuribuſq. temere atque inique definiant. Sed quomodo ea accepta fuerit a populo Conſtantinopolitano, audi quæ eadem produnt Acta.

SENATVS CONSVLTVM DE ABOLENDIS IMAGINIBVS.

Protinus

Universidad de Deusto
Biblioteca

VANVS PRAETEXTVS IMPERATORIS.

Protinus igitur ingens tumultus a plebe excitatus est, ac mæstitiæ nubes Orthodoxorum Ecclesiam obtegebat. Quod vt versipellis ille sensit, statim Gygis anulum vertens, vt obscurum esset, quod agebat, laborabat, non videlicet leonis libertatem imitans: Non (inquit) huc spectat mea sententia, vt eæ prorsus deleantur, sed hoc aio, sublimiore loco eas collocandas esse, ne ore quisquam eas contingat, atque ita quodam modo rebus honore dignis contumeliam inferat. Quorsum hoc tamdem, & quid moliens? nimirum, vt eas a nobis longe collocando, ac procul ab oculis nostris remouendo, ne eas facile aut cernere, aut contingere queamus, paulatim (vt sæpe nobis in his quæ amamus vsu venit) in oblivionem incidamus, easq. caras habere dediscamus, atque ita sensim, & citra tumultum hoc a nobis obtineatur, vt eas non adoremus, nec honore afficiamus.] fuisse namque, ostendunt hæc, in Constantinopolitanis Ecclesijs sacras imagines non solum visui præsentes expositas, sed positas deorsum, vt exosculari quilibet eas posset. Quid autem ad hæc S. Germanus Constantinopolitanus Episcopus his auditis egerit, eadem Acta ita declarant. A B

QVAE GERMANVS AD IMPERATOREM.

De hac impietate, quæ & multum abstrusæ & multum item apertæ absurditatis habebat, cum certior factus fuisset Germanus, vir libera atque intrepida pietate præditus: per quemdam ex præcipuis Ecclesiæ ministris hæc ei mandat: Haud quaquam oportebat, Imperator, te qui tum vitam tum Imperium a Deo accepisses, aduersus conditorem tuum insolenter extolli, atque (vt vulgo dicitur) non mouenda mouere, patrumq. terminos, quos illi antiquitus posuerunt, transferre studere. Etenim humana forma a Deo verbo ex sancta & pura Virgine susceptа, cum omnis dæmonum cultus extinctus est, tum omnis idolorum adoratio abscessit: at vero Theandricæ Dei virilis similitudinis imago Christi adoranda & colenda perspicue tradita est, itemq. illius, quæ eum modo omni sermone præstantiori peperit, & Sanctorum, quorum vita ipsi grata atque accepta fuit. Ex quo enim ille in forma nostra ad nos accessit (ab hinc autem septingenti * triginta sex anni iam effluxerunt) Patres in terra ac Doctores, quorum summa virtus fuit, venerandarum imaginum cultum nobis perspicue tradiderunt. C

* viginti sex

DE CVLTV SS. IMAGINVM VETVS TRADITIO.

Ne longe abeam, post Christi in cælum ascensionem mulier illa, quæ sanguinis profluuio laborabat, ab eo sanitati restituta, ipsius imaginem, veluti acceptum beneficium referens, exsculpsit. Ac prius etiam ab ipsomet Christo ipsissima Patris imagine, diuino linteo facies eius impressa est, ac Toparchæ Abagaro id postulanti Edessam missa. Demum ab Euangelista Luca picta est, quæ ab Hierosolymis quoque Virginis Dei genitricis imago missa est: ob eamq. causam diuina & sacrosancta Concilia varijs temporibus ac locis coacta, non vt eæ calcarentur, sed vt adorarentur, dixerunt.] hæc Germanus, non vt expresse cultum imaginum canone sancito Synodi Oecumenicæ comprobarint; sed quod satis eædem visæ sint comprobasse, dum vigentem vbique cultum sanctarum imaginum, nequaquam vt rem fidei Catholicæ aduersariam damnauerunt Patres ibidem considentes: sicq. satis visi sunt probasse, quod non damnassent eas, quæ ob oculos omnium positæ vbique erant, & in ipsis locis, vbi eædem Synodi cogi solerent. sed pergit eadem oratione Germanus. D

QVOMODO A CONCILIIS PROBATVS CVLTVS SS. IMAGINVM.

Velim itaque, inquit, hoc scias, Imperator, quod si iniquum hoc dogma confirmare, atque constabilire in animum induxeris: me primo nullo modo assentientem habiturus es, sed promptum ac paratum, qui pro Christi imagine animam meam profundam, pro qua ille, vt collapsam atque prostratam imaginem meam instauraret, cruorem suum effudit: perspicuum est enim, ignominiam eam & contumeliam, quæ Christi imagini infertur, in exemplar ipsum redundare. Quocirca nobis faciendum est, vt gratorum seruorum officio fungentes, pro Domini honore periculum adeamus.] hucusque Germanus ad Leonem per Ecclesiæ nuncios ad eum missos. Subijcit his auctor depositionem eiusdem S. Germani, sed quod id post triennium exactum contigisse noscatur, agemus de ea re suo loco. Etenim hac vsus est tolerantia Leo, vt eum blanditijs pelliceret, ageretq. si consentientem ipsum posset habere, vt Synodali decreto, quod ipse promulgasset edictum, solide firmaretur, satis intelligens, non aliter absque magna ignominia tyranni nomen & hæretici vitare posse, nisi Episcoporum aucuparetur assensum. E

At post hæc quæ recitata sunt de Germani per nuncios primo cum Leone congressu, idē ipse eum coram aggressus est: de quo secundo congressu habet tantū ista Theophanes: Leo Imperator furens contra rectam fidem, adducto beato Germano, cœpit blandis

sermo-

A sermonibus eum delinire. At vero beatus, summusq. sacerdos dixit ad eum: Depositionem sanctarum imaginum audiuimus quidem futuram, sed non tempore Imperij tui. Cum autem ille cogeret eum dicere, sub cuius Imperio: ait sub Cononis. At ille: Recognoui, vera ex baptismo mihi Conon nomen est. At ille dixit: Absit domine, vt per Imperium tuum istud malum perficiatur. Antichristi præcursor est, qui hoc adimpleturus est, & diuinæ Incarnationis euersor. In his ergo sæuus tyrannus insaniens, minas beato Germano prætendebat. Reducebat autem ad memoriam eius Patriarcha sponsiones ipsius ante Imperium factas, qualiter sibi Deum dederit vadem, in nullo commoturam Ecclesiam a suis Apostolicis, & diuinitus traditis ritibus.] Erant hæ solemnes cærimoniæ peragi solitæ, cum quis a Patriarcha consecraretur Imperator, vt eiusmodi emitteret sponsiones, & Patriarcha fideiussorem promissorum peteret; ipse vero
B Deum offerret. Quæ quidem omnia constanti animo in eum exprobrans reuocauit in ipsius memoriam Patriarcha. Hæc & alia transacta sunt inter Germanum ipsum atque Leonem, dum ille conatur tantum Patriarcham ad probandam impietatem adducere: iste vero eumdem ab ea reuocare magnopere laboraret. inter has autem contentiones aduersariosq. conatus tres anni prolapsi sunt. Ceterum ex litteris Gregorij Papæ ad ipsum Germanum redditis perspicue apparet, longe acriora susceptа fuisse ab ipso Germano prælia aduersus Leonem Imperatorē, quibus cum vicerit, & manus dare coegerit, licet postea sic prostratus maiori furore surrexerit. Nouerat autem ista ipse Gregorius Papa ex ipsius litteris Romam scriptis. Etenim ipse Germanus ad Gregorium Romanum Pontificem de hæresi recens oborta, & de his quæ transacta essent inter ipsum & Imperatorem, quo modo eidem sæpe restiterit, litteras dedit. Quid au-
C tem ad hæc Gregorius ipse rescripserit, antequam dicamus, recensendæ sunt nobis quæ hoc anno itidem acciderunt in Oriente, ex quibus, si sapuisset, potuisset Leo tamquam a Deo monitus a cœptis desistere.

QVID IN IMPERATOREM GERMANVS.

Hoc namque anno (ait Theophanes) a Masalma principe Sarracenorum captam fuisse Cæsaream Cappadociæ. sed & portentum magnum factum in mari describit his verbis: In ipso anno æstiuo tempore, vapor vt ex camino ignis, visus est ebullire inter Theram & Therasiam insulas ex profundo maris per aliquot dies. Quo paulatim incrassato & dilatato, igniti æstus incendio totus fumus igneus monstrabatur. Porro vastitudine terrenæ substantiæ petrinos pumices grandes & cumulos quosdam transmisit per totam minorem Asiam, & Lesbon, & Abidum, & maritima Macedoniæ, ita vt tota superficies maris his pumicibus esset repleta. In medio autem tanti ignis insula
D ex terræ congerie facta, insulæ quæ Sacra dicitur copulata est, nondum prius existens.] Hæc quidem adeo horrenda isto anno facta sunt, quo edictum de hæresi est promulgatum. tali namque portento præuio decebat hæresim tamquam nouam Furiam apparere, quam infernus vna cum globis igneis euomeret: nam pergit Theophanes. Verum sicut Thera & Therasia insulæ quondam ebullierant: ita & tunc temporibus impugnatoris Dei Leonis, qui diuinam iram contra se, pro se fore opinatus, impudentius contra sanctas & venerabiles imagines prælium excitauit, collegam & auxiliatorem habens Beser Dei abnegatorem, & in irrationabilitate simillimum: ambo enim erant ineruditi & indisciplinati, ex quo multa malorum genera veniunt.] hæc de his Theophanes, qui & de cædibus & incendijs hoc eodem anno per Leonem factis, mox subdit.

CAESAREA CAPPADOCIAE CAPTA A SARRACENIS.

INCENDIVM IN MARI.

Turbæ autem quæ in regia vrbe erant valde tristes super nouis doctrinis, medita-
E bantur in eum insurgere, & quosdam regios homines occiderunt Dei deponentes icona, quæ super magnam æneam portam cernebatur. Adeo vt multi eorum pro veritate punirentur membrorum detruncationibus, & flagris, & exilijs, & rerum iacturis, maximeq. illi, qui nobilitate ac verbo clari esse videbantur. Ita vt etiam eruditionis scholas, & piam eruditionem a sanctæ memoriæ Constantino Magno hucusque seruatas extingueret. cuius videlicet cum alijs quoque multis tomis destructor Leo factus est, eiusdem cum Sarracenis sensus existens.] hæc Theophanes. quæ subobscura diffusiori indigent narratione: petimus eam a Constantino Manasse, qui ait: Quam nequiter se gesserit Leo, inter alia vel vnicum hoc exemplum demonstrare poterit. Haud procul a templo sanctæ Dei Sapientiæ splendida domus erat extructa, quam nuncupare licuisset Amorum hortum, arboribus libros ferentibus plenum, adeoq. lucum pulcherrimum omnigenæ doctrinæ sapientiæq. plantis consitum. Nam erat in ea congestus

DEFENSORES SS. IMAGINVM QVAM PASSI.

DE BIBLIOTHECA CONSTANTINOP. SVCCENSA-

ſtus librorum theſaurus, quorum numerus tricena & tria millia complectebatur. Talis hortus, tantuſq. lucus diuini cuiuſdam hominis curæ fideiq. commendatus erat, qui doctrina præſtabat, & ſuper ceteros omnes radijs ſcientiæ collucebat: non inepte dixeris, alium quemdam Adamum fuiſſe diuinum curatorem arborum, de pulchris Edenis arboribus delicias capientem, eiusq. plantarum non marceſcentium agricolam. Hi tot numero, quot circuli Zodiaci ſigna ſunt, abſque mercede litterarum & doctrinæ cupidos inſtruebant, & caliginis velum tam in putri præſtigijsq. referta Græcorum, quam religioſiſſima noſtra diſciplina ſuis auditoribus adimebant, vno illo de quo diximus inter omnes, Solis inſtar, lucente. Tanta vero in opinione virtutis erant, vt ne ipſi quidem Imperatores noui quicquam & inuſitati vel moliendum vel agendum ſibi putarent, illis in conſilium non adhibitis. A

FRVSTRA TENTAT IMP. BIBLIOTHECARIOS.

Tales ergo viros pietate ſingulares & innocentia vitæ conſpicuos, variorumq. donorum vbere copia præſtabiles Imperator intra ſua retia comprehendere, ſuiq. furoris impij participes efficere multum ſitiebat. Cum autem cunctis molitionibus adhibitis elideretur; nec enim vel metu, vel minis eos in ſententiam ſuam pertrahere poterat; cumq. auro etiam vteretur, ceteroquin inexpugnabili ſocio: tamen aquilā ſe perſequi, vel ſidera tactu contingere velle deprehendebat: tandem re deſperata (quonammodo hæc obſecro exponam?) conſilium ſæuum, abſurdum, impium capit, quod quidem nec immanis Scytha, vel Maſagetes cepiſſet: materiam ſiccam & concremabilem ex aridis faſcibus coaceruat; eaq. ſuccenſa, cunctos exurit, homines inquam illos, heu, religioſos cum libris. proh infeſtum virtuti animum! proh mentem belluinam! Nimirum ex vnguibus ſæuus ille leo iam agnitus. Pulcherrima quæque de diſciplinis omnibus iſtic aſſeruabantur. Et inter alia volumen extabat admirabile confectum de draconis inteſtino, cui erant inſcripti libri Homerici, tam Ilias tota, quam Vlyſſea.] hæc Conſtantinus, eadem de his Zonaras, Cedrenus, Glicas & alij. B

EXVSTI AB IMP. BIBLIOTHECARII CVM BIBLIOTHECA. C

Tunc etiam accidit, vt ſacroſanctam Saluatoris imaginem ſuper portam æneam publice expoſitam Leo e loco eminenti deijciendam præceperit. enarratur rei tum geſtæ hiſtoria in Actis S. Stephani martyris iunioris apud Ioannem Damaſcenum poſitis, vbi iſta leguntur. Ac primum (o ingentem Chriſte patientiam tuam) aduerſus tuam imaginem audaciſſima illa anima graſſatur, eamq. quæ ſupra portā fixa erat, ac vulgo ærea dicebatur, Theandricam tuam formam deijci atque obliterari iubet. Cum autem ad hoc facinus perpetrandum miſſus ſatelles, impoſita iam ſcala, conſcenderet, diuino zelo incenſæ mulieres, præclariſſimum ac generoſiſſimum virtutis ſpecimen edentes, arreptam manibus ſcalam in terram deijciunt, vnaq. eum qui hoc facinus aggrediebatur præcipitem agunt: qui ſtatim hanc præſtiti ad hoc miniſterij mercedem tulit, vt vita orbaretur.] quæ autem ſequuntur poſtea contigerunt, cum eiecto ſancto Germano Patriarcha, homo hæreticus in eius locum ſubrogatus eſt: Sanctæ autem illæ mulieres, ob Chriſtum cuius zelo flagrabant, opportune abiecto & contempto pudore, curſu effuſo in Eccleſiam feruntur, atque impium Patriarcham, qui tum illic erat, illum (inquam) vt Chriſti verbis vtar, [a] deſolationis abominationem in loco ſancto ſtantem lapidibus inceſſunt, mercenarium non paſtorem, lupum non paſtorem, Eccleſiaſticarum denique ſanctionum proditorem appellantes. Ille autem pudore ſimul & metu correptus, confeſtim ad Imperatorem confugit, eiq. quod factum fuerat, narrat, atque ad mulierum cædem eum extimulat. Huiuſmodi enim boni illius ac pacifici paſtoris ſtudium erat, tamquam videlicet per ea quæ agebat docere cupientis, malum pro bono rependendum eſſe. Mox igitur gladio necantur, ac pro pietatis præmio mortem ferunt. D E

EGREGIVM FACINVS MVLIERVM ORTHODOXARVM.

a Matth. 24.

SVBEVNT MARTYRIVM FEMINAE.

At tunc videre erat multos eorum, qui Orthodoxam fidem arcte complectebantur, patrium ſolū tamquā inimicum & hoſtile fugientes, atque ad ſolitudines & deſerta perfugij cauſa ſe cōferentes, tutiuſq. cenſentes cum feris habitare quam viris huiuſmodi verſari.] hæc ibi. Præter cæſas tūc mulieres illas, efferueſcēte ira & crudelitate Imperatoris, habita quæſtio eſt de nobilibus quibuſdam viris, necnon de Maria Patricia femina, quaſi horum impulſu feminæ illæ licet genere viles & ſexu fragiles adeo forte facinus eſſent aggreſſæ: qui cum multa paſſi eſſent, demū gladio capitibus abſciſſis egregium conſummauere martyrium die nona menſis Auguſti, qua in tabulis Eccleſiaſticis eos adſcriptos Græci anniuerſaria commemoratione celebrant: In ipſorum enim Menologio iſta leguntur: Natalis beatorum decem martyrum qui propter ſanctam imaginem Saluatoris noſtri

DECEM MARTYRES.

ſunt,

A Iesu Christi in ærea porta constitutam martyrium passi sunt. Quorum nomina hæc sunt, Iulianus, Marcianus, Ioannes, Iacobus, Alexius, Demetrius, Photius, Petrus, Leontius, & Maria Patricia. Omnes hi sub Leone Imperatore impio pro defensione sanctarum imaginum multas ærumnas perpessi, & varijs tormentis superatis, postremo gladio percussi martyrio coronati sunt.] hæc ibi.

Tunc & illud memoria dignũ accidit, quod tradit Gregorius Papa in epistola ad Leonẽ Imp. nimirum reliquos Christianos principes, cum a suis qui Legatorum munere Constantinopoli apud eum Imp. fungebantur, accepissent ipsum Leonem sic insanijsse in sacrosanctam imaginem Saluatoris: mox omnes conuersos aduersus imagines Imperatoris, eas omnis generis ludibrio & ignominia affeciisse, in ipsumq. Imperium commotos esse. atque de his satis. Iam vt sumus polliciti redeamus ad S. Germanum, qui nihil (vt dictum
B est) antiquius habuit, quam vt de his omnibus quæ Constantinopoli accidissent, redderet certiorem Gregorium Romanum Pontificem datis ad ipsum litteris, quibus & certamen, quod sæpe inijsset aduersus Imperatorem, pariter significaret. Non extant ipsæ quidem litteræ ab ipso ad Gregorium scriptæ, sed tantum illæ quas idem Gregorius rescripsit ad eumdem Germanum Episcopum, quæ recitatæ & intextæ reperiuntur in sacrosancto posteriori Nicæno [a] Concilio; sed cum Latine primum scriptæ, postea in Græcum translatæ, & de Græco iterum sermone Latinitati redditæ habeantur, non sine detrimento (vt ipse intelligere poteris, cum ipsas legeris) id accidisse videmus. quæ sic se habent ex duplici versione.

GERMANVS SCRIBIT AD GREGORIVM PAPAM.

a Concil. Nicæn. 2. act. 4. & in epistolis Gregor. Pap. 2. ep. 4.

Quanta, qualisq. animi delectatio nostrã sic lætificare animam nouit, cum venerabile tuũ & honorificũ nomen exaudio, quod mihi gratiam annunciat, non possum satis declaC rare. Hanc enim nunciationem, quæ & nuper a te tuis venerandis litteris mihi euangelizata est, plurimo gaudio & exultatione suscepi, & præ gaudio nimio spiritus meus resocillatus est. Deinde in cælum oculos sustollens, gratiarum actionẽ Deo omnium rerum principi dixi, qui ita in omnibus beneplacitũ suum facit, & vobiscum vsque ad finẽ adest: hic enim omnia vestra ad lucem perducit. Hoc est enim, quod noctu, diuq. precor, neque vmquam ab hac intentione cessabo: confido enim in Christum, neque ab eo absistam. Testatur idẽ suauis illa & honesta in singulas horas tuæ probitatis recordatio, o benedicte & Deo amate frater. Hanc enim in labijs habens, non possum dimittere quin per litteras subinde te alloquar. Non enim mihi solummodo hoc vtile est, sed omnibus, quod tam insignem Ecclesiæ propugnatorem habeant, vt recte tua certamina omnium ore celebrentur. maxime autem in hoc certamine, in quo quamquam multa passus sis, & pro beD nefactis iniuriam acceperis: tamen laudandus es quod ad summam felicitatem res perduxeris. Cecidit enim impietatis præcursor. Nam postquam putabat iuxta suam voluntatem omnia peragere, ex alto in profundum ruens, & viribus comminutus cecidit & insigniter frustratus. Audiuit autem ab Ecclesia, quæ & Pharao Aegyptius tyrannus prius, Moyse illi accinente, audierat: [b] Dixit inimicus: Comprehendam, diuidam spolia, implebo animam meam: Acclamabatur autẽ illi, velut diabolus ipse foret, hæc prophetica execratio: Propter hoc auferet te vsque ad finem, euellet te & transferet de tabernaculo suo, [c] & radicationem tuam e terra viuentium. Ita ille præter spem frustratus proposito suo secundum spem perijt, idq. fortitudine propugnationis quæ venit desuper, qua ad summam peruenit excidionem, vt de eo verum esse videatur quod per scripturam dictum est: [d] Telum potentium imbecillum redditum est, & impotentes accinE cti sunt fortitudine. Ob id nihil est quo[d] contra impietatem eorum, qui cum Deo pugnant, Deum esse imbecillem credamus. Et si in insanos totus mundus pugnare dicitur: [e] quare tu qui sanctificatus es, cum Deo hostes tuos non posses superare?

EPISTOLA GREGORII PAP. AD GERMANVM EPISCOPVM CONSTANTINOP.

b Exod. 15.

c Psal. 51.

d 1. Reg. 2.

e Sap. 3.

Bellum enim erat cum impijs, in quo licet non aperte, insignem tamen belli socium habuisti Dominum nostrum Iesum Christum, cuius quidem labarum insigne gestasti, ipsam dico viuificantem Crucem, magnum illud post mortem illius trophæum, in quo mundi fines quadripartito descripsit, partes etiam eius litteris tres indicauit. Deinde etiam sanctam omnium Dominæ castæ Dei matris imaginem, cuius faciem diuites populi supplicant: sanctum enim est, vt patribus videtur: nam quicumque eam ita venerantur, his sine dubio magna retribuit, quandoquidem imaginis veneratio in prototypum (iuxta magnum Basilium) redit. Pietate enim plenum est venerandarum picturarum argumentum, vt est auctor Chrysostomus: Si quis alius, Ego certe, inquit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quit, ex cera fusilem picturam pietate plenam amaui. Vidi enim Angelum turmas bar- A
a Psal. 72. barorum in imagine persequentem, & Dauid vere dicentem: [a] Domine in ciuitate tua imaginem eorum annihilabis.

Neque vnquam Ecclesia errauit in hoc quod dixerit, Deum nobis imagines concessisse: neque etiam hoc Ethnicam traditionem sapit. Nam & in Paneadem ciuitatem Hæmorrhoissæ imago transmissa in memoriam miraculi, quod herbæ excrescentes omnibus ægritudinibus auxiliares essent, celebratur: idq. summa Dei erga nos bonitate. Ergo Ecclesiæ capita & columnæ talia fieri permiserunt & tradiderunt, vt in omnium oculis huiusmodi picturæ exhiberentur, sacer ille & venerandus typus, quo iuxta humanitatem Christus qui peccata mundi abstulit, velut columna erigeretur, per quam humilitatis Dei altitudinem nosceremus, & dispositionem illius incarnationis in memoriam reduceremus, inq. agnitionem sacratæ mortis illius veluti manu duceremur, B
* quemadmodum *quam redemptionem quæ huic mundo effecta est: neque tamen in hoc quicquam, quod a diuinis discordat, dicitur.

Si enim prophetica præconia euentum non assecuta sunt, ne scribantur res ipsæ ad demonstrationem eorum quæ nondum contigerunt: hoc est, nisi incarnatus est Dominus, ne figuretur illius iuxta carnem imago: Si in [b] Bethlehem non natus est ex gloriosa Virgine Deipara, neque Magi munera obtulerunt, neque pastoribus astitit Angelus,
b Matth. 2. Luc. 2. turbaq. cælestis exercitus hymnum nato puerulo cantarunt: si non in brachijs is qui cuncta portat gestatus est, neque lacte nutritus est qui dat escam omni carni: neque etiam illa pingantur. Si non a sene susceptus is, qui vitæ & mortis omnium princeps & dominus est (fuit simul ab ipso cognitus cum ab eo liberationem, dissolutionemq. precaretur) ipsumq. prædicauit: si non in Aegyptum a matre deportatus, & rursum ex ea C
redijt, Nazarethq. habitauit: coloribus non effingatur: Si non mortuos suscitauit, si non dissolutos restituit, si non lepras mundauit, & cæcis oculos reddidit, & impeditam linguam soluit; item gressus claudorum firmauit, dæmoniaq. exegit, aures surdorum aperuit, cuncta vltra fidem hominum diuinis signis egit: non pingatur. Si passionem volens non subijt, & infernum non spoliauit, & vbi surrexisset, in cælum ascendit, vnde venturus est iudicare viuos & mortuos: non per picturam indicetur, neque etiam earum rerum figuræ & historiæ picturis & coloribus repræsententur. Hæc autem cuncta si facta sunt, magnumq. hoc pietatis mysterium est: vtinam fieri possit, & cælum & terra & aqua, omnia quoque animantia & plantæ, & si quid aliud est, siue per colores, siue per picturas, aut voces possent narrare. Siquidem earum rerum quæ non sunt, effiguratio, imaginatiua pictura vocatur: quam sane & Græcorum fabulositas poesin ta- D
centem esse dixit.

Neque tamen volumus vt in Ecclesia Christi idolum aliquod sit: Absit: Non enim vaccas adorauimus; neque vitulum in Horeb fudimus; neque Deus nobis factitius existimatus est; neque rursus sculptili procidimus; neque Beelphegor initiati sumus; neque filios nostros & filias nostras vmquam dæmonio obtulimus, vt nobis ea quæ in Sa-
c 3. Reg. 11. lomonem [c] dicuntur, obijci possint: neque a nobis terra sanguine cædium perfusa est, aut imaginem fecimus quadratam continentē idolum; nec in templum hoc induximus, neque impuritatem serpentium aut volatilium parietibus templi inscripsimus: neque
d Ezech. 8. Ezechiel [d] spectauit nos Adonim lamentantes, & thymiama Soli offerentes; de quibus,
e Rom. 1. inquit [e] Apostolus: seruierunt in colenda creatura, creatorem relinquentes: neque
f Ezech. 23. etiam imagines [f] duarum meretricium Oolla & Ooliba in Aegypto ereximus, aut E
has adorauimus: neque sacrificia a nobis Bel in Babylone, neque Dagoni in Palæstina obtulimus, neque etiam alijs Gentium dijs subiecti fuimus. Non sunt ista: vere non ita se habent: nemo hac de re nos accuset. Non enim ijs rebus quæ nihil sunt, nomen illud quod supra omne nomen est, inferius Christi populus vsque in hunc præsentem diem iudicat, sed viuificantem Trinitatem colimus & adoramus: Absint impura illa a nobis: modus enim quo idola coluntur, satis manifestus est: Christianis autem pietate studiosis omnium Dominus est, quem adorant.

Quod si quispiam Iudaico animo nobis obijciat ea, quæ in eos qui insano in idola amore ferebantur dici solent, Ecclesiamq. nostram idololatriæ propter venerandarum imaginum diuina & admiranda ad promotionem & adductionem ad pietatem studia accuset: habeatur hic non alius quam canis oblatrans, & vt in funda a nobis quam pro-

cul

A cul abijciatur. Vtinam sane & Israelem [a] Iudæus imitetur, cui iussum erat per visum, vt Deum typica commemoratione adoraret: neque vitulum & muscas ante tabulas testamenti exuliisset. Vtinam sacrum altare illi placuisset,& non [b] vaccæ Samariæ. Vtinam virgam Aaron aspexisset & nō Astarthen [c]: profecto longe honestius & iustius fuisset illis,petra [d] per quam Deus aquam dedit salutarem, Baal. Vtinam satius duxisset virgam Moysis inspicere,& vas aureum,& arcam,& propitiatorium,& velum, & ephod,& mensam,& tabernaculū interius exteriusque,quæ omnia ad honorem Dei quamuis manu hominum erant facta,& [e] Sancta Sanctorum vocabantur: deinde etiam sculpta Cherubim gloriæ obumbrantium propitiatorium, quoque gloriam Dei prouehere, ex sacris [f] scripturis edocti sumus, quam coram Idolis [g] procidere,lucisq. adorandis sanctitatem collocare: omne enim opus quod in nomine Domini factum est, venerandum &
B sanctum est.

a *Gen.*28.32.
b *Ose.*10.
c 3. *Reg.*11.
d *Num.*20.
e *Exod.*26.
f *Exod.*25.
g 3. *Reg.*14.

Quid multis opus est *verbis*? maxime autem ad virum in diuinis eruditum & electum vas Dei, quiq. gratiam Spiritus sancti accepit? Non sane necessarium est descendere ad diuinorum decretorum profunditates: cum tu ad altitudinem scientiæ, Deo duce, facile ascendas. Sed hæc hactenus. Ad id autem quod in principio dicebamus, reuertamur. Propugnatricis illius sanctæ & omnium Christianorum dominæ, *Dei genitricis videlicet* miranda facta, quæ in se declarata sunt, per quæ tu quoque inter hostes seruatus es, non sunt reticenda. Illi enim cum insania multa tumultuarentur, tantum inuenerunt in se aduersitatis hostilis, quantum eorum causa iniustitiæ habuit. Neque hoc tamen mirandum est. Nam si Bethulia per manus Iudith [h] Israelitis seruata est, cuius
C opus, Holofernis erat sublatio, & per ea tempora ob id salus Israelis vocata est: quo modo non oportebat tuam sanctitatem huiuscemodi propugnatrice vtentem hostibus ciuitatis præualere, ipsamq. victoria coronare? Sane ipsius *Deiparæ scilicet* intercessionibus, omnium Sanctorum precibus potens est in bello,Deus noster fortis & longanimis, qui duxit te super Ioseph,& tamquam [i] ouem pascere,custodiet te in longa etiam tēpora, vt Christianorum Rempublicam vniuersam beneficijs afficias, & ad diuinam regulam cuncta dispenses. Simul autem inuicem cohortemur, vt mandata quæ a sanctis Patribus accepimus, seruemus, errantesq. in viam rectam ducamus, pro quo tibi gaudium & oblectatio, & bonorum fruitio, o pater sanctissime, & omnibus Christianis expectate] hactenus Gregorij Pontificis epistola ad Germanum ex Actis Nicænis accepta.

DE LIBERATA CONSTANTINOPOLI PER DEI GENITRICEM MARIAM.

h *Iudith.*4.

i *Psal.*79.

At non ista sibi satis visa Gregorio, qui ad euellenda venenatæ hæresis germina, quæ alta radice Imperator in Oriente plantasset, Romæ Synodum conuocauit, qua hæ-
D resin condemnauit; ipsum vero pium cultum sacrarum imaginum sancito decreto firmiter roborauit. Cuius quidem Synodi vnicum quod extat fragmentum recitatum ab Hadriano Romano Pontifice in epistola ad Carolum Magnum, hic tibi ad conseruandum rei gestæ tanti Pontificis monumentum describendum putauimus, sic enim se habet: Pro his (inquit Hadrianus) firmissimis exemplis prædecessor noster sanctissimus dominus Gregorius secundus, iunior Papa, in suo sacro Concilio (quod & in alio Concilio prædecessoris nostri domini Stephani Papæ vna cum sacerdotibus partium Franciæ atque Italiæ acto, susceptum & veneratum est) in eo ipso præsidente sanctissimo ac beatissimo quondam domino Gregorio Papa per semet ipsum similiter dixit: Si contraria sentientibus & irritas facere quærentibus antiquas Patrum traditiones, * salutis occurre-
E ret conuersio, sufficerent vtique ea quæ superius a nobis ex Patrum testimonijs vel sacris dicta sunt documentis; sed quia videmus (quod mærentes dicimus) plerosq. turbatis mentibus statuta conturbare Ecclesiæ: ideo fratres carissimi, extenditur sermo, & cupimus ad compescendam erroris insaniam adhuc ex veteribus documentis aliquid dicere, si forsan respiciant inquieti.

CONCILIVM ROMANVM ADVERSVS ICONOCLASTAS.

* salutaris

In libro enim Exodi sic legimus: Locutus est Dominus ad Moysen dicens: [k] Loquere filijs Israel vt tollant mihi primitias: ab omni homine qui offert vltroneus, accipietis eas. Hæc sunt autem ea quæ accipere debetis. *& cetera per ordinem vsque ad duos Cherubim:* qui erant super arcam testimonij, cuncta quæ mandabo per te filijs Israel. Nam & illud protulit testimonium ex libro tertio [l] Regum (vt sileant garrientes mandato Dei) A Salomone constructo templo inter alia fecit in oraculo duos Cherubim, de lignis oliuarum. *& infra;* Exsculpsit in eis picturam Cherubim,& palmarum species, & anaglypha valde prominentia, & texit ea auro, & operuit tam Cherubim quam palmas & ce-

k *Exod.* 25.

l 3.*Reg.*6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tera auro. Ecce cariſſimi fratres conſideramus quid Deo mandante Moſes fecerit, quid- A
ue Salomon ſapientiſſimus iuſſu conſtruxerit diuino &c. Quanto debemus puro corde
& animo ſculptum Chriſtum Deum noſtrum, ſanctamq. ſemper Virginem eius genitri-
cem Mariam, Apoſtolos quoque vel omnes ſanctos Dei per eorum ſacras effigies atque
imagines colere vel adorare, & ad propitiandum nobis petere relaxari delicta? Nos non
ob aliud nomen imagines facimus & adoramus, ſed pro nobis incarnato Verbo Dei. Si
autem manufacta omnia abijcienda ſunt: neque Arca fœderis, neque aurei & celati
Cherubim eius debuerunt recipi, quæ per Beſeleel & Ooliab facta ſunt iuxta præceptum
Dei. Si vero illa ſuſcepta ſunt, & hæ imagines opportune recipiuntur, quoniam ſecun-
dum Deum fiunt: vnde & operantur, ſicuti & Arca, multa miracula. Nam & Arca &
Cherubim, vt & hæ, ſine anima erant, & manufacta & ſculpta: ſed ſicut illic per illa ope-
rabatur Deus & glorificabatur: ita & hæ ſimili modo ſecundum viſiones & reuelationes B
prophetarum coloribus diſtinctæ efficiuntur.

Et ne quis aliter propter adorationem, quæ a prædeceſſoribus noſtris ſanctiſſimis Præ-
ſulibus promulgata eſt, oblatrare præſumat: ſciat ipſos talem adorationem docuiſſe,
qualem prædeceſſor noſter ſanctus Gregorius[a] egregius doctor & Papa in epiſtola ſua,
quam *in præfato Concilio domini Stephani Papæ* Herulphus Epiſcopus prouinciæ Galliarum
ciuitatis protulit. Vbi inter cetera Secundinum ſeruum Dei incluſum Galliæ docuit,
dicens: Scimus quia tu imaginem Saluatoris noſtri ideo non petis, vt pro Deo, aut
quaſi Deum colas, ſed ob recordationem filij Dei, & in eius amore recaleſcas, cuius tu
imaginem videre deſideras. Et nos quidem non quaſi ante diuinitatem, ante illam pro-
ſternimur, ſed illum adoramus, quem per imaginem aut natum aut paſſum, aut in thro-
no ſedentem recordamur. Et dum nobis illa pictura quaſi ſcriptura ad memoriam Fi- C
lium Dei reducit, animum noſtrum aut de reſurrectione lætificat, aut de paſſione demul-
cet. Ideoq. direximus tibi Surtarias duas, imaginem Saluatoris & ſanctæ Dei genitri-
cis Mariæ, beatorumq. Petri & Pauli Apoſtolorum continentes per ſupradictum filium
noſtrum diaconum, & vnam Crucem & clauem pro benedictione a ſanctiſſimo corpore
Petri Apoſtolorum principis: vt per ipſum a maligno ſis defenſus, per cuius ſanctum li-
gnum munitum te eſſe credis, &c.] hucuſque ex Concilio Romano ſub Gregorio ſecun-
do Hadrianus Pontifex recitat.

[a] *Greg. lib. 7. cap. 33. in fin.*

QVID IN SYNODO ROM. STATVTVM SIT.

In quo ipſo item Concilio dictum eſſe anathema Iconoclaſtarum hæreſi, & his qui
eam ſequerentur, Zonaras docet his verbis: Gregorius qui tum Romæ veteris Eccleſiam
gubernabat, repudiata ſocietate Præſidis nouæ Romæ, Leonis ſcilicet Imperatoris, nec
non eorum qui illum ſequerentur, illos vna cum Imperatore Synodico anathemate ob- D
ſtrinxit, & vectigalia quæ ad id vſque tempus Imperio inde pendebantur inhibuit, icto
cum Francis fœdere.] & inferius: Igitur Papa Gregorius deſerta Imperatoris obedientia
ob peruerſam eius opinionem (vt dictum eſt) pacem cum Francis fecit, cum prius ſæpe
dediſſet operam, vt Leonem per litteras ab odio Dei reuocaret, atque ad cultum ſacra-
rum imaginum reduceret.] hæc Zonaras, quæ & alij Græcorum hiſtoricorum affirmant.

Quod autem ad populum Italiæ pertinet & totius etiã Orbis Occidentalis: factum eſt,
vt ſimul ac audierunt per promulgatum edictum rugitũ Leonis ſæuientis: quodã veluti
tonitru excitati vniuerſi, non ex timore fugam captarunt, ſed zelo Orthodoxæ religionis
æſtuantes omnes aduerſus eum ad certandum pro fide Catholica mouerentur. Tantum
POPVLI ITALIAE REBELLANT ADVERSVS IMP. HAERETICVM. enim abfuit, vt eius parerent iuſſionibus timore pœnarum, vt eidem reſiſtere, immo & ab
ipſo deſciſcere omnes vno conſenſu decernerent. ex quo factum eſt, vt in primis ipſi E
tributa pendere recuſarent, iure inquientes illi non eſſe parendum, qui defeciſſet a Deo,
& ſecum ſubditos in hæreſis præcipitium conaretur impellere; vtpote qui non hæreticus
tantum eſſet, ſed hæreſiarcha, eiuſdem hæreſis auctor & propagator pariter & propu-
gnator exiſteret. Porro Occidẽtalium tumultũ iſtum ipſe Imperator adſcripſit Gregorio
Romano Pontifici, e cuius ore pendere Occidẽtales omnes exiſtimaret. Quod enim acce-
piſſet, ipſum Gregorium, edictũ illud vt hæreticum abieciſſe, ſubieciſſeq. anathemati om-
nes, qui ipſi quomodolibet aſſentirentur: in ipſum furorem conuertit, quem & decreuit,
illata nece, auferre de medio, vt quæ paulo poſt ſumus dicturi, manifeſtius declarabunt.

Vulgatũ eſt interea in Oriente, quod iactaret corã omnibus publice Imperator, ipſum
Gregorium Pontificem magno ſtudio Italiæ populum ad defectionem ab Imperio ſolici-
taſſe, pendereq. eos tributa Imperatori vetuiſſe: quod ſicut ab illis fuit creditũ, ita & ſcri-

ptum,

A ptum, nam audi Theophanem: Cum (inquit) didicisset Gregorius Papa Romanus de imaginibus sacris Leonis errorem: tributa Romanæ Vrbis prohibuit, & Italiæ, scribens ad Leonem epistolam dogmaticam, non oportere Imperatorem de Fide facere verbum, *tantum scilicet promulgare*, & nouitate violare antiqua dogmata Ecclesiæ Catholicæ, quæ a sanctis Patribus sunt prædicata.] hæc Theophanes, eadem & Zonaras, quæ nuper recitata audiuimus, eadem & reliqui Græcorum historici, sed rerum Latinorum ignari, vt quæ sumus dicturi manifeste docebunt. In odium enim atque inuidiam Romanæ Ecclesiæ, iacturam factam Occidentalis Imperij in Romanum Pontificem Græci schismatici retorquere soliti sunt, ad commouendos tum Imperatorum, tum aliorum animos in Romanam Ecclesiam. Ceterū tantum abest, vt Gregorius Papa ad rebellionē contra Imperatorē Italiæ populum, defectionemq. his temporibus solicitarit, vt potius
B magnopere laborarit, vt eū sub Imperatore in officio contineret, aduersus Longobardos Imperium inuadentes arma mouens. sunt de his testes quam fidelissimi, temporis huius scriptores Latini, inter quos eminet Paulus Diaconus, & post eum Anastasius, qui tradunt, Gregorium cohibuisse populum, continuisseq. ne recederent ab Imperatore. ait enim ille: Omnis quoque Rauennæ exercitus, vel Venetiarum talibus iussis vno animo restiterunt, & nisi eos prohibuisset Pontifex, Imperatorem super se constituere fuissent aggressi.] hæc Paulus. Tunc quidem Longobardorum Rex Luithprandus sacrilegum Imperatorē detestatus, quod Saluatoris venerandam imaginem deturbasset, indignumq. ratus vt Catholicis imperaret, qui bellum eo modo in Christum indixisset: ad eius inuadendas regiones, quæ essent in Italia mox validum exercitum comparauit, & Rauennam inuasit, eaq. potitus est, classe destructa. id quidem cum [a] Anastasio Paulus
C quoque [b] Diaconus tradit; in primis vero ipsemet Gregorius Romanus Pontifex docet idipsum in epistola ad Leonem Imperatorē post hæc scripta, de qua proxime dicturi sumus. Sanctissimus enim Pontifex cupiens beneficijs potius Imperatoris animū delinire, reuocareq. ab errore, quam austeritate censuræ Ecclesiasticæ exasperare, secundum illud Apostoli: [c] Patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros:] omne remedium antea experiri tentauit, quam ab Orientali scindere Imperium Occidētale, semper cum vellet in promptu habere sciens [d] omnē inobedientiam vleiscendi. Sic igitur primum mouit omnem lapidem, quo Longobardorum Regem a locis Imperatoris occupatis arceret; hisq. tunc scriptis litteris, quam citissime aduersum eum Ducem Venetiarum cōmouit.

GREGORIVS PAPA PRO IMPERIO LABORAT NON CONTRA IPSVM.

RAVENNA CAPTA A REGE LONGOBARDORVM.

[a] *Anastas. in Greg. 2.*
[b] *Paul. Diac. lib. 6. c. 14. & in noua edit. cap. 48.*
[c] *Ephes. 6.*
[d] *2. Cor. 10.*

Gregorius [e] Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Vrso Duci Venetiarum.

Quia peccato faciente, Rauennatum ciuitas, quæ caput extat omnium, a nec di-
D cenda gente Longobardorum capta est, & filius noster eximius dominus Exarchus apud Venetias (vt cognouimus) moratur: debeat nobilitas tua ei adhærere, & cum eo nostra vice pariter decertare, vt ad pristinum statum sanctæ Reipublicæ in Imperiali seruitio dominorum, filiorum nostrorum Leonis & Constantini magnorum Imperatorum ipsa reuocetur Rauennatum ciuitas, vt zelo & amore sanctæ Fidei nostræ in statu Reipublicæ & imperiali seruitio firmi persistere, Domino cooperante, valeamus. Deus te incolumem custodiat, dilectissime fili.] ita Gregorius pro conseruando Exarchatu Rauennæ Imperatori valde solicitus. Porro eiusmodi Pontificis Romani conatum haud frustra cessisse, sed per Venetos expulsum fuisse Regem Longobardorum, receptamq. Rauennam, omnes affirmant.

[e] *Ex scrip. Cod. rerum Venet. Andr. Dand.*

GREG. PAPAE EPISTOLA AD VRSVM DVCEM VENETORVM.

Vidisti, Lector, arbitrio Romani Pontificis Venetos arma parasse, victoresq. magna
E gloria extitisse. Erant olim belli [f] tubæ in manibus Sacerdotum, quibus significaretur, non absque consilio ipsorum arma mouenda; hocq. esse quod [g] Ieremias admonet, bellum esse sanctificandum, legitime scilicet decernendum, auspicandum, & prosequendum, sed ingratus Imperator vt impius mala pro bonis rependit sancto Pontifici. Quod enim ipsum in errore perseuerantem Gregorius fortissimis litteris corripuisset; magno ipse furore commotus litteras ad eum reddidit, cōminationes fulminans; fore namque dicebat, vt sicut olim Martinus Papa per Constantium Augustum abductus ab Vrbe relegatus fuerat Chersonam: ita ipsum quoque vinctum ab eadē Vrbe abstrahendum & relegandū. Adiecit insanus, se quoque missurum Romam, qui imaginem æneam prostantem conspicue sanctissimi Apostoli Petri confringeret. Quibus acceptis Gregorius litteris, tantū abfuit, vt hisce Leonis rugitibus terreretur, vt post alias dulcedine plenas ad ipsum datas epistolas, aliam scriberet reprehēsionibus aculeatā, summo Pontifice dignam,

[f] *Num. 10.*
[g] *Ierem. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui ſacerdotali conſtantia, inuicto robore, & intrepido animo furenti Imperatori reſiſteret, atque ſtylo ferreo lancinaret. Quo quidē nomine etiam apud Orientales omnes ipſe Gregorius ſummam ſibi ex virtute laudem & gloriam comparauit; laudantes omnes ipſius ſcripta aduerſus impietatem emergentem edita, quibus hæreſim Iconoclaſtarū proſciderit, atque opportune afflictatæ admodum ab impio tyranno Eccleſiæ Oriētali ſubuenerit. ſed quæ hæc ſcripta, niſi epiſtolæ? præter epiſtolas enim aliquid ſcripſiſſe nullus meminit; ſed erant epiſtolæ illæ dogmaticæ, graues, quas ipſi Orientales in Græcū e Latino tranſlatas cuſtodierunt, de quibus Theophanes: Gregorius autem eumdem Leonem per epiſtolas, quæ multis ſunt notæ, manifeſte redarguit.] ſed periere iſtæ penitus apud Latinos; apud Græcos vero Græce ſcriptæ adhuc extant illæ litteræ, quas hoc anno ad Leonem Imperatorē reddidit, cum ille ad ipſum ſpirans minarum & cædis antea, hoc eodem anno ſcripſiſſet, nona videlicet Indictione, licet antehac, annis ſingulis, ſingulas idem Leo Imp. ad Gregorium Papam miſiſſet litteras, vt numerat idem Gregorius in ipſa priori hoc anno ad eum reddita epiſtola, in qua inter alia plura commemorat, quæ pro ipſo Imperatore apud Chriſtianos Principes in Occidente regnantes feciſſet, ſecundum ea quæ nuper hoc anno a nobis ſunt dicta. A B

Accepimus ipſas Græce ſcriptas epiſtolas duas ex bibliotheca Cardinalis Lotharingiæ, inde depromptas atque in lucem editas a viro inſignis doctrinæ ac pietatis Ducæo Frontone Societatis Ieſu profeſſore, qui & eaſdem in Græcum tranſlatas reſtituit Latinitati. Nos autem ſicut ipſe miſit, pro magno munere accepimus, eaſq. tum Græce tum Latine ſcriptas, hactenus numquam excuſas, hic edendas curauimus in gratiam Lectoris antiquitatis ſicut & veritatis ſtudioſi. ſic autem ſe habet ipſarum prior.

Sancti Patris noſtri

1. GREGORII DIALOGI PAPAE ROMANI

De ſacris Imaginibus ad Leonem Iſaurum Imperatorem.

LITTERAS veſtræ a Deo cuſtoditæ maieſtatis ac fraternitatis per Auguſtalem Spatharocandidatum miſſas accepimus, imperante te Indictione quartadecima; ipſius etiam 14. & 15. & 1. & 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. Indictionum acceptas epiſtolas tuas, in ſancta Eccleſia repoſitas in limine Confeſſionis ſancti & glorioſi ac Principis Apoſtolorum Petri diligenter ſeruamus, vbi & Chriſti amantium prædeceſſorum tuorum qui pie imperarunt, ſunt litteræ. Et in decem ſyllabis recte ac pie, vtque Imperatorem Chriſtianorum decet, obſeruaturum te ac cuſtoditurum in perpetuū omnes ſanctorum Patrū noſtrorum & doctorum admonitiones promiſiſti. In primis autem ac præcipue quod litteræ tuæ, & non alienæ, ſigillis Imperatorijs obſignatæ diligenter eſſent, & accuratæ intus ſubſcriptiones per cinnabarin propria manu tua, vt mos eſt Imperatoribus ſubſcribere, recteq. admodum ac religioſe confeſſionē inculpatæ & orthodoxæ Fidei noſtræ edidiſti, ſed & ſcripſiſti, eum qui * ſoluit ac diſſoluit terminos patrum, execrandum eſſe. Cumq. iſthæc accepiſſemus, gratiarum actionis hymnos Deo obtulimus, quod a Deo tibi plane donatum eſſet imperium. Et cū recte curreres, quis auribus tuis inſonuit, & cor peruertit velut arcum prauum, C D E

* reſcindit & deſtruit

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

ΠΑΠΑ ΡΩΜΗΣ

Περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων πρὸς Λέοντα βασιλέα, τὸν Ισαυρον.

ΤΑ γράμματα τῆς ὑμετέρας θεοφερείας βασιλείας, καὶ ἀδελφότητος, ἐδεξάμεθα διὰ Αὐγουσταλίου τοῦ Σπαθαροκανδιδάτου, βασιλεύοντός σου εἰς τὸν πεντεσκαιδέκατον ἰνδικτιῶνα, ὧν τὰ τῆς ιδ'. καὶ ιε'. καὶ α'. καὶ β'. καὶ γ'. καὶ δ'. καὶ ε'. καὶ ς'. καὶ ζ'. καὶ η'. καὶ θ'. τῶν ἰνδικτιώνων δεξάμενοι τὰς ἐπιστολάς σου, ἀσφαλῶς διακατέχομεν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ ἀποκειμένας εἰς τὸ προσκυνητὸν τῆς κοιμήσεως τοῦ ἁγίου, καὶ ἐνδόξου, καὶ κορυφαίου τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου· ὅπου καὶ τῶν σοῦ βασιλευόντων εὐσεβῶς φιλοχρίστων. καὶ εἰς τὰς δέκα συλλαβὰς καλῶς, καὶ εὐσεβῶς, καὶ ὡς πρέπει βασιλεῖ Χριστιανῶν, οὕτως ὡμολόγησας τηρεῖν, καὶ φυλάττειν ἀπελλιπῶς πάσας τὰς παραινέσεις τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, καὶ διδασκάλων· καὶ πῶς πρῶτον, καὶ ἐξαίρετον, ὅτι τὰ σὰ γράμματα, καὶ οὐκ ἀλλότρια, τῇς βασιλικῇς σφραγῖσιν ἐσφραγισμένα ἀσφαλῶς, καὶ ἔσωθεν ἀσφαλῶς ὑπογραφαῖς διὰ κινναβάρεως ἰδιοχείρου σου, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς βασιλεῦσιν ὑπογράφειν· καὶ ὡμολόγησας πάντα καλῶς, καὶ εὐσεβῶς περὶ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν, καὶ ὀρθοδόξου πίστεως· ἀλλὰ καὶ ἔγραψας· ὅτι ὁ λύων, καὶ καταλύων τὰ ὅρια πατέρων, ἀποκατάρατος. καὶ πάντα δεξάμενοι, εὐχαριστηρίους ὕμνους ἀνεπέμπομεν πρὸς τὸν θεὸν, ὅτι πάντως καὶ τὸ βασίλειον σοι θεόθεν δεδώρηται. καὶ καλῶς σου τρέχοντος τὸν διεκωδώνισέ σου τὰ ὦτα, καὶ τὴν καρδίαν διέστρεψεν, ὡς τόξον στρε-

Universidad de Deusto Biblioteca

στρέβλον, καὶ εἰς τὰ ὀπίσω ἀπέβλεψας; τοὺς δέκα ἐνιαυτοὺς χάριτι θεοῦ καλῶς περιεπάτησας, καὶ εἰς μνεῖαν τὰς ἁγίας εἰκόνας οὐκ ἤγαγες· νῦν δὲ λέγεις ὅτι εἰδώλων τόπον ἀναπληροῦσι· καὶ, ὅτι οἱ προσκυνοῦντες αὐτὰς, εἰδωλολάτραι· καὶ ἐπέστρεψας ἀφανίσαι αὐτὰς, καὶ τελείως ἀφάντους γενέσθαι· καὶ οὐκ ἐφοβήθης τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ, τὰ σκάνδαλα ἐλθεῖν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, οὐ μόνον πιστῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπίστων. παραγγέλλει δέ σοι ὁ Χριστὸς, μὴ σκανδαλίζειν ἕνα τῶν μικρῶν, καὶ διὰ τοῦ μικροῦ σκανδάλου εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον ἀπέρχεσθαι· καὶ σὺ ὅλον τὸν κόσμον ἐσκανδάλισας, ὡς μὴ βουλόμενος θάνατον ὑποστῆναι, καὶ κακὴν ἀπολογίαν δοῦναι; καὶ ἔγραψας, ὅτι οὐ δεῖ προσκυνεῖν χειροποίητα, καὶ πᾶν εἶδος καθ' ὁμοίωμα, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς, μή τι ἐν οὐρανῷ, μή τι ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ὅτι πληροφόρησόν με, τίς ἡμῖν παρέδωκε σέβεσθαι, καὶ προσκυνεῖν χειροποίητα· κἀγὼ ὁμολογῶ, ὅτι θεοῦ νομοθεσία ἐστί. καὶ διὰ τί, ὡς βασιλεὺς, καὶ κεφαλὴ τῶν Χριστιανῶν, οὐκ ἠρώτησας γνωστικοὺς ἔχοντας πεῖραν· καὶ παρ' αὐτῶν πληροφορηθῆναι εἶχες, δι' ἃ ἔλεγεν ὁ θεὸς χειροποίητα· πρὶν ἢ συμφύραι, καὶ συγχύσαι, καὶ συνταράξαι τοὺς ταπεινοὺς λαούς; ὅμως σὺ ἀπώσω, καὶ ἠρνήσω, καὶ ἐξέβαλες ἔξω τοὺς ἁγίους ἡμῶν πατέρας, καὶ διδασκάλους· οἷς ἰδιοχείρως, καὶ ἐγγράφως ὡμολόγησας πείθεσθαι, καὶ ἀκολουθεῖν. ἡ γραφὴ ἡμῶν, καὶ τὸ φῶς, καὶ ἡ σωτηρία ἡμῶν, οἱ ἅγιοι, καὶ θεοφόροι πατέρες, καὶ διδάσκαλοι ἡμῶν τυγχάνουσι, καὶ αἱ ἐν Χριστῷ ἐξ σύνοδοι παρέδωκαν ἡμῖν, καὶ οὐ παραδέχῃ αὐτῶν τὰς μαρτυρίας. ἀνάγκην ἔχομεν, γράψαι σοι παχέα, καὶ ἀπαίδευτα, ὥσπερ εἰ ἀπαίδευτος, καὶ παχύς· ἀλλ' ὄντως δύναμιν, καὶ ἀλήθειαν θεοῦ ἔχουσι. παρακαλοῦμέν σε διὰ τὸν θεὸν ἀπορρίψασθαι τὴν ὑψηλοφροσύνην, καὶ ὑπερηφανίαν τὴν περικειμένην σοι· καὶ μετὰ πολλῆς ταπεινώσεως χαρίσασθαι ἡμῖν γνησίως τὴν ἀκρόασίν σου· καὶ πείθοι σε ὁ θεὸς εἰς τὴν ἀλήθειαν, δι' ὧν ἐλάλησε. διὰ γὰρ τοὺς εἰδωλολάτρας διελέγετο τοὺς ἐγκαθεζομένους εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας· οἵπερ προσεκύνουν ζῶα χρυσᾶ, καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ξύλινα, καὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν προσεκύνουν, καὶ πάντα τὰ πετόμενα ὄρνεα· καὶ ἔλεγον· οὗτοί εἰσιν οἱ θεοὶ ἡμῶν, καὶ ἄλλος θεὸς οὐκ ἔστι. διὰ ταῦτα τὰ χειροποίητα οὗ διαβόλου, τὰ ἐπιβλαβῆ, καὶ ἐπικατάρατα, ἔλεγεν ὁ θεὸς, μὴ προσκυνεῖσθαι· ἐπειδὴ γὰρ εἰσι χειροποίητα εἰς ὑπηρεσίαν, καὶ εἰς δόξαν θεοῦ, ὡς βουλόμενος, τὸν οἰκιακὸν αὐτοῦ λαὸν τὸν ἡγιασμένον τῶν Εβραίων εἰσαγαγεῖν, καθὼς προεπηγγείλατο ὁ θεὸς τῷ Αβραὰμ, καὶ Ισαὰκ, καὶ Ιακὼβ, δοῦναι αὐτοῖς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ποιῆσαι τοὺς Ισραηλίτας κτήτορας, καὶ κληρονόμους τῶν κτημάτων τῶν εἰδωλολατρῶν, καὶ συντρίψαι, καὶ τελείως ἐξαλεῖψαι τὰς γενεὰς ἐκείνας, ὅτι ἐμίαναν τὴν γῆν, καὶ τὸν ἀέρα ἐκ τῆς παρανομίας, ὧν ἔπραττον, προέλεγεν ὁ θεὸς, καὶ προησφαλίζετο τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐμπέσωσιν εἰς τὰ προσκυνήματα αὐτῶν. εἰς τὸν Ισραηλίτην λαὸν δύο ἄνδρας ἐξελέξατο ὁ θεὸς, καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς, καὶ ἡγίασεν, ἵνα ἔργα χειροποίητα ἐργάζωνται, ἀλλ' εἰς δόξαν, καὶ ὑπηρεσίαν θεοῦ, εἰς μνημόσυνον τῶν γενεῶν αὐτῶν, τὸν Βεζελεὲλ λέγω, καὶ τὸν Ελιὰβ

A uum, & in ea[a] quæ a tergo sunt respexisti? Decem annos Dei benignitate recte ambulasti, neque sacrarum imaginum mentionem fecisti: nunc autem eas dicis idolorum locum implere, atque illos qui eas venerantur, idololatras esse; teq. ad eas euertendas penitusq. delendas conuertisti: neque iudicium Dei reformidasti, cum scãdala in hominum corda non fidelium modo, sed & infidelium ingruerent. Atqui denuntiat tibi Christus,[b] vt ne vnũ de pusillis scandalizes, & ob exiguum scandalum in ignẽ æternum immissum iri: at tu mundum totum scandalizasti, vt qui mortẽ nolis subire atque infelicem rationem reddere? Scripsisti autem non esse manufacta veneranda, nec vllam effigiem ad similitudinem effictam, sicut dixit Deus,[c] neque in cælo neque in terra; &, demonstra mihi quis tradiderit veneranda & adoranda esse manufacta, tum ego Dei esse mandatum fatebor. Quare vero tamquam Imperator & caput Christianorum sapientes non percontatus es, qui experientia pollẽt, & ab ipsis edoceri potuisses propter quæ manufacta Deus hæc dixerit, priusquam cõfunderes & commisceres humiles populos atque conturbares? Verumtamẽ tu sanctos patres nostros ac doctores reiecisti ac repudiasti, & foras amandasti, quibus manu propria scriptisq. tuis te pariturum, eosq. sequuturum promisisti. Scriptura nostra lux & salus nostra sãcti ac Deo pleni patres & doctores nostri sunt; & hoc sex in Christo Synodi nobis tradiderunt, & tu eorum testimonia non accipis. Necesse habemus crassa tibi & indocta scribere, vt indoctus es & crassus, sed re vera tamẽ virtutem ac veritatẽ Dei in se continent. Per Deum te obtestamur, vt arrogãtiam deponas & superbiam, qua circumfluis, multaq. cum humilitate sincere nobis aures accõmodes. Flectat animum tuũ Deus ad veritatem sermonum suorum efficacitate. Propter idololatras enim, qui terram promissionis occupabãt, verba faciebat, qui aurea & argentea ligneaq. & omnem creaturam adorabãt, & volantes aues omnes, ac dicebant: Isti sunt dij nostri, & alius Deus non est. Propter hæc manufacta diaboli noxia & execrãda dicebat Deus, ne ea adoraremus. Nam quia sunt manufacta quædam ad ministeriũ & gloriam Dei, cum peculiarem populum suum Hebræorum sanctificatum introducere vellet, prout ante Deus Abrahã, Isaac, & Iacob promiserat se terrã illis promissionis daturũ, & possessores ac hæredes possessionũ idololatrarum *illos redditurũ, ac gentes illas concisurum penitusq. deleturũ, quia terram & aerem iniquitate sua, quam perpetrauerãt, contaminarant, prædicebat Deus ac præmuniebat populũ suũ, ne in eorum adorationes prolaberentur. In populo Israelitico viros duos selegit Deus, ac benedixit eos & sanctificauit vt opera manufacta fabricarẽtur, verum ad gloriam & ministerium Dei in monumentũ generationum ipsorũ,[d] Bezeleel inquã & *Eliab ex

a Psal. 77. 57.
b Luc. 17. 2.
c Exod. 20.
* Israelitas
2.
d Exod. 31.
* Ooliab

Universidad de Deusto
Biblioteca

prima tribu Dan. Dixit Moysi [a]Deus: Præcide tabulas duas lapideas, & affer mihi: cumq; præcidisset aduexit, & digito suo decem & viuifica & immortalia verba scripsit Deus. Deinde, fac [b]Cherubim & Seraphim, inquit Deus, & [c]fac mõsam, ac deaurato intus & foris, & arcam fac de lignis imputribilibus, & impone testimonia tua in arcam in memoriale generationum vestrarũ, hoc est, tabulas, vrnam, virgam, manna. Suntne hæc figuræ ac simulachra manufacta, an nõ? veruntamen ad gloriam & ministeriũ Dei. Moyses ille magnus timore correptus cum figuram vellet & simulachrum intueri, ne forte erraret, orabat Deum dicens: Ostende mihi teipsum manifesto, vt videam te. Et respondit [d]Deus: Si videris me, morieris; sed ascende per foramen petræ, & videbis posteriora mea. Ostendit ei Deus in visione mysterium a sæculis absconditum & a generationibus. Verum nostrarum generationũ ætate in nouissimis tẽporibus manifestum seipsũ & posteriora simul & anteriora perfecte nobis ostẽdit. Cum vero genus hominum in perpetuum perire vidisset Deus, figmenti sui misertus, Filium suum ante sæcula genitum misit, & de cælis descendens in ventrem virginis Mariæ ingressus est, cum in eius vtero verum lumen eluxisset, & semi nis loco lumen factum est caro. & in Iordane fluuio baptizatus est, & nos quoque baptizauit. Indiciorum nobis pignora dare cœpit ne fallamur; & Hierosolymã ingressus, in cænaculo sanctæ & gloriosæ Sion in mystica cæna sacrum nobis corpus suũ obtulit, & pretioso nos sanguine suo potauit. Illic & pedes nostros lauit, & cum ipso bibimus & comedimus, & ipsũ manus nostræ contrectauerunt, & familiaris noster est factus, & manifestata nobis est veritas, & error, & caligo, qua circumfusi eramus, aufugit, & e medio sublata est, atque in omnem terram exiuit sonus eius, & in fines orbis terræ verba eius. Cœperũt ab vniuerso terrarum orbe homines velut aquilæ aduolantes Hierosolymam venire, prout in Euãgelijs dixit Dominus: [e]Vbi fuerit corpus illic congregabuntur & aquilæ. Christus autem cadauer, aquilæ in sublime volãtes religiosi sunt homines & Christi amantes. Qui Dominum cum vidissent, prout viderant, spectandum ipsum proponentes depinxerunt: cum Iacobum fratrem Domini vidissent, prout viderant spectandũ ipsum proponentes depinxerunt: cum Stephanum protomartyrem vidissent, prout viderant spectãdum ipsum proponentes depinxerunt; & vt vno verbo dicam, cum facies martyrũ, qui sanguinem pro Christo fuderant, vidissent, depinxerunt, & his conspectis deinceps in toto terrarum orbe homines diaboli adorationibus derelictis, has exhibuerunt non latria, sed habitudine. Num tibi iustum videtur Imperator, has imagines venerari, an erroris diabolici? Cum Hierosolymis ageret Christus, Augarus, qui tum temporis dominabatur & Rex erat vrbis Edesse-

a Exod. 34.
b Exod. 25.
c Exo. 25.
d Exod. 33.
e Matth. 24.

3.

τῆς πρώτης Φυλῆς τοῦ Δαν. λέγει ὁ θεὸς τῷ Μωϋσῇ· λάξευσον πλάκας δύο λιθίνας, καὶ φέρε μοι· καὶ λαξεύσας ἤγαγε· καὶ ἔγραψεν ὁ θεὸς τῷ ἰδίῳ δακτύλῳ τοὺς δέκα, καὶ ζωοποιοὺς, καὶ ἀθανάτους λόγους. εἶτα λέγει ὁ θεός· ποίησον χερουβὶμ, καὶ σεραφὶμ, καὶ ποίησον τράπεζαν, καὶ καθαρίσεις χρύσωσον ἔσωθεν, καὶ ἔξωθεν· καὶ ποίησον κιβωτὸν ἀσηπῆ ξύλων ἀσηπτῶν, καὶ ἐμβαλεῖς τὰ μαρτύριά σου εἰς τὴν κιβωτὸν, εἰς μνημόσυνον τῶν γενεῶν ὑμῶν· τοῦτ ἔστι, τὰς πλάκας, τὴν στάμνον, τὴν ῥάβδον, τὸ μάννα. ἆρα εἶσι τοῦτα καὶ εἴδη, καὶ ὁμοιώματα χειροποίητα, ἢ οὐχί; ἀλλὰ εἰς δόξαν, καὶ ὑπηρεσίαν θεοῦ. ὁ Μωϋσῆς ὁπλίτης ὁ μέγας, φόβῳ συνεχόμενος, θηλῶν ἰδεῖν εἶδος, καὶ ὁμοίωμα, μή πως πλανηθῇ, παρεκάλει τὸν θεὸν, λέγων· κύριε, δεῖξόν μοι σαυτὸν γνωστῶς, ὡς ἴδω σε· καὶ ὁ θεὸς ἀπεκρίνατο· ἐὰν ἴδῃς με, ἀποθνήσκεις· ἀλλὰ διάβηθι διὰ τῆς ὀπῆς τῆς πέτρας, καὶ ὄψει τὰ ὀπίσθιά μου. ἔδειξεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐν ὁράματι τὸ ἀποκεκρυμμένον μυστήριον ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν. ἀλλ ὅτι τῶν ἡμετέρων γενεῶν ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἔδειξεν ἡμῖν ἑαυτὸν φανερὸν, καὶ τὰ ὀπίσθια, καὶ τὰ ἔμπροσθεν, ἐλοπιλῶς. ὅτι δὲ εἶδεν ὁ θεὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων εἰς τέλος ἀπολλύμενον, πλαγχνισθεὶς εἰς τὸ ἴδιον πλάσμα, ἐξαπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρὸ αἰώνων γεγεννημένον· ἐκ καταβὰς ἐκ τῶν οὐρανῶν εἰσῆλθεν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας, ἐκλάμψας τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἐν τῇ μήτρᾳ αὐτῆς, καὶ τὸ φῶς αὐτὴ σαρξ ἐγένετο. καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ιορδάνην ποταμὸν, καὶ ἐβάπτισε καὶ ἡμᾶς. ἤρξατο δοὺς ἡμῖν ἐνέχυρα γνωρισμάτων, ἵνα μὴ πλανώμεθα. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰ ἱεροσόλυμα εἰς τὸ ὑπερῷον τῆς ἁγίας, καὶ ἐνδόξου Σιὼν, εἰς τὸ μυστικὸν δεῖπνον παρέβαλεν ἡμῖν τὸ ἅγιον αὐτοῦ σῶμα, καὶ ἐπότισεν ἡμᾶς τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα. ἐκεῖ καὶ τοὺς πόδας ἡμῶν ἔνιψε, καὶ συνεπόμεν, καὶ συνεφάγομεν αὐτῷ· καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν αὐτὸν· καὶ γνώεμος ἡμῶν ἐγένετο· καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν ἡ ἀλήθεια· καὶ ἡ πλάνη, καὶ ἡ ἀχλὺς ἡ περικειμένη ἡμῖν ἐξέφυγε, καὶ ἀφανὴς ἐγένετο· καὶ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτοῦ. ἤρξαντο ἀπὸ ὅλου τοῦ κόσμου οἱ ἄνθρωποι πετόμενοι, ὡς ἀετοὶ, εἰς τὰ Ιεροσόλυμα συνερχόμενοι· καθὼς εἶπεν ὁ κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις· ὅπου τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί· ὁ Χριστὸς δὲ τὸ πτῶμα, ἀετοὶ ὑψηλοπετεῖς οἱ θεοσεβεῖς, καὶ φιλόχριστοι ἄνθρωποι· ἰδόντες τὸν κύριον, καθὼς εἶδον, ἱστορήσαντες ἐζωγράφησαν· ἰδόντες Ιάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου, καθὼς εἶδον, αὐτὸν ἱστορήσαντες ἐζωγράφησαν· ἰδόντες τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον, καθὼς εἶδον, αὐτὸν ἱστορήσαντες ἐζωγράφησαν· ἐκ κατ ἐπος, ἰδόντες τὰ πρόσωπα τῶν μαρτύρων τῶν ἐκχυνάντων τὸ αἷμα ὑπὲρ Χριστοῦ, ἐζωγράφησαν· καὶ θεωρήσαντες λοιπὸν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ οἱ ἄνθρωποι, ἀφέντες τὰς προσκυνήσεις τοῦ διαβόλου, πάντες προσεκύνησαν, οὐ λατρευτικῶς, ἀλλὰ σχετικῶς. πῶς σοι φαίνεται, βασιλεῦ, δίκαιον, πάντας τὰς εἰκόνας προσκυνεῖσθαι, ἢ τῆς πλάνης τοῦ διαβόλου; ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, Αὔγαρος, ὁ τότε κρατῶν, καὶ βασιλεύων εἰς τὴν πόλιν

Ἐδεσ-

Εδεσσηνῶν, ἀκούων τὰς θαυμασιουργίας τοῦ Χριστοῦ, ἔγρα- A
ψε τῷ Χριστῷ ὑπισχνούμενος, καὶ ὁ Χριστὸς ἀπέστειλεν ἰδιο-
χείρως αὐτῷ γράψαντι, καὶ τὸ ἅγιον, καὶ ἔνδοξον αὐτοῦ πρό-
σωπον· καὶ εἰς ἐκείνην τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα βλέπομεν, καὶ
ὅδε· πολλῶν λαῶν τῆς ἀναπλήξεως ἐκεῖ συναθροιζόντων,
καὶ προσδεχόντων· καὶ ἄλλα πολλὰ χειροποίητα
θαύματα εἰσιν, ἅπερ ἀμφικαίομεν τὸ φιλόχριστον ἐκ-
κρατοῦμμα τῶν θαυμάτων, ἅπερ καθ' ἡμέραν προσ-
κυνεῖς, καὶ προφρονεῖς. Διὰ τί τὸν πατέρα τοῦ κυ-
ρίου ἡμῶν Χριστοῦ οὐχ ἱστορήσομεν, καὶ ζωγραφήσομεν;
ἐπειδὴ οὐκ οἴδαμεν, τίς ἐστιν, καὶ ἵνα μὴ φύσιν ἀθανά-
των ἱστορήσωμεν, καὶ ζωγραφήσωμεν· καὶ εἰ ἐθεασάμεθα, καὶ B
ἐγνωρίσαμεν, καθὼς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, κἀκεῖνον ἂν εἴχο-
μεν ἱστορῆσαι, καὶ ζωγραφῆσαι· καὶ ἵνα κἀκείνου τὸν
χαρακτῆρα εἴδωλον ἀποκαλῶμεν. μαρτυρόμεθά σοι, ὡς
ἀδελφοὶ ὲν Χριστῷ, εἴσελθε πάλιν εἰς τὴν ἀλήθειαν,
ὅθεν ἐξῆλθες· ἀπόρριψον τὴν ὑψηλοφροσύνην· καὶ τὸ
πῖσμά σου κατάργησον· καὶ γράψον πᾶσι, καὶ παν-
ταχοῦ, καὶ ἀμνάστησον οὓς ἐσκανδάλισας, καὶ ἀπετύ-
φλωσας, κἂν εἰς οὐδὲν αὐτὸ ἔχῃς. Διὰ τὴν πολλὴν σου
ἀναισθησίαν. εἶδεν ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ὅτι εἰσέλθω-
μεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου κορυφαίου Πέτρου, καὶ θεω-
ρήσωμεν τὴν ζωγραφίαν τοῦ ἁγίου, εἰς κατάνυξιν ἐρ- C
χόμεθα, καὶ ὥσπερ ὑετὸς ἐκ τῆς τοῦ ἀέρος βροχῆς,
οὕτω τὰ δάκρυα ἡμῶν κατέχουσι. ὁ Χριστὸς τοὺς
τυφλοὺς ἀνέβλεψε· σὺ τοὺς καλῶς βλέποντας ἀπε-
τύφλωσας, καὶ ἐκπόδισας, κἂν εἰς οὐδὲν αὐτὸ ἔχῃς,
καὶ ἀπαιδεύτους ἐποίησας, καὶ τὸν καλὸν δρόμον τῶν
ἀνθρώπων ἐνέκοψας, καὶ τῶν ὄχλων αὐτοὺς ἀπεστέρη-
σας, καὶ αὐτὴ ἀγρυπνιῶν, καὶ προσευχῆς, καὶ σπουδῆς
τῆς πρὸς θεόν, εἰς ὕπνους, καὶ νυσταγμοὺς, καὶ ἀμελείας
τοὺς ταπεινοὺς λαοὺς κατέβαλες, καὶ ἀπεκεφάλισας,
καὶ λέγεις· ὅτι πέτρας, καὶ τοίχους, καὶ σανίδια προσ-
κυνοῦμεν. οὐχ ὡς λέγεις, εἶπε, βασιλεῦ, ἀλλ' εἰς ὑπόμνησιν ἡμῶν, καὶ εἰς διέγερσιν, καὶ τὸν νοῦν ἡμῶν τὸν D
σκαιὸν, καὶ ἀπαίδευτον, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀναφέροντα,
διὰ τῶν ὀνόματα, καὶ δι' ὧν ἡ ἐπίκλησις, καὶ δι' ὧν οἱ
χαρακτῆρες, καὶ οὐχ ὡς θεοὺς, ὡς λέγεις σὺ, μὴ γένοιτο·
οὐ γὰρ ἔχομεν τὰς ἐλπίδας εἰς αὐτά· καὶ εἰ μὲν ἐστὶν εἰκὼν
τοῦ κυρίου, λέγομεν· κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ υἱὲ τοῦ θεοῦ, βοή-
θησον, καὶ σῶσον ἡμᾶς· εἰ δὲ τῆς ἁγίας αὐτοῦ μητρὸς,
λέγομεν· ἁγία θεοτόκε μῆτερ τοῦ κυρίου, πρέσβευσον εἰς
τὸν υἱόν σου τὸν ἀληθινὸν θεὸν ἡμῶν, εἰς τὸ σῶσαι τὰς ψυ-
χὰς ἡμῶν· εἰ δὲ μάρτυρος· ἅγιε Στέφανε, ὁ ἐκχύσας E
τὸ αἷμά σου ὑπὲρ Χριστοῦ, ἔχων παῤῥησίαν, ὡς πρωτομάρ-
τυς, πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν. καὶ ὅπου πάντες μάρτυρος
μαρτυρήσαντος οὕτω λέγομεν. τοιαύτας ὄχλους ἀποπέμ-
πομεν διὰ αὐτῶν· καὶ οὐκ ἔστιν, ὡς λέγεις, βασιλεῦ, θεοὺς
τοὺς μάρτυρας ὀνομάζοντες. ἀπόστρεψον τὰς ἐννοίας σου
τὰς κακὰς· μαρτύρομαί σοι· καὶ ῥῆσαι τὴν ψυχήν σου
ἀπὸ τῶν σκανδάλων, καὶ ἀπὸ κατηρῶν, ὧν λαμβάνεις
ἀπὸ ὅλου τοῦ κόσμου· ὅτι καὶ τὰ μικρὰ παιδία κατα πτύ-
ζουσί σου. γένωσαν εἰς τὰς ἀλατζιβὰς τῶν στοιχείων, καὶ εἰ-
πὲ, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ καταλύτης, καὶ διώκτης τῶν εἰκόνων· καὶ
δὸς τὰς πινακίδας αὐτῶν εἰς τὴν κεφαλήν σου ῥίψα-
σι· ὃ ὅπερ οὐκ ἐπαίδευθης ἀπὸ τῶν Ὁσιμιτῶν, παιδευ-

θῇς

Edeſſenorum, cum Chriſti miracula inaudiſſet, epiſtolam ſcripſit ad Chriſtum; qui manu ſua reſponſum, & ſacrã glorioſamq. faciem ſuã ad eum miſit. Itaque ad illã non manufactam imaginẽ mitte, ac vide: cõgregãtur illic Oriẽtis turbæ populorũ, & orãt: & aliæ multæ ſunt tales manufactæ, quas Chriſti amantes peregrinantiũ cœtus conſeruãt, qui ad ſpectacula eiuſmodi cõfluũt, quæ quotidie veneraris & circũſpicis. Cur tandem Patrẽ Domini Ieſu Chriſti nõ oculis ſubijcimus ac pingimus? quoniam quis ſit nõ nouimus, Deiq. natura ſpectãda proponi nõ poteſt ac pingi. † Quod ſi eũ intuiti eſſemus ac nouiſſemus prout Filium eius, illum quoque ſpectandũ proponere potuiſſemus ac pingere, vt & illius imaginẽ idolũ appellares. Obteſtamur te tãquam fratres in Chriſto, ingredere rurſum ad veritatem vnde exiuiſti; excute ſpiritus elatos, & pertinaciam tolle, atque ad omnes ſcribe quoquouerſum, eosq. quibus offendiculo fuiſti, erige, quosq. excæcaſti: tametſi præ nimia tua ſtupiditate illud pro nihilo habes. Nouit caritas Chriſti: quando templum ſancti principis Apoſtolorũ Petri ingredimur, & Sancti pictã imaginem contemplamur, cõpũctione percellimur, & inſtar imbris pluẽte cælo lacrymæ noſtræ funduntur. Chriſtus viſum cæcis reſtituit; tu eos qui recte videbãt, excæcaſti, & obſtaculo illis fuiſti, tametſi pro nihilo iſtud habes, & imperitos reddidiſti, rectumq. hominũ curſum interrupiſti, ac precibus ipſos primaſti, & vigiliarum loco atque aſſiduitatis & ſtudij erga Deum in ſomnum & dormitationem & incuriam humiles populos deuoluiſti * ac præcipites egiſti. Et dicis nos lapides & parietes ac tabellas adorare. Nõ ita eſt, vt dicis, Imperator, ſed vt memoria noſtra excitetur, & vt ſtolida & imperita craſſaq. mẽs noſtra erigatur, & in altũ prouehatur per eos, quorũ hæc nomina, & quorum appellationes, & quorum hæ ſunt imagines, & non tamquam deos, vt tu inquis; abſit; non enim ſpem in illis habemus. Ac ſi quidẽ imago ſit Domini, dicimus: Domine Ieſu Chriſte Fili Dei ſuccurre & ſalua nos. ſin autẽ ſanctæ Matris eius, dicimus: Sancta Dei genitrix Domini mater intercede apud Filium tuum verum Deũ noſtrũ, vt ſaluas faciat animas noſtras. ſin vero martyris: Sancte Stephane, qui pro Chriſto ſanguinẽ tuũ fudiſti, qui vt protomartyr loquendi cõfidentiã habes, intercede pro nobis. Et de quouis martyre, qui paſſus eſt martyriũ, ita dicimus, tales per illos preces offerimus: nec ita eſt vti dicis Imperator, quaſi deos martyres appellemus. Auerte cogitationes tuas malas, te obteſtor; & libera animam tuam a ſcandalis & execrationibus, quibus ab vniuerſo mundo inceſſeris, quandoquidẽ vel a puerulis paruis illuderis. Obito ſcholas eorum qui elementis imbuuntur, & dic: Ego ſum euerſor & perſequutor imaginum. Et confeſtim tabellas ſuas in caput tuũ proijcient; quodq. a ſapiẽtibus minime doceri potuiſti, ab inſipien-

* & capite truncaſti

† Poſtea viſu venit, vt pingatur in Eccleſia Deus Pater & ſpiritus ſanctus, non quod ſub aſpectum cadãt, ſed vti apparuiſſe in diuinis ſcripturis legũtur ſub forma ſenarii. & ſub imagine colũbæ: quod cùm deſcribitur idem & pingitur, cũ ſit eadẽ ratio vtriuſque, ſtyli nimirum & penicilli.

4.

sipientibus edocebere. Sic ad nos scripsisti: Ozias [a] Rex Iudæorum post annos octingẽtos serpentem æneum e templo eiecit; ego vero post annos octingẽtos idola ex Ecclesijs eieci. Vere & Ozias † frater erat tuus, & eadem erat qua tu pertinacia præditus, illiusq. tẽporis sacerdotibus vim afferebat, vt tu facis. Illum siquidem serpentẽ sanctificatus Dauid vna cum arca sancta in templum inuexit. Quid enim illud erat nisi consecratum a Deo æramentũ, propter eos qui tum ægri erant & a serpentibus læsi? vt populis demonstraretur is, qui primo figmẽto a Deo formato Adamo & Euæ peccatum suggesserat, ipsum in medelam peccatorũ constituit. At tu, prout gloriaris, post annos demum octingentos benedictionem ex Ecclesijs eiecisti, ac martyrum sanctificationem, &, sicuti recte initio confessus es, data opera, non ex aliqua necessitate; postremo autem manu propria subscribens in caput tuum ipsorum execrationem detorsisti. Volumus & nos, vtpote qui facultatem & potestatẽ atque auctoritatem a S. Petro principe Apostolorum habeamus, tibi pœnam irrogare; sed quoniã in teipsum execrationem ingessisti, tibi habeto illam cum consiliarijs tuis, quos complecteris. Qualẽ quæso ædificationem & cursum eorum qui recte currebãt, interrupisti? Nouit caritas Christi: Nos ipsi cum Ecclesiam ingredimur, & miraculorum Domini Iesu Christi picturas cõtemplamur, & sanctæ matris eius Dominum Deumq. nostrum lactãtem in vlnis habentis, Angelosq. circumstantes, ac ter sanctum hymnum canentes: non sine compunctione regredimur. Ecquis enim non compungitur & luget similiter (intuens) & vasa lauacri, & sacerdotes in orbem circumstantes, & mysticam cænam, & cæcorum illuminationem, & Lazari exsuscitationem, & leprosi ac paralytici curationẽ, recubitus in herba, cophinos, sportas, & reliquias, montis Tabor transfigurationẽ, crucifixionem Christi, sepulturam eius & resurrectionem, sanctam ascensionem, & Spiritus sancti descensum? Quis picturam Abrahæ cernẽs, & gladium pueri ceruicibus imminentem, nõ compungitur & collachrymatur? & in vniuersum omnes Domini passiones? Expediret tibi Imperator duobus propositis, vt hæreticus potius, quã persequutor & euersor historiarum & picturarum, imaginum & passionũ Domini appellareris. Atqui malum est minimeq. cõmodum te hæreticum appellari: verum tibi ego referam quam ob causam. Hæreticus notus dicitur quando paucis est notus, & non multis: & difficilia sunt offendicula sententiæq. intricatæ, neque dijudicari facile possunt: itemq. qui doctrinam spargunt, & qui humilitate præditi nõ sunt, ob imperitiam atque cæcitatem ipsorũ statim labuntur; neque tanti criminis illi sunt, quanti tu, damnãdi. Tu ea quæ cognita sunt & spectata vt lumen, aperte insectatus es, & Ecclesias Dei denudasti: quas sancti patres conuestierant & ornarãt, tu spoliasti atque

[a] 4. Reg. 18.

† Exiſſimo locum hunc depranatũ ſſe in textu Græco; nã mandax reperitur, ſiquidem nõ Oziæ ſed Zachariæ fuit qui ſerpentem æneũ fregit, nec potuerũt dici a Gregorio in Ezechiam, qua hic habentur dicta de Ozia: ſed & ipſi ex diuina ſcriptura textu fortior ſalutio in promptu eſſet, nimirum fregiſſe Ezechiam ſerpentẽ æneum, quod illi vsi Deo abolerent inuenſum.

Ita Gregorius quod nondum in claſſem hæreticorum aſſiſtat cœtibi Iconoclaſtæ.

ϑησι τῶν ἀφρόνων. ἔγραψας, ὅτι Ὀζίας ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων μετὰ ὀκτακοσίους ἐνιαυτοὺς ἐξήνεγκε τὸν χαλκοῦν ὄφιν ἐκ τοῦ ναοῦ, κἀγὼ μετὰ ὀκτακοσίους ἐνιαυτοὺς ἐξήνεγκον τὰ εἴδωλα ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν. ἀληθῶς καὶ Ὀζίας ἀδελφός σου ἦν, καὶ τὸ αὐτὸ πεῖσμα εἶχε, ᾧ τοὺς τότε ἱερεῖς ἐτυράννησεν, ὥσπερ σύ. ἐκεῖνον γὰρ τὸν ὄφιν ὁ ἡγιασμένος Δαβὶδ εἰσήγαγε εἰς τὸν ναὸν μετὰ τῆς ἁγίας κιβωτοῦ. τί γὰρ ἦν ἐκεῖνο, εἰ μὴ χάλκωμα ἡγιασμένον ὑπὸ τοῦ θεοῦ, διὰ τοὺς τότε ἀῤῥωστοῦντας, καὶ δακνομένους ὑπὸ τῶν ὄφεων; ἵνα δειχθῇ τοῖς λαοῖς ὁ ὑποβαλὼν τὴν ἁμαρτίαν εἰς τὸ πρῶτον πλάσμα τὸ πλασθὲν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, τὸν Ἀδάμ, καὶ τὴν Εὔαν, αὐτὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς ἴασιν κατέστησε. σὺ δέ, καθὼς ἐγκαυχᾷ, εἰς τοὺς ὀκτακοσίους χρόνους ἐξέβαλες ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν τὴν εὐλογίαν, καὶ τὸν ἁγιασμὸν τῶν μαρτύρων, καὶ ὡσεὶ καλῶς ὠμολόγησας τὸ πρῶτον, ἔστηθι, καὶ σὸν ἔκ τινος ἀνάγκης, ὕστερον δὲ ἰδιοχείρως ὑπογράψας, ἔθηκας ὅπου τὴν κεφαλήν σου τὴν κατάραν αὐτῶν. ἠθελήσαμεν καὶ ἡμεῖς, ὡς ἔχοντες τὸ κράτος, καὶ τὴν ἐξουσίαν, καὶ τὴν αὐθεντίαν, ἐκ τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ κορυφαίου δοῦναί σοι ἐπιτιμία. ἀλλ' ἐν σὲ ἑαυτῷ τὴν κατάραν ἐδωκας, μένε ἔχων αὐτὴν μὲ τῶν συμβουλόντων σοι, οὓς περιλέκῃ. ἐρεπτίαν οἰκοδομεῖ, καὶ δρόμον τῶν καλῶς δραμόντων ἐνέκοψας; εἶδεν ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. ἡμεῖς αὐτὴ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ θεωροῦντες τὰς εἰκόνας τῶν θεοκατυργίων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἁγίας αὐτοῦ μητρὸς ἐχούσης εἰς τὰς ἀγκάλας τὸν κύριον, καὶ θεὸν ἡμῶν γαλακτοῦντα, καὶ τοὺς ἀγγέλους κύκλῳ ἱσταμένους, καὶ βοῶντας τὸν τρισάγιον ὕμνον, οὐ χωρὶς κατανύξεως ἐξερχόμεθα. καὶ τίς γὰρ οὐ κατανύσσεται, καὶ κλαίει ὁμοίως, καὶ τοὺς βαπτιστὰς, καὶ τοὺς ἱερεῖς κύκλῳ περιεστῶτας, καὶ τὸ μυστικὸν δεῖπνον, καὶ τῶν τυφλῶν τὴν ἀνάβλεψιν, καὶ Λαζάρου τὴν ἔγερσιν, καὶ τοῦ λεπροῦ, καὶ παραλυτικοῦ τὴν ἴασιν, ὅτε τοῦ χόρτου τὰς ἀνακλίσεις, τοὺς κοφίνους, καὶ τὰς σπυρίδας, καὶ τὰ περισσεύματα, ὅτε Θαβωρίου ὄρους τὴν μεταμόρφωσιν, τὴν σταύρωσιν τοῦ κυρίου, τὴν ταφὴν αὐτοῦ, τὴν ἀνάστασιν, τὴν ἀγίαν ἀνάληψιν, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος κάθοδον, τίς ὁρῶν τὴν ἱερείαν τοῦ Ἀβραὰμ, ἐπικειμένην τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τράχηλον τοῦ παιδὸς, οὐ κατανύσσεται, καὶ δακρύει; καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ παθήματα τοῦ κυρίου; Σωφέρε σοι, βασιλεῦ, τῶν δύο προκειμένων, αἱρετικὸν σε ὀνομάζεσθαι, ἢ διώκτην, καὶ καταλύτην τῶν ἱερῶν, καὶ ζωγραφιῶν, τῶν εἰκόνων, καὶ παθημάτων τοῦ κυρίου· ἀλλὰ κακὸν, καὶ οὐ πρόσφορον τὸ αἱρετικόν σε ὀνομάζεσθαι. ἀλλ' ἐγώ σοι λέγω, διὰ τί. ὁ αἱρετικὸς γνωστὸς λέγεται, ἐπειδὴ ὀλίγοις ἐστὶ γνωστὸς, καὶ οὐ πολλοῖς, καὶ τὰ σκάνδαλα δύσκολα, καὶ ἐμπεπλεγμένα τὰ νοήματα, καὶ δυσδιάκριτα· καὶ οἱ δογματίζοντες, καὶ μὴ ἔχοντες παπίνωσιν, ἐκ τῆς ἀγνωσίας, καὶ ἐκ τῆς σκοτώσεως αὐτῶν, οὐδὲν πίπτουσι· καὶ ὅσῳ τὸ πλῆθος ἡ κατάκρισις αὐτῶν, ὥσπερ τὸ σὸν· σὺ τὰ θεωρούμενα, καὶ βλεπόμενα, ὡς φῶς, φανερῶς ἐδίωξας, καὶ ἐγύμνωσας τὰς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ· ἅπερ οἱ ἅγιοι πατέρες ἐνέδυσαν, καὶ ἐκόσμησαν, σὺ ἐξέδυσας, καὶ ἀπεγύμνωσας· καὶ τί γὰρ θεοῦ-

atque

πιστὸν ἔχων ἀρχιερέα, τὸν κύριον Γερμανὸν λέγω, A τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ συλλειτουργόν· τούτῳ ὤφειλες, ὡς πατρὶ, καὶ διδασκάλῳ συμβαλλέσθαι, καὶ ὡς παλαμναῖς, ἐ ἔχουσι πίστιν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων· ἄρχει γὰρ ὁ αὐτὸς σήμερον ἐννεηκοντα πέντε ἐνιαυτοὺς, ὑπαρχῶν ἑκάστῳ πατριάρχῃ, καὶ βασιλεῖ· ἀδιάδοχος δὲ ἐγένετο, διὰ τὴν χρησιμότητα τῶν ἀμφοτέρων πραγμάτων· ἔστιν αὐτὸν ἔχειν εἰς πολυετίαν, οἷόν ἡμεῖς ἤκουσαμεν δὲ καὶ ἐθαυμάσαμεν Ἐφέσου ἐπίσκοπον ἀψιμάρην, καὶ τῶν ὁμοίων αὐτῷ. ὁ γὰρ κύριος Γερμανὸς, καὶ ὁ τότε πατριάρχης κύριος Γεώργιος, πληροφορήσαντες, ἐ πίστωσιν Κωνσταντῖνον, B τὸν Κώνσταντος, πατρὸς Ἰουστινιανοῦ, γράψαι πρὸς ἡμᾶς ἐν Ῥώμῃ, ἔγραψεν ἡμῖν ἐκουμένως, καὶ λόγον ἡμῖν ἐδώκαν ἀποστεῖλαι ἡμῖν χρησίμους ἀνθρώπους, ἵνα γένηται οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἐ ὅτι· ἐὰν μὴ συγκαθεδρώσωμεν αὐτοῖς, ὡς βασιλεὺς, ἐ ἐξαπατικῶς λαλήσω, ἀλλ' ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, καὶ καθὼς συμβιβάζονται οἱ ἀρχιερεῖς, συμβιβάσω, καὶ τοὺς καλῶς λέγοντας δεξόμεθα, καὶ τοὺς κακῶς λέγοντας ἐκδιώξομεν, καὶ ἐξορίαις ἀπαλάσσομεν· ἐὰν ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς διέρρηξέ τι τῆς ἀμωμήτου πίστεως καὶ καθαρᾶς, ἐγὼ πρῶτος αὐτὸν ἀναθεματίζω· ἐ C θεοῦ χάριτι ἀπεστείλαμεν· καὶ μετ' εἰρήνης ἐγένετο ἡ ἕκτη σύνοδος. οἶδας, βασιλεῦ, ὅτι τὰ δόγματα τῆς ἁγίας ἐκκλησίας οὐ βασιλέων εἰσὶν, ἀλλὰ τῶν ἀρχιερέων, καὶ ἀσφαλῶς θέλουσι δογματίζεσθαι. διὰ τοῦτο οἱ ἀρχιερεῖς προεκρίθησαν εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἀπέχοντες τῶν δημοσίων πραγμάτων· καὶ οἱ βασιλεῖς ὁμοίως ἀπέχεσθαι τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἐ ἔχεσθαι τῶν ἐγκεχειρισμένων αὐτοῖς. ἡ συμβουλία οὖν τῶν φιλοχρίστων βασιλέων, ἐ τῶν εὐσεβῶν ἀρχιερέων μία δυνάμις ἐστὶν, ὅταν μετ' εἰρήνης, καὶ ἀγάπης, τὰ πράγματα διοικῶνται. ἔγραψας, ἵνα οἰκουμενικὴ σύνοδος γένηται καὶ D ἡμῖν ἀπρόσφορον ἐφάνη πρὸς τοῦτο. σὺ εἶ ὁ διώκτης τῶν εἰκόνων, καὶ ὑβριστὴς, ἐ καταλύτης· ἐγὼ, καὶ τὸν σωτῆρα σου χαρίσομαι ἡμῖν, καὶ ὁ κόσμος εἰρηνεύσει, ἐ τὰ σκάνδαλα παύσονται. σπούδασον, ὅτι ἐπιχειρήσομέν σου, καὶ συνηθροίσθησαν ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἡ σύγκλητος, καὶ ἡ βουλὴ ἐκάθισε· πρὸ ὀλίγου ὁ βασιλεὺς ὁ φιλόχριστος, καὶ εὐσεβὴς, ὁ θέλων σωθῆναι ὀφείλων καθίσαι εἰς τὸν βουλὸν, ἐ τοὺς καλῶς λέγοντας φιλοτιμήσασθαι, καὶ τοὺς ἐξω τῆς ἀληθείας ἀποδιῶξαι, σοῦ δὲ βασιλεὺς ἀστατοῦντος, καὶ βαρβαρίζοντος; οὐκ οἶδας, ὅτι τὸ ἐγχείρημα, ὅπερ ἤρξατο τῶν ἁγίων εἰκόνων, ἀκαταστασίας, ἐ ἀλαζονείας, καὶ ὑπερηφανίας ἐστὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ βαθέων εἰρήνων ἐχθρῶν, οὐ τοὺς μάχας, καὶ τοὺς ἐχθρας, καὶ τὰ σκάνδαλα συνέθηκας. παῦσον, καὶ ἡσύχασον, καὶ συνόδου χρεία οὐκ ἔστι. γράψον πᾶσι, ἐ πᾶσιν ἐν τῇ οἰκουμένῃ, οὓς ἐσκανδάλισας, ὅτι Γερμανὸς ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἥμαρτεν εἰς τὰς εἰκόνας, καὶ Γρηγόριος ὁ πάπας Ῥώμης, καὶ ἡμεῖς ἀμέριμνόν σε ποιήσομεν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας τοῦ σφάλματός σου, ὡς λαβόντες τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ θεοῦ λύειν τὰ ἀρκτέα, καὶ τὰ δεσμά. μάρτυς ἐστὶν ὁ θεὸς, ὅσας ἔγραψας ἡμῖν ἐπιστολὰς, εἰς τὸ ὦτα, καὶ εἰς τὰς καρδίας τῶν βασιλευόντων τῆς δύσεως

συνε-

atque denudasti; tametsi talem habebas Pontificem, dominum inquam Germanum fratrẽ nostrum & comministrũ. huius debebas tamquam patris ac doctoris & tãquam senioris, multaq. rerũ cum Ecclesiasticarum, tum ciuilium experiẽtia pollentis, consilijs obtẽperare. Annum etenim agit hodie vir ille nonagesimum quintum, singulis Patriarchis & Imperatoribus inseruiens: perpetuoq. fuit occupatus, quod vtrisque rebus gerendis mirifice vtilis & aptus esset. Illũ igitur omittẽs lateri tuo adiungere: improbũ illum Ephesium Apsimari filiũ, eiusq. similes audisti. Cum enim dominus Germanus, quiq. tum tẽporis Patriarcha erat dominus Georgius suggessissent persuasissentq. Constãtino, Constantis filio, Iustiniani patri, vt Romam ad nos scriberet, sic interposito iureiurãdo scripsit ad nos, † & nobiscum egit, vt ad vniuersalem Synodum congregandam viros vtiles mitteremus: neque cũ illis, inquit, tamquam Imperator sedebo, aut imperiose loquar; sed tamquã vnus ex illis, & prout statuerint Pontifices, ego exequar; & eos qui recte loquuntur, admittemus, eosq. qui male loquuntur, expellemus, & exilijs relegabimus. Si pater meus quidpiam ex intemerata puraq. Fide peruerterit, ego primus illũ anathematizabo. tum nos Deo benuolente misimus: & cum pace sexta Synodus celebrata est. Scis Imperator, sanctæ Ecclesiæ dogmata non Imperatorum esse, sed Pontificum, qui tuto assolent dogmata tradere. Idcirco Ecclesijs præpositi sunt Pontifices a reipublicæ negotijs abstinentes: & Imperatores ergo similiter ab Ecclesiasticis abstineant, & quæ sibi commissa sunt capessant. Consilium autem commune Christi amantium Imperatorum, & piorũ Pontificum consensusq. virtus est vna, quando cũ pace atque caritate res administrantur. Scripsisti vt Concilium vniuersale cogeretur: & nobis inutilis ea res visa est. Tu persequutor es imaginum, & hostis contumelioſus & euersor: cessa, & nobis hoc largire vt taceas, tum mundus pace perfruetur, & scandala cessabũt. Finge nos tibi paruisse, & ex vniuerſo terrarũ orbe Pontifices congregatos esse, Senatumq. ac consilium consedisse: vbi est Christi amator ac pius Imperator, qui de more in Senatu considere debet, & eos qui recte loquuntur, munerari, eosq. qui aliena a veritate blaterant, amandare, cum tu Imperator vacilles ac barbaros imiteris? Non animaduertis hunc tuũ conatũ, quo aduersus Imagines insurrexisti, facinus esse turbulentum & insolens & superbum? Cum Ecclesiæ Dei alta pace fruerentur, tu pugnas, & odia & scandala susciitasti. Cessa & quiesce, tũ Synodo minime opus erit. Scribe ad omnes, & in quascumque regiones orbis terrarum, quibus offendiculo fuisti, Germanum Patriarcham Constantinopolitanum & Gregorium Papam Romanum circa imagines peccasse, & nos ab hac cura quietum te præstabimus, ne peccatum aut lapsus vllus sit tuus, vtpote qui a Deo potestatem & cælestia & terrena soluendi acceperimus. Testis est Deus, quascumque misisti ad nos epistolas, auribus, cordibusq. Regum Occidentis obtulimus,

† Hoc est, ad Romanum Pontificẽ tunc existentem, non ad Gregorium, qui longe post sextam Synodum vixit: qui loquendi modus alium sæpe vsurpatus inuenitur a Romanis Pontificibus.

Ironia

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus, pacem illorum tibi ac beneuolentiam conciliantes, teq. laudantes, ac mirifice efferentes, prout te antea conuersantem intuebamur. Idcirco etiam laurata tua †receperunt,

6. †Laurata dicebantur imagines Imperatorum in prouincias mitti solita.

vt Reges a Regibus honore affici conuenit, idq. cum nondum incœptum hoc conatumq. tuum, quo aduersus Imagines insurrexisti, audiuissent: cum vero didicerunt, certioresq.

7. sunt facti te Iouinum Spatharocãdidatum ad Chalcopratia misisse ad euertendũ & confringendum Saluatorem, qui appellatur Antiphonetæ, vbi & miracula multa fiunt, inuentę sunt illic mulieres zelo succensæ, & illarum æmulæ, quæ vnguenta ferebant, quæ Spatharocandidatum orarũt: Ne, obsecramus, ne hoc facias, aiebant. Ille vero preces earum non admittens, erecta scala conscendit: cumq. ter securi faciem imaginis Saluatoris percussisset, hoc videntes mulieres, & iniquũ illud facinus non ferentes, attracta scala fustibus concisum illic necarunt. Tum tu mali æmulator missis satellitibus mulieres nescio quot illic occidisti, astantibus vtilibus viris Romanis, & ex Francia, ex Vandalis, ex Mauritania, ex Gotthia, & vt generatim dicam, ex toto interiori Occidente. Cum autem aduenissent, & in suis regionibus singuli iuuenilia tua, pueriliaq. facta narrassent: tunc proiecta laurata tua conculcarunt, & faciem tuam conciderunt, ac delectu habito Longobardi & Sarmatæ, ceteriq. qui ad Septentrionem habitant, miseram Decapolim incursionibus infestarunt, ipsamq. metropolim Rauennam occuparũt, & electis magistratibus tuis, proprios constituere magistratus; & vicinas nobis sedes regias, ipsamq. Romam sic tractare statuerunt, cum tu nos defendere minime possis. Et hæc ob imprudentiam ac stultitiam sustinuisti. At enim nos perterrefacis, aisque: Romam mittam, & imaginem sancti Petri cõfringam, sed & Gregorium illinc Pontificem vinctum adduci curabo, sicut Martinum * Constantinus adduci

*Constantius

8. iussit. Scire autem debes ac pro certo habere, Pontifices, qui pro tempore Romæ extiterint conciliandæ pacis causa, sedere tamquam parietem intergerinum, septumq. medianum Orientis & Occidentis, ac pacis arbitros & moderatores esse: quiq. ante te fuerunt Imperatores in hoc componendæ pacis certamine desudarunt. Quod si nobis insolenter insultes, & minas intentes: non est nobis necesse tecum in certamen descendere. ad quatuor & viginti stadia secedet in regionem Campaniæ

9. Romanus Pontifex: tum tu vade, ventos persequere. Prædecessor noster Martinus Pontifex ad pacem cohortans sedebat; idcirco malignus ille *Constantinus de fide sanctæ Trinitatis male sentiens, & hæreticis Pontificibus proscriptis adstipulãs, Sergio & Paulo & Pyrrho, missis satellitibus rapuit illum, & Byzantium tyrannica violentia abduxit, multisq. malis obsessum in exilium amandauit. Quin etiã Maximo monacho & huius discipulo Anastasio mala multa exhibuit, & Lazicam in exi-

*Constantius

lium

σωεθήκαμεν, εἰρωδίοντες αὐτοὺς πρὸς τὸν ψυχλὸν σου, καὶ ἐπαινοῦντες, καὶ μεγαλύνοντες σε, καθὼς ἐθεωροῦμέν σε πολιτευόμενον τὸ πρότερον. Διὰ τοῦτο, καὶ τὰ λαυρᾶτα σου καπεδέξαντο, καθὼς πρέπει βασιλεῦσι βασιλεὺς ὑμᾶν καὶ πῶπα, οὔπω τὸν κακὸν ἐγχείρησιν τῶν εἰκόνων, ὑὸ ἐπίστας, ἀκηκόεις ὅτι σὲ ἔμαθον, καὶ ἐπληροφορήθησαν, ὅτι ἀπέστειλας τὸν Ιβοῖνον τὸν Σπαθαροκανδιδάτον εἰς τὰ Χαλκοπράτια εἰς τὸν σωτῆρα καθελεῖν, καὶ καθελάσαι τὸν λεγόμενον τοῦ ἀντιφωνητοῦ, ὅπου ἐ πολλὰ θαύματα γεγόνασιν, εὗρεθησαν ἐκεῖ γυναῖκες ζηλώτριαι, καὶ μυροφόροι, ὥ βοκαλοῦσιν τὸν Σπαθαροκανδιδάτον· μὴ, καὶ μὴ, λέγουσαι, ποίησον τοῦτο· καὶ μὴ δεξάμενος τὴν ὥ βόκλησιν αὐτῶν, ἐποίησε τὴν κλίμακα, ἀνῆλθε, καὶ τοῖς τύψας μὲ τῆς ἀξίνης εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ χαρακτῆρος τοῦ σωτῆρος, ἰδοῦσαι αἱ γυναῖκες, ἐ μὴ φέρουσι τὴν ὥ βοκαμείαν, συρέσασαι τὴν κλίμακα, ᾗ ὀπισθυμπανίσασαι αὐτὸν, ἐκεῖ τὸν τάφον αὐτοῦ ἐποίησαντο. σὺ δὲ ὁ ζηλωτὴς τοῦ καλοῦ, πέμψας, οὐκ οἶδα, πόσας γυναῖκας ἐφόνευσας ἐκεῖσε, παρεσκευασμένων ἀνθρώπων χρησίμων ἀπὸ Ῥώμης, ἀπὸ Φραγγίας, ἀπὸ Οὐανδαλῶν, ἀπὸ Μαυριτανίας, ἀπὸ Γοτθίας, ἐ ὡς ἐκτικῶς εἰπεῖν, ἀπὸ πάσης τῆς ἑσπερίας δύσεως. ὅπου δὲ ἦλθον, καὶ ἐζητήσαντο, ἕκαστος πρὸς τὴν ἰδίαν χώραν, τὰ νεωτερικά σου, καὶ παιδικὰ ἔργα, τότε ῥίψαντες τὰ λαυρᾶτα σου, κατεπάτησαν, καὶ αἰσχαφλῶ τοῦ προσώπου σου ἐποίησαντο, ἐ φραγγολογήσαντες οἱ Λογγίβαρδοι, καὶ οἱ Σαρμάται, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἐκεῖσε, οἱ ᾗ τὸν Βορρᾶν, κατέβραμον τὴν ἐλευθερωθὴν Δεκάπολιν, καὶ αὐτῆ τὴν μητρόπολιν Ραβέννης περέλαβον, καὶ τοὺς ἄρχοντάς σου ἐσίωξαν, καὶ ἰδίους ἄρχοντας κατέστησαν, καὶ βούλονται ᾗ τὰ προσαρκείμενα ἡμῖν βασίλεια, καὶ τὴν Ρώμην οὕτω πῆσαι, σοῦ μὴ δυναμένου ἡμᾶς ἐκδικῆσαι. καὶ πῶπα διὰ τοῦτο αἰκίας, καὶ ἀφροσύνης ὑπάρξης. ἐκφοβεῖς δὲ ἡμᾶς, καὶ λέγεις· ὅτι διαστελῶ ἐν Ρώμῃ, καὶ τοῦ ἁγίου Πέτρου τὴν εἰκόνα καθαιρέσω· ἀλλὰ καὶ Γρηγόριον τὸν ἐκεῖσε ἀρχιερέα, δεδεμένον ἀποστείλω, καθὼς Κωνσταντῖνος Μαρτῖνον ἐποίησε. καὶ ὀφείλεις γνῶναι, καὶ πληροφορῆσθαι, ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ ᾗ καιρὸν ἐν Ρώμῃ διὰ τὴν εἰρήνην καθέζονται, τῆς ἀναιρέσεως, καὶ τῆς δύσεως μεσοτοιχον, καὶ μεσόφραγμα τυγχάνοντες, τὴν εἰρήνην βεβαιοῦσι· καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ βασιλέως τοῦτον εἶχον τὸν ἀγῶνα τῆς εἰρήνης. ἐὰν γὰρ σβαρδῆ, καθὼς λέγεις, ᾗ ἀπειλὰς ἡμῖν ὑποβάλλῃς, οὐκ ἔχομεν ἀνάγκην μὲ σοῦ πολεμεῖν. εἰσὶ πάντα πρόθυμα ὑπαχωρῆσαι ὁ ἀρχιερεὺς Ρώμης εἰς τὴν χώραν Καμπανίας, καὶ ὕπαγε, διῶξον τοὺς ἀνέμους. ὁ πρὸ ἡμῶν ἀρχιερεὺς Μαρτῖνος διὰ τὴν εἰρήνην ἐκαθέζετο ὥ βοκαλῶν· διὰ τοῦτο ὁ κακόφρων ἐκεῖνος Κωνσταντῖνος ὁ βεβλαμμένος εἰς τὰ δόγματα τῆς ἁγίας τριάδος, ἐ συμπαρελθὼν τοῖς τότε αἱρετικοῖς ἀρχιερεῦσι τοῖς προγεγραμμένοις, Σεργίῳ, καὶ Παύλῳ, καὶ Πύῤῥῳ, πέμψας, καὶ ἁρπάζας, τυραννῶν ἀπήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ πολλοῖς θλίψεσι περιέχησας αὐτὸν κακοῖς ἐξώρισεν. ἀλλὰ ᾗ εἰς Μάξιμον τὸν μοναζοντα, καὶ τὸν τούτου μαθητὴν Ἀναστάσιον, πολλὰ κακὰ ἐνεδείξατο, καὶ εἰς ἐξορίας ἔπεμψεν ἐν Λαζικῇ.

κῆ· ϗ Κωνσαντῖνος ὁ ἐξορίσας αὐτὸν ἐνεκρώθη, ϗ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀπέθανε· Νεζεύξιος γὰρ ὁ τότε κόμης τῆς σικελίας ὑπὸ πόπα, ὅτι αἱρετικὸς ἐστιν, ἔσω εἰς τὸ ἱερὸν τὸν τύφον αὐτοῦ ἐπιήσατο, ϗ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἐπλεώθη. τὸν δὲ μακάριον Μαρτῖνον μαρτυρεῖ ἡ πόλις, ἐν ᾗ ἐξορίσθη, Χερσῶνος, ϗ Βοσπόρε, ϗ ὅλος ὁ Βορρᾶς, ϗ οἱ οἰκήτορες τοῦ Βορρᾶ, εἰς τὸ μνῆμα αὐτοῦ καταντῶντες, ϗ τὰς ἰάσεις λαμβάνοντες. ἀξιοῖ δὲ ἡμᾶς κύριος τὸν θεὸν Μαρτῖνε πρεσβῦσαι, ἀλλὰ διὰ τὸν τῶν πολλῶν ὠφέλειαν θέλομεν ζῆσαι, ϗ οὐκ ἀποζῆσαι· ὅτι πᾶσα ἡ δύσις εἰς τὸν ἡμέτερον ὑποβλέπει ταπείνωσιν. εἰ ϗ οὐχ ἡμεῖς πιστοί, ἀλλ' ἐκεῖνοι μεγάλην πίστιν ἔχουσιν εἰς ἡμᾶς, ϗ εἰς ὃν ἐπαγγέλλῃ καταλῦσαι, ϗ ἀφανίσαι τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἁγίου Πέτρου, ὃν αἱ πᾶσαι βασιλεῖαι τῆς δύσεως θεὸν ὑπάρχον ἔχουσι. ϗ εἰ τοῦτο γνήσιος δοκιμάσαι, ἕτοιμοι εἰσὶν ἔχουσι οἱ τῆς δύσεως, ϗ τοὺς ἀπολιτεύτους, οὓς ἠδίκησας. ἀλλὰ παρακαλοῦμέν σε διὰ τὸν κύριον, ἀπόστρεψον ἐκ τῶν νεωτερικῶν σου, ϗ παιδικῶν ἔργων. οἶδας, ὅτι τὸν Ῥώμης τὸ βασιλεῖόν σου ἀμυῶσθαι δύνασαι, εἰ μὴ μόνον τὸν πόλιν διὰ τὸ περιπεφραγμένον αὐτῇ θάλασσαν, ϗ τὰ πλοῖα. ὡς προείπομεν γάρ, εἰ εἰς τετρακοσιοστὸν ἐξέλθῃ ὁ πάπας ἀπὸ Ῥώμης, οὐδὲν προσκοπόν σου. ἐν θλιβόμεθα, ὅτι οἱ ἄγριοι, ϗ βάρβαροι, ἡμεροῦνται, ϗ οὐ θηριώδεις, ἄγριος, ϗ ἀνήμερος. πᾶσα ἡ δύσις καρποφορίας πίστεως προσφέρει τῷ ἁγίῳ κορυφαίῳ, ϗ εἰ πέμψῃς τινὰς ὅπως καταλύσῃ τῆς εἰκόνος τοῦ ἁγίου Πέτρου, βλέπει, προμαρτυρόμεθά σοι, ἀθῷοι ἡμεῖς τῶν αἱμάτων ἐσμέν, ὧν μέλλουσιν ἐκχεῖν· εἰς σὲ τὸν τραχηλόν σου, ϗ εἰς τὸν κεφαλήν σου πεσοῦται. δρόμῳ γὰρ ἐδεξάμεθα ϗ περιφάνειαν ἀπὸ τῆς ἑσπερίας δύσεως τοῦ λεγομένου Σεπτέντριονος, πρὸς τὸ περάσωσιν ἡμῶν χάριτι θεοῦ, ὅπως τῷ δοῦναι τὸ ἅγιον βάπτισμα, τὰ ἐκεῖ πρεσβῦσαι ϗ ἵνα μὴ τῆς ἀμελείας, ϗ τῆς ῥαθυμίας ἡμῶν λόγον μέλλωμεν ἀποτίθεσθαι, ὅτι τὴν ὁδὸν τοῦ φοσκοδάζομεθα. ὁ δὲ θεὸς βάλῃ εἰς τὴν καρδίαν σου τὸν φόβον αὐτοῦ, ϗ ἀποστρέψῃ σε εἰς τὸν ἀληθῆσαι, ἐξ ὧν πρὸ κακῶς ἐπήνεγκας εἰς τὸν κόσμον· ϗ δέξωμαί σου τὰ γράμματα παρ' αὐτὸν τὸν τῆς ἀποστροφῆς σου ἡμῖν ἐπιτυχάφορον δήλωσιν. ὁ δὲ θεὸς ὁ καταλθὼν ἐκ τῶν οὐρανῶν, ϗ εἰσελθὼν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς ἁγίας παρθένου τῆς θεοτόκου διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ἐνοικήσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ϗ διοδεύσῃ ἐν πάσῃ τοὺς ἐνοικοῦντάς σοι, ϗ τὰ σκάνδαλα ἐκβάλῃ, ϗ τὴν εἰρήνην δωρήσηται τῇ πάντων Χριστιανῶν ἐκκλησίᾳ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

A lium misit. At Constantinus qui eos relegarat, interfectus, & in peccato suo mortuus est. Nezeuxius enim qui tum Comes obsequij eius erat, ab Episcopis Siciliæ certior factus hæreticum eum esse, ipsum intus in templo trucidauit, & in peccato suo interijt: beatum vero esse Martinum testatur ciuitas Chersonis, in quam relegatus est, & Bosphori, totusq. Septentrio & incolæ Septentrionis, qui ad monumentum eius accurrunt, & curationes accipiunt. Atque vtinam Dei munere nobis contingat, vt per Martini viam incedamus, tametsi ob plebis vtilitatem viuere volumus & superuiuere, quandoquidem Occidens vniuersus ad humilitatē nostram B conuertit oculos: ac licet tales non simus nos, illi tamen magnopere nobis confidunt, & in eum, cuius denuntias te imaginem euersurum atque deleturum, sancti scilicet Petri, quem omnia Occidentis regna velut Deum terrestrem habent. Quod si hoc velis experiri, plane parati sunt Occidentales vlcisci etiã Orientales, quos iniurijs affecisti. Verumtamen per Dominum te obsecramus, a iuuenilibus ac puerilibus factis auertere. Scis Romam vlcisci imperium tuum non posse, nisi forte solam vrbem propter adiacens illi mare ac nauigia. Vt enim C ante diximus, si ad quatuor & viginti stadia Roma fuerit egressus Papa, nihil tuas minas extimescit. Vnum est quod nos male habet, quod agrestes & barbari mansueti fiant, & tu mansuetus contra agrestis & ferus. Totus Occidens sancto Principi Apostolorum fide fructus offert. Quod si quospiam ad euertendam imaginem miseris sancti Petri, vide, protestamur tibi, innocentes sumus a sanguine quem fusuri sunt; verum in ceruices tuas & in caput tuum ista recident. Nuper siquidem ab interiori Occidente preces illius, quem Septetum appellant, accepimus, qui vultum expetit D nostrum Dei gratia, & vt ad impartiendum ei sanctum baptisma illuc proficiscamur: ac ne socordiæ negligentiæq. nostræ ratio nobis reddenda sit, ad iter nos accingimus. Deus autem timorem suum in cor tuum immittat, & te ad veritatem conuertat ab ijs, quæ in mundum perperam inuexisti, tuasq. litteras quamprimum accipiam; quæ nobis tuam annuntient conuersionē. At is qui de cælis descendit Deus, & in vterum sacræ Virginis Dei genitricis propter nostram salutem intrauit, inhabitet in corde tuo, citoq. abigat eos qui te inhabitant, & scandala inuehunt; pacemq. cunctorum Christianorum Ecclesijs largiatur in sæcula sæculorum. Amen.

OCCIDENTALIVM FIDES.

DE REGE CONVERSO BAPTIZARI A PAPA PETENTE.

Qui hanc inuenit & in Latinum transtulit Gregorij epistolam, eamdem hic notationibus locupletatam ad nos Romam misit Ducaus Erento.

1. Gregorij Dialogi.] Hadrianus Pontifex in epist. ad Constãtinum Irenes filiũ testatur, Gregorium II. & eius successorem Gregorium III. ad Leonem Isauricũ de Imaginibus scripsisse. Reperitur hæc epistola act. 2. Synodi II. Nicænæ, cuius inter alia hæc verba sunt: Qua de causa in magnã tribulationē vterque Gregorius Romani Pontifices per ea tempora sanctissimi coniecti sunt; sæpius etiã proauũ vestræ serenitatis admonuerunt, ne sineret venerandas Imagines de statu suo deijci.] Sed hanc secundi potius quam tertij esse epistolam vt credamus suadent quæ suo tempore gesta narrat Pontifex, vt inter cetera illud de Rauenna a Longobardis occupata, & quod Dialogus hic auctor cognominetur. nam & hoc secundo Gregorio cognomen tribuit Cedrenus ad annum x. Leonis. Romæ autem Gregorius Apostolicus vir & Petri Apostolorum coryphæi assessor, qui ob suas lucubrationes Dialogi cognomen adeptus est, a Leone ob eius impietatem defecit, & pacto cum Francis inito, tributa Leoni denegauit, Anastasium ac socios anathemate ferijt, Imperatoremq. multis epistolis, & a multis lectis, manifesto redarguit.] & Theophanes, qui falso inscribitur

Pau-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Paulus Diaconus lib.xxj. anno ix. Imperij sui cœpit impius Imperator Leo contra sanctas & venerandas Imagines facere verbum. Quod cum didicisset Gregorius Papa Romanus, tributa Romanæ vrbis prohibuit & Italiæ, scribens ad Leonem epistolam dogmaticam, non oportere Imperatorem de Fide facere verbum, & nouitate violare antiqua dogmata Ecclesiæ Catholicæ, quæ a sanctis Patribus sunt prædicata.] Idem legimus in libro Pontificali, vnde Trithemius in lib. de scriptoribus Ecclesiast. hunc Gregorium virum doctum ac sanctissimum tradit plena eruditionis scripsisse quædam opuscula. Ad interrogata Iustiniani responsionum lib. 1.

Contra Leonem Aug. lib. 1.

Ad Ioannem Episc. Constantinop. lib. 1.

Epistolarum ad diuersos lib. 1.

Moritur an. Domini 731. Indict. 14. 3. Id. Februar. Minus ergo mirum si Græcus siue interpres siue librarius, qui hanc exscripsit epistolam, Gregorio cognomen Dialogi addidit, cum Cedrenus ipse memoria lapsus id egerit. Nam Gregorij illius Magni hoc esse cognomen apud Græcos, ex quo Zacharias Pontifex eius dialogos in Græcum sermonem conuertit, constat ex Græcis, Damasceno in orat. de fidelib. defunctis, Euthymio, & Euchologio Græcorum cap. 96. & Latino Sigeberto ad annum Christi 605. vt nimirum a Thaumaturgo, Nazianzeno, Nyssenoq. distinguatur. Certe eiusdem interpretis imperitiæ tribuendum censet, quod multa hic ἀνακόλουθα, nec satis cohærentia reperiantur. Qualecumque tamen opusculum studio conseruandæ antiquitatis vulgamus ex Illustris. Cardinalis Caroli a Lotharingia Rhemensis Archiepiscopi bibliotheca exscriptum, anno M.D.XC. quæ in monasterio sancti Remigij Rhemis seruatur.

2. Ex prima tribu Dan.] Hic error subest, ita forte tollendus, τῆς πρώτης φυλῆς, καὶ τῆς τοῦ Δάν, ex prima tribu & Dan. Legimus enim Exodi 31. Beseleel fuisse de tribu Iuda, quæ propter imperium ei delatum prima hic dici potest videri; & Ooliab, qui Eliab septuaginta Græcis, de tribu Dan. Loci etiam scripturæ quæ sequuntur, non tam ad verbum quam ad sensum citantur.

3. Non latria, sed habitudine.] Sic locum Nicephori Constantinopolit. ex eius Orthodoxo citatum vertit Turrianus noster lib. 1. pro Canonibus Apost. cap. 25. Cum Christus initio prædicatus est, cum ea prædicatione coniuncta erat σχετικῶς; id est, habitudine prædicatio eius imaginis: & vt non adoratur imago propter se, sed propter prototypum; sic non est dicendum adorari eam absolute, sed σχετικῶς, id est relate: & vt purpura & Imperator ea indutus vnum faciunt habitu, sic imago & prototypum eius vnum faciunt σχέσει, id est, habitudine. In sententijs etiam Patrum de imaginibus quas Lutetiæ edidit G. Morelius, 1562. pag. 10. ὅτι μὲν τοῦ Χριστοῦ κατὰ φύσιν ἐστὶ προσκύνησις, καὶ φυσικὴ, ὅτι δὲ τῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ, σχετικὴ ἡ προσκύνησις, καὶ ὁμωνυμική. Quæ sic redduntur ab interprete Euthymij Panopliæ tit. 19. In ipso Christo est adoratio latriæ & naturalis: in imagine vero Christi est relatiua & æquiuoca. Vide Fran. Suarez in 3 part. S. Thomæ, Disputat. 44. sect. 4.

4. Ac si quidem imago.] Horum similia sunt illa in eisdem sententijs de imaginibus pag. 16. καὶ εἰ μὲν ὅτι εἰκὼν τοῦ κυρίου λέγομεν, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, &c. Porro quæ proxime sequuntur verba Leonis, cum inani arrogantia coniunctum habent insigne μνημονικὸν ἁμάρτημα. Non enim Ozias Rex serpentem æneum confregit, sed eius nepos Ezechias, vt est 4. Reg. 18. v. 4. nisi forte alicunde didicerat Oziam e templo eduxisse serpentem æneum, Ezechiam confregisse: quale & illud est quod subijcit de Dauide, in templum siue tabernaculum il lum introducente Gregorius, quod, opinor, ex sacris litteris non constat. præterea nondum elapsi erant anni octingenti ab exordio legis Euangelicæ: nam vt notat Cedrenus Græcus Historicus, Leonis filius Constantinus imperare cœpit anno mundi 6236. ab incarnatione Domini 739.

5. Improbum illum Ephesium.] In ms. erat τὸν ἀθέμιτον μώρον Ἐφέσου. ac si quidem μωρὸν legissem, improbum illudumq. vertissem; sed verisimilius est nomen hic desiderari τοῦ Θεοδότου τοῦ Ἐφέσου, Theodosij Ephesi Episcopi, qui a consilijs erat Constantino Copronymo, & vt hinc constat, Leoni patri. Cedrenus anno 13. Copronymi, καὶ τὴν ἀχείρον εἰκόνα ἀφανισμὸν συνέδριον ἔλυσε. ὅπερ καὶ πρὸ αὐτοῦ συνέλαξεν, ὢν ἔξαρχος Θεοδόσιος ὁ τῆς Ἀφεμίας ὁ Ἐφέσου, καὶ Πασκλᾶς ὁ Πέργης. Quæ apud Theophanem quē dicunt Paulū Diaconū, ex interpretatione Anastasij Bibliothecarij sic Latine efferuntur: Contra sanctas imagines conciliū iniquū triginta octo Episcoporum (Cedreno cccxxxviij.) congregauit, quorum primi erant Ephesinus filius Abimari, & Pastillas Pergensis. Sed addendum est, Theodosius Ephesinus: nā & in vij. Synodo Act. 1. in confessione Basilij Ancyrani dicitur falsum conciliabulum congregatum, cui præfuit Theodosius Ephesi Episcopus, Sisinnius item Pergæ cognomine Pastillas. Idem testatur & Zonaras.

6. Idcirco etiam Laurata.] Vocem Græcam retinuimus, cum interprete veteri Synodi septimæ, vt quidem citatur a Franc. Balduino in lib. 3. Optati sub finem: Lauratis & iconibus, quæ mittūtur ad ciuitates, vel regiones, obuij adeunt populi cum cereis & incensis, non cera perfusam tabulam, sed Imperatorem honorantes. Quæ verba citata esse arbitror ab Hadriano Papa in epistola ad Constantinum Actione 2. Synodi vij. ex sermone in quintam diem Paschæ. Nam cum regiæ figuræ & imagines in ciuitates inferuntur. & rursus Act. 4. ex orat. in peluim, sic a pud Gregorium lib. xj. Registri epist. 1. Cum venisset icon Focæ & Leontiæ, acclamatum est eis. & iconem Gregorius iussit in oratorio S. Cæsarij reponi. Extat lex Theodosij lib. 15. tit. 5. Cod. Theod. de imaginibus Imperatorijs.

7. Iouinum Spatharocandidatum.] Narratur hoc ipsum a Paulo Diacono lib. 21. Miscellæ (ita Theophanes verus auctor inscribitur) vbi quosdam regios homines occisos ait, Dei deponentes icona, quæ super magnam portam æneam posita cernebatur. & in vita sancti Stephani iunioris nuper a doctissimo Billio edita vna cum operibus Damasceni. Ceterum Spatharum Cedrenus esse Romanis corporis custodē docet p. 139. σπαθάριος ὁ σωματοφύλαξ, & apud eumdem πρωτοσπαθάριος. Spatharorum princeps Sergius anno 1. Leonis appellatur, & a Curopalate inter magistratus Imperatoriæ aulæ muneratur, qui & Imperatoris τὸν σπάθην, id est, ensem gestasse Principē genere proximum scribit. Meminit & Paulus Diaconus pro Theophane inscriptus, lib. 22. inter nomina magistratuum quorumdā Theophylacti Cādidati an. 25. Constantini Copronymi Luithprandus Ticinensis lib. 6. c. 5. Turba post hos immensa vocatur Protospatharorum, Spathariorum, Candidatorum, & id genus clientum. Ex vtroque genere magistratus hoc Spatharocandidati forte coaluit.

8. Sicut Martinum Constantinus.] Paulus Diaconus Constantem scribit lib. 18. nepotem Heraclij Indict. 8. anno Imperij sui nono S. Martinum & Maximum apud Chersonam & alia climata relegasse, quod Monothelitarum erroribus non fauerent. Idē Cedrenus anno eius 16. accidisse vult. Sed Constantinum hic appellat Gregorius quemadmodum & Ado Viennensis in Chronico an. 641. & catalogus Imperatorum Orientis Græcus, quē alij Constantem dicunt. Variant etiā auctores in nomine exprimendo percussoris eius, quē Zonaras & Cedrenus Μιζίζιον Ἀρμένιον, Mizizium Armeniū, translator Theophanis qui asseritur Paulus Diaconus, Mitium, Constantinus Manasses in historia sua politicis versibus scripta in τῷ πυρρανεῖ Μιζίζιος ἀνὴρ ὢν Σικελίας, Gregorius hic Nezeuxiū dicit. Librariorum culpa fortasse nomen barbarum immutatum est, vel interpretis Græci, qui & hic forte pro balneo τὸ ἱερὸν scripsit. nam alij omnes in balneo non in templo Constantem necatum asserunt, aut aliter fando auditum Romæ fuit.

9. Ventos persequere.] Alludit ad illud Ecclesiastici 34. 2. ὡς ὁ διώκων σκιὰν, καὶ διώκων ἀνέμους. Quasi qui apprehendit vmbram, & persequitur ventos, sic qui intendit insomnijs. Simile illud ex profanis. Ἀνέμοις χειμῶζεις, Ventos colis, in eos qui e suis laboribus nihil fructus reportant. & ex Clementis I. Stromate profertur, quod est Prouerbior. 16. 4. Qui nititur mendacijs, hoc pascit ventos, idem autem sequitur aues volantes.

Se-

Sed iam videamus posteriorem, & fortasse nouissimam ipsius Gregorij ad eumdem Leonem epistolam, tanto Pontifice reuera dignam, eodem quoque anno haud diu post priorem nuper recitatam ab ipso conscriptam, vt ex ijs quæ prope finem ipsius habentur, intelligi potest. Sic enim se habet.

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

ΠΑΠΑ ΡΩΜΗΣ

Περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων πρὸς Λέοντα βασιλέα, Β
Ἐν Ισαυρῳ ἐπιστολὴ δευτέρα.

ΤΑ γράμματα τῆς ὑμετέρας θεοφερείας βασιλείας, καὶ εὐχριστῷ ἀδελφότητος, ἐδεξάμεθα διὰ Ρουφίνου τοῦ πρέσβεως ὑμῶν, καὶ πάνυ ἀπέγνων τῆς ἐμῆς ζωῆς, ὅτι οὐ μετέγνως, ἀλλὰ τοῖς αὐτοῖς κακοῖς ὑπομένεις, μὴ φρονῶν τὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀκόλουθον, καὶ μιμητὴν γενέσθαι σε τῶν ἁγίων, καὶ ἐνδόξων θαυματουργῶν ἡμῶν πατέρων, καὶ διδασκάλων. καὶ ἁπλῶς μὴ προφέρω ξένους διδασκάλους, εἰ μὴ τοὺς τῆς πόλεως σοῦ, καὶ τῆς χώρας σοῦ. ἔστιν φρονιμώτερόν σου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ, καὶ Γρηγορίου Νυσσαέως, καὶ Γρηγορίου C τοῦ θεολόγου, καὶ Βασιλείου Καππαδοκίας, καὶ Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου; ἵνα μὴ γράψω τῶν μυρίων μυριάδων τῶν ὁμοίων ἐκείνοις ἁγίων, καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, καὶ διδασκάλων. ἀλλ' ἐξηπατήθησας τῷ πίστματι, καὶ τοῖς ἐνοίκοις σου πάθεσι, καὶ ἐγράψας· ὅτι βασιλεύς, καὶ ἱερεύς εἰμι· καὶ τοῦτο οἱ πρὸ σοῦ βασιλεῖς ἐδείξαν ἔργῳ, καὶ λόγῳ, οἱ κλισάμενοι, καὶ φρόντισαντες τῶν ἐκκλησιῶν, ἅμα τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐκζητήσαντες πόθῳ, καὶ ζήλῳ τῆς ὀρθοδοξίας τὴν ἀλήθειαν, Κωνσταντῖνος ὁ μέγας, καὶ Θεοδόσιος ὁ μέγας, καὶ Οὐαλεντινιανὸς ὁ μέγας, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Ιουστινιανοῦ πατὴρ, ὁ τῆς ἕκτης συνόδου. οὗτοι οἱ βασιλεῖς θεοσεβῶς ἐβασίλευσαν μετὰ τῶν ἀρχιερέων, μιᾷ βουλῇ, καὶ γνώμῃ, τὰς συνόδους συναθροίσαντες, καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν δογμάτων ἐκζητήσαντες, τὰς ἁγίας ἐκκλησίας συνεστήσαντο, καὶ κατεκόσμησαν. οὗτοι εἰσὶν ἱερεῖς, καὶ βασιλεῖς, οἵτινες καὶ τῷ ἔργῳ ἐπεδείξαντο. σὺ δὲ ἀφ' οὗ ἐπελάβου τὸ βασιλεῖον, οὐκ ἐφύλαξας εἰς πόλεως τοὺς ὅρους τῶν πατέρων, ἀλλ' ὧρων τὰς ἁγίας ἐκκλησίας ἐν κροσωτοῖς χρυσοῖς περιβεβλημένας, πεποικιλμένας, ἀπενόσμησας, καὶ ἠρήμωσας. τί γὰρ εἰσὶν αἱ ἐκκλησίαι ἡμῶν; ἀλλὰ κέρωμα, λίθοι, ξύλα, καὶ ἄχυρα, καὶ πηλός, καὶ ἀσβεστος; ἀλλ' ἐκοσμήθησαν διὰ τὰς ζωγραφίας, καὶ ἱστορίας τῶν θαυμάτων τῶν ἁγίων, καὶ παθημάτων δεσποτικῶν, καὶ τῶν ἁγίας ἐνδόξου αἵματος μητρὸς, καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων. εἰς τὰς ἱστορίας, καὶ ζωγραφίας καταναλίσκουσιν οἱ ἄνθρωποι τὰς οὐσίας αὐτῶν· καὶ διακατέχοντες οἱ ἄνδρες, καὶ γυναῖκες, εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῶν τὰ νεοφώτιστα μικρὰ παιδία, καὶ τοὺς ἐν ἡλικίᾳ νέους, καὶ τοὺς ἐλθόντας ἐκ τῶν ἐθνῶν, δακτύλῳ δεικνύοντες τὰς ἱστορίας, οὕτως αὐτοὺς οἰκοδομοῦσι, καὶ τὸν νοῦν, καὶ τὰς καρδίας αὐτῶν πρὸς τὸν θεὸν ἀναφέρουσι. σὺ δὲ πάσους ἐκ τούτων τοὺς ταπεινοὺς λαοὺς, ἠχολήσας

Sancti Patris nostri

GREGORII DIALOGI

PAPAE ROMANI

De sacris Imaginibus ad Leonem Isaurum Imp. epist. secunda.

ACCEPIMVS vestri a Deo conseruati Imperij atque in Christo fraternitatis litteras per Rufinum Legatum vestrum delatas; meq. prorsus vitæ meæ tæduit quod sententiam nõ mutaris, sed in eisdem malis perseueres, nec ea quæ Christi sunt sapias, vt sanctos ac celebres miraculorum effectores Patres nostros ac doctores secteris & imiteris. Neque vero simpliciter doctores peregrinos profero, sed eos tantum qui ex vrbe ac regione tua prodierunt. Num sapientiores sunt Gregorio miraculorum effectore, Gregorio Nysseno, Gregorio Theologo, Basilio Cappadociæ, & Ioanne Chrysostomo? ne infinita millia sanctorũ illis similium ac Deo plenorum Patrum doctorumq. nostrorum commemorem. Sed obsequutus es pernicaci animo tuo ac domesticis perturbationibus, & scripsisti: Imperator sum & sacerdos. Enimuero qui ante te fuerunt Imperatores, hoc opere ac sermone demonstrarunt, qui condiderunt & curam gesserunt Ecclesiarum vna cum Pontificibus cupiditate zeloq. incensi, rectæq. Fidei veritatem perquirentes, Constantinus magnus, Theodosius magnus, Valentinianus magnus, & Constantinus Iustiniani pater, qui sextæ Synodo interfuit. Imperatores isti religiose imperarunt, & cum Pontificibus vno consilio ac sententia Synodos congregantes, atque veritatem dogmatum perquirentes, sanctas Ecclesias constituerunt & ornarunt. Hi sunt † sacerdotes & Imperatores, qui id opere demonstrarunt: tu vero ex quo Imperium occupasti, definitiones patrum perpetuo non custodisti; sed cum sanctas Ecclesias fimbriatis aureis vestibus conuestitas & variegatas inueniisses, eas ornatu priuasti atque vastasti. Quid enim nostræ sunt Ecclesiæ? nonne res manufactæ, lapides, ligna, paleæ, lutũ & calx? verum picturis historijsq. miraculorum a sanctis editorum, & Christi passionum, ac sanctæ glorioſæ Matris ipsius, sanctorumq. Apostolorum exornatæ sunt: & in historias ac picturas homines facultates suas insumunt, & pueros paruulos nuper baptizatos in vlnis suis tenentes, itemq. florentes ætate iuuenes, & ex gentibus diuersis profectos viri ac mulieres indicatis digito historijs eos ædificãt, eorumq. mentes & corda sursum ad Deum erigunt. At tu ab his abstinere iussos humiles populos in otiosis sermonibus, nu-

† Sic Sacerdotes Imperatores hos nominat, quod zelo sacerdotali insurrexerunt aduersus hæreticos. Ceterum idem auctor inferius plusquam satis demonstrat absurdum esse vt imperatores immisceant se Fidei dogmatibus decidendis, quum id munus ad sacerdotium tantum spectet.

gis, citharis, crepitaculis, tibijs, & tricis occupasti, & pro gratiarum actione ac celebratione ad fabulas illos traduxisti: hæreditatem cum illis habeto, & cum ijs qui inutilia fabulantur, & insscitias blaterant. Audi humilitatem nostram, Imperator, cessa, & sanctam Ecclesiam sequere, prout inueneristi, atque accepisti. non sunt Imperatorum dogmata,

a 1.Cor.2. sed Pontificum;[a] quoniam Christi sensum nos habemus. alia est Ecclesiasticarum constitutionum institutio, & alius sensus sæcularium in administrationibus sæculi. militarem ac ineptum quem habes sensum & crassum, in spiritalibus dogmatum administrationibus habere non potes. Et ecce tibi palatij & Ecclesiarum scribo discrimen, Imperatorum & Pontificum: agnosce illud, & saluare, nec contentiosus esto. Si quis a te regia indumenta, purpuram, diadema capitis, trabeam abstulerit, & obsequij ordines: futurũ est, vt ab hominibus turpis, deformis, & abiectus habearis: quem in statum Ecclesias redegisti: quod enim ipse non habes, sanctas Ecclesias ornatu priuasti, deformesq. reddidisti. Nam quemadmodum Pontifex introspiciendi in palatium potestatem non habet, ac dignitates regias deferendi; sic neque Imperator in Ecclesias introspiciendi & electiones in clero peragendi, neque consecrandi, vel symbola

* mysteriorum sanctorum * Sacramentorum administrandi, sed neque participandi absque opera sacerdotis. b Sed vnusquisque nostrum in qua vo-

b 1.Cor.7. catione vocatus est a Deo, in ea maneat. Vides, Imperator, Pontificum & Imperatorum discrimen? Si quispiam te offenderit, domum eius publicas & spolias, solam illi vitam relinquens, tandemq. illum etiam vel suspendio necas, vel capite truncas, vel relegas, eumq. longe a liberis, & ab omnibus cognatis & amicis suis amandas. Pontifices non ita; sed vbi peccarit quis, & confessus fuerit, suspendij vel amputationis capitis loco Euãgelium & crucem eius ceruicibus circumponunt, eumq. tamquam in carcerem in secretaria, sacrorumq. vasorum æraria conijciũt, in ecclesiæ diaconia & in Cathecumena ablegant, ac visceribus eorum ieiunium, oculisq. vigilias, & laudationem ori eius indicunt. Cumq. * probe castigarint, probeq. fame afflixerint, tũ pretiosum illi Domini corpus impartiunt, & sancto illum sanguine potant: & cum illum vas electionis restituerint, ac immunem peccati, sic ad Dominum, purum insontemq. transmittunt. Vides Imperator Ecclesiarum Imperiorumq. discrimen? Imperatores qui pie & in Christo vixerunt, Ecclesiarum Pontificibus obedire minime recusarũt, nec eos vexarunt: tu vero, Imperator, cum transgressus fueris, ac peruersus euaseris, & manu propria subscripseris, teipsum subijciens, & confessus fueris, eum qui terminos patrum tollit, execrabilem esse; in hoc proprio iudicio condemnatus es, ac Spiritum sanctum a te alienasti. Persequeris nos, ac tyrãnice vexas, militari, carnaliq. manu. Nos inermes ac nudi, qui terrenos & carnales exercitus non habemus, inuocamus Principem

* egregie

A σους αὐτοὺς εἰς ἀργολογίας, καὶ ὕθλους, καὶ νηφέρας, καὶ πρεπάλιά τι, καὶ αὐλοὺς, καὶ λήρους, καὶ αὖτε ὠχαριστίας, καὶ δοξολογίας εἰς μύθους αὐτοὺς ἐνέβαλες. ἔχε τὴν κληρονομίαν μετ' αὐτῶν, καὶ μὴ τῶν ἀργελογικῶν, καὶ ἀπαγδυσίας λαλούντων. ἄκουσον τῆς παθνώσεως ἡμῶν, βασιλεῦ, καὶ πεῖσον, καὶ ἀκολούθησον τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, καθὼς εὗρες, καὶ παρέλαβες. οὐκ εἰσὶ τὰ δόγματα τῶν βασιλέων, ἀλλὰ τῶν ἀρχιερέων, ὅτι ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν. ἄλλη παράδοσις ὅπλων ἐκκλησιαστικῶν διαταγμάτων, καὶ ἄλλος νοῦς τῶν κοσμικῶν εἰς τὰς διοικήσεις τοῦ κόσμου τοῦ πολεμικοῦ, καὶ σκαιὸν νοῦν, ὃν ἔχεις

B καὶ πάχυ, εἰς τὰς πνευματικὰς τῶν δογμάτων διοικήσεις ἔχειν οὐ δύνασαι. καὶ χρεάφω σοι τὰς διαφορὰς τοῦ παλατίου, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν βασιλέων, καὶ ἀρχιερέων· καὶ ὑπόγνωθι, καὶ σώθητι, καὶ μὴ φιλονείκει. ἐὰν τις ἄρῃ ἐκ σοῦ τὰς βασιλικὰς ἐνδύσεις, τὸν πορφύρεον, τὸ διάδημα τῆς κεφαλῆς, τὸν ἀλουργίδα, τὰς τάξεις τῶν στρατιωτῶν, ὄντως μέλλεις γυρεύειν παρ' ἐμοῦ τῶν ἀνθρώπων ἄχημος, καὶ ἄμορφος, καὶ ἀδαμινός· καθὼς κατέσησας τὰς ἐκκλησίας. ὅσα γὰρ οὐκ ἔχεις σὺ, τὰς ἁγίας ἐκκλησίας ἀπεκόσμησας, καὶ ἀμόρφους κατέσησας. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ ἀρχιερεὺς ἐγκύψαι εἰς τὸ παλάτιον,

C καὶ συμβαλέσθαι ἀξίας βασιλικὰς, ὅτως ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐγκύψαι εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ ψῆφος ποιήσασθαι εἰς τὸν κλῆρον, ὅτι ἀγιάζειν, καὶ χειρίζειν τὰ σύμβολα τῶν ἁγίων μυστηρίων, ἀλλ' ὅτι μεταλαμβάνειν χωρὶς ἱερέως. ἀλλ' ἕκαστος ἡμῶν ἐν ᾗ κλήσῃ ἐκλήθη ὑπὸ θεοῦ, ἐν τούτῃ μενέτω. βλέπεις, βασιλεῦ, τὰς διαφορὰς τῶν ἀρχιερέων, καὶ βασιλέων; ἐάν τις ἁμαρτήσῃ σοι, βασιλεῦ, δημόσιος τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ γυμνοῖς, ἐάσας ἔχειν τὸν ψυχὸν, καὶ τέλος κακεῖνον ἢ ἀπάγχεις, ἢ δὸς κεφαλίζειν, ἢ ἐξορίζειν, καὶ ἀλλοῦ ἀπὸ αὐτὸν ποιεῖς τῶν τέκνων, καὶ πάντων τῶν συγγενῶν, καὶ φίλων αὐτοῦ. οἱ ἀρχιερεῖς οὐχ ὕτως· ἀλλ' ὅταν ἁμάρτῃ τις, καὶ ἐξομολογήσῃ, αὐτὸν ἀγχόνης, καὶ δεκεφαλισμοῦ, ἀπειθήσασιν εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ τὸ διαγήλιον, καὶ τὸν σταυρὸν,

D καὶ φυλακίζουσιν αὐτὸν εἰς τὰ κειμηλιαρχεῖα, καὶ εἰς τὰ διακόνια τῆς ἐκκλησίας ἐξορίζουσιν αὐτὸν, καὶ εἰς τὰ κατηχούμενα, καὶ νηστείαν εἰς τὸ ἔντερα, καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀχρυπνίαν, καὶ δοξολογίαν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ἐμποιοῦσι· καὶ ὅτε καλῶς παιδεύσωσι, καὶ καλῶς λιμαγχονήσωσι, προβάλλουσιν αὐτῷ τὸ τίμιον σῶμα καὶ κυρίου, καὶ τὸ ἅγιον αἷμα ποτίζουσιν αὐτὸν, καὶ δοκαθαρίσαντες αὐτὸν σκεῦος ἐκλογῆς, καὶ ἀναμάρτητον,

E ὅτως αὐτὸν προπέμπουσι καθαρὸν, καὶ ἄμωμον πρὸς κύριον. βλέπεις, βασιλεῦ, τὰς διαφορὰς τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τῶν βασιλειῶν; οἱ βασιλεῖς, οἱ δυσεβῶς, καὶ ἐν χερσὶν ζήσαντες, τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν ἐκκλησιῶν οὔτε παρήκουσαν, οὔτε ἐθλιψαν. σὺ, βασιλεῦ, προβαὰς, καὶ διαφθείρας, καὶ ἰδιοχείρως γράψας, καὶ ὑπογράψας αὐτὸν, καὶ ὁμολογήσας, ὅτι ὁ καταλύων ὅρια πατέρων, ὅπι καθαίρετος, ἐνθα αὐτὸν καθαίρητος γέγονας, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπεχώρησας ἀπὸ σοῦ· ἡμαρτῆς, καὶ τυραννεῖς ἡμᾶς στρατιωτικῇ, καὶ σαρκικῇ χειρί. ἡμεῖς ἄοπλοι, καὶ γυμνοὶ, μὴ ἔχοντες στρατόπεδα ὁπλίτα σαρκικὰ, ὅπι καλούμεθα τὸν ἀρχιστράτηγον

πα-

πάσης κτίσεως, τὸν ἐν οὐρανοῖς καθήμενον Χριστὸν, τὸν ἐπάνω τῶν ϕρατιῶν τῶν ἄνω δυνάμεων· ἵνα πέμψῃ σοὶ δαίμονα, καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος· Παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ, εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ. Βλέπεις, βασιλεῦ, εἰς ποίαν ἀναίδειαν, καὶ ἀπανθρωπίαν ἐξήλασας σαυτὸν; τὴν ψυχήν σου εἰς βάραθρα, καὶ κρημνοὺς κατέβαλες, καὶ τὸ μὴ θέλειν σε ταπεινωθῆναι, καὶ κατακλίναι τὸν σκληρόν σου τράχηλον. ὅταν γὰρ οἱ ἀρχιερεῖς τοὺς βασιλεῖς μετὰ νουθεσίας καλῆς, καὶ διδασκαλίας, τῷ θεῷ παραστήσωσιν ἀμέμπτους, καὶ καθαροὺς τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ πταισμάτων, μέγαν ἔπαινον, καὶ δόξαν ἔχουσι παρ' αὐτῷ εἰς τὴν ἀξίαν μεγάλην ἀνάστασιν, ὅταν μέλλῃ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ ἡμῶν ἔργα φανερῶσαι, εἰς αἰσχύνην ἡμῶν ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ μέλλομεν αἰσχύνεσθαι, ὅτι μετὰ τῆς ἀπειθείας σου οὐκ ἐκερδήναμέν σε· ὅτι οἱ πρὸ ἡμῶν ἀρχιερεῖς οἱ κατὰ τοὺς ἰδίους καιροὺς τοὺς βασιλεύσαντας προσέφερουν τῷ θεῷ εἰς αἰσχύνην ἡμῶν τῶν ταπεινῶν· ὅτι οὐ προσφέρομεν ὅτι τῶν ἡμετέρων καιρῶν βασιλέα ἔντιμον, καὶ ἔνδοξον, ἀλλ' ἄτιμον, καὶ ἀποχαράξιμον. ἰδοὺ καὶ νῦν παρακαλοῦμέν σε, μετανόησον, καὶ ἐπίστρεψον, καὶ ἔλθε εἰς τὴν ἀλήθειαν, καὶ καθὼς εὗρες, καὶ παρέλαβες, φύλαξον· καὶ τίμησον, καὶ δόξασον τοὺς ἁγίους, καὶ ἐνδόξους πατέρας ἡμῶν, καὶ διδασκάλους, οἵτινες μετὰ θεὸν τὰς τυφλώσεις τῶν καρδιῶν, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, διήνοιξαν, καὶ ἀνέβλεψαν. ἐγκαλεῖς δὲ, ὅτι διὰ τί εἰς τὰς ἐξ ἀποδόσεις οὐδὲν εὑρέθη περὶ τῶν εἰκόνων; ἀληθῶς, βασιλεῦ, οὔτε περὶ ἄρτου, καὶ ὕδατος οὐδὲν εὑρέθη, φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν, πεῖν, ἢ μὴ πεῖν· ὅτι πάντα ἔχεις ἀνωθεν, καὶ ἐξ ἀρχῆς, παραδεδομένα εἰς ζωὴν τῶν ἀνθρώπων· οὕτω καὶ αἱ εἰκόνες παραδεδομέναι ἦσαν, καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς πανδόξους οἱ ἀρχιερεῖς ἐπέφερον τὰς εἰκόνας· καὶ οὐδεὶς φιλόχριστος, καὶ φιλόθεος ὁδοιπόρων, χωρὶς εἰκόνων τὰς πορείας ἐποιοῦντο, ὡς εὐάρεστοι, καὶ καλοὶ τῷ θεῷ. παρακαλοῦμέν σε, ὡσαύτως ἀρχιερεῦ, καὶ βασιλεῦ, καθὼς προείρηκας ἐκ τούτου εὐσεβείας, ὡς βασιλεὺς ἀπολογήσῃ ἑαυτὸν, γράψον εἰς πάσας τὰς χώρας, οἷας ἐσκανδάλισας· ὅτι Γρηγόριος ὁ πάπας Ῥώμης ἔσφαλε περὶ τῶν εἰκόνων, καὶ Γερμανὸς ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἡμεῖς ἀνεδεχόμεθα τὸ σφάλμα τῆς ἁμαρτίας, ὡς λαβόντες παρὰ κυρίου τὴν ἐξουσίαν, καὶ αὐθεντίαν λύειν, καὶ δεσμεῖν τὰ ἐπιτίμια, καὶ τὰ ἐπιτιμήνια· καὶ τί ἀμέλλομεν πιήσομεν. οὐκ ἠθέλησας, καὶ οὐ θέλεις· ἡμεῖς, ὡς λόγον ἀποδώσοντες τῷ δεσπότῃ Χριστῷ, τὰς νουθεσίας, καὶ διδασκαλίας παρεθέμεθά σοι, καθὼς ἐδιδάχθημεν ἀπὸ τοῦ κυρίου· καὶ ἀπέφυγες, καὶ παρήκουες ἡμῶν τῶν ταπεινῶν, καὶ Γερμανοῦ τοῦ πατέρος, καὶ τῶν ἁγίων, καὶ ἐνδόξων θαυματουργῶν, καὶ διδασκάλων πατέρων ἡμῶν, καὶ ἠκολούθησας διεστραμμένοις, καὶ σαθροῖς τῶν δογμάτων, τῶν ἀληθείας σφαλλομένοις. ἔχε τὸν μερίδα μετ' αὐτῶν. ἡμεῖς, καθὼς προειρήκαμέν σοι, ἐπίσημεν χάριν θεοῦ τὸν ὁδὸν ὅτι τὸν ἐσωτέραν χώραν τοῦ

pem exercitus omnis creaturæ ſedentem in cælis, Chriſtum, qui eſt ſuper omnes exercitus ſupernarum virtutũ, vt immittat tibi dæmonem, ſicut ait Apoſtolus: [a] Tradere huiuſmodi ſatanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit. Vides Imperator quo impudentiæ atque inhumanitatis teipſum prouexeris? animam tuam in barathra & prærupta loca præcipitem egiſti, quod humiliari nolueris, duramq. ceruicem tuã ſubmittere. Nam vbi præclara commonitione adhibita, & doctrina Pontifices Deo exhibuerint Imperatores irreprehẽſibiles & mundos a peccatis ac delictis: magnam apud eũ laudem & gloriã obtinẽt in ſanctam reſurrectionem magnã, quo tempore res noſtras occultas, opera noſtra in lucem prolaturus eſt in confuſionem noſtram corã Angelis ſuis. Tum vero futurum eſt, vt nos humiles erubeſcamus, quod te propter inobedientiam tuam lucrati non fuerimus, cum illi qui ante nos fuerunt Pontifices, eos qui ſuis temporibus imperarunt, Deo obtulerint; quod nobis humilibus pudorem incutiet, qui temporum noſtrorum Imperatorem non offeramus glorioſum & celebrem, ſed *ignominioſum & adulterinũ. Ecce nunc quoque te hortamur, pœnitentiã age, & conuertere, atque ad veritatem ingredere: ſicut inueniſti & accepiſti, cuſtodi. Honore affice & glorifica sãctos & glorioſos Patres noſtros ac doctores, qui cæcitatẽ a cordibus oculisq. noſtris ſecundum Deum diſpulerunt, ijſq. viſum reſtituerunt. At enim ſcripſiſti: Qui fit vt in ſex Concilijs de imaginibus nihil ſit dictum? Enimuero, Imperator, ne de pane quidem & aqua dictum eſt quidquam, ſit ne comedendum, an non comedendum; bibendum, an non bibendum; quandoquidem hæc antiquitus & a principio ad vitæ humanæ cõſeruationem habes tradita: ſic etiam imagines traditæ fuerant, ipſiq. Pontifices imagines ad Concilia deferebãt, nec vllus ex Chriſti amãtibus ac religioſis hominibus iter peragens, abſque imaginibus peregrinationes obibat, vtpote qui virtute præditi atque apud Deum probi eſſent. Hortamur te, vt ſis Pontifex & Imperator, prout ante ſcripſiſti. Quod ſi te pudeat, hoc tibi ipſi tamquam Imperatori tribuere: ad regiones omnes, quibus ſcandalo fuiſti, ſcribe, Gregorium Papam Romanum circa Imagines errare, itemq. Germanũ Conſtantinopolitanum Patriarcham; & nos culpam peccati recipimus, vtpote qui poteſtatem a Domino acceperimus & auctoritatem terrena cæleſtiaq. ſoluendi ac ligandi; teq. ab hac cura quietum præſtabimus. neque voluiſti, neque vis. nos, vt rationem Chriſto domino reddituri, monita atque documenta tibi adhibuimus, prout a Domino edocti ſumus: at tu refugiſti, atque obedire nobis humilibus recuſaſti, ſimulq. Germano Præſuli, & ſanctis atque glorioſis miraculorum effectoribus & doctoribus Patribus noſtris, & ſequutus pernerſos, prauosq. dogmatũ magiſtros, qui a veritate aberrant. Habeto partem cum illis: nos, prout ante ſcripſimus tibi, viam ingredimur Dei benignitate in extremas Occi-

[a] 1. Cor. 5.

*infamia notatum

ABSQVE IMAGINIBVS SACRIS NON PEREGRINABANTVR PATRES.

Ironia

dentis regiones versus illos, qui sanctum baptisma esflagitant. Cum enim illuc Episcopos misissem, & sanctæ Ecclesiæ nostræ clericos; nondum adducti sunt vt capita sua inclinarent & baptizarentur eorum Principes, quod exoptent, vt eorum sim susceptor. Hac de causa nos ad viam, Dei benignitate accingimus, ne forte dānationis & incuriæ nostræ rationem reddamus. Det tibi Deus prudentiam, ac pœnitentiā, vt ad veritatem conuertaris, a qua desciuisti; rursusq. restituat humilibus populis in vnum pastorem Christum, & in vnum ouile orthodoxarum Ecclesiarum ac Præsulum, & pacem Dominus Deus noster præbeat vniuerso terrarum orbi nūc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

A δύσεως τοῖς τὸ ἅγιον βάπτισμα ἐπιζητοῦσι. Ἐγὼ ἀπεστάλην μὲ ἐκεῖσε ἐπισκόπους, Ἐ τὰ ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας κληρικοὺς, ὅπως κατιδέξωσι τὰς κεφαλὰς, Ἐ φωτισθῶσι, οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν, ἐμὲ δέξηται τοῦτος γνήσιος αὐτῶν ἀνάδοχον. Διὰ τοῦτο ἐπέστειλεν ἡμῖν χάριτι τὴν ὁδὸν, ἵνα μὴ τὰ κατακρίσεως, Ἐ τὰ ἀμελείας ἡμῶν λόγον ἀποδῶμεν. ὁ θεὸς δώῃ σοι σύνεσιν, Ἐ μετάνοιαν εἰς ἐπιγνῶσιν τὰ ἀληθείας, ὅθεν ἐξέφυγες, Ἐ ἀποκαταστήσαι πάλιν τοῖς ταπεινοῖς λαοῖς εἰς ἕνα ποιμένα τὰ Χριστὸν, Ἐ εἰς μίαν ποίμνιον τὰ ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, Ἐ ἱερέων, Ἐ τὴν εἰρήνην ὁ κύριος, Ἐ θεὸς ἡμῶν ἐπιβάλλοι πάσῃ οἰκουμένῃ τοῦ, Ἐ ἀεὶ, Ἐ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Hactenus Gregorij posterior epistola nunc primū in lucem edita. In qua, sicut in priori B dū Gregorius meminit de eius profectione ad baptizādos Principes recēs ad fidē conuersos, putamus intelligēdū de Saxonū principibus, viris primarijs per S. Bonifacium ad fidē conuersis; verum nō vt animo disposuerat, proficisci ab Vrbe contigit, Deo aliter disponente, quod de se quoque Paulus excusat [a], quod promissum nō impleuerit. Sed antequā

a 2. Cor. 1.

reliqua prosequamur, hic Græcorū corrigendus error de his quæ ad Gregorij cognomētū spectāt, cū a Græcis antiquis scriptoribus passim Dialogus nuncupatus inueniatur, ex quibus etiā id reperimus ad Latinos pariter deriuatū: & aliquando occasio fuit, vt & nos cum illis in errorem traduceremur. Ceterum vbi legi Gennadium Scholarium virū do- C ctissimū, sensi in vno omnium Græcorum errorem, quod scilicet Græci primum Gregorium cum secundo cōfundant, dum vtrique, quasi vni Gregorio, Dialogi cognomentum adscribunt. Nam ipse Gennadius in expositione pro Concilio [b] Florētino hæc habet: Gregorius Magnus Dialogus impietatem eorū, qui imagines oppugnant, anathemati subiecit.] hæc cum non nisi de Gregorio secundo intelligi possint: satis perspectum habetur, hoc loco ab ipso Gregorium secundum cognominatum esse Dialogum. Verum cum idem auctor eodem libro sæpe superius Gregorium seniorem eius nominis primum nominet etiam cognomento Dialogum, cum & dialogorum eius [c] nonnulla citat: manifestum est, ipsum sicut & alios id profitentes, delectum habendum penitus ignorasse, quo primum Gregorium a secundo distingueret: re vera tamen per Gregorium Dialogum, Gregorium Magnum qui dialogos scripsit, significare voluisse videtur. D

b Gennad. c. 5. Sect. 16.

c Gennad. c. 3. Sect. 5. 6.

Ceterum ipse Gregorius Papa non solum litteras dedit, quas legisti ad Imperatorem, sed & legatos misit, per quos, si licuisset, eius animum demulceret. Verum ferus barbarus contra ius Gentium eosdem legatos detrusos in carcerem damnauit exilio, vbi & eos mori coegit. Testantur hæc litteræ Nicolai Romani Pontificis, ad Michaelem Imp. quibus exprobrans Orientalium Imperatorum aduersus Romanam Ecclesiam perpetrata flagitia, post alia subdit: Sub Papa Gregorio factum est, qui post sextam Synodum fuit, quando pro zelo Dei, & sanctarum imaginum reuerentia religiosi viri ac Dei famuli directi, in exilium missi sunt, & bona confessione huiusmodi finierunt vitam.] hæc ipse.

LEGATI PONTIFICIS IN EXILIVM MISSI,

Iam vero quæ molitus sit aduersus ipsum Gregorium Leo Imp. vbi litteras ipsius accepit, in medium adducamus. E

His tamquam stimulis cruentatus Imperator animo illud decreuit, vt omnino sanctum Pontificem neci traderet; omnemq. ad hoc perpetrandum adhibens fraudem, dolis omnia miscens, nec semel tantum, sed iterum atque iterum pertentauit, prout ex ijs quæ Anastasius tradit, poteris intelligere, qui ait: Post aliquod tēpus Basilius Dux, Iordanus Chartularius, & Ioannes subdiaconus cognomento Lurion inierunt consilium, vt Pontificem interficerent, quorum assensum Mauritius Spatharius Imperialis qui Romanum Ducatum tenebat, regia missus vrbe, Imperatore mandante, hoc probauit, sed tempus inuenire non potuerunt. Qui Dei iudicio dissolutus contractus est, & sic Roma recessit.] hæc breuiter Anastasius. Fuit ista prima coniuratio per ministros regios prouocata, quibuscum etiam alter Iudas subdiaconus cōspirarat. secundam autem coniurationem hoc modo se habuisse, idem Anastasius tradit.

PRIMA CONIVRATIO IN GREGORIVM PAPAM.

Postmo-

A Postmodum Paulus Patricius & Exarchus missus in Italiam est. Qui denuo, *ijdem qui supra coniurati*, vt scelus perficerent, meditabantur, quorum consilium Romanis patefactum est. Qui moti cuncti Iordanem interfecerunt, & Ioannem Lurionem subdiaconum: Basilius vero monachus factus, in loco in quem retrusus vitam finiuit.] hactenus secunda coniuratio, quæ detecta, Romanorum armis fuit extincta. egregium sane specimen amoris & obseruantiæ erga communem omnium patrem, peculiarem vero suum ipsorum parentem Romani tunc edidere, cum pro salute Pōtificis aduersus regios magistratus, ipsius Imperatoris auctoritate pollentes insurrexere, committentes eo facto se, sua, suosq. discrimini. Quod vero audisti Basilium Ducem detrusum in monasterium illic vitam finijsse: scias hunc Ducum illorum, qui ab Imperatoribus Romam mitti solerent ad curandam Vrbem, & ad eam spectantes ciuitates, fuisse nouissimum, B desijsseq. penitus Duces Vrbis, curamq. omnium in omnibus recidisse in summum Pontificem. Sed post duas recensitas aduersus Gregorium Papam coniurationes, audi adhuc tertium machinamentum, quod Anastasius mox subdit his verbis.

SECVNDA CONIVRATIO IN GREGOR. PAPAM.

Paulus vero Exarchus Imperatoris iussione eumdem Pontificem conabatur interficere, eo *quod* censum in prouincia ponere præpediebat, & cogitaret ipse Imperator suis *opibus* Ecclesias denudare, atque alium Pontificem in eius ordinare locum.] Vides detegi mentem sacrilegi Imperatoris, inhiantis, vt vidimus, ad Ecclesiæ sacra vasa diripienda, eo prætextu quod essent sacris imaginibus ornata, eadēq. (vt fecerat Constātinopoli) quasi nefaria inde auferret, & in fiscalem arcam inferret. Subdit vero Anastasius: Post hunc Spatharius cum iussionibus missus est alter, vt Pontifex a sua sede amoueretur. Denuo & Paulus Patricius Exarchus ad perficiendum tale scelus, quos seducere C potuit, ex Rauenna cum suo Comite, atque ex castris aliquos misit. Sed motis Romanis, atque vndique Longobardis pro defensione Pontificis, in Salario ponte Spoletini, alijq. hinc inde Duces Longobardorum, circumdantes Romanorum fines hoc præpediebant.] Vidisti miraculum: Longobardi qui infestare Romanam Vrbem numquam desiere, tempore præsertim Gregorij Magni Romani Pontificis (vt visum est superius) ijdem omnes modo aduersus Exarchum pro Pontifice diuino insurgunt impulsu.

TERTIA CONSPIRATIO IN ROM. PONT.

At quid post hæc Imperator? toties ne perficeret quod tentabat a Deo repulsus: venenum latens in stomacho, quod pararat in perniciem fidelium omnium, tandem palam foras euomuit, rugitumq. emittens suum, quid ageret, quidve tentaret, efficit penitus manifestum; cum videlicet edictum aduersus sacras imagines, quod promulgarat D in Oriente, misit in Occidentem. de quo Anastasium audi: Iussionibus itaque postmodum missis, decreuerat Imperator, vt in nulla Ecclesia imago cuiuslibet sancti, aut martyris, aut Angeli haberetur (maledicta enim omnia asserebat) ac si acquiescerent Pontifex, gratiam Imperatoris haberet; & si hoc fieri præpediret, a suo gradu discederet.] Quidnam his auditis Gregorius? Vbi pro religione certamen esse cognouit, alacriori animo descendit in prœlium, ipsiq. fortius toto conatu restitit, omnes vbique excitans Christianos pro legitimis ad mortem vsque certare: scriptisq. Apostolicis litteris, quibus profanum & sacrilegum damnaret edictum, eas longe lateq. patentes vbique vulgauit, quibus veluti classico cælitus audito, omnes excitati fideles aduersus impium Legislatorem protinus insurrexere tanto animo, vt fuerint ab ipso Pontifice cohibendi, ne torrentis instar influerent in Orientem ad exturbandum tyrannicum Imperatorem. E nam audi Anastasium.

VANI REDDITI CONATVS IMP. IN ROM. PONTIF.

Despiciens ergo vir pius profanam Principis iussionem; iam contra Imperatorem quasi contra hostem se armauit, renuens hæresim eius; & scribens vbique cauere Christianos, quæ orta fuisset, impietatem. Igitur permoti Pentapolensium & Venetiarum exercitus, iussioni Imperatoris restiterunt: & numquam se eius Pontificis condescendere neci dicebant; sed quod pro eius magis defensione viriliter decertarent.] Ista ingenti, præstantiq. animo Veneti, licet terra mariq. essent proximi Imperatori, a quo deleri timere potuissent, si adhuc viribus haud adeo fortes, pro Pontifice certamen inire aduersus ipsum aliquo modo præsumerent. Sed vbi pro religione scirent esse certamen, cuncta ei posthabenda, merito censuerunt. Sic enim creuere Respublicæ, cum religionem ceteris omnibus prætulere; excidere vero cum in eis religio contempta elanguit. Vnanimes igitur omnes Italiæ populi, tam barbari, quam

ITALI RESISTVNT IMPERATORI.

RELIGIO REIPVB. INCREMENTVM.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aborigines, licet mutuo semper inter se bella gerere indefesso studio consueuerint: A
vno omnes religionis vinculo colligati aduersus Imperatorem accincti sunt armis,
detestati in primis Exarchum, per quem tale impius Imperator in Italia promul-
gari curasset edictum, quem & anathemati ipse Pontifex subiecisset: nam Anastasius
de eo.

Ita vt anathemati Paulum Exarchũ, qui illud edictum direxerat, eiusq. consentaneos
submitteret, sperantes eius ordinationem: ibiq. omnes in Italia mori eligerent. Atque
sic de Pontificis, deq. sua immunitate cuncti studuerunt. Cognita ergo Imperatoris ne-
qũitia, omnis Italia consilium inijt, vt sibi eligerent Imperatorem, & ducerent Constan-
tinopolim. Sed compescuit tale consilium Pontifex, sperans conuersionem Principis.]

Ita tum quidem Pontifex, quo ostenderet quam longe abesset, vt tyrannice rem age-
ret, sed potius paterne cuncta præstaret; & nihil magis antiquius esse sibi, quam vt Oc- B
cidentale Imperium conseruaret integrum Imperatori, ipsumq. ad fidem Catholicam
reuocatum (vt erat antea) omnium efficeret liberum possessorem. Verum sicut huic ni-
hil magis in optatis erat quam ipsius consulere saluti; ita & Imperatori nihil magis in
animo fixum, quam ipsum Gregorium neci traderet. nam quid iam quarto per suos ad-
uersus eum molitus sit, per eumdem Anastasium sic accipe.

Ipsis interea diebus Exhilaratus Neapolis Dux, deceptus diabolica instigatione cum
EXARCHVS IVERVM CONTRA PONTIFICEM AGIT. suo filio Andriano Campaniæ partes tenuit, seducens populum, vt obediret Imperato-
ri, & occideret Pontificem. Tunc Romani omnes eum insequuti comprehenderunt, &
cum suo filio occiderunt: post hæc & Petrum Ducem, dicentes turbati, quod cõtra Pon-
tificem quoque scripsisset. Igitur dissensione facta in partibus Rauennæ, alij consentien-
tes prauitati Imperatoris, alij cum Pontifice & eius fidelibus tenentes, inter eos cõtentio- C
ne mota, Paulum Patricium Exarchum occiderunt. Longobardis vero Aemiliæ castra,
* Locus corruptus. . . . . , Moncella, * Venafrum cum suis oppidis, Buxo, præ . . . Pentapolis quo-
que cum Auximana ciuitate se tradiderunt.] hæc tanta parturijt noua hæresis damna
Imperatori, vt eum ipso iam penitus totius Occidentalis Imperij dominio spoliaret, cum
ille in hoc vnum omnes suos conatus & studia collocasset, vt Gregorium de medio au-
ferret: aduersus quem hæc rursus iam sexto loco ponenda sunt tentata machinamenta,
quæ idem Anastasius ita narrat.

Post aliquod vero tempus Eutychium patricium eunuchum, qui dudum Exarchus
SEXTA CONSPIRATIO IN GREG. PAPAM fuerat, Neapolim Imperator misit, vt illud quod Exarchus Paulus, Spatharij quoque,
& ceteri malorum consiliatores facere nequiuerunt, ille perficeret. Sed nec sic, iubente
Deo, latuit miserabilis dolus, sed claruit cunctis pessimum consilium, quo Christi vio- D
lare conabatur Ecclesias, & perdere cunctos & diripere omnia loca. Cumq. mitteret
hominem proprium Romam cum scriptis suis, in quibus continebatur, vt Pontifex oc-
cideretur cum optimatibus Romanis, agnita crudelissima insania, protinus ipsum Patri-
cium missum occidere voluerunt, nisi defensio Pontificis nimia præpediisset. Verum eum-
dem anathematizauerunt Eutychium Exarchum, seseq. magni cum paruis constringen-
tes sacramento, numquam Pontificem Christianæ fidei zelotem & Ecclesiarum defenso-
rem permittere noceri, aut amoueri, sed mori essent pro salute illius omnes parati.] At
quid tandem satellites sacrilegi Imperatoris? Quod ferro perficere non valerent, auro
tentant, vt ex ijs intelliges, quæ istis subijcit Anastasius, vbi ait.

Munera tunc hinc inde Ducibus Longobardorum sunt missa, & Regi pollicens pluri-
TENTATI MVNERIBVS LONGOBARDI ADVERSVS PONTIFICEM. ma, vt a iuuamine desisterent Pontificis, per suos Legatos Patricius ille suadebat. Qui ex E
scriptis detestandam viri dolositatem despicientes: vna se, quasi fratres, catena fidei con-
strinxerunt Romani atque Longobardi, desiderãtes cuncti mortem pro defensione Pon-
tificis sustinere gloriosam, numquam illum passuri perferre molestiam, pro fide vera &
Christianorum certantes salute.] sed quibus aduersus Imperatorem Gregorius Papa se
potissimum defendere armis curarit. idem auctor mox ista subijciens indicat

His ita se habentibus, elegit maius præsidium pater ille, pauperibus distribuere lar-
gissima manu quæ reperiebat, incumbens orationibus, ieiunijs, litanijs, Deum quoti-
die precabatur; speq. ista manebat semper fultus plusquam ab hominibus: Gratias
tamen voluntati populi referens pro mentis proposito, blando omnes sermone, vt bo-
nis in Deum proficerent actibus, & fide persisterent, rogabat; & ne desisterent ab amore
& fide Romani Imperij admonebat. sic cunctorum corda molliebat, & dolores conti-

nuos

A nuos mitigabat.] hucusque Anastasius. reliqua autem quæ subijcit, spectare indicans ad vndecimam Indictionem, post sequentem annum ea contigisse asserere opus est. sicq. ea quæ hactenus sunt enarrata, non hoc anno tantum, sed & sequenti esse peracta noscuntur.

Sic igitur vides ex his quæ dicta sunt, lõge dissimilia a Græcis Latinos de Gregorij Papæ conatu ac fide ipsius scripsisse erga Leonẽ Imperatorẽ: quem cũ frustra videret Pontifex se laborare, vt ab hæresi reuocaret ad Catholicam fidẽ, in deterius illo iugiter prolabente, tunc contigit quod ait Zonaras ipsũ cũ Francis inijsse fœdus, de quo hæc habes in Appẽdice [a] ad Gregorium ex auctore sui tẽporis res scribente: Eo etenim (inquit) tempore bis a Romana sede S. Petri Apostoli beatus Papa Gregorius claues venerandi sepulchri cũ vinculis S. Petri & muneribus magnis & infinitis, legationem (quod antea nullis auditis aut
B visis temporibus fuit) memorato Principi *Carolo scilicet Martello* destinauit. Eo pacto patrato, vt ad partes Imperatoris * recederet, *veniret scilicet si opus esset in Italiam*, & Romanum Consulatum præfato Principi Carolo sanciret. Ipse itaque Princeps mirifico, & magnifico honore ipsam legationem recepit, munera pretiosa contulit, atque cum magnis præmijs cum suis sodalibus missis Grimonem Abbatem Corbeiensis monasterij, & Sigebertum reclusum basilicæ S. Dionysij martyris Romam ad limina sancti Petri & sancti Pauli destinauit.] hæc ibi. Quibus declaratur sancitum inter eos fœdus, vt si opus esset, in Italiam Carolus se conferret, susciperetq. pro Romana Ecclesia defensionem aduersus impugnantem eam Imperatorem, accepturus Consulatum in Vrbe.

Profuerunt ista saluti totius Italiæ: siquidem cum sancita hæc cum Carolo innotuissent Orienti, abstinuit Imperator inferre in Italiam arma; magni quippe nominis ob in-
C gentes præclarasq. victorias Carolus vbique terrarum erat, vtpote quod Sarracenos in Aquitaniam irrumpentes superasset, atque eorum extincto Rege, ingenti strage eosdem affecisset, vt superiori anno dictum esse meminimus. Scitum sane, prudensq. Gregorij Papæ consilium, Francorum expetere aduersus persecutorem Ecclesiæ vires: haud enim satis fiduciæ esse sciret in Longobardis sæpe repertis in Romanam Ecclesiam infidelibus; sed nec satis virium erat in Venetis, vt tantæ molis Oriẽtalis Imperij se armis obijcerent. In Francis vero erga Romanam Ecclesiam firma fides, atque constantia sæpe cognita, vt Carolum ita sibi conciliaret, Pontifici suaserunt. Nec irritum fuit votum, & spes inanis: siquidem vbi tantum innotuit, Carolum studiosum esse Romani Pontificis, mox fuit ab eius persecutione cessatum. Sed quid interea in Vrbe visum?

Dũ nefarius Orientalis Romani Imperij moderator se Catholicæ Ecclesiæ aduersariũ
D publicis profitetur edictis, & Romanam sibi Ecclesiã subijcere studio indefesso laborat: Deus ex Orbis finibus, ex Britannia, inquam, Regem in Vrbem mittit, qui non solum Catholicæ fidei professione, sed mundi contemptu, verum se fidei Christianæ exhibuit confessorem. in hunc annum quidem accidit, quod Beda narrat his [a] verbis: Abeunte autem Romam Ceadualla, successit in regnum Huu de stirpe regia, qui cum triginta & septem annis Imperium tenuisset gentis illius, & ipse relicto regno, ac iunioribus commendato, ad limina beatorum Apostolorum, Gregorio Pontificatum tenente, profectus est, cupiens in vicinia locorum sanctorum ad tempus peregrinari in terris, quo familiarius a sanctis recipi mereretur in cælis. Quod his temporibus plures de gente Anglorum nobiles, ignobilesq. laici & clerici, viri ac feminæ certatim facere consueuerunt.] hæc Beda.

Sed & ad hæc eadẽ tempora Gregorij Papæ pariter referẽda putamus, quæ de Bauariæ
E Duce habet Paulus Diaconus verbis istis: [b] His (inquit) diebus, Theudo Boioariorum gentis Dux, orationis gratia Romam ad beatorum Apostolorum vestigia venit.] hæc ipse, qui & paulo superius ait huius filiam nomine Guntrudam acceptam in vxorem a Luithprando Rege Longobardorum. Vide miraculum: cum Imperator suos satellites Romam sæpe mittit, qui Pontificem neci tradant: mittit Deus Reges & Duces, qui Rõmam pietatis ergo venientes post Apostolos Domnum Apostolicum venerentur.

Eodem anno contigisse ad Deum transitum Tobiæ Episcopi Rhofensis, viri doctrina insignis, idem qui supra auctor est Beda, dum ait: [c] Anno post quem, *vigesimum quintum scilicet*, proximo Tobias Rhofensis Ecclesiæ Præsul defunctus est. Erat enim discipulus beatæ memoriæ magistrorum Theodori Archiepiscopi, & Abbatis Hadriani, vnde (vt dictum est) cum eruditione litterarum vel Ecclesiasticarum vel generalium, ita Græcam quoque cum Latina didicit linguam, vt tam notas & familiares sibi eas quam natiuita-

[a] *Append. ad Gregor. Turon. cap. 110.*

GREGORIVS CVM CAROLO MARTELLO FOEDVS INIT.

* accederet

[b] *Paul. Diacon. lib. 6. cap. 13. vet. edit. & non. 44.*

PEREGRINATIO FREQVENS AD LIMINA APOSTOLORVM.

[c] *Bed. li. 5. cap. 24.*

OBITVS TOBIAE EPISC. RHOFENSIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiuitatis suæ loquelam haberet. sepultus vero est in porticu sancti Pauli Apostoli, quam intro Ecclesiam sancti Andreæ sibi ipsi locum fecerat sepulchri.] hæc Beda. cuius sententia liquet Anglos non fidem Catholicam tantum, sed & bonas litteras a Romana esse Ecclesia consequutos. Scribebat his diebus ipse Beda historiam Ecclesiasticam Anglicanam, quam absoluit anno Redemptoris septingentesimo trigesimo primo. Porro hoc tempore cum sederet Gregorius Pontifex, ad explendos vndique numeros diligentis historici, missus est Romam Nothelmus presbyter, qui peteret a Gregorio Papa epistolas illas ex Archiuo Ecclesiæ Romanæ, quæ ad res Anglicanas spectare noscerentur: quas acceptas in Angliam ad Bedam detulit. restatur id ipse in epistola nuncupatoria ad Regem Anglorum Ceolulphum, vbi ait: Nothelmus postea Romam veniens, nonnullas ibi beati Gregorij Papæ, & aliorum Pontificum epistolas, perscrutato eiusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ scrinio, permissu eius qui nunc ipsi Ecclesiæ præest Gregorij Pontificis inuenit, reuersusq. nobis nostræ historiæ inferendas cum consilio præfati Albini reuerendissimi patris attulit.] hæc ipse.

EPISTOLAE PONTIFICVM QVAESITAE A BEDA.

Ad huius vero anni finem, iam cœpta decima Indictione, sanctus Bonifacius Germanorum Apostolus Romam mittit Denualem presbyterum, cui litteras dedit, quibus de nonnullis sibi dubijs ipsum Gregorium Romanum Pontificem consulendum putauit. His acceptis sanctus Pontifex ad eum rescribens, ad cuncta respondit. Extant ipsæ Gregorij litteræ, sed male positæ sub Gregorio tertio, siquidem ex indictione in ea posita, hoc anno esse scriptæ reperiuntur, decimo Kalendas Decembris, decima Indictione, vt in fine ipsarum habetur, quæ sic se habent [a]:

S. BONIFACIVS CONSVLIT APOSTOLICAM SEDEM.

[a] *In epist. Greg. III. epist. 4.*

Reuerendissimo ac sanctissimo fratri Bonifacio Coepiscopo Gregorius seruus seruorum Dei.

Desiderabile mihi a te missus Denual religiosus presbyter, attulit nuncium, cum te sospitem narrauit, & in ministerio pro quo missus es, fauente Deo, proficere nuntiauit. Detulit etiam a te missas litteras, vbi indicasti quod ager Dominicus, qui incultus iacebat, & spinarum aculeis ex infidelitate riguerat, vomere tuæ doctrinæ exarante, semen verbi susceperit, & fertilem messem protulit fidelitatis. In ijsdem litteris quædam subnexuisti capitula, sciscitando qualiter teneat, vel doceat sancta Apostolica Romana Ecclesia. Bene noscis satis, quia beatus Apostolus Petrus, & Episcopatus principium extitit, & consulenti tibi de statu Ecclesiæ, non ex nobis quasi ex nobis, sed eius gratia [b] qui aperit os mutorum, & linguas infantium facit disertas, qualiter tenere debeas Apostolici vigoris doctrinam, dicimus. Igitur in primis legebatur, in quota progenie propinquorum matrimonium copuletur. Dicimus quod oporteat quidem, quamdiu se agnoscunt affinitate propinquos, ad huius copulæ non accedere societatem. Sed quia temperantia magis, & præsertim inter barbaram gentem plus placet, quam districtio censuræ: concedendum est, vt post quartam generationem iungantur.

[b] *Sap. 10.*

Nam quod posuisti, quod si mulier infirmitate correpta, non valuerit debitum viro reddere, quid eius faciat iugalis? Bonum esset, si sic permaneret, vt abstinentiæ vacaret. Sed quia hoc magnorum est: ille qui se non poterit continere, nubat magis: non tamen subsidij opem subtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, & non detestabilis culpa excludit.] hæc Gregorij sic accipias, vt dicat de impedimento perenni, quod nesciebatur vbi contraxit. Sed pergit.

Presbyter vero, vel quilibet sacerdos a populo accusatus, si certi non fuerint testes, qui criminis illati approbent veritatē, iusiurandum erit in medio, & illum testem proferat de innocentiæ suæ puritate, cui nuda & aperta sunt omnia, sicq. maneat in proprio gradu.

Nam de homine qui a Pontifice confirmatus fuerit, denuo illi talis reiteratio prohibenda est.

In Missarum solemnijs obseruandum est, quod Dominus noster Iesus Christus sanctis suis tribuit discipulis: Accepit namque calicem, dicens: [c] Hic est calix noui testamenti in meo sanguine: hoc facite quotiescumque sumitis. Vnde congruum non est duos vel tres calices in altario ponere cum Missarum solemnia celebrantur.

[c] *Marc. 26. Luc. 21.*

De immolatitijs autem escis consuluisti, si a fidelibus superductum fuerit viuificæ crucis signum, edi liceret an non: illud sufficit respondere, quod beatus Apostolus dicit: [d] Si quis dixerit quia hoc immolatitium est, nolite edere propter eum qui indicauit, & propter conscientiam.

[d] *1. Cor. 8. Rom. 14.*

Addidisti

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Addidisti adhuc, quod si pater vel mater filium vel filiam intra septa monasterij in infantiæ annis sub regulari tradiderint disciplina: vtrum liceat eis postquam pubertatis impleverit annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc omnino deuitamus, quia nefas est, vt oblatis a parentibus Deo filijs voluptatis frena laxentur.

Enimuero quosdam absque interrogatione Symboli ab adulteris & indignis presbyteris fassus es baptizatos. In his tua dilectio teneat antiquum morem Ecclesiæ: Quia quisquis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti baptizatus est, rebaptizari eum minime licet. Non enim in nomine baptizantis, sed in nomine Trinitatis huius gratiæ donum percepit. Et teneatur quod Apostolus ait: [a] Vnus Deus, vna Fides, vnum Baptisma. Doctrinam vero spiritualem talibus studiosius, vt impertias, demandamus. *a Ephes. 4.*

De paruulis vero qui a parentibus subtracti sunt, & an baptizati sunt, an non, ignoB rant: hos vt baptizare debeas, secundum Patrum traditionem (si non fuerit qui testificetur) ratio poscit.

Leprosis autem, si fideles Christiani fuerint, Dominici corporis & sanguinis participatio tribuatur. Cum sanis autem conuiuia celebrare negentur.

Adiecisti etiam, quod si pestifer morbus aut mortalitas in Ecclesia vel monasterijs irrepserit: quos nondum tetigit, a loco fugiant euitantes periculum. Valde fatuum hoc videtur: non enim valet quisquam Dei effugere manus.

In fine epistola continebat, quod sunt quidam presbyteri, seu Episcopi multis vitijs irretiti, quorum vita in seipsis sacerdotium maculat. Et si tibi liceret cum eis edere aut loqui, nisi coerciti fuerint. Dicimus, vt hos ex Apostolica auctoritate redarguendo admoneas, & ad munditiam Ecclesiasticæ disciplinæ reducas. Et si quidem obedierint, salC uabunt animas suas, & ipse mercedem lucratus es. Verumtamen collocutionem & mensam communem cum eis agere non recuses. Plerumque contigit quos correctio disciplinæ tardos facit ad percipiendam veritatis normam, conuiuiorum sedulitas & admonitio blanda ad viam perducat iustitiæ. Id ipsum autem & in illis proceribus qui tibi adiutorium præstant, obseruare debebis.

Hæc frater carissime ex Apostolicæ sedis vigore scripsisse sufficiant. De reliquo implorantes misericordiam Dei, vt qui te illis in regionibus * vice nostra, ex Apostolica auctoritate peragere fecit, & opacam siluam lumine veritatis per os tuum micare prædestinauit, opitulationis suæ misericordissimum tribuat incrementum, quatenus de fructu operis & ipse valeas præmia percipere, & veniam peccatorum inuenire. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. Data decimo Kalendas Decembris impeD rante domino pijssimo Augusto Leone a Deo coronato magno Imperatore, anno * decimo Imperij eius. Sed & Constantino magno Imperatore regni eius anno septimo Indictione decima.] hactenus Gregorius ad Bonifacium. * vices nostras * vndecimo

Cui magis laborandum fuit in correctione prauorum morum virorum Ecclesiasticorum, quam in conuersione Gentilium, vt eius litteræ eodem argumento datæ ad Danielem suum olim in Anglia Episcopum docent, quæ numquam hactenus cusæ hic reddun-tur. sic enim se habent.

Domno dilectissimo Danieli Episcopo Bonifacius seruus seruorum Dei optabilem in Christo caritatis salutem. *b Eod. quo supra scrip. Cod. epist. 11.*

Consuetudo apud homines esse dignoscitur, cũ alicui triste & onerosum quid accideEPIST. BONIrit, anxiæ mentis solatium, vel consilium ab illis quærere, de quorum maxime amiciFACII AD DAE tia, vel sapientia, & fœdere confidit. Eodem modo & ego de paternitatis vestræ probaNIELEM. bili sapientia, & amicitia confidens, vobis fessæ mentis angustias expono, & vestræ pietatis consilium & solatium quæro. Sunt enim nobis, iuxta dictum Apostoli [c], non solum foris pugnæ, sed intus timor maxime semper per falsos sacerdotes, & hypocritas, qui & Deo aduersantur, & sibi perduntur, & populum per plurima scandala, & varios errores seducunt, dicentes populis iuxta dictum Prophetæ: [d] Pax, pax, & non est pax. Et semen verbi, quod de sinu Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ sumptum, & nobis commendatum, seminare aliquantulum studemus, illi cum lolio superseminare, & suffocare nituntur, vel in herbam pestiferi generis conuertere. Et quod plantamus non irrigant, offerentes populis, & docentes nouas sectas, & diuersi generis errores. quidam abstinentes a cibis, quos Deus ad percipiendum creauit; quidam melle & lacte proprie pascentes se, panem, & ceteros abijciunt cibos: quidam autem affirmant quod plurimum nocet *c 2. Cor. 7.* *d Iere. 8.*

populo,

populo, homicidas, vel adulteros in ipsis sceleribus perseuerantes fieri tamen posse sa- A
a 1.Tim.4. cerdotes. Populi autem, iuxta dictum Apostoli[a], sanam doctrinam non sustinebunt, sed coaceruabunt sibi magistros secundum sua desideria, & reliqua.

Nos quidem patrocinatus auxilium in palatio Francorum quærentes, a talium corporali communione abstinere, & segregare nos, iuxta præceptum canonum, non possumus, nisi hoc tantum, quod sacra Missarum solemnia in sacris mysterijs corporis, &
* consilium * consensum sanguinis Domini cum eis non cōmunicamus; sed & * concilium & * consessum illorum deuitamus. Nam talibus & cum paganis, & cum permixta & plebeia multitudine nostri labores, & pugnæ forasticæ videntur esse; intimæ vero quando quis de gremio matris Ecclesiæ presbyter vel diaconus, clericus, vel monachus discedit a fide, & veritate, cum demum præsumit cum paganis in contumelias filiorum Ecclesiæ edere, obstaculum horrendum Euangelio gloriæ Christi. B

De his namque omnibus, vt sine detrimento animæ cursum ministerij nostri implere possimus, in primis paternitatis vestræ apud Deum intercessionem quærimus, & intimis per Dominum obsecramus precibus, vti pro nobis intercedere dignemini, vt pius laborantium Dominus consolator inter tales turbines diuersarum causarum animas nostras illæsas, & sanas a peccatis custodire dignetur. De supradicta autem dictorum sacerdotum communione salubre consilium vestrum audire & exaudire inhianter desidero. Sine patrocinio Principis Francorum, nec populum Ecclesiæ regere, nec presbyteros, vel clericos, monachos, vel ancillas Dei defendere possum, nec ipsos paganorum ritus, & sacrilegia Idolorum in Germania sine illius mandato & timore prohibere valeo. Cum autem ad illum de istis causis auxilium quærens peruenero, a talium communione abstinere canonice nullatenus corporaliter possum, nisi tantum a consessu illorum. Nam ego de C
illa communione culpam timeo, quia recolo me ordinationis meæ tempore, iuxta præceptum Gregorij Papæ, iurasse in corpore S. Petri, talium communionem me declinaturum, si eos ad viam canonicam conuertere nequiuerim. Timeo magis damnum de prædicatione, quam populis impendere debeo, si ad Principem Francorum non venero. De istis quid paternitas vestra tristi & dubitanti filio decernere & iudicare, & mandare ad consilium voluerit, indicare dignemini. Mihi enim maxima ex parte ab illis segregatus esse videor, etsi ab illorum voluntatis consilio & consensu, & Ecclesiastico ministerio, vbi canonici non sunt, abstinuero.

Præterea Paternitatis vestræ clementiam de vno solatio peregrinationis meæ intimis precibus diligenter rogare velim, si præsumam, id est, vt librum prophetarum, quem venerandæ memoriæ Vuiribertus Abbas & Magister quondam meus de hac vita ad Do- D
minum migrans dereliquit, vbi sex corpora in vno corpore claris & absolutis litteris scripta reperiuntur, mihi transmittatis. Et si hoc Deus cordi vestro facere inspirauerit, maius solatium vitæ meæ senectutis, & maius nobis præmium mercedis transmittere non potestis: quia librum prophetarum talem in hac terra, qualem desidero, acquirere non possum, & caligantibus oculis minutas litteras ac connexas clare discernere nō possum; & propterea de illo libro prædicto rogo, quia tam clare discretis, & absolutis litteris scriptus est. Interea per Fortereum presbyterum litteras, & parua munuscula propter indicium puræ caritatis transmitto vobis, id est, casulam non holosericam, sed caprina lanugine mixtam, & villosam ad tergendos pedes dilectionis vestræ.

Nuper quoque, reuelante presbytero, qui a vestra præsentia ad Germaniam venit, E
DE CAECITATE DANIELIS EPISCOPI. corporalem orbitatem vobis contigisse cognoui; sed vt vos id melius scitis, quis, vel per quem dixit: [b] Quem diligit Deus corripit &c. & Paulus Apostolus, [c] Quando infirmor, tunc potens sum. Et: [d] Virtus in infirmitate perficitur. Et Psalmographus: [e] Multæ tribulationes iustorum. & reliqua. Habes, pater mi, sicut Antonius de Didymo fertur dixisse, oculos scilicet, quibus videri Deus, & Angeli, & supernæ Hierusalē glorioſa gaudia speculari possint. Et propter hoc de sapiētia tua, & patientia cōfidens, credo quia hoc Deus ad profectum virtutum, & ad augmentum meritorum tibi dedit, & vt eo magis spiritalibus oculis ea conspicias, & desideres, quæ præcepit & diligit Deus; & eo minus respicias, vel concupiscas, quæ non amat, sed interdixit Deus. Quid enim, frater, isto periculoso tempore corporales oculi? nisi (vt ita dicam) maxima ex parte veraciter fenestræ peccatorum, per quas aut ad peccata & ad peccantes aspicimus, aut, quod peius est, ad nos ipsos flagitia considerantes, & concupiscentes contrahimus? Valere sanctitatem

b Prou.3.
c 1.Cor.11.
d 2.Cor.12.
e Psal.33.

vestram,

A veſtram, & pro me orare in Chriſto diligenter opto.] hactenus Bonifacius ad Danielem Epiſcopum, quem in rebus Eccleſiaſticis & in ſcientia Scripturarum æque ac Aldelmum ſufficienter inſtructum, teſtatur Beda[a]: quod & ex redditis ab ipſo ad eumdem Bonifacium litteris poſſumus intelligere. reddemus hic eas nondum cuſas tanti viri memoriæ conſeruandæ gratia. ſic enim ſe habent[b].

[a] Bed. lib. 5. cap. 19.

Domno reuerendiſſimo & merito ab omnibus Orthodoxis amplectendo multiplici ſcientia variarumq. virtutum gratia inſigniter decorato Bonifacio Archiepiſcopo, Daniel Dei plebis famulus ſinceriſſimam in Domino cuncta cælorum culmina præminenti ſalutem.

[b] Eod. qui ſuperſcrip. Cod. epiſt. 12.

Lectis litteris a tua fraternitate tranſmiſſis, multum mærore commoti ſumus; quia hoc amantibus intolerabile viſum fuerit, ſi his, a quibus amantur, aliquid incommodi

DANIELIS EPISC. EPISTOLA AD BONIFACIVM.

B contigerit. Quamdam tamen conſolationem, ſæpius reuoluentes, inuenimus in eo, quia hoſtis callidi inextricabilis aſtutia nequaquam ritus religionis noſtræ tanta violentia, & tam varijs bellorum, ſeu errorum oppoſitionibus per ſublimes ſacerdotum, vel ceterorum quorumcumque reproborum perſonas expugnare tentauerit, niſi & in illis maioris meriti excellentiam agnoſceret. Vnde vos operam dare primitus oportet, vt inceptio glorioſa quæ eſt (vt arbitror) Apoſtolicis coæquanda certaminibus, nullatenus propter illorum deſeratis inſidias, qui dolis inſtructi ſalutiferæ ſolent reſiſtere doctrinæ; ſed tanto libentius illatæ difficultates ferendæ ſunt, quanto certius comperimus ſanctorum eſſe ac martyrum in mundo preſſuras, in cælo autem copioſiſſimam Domino promittente, mercedem, quem & hic auxiliatorem (ſi tantum in tribulationibus tolerantiæ non tædet) & illic cum iuſtis gauiſuri remuneratorem habere meremur.

C Quapropter cum caritas excellentiæ tuæ conſilium ſibi a noſtra paruitate petere dignata ſit: hoc exiſtimamus profuturum, quatenus inuicta patientia perferre ſtudeat, quod abſque Dei prouidentia prouenire non neſcit. Quamuis ergo foraſticæ pugnæ pernicies ſæua ſit: ipſa quoque atrocius inteſtina formidanda ferocitas noceat, quod vtique non minor, cum Chriſtus Ieſus[c] olim fratrem a fratre in mortem eſſe tradendum teſtatus eſt, & filium a patre, & parentes a nepotibus propter nomen ſuum necandos ſcilicet. Impugnantes per eſcarũ ſuperſtitioſiſſimam obſeruationem, Dei opus deſtrui quærentes, quæ proponuntur in ipſo vſu hominis: pari detrimento peribunt. Aut ſi turpe lucrum ſectantes, adulationis gratia vel per ipſorũ laudes, veſtras vero vituperationes falſo ſecuritatem populis pronuntiant, & ſecundum Eſaiæ[d] vaticinantis præſagium, dicentes malum bonum & bonum malum, & reliqua. Vel ſi ſegetem veſtræ venerabilitati

[c] Matth. 10.

[d] Iſai. 5.

D commiſſam ſterile ſolium interſerendo ſuffocare conentur (quæ vtique ante meſſis maturitatem a quoquam, Domino monente, compeſcitur euelli, de quo inferius dicemus) licet inquam hactenus inaudita proferant dogmata, ad decipienda minus intelligentium corda; quæ vos in diuinis voluminibus optime eruditos neque horum introducta latent, neque etiam ea quæ eis opportune opponi poſſit, ignorat.

Sed ne te diutius morer, ducendo per ſingula, dicam breuiter. Quamquam vniuerſa nefandæ factionis argumenta ad expugnandos, & affligendos vos exerceant: tamen ſecundum præcedentium ſanctorum exempla quod corrigendo curari nequit, ſaltem ſuſtinendo portate.

De ſacerdotio autem homicidarum, & adulterorum, qui abſque vlla reſipiſcentia in peccatis ſuis perdurare præſumunt: ſatis tibi ſanctiſſimi canones ac decreta

E Pontificum perſuadent. Si igitur homicidis iungitur agentibus pœnitentiam: circa exitum vitæ perfectio, id eſt, communionis Chriſti gratia conceditur: Incorrectis qua ratione cura regiminis Chriſtianæ conuerſationis coniungitur? Adulter vero, quem nec ſero ſuæ impudicitiæ pœnituit, qua conſequentia ſibi ſacerdotale officium vſurpabit? quando ſecundum ſtatuta Innocentij Papæ, ceterorumque, qui viduam, aut ſecundam duxit vxorem, non modo a miniſterio Eccleſiaſticæ dignitatis, verum etiam a clericatu * coercetur, cum & hæc propter carnis fragilitatem indulgenter conceſſa ſint; adulteria vero ab omnibus peritiſſimis prohibentur. A communione autem falſorum fratrum, ſiue ſacerdotum, quale conſilium eſt tam idoneum, vt te in rebus corporalibus ſeparatim diſiungat, niſi[e] forte de hoc mundo exire incipias? quandoquidem iſti vbique, & ſemper ſubintroire nituntur, a quibus ſe periculis implicatum Paulus[f] Apoſtolus aſſerebat, & ceteri religionis Chriſtianæ conditores id ipſum aut ſe paſſos, aut poſteris pa-

* arcetur

[e] 1. Cor. 5.

[f] 2. Cor. 11.

tiendum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiendum fore fatentur. Dicis enim te ab illis in sacris oblationum libaminibus remotissimum esse, ne sanctum canibus dare videremini: de hoc quid sentiret sanctus Augustinus inter cetera subtus insinuabimus. Insuper si non sponte, non consensu, neque ex voluntate, sed sola necessitate cogente, nonnumquam te inter ipsos habitare necesse: Hieronymus ait in Euangelio: Voluntas quæritur, quæ si etiam affectum non habuerit, tamen præmium non amittit. Quod si his coniungeris, verbi gratia, in perceptione ciborum, vel in cohabitatione loci: nonne ille qui non venit vocare iustos, sed peccatores, ibat ad conuiuia peccatorum, vt occasionem haberet docendi? Aut in eo quod mixtim adire Regem interdum debetis, & pro pace Ecclesiastica pariter deprecari, quia ipsi vt ouium pastores, plerumque pro ouibus interuenire se fingunt. Primum quidem implendum esse, quod scriptum esse scimus: [a] Subditi estote omni humanæ ordinationi, & reliqua. Deinde considerandum est, quia proposita est similitudo tritici, & zizaniorum de permistione malorum, atque bonorum, & munda & immunda animalia (vt ait Augustinus) introijsse in arcam leguntur: neque enim quacumque libuit intrauere immunda animalia, arcæ compage confracta, sed ea integra per vnum atque idem ostium, quod artifex fecerat. Non enim, inquit, per has similitudines & pronuntiationes consilium desidiæ datum est bonis, qui negligant quod prohibere debeant, sed patientiæ, qua perferant salua doctrina veritatis, qui emendari non valent. Item dicit: Cum ergo inueniamus in Ecclesia malos, quos Ecclesiastica disciplina corrigere & coercere non possumus: tunc ne ascendat in cor nostrum impia, & pernicioſa præsumptio, qua existimemus nos ab his esse separandos, vt peccatis eorum non coinquinemur, at ita post nos trahere conemur mundos, sanctosq. discipulos ab vnitatis compage, quasi a malorum consortio segregatos; veniant in mentem illæ de scripturis similitudines, quibus demonstratum est, malos in Ecclesia permixtos bonis vsque ad finem sæculi tempusq. iudicij futuros, & nihil bonis vnitate, ac participatione sacramentorum, qui eorum factis non consenserint, obfuturos. Cum vero ab eis, per quos Ecclesia regitur, pace salua, potestas disciplinæ aduersus reprobos aut nefarios est exercenda: tunc rursus ne socordia, segnitiaq. dormiamus, alijs aculeis præceptorum quæ ad seueritatem coertionis pertinent excitandi sumus. Ita est etiam ratio dissimulandi, & tolerandi malos in Ecclesia, & est rursus ratio castigandi, & corripiendi, non admittendi, vel a communione remouendi; vt nec patientia torpescamus, nec obtentu diligentiæ sæuiamus.

Dicam quoque quod ex operibus antiquorum excerpsi doctorum, & vtiliter in tam pernicioſa barbaria ad memoriam debet reduci. Si forte in prædicta condescensione a quolibet calumniaris de aliquo: simulandi siue etiam fingendi genera legimus, quod simulatio vtilis assumenda sit in tempore. Vnde & [b] Cephas subtrahebat, & segregabat se, timens eos, & reliqua: & Vas electionis [c] totondit caput, & Timotheum [d] circumcidit: ipse quoque Dei filius [e] finxit se longius ire, & nescire, vt est in Euāgelio: [f] Quis me tetigit? Et: [g] Vbi posuistis eum? Sed & Psalmista immutauit vultum suum [h] coram Achis. & [i] Ioseph ludens fratribus locutus est: Necnon [k] & Israel hedinis pellibus membra contexit, hoc fecit, vt putaretur esse qui non erat. Et si diligenter, & fideliter attenditur, non est mendacium, sed mysterium. Per hedinas quippe pelles peccata, per eum vero, qui eis se operuit, ille significatur, qui aliena peccatá portat. Hæc tuæ charitati, non quasi priscæ auctoritatis ignaræ, vel nostræ rusticitatis admonitione indigenti; sed ne quid tuis rogatibus derogassem, trepidantes scripsimus, pro eo quod te cum maioribus contraxisse negocium comperimus, *vtpote cum Romano Pontifice*, amore tamen atque obedientia amplius incitati, quam arte, vel audacia freti, tantum reuelando, non etiam imperando præfati diximus, ne forte in aliquo his, qui vltra modum excellentiores sunt, aduersari videremur.

Exhortatoria profecto tuæ suggestionis monita, de instanti corporis molestia perferenda satis libenter susceppimus, & in quantum vires sufficiunt, ipso Domino auxiliante, qui pro sua misericordia monet nos, suis salutaribus obtemperabimus dictis.

Hoc quoque cognoscat vestra beneuola dilectio, quia licet terrarum spacioso sequestremur interuallo, ac maris immensitate nimia, & cæli inæquali climate dirimamur: pari tamen tribulationū deprimimur fasce. Eadem est enim operatio satanæ hic vt ibi. propter quod diligentissime deprecor vos, vt nos orationum mutua vicissitudine iugiter muniamus,

a 1. Petr. 2.
b Gal. 2.
c Act. 18.
d Act. 16.
e Luc. 24.
f Luc. 8.
g Ioan. 11.
h 1. Reg. 21.
i Genes. 42.
k Gen. 27.

A niamus, reminiſcentes ſermonis, quem dixit: [a] Si conſenſerint ex vobis duo aut tres, & reliqua. Vale, Vale centupliciter, cariſſime mihi, & alia manu, &c.] hactenus Danielis epiſtola. atque de his ſatis. [a] *Matt.* 19.

IESV CHRISTI ANNVS 727. GREGORII PAP. II. ANNVS 14. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 12.

SEQVITVR annus Redemptoris ſeptingenteſimus vigeſimus ſeptimus Indictione decima, quo tum Romæ (vt vidimus) tum Conſtantinopoli, ob promulgatam hæreſim acerrime pugnatum eſt. Verum Deus Romanis, omnibusq. Italis præſto fuit, REBELLIO INVTILIS ADVERSVS IMPERATOREM.
B ipſumq. Gregorium Romanum Pontificem potenti gratia ab inſidiantibus eius vitæ ſaluauit. Nec ſic quidem Conſtantinopoli res ceſſere dextere, ſed mouentes aduerſus Imperatorem arma deleti ſunt. de quibus iſta Theophanes hoc anno duodecimo eiuſdem Leonis Imperatoris. In his zelo diuino moti tumultuabantur contra eum, magna congreſſione nauales exercitus concitati, tam Helladici, quam ij qui cycladum fuerant inſularum. Agallianus autem Turmarcha Helladicorum erat militiæ dux ſimul & Stephanus: qui & regiæ proximantes vrbi, quarto decimo Kalendas Maias decimæ Indictionis, ſuperantur congreſſi cum Byzantijs, ibi confecto igne nauibus concrematis, & alij quidem horum demerguntur; inter quos & Agallianus armatus ſeipſum præcipitauit. Porro ſuperſtitibus ad Imperatorem confluentibus, Coſmas & Stephanus capite puniuntur.

C Creſcit itaque malitia impij Leonis, & conſentanei eius contra pietatem extendendo perſecutionem. Per æſtiuum vero ſolſtitium huius decimæ Indictionis poſt nequam de contribulibus acceptam victoriam, contra Bithynenſium Nicæam prælium inſtruunt NICAEA DIVINITVS DEFENSA.
Sarracenorum Amiræ duo, Amer ſcilicet in millibus quindecim expeditorum præcurrens, & inſperate circumdans ciuitatem; & Muhauias ſubſequens in alijs octoginta quinque millibus. Qui poſt multam obſidionem, & particularem murorum euerſionem hanc quidem non obtinuerunt, bene acceptis ſanctorum precibus Patrum ad Deū directis, & ſanctificatione faciente venerabilis templi, vbi in colendis ſuis characteribus eriguntur, & vſque nunc ab his qui eis ſimiles ſunt honorantur.] hæc Theophanes, alludens ad trecentos illos decem & octo ſanctos Patres, qui Nicæno magno Concilio interfuerunt, quos ciuitas illa celebri cultu proſequi conſueuit.

D Cum interea Iconoclaſtæ Conſtantinopoli non deſinerent impie agere, quidnam vni ex illis acciderit ex Theophane item ſic accipe: Præterea Conſtantinus quidam Strator Artabaſdi videns imaginem Dei genitricis ſtantem, apprehenſum lapidem aduerſus eam proiecit & contriuit, & cum cecidiſſet calcauit. Et vidit in ſomnis ſtantem POENAS DAT IMPIVS ICONOCLASTA.
ſibi Dominam noſtrā, & dicentem: Noſti quam fortem cauſam in me operatus fueris? Verum contra caput tuum hoc feciſti. Poſtea vero dum Sarraceni aduerſus murum congreſſionē facerent, & ageretur bellum, currēs ad murum vt fortis miles, infelix ille eijcitur e lapide tranſmiſſo ex Mangone *machina ita dicta*, & contritū eſt caput eius & facies, dignam impietatis ſuæ retributionem percipiens. Præda multa ex exuuijs Sarraceni collecta reuerſi ſunt, oſtendente Deo in hoc impio, quod non propter pietatem, quam diffamabat, de contribulibus triumphauerat, ſed propter diuinum & ineffabile quoddam
E iudicium; retundens ac remouens huiuſmodi Arabicam fortitudinem a ſanctorum Patrum ciuitate interceſſionibus illorum, propter diligentiſſimos characteres ipſorum, qui honorantur in ea, in redargutionem ac inexpugnabile iudicium tyranni, & pie agentium certitudinem. Non enim ſolum circa venerabilium effectiuā imaginum orationem errabat impius; ſed & circa caſtiſſimæ Dei genitricis interceſſiones, omniumq. Sanctorum, quorum & reliquias ſceleſtiſsimus ac magiſtri eius Arabes abominantur.] ita ipſe oſtendens omnes Iconoclaſtas fuiſſe pariter hagiomachos. Subdit vero Theophanes.

Ex hoc igitur tempore impudenter beato Germano Patriarchæ Conſtantinopolitano derogabat Imperator ſcilicet, accuſans omnes anteceſſores ſuos Principes & Pontifices, atque populos Chriſtianos, quaſi idololatræ fuerint ſuper adorationem ſanctarum ac venerabilium imaginum, non capiens idiota infidelitate captus de affectuali

Universidad de Deusto
Biblioteca

oratione sermones.] Porro Germanus, cur non statim eiectus fuerit, causa illa intercessisse videtur, quod vtebatur eo ministro ad reuocandos Italos ad obedientiam Imperatoris. Germanus enim litteris scriptis reprehendebat eos, quod ita penitus ab Imperatore resilijssent. Extat enim in Græco codice Orientalium canonum eiusdem S. Germani epistolæ fragmentum, quo inuehitur in eos, qui ab Imperio desciuissent. Magnam esse sciebat emeritissimi senis æstimationem etiam apud Latinos: toleratus est igitur tamdiu sanctus Patriarcha, quamdiu spes fuit, vt aliquid proficeret ad continendos in fide Imperatoris subditos Occidentales. Mos iste semper fuit impiorum Principum, non ad suum finem, ad Deum scilicet, res sacras colere, sacrasq. personas; sed ob sua cõmoda, cogentes præpostero ordine diuina humanis, & spiritualia temporalibus inseruire, sicq. de religione nundinationem turpiter exercentes.

GERMANVS REDARGVIT REBELLANTES IMPERATORI.

Qui autem restiterint in hoc pro Catholica fide certamine Imperatori in Oriente, duo potissimum reperti sunt, ipse Germanus Constantinopolitanus Episcopus, & Ioannes Damascenus in Syria monachus; vterque enim scriptis suis pro facultate studuere confodere monstrum hoc. De Germano præter illa quæ dicta sunt, fidem faciunt paucæ ex multis quæ reperiuntur scriptæ ab eo epistolæ, recitatæ in quarta Actione Nicæni posterioris Concilij, quibus ostenditur conatum esse stantes firmare, labantes roborare, lapsos vero in statum pristinum restituere: epistolam enim in primis dogmaticam scripsit ad Episcopos, quo omnes aduersus hæresim in officio contineret, quam qui eo erant errore aspersi occultare conabãtur: vt inter alios Theophilus Metropolitanus Nacoliæ: per hunc enim disseminasse Imperatorem hæresim, querela fuit Orthodoxorum in Nicæno Concilio, ab eoq. nouitatis huius sumpsisse initium tradunt; quem conuictum erroris pœnitentiam simulasse, ostendunt Germani litteræ ad Constantinum Episcopum Nacoliæ datæ, quæ sic se habent [a].

S. GERMANVS LABORAT PRO FIDE CATHOLICA.

THEOPHILVS EPISCOPVS NACOLIAE IN ERROREM DVCTVS.

[a] *Extat in Nican. Concil. 2. Act. 4.*

Ioannes amantissimus Synnadon Metropolites nobis scripsit, quomodo tua caritas litteras nostras illi non tradiderit. Qua de causa non mediocrem propter te dolorem concepimus, quod videris mihi amorem Dei & caritatem & honorem, quæ membra Christi mutuo sibi debent, postposuisse. Quam ob causam per litteras istas præsentes caritati tuæ nunciamus, vt Theophilo [a] Constantino Metropolitæ confestim litteras tradas, omnemq. honorem illi debitum tribuas, illiq. secundum sacerdotalem ordinationem subijciaris: quemadmodum quoque sermones nostros tua caritas suscepit, professaq. est eos sequuturum, neque propriæ sententiæ adhæsurum. Nouisti enim quæ loquuti fuerimus, cum me inuocasti, ne Episcopatu tuo priuareris. Promittebas te correcturum ea & confirmaturum, de quibus fides tua vacillare dicebatur: neque etiam quicquam amplius contumeliæ aduersus Dominum aut Sanctorum eius imagines dicturum aut facturum: sed tantum modo e scriptura probaturum, nihil diuini honoris in creaturis consistere, sed licere tamen venerationem illis exhibere. Quam sane rem & nos docuimus sic habere, quamque stabiliter tenemus & confitemur. Scripta autem ad Theophilum Metropolitam eandem continet, & nos illi exemplar item transmisimus.

[a] Nacoliæ

Ne igitur populo innocenti offendiculum tribuatur, in memoriam redigas diuinum iudicium, quo ait: [b] Quicumque scandalizauerit vnum ex minimis istis, satius vt summergatur, illi fuerit. Hoc ergo caritas tua cognoscat: & epistolam nostram Metropolitæ reddito. Atque per sanctam consubstantialem & venerandam Trinitatem hoc iubeo, vt nisi facias, numquam sacrum officium amplius administrare possis. Nam si admonitionibus nihil profecerimus, certe sententiæ austeritate (quantum poterimus) te deterrere cupimus, ne Dei subdaris iudicio.] hæc ad Constantinum Episcopum Germanus, qui disceptationem habuerat iam ante cum eodem Theophilo iam in errorem lapso: quam quidem disputationem, & eius conuersionem recitat idem S. Germanus in epistola ab ipso scripta ad eumdem Ioannem Synnadon Metropolitanum, quam tibi vt reddamus a nobis necessitas exigit argumenti. sic enim se habet.

[b] *Matth. 18. Marc. 9. Luc. 17.*

GERMANI EPIST. AD IOANNEM ARCHIEPISCOPVM SYNNADOS.

Epistolam sanctitatis tuæ Tarasius glorioſus Patricius nobis tradidit, in qua de Theophilo Episcopo Nacoliæ scriptum fuit. Significamus autem hoc priusquam a sanctitate tua accepissemus litteras, nos ipsum Theophilum conueniſſe, perscrutatosque, quænam illius mens, quæve sententia in causa illa, de qua audieramus, esset. Hanc autem nobis apologiam obiecit (oportet autem, vt tuæ sanctitati omnia pro mediocritate mei

ingenij

Universidad de Deusto Biblioteca

A ingenij ſcribam) dicebat ſe inſtructum ſacra ſcriptura dicente : Nullam facies ſimilitudinem ad adorandam illam, neque in cælo deſuper neque ſuper terram . Deinde dixit : Non oportet manufacta adorare, hoc eſt, quæ manu hominum elaborata ſunt .] intelligis Lector, ab Imperatore non domeſticos tantum, ſed & Epiſcopos in trāſuerſum actos. Magna plane fuit iſta tentatio , quum progrederetur impietas regio diademate inſignita . Numquam hactenus acciderat in Eccleſia Dei, vt cum multi fuerint Imperatores hæretici, ex ijs aliquis extiterit hæreſiarcha, vt modo accidit: augebatur vero inde periculum, cum vix aliqua alia hæreſis eſſet inueniri, quæ maiorem ſibi vendicaret ex diuina ſcriptura auctoritatem , cum ſexcenta ferme ſit numerare loca, in quibus de non adorandis manufactis , expreſſum ſit diuinum mandatum .

Sed quæ ſubijcit Germanus attende : Cum vero (inquit) ſanctos Chriſti martyres ve- THEOPHILI LAPSI ET GERMANI CONGRESSVS.
B ras Chriſti margaritas omni honore dignos arbitremur , & interceſſiones eorum poſtulemus : non potui illi non reſpondere . Chriſtianorum itaque fidem, cultum, & adorationem in vnum & ſolum Deum conſiſtere dixi (quemadmodum ſcriptum eſt) tum ab ijs qui in cælo ſunt ſanctis & intelligibilibus incorporeis poteſtatibus, tum ab ijs qui in terra ſunt, quotquot veritatis viam nouerunt . Quemadmodum in omnibus Eccleſijs ſancta laudatur & glorificatur Trinitas in vnica dominatione & deitate. Quemadmodum & nos vnum Deum confitemur (neque aliquis eſt præter eum, qui ex poteſtate illius dominatur per ſæcula, qui ex non exiſtētibus cuncta produxit, tam quæ viſibilia ſunt, quam quæ inuiſibilia) hoc eſt , Patrem , Filium, & ſanctum Spiritum , ſanctam conſubſtantialem viuificantem Trinitatem , in qua credentes , confitentes baptizari ſumus. Quemadmodum tradidit Deus Verbum exiſtēs incarnatum , vnus ex ſancta & incomprehenſibili
C Trinitate Dominus noſter Ieſus Chriſtus , in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti .

Hic ſane creaturas non adoramus , Abſit: neque cultum diuinæ dominationi debitum in conſeruos deducimus, Abſit. Neque Principes aut Regē ſuper terram adorantes, æqualem illis cum Deo adorationem præſtare videmur . Nam & propheta [a] Nathan apparet, *a 3. Reg. 1.* in terra cum eſſet , Dauid adoraſſe , quamquam hominem & Regem ; neque tamen ob id reprehenſus eſt, quod hominem iuxta Deum adorauit . Neque imaginum ex cera DE CVLTV SANCTORVM RATIO REDDITVR.
& colore effigiationem in errorem perfectionis diuini cultus ſuſcipimus . Non enim inuiſibilis Dei imaginem, aut ſimilitudinem, aut figuram, aut formā expreſſam; quin etiam ipſorum ſanctorum Angelorum præſtantes ordines neque intelligere neque inueſtigare omnino poſſumus : ſed quando vnigenitus filius, qui in ſinu Patris exiſtens, ſuam creaturam ex mortis addictione reuocando, Patris & ſancti Spiritus beneplacito homo fieri di-
D gnatus eſt, non aliter ac nos carnem & ſanguinem aſſumens , & vt inquit magnus Apoſtolus: [b] Per omnia nobis ſimilis factus, excepto peccato. Igitur humanitatis illius cha- *b Hebr. 4.*
racterē & iuxta carnem indiſcretæ hominis formæ imaginem figurantes, ipſius incomprehenſibilem deitatem atque inuiſibilem (vnde ea quæ noſtræ fidei præcipua ſunt naſcuntur) oſtendere nequimus. Non enim iuxta phantaſiam & vmbratice noſtram naturam ſibi vniuit, vt quidam ex veteribus hæreticis errantes tradiderunt : verum re ipſa, vereq. homo perfectus per omnia , excepto (quod nobis ab hoſte inſitum eſt) peccato , factus eſt .

Hanc ob cauſam in fide certi ſanctæ illius carnis characterem in imaginibus delineantes ſalutamus, & cultu & honore omni quo decet dignamur, nec ob aliud niſi in recordationem diuinitatis eius viuificæ & expreſſæ humanitatis . Eadem ratione CVLTVS DEIPARAE.
E & intemeratæ eius iuxta carnem Matris ſanctæ Deiparæ Virginis ſimilitudinem referimus , hoc modo oſtendentes, quod mulier iuxta naturam exiſtens, & a noſtra maſſa haudquaquam aliena, Deum inuiſibilem & omnia manu ſua continentem vltra omnium, & hominum & Angelorum exiſtimationem in ventre ſuo conceperit , & ex ſe incarnatum genuerit . Etenim ob id eam & vere & proprie veri Dei Matrem veneramur & magnificamus, & quauis viſibili & inuiſibili creatura ſuperiorem reputamus .

Ad hæc ſanctos martyres Chriſti, Apoſtolos, prophetas , conſeruos noſtros , & veros Dei miniſtros, bonis operibus & diuina prædicatione veritatis, item perpeſſione pro MARTYRVM CVLTVS.
ipſo Deo afflictionum glorioſos, amicos Dei veros, quibus etiam ipſe magnam loquendi confidentiam dedit , admiramur , & beatos prædicamus , nec non ad recordationem fortitudinis eorum & rectam pro Chriſto ſeruitutem, ſimilitudines eorum depingimus: non quod de diuina natura participent, per hoc demonſtrare volentes, neque debitum

tantummodo diuinæ poteſtati & gloriæ honorem illis tribuentes: verum deſiderium A
noſtrum & amorem, quo erga eos affecti ſumus, ita declarantes. Nam quæ per audi-
tionem tamquam vera credimus, hæc etiam per pingibilem imitationem ad ſtabilio-
rem noſtram inſtructionem collocamus. Quando & ipſi ſancti Dei in vnum & ſolum
Deum cultum adorationis,& glorificationem ac procreationem conſeruantes,pro Chri-
ſto ſanguinem ſuum effuderunt, & veræ confeſſionis coronam acceperunt.

Hæc imaginum apparatus ratio eſt, non quod nos adorationem in ſpiritu & veritate
incomprehenſibili & inueſtigabili deitati decentē in manufactas imagines, aut in opera
hominum arte facta, aut in ea quæ ſubſunt Deo, ſiue viſibilia ſint, ſiue inuiſibilia, tranſ-
ferre ſtudeamus; verum vt dilectionem noſtram, quam iuſte in ſanctos Dei ſeruos ha-
bemus, per iſtum modum exhibeamus. Et per honorationem illorum,in eum qui per
illos glorificatus eſt, quiq. illos glorificauit in confeſſionem potentiæ ſuæ Chriſtum B
glorificationem & cultum referimus: ita vt nos imitatores fortitudinis eorum & dile-
ctionis erga Deum per bonorum operum contra paſſiones reſiſtentiam fiamus.

Hunc autem eſſe imaginum in Eccleſia Dei vſum vnuſquiſque per hanc inſtructio-
nem cognoſcat, neque aliunde nos ſpem ſalutis ſiue in hoc mundo, ſiue in futuro ſæculo
expectare, niſi ab vnigenito filio Dei, qui ſimul cum Patre & Spiritu ſancto diuina dona
largitur: non enim aliud nomen per quod ſaluari queamus ab hominibus, datum eſt.
At ſi Domini & Saluatoris noſtri, item intemeratæ matris eius veræ Deiparæ, necnon
ſanctorum imagines ſalutamus; confeſtim etiam fidem & diſpoſitionem mentis erga il-
los habemus: ſed vnum Deum ſine principio, ſine fine, qui omnia in manu ſua habet,
factorem noſtrum & omnis creaturæ, & vere Saluatorem, habentem poteſtatem in cæ-
lo & in terra,pro genere humano hominem factum agnoſcimus.Ancillam autem & ma- C
trem illius exiſtentem,vere pro genere noſtro intercedentem præſentiſſime,ita vt Domi-
nus quidem noſter ſalutem diſpenſet, illa vero materno affectu pro nobis poſcat, agno-
ſcimus. Sanctos denique omnes tamquam conſeruos noſtros & eiuſdem nobiſcum na-
turæ participes, gratiſſimos Dei miniſtros (vt dictum eſt) & hac gratia a Deo donatos,
vt beneficia a Deo data nobis miniſtrent, curationes inquam morborum & periculo-
rum liberationes, quando per memoriam eorum inuocatio Dei fit, quatenus nobis in
hymnodijs & glorificationibus poſſibile eſt (memoria enim eorum cum encomio cele-
bratur, vt ait Scriptura[a]) agnoſcimus.

a *Prov.*10.

Hæc igitur omnia Theophilo Nacoliæ Epiſcopo propoſuimus: quæ ſane & ſuſcepit,
& vt diuina, confeſſus eſt ſe ſeruaturum: neque quicquam amplius dicturum aut fa-
THEOPHILI EPISC. CONVERSIO. cturum, quod alijs poſſit eſſe offendiculo, aut tumultum excitare. Hæc igitur cogno- D
ſcens veſtra ſancta congregatio, illum amplius, niſi in eumdem errorem labatur,vexare
non pergat, ſed tam ipſum cum litteris noſtris tranſmiſſum,& ſatisfactionē illius conde-
ſcendentiæ accipiens,contenta eſto. Pro potentiſſimis noſtris dominis & Imperatoribus,
vt quam diutiſſime viuant & victores declarentur, precetur: Oret etiam, vt Chriſtiano-
PRO HAERETICO IMP. ORARE MANDAT S. GERMANVS. rum populo pax Dei contingat quæ omnem mentem exuperat.] hactenus S. Germa-
nus ad Ioannem Synnados Archiepiſcopum de Theophilo ad pietatem reſtituto. Verum
non ſtetiſſe in propoſito, ſed in errorem eſſe relapſum, quæ ſunt dicta teſtantur, con-
feſſioneq. Patrum ſeptimæ Synodi conſtat, adeo per hominem eſſe propagatum erro-
rem, vt idem auctor ſit nominatus tantæ blaſphemiæ. nam de eo Taraſius in ſanctæ
Synodi actione quarta hæc dixiſſe reperitur: Venerandi fratres (quemadmodum præ-
dixi) inductio peregrinæ iſtius nouitatis a prædicto Epiſcopo Nacoliæ initium cœpit.] E
ſi ratio tantum habeatur Epiſcoporum; verum ipſe Imperator primus auctor ab omni-
bus declaratur, vt quæ ſunt dicta ſuperius docent.

Ceterum idem S. Germanus de prima origine ageus erroris huius, a Iudæis primum,
inde a Sarracenis manaſſe docet, illapſumq. eo modo quo dictum eſt in Chriſtianos. Et-
enim de his prolixam ſcribens epiſtolā ad Thomam Epiſcopū Claudiopolis idem S. Ger-
manus de his fuſius agit. Recitata eſt dicta epiſtola in poſteriori Nicæno Concilio,ex qua
hic pauca deſcribenda putamus, vt quæ eius fere exordio ait: Vt fraterna approbatione
mentem noſtram aperiamus,breuibus quæ de ea re nobis cognita ſunt,dicemus. Illud in
primis ſubijcientes,oportere nos omnem vanam nouitatem * obſeruare,& maxime cum
* conſiderare in fide in Chriſto populo diſcordiæ tumultus & ſcandali argumentum ſuboritur. Dein-
de in Eccleſijs conſuetudo longi temporis tenenda eſt.] Quod autem ad conſuetudi-

nem

A nem ſpectat, in principio naſcentis Eccleſiæ viguiſſe vſum ſacrarum imaginum pluribus docet, eumq. firmatum non ſubſequenti vſu tantum, ſed etiam ſententijs ſanctiſſimorum Patrum, quos citat. Quod autem ad contradicentes & hoc improbantes pertineret, iſta ſubijcit.

Hoc igitur cognoſcere oportet, non ſolum nunc, verum ſæpius, idq. maxime Iudæos nobis opprobrio vertiſſe, cum tamen idololatriæ ſerui & miniſtri vere ſemper extiterint, non ſane aliam ob cauſam, quam vt fidem noſtram inuiolatam contaminent. cum autem in manufacta inuehuntur, eaq. auferre ſtudent, non hoc agunt, vt diuina natura omnibus viſibilibus & ſenſibilibus ſuperior cognoſcatur; ſed omne ſtudium, cultusq. eorum huc vertitur, quo diuinam naturam humilient. Sed hos ſatius fuerit relinquere. Quid enim aliud quam canes ſunt latrantes contra oule Chriſti? Sarracenis autē (quan-
B doquidem & ipſi ea de re aliquid dicere velle videntur) ſufficiat quod in eremo lapidi inanimato ſacrificia faciant, acclamentq. hac voce, Chobar, quod a patribus acceptum per puerilia myſteria & feſta peragunt. Chriſtianis vero, quibus per vniuerſum orbem terrarum ſub vnum Euangelij iugum videlicet (vt propheta inquit) ſeruientibus Deo character proprijſſimus eſt fides & confeſſio in vnum Deum &c.] hæc pluribus docens, longe abeſſe tradit, vt Chriſtiani colant idola, vtpote quod nemo ſit in Eccleſia, qui intuitus ſanctorum imagines, alicui earum dicat, gloria tibi Deus, & Deum putet, licet tamen ante eas lumina ponat, vel ſuffitum admoueat, vt moris erat. additq. ex eiuſmodi cultu ſanctorum frequentia ſcaturire ſolere miracula inuocantibus eos ſanctos, quorum ſunt imagines venerationi expoſitæ, meminitq. de ſanctiſſimæ Dei genitricis picta imagine in Sozopoli exiſtente, ex cuius manu vnguenti ſcaturigines emanant.

C Apponit & inter alia eiuſmodi conteſtationem, dicens: Scandalizare aliquem, intolerabile & horrendum iudicium affert illis qui intendunt. Nunc autem & totæ ciuitates, & hominum congregationes non parum hac de re tumultuantur. caueamus omni ſtudio, ne huius rei auctores ſimus. Ante omnia vero prouidendum eſt, ne a ſententia permuteris, ne ex hoc inimici noſtri, & hoſtes Crucis Chriſti ſupercilium eleuent contra fidem noſtram, dicantque: Hucuſque Chriſtiani errauerunt: niſi enim inſtitutum ſuum idololatriam cognouiſſent, non ſane nunc manufacta abijcerent. Quod ipſum quantum contumeliæ, ſubuerſionisq. fidei in Chriſtum conciliet, quiſquis agnoſcere poteſt. Nam qui ſemel errarint, eos in viam reducere difficile eſt, vt qui a veritate alienantur. Quid autem dicere oportet, cum videamus Reges noſtros & Imperatores ex propria erga Deum affectione pro ſua ſtatua ſalutiferā Crucem, gloriationem ſæculi erexiſſe? &c.]
D Hæc in ſancta Synodo vbi lecta adeo probata ſunt, vt ſecundum ea quæ audiuiſſent, ſubiecerit poſt veram de his confeſſionem anathematiſmos in hæc verba.

Credentes vnum Deum in Trinitate laudatum, venerandas imagines veneramur. Qui ſic non credunt: anathema: qui aliter ſentiunt, longe ab Eccleſia abijciantur. Nos veteri Eccleſiæ legislationi inſiſtamus. Nos Patrum ſtatuta conſeruemus. Nos qui addunt aut auferunt aliquid de Eccleſia: anathematizauimus. Nos venerandas imagines ſalutamus. Nos qui ſic nolunt: anathemati ſubijcimus. Chriſtianorum accuſatoribus, videlicet Iconoclaſtis: anathema. Qui ex ſcriptura ſancta contra idola dicta in ſanctas imagines detorquent: anathema. Qui ſacras imagines idola vocant: anathema. Qui dicunt Chriſtianos tamquam deos imagines amplecti: anathema. Qui communionem habent cum ijs, qui ſacras imagines reijciunt aut contemnunt: anathema. Qui dicunt præter
E Chriſtum aliquem nos a cultu idolorum liberaſſe: anathema. Qui dicere audent ſanctam Catholicā Eccleſiam idola vmquam accepiſſe: anathema.] hæc tunc ibi dicta, hic autem recitata, quod ijſdem ſcriptis ſancti Germani litteris a Patribus appoſita fuerint. Sic igitur (vt vidiſti) primus coryphæus, qui contra Iconoclaſtas in Oriente vexillum confeſſionis erexerit, ſcriptis hæreſim impugnando, Germanus fuit Conſtantinopolitanus Epiſcopus.

ANATHEMATISMI EX SCRIPTIS S. GERMANI IN ICONOCLASTAS.

Poſt ipſum vero ſanctus Ioannes Damaſcenus nobilibus parentibus ortus Damaſci, doctiſſimus ipſe quidem, cum & Romanam fidem ab incunabulis ab Italo homine, Coſma nomine, ceu lac purum ebibiſſet. Hic vbi tempus vidit opportunum, intrepide proſilijt in arenam, tribus editis orationibus pro ſacrarum imaginum cultu, quo funiculo triplici in cultu veræ religionis Catholici tenerentur; eodemque, veluti facto flagello, impij manu Domini flagellarentur. Iſte quidem vbi accepit ab Imperatore pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mulgatam esse blasphemiam : ad confodiendum monstrum arma parauit illa, quæ A
IOANNES DAMASCENVS FORTIS PROPVGNATOR CATHOLICAE FIDEI.
tum ministrabat occasio, cum videlicet pro defensione sanctarum imaginum cultus, in condemnationem recens emergentis erroris cœpit epistolas scribere ad diuersos, per quos eædem in alios spargerentur, sicq. fieret, vt vbi contigisset sparsum esse venenum, cito adesset quo curarentur antidotum. Erat enim celebre nomen Ioannis, cum generis (vt superius dictum est) nobilitate, tum quod ipse ferme solus inter Christianos, sicut & pater eius, ob virtutum eminentiam, quæ solet semper libera etiam hostibus dominari. apud Sarracenos venerationem, & Principem Sarracenorum primum vendicauerat sibi locum, vt olim Daniel apud Regem Assyriorum, vel Ioseph apud Regem Aegyptiorum. Non extant ipsæ quidem datæ hoc tempore a Ioanne ad diuersos epistolæ, sed tantum mentio de illis habetur apud Ioannem Hierosolymorum Episcopum. Sed quales illæ essent, ex alijs eius lucubrationibus eodem argumento conscriptis quis- B
que poterit facile assequi, nempe fuisse aculeatas, ad feriendos aduersarios bene dispositas, & loricatas ad defensionem paratas. Satis namque illæ visæ sunt hoc exordio pugnæ, tamquam in velitatione ad armandum fideles; postea vero cum fortius atque vehementius ingruit prælium, validiora parauit arma, illa nimirum, quæ hactenus in sacro armentario sanctæ Ecclesiæ Catholicæ integra asseruantur: tres illæ videlicet orationes de imaginibus inscriptæ, quæ pro imaginibus promulgatæ leguntur. quando autem illæ ab eo fuerint elucubratæ, eiusdem sancti testificatione, suo loco dicturi sumus.

Ita quidem nobilis athleta Ioannes: quem si quis hac ex parte Dauidi comparauerit aduersus leonem insurgenti, puto quidem scopum veritatis attinget. Quod ille ad Saul, necessitate cogente, ista de se magnifice prædicaret: [a] Quando veniebat leo vel vrsus, & C
a 1. Reg. 17.
IOANNES IN LEONEM VIRILITER PVGNAT.
tollebat arietem de medio gregis: persequebar eos & percutiebam, eruebamq. de ore eorum: & illi consurgebant aduersus me, & apprehendebã mentum eorũ & suffocabam, interficiebamq. eos. Nam & leonem & vrsum interfeci ego seruus tuus.] istud quidẽ & ipse Ioannes videtur expleſſe, cum in Leonem Isauricum insilientẽ in ouile Catholicum insurrexit, tenensq. rabidum mentũ, abstraxit ex ore prædam, dum ab eo seductos reuocauit ad vitam & reduxit ad caulas; tunc & ipse Leo extinctus penitus videri potuit & suffocatus: tum potentia veritatis victa impietas atque prostrata fuit. Ita Deus eligit infirma mundi vt confundat fortia. Siquidem non Imperatorem obijcit aduersus Imperatorem exercitibus repugnantem, sed stylo certantem; quo vno potentissimo telo ipsum ita perterruit, vt quod viribus diffideret, ad fraudem parandam, qua eum e medio tolleret, improbus se conuerterit. Quomodo autem ista se habuerint, inferius suo D
loco dicturi sumus. modo autem quæ sunt hic breuiter enarrata, pariter sincera fide testata, omniq. ex parte firmata posteris relinquamus.

Ioannes Patriarcha Hierosolymorum in vita eius, quam scriptam posteris tradidit,
IOANNES DAMASCENVS CONSILIARIVS REGIS.
habet in primis ista de Ioanne post parentis obitũ a principe Sarracenorum in aulam importune vocato. At vero Sarracenorum princeps Ioannem accersens, eum primarij consiliarij dignitate ornauit. recusabat autem ille, vt cuius cupiditas alio tenderet. Verum ita tandem coactus est, vt iam repugnare non posset. Itaque in maiore quam eius pater, dignitatis gradu constitutus est. Tum autem Leo Isauricus Romanum Imperium gubernabat, qui aduersus venerandas imagines, ac recte de religione sentientem Ecclesiæ cœtum erat tamquam leo rapiens rugiens: nam & illas belluina insania igne comburebat, & earum adoratores rapiebat ac delebat: tyranniceq. impietatis dentibus E
miserum in modum laniabat. Quæ postquam ad Ioannis aures peruenerunt, Eliæ zelum atque cognominis sui Baptistæ reprehendendi libertatem imitatur, eum videlicet etiam ante vnctionem inuisibiliter vngente spiritu, ac verbum Dei veluti spiritus gladium incidendi facultate præditum, ad ferinæ illius mentis dogma, tamquam caput amputandum obijcit. Ad Orthodoxos itaque quibus notus erat, pro venerandarum
IOANNES DAMASCENVS PVGNAT PRO VERITATE.
imaginum honore libellos epistolares mittebat, quibus illud eruditissime demonstrabat, diuinarum imaginum adorationem necessariam esse; ipsosq. hortabatur, vt alijs eadem commemorarent, suasq. epistolas omnibus ostenderent: atque omni oratione ac studio nouus ille veritatis pugil ad hoc incumbebat, vt epistolæ suæ, velut per orbem quemdam e piorum manibus ad piorum manus transirent, sicq. recta doctrina confirmaretur. Ac Pauli instar omnem correctionem adhibebat, vt si non pedibus, at certe

per

A per epistolas terram vniuersam veritatis prædicatione in orbem complecteretur.] hæc de Ioanne Ioannes. Quæ autem hæc sint subsequuta, & quas Leo Imperator in eum sit molitus insidias, suo loco dicturi sumus.

IESV CHRISTI ANNVS 728. GREGORII PAP. II. ANNVS 15. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 13.

ANNVS Redemptoris septingentesimus vigesimus octauus Indictione vndecima notatus adest, quo ingraueſcente magis persecutione Leonis Imperatoris aduersus Orthodoxos: cum ipse præ ceteris sibi aduersantem fuerit expertus S. Germanum Epi- LEO IMP. PRODITIONE AGIT VT DEPONAT S. GERMANVM.
B scopum Constantinopolitanum: quomodo eum throno pelleret, animo agitare cœpit. Mireris Leonem affectare mansuetudinem, non insilire in ipsum impetu & deuorare (vt cupiebat) sed fraudibus agere, aliquamq. venari si posset & captare occasionem, vt iusto aliquo simulato prætextu, eum a sede deijceret. Ad scelus operandum idoneum ministrum inuenit nouum Iudam, eius discipulum Anastasium, quem ad proditionem faciendam redemit promissione Episcopatus eiusdem Constantinopolitanæ Ecclesiæ.

Non præterierunt hæc Germanum, vt qui diuino reuelante spiritu, non præsentia tantum cognita habuit, sed futura prædixit, quæ multos post annos eidem infelicissimo ventura essent, prout Theophanes docet, qui & illud narrat; contigisse nimirum, vt idem Anastasius cum aliquando suum sequens Episcopum ad Imperatorem ingredientem, percalcarit pedibus magno animi fastu oram stolæ sancti Pontificis: ad eum ille
C cōuersus propheticum hoc prænuntiarit oraculum, dicens: Non effugiet tempus a te ingrediendi Duppin.] locus hic publicus erat regiæ ciuitatis populorū frequentiori cœtu reliquis præstans. Quod vaticinium tunc cognitum, & in memoriam reuocatum fuit, cum impleri contigit. Cum videlicet Anastasius, pulso Germano, Episcopus factus esset, diuq. sedisset, ex eo quod tyrannum coronasset Arthabasdum Constantini Copronymi cognatum, ab eodem Copronymo, post tyrannum extinctum regnante, fuit iste magistri proditor Anastasius asino impositus verso vultu, summaq. infamia & ludibrio totius populi per Duppin publice circūductus. Tam nobilem pompam eius Episcopatus, ante quindecim ferme annos, prophetice cognitam eidem prænuntiauit sanctus Germanus; qui imitatus Christum Redemptorem, tolerauit perfidum proditorem. Porro deiectionem S. Germani e throno post annum sequentem contigisse suo loco di-
D cturi sumus. GERMANI VATICINIVM DE ANASTASIO PRODITORE.

Qui igitur S. Germano (vt vidimus) Leo Isauricus tetendit insidias ad perdendum eum, idem cum sciisset se scriptis Ioannis Damasceni fuisse haud mediocriter læsum: vt in eum vleiscereturad fraudes pariter se conuertit, in quibus concinnandis ipsi fuit diutius laborandum, quod non haberet præsentem hominem, nec suæ potestati subiectum, immo apud Sarracenos, & quidem inter proceres eorū & principes collocatum, nempe (vt anno superiori dictum est) a principe Sarracenorum in primum locum Consiliarium adscitum. Quodnam autem fraudulentus homo machinamentum in eumdem excogitarit: accipe a Ioanne Patriarcha Hierosolymitano, res ab eo gestas sic prosequuto. LEO IN IOAN. DAMASCENVM TENDIT INSIDIAS.

Vbi ab Imperatore compertum est (Ioannem scilicet scriptis suis magnopere esse
E conatum, vt exortam hæresim profligaret) accersitis nonnullis, qui eadem cum ipso de religione sentiebant (siquidem indignissime ferebat impietatem suam Ioannis epistolis traduci, aperteq. peruulgari) negotium ipsis dedit, vt imposita sibi pietatis larua, omni studio atque conatu id agerent, vt per colloquij speciem, epistolam quamdam Ioannis manu scriptam nanciscerentur. Quamobrem vitij propagatores nullum (vt dici solet) funem mouere, fraudemq. tegere, atque id quod ipsis imperatum fuerat, inuestigare destiterunt, quoad inuentam epistolam Imperatori tradidissent. Ille autem accitis quibusdam notarijs suis, epistolarum Ioannis exemplar ad imitandum ipsis proposuit, in hoc nimirum, vt & scripturæ notas & ipsius sententias ac verba exprimerent. Cum igitur multos qui ad eam rem ipsi operam nauarent, inuenisset: tum denique iussit, vt epistolam tamquam ex Ioannis persona ad ipsum impium Imperatorem scriptam exararent, cuius hæc sententia esset.

Salue

Salue Imperator. Maiestati tuæ hoc nomine gratulor, quod eamdem nobiscum fi- A
dem tenes, tuæq. Imperatoriæ præcellentiæ cultum ac venerationem quam debeo, tri-
EPISTOLA FICTA NOMINE IOANNIS. buo. Eaq. de causa illud tibi significo, vrbem hanc nostram negligenter omnino custo-
diri, atque Agarenorum præsidium quod hic est, exiguum & infirmum esse. Quare per
Deum te obtestor, vt huius ciuitatis commiseratione afficiaris, atque ingenti & strenua
manu præter omnem expectationem missa, quæ alio sese proficisci simulet, vrbem sine
vllo labore obtinebis. Ad id enim ipse quoque non mediocrem opem tibi afferam: quan-
doquidem & vrbs & regio vniuersa in mea pene potestate est.

Hac epistola conscripta, ex eadem animi peruersitate impius ille alteram ad Sarrace-
norum principem epistolam confinxit hoc exemplo.

Nihil pace beatius atque amicitia fortunatius esse censeo: ac propterea pacis fœdera
LEONIS IMP. EPISTOLA AD REGEM SARRACENORVM. seruare, laudabile ac Deo gratum est. Proinde nihil antiquius duco, quam amicitiæ fœ- B
dus, quod tecum sanxi, firmum atque inuiolatum conseruare: quamquam ad illud clam
infringendum, ac versute violandum, a Christiano quodam, qui sub tua ditione atque
Imperio est, crebris ipsius litteris incitor; quibus illud certo confirmat, se mihi ad vrbem
tuam in meam potestatem redigendam, ingentem opem allaturum esse, si ingentem
exercitum eo misero. Vnde etiam vnam ex ipsis ad me missis epistolis ad te misi, vt ijs
quæ ad te scribo, fidem conciliem, atque intelligas quam in tuendis amicitijs veræ ac
sinceræ fidei sim: simul etiam eius qui ad me hæc scribere ausus est, improbitatem ac
fraudem perspectam habeas.

Ambas has itaque litteras ille, vt nomine Leo, ita & serpentina versutia præditus
REX SARRACENORVM IN IOANNEM COMMOTVS. per quemdam ex suis ad Barbarum misit. Ille autem his acceptis, Ioannem accersit, ac
fraudulentam ipsam epistolam illi ostendit. Qua perlecta Ioannes, litterarum quidem C
formas suis similes esse confessus est, se autem ea quæ in ipsis cõtinerentur, prorsus igno-
rare, nec vmquam sibi huiusmodi quicquam in mentem venisse. Nec vero cum epistо-
lam eam legisset, eum fugit, quonam dolo, quibusve insidijs hæc aduersum se compa-
rata essent. Verum ille Christi inimicus Princeps ad ea quæ a Ioanne dicebantur, perin-
de erat ac asinus lyram audiens (velut est in prouerbio) atque a bonis quidem & cum ve-
ritate coniunctis verbis obmutuit, atque non ita obticuit, quin iniquum facinus impera-
ret. Nam nulla mora interposita, dexteram Ioannis amputari iubet. Cumq. ille ab eo
precibus peteret, vt purgandi sui causa, atque vt impij Imperatoris furorem in se expo-
neret, breue quoddam temporis spacium sibi concederetur; a Barbaro tamen, vt cui fu-
ror mentem omnino ademisset, id impetrare non potuit.

Itaque dextera ea, quæ scriptis suis virtutem Orthodoxis in Deo fecerat, excisa est: D
IOANNI PRAECIDITVR DEXTERA. dextera, inquam, ea excisa est, quæ homines Domini odio percitos reputabat: atque
pro atramento, quo, cum imaginum adorationem litteris mandaret, prius tingi solebat,
suo cruore perfunditur. Deinde excisa hæc manus a Domino (vt sic loquar) in foro sus-
pensa est. Cum autem adueserasset, ac Ioannes Tyranni indignationem sedatam at-
que compressam esse conijceret, legationem ad eum misit, supplex rogans & obsecrans,
atque huiusmodi verbis vtens: Dolor mihi ingrauescit, meq. intolerandum quemdam
in modum excruciat, neque acerbitatis aculeo leuari possum quãdiu præcisa mihi ma-
nus in aere pendet. Hanc igitur, quæso, donari mihi iubeas, vt ea humo condita, doloris
acrimonia relaxetur. His precibus statim cessit tyrannus; redditaq. est viro iusto
manus.

Qua accepta, ille ad oratorium, quod domi habebat, ingreditur, pronoq. omnino E
IOANNIS PRECES AD DEI GENITRICEM. corpore ante diuinam imaginem, quæ Dei genitricis effigiem gerebat, prouolutus, ex-
cisamq. manum pristinæ suæ commissuræ admouens, intimo pectore ingemiscit, ac cum
lachrymis exclamans, illam ad misericordiam propensissimam hunc in modum obsecra-
re cœpit: Domina & castissima Mater, quæ Deum meum peperisti, diuinarũ imaginum
causa dextera mihi manus amputata est: Neque enim te fugit, quid Leonem in furo-
rem coniecerit. Quare quam celerrime accurre, & manui meæ medicinam adhibe. Dex-
tera Excelsi quæ ex te incarnata est, per tuam interceſſionem virtutes multas efficit. Tuo
itaque rogatu meam quoque dexteram obsecro sanet, vt tuas quemadmodum conces-
seris, Filijq. ex te incarnati laudes modulo concentu, o Dei genitrix, litteris con-
signet, atque Orthodoxo cultui adiumento sit. Potes enim quicquid lubet, vt Dei
Mater.

Hæc

A Hæc Ioannes lachrymis dicens obdormiuit, atque in somnis Dei genitricis imaginem videt, placitis & lætis oculis ipsum intuentem, ac dicentem: Ecce sanitati est restituta manus tua. Iam ergo sine vlla cunctatione, quemadmodum nunc pollicitus es, ea scribæ velociter scribentis calamum effice. Experrectus igitur ille qui sanus fuerat, cum excisam manum contemplaretur, eamq. sanatam conspexisset,[b] spiritu exultauit in Deo salutari suo atque ipsius matre: quoniam fecit ipsi magna qui potens est; pedibusq. stans, manus in altum extulit, carmenq. quod tempori maxime conueniret, cecinit; totaq. nocte vna cum vniuersa familia lætabatur; ad grati animi significationem canticum nouũ Deo cantans ac dicens:[c] Dextera tua Domine magnificata est in fortitudine: Dextera tua manum meam amputatam sanauit, ac per eam hostes, qui venerandam tuam ac genitricis tuæ imaginem honore minime prosequuntur, conscindet; atque in multitu-
B dine gloriæ tuæ aduersarios, imaginum fractores per manum meam confringet. Erat itaque illi nox ea, dies & non nox, ac lumen & non tenebræ (licet autem hoc loco prophetæ vocem cum alia immutatione vsurpare) erat illic nox pure epulantium, & [d] sonus exultationis in iusti viri tabernaculo.

MANVS IOANNI DIVINITVS RESTITVTA.

a *Psal.* 44.
b *Luc.* 1.
c *Exod.* 15.
d *Psal.* 41.

Hæc porro non occulte in silentio peragebantur, verum admirandus ille sonus atque continua illa iubilatio ad vicinos & eos qui in orbem habitabant, sese diffundebat. Ex quo factum est, vt confestim quidam ex Christi inimicis Sarracenis Principem suum adirent: Ioannis dexteram minime abscissam esse affirmantes, verum alij cuipiam, seruo puta, aut alioqui ipsi ministranti, qui beneuolentia erga eum ductus, seipsum domini loco huic supplicio exposuisset: eos autem quibus huiusmodi sectio imperata fuisset, pe-
C cunia corruptos pœnam in alium transtulisse: En enim Ioannes (inquiebant) domi desidens canit, ac perinde oblectatur, ac si nuptiale festum celebraret, epithalamiumq. aliquem tantum ederet; immo & huiusmodi lætitiam ipsius exultatio superat. Hoc nuncio allato, statim Ioannes accersitur. Ac cum venisset, exectam dexteram extendere iubetur. Qua demonstrata, certo Dei matris consilio ac prouidentia linea quædam in ea elucebat, verissimam excisionem esse ostendens. Tunc igitur ex eo Barbarus quæsiuit, quisnam medicus ipsum in sanitatem asseruisset, ac quænam medicamenta imposuisset? Ille clara & ingenti voce miraculum prædicat. Dominus meus (inquit) omnipotens medicus, cuius vis ac potentia orationem pari pede comitatur, in sanitatem me vendicauit.

MIRACVLVM DIVVLGATVR.

Ad hæc Barbarus: Quantum coniectura assequor, o homo, id quod passus es, insons passus es. Ac velim illud nobis ignoscas, quod præcipiti & inconsiderata sententia sup-
D plicium tibi intulimus. Tu vero pristinum munus ministrabis, principemq. inter consiliarios nostros locum obtinebis. Neque enim post hæc nisi de tuo consilio ac sententia quicquam facturi sumus. Ille autem humi prostratus adorauit, pronusq. iacens eum perdiu rogauit, vt id sibi remitteret, aliamq. viam multo iucundiorem & optabiliorem ingredi permitteret, eius qui ait:[e] Ego sum via, vestigijs inhærere. At Barbarus potestatem minime faciebat; eratq. cernere tamquam gladiatores quosdam, Barbarum & virum iustum inter se pugnantes. Ille autem multis mundi vinculis Ioannem coercere contendebat; hic contra magnam vim ac studium adhibebat, vt ea rumperet, atque Angelicis pennis in sublime volaret. Quin illud quoque fortasse nec immerito dixerit quispiam, quod improbi spiritus a sinistro latere animum Barbaro addebant, atque ad alliciendum Ioannis animum eum acuebant. atque luculento tamdem cum præconio vin-
E cit gladiator meus, omnesq. aduersarij illecebras tamquam paruulorum sagittas ducit, victorq. discessit illustri vitta caput redimitus, domumq. læto atque hilari vultu ingreditur qui prius mæstus ac tristis excesserat.

REX SARRACENORVM PROPENSIOR ERGA IOANNEM.

e *Ioan.* 14.

Cumq. duæ ipsi dominicæ sententiæ propositæ essent: altera quæ hoc statuerat, vt facultates suas venderet, ac pauperibus distribueret; altera vt domos & agros aliaq; omnia Domini causa relinqueret: ita se comparauit, vt nec in priori temporis aliquid sibi tenendum putaret, ne forte ea res sibi moram afferret; nec item in secunda, nisi facultates suas temere relinqueret, inter eos qui sanguine ipsi coniuncti erant, lites atque conflictationes orirentur, alijs nimirum aliud quoddam hæreditatis capescendæ ius proferentibus. Verum inter vtrumque graditur, atque confestim bonis in pauperes, captiuos seruos suos, quos etiam libertate donauerat, & cognatos distributis, atque diuinis templis consecratis, quemadmodum ex matris vtero nudus exiuerat, sic etiam necessarijs indu-

IOANNES DAMASCENVS MONACHISMVM AMPLECTITVR.

mentis

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentis exceptis nudus e mundo excessit. Ac Hierosolymam profectus, cum in his ve- A
nerandis locis orationis munere (vt par erat) perfunctus fuisset, tamquam ceruus diui-
na siti flagrans, in solitudinem contendit, atque ad diuini Sabæ Laurum se confert, co-
mitem & socium non itineris dumtaxat, sed instituti etiam Cosmam habens, qui eam-
dem cum ipso educationem ac disciplinam habuerat.] Quæ autem hæc sit sequuta op-
time instituta vita monastica, idem auctor late prosequitur: sed hæc nobis modo satis
ad institutum. Quomodo autem postea alios libros elaborauerit aduersus Iconoclastas,
suo loco dicturi sumus.

Quod ad res Occidentales pertinet, hoc anno, Indictione videlicet vndecima, Longo-
bardi Sutrium munitionem ab Ecclesia abstulerunt, de quo ista apud Bibliothecarium:
Eo tempore per vndecimam Indictionem dolo a Longobardis peruasum est Sutrense
castellum, quod per quadraginta dies ab eisdem Longobardis possessum est. Sed Pon- B
tificis continuis scriptis & cōmonitionibus ad Regem missis (quamuis multis datis mu-
neribus) quamuis suis omnibus nudatum opibus, donationem beatissimis Apostolis Pe-
tro & Paulo antefatus emittens Longobardorum Rex restituit atque donauit.] hæc
Anastasius.

IESV CHRISTI ANNVS 729. GREGORII PAP. II. ANNVS 16. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 14.

REX LONGOBARDORVM CONVENIT CVM EXARCHO.

SEPTINGENTESIMVS vndetrigesimus voluitur annus duodecima Indictione, C
quo Imperator icto fœdere cum Luithprando Rege Longobardorum res Italiæ in
tutum collocare visus est, alliciens ad id eumdem Regem spe potiundi monarchia totius
gentis Longobardorum, Ducibus omnibus ademptis, Exarcho ad id præstandum opi-
tulante. Ex quo etiam fœdere clades imminebat Vrbi, quæ ab Imperatore defecerat;
& Gregorij Papæ exitium, in quem toties vidimus Imperatorē suos immisisse magistra-
tus. sed diuinum auxilium affuit, vt machinamenta ista omnia cito dissoluerentur. Quo-
modo autem id acciderit, ab Anastasio audiamus, qui primum in his quæ ad tempus spe-
ctant, hæc accidisse ait hoc anno duodecima Indictione. Eodem, inquit, tēpore sæpe dicti
Eutychius Patricius, & Luithprandus Rex inierunt consilium nefandum, vt congrega-
to exercitu Rex subijceret Duces Spoletinum & Beneuentanum, Exarchus Romam,
& quæ pridem de Pontificis persona iussus fuerat, impleret, *nempe vt eum occideret*. Qui
Rex Spoletum veniens, susceptis ab vtrisque Ducibus sacramentis atque obsidibus, cum D

REVOCATVR AB IMPIETATE REX LONGOBARDORVM

tota sua cohorte in Neronis campo conuenit. (*erat locus iste prope basilicam Vaticanam, olim dictus Prata Neronis*) Ad quem egressus Pontifex, eiq. præsentatus, studuit (vt potuit) Re-
gis mollire animum commonitione pia. Ita vt ipse Rex se prosterneret eius pedibus, &
promitteret nulli inferre læsionem. Atque sic ad tantam compunctionem ipse pijs mo-
nitis flexus est, vt quæ fuerat indutus arma exueret, & ante corpus Apostoli poneret,
mantum, * armilariam, baltheum, spatam, atque ensem deauratum, necnon coronam
auream & crucem argenteam. Post orationem factam obsecrauit Pontificem, vt memo-
ratum Exarchum ad pacis concordiam suscipere dignaretur. quod & factum est, & sic
recessit, Rege declinante a malis, quibus inierat consilium cum Exarcho.] ista quidem
Gregorius vbique mirādus, nimirū quod accensos hostis animos ira restinxerit, quod &
furentē armis Regem Crucis potentia exuerit, deq. illius opimis spolijs trophæa ad Pe- E
tri Apostoli confessionem erexerit. Quanta vis Petri, non tam cum exerit gladium de va-
gina, quam cum gladio spiritus (quod est verbū Dei) præcordia penetrat aduersantium?

Sed & mirandus non minus in eo Gregorius etiam fuit, dum eumdem Exarchum,
quem sæpius vidimus conspirasse in necem suam, amice susceperit, immo & auxiliari-
bus copijs præsto fuerit. nam audi quæ his subijcit Anastasius.

* armillam

GREGORII PA PAE EGREGIE FACTA.

Igitur Exarcho Romæ morante, venit in partibus Tusciæ in Castro * Maturanensi
quidam seductor Tiberius nomine, cui cognomen erat Petasius, sibiq. regnum Roma-
ni Imperij vsurpare conabatur, leuiores quosque decipiens, ita vt Maturanenses, Lunen-
ses, atque Blerani ei sacramenta præstitissent. Exarchus vero hæc audiens, turbatus
est; quem sanctissimus Papa confortans, & cum eo proceres mittens atque exercitum
profectus est. Qui veniens in Maturanense castellum, ibidem Petasius interemptus est;

* Maranitensi

GREGORIVS PRAESTO EST EXARCHO.

cuius

A cuius abſciſſum caput Conſtantinopolim ad Principem miſſum eſt: nec ſic plenam Romanis gratiam largitus eſt Imperator. nam poſt hæc claruit Imperatoris malitia, pro qua perſequebatur Pontificem.] Quænam autem iſta fuerit, ſequenti anno (vt ratio temporis poſtulat) dicturi ſumus. PETASIVS TYRANNVS EXTINCTVS.

Hoc tempore, nempe triennio antequam ſucceſſor huius itidem Gregorius, tertius eius nominis dictus ſederet, contigerunt iuſtæ querelæ Donati Gradenſis Patriarchæ aduerſus Serenum Foroiulienſem Antiſtitem, cuius rei cauſæ reperiuntur a Gregorio Pontifice ſcriptæ epiſtolæ hic recitandæ [a].

Præerat hoc tempore Serenus Epiſcopus Eccleſiæ Foroiulienſi, cui & Gregorius Papa pallium miſit, rogante Rege Luithprando (meminit huius [b] Paulus Diaconus, Caliſtiq. prædeceſſorem fuiſſe tradit.) De hoc autem cum accuſatio veniſſet ad Grego-
B rium Papam, quod inuaderet res Gradenſis Eccleſiæ: hæc ad eum ipſe Gregorius ſcripſit.

Gregorius ſeruus ſeruorum Dei dilecto fratri Sereno [c].

Tanto munere quiſque ditatur, quantum in ſublimitate poſitus de ſe, ex mandato Domini Redemptoris, humiliter ſentit: Etenim paſtoralis dignitas ſingulariter ex humilitate ornatur. Spernendos quippe Apoſtolica lectio arguit elatos: [d] Quid habes quod non accepiſti? Et ſi accepiſti quid gloriaris, quaſi non acceperis? Nam dum ad cumulum tui honoris, precibus eximij filij noſtri Regis flexi, * plurimum Eccleſia pro rectitudine fidei, per quam te, tuaq. Eccleſiam amplecti cognouimus, prouocati, pallium tibi direximus, interdicentes & inter cetera prohibentes, ne vnquam aliena iura inuaderes, aut temeritatis auſu vſurpares iuriſdictionem cuiuſpiam: ſed his eſſes contentus, quæ
C vſque hactenus poſſediſti. Nunc vero (vt cognouimus) Gradenſis Patriarchæ niteris inuadere iura: atque ex ijs quæ poſſedit omne vſque vſurpare. Ne ergo in quoquam exiſtas temerator, ex auctoritate Apoſtolica præcipimus, ne vllo modo terminos ab eo poſſeſſos * accedas, ſed de his habeto quæ modo vſque poſſediſti: nec amplius quam in finibus gentis Longobardorum exiſtentibus greſſum tendere præſumas, vt non iniuſte ſuſcepiſſe te gratiam collatam pallij ex præſumptione oſtendas: & de Apoſtolici vigore conſilij, ſi inobediens fueris comprobatus, vltione dignus iudiceris.] hucuſque Gregorij epiſtola ad Serenum. Idem vero ad Gradenſem Patriarcham, & alios Epiſcopos ſub eodem conſtitutos atque Duci, alijsq. iſta tunc ſcripſit.

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filijs Donato Patriarchæ, & Epiſcopis, atque Marcello Duci, & plebi Venetiæ & Iſtriæ [e].

D Quamquã ex miniſterio, quod ex miſeratione diuina gerimus, quicquid prouide deliberatum peragere abſque obſtaculo conueniat: verũ ne fruſtra iudicium egiſſe videremur, illa cupimus proſequi, quæ non ad læſionẽ cuiuſquam, ſed potius ad immunitatem reſpiciant: illa ſatagere, vnde non ex poteſtate cõceſſa, ſupplicia, ſed præmia ſperentur. Conuenit enim vt cum alterius votis paremus, alterius iura non fraudentur. Quia igitur miſſa relatione nos a Deo ſaluata communitas veſtra petijt contra Foroiulienſem Antiſtitem agentes, quod cupiebat inuadere ditionem Gradenſis Patriarchæ. Sed vt numquam excedere terminum vel iura inuadere aliena, ſed ea quæ hactenus poſſedit, ſe eſſe contentum: cui vt Eccleſiam in præſenti non * attentet ex auctoritate Apoſtolica interdiximus: eiq. conſenſum ad hanc eſſe conditionem dilectiſſimi ſciatis: cui denique ne præſumat excedere præcipimus. Ne ergo iniuria quadam aut diſſidio locum gens
E eorum inſidiando (vt aſſolet) inuadat, peruigiles cauete, potius ſoliciti de veſtra poſt diuinum præſidium cogitare ſalute; quia illud non occaſione agitur, ſed vbi poſſunt, Deo eis non reſiſtente, virtuti obtemperare nitantur, optantes de reliquo in amore Domini noſtri Ieſu Chriſti pollere, & ab omni immunes aduerſitate manere. Bene valete.] hæc Gregorius oppreſſorum defenſor. ex quibus etiam intelligis adhuc ſuperſtitem fuiſſe Serenum, cum male in annum Domini ſeptingenteſimum vigeſimum ſextum eius obitum alij referant. Producta autem hæc rurſum ſunt in iudicium poſt triennium cum ſederet Gregorius tertius. Quomodo vero controuerſia definita fuerit per eumdem Gregorium ſecundum, eiuſq. ſucceſſorem Gregorium tertium, Leo nonus Romanus Pontifex docet in epiſtola data omnibus Epiſcopis Venetiæ & Iſtriæ prouinciæ, cum adhuc eadem altercatio recrudeſceret. quæ epiſtola, vt quæ hoc tempore facta ſunt ſciamus, hic deſcribenda eſt. ſic enim ſe habet [f].

Nouerit

[a] *Extãt in ſcripto Chron. Andreæ Danduli.*

DISSENSIO INTER GRADENSEM ET AQVILEIENSEM EPISCOPOS.

[b] *Paul. Diacon. lib. 6. cap. 13. vet. edit. & non. 45.*

[c] *Ex ſcrip. Cod. rerum Venet. And. Dand.*

* Locus depraua tus.

[d] *1. Cor. 4.*

[e] *Ex eod. Cod.*

GREGOR. PAP. EPIST. AD PATRIARCHAM GRADENSEM.

*

DE DIVISIONE DIOECESIS FOROIVLIENSIS ET GRADENSIS.

[f] *Leon. epiſt. 2.*

Nouerit veſtra cariſſima nobis in Chriſto fraternitas, hac in præſenti Indictione ſexta, cariſſimum cõfratrem noſtrum Dominicum Gradenſem, immo nouæ Aquileiæ Patriarcham ad Synodum noſtram Romæ habitam veniſſe, & querimoniam de ſua & Foroiulienſi Eccleſia, quam credimus vos non ignorare, lachrymabiliter coram feciſſe. Cuius tandem relectis priuilegijs a ſancta Romana & Apoſtolica Sede ſibi conceſſis, iudicio ſanctæ Synodi hoc definitum fuit, vt noua Aquileia totius Venetiæ & Iſtriæ caput & metropolis perpetuo haberetur, ſecundum quod euidentiſſima prædeceſſorum noſtrorum adſtruebant priuilegia. Foroiulienſis vero Antiſtes tantummodo finibus Longobardorum eſſet contentus, iuxta priuilegium Gregorij ſecundi, & retractationem tertij, &c.] vendicabat autem ſibi illa tamquam debita Foroiulienſis Epiſcopus, eo quod idem & veteris Aquileiæ eſſet Patriarcha: ita enim (vt alias dictum eſt) idem Foroiulienſis Epiſcopus æque Patriarcha dicebatur Aquileienſis & Foroiulienſis. ſic igitur ſubiectos voluerunt ambo Gregorij Epiſcopo Foroiulienſi tantum eſſe Lõgobardos, eos intelligens, qui ſub Ducis Foroiulienſis ditione erant. Sed de bonis inuaſis Eccleſiæ Gradenſis ab Epiſcopo Foroiulienſi hæc accipe a Gregorio huius ſucceſſore, ex epiſtola ſcripta ad Callixtum Sereni ſucceſſorem his verbis.

Gregorius ſeruus ſeruorum Dei Callixto, &c.] Iam triennium euolutum prædeceſſoris noſtri tempore. *& infra.* Cognouimus enim quod auiditate deuictus, auſu illicito peruaſeris poſſeſſiones, quæ Centenaria, & * Maſiones nuncupantur, pertinentes monaſterio ſanctæ Dei genitricis ſito in inſula Barbiana, quod priſco & longo tempore ſancta iure poſſidet Gradenſis Eccleſia, & eius hactenus fuerat ditionis. Quod (quia aliena nulla licet inuadere præcipue Sacerdotibus) quia contra Deum eſt: præcipimus beati Petri Apoſtolorum Principis auctoritate, cui a Domino & Saluatore noſtro ligandi & ſoluendi in cælo terraq. poteſtas conceſſa eſt, vt ea quæ peruadere contra legem auſus es, in præſenti cũm omnibus eius pertinentibus Gradenſi Patriarchæ reſtituere debeas, cuius ditioni pertinere videntur. Scias enim ſi extiteris temerator, & reddere diſtuleris aliena, Apoſtolicæ ſententiæ canonicæ te ſubiacere correctioni atque pœnitentiæ, dum iuſta fueris condemnatus ſententia.] hucuſque quæ reperiuntur ex dictis eiuſdem Gregorij litteris.

* Maſiones DE REBVS INVASIS AB EPISCOPO FOROIVLIENSI.

Porro etſi idem Patriarcha Aquileienſis diceretur pariter & Foroiulienſis, eo quod apud eam ciuitatem habitationem delegiſſet: tamen conſtat Foroiulium peculiarem ſuum habuiſſe Epiſcopum, aduerſum quem turbas idem Callixtus excitauit, quas a Paulo [a] Diacono ſcriptas ſic accipe: Grauis (inquit) ſane per id tempus inter Pemmonem Ducem Foroiulij, & Callixtum Patriarcham diſcordiæ rixa ſurrexit. Cauſa autem huius diſcordiæ iſta fuit. Adueniens anteriore tẽpore Fidentius Epiſcopus de Caſtro Iuliẽſi, cum voluntate ſuperiorum Ducum intra Foroiuliani caſtri muros habitauit, ibiq. ſui Epiſcopatus ſedem ſtatuit. Quo vita decedente, Amator eius loco ordinatus eſt. Vſque ad eumdem diem ſuperiores Patriarchæ, quia in Aquileia propter Romanorum incurſionem habitare minime poterant, ſedem non in Foroiulij, ſed in Cormones habebant. Quod Callixto qui erat nobilitate conſpicuus ſatis diſplicuit, vt in eius dioeceſi cum Duce & Longobardis habitaret Epiſcopus, & ipſe tantum vulgo ſociatus vitam duceret. Quid plura? contra eumdem Amatorem Epiſcopum egit, eumq. de Foroiulij expulit, atque in illius domo ſibi habitationem ſtatuit. Hac de cauſa Pemmo Dux contra eumdem Patriarcham cum multis Longobardis conſilium inijt: apprehenſumq. eum ad caſtellum Pontium, quod ſupra mare ſitum eſt, duxit; indeq. eum in mare præcipitare voluit. Sed tamen Deo prohibente, minime fecit: intra carcerem tamen eum detentum pane tribulationis ſuſtentauit. Quod Rex Luithprandus audiens in magnam iram exarſit, Ducatumq. Pemmoni auferens, Ratchis eius filium in eius loco ordinauit.] hæc Paulus. atque de his ſatis.

[a] *Paul. Diac. lib. 6. cap. 14. vet. edit. & nou. 51.*

Hoc eodem anno præceſſiſſe ſigna cæleſtia de imminenti clade Sarracenorum in Gallias, teſtatur Beda qui vidit, atque deſcripſit his verbis: [b] Anno Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo vigeſimo nono, apparuerunt cometæ duo circa ſolem, multum intuentibus terrorem incutientes. Vnus quippe ſolem præcedebat mane orientem, alter veſpere ſequebatur ſolem occidentem, quaſi Orienti ſimul & Occidenti diræ cladis præſagi: vel certe vnus diei, alter noctis præcurrebat exortum, vt vtroque tempore mala mortalibus imminere ſignaret. Portabant autem facem ignis contra Aquilonem, quaſi

[b] *Bed. hiſt. Angl. lib. 5. c. 24.*

SIGNA DE SARRACENIS GALLIAS INVADENTIBVS.

A quasi ad accendendum accliuem, apparebantq. menſe Ianuario, & duabus ferme ſeptimanis permanebant. Quo tempore grauiſſima Sarracenorum lues Gallias miſera cæde vaſtabat, & ipſi non multo poſt in eadem prouincia dignas ſuæ perfidiæ pœnas luebãt.] hucusque Beda.

Qui enim ante annos quatuor a Carolo Martello in Aquitania fuerant dira cæde Sarraceni confecti (vt ſuo loco ſuperius dictum eſt) reparantes vires, nouos cogentes exercitus, maiori impetu, ſicut vehementiore furore inuaſere primum Galliam Narbonenſem, inde in reliquas Galliarum prouincias proceſſuri: potiti ſunt ea, munitionibus expugnatis. Quas ſtrages in miſeros Chriſtianos, in ſacra templa direptiones, incendia, & ſacrilegia, in ſacerdotes cædes, in ſacratas Deo virgines ſtupra nefarie perpetrarint, nemo puto mortalium ſcriptione, locutioneve digne ſatis expreſſerit, quæ, vt viſum eſt
B Bedæ, duabus hiſce linguis igneis e cælo clamantibus prænuntiari meruerunt.

IESV CHRISTI ANNVS 730. GREGORII PAP. II. ANNVS 17. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 15.

SEQVITVR annus ſeptingenteſimus trigeſimus Redemptoris, decimatertia Indictione, quo Leo Imperator, quo minus veritate polleret, eo magis violentia ſibi agendum putauit, vt quam promulgauerat hæreſim ſtabiliret. Quod enim conciliato Luithprando Rege Longobardorum, res Italiæ in tutum collocatæ eſſe videri poſſent, inita præſertim concordia inter Exarchum atque Romanum Pontificem, liberius poſſe
C agere in Oriente ſibi viſus, primum omnium ſanctiſſimum Patriarcham Germanum Orthodoxorum anteſignanum aggreditur, quem ad res Italiæ ſedandas vſque in hanc diem ſedere (vt diximus) paſſus eſt. factus enim vt ſibi videbatur, voti compos, cum magna de throno depoſitum ignominia in exilium miſit, in locũq. eius impium hæreticum Iconoclaſtam Anaſtaſium Syncellum tyrannice ſubrogauit, nullo adhibito, vel in depoſitione illius, vel in promotione iſtius, conſilio ſacerdotum, vel cleri, ex præſcripta canonum auctoritate, omnia ſibi pro arbitrio vendicante hæretico Imperatore. Dehis dicturi primum omnium, quæ de abdicatione ipſius Theophanes ſcribat, audiamus.

LEO IMP. DECERNIT ITERVM PERSECVTIONEM ADVERSVS IMAGINES.

Septimo Idus Ianuarij, tertiædecimæ Indictionis, tertia feria impius Leo Silentium, *concionaturus ad populum*, contra ſanctas ac venerabiles celebrauit iconas in tribunali decem & nouem cubitorum, aduocato quoque Germano ſanctiſſimo Patriarcha, ratus
D poſſe illi perſuadere, quod ſubſcriberet contra ſanctas iconas. Sed fortis Chriſti ſeruus nullatenus acquieſcens deteſtabili cacodoxiæ ipſius, cum verbum veritatis recte dixiſſet, abrenuntiauit ſummum ſacerdotium, tradens pallium, & poſt multos didaſcalicos ſermones dicens: Si ego ſum Ionas, mitte me in mare. Abſque vniuerſali quippe Synodo innouare fidem impoſſibile eſt mihi ſecundum Apoſtolicam doctrinam & Paternam traditionem, o Imperator: & abiens ad locum qui dicitur Platanium, in parentali domo ſua quieti operam dedit, ſummo ſacerdotio functus annis quatuordecim, menſibus quinque & diebus ſeptem.] hæc de abdicatione potius quam depoſitione Germani Theophanes. Verum Ioannes Damaſcenus, qui iſto viuebat & ſcribebat tempore, nequaquam ita placide, ſed cum ignominia factam ab Imperatore abrogationem ſatis teſtatur, ipſumq. in exilium eſſe miſſum. nam audi: [a] Et nunc (inquit) beatus Ger-
E manus alapis percuſſus, & in exilium miſſus eſt, & complures alij Patres, quorum nomina nos ignoramus. Nonne id latronum eſt? &c.] ſic igitur de Germano maiorem fidem præſtandam Ioanni Damaſceno quam Theophani quiſquis iure definierit: cum præſertim ex Actis S. Stephani martyris fulciantur, quæ paulo poſt reddituri ſumus; & ex hiſtoria de S. Euphemiæ reliquiarum translatione.

S. GERMANVS PATRIARCHA E THRONO DEPONITVR.

[a] *Ioã. Damaſc. de imag. orat. 2.*

Sed quæ de ſubrogatione ſucceſſoris, ſtudio Imperatoris tyrannice facta idem ſcribat Theophanes, audiamus. ſubdit hæc ipſe.

Porro vndecimo Kalendas Februarij creant falſi nominis Anaſtaſium diſcipulum & Syncellum eiuſdem beati Germani, conſentientem Leonis impietati propter amorem principatus mundani, hunc ipſum Conſtantinopoleos prouehẽtes.* Sane Gregorius ſanctiſſimus Præſul Romanus (quemadmodũ prædixi) Anaſtaſium vna cum libellis abiecit, Leonẽ per epiſtolas tamquam inique agentem redarguens, & Romam cum tota Italia

* aliquid deeſt.

ANASTASIVS IMPIVS EPISCOP. CONST.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ab illius Imperio recedere faciens: Insaniens ergo Tyrannus contra venerabiles imagines A
persecutionem tetendit. porro multi clerici & monachi, & religiosi laici pro recto peri-
clitati sunt verbo.] hucusque Theophanes res huius anni. sed de ijsdem ita superius.
Gregorius Leonem per epistolas, quæ multis sunt notæ, redarguit. Sed & Ioannes hunc
cum Orientis Episcopis anathematibus subdidit.] hæc ipse, intelligens Ioannem Dama-
scenum, quem presbyterum cognomento Chrysoram nuncupatum fuisse tradit. Sed
quæ his consentientia habeat Anastasius Bibliothecarius in Gregorio post recitata, quæ
superiori sunt anno relata, videamus.

Post hæc (inquit) claruit Imperatoris malitia, pro qua persequebatur Pontificem: ita
vt compelleret omnes Constantinopoli habitantes, tam virtute, quam blandimentis,
vt deponerent vbicumque habebantur imagines tam Saluatoris, quam eius sanctæ Geni- B
tricis, vel omnium Sanctorum, easq. in medio ciuitatis (quod dicere crudele est) igne cre-
marent, & omnes dealbarent depictas Ecclesias. Et quia plerique in eiusdem ciuitatis
populo tale scelus fieri præpediebant: aliquanti capite truncati, alij parte corporis ab-
scissi pœnam pertulerunt. Pro qua causa etiam Germanum Constantinopolitanæ Eccle-
siæ Antistitem, eo quod ei consensum præbere noluisset, Pontificatu priuauit idem Im-
perator, sibiq. complicem Anastasium presbyterum in eius loco constituit. Qui missa
Synodica ad Gregorium scilicet Romanum Pontificem; dum tali errori eum cõsentien-
QVID GREGORIVS PONTIFEX IN LEONEM IMP. tem reperiret vir sanctus, non censuit vt fratrem & consacerdotem solito; sed rescriptis
commonitorijs, nisi ad Catholicam se conuerteret fidem, etiam extorrem a sacerdotali
officio esse mandauit. Imperatori quoque mãdauit, salutaria suadens; & vt a tali execra-
bili miseria declinaret, scriptis commonuit.] hæc Anastasius. Quod vero non obtempe-
rasset omnino: tunc demum factum est, vt idem Pontifex tamdem eumdem Imperato- C
rem, vtpote penitus impœnitentem hæreticum cognitum & declaratum, fuerit anathe-
mate execratus; tumq. Romanos, tum Italos ab eius obedientia recedere penitus fe-
cerit, qui antea id sponte (vt vidimus) simul facere sæpe tentassent.

HAERETICI PRINCIPES QVANDO REGNO PRIVANDI. Retinuerat hactenus habenas rebellantis populi sæpe Gregorius, ne aduersus Impera-
torem penitus rebellarent, quamdiu spes aliqua esse potuit, vt sæpe monitus promul-
gatum de impietate reuocaret edictum, non curans se ob eam causam sæpius esse vitæ in
discrimen adductũ. Vbi autem eumdem neque verbis scriptisve a cœptis potuit reuocare,
neque beneficijs cõtinere quin in deterius laberetur: tempus iã aduenisse ratus, vt securis
a Dan. 4. ad radicẽ admoueretur arboris infelicis, Apostolica auctoritate, Succidite eam,[a] clamat.
Quo tonitru excitati fideles occidentales: mox desciscũt penitus a Leonis Imperio, Apo-
stolico Pontifici inhærentes. Sic dignum posteris idem Gregorius reliquit exemplum, ne D
in Ecclesia Christi regnare sinerentur hæretici Principes, si sæpe moniti in errore persiste-
re obstinato animo inuenirentur. Tunc enim accidit quod & Græci historici omnes affir-
mãt, & idem Theophanes ait anno decimoquarto Leonis Imperatoris, ipsum Leonem ab
eodem Gregorio priuatum esse tributorum Italiæ exactione. Testantur id Cedrenus &
alij. Zonaras hæc Romæ (quod par est credere) facta esse Synodice tradit, atque in eodem
Concilio ipsum Imperatorem anathematis affectum pœna. Cuius rei causa factum, vt
vehementius a Leone in Oriente Ecclesia vexaretur.

Sed res gestas in eo tumultu Cõstãtinopoli plenius videamus, quas Theophanes ieiune
adeo, paucis vix degustatis præterijsse videtur. In Actis vero S. Stephani iunioris Martyris
tunc scriptis fusius hæc digna memoria enarrantur, in depositione S. Germani & subroga-
tione Anastasij accidisse: Imperator milites gladijs accinctos mittit, qui sanctũ virum con- E
tumeliose habitum, a plagis male mulctatum throno exturbarent. Ipse itaque statim ad
monasticũ & quietum vitæ genus se contulit. Ac contra Ecclesiam inuasit ille persecutor
& contumeliosus, eamq. miserum in modum peruastans, ac magno mærore implens
non modo ob egregij pastoris ereptionem, sed etiam ob eius, quem in ipsius locum sub-
rogauit, immunitatem. Confestim enim scelestum Patriarcham, hoc est, eiusdem (vt
dici solet) figlinæ hominem suffecit, nimirum seruum Anastasium, qui in omnibus rebus
ipsi assentiens, ac turpissimum obsequium persoluens, atque omnia ea quæ ab ipso gere-
bantur, seruilem in modum laudans, huic quoque pernicioso dogmati patronum se ad-
iungebat.] hæc ibi. reliqua suo sunt loco dicenda. Sic igitur Constantinopolitanæ Ec-
clesiæ propugnaculum desijt, cum ex ea subductus est S. Germanus Orientalis Ecclesiæ
lucerna ardens & lucens, vtpote qui non solum sanctis operibus, & fidei Catholicæ de-

fensione

Universidad de Deusto Biblioteca

A fensione vniuersum illustrauit Orientem; sed & scriptis ipsam Ecclesiam Catholicā luce perfuderit. vtinam extarent omnia, atque ea præsertim, quæ exul ocio maiori cōscripsit. Porro eiusdem Germani Patriarchæ, præter Theoriam rerum Ecclesiasticarum, & homilias, aliaq. nonnulla, quæ edita sunt in Bibliotheca SS. Patrum, extat in Bibliotheca Vaticana liber, qui inscribitur

N.435. Πρὸς Μαρῖνον ὕπατον, καὶ ἀντιγραφέα λόγος περὶ ὅρων ζωῆς. Ad Marinum Consulem & notarium oratio de vitæ definitionibus.

439. Item in Collectaneis quibusdam Græcis canonum & legum, est eius veluti constitutio quædam, in qua perstringit Italos, tamquam Imperatori suo non obtemperantes.

577. Annotationes quædam in Dionysium Areopagitam præter illas, quarum superius meminimus epistolarū, quæ in Synodo generali VII. Act. 4. citantur.

B Epistola ad Ioannem Episcopum Synnadorum.

Epistola ad Constantinum Episcopum Nacoliæ.

Epistola ad Thomam Episcopum Claudiopolitem.

Ioannes Cyparissiotus lib. 8. citat Germani ἔκθεσιν τῆς πίστεως, id est, expositionem fidei. Photius in Bibliotheca c. 233. Germani Patriarchæ *ἀνόθωτον. Sed non dubito quin in alijs Bibliothecis alia plura sanctissimi viri lateant scriptorū monumenta, quæ aliquando Deo volente, prodentur in lucē. Sunt præterea Constitutiones synodales S. Germani.

* Lib. 3. Iuris Græc.

Celebratur in Menologio Basilij Imp. (ita nominatur quod eius iussu collectū est) die duodecima Maij, memoria S. Germani, vbi & asseritur nonagenarius ex hac vita migrasse. Cuius tempore Constantinopoli claruit sanctitate Stephanus Abbas, quem ex monasterijs Palæstinæ idem S. Germanus vocauit Constantinopolim ad regendos monachos disciplina solutos, cuius anniuersaria dies agitur in eodem Menologio Basilij Imp. decimatertia mensis Ianuarij.

C

Accidit etiam ijsdem diebus (quod non prætereundum est) vt Gothorum populus, qui incoleret regionem trans Euxinum pontum, defuncto suo ipsorum Episcopo, eligerent Ioannem quēdam sanctis moribus imbutum, & consecrandum mitterent Constantinopolim ad Germanum Patriarcham: qui ne pollueretur hæreticorum contagio, missus ab eo est in Iberiam trans pontem Euxinum ab Episcopis regionis illius consecrandus. est autem eius memoria celebris in Menologio die vigesima sexta Iunij.

Sed iam ad Ioannem Damascenum se conuertat oratio, quem his ipsis diebus scribere aggressum esse sermones illos de imaginibus, eius testificatione constat, dum ait: Et nunc beatus Germanus alapis percussus & in exilium missus est.] horum cum meminit Ioannes Hierosolymorum Episcopus, ait: Amplissimos libros de diuinarum ac venerandarum imaginum adoratione contexuit: Quo enim diuinæ imaginis pulchritudinem in se ipso inde ab initio præstantius impresserat, eo quoque sublimius de venerādarum imaginum honore conscripsit. Ad huiusmodi porro labores hortatorem & stimulatorem Cosmam habebat, de quo supra.] & inferius: Ipsum autem eo etiam diuinus zelus impulit, vt propter leges diuinas pugnans, e Damasco prius, *per epistolas scilicet, vt dictum est*, ac postea e Palæstina, *vbi degebat in monasterio*, eos qui diuinas imagines in vrbe Constantinopolitana euertebant, contumelijsq. afficiebant, impeteret.] hæc Ioannes. Factum siquidem est, vt lectione Ioannis librorum quisque sufficiens esset, qui posset aduersus Iconomachos inire certamen.

GREGORII PAPAE II. OBITVS.

D

E Sed aliqua ex his hic intexamus, quibus potissimum aduersus Apostatam Imperatorem inuehitur; atque primum cum in illis scribendis sui rationem instituti affert his verbis in exordio primæ orationis: Ob id (inquit) magis sum incitatus *ad scribendum scilicet*. Nam ad subiectos populos decipiendos multum valet Regis auctoritas. Pauci enim, nimirum illi qui terrarum Reges cælestis Regis imperio gubernari, & leges debere Regibus imperare sciunt, iniqua eorum iussa negligunt & aspernantur.] & inferius in eumdem: Domini exercitus sancti sunt. Spoliet se ipsum exercitu suo terrenus Imperator, & tunc spoliet Regem ac dominum suum. Deponat purpuram, & tunc eorum qui aduersus Tyrannum optime atque egregie sese gesserunt, pietatem amputet.] in fine autem eiusdem primæ orationis: Cum igitur antehac sacerdotes Regesq. fuerint Christianæ Reipublicæ diuinitus dati pietate, doctrina, & vitæ sanctitate præstantes, plurimaq. Concilia a sanctis & diuino spiritu afflatis Patribus celebrata: cur nemo eorum imaginum

IOANNIS DAMASC. SENTENTIAE ADVERSVS REGES QVAE SVNT SACERDOTVM VINDICANTES.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a *Isai.* 2. vsum censuit improbandum? Nouam fidem doceri non patiemur. [a] Ex Sion enim veniet A lex (vt per prophetam inquit Spiritus sanctus) & verbum Domini ex Hierusalem. Non permittemus vt aliud alias sensisse & temporibus mutati fuisse videamur; nec fidem nostram ij qui ab eo sunt alieni, risum & ludum putent. Regio non cedimus imperio Patrum conanti auertere consuetudinem: Neque enim piorum est Regum Ecclesiastica instituta conuellere. Non paternam pietatem, sed latronum sæuitiam arguunt, quæ pecunia imperantur, non autem verbis persuadentur.] & paulo post: His de rebus statuere atque decernere non ad Reges pertinet, sed ad Concilia. Nam vbi [b] duo vel tres

b *Matth.* 18. (inquit Dominus) congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio ipsorum: ligandi & soluendi potestatem non Regibus, sed Apostolis & eorum successoribus & Pastoribus & Doctoribus Christus dedit &c.]

Et in secunda oratione: Audite (inquit) populi, tribus, linguæ, viri, mulieres, pueri, se- B nes, adolescentes, infantes, gens Christianorum sancta: Si quis euangelizauerit vobis præter id quod Ecclesia Catholica a sanctis Apostolis, a Patribus, atque Concilijs acceptum ad hunc vsque diem seruauit, eum ne audieritis, neve serpentis consilium acceperitis, quemadmodum fecit Eua, ex qua mortem est assecuta. Licet Angelus, licet Rex euangelizet vobis præter id quod accepistis: aures occludite. Vereor enim illuc vsque progredi, quo progressus est Paulus, anathema, inquiens, sit.] id ea de causa, quod sciret esse Episcoporum non monachorum, inferre anathema. & inferius: Considera enim

c 1. *Cor.* 12. quid sanctus Apostolus dicat: [c] Et quosdam quidem in Ecclesijs posuit, primum Apostolos, deinde Prophetas, tum Pastores atque Doctores. Ad Ecclesiæ constitutionem non

d *Hebr.* 13. adhibuit Reges. Et rursum: [d] Obedite (inquit) Præpositis vestris & subiacete eis: ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri. Item rursum: Memen- C

NON ESSE REGVM SANCIRE LEGES ECCLESIAE. tote (inquit) Præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei; quorum intuētes exitum conuersationis, imitemini fidem. Verbum non sunt loquuti vobis Reges, sed Apostoli, & Prophetæ, Pastoresq. atque Doctores.] & paulo post: Regum est ciuilis administratio: Ecclesiastica vero constitutio Pastorum atque Doctorum. Impetus iste latronum est, fratres: Saul scidit pallium Samuelis: & quid ei contigit? Abscidit regnum eius Deus, &c.]

Ac rursum de ijsdem inferius hæc exprobrans in Iconomachos: Manichæi (inquit) Euangelium secundum Thomam conscripserunt: Et vos secundū Leonem Euangelium scribite. Non suscipio Regem sibi per tyrannidem sacerdotium vendicantem: Noui Valentem Regem, qui cum Christianus nominaretur, Orthodoxam fidem persequebatur; Zenonem item & Anastasium, & Heraclium & Constantinum illum, qui in Sicilia D

IMAGINES EX TRADITIONE. fuit, & Bardanisem qui & Philippicus appellatus est. Non Regijs regulis, sed patrijs institutis tam scriptis quam non scriptis Ecclesiam censeo constitui & gubernari oportere. Quemadmodum enim in orbem vniuersum monumentis litterarum promulgatum est Euangelium; sic in vniuerso terrarum orbe sine scriptis est constitutum, vt Christus Deus carnem indutus, & sancti homines imaginibus exprimerentur, sicut etiam vt

e *Io. Damasc. de fid. Orth. lib. 4. c. 17.* Crux adoraretur, &c.] habet eadem in commentario de fide Orthodoxa. At de Ioanne hactenus satis modo quæ erudiant Nouatores, præsertim vero Politicos.

IESV CHRISTI ANNVS 731. GREGORII PAP. III. ANNVS 1. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 16. E

GREGORII PAPAE II. OBITVS. QVI sequitur annus Redemptoris septingentesimus trigesimus primus Indictione decimaquarta, fuit obitu sancti Gregorij Papæ lugubris: Qui contigit (inquit Anastasius) tertio Idus Februarij Indictione decimaquarta, cum sedisset annos sexdecim, mēses octo & dies viginti. De quo præter illa quæ dicta sunt superius certis annis intexta, hæc de eodem idem Anastasius habet: Hic quadragesimali tempore, vt in quincta feria ieiunium atque Missarum celebritas fieret, in Ecclesijs in quibus non agebantur, instituit. Oratorium in patriarchio in nomine beati Petri Apostoli, diuersis ornatum metallis a nouo resecit, & circumquaque altaris parietes deargentauit, ac distinxit duodecim Apostolos, pensantes libras centum octoginta.] & in fine: Hic fecit calicem aureum præcipuum

A cipuum, *diuersum, ornatum lapidibus pretiosis, pensantem libras triginta: similiter & patenam auream pensantem libras viginti octo & semis. Hic diuisit omni clero, monasterijs, diaconijs, & mansionarijs solidorū duo millia centum sexaginta, & ad luminaria B. Petri Apostoli solidos mille. Hic fecit ordinationes quinque, quatuor per mēsem Septembrem, & vnā mense Iunij, creauitq. presbyteros xxxv. diaconos iiij. Episcopos per diuersa loca CL. Qui & sepultus est ad beatum Petrum Apostolum tertio Idus Februarij Indictione xiiij. Leone & Constantino Imperatoribus: & cessauit Episcopatus eius dies quinque.] hactenus Anastasius. Apud quem additum inuenimus in aliquibus exemplaribus mensem vnum, quod repugnat ijs quæ dicuntur ab eodem Anastasio in eius successore Gregorio tertio. Porro Gregorius ipse defunctus receptus est inter Sanctos, anniuersariæq. memoriæ cultu in Ecclesia perseuerat. Cuius si scripta extarent, resq. ab eo gestæ diligentius scriptis mandatæ essent, B Gregorio Magno haud minorem existimares. Præter epistolas scripsisse fertur Responsionum librum vnum ad Leonem Imp. & alium ad Episcopum Constantinopolitanum, & alia. Eo igitur defuncto, hoc eodem anno die xvj. eiusdem mensis in locum ipsius Gregorij subrogatus est alius Gregorius eius nominis tertius, de quo hæc idem Anastasius.

* diuersis

GREGOR. PAP. III. ELECTIO.

Gregorius tertius natione Syrus ex patre Ioanne, vir mitissimus & valde sapiens, in diuinis scripturis sufficienter instructus, Græca, Latinaq. lingua eruditus, Psalmos omnes per ordinem memoriter retinens, & in eorum sensibus subtilissima exercitatione limatus, lingua quoque in lectione politus, exhortator omnium bonorum operum, plebi florentissime salutaria prædicās, Fidei Catholicæ & Apostolicæ immutilate conseruator, perenniter suo monitu corda fidelium corroborans, Orthodoxæ Fidei æmulator ac defensor fortissimus, pauperatis amator, & erga inopes prouisor, non solum mentis pietate, sed studij sui labore soli- C citus, captiuorum etiam redemptor, orphanorum quoque & viduarum largitor, necessaria tribuens, amator religiositatis in Christiana norma, & religiosè volentibus viuere, & Dei timorem habentibus in suis præcordijs director existens, Deo fauente peruenit ad ordinem presbyteratus. Quem viri Romani, seu omnis populus a magno ad paruum diuina inspiratione permoti, subito cum eius decessor de hoc sæculo migrasset, dum in obsequio sui antecessoris esset intentus, vi abstollentes in Pontificatus ordinem elegerunt.] hæc de eius vita ante Pontificatum, & ipsius electione Anastasius.

AD HAERESIM TOLLENDAM PONTIFEX SE CONVERTIT.

Exigebat quidem temporis vehemens perturbatio, vt qui videretur optimus, idem quam citissime eligeretur, ne capite deficeret Romanus populus, qui (vt vidimus) ab Imperatore hæretico penitus se subtraxerat, atque omnino defecerat, cuius adhuc in Italia vigeret potentia in Exarcho. Sic igitur Gregorius eleuatus in thronum Apostolicum, nihil antiquius ha- D buit, quā obortam hæresim extirpare: cuius rei gratia securim ad radices admouens, primū omnium, Imperatorem Leonem eius auctorem petit litteris Apostolicis, ad eumq. legatum misit. Sed vtinam sicut arcus fortissimus fuit, ita emissa sagitta plumbea non fuisset. Quidnam acciderit, ex eodem Anastasio res gestas eiusdem Gregorij prosequente audiamus.

GREGOR. PAP. LEGATIONEM MITTIT AD LEONEM IMP.

Fuit autem (inquit) *Gregorius Papa tertius* temporibus Leonis & Constantini Imperatorum, ea persecutione grassante, quæ per ipsos mota est ad depositionem & destructionem sacrarum imaginum Domini nostri Iesu Christi, & sanctæ Dei Genitricis, sanctorum Apostolorū, omniumq. sanctorum Martyrum & Confessorum. Pro quibus idem sanctissimus vir, vt ab hoc resipiscerent ac se remouerent errore, commonitoria scripta, vigore Apostolicæ Sedis instituta (quemadmodum & sanctæ memoriæ decessor ipsius direxerat) misit per Gregorium presbyterum, qui humano ductus timore, non eadem scripta Imperatori porrexit.] E Siquidem Leonis rugientis & sæuientis crudelitas ipsa oculis visa perterruit. Maiora enim præsens vidit, quam quæ fama perceperat; adeo vt timore correptus defecerit penitus animo, tutius ratus non dare litteras, quas acerrimas esse sciebat, quam deficiendo in discrimen adducere Sedis Apostolicæ maiestatem. Sed quid in eum Gregorius Papa statuerit, Anastasium audi de Gregorio ipso presbytero ista subdentem.

CONCIL. ROMANVM IN CAVSA GREGORII PRESBYTERI.

Reuertens secum illas litteras in ciuitatem Romanam reducens, ipsi sanctissimo Pontifici patefecit, confessus, se faciens reum culpæ. Quem magna comminatione Pontifex ipse voluit ab ordine sacerdotali priuare] Congregatis enim Episcopis qui in Vrbe essent, vel in proximis Ecclesijs, Concilium ab ipso Pontifice est congregatum, vbi inter alias causa eiusdem Gregorij, vtpote grauis, in medium allata est; præloquutusq. ipse Gregorius Papa facinus detestatus, sententiam depositionis laturus cum esset in eum, ne id faceret, Episcoporum preces interceſſerunt, cum idem Gregorius presbyter reus, emendaturum se quod peccasset, sponte, libereq. promitteret, imitaturum se Petrum pollicitus, qui etsi timore perculsus

Universidad de Deusto
Biblioteca

sus ab animi proposito excidisset, postea repetita sæpius confessione, mortem tamdem li- A
benti animo suscepisset. ait enim de ipso Anastasius: Cui *nempe Pontifici* resistente Concilio,
& obsecrante tam Concilio quam optimatibus vt non deponeretur, sed magis idem pres-
byter pœnitentiæ submitteretur; illi imposita digna pœnitentia, iterum secundo cum ijs-
dem scriptis litteris apud Regiam direxit vrbem.] sed quod hæc secunda legatio contigisse
appareat anno sequenti, suo loco de ipsa acturi sumus.

Qui sic comparatus erat Leo, vt nec audire vellet a Romano Pontifice veritatem: eos qui
ipsam prope etiam nolenti auribus ingerebant, procul in exilium eijcere consueuit. Inter
alios autem fuit vir sanctissimus qui successerat S. Germano in Cyziceno Episcopatu Aemi-
AEMILIANVS EPISC. CYZICI CONFESSOR ET ALII. lianus, cuius natalem diem celebrant Græci in Menologio istis verbis: Commemoratio S.
Aemiliani Episcopi Cyzici. Hic propter sanctarum imaginũ cultum multas ærumnas per- B
pessus, in exilium ab impio Imperatore Leone missus, accepta confessionis corona, dormi-
uit in Domino.] hæc illi die octaua mensis Augusti. Tunc etiam Basilius & Procopius De-
capolita idem subeuntes certamen, eamdem pœnam perpessi, eadem sunt facti digni coro-
na: quorum natalis dies a Græcis agitur vigesima septima Februarij. Tunc & Theophilus
sanctus monachus æque coronam promeruit, de quo ijdem his agunt verbis, die secunda
mensis Octobris, quo eius diem natalem colere consueuerunt: Natalis sancti patris nostri
Theophili, qui fuit monachus religiosus & timens Deum sub Leone Isaurico, cuius impie-
tatem & execrabile odium in venerabiles Sanctorum imagines euertendas, eius hæresim in
faciẽ exprobrans redarguit, ipsum impium, nefarium, & Antichristi præcursorem, & Chri-
sti proditorem appellans, aliaq. similia obijciens. Quibus ille ad iram incitatus, primo ver-
berari eum iussit, & in carcerem conijci: vnde postmodum eductus sanctas imagines abne-
gare cogitur, quod omnino renuens facere in exilium missus est, & illic præsentem vitam C
reliquit.] Hæc impius, sed non pro concepta rabie in Catholicos agens, inuidens illis co-
ronam martyrij, sciens eosdem colendos fore in Ecclesia Martyres, & eorum reliquias ve-
nerationi quoque exponendas, quas impius perdere laboraret. Tunc & Niceta Patricius
idem certamen subiens in album sanctorum Confessorum relatus est decimatertia mensis
Octobris.

Abstinuit tamen idem Isauricus ab infligendo supplicio Ioanni Episcopo Polyboti, qui
claritudine miraculorũ adeo celebris erat in Oriente, vt & ipse, sicut olim magnus ille Gre-
gorius, cognomento dictus fuerit, Thaumaturgus. Hic enim cum ad redarguendum Impe-
ratorem se Constantinopolim contulisset, vehementerq. reprehendisset, nullam vim passus,
ad suam redire Ecclesiam permissus est; vbi suum curans gregem illæsum ab hæresi custo-
diens quieuit in pace, quinta die mensis Decembris, qua Græci in Menologio anniuersariam D
eius commemorationem agunt. Inter horum classem adnumeratur Gregorius Decapolis
in Isauria ciuitatis ciuis, qui Orientem & Occidentem peragrans in confessione Catholicæ
Fidei, diem clausit extremum. Simeon præterea sanctitate niteris tunc vixit, quem Leo de-
trusit in carcerem, vbi eum idem qui supra Gregorius Constantinopoli inuisit. habet hæc
Menologium vigesima die mensis Nouembris; sed de alijs agendum inferius erit. Iam res
Germanicas inuisamus.

Hoc eodem anno cum audiuisset S. Bonifacius Germanorum Apostolus defunctum esse
Gregorium II. a quo acceperat Apostolatum, & in eius locum fuisse subrogatum Grego-
rium III. ad ipsum Romam Legatos misit; per quos etiam de nonnullis Sedem Apostolicam
consuluit. id enim constat testificatione auctoris, qui ex Vuilibaldo Episcopo S. Bonifacij res
[a] gestas prosequutus ait: [a] Cumq. multa hominum millia tam per se quam per suos conter- E
a Vit. S. Bonif. lib. 1. c. 25. apud Sur. tom. 3. die 5. Iun. raneos ad Christi religionem traducta baptismatis vnda diluisset, defuncto beatæ memoriæ
Gregorio II. Sedis Apostolicæ Pontifice, tertioq. Gregorio eamdẽ Sedem obtinente, Romã
LEGATIO A BONIFACIO AD ROM. PONTIFICEM. Legatos misit, qui cum nouo Pontifice prioris amicitiæ fœdera renouarent, & pristinam hu-
manitatem atque beneuolentiam eius erga ipsum expeterent. Ab ipso vero Bonifacio omnẽ
obedientiam Romanæ Sedi debitam pollicerentur: denique plurimorum Germanorum ad
fidem Christi adductorum conuersionem indicarent. Legati cum Romam venissent, & Pon-
tifici ea retulissent: ille primum Deo gratias egit: denique non solum omnia amicitiæ &
beneuolentiæ officia a Bonifacio expetita pollicitus est, sed ea etiam quæ non petijt, largi-
tus est, nempe Archiepiscopi pallium, & litteras quibus ad eius quæstiones * multiuarias re-
*multifarias spondit.] Quod autem ipsæ Pontificis litteræ sequenti potius anno datæ esse ex ipsarum
contextu intelliguntur: dicere opus est, eosdem Legatos tardius profectos in sequentem vs-
que annum fuisse Romæ detentos. Porro Gregorij Papæ litterarum hoc est exemplum.

Reue-

A Reuerendiſſimo ac ſanctiſſimo fratri Bonifacio Coepiſcopo ad illuminationem gentis Germaniæ, vel circumquaque in vmbra mortis morantibus Gentibus in errore conſtitutis ab hac Apoſtolica Sede directo, Gregorius ſeruus ſeruorum Dei. EPIST. GREGORII PAPAE AD BONIFACIVM.

Magna nos habuit gratulatio, lectis ſanctiſſimæ fraternitatis tuæ litteris, cum in eis relecta fama, fuiſſet repertum, Domini noſtri Ieſu Chriſti gratia, plurimos te a gentilitate & errore ad veræ fidei agnitionem conuertiſſe. Quod quia diuina inſtitutione docemur in parabolis, cui [a] quinque talenta credita fuerant, alia quinque fuiſſe lucratum: in talis commercij lucro cum tota plaudimus Eccleſia. Hinc iure tibi ſacri pallij direximus munus, quod beati Petri Apoſtoli auctoritate ſuſcipiens induaris, atque inter Archiepiſcopos vnus, Deo auctore, præcipimus, vt cenſearis. Qualiter autem eo vtaris, ex mandato Apoſtolico informatus agnoſce. Itaque dum Miſſarum ſolemnia geris, vel Epiſcopum te contigerit conſe- *a Matth. 25.*
B crare, illo tantummodo tempore eo vtaris.

Quia vero turbas, Domini gratia, in iiſdem partibus ad rectam fidem aſſeruiſti conuerſas, ideoq. nequire te occurrere omnibus quæ ſalutis ſunt impendere vel intimare, cum iam longe lateq. gratia Chriſti eius fides in illis propagetur: præcipimus vt iuxta ſacrorum canonum ſtatuta vbi multitudo excreuit fidelium, ex vigore Apoſtolicæ Sedis debeas ordinare Epiſcopos, pia tamen contemplatione, vt non vileſcat gratia Epiſcopatus.

Presbyterum namque, quem præterito aſſeruiſti anno ad nos veniſſe, noſtroq. iudicio fuiſſe a ſuis nefarijs abſolutum actionibus: credas, quod neque nobis confeſſionem aliquam fecit, nec a nobis, vt ſuos expleat libitus, abſolutus eſt. Sed ſi eum errori deditum repereris: hunc Apoſtolicæ Sedis vigore, vt iuxta ſanctorum canonum cenſuram corrigas & emendes præcipimus, vel ſi quos forſan tales inueneris. Ille enim veniens: Presbyter ſum, ait, & com-
C mendatitias ad filium noſtrum Carolum litteras expetijt. Nullam illi aliam conceſſimus licentiam. Quem vitari, ſi praue conuerſatur, cum reliquis volumus.

Eoſdemq. quos a paganis baptizatos eſſe aſſeruiſti: ſi ita habetur: vt denuo baptizes in nomine ſanctæ Trinitatis mandamus.] Si extaret quæ hanc Gregorij præceſſit, epiſtola Bonifacij, qua de his conſuluit ipſum, ſufficiens ſatis eſſe iſta reſponſio appareret, quæ abſque illa imperfecta videtur, ſicut & ea qua paulo poſt ſubijcitur de baptizatis a presbytero Ioui ſacrificante, vt rebaptizarentur; intelligereturq. de his loqui Pontifex, qui non fuiſſent baptizati in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis. Quod autē iſta noſtra interpretatio nō ſit diuinatio, ſed neceſſaria demonſtratio, teſtis adducitur huius ſucceſſor Zacharias Papa, qui ad eumdem Bonifacium ſcribens de ijs qui abſque certa expreſſione nominis Trinitatis baptizati eſſent ab hæreticis: vt baptizarentur, reſcribit, exemplo, vt ait, Gregorij no-
D ſtri prædeceſſoris, idem ad ipſum Bonifacium de his hac epiſtola reſcribentis; plane ſignificans, reſpondiſſe Gregorium ad Bonifacium, iterandum eſſe illorum tantum baptiſma, qui abſque expreſſo nomine ſanctiſſimæ Trinitatis baptizati fuiſſent. Porro ipſa epiſtola Zachariæ inferius ſuo loco deſcribetur, quæ incipit: Sacris liminibus] intexta eadem in vita eiuſdem S. Bonifacij libro ſecundo. Sed & idem ipſe Gregorius ſuorum verborū certior accedat interpres, qui in alia epiſtola poſt hanc ad eumdē Bonifacium ſcripta, quæ incipit: Doctoris Gentium] expreſſe tradit, nō eſſe iterandum illorum baptiſma, qui gentilium miniſterio baptizati, ſi in nomine ſanctæ Trinitatis id factum eſſet, ſed hos vt Chriſtianos eſſe recipiendos per manus impoſitionem & chriſmatis vnctionem. ſed proſequamur reliqua.

Inter cetera agreſtem caballum aliquantos comedere adiunxiſti, pleroſq. & domeſticum: hoc nequaquam fieri deinceps, ſanctiſſime frater, ſinas; ſed quibus potueris, Chriſto iuuan-
E te, per omnia compeſce, & dignam eis impone pœnitentiam. Immundum enim eſt atque execrabile.] Sic ferinos mores componere, & ad humaniorem cultum Gregorius Papa reducere, quouis prætextu & occaſione curauit. ſed pergit.

Pro obeuntibus quoque conſuluiſti, ſi liceat oblationem offerri: Sancta ſic tenet Eccleſia, vt quiſquis pro ſuis mortuis vere Chriſtianis offerat oblationes, atque presbyter eorum faciat memoriam; & quamuis omnes peccatis ſubiaceamus: congruit tamen, vt ſacerdos non niſi pro mortuis Catholicis memoriam faciat & intercedat. Non enim pro impijs quamuis Chriſtiani fuerint, tale quid agere licebit. Eos etiam qui ſe dubitant fuiſſe baptizatos, vel qui a presbytero Ioui mactante & immolatitias carnes veſcente baptizati ſunt, vt rebaptizentur præcipimus.] vtpote quod qui idololatriæ inhæſiſſent, nullam habuiſſe intentionem in illis explere ſalutis remedium videri potuiſſent. pergit ipſe.

Progeniem ſuam vnumquemque vſque ad ſeptimam generationem obſeruare decreuimus. Et ſi volueris, deuitandum doce, ne cui vxor obierit, amplius quam duabus debeat copu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

copulari.] id eius relinquit arbitrio,quod bigamiam,trigamiam,&c. concedere, sit ex [a] Ecclesiæ indulgentia. A

[a] Hieron. ep. 9. & 10. & contra Iouin. lib. 1.

De his vero qui patrem,vel matrem,vel fratrem, aut sororem occiderint: dicimus vt toto vitæ tempore corpus Dominicum non suscipiant,nisi in suo exitu pro viatico:abstineant etiam se a carnis comessatione & potu vini donec aduixerint: ieiunent secunda quarta & sexta feria,vt sic deflentes possint diluere commissum scelus.

Hoc quoque inter alia crimina agi in partibus illis dixisti, quod quidam ex fidelibus ad immolandum paganis sua venundent mancipia. Quæ vt magnopere corrigere debeas,frater,commonemus,ne sinas fieri vltra. Scelus enim est impietas. Eis ergo qui hæc perpetrauerunt,similem homicidæ indices pœnitentiam.

At quoties Episcopum consecraueris,duo vel tres conueniant tecum Episcopi, vt Deo sit gratum quod geritur,& eis conuenientibus,ipsisq. præsentibus consecres. Hæc te,frater carissime, diligenter obseruare volumus, & studio pietatis cœptum negotium salutis exequi, vt de lucro apportato valeas a Domino Deo nostro mercedem percipere in æterna beatitudine. Priuilegium vero iuxta quod petisti facientes, his iunctum direximus, optantes te Domini Dei nostri præsidio de conuersione errantium plenissimum apportare lucrum. Deus te incolumem custodiat,reuerendissime frater.] hucusque reddita ad Bonifacium per Legatos epistola Gregorij Papæ. pergit vero auctor. B

Redeuntes igitur nuntij & præsules Apostolici tum scripta tum munera optata reportantes, ingenti sanctum Bonifacium gaudio afficiunt. Itaque sicut par erat, Deo laudes, gratesq. agens mox duas Ecclesias construxit: alteram quidem *Frissariæ in honorem sancti Petri Apostolorum principis; alteram vero Amanburgi in honorem Michaelis Archangeli. duo quoque monasteriola duabus adiunxit Ecclesijs, non minima illic adunata Deo seruientium congregatione: vbi etiam hactenus laudes & cultus diuini officia peraguntur.] hucusque de Bonifacij rebus gestis,reliqua de ipso inferius suo loco.

* Fritzlariæ

C

Vidisti puto, Lector, & considerasti vnde prodierit Germanis in tenebris consistentibus gentilitij erroris,lumen Euangelij. Vnde prouenerit inuiæ siluæ cultus. Vnde euersæ domui accesserit restitutor. Vnde infidelitatis diuturno morbo languentibus venerit medicus & medicina. Vnde adhuc insanientibus in idolis,aduenerit de vero Deo certa scientia. Vnde feris barbaris inhæserit humanitas,& politicæ vitæ cultus,vt cœperint esse homines,qui pene bestiæ videbantur. Vnde leges legum exortibus,& rudibus disciplina. Non aliunde quidem quam ab Ecclesia Romana, a qua Bonifacius prædicare Euangelium missus est. Eluxit Germanis a Romana Ecclesia Euangelij lumen,Dei cultus,instauratio disciplinæ,medicus, medicina animorum morbis, scientia ac sapientia stultis,humanitas rudibus, feris atque indomitis lex. Quis neget ista Nouator? Quod omnes fatentur, negare puto nec audebunt insani. Pudeat ingratos in Romanam Ecclesiam insanire: de illis loquor,qui per deuia hæreseos a Fide Catholica aberrantes desierunt etiam esse quod nati sunt homines participes rationis: cum alioqui sciamus in compluribus eius prouincijs vigere Fidem Catholicam, quo si sancto semine caruissent,diriora vtique supplicia quam Sodoma & Gomorrha ab irato Domino subijssent. sed in Angliam transeamus. D

Hoc eodem anno suæ historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum Beda finem imponit,breui compendio describens statum,quo eamdem relinquit Ecclesiam Anglicanam: quinam Reges prouincijs & Episcopi Ecclesijs præessent,recensens,ita demum perorat:Et arridente pace & serenitate temporũ,plures in gente Nordanhumbrorum tam nobiles,quam priuati, se suosq. liberos, depositis armis satagunt magis accepta tonsura monasterialibus adscribere votis,quã bellicis exercere studijs. Quæ res quem sit habitura finem,posterior ætas videbit. Hic est in præsentiarum vniuersus status Britanniæ, anno aduentus Anglorum in Britanniã circiter CCLXXXV. Dominicæ autẽ incarnationis DCCXXXI. in cuius regno perpetuo exultet terra,& congratulante in fide eius Britannia lætentur insulæ multæ,& confiteantur memoriæ sanctitatis eius.]hucusque Bedæ historia. Cui mox ipse adiecit appendicẽ de rebus suis, his verbis: Hæc de historia Ecclesiastica Britannorũ. & maxime gentis Anglorum,prout ex libris antiquorum,vel ex traditione maiorũ,vel ex mea ipse cognitione scire potui,Domino adiuuante,digessi Beda Dei famulus & presbyter monasterij beatorũ Apostolorum Petri & Pauli,quod est ad Vuirimundam & Ingimum. Qui natus in territorio eiusdem monasterij, cum essem annorum septem, cura propinquorũ datus sum educandus reuerendissimo Abbati Benedicto, ac deinde Ceolfrido, cunctumq. ex eo tempus vitæ in eiusdem monasterij habitatione peragens, omnem meditandis scripturis operam dedi, atque inter obseruan- E

tiam

A tiam disciplinæ regularis, & quotidianam cantandi in Ecclesia curam, semper aut discere, aut docere, aut scribere, dulce habui.

Decimonono autem vitæ meæ anno diaconatum, trigesimo gradum presbyteratus, vtrumque per ministerium Episcopi Ioannis, iubente Ceolfrido Abbate, suscepi. Ex quo tempore accepti presbyteratus, vsque ad annum ætatis meæ quinquagesimum nonum, hæc in scripturam sanctam, meæ, meorumq. necessitati ex opusculis venerabilium Patrum breuiter annotare, siue etiam ad formam sensus & interpretationis eorum superadijcere curaui.] deest apud Bedam catalogus scriptorum eius, qui ponitur ad finem epitomes, ante antiquum auctorem anonymum, qui post eum res Anglorum est prosecutus. sicq. se habet.

In principium Geneseos vsque ad natiuitatem Isaac, & electionem Israelis, & Ismaelis
B reprobationem libros tres.

De tabernaculo & vasis eius ac vestibus sacerdotum libros tres.

BEDAE SCRIPTA DIVERSA.

Item in primam partem Samuelis, id est, vsque ad mortem Saul libros quatuor.

De ædificatione templi allegoricæ expositionis, sicut & cetera libros duos.

Item in Regum librum triginta quæstionum.

In Prouerbia Salomonis libros tres.

In Cantica Canticorum libros sex.

In Isaiam, Danielem, duodecim Prophetas, & partem Hieremiæ, distinctiones capitulorum ex tractatu beati Hieronymi excerptas.

In Esdram & Nehemiam libros tres.

In Canticum Abacuch librum vnum.

C Item capitula lectionum in Pentateuchum Moysi, Iosue, Iudicum.

In libros Regum & verba dierum.

In librum beati Patris Iob.

In parabolas, Ecclesiasten, & Canticum Canticorum.

In Isaiam prophetam.

† In Esdram quoque & Nehemiam.

In Euangelium Marci libros quatuor.

In Euangelium Lucæ libros sex.

Homiliarum Euangelij libros duos.

In Apostolum quæcumque in opusculis S. Augustini exposita inueni, cuncta per ordinem transcribere curaui.

D In Actus Apostolorum libros duos.

In Epistolas septem Canonicas libros singulos.

In Apocalypsim S. Ioannis libros tres.

In capitula lectionum in totum nouum Testamentum, excepto Euangelio.

Item librum Epistolarum ad diuersos, videlicet: De sex ætatibus sæculi vna est. De mansionibus filiorum Israel vna. De eo quod ait Isaias: Et claudentur ibi in carcere, & post dies multos visitabuntur, vna. De ratione Bissexti vna. De Aequinoctio iuxta Anatolium vna.

a Apud Bed. in præmiss. ad lib. de rat. temp. to. 2.

Item de historijs Sanctorum, librum vitæ passionis S. Felicis Confessoris, & de metrico Paulini opere in prosam transtuli. Librum vitæ & passionis S. Anastasij male de Græco translatum, & peius a quodam imperito emendatum, prout ad sensum, correxi.

E Vitam sancti Patris, monachi simul & Antistitis Cudberti, & prius heroico metro, & postmodum plano sermone descripsi.

Historiam Abbatum monasterij huius, in quo supernæ pietati deseruire gaudio, Benedicti, Ceolfridi, & Vuerthberti in libellis duobus.

Historiam quoque Ecclesiasticam gentis nostræ in quinque libros.

Martyrologium de natalitijs sanctorum Martyrum diebus, in quo omnes quos inuenire potui, non solum qua die, verum etiam quo genere certaminis, vel sub quo iudice mundum vicerint, diligenter annotare studui.

Librum hymnorum diuerso metro siue rythmo.

Librum Epigrammatum heroico metro, siue elegiaco.

De natura rerum, & de temporibus libros singulos.

Item de temporibus librum vnum maiorem.

Librum

Librum etiam de orthographia, alphabeti ordine distinctum. A

Item librum de arte metrica, & huic adiunctum alium.

De schematibus & tropis libellum, hoc est, de figuris, modisq. locutionum, quibus scriptura sancta contexta est.] hactenus Indiculus lucubrationum Bedæ: edidere alij alios locupletiores. Quod autem ad hunc pertinet, illud animaduertendum, non omnia ibi recensita scripta, ab ipso Beda esse tum posita, sed ab alijs postea, quæ in illis desiderari videbantur, ad integrum numerum operum eius adiecta, quæ ab ipso Beda post præsentem annum scripta esse noscuntur, prout exemplo eorum, quæ paulo post dicturi sumus, perspicue demonstrabitur. Scriptis igitur suis recensitis, has mox idem Beda subijcit ad Christum preces.

Te deprecor, bone Iesu, vt cui propitius donasti verba tuæ sapientiæ vel scientiæ dulciter haurire: dones etiam benignus aliquando ad te omnis sapientiæ fontem perueni- B re, & apparere semper ante faciem tuam, qui viuis & regnas Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.]hactenus Appendix ad historiam Ecclesiasticam gentis Anglorum, quam obtulit Ceoluulpho Nordanhumbrorum Regi, scribens ad eum nuncupatoriam epistolam, qua sui instituti affert rationem, quos habuerit in scribendo viros insignes adiutores. Simulq. lectorem eiusmodi pia valde admonitione interpellat, sic dicens: Omnes ad quos hæc historia peruenire poterit nostræ nationis, legentes, siue audientes, suppliciter deprecor, vt pro meis infirmitatibus mentis & corporis apud supernam clementiam sæpius interuenire meminerint, & in suis quiq. prouincijs hanc mihi suæ remunerationis vicem rependant: vt qui de singulis prouincijs, siue locis sublimioribus, quæ memoratu digna, atque incolis grata crediderim, diligenter adnotare curaui, apud omnes fructum piæ intercessionis inueniam. Vale. Hæc autem nouissima eius verba a C nobis hic sunt idcirco descripta, quo ijsdem verbis eius ad suadendum fortioribus, pauperrimus ego precum stipem absque rubore a pio Lectore mendicem.

DE BEDAE AETATE DIVERSAE SENTENTIAE.

Quod vero Sigebertus hoc eodem anno Bedam defunctum affirmet, ex ipsius scriptis redarguitur, dum vltimo capite libri quinti Beda meminerit de consecratione Tacuini Episcopi facta decima die mensis Iunij, cum omnium feratur sententia, obijsse Bedam, vt dicetur, mense Maij. Si igitur mortuus est mense Maij, quomodo scripsisse potuit res gestas mensis Iunij? Longe grauius errat Marianus Scotus, qui Bedæ transitum ponit anno Domini septingentesimo vigesimo nono: illi vero longe longius a scopo veritatis aberrant, qui mortuum ponunt anno Redemptoris septingentesimo. Trithemius affirmat excessisse ex hac vita anno tricesimo tertio, rursus alij tricesimo quarto supra septingentesimum, vt inconstans omnium reperiatur esse sententia, sicut & asseren- D tium eiusdem Bedæ annos ætatis: alijs dicentibus annos vixisse sexaginta, cui numero vnum addunt alij; alij vero plures: siquidem Trithemius tribuit ætati ipsius annos septuaginta duos.

BEDAE AETAS

Maneat igitur in primis, quod ipse ait, quinquaginta nouem annorum ætate fuisse hoc anno Redemptoris septingentesimo trigesimo primo, nimirum hoc anno absoluisse quinquagesimum nonum, inchoasse vero sexagesimum: sicq. ipsum natum anno Domini sexcentesimo septuagesimo primo; traditum monasterio anno septuagesimo octauo post sexcentesimum, ordinatum diaconum sexcentesimo nonagesimo, presbyterum, vbi primum attigit tricesimum annum, qui fuit Redemptoris septingentesimus, vel septingentesimus primus inchoatus. Quæ omnia ex alia etiam deducuntur ratione: cum enim ipse dicat, se accepisse sacrū diaconatus ordinem atque presbyteratum E a Ioanne, qui fuit Augustaldensis Ecclesiæ Episcopus, eiusdemq. Bedæ [a] auctoritate constet, ipsum sedere cœpisse anno Redemptoris sexcentesimo octogesimo octauo (vtpote quod ipse tradat eum sedisse annis triginta tribus, decessisse vero anno septingentesimo vigesimo primo) plane constat ante dictum annum Episcopatus eius minime potuisse diaconum ordinari, Episcopo illo nondum creato. Rursum vero apparet, eum nec post dictum annum Redemptoris potuisse ordinatum esse presbyterum, coq. ipsum constet fuisse presbyterum viuente Sergio Papa, vt liquet ex eius litteris, suo loco tomo superiori recitatis, quibus eum presbyterum nominat: siquidem ipsum Sergium, certum est, ex hac vita migrasse eodem anno septingentesimo primo, vt suo loco superius est demonstratum.

[a] *Bed. lib. 5. cap. 6. in fin.*

His igitur terminis, sic Bedæ ætatis & ordinationum præscripta tempora remanent consi-

A consignata, vt nec quid his addi possit vel minui. Ad quem autem annum Redemptoris vita peruenerit: ex eius scriptis certo certius elici posse videtur, vt alterum de duobus sit affirmandum, vel scriptum librum, Bedæ absque controuersia ipsi tributum eius non esse, vel ex eo fateri ipsum saltem peruenisse ad annum ætatis centesimum quintum. Etenim in ea epistola inter alias eius lucubrationes superius numeratas, cuius est titulus, De æquinoctio iuxta Anatolium, ad fratrem Vuicrhedam presbyterum scripta, quæ incipit: Libenter accepi litteras tuæ benignitatis &c.] habet ista prope finem, post prolixam ea de re disputationem: Vt te exemplis ad inueniendam instruam feriam, quæ decimaquarta occurrat luna (vt puta) anno præsenti Dominicæ Incarnationis septingentesimo septuagesimo sexto: sume epactas huius anni &c.] docens eo anno lunam decimamquartam fuisse quinto Idus Aprilis, Dominicum vero diem Pa-
B schatis decimo octauo Kalendas Maij. Cum igitur dicto anno Redemptoris septingentesimo septuagesimo sexto ea Beda scribere se testetur; vtique affirmare necesse, vt dictum est, peruenisse saltem ad annos ætatis centum quinque. Nec est quod quis dicere possit errorem in numerum irrepsisse: siquidem idem designatus annus ad amussim concordat cum tabulis Astronomicis in circulo decemnouali decimotertio, in quo dictis diebus æque ponitur luna decimaquarta, & dies Paschæ.

DE LONGA AETATE BEDAE ASSERTIO.

Sic igitur eius epistolæ auctoritate, quam Bedæ adscribunt omnes, apparet, longe diuturniorem vixisse ætatem, quam tradant alij. Certe quidem se multum vixisse, diem obiturus testatus est exatiatus ætate longæua, vt proxime dicturi sumus. Quod si hæc de longa Bedæ ætate non placent, vt noua & hactenus inaudita; tunc incumbit labor his qui negant, non esse Bedæ citatam nuper epistolam, falsoq. recenseri inter ipsius
C scripta monstrare; & nos veriora promenti haud inuiti acquiescemus, parati semper sequi firmiora tradentem.

Ceterum de transitu eius ad Dominum ex hac vita extat epistola vnius cuiuspiam ex discipulis eius, qui interfuit, germana quidem ac sinceriss ima, quæ extat ad finem operum eius, quam hic tibi describendam vt annalibus dignam putauimus: ex qua multa colliges notatu dignissima. sic enim se habet, carens titulo.

DE TRANSITV BEDAE EPISTOLA.

Munusculum quod misisti, multum libenter accepi; multumq. gratanter litteras tuæ deuotionis legi, in quibus (quod maxime desiderabam) Missas videlicet & orationes sacrosanctas pro Deo dilecto patre ac magistro Beda, a vobis insigniter celebrari reperi. Vnde delectat magis pro eius caritate, quam fretus ingenio, paucis sermonibus dicere, quo ordine migrarit e sæculo; cum hoc etiam te desiderasse & poposcisse
D intellexi.

Grauatus est quidem infirmitate, & maxime creberrimi anhelitus, sed tamen pene sine aliquo dolore, ante diem Resurrectionis Dominicæ, id est, fere duabus hebdomadibus. Et sic postea lætus & gaudens, gratias agens Deo omnipotenti omni die ac nocte, immo horis omnibus vsque ad diem Ascensionis Dominicæ, id est, VII.* Idus Maij ★
vitam ducebat, & nobis discipulis suis quotidie lectiones dabat. quicquid autem reliquum diei fuit, in psalmorum cantu, prout potuit, se occupabat; totam vero noctem lætus in orationibus & gratiarum actione ducere studebat, nisi tantum modicus somnus impediret; itemq. euigilans, statim consueta scripturarum modulamina ruminabat, extensisq. manibus Deo gratias agere non est oblitus. Vere fateor, quia neminem alium vmquam oculis meis vidi, nec auribus audiui, tam diligentes gratias Deo
E viuo referre. o vere beatus vir!

Canebat autem sententiam S. Pauli dicentis: [a] Horrendum est incidere in manus Dei viuentis: & multa alia de sacra scriptura, in quibus nos a somno animæ exurgere, præcogitando horam vltimam, admonebat. Et in nostra quoque lingua (vt erat doctus in nostris carminibus) dicens erat de terribili exitu animarum a corpore. Cantabat etiam antiphonas ad nostram consolationem & suam, quarum vna est: O Rex gloriæ, Domine virtutum: cum veniret ad illud verbum: Ne relinquas nos orphanos: prorupit in lachrymas & multum flebat, & post horam cœpit repetere quæ inchoauerat, & sic per totum diem faciebat. Et nos quidem audientes, luximus cum ipso & fleuimus. Altera vice legimus, altera vice plorauimus: immo cum fletu legimus. In tali lætitia quadragesimales dies vsque ad diem præfatum deduximus. *a Hebr.* 10.

Et ille multum gauisus est, & Deo gratias referebat, quia sic meruisset infirmari. Et

sæpe

Universidad de Deusto
Biblioteca

[a] Hebr. 2.
[b] Apud Paulin. in vit. S. Ambr.

sæpe dicebat: Flagellat [a] Deus omnem filium quem recipit. & sententiam [b] Ambrosij: A Non sic vixi, vt me pudeat inter vos viuere, sed nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus. In istis autem diebus, duo opuscula memoriæ digna exceptis lectionibus, quas quotidie accepimus ab eo, & cantu psalmorum, facere studuit, id est, a capite Euangelij sancti Ioannis, vsque ad eum locum in quo dicitur: Sed hæc quid inter tantos? in nostram linguam ad vtilitatem Ecclesiæ Dei conuertit. Et in libris Isidori excerptiones quasdam, dicens: Nolo vt pueri mei mendacium legant, & in hoc post obitum meum sine fructu laborent.

Cum venisset autem tertia feria ante Ascensionem Domini, cœpit vehementius ægrotare in anhelitu; & modicus tumor in pedibus eius apparuit. Totum autem illum diem docebat, & hilariter dictabat, & nonnumquam inter alia dixit: Discite cum festinatione, quia nescio quam diu subsistam, & si post modicum tollat me Factor meus. Vnde B nobis videbatur, ne forte exitum suum bene sciret. Et sic noctem in gratiarum actione peruigil duxit. Et mane illucescente, id est, quarta feria, præcepit diligenter scribi, quæ cœperamus: & hoc fecimus vsque ad horam tertiam. A tertia vero hora ambulauimus cum reliquijs Sanctorum, vt consuetudo illius diei poscebat. & vnus ex nobis erat cum illo, qui dixit ei: Adhuc capitulum vnum de libro quem dictasti, deest, & videtur mihi difficile tibi esse, plus te interrogare. At ille inquit: facile est. Accipe calamum tuum & tempera, festinanterq. scribe. & ille fecit ita.

At nona hora dixit mihi: Quædam pretiosa in mea capsella habeo, id est, piper, oraria, & incensa. Sed curre velociter, & adduc presbyteros monasterij nostri ad me; vt & ego munuscula, qualia mihi Deus donauit, illis distribuam. Quod cum tremore feci: & præsentibus illis locutus est ad eos, vnumquemque monens & obsecrans Missas & C orationes pro se diligenter facere. Quod illi libenter se facturos responderunt. Lugebant autem & flebant, maxime a verbo quod dixerat: quia æstimauit, quod faciem eius non multo amplius in hoc sæculo visuri essent. Gaudebant autem de eo quod dixit: Tempus est, si sic Factori meo videtur, vt ad eum modo absolutus ex carne veniam, qui me quando non eram, ex nihilo formauit. Multum tempus vixi; beneq. mihi pius iudex vitam meam præuidit. Tempus absolutionis meæ prope est. Etenim anima mea desiderat Regem meum Christum in decore suo videre. Sic & alia multa vtilitatis causa ad nostram ædificationem locutus, diem vltimam in lætitia vsque ad vesperum duxit.

Et præfatus puer, nomine Vuilberch adhuc dixit: Magister dilecte, restat adhuc vna non descripta. At ille: Bene, inquit, consummatum est, veritatem dixisti. Accipe caput meum in manus tuas, quia multum me delectat sedere ex aduerso loco sancto meo, D in quo orare solebam, vt & ego sedens, Patrem meum inuocare possim. Et sic in pauimento suæ casulæ decantans, Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto, & cetera: vltimum ex corpore exhalauit spiritum. Atque sine dubio credendum est, quia pro eo, quod hic semper deuotissimus in Dei laudibus laborauerat, ad gaudia desideriorum cælestium anima eius ab Angelis portaretur. Omnes autem qui audierunt, & viderunt obitum Bedani patris nostri: numquam se vidisse alium in tam magna deuotione atque tranquillitate vitam finisse testabantur. Quia, vt audisti, quousque anima eius in corpore fuit, Gloria Patri, & alia quædam ad gloriam Dei cecinit, & manibus expansis Deo gratias agere non cessabat. Scire autem debes, quia adhuc multa narrari & scribi possent de eo, sed nunc breuitatem sermonis ineruditio linguæ meæ facit. Attamen cogito, Deo adiuuante, ex tempore plenius de eo scribere, quæ oculis vidi, & auribus au- E diui.] hactenus de transitu Bedæ discipulus eius.

Ex hac quidem epistola, nisi in numeri nota mendum euidens contraxisset, compertum haberi posset, quoto Redemptoris anno ex hac vita migrarit, cum in ea, ipsum in die Ascensionis septimo Idus Maij, finem viuendi feciisse tradatur. Verum si ad Astronomicarum tabularum ista referantur demonstrationem, cum nihil sit ex eis quod veri, certiq. elici possit, mendosam necesse est asserere lectionem: siquidem toto isto centenario nonnisi bis, nimirum anno septingentesimo vigesimo incidit dies Ascensionis in septimum Idus Maias, quando Aureus Numerus fuit 18. & litteræ Dominicales G. F. quo anno certum est adhuc fuisse in humanis Bedam: & rursum anno Redemptoris septingentesimo nonagesimo nono, quando aureus numerus fuit 2. & littera Dominicalis F. quo incidit Ascensionis festa dies in septimum Idus eiusdem

A dem mensis, ad quod tempus peruenisse haud dicendum puto, cum eum tunc excedere oportuisset annos ætatis centenos atque tricenos. Sic igitur ea numeri nota deprauata obscurat magis quam elucidat tempus Bedæ ex hac vita ad Deum transitus. Vt autem sancto viro demum persoluamus extrema, hic reddemus epitaphium etsi pium, haud tamen ob eius nimiam simplicitatem tanto viro dignum existimatũ. Sic enim se habet.

Presbyter hic Beda quieſcit, carne ſepultus.
Dona Chriſte animam in cælis gaudere per æuum;
Daq. illum Sophiæ debriari fonte, cui iam
Suſpirauit ouans intento ſemper amore.]

BEDAE SEPVLCHRI EPITAPHIVM.

Qui hos primus reperitur reddidisse versus, vetus assectator Bedæ in historia Anglicana ita mox iure expostulat: Poterit ne, inquit, vlla excusatione hic pudor extenuari; vt nec
B in eo monasterio, vbi illo viuẽte, totius litteraturæ exultabat gymnasium, potuerit inueniri homo, qui memoriam eius formaret, nisi exili & miserabili stylo?] sed illud deterius quod finxit sibi fabula epitaphium Bedæ, de quo hæc in vita eius, quæ a Petro describitur in Sanctorũ catalogo: Alius discipulus eius cum, ipso defuncto, titulum sepulchro facere disposuisset vnico carmine leonino sic incipiens. *Hac sunt in fossa*, & vellet finire, *Bedæ sanẽti*, vel, *presbyteri ossa*; nec metrũ stare posset, & nullũ aliud vocabulum eidẽ occurreret; attædiatus tãdem iuit dormitũ. Et ecce mane in tumulo manibus Angelicis reperit scriptũ.

Hac ſunt in foſſa Bedæ venerabilis oſſa.]

Hæc auctor dum causam affert, cur Beda non, vt alij, Sanctus dictus sit, sed Venerabilis, DE NOMINE VENERABILIS FABVLA.
ad quod astruendum ista quoque adducit: Cum ex nimia senectute oculis caligasset, &
discipulo duce ad lapidum congeriem peruenisset: discipulus ei suadere cœpit, quod ma-
C gnus illic esset populus congregatus, qui summa affectione & silentio eius prædicationem expectabant. Cumq. sanctus feruenti spiritu elegantissimum sermonem fecisset & conclusisset, per omnia sæcula sæculorum: Lapides responderunt Amen, Venerabilis Beda.] hæc ibi de indito ipsi cognomento Venerabilis. De quibus cum nihil Bedæ assectator discipulus dicat, post ipsum ista excogitata esse videri possunt, quæ nec a Trithemio esse recepta noscuntur.

Porro ista quidem vel ex eo saltem erroris redarguuntur, quod eiusmodi titulus, Venerabilis, communis alioqui presbyteris omnibus, incognitus maioribus fuisse videtur, qui eumdem Bedam non isto sed alio titulo nominarunt: siquidem Hilduinus in Areopagiticis, auctor eiusdem sæculi, ipsum, Sanctum Bedam presbyterum nominat, sicut & Marianus Scotus, cum de ipso ait: Sanctus Beda presbyter Anglicus, computa-
D tor, his temporibus clarus habetur.] Albinus Flaccus & ipse Anglus atque eiusdem tẽporis scriptor, cum eum citat, Bedam sacerdotem & doctorem eximium appellat in libris de diuinis officijs, & Amalarius qui & ipse eodem sæculo vixit, citans sæpe Bedam, numquam eo titulo, Venerabilis, ornat, sed potius honoris causa, interdum, dominum Bedam appellat. Vsuardus qui & eodem vixit tempore, simpliciter absque illo, Venerabilis, titulo nominat Bedam; adeo vt appareat inanis ea quæ asseritur eius tituli causa. Porro vitam Bedæ a Cuthberto Abbate scriptam fuisse, Molanus testatur, sed caremus ea, maximo detrimento veritatis. Tanto doctore iure semper gloriata est sancta Ecclesia Anglicana: quem cum reijciant filij desertores, qui, loco ipsius Pseudoapostolos [a] erran- [a] Iud. epist.
tes, & in errorem mittentes, abeuntes retro post satanam sunt secuti: in futuro sæculo, ante iudicium magni Dei, tanto instante accusatore, sententiam damnationis accipient.

E Sunt de eodem Beda pleraque illustrium virorum elogia atque laudationes. Sane quidem Cuthbertus eiusdẽ monasterij Abbas, qui & vitam eius scripsisse traditur, in epistola quam scripsit ad Lullum, indicat, æquum esse, vt vniuersa Anglorum gens solemnibus ritibus in omnibus prouincijs Deo bonorum omnium largitori gratias ageret, quod tam mirabilem virum adeo doctrina & sanctitate celebrem ipsis concesserit. Laudauit cum & laudatissimus vir S. Bonifacius Germaniæ Apostolus, cuius hic duas epistolas, in quibus meminit scriptorum eius, hactenus nondum editas reddendas putauimus, quarum prior ad eumdem Cuthbertum Abbatem scripta sic se habet: [a]

[a] Ex eod. Cod. epist. 15.

Dilectissimo ac reuerendissimo fratri Cuthberto Abbati, & vniuersis fratribus sanctæ Congregationis eius, Bonifacius exiguus seruus seruorum Dei in Christo fraternæ caritatis salutem. * Vberto

Fraternitatis vestræ pietatem intimis obsecramus precibus, vt nos inter feras & igna-

ras gentes Germaniæ laborantes, & grana Euangelica plantantes veſtris ſacroſanctis A
orationibus adiuuemur, & precibus ſanctitatis veſtræ in nobis ſæuus Babylonicæ ardor
reſtinguatur flammæ, & ſparſa ſulcis ad fructū multiplicata ſurgant ſemina: quia iuxta
a 1. Cor. 3. dictū Apoſtoli,[a] neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat; ſed Deus qui incremen-
b Epheſ. 6. tum dat; & detur[b] nobis ſermo in apertione oris, & ſermo Domini currat & clarificetur.

DE BEDA AB SCRIPTIS. Interea rogamus, vt aliqua de opuſculis ſagaciſſimi inueſtigatoris ſcripturarum Be-
dan monachi, quem nuper in domo Dei apud vos vice candelæ Eccleſiæ, ſcientia
ſcripturarum fulſiſſe audiuimus, conſcripta nobis tranſmittere dignemini: & ſi vo-
* partem vnam bis laborioſum non ſit, vt donum* vnum nobis grande ſolatium peregrinationis no-
ſtræ tranſmittatis. Ad indicium quoque intimæ caritatis, lectiſternia caprina vobis,
(ſicut hic vocant) direximus: quæ petimus, licet digna non ſint, vt pro memoria ſuſci- B
piatis. Alma Trinitas & vna Diuinitas fraternitatem veſtram, & hic ſanctis virtutibus
proficientem ac valentem, augeat & cuſtodiat, & in futura beatitudine inter ſplendi-
da Angelorum agmina gaudentes remunerando glorificet.] hæc S. Bonifacius. cuius
verba de Beda ſi interpretari quis velit, quod ait, eum fulſiſſe in Eccleſia, iam ipſum eſſe
defunctum, & non magis eo tempore elucere in Eccleſia cœpiſſe ſuorum editione libro-
rum, detrahere neceſſe eſt aſſertæ de eiuſdem ætate longeua ſententiæ: nam ante Bonifa-
cium ipſum eſſe defunctum affirmare oporteret. Sit liberū quam quis velit ſequi ſenten-
tiam. Non deſunt qui tradant eum vocatum Romam litteris Gregorij ſecundi Romani
Pontificis; Romæq. diu verſatū, addant alij. Iam vero reddamus eiuſdē Bonifacij epiſto-
lam ad Ecgbertum Archiepiſcopum, de quo habetur in Epitome apud eumdem Bedam,
quod ſucceſſit Vuilfrido in Epiſcopatu Eboracenſi, anno Domini ſeptingenteſimo trige- C
ſimo ſecundo; inde vero anno ſeptingenteſimo trigeſimo quinto, accepto ab Apoſtolica
Sede pallio, primus poſt Paulinum, in Archiepiſcopum confirmatus eſt. Occaſione igi-
tur, quod in ea Bonifacius pariter meminit ſcriptorum Bedæ, cum alia plura contineat
quæ delectent, hic tibi eamdem reddendam putauimus. ſic enim ſe habet.

Eod. Cod. epi. 44. Caritatis lacertis amplectendo amico, immo ſpirituali germanitate copulando fra-
tri, ſummi Pontificatus inſula prædito Ecgberto Archiepiſcopo, Bonifacius exiguus

BONIFACII EPIST. AD ECGBERTVM. Epiſcopus Legatus Germanicus Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, florentem
in Chriſto immarceſcibilis caritatis ſalutem.

Dona, ac libellos dulciſſimæ beatitudinis veſtræ a vobis directa gratanti animo gau-
dentes ſuſcepimus. Suſpenſis ad æthera palmis ſupernū Regem obſecrauimus, vt vobis
in ſuperna Angelorum curia florentia mercedis præmia reſtituat. Modo autem ſanctī- D
tatis veſtræ clementiam intimis poſtulamus precibus, vt pro nobis laborantibus & pe-
riclitantibus pietas veſtra exorare dignetur. Quia grandis neceſſitas nobis imminet
c Iacob. 5. iuſtorum adiuuamina expetere, quia ſcriptum eſt:[c] Multum enim valet deprecatio iu-
ſti aſſidua. Enarrare autem omnia mala, quæ nos extrinſecus & intrinſecus patimur,
epiſtolaris breuitas prohibet. Modo autem inhianter deſiderantes flagitamus a vobis
ad gaudium, vt memores noſtri eo modo, quo & ante mecum feciſtis, aliquam particu-
lam, vel ſcintillam de candela Eccleſiæ, quam illuxit Spiritus ſanctus in regionibus
prouinciæ veſtræ, nobis deſtinare curetis; id eſt, vt de tractatibus, quos ſpiritualis pres-

DE BEDA AB SCRIPTIS. byter & inueſtigator ſanctarum ſcripturarum Bedan reſerando compoſuit, partem qua-
lemcumque dignemini mittere. Maxime autem (ſi fieri poſſit) quod nobis prædican-
tibus habile, & manuale, & vtillimum eſſe videtur ſuper Lectionarium anniuerſarium, E
& Prouerbia Salomonis, quia commentarios ſuper illa eum condidiſſe audiuimus.

Interea nos magna cogit neceſſitas, veſtri conſilij iudicium inquirere. Nam dum in-
uenio presbyterum iam ante multa tempora lapſum in fornicationē, qui & poſt pœni-

DE LAPSO MALE RESTITVTO PRESBYTERO. tētiam in officium gradus ſui a Francis iterū reſtitutus eſt, & nunc habitans in latiſſimo
pago fidelium, ſed errantium populorum ſine alijs ſacerdotibus ſolus miniſtrat baptiſ-
mum, & ſolemnia Miſſarum celebrans. Modo autem ſi talem ſecundum iuſtiſſimos
canones abſtulero: morientur ſine ſacro regenerationis fonte infantes propter carita-
tem ſacerdotum. Si meliorem ad reſtaurandum prioris lapſum non habuero: iudicate
ergo inter me, & inter populum erroneum, vtrum melius ſit, vel ſaltem minus ma-
lum, vt talis miniſterium ſancti altaris impleat, aut pagana moriatur multitudo popu-
li, quia caſtiorem miniſtrum acquirere nequiuerit. Vel ſi inter multitudinem ſacerdo-
tum inuenero in eodem peccamine lapſum, & iterum poſt pœnitentiam priori gradui

reſtitu-

A restitutum, de quo omnis multitudo sacerdotum, & populorum bonæ opinionis confidentiam habuere. & si ille modo degradatus fuerit, secretum peccatum reuelatum fuerit, & scãdalizabitur multitudo plebium, & per scandalum * multæ peribunt animæ, & detestatio erit maxima sacerdotum, & diffidentia ministrorum Ecclesiæ, vt omnes perfidos, nulli credentes, despectos habeant: Quamobrem audaciter præsumpsimus patientes, & consentientes illum in ministerio diuino persistere, existimantes leuius esse *dubium vnius hominis periculum, & audaciam, quam ruinam, & perditionem animarum pene totius populi. De istis autem vniuersis quid mihi sustinendum sit, necessitate cogente, scandala vitandi, quidve refutandum, sanctum consilium vestrum per scripta videre & audire omnino desidero. Præterea vice oscuIi, duas vini cupellas celsitudini vestræ per hunc portatorem litterarum transmisimus, petentes vt caritatis inter vos
B participes nos, interea lætum diem cum fratribus vestris faciatis. Obsecramus igitur, vt de istis petitionibus faciatis, vt mercedis vestræ præmia in cælorum culmine clarescant.] hucusque Bonifacij epistola a nobis recitata occasione scriptorum Bedæ, ne vetustiora istiusmodi pereant monumenta, cum non desint ex recentioribus, qui de Beda plura scripserint, quos tu consulas.

* plurimæ

* damnum

Quod ad res Francorum pertinet, hoc anno (vt veteres [a] ipsorum Annales habent) Sarraceni, qui infausto agmine Galliam Narbonensem, vt vidimus, occuparant, a Carolo Martello vincuntur; ab occupatisq. munitionibus expelluntur, penitusq. fugantur, reliquis omnibus cæsis: quæ hoc anno cœpta in sequentem sunt propagata, vt ex ijsdem Francorum Annalibus constat. Fauit Deus inuicto Principi, dum zelo Christianæ religionis offensæ vindex exurgens in gentem perfidam, quæq. ardua ac difficilia eius auxi-
C lio superauit. Dolendum quod tantæ res, prolixa vix historia complectendæ, summatim tantum indice temporis consignatæ, intextæ Annalibus inueniantur. Ex quibus & illud proditur, Sarracenos illos, qui fuga lapsi naues conscenderunt, vt redirent ijsdem quibus venerunt nauibus in Hispaniam, vi tempestatis fuisse fluctibus mersos. Est etiã mentio de eorum immenso naufragio in epitaphio sculpto in sepulchro S. Cæsarij Episcopi Arelatensis denuo restituto. Etenim inuadentibus Sarracenis ciuitatem Arelatensem, ab ipsis etiam Sanctorum monumenta fuere contrita, penitusq. deleta; ipsis vero cæsis atque fugatis, parta pace cum securitate fidelibus; quæ impij fuerant demoliti, pij continuo restaurare cœperunt, & inter alia eorum patroni sepulchrum S. Cæsarij, quod & huiusmodi versibus ornauere.

[a] *Frãc. Annal. a Pithœo editi hoc anno.*

SARRACENI EXPELLVNTVR A GALLIA NARBONENSI.

Cernitur hic Pario renouatum marmore tegmen
D *Patri Cæsario, Pontificiq. sacro:*
Quod scelerata cohors rabie destruxit acerba.
Hanc virtute Dei sorbuit vnda maris.
Præsul & in stagno Arelatis sede locato
Gemminus id Paulus strenue compsit opus.
Cui Christus tribuat cælestis præmia vitæ.
Cœtibus Angelicis consocietur ouans.
Et nobis, venerande Pater, miserere precando,
Diluat vt nostra crimina cuncta Deus.] hactenus sepulchralis inscriptio Sarracenorum naufragij index.

Contigit eodem anno obitus S. Eucherij Episcopi Aurelianensis, quẽ ab exilij tempo-
E re sex annos superuixisse, qui res ab eo gestas eodem tempore scriptis mandauit, affirmat: sicq. ad hunc vsque annum peruenisse cum ipse testetur, colligitur pariter ex antiquis Francorum Annalibus a Pithœo editis, in quibus ponitur bellum a Carolo in Aquitania gestum, cum Eucherius exulauit, anno septingentesimo vigesimo quinto, a quo tempore si sex annos numeres, quibus Eucherius superuixit, vtique hoc anno esse defunctum, affirmare necesse habes. Scimus tamen Molanum virum doctissimum ante annos quatuor (nescimus qua inita ratione) eum mortuum tradere. An autem audiendi sint, qui adhuc annos decem superuixisse, atque Carolo Martello superstitem fuisse tradunt, inferius suo loco dicturi sumus.

S. EVCHERIVS MORITVR.

SEPTINGENTESIMVS trigesimus secundus adest annus Indictione decimaquinta signatus, quo Leo Imperator ea qua cœperat impietate perseuerans, reditus patrimonij Romanæ Ecclesiæ, quod in Sicilia possidebat, in Fiscū inferri præcepit, quod Theophanes tradit. Sed de connubio filiæ Chagani, siue Chaiani Regis Cazarorum cū filio suo Constantino hoc anno contracto primum agit his verbis: Anno decimosexto Imperij sui Leo Imperator filiam Chaiani Cazarorum arbitri filio suo Cōstantino, cum hanc Christianam fecisset, matrimonio sociauit, nominans eam Irenem. Quæ cum sacras litteras didicisset, pietati operam dans claruit, hos impietatis redarguens.] Miranda plane Dei prouidentia factum, vt barbara femina, & peregrina atque neophyta, inuito & contradicente Imperatore, insuper & persequente, supplicijsq. addicente cultores sacrarum imaginum, eas ipsa coleret, atque colendas esse libere testaretur: ita Deus infirma mundi eligit, vt fortia confundat, & veluti miraculo, e fonte agnam nuper egressam contra Leonem immittit. paulo post vero auctor hæc subdit.

MATRIMONIVM IRENES ET CONSTANTINI.

Ast Imperator contra Papam atque recessum Romæ ac Italiæ (*quod scilicet ab ipso Imperatore recessissent*) sæuiebat. Constructumq. stolum, *exercitum videlicet* magnum direxit aduersus eum, Manem Prætorem Cyberrotensium caput in eo constituens. Tunc Impugnator Dei peramplius sæuiens, cum Arabico sensu teneretur aduersus imagines, tributa capitalia tertiæ parti Siciliæ seu Calabriæ superimposuit. Ea vero quæ dicuntur patrimonia sanctorum Principum Apostolorum, quæ olim Ecclesijs auri dimidium & tria conferebāt argenti talenta, publicæ rationi exolui præcepit. Considerare etiam ac describere natos mares iubens, vt Pharao quondam eos qui erant ex Hebræis, quod nec ipsi magistri eius Arabes in Christianos, qui in eis sunt oris, feciſſe noscuntur.] hucusque Theophanes.

IMPERATOR AVFERT ECCLES. ROMANAE BONA.

Addunt [a] alij adhuc etiam hoc eodem anno ingentem classem aduersus Italos, Romanosq. ab eodem Imperatore paratam in Adriatico mari naufragio perijsse, sicq. spe potiundi Italia & rebelles puniendi, diuina misericordia, spe penitus frustratum esse, cum tamen malum quod posset perpetrare non desineret. Nam ad alia mala addidit quoque illud Imperator hoc anno, vt Gregorium presbyterum, quem vidimus anno superiori missum cum litteris commonitorijs ad Imperatorē, re infecta reuersum Romam, & iterum missum, fecerit in Sicilia retineri, scripta auferri, & in exilium amandari. habet hæc enim Anastasius verbis istis: Nequiter augmentata dispositio eorumdem Imperatorum eadem venerabilia scripta in Sicilienſi insula retineri fecit, nec ad vrbem Regiam pertransire permisit, sed eumdem portatorem pene per annum integrum in exilium relegauit.] hæc Leo hoc anno.

[a] *Cedren. hoc anno.*

CLASSIS LEONIS PERIIT.

Quibus delatis in Vrbem, Gregorius Pontifex collegit Romæ Concilium Episcoporum, quo primum omnium ad confirmandas antiquas Patrum traditiones de cultu sacrarum imaginum, decretum constituit, quod Constitutum appellant, quo diro anathemate ferijt omnes, qui eidem aduersarentur: additum præterea vt iterum ex Synodo litteræ commonitoriæ ad eumdem Imperatorem mitti deberent. habet hæc omnia paucis his Anastasius: Maiori fidei ardore permotus Gregorius Papa Synodale fecit decretum cum sacerdotali conuentu coram sacrosancta Confessione sanctissimi corporis beati Petri Apostoli, residentibus cum eodem summo & venerabili Papa, cum Archiepiscopis, Antonio Gradensi Archiepiscopo, & Ioanne Archiepiscopo Rauennate, cum ceteris Episcopis istius Hesperiæ partis numero nonagintatribus, seu presbyteris huius Apostolicæ Sedis, astantibus diaconibus cum cuncto clero, nobilibus etiam Cōsulibus & reliquis etiā Christianis plebibus astantibus, quo ista decreuit: Vt si quis deinceps antiquæ consuetudinis & Apostolicæ Ecclesiæ fidelem vsum contemnens aduersus eamdem venerationem sacrarum imaginum, videlicet Dei & Domini nostri Iesu Christi, & Genitricis eius semper Virginis immaculatæ atque glorioſæ Mariæ, beatorum Apostolorum, & Sanctorum omnium depositor atque destructor, & profanator vel blasphemus extiterit, sit extoris a corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi, vel totius Ecclesiæ vnitate atque *compagine. Quod insuper subscriptione sua solemniter firmauerunt, & inter cetera consti-

CONCILIVM ROMANVM DE IMAGINIBVS.

* compage

A constituta probabilium prædecessorum, orthodoxorum Pontificum adnectenda sanxerunt.] hactenus de Synodo, Synodaliq. decreto Anastasius. At non extat ipsum quidem ea de re in Synodo Constitutum.

Quæ autem post Synodum absolutam sequuta sint, hæc Anastasius habet: Post peractum igitur hoc memoratum superius Synodale Cõstitutum, iterum misit alia similiter scripta commonitoria pro erigendis imaginibus ad Leonem Imperatorem per Constantinum Defensorem. Quæ similiter, vt anteriora detenta sunt, & portatorem eorum fortissima custodia constrinxerunt fere per integrum annum, postmodum auferentes ei ipsa scripta, comminantes ei post tanti temporis custodiam cum iniurijs remiserunt.] hæc de rebus gestis hoc anno per Gregorium Papam, qui cum Leone omnem frustra laborem impendit: de ipso autem & eius prædecessore Gregorio, hæc Hadrianus Pontifex ad Cõ-
B stantinum Imperatorem: In magnam tribulationem vterque Gregorius Romani Pontifices per ea tempora sanctissimi, coniecti sunt. Sæpius etiam proauum vestræ Serenitatis admonuerunt, ne sineret venerandas imagines de statu suo deijci: verum illorum salutiferæ preces nequicquam, *in vanum scilicet*, fusæ sunt, animumq. illius nequaquam commouerunt.] hæc Hadrianus.

CONSTANTINVS LEGATVS DETRVDITVR IN CARCEREM.

Qui ergo scriptis stabiliuit sacrarum imaginum vsum summus Pontifex, etiam factis, nouas magni precij erigendo imagines, confirmauit, de quibus Anastasius ista habet: Gregorius concessas sibi columnas sex onychinas volubiles ab Eutychio Exarcho, duxit ad Ecclesiam beati Petri Apostoli, quas statuit circa presbyterium ante Confessionem, tres a dexteris & tres a sinistris iuxta alias antiquas sex lithoparias. Super quas posuit trabes, & vestiuit eas argẽto mundissimo; in quo sunt expressæ ab vno latere effigies Sal-
C uatoris & Apostolorum, & ab alio latere Dei Genitricis & sanctarum virginum. posuitq. super eas lilia & phara argentea pensantia in vnum libras septingentas.]

SACRAE IMAGINES SVMPTVOSAE ERECTAE.

Quod insuper ab eodem Iconomacho & Hagiomacho Leone sanctorum reliquiæ contemptui haberentur atque despectui: idem Pontifex sanctorum omnium, quas potuit toto orbe Christiano collectas reliquias in oratorio a se constructo honorifice collocauit. tradit hæc Anastasius istis verbis: Hic fecit oratorium intra eamdem basilicam iuxta arcum principalem in parte *virorum, in quo condidit in honorem Saluatoris, sanctæq. eius Genitricis reliquias sanctorum Apostolorum, & omnium sanctorum Martyrum & Confessorum, iustorumq. perfectorum in toto orbe terrarum quiescentium: quorum festa vigiliarum a monachis trium monasteriorum illic seruientium quotidie per ordinem existentibus, atque natalitiorum Missas in eodem loco celebrare in-
D stituẽs, in Canone ita a sacerdote dicendum præcepit: QVAE SOLEMNITAS HODIE IN CONSPECTV TVAE MAIESTATIS CELEBRATVR DOMINE DEVS NOSTER IN TOTO ORBE TERRARVM. quam institutionem in eodem oratorio in tabulis lapideis conscribere fecit.] Recitat hæc eadẽ Vualfridus [a] Strabo de ipso Gregorio Papa, additq. hæc de his quæ spectant ad Canonem: Quia specialiter eadẽ signata verba ad illam pertinẽt celebritatẽ, non est Canoni qui generaliter dicitur adnotatũ.] hæc ipse.

SACRAE RELIQVIAE VNDIQ. QVAESITAE AD CVLTVM.

[a] *Vualfr. Strab. de reb. eccles. cap. 22.*

Pergit vero de eodem oratorio ista dicere Anastasius: In quo faciens pergulam contulit dona diuersarum specierum, id est, gabatas aureas numero duas, & alias saxicas numero quinque, cruces pendẽtes numero quatuor, item cruces similes numero decem, amulas superauratas, paria duo, pendentia fibulatoria numero quinque, coronam aureatam cum cruce pendentem in gemmis super altare, patenam & calicem aureum pa-
E ratum, aquamaniles argenteos duos; & in imagine sanctæ Dei Genitricis diadema aureum in gemmis, & collarium aureum in gemmis, & cum gemmis pendentes inaures habentes hyacinthinas sex; & faciem altaris & confessionem cum regulis vestiuit argento, & in tribus lateribus altaris posuit cruces argenteas quatuor, pensantes in vnum libras triginta; canistra argentea duo, calicem argenteum vnum quotidianum, coronulas argenteas quinque, & calicem argenteum vnum qui pendet in apside ipsius oratorij, & super eamdem apsidem cruces argenteas tres, & cetera quæ in ornamentum pergulæ, & ad vestes altaris ordinata sunt.

ORNAMENTA ORATORII.

Hic fecit in Ecclesia sanctæ Dei Genitricis per circuitum super columnas regulare candelabrorũ ad instar Ecclesiæ sancti Petri Apostoli, & fecit ibidem in oratorio sancto, quod ad Præsepe dicitur, imaginem auream Dei Genitricis, amplectentem Saluatorem Dominum nostrum, in gemmis diuersis pensantem libras quinque.] hucusque de his

QVAE IN S. MARIA AD PRAESEPE.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anastasius. Ita quidem ipse sanctissimus Dei sacerdos scriptis factisq. aduersus impie- A
tatem Imperatoris potentia in Oriente grassantẽ obnititur in cultu sanctarum imaginũ,
& veneratione reliquiarum Sanctorum omnium; quorum plane precibus factum est,
vt Occidens permanserit a sæuiente Leone securus, classe in mari demersa, & reliquo
omni conatu in eos mille artibus comparato, reddito penitus irrito: cum interea quod
non posset re ipsa præstare, vt vlcisceretur in eos, rugitu perterrere, iugiter minas infe-
rendo, non cessaret.

IESV CHRISTI ANNVS 733. GREGORII PAP. III. ANNVS 3. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 18. B

SEPTINGENTESIMVS trigesimus tertius Christi annus prima Indictione sequi-
tur, quo tum Gregorius Papa, tum & seorsum Italia legationem misere ad Leonem
Imperatorem, quibus ipsum suaderent ab impietate desistere; qua sublata de medio,
fore vt omnes se ipsi subijcerent, consuetumq. vectigal, vt subditi, penderent. De hac
autem ab Italia legatione missa, meminit Anastasius verbis istis: Cuncta generalitas istius
prouinciæ Italiæ similiter pro erigendis imaginibus supplicationes scriptas vnanimiter
ad eosdem Principes Leonem & Constantinum direxere: quæ & ipsa similiter vt ante-
riora ablata sunt a Sergio Patricio Extratego, qui dignitate Strategi functus fuerat ip-
sius insulæ Siciliæ, ac fere per octo menses Legati detenti, remissi sunt similiter cum ex-
probrationibus portatores.] hæc de Italorum legatione Anastasius. qui & de ipso Gre- C
gorio Papa ista mox subdit: Et iterum faciens adhortatorias litteras pro erigendis su-
prascriptis sacris imaginibus, *quas in Oriente deiecerat*, & Orthodoxæ Fidei firmitate dire-
xit per Petrum Defensorem apud Regiam vrbem tam Anastasio inuasori sedis Constan-
tinopolitanæ, quam Principibus Leoni & Constantino.] Quid autẽ hæc consequutum
sit, non narrat auctor; sed nihil penitus actum esse, reliqua cuenta declarant, cum cer-
tum sit, ipsos numquam ab impietate cessasse.

LEO SAEVIT IN CVLTORES SANCTARVM IMAGINVM.

Qui igitur aduersus absentes frustra spirabat rabidas Leo minas & cædes, aduersus eos
qui aderant furorem conuertit, exagitauitq. rectæ Fidei Confessores detestantes eius er-
rores: reperiuntur quidem complures sancti Episcopi ea de causa ab ipso abrepti e sede
in exilium missi, & inter alios Theophylactus Episcopus Nicomediæ, qui Constanti-
nopolim profectus pro Fide Catholica certans, ab eodem Leone ad Strobelum castrum
missus est in exilium. agunt de eo Græci in Menologio, eius annuam cõmemorationem D
celebrãtes septima die Martij. Vigesima vero eiusdem mensis S. Nicetæ Episcopi Apol-
loniadis, de quo: Hic (inquiunt) pro defensione sanctarum imaginum persecutionem
passus, eo quod nollet venerabilem Christi Domini & immaculatæ Matris ipsius, & alio-
rum Sanctorum imagines negare, in exilium missus, & varijs afflictionibus tentatus,
beatam præstans confessionem, sanctam Deo tradidit animam.] Tunc & Michael Syn-
nadorum Metropolita, de quo superius, eiusdem certaminis cursum exigens, ab Episco-
patu suo pulsus eadem ex causa, coronam a Deo confessionis accepit, cuius Græci agunt
annuum natalem diem vigesimatertia Maij; sed & alij plures idem subiere certamen.

a Vet. Chron. a Pithœo edit. hoc anno & sequẽti.

Eodem anno res Francorum [a] Deus per Carolum Ducem magna gloria illustrauit:
siquidem cum anno superiori idem Princeps Narbonem detentam a Sarracenis, & eo-
rum Regem ibi degentem obsedisset, & alij qui erant in Hispania Sarraceni opem laturi E
suis ingẽti numero aduersus eum superuenissent: hos adortus Carolus ad internecionem
vsque deleuit. habent hæc Annales Francorum recens a Pithœo in lucem vendicati: quæ
quidem longiori fuissent describenda historia. Sed racemos non negligamus, qui vinde-
mia tanta caremus.

Hoc tempore (quod ad res Germanorum pertinet) accidisse videtur, quod S. Bonifa-
cius Germanorum Apostolus, visitans Boioariam, emergentem hæresim Apostolica au-
ctoritate vna cum hæresiarcha damnauit. Siquidem in rebus ab eo gestis ista narran-

b Vit. S. Bonif. lib. 1. cap. 27.

tur: [b] His ita confectis S. Bonifacius Boioariorum regiones, quibus per id tempus do-
minabatur Hugbertus Dux, inuisit, prædicationisq. munus apud illum studiosissime
exercens, Ermuuolfum hæreticum pestilentem, magno diuinæ æmulationis feruore
incensus ex canonum præscripto damnauit, & ab Ecclesia eiecit. Ac deinde ad suæ dioe-

cesis

A ceſis homines reuerſus, omnia circumibat, inſtaurans ea, quæ Eccleſiarum cura poſcere videbatur.] hucuſque de his ibi. quænam autem hæreſis ab eodem fuerit ſeminata, neſcitur, ipſa vna cum auctore ſtatim euulſa.

IESV CHRISTI ANNVS 734. GREGORII PAP. III. ANNVS 4. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 19.

ANNVS ſequitur Redemptoris ſeptingenteſimus trigeſimus quartus ſecunda Indictione, quo (inquit Theophanes) a Leone Imperatore Theodorus Manſur in exilium miſſus eſt apud climata eremi.] fuiſſe tradunt Theodorū Epiſcopum Grapſorum,
B Cantorem cognomento dictum, quod ſicut Ioannes Damaſcenus & Coſmas Maiumæ Epiſcopus ſacros hymnos in Eccleſia tunc canendos luculentiſſime ſcriberet. At ſæuijt eadem beſtia ferociſſima in alios ſanctos viros cultores ſacrarum imaginum, nempe Paulum & Theoſterictum, quorum Græci celebrant anniuerſariam natalis diem decimam ſeptimam menſis Martij: quorum priorem igne conſumptum tradunt; poſteriorem vero poſt multa mala in pace quieuiſſe. Tunc etiam Theophilum monachum multa perpeſſum tradunt, cuius & natalem diem celebrant decima die Octobris.

CONFESSORES PLVRES OB CVLTVM SACRARVM IMAGINVM.

Porro ſic comparatus erat Leo cruenta beſtia, vt licet ſanguinem ſitiret Orthodoxorum ſibi contradicentium, inuidens tamen ipſis gloriam conſummati martyrij, ab eorum nece ſæpe abſtinuerit, eos amandans longius in exilium. Sed audi certamen Ioannis Abbatis monaſterij Catharorum, de quo iſta quidem ijdē Græci habent in Menologio:
C Hic (inquiunt) ſub impio Imperatore Leone pro ſanctarū imaginum defenſione cum in exilium mitteretur conuocans multos, eoſq. admonens: Vigilate, inquit, patres & fratres ne a diabolo ad negandam ſanctarum imaginum venerationem ſubripiamini. Ductus autem ad Imperatorem, libera voce impietatem illi exprobrans, iuſſus eſt in oculos verberari, ac ferreis catenis vinctus exul mittitur ad caſtrum Pentadactylum nomine, ibiq. ligatis pedibus carcere incluſus, decem & octo menſes detentus eſt. Poſt hæc in vrbem ipſam in conſpectum Imperatoris tamquam ad triumphum duxerunt. Denique poſt multas ærumnas cum alijs pluribus relegatus in Inſulam Aphruſiam, exactis illic duobus annis cum dimidio, viſione quadam admonitus, cum ijs qui illic cum ipſo erant obitum ſuum prædixiſſet, migrauit ad Dominum.] hæc ibi. Porro Leo non ſemper ſe continuit ab inferenda Confeſſoribus nece, vt quæ anno ſequenti dicen-
D tur, fidem faciunt.

S. IOANNIS ABBATIS CONFESSIO.

Hoc eodem anno moritur in Anglia [a] Tacuinus Archiepiſcopus Dorouernenſis, vir (vt inquit [b] Beda) religione & prudentia inſignis, ſacris quoque litteris nobiliter inſtructus: ſucceſſerat hic Berthuualdo æque pietate & doctrina conſpicuo [c] ſucceſſori Theodori, poſt Tacuinum vero anno ſequenti, Nothelmus nobilis pietate ac doctrina pariter inſignis, ad quem ſcribens S. Bonifacius, de rebus ſibi dubijs conſuluit, nempe de cognatione ſpirituali matrimonium impediente, vt de re ſibi hactenus incomperta: nam plane accidit (quod fatetur) ipſum rei inſcium, errore lapſum eſſe: cuius rei gratia factum, vt non ſolum Nothelmum ipſum, ſed alios viros doctrina inſignes in Anglia exiſtentes conſuleret, ad quem adhuc eiuſdem eo argumento conſcriptæ extant epiſtolæ ijſdem temporibus datæ, quibus idem Bonifacius ſuæ mentis æſtus & anguſtias, quas
E in miniſterio verbi pateretur, æque ſignificat. Scripta autem ad Nothelmum epiſtola ſic ſe habet.

[a] Bed. epit. hoc an.
[b] Bed. hiſt. Angl. lib. 5. c. vlt.
[c] Bed. lib. 5. c. 9.

Domno dilecto ſummi Pontificatus infula prædito Nothelmo Archiepiſcopo Bonifacius exiguus ſeruus ſeruorum Dei, optabilem in Chriſto æternæ caritatis ſalutem. Eod. Cod. ep. 22.

Almitatis veſtræ clementiam intimis obſecro precibus, vt mei in veſtris ſacroſanctis orationibus memores eſſe dignemini, & nauem mentis meæ varijs Germanicarum gentium tempeſtatum fluctibus quaſſatam, precibus veſtris in portu firmæ petræ ſtabilire ſtudeatis, & vt communione fraterna non aliter, quam vt mihi venerandæ memoriæ anteceſſor veſter Berthuualdus Archiepiſcopus exeunti a patria conceſſit, vobiſcum adunatus ſim nexu ſpiritali, & glutino caritatis coniunctus; ſimiliter cum fraternis comitibus peregrinationis meæ Catholicæ Fidei vnitate, & ſpiritualis amoris dulcedine ſemper ſociatus vobis eſſe merear.

BONIFACII EPISTOLA AD NOTHELMVM ARCHIEP. DOROVERNEN.

Similiter

Universidad de Deusto Biblioteca

DE MATRIMONIO IN TERTIO GRADV.

Similiter & diligenter obsecro, vt illius epistolæ, qua continentur vt dictum, interrogationes Augustini Pontificis, ac prædicatoris primi Anglorum, & responsiones S. Gregorij Papæ, exemplar mihi dirigere curetis, in qua inter cetera capitula continetur, quod in tertia generatione propinquitatis fidelibus liceat matrimonia copulare: & vt scrupulosa cautela diligenter inuestigare studeatis, si illa conscriptio supradicti Patris nostri sancti Gregorij esse comprobetur an non: quia in scrinio Romanæ Ecclesiæ, vt affirmant scriniarij, cum ceteris exemplaribus supradicti Pontificis quæsita non inueniebatur. A

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

Præterea de vno peccato commisso, vestrum consilium audire desidero, quod cuidam homini in matrimonio concedendo nesciens commisi, quod hoc modo contigit: Homo quidam (sicut multi solent alter alterius filium de sacri baptismatis fonte eleuantes) adoptauit sibi in filium, cuius matrē postea viduatam marito duxit vxorem; quod Romani peccatum censent, ita vt in talibus diuortia facere præcipiant, affirmant & regnantibus Christianis Imperatoribus, illius matrimonij scelus capitali sententia mulctandum, vel peregrinatione perpetua delendum. Vt si hoc in Catholicorum Patrum decretis, vel canonibus, vel etiam in sacro eloquio pro tam magno peccato computatum esse inueneritis, indicare mihi curetis, vt & ego intelligendo cognoscam cuius auctoritas sit in illo iudicio: quia nullatenus intelligere possum, quare in vno loco spiritualis propinquitas in coniunctione carnali copulata grande peccatum sit, quando omnes in sacro baptismate Christi, & Ecclesiæ filij, & filiæ, fratres & sorores esse comprobemur: Similiter rogo, vt mihi studeatis indicare, in quoto anno ab Incarnatione Christi Prædicatores primi a sancto Gregorio missi ad gentem Anglorum venissent. Vale.] Ista ad Nothelmum Archiepiscopum Bonifacius, qui & de eadem quæstione consuluit * Plecthelmum Episcopum, a Beda pariter ob doctrinam, sanctitatemq. laudatum. sic ipsa ad eum data se habet epistola. B C

* Pecthelmum

Ex eod. Cod. epistola 17.

* Pecthelmo

Venerando fratri a me diligendo * Pethelmo Coepiscopo Bonifacius exiguus seruus seruorum Dei, optabilem in Christo caritatis salutem.

BONIFACII EPISTOLA AD PECTHELMVM.

Paternam sanctitatis vestræ clementiam intimis obnixe flagitamus precibus, quia nobis opus est periclitantibus, vt vestris Deo dignis orationibus adiuuemur: & quia Germanicū mare periculosum est nauigantibus, precibus vestris Deo gubernante, ad æternæ tranquillitatis litus, sine macula, vel damno animæ perueniamus. Et dum cæcis, proprias tenebras ignorantibus, & aspicere nolentibus, lumen Euangelicæ veritatis offerre nitimur, tenebris propriorum peccaminum non inuoluamur, & non in vacuum curramus, aut cucurrissemus; sed vestris intercessionibus fulti, ad æternitatis lumen immaculati & illuminati tendamus. Præterea parua munuscula pro inditio caritatis direximus, id est, corporale, pallium album, stigmatum, variatum & villosum ad tergendos pedes seruorum Dei, quæ petimus, vt pro memoria accipere non dedignemini. D

DE SPIRITVALI COGNATIONE.

De vna quoque re vestrum consilium & responsum desideramus. Affirmant sacerdotes per totam Franciam & per Gallias, nec non, & * pro his maximi criminis reum esse hominem, qui in matrimonium acceperit illam viduam, cuius ante filium in baptismo adoptiuum suscipiebat: quod peccati genus (si verum est) hactenus ignorabam, & nec in antiquis canonibus, nec in decretis Pontificum Patres, nec in calculo peccatorum, Apostolos vsquam enumerasse cognoui. † Qua de re si aliquid vspiam in Ecclesiasticis scriptis disputatum inuenissetis, nobis indicare curate, & quid vobis videatur, nosse vellemus. Sospitatem vestram sanctis virtutibus proficere, & longo tempore valere te cupio in Christo.] hactenus Bonifacij ad Pecthelmum epistola. E

† Maximam habitam esse rationem eiusmodi vinculi spiritualis a Romanis Pōtificibus Iulio, Innocentio, Cælestino atque Cōcilijs, testatur Deusdedit Papa in epistola ad Gordianū Episc. Hispan.

a Bed. lib. 5. c. vlt.

b Bed. lib. 5. c. 19.

Fuit iste (vt auctor est [a] Beda) primus Episcopus Ecclesiæ recens erectæ, dictæ Casæ candidæ, vir eruditione insignis, quem habuisse [b] tradit successorem Aldhelmum æque disertum, qui & post se eiusmodi scriptorum monumenta reliquerit. Scripsit, inquit, iubente Synodo suæ gentis, librum egregium aduersus errorem Britannorum, quo vel Pascha non suo tempore celebrant, vel alia perplura Ecclesiasticæ castitati & paci contraria gerunt; multosq. eorum qui occidentalibus Saxonibus subditi erant Britones, ad Catholicam Dominicæ Paschæ celebrationem huius lectione perduxit. Scripsit & de virginitate librum eximium, quem in exemplum Sedulij geminato opere & versibus hexametris & prosa composuit. Scripsit & alia nonnulla, vtpote vir vndecumque doctissimus: nam & sermone nitidus, & scripturarum, vt dixi, tam liberalium quam Ecclesiasticarum

A sticarum erat eruditione mirandus.] hæc Beda, qui & de eadem quoque spiritali cognatione voluit consuluisse Duddonem Abbatem virum in Anglia doctrina celebrem, qui olim eiusdem Bonifacij discipulus fuerat: sicq. discipulum suum consulere non erubuit, quod vir esset humilis corde. epistola autem perbreuis sic se habet.

Dilecto filio Duddoni Abbati Bonifacius qui & Vuinfredus, seruus seruorum Dei optabilem in Christo caritatis salutem. *a Eod. cod. ep. 28.*

Memorem te esse, fili carissime, desidero Sapientis cuiusdam sententiæ, qui dixit: [b] Serua antiquum amicum, vt antiquæ amicitiæ, quam in pueritia iam olim cœpimus, & seruauimus, non in senectute obliuiscaris, sed recorderis patris tui, iam nunc decrepiti, & membris omnibus ad viam vniuersæ terræ vergentibus; & licet parum doctus præceptor fuissem, tamē tibi omnium deuotissimus, vt ipse testis es, esse studui: illius deuotionis me- *b Eccli. 29.*

PETIT AD SE MITTI SCRIPTA.

B mor mei iam senis, Germanici maris tempestatibus vndique quassantibus fatigati recorderis, hoc est, vt orationibus ad Dominum fusis, me subleuare studeas, & sanctis scripturis adiuuare, maxime in sanctorum Patrum spiritalibus tractatibus, qui spirituales tractatus magistri legentium sacrum eloquium esse dignoscuntur. Rogo, vt mihi in adiutorium diuinæ scientiæ partem tractatus super Apostolum Paulum, quæ mihi deest, mittere digneris. habeo enim supra duas epistolas tractatus, id est, ad Romanos, & ad Corinthios primam. Similiter & quicquid in sacro scrinio inueneris, & mihi vtile esse arbitreris, & me latere, vel scriptum non habere existimes, insinuare velis sicut fidelis filius, licet rustico patri, & rescripta beatitudinis tuæ dirigere dignare, si tibi placuerit, vt semper ambo inter nos ita faciamus. Quicquid tibi filius meus Eoba presbyter gerulus litterarum mearum verbo indicauerit de matrimonio commatrum, quarum filios susce- ★

DE SPIRITVALI IMPEDIMENTO MATRIMONII.

C pimus in baptismo, in scripturis quære, vnde iudicetur capitale peccatum esse apud Romanos; & si alicubi in scriptis Ecclesiasticis de hoc peccato disputatum aliquid reperies, mihi manifestare non dubites. Vale, dilectionem beatitudinis tuæ prosperis successibus proficere in Christo optamus.

IESV CHRISTI ANNVS 735. GREGORII PAP. III. ANNVS 5. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 20.

D SEPTINGENTESIMVS trigesimus quintus Redemptoris annus tertia Indictione signatur, quo tempore, sæuiente magis Leonis rabie aduersus cultores sacrarum imaginum, nihil remissum est cœptæ persecutionis, sed aucta ipsa magis: siquidem Hippatium Lydorum Episcopum & Andream dire excruciatos necauit: de his enim Græci in Menologio vigesima die mensis Septembris hæc habent: Commemoratio sanctorum Patrum & Martyrum Hippatij Episcopi & Andreæ presbyteri, qui cum sanctarum imaginum cultum valide propugnarent, audiens ista Leo, ad se Epheso venire iubens detrusit in carcerem, & excarnificari præcepit; insuper & capitis cutem extrahi, desuperq. pictas tabellas congestas accendi, barbamq. pice liquente conspergi & sic incendi. sicq. per Constantinopolitanam vrbem distracti, ad partes Xirolophi perducti iugulati sunt, expositaq. ipsorum cadauera canibus. Quo etiā tempore egregium spectaculū edidit Gre- HIPPATII ET ANDREAE MARTYRIVM.

GREGORII LIMNIOTAE MARTYRIVM.

E gorius Limniota monachus propemodum centenarius, de quo ista Græci itidē in Menologio vigesima quarta mensis Augusti. Commemoratio sancti Patris nostri Gregorij Limniotæ, qui a puero in monte Olympico monasticam vitam exercuit, & sub Leone Imperatore sacras imagines frangente, & venerandas Sanctorum reliquias comburente, cum libere admodum veritatem prædicaret, atq. Tyrannum redargueret impietatis, in summa senectute (annum enim agebat nonagesimum quintum) multiplices cruciatus perpessus; postremo abscissis manibus, & combusto capite, gratias agens Deo, ipsi spiritum commendauit.] hæc ibi. quod autem audis ipsum capite fuisse combustum, idem quod nuper dicti Martyres passi sunt, intelligas toleratse supplicium.

Passi sunt grauissima eodē tempore Procopius & Basilius, de quibus etiā in Menologio Basilij Imp. die vigesima septima Februarij hæc habētur: Hi sub Leonis Isauri Iconomachi fuerunt Imperio, mundum & quæ in mundo sunt relinquentes, fiunt monachi & bene prius exercitati, hæresi postmodum in sanctas imagines excitata, studiose restiterunt Iconomachis.

CERTAMINA SS. MARTYRVM.

nomachis. Vnde comprehensi, multaq. passi tormenta non cesserunt, sed ad mortem A
vsque veritatem prædicabant: quamobrem immaniter laniati sunt, & detrusi in carcerem, vbi manserunt vsque ad Imperatoris obitum, & liberati, sancto fine quieuerunt.] Subijt idem certamen Sergius Confessor, de quo pariter est memoria in eodem Menologio die decimatertia Maij. His accessit Macarius Confessor, qui ob eamdem causam exul vitam finiuit, de quo in Rom. Martyrologio die prima Aprilis. Idem quoque stadium cucurrit Theophilus monachus, cuius natalis dies colitur secunda Octobris in Menologio Basilij Imp. vbi dictum eius certamen ita describitur: Sanctus Pater noster & Christi Confessor Theophilus monachus & Deum timens, sub Leonis Isauri Principatu certauit: nam conspicatus cū sanctas studentē imagines subuertere, & omnes ad Iconomachorum peruertere sectam: diuino motus zelo, coram eo stetit, eumq. cum fiducia redarguit, impium vocans, & Antichristi præcursorem, & orthodoxæ negatorem fidei. Cum igi- B
tur illum in iram atque furorem concitasset: primum quidem crudeliter vapulauit, & missus in carcerē fame cruciari sinitur. Carcere eductus, rursus Sanctorum adorationem, & cultum iussus abnegare imaginum, nec acquiescens, in exilium mittitur: vbi multas passus tentationes & incommoda ferens, in omnibus Deum glorificans, & ipsius sancto gratias agens nomini, ad Christum lætus migrauit.] hæc ibi.

ALII MARTYRES ET CONFESSORES SVB LEONE.

Fuerunt istæ primitiæ Deo oblatæ. Porro ingens creuit numerus Confessorū, qui retinentes pristinū vsum cultus sanctarum imaginū, multa vbique ab obuiantibus Iconomachis passi sunt, cum omnes libere in eos insurgere, Imperatoris edicto concederetur. Tunc & illustratus est glorioso titulo cōfessionis S. Eudæmon Episcopus Lampsacenus, qui post multa certamina in exilium missus, ibidem moriens vitæ coronam accepit: cuius memoria a Græcis decimaquarta Martij annis singulis agitur. Similiter & Niceta Episcopus C
Apolloniadis, cuius diem anniuersarium Græci celebrant vigesima Martij. Similiter & Georgius Episcopus Melitenus. & ipse ob eamdem confessionem in sanctos Confessores relatus, cuius natalis dies septima Aprilis reperitur in tabulis Græcorum adscriptus. Sicut & Basilius Episcopus Parij, cuius anniuersaria die celebrandam memoriam habent Græci notatam in Menologio decimatertia mēsis Aprilis. Hi & alij ex impietate & crudelitate Imperatoris immortales texuerunt sibi coronas.

IESV CHRISTI ANNVS 736. GREGORII PAP. III. ANNVS 6. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 21.

SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus trigesimus sextus Indictione D
quarta notatus, quo Vtilo Dux Boioariorum erga Romanam Ecclesiam, vti sui prædecessores, studiosissimus, defuncto Boioariorum Episcopo, Romam ad Gregorium Papam consecrandum Vuinilum misit. Quod præstitit libenti animo sanctus Pontifex, quem consecrans ad eam regendam Ecclesiam misit. hæc ex epistola eiusdem Gregorij ad Bonifacium constant, & ex Actis [a] eiusdem Bonifacij additis ad vitam ab eius discipulo scriptis, de quibus inferius dicendum erit.

a Vit. S. Bonif. lib. 1. c. 32.

Quod ad res pertinet Orientis, cœpta semel persecutio in sacrarum cultores imaginum maioribus in dies incrementis propagatur, vtpote quæ non exagitauit tantum proximos Confessores, sed etiam longe positos, inter quos fuit egregius athleta Ioannes Episcopus Gothiæ, cuius natalem diem isto elogio celebrant Græci in Menologio: Eadem die decimasexta Martij sancti Patris nostri Ioannis Episcopi Gothiæ ex Tauro Scytharum re- E
gione, temporibus Leonis Isaurici sanctarum imaginum oppugnatoris: quarum venerationem cum beatus Episcopus defenderet, ab impio illo Imperatore ærumnas & exilium passus pro Catholicæ fidei defensione, ex huius vitæ molestijs ad cælestem vitam translatus est.] hæc ibi.

PHILIPPI PRAEFECTI IVDICIVM DE STRIGIS.

Sed ad alia transeamus. Gerebat præfecturam Vrbanā his temporibus Philippus æqui amantissimus, qui ab Imperatore ipse iussus est cædi, quod absoluisset quasdam mulierculas tamquam innoxias. Res gesta memoratu digna ita describitur ab Ignatio diacono in Tarasio his verbis: Accusatæ fuerant cædem fecisse lactentium infantium pauperculæ quædam feminæ, per foramen domorum vel portis etiam clausis subeuntes & ex improuiso infantes interficientes. Quæ etiam trahebantur in iudicium ab ijs qui credebāt fabulis, & nolebant Christi Dei nostri sequi doctrinam, quæ simulachris & phantasmatibus

A bus nequaquam decipitur. Est enim apud Græcos in fabulis femina quædam, Gello nomine, quæ dicitur cum immatura morte vitam abrupisset, quibusdam spectris accessisse ad recens natos infantes, & eos interfecisse. Huius fabulæ improbo pellecti ac decepti spiritu, qui ea dicebant probabiliter, conantur etiam ad mulierculas transferre hoc execrandum scelus, & eis adscribere in spiritū conuersis causam eorum qui moriebantur ante tempus. O stuporem, o cordis oculorum cæcitatem! Si corpus longitudine, profunditateq. & latitudine compactum ac constipatum, in spiritum dissolutum procedit, & hoc facere conceditur? Christus ergo qui est ipsa Veritas, dicens: [a] Spiritus carnem & ossa non habet, reputatus est phantasma ab ijs qui hæc asserunt. Quin etiam Christus quoque, qui veram carnem accepit, & spiritum carnem & ossa non habere, vere affirmauit discipulis: nulla re circumscribetur, quo minus sit phantasia? Circa
B hæc ergo censens, & citra dubitationem iudicans Gregorius, feminas absoluit a criminibus. Qui tunc rerum potiebatur, *erat iste Leo Isauricus* (valde enim defendebat phantasiam) cum sensisset sic iudicasse Gregorium, iussit eum adduci ad se, a quo euidenter edoctus de vero * exitu latæ a se sententiæ: cum quidem cæcidit per summam ignominiam; latam autem ab eo sententiam vel inuitus comprobat, vt qui a criminibus absolutas conseruauit mulierculas.] hactenus de Philippo Patricio Ignatius. Longior plane de his, quæ dicuntur Strigæ, ineunda hic esset disputatio; sed quod non vno sed pluribus a diuersis ea res commentarijs tractata sit, habent, quos petant qui curiosa ista disquirunt. Satis sit nobis ex historica veritate de his probata iudicia antiqua narrasse.

[a] *Luc.* 24.

* de veritate

C

IESV CHRISTI GREGORII PAP. III. LEONIS ISAVR. IMP.
ANNVS 737. ANNVS 7. ANNVS 22.

SEPTINGENTESIMVS trigesimus septimus adest annus, quinta notatus Indictione, quo tempore cum prædicatione S. Bonifacij Germanorum Apostoli Dominus incultas siluas ad culturam redigens fertilissimas reddidisset: adfuit inimicus homo, vigilante licet patrefamilias, qui superseminaret zizania hæresis. Inter alios autem, vt ex litteris Gregorij Papæ ad Episcopos datis apparet, quidā Britones non secundum Deum ambulantes, æstu inuidiæ perciti, quod Anglorum nouellæ gentis, quæ fidem haud pri-
D dem suscepisset, aliqui potentes opere, & sermone Apostolico munere multas prouincias ad Deum prædicatione conuerterent; hæresim disseminare cœperunt, vt constat ex litteris ipsius Gregorij Papæ inferius recitandis.

HAERETICI PVLLVLANT IN GERMANIA.

Quod igitur Bonifacius sibi decertādum sciret non solum aduersus Gentiles, quorum causa acceperat Apostolatum, sed aduersus hæreticos: visitandi in primis ex vsu veteri sacra limina Apostolorum occasione, adeundi pariter ipsum Romanum Pontificem, Romam pergendi consilium inijt, vt coram de rebus tanti momenti ageret, qui per legatos hactenus apud ipsum rem pertractasset. Id namq. fuisse Bonifacij animi institutum, ex epistola Gregorij Papæ ad illos Episcopos reddita, de qua agemus anno sequenti, satis potest intelligi. Porro eius ad Vrbem profectionem sequenti pariter anno contigisse, ratio temporis persuadet, quæ certa ex epistola Gregorij ad eum reddita in-
E telligitur.

Hoc anno pariter S. Ermino Episcopo ex Abbate Lobiense defuncto, successit in locum eius Theodulphus æque sanctus, [b] quorum diem natalem colit Ecclesia Belgij, nempe Ermini die vigesimaquinta Aprilis, Theodulphi vero vigesimaquinta Iunij.

[b] *Molan. in Natal. SS. Belg.*

Quo pariter [c] anno Rex Anglorum Nordanhumbrorū Ceoluulphus, ille ipse ad quem Beda scripsit historiam de rebus gestis Anglorum, diuino amore succensus, fide feruens, relinquens regnum Eadberto, capillis attonsus, monasticam sectatus est vitam. Ita quidem maiorum sequutus exemplum, regnum nihili fecit, cum fide nouit se Dei filium esse, & Christi cohæredem in Regno Cælorum. Ita melius sancti per fidem vicerunt regna.

[c] *Bed. in Epit. hoc anno.*

REX ANGLORVM PROFITETVR MONACHISMVM.

IESV

Universidad de Deusto
Biblioteca

SEPTINGENTESIMVS vigesimus octauus annus adest Indictione sexta, quo sanctus Bonifacius Germanorum Apostolus Romam ad Apostolicam sedem, ex qua Apostolatum acceperat, se contulit, vt inde acciperet quæ alijs posset infundere. Qui bene exceptus a Gregorio Papa, quæ petijt impetrauit. Iure namq. diuinus Spiritus sancto [a] prophetæ Apostolicos viros sicut nubes ostendit, vtpote quæ e mari aquas hauriunt, quibus longe positam terram irrigent. Sic igitur Bonifacius ex more iterum Romam venit, vt inde quæ in noua deserti cultura opus esse videret, ab ipsa Romana Ecclesia posset accipere. Quomodo autem ista se habuerint, suorum temporum scriptor Vuilibaldus eius discipulus in primis narrat, a quo accepit recentior auctor, his verbis. [b] Eo tempore Romam ire decreuit, tum vt Pontificis Apostolici, quem ex facie nondum nouerat, conspectu frueretur & colloquio; tum vt Apostolorum & aliorum illic quiescentium Sanctorum sese precibus commendaret.] Porro eius aduentus Romam etiam causam illam fuisse docent litteræ Gregorij ad Germanos, vt ab ipso Gregorio doceretur de nonnullis ad curam animarum spectantibus. sed pergit auctor:

a Isai.60.

BONIFACIVS ROMAM VENIT AD GREGORIVM PAP.

b Vit. Bonifac. lib.1. cap.27.

Itaque proficiscens multa stipatus turba Francorum, Boioariorum, & Britannorū, vbi Romam venit, a Pontifice comiter acceptus est. Porro Romani omnes tanta eum veneratione prosequuti sunt, vt ad salutarem eius hauriendam doctrinam, non pauci confluerent, illumq. apud se diu retinerent.] Antiquitus namque Romanis fuit in more, vt cum magni nominis & famæ sanctitatis virum aliquē Romam scirent aduenisse: eum frequentes ambirent, colerent, & omni officio prosequerentur. Ita namque actum cum Athanasio, Epiphanio, Hieronymo, Petro Alexandrino & alijs pluribus, suis locis superius dictum est. sed pergit auctor: Cum autem Bonifacius discedere vellet, muneribus & reliquijs Sanctorum, quascumque petijt, a Pontifice liberaliter & honorifice donatus est. Quasdam etiam ab eodem epistolas ad Episcopos, Abbates, & omnes Germaniæ Principes accepit, quarum exempla hic describemus. [c]

BONIFACIVS BENIGNE HABITVS A PONTIFICE AC ROMANIS.

c Cod. lib. 1. cap.23.

Gregorius seruus seruorum Dei dilectissimis nobis omnibus Episcopis, venerabilibus presbyteris, religiosis Abbatibus omnium prouinciarum.

EPISTOLA DATA BONIFACIO REDEVNTI.

Domino cooperante, & sermonem confirmante, præsens sanctissimus vir Bonifacius frater & Coepiscopus noster, a decessore nostro sanctæ recordationis Gregorio Præsule in Germaniæ partes missus prædicare verbum Dei: post multum temporis, orationis causa, Liminibus sacris Apostolorum Petri & Pauli præsentandus aduenit. Qui perfecta oratione, ad acceptum laborem, Angelo Domini præueniente, a nobis est absolutus. Cui vestra omnium dilectio, seu reuerentia & religiositas propter Christi amorem iuuamina impendere dignetur, dum & agnoscitis, quæ Dominus noster Iesus Christus promisit, dicens: [d] Qui susçipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui susçipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet.

d Matth.10.

Et si forsan quis ex vestris ministris sese ipsi sanctissimo viro in ministerio exhortationis sanctæ, Catholicæq. fidei adjungere voluerit: nullo modo prohibeatis carissimi; sed magis concursum præbete, & ex vestro ouili adiutores tribuite, qui possint per Dei gratiam sufficienter Gentibus ministrare verbum prædicationis, vt omnipotenti Deo animas lucrifaciant; vt & vestra communitas boni operis portionem fortiatur, atque illi mereantur Dominicam vocem audire: [e] Vos qui reliquistis omnia & sequuti estis me, centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis.] hactenus epistola, cui salutatio apponi consueta, atque tempus datæ deesse noscuntur. post hanc habetur illa scripta ad Germaniæ Principes siue Optimates his verbis.

e Matth.19.

Gregorius Papa vniuersis Optimatibus & populo prouinciarum Germaniæ, Thuringis & Hessis, Borthuarijs, Nistresis, Vuedrinis, & Lognais, Suduodis, & Graueldis, & omnibus in Orientali plaga constitutis.]

ALIA EPIST. GREG. PAPAE DATA BONIF. PROFICISCENTI.

Quoniam decessor noster sanctæ recordationis Gregorius Præsul nutu diuino motus, ad faciendam Deo plebem perfectam, præsentium portatorem reuerendissimum fratrem nostrum & Coepiscopum ordinans ad vos vsque destinauit, eamq. regulam & normam Apostolicæ & Catholicæ fidei edocens, direxit, & post temporum spatia orationis

A tionis causa ad Limina beatorum Apostolorum sese præsentauit,& quæ ad salutem animarum pertinent, a nobis popoſcit imbui. Nos,Deo fauente, vt sacra docet scriptura, cum * educantes, ad vos carissimi, remeandum voluimus: hortantes vos in Domino, vt digne suscipiatis ab eo verbum exhortationis, vt Episcopos vel presbyteros, quos ipse ordinauerit per Apostolicam sibi datam auctoritatem, in Ecclesiæ ministerio recipiatis. Et si quos forsan deuiantes inuenerit a rectæ fidei tramite, seu canonica doctrina, eosq. prohibuerit,a vobis nullo modo impediatur; & quod eis impositum fuerit, obediendo, propter Deum suscipiant. Nam qui temerator extiterit ad obediendum, sibi ipsi damnationem acquirit. Vos autem carissimi, [a] qui in nomine Christi baptizati estis,Christum induistis, abstinete ab omni cultu paganorum, non tantum vosmetipsos corrigentes, sed & subditos vestros. Diuinos autem & sortilegos, vel sacrificia mortuorum,seu
B lucorum, vel fontium auguria, vel philacteria & incantatores & maleficos, & obseruationes varias, quæ in vestris finibus fieri solebant, omnino respuentes, atque abijcientes, tota mentis intentione ad Deum conuertimini, ipsumq. timete,adorate,honorificate, Sanctorum [b] memorijs communicantes,vt ait Apostolus.

Si enim fides vestra secundum Domini nostri dicta fuerit sicut granum [c] sinapis,dicetis monti huic: Transfer & transfertur. Item Dominus & Saluator noster in suo sacro eloquio docet, dicens: [d] Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. Et iterum: [e] Qui me confessus fuerit coram hominibus, & ego confitebor eum coram Patre meo, qui in cælis est. Item & alibi [f] promittit, dicens: [g] Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, fiet vobis. &: Petite & accipietis, quærite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis: omnis enim qui petit accipit, &
C qui quærit inuenit, & pulsanti aperietur. Et vos, carissimi, facite fructus dignos, vt in die aduentus Domini nostri Iesu Christi sidereas mereamini adipisci mansiones.] ita Gregorius,nouellas plantationes irrigans imbribus Euangelicis. Sed quas idem ad Episcopos prouinciarum Germaniæ & Alemanniæ dedit per eumdem Bonifacium litteras, his addamus [h].

Dilectissimis nobis Episcopis in prouincia Boioariæ & Alemanniæ constitutis Vuigoni,Luidoni, Rodulpho, Viuilo,seu Addæ, Gregorius Papa.

Catholica sanctorum Patrum auctoritas iubet, vt bis in anno pro salute populi Christiani, seu exhortatione adoptionis filiorum, Synodalia debeant celebrari, vt causarum canonicarum examinatio prouenire possit, atque vt necessitas vniuscuiusque popoſcerit, pia educatio agatur. Vnde secundum Apostoli doctrinam, [i] admoneo & hortor vos,
D carissimi,per misericordiam Dei, vt digne ambuletis ea vocatione qua vocati estis,vt ministerium vestrum perfectum sit coram Domino.

Opportunum namque est, vos nosse fratrem & Coepiscopum nostrum præsentem Bonifacium, nostram agentem vicem, cum digno ac debito honore pro Christi nomine susciperе, & ministerium Ecclesiasticum cum fide Catholica secundum morem, & normam sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Dei Ecclesiæ, cui, misericordia Dei præueniente,præesse videmur; sicut Apostolica auctoritate a nobis destinatus est, ab eo susci-
pientes, dignanter teneatis, & gentilitatis ritum & doctrinam, vel venientium Britonum, vel falsorum sacerdotum & hæreticorum aut vndecumque sint, renuentes ac prohibentes abijciatis; & vt populum vobis a Deo commissum pijs admonitionibus edoceatis, & a sacrificijs mortuorum omnino abstineatis; & iuxta quod fueritis a prædicto
E nostro consacerdote edocti, ita Catholicam & Apostolicam doctrinam tenentes, Domino Deo Saluatori nostro placeatis; cui quo vobis loco ad celebranda Concilia conuenire mandauerit, siue iuxta Danubium, siue in ciuitate Augusta, vel vbicumque iudicauerit, pro nomine Christi parati esse inueniamini: quatenus cognoscamus per eius mandatum de vestro conuentu, vt in die aduentus Christi Iesu cum fructu boni operis ante eius tribunal assistere mereamini, dicentes: [k] Ecce nos & pueri, quos dedisti nobis Domine: Non perdidimus ex eis quemquam. Vt & vos Dominicam vocem audire mereamini,dicentem: [l] Venite benedicti Patris mei:percipite regnum,quod vobis paratum est ab origine mundi.] hactenus Gregorij Papæ litteræ. pergit auctor. Hisce litteris Pontificis instructus Bonifacius Roma discessit, Ticinumq. veniens, apud Regem Longobardorum aliquamdiu moratus est.] nouerat eum ante, receperatq. hospitio Luithprandus; potuit illic retinuisse Bonifacium cultus magni Doctoris Augustini, cuius

* edocentes

a *Gal.1.*

b *Rom.12.*

c *Luc.17.*

d *Matth.22.*

e *Luc.12.*

f *Ioan.14.*

g *Matth.7.*

b *Eod. lib. 1. c. 30.*

ALIA GREGORII EPISTOLA.

i *Ephes.4.*

DE CELEBRANDO CONCILIO.

k *Isai.8.*

l *Matth.25.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanctissimum corpus haud pridem e Sardinia illuc translatum diximus. Quæ autem A
gessit vbi se contulit in Germaniam, dicemus anno sequenti, quo ea contigisse, ex alijs
ad eum a Gregorio Papa redditis litteris possumus intelligere.

Eodem plane tempore contigit ipsum S. Bonifacium has ad suos dare litteras, de sua
peregrinatione eos certiores reddens [a].

a Eod. qui sup. Cod. epist. 30.

Dilectissimis filijs Geppan, & Eoban, Tacuino, & Vuyx, & omnibus fratribus, & so-
roribus nostris, Bonifacius seruus seruorum Dei in Christo puræ caritatis salutem.

Notum sit caritati vestræ, & gratias agite Deo, quia cum prosperitate venientes ad
Limina beati Petri principis Apostolorum, gratanter nos cum gaudio Apostolicus Pon-
tifex suscepit, & de legatione nostra læta responsa reddidit, & consilium, & præceptum
dedit, vt iterum ad vos reuertamur, & in cœpto labore persistamus. Nunc autem hic ex-
pectantes sacerdotum Concilium, vel Synodi consultum, adhuc ignoramus quando hoc B
fieri faciat Apostolicus Pontifex; sed eo finito, Deo volente, & vita comite, ad vestram
præsentiam festinabimus. Hoc autem scientes, nos cum fraterna caritate & fidei vnita-
te expectate, alter [b] alterius onera portantes: sic adimplebitis legem Christi, & gau-
dium nostrum renouabitis. Valete in Christo, & orate pro nobis.] ex his apparet, dici
posse, Bonifacium redeuntem non mox se in partes interiores Germaniæ infudisse, sed
Augustæ consedisse, vbi iussam a Pontifice Synodum expectaret.

DE SYNODO CELEBRANDA

b Gal. 6.

Iam vero laborantes Hispanias & sub Sarracenorum armis gementes inuisamus. Fa-
ctum est, vt cum antiquæ nobilitatis Hispani memores, vtcumque regni titulum pro-
pagare ad posteros conati impiorum Arabum seruitutis impatientes, instar Machabæo-
rum montana petijssent, & (vt vidimus) Pelagium regulum sibi constituissent: atque vbi
ipse Dei virtute miranda operatus esset, post annos decem & octo quibus regnauit, de- C
cedens filio regnum reliquisset, & ipse anno secundo regni extinctus esset: gener Pelagij,
nomine * Adelfonsus, regni susceperit habenas hoc anno septingẽtesimo trigesimo octa-
uo, vt per Eræ notam Tudensis enumerat, vbi ait: Era septingentesima septuagesima sex-
ta Adelfonsus Catholicus ab vniuerso populo Catholico in Regem eligitur.] pergit di-
cere de eius genere ex Recaredo Gothorũ Rege proueniente his verbis: Fuit namq. Pe-
trus ex Recaredi Serenissimi Gothorum Principis progenie ortus, qui debitum carnis
exoluens filios supradictum * Adelfonsum scilicet & Froilã reliquit. Sed Adelfonsus cui
Pelagij filia nupserat, vbi mortuo Fauila Pelagij filio, in Regem constituitur, cum Froi-
la contra Sarracenos exercitum mouens, plures ciuitates ab eis possessas recepit, &c.]

REGNVM ADEFONSI CATHOLICVM.

* alij Adefonsus, siue Alfonsus

* siue Adefonsus

c Vet. Coron. Fräc. anonym. edit. a Pithœo.

Bene quidem cessit rebus Hispanicis, vt Sarraceni maximo suo ipsorum damno Gallias
bello tentarint, vbi ad internecionẽ sæpe deleti sunt a fortissimo duce Carolo cognomen- D
to Martello. Qui hoc ipso anno eosdẽ Sarracenos Prouinciam regionem occupantes vin-
cens, in fugam adegit, eamq. sibi vindicans Francorum regni coronæ coniunxit: Ex vi-
ctorijs ergo Francorum in Sarracenos, eorum vires nonnihil sunt imminutæ, vnde fa-
ctum est, vt Hispani profugi non solum suæ ipsorum saluti prospexerint, sed ad propa-
gandum regnũ adiecerint quoque animum, sub Rege Adelfonso maxime pio, de quo ista
Tudensis dicere pergit: Humilis Rex fuit, & hominibus amabilis extitit: Ecclesias, nefan-
do Mahometi nomine remoto, in nomine Christi consecrare fecit: Episcopos vnicuique
ciuitati quas capere potuit & retinere, præposuit secundum traditionem sacrorum cano-
num, atque Ecclesias auro, argento, lapidibus pretiosis, & sacræ legis libris decorare stu-
duit.] hucusque Tudensis.

VIRTVTES ADELFONSI REGIS.

Quod vero spectat ad nobilem, insignem, & egregium gloriæ titulum, vt dici voluerit E
Rex Alphonsus cognomento, Catholicus, sic accipe: Qui a Reccaredo Catholico Rege
ducebat originem, eius quoque gloriæ æmulus, quam ille sibi iuste peperit ex propaga-
ta Catholica fide in Gothos gentiles suos, ob quam causam in Episcoporum Concilio
REX Catholicus est acclamatus: iste sicut regni ita & tituli voluit esse successor, at-
que dici cognomento Catholicus. Quod intermissum a successoribus, Ferdinandus
Aragonius Hispaniæ Rex cum ex omnibus titulis, Regumq. coronis nil glorioſius fulge-
re sciret, quam ex illibata custodita religione comparatum Catholicum cognomentum:
enixis precibus a Iulio eius nominis Secundo Romano Pontifice impetrauit, vt eiusmodi
titulus hæreditarius esset omnium Regum Hispaniarum: quod Dei benignitate etiam
cum augmento dominij feliciter in posteris perseuerat.

CATHOLICVS TITVLVS VNDE REGIBVS HISP. PROVENERIT.

Interea vero cũ iã e Galliis fuissent Sarraceni penitus fugati, Episcopi qui remãserant,

ad re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A ad restaurandas Ecclesias ab eis exustas animū addixere; & inter eos huic operam egregiam nauauit Vuilicarius Episcopus Viennensis, de quo ista apud Adonem eiusdem Ecclesiæ Episcopum: Vuilicarius Acyneberto venerabili Episcopo Viennæ succedit. Qui ob cladem Sarracenorum, cum esset domus præclarissima Martyris citra Rhodanum ab eis incensa, ossa beati Ferreoli cum capite Iuliani Martyris intra vrbem trāstulit, eisq. accelerato opere, non magno pretio Ecclesiam constructis vbi & eorumdem Martyrum reliquias reuerenter composuit. Idem Vuilicarius, quum furioso & insano satis consilio Franci res sacras Ecclesiarum ad vsus suos retorquerent, videns Viennensem Ecclesiam suam indecenter humiliari, relicto Episcopatu, in monasterium sanctorum Martyrum Agaunensium ingressus vitam venerabilem duxit. Vastata & dissipata Viennensis & Lugdunensis prouincia, aliquot annis sine Episcopis vtraque Ecclesia fuit, laicis sacrile-
B ge & barbare res sacras Ecclesiarum obtinentibus.] hæc Ado. Porro Anastasius Bibliothecarius tradit ipsum Gregorium tertium Romanum Pontificem ad hunc Vuilicarium Episcopum Viennensem misisse pallium, ex quo putauit ipse, tum in Archiepiscopatum Viennensem Ecclesiam erectam fuisse. Sed longe antea ab ipso ferme initio coalescentis in Gallia Christi Ecclesiæ fieri contigit, vt Ecclesia Viennensis sedes esset Archiepiscopalis.

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSI.

IESV CHRISTI ANNVS 739. GREGORII PAP. III. ANNVS 9. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 24.

C ANNVS sequitur Redemptoris septingentesimus trigesimus nonus, Indictione septima, quo S. Bonifacij Germanorum Apostoli cultura Ecclesia Boioariorū floresçit, aucta tribus sedibus Episcopalibus. De his enim hæc habet recētior auctor ex eius discipulo & scriptore fidelissimo Vuilibaldo [a]: Inde recedēs, Ticino scilicet, ab Vtilone Duce inuitatus, Boioariorum terras visitauit, mansitq. apud illos diebus multis verbum Dei prædicans, veræq. fidei sacramenta illic renouans. Inter quæ etiam quosdam Ecclesiarum deuastatores & populi euersores profligauit, e quibus alij Episcopos se mentiebantur; alij ministerium presbyterij sibi vsurpabant: atque alij alia innumera improba fingentes, magna ex parte populum seduxerant. Sed cum tantam sacerdotum fallaciam atque malitiam aliter arceri non posse cerneret, Boioariæ prouinciam, Vtilone Duce consentiente, in quatuor parecias distribuit, eisq. tres eximia virtute viros præfecit, cum
D eos prius Episcopos ordinasset.

[a] apud Sur. die 5. Iunij. lib. 1. c. 31. 32. tom. 3.

BOIOARIA PROVINCIA AVGETVR TRIBVS EPISCOPATIBVS.

Ex ijs primus fuit Ioannes, quem voluit Salisburgensis oppidi cathedram obtinere; alter Erimbertus qui Frisiæ gētis Ecclesiæ præfectus est. Tertius Gunibaldus Ratisponæ quæ est Boioariæ Metropolis, Antistes institutus est. Vuinilus vero a Præsule Apostolico iam ordinatus Potauiensi Ecclesiæ Episcopus datus est, sed eius parecia, quæ quarta erat, a sancto Bonifacio instar aliarum diuisa est. His ergo Episcopis ita institutis, correctisq. ijs quæ in Boioaria gessisset, Romano Pontifici per litteras iudicauit. Ille vero eius facta approbans, hunc in modum ei respondit.

GREG. PAPA PROBAT RES GESTAS A BONIFACIO.

Reuerendissimo ac sanctissimo fratri Bonifacio Coepiscopo Gregorius seruus seruorum Dei.

Doctoris gentium egregij & beati Pauli Apostoli vox est dicentis: [b] Diligentibus
E Deum omnia cooperantur in bonum. Agnoscentes itaque ex syllabis fraternitatis tuæ, quia de Germaniæ gentibus, quas sua pietate Deus noster de potestate paganorum liberauit, & ad centum millia animas in sinu sanctæ matris Ecclesiæ tuo conamine & Caroli Principis Francorum aggregare dignatus est: sed & in Boioariorum prouincia quæ a te acta sunt, agnoscentes: datori omnium bonorum Domino Deo nostro, extensis ad cælum manibus gratias retulimus: quia ianuam misericordiæ & pietatis in illis partibus Hesperijs ad cognoscendam viam salutis aperuit, & misit Angelum suum qui præparauit viam tuam ante te.] Vidisti Lector (quod te non prætereat) quam insigniter testificatione tanti Pontificis, Apostolico præconio laudatus adeo reperiatur Carolus cognomento Martellus, vt post Deum Bonifacio primum, inde ipsi accepta feratur conuersio centum millium paganorum: sed & cum nec minima quidem querela in eum ab aliquo Romanorum Pontificum reperiatur illata: plane maiori indigent discussione il-

[b] Rom. 8.

CAROLVS MARTELLVS LAVDATVS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

la quæ feruntur de anima ipsius ad inferos condemnata, quæ a nobis inferius quamexactissime disquirentur. sed pergit Gregorius. A

Igitur quia indicasti perrexisse te ad gentem Boioariorum, & inuenisse eos extra ordinem Ecclesiasticum viuentes, dum Episcopos non habebant in prouincia nisi vnum, nomine *Vuiuilum, quem nos paulo ante ordinauimus, & quia cum assensu Vtilonis Ducis eorumdem Boioariorũ, seu Optimatum prouinciæ illius, tres alios ordinasse Episcopos, & in quatuor partes illam diuisisti, id est, in quatuor parochias, vt vnusquisque Episcopus suam habeat parochiam: bene & satis prudenter peregisti, frater: quoniam Apostolicam præceptionem ex nostra vice implesti, & sicut tibi præcepimus, ita egisti. Itaque non desinas, frater reuerendissime, docere eos sanctam Catholicam & Apostolicam Romanæ Sedis traditionem, vt illuminentur rudes, & viam salutis teneant, per quam possint ad æterna præmia peruenire. B

* Vuinilum

Presbyteros autem quos ibidem reperisti, si incogniti fuerint viri illi, a quibus sint ordinati, & dubium est eos Episcopos fuisse, qui eos ordinauerunt: si bonæ actionis & Catholici viri sunt ipsi presbyteri, & in ministerio Christi, omniq. lege sancta educati: ab Episcopo suo benedictionem presbyteratus suscipiant, & consecrentur, & sic ministerio sacro fungantur.

Illi vero qui baptizati sunt per diuersitatem & declinationem linguarum gentilitatis, si tamen in nomine sanctæ Trinitatis baptizati sunt, oportet eos per manus impositionem & sacri chrismatis confirmari: Nam Vuiuilus Episcopus a nobis ordinatus est. Hic si aliquid excedit extra canonicam regulam, doce, & corrige eum iuxta Romanæ Ecclesiæ traditionem, quam a nobis accepisti.

De Concilio vero, vt iuxta ripam Danubij debeas celebrare nostra vice, præcipimus C fraternitati tuæ Apostolica auctoritate, te ibidem præsentari, & in quantum tibi Dominus vires dederit, prædicare verbum salutis non cesses, vt religio Christiana in nomine Domini crescat & multiplicetur. Nec enim habebis licentiam frater pro incœpti laboris vtilitate in vno morari loco, sed confirmatis cordibus fratrum & omnium Fidelium, qui rarescunt in illis Hesperiæ partibus, vt tibi Dominus aperuerit viam salutis, prædicare non desistas; & vbi locum inueneris, secundum canonicam regulam Episcopos ordina nostra vice, & Apostolicam atque canonicam traditionem eos tenere edoce. ex hoc enim magnum mercedis præmium tibi præparabis: quoniam omnipotenti Deo nostro facies plebem perfectam. Non pigeat dilectissime frater, itinera carpere aspera & diuersa, vt Christiana fides longe lateq. tuo conamine extendatur; scriptum namque
a *Matth. 7.* est: [a] Arcta & angusta via est, quæ ducit ad vitam. Operare igitur, frater, opus bonum, D
b *Matth. 25.* quod cœpisti, vt in die Christi Iesu merearis dicere: [b] Ecce ego & pueri mei quos dedisti, non perdidi ex eis quemquam. & iterum: Domine quinque talenta tradidisti mihi: ecce alia quinque superlucratus sum, vt subsequenter merearis audire vocem Domini di-
c *Ibidem.* centis: [c] Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. Dat. quarto Kalendas Nouembris imperante domino pijssimo Augusto Leone, Im-
* quarto perij eius anno vigesimo * tertio. Sed & Constantini Imperatoris eius filij anno vigesimo, Indictione octaua.] inchoata a mense Septembris. Meminit & huius epistolæ Marianus Scotus in Chronico.

Audisti lector Boioariorum gentem cultura Bonifacij redditam esse paradisum Dei quatuor fluentis irriguum, in quo flumen vnum, sicut in illo a Deo formato, diuisum E fuit in quatuor capita, vniuersam irrigans regionem, cum vna sedes Episcopalis, in quatuor diuino consilio partita fuit.

Ipse vero Gregorius Papa hoc eodẽ anno in maximas est cõiectus angustias, occasione Luithprandi Longobardorũ Regis, vrbem ipsam infesto exercitu obsidentis. Quomodo autem ista se habuerint, Anastasius ita narrat in Zacharia Pontifice eius successore: Inuenit Zacharias Papa totam Italiam valde turbatam, simul & Ducatum Romanum, persequẽte Luithprando Longobardorum Rege, occasione Transamundi Ducis Spoletani, qui in hanc Vrbẽ Romanam, eodem Rege persequente, confugium fecerat. Et dum a prædecessore eius beatæ memoriæ Gregorio Papa, atque a Stephano Patricio Romano & Duce, vel ab omni exercitu Romano prædictus Transamundus redditus nõ fuisset, obsidione facta, pro eo ab eodẽ Rege ablatæ sunt a Ducatu Romano ciuitates quatuor,

Ameria,

A Ameria,* Hortus,Polimarium & Blera. & sic idem Rex ad palatium suum est reuersus, mense Augusti, Indictione septima. Transamundus vero, habito consilio cum Romanis, collecto generali exercitu Romani Ducatus, ingressus est per duas partes in fines Ducatus Spoletani. Hi continuo, timore ducti, præ multitudine Romani exercitus, eidem Transamundo sese subdiderũt,* Marsicani, Furconenses atque Valuenses,seu Pennenses: deinde ingressi sunt per * Rauense territorium & venerunt in Reatinam ciuitatem,qui Reatini continuo & ipsi subdiderunt se. Et inde progressus est Spoletum mense Decembris, prædicta Indictione.] hæc ipse. * Horras ★ ★

Sed corrigendum quod ait, prædicta Indictione: nam mense Septembris expleta septima, inchoatur octaua, vt dicendum fuerit potius, eodem anno, quam eadem Indictione.

B Verum multa prætermissa ab Anastasio inueniuntur, & inter alia deprædatio basilicæ S. Petri, quæ in Vaticanis collibus extra Vrbis mœnia posita erat, cui Gothi hostes antea pepercerant, quantumlibet fuerint Ariani. Extat de his epistola eiusdem Gregorij Pontificis ad Carolum Francorum Principem, quem & alijs ante datis litteris interpellarat, vt auxilium ferret Romanæ Ecclesiæ contra Longobardos: ipsam igitur ex duobus petitam exemplaribus sic tibi reddimus. GREGOR. PAP. EPISTOLA AD CAROLVM MARTELLVM.

Domino excellentissimo filio Carolo Subregulo Gregorius Papa.

Ob nimium dolorem cordis & lachrymas, iterata vice tuæ excellentiæ necessarium duximus scribendum, confidentes te esse amatorem filium beati Petri Principis Apostolorum,& nostrum; & quod pro eius reuerentia nostris obedias mandatis ad defendendam Dei Ecclesiam & peculiarem populum, * qui iam persecutionem & oppressionem * quia
C gentis Longobardorum sufferre non possumus. Omnia enim luminaria ad honorem ipsius Principis Apostolorum, & quæ a vestris parentibus vel a nobis oblata sunt, ipsi abstulerunt. Et quoniam ad te post Deum confugium fecimus; propterea ipsi Longobardi in opprobrium habent, & opprimunt: Vnde & Ecclesia S. Petri denudata est, & in nimiam desolationem redacta: tamen omnes nostros dolores subtilius in ore posuimus præsenti portatori tuo fideli, quos in auribus tuæ excellentiæ suggerere debeat.

Tu autem, fili, habeas cum ipso Principe Apostolorum hic & in futura vita coram omnipotente Deo nostro, sicut pro eius Ecclesia, & nostra defensione disposueris & decertaueris sub omni velocitate; vt cognoscant omnes gentes tuam fidem & puritatem atque amorem,* quem habes erga Principem Apostolorum beatum Petrum & nos, * quæ
eiusq. peculiarem populum zelando & defendendo. Ex hoc enim tibi poteris immor-
D talem & æternam vitam acquirere.] hucusque epistola Gregorij Papæ ad Carolum cognomento Martellum; reliqua autem anno sequenti. Luit,luit quidem Luithprandus maximo suo damno, quod sacrilegas manus in ipsam basilicam S. Petri omnibus antehac Barbaris etiam hostibus & hæreticis reuerendam inijcere ausus est, mulctatus amissione regni in filio, omniq. gente Longobardorum; qui quamuis alias semper grauibus fuerint delictis obnoxij; tolerati tamen a Deo, & regnare hactenus permissi sunt in Italia: cum vero attingere ausi sunt ipsam sacrosanctam Petri basilicam, a regno penitus in perpetuum excidere, positiq. sunt in exemplum iræ diuinæ ceteris principibus, quanto periculo inconcessa tententur.

E IESV CHRISTI ANNVS 740. GREGORII PAP. III. ANNVS 10. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 25.

REDEMPTORIS annus septingentesimus quadragesimus Indictione inchoatur octaua, quo S. Bonifacius Germanorum Apostolus, vbi accepisset litteras a Gregorio Papa datas anno superiori, quarto Kalendas Nouembris de Concilio congregando; de quo & monuerat idem Pontifex Episcopos Boioariæ & Alemanniæ ante annum, litteris eidem Bonifacio redeunti in Germaniam datis: obseruantissimus custos Pontificiorum mandatorum, vigilantissimo studio, ex more implere studuit, quod sciret magna industria imperatum. CONCILIVM A S. BONIFACIO CELEBRATVM.

Quod ad locũ spectat, Augustæne,an alibi prope Danubium fuerit celebratũ (vterque

enim locus litteris Pontificijs nominatus reperitur) haud satis exploratum habetur: cum alioqui Augustæ celebratū esse, sunt qui asserant. Ceterum re vera habitū fuisse dictum Concilium documentis plurimis perspectum habetur; præsertim vero ex eiusdem Bonifacij epistola data ad Cuthbertū Archiepiscopum in Anglia. nam id ex multis quæ in ea continentur argumentis, possumus intelligere, vtpote quod contineat ea quæ per eos in Synodo tractanda Pontifex monuisset, & inter alia de cogenda annis singulis Synodo; quodq. prima hæc ab eis Synodus celebrata videatur. Occasio enim eius scribendæ epistolæ Bonifacio illa extitit, quod cum Cuthbertus reditum Bonifacij ex Vrbe accepisset: caritatis ergo veteris amicitiæ cultor, visitationis causa ad eum diaconum suū misit cum muneribus, deditq. litteras. Quibus grato animo Bonifacius acceptis, reddidit ad eū suas Apostolico plane homine & martyrij candidato dignissimas, quibus & de rebus recens gestis reddidit certiorē, nimirū de sua legatione Apostolica Romæ confirmata, de Concilio congregato eiusdē Pontificis iussione; immo nec illud prætermittendū putauit, quod magno cum dolore toto itinere cōspexerat, nempe ex Anglia deductas feminas sub pio peregrinationis prætextu Romam ad sancta limina Apostolorum, quæ satanæ laqueis irretitæ suam in via prostituissent publice pudicitiam. Cum igitur plures in vnum consentiant coniecturæ, quod ea epistola Bonifacius non de alia aliqua quam de ista, de qua sermo est, Synodo agat: illam hic tibi integram reddendam putauimus. De qua illud primum accipe, Cuthbertum Archiepiscopum, ad quem scribit, hoc ipso anno Domini septingentesimo quadragesimo (vt apud Bedam in Epitome legitur) post Nothelmum, de quo superius dictum est, fuisse consecratum Episcopum Dorouernensis Ecclesiæ, prædecessore iam anno superiori defuncto. Hincq. est quod Bonifacius hac epistola plura ingerit de ministerio pastorali, quo nouum Antistitem moneat, vt in diœcesi sua quæ corrigenda sunt, corrigat; quod & mirabili dexteritate concinnat, dum seipsum deplorans, quid sit illi timendum, & nauiter operandum, insinuat. sic enim se habet.

Epist. 48. eod. Cod.

EPISTOLA BONIFACII AD CVDBERTVM.

Spiritalis affinitatis necessitudine copulando fratri Archipontificatus infula sublimato Coepiscopo Cuthberto Bonifacius Legatus Germanicus Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ optabilem in Christo salutem intime.

a Eccli. 25.

Scriptum est in libro [a] Salomonis: Beatus homo qui inuenit amicum, cum quo possit loqui quasi cum semetipso. Cum muneribus munificentiæ vestræ dulcissimas litteras vestras fraterna caritate interlitas, Deo & vobis gratias agentes, filio vestro diacono Cyndberto offerente, suscepimus; viuæ vocis quoque melliflua colloquia vestra de fraternis consilijs per illum nobis caritas vestra mandauit: quæ consiliorum spiritualia colloquia optamus, vt Deo volente, quamdiu in hac mortali vita viuamus, inter nos iugiter insinuentur, illo * operante, a quo sola sancta desideria, recta consilia, & iusta sunt opera: vos melius, & plenius, quibus Deus multa donauit & prudentius nosse, & melius & plenius posse scimus; nos quasi in paucis fideles, vestri & deuoti studemus instrui, aureo cælestis amoris vinculo, quod rumpi non potest, inuicem catenati. Nam labor nostri ministerij vnius & eiusdem causæ esse dignoscitur, & æqualis speculatio in curis Ecclesiarum siue populorum nobis credita est, siue in docendo, siue in hortando, & monendo, siue in defendendo canonicos gradus, vel plebeios. Idcirco humillime, vt ille insinuauit, similia faciamus.

* præstante

DE SYNODO CELEBRATA.

Maior enim nobis solicitudo Ecclesiarum, & cura populorum propter pallia credita & recepta, quam ceteris Episcopis, qui proprias tantum procurant parochias, incumbit. Propterea, carissime, non quia vestræ prudentiæ opus sit rusticacitatis nostræ statuta audire, vel legere; sed propter bonam, humilem, & sanctam voluntatem vestram putamus vos libentius scire velle, quam nescire, quæ hic sacerdotes nobiscum seruanda decreuere, vobis emendanda & corrigenda destinamus.

Decreuimus autem in nostro Synodali conuentu, & confessi sumus Fidem Catholicam, & vnitatem, & subiectionem Romanæ Ecclesiæ fine tenus vitæ nostræ velle seruare, sancto Petro & † Vicario eius velle subijci. Synodum per omnes annos congregare. Metropolitanos pallia ab illa sede quærere, & per omnia præcepta sancti Petri canonice sequi desiderare, vt inter oues sibi commendatas numeremur. Et isti confessioni vniuersi consensimus, & subscripsimus, & ad corpus sancti Petri Principis Apostolorum direximus: quod gratulando clerus Romanus, & Pontifex susscepit.

† *Sic vsurpatur impropria vox ista, Vicarius, vsa loquēdi illius temporis, quod loco Petri Christi vicem Papa gerat in terris.*

Sta-

Universidad de Deusto Biblioteca

A Statuimus, vt per annos singulos canonum decreta & Ecclesiæ iura, & norma regularis vitæ in Synodo legantur, & recuperentur.

Decreuimus, vt Metropolitanus, qui sit pallio sublimatus, hortetur ceteros, & admoneat, vt inuestiget quis sit inter eos curiosus de salute populi, quis * ve negligens seruus Dei. Venationes, & siluaticas vagationes cum canibus, & ne accipitres, & falcones habeant prohibuimus. Statuimus, vt per annos singulos vnusquisque presbyter Episcopo suo in Quadragesima rationem ministerij sui reddat siue de Fide Catholica, siue de Baptismo, siue de ordine ministerij sui. Statuimus, vt singulis annis vnusquisque Episcopus Parochiam suam solicite circumeat populum confirmare, & plebes docere, & inuestigare, & prohibere paganas obseruationes, * diuinos, vel sortilegos, auguria, phylacteria, incantationes, vel omnes spurcitias Gentilium. Interdiximus seruis Dei, vt
B pompato habitu, vel sago, vel armis non vtantur. Statuimus, quod proprium sit Metropolitani, iuxta canonum statuta subiectorum sibi Episcoporum inuestigare mores, & solicitudinem circa populos, qualis sit, & moneat, vt Episcopi a Synodo venientes in propria parochia cum presbyteris, & Abbatibus conuentum habentes præcepta Synodi * obseruare insinuando præcipiant, & vnusquisque Episcopus, si quid in sua diœcesi corrigere, vel emendare nequiuerit, itidem in Synodo coram Archiepiscopis, & palam omnibus ad corrigendum insinuet, eodem modo, quo Romana Ecclesia nos ordinatos cum sacramento constrinxit, vt si sacerdotes, vel plebes a lege Dei deuiasse * viderim, & corrigere non * potuerim, fideliter semper Sedi Apostolicæ & Vicario
C sancti Petri ad emendandum * indicauerim: sic enim, nisi fallor, omnes Episcopi * debeant Metropolitano, & ipsi Romano Pontifici, si quid de corrigendis populis apud eos impossibile est, notum facere, & sic alieni fient a sanguine animarum perditarum.

De cetero, frater carissime, quia nobis æqualis labor, & maius periculum imminet, quam ceteris sacerdotibus, quia canones antiqui præcipiunt, vt omnes sciant Metropolitanum solicitudinem totius prouinciæ gerere. Et (vt verbi gratia dicam sicut timeo) nauim gubernandam inter fluctus feri maris semel suscepimus, quam nec caute regere, nec sine peccato dimittere valemus: quia, vt quidam sapientium dicit: Si periculosum est nauem inter fluctus caute non regere; quanto periculosius est, eam vndis tumescentibus fluctuantem in tempestate relinquere? Et idcirco Ecclesia, quæ velut nauis magna per mare mundi huius enauigat, diuersisq. tempestatum fluctibus in hac vita tunditur: non est tamen relinquenda, sed regenda. Cuius rei in exemplo
D priores Patres habemus Clementem, & Cornelium, & ceteros sanctos plures in Vrbe Roma; Cyprianum in Carthagine, Athanasium in Alexandria, qui sub paganis Imperatoribus nauem Christi, immo carissimam sponsam eius Ecclesiam scilicet docendo, defendendo, laborando, & patiendo, vsque ad sanguinis effusionem gubernabant.

Possum enim de * meipso pro certo, iuxta vocē Cantici Canticorum dicere: [a] Filij matris meæ pugnauerunt contra me. Posuerunt custodem in vineis, vineam meam non custodiui: Vinea enim, secundum Esaiam [b] Prophetam Domini Sabaoth, domus Israel est. * Hæc videlicet Ecclesia Catholica esse comprobatur, cuius Synodum congregandam iussu Pontificis Romani, & rogatu Principum Francorum & Gallorum sub spe restaurandæ legis Christi suscepi, circum fodi, * confinium stercoris apportaui, sed non custodiui. Cum [c] autem expectarem vt faceret vuas, fecit labruscas. Et iuxta
E alium Prophetam: Mentitur [d] opus oliuæ, & campi non faciunt escas. Sed proh dolor, officium laboris mei rerum collatione simillimum esse videtur cani latranti, & venienti fures, & latrones frangere & suffodere, & vastare domum domini sui, & quia defensionis auxiliatores non habeat, submurmurans ingemiscat & lugeat.

Nunc autem quod mihi in tali periculo posito iustum & cautum esse videtur, salubre consilium vestrum quærens, & scire desiderans, insinuo libertatem prædicandi: Dico, vt in [e] Actibus Apostolorum Paulus Apostolus sacerdotibus intimauit, dicens: Contestor vos hodierna die, quia mundus sum ab omnium sanguine. Non enim subterfugi quo minus annuntiarem vobis omne consilium Dei. Attēdite vobis, & vniuerso gregi in quo vos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sibi sanguine suo: Regnum, inquit, Dei, inter vos ambulans prædicaui, vt me alienum ab omnium perditione seruarem. Nam [f] Apostolus Episcopum, [g] Propheta speculatorem, [h] Saluator mundi pastorem

CANONES CONCILII PER S. BONIFACIVM HABITI.

DE PASTORALI SOLICITVDINE.

* vero

* diuinationes, vel sortilegia

* seruare

* viderem
* possem
* indicarem
* debent

[a] Cant. 1.
[b] Isai. 5.
* Nunc
* cophinum
[c] Isai. 5.
[d] Habac. 3.
[e] Act. 20.
[f] Ibid.
[g] Ezech. 3.
[h] Ioan. 21.

pastorem Ecclesiæ sacerdotem appellat, & omnes tacentem peccata populi doctorem A
PRO ALIENA SALVTE SOLICITI SINT SACERDOTES. sanguinis animarum perditarū reum sub silentio esse comprobāt. Propter hoc horribilis & maxima necessitas cogit, vt iuxta dictum Apostoli nos formam debeamus exhibere fidelibus, hoc est (nisi me fallat opinio) ita iuste viuendum doctori, ne dicta sua repugnantibus factis euacuet, & ne cum sit de proprio tutus, alieno damnetur peccato: quia ad hoc est Ecclesiæ Dei præpositus, vt non solum bene viuendo alios exemplo instituat, sed etiam fiducialiter prædicando singulis ante oculos peccata sua constituat; & quæ pœna maneat duros, quæ gloria obedientes ostendat: quia iuxta verbum Do-
a Ezech. 5. mini ad [a] Ezechielem, cui dispensatio verbi commissa est, etiam si sancte viuat, & tamen
perierunt perdite viuentes arguere aut erubescat, aut metuat, cū omnibus, qui eo tacente *perierint condemnabitur. Et quid ei proderit non puniri suo, qui puniendus est alieno peccato?

b Ezech. 5. Taciturnitatem quidē sacerdotis Dominus ad [b] Ezechielem loquens terribiliter pro- B
SACERDOTES LIBERE ARGVANT DELINQVENTES. hibet, & speculatorem sacerdotem appellat; vt sicut speculatoris est de loco editiori plus omnibus contemplari, ita sacerdos debet esse meritorum sublimitate celsior, & maioris scientiæ habere gratiam, qua possit ceteros instruere. Audiens, inquit diuinus sermo, sermonem annuntiabis eis ex me. Indicat, vt hoc dicat sacerdos, quod ex diuina dilectione didicerit, quod illi Deus inspirauerit, non quod humano sensu inuenerit: Annuntiabis, inquit, ex me, non ex te. Mea verba loqueris: non est, quod ex his, tamquam de tuis infleris. Ex me, inquit, eis annuntiabis. si me dicente ad impium, impie morte morieris, non fueris loquutus, vt se custodiat impius a via sua; ipse impius in iniquitate sua morietur; sanguinem vero eius de manu tua requiram. Ac si aperte dicat, si ei peccata sua non annuntiaueris, & si eum non argueris, vt conuertatur, & viuat, & te, qui non increpasti, & ipsum qui te tacente peccauit, flammis perennibus tradam. C

Non simus ergo tam saxei, vel tam ferrei pectoris, vt nos ista verba Domini non terreant: Non simus tam alienati a fide, vt istis verbis Domini non credamus; sed excitemus & exhortemur fratres nostros venerandos verbi S. Petri Apostoli: *c 1. Pet. 5.* [c] Sobrij estote, & excitamini, quia aduersarius vester diabolus, tamquam leo rugiens circuit quærens
EPISCOPI ADMONENDI. quem deuoret: cui resistite fortes in fide: scientes eamdem passionem, quæ in mundo est, vestræ fraternitatis fieri. Et Episcopos Synodi nostræ subiectionis adiuratione S. Pauli Apostoli admoneamus *d 2. Tim. 4.* [d] Timotheo dicentis: Testificor coram Deo & Christo Iesu, qui iudicaturus est viuos, per aduentum ipsius & regnum eius; prædica verbum, insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. Est enim iam prædictum ab Apostolis tempus, cum sanam doctrinam nō sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, &c. Clamemus in fortitudine, iuxta dictum D
e Isai. 58. [e] Prophetæ, qui annuntiamus pacem in terris hominibus bonæ volūtatis. Ille namque in fortitudine clamat, quem nec metus nec verecundia prædicare verbum vitæ impedit.

Contendamus, auxiliante Domino, vt non simus inter illos falsos pastores ouium,
f Ezech. 34. quos Propheta accusat, dicens: [f] Hæc dicit Dominus Deus: Væh pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: nonne greges pascuntur a pastoribus? Lac comedebatis, & lanis operiebamini: quod crassum erat occidebatis: gregem autem meum non pa-
DE MALIS EPISCOPIS. scebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis, & quod ægrotum non sanastis: quod fractum est non alligastis, & quod abiectum non reduxistis: quod perierat non quæsistis, sed cum austeritate imperabatis, & cum potentia. Et dispersæ sunt oues meæ, eo quod non esset pastor, & factæ sunt in deuorationem omnium bestiarum agri. Væh, quod Propheta dicit, pro maledicto posuit; per pastores Episcopos si- E
gnificauit: greges Domini, id est, fideles populos ad pascendum; sed semetipsos pascunt, qui non populi salutem, sed suas voluntates attendunt, licet lanas ouium Christi oblationibus quotidianis, ac decimis fidelium suscipiunt, & curam gregis Domini deponunt. Non sanant spirituali consilio infirmum peccatis; non solidant sacerdotali ope diuersis tribulationibus fractum; non reuocant erroneum ad viam salutis; non requirunt solicitudine pastorali veniæ iam desperatione perditum: nec afflictos contra violentiam potentum, qui in eos ferarum more desæuiunt, defendunt; nec diuites peccantes vel potentes non solum non arguunt, sed etiam venerantur. & ideo minaciter superbiam talium sermo diuinus contundit, dicens: Væh pastoribus Israel. & iterum: Propterea pastores audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare eos faciam, vt vltra

non

A non pascant gregem, nec pascant amplius semetipsos. Quid est aliud, quam pastores, qui semetipsos, sed greges non pascunt, de sublimitate honoris inter reprobos, & inter maledictos proijciam? Ad hæc omnia quis non intremiscat, nisi qui futura non credit? nam omnia quæ Deus voluit obseruari, tam aperte posuit, & sui nominis auctoritate firmauit, vt ea facilius (quod dictu quoque nefas est) contemnamus, quam nos non intelligere tam aperta & diuina mentientes fingamus. Quando audimus: Hæc dicit *Deus: quis futurum esse non credat, quod dicit Deus, nisi qui Deo non credit? Et horum, & his similium consideratione perterritus sum, & timor & tremor venerunt super me, & pene contexerunt me tenebræ peccatorum meorum, & semel susceptum gubernaculum Ecclesiæ si licuisset, placuisset mihi omnino dimittere; si valerem, vel exempla Patrum, vel scripturas sacras consentaneas inuenire. * Dominus

B Idcirco frater carissime, quia hæc omnia ita se habent, & veritas fatigari potest, vinci autem & falli non potest: fatigata mens nostra confugiat ad illum, qui per Salomonē dicit: [a] Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ. In omnibus vijs tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos. & alibi: [b] Turris fortissima nomen Domini, ad ipsam confugit iustus & saluabitur. Stemus in iustitia, & præparemus animas nostras ad tentationem, vt sustineamus sustentationem Dei, & dicamus ei: Domine refugium factus es nobis a generatione & progenie. Confidamus in eum, qui nobis onus imposuit: quod per nos portare non possumus, portemus per illum, qui est omnipotens, qui dicit: [c] Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Stemus in prælio in die Domini, quia dies tribulationis, & angustiæ venerunt super nos. Moriamur, si Deus voluerit, pro sanctis legibus Patrum nostrorum, vt hæreditatem cum illis æternam consequi mereamur. Non simus canes muti, non simus taciti speculatores, non simus mercenarij lupum fugientes, sed pastores soliciti vigilantes super gregem Christi, prædicantes maiori & minori, diuiti & pauperi omne consilium Dei, omnibus gradibus, vel ætatibus, in quantum Deus donauerit posse, opportune, importune, eo modo quo sanctus Gregorius in libro Pastorali conscripsit. a Prou. 3. b Prou. 18. c Matt. 11.

C Præterea non taceo caritati vestræ, quia omnibus seruis Dei, qui hic vel in scriptura, vel in timore Dei probatissimi esse videntur, displicet, quod bonum & honestas pudicitiæ * nostræ Ecclesiæ illuditur, & aliquod leuamentum turpitudinis esset, si prohiberet Synodus, & Principes vestri mulieribus frequentiam, quam ad Romanam ciuitatem veniendo, & redeundo faciunt; quia ex magna parte pereunt, paucis remanentibus integris. Perpaucæ enim sunt ciuitates in Longobardia, vel in Francia, aut in D Gallia, in qua non sit adultera, vel meretrix generis Anglorum, quod scandalum est & turpitudo totius Ecclesiæ vestræ. DE FEMINIS PEREGRINANTIBVS. * vestræ

Illud autem quod laicus homo, vel Imperator, vel Rex, aut aliquis Præfectorum, vel Comitum sæculari potestate fultus sibi per violentiam rapiat monasterium de potestate Episcopi vel Abbatis, *vel Abbatissæ, & * incipiat ipse vice Abbatis* regere, & habere sub se monachos, & pecuniam possidere, quæ fuit Christi sanguine comparata: talem hominem antiqui Patres nominabant raptorem, & sacrilegum, & homicidam pauperum, & lupum diaboli intrantem in ouile Christi, & maximo anathematis vinculo damnandum ante tribunal Christi. De talibus memorare sancti [d] Pauli Apostoli ad Timotheum dicentis: Diuitibus huius sæculi præcipe, non superbe sapere neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo qui præstat omnia. Talibus, si correptionem Ecclesiæ non recipiunt, quia vt Ethnici, & publicani sunt, nec viuis nec mortuis communicat Ecclesia Dei: Talibus, quia, & hic & ibi * reperiuntur, cum tuba Dei clangamus, ne tacentes damnemur. DE VSVRPATORIBVS REVM ECCLESIARVM. * desunt in alio textu d 1. Tim. 6. * repelluntur

Superuacuam his & Deo odibilem vestimentorū superstitionem omni intentione prohibere stude; quia illa ornamenta vestiū (vt illis videtur, quod ab alijs turpitudo dicitur) latissimis clauis, vermium imaginibus clauata, aduentum Antichristi ab illo transmissa præcurrunt. Illius * calliditate per ministros suos introducere intra claustra monasteriorum fornicationem, & luxuriam &c.] hucusque epistola, cui finis deesse videtur. DE VESTITV VANO. * calliditatem

Iam vero quid eodem anno in Anglia acciderit memoria dignum, ijsdem Annalibus intexamus: Rex Occidentalium Saxonum sanctorum Regum suorum prædecessorum insignis pietatis æmulus, nolēs illis se degenerem demonstrare, perpetuo pietatis monumēto erga Romanā Ecclesiam fidem suam voluit reliquisse testatā. Nuntium siquidem

remisere

remisere regno anteceſſores Reges, de quibus ſuis locis ſuperius dictum eſt, Ceadualla & Huu, & peregrinantes Romam ad Limina Apoſtolorum, illic monaſticam vitam amplexi, ſancto fine in Domino quieuere. Iſte vero antequam regno ſe abdicaret, voluit illud Eccleſiæ Romanæ vectigal iure perpetuo conſtituere, vt domus ſingulæ, ſingulos denarios annuatim ſancto Petro penderent; ſic deuincire populum ſuum ſtudens, vt annui cenſus pēſitatione cognoſceret ſe ſubditum S. Petro, cuius & fidem firmam illibatamq. iugiter conſeruaret; quem & ſcientes omnes Dominum eſſe ſuum, propenſiori ſtudio colerent, & in opportunitatibus inuocarent. Ina nomen fuit huic Regi maxime pio, cuius vxor Regina nomine Edilburga, licet in ſexu fragili, haud imparem fortitudine ſuo viro ſe exhibuit, dum & ipſa de contemptu mundi peregregium ſpecimen dedit. Monaſticam ſiquidem vitam amplexa, perpetuo ſe ergaſtulo mancipauit, cum monaſterium monialium ſanctarum ingreſſa, ibidem ex Regina ſe in ancillam conuertit, atque tantum ſibi ipſi imperare delegit, probe ſciens, vere eſſe illum Regem, qui Chriſti amore alijs ſubditum ſe conſtituit, & vere imperare, qui ſuis paſſionibus dominatur.

EDILBVRGA REGINA EFFICITVR MONIALIS.

Omittimus de his loquentes ſingulos hiſtoricos recenſere, ſatis putantes afferre in medium auctorem illum, qui ſimilis ſcribæ docto, profert de theſauro ſuo noua & vetera; Virgilium dico, qui res Anglorum ſumma cum laude proſequutus, de eodem Rege numquam ſatis laudato hæc quæ ſequuntur, habet, totidem verbis reddita: Officia autem eiuſdem Regis pietatis plena infinita produntur, & illud in primis, quod regnum ſuum Romano Pontifici vectigale fecerit, ſingulis argenteis nummis, quos denarios vocant, in ſingulas domos impoſitis. Fecit autem idem, eius exemplo (vt opinor) ductus, Offa Merciorum Rex, qui non multum poſt tempus regnauit. Fuit is annus ſalutis circiter ſeptingenteſimus quadrageſimus. Hoc vectigal, prout quidam ſcribunt, auxit poſt hæc Etheluuolphus, ſeu Athulphus Rex, qui vt proximo libro demonſtrabitur, totius fere inſulæ imperium obtinuit.] hæc ipſe. qui & de ſuo tempore, nempe præſenti ſæculo iſta ſubijcit: Omnis Anglia hoc tempore iſtud vectigal, pietatis & religionis cauſa Romano Pontifici pendit domeſticatim collatum, & nummi illi argentei vocantur a vulgo, Denarij diui Petri, quos Pontificius Quæſtor, quem non inſcienter, Collectorem nuncupant, exigit. Nos hanc olim quæſturam aliquot per annos geſſimus, eiusq. muneris obeundi cauſa primum in Angliam venimus.] hæc ipſe, ſcribens ad Henricum octauum tunc Regem, anno Redemptoris milleſimo quingenteſimo trigeſimo tertio, cum Londini eſſet. Sed mirandum illud accidit: vbi ceſſauit pendi vectigal iſtud vtcumque male redemptum, hæreſum alluuione Anglicana Eccleſia abſorbetur.] At de rebus Angliæ ſatis.

ANGLIA TRIBVTARIA S. PETRO.

Iam inuiſamus Orientalem Eccleſiam, quam ſub duro iugo perſecutoris Imperatoris reliquimus laborātem, cum vbique terratum eius Imperio ſubditarum Orthodoxis omnibus nonniſi luctus eſſet & dolor; alijs dira morte mulctatis, proſcriptis alijs, diuerſi generis cruciatibus alijs afflictatis, alijs mancipatis carceribus, fame frigoreq. conſumptis, ludibrijs popularibus expoſitis alijs, per publica loca tractis, membrisq. diſtractis, alijsq. pœnis affectis, præter multitudinem haud mediocrem illorum qui e ciuitatibus, relictis bonis omnibus, ſponte migrantes in ſolitudines, voluntario exilio facti extorres abdita montium petiere, & receſſus quæſiere ſiluarum, antra ferarum ſua domicilia facientes. Dum inter hæc Imperator, quaſi (vt ſibi viſus) de idololatria profligata triumphans, lætus incederet atque ſuperbus, vtpote quod de proſtrata impietate, & puro cultu reddito Deitatis, ipſum Deum ſibi fecerit debitorem. Qui (ſicut in pſalmo [a] eſt) de cælo auditū fecit iudicium: terra tremuit & quieuit: iuxta illud [b]: Nam reſpiciēs iratus terrā fecit eam tremere: haud enim diutius tolerans mala, prænuntijs iræ ſuæ perterrefecit Imperatorem: Etenim irato numine totus contremuit Oriens, ciuitates complures æquatæ ſolo fuere, & quæ erant in vrbe ſtatuæ Imperatorum collapſæ, contritæ ſunt, quaſi ipſæ ſtare nō poſſent, vbi ſacræ imagines eſſent ab ipſo impio Leone proſtratæ; qui nec ipſe quidem amplius potuit eſſe ſuperſtes: nam paucos poſt menſes a terræmotu (vt dicetur) ex hac vita ſublatus eſt. At quomodo hæc ſe habuerint, a Theophane petamus: in quo primū emendes, quod habet id accidiſſe vigeſimo tertio Leonis Imperatoris; corrigasq. ex ijs quæ ipſemet ſubdit, id factum menſe Octobri, nona Indictione, inchoata iam ipſa menſe Septembri, præſentem per Indictionis notam ſignificans annum vigeſimum quintum, iuxta initam ſuperius rationem eiuſdem Imperatoris, inchoatum ab octauo

a Pſal. 75.
b Pſal. 103.

TERRAEMOTVS CONSTANTINOPOLIM VEXAT.

A octauo Kalend. Aprilis: eodem (inquit) anno, terræmotus factus est magnus atque terribilis Constantinopoli, septimo Kalendas Nouembris, Indictionis nonæ, feria quarta, hora octaua. Et corruerunt Ecclesiæ & monasteria, populusq. multus extinctus est. Cecidit autem & simulachrum quod stabat super Attali porta magni Constantini vna cum ipso Attalo, & titulus Arcadij, qui supra Xerophili columna stabat, & simulachrum maioris Theodosij, quod super auream portam videbatur, necnon & terreni vrbis muri, ac ciuitates & villæ in Thracia, & Nicomedia in Bithynia & Prænetus & Nicæa, in qua salua tantum remansit Ecclesia. Fugit autem mare & terminos suos in quibusdam locis, & perdurauit terræmotus mensibus duodecim.] hucusque Theophanes. qui & subdit, tantam cladem Leonem in suum lucrum conuertisse, tributo superimposito, vt ad muros instaurandos ciuitatis per singulos * aureos nummus argenteus B solueretur: quod & propagatum in posteros tradunt. TERRAEMOTVS MAXIMVS CONSTANTINOP.

Remansit terræmotus huius memoria in Græcorum Menologio Basilij Imp. iussu collecto, perpetuo elogio consignata verbis istis: Vigesimo quinto Leonis Isauri principatus anno, Indictione nona, vigesima sexta Octobris die, in S. Demetrij commemoratione, factus est ingens & terribilis terræmotus Constantinopoli, & omnes domus & Ecclesiæ conciderunt, multiq. ruinis oppressi sunt mortui. Vnde tam terribilis terræmotus memoriam recolentes, supplicamus; & ad magnum & sacrum immaculatissimæ Dominæ nostræ Dei Genitricis semperq. Virginis Mariæ templum, quod est in Blachernis, supplicantes, & eam intense precantes, & ex ipsa sine viri semine vel corruptione propter nos natum peccatores Dominum nostrum Iesum Christum orantes, vt nos a sua iusta liberet ira contra nos excitata.] hactenus in Menologio memoria terræmotus, annis singulis recoli solemniter consueta. C

Quod ad res spectat Occidentales, Roma ipsa motu bellico exagitatur, parante aduersus eam exercitum Luithprando Rege Longobardorum, eo quod (vt anno superiori dictum est) Romanorum auxilio Transamundus Dux Spoletanus ab ipso expulsus, in Ducatum fuerat restitutus; ipse vero Transamundus haud stans promissis æque Romanis apparuisset infidelis, sibiq. vendicasset Gallesium castrum. His pressus angustijs Gregorius Pontifex, ad petendum auxilium a Carolo Martello Duce Francorum legationem ornauit honorificam satis, misitq. eidem sacra munera. De his enim hæc apud Anastasium leguntur his verbis: Huius temporibus concussa est prouincia Romanæ ditioni subiecta, a nefandis Longobardis simul & Rege eorum Luithprando. Veniensq. Romam in campo Neronis tendit tentoria, deprædataq. Campania multos nobiles de D Romanis more Longobardorum totondit ac vestiuit. LONGOBARDI INFESTANT ROMAM ET CAMPANIAM

Pro quo vir Dei Gregorius Papa vndique dolore constrictus sacras claues ex Confessione beati Petri Apostoli accipiens, direxit nauali itinere ad partes Franciæ Carolo sagacissimo viro, qui tunc regnum regebat Francorum, per missos suos, id est Anastasium sanctissimum virum Episcopum, necnon & Sergium presbyterum, ad postulandum a præfato excellentissimo Carolo, vt eos a tanta oppressione Longobardorum liberaret. Eodem tempore necessitate compulsus plurimam partem murorum huius ciuitatis Romanæ restaurauit: alimoniam quoque artificum & pretium ad emendam calcem de proprio tribuit. Huius denique temporibus * Gallesium castrum, pro quo quotidie expugnabatur Ducatus Romanus a Ducatu Spoletano, pecunias nō paruas Transamundo Duce eorum, redemit vt cessarent bella & † quæstiones, potuit causam finire, atque in E compage sanctæ Reipublicæ atque corpore Christi dicti exercitus Romani annecti præcepit.] hactenus Anastasius. Suntqui confundant hanc legationem cum illa ad eumdem Carolum a Gregorio secundo missa. Sed plane diuersa ista ab illa fuisse conuincitur: siquidem illa non aduersus Longobardos, sed aduersus hæreticum Imperatorem missa fuit, quod etiam Græci auctores affirmant; istam vero ad reprimendum Longobardorum furorem esse directam apparet. præterea tunc ab eodem Carolo reciprocam fuisse missam legationem constat; modo vero nequaquam, eo quod morte, quæ sequenti anno contigit, fuerit ille ne id faceret, impeditus. Sane quidem auctor sui temporis res gestas scribens, qui Appendicem addidit ad Gregorium Turonensem, bis tradit missam esse legationem ad eumdem Carolum a Gregorio Papa cum ijsdem sacris muneribus clauium, vt plane de his dubitatio esse non possit. DE LEGATIONE GREGORII PAP. AD CAROLVM MARTELLVM.

* Gallienſium

† Locus corruptus.

Ceterum hæc quæ ab Anastasio sunt enarrata, certiorem & magis integram vendicant

Universidad de Deusto
Biblioteca

cant sibi fidem ex epistola Gregorij ipsius Romani Pontificis, quam hoc anno (vt ex ea apparet) scripsit ad Carolum Martellum: eam itaque describendam hic tibi operæpretium duximus, vt ex ea res gestæ exploratæ reddantur. Contulimus eam cum duobus exemplaribus, quo mendis absoluta reddatur. sic enim se habet [a].

a *Recitant eadem etiam Centur. tom. 8. c. 10.*

EPISTOLA POSTERIOR GREGORII PAP. AD CAROLVM MARTELLVM.

Domino excellentissimo filio Carolo Subregulo Gregorius Papa.

Nimia fluctuamur tribulatione, & lachrymæ die noctuq. ab oculis nostris non deficiunt, quando conspicimus quotidie & vndique Ecclesiam sanctam Dei a suis, in quibus spes erat vindicandi, destitui filijs. Propterea coarctati dolore, in gemitu & luctu consistimus, dum cernimus, id quod modicum remanserat præterito anno pro subsidio & alimento paupertum Christi, seu luminarium concinnatione in partibus Rauennatium, nunc gladio & igne cuncta consumi a Luithprando & Hilprando Regibus Longobardorum. Sed in istis partibus Romanis, mittentes plures exercitus, similia nobis fecerunt, B & faciunt; & omnes scalas S. Petri destruxerunt, & peculia quæ remanserant, abstulerunt: Et nulla nobis abs te, excellentissime fili, refugium facientibus peruenit hactenus consolatio. Sed, vt conspicimus, dum indultum a vobis eisdem Regibus est motiones faciendi, quod eorum falsa suggestio plusquam nostra veritas apud vos recepta est; & timemus, ne tibi respiciat ad peccatum. Quando nunc vbi resident ipsi Reges, ad exprobationem nostram ita proferunt verba, dicentes: Adueniat Carolus, apud quem refugium, & exercitus Francorum; & si valent, adiuuent vos, & eruant de manu nostra.

O quam insanabilis dolor pro his exprobrationibus in nostro retinetur pectore, dum tales ac tanti filij suam spiritualem matrem, sanctam Dei Ecclesiam, eiusq. populum peculiarem non conantur defendere! Potens est, carissime fili, ipse Princeps Apostolo- C rum, ob a Deo sibi concessam potestatem, suam defendere domum & populum peculiarem, atque de inimicis dare vindictam, sed filiorum fidelium mentes probat.

Non credas, fili, falsidicis suggestionibus & suasionibus eorumdē Regum. Omnia enim tibi falso suggerunt, scribentes circumuentiones, quod quasi ob aliquam culpam commissam habeant eis eorum Duces, id est, Spoletinus & Beneuentanus. Sed omnia mendacia sunt. Non enim pro alio (satisfaciat tibi veritas, fili) eosdem Duces persequuntur crimine, nisi pro eo quod noluerunt præterito anno de suis partibus super nos irruere, & (sicut illi fecerunt) res sanctorum Apostolorum destruere, & peculiarem populum deprædare, ita dicentes ipsi Duces: * Quia contra Ecclesiam sanctam Dei, eiusq. populum peculiarem non exercitamus, quoniam & pactum cum eis habemus, & ex ipsa Ecclesia fidem accepimus: ideoq. mucro eorum desæuit contra eos. Nam ipsi prædicti D Duces parati fuerunt & sunt secundum antiquam consuetudinem eis obedire: sed illi retinentes iram pro eo, quod superius diximus, per exquisitam occasionem volentes illos & nos destruere & inuadere; ideoq. vtrosq. persequentes, & vestræ bonitati suggerunt falsa, vt & Duces illos nobilissimos degradent, & suos ibidem prauos ordinent Duces; & multo amplius quotidie & ex omni parte Dei Ecclesiam expugnent, & res beati Petri Principis Apostolorum dissipent, atque populum peculiarem captiuent.

QVID REGES CONTRA DVCES.

* qui

Tamen vt rei veritas vobis penitus declaretur, Christianissime fili, iubeas post ipsorum Regum ad propria reuersionem tuum fidelissimum missum, qui non præmijs corrumpatur, huc dirigere, vt proprijs oculis persecutionem nostram, & Dei Ecclesiæ humiliationem, & eius rerum desolationem, & peregrinorum lachrymas conspicetur, & tuæ deuotioni omnia pandantur. E

LEGATVM PETIT MITTI AD EXPLORANDVM.

Sed hortamur tuam bonitatem coram Domino & eius terribili iudicio, Christianissime fili, vt propter Deum & animæ tuæ salutem, subuenias Ecclesiæ S. Petri, & eius peculiari populo, eosdemq. Reges sub nimia celeritate refutes. Non despicias deprecationem meam, neque claudas aures a postulatione mea; * sic non tibi Princeps Apostolorum claudat cælestia regna.

* si

Coniuro te per Deum viuum & verum, & per ipsas sacratissimas claues Confessionis beati Petri, quas vobis ad Regnum direximus, vt non præponas amicitiam Regum Longobardorum amori Principis Apostolorum, sed velocius sub nimia festinatione sentiamus post Deum tuam consolationem ad nostram defensionem; vt in omnibus Gentibus declaretur vestra fides, & bonum nomen; quatenus & nos cum Propheta [b] mereamur dicere: Exaudiat te Dominus in die tribulationis, protegat te nomen Dei Iacob.

b *Psal. 19.*

Harum

A Harum autem litterarum portator * Anthardus vester fidelis, quod oculis suis vidit, (& nos ei iuuximus) omnia tuæ benignæ excellentiæ viua voce narrabit. Et petimus bonitatem tuam coram Deo teste & iudice, vt nimis festinanter lenias dolores, & lætabundus celeriter mittas nuntia, vt læto affecti animo, die noctuq. pro te, tuisq. fidelibus coram sacris sanctorum Principum Apostolorum Petri & Pauli Confessionibus, Domino fundamus preces.] hucusque Gregorij ad Carolum epistola. * Authardus

Vidisti Lector, immensos animi æstus tanti Pontificis, mentis angustias, cordisq. dolorem ipsius æque intellexisti. Sed occinas ipsi tu illud Propheticum: [a] Dicite iusto quoniam bene.] & illud: [b] Quiescat vox tua a ploratu, & oculi tui a lachrymis, quia est merces operi tuo.] Eadē quippe via, qua humana calliditate iniqui humiliare atque deprimere Sedem Apostolicam putant, seipsos vero in immensum attollere & exaltare: ea- a *Esai.* 3. b *Ierem.* 31.
B demipsam eleuant & extollunt, seipsos vero penitus perdunt, & ad nihilum redigunt. O mirabilis Deus in consilijs super filios hominum, dum [c] reprobat consilia Principum! c *Psal.* 32.

Meminisse debes hic opportune, quod (vt superius dictum est) nefandus Imperator Leo Isauricus ob confractionem sacrarum imaginum Principum omnium Occidentalium in se odia conuertit vsque adeo, vt in eum arma mouere omnes æque parati essent, iamq. mouerent: cum ille in odium Romani Pontificis, cui motus istos omnes tribuit, astuta malitia pacis fœdere conciliauit sibi Regem Longobardorum in Italia potentissimum, concitauitq. eum in Romanum Pontificem, eo prætextu quod foueret Duces Longobardorum ipsi infestos, Spoletinum atque Beneuētanum, in spem erigens, vt suo auxilio illos eijciens, solus absque socijs in Italia Longobardorum esset potiturus imperio. Suasit cito ista cæca prudentia carnis, & regni dilatandi insana cupiditas ad
C malum impulit. Cum miser ille, nulla habita ratione sacrorum, omni penitus diuini iudicij abiecto timore, diuinis legibus penitus proculcatis, in Romanam Ecclesiam immittit exercitum, qui primum omnium in sacrosanctam S. Petri basilicam extra muros Vrbis positam impetum faciat.

Sed toto isto molimine atque conatu nihil aliud præstitit ipsi huiusce modi absque Deo initum & contra Deum adhibitū prauum consilium, nisi (quod declararunt euenta) vt adimeret suis posteris ipse regnum auitum in perpetuum; Romanam vero Ecclesiam plurium prouinciarum possessione locupletaret, augeret gloria, potentia dilataret, atque cumularet honore. Vt plane secundum illud Dauidicum: [d] Mentita est iniquitas sibi.] præter spem & contra spem male conceptam cuncta successerint, licet ipsa principia visa sint eius arridere consilio, & fauere nequitiæ, ita permittente Deo, vt ita ex vberi
D lachrymarum semente sancti Pontificis & cum ipso laborantis Ecclesiæ, locupletissima messis gaudiorum excresceret, quam Apostolica falce lætantes meterent successores: nam ex sententia Domini, in hoc est verbum verum: [d] Quia alius est qui seminat, alius est qui metit.] d *Ioan.* 4.

Quod autem ad Carolum spectat, cur aduersus Luithprandum non cito surrexerit: ea certior ratio afferri posse videtur, quod eumdem Regem in prælijs aduersus Sarracenos magno discrimine, dubiaq. valde alea sæpe commotis fidelissimum habuerit adiutorem, cuius ope etiam eosdem magna gloria superarit. Ne videretur igitur malum pro bono, animo ingrato rependere, ab inferendis copijs in eum abstinuit, cui par erat, nisi aduersus Romanam Ecclesiam militasset, etiam (vt ille fecerat) suo exercitu præsto esse. Sed quoniam eiusmodi ratio apud Deum minime probaretur, cum religioni sint iura
E omnia posthabenda: inde fortasse accidit, quod vindice numine, cito & miserando interitu fuerit ex hac vita sublatus, vt dicetur anno sequenti. De auxilio autem aduersus Sarracenos a Luithprando Carolo præstito, testis est ipsa sepulchralis inscriptio eiusdem Regis, suo loco inferius recitanda.

CVR CAROLVS NON SVBVENIT ECCLESIAE.

RELIGIONI OMNIA POSTHABENDA.

IESV CHRISTI ANNVS 741. GREGORII PAP. III. ANNVS 11. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 1.

REDEMPTORIS anno septingentesimo quadragesimo primo, Indictione nona die decimo octauo Iunij moritur Leo Imperator, moxq. in locū eius, qui cum pa-

Universidad de Deusto Biblioteca

tre regnabat solus Imperij habenas moderandas suscepit. Habentur hæc firma assertione Theophanis vbi ait: Regnauit Leo ab octauo Kalend. Aprilis quintædecimæ Indictionis vsque ad quartumdecimum Kalendas Iulij nonæ Indictionis, cum regnasset annis vigintiquatuor, mensibus duobus, diebus viginti. Similiter & Constantinus filius eius, Imperij & impietatis eius successor ab eodem decimoquarto Kalend. Iulij Indictionis nonæ regnare cœpit, &c.] Sed de Imperij eius initio corrige secundum ea, quæ suo loco superius dicta sunt. subdit vero Theophanes.

CONSTANTINVS COPRONYMVS IMPERAT SOLVS.

Taliter ergo (vt prædiximus) mortuus est Leo tum animæ tum corporis morte, *nimirum detrusus ad inferos*, & imperat eius filius. Et quidem quæcumque sub Leone impio Christianis euenerant, siue circa orthodoxam Fidem, siue super ciuilibus dispositionibus, siue super turpis lucri quæstu & auaritia per Siciliam, Calabriam, & Cretam adinuenta pariter & adimposita, siue in Italiæ defectione propter eius cacodoxiam, siue in fame & pestilentia, gentiumq. pressuris, vt particularia taceam, in præcedentibus ostenduntur capitulis.] hæc de Leone.

QVALIS CONSTANTINVS COPRONYMVS.

De filio autem ista: Hic enim perniciosissimus & ferus, tyrannice nec legitime abusus Imperio, primo quidē a Deo, & intemerata Matre ipsius, & ab omnibus Sanctis abscedit, magicis maleficijs, & luxurijs, cruentisq. sacrificijs, & caballinis stercoribus atque lotio delectatus, mollitiebus, ac dæmonum inuocationibus gaudens, atque omnibus animas corrumpentibus adinuentionibus a tenera ætate conuiuens.] Heu quale monstrum in suum damnum peperit Oriens! Vt plane perspicuum redditum fuerit, nonnisi ob flagitia in præteritum perpetrata, tale Constantinopolim malum esse perpessam. Reuoca in memoriam iustorum exilia, & alia dira sub Monothelitis illata fidelibus, quæ sunt dicta superiori tomo. [a] Altissimus enim est patiens redditor.] nec irascitur per singulos dies, quibus homines peccant; sed misericordia magna sic puniens non solum peccata in tribulatione dimittit, sed gloria quoque coronat, dum videlicet, eo modo Martyrum coronis Ecclesiam Orientalem illustrat, vt in camino ignis, scoria selecta, aurum purum existat, quo & conficeretur corona Martyribus. Quis non videat, atque ipsis manibus tangat, hoc fuisse consilium Domini, cum nefandissimos homines nō solum regnare permiserit, sed tū patrem tum filium ad annos plurimos propagare vitam siuerit, insuper & a coniurationibus tentatis sæpius liberos absque obice summa securitate reddiderit? Nam audi quos nexus idem Constantinus euasit hoc ipsius Imperij exordio, ab Imperio iam factus extorris; & quomodo statim exactus ab Imperio, in ipsum fuit denuo restitutus.

a Eccles. 5.

Sed de eo primum dicendum hic est, hoc primo anno eius Imperij ab eo fuisse promulgatum edictum contra venerandas imagines. Theophanes enim id testatur, & Cedrenus, atque alij idem affirmant; sed repressus est, ne quod cœperat malum, modo perficeret, aduersarium Deus excitans contra eum, si forte his monitus malis a cœpto desisteret. sed audi Theophanem.

ARTABASDI MOLITIO.

Fuit gener Leonis Imperatoris maritus Annæ eius filiæ Artabasdus Curopolata, olim Prætor Armeniæ, qui præsto fuit ipsi Leoni ad inuadendum Imperium. Hunc, vbi Imperium assumpsit, suspectum habere cœpit Constantinus, ob idq. primum molitus est necem filiorum ipsius. Hoc namque anno quinto Kalendas Iulij profectus aduersus Arabes Imperator, petijt ab Artabasso vt filios suos ad se mitteret, quos vt nepotes ex sorore filios videre cuperet. Intelligens autem paratam fraudem Artabassus, minime mittere voluit; cumq. se sciret ob id male habendum ab Imperatore, præuenit ipse insequi eum, & ex Imperatoris amicis quos habere potuit, interfecit, cum ipse Constantinus fuga lapsus, equo strato reperto, fugit Amorium ad Lacinum ductorem Thracensium copiarum, quem pollicitationibus induxit, vt sibi aduersus Artabasdum præsidio esset.

ARTABASDVS IMPERIVM ARRIPIT.

Interea vero Artabasdus Constantinopolim ad Theodorum Patricium, cui cura commissa erat Vrbis, absente Imperatore, misit Athanasium Silentiarium, vt eum in suas partes pertraheret: quod ille præstitit, & populo mentiens iam esse mortuum Constantinum, effecit vt Artabasdus Imperator acclamaretur: sic igitur populus liberum se credens ad Imperio Constantini, in eum omnia iacere opprobria & maledicta cœperunt; contra vero acclamare Artabasdo vt homini orthodoxo: cum & Episcopus ciuitatis Anastasius licet hactenus se exhibuisset hæreticum, inseruiens tempori, cum inspiceret imperare Catholicum, vna cum alijs detestari cœpit Constantinum Imperatorem,

A torem, tamquam Dei inimicum, & in omnibus impium, & vna cum populo laudibus tollere Artabasdum Orthodoxum & Catholicæ fidei propugnatorem. Sic itaque Artabasdus acceptus ab omnibus Constantinopolim est ingressus, vbi filios Constantini captos, excæcos, & tonsos carceri mancipauit. Quo autem sibi noui Principis gratiam demereret Anastasius Patriarcha, grande pandit Constantini secretum. Nam tenens (inquit Theophanes) honoranda & viuifica ligna sanctissimæ Crucis, iurauit populo, dicens: Per eum qui in ipsis affixus est, sic dixit mihi Constantinus asseuerans: Ne existimes filium Dei esse quem genuit Maria, quiq. dicitur Christus, sed purum hominem. Maria autem eum peperit, sicut me peperit Maria mater mea.] quibus adeo horrendis blasphemijs populus valde commotus, probra & blasphemias in eum iacere nō cessauit.

Vidisti, Lector, quæ in imo profundæ foueæ impietatis turpitudo lateret; aspexisti, de-
B tegente secretum Anastasio, quem gestaret fœtum in vtero hæresis Iconoclasta: vt non mireris odisse Christi Domini nostri, eiusq. sanctissimæ Matris imagines, qui nec ipsum Deum esse credebat, nec eam Virginem: dicendus plane non Christianus, sed Sarracenus. Et quis hæc docuit adolescentem natum annos viginti tantum & vnum, nisi parens maxime impius? siquidem ad patrem referre debet quicquid deriuatum in filium reperitur, secundum illud diuinorum Prouerbiorum:[a] Filius sapiens doctrina Patris.] sed vulpis illa alto silentio tenebat occultum, quod iuuenculus facilior ad loquendum aperuit Anastasio, per quem Deus ista voluit omni populo palam fieri, quæ ob immensitatem perfidiæ minime credita essent, si ab alio aliquo eadem annunciata, vel alio modo quam tanto iuramento præmisso promulgata fuissent. Ex his igitur (si non despis omnino Lector) probe satis intelligere potes, vnde fluxerit doctrina ista per Leonem Imperatorem
C in Ecclesiam primum illata, & per filium propagata, quæ a Christi diuinitatis, & Mariæ integritatis negationis fonte scaturijt: vt plane consenseris non aliunde quam ex inferni profundo erumpere potuisse. Quæ autem hæc sequuta sint, suo loco anno sequenti dicturi sumus.

VNDE PRODIIT HAERESIS ICONOCLASTARVM.

a Prou. 3.

Hoc eodem anno (vt idem tradit Theophanes) Euelid Rex Arabum in Oriente interfecit Christianos captiuos in omni ciuitate. Inter quos Eutychius filius Mariani Patricij martyr verus ostensus est in Charris Mesopotamiæ. Vbi & reliquiæ ipsius sanctitates per Dei gratiam operantur, & multi alij per sanguinem consummati sunt.] hæc perbreuiter Theophanes. quæ pluribus fuissent scribenda voluminibus, si quæ in singulis ciuitatibus vastissimi Sarracenorum Imperij tunc de Christianis occisis acciderunt glorioſæ confessiones, a diligenti historico scriptis mandatæ fuissent. sed ad res Occiden-
D tales oratio conuertatur.

PERSECVTIO CHRISTIANORVM A SARRACENIS ILLATA.

Hoc pariter anno, quarto Kalendas Decembris, moritur Gregorius Papa cum sedisset annos decem, menses nouem, dies duodecim, vt Anastasius tradit, qui de his quæ hoc anno eius obitum præcesserunt, hæc habet in eius successore Pontifice Zacharia: Dum idem Transamundus Spoletanus Dux noluit implere, quæ prædicto Pontifici & Patricio simul & Romanis promiserat pro recolligendis, *recuperandis scilicet*, quatuor ciuitatibus quæ pro eo perierant, & alia quæ spoponderat capitula, & prænominatus Rex Luithprandus ad motionem contra Ducatum Romanum se præpararet: in his prædictus Papa diuina vocatione ex hac luce subtractus est.] hæc de tempore obitus Gregorij Anastasius. De eodem autem Gregorio tertio (inquit Vualfridus[b]) veluti inauditum
E quiddam & nouum refertur, quod omnes psalmos memoriter tenuerit: Vbi intelligi datur paucos priorum ita psalterium didicisse.] hæc ipse. quibus deploret quisque huius temporis litterariæ facultatis inopiam. Sed quæ idem Gregorius in restituendis & exornandis Ecclesijs tempore sui Pontificatus præstiterit, ab eodem Anastasio audiamus: præter illa autem quæ superius suo loco sunt dicta, hæc adijcit.

GREG. PAPAE III. OBITVS.

b Vualfrid. cap. 25.

Hic (inquit) renouauit tectum sancti Chrysogoni martyris, & cameram, siue picturas parietum, ciborium etiam de argento, seu arcus quinque pensantes libras ducentas viginti, vbi obtulit coronas aureas quatuor, phara canthara duo, patenam argenteam vnam, calicem argenteum vnum, etiam vestes altaris, necnon & vela serica alba ornata blatto circumquaque pendentia. Construxit quoque monasterium circa eumdem titulum sanctorum Martyrum Stephani, Laurentij, atque Chrysogoni, constituens ibi Abbatem & monachorum congregationem ad persoluendas Deo laudes, in eodem titulo diurnis atque nocturnis temporibus ordinatas ad instar officiorum beati Petri Apo-

ſtoli, ſegregatum videlicet monaſterium a iure poteſtatis presbyteri dicti tituli. In quo A
monaſterio pro ſuſtentatione idem ſanctiſſimus vir prædia & dona, atque familiam ibidem largitus eſt. Et diuerſi alij fideles & amatores Domini noſtri Ieſu Chriſti in eodem monaſterio ſanctorum Stephani & Laurentij atque Chryſogoni prædia & dona deuotiſſime contulerunt.

Simili etiam modo renouauit monaſterium ſanctorum Ioannis Euangeliſtæ, Ioannis Baptiſtæ, & ſancti Pancratij ſecus Eccleſiam Saluatoris antiquitus conſtructum, quod ab omni ordine monaſtico extiterat nimia incuria deſtitutum. In quo prædia & dona contulit; & quæ inuenerat de ipſo monaſterio alienata, reddito pretio, eidem loco reſtituit. Vbi & congregationem monachorum & Abbatem conſtituit ad perſoluenda quotidie ſacra officia laudis diuinæ in baſilica Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ Conſtantiniana nuncupatur, iuxta Lateranas, diurnis nocturnisq. temporibus ad inſtar offi- B
ciorum Eccleſiæ beati Petri Apoſtoli. Item imaginem ſanctæ Dei Genitricis deargentauit & veſtiuit de argento puriſſimo, penſante libras quinquaginta. Item fecit patenam auream magnam cum diuerſis lapidibus penſantem libras vigintiſex, & calicem ſimiliter in gemmis penſantem libras vigintinouem. Similiter & Euangelia aurea in gemmis penſantia libras quindecim.

Fecit autem & tectum nouiter, ſimul & cameram ſancti Andreæ Apoſtoli ad ſanctum Petrum Apoſtolum, quam depinxit. Et fecit in eadem baſilica imaginem auream in gemmis beati Andreæ Apoſtoli penſantem libras ſeptem, & intra Confeſſionem veſtiuit argento, quod deaurauit auro mundiſſimo.

Hic etiam baſilicam ſancti Calliſti Pontificis & Martyris pene e fundamentis dirutam nouis fabricis cum tecto conſtruxit ac totam depinxit. Vbi contulit patenam ar- C
genteam, & calicem, & veſtes altaris. Item tectum baſilicæ ſanctorum Proceſſi & Martiniani a nouo conſtruxit, ſuppoſita pila fabricis fortiſſimis poſt eorumdem Sanctorum veneranda corpora, ad firmamentum murorum ſanctæ baſilicæ. Item in Eccleſia beati Geneſij martyris tectum a nouo reſtaurauit, vbi & altare erexit in nomine Saluatoris Domini noſtri, in quo contulit patenam argenteam, & calicem ſeu coronam argenteam cum delphinis ſex, necnon & coronulam auream cum Cruce pendentem ſuper altare.

Item in baſilica ſanctæ Dei Genitricis, quæ ad Martyres dicitur, tectum vetuſta incuria demolitum purgari fecit ad purum, & cum calce abundantiſſima, ſeu chartis plumbeis nouiter reſtaurauit: & quæcumque per circuitum eiuſdem tecti fuerant diſſipata, nouo nitore conſtruxit atque depinxit.

Item diaconiam ſanctorum Sergij & Bacchi, ſitam apud beatum Petrum Apoſtolum, D
in qua pridem paruum oratorium erat, a fundamentis ampliore fabrica dilatauit. Et concedens omnia quæ in vſu diaconiæ exiſtunt, ſtatuit perpetuo tempore pro ſuſtentatione pauperum in diaconiæ miniſterium deſeruire. Item in cœmeterio beatæ Petronillæ ſtationem annuam dari inſtituit, vbi obtulit coronam, calicem & patenam argenteam, ſeu diuerſa ad ornatum Eccleſiæ pertinentia. Item accubitus, qui ſunt ad beatum Petrum Apoſtolum in ruinis poſiti, a fundamentis nouiter inſtaurauit atque depinxit.

Item baſilicæ ſancti Marci ſitæ foras muros huius ciuitatis Romanæ via Appia tectum dirutum a nouo refecit. Item in Eccleſia beati Pauli Apoſtoli mutauit trabes, atque totum eiuſdem baſilicæ tectum ab . . . altaris vſque ad * regias reſarciuit & inſtaurauit.

Mutauit etiã trabes in Eccleſia ſanctæ Mariæ Dei Genitricis ad Præſepe numero ſex. Fecit vero Eccleſiam ſanctorum Petri & Marcellini iuxta Lateranas, etiam & cœmeteria E
beatorum Martyrum Ianuarij, Vrbani, Tiburtij, Valeriani, Maximi: & tectum in ruinis poſitum a nouo perfecit.] & inferius: Hic fecit veſtes ad altare in Eccleſijs Saluatoris, Dei Genitricis, ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, atque Andreæ, & ceteris diuerſis Eccleſijs.

Nam & Centumcellenſis ciuitatis muros dirutos pene a fundamentis fortiſſime conſtrui fecit. Et hoc conſtituit, vt fere ſine interuallo & a presbyteris hebdomadarijs Miſſarum ſolemnia, & a monachis diuina officia, ſecundum Conſtitutum, quod a collegio
* ſacerdotum coram ſacro corpore beati Petri Apoſtoli factum eſt, in * ſolemnijs Chriſti Domini noſtri, ſanctæq. eius Genitricis, ſanctorum Apoſtolorum, vel omnium Sanctorũ Martyrum, Confeſſorum, atque Virginum in oratorio nomini eorum dedicato: atque vt intra Eccleſiam beati Petri, ſub arcu principali ſimiliter & vigiliæ celebrarẽtur. Iſdemq.

inſtitutis

A institutis disposuit vt in cœmeterijs circūquaque positis Romæ in diebus natalitiorum eorum luminaria ad vigilias faciendas, & oblationes de Patriarchio per Oblationarium deportentur ad celebrandas Missas, per eum quem præuiderit Pontifex pro tempore sacerdotem. Rursus autem quod ad eius scripta pertinet, scripsit ad Leonem Imp. & eius filium libros tres pro cultu sanctarum imaginum: reliquit & epistolarum librum vnum, sed his caremus. Ad postremum vero Anastasius his claudit periodum rerum ab eo gestarum. Hic fecit ordinationes tres per mensem Decembrem, presbyteros viginti quatuor, diaconos tres, Episcopos per diuersa loca numero octoginta. Qui sepultus est in cœmeterio Petri Apostoli, quarto Kalendas Decembris, Indictione decima. cessauit Episcopatus dies octo.] hactenus Anastasius. reliqua vero ab eodem auctore de ipso Gregorio scripta, suis sunt locis pro ratione temporis collocata.

B Quod igitur Longobardi essent in armis, in ipsoq. procinctu ad cladem Vrbis parati, factum est vt quamprimū, Gregorio Papa defuncto, crearetur a clero successor: Sic igitur vix eidem persolutis extremis, octauo die ab eius obitu Zacharias Pontifex summo omnium consensu creatur die quinta mensis Decembris; quantum autem sederit, inferius in obitu eius dicturi sumus. de eo autē habet ista Anastasius. Zacharias natione Græcus ex patre *Polychronio*, vir mitissimus atque suauis, omniq. bonitate ornatus, amator cleri & totius Populi Romani, tardus ad irascendum, velox ad miserendum, nulli malum pro malo reddens, neque vindictæ sibi meritum tribuens, sed pius & misericors. A tempore ordinationis suæ omnia omnibus factus, etiam ijs qui antea sui fuerant persecutores, bona pro malis reddidit, eosq. honoribus promouens & prouehens, simul & facultate ditauit. Inuenit totam Italiam valde turbatam, simul & Ducatum Romanum, persequente Luithprando Longobardorum Rege.] & inferius: Diuino nutu prænominatus sanctissimus Zacharias ad Pontificatum est eleuatus; cui omnipotens Dominus tantam contulit gratiam, vt etiam pro salute Populi Romani suam ponere animam non dubitaret. Missa igitur legatione ad iam dictum Regem Longobardorum Luithprandum, salutaria illi prædicauit. Cuius sancti viri admonitionibus inclinatus, prænominatas quatuor, quas a Duce Romano abstulerat ciuitates, reddere promisit. Dumq. commotione facta ad comprehendendum Transamundum Ducem Spoletanum exhortatione sancti viri exercitus Romanus coniungeret se in adiutorium prædicti Regis, egressi sunt, & ipse Transamundus suam deceptionem conspiceret, *qua scilicet Romanos, vt dictum est, decepisset*, egressus a Spoletana ciuitate sese prædicto tradidit Regi.] hæc hactenus. quæ autem idem Anastasius istis subdit, sequenti potius anno contigisse noscuntur.

ZACHARIAS PAPA CREATVR.

D Quo pariter anno vndecimo Kalendas Nouembris Carolus cognomento Martellus moritur, cum iam pacem multis sudoribus partam stabilem posteris reliquisset. De anno affirmant omnes tam veteres quam recentiores chronographi; de die testatur auctor anonymus, qui sui temporis res scribens, ad Gregorium Turonensem addidit Appendicem, sicut pariter apud [a] Aimoinum expressum habetur: quem & in basilica sancti Dionysij apud Parisios esse sepultum, æque omnes assentiuntur. De quo ea quæ ad religionis cultum spectant ab alijs prætermissa, quæ nec certo quo gesta sunt anno, potuerunt haberi comperta, hic reddemus, quæ Lupus in rebus gestis sancti Maximini Episcopi Treuerensis scribens ad Valdonem anno Christi octingentesimo trigesimo narrat his verbis.

CAROLI MARTELLI OBITVS.

[a] *Aimoin. lib. 4. cap. 57.*

Cum (inquit) Carolus Princeps *cognomento Martellus* longa febrium vexaretur mo-
E lestia, & cibi potusq. fastidio vitæ periculum incurrisset: ei beatus Maximinus capienti somnum apparuit; vtq. se ad suam abeuntem sequeretur Memoriam demonstrauit, expergefactusq. Carolus, satellitem qui sibi forte assistebat percontatur, si videret beatum Maximinum, qui secum paulo ante contulisset sermonem: illo vero negante: Modo (inquit) foras egreditur, atque imperauit, vt se continuo sequerer, apud eius tumulum salutis compos futurus. Ita illo in lectica deportatum, & in soporem resolutum sanctus Maximinus iterum alloquitur, seq. pro illo Domini postulasse clementiam ostendit: illum vero ne se vltro dedat vitijs, admonet. Mox igitur vt euigilauit Carolus, exurrexit, & promotis promissis in sacrarium secessit, sibiq. offerendos cibos poposcit, qui triginta diebus proximis sumendorum alimentorum sibi possibilitate sublata, vix vitam solius aquæ hausto retinuerit. Escis itaque sumptis amissas redire vires persensit. Huiusq. non immemor beneficij, cœnobium S. Maximini prædijs auxit, quorum vnum [*] Patriosala, *

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliud Vitmaris Ecclesia, tertium Commiciacus vocatur; sancto autem Petro Andaclanam obtulit villam.] hucusque Lupus. A

Sic igitur ex his vides hunc, quem multi ferunt expoliasse bonis Ecclesias, eas locupletasse, more prædecessorum suorum.

QVAE LEGANTVR DE CAROLI ANIMA DAMNATA AD INFEROS.

Sed iam quæ scripta leguntur de Caroli anima æternis pœnis inferis mancipata, hic reddenda erunt, & eorum veritas disquirenda: præter illa autem quæ de his leguntur in vita S. Eucherij [a] Aurelianensis Episcopi, [b] & in vita sancti Rigoberti Archiepiscopi Rhemensis, hæc accipe ex scriptis capitulis (vt præfefert titulus) ab Episcopis prouinciarum Rhemensis, & Rhotomagensis, ad Ludouicum Regem missis, apud Gratianum vero descripta, vbi agit de bonis Ecclesiæ non auferendis, his verbis: [c] Quia vero Carolus Princeps Pipini Regis pater, qui primus inter omnes Francorum Reges ac Principes res Ecclesiarum ab eis separauit atque diuisit, pro hoc solo maxime est æternaliter B perditus. Nam sanctus Eucherius Aurelianus Episcopus, qui in monasterio sancti Trudonis requiescit, in oratione positus, ad alterum sæculum raptus, & inter cetera quæ sibi Domino ostendente conspexit, vidit illum in inferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab Angelo eius ductore responsum est: Quia sanctorum iudicatione, qui in futuro iudicio cum Domino iudicabunt, quorumcumque res abstulit ac diuisit, ante illud iudicium anima & corpore sempiternis pœnis est deputatus, & recepit simul cum peccatis suis pœnas propter peccata omnium, qui res suas & facultates in honore & amore Domini ad sanctorum loca luminaribus diuini cultus, & alimonijs seruorum Christi, ac pauperum, pro animarum suarum redemptione tradiderunt.

Qui in se reuersus sanctum Bonifacium & Fuldradrum Abbatem monasterij sancti Dionysij, & summum Capellanum Regis Pipini ad se vocauit: eisq. talia dicens, signum dedit, vt ad sepulchrum illius irent, & si corpus eius ibidem non reperissent, ea quæ dicebat, vera esse concrederent. Ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium, vbi corpus ipsius Caroli humatum fuerat, sepulchrumq. ipsius aperientes, visus est subito exisse draco, & totum illud sepulchrum interius inuētum est denigratum, ac si fuisset exustum. Nos autem illos vidimus, qui ad nostram vsque ætatem durauerunt, qui huic rei interfuerūt, & nobis viua voce veraciter sunt testati, quæ audierunt atque viderunt. C

Quod cognoscens filius eius Pipinus, Synodum apud Liptinas congregari fecit, cui præfuit cum sancto Bonifacio Legatus Apostolicæ Sedis Gregorius nomine. Nam & Synodum ipsam habemus, & quantumcumque de rebus Ecclesiasticis, quas pater suus abstulerat, potuit, Ecclesiæ reddere procurauit. Et quoniam res Ecclesijs, a quibus ablatæ erant, restituere propter concertationem, quam cum Vvaifaro Aquitanorum Prin- D cipe habebat, non prævaluit: precarias fieri ab Episcopis exinde petijt, & nonas ac decimas ad restaurationes terrarum, & de vnaquaque casata duodecim denarios ad Ecclesiam vnde res erant beneficiatæ (sicut in libro capitulorum Regum habetur) dari constituit, vsque dum piæ res ad Ecclesiam reuenirent. Vnde & dominus Carolus Imperator adhuc in regio nomine constitutus edictum fecit, vt nec ipse, nec filij eius successores huiusmodi res agere attentarent: quod manu sua firmauit, cui plenitudinem habemus, & de quo capitulum excerptum in libro capitulorum eius, quicumque librum illum habet, legere voluerit, inuenire valebit.

Hanc etiam relationem & in scripturis habemus, & quidam nostrum etiam viua voce dominum Ludouicum Imperatorem patrem vestrum referre audiuimus.] hucusque ibi. Ceterum cum in vita Eucherij eadē legantur, superadditum esse caput illud, haud le- E uis suspicio est: si quis consideret, mox ante eiusmodi narrationem dici, contendisse precibus Sanctum, vt ex hac vita solueretur: sed non cohærent quæ subsequuntur de Caroli damnatione, sed bene quæ post illa habentur de eius ex hac vita migratione.

Quod ad crimen pertinet, quam sæpissime accidisse, vt bonorū Ecclesiarum inuasores, raptores, & vsurpatores diuinitus immissa vindicta perculerit, innumera declarāt exempla, omni fide constantia, quæ superius diuersis in locis pro tēporum ratione sunt sparsa, vt nemo de his dubitare aliquando possit. Si enim profanarum etiam rerum raptoribus vindictam pro foribus astitisse sæpe legimus: quomodo non magis aduersus sacrilegos, expilantes Deo semel oblata, supplicium diuinitus irrogari dixerimus? Vt plane impius penitus conuincatur, qui eiusmodi sacrilegijs obnoxios, nisi pœnitentes satisfaciant, pœnas posse euadere sempiternas existimet, contestante Apostolo [d] atque dicente, quod

[a] Extat apud Sur. tom. 1. die 20. Febr.
[b] Eodem tom. die 4. Ianuar.
[c] Apud Grati. 16. q. 1. post cap. 59. ex Concil. Rothom.
[d] 1. Cor. 6.

neque

A neque fures, neque rapaces regnū Dei possidebunt. Verum historiam istā de visione facta S. Eucherio (quod asseritur) non posse subsistere, ex ijs quæ dicta sunt in obitu eiusdem sancti, qui contigit ante decennium quam Carolus moreretur, siue annos quatuordecim (vt Molanus ponit) satis intelligi potest, cum adeo repugnent tempora, vt S. Eucherius viderit animam Caroli apud inferos cruciari; qui post eiusdem Eucherij obitum decem saltem annos reperiatur fuisse superstes. vnde intelligas quantum absit, quod asseritur, vt Eucherius ea tempore Pipini Regis per visum scire ac referre potuerit.

IMPROBATVR HISTORIA DE DAMNATIONE ANIMAE CAROLI.

Sed & quod de ipsius Caroli pietate reperitur eiusdē Ludouici Imperatoris, ad quē talia fuisse scripta dicūtur, elogium, eadē mendacij certe redarguit. Ipse enim Ludouicus Imperator in epistola ad Hilduinum [a]Abbatē, hæc habet: Proauus noster Carolus Princeps Francorum inclytus per orationes ipsius excellētissimi Martyris, adeptū se fuisse gratu-
B latus est apicem principatus, eidemq. decurso mortalitatis tempore, quod carius potuit habere depositum, corpus scilicet proprium in magni die iudicij suscitādum, & animam Domino præsentādam fideliter commendauit, ac per hoc maxime deuotionem ac fiduciam cordis erga peculiarem patronum patenter ostendit.] hæc Ludouicus. qui si tam certam de damnatione Caroli sciret testificationem factam esse Pipino: quo modo non potius silentio præterijsset memoriam sepulturæ Caroli apud sanctum Dionysium, tanto miraculo infamatam, quam illam tanto præconio celebrare?

[a] *Habetur in Areopagiticis ante vitā Dionysii .... ticis apud Sur. tom. 5. die 9. Octob.*

Accedit & his, quod recte intelligenti omnem penitus dubitationē possit auferre. Idem enim ipse S. Bonifacius, qui asseritur inspector fuisse sepulchri, & testis oraculi de damnatione ipsius ad inferos, scribēs epistolam ad Ethelbaldum Merciorum Regem in Anglia, hominem sceleratissimū, vt eum reuocet ad pœnitentiā, inter alia plura ingerit exempla
C Regū, qui ob ipsorum immensa scelera male pereuntes, vna cum corpore perdiderunt & animam, damnati in cruciatus perpetuos apud inferos; vbi de Carolo ipso agit, ponit nōnisi ista: Carolus quoque Princeps Francorum multorum monasteriorum euersor, & Ecclesiasticarum pecuniarum in vsus proprios commutator, longa torsione & verenda morte consumptus est.] hæc tantum ipse de Carolo, & nihil præterea amplius de eius ex inspectione sepulchri a se visa, vt dicunt, & certa habita ad pœnas inferni damnatione; sicut de alijs dixerat ibi Regibus. Cum tamen cogeret argumentum ea non solum silentio non præterire, sed magno id fuisset ipsi pretio redimendum, vt diceret, ingereret, atque etiam inculcaret tam horrendum spectaculum quod vidisset, si reuera dicere potuisset, cum ad ipsum perterrendum quæreret vndique rationes. Immo & si impœnitens mortuus esset, vtique & hoc dicere non tacuisset, sicut de alijs ibi dixerat. Verum etsi
D dira ob immensos dolores morte consumptus sit, haud tamen absque exomologesi ex hac vita recessisse, quæ ex Ludouico Imperatore sunt recitata, demonstrant.

Vindex Deus, sed non iudicans bis in idipsum, sic inuasores iurium Ecclesiarū Principes Christianos pœnitentes interdum miserando cruciatu ante interitu vult affligi, tum vt posteris sint in exemplū non minuendi, vel violandi Ecclesiasticam immunitatem, vtque non leue esse delictum quod peccassent, ex portentosis & pene insolitis ab vltore numine illatis pœnis posset intelligi; tum etiam vt cum ijdem catholice vixerint, & alia com-
plura bona fecerint, maxime vero quod propagantibus fidem fuerint adiutores (vt a Carolo, de quo agitur, factum vidimus) quod peccassent in Ecclesiæ iura, hic luerent potius quam damnarentur perpetuis cruciatibus in inferno: a quibus eumdem fuisse immunem putamus ex iis, quæ de eo superius pluribus in locis sunt dicta; nempe (quod
E est hic in memoriam reuocandum) laudatā pietatem Caroli duorum Romanorum Pontificum assertione, Gregorij secundi, atque Gregorij eius successoris, eiusdem nominis tertij, cuius illud maximum est de eodem Carolo Martello præconium, quod tum Dei, tum eiusdem Caroli opitulatione S. Bonifacius centum millia paganorū Germanorum ad Christianam religionem suscipiendam conuertisset: vt plane de ipso (occulta licet & nobis incognita sint diuina iudicia) salutem cum pijs Regibus consequutum, existimare liceat; & si peccator extiterit (vt solent Reges sæpe delinquere) per exomologesim illam factam, qua suam animam Domino per sanctum Dionysium præsentandam adeo solicito studio commendauit, bene de eius sit salute sperandum. Sed nec illud tacendum, quod idem Carolus laudatus etiam inuenitur ab ipso S. Bonifacio Germanorum Apostolo, cum rogauit eius filium Carolomannum, vt bene cœpta a parente circa cultum Christianæ religionis prosequeretur, rogans eum insistere paternis vesti-

LAVDATVS CAROLVS A ROMANIS PONT.

LAVDATVS CAROLVS A S. BONIFACIO.

gijs, vt dicetur inferius, cum de eius cum Carolomanno congressu agetur. At hic de his satis. A

Mortuo Carolo, duo filij Carolomannus maior natu, atque Pipinus successerunt hæredes: principatum vero suum Carolomannus administrabat, nempe prouinciam Austrasiæ (quæ & Alemannia appellatur) atque Thuringiæ: qui simulac partem suæ hæreditatis accepit, nihil antiquius habuit, quam ijs consulere quæ ad religionem conseruandam & propagandam spectare viderentur. quamobrem S. Bonifacium ad se mox accersendum curauit, vt cuncta secundum canonem recte disponerentur. De his ipse Bonifacius testis est in epistola ad Zachariam data, quam hic tibi reddemus. Cum enim Bonifacius ex verbis Carolomanni cognouisset illud ipsi esse in proposito, vt Synodum cogeret Episcoporum, quo rebus Ecclesiasticis vbique collapsis consuleretur: antequam quicquam aggrederetur, statuit de his consulere recens creatum Romanum Pontificem Zachariam: quamobrem has ad eum primas omnium litteras dedit. B

a In vit. S. Bonifac. lib. 2. c. 1.

Domino carissimo, summi Pontificatus insula prædito viro Apostolico Zachariæ, Bonifacius seruus seruorum Dei.

BONIFACII PRIMA EPIST. AD ZACHARIAM PAPAM.

Confitemur, domine Pater, quia per nuntios referentes, quod venerandæ memoriæ Apostolatus vestri præcessor Gregorius ergastulo corporeo absolutus ad Dominū migrauit, quod maiorem lætitiam non *audimus, & expansis ad æthera palmis, Deo gratias egimus, quod clementem Paternitatem vestram altissimus arbiter canonica iura regere, & Apostolicæ Sedis gubernacula tenere concessit. Ergo non aliter quam vt ante vestigia vestra geniculantes intimis flagitamus precibus, vt sicut præcessorum vestrorum, pro auctoritate S. Petri, serui subditi, & subditi discipuli sumus, sic & vestræ pietatis serui obedientes subditi sub iure canonico fieri mereamur, optantes Catholicam fidem, & vnitatem Romanæ Ecclesiæ seruare, & quantoscumque audientes, vel discipulos in ista legatione mihi donauerit Deus, ad obedientiam Apostolicæ Sedis inuitare & inclinare non cesso. C

* Canonibus

Necesse quoque habemus indicare Paternitati vestræ, quia per Dei gratiam Germaniæ populis aliquantulum perculsis vel correctis, tres ordinauimus Episcopos, & prouinciam in tres parochias discreuimus, & illa tria oppida siue vrbes, in quibus & ordinati sunt, scriptis auctoritatis vestræ confirmari, & stabiliri precantes desideramus. Vnam esse sedem Episcopatus decreuimus in castello quod dicitur Vuirtzburg, & alteram in oppido quod nominatur Buriburg: tertiam in loco qui dicitur Erphesfurt, qui fuit olim vrbs paganorum. Hæc tria loca propria auctoritate Apostolatus vestri roborari, & confirmari diligenter postulamus, vt si Dominus voluerit, per auctoritatem & præceptum sancti Petri, iussionibus Apostolicis fundatæ & stabilitæ sint tres in Germania sedes Episcopales; & vt præsentes vel futuræ generationes non præsumant vel parochias corrumpere, vel violare præceptum Apostolicæ Sedis. D

Notum similiter sit Paternitati vestræ, quod Carolomannus Dux Francorum me accersitum ad se rogauit, vt in parte regni Francorum, quæ in sua est potestate, faciam Synodum congregari; & promisit se de Ecclesiastica religione, quæ iam longo tempore, id est, non minus quam per sexaginta vel septuaginta annos calcata, & dissipata fuit, aliquid corrigere & emendare velle. Quapropter si hoc, Deo inspirante, veraciter emendare voluerit, consilium & præceptum vestræ auctoritatis habere debeo. Franci enim (vt seniores dicunt) plusquam per tempus octoginta annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiscopum habuerunt, nec Ecclesiæ canonica iura alicubi fundabant vel renouabant. Modo autem maxima ex parte ciuitates & Episcopales sedes traditæ sunt laicis cupidis ad possidendum, vel clericis scortatoribus, vel publicanis sæculariter ad perfruendum. Nam si per verbum vestrum hoc negotium, Duce rogante supradicto, renouare & corrigere debeo: præceptum & iudicium Apostolicæ Sedis cum *canonicis Ecclesiasticis præsto habere cupio. Si inuenero inter illos diaconos quos nominant, qui a pueritia sua semper in stupris, semper in adulterijs, & in omnibus semper spurcitijs vitam ducentes, sub tali testimonio venerunt ad diaconatum, & modo in diaconatu concubinas quatuor vel quinque, vel plures noctu in lecto habentes, Euangelium tamen legere, & diaconos se nominare nec erubescunt, nec metuunt: & sic in talibus incestis ad ordinem presbyteratus venientes, in ijsdem peccatis perdurant, & pec- E

A cata peccatis adijcientes, dicunt se pro populo posse intercedere, & sacras oblationes offerre: nouissime (quod peius est) sub talibus testimonijs per gradus singulos ascendentes, ordinantur & nominantur Episcopi: Si, inquam, tales inuenero inter illos, rogo vt habeam a te acceptum conscriptum auctoritatis vestræ, quid de talibus definiatis, & per responsum Apostolicum conuincantur & arguantur peccatores. Inueniuntur etiam quidam inter eos Episcopi, qui licet se fornicarios & adulteros dicant non esse, sunt tamen ebriosi vel venatores, & pugnant in exercitu armati, & effundunt propria manu sanguinem hominum, siue paganorum, siue Christianorum. Et quia seruus & Legatus Apostolicæ Sedis esse dignoscor, vnum sit verbum & meum hic & vestrum ibi, si contingat vt ad iudicium auctoritatis vestræ pariter missos dirigamus.

Præterea de vna re necesse habeo & consilium quærere, & licentiam petere, eo quod
B venerandæ memoriæ præcessor vester, sicut audistis, in præsentia vestra mihi præcepit, vt presbyterum ante obitum meum, Deo volente, in Ecclesiastico ministerio hæredem & successorem constituere deberem. Et hoc mihi, si Dei voluntas est, placet, & modo dubito, & nescio si fieri possit: quia postea frater illius auunculum Ducis Francorum occidit, & adhuc ignoramus, qualiter ista discordia pacificari, vel finiri valeat. Sed obsecro, vt auctoritatis vestræ licentia sit, cum consilio seruorum Dei de ista electione facere, quod nobis in commune pro Ecclesiæ vtilitate, vel fructu spirituali, & defensione religionis optimum esse videatur; vt consensum vestrum habeam de hoc facere, quod optimum mihi inspirare dignetur Deus: quia hoc non videtur posse fieri, si contrarius Princeps fuerit.

Præterea quærere & interrogare Paternitatis vestræ consilium debeo de quadam con-
C fusione, quæ nuper ad nos veniens, mentem nostram conturbauit, & sacerdotibus Ecclesiarum verecundiam incutiebat: Nam laicus quidam magnæ personæ ad nos veniens dicebat, sibi ab Apostolicæ Sedis Pontifice sanctæ memoriæ Gregorio datam esse licentiam, vt in matrimonium acciperet viduam auunculi sui, quæ & ipsa fuit vxor consobrini sui, & ipsa, illo viuente, discessit ab eo, & iste vir qui nunc eam accipere desiderat, affirmat sibi licentiam datam, & in tertia generatione propinqua esse dignoscitur. Hæc etiam votum castitatis Deo vouens, velata fuit, & iterum abiecto velamine maritata. Tale enim matrimonium supradictus homo sibi ab Apostolica Sede affirmat esse
D concessum, quod non existimamus verum: quia Synodus & Ecclesia, in qua natus & nutritus fui, id est, in transmarina Saxonia, Lundonensis Synodus, quæ in primis a discipulis S. Gregorij, id est, Augustino, Laurentio, Iusto, Mellito Archiepiscopo constituta & ordinata fuit, talem copulam & matrimonium maximum scelus & horribile flagitium ex auctoritate sacræ scripturæ iudicabant.

Quapropter Paternitas vestra huius rei veritatem nobis indicare non dedignetur, vt Ecclesiæ sacerdotibus vel populo Christiano inde scandala & schismata non oriantur: quia carnales homines & idiotæ Alemanni, vel Boioarij, vel Franci, si iuxta Romanam Vrbem aliquid fieri viderint ex his peccatis, quæ nos prohibemus, licitum esse putant, & nobis improperium deputant, sibi vero scandalum vitæ accipiunt.

Sicut affirmant se vidisse annis præteritis in Romana Vrbe, & iuxta Ecclesiam S. Petri, die vel nocte, quando Kalendæ Ianuarij intrant, paganorū consuetudine, choros ducere per plateas, & acclamationes, & cantiones sacrilegas facere, & nullum de domo sua vel ignē, vel ferramentum, vel aliquid commodi vicino suo præstare velle. Dicunt quoque,
E se vidisse ibi mulieres pagano ritu philacteria, & ligaturas in brachijs, & cruribus ligatas habere, & publice ad vendendum venales alijs offerre. Quæ omnia, eo quod ibi a carnalibus & insipientibus videntur, hic improperium & impedimentum prædicationis & doctrinæ efficiunt. De talibus ait Apostolus: [a] Dies obseruatis & tempora: timeo, ne sine causa laborauerim in vobis. Et S. Augustinus dixit: [b] Qui diuinationibus & auspicijs, vel philacterijs, vel quibuslibet augurijs credidit: etsi ieiunet & oret; etsi iugiter ad Ecclesiam currat; etsi largas eleemosynas faciat; etsi corpusculum suum in omni afflictione cruciauerit; nihil ei proderit, quamdiu sacrilegia illa non reliquerit. Nam si istas paganias ibi Paternitas vestra in Romana Vrbe prohibuerit, & sibi mercedem, & nobis maximum profectum in doctrina Ecclesiastica acquiret. Episcopi quoque & presbyteri generis Francorum, qui fuerunt adulteri vel fornicatores acerrimi, quos in gradu Episcopatus vel presbyterij fornicationum nati filij arguunt, redeuntes ab Apostolica

a *Gal. 4.*

b *August. serm. de temp. 241.*

lica Sede, dicunt sibi Romanum Pontificem licentiam dedisse, ministerium Episcopale A
in Ecclesia vsurpare. Contra quos contendimus, quia Apostolicam Sedem contra decreta canonum nequaquam audiuimus iudicasse.

Hæc omnia, domine carissime, propterea vobis nota fecimus, vt vestræ auctoritatis responsum talibus dare possimus, vt per cautelam vestræ doctrinæ oues Ecclesiæ non seducantur, sed lupi rapaces conuicti & superati pereant. Interea munuscula pauca vobis direximus, non quia digna sint paternitate vestra, sed pro indicio caritatis, obedientiæ & deuotionis, id est, villosam vnam, argenti & auri tantillum. Dextera Domini protegente, incolumem valere, & in Christo proficere beatitudinem vestram in longitudine dierum optamus.] hactenus epistola, cui hi subijciuntur versus:

Te Deus Altithronus sancta conseruet in æde
Sedis Apostolicæ Rectorem, tempore longo † B
Mellisiua gratum populis doctrina per orbem;
Perficiatq. Deo dignum pia gratia Christi.
Splendida percipiat florens sua gaudia mater,
Atque domus Domini lætetur prole * *fœcunda.*]

† *Vnus videtur deesse versus*

* secunda iucunda

Dedit autem has litteras Bonifacius Dencardo presbytero fidelissimo nuntio, vt apparet ex redditis a Zacharia ad ipsum Bonifacium litteris, quæ anno sequenti, quo sunt datæ, ponentur. Porro proficiscentem Dencardum his commendatitijs litteris communiuit [a].

[a] *Eod. qui sup. Cod. epist. 32.*

Carissimo filio Regiberto Præfecto Bonifacius seruus seruorum Dei in Domino æternam salutem.

BONIFACIVS MITTIT LEGATVM ROMAM.

Dignitatis tuæ clementiam obsecramus precibus, vt hunc missum litterarum mearum Romam pergentem propter responsa Ecclesiastica, & orationum causa, per vestros fines conseruatum transire permittatis, vt eum adiuuare in proprijs necessitatibus dignemini, sicut prioribus missis nostris fecisse mihi reuertentes referebant. Agite ergo de hac petitione, vt merces vestra coram Deo crescat & multiplicetur. Vale in Christo.] C

IESV CHRISTI ANNVS 742. ZACHARIAE PAP. ANNVS 1. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 2.

CHRISTI Redemptoris annus septingentesimus quadragesimus secundus decima D
inscribitur Indictione, quo flagrat Oriens bello ciuili, dum Constantinus in Armenia imperaret, Artabasdus vero Constantinopoli: qui aduersus eum progressus posteriores retulit, redijtq. Constantinopolim, magna accepta clade suorum.

ARTABASDVS ET NICETA FILIVS VINCVNTVR A CONSTANTINO.

Quod enim antequam proficisceretur ad bellum, filium suum Nicephorum coronauit Imperatorem per Anastasium Pseudoepiscopum Cõstantinopolitanum: huius rei gratia diuinam indignationem incurrit, vt nec filij nec patris ab eodem pariter coronati Imperium staret: Plantationes siquidem adulterinæ (quod Sapiens ait [b]) non dabunt altas radices, nec stabile fundamentum collocabunt.] Par enim erat, si eum vendicandæ e manibus Imperatoris hæretici Christianæ religionis zelus incenderet, incipere a domo Dei, & ante omnia nefarium Patriarcham e throno depellere, & Episcoporum iudicio subijcere iudicandum; orthodoxum vero Præsulem subrogare. Sed quia magis apud E
eum valuit ius regnandi, quam vera religio: meruit excidere ab Imperio atque vita.

[b] *Sap. 4.*

Ante hæc autem qui ab eodem Artabasdo missus fuit Niceta filius iunior aduersus Cõstantinum Imperatorem, æque male pugnauit hoc pariter anno mense Augusti decimæ Indictionis, vt testatur Theophanes de his pluribus agens.

Quo pariter anno (idem inquit auctor) pluuiæ defectus & terræmotus per loca facti sunt adeo vehementes, vt montes vnirentur ad inuicem per eremum Sabæ, & castella in terram immergerentur absorpta.] Sed & eodem anno Ecclesia Antiochena, accepto

SEDES ANTIOCHENA CONSEQVITVR ELECTIONEM EPISCOPI.

quo caruerat diu Præsule, respirare aliquantulum cœpit: nam de his Theophanes: Anno (inquit) secundo Imperij Constantini mortuus est Euelid Arabum princeps. Sic sanctissima Ecclesia Antiochena per annos quadraginta viduata manens, prohibentibus Arabibus Patriarcham fieri in eadem, habens quemdam amantissimum monachum Syrum,

A Syrum, nomine Stephanum, agreſtem quidem, ſed religioſum: iubet nouus Princeps in Oriente poſitis Chriſtianis, ſi vellent, permitti ſibi Patriarcham habere, ipſum eligerent Stephanum. Qui diuinitus id fieri arbitrantes, conſecrant eum in ſede Theopoleos. [Ex tunc vſque nunc diſcurrit ſine prohibitione fieri huiuſmodi.] vt ſcilicet libera ſit electio eius ſedis Antiſtitis. Porro Euelid ſubrogatum fuiſſe Gizid Principem Sarracenorum, idem auctor affirmat. Fauſtum & illud hoc anno accidit, vt Coſmas Patriarcha Alexandrinus vna cum ſuis abnegata hæreſi Monothelitarum, ad Eccleſiam Catholicam ſe contulerit, quod idem Theophanes tradit.

PETRVS EPISCOPVS DAMASCENVS MARTYR.

Damaſcenus autem Epiſcopus Petrus zelo fidei æſtuans ab eius ciuitatis Principe Sarraceno lingua abſciſſus eſt, eo quod inuectus eſſet in ſuperſtitionem ipſorum cultus; ſcribit enim hæc paucis Theophanes iſtis verbis: Hali autem (*id erat nominis Principi*)
B ſanctiſſimum Metropolitam Damaſci, *nomine Petrum*, lingua mutilari præcepit, tamquam arguentem palam Arabum ac Manichæorum cognationem, & exulem penes felicem Arabiam Eudæmonem fecit, vbi moritur, martyrio pro Chriſti nomine percepto, cum expreſſiori voce diuinas Miſſas celebraſſet, ſicut huius rei narratores aiunt, qui ſe proprijs auditibus ſuper hoc ſatisfactos eſſe teſtantur.

PETRVS MAVIMENVS MARTYR.

Huius æmulator homonymus Petrus apud Mauimenam ijſdem temporibus oſtenſus eſt pro Chriſto Martyr vltroneus. Languore ſiquidem detētus primores Arabum aduocauit, vtpote aſſuetos ſibi, cum Chartularius eſſet, & publica tributa facta ratione conferret, & ait illis: Mercedem quidem pro mei viſitatione a Deo recipiatis; licet infideles amici ſitis, teſtamēti mei teſtes vos volo, quod eſt tale: OMNIS QVI NON CREDIT IN PATREM ET FILIVM ET SPIRITVM SANCTVM CONSVBSTANTIALEM
C ET DIVINAM IN VNITATE TRINITATEM MORTVVS EST ANIMA ET AETERNO DIGNVS TORMENTO. TALIS EST MAHAMMAT PSEVDOPROPHETA VESTER ET ANTICHRISTI PRAECVRSOR. Diſcedite ergo (ſi mihi creditis teſtanti vobis cælū & terram) ab illius fabulatione: Conſulo enim vobis ne cruciemini cum illo. Cum hæc & plurā cum eis de Deo ratiocinatus diſſereret: audientes illi ſtupore ſeu veſania detenti longanimiter niſi ſunt ferre, ex languore hunc præter ſenſum eſſe putantes. Cum autem ex infirmitate conualuiſſet, maiori cœpit voce clamare: Anathema Mahammath & fabuloſum ſcriptum eius, & cuncti qui obediunt & credunt ei. Tunc per gladium animaduerſionem perpeſſus, Martyr oſtenſus eſt. Hunc declamationibus ſermonum honorauit ſanctus Pater noſter Ioannes qui cognominatus eſt Chryſoroas propter auream & fulgidam Spiritus ſancti gratiam, quæ in ipſo tam
D verbo quam in vitæ actu efflоruit. Quem videlicet Conſtantinus impius Imperator annue, propter eminentem orthodoxiam eius, anathemati ſubmittebat, & pro Manſur (quod eius auitum nomen eſt) idque, redemptus, interpretatur, ſenſu Iudaico Manſeron, nouum Eccleſiæ magiſtrum, mutato nomine, vocitabat.] hucuſque Theophanes, quem loqui de ſancto Ioanne Damaſceno egregio Theologo, viro ſanctiſſimo, non dubium eſt. Sed ad res Occidentales iam ſe transferat oratio.

Hoc anno Zacharias Papa cum accepiſſet quas recitauimus litteras a ſancto Bonifacio Epiſcopo Germanorum, ad ipſum prima die menſis Aprilis epiſtolam reddidit. in qua neceſſe eſt corrigas, quod in fine data ponitur dicta die vndecima Indictione: vt reſtituendum ſit, decima: idq. ex ijs quæ ibidem ponuntur, datam videlicet annō vigeſimo quarto Conſtantini Imperatoris, ex quo ſcilicet cum patre imperare cœpit: ſecundo
E autem ex quo ſolus poſt obitum patris adminiſtrare cœpit Imperium. quod anno ſuperiori factum eſſe, quæ dicta ſunt docent. Sic igitur ex eiuſdem contextu epiſtolæ, & ex ijs quæ dicta ſunt ex Theophane & alijs de annis Conſtantini, Indictio mendoſa corrigitur. epiſtola autem ſic ſe habet.

ZACHARIAE PAP. EPIST. AD BONIFACIVM.

Reuerendiſſimo ac ſanctiſſimo fratri Bonifacio Epiſcopo Zacharias ſeruus ſeruorum Dei.

Suſceptis ſanctiſſimæ fraternitatis tuæ litteris per Denehardum religioſum presbyterum tuum: quia ſoſpitem te (vt ſemper cupimus) eſſe cognouimus, omnipotenti ac miſericordioſiſſimo Deo noſtro magnas retulimus gratias, qui tibi in omnibus bonis proſperare dignatur. Magnam enim in cordibus noſtris infundis lætitiam, quoties nobis ſanctitatis tuæ ſcripta mittuntur, quando reperimus quæ ad ſalutem reſpiciunt animarum, dum quotidie in gremio ſanctæ Matris Eccleſiæ per tuam prædicationem noui po-

puli adduntur; vbi & tres Episcopos per loca singula, secundum seriem syllabarum tuarum, te ordinasse cognouimus; qui eidem populo, quem tibi Dominus Deus noster per tuam sanctitatem aggregare dignatus est, præesse debeant, & petisti vt per auctoritatem nostræ Sedis, Episcopales ibidem sedes firmentur. A

Sed tua sancta fraternitas pertracter mature, & subtili consideratione discernat, si expedit, aut si loca, vel populorum turbæ, talia esse probantur, vt Episcopos habere mereantur. Meminisse enim debes, carissime, quod in sacris canonibus præcipimur obseruare, vt minime per villulas vel modicas ciuitates Episcopos ordinemus, ne vilescat nomen Episcopi. Sed nos tuis sinceriſſimis atque nobis dilectis syllabis prouocati, quæ poposcisti absque mora concedimus, & statuimus per Apostolicam auctoritatem, Episcopales esse illic sedes, & per successionem Episcopos teneri, qui populis præsint, atque verbum prædicationis subiectis insinuent; vnam quidem in castello Vuirtzburg, & B alteram in oppido quod nominatur Buriburg, tertiam vero in loco qui dicitur Erphesfort; ita vt nulli post hæc liceat ea quæ a nobis sancita sunt, violare, & auctoritate beati Petri Apostoli firma esse decernimus.

De eo autem, quod nobis intimasti, quia te Carolomannus filius noster rogauit, vt in parte Francorum in sua ditione constituta Synodum celebrares, eo quod omnis Ecclesiastica regula, seu disciplina ab eadem prouincia funditus abolita sit: nimis mærendum est, quod per spatia tanta temporum ibidem Synodus sacerdotum minime celebraretur: vnde nec quid sit sacerdotium ab eis, qui se sacerdotes esse existimant, cognoscitur. Sed dum iuuante Deo, quæ a præfato filio nostro promissa sunt, ad effectum perducta fuerint, tuaq. fraternitas in memorato Concilio confederit cum eodem excellentissimo viro, si quos repererit Episcopos, presbyteros, aut diaconos contra canones, C vel statuta Patrum excessisse, id est, in adulterio; vel si plures vxores habuerunt; aut si sanguinem Christianorum, siue paganorum effuderunt; vel etiam alijs capitalibus vitijs, quibus canones obuiasse reperit tua sanctitas: nulla ratione Apostolica auctoritate permittat sacerdotio fungi: quia tales a suo tantùm ore falso nominantur sacerdotes, & deteriores sæcularibus esse noscuntur, qui se neque a fornicationibus, neque a nefarijs matrimonijs abstinent, neque ab humani sanguinis effusione manus seruant innoxias. At quid inde sentiunt, dicente Domino: Sacerdotes mei semel nubant? & Apostolus:

a 1. *Timoth.* 3. [a] Vnius vxoris virum, &c. & hoc ante susceptum sacerdotium vti licitum est; nam a die susceptj sacerdotij etiam ab ipso proprio coniugio prohibendi sunt. Quomodo se sacerdotio fungi considerant, qui talibus sceleribus inuoluti monstrantur, vt neque sæculares fideles his facinoribus inuolutos optemus? Quomodo non pertimescunt diuina mysteria contingere: aut quomodo ad adorandum pro peccatis populi accedere præsumunt, dum sacri canones neque purum clericum, cui sacerdotium non est, secundis copulari nuptijs permittunt? Isti vero e contrario, non solum post susceptum sacerdotium se abstinere nolunt ab vna vxore, immo luxuriæ dediti, peiora sæcularibus scelera committunt, vt plures vxores habere præsumant, quibus neque vnam concessum est post susceptum ministerium attrectare. D

Sed & ista paruipendentes, atque Dominum ad iracundiam prouocantes, maiora committunt facinora, dum proprijs manibus Christianos atque paganos necant; & fit vt qui in remissionem peccatorum debuerunt lauacrum regenerationis impendere, & Christi sacramenta donare alijs, ne in æternum perirent; eorumdem sacrilegis manibus extinguantur. Quis enim sapiens hos existimet sacerdotes, qui neque a fornicationibus abstinent, neque ab effusione humani sanguinis manus seruant innoxias? Quis E

b Psal. 5. eorum sacrificijs Dominum esse credit placatum? dicente Propheta: [b] Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus. Istos ergo, vt præmisi, nec sacerdotio fungi patiaris, neque diuina contingere mysteria. Quicquid vero aliud eos contra Ecclesiasticam regulam excessisse repereris: canones, siue instituta Patrum præ manibus habeto, & sicut in eis edoctus fueris, discerne.

Quod autem tibi successorem constituere petisti, vt te viuente in tuo loco eligatur Episcopus: hoc nulla ratione concedi patimur, qui contra omnem Ecclesiasticam regulam esse monstratur: sed volumus vt tibi ministret, & sit in Euangelio Christi adiu-

c 1. *Timoth.* 3. tor, dicente Apostolo: [c] Si quis bene ministrauerit, gradum sibi bonum acquiret. Nimis enim reprehensibile ac detestabile esse manifestum est, vt te viuente, tibi alium

A subſtituamus. Sed hoc admonemus, vt quamdiu te diuina iuſſerit clementia ſupereſſe, ſine intermiſſione orare ſtudeas, vt tibi Deus illum ſucceſſorem concedat, qui ei poſſit eſſe placabilis, & populum quem ad ſuam gratiam per tuæ ſanctitatis induſtriam vocare voluit, irreprehenſibiliter regere, atque ad viam vitæ perducere valeat. Nam quomodo hæc quæ poposcisti, ſi etiam voluerimus, concedere poſſumus, dum nos fragiles homines ſub conditione mortis conſtituti ignoremus quid ſuperuentura pariat dies, & quis e nobis prior de præſenti ſæculo migret? Si autem eumdem diuina voluerit clementia poſt tui tranſitus diem ſupereſſe, ſi eum aptum agnoueris, & in tua voluntate fuerit definitum, ea hora qua te de præſenti ſæculo migraturum cognoueris, præſentibus cunctis, tibi ſucceſſorem deſigna, vt huc veniat ordinandus, quod nulli alij concedi patimur.

LICENTIA DESIGNANDI SVCCESSOREM.

B De illo vero qui viduam auunculi ſui, quæ & ipſa fuit vxor conſobrini ſui, & ſacrum velamen habere monſtrata eſt, & a beatæ memoriæ prædeceſſore ſibi licentiam eſſe conceſſam diuulgauit, vt in pernicioſum matrimonium aſſumere debuiſſet: Abſit hoc vt deceſſor noſter iſta præciperet. Nec enim ab Apoſtolica Sede illa permittuntur, quæ contraria eſſe Patrum, ſiue canonum inſtitutis probantur. Admonere & increpare eos, frater cariſſime, ne ceſſes, quatenus a tam ſceleſto recedant matrimonio, ne in æternum pereant: reminiſcantur ſe Chriſti ſanguine eſſe redemptos, & non ſponte ſe contradant diabolicæ poteſtati, ſed magis omnipotenti Deo & Chriſto filio eius, Spirituiq. ſancto, in cuius nomine ab illius antiqui hoſtis erepti ſunt poteſtate. Labora igitur, ſanctiſſime frater, in eis qui ſcriptum cognoſcis: [a] Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore vitæ ſuæ, ſaluauit animam eius a morte, & ſuorum operit multitudinem peccatorum. Nos C quoque ei pro hoc commonitoria ſcripta direximus.

QVAE AB APOSTOLICA SEDE NON CONCEDANTVR. *a Iacob. 5.*

De Kalendis vero Ianuarij, vel ceteris augurijs, philacterijs, & incantationibus, vel alijs diuerſis obſeruationibus, quæ Gentili more obſeruari dixiſti apud beatum Petrum Apoſtolum, vel in Vrbe Roma: hæc & nobis & omnibus Chriſtianis deteſtabilia & pernicioſa eſſe iudicamus, dicente Domino: [b] Non augurabimini. & iterum ſcriptura dicit: [c] Non ſint auguria in Iſrael, nec obſeruatio in domo Iacob. Igitur a nobis cauendum eſſe cenſemus, vt nullis augurijs & obſeruationibus attendamus, quia omnia hæc abſciſſa eſſe a Patribus edocti ſumus. Sed quia per inſtigationem diaboli iterum pullulabant, a die qua nos iuſſit diuina clementia (quamquam immeriti exiſtamus) Apoſtoli vicem gerere: illico omnia hæc amputauimus: pari etenim modo volumus tuam ſanctitatem populis tibi ſubiectis prædicare. Nam & ſanctæ recordationis præ- D deceſſoris ac nutritoris noſtri domni Gregorij conſtitutione omnia hæc pie atque fideliter amputata ſunt, & alia quamplura, quæ diabolo ſuggerente, pullulabant in Chriſti ouili.]

b Leuit. 19.
c Num. 23.

OMNIS VETITA SVPERSTITIO.

Audiſti, Lector, quam differat, res quæ geruntur in Vrbe, longe poſitum audire quempiam, vel prope ſpectare. Nam præter illud vulgatum, quod dicitur de fama, Vires acquirit eundo, vt interdum accidat vt leuis rumuſculus creſcat in immenſum; etiam quæ non ſint, tamquam quæ ſint firma aſſertione ferantur. hæc magis inualuere iſtis ipſis noſtris temporibus, quibus perditiſſimi Nouatores, vt populum ab ipſis ſemel deceptum & per apoſtaſiam ab Apoſtolica Sede in tranſuerſum actum, in impietatis officio valeant continere; oſtentant populo litteras, quas ſe ab Vrbe accepiſſe fingunt, vel a ſuis confictas accipiunt, refertas illas quidem nefandis criminibus, quæ E ab Eccleſiaſticis viris aſſerunt perpetrata, eademq. ac ſi vera certaq. exaggerant amplificantq. vt illud quod conantur deceptæ plebeculæ perſuadeant, non ſedere Romæ Vicarium Chriſti, ſucceſſorem Petri, ſed Antichriſtum: ita ex moribus, quos vane credunt, aut fingunt, vel ficta percipiunt de fide iudicant ſtulte admodum, quaſi morum prauitas corrumpere fidem valeat, quam numquam neque praui mores, neque infidelitas aliena valeat labefactare, dicente Apoſtolo: [d] Numquid incredulitas illorum fidem Dei euacuauit? Abſit: eſt autem Deus verax, omnis autem homo mendax, ſicut ſcriptum eſt: Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis.] quibus ſermonibus? equidem illis: [e] Rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua.] Et: [f] Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.] & alijs id genus factis a Chriſto Domino Petro promiſſionibus, quas numquam aliena ſcelera obruent vel extinguent, licet vera eſſent, quæ de Romano Pontifice fingunt. Porro deceptis miſeris illud ad ſalutem conſequendam, ſi eam cu-

CALVMNIOSA MVLTA DE HIS QVAE IN VRBE FIVNT A NOVATORIBVS FINGI.

d Rom. 5.
e Luc. 22.
f Matth. 16.

piant, ſuadendum, vt præſentes adeſſe velint, & oculis intueri num vera ſint, quæ A
ſæpius prædicata, vehementius inculcata a ſuis ipſorum concionatoribus audiere.

Hoc non dico, vt aſſerā omnes Romæ degentes eſſe ſanctos. Quæ cum theatrū ſit orbis, iure comparari poſſit ſagenæ miſſæ in mare ex omni genere piſcium congreganti; atque arcæ Noe, quæ domus ſalutis facta immūdis nō caruit animalibus: & ſit quod dicit Apoſtolus: [a] In magna domo non ſolum ſunt vaſa aurea & argentea, ſed & lignea & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.] Hæc idcirco dixerim, ne ex eo quod vides aliquos Romæ delinquere, fidem putes pariter labefactatam: alioqui non erit inueniri fidem alicubi ſuper terram. Ceterum ſi prope perſpexeris, & oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus lucidum erit, vt excuſes, ſi quod corrigitur, iterū perpetretur: vt vidimus de ſuperſtitionibus toties Apoſtolica falce Romæ ſucciſis, iterum pullulantibus, cum noua gens ſemper, quotidiano concurſu, frequenti cœtu ex omni B
orbe ſeſe infundat in Vrbem, vt quæ mundaueris hodie, cras aſperſa ſordibus neceſſe ſit reperire. Sed ſecundum Apoſtolum: [b] Omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum, ſed inquinatæ ſunt eorum & mens & conſcientia.] At hæc obiter occaſione S. Bonifacij querelarum, & Zachariæ ad eum ſcribentis excuſationis. Iam vero quæ ſunt reliqua eiuſdem Pontificis epiſtolæ videamus eodem argumento conſcripta.

a 2. *Tim.* 2.

b *Tit.* 1.

De ſacerdotibus vero falſis, qui falſa opinantur, qui etiam adulteri & fornicatores eſſe probantur, & ſibi ab Apoſtolica Sede indultum eſſe teſtantur: hoc nulla ratione credat ſancta fraternitas tua, ſed ſimiliter in eis canonicam exerce vindictam, quemadmodum de his, quibus ſuperius a nobis edoctus monſtraris. Non enim aliud te agere volumus, præter quod ſacri præcipiunt canones, vel etiam ab hac Apoſtolica Sede in- C
ſtructus eſſe cognoſceris. Tuæ quoque ſanctitatis petitionem impleuimus, mittentes tribus Epiſcopis tuis ſingulas confirmationis epiſtolas, quas per ſanctitatis tuæ manus eas largiri volumus. Et Carolomanno filio noſtro alia ſcripta direximus, vt adminicula, quibus indiges, implere feſtinet. Iam frater cariſſime, de omnibus ſuperius comprehenſis capitulis, vt Dominus donauit, reſpondimus, ad amputanda omnia diabolicæ fraudis ſcandala. Tua vero ſancta fraternitas, ſi quid de cetero euenerit, vt ſacri docent canones, ſtudeat emendare in plebibus tibi a Deo commiſſis. Non enim aliud nobis conuenit prædicare, præter quod a ſanctis Patribus ſumus edocti. Si vero noui aliquid inimici aſtutia agente acciderit, quod tua ſancta fraternitas minime per canonum inſtituta diſcernere poſſit, hoc nobis non pigeat inſinuare, quatenus Deo iuuante, quæq. ad emendationem nouæ plebis eſſe poſſunt, tibi abſque tarditate reſpondere curemus. D

Cognoſcat ergo tua ſancta fraternitas ita dilectionem tuam haberi in noſtris præcordijs, vt te præſentialiter quotidie videre deſideremus, & ita in noſtro conſortio habere, vt miniſtrum Dei & diſpenſatorem Eccleſiarum Chriſti. Confortare itaque in Domino, frater cariſſime, & eſto robuſtus, & labora in opere ad quod te diuina voluit clementia vocare. Magna etenim te ſpes remunerationis expectat, quam promiſit Deus diligentibus ſe. Et nos licet peccatores exiſtamus, tamen Dei noſtri immenſam clementiam non ceſſamus exorare, vt qui cœpit in vobis perficiat opus bonum vſque in finem: & beatus Petrus Apoſtolorum Princeps cooperetur tibi in omnibus bonis, qui ei parere deſideras. Deus te incolumem cuſtodiat ſanctiſſime frater. Data Kalendis Aprilis, imperante domino pijſſimo Auguſto Conſtantino anno vigeſimoquarto (*additum habet Rom. editio*) Imperij eius anno ſecundo, Indictione * vndecima. E

* decima

Quo pariter anno & die data reperitur eiuſdem Pontificis epiſtola communis tribus, non ſingulæ ſingulis, vt promiſerat, de confirmatione trium ſedium illarum, quæ a Bonifacio recens in Germania inſtitutæ ſunt, quarum (vt vidimus) ſuperius mentio facta eſt. deſcribemus eam, quo ritum & formulam addiſcamus, qua ſolerent Romani Pontifices nouas inſtitutas ſedes confirmare. ſic enim ſe habet ſcribens ad Epiſcopum, qui vni ex illis præfectus fuit ſacerdos.

Zach. epiſt. 2. tom. 2. epiſt. Decret. Rom. Pōt.

* Barbetenæ Epiſcopo

DE CONFIRMATIONE TRIVM SEDIVM INSTITVTARVM EPIST. ZACHAR. PAP.

Dilectiſſimo nobis Vvittæ ſanctæ Eccleſiæ * Birburgenſis Zacharias Papa.

Domino cooperante, & ſermonem confirmante, ad dilatandam Chriſtianitatis legem, & Orthodoxæ Fidei tramitem, ad docendum, iuxta quod prædicat ſancta hæc Romana, cui Deo auctore præſidemus, Eccleſia, innotuit nobis ſanctiſſimus ac reuerendiſſimus frater & Coepiſcopus noſter Bonifacius, nuper decreuiſſe & ordinaſſe in Germa-

niæ

A niæ partibus Episcopales sedes, vbi præest vestra dilectio,& prouinciam in tres diuisisse parochias: quo cognito, cum magna exultatione, extensis ad sidera palmis, illuminatori & [a] datori omnium bonorum Domino Deo & Saluatori nostro Iesu Christo gratias egimus, qui facit vtraque vnum. *a Ephes. 2.*

Flagitauit autem a nobis pro suis syllabis iam dictus sanctissimus vir, per Apostolicam auctoritatem vestras confirmari sedes. Pro quo & nos ardenti animo & diuino iuuamine, ac auctoritate beati Petri Apostolorum Principis, cui data est a Deo & Saluatore nostro Iesu Christo [b] ligandi soluēdiq. potestas peccata hominum in cælo & in terra, confirmamus, atque solidas permanere vestras Episcopales sedes sancimus, intercedente ipsius Principis Apostolorum auctoritate, a præsente in futuras omnes generationes, vt nullus audeat contra eamdem vestram venire ordinationem, quæ dignante Do-
B mino, ex nostra præceptione in vobis facta est. Et hoc interdicentes, vt nullus audeat, iuxta sanctorum canonum traditionem ex alio Episcopatu ibidem translatare aut ordinare Episcopum post vestram de hoc sæculo euocationem, nisi is, qui Apostolicæ nostræ Sedis in illis partibus præsentauerit vicem. *b Matth. 16.*

Sed nec vnus alterius parochias inuadere, nec Ecclesias subtrahere præsumatis. Nam (quod non credimus) si quis ille fuerit qui contra hanc nostram præceptionem temerario ausu venire tentauerit: sciat se æterno Dei iudicio anathematis vinculo esse innodatum. Si quis vero Apostolica seruauerit præcepta, & normam rectæ & Orthodoxæ fidei fuerit assecutus: benedictionis gratiam consequatur. De cetero petimus diuinam clementiam, vt confirmet & corroboret hoc, quod operatus est Dominus in vobis. Et caritas Dei, gratia, & pax vera sit cum spiritu vestro. Sanctissimi & dilectissimi nobis
C toto conamine elaborate pro fide Christi, & ad ministerium eius perficiendum decertate, vt cum egregio Apostolo mereamini dicere: [c] Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illum diem iustus Iudex. Salutantes vos in Domino, valere optamus. Bene valete. Data Kalend. Aprilis, imperante Domino Constantino magno Imperatore anno vigesimo quarto, *ex quo cum patre cæpit imperare*, Imperij eius solius anno secundo Indictione decima.] alicubi perperam ponitur vndecima. Sed & putamus quod loco, Data, Accepta, sit restituendum: siquidem non patitur ratio temporis, vt Kalendis Aprilis epistola data sit,& Synodus celebrata vndecima Kalendas Maij. *c 2. Tim. 4.*

Missis his in Germanias litteris, simul ab eodem Pontifice datæ sunt aliæ ad Carolomannum, sed ijs caremus.

D Extat præterea alia epistola nondum cusa, per eumdem Deneardum Bonifacij Legatum redeuntem ad ipsum reddita, scripta vero ab aliquo ex clero Romano, qui ab ipso primum acceperat: quæ carens titulo, sic se habet. *d Epist. Cod. ep. 5.*

EPISTOLA AD BONIFACIVM DATA.

Venerabilibus sanctissimæ Paternitatis vestræ syllabis susceptis per præsentem gerulum Deneardum venerabilem virum missis, cum omni, vt decuit, veneratione atque caritatis affectu, suscepisse insinuo, simul & benedictionem, quam misistis mihi, quæ apud paruitatem meam super aurum & argentum accepta est, eo quod mei memorem esse in sanctis suis orationibus, almitatis vestræ coronam, cognoui; quam concedere mihi diuina patiatur Maiestas, incolumem quamdiu me superna voluerit clementia superesse, vt vestris sacris interuentionibus iuuatus exercitatior inueniar, Deo propitio, aduersus antiqui hostis insidias repugnare.

E Interea insinuatis mihi quod vobis de illis epistolis sancti Gregorij mitteremus; sed nunc minime potuimus sanctis Paternitatis vestræ præceptis parere, eo quod nimis attritum, atque in podagrico humore, & dolore fatigatum, memoratus missus vester presbyter per tempus cognouit, ita vt in eo me dolore afflictum relinqueret, quod & ore vobis proprio intimabit. Sed si vita comes fuerit, & vestra mihi oratio non defuerit, quæ iussistis dum saluti fuero plenius restitutus, sanctissimæ Paternitatis vestræ obtemperabo iussionibus, vt dum alia vice hunc vestrum missum direxeritis, quæ præcepistis impleta esse reperiantur, vt absque tarditate, quæ desideratis expleantur. Transmisimus enim per prædictum vestrum presbyterum aliquantum *cotzumbri, quod incensum Domino offeratis temporibus matutinis, & vespertinis, siue dum Missarum celebratis solemnia miri odoris, atque flagrantiæ. Sed peto vt absque iniuria suscipiatis quod pura caritate dirigitur. Salutans vestram sanctissimam Paternitatem in Domino, & vt pro nobis ora- *

re iubeatis depoſco: ſed & omnem Eccleſiam quæ vobiſcum eſt per vos ſaluto, & vt A
a Iacob. 5. ipſi pro me exorent. Multum [a] enim valet deprecatio iuſti aſſidua. Nam & ego, licet peccator exiſtam, tamen veſtri memoriam ante ſacras Confeſſiones Apoſtolorū faciens, orationi incumbo. His præmiſſis optamus ſanctitatem Paternitatis veſtræ in Domino bene valere, atque in opere, quo aſſumptus es, multo amplius fructum boni operis pullulare concedat, & ad incrementum perducere patiatur diuina Maieſtas. Trinitas indiuiſa ſanctitatem veſtram conſeruet orantem pro nobis.] hactenus redditæ ad Bonifacium litteræ.

Acceptis autem ijs Bonifacius litteris Zachariæ Pontificis, ſolicitus iuſſa ipſius implere, continuo ſe contulit ad Carolomannum, celebrandæ Synodi cauſa. Habent hæc eiuſdem Bonifacij vitæ Acta verbis iſtis.

b Vit. Bonif. lib. 1. c. 33. Ea tempeſtate cum Carolus Dux inclytus vitæ ſuæ curſum exegiſſet, & filij eius Ca- B
DE COGENDA SYNODO AGITVR. rolomannus & Pipinus ei ceu patri ſucceſſiſſent in Imperio: cum ad nutum Carolomanni, qui erat maior natu, omnia paterni regni iura diſponerentur: ſanctus Bonifacius ad eum acceſſit, & Apoſtolici Præſulis ſcripta offerens, modis omnibus petijt, vt Chriſtianæ religionis cultum, quem pater eius animo promptiſsimo inchoaſſet & exercuiſſet, ipſe quoque pro Dei amore & regni ſui ſtabilimento, atque pro omnium ſibi ſubiectorum ſalute, eadem beneuolentia proſequeretur.

Quibus ille verbis haud aliter atque diuino oraculo permotus & compunctus, omnes ſuæ ditionis homines tum clericos tum laicos, qui a Chriſtiana religione deflexiſſent, tam regia quam canonica auctoritate ad viam iuſtitiæ reuocare ſtuduit; iuſſitq. vt coacta Synodo, omnia ad canonum præſcriptum corrigerentur. Cuius quidem Synodi decreta, quod non modo ſæcularibus, ſed etiam Eccleſiaſticis rectoribus plurimum vti- C
litatis & ædificationis adferre poſſe videantur, ſicut ea in antiquis codicibus & in iam cuſis ſcripta reperimus, hic inſerere viſum eſt.

c Extant apud Sur. tom. 3. die 5. Iun. ibid. lib. 1. c. 34. In nomine [c] Domini noſtri Ieſu Chriſti ego Carolomannus Dux & Princeps Francorum, anno ab Incarnatione Domini ſeptingenteſimo quadrageſimo ſecundo, vndecimo Kalend. Maij, cum conſilio ſeruorum Dei & Optimatum meorum, Epiſcopos qui in regno meo ſunt cum presbyteris ad Concilium & Synodum pro timore Chriſti congregaui, id eſt, Bonifacium Archiepiſcopum, Burchardum, Reginfridum, * Vuittanum & Vuiliboldum, Dadanum, & Adanum, cum presbyteris eorum, vt mihi conſilium dediſſent, quomodo lex Dei & Chriſtiana religio recuperetur, quæ in diebus præteritorum Principum diſſipata corruit; & qualiter populus Chriſtianus ad ſalutem animæ peruenire poſſit, qui per falſos ſacerdotes hucuſque deceptus eſt. Itaque per conſilium ſacer- D
dotum religioſorum & Optimatum meorum ordinauimus per ciuitates Epiſcopos, & conſtituimus ſuper eos Archiepiſcopum Bonifacium, qui eſt miſſus, *Legatus ſcilicet*, ſancti Petri. Statuimus quoque per annos ſingulos Synodum congregari, vt nobis præſentibus, canonum decreta & Eccleſiæ iura reſtaurentur, & religio Chriſtiana emendetur.]

* Vuezzanum Vuitbaldum Edanum

CONCILIVM GERMANIAE SVB CAROLOMANNO. De his autem quæ in Synodo ſtatuta eſſent, capita iſta ſubnectit.

Fraudatas pecunias Eccleſiarum, Eccleſijs reſtituimus & reddidimus.

Falſos presbyteros, & adulteros vel fornicatores diaconos vel clericos de pecunijs Eccleſiæ abſtulimus & degradauimus, & ad pœnitentiam coegimus.

Seruos Dei per omnia omnibus armaturam portare vel pugnare, aut in exercitum & in hoſtem pergere, omnino prohibuimus: niſi illos ſolummodo, qui propter diuinum
* myſterium *miniſterium, Miſſarum ſcilicet ſolemnia adimplenda, & ſanctorum patrocinia por- E
tanda, *nempe reliquias Sanctorum*, ad hoc electi ſunt, id eſt, vnum vel duos Epiſcopos cum Capellanis presbyteris Princeps ſecum habeat, & vnuſquiſque Præfectus vnum presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus indicere pœnitentiam poſſit.

Necnon & illas venationes & ſiluaticas vagationes cum canibus omnibus ſeruis Dei interdiximus, & vt accipitres & falcones non habeant.

Decreuimus quoque vt iuxta ſanctorum canones vnuſquiſque presbyter in parochia habitans, ſubiectus ſit illi Epiſcopo, in cuius parochia habitat: & ſemper in Quadrageſima rationem & ordinem miniſterij ſui ſiue de baptiſmo, ſiue de fide Catholica, ſiue de precibus & ordine Miſſarum, Epiſcopo reddat & oſtendat. Et quandocumque iure canonico Epiſcopus circumeat ad confirmandos populos, presbyter ſemper paratus ſit ad ſuſcipiendum Epiſcopum cum collectione & adiutorio populi, qui ibi confirmari debet.

A bet. Et in cœna Domini semper nouum chrisma accipiat ab Episcopo. Et vt Episcopus sit testis castitatis, & vitæ, & fidei, & doctrinæ illius.

Statuimus quoque, vt secundum canonicam cautelam omnes vndecumque venientes ignoti Episcopi, vel presbyteri, ante probationem Synodalem in Ecclesiasticum ministerium non admittantur.

Decreuimus quoque, vt secundum canones vnusquisque Episcopus in sua parochia solicitudinem gerat, adiuuante * Graphione, qui defensor Ecclesiæ eius est, vt populus Dei paganias non faciat, sed vt omnes spurcitias gentilitatis abijciat, siue sacrificia mortuorum, seu sortilegos, vel diuinos, siue philacteria & auguria, siue incantationes & hostias immolatitias, quas stulti homines iuxta Ecclesias ritu pagano faciunt sub nomine sanctorum Martyrum vel Confessorum, Deum & sanctos suos ad iracundiam B prouocantes.] *ex scripto Codice ista subijciuntur*: Siue illos sacrilegos ignes, quos Metfres vocant, siue omnes quæcumque sunt paganorum obseruationes, diligenter prohibeant, statuimus.] Porro per Graphionem intelligi magistratum Principis, quem nos consueuimus dicere Fiscalem iudicem, glossarium appositum ad finem Capitularium Francorum significat. Grauionem vero hodie dicunt Baronem, quem nos Comitem appellamus. * Grauione

Statuimus similiter, vt post hanc Synodum, quæ fuit vndecimo Kalendas Maij, quisquis seruorum Dei vel ancillarum Christi in crimen fornicationis lapsus fuerit, in carcere pœnitentiam faciat, in pane & aqua. Et si ordinatus presbyter fuerit, duos annos in carcere permaneat antea flagellatus. *Ex scripto Codice additur*: Et scorticatus videatur, & post Episcopus adaugeat. Si autem clericus vel monachus in hoc peccatum C inciderit, post tertiam verberationem in carcerem missus, vnum annum pœnitentiam ibi agat.]

Quæ autem his subijciuntur, pertinent ad Concilium Leptinense, de quo suo loco dicturi sumus. Auctor enim cuncta quæ in tribus Synodalibus conuentibus gesta esse noscuntur, sub vno congessit. *Subijciuntur autem in scripto Codice ista*. Similiter & nonnæ velatæ eadem pœnitentia contineantur, & radantur omnes capilli capitis eius.

Decreuimus quoque, vt presbyteri & diaconi non sagis, laicorum more, sed casulis vtantur ritu seruorum Dei, & nullus in domo sua mulierem habitare permittat: & monachi, & ancillæ Dei monasteriales, iuxta regulam sancti Benedicti ordinate viuere, vitam & propriam gubernare studeant.] hactenus ibi.

Quod rursum ad præsens Concilium spectat, cuncta in eo decreta sunt missa Ro- D mam ab ipso Pontifice comprobanda. Pontifex vero cognitis omnibus, colligi Synodum voluit, in qua quæ per Bonifacium atque collegas Episcopos facta sunt, comprobauit; de ijsq. litteras ad ipsos reddidit, quas suo loco ponemus. Benedictus Leuita in ea quam affixit libro quinto præfationem, de huius Synodi confirmatione hæc habet: His ita peractis, est in fronte primi libelli posita Zachariæ Papæ epistola, omnibus Episcopis, & reliquis Ecclesiastici ordinis gradibus Deum timentibus per Gallias & Francorum prouincias constitutis directa, sicut & in ea continetur. Quam sequuntur duo Synodales conuentus, quos sanctæ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ Legatus Bonifacius, memoratæ Moguntiacensis Ecclesiæ Archiepiscopus vice supradicti Papæ Zachariæ vna cum Carolomanno Francorum Principe canonice tenuit: vt agnoscant omnes hæc prædictorum Principum capitula maxime Apostolica auctoritate fore firmata.] hæc Bene- E dictus de duabus Synodis a Zacharia Pontifice confirmatis, subijciens epistolam Zachariæ de confirmatione ipsarum, quæ sic se habet, data post acceptas a Bonifacio de rebus in Synodo gestis litteras, quæ non extant[a]:

Zacharias Papa vniuersis Episcopis, presbyteris, diaconibus, Abbatibus, cunctis etiam Ducibus, Comitibus, omnibusq. Deum timentibus per Gallias & Francorum prouincias constitutis.

Referente nobis reuerendissimo atque sanctissimo fratre nostro Bonifacio Episcopo, quod dum Synodus aggregata esset in prouincia vestra iuxta nostram commonitionem, mediantibus filijs nostris Pipino & Carolomanno Principibus vestris, peragente etiam vice nostra Metropolitano Bonifacio, Dominus illuminasset corda vestra cum Principibus vestris ad prædicationem eius, vt omnibus commonitionibus eius obediretis, & falsos, & schismaticos, & homicidas, & fornicarios a vobis expelleretis sacerdo-

[a] *Capit. Franc. lib. 5. in princ. & Zach. ep. 7. & in Bonifacio lib. 2. cap. 6.*

ZACHARIAE PAPAE EPIST. DE CONFIRMATIONE SYNODI.

tes: omnipotenti Deo gratias eginus,& pro vobis inceſſanter ſumus orantes,vt qui cœ- A
pit in vobis opus bonum, perficiat vſque ad finem. Obſecro enim vos coram Deo, vt eius commonitionibus firmiter obediatis. Ipſum enim vice noſtra in partibus illis ad prædicandum conſtitutum habemus, vt vos,Deo propitio, ad viam perducat rectitudinis,& a cunctis facinoribus ſalui eſſe poſſitis.

Habuiſtis enim, peccatis facientibus, nunc vſque falſos & erroneos ſacerdotes: vnde & cunctæ paganæ gentes vobis pugnantibus prævalebant, quia non erat differentia inter laicos & ſacerdotes,quibus pugnare licitum non eſt: qualis enim victoria datur, vbi ſacerdotes vna hora Dominica pertractant myſteria,& Chriſtianis Dominicum porrigunt corpus pro ſuarum animarum redemptione; & poſt, Chriſtianos, quibus hoc miniſtrare debuerant, aut paganos, quibus Chriſtum prædicare, proprijs ſacrilegiſq. manibus necant, præcipue dicente eis Domino: [a] Vos eſtis ſal terræ: quod ſi ſal euanuerit, in B
quo condietur? Ad nihilum valet vltra, niſi vt mittatur foras & conculcetur ab hominibus. Dum hæc ita ſint, & tales in vobis fuerint ſacerdotes: quomodo victores contra veſtros inimicos eſſe poteritis? Nam ſi mundos & caſtos ab omni fornicatione & homicidio liberos habueritis ſacerdotes, vt ſacri præcipiunt canones, & noſtra vice prædicat præfatus Bonifacius frater noſter,& ei in omnibus obedientes extiteritis: nulla gens ante conſpectum veſtrum ſtabit, ſed corruent ante faciem veſtram omnes paganæ gentes, & eritis victores, inſuper & bene agentes vitam poſſidebitis æternam.

a Matth. 5.

Vos autem cariſſimi fratres, qui eſtis veri ſacerdotes, & ſub regulari diſciplina conſtituti, ſic voſmetipſos exhibete, vt decet miniſtros Dei, & diſpenſatores miniſteriorum Dei, vt non vituperetur miniſterium veſtrum: ne fiat in vobis (ſicut [b] ſcriptum eſt:) Erit ſicut populus,ſic ſacerdos. Nã ſi hoc fuerit:qualis vobis erit ab hominibus laus? Aut qua- C
lis a Deo expectatur retributio? Quamobrẽ ſic vos corrigite,vt veri ſacerdotes:& tales ad ſacerdotium prouehite, vt & vobis & illis teſtimonium maneat bonum ab his qui foris ſunt: quatenus ab hominibus vobis acquiratis laudem, & a Deo mercedis præmium in æterna beatitudine percipere mereamini, eo quod per vos ad Chriſti perducti ſunt rectam fidem populi multi,innoxios habentes ſacerdotes. Ad Synodum quoque omni anno conuenite, ad pertractandum de vnitate Eccleſiæ, vt ſi quid aduerſi acciderit, radicitus amputetur, & Dei Eccleſia maneat inconcuſſa. Bene valete.] hactenus epiſtola Zachariæ Papæ poſt Synodum data ex ſcripto Vaticano exemplari.

b Iſai. 24.

ZACHARIAS PAPA CONVENIT LVITHPRANDVM.

Dum hæc agerentur in Germania, Zacharias Pontifex conueniens Longobardorum Regem Luithprandum, ciuitates patrimonij ſancti Petri diuino auxilio abſque armis ab eodem Rege recuperat: vt acciderit tunc plane quaſi miraculum a Deo,cum poſt tot tur- D
bas, tot deprædationes & cædes, inermis Chriſti Vicarius armatos conueniens hoſtes, eoſdem diuina potentia ſuperarit,& ad reddenda ablata compulerit,& ad captiuos liberos dimittendos adegerit; vt plane apparuerit, longe præſtare arma ſpiritalia, Deo potentia,quam carnalia; atque gladium ſpiritus(quod eſt verbum Dei) hoſtium corda potentius penetrare quam ferreum. Quomodo autem iſta ſe habuerint, ſinceram ab Anaſtaſio ſcriptam hiſtoriam accipe,ſermone licet rudi contextam. pergens enim inchoatam narrationem de quatuor ciuitatibus ab Eccleſia Romana ſublatis, de quibus ſuo loco ſuperius dictum eſt, iſta ſubijcit: Dumq. idem Rex Luithprandus protraheret dilationem ad reddendum iuxta ſuam promiſſionem iam fatas quatuor ciuitates: prænominatus Pontifex Zacharias, vt verus paſtor populi ſibi a Deo crediti, ſpem ponens in Deo, egreſſus ex Romana ciuitate cum ſacerdotibus & clero,perrexit fiducialiter & au- E
dacter ad ambulandum in locum Interamnenſium, vbi in finibus Spoletanis ipſe Rex reſidebat. Qui dum in Ortanam conueniſſet ciuitatem, ipſeq. Rex eius cognouiſſet aduentum: miſit Grimoaldum miſſum, *id eſt, Legatum ſuum*, qui ei obuius factus, vſque ad Narnienſem perduxit ciuitatem. Ad cuius ſancti viri occurſum iam nominatus Rex miſit Duces ac Satrapas ſuos,magnumq. exercitum,& a Narnienſium ciuitate, octauo fere milliario,eodem Rege eum ſuſcipiente.

Die, quæ eſt ſexta feria, perrexerunt ad baſilicam beati Valentini Epiſcopi & martyris,ſitam in prædicta Interamnenſium vrbe Ducatus Spoletani. Ante cuius fores baſilicæ idem Rex cum reliquis Optimatibus & exercitu ſuo ſanctum virum ſuſcepit, factaq. oratione,atque ſalutationẽ ſibimet perſoluentes, dum diuinis ab eo fuiſſet commonitus colloquijs, impenſaq. caritate,ab eadẽ Eccleſia egreſſus, in eius obſequium Rex dimidiũ

fere

A fere milliarium perrexit. & sic in suis tentorijs vterque eadem sexta feria sunt morati.

Sabbato vero iterum conuenientes, Zacharias Papa diuina perfusus gratia, Deo placitis admonitionibus cum est allocutus, prædicans, cum ab hostili motione & sanguinis effusione quiescere, & ea quæ pacis sunt, semper sectari. Cuius pijs eloquijs flexus, & de constantia sancti viri & admonitione admiratus, omnia quæcumque ab eo Papa petijt, gratia Spiritus sancti obtinuit, & prædictas quatuor ciuitates, quas ipse ante biennij per obsessionem factam pro prædicto Transamundo Duce Spoletano, *hoc est occasione ipsius*, abstulerat, eidem sancto viro cum habitatoribus eorum redonauit. Quas & per donationem firmauit in oratorio Saluatoris, sito intra Ecclesiam beati Petri nomine ædificatam. Nam & Sabinense patrimonium, quod per annos fere triginta fuerat ablatum, atque Narniense & Auximanum, atque Anconitanum, necnon & Polimarense, &
B Vallem, quæ vocatur, magna, sitam in territorio Sutrino per donationis titulum ipsi beato Petro Apostolorum Principi reconcessit, & pacem cum Ducatu Romano ipse Rex per viginti firmauit annos. Sed & captiuos omnes quos tenebat ex diuersis prouincijs Romanorum, *missis litteris* suis tam in Tusciam suam, quam trans Padum etiam vna cum Rauennatibus captiuis, Leonem, Sergium, Victorem, & Agnellum * Consules prædicto beatissimo redonauit Pontifici.

CONGRESSVS ZACHARIAE CVM LVITHPRANDO.

* Consulares

In prædicta basilica beati Valentini per eiusdem Regis petitionem in locum * Consentini Antistitis, qui transierat, alium ordinauit Episcopum. In cuius consecratione dum ipse adesset cum suis iudicibus, compunctione inspirationis diuinæ tanta orationis dulcedine illa ab eo sunt prolata, vt cum sanctum virum conspicerent fundere preces, plures ex eisdem Longobardis ad lachrymas sint permoti. Eodem vero die Dominico
C post peracta Missarum solemnia, ad prandium eumdem Regem, ad Apostolicam benedictionem suscipiendam, ipse beatissimus Pontifex inuitauit, vbi cum tanta suauitate esum sumpsit, & hilaritate cordis, vt diceret ipse Rex, tantum se numquam meminisse * comedisse.

* Constantini

* a se numquã meminisse comesum.

Alio vero die, quæ fuit secunda feria, Vale faciens ei Rex ipse, misit in eius obsequiũ Aldeprandum ducem Clusinum nepotem suum, seu Tacipertum Castaldum, & Raningum Castaldum Tuscanensem, atque Grimoaldum, qui eidem sancto viro vsque ad prædictas ciuitates obsequium facerent, easdemq. ciuitates cum suis habitatoribus traderent. Quod & factum est: In primis Amerinam ciuitatem, deinde Ortanã tradiderunt. Dumq. in Polimartio castro conuenissent, cumq. recepisset Pontifex, & fuisset itineris
lõgitudine per circuitum finium Reipublicæ eundum vsque ad Bleranam ciuitatem, per
D partes Sutrinæ ciuitatis, per fines Longobardorum Tusciæ, qui de propinquo erant, id est, per castrum * Liternum, ipse missus a Rege Grimoaldus eumdem beatissimum Pontificem perduxit vsque ad Bleranam ciuitatem, quam & ipsi sancto viro prænominati Raningus Castaldus, & Grimoaldus tradiderunt. Et sic regressus est, Deo propitio, cum victoriæ palma in Vrbem Romam. Qui etiam omnem populum aggregans, ab Ecclesia sanctæ Dei Genitricis quæ vocatur ad Martyres egressi sunt omnes generaliter properantes ad beatum Principem Apostolorum Petrum. Quos & alloquutus est, admonens Deo omnipotenti reddere gratiarum actiones. Quibus expletis decima Indictione &c.] pergit dicere quæ sequenti Indictione vndecima ab eodem Pontifice gesta sint cum eodem Luithprando Rege Longobardorum, quæ nos anno sequenti, ordine temporum dicturi sumus.

ZACHARIAS ROMAM REDIT.

* Viterum

E

IESV CHRISTI ZACHARIAE PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
743. 2. 3.

SEPTINGENTESIMVS quadragesimus tertius annus, qui sequens est, vndecima Indictione signatur, quo mense Martij ad Liptinas congregatum est Concilium, cui vna cum pluribus Episcopis interfuit Carolomannus Francorum Princeps. Quod enim ad tempus spectat, id significant litteræ Zachariæ Papæ hoc ipso anno ad Bonifacium redditæ, quas subijciemus inferius, cum iam Bonifacius ipse (vt ex iisdem constat) mense Augusti hoc eodem anno de omnibus rebus gestis scripsisset litteras ad ipsum Zachariam Romanum Pontificem. hæc est enim illa Synodus, de qua Benedictus Leuita

SYNODVS LIPTINENSIS IN GERMANIA.

ista habet in libri quinti Capitularium Regum Francorum exordio istis verbis. A

Item altera Synodus a suprascriptis Episcopis ac Principe auctoritate Apostolica Kalendas Martias ad Liptinas habita.]ex qua hæc in Capitularia infert.

Modo in hoc Synodali conuentu, qui congregatus est Kalendas Martias in loco qui dicitur Liptinæ, omnes venerabiles sacerdotes Dei,& Comites, & Præfecti, prioris Synodi decreta consentientes firmauerunt; seq. ea implere velle & obseruare promiserunt. Et omnis Ecclesiastici ordinis clerus, Episcopi, presbyteri, & diaconi cum reliquis clericis suscipientes antiquorum Patrum canones, promiserunt se velle Ecclesiastica iura, moribus & doctrinis & ministerio recuperare. Abbates vero & monachi receperunt regulam sancti Patris Benedicti ad restaurandam normam regularis vitæ. Fornicatores namque & adulteros clericos, qui sancta loca vel monasteria ante tenentes coinquinauerunt, præcepimus inde tollere, & ad pœnitentiam redire. Et post B hanc definitionem si in crimen fornicationis vel adulterij ceciderint, prioris Synodi iudicium sustineant, similiter monachi & nonnæ,*moniales videlicet.*] his hæc addidit Carolomannus.

Statuimus quoque cum consilio seruorum Dei & populi Christiani, propter imminentia bella,& persecutiones ceterarum gentium quæ in circuitu nostro sunt, vt sub precario & censu aliquam partem Ecclesialis pecuniæ in adiutorium exercitus nostri cum indulgentia Dei aliquanto tempore retineamus ea conditione, vt annis singulis de vnaquaque casata solidus, id est, duodecim denarij ad Ecclesiam vel monasterium reddantur, eo modo, vt si moriatur ille cui pecunia commandata fuit, Ecclesia cum propria pecunia reuestita sit. Et iterum si necessitas cogat, aut Princeps iubeat, precarium renouetur, & rescribatur nouum; & omnino obseruetur, vt Ecclesia vel monasteria pe- C nuriam & paupertatem non patiantur, quorum pecunia in precario præstita sit; sed si paupertas cogat, Ecclesiæ & domui Dei reddatur integra possessio.

Similiter præcipimus, vt iuxta decreta canonum adulteria, & incesta matrimonia, quæ non sunt legitima, prohibeantur & emendentur Episcoporum iudicio. Et vt mancipia Christiana paganis non tradantur. Decreuimus quoque (quod pater meus ante præcipiebat) vt qui paganas obseruationes in aliqua re fecerit, mulctetur & damnetur quindecim solidis.] hucusque ex Synodalibus decretis Benedictus Leuita.

Quod vero ad reliqua Synodalia acta pertinet, liquet ex rebus gestis sancti Bonifacij, damnatos ab eodem Bonifacio fuisse duos impostores hæreticos, Adalbertum,& Clemētem: quod testatur Zacharias Papa in litteris hoc eodē anno ad ipsum Bonifaciū redditis. De damnatione autem Episcopi Moguntini, & subrogatione eiusdem Bonifacij nequa- D quam in hoc Concilio actum est, sed postea, vt suo loco dicemus. Decretum præterea hic fuit, vt pro tribus Metropolitanis Episcopis Treuerensi, & duobus alijs pallia peterentur ab ipso Romano Pontifice, quorum gratia ipsi Francorum Principes litteras ad ipsum scripsere, sicut & Bonifacius ipse. Non extant ipsæ quidem, sed ex illis quas Zacharias Papa ad Bonifacium rescripsit, eadem omnia comperta habentur: Duæ enim hac de re epistolæ ad Bonifacium hoc anno a Zacharia Pontifice scriptæ reperiuntur, datæ nimirum anno tertio Artabasdi & Nicephori eius filij Imperatorum, qui imperare cœperunt ipso ferme exordio Imperij Constantini Copronymi, nempe primo ipsius anno. litteræ autem a Zacharia ad Bonifacium redditæ sic se habent[a].

a Zachar.ep.9. tom.1.epist.decret.Rom.Pont. & script. Cod.

Legimus in libro Actuum Apostolorum[b], sanctum Spiritum Apostolis præcepisse: Separate mihi Barnabam & Saulum in opus in quod assumpserim eos, id est, vt per præ- E dicationem Christianæ religionis, & eiusdem Spiritus sancti gratiam mundum illuminarent vniuersum, quorum illuminatio prædicationis atque doctrinæ Christi præsidio māsit, & manet Catholica Dei Ecclesia præfulgens, horum & beati Apostolorum Principis Petri illuminata doctrinis. Et eorum sequi pedem, ex inspiratione diuina, tuam sanctissimam fraternitatem in partibus illis esse credimus destinatam, vt etiam instar eorum idem Spiritus sanctus in eodem te assumpserit opere ad illuminationem gentium illarum. Vnde nimis exultamus in Deo, & eius omnipotentiæ immensas referimus laudes.

ZACHARIAE EPISTOLA AD BONIFACIVM.

b Act.13.

Dum vero & series syllabarum tuarum nobis panderetur per singula: multo amplius lætati sumus in Domino, qui tibi suam gratiam ita largiri dignatus est, vt sic duræ gentis corda lenires, quatenus libenti animo inclinarentur ad obediendum fidei,

CAROLOMANNVS ET PIPINI LAVS EGREGIA.

& di-

A & diuinis obtemperarent præceptis. Indicasti enim nobis, quo modo & qualiter tetigisset Deus corda excellentissimorum filiorum nostrorum Pipini & Carolomanni, vt tibi in prædicatione socij & adiutores esse niterentur ex inspiratione diuina, quorum merces copiosa manet in cælis: quoniam benedictus homo per quem benedicitur Deus.

De Episcopis vero Metropolitanis, id est, Grimone, quem iam nos compertum habemus, Abel siue Arberto; quos per vnamquamque Metropolim per prouinciam constituisti, hos per tuum testimonium confirmamus, & pallia dirigimus ad eorum firmissimam stabilitatem, & Ecclesiæ Dei augumentum, vt in meliori proficiant statu. Qualiter enim mos pallij sit, vel quomodo fidem suam exponere debeant hi, quibus pallio vti licentia conceditur, eis direximus, informantes eos, vt sciant quod sit pallij vsus, & subiectis viam prædicare salutis, & Ecclesiastica disciplina in Ecclesijs eorum in vti-
B litate seruetur, & maneat inconcussa, & sacerdotium quid in eis fuerit, non pollutum vt antea fuit, sed mundum & acceptum Deo esse possit, quantum humana conditio valet; ita vt nullus reperiri possit sacris deuiare canonibus, & sacrificium mundum eorum ab eis immoletur, ita vt Dominus in eorum placetur muneribus, & populis Dei purificatis mentibus ex omni squalore sincerum exhibere valeant Christianæ religionis officium.

DE PALLIIS AD EPISCOPOS METROP. MISSIS.

Retulisti etiam nobis, carissime frater, quod duos pseudoprophetas (sed magis pseudochristianos appellare debemus) ex quibus vnum quidem & nouum Simonem, iuxta tenorem tuarum syllabarum reperimus, qui etiam sibi & vendicabat sacerdotium, & a luxuria se minime continebat, seducens populum, & inania prædicans, non solum suam animam iuri diaboli tradens, sed populorum corda in infernum demergens, &
C seducens populum per falsitates, ita vt ab Ecclesia Dei subtraheret, & a Christiana lege discordaret: Et cruces statuens in campis & oratoriola, illic populum seducebat, relinquēs Ecclesias publicas, concurrens ad illa signa quæ ab eo falsè fiebant, & sanctitatis nomine se vocari censuit, & in suo nomine Ecclesias consecrauit, affirmans etiam se Angelorum nomina scire, quorum in tuis syllabis conscripta direxisti: Quæ nomina nos non Angelorum, sed magis dæmonum affirmamus.

DE DVOBVS PSEVDOPROPHETIS.

Alium vero ita luxuriæ deditum, vt concubinam haberet, & duos ex ea filios procrearit, & tamen sacerdotium sibimet vendicabat, affirmans hoc iustum esse iuxta traditionem veteris testamenti, vt defuncti fratris superstes frater ducat vxorem. Et quia Christus resurgens ab inferis, nullum ibi reliquisset, sed omnes inde abstraxisset. Quæ omnia hæc detestabilia & scelesta iudicamus. Bene enim tua fraterna sanctitas iuxta Eccle-
D siasticam regulam eos damnauit, & in custodiam misit, & optime vocauit Antichristi ministros & præcursores. De cetero decerta, carissime, & viriliter age, & peruigil mane in ministerio Christi, vt amplius Christi grex augeatur, & tibi præmium æternæ retributionis maneat copiosum, & cum sanctis & electis Dei (vt credimus) inueniaris particeps & Apostolorum consors. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. Data decimo Kalendas Iulij imperante domino Artabasdo a Deo coronato magno Imperatore anno tertio, & Nicephoro magno Imperatore anno tertio Indictione * vndecima.]

ERRORES NOVORVM HAERETICORVM.

* decima

Sed quid accidit? Nescio quo falso nuntio Bonifacius de Zacharia Pontifice accepit pro tribus pallijs ipsi persolutam pecuniam esse, ipso id exigente Pontifice & Romanæ Ecclesiæ clericis. Quod quidem indignissimo animo tulit, putans verum esse: cuius rei
E gratia ipse ad eumdem Zachariam statim litteras dedit, quibus significauit, non pro tribus, sed pro vno tantum, ipsoq. Rhemensi Archiepiscopo se petere pallium. Sed & magnopere redarguit Zachariam simoniacæ labis, quod pro pallijs conferendis pecuniam acciperet. Ita plane diabolus operabatur, vt si quo modo disseminaret dissensiones inter Bonifacium atque Romanum Pontificem, quo interciperet prædicationis fructus. his acceptis litteris Zacharias ad eumdem Bonifacium, nihil sibi conscius admirabundus ista rescripsit[a].

QVERELAE BONIFACII DE ZACHARIA PAPA.

a *Zachar. ep. 1. tom. 2. epist. decret. Rom. Pont.*

Suscipientes fraternitatis tuæ litteras per præsentium gerulum, & relegentes quæ in eis continebantur, in extasi quadam incidimus & admiratione magna, eo quod nimis repertæ sunt dissonare ab eis syllabis, quæ a tua directæ sunt fraternitate per elapsum Augustum mensem, vbi nobis indicasti, quod Concilium, adiuuante Deo & Carolomanno præbente consensum & contestante factum est: & qualiter falsos sacerdotes, qui diuinum

uinum non erant digni attrectare mysterium, a sacro munere suspendisti: & quia tres Ar- A
chiepiscopos per singulas Metropoles ordinasses, reserasti, id est, Grimonem in ciuitate quæ dicitur Rhemorum . . . . . tertium denique Artbertum in ciuitate quæ dicitur Sennis, qui & apud nos fuit, & tua pariter & Carolomanni & Pipini detulit scripta, per quæ suggessisti, vt tria pallia ijsdem tribus prænominatis Metropolitanis dirigere deberemus: quod & largiti sumus pro adunatione & reformatione Ecclesiarum Christi. Nunc autem denuo tuas susceipientes syllabas, valde sumus (vt diximus) admirati, eo quod antea nobis vna cum memoratis Principibus Galliarum pro tribus pallijs suggessisti, & postea pro solo Grimone. Sed volumus, vt nobis tua indicet fraternitas, cur nobis ita direxisti antea pro tribus, & postmodum pro vno, vt & nos certi redditi, ex hoc nulla in nobis sit ambiguitas.

ZACHARIAS PVRGAT SE AB ILLATIS CALVMNIIS.

Reperimus etiam in memoratis litteris tuis, quæ nimis nostros animos conturbant, B
quod talia a te de nobis referantur, quasi nos corruptores simus canonum, & Patrum scindere traditiones quæramus, ac per hoc (quod absit) cum nostris clericis in simoniacam hæresim incidamus, accipientes, & compellentes, vt hi, quibus pallia tribuimus, nobis præmia largiantur, expetentes ab illis pecunias. Sed carissime frater, hortamur caritatem tuam, vt nobis deinceps tale aliquid minime tua fraternitas scribat: quia fastidiosum a nobis & iniuriosum suscipitur, dum illud nobis ingeritur, quod nos omnino

PRO PALLIIS NIHIL ACCIPIENDVM.

detestamur. Absit enim a nobis & a nostris clericis, vt donum quod per Spiritus sancti gratiam suscepimus, pretio venundemus, dum & illa tria pallia, quæ a te suggerente, vt prædiximus, sumus flagitati, nullum ab eis quisquam commodum expetijt; insuper & chartas, quæ secundum morem a nostro scrinio pro tua confirmatione atque doctrina tribuuntur, de nostro concessimus, nihil ab eis auferentes. Absit, vt sic quippiam a tua C
fraternitate criminis nobis simoniaci obijciatur. Anathematizamus namque omnes, quicumque ausi fuerint donum Spiritus sancti pretio venundare.

Suggessisti etiam nobis per alia tua scripta, quod in Baioaria vnum reperisses falsum sacerdotem, qui & affirmabat quod a nobis fuisset Episcopus ordinatus: & tua hoc fraternitas optime egit, dum ei non credidit: quia falsus homo omnia falsa suggessit, & falsum reperiens, sacerdotio suspende. Sic etenim auctoritate beati Petri Apostolorum Principis tibi præcipimus, vt quemcumque repereris a sacris canonibus deuiare, nulla ratione patiaris sacrum ministerium attrectare. Et quia, si deberes in Baioaria prouincia ius habere prædicationis, scisscitasti, an non, quam a decessore nostro habuisti concessam: Nos denique auxiliante Deo ea quæ tibi largitus est decessor & prædecessor noster, non minuimus, sed augemus, & non solum Baioariam, sed & omnem Gallia- D
rum prouinciam, donec te diuina iusserit superesse Maiestas, nostra vice per prædicationem tibi iniunctam, quæ repereris contra Christianam religionem vel canonum instituta, spiritualiter studeas norma rectitudinis reformare. Dominus te incolumem custodiat, reuerendissime & sanctissime frater. Dat. Nonas Nouembris, Imperante pijssimo Aug. Artabasdo a Deo coronato magno Imperatore anno tertio, Patriciatus eius anno tertio: sed & Nicephoro magno Imperatore eius filio anno tertio, Indictione * vndecima.] hactenus Zacharias.

* decima

ZACHARIAS PAPA RECVPERAT QVATVOR CIVITATES.

Hac eadem vndecima Indictione, contigit eumdem Zachariam Papam ad liberandos Rauennates proficisci ad Luithprandum Regem Longobardorum, eumq. sibi in omnibus obsequentem reddere. Quod enim bello ciuili flagraret Imperium Orientis, Luithprandus, qui viuente Leone Isaurico, cum ipso fœdus aduersus Romanos inierat, E
eo mortuo, Exarchatum Rauennæ tentauit, vt eum sibi subijceret: quod & fecisset, nisi Zacharias quam citissime occurrisset. Ex his vide, quam iniustæ sint querelæ Orientalium de Romano Pontifice, quod exuerit Occidentali Imperio Orientales Imperatores. Quomodo autem ista se habuerint ab Anastasio sic accipe: Indictione vndecima, dum nimium opprimeret prædictus Rex prouinciam Rauennatium, fuissetq. præparatus ad motionem faciendam & obsidendam Rauennatium vrbem: cognoscens motionē eiusdem Regis Eutychius excellentissimus Patricius & Exarchus, vna cum Ioanne Archiepiscopo Ecclesiæ Rauennatis atque vniuerso populo prædictæ ciuitatis, ac ciuitatum Pentapolis & Aemiliæ, facta in scriptis obsecratione, miserunt sanctissimo domino Papæ, petentes vt pro eorum occurreret liberatione.

Qui missis legatione & muneribus ab obsecrandum Regem per Benedictum Episco-

pum

A pum & Vicedominum, atque Ambrosium primicerium Notariorum, petijt vt a motione cessaret, & Cesenatense Rauennatibus redderet castrum. Qui non consensit. Cuius cum duram perseuerantiam conspiceret dictus sanctissimus vir, trophæo fidei munitus, relicta Romana Vrbe iam dicto Stephano Patricio & Duci ad gubernandum, non sicut mercenarius, sed sicut vere pastor ad oues quæ perierant redimendas concurrit. Cui obuiam occurrit prænominatus excellentissimus Exarchus vsque ad basilicam beati Christophori, positam in loco qui vocatur Ad aquilam, quinquagesimo fere milliario a Rauennatium vrbe. Egressi autem de Rauennatense ciuitate viri & mulieres diuersi sexus & ætatis, agentes gratias omnipotenti Deo, profusis lachrymis eumdem sanctissimum Pontificem susceperunt, clamantes & dicentes: Venit, venit Pater noster, qui suas reliquit oues, & ad nos perditos liberandos occurrit. ZACHARIAS VENIT RAVENNAM.

B Ex eadem quoque Rauennatium vrbe Zacharias misit ad prænominatum Regem, Stephanum presbyterum, & Ambrosium primicerium, annuntians ei suum aduentum. Qui viri in finibus Longobardorum ingressi ciuitatem, quæ vocatur Imola, & cognoscentes quod *proditio meditabatur prædicto sancto viro, ne illuc ambularet, per epistolam scriptam per noctis silentium eidem nuntiauerunt. Quo cognito iam nominatus Pontifex, lucescente die sabbato, non mortis timore perterritus, sed Christi fretus auxilio, audacter egressus Rauennatium vrbe, & fines Longobardorum ingressus, sequipes factus est suis missis. Quos quidem præcadentes ante eum dictus Rex dolore perculsus suscipere noluit. Ipse vero summus Pontifex vigesima octaua die mensis Iunij ad Padum conuenit: vbi & ad suscipiendum eum ipse Rex suos misit Optimates, cum quibus Ticinum conueniens, vbi ipse residebat Rex, foras muros ciuitatis pertransiens C ad orationes Nonæ, pro vigiliarum beati Apostolorum Principis Petri celebrādis Missarum solemnijs, in basilicam eius, quæ vocatur Ad cælum aureum, perrexit: & post, expleta libatione, eamdem vrbem ingressus moratus est. * præpeditio

ZACHARIAS LABORAT PRO RAVENNATIBVS.

Alio quoque die, pro ipsius Principis Apostolorum natali celebrando a prænominato Rege inuitatus, Missarum solemnia celebrauit, ibiq. mutuo inuicem salutantes, pariter susceperunt cibum, & sic in prænominatam ciuitatem regressi sunt. Quem sanctum virum sequenti die Rex per Optimates suos ad suum palatium properare inuitauit. Et ab eodem Rege honorifice nimis susceptus, salutaribus monitis eum allocutus est, obsecrans, ne amplius Rauennatium prouinciam per factam motionem opprimeret, sed magis ablatas ciuitates redonaret cum finibus, simul & castrum Cesenatense. Qui prædictus Rex post multam duritiam inclinatus est fines Rauennatium vr-D bis dilatare, sicut antea detinebat, & duas partes territorij Cesenatensis ad partem Reipublicæ restituit; tertiam vero eius castri partem, inito constituto, vt vsque ad Kalendas Iulias cum eius missi a Regia vrbe, *Constantinopoli videlicet*, reuersi sunt, idem castrum, & tertiam partem quam pro pignoris causa detinebat, *parti Reipublicæ restitueret. * patri

Post hæc idem Rex egressus de loco in locum, vsque ad Padum eidem sancto viro *cōuiatus, deduxit illum. In quo loco, Vale faciens, condigna ordinatione ad repedandum absoluit, dans in obsequium eius Duces & primates suos, sed & alios viros, qui sæpe dicta Rauennatium territoria, & Cesenam redderent. Quod ita factum est. Deus enim mirabiliter Rauennatium & Pentapolensium populos ab oppressione & calamitate, qua detinebantur, liberauit; & saturati sunt frumento, & vino. * comitatus

Regressus autem in Vrbem Romanam cum omnibus qui secum erant, gratias agētes E Deo, denuo natale beatorum Principum Apostolorum Petri & Pauli celebrauit cum omni populo Rauennatium & Romano, Deum orantes, vt ab insidiatore, & persecutore illo Luithprando Rege eos liberaret. Cuius preces Deus non despiciens, diuina clementia eumdem Regem ante constitutum de hac luce subtraxit, & omnis quieuit persecutio. Factumq. est gaudium non solum Romanis & Rauennatibus, sed etiam & genti Longobardorum.] hæc Anastasius. Verum Luithprandi Regis obitus non hoc anno, sed sequenti potius contigit. ITERVM NATALEM DIEM APOSTOLORVM CELEBRAT.

Hoc eodem anno vbi a bellis cessatum est, indicta est Synodus a Zacharia Pontifice: quæ & celebrata est Romæ hoc eodem anno, inchoata iam a mense Septembri Indictione duodecima, cum & Luithprandus ingrederetur annum sui regni trigesimum secundum, vt eiusdem Synodi Acta in fine ita declarant: Factum est hoc Concilium anno *secundo Artabasdi Imperatoris, necnon Luithprandi Regis anno trigesimo secundo Indi- ROMANA SYNODVS. * tertio

do Indictione duodecima.] sed quod ad annum Artabasdi secundum, tertium, restituendum est, ex epistolis eiusdem Zachariæ hoc anno datis. Huic autem Synodo congregatæ Zacharias Papa obtulit quæ sequuntur a se antea conscripta capitula his verbis. A

† Ex Bibliotheca Vaticana, & alijs.

Zacharias † sanctissimus ac beatissimus Episcopus Sedis Apostolicæ, cũ omnibus Episcopis, presbyteris, & diaconibus, Domino volente & auxiliante, ita decreuit qualiter singulis capitulis nunc subter declaratur.

Cap. j.

Primum cap. Vt Episcopi cum mulieribus omnino non habitent, ne antiqui hostis fraude decipiantur. vt iuxta [a] Apostolicam vocem non vituperetur ministerium nostrum; quia scriptum est: [b] Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Cauere nos oportet, fratres mei, ab illicitis, vt mundas valeamus ad Deum leuare manus. scriptum est enim: [c] Sancti estote, quoniam ego sanctus sum, dicit Dominus. B

a 2. Cor. 6.

b 1. Cor. 3.

c Leuit. 11.

Cap. ij.

Vt presbyteri vel diaconi subintroductas mulieres nullo modo secum audeant * habitare, nisi forsitan matrem suam, aut proximitatem * generis sibi habentes, quæ suspiciones effugiant, sicut in Synodo Nicæna continetur. Si quis vero præsumpserit præter statuta agere, sacerdotij sui priuetur honore.

* habere
* al. generationis

Cap. iij.

Vt Episcopus, presbyter, & diaconus sæcularia indumenta minime vtantur, nisi vt condecet tunica sacerdotali; sed nec dum ambulauerit in ciuitate, aut in via, aut in plateis, sine operimento præsumat ambulare, præter si in itinere longo ambulauerit. Quia sicut mulier orans in Ecclesia non velato capite, deturpat caput suum, iuxta [a] Apostoli vocem; ita sacerdos sine operimento deturpat suum sacerdotium. Nam si temere præsumpserit contra statuta agere, communione priuetur, donec quæ statuta sunt adimplere maturet. C

21. q. 4. Episcopi cap. 3.

d 1. Cor. 11.

Cap. iiij. Dist. 93.

Vt iuxta sanctorum Patrum & canonum statuta, omnes Episcopi qui huius Apostolicæ Sedis ordinationi subiacebunt, qui propinqui sunt, annue Id. mensis Maij sanctorum Principum Apostolorum Petri & Pauli Liminibus præsententur, omni occasione sepposita. Qui vero de longinquo, iuxta chirographum suum impleant. Nam qui huius constitutionis contemptor extiterit, præter si ægritudine valida fuerit detentus, sciat se canonibus subiacere.

Cap. v. Viden. Concil. Gregorij 11.

Vt presbyteram, diaconam, nonnam, aut monacham, vel etiam spiritualem commatrem nullus sibi præsumat nefario coniugio copulare. Nam qui huiusmodi opus * penetrauerit, sciat se anathematis vinculo esse obligatum, & Dei iudicio condemnatum, atque a sacro corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi alienum. Statuentes Apostolica censura, vt quicumque sacerdotum eos communicare præsumpserit, eorum consortio condemnatus sacerdotij sui honore priuetur. Si autem sic qui coniuncti sunt admoniti declinauerint, & ab alterutrum fuerint diuisi, pœnitentiæ submittantur, vt sacerdos loci prouiderit. D

* perpetrauerit

Cap. vj.

Vt consobrinam, neptem, nouercam, fratris vxorem, vel etiam de propria cognatione nullus præsumat in coniugio copulare, quia scriptum est in lege Domini: [c] Turpitudinem vxoris patris, vxoris fratris, atque sororis tuæ non reuelabis: turpitudo enim tua est. Et si ab Hebraico populo ante Incarnationem vnigeniti filij sui hæc seruanda mandauit: quanto amplius nos, qui Christianæ religionis documenta tenemus, ab illicitis connubijs * obseruare debemus, ne demersi in voragine, ignis æterni concrememur incendio? Si quis vero in hoc nefario coniugio conuenerit, & in eo permanserit, sciat se auctoritate Apostolica anathematis * vinculo esse innodatum. Et nullus sacerdos illi tribuat communionem, vt in superiori capitulo continetur. Et si inclinatus diuisusq. fuerit ab illicita copula, pœnitentiæ subdatur, vt sacerdos loci considerauerit. E

Vide Synod. Eugen. 2. & Leon. 4. cap. 38. Iuo par. 9. c. 21.

c Leuit. 18.

* abstinere

* al. vinculis.

Cap. vij. Concil. Greg. 2.

Si quis temerario ausu præsumpserit virginem aut viduam furari in vxorem, præter si desponsatam habuerit, anathema sit.

Ibid. Cap. viij.

Vt nullus clericus aut monachus comam laxare præsumat. Si quis clericus aut monachus comam laxare præsumpserit, anathema sit.

Cap. viiij. 26. q. 7. Si quis Kalendas. Vidend. Synod. 6. cap. 62. Veron. par. 14. Cap. x.

Vt nullus Kalendas Ianuarias, & broma colere præsumpserit, aut mensas cum dapibus in domibus præparare, aut per vicos & plateas cantationes & choros ducere, quod maxima iniquitas est coram Deo, anathema sit.

Si quis Christianus filiam suam Iudæo in coniugio copulare præsumpserit, nisi perfecte crediderit Christo & baptizatus fuerit; vel seruum aut ancillam eidem Iudæo Christianus

A ſtianus venundare præſumpſerit, & ſi vidua Chriſtiana Iudæum duxerit virum, vel conſentientibus ei, anathema ſit.

In multis Concilijs hoc ſtatutum eſt, etiam & nunc confirmatum eſt a veſtra prudentia, ſanctiſſimi fratres, vt primi, quarti, ſeptimi, & decimi menſis horum ſacerdotum debeant fieri ordinationes. Aliqui enim ex noſtris per incuriam, ignorantes annorum ſeriem illicitam fecerunt ordinationem. Sed dum noſtris inſonuiſſet auribus, canonicā ſuſceperunt diſciplinam, pro quo omnibus Apoſtolica auctoritate interdico. * At qui norunt canonum ſeriem obſeruent, & qui neſciunt meditentur, ne dum fuerint lapſi, canonicæ ſuccumbant ſententiæ. Sed & hoc interdicimus, vt nullus Epiſcoporum audeat, iuxta ſanctorum canonum inſtituta quemlibet clericum bigamum, aut qui viduam duxerit vxorem, ad ſacros ordines promouere, aut alterius ciuitatis clericum ſine dimiſſo-
B rijs ſui Epiſcopi ſuſcipere, vel ordinare, neque eum vſurpet, niſi Epiſcopus eius precibus exoratus concedere voluerit, quia hoc ſancti Patres ſtatuerunt. Si quis vero præſumpſerit, canonicas damnationes ſentiat.

Cap. xi. Initium eſt canonis 44. Concil. Carth. 3.

** & qui*

De presbyteris, diaconibus, ſeu clericis qui inter ſe cauſam habuerint, nullo modo præſumant publicis actoribus interpellationem facere, niſi ſuo Epiſcopo. Et ſi forſitan * Epiſcopus contra eum habuerit, ad vicinum Epiſcopum confugium faciat, iuxta canonum ſtatuta: & ſi minime conuenerit vt decidatur inter eos intentio, apud Apoſtolicam veniat ſedem. Si quis præter ſtatuta agere præſumpſerit, gradus ſui honore priuetur, & ab Eccleſia pellatur * domuſq. cauſa ſuſceperit finem.

Cap. xij.

** Epiſcopum contrarium*

Vt nullus Epiſcopus, presbyter, aut diaconus ad celebrandum Miſſarum ſolemnia præſumat cum baculo introire, aut velato capite altario Dei aſſiſtere, quoniam & Apo-
C ſtolus prohibet viros velato capite orare in Eccleſia: & ſi temere præſumpſerit communione priuetur.

** dum vſque Veron. p. 14. Cap. xiv. De conſ. diſt. 1. cap. nullus.*

Vt Epiſcopus aut presbyter, dum ingreſſus fuerit ad Miſſarum ſolemnia celebranda, nullo modo audeat * data oratione recedere, vt ab alio Epiſcopo aut presbytero ſuppleantur Miſſarum ſolemnia: ſed qui initium ponit, ſuppleat vſque ad finem. Quia ſcriptum eſt: [a] Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Si quis vero præſumpſerit præter quod poſuimus agere, a ſacro corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſit ſuſpenſus.

Cap. xiij.

** dicta*

a Matth. 20.

Scripſimus de gradibus cognationum, vel quomodo debeant quilibet amodo, & deinceps legitimo coniugio copulari. Et quia diuina clementia nos congregauit in vnū, vt ea quæ neceſſaria ſunt pro ſalute animarum, capitula vobis ea, quæ ſæpius ſcripta ſunt,
D enarrare ſtudui, ad memoriam vobis quippe reducens, quod beatæ memoriæ præceſſor noſter Gregorius, huius Apoſtolicæ Sedis iunior PP. propter aliquas illicitas coniunctiones, quæ fiebant per hanc Italiam, ſeu Longobardorum prouinciam, vel in alijs locis, aggregato ſacerdotali collegio promulgata ſententia, anathematis vinculo obligauit. Sed dum cerno adhuc populos in eodem errore perſiſtere (quod ingemiſcens dico) quoniam Chriſtianorum animæ dum diabolica fraude decipiuntur, timeo, ne nos qui rectores animarum vocamur, ſi earum ſalutem prouidere negleximus, a iuſto iudice pro illis torqueamur. Sed neque hoc ſilendum eſt, quod in Germaniæ partibus ita diu vulgatum eſt, quod quidem in Archiuo noſtræ ſanctæ Eccleſiæ ſcriptum minime reperimus, ipſis tamen aſſerentibus hominibus de Germaniæ partibus didicimus, quod beatæ recordationis S. Gregorius Papa, dum eos ad religionem Chriſtianitatis diuina gra-
E tia illuſtraret, licentiam illis dediſſet in quarta ſe copulare generatione, † *quod quidem Chriſtianis licitum non eſt, dum vſque ſe cognouerint*, ſed dum rudes erant & inuitandi ad fidem, quamquam minime ſcriptum, vt dictum eſt, reperimus, credere non ambigimus: Deo autem largiente, qui [b] illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, præteritis annis litteras miſerunt Archiepiſcopi & Reges prouinciæ illius, petentes Apoſtolica præcepta, qualiter liceat eis coniugia copulare, & quomodo debeant obſeruare. Quibus quantum Dominus dare dignatus eſt, admonitionis præcepta direximus. ſed neque hoc ſilendum eſt peruenisſe ad nos (quod cum grandi triſtitia animi dico) per diuerſa loca huius Italiæ, & Longobardorum partes, ſacerdotes cum ſanctimonialibus feminis, id eſt, monachis habitare. Quod nefarium eſt dicere vel audire contra canones * eſſe ſancita.

Iuo p. 9. cap. 20.

† Hæc deſunt in originali, ſunt in collectione Iuonis, idq. notatum ad marginem.

b Ioan. 1.

** & decreta*

Vbi enim talis fuerit commorantium habitatio, antiqui hoſtis ſtimuli non deſunt: vn-

de omnino cauendum & vitandum est, fratres mei, ne fallant, & impleatur in eis Pro- A
a Sophon.3. phetæ dictum [a]: Sacerdotes eius contaminant sancta, & reprobant legem. Quod &
b Malach.1. alius propheta increpat dicens: [b] Vos sacerdotes qui fallitis nomen meum, & dixistis in
* al. responsum est qua re fefellimus nomen tuum? Quibus * respondendum est: offerentes ad altare meum panem pollutum. Non est mihi voluntas in vobis dicit Dominus omnipotens, & sacrificium non accipiam de manibus vestris. Pro quo timeo, dilecti mei, ne nobis in capite
c Ezech.34. positis, si neglexerimus, illud contingat quod Dominus per Prophetam dicit [c]: Ideo pastores audite verbum Domini. Ecce lac deuoratis, & lanis eorum cooperitis vos, & quod crassum est iugulastis, & oues meas dispersistis. Quod infirmum erat non confirmastis, in eo quod male habebat non curastis, & contritum non alligastis, & quod errabat non conuertistis, & quod perierat non requisistis, & dispersæ sunt oues meæ, eo quod non sint pastores: & factæ sunt in deuorationem omnibus bestijs agri, nec erat qui requi- B
reret, neque qui reuocaret. Propterea oportet nos solicitos esse, vt de credito ministerio cum venerit Dominus, qui talentum nobis ad tempus credidit, duplum illi apporte-
d Matth.24. mus lucrum, vt & ipse in bonis suis nos respiciat: quia scriptum est [d]: Beatus seruus ille quem cum venerit Dominus inuenerit sic facientē.] Hucusque Zachariæ Papæ capitula siue decreta, vel dixeris canones, quæ congregatæ ad hoc Synodo cognoscenda obtulit: de qua Synodo ista leguntur, sed mendosissime in omnibus quæ vidimus exemplaribus.

Præsidente sanctissimo ac ter beatissimo Zacharia Papa in basilica beati Apostolorum Principis Petri ante Confessionem, pro supra memoratis capitulis declarandis vna cum Episcopis sanctissimis, quorum nomina subter adnectimus, ad hæc capitula petractanda, considētibus, sicut dictum est, sanctissimis Episcopis, Ioanne Segnensi, Sabatio Alatrensi,
* Gaudentio * Haudentio Perusino, Arcadio Clusino, Mauritio Hortano, Ioanne Fallaritano, Thoma C
* al. Gratioso Florentino, Gaudioso Bladero, Petro Esino, * Hirtioso Sutrino, Andrea Pisaurensi, Marco
* al. Luceria * Lucerino, Lando Conselino, Pelagio Cosentino, Aufredo Tarentino, Munualdo . . .
* Epiphanio Niceta Gabinate, Vitaliano Auximensi, * Theophanio Siluæ cādidæ, Martino Verulano,
* Valentio * Venantio Prænestino, Agnello Ariminensi, * Armato Fanensi, Ioanne Polimartiensi,
* Amato Benedicto Numentano, Ioanne Nepesino, Griso Trebiano, Anderamo Bisuntiano, Cæ-
* Nucerino sareo Beneuentano, Ambrosio Anagnino, Theodoro Capuano, Amantio * Niciano,
* Toriffo Theodoro Ostiæ, Gregorio Orbeuetano, Grosso Senensi, * Iffo Sabinensi, Tiburtino Albano, Gratioso Villeterno Anconitano, Gregorio Portuensi, Tudertino . . . . & venerabilibus presbyteris, Ioanne Archipresbytero, Gregorio, Stephano, alio Stephano Dominico, Theodoro, Anastasio, Andrea, Petro Iordane, Leone, item Leone, Gregorio, Eustachio, Anastasio, Georgio, Ioanne, Sergio, Theophanio, Procopio, Gaudentio, Epi- D
phanio. Astantibus quoque Theophylacto, Arcidio, Gemmulo, Theodoro, Stephano, & Paulo diaconibus, vel cuncto clero Ecclesiæ sanctæ.

Zacharias sanctissimus ac beatissimus Papa dixit.

Sanctorum probabilium Patrum exempla nos prouocant, quæ ad firmitatem Orthodoxæ Fidei & status sanctæ Catholicæ atque Apostolicæ Dei Ecclesiæ, seu Christianæ religionis decreuerunt documenta prosequi, & vt vere speculatores animarum a Deo
* al. coram dominicum gregem constituti * curam Dominici gregis habere, vt iam & a torpentibus & illicitis causis, iuxta egregij Apostoli [e] vocem, monendo, arguendo, & increpando, subiectorum animas, a
e 2.Tim.4. fauce deceptoris, & antiqui hostis humani generis seruatas, valeamus reuelata facie [f] gloriam Dei speculari ac dicere: Ecce nos & pueri quos dedisti nobis, non perdidimus ex
f Heb.2. eis quemquam: ita vt & nos vnusquisque mereamur audire desiderabilem Domini vo- E
g Matth.25. cem dicentis: [g] Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis supra multa te
Ex Concil. Greg. II. constituam: intra in gaudium Domini tui. Sanctissimi Episcopi & venerabiles presbyteri & diaconi omnes responderunt: Spiritus sancti gratia diffusa, cor Apostolatus vestri succensum est, vt nostrarum simul & subiectorum animarum diuino ardore & zelo
* quia quanto constantiæ prouideat; * quæ quantum assiduæ magistræ & dominæ nostræ Apostolicæ
* tanto Sedis præsentamur, * tantum amplius docemur nobis a Deo creditis esse plebibus quæ necessaria sunt ad regendam plebem Dei educatis. Animarum lucra sectemur, & quia a pia consideratione bene prouisum est, quæ a vestro sancto Apostolatu decreta sunt ca-
* expellatur pitula cum præmissis, nobis lectione pandantur, vt antidoto salutari morbus a grege
* inter baptizatos Domini * compellatur, ne deinceps quisque Romanus aut Longobardus vel cuiuscum-
* tantæ que gentis qui * in te baptizati sunt attētare præsumat, vt non * ante iniquitatis ponde-

re op-

A re oppressus cum diabolo & angelis eius pereat. Placeat potius vt illicita vitentur, & funditus euellantur.] sicq. recitata sunt superius scripta capitula atque probata: in fine autem ista leguntur. Factū est hoc Concilium anno *secundo Artabasdi Imperatoris, nec non & Leonis prandi Regis anno trigesimo secundo, Indictione duodecima, FELICITER.]

Sed iam ad res Orientales veniamus. hoc ipso anno qui tertius numeratur Constantini Imperatoris, mense Septembris, quo duodecima Indictio incipit, idem Constantinus valido exercitu comparato Constantinopolim obsidet, cum ciues magnopere laborarent annona; qui autem missi sunt frumentatum Anastasius a secretis & Artabasdus Comes Donasticorum, a classe Constantini comprehensi, ab eodem iussi sunt excæcari. Post hæc egressus exercitus Artabasdi Imperatoris, conserens manus cum militibus Constantini, superatus est atque fugatus. crescente penuria coactus est ipse obsessis ciuibus
B vrbis aperire portas, ijs qui imbelles erant egredientibus, vt quisque suæ vitæ consuleret. egressi sunt plures indumento muliebri & monastico induti habitu, quod ijs pateret egressus.

CONSTANTINVS EXPVGNAT CONSTANTINOPOLIM.

Quarto vero nonas Nouembris, vrgens Constantinus vrbem, post meridiem in eam ingressus est, & fugiens Artabasdus cum filijs duobus captus est, moxq. ambo priuati oculis. Bagranus Patricius qui opem tulerat Artabasdo fuit capite amputatus, & honesto loco sepultus. post triginta annos ab eius vxore effodi ossa præcepit, & proijci cum biothanatis, ijs scilicet, qui violenta abrepti morte essent. habet ista omnia pluribus narrata Theophanes, qui & de eius immanitate ista subiungit.

CONSTANTINVS POTITVR VRBE CONSTANTINOP.

Multos autem & alios ex primoribus, qui auxiliati fuerant Artabasdo, peremit: innumerabiles oculis, & alios manibus, seu pedibus ablatos debilitauit. Præcepit autem ex-
C ternis militibus qui secum ingressi sunt, introire domos, rapere familiares ciuium res.

CRVDELITAS CONSTANTINI IMP.

Multa quoque & alia, quin & innumera mala vrbi monstrauit. Cumq. Hippodromium celebraret, *equestres ludos scilicet*, introduxit Artabasdum vna cum filijs eius & amicis ligatum per Dippium, simul cum Anastasio falsi nominis Patriarcha verberato publice, & in asino verso vultu pendente: quos omnes per Dippium in Circum ostentauit.] ita accidit, sicut ipse prædixerat (vt superius dictum est) sanctus Germanus Constantinopolitanus Episcopus. hæc eadem narrat Zonaras, alijq. Græcorum historicorum, qui pariter testātur ab eodem Imperatore ipsum Anastasium adeo insigniter ignominia affectum, in thronum rursum restitutum, quod non esset facile reperire alium, qui eum æquaret impietate.

Quod autem idem Constantinus accepisset res bene gestas a Zacharia Romano Pon-
D tifice pro Rauennæ Exarchatu, quem liberasset (vt dictum est) a Luithprando Rege Longobardorum, quo eum demereret magis, contineretq. in officio, quæ erant iuris Imperij prædia quædam donauit Romanæ Ecclesiæ, hac saltem ex parte ei placere desiderans, qui ob hæresin omnino sciret se illi displicere. Scribit ista Anastasius verbis istis: Hic beatissimus vir, *Zacharias videlicet*, iuxta ritum Ecclesiasticum, *vbi creatus est Pontifex*, fidei suæ sponsionis Orthodoxæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ misit Synodicam, simulq. aliam suggestionem dirigens Constantino Principi. Et pergentibus Apostolicæ Sedis Responsalibus ad regiam vrbem, inuenere intra palatium regiæ potestatis inuasorem quemdam & rebellem (Artabasdum nomine.) & post alia de restitutione Constantini locutus, hæc subdit.

QVID CONSEQVATVR ZACHARIAS PAPA A CONSTANTINO IMP.

Post hæc vero, *vbi scilicet Constantinus Constantinopolitana vrbe potitus esset*, requirens Mis-
E sum, *Apocrysarium scilicet* Apostolicæ Sedis, quem ibidem perturbationis temporibus contigerat aduenisse, eumq. repertum ad Sedem Apostolicam absoluit, & iuxta quod beatissimus Pontifex postulauerat, donationem in scriptis de duabus massis, quæ Nymphas & Nornias appellantur, iuris existentibus Reipublicæ, eidem sanctissimo Papæ, sanctæq. Romanæ Ecclesiæ iure perpetuo direxit possidendas.] hæc Anastasius de rebus gestis cum Copronymo, qui quod esset hæreticus, venenum, vt serpens, in cauda continebat, suo tempore euomendum; intentus enim ad stabiliendum Imperium interea, nulli fidei causa negocium faceſſebat. Ceterum Zachariam Pontificem sæpius interpellasse Constantinum Imperatorem, vt eum ab hæresi reuocaret, testatur Hadrianus Papa [a] in epistola ad Constantinum in Irenem.

CONSTANTINVS ABSTINET A PERSECVTIONE.

[a] *In Concil. Nicæn. 2. act. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

CHRISTI Redemptoris anno septingentesimo quadragesimo quarto, Indictione duodecima, Constantinus Copronymus Imperator iam in Imperium restitutus, fine imposito bello ciuili, vt sedem Imperij, e qua diuulsus fuerat, sibi magis stabiliret, operam dedit, concilians sibi populum, quem nimia sæuitia admodum exterruerat.

THEOPHYLACTVS EPISC. ANTIOCH.

Quo pariter anno (inquit Theophanes) defuncto Stephano Episcopo Antiocheno, vbi sedisset annos duos, permisit Princeps Sarracenorũ consecrari Theophylactum Edessenum in locum eius, virum magnæ virtutis, diuinis charismatibus fulgentem.] hæc de his quæ spectant ad res Orientalis Ecclesiæ. Res autem Germanorum sic se habent. B

CORRIGENDVS BONIFACIVS PER ROMANVM PONTIF.

Hoc item anno Virgilius atque Sidonius viri religiosi, qui & ipsi Dei nutu, propagandi Euangelij causa venerant in Baioariam (ex Hibernia vero Virgilius, Sidonius vnde, nescimus) Bonifacio noti, cuius & subditi erant disciplinæ, cum oborta aliquando occasione, opus esset contradicere eidem Bonifacio, veritate cogente, dum ipsi videretur, esse rebaptizandos, quos minister forma solita, sed vitiata Latinitate baptizasset: modestiæ consulentes, maluerunt eum monendum esse per Romanum Pontificem, quam vrgere publica disputatione coram Ecclesia. Quamobrem de his scripsere ad Zachariam Papam. Qui acceptis litteris, ad Bonifacium ista conscripsit [a].

[a] *Zachar. ep. 4. tom. 2. ep. Rom. Pontif. & in vita S. Bonif. lib. 2. cap. 3.*

Reuerendissimo ac sanctissimo fratri Bonifacio Coepiscopo Zacharias seruus seruorum Dei.

Virgilius & Sidonius viri religiosi apud Baioariorum prouinciam degentes, suis apud C nos litteris vsi sunt, per quas intimauerunt, quod tua reuerenda fraternitas eis iniungeret, Christianos denuo baptizare. Quod audientes, nimis fuimus conturbati, & in admirationem quamdam incidimus, si habetur, vt dictum est. Retulerunt quippe, quod fuerit in eadem prouincia sacerdos, qui Latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret, nescius Latini eloquij, infringens linguam diceret: Baptizo te in nomine Patria & Filia & Spiritua sancta. Et per hoc tua reuerenda fraternitas considerauit rebaptizare. Sed sanctissime frater, si ille qui baptizauit, non errorem introducens ac hæresim, sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, vt supra fati sumus, baptizans dixisset: non possumus consentire, vt denuo baptizentur: quia (quod bene tua compertum habet sancta fraternitas) quicumque baptizatus fuerit ab hæreticis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, nullo modo rebaptizari debeat, sed per solam manus impositionem purgari debeat. Nam, sanctissime frater, si ita est, vt nobis relatum est, non amplius a te illis prædicentur huiusmodi, sed vt Patres sancti docent & prædicant, tua sanctitas studeat conseruare. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. Data Kalendis Iulij, imperante domino pijssimo Augusto Constantino a Deo coronato magno Imperatore anno vigesimo sexto, Imperij eius anno quarto, Indictione duodecima. D

DE NON ITERANDO BAPTISMO EX FALSA LATINITATE.

His acceptis litteris Bonifacius, vt pacis filius, tamquam diuino oraculo, Apostolicæ Sedis sententiæ acquieuit; ita vt de eadem controuersia nullum amplius reperiatur factũ verbum. Sed quomodo post hæc inter eosdem viros sanctissimos, qui excellentia meritorum videbantur esse columnæ, nisus est diabolus in damnum nouellæ coalescentis Ecclesiæ concitare discordias; & quomodo eædem Dei benignitate fuerunt cito conuulsæ: suo loco dicemus. Inter hæc autem cum idem Bonifacius proditione domestici sertui apud E Pipinum Regem calumnijs se oppressum sciuisset: ad eumdem Regem has litteras dedit.

BONIFACII EPIST. AD PIPINVM REGEM.

Domino excellentissimo Pipino Regi Francorum Bonifacius Episc. in Domino salutẽ.

Celsitudini vestræ clementiæ magnas gratias agimus, & Dominum Iesum Christum precantes, vt vobis in Regno cælorum æternam mercedem retribuat, eo quod petitiones nostras clementer exaudire dignati estis, & senectutem meam, atque infirmitatem consolari. Nunc autem, glorioso fili, cognoscas, quia per misericordiam Dei credo, quod possum in vestro seruitio iterum esse. Propterea petimus vos, vt nobis indicetis si ad Placitum istum debeamus venire, vt vestram voluntatem perficiamus. Quidam seruus Ecclesiæ nostræ & ipse mendacissimus, qui nos arte fugiebat, Ansfridus nomine, veniens ad nos cum indiculo vestro, rogans vt ei iustitiam faceremus: misimus illum ad vos cum ipsis litteris cum Misso nostro, vt cognoscatis quam mentitus est vobis, petentes vt

nos

A nos pro mercede vestra defendatis contra tales falsarios, & eorum mendacijs non credatis. Valete in Domino semper.] hactenus litteræ Bonifacij ad Pipinum, qui solicite curans res, quæ ad Francorum Ecclesias spectant, hoc eodem anno litteras dedit, atque legationem misit per Eobanum presbyterum ad Zachariam Romanum Pontificem, vt ipsum de multis quæ ad disciplinam Ecclesiasticam spectarent, consuleret, idq. etiam nomine Episcoporum & aliorum eiusdem regni Francorum Christianæ legis cultorũ Principum.

Non defuit sanctissimus Pontifex eisdem in omnibus satisfacere, Quamobrẽ rescripsit ad Pipinum, atque Episcopos, Abbates, & alias Francorum sublimiores potestates epistolam, vigintiseptem capita responsionum cõtinentem, quam numquam hactenus editam, ob scribẽtis & ad quẽ scripsit insignes personas, hic eudendã curauimus. sic se habet [a]. *a Ex Bibl. Vatic. scrip. Cod. Concil.*

B Domino excellentissimo atque Christianissimo Pipino Maioridomus, seu dilectissimis nobis vniuersis Episcopis Ecclesiarum, & religiosis Abbatibus, atque cunctis Deum timentibus Principibus in regione Francorum constitutis, Zacharias Episcopus sanctæ Dei Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ in Domino salutem.

EPISTOLA ZACHARIAE PAPAE AD PIPINVM REGEM ET EPISCOPOS.

Gratia vobis & pax a Deo Patre omnipotente, & Domino Iesu Christo, vnico Filio eius, & a Spiritu sancto ministretur. Gaudio magno gaudemus in Domino, addiscentes per relationem sublimissimi atque a Deo seruati prædilecti filij nostri Pipini, vestram omnium bonam conuersationem: & quod vt in bonis & Deo placitis dispositionibus vnanimes, atque cooperatores estis: ita & Ecclesiæ Dei venerabilia loca per vniuersam vestram prouinciam sita, atque eorum præsules, sacerdotes & religiosos Abbates, vt condecet, in sancto habitu & conuersatione sacerdotali conseruetis, vacantes orationibus, insistentes precibus ad implorandam diuinam potentiam, & cælitus victoriam tribuen-

C dam aduersus paganas & infideles gentes propugnatoribus vestris.

Etenim vobis in vera confessione, & simplici corde ad Deum accedentibus, sicut Moyses [b] ille amicus Dei orãdo pugnabat, & Ionathas [c] cum populo Israel bella Domini præliando vincebat: ita & vos agere oportet, carissimi mihi, vt sitis adiutores populo vestro orando, & bonis actibus inhærendo, declinãtes a curis, & negocijs sæcularibus. Scriptum est enim: Vacate [d] & videte quoniam suauis est Dominus. Et iterum: [e] Accedite ad eum, & illuminamini, & vultus vestri non erubescant. Principes & sæculares homines, atque bellatores conuenit curam habere & solicitudinem contra inimicorum astutiam, & prouinciæ defensionem. Præsulibus vero, sacerdotibus, atque Dei seruis pertinet salutaribus consilijs atque orationibus vacare, vt vobis orantibus, & illis bellantibus, Deo præstante, prouincia salua persistat, fiatq. vobis in salutem, laudem, & mercedem perpetuam.

b Exod. 17.
c 1. Reg. 14.
d Psal. 45.
e Psal. 33.

D Ex hoc quippe præsulatus vester apparebit in sanctitate, & principatus dilecti filij nostri Pipini approbabitur per subiectorum potestatem, & bonum dispositum.

Itaque vt flagitauit a nobis cum vestro consultu superius effatus filius noster Pipinus, vt de omnibus capitulis quibus innotuit, responsum demus: in quantum Domino dante valemus: de vnoquoque capitulo inferius conscriptum, iuxta quod a sanctis Patribus traditum habemus, & sacrorum canonum sanxit auctoritas: etiam nos quod, Deo inspirante, Apostolica auctoritate decernere potuimus, mandauimus in responsis.

Primum capitulum. Quomodo honorari debeat Metropolitanus Episcopus coram Episcopis, & parochialibus presbyteris, in Canone sanctorum Apostolorum, capitulo xxxv. scriptum est: Episcopos gentium singularum scire conuenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput existiment, & nihil amplius præter eius conscientiam ge-

E rant: cum illi soli singula quæ parochiæ propria, & villis quæ sub ea sunt, competant. Sed nec ille præter omnium conscientiam faciat aliquid. Sic enim vnanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in Spiritu sancto. Item in canone Concilij Antiocheni, capitulo ix. continetur ita: Per singulas regiones Episcopos conuenit nosse, Metropolitanum Episcopum totius prouinciæ solicitudinem gerere: propter quod ad Metropolim omnes vndique, qui negocia videntur habere, concurrent: vnde placuit eum & honore præcellere, & nihil præter eum ceteros Episcopos agere, secundum antiquam a Patribus regulam constitutam, nisi ea tantum quæ ad suam diœcesim pertinent, possessionesq. subiectas. Vnusquisque enim Episcopus habeat suæ parochiæ potestatem, vt regat iuxta reuerentiam singulis competentem: & prouidentiam gerat omnis possessionis, quæ sub ea est potestate. Item vt presbyteros & diaconos ordinet, & singula suo iudicio comprehendat. Amplius autem nihil agere præter Antistitem Metropolitanum

tentet: nec Metropolitanus aliquid gerat sine ceterorum sacerdotum consilio, item A
ex libro Decretorum beati Leonis Papæ capitulo xxxij. continetur. Igitur secundum
sanctorum Patrum canones Spiritu Dei conditos & totius mundi reuerentia conse-
cratos, Metropolitanos singularum prouinciarum Episcopos, quibus ex delegatione
nostra fraternitatis tuæ cura prætenditur, ius traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita vt a regulis præstitutis nulla aut negligentia aut præsumptione discedant, aut in habitu, aut incessu sanctitatis. Nam & nos ab Apostolica auctoritate subiungimus, vt Episcopus iuxta dignitatem suam indumentis vtatur. Simi-
* li modo & presbyteri Cardinales, & qui in monastica vita velle habeant * viuendi, ple-
bi quidem sibi subiectæ, præclariori veste induti, debitum prædicationis persoluant: &
in secreto propositum seruent sui cordis, vt qui videt in abscondito Deus reddat illis in
a Psal. 4. palam. Scriptum quippe est: [a] Quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris B
compungimini. Non enim nos honor commendat vestium, sed splendor animarum.

Monachi vero laneo indumento, iuxta normam & regulam monasticæ disciplinæ, atque traditionem sanctorum probabilium Patrum, sine intermissione vtantur. Sic enim abrenuntiantes ea quæ sæculi sunt, tota se Deo intentione cõtulerunt, de omnibus illicitis debent abstinere: vt quantum corpore suo sustinuerint laborem, tantum remune-
b Matth. 10. rationis præmium a Deo percipere mereantur. Apostolis [b] quippe diuinum datum est mandatum, duas tunicas non habendi. Tunicas dixit itaque, laneas, non lineas. Qui ergo obedierit Dominico præcepto, bonis actibus inhærens, habebit vitam æternam. Item ex canone Antiocheni Concilij capitulo decimo, de his qui vocantur Chorepiscopi, decretum est: Qui in vicis vel possessionibus Chorepiscopi nominantur, quamuis manus impositionem Episcoporum perceperint, & vt Episcopi consecrati sint: tamen C
sanctæ Synodo placuit, vt modum proprium cognoscant, & gubernent subiectas sibi Ecclesias, earumq. moderamine curaq. contenti sint. Ordinent etiam lectores, & subdiaconos, atque exorcistas, quibus promotiones istæ sufficiant. Nec presbyterum vero, nec diaconum audeant ordinare, præter ciuitatis Episcopum, cui ipse cum possessione addictus est. Si quis autem transgredi statuta tentauerit, depositus quo vtebatur honore priuetur. Chorepiscopum vero ciuitatis Episcopus ordinet, cui ille subiectus est.

Secundo capitulo de Episcopis, presbyteris, & diaconis damnatis, quod pristinum officium vsurpare non debeant, ex libro canonum sanctorum Apostolorum capitulo xxix. dictum est: Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus depositus iuste super certis criminibus, ausus fuerit attrectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab Ec- D
clesia penitus abscindatur.

Tertium capitulum, de presbyteris superuenientibus, ex Concilio Carthaginensi, capite vndecimo: Si quis presbyter contra Episcopum suum inflatus schisma fecerit, anathema sit. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Anathema sit. Si quis presbyter a Præposito suo correptus fuerit, debet vtique apud vicinos Episcopos conqueri, vt ab ipsis eius causa possit audiri, ac per ipsos suo Episcopo reconciliari. Quod nisi fecerit, sed superbia (quod absit) inflatus secernendo se ab Episcopi sui communione subduxerit, ac separatim cum aliquibus faciens sacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, & locum amittat. Si querimoniam iustam aduersus Episcopum non habuerit, inquirendum erit.

Quartum capitulum. De presbyteris agrorum, quam obedientiam debeant exhibere Episcopis, & presbyteris Cardinalibus, ex Concilio Neocæsarienſi capitulo xiij. ita con- E
tinetur: Presbyteri ruris in Ecclesia, ciuitatis Episcopo præsente, vel presbyteris vrbis ipsius, offerre non possunt, nec panem sanctificatum dare, calicemq. porrigere. Si vero absentes fuerint, & ad dandam orationem vocentur, soli dare debebunt. Chorepiscopi quoque ad exemplum & formam septuaginta videntur esse, vt quod ministrauerint, propter studium quod erga pauperes exhibent, honorentur.

Quintum capitulum de monachis, id est, ancillis Dei, de quibus flagitatum, si liceat
* ante eas * ad Missarum solemnia, aut Sabbato sancto publice lectiones legere, & ad Missas psallere, aut Alleluia, vel responsorium. De his in Decretorum libro beati Gelasij Papæ capitulo xxxij. destinatum est, quod nefas sit, feminas sacris altaribus ministrare, vel aliquid ex his quæ virorum sunt officijs deputata præsumere. Nihilominus impatienter audiuimus, tantum sacrarum rerum subijsse despectum, vt feminæ sacris altaribus

A miniſtrare firmentur, cunctaq. quæ non niſi virorum famulatui deputata, ſexum cui non competit, exhibere: niſi quod omnium delictorum, quæ ſigillatim perſtrinximus, noxiorum reatus omnis & crimen eos reſpicit ſacerdotes, qui vel iſta committunt, vel committentes minime publicando prauis exceſſibus ſe fauere ſignificant.

Sextum capitulum, de viduis, ſi poſſint in proprijs habitaculis ſuis ſaluare animas. Item ex eodem libro capitulo xxj. ita continetur: Vt viduæ non violentur a pontificibus; & ſi profeſſam continentiam propoſito mutato calcauerint, ipſæ pro ſe rationem Deo pro ſuis ſint actionibus reddituræ. Nam de viduis ſine vlla benedictione velandis, ſuperius duximus latius diſſerendum: quæ ſi propria voluntate profeſſam coniugij caſtitatem mirabili mente calcauerint, periculi eius intererit, quali Deum debeat ſatisfactione placare. Sicut enim, ſi ſe forſitan continere non poterat, ſecundum [a] Apoſtolum nul- a 1. Cor. 7.
B latenus nubere vetabatur: ſic habita ſecundum deliberationem, promiſſam Deo pudicitiæ fidem debuit cuſtodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus inijcere, ſed ſolum adhortationes præmij ſempiterni, pœnaſq. proponere diuini iudicij, vt noſtra ſit abſoluta conſcientia, & illarum pro ſe rationem Deo reddat intentio.

Septimum capitulum de laico pellentem ſuam coniugem: ex canone ſanctorum Apoſtolorum capite xlviij. Si quis laicus vxorem propriam pellens, alteram, vel ab alio dimiſſam duxerit, communione priuetur.

Octauum capitulum, de presbyteris, & diaconis, qui ſe a miniſterio Eccleſiaſtico ſubtrahunt, & ſeorſum collectas faciunt, ex canone Antiocheni Concilij capite v. promulgatum eſt: Si quis presbyter, aut diaconus Epiſcopum proprium contemnens, ſe ab Eccleſia ſequeſtrauerit, & ſeorſim colligens altare conſtituiſſet, & commonenti Epiſco-
C po non acquieuerit, nec conſentire vel obedire voluerit ſemel & iterum vocanti: hic damnetur omni modo, nec vltra remedium conſequatur, quia ſuam recipere non poteſt dignitatem. Quod ſi Eccleſiam turbare & ſolicitare perſiſtit, tamquam ſeditioſus per poteſtates exteras opprimatur.

Nonum capitulum de clericis, & monachis non manentibus in ſuo propoſito, quod interrogatum eſt, in canone Chalcedonenſi capite ſeptimo decretum eſt: Qui ſemel in clero deputati ſunt, aut monachorum vitam expetiuerunt: ſtatuimus neque ad militiã, nec dignitatem aliquam venire mundanam: aut hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quo minus redirent ad id quod propter Deum primitus elegerint, anathematizari.

Decimum caput, de clericis qui ſunt in ptochijs, monaſterijs, atque martyrijs, ex ca-
D none Chalcedonenſis Concilij capite nono ita decretum eſt: Clerici qui præficiuntur ptochijs, vel ordinantur in monaſterijs, & baſilicis Martyrum, ſub Epiſcoporum, qui in vnaquaque ciuitate ſunt, ſecundum ſanctorũ Patrum traditiones, poteſtate permaneant: nec per contumaciam ab Epiſcopo ſuo deſiliant. Qui vero audent euertere huiuſmodi formam quocumque modo, nec proprio ſubijciuntur Epiſcopo, ſi quidem clerici ſunt, canonum correptionibus ſubiacebunt: ſi vero laici vel monachi fuerint, communione priuentur.

Vndecimum caput: Qui clerici etiam ab vxoribus abſtinere debeant, ex Concilio Africano capite xxxvij. ita cõtinetur. Præterea cum de quorumdam clericorum quamuis erga proprias vxores incontinentia referretur, placuit, Epiſcopos & presbyteros, ſeu diaconos, ſecundum propria ſtatuta etiam ab vxoribus continere. Quod niſi fece-
E rint, ab Eccleſiaſtico officio remoueantur. Ceteros autem clericos ad id non cogi, ſed ſecundum vniuſcuiuſque Eccleſiæ conſuetudinem obſeruari debere.

Duodecimum caput, de his qui vxores aut viros dimittunt, vt ſic maneant, ex Concilio ſupraſcripto Africano, capite lxix. ita continetur: Placuit vt ſecundum Euangelicam & Apoſtolicam diſciplinam neque dimiſſus ab vxore, neque dimiſſa a marito alteri coniungantur: ſed ita maneant, aut ſibi inuicem reconcilientur. Quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur.

Decimumtertium caput: Inquiſitum eſt quod monachus ſi clericus factus fuerit, quid agere debeat. Ex decreto beati Innocentij Papæ capite xvij. continetur: De monachis qui diu morantur in monaſterijs, & poſtea ad clericatus ordinem peruenerint, non debere eos a proprio propoſito deuiare. Aut enim ſicut in monaſterio fuit, & quod diu ſeruauit, in meliori gradu poſitus amittere non debet: aut ſi corruptus poſtea baptiza-

tus, & in monasterio sedens ad clericatus ordinem accedere voluerit, vxorem omnino habere non potest, qui nec benedici cum sponsa potest iam antea corruptus. Quæ forma seruatur in clericis, maxime cum vetus regula hoc habeat, vt quisque corruptus baptizatus clericus esse voluisset, sponderet se vxorem omnino non ducere. A

Decimumquartum caput: Quod presbyteri, aut diaconi si in aliquo crimine prolapsi fuerint, non possint per manus impositionem pœnitentiæ remedium consequi. In decreto beati Leonis Papæ, capite decimo sexto decretum est ita: Alienum est a consuetudine Ecclesiastica, vt qui in presbyterali honore aut diaconij gradu fuerint consecrati, hi pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi. Quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro illo? Vnde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei secreta est expetenda secessio, vbi illis satisfactio fuerit digna, & etiam B fructuosa.

Decimum quintum caput, pro eo quod interrogatum est de laicis, qui Ecclesias in suis proprietatibus construunt, quis ipsas debeat regere, aut gubernare: A sanctis Patribus ita statutum est, & in præceptis Apostolicis sic continetur, iuxta petitoris imploratum, vt si in quolibet fundo cuiuscumque iuris oratorium siue basilica fuerit constructa, pro eius deuotione in honorem cuiuscumque sancti, in cuius Episcopi parochia fuerit fundatum oratorium, percepta primitus donatione legitima, id est, præstante tot, gestisq. municipalibus allegata, prædictum oratorium per Missas publicas solemniter consecrabis: ita vt in eodem loco nec futuris temporibus baptisteria constituantur, nec presbyter constituatur Cardinalis. Sed & si Missas ibi facere maluerit, ab Episcopo nouerit presbyterum postulandum, quatenus nihil a quolibet alio sacerdote vllatenus C resistatur, nisi ab Episcopo fuerit ordinatum.

Decimum sextum caput: De clericis qui proprias Ecclesias relinquunt, quid de eis agi debeat, ex Canone sanctorum Apostolorum capite xv. ita continetur: Si quis presbyter, aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum relinquens propriam parochiam pergat ad alienam, & omnino declinans præter Episcopi sui conscientiam in aliena parochia commoretur, hunc vlterius ministrare non patimur, præcipue si vocatus ab Episcopo redire contempserit in sua inquietudine perseuerans, sed tamquam laicus ibi communicet.

Decimum septimum caput: Item pro Episcopis, qui alterius clericos susceperint, vt excommunicentur, in eodem Concilio capite xvj. cõtinetur: Episcopus vero, apud quem memoratus esse constiterit, si contra eos decretam cessationem pro nihilo reputans D tamquam clericus forte susceperit, velut magister inquietudinis, communione priuetur.

Decimum octauum: Qui clerici vxores sortiri debeant, in ij. & vij. capitibus canonum sanctorum Apostolorum decretum est: Innuptis autem qui ad clerum prouecti sunt, præcipimus, vt si voluerint, vxores accipiant, sed lectores cantoresq. tantummodo.

Decimum nonum caput: Vt nullus presbyter, aut diaconus sine commendatitijs susscipiatur epistolis, in eodem Canone sanctorum Apostolorum continetur: Nullus Episcoporum peregrinorum, aut presbyterorum, seu diaconorum sine commendatitijs susscipiatur epistolis: & cum scripta detulerint, discutiantur attentius: & ita susscipiantur, si prædicatores pietatis extiterint: sin minus, neque necessaria subministrentur eis, & ad communionem nullatenus admittantur, quia a surreptione multa proueniunt. E

Vigesimum caput, de virginibus velatis, si deuiauerint, quid de illis agendum sit, in libro Decretorum beati Innocentij Papæ, capite decimonono adsertum est: Quæ Christo spiritualiter nubunt, & a sacerdote velantur, si postea vel publice nupserint, vel se clanculo corruperint, non eas admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is cui se adiunxerat, de mundo recesserit. Si enim de hominibus hæc ratio custoditur: quæcumque viuente viro alteri nupserit, habeatur adultera, nec eis agendi pœnitentiam licentia concedatur, nisi vnus ex his fuerit defunctus: quanto magis de illa tenenda est, quæ ante immortali se sponso coniunxerat, & postea humanas ad nuptias transmigrauit?

Vigesimum primum caput. Idem de non velatis virginibus, si deuiauerint, in eodem libro, vigesimo capite continetur: Hæ vero quæ nec dum sacro velamine tectæ,

tamen

A tamen in proposito virginali semper se simulauerunt permanere, licet velatæ non fuerint, si forte nupserint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia est, quia sponsione eiusmodi tenebantur. Si enim inter homines solet bonæ fidei contractus nulla ratione dissolute quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigit, solui sine vindicta non poterit? Nam si Apostolus Paulus, quæ a proposito viduitatis discesserant, dixit eas habere damnationem, quæ primam fidem irritam fecerunt: quanto potius virgines, quæ prioris promissionis fidem frangere conatæ sunt? Hæc itaque, fratres carissimi, si plena vigilantia fuerint ab omnibus Dei sacerdotibus obseruata, cessabit ambitio, iniquitas superata calcabitur, veritas spirituali feruore flagrabit, pax prædicata labijs cum voluntate animi concordabit: implebitur edictum Apostoli [a], vt vnanimes vnum sentientes permaneamus in Christo: nihil per contentionem nobis, neque per inanem gloriam vendi-
B cantes: non hominibus, sed Deo nostro Saluatori placentes.

[a] *Philip. 2.*

Vigesimum secundum caput, de his quæ duobus fratribus nupserunt, vel qui duas sorores vxores acceperint, *in* Concilio Neocæsariensi, capite vndecimo continetur: Mulier si duobus fratribus nupserit, abijciatur vsque ad mortem. Verumtamen in exitu propter misericordiam, si promiserit, quod facta incolumis huius coniunctionis vincula dissoluat, *fructu* pœnitentiæ in vita permanenti *. Nos autem gratia diuina suffragante, iuxta *prædecessorum*, & antecessorum Pontificum decreta multo amplius confirmantes dicimus, vt dum vsque sese generatio cognouerit, iuxta ritum & normam Christianitatis & religionis Romanorum non copulentur coniugijs. Sed nec spiritualem, id est, commatrem, aut filiam, quod absit, quis ducat temerario ausu vxorem. Est namque nefas, & pernicioſum peccatum coram Deo, & Angelis eius. In tantum enim graue est, vt
C nullus sanctorum Patrum, neque sanctarum Synodorum assertiones, vel etiam in Imperialibus legibus quispiam iudicatus sit; sed terribile iudicium Dei metuentes siluerunt sententiam dare.

* ★

Vigesimum tertium caput, de his qui homicidium sponte perpetrauerunt, *in* xxj. capitulo Anquirani Concilij continetur: Qui voluntarie homicidium fecerunt, pœnitentiæ iugiter se submittant, perfectionem vitæ vero circa exitum consequantur.

Vigesimum quartum caput, de his qui homicidium non sponte perpetrauerunt, in eodem canone, vigesimo quinto capite continetur: De homicidijs non sponte commissis, prior quidem definitio post septem annorum pœnitentiam perfectionem consequi præcepit: secunda vero, quinquennij tempus explere.

Vigesimum quintum caput, de his qui adulteras habent vxores, vel si ipsi adulteri
D comprobantur, in Concilio Anquirano capite decimonono continetur: Si cuius vxor adulterata fuerit, vel si ipse adulterium commiserit, septem annorum pœnitentia oportet eum perfectionem consequi secundum pristinos gradus.

Vigesimum sextum caput de monachis, & virginibus propositum non seruantibus, in libro Decretorum beati Siricij Papæ, cap. vj. continetur: Præterea monachorum quosdam, atque monacharum abiecto proposito sanctitatis, in tantam protestaris demersos esse lasciuiam, vt prius clanculo, vel sub monasteriorum prætextu illicita ac sacrilega se contagione miscuerint: postea vero ad abruptam conscientiæ desperationem perducti, de illicitis complexionibus libere filios procrearent. Quod publice leges, & Ecclesiastica iura condemnant. Has igitur impudicas detestabilesq. personas monasteriorum cœtu, electorumq. conuentibus eliminandas esse, quatenus retrusæ in suis ergastulis tan-
E tum facinus continua lamentatione deflentes, purificato possint pœnitudinis igne decoquere, vt eis vel ad mortem saltem, solius misericordiæ intuitu, per communionis gratiam possit indulgentia subuenire.

Vigesimum septimum caput, de his quæ non coacte, sed propria voluntate virginitatis propositum susceperunt, quod delinquant cum nupserint, etsi nondum fuerint consecratæ, in libro Decretorum beati Leonis Papæ, capite vigesimo octauo continetur: Puellæ, quæ non coacte parentum imperio, sed spontaneo iudicio virginitatis propositum atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, præuaricantur, etiam si nondum eis gratia consecrationis accessit: cuius vtique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent.

Hæc itaque, carissimi nobis & dilectissimi, quæ superius annexa sunt, in quantum miserante Deo valuimus, inter cetera cap. deflorantes, tam sanctorum Apostolorum,

quam

quam etiam beatorum Patrum sanctiones, seu etiam probabilium & beatissimorum A
Pontificum decreta, vt vniuscuiusque capituli sententia continet, in breui eloquio perstringentes, ad vestri præsulatus notitiam, & prædicationem, atque populi vobis a Deo crediti ædificationem mandauimus ministranda atque perficienda: hortantes vestram omnium prudentissimam sanctitatem, & procerum dilectionem, vt omnimoda ratione non declinantes a dextris aut sinistris, sed viam regiam incedentes, fortissime obseruetis Apostolica mandata. Ceterum hæc, amantissimi nobis, dedimus vobis in mandatis, vt nec nos coram Deo de taciturnitate iudicemur, nec vos de neglectu coram
a Ioan. 15. eo cogamini reddere rationem, sicut scriptum est in Dominico præcepto: [a] Si non venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent. Itaque nihil excusationis adhibentes, omnium rationabilium animarum salutem procuretis, ita currentes in agone, vt non vituperetur ministerium vestrum, sed magis de palma victoriæ brauium accipia- B
b 2.Tim.4. tis, iuxta egregij Apostoli dictum: [b] Habentes bonis actibus inhærendo repositam coronam iustitiæ in siderea mansione, quam vobis reddat in illum diem iustus iudex, Dominus Deus & Saluator noster IESVS Christus, qui viuit in vnitate cum Deo Patre omnipotente, & Spiritu sancto, per omnia sæcula sæculorum. Amen.] hactenus epistola Zachariæ Romani Pontificis, ad Pipinum & Francorum Episcopos missam.

Vt autem quæ in ea scripta essent obseruarentur, Bonifacio mandauit, cui & litteras dedit, vt Concilium cogeret, deq. his omnibus canonice custodiendis inter Episcopos ageret. Extat ipsa Zachariæ ad Bonifacium de his hoc anno data epistola, quæ sic se habet:

c Habetur in Actis S. Bonif. lib.1.cap.7. Reuerendissimo Bonifacio Coepiscopo Zacharias seruus seruorum Dei [c].

d 1.Cor.11. Egregius nos admonet Apostolus Paulus in eo quod ait: [d] Imitatores mei estote, sicut C
& ego Christi. Hinc est ergo quod per spirituale caritatis vinculum, etsi corpore absentes, spiritu tamen semper fraternitati tuæ sumus præsentes, & in nostris orationibus memoriam tui agere non desistimus, petentes immensam Domini nostri pietatem, vt ad peragendum suum te confirmet ministerium, quatenus in die aduentus eius illam
e Isai.8. placabilem merearis vocem proferre: [e] Ecce ego & pueri mei quos dedisti mihi: non
f Ioan.18. perdidi ex [f] eis quemquam: vt continuo cum ceteris Sanctis illa supernæ vocationis dicta audias: [g] Venite benedicti Patris mei percipite Regnum, quod vobis paratum est ab
g Matt.25. origine mundi.

Agnoscas igitur, carissime, flagitasse a nobis Pipinum excellentissimum Maiorem domus gentis Francorum per suum hominem nomine Audobanum religiosum presbyterum aliquanta capitula de sacerdotali ordine, & quæ ad salutem animarum pertinent; D
simul etiam pro illicita copula, qualiter se debeant custodire iuxta ritum Christianæ religionis, & statuta sanctorum Patrum, inquisisse. Et quamquam de hoc iam experta sit tua sancta fraternitas, quæ a nobis sunt decreta; illius tamen votis aures accommodantes, in breui elogio scripta Apostolica documenta direximus. Quæ vt in sacerdotali collegio pandantur, tuam sanctitatem inibi euocari dedimus in mandatis.

DE COGENDO CONCILIO IN CAVSA PSEVDOAPOSTOLORVM.

Cumq. pro hac re aggregatum fuerit Concilium, in medium deducantur illi sacrilegi & contumaces, Aldebertus, & Godalsacius, & Clemens, vt eorum denuo subtili indagatione cribretur causa. Quos si deuiantes a rectitudinis tramite vsquequaque repereritis, & conuicti fuerint nolle ad viam rectam conuerti, vt bonum atque placitum vobis videtur, cum Principe prouinciæ disponite secundum canonum sacrorum statuta. Si autem in superbia perstiterint contumaciter, proclamantes se reos non esse, tunc E
cum probatissimis & sanctissimis sacerdotibus tribus vel duobus ad nos dirigite viros, vt profunda inquisitione coram Sede Apostolica eorum inquiratur causa, & iuxta quod meruerint, finem suscipiant. Age itaque, frater dilectissime, in ministerio tibi commisso, vt ab omnipotenti Deo præmium recipiens, æternam vitam consequi merearis. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater.] hactenus Zachariæ epistola, quæ licet sine anno & Indictione data habeatur in Actis S. Bonifacij Moguntini Episcopi, in Romana tamen editione data habetur anno vigesimo octauo eiusdem Constantini, ex quo cum patre regnare cœpit, & anno sexto ex quo post patrem solus imperauit. Verumtamen errorem in numerum oportet irrepsisse, siquidem non sibi cohærent: nam vigesimus octauus Imperij annus, idem octauus erit & non sextus ex quo solus regnare cœpit; cum tamen vterque numerus reperiatur esse mendosus, vt quæ dicentur anno

sequen-

A sequenti, significant, cum causa Aldeberti primum per Bonifacium in Concilio cognita ostenditur, & postea in alio Concilio Romano est discussa, missis iam Actis Romam ex Germania, non autē personis, quod perdifficilis esset eorum Romam deductio. Quæ autem de his per Zachariam in Romano Concilio gesta sint, suo loco dicturi sumus.

Hoc anno contigit obitus Luithprandi Regis Longobardorum: qui enim (vt vidimus) regnare cœpit anno Redemptoris septingentesimo duodecimo, & tenuit regnum (vt Paulus docet) annos triginta vnum, & menses insuper septem, ad præsentem annum peruenit. Certe quidem sub Indictione duodecima fuisse superstitem, testantur Acta Synodi Romanæ sub Zacharia, de qua diximus anno superiori. Sed & cum ex publicis monumentis numeretur annus secundus Rachisij Regis successoris eius anno Domini septingentesimo quadragesimo sexto, istud ipsum confirmat. De eius obitu, & tempore
B regni eius Paulus Diaconus hæc habet in fine suæ historiæ rerum Longobardorū. Luithprandus postquam triginta & vno anno, septemq. mensibus principatum obtinuit; iam ætate maturus huius vitæ cursum expleuit. Corpus eius in basilica beati Hadriani Martyris, vbi & eius requiescit genitor, sepultum est. Fuit autem vir multæ sapientiæ, consilio sagax, pius admodum & pacis amator, bello potens, delinquentibus clemens, castus, pudicus, orator peruigil, eleemosynis largus, litterarum quidem ignarus, sed philosophis æquandus, nutritor gentis, legum augmentator. Hic initio regni sui Baioariorum plurima castra cœpit, plus semper orationibus quam armis fidens, maxima semper cura Francorum, Auarumq. pacem custodiens.] hucusque Paulus.

TEMPVS OBITVS LVITHPRANDI REGIS.

QVALIS LVITHPRANDVS.

Verum plurima de eodē Rege prætermisisse satis euidenter scriptis Anastasij conuincitur, sed haud rerum ignoratione, cum his temporibus vixerit, sed, vt apparet, ne tanto
C viro notam inureret, si quæ in S. Petri basilicam perpetrasset, fideli stylo prosecutus esset. Cum tamen non negandum sit, multa fuisse eiusdem Principis laude dignissima, licet interdum furor in malum præcipitem egerit: vt plane de illo dicendum sit, quod de Theodosio sanctus Ambrosius, ad ipsum scribens, dixit: [a] Quod habeas fidei studium, non possum negare, quod Dei timorem, non diffiteor; sed habes naturæ impetum, quem si quis lenire velit, cito vertes in misericordiam: si quis stimulet, in maius exsuscitas, & vt eum reuocare vix possis.] ita quidem comparatus Luithprandus, ad veniam facilis si orator accederet. Quænam autem pietatis monumenta reliquerit, præter illa quæ dicta sunt de impenso opere in transferendo ex Sardinia sancti Augustini venerandum corpus, hæc idem Paulus Diaconus habet.

LVITHPRANDI NON OMNIA LAVDE DIGNA.

[a] *Ambros. ep.* 28.

Hic glorioſissimus Rex multas in Christi honore per singula loca vbi degere solebat,
D basilicas construxit. Hic monasterium beati Petri, quod foras muros Ticinensis ciuitatis situm est, & Cælum aureum appellatur, instituit. In summa quoque Bardonis Alpe monasterium quod Bercetum dicitur, ædificauit. In Olonna nihilominus suo prohastio miro opere in honorem sancti Anastasij Martyris Christo domicilium statuit, in quo & monasterium fecit. pari etiam modo multa per loca singula diuina templa instituit. Intra suum quoque palatium oraculum Domini Saluatoris ædificauit: & quod nulli alij Reges habuerant, sacerdotes & clericos instituit, qui ei quotidie diuina officia decantarent.] hæc de pijs monumentis.

SACRA AEDIFICIA A LVITHPR. ERECTA.

Porro quod sepulchro eius in basilica Petri Apostoli posito inscriptum fuit epitaphium, sic se habet.

EPITAPHIVM LVITHPRANDI.

Flauius hoc tumulo Luithprandus conditur, olim
E *Longobardorum Rex inclytus, acer in armis*
Et bello victor. Sutriumq. Bononia firmant
Hoc, & Ariminum, necnon inuicta Spoleti
Mœnia: namque sibi hæc subiecit fortior armis.
Roma suas vires iam pridem milite multo*
Obsessa expauit. Deinceps tremuere feroces
Vsque Saraceni, quos dispulit impiger, ipsos
Cum premerent Gallos, Carolo poscente iuuari.
Vngarus a solo hoc adiutus, Francus & omnes
Vicini grata degebant pace per omnes.
Rege sub hoc fulsit (quod mirum est) sancta, frequensq.
Relligio, vt recolunt Alpes, Ecclesia quarum

* eius

Hunc

Hunc habuit, vincente ipso, & prægrandia templa A
Quæ viuens struxit: quibus & famosus in orbe
Semper & æternus lustrabit sæcula cuncta.
Præcipue Petro cælesti hac sede locata
Clauigero statuit, Cælo quam prouidus aureo
Augustinus vbi huc aliunde abductus, eodem
Rege, cuius doctrina Ecclesia fulget.] hactenus epitaphium. His vero iungamus quæ idem qui supra Paulus Diaconus narrat de viris sanctis, qui tunc temporis floruerunt, eidem Regi notis [a].

a Paul. Diac. lib. 6. c. vlt.

DE BAODOLINO DEI SERVO.

Huius (inquit) Regis temporibus fuit in loco, cui Forum nomen est, iuxta fluuium Tanarum vir miræ sanctitatis, Baodolinus nomine, qui multis miraculis, Christi gratia suffragante, resulsit, qui sæpé futura prædixit. Denique cum Rex Luithprandus in B
* vrbem siluam venatum isset, vnus ex eius comitibus ceruum sagitta percutere nisus, eius Regis nepotem, hoc est, sororis eius filium Ausulfum nomine nolens sauciauit. Quod Rex cernens (valde enim eum puerum amabat) cum lachrymis eius incommodum lamentari cœpit, statimq. vnum e suis equitem misit, qui ad virum Dei Baodolinum curreret, vt pro vita eiusdem pueri Christum supplicaret. Qui cum ad seruum Dei pergeret, puer defunctus est. Cui Christi famulus ad se peruenienti ita dixit: Scio quam ob causam veneris, sed illud quod postulas iam fieri non potest, quia puer ille defunctus est. Quod cum is qui missus fuerat, Regi quod a seruo Dei audierat, renuntiasset, Rex licet doluerit. quod effectum supplicationis suæ habere non potuit: tamen quia vir Domini Baodolinus spiritum prophetiæ habuerit, aperte cognouit.

* vnam

THEODELAPIVS DEI SERVVS.

Huic quoque non dissimilis apud Veronensem ciuitatem Theodelapius nomine fuit, C
qui inter miranda quæ patrabat, præsago etiam spiritu, multa quæ erant ventura prædixit.] hæc ipse qui pergit dicere de Petro Episcopo Ticinensi, de quo nos suo loco.

RACHIS REX LONGOBARDORVM.

Successit Luithprando Hildebrandus eius nepos, qui septem tantum menses regnauit, & quidem dominio aspero: ob id genti suæ minime gratus, a Longobardis ipsis simul conspirantibus est redactus in ordinem, in locumq. ipsius subrogatus Rachis dux Foroiulienſis, quem ob virtutem bellicam, humanitati ac pietati coniunctam, dignum existimarunt, qui fortissimæ Longobardorum genti præesset. Quantum vero hic maiores suos religione præcesserit, quæ inferius suo loco dicturi sumus, significabunt. Cum autem Zacharias Pontifex accepisset Rachim, siue Rachisim, regno auctum, legationem ad eum misit pro stabilienda cum ipso pace. de quo ita Anastasius: Ad quem misit legationem ipse beatissimus Pontifex: & continuo ob reuerentiam Principis Apostolorū, D
& eius precibus Rex inclinatus, viginti annorum spatio inita pace, vniuersus Italiæ quieuit populus.] hæc Anastasius.

Sed inuisemus Hispanias, nobilibus his temporibus factis Alfonsi, siue Adefonsi, vel Adelfonsi, aut Ildefonsi (ita diuerse a diuersis scriptum eius nomen reperi) Catholici Regis egregie illustratas, sed ingenti scriptorum inopia obscuratis, cum vix summatim esse complexi reperiantur ex multis pauca scriptores ipsi. Omnium quidem qui res eiusdem Regis sunt prosequuti, vna eademq. assertio est, ipsum Catholicum Regem plurimas ciuitates e Sarracenorum manibus vendicasse, Gallæciamq. ab eisdem barbaris liberasse; sed & quod Catholici Regis est, Catholicam propagasse religionem, ne tantus titulus gratis videretur assumptus. In omnibus enim ciuitatibus illis, quas a gente perfida abstulit, Episcopos ordinari curauit, restituens Christianæ religio- E
nis cultum. recitat Ambrosius [b] Morales vetus monumentum ex Archiuo Lucensis Ecclesiæ acceptum, quo aliqua ex parte quæ sunt dicta, clarescunt: notatum illud (vt ait) Era Hispanica septingentesima octogesima secunda, die quinta Iunij: est is annus Redemptoris præsens, nempe septingentesimus quadragesimus quartus. Ordinatus enim Lucensi Ecclesiæ per ipsum Alfonsum a Sarracenis ereptæ nouus Episcopus nomine Odoarius, cum ad propagandum in posteros diuinum cultum, agros a Rege donatos Ecclesiæ colendos curaret, de donatis in perpetuum bonis illis eidem Lucensi Ecclesiæ eiusmodi reliquit posteris scriptum monumentum. sed mendosum valde.

Ambros. Moral. lib. 13. c. 12

REX CATHOLICVS ADEFONSVS PROPAGAT CVLTVM RELIGIONIS.

In nomine Domini nostri Iesu Christi, qui vere de Patris substantia agnoscens ante omnia sæcula, ipse in finem sæculorum de, omnium decus, sancta gloriosa Virgine Maria sæculo genitus: qui formam seruitutis nostræ indutus, vt nos humanum genus ab

hoste

A hoſte callido erueres, dignumq. efficeres tuo conſortio. Cuius nunc cernitur in nomine Genitricis ſuæ fundata Eccleſia in ciuitate Lucenſi, territorio Gallæciæ, iuxta flumen Minei, vbi eſt domus orationis & piæ venerationis, vna cum ſanctorum Apoſtolorum, Martyrum, & Confeſſorum, vbi ſit Deo laus perennis. Amen.] præfatur iſta, quod ſolemne eſſet Catholicis Gothis Epiſcopis, ſuis ſcriptis Chriſti confiteri diuinitatem Patri conſubſtantialem, quo procul ſe abeſſe a ſuorum parentum erroribus Arianæ impietatis oſtenderent. Iſta vero præfatus, mox ſubijcit quæ ſequuntur: Igitur notum omnibus manet, qualiter ego Odoarius Epiſcopus fui ordinatus.] poſt hæc autem cauſam affert intermiſſæ diu in ciuitatibus curæ paſtoralis, ſic dicens.

In territorio Africæ ſurrexerunt quædam gentes Iſmaelitarum, & tulerunt ipſam terram a Chriſtianis, & violauerunt Sanctuarium Dei, & Chriſticolas Dei miſerunt in
B captiuitatem & ad iugum ſeruitutis, & Eccleſias deſtruxerunt: nos fecerunt exules a patria noſtra, & fecimus moram per loca deſerta multis temporibus. Poſtquam Deus per ſuum beneplacitum in hanc regionem reſpicere iuſſit, & * Chriſtianos in hac parria dilatauit, ſuum & diuæ memoriæ principem dominum Adefonſum in ſedem ipſius ſublimauit, quia ipſe erat de ſtirpe Regis Reccaredi & Ermenegildi: Dum talia audiuimus, perducti fuimus in ſedem Lucenſem cum noſtris multis & cum ceteris populis, tam nobiles quam ignobiles, & inuenimus eam ſedem deſtructam & inhabitabilem factam. Tunc denique laboramus ibidem, & ædificamus domum Dei & Eccleſiam ſanctæ Mariæ, * præſimus loca palatij & ipſam ciuitatem, reſtauramus eam intus & foris, & plantauimus vineas & pomifera. Præterea vero fecimus de noſtra familia poſſeſſores per vndique partes, & dedimus illis boues ad laborandum & iumenta ad ſeruiendum eis. Tunc
C exiuimus per terras ciuitatis ad inquirendum, vt laboraſſent illas, & inuenimus in ripa Minei villas deſtructas &c.] hucuſque ex authographo Morales recitat. qui ait repertum ibidem eiuſdem Odoarij Epiſcopi teſtamentum, quo omnia ſuæ relinquit Eccleſiæ; & quo illud firmius eſſet, voluit illud muniri chirographo Regio ita appoſito: Ego itaque Adefonſus Rex, cuius in tempore ſuperni Regis auxilio hæc reſtauratio, ſeu reintegratio facta dignoſcitur, in hanc veſtrã ſcripturam, quã * expreſſor eradicitus annuntiaſtis: vobis domino Odoario ac cunctis ſucceſſoribus veſtris per cuncta ſæcula futuris, auctoritate regali & priuilegij dignitate vobis conſignamus & condonamus, vt habeat noſtrum priuilegium firmum robur per cuncta ſæcula, manu propria confirmans.] Porro ſcriptum teſtamentum habetur Era Hiſpana ſeptingenteſima octogeſima quinta, qui eſt annus Redemptoris ſeptingenteſimus quadrageſimus ſeptimus. At de his hactenus.
D

* Chriſtianis

* expreſſa Era dicta

IESV CHRISTI ZACHARIAE PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
745. 4. 5.

SEQVITVR annus Redemptoris ſeptingenteſimus quadrageſimus quintus decimæ tertiæ Indictionis, quo habitum eſt Concilium Epiſcoporum in Germania a S. Bonifacio Apoſtolicæ Sedis Legato, vbi ea quæ ſuccreuerant in agro, licet ſæpe culto ſpineta, quæ iam magna ex parte duobus alijs Concilijs exciſa fuere, immiſſa rurſum Apoſtolica falce, idem Pontifex Bonifacius vna cum collegis Epiſcopis auxilio Chriſtianiſſimorũ
E Principum Carolomanni atque Pipini ſuccidit. Actum eſt in eo præcipue de duobus illis hæreticis Aldeberto atque Clemente; viſumq. eſt de ijſdem referendum ad Romanum Pontificem. Inſuper inter alia, ijſdem adnitentibus principibus, exauctoratus eſt Epiſcopus Moguntinus homicidij reus conuictus, inq. locum eius ab ijſdem ſubrogatus eſt Bonifacius ipſe, qui hactenus Apoſtolatui tantum Germaniæ generatim mancipatus, nullii fuerat adſcriptus certæ ſedi. De his enim hæc habentur in rebus ab eo geſtis [a].

BONIFACIVS CREATVR EPISCOPVS MOGVNTINVS.

[a] *Vit. Bonif. lib. 1. cap. 37. apud Sur. tom. 3. die 5. Iunij.*

Cum ita (vt diximus) Carolomanno iubente, & Bonifacio conſulente Synodus haberetur, multi illic nõ ſolum clerici quilibet hæretica prauitate infecti extra Eccleſiæ communionem pellebantur, ſed etiam Epiſcopi capitalium criminum maculis infames deponebantur. Totius autem erroris qui tum in Germania graſſabatur, præcipui auctores duo fuere hæretici, Clemens & Aldebertus, de quibus poſtea, cum epiſtolas ad Zachariam Pontificem datas protulerimus, opportunius dicetur. In ijs enim illorum hæ-

resis exitialis commemoratur. Depositus est etiam tunc Geruilio Moguntinæ sedis Antistes; cuius quidem depositionis causa fuit hæc. A

Ea tempestate Saxonibus Thuringiam vastantibus, eius prouinciæ homines Carolomanni opem implorabant. Ille mox exercitum mittit, & cum eo Geroldum Moguntinum Episcopum Geruilionis patrem. In ipso autem conflictu Geroldus cum plerisque alijs cæsus est. Geruilio vero filius eius qui tum adhuc laicus in palatio versabatur, in clerum adsciscitur leniendi doloris causa, quem ex patris morte conceperat, eidemq. in Moguntino Pontificatu subrogatur. Non diu post Carolomannus rursus colligit militem, proficiscitur contra Saxones, Geruilionem secum ducit. Exercitu vtroque vltra citraq. ripam fluminis Visurgis (auctor vocat Vuisaraham) considente, Geruilio iubet puerum suum ire ad hostium castra, diligenter illic inquirere nomen eius, qui patrem ipsius interfecerat. Abit puer, discit ex quodam, non longe abesse eum quem B quæreret: rogat vt ad domini sui colloquium properare velit. Venit ille, & aduentu eius denuntiato, paratis equis, Episcopus Geruilio ei procedit obuiam, & cum in medio flumine inter se colloquerentur, Geruilio clam ferens gladium, hominem confodit ita dicens: Accipe iam ferrum, quo patrem vendico carum. Ille mox ex equo corruens, in flumine exhalat spiritum. Repente autem eius comperta cæde, sublato clamore vtrinque ad arma concurritur. Fit pugna atrox, Saxonibus victis, Carolomannus ad sua se recipit, nemine tum id, quod Geruilio fecerat, pro homicidio ei imputante. Itaque reuersus domum, perrexit solito more Episcopi munia obire.

At sanctus Præsul Bonifacius inter cetera hoc etiam in Synodo pronuntiauit: Neminem qui hominis cæde pollutus sit sacerdotio fungi posse. Tum etiam obiecit ei, suis se conspexisse oculis illum cum auibus & canibus ludentem: quod Episcopo fas non esset. C Geruilio his auditis, sentiens se nullo pacto contra stimulum vel sæcularis potentiæ, vel canonicæ auctoritatis, quæ per sanctum Bonifacium in præsentes omnes proferebatur, calcitrare posse: omnium de se calculis subscripsit, & exauctoratus est. Eo autem deposito, sanctus Bonifacius a Carolomanno & Pipino fratre eius Moguntinæ sedi præficitur. Et vt eius dignitas esset eminentior, statuerunt ijdem Principes Ecclesiam Moguntinam, quæ tum alteri subiecta erat, in totius Germaniæ Metropolim prouehere: missaq. mox legatione, a Romano Pontifice id impetrarunt.] hactenus de rebus in eadem Synodo gestis, quam hoc anno factam esse, litteræ Zachariæ ad Bonifacium redditæ satis significant.

Pertinet ad hoc Concilium, quod sanctus Bonifacius zelo caritatis exæstuans, cum sciret Regē Merciorum in Anglia * Athelbaldum nomine vitam sceleſtissimam ducere, D vt eum ad meliorem frugem conuerteret, nomine non suo tantum, sed & Episcoporum, qui Synodo interfuerunt, epistolam scripsit commonitionibus paternis plenam, quam facta collatione diuersorum exemplarium hic tibi reddimus.

* Athelbaldo

a *Eod. Cod. ep. 23.*

Domino carissimo & in Christi amore ceteris Regibus præferendo inclyta Anglorum Imperij sceptra gubernanti Athelbaldo Regi Bonifacius Archiepiscopus Legatus Germanicus Romanæ Ecclesiæ, & Vuera, & Burgard, & Vuicberth, & Abel, & Vuibald Coepiscopi perennem in Christo caritatis salutem.

BONIFACII EPISTOLA AD ATHELBALDVM REGEM.

Confitemur coram Domino, & sanctis Angelis, quia quandocumque prosperitatem vestram, & fidem in Domino, & opera bona coram Deo, & hominibus, per nuntios fideles audiuimus: quod intus gaudentes & pro vobis orantes læti gratias agimus Domino; postulantes & obsecrantes Saluatorem mundi, vt vos sospites, & in fide stabiles, E & in operibus coram Deo rectos in principatu Christiani populi longo tempore custodiat. Quando autem aliqua dilectionis vestræ iniuria de statu regni vestri, vel euentu bellorum facta, aut, quod maius est, de salute animæ periculosum damnum perpetratum per auditum ad nos vsque peruenerit, mæror & tristitia nos cruciat: quia gaudio vestro in Domini voluntate congaudemus, & aduersitate contristamur.

Audiuimus enim quod eleemosynarum plurima facias, & in hoc cōgratulamur, quia qui eleemosynas minimis fratribus indigentibus tribuunt, iuxta veritatem Euangelicā,

b *Matth. 25.*

b in die Iudicij clementem sententiam a Domino audituri sunt, dicente: Quamdiu fecistis vni ex minimis fratribus meis, mihi fecistis: Venite benedicti, & quæ sequuntur. Audiuimus nāque quod furta, & iniquitates, periuria, & rapinas fortiter prohibeas, & defensor viduarum & pauperum esse dignoscaris, & pacem stabilitam in regno tuo habeas,

& in

A & in hoc quoque laudantes Dominum, gauisi sumus, quia ipsa Veritas, & pax nostra Christus dicebat: [a] Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. *a Matth. 5.*

Sed interim vna malæ existimationis fama de vita pietatis vestræ ad auditum nostrum peruenit, qua audita, contristati sumus, & illam optamus non fuisse veram. Multis enim narrantibus compertum est nobis, quod numquam legitimam in matrimonium vxorem duxisses, quod a Domino Deo ab ipso mundi primordio constitutum est, & per Apostolum Paulum Dei præceptum & interminatum, illo dicente: [b] Propter fornicationem autem vnusquisque vxorem habeat, & vnaquæque virum suum. Nam si hoc causa castitatis & abstinentiæ facere voluisti, vt ab vxoris coniunctione pro timore & amore Dei abstinuisses; & hoc verum, & impletum pro Deo comprobaueris: & in hoc gaudemus, quia non est reprehensibile, sed magis laudabile. Si autem (quod absit) vt *b 1. Cor. 7.*
B multi dicunt, nec legitimam accepisti vxorem, nec castitatis abstinentiam pro Deo seruasti; sed libidine dominante, in scelere luxuriæ & adulterij, famam gloriæ tuæ coram Deo & hominibus confuderis, in hoc valde contristamur: quia, & in conspectu Dei flagitium, & coram hominibus famæ vestræ confusio esse dignoscitur: & adhuc quod peius est, qui nobis narrant, adijciunt, quod hoc scelus ignominiæ maximæ cum sanctimonialibus & sacratis Deo virginibus per monasteria commissum sit. nam hoc peccatum duplex esse, non dubium est. Vt verbi gratia dicamus, cuius vindictæ reus sit puer apud dominum suum, qui vxorem domini sui adulterio violauit; quanto magis ille, qui sponsam Christi creatoris cæli & terræ putredine suæ libidinis commaculauit? dicente beato Paulo Apostolo: [c] An nescitis, quia corpora vestra templa sunt Spiritus sancti? Et alibi: [d] Nescitis quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis? Si quis *c 1. Cor. 6.* *d 1. Cor. 3.*
C autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. Et iterum idololatricæ seruituti adulteros, & fornicatores, in sermone, & numero peccatorum iungit, dicens: [e] An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Apud Græcos enim & Romanos, quasi blasphemiam [*] Domino irrogasset, qui in hoc reus sit; vt proprie de hoc peccato ante ordinationem interrogatus, si reus inuentus fuerit, vt cum velata & consecrata Deo Nonna concubuisset, ab omni gradu sacerdotij Domini prohibeatur. *e 1. Cor. 6.* *[*] Deo*

Propter hoc, fili carissime, solicite considerandum est, quanti ponderis hoc peccatum esse iudicetur ante oculos æterni Iudicis, quod facientem inter idololatriæ seruos constituit, & diuino ministerio altaris abijcit, licet ante peracta pœnitentia reconciliatus sit
D Deo. Corpora enim per votum propriæ sponsionis, & per verba sacerdotis Deo consecrata templa Dei esse per sanctam scripturam dicuntur, & ideo violatores illorum, iuxta Apostolum, filij perditionis esse dignoscũtur. Princeps autem Apostolorum [f] Petrus, luxuriosos libidine prohibens, dixit: Sufficit enim præteritum tempus, & reliqua. Tum, [g] Pretium scorti vix vnius est panis. Mulier autem viri pretiosam animam capit. & alibi: [h] Non grandis est culpa, cum quis furatur: furatur enim vt esurientem impleat animam, deprehensus quoque reddet septuplum. Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam: Longum est enim enumerare quanti spirituales medici huius peccati venenum, vt horrendum vituperabant, & vt terribile prohibebant, quia pene omnibus peccatis grauior & deterior est talis fornicatio, & veraciter dici potest *f 1. Pet. 4.* *g Prou. 6.* *h Ibid.*
E laqueus mortis, & puteus inferni, & vorago perditionis.

Propterea obsecramus, & contestamur, fili carissime, clementiam tuam, per Christum filium Dei, & per aduentum eius, & regnum ipsius, vt si hoc verum sit, quod in isto scelere versaris, & vitam tuam pœnitendo corrigas, & purificando emendes, & memoreris, quia indecens esse cõprobatur, vt imaginem Dei quæ in te creata est, per luxuriam, in imaginem & similitudinem maligni diaboli conuertas. Vt tu quem non propria merita, sed larga pietas Dei, Regem ac Principem multorum constituit, teipsum per luxuriam seruum a maligno spiritu constituas. quia iuxta Apostoli dictum: [i] Quodcumque peccatum fecerit homo huius seruus est, non solum a Christianis, sed etiam ab ipsis paganis in opprobrium & verecundiam deputatus. Quia ipsi pagani verum Deum ignorantes, naturaliter quæ legis sunt, & quod ab initio Deus constituit, custodiunt in hac re, quia proprijs vxoribus fœdera seruantes, fornicatores, & adulteros puniunt. *i Ioan. 2 1.*

SAXONES SEVERI VLTORES LAESAE PVDICITIAE.

Nam in antiqua Saxonia, si virgo paternam domum cum adulterio maculauerit, vel si A mulier maritata, fracto fœdere matrimonij, adulterium perpetrauerit: aliquãdo cogunt eam propria manu per laqueum suspensam vitã finire; & super bustum illius incensæ & concrematæ corruptorem eius suspendunt: aliquando congregato exercitu femineo, flagellatam eam mulieres per pagos circumquaque ducunt, virgis cædẽtes, & vestimenta eius abscindentes iuxta cingulum, & cultellis suis totum corpus eius secantes, & pungentes minutis vulneribus cruentatam, & laceratam de villa ad villam mittũt, & occurrunt semper nouæ flagellatrices, zelo pudicitiæ adductæ, vsquequo eam aut mortuam, aut vix viuam derelinquant, vt ceteræ timorem adulterandi, & luxuriandi habeant: Et apud Persas, quod fœdissimũ & deterrimum genus hominum, tam magno zelo matrimonium amore mutuo obseruant, vt mulier viro proprio mortuo viuere recusẽt: & laudabilis mulier inter illos esse iudicatur, quæ propria manu sibi mortem intulit, vt in B vna strue pariter ardeat cum viro suo. Cum ergo Gentiles, qui Deum nesciunt, & legem non habent, iuxta dictum [a] Apostoli naturaliter, ea quæ legis sunt faciunt, & ostendunt scriptum opus legis in cordibus suis: qui error, fili carissime, cum tu Christianus, & veri Dei cultor esse cognominaris, si in iuuentute adolescentiæ tuæ putredine luxuriæ inquinatus, & fœtore adulterij inuolutus, & voragine libidinis quasi puteo inferni demersus fueris?

[a] *Rom. 2.*

Iam tempus est, vt memor Domini tui a diaboli laqueis resipiscas, & a fœtore luxuriæ sordidatam animam laues: iam tempus est, vt pro timore Creatoris tui tale piaculum iterare, & maculare te vltra non præsumas; tempus est, vt multitudini pereuntis populi parcas, quæ sequendo exempla peccantis Principis cadebat in puteum mortis:

[*] qui

[*] quia quantoscumque vel per bona exempla ad vitam cælestis patriæ trahimus, vel C per mala exempla ad perditionem sequentes præimus: de tantis procul dubio ab æterno Iudice vel pœnas, vel præmia accepturi sumus. Si enim gens Anglorum (sicut per istas prouincias diuulgatum est, & nobis in Francia & in Italia improperatur, & ab ipsis paganis improperium est) spretis legalibus connubijs, adulterando, & luxuriando ad instar Sodomitanæ gentis, fœdam vitam viuit: de tali commixtione meretricum existimandum est degeneres populos, & ignobiles, & furentes libidine fore procreandos, & ad extremum vniuersam plebem ad deteriora, & ignobiliora vergentem, & nouissime nec in bello sæculari fortem, nec in fide stabilem, & nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem esse venturam, sicut alijs gentibus Hispaniæ, & Prouinciæ, & Burgundiorum populis contigit, quæ sic a Deo recedentes fornicatæ sunt; donec Iudex omnipotens talium criminum vltrices pœnas per ignorantiam legis Dei, & per Sarracenos D venire & sæuire permisit. Et notandum, quod in illo scelere aliud immane flagitium subter iacet, id est, homicidium; quia dum illæ meretrices, siue monasteriales, siue sæculares male conceptas soboles in peccatis genuerint, eas sæpe ex parte maxima occidunt, non implentes Christi Ecclesias filijs adoptionis, sed tumulos corporibus, & inferos miseris animabus satiantes.

Præterea nuntiatum est nobis, quod multa priuilegia Ecclesiarum & monasteriorum fregisses, & abstulisses inde quasdam facultates. Et hoc, si verum est, peccatum grande esse dignoscitur, testante sacra scriptura, quæ ait: [b] Qui abstulerit aliquid patri, vel matri, & dicit hoc non est peccatum, homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creauit, mater nostra Ecclesia, quæ nos in baptismo spiritualiter regenerauit. Ergo qui Christi pecunias, & Ecclesiæ fraudabit, vel rapiet: homicida ante conspe- E ctum iusti Iudicis esse deputabitur; de quo quidam sapientum dicebat: [c] Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem facit: qui autem pecuniam Ecclesiæ abstulerit, sacrilegiũ facit. Et quoque dicitur, quod Præfecti, & Comites tui maiorẽ violentiam & seruitutem monachis & sacerdotibus irrogant, quam ceteri ante Christiani Reges fecissent. Igitur postquam Apostolicus Pontifex sanctus Gregorius ab Apostolica Sede misit prædicatores Catholicæ fidei, gentes Anglorum intemeratæ & inuiolatæ permansere vsque tempora Ceolredi Regis Merciorum, & Hosredi Regis Deirorum & Berniciorum: hi duo Reges hæc duo peccata maxima in prouincijs Anglorum diabolico instinctu suis exemplis sceleratis contra præcepta Euangelica & Apostolica Saluatoris nostri publice facienda monstrauere; & in istis peccatis commorantes, id est, in superstitione, & adulterio Nonnarum, & fractura monasteriorum, iusto iudicio Dei damnati de culmine regali

[b] *Prou. 28.*

[c] *Ibid.*

A ne regali huius vitæ abiecti, & immatura & terribili morte præuenti a luce perpetua extranei, in profundum inferni, & tartarum abyssi demersi sunt. Nam Ceolredum præcessorem venerandæ celsitudinis tuæ, stupratorem sanctimonialium, & Ecclesiasticorũ priuilegiorum fractorem (vt testati sunt qui præsentes fuerunt) apud Comites suos splendide epulantem maliguus spiritus arripuit, qui eum ad fiduciam damnandæ legis Dei suadendo pellexit, potantem subito in insaniam mentis conuertit, vt sine pœnitentia, & confessione, & viatico, * furibundus & amens cum diabolis sermocinans, & Dei sacerdo- *
tes abominans, de hac luce sine dubio ad tormenta inferni migrauit. Osredum quoque spiritu luxuriæ fornicantem, & per monasteria Nonnarum sacras virgines stuprantem, & furentem agitauit, vsquequo ipse regnum Anglorum, & iuuenilem vitam, & ipsam luxuriosam animam contemptibili & despecta morte perdidit.

B Carolus quoque Princeps Francorum multorum monasteriorum euersor, & Ecclesiasticarum pecuniarum in vsus proprios commutator, longa torsione & verenda morte consumptus est.

Quapropter, fili carissime, caue tibi foueam, in quam vidisti coram te alios cecidisse; caue tibi iacula antiqui hostis, per quæ propinquos proprios coram te vulneratos cadere vidisti. Attende tibi a laqueo insidiatoris, in quo notos & commilitones tuos videbas strangulatos, & præsentem vitam & futuram perdere. Noli talium ad præuaricationem exemplа sequi. Tales enim iuxta prophetiam sanctæ scripturæ sunt, [a] qui angustiauere iustos, & qui abstulere labores eorum, in die iudicij dicturi sunt: Errauimus a via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol non ortus est nobis, & viam Dei ignorauimus, & quid nobis profuit superbia, aut quid diuitiarum iactatio contulit no-
C bis? Transiere omnia illa tamquam vmbra, & tamquam nuntius præcurrens, & tamquam nauis, quæ pertransit, cuius non est vestigium inuenire, aut tamquam auis trãsuolans in aere: Et post pauca: Sic & nos nati continuo desiuimus esse, & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere, in malignitate autem nostra consumpti sumus. Talia dixere in inferno hi qui peccauerunt, quia spes impij tamquam lanugo est, quæ a vento tollitur, & tamquam spuma gracilis, quæ a procella dispergitur, & tamquam fumus, qui a vento diffusus est, & tamquam memoria hospitis vnius diei prætereuntis. Et alias: [b] Numerus dierum vitæ hominis si multum, centum anni, quasi paruula gutta de magno mari deputatus est. hæc omnia secundum auctoritatem scripturæ rerum collatione similima sunt. Sic & Iacobus frater Domini & Apostolus de impio diuite disputans dixit: [c] Sicut flos fœni transibit. Exortus enim est sol cum ardore, & arefecit fœ-
D num, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperijt. Ita & diues in itineribus suis marcescet. & ipsa Veritas in Euangelio proponens dixit: [d] Quid enim proderit homini si lucretur vniuersum mundum, animæ vero suæ detrimentum patiatur?

a Sap. 5.
b Eccli. 18.
c Iac. 1.
d Matt. 16.

Quapropter, fili carissime, paternis te & subnixis precibus deprecamur, vt non despicias consilium patrum tuorum, qui pro Dei amore tuam appellare celsitudinem satagunt. Nihil bono Regi salubrius, quam si commissa cum arguuntur, libenter emendentur; quia per Salomonem dicitur: [e] Qui diligit disciplinam, diligit sapientiam. Ideo, fili carissime, ostendentes consilium iustum, contestamur & obsecramus per viuentem Deum, & eius filium Iesum Christum, & per Spiritum sanctum, vt recorderis, quam fugitiua sit vita præsens, & quam breuis & momentanea delectatio spurcæ carnis, & quam ignominiosum sit, vt breuis vitæ homo mala exempla in perpetuum posteris relinquat.
E Incipe ergo melioribus moribus vitam componere, præteritos errores iuuentutis corrigere; vt hic coram hominibus laudem habeas, & in futuro æterna gloria gaudeas. Valere celsitudinẽ tuam, & in bonis moribus proficere optamus.] hucusque epistola Bonifacij.

e Prou. 12.

Extat & perbreuis ad eumdem Regem epistola eiusdem viri Apostolici Bonifacij, cũ ad eumdem munusçula misit, aues scilicet ad venationem aptas, ita factus (vt ait [f] Apostolus) omnia omnibus: Et vt Iacob cum [g] Esau fecerat, quo eius animam lucrari posset, demerendam eam muneribus procurauit. epistola autem sic se habet [h]:

f 1. Cor. 9.
g Gen. 32.
h Epist. Cod. ep. 18.

Domno reuerendissimo & dilectissimo Athelbaldo Regi Merciorum Bonifacius seruus seruorum Dei intimæ caritatis salutem.

BONIFACIVS MVNERA MITTIT AD REGEM ATHELBALDVM.

Obsecramus celsitudinis tuæ clementiam, vt istum missum meum, nomine Cedam præsentatorem harum litterarum in necessitate nostra, & itineris sui, & in quoque illi necessitas contigerit, solatium præbendo adiuuare dignemini, & mercedem pro eo & a

Deo habeas de missis nostris, qui præterito anno ad vos venere, quia eis in omnibus A adiutorium, vt referebant, præstitistis. Interea pro signo veri amoris & deuotæ amicitiæ direximus tibi accipitrem vnum, & duos falcones, duo scuta, & duas lanceas: quæ rogamus licet indigna sint munuscula, caritate benedictionis suscipere digneris. Finem loquendi omnes pariter audiamus: [a] Deum time, & mandata eius obserua. Petimus quoque, vt si per alterum nuntium verba nostra ad præsentiam tuam scripta peruenerint, auditum tuum accommodare digneris, & solicite audire cures. Vale in Christo.] de epistola illa intelligit ad ipsum scripta nuper recitata.

a *Eccles.* 12.

Quid insuper? Missurus ad dictum Regem Bonifacius eam epistolam, voluit primum ipsam cognosci per amicum fidelem Hecbertum Archidiaconum, ad quem etiam eiusmodi litteras dedit [b].

b *Eod. Cod. ep.* 14.

Dilectissimo ac reuerendissimo fratri Hecberto Archidiacono Bonifacius seruus ser- B uorum Dei Legatus Germanicis Sedis Apostolicæ sinceram in Christo spiritualis germanitatis salutem.

BONIFACII EPIST. AD HECBERTVM.

Caritatis tuæ muneribus, & libris susceptis, erigens ad supera palmas, magnas omnipotenti Deo gratias egi, qui mihi longe peregrinanti talem inuenire concessit amicum, qui me & in rebus terrenis adiutorium, & in spirituali ratione communionis diuinum solatium transmisit. Nunc autem intimis præcordiorum precibus almitatis tuæ clementiam obsecro, vt vestræ fraternitatis Synodo vna cum seruis Dei mecum laborantibus adunatus esse merear, & sis mihi consiliarius, & adiutor in inquirendis & inuestigandis regulis Ecclesiasticis iudiciorum Dei; & vt me non ludiuaga sermonum voce, sed serie rogantem ac dicentem esse scias, & non arrogantem & superbum, aut proprio iudicio plus iusto placentem æstimes. Nam Catholica & Apostolica Romana Ecclesia, C quando indignum ac vilem prædicatorem ad prædicandum Germanicis erroneis, vel panis egentibus direxit, præcepit mihi, vt ex auctoritate Romani Pontificis, si alicubi viderem, inter Christianos pergens, populos erroneos, vel Ecclesiasticas regulas mala consuetudine deprauatas, vel homines per inuium a Catholica fide abductos, ad viam salutis inuitare, & reuocare totis viribus niterer.

DE LITTERIS SCRIPTIS AD REGEM ATHELBALDVM.

Hoc præceptum seruare cupiens, admonitoriam, vel precatoriam epistolã ad Athelbaldum Regem Merciorum cũ consilio & consensu Episcoporũ, qui vna nobiscũ sunt, transmisi: quam præsentare fraternitatis tuæ obtutibus iussi, vt si quæ in ea praue posita sint, emẽdes, & quæ iusta sunt, sale sapientiæ tuæ condias, & auctoritate confirmes. Et si radicẽ aliquam flagitiorum, de quibus in illa epistola contra Regem Merciorum disputatum est, in gente tua germinare velle videas: sicut prouidus & sapiens colonus cũ falce Domi- D nicæ auctoritatis * in tempus præcidas, & radicitus euellas, ne cũ floruerint, fiat ex vinea [c] Sodomorum vitis eorum, & propago eorum ex Gomorrha; & sit furor draconum vinũ eorum, & furor aspidum insanabile. Inauditum enim malum est præ ceteris sæculis. Et, vt hic serui Dei gnari scripturarum dicunt, in triplo, vel in quadruplo Sodomitanam luxuriam vincunt, vt gens Christiana contra morem vniuersæ terræ, immo contra præceptum Dei, despiciat legitima matrimonia, & adhæreat incestis, luxuriosis, adulteris, & nefanda stupra consecratarum & velatarum feminarum sequatur.

* intentus

c *Deut.* 32.

* Bedæ BONIFACIVS PETIT BEDAE OPERA.

Præterea, vt mihi de opusculis * Bedan lectoris aliquos tractatus cõscribere & dirigere digneris, quem nuper (vt audiuimus) diuina gratia spirituali intellectu ditauit, & in nostra prouincia fulgere concessit; vt & candela, quam vobis Dominus largitus est, nos quoque fruamur. Interea ad inditiũ caritatis fraternitati tuæ direxi exemplaria epistolarum sancti Gregorij, quas de scrinio Romanæ Ecclesiæ excepi, quæ non rebar ad Britanniam venisse, & plura iterum si mandaueris remittam, quia multa inde excepi; dedi & corporale, pallia, & villosam vnam ad tergendos pedes, cum laueris, seruorum Dei. Valere beatitudinem tuam, & sacris virtutibus proficere in Christo optamus.] hactenus ad Hecbertum Archidiaconum Bonifacius, qui & tunc eidem nuntio dedit pariter litteras ad Heresfridum presbyterum, virum egregia animi constantia præditum, ab eo ad hoc delectum, vt scriptam ad Regem dictam epistolam illi suis manibus porrigat, & legat, & interpretetur. sic enim se habet [d]:

d *Eod. Cod. ep.* 16.

Dilectissimo ac reuerendissimo fratri Heresfrido presbytero Bonifacius seruus seruorum Dei, optabilem in Christo caritatis salutem.

Almitatis tuæ clementiam intimis obsecro precibus, vt in tuis sacrosanctis orationibus mei

Universidad de Deusto
Biblioteca

A bus mei memor esse digneris & iam a sic narrantibus, & a te venientibus iam fecisse fraternitatem tuam, & facturam esse non dubito, vt sancti Iacobi Apostoli sententia in nobis impleatur, qua dixit: [a] Orate pro inuicem, vt saluemini: Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Præterea nos octo Episcopi qui ad vnam Synodum conuenimus, quorum nomina subter annotauimus, in commune te, frater carissime, deprecamur, vt verba admonitionis nostræ Athelbaldo Regi Merciorum interpretando, & recitando annunties, eo ordine, & eo modo, quo ad te scripta transmittimus, solicite enumerando, & prædicando illi indicares. Audiuimus enim quia pro timore Dei personam hominis non timeas, & quod supradictus Rex aliquantulum, quibusdam temporibus, audire dignetur tua monita. Et notum sit caritati tuæ, quia hæc verba admonitionis nostræ ad illum Regem propter nihil aliud direximus, nisi propter puram caritatis amici-
B tiam, & quod de eadem Anglorum gente nati & nutriti, hic per præceptum Apostolicæ Sedis peregrinamur; bonis & laudibus gentis nostræ lætamur & gaudemus; peccatis autem eius & vituperationibus tribulamur & contristamur.

[a] *Iacob. 5.*

DE SYNODO A BONIFACIO CELEBRATA.

DE EPISTOLA SCRIPTA AD ATHELBALDVM REGEM MERCIORVM.

Opprobrium namque gentis nostræ patimur, siue a Christianis, siue a paganis, quod gens Anglorum spreto more ceterarum gentium, & despecto Apostolico præcepto, immo Dei constitutione, legitimas vxores dedignetur habere, & hinnientium equorum consuetudine, vel rudentum asinorum more, luxuriando, & adulterando omnia turpiter fœdet & confundat. Igitur si hoc scelus maximum verum sit, frater carissime, rogemus omnes communiter supradictum Regem, vt semetipsum cum populo corrigat, ne tota gens cum Principe hic & in futurum pereat, sed vt vitam propriam emendando & corri-
C gendo, exemplis suis item gentem propriam ad viam salutis dirigat: & vnde peccatum ante contraxit; inde mercedem mereatur æternam. Præterea partem thymiamatis, & sabanum pro benedictione, & signo puræ caritatis tibi direximus. Sanctis operibus florentem, & probatis moribus proficientem fraternam dilectionem tuam atque *benevolentem sancta Trinitas æternaliter custodiat.] hactenus Bonifacius.

* beneolentem

Quæ autem ista secuta sint, ignoratur: Ceterum ad meliorem frugem redditum ipsum Regem litteris Bonifacij fuisse, nullus prodit; cum tamen illud certum sit, post biennium ipsum infelici exitu diem clausisse extremum. de eo enim ita in Epitome historiæ Anglicanæ anno Redemptoris septingentesimo quinquagesimo septimo: Edilbaldus, *qui & Athelbaldus*, Rex Merciorum a suis tutoribus, *defensoribus militibus scilicet*, nocte morte fraudulenta miserabiliter peremptus occubuit.] & de eodem superius hoc ipso Redemptoris anno septingentesimo quadragesimo: Edilbaldus Rex Merciorum per im-
D piam fraudem vastabat gentem Nordanhumbrorum, &c.]

His igitur ex Germanica Synodo per S. Bonifacium missis litteris ad Regem Merciorum iam recitatis: reliqua, quæ eamdem consequuta sunt Synodum, enarremus. Vt quæ ibi aduersus hæreticos sunt decreta, tenaciori vinculo firmarentur, nempe vt damnati Aldebertus & Clemens ab Apostolica quoque Sede sententiam damnationis acciperent: idem sanctus Bonifacius legauit Romã ad Zachariam Pontificem Deneardum presbyterum, quem alias (vt vidimus) ante alia occasione in Vrbem miserat, cui & litteras dedit vna cum Actis ad eamdem causam spectantibus, quibus Zacharias acceptis, Concilium collegit Episcoporum, in quo eosdem hæreticos condemnauit. Extant eius Synodi Acta in vita Bonifacij, atque in antiquitus scriptis codicibus fidelissime recensita, quæ sic se habent [b].

[b] *Vit. Bonifacij lib. 2. c. 4 apud Sur. tom. 3. die 5. Iunij.*

E In nomine Domine nostri Iesu Christi, imperante domino pijssimo Augusto Constantino Imperatore anno vigesimo *sexto Imperij eius, mense Octobris die vigesima quinta, Indictione decimaquarta, *cœpta hoc anno mense Septembris*, præsidente sanctissimo domino Zacharia Papa, in Patriarchio Lateranensi, in basilica quæ appellatur Theodori, considentibus etiam cum eo sanctis Episcopis.

* anno quinto

CONCILIVM ROM. CONTRA ALDEBERTVM ET CLEMENTEM.

Epiphanio e Silua candida.
Benedicto Nomento.
Venantio Prænesto.
Gregorio Portuensi.
Niceta Gabijs.
Theodoro Ostiensi.
Gratioso Velitris, seu venerabilibus presbyteris.

Ioanne Archipresbytero tit. S. Susannæ. A
Gregorio presbytero tit. S. Clementis.
Stephano presbytero tit. S. Marci.
Stephano presbytero tit. S. Eusebij.
Dominico presbytero tit. S. Priscæ.
Theodoro presbytero tit. S. Laurentij.
Anastasio presbytero tit. S. Mariæ.
Gregorio presbytero tit. SS. Ioannis & Pauli.
Sergio presbytero tit. S. Pudentianæ.
Iordane presbytero tit. S. Sabinæ.
Theophanio presbytero tit. SS. Coronatorum.
Leone presbytero tit. S. Anastasiæ. B
Gregorio presbytero tit. S. Balbinæ.
Stephano presbytero tit. S. Chrysogoni.
Eustathio presbytero tit. . . . .
Leone presbytero tit. S. Damasi.
Procopio presbytero tit. S. Cyriaci.

Propositis in medio sacrosanctis Euangelijs, astantibus quoque diaconibus, cunctoq. clero, Gregorius Regionarius & Nomenclator dixit: Deneardus religiosus presbyter Legatus sanctissimi Archiepiscopi prouinciæ Germaniæ, directus ad vestrum sanctum Apostolatum, pro velo est, & petit ingredi. Quid præcipitis? Dictum est: Ingrediatur.

Cumq. ingressus fuisset, Zacharias sanctus Papa dixit: Ante hos dies litteras reuerendissimi fratris nostri Bonifacij Archiepiscopi nobis detulisti, per quas nobis ea quæ op- C portuna visa fuerant, indicauit. Quid ergo denuo nostris secretarijs te ingredi postulasti? Deneardus religiosus presbyter dixit. Domine mi, dum iuxta vestri Apostolatus præceptum dominus meus Bonifacius Episcopus famulus pietatis vestræ in prouincia Francorum Synodum aggregaret, & reperisset illic falsos sacerdotes hæreticos & schismaticos, id est, Aldebertum & Clementem, sacerdotio priuans vna cum principibus Francorum, retrudi fecit in custodiam. Illi autem non in pœnitentia degunt, vt iudicatum est, sed e contrario, adhuc populum seducunt. Pro quo & hanc epistolam præfati domini mei, quam manibus gero, vestro sancto Apostolatui missus offero, vt eam coram sancto Concilio legi faciatis. Dictum est: Suscipiatur epistola, & coram nostra præsentia relegatur. Et accipiens Theophanius Notarius Regionarius & Sacellarius, relegit in his sermonibus. D

Excellentissimo Patri atque Apostolico Pontifici Zachariæ Papæ Bonifacius exiguus seruus seruorum Dei, optabilem in Christo caritatis salutem.

Postquam me ante annos prope triginta sub familiaritate & seruitio Apostolicæ Sedis, annuente & iubente venerandæ memoriæ Antistite Apostolico Gregorio, anteriore voto constrinxi, quicquid mihi lætitiæ vel tristitiæ accideret, Apostolico Pontifici solebam indicare, vt in lætis simul laudaremus Dominum, & in tristibus eius consilio roborarer. Ita & nunc mihi liceat indicare, precor, sicut scriptum est: [a] Interroga patrem tuum & annuntiabit tibi, maiores tuos, & dicent tibi. Notum enim sit Paternitati vestræ, quia postquam indigno mihi mandastis in prouincia Francorum, sicut & ipsi rogarunt, sacerdotali Concilio & Synodali conuentui præesse, multas iniurias & persecutiones passus sum a falsis sacerdotibus & adulteris presbyteris, seu diaconibus, & forni- E carijs clericis: maximus tamen mihi labor est contra duos hæreticos pessimos & blasphemos contra Deum & Catholicam fidem. Vnus qui dicitur Aldebertus, natione Gallus est, alter qui dicitur Clemens, genere Scotus est, specie quidem erroris diuersi, sed pondere peccatorum compares.

Contra istos obsecro auctoritatem vestram, vt me defendere & adiuuare, & populum Francorum & Gallorum per scripta vestra corrigere studeatis, ne hæreticorum fabulas, & vana prodigia ac signa præcursoris Antichristi sectentur; sed ad canonica iura, & ad viam veræ doctrinæ conuertantur, & vt per verbum vestrum isti duo hæretici mittantur in carcerem, nullusq. cum eis communionem habeat, ne forte fermento doctrinæ illorum fermentatus aliquis pereat, sed segregati viuant, & iuxta dictum Apostoli [b], traditi satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini. [c] Et si Ecclesiam

non

[a] *Deut. 32.*
[b] *1. Cor. 5.*
[c] *Matth. 18.*

A non audierint, sint vobis iuxta Euangelicum præceptum, sicut Ethnici & publicani. Propter istos enim persecutiones & inimicitias & maledictiones multorum patior, & Ecclesia Christi impedimentum doctrinæ rectæ sustinet. Dicunt enim de Aldeberto, quod eis sanctissimum Apostolum abstulerim, patronum & oratorem, virtutumq. factorem, & signorum ostensorem abstraxerim.

Sed pietas vestra audiens vitam eius, iudicet ex fructu, vtrum vestimentis ouium indutus intus lupus rapax fuerit, an non. In primæua igitur ætate hypocrita fuit, dicens quod sibi Angelus Domini in specie hominis, de extremis finibus mundi miræ sed tamen incertæ sanctitatis reliquias attulerit: & exinde potuerit omnia quæcumque poposcerit, a Deo impetrare. Hac ergo simulatione (sicut beatus Apostolus prædixit [a]) penetrauit multorum domos, & captiuas duxit post se mulierculas oneratas peccatis, B quæ ducebantur varijs desiderijs, & multitudinem rusticorum dicentium, quod ipse esset vir Apostolicæ sanctitatis. præterea conduxit Episcopos indoctos, qui se contra præcepta canonum absolute ordinauerunt: vnde in tantam superbiam elatus est, vt se æquipararet Apostolis Christi; & dedignatus in alicuius Apostolorum vel Martyrum honore Ecclesiam consecrare, in proprio honore dedicaret oratoria, vel (vt verius dicam) sordidaret.

SCELERA ALDEBERTI.

[a] 2. Tim. 3.

Ad hæc etiam improperans, cur voluisset homines visitare Limina sanctorum Apostolorum: fecit eis cruciculas & oratoriola in campis, & ad fontes, vel vbicumque sibi videbatur, & iussit ibi publicas orationes celebrari, in tantum vt multitudines populorum, spretis ceteris Episcopis, & dimissis antiquis Ecclesijs, in talibus locis conuentus agerent, dicentes: Merita sancti Aldeberti adiuuabunt nos. Vngulas quoque suas atque pilos de- C dit ad honorificandum & portandum cum reliquijs sancti Petri Apostolorum Principis. Tantis itaque flagitijs inuolutus præsumpsit quoddam, quod maximum scelus & blasphemia contra Dominum esse videtur: Venienti enim populo & prostrato ante pedes eius, & cupienti confiteri peccata sua, dixit: Scio omnia peccata vestra, quia mihi cognita sunt occulta vestra, ideoq. non est opus confiteri ea: securi ergo & absoluti de peccatis vestris præteritis, reuertimini ad domos vestras cum pace. hæc igitur & his similia, quæ sanctum Euangelium hypocritas facturos esse testatur, idem Aldebertus suo habitu & incessu, moribusq. solet operari.] Vidisti, Lector, perseuerantem iugiter in Ecclesia veterem vsum confitendi occulta peccata sacerdotibus, cui assuetus populus præstare perseuerans ad Aldeberti pedes (quem putabant virum Apostolicum) peccata vt propalaret quisque sua, prosterneretur. pergit vero de Clemente altero pseudopropheta D dicere.

INGENS SVPERBIA ALDEBERTI.

Alter autem hæreticus qui dicitur Clemens, contra Catholicam contendit Ecclesiam, abnegans scilicet & refutans canones sacros, tractatus, & expositiones sanctorum Patrum, Hieronymi, Augustini, & Gregorij; Synodalia etiam iura spernens, affirmat se post duos filios in adulterio natos, esse posse legis Christianæ Episcopum. præterea Iudaismum introducens, iustum esse dicebat Christiano, vt si voluerit, viduam fratris defuncti accipiat vxorem. Ipse etiam contra fidem sanctorum Patrum contendit dicens, quod Christus Filius Dei descendens ad inferos, omnes quos inferni carcer detinuit, inde liberasset, credulos videlicet & incredulos, necnon cultores idolorum. Multa quoque alia horribilia, & contraria fidei Catholicæ de prædestinatione Dei affirmat. Quapropter precor, vt litteras vestras de hoc hæretico mandare curetis Duci Carolomanno, vt E mittatur in custodiam, ne semina satanæ latius seminans, vna ouis morbida totum gregem polluat. Valere sanctitatem vestram, & prosperis profectibus gaudere in longitudine dierum optamus.] hactenus epistola Bonifacij ad Zachariam. pergunt Synodalia Acta.

DE CLEMENTE PSEVDOPROPHETA.

Cumq. lecta esset epistola, Zacharias Papa dixit: Audistis, carissimi fratres, quid in epistola lectum sit ex sacrilegis illis, qui se ad suam condemnationem Apostolos nominare præsumpserunt? Sancti Episcopi & venerabiles presbyteri responderunt: Audiuimus certe per omnia, non Apostolos, sed ministros satanæ & præcursores Antichristi. Quis enim aliquando Apostolorum, vel quilibet Sanctorum ex capillis suis aut vngulis pro sanctitate populis tribuit, vt ipse pernicioſus agere conatus est Aldebertus? Sed hoc scelus a sancto vestro Apostolatu resecandum est, tam de illo, quam etiam de transgressore Clemente, qui sacros canones spreuit, atque expositiones sanctorum Patrum

Ambrosij,

Ambrosij, Augustini, ceterorumq. respuit: Ambo itaque iustam dignamq. transgressionibus suis suscipiant sententiam. Zacharias sanctus Papa dixit: Quia iam tardior hora est, venturo secretario de conscripta vita & oratione, quam sibi exponit Aldebertus, vel ceteris eius gestis, cum nobis lecta fuerint, communi consensu, mediante Deo, quid fieri debeat, pertractabimus.] hactenus primum secretarium, siue sessio Romani Concilij. Sequens autem non in sequentem vel alium aliquem diem dilatum est, sed die eodem iterum conuentum, vt habent Synodalia Acta verbis istis. A

SECVNDA SESSIO.

Cumq. in eodem die sanctus Zacharias Papa, ceteriq. Episcopi, necnon presbyteri supradicti, alijq. clerici conuenissent in prænominatam basilicam, Gregorius Notarius Regionarius & Nomenclator dixit: Iuxta sancti vestri Apostolatus præceptum, quod in præterito secretario iussistis, Deneardus religiosissimus presbyter adest pro velo: Quid præcipitis? Dictum est: Ingrediatur. Cumq. ingressus esset, Zacharias sanctus Papa B dixit: Actus illi nefandissimi Aldeberti, siue cetera eius scripta, quæ præterito secretario in manibus gerebas, coram præsenti Concilio porrige legenda. Et accipiens Theophanius Notarius Regionarius & Sacellarius legit vitam illius, cuius initium est.

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Incipit vita sancti & beati Aldeberti Episcopi ex electione Dei nati. De simplicibus parentibus fuit procreatus, & de gratia Dei coronatus: Quia dum in vtero matris suæ esset, ibidem gratia Dei cœpit in eo retineri. Et antequam peruenisset beatissima natiuitas eius, vidit genitrix eius per visionem quasi egredientem vitulum de dextero latere suo. Qui nimirum vitulus designabat illam gratiam, quam accepit ab Angelo, antequam exiret de vulua. Cumq. hic libellus vsque ad finem lectus fuisset: Zacharias sanctus Papa dixit: Quid ad hanc blasphemiam respondetis, sanctissimi fratres? Epiphanius Episcopus Ecclesiæ sanctæ Siluæ candidæ C dixit: Domne Apostolice, ex diuina profecto inspiratione motum est cor vestri sancti Apostolatus, vt prædictum Bonifacium sanctissimum Episcopum & Francorum Principes commoneretis, in partibus illis post longa tempora Concilium congregare sacerdotum, ne hæc schismata & blasphemiæ sancto vestro Apostolatui celarentur.

Zacharias sanctus Papa dixit: Si quid adhuc habet Deneardus religiosus presbyter nobis porrigere ad legendum, porrigat. Deneardus presbyter respondit: Ecce, domine, epistola, qua vtebatur Aldebertus, & quam diuulgabat esse Iesu, sibiq. de cælo venisse. Et accipiens Theophanius Notarius legit, cuius initium erat: In nomine Domini. Incipit epistola Domini nostri Iesu Christi Filij Dei, quæ in Hierosolymam cecidit, & per Michaelem Archangelum inuenta est in porta Ephraim, & per manus sacerdotis nomine Icoræ ipsa epistola fuit exemplata: & transmisit ipse eamdem epistolam ad D Germaniæ ciuitatem alio sacerdoti Thalassio, & ipse Thalassius transmisit illam ad Arabiæ ciuitatem alio sacerdoti Leoban, & ipse Leoban transmisit epistolam istam ad Vetphaniam ciuitatem, & recepit eam Macrius Sacerdos Dei, & transmisit in montem sanctum Archangeli Michaelis, & per manus Angeli Dei peruenit ad Romanam ciuitatem ad sepulchrum sancti Petri, vbi claues regni cælorum constitutæ sunt. Et duodecim papati qui sunt in Romana ciuitate, triduanas fecerunt vigilias in ieiunijs & orationibus. & cetera vsque ad finem perlecta.

TERTIA SESSIO.

Zacharias sanctus Papa dixit: Pro certo, carissimi fratres, & prædictus Aldebertus in insaniam conuersus est, & omnes qui hac vtuntur commentata epistola, paruulorum more absque sensu sunt, & muliebri errore insaniunt. Sed ne leuiores amplius decipiat, indiscussam & absque sententia causam hanc relinquere non possumus. Sancti Episcopi E & venerabiles presbyteri responderunt. Ex diuina illustratione cognoscimus, cor sancti vestri Apostolatus illuminatum, & quæ a vobis dicta sunt, ex administratione Spiritus sancti emanarunt. Et idcirco vt a vobis præuisum fuerit, in vtrosque sententia promulgetur. Zacharias Papa dixit: Non vt a nobis solis præuisum fuerit, sed pariter cum sanctitate vestra, vt Domino placuerit, in futuro secretario est pertractandum.] hucusque secundum secretarium. Tertium eadem die habitum legitur, vt plane mirum sit, eodem die iam tertio esse conuentum, tresq. habitas sessiones. Sic enim eadem pergunt Acta.

Cum autem tertia vice in eodem die sanctus Zacharias Papa, ceteriq. Episcopi, necnon presbyteri supradicti, sed & alij clerici conuenissent in prænominatam basilicam, Gregorius Notarius Regionarius & Nomenclator dixit, secundum quod a vestro sancto

Aposto-

A Apostolatu præceptum est in præterito secretario, vt Deneardus religiosus presbyter hic se vestris præsentaret obtutibus, præsto est præ foribus. Quid præcipitis? Dictum est: Ingrediatur. Cumq. ingressus fuisset, Zacharias Papa dixit: Habes adhuc ex sacrilegorum illorum conscripto aliquid, quod coram Concilio proferre debeas ad legendum? Deneardus religiosus presbyter respondit: Etiam, domine mi, orationem, quam sibi Aldebertus componere nisus est: & ecce in manibus eam gero, iubete eam suscipi. Moxq. suscepta est, & lecta oratio, cuius initium tale erat.

Domine Deus omnipotens, pater Domini nostri Iesu Christi, & α & ω, qui sedes super septimũ thronum, & super Cherubim & Seraphim, pietas magna, & dulcedinis satis est apud te, pater sanctorum Angelorum, qui fecisti cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt: te inuoco, & clamo, & inuito super me miserrimo, qui tu dignus fuisti
B dicere: [a] Quodcumque petieritis a Patre in nomine meo, dabit vobis. A te peto, ad te clamo, & Domino Christo confido animam meam. Cumq. per ordinem legeretur, peruenit ad locum, vbi ait: *Precor vos, & coniuro vos, & supplico me ad vos*, Angelus Vriel, Angelus Raguel, Angelus Tubuel, Angelus Michael, Angelus Adimis, Angelus Tubuas, Angelus Sabaoth, Angelus Simihel. Dum vero hæc oratio sacrilega vsque ad finẽ perlecta fuisset, Zacharias sanctus Papa dixit: Quid ad hæc sancti fratres respondetis?

[a] *Ioan. 12.*

QVAE ANGELORVM NOMINA ECCLESIA RECIPIAT.

Sancti Episcopi, & venerabiles presbyteri responderunt: Quid aliud agendum est, nisi vt omnia quæ coram nobis lecta sunt, igne concrementur; auctores vero eorum anathematis vinculo percellantur? Octo enim nomina Angelorum, quæ in sua oratione Aldebertus inuocauit, non Angelorum, præter Michaelis, sed magis dæmonum nomina sunt, quos ad præstandum sibi auxilium inuocauit. Nos autem, vt a vestro sancto Apo-
C stolatu edocemur, & diuina tradit auctoritas, non plus quam trium Angelorum nomina agnoscimus, id est, Michael, Gabriel, Raphael.] hæc Patres. quibus perspicuo intelligis librum quartum Esdræ nomine vulgatum, in quo frequens est mẽtio Angeli Vriel, ab Ecclesia Romana proscriptum penitusq. esse reiectum.] habentur eadem de tribus tantummodo Angelorum nominibus in Capitularibus [b] Caroli Magni. pergunt Acta.

[b] *Capitul. lib. 1. cap. 10.*

Zacharias sanctus Papa dixit: Optime prouisum est a vestra sanctitate, vt conscripta illius omnia igne concrementur. Sed opportunum est, vt ad reprobationem in scrinio nostro conseruentur ad perpetuam confusionem. Nunc vero quia omnia peracta sunt, de vtrorumque sententia, quorum superius mentio facta est, pertractandum est. Vniuersum Concilium dixit: Aldebertus, cuius nobis actus & nefaria commenta lecta sunt,

SENTENTIA IN ALDEBERTVM ET CLEMENTEM LATA.

& qui se Apostolum censuit nominari: & capillos & vngulas suas populis pro sanctitate
D tribuit, quiq. sub obtentu Angelorum dæmones in suum auxilium inuocat: sit ab omni officio sacerdotali alienus, agens pœnitentiam pro commissis, & amplius iam populum minime seducat. Sin autem in his erroribus perseuerauerit, & populum amplius seduxerit: sit anathema, & æterno Dei iudicio condemnetur, omnisq. pariter, qui ei consenserit, & eius doctrinam sequutus fuerit, aut adiunctus fuerit. Similiter & Clemens, qui per suam stultitiam sanctorum Patrum statuta, omniaq. Synodalia acta respuit, inferens etiam Christianis Iudaismum, dum prædicat fratrem fratris defuncti accipere posse vxorem; insuper & Dominum Iesum Christum descendentem ad inferos omnes pios & impios exinde prædicat abstraxisse: ab omni sacerdotali officio nudatus sit, & anathematis vinculo obligatus, pariterq. Dei iudicio condemnatus, & omnis qui eius sacrilegis consenserit prædicationibus.] hactenus Acta Concilij, quibus tum Zachariæ, tum
E aliorum Episcoporum & presbyterorum superius nominatorum apposita est subscriptio. Vides, Lector, eadem sententia in Clementem prolata ob id quod sacrorum Conciliorum, & Ecclesiæ doctorum doctrinam respueret, perstringi, damnariq. pariter Nouatores eadem cum Clemente perfide sentientes?

Ad hæc spectant, quæ in Capitularibus Caroli habentur his verbis: [c] Pseudographæ & dubiæ narrationes, vel quæ omnino contra Catholicam fidem sunt, vt epistola pessima & falsissima, quam transacto anno, dicebant aliqui errantes & in errorem mittentes, quod de cælo cecidisset: nec credantur, nec legantur, sed comburantur, ne in errorem pro tali scripto populus mittatur: sed soli canonici libri, & Catholici tractatus, & Sanctorũ auctoritates & dicta legantur & tradantur.] Respicit hoc etiam quod in ijsdem habetur de Scotis, qui mentiebantur se esse Episcopos [d]: Vel quod in eos [e] qui falsa nomina Martyrum, & incertas Sanctorum memorias venerantur, statutum est.

[c] *Capitul. lib. 1 cap. 78.*

[d] *lib. 7. add. 3. cap. 37.*

[e] *lib. 1. cap. 41.*

Quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod rursus ad idem Concilium spectat, desiderari videntur ea Synodi Acta, quibus confirmata sunt quæ in Synodo a Bonifacio hoc anno in Germania collecta statuta fuerunt, nisi per se ea seorsum a Zacharia dixerimus confirmata, qui de ijsdem omnibus post hanc Synodum litteras dedit ad eumdem Bonifacium verbis istis [a]: A

[a] Conc. lib. 2. c. 7.

ZACHARIAE PAPAE EPIST. AD BONIFACIVM.

Reuerendissimo & sanctissimo fratri Bonifacio Coepiscopo Zacharias seruus seruorum Dei.

Cum nobis sanctissimæ fraternitatis tuæ syllabæ delatæ fuissent, atque per singula legi feciſſemus, reperimus in earumdem litterarum serie, quod peccatis nostris facientibus, dum Dominici tritici semina quæreres elaborare ad augendam segetem spiritualem: subito inimici superseminauerunt zizania, vt sanctitatem tuam in bono opere impedirent. Sed tua sancta fraternitas incessanter orationi instet pariter cum fratribus qui tecum laborant, vt spirituali sarculo eradicare possis zizania. Hoc opus si tibi semper B erit in voluntate, Deus sine dubio adiuuat, vt beatus Gregorius Papa: Bonum opus (inquit) nobis sit in voluntate; nam ex diuino adiutorio erit in perfectione. Vnde, carissime frater, confortare in Domino, & ipse erit adiutor tuus.

De incursione autem Gentium, quæ in tuis plebibus facta est, mærendum nobis est: sed hæc aduersitas nullatenus tuam fraternitatem conturbet, quia & Romana ciuitas ex accidentibus facinoribus sæpius est depopulata, & tamen omnipotens Dominus dignatus est eam consolari. Sic etiam credimus, quia & vos consolabitur, si fideliter ad eum clamaueritis, & ieiunium, supplicationesq. litaniarum in populis commissis agendas prædicaueritis. Nos quoque (licet peccatores existamus) precibus nostris & consacerdotum nostrorum, in quantum possumus, adiuuamus.

De Synodo autem congregata apud Francorum prouinciam, mediantibus Pipino & C Carolomanno excellentissimis filijs nostris, iuxta syllabarum nostrarum commonitionem, peragente nostram vicem tua sanctitate, qualiter egisses agnouimus, & omnipotenti Deo nostro gratias egimus, qui eorum corda confirmauit, vt in hoc pio opere adiutores existerent, & quia omnia optime & canonice peregisti, tam de falsis Episcopis & fornicarijs & schismaticis, quam etiam de reliquis nomine sacerdotibus contra canonum instituta agentibus, vel contra Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, de quibus secundum tuam relationem respondemus.

De eo vero quod suggessisti, quia elegerunt vnam ciuitatem, *nempe Moguntiam* omnes Francorum Principes, pertingentem vsque ad paganorum fines, & in partes Germanicarum gentium, vbi antea prædicasti, quatenus ibi sedem Metropolitanam perpetuo tempore habere debeas, & inde ceteros Episcopos ad viam instrueres rectitudinis, & D postmodum tui successores perpetuo iure possideant: hoc quia decreuerunt, nos læti suscepimus, eo quod ex Dei nutu factum est. Quod vero falsi sacerdotes & schismatici hoc impedire conati sunt, eorum vanum agonem Dominus dissipabit, & illa faciet stabilita, quæ sanctorum Patrum statutis videntur concordare. Et quia ipsi Principes Francorum tibi etiam in hoc adiutores extiterunt: retribuat illis omnipotens Deus adiutorij huius præmium, & innumera largiatur bona.

De illo etiam falso Episcopo, quem dixisti, quod adulterati clerici & homicidæ filius in adulterio natus, & absque disciplina nutritus esset, & quod sui similes sacerdotes consecrauit: hoc meminit tua reuerenda fraternitas, quod etiam tibi sæpe scripsimus, vt nullus homicida, nullus adulter, nullus fornicator sacrum ministerium debeat tractare: sed neque ex pœnitente quis, aut talis, qualem sacri canones prohibent, esse sacer- E dotem.

De baptizatis vero ab illis, seu Ecclesijs consecratis, requirat tua fraternitas, si aut Ecclesias in nomine sanctæ Trinitatis consecrauerunt, aut paruulos similiter baptizauerunt: & tunc consecratio Ecclesiarum, & paruulorum baptisma sit rite confirmatum.

Hoc etiam pariter retulisti, quod illi qui ante proiecti sunt sacerdotes, se a nobis absolutos esse, apud Francorum prouinciam diuulgarent. Quod tua sancta fraternitas nullo modo credat: quia impossibile est, vt si hoc feciſſemus, non tuæ caritati per nostras indicassemus litteras. Impossibile ergo nullo modo credas: quia non aliud prædicamus, & aliud agimus, aut aliud dirigimus, vt illi garriunt; sed auxiliante Deo, illud firmissime hortamur vt teneas, vt sanctorum Patrum institutis & consultis sacrorum canonum omni modo parere studeas.

Quod

A Quod obſecraſti, vt Francorum Principibus ſcriberemus: ſcias a nobis eſſe geſtum. Per ſingula enim eis ſcripſimus, vt petiſti, vt tibi amici ſint, & adiutores in Dominico opere exiſtant.

De cenſu vero expetendo, quod impetrare a Francis ad reparandas Eccleſias vel monaſteria plus non potuiſti, quam vt vertente anno, ab vnoquoque coniugio ſeruorum duodecim denarij reddantur: ex hoc gratias ago Deo, quia hoc potuiſti impetrare. Dum enim Dominus donauerit quietem, augentur & luminaria ſanctorum, pro eo quod nunc tribulatio accidit a Sarracenis, Saxonibus, vel Friſonibus, ſicut tu ipſe nobis innotuiſti.

De his etiam qui poſtquam depoſiti ſunt pro capitalibus peccatis de gradu ſacerdotali, reperiuntur nec clerici eſſe velle nec monachi ſub pœnitentia, ſed * pergentes ad pala- * peragrantes
B tium Regis Francorum, rogant vt eis loca tribuat Eccleſiarum vel monaſteriorum, vt diſpergant Sanctorum loca: de his, inquam, quid fieri debeat, Francorum Principibus commonitoria direximus ſcripta.

In alia quippe tua epiſtola reperimus contineri omnia quæ contra te egerunt falſi & ſchiſmatici Epiſcopi, id eſt, Aldebertus & Clemens. in qua omnia Acta eorum, ac impijſſimum errorem ſingulatim indicaſti. Nos autem congregatis conſacerdotibus noſtris, eorumdem prauorum ſceleratiſſima Acta in eorum præſentia legi fecimus. Et cum nobis coram Concilio lecta fuiſſent: pio ſtudio omnes eadem ſchiſmatica dogmata, & ſceleratiſſimam vitam, quam ſibi Aldebertus conſcribi fecit, vna voce decreuerunt, vt igne cremarentur. Sed nos hoc non fieri rectum iudicantes, pro eorum perpetua damnatione in ſcrinio ſanctæ Eccleſiæ reſeruari mandauimus. Ad hæc etiam dignam ſententiam
C contra eorum errorem ſcribi fecimus; cuius exemplar epiſtolæ ad tuam direximus ſanctitatem, vt lecta in prouincia Francorum, omnis ſchiſmaticus audiens taliter a ſancta & Apoſtolica Eccleſia iudicatum, a ſenſus ſui prauitate reſipiſcat.

In tertia vero epiſtola tua intimaſti nobis de alio ſeductore Geuuiliobo, qui antea falſo Epiſcopi honore fungebatur, & quia ſine conſultu ad nos properat. Hic dum aduenerit, vt Domino placuerit, fiet. Tua autem reuerentia, vt auxiliante Domino cœpit, vice noſtra, petimus, perficere ſtudeat. Volumus namque omni anno, tempore apto, in prouincia Francorum Concilium te celebrare, vt frequentia ſacerdotum per inſtituta ſacrorum canonum correcta, illic nulla aduerſitas valeat pullulare, ſed magis Eccleſiæ ſanctæ vnitas & diſciplina Apoſtolica vbique in illis partibus dilatata exiſtat, vt non amplius populi per falſos ſacerdotes deprauati demergantur in interitum. Dum vero Concili-
D um congregaueris, ſic tua fraternitas conflictum habeat cum Metropolitanis, vt nullus ſine commendatitijs ſuſcipiatur epiſtolis. Pro eadem quippe cauſa, & pro omnibus vtilitatibus ſanctæ Eccleſiæ Francorum Principibus direximus litteras, vt alias præfati ſumus. De ciuitate autem illa quæ nuper Agrippina vocabatur, nunc vero Colonia, juxta petitionem Francorum, per noſtræ auctoritatis præceptum nomini tuo Metropolim confirmauimus, & tuæ ſanctitati direximus eiuſdem Metropolitanæ Eccleſiæ ſtabilitatem. Deus te incolumem cuſtodiat, reuerendiſſime frater. [Data prid. Kalend. Nouembris, imperante domino Auguſto Conſtantino, anno vigeſimoſeptimo Imperij eius, Indictione decimaquarta.]

Deſiderantur litteræ, quas ſe ad Francorum Principes ſcribere teſtatur.

Conſtat pariter cum ijſdem Pontificis litteris redditam eſſe eidem Bonifacio epiſtolam
E eius qui a ſecretis, ſiue ab epiſtolis erat ipſi Romano Pontifici Zachariæ, quam quod numquam hactenus cuſam ſciamus, hic tibi ſcribendam curauimus. ſic ſe habet [a]. [a] *Eod. qui ſup. Cod. epiſt. 4.*

Summis & Deo amabilibus apicibus acceptis, cum magno & omni quo condecet honore & veneratione relegi. Et quia poſt tot tempora merui ex veſtris ſyllabis viſitari, omnipotenti Deo noſtro gratias egi, qui me indignum famulum ſuum etiam de veſtra lætificauit incolumitate. Igitur omnia, quæ nobis per nunc directas litteras præcepiſtis, vt Dominus vires donare dignatus eſt, adimpleuimus; ſed & ea, quæ Domno Apoſtolico ſuggeſſiſti, per nos ſunt ſuſcepta, & annuntiata, atque relecta, & nos ea pertractantes omnia ſcripta quæ vobis ab eo directa ſunt, a nobis eſſe dictata iuxta veſtram voluntatem cognoſcite: ſed & quod non ſperabatis fieri, ſuggeſſimus, & facta eſt Synodus ſacerdotum præſidente Domno Apoſtolico, & relecta eſt ſacrilega illius Aldeberti nefandiſſimi vita, & omnia opuſcula eius coram Synodo: pariter epiſtola ſanctiſſimæ pa-

SECRETARIVS BONIFACIO.

DE SYNODO ROMANA IN CAVSA ALDEBERTI.

ternitatis veſtræ, vbi de illo, & de Clementis demẽtia ſuggeſſiſtis: & ſic poſt geſta peracta, A
ſententia anathematis in eos promulgata eſt, vel in omnes, qui eorum nefandam ſecuti
fuerint ſectam: Cuius inſtar, *hoc eſt exemplar*, vobis a Domno Apoſtolico directa eſt. Et hæc
coram præſentia præſentis fratris noſtri Deneardi venerabilis presbyteri acta ſunt, & ipſe
vobis ore proprio poterit enarrare, quod omnia iſta per nos acta ſunt. Nam pro certo co-
gnoſcite, ſanctiſſime pater, quia in omnibus me paratum offero veſtris obtemperantem
præceptis: tantũmodo peto, vt pro nobis orare iubeatis. Scio enim quia veſtris oration-
ibus adiutus erutus ſum a tentationibus inimici, & miſertus Dominus ſuo famulo mede-
lam tribuit, & diuerſis infirmitatibus circumdatus, quamquam indignus, illud Apoſtoli
a 2.*Cor.*12. ſequor conſolationis dictũ, quo ait: [a] Cum infirmor, tum potens ſum. Et: [b] Libenter glo-
b Ibid. riabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me per veſtras ſanctas preces virtus Chriſti.
Venerandas namque ſorores noſtras, & Dei ancillas, quæ apud Limina ſanctorum B
Patrum Apoſtolorum properauere, quas etiam nobis veſtra ſancta Paternitas com-
mendare iuſſit, in quantum Dominus vires donare dignatus fuerit, curam eorum habe-
mus propter veſtram ſanctam præceptionem. Benedictionem etenim, quam nobis di-
rexiſtis ſuſcepimus, id eſt, poculum argenteum, & ſindonem vnam: quæ in duplici ſu-
ſcepimus benedictione, eo quod a tanto patre meruimus viſitari. Et licet retribuere non
valeamus, tamen adinuicem caritatis cum magna reuerentia direximus cinnamomum
vnc.iiij. coſtum vnc.iiij. piper lib. ij. cotzumbrem lib. j. quæ peto vt abſque iniuria ſuſci-
pere iubeatis, & vt pro nobis orare dignemini omnino depoſco. Incolumem ſanctiſſi-
mam paternitatem veſtram diuina conſeruet maieſtas orantem pro nobis Deum, meritis
Apoſtolorum decorande pater.] hactenus epiſtola.
Ceterum ſimul cum his miſſa ſunt anni huius Synodi Acta in Germaniam, eadem C
quoque recepta. Nam eadem legibus ſuis Carolus probata reddidit, dum legem ſtatuit
c Capitul.lib.1. cap.78. aduerſus huiuſmodi pſeudoprophetas, [c] quam ſuperius recitauimus.
Finem hunc acceperunt res geſtæ præſentis anni, quo pſeudoapoſtoli vna cum ſuis ip-
ſorum erroribus delati ad Apoſtolicam Sedem, damnationis ſententiam acceperunt:
ſicq. cuncta machinamenta diaboli ſunt diſſoluta, quibus nouam coaleſcentem Eccle-
ſiam ille perfidus hoſtis humani generis perturbare conatus eſt, eiuſmodi ſubdolis ope-
d Cantic.2. rarijs; ſed Bonifacio ad primarium dominum vineæ ex aduerſo clamante: [d] Capite no-
e Pſal.67. bis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit.] Et: [e] Increpa
feras arundinis.] laqueo illæ anathematis præfocatæ ceſſarunt.

IESV CHRISTI ANNVS 746. ZACHARIAE PAP. ANNVS 5. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 6. D

REDEMPTORIS annus ſequitur ſeptingenteſimus quadrageſimus ſextus Indi-
ctionis decimæquartæ, quo bello ciuili inter ſe mutuo confligentes Sarraceni in
Syria, Mautias ſibi ſubijcit Emeſam, Damaſcum, Heliopolim, & Hieroſolymam. Quo
TERRAEMOTVS IN PALAESTINA. etiam tempore poſt tenebras terræmotus prodigioſi facti ſunt in Syria Palæſtina, & pe-
ſtis ingens in Calabria & Sicilia incipiens, inuaſit demum Conſtantinopolim. De his
enim iſta Theophanes: A quarta (inquit) Auguſti vſque ad Octobris Kalendas tenebræ
factæ ſunt caliginoſæ.] & paulo poſt: Anno ſexto Imperij Conſtantini, factus eſt terræ-
motus magnus in Palæſtina, & circa Iordanem & totam Syriam, menſe Ianuario, hora E
quarta, & multa millia; quin & innumerabilia hominum mortua ſunt: Eccleſiæq. &
monaſteria corruerunt, & maxime penes eremum ſanctæ ciuitatis.
Eodem anno peſtilens morbus e Sicilia & Calabria incipiens, veluti quidam ignis de-
PESTIS DIRA GRASSATVR CONSTANTINOPOLI. paſcens, ad Monobaſiam & Helladem, atque interiacentes inſulas venit per totam quar-
tamdecimam Indictionem, flagellans impium Conſtantinum, & cohibens ab inſania,
quam aduerſus ſanctas Eccleſias, & ſanctas ac venerabiles imagines intentabat. Verum
ille, vt Pharao quondam, incorrectus permanſit. Sane peſtilentia hæc, bubonis dicta,
diſcurrens, decimaquarta Indictione, ad regiam peruenit vrbem. Cœperunt autem fieri
ſubito tam in hominum veſtimentis, quam in ſacris Eccleſiarum indumentis, & in velis
cruciculæ plurimæ veluti ex oleo deſignatæ. Facta eſt ergo hinc triſtitia & defectio
animi multa propter dubium eiuſmodi ſignum. Venit nihilominus & diuinitus indi-
gnatio,

A gnatio, dissipans incessanter non solum vrbis ciues, sed & in omnibus suburbanis eius degentes. Factæ vero sunt & phantasiæ in multis hominum qui in * exthasi facti existimabant se cum peregrinis quibusdam (vt putabant) & trucibus faciebus comitari: & eos qui in itinere obuij fiebant, se quasi amicos salutare ac colloqui fingebant. Notatis vero ijs quæ dicebantur ab eis hæc postea referebant. Contemplabantur autem eosdem domos ingredi, & alios quidem ex domo deferre, alios autem vulnerare. Contigit autem eorum quæ dicta sunt ab eis, plurima, vt viderunt, fieri.] Ita quidem significans Deus non ob aeris ista fieri intemperiem, sed immissiones esse per angelos malos, vt alias factum vidimus superioribus temporibus. * extasi

Quæ igitur cœpit hoc anno pestilentia & sequenti grassata est, tertio quoque anno maioribus perseuerauit incrementis. nam pergit Theophanes: Præterea vernali tempore PESTIS GRASSATVR.
B primæ Indictionis magis extensa est, æstiuo autem prorsus incendit, ita vt integræ quoque domus penitus clauderentur, nec essent qui non haberent mortuos sepelire. Ex necessitate itaque multa excogitatum est, quod super animalia tabulæ sternerentur, & ita super has impositi mortui deferrentur. pari modo & alij in plaustris suprapositi mortui deferrentur. Cum autem repleta fuissent vniuersa tam scilicet vrbana quam suburbana monumenta, & cisternæ quoque sine aqua, & lacus, & plurimæ vineæ, necnon & interiores horti, qui intra veteres muros erant ad huiusmodi capessendam sepulturam effossi sunt. & ita vix omnia hæc ad tantam necessitatem sufficere valuerunt; omni autem domo calamitate repleta propter depositionem quæ impie facta est ab Imperatoribus sacrarum imaginum.] hucusque de his Theophanes: iungens simul tres annos, quibus eadem pestilentia Constantinopolim in primis depasta est.

C Sed quæ breuiter de his habet Theodorus Studita in oratione de S. Platone, hic sunt breuiter recitanda, vtpote ab auctore dignissimo scripta, qui & suæ ætatis res est prosequutus. dum enim agit de auis suis Sergio & Euphemia hac peste defunctis, ex quibus ipse Theodorus genitus esset, hanc subijcit de his narrationem: Quoniam (inquit) illis temporibus cælestis ira inflicta est (res enim me admonet, vt de hac dicam; quippe quæ publicam intulerit calamitatem, non in paucis aliquibus regionibus ac ciuitatibus versans, sed velut Aegyptiacum quoddam flagellum ex alia in aliam ciuitatem transiens) ac vel maxime in regia vrbe Byzantio malum illud fuit: Hi vero quos diximus semper memorabiles e vita excesserunt. Non alienum autem fortasse fuerit vtilitatis causa mortis etiam ipsius genus conscribere. Narratio enim hæc talis est, quæ illorum animos terrere possit, qui prudenter eam intellexerint. Repente in singulorum vestibus salutaris Cru-
D cis signum cæruleo colore velut a manu aliqua pulcherrime pingente, sed Dei potius digito, & superna manu expressum cernebatur. Quicumque ergo talis deprehensus fuerat, diuulgabatur, ac statim mors illi afferebatur.

Eodem die aliquis mortuum efferebat, & ipse mortuus efferebatur. Duo simul in feretro, quatuor in iumento portabantur: onera corporum miserabilium semper recens cumulata. Lamentationes vbique & voces miserabiles vndique resonantes. Qui mortuorum cadauera efferebant, tam multis oneribus sufficere non poterant: itaque deerant qui tot mortuos sepelirent. Claudebantur domus, vrbis regiones inanes fiebant, sepulchra ipsa implebantur, cum intra duos menses vrbs celeberrima, & multis millibus hominum habitata; iam deserta & talis fere sit facta, vt si a nullis habitaretur. Hæc illius impij Constantini temporibus acciderunt, a quo imago Christi contumeliose spreta, & a nefario il- PESTIS SAEVIT OB OFFENSAS SACRAS IMAGINES.
E lo homine, ac populi corruptore simulachra erroris nominata: immo vero Christus ipse noster Deus ab eo despectus fuit: siquidem honor imaginis ad eum refertur cuius est ipsa imago, vt diuinus Basilius quodam loco ait. Hæc Dei virga (vt aliquis diceret) prima fuit iustissima, qua peccantes homines instruerentur, nosq. a summa nostra malitia reuocati emendaremur: ita inquam illa, quæ ad salutis viam his cunctis dux est, qui eius correctionem prudenter & æquo animo accipiunt.] hucusque Theodorus sublime philosophatus. Sed de rebus Orientalibus hactenus.

Hoc anno, quo absoluitur secundus, atque tertius incipit numerari Rachisis Regis Lõgobardorum annus, ipse Rex conuentum coegit omnium Principum Longobardorum, vt publicis initis comitijs vna simul de legibus agerent Longobardorum, vel emendandis vel addendis: quas ex sententia omnium bene dispositas, hoc itidem anno secundo Regni eius, Indictione decimaquarta, hac præfatione præposita promulgauit.

LEGISLATORES REGES LONGOBARDORVM.

Quoniam glorioſiſſimus & præcelſus Rotharis huius Longobardorum gentis Princeps, ſibi Deo inſpirante, leges inſeruit, atque innouauit, vt omnes intentiones & diſſenſiones malorum regali ſtudio reſecaret: equidem ſtatuit, vt cuncti ſucceſſores eius, quæ ſibi Deo inſpirante, aſpera & dura cognoſcerent, illa ad mollitiem & pietatis adducerent gratiam. Deinde ſucceſſor eius Grimoald præcellentiſſimus Rex, dum ſtudioſe ac vigilanter ſingulorum conſiderans neceſſitates, quæ illis melius complacuere ad cultum ſalutis, augendo, minuendoq. adduxit. Poſt hunc vero glorioſiſſimus & Orthodoxæ Fidei cultor, atque huius gentis gubernator, & noſter per Dei omnipotentiam nutritor Luithprandus eximius ac præcelſus ac ſapientiſſimus Princeps, perſiſtens in Dei operibus, & quotidianis vigilijs *omnipotentia & ſobrietate ornatus, ſicuti a Deo promeruit, per ipſius inſpirationem omnia dicentem, reliquit, & in edicti pagina cum ſuis Longobardis iudicibus confirmauit. Idcirco per Redemptoris noſtri prouidentiam ego diuino auxilio fretus Rachis præcellētiſſimus & eximius Princeps anno Regni mei ſecundo, die Kalendarum Martiarum, Indictione quartadecima, dum cum gentis noſtræ, id eſt, Longobardorum iudicibus, tam de Auſtriæ, quam de Tuſciæ, vel Neuſtriæ finibus, vniuerſa quæ a deceſſoribus noſtris ſtatuta ſunt, ſolicite conſideraſſem, quædam ibi iuſta, & quædam peragenda cognouimus, &c.] ſatis hæc ad inſtitutum, & rerum geſtarum temporis ordinem. A

* omni continentia.

B

IESV CHRISTI ANNVS 747. ZACHARIAE PAP. ANNVS 6. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 7.

C

SEPTINGENTESIMVS quadrageſimus ſeptimus, Indictione decimaquinta incipit annus, quo Carolomannus nuntio remiſſo ſæculo, monaſticam vitam amplexus, Caſſinenſe cœnobium in agro Aquinate poſitum adijſſe antiquorum omnium aſſertione narratur. Quod ad tempus ſpectat, id vetus Francorum Chronicon a Pithœo in lucem vendicatum teſtatur his verbis: Septingenteſimo quadrageſimo ſeptimo anno Carolomannus, relicta quam tenebat poteſtate, Romam vadit, ibiq. mutato habitu, in Caſſinum ad ſanctum Benedictum ſecedit, & monachus efficitur.] hæc ibi, & alij idipſum hoc anno;[a] Ado autem Viennenſis, Regino, & alij plures ſuperiori id anno factum affirmant.

CAROLOMANNVS MONASTICAM VITAM AMPLECTITVR.

a Sigebert. in Chron. & Lambert. hoc anno.

Ceterum neque hoc, neque ſuperiori anno id accidiſſe, Zachariæ Papæ epiſtolæ ad Bonifacium Moguntinum Epiſcopum potius perſuadent. atque primum in epiſtola ad eum ſcripta anno ſequenti Indictione prima, adhuc fuiſſe Carolomannum in principatus Francorum dignitate, vna cum fratre Pipino, haud obſcure oſtendit his verbis:[b] Conforta etiam dilectiſſimos nobis orthodoxos Epiſcopos, ſacerdotes, atque leuitas, ceteroſq. clericos, religioſos Abbates & monachos, pariterq. glorioſiſſimos Duces, &c.] per Duces namque & Principes, ipſum ſignificaſſe Carolomannum atque Pipinum, aliæ pluræ eiuſdem Pontificis litteræ docent. Quin etiam & in epiſtola eiuſdem Pontificis data itidem ad Bonifacium Indictione quinta, anno videlicet Redemptoris ſeptingenteſimo quinquageſimo primo, itidem de ijſdem ſimul Principibus facta mentio reperitur his verbis:[c] Quod de Principibus Francorum ſcripſiſti, &c.] Illud quidem certum eſt, Pipinum poſt fratris diſceſſum, neminem ſibi aliquem cooptaſſe in collegam, ſed ſolum totius Francorum Regni habenas adminiſtraſſe. Hæc igitur quo ad tempus ſpectant conſideranda proponimus: rei vero geſtæ narrationem, de qua numquam contigit dubitari, ab antiquioribus petamus. In vita S. Bonifacij iſta habentur,[d] vbi de donatione facta ab eodem Carolomanno Fuldenſi cœnobio a S. Bonifacio ædificato, narratio texitur.

D

b In vit. S. Bonifac. lib. 2. c. 8.

c Ibid. cap. 10.

E

d Ibid. cap. 13.

His auditis Carolomannus lætatus eſt, cunctiſq. proceribus ſuis conuocatis, preces ſancti Epiſcopi eis expoſuit, & coram illis locum illum tradidit Epiſcopo, dicens: Quicquid eo in loco quem petis, meæ eſt ditionis, ab hodierno die in ius Domini transfero, ita vt ab Occidente & Oriente, Septentrione & Meridie ad tria millia paſſuum illi aſſignentur. hac facta traditione, miſit nuntios, qui nobiles omnes Grapheldenſis regionis conuocarent, eoſq. obnixe precarentur, vt quicumque intra eos quos diximus limites iuris aliquid haberet, monaſterio a S. Bonifacio conſtruendo in Dei cultum largiretur. Vbi innotuit nobilibus Principis petitio, mox cum omni deuotione, Deo, & S. Bonifacio,

A cio, venerandoq. Abbati * Stunnis quicquid illic iuris haberent, tradiderunt. Vt autem firma esset ad omnem posteritatem ea traditio, Carolomannus, qui huius auctor erat, chartam suæ donationis scribi iussit, eiq. suum sigillum impressit.] hæc de donatione monasterio facta præmisimus, vt ostendatur, quod secundum illud Euangelicum: [a] Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ recipiet.] Carolomannus erga sanctos monachos propensior cum esset, eamdem a Deo meruit gratiam consequi, vt & ipse monachus efficeretur. de quo auctor ista mox subdit. * Sturnis [a] *Matth.* 10.

Hæc, & id genus alia faciens Carolomannus, cum in Dei timore magis ac magis proficeret, nec tamen in habitu sæculari eam posset quam vellet vitæ seruare integritatem, partem optimam elegit, quæ non posset ab illo auferri. Nam relictis omnibus huius mundi opibus & honoribus, ad Cassinum montem, vbi tunc arctissimæ vitæ monasticæ B disciplina vigebat, profectus est, ibiq. monachus factus est, Pipino fratri Regni omnia committens. Qui paterna, fraternaq. potitus dignitate, cum esset Maiordomus, vt tunc dicebatur, eamdem curam & solicitudinem, & deuotionem, quam eius frater, tam erga diuina quam sæcularia negocia præsetulit, per omnia se accommodans ad sancti Bonifacij consilia.] hæc auctor. Sed sancti Principis extorris mundi, cæli incolæ vestigia assectemur. Quid autem acciderit vbi per Alpium iuga peruenit ad S. Galli cœnobium, audi ex Vvalfrido Strabone, qui eiusdem Sancti res gestas conscripsit. CAROLOMANNI CASSINVM PROFECTIO.

Carolomannus itaque paucorum decursibus euolutis annorum, ob amorem regni cælestis, sæcularis gloriæ pompam deposuit, & cum causa quietioris vitæ Romam tenderet, in viciniam supradicti loci aduenies, ad idem monasterium causa deuotionis accessit, audiensq. assiduis signorum virtutibus eumdem locum pro beati viri meritis a C Domino illustrari, dixisse fertur: Tenuis quidem hic locus est facultate, sed pro meritis beati Galli celebri diffamatus rumore. Cumq. vellet ibidem degentibus aliquod suæ largitatis conferre solatium, sed retractaret, a negotijs se Regni disiunctum implere non potuisse: quod voluit fratri rescripsit, vt sui amoris intuitu eidem monasterio aliquod regiæ largitatis solatium dignaretur impendere. Cum igitur ab Othmaro Abbate præsentatam Pipinus Princeps accepisset epistolam, annuens petitioni fraternæ, libellum, quem Benedictus pater de cœnobitarum conuersatione composuerat, eidem Abbati tradidit, &c.] sed cum Carolomanno hic aliquantulum remoremur. PERVENIT AD MONAST. S. GALLI.

Ex quo enim mentio de miraculis facta est fieri solitis ibidem ad sepulchrum sancti Galli: quid his temporibus Carolomanni acciderit, accipe ab eodem auctore Vvalfrido Strabone: Temporibus igitur Carolomanni Maiorisdomus miraculum memoria di- D gnum per meritum sancti Patris effectum, huic operi inserere iudicauimus. Vir quidam pauperculus in pago quodam ex summa deuotione cum vxore sua ad cellam beati Galli causa orationis properare disposuit. Cuius intentione deuotionis, dum mulier pallulam, quam in loco sancto oblatura erat contextam parauisset, inuoluit ea formellam ceræ, quam simul oblatum ire cogitabat, & in area sua inter alia vestimenta reposuit. Contigit autem dum ire pararent, domum illorum, cum omnibus quæ intra villam erant rebus, igne cremari. Cumq. consumptis omnibus, flamma cessante, sopitum fuisset incendium, cœperunt inter fauillarum cumulos ferramentorum reliquias quæritare. Et ecce inueniunt (mirum dictu) ceram pallula inuolutam inter cinerem & carbones, nihilq, in eis læsionis apparuit: cum ipsam arcam, & quicquid aliud in ipsa repositum erat, penitus consumpsisset incendium. Viso igitur tantæ virtutis miraculo, be- E nedixerunt Deo, & iter quod disposuerunt peregerunt: & narrantes fratribus quæ gesta fuerant, obtulerunt donarium, quod huic voto consecratum, in supremis non poterat perire periculis. Seruatæ sunt eædem res in testimonium posttfuturis vsque ad tempora Othmari Abbatis.] & inferius idem Vvalfridus subijcit ista: Illud quoque miraculum, quod quarto anno Carolomanni *Regis in pago, cuius mentionem fecimus, contigit, libet memoriæ commendare. PALLA ET CERA AB INCENDIO ILLAESA SERVATA. * Principis

Pauperculus quidam iuxta Regiam possessionem, quæ Rotumuila dicitur, cõmanens, dum ad cellam sancti viri Dei pergere voluisset, nec haberet aliquid, quod ob deuotionis indicium illuc deferre potuisset: diabolo suadenti consentiens, atrium cuiusdam diuitis irrupit, & alueare cum melle & apibus furtim auferens, intulit domui suæ; apibus deinde extinctis, ceram conficit. Et non multo post inter vicinos & amicos cum hoc furtiuo munere ad Ecclesiam venerabilis Galli perrexit. Cumq. singuli, quod attulerant, OBLATIONEM FVRTIVAM NON RECIPIT DEVS.

obtuliſſent: is qui contra fas offerre voluit de rapina donarium, ceram reperit in lapidis A
duriſſimi rigorem mutatam. Ingenti itaque timore perculſus, vni eorum qui ſecum
venerant, reatum ſuum confeſſus eſt. Qui deinde cum cuſtodibus Eccleſiæ quæ facta
fuerant indicaret, fama huius miraculi mira celeritate cunctis innotuit.] Sed pauca hæc
ex multis ad inſtitutum ſatis. iam Carolomannum de mundi totius ſuperati victoria
trophæa inferentem in Vrbem, triumphantemq. de ſæculo ſpreto ſequamur.

IN SORACTEM PERGIT CAROLOMANNVS.

Vbi per Flaminiam veniens obuium Soractem montem prope in agro Veientano po-
ſitum aſpexiſſet; memoriaq. ingeſſiſſet, nobilitatum illum eſſe latebris ſancti Silue-
ſtri & aliorum ſanctorum virorum, qui ibidem vitam monaſticam excoluiſſent: eius
iuga conſcendens, cum omnia quæ illic erecta fuerant ædificia, iugi bello Longobardo-
rum ſolo eſſe æquata conſpiceret: vt ibidem erigeretur monaſterium, atque ſancti Sil-
ueſtri memoria reſtitueretur operam dedit. hæc cum multi affirment, tamen tradunt B
alij ipſum monaſticam illic exercuiſſe diſciplinam. nam audi quæ apud Eginhardum
in vita Caroli Magni leguntur: Carlomannus incertum quibus de cauſis, tamen videtur
quod amore conuerſationis contemplatiuæ ſuccenſus, operoſa temporalis Regni admi-
niſtratione relicta, Romam ſe contulit in ocium, ibiq. habitu permutato, monachus
factus, in monte Soracte apud Eccleſiam beati Silueſtri conſtructo monaſterio, cum fra-
tribus ſecum ad hoc venientibus per aliquot annos optata quiete perfruitur. Sed cum
ex Francia multi nobilium ad vota ſoluenda Romam ſolemniter commearent, & eum
veluti dominũ quondam ſuum præterire nollent, ocium quo maxime delectabatur, cre-
bra ſalutatione interrumpentes: locum mutare compellunt. Nam cum huiuſcemodi
frequentiam ſuo propoſito officere vidiſſet, relicto monte, in Samnium prouinciam ad
monaſterium S. Benedicti, ſitum in arce Caſſina ſeceſſit, & ibi quod erat reliquum tem- C
poralis vitæ religioſe conuerſando compleuit.] hæc Eginhardus reliquis antiquior, ex
quo Aimoinus iſta breuiter collegiſſe viſus eſt verbis iſtis:

Carolomannus Romam profectus, dimiſſa ſæculari gloria, habitum mutauit, & mo-
naſterium in honorem S. Silueſtri in monte Soracte ædificauit, vbi quodam tempore
perſecutionis, quæ ſub Conſtantino Imp. facta eſt, ſanctus Silueſter latuiſſe fertur. Ibiq.
aliquamdiu commoratus, meliori conſilio, hoc loco dimiſſo, ad monaſterium ſancti Be-
nedicti in Samnia prouincia, iuxta Caſſinum Caſtrum conſtitutum, Deo ſeruiturus ve-
nit, ibiq. monachicum habitum ſuſcepit.] hæc auctor.

Porro res tantæ admirationis ab omnibus ſæculi huius, & alijs reperitur auctoribus
ſcripta, licet in aliquibus paulo diuerſus alter ab altero. Nam Anaſtaſius Bibliothecarius,
in Zacharia Pontifice iſta habet: Huius Pontificis temporibus Carolomannus filius Ca- D
roli Francorum Principis, præſentis vitæ relinquens gloriam atque poteſtatem terre-
nam, ad beatum Petrum Apoſtolorum Principem deuotus cum aliquantis ſuis adue-
nit fidelibus; ſeſeq. Dei contulit Apoſtolo, atque in ſpeciali habitu fore ſpondens per-
manſurum, clericatus iugum ab eodem ſanctiſſimo ſuſcepit Pontifice. Et poſt aliquan-
tum temporis ad beati Benedicti, quod in Aquinenſium finibus ſitum eſt, profectus eſt
monaſterium, in quo & ſuam finire vitam iure profeſſus eſt iurando.] hæc Anaſtaſius,
præteriens commorationem eius in monaſterio montis Soractis.

At generoſus animus ille, qui calcato penitus mundo, ſublimẽ Chriſtianæ philoſophiæ
attingere conatus eſt verticẽ, non ſic induit monachum, vt vna ſimul Principem latẽtem
intus includeret, ſed exuit penitus, vt nec ſignum quidem in ſe remanere paſſus ſit veteris
hominis, in nouum nouo cum habitu in omnibus transformatus, procul abhorrens ab eo E
quod reprehendit S. Baſilius in nobili quodã ſed ignauo mundi contemptore, dicens: Se-
natorem perdidiſti, & monachum non feciſti.] nam audi quæ dicat [a] Regino de eodẽ Ca-
rolomanno: Cum adhuc Romæ *ſeu magis prope Romam in Soracte* poſitus in monaſterio,
quod ſibi ædificauerat, ab omnibus propter regiam nobilitatẽ, & quod maius eſt, propter
CAROLOMANNVS OCCVLTVS PETIT CASSINVM. contemptũ Regni terreni & gloriam præſentis ſæculi veneraretur, & laudibus extolleretur: timens vir Deo plenus fauorem laudis humanæ, qui tanta pro Chriſto reliquerat, fu-
gam magis arripere diſpoſuit, quam vanæ gloriæ ſubiacere. Et hoc tantũmodo vni fido
ſocio confeſſus eſt, quem ab infantia in omnibus fidelem probauerat, & cum eo noctu,
omnibus aufugit inſcijs, & ad Caſſinum montem vſque peruenit, nihil ſecum portans ex
omnibus bonis quæ corpori erant neceſſaria, nudus Chriſtum ſequutus eſt. & iuxta
morem portam monaſterij pulſans, colloquium patris monaſterij expetijt. In cuius

[a] *Regino in Chron. anno 576.*

præſen-

A præsentiam cum veniſſet, mox in terram corruit: ſe homicidam eſſe, ſe reum omnium criminum proteſtans, miſericordiam expoſcit, pœnitentiæ locum exquirit.] Quod autem ſe homicidam confeſſus ſit Carolomannus, certe quidem haud putamus voluiſſe mentiri (quod Chriſtiano quauis ex cauſa non licet) ſed cum pluribus aduerſus barbaros prælijs decertaſſet, multos ab eo cæſos homines contigiſſe quis dubitat? Quod igitur in iuſto bello ſine peccato vel leui ab eo factum eſſet, ille ea bene ad humilitatem ſectandam vſus occaſione, homicidam ſe eſſe profeſſus eſt. pergit vero Regino.

Pater cum hominem peregrinum eſſe cognouiſſet: interrogat cuius patriæ, aut gentis eſſet. At ille confeſſus eſt ſe Francium eſſe, & ex Francia propter talia ſcelera migraſſe, exilium libenter ferre paratum, tantum vt patriam cæleſtem non amitteret. Spiritualis pater eius precibus annuens præcepit eum in cella nouitiorum recipi vna cum
B ſuo collega, probari ſecundum quod regula iubet, & tanto arctius, quanto barbaræ & ignotæ gentis homo erat, implens illud Apoſtolicum: [a] Probate ſpiritus, ſi ex Deo ſunt. Itaque probatus in omni patientia, ſociatus eſt congregationi vna cum collega. Poſt emenſum anni circulum profeſſus eſt ſtabilitatem, conuerſationem monaſterij, obedientiam ſecundum regulam ſancti Benedicti. Cœpit autem irreprehenſibiliter inter fratres conuerſari, omnibus virtutibus pollens. *a* 1. *Ioan.* 4.

Accidit autem, vt iuxta quod mos eſt, ad coquinæ officium hebdomadarius deputaretur. Quod cum libenter quidem faceret, ſed in multis ignoranter offenderet, coquus vino æſtuans ei alapam dedit, dicens: Ita te fratribus deſeruire oportet? Cui ille nihil motus, placido vultu reſpondit: Indulgeat tibi Dominus, frater, & Carolomannus. Neque enim cuiquam ſuum nomen prodiderat, ne agnoſceretur. Rurſus cum in quibuſ-
C dam cibarijs adminiſtrandis erraſſet, a coquo percuſſus eſt: cui eadem quæ ſupra imprecatus eſt. Et cum tertio a coquo crudeliter cæderetur: indignatus ille comes indiuiduus ſuæ peregrinationis, quod tantus vir a tam vili perſona tam contumelioſe afficeretur, iam ferre non valens, arripuit pilum, vnde panis in olera patrum mittendus conterebatur, & cum omni adniſu percuſſit, dicens: Nec tibi Deus parcat, ſerue nequam, nec Carolomannus indulgeat. CAROLOMANNVS TERTIO PERCVTITVR.

Fratres hoc audito valde commoti ſunt, quod homo alienigena & pro miſericordia receptus talia facere præſumpſiſſet: protinus ergo cuſtodiæ mancipatur, vt die ſequenti talis præſumptio acrius vindicaretur. In craſtinum productus de cuſtodia, in medio conuentu ſiſtitur. Percunctatus cur manus extendere in fratrem miniſtrum auſus fuiſſet? Reſpondit: Quia, inquit, vidi ſeruum nequiorem omnibus virum meliorem & nobilio-
D rem omnibus, quos in terra conuerſari ſcio, non ſolum verbis dehoneſtare, ſed etiam plagis afficere. Furore nimio exagitati, quod eum, qui peregrinus venerat, ceteris prætuliſſet, interrogant, quis eſſet ille qui bonitate & nobilitate omnes anteiret, cur ſaltem patrem monaſterij non excepiſſet? Ille neceſſitate compulſus, celare non valens (Deus iam manifeſtari volebat) ait: Iſte eſt Carolomannus quondam * Rex Francorum, qui pro Chriſti amore Regnum & gloriam mundi dereliquit: qui de tanta excellentia ita ſe humiliauit, vt modo a viliſſimis perſonis non ſolum contumelijs afficiatur, verum etiam verberibus affligatur. Quo audito tremefacti a ſedibus ſurgunt, pedibus eius ſe proſternunt, veniam poſtulant de contemptu, ignorantiam profitentur. Ille contra in terram prouolutus, cum lachrymis negare cœpit; hæc non eſſe vera, non ſe eſſe Carolomannum, ſed hominem peccatorem & homicidam, collegam ſuum timore correptum pro-
E pter commiſſum piaculum hæc excogitaſſe. Quid plura? cognitus ab omnibus, cum magna reuerentia eſt obſeruatus.] hactenus Regino. AGNOSCITVR CAROLOMANNVS. * Princeps

At nec puto hic mendacij arguendum eſſe eumdem Carolomannum, cum ſe eum eſſe negauit. Etenim quod ſciret monaſtica profeſſione abijci veterem hominem & nouum indui, ſecundum quod monet Apoſtolus, dicens: [b] Expoliantes veterem hominem induite nouum, qui ſecundum iuſtitiam creatus eſt & ſanctificationem veritatis.] hoc ſenſu, ſe non illum eſſe, iure dicere poſſe putauit. *b* *Coloſſ.* 3.

Quod autem dicat Regino, ex hoc tẽpore cultum fuiſſe magna veneratione eumdem Carolomannum: ita quidem ipſe iure putauit. Verum qui venerat Chriſti opprobria conſequuturus, haud carere voluit illis: qui enim ſemel exierat extra caſtra, crucis improperium portans, viliſſimis mancipari ſeruitijs exoptauit. Nam audi quæ Leo Oſtienſis [c] poſt narrata illa quæ Anaſtaſius tradit, ſtatim ſubiungit: Sub prædicti Abbatis Petronacis *c* *Leo Oſtienſ. Chron. Caſſin. lib.* 1. *c.* 7.

tronacis regimine cum omni humilitate & deuotione Domino seruiens, aliquos transegit annos. Non autem ociosum erit, quanta humilitatis, quantaq. obedientiæ exempla idem Princeps ediderit in monasterio, ad posterorum exemplum litteris tradere. A

CAROLOMANNI MONASTICA PROBATIO

Cernens enim præfatus Abbas ita Carolomanni seruere propositum, volensq. iuxta mandatum regulæ ipsius explorare patientiam, perseuerantiamq. cognoscere, paucarum ouium quæ erant in monasterio, curam illi tentauit adiungere, vt quotidie ad pascendum educeret, pascentes custodiret, pastasq. reduceret. Quam ille obedientiam, ac si ex ore Domini feruenter amplexus, satagebat quotidie quæ sibi fuerant imperata perficere. Post paucos dies cum longiuscule pascendas duxisset oues: latrunculi quidam repente irruentes, aliquas ex eis nitebantur violenter abripere. Tum ille constanter occurrens: Oues (inquit) curæ meæ commissas auferre vos nulla ratione permitto; de me autem quod vobis permiserit Dominus, facere non contradico. Illi autem peruersæ mentis homines eum penitus expoliantes, abire cœperunt. At Carolomannus detegi pudenda non ferens, femoralia tantum ab eis violenter eripuit; cetera patienter illos auferre permisit. Abbas vero probare volens an vera esset, an simulata ista patientia, cœpit eum vehementer arguere, eiq. segnitiam ac stultitiam exprobrare: Cum ille nihil excusans, ad omnia se peccasse fatebatur. Iubetur ergo vestiri, & ad opus solitum regredi. B

Cum vero die quadam oues a pastu reduceret, vna ex eis ægra claudicare cœpit. Videns ergo propterea ad constitutam horam occurrere nullatenus posse: claudicantem ouiculam imposuit humeris suis, sicq. cum omnibus ad monasterium redijt. sed dum rediret, ouiculæ quam gestabat humeris, perfundi eum lotio contigit. Quod ille quondam præpotens, ille regia dignitate conspicuus tanta patientia pertulit, tanta animi virtute tolerauit, vt ne ouiculam quidem idcirco deposuerit, neque vlla prorsus ratione murmurauerit. Id cum Abbati nuntiatum fuisset: admirans tanti viri mansuetudinem, ac prorsus regiam humilitatem, diuinoq. spiritu plenum animaduertens præcepit, vt iam illo opere omisso, iuxta positum hortulum, vt sciret, excoleret.] hucusque de his Leo. Quot autem annis monachus vixerit, inferius suo loco dicturi sumus. C

S. BONIFACIVS CATECHISTA CAROLOMANNI.

At vnde tanta ista manarint, & quis Catechista extiterit, qui docuerit Reges philosophari, aperit Vuilibaldi assectator in rebus gestis S. Bonifacij Episcopi Moguntini, cũ ait [a]: Carolomanno longe alia mens fuit, quam scilicet insecutor esset monastici ordinis. Qui licet ante quam esset sancti Bonifacij concionibus institutus, de Christiana religione parum sciuerit: attamen illius adhortationibus in timore & amore Dei ita perfectus esse cœpit, vt humana simul & diuina sapienter disponeret, nihilq. iura sæcularia absque diuini cultus administratione, cui monastica vita adiuncta est, proficere non ignoraret.] D

a Vit. Bonifacij lib. 1 c. 30. apud Sur. tom. 3. die 5. Iunij.

& inferius [b] de eodem his verbis: Princeps ergo Carolomannus quem diximus, quamuis adiacentium regionum bellis infestaretur: non tamen ijs potuit a sacrorum locorum & seruorum Dei procuratione retardari; nimirum persuasum habens, arma spiritualia, quæ sunt virtutes animi, multo esse potiora, validioraq. armis manufactis, neque vllam habens fiduciam in multitudine exercitus, si virtutes spirituales abessent, conuenienter illi propheticæ sententiæ [c]: Non saluatur Rex per multam virtutem, & gygas non saluabitur in multitudine virtutis suæ. Itaque dum omnia Christianæ religionis iura (vt ex superioribus potest animaduerti) tum in pseudochristianis, tum hæreticis profligandis, ad sancti Bonifacij consilium peregisset, illius etiam votis &c.] dignus profecto tanto magistro discipulus.

b Ibid. lib. 2. cap. 13.

c Psal. 32.

CAROLOMANNI LAVS EGREGIA.

Diuini Spiritus opus fuisse quis neget, primum vt ipse Carolomannus primogenitus filius cum fratre Pipino æqua iura seruarit dum in præfectura Francorum vixit, summaq. pace vinculum fraternæ caritatis absque vlla vel leui saltem læsione saluum in omnibus custodierit; atque demum totum se Deo dedens, quod in hoc mundo possidebat, ipsi reliquerit? Mirabitur autem magis quisque Carolomannum ita philosophantem, qui præstantem ipsius virtutem bellicam perspectam habeat: Bellicosissimo enim patre genitus, vt catulus leonis non degenerans a parente, mox post obitum patris, rebellantes Principes Aquitaniæ Homaldum, Baioariæ Odilonem, grassantes Saxones superauit, & noua tentantes Alemannos prælijs victos compescuit. Iamq. pacatis omnibus, Francorum Regno subditis regionibus, imperanti Spiritui tantum cedens, fratri quem sciebat fortitudine consilioq. præstantem, cuncta relinquens, se ipso fortior factus, vincendo se ipsum, immortalem apud Deum & homines est gloriam consequutus. E

Universidad de Deusto
Biblioteca

IESV CHRISTI ANNVS 748. ZACHARIAE PAP. ANNVS 7. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 8.

A QVI sequitur annus septingentesimus quadragesimus octauus, prima notatur Indictione, quo contigit S. Burchardum Episcopum Vuirceburgensem siue Herbipolensem Romam ad Zachariam Pontificem se conferre, cui ad eumdem Pontificem S. Bonifacius Moguntinus Episcopus litteras dedit, ex quibus id quod de eius aduentu Romam asseritur, redditur manifestum. Qui eiusdem Burchardi res gestas est prosequutus [a] Egiluardus duplicem ponit Burchardi Romam aduentū, priorem vna cum Bonifacio, posteriorē vna cum Folrado misso a Pipino pro Regno Francorū a summo Pontifice impetrando; quos omnes quidē ab hoc esse diuersos, tempora diuersa declarāt; quamobrem testificatione litterarum Zachariæ Pontificis tertio eum Romam venisse dicendum erit.

S. BVRCHARDI ADVENTVS ROMAM.

[a] *Apud Sur. die 14. Octob. tomis*

B Porro auctorem quem diximus Egiluardum, in ijs quæ temporum sunt, optassemus accuratiorem fuisse, redarguendum in eo potissimum dum Episcopatus Vuirceburgensis ab eo ponitur institutus anno Domini septingentesimo quinquagesimo primo: sed ex litteris Zachariæ Pontificis erroris arguitur, quibus testificatio nulla certior esse potest.

Quod autem ad S. Bonifacij res pertinet: Cum nimis valde sceleratorū numerus excreuisset, & complures conspersi essent inter fidelem populum impij sacerdotes; atque inter alios esset quidam Sampson genere Scotus, qui negabat sanctum baptisma esse necessariū ad salutem: de his omnibus idem Bonifacius censuit monēdum esse Romanū Pontificem. Adiecit etiam de Virgilio (de quo superius) Apostolico plane viro querelas, quas tamen non veritas sed calumnia eidem suggessisset, primum quidem quod odia sereret inter ipsum atque Baioariæ Ducem; deinde quod falso iactaret, se ab Apostolica Sede nactum va-

ACCVSATIONES IN VIRGILIVM.

C cantem Episcopatum: demum vero quod diceret, nouum reperiri mundum, qui alio sole atque alia luna illustraretur. Verum omnia ista in Virgilium ad Bonifacium primo, inde vero per eum ad Zachariam perlata vanum prorsus fuisse cōmentum prauorum hominum arte contextum, declararunt euenta; siquidem vt inania penitus euanuerūt. Etenim cum Pontifex, his acceptis, facultatē dederit Bonifacio, vt cōgregato Concilio Virgilium ab Ecclesia pelleret, sacerdotioq. priuaret: & nec quicquā huiusmodi factū appareat, immo cōtrarium, cum perseuerauerit ipse auctus etiam Episcopatu in susceptā semel Apostolica functione, atque longe, lateq. Euāgelium in gentes finitimas propagarit: quis non intelligat accusationes illas vanas cognitas penitus euanuisse; eosdemq. Apostolicos viros Apostolico spiritu, animoq. pari iunxisse dexteras ad opus quod susceperant Euangelij? Cum etiam si Bonifacius neglexisset, Zacharias Papa, qui vindex exurgens de mittēdo in

INNOCENTES PROBATI VIRGILIVS ET SIDONIVS.

D Vrbem Virgilio litteras ad Ducem Bauariæ dedit, immo & suis litteris eumdem cum collega Sidonio Romam se vocaturum promisit: si aliquod scelus intercessisset, nequaquam inultum reliquisset. Quod ergo tot litteris post hæc inter Bonifacium & Zachariam Papam intercurrentibus, nulla prorsus de his mentio amplius facta sit: plane ea omnia vt fide vacua, atque penitus falsa, fuisse abolita intelliguntur. Ceterum ipsum Virgilium solemnibus ritibus inter Sanctos relatum a Gregorio nono Rom. Pont. vetera monumenta testantur. Sed videamus Zachariæ litteras ad Bonifacium redditas, quibus ea omnia quæ ipse Bonifacius ad Zachariam scripserat, innotescunt.

Reuerendissimo fratri Bonifacio Coepiscopo Zacharias seruus seruorum Dei [b].

[b] *Bonif. lib. 2. ep. 8. to. 2. ep. Rom. Pont. ep. Zach.*

Sacris Liminibus beati Apostolorum principis Petri & nostris obtutibus præsentatus præsens Burchardus dilectus nobis Episcopus, sanctitatis tuæ attulit affatus, per quo-

ZACHARIAS BONIFACIVM CONSOLATVR.

E rum scripta agnouimus, magnum te habere certamen in prædicatione Euangelij Domini nostri & exhortatione sanctæ fidei, quam per beatum Petrum & vas electionis Paulum, ceterosq. Apostolos traditam suscepimus. Quibus agnitis omnipotenti Deo immensas agimus gratias, petentes eius ineffabilem diuinitatem, vt multo amplius confirmet atque corroboret cor fraternitatis tuæ, & sospitem corpore annuat permanere, vsquequo eius diuinitas te superstitem in hac iusserit esse vita, ad perficiēdum ministerium tibi impositum, & ad portandum lucrum animarum in die Christi Iesu, vt illam merearis audire vocem desiderabilem, quam dicturus est Dominus diligentibus se: [c] Venite benedicti Patris mei percipite Regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.

[c] *Matth. 25.*

Erant autem inserta in ijsdem tuis affatibus diuersa capitula, de quibus iudicium & consilium atque solatium Sedis Apostolicæ tibi dirigi flagitabas. Primum capitulum pro Synodo prouinciæ in qua natus & nutritus es, quam & in gentem Anglorum & Saxonum

xonum in Britānia insula primi prædicatores ab Apostolica Sede missi Augustinus, Laurentius, Iustus, & Honorius, nouissime vero tuis temporibus Theodorus Græcolatinus ante philosophus Athenis eruditus, Romæ ordinatus, pallio sublimatus, ad Britanniam præfatam transmissus, iudicabat & gubernabat. In illa Synodo tale decretum & iudicium demonstratum esse dignoscitur. Vt quicumque sine inuocatione Trinitatis lotus fuisset, sacramentum regenerationis non haberet. Quod omnino verum est. Quia si mersus in fonte baptismatis quis sine inuocatione Trinitatis fuerit, perfecte non est baptizatus. A

Quod autem per quosdā affirmari scripsisti, vt quamuis sceleratissimus quisque hæreticus & schismaticus, vel latro, vel fur, siue adulter, baptismum iuxta regulam a Domino impositam, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, *consecraret, sicq. homini petenti ministraret, tamen Christi esse baptismū Euangelicis verbis consecratum: Et contra licet minister iustus fuerit, & Trinitatem iuxta regulam a Domino positam in lauacro nō dixisset, verum baptisma non esset quod dedit. Vtrumque fraternitati tuæ notum est quid de illis sacrorum canonū series contineat, quod & te tenere firmiter hortamur. Scriptum quippe est, dicente Domino: [a] Sancti estote, quoniam ego sanctus sum.] Apparet enim hoc consuluisse Bonifacium, ad docendū alios, qui de his dubitarent, vt auctoritate Sedis Apostolicæ moniti, dubitare desinerent, nec de his amplius negotium facesserent eidem Bonifacio; aduersus quos roborans idē Pontifex Zacharias ista mox subijcit. Quod suscepisti frater a nostro prædecessore sanctæ recordationis Gregorio huius Apostolicæ Sedis Pontifice: in eo permane, & ab Euāgelica & Apostolica doctrina nullo modo declines; sic indutus loricā fidei & galeam salutis, viriliter cōtra nequitiam diabolicæ fraudis resiste. Scriptum namq. est: [b] Ecce dedi faciem tuam potentem aduersus faciem eorū, & constantiam tuam confortabo aduersus contentiones eorum, & erit fortior petra constantia tua. B C

* consignaret

a Leuit. 11.

b Ierem. 1.

Eos autem quos reperisse se, affata est fraternitas tua, pseudosacerdotes multo maioris numeri quam Catholicos, qui numquam ab Episcopis Catholicis fuerunt ordinati, illudentes populo, & ministeria Ecclesiæ confundentes, qui sine Episcopo proprio arbitrio viuentes, populares defensores habentes contra Episcopos, vt sceleratos mores eorū non prohibeant, seorsum populum consentaneum cōgregant, & illud erroneum ministerium non in Ecclesia Catholica, sed per agrestia loca & per cellas rusticorum, vbi eorum imperita stultitia cælari possit, perpetrant, nec Fidem Catholicam paganis prædicant, nec ipsi Fidem Catholicam habent, nec quærunt ab eis quos baptizare student abrenuntiationem satanæ, sed neque signaculo Crucis Christi eos muniunt (quæ præcedere debent baptismum) sed nec aliquam crudelitatem vnius diuinitatis & sanctæ Trinitatis docent: Hos itaque ministros satanæ & non Christi vbicumque repereris, carissime frater, congregato prouinciali & sacerdotali collegio, a sacerdotio depositos, sub regula monachica, & pœnitentia submissos vitam finire decernas, vt carne afflicti, quādocumque redeant ad viam salutis. Si vero non fuerint conuersi, tuæ prædicationis merces non peribit. D

Confortare ergo in lege & Euangelio Christi & prædicatione Catholicæ Fidei, quia ipsa glorificabit te. Tribulatio enim corporis nostri temporalis est, & finem habet; merces autem quæ pro hac tribulatione a Deo præparatur, sempiterna est: [c] ideoq. circumferamus mortem Iesu in corpore nostro, vt & vita Iesu in corpore nostro manifesta fiat, sicut per eius diuinam edocti sumus doctrinam: [d] Beati qui persecutionē patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est Regnum cælorum. Conforta etiam dilectissimos nobis Orthodoxos Episcopos & sacerdotes atque leuitas, ceteroscq. clericos, religiosos Abbates & monachos, pariterq. religiosissimos Duces, cunctosq. Optimates Francorū, vt vobis sint adiutores contra aduersarios Orthodoxæ Fidei, omnesq. hæreticos & schismaticos; quatenus & ipsi de fructu boni operis gaudere mereantur in cælestibus Regnis. E

c 2. Cor. 4.

d Matt. 5.

Scripsit quoque inter cetera reuerenda fraternitas tua reperisse quemdam presbyterum genere Scotum, nomine Sampson, errantem a via veritatis, dicentemq. sine mystica inuocatione aut lauacro regenerationis posse fieri Catholicum Christianum per Episcopalis manus impositionem. Hic autem qui hoc dicit, vacuus est Spiritu sancto, & alienus a Christi gratia, consortioq. sacerdotali abijciendus. Quis enim nisi baptizetur iuxta præceptum Domini, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & sic per manus impositionem potest esse Catholicus? Hunc nequissimum virum talia prædicantem, ab Ecclesia sancta condemnatum expelle. Illos autem viros, qui ab hæreticis baptizati sunt, & nescitur, an In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti sunt baptizati, inquisita rei veri-

A rei veritate, ſi ab hæreticis ſacerdotibus baptizati ſunt; hos ſine dubio, iuxta prædeceſſoris noſtri beatæ memoriæ Gregorij Papæ, & ſacrorum canonum traditum tibi mandatum baptizari permittas, ne in æternum pereant, ſed potius Euangelica conſecratione ſaluentur.] Tam hic, quam ſuperius eadem epiſtola Zacharias Papa illud rite recteq. confirmat, nullum a quolibet miniſtratum ſiue ab hæretico, ſiue ſchiſmatico, ſiue gentili iterandum eſſe baptiſmum, ſi conſtaret in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis illud eſſe collatum: ſecus vero ſi contra, ſecundum antiquos canones quos citat, & Gregorij Papæ III. prædeceſſoris epiſtolam ad eumdem Bonifacium datam, de qua dictum ſuo loco ſuperius. Eadem quoque ingerit idem Zacharias in epiſtola ad eumdem Bonifacium antea data, quæ incipit: Cum nobis.] Pergit deinde:

Intuiti autem ſumus & volumen a te directum vniuerſis Epiſcopis, presbyteris, cete-
B risq. religioſis de vnitate Fidei Catholicæ ſcriptum, quod valde nobis acceptabile eſſe cognoſcas; quoniam per Spiritus ſancti gratiam in te diffuſam hoc operari ſtuduiſti. Inter cetera ſanctitatis tuæ ſcripta petiſti, vt ſacerdos a nobis dirigatur in partes Franciæ & Galliæ. Quod implere omittimus, quia dum Deo propitio, tua ſanctitas ſuperſtes extitit, qui Sedis Apoſtolicæ & noſtram illic præſentas vicem, alium illuc dirigere neceſſarium non eſt. Quos autem repereris, amantiſſime frater, habentes ſanæ doctrinæ ſcientiam, vitæq. puritatem: hos mittere ſtude in quibus præuideris locis ad prædicandum verbum ſalutis. Concilia vero, aggregatis Epiſcopis prouincialibus, vbi tibi rectum videtur, celebrari procura, & quos deuiantes inueneris, confunde facies eorum ignominia, vt ſint coram omnibus ſine honore.

Suſcepimus & chartam de vera & Catholica Fide conſcriptam, quam cum dilectiſſi- EPISCOPI
C mis nobis Epiſcopis partis Francorum, tua direxit reuerenda fraternitas: hanc itaque re- FRANCORVM
ferantes, nimio gaudio ſumus repleti, innumerabilesq. gratias agimus Deo omnipoten- CATHOLICAE
ti, qui vnanimitatem eorum ad ſocietatem noſtram reuocare dignatus eſt. Noſtra au- VNITI ECCLE
tem vice, cariſſime frater, omnes in oſculo pacis ſaluta. SIAE.

Intimatum eſt etiam a ſanctitate tua, quod Virgilius ille (neſcimus ſi dicatur preſbyter) malignatus aduerſum te, eo quod arguebatur a te erroneus eſſe a Catholica doctrina, ſeminaret odium inter te & Otilonem Ducem Baioariorum, dicens quod a nobis accepiſſet licentiam, vt vnius defuncti ex quatuor illis Epiſcopis, quos tua illic ordinauit fraternitas, diœceſin obtineret. Quod nequaquam verum eſt, quia [a] mentita eſt iniquitas ſibi. *a Pſal.26.*

De peruerſa autem doctrina, quam contra Dominum & animam ſuam locutus eſt,
D quod ſcilicet † alius mundus, & alij homines ſub terra ſint, aliusq. ſol & luna, ſi conuictus fuerit ita confiteri: hunc, accito Concilio, ab Eccleſia pelle ſacerdotij honore priuatum. Sed & nos ſcribentes prædicto Duci, euocatorias de prænominato Virgilio mittimus litteras, vt nobis præſentatus, & ſubtili indagatione requiſitus, ſi erroneus fuerit inuentus, canonicis decretis condemnetur. Qui enim [b] ſeminant dolores, metunt eos. *† Dubitaſſe de Antipodis non eſt hæreſis, ſed plures ſtatuiſſe mundos, diuina repugnat ſcripturæ, ac proinde hæreſis eſſe conuincitur.* *b Iob 4.*

Pro Sidonio autem & Virgilio ſupradicto presbyteris, quod ſcripſit ſanctitas tua, agnouimus. Et illis quidem (vt decebat) cõminando ſcripſimus: tuæ autem fraternitati credulitas plus quam ipſis admittetur. Si autem Deo placuerit, vita comitante, ad Sedem Apoſtolicam eos, miſſis litteris (vt prælatum eſt) euocabimus. Docuiſti enim eos, & non ſuſceperunt: & factum eſt illis ſicut ſcriptum eſt in libro Sapientiæ: [c] Qui docet fatuum, *c Eccli.22.*
E quaſi qui conglutinat teſtam arena. Non ergo ad iracundiam prouocetur cor tuum, frater: ſed in patientia, vbi tales repereris, admone, obſecra, increpa, vt conuertantur ab errore ad viam veritatis. Et ſi [d] conuerſi fuerint, ſaluaſti animas eorum: ſi vero in ma- *d Iacob.5.*
litia permanſerint, mercedem laboris tui non perdes.

Alia denique ſcripta fraternitatis tuæ continebant, quod iam olim de Agrippina ciuitate ſcripſiſti, quia Franci non perſeuerarent in verbo quod promiſerunt, & nunc moratur fraternitas tua in ciuitate Moguntia. Petiſti etiam vt cum noſtro conſultu, ſuperueniente tibi ſenectute, atque imbecillitate corporis, ſi inuenire potueris idoneum virum ad ſedem Epiſcopalem, in qua præes, pro te valeas collocare. Pro qua petitione, nos adiutore Deo, conſilium damus tuæ ſanctitati, vt ſedem ſanctæ Eccleſiæ Moguntinenſis, quam pro ſalute animarum accepiſti, nequaquam relinquas, vt impleas illud Dominicum præceptum: [e] Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Si vero Do- *e Matth.10.*

minus

Universidad de Deusto
Biblioteca

minus dederit iuxta tuam petitionem hominem perfectum, qui possit curam animarum habere : illum ordinabis pro te Episcopum, eritq. in Euangelio tibi credito ad ministerium Christi portandum in omni loco, requirens & confortans Ecclesiam Dei. Oramus itaque Dominum & Redemptorem nostrum, vt sacris interuentionibus sanctæ suæ Genitricis semper Virginis Mariæ, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, orantem pro nobis sanctitatem tuam sospitem conseruare dignetur. Dat. Kalendas Maij, imperante pijssimo Augusto Constantino anno vigesimo nono Imperij eius, Indictione prima.] hactenus epistola Zachariæ. A

Quod autem ad Episcopos pertinet, quos ipsi communicatione coniunctos iam esse scripsisset : ipse Pontifex Zacharias ad eosdem litteras dedit. In quarum inscriptione, quæ essent nomina conuenientium ad Synodum Episcoporum, ita declarat.

a Vit. S. Bonif. lib. 2. cap. 5. [a] Dilectissimis nobis Raginfrido Rothomagensi Episcopo. B
Deodato Bellouacensi Episcopo. Ramberto Ambianensi Episcopo.
Dauid Spirensi Episcopo. Aetherio Tharuanensi Episcopo.
Elisæo Nouiomensi Episcopo. Treuuarto Cameracensi Episcopo.
Burchardo Vuirceburgensi Episcopo. Folerico Tungrensi Episcopo.
Genebaudo Laudunensi Episcopo. Romano Meldensi Episcopo.
* Serasburgensi Agilolpho Colonensi Episcopo. Ottoni * Strasburgensi Episcopo, & ceteris amantissimis Coepiscopis, presbyteris etiam & diaconibus, cunctisq. orthodoxis Ecclesiarum Dei clericis Apostolicam doctrinam tenentibus Zacharias diuina gratia * prædi-
* præordinatus tus Apostolicæ Sedis Pontifex seruus seruorum Dei in Domino salutem dicit.

ZACHARIAE EPIST. AD EPISCOPOS CATHOLICAE COMMVNIONIS. Gratias ago Deo Patri omnipotenti, & Domino nostro Iesu Christo vnico Filio eius, & sancto Spiritui, qui vestrum omnium corda inflammare dignatus est per diffusam a C se gratiam, vt in vnitate fidei, & vinculo pacis ambuletis, & sit splendor Domini Dei nostri super vos, dilectissimi mihi, & abundans gratia pacis & caritatis, vt sitis vnum corpus spiritualis matris vestræ sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Dei Ecclesiæ, in qua Deo auctore præsumus, implentes illud propheticum dictum : *b* Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum. Quamuis enim pro itineris longitudine corpore simus absentes ; in spiritu tamen dilectionis semper sumus vobis præsentes, habentes vos in visceribus nostris, & assidue orantes, vt Deus & Dominus noster Iesus Christus multo amplius confirmet corda vestra in exhortatione Euangelij, in ministerio quo fungimini, vt credita vobis plebs pijs admonitionibus, adiuuante Domino a diabolica fraude liberata persistat salua, vosq. mereamini de eorum animabus in die Christi apportare lu-
b Psal. 132.
c Ephes. 6. crum. Obsecro [c] ergo vos, vt digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, vt decet sanD
d 1. Tim. 10. ctos cum multa patientia, supportantes inuicem in caritate, soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis & caritatis : [d] quia finis præcepti est caritas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.

Gaudeo in vobis, carissimi, quoniam fides vestra & vnitas erga nos pretiosa est, & manifesta non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus, dum ad fautorem & magistrum vestrum a Deo constitutum beatum Petrum Apostolorum principem benignissima voluntate conuersi estis, & in hoc laudabilis est fides vestra, quoniam idipsum sapitis quod oportet sapere. Habetis itaque nostra vice ad confortandam dilectionem vestram sanctissimum Bonifacium fratrem nostrum Archiepiscopum, Apostolicæ Sedis Legatum, & nostram præsentantem vicem. Sit ergo constantia vestra aduersus contentionem eorum, qui aduersa sapiunt, & non quæ Dei sunt : neque E
e Matth. 10. terreamini a facie eorum (sicut scriptum est) [e] qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere ; sed potius eum timete, qui potest animam & corpus mittere in gehen-
f 2. Cor. 10. nam. Fratres mei in carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus. [f] Arma enim militiæ nostræ non carnalia, sed spiritualia sunt ad destruendam omnem exal-
g Ephes. 6. tationem extollentem se aduersus scientiam Dei : [g] Confortamini itaque in Domino, & in potentia virtutis eius. Pax vobis & gratia a Deo & Domino nostro Iesu Christo ministretur. Amplectimur, & osculamur, ac si præsentes, caritatem vestram in vnitate spiritus in vinculo pacis & caritatis Christi. Deus vos incolumes custodiat.] hactenus Zacharias & princeps pastorum, pastores confirmans fratres suos. At licet careat die & Indictione epistola ista, tamen hoc anno datam esse, superior (vt vidimus) ostendit epistola.

Sub

A Sub hac eadem prima Indictione datæ extant litteræ nomine Zachariæ Papæ de priuilegijs concessis monasterio Cassinensi, in quo etiam expressum habetur, hoc anno dedicatam ab eodem Zacharia Ecclesiam ibidem ædificatam. Ceterum quod idem sicut primo Indictione, ita & primo anno Zachariæ id factum ponatur: nullo pacto hæc simul conuenire possunt: siquidem prima Indictione annus Zachariæ Pontificis numeratur septimus & non primus; sed & nimia prolixitas illa de ipsis nõnihil suspicionẽ auget; cum quæ esse soleret eiusdem Zachariæ Papæ forma priuilegiorum monasteriorum exemptionis, ostẽditur in scripto priuilegio Fuldensis celeberrimi monasterij in Germania, ab eodem Zacharia in gratiam sancti Bonifacij Episcopi Moguntini concesso: quod suo loco inferius reddituri sumus. Quidnam autem contineret priuilegium a Zacharia concessum monasterio Cassinensi, docet [a] Leo Ostiensis in fine cum enumerat res ab
B eo eidem collatas, his verbis. [a] Leo Ostiens. lib. 1. c. 4.

Sequenti item tempore sanctissimus Papa Zacharias, qui Gregorio memorato successerat, plurima huic adiutoria contulit, libros scilicet aliquos sacros, sanctamq. regulam, quam Pater Benedictus manu propria scripserat: pondus etiam libræ panis & mensuram vini, quæ olim sub Longobardorum impetu (sicuti supra iam diximus) fugientes monachi Romam secum detulerant: varia etiam ad ministerium Ecclesiasticum ornamenta: nonnulla item ad diuersas monasterij vtilitates pertinentia Apostolica liberalitate largitus est. Ab hoc etiam Papa sanctissimo prædictus Abbas priuilegium primus accepit, vt hoc monasterium cum cellis omnibus ad se pertinentibus vbicumque terrarũ constructis, ob honorem ac reuerentiam sanctissimi Patris Benedicti, ab omnium Episcoporum ditione sit liberum, ita vt nullius iuri subiaceat, nisi tantum Romani Pontificis.

C Gilulphus [b] præterea iunior, nepos Luithprandi Longobardorum Regis, qui post Gotscalcum Beneuenti Dux extitit, cum per eos dies in hanc arcem Cassini (quæ tunc Mello vocabatur) ascendisset, atque iuxta corpus sanctissimi Patris Benedicti tam religiose prædictos fratres in Dei seruitio versari vidisset, diuino motus instinctu, cuncta per circuitum tam campestria quam montana eidem Patri Benedicto in scriptis contulit, firmisq. donarijs in perpetuum posteris habenda concessit cum castellis omnibus, vicis, domibus, Ecclesijs, molendinis, & aquis, ac ceteris quæ intra præscriptos fines tunc temporis habebantur. Vxor etiam eius Ducis Scaumperga nomine templum idolorum, quod in Cassino monte antiquitus fuerat, in beati Petri Apostoli honorem conuertens, iconas ibi, & cetera Ecclesiæ officijs congrua ministeria ad posterorum memoriam deuotissime contulit.] hæc Leo. [b] Idem Leo lib. 1. cap. 5.

D

IESV CHRISTI ZACHARIAE PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
749. 8. 9.

SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus quadragesimus nonus, Indictione secunda, quo magna ira Dei rursus Oriens terræmotu cõcutitur, de quo ista Theophanes: Anno vero eodem terræmotus factus est in Syria, & ingens ac terribilis casus, vnde ciuitatum aliæ quidem penitus exterminatæ sunt, aliæ vero mediocriter, aliæ autem a montanis ad subiecta campestria cum muris & habitatoribus suis integræ migrauerunt & saluæ quasi ad milliaria sex, vel etiam modicum quid vltra. Denique asseuerarunt hi qui proprijs visibus terram Mesopotamiæ contemplati sunt, in longitudine
E disruptam fuisse ad milliaria duo, & ex profundo eius ascendisse aliam terram nimis albam & arenosam, de cuius medio ascendit animal mulinum incontaminatum loquens humana voce, & prænũtians gentis incursionem ab eremo aduersus Arabes quod & factum est.] hæc Theophanes sui temporis historiam prosequutus. Portenta ista & spectra Deus ostendit cum imperaret Copronymus portentosus. TERRAEMOTVS IN SYRIA.

Sed & additum in Syria malũ, dum qui ad Dei iram placandã sequester esse deberet, idem eamdem maxime concitarit Anastasius Abbas monasterij S. Euthymij omnium celeberrimi: hic enim extinctam hæresim perditissimi Gnaphei in lucem reuocare laborat, & nisi citius S. Ioãnes Damascenus occurrisset sui celebritate nominis, ingentem intulisset cladẽ Ecclesiæ. Audiens enim ista Ioannes quam citissime errorẽ confutandum putauit, eaq. occasione scripsit epistolam de Trisagio ad Iordanem Cœnobiarchã, cuius est exordium. Summus meus erga te amor &c.] & paulo inferius hæc de eodem Anastasio: O ANASTASIVS ABBAS EXTINCTAM HAERESIM EXCITAT.

rem miseram,pater, rem inquam miseram,quonam pacto Ecclesiæ hostis id semper omni studio contendit,vt eam perturbet; quodq. grauius est, per eos qui se pietatis alumnos profitentur? Etenim summa pietate præditus frater noster Abbas Sergius, ciuis, & familiaris, & amicus meus,per litteras, quas probus ac sincerus frater Abbas Iob attulit, certiorem me fecit, Abbatem Anastasium, præclarum illum inquam monasterij beati Euthymij antistitem, nonnulla e sanctorum Patrum libris loca protulisse, quæ scilicet ter factum hymnum ad Filium dumtaxat referant. Quod si concessum fuerit,nihil erit quod prohibeat, quin lues ea, quam Gnapheus male ac pestifere inuexit, omnes funditus inficiat & labefactet.] cuius error eo tendebat,vt cum vnam in Christo naturam contra Chalcedonense Concilium prædicaret, hymnoq. Trisagio adderet, Qui crucifixus es pro nobis, sanctissimæ Trinitati æque crucem adscriberet. Cuius prauæ sententiæ cum inhæserit Anastasius,idem ipse suis quoque scriptis testatus est, Ioannem Hierosolymorum Episcopum eiusdem esse sententiæ: quod magis conturbauit audientes. Cuius rei gratia factum est, vt ipse Ioannes Damascenus ardentius aduersus pullulantes ex succiso trunco arboris infelicis exurgētes surculos gladij verbo succidendos occurreret; disputationeq. lōgissima errorem confutans,quā citissime exurgentem flammam extingueret.

Demum post longam de his habitam disputationem, eumdem Iordanem Cœnobiarcham compellat his verbis. Hæc diuinissime pater, columna & firmamentum veritatis, vt coram omnibus patribus & fratribus, atque vniuerso Ecclesiæ cœtu recitentur,obsecramus:verbisq. lenis & placidis rogetur illustris pater noster & dominus Abbas Anastasius pij monasterij diuini Patris nostri Euthymij antistes, vt huiusmodi cōtentioni finem imponat, ac nobiscū diuino afflatu correptorum Patrū vestigijs hærens, Sanctus Deus ac pater dicat, Sanctus fortis Filius Dei incarnatus, & carne salutis nostræ causa crucifixus, Sanctus immortalis Spiritus sanctus, vnus Dominus Sabaoth,miserere nobis.

DE DOCTRINA IOANNIS EPI SCOPI HIEROSOLYMITANI.

Neque nos accuset, nec perbeatum Patriarcham Ioannem, vt qui certum & persuasum habeamus de vna dumtaxat diuina persona ter sanctum hymnum dicendum esse: nam quisquis hoc sentit & profitetur, sordidæ Gnaphei stultitiæ socium se præbet. Quis enim mentem Ioannis Patriarchæ melius me nouit? Nemo profecto;quippe qui (vt vere loquar) numquam vllam spiritualem doctrinam efflauit, quam mihi vt discipulo non communicarit. Quid autem est,quamobrem viuente & loquente sacrosancto viro, hæc minime de ipso dicta sunt? Nihil sane hæc aliud sunt quam prætextus quidam atque obtentus nihil firmi habentes. Desinant homini diuino zelo prædito, quiq. rectæ doctrinæ ignem spirauit, obtrectare, clarissimo inquam Ioanni, qui omnem vocum inanitatem exterminauit ac de medio sustulit,vt qui Theologiam cum sanctis Patribus semper communem habuerit. Quin potius ipsius zelum amplectantur, atque vt sacrum & luculenti nominis virum laudibus eum afficiant.] hæc Damascenus de Ioanne Hierosolymitano Patriarcha: qui quando,quantumve sederit, interrupta,occasione eam obtinentium barbarorum, serie sanctæ ciuitatis Episcoporum, certum quid affirmari non posse videtur: satis autem patet hoc vixisse sæculo, cum se eius discipulum fuisse idem Ioannes Damascenus affirmet. Sic igitur Ioannis Damasceni opera antequam hæresis vulgaretur, extinguitur. At de his satis.

Quod spectat ad res in Germania gestas: quæ in ea ostenderit signa Deus, cum Regni habenas Pipinus Princeps maxime pius moderaretur, & quam hoc eodem anno victoriam de hostibus obtinuerit, enarremus. Vir sanctus ista scribit & sui temporis res gestas scripta epistola prosequutus[a].

a Extat apud Sur. in Append. ad vit. S. Suuiberr. die 1. Martij.

Fuit iste Ludgerus Episcopus Monasterienſis, qui ad Rixfridum Traiectensem Episcopum de miraculis sancti Suuiberti Episcopi epistolam scripsit. Et cum alia plura quæ ad res gestas sui temporis spectant de Frisiorum apostasia, & Marcellini prædicatione narret,postea ista subijcit, quæ ad præsentem annum spectant.

Contigit, vt idem egregius Princeps Pipinus anno sequenti, anno scilicet Domini septingentesimo quadragesimo nono, Saxones & Vuestphalos debellans, potitusq. victoria cum triumpho cum suo exercitu multum lasso ad Coloniam Agrippinam reditum maturaret. Vuestphali vero dolentes Christianos eis dominari (licet Deo auxiliante, triumphali gladio ipsius Pipini victi,profligati,& prostrati succubuissent) indignati valde, exercitum fortem nimis festinanter denuo congregantes, per compendia itinerum & deuia exercitum Christianorum præuenientes, positis insidijs multum hostiliter & callide

A lide prope Vuerdam, Pipinum cum ſuis Chriſticolis animoſe inuadere, & bellum rurſus inſtaurare & committere decreuerunt.

Quod inclytus Princeps per ſuos exploratores percipiens; primo parum doluit, tum propter infirmitudinem exercitus ſui, tum propter defunctos & ſauciatos; fiduciam tamen firmam habens in Deum, recordatusq. miraculorum ſanctiſſimi Suuiberti, deſcendens de caballo ſuo, proſtratus in terram flexis genibus ſanctum Suuibertum deuota mente inuocans, & auxilium & patrocinium implorans vouit Deo & ipſi ſancto Suuiberto, quod ſi is pro honore nominis Chriſtiani, a Chriſto ſibi & exercitui ſuo, ſuis meritis & precibus victoriam contra paganos impetraret, & Chriſtianum populum protegeret, vt ſanum inde reduceret: ipſum in Vuerda cum ſuis primatibus ſuppliciter peregre viſitaret. VOTVM NVNCVPAT PIPINVS S. SVVIBERTO.

B Quo emiſſo voto, ſtatim lux immenſa ſuper exercitum Chriſtianorum ſplendens, non ſolum paganos exterruit, ſed & fere excæcauit, pauorq. ingens eos inuaſit. Quod cernentes pagani timore valido perculſi, formidantes manum omnipotentis Dei Chriſtianorum ſuper eos ſæuire, cælumq. ſuper eos ruere, conſilio celeriter inito, miſerunt duos Satrapas ad Pipinum, petentes quæ ſunt pacis, eiq. ſe ſubdentes, ac referentes conſtanti animo quæ viderant, & eis contigerant. Pipinus vero cum hoc audiſſet, intelligens hoc meritis ſancti Suuiberti accidiſſe, lætus in terram cum ſuis proceribus proſtratus, Deum adorans, & gratias deuote referens, receptis a paganis pacis obſidibus, Vuerdam cum ſuo exercitu humiliter intrauit, diſcalceatusq. cum ſuis inclytis primoribus & præcipuis miniſtris, ſepulchrum ſancti Suuiberti regalibus muneribus & oblationibus viſitans, benedixit Deum & S. Suuibertum, qui abſque effuſione ſanguinis humani victoriam ſibi contra perfidos præſtitiſſet: & deinceps ſanctum Suuibertum in ſuum protectorem & patronum ac ſpecialem elegit aduocatum.] hactenus Ludgerus de rebus geſtis Pipini Principis iſto anno. PIPINVS VINCIT VVESTPHALIOS ABSQVE ARMIS.

IESV CHRISTI ANNVS 750. ZACHARIAE PAP. ANNVS 9. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 10.

ANNVS Redemptoris ſeptingenteſimus quinquageſimus, Indictione tertia inſcriptus in Faſtis habetur, quo nouis tumultibus exagitatur Italia: Neſcitur enim qua
D occaſione pacificus atque religioſus Rex Longobardorum Rachis, nulla habita ratione pacis vicennalis ſancitæ cum Romano Pontifice Zacharia, Pentapolitanam inuadens prouinciam, ferro & igne omnia turbans, Peruſiam vſque perrexit, vt vallatam obſidione ciuitatem caperet. Permiſit Deus Regem iuſtitiæ atque religionis amantiſſimum ita delinquere, vt ex pœnitentia in ſublimiorem in cælis gradum gloriæ ſublimaret. Quo modo autem acciderint iſta, ex Anaſtaſio Bibliothecario in medium adducimus, qui ait. RACHIS INSVRGIT IN CIVITATES ROMANAS.

Ipſis item temporibus Rachis Longobardorum Rex ad capiendam ciuitatem Peruſinam ſicut cetera Pentapolis oppida vehementi profectus eſt cum indignatione, quam & circumdans fortiter expugnabat. Hoc audiens ſanctiſſimus Papa Zacharias, continuo ſpe diuina fretus, aſſumptis aliquantis ex ſuo clero optimatibus, quantocyus ad eamdem peruenit ciuitatem, impenſiſq. eidem Regi pluribus muneribus, atque oppido
E cum deprecans, opitulante Domino, obſidionem ipſius ciuitatis amouit. Cui & ſalutifera prædicans, Deo auctore, valuit animum eius ad ſpirituale ſtudium inclinare.

Et poſt aliquantos dies idem Rachis Rex relinquens regalem dignitatem deuote cum vxore & filia ad beati Principis Apoſtolorum coniunxit Limina. Acceptaq. a præfato ſanctiſſimo Papa oratione, clericus effectus, monachico indutus eſt habitu cum vxore & filia.] hæc Anaſtaſius. Eadem & Leo Oſtienſis qui & hæc addit[a]: Moxq. ad hoc S. Benedicti monaſterium, eodem Apoſtolico iubente perueniens, ac ſub regulari magiſterio ſe inſtituendum tradens, poſt aliquot in ſancto religionis propoſito, ac Deo placita conuerſatione peractos annos, Deo ſpiritum reddidit. Extat hodieq. prope monaſterium vinea quæ Rachiſis appellatur, quod ipſam Rachis ipſe & plantaſſe & coluiſſe putetur. Eius vero vxor Theſia, & filia Rattruda, permittente & adiuuante ipſo Abbate, monaſterium puellarum, haud longe a Caſſino in loco qui Plumbariola dicitur, RACHIS REX LONGOBARDORVM FIT MONACHVS.

[a] *Leo oſtienſ. Chron. Caſſin. cap. 8.*

proprijs ſumptibus conſtruxerunt, multis ditantes opibus; vbi ſub magna cautela ac diſtrictione regulari vitam ducentes, in ſancto propoſito vitam finierunt.] hucuſque Leo. A

Vidiſti, & admiratus es potentiam Crucis Chriſti, quæ furentes mitiget Reges, & victores ducat abſque armis ſub iugo captiuos, & faciat agri Dominici fideliſſimos eſſe colonos? hæc plane virga illa, de qua prophetice dictum: [a] Virgam virtutis ſuæ emittet Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.] qua Zacharias Pontifex illud renouat antiquum ſpectaculum [b] Banaias filij Ioiadæ, cum Aegyptium haſta potentem virga tantummodo ſuperauit.

a Pſal. 109.

b 2. Reg. 23.

AISTVLPHVS REX LONGOBARDORVM.

Succeſſit autem hoc anno Rachiſi in Longobardorum Regno Aiſtulphus eius frater, conſenſu Principum Longobardorum. Etenim cum Leo Oſtienſis, & alij teſtentur, Rachiſim annos quinque, & ſex menſes regnaſſe, vtique in hunc vſque annum propagaſſe Regnum apparet. Porro de Aiſtulpho dicemus inferius. B

Hic modo haud abſimile exemplum de contemptu mundi, quod de alio Rege ſcriptum legimus ijſdem temporibus accidiſſe, ſubijciendum putamus, quod nobilis Lucenſis Eccleſiæ monumenta conſeruant his ipſis verbis inſcriptum.

a Apud Sur. die 7. Febr. tom. 1.

DE SANCTO RICHARDO REGE.

[c] Epitaphium S. Richardi Regis Angliæ ſculptum in ciuitate Luca Italiæ, vbi requieſcit.

Soror Offonis Regis fuit mater beati Richardi. Beatus Richardus Rex Angliæ, exul patriæ, ſpretor mundi, contemptor ſui, pater ſanctorum fratrum Vuillebaldi & Vuinibaldi, & beatæ Vualburgis virginis, terrenum Regnum in cæleſte mutauit. Depoſuit coronam regiam pro vita perpetua. Exuit purpuram, & vilem induit tunicam. Regionum reliquit tribunal, & ſanctorum quæſiuit Limina. Dimiſit ſceptrum, & accepit baculum. Dimiſitq. filiam ſuam in Regno beatam Vualburgam, atque ſimul cum filijs peregre profectus eſt. Et eis relictis apud ſanctum Bonifacium Martyrem glorioſum, tunc Archiepiſcopum Moguntinenſem, virum miræ ſanctitatis, eo quod Anglicus eſſet, de Regno ſuo natus: idem ſanctus exilio ſe vlteriori, * Limina ſanctorum trans Alpes adijt. Et loca deinceps magis deuia petijt ſolitudinum, Deo ſoli idem ſolus libere vacaturus. Deinde poſt longa exilia, poſt multa certamina, poſt famis, ſitis, & frigoris multimodas ærumnas, in prouincia Italiæ, ciuitate Luca finitur pugna, dantur præmia, cælo recipitur anima, & in beati Frigdiani baſilica iuxta corpus eius ponuntur pia membra. Vbi & miraculis coruſcat. cuius feſtiuitas ſeptimo Idus Februarij celebratur. Locus autem in quo requieſcit his verſibus adornatur. C

* Apoſtolorum

EPITAPHIVM RICHARDI REGIS.

Hic Rex Richardus requieſcit ſceptrifer almus.
Rex fuit Anglorum: Regnum tenet ipſe polorum.
Regnum dimiſit, pro Chriſto cuncta reliquit.
Ergo Richardum nobis dedit Anglia ſanctum.
Hic genitor ſanctæ Vualburgæ virginis almæ,
Et Vuillebaldi ſancti ſimul & Vuinibaldi:
Suffragium quorum det nobis Regna polorum. Amen.] D

Porro de Vuillibaldo & Vuinibaldo fratribus Anglis diſcipulis ſancti Bonifacij, & poſtea in prædicatione ſocijs mentio eſt in rebus geſtis eiuſdem Bonifacij, quas idem ipſe Vuillibaldus ſcriptis eſt fideliſſime proſequutus. Et de Vualburga, quæ & Vualtpurga dicta reperitur, eſt mentio in epiſtolis eiuſdem S. Bonifacij, de quibus ſuperius dictum eſt. E

IESV CHRISTI ANNVS 751. ZACHARIAE PAP. ANNVS 10. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 11.

SEPTINGENTESIMVS quinquageſimus primus Redemptoris annus Indictione quarta notatus habetur, quo Francorum monarchiæ bene conſulturus Zacharias Romanus Pontifex, Francorum Regnum, quod ſub Regibus Morouingis inertibus, & nouiſſime ſub Hilderico Stupido periclitaretur, Apoſtolica auctoritate in Pipinum Caroli Martelli filium, Carlomanni germanum, poſt obtentas aduerſus diuerſos hoſtes ſæpe victorias tranſtulit, cumq. Regem creat, ipſo Hilderico anno ſequenti detruſo in monaſterium.

De his

A De his acturi, in primis quod ad tempus spectat, scimus complures auctores in superiorem annum ista referre: verum vt potius id hoc anno factum esse credamus, persuadet vetus Chronicon Francorum a Pithœo nuper editum: itemq. cum Aimoinus tradat id factum post decem annos, ex quo defuncto patre, ei successit in Regni principatum titulo Maiorisdomus: præsentem plane annum designat. hæc de tempore. Quod vero ad rei gestæ seriem pertinet, idem auctor narrat verbis istis.

LEGATIO A PIPINO AD ZACHARIAM PAPAM.

Burchardus Vuirceburgensis Episcopus, & Fulradus Capellanus missi sunt a Pipino Romam ad Zachariam Papam, vt consulerent Pontificem, de causa Regum qui in illo tempore fuerunt in Francia, qui nomen tãtum Regis, sed nullam potestatem regiam habebant. Per quos dictus Pontifex mandauit, melius esse illum vocari Regem, apud quem summa potestas consisteret. Daraq. auctoritate sua, iussit Pipinum Francorum
B Regem institui. Hoc anno, secundum Romani Pontificis sanctionem, Pipinus Rex Francorum appellatus est, & ad huius dignitatem honoris vnctus sacra vnctione, manu sanctæ memoriæ Bonifacij Archiepiscopi & Martyris, & more Francorum eleuatus in solium Regni Suessione ciuitate.] hæc auctor.

Quod autem ad missam legationem a Pipino ad Zachariam Pontificẽ per Burchardum Episcopum atque Fulradum pertinet, de ea mentio est in Burchardo ex Egiluardo monacho. Porro citatum superius vetus Chronicon, non vno eodemq. anno hæc esse gesta testatur: sed hoc anno contigisse legationem a Pipino ad Romanum Pontificem missam, sequenti vero Zachariam Papam da ea re Pontificium decretum misisse in
C Gallias, & reliqua rite peracta fuisse, adeo vt nomen Regis nonnisi anno sequenti Pipinus fuerit consequutus: quod exploratum quoque redditur ex epistola Zachariæ Pontificis data hoc anno ad Bonifacium Episcopum Moguntinum, in qua non Rex, sed Princeps, vt antea, idem Pipinus cum alijs appellatur, de qua modo hic nobis agendum.

QVANDO PIPINVS REX SIT INSTITVTVS.

Contigit enim hoc anno legari Romam ab eodem sancto Bonifacio ad Zachariam Pontificem Lullum presbyterum, ob nonnullas Ecclesiasticas consultationes, necnon ob impetranda priuilegia Ecclesiæ Moguntinæ, & monasterio Fuldensi. quæ sic se habent[a].

[a] *In vit. Bonif. lib. 2. cap. 9.*

LEGATIO MISSA A S. BONIFACIO AD ZACHARIAM PAPAM.

Reuerendissimo Patri & dilectissimo domino, cum timore & tremore venerando, Apostolicæ Sedis insula sublimato Zachariæ, Bonifacius exiguus seruus vester, licet indignus & vltimus, tamen Legatus Germanicus deuotissimus, optabilem in Christo immarcescibilis caritatis salutem.

LITTERAE S. BONIFACII AD ZACHARIAM PAP.

D Paternæ pietatis vestræ sanctitatem subnixis precibus obsecro, vt hunc presbyterum meum, portatorem litterarum præsentium, nomine Lul, grato animo clementer suscipiatis. Habet enim secreta quædam mea, quæ soli pietati vestræ profiteri debet, quædam quidem viua voce dicens, quædam vero per litteras ostendens. De quibusdam namque necessitatibus meis inquirere & interrogare, mihiq. Paternitatis vestræ responsum & consilium ex auctoritate sancti Petri Apostoli, ad solatium senectutis repræsentare debet, vt his omnibus auditis & consideratis, si quæ sint quæ vobis placeant, * facta, Deo auxiliante, studeam. Si quid autem (vt timendum est) displiceat: ex præcepto sancti Apostolatus vestri, vel indulgentiam merear, vel dignam pœnitentiam persoluam.

* facere

Antecessor enim prædecessoris vestri venerandæ memoriæ Gregorius, dum me in-
E dignum ordinauit, & ad prædicandum verbum fidei Germanicis gentibus misit, sacramento me constrinxit, vt canonicis & iustis Episcopis & presbyteris, in verbo, in facto, in consensu adstipulator & adiutor fierem. Quod cum diuina gratia implere studui: falsos tamen sacerdotes, hypocritas, & seductores populorum, vel corrigerem ad viam salutis, vel declinarem, vel abstinerem a communione ipsorum. Quod ex parte seruaui, & alicubi implere non potui. Spiritualiter autem impleui sacramentum: quia in consensum & cõsilium illorum non venit anima mea, dum veniens ad Principem Francorum, cogente Ecclesiarum necessitate, & tales ibi reperissem, quales nolui; sed tamen in sancta communione Corporis Christi illis non communicaui.

Præcepit quoque mihi præfatus Apostolicus Pontifex, vt populorum quoscumque visitassem, conuersationem & mores Apostolico Præsuli indicarem. Quod in Domino confido me feciſſe. De eo autem quod iam præterito tempore de Archiepiscopis & pal-

Universidad de Deusto Biblioteca

Iijs a Romana Ecclesia petendis, iuxta promissa Francorum sanctitati vestræ notum feci: indulgentiam a vobis flagito, quia quod promiserunt, tardantes non impleuerunt, & adhuc differunt, & quid inde perficere voluerint, ignoratur. A

Est præterea locus siluaticus in eremo vastissimæ solitudinis, in medio nationum prædicationis nostræ, in quo monasterium construentes monachos constituimus sub regula sancti Patris Benedicti viuentes, viros strictæ abstinentiæ, absque carne, vino, & seruis proprio manuum suarum labore contentos. Hunc ergo locum per viros religiosos & Deum timentes, maximeq. per Carolomannum Principem Francorum iusto labore acquisiui, & in honorem sancti Saluatoris dedicaui. In quo loco cum consensu pietatis vestræ proposui aliquantulum, vel paucis diebus, fessum senectute corpus requiescendo recuperare, & post mortem iacere. Quatuor enim populi, quibus verbum Dei prædicauimus in circuitu loci huius habitare noscuntur, quibus cum vestra intercessione, B quamdiu viuo vel sapio, vtilis esse possum. Cupio quippe vestris orationibus intercedentibus, pariterq. opitulante gratia Dei, in familiaritate Romanæ Ecclesiæ, & vestro seruitio inter Germanicas gentes, ad quas missus fui, perseuerare, ac præcepto vestro obedire, sicut scriptum est: [a] Iudicium patris audite filij dilecti, & sic facite, vt salui sitis. Et iterum: [b] Honora patrem tuum, & veniet tibi benedictio a Domino.] hucusque litteræ Bonifacij ad Zachariam.

a Eccli.3.
b Ibid.

Has accipiens ipse, aliaq. ex ore a Lullo Legato misso audiens, hæc ad eumdem Bonifacium rescripsit pridie Nonas Nouembris hoc eodem anno, iam cœpta Indictione quinta mense Septembris [c].

c In vit. Bonif. lib.2.cap.10.

ZACHARIAE AD BONIFACIVM LITTERAE.

Reuerentissimo fratri & Coepiscopo Bonifacio Zacharias Episcopus seruus seruorum Dei. C

Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui dispersa congregat, & congregata conseruat, augetq. fidem & fiduciam seruis suis ad prædicandum Euangelium Domini nostri Iesu, cum eodem Patre, & Spiritu sancto viuentis in sæcula sæculorum. Ipse enim dixit: [d] Qui credit in me, vita viuet & non morietur: quoniam ego sum Via, Veritas, & Vita. Laudamus igitur & superexaltamus nomen sanctum eius læti, quod per sanctæ fraternitatis tuæ litteras allatas superstitem in hac vita, & in Domino te valere cognoscimus, petentes immensam Dei nostri pietatem, vt ad prædicandum Euangelij, & sanctæ fidei sacramentum te longæuum conseruet, suaq. protectione a cunctis aduersantium insidijs custodiat.

d Ioan.11. & 14.

Suggessit itaque fraternitas tua in suis apicibus, quod prædecessor noster beatæ memoriæ Gregorius huius Apostolicæ Sedis Præsul, dum ad prædicandum te misisset in D Germaniæ partes, verbo pollicitationis ab eo constrictus fuisses, vt orthodoxos Episcopos ac presbyteros, vel quosq. reperire potuisses, in verbo exhortationis confirmares & communicares cum eis. Si quos vero seductores Episcopos, aut pseudopresbyteros, vel quosque a recto fidei tramite deuiantes reperijsses, nulla tibi cum eis esset communio. Quod te, Domino auxiliante, vsque ad præsens spiritualiter seruasse confessus es. Si autem cogente aliqua necessitate, ad Principes gentis Francorum accedens corporaliter ab eis abstinere non valuisses, tamen in eorum consilio & consensu anima tua non fuerit coinquinata. Propter hoc ergo quod cum eis conuersatus es, non consentiens iniquitati eorum, nullum est tibi detrimentum coram Deo. Te enim prædicante, si obedirent, salui essent: si autem in iniquitate sua permanent, ipsi peribunt: tu autem iuxta prophetæ [e] dictum, saluasti animam tuam. E

e Ezech.11.

Quod de Principibus Francorum scripsisti, quia in constitutione Episcoporum, quibus pallia misimus, promissionem suam nondum impleuerunt: illis magis quam tibi imputandum est. Si enim impleuerint verbum tuum, habebunt ex eo laudem; si vero aliter egerint, ipsi videant: nos autem quod diuina gratia largiẽte, gratis accepimus, gratis dedimus: tua autem bona voluntas mercede non priuabitur.

Petisti & hoc, vt monasterium in vastissima solitudine, & in medio gentium, quibus prædicas, constitutum, atque in honorem Saluatoris nostri dedicatum, vbi & monachos sub regula S. Benedicti degere fecisti, nomini tuo, priuilegio Sedis Apostolicæ munire deberemus. Ideoq. votis tuis acquiescentes, desiderium tuum & petitionem implemus. Congruit enim diuini ministerij prædicatorẽ, optimumq. ministrum ad desiderata pertingere, & inchoatum opus bonum vsque ad finem perducere.

Præterea

A Præterea prædictus gerulus tuus Lul cum ceteris suis comitibus quæ iniuncta fuerant a sanctitate tua tã verbo quam scripto omnia * innotuerunt. De quibus responsum dantes, tuæ rescribere studuimus fraternitati. Continebat enim in * pittacio ab eis porrecto, quia nos flagitasses tibi * innotescere quæ recipiẽda, & quæ respuenda sunt: in primis de volatilibus, id est, graculis, corniculis, & ciconijs. quæ omnino cauendæ sunt ab esu Christianorum: equi etiam siluestri multo amplius vitandi. De his igitur omnibus, sanctissime frater, ex hac scriptura satis instrui potueris.

* notificauit
* pinacto
* notificare

De igne autem Paschali, quod inquisisti, ita statutum est a sanctis Patribus, postquam pretioso sanguine Domini nostri Iesu Christi Ecclesia eius dedicata est, vt quinta feria Paschæ, quando sacrum Chrisma consecratur, tres lampades magnæ capacitatis ex diuersarum Ecclesiæ lampadum oleo collectæ, & in secretiori loco Ecclesiæ constitutæ
B cum magna diligentia ardeant, ita vt oleum ipsum sufficere possit, atque ad tertium diem, id est, ad Sabbatum. Tunc pro sacri baptismatis fonte sumptus ignis lampadum renouetur. De igne vero, qui ex crystallis sumitur (vt asseruisti) nullam habemus traditionem.

De ijs etiam qui regio morbo vexantur inquisisti, siue homines, siue equi sint; quid dicendum sit de illis. Si ergo homines ex natiuitate aut genere huius morbi sunt, extra ciuitatem conuersari debent; eleemosynam vero accipere a populo illis licet. Si autem contigerit magnum vel paruum quemquam non a natiuitate, sed superueniente ægritudine vexari, non est proijciendus, sed si possibile est, curandus. Attamen dum ad communionem venerit ad Ecclesiam, post omnes accedere debet ad percipiendum sacri muneris mysterium. Equi vero qui præfato morbo fuerint coinquinati, si curari non va-
C luerint, in puteos & foueas proijciendi sunt, ne eiusmodi contagione ceteri coinquinentur. Animalia vero quæ a furentibus & rabidis lupis & canibus fuerint lacerata: oportet ea a ceteris separari, ne furentes & mordentes cetera coinquinent.

Inquisiuit & hoc fraternitas tua, si liceat sanctimoniales feminas (quemadmodum viri faciunt) sibi pedes lauare, tam in cœna Domini, quam in ceteris diebus. Hoc Dominicum præceptum est, * quod qui per fidem impleuerit, habet ex eo laudem. etenim viri & mulieres vnum Dominum habemus qui in cælis est. Pro benedictionibus autem quas Galli faciunt (vt nosti frater) multis vitijs variantur. Nam non ex Apostolica traditione hoc faciunt, sed per vanam gloriam, adhibentes sibi damnationem, quia scriptum est: [b] Si quis vobis euangelizauerit præter id quod euangelizatum est, anathema sit. Regulam itaque Catholicæ traditionis, quam a sancta Romana Ecclesia accepisti,
D omnibus prædica.

* *a Ioan. 13.*

b Gal. 1.

Inquisisti etiam, si ante trigesimum annum liceat sacerdotem ordinare. Bonum & congruum est, carissime frater, si fieri potest, vt prouectæ ætatis & boni testimonij viri, iuxta sanctorum canonum decreta, ordinentur sacerdotes: si autem minime reperiantur, & necessitas exposcit, a viginti quinque annis & supra leuitæ & sacerdotes ordinentur, quemadmodum in [c] lege Domini continetur.

c Num. 8.

Miloni autem, eiusq. similibus, qui Ecclesijs Dei plurimum nocent, vt a nefario opere recedant, iuxta Apostolicam vocem, opportune & importune prædica: si acquieuerint admonitionibus tuis, saluabunt animas suas: si vero non obedierint, ipsi peribunt obuoluti peccatis suis: tu autem qui recte prædicas, non perdes mercedem tuam.

Hoc simul inquisisti, post quantum tempus debeat lardum comedi: licet pro hoc a
E a Patribus institutum non sit, tibi tamen petenti consilium præbemus, quod non oporteat illud mandi, priusquam desuper fumo siccetur, & igne coquatur: si vero libet, & incoctum manducetur, post Paschalem festiuitatem erit manducandum.] quod populus ille subiectus esset morbo regio, & Elephantiæ, a porcinæ carnis esu ad tempus saltem oportuit cohiberi.

Episcopus autem condemnatus, de quo inquisisti qui pugnator & fornicator extitit, atque res Ecclesiæ post degradationem sibi vendicare nititur: hic omnino respuendus est. Quæ enim portio fideli cum infideli, aut quæ communio Christi ad Belial?

De ordinatione etiam presbyterorum vel diaconorum, qui cogente necessitate & paupertate rogantium, non legitimis temporibus ad te peruenerunt, si aliquam haberes offensionem inquisisti: Bene autem nosti, frater, quod sacri canones docent, aptis tem-

poribus sacerdotes ordinandos. Attamen in eo quod a te pro bona intentione actum A
est, a Domino Deo nostro indulgentiam postulamus.

De censu etiam Ecclesiarum, quid agendum sit tibi, diximus: Nullam itaque hæsitationem habeas, solidum de casa suscipere, quia ex eo poteris eleemosynam tribuere, & opus perficere sanctarum Ecclesiarum, iuxta canonum instituta.

* sicq. Si * qui vero presbyteri qui de laicis promoti fuerunt, & antea capitalibus vitijs inuoluti, sed cælantes ea ordinati sunt, postmodum autem manifestata sunt, hos a sacerdotali habitu priuatos pœnitentiæ submitte. Non enim odit Deus peccantem & pœnitentem, sed peccantem & negantem.

Hoc etiam inquisisti a nobis, si liceat persecutionem paganorum fugere, an non. Pro hoc igitur salutare consilium tibi damus, si fieri potest, & locum inueneris, insta ad prædicandum illis; si autem sustinere non valueris eius persecutionem: habes præceptum B
a Matth. 10. Dominicum [a], vt in aliam ingrediaris ciuitatem.

Inquisisti etiam, quid faciendum sit de excommunicato Episcopo, & Apostolicam auctoritatem negligente. Hic ergo detestabilis est coram Deo & hominibus. Et quicumque eius condemnationi non communicauerint: ipsi non condemnabuntur in die reuelationis iusti iudicij.

* sclauis De * Slauis quoque Christianorum terram inhabitantibus, si oporteat censum accipere, interrogasti frater: Hoc quidem consilio non indiget dum res est manifesta. Si enim sine tributo sederint, ipsam quoque terram quasi propriam sibi vendicabunt. Si vero tributum dederint, norunt dominatorem esse illius terræ.

Flagitasti etiam a nobis, sanctissime frater, vt in sacri canonis prædicatione, quot cruces in locis quibusdam facere debeamus, tuæ significaremus sanctitati. Quam peti- C
tionem libenter implentes, in rotulo, *id est, volumine*, dato prædicto Lul presbytero tuo, quot signa sanctæ Crucis fieri debeant, infiximus. In his igitur & omnibus rebus sanctitatis tuæ vota amplectentes, diuinam clementiam deprecamur, vt suo te muniat & confortet auxilio, nosq. annuat prosperitatis tuæ semper læta suscipere nuntia. Data pridie Nonas Nouembris, imperante domino Augusto Constantino, Imperij eius anno trigesimo secundo *a tempore quo cum patre regnauit numerando*, Indictione quinta.] hæc Zacharias ad Bonifacium. Sed & his adiecit litteras de confirmatione sedis Moguntinæ,
b In vit. Bonif. lib. 2. cap. 11. vt sit perpetuo Metropolis, quæ sic se habent [b].

Zacharias Papa Bonifacio Episcopo sanctæ Ecclesiæ Moguntiæ perpetuam salutem.

MOGVNTINA ECCLESIA METROPOLIS CONSTITVITVR.

Qualiter Dominus Deus noster sanctæ suæ Ecclesiæ propitiatus sit, & laboribus sanD
ctissimæ fraternitatis tuæ cooperator extiterit: per singula dicere longum est. Tamen vt hæc quæ * obijcimus, confirmemus: quæ ex parte te narrante perspeximus, enarremus. Igitur dum in Germania prouincia sanctitas tua ad prædicandum fuisset directa, a sanctæ recordationis prædecessore nostro Gregorio Papa, & post inchoatum opus & ex aliqua parte ædificatum Romam reuersus, ab eo Episcopus ordinatus, & ad prædican-

* obimus

* viginti octo dum denuo remissus es, & elaborasti, Deo præuio, nunc vsque per annos viginti * quinque in eadem prædicatione ex quo Episcopatum accepisti: Sed & in Francorum prouincia nostra vice Concilium egisti, & iuxta canonum instituta omnes flexi sunt tibi obedire: & dum in ijs pijs operibus occupata esset sanctitas tua, nunc vsque cathedralem sedem sibi minime vendicauit. At vbi Deus prædicationem tuam auxit: obtinere voluisti, vt tibi Episcopalem Ecclesiam, vel successoribus tuis confirmare debeamus, iuxta eorumdem filiorum nostrorum Francorum petitionem. Et idcirco auctoritate beati E
Petri sancimus, vt supradicta Ecclesia Moguntina perpetuis temporibus tibi & successoribus tuis in Metropolim sit confirmata, habens has sub se ciuitates, id est, Tungris, Co-

* Trecas loniam, Vuormatiam, Spiratiam & * Trectis, & omnes Germaniæ gentes, quas tua fraternitas per suam prædicationem Christi lumen cognoscere fecit. His a nobis definitis, per huius nostræ confirmationis paginam in tua Ecclesia perpetuis temporibus pro sui confirmatione hæc conseruari mandamus. Data pridie Nonas Nouembris, imperante domino nostro Augusto Constantino, anno trigesimo secundo Imperij eius, Indictione quinta.] his vero adiecit idem Zacharias litteras de exemptione Fuldensis ab ipso erecti monasterij quam petierat. quæ sic se habent [c].
c Vit. Bonif. lib. 2. c. 12.

Zacharias Papa Bonifacio Episcopo, & per eum fratribus in monasterio ab eo constructo.

Quoniam

Universidad de Deusto Biblioteca

A Quoniam semper sunt concedenda, quæ rationabilibus congruunt desiderijs: oportet vt deuotioni conditoris piæ constructionis oraculum in priuilegijs præstandis minime denegetur. Igitur quia postulasti a nobis, quatenus monasterium Saluatoris a te constructum in loco, qui vocatur, Erga ripam fluminis Fuldæ, priuilegio Sedis Apostolicæ decoretur, vt sub iurisdictione sanctæ nostræ, cui auctore Deo deseruimus, Ecclesiæ constitutum, nullius alterius Ecclesiæ potestati submittatur. Pro qua re pijs desiderijs fauentes, hac nostra auctoritate id quod exposcitur, effectui mancipamus. Et ideo omnem cuiuslibet Ecclesiæ sacerdotem in præfato monasterio ditionem vllam habere, aut auctoritatem præter Sedem Apostolicam prohibemus, ita vt nisi ab Abbate monasterij fuerit inuitatus, nec Missarum solemnitatem ibidem quisquam præsumat celebrare, vt profecto iuxta id quod subiectum Apostolicæ Sedi consistit, inconcusse dotatum perma-
B neat: locis quoque & rebus tam eis, quas moderno tempore tenet vel possidet, quam quæ futuris temporibus in ius ipsius monasterij diuina pietas voluerit augere ex donis & oblationibus, decimisq. fidelium, absque vllius personæ contradictione firmitate perpetua perfruatur.

Constituimus quoque per huius decreti nostri paginam, vt quicumque cuiuslibet ecclesiæ Præsul, vel quacumque dignitate prædita persona hanc priuilegij nostri chartam, quam auctoritate Principis Apostolorum firmamus, temerare tentauerit, anathema sit, & iram Dei incurrens, a cœtu Sanctorum omnium extorris fiat: & nihilo minus præfati monasterij dignitas a nobis indulta, perpetualiter inuiolata permaneat Apostolica auctoritate subnixa. Data pridie Nonas Nouembris, imperante domino Augusto Constantino, anno trigesimo secundo Imperij eius Indictione quinta.] hactenus priuilegium
C monasterij Fuldensis.

Redeunti autem Lullo presbytero Bonifacij Legato in Germaniam, hæ quæ sequuntur ad eumdem S. Bonifacium redditæ sunt litteræ, quæ licet absque titulo reperiantur datæ; alicuius tamen ex Romano clero, ad quem idem Sanctus scripserat, esse noscuntur. sic enim se habent.[a]

[a] Ex eod. Cod. epist. 1. Variar.

ROMANI PRESBYTERI EPIST. AD BONIFAC. CONSOLATORIA.

Præsens venerabilis Lullus presbyter Paternæ sanctitatis vestræ missus honorandos nobis tuos attulit affatus, quorum textus continebat, multis te necessitatibus, & turbinibus esse tristatum, per homines non timentes Deum, & falsos Episcopos, atque pseudopresbyteros, & fornicatores clericos, eorumq. iniquas actiones, prauasq. immissiones, iamq. inimicantium & persequentium gentium, quorum persecutio finem habebit interitus sempiterni. Etenim sanctissime Pater: [c] Omnes Sancti quanta passi
D sunt tormenta, vt securi possiderent vitæ æternæ palmam? Habemus consolatorem egregium Apostolum Paulum, qui docet: [d] Oportet nos per multas tribulationes intrare in Regnum Dei. Magna tibi merces est, o sanctissime Pater, & corona gloriæ coram omnipotente Deo, dum omnia toleranter sustines propter diuinum mandatum, & prædicationem Euangelij Christi Iesu Domini Dei & Saluatoris nostri. Cuius, licet peccator, potentiam deprecor, vt domino meo beato Apostolorum Principe intercedente, cuius & vicem agis inter feroces & indomitas gentes, vt ipse te sua pietate custodiat, vt decursum ministerij tui in die aduentus eius copiosum fructum afferre valeas, & a conditore omnium Deo remunerationis præmium centuplum accipias, & vitam possideas æternam. Etenim me ipsum sanctis tuis orationibus commendans, vt valui, in verbo & opere prædicto tuo Misso adiutor apparui. Benedictionem denique a ve-
E stra beatitudine missam sicut a patre meo suscepi, & omnipotenti Deo gratias egi, & vestræ sanctissimæ Paternitati. Etenim beatissime Pater, paruum munusculum sanctitati vestræ direxi sabanum vnum, & facitergium vnum, & modicum thymiamatis: quod peto vt absque iniuria vestra honoranda Paternitas suscipere non dedignetur. Vale in Christo semper amantissime Pater.]

[c] Apoc. 7.

[d] Act. 14.

Quod spectat ad res orientalis Ecclesiæ hoc tantum proditur, quod hoc anno Theodorus creatur Episcopus Antiochenus, vt Theophanes auctor est, qui & eum sedisse annos sex, asserit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IESV CHRISTI ANNVS 752. ZACHARIAE PAP. ANNVS 11. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 12.

SEPTINGENTESIMVS quinquagesimus secundus sequitur annus, Indictione quinta, quo Pipinus in Regem Francorum inungitur Suessione a S. Bonifacio Episcopo Moguntino, iubente id Zacharia Romano Pontifice, qui anno superiori (vt vidimus) de his gerendis legationem acceperat a Pipino. hæc enim veteres Annales his reddunt verbis [a]: Septingentesimo quinquagesimo secundo anno ab Incarnatione Domini, Zacharias Papa ex auctoritate Petri Apostoli, mandat populo Francorum, vt Pipinus, qui potestate regia vtebatur, nominis quoque dignitate frueretur. Itaque Hildericus Rex qui vltimus Morouingorum Francis imperauit depositus & in monasterium missus est. Pipinus vero in ciuitate Suessionum a sancto Bonifacio Archiepiscopo in Regem vnctus, Regni honore sublimatus est.] hæc Annales. quibus scriptores omnes rerum Francicarum siue veteres siue recentiores absque controuersia adstipulantur, licet in annum superiorem alij id factum referant, vel ante biennium alij: vt superius dictum est.

[a] *Annal. Frãc. a Pithœo editi.*

PIPINVS CORONATVR REX FRANCORVM.

Quo pariter anno Zacharias Papa vbi sedisset annos decem, menses tres & dies decem, decimaquinta Martij ad Deum feliciter migrat, inter Sanctos relatus & anniuersaria memoria auctus. hæc ex Anastasio, apud quem nonnulla de eodem Pontifice scripta leguntur, quæ cum incerto eius Pontificatus anno ferantur, hic simul describenda putauimus, reliquis rebus ab eo præclare gestis, suis locis & annis quibus gestæ sunt, collocatis. sic enim se habent.

ZACHARIAE PAPAE OBITVS.

Hic in Lateranensi Patriarchio ante basilicam beatæ memoriæ Theodori Papæ a nouo refecit triclinium, quod in diuersis marmoribus, & vitro, metallis, atque musiuo & pictura ornauit: sed & sacris imaginibus tam oratorium beati Siluestri, quamq. porticum decorauit. vbi etiam & omnem substantiam suam per manus Ambrosij primicerij Notariorum introduci mandauit. Fecit autem a fundamentis ante scrinium Lateranense porticum apud turrim, vbi & portas æreas atque cancellos instituit, & per figuram Saluatoris portas ante ornauit. Et per ascendentes scalas in superioribus super eamdem turrim triclinium & cancellos æreos constructit, vbi & Orbis terrarum descriptionem depinxit, atque diuersis versiculis ornauit, & omne Patriarchium pene e nouo restaurauit. in magna enim penuria eum locum inuenerat.

Hic in Ecclesijs Apostolorum Principum Petri & Pauli pendentia vela inter columnas ex pallis sericis fecit. Hic in Ecclesia prædicti Principis Apostolorum omnes codices domui suæ proprios, qui in circulo anni leguntur ad Matutinum, armariorum opere ordinauit. Hic domum cultam Lauretum nouiter ordinauit, adijciens & massam Fontinianam quæ cognominatur Paunasia.

Hic viginti auri libras pro emendo oleo annuo, vt de lucro eorum in luminarijs Apostolicis proficiat, instituit, & Constitutum sub anathematis vinculo obligauit. Hic fecit vestem super altare beati Petri ex auro textam habentem natiuitatem Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, ornauitq. eam ex gemmis pretiosis, simul & vela serica alithina quatuor, quæ & ornauit in votis & ornamentis varijs auro textis. Item fecit coronam de argento purissimo cum delphinis ex proprio suo pensantem libras centum viginti.] & inferius post multa suis locis superius scripta hæc subdit.

RELIQVAE RES GESTAE A ZACHARIA PAPA.

Porro eodem in tempore contigit plures Veneticorum, *Venetiæ prouinciæ scilicet*, hanc Romanam venisse in Vrbem negociatores, & mercimonij nundinas peragentes, multitudinem mancipiorum, virilis scilicet & feminei generis emere visi sunt, quos ad paganas gentes in Africam nitebantur abducere. Quo cognito idem sanctissimus Pater fieri prohibuit: hoc indicans, quod iustum non est, vt Christi abluti baptismo paganis gentibus deseruirent, datoq. eisdem Veneticis pretio, qui in eorum emptionem dediſſe probati sunt, cunctos a iugo seruitutis redemit, atque more liberorum degendos absoluit.] & inferius.

Huius denique temporibus magnum thesaurũ Dominus Deus noster in hac Romana Vrbe per eũdem almificum Pontificem propalare dignatus est: In venerabili itaque Patriarchio sacratissimũ beati Georgij Martyris idẽ sanctissimus Papa in capsa reconditum reperit caput, in quo & pittacium pariter inuenit litteris exaratum Græcis, ipsum esse significans.

A ſignificans. Qui ſanctiſſimus Papa omnino ſatisfactus, ilico aggregato Romanæ Vrbis populo, cum hymnis & canticis ſpiritualibus in venerabilem diaconiam eius nominis ſitam in hac Romana ciuitate, regione ſecunda, Ad velum aureum dictam deduci fecit, vbi innumeras miracula & beneficia omnipotens Deus ad laudem ſui nominis per eumdem ſanctiſſimum Martyrem operari dignatur.

Huius temporibus defunctus Theodorus maior filius * magnifici Cataxanti, ob veniã ſuorum delictorum prædium, quo ex hæreditate fruebatur paterna, ſitum quinta ab hac Vrbe milliario via Tiburtina, in quo & Oratorium ſanctæ Cæciliæ eſſe dignoſcitur, beato Petro reliquit. Quod ipſe beatiſſimus Papa magnis conſtructis fabricis & picturis decorauit, ampliauitq. in eo fines ex omni parte. data enim digna recompenſatione ijs qui in vicino eius loci poſſeſſiones tenere videbantur, nemini vim inferens, ſed magis, B vt condecet patri, cuncta ſecus eumdem locum amica pactione emit prædia, & Domum cultam beato Petro eumdem locum iure perpetuo ſtatuit permanendum, quæ & Domus culta ſanctæ Cæciliæ vſque in hodiernum diem vocatur. Conſtruxit quippe in ea & Oratorium S. Abhachyri, vbi & multas Sanctorum condidit reliquias. quam videlicet Domum cultam vſui proprio, Dominicæ videlicet traditioni deſcripſit. * magiſtri

Hic conſtituit aliam Domum cultã in decimo quarto milliario ab hac Romana Vrbe. Et patrimonium Tuſciæ conſtitutionibus obligauit vſui Eccleſiæ permanendum, vt tam loca quam annua relicta quædam Agathonis primicerij beato Petro viderentur eſſe conceſſa. Hic maſſas, quæ vocantur Antias, & Formias ſuo ſtudio iure beati Petri acquiſiuit, quas & Domos cultas ſtatuit. & de omnibus ſuperius annexis Domui cultæ Apoſtolicæ rationis conſtituta faciens, atque ſacerdotale collegium aggregans, ſub anathema- C tis interdictionibus ſtatuit, nulli cuilibet ſucceſſorum eius Pontificum, vel aliæ cuilibet perſonæ licere ipſas Domos cultas ab vſu Eccleſiæ quoquo modo alienare.]hæc cũ dicat Anaſtaſius de Domibus cultis, nihil præterea ijs nominibus intelligendum putamus, niſi latifundium, cui ad culturam familiæ colonorũ adſcriptæ eſſent, quæ ſatis eſſe poſſent, quibus & ad habitandum domus erectæ eſſent, cultæ ob id dictæ, quod omnibus neceſſarijs ad cultum agri refertæ eſſent: non enim vox, cultam, ad ornatum, ſed ad vtilitatem ſpectat, quod domus ipſa hominibus, iumentis, & ruſticis inſtrumentis, & alijs vtenſilibus ad agri cultum ſpectantibus bene compoſita eſſet. pergit vero Anaſtaſius.

Hic fecit veſtem ſuper altare beati Andreæ Apoſtoli ad beatum Petrum nimis optimam. Hic beatiſſimus Papa ſtatuit, crebris diebus alimentorum ſumptus, quæ & eleemoſyna vſque nunc appellatur, de venerabili Patriarchio a paracellarijs pauperibus D & peregrinis qui ad beatum Petrum morantur, deportari, eisq. erogari, necnon & omnibus inopibus & infirmis per vniuerſas regiones iſtius Romanæ Vrbis conſtitutis.

Huius temporibus contigit ſubito tegumentũ tituli beati Chriſti Martyris Euſebij cadere: qui ſanctiſſimus vir cum tota ſua decertãs virtute, prudenterq. elaborans, ſicut antiquitus fuit, rurſum quod ceciderat, reparauit, atque optime reſtaurauit. Hic præcipuus Pontifex multa loca Sanctorum in meliorem ſtatum perduxit, & veſtes optimas ſuper altaria earumdem Dei Eccleſiarum fecit.

Hic dilexit clerum ſuum valde, atque presbyteria eis auxit in duplo, & amplius tribuit, omnes vtpote pater & bonus paſtor amplectens, & vtiliter fouens; & penitus quempiam minime tribulari permittens. Huius itaque temporibus in magna ſecuritate & lætitia populus a Deo illi commiſſus degens vitam vixit.

E Hic beatiſſimus Papa ſuo prudentiſſimo ſtudio, quos beatæ recordationis Gregorius Papa fecit, quatuor dialogorum libros de Latino in Græcum tranſtulit eloquium; & plures qui Latinam ignorant lectionem, per eorum illuminauit lectionem hiſtoricam.] teſtatur idipſum Photius tomo ſecundo ſuæ Bibliothecæ. pergit Anaſtaſius.

Ad poſtremum illud non ignorandum, conceſſum fuiſſe ab eodem Zacharia Romano Pontifice Pipino Regi Francorum nominationem, quam vocant, ſiue poſtulationem Epiſcoporum pro Eccleſijs vacantibus in Regno ſuo: vt intelligas, cum legis, a Regibus Eccleſiis eſſe datos Epiſcopos, totum id factum non iure proprio (quod nullum penitus in rebus Eccleſiaſticis Reges habent) ſed conceſſione Apoſtolicæ Sedis. vnde erubeſcant mẽtientes Politici Nouatores, cum Eccleſias ſubijciunt Regibus. Extat de his [a] epiſtola Lupi Abbatis Ferrarienſis ad Amulum Archiepiſcopum Lugdunenſem ex parte Guinilonis Epiſcopi & Gherardi Comitis, in qua iſta leguntur. [a] Lup. epiſt. 81.

Præcepit

Præcepit itaque *Rex Francorum*, vt eius vobis sermonibus diceremus, se fideliter te- A
nere, quod Rex Regum, idemq. Sacerdos sacerdotum, qui solus potuit Ecclesiam re-
gere quam redemit, postquam humanitatem suam in cælum euexit, semper cum suis
futurus diuinitate, potestatem suam ad eamdem gubernandam Ecclesiam in sacerdotes
diuisit & Reges, vt quod sancti docerent Pontifices, & ipsi implerent, & impleri fa-
cerent deuotissimi Reges. Quamobrem se cupere debitam Sanctitati vestræ impendere
reuerentiam sicut ei, quem sciat diuinitatis cultum integre velle seruare, atque vicis-
sim postulare, vt cum eo tale fœdus concordiæ ineat, vt vbicumque Ecclesiasticæ vti-
litati in portione Regni diuinitus sibi collata vestræ auctoritatis dispositione in re tanta
cupit consulere: vnanimitate vestri consensus continuo adiuuetur.

Et ne vos longis ambagibus diutius fatigemus: recens incommodum Augustudunen- B
sis Ecclesiæ, & prolixa perturbatio flexit eius pietatem, vt sua largitate, vestraq. pro-
motione talem ei præficiat, qui ruinas illius & spiritualiter & sæculariter strenue sar-
cire sufficit. Est autem quem benignitati vestræ plurimum commendat propinquus
eius Bernus, ab ætate memoriæ glorioſæ Imperatoris Ludouici tenere educatus, & cla-
ris ornatus honoribus, quem & ipse hoc suo tempore multis experimentis inuenit ido-
neum, & opitulante gratia Dei tanto negocio credit aptissimum. In hoc probatissimo-
rum eius consiliariorum acquiescit consensus.

Idq. vestræ prudentiæ dominus noster nobis iussit suggerere, non esse nouitium, aut
temerarium, quod ex palatio, honorabilioribus maxime Ecclesijs procurat Antistites.
Nam Pipinus, a quo per maximum Carolum, & religiosissimum Ludouicum Imperato-
res duxit Rex noster originē, exposita necessitate huius Regni Zachariæ Romano Papæ
in Synodo, cui Martyr Bonifacius interfuit: eius accepit consensum, vt acerbitati tempo- C
ris industrie sibi probatissimorum decedētibus Episcopis mederetur; ne forte simplicita-
te Pōtificum possit contingere quod in hac Eduorum vrbe, cuius nos nunc cura exercet,
* se petere cuenit. Proinde * suppetere, vt honorē a Papa Romano maioribus eius & Regibus & Im-
peratoribus cōcessum, & a Lugdunensis Ecclesiæ Metropolitanis, cui auctore Deo præ-
fidetis, numquam hactenus infirmatum: a vobis nulla vestra iniuria consequatur. Quod
si in hac parte spretus non fuerit, facturum se, vt in Regno eius vestrum ministerium de-
bitam semper venerationem obtineat.] hæc Lugdunensi Archiepiscopo ex parte Regis
nuntiari iussa in dicta a Lupo epistola scripta. Demū de eodem Zacharia hæc Anastasius.

Hic fecit ordinationes tres per mensem Martium, creauit presbyteros triginta, dia-
conos quinque, Episcopos per diuersa loca octoginta quinque: qui sepultus est ad bea-
tum Petrum Apostolum Idibus Martij, Indictione quinta.] hæc ipse. qui & subdit ab D
obitu eius sedem vacasse dies duodecim.

STEPHANVS PAP. II. Sic igitur die vigesima septima Martij creatus est successor eius Stephanus, de quo ita
idem Anastasius: Defuncto vero beatæ memoriæ Zacharia Papa, Stephanum quemdam
presbyterum ad ordinem Pontificatus cunctus populus sibi elegit, & intro Lateranense
Patriarchium misit, vbi biduo manens, tertio die postquam a suo surgeret somno, &
sedens familiares causas disponeret, subito dum sederet, alienatus obmutuit, & sequenti
die defunctus est.] Propter breuitatem temporis, quo sedit, factum est vt a pluribus di-
mittatur in serie Romanorum Pontificum, cum tamen vere Pontifex fuerit. De succes-
sore autem pergit dicere Anastasius.

STEPHANI PAP. TERTII ELECTIO. Post hæc vero cunctus Dei populus congregatus intra venerabilem basilicam san- E
ctæ Dei Genitricis ad Præsepe, vbi & omnes misericordiam Domini Dei nostri pe-
tentes, & in ipsius Dominæ nostræ sanctæ semper Virginis Dei Genitricis Mariæ bo-
no animo & consona voce alium Stephanum beatissimum virum sibi elegere Pon-
tificem. Quem omnes sincera mente cum laudum præconijs in basilicam Saluatoris,
quæ appellatur Constantiniana, deportauerunt, & exinde intus venere, & in Patriar-
chium iuxta morem intromiserunt.] hæc de electione posterioris Stephani, de quo idem
Anastasius ista præmittit, de eius prima ætate. Hic natione Romanus post transitum
patris sui derelictus, in venerabili cubiculo Lateranensi pro doctrina Apostolicæ tradi-
tionis sub prædecessoribus beatis Pontificibus permansit. quem singillatim per clerica-
les ordines promouentes, diaconatus ordine eum ordinauerunt.] & inferius: Erat hic
benignissimus Papa amator Ecclesiarum Dei, traditionem etiam Ecclesiasticam firma
stabilitate conseruans, pauperum Christi velox subuentor, & verbi Dei in magna con-

stantia

A ſtantia prædicator ; viduas & pupillos multo melius viſitans, *eleemoſynis ſcilicet quam corporali præſentia*, fortiſſimus etiam ouilis ſui cum Dei virtute defenſor.] Quam autem ſtatim vt Pontifex factus eſt, pauperum curam geſſit hoc primo eius Pontificatus anno, idem Anaſtaſius ita pergit dicere.

PRIMA STVDIA PIETATIS STEPHANI PAPAE.

Mox vero reſtaurauit & quatuor in hac Vrbe ſita antiquitus Xenodochia, quæ diuturnis & longinquis temporibus deſtituta manebant, & in eis ordinauit omnem vtilitatem in diuerſis eorum locis intus & foris, in quibus & multa contulit dona, quæ & priuilegij pagina ſub anathematis interdictu confirmauit. Pari modo a nouo fundaſſe dignoſcitur & Xenodochium in Plataria, centum pauperum Chriſti diſpoſitū illic faciens, quotidianum videlicet victum eorum decernens tribui. Nam & foras muros huius ciuitatis Romanæ ſecus baſilicam beati Petri Apoſtoli duo fecit Xenodochia, in quibus &
B plura contulit dona : quæ & ſociauit venerabilibus diaconijs illic foris exiſtentibus perenniter permanere, id eſt, diaconiæ beatæ Dei Genitricis, & beati Silueſtri: quas ex priuilegijs Apoſtolicis perenniter permanenda muniuit.] hactenus de Xenodochijs hoc anno a Stephano Pontifice inſtitutis & reſtitutis.

Iacta ſunt opportune hæc ſolida fundamenta pietatis, quibus aduerſus ingruentes fluctus bellici motus Longobardorum in Romanam Eccleſiam excitati, ipſe Pontifex diuino præſidio fultus ſeruaretur illæſus. At quinam iſti fuerint, qui hoc anno cœpti, ad quadriennium maiore ſemper impetu irruerunt, ex Anaſtaſio enarremus, qui etſi rudi ſtylo, fideliſſime tamen rerum geſtarum hiſtoriam exarauit, atque primum de his quæ acciderunt hoc anno, vbi idem Stephanus in Sedem Pontificiam eſt eleuatus. ait enim.

CONATVS AISTVLPHI REGIS LONGOBARDORVM.

Inter hæc vero, dum magna perſecutio a Longobardorum Rege Aiſtulpho in hac Ro-
C mana Vrbe vel ſubiacentibus eius ciuitatibus inſiſteret, & vehemens eiuſdem Regis ſæuitia immineret : illico idem beatiſſimus Papa tertio Apoſtolatus ſui menſe, diſponens ſuum germanum, ſanctiſſimum ſcilicet Paulum diaconum atque Ambroſium Primicerium, pluribus cum muneribus ad eumdem Longobardorum Aiſtulphum Regem ad pacis ordinandum atque firmandum fœdera miſit. Qui præfati viri ad eum conuenientes, impertitis muneribus quo facilius eadem apud eum impetrarent, in quadraginta annorum ſpacia pacti fœdus cum eo ordinantes confirmauerunt. At vero idem proteruus Longobardorum Rex, antiqui hoſtis inuaſus verſutia, ipſa fœdera pacis poſt pene quatuor menſes, in periurij incidens reatum, diſrupit.] quod ſecundum initam temporis rationem dictorum ſeptem menſium poſt Stephani Papæ creationem, oportuit hæc contigiſſe hoc anno, menſe Octobris. Quæ præterea impius ſit molitus audi.

D Vbi enim initam pacem diſſoluit : multas (inquit Anaſtaſius) in præfatum ſanctiſſimum virum vel cunctum populum Romanum ingerens contumelias, varias illi minas dirigens, cupiens quippe, Deo non ſibi contrario, cunctam hanc prouinciam inuadere, & oneroſum tributum huius Romanæ Vrbis inhabitantibus adijcere nitebatur, per vnumquodque ſcilicet caput ſingulos auri ſolidos annue auferre inhiabat, & ſuæ iuriſdictioni ciuitatem hanc Romanam, vel ſubiacentia ei caſtra ſubdere, indignāter aſſerebat.

LEGATI A STEPHANO PAP. AD AISTVLPHVM.

Cernens vero idem ſanctiſſimus Papa, validam præfati Regis imminere ſæuitiam magnopere, ad ſe accerſitis venerabilium monaſteriorum ſanctorum Vincentij & Benedicti religioſis Abbatibus, ſua vice eos crudeliſſimo miſit Regi, obnixe per eos poſtulans pacis fœdera, & quietem vtrarumque partium populi obtinere confirmandam. Quos nempe ſuſcipiens, omnino contemptui habens, ſpreuit eorum monita, & ad ſuæ animæ
E detrimentum, ſine effectu cauſæ, confuſos ad propria abſoluit monaſteria, obteſtans eos minime ad ſanctiſſimum Papam declinare. Quod audiens ipſe præcipuus Pater, extemplo (iuxta vt crebro conſueuerat) omnipotenti Domino Deo noſtro ſuam populiq. ſibi commiſſi commendans contulit cauſam hanc, lugubremq. eius diuinæ maieſtati inſinuauit lamentationem.

* coniunxit

ALIA LEGATIO AD REGEM LONGOBARDORVM MISSA.

Et dum hæc agerentur * conuenit Romam Ioannes Imperialis Silentiarius, deferens eidem ſummo Pontifici iuſſionem, ſimulq. & aliam ad nomen prædicti Regis impij detulit adhortationis annexa verba, vt Reipublicæ loca ab eo diabolico vſurpata ingenio, proprio reſtitueret dominio. Quem videlicet venerabilem Miſſum confeſtim ſæpe fatus ſanctiſſimus Papa cum ſuo germano prædicto Paulo diacono ad eumdem miſit nequiſſimum Aiſtulphum Rauennam. Quibus ſuſceptis, cum inani abſoluit reſponſo, adhærens, *coniungens ſcilicet*, eidem Imperiali Miſſo quemdam propriæ gentis nefarium

virum, diabolicis imbutum consilijs ad regiam properandum vrbem, *Constantinopolim videlicet*. Reuersiq. *Legati* Romam, & præsentati eidem sanctissimo Papæ, enarrauerunt nihil se egisse.] hactenus res anni huius, reliqua sequenti, vt ratio postulat temporis, dicentur.

Porro etsi Aistulphus adeo impius & sacrilegus ex rebus gestis apparuit: eius tamen cognatus Anselmus frater vxoris eius religione insignis est habitus, quippe qui hoc ipso anno Nonantulam nobile monasterium in agro Mutinensi construxit in honorem Apostolorum, quod & amplissimis redditibus auxit, quo etiam Roma acceptas S. Siluestri venerandas reliquias transtulit. ita Sigibertus hoc anno & alij. Ipsum autem monasticam vitam esse professum, & in Abbatem promotum ducentis monachis præfuisse Ricobaldus affirmat.

Hoc eodem anno S. Bonifacius Episcopus Moguntinus vbi accepisset Zachariæ Papæ Stephanum substitutum fuisse, has ad eum litteras dedit.

EX EPISTOLA BONIFACII EPISC. MOGVNTINI AD STEPHANVM PAPAM.

Domino excellentissimo Stephano Papæ Bonifacius exiguus Episcopus, discipulus Romanæ Ecclesiæ in Christo caritatis salutem.

Sanctitatis vestræ clementiam intimis obnixe flagito precibus, vt familiaritatem & vnitatem sanctæ Sedis Apostolicæ a vestra clementia habere merear, & in discipulatu pietatis vestræ, Sedi Apostolicæ seruiendo, seruus vester fidelis & deuotus permanere possim eo modo, quo ante sub tribus prædecessoribus vestris Apostolicæ Sedi seruiebam, Gregorijs duobus & Zachariæ, qui me semper exhortatione & auctoritate litterarum suarum muniebant & adiuuabant. Quod apud vos inuenire deprecor, vt præceptum Paternitatis vestræ eo melius perficere & implere possim: nam si quid in ista legatione Romana, qua plusquam triginta annis functus sum, vtilitatis Ecclesiæ præfatæ peregi, adhuc implere & augere desidero: Si autem minus perite aliquid aut iniuste a me factū vel dictum reperitur, iudicio Romanæ Ecclesiæ prompta voluntate & humilitate emēdaturum me spondeo. Interea deprecor, vt pietas domini mei non dedignetur, quia tam tarde Missum meum & litteras ad præsentiam vestram direxi. Hoc idcirco contigit, quia præoccupatus fui reparatione Ecclesiarum, quas pagani incenderant, qui per titulos & cellas nostras plusquam triginta Ecclesias vastauerunt. & hæc * causa fuit tarditatis meæ, & non aliqua negligentiæ incuria.] hactenus fragmentum quod reperimus epistolæ potius quam integra epistola Bonifacij ad Stephanum Papam. Quæ autem huic apposita alicubi reperitur appendix de controuersia cum Colonienſi Episcopo, non ad hanc, sed ad aliam spectat epistolam, vt suo loco dicetur, cum agemus de prædicatione ipsius ad Frisios. Ad Frisiorum enim conuersionem Bonifacium omne post hæc studium impendisse, quæ suo loco dicenda erunt, ostendent.

* occasio

SEQVITVR ordine temporis annus Redemptoris septingentesimus quinquagesimus tertius Indictione sexta, quo Roma ab Aistulpho Longobardorum Rege obsessa dire vexatur, & ciuitates Romanæ Ecclesiæ ab eodem Rege inuaduntur, cum ipse Stephanus Romanus Pontifex ad hæc auertenda, studio indefesso laborat. Quomodo autem ista se habuerunt, tibi per singula suo ordine ingeremus. Qui igitur hæc quam fidelissime prosecutus est Anastasius (fideliorem namque ipso habemus neminem) ista describit: atque primum de legatione ab eodem Stephano Pontifice missa ad Constantinum Imperatorem, quem est hortatus, vt aduersus Longobardos ad defensionem eorum quæ supererant Imperij Romani, in Italiam exercitum mitteret, ista habet.

LEGATOS MITTIT STEPHANVS PAP. CONSTANTINOPOLIM.

Tunc præfatus sanctissimus vir Stephanus Papa, agnito maligni Regis consilio, misit in regiam vrbem suos Missos, & Apostolicos affatus cum Imperiali præfato Misso, Ioanne videlicet Silentiario, deprecans Imperialem clementiam, vt iuxta quod ei sæpius scripserat, cum exercitu ad tuendas has Italiæ partes, modis omnibus adueniret, & de iniquitatis filij morsibus Romanam hanc Vrbem, vel cunctam Italiam prouinciam liberaret. Inter hæc vero permanens in sua pernicie præfatus atrociſſimus Longobardorum Rex, exarsit furore vehementi, & fremens vt leo, pestiferas minas Romanis dirigere

A gere non desinebat, asserens omnes vno gladio iugulari, nisi suæ, vt præfatum est, sese subderent ditioni. Rursumq. antefatus sanctissimus Pater, congregato vniuerso Romano cœtu, taliter eos paterno amore admonuit, inquiens: Quæso vos, filij carissimi, pro nostrorum delictorum mole Domini imploremus clementiam, & ipse noster erit adiutor, liberabitq. sua prouidentissima misericordia a persequentium manibus. Cuius salutiferis admonitionibus cunctus obediens populus, congregati vnanimiter omnes, lachrymis fusis omnipotentem Dominum Deum nostrum deprecati sunt.

In vna vero dierum cum multa humilitate Stephanus procedens in Litania cum sanctissima imagine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ * Antheropsita nuncupatur, simulq. & cum ea alia diuersa sacra ministeria recipiens, proprio humero ipsam sanctam imaginem cum reliquis sacerdotibus idem sanctissimus Papa gestans, nudis B pedibus tam ipse quam vniuersa plebs incedentes in Ecclesiam sanctæ Dei Genitricis, quæ Ad præsepe nuncupatur, posito in omnibus capitibus populorum cinere, cum maximo eiulatu pergentes, misericordissimum Dominum nostrum deprecati sunt, alligans, connectensq. adorandæ Cruci Domini Dei nostri pactum scilicet illud, quod nefandus Rex Longobardorum disrupit.] Quod vero id non semel factum sit, sed eadem persecutione permanente, eædem sint admonitiones Pontificis, preces, atque Litaniæ frequentatæ, sic idem subijcit Anastasius.

* PRECES PVBLICAE PRO SALVTE VRBIS FVSAE.

Hic beatissimus Papa omnes suos sacerdotes & clerum in Lateranensi Patriarchio sedule aggregans, admonebat diuinam totis nisibus lectitare scripturam, & in lectione vacare spirituali, vt efficaces inuenirentur in omni responso aduersariorum Ecclesiæ Dei. Nec enim cessabat indesinenter admonendo & confortando cunctum Dei populum so- C brie, pieq. agere, atque ab omni prauitate sese custodire. Hic beatissimus vir pro salute prouinciæ, & omnium Christianorum, omni sabbato die, Litaniam cum omni populo, postposito neglectu, fieri statuit. vno quidem Sabbato ad sanctam Dei Genitricem Ad præsepe, alio vero ad beatum Petrum Apostolum, & alio ad beatum Paulum Apostolū.] hæc sunt quæ de frequentibus Litanijs indictis Anastasius habet.

FREQVENTES LITANIAE.

Quod vero ad legationem ab ipso Pontifice Constantinopolim missam pertinet: eādem inanem redditam esse, certum est; nam non aduersus Longobardos, sed aduersus Catholicam fidem bellum paratum ab Imperatore Copronymo constat. Sed in primis (inquit Theophanes) hoc anno decimotertio Imperij Constantini, Anastasius, qui scelerate throno Constantinopolitano præfuit, mortuus est, corpore simul & anima misera- bili passione, quæ dicitur Cordapsos, fatigatus, cum stercus per os euomuisset, dignam D exoluens vindictam pro audacia scilicet, quam contra Deum, & contra suum magistrum sanctum Germanum exhibuit.] hæc Theophanes.

MORITVR ANASTASIVS EPISC. CONSTANTINOP.

Quomodo autem eodem anno sui Imperij decimotertio collegit concilium, ex quo aduersus sacrum imaginum cultum dictum est anathema, sequenti anno dicturi sumus, quo is qui est cœptus hoc anno decimustertius Imperatoris annus, desinit decimoquarto Kalendas Iulij. Quando autem contigerit reditus Legatorum, pariter inferius dicturi sumus.

At quid interea Stephanus Papa? Cum enim nulla spes esset, vt Constantinus Imperator iura Imperij quæ in Italia residua erant, a Longobardis inuasa defenderet, egit enixius quibus potuit officijs, vt truculentum barbarum Longobardorum Regem placaret, missis ad eum sæpe muneribus. sed cum hæc omnia inania & irrita redderentur, E ad Regem Francorum, vti fecerant prædecessores, Legatos mittendos esse putauit. sed audiamus patienter Anastasium hæc omnia rudi stylo sed veraci omnia prosequentem. Satius est enim puram in scutella testea aquam bibere, quam impuram vase aureo propinatam. Vbi enim de indictis ab eo publicis precibus egit, ista subijcit.

Itaque dum idem sanctissimus vir iam fatum pestiferum Longobardorum Regem iteratis vicibus, innumerabilia tribuens munera deprecaretur pro gregibus sibi a Deo commissis, & perditis ciuibus, scilicet pro vniuerso exercitu Rauennæ, atque cuncto istius Italiæ prouinciæ populo, quos diabolica fraude ipse impius deceperat Rex & possidebat: & dum nihil ab eo hac de re obtineret, cernens præterea & ab Imperiali potentia nullum esse subueniendi auxilium: tunc quemadmodum prædecessores eius beatæ memoriæ domnus Gregorius & Gregorius secundus & tertius, & domnus Zacharias beatissimi Pōtifices Carolo excellentissimæ memoriæ Principi Francorū direxerunt, petentes

TRACTAT DE PROFICISCENDO AD REGEM LONGOB. STEPHANVS.

tentes sibi subueniri propter oppressionem & inuasionem, quas & ipsi in hac Romana A
prouincia a nefanda Longobardorum gente perpessi sunt: ita modo & ipse venerabilis
Pater, diuina gratia inspirante, clam per quemdam peregrinum suas misit litteras Pipi-
no Regi Francorum nimio dolore huic prouinciæ inhærenti conscriptas. Adhuc etiam
nec cessauit dirigens, vt suos hic Romam ipse Rex Francorum mitteret Missos, per quos
eum ad se accersiri fecisset.] quinam isti Legati fuerint, declarat inferius, cum quo statu
res tum essent, cum ij peruenissent in Vrbem, ita narrat.

LEGATI PIPINI REGIS ROMAM VENIVNT. * Rodigangus

Et dum valde ab eodem Longobardorum Rege ciuitates & prouinciæ istæ Romano-
rum opprimerentur: subito coniunxit, *peruenit scilicet*, Missus iam fati Regis Francorum
Pipini, nomine * Rodigandus Abbas, per quem misit in responsis, omnem voluntatem
& petitionem prædicti sanctissimi Papæ adimplere. Et postmodum alius Missus fami-
liaris eius coniunxit, ea ipsa annuntians.] sed & quonam statu res essent, cum venerunt B
a Pipino missi Legati, Anastasius subijcit, nimirum tunc eos peruenisse, cum Vrbs ob-
sidione vallata esset, & alia simul oppida obsiderentur, quando & contigerit reditus

LEGATI MISSI CONSTANTINOPOLIM REDEVNT.

Legatorum, qui fuerant missi Constantinopolim, necnon idem Ioannes Silentiarius il-
lud in mandatis habens, vt Papa cum Rege Longobardorum ageret, præsensq. ad eum
accederet pro recuperandis rebus Imperij. ait igitur: Cumq. a Longobardis, vt præfa-
tum est, antiqua Romana Vrbs & castra vniuersa distringerētur, ita etiam vt Cicanense
castellum, quod colonorum sanctæ Dei Ecclesiæ existebat, vsurparet: illico ab regia vr-
be coniunxit, sæpe fatus Ioannes Silentiarius cum Missis ipsius sanctissimi Pontificis de-
ferens secum, & quæ deportaret iniqui Regis Longobardorum Missus, simul & iussio-
nem Imperialem, in qua inerat insertum, ad Regem Longobardorum eumdem sanctis-
simum Papam esse properaturum ad recipiendum Rauennensium vrbem, & ciuitates C
ad eam pertinentes. Pro quo & de præsenti Stephanus Papa direxit ad eumdem blas-
phemum Regem suum Missum, pro sua, & qui ituri erant indemnitate.

LEGATI MISSI A PIPINO QVI PAPAM DVCERENT IN GALLIAS.

Ipsoq. reuerso, extemplo & Missi præfati Pipini Regis Francorum coniunxere, id est,
Rodigangus Episcopus, & Anthcarius Dux, quatenus prædictum sanctissimum Papam
(iuxta quod petendo miserat) ad suum Franciæ Regem deducerent: quem etiam para-
tum inuenerunt ad dictum Longobardorum Regem properandum pro colligendis vni-
uersis Dominicis perditis ouibus. Tunc * consulens idem beatissimus Papa omnipo-
tentis Dei misericordiam, egressus ab hac Romana Vrbe per beatum Petrum Apostо-
lum decimoquarto die mensis Octobris Indictione septima, *inchoata eodem anno mense*
Septembris.

* cernens

Sequuti sunt eum plures Romanorum, & ceterarum ciuitatum populi flentes, vlu- D

STEPHANVS TICINVM PROFICISCITVR.

lantesq. nequicquam eum penitus ambulare sinebant. Qui videlicet sanctissimus vir
sese in Dei virtute & protectione sanctæ Dei Genitricis, & beatorum Principum Apo-
stolorum confidens, constanter pro salute omnium, licet infirmitate corporis detentus,
laborioſum aggressus est iter, confortans atque commendans cunctam Dominicam
plebem bono pastori domino nostro Apostolorum Principi Petro. Et assumens secum
ex hac sancta Ecclesia quosdam sacerdotes, proceres etiam, & ceteros clericorum ordi-
nis, necnon & ex militiæ Optimatibus, Christo præuio, cœptum prosequutus est iter,
magnam illi cæli serenitatem Domino in ipso itinere tribuente.]

Quod autem audisti ab Anastasio dictum, præuio Christo, profectum Stephanum Pa-
pam, alluisse eum putamus ad ritum illum Romanæ Ecclesiæ, quo soleret peregrinan-
tes Romanos Pontifices præcedere sacratissima Eucharistia. sed pergit idem auctor. E
Igitur coniungente eo fere quadragesimum milliarium Longobardorum finium, in
vna noctium signum in cælo magnum apparuit, quasi globus igneus ad partem Au-
stralem declinans, a Galliæ partibus ad Longobardorum partes. Itaque vnus ex ijs-
dem Francorum Missis scilicet * Antharicus Dux, quantocyus præcedens Ticinum, eum
præstolatus est.

* Anthcarius

CONGRESSVS STEPHANI PAPAE CVM REGE LONGOBARDORVM.

Cum vero appropinquasset iam fatus beatissimus Papa ciuitati Papiæ, direxit ad
eum sæpe fatus Aistulphus nequissimus Rex Missos suos, obtestans eum nulla peni-
tus ratione audere verbum illi dicere petendi Rauennatium ciuitatem & Exarchatum
ei pertinentem, vel de reliquis Reipublicæ locis, quæ ipse vel eius prædecessores Lon-
gobardorum Reges inuaserant. Ille vero ita ei misit in responsis, quod nullius
trepidationis terrore fileret eiusmodi petendi causam. Coniungente vero Papiam in

ciuitatem

A ciuitatem, & prædicto nefando Regi præsentato, plura illi tribuit munera, & nimis eum obsecratus est, atque lachrymis profusis eum petijt, vt Dominicas quas abstulerat redderet oues, & propria proprijs restitueret. Sed nullo modo apud eum impetrare valuit. Nam & Imperialis Missus & ille simili modo petijt, & Imperiales litteras illi tribuit, & nihil obtinere potuit.

AGVNT LEGATI FRANCORVM DE PROFECTIONE IN GALLIAS.

Prædicti vero Francorum Missi imminebant fortiter apud eumdem Aistulphum, vt præfatum sanctissimum Papam in Franciam pergere relaxaret. Ad hæc conuocans iam dictum beatissimum virum, interrogauit, si eius in Franciam properandi esset voluntas. Quod videlicet ille nequaquam siluit, sed suam illi propalauit voluntatem. Vnde ille, vt leo, dentibus fremebat: pro quo & diuersis vicibus suos satellites ad eum clam misit, vt eum quoquo modo a tali intentu declinaret. Alias vero, præsente Rodigango sanB ctissimo Episcopo, interrogauit eumdem sanctissimum Papam iam fatus Longobardorum Rex, si velle haberet in Franciam ambulandi, & ita affatus est: Quod si tua est voluntas me relaxandi, mea omnino est ambulandi.

RECEDENS STEPHANO PAPA TENDIT IN GALLIAS.

Tandem absolutus est ab eo. Et assumens ex huius sanctæ Ecclesiæ sacerdotibus & clero, id est, Georgium Episcopum Ostiensem, Vuillarium Episcopum Numentanum, Leonem, Philippum, Georgium, & Stephanum presbyteros, Theophylactum Archidiaconum, Pardum & Gemmulum diacones, Ambrosium Primicerium, Bonifacium, secundum hoc est alium Leonem, & Christophorum Regionarios secum, & ceteros, quintadecima die mensis Nouembris prædictæ septimæ Indictionis a ciuitate Papia mouens, suum in Franciam profectus est iter.

Et post eius absolutionem, *missionem scilicet*, adhuc nitebatur superscriptus LongobarC dorum Rex a prædicto itinere eum deuiare: quod minime ipsum sanctissimum virum latuit. Vnde & cum nimia celeritate, Deo præuio, ad Francorum coniunxit Clausas (*ita nominatas angustias Alpium, quibus transitus impediretur*) quas ingressus cum ijs qui cum eo erant, confestim laudes omnipotenti Deo reddidit. Et cœptum gradiens iter, ad venerabile monasterium sancti Christi Martyris Mauritij peruenit. In quo & constitutum erat pariter secum Francorum Regem conuenire. Annuente Domino, sospes idem sanctissimus Pontifex cum omnibus, qui cum eo erant, aduenit. In quo & aliquantis demoratus diebus, coniunxerunt in prædicto venerabili monasterio Fulradus Abbas, & Rhotaldus Dux, directi a sæpe fato Pipino excellentissimo Francorum Rege, petentes eumdem sanctissimum Pontificem ad suum progredi Regem. Quem & cum magno honore ad eum cum omnibus qui cum eo erant deduxere.

MISSI IN OCCVRSVM STEPHANO PAPAE.

D Audiens vero idem Rex eiusdem beatissimi Pontificis aduentum, nimis festinanter in eius aduenit occursum vna cum coniuge, filijs etiam & primatibus. Pro quo & * offerens centum millia, filium suum nomine Carolum in occursum ipsius coangelici Papæ direxit cum aliquibus ex suis Optimatibus. Ipseq. in palatio suo, in loco qui vocatur Ponticone ad fere trium millium spacium descendens de equo suo, cum magna humilitate terræ prostratus vna cum coniuge & filijs & Optimatibus eumdem sanctissimum Papam suscepit. Cui & vice stratoris vsque ad aliquantum locum iuxta eius sellarem properauit. Tunc prædictus almificus vir cum omnibus suis, extensa voce, gloriam & incessabiles laudes omnipotenti Deo referens, cum hymnis & canticis spiritualibus vsque ad præfatum palatium pariter cum Rege omnes profecti sunt, sexta Ianuarij mensis die, Apparitionis Domini & Saluatoris Iesu Christi sacratissima solemnitate, ibiq. intus E oratorium pariter considentibus, mox idem beatissimus Papa præfatũ Christianissimum Regem lachrymabiliter deprecatus est, vt per pacis fœdera causam beati Petri & Reipublicæ Romanorum disponeret. Qui & petenti, iureiurando eidem beatissimo Papæ satisfecit, omnibus mandatis & admonitionibus sese totis viribus obedire, & vt illi placitum fuerit, Exarchatum Rauennæ, & Reipublicæ iura, seu loca reddere modis omnibus.] hucusque de primo congressu Stephani Papæ cum Rege Pipino Anastasius. At quoniam terminos anni sequentis ingressi sumus: hic sistendum, reliqua suo loco anno sequenti ex eodem auctore dicturi.

*

DIGNA OBSEQVIA PIPINI REGIS EXHIBITA STEPHANO PAPAE.

ANNVS adest Redemptoris septingentesimus quinquagesimus quartus, septimæ Indictionis, quo sexta Ianuarij cum peruenisset Stephanus Romanus Pontifex in Gallias, & honorificentissime exceptus a Pipino Rege (vt dictum est anno superiori) post mutuum congressum, idem Pontifex Parisios venit, & apud sanctum Dionysium habitationem accepit. Habet enim ista Anastasius, his verbis rem gestam narrans: Quia tempus imminebat hyemale, idem Pipinus Rex eumdem sanctissimum Papam cum suis omnibus Parisios apud venerabile monasterium beati Dionysij ad habitandum pergere rogauit. Quo peruento, & in eodem venerabili monasterio cum iam præfato Christi amantissimo Pipino coniungente, Domino annuente, post aliquantos dies idem Christianissimus Pipinus Rex ab eodem sanctissimo Papa Christi gratia cum duobus filijs suis Reges vncti sunt Francorum.] hæc cum dicat Anastasius, haud dubium est, aduersantes habere Latinos omnes historicos, qui vnctionem Pipini factam iussione Zachariæ Pontificis per S. Bonifacium tradunt. Ceterum habet Anastasius testem [a] Theophanem huius temporis Græcum auctorem, qui Pipinum promotum in Regem per Stephanum Papam tradit his verbis: Prædictus namque Papa Stephanus vi pressus, & crudelitate coactus Aistulphi, simul etiam cohortatus est ab eodem Pipino ire in Franciam, & facere quæcumque posset. Qui veniens Pipinum prouehit in Regem virum probatissimum &c.] præcessisse autem eamdem de vnctione Regum functionem Stephani Papæ ægritudinem, & subsequutam esse impertitam diuinitus sanitatem, & postea etiam ab eodem factam consecrationem altaris, affirmant. de ægritudine autem in primis habet ista Anastasius.

STEPHANI PAPAE ADVENTVS IN GALLIAS.

[a] *Theophan. lib. 22.*

At beatissimus Papa præ nimio labore itineris atque temporis inæqualitate fortiter infirmatus est; vt etiam omnes tam sui quam Franci ibidem existentes de salute desperarent; sed Domini Dei nostri ineffabilis clementia, quæ non deserit sperantes in se, saluum cupiēs Dominum Christianissimum, dum eum mane mortuum inuenire putabant, subito illo die sanus repertus est.] hæc Anastasius. Porro id factum beneficio S. Dionysij, idem Stephanus Papa docet suis litteris, vt paulo post hæc dicturi sumus.

STEPHANVS PAPA AEGROTAT VSQVE AD MORTEM.

De consecratione vero altaris, & Regum Pipini & filiorum facta vnctione accedit (quod maius ceteris omnibus testimonium existimari debet) epistola Ludouici Imperatoris filij Caroli Magni ad Hilduinum scripta, quæ habetur in Areopagiticis, in qua ista leguntur: Sanctæ nihilominus recordationis auus noster Pipinus propter altare, quod ante sepulchrum sæpe fati sæpiusq. dicendi Dionysij per diuinam & memorabilem reuelationem, iussu ipsius sanctissimi Martyris in honorem Dei, & Apostolorum Petri & Pauli, qui præsentes ostendebantur, a beato & angelico viro Stephano summo Pontifice dedicatum est inter sacra Missarum solemnia, vna cum duobus filijs Carolomanno videlicet & diuæ memoriæ domino ac genitore Carolo, iure prænominato Magno, ab eodem Apostolico Papa in Regem Francorum vnctus, super innumeris benedictionem percepit.]

Sed & de ægritudine Pontificis & curatione diuinitus impertita audiamus Stephanum ipsum, qui hæc publicis scriptis ad illustrandam Dionysij Martyris gloriam testata reliquit his verbis [b].

[b] *Apud Hilduin. in Areopagit.*

Stephanus Episcopus seruus seruorum Dei.

Sicut nemo se debet iactare de suis meritis, sic non debet opera Dei quæ in illo per suos Sanctos fiunt, sine suis meritis silentiare, sed prædicare: quia sic Angelus admonet Tobiam [c]. Vnde ego pro oppressione sanctæ Ecclesiæ a Rege atrocissimo & blasphemo nec dicendo Aistulpho ad optimum & S. Petri fidelem dominū Pipinum Christianissimum Regem in Franciam veni, vbi ægrotaui vsque ad mortem, & mansi aliquod tempus apud pagum Parisiacum in venerabili monasterio beati Martyris Christi Dionysij. Quo cum iam me medici desperarent, fui in oratione in Ecclesia eiusdem beati Martyris subtus campanas, & vidi ante altare bonum pastorem dominum Petrum, & magistrum Gentium dominum Paulum, & nota mente illos recognoui de illorum † surtarijs, & ter

[c] *Tob. 12.*

STEPHANI PAPAE DIPLOMA.

† *Surtaria idem quod sculta vbi sunt picta imagines, apud S. Gregorium in epist. ad Secundinum.*

beatum

A beatum dominum Dionysium ad dexteram domini Petri, subtilem & longiorem, pulchra facie, capillis candidis, colobio indutum candidissimo, purpura clauato, pallio toto purpureo, auro interstellato, & sermocinabantur inter se lætantes.

Dixitq. bonus pastor dominus Petrus: Hic frater noster postulat sanitatem: & dixit beatus dominus Paulus: Modo sanabitur, & appropinquans misit manum suam ad pectus domini Dionysij amicabiliter, respexitq. ad dominum Petrum, & dixit dominus Petrus ad dominum Dionysium hilariter: Tua gratia sanitas est eius. Et statim beatus Dionysius thuribulum incensi & palmam in manu tenens, cum presbytero & diacono, qui in parte stabant, venit ad me, & dixit mihi: Pax tecum, frater: noli timere, non morieris, donec ad Sedem tuam prospere reuertaris. Surge sanus, & hoc altare in honorem Dei, & Apostolorum eius Petri & Pauli, quos vides, dedica, Missas gratiarum agens.
B Erat enim ibi inæstimabilis claritas & suauitas. Moxq. sanus gratia Dei factus, volebam implere, quod mihi præceptum erat. Et dicebant qui ibi aderant, quod dementabar. Quapropter retuli illis, & Regi, suisq. Optimatibus quæ videram, & quomodo sanus fuerim: & impleui quæ iussa sunt mihi. Benedictus Deus.] hucusque ex Stephani Papæ diplomate in Areopagiticis, in quibus & quæ sequuntur scripta leguntur his verbis.

DE CONSECRATIONE ALTARIS ET REGVM FRANCORVM.

Gesta sunt autem hæc a beato Stephano Papa, diuina clementia, adiuuantibus sanctis Apostolis Petro & Paulo, per beatissimum Martyrem Dionysium hoc anno, qui est ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi septingentesimus quinquagesimus quartus, quinto Kalendas Augusti, quo Christi roboratus virtute inter celebrationem consecrationis præfati altaris & oblationem sacratissimi sacrificij, vnxit in Reges Francorum florentissimum Regem Pipinum & duos filios eius Carolum & Carolomānum, sed & Ber-
C tradam ipsius inclyti Regis Pipini coniugem indutam cycladibus regijs, gratia septiformis Spiritus sancti in Dei nomine consecrauit, atque Francorum proceres Apostolica benedictione sanctificans, auctoritate beati Petri sibi a Domino Iesu Christo vero Deo tradita obligauit & obtestatus est, vt numquam de altera stirpe per succedentium temporum curricula ipsi vel quiq. ex eorum progenie orti, Regem super se præsumant aliquo modo constituere, nisi de eorum propagine, quos & diuina prouidentia ad sanctissimam Apostolicam Sedem tuendam eligere, & per eum, videlicet Vicarium S. Petri, immo Domini nostri Iesu Christi in potestatem regiam dignata est sublimare, & vnctione sacratissima consecrare.

Hunc autem locum sacratissimum priuilegijs magnæ auctoritatis sublimauit, & super altare quod consecrauit, pallium Apostolicæ dignitatis pro benedictione S. Petri re-
D liquit, & claues ob veneration̄ prærogatiuæ eius, qui in ligandi & soluendi pontificio, claues Regni cælorum a Domino Iesu Christo accepit, hic in memoria & honore atque reuerentia Principis Apostolorum dimisit. Et quia eius, cæterorumq. Apostolorum simul & sancti ac pretiosissimi Dionysij merita sunt iuncta in cælis, eorum memoriæ pariter venerentur in terris.] hæc auctor eodem quo gesta sunt anno conscripsit. At licet litteris Zachariæ Pontificis Pipinus in Regem ante prouectus fuerit, & S. Bonifacij vnctione initiatus, tamen non ab eo tempore, sed ab hoc anno cœpti sunt numerari anni ipsius Regni, vt docent vetera monumenta Francorum [a].

[a] *Lib. 2. rerum S. Othomari c. 5. apud Sur. to. 6. die 16. Nouembris ex Vualfrido & Isone monacho.*

Sed quæ hæc sequuta sint, ab Anastasio audiamus, qui eiusmodi his subijcit narrationem: Pipinus vero Rex cum admonitione & gratia ipsius venerabilis Pontificis absoluitur, *dimittitur scilicet*, in locum, qui Parisiacus appellatur pergens. Ibiq. congregans
E cunctos proceres regiæ potestatis, & eos tanti Patris admonitione imbuens, statuit cum eis quæ, Christo fauente, vna cum beatissimo Papa decreuerat perficere.]

SACER CANTVS RESTITVTVS PER STEPHAN. PAP.

Sed antequam vlterius progrediamur, non prætereat quod ait Vualfridus Strabo, hoc tempore Ecclesiam Gallicanam a Stephano Papa per Romanos clericos sacros cantus perfectius edoctam esse. ait enim: Cantilenæ perfectiorem scientiam, quam pene iam tota Gallia didicit, Stephanus Papa cum ad Pipinum patrem Caroli Magni (in primis in Franciam) pro iustitia sancti Petri a Longobardis expetenda venisset, per suos clericos, petente eodem Pipino, inuexit, indeq. vsus eius longe lateq. conualuit.] hæc Strabo.

CAROLOMANNVS MISSVS AD PIPINVM A B AISTVLPHO.

Sed prosequamur reliqua ex eodem auctore Anastasio: Interea, inquit, nefandissimus Aistulphus Carolomannū fratrē benignissimi Pipini Regis a monasterio beati Benedicti, in quo deuote per euolutum temporis spacium monachice degebat, diabolicis ei suasionibus suadens, in Franciam prouinciam, ad obijciendum atque aduersandum causæ re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

demptionis ſanctæ Dei Eccleſiæ & Reipublicæ Romanæ, direxit. Dumq. illuc coniunxiſſet, nitebatur omnino & vehementius decertabat ſanctæ Dei Eccleſiæ cauſas ſubuertere, iuxta quod a præfato nec dicendo Aiſtulpho tyranno fuerat directus. Sed propitiante Domino, minime valuit ſui germani, Chriſtianiſſimi Pipini Regis Francorum in hoc firmiſſimum cor inclinare. Potius autem comperta nequiſſimi Aiſtulphi verſutia, tota ſe virtute idem excellentiſsimus Pipinus Francorum Rex profeſſus eſt decertare pro ſancta Dei Eccleſia, ſicut ſæpe iam fato beatiſsimo ſpoponderat Pontifici. Tunc pari conſilio idem ſanctiſsimus Papa & denominatus Francorum Rex, conſilio inito, iuxta quod præfatus Carolomannus Deo ſe deuouerat monachicam gerere vitam, in monaſterium eum illic in Francia collocauerunt. Vbi poſt aliquantos dies, diuina vocatione, de hac luce migrauit.] hactenus de Carolomanno Anaſtaſius. A

Porro quod ad ipſum Carolomannum ſpectat: haud ipſe ſui animi conſilio hæc præſtitit, ſed iuſſu, cui vouerat Dei nomine obedire, Abbatis monaſterij Caſsinenſis. nam audi Leonem Oſtienſem [a] res Caſsinatis monaſterij proſequentem: Poſtmodum vero (inquit) cum ab Aiſtulpho Longobardorum Rege rogaretur, vt pro quibuſdam Regni ſui negocijs ad Pipinum fratrem ſuum Francorum Regem pergeret, Abbate quoque id fieri poſtulante, ægre conſentiens profectus tamdem eſt. Vbi cum aliquamdiu remoratus eſſet, cauſa pro qua venerat, impediente, defunctus eſt. Cuius poſtea corpus idem Pipinus frater eius locello aureo conditum, cum alijs pleriſque muneribus huc illud, ad ſuum ſcilicet remiſit monaſterium.] hæc Leo. B

[a] *Leo Oſtienſ. lib.1.c.7.in fine.*

Ad hoc autem Carolomannum ab Abbate fuiſſe compulſum, traditur etiam apud Aimoinum [b]: nam timuerat ille, ne (quod alias factum fuit) idem monaſterium Caſsinas tanto labore reſtitutum iterum per Longobardos excideretur, id minitante impio Rege, cuius perfidia nec Romanus Pontifex, nec Vrbs ipſa ſecura conſiſteret. Præerat autem tunc eidem monaſterio Caſsinati Gratianus Abbas, vt idem teſtatur Leo Oſtienſis. C

[b] *Aimoin. lib. 4. cap.62.*

Ceterum etſi ille prætextus fuit proficiſcendi Carolomanni in Gallias, vt reuocaret Pipinum ab aduentu in Italiam, prout Rex perfidus ab eodem exegerat: haud tamen ex eius ſententia curaſſe negocium exiſtimamus, eo quod cultor & ſtudioſus eſſet Romanæ Eccleſiæ, ſed vt barbari Regis furor ab inferenda clade Caſsinenſi monaſterio abſtineret, eam proficiſcendi in Gallias cauſam adornauit, eo modo continens barbarum ne ſæuiret in ſuos. Sed ſicut foris apparuit, ita hiſtoriæ ea cuncta mandata ſunt; cum tamen ſecreta Principum haud pateant paſsim hominibus, ſecundum illud Tobiæ: [c] Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt.]

[c] *Tob.12.*

DECERNITVR EXPEDITIO IN ITALIAM.

Sed iam ad Pipinū parantem hoc anno expeditionē in Italiam redeamus. pergit enim Anaſtaſius hæc ſcribere: Porro Chriſtianiſsimus Pipinus Francorum Rex ac vere beati Petri fidelis antefati ſummi Pontificis ſalutiferis obtemperās monitis, direxit ſuos Miſſos Aiſtulpho nequiſsimo Longobardorum Regi propter pacis fœdera, & propter præfatæ ſanctæ Dei Eccleſiæ & Reipublicæ reſtituenda iura. Atque bis & tertio iuxta ſæpe fati beatiſsimi Papæ admonitionem eum deprecatus eſt, & plura ei pollicitus eſt munera, vt tantummodo pacifice propria reſtitueret proprijs. Sed ille, peccato imminente, obedire diſtulit. Ad hæc idem eximius Francorum Rex cernens, quod atrociſsimi Aiſtulphi nequaquam valeret quoquo modo ſaxeum mollire cor, generalem contra eum decreuit facere motionem.] quam proſequutus eſt hoc eodem anno menſe Septembris octaua inchoata Indictione. agemus de ea paulo inferius poſtquam reliquas Stephani Papæ cum Pipino hoc eodem anno res geſtas dixerimus. D E

PIPINVS AGIT CVM STEPHANO PAPA DE CANONIZATIONE S. SVVIBERTI.

De his Ludgerus Epiſcopus Monaſterienſis in epiſtola quam ſcripſit ad Rixfridum Epiſcopum Traiectenſem hæc habet [d]: Idem Rex inter cetera expoſuit ſanctiſsimo Pontifici feliciſsimam vitam & miracula ſancti Suuiberti, *de quo ſæpe ſuperius, cuius ope vt vidimus haud pridem idem Pipinus hoſtes vicerat*, petens benigne ab eo, vt catalogo ſanctorum Confeſſorum per ipſum adſcriberetur. Sanctus vero Stephanus Papa aliqualiter apud ſanctum Dionyſium ægrotans, tum propter fatigationem longi itineris, tum propter ſenium, tum propter oppreſsionem Romanæ Eccleſiæ, volens ſatisfacere feliciter iuſtæ petitioni Chriſtianiſsimi Regis, commiſit vices ſuas ad experiendum actus, virtutes, & geſta, ac miracula ipſius S. Suuiberti ad canonizandum ipſum Sanctum vice ipſius venerabilibus Patribus & Pontificibus, ſancto ſcilicet Hildolpho Treuirorum, Bonifacio Moguntinorum Archiepiſcopis, Fulcario Leodienſi Epiſcopo, & præcipue Hildegero

[d] *Extat in Appendice ad vit. ſancti Suuiber. apud Sur. die 1. Martij tom.2.*

A degero Colonienſi Archiepiſcopo, in cuius parochia S. Suuibertus migrauit ad Chriſtum. Qui venerabiles Patres propter incurſionem Saxonum, & expeditionem inclyti Regis Pipini contra præfatum Aiſtulphum perſecutorem Eccleſiæ Romanæ in Vuerda non conuenientes, diſtulerunt canonizationem S. Suuiberti Epiſcopi vſque ad reditum ipſorum de Italia, quia neceſſitate belli imminentis vrgente hoc facere commode nequibant. ſicq. canonizatio eius aliquanto tempore protracta fuit.] Subdit vero auctor de eleuatione eiuſdem ſancti venerandi corporis facta per Colonienſem Archiepiſcopum; de ipſa vero canonizatione habita a Leone Papa quarto, agemus ſuo tempore.

Contigit eodem quoque anno fieri translationem S. Germani Pariſienſis Epiſcopi, de qua iſta apud Aimonem leguntur: [a] Sequenti anno venerabilis Lanfredus Abbas Cœ-

a Aimon. lib. 4. cap. 62.

B nobij S. Germani Pariſienſis glorioſum Regem Pipinum adijt, ſignificans ſibi per reuelationem oſtenſum, & commonitum ab ipſo ſancto Pontifice Germano, quatenus ſacratiſſima eius membra de Oratorio S. Symphoriani, in quo ducentis circiter, vel eo amplius annis iacuerant, intra maioris Eccleſiæ aulam transferri deberent. Audiens hoc glorioſiſſimus, Deiq. cultor Rex Pipinus, gaudio gauiſus eſt magno. Conuocatiſq. vniuerſis Regni ſui præſulibus, eis myſterium ſibi reuelatum declarauit; qualiterq. tantum perficere negocium deberet, ſolerti ab eis indagine perquiſiuit atque tractauit. Omnibus vero id collaudantibus, die conſtituta glorioſiſſimus Rex præfatus, vna cum multitudine Antiſtitum ac procerum turba, aſſiſtentibus filijs ſuis Regibus, Carolomanno ſcilicet & Carolo, qui poſtea Magnus dictus eſt, tunc ſeptenni puerulo, ſacratiſſima membra reuerendiſsimi Antiſtitis Germani intra maiorem baſilicam cum digno honore tranſportauerunt: prædictus autem glorioſiſſimus Pipinus Rex pro oſten-

DE TRANSLATIONE CORPORIS S. GERMANI.

C ſis in tranſpoſitione ſanctiſsimi Pontificis cælitus gauiſus miraculis, ipſa die, quamdam villam nuncupatam Palatiolum, ſitam in pago Pariſiaco, ſancto Pontifici perpetuo habendam regali præcepto contradidit.] hucuſque auctor.

Quod rurſum ad Sanctos pertinet, eodem anno ex hac vita tranſijt S. Hubertus Leodienſis Epiſcopus, cuius præclare res geſtæ extant, [b] qui & relatus inter Sanctos, tertia Nouembris die annua memoria celebratur. Cuius venerandum corpus decimoſexto anno ab eius obitu, qui & numeratur tertius Carolomāni regnantis in Gallia cum Carolo fratre (is eſt annus Redemptoris ſeptingenteſimus ſeptuageſimus primus) eleuatum eſt.

S. HVBERTI OBITVS.

b Apud. Sur. die 3. Nouemb. tom. 6. & Molan. in Natal. SS. Belg. eadem die.

Conſtans eſt de eodem ſancto viro aſſertio, eiuſq. Apoſtolatu, nempe ipſius prædicatione omnē Arduennam ab idolorū fuiſſe cultu liberatam, & in Taxādria atque Brachbanto fidem mirifice propagatam; plurimis etiam miraculis ipſum coruſcaſſe, eiuſdem

D vitæ Acta teſtantur. In Arduenna quoque diutius laborauit ſanctus Monon, qui & ibidem a ſicarijs occiſus titulum martyrij conſecutus eſt, cuius natalis dies decima octaua menſis Octobris: de quo & iſta, dicta die Molanus: [c] Ceterum beato viro ob titulum Chriſtianitatis mactato Pipinus Rex regaliter decimas obtulit, quas habet inter Letiam & Vrcam.] his de Sanctis enarratis, iam Pipinum cū exercitu in Italiam aduerſus Aiſtulphum proficiſcentem proſequamur. Factum id quidem hoc anno, menſe Septembri, octaua iam inchoata Indictione, Anaſtaſius Bibliothecarius in Stephano Papa teſtatur, qui ea omnia ita proſequitur oratione.

MONON MARTYR.

c Molan. in Natal. SS. Belg. die 18. Octob.

Dum iam fere medium itineris ſpacium Francorum exercituum graderentur cunei: rurſum ipſe ſanctiſſimus vir Stephanus Papa præfatum benigniſſimum deprecatus eſt Pipinum Regem, vt denuo ſæuiſſimo Aiſtulpho, diro Longobardorum Regi, ſi quo-

E modo potuiſſet vel ſero tandem eius ſedare ſæuitiam, & propria proprijs ſaluberrime ſuaderet reddere abſque humani effuſione ſanguinis. Et ita factum eſt. Atque denuo ipſe benigniſsimus Francorum Rex ſuos eidem Aiſtulpho miſit Miſſos. Sed & beatiſsimus idem Papa, & vere Papa & bonus paſtor, ne ſanguis effunderetur Chriſtianorum, admonitionis & exhortationis Apoſtolicas ei direxit litteras, per eas & fortiter per omnia diuina myſteria, & futuri examinis diem coniurans atque obteſtans, vt pacifice ſine vlla ſanguinis effuſione, propria ſanctæ Dei Eccleſiæ redderet. Sed iniquitate eius obſiſtente, nequaquam acquieſcere valuit. Potius e contrario minas & indignationes præfato Pontifici, & excellentiſsimo Pipino Regi, vel cunctis Francis direxit.

Tunc fiſus in omnipotentis Dei miſericordia antefatus Pipinus Francorum Rex iter ſuum proſequutus eſt, præmittens ante ſuum occurſum aliquot ex ſuis proceribus, & cum eis exercituales viros ad cuſtodiendas proprias Francorum Clauſas (erant Clauſæ

anguſtiæ Alpium, quibus veluti oſtijs acceſſus hoſtium vetaretur) ibiq. coniungentes, A remoti reſidebant, proprij Regis præſtolantes aduentum. Audiens itaque proteruus Rex Aiſtulphus, paucos fuiſſe Francos illos, qui ad cuſtodiam propriarum venerant Clauſarum, fidens in ſua ferocitate, ſubito aperiens Clauſas, ſuper eos diluculo irruit cum pluribus exercitibus. Sed iuſtus iudex Dominus Deus & Saluator noſter Ieſus Chriſtus victoriam pauciſsimis illis tribuit Francis, qui & multitudinem illam Longobardorum ſuperantes trucidauere; ita vt ipſe Aiſtulphus fuga arreptus vix ab eorum euadere potuiſſet manibus, niſi & vſque Papiam ciuitatem abſque armis fugam arripuiſſet. In quam & præ timore Francorum cum aliquantis ſe detruſit. Ipſi vero Franci introeuntes Clauſas, cunctum Foſſatum, *caſtra videlicet* Longobardorum poſt peractam cædem abſtulerunt, ſpolia multa auferentes.

Coniungens autem Chriſtianiſsimus Pipinus Francorum Rex, ſequipes etiam & an- B tefatus beatiſſimus Stephanus Papa ſanctus vſque ad muros ciuitatis Papiæ vtique peruenerunt, quam & obſidentes aliquantos dies viriliter eam Francorum exercitus conſtrinxere. Tunc iam fatus beatiſſimus & coangelicus Papa Pipinum deprecatus eſt benigniſſimum Regem, vt iam amplius malum non proueniret, neque ſanguis effunderetur Chriſtianorum, imminens ſalutifera prædicatione, vt pacifice cauſæ finirentur. At hanc Chriſtianiſsimus Pipinus Francorum Rex eiuſdem beatiſsimi Patris & boni Paſtoris audiens adimpleuit admonitionem. Sicq. dilectam Deo pacem ineuntes, atque in ſcripto fœdera partium affirmantes inter Romanos, Francos, & Longobardos, & obſides Longobardorum idem Francorum Rex auferens, ſpopondit ei Aiſtulphus cum vniuerſis ſuis Iudicibus ſub terribili & fortiſsimo ſacramento, atque in eodem pacti fœdere per ſcriptam paginam affirmauit, ſe illico redditurum ciuitatem Rauennatium cũ C diuerſis alijs ciuitatibus.] hucuſque de his Anaſtaſius.

His igitur quam feliciſsime geſtis, Pipinus Rex victor cum ſuis in Gallias, Stephanus autem Papa in Vrbem redijt, vbi ſummo gaudio a ſuis exceptus, dignas Deo laudes pro tot tantiſq. acceptis beneficijs publice apud baſilicam S. Petri ex more perſoluit.

Quæ autem reliquæ fuerint eiuſdem Pontificis in Vrbem poſt reditum actiones, ex Areopagiticis Hilduini iſta ponuntur: Idem namque ſanctus Pontifex reliquias ſanctiſſimi Dionyſij Romam detulit, & monaſterium in honorẽ ipſius ædificare in proprio ſuo cœpit, quod frater eius Paulus, illo morte præuento (quoniam ipſi in Pontificatu ſucceſſerat) nobiliter conſummauit, & conuectis illuc compluribus ſanctorum Martyrum corporibus, conſecrauit. Et velut a fratre & prædeceſſore ſuo iuſſus fuerat, famulatores Domini natione Græcos inibi conſtituit, & idem monaſterium, Ad ſanctos Martyres in D ſchola Græcorum appellari fecit, ad honorem & memoriam pretioſiſsimi Dionyſij, ſociorumq. eius, quorum cultus & veneratio redundat in honorem & laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum Deo Patre in vnitate Spiritus ſancti habetur honor & adoratio per immortalia ſæcula ſæculorum. Amen.] hactenus ibi.

Ceterum Græcos monachos Græco Dionyſio dare Stephanus voluit, quod conſtans opinio eſſet, tum apud Græcos, tum Latinos, eum ipſum fuiſſe Dionyſium magnum illum Areopagitam, qui prædicatione Pauli ad Chriſti fidem conuerſus eſt.

Sed ad turbas Orientales iam conuertamus orationem. Hoc anno quo decimustertius abſoluitur, & decimusquartus inchoatur Conſtantini Imperatoris ſeptima Indi-
CONCILIABVLVM CONSTANTINOPOLITANVM. ctione, ab eodem Imperatore pſeudoſynodus celebrata eſt, quæ ſex menſium ſpacio E perdurauit, in qua aduerſus cultum ſanctarum imaginum obfirmatum eſt a ſatanæ ſynagoga decretum. Id quidem Theophanes his verbis enarrat: Eodem quoque anno Conſtantinus impius contra ſanctas ac venerabiles imagines concilium iniquum
* trecentorum triginta octo * triginta octo Epiſcoporum congregauit in palatio Hieriæ, quorum primi erant Epheſinus filius Abſimari, & Paſtillus Pergenſis, qui apud ſe quæ viſa fuerunt, dogmatizarunt, nullo præſente ex Catholicis ſedibus, Romana ſcilicet, vel Antiochena, Alexandrina, aut Hieroſolymitana. A quarto Idus Februarij incipientes, perduraverunt vſque ad ſextum Idus Auguſti eiuſdem ſeptimæ Indictionis.

* monomachũ CONSTANTINVS PATRIARCHA HABRETICVS. Qui cum in Blachernas Dei Genitricis hoſtes conueniſſent, aſcendit Conſtantinus Imperator in ambonem, tenens Conſtantinum * monachum, qui fuit Sylæi Epiſcopus. Et cum peroraſſet, voce magna pronuntiauit, dicens: Conſtantino vniuerſali Patriarchæ

multos

A multos annos.] pronuntians scilicet eum a se esse promotum post Anastasium in cathedram Constantinopolitanæ Ecclesiæ. pergit vero Theophanes.

Deinde (inquit) ascendit Imperator cum Constantino scelerato præsule, & reliquis Episcopis forum, & exclamauerunt suam diuulgantes cacodoxam fidem in conspectu torius plebis, anathematizantes Germanum sanctissimum Patriarcham, & Gregorium Cyprium, & Ioannem Chrysorroam Damascenum, nepotem Mansur, viros sanctos & reuerendos magistros.] hucusque Theophanes. & quidem summatim, paucis verbis multa perstringens. Nos vero ab huius temporis scriptore, qui prosequutus est quã sincerissime Acta Martyrum Stephani & sociorum, rei gestæ seriem memoratu dignam hic describemus, duobus quidem distinctam capitibus, quorum altero de Constantini pseudoepiscopi agitur electione, altero de concilio (vt audistis) hoc anno ab Imperatore nefa-
B rie congregato. sed primum omnium de persecutione aduersus cultores sacrarum imaginum, qua occasione eam idem Imperator iterum excitarit, dicendum est. ait enim.

QVID CVM ARGVITVR A MONACHIS CONSTANTINVS.

Deinde, *post priorem persecutionem scilicet*, a pietatis amatoribus eximijsq. monastici ordinis viris reprehensus atque conuictus: implacabile aduersus eos bellum excitat, præclarum illum habitum, tenebrarum indumentum vocans, σκοτίας ἔνδυμα, cum ipse dæmonibus proculdubio tenebrosiorem animam haberet, atque monachos ipsos ἀμνημονεύτους, hoc est, immemorandos appellans, cum ipse nec diuina vlla, nec humana memoria dignus esset: ac præterea idololatras ob venerandarum imaginum adorationem omnes nuncupans, cum ipse aurum potius quam Christum adoraret, ac auaritiæ ac impietati peræque studeret.

Igitur stolidam omnem illam sapientiæq. expertem multitudinem, quæ ipsius Im-
C perio subiecta erat, in concionem aduocat, ac veneranda Crucis ligna vna cum diuinis Dominici corporis & sanguinis mysterijs, atque omni labe puris Euangelijs, in quibus Dei filius Christianis ne iurent, [a] prorsus interdicit, palam proponit, atque ita per ea- *a Matt. 5.*
uniuersos iureiurando astringit, numquam se diuinas imagines adoraturos; quin ea potius idola vocaturos (cum ipse potius impietatis idolum esset) ac nec quidem communionem a monacho accepturos, nec salutantibus quicquam humanitatis vicissim exhi- CONSTANTINVS QVAE SANCIT IN MONACHOS.
bituros. Verum si quisquam eorum monachum aliquem vspiam obuiam habuisset, tenebricosum eum, & immemorandum, & idolorum cultorem appellaturos, ac demum (o horrendum furorem, o ingentem tuam, Christe, patientiam ac lenitatem!) lapidibus ipsum appetituros.]

Hæc audiens, Lector, vides a quo odium in monachos hæreditarint vna cum hæresi
D recentiores Nouatores Iconoclastæ, quos si quis certo nomine Copronymianos dixerit, vtique indulgentius aget: siquidem noscres comparatione Copronymi, hos duplo triploq. impios nominandos. siquidem (vt vidisti) etsi imagines sacras Constantinus execrabatur, tamen venerandæ Crucis adhuc cultum retinebat, per quam in medio positam suos astringere voluit iuramento: retinebat & cultum diuinissimi sacramenti corporis & sanguinis Christi, quæ pariter Nouatorum funesta secta, mancipia satanæ, detestantur. vt videas horum comparatione, esse Copronymum execrabilem laude dignum. Pergit auctor de electione Constantini pseudopatriarchæ hæc quæ sequuntur.

DE ELECTIONE CONSTANTINI EPISC. CONSTANTINOP.

Quin etiam sacri ordinis quemdam nactus, cui & nomen cum ipso idem & eadem fi-
E dei sententia erat (iam enim vt anima, ita quoque corpore Anastasius interierat) ei proh scelestum facinus! Ecclesiæ curam, administrationemq. committit, non Patrum electione, non Synodi examinatione, non denique canonico suffragio atque decreto, sed tyrannica potius potestate Antistitem ipsum constituens. Etenim non secus ac si in scena aperte luderent, ac non serio agerent, ambo in pulpitum ascenderunt, ac deinde Imperator manibus impuris diploidem sacram nefario homini profane imponit, dignũ Episcopatu eum esse clamans, qui graui potius ignominia & vituperatione dignus erat. O impuram & absurdam audaciam! o execrãdum facinus! Qui ense accinctus erat, Antistitem sacrum creabat. Qui bellis ac cædibus per omne vitæ tempus operam dederat, initiatoris sacri munere fungebatur. Qui cum tribus mulieribus flagitiosissime sese contaminarat, inter sceleratos Pontifices constituebat: id quod nec apud Gentilium quidem sacerdotes vmquam perpetratum fuisse repertum est: ita vt illud scripturæ sacræ hic locum haberet: [b] Qualis populus, talis sacerdos.] his peractis, quomodo eorum con- *b Isai. 24.*
ciliabulum sit indictum & celebratum, sic narrare pergit.

Cum

CONCILIVM A CONSTANTINO INDICTVM.

Cum itaque in hunc modum obscænum illud par coijsset; atque Attagas (vt vulgo A dici consueuit) Numenio sese adiunxisset, *vetus paræmia cum duo nequissimi simul coeunt*, litteræ ad omnes vrbes ac prouincias commeabant, quibus Episcopi ad Imperialem vrbem confestim accersebantur. Id autem eo fiebat, vt concilium aduersus venerandas imagines cogeretur.] Numerus autem eorum qui conuenerunt Episcoporum, reperitur scriptus in suæ ipsorum perfidiæ decreto, quod integrum lectum & confutatum habetur in septima Actione Concilij Nicæni secundi, fuit trecentorum & triginta octo Episcoporum. ex quo intelligi potest quanta fuerit ista ruina Orientalis Ecclesiæ, cum tam ingens numerus sit repertus lapsorum Antistitum, cum nonnisi qui in Oriente sub ditione erant Imperatoris, vocati fuerint. Delectum est ad celebrandum adeo infame concilium augustissimum templū quod erat Constantinopoli Dei Genitricis in Blachernis nuncupatum, quo Imperator existimationē eidem profano conuentui ex nobili saltem loco con- B

TEMPLVM BLACHERNIS AD SYNODVM ACCOMMODATVM.

ciliaret. Sed qualiter voluerit esse ornatum, ab eodem auctore sic accipe: Insigne illud quod Blachernis est Deiparæ templum eximia quadam ac pene incomparabili pulchritudine, & lapillis aureis in vtroque pariete arte summa exornatum abrasit & immutauit, deletis videlicet omnibus imaginum formis. Etenim eximio & pererudito artificio carnalis Christi natiuitas & diuina ipsius miracula, & venerandorum mysteriorum traditio, ac denique per ipsius Crucem in infernum descensus & resurrectio picta illic erant.

Quibus omnibus horrendum in modum abrasis atque deletis, ille perditionis filius Constantinus Imperator arborum species atque omnis generis auium formas eorum loco supplendas curauit. At tum sane quispiam non incommode illud Dauidis dixisset:

a *Psal.* 78.

[a] Venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Hierusalem in pomorum custodiam: posuerunt morticinia seruorum tuorum escas vo- C latilibus cæli, carnes sanctorum tuorum bestijs terræ, hoc est, venerandas ac sacras Martyrum reliquias: quas partim igni, partim mari, partim denique (o facinus orbi vniuerso damnum ferens!) præcipitijs tradiderunt.] sic igitur ad conuentum satanæ celebrandum loco sancto ab impio Imperatore impie dispositio, quæ ibi sint gesta, sic idem auctor enarrat.

In hoc igitur venerando templo conscelleratus tyrannus vna cum impio illo gregis mercenario, necnon minus execrandis Episcopis, qui cum ipso erant, insidens, improbum confessum cogens (& quis enim hoc concilium appellarit?) statuas, o rem grauem!

QVID DECRETVM PRIMVM IN SYNODO.

& idola, sacras imagines vocat.] Primum itaque illud decretum fuit, vt sacras imagines idola quilibet nuncuparet, eorum vero cultores idololatras.

Secundum vero huic non impar impietate, quo sanciuit conuentus satanæ, vt omnes D sacrarum imaginum cultores anathemati traderentur, in primisq. patronus eorum S. Germanus olim Constantinopolitanus Episcopus. nam subdit: Ac deinde illi iniquitatem suam iniquitate, & malum (vt dici solet) malo cumulantes, orthodoxum illum Germanum anathemati per summum furorem subijciunt: ea scilicet facientes quæ ipsi pati merebantur: Idololatram illum, & lignorum cultorem appellantes, cum vere ipsi dæmonum cultores & amici essent.]

Sed deteriora his sceleratissimi addiderunt, decernentes, & scriptis mandantes canonem nefandum, quo negarent non solum Sanctos omnes, sed nec ipsam Deiparam post obitum aliquid iuris habere ad intercedendum apud Deum pro nobis, vel aliquo modo nobis posse prodesse: nam audi tragice declamantem auctorem: Quonam pacto, Christe, lenitatem illam tuam, quæ nullis verbis explicari potest, non admirer? Quonam pacto E benignitatis tuæ, quæ vim sermonis omnem superat, abyssum exponere queam? adhuc porro audacissimæ illæ linguæ eo proruperunt, vt ingens quoque istud & improbum eloqui non dubitarint, nimirum illam ipsam Dei Genitricem Virginem inutilem quamdam post mortem & commodi omnis expertem rem esse, nec cuiquam omnino adiumento ac præsidio esse posse.]

ALIA NEFANDA DECRETA IMPROBAE SYNODI.

Ad hæc insuper additum ab improbis sycophātis, vt prohibuerint Apostolos vel Martyres aliosq. Confessores vel Virgines dici Sanctos: vetuerunt enim huiusmodi titulo sanctitudinis nominādos esse. Additum præterea, vt idem conciliabulum septima Synodus œcumenica diceretur. Extat vero pseudosynodi definitio integra recitata in Actione septima Nicæni posterioris Concilij hoc inscripta titulo. Definitio sanctæ magnæ & vniuersalis Synodi.] ibiq. per singula a sancto vere œcumenico Concilio confutatur. Sed

illud

illud considerandum, hos improbos quo fideles atque Catholicos omnes errare in his, omnibus suaderent, eodem libello perfidiæ dicere non erubuerunt, Orthodoxos omnes esse Nestorianos, Arianos, Dioscorianos, Eutychianos, atque Seuerianos; se autem iudices, sex œcumenicorum Conciliorum profiteri.

Sed quod præterea ad ipsa eiusdem conciliabuli Acta spectat, accidit vt in eadem Synodo ab Orthodoxo libellus offerretur aduersus Episcopum quendam, qui vas sacrum confregisset, in quo Christi ac Dei Genitricis imagines incisæ erant. Sed tantum abfuit vt illi in Episcopum vendicarint, vt eum potius destructorem idolorum nominarint, ac laudibus celebrarint. Constant hæc ex disputatione illa post annos nouem cũ Stephano Martyre habita, quam hic modo ob eorumdem pseudosynodi cognitionem Actorum vt reddamus, rerum gestarum exigit argumentum. sic enim se habet.

EPISCOPI MISSI AB IMPERAT. CONVINCERE STEPHANVM.

Postea autem Imperator cum hæresiarchas illos, qui eamdem cum eo doctrinam tuebantur, acciuisset (erant autem illi Theodosius Episcopus Ephesi, Constantinus Nicomediæ, Nacolius Nacoliæ, Sisinnius item & Basilius, quorum alter Pastillæ, alter Tricacabi cognomentum habebat: ac præterea Callistus de quo verba fecimus, & Comboconon qui in scribarum numero tum erat: ac denique Masaras, qui eadem cum Sarracenis de religione sentiebat) Patriarcham, qui cum non modo nomen idem, sed etiam eosdem mores ac doctrinam eamdem habebat, eos mittit. hac autem de causa id faciebat, vt vna cum ipsis ad Philippici monasterium nauigaret, atque cum diuinitus inspirato Stephano disputationem iniret.

ICONOCLASTAE EPISCOPI STEPHANVM CONVENIVNT.

At ille quæ Stephani tum doctrina tum sanctitas esset minime ignorans, quodq. præ eo ne prope quidem (vt dici solet) iacularetur: disputationem recusauit, eam ipsis potius, si possent, permittens. Inter Constantinum enim (inquiebat) & Stephanum, quod ad dicendi vim attinet, plurimum interest: siquidem mihi sermo dumtaxat præsto est: illi autem cum sermone diuini quoque Spiritus potentia. Ceterum etiam atque etiam attendendum est; quid enim amplius vos ab eo audituri estis?] ita quidem (vt alias sæpe) diuina potentia veritatis confessio ab improbis extorta est aduersus seipsos. Sed pergit auctor. Illi vero assumpto falsi illius concilij decreto, hoc est, ficulneo (vt dicitur) auxilio, ad prædictum monasterium veniunt: atque in balnei gradibus manentes, sanctum virum accersunt, suæ nempe dignitati potius conuenire censentes, vt ille ad se descenderet, quam vt ipsi ad eum se conferrent. Quoniam autem tum ob eas quas superius diximus causas, tum etiam quia ferreis catenis astrictus erat, pedibus suis ingredi non poterat, duobus viris innixus ad eos proficiscitur.

STEPHANVS SVAM CAVSAM AGIT.

Primus itaque Theodosius Ephesinus Episcopus ad hunc modum eum alloquitur: Quonam tamdem modo, o homo Dei, animum induxisti, nos omnes in hæreticorum numero reponere? teq. supra Imperatores, supra Patriarchas, supra Episcopos, ac ceteros Christianos sapere iudicasti? An nos omnes id molimur, vt nostrarum ipsimet animarum iacturam faciamus? At iustus vir leni ac placida voce: Aduerte (inquit) quid de Elia propheta scriptura prodiderit; nimirum quemadmodum ad Achab dixerit: [a] Non conturbo Israel, inquit, sed tu & domus patris tui. Neque enim ego sum qui cõturbo, verum hi qui contempta veterum Patrum traditione, nouum quoddam dogma in Ecclesiã inuexerunt. Nam si quicquid antiquitate præstat, veneratione dignum est (vt quidam vir sapiens dixit)[b] recentia vtique hæc & adscititia vehementer absurda, atque imbecilla sunt, vt quæ perspicue adulterini Ecclesiæ Catholicæ fœtus sint. Ac proinde non intempestiue propheticum illud mihi dicere in mentem venit: [c] Reges terræ & Principes cum mercenarijs pastoribus ac gregis proditoribus cõuenerunt in vnum, aduersus Christi administrationem inania meditati sunt.

[a] 3. Reg. 18.

[b] Basil. homil. 1. de ieiunio.

[c] Psal. 2.

QVAE PASSVS STEPHANVS AB EPISCOPO NICOMEDIAE.

Hæc cum ad hunc modum Stephanus protulisset, Constantinus Nicomediensis Episcopus, vt erat truculentia & impudentia singulari, statim e subsellio suo exiliens, atque nihil a calcitronibus asinis diuersum faciens, aduersus sanctum virum impetum fecit, eiq. humi sedenti calces in faciem incussit. Ac præterea vnus ex sæuis satellitibus imum ipsum ventrem calcibus impetens resupinum in terram prostrauit: ac deinde continenter eius pectus pede feriebat. At diuinus Stephanus Dominico præcepto obtemperans, seipsum ei ad libidinem feriendum prompto animo præbebat. Hæc porro Callisto Senatori minime æqua atque honesta visa sunt; ob eamq. causam cum profano illi Constantino silentium indixisset, ad Stephanum his verbis vsus est: Duabus tibi propositis condi-

conditionibus, nempe vel vt pareas ac concilij libello subscribas, vel mortem subeas: vt qui Patrum, ac diuinitus eruditorum Imperatorum legem repudies ac proscribas: vtram e duabus magis velis, confestim elige. A

Rursum ergo ille diuinitus afflatus Stephanus: Attento ad verba mea animo esto, inquit, domine Patrici. Ea enim cum magno Paulo ipse quoque clamo: [a] Mihi viuere Christus est: ac pro veneranda ipsius imagine mori lucrum. Quocirca (semel iam dixi, & rursus dicam) si hemina mihi sanguinis est, ea quoque pro Christo fundatur. Ceterum facite, vt mihi concilij vestri decretum recitetur, quo intelligam quibus tandem rationibus adducti, diruendas ac delendas diuinas imagines censuistis.

[a] *Philipp.* 1.

* Nacolius

PSEVDOSYNODVS DICTA SEPTIMVM OECVMENICVM CONCILIVM.

Protinus ergo Constantinus * Nacoliæ Episcopus libellum illum recitandum suscepit. Cumq. initio sic legisset: Decreta sancti & oecumenici Septimi concilij: Sanctus vir silentio manu significato: O singulare mendacium, inquit, infirmo enim & caduco fundamento caducum quoque profecto & imbecillum ædificium imposuistis. Quonam enim modo sanctum existimari queat, quod sancta profanare minime dubitauit? Quid enim? An non sancta a vobis protrita sunt? An non cum in concilio vestro sederetis, libellus vobis a quibusdam pijs viris oblatus est, qui Episcopum quendam eo nomine deferret, quod lancem sanctam, in qua Christi ac Dei Genitricis imagines sculptæ erant contriuisset? Vos autem contritionis illius crimen imaginibus adscribentes, ipsum quidem omni crimine soluistis; pios autem viros a cœtu proscripsistis, idolorum vindices eos appellantes. Quo quid audacius flagitiosiusq. fingi potest? An non etiam sacram supellectilem sanctis imaginibus exornatam concerpsistis? An non adiectiuum hunc, Sanctus, ab omnibus iustis, ab omnibus Apostolis, a Prophetis, a Martyribus, pijsq. viris abiecistis? Sancitum enim a vobis est, o generosi viri, vt cum quisquam ad horum aliquem adiret, ex eoq. quæreretur, quo abiret: responderet: Ad Apostolos, Ad Quadraginta Martyres. Siue, Vnde veniret: itidem responderet: ex templo Martyris Theodori, ex templo Martyris Georgij. An non hæ vestræ doctrinæ sunt? Quonam ergo pacto qui sancta proscripsistis, Sanctum concilium coegistis? o singularem absurditatem! B

NOMEN. SANCTVS, AVFERTVR A SANCTIS.

C

CONCILIVM NON OECVMENICVM NEQVE DICENDVM SEPTIMVM.

Iam qui Oecumenicum illud Concilium vocari queat, quod nec Romanus Antistes, (citra cuius auctoritatem nullo modo fieri potest, vt res Ecclesiasticæ ad normam redigantur) gratum habuit, nec Alexandrinus comprobauit, nec Antiochenus, nec denique Hierosolymitanus? Vbinam eorum libelli sunt? Aut quinam per diuersa loca Missi sunt, quibus falsum vestrum concilium confirmaretur, vt hac ratione Oecumenicum censeri possit? Tum autem, quomodo Septimum dicatur, quod sex priora Concilia minime sequitur? Quicquid enim Septimum est, Sextum & Quintum, & ea quæ antecedunt sequatur necesse est, vt Septimum esse queat. Cum igitur vos sex Conciliorum sanctiones abrogaueritis: quid est quamobrem concilium vestrum Septimum appelletis? D

SACRAE IMAGINES QVOMODO RECEPTAE IN CONCIL. OECVMENICIS.

Ad quæ cum Tricacabus dixisset: Et quodnam tandem ex sex illis Concilijs decretis a nobis abrogatum est? Quid, inquit, vir sanctus: An non sex omnia Concilia in sacro-sanctis templis coacta sunt? Primum nimirum in Nicææ Metropoli, atque amplissimo vrbis illius templo, Secundum Constantinopoli in sancto Pacis templo, Tertium in pulchertimo illo Theologi templo, quod in Ephesina Metropoli situm est, Quartum in sanctissima Metropolitanæ Chalcedonis æde, Quintum autem ac Sextum in Palatij æde, quam * Oatum vulgo appellant *in Trullo*. Quid igitur? An non in omnibus hisce templis imagines pictæ erant? Quodnam autem ex prædictis Concilijs, quemadmodum vestrum, deijciendas eas ac delendas esse censuit? Responde ad hoc, Episcope. E

* Ouatum

ANATHEMA IN ICONOCLASTAS.

Cum autem ipse rem ita se habere dixisset, sublatis ad cælum oculis ac manibus, grauiq. gemitu imo pectore emisso, vir sanctus alta voce exclamauit: Si quis Dominum Iesum Christum in imagine quantum ad humanitatem attinet circumscriptum non adorat: Anathema sit, cum ijsq. partem habeat, qui dixerunt: [b] Tolle, tolle crucifige eum.

[b] *Ioan.* 19.

VICTI RECEDVNT ADVERSARII.

At illi ob præclarā hanc ipsius dicendi fiduciam stupore defixi; cum beata illa lingua adhuc loqui, ac veritatis hostes fortiter insectari pararet, firmissima verborum tela, tamquam sagittas in manu potentis, illi metuentes, statim eum quidem in custodiam conijci præcipiūt: ipsi autem obtecti præ pudore vultibus, ad Aulam abierunt. Percunctante igitur Imperatore, quidnā ipsi perfeciissent: atque Episcopis cladem suam occultare conantibus: Victi sumus, ait Callistus Senator, o Imperator, victi sumus. Magnus enim doctrina vir ille: magnus in disputando: incomparabilis ipsius virtus est, animus intrepidus:

non

A non modo minis superior est, sed ipsam quoque mortem contemnit.] hactenus quæ ad disputationem pertinent, occasione Actorum pseudoœcumenici concilij hic recitata, cum tamen post nouem annos (vt diximus) acciderint.

Quæ autem dictæ sint eidem profano conuentui satanæ acclamationes post absolutam Synodum, idem auctor superius ita: Ac denique quod postremum illorum & grauissimum malum est, scelerati certe & vineæ Christi exitiosi sacerdotes, de quibus Propheta prædixit: [a] Egressa est iniquitas a sacerdotibus Babylonis. ac rursum: [b] Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcauerunt partem meam: hi, inquam, inter sanctum & profanum minime distinguentes, postquam e pestilenti illo consessu exurrexerunt, populum ipsum qui post eum a recta doctrina aberrarat, manus in altum tollere iubentes, lætum strepitum excitarunt, atque horrendum illud atque magnum furorem excedens protulerunt: HODIE SALVS MVNDO, quandoquidem opera tua, o Imperator, idolis liberati sumus. O profanas linguas, quæ nefariam illam vocem emiserunt! quibus illud Dauidis plane quadraret: [c] Iniquitatem in excelso loquuti sunt. posuerunt in cælum os suum, & lingua eorum transiuit in terra. Existimarunt enim robustæ improbitatis ac nobilis impietatis homines se nihil magni ac præclari facturos si ea loquerentur quæ aures ferre possent, audaciæq. suæ modum aliquem constituerent, ac non omnium tam qui vmquam fuerunt, vel futuri sunt maxime impios sese præberent.] hæc ipse.

a *Dan.13.* b *Hier.12.*

NEFANDA POPVLI ACCLAMATIO.

B

c *Psal.72.*

Porro impiæ acclamationes eiusdem conuentus satanæ habentur in decreto ipsorum definitionis, ad cuius finem ista leguntur in tres præcipuos sanctos Patres ipsorū aduersarios conclamata: [d] Germani, Georgij, & Manzuris sententiam minus rectam vos disputastis: Germano bilingui ac animo duplici adoratori lignorum, anathema. Georgio consentienti illi & falsario paternorū dogmatum, anathema. Manzuri ignominioso & Sarracenico, anathema. Doctori impietatis ac peruerso interpreti diuinæ scripturæ Manzuri, anathema. Trinitas hos tres abstulit.] ita de his perfidi, quos refellēs Orthodoxus antagonista in Nicæno Concilio ista de his: Deus illos in abditum vultus sui abscondit, & a conturbatione hominum protexit illos, a contradictione linguarum liberauit eos: nam vt faces in Ecclesia resplenduerūt. Germanus enim in litteris sacris eruditus fuit, & velut Samuel a puero Deo dicatus diuinis Patribus semper adhæsit: quare dialogis illius, qui per totū terrarū orbē vulgati sunt, par est acquiescere: altitudo enim Dei in ore illius, & enses ancipites in manibus illius scindentes eos, qui Ecclesiasticæ traditioni aduersantur.

d *Nicæn.2.Concil.Act.6.*

C

DE S. GERMANO.

Georgius autem, cui patria Cyprus, ciuiliter in hac vita degens, Christum Deum, qui nobis suam dispensationem scriptam reliquit, imitatus, non fuit contentiosus, non clamosus, non calumniator, nō redditor conuiciorum: ab alijs vexatus non minabatur, qui illum ad maxillam verberabat, exhibebat huic confestim & alteram: qui cogebat eum ad milliarij vnius iter, adiecit duplum, iugum Dei a iuuentute portauit, optimum ratus secundum Prophetam sedere in solitudine.] Cuius autem fuerit iste Episcopus ciuitatis, nō dicitur. Est mentio in Menologio Basilij Imp. die xviij. Aprilis de Georgio Episcopo Antiochiæ Pisidiæ, de quo inter alia ista: Postquam diaboli consilio fuit Iconomachorum hæresis exorta: & omnes Episcopi ab Imperatore iuberentur Constantinopolim petere: venit & ipse, & cum Sanctorum cogeretur imaginum adorationem negare, nec assentiretur, in exilium missus fuit, &c.] pergit defensor.

DE S. GEORGIO CYPRIO.

D

Ioannes vero, qui ab illis Manzur contumeliose nominatur, cunctis relictis cum Matthæo Apostolo, Christum sequutus est, longe maiores diuitias, quā sunt Arabicæ, existimans contumeliam pro Christo: maluitq. cum populo Christi affligi quam tēporariam in peccato voluptatem. Ipse igitur cruce sua sublata pro Christo, Christiq. caris, Deum secutus est. & ex Oriente per Christum tuba cecinit, non arbitratus ferendam, quæ in aliena offundebatur regione vaniloquentiam, & eum qui contra Dei Ecclesiam instructus est apparatum, rabiosam insaniam. Sed hanc triumphans vbique exhortatorie & consolabiliter tutam vitam duxit: in Ecclesijs enim veterem consuetudinem diligenter conseruandam monuit: pacificam quoque illarum compositionem, & statum, quem etiam Dominus discipulis suis in signum quo cognoscerentur, quod essent sui discipuli, dedit, dicens: Pacem meam relinquo vobis, conseruare & roborare studuit. Hos igitur venerabiles & dignos fide viros in Ecclesia Catholica probatos illorum seditiosa sycophantia ferre non potest, &c.] & plura alia in detestationem ipsorum.

DE S. IOANNE DAMASCENO.

E

His igitur blasphemijs & cõtumelijs in Deum & Sanctos ter miseri homines Synodũ absõluerunt, quam (vt dictum est) Septimam Oecumenicam appellarunt. Perseuerasse autem, vt idem pseudoconcilium ab ijs diceretur, Septima Synodus: Acta veræ Septimæ Synodi dictæq. Nicænæ secundæ confirmant, quod plerique ignorantes cum audierunt ab Orthodoxis Septimam commendari Synodum, putantes hanc ipsam esse hæreticam, scandalum passi sunt. sed de his suo loco inferius. A

Accipe modo quæ de damnatione huius Septimæ Synodi a diuersis ponuntur, atque in primis quæ Orthodoxi Orientales habent in libello eidem secundæ Nicænæ oblato his verbis [a].

SEPTIMA PSEVDOSYNODVS DAMNATA.

[a] Conc. Nican. 2. Act. 3.

"Precamur vestram sanctitatem, vt bono animo eos recipiatis Legatos. Habebitis enim trium Apostolicorum Thronorũ concordem sententiam & cõcinentem concordiã. Qui sane sex generales Synodos ante habitas vna voce prædicant: Aliam autem illam, quam Septimã dicunt, non modo non recipiunt, sed vno animo & voce detestãtur, vtpote quæ ex hæresi contra Apostolicam & Patrum traditionem sit congregata, non aliam ob causam, quam vt sacrosanctas & venerandas imagines subuertat.] hæc Orientales in dicto Nicæno Cõcilio, in quo omnium Episcoporũ sententia eiusmodi Synodus dicta Septima & Oecumenica condemnata est. Sed longe ante, his ipsis ferme diebus, a primario Catholicæ Fidei Antistite Stephano Papa fuit ipsa penitus cõdemnata, anathematiq. subiecta. B

STEPHANVS PAPA ET ALII PATRIARCHÆ DAMNANT PSEVDOSYNODVM.

Etenim omnia quæ Constantinus Imperator contra sacras imagines est operatus, Stephanum Romanum Pontificem irrita reddidisse, monuisseq. litteris Imperatorem, vt ab errore desisteret (quod & fecerant prædecessores) testatur Hadrianus Romanus Pontifex in epistola ad Constantinum & Irenem Augustos. Dolemus tam præclara Stephani Papæ monumenta & adeo necessaria perijsse. Quibus tu putas fulminibus conatum esse sanctum Pontificem dissijcere molem illam, turrim Babel tam sublime erectam ab Hagiomachis tentantibus bellum inferre cælestibus, pollentemq. superbo nomine Septimi Concilij Oecumenici pseudosynodum confutare; damnare, ad nihilumq. deducere? Plane declarant cuenta, eam prorsus dissectam euanuisse, vt nec vlla penitus mentio de illa fit, nisi cum ab Orthodoxis legitur condemnata. Quin etiam & alios Patriarchas id ipsum præstitisse datis litteris, docent quæ habet idem qui supra Stephanus Martyr verbis istis: Antistites autem ipsi, hoc est, Romæ, & Antiochiæ, ac Hierosolymorum, & Alexãdriæ non modo dogma istud ac dogmatis auctorem grauissimo odio persequuntur, sed etiam per inuectiuas epistolas de ipso triumpharunt, apostatam ipsum ac Dei hostem vocantes, vtpote aduersus Christi imaginem male ac pestifere concitatum.] hæc de Imperatore, cuius opere nefarium illud fuit concilium congregatum. C

GRASSATVR HAERESIS AVCTORITATE CONCILII.

[b] Ioan. Damasc. de hæresib. in fin.

Vbi autem impietas ex eiusmodi infandis legibus robur accepit: mox ijs tamquam incensis facibus armata progressa, quid intactum reliquit, quid non corrupit, & perdidit? ita vt antiquæ pietatis nullubi aliquod sineret esse vestigium: tunc plane accidit, quod Ioannes Damascenus [b] ait, quod sacras imagines cum ignominiosissime tractauissent, easdem in minutissimas partes comminuerent, in ignemq. proijcerent, & quæ in parietibus erant depictæ partim aqua calida, partim calce, vel atramento obliterarent.] Tunc & auditum nouum sectarijs nomen: nam (vt idem ait) Tymoleontes dicti sunt, quod data potestate, cum sectam furore armauerant, eos qui sacras imagines excepissent atque salutassent, plagis & supplicijs sine modo afficiebant.] Sed quæ dispersio Orthodoxorum post dictam Synodum facta sit, dicemus anno sequenti. D

E

IESV CHRISTI ANNVS 755. STEPHANI PAP.III. ANNVS 4. CONSTANTINI COPRON.IMP. ANNVS 15.

REDEMPTORIS annus septingentesimus quinquagesimus quintus sequitur, idemq. octaua Indictione notatus, quo Aistulphus Longobardorum Rex fidifragus atque periurus, nullam habens rationem conuẽtorum pactorum cum Pipino Rege Francorum pro restituendis, quæ ab Ecclesia Romana violenter abstulerat: hoc anno comparato exercitu ad Romanæ Vrbis obsidionem properat, ingẽti exæstuans aduersus Romanũ Pontificẽ odio, quod eius causa Pipinus in Italiam descendisset, bellũ gessisset, vicisseteq. & ad ea restituẽda Romanæ Ecclesiæ promittere coegisset. Furens itaque animo, spiransq. vindictã, ad ruinam Vrbis, & excidium sanctæ primariæ ciuitatis aduenit.

Dixit

A Dixit inimicus [a] persequar, comprehendam, diuidam spolia, implebitur anima mea, euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.] De his acturi, res ipsas quo gestæ sunt ordine referemus. Simulac igitur Pipinus cum exercitu est regressus in Gallias, Aistulphus solutus timore, nec glebam quidem eorũ quæ abstulerat, reddere voluit Romanæ Ecclesiæ, quam & nouis exagitare vexationibus cœpit. Ista videns & patiens Stephanus Papa, mox legationem misit ad eumdem Pipinum Francorum Regem, cui & has etiam litteras dedit ex Vaticana Bibliotheca depromptas, his verbis. [a] *Exod.15.*

EPIST. STEPHANI PAP. AD PIPINVM REGEM CVM AISTVLPHVS FOEDVS FREGIT.

Dominis excellentissimis filijs Pipino Regi, & nostro spirituali compatri, seu Carolo & Carolomanno Regibus, & vtrisque Patricijs Romanorum, Stephanus Papa.

Prouidi & sapientissimi Salomonis prophetica ita fertur assertio: [b] Nomen bonum super misericordiam. Nomen quippe bonum est, fidem, quam quis pollicitus fuerit, im-
B maculato corde, & pura conscientia custodire, & operibus implere. Nomen enim bonum est, totis viribus ad exaltationem sanctæ Dei Ecclesiæ, per quam & salus Christianorum existit, decertare. Bonum enim inter omnes gentes de vobis exijt nomen, si operibus fuisset impletum. Redemptor namq. noster misericors & multum miserator Dominus, illis propitiator existit, quos omnino tota mentis integritate fideles, & defensores sanctæ suæ Ecclesiæ cognouerit. Qualis remuneratio aut merces sub cælo existimãda & coæquãda est ad eam, quæ pro defensione Dei Ecclesiæ & domus beati Petri est rependenda? Ideo namq. excellentissimã & Deo protectam bonitatem vestrã super turbas populorum & multarum gentium, idem Rex Regum & Dominus dominantium saluos vos instituit, vt per vos sancta Dei Ecclesia exaltetur. Potuerat namq. alio modo, vt illi placitũ fuisset, sanctam suam vindicare Ecclesiam, & iustitiam sui Principis Apostolorũ
C exigere. Sed quia mentem & conscientiã vestram, a Deo protecte spiritualis compater & dulcissimi filij, probare voluit: ideo nostram infelicitatem ad vos peruenire præcepit. [b] *Eccles.7.*

STEPHANI PAPAE LABORES.

Tradidimus enim corpus & animam nostram, in magnis laboribus viam spaciosam & longinquam prouinciam, valde fisi in vestra fide, per Dei nutum illuc profecti sumus, afflicti niue & frigore, æstu, & aquarum inundatione, atque validis fluminibus; ac atrocissimis montibus, seu diuersis periculis. Etenim dum vestris mellifluis obtutibus præsentati sumus, omnes causas Principis Apostolorum in vestris manibus cõmendauimus. Quandoquidem inspirati a Deo, aurem petitionibus nostris accommodare dignati estis: & vos beato Petro polliciti estis eius iustitiam exigere, & defensionem sanctæ Dei Ecclesiæ procurare, & vt vere fideles Deo, pura mente pro defensione Ecclesiæ Dei properastis ad dimicandum. Sed omnipotens Dominus, qui conterit bella ab initio, qui super-
D bos humiliat, & humiles exaltat, illico * iustitiam beati Petri vestræ bonitati & omnibus Christianis demonstrauit: & tale præfulgidum miraculum ostendit, quale omnino glorioſum est referendum. Illi enim inimici Dei, & sanctæ Ecclesiæ, qui in sua ferocitate confidebant, [c] veloces pedes habentes ad effundendum sanguinem, super breuem numerum populi vestri irruerunt: & ita per manum beati Petri omnipotens Dominus victoriam vobis largiri dignatus est, vt illi qui innumerabiles existebant, a paucis hominibus fuissent interempti: & humiliati sunt ipsi inimici beati Petri vsque ad terram, & ita timorem & tremorem in illis Dominus immisit per interceſſiones beati Petri, vt ad nihilum deuenirent. non enim gladius hominis, sed gladius Dei est qui pugnat. * victoriam [c] *Psal.13.*

DE AISTVLPHI PERFIDIA.

Videns namque suam deceptionem * iniquus Aistulphus Rex, cum suis a Deo de-
E structis iudicibus per blandos sermones, & suasiones, atque sacramenta illuserunt prudentiam vestram, & plus illis falsa dicentibus, quam nobis veritatem asserentibus credidistis. Magno namque dolore & tristitia, excellentissimi filij, cor nostrum repletum est. Cur minime bonitas vestra nos audire voluit? Omnia denique quæ per Dei visionem vobis locuti sumus, veraciter ediximus, & iam patefacta sunt, vt facta ipsa demonstrant. Etenim sicut primitus Christianitati vestræ ediximus, iniquus Aistulphus Rex, ingresso in eius perfido corde diabolo, omnia quæ per sacramentum beato Petro per vestros Missos restituenda promisit, irrita fecit, & nec vnius palmi terræ spacium beato Petro reddere voluit. A die enim illo, a quo melliflua bonitate vestra separati sumus, tantum nos affligere & tribulare nisus est, quantum non potest os hominis enarrare, In magna namq. despectione sanctam Dei Ecclesiam, & nostram humilitatem, & vestros Missos habere visus est. Quia etiam & ad propriam nostram animam auferendam mala eius imperatio & summissio facta est. Quid multa dicimus? tantum nos tri- * *deest in alio exemplari.*

* yt bulauit,* quia etiam,si dici potest,& ipsi lapides pro nobis flerent. Tamen omnia vester A
* Fulradus consiliarius * Vuolradus presbyter & Abbas, vna cum suis socijs, si Deum præ oculis habent, vobis enarrare possunt. Non enim iam reddere, vt constituit, propria beati Petri voluit: sed etiam scamaras atque deprædationes, seu deuastationes in ciuitatibus, & locis beati Petri facere sua imperatione non cessauit, nec cessat.

Oblitus quippe est Domini qui fecit eum,& fidem Christianam transgressus est. Quomodo vlterius credendus est aut ipse, siue eius consentanei, cum in tanta Dei mysteria sacramenta præbuerunt, & noluerunt obseruare? Vere enim omnia vobis prædiximus de eius impij Regis falsitate & mendacio. Et quemadmodum diximus, manifestata sunt vobis,& periurium eius declaratum est. Pro quo peto vos, excellentissimi & a Deo protecti filij,& nimis obsecro, doleat vobis pro sancta Dei Ecclesia & beati Petri causa; & quæ per donationē beato Petro offerenda promisistis, ei possidenda contradere debeatis. Memen- B
tote, & semper in vestris præcordijs firmiter tenete quod promisistis eidem Ianitori Regni cælorum. Nulla iam vos seducat suasio, aut acceptilatio. Considerate quam fortis existit exactor idem Princeps Apostolorum beatus Petrus. Videte, omnia quæ ei promisistis, & per donationem offerenda polliciti estis, contradere festinate, vt non lugeatis in æternum, & condemnati maneatis in futura vita. Vita enim huius mundi breuis est,& sicut vmbra declinat,& sicut vestimentum inueterascit. Illam vitam æternam, quā vobis beatus Petrus pro sua causa & iustitia promisit, tota mente, & integro corde quærite.

Decertate, bonum opus, quod cœpistis, implere: & quæ per donationem manu vestra confirmastis, protectori vestro beato Petro reddere festinate. Quoniam scriptum
a Eccles. 4. est: [a] Melius non vouere, quam vouere & votum non reddere. Sciatis enim, quia sicut C
chirographariam vestram donationem Princeps Apostolorum firmiter tenet, ita necesse est vt ipsum chirographum expleatis: ne dum iustus iudex ad iudicādum viuos & mortuos, & sæculum per ignem aduenerit in futuro iudicio, idem Princeps Apostolorum idem chirographum demonstrans nullam habere firmitatem, districtius cum eo faciatis rationes: sed magis explete quod promisistis velociter, vt iterum vitam æternam, quam ab ipso Principe Apostolorū promissam habetis, possideatis. Coniuro vos, excellentissimi & a Deo protecti filij, per Deum omnipotentem, qui continet omnia sua potentia,& per sanctam eius Matrem glorioſam semper Virginem Mariam Dominam nostram, atque per Virtutes cælorum,& per beatos Principes Apostolorum Petrum & Paulū, atque per tremendum iudicij diem, vbi omnes constricte ad reddendam de nostris factis rationem assistere habemus, vbi nulla est ingeniosa excusatio: velociter & sine vllo impedimento, quod beato Petro promisistis per donationem vestrā, ciuitates & loca, atque omnes ob- D
sides & captiuos beato Petro reddite, vel omnia, quæ ipsa donatio continet. Quia ideo vos Dominus per humilitatem meam, mediante beato Petro, vnxit in Reges, vt per vos sancta sua exaltetur Ecclesia, & Princeps Apostolorum suam suscipiat iustitiam.

Magnum desiderium est in nostro corde, vestros mellifluos vultus aspicere, & de
b Cant. 3. vestræ iucunditatis lætitia gaudere, iuxta quod sapientissimus ait Salomon: [b] Per vicos & plateas quæsiui quem dilexit anima mea. Et certe quos dileximus, per Dei iussionem inuenimus, & quos desiderauimus amplexi sumus: pro quo diffusa est super vos benedictio & gratia beati Petri, vt Domini fuit prouisio. Quod nullus de vestris parentibus meruit suscipere, vos suscepistis: & Princeps Apostolorum præ ceteris Regibus & gentibus vos suos peculiares faciens, omnes suas causas vobis commisit: Et vos reddetis rationem Deo, quomodo pro iustitia ipsius Ianitoris Regni cælorum decer- E
taueritis. Cunctus namq. noster populus Reipublicæ Romanorum, magno dolore, & amarissimis lachrymis vna nobiscum tribulatur, pro eo quod cum ad tam longam & spacioſam prouinciam properauimus, & præ fastidio validi itineris caro nostra minuta est: sic vacui & infructuosi sine effectu iustitiæ reuersi sumus. Attamen nos infelices iuxta Dominicum præceptum egimus,& omnes causas beati Petri vobis commendauimus: Et vobis pertinet hoc siue ad peccatum, siue ad mercedem. Nam & omnes gentes ita firmiter tenebant, quod beatus Petrus nunc per vestrum fortissimum brachium suam percepisset iustitiam: & factum non est, & in magno cordis stupore de hoc omnes euenerunt.

Sed peto excellentissimam bonitatem vestram, vt vituperium hoc a gentibus extollatis: & omnibus fidem vestram operibus ostendite, eo quod fides, vt scriptum
c Iacob. 2. est, [c] sine operibus ociosa est. Cum qua enim fiducia aut fortitudine ad expugnandos

A inimicos vestros pergere potestis, si iustitiam beati Petri, vt promisistis & initiastis, non perfeceritis? Si enim vt cœpistis operibus adimpleueritis: eritis semper victores, & fortissimi super vestros inimicos, & præsens Regnum per multorum annorum spacia cum bona possidebitis fama, & vitam percipietis æternam. Tanto operi direximus ad vos Vuilharium reuerendissimum & sanctissimum fratrem & Coepiscopum nostrum & fidelem, qui vobis omnia de nostra tribulatione & causa beati Petri proprio ore enarret. Cui in omnibus credere debeatis, & exitum bonum in causa beati Petri ponere. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat. Bene valete.] hactenus litteræ Stephani Papæ ad Pipinum Regem & filios eius.

Sed quid præterea Aistulphus post hæc? Non solum negauit perfidus reddere quæ erant Ecclesiæ, sed & quæ reliqua essent est conatus inuadere, studens totis viri-
B bus & ipsa potiri Vrbe, si licuisset: cuius rei gratia, vt hoc perficeret, ex omnibus gentibus sibi subditis prævalidum comparauit exercitum, atque exæstuans furore barbarico, ad obsidionem properat Vrbis. Id quidem ex litteris ab eodem Stephano ad ipsum Pipinum tunc scriptis, paulo post hic recitandis apparet. De ipsa autem Vrbis obsi- ROMA OBSESSA AB AISTVLPHO.
dione quæ Anastasius habet, primum hic describamus, qui ait: Post aliquanta temporum spacia furore vehementi repletus aduersarius ille & suæ animæ inimicus Aistulphus, Deo sibi contrario, quæ promiserat minime adimpleuit; sed etiam generalem faciens commotionem, cum vniuerso Regni sui Longobardorum populo contra hanc Romanam aduenit Vrbem, quam per trium mensium spacia obsidens, atque omni circumdans
C parte, quotidie eam fortiter expugnabat; omnia extra Vrbem posita ferro & igne deuastans, atque funditus demolitus consumpsit, imminens vehementius idem pestifer Aistulphus, vt hanc Romanam capere posset Vrbem. Nam & multa corpora Sanctorum, effodiens eorum sacra cœmeteria, ad magnum animæ suæ detrimentum abstulit.

Hæc itaque impie ab eodem Aistulpho gesta quanto citius sæpe dicti Francorum innotuerunt Regis in aures. Sed & beatissimus Pontifex per * marinum iter suos ordinans * maritimum
ad eum in Franciam dirigit Missos vna cum quodam religioso viro Vuarnerio nomine, qui ab eodem Francorum Rege huc Romã directus fuerat, & cuncta quæ gesta sunt, & quæ crudeliter tyrannus ille peregit Aistulphus subtili fictione, suis Apostolicis relationibus sæpe fato Christianissimo & Dei cultori Pipino Francorum intimauit Regi, adiurans eum fortiter firmiterq. sub diuina diei iudicij obtestatione, ad cuncta quæ beato Petro pollicitus est, adimplenda. Extant ipsæ litteræ, datæ quinquagesimo quinto obsidionis die, vt in eis apparet; quæ sic se habent.

D Dominis excellentissimis, Pipino, Carolo, & Carolomanno * *tribus Regibus*, & nostris Romanis Patricijs, seu omnibus Episcopis, Abbatibus, presbyteris, & monachis, seu glorioſis Ducibus, Comitibus, vel cuncto exercitui Regni & prouinciæ Francorum, Stephanus Papa & omnes Episcopi, presbyteri, diaconi, seu Duces, Chartularij, Comites, Tribũtenentes, & vniuersus populus & exercitus Romanorũ, omnes in afflictione positi. * *deest in alio exemplari.* EPIST. STEPHANI PAP. DATA TEMPORE OBSIDIONIS VRBIS.

Quanta luctuosa & amarissima tristitia circumuallati, quantaq. anxietate atque angustia coarctati simus; & quantas, crebrescentibus continuis malis, oculi nostri destillantes profundant lachrymas: credimus quod & ipsa omnium elementorum segmenta enarrent. Quis enim harum tribulationum conspector non lugeat? Quis auditor harum nobis inhærentium calamitatum non vlulet? Quamobrem cuiusdam bonæ mulieris Susannæ pudicæ verba loquamur: [a] Angustiæ nobis vndique, & quid agamus igno- *a Dan. 13.*
E ramus. O Christianissimi, ecce venerunt nobis dies angustiæ, præsto sunt dies fletus & amaritudinis: quando, quod timebamus a Longobardis, euenit. Pro quo angustiati, afflicti, & ex omni circumquaque parte circumdati ab eorum nequissimo Aistulpho Rege, & gente, cum propheta Dominum deprecantes dicimus: [b] Adiuua nos Deus salutaris noster, & propter honorem nominis tui libera nos. Et rursum: [c] Apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium nostrum: Ecce enim cognitum habeas, quomodo pacis fœdera a præfato impio Aistulpho Rege & eius gente dissipata sunt; & qualiter nihil iuxta, vt constituit, & per vinculum sacramenti confirmatum est, valuimus impetrare. Et iam quia nullum augmentum nobis factum est, & in ipsis * Ianuarij Ca- * Iunij
lendis cunctus eiusdem Longobardorum exercitus e Tusciæ partibus in hanc ciuitatem VRBS VNDIQVE OBSESSA.
Romanam coniunxerunt & resederunt iuxta portam beati Petri, atque beati Pancratij & Portuensem. Ipse vero Aistulphus cum alijs exercitibus coniunxit ex alia parte, &

b Psal. 78.
c Psal. 34.

sua fixit tentoria iuxta portam Salariam & ceteras portas. Et sæpius nobis dixerit: Aperite mihi portam Salariam, & ego ingrediar ciuitatem: & tradite mihi Pontificem vestrum, & patientiam ago in vobis. Sin minus videte ne muros euertens, vno vos gladio interficiam, & videam quis vos eruere possit de manibus meis. A

IMMANIA SACRILEGIA LONGOBARDORVM.

Sed & Beneuentani omnes generaliter se in hanc Romanam Vrbem coniungentes, residerunt iuxta portam beati Ioānis, & beati Pauli Apostoli, & ceteras istius Romanæ Vrbis portas. Et omnia extra portam prædia longe lateq. ferro & igni consumpserunt: domos omnes comburentes pene ad fundamenta destruxerunt, Ecclesias Dei incenderunt, & sacratissimas Sanctorum imagines in ignem proijcientes, suis gladijs consumpserunt. Et munera sacra, id est, corpus Domini nostri Iesu Christi in suis contaminatis vasis, quos folles vocant, miserunt: Et cibo carnium copioso saturati, comedebant eadem munera. Velamina altarium, Ecclesiarum Dei omnia ornamenta (quod nimis crudele dici est) auferentes in proprijs vtilitatibus vsi sunt. Seruos Dei monachos, qui pro officio diuino in monasterijs morabantur, plagis maximis tundentes laniauerunt: & sanctimoniales feminas, atque recluſas, quæ ab infantia & pubertatis tempore pro Dei amore sese clausuræ tradiderunt, abstrahentes cum magna crudelitate polluerunt; quin etiam & in ipsa contaminatione alias interficere nisi sunt. B

ALIA IMPIA FACINORA LONGOBARDORVM.

Et omnes Domos cultas beati Petri igni combusserunt, vel omnium Romanorum (vt dictum est) domos comburentes extra Vrbem funditus destruxerunt, & omnia peculia abstulerunt, & vineas ferro ad radices abscinderunt, & messes conterentes omnino deuorauerunt: & neque domui nostræ sanctæ Ecclesiæ, neque cuiquam in hac Romana Vrbe commoranti spes remansit viuendi, quia (vt dictum est) omnia ferro & igni consumpserunt, & multos homines interfecerunt. Sed & copiosam familiam beati Petri, vel omnium Romanorum, tam viros quam mulieres iugulauerunt, & alios plures captiuos duxerunt. Nam & innocentes infantulos a mammillis matrum suarum separantes, ipsosq. vi polluentes, interemerunt ipsi impij Longobardi: & tanta mala in hac Romana Vrbe fecerunt, quanta certe nec Paganæ gentes aliquando perpetrarunt. Quin etiam (si dici potest) & ipsi lapides nostras desolationes videntes vlulant nobiscum. C

Quinquaginta & quinque dies hanc afflictam Romanam ciuitatem obsidentes, & ex omni parte circumdantes, prœlia fortissima die noctuq. cum pessimo furore incessantes cum diuersis machinis & adinuentionibus plurimis contra nos ad muros istius Romanæ Vrbis commiserunt: vt suæ potestati (quod auertat diuinitas) subijciens, omnes vno gladio idem inimicus Aistulphus interimeret. Ita enim cum magno furore nos exprobrantes asserebant: Ecce circumdati estis a nobis; * venite nunc Franci & eruant vos de manibus nostris. Nam & ciuitatem Narniensem, quam beato Petro concessistis abstulerunt, & aliquas ciuitates nostras comprehenderunt. Quamobrem constricti, vix potuimus marino itinere præsentes nostras litteras & Missum ad vestram Christianitatem dirigere, quas & cum magnis lachrymis scripsimus.

LONGOBARDORVM EXPROBRATIO DE FRANCIS.

* veniant

D

ENIXIS PRECIBVS PETIT AVXILIVM STEPH. PAPA.

Vnde &, dilectissimi nobis, peto vos, & tamquam præsentialiter assistens cum diuinis mysterijs coniuro coram Deo viuo & vero, & eius Principe Apostolorum B. Petro, vt sub nimia festinatione nobis subueniatis, ne pereamus: cum post Deum, in manibus vestris nostras omnium Romanorum commisimus animas. Non nos derelinquatis: sic non vos derelinquat Dominus in omnibus vestris actibus. Non nos spernatis: sic non vos spernat Dominus, eius inuocantes potentiam. Ne elongetis a nobis auxilium vestrum, Christianissimi: sic non elonget Dominus auxilium suum a vobis, dum ingressi fueritis contra inimicos vestros ad dimicandum. Adiuuate nos sub magna velocitate, dilectissimi nobis: occurrite, * occurrite, & subuenite nobis, antequam gladius inimicorum ad cor nostrum pertingat. Peto vos, ne pereamus: nequando dicant gentes, quæ in cuncto orbe terrarum sunt: Vbi est fiducia Romanorum, quam post Deum in Regibus, & in gente Francorum habebant? Ne nos permittatis perire, & ne differatis nobis ad solatia dādum, nec a vestro separetis auxilio: sic non sitis alieni a Regno Dei, & ne obduret Dominus aurem suam vestras ad exaudiendum preces: & ne auertat faciem suam a vobis in illo futuro examinis die, quando cum B. Petro, & ceteris suis Apostolis ad iudicandum sederit omnem ordinem, omnemq. potestatem humanam, & sæculum per ignem: dicaturq. vobis (quod auertat diuinitas) Nescio vos, quia non auxiliati estis; Dei Ecclesiam defendere minime procurastis, eius periclitantem populum peculiarem. E

* succurrite

Audite

A Audite nos, dilectissimi, audite nos, & subuenite nobis: ecce adest tempus saluandi nos: saluate nos antequam pereamus, Christianissimi. Omnes etenim gentes, quæ circumquaque sunt positæ, & ad vestram per Dei potentiam Francorum fortissimam gentem refugium fecerunt, saluæ factæ sunt. Et si omnibus auxilium impartire non differtis, multo amplius sanctam Dei Ecclesiam, & eius populum de inimicorum impugnatione debueratis liberare. Considerate dilectissimi, & omnino percogitate (per Deum viuum vos coniuro) quoniam post Deum, & eius Principem Apostolorum, nostræ omnium Romanorum animæ in vobis pendent: & si perire (quod absit) eas contigerit, pensate in cuius animam respiciat id peccatum. Certe enim omnino credite, Christianissimi, si nobis aliqua euenerit calamitas (quod absit) periclitandi: vos de omnibus ante tribunal Dei eritis reddituri rationem. Sed magis, dilectissimi nobis, B agite, & liberate post Deum in vobis confugientes, vt fructum bonum afferentes in futuri examinis die mereamini dicere: Domine noster Princeps Apostolorum B. Petre, ecce nos clientuli tui, cursum consummantes, fidem seruantes tibi, Ecclesiam a superna Dei clementia commendatam de manibus persequentium defendentes liberauimus, & assistentes immaculati coram te, offerimus tibi pueros, quos nobis commisisti de manibus inimicorum eruendos, sospites atque incolumes existentes. Tunc & in præsenti vita, & in futuro sæculo, cælestium præmiorum gaudia adipisci mereamini, audientes paternam desiderabilemq. vocem illam inquientis: *Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. *a Matt. 25.*

MAGNA FRANCORVM GLORIA IN SVBVENIENDIS OPPRESSIS.

Quare direximus præsentem nostrum Missum Georgium, reuerendissimum ac sanctissimum fratrem & Coepiscopum nostrum, atque *Vuarncharium religiosum Abbatem Missum vestrum, seu *Homaricum, & Comitem magnificos eosdem nostros Missos, qui omnes nostros dolores, & cunctas desolationes, quas a Longobardorum gente, & eorum proteruo Rege passi sumus, & assidue patimur, vobis subtili enarratione, quæ propriis oculis viderunt, viua voce edicere debeant. Quibus & in omnibus tamquam nobismetipsis credere *debeatis, & nostram liberationem nimis festinanter procurare.

LEGATI IN GALLIAM MISSI.

* Vuarnerium

* Thomaricum

* iubeatis

Et coniuro vos per Deum viuum & verum, vt nequaquã amplius diferedatis nostras afflictiones, & neglectum ponatis ad liberandum nos: ne (quod absit) si amplius credere distuleritis, & neglexeritis nos *eruendum, nobis (quod auertat diuinitas) irruat calamitas pereundi, & vobis pertineat ad magnum detrimentum, & peccatum atque condemnationem in præsenti, & æterna vita, quia vobis animas omnium nostrorum Romanorum tradidimus. Sed magis magisq. vos (vt prædictum est) coniuramus per D Patrem & Filium & sanctum Spiritum, Trinitatem indiuisam, vt nostras tribulationes & angustias atque dolores & desolationes credere sine qualibet ambiguitate *iubeatis, & nobis propter Deum subuenire, & ad liberandum nos de manibus Longobardorum inimicorum nostrorum nimis festinanter occurrere iubeatis, vt fructum afferentes copiosum, vita æterna, intercedente beato Petro, perfrui mereamur. Præfatus vero Vuarneharius, pro amore beati Petri lorica se induens, per muros istius afflictæ Romanæ ciuitatis vigilabat die noctuq. & pro nostra omnium Romanorum defensione atque liberatione, vt bonus athleta Christi decertauit totis suis cum viribus. Bene valete.]

* eruendo

ITERVM OBTESTANDO CLAMAT.

* debeatis

Audisti dolores vt parturientis, & hominis in maximis angustijs animi constituti, afflictati, excruciati, & in tam imminenti periculo ope humana penitus destituti? Hinc euenit, vt idem sanctissimus Pontifex longe clamans, & petens auxilium in tanto vna cum E suis discrimine positus, omnino exaudiretur, clamoribus suis clamores Sanctorum iniungeret, & (quod numquam hactenus factum vidimus) Petrum Apostolorum principem vna secum clamantem inducens, Petri ipsius nomine litteras ad eumdem Principem scriberet, quo magis mereretur audiri. Quid enim importuna & imperiosa necessitas intentatum præterit, vel inexpertum relinquit? Extant ipsæ litteræ, quas itidem duorum facta exemplarium collatione, sic accipe.

Petrus vocatus Apostolus a IESV Christo Dei viui Filio, qui ante omnia sæcula cum Patre regnans in vnitate Spiritus sancti, in vltimis temporibus pro nostra omnium salute incarnatus & homo factus, nos suo redemit pretioso sanguine, per voluntatem Paternæ gloriæ, quemadmodum per sanctos suos destinauit prophetas, in scripturis sanctis, & per me omnis Dei Catholica & Apostolica Romana Ecclesia, caput omnium Ecclesiarum Dei, ipsius Redemptoris nostri sanguine supra firmam fundata petram,

atque

atque eiusdem almæ Ecclesiæ Stephanus præsul, Gratia, pax, & virtus ad eruendam eam- A
dem sanctam Dei Ecclesiam, & eius Romanum populum mihi commissum de manibus persequentium, plenius ministretur a Domino Deo nostro, Vobis viris excellentissimis Pipino, Carolo, & Carolomanno tribus Regibus, atque sanctissimis Episcopis, Abbatibus, presbyteris, vel cunctis religiosis monachis, verum etiam Ducibus, Comitibus, & cunctis generalibus exercitibus, & populo Franciæ commorantibus.] hactenus inscriptio, sequitur epistola.

EPIST. STEPHANI PAP. NOMINE PETRI ET SVO.

Ego Petrus Apostolus, dum a Christo Dei viui filio vocatus sum supernæ clementiæ arbitrio, illuminator ab eius potentia totius mundi sum præordinatus, ipso Domino Deo nostro confirmante: [a] Ite docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Et iterum: [b] Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & mihi suo exiguo seruo & vocato Apostolo singillatim B
suas commendans oues, ait: [c] Pasce oues meas, pasce agnos meos. Et rursus: [d] Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues Regni cælorum: quæcumque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis: & quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in cælis. Quamobrem omnes qui meam audientes impleuerunt prædicationē, profecto credant sua in hoc mundo Dei præceptione relaxari peccata, & mundi, atque sine macula in illam progredientur vitam. Etenim * quibus illuminatio Spiritus sancti in vestris refulsit præfulgidis cordibus, vosq. amatores effecti estis sanctæ & vnicæ Trinitatis per susceptū Euangelicæ prædicationis verbum: profecto in hac Apostolica Dei Romana Ecclesia nobis commissa, vestra futuræ retributionis spes tenetur annexa.

a *Matt.* 28.
b *Ioan.* 20.
c *Ioan.* 21.
d *Matt.* 16.

* quia

Ideoq. ego Apostolus Dei Petrus, qui vos adoptiuos habeo filios, ad defendendum de C
manibus aduersariorum hanc Romanam ciuitatem, & populum mihi a Deo commissum, seu & domum, vbi secundum carnem requiesco, de contaminatione gentium eruendam, vestram omnium prouocans dilectionem adhortor, & ad liberandam Ecclesiam Dei mihi a diuina potentia commendatam omnino protestans admoneo, pro eo quod maximas afflictiones & oppressiones a pessima Longobardorum gente patiuntur. Nequaquam aliter teneatis, amantissimi, sed pro certo confidite, memetipsum tamquam in carne coram vobis viuum assistere, & per hanc adhortationem validis constringere atque obligare adiurationibus. Quia secundum promissionem, quam ab eodem Domino Deo & Redemptore nostro accepimus, peculiares inter omnes gentes, vos omnes Francorum populos habemus.

FRANCI PECVLIARES FILII S. PETRI.

Itaque protestor, & admoneo tamquam in * ænigmate, & firma obligatione coniu- D
ro vos Christianissimos Reges, Pipinum, Carolum, & Carolomannum, atque omnes sacerdotes, Episcopos, Abbates, presbyteros, vel vniuersos religiosos monachos, & vel cunctos Iudices, item Duces, Comites, & cunctum Francorum Regni populum, & tamquam præsentialiter in carne viuus assistens coram vobis ago ego Apostolus Dei Petrus: ita firmiter credite vobis per adhortationis alloqui verbum: quia etsi carnaliter desum, spiritualiter autem a vobis non desim. Quoniam scriptum est: [e] Qui suscipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem suscipit prophetæ.

e *Matt.* 10.

Sed & Domina nostra Dei Genitrix semper Virgo Maria nobiscum vos magnis obligationibus adiurans protestatur, atque monet & iubet, simul etiam & Throni, atque Dominationes, vel cunctus cælestis militiæ exercitus, necnon & Martyres, atque Confessores Christi, & omnes omnino Deo placentes, & hi nobiscum adhortantes, & con- E
iurantes protestantur: quatenus doleat vobis pro ciuitate ista Romana nobis a Domino Deo commissa, & ouibus Dominicis in ea commorantibus, necnon & pro sancta Dei Ecclesia mihi a Domino commendata: defendite atque liberate eam sub nimia festinatione de manibus persequentium Longobardorum, ne (quod absit) corpus meum, quod pro Domino Iesu Christo tormenta perpessum est, & domus mea, vbi per Dei præceptionem requiescit, ab eis contaminentur, & populus meus peculiaris lanietur amplius, nec trucidetur ab ipsa Longobardorum gente, qui tanto flagitio periuri, rei existunt, & transgressores diuinarum scripturarum probantur. Præstate ergo populo meo Romano mihi a Deo commisso, in hac vita fratribus vestris, Domino cooperante, præsidia totis vestris viribus, vt ego Petrus vocatus Dei Apostolus in hac vita, & in die futuri examinis vobis alterna impendens patrocinia, in Regno Dei lucidissima ac

NOMINE DEI GENITRICIS ET OMNIVM SANCTORVM AGIT.

præclara

A præclara vobis præparem tabernacula, atque præmia æternæ retributionis, & infinita paradisi gaudia vobis pollicens ad vicem tribuam: dummodo meum peculiarem populum & Romanam meam ciuitatem, fratres nostros Romanos de manibus iniquorum Longobardorum nimis velociter defenderitis.

Currite, per Deum viuum & verum vos adhortor & protestor. Currite, & subuenite, antequam fons viuus, vnde sacrati & renati estis, aresçat: antequam ipsa modica fauilla de flagrantissima flamma remanens, de qua vestram lucem cognouistis, extinguatur: antequam mater vestra spiritualis, sancta Dei Ecclesia, in qua vitam speratis accipere æternam, humilietur, inuadatur, & ab impijs violetur, atque contaminetur. Protestor vos, dilectissimi filij mei adoptiui, per gratiam Spiritus sancti protestor, & nimis coram Deo terribili, creatore omnium, adhortor atque admoneo ego Apostolus B Dei Petrus, & vna mecum sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia, quam mihi Dominus commisit: ne patiamini perire hanc ciuitatem Romanam, in qua corpus meũ constituit Dominus, quam & mihi commendauit, & fundamentum fidei constituit: Liberate eam, & eius Romanum populum, fratres vestros; & nequaquam inuadi permittatis a gente Longobardorum. Sic enim sint ininuasæ prouinciæ & possessiones vestræ a gentibus quas ignoratis. Non separemini a populo meo Romano: sic enim non estis alieni aut separati a Regno Dei, & vita æterna. Quicquid enim poscetis a me, subueniam vobis videlicet, & patrocinium impendam. Subuenite populo meo Romano, fratribus vestris, & perfectius decertate, atque * finem imponite ad liberandum eos. Nullus enim accipit coronam, nisi qui legitime decertauerit: & vos decertate fortiter pro liberatione sanctæ Dei Ecclesiæ, ne in æternum pereatis.

EFFICACES INGERIT STEPHANVS PRECES.

* fidem impendite

C Coniuro vos (vt præfatum est) dilectissimi, per Deum viuum, & omnino protestor, minime permittatis hanc ciuitatem meam Romanam, & in ea habitantem populum amplius a gente Longobardorum laniari, ne lanientur & crucientur corpora & animæ vestræ in æterno atque inextinguibili igni tartareo cũ diabolo, & eius pestiferis angelis: & ne dispergantur amplius oues Dominici gregis mihi a Deo cõmissi, videlicet populus Romanus: ne vos dispergat & proijciat Dominus, sicut Israeliticus populus dispersus est.

VRGET VEHEMENTIVS PRECIBVS PAPA.

Declaratum quippe est, quod super omnes gentes, quæ sub cælo sunt, vestra Francorum gens Apostolo Dei Petro prima * extitit; & ideo Ecclesiam, quam mihi Dominus tradidit, vobis per manus Vicarij mei commendaui ad liberandum de manibus inimicorum. Firmissime enim tenete, quod ego seruus Dei vocatus Apostolus, in omnibus vestris necessitatibus, cum modo precati estis, auxiliatus sum, & victoriam per D Dei virtutem vobis de inimicis vestris tribui: & in ante attribuam nihilominus, credite, si ad liberandum hanc meam ciuitatem Romanam nimis celeriter accurretis. Mementote & hoc, quomodo & inimicos sanctæ Dei Ecclesiæ, dum contra vos prælium incœperunt, a vobis qui paruo numero contra eos fuistis, prosterni feci. Pro quo decertate, hanc meam velociter adimplere admonitionem, vt perfectius mereamini meum auxilium adipisci, per gratiam quæ mihi data est a Christo Domino Deo nostro.

* existit

EXCELLIT GENS FRANCORVM OMNES GENTES.

Ecce, filij carissimi, prædicans admonui vos. Si obedieritis velociter: erit vobis pertingens ad magnam mercedem, & meis suffragijs adiuuari, & in præsenti vita omnes vestros inimicos superantes, & longæui existentes, bona terræ comedetis, & æterna proculdubio fruemini vita. Sin autem (quod non credimus) & aliquam posueritis moram, E aut adinuentionem, minime velociter hanc nostram adimplendam adhortationem, ad liberandam hanc meam ciuitatem Romanam, & populum in ea commorantem, & sanctam Dei Apostolicam Ecclesiam a Domino mihi commissam, simul & eius Præsulem: sciatis vos ex auctoritate sanctæ & vnicæ Trinitatis per gratiam Apostolatus, quæ data est mihi a Christo Domino, vos alienari pro trãsgressione nostræ adhortationis a Regno Dei, & vita æterna. Sed Deus & Dominus noster IESVS Christus, qui nos suo pretioso sanguine redimens, ad lucem perduxit veritatis, nos quoque prædicatores & illuminatores totius mundi constituit, det vobis ea sapere & intelligere, eaq. disponere nimis velociter; vt celerius hanc ciuitatem Romanam, & eius populum, seu sanctam Dei Ecclesiam mihi a Deo commissam ad eruendum occurratis, quatenus misericorditer, sicut fidelibus suæ potentiæ, meis pro vobis interuenientibus suffragijs, & in præsenti vita longæuos, solpites, & victores conseruare iubeat, & venturo in sæculo dona

COMMINATVR EXCOMMVNICATIONEM.

suæ

ſuæ remunerationis faciat multiplicius promereri cum Sanctis & electis ſuis. Bene valete.] A

His acceptis litteris Pipinus Rex, qui nihil antiquius vmquam habuit, quam Romano Pontifici, cui & Regnum acceptum ferebat, inſeruire, ipſiq. Romanæ Eccleſiæ præſto eſſe: mox comparato exercitu, expeditionem in Italiam aduerſus Regem Longobardorum fidifragum parat. Quomodo autem, præuio eodem Apoſtolorum principe Petro, res quam feliciſſime geſta eſt, Anaſtaſius enarrat his verbis.

PIPINI CELERIS EXPEDITIO IN LONGOBARDOS.

At vero ad hæc Chriſtianiſſimus Pipinus Francorum Rex feruore fidei motus, iterum cum Dei virtute generalem faciens motionem, ad Longobardorum partes coniunxit, *peruenit ſcilicet* ad Clauſas, & funditus eorumdē euertit Longobardorum exercitum. Etenim cum ad prædictas Longobardorum Clauſas iam fatus Chriſtianiſſimus Pipinus Francorum appropinquaret Rex; coniunxerunt in hanc Romanam Vrbem Imperiales B Miſsi Gregorius ſcilicet Protoſecreta, & Ioannes Silentiarius directi ad prædictum Francorum Regem. Quos ſuſcipiens beatiſsimus Papa, eiſdem motionem præfati Francorum Regis nuntiauit: quod quidem illi dubium habuerunt credendi, & adhærens eis Miſſum Apoſtolicæ Sedis, eos in Franciam abſoluit, *dimiſit videlicet*. Et pergentes marino itinere, quantocyus Maſſiliam aduenerunt. In quam peruenientes didicerunt, iam prædictum Francorum Regem Longobardorum fines fuiſſe ingreſſum, iuxta adhortationem antefati beatiſsimi Papæ, & promiſsionem quam beato Petro iureiurando obtulerat. Et hæc cognoſcentes ipſi Imperiales Miſsi, triſtes effecti, nitebantur doloſe Miſſum Apoſtolicæ Sedis detinere Maſſiliæ, vt minime ad dictum properaret Regem, affligentes eum valide. Sed interueniente beato Petro Apoſtolorum Principe, eorum callida ad nihilum deducta eſt verſutia. C

CONSTANS FIDES PIPINI ERGA ROMANAM ECCLESIAM.

Itaque vnus ex ijs, *Gregorius videlicet*, Protoſecreta præcedens Apoſtolicæ Sedis Miſſum, celeriter prænominatum Francorum aſſecutus eſt Chriſtianiſsimum Regem, quem & in finibus Longobardorum non procul a Papia reperit ciuitate. Et nimis eum deprecans, atque plura ſpondens tribui Imperialia munera, vt Rauennatium vrbem, vel ceteras eiuſdem Exarchatus ciuitates & caſtra Imperiali tribuens concederet ditioni. At nequaquam valuit firmiſsimum iam fati Chriſtianiſſimi atque benigniſsimi fidelis Dei, & amatoris beati Petri Apoſtoli, ſcilicet antefati Pipini Francorum Regis inclinare cor, vt eaſdem ciuitates & loca Imperiali tribueret ditioni; afferens idem Dei cultor mitiſsimus Rex, nulla penitus ratione eaſdem ciuitates a poteſtate beati Petri, & iure Eccleſiæ Romanæ, vel Pontificis Apoſtolicæ Sedis quoquo modo alienari pati, affirmans ſub iuramento, quod nullius hominis fauore ſeſe certamini ſæpe dediſſet, niſi pro D amore beati Petri, & venia delictorum, afferens & hoc quod nulla eum theſauri copia ſuadere valeret, vt quod ſemel beato Petro obtulit, auferret. Et hoc prædicto Imperiali Miſſo reddens in reſponſis; continuo eum ad propria remeandum per aliam viam abſoluit; qui & ſine effectu Romam coniunxit.

REDDIT AB CIVITATES ECCLESIAE ADDITO COMACLIO.

* *al.* Comaclum

Dum vero antefatus benigniſsimus Pipinus Francorum Rex Papiam obſidens, conſtringeret ciuitatem: tunc Aiſtulphus atrociſsimus Rex Longobardorum, vt veniam ſibi tribueret, rogauit, & quas prius contempſerat conſcriptas in pacti fœdere reddere ciuitates, ſe modis omnibus profeſſus eſt redditurum. Et denuo confirmato anteriori pacto, quod per elapſam octauam Indictionem inter partes conuenerat, reſtituit ipſas ciuitates, addens & caſtrum, quod cognominatur * Comiaclum. De quibus omnibus receptis ciuitatibus donationem in ſcriptis beato Petro atque ſanctæ Romanæ Eccle- E ſiæ, vel omnibus in perpetuum Pontificibus Apoſtolicæ Sedis emiſit poſsidendam; quæ & vſque hactenus in Archiuo ſanctæ noſtræ Eccleſiæ recondita tenetur. Ad recipiendas vero ciuitates miſit ipſe Chriſtianiſsimus Francorum Rex ſuum conſiliarium, id eſt, Fulradum venerabilem Abbatem. Et continuo eius eximietas cum ſuis exercitibus Franciam repedauit.

Prænotatus autem Fulradus venerabilis Abbas & presbyter Rauennatium partes cū Miſsis iam fati Aiſtulphi Regis coniungens, & per ſingulas ingrediens ciuitates, tam Pentapoleos, quam Aemiliæ, eaſq. recipiens, & obſides per vnamquamque auferens, atque Primates ſecum vna cum clauibus portarum ciuitatum deferens, Romam coniunxit. Et ipſas claues tam Rauennatium vrbis, quamq. diuerſarum ciuitatum ipſius Rauennatium Exarchatus, vna cum ſupradicta donatione de eis a ſuo Rege emiſſa in Confeſsione

A fessione beati Petri ponens, eidem Apostolo & eius Vicario sanctissimo Papæ, atque omnibus eius successoribus Pontificibus perenniter possidendas, atque disponēdas tradidit, id est, Rauennam, Ariminum, Pisaurum, atque Fanum, Cesenam, Senogallias, Esium, Forum Pompilij, Forum Liuij cum Castro Sussubio, Montem Feretrum, Acerragium, Montem Lucari, Serram castellum sancti * Mariani, Bobium, Vrbinum, Callium, Luceolos, Eugubium, * Comiaclum, necnon ciuitatem Narnienſem, quæ a Ducatu Spoletano a parte Romanorum per euoluta spacia fuerat inuasa.] hæc Anastasius. * Marini * Comaclium

Ceterum Leo Ostiensis [a] latioribus extendit terminis eiusmodi donationem Pipini, ait enim: Fecit autem idem inclytus Rex vna cum filijs concessionem beato Petro, eiusq. Vicario de ciuitatibus Italiæ & territorijs per designatos fines, a Lunis cum insula Corsica, inde Suranum, inde in montem Bardonem, Vercetum, Parmam, Regium, Mantuam, B & Montem silicis, simulq. vniuersum Exarchatum Rauennæ, sicut antiquitus fuit cum prouincijs Venetiarum & Istriæ, cunctumq. Ducatum Spoletinum & Beneuentanum. Eamq. donationem manu propria & filiorum, plurimorumq. Iudicum & Optimatium subscriptione roborauit. Demum idem Rex vna cum Romano Pontifice in Italiam veniens, Rauennam & alias viginti ciuitates eidem Aistulpho memorato sublatas Apostolicæ Sedi subiecit, cuius rei gratia Romanus Patricius constitutus est.] hæc Leo, non solum post debellatum hoc anno Aistulphum recensens ciuitates Romanæ Ecclesiæ redditas, sed & alias antea eiusdem donatione collatas. [a] *Leo Ostiens. hist. Cassin. lib. 1. c. 7.* PIPINI DONATIO FACTA ROM. ECCLESIAE.

Sic igitur, secundum illud Dauidicum: [b] Humiliasti sicut vulneratum superbum] Deus omnem barbari truculenti furorem non solum compescuit, sed redegit in nihilum. Subiecit eum ipsi Pontifici, aduersus quem adeo ingentem conduxisset exercitum, & ob- C sessum vndique coarctasset. qui & liberatus, & exaltatus, Petri occinuisse iure potuit epinicia: [c] Nunc scio vere, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis.] & illud insuper carmen Dauidicum, ad Deum conuersus, cum admiratione cantare: [d] Quantas ostendisti mihi tribulationes multas & malas; & conuersus viuificasti me, & de abyssis terræ iterum reduxisti me: multiplicasti magnificentiam tuam, & conuersus consolatus es me: nam & ego confitebor tibi in vasis psalmi.] sic vna cum vniuersa Ecclesia summas ipsi Deo gratias agens, ad restauranda loca sancta, quæ impius exusserat vel fuerat demolitus, se conuertit. [b] *Psal. 88.* [c] *Act. 12.* [d] *Psal. 70.*

Contigit eodem anno, vt cum mortuus esset in Gallijs Carolomannus Germanus Pipini Regis, sanctus Bonifacius Episcopus Moguntinus peteret ab eodē Pipino Rege confirmari donationem factam ab ipso Carolomanno Fuldensi cœnobio, aliaq. ipsi monaD sterio concessa priuilegia suis scriptis pariter roborare. Cui sancti viri petitioni idem Rex annuens istas ad eum litteras dedit. PIPINVS CONFIRMAT DONATIONEM CAROLOMANNI FACTAM FVLDENSI MONASTERIO.

Pipinus Rex Francorum V. C. Bonifacio Archiepiscopo & Legato Germanico ab Apostolica Sede directo.

Quia veneranda pietas tua nostram excellentiam postulauit pro monasterio, quod a te nouiter instructum est in solitudine Buchonia iuxta fluuium Fuldæ in loco, quem beatæ memoriæ Carolomannus germanus noster legitima donatione tibi concessit, vt sicut ex auctoritate sancti Petri Principis Apostolorum, pro quo legatione fungeris, priuilegio Sedis Apostolicæ sublimatus esse constat, ita etiam nostræ auctoritatis præcepto roboretur: placuit nobis petitioni tuæ assensum præbere. Et ideo hanc nostram præceptionis seriem ob honorem Dei & venerationem sancti Petri conscribi iussimus, per E quam priuilegium Sedis Apostolicæ a beato Zacharia tibi collatum, cum consensu Episcoporum, cunctorumq. fidelium nostrorum per omnia roboramus, præcipientes, vt nullus sacerdotum in Regno nostro diuinitus nobis concesso, in præfato monasterio iurisdictionem aliquam sibi vendicet præter Apostolicam Sedem, ita vt nisi ab Abbate monasterij fuerit intuitatus, nec Missarum solemnia ibi quisquam præsumat celebrare: sed iuxta id quod subiectum constat Apostolicæ Sedi, firmitate priuilegij inconcusse roboratum permaneat. Locis etiam & rebus, quas tam moderno tempore tenet vel possidet, quam quas futuris temporibus iuribus ipsius monasterij diuina pietas augere voluerit ex donis, oblationibus, decimisq. Fidelium, absque vllius personæ contradictione, firmitate perpetua perfruatur. Si autem quisquam nostræ auctoritatis præcepto repugnare voluerit, sententiam Apostolicæ districtionis, quæ in priuilegio expressa est, experiatur. Et tamen hoc quod ob amorem Dei & venerationem sancti Petri auctoritate

nostra firmauimus, stabile permaneat manu nostra roboratum, & tam annuli nostri impressione, quam fidelium nostrorum adstipulatione subnixum.] hactenus Pipini ad Bonifacium missum priuilegium, haud diu ante martyrium ab eo consummatum, quod hoc anno fieri contigit Nonis Iunij. In quo plane mirandum, quod qui sæpe petijt missionem a Zacharia Romano Pontifice iam senectute confectus, vt quiescere iam posset in monasterio a se erecto hanc ob causam, vt senectutis veluti portum illud haberet: tamen illo constructo & in omnibus bene disposito, tantum abest vt ad optatam contulerit se quietem, vt laboriosioris prædicationis susciperet onus, nempe vt animo promptiori difficillimamq. omnium subiret prouinciam Frisijs Euangelium prædicandi, qui illud sæpe ab alijs prædicatum, vt vidimus, sæpius abiecissent. A

S. BONIFACIVS SVSCIPIT PRAEDICATIONEM AD FRISIOS.

At decebat Apostolicum virum Apostolicos vsque ad obitum subire labores, atque demum Apostolatum suum relinquere, Apostolorum more, proprio sanguine consignatum, vt nihil minus haberet Germania ab alijs erectis ab Apostolicis viris Ecclesijs, sed perenni memoria, summa gloria, tanto Apostolo gloriaretur & Martyre, a quo receperit Euangelium testatum sanguine, morte signatum, miraculorum sigillo munitum, atque etiam (ne quid deesset) scriptis multiplicibus roboratum: vt nonnisi procax & temerarius, proteruus atque sacrilegus, infidelis & perfidus, impius & execrabilis, nefandus denique ac diabolicus habendus is esset, qui dissoluere illud auderet, ac penitus scindere. ita plane censebit omnis qui rationis non sit penitus expers. B

GERMANORVM ECCLES. OMNIBVS DOTIBVS AVCTA PER S. BONIFACIVM.

At sanctissimi senis, designati Martyris, ad Frisios prædicationis gratia profecturi assectates vestigia reliquas res gestas vsque ad cõsummationẽ martyrij prosequamur, quibus tamquã Apostolicis signis nobilitari nostros Annales, certo scimus. Inuicto igitur animo, diuini Spiritus gratia roborato aggressurus S. Bonifacius illius conuersionem gentis Frisiorũ, quæ fide Christiana relicta, defecerat in Paganismum, obicem illum primum inuenit, quod Colonien sis Episcopus assereret, gentẽ illam, atque sedem Episcopalem constitutam Traiecti, ad suã diœcesim pertinere. Contra vero Bonifacius asserebat, pleno iure spectare absque medio ad Romanam Ecclesiam cuius Legatus esset. Cuius controuersiæ causa hanc scripsit epistolã, quæ in aliquibus codicibus appendix ponitur ad superiorem ad eumdẽ Stephanum Papam datam: in Vaticano autẽ hac inscriptione habetur notata. C

COLONIENSIS EPISC. FRISIORVM SIBI VENDICAT ECCLESIAM.

Venerando ac diligendo Domno Apostolatus priuilegio prædito Stephano Papæ Bonifacius exiguus Legatus vel Missus Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ optabilem in Christo caritatis salutem.

BONIFACII EPIST. AD STEPHANVM PAP.

Iam tempore Sergij Apostolicæ Sedis Pontificis venit ad Limina sanctorum Apostolorum presbyter quidam miræ abstinẽtiæ & sanctitatis generis Saxonum, nomine Vuillebrord, & alio nomine Clemens vocatus, quem præfatus Papa Episcopum ordinauit, & ad prædicandũ ad paganam gentem Frisonum transmisit in littoribus Oceani Occidui, qui per quinquaginta annos prædicans, præfatam gentem Frisonum, maxima ex parte conuertit ad fidem Christi, fana & delubra destruxit, & Ecclesias construxit, & sedem Episcopalem, & Ecclesiam in honore sancti Saluatoris constituens in loco & Castello, qui dicitur Traiectum. Et in illa sede, & Ecclesia sancti Saluatoris, quam construxit prædicans, vsque ad debilem senectutem permansit, & sibi * chorepiscopum ad ministerium complendum substituit, & finitis longæuæ vitæ diebus, in pace migrauit ad Dominum. D

* Coepiscopum

DE TRAIECTENSIS ECCLESIAE IVRIBVS

Princeps autem Francorum Carolomannus commendauit mihi sedem illam, ad constituendum & ordinandum Episcopum, quod & feci. Nunc autem Colonien sis Episcopus illam sedem prædicti Episcopi Clementis a Sergio Papa ordinati sibi vsurpat, & ad se pertinere dicit, propter fundamenta cuiusdam destructæ a Paganis Ecclesiæ, quam Vuillebrordus dirutam vsque ad solum in Castello Traiecto reperit, & eam proprio labore a fundamento construxit. & in honore sancti Martini consecrauit; & refert, quod ab antiquo Rege Francorum Dagoberto Castellum Traiectum cum destructa Ecclesia ad Colonien sem Parochiam donatum, cum ea conditione fuisset, vt Episcopus Colonien sis gentem Frisonum ad fidem Christi conuerteret, & eorum prædicator esset, quod & ipse non fecit, non prædicauit, non conuertit Frisones ad fidem Christi, sed pagana remansit gens Frisonum vsquequo venerandus Pontifex Romanæ Sedis Sergius supradictum seruum Dei Vuillebrordum Episcopum ad prædicandum supradictæ genti transmisit, qui illam gentem (vt præfatus sum) ad Christi fidem conuertit. Et modo vult Colonien sis Episcopus sedem supradicti prædicatoris Vuillebrordi sibi cõtrahere, vt non sit E

A Episcopalis sedes subiecta Romano Pontifici, prædicans genti Frisonum. Cui respondebam (vt credidi) quod maius, & fortius fieri debeat præceptum Apostolicæ Sedis, ordinatio Sergij Papæ, & legatio venerandi prædicatoris Vuilbrordi, vt & fiat Episcopalis sedes subiecta Romano Pontifici prædicans genti Frisonum, quia magna pars illorum adhuc Pagana est, quia destructæ Ecclesiolæ fundamenta diruta & a Paganis conculcata, & per negligentiam Episcoporum derelicta. sed ipse non consentit.

Sed modo Paternitatis vestræ iudicio mihi indicare dignemini, & si hoc iustum sit; respōsum & vobis placeat illi Colonienſi Episcopo reddi, & vestra auctoritate roborare, vt præceptū Sergij Papæ, & sedes illa stabilis permaneat. Sic enim potestis nos (si vobis placet) adiuuare, si de scrinio Ecclesiæ vestræ exemplar iubetis & mihi trāsmittere, quo quid prædicto Episcopo Vuilbrordo ordinato sanctus Sergius præceperit, & conscripserit, vt
B ex auctoritate sanctitatis vestræ contradicentes conuincere & superare valeam. Si autem aliter iustius sanctitati vestræ videatur; consilium Paternitatis vestræ insinuare mihi dignemini, vt sequar.] hactenus Bonifacij epistola ad Stephanum Papam, & nouissima earum quæ reperiuntur ad Romanum Pontificem scriptæ; cum tamen desiderari ea videatur, qua eumdem exorauit Pontificem Stephanum, vt occasione profectionis ad prædicandum Euangelium Frisijs, liceret sibi relinquere in sua Ecclesia Moguntina Lullum creatum Episcopum, qui relictum gregem fidelissime custodiret: inter tot enim suos discipulos ipsum elegit, quē cerneret præstare prudētia atque scientia. At licet alias superius (vt vidimus) id ipse Bonifacius ab ipso Romano Pontifice expetijsset, numquam tamen potuit obtinere, quamuis enixis precibus exorasset, sic Deo disponente, vt semel Apostolatus muneri mancipatus, illud ad obitum vsque laborans impleret. Modo autem
C quod iustissima causa id videretur exigere, non amor quietis, vt antea, sed maioris laboris susceptio, quam facillime impetrauit; cuius rei gratia voluit idem Bonifacius interpellare Pipinum Francorum Regem, litteris ea de re ad Fulradum eiusdem Regis Capellanum primarium datis. quæ cum Dei beneficio adhuc extent integræ, ex scriptis ciuitatis sæpe codicibus hic tibi reddimus, sic enim se habent ipsæ, quibus & eidem commendat Regi suos quos proficiscens reliquit discipulos præscius futurorum [a].

BONIFACIVS LVLLVM RELINQVIT MOGVNTIAE.

* Iubeat

a Ex eod. Cod. epist. 45.

Bonifacius seruus seruorum Dei, gratia Christi Episcopus, carissimo consacerdoti Fulrado presbytero, perennem in Christo caritatis salutem.

BONIFACII AD FVLRADVM EPIST.

Fraternæ dilectioni tuæ propter spiritualē amicitiam, quā sæpe in necessitatibus meis pro Dei intuitu mecum fecisti, dignas gratias quantas meruisti, persoluere non possum. Sed Dominum omnipotentē deprecor, vt tibi in alto cælorū culmine mercedis præmia
D in gaudio Angelorum æternaliter retribuat. Nunc autem in Christi nomine deprecor, vt quod bono initio cœpisti, cum bono fine perficias idem, vt meo verbo glorioſum & amabilem Regem nostrum Pipinum salutes, & illi magnas gratias referas de omnibus pietatis operibus, quæ mecum fecit; & vt illi referas, quid mihi & amicis meis similiter esse videtur, quod vitam istam temporalem, & cursum dierum meorum per istas infirmitates cito debeam finire: Propterea deprecor * magnitudinem Regis nostri pro nomine Christi Filij Dei, vt mihi nunc viuenti indicare & mandare dignetur circa discipulos meos, qualem mercedem nostram de illis facere voluerit. Sunt enim penes omnes peregrini; quidam presbyteri per multa loca ad ministerium Ecclesiæ & populorū constituti; quidam sunt monachi per cellulas nostras, & infantes ad legendas litteras ordinati: sunt etiam aliqui seniores, qui longo tēpore mecum viuentes laborauere, & me adiuuabant.

* celsitudinem

E De his omnibus solicitus sum, vt post obitum meum non disperdantur, sed vt habeant mercedis vestræ consilium, & patrocinium celsitudinis vestræ, & non sint dispersi, sicut oues non habentes pastorem, & populi prope Marcam Paganorum non perdant legem Christi. Propterea almitatis vestræ clementiam diligenter in Dei nomine deprecor, vt filiolum meum, & Coepiscopum Lullum, si Deus voluerit, & si clementiæ vestræ placeat, in hoc ministerium populorum & Ecclesiarum componere & constituere faciatis prædicatorem, & doctorem presbyterorum & populorum. Et spero, si Deus voluerit, quod in illo habeant presbyteri magistrum, & monachi regularem doctorem, & populi Christiani fidelem prædicatorem & pastorem. Propterea hoc fieri maxime peto, quia presbyteri mei prope Marcam Paganorum pauperculam vitam habent, panem acquirere ad manducandum possunt, sed vestimenta inuenire ibi non possunt, nisi aliunde consilium & adiutorem habeant, vt sustinere & adiuuare in il-

DE LVLLO EPISCOPO.

lis locis ad ministerium populi possint, eodem modo sicut ego adiuui. Et si pietas A
Christi hoc vobis inspirauerit, & hoc quod peto consentire & facere volueritis: per hos
Missos meos præsentes, aut per litteras pietatis vestræ hoc mihi mandare non dedigne-
mini, vt eo lætior in mercede vestra vel viuam, vel moriar.] hæc ad Fulradum S. Boni-
facius: qui cum haud obscuris verbis significarit, se cito ex hoc sæculo migraturum, di-
uinum responsum de suo exitu accepisse, par est credere, sicut Apostolo Petro scimus
a 2. Pet. 1. reuelatum fuisse, quod ipse testatur dicens: [a] Certus quod velox est depositio taberna-
culi mei, secundum quod & Dominus noster Iesus Christus significauit mihi.] Tam-
quam igitur non amplius reuersurus Bonifacius cuncta disposuit. Qui enim post Vuili-
baldum res ab eo gestas est prosecutus, hæc ad finem habet.

b Vit. S. Bonif. lib. 2. c. 18. Antequam autē [b] tam periculoso se daret itineri, sciens absurdū id esse, si quis proprijs
posthabitis ouibus, alienas curandas suscipiat, sanctum Lullum qui prædicationum & B
laborum eius comes extiterat, cuiusque virtutes omni honore dignas nouerat, consen-
tiente tum Pipino Rege, tum Episcopis, Abbatibus, canonicis & proceribus ad ip-
LVLLVS RELINQVITVR CVRARE ECCLESIAM MOGVNTINAM. sius diœcesim pertinentibus, per se Episcopum ordinauit: id quod iam ante a Ro-
mano Pontifice impetrarat. Deinde manu sua apprehensum commendauit illum cun-
ctis Principibus illic congregatis, vt ei tamquam patri obedirent, & in omni necessitate
adiutores se illi præberent. Postea ad Thuringos & Rheni accolas profectus, similiter
fecit. Postremo ipsum sanctum Lullum adhortans ait: Quandoquidem tempus resolu-
tionis meæ appropinquat, decreui proficisci quocumque diuinæ gratiæ visum est me
mittere. Tu ergo, fili carissime, animarum mihi creditarum curam age. Tu populum
ab errore reuoca: Tu inchoatam basilicam meam apud Fuldam absolue, & illic corpus
meum vbicumque tamdem decessero, trade sepulturæ. Tum præterea da operam, vt ha- C
beamus itineri nostro res necessarias, & linteum quo hoc decrepitum corpus post obitū
obuoluatur, in librorum meorum theca repone. hæc cum vir sanctus dixisset: tametsi
Lullus ab imo pectore multa traheret suspiria, & præ dolore nimio lachrymas cohibere
non posset: non tamen ausus est quicquam se illi opponere.]

Habentur eadem in Vita S. Liobæ a Rodulpho iussu Rabani conscripta, in qua post
narrata omnia quæ sunt transacta cum Lullo, auctor ista subijcit: Cumq. hæc & alia
huiusmodi ei mandata dedisset, accersitam ad se Liobam virginem, *quam ex Anglia ad*
curandas Deo sacratas virgines vna cum alijs (vt dictum est superius) accersierat, exhortatus est
terram peregrinationis suæ non deserere, nec assumpti propositi vigore lassescere, sed
quotidie bonum quod cœperat, omni studio ampliare, dicens ei, corporis fragilitatem
non esse considerandam, nec prolixæ ætatis spacia computanda, nec arduum virtutis fi- D
nem, nec grauem existimandum perueniendi laborem; præsertim cum huius temporis
spacia ad æternitatem comparata breuia sint, & non sint condignæ passiones præsentis
temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

Commendauit autem illam Lullo Episcopo & senioribus monachorum supradicti
monasterij, qui aderant, monens eos, vt cum honore & reuerentia curam eius agerent;
suæq. voluntatis esse affirmans, vt post obitum eius, corpus illius ad ossa sua in eodem
sepulchro ponerentur, quatenus pariter diem resurrectionis expectarent, qui pari voto
ac studio in vita sua Christo seruierant. Quibus dictis, dedit ei cucullam suam, rursus
admonens atque contestans de non relinquendo peregrinationis suæ loco. Et sic præ-
paratis omnibus, quæ in itinere necessaria erant, in Frisiam perrexit.] hæc in Lioba Ro-
dulphus. quæ sequuntur ex rebus gestis Bonifacij sunt accepta. E

Paucis post diebus nauim cum delectis ad illud iter socijs vir beatus ingressus per
Rheni alueum ad Frisonum regionem incolumis perlatus est. Vbi circumquaque pro-
grediens verbum Domini cum multa fiducia prædicauit, & Ecclesias ingenti studio
extruxit. Tantam autem gratiam contulit illi Deus, vt intra breue tempus multa vi-
rorum ac mulierum millia cum suo socio Eobano baptizarit. Eum autem Eobanum, vt
suæ senectuti aliquod pararet leuamentum, Episcopum Traiecti instituit. Aderant vero
etiam ei presbyteri tres & totidem diaconi, puta, Vuintrugius, Vualterus, & Adalherus,
Stirchaldus, Hamuntus & Boso: Porro Vuaccarrus, Gunderharus, Vuilliherus & Adol-
phus professione erant monachi, eumq. sequebantur. atque hi omnes vnanimiter cum
illo laborantes in prædicatione Euangelij, meruerunt etiam palmæ martyrij esse
consortes.

A Cum enim per latas ipsorum terras discurrissent,& ad Bortnam flumen peruenissent, quod est in confinio eorum,quos vulgari idiomate vocant Oester,& Vuestereiche,S.Bonifacius solis comitibus suis stipatus iussit ibi tentoria figi, volens in eodem loco baptizatorum sustinere aduentum Confirmationis gratia. Iam enim appropinquabat dies eidem Confirmationi destinatus. Is postquam aduenit, sole iam summos occupante gradus, omnes illi, qui haud aliter atque filij a patre expectabantur, indigni percipere gratiam Spiritus sancti, quæ illo die per sacram Confirmationem offerenda erat, ex amicis in hostes, & ex neophytis in lictores mutati, cum ingenti strepitu armorum ad Sanctorum castra aduolant. Id cernentes famuli, sumptis armis, contra illam furentis populi multitudinem Sanctos tueri nitebantur. At sanctus Bonifacius audito tumultuantis turbæ impetu, primo quidem ad spiritalis præsidij asylum confugit,Sanctorum B reliquias,quas semper secum circumferre solebat,arripiens: deinde accitis ad se clericis, e tentorio processit, famulosq. ad resistendum paratos compescuit, dicens: Nolite quæso pugnare, filij mei: nolite aduersarijs bellum inferre, sed etiam pro malis bona exhibere. Iamdiu optatus adest dies: iam tempus illud aduenit,quo de laborioſa sæculi huius ærumna ad æternæ beatitudinis gaudia inuitamur: Cur ergo tantam gratiam, tantam gloriam a vobis excludere vultis? Immo vero confortamini in Domino, & oblata cælestis gratiæ munera gratis animis nos excipere patimini. Sperate in Domino,& ipse nos de periculis omnibus eripiet.

IRRVVNT FRESII IN S.BONIFACIVM.

His, & id genus alijs sermonibus compescuit ministros ab armis hostibus inferendis. Deinde etiam clericos cuiusque ordinis patria & libera voce adhortans: Fratres carissimi, inquit, si qua diuini cura amoris, si qua apud vos mearum admonitionum residet C memoria, hac hora iam declarate: in animum reuocantes illa verba Saluatoris: [a] Nolite timere eos qui occidunt corpus, animas autem non possunt occidere, spei vestræ anchoram in Deo defigite, qui post vitam hanc momentaneam perpetuæ salutis brauium vobis rependens, ad ciuium supernorum consortium vos perducet. Nolite, obsecro,diuturna inuictarum mentium * præmia in hoc temporis puncto amittere: nolite improbis Gentilium blandimentis & adulationibus eneruari, sed præsentissimum hoc mortis discrimen,quod nobis impendet, pro illius amore,qui nostri causa passus est,constanter & viriliter perferte, vt cum illo in æternum gaudere possitis.

[a] *Matt.* 10.

BONIFACIVS SVOS HORTATVR.

* prælia

Nondũ vero sanctus Episcopus huius saluriferæ exhortationis verba absoluerat, cum ecce furens illa Paganorum turba cum gladijs & omnis generis infesta armatura in eos irruit,cruentisq. manibus barbara quadam feritate eos trucidat. Inde ad tentoria eorum D properant, & tum libros, tum sacrarum reliquiarum capsulas secum auferentes, arbitrantes se magnos in eis argenti & auri thesauros reperturos. Mox ad naues aduolant, alimenta omnia exportant; & cum aliquid vini illic reperissent, hilariter inde potitant. Postea inter se tractant de diuidendo thesauro illo, quem se inuenisse falso existimabant. Cumq. longa disceptatione nihil inter se pacifice possent constituere, repente inter illos immanis existit discordia, quæ eousque processit, vt eodem furore, eadem vesania, ijsdemq. armis, quibus sanctos Martyres suæ salutis ministros iugulassent, mutuo se conficerent. Ea cæde peracta, qui ex ijs supererant, iterum spe pecuniarum incitati ad thecas illas properant, ijsq. confractis, pro auro & argento codices & diuinæ doctrinæ chartas inueniunt. Tum furore & amentia perciti, codices illos partim per campi planitiem, partim per paludes dispergunt, partim in loca incongrua abijciunt. Qui tamen E beneficio Dei, vt cuius esset meriti vir sanctus innotescceret, post longa temporis spacia illæsi & inuiolati reperti sunt, & ad Ecclesias in quibus hodieq. manent, a singulis eorum inuentoribus reportati.

MARTYRIVM S. BONIFACII.

In ijs autem repertus est sancti Euangelij codex, quem vir beatus pro sanctitate sua iugiter apud se ferre consueuerat; qui licet ense acuto (vt etiam nunc videre licet) per medium sectus sit, nulla tamen littera ea sectione abolita est. Eum librum fertur sanctus Episcopus tum, cum in eius caput ensis vibraretur, sicario obiecisse, & pro tuendo capite (vt tali in periculo fieri solet) * vel pro spiritali clypeo. Et est sane illustre miraculum, quo & Dei virtus, & beati viri sanctitas declaratur, in secto libro nullius litteræ abolitionem videri. Frustrati autem spe sua carnifices illi, domum tristes abierunt. *

Vbi autem vicini Christiani eam sanctorum virorum necem percepere, terras latronum illorum armata manu inuaserunt:& cum se ad repugnandum homines impij com-

pararent, sed tanti sceleris conscientia pressi, nihil possent, in fugam acti, a Christianis A
interfecti sunt. Cumq. res illorum diripuissent Christiani, ad sua reuersi sunt. Ita qui salutis suæ ministros trucidare non sunt veriti, duplici contritione contriti sunt, corporis in hac vita, animarum apud inferos. Non diu post Traiectensis Ecclesiæ clerici corpus S.Bonifacij Traiectum deportarunt, & cum multa veneratione tumularunt. Postquam autem resciuit sanctus Lullus, conuocatis permultis tam clericis quam laicis venerabilibus viris, indicauit eis necem S.Bonifacij, & quemadmodum Traiecti humatus sit: simul etiam exponens eis quo in loco se adhuc viuens iusserit sepeliri, petijt vt ad eius exequendam voluntatem ipsi velint adiumento esse.]

Quomodo autem Dei nutu Traiecto Moguntiam, & inde Fuldam celebri pompa translatum sit, idem auctor pluribus narrat, itemq. de miraculis illic fieri solitis, atque ad postremum hæc de tempore sedis eius, & necis habet: Vixit, inquit, in Episcopatu B
S. Bonifacius annos triginta sex, menses sex, & dies totidem. Passus est cum socijs suis Nonis Iunij, anno peregrinationis suæ quadragesimo, Incarnationis autem Dominicæ septingentesimo quinquagesimo quinto.] hæc auctor, qui post eius discipulum Vuilibaldum res ab eo gestas, additis epistolis prosequutus est.

Verum quod ad præscriptum numerū spectat annorum triginta sex Episcopatus eius, totidem sunt non Episcopatus, ex quo videlicet ordinatus est Romæ a Gregorio eius nominis tertio, sed ex quo munus prædicationis accepit a Gregorio secundo, anno Redemptoris septingentesimo decimonono, vt superius demonstratum est: Episcopatus vero quo a Zacharia Papa est consecratus, nonnisi anni decem numerantur.

Sed & corrigendus auctor, qui auxit Bedæ Epitomen, dum habet eumdem S. Bonifacium Martyrem obijsse anno superiori septingentesimo quinquagesimo quarto, & C
quod addit, Redgerum post eum consecratum Archiepiscopum a Stephano Romano Pontifice; maioris enim est nobis auctoritatis, qui eius Acta prosecutus est Vuilibaldus eius discipulus, immo & Bonifacij ipsius scriptæ epistolæ, & auctor qui in meliorē stylum conuertit atque auxit vitæ ipsius historiam. Quod autē in Notis ad Romanum Martyrologium de anno obitus Bonifacij, priori sententiæ inhæserimus, quæ apud Bedæ Epitomen expressa habetur, per ista emendari volumus. Sed non prætereundum, quod apud eumdem Bedam numerantur quinquaginta tres Martyres, qui in itinere comites Bonifacij, vna cum eo æque tunc subiere martyrium. Quorum omnium natalem diem, qui contigit Nonis Iunij, notatum retinent tabulæ Ecclesiasticæ, & præter Bonifacium nomine expressum quoque Eobanum habent, atque annis singulis publica memoria in Ecclesia repræsentant. Præter Vuilibaldum, & qui eum secutus est, auctorem, reperi- D
tur scripsisse vitam eiusdem Bonifacij heroico carmine [a] Ruthardus Rabani discipulus.

[a] *Trithem. in Chro. Hirsaug.*

Non omittemus dicere recitari in Concilio [b] Triburiensi scite dictū Bonifacij, de antiquis sacerdotibus aureis, in calicibus ligneis, & recentioribus ligneis, in calicibus aureis. ita Sanctus, cum sui temporis sacerdotum ignauiam deploraret. Sed de Bonifacio nec prætereat, ipsum simulac martyrio coronatum innotuit, ab Ecclesia Catholica in album Martyrum fuisse relatum, eiusq. diem natalem solemni ritu in Francorum Regno potissimum celebrari cœpisse: quod intelliges ex ijs, quæ obiter [c] Lupus Ferrariensis, qui sub Ludouico Pio claruit, scribens ad Einardum (idem dictus Eginhardus) qui fuit a secretis Carolo Magno, docet his verbis: Illustris Abbas Rabanus postquam egressus a palatio, foret necne per id temporis istic propter legationem sibi commissam, ad liquidum scire non potuit; atque ob eam rem hortatus est, vt reditum meum ad Nonas Iunij E
differrem, quando solemnitas Bonifacij se abesse minime sineret, nisi forte ipsi quoque Imperialis iussionis, & ea quam grauissima præiudicaret auctoritas.] hæc ibi. Quibus significatur festa dies natalis S. Bonifacij fuisse Francis solemnissima.

[b] *Cōcil. Tribur. c. 18. & de consecr. dist. 1. cap. vasa quibus.*

[c] *Lup. epist. 5.*

Sub hoc anno notata accepimus a docto viro Ducæo Frontone Societatis Iesu ornatissimo professore eruta ex codice peruetusto capitula quædam a Pipino Rege facta, quorum est titulus: Incipiunt capitula de alia Synodo sub ipso Domno Rege Pipino facta.

Si homo incæstum commiserit &c.] pluribus cohibentur putridæ inquinamenta carnis, quæ infelicitatem huius temporis repræsentant; quibus resecandis adhibitus est censuræ gladius. ista omnia a Pipino facta videntur ante expeditionem in Longobardos adornatam, vt peccata cohibendo faceret sibi Deum propitium, & benefacientes adiuuando

A quando conciliaret ſibi a Deo auxilium aduerſus hoſtes: nam in eodem conuentu hæc ſtatuta leguntur pro ſuſcipientibus peregrinationem ad loca ſancta.

De peregrinis humiliter conſtituimus, qui propter Dominum ad Romam, vel alicubi vadunt: vt ipſi per nullam occaſionem ad pontes, & ad Excluſas, aut nauigio detineantur propter ſcripta ſua: nullus peregrino calumniam faciat, nec vllum telonium ei tollat. Et ſi quis hoc fecerit, qualiſcumque homo hoc cõprobauerit, de ſexaginta ſolidis, *quos ſoluere debet qui hoc fecit*, triginta illi concedimus, & illi alij in ſacello Regis veniunt.] Sic igitur Pipinus dum pietatis ergo peregrinantibus Romam proſpicit ſecuritatis aperit ſibi viam, vt inter hoſtes liber atque ſecurus Romam veniat, vt ſuo loco patebit.

Quod ad res Orientales pertinet, hoc anno Paulicianorum hæreſim, eamdem & Manichæorum in Thracia propagatam eſſe, Theophanes auctor eſt. Ita Imperator omnem errorem in Orientalem inducI Eccleſiam paſſus eſt, intentus tãtum ipſe ad deſtruendum cultum ſacrarum imaginum. Porro de Paulicianis ſuperius ſæpius dictum eſt. PAVLICIANI HAERETICI.

Sed quæ perſecutio, & diſperſio Orthodoxorum ſecuta ſit pſeudoœcumenicum concilium anno ſuperiori celebratum, auctor qui his intererat, proſequutus Acta inſignis Martyris Stephani iunioris, narrat his verbis: Cernere erat audaciſſima illa facinora, atque impietatem omnem excedentia, quæ ſine vllo metu perpetrabantur. Nam & ſacroſancta vaſa ob venerandarum imaginum picturas pedibus obterebantur, & templorum decor & pulchritudo, quam ſacrarum imaginum picturæ pariebant, partim abradebatur, partim calce illinebatur. etenim vbi Chriſti, aut Matris illius, aut Sanctorum imago erat, vel in ignem conijciebatur, vel in puluerem redigebatur, vel etiam albario opere inducebatur. At vbi arborum, aut auium, aut beſtiarum effigies, aut C etiam circus ac venationes pictæ erant, his nimirum parcebatur ac ſumma cura proſpiciebatur. Quo & Eccleſia toto eo ornatu, quem ipſæ ſacræ imagines afferebant, ſpoliabatur, & tamquã ſponſa coniuge orbata mæſta & ſqualida atque incompta cernebatur. COPRONYMI PERSECVTIO DIRA ADVERSVS ORTHODOXOS.

Quis autem temporis illius calamitatem ſatis digne deplorare queat? quæ lingua quæ perpetrata ſunt, vlla ratione complecti poſſit? Quæ auris placide & ſedate huiuſmodi narrationem excipiet? Tempeſtiuum ſcilicet tunc erat Prophetæ verba cum lachrymis vſurpare: [a] Perijt ſanctus de terra, & qui bonum agat inter homines non eſt. [b] In ſecuri enim & aſcia Eccleſiæ Chriſti portas confregerunt, atque igne ſanctuarium ipſius incenderunt. Quænam alio myſtico ſenſu porta hic eſſe queat, quam diuinarum imaginum pictura? Nam ea menti aditum ad exemplar aperit, ac per ea quæ in ſenſum cadunt, ad ea quæ intellectu percipiuntur, introducit. Nam alioqui materiam non adoramus, D quemadmodum impijs facere videmur. Sed ſpiritalem adorationem ad eam rem, quæ figura exprimitur, per picturam referimus. Siquidem imaginis honor (vt cum Baſilio loquar) ad exemplar aſcendit, atque hac ratione Crucem, ex quacũque tandem materia conſtructa ſit, adorare ita didicimus, vt non ipſi materiæ, ſed ei affixo cultum tribuamus. *a Mich. 7.* *b Pſal. 73.* MALA AB ICONOCLASTIS ILLATA ECCLESIIS.

Huius porro venerandæ Crucis imago eſt omnis ad exemplaris formam depicta materia. Neque enim illud dumtaxat lignum cui Chriſtus affixus eſt, adorare didicimus, verum alia quoque omnia, quæ ad Crucis formam expreſſa ſunt. Quamobrem aut diuini ligni formæ cultus negetur, aut etiam Chriſti, & Sanctorum imaginibus honor habeatur. Atque hæc a me veluti per digreſſionem dicta ſint, vt iſtos ab Orthodoxa doctrina procul aberrare demõſtremus. Nunc vero eo, vnde huc deflexit oratio, reuertatur. Pergit dicere de diſperſione facta ſanctorum monachorum, qui ciuitates incolebant ad E montana, deq. his potiſſimum agit, qui confugerunt ad montem S. Auxentij, de quo diu ante, cum de Synodo Chalcedonenſi actum eſt, diximus. Ibi enim morabatur magni nominis Stephanus monachus, in quem (vt ſuo loco dicemus) idem Imperator dira prœlia concitauit. ait igitur: Ad hunc modum Eccleſia laborante ac male affecta, piorum multitudo in ſumma conſilij inopia & mærore verſabatur. Ac potiſſimum ſacrum monachorum agmen, vtpote quod Orthodoxam Fidem arctius complecteretur, ita tamquam ex compacto, tum Byzantio, tum alijs Europæ vrbibus ac Bithyniæ excedentes ad Auxentianum montem ſe contulerunt, ac beatum Stephanum adeuntes, ab eo petebant, vt ducem ſe illis præberet, eoſq. conſilio iuuaret. Loquere (inquiebant) o pater, ſi quis in te conſolationis ſermo eſt, menteſq. ingenti mæſtitia oppreſſas cohortare, titubantem animum fulce, ne humano metu labefactatus de ipſo ſalutis capite periclitetur, ac pietatem prodat.] FVGAM CONSVLIT STEPHANVS ET LOCA DOCET FVGAE.

Quemnam ſermonem tunc ad eos habuit ſanctus martyrij candidatus, idem auctor A
refert cui potuit intereſſe. præterimus eum inuiti, breuitati conſulentes, illa tantum quæ poſt habitum ſermonem locutus eſt, oſtendens quo ſe conferre deberent, hic reddimus ex eodem auctore, dum ſubdit.

His, & alijs huiuſmodi ſermonibus ad monachorum, qui & ipſi lachrymis madebant, cateruam vſus Stephanus, hæc verba inſuper adiecit: Ad has tres partes quæ nefariæ hæreſis labem minime contraxerunt, vt fugiatis, cenſeo. Neque enim alius locus eſt, qui quidem ſub draconis huius Imperio ac poteſtate ſit, qui ab eius veneno purus manſerit, quam ea quæ ad accliue Ponti Euxini ſunt, hoc eſt, Zicchiæ, & Cherſonis, & Boſphori, & Nicopſis, & Gothiæ, atque ea item quæ ad Parthenium mare ſe porrigunt. Quin & id quod in antiquioris Romæ decliui eſt, ac Nicopolitana, & Neapolitana Metropolis, quæque ad Romanum vſque flumen protenduntur. Sed & Lyciæ prouinciæ cli- B
* mata, hoc eſt,* ex Sylæi ficu, ac denique Cypria inſula, quæq. e regione ipſius ſunt vſque ad Tyrum & Ioppem. Hæ, inquam, partes ab execrando hoc dogmate puræ perſtiterunt.] pergit dicere de Romano Pontifice & tribus Patriarchis, Alexandrino, Antiocheno, & Hieroſolymitano, qui ſuis ſcriptis eamdem hæreſim proſciderunt, quæ nos anno ſuperiori, opportuna occaſione poſuimus. & poſt hæc idem auctor.

Hæc, inquit, verba, vt pius ille cœtus audiuit, piumq. virum velut extremum allocutus atque complexus eſt, ad loca quæ cuique commodiora viſa ſunt, ſeſe contulerunt,
a Matt. 10. in hoc quoque videlicet Chriſto obtemperantes: [a] quippe qui eos qui perſecutionem patiuntur, ex vna vrbe in aliam profugere iubeat: quandoquidem minime conuenit, vt ipſi noſmet in pericula conijciamus; quemadmodum contra reprehenſione non caremus, ſi in periculis conſtituti animum deſpondeamus. Spectabatur itaque Byzantium, C
velut in expugnatione quadam captiuitate oppreſſum, monaſticoq. habitu priuatum, & tamquam in ſqualorem redactum: ſublato nimirum atro colore, qui prius ad vrbis ornatum albo mixtus erat. Etenim alius ad Euxinum Pontum nauigabat, alius ad Parthenium pelagus omni feſtinatione contendebat, alius Cyprum petebat, alius ad antiquiorem Romam properabat.] hæc ibi, & alia quæ ſuo loco reddita ſunt ſuperius, auctor habet.

IESV CHRISTI ANNVS 756. STEPHANI PAP. III. ANNVS 5. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 16.

D

QVI ſequitur annus Redemptoris ſeptingenteſimus quinquageſimus ſextus numeratur Indictione nona, quo Aiſtulphus Rex Longobardorum, vlciſcente numine, male perijt: poſteris Principibus relinquens exemplum, maximo ipſorum damno Eccleſiaſtica iura tentari.

Ne igitur rurſum ea quæ bene a Rege maxime pio Pipino conſtituta eſſent, eiuſdem
OBITVS AISTVLPHI REGIS. perfidia Aiſtulphi labefactata corruerent, diuina prouidentia factum eſt, vt fidifragus ille e medio tolleretur hoc ipſo anno. de quo audi Anaſtaſium rem magnam paucis iſtis proſequentē: Dum ergo hæc agerentur, ipſe infelix Aiſtulphus, quodā loco in venationem pergens, diuino ictu percuſſus, defunctus eſt.] Sic igitur accidit, vt infelix, qui aduerſus Deum, Sanctoſq. eius, Regni cauſa ſæpe bella mouiſſet, Regno pariter priuaretur & vita: & qui eadem ex cauſa ſæpe pacta conuenta atque iurata confregerat, eadem ſua E
morte relinqueret confirmata. Sed exoritur inter Longobardos de ſucceſſore turbatio.

Carebat Aiſtulphus prole, quæ euehi poſſet in Regem, & frater eius Rachis iam illud pietatis cauſa dimiſerat, monaſticam vitam profeſſus. Sed ei inſidias prauus dæmon ingerebat in aures, vt qui miſerat manum ad aratrum, retro reſpiceret, ne fieret aptus Regno Dei: ſicq. egit, vt ad temporale Regnum oculos animumq. conuerteret:
DESIDERIVS REGNVM INVASIT ET RACHIS RESISTIT. ſed cito obſtitit ſummus Pontifex Stephanus, qui Ducem Tuſciæ Deſiderium multa ſpondentem Eccleſiæ in Regem promouit. Anaſtaſius enim cœptam proſequutus hiſtoriam, ait: Tunc Deſiderius quidam Dux Longobardorum, qui ab eodem nequiſſimo Aiſtulpho Tuſciæ in partes erat directus, audiens præfatum obijſſe Aiſtulphum: illico aggregans ipſius Tuſciæ vniuerſam exercitus multitudinem, Regni Longobardorum arripere niſus eſt faſtigium. Cuius perſonam deſpectui habens Rachis dudum

Rex,

Universidad de Deusto Biblioteca

A Rex, poſtmodum monachus, germanus præfati Aiſtulphi, ſed & alij plures Longobardorum Optimates cum eo eumdem Deſiderium ſpernentes, plurimam trans Alpes vel cetera Longobardorum loca exercituum multitudinem aggregantes, ad dimicandum contra eum profecti ſunt.

DESIDERIVS OPE STEPHANI PAP. CONSEQVITVR REGNVM.

Ad hæc præfatus Deſiderius obnixe præfatum beatiſſimum Pontificem deprecatus eſt, ſibi ferre auxilium, qualiter ipſam regiam valeret aſſumere dignitatem, ſpondens iureiurando omnem præfati Pontificis adimplere voluntatem. Inſuper & Reipublicæ redditurum ſe profeſſus eſt ciuitates quæ remanſerant, immo & copiam daturum munerum. Tunc idem præcipuus Pater & bonus Paſtor inito conſilio cum ſæpe fato Fulrado venerabili presbytero & Abbate atque Conſiliario Chriſtianiſſimi Pipini Francorum Regis, miſit ſuum germanum Paulum ſcilicet diaconum, atque Chriſtophorum
B Conſiliarium vna cum præfato Fulrado in partes Tuſciæ ad prædictum Deſiderium. Cum quo loquentes, confeſtim per ſcriptam paginam terribili iuramento idem Deſiderius cuncta profeſſus eſt ſuperius annexam ſponſionem adimplere.

Poſt hæc vero peracta ſtatim ſuum Miſſum, id eſt, Stephanum venerabilem presbyterum cum Apoſtolicis exhortatorijs litteris præfato Rachiſi, vel cunctæ genti Longobardorum direxit; properans & prædictus Fulradus venire cum aliquantis Francis in auxilium ipſius Deſiderij; ſed & plures exercitus Romanorum, ſi neceſſitas exigeret, in eius diſpoſuit occurrere adiutorium.] Verum vbi accepit Rachis litteras Pontificias, nequaquam vlterius auſus eſt progredi, reuerituſq. eius Apoſtolicam iuſſionem, relictaq. militia, rurſum ſeipſum Deo reddidit, cui ſe ſpoponderat in monaſterio ſeruiturum. Cuius & exhortatione etiam ceteri Longobardi illum ſuſceperunt in Regem, quem
C idem Stephanus Papa dediſſet Deſiderium. ſic igitur (inquit Anaſtaſius) ſuffragantibus prædicti ſummi Pontificis Deo acceptis precibus, ita omnipotens Dominus diſpoſuit, vt ſine vlla animarum periclitatione antefatus Deſiderius per iam dicti coangelici Papæ *conſenſum eamdem quam ambiebat, aſſumeret regalem dignitatem.

*concurſum

RECIPIT SVAS CIVITATES STEPH. PAPA.

Dum vero hæc agerentur, direxit Miſſum ſuum ſanctiſſimus Pontifex, & abſtulit ipſas ciuitates quas ſæpe dictus Deſiderius Rex reddere promiſerat beatiſſimo eidem Papæ, id eſt, Fauentiam cum caſtro Tiberiano, ſeu Gabellum, & vniuerſum Ducatum Ferrariæ in integro, & annuente Deo, Rempublicam dilatans, & vniuerſam Dominicam plebem, videlicet rationales ſibi commiſſas oues bonus Paſtor, animam ſuam ponens, omnes ab inſidijs eruit inimicorum.] hucuſque Anaſtaſius de rebus geſtis Stephani Papæ, vſque ad ſequentis anni menſem Aprilem, quo ex hac vita, Deo vocante, migrauit.
D Sic igitur iuſto Dei iudicio factum eſt, vt cum Longobardi nollent Romanam Eccleſiam quicquam iurium in Italiæ ciuitatibus poſſidere, ijdem ab ipſa ſupplices Regnum peterent, vt nonniſi ipſo volente Romano Pontifice poſſe regnare, cognoſcerent.

ROMANA ECCLESIA DILATATVR ANGVSTIIS.

Vidiſti, Lector, ex vſu priſtino, ab exordio naſcentis Eccleſiæ, Deo ita diſponente ſua inenarrabili prouidentia, Romanam Eccleſiam perſecutionibus ſemper creſcere, & vexationibus dilatari conſueuiſſe? Et quod ad hæc tempora ſpectat, id manifeſtiſſime cunctis innotuit. Cum enim Leo Imp. inito fœdere cum Longobardis aggreſſus eſt dire perſequi Romanã Eccleſiam, in eam commouens Luithprandum; & ſub Conſtantino eius filio Aiſtulphus eamdem Eccleſiã iugi ferme bello vexauit, prout qui extant gemitus in chartis lachrymis exarati Gregorij Papæ ſignificant, & Stephani iuſtæ querelæ demonſtrant: reſpexit tamdem Deus in ipſam Eccleſiam, eamdemq. ab impiorum manibus vendicatam
E liberã eſſe voluit. Quis neget omnia hæc diuina prouidentia facta, qui ſciat quod Deus neque Gentiles ipſos iniuſte a tyrannis oppreſſos, in eorum manibus reliquerit indefenſos, pro quibus vltorem inſurrexiſſe, innumeræ Gentilium produnt hiſtoriæ?

Debet hoc ſibi Deus, vt iuſtificetur (quod Dauid cecinit [a]) in ſermonibus ſuis, vt pro iuſtitia vindex exurgat, nec relinquat [b] virgam peccatorũ ſuper ſortẽ iuſtorũ, ſed & vt exaltentur [c] cornua iuſti, cornua peccatorũ cõfringat. Qui igitur (vt e noſtris mutuemur exẽplum) laborantes Hebræos ſub duro ſeruitutis iugo reſpexit, eorumq. lachrymas exaudiuit, & vendicans in libertatem, corripuit [d] pro eis Reges: idem ipſe lachrymas ſanctorum Pontificũ non deſpexit, ſed reſpexit, & votis annuit, & per Gregorium & Stephanũ Pontifices adimpleuit, iuxta illud: [e] Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent.] Iſta enim tãta, atque adeo admiranda nõ niſi nudipedalia illa, litaniæ frequentes, vectationes illæ ſacrarũ imaginum, proceſſiones ad ſacras baſilicas tanta a Deo conſequi meruerunt.

a *Pſal.* 50.
b *Pſal.* 124.
c *Pſal.* 74.
d *Pſal.* 104.
e *Pſal.* 125.

Sed de

Sed de his alia occasione rursus inferius. modo autem hic de legatione agendum, quam A
Stephanus Papa misit ad Pipinum Regem in Gallias. atque in primis hic describamus illas ipsas litteras, quas idem dedit Stephanus Papa ad eumdem Pipinum Regem Francorum de Regno Longobardorum Desiderio tradito. habent autem in primis cum exultatione gratiarum actionem, de tot tantisq. acceptis a Deo his temporibus beneficijs. [a]

a Ex scrip. Cod. Panuini. quas etiam tom. 8. Centuriat. habent.

Domino excellentissimo filio, & nostro spirituali compatri, Pipino Regi Francorum, & Patricio Romanorum Stephanus Papa.

STEPHANI PAPAE EPISTOLA AD PIPINVM REGEM.

Explere lingua, excellentissime fili, non valemus, quantum tuo opere, tua vita delectamur: facta quippe diebus nostris virtute diuina miracula vidimus. Quod per excellentiam tuam sancta omnium Ecclesiarum Dei Mater & caput, fundamentum fidei Christianæ Romana Ecclesia, quæ valde ab hostium impugnatione lamentabatur, magna nunc gaudij soliditate * nimirum est translata, atque confirmata, & mærentes B
Christianorum animæ, tuo fortissimo præsidio maxime sunt releuatæ lætitia.

INGENS PIPINI GLORIA EX LIBERATA ECCLESIA COMPARATA.

Pro quo vestro opere, & exultatione nostra libet cū Angelis exclamare: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et quia elapso anno, isto in tēpore, valde ab hostiū depopulosa impugnatione sauciati, & vltra citraq. circumdati affligebamur: nunc autem tuo potentissimo auxilio erepti ab imminentibus periculis, immenso exultamus gaudio, & benedicentes nomen Domini cum Psalmographo consona dicimus voce: [b] Hæc est immutatio dexteræ Altissimi. Et rursum: [c] Ad vesperam demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Cuius enim vel saxeum pectus tam benigno opere a tua præclara bonitate peracto, cognitoq. non statim in omnipotentis Dei laudibus, atque in tuæ excellentiæ amorem emollescat? Hæc me, fateor, excellentissime fili & spiritualis compater, quæ per te mirabiliter facta sunt, sæpe conuenientibus ex vniuerso C
orbe terrarum nationibus dicere, sæpe cum eis pariter admirari delectat, extensa voce mellifluæ excellentiæ tuæ laudes persoluere indeficienter.

b Psal. 76.
c Psal. 29.

CELEBRAT IVNE PAPA PIPINVM LAVDIBVS.

Hæc me plerumque etiam in momento horarum excitant indeflexibili oculo, pro immensa bonitatis tuæ, & vniuersæ gentis Francorum sospitate omnipotenti Deo fundere preces. Denique, amantissime & a Deo inspirate victor felix & diuina prudentia fortissime Rex, qualiter beatus Petrus Apostolorum Princeps tuæ deuotionis affectum, quem pro eius causa decertans adhibuisti, susceperit, ipsa cunctis liquido vestra vita testatur. Scriptum quippe est: [d] Vota iustorum placabilia. Libet quippe omnino, excellentissime fili, tuæ bonitati magnas gratiarum persoluere laudes, & nomen Domini pro tam maxima benignitate glorificantes exhilarata voce canere: [e] Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit plebem suam: & redemptionem facere cupiens populo suo suscitauit te nobis, Christianissime victor Rex, diebus nostris fortissimum liberatorem. Quid enim aliud quam nouum te dixerim Moysen, & præfulgidum asseram Dauid Regem? Quoniam quemadmodum illi ab oppressionibus Allophylorum populum Dei liberauerunt: ita tu quoque, benedicte a Deo victor, fortissime Rex, tuo certamine Ecclesiam Dei & eius afflictum populum, ab hostium impugnatione eruere studuisti. D

d Prou. 15.
e Luc. 1.

BENEDICTIONES MVLTIPLICES PAPAE ERGA PIPINVM.

Benedictus es, eximie fili, a Deo excelso, qui fecit cælum & terram. Et benedictus Deus, quo protegēte, in manibus tuis hostes sunt. Benedicat tibi Dominus, pulchritudo iustitiæ, & tuos amantissimos natos, meosq. spirituales filios, Dominū Carolum & Carolomannum, a Deo instinctos Reges Francorum & Patricios Romanorum, cum Christianissima eorum matre, excellentissima Regina, dulcissimaq. coniuge, fideli Dei spirituali nostra commatre, tueatur, & in omnibus protegat. Dilatet Deus semen vestrum, & be- E
nedicat in æternum, atque solium Regni fruendum perenniter concedat, & vniuersam gentem Francorum sub vestra ditione permanentem illæsam custodiat. Vale in Domino Rex benignissime, quia per te sanctæ Dei Ecclesiæ inimici humiliati sunt, & magna lætitia ipsa Dei Ecclesia est releuata, & eius peculiaris populus iucundatur, & per te benedicitur Deus, pro quo & eius benedictio super te plenius est effusa. gaudium enim vberrimum in vniuersum orbem terrarum intulisti. Magna sunt hæc, & omnipotentis Dei laudibus tribuenda. Sed inter hæc misericordiosissimi Dei nostri clementiam indesinenter petimus, vt cælestis sui Regni gaudio vobis tribuat vicissitudinem.

Quapropter cum magna fiducia tanquam præsentialiter coram tuo mellifluo consistens aspectu, flexis genibus perens pectore & animo coram Deo viuo deprecor, vt * iubeas firmiter in hoc bono opere, sicut certe confidimus, vsque in finem permanere, pro

* Iubeat

sanctæ

A sanctæ Dei Ecclesiæ perfecta exultatione, & eius populi liberatione, & integra securitate: & plenariam iustitiam eidem Dei Ecclesiæ tribuere digneris, atque optimum ac velocem finem in causa fautoris tui beati Petri adhibere iubeas, vt reliquas ciuitates, quæ sub vnius dominij ditione erant connexæ, atque constitutos fines, & territorio in integro matri suæ spirituali sanctæ Ecclesiæ restituere præcipiatis, vt populus Dei, quem a manibus inimicorum redemisti, in magna securitate, & delectatione tuo auxilio adiutus viuere valeat. Quoniam & filius noster Deo amabilis * Vuolradus, fidelis vester, omnia conspiciens, satis testatus est, quod nequaquam iste populus viuere possit extra eorum fines, & territoria atque possessiones, absque ciuitatibus illis, quæ semper cum eis sub vnius dominij ditione erant connexæ. Peto te fili, peto te coram Deo viuo, & fortiter coniuro, spiritualis compater, vt in hoc bono opere perfectius maneas, & non ho-
B minum blanditijs, aut suasionibus vel permissionibus, quod absit, faueas, & in aliam declines partem: sed magis vere timens Deum, omnia quæ beato Petro sub iureiurando promisisti, adimplere iubeas: & sicut cœpisti, plenariam iustitiam illi impartire.

AGIT PRO RESTITVTIONE PLENA ALIARVM CIVITATVM.

* Fulradus

Etenim tyrannus ille sequax diaboli Aistulphus, deuorator sanguinum Christianorum, Ecclesiarum Dei destructor, diuino ictu percussus est, & in inferni voraginem demersus. In istis quippe diebus, quibus ad hanc Romanam Vrbem deuastandam profectus est, post annui spacij circulum ita diuino mucrone percussus est, vt profecto in eo tempore, quo fidem suam tentans, diuersa piaculi scelera perpetratus est, in eo & suam impiam finiret vitam. Nunc autem Dei prouidentia per manus sui Principis Apostolorum beati Petri, simul & per tuum fortissimum brachium, præcurrente Deo, industria amabilis viri * Vuolradi tui fidelis, nostri dilecti filij, ordinatus est Rex super gen-
C tem Longobardorum Desiderius, vir mitissimus: & in præsentia ipsius Fulradi sub iureiurando pollicitus est, restituendas beato Petro ciuitates reliquas, Fauentiam, Insubres, & Ferrariam, cum eorum finibus simul, & saltora, & omnia territoria: necnon & Ausinum, Anconam, & Humanam, ciuitates cum eorũ territorijs: & postmodum per Garinodum Ducem, & Grimoaldum nobis reddendam spopõdit ciuitatem * Bonam cum finibus suis, & in pacis quiete cum eadem Dei Ecclesia & nostro populo semper mansurum professus est. Atque fidelem erga a Deo protectum Regnum vestrum esse testatus est: & petijt nos, quatenus bonitatem tuam deprecaremur, vt cum eo & cuncta gente Longobardorum magnam pacis concordiam confirmare iubeas. Nam & Spoletini Ducatus generalitas per manus beati Petri & tuum fortissimum brachium constituerunt sibi Ducem: & tam ipsi Spoletini, quamq. etiam Beneuentani, omnes se commendare
D per nos a Deo excellentiæ tuæ seruatæ cupiunt, & imminent anhelantius in hoc deprecando bonitatem tuam. Vnde petimus te, excellentissime fili & spiritualis compater, vt si prædictus Desiderius, quemadmodum spopondit, iustitiam sanctæ Dei Ecclesiæ, Reipub. Romanorum beato Petro protectori tuo plenius restituere, & in pacis quiete cum Ecclesia Dei & populo nostro, sicut in partibus a tua bonitate confirmatis continetur, permanserit cum vniuersa sua gente: iubeas in id quod petijt tuas a Deo inspiratas aures inclinare.

DE MISERANDO INTERITV AISTVLPHI.

* Fulradi

* Bononiam

DE REGE LONGOB. CREATO DESIDERIO.

Hoc interea anhelamus, vt nimis velociter eidem Desiderio Regi, obtestando, admonendo etiam, & præcipiendo dirigere iubeas, vt reliquas ciuitates, loca, fines atque territoria, & patrimonia & saltora in integro sanctæ Dei Ecclesiæ reddere debeat: & tale fundamentum, & optimum finem in causa eius imponere iubeas, vt auxiliante Domi-
E no, ipsa etiam Dei Ecclesia secura maneat vsque in finem sæculi: vt plenaria iustitia a iusto Iudice Domino Deo nostro, & memoriale nomen tibi in sæcula maneat, vel etiam cunctæ Christi protectæ genti vestræ Francorum. Inspiratus autem a Deo, nimis festinanter causam sanctæ Ecclesiæ perficies.

Quia sunt aliæ canonicæ causæ, quas perficere debeamus, pertinentes ad magnam Regni tui laudem, & magnam animæ tuæ vel cunctæ gentis Francorum immensam mercedem: & hoc obnixe postulamus præcelsam bonitatem tuam, vt inspiratus a Deo & eius Principe Apostolorum beato Petro, ita disponere iubeas de parte Græcorum, vt fides sancta Catholica & Apostolica per te integra & inconcussa permaneat in æternum; & sancta Dei Ecclesia sicut ab alijs, & ab eorum pestifera malitia liberetur, & secura reddatur, atque omnia proprietatis suæ percipiat: vnde pro animæ vestræ salute indefessa luminarium concinnatio Dei Ecclesijs perma-

AGIT PRO RESTITVENDIS REBVS A GRAECIS ABLATIS

neat,

neat, & esuries pauperum, egenorum, vel peregrinorum nihilominus resecetur, & ad A
veram saturitatem perueniant. Qualiter autem cum Silentiario locuti fueritis, vel quomodo cum tua bonitas absoluerit, vna cum exemplari litterarum quas ei dederitis, nos certiores reddite: vt sciamus qualiter in communi concordia agamus, sicut inter nos, & * Vuolradum Deo amabilem constitit. Ipse vero dilectus filius noster * Vuolradus in omnibus causis iuxta tuam præceptionem peregit, & maximas gratias illi egimus pro suo certamine, quo videlicet ad vos reuertens omnia qualiter acta sunt, bonitati vestræ intimabit.

* Fulradum
* Fulradus

COMMENDAT LEGATOS.

Præsentes vero fidelissimos nostros, id est, Georgium reuerendissimum & sanctissimum fratrem & Coepiscopum nostrum, atque Ioannem Regionarium, nostrumq. sacellarium, petimus vt hilariori suscipiens vultu, in omnibus acceptari iubeas: & quicquid nostra vice bonitati tuæ locuti fuerint, eis in omnibus credere digneris; at- B
que cum effectu causæ & lætabundis nuntijs ad nos remeandos absoluere iubeas. Nam & hoc obsecramus bonitatem tuam, vt nimis celeriter ad nos commigrandum absoluere præcipias reuerendissimum fratrem & Coepiscopum nostrum.

BENE PRECATVR PAPA PIPINO ET SVIS

Omnipotens autem Deus in cunctis actibus, excellentissime victor Rex, suæ dexteræ extentione te protegat: tibiq. & præsentis vitæ prospera, & post multorũ annorum curricula gaudia æterna cõcedat; faciatq. cum tua dulcissima coniuge excellentissima Regina, spirituali nostra commatre, & vestris, meisq. dulcissimis filijs maximo gaudio iucundari, & Regni vestri gubernaculo a Deo vobis cõcesso perfrui, & qui in præsenti vita Regni potestatem tenetis, etiam futuro in sæculo cum Christo in æternũ regnetis, promerentes illam Dominicam promissionem audire: Venite benedicti Patris mei; pro eo quod certamen bonum certastis, cursum consummastis, fidem seruastis, sumite repositas vobis C
coronas, & accipite Regnum vobis ab origine mundi præparatum. Nam & ex hoc, præcelsæ & a Deo protectæ & custoditæ excellentiæ vestræ innotescimus: quia petijt nobis optatus religiosus Abbas vestri monasterij sancti Benedicti, pro monachis suis, qui cum tuo germano profecti sunt, vt eos absoluere iubeas: sed qualiter tua fuerit voluntas, ita de eis exponere iubeas. Incolumem excellentiam tuam gratia superna custodiat.] hactenus Stephani Papæ epistola per eosdem Legatos missa. Quæ autem per eos firmata sint, sunt nobis inexplorata.

Hoc anno qui numeratur quartus Pipini Regis, ex quo a Zacharia Pontifice Rex constitutus est, ab eodem Rege Synodus celebrata est in palatio, Vernis, dicto, in qua habentur sanciti canones viginti sex, qui ad disciplinam & iura Ecclesiastica restituenda pertinent. Inter alia vero illud monuit pius Rex, ne quid exigeretur a peregrinis, qui reli- D
gionis causa inuiserent loca sancta.

THEODORVS EPISC. ANTIOCHENVS EXVLAT.

Quod ad res pertinet Orientales, hoc anno decimo sexto Imperij Constantini (inquit Theophanes) terræmotus haud modicus factus est in Palæstina & Syria septimo Idus Martij: & exul factus est Theodorus Antiochenus Patriarcha, inuidia Arabum, quod dicerent crebro Imperatori Constantino causas eorum per litteras indicare. Misit hunc ipse Princeps Halim nomine in Moabitidem regionem patriam suam, prohibens ne Ecclesias ædificaret ac Cruces erigeret, vel Euangelium prædicaret. hæc ex Theophane.

MARTYRES SVB HALI PRINCIPE SARRACENORVM.

Porro plures Christianorum sub eodem Sarracenorum Principe Hali coronatos fuisse martyrio, certum est. Est enim in Menologio Basilij, die prima Octobris, mentio monachorum, qui ab eodem causa fidei trucidati, adepti sunt coronam martyrij. Hæc enim de his ibi leguntur: Sanctus Michael cum sexaginta sex monachis, qui prope Se- E
bastopolim monasticam vitam sectabantur, a Principe Sarracenorum Hali nomine tentus, cum ab eo cogerentur negare Christum; omnes illi sanctissimi Patres id facere penitus negauerunt, & aduersantes responderunt: Non timemus tormẽta, neque vestram faciemus voluntatem cum sitis Christi Crucis inimici, sed vestram conculcamus impietatem virtute Domini nostri Iesu Christi confirmati. Cumq. illi necem illis inferre parati essent: Michael Abbas omnes constanter agere adhortatus, singulis capite truncatis, ipse nouissime gladio percussus, vna cum illis martyrij coronam promeruit.] hæc ibi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A IESV CHRISTI ANNVS 713. PAVLI PAP. ANNVS 1. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 17.

ANNVS Redemptoris septingentesimus quinquagesimus septimus adest, Indictione decima consignatus in Fastis, quo Stephanus Papa post immensos labores pro Romana Ecclesia honeste perfunctos, ex hac vita migrauit sexto Kalendas Maij, cum sedisset annos quinque & dies viginti octo, vt Anastasius habet, qui post alia annis singulis superius enarrata hæc de eodem habet: Cursum consummans, & omnem vtilitatem perficiens, Dei vocatione vitam finiens, ad æternam migrauit requiem. Qui fecit B ordinationem vnam per mensem Martij, creauit presbyteros duos, diaconos duos, Episcopos per diuersa loca numero viginti. sepultus in basilica beati Petri Apostolorum principis, sexto Kalendas Maij, Indictione decima: & cessauit Episcopatus eius dies triginta duobus.] hæc Anastasius. ex cuius sententia dicere opus est Paulum fuisse creatum successorem Pontificem die xxviij. mensis Maij. Porro idem Anastasius Pauli vitam a primordio eius ætatis ita recenset. STEPHANI PAPAE OBITVS.

Paulus natione Romanus ex patre Constantino genitus, ab ineunte ætate in Lateranensi Patriarchio cum proprio seniore germano Stephano prædecessore eius Pontifice pro eruditione Ecclesiasticæ disciplinæ traditus est temporibus domni Gregorij secundi iunioris Pontificis, postmodum a domno Zacharia beatissimo Papa in diaconij ordine pariter cum antefato suo germano consecratus est.]hæc vsque ad diaconatus promotionem. C quomodo autem in Romanæ Ecclesiæ Pōtificatum assumptus sit, ita pergit dicere. PAVLVS PAPA CREATVR.

Cum idem eius germanus & antecessor Stephanus Pontifex ad extremum pertingeret vitæ: illico & populus huius Romanæ Vrbis diuisus est, & alij Theophylactum Archidiaconum tenentes, in eius domo congregati residebant: alij vero eidem beatissimo concordabant Paulo diacono, plurima pars Iudicum & populi cum eo tenentes, quam cum prædicto Theophylacto Archidiacono. Ipse autem sanctissimus vir viuente Stephano nequaquam a Lateranensi Patriarchio recessit, sed cum ceteris fidelibus suo ægrotanti germano & prædecessori Pontifici perseueranter famulabatur. Dum vero de hac vita prædictus eius germanus prædecessor Pontifex migrasset, eoq. cum ingenti honore in basilica sancti Petri sepulto: continuo eadem populi congregatio, quæ cum sæpe fato beatissimo Paulo tunc diacono tenebat, quoniam validior & fortior D erat, cum in Pontificatus culmen elegerunt. Post hæc hi, qui cum præfato Archidiacono congregati erant, dispersi sunt. & ita Deo annuente, idem sanctissimus vir in Apostolicam beati Petri Sedem consecratus Pontifex est.] hæc de electione. de moribus autem ista subdit.

Erat mitis & multum misericors, nulli vmquam malum pro malo reddens: & si pro modico quemquam per iniquos satellites tribulatos audiebat: tamen pietate motus, consolationis illi referebat misericordiam. Hic (vt multi testati sunt) nocte per semetipsum cellas pauperum infirmorum proiacentium, qui nequaquam ex suis valebant exurgere lectulis, necnon & aliorum inopum cum suis familiaribus noctis circuibat silentio, amplissima illis ministrans alimenta, alijq. subsidij ferens opem. Sed & carceres atque alia claustra per eadem noctium secreta visitabat. Et si quos inueniebat re- E trusos, a mortis eruens periculo, liberos ire relaxabat. Sed & plures qui debitis obligati atque afflicti a suis fœneratoribus opprimebantur, reddito illis ipso debito, a iugo redimebat seruitij, viduis & pupillis, & omnibus egentibus opem ferens.] hæc Anastasius de eius vitæ instituto cum Pontifex esset, nimirum agens quod erat, patrem atque pastorem, non quæ sua sunt quærens, sed quæ aliorum. EGREGII MORES PAVLI PAPAE.

Vbi autem creatus est Pontifex Paulus, ad Pipinum Francorum Regem litteras dedit, quibus obitum Stephani fratris, & suam ordinationem exponit; indicatq. se in amicitia ab eodem Stephano inita cum Francis perseueraturum, petens ab eo vt idem præstaret. Hæ fuerunt primæ litteræ ab ipso Paulo ad Pipinum datæ, primoq. loco in codice positæ, aliæq. plures in indice datæ sequuntur: de quibus singulis dicendum inferius. magna enim solicitudine res ad Romanam Ecclesiam pertinentes, vt saluæ ipsi essent ab inuasione Longobardorum, curauit.

Ceterum ista peragens sanctissimus Papa Paulus, maiori studio ea quæ erant Fidei
PAVLVS PAPA FRVSTRA AGIT DE CONVERSIONE CONSTANTINI. Orthodoxæ, & ad vniuersalem Ecclesiam spectare sciebat, administrabat, enixius laborans, si posset impium Constantinum ad pietatem reuocare, vt quam læserat Ecclesiasticam in sacrarum imaginum destructione antiquam traditionem, in integrum restitueret. tentauit id sæpius, sed frustra, cum perfidus homo in lapidem obduruisset. Desiderantur litteræ quæ ab ipso eo argumento sunt scriptæ, tantummodo mentio de eis est in epistola Hadriani Papæ ad Constantinum & Irenem Augustos. Meminit & de his Anastasius istis verbis: Erat Paulus fortissimus Orthodoxæ Fidei defensor. Vnde sæpius suos Missos cum Apostolicis obsecratorijs atque commonitorijs litteris præfatis Constantino & Leoni Augustis direxit pro restituendis, confirmandisq. in pristino venerationis statu sanctissimis imaginibus Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, sanctæq. eius Genitricis, atque beatorum Apostolorum, omniumq. sanctorum Prophetarum, Martyrum, & Confessorum.] hæc Anastasius.

Ceterum Orientalis Ecclesia non solum laborauit vexata tyrannide scelerati Copronymi, sed etiam dira persecutione Sarracenorum. Hoc namque anno (inquit
PERSECVTIO A REGE SARRACENORVM IN ORIENTE. Theophanes) Habdalas Princeps Sarracenorum tributorum rationem Christianis ampliauit, adeo vt omnes monachos & incluſos, atque Leonitas qui Deo placere noscebantur, sub tributis redigeret. Signauit autem & Ecclesiarum cimilia, id est, pretiosa Ecclesiæ ornamenta, & adduxit Hebræos ad venundandum illa, & emerunt illa libere.] hæc Theophanes hoc anno decimoseptimo Constantini. ex quibus intelligere possis, quam grauis ista pressura fuerit, videre expoliari Ecclesias omnibus ornamentis, easdemq. a Iudæis perfidis emi.

Quod ad res Francorum spectat, qui defendendo Romanam Ecclesiam a Longobar-
PIPINVS DEBELLAT SAXONES. dis Pipinus Rex diuinum numen sibi conciliauit, æque ipsum adiutorem in bellicis rebus sensit. Siquidem bellicosissimos Saxones hoc anno compressit, atque sub tributo redegit. Ita Regino, & Sigibertus. Sed & sequentibus annis eidem iugiter affuit Deus, vt de hostibus semper victoriam referens ipse inuictus extiterit, vt inferius suis locis dicetur.

Hoc item anno Alfonsus, siue Adefonsus Rex Gallæciæ cognomento Catholicus, vbi regnasset annos decem & nouem, glorioſus Sarracenorum triumphis, migrauit ad Dominum. de quo ista Tudensis: Post multa quæ sibi feliciter successerunt, obijt, & voces in eius obitu auditæ sunt in aere laudantium Dominum, & dicentium: Ecce quomodo tollitur iustus, & nemo considerat, ablatus a facie iniquitatis, & erit in pace memoria eius. Regnauit annis xix. & sepultus est vna cum vxore sua Hermenesenda in territorio Comgas in Ecclesia S. Mariæ.] hæc ipse.

Porro eodem hoc anno post * Adefonsum Catholicum Regem defunctum, successit
* Alfonsum
FROILA REX PIETATE INSIGNIS. in locum eius Froilanus (Froilam alij dicunt) ipsius filius, Era scilicet septingentesima nonagesima quinta, vt idem Tudensis Chronicon habet. Durum dominium Sarracenorum, & iuges tumultus bellici plane effecerunt, vt vetus ac nobilis Hispaniarum Ecclesia soluta disciplina silueſceret, vt dormitantibus; vel potius de correctione desperantibus qui residui erant Episcopi, fuerit pijs Regibus laborandum, vt canones exules postliminio redderentur. Quod & quantum licuit egregie præstitit Froilanus: de quo idem ista Tudensis: Perquisiuit etiam diligenter sacros Ecclesiæ Christi canones, & prohibuit ne ministri Ecclesiæ carnalia matrimonia vlterius sortirentur, sed in suis ordinibus absque feminarum manifesto coniugio ministrarent. Pro qua re (quamquam in quibusdam alijs austerus fuit) quia magnum Deo exhibuit famulatum, ei diuina virtus de inimicis multoties dedit triumphum.]

Siquidem, vt addit, Maurorum Ducem Gallæciam inuadentem vicit glorioſa victoria, cæsis ex Sarracenis quinquaginta quatuor millibus: qua victoria nulla sublimior hactenus fuerat de Sarracenis accepta. cum & Ducem eorum * Amaynu, & alios plures capiens omnes æque neci tradidit. Sed & rebellantem Gallæciæ populum superauit, perdomuitq. Nauarros itidem rebellantes.] hæc de ipso Tudensis.
* Omar

Porro qui nimiam eiusdem Regis seueritatem in crimen adducunt, obijciunt necem fraternam, qua haud mediocrem nomini suo labis notam inussit. Laudi autem Froilæ tribuitur, quod Ouetum ciuitatem in Asturibus condidit, in eaq. templum duodecim Apostolis dedicatum, duodecim pariter altaribus auctum.

A Huius Regis tempore claruisse tradunt in Hispania Verum Archiepiscopum Hispalensem, tum scriptis tum vita insignem: sed & celebrem fuisse Petrum præsulem Toletanum, qui de ratione Paschatis libellum accurate conscripsit, cum incuria disciplinæ in calculo diei Paschatis erratum esset.

IESV CHRISTI ANNVS 758. PAVLI PAP. ANNVS 2. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 18.

B REDEMPTORIS annus septingentesimus quinquagesimus octauus sequitur, Indictione vndecima, quo Paulus Papa, concessa Ecclesiæ pace, ad cœmeteria, quæ sub Aistulpho obsessa Vrbe, maximum detrimentum a Longobardis (vt ipse suis testatur litteris inferius recitandis) acceperant, inuisenda intentus; ne rursum Sanctorum corpora hostili manu iniuriam aliquando pati possent, consilium inijt, vt quæcumque illic obuia essent Sanctorum veneranda corpora, e sepulchris eleuata, in Vrbem transferret. Erat inter alia vetus cœmeterium, S. Petronillæ dictum, ex quo idem Pontifex sacrum corpus eiusdem Sanctæ sublatum transtulit apud basilicam Vaticanam [a] hoc anno.

PAVLVS PAPA E DIRVTIS COEMETERIIS CORPORA SS. TRANSFERT.

[a] *Sigib. in Chron. hoc anno.*

Porro de pio huiuscemodi Pauli Pontificis studio ita Anastasius Bibliothecarius: Hic beatissimus Pontifex cum omnibus spiritualibus suis studijs, magnam solicitudinis curam erga Sanctorum cœmeteria indesinenter gerebat. Vnde cernens plurima eorum-
C dem Sanctorum cœmeteriorum loca neglecta, ac desidia & antiquitate maxima demolita, & alia iam ruinæ proxima: protinus eadem Sanctorum corpora de ipsis dirutis abstulit cœmeterijs. Quæ cum hymnis & canticis spiritualibus intra hanc ciuitatem Romanam introducens, alia eorum per Titulos atque Diaconias, seu monasteria & reliquas Ecclesias condecenti studuit recondi cum honore.] hæc Anastasius.

Petronillæ autem memoriam apud sancti Petri basilicam in Vaticano fuisse, idem Anastasius inferius in eodem Paulo, dum agit de Oratorio illic ab ipso cõstructo his verbis meminit: Intra Ecclesiam beati Petri Apostoli foras muros huius ciuitatis Romanæ nouiter Oraculum, *Oratorium scilicet*, in honorem sanctæ Dei Genitricis construxit, iuxta Oratorium sancti Leonis Papæ, secus fores introitus sanctæ Petronillæ, atque beati Andreæ Apostoli, musiuis & diuersis metallis eum adornans. ibi & effigiem san-
D ctæ Dei Genitricis in statua ex argento deaurato, quæ pensat libras C. construxit. In quo Oraculo & sepulturam sibi constituit.] hæc Anastasius.

MEMORIA S. PETRONILLAE IN VATICANO.

Dum in his esset Paulus Papa, Desiderius quoque Rex Longobardorum, & ipse bono pacis bene vsus, ad religiosa loca construenda animum addixit. Aedificare enim cœpit monasterium nomine sancti Benedicti in agro Brixiano: quod extructum latifundijs locupletauit. Insuper & monasterium monialium erexit in Ansilbergæ filiæ virginis gratiam, quæ ibidem vitam monasticam professa est. Quod quidem cum ampliss imis redditibus auxisset, rogauit Paulum summum Pontificem, vt Apostolico illud priuilegio communiret, quod & fecit. Sed hoc factum est post quinquennium, prima Indictione currente, vt datæ ab eodem Paulo Apostolicæ litteræ docent, quæ in eodem monasterio adhuc integræ asseruari dicuntur. Ita quidem prospere feliciterq.
E absque obice nouum Regnum ab Apostolica Sede acceptum, nouus Rex Desiderius summa tenuit tranquillitate, quod & felicioribus successibus est propagatum, donec ipse sanctis fuit intentus operibus. Vbi vero summa ingratitudine in sanctam Romanam Ecclesiam arma conuertit, cessere illi omnia infelicia, donec & ipsum Regnum Longobardorum penitus excisum defecit. sed de his inferius suis locis.

DESIDERIVS REX RELIGIOSIS OPERIBVS INTENTVS.

Eodem anno egregium specimen religiosissimi Regis edidit Eadbertus Rex Nordanhumbrorum in Anglia, cum sublimioris Christianæ philosophiæ amore nuntium remittens Regno, Osuulfo filio relinquens illud, inter monachos profiteri cœpit [b].

[b] *Apud Bed. in Epit. hoc anno.*

De rebus vero Orientalibus nihil præterea in Annalibus hoc anno, nisi Persarum Magorum vesania, cum ita miseros dæmones deceperunt, vt ad cælum volatum ijs-

dem ipſi ſuaſerint: Et cum nudi ex eminentibus locis ad volatum ſeſe præcipites da- A
rent, periere. Porro Habdallas Rex Sarracenorum in eorum primores ſexdecim ani-
maduertens, ſectam extinxit. habet iſta Theophanes hoc anno.

IESV CHRISTI ANNVS 759. PAVLI PAP. ANNVS 3. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 19.

SEPTINGENTESIMVS vndeſexageſimus Redemptoris agitur annus Indictio-
nis duodecimæ, quo Nonas Februarias Paulus Papa Apoſtolicas dedit litteras pro B
immunitate monaſterij S. Hilari Galiatenſis dicti ſub Rauennate Eccleſia poſiti, cu-
ius quæ in ſua Rauennati hiſtoria recitat [a] Rubeus, hic intexamus. Tanti enim Ponti-
ficis quæcumque reperiri poſſunt, monumenta Annalibus ſunt attexenda. ſic enim ſe
habent poſt plura de Pontificio munere præclare præpoſita.

[a] *Rub. hiſt. Rauen. lib. 5. ann. 759.*

Igitur dum diuino nutu ante horum . . . . annorum ſanctæ recordationis
PAVLVS PAPA REVOCAT SVB ECCL. RAVENN. MONASTERIVM GALIATENSE. dominus & germanus noſter beatiſſimus Stephanus, huius Apoſtolicæ Sedis Præſul ad
redimendam Italiæ prouinciam, ſimulq. Exarchatum Rauennatium de manibus gen-
tium, Franciæ properaſſet regionem: contigit, eo reuertente, ſuum peragrari iter per
monaſterium beati Hilari, ſitum in territorio Populienſe, ceſſante æmulorum ſæuitia,
gratiſſime atque cum maxima honoris humilitate ſuſceptus eſt ab Anſcauſo quondam
Populienſi Epiſcopo & Abbate ipſius venerabilis monaſterij: & . . . . eumdem C
beatiſſimum Pontificem . . . . prædictus quondam Anſcauſus Epiſcopus af-
fluenter ipſius itineris ſubſidia illi tribuit.

Et dum idem beatiſſimus prædeceſſor noſter huius Apoſtolicæ Sedis Antiſtes ſuo la-
borioſo certamine prouinciam illam, videlicet Exarchatum Rauennatium, a iugo ſer-
uitutis ditionis gentium Dei prouidentia redemit: tunc viciſſitudinem propenſi bene-
ficij eidem Anſcauſo Epiſcopo irrogans, prædictum monaſterium diebus vitæ ſuæ fruen-
dum illi conceſſit. Vnde & nos huiuſmodi conceſſi præſidij largitatem ſub Apoſtolicæ
præceptionis pagina confirmauimus, atque iuriſdictioni ſanctæ noſtræ Eccleſiæ ſub-
miſimus eum.

Nunc vero diuina vocatione ipſo Anſcauſo de hac migrante luce, agnoſcentes rei
veritatem, prædictum venerabile monaſterium iuris ſanctæ Rauennatis Eccleſiæ a diu- D
turnis exiſtere temporibus, ideoq. perpendentes contra omnem rationem eſſe, vt ipſe
venerabilis locus a ſancta Rauennate Eccleſia abſtrahatur . . . . . ea quæ pri-
dem pro eius ſubtractione promulgata ſunt, incongrue atque irrationabiliter omnia
irrita & inualida eſſe ſtatuentes, ſtatuimus.

Vnde per huius noſtræ Apoſtolicæ præceptionis paginam, denuo ipſum venerabile
monaſterium beati Hilari cum omnibus ei pertinentibus ſub iuriſdictione Rauennatis
Eccleſiæ, atque reuerendæ fraternitatis tuæ, ſucceſſorumq. tuorum perpetuis, atque
perennis temporibus ſtatuimus permanendum: & vt tuæ . . . . ſucceſſoribuſq.
tuis placuerit, perenniter ipſe venerabilis locus diſponatur. Statuentes Apoſtolica cen-
ſura ſub anathematis interdictione, & diuini iudicij obteſtatione, nulli cuilibet perſonæ
paruæ vel magnæ quoquomodo licere eundem venerabile monaſterium a iuriſdictione E
ſanctæ Rauennatis Eccleſiæ, atque tuæ fraternæ reuerentiæ ſucceſſorumq. tuorum au-
ferre, ſed etſi quodlibet monimen de eodem monaſterio contrarium Eccleſiæ veſtræ
Rauennati repertum fuerit, vacuum & inane eſſe decernimus.] Dat. Non. Februar.
imperante Domno pijſſimo Auguſto Conſtantino a Deo coronato magno Imperatore
* XIX. an. XL. & pacis eius an. * XX. ſed & Leone Imp. eius filio an. VII. Indictione XII.]
hactenus Pauli Papæ conſtitutio.

Hoc eodem tempore conciliabulum in Germania agitur, in quo damnatur S. Otho-
ECCLESIA GERMANORVM IN DETERIVS LAPSA. marus Abbas monaſterij S. Galli. Ita accidit, vt dum viueret ſanctiſſimus Bonifacius Mo-
guntinus Epiſcopus, atque totius Germaniæ Apoſtolus, Concilia cogerentur, quibus
nefarij damnarentur; eo autem per martyrium ex hac vita in cælum vocato, in Ger-
mania

Universidad de Deusto
Biblioteca

A mania ad deponendos e loco Sanctos pseudosynodi vocarentur. Quorum autem studijs, ignorante pio Rege Pipino, tantum sit facinus perpetratum, ex Vualfrido Strabone viro doctissimo hic in medium adducemus. duos ipse libellos scripsit, quorum altero res præclare gestas sancti Othmari prosequutus est, alio quo edita post obitum ab ipso [a] miracula scripsit. Atque vbi de Pipini Regis Francorum erga sanctum virum studijs & officijs egit, hæc de prauorum hominum persecutione [b] subiungit.

a *Extant apud Sur. tom. 6. die 16. Nouemb.*
b *ibid. li. 1. c. 4.*

Igitur cum iam Dominus meritis eius digna rependere decreuisset, callidus vniuersæ bonitatis inimicus bonis eius actibus inuidens, eiusq. exemplis aliorum vitam dolens proficere, quietem quam in Christi seruitio, licet non parum laborando possedit, perturbare contendit. Sed quamuis flatibus aduersitatis temporariæ pulsata, radicem petræ veritatis habens infixam, paradisi cedrus inconuulsa permansit. Nam Vuarinus &
B Ruadhardus, qui tunc temporis totius Alemanniæ curam administrabant, diabolo suadente, immanissimo auaritiæ morbo præuenti, res Ecclesiarum sub sua potestate sitarum magna ex parte in proprietaris suæ dominium per vim contraxerunt. Qui cum sibi de possessionibus beati Galli perplura eodem violentiæ ausu vendicassent; vir Dei Othmarus non possessionibus terrenis inhians, sed cœnobialis vitæ, in eodem loco rerum ingruente penuria, defectum præmetuens, Pipinum Regem adijt; ipsi tyrannicam eorum præsumptionem exposuit, pariter protestatus, graue eum crimen incursurum, si eorum actibus consentiendo faueret.

OTHMARVS PIPINVM REGEM ADIT.

Pro qua causa beneuolus Princeps vtrumque conueniens, interminatus est eis, gratia sua illos omnimodis carituros, si non Ecclesijs Dei quæ iniuste abstraxerant, absque recrastinatione restituerent. At illi patriam repetentes, vitio rapacitatis infecti, & bestiali
C sæuitia efferati iussionem regiam neglexerunt. Virum etiam Dei Othmarum, cum pro hac re iterum Principem adire vellet, missis clanculum post eum militibus, vinculis iniectum per vim redire fecerunt. Necnon & Lamberto cuidam, qui fratribus eius professione connumeratus erat, non vitæ sanctitate, persuaserunt, vt ei ficta quadam machinatione luxuriæ crimen impingeret: id elaborantes, vt sanctitate eius huiusmodi suspicionibus infamata, deponendi eum occasionem inuenirent. Qua causa plurimi tam dolosæ factionis ignari ad Concilium euocantur.

Itaque vir venerabilis castitate integer, vitæ & morum maturitate grandæuus in medio collocatur: & in eius accusationem Lambertus falsitatis minister coram omnibus præsentatur. Acceptaq. loquendi licentia, veritatis oblitus, falsitatis assertor, dixit, se quamdam feminam nosse, quæ a beato viro vim pollutionis fuisset perpessa. Ad quod
D nullum penitus dedisse fertur responsum. Cumq. a plurimis respondere cogeretur obiectis, huiusmodi dicto temperauit eloquium: Fateor me quidem supra modum in multis peccasse: de huius autem obiectione criminis, secreti mei inspectorem Deum inuoco testem. Illis autem, vt huius facti se excusatione purgaret, attentius ei insistentibus: mente securus & conscientia liber tacitus perdurauit. Et quia accusandi licentiam apud iudices patere cognouit: maluit pro sinceritate sui pectoris diuino quam humano pro excusatione criminis placere iudicio.

IN CONCILIO OTHMARVS REVS CONSTITVITVR.

Mox ergo vt cunctis clarescceret, ipsius castimoniam falso fuisse infamatam, Lambertum diuina vltio corripuit: nam febrium vexatione peruasus, paulatim resoluto membrorum vigore, contrahi cœpit, sicq. omnibus membris status sui amittentibus rectitudinem & formam, capite ad terram more quadrupedis inclinato, non solum de-
E formitate figuræ terribilis, verum etiam viua voce, in Sanctum peccasse, omni tempore fatebatur.

Concilio autem inique inchoato, & iniquius terminato, vir Dei Othmarus ad villam Potamum palatio incluſus est. Quod cum nullus intrare & colloqui cum eo permitteretur, aliquot dies absque corporalis sustentatione victus transegit. Cumq. diuturna famis vexatione laboraret, Patgozus quidam e fratribus eius noctu aduenire solebat, & ei victus solatia ministrare. Postmodum vero Gozbertus quidam vir potens, dum sibi virum Dei commendari ab iniquis Principibus impetrasset, in quadam Rheni fluminis insula, nomine Stein, iuxta prædium suum custodiæ illum deputauit. Vbi sanctus pater spiritali tantummodo exercitio, id est, orationibus ac ieiunijs vacans, eo liberius Domino deseruiuit, quo ab humana frequentatione, curisq. sæcularibus fuerat absolutus. His, & similibus notæ deuotionis insistens operibus, exacto iam multo temporis

OBITVS S. OTHMARI.

spacio, a b his mundanæ perturbationis anguſtijs ad cæleſtis latitudinem gaudij decimo- A
sexto Kalendarum Decembrium die migrauit.] Quod, vt[a] inferius dicetur, contigit
poſt biennium, anno ſeptimo Pipini Regis, qui numeratur Domini ſeptingenteſimus ſe-
xageſimus primus. Quæ autem miracula contigerunt poſt eleuationem & translatio-
nem corporis eius poſt decennium factam, duobus ſcriptis omni fide libris ſignifican-
tur. tu ipſos conſule. Porro annis quadraginta præfuiſſe S. Othmarum monaſterio S.
Galli, idem Vualfridus alibi teſtatur[b].

Sed quæ pœna ſequuta ſit Sidonium Conſtantiēſem Epiſcopum, iura eiuſdem S. Galli
vendicantem, idem Vualfridus narrat his verbis: [c] Hoc itaque, nempe S. Othmaro, rebus
humanis ſubtracto, prædicti Comites ſublatas ſancti loci poſſeſſiones retinentes, Ioan-
nem quemdam monachum de proximo monaſterio in locum eius ſubrogarunt, ac de-
inde vt ſuæ tyrannidis crimen augmentarent, Sidonium Conſtantienſis Eccleſiæ præ- B
ſulem inſtigarunt, vt idem monaſterium Epiſcopij partibus ſubijcere ſtuderet. Et hoc
idcirco fecerunt, vt eo licentius, ipſo machinationibus eorum fauente, ea quæ iniuſte
abſtulerant, retinere potuiſſent. Pontifex igitur cum ſuaſionibus eorum libenter præ-
beret aſſenſum, monaſterium ingreſſus, fratres opprimere, & eumdem locum rebus
Epiſcopij ſubijcere molitus eſt. Porro fratres dum potentiæ illius reſiſtere non au-
derent, maluerunt eius ditioni parere, quam tot aduerſitatibus implicari. Sed ſe-
quentia probant quam peruerſe egerit, qui per auaritiæ morbum ſacri loci priuile-
gium auſus eſt violare.

Fertur ſiquidem, eumdem Epiſcopum aliquando ad iter hoſtile ſibi de ipſius monaſte-
rij ſumptibus viaticum præparare iuſſiſſe. Quod cum fratres prætermittere non aude-
rent, ea quæ fuerant iuſſa, naui impoſita per quorumdam manus fratrum ad Epiſco- C
pum tranſmiſerunt.] ſed ea vna cum alijs rebus Epiſcopi ad iter parata incendio diuini-
tus immiſſo conflagraſſe tradit. At vero quæ eumdem Sidonium dira eſt vindicta ſe-
quuta, ſic idem auctor narrat rem memoratu dignam.

Tempore quoque alio idem Epiſcopus ad monaſterium veniens, dum quadam vio-
lentia Epiſcopio ſubijcere, ſuæq. tyrannidi non conſentientes monachos quaſi rebelles
iniurijs multiformibus afficere tentauiſſet: Tello quidam Curienſis Eccleſiæ præſul, mi-
ſit ad eum humiliter deprecans, vt ſui amoris cauſa (quoniam eorumdem fratrum aliqui
conſanguinitatis vinculo illi erant coniuncti) ab eorum ceſſaret iniurijs, nihilq. incom-
modi Dei famulis irrogaret. Quam petitionem furore dictante, ſuperbe contemnens,
remandauit ſe illius precibus nullo pacto conſenſurum; verum reſiſtentibus ſibi cele-
rem pro contemptu illaturum vindictam. Et mox Oratorium beati Galli Confeſſoris D
quaſi oraturus ingreditur, & ante aram ipſius nomine conſecratam conſiſtit. Quiq. ad
ſalutem non merebatur audiri: afflictiones quas alijs ſe irrogaturum iurauerat, conue-
nienti ſatis talione recepit.

VINDICTA IN SIDONIVM EPISC. CONSTANTIENSEM.

Nam inteſtina eius more ſartaginis igni ſuperpoſitæ feruere cœperunt, & tam diræ
viſcerum torſiones illum inuaſerunt extemplo, vt ſine aliorum adminiculo nequaquam
egredi potuiſſet: ſed (quod dicere pudet) egeſtio naturæ turpi impetu prorumpens, cum
aſtantes nimio fœtore grauaret, ſine mora ab Eccleſia eiectus, vehiculo quo decedere mo-
naſterio poſſet (ſicut rogauerat) eſt impoſitus. Sicq. immoderato fluore, naturæ con-
ſuetudine carens, vaſi in quod egeſta defluerent, ſuperſedens egreſſus eſt, & ad vicinum
monaſterium, quod Aurea, nominatur, cui & tunc præerat, perductus eſt. Vbi etiam
ingraueſcente languore, tantum ſibimet famulantibus ob nimium fœtorem intolerabi- E
lis factus eſt, vt etiam pene nullus impendere obſequia *ſolito potuiſſet. Tali itaque
pœna mulctatus, cum hoc factionum ſuarum præmio poſt aliquot dies de cloaca cor-
poris ſpiritum exhalauit.] hactenus de his Vualfridus. qui & alia ſuperaddit admiratio-
ne digna, ſed hic de his finis.

* ſolita

[a] In vita eius lib. 2. cap. 3.

[b] Vualfrid. in vit. S. Galli lib. 2. cap. 14.

[c] Sur. to. 5. die 16. Octob. Idem lib. 2. c. 15. 16. 17.

SEQVITVR Annus ſeptingenteſimus ſexageſimus decimætertiæ Indictionis, quo reddunt Annales Græcorum, ex Emeſa in Syria translatum fuiſſe ſacroſanctum caput

præcur-

A prærursoris Domini Ioannis Baptistæ, quod ibi diu (vt dictum est) fuerat asseruatum. habet enim de his ista Theophanes: Eodem anno vigesimo Constantini Imperatoris, translatum est caput sancti Ioannis prærursoris atque Baptistæ a monasterio Spelei in templum suum Emesæ situm quod esset illustre, & descensus, nempe Confessio, ædificatus esset. ibi vsque hodie a fidelibus honoratum & adoratum, omni suauitatis, corporali scilicet & spirituali, honoratur odore, & emanans effundit omnibus sanitatem qui fide flagrantes occurrunt.] Hæc Theophanes sui temporis historiam prosequutus, quo redarguuntur omnes, qui ante hæc tempora eiusdem capitis translationem factam referunt in Occidentem. CAPVT SANCTI IOANNIS BAPTISTAE TRANSLATVM.

Quod ad res Francorum pertinet, hoc anno Pipinus bellum mouet aduersus Vuaipharium Aquitaniæ Ducem res Ecclesiarum inuadentem; ductoq. in Aquitaniam exercitu, B rerum Ecclesiæ iniuste ablatarum restitutionem facere, exhibito iuramento, obsidibusq. datis, promittere ipsum coegit. hæc facta hoc anno vetus Chronicon docet, sed hæc pluribus apud Aimoinum his verbis: Vuaipharius Dux Aquitaniæ cum res quæ in sua potestate erant, & ad Ecclesias sub manu Pipini Regis constitutas pertinebant, rectoribus ipsorum venerabilium locorum reddere nollet, ipsumq. Regem pro his se per Legatos suos commonentem audire contemneret, contumacia sua ad suscipiendum contra se bellum concitauit. Nam Rex contractis vndique copijs Aquitaniam ingressus, bello se res & iustitias Ecclesiarum exacturum pronuntiauit. Cumq. in loco qui Theodoad vocatur, positis castris consedisset, Vuaipharius bello certare non ausus, missa ad Regem legatione, spondet se imperata facturum, Ecclesiarum possessiones & res debitas redditurum, obsides qui imperarentur, daturum. Dedit etiam de primoribus gentis duos C Adalgarium & Itherium, & hoc facto commotum contra se Regis animum adeo mitigauit, vt statim bello desisteret. Nam acceptis obsidibus, qui ad fidem promissionibus faciendam dati sunt, Rex bello abstinuit, domumq. reuersus, dimisso exercitu, in Villa Carisiaco hiemauit, in qua & Natalem Domini & Pascha celebrauit.] hæc ipse. pergit vero dicere de perfidia Vuaipharij qui periurus, reddere Ecclesijs quæ promiserat, recusauit, adeo vt opus fuit rursum anno sequenti Pipinum exercitum comparare, ac iterum post annum aduersus eumdem bello agere, cum tamdem anno Redemptoris septingentesimo sexagesimo quinto eodem occiso periuro, tota potitus est Aquitania. PIPINVS VINDICEM AGIT RERVM ECCLESIASTICARVM.

Sed hic opportune reddēda putamus quæ S. Hincmarus Rhemensis Episcopus scripsit in priori trāslatione S. Remigij de ijs, quæ eidem Pipino iam in Regem inuncto accidere. D At primum meminisse debemus, quæ dicta sunt superius, concessum eidem Pipino a Romano Pontifice, vt ablata antea quædam bona Ecclesiastica, annuo persoluto censu, retinere posset. Sed quid ipsi accidit, cum villam a sancto Remigio donatam Dei Genitricis Mariæ Ecclesiæ sub eodem persoluendo censu vendicare vellet, ab eodem auctore sic accipe: Processu denique temporis Pipinus Rex, Caroli Magni pater, volens Episcopij Laudunensis villam, quæ Anisiacus, siue Aniciacus dicitur, accipere quasi sub censu, sicut & alias quasdam fecerat: venit in ea manere. Vbi cum dormiret, venit ad eum sanctus Remigius, dicens: Tu quid hic facis? Quare intrasti in hanc villam, quam mihi te deuotior homo dedit; quamque ego Ecclesiæ Dominæ meæ sanctæ Dei Genitricis donaui? Et flagellauit eum satis duriter, ita vt liuores postea in corpore eius apparerent. Et cum disparuit sanctus Remigius, Pipinus valida correptus febre, quantocyus ab ipsa E villa recessit. qua febre non paruo tempore laborauit. Et deinde Princeps Regni vsque ad moderna tempora ibi non mansit, licet nec in Codiciaco, vel Iuliaco, nisi Ludouicus Rex Germanorum, quando super fratrem suum Carolum Regnum eius inuasit, in Iuliaco mansit, & in die craftina turpiter ante ipsum fratrem fugiens vix euasit.] hucusque Hincmarus. CORRIPITVR A S. REMIGIO PIPINVS REX.

Sic Deus corripi voluit filium quem diligebat: quod si qui sacrilegi talem haud experti sunt vltionem, meminisse debent ab Apostolo dictum, non esse filium, qui non est sub disciplina. Nam ad Hebræos: [a] Quem diligit Dominus castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit: tamquam filijs vobis offert se Deus: Quis enim filius quem non corripiat pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes: ergo adulteri & non filij estis.] vt ex ijs intelligas, quam male agatur cum illis, qui dicunt: peccaui [b] & quid mihi accidit triste?] vtpote quod non sint filij, sed reprobi, non filio- a *Hebr.* 12. b *Eccl.* 5.

rum flagello ad emendationem, sed paratis diabolo & angelis eius ad perpetuam damnationem supplicijs sint puniendi. Sed & hic meminisse oportet diri anathematis, quod in suo sanctus Remigius scribi voluit testamento aduersus Reges Francorum, si quis ex eis, quæ Ecclesijs donata essent, aliquid quoquo modo surripere ausus esset. Qui igitur Rex maxime pius vt filius a Deo correptus est, tantum abfuit vt quouis honesto titulo res Ecclesiarum acciperet, vt potius aduersus eos, qui ea tentassent inuadere, mox vindex insurgeret. vt factum vidimus aduersus quem diximus Aquitaniæ Ducem. Discant homines, quam periculose siue sub annuo prætēso censu, siue alio modo laicus homo possideat res Ecclesiæ, quas sæpe inuitus ac nolens, fatigatus precibus, vel alijs compulsus occasionibus, vel deceptus falsis suasionibus Pontifex Romanus illis possidendas indulget.

IESV CHRISTI ANNVS 761. PAVLI PAP. ANNVS 5. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 21.

CONCILIVM ROMANVM SVB PAVLO PAPA.

SEPTINGENTESIMVS sexagesimus primus Christi annus voluitur Indictione decimaquarta, quo celebratum est Romæ Concilium, in quo inter alia Paulus Papa Constitutum fecit de Ecclesia & monasterio a se erectis in paternis ædibus sub titulo sanctorum Stephani Papæ & Martyris, necnon Siluestri Pontificis & Confessoris, illatis in eam compluribus sanctorum Martyrum corporibus e diuersis cœmeterijs erutis. Sacrum autem eius diploma, dignum monumentum hucusque seruatum eiusdem sancti Pontificis sic se habet [a].

[a] *Extat apud Moniales S. Siluestri Romæ.*

Paulus Episcopus seruus seruorum Dei *Icontio religioso presbytero & Abbati venerabilis monasterij sanctorum Stephani Martyris atque Siluestri Confessoris Christi, & aliorum innumerabilium Martyrum & Confessorum Dei in eodem sancto monasterio a nobis, annuente Deo, fundato quiescentium, & cum eo ipsi venerabili monasterio in perpetuum.

* Leontio

SACRVM DIPLOMA PAVLI PAPAE.

Inter diuersa studiorum examina, & varias humanæ inconstantiæ operationes, quæ nimirum in hac temporali vita pertractantur: illa præsertim toto mentis nisu perficienda sunt, quæ ad laudem Domini Dei nostri, & Sanctorum eius celeberrimum respiciūt honorem. Et profecto omnia sequuntur prospera, si primitus quæ Deo sunt glorioſa, & Sanctis eius præfulgida, procuramus. Ob hoc nempe, dum diuina Redemptoris nostri ineffabilis potentiæ gratia in meam respicere dignata est exiguitatem: magna cura insistere & anhelante fere dilectionis affectu, diuturna eius benignitate ac misericordia procuramus laudes, & meorum ipsi offerre maiestati desideria votorum. Atque ex hoc diuinæ illustrationis compunctus inspiratione, vehementer, licet immeritus, procurare studui ea, quæ ad cultum Dei, & dignam Sanctorum pertineant venerationem, & maxima roborationis censura confirmare.

Quoniam valde me, fateor, opimis beneficiorum eorumdem Sanctorum suffragijs apud diuinam adiutum misericordiam, pro eo quod nullis virtutum profectibus mereor institutum, scilicet graui peccatorum mole prægrauatum, adeo magnum & terribile Apostolicæ *Sedis officium prosequi, nisi eorum præsidio diuina me præuenerit dignatio: Verumtamen in hoc omnipotentiæ suæ cunctorum præscius, conditor & Redemptor Dominus noster Iesus Christus demonstrat indicia, quod ea quæ apud eos ipsos despecta sunt, nobis ad spem profectus, potentiæ suæ gratia illustrante, perducit. quod in me nimirum cernitur euenisse. Idcirco ingenti gratulationis lætitia refectus, laudem Domini loquitur os meum, cor & lingua benedicit sanctum nomen eius, atque intra cordis affectum, eius magnæ pietatis clementiæ congruenter confero vota.

* vicis

COEMETERIA COLLAPSA ANTIQVITATE A LONGOBARD. DIRVTA.

Igitur cum per euoluta annorum spacia, diuersa sanctorum Christi Martyrum atque Confessorum eius foras muros huius Romanæ Vrbis sita antiquitus cœmeteria neglecta, satis manerent diruta: contigit postmodum ab impia Longobardorum gentium impugnatione funditus esse demolita. Qui etiam & aliquanta ipsorum effodientes Martyrum sepulchra, & impie deuastantes; quorumdam Sanctorum deprædati, auferentes secum deportauerunt corpora. Et ex eo tempore omnino desidiose atque negligenter eis debitus venerationis exhibebatur honor. Nam & (quod dici nefas est) etiam &

diuersa

A diuersa animalia in aliquantis eisdem Sanctorum cœmeterijs aditum habentia: illic etenim eorum existebant septa animalium, in quibus fœtoris egerebant squalorem.

Vnde conspecta eorumdem sanctorum locorum desidiosa incuria, & ex hoc valde ingemiscens, atque plurima doloris attritus mæstitia: aptum prospexi, Deo annuente, eosdem sanctos Martyres & Confessores Christi,& Virgines ex ijsdem dirutis auferre locis. Quos & cum hymnis & canticis spiritualibus in hanc Romanam introduximus Vrbem, & in Ecclesiam,quam nouiter a fundamentis in eorum honorem construxi (intra mœnia scilicet in domo, quæ mihi parentali successione obuenit, in qua me natum constat atque nutritum) eorum sanctissima collocans condidi corpora. Vbi congregationem constitui monachorum speciali censura in honorem & nomine beatorum Stephani Papæ & Martyris, atque Siluestri Papæ & Confessoris Christi. In quo vene-
B randa eorum quiescunt corpora. Monasterium virorum monachorum esse censui, scilicet ad modulationis exercendam psalmodiam, in perpetuum esse decreui, constituens sedulas ibidem Domino Deo Redemptori nostro referri laudes, & æternam eorumdem Sanctorum illic quiescentium venerationis memoriam ad gloriam diuinæ potentiæ celebrari, atque pro dilatatione atque stabilitate Reipublicæ, necnon & salute omnium fidelium Christianorum, & ob meorum veniam delictorum quotidianas fundi preces,& debitum & condecentem eisdem omnibus Dei Sanctis exhiberi honorem.

B COEMETERIIS TRANSLATA MARTYRVM CORPORA.

Quoniam dum ipsi Martyres Christi, contemptis humanæ gloriæ blandimentis, atque diuersa tormentorum supplicia perpessi, pro Christi sunt nomine capite truncati, & amici Dei effecti: omnino congruit, vt sicut eorum animæ in cælestibus Regnis cum Angelis triumphant, ita & in terris quoque eorum sacratissima corpora lucidissimis ha-
C bitaculis collocata optime ab omnibus venerentur Christianis, dum nimirum impensius pro suis cultoribus diuinam non desistunt implorare omnipotentiam. Ipsorum quippe me Sanctorum confero præsidijs, confidens eorum me suffragijs a peccatorum, qua premor, exui mole.

DE CVLTV SS. MARTYRVM.

Et * ecce, propitiante Domino, idem a nobis in eorum honorem fundatum monasterium diuersis prædijs atque rebus & possessionibus vrbanis vel rusticis, & cunctis necessarijs vtensilibus optime ditantes, omnia quæ ad concinnationem luminarium, & sedulam sacrificiorum oblationem,vel ea quæ ad vsus illic consistentium monachorum sufficiunt, concessimus, id est, massas, fundos, casales, colonias, vineas etiam atque hortos, & oliueta, seu domos, & hospitia, salinas, & aquimolas, vel piscarias, & reliqua possessionum prædia in diuersis locis & ciuitatibus sita, simulq. & seruorum famulantium se-
D cum peculia. Addentes etiam, & sub iure & ditione ipsius nostri monasterij confirmantes aliqua monasteria & venerabilia loca cum vniuersis possessionibus & omnibus eis generaliter & in integro pertinentibus.

* Sed & ECCLESIA ET MONASTERIVM ERECTVM A PAVLO PAPA.

Hæc nempe omnia loca, possessiones, vel prædia vrbana vel rustica,cum vniuersis generaliter & in integro eis pertinentibus, vbi, & quocumque loco & ciuitate consistunt, & a nobis iam præfato nostro monasterio concessa sunt, vel in posterum fuerint largienda, per præcepta Pontificalia & ceteras monitiones ibidem sint vel fuerint confirmata: præsidente sacerdotali Concilio, statuentes, sancimus Apostolica censura, & sub diuini iudicij obtestatione a nostris successoribus Pontificibus seruanda decernimus,vt in eodem venerabili monasterio perenniter permaneant, atque in eius vsu pro quotidiana sacrificij oblatione, in luminarium concinnatione, atque sustentatione illic existentium mona-
E chorum sempiterno iure proficiant.

DONATIO FACTA MONASTERIO.

Vnde & sub terribili & tremenda futura cauemus die aduentus magni Domini nostri Iesu Christi, in qua iudicaturus est viuos & mortuos & sæculum per ignem,etiam & maximis sub anathematis interdictionibus, Domini nostri Iesu Christi, & beati Petri principis Apostolorum auctoritate decernimus, nulli quoquo modo nostrorum successorum Pontificum licere, vel alicui magnæ, paruæq. personæ, cuiuscumque sit honoris prædita dignitate, qualibet exquisitiore ingenij arte dissoluere hæc,quæ a nobis pio intuitu ad laudem Redemptoris nostri & honorem Sanctorum eius constituta sunt. Nec penitus ex ijsdem locis vel possessionibus atque rebus & facultatibus, familijs etiam & peculijs, vel quicquid ad idem venerabile monasterium pertinere dignoscitur, auferre, neque quoquo modo alienare; potius autem omnia (vt prælatum est) in eodem sancto loco perenniter in integro permaneant. Sed nec Abbas, qui pro tempore curam ipsius monasterij gesserit,

NE QVID OBLATVM MONASTERIO AVFERATVR.

gesserit, quoquo modo præsumat quemlibet locum qui in vsu existit monasterij, cui- A
quam locare, aut venundare, nec quicquam ex rebus ei pertinentibus vsurpare ac fraudare.

Statuentes interea & hoc decernimus, vt cuncta congregatio monachorum in eodem sancto consistentium monasterio septies in die Domino Deo nostro referant laudes, & debitum illic quiescentibus Martyribus atque Confessoribus Christi persoluant hono-
a Psal. 70. rem. Sed etiam ei qui vires subuenit, amplissimas omnium Redemptori nostro studeant referre laudes: quoniam scriptum est: a Et adijciam super omnem laudem tuam. Nam & hoc promulgantes sancimus, & per omnipotentis Dei nostri virtutem, sub terribili anathematis obligatione, omnes obtestantes, decernimus, nullum vmquam præsumere quamlibet contrarietatem aut malitiam in eodem nostro monasterio, vel pertinentibus ei causis inferre; sed magis pro Dei timore & maximo Sanctorum eius honore cuncti iu- B
uamina, & auxilij opem ipsi, vel pertinentibus ei causis atque vtilitatibus ingerant, vt participes & ipsi huius boni efficiantur operis, & mercedis præmia huiusce modi beneficio ab omnipotenti Deo consequantur.

Hæc vero omnia a nobis ad laudem Redemptoris nostri promulgata, & ab vniuerso sacerdotali Concilio confirmata, & maximis obligationibus corroborata Deo viuo & vero decernimus perenniter conseruanda. Si quis autem ex nostris successoribus Ponti-
DIRVM ANATHEMA ILLATVM IN VIOLANTES IVRA MONASTERII. ficibus, aut ex quocumque homine potente vel inferiore, magna scilicet paruaq. persona, cuiuscumque sit honoris præditus & dignitatis, præsumpserit quocumque argumẽto vel exquisita occasione, hæc quæ a nobis ad cultum Dei statuta sunt, destruere, aut dissoluere, vel quoquo modo temerare, aut etiam frangere, & (quod non optamus) quemlibet locum aut possessionem, vel quicquid prædicto venerabili monasterio perti- C
nere dignoscitur, auferre, aut alienare ex eodem sancto loco conatus fuerit: sciat se Domini nostri Iesu Christi, atque beati Petri principis Apostolorum auctoritate, insolubili anathematis vinculo innodatum esse, & a Regno Dei alienatum, contrarios sibi sentiens omnes eosdem sanctos Martyres & Confessores & Virgines Christi, & cum ipsis ante tribunal Dei omnipotentis in tremenda examinis die iudicij debeat cum eisdem Sanctis facere rationes.

Ipsum enim Iudicem peto, qui est retributor omnium, pro cuius laude hæc nos constituisse dignoscimur, vt iram suæ potentiæ omnibus huius nostri Apostolici Constituti transgressoribus inferat, & insanabili vltionis vulnere percutiat cunctos, qui prædictum nostrum monasterium lædere, vel contrariam mentem in causis pertinentibus ei exhibere temptauerint, vel quicquam ex omnibus ei pertinentibus * abstollere præsumpserint; D
* abstrahere vt sit vita eorum laboriosa & pessima, nimisq. lugubris; atque languentes deficiant, & suorum minime consequantur nisi resipuerint, veniam delictorum, sententiam sumentes Ananiæ & Saphyræ, qui mendacij noxæ insepti, ante pedes Apostolorum expirauerunt. Contingatq. eis sicut Dathan & Abiron, quos aperiens terra os suum, viuos deglutiuit. Et cum diabolo eiusq. atrocissimis & teterrimis pompis, atque cum Iuda traditore Domini nostri Saluatoris Iesu Christi, & omnibus impijs deputati in tartareo igne & inextinguibili incendio, & in voragine chaos demersi crementur in æternum.

Porro qui inuenti fuerint monasterium nostrum defendere, quod ad laudem Dei & honorem Sanctorum eius constituimus, & omnia quæ in hoc Apostolico continentur Constituto annexa custodientes, integra mentis sinceritate obseruauerint: a dextris Dei inueniantur in loco lucis constituti, & omnes sanctos Dei Martyres, Confessores, & Vir- E
gines Christi, qui in eodem venerabili monasterio quiescunt, firmos habeant protectores, eorumq. suffragijs & in præsenti vita adiuuentur, & in futura beatitudine cælestis Regni gaudere cum Angelis Dei & omnibus Sanctis & electis per infinita consequantur sæcula.] hactenus sacrum diploma, quod Constitutum nuncupare consueuerunt: dies autem & annus quo datum est, post subscriptionem Episcoporum & Cardinalium positi habentur. Sequitur modo subscriptio Episcoporũ & Cardinalium S.R.E. qui eidẽ Concilio interfuerunt, primoq. loco positũ chirographũ eiusdem Romani Pontificis his verbis.

SVBSCRIPTIO EPISCOPORVM. Paulus Episcopus sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ huic Constituto a nobis facto subscripsi.

Ioannes humilis Episcopus sanctæ Ecclesiæ Nepesinæ huic Constituto a nobis facto interfui & subscripsi.

Ioannes

A Ioannes humilis Episcopus Ecclesiæ Tiburtinæ huic Constituto a nobis facto interfui & subscripsi.
Gratianus humilis Episcopus Velitrensis Ecclesiæ huic Constituto a nobis facto interfui & subscripsi.
Petrus humilis Episcopus Ecclesiæ Labicanensis huic Constituto a nobis facto interfui & subscripsi.
Paruus humilis Episcopus sanctæ Ecclesiæ in Tribus tabernis huic Constituto a nobis facto interfui & subscripsi.
Bonifacius humilis Episcopus Ecclesiæ Tifernæ &c. vt supra.
Domnus humilis Episcopus Ecclesiæ * Maturanensis &c. vt supra.
Epiphanius peccator Episcopus sanctæ Ecclesiæ Perusinæ &c. vt supra.
B Constantinus humilis Episcopus sanctæ Ecclesiæ Anagninæ &c. vt supra.
Anastasius humilis Episcopus sanctæ Ecclesiæ Senogallensis &c. vt supra.
Leo humilis Episcopus sanctæ Ecclesiæ Salernitanæ &c. vt supra.
Petrus humilis Episcopus sanctæ Ecclesiæ Cerensis &c. vt supra.
Leo humilis Episcopus sanctæ Ecclesiæ Albanensis &c. vt supra.
Gregorius humilis Episcopus Ecclesiæ Prænestinæ &c. vt supra.
Iordanus humilis Episcopus sanctæ Ecclesiæ Senensis &c. vt supra.
Adam humilis Episcopus sanctæ Ecclesiæ Hortanæ &c. vt supra.
Rodulphus humilis Episcopus sanctæ Ecclesiæ * Cellensis &c. vt supra.
Gregorius humilis Episcopus sanctæ Ecclesiæ Siluæ candidæ &c. vt supra.
Sunalbus humilis Episcopus sanctæ Ecclesiæ Amerinæ &c. vt supra. & alij ceteri qui
C capere non possumus.] ita ibi.

* Matturanensis

* Callensis vel Vercellensis

Sequitur post hæc subscriptio Cardinalium S. R. E.

SVBSCRIPTIO CARDINALIVM.

Gregorius Archipresbyter S. R. E. tituli sanctæ Balbinæ.
Philippus humilis presbyter S. R. E. tituli S. Marci.
Gregorius S. R. E. presbyter tit. S. Anastasiæ.
Theophilus S. R. E. humilis presbyter tit. S. Sabinæ.
Eustochius humilis presbyter S. R. E. tit. . . . .
Stephanus humilis presbyter S. R. E. tit. S. Cæciliæ.
Constantinus humilis presbyter S. R. E. tit. SS. quatuor Coronatorum.
Marinus humilis presbyter S. R. E. tit. S. Laurentij qui vocatur Damasi.

Hos sequitur subscriptio trium Episcoporum qui residui erant, sed defectu chartæ absque subscriptio-
D *ne præterierant.*

„ Suthinius Episcopus Tranensis Ecclesiæ.
„ Leontius Episcopus Amiterninæ Ecclesiæ.
„ Stephanus Episcopus Ferentinatis Ecclesiæ.

Sequitur subscriptio reliquorum Cardinalium.

Theopemptus presbyter S. R. E. tit. S. Eusebij.
Leontius presbyter S. R. E. tit. S. Susannæ.
Eusebius presbyter S. R. E. tit. S. Laurentij in Lucina.
Benedictus presbyter S. R. E. tit. S. Marcelli.
Clemens presbyter S. R. E. tit. S. Anastasiæ.
Christophorus presbyter S. R. E. tit. S. Vitalis.
E Donatus presbyter S. R. E. tit. S. Sixti.
Andreas presbyter S. R. E. tit. S. Mariæ in Callisto.
Saxolus presbyter S. R. E. tit. S. Cyriaci.
Hermogenes presbyter S. R. E. tit. S. Priscæ.
Petrus humilis Archidiaconus sanctæ Sedis Apostolicæ.

Datum quarto Nonas Iulij, imperante domino Constantino Augusto a Deo coronato magno Imperatore anno quadragesimo primo, ex quo cum patre regnare cœpit: & post Consulatum eius anno vigesimo primo, Indictione decimaquarta.

Porro in eadem membrana Pauli Papæ verbis hæc addita reperiūtur. Mense Iunij die decimanona introduximus in hoc oraculum corpus beati Silvestri Episcopi & Confessoris Christi. Mense Augusti die septimadecima introduximus corpus beati Stephani Martyris atque Pontificis, tempore Constantini & Leonis Augustorum, & Pipini excellentissimi

lentissimi Regis Francorum & Defensoris Romani Indictione quartadecima.] Quod A
autem & in cœmeterio Callisti æque corpus S. Stephani Papæ & Martyris positum adhuc dicatur: inde id proueniſſe putatur, quod ſicut in alijs fieri conſueuit, cum transferri ſolerent ſacra Sanctorum corpora, pars aliqua in loco priori relinqui ſoleret.

Sed quæ de his habeat Anaſtaſius Bibliothecarius, vt auctoritas auctoritate firmetur, videamus: Hic ſanctiſſimus Præſul in ſua propria domo monaſterium a fundamentis in honorem S. Stephani Papæ ſcilicet & Martyris, necnon & beati Silueſtri itidem Pontificis & Confeſſoris Chriſti conſtruxit. Vbi & Oraculum in ſuperioribus eiuſdem monaſterij mœnijs ædificans, eorum corpora magna cum veneratione condidit. Infra clauſtra vero ipſius monaſterij Eccleſiam miræ pulchritudinis a fundamentis nouiter conſtruxit: quam muſiuo & marmoribus decorans, & omnem illic ornatum ex auro argentoq. & diuerſis ſpeciebus largiens, etiam ciborium ibidem ex argento librarum . B
. . . fecit; illicq. innumerabilium Sanctorum corpora, quæ de præfatis demolitis abſtulit cœmeterijs, maximo venerationis condidit affectu. In eodem quippe monaſterio plura contulit prædia & poſſeſſiones, loca vrbana vel ruſtica, ſuperfluenter & abundanter eum ditans in auro & argento, alijſq. rerum ſpeciebus, & omnibus vtilitatibus: vbi & monachorum congregationem conſtruens, Græcæ modulationis pſalmodiam cœnobium eſſe decreuit, atque Domino noſtro omnipotenti, & omnibus ibidem requieſcentibus Sanctis, magnis ſub interdictionibus ſedule ac indeſinenter laudes ſtatuit perſoluendas.] hactenus de his Anaſtaſius.

Vt autem Græca lingua illic volu erit Paulus Papa pſalmos occini: id inde accidiſſe putamus, quod cum Copronymus impius Imperator, edicto promulgato, vetuerit eſſe monachos in Oriente: ingens monachorum Orientalium multitudo ſeſe in Vrbem C
infuderit, quorum cum Græca lingua peculiaris eſſet, eoſdem in monaſterijs collocatos, voluerit ea præſtare, quæ conſueuiſſent in monaſterijs Orientis, vt pſalmorum cantum, aliaq. officia Eccleſiaſtica ſua ipſorum lingua perſoluerent.

Sed iam quæ anni huius reperiuntur res geſtæ Orientalis Eccleſiæ videamus.

PERSECVTIO IMP. CONSTANTINI RECRVDESCIT.

Hoc quidem anno recruduiſſe quam acerbiſſime perſecutionem ab eodem Conſtantino Copronymo aduerſus Orthodoxos Chriſtianos excitatā, teſtatur Theophanes verbis iſtis, hoc ipſo anno vigeſimoprimo eiuſdem Imperatoris: Eodem quoque anno Conſtantinus perſecutor Andream memorabilem monachum, qui dicebatur Calybites, apud Blachernas, flagris in hippodromo ſancti Mammæ occidit, redarguentem impietatem eius, & Valentinianiſtam ac Ciuilianum appellantem eum; quem & in rheuma maris iactari præcepit, niſi ſorores eius hunc rapientes, in Emporio Leucadij ſepelijſſent.] D
hucuſque Theophanes, & alij, ſed breuiter ac ſuccincte nimis ingentis molis opus abſoluunt. Nos autem tum eius, tum aliorum Orthodoxorum glorioſas confeſſiones his
a Apud Sur. die 17. Octob. inſeremus, petitas e Græcis fontibus, ex eiuſdem Andreæ martyrij Actis [a]. atque primo de edicto Imperatoris ſic.

Conſtantinus doctus a maligno ſpiritu, iuſſit per omnem terram quæ ſub cælo, ipſi tamen ſubiectam Imperio, procedere, & ad extremos fines pertranſire alienum hoc edictum, omne genus ſupplicij omni generi & ætati aſpere minitans, ſi quis ſuo decreto non pareret, promptoq. & alacri animo illud non exciperet; immo ſi diuinam aliquam figuram verbotenus videretur honorare.] decretum ſuum nominat, quod de abijciendo cultu ſacrarum imaginum ab oecumenica (quam dicebat) pſeudoſynodo (vt vidimus) ſancitum fuit. E

Quod vero illud decretum a pijs contemptui haberetur: inde cauſa manauit, cur tantopere ira exæſtuaret, atque ad corroborandum illud & auribus omnium ingerendum præſens edictum hoc anno promulgaret: hoc agens, vt quod haud pridem concilium celebratum aduerſus ſacras imagines eſſet, quod (vt vidimus) oecumenicum appellauit, ſciens illud ab Orthodoxis haberi ludibrio, quod nec nomine quidem Concilij dignum eſſe dicebant: huius rei gratia minas illas per edictum promulgat, quæ adeo vehementes erant & fortes, vt magnopere Orthodoxorum perculerint animum. nam ſubdunt Acta.

Propter has ergo aſperas & ſæuas minas, licebat tunc videre ciuitates effectas in ſolitudinibus, eſſe autem plane deſertas ciuitates propter multitudinem eorum, qui ad eas veniebant ſolitudines. Nimis arctæ reddebantur cuſtodiæ, replebantur carceres

non

Universidad de Deusto Biblioteca

A non latronibus (proh dolor) non expilatoribus, aut alijs huiusmodi maleficis hominibus, sed viris pijs ac religiosis & Dominum timentibus, quorum erant pernoctes stationes, & qui sunt ex Deo sudores & nocturnæ lachrymæ, & quos Hierusalem vocabat libera ciuitas, honorifice apud eam diuersaturos.] hæc quidem omnia consentientia illis omnibus, quæ superius dicta sunt ex Actis Stephani Martyris ab huius temporis auctore conscriptis. sed certamen quod hoc anno contigit intueamur Andreæ sanctissimi monachi. Cum enim (vt dictum est) ob persecutionem peculiariter indictam aduersus monachos, alij alio commigrassent ad tutiora loca: hic diu moratus, tandem ab eodem spiritu qui alios impulit in desertum, hic est immissus in Constantinopolitanam ciuitatem, ne sine patenti confessione oppressa veritas veluti extincta putaretur, cum e contra in tanta ciuitate præconio confessionis frequenti populo celebrata, magis vero clamore
B sanguinis exaltata, fronde festa viresçens, erigeret de superata impietate trophæa. sed quomodo id acciderit audi.

CVR ANDREAS SE PRODIT IN MEDIVM.

Cum ergo tam magnum & tam graue bellum esset excitatum, & multi statim tempori cessissent, seruiliterq. & illiberaliter omnino loquerentur: beatus hic Andreas non ferens hunc nouum modum captiuitatis, atque pias animas, quæ superna ciuitate misere priuabantur, despiciens, sed tempus aptum esse arbitratus ad zelum magno & excelso animo ostendendum, quem pro pietate iamdiu parturiebat, relicta terra patria, & solo quod eum aluerat, venit statim Byzantium, tamquam quispiam fortis & generosus athleta, qui in exercitatione satis studij posuerat, & in stadium sæpius descenderat. Itaque nec metum magistratuum, neque aliquid aliud graue reputans, in medium progressus, Imperatoris & eorum qui erant ex eius parte, palam sectam libere argue-
C bat; & honorem qui diuinis debebatur figuris, docebat & statuebat: sic (dicens) debet coli Deus, sic venerari imagines.

CAVSAM QVI ADVENTVS CONSTANTINOPOLIM ANDREAS PRODIT.

Porro autem dicebat se eo venisse, vt tolleret quæ a diabolo parabantur, insidias, & eos quidem qui suam salutem prodiderant, adduceret ad pœnitentiam, & animum eis adderet, vt rursum pugnarent; rursus vero eos qui stabant, precibus, adhortationibus, & consilio muniret, tutosq. redderet. Hæc cum publice prædicaret, nec tantillum quidem de dicendi libertate remitteret: ea significantur Imperatori. Qui cum ante ciuitatem in Martyris Mamantis quæ dicitur basilica, cum suo consueto consedisset supercilio, & magnum quidem ex scenica illa specie fastum, magnam autem ex assentante illo satellitio gloriam sibi induisset, nec eos quidem qui aderant, solum intueri sustineret, Orthodoxos vero torue & ferociter aspiceret, & nihilo mitior quam fera agrestis
D in eos ferretur, & alios quidem boum neruis crudelissime cæderet, alios autem igni & alijs supplicijs traderet, multorum vero etiam ipsos oculos & linguam erueret, vt illis quidem oculis scilicet aliorum athletarum non aspicerent animi magnitudinem, nec hi tolerantiæ magnum acciperent solatium; hac autem adempta, non possent alios excitare ad certamen, neque eis veluti manum præbere per consilium & suasionem: alijs autem simul manus ac pedes auferret propter iræ vehementiam & acerbitatem.

Hic beatus Andreas animo fauciatus, & pro Domino spirans virtutem & animi magnitudinem, cum & e medio corde sibi esset precatus, & subinde dictitasset: Domine serua, Domine dirige, seipsum in media iniecit pericula, & eorum qui circumstabant diuisa multitudine, latens eos qui ambigebant, cum venisset in conspectum Imperatoris: Cur (inquit) o Imperator (si es Christianus) hæc mala machinaris aduersus Christi
E imaginem & eius seruorum? Ille autem non ferens hanc loquendi libertatem, sed apertam contumeliam eam rem esse existimans, loquentem Sanctum statim interrupit, & iubet eis qui astabant, eum comprehendere. Ij autem cædem spirantibus manibus in eum irruentes, & alij quidem eius caput, alij autem manus apprehendentes, alij vero superhumerale, & alij tunicam per summam contumeliam, & vt ei qui iusserat magis gratificarentur, eum humi deijciunt, qui erat animo excelso; neque prius cessarunt eum trahere, donec ipse Imperator postquam satis vltus esset dicendi libertatem athletæ, volens vtique videri clemens, iussit eum relaxari.

MARTYRIVM SVVM DEO COMMENDAT ANDREAS.

Cum autem proxime adducendum & sistendum curasset, cum eum prius terruisset sæuitia, deinde etiam alliceret mansuetudine: Vndenam, inquit, hæc tanta tibi audacia & inscitia, vt iussis repugnes Imperatoris, & coram eo intempestiue & citra vllam rationem libere quæuis loquaris? sed (vt videtur) volens aliquo modo notus nobis eua-

QVID IN ANDREAM IMPERATOR.

dere, hanc viam ingressus es. Voluntas itaque tua deducta est ad effectum, & tibi tuus A
recte succedet scopus, dummodo sententiæ nostræ assentiaris, & quæ valde recte se habet, confitearis religionem: tunc namque tibi omnia euenient ex sententia.

SVAM AGIT CAVSAM ANDREAS.

Ad hæc Andreas ille admirabilis: Non, inquit, audacia nec inscitia motus, o Imperator, nec vt tibi notus & tuæ euaderem potentiæ, huc veni. Quid enim mihi rei est cum tuis? similiter autem possum omnino etiam dicere cum ijs quæ sunt huiusmodi, a quo quidem iam olim despecta sunt tamquã somnium: sola autem sola grata est quies, & seorsum versari cum Deo. Sed postquam accepi, te sentire aliena a Fide Orthodoxa, & priuare Christianos honore qui debetur diuinis imaginibus, & sic quidem perturbare eos qui tuo parent imperio, conturbare autem etiam Ecclesiam: non potui hanc ferre iniustitiam: sed patria relicta & meis, tantum maris spacium emensus, venio magno cordis zelo incensus, vel vos ab hoc errore liberaturus, vel pro meo Christo meam animam B
positurus, qui suam, etsi esset Dominus, pro me posuit & sua imagine.

Imperator autem: Venisti quidem certe, inquit, magna visione apprehendens, & animo agitans, nempe vt ipsum Imperatorem, & omnes magistratus & pontificalis dignitatis venerandam, quantacumque ea sit, canitiem traducas ad id quod tibi videtur. Sed vt prolixis vti verbis mittamus, audi me ea quæ oportet consulentem, & ab hac profunda emergens caligine, pare ijs quæ nostra decernit potentia, & ipse quoque sis contentus sequi communem sententiam; sin minus, te omnino docebit experientia quantum malum sit consilij inopia & vana de se persuasio, & suam tantum sequendo sententiam, se arroganter gerere aduersus Imperatores.

ANDREAE FORTIS CONFESSIO.

Audiuit Martyr, & cælos aspiciens: Non te negabo (inquit) Christe Saluator. Non te pulchra frustrabor confessione: Non tuam contemptui habebo imaginem: non de- C
spiciam, quod ad me quidem attinet, male patientem. Cædatur meum corpus, o Imperator, lingua secetur, pedes excindantur. Nam ego quidem paratus sum omnia pati potius, quam meum Christum, vel vmbra tenus vilipendere, quem habeo pro omnibus, & quem olim solum sequi constitui. Ad hæc Tyrannus: Quænam est (inquit) tanta amentia, & quam est crassi & hebetis ingenij, crassæ, & in quam cadit interitus, materiæ, Dei ab interitu remoti & materiæ expertis gloriam tribuere, & nec audire quidem quod a Moyse prohibetur legislatore, qui dicit: [a] Non facias similitudines? Vndenam ergo grauissimus hic morbus, qui vestræ menti insedit, effecit, vt non solum scienter resistatis, sed vos etiam conijciatis in periculum? Sed enim intellige, non pro veritate, neque pro Christo, sed pro ipsa sola quæ est a ratione aliena audacia, extrema patieris. D

Exod. 20. *a Leuit.* 26. *Deut.* 4.

PRO SACRARVM IMAGINVM CVLTV CAVSAM AGIT ANDREAS

Hoc in loco cum ferre non potuisset vir generosus blasphemæ linguæ contumeliam, sed perinde atque honesti proditionem arbitratus, sacræ imaginis pati contumeliam: Execrandum, inquit, caput: Non tibi videtur pati pro Christo, qui pro illius forma patitur, neque ad primum exemplum credis transire ignominiam, qua imago afficitur? Et quomodo vos, eos sæpe qui Imperatorias cõtumelia affecerunt statuas, perinde ac eos qui Imperatorem ipsum sunt insectati, vltimis affecistis supplicijs? quos quidem ego noui in statuis æneos, vel etiam aureos extrinsecus, pice intus esse repletos & stuppis & lignis, & alia vili & abiecta materia. Quod si vos qui nunc estis puluis, & cras non estis futuri, sic adoramini statuis ac imaginibus, & propemodum tamquam dij vultis adorari, & eos qui in Imperatorias peccauerunt statuas, acerbissime punitis: aduersus Christi sacram aliquid audere imaginem, non reputatis esse archetypo ipsius exemplaris igno- E
miniam? Nec eos qui sunt parati pro eo pati omnia, æstimatis periculum adire pro veritate?

IMP. IN MARTYREM INFENSVS.

Deinde cum iam hæc dixisset Martyr, & de Moyse vellet explicare, cuiusnam iussisset non facere similitudinem, & quomodo ille effinxisset Seraphim, cum ipsum etiam exemplum sit incorporeum: Imperator abrumpens orationem: Iam tempus est, dixit circumstantibus, docere eum esse moderatum ac temperantem, & temerariæ illius linguæ referre ei gratiam. Si enim ij, qui regias statuas (vt ipse dicit) iniuria afficiunt, acerbum & inexorabile supplicium subeunt: qui adeo impudenter & audacter sceleratam in nos linguam immittit, quasnam luens pœnas punietur pro meritis? Sic dixit, & irato vultu Martyrem statim intuens, & manum de more mouens, & valde exclamans, eum iubet nudari, deinde etiam extensum funibus vehementer flagellari.

Ille

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Illic autem nec sic pusillo & abiecto animo se gessit aduersus sententiam, neque eius promptum animi studium retardarunt quæ iam expectabantur plagæ & flagella: sed id magis reddebant attentius, vt quod spiritu a ratione alienis appetitionibus & Imperatoris minis accenderetur. Cum ergo Imperator vidisset sic se habentem virum fortem, & nihil omnino formidantem, sed esse omnino paratiorem flagella sustinere, quam dimittere illam rationem sententiæ: timens ne si ipse Sanctus tormenti faceret periculū, fieret inde in confessione constantior, & minime traduci posset, quomodo fortia animalia post plagam: inducens personam benignitatis: Priusquam (inquit) facias periculum tormentorum (ad Martyrem aspiciens) nostro parens decreto, libera te ab ijs quæ te expectant malis.

Martyr autem Christi ad suum agonothetam sublatis oculis tam corporis quam ani-
B mæ, cum sibi esset precatus firmam & immutabilem diuinarum imaginum veneratio- REDARGVITVR IMPERATOR AB ANDREA.
nem: & deinde etiam deorsum aspexisset, & in Tyrannum parum oculos coniecisset: o Imperator, inquit, missis bellis quæ gereres contra barbaros, & ciuilium rerum administratione, totum, vt video, aperte tuum posuisti studium contra Christum & eius seruos. Et hæc agens, existimas te posse in pace tenere sceptra Romani Imperij? Numquidne Dei quidem times iudicium, neque illum tuorum factorum expectas examinatorem?

Hoc in loco conuicta fuit ficta mansuetudo Imperatoris, & aperta fuit simulatio. Nam solita detecta feritate, Martyr vehementissime cædebatur boum neruis. Qui au- CAEDITVR DIRISSIME MARTYR.
tem circumstabant, volentes iræ Regis morem gerere, partim quidem iussi verberare, plagas crudeliter intentabant, & adeo crudeliter, vt fluerent riui sanguinis ex pretioso
C illo corpore, & subiectum solum fieret alte purpureum: partim autem gladios accipientes, irruebant ad interficiendum athletam: multi etiam lapides in ipsum iaciebant, & omnibus modis iniuria afficiebant non illum, sed seipsos, sic quidem Regi, qui est ad tempus, studentes coniungi: omnino autem ignorantes miseri, quantum hæc agentes, se procul a Deo remouerent, & qualem ad tempus iudicij illi quidem lætitiam, sibi autem lachrymas & dolores miserabiliter reconderent.

Sed Imperator mouebat omnem lapidem, vt posset Sanctum in sua habere potesta-
te: Nescio enim quomodo etsi esset insipiens, non ignorabat tamen hac in re quidem CONSILIVM VAFRVM IMPERATORIS.
certe se sapienter gerens, fore vt si illo potiretur, multos alios ex Orthodoxis statim caperet, eum tamquam caput, corpus & membra consequentes. Hæc cum ille sciret, iubet ipsum rursus relaxari a plagis, & rursus persuasione & prætextu beneuolentiæ eum
D aggredi tentat. Cum ergo eum curasset prope sistendum, & suum sermonem mollisset pluspuam oleum, acutum tamen iaculum aduersus pios & acutum gladium, postquam vidit virum ne tantillum quidem illici blanditijs, sed cum maiore dicendi libertate eius arguere amentiam, deposita pelle lupina (erat lupus manifestus) iussitq. lapidibus confringi maxillas Martyris, hæc reddens pro verbis, quibus cor eius fuerat consauciatum.

Ille autem erat plane alius Stephanus, ijs qui illi iniuriam faciebant preces reddens. Deinde Martyrem quidem Imperator tamquam reum condemnatum misit rursus in custodiam. sed ignorabat se ijs qui in ea habitabant Christianis, valde promptum mittere doctorem. Gaudebat autem ipse quoque, sicut Paulus, propter Christum passionibus & afflictionibus, benignoq. & clementi Deo magnas agebat gratias, quod dignus
E esset habitus plagis & carcere propter illius nomen. Quamobrem & ijs quæ dicebat, eos CONSTANTIA ET PIETAS MARTYRIS.
qui aderant valde instruebat & confirmabat, & eo quod quæ erant molesta & aspera ferret cum gratiarum actione. Et corpus quidem erat vinctum in custodia, anima autem etiam antequam illinc solueretur, iam cælestia visione intelligenter apprehendebat, adeo vt Tyrannum propemodum reprehenderet, quod non ipsum citius liberaret a ponderecarnis, & a vinculis naturalibus. Corpus enim erat illi carcer, qui eius arctabat animam, & suo tegumento eam seiungebat a tabernaculis, quæ eam exceptura erant, & inenarrabili quæ illic est beatitudine.

Dies interim nō multi præterierunt, & rursus accersit Imperator Martyrem e carcere FRVSTRA IMPER. LABORAT PERVERTERE MARTYREM.
metu eorum quæ expectabantur, & dolore malorum quæ obuenerant, fractū ad futura eius animum, & futurū multo molliorem & ignauiorem existimans. Postquam autem productum sanctum virum vidit audaciorem, & magis spirantem acrem propter Chri-

ſtum amorem: cum veſte exuit, & prope eum lictores rurſus iubet aſſiſtere & flagellis A
vehementer cædere, adhuc priorum plagarum aperta per vniuerſa membra ferentem
veſtigia. Illi autem laniabant quidem carnes, & fodiebant eius latera, & plurimam
eius carnis partem auferebant. Sed ne ſic quidem poterant ſuffurari theſaurum il-
lius fidei.

Poſtquam ergo vidit Tyrannus omnia a ſe ſic temere & fruſtra fieri, iamq. eſſet plane
animi dubius & perplexus: eo deſcendit, vt ſe fateretur ſuperatum, nempe vt eum mor-
te deinceps damnaret. Et iubet vt funibus alligatis illis beatis pedibus in ſolo trahatur per
totam viam publicam: deinde vt cum deductus fuiſſet ad locum maleficorum, ibi iace-
retur, qui Eden, qui ſupernis tabernaculis, qui erat dignus ipſis cælis. Cum autem cur-
reret Martyr hunc curſum decertationis, & in terra per plenum vrbis forum traheretur:
vir quidã qui e mari fuerat piſcatus piſciculos, & eos in foro proponebat vænales (ſede- B
bat autem ſuper cathedram peſtilentiæ, cum vidiſſet eum tam turpiter trahi, & quænam
eſſet cauſa accepiſſet) exilijt ſtatim tamquam a malo aliquo motus dæmone, & cum e
propinquo cultrum macelli arripuiſſet, eo & pedem ſacri corporis amputat, & ſiſtit
ANDREAS CONSVMMAT MARTYRIVM. Martyri curſum decertationi, eiq. finem imponit certaminis: nam ſimul cum pedis am-
putatione e vita quoque excedit vir generoſus, vel potius ad cælum currit, & ad eum
a Pſal. 17. aſcendit qui poſuit eius vitam nulli reprehenſioni affinem, & perfecit [a] pedes eius tam-
quam cerui, & collocauit ſuper excelſa.] hactenus de martyrio auctor.

Quæ autem ſequuntur de proiectione corporis ad feras, & de eius inuentione, Deo co-
gente, per arreptitios facta, diſcrepant a Theophane, qui eum a ſororibus ſublatum an-
tequam proijceretur, affirmat atque ſepultum. Quod vero locus ſepulturæ Chryſis dice-
retur, inde & accidit, vt diceretur ipſe Martyr, ſanctus Andreas in Chryſi, quo titulo re- C
peritur inſcriptus in ſacris Eccleſiæ tabulis, in quibus anniuerſaria dies natalis celebran-
da proponitur.

Hoc anno (vt iam res Occidentales inuiſamus) cum nouis cladibus agitaretur Hiſpa-
nia, & Valentia ciuitas in Tarraconenſi prouincia a Sarracenis exciſa iam eſſet, Chri-
ſtianiq. ſacra Vincentij Martyris oſſa inde auferentes, deportaſſent in extremam Luſi-
taniæ partem, in locum qui ex eo poſtea Promontorium ſancti Vincentij eſt appellatum:
tunc cœptum eſt eiuſdem ſancti Vincentij nomine monaſterium perinſigne erigi Oue-
b Ambr. Moral. liv. 13. c. 18. ti, cuius antiquæ memoriæ extant veſtigia apud Ambroſium Moralem [b]. vt plane ap-
pareat, haud exaruiſſe virorem Chriſtianæ religionis in Hiſpania. Licet enim tot angu-
ſtijs vallati eſſent fideles, in retinenda tamen antiquitus tradita obſeruantia monachali
ita ferbuerunt, ac ſi ſumma pace fruerentur, frequentiq. concurſu eam colere omni ſtu- D
dio laborarent; ſed & eo propenſiorem cultum Vincentio Martyri exhiberent, quo magis
a Sarracenis grauioribus iniurijs ſe cõſpicerent affici. Sicq. factũ vt ita colẽtes Vincentiũ,
vincẽdi aliquando penitus Sarracenos aperuerint ſibi viam, prout declarauerunt euenta.

Hoc eodem anno [c] in Anglia Ecgbertus Archiepiſcopus Eboracenſis, Regis germa-
c In Epitome Appendix ad Beda hiſtor. nus, ſcientia & ſanctitate clarus diem clauſit extremum, vbi ſediſſet annos vndetriginta.
S. ECGBERTI EPISC. EBORACENSIS OBITVS. Fuit iſte magiſter Albini, qui & Alcuinus Flaccus dictus inuenitur, qui ipſum pluribus
laudat in litteris ad Carolum Magnũ ſcriptis, vtpote quod inter alia inſignia eius opera
publicum litterarum ſacrarum gymnaſium Eboraci conſtituit, eamq. Eccleſiam nobili
valde bibliotheca ditauit. dicendum rurſus de eo inferius, cum de Albino agendum erit.

IESV CHRISTI PAVLI PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP. E
ANNVS 762. ANNVS 6. ANNVS 22.

CONSTANTINVS PERSEQVITVR MONACHOS. SEQVITVR ordine temporis ſeptingenteſimus ſexageſimus ſecundus Chriſti annus
Indictione decimaquinta notatus, quo Imp. Conſtantinus immenſo odio flagrans
in monachos, quos præ ceteris ſibi in promulgãda hæreſi aduerſarios ſæpe expertus fuit,
maxime vero anno ſuperiori, cum aduerſum Andream Cretenſem monachum fuiſſet
ſibi certandum: cum audiſſet in Auxentiano monte in Bithynia poſito, degere magni
nominis Stephanum monachum gratia miraculorum illuſtrem, potentemq. ſermone
ad cohortandum alios, vt aduerſus debacchantem hæreſim forti conſiſterent animo, ad
eumq.

A eumq. habere confugium plurimos, in hunc ipsum mouere bellum necessarium sibi duxit, vt perficere posset, quod conabatur (si liceret) hæresim stabilire. Sed quem scit maxime martyrij cupidum, haud armis expugnandum tentat, sed verbis. Ad hocq. virum eloquentem mittit, qui viro suadeat subscribere decretis pseudoconcilij œcumenici nominati. Id quidem factum est hoc anno, antequam bellum Bulgaricum pararetur, quod anno sequenti esse confectum, ex auctore qui res gestas eiusdem Stephani est prosequutus, qui & hoc viuebat tempore, & ijs omnibus potuit interesse, certum exploratumq. habetur, vt sequenti anno ostensuri sumus. modo autem primi huius certaminis Stephani ex eodem auctore totidē verbis hic describamus historiam, quæ sic se habet [a].

[a] *Apud Ioan. Damasc. in fin.*

Imperator huiusce Stephani virtutem audiens, secumq. istud perpendens, quod si hunc quoque retibus suis includeret, fauoremq. ipsius ac præsidium sibi adiungeret, CONSTANT. IMP. AGGREDITVR PERSEQVI S. STEPHANVM.
B execrando suo dogmati magnum ob ingentem virtutis illius claritatem atque splendorem robur conciliaret: Callistum quemdam Patricij ordinis summa secum familiaritate deuinctum, atque suam hæresim apprime callentem, & eximia dicendi facultate præditum ad se accersit, eumq. ad sanctum virum legat his verbis vtens: Ad Auxentianum montem contende, ac Stephano, qui illic delitescit, atque ex Immemorandorum classe ac numero est (*ita enim impium solere vocare monachos dictum est superius*) persuade vt concilij decretis assentiatur, & subscribat: sicq. eum alloquere: Pij ac rectissime de religione sentientes Imperatores Constantinus & Leo beneuolentia erga te, quia virtute & sanctitate delectaris, impulsi, te Orthodoxi Concilij decreto nunc edito & promulgato subscribere iubent. Tu vero & caricas ipsi & palmas feres, amygdala item, aliaq. nonnulla, quibus vir Dei colendæ pietatis studio deuotus ali consueuit. Norat enim & ipse,
C quanta esset illius continentia, pene vt etiam hoc virtutis genere cum spiritibus a materia remotis contenderet.

Callistus itaque quam celerrime poterat ad montem profectus, sancto viro Imperatoris mandata exponit, eaq. omnia, quæ alliciendi atque inflectendi vim habebant, in- QVAE STEPHANVS AD CALLISTVM.
medium profert, ipsumq. ad subscribendum pertrahere conatur. Verum pietatis corona erat Stephanus, zeloq. atque virtute Protomartyris similis. Tamquam enim qui Dominum a dextris suis esse semper prouideret, ac propterea nullo hæresis impetu concuteretur, ad pernicioſum illum nuntium his verbis vsus est: At ego nec huic decreto, ac falsi huius concilij vaniloquio subscribam, nec illud vmquam comprobabo, nec amarum dulce, [b] nec tenebras lucem dicam, ne Prophetæ maledictionem in caput meum pertraham. Sacrarum autem imaginum causa promptum mihi ac procliue est mortem [b] *Isa. 5.*
D oppetere, Imperatoris minas, qui has delere ausus est, nihil moranti. Hæc vbi dixit, cauam manum statim ostendens: Etiam si mihi (inquit) tantulum dumtaxat sanguinis esset, id tamen pro Christi imagine profundere minime dubitarem. Quos vero ab eo ad me cibos attulisti, referas sane licet; quoniam (vt cum diuina scriptura loquar) [c] oleo peccatoris non impinguetur caput meum, nec hæreticorum cibis guttur meum deliniatur. [c] *Psal. 15. Psal. 140.*

Hac oratione audita, Callistus maximo pudore suffusus reuertitur, atque Imperatorem adiens, omnia ei narrat. Ille autem iræ ac furoris nube obducitur, ac statim sicarios vna cum Callisto mittit, eisq. imperat vt sanctum virum e cella sua *in vertice montis sita* abstrahant, ac protinus ad inferius monasterium deductum, illic cum summa cura ac vigilantia inclusum tenerent, quoad arbitratu suo de eo constituerit. Sic igitur dicto ci- STEPHANVS PERVERTITVR ET DVCITVR CAPTIVVS.
E tius id quod imperatum fuerat exequi contendentes, ad speluncam veniunt, & sanguinario animo insiliunt, ostioq. statim calcibus effracto, pium virum per vim foras trahūt. Ac cernere erat rem proborum oculis admiratione dignam ac memorandam. Etenim ex ingenti quadam continentia, & domicilij humilitate atque angustia, tibiæ ipsius in femoribus adhæserant, vt nec vllo modo stare vel moueri posset. Quod cum amentes homines perspexissent, summa admiratione perfusi sunt, atque ex sæuitia & feritate animos ad commiserationem inflexerunt. Ac duo quidem ex ipsis (sunt enim inter malos & flagitiosos homines semimali quidam, atque eiusmodi, vt eorum improbitati remedium afferri possit) concepta ex sancti viri ærumna commiseratione, consertis manibus acceptum cum sufferebant. Mox autem ad Patris Auxentij cœmeterium venientes eum vna cum monachis illis, quibuscum versabantur, incluserunt, atque ipsi pro foribus excubabant, imperium aliquod & nuntium a Tyranno expectantes.

STEPHANI IN CARCERE CANTICVM.

At enimuero generosus ille atque eximia virtute præditus Stephanus tot molestijs affectus, ac facinorosi cuiusdam hominis ritu, in custodiam coniectus, animo non concidit: verum vna cum socijs suis alta & modulata voce psallebat: IMPOLLVTAM IMAGINEM TVAM O BONE ADORAMVS] *est cantici principium*. Ac deinde quid aliud huiusmodi ab ipsis psallebatur: In cogitationum mearum latrones incidi, ab ijsq. mihi misero mens abrepta est.] hæc idcirco, quod auulsus fuerat ab illo specu in supercilio montis sito, vbi puriorem contemplationis fructum gustabat. pergit auctor. At ij quibus custodia commissa fuerat, pro foribus stantes, atque quod ab eis cantabatur audientes, atque veluti excantari sese propter illos existimantes, capita mouebant, seq. miseros ducebant, quod a monachis, qui nihil sceleris admisissent, atque inique inclusi tenerentur, optimo iure latrones appellarentur. A

Cum autem sex dies iam effluxissent, in quibus pius ille vir nihil cibi gustarat: septimo die affuit quidam a Tyranno missus, qui sanctum virum ob id quod recens acciderat (nunciatum enim fuerat bellum a Scythis inferri) cellæ suæ restituit.] hic finis Imperatoris hoc anno conatus, sed non Callisti Patricij: qui nouis machinis oppugnare virum sanctum aggreditur; agens nimirum, vt calumnijs eum potius proscindat quam ferro sauciet, glorioſiorem inde putans sibi parare triumphum, quam si necem inferat; ex qua sciret maiorem ab Orthodoxis illi parari laudem, & gloriam immortalem, qui eum essent in perpetuum celebraturi Martyrem. contra vero si calumnijs eum superet, fore vt concitata & vbique sparsa eius sanctitatis fama dispereat atque penitus euanescat, tuncq. fieri vt nullum inferre damnum hæresi possit celebritas eius nominis infamia prorsus extincta, immo magnā ea ex re fieri accessionem peruersæ sectæ, cuius aduersarij inuenti essent operibus sceleſtissimi. Quas vero interim dum Imperator aduersus Scythas pararet arma, Callistus aduersus sanctum paret insidias ab eodem auctore sic accipe. B C

CALLISTI PATRICII FRAVDES COMPOSITAE ADVERSVS S. STEPHANVM.

Ceterum ille κάκιστος potius, hoc est, pessimus, quam Callistus, cum vnum ex sancti viri discipulis nomine Sergium, de quo iam nos verba facturos esse promisimus, remotis arbitris accersiuisset, misero illi persuadet, vt non ludam solum proditionis reum agi sinat, sed ipse quoque rursus patris & præceptoris sui proditorem se præbeat. Confestim igitur in ipsius perniciem meditari non desijt, atque omnem artem adhibere, quo magnum illum virum cassibus suis implicitum teneret. Vt autem se frustra laborare & nihil efficere perspexit (cur enim sacram illam animam atque ab omni reprehensionis nota immunem aggrediebatur?) statim a sancto ouili digreditur, velut nimirum filius improbus atque alienus, a semita recta claudicans, atque ad eum, qui legendis Nicomediensis oræ vectigalibus præerat, Aulicalamum nomine, accedit, eumq. socium & adiutorem in his, quæ aduersus sanctum virum struebantur, adhibet. D

Ambo igitur in capitis sui perniciem inito consensu, libellum in eum calumnijs refertum peruersissimo animo conscribunt. In quo primum illud inserunt, eum Imperatoris tamquam hæretici memoriam execrari, & diris deuouere, eumq. Syrum atque Vitelium appellare.] per Syrum Nestorianum intelligi certum est, per Vitelium nescimus, sicut & pariter ignoramus quid sit quod tradit Theophanes, eumdem Cōstantinum Imperatorem ignominiæ causa appellatum ab Andrea Cretensi Martyre, Ciuilianum. Sed pergit auctor, aliam recensere in eum cōparatam calumniam, nempe ipsum, ait, aduersus ipsius Imperatoris maiestatem technas moliri, aliaq. permulta, quæ ob prolixitatem atque inutilem loquacitatem, intempestiuum ac superuacaneum est commemorare.

INGENS CALVMNIA DE ANNA VIDVA

Postremo autem de proba illa atque præclara Anna, quam ipse mundum fuga relinquentem in monacharum numerum atque ordinem adscripserat, hoc ponunt: Quod mulierem quamdam nobili loco natam fraude circumuentam monasticis institutis initiasset, atque in inferiori monasterio teneret, cum eaq. noctu ad ipsum ascendente consuetudinem haberet. Ad hæc ipsius ancillam pecunia corrumpunt, eiq. tum libertatem, tum aulici cuiusdam connubium pollicentes, hoc persuadent, vt aduersus eam simul ac sanctum virum consentanea ijs diceret, quæ illi in illo calumnijs pleno libello contexuerant.] sed quænam ista insignis femina fuerit Anna, ex eodem auctore dicamus, qui superius hæc de ipsa habet. E

ANNA VIDVA MONASTICAM AMPLECTITVR VITAM.

Mulier quædam illustris atque honesta, marito haud ita pridem orbata, festinanter sanctum virum adijt. Cumq. se viduam atque liberorum expertem, ac proinde solam esse, ipsi narrasset: nihil aliud sibi superesse dicebat, quam vt monastica veste, cuius se

incredi-

A incredibili quodam desiderio teneri asserebat, indueretur. Ille autem eam longa oratione instructam, ac salutiferis præceptis sedulo eruditam dimisit, his verbis ad extremum vtens: Vide cum quo paciscaris: ac si qua te animæ cura tenet, id quod promisisti, mox præsta, nec te cunctantem mors inuadat. Pia igitur illa mulier ad matrem rediens, ac Patris sermonem in intimis cordis penetralibus abditos tenens, facultates omnes suas auro commutat, eoq. magna ex parte pauperibus erogato, confestim parentes, propinquos, vicinos, amicos relinquens, ad diuinum Stephanum se confert, non paruam auri illius portionem secum gestans. At ille asperiori orationis genere ad eam vtens: Cum tu (inquit) ex Saluatore ipso audieris eius discipulum esse minime posse, qui non bonis omnibus renuntiauerit: quonam modo contempto ac pro nihilo habito hoc præcepto, partem aliquam mundi retines?

B Hæc vt mulier audijt, ipsius perspicaciam ad stuporem vsque admirans: Non me (inquit) honorande Pater, auara, spiritualis potius (nisi me animus fallit) cupiditas impulit, vt auri aliquid mihi reliqui facerem: quod videlicet id per tuas sanctas manus erogari, maioremq. mihi tua opera vtilitatem comparari cuperem. Tum ille: Alienorum delictorum scintillas manibus meis extinguere nullo modo sustineo. Vereor enim ne qua earum furtim succendatur, maximumq. in animo meo incendium excitet. Id enim nonnullis, dum non satis animum attendunt, vsu venire compertum habeo. Illud autem omnino perspicuum est, quod qui seminat, idem suis quoque manibus metit. Hæc loquutus, eam quidem rursum ad matrem redire, haudquaquam vtile esse iudicauit. Ceterum vt vicinis locis vna cum pio Marino peragratis, ipsamet suis manibus pecuniã illam distribueret, imperauit. Quo munere cum perfuncta fuisset, tum denique monastica eam veste induit, atque ad mulierum monasterium transmittit, Antistitæq. etiam atque etiam mandat, vt summam ipsius curam gerat, manumq. ei ad virtutis studium amplexandum porrigat, seduloq. opituletur. Atque hæc quidem ita se habuerunt.] Quomodo autem hæc ipsa per calumniam grauissimi criminis rea constituta quæstionibus dirissimis subiecta fuit, dicemus anno sequenti, quo contigit.

Ceterum quod spectat ad persecutionẽ Constantini Copronymi, non ea tantum fuit aduersus sacras imagines, eorumq. veneratores fideles, sed magis exarsit aduersus monachos, quos immenso cum infectaretur odio, illud adiecit, vt lege sancita vetarit, ne quis amplius monachus efficeretur, sicq. ad monachissimum omnis via præcluſa penitus esset. Testatur id quidẽ Theodorus Studita huius tẽporis scriptor in oratione, quam de sancto Platone conscripsit, vbi primum de latebris eiusdem sancti Platonis agens hæc ait: Con-

D stantinus ille impijs cogitationibus feruens, malitiæ domicilium, multorum capitum draco, eius hæresis propugnator, quæ sanctis imaginibus bellum indixit, monastici ordinis acerbissimus persecutor tunc regnabat. At quisnam nostrorum Nazaræorum, *monachorum videlicet*, non fuit exterminatus? Aut quis latens non in medium prolatus? Quisve eorum qui ei resistebant, non ad impietatis barathrum detractus? Ita vt sicubi aliquis eorum, qui insignes erant, relictus fuisset, tamquam scintilla quædam in occulto & obscuro loco iacens, ita latuerit, vt pro mortuo haberetur apud eos, qui adhuc supererant. Talis fuit noster Elias, *Plato scilicet*, a Domino ipso seruatus ijs in locis, in quibus exercitationi monasticæ operam nauabat, non eius manibus captus, qui nouus Achab dici poterat.] & inferius cum de Irene pia Augusta agit: Postea vero quam cœpit regnare Christi cultrix Irene, quæ pacem ipsam, vt cognomento, ita & re

E attulit, in cuius Regno cum alijs bonis & monasticæ vitæ ineundæ facultas & ianua patefacta est, quæ olim ab impio Imperatore clausa fuerat.] Sic igitur ex his omnibus satis liquet fuisse vetitum vsque ad Irenem Augustam, ne quis posset monasterium ingredi. Quomodo autem hac etiam de re magnam persecutionem conflarit idem Imperator aduersus S. Stephanum, de quo supra, dicemus anno sequenti.

CONSTANTIN. IMP. PROHIBET MONACHOS FIERI.

IESV CHRISTI PAVLI PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP.
ANNVS 763. ANNVS 7. ANNVS 23.

SEPTINGENTESIMVS sexagesimus tertius adest annus prima Indictione signatus, quo Stephanus Martyr calumnijs pressus, multaq. perpessus, exulare iubetur.

Sed quomodo ista se habuerint, exacte sunt referenda; ac primum quod ad tempus spectat, diligentior eius ratio habenda est. Cum enim anno quadragesimo nono eiusdem Stephani eius exilium contigisse, martyrij eius Acta testentur, idemq. incidisse tempore belli cum Scythis, nempe Bulgaris initi: hoc quidem anno id oportuit euenisse: quadragesimus enim nonus hic fuit annus ætatis eiusdem Stephani, quem natum vidimus, cum S. Germanus creatus est Constantinopolitanus Episcopus, anno Redemptoris septingentesimo decimoquarto; sed & hoc anno idem bellum Bulgaricum accidisse, Theophanes auctor est. A

BELLVM BVLGARICVM BENE CONFECTVM.

Hoc namque anno, prima Indictione, septimo Kalendas Iulij, Imperatorem Constantinum ad bellum profectum tradit, vicisseq. Bulgaros, atque de ijsdem redeuntem Constantinopolim egisse triumphum: quum ingratus pingues hostias litauit satanæ: nam inter alia eumdem sanctissimum virum Stephanum post multa ludibria relegauit. B

CALVMNIARVM LIBELLVS ADVERSVS S. STEPHANVM COMPOSITVS.

Cum enim calumniarum libellus aduersus eumdem sanctum opera Callisti Patricij, Sergijq. monachi confectus esset: eum ad Imperatorē agentem in castris miserunt. Quid illic ipse, habent hæc Acta: Hoc cum scripsissent per militem quēdam ad Imperatorem, qui tum in Scytharum locis morabatur, libellum mittunt. Ille igitur lucri cuiusdam instar, eum accipiens, ac leonem iam in vinculis habens, ad Antherum, qui vicariam ipsi in vrbis gubernatione operam nauabat, epistolam quam primum scribit hoc exemplo.

Ad monasterium illud, quod ad Auxentiani montis radices situm est, summa celeritate proficiscere. In eo enim quædam Immemorandorum scorta sub pietatis prætextu degunt: quarum tu vnam, cui nomen Anna est, assumptam, per publicos equos quam celerrime ad nos mitte.

SATELLITES PERVADVNT MONASTERIVM MONIALIVM.

Ille igitur scelerati Regis sceleratior Præfectus simulatque litteras accepit, militum agmine cinctus, ad monasterium proficiscitur, ac sacras illas mulieres tertiæ horæ laudes Deo canentes offendit. Confestim itaque milites, quibus ipse septus erat, gladios stringunt, ac Christi sponsas circumdant. Ita diuina laudatione incondito clamore compressa, Christi famulæ qua fugerent non habentes, partim intra sacri altaris cancellos sese protinus abdebant, partim venerandum diuinæ mensæ peplum subibant, partim ad montem excurrere tentabant, sed ab inuitabilibus illis prædonibus retinebantur. Quorum impetum domus illius Præfecta, *Abbatissa videlicet*, minime ignorans (etenim in sua cella quiescebat) mulier ætate quidem prouecta, ceterum in perferendis laboribus vegeta, intrepido animo ad eos egreditur. atque: Quid perpetratis (inquit) cum Christiani sitis? Quid in mulieres diuino cultui consecratas, quæ nemini vnquam iniuriam vllam inferre in animo habuerunt, impetum fecistis? C D

ANNA CVM THEOPHANE MITTITVR AD IMP.

Hi autem venerandæ illius anus libertatem summopere admirantes, atque eam Antistitem esse intelligentes, insolenti illo impetu suo statim in diuersum mutato, non sine quodam pudore ac reuerentia leniter ad eam his verbis vtuntur: Annam Stephani amasiam nobis dede. Hoc enim Imperatoris edictum poscit. Ipsa autem eam protinus ac quamdam alteram cum ea nomine Theophanam accersens: Abite, inquit, ad Imperatorem, ac prudenter ipsi respondete. Ceterum quoad eius fieri poterit, prouidendum vobis est, ne per fraudem aliquam in prædam incidatis. Postquam igitur adductæ sunt, atque ille eas adesse comperit, disiungi ab inuicem iubet, ac deinde accitam Annam ad hunc modum affatur.

QVAESTIO HABETVR DE ANNA.

Mihi quidem nullo modo omnino dubium est, quin ea omnia vera sint, quæ de te ad me perlata sunt. Ceterum eo te acciri volui, vt tu quoque libere ac submota omni dissimulatione, cuncta detegas, nimirum quonam pacto præstigiator ille ac sceleratus huc te adduxerit, vt & bonorum tuorum possessionem relinqueres, ac paternam nobilitatem pro nihilo duceres, ac denique hanc tenebrarum vestem indueres. Perspicuum videlicet est (quemadmodum etiam a quibusdam intellexi) id illum tibi idcirco suasisse, vt te tamquam scorto abuteretur. Verum quid tamdem in eo pulchritudinis perspexisti, vt tu in eam fraudem incideres? E

ANNAE ANIMI FORTITVDO.

At casta illa mulier, turpibus his verbis auditis: Absit (inquit) Imperator, vt hac de causa paternas opes abiecerim, atque ornatum omnem exuerim, vt animam meam huiusmodi libidinibus in seruitutem addicerem. Verum qui hæc de me detulerint (vt cum [a] Dauide loquar) acuerunt linguam suam sicut serpentes, venenum aspidum sub labijs eorum. En igitur corpus meum tibi proponitur, ferro, igni, verberibus excrucietur.

a *Psal.* 139.

A cietur: nihil aliud quamdiu mihi ſpiritus ac vita ſuppetet ex Anna audies, quam quod verum eſt. Sanctum & iuſtum virum hunc eſſe, animæq. meæ ſalutem attuliſſe, perſpectum habeo.

Obriguit ad hæc Tyrannus, horæq. parte haud exigua vocis vſu caruit, ſummumq. lænæ manus digitum (vt illi in more erat) præmordens, ac dexteram manum in orbem torquens, hanc quidem ſedulo cuſtodiri iubet, ipſius autem comitem inuitam licet & repugnantem domum reuerti. Quo etiam, vt redijt, Antiſtitæ ſuæ ac magno Stephano cuncta exponit.

At vero Imperator non multo poſt, confecto ex animi ſententia bello, Conſtantinopolim redit: ac parum admodum aut nihil omnino de publicarum rerum adminiſtratione laborans: hoc vnum ſerio agit, ac negocijs omnibus anteponit, nempe vt Stepha-
B num retibus ſuis implicitum teneat. Annam itaque, de qua verba fecimus, in Phialæ carcere includi iubet (eſt autem ille mire caliginoſus, atque inferno propemodum haud abſimilis) ac deinde per cubicularium quemdam hæc ei ſignificat: Parce tibi ipſi, mulier, animumq. induc honeſte viuere, atque abiecto hoc tenebrarum indumento, cum Imperatrice vitam degere. Ceterum craſtino die, cum interrogaberis, fac coram omnibus vera dicas. Præſto enim eſt ancilla tua, quæ etiam ſi ea quæ perpetrata ſunt, inficiari volueris, te conuincet. Ego autem veritatis patronus ac propugnator membratim ac fruſtatim carnes tuas lacerabo, faciamq. vt intelligas, quantum Imperator, qui te hæc monet, valeat, quantum rurſus Immemorandorum Antiſtes Stephanus. Sin autem hoc tibi perſuaderi ſinas, vt nomen eius aperte deferas, ipſiusq. voluptates ac libidines palam prodas, maximos a nobis honores ac munera conſequeris.

C Hæc vt pia Anna audiuit, nihil aliud quam meras nugas hæc omnia eſſe ducens, breue reſponſum dedit, hoc vnum inquiens: Dei voluntas fiat. At Imperator cum ingentem hominum cœtum ante palatij carcerem poſtridie mane collegiſſet, vt qui ſe ipſi quod volebat, perſuaſurum eſſe confideret: nudam eam in omnium conſpectu ſiſti iubet, virgarumq. faſce in ipſius oculis & aſpectu poſito: Hæc, inquit, non ad ſpectaculum dumtaxat, incutiendumq. tibi terrorem adhibui, ſed vt tergum tuum & ventrem ijs conſcindam, niſi execrandos Stephani concubitus, hodierno die, in apertum proferas.

Ad quæ cum caſta illa mulier, animiq. magnitudine præſtans, ad Chriſti exemplum obticuiſſet: Tyrannus oculos in eam iracunde conijciens, ac meretricem eam, quæ pudicitiæ amore tenebatur, ſceleſto ore appellans, flagris eam crudeliter affici iubet. Cum itaque ipſa a quatuor valentiſſimis hominibus diſtenta fuiſſet, ac perdiu & ventre & ter-
D go turderetur, nihil aliud ab ipſa audiri poterat quam hoc ſolum: Non noui hominem; quemadmodum ipſe ais: Non noui, Domine miſerere. At vero verſipellis illa ancilla, atque animo etiam adhuc magis ſeruili ac ſceleſto, Imperatoris iuſſu in ipſius conſpectu ſtans, manus aduerſus eam prætendebat, ac ne conſpuere quidem ipſam verebatur. Cumq. nonnulli ipſius calamitate ſeſe commoueri fingerent, atque in aurem inſuſurrantes, ipſam admonerent, vt ea quæ Imperatoris voluntati conſentanea eſſent, diceret, atque ad hunc modum cruciatu eximeretur: Illa in priſtina animi fortitudine ac tolerantia perſtans, a vero minime deſciſcebat.

ANNAE CASTISSIMAE FEMINAE CONSTANTIA IN TORMENTIS.

Vt autem eam verberum multitudine confectam ac pene ſpiritum exhalantem Tyrannus vidit, ſubſellio exurgens, celeri curſu in palatium ſe abdidit, eam in vno quodam vrbis monaſterio includi iubens, & quidem ita, vt omni corporis cura deſtitueretur.]

E Quid poſtea de Anna factum ſit, nihil amplius auctor, ad res Stephani intentus: ibi quidem diem clauſiſſe extremum Martyre dignum putamus. At quod terribile Dei iudicium fuit in ancillam illam, Annæ dominæ ſuæ calumniam tantam inferentem, ita idem auctor narrat in fine: Nec verſuta quidem illa ancilla, quæ ſanctum virum & heram ſuam accuſauerat, iuſtum Dei iudicium effugit. Nam cum trans turbam ad Aulicalamum peruenisſet, ſeq. fabulam detecturam eſſe confirmaret, & quonam modo vt ſancto viro calumniam ſtrueret, ſubornata fuiſſet, niſi ipſe quod promiſerat, expleret. id ille metuens, cuidam eorum qui legendis Bithyniæ tributis præerant, eam in matrimonium collocat. Prægnans autem facta gemellos filios in lucem edit. Ceterum ſub mediam noctem repente conturbati infantes illi, arreptis maternis mammillis, horrendumq. in modum exeſis, eam protinus necant, atque vna cum ea viperini illi fœtus extinguuntur.] hæc miſerandæ fuit ancillæ pœna.

Cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cum autem Imperator ea se spe frustratum videret, vt in Stephanum agere posset oc- A
casione delicti cum Anna prætensi: ad alias aduersus eum fraudes comparandas conuer-
tit animum. illaq. ex omnibus facilior atque securior visa est, si eum pietatis ergo sui fa-
ceret transgressorem edicti. Magnis namque pœnis agendum sanxerat aduersus eos, qui
in monachum reciperet aliquem in monasterio. Effecit igitur, vt carissimus sibi aulicus, simulans fugam ab aula, abierit ad Stephanum, vt inter monachos assumeretur: quod post multas preces tamdem obtinuit. cuius rei gratia causa patuit, qua in ipsum agere iure posset. Sed quibus hæc artibus fuerint concinnata, & coloribus picta, eum-
NOVAM MOLITVR IMPERATOR FRAVDEM IN STEPHANVM. dem auctorem audi, qui hæc de Imperatore subiungit: Ipse autem & varios ac multiplices insidiarum modos animo versari non desinebat, quo sanctum virum morte afficeret. Quocirca postridie cum Georgium quemdam cognomento Syncletum nitidum ac vi- B
gentem iuuenem, ipsiq. carissimum acciuisset, priuatim eum ita alloquitur: Quantam, o Georgi, tui erga me amoris vim esse ais? Infinitam (inquit ille) Imperator, nec in mensuram vllam cadentem. Tum Imperator. Audeas ne igitur pro hac tua erga me beneuolentia mortem oppetere? Et quidem libenter, inquit ille, ac summa cum animi voluptate istud fecerim. Hic Imperator animo lætissimo ipsum osculatus: En, inquit, nouum quoque Isaac. ac deinde: Nec vt mea causa mortem subeas, Georgi, nec vt membrum aliquod tibi adimi sinas, nec denique vt quicquam aliud huiusmodi sustineas, nunc iubeo: verum hoc vnum, vt ad Auxentianum montem propere te conferas, cumq. omni memoria indigno Stephano agas, eiq. persuadeas, vt tibi monasticum habitum imponat, ac te in suorum album adscribat. Quod cum contigerit, statim ad nos quam celerrime poteris, redeas.

Ille autem hunc sermonem prompto ac lubenti animo excipiens, atque ad hanc C
GEORGIVS SE CONFERT AD STEPHANVM. fraudem obeundam, ab eo (vt erat in huiusmodi rebus ingeniosissimus) plurimis verbis instructus & eruditus, confestim ad montem ascendit, ac sub nemoroso quodam loco ac virgultis pleno delitescens, media nocte dæmonibus non absimilis egreditur, atque ad monasterium accedens, voces ad ciendam misericordiam comparatas emittebat: Miseremini mei (inquiens) miseremini, Christiani omnes qui hic habitatis, nec me a feris abripi, aut in præcipitium ac voraginem ruere sinite. Oberraui enim in via, nec quid faciam habeo. Hæc & alia quædam cum simulatissimo animo quereretur, Stephanus vir humanus & ad misericordiam propensus, exaudiens, Marinum monachum accersit (rei enim commentitiæ simplex illa ac fuci & malitiæ expers anima fidem adhibebat) atque, Abi propere, inquit, ac lugentem istum, quicumque tamdem ille sit, huc admitte, ne pereat. D

Ille igitur confestim admissus, ad ipsius genua se abijcit atque (o Deus bone) quanta cũ simulationis larua impurus ille & execrãdus visitatum illud, Benedic Pater summe venerande, pronuntiauit. Postquam autem sanctus vir ipsi bene precatus est, ipsumq. exurgere iussit: tum ab indumentis, tum a facie ac genis prorsus abrasis eum agnouit; siquidem erasa mento erat: nam id omnibus Tyrannus edixerat, in hoc nimirum Deo aduer-
a Leuit. 19. sam legem sanciens, ad Mosem videlicet dicenti: [a] Loquere ad populum, ac prohibe ne barbam in rotundum radant, aut eam implexam gerant. Etenim vt in alijs omnibus rebus, sic in hac quoque ipsi aduersari contendebat. Atque omnibus tam iuuenibus quam senibus barbam ad cutim vsque radere præceperat, vt qui eos tamquam salaces equos ad bene semper curandam cutim atque ad lasciuiæ studium extimularet.

Cum igitur hinc eum ex Imperatoris classe esse coniecisset, percunctabatur ab eo, vn- E
GEORGII ARTES AD FALLENDVM COMPOSITAE. denam esset, & quo pergeret. Ille autem (ac vide quæso hominis malitiam) quin ex aulicorum numero esset, minime inficias ibat. Ceterum (inquit) dum flagitiosissimi Imperatoris sententiam & ego & socij mei sequimur, pene in Iudaismum præcipites abrepti sumus, atque in ingens animæ periculum iam incidimus. Ego vero quo in malo versarer, tamdem aliquando persentiscens, ad tuæ sanctitatis pedes (vt vides) properanter veni, vt angelicum hunc habitum, cuius desiderio teneor, a te obtineam. Quocirca ne me quæso abijcias, honorande pater: nec tametsi indignum, a præclara hac spelunca remoueas. Tum ille nomini suo respondens Stephanus: Nequeo, inquit, fili, huiusmodi rem aggredi, ne quid mihi periculi a Tyranno creetur. Ille autem statim figmentum suum ac simulationem adigens, atque id omni studio contendens, vt fabulam eam quam agebat, quoad eius fieri posset, ab omni suspicione vendicaret. Ac propterea quo sanctum

A ctum virum ad id quod expetebat alliceret: Rationem (inquit) Deo pro anima mea reddes, nisi me hodierno die sine vlla cunctatione detonsum in monachorum ordinem adscribas: nihil enim mihi alioqui supereſt, quam vt statim ad prioris vitæ institutum reuertar.

At venerandus ille vir hoc sermone commotus (norat enim omnia pro nihilo ducere, cum de animæ salute agi existimaret) Etiamsi periculum hac in re situm est, inquit, tamen quia te sincero animi affectu accessisse dixisti: non committam, vt contra Dominicum præceptum te foras eijciam. Ceterum attento animo sis oportet, pectusq. tuum aduersus omnem ærumnam præmunias. Sic enim suos Dominus explorare solet. Hoc sermone habito, mundanam vestem ipsi detrahit, atque obedientiæ vestimento eum induit. Atque ita impostor ille ad tertiam vsque diem perstitit, non
B tam decipiens, quam ipsemet a dæmone, qui eum ad huiusmodi facinus abripiebat, deceptus. GEORGIVS FACTVS MONACHVS.

Nec vero subdolum Tyrannum hoc fugit: verum interim dum hæc peragebantur, ingentem hominum multitudinem in theatro colligens, ac gradus eos, in quibus purpuratorum corona stare consueuerat, ascendens, mœroreq. profligati hominis laruam induens: Nulla mihi reliqua vitæ pars est, inquit, præ veteratoria Deo inuisi Immemorandorum horum agminis nequitia. Cum autem populus ad istud exclamasset: Quonam modo hæc, cum huiusce habitus ne vestigium quidem vllum in tua vrbe supersit? Ille editiori voce: Insidias eorum, inquit, nullo pacto ferre queo. Omnes enim meos subdolo animo circumuentos ad se pertraxerunt, atque adamatis suis tenebris manciparunt. Nunc autem, tamquam ne nunc quidem ijs quæ perpetrarunt contenti, gra-
C uiora prioribus adiecerunt, ac Georgium meum, quem (vt scitis) amore complectebar, a latere meo abreptum auulsumque, monachum (o terra, o sol!) effecerunt. hæc me intolerando quodam mœrore excruciant. Ceterum cura nostra in Dominum conijcienda est, nobisq. ad eum preces adhibendæ, atque ille breui (quod expetimus) in apertum proferet. QVERELAE IMPERATORIS DE GEORGIO FACTO MONACHO.

Ad hunc modum præstigiator ille ac vanus, quod curarat atque imperarat, ac veteratorio animo molitus fuerat, iam iamq. euenturum erat, ante prædicit, vt vatis famam consequeretur, qui densissimis tenebris ac scelere plenus erat. Cum autem ij qui aderant, quiq. nihil ad veritatem, sed ad gratiam omnia sua tum facta tum dicta referebant, tritum illud ac promulgatum dixissent: [a] Cor Regis in manu Dei est: & orantem te Deus omnino exaudiet, concionem soluerunt. IMPERATOR VVLT VIDERI PROPHETA AC PIVS. *a Prou. 21.*

D Porro admirandus Stephanus execrandum illum ac Mali malum discipulum, post tertium diem accersit, plurimisq. instructum detondet, & monastico habitu adornat, atque vt Salomonis verbis vtar, [b] inaurē auream nari porcinæ imponit. Ille autem nihil diuina illa præcepta moratus (qui enim? cum in maleuolam animam sapientia intrare profecto nequeat?) montem tamquam ignauus quispiam ac fugax miles relinquens, ad aulam abijt. Imperator vero libenter eum excipit, ac læto animo amplectitur, non ob sanctum habitum, vt oportebat, sed ob id potius quod eum abiecisset, hincq. ipse iusti viri de medio tollendi nactus causam esset. *b Prou. 11.*

Confestim igitur omnibus cuiuscumque ætatis hominibus, ad publicum theatrum sub matutinum tempus ipsius iussu coactis: stans ille eodem quo prius loco, alta quadam voce, ac mira lætitia perfuso animo: Vicit (inquit) fortuna mea: precesq. meas
E Dominus exaudiuit. Papæ, cuius hominis! Immo vero earum potius principis tenebrarum auditor extitit. Cum autem multitudo pro suo more ipsi applausisset, atque ista ad gratiam & obsequium comparata rursus dixisset. Quando autem, o here, te Dominus non exaudiuit? Ipse hoc sermone delectatus, ac iucunde arridens: Reuelauit mihi, inquit, Deus quem quærebam. Quem si vultis, hodierno die vobis commonstrabo. Ac simul spectandum eum produxit. Promiscua itaque illa multitudo, simulatq. ipsum conspexit, quo tempori magis adhuc obsequeretur: Hunc (inquit) male de te meritum, malum ac nefas est intueri. Obtruncetur ergo quamprimum nefandus iste, obtruncetur. Quæ cum dicerent, id quidem dicebant, quod illum pati oportebat. Ceterum ab Imperatoris mente ac sententia prorsus aberrabant. NOVVM SPECTACVLVM IN THEATRVM INDVCITVR.

Quocirca statim Tyranno ita iubente, sacram ipsi epomidem detrahunt: eamq. ad populum vna cum cuculio (nam ita appellari consueuit) abijciunt, quæ extemplo ab impuris

impuris illis ac sceleratis conculcata sunt. Vt autem cruciferum quoque analabum, A
hoc est, redimiculum, vt etiam ipsum deijcerent, nefario illi demere cœperunt: manibus acceptum illum Imperator vndique contorquebat, quidnam istud esset scisscitans.

HABITVM LVDIBRIVM DE INDVMENTIS MONASTICIS.

Tum Senator quidam, vt nomine ita etiam re Dracontius: Proijciatur, inquit, Imperator, hic quoque satanei laquei funis, dignus ipse proculdubio eiusmodi laqueo. Quod etiam cum illico factum fuisset, is quoque a plebe protritus cernebatur. Et quidem res præclaræ indigno homini recte detrahebantur: at non ita recte a sceleste ac sacrilega multitudine per contumeliam obterebantur. Post autem quatuor homines prono corpore acceptis profani illius vestibus, tamquam pelle aliqua ipsum statim exuunt, atque eius loco militarem vestem ipsi imponunt, caputq. ipsius galea cingunt.

Cumq. eum prius, inspectante turba, vndis eluissent (ad expiandam scilicet spurcitiem eam quā in sacro illo habitu contraxerat) ac Iudaicū in modum (quid enim aliud dicam?) B
ipsi quoque res diuinas ac sacras ludibrio habuissent (o quonā pacto hæc vel aures dumtaxat ferent?) tum denique suismet manibus Imperator ense ipsius humeris appenso, eum Hippocomi dignitate ornat. Atque hanc Georgius abnegati magistri mercedem tulit, quemadmodum Iudas pro negato Christo triginta talenta.] hunc tamdem consecuta est finem comœdia, quam ipse Imperator adinuenit, atque in theatrum recitandam produxit. At quorsum hæc omnia? Quid in his agendis Imperator vaferrimus prætendebat? nihil aliud post ludibrium religionis, quam vt Stephani male habendi occasionem videri posset nactus esse legitimam. Quod infelix ex sententia tandem est consequutus. nam hæc ea quæ sunt dicta sequuntur.

INCENSO MONASTERIO DISPERGVNTVR MONACHI STEPHANI.

Confestim itaque multitudo, impetu facto, sancti viri discipulos disturbat, ac monasterium vna cum templo igni absumit, sanctumq. virum illum latronum instar espe- C
lunca abreptum ad Chalcedonis nauale abducit. Quænam lingua calamitates eas, quas in tam longo itinere perferendas habuit, oratione complecti queat? Alij enim eum magno impetu trahebant, alij fustibus a tergo feriebant, alij in vallem eum deuoluebant, alij tibias eius calcibus laniabant: erant etiam qui in venerandam eius faciem conspuerent; alij denique petulantiori animo præditi, cæsis palmarum ramis ante ipsum incedebant cachinnantes, & illudentes & sexcenta in eum dicteria iacientes. Quidnam porro hæc ab impio Iudæorum furore distabant? Vt autem nullo in eum genere contumeliarum prætermisso, ad litus peruenerunt, tum demum lembo impositum ad

STEPHANVS DVCITVR AD IMP.

Philippici monasterium (id autem Chrysopoli haud longe a Byzantio situm est) fortem virum abducunt. Vbi etiam illum custodientes, de ipsius statu Imperatorem certio- D
rem faciunt. Quem, vbi atrocem illam huiusce viri raptationem & contumelias, incensumq. monasterium audijsset: lætitiam inde concepisse aiunt, atque edictum statim promulgasse, quo capitalem pœnam in eum sanciebat, qui ad Auxentianum collem vel solum appropinquare ausus fuisset.]

DECERNIT EXILIVM STEPHANO IMPERATOR.

Post hæc autē ad eum misisse Imperatorem Episcopos atque Patricios, produnt Acta, qui eum conuincerent disputando, & suaderent cedere ipsi Imperatori. Qui cum de subscribendo eo, quod dicebatur ab ipsis, Concilio Oecumenico verba fecissent; ab eodem conuicti sunt, asserente nequaquam illud conciliabulum vlla ex parte consistere posse, tantumq. abesse vt Oecumenicæ Synodi nomen habere posset. Recitauimus eam disputationem, cum de ipso Concilio pluribus superius actum est, vt non sit opus eadem hic repetere, sed tantum quæ post disputationem sunt sequuta narrare de exilio eius ab Imperatore decreto. Nam subdit auctor: Imperator autem ob hæc ira percitus, Stephanum E

STEPHANVS DEPORTATVR IN PROCONNESVM.

ad Hellespontī partes, hoc est, ad Proconnesum exilij causa mittit.]

At quomodo Deus Sanctum suum, vbicumque esset, miraculorum virtute illustrans, reddidit clariorem: eadē ostendunt Acta. Ita plane Deus hoc modo, penes quos esset Catholica Fides, ex sequentibus eam signis euidenti argumento monstrauit. Sed audiamus quid auctor de eo afferat antequam discederet: Vbi (inquit) septem & decē integros dies in illo monasterio ita cōsumpsit, vt nihil prorsus cibi attingeret, tametsi alioqui Imperator plurima ad eum alimenta mitteret: nam ea ille rursus remittebat, nullum prorsus ex eis degustās. Per hos autem dies grauissimo morbo correptus huiusce monasterij Præfectus, quantum quidem ad medicos attinebat, vitæ spem omnem abiecerat: mittit itaque ad sanctum virum, eumq. ad se veniat rogat: quo, inquit, alter alteri extremam salutem dicamus: incertum est enim an nona hora apud viuos adhuc futurus sim. Quod

vbi

A vbi audijt, ſtatim ad eum acceſſit: ac deinde cum manu eius collum tenuiſſet, labia quidem ipſa precationis cauſa mouebat, febris autem quæ morbum pepercerat, a corpore profugiebat. Quid poſtea? Poculum ſuum vino mero impletum ei ad bibendum porrigit: quod cum hauſiſſet, ſtatim plurimus ſudor ex ipſo manauit, & dicto citius ſanitati reſtitutus eſt. Cum igitur ei non tam extremum quam iucundum oſculum præbuiſſet, illinc excedens, profectionem ſuam (vt cum Propheta loquar) in mari ſtatuit, atque in eam nauim quæ parata erat aſcendens, exulatum profectus eſt, in Proconneſum ſcilicet.

Cumq. deſertiſſima quæque inſulæ loca peragraſſet, in ſpeluncam admiratione dignam incidit (Ciſſadam eam incolæ nuncupabant) in qua Chriſti auiæ Annæ templum erat. hac igitur re oblectatus, atque huiuſmodi locum non ſine numine diuino ſeſe inue-
B niſſe ratus, domicilium ex eo ſibi conſtituit, herbarum quæ illic naſcebantur radices luculentæ cuiuſdam & opiparæ menſæ inſtar habens. At vero omnes ipſius diſcipuli ab Auxentiano monte depulſi, tamquam oues vndique oberrabant paſtorem ſuum quærentes. Tamdem autem eum, cum ad Proconneſum veniſſent, inuenerunt, duobus tantum exceptis, qui a præclariſſimo illo ouili, vt a diuino duodenario[a] Iudas, vel potius a Paulo[b] Demas & Hermogenes, ſeſe auulſerant, ac pro monaſtico habitu mūdanum in- *a Marc. 14.* *b 2. Tim. 4.*
duerant, nimirum Sergio, de quo ante verba fecimus, qui etiam inuectiuum atque execrandum aduerſus virum ſanctum volumen condidit, & ter miſero Stephano, qui cum presbyter ac ſupradicti Calliſti miniſter primum extitiſſet, ac deinde a ſancto viro in monachorum album adſcriptus fuiſſet, atque in montis monaſterio ſacerdotis munus obijſſet, poſtea tamen & monaſticum habitum & Deum eiurauit, atque ab ipſomet Ty-
C ranno mundana veſte indutus, quem prius vitam abijcere oportebat, nefariam illam vocem emiſit: (o ſcelerata labia, o impuram & fœtidam linguam!) Hodierno die, here, a ſatanicis faucibus opera tua ereptus, ac tenebroſo amictu exutus, ſplendidum pallium indui. Cuius execrando ſermone Tyrannus ſummopere delectatus, Sophiani palatij miniſtrum eum conſtituit. Quo etiam crebro commeans, gaudij patrem eum, qui multis luctibus dignus erat, appellabat.

His itaque ſolis ab ouili ſacroſancto auulſis, ceteri omnes in Proconneſum (vt a me dictum eſt) appulſi, monaſterium conſtruxerunt. Quin & a philoſophica iſta vitæ degendæ ratione, ne diuini quidem Stephani mater abfuit: verum vna cum ſorore inſulam illam adiens contubernium ipſius amplexa eſt. Illic itaque diuinus Stephanus extructa columna, ac ſupra eam anguſtiſſima quadam ædicula, in ea ſeſe incluſit annos iam no-
D uem & quadraginta natus.] hactenus res ad præſentem annum ſpectantes. Quando autem ob ingentia ab eo edita miracula motus inuidia Imperator reuocauerit eum Conſtantinopolim, vbi & martyrium conſummauit, ſuo loco dicturi ſumus.

AVXENTIANI MONACHI IN PROCONNESO AEDIFICANT MONASTERIVM.

Hoc eodem anno tres Patriarchæ anathemate damnarunt Coſmam Epiſcopum Epiphaniæ in Syria, de quo Theophanes ita narrat: Coſmas autem quidam Epiſcopus erat Epiphaniæ, quæ eſt ciuitas Apameæ Syriæ: quibuſdam autem ex ciuibus Epiphaniæ ad Theodorum Patriarcham Antiochenum accuſationem contra eumdem Coſmam ſuper diminutione ſacrorum vaſorum facientibus. Cum ille minime potuiſſet reſtituere, diſceſſit ab Orthodoxa Fide, conſentaneus Conſtantini Imperatoris hæreſi, ſacris aduerſatus imaginibus: quem communi ſententia Theodorus Antiochenus Patriarcha, atque Theodorus Hieroſolymitanus, atque Coſmas Alexandrinus cum Epiſcopis ſibi ſubie-
E ctis die ſancto Pentecoſtis poſt lectionem ſancti Euangelij conſonanter anathematizarunt ſinguli in ſua ciuitate.] hæc Theophanes, qui & de irruptione Turcarum in Armeniam hoc anno fieri cœpta, & ſequenti anno rurſus repetita, agit. Sic igitur (quod obſeruatione dignum eſt) egreſſio eorum e portis Caſpijs eo tempore ponitur, cum aduerſus ſacras imagines, & Deo dicatos homines ſceleſtiſſimi Imperatoris efferueſceret indignatio.

COSMAS EPIS. EPIPHANIAE TRANSFVGA AD HAERETICOS.

TVRCARVM EGRESSIO E PORTIS CASPIIS.

Sed quæ tunc monſtruoſa portenta futurorum malorum præſagia ſint oſtenſa diuinitus ad compeſcendam graſſantem impietatem, Theophanes qui aderat, ita narrat: Eodem anno a Kalendis Octobris factum eſt gelu magnum & amariſſimum non ſolum in terra noſtra, verum etiam in Oriente, & multo magis in Septentrionali parte, vt pelagus Ponti vſque ad centum milliaria præ glaciei rigore in lapidis duritiem fuerit verſum, habens cubitos in ſuperficie ad profundum triginta, cunctis nimirum re-

PRODIGIOSA GLACIES.

gionibus ab ipsa Lycia vsque ad Danubium & Euphræ fluuium, Danasti quoque & Danapri atque Necropela, necnon & per reliquas ripas vsque ad Mesembriam & Mœsiam similiter patientibus. Cumq. huiusmodi gelu niue fuisset coopertum, super alios viginti cubitos creuit; ita vt mare aridæ conformaretur, & pedibus calcaretur in superficie glaciei a Cazaria & Bulgaria, quin & adiacentibus insulis, tam ab hominibus, quam ab agrestibus & mansuefactis animalibus. Februario vero mense ipsius secundæ Indictionis huiuscemodi gelu per iussionem Dei in multas ac diuersas in speciem montis factas concisiones in Danupsiam & Hieron descendit, taliter per angustum pelagus peruenerunt ad vrbem, & vsque ad Propontidem, & Abydum, & insulas omnes, maritimos thoros & ripas implentes, quarum videlicet concisionum inspectores & nos ipsi extitimus, descendentes super vnam earum cum quibusdam triginta coætaneis nostris, &c.] A

Ingentem hæc secutam esse siccitatem, ita vt fontes arescerent, idem tradit, signaq. de cælo visa, adeo vt vltimam imminere diem homines existimarent. B

CONST. COPRONYMVS NESTORIANVS.

Sed solus Imperator ex tot prodigijs non solum nullam est consecutus vtilitatem, sed in deterius prolapsus, quem gestabat in animo Nestorianismum propalare studens, illum primo Cõstantini Patriarchæ in aures ingessit, sed ab eo repulsus quieuit a proposito hæresis diuulgandæ, ratus nimirum frustra in alios laboraturum, si ipsum, de quo adeo bene meruerat, Constantinum adeo auersum inuenit. sed audi Theophanem: Imperator accersito Patriarcha, dicit ei: Modo quid vos læderet, si dixerimus Θεοτόκον Χριστόκον? At ille hunc complexus ait: Miserere domine, ne ad contagionem tuam veniat sermo iste. Nonne vides qualiter diuulgetur & anathematizetur Nestorius in tota Ecclesia? Qui respondens ait: Ego discere volens interrogaui: verum vsque ad te sermo.] ita versipellis cum videret non recipi quod proposuit, ignorantiam simulauit. C

QVOS PATRIARCHAS HABEANT NOVATORES.

Vides in Constantino (quod itidem superius dictum est) quod vidisti in Leone eius parente, negatorem & ipsum fuisse Christi diuinitatis, vt intelligas per quos diabolus hæresim aduersus imagines in medium protulit: adeo vt tantum ostendere vnde originem duxerit, & per quos primum fuerit promulgata, hoc sit eam plenissime confutasse. quod impossibile fuerit, vt Spiritus sanctus ipsos afflauerit, qui Christi essent diuinitatis negatores. Discе pariter quos sint æmulati nostri temporis Nouatores in sacras imagines hostes & in monachos insensissimi, nempe Constantinum Copronymum fæcem omnium sceleratissimorum Imperatorum: & tu prudens discе discipulos a magistro.

IESV CHRISTI PAVLI PAP. CONSTANTINI COPRON. IMP. D
ANNVS 764. ANNVS 8. ANNVS 24.

CHRISTI Redemptoris sequitur annus septingentesimus sexagesimus quartus Indictione secunda notatus, quo cum iam fama increbuisset in Gallijs, per sanctissimum Pontificem Paulum plurima Sanctorum corpora esse e cœmeterijs in Vrbem translata, eorum cupidi Franci Sanctorum cultus studiosissimi, mittunt Legatum Romam ad eum Pontificem, rogantes vt aliqua ex Sanctorum corporibus recens inuentis darentur in Gallias transferenda. Functum tradunt hac legatione [a] Crodogandum religiosissimum virum Metensem Episcopum, atque accepisse ab eo corpora sanctorum Martyrum Gorgonij, Naboris, & Nazarij. Verum potius dixerimus ex eis partem, quam ipsa integra accepisse corpora: siquidem vt taceamus de ceteris ipsius Gorgonij corpus vsque hodie reconditum habetur in basilica Vaticana in Confessione S. Gregorij Papæ. Porro qui hæc de translatione tradunt, habent, repositum Gorgonium in Gorzia, Naborem in Illyriaco, & Nazarium in cœnobio Lorisham. Verum Naboris & Nazarij sacras reliquias pluribus in locis iam diu ante fuisse diuisas atque honorifice collocatas alibi diximus in Notis. Quo igitur tempore Sanctorum cultus perfidia Imperatoris in Oriente tantopere labefactatur, in Occidente & apud Italos & Francos (vt vides) & apud Hispanos etiam magis magisq. floruit, vt quæ dicta sunt de reliquijs sancti Vincentij Martyris, satis ostendunt. E

DE SACRIS SS. MARTYRVM RELIQVIIS IN GALLIAS TRANSLATIS.

[a] *Sigib. in Chronic. hoc anno.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

A IESV CHRISTI ANNVS 865. PAVLI PAP. ANNVS 9. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 25.

SEPTINGENTESIMVS sexagesimus quintus Redemptoris annus vertitur, Indictione tertia inchoata, quo Imperator Constantinus odio exæstuans in monachos Orthodoxos ob cultum sanctarum imaginum, reuocat ab exilio sanctum Stephanum Confessorem ex insula Proconneso, vltimū de eo sumpturus supplicium. Quod ad tempus spectat, errare videtur Theophanes, dum habet hoc anno abstractum ipsum a monasterio Auxentiani montis, & Constantinopolim ductum ad martyrium consummandum. Ce- B terum eius martyrij acta habent, hoc anno, post biennium scilicet ab exilio esse Stephanum reuocatum Constantinopolim, martyrium vero post annum ab eodem consummatum. Qua autem occasione idem Imperator eum reuocandum putarit, ex ijsdem Actis quam sincerissime scriptis accipies: Accidit enim, vt cum ingentia in dies ab eo miracula edita noscerentur, quod ab illis mirum in modum eiusdem Imperatoris redargueretur impietas, ipsum e medio tollendi pessimus homo pessimum consilium inijt. Deus enim per eum diuinitus ostensis signis rudi populo qui nesciret litteris concertare, satis aperte significauit, penes quos vere esset Fides Catholica. Quid enim aliud vera miracula quam vox Dei cælitus clamans, ac comprobans ex eis Fidem, cum eiusmodi gratia negata sit semper hæreticis, vt vera miracula possent edere?

S. STEPHANVS IVSSV IMP. REVOCATVR CONSTANTINOPOLIM.

At quænam fuerint tanta ista a Stephano signa edita, quorū fama peruenerit Constan- C tinopolim, atque adeo ipsum exagitauerint Imperatorē, iam audi: atque primum de eius vitæ instituto toto isto biennio in columna transacto: Perinde autem (inquit auctor) ac si magnos cōsecratæ vitæ labores tum primum inijsset, ita seipsum asperrimis quibusque certaminibus dedebat, non secus videlicet ac si certamen ipse secum instituisset, atque id contenderet, vt vna cum ætate labores quoque nouis incrementis cumularet. Quam ob causam diuina quoque miraculorum gratia ipsi insedit, atque admirabilium operum admirabilis effector extitit. Cæcus enim quidam iuxta illum Euangelicum a natiuitate cæcum, ad eum adiens, suppliceq. easdem voces vna cum pari fide mittens, lucem quam nemo non expetit, obnixe sibi dari rogabat. Ipse autem, vt qui modeste atque humiliter de se sentiret, primum detrectabat. Cum vero ille supplex instaret: Si fidem (ad eum inquit) in Deum habes, si imaginis ipsius cultor es: lucem ac rerum ab eo admira- D bili modo conditarum pulchritudinem intuere. Vix hæc dixerat, cum ille apertis oculis, ac purgata ea, quæ in ipsis offusa erat cæcitate, lætus ac lucem cernens ambulabat: testisq. omni exceptione maior miraculi a Stephano editi. Atque hoc primum & maximum in ea insula beati viri miraculum extitit.

VIRTVTE SACRARVM IMAGINVM STEPHANVS MVLTA MIRACVLA EDIT.

CAECVS CVRATVR.

Alterum autem atque eo posterius (quamquam haud scio an potentia inferius censeri debeat) huiusmodi fuit. Feminæ cuidam haud obscuro loco natæ, quæ Cyzici degebat, filius erat nouennis a malo dæmone diuexatus. Quo secum assumpto mater, in insulam profecta est. Vt autem ipse admirandi viri cubiculum vel solum perspexit, tumultuari & æstuare, ac nunc sublimis in altum ferri, nunc rursum in terram allidi cœpit, inconditas quasdam voces in sanctum virum emittens, dæmone nimirum, dum mouebatur, ipsum mouente, vimq. ei, dum vim ipsemet pateretur, afferente. At mater, cuius viscera E non minus quam illius distorquebantur (quid enim aliud cum mater esset?) tum lachrymas internæ flammæ indices profundebat, tum voces quibus misericordiam moueret, emittebat: Miserescat te mei (inquiens) miserescat te eius qui longe grauiori mæroris dæmone cōflictatur. Vnigenitus enim mihi hic est, atque hoc vno spes omnis mea nitebatur.] hæc & alia quæ dolor vehemens ingerebat adijciens, commouet sanctum virum ad commiserationem. de quo idem auctor ista subijcit.

ARREPTITIVS CVRATVR.

Huius igitur luctibus commotus Stephanus, vni discipulorum imperat, vt Crucis signum vniuerso pueri corpori adhibeat. Ipse autem intra se collectus, atque animæ oculum attollens, eum qui celerrime salutem afferre poterat, inuocabat. Atque ipse quidem lachrymis perfusus precabatur: ille autem humi magno cum impetu deiectus, amissa voce iacebat. Ipse surgere eum, atque ad se venire iubebat: Ille iussis obsequebatur. Demum eum, adorata Christi imagine, matri suæ sanum atque incolumem tradit.]

ALIA AB EO EDITA MIRACVLA.

tradit.] subijcit & aliud miraculum de muliere quæ Heraclea Thraciæ venerat ad sanctum virum, vt a fluxu sanguinis curaretur. & alia de alijs eius precibus e maris tempestate liberatis. post hæc de eius matre atque sorore hoc ipso secundo exilij anno ex eadem insula ad cælum vocatis: atque ad postremum de milite ab infirmitate incurabili, hoc eodem anno, reddito sanitati. At vero quomodo huius miraculi occasione ex eo loco dimoueri & Constantinopolim mitti ab eodem Imperatore iubetur, idem auctor sic narrat. A

MILES GIBBVS CVRATVR.

Eodem tempore miles quidam nomine Stephanus genere Armenius, ab Europæ partibus profectus, qui dimidia sui parte contabuerat, totusq. præ morbo humi vergebat, cum magna illa miracula, quæ a magno hoc viro designabantur, intellexisset: ad eum perrexit, atque ad eius pedes accidens, ea postulare cœpit, quæ & ipse accipere summopere optabat, & ille facile præbere poterat: At ille qui fide erga Dominum ac beneuolentia præditus erat, miraculum ad ipsum transfert. Cumq. ei qui ægrotabat, vt & ipsius & Matris imaginem adoraret imperasset, atque ille id faceret: sanum eum prorsus ac valentem reddidit. Vt igitur ad commilitones suos se recepit, quærebatur ex eo quanam ratione conualuisset: ille autem eam minime reticebat, nimirum: Monachus quidam (dicebat) Stephanus nomine, qui apud Proconnesum in angustissima quadam ædicula degit, duas me imagines adorare iussit, vnam quæ Christi, alteram Deiparæ, dicebatur: ac protinus conualui, corpusq. omnino erexi. B

MILES EIVRANS CVLTVM SS. IMAGINVM DIVINITVS PVNITVR.

At impij illi ac conscelerati, manus non sine magno terrore complaudentes: Væ tibi (inquiunt) qui in idololatriam proruisti: confestim itaque eum apud summum Thraciæ Præfectum deferunt. Qui cum de eo quæstionem habuisset, nulla interposita mora, eum ad Imperatorem misit. Is vero cum accuratius eum examinasset, atque recuperatæ valetudinis modum intellexisset, pro ea qua laborabat stoliditate, non intellexit. Verum quod ipsi summo studio erat, percunctabatur eum qui morbo liberatus fuerat, an in simulachrorum cultu perstaret. Qui cum ingenti pœnitudine se affici, atque huiusmodi simulachra execrari dixisset: Tyrannus vt ei impietatis mercedem referret, Centurionem eum creauit. Ceterum vindex Dei iustitia e vestigio ingratum illum persecuta est: nam cum statim ab aula reuerteretur, atque in equum conscendere pararet, ille subito saltitans, in terram ipsum prostrauit, atque contriuit; nec calcibus in eum insilire destitit, quoad ille ingratam animam euomuisset. C

STEPHANVS REVOCATVS IN CARCEREM DETRVDITVR.

Tyrannus igitur tamquam hinc arrepta ansa, sanctum virum quamprimum e Proconneso ad se adduci iubet; illud addens, quod ne exilio quidem mulctatus sibi temperasset, quin plebem idolis cultum adhibere doceret. Cum ergo illinc abductus esset; vt in Phiala perquā obscuro ergastulo tum vinctis ferro manibus, tum pedibus ad lignum ferro astrictis includeretur, edixit. Interiectis autem quibusdam diebus, ad Heliacum, qui Pharus dicitur, duobus tantum primarij ordinis viris comitatus, sanctum virum præsto esse iubet. Cum autem ad eum idem sanctus Stephanus ductus fuisset, a pio quodam viro nummum petit, eumq. cucullæ suæ furtim imposuit. D

CONSTANT. CVM STEPHANO CONGRESSVS.

Tyrannus itaque cum eum vidit, exclamare cœpit: O vim mihi illatam, o calamitatem, o arrogantiam! Videte a quonam Imperium meum contumelia afficiatur, a quonam ludibrio habeatur. Cum autem vir sanctus nihil omnino respondisset, verum humi defixus hæreret: Tyrannus eum iracunde prospiciens, ignemq. (vt dici solet) spirans, atque vt ipsi in more positum erat, manum in orbem contorquens, alteq. exclamans: Non mihi respondes (inquit) scelestū caput? At ille: Si me ita leuiter condemnare in animo habes, Imperator, supplicio quam celerrime affice. Sin autem huc me idcirco adesse iussisti, vt me interrogares, ac vicissim audires: iracundiam lenitate tempera, atque æquo animo & interroga, & audi. Tum Imperator: Dic age, quibusnam paternis decretis minime paruimus, vt apud te in hæreticorum numero censeamur? Quoniam (inquit ille) venerandarum imaginum picturam multis ante temporibus a diuinis Patribus traditam, scelerate ab Ecclesijs eiecistis. Tyrannus autem: Ne has, inquit, imaginum picturas dicas (neque enim sunt) sed plane idolorum picturas: Quidnam porro idolis cum Sanctis commune est? E

STEPHANI DEFENSIO PRO IMAGINIBVS.

Hic vero sanctus vir ille: Non, inquit, cum imagines adoramus, materiæ cultum aut venerationem tribuimus: verum imaginum honor ad exemplar transit, quemadmodum a Basilio dictum est. Quid (inquit Tyrannus) æquumne est ea, quæ a Patribus

ante

A ante prædicata sunt, quæq. & multa & perobscura sunt, ac neque mente comprehendi neque verbis vllis explicari possunt, per colores in sensum cadentes exprimere, atque in materia adorare, cum eorum essentia nemini, nisi quantum ad infinitatem (vt Gregorij verbo vtar) attinet, explorata sit? Minime vero (ait sanctus vir) Ecquis enim mortalium, qui quidem mentis compos sit, diuinitatis naturam, quæ & materia caret, & omnem mentis captum fugit, coloribus & materia conflatis pingi posse dixerit? Cuius enim forma ne mente quidem delineari potest: quonam tamdem modo ipsa coloribus exprimi queat? At nos cum Christum in imagine pingimus, diuinitatis naturam haudquaquam pingimus, verum Theandricam eam formam, quæ in nostra specie apparuit, quamq. Apostolicæ manus contrectarunt; quemadmodum alicubi ait Theologus Ioannes: [a] Quod vidimus, & manus nostræ contrectauerunt.]

a 1. Ioan. 1.

B Hic attende, Lector, non tantum pingi non debere diuinam naturam sed nec posse, quod incorporea cum sit, non cadit sub sensibus. Ceterum haud erroris arguenda sancta Ecclesia est, quod Patrem & Spiritum sanctũ expertes corporis per imagines repræsentare coloribus consueuit: siquidem corporeas illas imagines ipsa per picturã repræsentat, quibus sanctis Patribus per visum innotuere. Quod enim ostensus est Danieli [b] Antiquus dierum sedens in throno: eamdem S. Ecclesia similitudinem reddit, dum Patrem ipsum per senis imaginẽ coloribus repræsentat. Sic de Spiritu sancto, vti apparuit, siue per columbæ speciem, siue per ignem, siue per aquam, ita pariter pingi ab Ecclesia consueuit. Dicẽdum id ipsum de Angelicis spiritibus, qui licet inuisibiles nobis sint, per visibiles tamen, quibus apparuere, formas, & sicut Moysi [c] præceptum est in Arca alijsq. in locis effigiari: ita & Catholica Ecclesia ex prototypo per colores eas imagines deducere cõsueuit.

b Dan. 7.

INCORPOREA ETIAM PINGI POSSE ET IVSSA A DOMINO SCVLPI

C Vt plane omnes imagines, quæ per characteres stylo scriptæ esse in sacris litteris reperiũtur, easdem penicillo coloribus reddere esse licitum iudicetur: id namque pure pieq. semper sancta Ecclesia custodiuit, quæ & ante aduentum Christi, iussu Dei, incorporeos spiritus & inuisibiles per imagines (vt sæpe dictum est) repræsentauit. Sed redeamus ad Stephanum, serio grauiterq. admodum cum Constantino Imperatore causam agentem his verbis.

c Exod. 25.

Quod si mihi dictum illud Moysis [d] in medium protuleris: Non facies tibi similitudinem vllius rei, tam ex ijs quæ in cælo quam ex ijs quæ in terra sunt: hunc tibi Mosen ostendo, duorum Cherubim effigiem auro efficientem. Quibus de rebus ad hunc quoque modum diuinus Apostolus disseruit [e]: Et Cherubim obumbrantia Propitiatorium. Quin ipsum quoque Propitiatorium & Tabernaculum testimonij, & sancta sanD ctorum, an non cælestium figuram exprimebant? quemadmodum idem Apostolus rursus ait: Vmbræ cælestium deseruiuimus. Quid igitur sceleris admittimus, cum Christi formam humanitus aspectam in imagine pingimus & adoramus? Quid autem? An cum Crucem etiam, ex quacumque tandem materia confecta sit, adoramus, rei conditæ cultum adhibere videmur, adorationem materiæ tribuentes? Sed & templa sancta, & sacrosancta vasa à nobis adornata nullam nobis reprehensionis notam inurunt. siquidem ea per Christi inuocationem in sancta mutari, persuasum habemus.

d Exod. 20.

e Hebr. 9.

RESPONDET AD TACITAS OBIECTIONES STEPHANVS.

Quid? An tu quoque corporis & sanguinis Christi antitypa ab Ecclesia proscribes, vt quæ imaginem & veram figuram † teneant? quæ & adoramus, & osculamur, & eorum perceptione sanctitatem consequimur. Võs igitur inter sanctum ac profanum minime distinguentes, Christi imaginem non secus atque Apollinis statuam, Deiparæq. item E non secus ac Dianæ idolum appellare, minime horruistis. quin ipsam quoque pedibus protriuistis & exussistis. Ad hæc Imperator: O cæca mente perdite, inquit, ac supra omnes immemorandos obliuione digne! His imaginibus proculcatis, Christum ne proculcauimus?

† Figuram & imaginem sic appellat corpus & sanguinẽ Christi, quod scilicet sub speciebus panis & vini idem Christi corpus & sanguis repræsentetur, quibus & continetur.

Cum vero ille vere in diuinis rebus solers Stephanus in morem eorum qui bellica laude præstant, aduersarium suomet telo ferire, ac per ea ipsa quæ dixerat, profligare cupiens, manum in cucullam immittens, atque inde nummum in quo impius ille sculptus erat extrahens; cumq. quemadmodum Christus olim, Cæsaris nummum Iudæis ostendens: [f] Cuiusnam (inquit) est hæc imago & superscriptio? Eo autem mirante ac respondente, cuius tandem alius quam Imperatorum? Quid (inquit vir diuinus) si quis eum contumeliose in terram proiectum pedibus terat, pœnas ne aliquas luet? Quidni autem dixerunt ij qui adstabant, cum Imperatoriam effigiem proculcet? Ad hæc vir sanctus grauem

f Matth. 20.

VRGET EXEMPLO STEPHANVS IMPERATOREM.

grauem quemdam ex imo pectore gemitum emittens, ac cum magno animi dolore exclamans: O immanem, inquit, cæcitatem! Si pro mortalis Imperatoris forma & effigie grauissimas pœnas irrogandas esse dixistis: Quas tamdem pœnas eum subituri esse putatis, qui Filij Dei & Matris ipsius effigiem conculcarit, igniq. tradere minime dubitarit? Vix hæc dixerat, cum nummum eum pedibus protriuit. A

Cum autem ij qui astabant, ferarum ritu accurrissent, vt sanctum virum præcipitem in mare deijcerent (audax enim & præceps est assentatio, dum obsequijs aliquem demereri nimirum studet, mediocritatis omnes fines excedit) Imperator lenitatem simulans, quo iracundiæ haudquaquam obnoxius videretur, qui eam ingentem atque arcanam in animo insidentem habebat: in præsens quidem eos prohibet, atque ab huiusmodi conatu abducit: Ceterum sanctum virum collo alligari ac manibus a tergo vinciri iussum ad publicum Prætorij carcerem amandat, vt videlicet ob protritam Imperatoris imaginem pœnas a lege constitutas lueret. Hæc nimirum lenis ille ac facilis, cunctosq. iniuriarum obliuione superans. Nam qui Christi imaginem proculcarāt atque in ignem coniecerant, ij suæ imaginis vindices sedebant, atque vltricem huiusce facinoris legem proferebant. Et quis autem amentiam eorum satis rideat, immo potius eorum vecordiam & cæcitatem satis deplorare queat? B

DE TRVDITVR IN PVBLICVM CARCEREM STEPHANVS.

At spiritu diuino maiorem in modum afflatus Stephanus, simulatq. vel ipsum carceris limen attigit, pectore incalescens, atque ab eo quo præditus erat, perspicaci spiritu concitatus, dierum suorum metam in lingua sua loquutus est, his verbis vtens: Hæc est præsentis vitæ meæ requies: Hic enim saltem vsque ad extremum spiritum habitare necesse est: quoniam pro imaginis Christi honore hanc sedem elegi secundum illud Dauidicum: [a] Hæc requies mea in sæculum sæculi: hic habitabo quia elegi eam.] Quoniam autem vsque ad annum Domini septingentesimum sexagesimum septimum in Prætoriano carcere nimirum vsque ad obitum egisse Stephanum, Acta eius martyrij tradunt, cum nonnisi post sequentem annum necatum constet; carcerem illum Prætorianum anni vnius sequenti potius anno contigisse videri potest, de quo ea quæ sunt digna memoria, suo loco anno sequenti opportunius dicturi sumus. C

DE EXITV SVO VATICINATVR.

a *Psal. 38.*

Iam vero reliqua, eadem quarta Indictione, Constantinopoli ab eodē Constantino Imperatore aduersus cultores sacrarum imaginum & religiosos monachos gesta, a Theophane relata videamus, ait enim: Multos etiam Principes ac milites accusatos quod imagines adorarent, diuersis pœnis affecit, & immanissimis tradidit verberibus. Iusiurandum etiam generale ab omnibus sub Imperio suo degentibus exegit, ne quisquam adoraret imagines, cum quibus & Constantinum falsi nominis Patriarcham super ambonem ascendere, & exaltare pretiosa ligna & iurare fecit, quod non esset ex eis qui adoraret imagines. Cui mox vt exmonachus Stephanites efficeretur, persuasit, & carnibus vesceretur, atque ad mensam regiam citharœdos admitti pateretur. Sed non in longum tardata vltio, hunc homicidam debitis pœnis tradidit.] at quænam ista fuerit, suo loco dicetur anno sequenti. Præter alia sacrilegia, execrandum facinus idem Constantinus Imp. adiecit, vt nobilem Ecclesiam S. Pelagiæ Martyris fuerit demolitus, locumq. illum damnatorum sepulturæ subiecerit. hæc Cedrenus hoc anno. D

ADVERSVS SS. IMAGINES IVRAMENTVM EXIGITVR.

 E

SEQVENS annus Domini septingentesimus sexagesimus sextus, Indictione quarta, Constantinopoli magis magisq. grassatur persecutio aduersus cultores sacrarum imaginum atque cultores vitæ monasticæ. Sed primum quam expertus est Constantinus a Deo vindictam ob sæuitiam aduersus pios, anno superiori, exhibitam, a Theophane ista audies, qui ait: Denique duodecimo Kalendas Februarij, quartæ Indictionis motus est Imperator contra Bulgaros, & direxit ad Achelon duo millia sexcenta chelandia, extruens ea & armans ex cunctis militiæ ordinibus. Quæ cum in Thoris stationem fixissent, flante Aquilone contrita sunt pene omnia, ita vt Imperator extenderet retia, & mortuos educere ac sepelire præceperit.] His admonitus tantum abest, vt resipuerit, vt homo peccati deteriora adiecerit. nam subdit:

CLASSIS IMP. MALE PERIIT

Porro

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Porro decimo sexto Kalendas Septembris, eiusdem quartæ Indictionis publice diffamauit & dehonestauit habitum monachorum in hippodromo, præcipiens vnumquemque monachum manu tenere mulierem, & taliter transire per hippodromum, sumptis iniurijs ab omni populo cumulatis.] hæc in monachos. INFAMAT MONASTICVM ORDINIEM.

Similiter (subdit Theophanes) & octauo Idus Septembris ducti sunt ad ludos Circenses Principes decem & nouem, & dehonestati sunt, quasi mala contra Imperatorem consiliati fuerint, non veraciter accusati, sed quia inuidebat eis, eo quod essent formosi & robusti, & ab omnibus collaudati. Quibusdam vero ex eis & ob religionem tētis, eo quod ad prædictum inclusum Stephanum essent ingressi, & passiones eius publice diuulgarent, quos & interfecit. Quorum præcipui sunt Constantinus Patricius, & dudum Logotheta Dromi, cui nomen imposuit Podopagurum, & huius frater Strategius Spatharius B & Domesticus Excubitorum, Antiochus Logotheta Dromi factus & Prætor Siciliæ, Dauid Spatharius & Comes obsequij, Theophylactus protospatharius, & alij, quos cum in Hippodromo ludos palam traduci, & ab omni populo cōspui & maledici fecisset, sententiam dedit: & illos quidem duos fratres Constantinum & Strategium intra venationis septa capitis animaduersione puniuit, multo super eos vniuersæ plebis facto lamento: adeo vt cum hoc didicisset Imperator, indignaretur, & Procopium Præfectum cæderet, & ab administratione depelleret tamquam id fieri permittentem: ceteros autem oculis priuatos in exilium destinauit, quos & per singulos mittens, cum esset & omni crudelitate plenus, ad loca in quibus degebant, catenis & flagris vapulare iubebat. VIRI NOBILES DIRA PASSI.

Porro tertio Kalendas Septembris eiusdem quartæ Indictionis, insaniens idem maleuolus aduersus æquiuocum suum & consentaneum suum Patriarcham; & inuentis quibusdam clericis ac monachis, instruxit illos, vt dicerent: Audiuimus Patriarcham cū Podopagurum aduersus Imperatorem loquentem. Et misit eos ad Patriarchā, vt arguerent illum. Cumq. ille negaret, fecit eos ad pretiosa ligna iurare, fatentes ac dicentes: A Patriarcha hæc maledicta audiuimus. Inter hæc ergo misit, & bulla signauit Patriarcham, & hunc exilio relegauit apud Hiberiam, & rursus apud Principem insulam.] Insuper Theophanes inferius eodem anno de persecutoris insatiabili crudelitate hæc addit: PATRIARCHA HAERETICVS DIGNA PASSVS.

Is autem qui Christianis ineffabilibus Dei iudicijs imperabat, fortassis vt Iezabel quondam, vel vesanus Achab, multo peiora, quam Arabum sit insania, sub Imperio suo positis Orthodoxis Episcopis, monachis, laicis, prælatis atque subiectis ostendit: vbique intercessiones sanctæ Virginis & Dei Genitricis, & omnium Sanctorum in scriptis, ac sine scripto vt inutiles repellens, per quas nobis manat omne suffragium; & sanD ctas eorum reliquias eijciens & inuisas reddens. Sicubi insignis quisquam audiebatur, ad animarum sanitatem & corporum, vel sicut moris est, a pie agentibus honorari: mox mortem aduersus huiusmodi tamquam impie agentem minabatur: sin autem, proscriptiones, exilia, & tormenta. COPRONYMVS ALTER ACHAB.

Deo autem gratissimum lipsanum, reliquias sacras scilicet, vtpote quidam thesaurus possessoribus habitus, auferebatur, inuisibile de cetero efficiendum. Tale quid & in pretiosissimum laudabilis Martyris Euphemiæ lipsanum profanus hic Imperator gessit: in profundum id cum loculo iaciens, non ferens eam ex se super omnem populum suauitatem vnguenti reddentem, & arguentem eius aduersus intercessiones Sanctorum deliramenta. Sed Deus qui custodit ossa sibi placentium, secundum diuina [a] eloquia, illæsum hoc conseruauit, rursus ostensurus illud apud Lemnum insulam. Per nocturE nam ergo visionem apparens, eleuandum præcepit & conseruandum. Sub Constantino enim & Irene pijs Imperatoribus, Indictione quarta, *anno Redemptoris videlicet nonagesimosexto post septingentesimum* cum decenti honore redijt ad templum suum, quod ipse quidem tamquam inimicus Ecclesiarum, commune fecit armentarium, sterquiliniumq. fore decreuit. Illi vero repurgatum hoc, iterum sacrauerunt ad redargutionem quidem huius impietatis, ostensionem autem horum pietatis. Hoc autem obstupendum & scriptura dignum miraculum post vigintiduos annos post iniqui Principis mortem, vna cum pijssimis Imperatoribus, & Tarasio sanctissimo Patriarcha nos vidimus, & cum eis amplexi sumus, licet indigni, magnam gratiam promerentes.] hæc ipse. QVID IN S. EVPHEMIAM SACRILEGVS IMPERATOR.

[a] Psal. 33.

Sed quod dicit Theophanes stupendum atque scriptura dignum miraculum, ipsum ab eiusdem temporis scriptore (licet nomen non sit [b] expressum) scriptis mandatum:

[b] Apud Metaphr. die 11. Iulij.

scias, licet in eo a Theophane discrepet, dum factum id sub Leone parente Copronymi A
tradit, Theophanes vero, vt audisti, contigisse affirmet sub Constantino eius filio Impe-
ratore. Porro rem gestam sic narrat, petens exordium a translatione eiusdem S. Euphe-
miæ reliquiarum Chalcedone Constantinopolim, tempore Heraclij Imp. In eo templo,
quod est prope id quod dicitur Hippodromum, erant eiusdem beatissimæ reliquiæ inte-
græ, intactæ, illæsæ. E Chalcedone enim cum arca translatæ fuerant Constantinopolim,
propter eam quæ tunc fuerat Persarum incursionem. In arca autem fuerat diuina ara
collocata, quæ super sanctissimas habebat reliquias. Super eam autem peragebatur
intemerati corporis & sanguinis Domini Iesu Christi Dei nostri incruentum myste-
rium.

In eadem vero arca erat paruum foramen, quod etiam stat nunc vsque in hodiernum
diem, quod intus ferre potest quasi manus hominis magnitudinem. In qua cum ego B
quoque indignus aliquando ausus essem manum inferre, & loculum tetigissem, sensi
bonum odorem, & gratiam apprehendi. Dicam autem quoque causam foraminis,
DE CORPORE S. EVPHEMIAE CHALCEDONE POSITO. quod diuino consilio & prouidentia factum est. Quando enim venerabiles & miracu-
lorum effectrices reliquiæ erant Chalcedone, cum impij Persæ eum locum occupassent
in diebus Heraclij Imp. moti inuidia diaboli quem colebāt; cum paleæ & lignorum ma-
gnum aceruum circa arcam congessissent, eam statuerunt comburere cum venerabili-
bus quæ in ipsa erant reliquijs. Sed nihil valuit eorum barbaricum & dæmoniacum in-
a Psal. 33. cœptum: cum Deus (prout scriptum est a) seruet omnia ossa eorum, qui propter ip-
sum decertarunt. Ossa ergo eius ignis omnino non tetigit; nisi solum quod cum ex ar-
ca forma globi resilijsset, prouidit, vt facilior daretur ingressus ad reliquias ijs qui vo-
lunt haurire gratiam curationum, nempe per prius dictum foramen.] C

QVID FORAMEN IN SEPVLCHRIS MARTYRVM. Sed quod ad foramen spectat, puto Lector, fuisse hanc opinationem auctoris potius
quā veram ipsius causam. Siquidem longe ante incursionem Persarum, oportuit extitisse
in arca illa veneranda foramen ad hauriendum, quod ex sacris illis reliquijs fluebat san-
guine mixtum vnguentum, vt suis locis sæpe superius dictum est. Cum alioqui absque
etiam eiusmodi scaturigine vnguentorum, soleret in sacris Martyrum loculis foramen
relinqui, per quod demitterent sudariolum, quod S. Gregorius appellat brandeum,
quo tactu sacrarum reliquiarum gratiam curationum haurirent, ipsum vero loco re-
liquiarum haberi soleret. Visum est eius rei exemplum his diebus cum hæc scriberē-
mus in theca marmorea, in qua foramen ad opus quod diximus inerat. Sed de hac
inuentione dicturi sumus inferius in Paschali Pontifice. modo cœptam prosequamur
historiam. D

VNGVENTVM MIRIFICVM EX CORPORE S. EVPHEMIAE. Erat, inquit, magna fides eorum qui habitabant Constantinopoli (vt superius dixi-
mus) in templo & reliquijs omni ex parte benedictæ Euphemiæ. & confluebant om-
nes instar fluuij haurientes curationes: ex pretiosis enim eius reliquijs exibat sanguis
plenus bono odore, qui quidem tamquam vnguentum a Deo suppeditatum dabatur
ægrotantibus: & erat quidem fidelibus miraculum terribile & venerandum; infideli-
bus autem, & ijs qui aliter sentiebant, dedecus & ignominia.

Tunc autem ille execrandus & pernicios⁹us Imperator temeraria vsus audacia, no-
ctu ingressus cum quibusdam qui erant suæ sectæ, impetum fecit in reliquias omni ex
parte benedictæ Martyris Euphemiæ: & cum arcam aperuisset, abstulit reliquias be-
IMPERATOR SACRILEGVS QVID IN MARTYREM. nedictæ Martyris, cum loculo, qui eas continebat. Cum parata autem haberet alia
ossa mortui exiccata, eaiecit intra arcam, & cum eam rursus texisset; recessit. Vene- E
randas autem benedictæ Euphemiæ reliquias cum ligneo loculo deposuit in quadam
domo oratoria ex ijs quæ illic erant in Regia. Quamobrem eius sorores & filiæ, aro-
matibus, vnguentis, & luminibus id adorabant clanculum propter insignem gratiam &
miraculorum magnitudinem.

Cum hæc resciuisset sceleratus, traiecit in Bucoleontem & Ferreum carcerem, &
proiecit in fluctum maris. Et die sequenti cœpit aduersus benedictam Euphemiam mo-
uere suam sceleratam & execrandam linguam, eam insectans, & dicens: Abite & vide-
te quantum errabant qui dicebant esse saluas & integras benedictæ Euphemiæ reliquias,
& eas asserebant effundere vnguenta. Illi autem cum abijssent, & vidissent non esse in
carne pretiosas Euphemiæ reliquias, sed arida quæ ab ipso proiecta fuerant ossa: ea con-
spuerunt, & maledictis sunt insectati. Cum fraudem autem & ludibrium & meras nu-

gas

A gas dixiſſet eſſe curationes, arcam euerterunt, & cum ea aram ſanctam, templumq. *deſtruunt. Eduxerunt vero arcam extra ſuggeſtum, quod erat habitaculum virorum quinon erant baptizati, & erant ineruditi. Eos autem qui erant bello capti ex Gentibus, & Regiæ dabantur ſpolia, illic exonerabant. Alij autem armorum opifices, & ſordidarum ac illiberalium artium artifices, cum fixiſſent in eo fornaces, fecerunt domum ſæcularem, quæ aliquando fuerat templum. In ſancto autem ſuggeſto, vtpote loco occulto, requiſita corporis facientes, excrementa corporis deponebant. o mi Chriſte, tuam tunc patientiam! Hæc ego quoque poſtquam vidi, totus plenus lachrymis & eiulatu egreſſus ſum, admirans omnipotentis Dei tolerantiam atque permiſſionem. Et hæc quidem facta ſunt tempore prædicti impij Imperatoris. * deſerunt

PROFANATIO LOCI SANCTI

Sed quoniam Dominus eſt virtutum, qui inuictam habet potentiam & vires, quæ ſub-
B ſannari nequeant (Deus enim reuera non irridetur) audiamus quid Chriſtus Deus noſter prouidit in reliquijs benedictæ Euphemiæ. Nam dum eæ iactatæ ſunt in mare, prouidentia Dei ſumme miſericordis, cymba quorumdam duorum fratrum virorum piorum egreditur e portu Sophiarum, quæ dicuntur. Et dum ipſi parum quid e portu nauigant: ecce loculus (quem ligneum fuiſſe dictum eſt) qui cum fluento deſcendebat, fuit prope nauem. Extractus itaque fuit a viris illis pijs & repoſitus in nauigio, ipſis exiſtimantibus, ſe mundanum aliquem ferre theſaurum. Sublatis autem velis nauigarunt vt exirent in oſtio Abydi. Cum autem parum aperuiſſent loculum: vident reliquias, & ſuaui odore repleti, ſunt admirati, neque ſciebant quid agerent, niſi quod ſolummodo inuocabant Dominum, vt eis reuelaretur, ſanctum ne eſſet an commune.

RELIQVIAE S. EVPHEMIAE REPERTAE.

Illa autem nocte vident gloriam maximam, & lumina, & cereos, & viros candidis
C veſtibus indutos, & Chriſtum laudantes. Rurſuſq. bono odore repleti nautæ agnouerunt eas eſſe ſanctas reliquias. Magno ergo gaudio affecti, clam profecti ſunt propter metum Tyranni, vt theſaurum ferrent in ſuam patriam. Poſtquam autem veniſſent in inſulam quæ dicitur Lemnos, accidit eis magna tempeſtas. & cum incidiſſent in promontorium inſulæ, in quo fuit aſper locus, & plane aptus ad naufragium, de ſalute deſperabant. Cum Deus autem per interceſſionem benedictæ Euphemiæ corripuiſſet nauem vna cum fluctibus, ſuperato periculo, inuenti ſunt in loco tranquillo, & cum Deo gloriam emiſiſſent, conuenientem honorem tribuere reliquijs.

COGNITAE RELIQVIAE ESSE.

Angebantur autem & dubitabant, cuiuſnam eſſent Sancti reliquiæ. Illa autem nocte acceperunt reuelationem reliquiarum per eius nominis enuntiationem. In illa enim inſula ſanctæ Glyceriæ iacebant reliquiæ. Dicta autem nocte viſa eſt egredi ex inſula
D Chriſti Martyr Glyceria, & hæc e naui exiſſe, & ſe inuicem eſſe complexæ. Et cum dixiſſet, quæ ex inſula erat ingreſſa, ei quæ e naui exierat: Salue Martyr Chriſti Euphemia benedicta, & ſe inuicem ſalutaſſent: rurſum per ſe recedebant. Tunc e ſomno excitati, cum lachrymis & gemitibus pretioſas acceperunt reliquias, & loculum ſunt amplexi præclari naucleri Sergius & Sergonas (hæc enim erant eorum nomina.) cum fuiſſet autem dies, enauigarunt, volentes ire in ſuam patriam. Et cum proceſſiſſent vſque ad viginti circiter milliaria, vento ſpirante contrario, vel inuiti reuerſi ſunt in locum vnde ſoluerant. Rurſus vero cum paucis poſt diebus experiri voluiſſent, vterenturne ſecunda nauigatione: iterum reuerſi ſunt. Hoc cum ſemel, bis, terq. probaſſent, nec vllo modo poſſent in ſuam ire patriam; reuerſis & ad portum appulſis, illa nocte viſa eſt illis Chriſti Martyr Euphemia, dicens: Cur contenditis me huc & illuc circumagere? no-
E lo vlterius progredi; neque hinc eo proficiſci, quo me vultis ducere. Hæc cum dixiſſet: rurſum dixit eis: Non ſatis fuit, quod Chalcedone translata ſum Byzantium, & in mare proiecta fuerim, & hic ſteterim? Cur autem me vultis circumagere in partes inferiores? hoc a me quidem fieri non poteſt. Nolite hoc facere, ſed facite vt hic quieſcam.

QVOMODO DETECTAE ESSE S. EVPHEMIAE

Hæc cum audiſſent, bonum capientes conſilium, & quæ iubebat Martyr, impigre exequi ſtatuentes, ædificauerunt domum oratoriam, & cum omne onus nauigij conſumpſiſſent, & ſuas facultates Deo, & Martyri obtuliſſent, ſeipſos totonderunt, dicentes: Non dimittemus, o benedicta Martyr, tuas venerandas reliquias, ſed hic vſque ad vitæ terminum tuis reliquijs diuiniſſimis aſſidebimus. His ita geſtis, ſanctiſſimus Lemni Epiſcopus venerandum tẽplum ædificarat in illis temporibus. Viſum eſt ergo, vt illic portarentur ſacræ benedictæ Euphemiæ reliquiæ ad dedicationem templi, quod ab eo con-

NON QVIESCIT MANERE SEMPER IN LEMNO S. EVPHEMIA.

constructum fuerat. Et cum supplex fudisset preces, & venisset ad reliquias benedictæ Euphemiæ, & illic totam noctem transegisset: ab eo visa est in somnis Martyr Christi, dicens: Ne aggrediaris facere quod statuisti: non obediam enim hac in re tuæ sanctitati; sed abi ad sororem meam, & in martyrio sociam Glyceriam, & ego illam rogabo: ipsa enim se tibi tradet ad hoc, vt impleas quod desideras. Experrectus autem sanctissimus Episcopus, fecit vt ei iusserat benedicta Christi Martyr. Et hæc quidem facta sunt illis temporibus.] vere (vt Theophanes dixit) stupendum & scriptura dignum miraculum. De translatione autem eiusq. reuectione Constantinopolim in locum pristinum, ex eodem auctore inferius suo dicturi sumus tempore, quo id fieri contigit. sed quæ sunt anni huius reliqua prosequamur. A

NICETAS PSEVDOEPISC. CONSTANTINOP.

Hoc eodem anno (idem ipse inquit Theophanes) sexto Kalendas Decembris eiusdem quintæ Indictionis cœptæ mense Septembris, decreto Imperatoris promouetur Nicetas Eunuchus e sclauis ortus irregulariter Patriarcha Constantinopoleos.] & inferius: Eadem die & Indictione quinta prouehit sui sensus Prætores & operarios sua nequitia condignos, Michaelem scilicet Edessenum in themate Orientalium, & Michaelem Laconodraconem in Thracesijs; super Bucellarios vero Manem, a mania, id est, insania, nominatum. sed quis est idoneus ad enarrandum horum scelerata piacula, quæ partim a nobis in suis perstringuntur locis? omnia enim opera si conscribentur, quæ ad rationem imperantis sunt effecta, nec ipsum arbitror (vt proprie cum [a] Euangelista dicam) capere mundum eos, qui scribendi sunt, libros.] hactenus res anni huius Theophanes. B

a Ioan. vlt.

MONACHI CONFESSORES IN CARCERE DETENTI.

Sed inuisamus degentem in carcere Stephanum Confessorem, de quo post illa quæ dicta sunt anno superiori, hæc in eius Actis scriptis mãdata fidelissime reperiuntur. In interiori carcere cõclusos eximiæ virtutis monachos trecentos quadraginta duos ex varijs locis collectos atque in eodem carcere condemnatos inuenit, qui partim nares, partim aures exectas habebant, partim euulsos oculos, partim amputatas manus, ob id videlicet, quod pro venerandarum imaginum pictura & erectione lucubrationes edidissent. At quidam alij plagarum notas adhuc circumferebant: alij præclaras genas pice illitas atque ambustas habebant: alij caput ad ludibrium abrasum. Quorum varios istos ac multiplices cruciatus diuinus Stephanus cernens, patientiæ nomine beatos eos prædicabat; ac contra, lachrymis dignum sese iudicabat, vt qui in earumdem plagarum partem cum illis minime venisset, nec pro Christi imagine membrorum exectionem quoque pertulisset. C

At diuini illi Patres, vt primum sanctum virum conspexerunt, ad eum tamquam ad magistrum & præceptorem accesserunt, vt ab eo salutis præceptis erudirentur. Iraque ex Prætorio monasterium factum est: quippe cum illic omnis monasticæ vitæ forma ac regula ad vnguem obseruaretur. Ii autem quibus carceris custodia mandata erat, quiq. sancti viri famam iampridem audierant, tum demum animi quoque ipsius statum, ab ea tranquillitate, quæ in ipsius moribus elucebat, quantum fieri poterat coniectantes, ad eum tamquam ad Dei Angelum animas conuertebant, eiq. summam reuerentiam ac venerationem tribuebant, adeo vt quidam etiam eorum, remotis arbitris, eadem ad vxorem suam diceret, quæ olim Manue ille: [b] Morte moriemur, præ Tyranni huius furore: Virum enim perinde ac Deum hodierna die vidi; hunc inquam in vincula coniectum monachum, quem Auxentianum vocant. D

CARCER CONVERSVS IN MONASTERIVM.

b Iud. 13.

Sapiens autem illa mulier non frigide ac negligenter ad hæc verba effecta, verum per concinnam atque prudentem ad virum interrogationem vitæ sancti huius Patris rationem omnem perscrutata, clam in carcerem ingressa est, acceptisq. venerandis ipsius pedibus, ab eo, vt pro se precaretur, ipsaq. vicissim, ei quæ opus essent, subministraret, postulabat. At diuinitus inspiratus Stephanus preces quidem ei annuit & concessit: ceterum adduci non poterat, vt quicquam ab ea susciperet. Instabat autem rursus illa, dicens: Quidnam est, quamobrem tu exiguam fidei erga te meæ promptitudinem tam obstinate reijcis? Quamquam enim id ipsa non merear, tuam tamen moderationem ac benignitatem ad indignos quoque indulgenter sese dimittere, compertum habeo. Quemadmodum enim [c] Sarepthana illa quondam Eliæ farinam, & [d] Sunamitis Elisæo cubiculum hospitij causa præbebat, ac beata illa [e] vidua duos in summa sua penuria obolos erogabat, ac denique [f] Samaritana illa ex fonte haustam aquam Deo E

c 3. Reg. 17.
d 4. Reg. 4.
e Marc. 12.
f Ioan. 4.

porrige-

A porrigebat: ad eumdem etiam ipsa modum cum pari fide aliquid in te conferre beneficij studeam, ne quæso desiderio meo excidam.

Ille vero rursum id constanter recusabat, non quidem ob naturæ contumaciam, aut ipsius indignitatem id officij in se repudiari dicens (ego enim, inquiebat, memet indignum, atque omnium postremum duco) sed quia ab eo prohiberetur, qui cum hæreticis quicquam commune haberi vetuerat: neque enim meminisse, se cum imaginum hostibus vllum vmquam commercium habuisse, aut aliquid omnino ab eorum manibus accepisse. Hæc vt illa audijt, humi sese prouoluens, quid non dicebat, quid non faciebat, vt ostenderet quam ab hæreticorum societate atque commercio semper abhorruisset? Absit hoc a me (inquiebat) venerande Pater, vt Christi, aut Matris ipsius, aut vllius sancti imaginem contempserim. Scio enim me a Patre nostro Germano didicisse, B quas pœnas daturi sunt, qui eo audaciæ proruperint.

MVLIER SE PRODIT CATHOLICAM.

Ceterum fac quæso, vt nec vir meus, nec custodum quisquam resciscat, quod pietati tuæ indicare cupio: atque ego re ipsa omnem dubitationem tibi eximam. Hæc locuta, statim domum recurrit, atque aperta arca, tres imagines arcanas eduxit, vnam Dei Genitricis filium sæculis omnibus antiquiorem complectentis, duas alias Petri & Pauli Apostolorum. Quas, vt ipso inspectante, religiose adorauit, ipsi postea porrexit: Accipe ista, inquiens, atque hinc tibi mei, hoc est, mulieris peccatricis memoria refricetur. Ad hunc modum pijs ipsius moribus comprobatis, petitioni cedit, ac deinceps Sabbato ac Dominico die ad eum ipsa panis vncias sex, aquæ non plus tribus poculis asferebat. Tantulum enim singulis hebdomadis ipsi cibi ac potus fuit totos vndecim menses, quos in Prætorio transegit.]

PIA MVLIER PROFERT SACRAS IMAGINES.

C Ex his intelligis, Lector, congressum hunc religiosæ feminæ cum S. Stephano contigisse hoc anno mense Octobris, cum constet eum martyrium consummasse anno sequenti mense Nouembris: quod quidem apparet ex eo, quod auctor numeret menses vndecim, ex quo cibum ab eadem muliere accipere cœpit, cum tamen haud diu ante in eodem ipse carcere permansisset. Sed audi quæ post hæc eadem Acta reddant.

TEMPVS CARCERIS.

Quadam autem die vna cum ceteris captiuis sedente viro diuino, de supplicijs illis, quæ iustis viris ab iniquis iniquissimi Imperatoris Præfectis varijs locis illata fuerant, sermo ortus est. Siquidem in medium progressus Antonius quidam e Creta oriundus, vir fortis, & qui fortibus certaminibus egregie defunctus fuerat: Quonam modo (inquit) præclara Pauli monachi certamina vobis ob oculos proponere queam? Aut quonam pacto ea sine lachrymis commemorem? Princeps quidam Cypri Præfectus erat D nomine Theophanes, cognomento Lardotyrus. Hic cum sanctum virum, vt in eum inquireret, accepisset, ad Heracliti Prætorium eum duxit. proposita autem erat humi Christi in Cruce protensi imago, vnaq. item cruciatus instrumentum, quod catapultam vocant. Aitq. ad eum Præfectus (scelesta inquam illa lingua, atque iniquitatem in excelsum loquens) vnum e duobus tibi Paule proponitur, nimirum, vt aut calcata imagine, vitam obtineas, aut hoc tormenti genere discrucieris. hoc autem dicens, puerorum laruis leonem perterrefacere velle videbatur.

NARRATIO ANTONII CRETENSIS.

Statim enim generosus ille vir magna voce exclamans: Absit a me, inquit, Domine Iesu Christe vnigenite Fili Dei, vt Theandricam hanc imaginem pedibus teram, atque hæc loquutus, statim humi se curuans, osculum ei fixit, re ipsa planum faciens, quam nihil iudicis minas moraretur. Ille itaque confestim iracundia totus æstuans, nudari E sanctum virum, atque in catapulta extendi iubet, vbi cum tortores duabus tabulis ipsum firmissime compressissent, ac ferreis pectinibus totum ipsum corpus exarassent, prono capite suspenderunt: ac deinde non exiguo igne infra eum accenso, ita demum holocaustum Deo gratum ipsum effecerunt.

MARTYRIVM S. PAVLI MONACHI.

Hoc eo commemorante, patribusq. lachrymis madentibus, Theosterictus quidam hoc nomen merito consequutus vir senex ac sacerdotij dignitate ornatus, qui ex pio illo monasterio erat, quod Peleceta nuncupatur, atque & nasum abscissum, & genas feruenti pice ac bitumine illitas, miserumq. in modum ambustas habebat (hos enim cruciatus pietatis causa pertulerat) prodiens ipse quoque in medium superioribus sermonibus hæc adiecit: Impossibile est, impossibile inquam est, vt vel hic ipse Antistes noster Stephanus scilicet siccis oculis ista commemoret: Quanam enim oratione quisquam illius, qui tum Asiam cum imperio obtinebat, furorem amplecti possit? cui Lachanodracon-

THEOSTERICTI CONFESSORIS NARRATIO.

qui-

PRAEFECTI ASIAE CRVDELITAS.

quidem cognomentum erat, verum ipsius fel atque iracundia draconis quoque virus amaritudine superabat. Ad quem beatus Stephanus: Narra, quæso, pater, nihil omittens eorum quæ tum conrigerunt, verum omnia oratione prosequens. Etenim per eiusmodi exempla, cum animi promptitudine, tum robore impleti ad eumdem zelum præparamur: si quidem voluntas Dei hoc tulerit, vt pro diuina ipsius imagine nos quoque certamen subeamus. Tum igitur Theosterictus inchoatum sermonem in hunc modum prosequitur. A

MONACHI CONFESSORES ET MARTYRES.

Cum incruentum sacrificium in monasterio nostro celebraretur (erat autem vespera sanctæ ac magnæ quintæ feriæ, in qua Christus Iudæis tradendus erat) hic draconis nomen habens Tyranni iussu cum magna militum manu in monasterium impetum fecit: ac mysticum quidem sacrum euertit, mysticis videlicet hymnis protinus silentio compressis; lectissimos autem monachos duodequadraginta vinculis ferreis adstrinxit; reliquos vero partim verberibus crudelem in modum lacerauit, partim eorum barbam pice illitam exussit, naribus prius amputatis: quorum numerum ipse quoque augeo, quemadmodum faciei meæ notæ certissime testantur. Quibus impius ille nondum expletis, vniuersum monasterium postea inflammauit, ipsas quoque Ecclesias vna cum reliquis ædificijs concremans. Mox autem prædictos duodequadraginta patres ad extremos Ephesi fines relegauit, vbi cum eos in veteris balnei fornice concluisset, ac deinde aditum obstruxisset, in hunc modum eos e vita migrare coegit. B

GRATIAE DEO IN PERSECVTIONE AGENDAE.

Cum vsque adeo tristes tragœdiæ narrarentur, atque omnes in gemitus ac lachrymas prorumperent, rogatus a patribus Stephanus, vt ad mitigandum eorum mærorem orationem aliquam haberet: intimo corde ingemiscens: Gratias, inquit, Deo agere possumus, fratres ac patres, gratias inquam ei agere de omnibus rebus quæ præter voluntatem accidunt. Etenim gratiarum actio cum patientia coniuncta coronas nobis nectere consueuit. Quocirca etiam si igne, aut gladio, aut maris profundo, aut præcipitio, aut alio quodam mortis genere nos mulctent, qui impietatis scelere sese deuinxerunt, prono atque alacri animo cuncta perferamus. Habemus enim velut exemplar quoddam, in quod intuemur, claros illos patres qui ante nos extiterunt, & per martyrium Deo vitam consecrarunt, nimirum sanctum illum Petrum Blachernis in vincula coniectum: qui cum spectante Imperatore pro Christi imagine neruis atrocissime concideretur, nullum ignaui ac timidi animi specimen in eo cruciatu edidit; verum acerbioribus eum plagis verborum lacerauit, Iulianum alterum & Apostatam appellans: atque in his tormentis gratias Deo agens, animam exhalauit. C

PETRVS MARTYR.

IOANNES ABBAS MONAGRIAE MARTYR.

Habemus item Ioannem Monagriæ Præfectum, quem Tyrannus cum nullo omnino terrore afficere potuisset, neque adducere, vt Christi, Matrisq. ipsius imaginem pedibus protereret, sacco incluſit, grauiq. ipsi saxo appenso, in profundum mare deiecit. D

Sed quis tamdem est, qui omnia facinora enumerando recēsere possit, quæ per omnes Tyranni prouincias Prætores, qui eum crudelitate superabant, aduersus sanctos viros designarunt? Immo vero quis est, qui Sanctorum aduersus eos contentionem atque ad extremum vsque spiritum patientiam vllo sermone referre queat? Quorum si nos exemplum sequamur, beati profecto erimus, vt qui exiguis laboribus amplissimas opes nobis ipsis aggeramus: [a] Neque enim condignæ sunt passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Hæc & alia his plura, ad excitandos & acuendos eorum animos, qui vna cum eo vincti tenebantur, accommodata cum dixisset, orationi suæ finem imposuit.] ista auctor vnus ex intimis eius qui ista optime perspecta habuit. Ceterum ipsius Stephani Auxentiani martyrium non ante quam ad finem anni sequentis contigisse, eiusdem Acta demonstrant.

a Rom. 8.

E

Hoc pariter anno Abdallā Principem Sarracenorum in Oriēte esse defunctum, Theophanes auctor est, sub quo Christi Ecclesiam persecutionem esse passam, testatur his verbis: [b] Abdallas cū Amiræ fungeretur honore, multa mala Christianis sub principatu suo degentibus demonstrauit: siquidem & Cruces Ecclesiarum abstulit, & vigilias nocturnas celebrare & litteras discere prohibebat.] hæc ipse. Sed ad res iam Occidentales.

b Sigibert. in Chron. hoc an. Regin in Chro. anno seq. lib. 4 cap. 67.

SYNODVS IN GALLIA DE CVLTV SS. IMAGINVM.

Hoc eodem anno Synodus celebratur in Gallia in villa, Gentiliaco dicta, annuente Pipino Rege, vbi disceptatum est de cultu sanctarum imaginum, & de quadam alia quæstione, nempe de sanctissima Trinitate: Alij autem anno sequenti potius eamdem habitam tradunt. Sed vnde manauit occasio, vt de sacrarum imaginum cultu eiusmodi

A modi Synodus haberetur, cum nemo dicat, neque quid in eadem Synodo fuerit definitum, sit vsquā penitus vlla mentio: fortis coniectura suadet, vt hæ merces in Gallias per Legatos perfidi Imperatoris vna cum donis pluribus ab eodem ad Pipinum allatis fuerunt infeliciter allatæ, vt plane tempestiue admodum illud poeticum fuerit occinendum: Timeo Danaos ac dona ferentes. Adornatam siquidem fuisse nobilem legationem ab eodem Constantino Imperatore ad Pipinum Regem Francorū Veteres Annales tradunt, & inter alia missum organum musicum. Et quis poterit dubitare ab ipso missos homines ciusdē hæresis assertores & defensores? & cum iam ante toti orbi innotuisset edictum ab eodem Imperatore contra sacras imagines promulgatum, & vbique a Catholicis impugnatum: quomodo non tales ab eodem missi sunt Constantino, qui pollerent scientia, & impugnatum edictum quoquo modo defendere potuissent? Insusurrasse hos nefarios in
B aures Pipini aliquid, & cum aulicis de ijsdem cōseruisse sermones, etsi nemo dicat, declaratuit tamen euentus, cum ob fata zizania ista, oportuerit eiusmodi Synodū conuocare.

Obfuit plurimum Francis cum Græcis ijsdemq. hæreticis ista per Legatos inita consuetudo, vt quæ inferius suo loco dicturi sumus, facient manifestum. Quod enim sciret Constantinus impius, male se audire apud fideles omnes Occidentalis Ecclesiæ ob nefariæ hæresis promulgationem; cuius causa etiam sciret negatum sibi tributum ab Italis, & Exarchatum Rauennæ ablatum: quibus potuit legationibus atque muneribus laborauit, vt Francos, quorum ope Romana Ecclesia iūra Imperij in Italia fuerat consecuta, demerere posset; conatusq. pariter, vt quos mitteret viros disertos, defensionem hæresis poscentibus exhiberent, & non poscentibus etiam cum possent, ingererent. Porro defensores fuisse Gallicanos Episcopos sacratum imaginum, docet Synodus Ro-
C mana celebrata sub Stephano, de qua inferius dicturi sumus, vbi & asseritur de cultu sanctarum imaginum perlatam fuisse Synodalem epistolam ab Oriente: datam illam quidem fuisse a Theodoro Episcopo Hierosolymitano & Cosma Alexandrino, atque Theodoro Antiocheno, auctor est Hadrianus in epistola ad Carolum Magnum, de qua agemus inferius, cum erit sermo de Concilio Romano sub Stephano, vbi eadem epistola Latinitati donata lecta fuit.

Quod autem ad quæstionem spectat, quæ dicitur inter Græcos & Latinos in hac Sy- DE PROCESSIONE SPIRITVS SANCTI QVAESTIO.
nodo agitata de sanctissima Trinitate; quænam ista fuerit, Ado Viennensis docet, nimirum fuisse de processione Spiritus sancti, num videlicet dici posset, ipsum á Patre Filioq. procedere. Vides, Lector, quo tempore & a quibus Græcis eiusmodi quæstio primum fuerit mota & agitata, nempe ab impijs Iconoclastis. Quod enim Occidentales plurima in
D Constantinū eiusq. sectatores objicerent; præsertim ea quæ spectarent ad sacrarum imaginum cultum; illi contra, Latinis quod adiecissent ad Symbolum ea verba, FILIOQVE, vitio vertebant. Videant igitur schismatici Græci dum Latinos impugnant, se causam agere improbandi Constantini Coprony mi, qui, ipsorum etiam sententia, omni ex parte fuit impius & sceleratissimus Hagiomachus.

IESV CHRISTI ANNVS 767. SEDES VACAT CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 27.

E ADEST annus septingentesimus sexagesimus septimus Redemptoris, quinta Indictione notatus, quo Paulus Papa vbi sedisset annos decem & mensem vnum, moritur vigesima nona Iunij. De cuius rebus gestis opulentiorem tibi, Lector, apposuissemus mensam, si epistolas ab eo scriptas ad Pipinum Francorum Regem & alios reperire potuissemus, quarum duntaxat argumenta summatim præstricta & recensita vidimus a Panuino in Vitis Romanorum Pontificum, easq. integras haberi in Vaticana Bibliotheca testatur: verum easdem diu quæsitas minime inuenire valuimus, vt eas vel furto vel alio aliquo modo inde sublatas existimemus. Ceterum nihil est, quod eius fides possit in suspicionem adduci, cum & earumdem totidem numero argumenta pariter recitent [a] Nouatores: qui pertæsi prolixitatem atque multiplicitatem pariter, sed magis veritatem, non ipsas integras, sed ipsarum argumenta tantummodo ederes; quæ si [a] Centur. 8. pag. 725.
non simul congestæ, sed per annos singulos, quibus sunt datæ, digestæ fuissent, non fastidium vel nauseam legentibus attulissent, sed maximam voluptatem, vtpote, quod ex

cis epistolaris historia, quæ ceteris veritate & sinceritate præstat, ignota hactenus, fuisset egregie concinnata: quod nec tu negaueris, cum earumdem argumenta perlegeris, quæ hic tibi subijcimus, ne ieiunum penitus dimittamus, quem opipara mensa (quod optassemus) excipere non conceditur. Sed & ex his quisque intelligat, & fateatur, licet inuitus, quam bene & optime de Ecclesiasticis antiquitatibus mereatur, qui non fragmenta, vel argumenta reddat epistolarum, sed ipsas integras edat non amplius perituras, cum sic earum perpetuitati bene consulat, dum eas in Archiuo recondens, consecransq. immortalitati, conseruet posteris integras. Primæ igitur epistolæ & aliarum deinceps argumenta sic se habent. A

1. Paulus Papa Pipino Regi obitum Stephani fratris & suam ordinationem exponit: indicat se in amicitia ab eodem Stephano inita cum Francis perseueraturum; petit vt idem præstet. B
2. Monasterium sancti Siluestri cum tribus alijs vicinis donat Pipino, quæ a Carolomanno monacho fuerant Zachariæ Papæ concessa.
3. Gratias agit Pipino pro defensione contra insidiatores; & pollicetur se curaturum, vt monachi Carolomanni psalmodiam discant.
4. Marinum presbyterum iubet Episcopum creari, vt a consilijs Sedi Romanæ contrarijs auocetur.
5. Gratulatur Pipino de incolumitate, ac Legatos suos nondum Constantinopoli reuersos esse indicat.
6. Gratias agit pro exaltatione S. R. E. indicat fiduciam suam post Deum in fortissimo Regis Pipini brachio existere: & petit vt ad se Legatum mittat, per quem possit ei aperire Græcorum consilia & insidias. C
7. Monachum ei a Cosma Alexandrino Patriarcha missum commendat.
8. Imperatorem Græcum in armis esse, & Rauennatem Exarchatum & Romam recuperare velle narrat; ac ab eo auxilium contra Græcos implorat.
9. Exponit se Rauennæ cum Desiderio locuturum, & paraturum quæ ad defensionem contra Græcos necessaria essent.
10. Purgat se de crimine obiecto: quasi dixisset Pipinum non valere auxilium præbere Romanis in angustia constitutis. Et de Marino facit potestatem, vt statuat quid velit. Petit auxilium pro Rauennatum defensione.
11. Eum de ipsius valetudine percontatur: quia ab amicis nescio quid rumoris aduersi de eius ægritudine sparsum fuerat.
12. Narrat de Beneuentanorum iniuria: petit vt Pipinus litteris eos increpet: Et si nolint parere, vt consentiat in expeditionem contra eos institutam. D
13. Gratias egit pro defensione Ecclesiæ: de pace inter se & Desiderium constituta narrat: ac postulat, vt obsides Desiderio restituat, quo & ipse Vrbem Forum Cornelij recipere possit.
14. Litteras proditorias Sergij Rauennatis Episcopi mittit, & petit auxilium.
15. Per Vulfardum Coepiscopum, quem Pipino exemplo fratris Stephani commendat, scribens, ijs litteris laudes Pipini & gratiarum actiones pro defensione sanctæ Dei Ecclesiæ continentur. Auxilium contra Longobardos, quod sanctæ Dei Ecclesiæ iustitias minime redderent, postulat. Item pro sabario misso, in quo Pipini filia ex sacratissimo fontis lauacro abluta, susceptа fuerat, gratias Pontifex agit: quem celebratis Missarum solemnibus magna iucunditate, aggregata populi multitudine infra aulam sacrati corporis beatæ Petronillæ, quæ pro laude æternaq. memoria nominis Pipini consecrata erat, suscepisse se scribit. Adijcit se indesinenter laborare, vt Sergius Episcopus suæ restituatur Ecclesiæ. E
16. Ad Pipinum & omnes Francos, per * Fardum & socios eius, in quo continentur laudes vberrimæ. Item de Legatis ad Græcorum Regem in Francia morantibus, & de Gregorio Episcopo, & Petro presbytero. * Fulradum
17. Pipino indicat sex Patricios cum CCC. nauibus Constantinopoli Romam venturos esse, & postea in Franciam ad Pipinum profecturos. Queritur Desiderium iustitias sanctæ Dei Ecclesiæ, quas coram Legatis Pipini facere promiserat (quod pollicitus fuerat) non adimpleuisse, quinimmo eum Romanos iniurijs plurimis afficisse deplorat.

A 18. Continentur gratiarum actiones & vberrimæ benedictiones pro vita & incolumitate eiusdem Pipini, Caroli,& Carolomanni nobilissimorum filiorum eius: multis adiurationibus contra Longobardos auxilium flagitans. In embolio adiuncto præceptum, quod Marino presbytero de titulo Chrysogoni dedit, & de libris quos Pipino transmisit, continetur.

19. Pipino per Georgium Episcopum. Gratiarum actiones pro defensione sanctæ Dei Ecclesiæ continet. In embolio postulat vt Pipini filium, qui ei tunc natus fuerat, ex sacro baptismatis fonte excipere mereatur.

20. Petro presbytero ad eumdem dedit continentem quasdam laudes eius,quod Romanam Ecclesiam ab hæreticis defenderit. Postea acta Remedij Episcopi & Andegarij Comitis narrat, qualiter iustitias beati Petri Apostolorum Principis apud
B Desiderium Regem ex parte receperit, & quod reliquas iustitias facere pollicitus sit, cum obtestatione, vt si Desiderius ista neglexerit, Pipinus illum, sicut Stephano Papæ & eius germano, & sibi promiserat, cogeret.

21. Ad Pipinum per Vuilharium Episcopum, Dodonem,& Vulchardum: In qua gratiarum actiones cum adhortationibus, vt Pipinus pro defensione Ecclesiæ pugnare pergat. Papa de sua constantia erga Pipinum multa recitat, scilicet quod nullo fauore aut terrore ab eius caritate separari possit. Indicat se post Deum, eius Genitricem, & beatos Apostolos, in nullo quam Pipino maiorem habere fiduciam.

22. Pipino gratias agit, quod Legati Ioannes subdiaconus, Pamphilus Abbas, & noster defensor Regionarius S. R. E. cum Imperialibus Legatis ab ipso Pipino honorifice
C susceptiessent. Refert item gratias, quod sibi omnia indicauerit, quæ cum Imperatore Constantinopolitano acta fuerant: valde eum laudat & commendat.

23. Per Ioannem subdiaconum & Abbatem atque Petrum primum defensorem. Gratiarum actiones vberrimas & benedictiones continet de firmo atque incommutabili pollicitationis verbo, & magna perseuerantia Pipini in causis Apostolicis, cum admonitione vt ita pergat, Pipinum Dauidi comparat.

24. Ad duas Pipini epistolas respondet, quarum alteram Pipinus per Petrum primum defensorem miserat, alteram per Vuitmarum & Gebertum Abbates atque Hugbaldum virum illustrem. Est eiusdem argumenti cum proxime præcedenti, nisi quod quædam adijcit de Longobardis, quod quasdam S. Petri iustitias reddiderint, quasdam non, & nunc priores redditas iterum inuadere conentur. Quare
D Pipini auxilium contra ipsos implorat.

25. Gratias agit pro defensione Ecclesiæ, cum adhortatione ad Pipinum,vt pergat omnimodam S. R. E. exaltationem facere. De suo erga Pipinum amore, & quod nihil sine eius voluntate facere velit, largissime promittit. Pro monasterio in Soractis monte a Pipino sibi donato gratias agit.

26. Per Georgium Coepiscopum, Stephanum presbyterum,vna cum Radberto,Pipini Legato missos. Prolixe de Longobardorum crudelitate ac malitia queritur: Indicat se suis Legatis ad eum dedisse litteras, in quibus peteretur dimissio obsidum Desiderij Regis in Francia detentorum: idq. ideo factum, vt per Longobardiam ipse proficisci tuto posset: alias se id ipsum non petijsse. Hortatur Pipinum & vehementer obtestatur, ne illos dimittat: ipsum Desiderium constringat, & ad
E restitutionem omnium bonorum beati Petri cogat, vt in aduentu Domini sicut radiantissimus sol lucere mereatur. In *embolo adiuncto munuscula quædam Pipino mittit. * embolio

27. Per Andream & Gundricum Pipini legationem mittit:In qua gratiarū actiones continentur,cum petitione & adiuratione de auxilio contra Longobardos mittendo.

28. Scripsit epistolas tres ad Carolum & Carolomannum: in quibus hortatur eos vt
29. maiorum vestigijs insistentes, fidem Deo & B. Petro præstent, & Ecclesiam Ro-
30. manam defendant & exaltent.

31. Scripsit etiam epistolam ad cunctum exercitum Regni Francorum: In qua gratias & benedictiones pro fideli opera sibi & beato Petro præstita eis impertit. hortatur eos vt in seruitio S. R. E. perseuerent, ac pro ea viriliter decertent.] hactenus Pauli epistolarum argumenta.

PAVLI PAPAE RES GESTAE.

Ceterum præter hæc, & alia quæ dicta sunt superius suis certis locis, hæc haud anno A certo notata Anastasius habet: Hic, inquit, fecit nouiter Ecclesiam infra hanc ciuitatem Romanam in Via sacra iuxta templum Romæ . . . in honorem sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, vbi ipsi beatissimi principes Apostolorum, tempore quo pro Christi nomine coronati sunt, dum Redemptori funderent preces, & propria genua flectere visi sunt, impresserunt genua ipsa in eo loco, vbi vsque hactenus in testimonium omni in posterum venturæ generationi, in quodam firmissimo silice esse ostenduntur designata.

At in Ecclesia beati Petri Apostoli foras muros huius ciuitatis Romanæ in *Vaticano videlicet*, nouum Oraculum siue Oratorium in honorem sanctæ Dei Genitricis construxit iuxta Oratorium sancti Leonis Papæ, secus fores introitus sanctæ Petronillæ, atque Andreæ Apostoli, musiuo ac diuersis metallis eum adornans, vbi & effigiem sanctæ Dei Ge- B nitricis in statua ex argento deaurato fecit, quæ pensat libras centum, in quo Oraculo & sepulturam sibi construxit.

PAVLI PAPAE OBITVS.

Hic dum in Ecclesia beati Pauli Apostoli æstiuo tempore pro valido caloris feruore demoraretur, corporali præoccupatus ægritudine, illic vitam finiuit, vbi & sepultus est; illic fere trium mensium spacio post corpus eius humatum permansit funus. postmodum vero congregati Romani ciues & aliæ nationes eius corpus per flumen Tiberis transportantes ad beatum Petrum cum psalmodiæ honore deportauere, & in præfato ab eo constructo Oraculo eum sepeliere. Hic fecit ordinationem vnam per mensem Decembrem, creans presbyteros duodecim, diaconos duos, Episcopos per diuersa loca numero . . . . . Cessauit Episcopatus eius annum vnum & mensem vnum.] hucusque Anastasius. Sed quomodo ista se habuerint, & quæ interceserint impedimenta, vt C tamdiu legitimo Pastore vacarit sedes, idem auctor narrat in rebus gestis Stephani Papæ eiusdem Pauli Pontificis successoris his verbis.

Dum vero prædecessor eius domnus Paulus pro austeritate feruoris, æstiuo tempore in Ecclesia beati Pauli demoraretur, & valida ibidem ægritudine præoccuparetur, de qua & vitam finiuit: die noctuq. idem beatissimus Stephanus in eiusdem sui prædecessoris perseuerans seruitio, nullo modo ab eius lectulo, donec spiritum emitteret, recessit.

TOTO DVX FRATREM SVVM CONSTANTINVM INTRVDIT IN SEDEM PONTIFICIAM.

At vero Paulus Papa in ægritudine positus cum nondū adhuc spiritum exhalaret: illico Toto quidam Dux Nepesinæ ciuitatis dudum habitator cum suis germanis Constantino, Passiuo, & Paschale, aggregantes tam ex eadem Nepesina ciuitate quamq. ex alijs Tusciæ ciuitatibus multitudinem exercitus, atque cateruam rusticorum, ingredientesq. per portam beati Pancratij in hanc Romanam Vrbem, atque in domo antedicti D Totonis armati adsistentes, elegere ibidem subito Constantinum fratrem eiusdem Totonis laicum existentem: quem cum armis plurimi eorum loricis induti latrocinanter in Lateranum Patriarchium introduxere, & ascendentes cum eo in Vicedominio, continuo accersito Gregorio Episcopo, compulere eum orationem clericatus eidem Constantino tribui. Ipse vero omnino hoc renuebat facere, corruensq. in terram prostrauit se pedibus ipsius Constantini, adiurans eum fortiter per omnia diuina mysteria, vt locum daret, & ab eiusdem impiæ præsumptionis proposito recederet, ne per eum talis inaudita nouitas in Ecclesia Dei fieret. Et dum huiuscemodi adiurationis proferret verba, concitati plurimi ex ipsis malignis, qui eamdem impiam electionem fecerant, insurgentes super eum atque fortiter comminantes ei, a quibus ipse timore correptus orationē illi clericatus tribuit, & ita clericus effectus eumdem sanctum Lateranense inuasit Patriar- E chium.] Agebantur ista per Totonem Ducem voluntate & consensu Desiderij Regis Longobardorum, vt constat ex epistola Hadriani Papæ, de qua inferius. Pergit vero Anastasius.

PSEVDOPAPA CONSTANTINVS ORDINATVS.

Alio vero die, illucescente secunda feria, subdiaconus atque diaconus ab eodem Episcopo in Oratorio sancti Laurentij intra eumdem Patriarchium contra sanctorum canonum instituta consecratus est, sicq. vniuersum populum sibi sacramentum præbere fecit, & adueniente Dominico die, rursus cum multitudine armatorum exercituum in basilicam beati Petri properans, Pontifex ab eodem Gregorio Episcopo Prænestino & alijs duobus Episcopis Eustrasio Albanense & * Citomalo Portuense consecratus est, & per anni spacium & mensem vnum Sedem Apostolicam inuasam detinuit.] quomodo autem qui per vim ingressus est, per vim pariter sit sublatus, dicemus anno sequenti, quo contigit.

* Citonato

Modo

A Modo autem exitum Georgij Episcopi Prænestini eius ordinatoris ab eodem Anastasio audiamus, qui hæc subijcit: Antedictus vero Georgius Episcopus Prænestinus, qui eum diaconem & Pontificem consecrauit, non post multos dies consecrationis ipsius Constantini valida ac pessima ægritudine præoccupatus, immobilis factus est, & postea Missarum solemnia nequaquam celebrauit: eius enim dextera manus aruit atque contracta est, quam etiam nec ad os suum afferre valuit, sicq. timens ac languens vitam finiuit.] hæc de primo ordinatore Georgio ostendit Deus signa, ne quis existimaret excusare posse vim illatam ad imponendam manum super inuadentem Apostolicam Sedem, sed teneri quemlibet millies vitam prodigere quam tam immane scelus patrare. Ceterum Constantinus Pseudopapa, quod sciebat suam ordinationem sacris canonibus penitus labefactari, & reddi irritam: potioribus remedijs eam suffulcire conatus est: Nam B & conciliabulum collegit proximorum Episcoporum, qui ex eius sententia omnia vi metuq. miscentis, probauere eius electionem. Porro eiusmodi cõuentus postea a Stephano Papa (vt suo loco dicturi sumus) penitus irritus redditus est & nullius auctoritatis.

GEORGII ORDINATORIS INFELIX EXITVS.

Verum idem Constãtinus Pseudopontifex, vt sedem suam, cathedram pestilentiæ stabilire posset, ipso sui Pontificatus initio duas epistolas scripsit ad Pipinum. In quarum prima Pauli obitum exponit, seq. inuitum & immeritum esse subrogatum: petit vt amorem & fidem sibi seruet, quem erga antecessores; eiq. librum mittit de rebus gestis Sanctorum.

In posteriore iterum queritur, se vi a multitudine manu iniecta Pontificem factum, petitq. vt Pipinus Ecclesiæ agat Defensorem, ne de se credat malcuolis. Indicat quoque Constantinum presbyterum a Theodoro Hierosolymitano & alijs Synodicam attulisse C de cultu imaginum, quam Græce & Latine ei mittit, vt qualis feruor in Orientalibus Ecclesijs pro imaginum conseruatione sit, cognoscat. In pagina insertitia petit, vt Georgium Episcopum, Martinum & Petrum presbyteros, a Paulo ad se Legatos remittat ad suos: Rogat postremo, ne desinat Ecclesiam Romanam tueri.] Ista sunt argumenta Pseudopapæ epistolarum ex eodem quo supra in Paulo dictum est, codice Vaticano acceptæ. Ceterum quod ad Synodicam a Theodoro Patriarcha Hierosolymorum missam Romam de cultu sanctarũ imaginum spectat, ne putes eam ad ipsum Constantinũ Pseudopapam missam fuisse, sed potius ad Paulum Papam, quem Legati venientes Romam reperere esse defunctum. quod testatur Hadrianus Papa, vt inferius suo loco dicetur.

Sed quid interea in Oriente? Vbique luctus, vbique dolor, tam in Occidente quam in Oriente: laborat Occidens Orthodoxorum (vt vidisti) complurium factiosorum proD teruia Romanam Ecclesiam infestantium: Qui dum sancto corpori monstruosum student caput apponere, factum est, vt sine visibili capite, miserando modo, hoc anno, post obitum Pauli aliquamdiu perseuerarit Ecclesia: Laborat & Oriens, crudeli persecutione hæretici Imperatoris, Sanctorum cædibus horret. Hoc enim anno inter alios insignis ille sanctissimus Stephanus Auxentianus glorioſissime martyrium consummauit die vigesima octaua Nouembris. Quæ autem ista præcesserint, ex eiusdem martyrij Actis quam verissimis hic sunt reddenda, iungendaq. illis, quæ de ipso, anno superiori, sunt recitata de Prætoriano carcere, vbi cum alijs trecentis & quadraginta duobus egregijs Confessoribus detentus tenebatur inclusus. post igitur illa quæ de eo & alijs sunt enarrata, subijciuntur ista de præuisa iam ante consummatione martyrij.

TEMPVS MARTYRII STEPHANI.

E Non multi dies interceſſerant, cum ipse suam a terra ad Deum migrationem animæ oculo prospiciens, quadragesimo ante mortem suam die, præclaram illam mulierem, illam inquam hospitalitatis laude florentem, ac nouam * Isdandulam, atque eorum qui in vinculis erant ministram accersit, ad eamq. his verbis vtitur: Tuæ erga me hospitalitatis fructũ velim tibi cum fœnore Christus rependat. Belle enim mihi, atque vt ipsi gratum est, ministrasti, ac me recreasti. Deinceps autem ad quadraginta vsque dies, prorsus mecum ipse versari, ac memet excutere cupio. Peto igitur abs te, vt panem eum & aquam, quæ ad me afferre consueueras, per hos dies ne afferas. Vt autem eo nomine mærentem eam vidit, atque huiusce rei causam scire cupientem: Noui, inquit, mihi vitæ finem imminere: ac propterea monasticæ exercitationis rigorem etiam atque etiam intendere gestio. Cessit his auditis hospitalis illa ac præstanti fide mulier.

QVOMODO SE PARET STEPHANVS AD MARTYRIVM. *

Per omnes itaque noctes & dies non desinebat vir sanctus patres cos quos carceris so-

cios habebat, monere, docere, salutaribus præceptis erudire, atque id efficere, vt toto A
pene nocturno tempore in canendis Deo laudibus versarentur: adeo vt ciues etiam nonnulli, qui sanctioris vitæ studium colebant, vilibus pannis obuoluti clam ad eum ingrederentur, & ipsius benedictione atque doctrina non sine magna animi voluptate fruerentur. In his igitur muneribus cum quadraginta illi dies absumerentur, ac iam octauus & trigesimus inchoaret, hospitalem illam mulierem rursus accersitam, audientibus patribus, ita alloquitur.

REDDIT GRATIAS AC PRECES STEPHANVS PIAE FEMINAE.

Deus qui se pijs omnibus laborum fructus centuplicato redditurum promisit, benigno oculo te ex alto sancto suo aspiciat, ac pro tuo in me officio longe copiosiorem tibi meredem referat. Ipsius enim vere discipula extitisti, qui dixit: [a] Quod fecistis vni ex minimis his meis, mihi fecistis. Et: Qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et: Qui potum dat calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem suam. En B
itaque tuæ erga me voluntatis merces expleta est, quam tu eiusmodi a Deo habitura es, vt ea tibi numquam eripi possit. At postea sacris imaginibus ostensis: Accipe, inquit, præclarum hoc tuum depositum, quod quidem tibi, & in præsenti hac vita aduersus omne malum præsidij loco sit, & in futura tuæ erga Deum beneuolentiæ atque Orthodoxæ Fidei pignus. Hæc vbi dixit, alte sursum ex imo pectore ingemiscens, aperte hoc extulit: Crastina luce ex hac vita migrans, ad alium mundum atque Imperatorem proficiscar.] Dolens quidem non suum bonum quo gauisurus esset, sed alienis peccatis, quibus Deum ipsum offensuri hæretici essent. Sed pergit: Ipsa igitur cum amarū quemdam & acerbum gemitum edidisset, extremamq. ei salutem dixisset, receptasq. eas quas vtendas dederat imagines, linteo quodam obuoluisset, domum postea se recepit. At diuinitus afflatus Stephanus, conuocatis rursum patribus, eos in diuinis laudibus conci- C
nendis pernoctare iubebat.

[a] Matt. 19.

COLIT BRVMALIA IMPIVS IMP.

Porro autem ille Deo prorsus inuisus Tyrannus, præter alia quæ Deo odio & execrationi erant facinora, ne Brumalium quidem cæremoniam contemnebat, verum eam quoque splendide ac luculenter celebrabat, vt qui Brumum quemdam ac Bacchum in his Gentilium ritu colere in animum induxisset, eousque vt frugum ac vini curam gerentes, atque ad maturitatem eos perducentes, summis honoribus afficeret. Parabat
* itaque tertiæ quoque vxori suæ Eudociæ Brumalium postridie, iuxta quinti * elementi circumductionem celebrare. Progressus autem atque ad scholarum porticus sedens vna cum Symmystis suis, satanicas quasdam cum organis ac citharis cantiones aduentanti festo congruentes addiscebat. Hic igitur ab impijs quibusdam viris ad eum delatum est, Stephanum ex Prætorio monasterium effeciisse, eumq. totas noctes illic in cantillandis D
psalmis traducere, ac præterea complures ciues illuc proficiscentes, idolorum cultum ab eo edoceri.

IVBETVR DVCI S. STEPHANVS.

Hæc ille vt audiuit, grauiore ira inflammatus, statim militi cuidam, qui in Proximi ordine adscriptus erat, hoc imperat, vt sanctum virum e carcere eductum extra vrbem obtruncet, illic nempe vbi prius eximiæ Martyris Mauræ templū situm erat. Post autem locus ille carnificina factus est, templo scilicet illo a Tyranno funditus euerso & solo æquato, ac Maura nuncupato; quo in loco fœdera cum dæmonibus occulte sanciebat, tametsi non ad extremum vsque scelus hoc ipsius obscurum fuerit: prodidit enim id quod clam ab eo perpetrabatur Suphlamij filius ipsis sacrificij loco dono datus, de quo nunc consulto sermonem silentio comprimemus. cum igitur sanctum virum morti addixisset, confestim edictum huiusmodi per totam vrbem promulgauit. E

EDICTVM NOVVM IMP.

Quisquis amicum, aut affinem, aut omnino genere coniunctum habere, eumq. occultare, aut etiam pullam vestem ferre deprehensus fuerit: hic post varia tormentorum genera exilio mulctabitur. Cernere igitur erat vrbem grauissima calamitate laborantem. Neque enim inimici dumtaxat inimicos apud Imperatorem facillime accusabant, sed etiam amici amicos, & fratres fratres, & serui dominos, atque (vt breui complectar) in grauiore luctu & planctu tota vrbs versabatur, quam cum Iulianus & Valens Imperij Romani clauum tenerent.

DVCITVR STEPHANVS SED REVOCATVR.

At vero carnifex ille, qui missus fuerat, sancto viro a Prætorio assumpto, colloq. ipsius ac manibus ligno alligatis, ad cædem properabat. Eo autem die Tyrannus e palatio progressus in Milij porticu stabat, vbi prius sex illa Oecumenica Concilia depicta erant, post autem crudelis Imperatoris iussu, inducto albario opere, deleta fuerant, atque

A que eorum loco Circus ille quem amabat atque plurimi faciebat, atque auriga is, quem in delicijs habebat, atque Vraniacum, hoc est, cæleſtem, cum ne terra quidem dignus esset, appellarat, picti cernebantur. In hoc igitur loco cum superbe staret, omnesq. eum faustis ominibus prosequerentur: Nulla mihi, inquit, requies est, ita Immemorandi isti exitium vitæ meæ afferunt. Hic vero quidam eius factionis ait: Et vbinam tandē vllus eorum delituit, aut vestigium vllum ipsorum in hac vrbe tua, aut in vlla alia ciuitate vel regione occultatum est, cum omnes funditus deleti sint? En enim Imperij quoque tui hostem, hoc est, Auxentianum Stephanum abduci hodie vidi, vt quas meritus est pœnas subeat. Tum Imperator: Et quid iucundius Stephano accidere queat, quam vt gladio vitam finiat? Verum huius desiderij minime compos futurus est: multo enim grauiore mortis genere mulctabitur. Nunc quippe Imperatrix non mediocriter aduersus
B nos stomachabitur, si festum ipsius diem in cæde conficiamus. Quocirca nouus hic Herodes, atque vxoris mancipium reduci quamprimum eum in Prætorium iubet.

Quod cū contigisset, rursum cum ijs patribus, qui in vinculis erant, Dauidicos psalmos canebat: [a]Qui habitat in adiutorio Altissimi, & quæ deinceps sequuntur. Tyrannus autē cum vesperam totam in tibiarum & citharārum cantu transegisset, postridie instructa splendidissima cœna, cum ijs qui suæ factionis erant, epulabatur. Cumq. duos quosdam fratres tum dignitate claros, tum corporis simul atque animi pulchritudine florentes (quos postea inuidiæ œstro percitus interfecit) seorsum acciuisset: Ite ad Prætoriū (inquit) ac meo nomine ad Auxentianum Stephanum hæc dicite: Vides quanta tui cura afficiar, vt qui tibi ex ipsis mortis faucibus erepto vitam concesserim: quocirca tandem aliquando animum inflectens, voluntati meæ obsequere. Non quidem me fugit, quin
C homo contumax & durus ad contumelias potius nobis inferendas prorupturus sit. Vos vero si sermonum illecebris inflectere eius animum potueritis, rem gratam mihi feceritis, & ministerium istud vestrum comprobabo. Sin istud ei persuaderi nequeat, tamdiu cum a vobis, & a fronte, & a tergo verberari volo, quoad misere animam efflauerit.

a Psal. 90.

EVRSVS TENTAT STEPHANI CONSTANTIAM IMP.

Igitur præclari illi duo fratres postquam ad Prætorium venerunt, furiosam quidem illam Tyranni sententiam sancto viro exponunt: verum nullo eum malo prorsus affecerunt, quin potius vbi eum sermonibus ad cohortandum accommodatis confirmassent, atque ab eo benedictionem accepissent, ad reditum se accinxerunt. Quæ autem ad Imperatorem dixerunt, huiusmodi fuere: Imperator, miserum illum in pristina sententia perstantem, tuumq. Imperium infaustis ominibus persequentem offendimus, ac proinde tot plagis eum proscidimus, vt pene spiritus omnis expers iaceat, nec certum sit
D an crastina die inter viuos futurus sit. Qua quidem ex re cum mirificam lætitiam ferinus ille concepisset, atque ingentem risum effudisset, luxui quo ipsi nihil carius erat, operam dare postea pergebat, vt qui ventris, & eorum quæ ventre inferiora sunt, seruus esset.

DVOS FRATRES OCCVLTE PII PARCVNT STEPHANO.

At vero dignissimus Stephanus sub auroram ad se coacto monachorum agmine, postremum hunc ad eum sermonem habuit: Valete Patres, & fratres, Valete, atque in Orthodoxa Fide constantissime perseuerate, ac pro mea tenuitate, quæso, preces fundite. En enim iam iamq. adest mortis meæ tempus, ac pro foribus iam corona est: Quamobrem vereor ne caliginosa dæmonum multitudo propter ignorantiarum mearum multitudinem mihi impedimento sit. Ob quæ cum omnes amnis cuiusdam in modum lachrymas profunderent, tolli sibi sacram epomidem atque deinde analabum cum lo-
E ro iussit. Cum autem cucullam quoque abijcere pararet, ne id faceret, patres prohibebant, negantes conuenire, vt sine pretioso hoc indumenti genere dierum suorum finem videret. Ad quos diuinitus afflatus vir ille: Athletam (inquit) nudum decet luctari. Ac præterea ne æquum quidem est, pretiosam hanc rem a furente populo contumelia affici, ac profanis pedibus conculcari. Hæc cum loquutus esset, omnes ei morem gesserunt: itaque cucullam quoque exuit, ac cum pelliceo dumtaxat pallio vna cum monachis sedebat, de his rebus quæ ad salutem pertinebant, sermonem ad eos habens.]

SACRAS EXVIT VESTES NE SINT LVDIBRIO.

Dum ista aguntur, ex ijs quæ subsequuta sunt, intelligi potest, Imperatorem per visum, dormientem ea passum esse, quæ passam vxorem Pilati [b] Euangelista commemorat, & velut quibusdam furijs exagitatum, nouisseq. per dæmones, Stephanum Auxentianum nihil penitus vt iusserat, esse passum: ob id Imperator ipse magis est cruciatus. Nam audi quæ subijciat idem auctor: Verum enimuero fieri omnino non poterat,

b Matt. 27.

AGITATVS FVRIIS FVRIT IMPERATOR.

vt quæ in carcere acta fuerant, & quo pacto duo illi pij fratres admodum benigne ac in- A
dulgenter cum diuino Stephano egissent, Tyrannus ignoraret. Quare cum de his omnibus a dæmone aliquo (vt vero consentaneum est) certior factus fuisset, hora diei secunda e somno experrectus, leoninum quiddam rugiens, atque ad aulæ vestibulum festinanter proficiscens: O vim mihi illatam! exclamauit. O insignem mei contemptum! Nemo est qui mihi opituletur, nemo qui subsidium ferat? Quid mihi cum tenebricosis & Immemorandis istis (sic enim ipsi vsitatum ac familiare erat monachos appellare) Cum autem ij qui voluptatibus ac delicijs dediti erant, vltro ad intemperantem illam mensam currerent: perturbatissimo animo ipsis occurrens, magno cum clamore quærebat: Quo pergitis, & quem quæritis? His autem respondentibus: Ad te benignum nostrum dominum imus. Tum ille altiori voce: Non sum (inquit) dominus vester: Non sum Imperator. Alius dominus vester est, alius Imperator, ad cuius pedes vos ip- B
sos prouoluitis, contactisq. ipsius vestigijs, ab eo vota precesq. supplices petitis: nemo in me obsequiosus est, vt illo de medio sublato, animum meum reficiat & recreet. His vero animi anxietate laborantibus, & quisnam ille esset scisitantibus, quisquis ille quem ipsi ei anteferrent, aut quem alium Imperatorem agnoscerent: Tum ipse contra: Stephanus Auxentianus est, inquit.

Nondum integrum nomen in eorum aures influxerat: cum subito impetus quidam
CONCVRRITVR AD PRAETORIVM AD NECEM STEPHANI. & clamor promiscuus, & vox quædam incondita personabat, omnibus, vt erant, ad Prætorium concurrentibus. Mox truculentorum leonum instar in carcerem insilientes: Date nobis (custodibus inquiunt) Auxentianum Stephanum. At ille constanti atque intrepido animo, velut in hoc ipsum paratus, ad eos decoro gestu ac vultu ab omni perturbatione libero egreditur, & quemadmodum olim Christus Iudæis, ipsius cædem an- C
a Ioan. 18. helantibus: [a] Ego sum, quem quæritis, inquit. Illi autem illico eum arripiunt, atque in terram allidunt, ferreisq. vinculis, quibus eius pedes adstringebantur, ab eo extractis, ad publicam viam raptim eum adducunt, calcibus in eum insilientes, saxis imperentes, fustibus ferientes, nullum denique supplicij contumeliæq. genus omittentes.

Cum autem per primam Prætorij portam non tam duceretur quam raptaretur, ac
S. STEPHANVS MARTYRIVM CONSVMMAT. iam in templi Theodori Martyris vestibulo esset, manibus humi fixis, ac sublato aliquantum capite, vltimum adorationis munus Martyri persoluebat: etenim ne in tanta quidem calamitate pietatis amorem ex animo suo eiecerat. Quem ex sanguinarijs hominibus quidam, Philommatius nomine, conspicatus, præcipiti quodam furore per- D
citus: Videsne, exclamauit, Immemorandus iste tamquam Martyr mori cupit. Atque hoc sermone habito, ad siphones qui illic erant, quiq. ob ea incendia quæ interdum oboriuntur, adhiberi solent, excurrit, auulsumq. ab ijs haud paruum lignum trahit, ac sanctum virum quam vehementissime potest, in cerebri membrana ferit. sicq. protinus interemptum, Martyrem quidem illum profecto, seipsum autem (quod omnium grauissimum scelus est) Martyris carnificem reddit.

Ac vide, quæso, vim illam Dei vltricem. Non enim quemadmodum plerumque
DIVINA VLTIO IN PERCVSSOREM. solet, moram vllam interposuit, sed celeri pede processit. Etenim simulatque ferijt, ipse quoque in terram diabolica plaga percussus ruit, dentibus horrendum in modum stridens, & ore spumam emittens: atque ita graue illud flagellum permansit, ad extremum vsque spiritum miserum illum comprimens atque castigans. Ac nec sic quidem tamen furibundum illud vulgus animorum impetum remisit; verum per publicam E
viam adhuc eum raptabat. Et quidnam tamdem ex sacrosanctis illis Stephani membris coronæ expers relictum est? Nam & manus ac pedes ad saxa offendentes conterebantur, & digiti vna cum vnguibus auellebantur, atque in terram spargebantur, & venter disrumpebatur, atque intestina omnia profluebant. Siquidem e sceleatis illis hominibus vnus grauissimum lapidem vtraque manu acceptum in ipsius ventrem iniecit, vnde confestim abdita omnis viscerum compages aquæ ritu in terram effusa est: nam & mortuo Stephano per summum furorem insultabant, nec contumelijs in eum debacchari cessabant, circumdantes eum tamquam canes multi, atque omni modo raptantes & discerpentes, saxisq. per totam viam incessentes, non viri dumtaxat, sed etiam mulieres; qui nec puerilem quidem ætatem sanguinarij huius impetus expertem reliquerunt: nam ipsi quoque litterario ludo relicto (sic enim Imperator iusserat) lapides manibus gestabant,

A ſtabant, eiſq. Stephanum inſectabantur. ac quiſquis in eum, dum raptaretur, incidens lapidem non iecisſet, pœnas lucbat, atque Imperatoris hoſtis cenſebatur.

Quin etiam cum ad Bouis locum Martyrem raptantes peruenisſent, caupo quidam piſces coquens, vt eum raptari videt, vitæ vſura adhuc eum frui arbitratus, aſſumpto flagrante titione in caluaria ipſum ferit, ac repente confracto occipitio, cerebrum effluere cœpit. Theodorus autem quidam vir pius e tergo ſequens, illud e capite fluere videns, ſimulato lapſu ſuſtulit, & ipſum furtim impoſitum in ſinu abſcondit. Atque ita deinde ad ſpectaculum motus properat, nimirum cernere cupiens, quonam tandem, ſedato furore, reliquias Martyris proijcerent. At vero ſanguinaria illa turba ſanctum virum raptans, cum ad Monocionis monaſterium acceſſiſſet, in animo habebat beati viri ſororem (illic enim diuinum vitæ genus colebat) per vim eijcere, eoq. ipſam adige- SACRAE RELIQVIAE COLLIGVNTVR.
B re, vt fraternum corpus tot certaminibus defunctum ſaxis peteret. Verum illa hoc prænoſcens, atque in obſcurum quoddam ſepulchrum ſeſe abdens, huiuſmodi facinus effugit.

Illi igitur ſpe hac ſua deiecti rurſus Martyris cadauer trahentes, in Ethnicorum reorum foueam proijciunt, vbi prius quidem ſancti Pelagij Martyris templum erat, verum poſtea vetuſtate labefactatum impius Imperator euerterat, atque in ſepulchra redegerat, ac Pelagij ſepulchretum nuncupabat, adeo, vt tunc quoque diuinæ ſcripturæ locum illud haberet: [a] Cum iniquis vir iuſtus deputatus eſt. *a Luc. 22.*

Poſtmodum læti redeuntes, qui latronum ſæuitiam crudelitatis ſuæ immanitate ſuperauerant, lætum Tyrannum adeunt, veluti dæmonis cuiuſdam intemperijs diuexati, IMPII DE MORTE IVSTI EXVLTANT.
C qui ſceleratiſſime in ipſo pugnauerant. Quos quidem lubenti animo ſuſceptos ad menſam ſuam eduliorum copia onuſtam adhibuit. Cumq. illi ærumnoſiſſimam Martyris mortem referrent, audiens ille magnopere ridebat, ac lætitia diffundebatur, hominis (ne quid amplius dicam) cruciatus & calamitates in voluptatis materiam trahens.

Atque hæc quidem in hunc modum ſe habuerunt. Martyrio porro perfunctus eſt ille egregius ſane luctator Stephanus tertio & quinquageſimo ætatis ſuæ anno, Nouēbris menſis octauo & vigeſimo die] hoc ipſo anno videlicet. Nam quem idem auctor natum ponit eo tempore, quo S. Germanus Conſtantinopolitanā ſedem accepit, anno nimirum TEMPVS MARTYRII STEPHANI.
Redemptoris ſeptingenteſimo decimoquarto, vtique hoc anno martyrio coronatum apparet. hæc quidem auctor omnia fide ſincera, vtpote qui eadem ſpectarit, & (vt quidem exiſtimo) eius aſſectatus veſtigia, quantum licuit, eiuſdem Martyris imitator diſcipulus fuerit, qui & eodem ferme tempore cuncta narrata ſcriptis mandarit, abſque
D tamen nomine, quod ita iniquiſſima tempora illa ferebant. Sed quid prodigioſum eo tempore acciderit Conſtantinopoli, ab ipſo audi, dum iſta ſubijcit.

Ceterum ne ea quidem miracula ſilentio præterire conuenit, quæ ab ipſo, illius videlicet beneficio, qui dixit: [b] Ego glorificantes me glorificabo: qui autem me contemnunt, erunt ignobiles, etiam poſt mortem patrata ſunt. Eo enim ipſo die, quo ſanctum virum (vt ſcripturæ verbis vtar) aggreſſi viri ſanguinum, tamquam arietem inſignem de medio ſuſtulerunt, cum tranquillum cælum eſſet, & radijs ſolaribus colluceret, hora tertia ad Orientalem aulæ partem ignea nubes ad montis verticem, vbi vir egregius monaſticæ vitæ certamina exantlarat, repente coorta, atque deinde ad ſummas vrbis partes excurrens vniuerſum aerem horrenda caligine infecit & obſcurauit. Atque (vt cum Propheta loquar) cernere erat, diem ac non diem, tenebras ac non noctem: cumq. *b 1. Reg. 2.* PRODIGIOSVM TEMPVS ARGVIT IMPIETATEM.
E vna cum ea vehemens turbo excitatus eſſet, ingens vis grandinis, magnitudinis haud facile credendæ cecidit, idq. circa palatium dumtaxat, hincq. multi in diſcrimen vitæ venerunt. Hæc ſcilicet Sanctorum Deus prodigioſe patrare nouit, dum impios re ipſa coarguit: eos autem qui ipſius metu præditi ſunt gloria afficit.

Porro autem pius ille Theodorus, qui confractam capitis ſanctiſſimi partem ſuſtulerat, cum ad beati Dij monaſterium profectus eſſet, eiuſq. antiſtitem remotis arbitris conueniſſet: ei quæcumq. inſignis athleta Stephanus eo die pertuliſſet, expoſuit. Ille autem acerbe ingemiſcēs, ad quoddam Protomartyris Stephani Oratorium, quod ad dexteram templi monaſterij partem erat, eum ducit: atque vrnam quamdam educens, in ea diuinas illas reliquias collocat, præſente quodam puero monaſterij, & quæ fiebant, inſpectante. Ambo autem orationis munere perfuncti, tamquam theſaurum quendam ingentis pretij intra altare occultant. RELIQVIAE STEPHANI MARTYRIS CONSERVATAE.

Interie-

THEODORVS VNA CVM DIENSI ABBATE ACCVSATVR AD IMP.

Interiecto autem aliquo tempore, accusatur apud Imperatorem Theodorus: nam ne A
tum quidem a tentatione liberum atque immunem liuor reliquit, verum vt imaginum
adorator, exilio mulctatur, atque in Siciliam insulam vna cũ vxore ac liberis ablegatur.
Quem cum diuturno tempore exilij causa illic commoratus fuisset, in patriam rursus
reduxit iudex iustus Deus. Reductionis autem modus huiusmodi fuit. Etenim adoles-
cens ille, de quo proxime verba fecimus, ad maturam ætatem prouectus cum antistite
agebat, vt diaconus crearetur: quod cum ab eo impetrare non posset, vt qui & iuueni-
lem ipsius ætatem perspiceret, & vitæ socordiam exploratam haberet, se grauissimo eum
malo affecturum comminatus est. Itaque vrnam illam occulto surripit, atque ad Im-
peratorem currit, eiq. rem totam exponit: Antistes enim meus, inquit, vna cum Theo-
doro qui in Siciliam exilij causa missus est, damnatorum, quos tu vt nocentes & faci-
noroſos morte afficis, ossa colit atque adorat; te autem Tyrannum ac nouum Apo- B
statam appellat.

His auditis Imperator ira inflammatur, atque antistitem illum correptum ac vincu-
lis firmissime adstrictum in carcere custodiri iubet: Theodorum autem e Sicilia redu-
ctum dignas huiusmodi facinoris pœnas subire; puerum autem ad vtrumque conuin-
cendum asseruari. Reducitur itaque e Sicilia Theodorus. Statimq. eum & antistitem
in medium producit Imperator, atque in faciem ipsis puerum sistit, vt quod factum
fuerat indicaret. Cum autem illi nihil se huiusmodi scire assererent, vrnam afferre iube-
tur adolescens. Atque (o ingens miraculum!) euanescit illa, nec hucusque reperiri po-
test. Itaque vacuis manibus reuertitur. Imperator pudore suffunditur, atque id quod
contigerat, premere silentio atque occultare conatur, ne illustriorem etiam quam ante
sancti viri gloriam reddat. neque enim ipsum fugiebat, quia diuinum Stephanum om- C
nes pene sanctum confiterentur: Iuuenem autem illum vt calumniatorem multis verbe-
ribus laceratum exilio mandat. Sic nimirum Deus iustos a tentationibus eripere, im-
pios autem eorum loco tradere nouit.] At de certamine Stephani & miraculis cultuq.
hactenus. Cui nos (vt qui scripsit facit) precibus commendamus.

ACCVSATOR ELVSVS PVNITVR ACCVSATI PII LIBERANTVR.

Ex his autem quæ germane sincereq. de tanto Martyre scripta extant, cõsiderare quis
prudens poterit eorũ certamina, quæ nota Deo tantum, absque scriptorum monumentis
ex hominũ memoria exciderunt. Relatus est inter sanctos Martyres Stephanus in Ecclesia
Catholica celebrandus die vigesima octaua Nouembris, vna cum SS. Martyribus Andrea
& Petro, de quibus ibi post elogium Stephani hæc habentur: S. Andreas dum traheretur
vinctus, expirauit: Petrus vapulans reddidit Deo spiritũ.] subijciuntur autem ista eadem
die: Multi milites orthodoxi tunc mundo spreto, facti sunt monachi, quos impius Imp. D
cruciatos interemit. E quibus vnum Basilium nomine erutis oculis, & adhuc de sanctа-
rum imaginum adoratione loquentem calcibus percussit: qui excruciatus dolore ex
hac vita migrauit. Alius Softenio clausus, amputatus auribus in Chersonam missus est
exul. & ibi occidendus fugiens ad Cazaros, ibi ab illis est factus Episcopus.] subdit de
alijs in exilio pariter ductis & ibi defunctis. Ista de militibus. At quemnam finem certa-
minis acceperit illud sacrum examen Confessorum, quos Stephanus reliquit in carcere,
ignoratur; neque illa quæ in diuersis Imperij prouincijs passi alij sint, perpaucis exce-
pris, scriptis consignata remanserunt.

Quod autem pertinet ad duos fratres illos, quos ad Stephanum suadendum ab Impe-
ratore missos vidimus, eos ob pietatem ab eodem Imperatore occidi iussos, idem auctor
tradit: hos enim fuisse illos putamus quorũ alterum nomine Constantinum, Strategium E
alterum Theophanes ponit anno superiori esse capite truncatos: Etenim ipse anni vnius
termino errare arguitur ex Martyris Actis in obitu Martyris Stephani: sic & de alijs eiusdem anni factum apparet, vt quæ ab eo superiori recensita sunt anno, quæ in hoc esse collocãda, ex eiusdem Martyris Actis comprobantur. Sed quæ reliquæ sunt anni huius eiusdem Imperatoris res gestæ, videamus. Theophanes enim ista describit, ac primum omnium, quæ gessit aduersus Constantinum exauctoratum Patriarcham Constantinopolitanum. Hic quidem quam secreto acceperat ab Imperatore ipsius impietatem, qua negabat Christum Deum eiusq. Matrem esse Deiparam nominandam, loco vindictæ, id ipsum in insula vbi relegatus erat, omnibus propalauit (vt Cedrenus & alij tradunt) quamobrem euocatus Constantinopolim, quas iussus sit pœnas dare, luereq. supplicium, ita Theophanes narrat.

CONSTANTINVS PATRIARCHA AB EXILIO AD SVPPLICIVM REVOCATVR.

Anno

A Anno vigesimo septimo Imperij Constantini, Constantinus falsi nominis Patriarcha ductus est nona Octobris sexta Indictione a Principe insula: quem & cæcidit Tyrannus quod euadere non valeret *eius maledicta*. Iussit autem in foro parari locum, & eumdem sedere in gremio Ecclesiæ magnæ, eratq. a secretis, *ob secreta videlicet patefacta*, cum eo conferens chartæ tomum, in quo erant scripti huius excessus. Omni ergo populo ex præcepto Regis illic congregato & vidente, legebatur charta totius populi & per singula capitula a secretis, *ob secreta videlicet manifestata, vt Cedrenus insinuat*, percutiebat faciem eius, Niceta Patriarcha sedente in Confessione & intuente. Post hæc vero cum imposuissent eum in ambonem & rectum stare fecissent: accepit Nicetas chartam, & misit Episcopis, & ablato superhumerali eius, anathematizauerunt eum, & hunc socium* Absim cognominantes, ab Ecclesia abstraxerunt. Postera vero die cum ludi Cir- * Abiron
B censes agerentur, raserunt faciem eius & barbam denudauerunt, capitisq. & supercilio-rum pilis ablatis, indutum hunc laneo, breui ac sine manicis vestimento sedere fecerunt super asinum sagma ferentem, & ipsius tenere caudam, & duxerunt per Dippium in Hippodromum, cuncto populo imprecante illi mala & conspuente: trahebat autem asinum Constantinus nepos eius naso reciso. Cumq. venissent ad vulgus: descenderunt & conspuerunt & puluerem iecerunt super illum, & dum abduxissent eum ad consistorium, deiecerunt eum de asino, & calcauerunt super collum eius, & collocatus contra vulgus, audiebat ab illis ludicra verba vsque ad absolutionem ludorum equestrium.

CONSTANTINVS PATRIARCHA SOLEMNI RITV EXAVCTORATVR

Eodem quoque mense missis impius Imperator Patricijs, significat ei dicens: Quid dicis de fide nostra, & Concilio quod fecimus?] oblata ex his digna fuit infelici homini occasio, vt si voluisset, potuisset opprobria omnia illa in gloriam conuertere sempiternã, VLTIMVM SVPPLICIVM CONSTANTINI PATRIARCHAE.
C & promereri coronam martyrij, si quod absens fecerat obloquendo, præsens fecisset fortiter confitendo ipsum Imp. esse hæreticum, profitendo Catholicam fidem; sed vilis & ignauus ob scelera sua his addictus supplicijs, ad adulationẽ assentationemq. sermonem conuertit, ex quo duplo delinquens, vltimo demum meruit supplicio affici: nam pergit Theophanes de ipso: Constantinus Patriarcha sensibus ad vanitatem cõuersis respondebat. Bene, inquiens, & credis, & Concilium operatus es; putans se ob hoc illum sibi placare. Et confestim illi respondẽtes dixerunt: Nos hoc audire voluimus ab ore tuo polluto: ex hoc ergo vade in tenebras. Et sic accepta sententia, descendit ad claustra ferarum, & decollatus est: Et caput quidem per aures ligantes tribus diebus in Milio suspenderunt ad ostensionem plebis: corpus vero reste pede ligato traxerunt per plateas vsque ad loca pelagi, & sociandum biothanatis statuerunt: similiter & caput eius post tres
D dies illuc delatum proiecerunt. O irrationabilitatem, & crudelitatẽ, atque immisericordiam immitissimæ bestiæ! non est veritus miser sanctum lauacrum: duos enim filios eius ex tertia coniuge ipsius in vlnas suas susceperat Siquidem semper feralibus moribus & immansuetus esse probabatur.] hactenus tragœdia Cõstantini hæretici Patriarchæ, quæ sui immanitate commiserationem a Catholicis etiam elicuit, qui præ ceteris in eum magis inuehi, acriusq. insultare debebant ob scelera ab eo in eosdem perpetrata. Sed hæc docuit Christiana mansuetudo, cuius Orthodoxi legitimi sunt hæredes. Sed quæ his immaniora subijciat Theophanes, audiamus.

Ab hoc autem anno ampliori est insania vsus; mittens quippe deposuit Petrum nobilem Stilitem a Metra; quem virum cum suis dogmatibus cedere renuisset, ligatis pedibus eius, in prædicto palatij loco inclusit, & hunc tractum quoque per plateas proijci iussit. SAEVITIA CONSTANTINI COPRONYMI.
E Alios etiam in sacris vinciens, & lapidibus aggrauans, eruens oculos, in pelagus iactari præcipiebat, nares abscindens, flagellis excorians, & omnem tormenti speciem aduersus eos qui pie viuebant excogitans. Et in vrbe quidem per seipsum hæc & consentaneos suos Antonium Patricium, & scholarum Domesticum, ac Petrum Magistrum super populum singulorum ordinum qui a se fuerat eruditus ad talia, agebat; in exteris vero partibus per iam dictos Prætores. Ipse namq. cithara delectabatur sonitu, atque conuiuijs, turpibus sermonibus & saltationibus, eos qui sibi adhærebant, incessanter erudiens.] ita & in his imitatus Neronem in omnibus sæuissimus Imperator, dicendus & ipse ea ex parte pariter Matricida, dum a qua per lauacrum sanctum est genitus, Ecclesiam Catholicam (quantum in se fuit) sæpe necauit.

Sed reliqua audi monstri portenta, quæ idem sic pergit narrare Theophanes. Si quisquam, inquit, corruens vel dolens, solitam Christianorum vocem emitteret, dicens, DEI

GENI-

GENITRIX IVVA, aut vigilias agens deprehenderetur, aut Ecclesijs assuetus, aut cum religione viuens, aut non passim iuramentis abutens, vt inimicus Imperatoris damnabatur, & Immemorabilis memorabatur.] quo nomine (vt sæpius dictum est) sanctos monachos peculiariter sugillabat. De tanta blasphemia agens Theosterictus huius temporis scriptor in Niceta, hæc paulo fusius prosequutus, vbi plura in detestationem impij Constantini dixisset, hæc ait:[a] Habitu erat Christianus, mente Iudæus: Quam enim Christus sibi in domicilium delegit, glorioſissimam inquam suam Matrem omnibus alijs rebus creatis superiorem, omnium hominum salutem, mundi patrocinium, quæ propter virginitatis suæ præstantiam prope Deum versatur: huius, inquam, venerandum nomen multis modis ab Ecclesia expellere studuit; eius vero interceſſiones, per quas mundus consistit, illas ne nominare quidem voluit, cum diceret, nemini eam posse opitulari. Conabatur autem quod dicebat hoc exemplo confirmare: Cum enim aliquando marsupium aureis nummis plenum in manum sumpsisset, & ijs qui cum ipso versabantur, illud ostendisset, ab eis quærens: Quantinam, inquit, marsupium hoc valet: Multum, inquiunt illi. Cum vero aurum eieciſſet, rursum quæsiuit: quantinam marsupium esset. Cumq. illi respondissent, nihil valere: Ita, inquit, miser ille, & Dei parens Maria (neque enim sanctam dignabatur nominare eam indignus ille) quo tempore Christum in se habebat, valde honoranda illa erat: ex quo autem tempore illum peperit, nihil differebat a reliquis: O blasphemiam, o superbiã, o immensam Dei tolerantiam, o summam patientiam! quomodo ipsius lingua non obmutuit, quæ aduersus Christi Matrem tam superbe iniquitatem loquuta est? Quidnam a blasphemis Iudæis nouus hic Pharisæus & Deo inuisus differebat?] ita quidem Theosterictus. quem attendant nostri temporis Nouatores, sciantq. se eãdem habituros partem absque dubio cum Copronymo in inferno, qui eius discipuli impietatis se esse factis dictisq. in omnibus profitentur. Porro idem auctor persecutionem eiusdem in monachos subijcit, consentientia ijs quæ a Theophane conscribuntur. ait enim.

[a] *Apud Surium 3. April. tom. 2.*

BLASPHEMIA HORRENDA IN DEI GENITRICEM.

Nostros vero monachos indignos existimabat de quibus cogitaret: quinimmo abiectos & nulla memoria dignos vocabat illos ipse, qui nulla ex parte memorabilis fuit. Quicumque autem prauo eius consilio parere noluerunt, partim exilio cõdemnati sunt, partim in carceribus mortui, alij gladio interfecti, alij vectibus contusi, qui sic discerpebantur, vt eorum viscera in plateis dissiparentur. Testatur id Stephanus nouus Christi Martyr, qui prioris illius Stephani & nomine & moribus fuit socius. Ad hæc aliqui sunt in altum mare proiecti. Alij vt tyrannis tormenta inferentibus peccandi occasionem auferrent, fugiebant, & in montibus & speluncis versantes, in fame & siti, in frigore & nuditate afflicti, angustias multas tolerabant. Alij cruciatus extimescentes, neque suæ carnis infirmitate confisi in alienam regionem migrarunt, & illic quod ad conscientiam & propositum pertinet, martyrium compleuerunt.

PERSECVTIO VIGENS IN MONACHOS.

Alij tormentorum metui succumbebant. Alij assentationibus capiebantur. Quidam humanam magis quam diuinam gloriam appetentes, seipsi subijciebant. Alij corporeis voluptatibus addicti suas etiam vxores circumducere non erubescebant. Itaque animarum salutis domicilia, proh scelus, facta sunt adulterij & incestorum diuersoria. Totum autem eius viri quem diximus propositum & studium erat omnino in ea re occupatum, vt ordinem monasticum deleret: idq. ex eo tempore quo regnare cœpit in animo propositum habebat.] hæc Theosterictus huius temporis scriptor & rerum inspector. Relati reperiuntur in tabulas Ecclesiasticas duodecima Ianuarij quadraginta duo monachi Martyres Ephesi sub eodem Copronymo Imperatore, & vigesima octaua Nouembris post Stephanum iuniorem, Basilium, Petrum, & Andream, atque aliorum trecentorum triginta nouem monachorum recensitæ coronæ martyrij, qui sub eodem Imperatore passi sunt. die vero decima septima Martij habent natalem diem sancti Pauli, qui per ignem sub eodem Imp. martyrij coronam pariter adeptus est. Sunt & alia innumera de victorijs Christi militum tunc erecta trophæa, quæ scriptorum inopia, & iniuria temporum remanserunt incognita.

MARTYRES SVB COPRONYMO.

Sed redeamus ad Theophanem, qui de monasteriorum cladibus ista subijcit: Monasteria vero, quæ in gloriam Dei & in saluandorum refugium facta sunt, domos fore cõmunes fautoribus suis militibus sanciebat, *effectis iam illis Prætorijs castris*. Denique Dalmatij cœnobiũ, quod erat inter optima Byzantij cœnobia, militibus in habitaculum tribuit.

A tribuit; ea vero quæ dicuntur Calliſtrati & Dij monaſteria, necnon alias ſacras monachorum ac virginum domos a fundamentis deſtruxit.

Eos autem qui monaſticam vitam ſubire ex inſignibus militibus ſtuduerant, & maxime illos, qui ſibi adhæſerant & complices libidinis ſuæ & neſandorum actuum fuerant, morti ſubdebat, ſuſpectui habens confuſionem, quæ ſibi ex propalationibus fieret ſe pronuntiantium. Vnde & Strategium Podopaguri fratrem, cum eſſet vrbanus ſpecie, aſſumpſit: amabat enim talibus adhærere propter luxurias ſuas. cumq. eum moleſte tuliſſe ſenſiſſet infandas in viros inſanias ſuas, & beato Stephano incluſo S. Auxentij has manifeſtas reddidiſſe, ſalutiſq. remedia ſuſcepiſſe: hunc quaſi inſidiatorem ſuum diffamans, vna cum incluſo (vt prædictum eſt) interfecit.] addit & de auaritia eiuſdem Tyranni, qua miſeros agricolas denudauit. CONSTANTINVS LIBIDINE NEFANDA TVRPISSIMVS.

B Ad poſtremum anni huius iſta de nouo pſeudopatriarcha adijcit: Eodem anno Niceta falſi nominis Patriarcha, iconas ex muſiuo factas, quæ in Patriarchio ſecreti minoris erant, erafit; & imagines Magniſecreti, quæ ſculptæ erant in ligno, depoſuit, & ceterarum imaginum facies deliniuit. ſed in Abrahamio ſimiliter fecit.] haætenus de anni huius rebus impie geſtis ab Imperatore Theophanes in Annalibus.

IESV CHRISTI ANNVS 768. STEPHANI PAP.IIII. ANNVS 1. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 28.

C SEPTINGENTESIMVS ſexageſimus octauus ſequitur annus ſexta Indictione ſignatus, quo ejecto Conſtantino pſeudopapa, vbi ſediſſet annum vnum, menſem vnum, & qui ſubrogatus eſt præter ius faſq. Philippo pariter ceſſare iuſſo: legitime riteq. ex ſacrorum canonum præſcripto creatur Stephanus, Nonas Auguſti menſis, huius nominis quartus, dictus a nonnullis tertius. Sed quomodo iſta ſe habuerint, ſumt ex Anaſtaſio petenda, quo antiquiorem & fideliorem habemus neminem: qui vbi narrauit inuaſionem Apoſtolicæ Sedis factam per ipſum Conſtantinum, de ijs qui poſtea hoc anno aduerſus eum vindices inſurrexerunt, hæc ait: Hoc vero cernēs Chriſtophorus Primicerius & Conſiliarius, zelo Fidei vna cum filio ſuo Sergio tunc ſacellario exiſtente, maluerunt magis mori, quam talem impiam nouitatem, & impiam præſumptionem in Sedem Apoſtolicam perpetratam conſpicari. Et quotidie in fletu & lachrymis perdu- D rantes, ſimulauere ſe monachos fieri velle: ſeſeq. abſolui ab eodem Conſtantino petiere, & in monaſterium Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti proficiſci, aſſerentes illic monachicum fore ſuſcepturos habitum. Suſcepto ab eodem Chriſtophoro Primicerio ſacramento Conſtantinus illis credens, eos abſoluit, *dimiſit ſcilicet*. Quibus properantibus, & vſque ad fines Longobardorum coniungentibus, hoc eſt, *peruenientibus*, velletq. Abbas iam fati monaſterij eos in idem monaſterium deducere: declinauere ab itinere idem Chriſtophorus Primicerius & eius filius Sergius dudum quidem ſacellarius poſtmodum Secundicerius, adiurantes firmiter Theodicium Ducem Spoletinum, vt eos trans Padum ad Deſiderium ſuum deduceret Regem Longobardorum, nitentes ob hoc redemptionem ſanctæ Dei Eccleſiæ perficere. Eoſq. idem Spoletinus Dux ad ſuum deportauit Regem. Et dum eius obtutibus præſentati fuiſſent, obnixe eumdem Regem depre- E cati ſunt, eius auxilium tribui, vt talis nouitatis error ab Eccleſia Dei amputaretur. STEPHANVS PAPA.

Dum vero prænominatus Chriſtophorus & Sergius eius filius apud præfatum demorarentur Regem: fecit prædictus Conſtantinus Apoſtolicæ Sedis inuaſor ordinationem presbyterorum & diaconorum, presbyteros octo, diaconos quatuor ordinans, ſed & Epiſcopos in ipſius anni circulo & vnius menſis fecit per diuerſa loca numero octo.] & infra: Dum hæc agerentur coniunxerunt antefatus Chriſtophorus & Sergius in ciuitatem Reatinam, abſoluti a Longobardorum Rege. Et præcedentes Sergius & Vualdipertus presbyter cum Reatinis & Furconinis, atque alijs Longobardis Ducatus Spoletini, coniunxerunt ſubito ac repente in hanc Romanam Vrbem, vigeſima octaua die Iulij menſis, Indictione ſexta, veſpere in ipſo crepuſculo noctis, vigilia beatorum Martyrum Abdon, & Sennen, occupantes pontem Salarium. Alia vero die tranſeuntes per pontem Miluium venerunt ad portam beati Petri, & inde pergentes, appropinquauere ad por- CHRISTOPHORVS ET SERGIVS VINDICES CONTVMELIAE ECCLESIAE.

ad portam ſancti Pancratij. Quidam vero propinqui iam fati Chriſtophori & Sergij ipſam portam obſeruantes ac cuſtodientes, cernentes ipſum Sergium ad eamdem portam appropinquaſſe, annuere ei,& protinus ipſam aperuerunt portam. ſicq. iam dictus Sergius & Vualdipertus cum Longobardis in Romanam Vrbem ingreſſi ſunt. Et per muros ciuitatis cum flammula aſcendebant, metuentes Romanum populum, & nequaquam de* Genuculo ipſi auſi ſunt deſcendere, ſed cum nimio tremore ibidem adſiſtebant. A

TOTO OCCIDITVR.

Hoc vero audiens Toto & Paſſiuus germani fratres,ignorantes ingenium & dolum, quod ei proditores inierant, cucurrere cum aliquantis ad prædictam portam, cum quibus & Demetrius Secundicerius, & Gratioſus tunc Chartularius poſtmodum Dux,properauerunt, qui & ipſi in conſilio erant cum præfatis proditoribus. Et appropinquantes ad eoſdem Longobardos, obuiauit Totoni Duci ex ijſdem Longobardis,qui bellator præ omnibus apparebat Racipertus nomine, & impetum fecit ſuper eumdem Totonem; ſuper quem idem Toto irruens, atque fortiter percutiens eum, interfecit. Quod adſpicientes Longobardi, in fugam conuerſi nitebantur euadere. Sed Demetrius Secundicerius & Gratioſus Chartularius poſt tergum ſupradicti Totonis adſiſtentes,eum in dorſum lanceis percutientes, ſic aduerſus eum præualuere atque interfecerunt. Paſſiuus vero in Lateranenſe fugit Patriarchium, annuntians ſuo germano Conſtantino quæ geſta fuerant. B

FVGA CONST. PSEVDOPAPAE.

Hoc vero audito fugit idem Conſtantinus cum ſupraſcripto Paſſiuo & Theodoro Epiſcopo & Vicedomino ſuo in Eccleſiam ſancti Venantij, & aliquantulum ibi reſedere. Et conſiderantes ſi melius ſe poſſent ſaluare, in Veſtiarium aſcendere. Illic intus Oratorium ſancti Cæſarij ingredientes, clauſiſq. ſuper ſe ianuis, ibidem reſidebant. Et conuenientes poſt aliquantas horas huius Romanæ militiæ Vrbis iudices, eos ex ipſo Oratorio eijcientes, ſub cautela muniere. C

STVDIO VVALDIPERTI ELEVATVR IN PONTIFICEM PHILIPPVS.

Alio vero die Dominico congregans Vualdipertus presbyter, ignorante autem prædicto Sergio, aliquantos Romanos, pergenteſq. in monaſterium S. Viti: abſtulere exinde Philippum presbyterum, quem eligentes & cum gaudio vocibus acclamantes, Philippum Papam, ſanctus Petrus elegit eum, in baſilicam Saluatoris more ſolito deduxerunt, illic oratione ab Epiſcopo data, iuxta antiquitatis morem, tribuentemq. pacem omnibus,in Lateranenſe deduxere Patriarchium: & ibidē ſimiliter in Sede Pontificali ſedens,omnibus tribuens (vt mos eſt) pacem, aſcendit ſurſum,& menſam(vt aſſolent Pontifices) tenuit, ſedentes cum eo aliquanti primates Eccleſiæ, & Optimates militiæ.

PHILIPPVS MALE ELECTVS EIICITVR.

Poſt paululum vero conueniens eodem die ſæpefatus Chriſtophorus Primicerius,cognitaq. cauſa electionis ipſius Philippi: illico cum magna aſcendens ira, iureiurando coram omnibus Romanis affirmabat, dicens, ſe Romam minime ingreſſurum, quouſque Philippus presbyter de Lateranenſi non fuiſſet expulſus Patriarchio. Tunc properans antedictus Gratioſus cum aliquantis Romanis expulerunt iam dictum Philippum presbyterum de eodem Patriarchio, qui & per ſcalam quæ ducit ad balneum deſcendens, cum magna reuerentia ad ſuum reuerſus eſt monaſterium. D

STEPHANVS PAP. ELIGITVR.

Sicq. præfatus Chriſtophorus alia die aggregans in Tribus Fatis ſacerdotes & primates cleri, & Optimates militiæ,atque vniuerſum exercitum, ciues honeſtos, omniſq. populi Romani cœtum,a magno vſque ad paruum, pertractantes pariter, concordauere omnes vna mente,vnoq. conſenſu in perſonam præfati beatiſſimi Stephani. Pergenteſq. in titulum beatæ Cæciliæ, in quo idem Stephanus presbyter exiſtens, ſpiritualem agebat vitam, eum Pontificem elegerunt: quem cum vocibus acclamationum & laudibus in Lateranenſe deportauerunt Patriarchium. & rite omnibus in eius electione peractis, Deo auctore, Pontificatus aſſumpſit culmen.] quiſnam iſte fuerit Stephanus, idem Anaſtaſius hæc ſuperius. E

Stephanus tertius *dictus,reuera quartus*,natione Siculus fuit,ex patre Oliuo,vir ſtrenuus & diuinis ſcripturis eruditus, atque Eccleſiaſticis traditionibus imbutus,& in earū obſeruationibus conſtantiſſimus perſeuerator. Hic dum a Sicilienſi inſula in hanc Vrbem veniſſet Romanam:contradidit eum domnus Gregorius ſanctæ recordationis Papa tertius monaſterio S. Chryſogoni, quod tunc nouiter fundabat,illicq. monachus atque clericus eſt effectus. quem poſtea beatiſſimus Zacharias Papa ex ipſo auferens monaſterio, in Lateranenſis Patriarchij cubiculo ſuo præfecit. Eum poſtmodum in presbyterum titu-

A li ſanctæ Cæciliæ conſecrauit, quem tamen præ eius caſtitatis modeſtia in ſuo officio in Lateranis detinuit. ſed & reliqui ſcilicet domnus Stephanus & Paulus beatiſſimi Pontifices, eumdem ſanctiſſimum Stephanum pro eius pijs conuerſationibus in ſuo ſeruitio ſimiliter detinuerunt.] hæc de Stephano Anaſtaſius.

Pergit vero de ijs dicere, qui ſequuti ſunt poſt eius electionem turbinibus: Dum vero, inquit, adhuc electus extitiſſet idem ſanctiſſimus vir, congregati aliquando peruerſi quidam præ oculis Deum non habentes, nec metuentes terribile futurum iudicium, ſubmiſſi a quibuſdam peſtiferis malorum auctoribus, quibus digna factis retribuit Dominus, comprehendentes Theodorum Epiſcopum & Vicedominum Conſtantini (quod dici impium eſt) eruere oculos, & linguam ei crudeliter amputarunt, ſed & Paſſiui ſimiliter oculos eruere niſi ſunt; & tantam impietatem in eos monſtrauere, vt nec in pro-
B prias domos eos deportari permiſerint, vt illis cura a ſuis hominibus exhiberi deberet: ſed ablatis omnibus eorũ rebus atque familijs, atque poſſeſſionibus, vnum ex eis, Theodorum ſcilicet Epiſcopum, in monaſterium Cliui Scauri retrudi fecerunt, vbi fame & ſiti cremans, clamanſq. aquam, ita exhalauit ſpiritum. Paſſiuum vero in monaſterium ſancti Silueſtri deduxerunt: Nam & Conſtantinus inuaſor Apoſtolicæ Sedis, dum deductus in medium eſſet, magna pondera in eius adhibentes pedibus, in ſella muliebri ſedere ſuper equum fecerunt, & in monaſterium, Cellas nouas, coram omnibus deportatus eſt.

QVAE ADVERSVS INVASORES SEDIS APOSTOLICAE SVNT FACTA.

Sabbato vero die diluculo ante vnam diem ordinationis præfati beatiſſimi Papæ Stephani, aggregati aliquanti Epiſcoporum & presbyterorum & cleri in baſilica Saluatoris, iterum præfatus Conſtantinus ad medium allatus eſt, lectiſq. ſanctiſſimis canonibus,
C ita depoſitus eſt. Accedens enim Maurianus ſubdiaconus orarium de eius collo abſtulit, & ante pedes eius proiecit, & compages eius abſcidit, ſicq. alio die Dominico antedictus beatiſſimus Stephanus conſecrationem ſuſcepit Pontificatus.

CONSTANTINVS PSEVDOPAPA DEGRADATVR.

Factaq. ab vniuerſo populo Romano pœnitentiæ & confeſſionis deprecatione apud diuinam clementiam: per quam ſe omnes peccaſſe in prædicti Conſtantini inuaſoris Apoſtolicæ Sedis impia ordinatione, confitentes, pro eo quod ei non reſtiterunt: ita ex alta voce in ambone beati Petri baſilicæ a Leontio Scriniario eadem relecta eſt confeſſio.

POPVLI ROM. PVBLICA CONFESSIO.

Poſt hæc vero congregati vniuerſi exercitus Romanæ ciuitatis & Tuſciæ & Campaniæ, pergentes Alatrum partis Campaniæ, vbi erat Gracilis Tribunus conſentaneus iam dicti Conſtantini Apoſtolicæ Sedis inuaſoris, per quem plurima mala in Campaniæ par-
D te perpetrata ſunt, conſtringenteſq. fortiter eamdem ciuitatem, ipſum exinde abſtulerunt Gracilem, & huc Romam detulerunt: quem in arctam cuſtodiam detrudentes, aliquantis diebus ibidem mancipatus extitit. Poſtmodum vero quidam iniqui Campani, qui huc Romam aduenerant, adhortati ab alijs nequioribus & impijſſimis, eumdem Gracilem ex ipſa cuſtodia auferentes, & quaſi eum in monaſterium deportantes, dum ad Coloſſeum aduenijſſent, illic eius oculos eruere & linguam abſtulere.

QVAE PASSVS GRACILIS TRIBVNVS.

Porro aliquantis poſt hæc præteritis diebus, dum Tuſcani & Campani hic Romæ aggregati fuiſſent, inito conſilio, cum præfato Gratioſo & fortioribus eius, per quorum auctoritatem tanta mala operabantur, Deum non metuentibus perrexerunt cum cuneo militum Tuſcaniæ atque Campaniæ primo diluculo in monaſterium ad Cellas nouas, vbi Conſtantinus antedictus Apoſtolicæ Sedis inuaſor retruſus erat, eumq. ex ipſo
E eijcientes monaſterio, eius eruerunt oculos, & cæcum in platea iacentem reliquerunt.] Ita quidem factum, permittente & vlciſcẽte Deo nefarium ſcelus, vt poſteris eſſet exemplo, ne vmquam ſacroſanctam Apoſtolicam Sedem inuaderet laicus homo, vel quiuis alius manu militari ſe in eam intruderet. Pergit adhuc auctor reliqua hoc anno in eadem crudelitate tranſacta narrare his verbis.

CONSTANTINVS PSEVDOPAPA QVAE PASSVS.

His itaque geſtis, peractiſq. inſurrexere quidam dicentes, quod antedictus Vualdipertus presbyter, Longobardorum genere ortus, conſilium cum Theodocio Duce Spoletino & aliquantis Romanis inijſſet ad interficiendum præfatum Chriſtophorum Primicerium, & alios Romanos primates, & ciuitatem Romanam Longobardorum genti tradendam. Vnde directus eſt quidam Chriſtophorus Vicedominus cum multitudine populi ad eum comprehendendum: ipſe vero hoc agnito, fugit in Eccleſiam ſanctæ Dei Genitricis Virginis Mariæ, quæ vocatur ad Martyres. Quem exinde idem Vicedo-

minus abstraxit, portantem eundem Vualdipertum imaginem ipsius Dei Genitricis: A
VVALDIPERTVS PRESBYT. EXCAECATVS MORITVR. eumq. in teterrimam fecerunt retrudi custodiam, quæ vocatur, Ferrata, in Cellario maiore. Et post modicos dies ipsum de eadem custodia eijcientes Vualdipertum presbyterum, eumq. proijcientes in terram, iuxta transendam campi Lateranensis, eius effoderunt oculos, & linguam ipsius crudeliter ac impie absciderunt, dirigentesq. illum in Xenodochium Valerij, ibidem postmodum ex eadem oculorum effossione vitam finiuit.

LEGATIO AB STEPHANO PAPA AD REGES FRANC. PRO SYNODO AGENDA. Itaque in exordio ordinationis suæ, quo idem sanctissimus Præsul Pontificatus apicem assumpsit, direxit in Franciæ partes ad eximios viros Pipinum, Carolum, & Carolomannum Reges Francorum & Patricios Romanos, Sergium antedictum Secundicerium, & Nomenclatorem illo tempore existentem, deprecans atque hortans eorum excellentiam per suas Apostolicas litteras, vt aliquantos Episcopos gnaros, & in omni- B
bus diuinis scripturis, atque sanctorum canonum institutionibus eruditos ac peritissimos dirigerent, ad faciendum in hac Romana Vrbe Concilium pro eadem impia noui erroris ac temeritatis præsumptione, quam antefatus Constantinus Apostolicæ Sedis peruasor ausus est perpetrare.

Et properante antedicto Sergio in Francorum regiones: tunc inuenit de hac luce migrasse Christianissimum Pipinum Regem; & cœptum gradiens iter, peruenit ad eius filios antedictos Carolum, & Carolomannum germanos fratres Reges Francorum & Patricios Romanorum: quibus Apostolicas litteras tribuens, benigne ab eis susceptus est, & dignam illi impendentes humanitatem, cuncta nihilominus, pro quibus missus est ab eorum excellentia impetrauit, dirigentes ipsi Christianissimi Reges duodecim Episcopos ex eisdem Francorum regionibus nimis in diuinis scripturis, & sanctorum cano- C
num cæremonijs doctos, ac probatissimos viros scilicet.] Porro aduentus eorum in Vrbem non hoc anno, sed sequenti contigit, veris initio, cum & celebratum Romæ Concilium fuit. agemus ergo de eo suo loco.

PIPINI REGIS OBITVS. Audistis ex ijs quæ dicta sunt, & certum annum, quo Christianissimus Rex Pipinus ex hac vita decessit, ex quibus redarguas eos qui ante præsentem annum, vel qui post eum decessisse tradunt. de die autem alij, vt Regino, & qui eum sunt sequuti, tradunt octauo Idus Augusti esse defunctum, [a] alij octauo vel nono Kalendas Octobris. Illud autem certum, annos Caroli Magni Pipini filij numerari cœptos a septimo Idus Octobris hoc anno, cum videlicet ipse coronatus est Nouiomi, & Carolomannus frater Suessione.

a Annal. Franc. a Pithœo editi. Aimon. lib. 4. cap. 67. Marian. Scot. in Chron.

CAROLVS ET CAROLOMANNVS REGES FRANCORVM. Pipinus igitur bene perfunctus bellicis rebus, subægrotans ad proximum se parans obitum orationis causa inuisit sepulchrum S. Martini Turonis, inde reuersus Parisios, D
ad S. Dionysium reddidit Deo spiritum. qui & a tempore, quo a Stephano Papa coronatus est, annos regnauit quatuordecim. Ab vnctione vero per Bonifacium exhibitam [b] numerant Pipini Regni annos quindecim, menses quatuor & dies viginti, licet perperam Ado Viennensis tribuat Regni eius annos decem & octo.

b Aimon. lib. 4. cap. 61. in fin.

Porro Pipinus cum ob præstantiam rei militaris, qua sæpe hostes ingenti gloria superauit, tum ob insitum eius animo religionis cultum, munificentiamq. qua cum omnes, tum præsertim prosecutus est Romanam Ecclesiam, immortalem peperit sibi apud homines laudem, & æternam gloriam apud Deum. De ijs autem, quæ contulit Romanæ Ecclesiæ præter alia vetera scriptorum monumenta, legebatur Rauennæ antiqua tabula, cuius hæc tantum integra seruauit iniuria temporum [c]:

c Recitat Papir. Maſon. Annal. lib. 2.

PIPINVS. PIVS. PRIMVS. AMPLIFICANDAE. ECCLESIAE. VIAM. APERVIT. ET. EXARCHATVM. RAVENNAE. CVM. AMPLISSIMIS. reliqua E
desunt inuidia fortasse tyrannorum.

Defunctus Pipinus, humatus est Lutetiæ Parisiorum in Ecclesia S. Dionysij, vt affixa sepulchro tempore Caroli Magni inscriptio docet his verbis.

PIPINVS REX PATER CAROLI MAGNI. quod si breue elogium, satis ipsum nomen tantum Pipini ad ingentem laudem perpetuo consignandam.

CONST. COPR. CORONAT EVDOXIAM ET FILIOS CREAT CAESARES. Quod ad res pertinet Orientis, hæc ex Theophane reddunt Græcorum Annales. Anno vigesimo octauo Imperij sui Constantinus Imp. coronauit Eudoxiam vxorem suam, cum esset trigamus, hæcq. esset tertia coniunx, in tribunali decem & nouem cubitorum, Kalendis Aprilis, filios suos ex ipsa creatos Christophorum & Nicephorum, postera die, qua sanctum celebratum est Pascha, Cæsares ordinauit, Patriarcha Niceta-

oratio-

A orationem faciente,& Imperatoribus chlamydes & Cæsareas galeas imponentibus,pari modo & Nicetæ nouissimo fratri eorum Nobilissimo facto,superposuit ei chlamydem & auream coronam, & ita processerunt, iactantibus Imperatoribus hyppatia & trimissa, & semissa,& emissa, & numismata noua vsque ad magnam Ecclesiam.] erant ista missilia more maiorum diebus lætitiæ spargi solita in populum.

Quis ista considerans de felicitate scelestissimi Principis, pariterq. mente recolens tot tantaq. ab eo scelera perpetrata, quibus plane a Deo alienus pluribus modis est demonstratus,non subito prudens ad illud recurrat,quod de istiusmodi a Propheta Dauid est dictũ: [a] Erue me de manu filiorũ alienorum, quorum os locutum est vanitatem,& dextera eorum dextera iniquitatis: quorum filij sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua,filiæ eorum circumornatæ vt similitudo templi,promptuaria eorum plena eructantiũ ex hoc B in illud,oues eorum fœtosæ abundantes in gressibus suis,boues eorum crassæ:non est ruina maceriæ, neque clamor in plateis eorũ. Beatum dixerunt populum cuius hæc sunt.] ita vulgus, ex humana felicitate beatitudinem ponderans. Sed quid Videns, quid Dei Consiliarius,& cernens vera Propheta? id quod subijcit: Beatus populus cuius Dominus Deus eius.] procul abhorrens vt beatos felicesq. existimet filios alienorum, de quibus idem alias: [b] Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt a semitis suis.] Sed qui magis alieni dicendi, quam qui per hæresim a Catholica fide discedunt? de quibus mystice ab eodem Propheta dictum: [c] Errauerunt ab vtero, locuti sunt falsa.]& quæ sequuntur ab eo ibidem expressa certa stigmata hæreticorum.

[a] *Psal.* 143.

FELICITAS HAERETICORVM QVALIS.

[b] *Psal.* 17.

[c] *Psal.* 37.

IESV CHRISTI ANNVS 769. STEPHANI PAP.IIII. ANNVS 2. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 29.

C

SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus vndeseptuagesimus Indictione septima, quo celebratum est Romæ Concilium a Stephano Papa, cui inter alios interfuerunt duodecim Episcopi selectissimi e Gallijs accersiti (vt vidimus) anno superiori, & alij plures Tusciæ Campaniæq. & aliarum Italiæ regionum Episcopi. Porro tanti celebrãdi Concilij ea causa magni momenti præcessit, nimirum vt corrigeretur impudens factum a Constantino Pseudopontifice perpetratum, cum ille intrusor Apostolicæ Sedis ex laico vno ferme momento tamquam in scena prodijt factus Pontifex. Damnauit itaque sancta Synodus vna cum auctore eundem Sedis Apostolicæ inuasorem; & ne in D posterum talia quis præsumeret, canone sancito prohibuit.

CONCILIVM ROMANVM.

De his etiam qui ab eodem Constantino fuerant ordinati,in eadem Synodo actum atque definitum est, ne vllatenus in eo ordine ministrarent. Ad postremum vero quæcumque aduersus sacras imagines Constantinopoli decreta fuissent, statuit sancta Synodus esse penitus irrita. Porro Synodi huius licet Acta non extent, tamen loco ipsorum suppetunt quæ apud Anastasium Bibliothecarium sunt scripta, & quæ in epistolis Hadriani Papæ leguntur.

Peruenientibus(inquit Anastasius)in hãc Romanam Vrbem mense Aprilis,Indictione septima,duodecim Gallicanis Episcopis omnium doctissimis a Carolo Rege electis:protinus antedictus Stephanus sanctissimus Papa aggregans diuersos Episcopos Tusciæ atque Cãpaniæ,& aliquos alios istius Italiæ prouinciæ. Quibus omnibus congregatis,Cõ E ciliũ peractũ est in basilica Saluatoris Domini nostri Iesu Christi,iuxta Lateranense palatiũ. Et præsidente eodem beatissimo Stephano Papa, cõsidentibus etiam pariter cum eo ijsdem omnibus Episcopis: deductus est Constantinus Apostolicæ Sedis inuasor, iam excæcatus oculis. Et subtiliter exquisitus est,cur præsumpsisset Apostolicam Sedem laicus existens inuadere,& talem iniquæ nouitatis errorem perpetrare? Ita corã omnibus professus est, vim se in populo pertulisse, atque per brachium populi fuisse electum, atque coactum in Lateranense Patriarchium deductum propter grauamina & præiudicia illa, quæ Romano populo ingessisset domnus Paulus Papa. Et corruens in terram manibus extensis in pauimento, se reum, ac super numerum arenæ maris peccasse deflebat, petens misericordiæ veniam ab eodem sacerdotali consequi Concilio. Quem e terra eleuare facientes, ipso die nullam de eo protulere sententiam.

CONSTANTINVS PSEVDOPAPA SISTITVR IN IVDICIO CORAM SYNODO.

Alia vero die denuo afferentes eum, atque interrogantes de eadem impia nouitate,

respondit, nihil noui se feciſſe dicens; quia & Sergius Archiepiſcopus Rauennatium laicus exiſtens effectus eſt. Et Stephanus Neapolitanæ ciuitatis & ipſe laicus repente Epiſcopus conſecratus eſt. Dum vero talia ipſe Conſtantinus proſequeretur: illico irati zelo Eccleſiaſticæ traditionis vniuerſi ſacerdotes alapis eius ceruicem cædere facientes, eum extra eamdem Eccleſiam eiecerunt.] ita plane tanta inſolens fuit adhibenda ſeueritas, ne ad tantum patrandum ſcelus quis audax rurſus auderet irrumpere, ſicq. nullus penitus pateret aditus audaciſſimæ temeritati. Sed quæ præter hæc in ſancta Synodo in eadē geſta ſint cauſa, ab eodem auctore ſic accipe: Tunc combuſtis omnibus eius actionum geſtis, ſimul & Concilium illud, quod in ſcriptis de eius quaſi confirmatione editum fuerat, combuſſere in medio presbyterij ipſius Eccleſiæ.] hic monendus Lector, apud Marianum Scotum perperam ex vitioſo textu legi, ipſos ſacerdotes, ac etiam Conſtantinum tunc fuiſſe combuſtos: quod falſiſſimum eſt, vt ex eodem Anaſtaſij textu error ipſe conuincitur. ſed quæ hæc ſecuta ſunt audi.

CVR IN CONSTANTINVM ITA SEVERA CENSVRA ACTVM.

A

B

Hoc facto, proijciens ſe in terram ſanctiſſimus Stephanus Papa cum vniuerſis ſacerdotibus & Populo Romano, clamanteſq. Kyrie eleiſon, cum ingenti fletu peccaſſe ſe omnes confeſſi ſunt, pro eo quod de manibus ipſius Conſtantini communionem ſuſcepiſſent. ſicq. ex hoc omnibus indicta eſt pœnitentia. Tunc allatis ſacratiſſimis canonibus, eiſq. liquido perſcrutatis, prolata eſt ſententia ab eodem ſacerdotali Concilio ſub anathematis interdicto, ne vllus vmquam præſumat laicorum, neque ex alio ordine niſi per diſtinctos gradus aſcendens, diaconus vel presbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacri Pontificatus honorem poſſit promoueri.] ſic igitur eo ſtatuto canone, omnis inuaſoribus ſanctæ Apoſtolicæ Sedis occluſus eſt aditus, veluti alto interiecto pariete, quo profanum eſſet a ſacro diuiſum. Quæ vero his addiderunt Patres de rebus ab eodem Conſtantino Pſeudopontifice geſtis, ſic accipe ex eodem Anaſtaſio auctore.

PVBLICA OMNIVM CONFESSIO ET POENITENTIA.

C

Sed & alia plura (inquit) quæ de eo canonica indigebant correctione, in eodem Concilio ſtatuerunt emendanda. De Epiſcopis vero atque presbyteris & diaconibus, quos ipſe Conſtantinus conſecrauerat, ita in eodem Concilio promulgatum eſt: Vt qui Epiſcopi ex presbyteris ſiue diaconibus ab eo ordinati fuerant, in priſtinum honoris ſui gradum reuerterentur. & ſi placibile fuiſſet omni populo ciuitatis ſuæ, denuo facto decreto electionis more ſolito, cum clero & plebe ad Apoſtolicam veniſſent Sedem: ab eodem ſanctiſſimo Stephano Papa benedictionis ſuſciperent conſecrationem. Presbyteri vero illi & diacones ab eodem Conſtantino conſecrati ſimili modo, in illum in quo exiſtebāt, habitum reuerterentur. Et poſtmodum ſi qui eorum placibiles extitiſſent, antefatus beatiſſimus Pontifex presbyteros eos aut diacones * conſecraret. Statuentes vt hi qui ex eis * conſecrandi eſſent, nequaquam ad potiorem honorem aſcenderent, nec ad Pontificatus promouerentur culmen, ne talis impius nouitatis error in Eccleſia pullularet.

DE ORDINATIS A SCHISMATICO PAP. QVID STATVTVM IN SYNODO.

* conciliaret
* concilliandi

D

Ipſe vero antefatus beatiſſimus Stephanus Papa coram omni ſacerdotali collegio clara voce clamauit, dicens, nullo modo ſe mittere aut penitus declinare in eorumdem presbyterorum & diaconorum conſecrationem. De laicis vero qui ab eodem Conſtantino presbyteri & diaconi conſecrati ſunt, ita promulgatum eſt, vt in religioſo habitu cunctis diebus eorum vitæ ſiue in proprijs domibus vel vbi fuiſſent, permanere deberent. Huiuſmodi vero promulgatis ſententijs: illico Epiſcopi illi, qui ab eodem Conſtantino ordinati ſunt, reuertentes iuxta eiuſdem Pontificis ſententiam in priſtino honoris gradu, electi denuo a clero & plebe cum ſolito decreto ad Sedem Apoſtolicam properantes, ab eodem ſanctiſſimo Papa * conſecrati ſunt. Nam presbyteri & diacones illi vſque ad mortem ipſius Pontificis ſic remanentes numquam ſunt ab eo * conſecrati. Ita enim in eodem Concilio ſtatutum eſt, vt omnia quæ idem Conſtantinus in Eccleſiaſticis ſacramentis ac diuino cultu egit, iterari debuiſſent, præter ſacrum baptiſma ac ſanctum chriſma.] At quod ad Epiſcopos ſpectat, ne eos exiſtimes iterum conſecratos, ſed accepiſſe dumtaxat, more maiorum, benedictionis myſterium, quod auctor nominat benedictionis ſacramentum, ritus illos ſolemnes adhiberi ſolitos in reconciliatione ſchiſmatici vel hæretici. pergit autem Anaſtaſius.

EPISCOPORVM ELECTIO ITERATA.

* conciliati
* conciliati

E

Poſt hæc vero omnia promulgata, continuo & diuerſa ſanctorum Patrum teſtimonia de ſacris imaginibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſanctæq. & glorioſæ eius Genitricis ſemper virginis Mariæ Dominæ noſtræ, & beatorum Apoſtolorum, omniumq. ſanctorum Prophetarum, Martyrum ſeu Confeſſorum in idem ſunt allata Concilium, & ſubtilius

CVLTVS SS. IMAGINVM RVRSVS PROBATVS.

multum

A multum perindagantes, ſtatuere, magno honoris affectu ab omnibus Chriſtianis ipſas eſſe venerandas imagines, ſicuti ab omnibus prædeceſſoribus huius Apoſtolicæ Sedis & cunctis venerabilibus Patribus vſque hactenus de earum honoris obſeruantia effectum & cunctis ad memoriam * compunctionis eſt traditum: condemnantes & anathematizantes execrabilem illam Synodum, quæ in Græciæ partibus nuper facta eſt pro diſperdendis ipſis ſacris imaginibus.] hæc de his, quæ ad cultum ſacrarum imaginum, in Synodo geſtis Anaſtaſius habet. Sed non ignorandum, reperiri in tractatione illa Hadriani Papæ ad Carolum Magnum de imaginibus fragmenta quædam huius Concilij de his quæ ſpectant ad ſanctarum cultum imaginum: quæ hic tibi reddenda putauimus. atque primum illud, quo ait: Præſens Concilium ſub Stephano ex ſacerdotibus partium (vt ait [a]) Franciæ atque Italiæ, in hocq. probatum cultum ſanctarum imaginum.] Et inferius:

B Ne aliquis propter adorationem, quæ a prædeceſſoribus noſtris ſanctiſſimis Præſulibus promulgata eſt, oblatrare præſumat, ſciat ipſos talem adorationem docuiſſe, qualem prædeceſſor noſter ſanctus Gregorius doctor Papa in ſua epiſtola, quam in præfato Concilio domini Stephani Papæ Herulphus Epiſcopus prouinciæ Galliarum ciuitatis protulit, vbi inter cetera Secundinum ſeruum Dei incluſum Galliæ docuit, dicens: Scimus &c. quæ ſequuntur recitata ſuo loco epiſtolæ Gregorij Papæ ad Secundinum. ſequenti vero capite ſic.

Hoc teſtimonium, *ſancti Ambroſii videlicet*, quo meminit de cultu Apoſtolorum per viſum oſtenſo & cognito ex pictura, a Sergio ſanctiſſimo quondam Archiepiſcopo Eccleſiæ Rauennatis per Ioannem diaconum ſuum in præfato Concilio ſanctæ recordationis domini Stephani prædeceſſoris mei pro ſacrarum imaginum veneratione oblatum eſt &c.] Rurſus idem Hadrianus in eadem ſcriptione hæc de eadem ſub Stephano

C Papa Synodo habet: Prædeceſſor noſter ſanctæ recordationis dominus Stephanus quondam ſanctiſſimus Papa in ſupradicto Concilio præſidens inter plurima veridica teſtimonia per ſemetipſum aſſerens docuit ita: Sed nec illud eſt prætereundum, quod relatione fidelium de partibus Orientis aduenientium ſæpe cognouimus (in quibus licet Euangelium ſileat, tamen nequaquam in omnibus incredibile fidei meritum, & hoc affirmante de ipſo Euangeliſta: [b] Multa quidem & alia ſigna fecit Ieſus, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc) denique fertur ab aſſerentibus, quod Redemptor humani generis appropinquante die paſſionis, cuidam Regi Edeſſæ ciuitatis deſideranti corporaliter illum cernere, & vt perſecutiones Iudæorum fugeret, ad illum conuocare, vt auditas miraculorum opiniones & ſanitatum curationes illi & populo ſuo impertiret: reſpondiſſet: Quod ſi

D ſpeciem meam corporaliter cernere cupis: en tibi vultus mei ſpeciem transformatam in linteo dirigo, per quam & deſiderij tui feruorem refrigeres, & quod de me audiſti, impoſſibile nequaquam fieri exiſtimes. poſtquam autem compleuero ea quæ de me ſcripta ſunt, dirigam tibi vnum de diſcipulis meis, qui tibi & populo tuo ſanitates impertiat, & ad ſublimitatem fidei vos perducat &c.] eamdem de Abagaro mentionem habitam eſſe etiam in eadem Synodo ex litteris Theodori Patriarchæ Hieroſolymorum ad Romanum Pontificem, idem inferius tradit. ex qua hæc recitata inter alia docet.

Reſtat mihi tempus tractandi de Abagaro Edeſſeno, & alia aut ſimilia ſanctorum Patrum, quæ & vos melius cognoſcitis. Perſeuera, ſanctiſſime frater, perſeuera in eadem bona fide, corroboratus ſuper petram fidei, ſicut Deiloqua vox affata eſt Apoſtolum Petrum: [c] Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ in-

E feri non præualebunt aduerſus eam. Vere non præualebunt ei in ſæculum ſæculi. Cognitum facimus tibi ſanctiſſimo domino, quod ego humilis Theodorus Patriarcha Hieroſolymorum & hi qui nobiſcum ſunt, Coſmas Patriarcha Alexādriæ & Theodorus Patriarcha Antiochiæ id ipſum intelligimus & credimus, ſicut & veſtræ ſanctitati patet.] iſta in hac Synodo recitata ſunt teſtimonia trium Patriarcharum Orientis litteris Theodori ſubſcriptorum, quænam eſſet eorum recta fides & receptus antiquitus traditus cultus ſanctarum imaginum.

Porro epiſtola Theodori & collegarum Patriarcharū Synodalis fuit, ſed non ad hunc Stephanum Papam ſcripta, ſed (vt dictum eſt) ad prædeceſſorem eius Paulum Papam, de quo ita idem Pontifex Hadrianus: Iſte Theodorus Patriarcha Hieroſolymorum cum ceteris præcipuis Patriarchis, videlicet Coſma Alexandriæ, & Theodoro alio Antiochiæ dudum prædeceſſori noſtro ſanctæ recordationis quondam Paulo Papæ miſerunt pro-

* DAMNATA SYNODVS HAERETICORVM.

[a] *Hadria. Pap. de imaginib. ad Carol. cap. 12. Act. 6.*

CITATIONES HADRIANI PAPAE TESTIMONIA DE SYNODO SVB STEPHANO.

[b] *Ioan. 20.*

[c] *Matth. 16.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

priam eorum rectæ fidei Synodicam, in qua & de sacratissimis imaginibus subtili narratione, qualiter vna cum nostra Fide Catholica & Apostolica vniuersali Romana Ecclesia, ipsi vel ceteri Orientales Orthodoxiæ Episcopi, & Christianus populus sentiunt, & in earumdem sanctarum imaginum veneratione sincero mentis affectu feruentes in Fide existunt, studuerunt intimandum. A

Quam Synodicam in Latino interpretatam eloquio, prædecessor noster sanctissimus domnus Stephanus Papa in suo Concilio, quod ipse pro sacris imaginibus, & vna cum diuersis Episcopis ex partibus Franciæ seu Italiæ fecit, suscipientes ac relegentes statuerunt, tam de diuersis Francorum Patrum testimonijs, quam de Symbolo Fidei, vbi fati sunt dicentes: Qui alium terminum Fidei, siue Symbolum, aut doctrinam habet, præter quod traditum est a sanctis magnis & vniuersalibus sex Synodis, & confirmatum est ab his sanctis Patribus, qui in eis conuenerunt, & non adorant imaginem siue B figuram Domini nostri Iesu Christi, neque humanationem eius confitentur, sic vt qui descendit, & incarnatus est propter genus humanum: talem impium anathematizamus & alienum extraneumq. deputamus Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, &c.] hactenus de Synodi sub Stephano Pontifice rebus gestis quas inuenire potuimus. Sed quæ de ipsius promulgatione post hæc omnia sunt subsequuta, Anastasius pergit ita describere.

Expletis vero omnibus quæ in eodem Concilio promulganda erant, tunc idem beatissimus Pontifex aggregans vniuersos sacerdotes atque clerum, & cunctum populum, profecti sunt ad beatum Petrum principem Apostolorum cum hymnis & canticis spiritualibus, nudis pedibus incedentes. Illicq. in ambonem ascendens Leontius Scriniarius, cuncta quæ in eodem peracta sunt Concilio extensa voce legit populo. sed & tres Episcopi, id est, Gregorius Siluæ candidæ, Eustrasius Albani, & Theodosius Tiburtinus, in eumdem præfatæ Ecclesiæ ambonem ascendentes anathematis obligationem protulere, si quisquam præsumat quoquo tempore transgredi quippiam de omnibus, quæ in eodem Concilio statuta sunt.] C

PVBLICATIO CONCILII FACTA.

Hæc sunt quæ ad dictum Concilium Romæ sub Stephano Papa habitum spectare, videri possunt. Ex quo dum audis, quæ pro sanctis imaginibus statuta sunt aduersus pseudosynodum Constantinopolitanam: plane intelligere potes, quid de ijsdem in Concilio Gallicano haud pridem sit decretum; siquidem huic Synodo (vt dictum est) duodecim Gallicani Episcopi delecti ex omnibus doctrina insignes interfuere consentientes illis qui haud contraria quæ in Gallia statuissent, absque præuaricationis nota, & suorum contemptu sensisse, atque confirmasse sententia, existimari potest, cum nihil diuersum ab his traditum inueniatur. Cum vero quæ Gallicanæ Ecclesiæ de sacrarum imaginum D cultu esset assertio, eadem per duodecim hos Episcopos Romæ coram plena Synodo innotuerit, & vna cognita omnium esse sententia, non defuit idem Stephanus Papa suis litteris significare Constantino Copronymo Imp. ea quæ pro sacrarū imaginum cultu Romæ statuta essent; & admonere eum vt ab errore desisteret. Testatur id quidem Hadrianus eius successor in epistola sua recitata in Actione secunda Nicæni Concilij posterioris.

IN ECCLESIA GALLICANA VIGVIT CVLTVS SS. IMAGINVM.

Rursum vero siue in hoc Concilio, siue seorsum, & illud ab eodem Pontifice statutum reperitur apud eumdem Bibliothecarium: Vt omni Dominico die a septem Episcopis Cardinalibus hebdomadarijs, qui in Ecclesia Saluatoris obseruant: Missarum solemnia super altare beati Petri celebrarentur, & Gloria in excelsis Deo diceretur.] hæc ibi. Hicq. prima mentio de septem Episcopis Cardinalibus reperitur, illis scilicet, qui proximos Vrbi habentes Episcopatus, assisterent Pontifici, eidem sanctæ Romanæ Ecclesiæ annexi E cardini. de quibus inferius sæpe dicendum.

Quod vero ad Sergium Archiepiscopum Rauennatem pertinet, quem in sui excusationem ex laico prosilijsse ad Episcopatum, Constantinus Pseudopapa citauit: ita quidem eius causa in iudicio Apostolicæ Sedis diu tractata est: Accusatus nimirū quod cum vxorem haberet, Archiepiscopatum Rauennatis Ecclesiæ ausus esset inuadere. huius rei gratia a Paulo Pōtifice cum iussus fuisset Romam venire & causam dicere: ibi mansit vsque ad obitum ipsius Pauli, & sub Stephano vsque in præsentem annum, quo ex hac vita decedente, ad diuinum examen delatus est. Sed sunt qui tradant, hunc a suis aduersarijs fuisse calumnijs exagitatum, & in hoc Romano Concilio absolutum, innocentemq. probatum, in suam Ecclesiam restitutum, & sancto fine vitæ terminum clausisse octauo Kalendas Septembris. ita ex antiquioribus eius Ecclesiæ monumentis[a] Rubeus in lucem prodidit,

CAVSA SERGII ARCHIEPIS. RAVENNATIS.

[a] *Rub. hist. Rauen. lib. 5.*

A prodidit, eumq. ſancti Nicolai Mirenſis Epiſcopi fuiſſe ſtudioſiſſimum, quem & conſueuiſſe præ ceteris frequentare precibus atque votis, quo ab oppreſſione calumniantium eriperetur, vtpote qui ſciret tres aulicos ipſum implorantes, abſentem licet ſenſiſſe ope præſentem.

Quomodo vero acciderit, vt eadem Eccleſia Rauennas grauius turbaretur, iam dicendum erit: Accidit namque, vt cum ab hac celebrata hoc anno Synodo Romæ menſe Aprilis, elapſis menſibus aliquot, idem Sergius Rauennas Epiſcopus moreretur, & Longobardorum potentia Michael eiuſdem Eccleſiæ Scriniarius intruderetur: ad eum dimouendum eidem Pontifici Stephano fuerit plurimum laborandum hoc & ſequenti anno; amplius enim anni circulo idem intruſus fultus præſidio Longobardorum ſedit, adeo vt Francorum Regum Legati adhibendi fuerint ab ipſo Pontifice, vt expelli poſſet B intruſus, & legitimus Archiepiſcopus conſecrari Leo Archidiaconus legitime electus ab eis. Porro cuncta hæc quomodo ſe habuerint, ab auctore eiuſdem temporis ſcripta, ab Anaſtaſio vero deſcripta ſic accipe.

OBITVS SERGII ARCHIEP. RAVENNATIS.

His vero peractis Synodalibus geſtis, contigit poſt aliquantum temporis de hac vita migraſſe Sergium Archiepiſcopum ciuitatis Rauennatium: & continuo ſurgens Michael Scriniarius ipſius Eccleſiæ, qui nullo ſacerdotali fungebatur honore, profectus eſt Ariminum ad Mauritium Ducem Ariminenſem. Et congregans inde nefandiſſimus Mauritius exercitum vna cum conſilio Deſiderij Longobardorum Regis properauit, & ingreſſus eſt Rauennam, & brachio forti elegit ipſum Michaelem, & in Epiſcopium C Rauennatis Eccleſiæ introduxit: & Leonem Archidiaconum, qui electus erat in Archiepiſcopatus ordinem Ariminum deportantes, ibidem arcta cuſtodia mancipatum idem Mauritius detineri fecit. Tunc direxit quantocyus prædictus Michael vna cum Mauritio & iudicibus Rauennatium ad præfatum beatiſſimum Stephanum Pontificem, promittentes ei copioſa munera, vt ipſum Michaelem Archiepiſcopum conſecrare deberet.

MICHAEL INTRVDITVR A LONGOBAR. IN ECCL. RAVEN.

Ipſe vero beatiſſimus Præſul per nullius donationis promiſſionem inclinatus eſt eumdem Michaelem conſecrare, aſſerens nulla ratione hoc fieri poſſe, dum in ſacerdotij honore minime ipſe prædictus exiſteret Michael. Qui idem Stephanus Pontifex pluribus vicibus obteſtationis & prædicationis litteras atque Miſſos direxit, vt idem Michael ab iniuſto propoſito recederet: ſed nullo modo Apoſtolicis admonitionibus acquieſcere voluit, danſq. plurima munera Deſiderio Longobardorum Regi, & cymilia, & ornatus ipſius Eccleſiæ cum alijs ſpeciebus, brachio forti per vnius anni curriD culum, & eo amplios ipſius Eccleſiæ Epiſcopium inuaſum detinuit, denudans atque in magnam paupertatem eum redigens.

Sed dum nullo modo firmiſſimam mentis conſtantiam ipſius ſanctiſſimi Pontificis flectere potuiſſent nequiſſimi conſentanei ipſius Michaelis: dum Miſſi excellentiſſimi Caroli Regis Francorum & Patricij Romanorum præſentialiter adeſſent, dirigens idem beatiſſimus Præſul tam ſuos Miſſos denuo, quam prædictos Francorum Regum Miſſos, omnes Rauennianos admonendo: ſtatim inſurrexere ſuper ipſum Michaelem, & eum cum opprobrio de ipſo Epiſcopio proiecerunt, quem vinctum huc Romam dirigentes, elegere ſæpe fatum Leonem Archidiaconū ipſius Eccleſiæ Rauennatis in Archiepiſcopatus honorem, & ab eodem ſanctiſſimo Papa Stephano ordinatus & conſecratus eſt.] hactenus de Rauennatibus turbis, quæ hoc anno cœptæ in ſequentem ſunt propagatæ.

EIICITVR INTRVSVS ET ORDINATVR LEGITIMVS PASTOR LEO EPISC. RAVEN.

E Hoc item anno habent Francorum Annales Carolum & Carolomannum Francorum Reges rebellantem Hunaldum Aquitaniæ Ducem ſuperatum cepiſſe [a]. Eumdemq. poſt biennium pœnitentiam ſimulantem dimiſſum Romam quaſi ibi perſeueraturum; ſed non diu poſt fugam arripuiſſe, deſertorem factum, defeciſſe ad Longobardos, vbi non diu poſt lapidibus obrutum male perijſſe affirmant [b].

De rebus Orientalibus nihil præterea Græcorum Annales reddunt, niſi ſponſalia Irenes cum Leone filio Conſtantini Imp. eiuſdemq. coronatio facta per Nicetam Patriarcham hoc anno decimoſexto Kalendas Ianuarij.

[a] *Chron. vetus a Pithœo editū in Chron. ann. 771.*

[b] *Sigiber. in Chron. ann. 771.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

IESV CHRISTI ANNVS 770. STEPHANI PAP. IIII. ANNVS 3. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 30.

SEPTINGENTESIMVS septuagesimus Redemptoris numeratur annus, Indictione octaua, quo Romana Ecclesia vexatione Desiderij Longobardorum Regis dire fuit exagitata. cum Christophorus & Sergius, qui aduersus laicum hominem in Apostolicam cathedram opera Longobardorum intrusum strenue agentes, Romanam Ecclesiam in pristinam libertatem vendicauere: ab eodem Desiderio per fraudem tenti, luminibus sunt priuati. Quomodo autem tragica ista se habuerint: ab auctore eius temporis scripta, quem recitat Anastasius Bibliothecarius, videamus. Plane accidisse perspicies, tunc omnino collapsum, ac perijsse penitus Regnum Longobardorum, cum ipsorum Reges in Romanæ Ecclesiæ iura immittere manus temere præsumpserunt. Sed videamus quæ rudi stylo, sed veritate micante apud eumdem Anastasium habeantur de laboribus aduersus eumdem Regem ab eodem sancto Pontifice exantlatis, cum Romana Ecclesia dira persecutione vexaretur. ait enim.

DESIDERIVS VRBEM DOLOSE INFESTAT.

Sedulo idem beatissimus Pontifex suos Missos atque litteras commonitorias dirigere studebat antedicto excellentissimo Carolo Francorum Regi, & eius germano Carolomanno itidem Regi. Imminentibus namque & decertantibus in hoc sæpius nominatis Christophoro Primicerio & Sergio Secundicerio pro exigendis a Desiderio Rege Longobardorum iustitijs (*iuribus scilicet*) beati Petri, quæ obdurato corde reddere sanctæ Dei Ecclesiæ nolebat: inde nimia furoris indignatione contra prænominatos Christophorum & Sergium exardescens ipse Desiderius, nitebatur eos extinguere atque delere. Pro quo suo ingenio maligno simulauit se quasi orationis causa ad beatum Petrum huc Romam properaturum, vt eos capere potuisset. Dirigens ergo munera Paulo Cubiculario cognomento Afiarta, & alijs eius impijs sequacibus, suasit eis, vt in Apostolicam * indignationem eos deberet inducere. Eiq. idem Paulus consentiens, de eorum proditione absconse decernebat.

* indignationem

DESIDERIVS IRA INCENSVS IN CHRISTOPHORVM ET SERGIVM.

Dumq. hoc cognouissent præfati Christophorus & Sergius, & eumdem proteruum Desiderium Regem Romam properaturum agnouissent: illico aggregantes multitudinem populi Tusciæ & Campaniæ seu Ducatus Perusini, viriliter cum eadem populi congregatione eidem Desiderio Regi parauere se ad resistendum. Quin etiam portas huius Romanæ Vrbis claudentes, & alias ex eis fabricauerunt, & ita armati omnes existebant ad defensionem propriæ ciuitatis. Et dum hæc agerentur, subito coniunxit (*peruenit scilicet*) ad beatum Petrum antedictus Desiderius Rex cum suo Longobardorum exercitu (erat namque extra Vrbis muros ipsa basilica Vaticana principis Apostolorum) & continuo direxit Missos suos præfato Pontifici, deprecans vt ad eum regredi deberet: quod & factum est.

MOLITIONES PAVLI CONTRA CHRISTOPHORVM ET SERGIVM.

Dum vero coram eo præsentatus fuisset, pariterq. pro iustitijs beati Petri loquutus esset: rursum ipse beatissimus Pontifex reuersus, ingressus est in ciuitatem. Præfatus siquidem Paulus, & eius nefandissimi sequaces inito cum prædicto Longobardorum Rege consilio, nitebantur populum Romanum contra eos seducere ad insurgendum contra prædictos Christophorum atque Sergium, vt eos interficerent. Et cum hoc eis nuntiatum fuisset, aggregantes populum ascendere armati in Lateranas ad capiendum suos insidiatores: nuntianteq. mox saluati: impetum faciens vniuersa multitudo, quæ cum eis aduenerat ingressa est cum armis in basilicam domni Theodori Papæ, vbi ipse prænominatus sedebat Pontifex: qui eos fortiter increpauit, cur præsumpsissent armati in idem sanctum Patriarchium ingredi, pariterq. loquentes, recedere eos iussit.

REDIT STEPHANVS AD DESIDERIVM REGEM.

Alia die denuo egressus est sæpe dictus Pontifex ad beatum Petrum cum eodem Rege loquendum. & dum simul præsentes fuissent, prætermittens ipse Desiderius causas de iustitijs beati Petri, tantummodo pro deceptione prædictorum Christophori & Sergij insistebat. Vnde claudens vniuersas ianuas beati Petri, neminem Romanorum qui cum ipso sanctissimo Pontifice exierant, ex eadem Ecclesia egredi permisit. Tunc direxit ipse almificus Pontifex Andream Episcopum Prænestinum, & Iordanem Episcopum Signiensem ad portam ciuitatis, qua egreditur ad beatum Petrum, vbi prænominati viri

Christo-

A Christophorus & Sergius cum multitudine populi residebant, protestando eos, vt in monasterium ingrederentur, suas ad saluandum animas, aut ad beatum Petrum ad eum studerent properandum. Ipsi vero metuentes prædicti Regis Longobardorum malignam sæuitiam, ad eum egredi minime ausi sunt, asserentes se prius in manibus Romanorum suorum fratrum & conciuium esse tradendos quam exteræ genti.

Dum ergo populus qui cum eis erant, audirent eadem a prænominato Pontifice directa ex ore prædictorum Episcoporum, illico conturbati, illorum confracta sunt corda, & cœpit vnusquisque ab eis recedere. nam Gratiosus quidem Dux cognatus iam fati Sergij simulans se ad propriam pergere domum, congregans aliquantos Romanorum, profecti sunt pariter ad portam Portuensem: quam clausam reperientes, a cardine ipsam portam auferre ausi sunt, & ita per noctem ad prænominatum egressi sunt Pontifi-
B cem. Christophorus & Sergius conspicientes se in magno deceptu esse positos: prius quidem Sergius eadem nocte, qua campana insonuit, descendit per murum & properauit ad beatum Petrum. Quem ad gradus Ecclesiæ beati Petri comprehendentes custodes Longobardorum ad suum duxere Regem: eumq. subsequutus est Christophorus, qui pariter eiusdem prænominati Pontificis obtutibus sunt præsentati. Quos Almus conseruare cupiens, monachos fieri præcepit. Post hæc faciens missionem prænominato Regi, ingressus est idem beatissimus Pontifex Romam, relictis præfatis Christophoro & Sergio in Ecclesia beati Petri Apostoli, cupiens eos noctis silentio propter insidias inimicorum saluos introduci Romam.]

STEPHANVS PAPA REDIT IN VRBEM.

Quod insuper ad hæc spectare videtur, habet idem Anastasius in Hadriano huius Stephani Pontificis successore, ante hæc omnia ipsum Desiderium Regem Longobardorum
C super corpus beati Petri iuramento promisisse sanctissimo Stephano Papæ iura sancti Petri illibata seruare, neque aliquem Romanæ Ecclesiæ ministrum lædere. Sed ista omnia ipsum perfidum Regem promisisse liquet, vt deciperet ipsum Pontificem, quo Christophorum & Sergium capere posset, & suam in eos explere sæuitiam. quæ omnia postmodum in eum, ad sugillandum eius perfidiam, Hadrianus Pontifex exprobrauit. Sed quæ ista sequuta sint, audi ex eodem Anastasio auctore, qui ait.

Dum vero sol ad occasum declinare videretur, continuo congregantes prænominatus Paulus Cubicularius & alij eius nefandissimi consentanei multitudinem populi, & properantes ad Desiderium Longobardorum Regem, inientesq. cum eo impium consilium, abstulere eosdem Christophorum & Sergium ab Ecclesia beati Petri, & properantes cum pluribus Longobardis vsque ad portam ciuitatis, ibidem eorum oculos eruere.
D Sicq. prædictus Christophorus in monasterium S. Agathæ deductus, ibidem post triduũ ob dolorem ex oculorum effossione vitã finiuit. Sergius vero in monasterium Cliui Scauri deportatus, postmodum in Cellarium Lateranense deductus, illic vsque ad transitum prænominati Pontificis extitit. hæc vero omnia mala per iniquas missiones Lõgobardorũ Desiderij Regis prouenere.] quando (vt dictum est) crebræ legationes ad Carolum & Carolomannum Francorum Reges missæ sunt aduersus eosdem impios Longobardos.

CHRISTOPHORVS ET SERGIVS EXCAECATI.

Sed qualiter Desiderius excusauerit illatam vindictam in Christophorum atque Sergium, cum eam in ipsum Desiderium Pontifex exprobrarit: audi quæ in Hadriano idem Bibliothecarius habeat, ex verbis eiusdem Pontificis in Desiderium iuste expostulantis: Sed & hoc, inquit, meus prædecessor Stephanus, pro dilectione quam erga me suum pusillum habuit mihi retulit: quia dum ad eum postmodum Stephanus suos Missos di-
E rexisset, videlicet Anastasium primum Defensorem & Gemmulum subdiaconum, adhortans eum, vt ea quæ præsentialiter beato Petro pollicitus est, adimpleret: taliter per eosdem Missos direxit in responsis. Sufficere Apostolico Stephano, quia tuli Christophorum & Sergium de medio, qui illi dominabantur, vt non sit illi necesse iustitias requirendas. Nam certe si ego ipsum Apostolicum non adiuuero, magna perditio super eum eueniet, quoniam Carolomannus Rex Francorum amicus existens prædictorum Christophori & Sergij, paratus est cum suis exercitibus ad vindicandam eorum mortem, Romam properare ad ipsum capiendum Pontificem.] hæc tunc ad Stephanum Papam per missos Legatos Desiderius Rex.

Habent Annales Francorum, hoc anno contigisse connubium inter Carolum & Bertam filiam Desiderij Regis Longobardorum. Apud Aimoinum enim ista leguntur: Bertruda vero mater Regum cum Carolomanno minore filio apud Salutias locuta, pa-

cis causa

cis causa in Italiam proficiscitur. Peractoq. propter quod illuc venerat, negocio (nam A
BERTA FILIA DESIDERII IVNCTA CAROLO. propter filiam Desiderij Regis Longobardorum expetendam in matrimonium filio suo Regi Carolo ierat) adoratis etiam Romæ sanctorum Apostolorum Liminibus, ad filios in Galliam reuertitur.] hæc ipse. Eadem Eginhardus in vita Caroli. Cum autem ista de matrimonio resciisset Stephanus Papa, scripta ad ipsum Carolum & Carolomānum epistola, ne id facerent, sub excommunicatione prohibuit: nam ab eorum patre alijs nuptijs fuerant obligati, vt ex eiusdem Papæ litteris constat, quæ sic se habent.

Dominis excellentissimis filijs Carolo & Carolomanno Regibus Francorum & Patricijs Romanorum Stephanus Papa.

STEPHANI PAPAE EPIST. AD REGES FRANC. Dum omnium electorum Dei præcipuam vitam, & digna operum merita in nostram memoriam reuoluimus: inuenimus profecto nulla eos potuisse qualitatis diuersitate ab eorum cordis statu, & pristina sponsionis constantia amoueri. Vnde & varijs antiqui B hostis suasionibus & blandimentis circumuallati, immutabiles in suæ mentis firmitate constat permansisse: & ob hoc cum triumpho victoriæ ad optata pertingere meruerunt gaudia. Et nimirum considerandum est, quia si quis quibusdam suasionibus demulcitus, victus fuerit: a recto confestim tramite, qui ducit ad vitam æternam per abrupta declinans deuia contendat, vt ex hoc in procliuem delabatur noxam. Nam plerumque certum est, quia idem antiquus hostis per infirmam naturam fidelium mentes subripere nititur. Hinc est enim, quod olim primo homini in paradiso constituto per infirmam mulieris naturam pestiferis valuit suadere blandimētis, diuinum transgredi mandatum, & ob hoc diræ mortis humano generi irrepsit excidium. Et ideo præcellentissimi filij magni Regis, tanto studiosius eiusdem molimini immiti resistēdum est, ne quemquam suis irretire valeat argumentis, quanto cernimus suis crebro insidijs ad decipiendum corda insistere. C

* didicimus Itaque nostræ perlatum est notioni (quod certe cum magno cordis dolore *dicimus) eo quod Desiderius Longobardorum Rex vestram persuadere dignoscitur excellentiā, suam filiam vni ex vestra fraternitate in coniugio copulari. Quod certe si ita est, hæc pro-
DISSVADET NVPTIAS CVM LONGOBARDIS. pric diabolica est immissio, & non tam matrimonij coniunctio, sed consortium nequissimæ adinuentionis esse videtur. Quamplures comperimus, sicut diuinæ scripturæ historia instruimur, per alienæ nationis iniustam copulā a mandatis Dei deuiare, & in magna deuolutos facinora. Quæ est enim, præcellentissimi filij magni Regis, talis desipientia, vt penitus vel dici liceat, quod vestra præclara Francorum gens, quæ super omnes gentes enitet, & tam splendiflua ac nobilissima, regalis vestræ potentiæ proles perfida (quod absit) ac fœtentissima Longobardorum gente polluatur, quæ in numero Gentium ne- D
quaquam computatur: de cuius natione & leprosorum genus oriri certum est. Nullus enim, qui mentem sanam habet, hoc vel suspicari potest, vt tales nominatissimi Reges, tanto detestabili atque abominabili contagio implicentur: quæ enim societas luci ad tenebras? aut quæ pars fideli cum infideli?

ALIIS ANTEA OBLIGATI NVPTIIS ALIAS INIRE IVRE PROHIBENTVR. Etenim, mitissimi & a Deo instituti benignissimi Reges, iam Dei voluntate & consilio, coniugio legitimo ex præceptione genitoris vestri copulati estis, accipientes sicut præclari & nobilissimi Reges de eadem vestra patria, scilicet ex ipsa nobilissima Francorum gente, pulcherrimas coniuges, & earum vos oportet amori esse annexos; & certe vobis non licet, eis dimissis, alias ducere vxores, vel extraneæ nationis consanguinitate immiscери. Etenim nullus ex vestris parentibus, scilicet neque auus vester, neque proauus, sed nec genitor vester ex alio Regno, vel extranea natione coniugem accepit.] Vides E
igitur ex eo dissuaderi connubium cū Longobardis, quod alijs fuissent ante coniugibus copulati, quod & inferius æque testatur. Subdit vero: Et quis de vestro nobilissimo genere se contaminare, aut commiscere cum horrida Longobardorum gente dignatus est, vt nunc vos suademini (quod auertat Deus) eadem horribili gente pollui?

Itaque nullus, exteræ gentis assumpta coniuge, innoxius perseuerauit. Aduertite quæso, quanti qualesq. potentes per alienigena coniugia a præceptis Dei declinantes, & suarum sequentes vxorum alienæ gentis voluntatem, validis irrepti excessibus, immensa pertulere discrimina. Impium enim est, vt vel penitus vestris ascendat cordibus, alias accipere vxores, super eas, quas primitus vos certum est accepisse. Non conuenit vobis tale peragere nefas, qui legem Dei tenetis, & alios, ne talia agant, corripitis. Hæc quippe paganæ gentes faciunt. Nam absit hoc a vobis, qui perfecti estis Christiani, atque

A que gens ſancta, & regale eſtis ſacerdotium. Recordamini, & conſiderate, quia oleo ſancto vncti per manus Vicarij B.Petri, cæleſti benedictione eſtis ſanctificati: & cauēdum vobis eſt, ne tantis reatibus implicemini. Mementote hoc, præcellentiſſimi filij, quod ſanctæ recordationis prædeceſſor noſter Dominus Stephanus Papa excellentiſſimæ memoriæ genitorem veſtrum obteſtatus eſt, vt nequaquam præſumpſiſſet dimitti Dominam & genitricem veſtram; & ipſe, ſicut reuera Chriſtianiſſimus Rex, ſalutiferis eius obtemperauit monitis. Nam & illud excellentiam veſtram oportet meminiſſe, ita vos beato Petro, & præfato Vicario eius, vel eius ſucceſſoribus ſpopondiſſe, ſe amicis noſtris amicos eſſe, & ſe inimicis inimicos; ſicut & nos in eadem ſponſione firmiter dignoſcimur permanare. & quomodo nunc contra animas veſtras agere contenditis, & cum noſtris inimicis coniunctionem facere vultis; dum ipſa periura Longobardorum gens ſemper
B Eccleſiam Dei expugnantes, & hanc noſtram Romanorum prouinciam inuadentes, noſtri eſſe comprobantur inimici?

Itaque & hoc peto, ad veſtri referre ſtudete memoriam, eo quod dum Conſtantinus Imperator nitebatur perſuadere ſanctæ memoriæ mitiſſimum veſtrum genitorem ad accipiendam coniugio filij germanam veſtram nobiliſſimam Ghyſilam; neque vos alij nationi licere copulari; ſed nec contra voluntatem Apoſtolicæ Sedis Pontificum quoquo modo vos audere peragi. Et quam ob cauſam nunc contra Apoſtolica mandata, & voluntatem Vicarij Apoſtolorum principis agere conamini, quod numquam veſter pater perpetrauit? An neſcitis, quod non infelicitatem noſtram, ſed beatum Petrum, cuius licet immeriti, vicem gerimus, ſpernitis? Scriptum eſt enim: [a] Qui vos recipit, me recipit; & qui vos ſpernit, me ſpernit. Recordamini peto, excellentiſſimi filij, quomo-
C do* vos fide dicere viſus eſt præfatus veſter dominus ac genitor, promittens in veſtris animabus Deo, & beato Petro atque eius Vicario antefato ſanctæ recordationis prædeceſſori noſtro domino Stephano Papæ, firmiter vos debere permanere erga ſanctæ Eccleſiæ fidelitatem, atque omnium Apoſtolicæ Sedis Pontificum obedientiam, & illibatam caritatem: & poſtmodum prædeceſſori noſtro domino Paulo Papæ, eadem vos vna cum eodem veſtro genitore certum eſt plerumque per Miſſos, & ſcripta promiſiſſe, & poſt deceſſum antefati ſanctæ memoriæ patris veſtri, & vos ipſi ſæpius tam per veſtros Miſſos, quamq. per litteras, ſimulq. & per Sergium fideliſſimum noſtrum Nomenclatorem, & per alios noſtros Miſſos nobis ſpopondiſtis, in eadem vos veſtra promiſſione, ſicut genitor veſter, circa ſanctam Dei Eccleſiam, & noſtram fidelitatē eſſe perſeueraturos.

Sed & illud quæſo ad veſtri referte memoriam; qualiter vos prælatus dominus
D Stephanus Papa in ſuo tranſitu per ſua ſcripta ſub terribili adiuratione adhortari ſtuduit, firma ſtabilitate vos eſſe permanſuros erga dilectionem ſanctæ Dei Eccleſiæ, & illibatam caritatem Apoſtolicæ Sedis Pontificum, & omnia vos adimplere iuxta veſtram eidem Dei Apoſtolo adhibitam ſponſionem: Et nunc iſta eſt veſtra promiſſio? O quantum laborem ſuſtinuit idem præcipuus ac beatiſſimus Pontifex: qui ita imbecillis exiſtens, tanto ſe exhibuit prolixi itineris periculo; & niſi Dominus præſto fuerit, in vacuum eius labor deducetur; fietq. nobis iter illud, quod ibidem idem noſter prædeceſſor Franciam properauit, in magnam ruinam, dum noſtri inimici plus nunc, quam pridem in ſuperbiæ ferocitatem eleuati ſunt. Et ecce quod verebamur, euenire cernimus, conuerſaq. eſt noſtra lætitia in luctum, & facta ſunt nouiſſima mala peiora prioribus, & vnde expectabamus nobis lumen oriri, eruperunt tenebræ.

E Quapropter & B.Petrus princeps Apoſtolorū, cui Regni cælorū claues a Domino Deo traditæ ſunt, ac in cælo, & in terra ligādi, ſoluendiq. conceſſa eſt poteſtas, firmiter excellentiam veſtram per noſtram infelicitatem obteſtatur; ſimulq. & nos vna cum omnibus Epiſcopis, presbyteris, & ceteris ſacerdotibus, atque cunctis proceribus, & clero ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, Abbatibus etiā, & vniuerſis religioſis diuino cultui deditis, ſeu Optimatibus, & Iudicibus, vel cuncto noſtro Romanorum iſtius prouinciæ populo, ſub diuini iudicij obteſtatione vos *exoramus per Deum viuum & verum, qui eſt Iudex viuorum & mortuorum, & per eius ineffabilem diuinæ Maieſtatis potentiam, atque per tremendum futuri iudicij diem, vbi omnes Principes & poteſtates, & cunctum humanum genus cum tremore aſſiſtere habebimus, necnon & per omnia diuina myſteria, & ſacratiſſimū corpus beati Petri, vt nullo modo quiſquam de veſtra fraternitate præſumat filiam iam dicti Deſiderij Longobardorum Regis in coniugium accipere. Nec iterum veſtra nobiliſſi-

a *Matth.10.*

* vobis fideliter

* coniuramus

ma germana Deo amabilis Ghysila tribuatur filio sæpe sati Desiderij, nec vestras quoquomodo coniuges audeatis dimittere; sed magis recordantes quæ beato Petro Apostolorum principi polliciti estis, viriliter eisdem nostris inimicis Longobardis resistite, destringentes eos firmiter, vt propria sanctæ Dei Ecclesiæ Romanæ Reipublicæ reddere debeant, eo quod omnia quæ vobis polliciti sunt transgredientes, nos quotidie affligendo & opprimendo non cessant, etiam quia aliquid nobis reddere minime sunt inclinati, & iam nostros inuadere fines noscuntur, & tantummodo per argumentum in præsentia de vestris Missis simulant iustitias nobis faciendum. nam nihil ad effectum perducitur, & quicquam ab eis de nostris iustitijs nequaquam recipere valuimus.

LEGATI MISSI.

Vnde ecce vt cuncti nostri dolores subtiliter vestris auribus suggerantur, direximus nostros Missos, videlicet Petrum dilectum filium nostrum presbyterum, & Pamphilum Defensorem Regionarium sanctæ nostræ Ecclesiæ, quos & de imminente nobis tribulatione, necnon & de singulis causis subtiliter informauimus vestro regali intimandum culmini; & petimus, vt solite benigne eos suscipere, nostræq. petitioni vestras a Deo inspiratas aures accommodare dignemini, & amplissimam liberationem, atque exaltationem sanctæ Dei Ecclesiæ spiritualis matris vestræ, & istius a vobis redemptæ prouinciæ defensionem perficere iubeatis, vt perfectam remunerationem a iusto Iudice Deo nostro, intercedente eius principe Apostolorum beato Petro, suscipiatis.

VETVS RITVS DE LITTERIS APOSTOLICIS

Præsentem itaque exhortationem nostram, atque adiurationem in Confessione B. Petri ponentes, & sacrificiū super eam atque hostias Deo nostro offerētes, vobis cum lachrymis ex eadem sacra Confessione direximus. Et si quis (quod non optamus) contra huiusmodi nostræ adiurationis, atque exhortationis seriem agere præsumpserit: sciat se auctoritate domini mei beati Petri principis Apostolorum anathematis vinculo esse innodatum, & a Regno Dei alienum, atque cum diabolo, atque eius atrocissimis pompis, & ceteris impijs, æternis incendijs concremandum deputatum. At vero qui obseruator & custos istius nostræ exhortationis extiterit, cælestibus benedictionibus a Domino Deo nostro illustratus, æternis præmiorum gaudijs cum omnibus Sanctis & electis Dei particeps effici mereatur. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat.] sic epistola.

His acceptis litteris Carolus nutabundus ac dubius redditus, plane resilijsset, nisi mater impedimento fuisset: quæ quod cœpisset, & cuius causa in Italiam descendisset, omnino perfici voluisset. Verum ille sic passus est se teneri, vt tamen solutionem meditaretur, quam quantum posset acceleraret. Quomodo autem sequenti anno ad eius patrem Regem Longobardorum Desiderium eam dimiserit, suo loco dicturi sumus.

Sed hic illud iure reuocari potest in dubium, quod tradunt rerum Francarum scriptores, Carolomannum accepisse in vxorem filiam eiusdem Desiderij Regis Longobardorum, ex eaq. filios suscepisse; siquidem nonnisi de vna filia eiusdem Regis mentio habetur in litteris Stephani Papæ, eamdemq. Carolo nuptam, testis est inter alios Eginhardus, qui fuit ipsi Carolo a secretis. Nec dici potest, aliam filiam Desiderij ante fuisse Carolomanno nuptam: nam non ipsi, sed potius Francæ nobili feminæ coniugio obligatum a patre, eiusdem Stephani Papæ litteræ indicant. Verum plures eas fuisse, ex eisq. alteram Carolo, alteram vero Carolomanno nuptam esse, veteres Annales docent. Quomodo autem ista soluantur contraria, hactenus non inuenimus.

Quod insuper ad res Francorum spectat, hoc anno ponitur habita a Carolo Magno Rege Synodus in Vuarmatia ciuitate. Religiosissimus quidem Rex satis perspectum habens tunc Regna florere, Regesq. aduersus hostes victores existere, cum religio viget: hoc & sequenti anno ac deinceps multus fuit in sacris Concilijs celebrandis: tria nāque ab hoc tēpore singulis annis Vuarmatiæ ciuitatis & ad Valentinianas ab eo leguntur [a] Concilia celebrata. Extat Concilium Vuormatianum, siue Vormatiense, in quo post dignam fidei confessionem octoginta canones subijciuntur. Porro in Capitularibus Regum Francorum digna memoria ista leguntur [b] tunc suggesta a populis supplici corporis habitu coram ipso Carolo Rege.

a Vit. Caroli Magni.

b Capit. Franc. lib. 6. c. 285. & 286.

SVPPLICATIO POPVLI IN CONCILIO VVORMAT.

Flexis omnes precamur poplitibus maiestatem vestram, vt Episcopi deinceps, sicut hactenus non vexentur *hostibus: sed quando vos nosq. in hostem pergimus, ipsi proprijs resideant in parochijs, Deoq. fideliter famulari studeant, & earum sacrosancta mysteria *canone & Deo placite peragere satagant, atque pro vobis cunctoq. exercitu vestro vna cum omnibus sibi commissis orare viriliter, Missasq. decantare, litanias atque

* hostilibus
* canonice

A que eleemosynas facere decertent. Quosdam enim ex eis ab hostibus * & prælijs vulneratos vidimus, & quosdam perijsse cognouimus. Hæc vero valde periculosa, & oppido sunt cauenda: quæ idcirco suggerimus, ne pro talibus vos & nos simul pereamus. Notum Dominus, quando eos in talibus videmus, terror apprehendit nos, & quidā ex nostris timore perterriti propter hoc fugere, & inimicis terga vertere solēt. Plures enim potestis habere prœliatores, si illi proprijs resident in parochijs, quam si nobiscum pergunt: quoniam illi qui eos præuident, omnes tunc pugnabunt: quod modo nequaquā faciunt, sed eos tantūmodo custodiunt. Nam sine dubio potius vobis nobisq. proficere possunt, si remanserint, quā si in hostem, vel ad pugnam perrexerint: quia tunc eorum precibus adiuuamur, & modo eorum pressuris grauamur. Quando vero [a] Moyses expansis ad cælum manibus orabat, vincebat Israel, & quando a precibus cessabat, & manus eius grauabantur priusquā sustentatæ fierent, & ipse precibus insisteret, vincebatur & terga vertebat.

* in

CVM MAGNO DAMNO MILITANT CLERICI.

[a] *Exod. 17.*

B

Talibus ergo & multis alijs exemplis fulti, quorum prolixitatem vitantes modo non dicimus, quia sapienti semel dicta sufficiunt prædicta: obnixe omnes precamur, & vt concedantur rogamus, quia nullatenus volumus assentire, vt nobiscum ad * talia pergant, nisi duo aut tres bene docti, electione videlicet ceterorum, ad benedictionem dandam, & ad periclitantium reconciliationem faciendam, ne vos & nos simul cum pluribus pereamus, sed eorum precibus (vt iam memoratum est) fulciamur. Quam formam & de sacerdotibus tenere optamus, id est, vt nec illi in hostem nisi benedicti, & ipsi electione atque permissione propriorum Episcoporum *pergant felices*; qui tamen tales sint, de quorum scientia & vita & conuersatione omnes securi esse possumus.

* prœlia

QVI SACERDOTES PROCEDANT AD CASTRA.

Illud tamen vobis & omnibus scire cupimus, quod nō propterea hæc petimus, vt eorū

C res, aut aliquid ex eorum pecunijs, nisi ipsis aliquid sponte nobis dare placuerit, aut eorū Ecclesias viduari cupiamus: sed magis eis (si Dominus posse dederit) augere desideramus, vt & ipsi & vos & nos saluiores simus, ac Deo potius, ipso adminiculante, placere mereamur. Scimus enim res Ecclesiæ Deo esse sacratas, scimus eas oblationes esse fidelium, & pretia peccatorum: quapropter siquis eas ab Ecclesijs, quibus a fidelibus collatæ, Deoq. sacratæ sunt, aufert, proculdubio sacrilegium committit. cæcus enim est, qui ista non videt. Quisquis ergo nostrum suas res Ecclesiæ tradit, Domino Deo illas offert, atque dedicat, suisq. Sanctis, & non alteri, dicendo talia, & agendo ita.

REGES NON ACCIPIANT RES ECCLESIAE.

Facit enim scripturā de ipsis rebus quas Deo dare desiderat, & ipsam scripturam corā altari, aut supra tenet in manu dicens eiusmodi loci sacerdotibus atque custodibus: Offero Deo, atque dedico omnes res quæ hac in chartula tenentur insertæ pro remissione

D peccatorum meorum ac parentum & filiorum, aut pro quocumque illas Deo deliberare voluerit, ad seruiendum ex his Deo in sacrificijs, Missarumq. solemnijs, orationibus, luminarijs, pauperum ac clericorum alimonijs, & ceteris diuinis cultibus, atque illius Ecclesiæ vtilitatibus. Si quis autem eas inde (quod fieri nullatenus credo) abstulerit, sub pœna sacrilegij ex hoc Domino Deo, cui eas offero atque dedico, strictissimas reddat rationes. Ponit etiam in ea alias coniurationes, quas enumerare longum est. Nam qui eas inde postea aufert, quid agit nisi sacrilegium? Si ergo amico quippiam capere furtum est: Ecclesiam vero fraudari vel auferri indubitanter sacrilegium est. Vnde & in sacris canonibus spiritu Dei conditis habetur ita: Si quis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere vel dare voluerit, præter Episcopi conscientiam, vel eius cui huiusce modi sunt officia commissa, nec cum eius voluerit agere consilio, Anathema sit.

RITVS SACRARVM OBLATIONVM.

E Absit enim vt rerum Ecclesiarum cupiditate vel ablatione sacrilegi, aut anathema efficiamur, aut talibus laqueis vnquam deuinciamur: quoniam scimus * anathematos homines vel sacrilegos, non solum infames, & a consortio fidelium priusquam hæc per publicam satisfactionem Ecclesiæ & Episcoporum reconciliationem, manusq. impositionem emendent, alienos esse; sed etiam a Regno Dei extorres fieri, si in talibus defecerint, non dubitamus. Vt ergo omnis suspicio a nobis, cunctis sacerdotibus & omnibus Christi & sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus funditus auferatur: profitemur omnes stipulam dextris in manibus tenentes, eamq. proprijs e manibus abijcientes, coram Deo & Angelis eius, ac vobis cunctisq. sacerdotibus, & populis circumstantibus, nec talia facere, nec facere volentibus consentire, sed magis Deo auxiliante resistere.

* anathematizatos

ABSTINEANT REGES A REBVS ECCLESIAE.

Et hoc vobis omnibusq. fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ, & nostris notum esse cupimus, quod cū his, qui absque voluntate aut consensu vel datione rectoris illius Ecclesiæ, cui ip-

ADVERSVS OCCVPANTES BONA ECCLESIASTICA.

sæ res iuste esse debentur, & maxime proprij Episcopi res Ecclesiæ a Regibus petere, aut retentare, vel auferre, aut inuadere, vel vastare præsumpserint: nec in hostem, nec ad pugnam ire, nec cibum sumere, nec ad Ecclesiā, vel ad palatium, aut in itinere pergere, nec etiam nostros homines cum eorū hominibus, aut caballos, vel reliqua pecora nostra cum eorum pecoribus, aut ad pastum ire, aut simul habitare, vel manere, nec vllam participationē cum eis nisi pro emendatione, ante publicam emendationē, & Ecclesiæ satisfactionem vmquam scienter, aut libenter habere debeamus, ne pro eorum iniquitatibus atque flagitijs vna cum eis nos & nostri (quod absit) pereamus. Scimus enim quia perit iustus pro impio. Tales vero a nobis, si nos fideles habere vultis, segregate, & in ergastulum sub publica pœnitentia redigite, & postulata concedite. Vt ergo hæc omnia a vobis, & a nobis, siue a successoribus vestris & nostris futuris temporibus absque vlla dissimulatione conseruentur, scriptis Ecclesiasticis inserere iubete, & inter vestra capitula interpolare præcipite.] hactenus petitio populi. Sequitur ibidem concessio Caroli istis verbis [a].

[a] *Eod. lib. 6. Capitul. c. 186.*

CONCESSIO CAROLI MAGNI FACTA ECCLESIIS.

Omnibus notum esse volumus, quia non solum ea quæ super Episcoporum & presbyterorum hostium vexationibus & precibus pro nobis & vobis fieri rogitastis, concedere optamus; sed quicquid pro sanctæ Dei Ecclesiæ & sacerdotum, siue totius populi & vestra vtilitate inueneritis, cōcedere paratissimi sumus: & modo ista, sicut petistis, concedimus. Et quando vita comite, Deo auxiliante, ad generale placitum venerimus, sicut petistis consultu omnium fidelium nostrorum, scriptis firmare nostris, nostrorumq. atque futuris tēporibus irrefragabiliter manenda firmissime, Domino amminiculante, cupimus. Modo ea quæ generalia sunt, & omnibus conueniunt ordinibus, statuere, & cūctis sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrisq. fidelibus, ob Dei omnipotentis amorem & recordationem, tradere parati sumus: Et ad proximum synodalē nostrum conuentum, ac generale placitum, vbi plures Episcopi & Comites cōuenerint, ista sicut postulastis, firmabimus.] hactenus responsio & concessio Caroli Magni. Sequenti autem capite ista ponuntur [b].

[b] *Eod. lib. 6. Capitul. c. 187.*

Auctoritas Ecclesiastica atque canonica docet, non debere absque sententia Romani Pontificis Concilia celebrari.] hæc ibi, quibus intelligas quotquot sub ijsdem Francorum Regibus legisti, celebrata fuisse eorum ordinatione Concilia, eadem nonnisi assensu Romanorum Pontificum habita esse, quod & alias pluribus ostendimus.

Interea res Christianorum in Hispania magis magisq. fluctuant, dum præter bellum aduersus Sarracenos, & duram seruitutem quam magna ex parte subire cogerentur, adijceretur ciuilis discordia & domesticum malum, cum perempto Froila Rege per Aurelium eius patruum, siue (vt alij tradunt) germanum, idem Aurelius Regnum inuadit hoc ipso anno, nempe (vt Tudensis supputat) Era octingentesima octaua, licet alij vndecim tantum annos eidem Froilæ tradant, defunctumq. anno octingentesimo sexagesimo octauo. Huius tempore etiam seruili bello Regnum flagrauit, cuius causa, vt cum Mauris fœdus iniret, infamem quoque illam conditionem subire non renuit, vt numerū quemdam Christianarum virginum loco tributi quotannis Maurorum Regi persolueret. Imperabat tunc Mauris Abderrhamanus omnium felicissimus. tradit præterea Tudensis, huius Regis Aurelij & illud periniquum decretum, nempe, vt nobiles Hispanæ mulieres matrimonio iungerentur cum Sarracenis.

Quod vero ad res pertinet Orientales: illic magis magisq. persecutio recrudescit, tantū abest, vt ex litteris Stephani Romani Pontificis Constantinus Imperator ad meliorem frugem conuersus sit. Qui enim Constantinopoli monachos omnes quos reperit ludibrio affectos male perdidit: idem in prouincijs agi curauit per earumdē rectores prouinciarum. nam audi quid Ephesi actum sit, memorandum turpitudinis, atque crudelitatis exemplum. Theophanes enim ait: Eodem vero anno trigesimo Imperij Constantini imitatus Lachanodraco Præfectus magistrum suum, omnem monachum & monacham in themate Thraciensium commorantes apud Ephesum congregauit, & eduxit eos in campum, & ait: Qui vult Imperatori ac nobis obedire, alba induatur veste, & vxorem hac sumat hora: at qui hoc facere paruipenderint, priuati luminibus in Cyprum exilio damnabuntur. Tuncq. opus pariter cum verbo consummatum est, & multi ostensi sunt Martyres. Multi vero deficientes & eneruati perierunt, quos & familiares sibi Draco faciebat.] hæc Theophanes. Porro eadem persecutio haud vnius anni periodo clausa finem accepit, sed magis magisq. sæuijt vsque ad obitum ipsius Constantini Copronymi, vt quæ inferius dicturi sumus ostendent.

PERSECVTIO IN MONACHOS RECRVDESCIT.

In tanto

A In tanto monastici ordinis in Oriente naufragio, vix aliquis remansit monachus, qui ab eodem non fuerit addictus supplicio: alij qui subterraneas latebras quæritantes ab hominum oculis penitus se subduxerint. Fuit inter alios sanctus Plato Abbas monachorum montis Olympi: qui ad hoc saluatus, vt post procellas posset esse alijs causa salutis. eius res gestas Theodorus Studita conscripsit. dicturi sumus de ipso inferius suo loco.

IESV CHRISTI ANNVS 771. STEPHANI PAP.IIII. ANNVS 4. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 31.

B SEQVITVR ordine temporis septingentesimus septuagesimus primus annus Redemptoris, Indictione nona, quo cœpta semel in Oriente aduersus monachos persecutio per Constantinum Imp. maioribus augmentis sæuijt non in ipsos tantum, sed & in eorum domicilia. de quibus omnibus hoc anno habet ista Theophanes: Eodem quoque anno trigesimoprimo Imperij Constantini, misso Prætore Thracensium Lachanodracone & Leone Notario suo, & Leone exmonacho, venūdabat omnia monasteria virorum ac mulierū, & omnia vasa sacrata, & libros, & pecora, quæ patrimoniorum eorum erant, & horum pretia Principi detulit. Quotquot autem monachicos & paternos libros, in quibus vitæ erant sanctorum Patrum, reperit, igne combussit: & sicubi lipsanum, hoc est, venerandas reliquias sancti cuiusquam habens apparuisset: ad custodiam & hoc quoque nihilominus igni tradebat; eum vero qui habebat illud, vt impie agentem puniebat. Et multos quidem monachorum interfecit verberibus, quosdam C etiam gladijs trucidauit. DIRA PERSECVTIO AVGETVR IN MONACHOS.

Præterea innumerabiles oculorum visibus priuauit, & quorumdam quidem barbas cera & oleo perungens succendebat igne, & ita tam facies eorum, quam capita cremabat. Porro post alios cruciatus etiam exilijs destinabat: & postremo in toto themate, hoc est, prouincia sibi subiecta, non deseruit hominem vnum monastico schemate amictum. Quod cum didicisset Imperator, bonum semper exosum habens scripsit ei gratias, dicens: Inueni hominem secundum cor meum, quia facias omnes voluntates meas. Hunc ergo imitantes ceteri similia perpetrabant:] hæc Theophanes.

Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ pertinet, hoc anno, Carolus Magnus vxorem quam duxerat, Bertam filiam Desiderij Regis Longobardorum repudians, eam misit ad D patrem, soluens se nexibus contracti coniugij. In Francorum enim [a] Annalibus ita ista hoc anno scribuntur: Hoc anno etiam dominus Carolus Rex repudiauit filiam Desiderij Regis Longobardorum, anno postquam matris hortatu eam duxerat vxorem, & Hildegardem de gente Sueuorum præcipuæ nobilitatis feminam in matrimonium accepit.] hæc ibi. habet eadem Eginhardus, siue Einardus (vt alij nominant) in vita quam ipsius Caroli scripsit. [a] Alm. lib. 4. c. 68. 69. CAROLVS REPVDIAT BERTAM FILIAM DESID. REGIS.

Ceterum quid interceserit impedimenti, vt matrimonium, quod contraxerat, solueretur, nemo scriptorum veterum (quod recordemur) refert. Qua in re præter iussionem Romani Pontificis, qua sub diro anathemate iusserat, ne cum ea matrimonio iungeretur, aliqua etiam alia potuit iusta causa ex parte mulieris antea incognita intercessisse, ex qua eiusmodi contractum dissolui legitime potuit matrimonium, & alia duci E (vt fecit) mulier in vxorem. Sic licet de Rege Christianissimo opinari.

Verum quod huiusmodi causa secreta latuit: complures pij viri haud leue passi sunt scandalum, cum sic repudiatam eam & aliam ductam viderunt a Carolo, contradicentibus Ecclesiasticis legibus. Fuit ex his vnus Adelrhadus eiusdem Caroli consobrinus, qui hac occasione se ab eiusdem Principis palatio abdicauit, ac monasticum institutum amplectens, mira claruit sanctitate: in cuius rebus gestis quam fidelissime scriptis ab huius temporis auctore Paschasio Ratberto, ista leguntur [b]: Cum Carolus desideratam Desiderij Regis Italorum filiam repudiaret, quam sibi dudum etiam quorumdam Francorum iuramentis petierat in coniugium, vt nullo negocio beatus senex persuaderi posset, dum adhuc esset tyro palatij, vt ei quam viuente illa, Rex acceperat, aliquo communicaret seruitutis obsequio. Sed culpabat modis omnibus tale connubium: & gemebat puer beatæ indolis, quod & nonnulli [b] Apud Sur die 2. Ianuar.

Francorum ex eo essent periuri, atque Rex illicito vteretur thoro, propria sine aliquo A
crimine repulsa vxore. Qui nimio zelo succensus, elegit plus sæculum relinquere adhuc puer, quam talibus admisceri negocijs; vt propinquo, cui contraire prohibendo non posset, non se consentire fugiendo monstraret.] hæc auctor, qui & de eodem inferius subijcit, ipsum petijsse Corbeiæ monasterium, in eoq. excoluisse vitam monasticam, atque vixisse sanctitate conspicuum.

Hoc eodem anno, qui & numeratur tertius Caroli & Carolomanni Regum, inuentum est venerandum corpus sanctissimi viri Huberti Episcopi Leodiensis, translatumq. per eundem Regem Carolomannum honorificentissime. Idq. factum anno decimo-
a *Apud Sur. die 3. Nouemb. tom. 6.* sexto ab eius felicissimo transitu. Rem gestam scribit eius discipulus [a] atque familiaris,
S. HVBERTI ELEVATIO ATQ. TRANSLATIO. qui his omnibus potuit præsens esse: sed quomodo integrum inuentum est corpus, vt nuper defuncti referret imaginem, hæc ab eodem auctore accipe: Introspicientes glo- B
riosum eius corpus nulla detrimenta passum, illæsum a dissolutione atque putredine repererunt. Et pro tabo atque putredine, aromatum more illud senserunt mirifico odore feruere. Caput autem eius perlustrantes oculis, vident quidem vultum eius (quod dictu quoque mirabile est) sudore perfusum, & velut noctis opacæ roscidulis perfusum guttulis: coronam vero capillorum alienam prorsus ab omni læsione, cæsariemq. auctam & prolixitate & pulchritudine: neque enim candore senili albebat, sed colore & visione sui iuuenis caput repromittebat, &c.] Quomodo autem ad tam admirabile spectaculum, qui in proximo erat accurrit Rex Carolomannus, & eidem religiosa impendit officia, inferius idem auctor ita describit.

Vt autem in tanto miraculo Domini potentia potissimum magnificaretur, & virtus nota redderetur, pars magna Princeps clarissimus atque Orthodoxus extitit Carolo- C
mannus. Qui talibus auditis, regali e solio exilijt, & vna cum vxore & primoribus palatij sui, & ad viri Dei corpus peruidendum accessit. Et admirans potentiam Domini, virtutem eius magnificauit, misericordiam collaudauit, & quia in diebus suis talia ostendere dignatus sit, glorioſum nomen eius benedixit, nimioq. gaudio permotus inter pias laudes & gratiarum actiones, gaudio eliciente, lachrymas fudit. sed & aduenientium itidem quisq. fecit, gaudebantq. exosculari manus & pedes beatissimi viri, quem Deus honorare dignatus est tanti prærogatiua miraculi.

Rex interea memorabilis Carolomannus, vna cum Optimatibus suis, proceribusq.
INSIGNIS PIETAS CAROLOMANNI REGIS. sui palatij, sanctissimi viri membra suauissimis, & (vt ita dixerim) inenarrabilibus odoribus redolentia sustulit ex vase sepulchri, & loculo imposuit, & cum magna lætitia atque honore, necnon hymnorum decantatione, sed & candelabrorum lumine, aroma- D
tumq. suauissimo odore detulit ante sacrum altare; idemq. maxima munera deouit atque attribuit, vasa scilicet argentea, & pallia peregrino opere elaborata; necnon fundos, fundorumq. reditus, itemq. seruos, prædiorumq. dederat incolas. Quæ singula testamento mandauit, & Ecclesiæ in quam sanctũ corpus intulit, in perpetuam hæreditatem delegauit, sanctiq. viri ossa nobiliter ibi collocauit.] hæc de eleuatione & trãslatione auctor, & de insigni pietate Carolomanni erga sacras venerandasq. sancti viri reliquias. Ex quibus & illud intelligas, Deum vbique mirabilem in Sanctis suis; dum eodem ipso tẽpore, quo per impium Constantinum Coprony mũ in Oriente sacræ reliquiæ dehonestantur, proijciuntur, & dispergũtur, fecerit in Occidente regio obsequio tolli, eleuari, adorari, coli, transferri, & munificentia regia frequentari. Has igitur propitiationis hostias præmisit ad Deum religiosissimus Rex Carolomannus, ipse suo sequuturus ad- E
CAROLOMANNI OBITVS. uentu. Etenim hoc ipso anno pridie Nonas Decembris in Villa Salmuntiaco ex hac vita migrauit, anno Regni sui post patris obitum tertio, sepeliturq. Remis. vxor vero eius, filia Desiderij Regis Longobardorum cum filijs in Italiam pergit.] hæc veteres Annales Francorum hoc anno.

Annal. Franc. Pithœi hoc an. & apud Aim. lib. 4. cap. 68. Fratre destitutus Carolus, ad capiendam reliquam Regni partem, quæ fratris erat, Synodum habendam curauit in Villa Carboniaco dicta, vbi fratris Optimates benigne susceperit, & Vuillarium Episcopum Sedunensem & Fulradum Capellanum, & alios plures sacerdotes qui inhærebant suo germano. In quo quidem Episcoporum, Abbatum, Ducum, Comitumq. conuentu, nihil præterea actum reperitur, quam quæ ad monarchiam Francorum Regni spectabant, vt ea Carolus potiretur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A IESV CHRISTI ANNVS 772. HADRIANI PAP. ANNVS 1. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 32.

SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus septuagesimus secundus, Indictione decima, quo viuente adhuc Stephano Papa ante dies octo quam ex hac vita migraret, nouis turbis Vrbs exagitatur, dum factione Pauli cognomento Afiarta, miser Sergius Secundicerius, qui antea eius opera fuerat excæcatus, & ita luminibus orbus asseruabatur in Cellario Lateranensi, conductis Anagnia suæ factionis nefandis hominibus, prima noctis hora eductus inde, fune ad collum ligato ductus ad Merulanum prope basilicam sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe locum, ibi ab eis plurimis cõfossus vulneribus, intra sepulchrum prope porticum proiectus est. Quod impium facinus postea apud Stephani Papæ successorem delatum, habita quæstione repertum atque punitum est, vt suo loco inferius dicturi sumus. hæc acta sunt cum Stephanus Pontifex ægrotaret, qui post dies octo a nece Sergij defunctus est Kalendis Februarij, cum sedisset annos tres, menses quinque, dies viginti octo.

SERGII SECVNDICERII CAEDES.

STEPHANI PAPAE OBITVS.

Quod autem ad scriptas ab eo epistolas pertinet, ex eodem citato superius codice quinque ab eo scriptarum epistolarum, eiusmodi argumenta redduntur his verbis.

Scripsit Pontificatus initio ad Pipinum, petens homines doctos mitti ad Synodum Romanam.

Aliam scripsit ad Carolomannum, qua petit, vt liceat sibi esse compater & testis baptismi filij eius.

Insuper & aliam dedit ad Carolum & Carolomannum fratres, in qua gratulatur eis, quod post lites sibi inuicem reconciliati essent. Et petit, vt cogant Longobardos reddere, quæ de patrimonio sancti Petri rapuissent.

Scripsit & aliam ad Carolum & matrem eius, in qua illis & gratias agit pro defensione Ecclesiæ, & commendat Itherium quod diligenter curarit, quæ fuerant ipsi commissa.

Adhuc aliam ad eosdem Reges dedit epistolam, in qua prolixe commemorat insidias sibi per Dodonem Francorum Præfectum structas, & Desiderij erga se beneuolentiam, cuius ope se defensum esse indicat.] hæc sunt epistolarum argumenta, præter illius, quam de non ineundo coniugio cum filia Desiderij ad Carolum scripsit, iam superius integram recitatam, suoq. loco positam. Demum vero de ipso hæc Anastasius: Fecit ipse sanctissimus Pontifex ordinationem vnam mense Decembris, creauit presbyteros quinque, diaconos quatuor, Episcopos per diuersa loca numero . . . . . Qui & sepultus est ad beatum Petrum Apostolum, & cessauit Episcopatus eius dies octo.]

Sic igitur die nona eiusdem mensis Februarij summa concordia Hadrianus ciuis Romanus nobili genere ortus ex patre Theodoro ex diacono Cardinale Pontifex creatur, de cuius primordijs hæc apud Anastasium leguntur: Hic namque beatissimus vir defuncto eius genitore, atque paruulus nobilissimæ suæ genitrici relictus, studiose a patre Theodulo dudum Consule atque Duce, postmodum Primicerio sanctæ nostræ Ecclesiæ, post *sanctæ dictæ suæ genitricis obitum nutritus atque educatus est. Nam a prima ætatis suæ pueritia, dum adhuc laicus existeret, spiritualibus studijs & caritati, modestiæq. vehementius insistebat, sedule perseuerans in Ecclesia sancti Marci, quæ propinqua domus suæ esse videretur. illic crebras Domino nostro referebat diu noctuq. laudes, indutusq. cilicio, ieiunijs corpus suum macerabat, & eleemosynas *enucleanter egenis & inopibus iuxta possibilitatis suæ vires libenter tribuebat: eiusq. bonæ actionis merita in omnium Romanorum aures frequenter resonabant; ita vt ex hoc nobilitatis ac pudicitiæ eius fama longe lateq. diuulgaretur.

HADRIANVS PAPA CREATVR.

* tanctæ

*

Cuius piæ conuersationis vitam & spiritualem operationem ac præcipuos mores conspiciens sanctæ recordationis domnus Paulus Papa, eum clericari iussit, quem Notarium Regionarium in Ecclesia constituens, postmodum eum subdiaconum fecit. Dum vero post decessum domni Pauli Papæ ad Pontificatus culmen prouectus fuisset domnus Stephanus *secundus iunior Papa, & ipse cernens eiusdem beatissimi Hadriani spiritualium conuersationum merita, in diaconij ordinem eum prouexit. & ex tunc multipliciter

* tertius

HADRIANI PAPAE VIRTVTES.

tipliciter ſpiritualibus pollens ſtudijs, maximam tam ad euangelizandum populo ſolerter & clare diuina atque Euangelica verba, quam ad exercendum Eccleſiaſticam traditionem geſſit curam; & ita Spiritus ſancti gratia in eius corde refulſit, vt in omnibus efficax & idoneus comprobaretur. Sicq. factum eſt, vt dum de hac vita migraret antefatus domnus Stephanus Papa, illico (dum feruentiſſimo affectu a populo Romano diligeretur) idem præcipuus ac ſanctiſſimus vir & Dei cultor Hadrianus, ad ſacrum Pontificatus erectus eſt culmen.] hæc Anaſtaſius, qui de eodem ſuperius hæc ait: Vir valde præclarus ex nobiliſſimi generis proſapia ortus, ex potentiſſimis Romanis parentibus editus elegans nimis fuit & perſona decorabili: conſtans etiam atque fortiſſimus Orthodoxæ Fidei ac patriæ ſuæ & plebis ſibi commiſſæ defenſor, viriliter ſua virtute inimicis ſanctæ Dei Eccleſiæ ac Reipublicæ impugnatoribus reſiſtens, pauperum ac indigentium miſericordiſſimus ac copioſus conſolator: Eccleſiaſticæ namq. traditionis & ſanctorum Patrum conſtitutionum obſeruator.] hæc generatim de virtutibus eius idem auctor habet.

LEGATIO VENETORVM AD HADRIANVM.

Simulac autem Hadrianus creatus eſt, adierunt eum legati Veneti miſſi paulo ante ad Stephanum Papam, ſed ipſo tunc defuncto, ſucceſſorem eius Hadrianum conuenerunt. Fuerunt hi Gradenſis Antiſtes, Magnus presbyter, atque Conſtantinus Tribunus. Cauſa autem huius a Senatu Veneto decernendæ legationis fuit iugis vexatio Ioannis Epiſcopi Aquileienſis, qui fultus viribus Longobardorum, haud mediocre damnum inferret Gradenſi Eccleſiæ, a qua & Epiſcopos Iſtriæ alienare ſtuduit contra præcepta prædeceſſorum Romanorum Pontificum, & Stephani Hadriani anteceſſoris. Cum igitur ij Hadrianum tum creatum Antiſtitem adijſſent, congratulati ipſi de ſumma dignitate collata, quod haberent in mandatis, ipſi ſignificarunt. Vetus querela, quæ Apoſtolicæ Sedis tribunalis aditum frequenti acceſſu triuiſſet. Hadrianus igitur memor illius ſententiæ: Noli fieri iudex niſi valeas irrumpere iniquitates.] aduerſus Ioannem exurgens, Apoſtolicis eum cenſuris abſterruit; continuitq. Iſtricos Epiſcopos ſub Patriarcha Gradenſi. Sed & cum res Longobardorum in deterius laberentur, quorum viribus Aquileienſis Patriarcha factus erat audacior: res ad longum tempus compoſitæ perſeuerarunt. Cum inter hæc ijdem Veneti ex Senatuſconſulto ab eodem Hadriano Pontifice Riuoalto, vbi ipſi populo frequentiori conuenerant, Epiſcopum petiere, primusq. Antiſtes illi datus Obeliatus nomine filius Eneagri Tribuni. Sicq. res Venetæ ſub Hadriano pacis ac religionis augmento floruere. pluribus autem iſta Sabellicus [a].

a *Sabell. lib. 8. Enn. 8. prope fin.*

Sed ad res Vrbanas conuertatur oratio, & quæ Hadrianus vbi ordinatus eſt, geſſit hoc anno, ex eodem Anaſtaſio videamus: Hic namque, inquit, ipſa electionis ſuæ die, confeſtim eadem hora qua electus eſt, reuerti fecit Iudices illos huius Romanæ Vrbis tam de clero quam de militia, qui in exilium ad tranſitum domni Stephani Papæ miſſi fuerant a Paulo Cubiculario, cognomento Afiarta, & alijs conſentaneis impijs ſatellitibus. Sed & reliquos qui in arcta cuſtodia mancipati & retruſi erant, abſolui fecit, & ita omnibus cum eo exultantibus, Pontificalem, Deo auſpice, ſuſcepit conſecrationem.

Idemq. in ipſo exordio conſecrationis ſuæ, direxit ad eius beatitudinem ſuos Miſſos Deſiderius Longobardorum Rex, id eſt, Theodoricum Ducem Spoletinum, Tunnorum Ducem Eburæ Regiæ, & Prandulum Veſtiarium ſuum, ſuaſionis per eos verba mittens, ſeſe quaſi cum vinculo caritatis velle colligari. Quibus ita beatiſſimus Pontifex reſpondit, dicens: Ego quidem cum omnibus Chriſtianis pacem cupio habere, etiam & cum Deſiderio Rege veſtro, & in ea fœderis pace, quæ inter Romanos, Francos & Longobardos confirmata eſt, ſtudeo permanere. Sed quomodo poſſum credere eidem Regi veſtro, in quem ſubtilius mihi ſanctæ recordationis prædeceſſor meus domnus Stephanus Papa de fraudulenta eius fide retulit, inquiens, quod omnia ille mentitus fuiſſet, quæ ei in corpus beati Petri iureiurando promiſit, pro iuſtitijs ſanctæ Dei Eccleſiæ faciendis?] hæc & alia quæ anno quo ſunt facta, ſuperius habentur relata. poſtq. hæc adhuc iſta ad illos: Ecce qualis eſt fides Deſiderij Regis veſtri; & cum qua fiducia illi confœderari poſſumus?

Hæc vero eodem beatiſſimo Hadriano Præſule proſequente ijſdem Miſſis Deſiderij Regis: illi magis confirmabant vinculo ſacramenti, quod eorum Rex & omnes iuſtitias, quas antefato domno Stephano Papæ non fecerat, eidem præcipuo Pontifici & ſummo Paſtori perficeret, & in vinculo caritatis inſolubili connexione cum eo fore permanſurum.

A rum. Quorum iuramentis credens eius beatitudo, direxit ad eumdem Desiderium Regem Missos suos pro his omnibus perficiendis, scilicet Stephanum Notarium Regionarium & Sacellarium, atque Paulum Cubicularium & cetera super ista. Quibus egredientibus ab hac Romana Vrbe & Perusiam coniungentibus, coniunxit mandatum, *nimium scilicet*, quod iam fatus Desiderius Rex abstulisset ciuitatem Fauentiam & Ducatum Ferrariæ & * Comachium de Exarchatu Rauennate, quem sanctæ memoriæ Pipinus Rex & eius filij Carolus & Carolomannus excellentissimi Reges Francorum & Patricij Romanorum beato Petro concedentes obtulere. * Comaclium

Nec duo menses præteriere, ex quo ipse sanctissimus Pontificatus culmen adeptus est, cum idem atrocissimus Desiderius easdem abstulit ciuitates, constringens ex omni parte ciues Rauennates, & Casales, & hæc omnia præsidia Rauennatium occupans, cun-
B ctaq. victualia, familias etiam seu peculia ipsorum, vel quæ in ipsis præsidijs habere videbantur abstulit. Et dum nulla remansisset spes viuendi neque Leoni Archiepiscopo neque præfatis Rauennatibus in magna angustia & fame & inopia positis: direxere hi Romam Missos suos, scilicet Iulianum, Petrum, & Vitalianum Tribunum, deprecantes cum magno fletu eumdem sanctissimum Pontificem, vt qualiter potuisset, subueniret ipsis, atque decertaret ad recolligendas ciuitates, asserentes quia si ipsæ ciuitates non fuerint restitutæ, viuere nullo modo possent. DESIDERIVS INVADIT CIVITATES EXARCHATVS.

Tunc ipse almificus Pontifex, dum adhuc prænominati Missi essent Romæ, per Stephanum Sacellarium & Paulum Cubicularium super ista, vt ad prænominatum pergerent Regem, direxit & suas deprecatorias litteras, vt easdem redderet ciuitates, increpans eum fortiter per sua scripta, cur de promissione illa quam per suos Missos pollicen-
C do direxerat, mutatus fuisset, & etiam quia iustitias beati Petri, iuxta vt promiserat, non reddidit, insuper & ciuitates illas quas ante successoris eius beatissimi Pontificis domni Stephani Paulus, & idem Stephanus detinuerant, abstulisset. Dum vero talia eidem proteruo Desiderio antefatus sanctissimus Pontifex deprecando, monendo, & coniurando dixisset, ita ille remisit in responsis: Quod nisi prius se cum eo ipse almificus Præsul coniungeret pariter ad loquendum, minime easdem redderet ciuitates. HADRIANVS PAP. AGIT PRO RECVPERANDIS CIVITATIBVS EXARCHATVS.

In ipsis vero diebus contigit vxorem & filios quondam Carolomanni Regis Francorum ad eumdem Regem Longobardorum fugam arripuisse cum Authcario & . . . . . Nitebatur ipse Desiderius, atque inhianter decertabat, quatenus ipsi filij eiusdem Carolomanni Regnum Francorum assumerent: & ob hoc ipsum sanctissimum Præsulem ad se properandum seducere conabatur, vt ipsos antefati Carolomanni filios Re-
D ges vngeret, cupiens diuisionem in Regnum Francorum immittere, ipsumq. beatissimum Pontificem a caritate & dilectione excellentissimi Caroli Regis Francorum & Patricij Romanorum separare, & Romanam Vrbem, cunctamq. Italiam sub Regni Longobardorum potestate subiugare. Sed fauente Deo, hoc nullo modo potuit impetrare: quoniam sicut lapis adamas ita firmus extitit Hadrianus Pontifex. Prænominatus siquidem Paulus super ista adhuc apud eumdem Desiderium existens, firmiter ei promittebat, se ipsum beatissimum Papam ad eum deducere, dicens: Quod si etiam funem in eius pedibus me adhibere conuenerit, eum qualiter potuero, ad tuam deducam præsentiam. CONSILIVM DESIDERII REGIS.

Sed factum est, vt eodem Paulo in itinere illo existente, palam omnibus fieret, qualiter necare fecisset Sergium Secundicerium, qui cæcus in Cellario erat: & metuens idem sanctissimus Præsul, ne si eiusmodi nuntium ad aures ipsius præsonuisset Pauli, vt aut ad
E eumdem Regem reuerteretur, atque etiam in fines Longobardorum ab ipso itinere declinaret, & aliquam malitiam amplius cum eodem Desiderio in fines Romanorum atque Exarchatum perpetraret (nam nimis dilectus illi atque fidelis existebat) ob hoc direxit antefatus sanctissimus Papa clam, nimisq. secrete Leoni Archiepiscopo Rauennatium ciuitatis per Iulianum Tribunum, vt dum reuerteretur ipse Paulus a Desiderio, eum siue in Rauenna, siue in Arimino detineret. Quod & factum est, atque in custodia est detentus. PAVLVS CVBICVLARIVS CAPTVS DETINETVR IN CVSTODIA.

Tunc idem sanctissimus Pontifex cœpit curiose antefati Sergij Primicerij mortem inquirere, conuocansq. omnes Cellarios subtiliter cunctos perscrutatur, quomodo ipse Sergius ex eodem Cellario abstractus fuisset. Qui respondentes dixere, quia prima noctis hora veniens Caluentius Cubicularius eum extraxit. Et inquisitus, quis illi præcepisset eumdem Sergium a præfato abstrahi Cellario ad prænominatis * Campanis tradendum. * Campaniis

dendum. Respondit mandatum id a Paulo Cubiculario cognomento Afiarta, sed & a Gregorio Defensore Regionario, & Ioanne Duce germano domni Stephani Papæ, atque a * Caluulo Cubiculario sibi hoc fuisse præceptum tradi ijsdem Campanis.

* Caluentio

Dirigensq. idem sanctissimus Præsul in Campaniam, in ciuitatem Anagninam adduci fecit prædictos Lauissonem & Leonatium. Qui præsentati Apostolicis obtutibus, fortiterq. constricti, confessi sunt, dicentes: Quia a prænominato Paulo Cubiculario & Gregorio Defensore Regionario, seu Ioanne germano præfati domni Stephani Papæ, & Caluulo item Cubiculario & maligno consentaneo illis præceptum fuisset, prænominatum Sergium abstollendum, ac interficiendum. Tunc protinus direxit ipse sanctissimus Papa cum prænominatis Campanis suos fidissimos ministros, vt demonstrarent locum, vbi ipsum Sergium interfecerunt atque sepelierunt. & properantes venerunt vsque ad Merolanam, ad arcum depictum, qui est secus viam quæ ducit ad Ecclesiam B sanctæ Dei Genitricis ad Præsepe. Ibiq. iuxta eumdem arcum aperientes vnam sepulturam, demonstrauere corpus illic Sergij repositum, suneq. eius guttur constrictum, atque ictibus totum corpus eius compunctum: vnde non dubium est suffocatum, ac semiuiuum fuisse transuerberatum.

INQVIRIT PAPA DE NECE SERGII.

Quod cernentes vniuersi primates Ecclesiæ ac Iudices militiæ, ascendentes vnanimiter cum vniuerso populo in Lateranense Patriarchium, prostrati Apostolicis vestigijs obnixe eumdem almificum Pontificem deprecati sunt, vt vindictam atque emendationem fieri præciperet de tanto inaudito piaculo in eos, qui præsumpsissent cæcum hominem sæpius tormentis concrematum crudeliter interficere, quod factum numquam legeretur; asserentes, quia si talis flagitij reatus non expiaretur, nimis ipsa temeritatis præsumptio in hac Romana Vrbe pullularet, assumentes ex hoc audaciam peruersi homines, vt C tentarent peiora perpetrare. Tunc præfatus sanctissimus Præsul precibus Iudicum, vniuersiq. populi Romani iussit contradi antefatum Caluulum Cubicularium & prænominatos Campanos Præfecto Vrbis, vt more homicidarum eos coram vniuerso populo examinaret. Ductiq. e præfato Patriarchio in carcerem publicum, illic coram vniuerso populo examinati sunt.

QVAESTIO HABITA DE NECE SERGII.

Sicq. ipsi Campani sicut prius examinati sunt, ita & in eadem examinatione confessi sunt. Caluulus vero obdurans cor suum, vix confessus est, ita se omnia habere. Qui tamen in eodem carcere crudeli morte emisit spiritum. pro amputandis tam intolerabilibus flagitij reatibus missi sunt ipsi Campani Constantinopolim in exilium. Post hæc vero iussit antefatus beatissimus Papa abstolli corpora Pauli & prænominati Sergij eius fratris, eaq. cum honore in Ecclesia beati Petri fecit sepeliri. Gesta vero examinationis, D qualiter proprij reatus noxam confessi sunt iam dictus Caluulus Cubicularius & prænominati Campani, direxit antefatus almificus Pontifex Rauennam, vt ibidem Paulo per ordinem relegerentur.

FACINOROSI CONFITENTVR DELICTVM.

Suscipiens vero Leo Archiepiscopus Rauennatium eadem gesta, confestim sine auctoritate Apostolica tradidit eumdem Paulum Consulari Rauennatium vrbis: examinatusq. Paulus coram omnibus Rauennatibus fuit, eademq. Acta ei relecta sunt; sicq. se reū manifestans, tanti piaculi confessus est se perpetrasse noxam. Ita vero cum idem Paulus examinatus est, neque scientia rei exinde data est præfato Romano Pontifici, neque ab Archiepiscopo, neque ab aliquibus Rauennatibus, sed per alios hoc eius sanctitas cognouit. Dum vero hoc ageretur, cupiens ipse præcipuus Pastor & egregius Pontifex saluare animam iam dicti Pauli, ne in æternum periret: conscribi fecit suggestionem E suam Constantino & Leoni Augustis magnisq. Imperatoribus, significans de ipsius Sergij cæci impia morte, atque deprecans eorum Imperialem clementiam, ad emendationem tanti reatus ipsum Paulum suscipi, atque in ipsis Græciæ partibus vt in exilium mancipatum retineri præciperent. Direxitq. eamdem suggestionem eius beatitudo Leoni Archiepiscopo, vt ipsum Paulum Constantinopolim in exilium, siue per Venetias, siue aliunde, qualiter potuisset, dirigeret, cum præfata Apostolica suggestione.

HADRIANVS EXILIVM PAVLO DECERNIT.

Ipse vero Archiepiscopus Leo insidians vehementer eidem Paulo, adhibuit impiam occasionem, dirigens eidem præcipuo Pontifici in responsis, inexpedibile omnino esse eumdem Paulum illuc dirigere, eo quod Desiderius Longobardorum Rex filium Mauritij Ducis Venetiarum apud se captiuum detineret: nam ipse Mauritius filium suum cupiens ab eodem Rege recipere, eumdem Paulum illi vicarium tradiderat. Ecce qua-

RETINETVR PAVLVS NE MITTATVR IN ORIENTEM.

lem

A Iem occasionem ipse Archiepiscopus Ecclesiæ Rauennatium callide adhibuit, vt ipsum Paulum extinguere valeret, ficq. remisit ad Apostolicam Sedem suggestionem illam.

Post hæc vero ipse sanctissimus Præsul cum direxit Gregorium Sacellarium suum ad Desiderium Longobardorum Regem deprecationis atque exhortationis causa pro restituendis præfatis ab Ecclesia ablatis ciuitatibus: præcepit ei, vt firmiter contestaretur Leonem Archiepiscopum, quatenus saluum eumdem conseruare studeret Paulum, & cum reuerteretur e Ticino, secum eum huc Romam reduceret. Dum ergo præfatus Gregorius Sacellarius in Rauennatium properasset vrbem, constanter & firmiter protestatus est ante præfatum Archiepiscopum & Iudices Rauennates ex præceptione Apostolica præsente Arinaldo Chartulario ibi existente ciue Romano (illuc enim missus fuerat ab Apostolica Sede) saluum atque incolumem ipsum Paulum conseruandum
B donec Ticino reuerteretur, asserens sibi fuisse præceptum ab Apostolica potestate, eum secum Romam deportandum, & Apostolicis saluum præsentandum obtutibus. hoc vero protestans, Archiepiscopum cœptum Ticinum prosequutus est iter. At continuo prænominatus Archiepiscopus, accersito Consulare Rauennatium ciuitatis, præcepit ei, ipsum Paulum interficiendum. Et dum reuersus fuisset sæpe fatus Sacellarius, Rauennamq. coniungeret, inuenit prænominatũ Paulum iam interfectum, pro quo nimis increpauit, eumdem Archiepiscopum, cur præsumpsisset cõtra Apostolicum præceptum taliter de eodem Paulo agere.

PAVLVS OCCIDITVR OPERA LEONIS ARCHIEP. RAVEN.

Post aliquantos dies propria conscientia idem Archiepiscopus territus, direxit prænominato sanctissimo Papæ Iulianum Tribunum suum Missum, deprecans Apostolicas dirigi sibi litteras & consolationis monita, quasi ipsi nulla imputaretur culpa de
C eiusdem Pauli morte, eo quod Deus sanguinem innocentem vltus fuisset, sed nullo modo potuit ipsum sanctissimum Pontificem inclinare. ita dirigens in responsis: Quod ipse videat quid in eumdem Paulum operatus est: nam certe ego animam eius saluare cupiens, pœnitentiæ eum submitti decreueram: ideo meum Sacellarium direxi huc Romam eum deferendum.] Sic igitur expers Apostolicæ communionis Leo Archiepiscopus diu mansit.

DE SALVANDO PAVLO CONSILIVM HADRIANI.

Sed quid post obitum Pauli accidit? Quod enim (vt vidimus) homo iste Romæ princeps esset factionis Longobardorum, aduersus eos qui essent studiosi Francorum (ita quidem maximo malo erat diuisa ciuitas, studentibus alijs Francis, alijs vero Longobardis) Desiderius Rex Longobardorum vehementi exæstuans ira, tantum abfuit vt ablata iura & ciuitates Romanæ Ecclesiæ restitueret, vt etiam suo exercitu Ticino rece-
D dens, in Vmbriam descenderet, aliasq. ab Ecclesia Romana ciuitates auferret, propediem ad obsidionem venturus Vrbis. nam audi Anastasium: Hic quidem (inquit) nominatus Desiderius Longobardorum Rex superbia eleuatus atque iactantia, qua hora præfatum exercitum Rauennatium ciuitatis abstulit: confestim direxit multitudinem exercitus, & occupare fecit fines ciuitatum, id est, Senogallienses, Montis Feretri, Vrbini, Eugubij, ceterarumq. ciuitatum Romanorum, plura homicidia & deprædationes, atque incendia in ipsis finibus perpetrantes. Nam in ciuitatem Bleranam dirigens generalem exercitum partium Tusciæ: dum ipsi Blerani in fiducia pacis ad colligendas proprias segetes generaliter cum mulieribus & filijs, atque famulis egrederentur: irruere super eos repente Longobardi, & cunctos primates, qui intro in eadem ciuitate erant interfecerunt, & prædam multam tam de hominibus, quam de pecudibus abstulere, ferro, & igne cun-
E cta in circuitu deuastantes. Sed & in finibus Romanæ Vrbis, seu ceterarum ciuitatum multa mala ac deprædationes idem Desiderius perpetrare iussit, etiam & castrum Vtriculum occupare fecit.

DESIDERIVS QVANTA MALA IN ROM. ECCLESIAM PARAT.

Vnde sæpius atque sæpius ipse beatissimus Præsul, tam per obsecrationis litteras, quã per Missos eidem Desiderio direxit, deprecans eum vt a talibus malis resipisceret, & eas quas abstulerat ciuitates redderet. Ille vero non solum ad eas quas cœperat ciuitates reddendas minime est inclinatus, sed nec ab eadem malitia recedere voluit, non cessans crudeliter multa atque immemorabilia mala finibus Romanorum, vt dictum est, ingerere. Tunc præfatus sanctissimus Pontifex faciens accersiri præfatum religiosum Abbatem venerabilis monasterij sanctæ Dei Genitricis siti in territorio Sabinensi cum viginti senioribus Dei seruis monachis, direxit eos ad eumdem Desiderium deprecationis causa. Quibus ad eum properantibus (vt ipsi Dei famuli referunt) eius pedibus prouoluti

STVDIVM HADRIANI PAP. PRO RECVPERANDIS REBVS ECCLESIAE.

luti coram Iudicibus Longobardorum cum lachrymis ex persona antefati Vicarij beati Petri eum deprecantes, vt a tantis malis resipiscceret, & præfatas ciuitates quas abstulit, beato Petro redderet. Sed nequaquam eius cor lapideum deflectere valuerunt, sicq. infructuosi ipsi Dei famuli reuersi sunt.

LEGATIO DESIDERII REGIS AD ROM. PONTIF.

Dirigens suos Missos idem Desiderius ad antefatum beatissimum Pontificem, id est, Andream Referendarium & Stabilem Ducem, vt se cum eo loquendi fieret concessio. Quos susciplens idem almificus Pastor, ita his respondit, inquiens: Sic Regi vestro de mea persona satisfacite, me vobis firmiter coram Deo omnipotente promittente, quia si prædictas ciuitates beati Petri, quas tempore meo abstulit, mihi reddiderit: continuo siue Ticini voluerit, siue Rauennæ, siue Perusiæ, siue hic Romæ, vel etiam vbi illi placitum fuerit, ad eius properabo præsentiam, & cum eo pariter me coniungam ad colloquendum quæ ad salutem populi Dei vtrarumque partium respiciunt. Et si forsitan B de hoc dubitationem habet, me cum eo minime debere coniungi, postquam ipsas ciuitates reddiderit: si me cum ipso non coniunxero ad loquendum, licentiam habeat eas denuo occupandi. Nam si prius ipsas ciuitates non reddiderit, & iustitiam nobis minime fecerit: sciat pro certo quod numquam meam videbit faciem. Vnde ecce sequipedes vestros dirigere studebo meos Missos ad eumdem vestrum Regem, qui easdem recipiant, si reddere voluerit ciuitates. Et de præsenti, qua hora mei Missi receptis ciuitatibus ad me hoc ipsum nuntiantes reuersi fuerint: continuo ad eius, vbi voluerit, properabo præsentiam ad simul cum eo loquendum.

ALIA LEGATIO MISSA PRO RECIPIENDIS CIVITATIBVS.

Ipsis Longobardorum Missis properantibus, & ad suum reuertentibus Regem, direxit eius beatitudo continuo ad eumdem Desiderium Regem suos Missos ad easdem recipiendas ciuitates, scilicet Pardum Egumenum, id est, Præfectum monasterij beati Sa- C bæ, & Anastasium primum Defensorem: præsentatiq. eius obtutibus, & ipsi ad eius pedes corruentes lachrymis profusis eum deprecantes, vt antedictas redderet ciuitates: promittentes ei per Apostolicam auctoritatem sub iusiurandum, quia si eas reddidisset, statim prænominatus almificus Pontifex ad eum properaret proficiscendum, ac loquendum pariter. Sed per nullam rationem eius ferreum pectus, & durissimam mentem emollire potuere. Nihilq. recipientes, sine effectu reuersi sunt.

Tamen non desistebat antedictus Pontifex suos Missos ad eum propter hoc ipsum dirigendum, tam de sacerdotibus quam de singulis religiosi habitus ordinibus, sed nihil apud eum impetrare valuerunt. Sed potius permanens in sua iniquitate, multa ciuitatibus ac finibus Romanorum inferri faciebat ex omni parte mala. Sed & magnas comminationes dirigens eidem Hadriano Pontifici, se cum vniuersis Longobardorum exer- D citibus properaturum ad Romanam ciuitatem perstringendam.

LEGATIO PAPAE AD CAROLVM.

Pro quo nimio fletu ipse sanctissimus Pontifex cum suo populo positus, portas ciuitatis Romanæ claudi iussit, alias ex eis fabricari fecit, *muro scilicet claudi*, & dum in magna angustia & tribulatione consisteret, necessitate compulsus direxit suos Missos maritimo itinere cum Apostolicis litteris ad excellentissimum Carolum a Domino protectum Regem Francorum & Patricium Romanorum, &c.] hucusq. res gestæ anni huius. Quid autem ita furendo, agit insanus? nisi vt contra seipsum, suumq. Regnum ad perdendum id arma conuertat? in hocq. laboret & sudet amens, quomodo Regnum vna cum omni gloria gentis Longobardorum, tanto tempore, tot bellicis laboribus partũ, & sanguine fuso redemptũ, penitus perdat, funditusq. numquam amplius restituendũ conuellat. Nonne ista declararunt euenta? Ita plane; nec in hoc nouissimo E Rege Longobardorum tantum, sed in alijs omnibus posterioribus Principibus, qui impugnauerunt iura Ecclesiæ, factum produnt Annales. Adeo vt ex præteritis tuto quis ventura prænuntiet secundum illud Ecclesiastes: [a]Quid est quod fuit? id quod futurum est. Quid est quod factum est? ipsum quod faciendum est.] nempe fore, vt ipsi Regno suo damnum inferant, qui Regnum Dei (quod est Ecclesia) insectantur & persequuntur. Petra est, quam dura fronte percutiunt; silexq. durissima, quam sic miseri appetunt, vt oppetant mortem. Quid igitur in seipsam male laborat carnis cæca prudentia incassum concutere petram; aduersus quam nec angelicæ ipsi potentiæ aliquid concessum esse, diuinitus facta Petro promissio declarauit, dicens: Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam?] sed reliqua prosequamur.

a Eccles. 1.

Dum hæc in Italia gererentur, ipse Carolus Rex Francorum cognomento Magnus,

aduersus

A aduersus Saxones bellum gerebat, cui ad eos debellandos affuit diuinum auxilium; sed quomodo id acciderit, in vita ipsius Caroli annis singulis per periodos dierum festorum Natalis & Paschatis distincta hæc legũtur: Rex Carolus celebrauit Natale in Villa Actiniaco, & Pascha in Aristallio, deinde Synodum tenuit ad Vuarmatiam, & inde perrexit Saxoniam, & Eresburgum castrum cœpit, peruenitq. vsque ad Ermensul, & ipsum fanum destruxit, & aurum & argentum quod ibi reperit abstulit. Fuitq. siccitas magna, ita vt aqua deficeret in supradicto loco, vbi Ermensul stabat. Et dum vellet ibi stare tres dies gloriosus Rex ad destruendum fanum ipsum, & valde homines & iumenta sitirent; subita Christi gratia, media die, cuncto exercitu quiescente, apparuit eis torrens ebulliens salubres aquas, & cunctus exercitus & iumenta eorum sufficienter recreati sunt: & tamdiu ebullijt aqua viua, donec fanum destructum est. Tunc Magnus Rex B Carolus super fluuium Vuisoram veniens, ibi habuit placitum cum Saxonibus, & receptis obsidibus duodecim reuersus est in Franciam.] hæc ibi. quæ eadem hoc pariter anno habentur in veteri sæpius citato Chronico rerum Francorum.

CAROLVS VINCIT SAXONES ET IDOLI TEMPLVM DEMOLITVR.

Quod spectat ad Synodum, cuius nuper mentio facta est, hoc anno a Carolo Magno habitam in Vuormatia, quæ & secunda eius nominis est dicta, quod de ea in Francorum Capitularibus scriptum reperitur, [a] hic describemus. sic enim se habet.

[a] *Capit. Franc. lib. 7. c. 205.*

De purgatione sacerdotum, qualiter Vuormatiæ secunda vice, a domino Carolo, & a suis tractata, atque sopita est.

Omnibus vobis tam præsentibus quam futuris scire cupimus, quia ideo consultu Apostolicæ Sedis & omnium nostrorum Episcoporum & reliquorum sacerdotum, atque maxime cunctorum fidelium nostrorum de purgatione criminatorum sacerdotum tan- C ta tractauimus, cumq. cum testibus, sicut in anteriori Capitulari nostro continetur, fieri decreuimus, quoniam nesciebamus eamdem causam a beato Gregorio Papa esse definitam. Nam cum Vuormatiæ generalem conuentum habuissemus, allata est nobis a Trichulfo Maguntiacẽsi Metropolitano epistola B. Gregorij Papæ, in qua inter cetera continebantur hæc: De presbytero vero vel quolibet sacerdote a populo accusato, si certi non fuerint testes, qui crimine illato approbent veritatem, iusiurandum erit in medio, & illũ testem proferat de innocentiæ suæ puritate, cui nuda & aperta sunt omnia, sicq. maneat in proprio gradu. Ista vero omnia quia vires nostras excedunt, in iudicio Episcoporum iuxta canonicam sanctionem definienda relinquimus, vt huc quando orta fuerint, ita definire satagant, vt nec secundum sæculum, iustam reprehensionem, nec penes Deum (quod absit) damnationem, sed æternæ beatitudinis, ipso auxiliante, qui omnia infucata D præstat, præmia consequantur.] hactenus capitulum secundæ Synodi Vuormatiensis.

Rursum vero hoc eodem pariter anno, qui & Tassilonis Bauariæ Ducis, numeratur XXII. annus, eodem religiosissimo Principe operante, celebrata est Synodus Episcoporũ in loco qui ab accolis Dingoluinga dicebatur, cuius ex antiquo scripto codice membranco accepimus fragmenta quæ extant, a viro doctissimo æque & nobilissimo Marco Velsero Augustano, dum obrutam immensa impietate, mersamq. profunda ignorantia, atque offusam densa caligine Ioannis Auentini hæretici, nobilem Bauariæ historiam in lucem apertissimam summa gloria vendicat. Tam dignum igitur Ecclesiasticæ antiquitatis monumentum, hic tibi, Lector, describendum putauimus; sicuti in eodem reperitur codice scriptum, cum tamen in multis appareat corrigendum: vetera enim non nisi temporis edacitate corrosa, sed non ob id spernenda, solemus accipere, quæ sic se habent.

E Hæc sunt decreta quæ constituit sancta Synodus, in loco qui dicitur Dingoluingen, domno *Tassilo mediante.

* Tassilone

De die Dominico ita constitutum est, vt tali honore habeatur sicut in lege scriptum est, & in decretis canonum. Et si *quid præsumpserit frangere contra legem aut decreta canonum, tali pœna subiaceat sicut ibi scriptum est.

* quis

De hæreditate quæ tradita est ad Ecclesiam, ita constituit, vt quisquis hæreditatem suam ad Ecclesiam ante donauerat, aut postea donauerit, si quid mutare voluerit, chartam suam habeat ita scriptam, vt locum & tempus & personam habeat, aut tribus testibus fidelibus & nobilibus testificetur. Si sacerdos non habeat chartam nec testem, vt prædiximus, tunc sicut in lege Baioariorum & iudex iudicat, sic defendat.

De eo quod Episcopi iuxta canones, & Abbates monasteriorum iuxta regulam *viuentes, ita constituit.

* viuant, aut viuentes sint.

* De Sanctimonialibus

*De eo quod sanctimoniales quæ in seruitio Dei sunt, ita constituit, vt nullus ausus sit in coniugium & matrimonium ducere, aut si quis ausus fuerit contra decreta canonum, ita componat sicut canones decreuerunt.

De eo quod ius ad legem quam habuerunt in diebus patris sui, nobiles & liberi & serui eius, ita donauerunt vt firma fieret.

* vellent

De eo quod vt si qui de nobili genere de hæreditate sua dare *ad sanctuarium Dei, in sua potestate esset, nemo prohibuisset nec mutaret in perpetuum.

* abundat

De eo quod vt serui Principis qui dicuntur Adelschalche * vt suam habeant Vueregeldam, iuxta morem quem habuerunt sub parentibus, & ceteri minores Vueregeldi iuxta legem suam, ita constituit.

De eo quod parentes Principis quodcumque præstitum fuisset nobilibus intra Baioarios, hoc constituit, Vt permaneret & esset sub potestate vniuscuiusque relinquendum B posteris, quamdiu stabiles fœdere seruassent apud Principem ad seruiendum sibi, & hæc firma permaneret, ita constituit.

* quæ

De eo vt nullus hæreditate sua priuetur nisi per tres causas *quas in pacto scribentur: Propter homicidium, hoc est, vt quisquis hominem Principis sibi dilectum occiderit, ob iniuriam Principis, & ad calumniam, hominem componat secundum legem, tunc priuetur hæreditate sua.

* seruus, videtur deesse.

De eo quisquis *mulierem nobilem acceperit in coniugium & non præsciuit, ita constituit, vt iterum libera esset, dimittat seruum, & postea non redigatur in seruitium, sed esset libera.

De eo quod & si quis de quocumque reatu accusatus ab aliquo, potestatem accipiat cum accusatore suo pacificare si voluerit, antequam pugnam quæ Vuehadinc vocatur C

* permittatur

*permittat.

* III.
* quibus
* ille hæreditatis suæ

De eo quisquis de nobili genere deprehensus fuerit de illis *IIII. causis de *qua supra diximus, *si ille hæreditate sua portionem pro illius criminis reatu perdat, vxor autem illius suo iure non priuetur, ita constituit.

De collaudatione quam Episcopi & Abbates in Baioaria inter se fecerunt, pro defunctis fratribus.

In Christi nomine. Notitia qualem conuenientiam gentis Baioariorum Episcopi & Abbates inter se fecerunt, quorum nomina infra perarare stylo decreuimus. Id est,

* Virgilius

Manno Nuuenpurgensis ciuitatis Episcopus, Alim, *Vigilius, Vuiserich, Sintpreht, Heres Episcopi, Oportunus, Vuolfpreht, Adalpreht, Ato, Vto, Lantfrit, Albune, Ruothārt, Ernest, Reginpreht, Volchanhart, Perhkoch, Sigido, Abbates. Vt eorum quis de D

* psalteria

hac luce migraret, vnusquisque superstitum Episcoporum vel Abbatum pro defuncto in domo sua Episcopali vel cœnobio C. missas speciales & eodem numero * psalterio cantare faciat. Ipse vero de propria persona sua XXX. speciales missas compleat, vel a religiosis sibimet subiectis implere omnino prænotatum faciat numerum presbyteris siue monachis, cum de hoc sæculo migrauerint Episcopus seu Abbas, vno presbytero vel vno monacho XXX. missas speciales, totidem psalteria faciant celebrari.] post hæc mox in eodem codice ista subijciuntur eodem, vt vides, ordine.

De Concilio quod Dux Tassilo apud Dingoluingam celebrauit.

Regnante in perpetuum Domino nostro Iesu Christo, in anno vero XXII. Regni religiosissimi Ducis Tassilonis gentis Baioariorum sub die * consulem quod erat II. Id.

* fortasse Calisti, incidit enim prid. Id. Octobr.

Octob. atque anno ab incarnatione Dominica DCCLXXII. Indict. X. diuina præflatus E inspiratione, vt omne Regni Dei prænotatus Princeps collegium procerum coadunaret, in villam publicam Dingoluingam nuncupatam, vt ibi tam regulare moderaret in sancto habitu cœnobium virorum & puellarum, quam Episcopales moderaretur obsequias, insuper gentis suæ institutiones legum per * primatos imperitos, vniuersa consentiente multitudine, quæ reperit * diuturna vitiata, & quæ videbantur abstrahendo euellere, & quæ decretis placerent componenda instituerentur. Inter tot vero collegia sacerdotum, deuolutis Episcoporum & Abbatum in præsentia paginis, regularis ordines vitæ atque canonum normas vel decreta patrum, nullis comprobare quiuerant testimonijs, vt monachis parochiæ commendari deberent vel publica baptismatis obsequia, nisi forte pro periculo mortis, & nihil eorum implerent commorandi negocio, excepto * vicissitudinis villarum propriarum singulis annis obedientialibus curis commis-

* primates & peritos
* diuturnitate

* si

sio ab

A sio ab Abbate proprio fuerit determinata. Vnde ab vniuersis Abbatibus facta professio, vt minime titulis popularibus se ingerere depellerentur, & hæc omnia, cui commissæ sunt plebes, sub potestate Episcoporum permanerent, sicut in sanctis Synodis vel decretis priscorum Patrum perarata comprobat conscriptio, ab Episcopis vero simili modo, & nihilominus * prælatis ponderauerunt sententijs, vt erga eos caritatis gererentur curæ, ita vt canonica auctoritas confirmat, & spiritualis concordia declarat. Hoc peracto Concilio, & ab vniuersis vno ore confirmato, vt si quis de eadem institutione deuiare præsumpserit, a collegio eorum alienetur, vsque iterato examine, id est, publica Synodo. * prolatis

De popularibus legibus.

Prænotatus Princeps vniuerso concordante collegio, * hic constituit, vt nullus a
B prouinciæ suæ * mancipium limine venundare vel proprium vel fugitiuum præsumpserit, & si quis hoc decretum non obseruauerit, Vueregeldo suo culpabilis permaneret. * sic * limite mancipium

Vt nullus furtiuam rem, tam in equis & alijs quadrupedibus quam in reliqua supellectilia, extra finem Baioariorum venundare, vel machinis diabolicis extra minandi, insidijs tegi, vt si quis hoc præsumpserit, XL. solidis componat in publicum. Vt si quis domum tam liber quam seruus * altius effoderit, & ibi occisus fuerit, sine compositione in sua damnatione permaneat. Si autem supellectilia abstulerit de eadem domo, & eo fugiente in curtem vel extra curtem, hic cui damnum intulit consequitur & interfecerit, pari subiaceat sententia. Similiter qui liberum vel mancipium suum furauerit, & cum comprehendere minime quiuerit, & ibidem interfecerit reum, superior permaneat
C sententia. Sed tamen ea genera trium homicidiorum, debita signa vicinis suis & his qui assistunt insignet. * alterius

De pugna duorum, quod Vuenhadinc vocatur, vt prius insortientur quam parati sunt, ne forte carminibus, vel machinis diabolicis, vel magicis artibus insidiantur.

Qui supradictæ pugnæ, quod Chamfuuic dicimus, peracto iudicio, se simili vindicta erigere contra querentem præsumpserit, sacramentum quod Ahteia dicitur iuret in Ecclesia, cum tribus nominatis sacramentalibus.

De eo quod Baioarij Stapfiaken dicunt, in verbis quibus ex vetusta consuetudine Paganorum idolatriam reperimus, vt deinceps non aliter nisi * indicat qui quærit debitum; hæc mihi iniuste abstulisti, quæ reddere * debet: Reus vero contradicat, nec hoc abstuli nec componere debeo, iterata voce requisito debito dicat: Extendamus
D dextras nostras ad iustum iudicium Dei, & tunc manus dexteras vterque ad cælum extendat. * ita dicat * debes

Vt nullus furtiuam rem susc ipere vel intra terminum abscondere præsumat, qui hoc fecerit, XL. solidis componat.

Vt hi qui Ducali manu liberi dimissi sunt, ad eadem cogantur iudicia quæ Baioarij Vrtella dicunt.

Vt hi qui in Ecclesia libertatem conquirebant, deinceps tam ipsi quam eorum posteritas in secura libertate permaneant, nisi forte ipsi sibimet insolubile damnum inferant, quod componere minime quiuerint.

Qui ex eis occidentur, pretium eorum his saluatur Ecclesijs vbi liberi dimissi sunt. Liberi qui ad Ecclesiam dimissi sunt liberi, vel per chartam acceperunt libertatem a Re-
E ge, si occidantur LXXX. sol. componantur Ecclesiæ vel filijs eorum, in Dominico XL. sol. componantur. Si ancilla libera dimissa fuerit per chartam aut in Ecclesia, & post hæc seruo nupserit, Ecclesiæ ancilla permaneat. Si autem libera Baioaria seruo Ecclesiæ nupserit, & seruile opus ancilla contradixerit, abscedat: si autem ibi filios & filias genera uerit, ipsi serui & ancillæ permaneant, potestatem * exinde non habeant: illa autem mater eorum quando exire voluerit, ante annos III. liberam habeat potestatem: si autem III. annos indurauerit opus ancillæ, & parentes eius non exadomauerunt eam vt libera fuisset, nec ante Comitem, nec ante Ducem, nec ante Regem, nec in publico mallo, transactis tribus Kalendis * Martis, post hæc ancilla permaneat in perpetuum, & quicumque ex ea nati fuerint, serui & ancillæ sunt. * exeundi * Martijs

Qui furtiuam, quod Zougenzunt dicitur, super furem comprobare nequiuerit, furtiuo compon. more.

Qui resisterit domum suam, quod seliſuchen dicunt, qualem rem quærenti resiſtebat, talem compon. In publico XL. sol. A

Qui manum immissionem resisterit, quod hantelod dicunt, XL. sol. soluat in publico, & ipsam rem quærenti reddat.

* homicidijs
* repertus

De his qui supradictis * homicijs debita morte in furto * repertis, vt si quis huius interfecti parentelæ eum qui suo scelere captus est, vindicare tentauerit, a propria alode alienus efficiatur.

Et si quis signum quod est sigillum inhonorauerit, vel huiuscemodi iniuncta minime impleuerit, prima vice arguetur, secunda XL. sol. compon. III. suum Vueregeldum, IIII. exterminetur abacto officio.

* ditaretur
* scelerum
* quot
* reus

Vt si quis iudicium furti in bina vel terna reprehensione non damnauerit, & eum diabolico lucro dimiserit, vt per eum quasi comparticeps spolijs pauperum * ditarentur, tot B *scelerisquod commiserit ante oculos Dei & Angelorum *efficiatur, & nihilominus cui fraudem fecerit, quasi proprium compon. debitum. Vt si quis in virtute coniunctus, a coniuge propria adulterina separatus fuerit, eiusq. ex cognatione coniugis propter eamdem dimissionem * qui eum persequi tentauerit, a proprio alienantur patrimonio.

* quis

Vt nullus post tonsuram capillos vsu populari nutrire præsumat, nec velata relicto velo sæcularem habitum sumat, vt si quis vel qua in hoc vitio reperti fuerint, aut corripiantur aut excommunicentur.] hucusque ea quæ reperiri potuerunt fragmēta Synodi.

QVID HABDALLA IN CHRISTIANOS.

Quod pertinet ad res Orientalis Ecclesiæ, Christiani populi degentes in Syria, subditi Regi Sarracenorum Habdallæ persecutionem passi sunt ea occasione, quod cum idem Rex Hierosolymam venisset religionis ergo, illic promulgauit edictum, quo iuberentur Christiani omnes atque Iudæi inscribi manibus, quo a ceteris dignosci possent. Cuius rei causa factum est, vt complures Christianorum, cum eam ignominiam sustinere nullatenus vellent, ad Romanarum sese regiones transferrent, relictis bonis quæ inter Arabes possiderent. ista hoc anno Theophanes. C

QVI sequens incipit annus Redemptoris septingentesimus septuagesimus tertius, D Indictione notatur vndecima, quo laborans Hadrianus Papa infestatione Desiderij Regis Longobardorum, legationem misit ad Carolum Regem Francorum, de qua hæc apud Anastasium Bibliothecarium leguntur: Dum in magna angustia & tribulatione Hadrianus Papa consisteret ob Desiderium scilicet Romanæ Ecclesiæ ciuitates inuadentem, necessitate compulsus direxit suos Missos marino itinere cum Apostolicis litteris ad excellentissimum Carolum a Deo protectum Regem Francorum & Patricium Romanorum, deprecans eius excellentiam, vt sicut eius pater sanctæ memoriæ Pipinus, & ipse succurreret ac subueniret sanctæ Dei Ecclesiæ, & afflictæ Romanorum seu Exarchatus Rauennatium prouinciæ, atque plenarias beati Petri iustitias & ablatas ciuitates ab eodem Desiderio Rege exigeret.] sed & ipse perfidus Longobardorum Rex Legatos misit ad eumdem Carolum Regem, qua significaret se cuncta E quæ ad Sedem Apostolicam pertinerent, reddidisse. Hæc idcirco, vt eum detineret, ne cum exercitu influeret in Italiam. Sed quæ interea in ipsam Romanam Ecclesiam idem Desiderius egerit, ab Anastasio sic accipe.

LEGATIO PRIMA HADRIANI AD CAROLVM MAGNVM.

Interea vero dum per nullam occasionis versutiam potuisset idem malignus Desiderius persuadere antefatum sanctissimum Pontificem ad se deducendum, vt antefati Carolomanni Regis filios vngeret; & ipsum almificum Pontificem a caritate & dilectione sæpe fati Caroli Magni Regis separare voluisset: tunc cum pertinacia & audacia egressus a suo palatio cum Aldegiso proprio filio & exercitu Longobardorum, deferens secum & vxorem & filios sæpe dicti quondam Carolomanni, necnon & Autcharium, qui ad eum (vt dictum est) fugam arripuerant, huc Romam properare nitebatur sine conscientia antedicti Pontificis, dirigens suos Missos, scilicet prænominatum Andream

CONATVS DESIDERII IN HADRIANVM PAPAM.

A dream Referendarium & alios duos cum ſuis Iudicibus, eius aduentum denuntiantes. Quibus Romam peruenientibus, præſentatiſq. Apoſtolicis obtutibus tale eis reddidit reſponſum: Quod niſi (vt iam ille promiſit) reddiderit beato Petro ciuitates illas quas ſub meo tempore abſtulit, & plenariam parti noſtræ fecerit iuſtitiam; nullo modo ſit illi neceſſe fatigationem ſumere: quia minime fieri poteſt, me prius cum illo præſentari.

Suſcipiens vero idem Deſiderius hoc reſponſum, nequaquam exinde repedauit, ſed verſus Romam carpebat iter. Cuius iam aduentum appropinquantem recognoſcens ſanctiſſimus ipſe præcipuus Paſtor; aggregans vniuerſum populum Tuſciæ & Campaniæ & Ducatus Peruſini, & aliquantos de ciuitatibus Pentapoleos, muniuit hanc ciuitatem Romanam, omneſq. parati erant, vt ſi ipſe Rex adueniret, fortiter cum Dei
B auxilio, & beati Petri, fulti orationibus prædicti ſanctiſſimi Præſulis, illi reſiſtere. Tunc Eccleſias beatorum Petri & Pauli fecit exornare, *hoc eſt*, *ornamentis nudare* eius ſanctitas, & cuncta earum cymilia & ornatus in hanc ciuitatem Romanam introduci, claudi faciens omnes ianuas Eccleſiæ beati Petri, & deintus ferris ſupponi ac muniri iuſſit, vt ſi ipſe proteruus Rex ſine licentia & permiſſu Pontificis aduenisſet, minime ad dictam Eccleſiam facultatem introeundi haberet, niſi brachio, ad ſuæ animæ interitum, ipſas confringeret ianuas.

Dumq. hæc omnia diſpoſuiſſet, extemplo facto in ſcriptis anathematis verbo, direxit eidem Deſiderio Regi tres Epiſcopos, id eſt, Euſtratium Albanenſem, Andream Prænestinum, & Theodoſium Tiburtinæ ciuitatis, proteſtans eum in eodem obligationis & execrationis verbo, & adiurans per omnia diuina myſteria, vt nullo modo fi-
C nes Romanorum ſine eius abſolutione ingredi atque conculcare præſumeret neque ipſe, neque quiſpiam Longobardorum, ſed nec Autcharius Franco. Suſcepto itaque eodem obligationis verbo per antefatos Epiſcopos ipſe Longobardorum Rex: illico cum magna reuerentia a ciuitate Viterbienſe confuſus ad propria reuerſus eſt.] EXCOMMVNICATIONE DESIDERIVS ABSTERRETVR.

Vidiſti, Lector, grande miraculum, vt potuerit excommunicationis vis continere furentem Regem, eiuſq. atque ſuorum impetum coercere, torrentemq. exundantem obice oppoſito retrorſum conuertere. Tanta erat etiam apud impios & iniuſtos de excommunicationis ſententia timor, quæ e Petri cathedra, velut Dei throno inſtar [a] fulminis, immitti ſolet magno tonitru. *a Apoc. 4.*

Hic recitant alij quoddam edictum eiuſdem Deſiderij Regis de nomine Viterbienſis ciuitatis & alijs, quæ cum nullatenus nobis probentur, libenter omittimus: multa enim
D habet, quæ non conſtant, nec conſtare poſſunt.

Quæ autem interea per Legatos in Gallias a Pōtifice miſſos ad Carolum Magnum facta ſint, dicamus. Etenim vbi idē Carolus miſſos Legatos a Romano Pontifice audiuit: non ſtatim de inferendo bellum Deſiderio Regi conſilium inijt, ſed de legatione ad eum mittenda, quæ cognoſceret, ſi quæ debebat Apoſtolicæ Sedi (vt per Legatos ſuos ſignificauerat) reddidiſſet. Sed quid hac ſua legatione Carolus egerit, Anaſtaſius ita tradit. Poſt hæc (inquit) coniunxerunt, *peruenerunt ſcilicet*, ad Sedem Apoſtolicam Miſſi ſæpe di- SECVNDA LEGATIO HADRIANI PAP. AD CAROLVM MAGNVM.
cti Caroli excellentiſſimi Regis Francorum, & Patricij Romanorum, id eſt, Georgius ſanctiſſimus Epiſcopus, Gulfardus religioſus Abbas & Conſiliarius, ſeu Albinus delicioſus ipſius Regis, inquirentes ſi præfatus Longobardorum Rex ſublatas ciuitates, &
E omnes iuſtitias beati Petri reddidiſſet, ſicut falſe in Franciam dirigens, aſſerebat ſe omnia reddidiſſe: & ſatisfacti ſunt præſentialiter, nihil ab eo redditum fuiſſe.

Quibus referens idem præcipuus Pontifex cuncta quæ geſta erant, eos in Franciam abſoluit remeandos, dirigens cum eis ſuos Miſſos ad præfatum excellentiſſimum Francorum Regem cum Apoſtolicis admonitionum ſyllabis, adiurans eum fortiter, vt ea quæ beato Petro cum ſuo genitore ſanctæ memoriæ Pipino Rege pollicitus eſt, adimpleret, & redemptionem ſanctæ Dei Eccleſiæ perficeret, ſed vniuerſa quæ ablata ſunt a perfido Longobardorum Rege, tam ciuitates, quam reliquas iuſtitias, ſine certamine reddere beato Petro principi Apoſtolorum faceret.

Ipſi itaque Francorum Miſſi properantes cum Apoſtolicæ Sedis Miſſis declinauerunt ad prænominatum Deſiderium: qui & conſtanter eum deprecantes adhortati ſunt, ſicut illis a ſuo Rege præceptum extitit, vt antefatas quas abſtulerat ciuitates pacifice beato Petro redderet, & iuſtitias parti Romanorum faceret. Sed minime quicquam eorum

apud eum obtinere valuerunt, asserens se minime quicquam redditurum. Accepto A
DESIDERIVS DVRVS ET OBSTINATVS. itaque responso hoc, reuersi sunt ipsi antefati Missi: qui subtilius cuncta referentes, & de maligno proposito prænominati Regis Desiderij annuntiantes antefato excellentissimo & a Deo protecto Carolo Magno Regi: confestim idem mitissimus & reuera Christianissimus Carolus Francorum Rex direxit eidem Desiderio suos Missos; id est, deprecans, vt easdem quas abstulerat, redderet ciuitates, & plenarias parti Romanorum faceret iustitias, promittens insuper ei tribui quatuordecim millia auri solidorum quantitatem in auro & argento. Sed neque precationibus neque muneribus eius ferociſſimum cor flectere valuit. Nihil enim obtinentes ipsi Missi Francorum, ad præfatum suum Christianissimum regressi sunt Regem.

Tunc aggregans is ipse a Deo protectus Carolus Magnus Rex vniuersorum Regni B
sui Francorum exercituum multitudinem, atque ad occupandas Clausas aliquos ex suo exercitu dirigens; ipse quoque cum plurimis fortissimis bellatoribus Francis permontem Cinisium ad easdem appropinquauit Clausas; & remotus in finibus Francorum cum suis exercitibus resedit. Iam vero dictus Desiderius & vniuersa exercituum
DEVS CAROLO INSTAR CYRI PRAESTO FVIT. Longobardorum multitudo ad resistendum fortiter, in ipsis Clausis assistebant, quas fabricis & diuersis materijs munire nisi sunt.] Quis speraret vmquam eiusmodi Clausas instar Thermopylarum, vel Caspiarum portarum adeo munitas irrumpi potuisse per Francos, obice præsertim tanto Longobardorum exercitu? At nihil impossibile vel difficile illi, quem Deus exercituum antecedit. Carolo enim Christianissimo Francorum Regi tamquam Cyro Deus ad res arduas, magnasq. viam semper aperuit, cum vindi-
a Isai. 45. cem ipse egit Ecclesiæ, id illi præstans, quod fuerat eidem Cyro pollicitus, dicens:[a] Subijciam ante faciem eius gentes, & dorsa Regum vertam, & aperiam coram eo ianuas, & C
post non claudentur: Ego ante te ibo, & glorioſos terræ humiliabo, portas æreas conteram, vectes ferreos confringam.] Ita plane Deus ostia patefecit Alpina, adaperiens
b Deut. 15. manu sua ianuas Clausas. Illud etiam præstans, quod ait per Moysem:[b] Nullus stabit contra vos; terrorem vestrum atque formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem terram quam calcaturi estis.] Sed quomodo ista facta sint, ex eodem auctore Anastasio audiamus, qui ait.

At vero qua hora prænominatus Christianissimus Francorum Rex ad easdem approCAROLVS MAGNVS ITERVM LEGATOS MITTIT AD DESIDERIVM REGEM. ximauit Clausas: illico suos denuo Missos ad præfatum direxit Desiderium, deprecans sicut pridem, vt quantitatem prædictorum solidorum susciperet Rex, & easdem pacifice redderet ciuitates; sed nequaquam penitus acquiescere voluit. Et dum in tanta duritia proteruus ipse permaneret Desiderius Rex: cupiens antedictus Christianissimus D
Francorum Rex pacifice iustitias beati Petri recipere, direxit eidem Longobardorum Regi, vt solummodo tres obsides Longobardorum Iudicum filios illi tradidisset pro ipsis restituendis ciuitatibus, & continuo sine vlla inserta militia, aut commisso prœlio ad propria cum suis Francorum exercitibus reuerteretur. Sed neque sic valuit eius malignam mentem flectere.

Vnde omnipotens Deus conspiciens ipsius maligni Desiderij iniquam perfidiam, & intolerabilem proteruiam, dum vellent Franci alio die ad propria reuerti; misit terroFVGA MIRACVLOSA LONGOBARDORVM. rem & validam trepidationem in cor eius, atque filij ipsius Aldegisi scilicet, & vniuersorum Longobardorum, & eadem nocte dimissis proprijs tentorijs, atque omni supellectile, fugam omnes generaliter, nemine eos persequente, arripuerunt. Quod cernentes exercitus Francorum persecuti sunt eos, & plures ex eis interfecerunt: ipse vero E
Desiderius quantocyus cum suis Iudicibus & multitudine Longobardorum se intra ciuitatem Ticinum recludi studuit. Et muniens muros ipsius ciuitatis ad resistendum Francorum exercitibus, & propriam defendendam ciuitatem cum suis Longobardis se præparauit. Aldegisus vero eius filius assumens secum Autcharium Francum, & vxorem atque filios sæpe dicti Carolomanni, in ciuitatem quæ Verona nuncupatur, pro eo quod fortissima præ omnibus ciuitatibus Longobardorum esse videretur, ingressus est.

Porro Longobardi reliqui dispersi in proprias reuersi sunt ciuitates. Nam Spoletini & Reatini, & aliquanti eorum vtiles personæ antequam Desiderius & Longobardo* Clusas rum eius exercitus ad * Clausas pergerent, illi ad beatum Petrum confugium facientes prædicto sanctissimo Hadriano Papæ sese tradidere, & in fide ipsius principis Apostolo-

rum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A rum, atque prædicti sanctissimi Pontificis iurantes, more Romanorum, tonsurati sunt.] Erat hoc signum defectionis a Longobardis, cum quis more Longobardorum crines solutos habens eosdem more Romano capillos attonderet. pergit auctor.

SPOLETINI ET BEATINI SESE DANT ROMANAE ECCLESIAE.

Etiam & reliqui omnes ex eodem Ducatu Spoletino inhianter desiderabant se tradere in seruitium beati Petri, sanctæq. Romanæ Ecclesiæ, sed metuentes suum Regem, hoc nequaquam ausi sunt perpetrare. Vnde dum a Clausis fugam arripuissent, omnibusq. exinde de diuersis ciuitatibus Ducatus Spoletini reuersis, confestim generaliter ad almificum Pontificem confluentes aduenere, eiusq. prouoluti pedibus, obnixe ter sanctam ipsius beatitudinem deprecati sunt, vt eos in seruitium beati Petri, sanctæq. eius Romanæ Ecclesiæ susciperet, & more Romano tonsurari faceret.

Quos susciPiens profectus est cum eis in Ecclesiam beati Petri: & omnes vnanimiter
B a magno vsque ad paruum sub indiculo sacramenti iureiurando promisere eidem domno Apostolico in seruitio eius, atque antedicti Vicarij ipsius sanctissimi Hadriani Papæ, atque omnium successorum eius Pontificum fideliter permansuros cum filijs, & cuncta eorum generatione. Tunc post præstitum sacramentum, omnes more Romanorum tonsurati sunt. Et confestim ipse ter beatissimus bonus Pastor & Pater cum omnibus exultans, constituit eis Ducem quem ipsi propria voluntate tunc sibi elegerunt, scilicet Gildeprandum nobilissimum, qui prius cum reliquis ad Apostolicam Sedem confugium fecerat, & ita Deo annuente, prædictum Ducatum Spoletinum generaliter sine certamine idem præcipuus Pontifex, sub iure & potestate beati Petri subiugauit. Sed & omnes habitatores tam Ducatus Firmani, & Anconitani, simulq. & de castello * Fulginatis, & ipsi dum a * Clausis fugientes reuersi sunt, ad præfatum sanctissimum Pon-
C tificem concurrentes eius ter se beatitudini tradiderunt. præstitoq. sacramento, in fide & seruitio beati Petri, atque eius Vicarij antefati almifici Hadriani, successorumq. eius Pontificum fideliter permansuros, more Romanorum tonsurati sunt.

SPONTE POPVLI SE DANT ROMANO PONTIFICI.

* Felicitatis
* Clusis

At vero sæpe fatus Christianissimus Carolus Francorum Rex mouens se cum suis generalibus exercitibus, atque ad Papiam perueniens ciuitatem, eam ex omni parte circumdans vallauit. dirigensq. continuo in Franciam ibidem apud Papiam adduci fecit suam coniugem excellentissimam Hildegardam Reginam & nobilissimos filios. Et dū cognouisset fugam arripuisse Veronam prænominatum Aldegisum, relinquens plurimam partem ex suis exercitibus Papiæ: ipse quoque cum aliquantis fortissimis Francis in eamdem Veronam properauit ciuitatem: & dum illuc peruenisset, protinus Aurehā-
D rius & vxor & filij prænominati Carolomanni propria voluntate eidem benignissimo Carolo Regi se tradidere: eosq. recipiens eius excellentia, continuo repedauit Papiam: idemq. confestim dirigens cuneos exercituum bellatorum, comprehendit diuersas ciuitates Longobardorum vltra Padum constitutas, suæq. redegit potestati.] hactenus res anni huius & sequentis vsque ad Paschale tempus, quo idem Carolus Magnus, relicto exercitu in obsidione Papiæ, Romam profectus est. Dum vero ait Anastasius, a tempore obsidionis vsque ad aduentum in Vrbem interfuisse sex mensium spacium, plane significat ad finem Octobris mensis contigisse aduentum eiusdem Caroli in Italiam.

CAROLVS POTITVR CIVITATIBVS TRANSPADANIS.

Habes ex his plura, Lector, quibus suppleas ieiunos admodum Francorum Annales: & quæ summatim nimis perstringuntur in vita ipsius Caroli Magni, vbi pauca tantum de his omnibus narrata inuenies verbis istis: Inde ex Arestallio perrexit ad hiemandum in
E Theodonis Villa: ibi venit ad eum Missus domni Apostolici Hadriani Petrus per mare Arelatum, & inde per terram. Et inuitauit gloriosum Regem, & Francos eius pro diuino seruitio & iustitia sancti Petri, contra Desiderium Regem & Longobardos. Et ideo maritime venit, quod Romanis clausiæ fuerant viæ a Longobardis. Et præcellentissimus Rex sumpto consilio vna cum Francis quid ageret, promisit se auxilium Romanis præbiturum. Tenuit cum Francis generaliter Synodum in * Genena ciuitate, ibiq. exercitum diuidens, perrexit ipse per montem Cinisium: misitq. Beroardum auunculum suum per montem Ionem cum alijs eius fidelibus: & tunc ambo exercitus ad Clausas se coniunxerunt. At Desiderius Rex obuiam venit domno Carolo Regi. Domnus vero Carolus vna cum Francis castrametatus est ad easdem Clausas, misitq. scaras suas per montana. Hoc sentiens Desiderius Clausas reliquit, & domnus Rex Carolus vna cum Francis, auxiliante Domino, & intercedente beato Petro, sine læsione vel ali-

RES GESTAE IVMMATIM COLLECTAE.

* Genena Gebenna

qua conturbatione, Clausis apertis, Italiam intrauit, & Papiam vsque peruenit.] & inferius: Domnus vero Carolus Rex obsessa Papia, Desiderium Regem ibi inclusit, & ibi Natale Domini celebrauit, & Pascha Romæ.] hæc ibi. Sed quæ interim acciderint, dum in hac esset expeditione Carolus, his verbis ibi narrantur. A

Et dum pro defensione sanctæ Romanæ Ecclesiæ Carolus ibi intenderet: dimissa Marca, & contra Saxones nulla fœderatione susceptа, ipsi Saxones cum magno exercitu exierunt super confinia Francorum, perueniuntq. ad castrum quod dicitur Barinburg. Confiniales vero hac de causa soliciti, castellum ingrediuntur & defendunt. Gens autem Saxonum cum sæuiret deforis, & incendio cuncta cremaret, venit ad quamdam basilicam in loco qui dicitur * Friedissar, quam sanctæ memoriæ Bonifacius Martyr consecrauerat, & per spiritum prophetiæ prædixerat, quod numquam incendio cremaretur.

* Fritzlar vel Furslar

SAXONES FRVSTRA LABORANT ECCLESIAM INCENDERE.

Et cœperunt Saxones cum nimia intentione aduersus eamdem certare basilicam, B quemadmodum eam quolibet ingenio cremare potuissent. Dum hæc agerentur, apparuerunt quibusdam Christianis qui erant in castello, similiter & quibusdam Paganis, qui in ipso aderant exercitu duo iuuenes in albis, qui ipsam basilicam ab igne protegebant. & propterea ibidem non potuerunt neque interius neque exterius ignem accendere, nec aliquod damnum inferre basilicæ, sed nutu diuinæ Maiestatis pauore perterriti, in fugam conuersi sunt, nemine persequente. Inuentus est autem postea vnus ex ijsdem Saxonibus mortuus iuxta ipsam basilicam genibus curuis, aceliuus supra pedes, habens ignem & ligna in manibus, velut ore flando eamdem basilicam igni tradere voluisset.] hæc ibi, quibus diuina prouidentia eluxit, quæ super res Caroli inuigilaret, dum ipse quæ Dei sunt ageret. Qui igitur anno superiori dum idoli templum sterneretur, aquam insperatam diuinitus dedit, hoc anno vim ignis ne incenderetur sancta Ecclesia, C impediuit, vbique mirabilis Deus in omnibus operibus suis.

IESV CHRISTI ANNVS 774. HADRIANI PAP. ANNVS 3. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 34.

SEPTINGENTESIMVS septuagesimus quartus duodecima Indictione annus felicissimus Romanæ illuxit Ecclesiæ, quo penitus liberatur a durissimo iugo & dirissimo sceptro Regum Longobardorum, quibus diu multumq. afflictata mæruerat, vt illud propheticum ei fuerit occinendum: [a] Consurge, consurge: induere fortitudine tua D Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ Hierusalem ciuitas Sancti. Iugum enim oneris eius & virgam humeri eius, & sceptrum exactoris eius superasti sicut in die Madian.] cum contra hostes tuos absque exercitu tuo pugnauerit Dominus & dissipauerit inimicos tuos. Sed quomodo ista se habuerint, quæ collecta sunt ab Anastasio, scripta vero ab huius temporis scriptore demonstrant, quæ sic se habent.

a Isai. 52.

CAROLVS MAGNVS ROMAM VENIT.

Dum per sex mensium spacium apud Papiam demoraretur in obsidione ipsius ciuitatis: magnum desiderium habens ad Limina Apostolorum properandi, considerans quod & sacratissimum Pascha appropinquasset: tum tollens secum diuersos Episcopos, Abbates etiam & Iudices, Duces, & Graphiones cum plurimis exercitibus huc Romam per partes Tusciæ properauit; ita festinans & aduenies, vt in ipso Sabbato sancto se Liminibus præsentaret Apostolicis. Cuius aduentum audiens antedictus beatissimus Ha- E drianus Papa, quod sic repente ipse Francorum aduenerit Rex, in magnum stuporem & extasim deductus, direxit in eius occursum vniuersos Iudices ad fere triginta milliaria ab hac Romana Vrbe in locum qui vocatur, Nouas, vbi eum cum bandoris, *siue bandis, hodie bandera dicta, militari signo*, susceperunt. Et dum appropinquaret vno fere milliario a Romana Vrbe, direxit vniuersas scholas militiæ vna cum patronis, simulq. & pueris, qui ad discendas litteras pergebant, portantes omnes ramos oliuarum, laudesq. omnes canentes, cum acclamationum earumdem laudum vocibus ipsum Francorum susceperunt Regem; obuiam illi eius sanctitas dirigens venerandas Cruces, id est, signa (sicut mos est) Exarchorum, aut Patriciorum Romanorum.

PEDESTRIS CAROLVS VENIT AD S. PETRVM.

Qua hora eadem sanctissimas Cruces ac signa sibi obuiam aduenisse conspexit, descendens de equo in quo sedebat, ita cum suis Iudicibus ad beatum Petrum pedestris

properare

A properare ſtuduit. Quum quidem antedictus almificus Pontifex diluculo ſurgens in eodem Sabbato ſancto cum vniuerſo clero & populo Romano ad beatum Petrum properauit ad ſuſcipiendum eumdem Francorum Regem, & in gradibus ipſius Apoſtolicæ aulæ cum cum clero ſuo præſtolatus eſt. Coniungente vero eodem excellentiſſimo ac benigniſſimo Carolo Rege, omnes gradus ſigillatim eiuſdem ſanctiſſimæ beati Petri Eccleſiæ deoſculatus eſt: & ita ad prænominatum peruenit Pontificem, vbi in atrio ſuper gradus iuxta fores Eccleſiæ adſiſtebat. eoq. ſuſcepto, mutuoq. ſe amplectentibus, tenuit idem Chriſtianiſſimus Carolus Rex dexteram manum antedicti Pontificis, & ita in eamdem venerabilem aulam beati Petri principis Apoſtolorum ingreſſi ſunt, laudem Deo, & eius excellentiæ decantantes, vniuerſus clerus & cuncti religioſi Dei famuli extenſa voce acclamantes: Benedictus qui venit in nomine Domini, &c.

QVID IN INGRESSV BASILICAE CAROLVS FECERIT.

B Sicq. cum eodem Pontifice ipſe Francorum Rex, ſimulq. omnes Epiſcopi, Abbates & Iudices, & vniuerſi Franci qui cum eo aduenerant, ad Confeſſionem beati Petri appropinquantes, ſeſeq. proni ibidem proſternentes, Domino noſtro omnipotenti & eidem Apoſtolorum principi propria reddidere vota, glorificantes diuinam potentiam in eo, quod talem eis per interuentionum ſuffragia eiuſdem principis Apoſtolorum concedere iuſſit victoriam. Expleta vero eadem oratione, obnixe deprecatus eſt idem Francorum Rex antedictum almificum Pontificem, ſibi licentiam tribui Romam ingrediendi ad ſua orationum vota per diuerſas Dei Eccleſias perſoluenda. Et deſcendentes pariter ad corpus beati Petri tam ipſe ſanctiſſimus Papa, quamq. antefatus excellentiſſimus Francorum Rex cum Iudicibus Romanorum & Francorum, ſeſeq. mutuo per ſacramentum munientibus, ingreſſus eſt Romam continuo cum eodem Pontifice ipſe Francorum Rex cum ſuis Iudicibus & populo. In eodem Sabbato ſancto in baſilicam Saluatoris iuxta Lateranas pariter ſunt ingreſſi. Ibidem ipſe excellentiſſimus Rex manſit cum omnibus ſuis quouſque ſancti baptiſmatis ſacramentum antedictus ter beatiſſimus Pontifex celebrauit: & ita poſtmodum ad beatum Petrum ipſe beatiſſimus repedauit Rex.

INSIGNIS PIETAS CAROLI MAGNI.

C

Altera vero die, illuceſcente Domini* ſancto, in ipſa ſanctiſſima Paſchali feſtiuitate direxit diluculo ipſe ſanctiſſimus Præſul cunctos Iudices & vniuerſa obſequia militiæ ad eumdem Regem, qui cum magno honore eum ſuſcipientes ad Eccleſiam ſanctæ Dei Genitricis Ad præſepe properarunt cum omnibus qui cum eo aduenerant Francis, ibiq. Miſſarum ſolemnibus celebratis, perrexit idem Rex cum prænominato Pontifice in Lateranenſe Patriarchium. illicq. ad menſam Apoſtolicam pariter epulati ſunt.

* Dominico

RES GESTAE CAROLI ROMAE.

D Alia vero die ſecunda feria ſimili modo in Eccleſia beati Petri more ſolito ipſe conſpicuus Pater & egregius Pontifex Miſſarum ſolemnia celebrans, Deo omnipotenti & præfato Carolo excellentiſſimo Regi Francorum & Patricio Romanorum laudes reddere fecit. Tertia vero die (iuxta vt mos eſt) in Eccleſia beati Pauli Apoſtoli Miſſas eidem Regi fecit.

At vero quarta feria prænominatus Pontifex cum ſuis Iudicibus tam cleri quam militiæ in Eccleſia beati Petri Apoſtoli pariter cum eodem Rege ad colloquendum ſe coniungens, conſtanter eum deprecatus eſt, atque admonuit, & paterno affectu adhortari ſtuduit, vt promiſſionem illam, quam eius ſanctæ memoriæ genitor Pipinus Rex & ipſe præcellentiſſimus Carolus cum ſuo germano Carolomanno vna cum omnibus Iudicibus Francorum fecerat beato Petro & eius Vicario ſanctæ memoriæ domno Stephano iuniori Papæ, quando in Franciam perrexit pro concedendis diuerſis ciuitatibus ac territorijs iſtius Italiæ prouinciæ, & contradendis beato Petro ei & omnibus Vicarijs in perpetuum poſſidendis, adimpleret in omnibus.

E

Cumq. ipſam promiſſionem quæ in Francia in loco, qui vocatur Cariſiacus, facta eſt, idem excellentiſsimus Rex Carolus ſibi legi feciſſet: complacuit illi & eius Iudicibus omnia quæ ibi erant adnexa confirmare. Et propria voluntate, bono ac libenti animo aliam donationis promiſsionem ad inſtar anterioris ipſe antedictus excellentiſsimus & reuera Chriſtianiſsimus Carolus Francorum Rex conſcribi iuſsit per Etherium religioſum ac prudentiſsimum Capellanum & Notarium ſuum, vbi conceſsit eaſdem ciuitates & territoria beato Petro atque præfato Pontifici, atque ſpopondit per deſignationem confinium, id eſt, a Lunis cum inſula Corſica, deinde in Suriano, deinde in monte Bardone, inde in Verceto, deinde in Parma, deinde in Regio, & exinde in Mantua & ponte Silicis,

VETEREM DONATIONEM CONFIRMAT ET NOVAM AVGET.

Silicis, ſimulq. vniuerſum Exarchatum Rauennatium, ſicut antiquitus erat, atque pro- A
uincias Venetiarum & Iſtriæ, necnon cunctum Ducatum Spoletinum & Beneuentanũ,
factaq. eadem donatione, eam propria ſua manu ipſe Chriſtianiſſimus Francorum
Rex corroborans, vniuerſos Epiſcopos, Abbates, Iudices, etiam & Graphiones in ea
ſubſcribere fecit. Quam prius ſuper altare beati Petri, & poſtmodum intus in ſancta
eius Confeſſione ponentes, tam ipſe Francorum Rex, quam eius Iudices beato Petro &
eius Vicario ſanctiſſimo Hadriano Papæ ſub terribili ſacramento ſe omnia conſeruatu-
* hoc eſt, exemplar ros, quæ in eadem donatione continerentur promittentes, tradidere, * apparem ipſius
donationis per eumdem Etherium deſcribi faciens ipſe Chriſtianiſſimus Rex Franco-
rum, intus ſuper corpus beati Petri ſubtus Euangelia quæ ibidem ſunt, eſt oſculatus,
pro firmiſſima cautela, & æterna nominis ſui ac Regni Francorum memoria, proprijs
ſuis manibus poſuit: aliaq. eiuſdem donationis exempla per Scriniarium huius ſanctæ B
noſtræ memoratæ Eccleſiæ deſcripta, eius excellentia ſecum deportauit.]

Sed quid interea? Iſta dum curat Chriſtianiſſimus Princeps totus in obſequio dedi-
tus Apoſtolorum, Deus ipſe bellum difficillimum confecit, vt quæ ſex menſium obſi-
dione expugnari nullatenus potuerit ciuitas, immiſſo in ciues atque milites morbo,
abſque armis dedi Regi Carolo fecerit. quod idem auctor narrat his verbis.

Reuerſuſq. cum ſuis exercitibus Ticinum ipſe excellentiſſimus Francorum Rex, for-
titerq. debellans & obſidens ciues Papienſes, dum ira Dei ſuper omnes Longobardos,
CAROLVS EXPVGNAT TICINVM ET DVCIT CAPTIVVM DESIDERIVM. qui in eadem ciuitate erant, graſſaretur atque ſæuiret, & plures ex languoribus atque
mortalitatis clade defeciſſent: ita Dei nutu eamdem ciuitatem, ſimulq. & Deſiderium
Longobardorum Regem, atque cunctos qui cum eo erant, ipſe excellentiſſimus Fran-
corum Rex comprehendit, & ſuæ poteſtati cunctum Regnum Longobardorum ſubiu- C
gauit: præfatum vero Deſiderium Longobardorum Regem, & eius coniugem ſecum in
Franciam deportauit.] hucuſque de rebus a Carolo Magno in Italia hoc anno geſtis
apud Anaſtaſium.

De filio autem Deſiderij Regis qui Veronæ erat in præſidio, & de rebus geſtis ipſius
Caroli, in Francorum Annalibus iſta leguntur: Aldagiſus vero filius Deſiderij Regis
fuga lapſus, mare introiuit, atque Conſtantinopolim perrexit. Glorioſus itaque dom-
CAROLVS REDIENS VICIT SAXONES. nus Rex Francorum Carolus Italia ſubiugata, cuſtodia Francorum in Papia relicta, ma-
gno triumpho, Deo adiuuante, cum vxore ſua, & reliquis Francis reuerſus eſt in Fran-
ciam, peruenienſq. ad locum qui dicitur Ingilheim, miſit quatuor ſcaras, *hodie ſquadras*,
in Saxoniam (rebellauerant enim illi) quæ inierunt tres pugnas cum Saxonibus, & au-
xiliante Domino, victores extiterunt, & cum præda magna illæſi iterum reuertuntur ad D
propria.] hactenus anni huius periodus tot victorijs celeberrimi, quo Romana Eccleſia
in integrum per Carolum Magnum reſtituta de Longobardorum perfidia triumphauit.

Poſtquam vero ipſe Carolus tantam victoriam Apoſtolorum principi acceptam fe-
rens eius Memoriam adijſſet, & omni religioſi obſequij genere frequentaſſet, Hadria-
nus Papa cuncta præſens proxime contemplatus, vt debitas gratiarum actiones ſancto
Petro perſolueret, ad eius Confeſſionem auguſtius exornandam adiecit animum, vt
de tanta ab eo accepta victoria quaſi trophæa & columnas erigeret, ac ſtatueret veluti
fornicem triumphalem ipſi Defenſori & propagatori Romanæ Eccleſiæ ſancto Petro, in
ipſius ornatu Confeſſionis. Quiſnam autem eiuſmodi cultus fuerit, ab eodem auctore
Anaſtaſio accipe, apud quem iſta leguntur: Hic (inquit) egregius ſacerdos ob nimium
amorem, quo proſequebatur eumdem Apoſtolum, Confeſſionem beati Petri Apoſtoli E
totam intus ex auro puriſſimo in laminis, diuerſis hiſtorijs effigiatis compte ornauit,
ponderis trecentarum librarum, ponens & in poſtem ſuperiorem eiuſdem ſacræ Con-
HADRIANVS EXORNAT CONFESSIONEM S. PETRI. feſſionis auri mundiſſimi libras tredecim: pari modo & in ipſius Apoſtoli Confeſſionis
liminari inferiori libras vigintiquinque. Aſpectum vero altaris ſuper eamdem Con-
feſſionem atque dexteram, læuamq. partem iuxta gradus quibus hæret iam dictæ Con-
feſſioni, addens in eis argenti libras centum triginta ſex, curioſe renouauit, eiuſq. hiſto-
rias ex auro puriſſimo librarum decem & octo nitidiſsime deaurauit: ſimulq. & can-
tharos in eadem dicta Eccleſia Apoſtoli numero decem renouauit, addens in eis argen-
ti libras centum. Ante ianuas argenteas fecit caniſtros argenteos duodecim, penſantes
libras triginta ſex. Simili modo & in turre caniſtros argenteos duodecim penſantes li-
bras quadraginta quinque. In eadem quoque beati Petri Eccleſia per diuerſas coronas

fecit

A fecit delphinos ex argento pensantes libras centum.] & paulo post: In Ecclesia beati Petri per diuersa Oratoria fecit canistra argentea numero duodecim pensantia libras quadraginta, & rugas cum presbyterio a parte virorum ac mulierum ex argento purissimo pensantes libras quinquaginta & vnam.] hæc de basilicæ S. Petri ornatu.

Antequam autem vlterius progrediamur, conueniendus est nobis Sigebertus, atque de re magni momenti ab eo ratio exposcenda. Erit Lector, vt cum audieris, mox illud more tragico exclamare cogaris, O scelus, o impostura, o fraus! Iste quidē cum totis viribus foueret partes Henrici Imp. schismatici in gratiā ipsius finxit, quod ille vane prætēdebat, iam fuisse concessum a Romano Pōtifice Hadriano Carolo Magno Imperatori, quod ipse tradit in fine suæ Chronographiæ anno millesimo centesimo vndecimo. Nam videns quod ista per veteres eius temporis historicos probari minime possent, quid fe-

B cit? In gratiam schismatici Imperatoris vindicantis sibi Ecclesiarum inuestituras, dolo malo in sua Chronographia anno gesta superiori posuit ista: Postea rediens Carolus, Papiam cœpit: iterumq. Romam redijt, Synodum constituit cum Hadriano Papa, alijsq. centum quinquaginta tribus religiosis Episcopis & Abbatibus, in qua Hadrianus Papa cum vniuersali Synodo dedit ei ius eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam Sedem, dignitatem quoque Principatus. Insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas prouincias ab eo inuestituram accipere definiuit, & vt nisi a Rege laudetur & inuestiatur Episcopus, a nemine consecretur; omnesq. huic decreto rebelles anathematizauit; & nisi resipiscerent, bona eorum publicari.] hæc Sigebertus, qui ista scribebat anno Redemptoris millesimo centesimo duodecimo, post annos videlicet trecentos & triginta octo ab hoc tempore, nullo alio auctore conscio, fauens ipsi (vt dictum est) Henrico

C Imperatori schismatico, vt ex eius scriptis quisq. facile videre potest, in cuius gratiam eiusmodi adornasse impostura, aperta luce quidem quisq. veritatis sincerus inspector intelliget.

DE SIGBERTI MAXIMA IMPOSITVRA.

DE COMMENTITIO CONCILIO QVOD ASSERITVR ROMAE HABITVM.

Quid enim, vt rem tantam nullus nouerit vel scripserit antiquorum, sed post annos numeratos trecentos & duos de quadraginta, vnus Sigebertus tantum sciuerit atque cōscripserit? Etenim ex scriptoribus omnibus rerum Francorum, qui ipsum tempore præcesserunt, nullus penitus reperitur, qui de Carolo id asseruerit: nam qui vitam scripserunt eiusdem Caroli Magni, necnon & qui per annos singulos res ab eo gestas quam diligentissime digesserunt, de his nihil penitus: cum alioqui ijdem scriptores nec minimum prætermiserunt conuentum publice habitum, quem scriptis non reddiderint suo quolibet anno. Quonam igitur tantum mendacium introducit auctore? Cum potius

D contrarium omnes affirment, nempe quod post captum Ticinum non Romam venerit iterum Carolus, sed quam celeriter in Galliam redierit, vt aduersus rebellantes Saxones expeditionem pararet. Vrgente igitur periculosissimo Saxonum bello, quis locus induciarum, & longissimæ moræ celebrandi adeo numerosi Concilij, quod Vniuersale idem nominat Sigebertus, cum tempus ipsum manifeste repugnet? Quantum rogo primum temporis intercessisset, vt Carolus post Pascha reuerteretur Roma Ticinum? Quātum rursus quousque ipsa obsessa Papia potiretur? Rursum quot dies interceserunt, vt Ticino Romam postea sit reuersus? Et (quod maioris momenti est) quas oportuit interceßisse moras conuocandi, & expectandi centum quinquaginta Episcopos hinc inde etiam e longe vocatos? Et quantum opus fuerit in tanta Synodo peragenda insumi temporis?

IMPOSSIBILE OSTENDITVR CONCILIVM ILLVD POTVISSE CELEBRARI.

E Sed quid in his immoramur, cum Eginhardus, qui Caroli Magni lateri inhærebat, & vitam eius scripsit, omnem de his auferat dubitationem, dum expresse affirmat, ipsum Carolum non nisi quater Romam se contulisse. quod si verum esset, quod turpiter nimis Sigebertus mentitur, non quater, sed quinquies Romam venisse Carolum, dicendum esset, contra Eginhardum, & omnes qui res gestas Caroli prosecuti sunt. Primus enim eius aduentus fuit iste contra Longobardos, de quo anno superiori. Secundus fuit soluendi voti causa anno DCCLXXX. Tertius aduersus Ducem Beneuentanum anno DCCLXXXVI. Quartus ad restituendum Leonem Papam in locum suum anno DCCC. quando & creatus est Imperator. Vbi ergo quintus a Sigeberto confictus, nusquā assertus ab alio aliquo vel excogitatus Caroli Magni in Vrbem aduentus? Vt alterum de duobus necesse sit dicere, vel Eginhardum, & alios omnes tēporis huius auctores, & ceteros omnes quotquot fuerunt, esse mētitos, vel his omnibus aduersantem Sigebertum

QVINTVS ADVENTVS ROMAM FINGITVR A SIGBERTO.

bertum post trecentos & amplius annos ista scribentem, & contraria profitentem, atque impossibilia asserentem turpiter admodum dolo malo ista finxisse, & pro animi arbitrio in Henrici gratiam composuisse, vt saltem aliquis quamuis commentitius extaret titulus, quo aduersus Romanum Pontificem Imperator schismaticus iure agere videri posset. A

STVLTE CREDITVM SIGEBERTO.

Res accidit ex sententia, vt nullo de impostura habito diligentiori examine, creditum esse verum fuit, quod a Sigeberto esset quam mendacissime affirmatum: vt non ad hæc refellenda se conuerterint pij Ecclesiastici tractatores, sed laborarint vt ostenderent ista ab Hadriano Pontifice concessa Carolo, fuisse postea reuocata. Fuit ex ijs vnus Gratianus nimis credulus, qui improuide nimis (pace ipsius dixerim) eamdem Sigeberti manifestissimam impostura totidem verbis exscripserit, atque perinde ac firmissimum aliquod Pontificium decretum, vel Synodi Oecumenicæ canonem, suo libro Decretorum [a] inseruerit. Cum potius, re accurate perspecta, commenticia ista fuerant exsufflanda, & (vt par erat) execrationibus insectanda cum auctore ipsius, penes quem, licet monachum, tantum valuerit gratia Imperatoris ab Ecclesia diro schismate alieni, vt ad eam promerendam, cum dispendio æternæ vitæ, vti hisce malis artibus non sit veritus, nimium nimiumq. suæ salutis oblitus. B

[a] *Dist. 65. c. 22. Hadrianus II.*

At non alterius quã eiusdem auctoris, vel huic similis putamus parem illã impostura esse, quæ Leonis octaui nomine ab eodem Gratiano ibidem mox apponitur istis verbis:

ALIA DETEGITVR IMPOSTVRA.

[b] In Synodo congregata Romæ in Ecclesia S. Saluatoris. Ad exemplum beati Hadriani Apostolicæ Sedis Antistitis, qui domino Carolo victoriosissimo Regi Francorum & Longobardorum, Patriciatus dignitatem, & ordinationem Apostolicæ Sedis, & inuestiturã concessit: Ego quoque Leo Episcopus seruus seruorum Dei, &c.] vsque ad finem, quibus eadem se concedere Othoni, quæ Hadrianus Carolo concesserat, assertus ille Pontifex profitetur. Hic primum obijci posset, nullius esse momenti eiusmodi constitutionem, quod non a legitimo Papa facta sit, vt qui sederit viuente adhuc legitime creato Romano Pontifice, de quo nobis erit agendum suo loco. Sed nos & hanc contendimus esse impostura, & commentitium esse decretum priori simile: etenim totum quod asseritur falsum esse monstratur. C

[b] *Dist. 63. cap. In Synodo.*

CAROLVS LIBERAS ESSE VOLVIT ELECTIONES EPISCOPORVM.

Nam quod in primis ad Carolum spectat, cuius exemplo id factum dicitur, tantum abest, vt Carolus sibi arrogare voluerit (quod asseritur) electiones Episcoporum, vt potius suo promulgato decreto, eas statuerit esse liberas, atque ex sacrorum canonum præscripto decerni. Accipe quæ a se statuta, in suis Capitularibus ipse collegit: [c] Sacrorum canonum non ignari, vt in Dei nomine S. Ecclesia suo liberius potiretur honore: assensum ordini Ecclesiastico præbuimus, vt scilicet Episcopi per electionem clericorum & populi, secundum statuta canonum de propria diœcesi, remota personarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur; vt exemplo & verbo sibi subiectis vsquequaque prodesse valeant.] hactenus germana Caroli constitutio. D

[c] *Capitul. lib. 1. cap. 84. habet etiam dist. 63. cap. 34.*

Quod si hæc facta essent a Carolo, vt renuntiaret (vt dicunt) priuilegio ab Hadriano collato, vtiq. aliqua saltem vel leuis mentio de eo habita ibidem esset. At cum non extaret illa quidem, quæ nec extitisset aliquando, nulla potuit haberi de ea mentio, sed simpliciter a Carolo secundum canones cuncta disponi voluit aduersus eos, qui (vt sæpe fiebat) a Regibus peterent Episcopatus.

TEMPORE CAROLI MAGNI NVSQVAM NOMEN INVESTITVRAE.

Sed & quid est, quod in asserto decreto Leonis dicitur, concessas esse Carolo Magno inuestituras ab Hadriano, cum nec ipsum quidem nomen inuestituræ, temporibus Caroli esset in vsu? Legant, & scrutentur auctores omnes, qui Caroli temporibus aliquid scripserunt, si alicubi penes eorum aliquem inuenerint nomen inuestituræ, vel vsum eius per anuli collationem (vt tradunt) & baculi. E

Verum & quod dicitur id a Leone factum in Concilio habito in Ecclesia Saluatoris: penes quem, rogo, mentio, eiusmodi Concilium a Leone octauo dicto Pontifice factum, vt quid huiusmodi sit ab eo concessum Othoni?

Sed & repugnant his omnibus praxis & leges aliorum post Carolum successorum Imperatorum, vt quid dici possit fuisse ab Hadriano concessum eidem Carolo Magno de electione Romani Pontificis. Nam audi quæ in electione Hadriani secundi Papæ legantur: [d] Cum Hadrianus secundus ad Romanum Pontificatum ab Ecclesia Dei Genitricis

[d] *Dist. 63. c. 29.*

A tricis Dominæ noſtræ,quæ dicitur Ad præſepe,traheretur ad Lateranenſe Patriarchium, certatim a clero & proceribus & plebe deportatus eſt. Quod audientes Miſſi Ludouici Imperatoris moleſte tulerunt, indignati ſcilicet, quod dum præſentes eſſent, non fuerint inuitati, nec optatæ a ſe futuræ Præſulis electioni intereſſe meruerunt. Qui accepta ratione, quod non cauſa contemptus Auguſti, ſed futuri temporis proſpectu omiſſum hoc fuerit (ne videlicet Legatos Principum in electione Romanorum Præſulum expectandi mos per huiuſmodi fomitem inoleſceret) omnem indignationem medullitus ſedauerunt, & ad ſalutandum electum etiam ipſi humiliter acceſſerunt.]

NON ADMISSI LEGATI IMP. IN ELECTIONE ROM. PONTIFICIS.

At quomodo, rogo te, ſeiniuſtam cauſam fouere cognoſcentes quieuerunt, ſi pro eis vigebat adeo amplum priuilegium a tanto Pontifice Regi tanto, Carolo Magno conceſſum? nam ſi illud vere datum fuiſſet, eos præterire minime potuiſſet, vel ipſum Imperatorem Ludouicum, qui (vt eædem habent res geſtæ Hadriani ſecundi) aduerſus ſuos Legatos talia præſumentes indignatus eſt, Romanos vero laudauit: quæ enim ibi leguntur attẽde: ſunt iſta: Audiens hoc Ludouicus Imperator Chriſtianiſsimus, mox Imperialem ſcribens epiſtolam, cunctos Romanos qui dignum tanto peregiſſent officio Præſulem, collaudauit.] Sed & in edita a ſe pro iuribus Romanæ Eccleſiæ conſeruandis conſtitutione iſta inter alia habet: Quando [a] diuina vocatione huius ſanctiſsimæ Sedis Pontifex de hoc mundo migrauit: nullus ex Regno noſtro aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo ſub noſtra poteſtate conſtitutus licentiam habeat contra Romanos aut publice aut priuatim veniendi, aut electionem faciendi, &c.]

[a] *Diſtin. 63. c. 30. 31. 32.*

At quod dicunt eo modo datis ab Hadriano priuilegijs renuntiaſſe Imperatorẽ: quomodo quis renuntians, non exprimat quia renuntiat? neceſſaria enim omnino eius eſt mentio. Quod de Imperatore dicimus, de Pontifice pariter dicendũ eſt. Si quæ priuilegia conceſſa fuiſſent ab Hadriano Carolo Magno, cur Hadrianus ſecundus cum per octauam Oecumenicam Synodum ſanciendum curauit, vt nullus laicorum ſe immiſceret penitus electionibus Epiſcoporum, non meminit cõceſsionis eiuſmodi, nec reuocauit generatim ſaltẽ conceſſa eidem Carolo priuilegia? Vel ſi rata firmaq. ea conſiſtere voluit: cur non expreſſit dum legem contrariam illis ſtatuit? Sed quia re vera nulla erat facta conceſsio, nulla de illis fieri potuit mentio. Omittimus recitare de his ad Lotharium & Ludouicum Impp. Leonis quarti decretum, & Henrici primi atque Othonis conſtitutiones de libera electione ex præſcripto canonum facienda Romani Pontificis. Sed de his iam ſatis: puto quidem te veritatis amantem Lectorem, iam omnino de impoſtura Sigeberti, de qua agimus, perſuaſum, re tam perſpicue tot demonſtrationibus patefacta. Adeo vt non putem inueniri poſſe aliquem, niſi ſimilem illi ſchiſmaticum vel hæreticum, qui tantæ, tamq. dilucidæ, omniq. ex parte conſtanti obniti audeat veritati.

CATHOLICI IMPERATORES LIBERAM ESSE VOLVERVNT ELECTIONEM PAPAE.

His iam cõfutatis, redeamus ad captiuos Longobardos, quos vna cum Deſiderio Rege Carolus Magnus ſecũ duxit in Gallias. Fuit ex eis inter alios Paulus Diaconus Aquileienſis, qui Deſiderio Regi erat a ſecretis. de quo hæc memoratu digna habet Leo Oſtienſis [b]: Capta vero (vt diximus) Papia vrbe, cum Regi Carolo pro ſua prudentia carus admodum & familiaris factus Paulus eſſet, accuſatus eſt ab inuidis apud Regem, quod ex affectu Deſiderij, illi pararet inſidias. Quem cum Rex comprehenſum adduci ad ſe iuſſiſſet, interrogat an vera ſint, quæ de illo dicerentur. Tum ille conſtanter ſe domini ſui fideliſsimum aſſeuerauit, & in eadem fide quoad viueret perſeueraturum. His auditis Rex, ira ſuccenſus iuſsit incunctanter manus abſcindi. Sed continuo mutata ſententia, memor illius ſagacitatis atque prudentiæ, ſuſpiranſque: Et ſi, inquit, ei manus abſcindimus, vbi tam elegantem ſcriptorem reperire poterimus? Atque ad proceres conuerſus, quidnam de tali viro agendum eſſet, perconctabatur. Illi eruendos ei oculos, monebant, ne vllas aduerſus Regem litteras ſcriberet. Et vbinam (ait ille) vel quando talem reperiemus hiſtoricum? Illi vero Regis clementiam, propenſamq. ad virum pietatem attendentes, ſuaſerunt vt illum apud Diomedis inſulam, quæ hodie Tremiti dicitur, exilio relegaret. ſicq. factum eſt.

[b] *Leo Oſtienſ. Chron. lib. 1. c. 17.*

PAVLVS DIACONVS CAPTIVVS DESIDERII REGIS STVDIOSISS.

Vbi cum aliquot annos exulans duxiſſet, homunculus quidam qui ei propter Dominum obſequia præſtabat, clam illum ex inſula aſportans, cum eo pariter Beneuentum perrexit. Quo viſo Arichis, qui filiam prædicti Deſiderij Adelpergam habebat vxorem, valde tam ipſe, quam eadem ipſius coniux gauiſi ſunt, cumq. ſecum in palatio honorifice detinuerunt. Quo tempore vtrumque palatium eiuſdem Principis alterum

PAVLI DIACONI LVCVBRATIONES.

quidem quod Beneuenti,& quod Salerni alterum conſtruxerat, idem Paulus verſibus luculentiſſimis exornauit. Eiuſdem etiam Adelpergæ precibus in hiſtoria Romana,quam breuiter Eutropius ſcripſerat, plurima hinc inde ex hiſtorijs Eccleſiaſticis addidit, duoſq. præterea libros a tempore Iuliani Apoſtatæ, in quem ipſam hiſtoriam Eutropius terminauerat,vſque ad tempora primi Iuſtiniani Imperatoris adiecit: ſed & vniuerſas fere annalis computi lectiunculas rithmo compoſuit. A

Defuncto autem Arichiſi, mox ad hoc monaſterium Caſſinenſe (vt ſupra retulimus) properauit, factuſq. monachus, plures poſtea vixit annos. rogatus quoque ab Abbate ac fratribus, expoſitionem regulæ ſancti Benedicti perutilem edidit: vbi multa de veteri monaſterij huius conſuetudine neceſſario inſerit, nonnulla etiam alia ſcripta eleganti ſtylo conſcripſit, atque inter alia verſus quoque reciprocos & hymnos de ſingulis beati Benedicti miraculis diſerto ſermone compoſuit. B

Ad hunc præfatus Carolus Rex qui eum exilio relegauerat, comperto quod huius monaſterij monachus effectus eſſet, multum illi gratulatus, affabiles ſatis & iucundas epiſtolas verſibus miſit, ex quibus hic aliquid inferre placuit. Ait enim poſt aliquos verſus, ſuam alloquens chartulam.

AD PAVLVM DIAC. EPISTOLAE CAROLI MAGNI FRAGMENTVM.

Hic celer egrediens facili mea charta volatu
Per ſiluas, colles, valles quoque præpete curſu,
Alma Deo cari Benedicti tecta require.
Eſt nam certa quies feſſis venientibus illuc:
Hic olus hoſpitibus, piſcis, hic panis abundat.
Lætus amor, cultus Chriſti ſimul omnibus horis:
Pax pia, mens humilis, pulchra & concordia fratrum. C
Dic Patri & ſocijs cunctis, Saluete, Valete:
Colla mei Pauli gaudendo amplecte benigne,
Dicito multoties: Salue Pater optime Salue. etc.

Cui ille ſimiliter verſibus reſcribere, & pro viſitatione & ſalutatione ſua & fratrum gratias referre maximas ſtuduit.] hæc Leo,qui addit,eumdem Paulum illic conſenuiſſe in monaſterio, & longæuum ætate in Domino quieuiſſe. Ait Trithemius, eumdem iuſſu Caroli Magni ordinaſſe hiſtorias & lectiones per totum annum ſingulis feſtiuitatibus Sanctorum congruentes. Sane quidem in ſæculo tam rudi,ipſe claruit inter primos.

 D

SEPTINGENTESIMVS ſeptuageſimus quintus agitur annus Indictione decima tertia, quo tamdem poſt propagatum ad plurimos annos Imperium Conſtantini, ſecundum illud propheticum Danielis [a]: Ecce Vigil & Sanctus de cælo deſcendit, & clamauit fortiter dicens: Succidite arborem, præcidite ramos eius, & diſpergite fructus eius.] cum videlicet impius Conſtantinus vbi regnaſſet annis triginta quatuor, menſibus duobus & diebus viginti ſex, infeliciſſimo exitu diem clauſit extremum, decimaquarta menſis Septembris. prout ex Theophane exacte annis ſingulis eius Imperij ſupputante collegimus; dum eius Imperij exordium numerare incipit a die obitus patris, quem contigiſſe ait decimoquarto Kalendas Iulij nonæ Indictionis, anno Redemptoris (iuxta Latinorum ſupputationem) ſeptingenteſimo quadrageſimo primo, totidem ferme annis quibus pater regnauit & menſibus, minus diebus nouem: ſiquidem Leonem annis pariter triginta quatuor menſibus tribus & diebus duobus imperaſſe,idem Theophanes tradit. Vt autem impij tam diu regnare permiſſi ſint, non Dei benedictio, ſed maledictio fuit ſecundum illud Iob: [b] Vidi ſtultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius ſtatim.] nam quo longius vita producitur, eo copioſior eorum maledictio propagatur, cum totum quod viuunt tempus, nonniſi ad theſaurizandum [c] ſibi ipſis iram in die iræ profecerit, vt nec illis ad vitam fuerit computandum; ijſdem ipſis id in inferno teſtantibus [d] & inter alia iſta de nimia vitæ ſuæ breuitate dicentibus: Tamquam ſagitta emiſſa in locum deſtinatum, diuiſus aer continuo in ſe recluſus eſt, vt ignoretur tranſitus illius; ſic & nos nati continuo deſiuimus eſſe.]

a *Dan. 4.*

DIVINA VLTIO IN CONSTANTINVM COPRON.

b *Iob 5.*

c *Rom. 2.*

d *Sap. 5.*

E

At quæ

A Atquæ de exitu eius Theophanes breuiter narrat, sic accipe: Anno trigesimo quinto, *inchoato scilicet*, sui Imperij mense Augusto tertiadecima Indictione exiuit contra Bulgaros Constantinus, qui diuinitus est in cruribus plaga percussus, quæ Græce αἰχμή, appellatur. Et hinc febre validissima detentus, Archadiopolim redijt a subiectis humeris in lectum delatus. Et veniens Silimbriam, nauem ingressus est, cumq. Strongylum peruenisset castellum, miserabiliter in Chelandio moritur, clamans & dicens: Viuens adhuc igni sum inextinguibili traditus; sanctamq. Virginem & Dei Genitricem laudari exposcens, cum sine fœdere eius fuerit inimicus.] Eadem & reliqui omnes Græci auctores testantur. Addit autem aliqua Cedrenus his verbis: Nauigio vsque ad Castellum Strongylum vectus, ibi animæ & corporis mortem obijt, vociferans, atque dicens se inextinguibili igni traditum propter Mariam, iubens eam exinde honorari, ac B celebrari vere Deiparam. Moriens, suamq. vltimam voluntatem testatam faciens, hæc pronuntiauit: Incolume esto magnum templum diuina Sophia: Incolumis esto ædes sanctissimæ Deiparæ in Blachernis: incolumis esto Ecclesia eiusdem in Chalcopratrijs: Incolumis esto ædes sanctorum Apostolorum: Incolumis esto vrbs & Senatus: Incolumis esto fili mi Imperator, etq. tu etiam o Theophanes, cui magnum meum arcanum credidi.] hæc Cedrenus. Erant præcipuæ Ecclesiæ illæ, quas iubere valet ab ipso præ ceteris ignominia affectæ. Sic igitur ea quam audisti ab eo extorta diuinitus confessione veritatis, tum de sua in perpetuum damnatione, tum de cultu quem execratus est ante Deiparæ, diem clausit extremum, hac ex parte Antiocho similis, qui semper & vbique impius, moriens eam primum sanam veramq. sententiam dixit: [a] Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non paria cum Deo sentire.] subijcit autem ista Theophanes: Re- C gnauit autem post mortem patris sui annis triginta quatuor & mensibus duobus, diebus viginti sex.] quod legebatur triginta quinque annis, corrigitur ex ipsomet auctore Theophane, dum qua Indictione, tum hic tum superius in Leone, mortuus sit insinuat.

CONSTANTINI MISERANDVS OBITVS.

a *Machab.9.*

Sed audi quod subijcit elogium dignum eius sepulchro. Ita vitam dissoluit sanguinibus multis infectus, & dæmonum inuocationibus & sacrificijs, persecutionibus quoque sanctarum Ecclesiarum, rectæq. & immaculatæ fidei, necnon & monachorum peremptionibus, & violationibus monasteriorum, maliſq. varijs supercrescens, non minus quam Diocletianus vel aliquis tyrannorum.] hæc Theophanes. Porro si quis ex sectis quibus communicauit, eius nomina addiscere velit: ex ijs quæ superius dicta sunt, Iudæũ ipsum iure vocabit, Nestorianum, & Manichæum, præter nomina Iconomachi, Copro- D nymi & Caballini, quorum primum ex secta, secundum e stercore, quo infans conspersit sacrosanctum lauacrum, tertium vero mutuatus e stercore caballorum, quo tale monstrum ipsi etiam naturæ auersum, dicitur delectatus. Nam audi Theosterictum huius temporis scriptorem in Niceta: Tantopere vero sordiũ & impurissimæ cuiusque rei odore malo delectabatur, vt animalium brutorum stercoribus se illiniret, & eos qui cum illo erant, *id facere iuberet*, quos amabat, ob idq. benigne accipiebat, quod rebus male olentibus semper delectaretur.] hæc ipse. Sed risimus Glicam, dum Caballinum a Cabala ciuitate refert denominatum, quod caballini eius ciues dici testetur. Sed quid commune Constantino cum Cabala, natus ipse atque educatus Constantinopoli? Nam & Theophanes ipsum caballino stercore delectatum, eius Imperij exordio ita narrat, post alia scelera de ipso commemorata: Magicis maleficijs, & luxurijs, cruentisq. sacrificijs, E & caballinis stercoribus, atque lotio delectatus, mollitiebusq. ac dæmonum inuocationibus &c.]

CVR CABALLINVS DICTVS.

Sed & quod præter personam Imperatoris, ageret quoque Theologum & doctorem Ecclesiæ, scriptorum aliqua monumenta reliquit. meminit de eorũ aliquibus idem Theosterictus quæ vidit: Ego ipse, inquit, legi tresdecim orationes, quas per duas hebdomadas recitandas tradidit: in quibus de Sanctorum intercessione mentio nulla facta erat.] hæc ipse. Tanto iã glorientur Nouatores antesignano; tollant hunc vt faciunt, laudibus Sanctorum blasphemi; susurrumq. sui obuoluti stercore audiant scarabæi: eosdem cum illo globulos stercoreos voluant, dum easdem cum illo putidas hæreses coagmentant, idem absque dubio cum ipso subituri supplicium apud inferos, cuius iudicij præiudicium idem proxime moriturus sensit: dum enim in se latam sententiam perpetuæ damnationis expressit, eamdem vtique eius sectarios accepturos fore significauit.

DE CONSTANTINI SEPVLTVRA ET EFFOSSIONE.

Defunctus igitur Constantinus sepultus est in templo sanctorum Apostolorum, nactus quam non meruerat sepulturam; qua penitus indignus cum esset, iusto Dei iudicio postmodum (vt suo loco dicetur) effossus, eius ossa publice in foro cremata sunt. Reliquit Constantinus post se filium hæredem Imperij Leonem & alios filios, sed & filiam a parentis moribus longe dissimilem. In qua Dei manifestata est sapientia, quum ex putrido illo stercore sciuit aurum colligere, gemmamq. seligere quam pretiosissimam, Anthusam dictam hanc Copronymi filiam, egregia sanctitate conspicuam, de qua in tanta scriptorum penuria satis hic tibi sit reddidisse, quæ in Menologio sæpe citato Basilij Imperatoris descripta habentur his verbis, die decimaseptima mensis Aprilis. A

S. Anthusæ Constantini Caballini Imperatoris filiæ memoria.]hic titulus. Pergit vero:

DE ANTHVSA FILIA COPRONYMI.

S. Anthusa Constantini quidem Caballini fuit filia. Cum autem vt viro copularetur, ab illo cogeretur, non acquieuit. Sed post illius obitum nacta libertatem, omnes suas dispersit diuitias; & has quidem dans pauperibus, has autem in Ecclesiarum & monasteriorum impendens ædificia: porro reliquas in captiuorum redemptionem: suas autem aureas vestes in Ecclesiarum ornamenta. Fuit autem multorum mater orphanorum: Expositos enim suscipiens infantes educabat,& instruebat,& hos quidem morientes Deo transmittebat, hos autem viuentes ad senum curam mittebat, & feminas tondens inducebat in monasteria. Frequenter autem a pijssima Irene cognata, vt cum illius filio ac pariter secum regnaret, inuitata, minime consensit. Sed a sancto Tharasio monacha in Eumeniæ cœnobio facta, ad Dominum migrauit.] hactenus S. Anthusæ dignum elogium, quod anniuersaria die ex sacro ritu in Ecclesia legi publice consueuit. vt ingens plane miraculum videretur ex monachorum persecutore nasci filiam, quæ erigeret monasteria, atque ipsa monialis pariter efficeretur. vt omnes intelligant,quod B C

a Prou. 21. b Psal. 32.

non est sapientia [a], non est prudentia, non est consilium contra Dominum.] quodq. ipse est [b] qui reprobat consilia Principum.] Et tu Nouator infelix, nihilominus factis, verbisq. sectaris, defendisq. Copronymum, quem & vnica eius filia vniuerso orbi operę demonstrauit errasse, pluris faciens vilem monasticum habitum, quam purpuram Imperatoriam?

DE ANTHVSA SENIORI.

Sed vnde huic Imperatoris Constantini filiæ nomen Anthusæ, ex eodem Menologio discces, vbi vigesima septima Iulij de alia Anthusa fit commemoratio: hæc enim ibi leguntur: Anthusæ memoria. Hæc anachoreticam vitam deligens, miraculis clara fuit: cognita autem a Constantino Caballino, quod coleret venerandas imagines, cogebatur negare cultum earum. Non acquiescens, dire percussa fuit. At postea Imperatoris vxori parere non valenti prædicens, duos filios eam genituram, masculum alterum, alteram feminam: a tormentis eximitur. Et erga eam Regina sic affecta est, vt eam loco matris haberet, & filiam quam peperit, eius nomine Anthusam nuncuparet: demum vero ipsa in pace quieuit.] hæc ibi. Sed iam redeamus ad Constantini filium, nouum Imperatorem Leonem, qui statim ab obitu patris absque aliqua controuersia capessit Imperium. D

Post autem persoluta postrema Constantino patri, idem Imperator a Theophane quæsiuit,quodnam grande esset illud patris secretum ipsi soli cognitum? Respondit,fortasse patrem tuum eius rei pœnituit,quam nos occulte egimus, xvij. centenarios defodimus quodam in loco in vsum fratrum tuorum Cæsarum & Nobilissimorum. Leo autem omne illud famulis missis abstulit, nihilq. fratribus reliquum fecit.] hæc [c] Annales Græcorum. Leo vero (subdit Theophanes [d]) cœpit expendere pecunias, quæ sibi fuerant a patre dimissæ: placuitq. tam Optimatibus,quam populo, & visus est breui tempore pius esse, sanctæq. Dei Genitricis & monachorũ amicus, vnde & monachos Metropolitanos Episcopos creans in summis sedibus collocauit.] tunc accidit,vt ipse Platonem Olympi montis monachum celebrem, ciuem Constantinopolitanum, rediens Constantinopolim, in Episcopum Nicomediensem prouehendum curaret; sed renuit ipse vir sanctissimus,qui in humili gradu Apostolicum obire munus non prætermisit, prout Theodorus Studita qui hoc viuebat tempore, & res ab eo gestas scriptis prosequutus testatur, quæ hic reddendæ sunt, vt ex ijs quæ vnus iste operatus est, aliorum sanctorum monachorum facta, quæ non prodita scriptis, intelligamus. E

c Cedren. in Compend. hoc anno. d Theophn. lib. 23. in princ.

LEO IMP. PIVS APPARVIT.

Dehinc (inquit Theodorus) necessarijs quibusdam de rebus Byzantium ingressus est. Quo tempore videre licuit monachos ipsos, qui superfuerunt tamquam lumina quædam,

A dam, ab ijs qui in vrbe Byzantio erant, conſpectos fuiſſe. Tunc & beatus ille qui mortuus antea putabatur, rediuiuus agnitus eſt (neque enim a cognatis ſupereſſe credebatur) ex eo quod non ſolum conſanguineis hominibus, ſed toti Byzantio celeberrimus factus eſt, alijs aliunde illum attrahentibus atque amplexantibus, benigne eius dexteram apprehendentibus, denique nobili eius doctrina libentiſſime fruentibus, &c.] pluribus namq. narrat ſpirituales profectus, cum verbi prædicatione ſingulos monens, eos ad meliorem vitæ frugem conuertit. & inferius in eodem argumento verſatus hæc addit. S. PLATONIS PIETATIS OFFICIA.

Itaque in illa vrbe regia, tāquam vexillum quoddam, erexit orationem ſpectatæ vitæ teſtimonio cōprobatam. Adde quod tenui & modeſto habitu indutus, aſpectu ipſo eos, qui eum videbant, ad virtutem hortabatur. Quod ſi cum politico aliquo viro negocium illi fuiſſet, orationem ſuauem adhibebat, ad eius mores, qui eum audiebant ſe
B componens. Nec quiſquam hac in re ipſius inſtitutum accuſet, ſed vtilitatem inde proficiſcentem conſideret. Et quænam (inquient) hæc eſt? peccantium hominum pœnitentia, & vitæ renuntiantium multitudo. Primus enim & ſolus fere (vt ita dicam) is apparuit, qui noſtri generis homines & alienigenas ad virtutis exercitationem ſuſcipiendam alacres reddidit; primus, inquam, nobis vt ſancte viueremus, hortator diligens extitit. Quamobrem & monaſterio cuidā quod in vrbe erat, præeſſe cogebatur quidem, ſed noluit tamen. Quin etiam Nicomedienſium Eccleſiæ præſidere eum hortabatur qui tunc præſidebat, ſed aſſentiri noluit, clerum fugiens is, qui clero erat dignus, & ſacerdotij faſtigium metuens, qui virtute ſublimis & præſtans erat.] Porro idem ſanctiſſimus vir Apoſtolicus tamdiu Conſtantinopoli manſit, quamdiu hæreſi profligata, fides Catholica fuit poſtliminio reſtituta. tunc demum redijt ad monaſterium ſuum.
C Ita pugil egregius vtraque potens manu, actiua atque contemplatiua vita ſublimis, pro temporum ratione (prout ſpiritus imperabat) exegit vtrumque munus.

Ceterum quod ad ſtatum Orientalis Eccleſiæ ſpectat, Leo ipſo ſui Imperij exordio, quo ſibi conciliaret omnium animos, omnibus morem gerere ſtuduit: perſeuerabat ipſe tamen hæreticus, hæreticus pariter Patriarcha Niceta iura Eccleſiæ miniſtrabat, adeo vt potius fuerit obitu Conſtantini perſecutionis ceſſatio, quam Catholicæ Fidei reſtitutio: Ceterum vbi habenas ipſe Imperij iam ſecure poſſidere viſus eſt ſibi: rurſum ipſos Orthodoxos perſequi aggreſſus eſt, vt quæ dicemus ſuis locis, oſtendent. Et ſi Platoni vel alicui alij indultum eſt vitam monaſticam propagare, ceteris tamen omnibus numquam id licuit, niſi vbi Irene Auguſta cum filio Conſtantino regnauit. Hæc ſunt quæ ad ſtatum Orientalis Eccleſiæ, vbi Romanus Imperator dominabatur, pertinent;
D altera vero pars Orientalis orbis Sarracenis ſubiecta, & ipſa hoc anno alleuiata eſt, morte perſecutoris qui dum vixit Chriſtianos afflixit Habdallæ. de quo hoc anno iſta Theophanes. LEONIS IMP. CONSILIVM IN ADMINISTRANDO IMPERIO.

Præterea eodem anno & eodem menſe, quo obijt Conſtantinus, moritur Habdalla Arabum Rex. Cum enim ambo hi velut acerrimæ beſtiæ diuturnis temporibus ac crudelitatibus humanum genus depaſti ſunt: mortui ſunt prouidentia Dei, & obtinent principatum Leo, & Madi filij eorum. Præterea eodem anno Aldegiſus Deſiderij Longobardorum Regis filius ad regiam vrbem veniens, ad Imperatorem ſe profugus contulit.] hæc Theophanes, cuncta ſumma breuitate perſtringens. Aldegiſus igitur qui anno ſuperiori fugam Orientem verſus arripuit, hoc anno Conſtantinopolim venit; vbi ab Imperatore benigne exceptus, ab eodem Patriciatus dignitate donatus eſt, vbi cum
E fruſtra tentaſſet res Italiæ, abſque ſpe aliqua Regni iterum potiundi conſenuit. HABDALLAE REGIS SARRACENORVM OBITVS.

Quod autem ad Occidētales res pertinet, Synodum a Carolo Magno in Duria habitam, Saxoneſq. duobus prœlijs ab eodem Rege profligatos, docent Francorum Annales veteres. Plane obſeruatione digna res eſt, quod antequam in bellum aduerſus hoſtes Carolus cum exercitu proficiſceretur, ad componendum ciuilem ſtatum, & bene diſponendas res Eccleſiaſticas Epiſcopos & Abbates conuocare conſueuiſſe. Quæ autem in tot Synodis ab eo celebratis ſtatuta fuerint: promiſcue ſimul in librum vnum congeſſit Anſigiſus Abbas Lobienſis, quo centum & ſexaginta octo capita continentur. His plane Carolus diuinum ſibi nomen concilians, aduerſus hoſtes pugnans, victor ſemper extitit, docens omnes Principes Chriſtianos, qua via ſit incedendum, vt maxima quæque intrepide aggredi, fortiter proſequi, atque feliciter valeant conſummare. Cui hoc anno in rebus Saxonicis occupato nouus interea paratur ex Longobardorum in Italia rebellantium

lantium subiugatione triumphus. Etenim hoc anno Notgardus Foroiulienſis Dux fidi- A
fragus, Regnum ſibi Italiæ vendicare, comparato exercitu, tentans; anno ſequenti ad
eum debellandum fuit Carolo iterum in Italiam redeundum. de quibus ſuo loco di-
cendum erit.

Hoc eodem anno Offa Rex Orientalium Saxonum, poſt alia pietatis opera ad expia-
tionem ſuorum delictorum adhibita, Regnum ſuum vectigale fecit Romanæ Eccleſiæ, vt
ſingulæ domus nummum argēteum penderent Eccleſiæ S. Petri. Quod ex veteribus An-
glicanæ Eccleſiæ monumentis prodens Polydorus, hæc ait: [a] Deinde metu pœnæ, qua
propter peccata afficiendus erat, Deum ſibi placandū conſtituens, decimam partem om-
nium bonorū ſacerdotibus alijſq. inopibus hominibus condonauit. Templum quod He-
refordiæ id temporis magnificū erat, ampliſſimis donarijs cumulauit, reliquias corporis
diui Albani magno ſtudio perquiſiuit, eaſq. inuentas, ac in ſcrinio auro & gemmis or- B
nato coniectas, locauit in cœnobio quod ipſe diuo Albano poſuerat, illudq. magnis lo-
cupletauit poſſeſſionibus: vbi etiam loci ſtatuit familiam monachorum diui Benedicti.
Huius quoque Regis opus eſſe ferunt cœnobium monachorum eiuſdem ordinis, quod
eſt Bathoniæ. Offa tamen quem vere ſuorum delictorum pœnitebat, viſus ſibi nequa-
quam plena manu de commiſſis Deo ſatisfeciſſe, traiecto propterea Oceano, Romam
ſe contulit veniæ conſequendæ cauſa, Romanoq. Pontifici Hadriano primo Regnum
ſuum vectigale fecit, impoſito tributo ex ſingulis nummis argenteis, quos denarios vo-
cant, domeſticatim in annos ſingulos conferendis: qui fuit annus ſalutis humanæ ſeptin-
genteſimus ſeptuageſimus quintus.] hæc auctor.

[a] Polydor. Virg. Anglic. hiſtd. 4.

OFFA REX MERCIORVM SVVM REGNVM VECTIGALE FECIT ROM. ECCL.

Hoc [b] eodē anno martyrio coronatur apud Machliniam in Belgio ſanctus Rumoldus
Apoſtolicus vir genere Hibernus: qui Romā petens, & a Pontifice Apoſtolatus munere C
initiatus, Machliniam veniens, illic Euangelium prædicauit, populumq. illum ad Chri-
ſtum conuertit: cumq. Dei verbo, & egregio virtutū exemplo, atque miraculis ex nouis
palmitibus illam plantaſſet Eccleſiam: eamdem fuſo ſanguine irrigauit, hoc anno a duo-
bus occiſus ſicarijs, quorum alterum adulterij arguiſſet. Extant eius Acta Apoſtolico
plane viro digna. [c] Claruit hoc tempore, qui eius quoque vſus eſt amicitia ſanctus
Gummarus Confeſſor, qui in aula primum Pipini Regis, magna gloria militarat. Scri-
ptæ fuerunt res ab eo præclare geſtæ a Theobaldo ad Sigerum Lirenſem Præpoſitum.

[b] Sur. die 1. Iul. to. 4. & Molan. in Natal. SS. Belg.

S. RVMOLDVS MARTYR.

[c] Apud Sur. die 21. Octob. to. 5.

GVMMARVS CONFESSOR.

Hic eſt annus, qui Era Hiſpanica notatur octingenteſima decimatertia, qua Tuden-
ſis habet, defunctum eſſe Aurelium Regem Galliæciæ in Hiſpania, ſuffectumq. in eius
locum Silum, ſiue Silonem, eis ſororis filium. referunt alij id factum anno ſuperiori,
auctoritate diplomatis donationis factæ monaſterio, Era octingenteſima duodecima, D
eius Regni anno primo. de quo [d] nobilis rerum Hiſpanarū hiſtoricus: Eſt autem inquit,
ad memoriam inſignis ijs in litteris contenta execratio, qua eius donationis violator iu-
betur eſſe ANATHEMA MARRANO ET EXCOMMVNICATVS.
vnde intelligitur Marrani vocem vulgarem non a Mauris quaſi Mauriani, vt quidam ſu-
ſpicantur, factam in Italia Frederici Aenobarbi tempore, cum Mauri plurimi fidem
Chriſto datam in baptiſmo, paſſim eiurata quam ſuſceperant religione violarent, ſed
potius ex Syriaca voce Maranatha deductam, qua anathematis ignominia, execratioq.
in diuinis litteris continetur.] hæc vir doctus ac pius. Sed hinc poſtea factum eſt, vt ſicut
nomen, Marrano, iure exhorrent Hiſpani, ita & vnde deductum eſt, Maranatha [e] ab Apo-
ſtolo introductam in Eccleſiam vocem, & a maioribus frequentatam, in Eccleſiæ cenſu-
ris ſi apponatur, indigne ferant, & contumeliæ loco accipiant. toleranda ſimplicitas, ſi E
tamen de re potius quam de nomine ſit ſolicita, nec peruicax obuerſetur Eccleſiaſticæ
antiquitati.

[d] Ioan. Maria. de reb. Hiſp. lib. 7. c. 6. in fin.

DE VOCE MARANATHA.

[e] 1. Cor. 16.

IESV CHRISTI ANNVS 776. HADRIANI PAP. ANNVS 5. LEONIS IIII. IMP. ANNVS 1.

ANNVS ſequitur ſeptingenteſimus ſeptuageſimus ſextus, Indictione decimaquar-
ta, quo Leo Imperator primo ſui Imperij anno, filium Conſtantinum coronat Im-
peratorē. Cum enim omnes Conſtantinopolitani ciues liberalitate Leonis bene erga ip-
ſum affecti eſſent, omnes Optimates cū multitudine populi copioſa (inquit Theophanes)
ingreſſi ſunt ad eum petentes Conſtantinum filium Imperatorem eius. At ille (vt moris
eſt

LEO IMP. CORONAT CONSTANTINVM FILIVM.

A est Principibus) renuntiauit eis: Filius est (inquit) meus vnicus mihi, & idcirco vereor hoc facere, ne forte contingat mihi, quod humanum est, & cum adhuc sit paruulus, morti eum tradatis, & aliū promoueatis. At illi cum iuramentis se profitebantur illi satisfacturos, neminem regnaturum præter filium eius, etiam si mori eum Deus voluisset. Hoc autem a Dominica die, qua Palmarum solemnitas agitur, vsque ad quintam feriam hebdomadæ maioris, populo in Hippodromo coaceruato petente, sancta Parasceue iussit iurare illos. Et iurauit omnis populus in honorandis & viuificis lignis *sanctæ Crucis*, tam scilicet ex thematibus, *militia scilicet*, & Senatu, quam etiam exterioribus ordinibus & ciuibus omnibus & ergasteriacis, Imperatorem non admittendi, excepto Leone seu Constantino ac semine ipsorum, & fecerunt scripta, quemadmodum iurauerunt, propriæ manus.

B Et in crastino Sabbato sancto ascendit Imperator in tribunal decem & nouem cubitorum, & fratrem suum Eudoxium creauit Nobilissimum, alium vero fratrem nomine Anthimum a patre Constantino illum honorem fuerat consequutus. Et processit Imperator cum reliquis Cæsaribus & tribus Nobilissimis ac nouo Constantino ad magnam Ecclesiam, & mutato indumento, sicut Imperatoribus moris est, ambonem ascendit cū filio suo simul & Patriarcha, & ingressus omnis populus, posuerunt omnes scripta sua in mensa sancta. Tunc Imperator allocutus est populum sic: En fratres, petitiones vestras adimpleo, & dono vobis filium meum Imperatorem. Ecce eum ab Ecclesia de manu Christi suscipitis. At illi acclamauerunt voce magna dicentes: Fideiussor noster esto, Fili Dei, quomodo de manu tua Christe, suscipimus dominum Constantinum Imperatorem ad custodiendum eum, & commoriendum pro eo.

EVDOXIVS CREATVR NOBILISS.

C Et in crastinum, quando videlicet magnus & Dominicus dies Paschæ celebratus est octauo Kalendas Maij decimaquarta Indictione, auroræ crepusculo, exeunte Imperatore vna cum Patriarcha in Hippodromum, delato altario, omni populo contemplante, Patriarcha fecit orationem, & coronauit Imperatorem filium eius. Et ita processit ad magnam Ecclesiam vterque Imperator cum duobus Cæsaribus, & tribus Nobilissimis. Processit autem & Imperatrix Irene, cum processissent Imperatores, sceptris consequentibus per scholas antelatis, & ascendentibus per æreæ portæ ascensum in catachumenij Ecclesiam, non exiens in plateam * Emboli.] hæc de solemnibus ritibus tunc exhibitis Theophanes, qui & eisdem potuit interesse. subdit vero paulo post, mense Maio Nicephorum Cæsarem fratrem Imperatoris postulatum reum maiestatis, vna cum alijs eiusdem conspirationis hominibus publice cæsis ac tonsis, ignominiæ causa Cher-
D sonam in exilium deportatum. hactenus de rebus Orientalibus.

CORONATVR CONSTANTINVS FILIVS LEONIS.

*

Quod autem pertinet ad res Occidentales, hoc anno Carolus Magnus cum audisset Rotgaudum Ducem Longobardorum Foroiulienſium noua conantem, & Regnum Longobardorum sibi vendicare studentem: in Italiam, nullo obice, venit. Eademq. celeritate eumdem victum occidit, captisq. Foroiulio atque Taruisio, quæ rebellauerant, ciuitatibus, Francorum illis præsidia reliquit. contigerunt hæc ipso veris initio: nam rebus confectis, Pascha Taruisij celebrauit. Posthæc rebellantibus Saxonibus citius in Gallias cum exercitu redijt. Sed quomodo antequam ipse in Saxoniam peruenerit, Deus pugnarit pro Francis: audi diuinum miraculum antiquis illis, quæ diuina scripta testantur, minime [a] impar.

CAROLVS ITERVM IN ITALIA CONTRA LONGOBARDOS.

[a] *Vita Carol. Magni Annal. Fräc. & Chron. Regin.*

Saxones iterum rebellarunt, ruptis sacramentis, & obsidibus promissis mentitis,
E & Eresburgum castrum per mala ingenia & iniqua placita capientes, Francos expulerunt, & castrum destruxerunt. Similiter voluerunt facere de Sigisburgo castello: sed dum per placita Francos, qui intus erant, non potuissent illudere, sicut fecerant alias de Eresburgo: præparauerunt pugnas & machinas, vt castrum vi caperent; Deoq. volente petrarias quas parauerunt, in suo plus damno senserunt, quam illi de castello. Item præparauerant clitas ad debellandum per virtutem, castrum; sed Dei virtus superauit illorum virtutem. Quadam autem die cum bellum præpararent aduersus Francos, qui ipsum castrum custodiebant: apparuit manifesto * gloria Dei super Ecclesiam quæ est infra ipsum castrum, videntibus cunctis tam a foris, quam etiam deintus, ex quibus multi manent adhuc, qui dicunt vidisse se instar duorum scutorum colore rubeo flammantium, & agitantium super ipsam Ecclesiam. Cum hoc signum vidissent Pagani qui a foris erant, statim confusi sunt, & magno timore perterriti, fu-

* gladius

DE FVGA ET NECE SAXONVM INGENS MIRACVLVM.

gere cœperunt ad castra, & omnis multitudo eorum fugam arripiens, alij ab alijs in- A
uicem interficiebantur, & qui retro respiciebant propter pauorem ab antecedentibus
lanceis confodiebantur, & diuersos ictus inter se perpessi sunt omnes, & diuina vltione
* iudicati *vindicati. At quantum super eos Dei virtus propter salutem Christianorum operata
est, nullus narrare potest: & quanto plus illi pauore perterriti sunt, tanto magis Chri-
stiani confortati omnipotentem Deum laudabant, qui dignatus est ostendere poten-
tiam suam super seruos suos. Ita Francis viriliter resistentibus, Saxones nihil prævalue-
runt, & Franci persecuti eos interfecerunt vsque ad flumen Lippiam, & cum victoria
reuersi sunt.] Cum hæc audiuit Carolus, celebrem Synodum in Vuarmatia celebran-
dam curauit ad componendas, ex more, res Ecclesiasticas & politicas, exemplo expertus
sæpissime, curare Deum res bellicas, cum ipse esset solicitus de rebus Ecclesiasticis con-
seruandis. nam audi quæ sequuntur. B

Cum autem in Vuarmatia domnus Rex Carolus hæc audisset, tenuit ibi Synodum
& publicum placitum, & consilio habito, introiuit cum summa festinatione, Deo ad-
iuuante, in Saxoniam. Et perterriti Saxones omnes, ad locum vbi Lippia consurgit,
venerunt ex omni parte, & domno Regi Carolo per Vuditum manibus suis reddiderunt
patriam, & spoponderunt se esse Christianos. Et iterum subditi sunt ditioni domni Re-
gis Caroli. Domnus autem Rex Carolus reædificauit Eresburgum castrum, & fecerunt
aliud castrum super Lippiam. Vbi venientes Saxones vna cum vxoribus & infantibus,
innumerabilis multitudo, baptizati sunt in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, &
obsides dederunt domno Regi Carolo, sicut voluit. Disponens autem domnus Caro-
lus Francos per castella Saxoniæ, reuersus est in Franciam, & celebrauit Natale Domini
in Aristallio.] hucusque in dictis Annalibus res ab eo gestæ anni huius. C

FREQVENTES SYNODI SVB CAROLO MAGNO QVALES FVERINT.

Ceterum quod ad frequentes Synodos a Carolo annis fere singulis habitas pertinet:
minime placet quod asseritur opinatione quadam potius quam certa auctoritate, hos
fuisse tantum laicales conuentus ad res bellicas aliaq. politica disponenda: etenim cum
in his constet sancitos esse canones ad res Ecclesiasticas spectantes, quorum aliquot ex
Capitularibus Regum Francorum superius scripsimus & alios suo loco reddituri sumus,
cessare de his contraria omnis assertio vel dubitatio debet. Custos siquidem sacrorum
canonum tenacissimus Carolus, ex eorum præscripto, annis singulis Synodales voluit
eosdem sacros celebrari conuentus: quibus & magistratus Regni interfuisse æque senti-
mus, in ijsq. etiam quæ ad Regni optimum statum pertinent, esse cognita, optimeq.
disposita non negamus. Et vt huius instituti originem repetamus, sciendum, fuisse
anno quarto Pipini Regis Concilium celebratum apud Palatium Vernis, in quo sta- D
tutum quarto canone, vt bis in anno Synodus celebrari deberet quo Rex ipse iussisset, in
eiusq. agi præsentia, ad quas conuenirent Episcopi & Abbates; earumq. alteram Ka-
lendis Martij, alteram vero Kalendis Octobris celebrandam esse. Vt taceamus modo di-
cere de innumeris antiquis Ecclesiasticis legibus, ista iubentibus: ad omnem de
hac re tollendam dubitationem, reddendus est hic ipse eiusdem Synodi canon, qui sic
se habet.

Vt bis in anno Synodus fiat: prima Synodus mense primo, quod est Kalendis Mar-
tijs, vbicumque dominus Rex iusserit, in eius præsentia. Secunda Synodus Kalēdis Octo-
bris aut ad Suessiones vel alibi, vti in Martijs Kalendis inter Episcopos, & illi Episcopi ibi-
dem conueniant, quos modo vice Metropolitanorum constituimus, & alij Episcopi vel
Abbates seu presbyteri quos ipsi Metropolitani ad se venire iusserint, ibidem in ipsa se- E
cunda Synodo conuenire faciant.] hæc canon dicti Concilij celebrati anno quarto Regni
Pipini Caroli patris: vt mirandum non sit, si vel saltem semel in anno coram se Synodum
Carolus fecerit celebrari, qui (si in omnibus canon seruandus fuisset) bis in anno Syno-
do suam præsentiam teneretur exhibere. Sed est canon Synodi Suessionensis ab eodem
Pipino Rege habitæ, quo decernitur, annis singulis singulas esse Synodos celebrandas;
ex cuius præscripto potius Carolus eius filius singulis ferme in annis colligebat Epi-
scoporum conuentus singulos. Quantum autem ista sibi, Regnoq. profuerint, proba-
runt euenta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A IESV CHRISTI ANNVS 777. HADRIANI PAP. ANNVS 6. LEONIS IIII. IMP. ANNVS 2.

SEPTINGENTESIMVS septuagesimus septimus Redemptoris annus decima quinta Indictione notatur, quo Bulgarorum Rex Telericus qui aduersus Constantinum Copronymum sæpe pugnarat, Christianæ religionis amore suos deserens, contulit se Constantinopolim, vt sacrum baptisma susciperet, Regnum relinquens terrenum, vt cælestis Regni particeps esse posset. Operata est ista fides in Christum etiam ante Christum. Nam ad Hebræos Apostolus: [a] Fide Moyses grandis factus, negauit se esse filium
B filiæ Pharaonis: magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem: maiores diuitias æstimans thesauro Aegyptiorum, improperium Christi: aspiciebat enim in remuneratorē.] magnum quidem dedit iste specimen viuæ fidei, dum Regno numerosissimæ, victricisq. gentis prætulit seruitutem humilem Christi. Excepit hunc Leo benigne satis, atque baptismum consecutum, Patricium creauit, & nobili coniugio honestauit. de his enim breuiter ista Theophanes: Anno secundo Imperij Leonis confugit Telericus Bulgariæ dominus ad Imperatorem. Qui fecit eum Patricium, iungens illi vxoris suæ Irenæ consobrinam. Cum autem baptizatum eum ex sancto lauacro suscepisset, magnifice honorauit, pariter & amauit.] hæc ipse: Fuerunt istæ primitiæ Bulgaricæ gentis ad Christianam religionem accedentis, postea magna alacritate confluentis. vt dici possit frumenti granum, seminatum fructum centuplum reddidisse.

[a] *Hebr.* 11.

TELERICVS REX BVLGARORVM FACTVS CHRISTIANVS.

C Eodem anno, qui & tertius numeratur ante Leonis Imperatoris obitum, contigit certamen Theophanis (qui & Isacius dictus est) nobilissimi ciuis Constantinopolitani cum Leone Imperatore, accusatus a socero quod vna cum coniuge minime liberis procreandis vacans, vitam monasticam exerceret domi vna cum coniuge, bona sua pauperibus largiens: Rem gestam a Theodoro Studita (vt creditur) scriptam sic accipe: Socer eius qui hanc spem in ipsis solis positam habebat, eam rem sic ægre tulit, vt ipsum quoque Imperatorem in magnam indignationem impulerit. Leo hic fuit sordidi patris filius atque successor: qui & ipsorum adolescentiam commiseratus, & proprium amicum eius patrem honorans, iureiurando comminatus est adolescenti, se illi, nisi a proposito desisteret, oculos effossurum. Et Cyzicum misit eum, munusq. præclarum commisit, vt rebus inanibus atque caducis administrandis, earum quæ semper permanent splendorem
D obliuiscereturAt ille tamquam murus in suo instituto stabilis permanens, libenti animo iter ingressus, apud Sygrianem occurrit admirando seni qui Gregorius appellabatur, & tum alijs donis, tum prophetiæ gratia præstabat: multis enim sudoribus animum a perturbationibus liberum, seseq. tum in contemplatione rerum diuinarum, tum ad eorum quæ essent euentura cognitionem aptum reddiderat.

THEOPHANIS ISACII CERTAMEN CVM LEONE IMP.

Huic Theophanes animi sui propositum aperit, sibiq. certum iam esse dicit exilium eligere voluntarium. At ille sancto Spiritu (vt erat solitus) illustratus: Nihil est, inquit, o iuuenis, quamobrem de exilio cogites: paulo post enim licebit tibi, nemine prohibente, ad solitudinem te conferre: socero enim tuo & Imperatore defunctis, ad vitam pristinam reuocaberis. & hæc dicens, solito murmure labijs intonabat, quemadmodum ipse iuuenis comitibus dixit, cum eius testimonium narraret. Senis autem iumento vsus est, eoq.
E magis quam regio equorum ministerio, quo erat ornatus, gloriabatur. Senis igitur monitu & aliorum Patrum consilio confirmatus reditum in patriam distulit, & vna cum socijs in loco quem nactus est, cum supellectile sua consedit. Verum cum & magnis caloribus & siti cruciarentur, non tantum indignatus est, nec aquæ penuria sententiam mutauit, nec proprium orauit Dominum vt sibi mederetur; sed solitas illi preces fundens, super tapete recubuit, vt somno paulisper sitim leniret.

GREGORII CONSILIO QVIESCIT THEOPHANES

At rerum mirabilium effector Deus iuuenem intuitus, propter se libenti animo labores ferentem, magno illum miraculo decorauit: Quirenim ingrato populo ex durissima petra latices effudit, cur grato iuueni necessaria non ministraret? Prope igitur vbi iacebat, diuino iussu fons mirabilis emanauit, tactuq. suum seruum Deus excitans, sese illi patefecit. Qui socijs conuocatis, sitis remedium a Deo datum ostendit. Cauis igitur manibus aquæ copiam haurientes, debitas bonorum omnium largitori Deo gratias egerunt.

AQVAM DEVS SITIENTIBVS LARGITVR.

egerunt. At ne quis posset suspicari casu fontem illum repertum fuisse: nocte repente A
sic euanuit, vt ne vestigium quidem eius vllum mane relinqueretur. hoc amoris, quo sanctus hic iam inde ab adolescentia Deum prosequebatur, signum fuit.] & paulopost: Nondum anni tres præterierunt, cum socer eius & Imperator a præsenti gloria depulsi sunt, & ad domicilium illis conueniens missi &c.] reliqua enim suo loco reddituri sumus, quæ memoria digna sub Irena Augusta & Constantino filio contigerunt.

SYNODVS PADERBVRNENSIS.

Quo pariter anno Carolus Magnus ad stabiliendam Ecclesiam Saxonum, habuit Synodum Paderburnæ, vbi Saxones baptizati iuramento firmauere se Christianam Fidem perpetuo seruaturos, alioqui passuros ob pœnam, omnium suorum bonorum dispendium. hæc Acta Caroli, vetus Chronicon, Annales Francorum & Regino tradunt. Sic igitur firmatæ, penitusq. stabilitæ videri poterant res Saxonum, nisi vnus ex eorum Principibus Vuidichindus nomine, ne cum alijs ad Synodum conueniret, vna cum paucis so- B
cijs fugam arripiens, aufugisset in Normandiam. Excepisse autem in eadem Synodo ab Hispania venientes tres Sarracenorum Principes, pariter tradunt. habet eadem de rebus hoc anno gestis Paderburnæ Gobelinus in Meinulpho, qui & originem Episcopalis sedis Paderburnensis enarrat. Sed & de aduentu Principum Sarracenorum hæc Annales sub Ludouico scripti ab eius domestico produnt: Venit, inquit, ijsdem & loco & tempore ad Regis præsentiam de Hispania Sarracenus quidam, nomine Ibinalarabi cum alijs Sarracenis socijs suis, dedens se ac ciuitates quibus eum Rex Sarracenorum præfecerat.] & paulo post: Persuasione ergo Rex prædicti Sarraceni, spem capiendarum quarumdam in Hispania ciuitatum haud frustra concipiens profectus est &c.] Porro expeditio in Sarracenos contigit anno sequenti.

C

CAROLI MAGNI EXPEDITIO IN HISPANIAM.

SEQVITVR temporis ordine annus Redemptoris septingentesimus septuagesimus octauus, prima Indictione, quo Caroli Magni cõtigit expeditio in Hispaniã aduersus Sarracenos, ab alijs Sarracenis (vt vidimus) anno superiori ad id faciendũ permoti: etenim bello ciuili Sarracenis inter se dissidentibus, qui regnabat Cæsaraugustæ, ab alijs pulsus Sarracenis, in ipsos Carolum concitauit. Francorum rerum scriptores veteres tradũt, subegisse Carolum Nauarram, potitumq. Cæsaraugustana ciuitate, atque Pampilona, eas- D
dem mœnijs reliquisse nudatas. Verum cessit exercitui infelix exitus, Vasconibus in montibus Pyrenæis, vsis locorum opportunitate, exercitus extrema cædentibus. Qua impressione facta, desideratos esse inter alios insigniores Eggobardum regiæ mensæ præpositum & Rutlandum præfectum Britannici litoris, testis est Eginhardus in rebus gestis Caroli Magni. Porro de historia vel nimia breuitate contracta, vel sub nomine Turpini Rhemensis Episcopi nimia fabulositate producta, nihil præterea est tutum asserere.

Sed quomodo errore lapsi sunt nonnulli persecuti suis scriptis res Hispanas, dum eiusmodi cladem quam in saltu Pyrenæo passus est Carolus, referunt ad tempora Regis Alfonsi cognomento Casti, paulo ante obitum eiusdem Caroli Magni, suo loco plenius dicturi sumus. hic satis sit ista notasse. Regnabat autem tum in Hispania in Regno Le- E
gionis & Asturiorum Silo gener Alfonsi Catholici, qui pace cum Sarracenis composita, tranquillam transegit vitam, ab anno Redemptoris septingentesimo septuagesimo quinto, Era nimirum (vt Tudensis habet) octingentesima decimatertia, tenuitq. vsque ad Eram octingentesimam vigesimam primam, annum Domini septingentesimum octogesimum tertium. Cum interea Aragonenses, Principe Ansar sese a Sarracenorum iugo magna animi generositate vendicantes, libertatem sunt consequuti, pro qua tuenda studio indefesso certarunt.

ARAGONENSES IN LIBERTATEM VINDICATI.

SAXONES REBELLANTES CVNCTA CAEDE MISCENT.

Cum autẽ in ea aduersus Sarracenos expeditione Carolus esset, fidifragi Saxones suasione Vuidichindi Principis rebellantes, quæ obuia habuerunt ad Rhenũ vsque omnia cæde atque incendio vastant, sed non impune: nam idem Carolus licet annus declinaret ad finẽ, & exercitus imminutæ vires nonnihil essent ex clade illa a Vasconibus illata, nulla mora

A la mora eos per suos adoriri voluit, quos in fugam versos magna ex parte necauit. hæc Francorum vetera Chronica & Annales. Verum cædem Saxonum anni sequentis exordium contigisse, quæ dicentur ostendent. Sed hæc ex epistola sancti Ludgeri Monasteriensis Episcopi ad Xixfridum Traiectensem Episcopum [a] data, petenda sunt, qui ea quæ hoc anno Saxones in sancti Suuiberti Vuerdense cœnobium perpetrarunt, & quam a Deo ob sacrilegium experti sint vltionem, scribit cuncta quidem Annalibus digna, quæ sic se habent. [b]

[a] Extat in Appendice ad vitam Suuiberti apud Sur. to. 2. die 1. Martij.

[b] Ead. epist. c. 4. 5. 6. 7.

Postremo (inquit) imperante Carolo Magno Rege Francorum inclyto filio præfati Regis Pipini, cum is subiugatis potenter Saxonibus, & Vuestphalis, decreuisset cum grandi exercitu Christianorum contra Gentiles Hispanos, *Sarracenos scilicet regnantes in Hispania*, ire in Hispaniam, & eos mittere subiugum Fidei Domini Dei nostri Iesu Chri-
B sti, anno scilicet a Natiuitate eiusdem Domini nostri septingentesimo septuagesimo octauo, Indictione prima: ferocissimi & perfidi Saxones & Vuestphali excitati spiritu satanæ ac inebriati calice Babylonis, cum præfatus Carolus Rex esset cum toto suo exercitu in Hispania, putantes ac videntes se habere aptum tempus vlciscendi damna a Carolo & a Christianis ipsis sæpe illata, conglomerati in inuicem præceptis Satraparum ipsorum, venerunt validissimis & grandibus agminibus strenuorum & ferocium armigerorum, depopulantes longe lateq. crudeli ferro & edaci flamma cuncta quæ erant Christianorum. Veneruntq. vsque ad litora Rheni.

Et in tantum sæuijt ira & crudelitas ipsorum, vt nullatenus parcerent nec Ecclesijs Dei, nec sexui, nec ætati hominum, quin omnia consumerent ac demolirentur vsque ad internecionem. sed anno sequenti maxima vindicta subsequuta fuit, & denuo ad fidem
C reuocati triumphali gladio serenissimi Francorum Regis Caroli propugnatoris Fidei Christianæ fuere. Qua horrida clade sæuiente, prædictæ ferocissimæ gentes Saxonum & Vuestphalorum ad Ecclesiam sanctissimi Suuiberti, & ad oppidum Vuerdam ferocitatis suæ direxerunt gressum. Quod oppidum liuore magno, feroci igne & ferro solo tenus destruxerunt. Eadem tempestate Ecclesia cum conuentu sancti Suuiberti concremata fuit, sacerdotes aut trucidati aut effugati, incolæ vtriusque sexus omnes fere occisi, libri sacri exusti, vicusq. fere in solitudinem redactus est. Dempto sacro corpore S. Suuiberti, sagaciter subtus terram deposito & depresso, quod licet industrie per totum conuentum quæsierint, minime tamen inuenire potuerunt. Et licet essent Christiani vi adacti, & hæc crudelia peragerent: oderant tamen sanctum Suuibertum, eo quod pridem Christianis Francigenis præstitisset victoriam contra eos, & (vt arbitrabantur) ini-
D micus ipsorum esset, & defensor exercitus Christianorum.

SAXONVM IRRVPTIO IN VVERDAM FACTA.

Erat autem in eodem flagitioso exercitu quidam satelles diaboli, nomine Ogellus Oesterbach de Paderborne, qui in eadem sæua depopulatione oppidi de Vuerda infinita flagitia commiserat, gaudens in rebus pessimis. Is tota vi conatus inflammare sancti Suuiberti Ecclesiam, ignem primus copiosum ad fastigium iactauit Ecclesiæ. sed protinus ignis sæpe repulsus & mortuus extinctus & diminutus fuit: vim enim suæ virtutis primo oblitus est ignis. At ille obstinatus in malitia, licet hæc cerneret, & nullo modo desistere dignaretur: tandem permissione diuina eam incendit, & lætus abiuit. Igitur cum hæc effera & bellicosissima gens Saxonum infinita abominabilia vbique in Christianos grassando ad libitum peregisset, diuisisq. inter eos lætarentur rapinis ac spolijs, sedissentq. in suburbanis & vicinis pratis virentibus oppidi Vuerdensis, ouantes & gra-
E tulantes de cædibus & oppressionibus Christicolarum: ecce venit ille sceleratissimus & sacrilegus Ogellus ad commilitones & conterraneos suos in eodem prato prandentes, cachinnando recitans, vt ipse Ecclesiam sancti Suuiberti protectoris Francorum incenderit, quamuis commode eam aliquamdiu incendere nullatenus potuisset.

INCENDITVR ECCLESIA S. SVVIBERTI.

Statimq. Dominus noster Iesus Christus, qui est splendor Sanctorum suorum, volens sacrilegis Saxonibus palam ostendere, cuius meriti sanctus Suuibertus nobilis Pontifex apud ipsum esset in Regno cælorum, illum nefandum Ogellum miserabiliter puniuit, vt alij terrerentur, & a talibus desisterent. Nam cum pernicioſus Ogellus hæc prædicta mala per ipsum perpetrata coram prandentibus socijs & cõplicibus suis cachinnando, immo Deum blasphemando recitaret: statim ira Dei ascendit super ipsum, cadensq. retrorsum coram omnibus super planam terram fracto collo, dignas temeritatis ac sacrilegij pœnas debitas horribili morte luit. Quod alij sacrilegi videntes & audientes

IMPIVS OGELLVS DIVINITVS PERCVSSVS INTERIIT.

exterriti

exterriti valde, compuncti pœnitentia ſalutari, quidam ipſorum iram Dei mitigauerunt. A

Nec hoc ſufficiebat Deo ad laudem ſancti Suuiberti, quin etiam illuſtrius honorare voluit Sanctum ſuum coram omni exercitu Saxonum & Vueſtphalorum. Nam cum ſacrilegus Ogellus mortuus, coopertus velamine ſic per tres fere horas iacuiſſet, & ſigno dato, iuberentur vbique per totum exercitum caſtrametari in alio loco: ſtatim conuenerunt conſanguinei & ſocij malitiæ nefandi Ogelli, eumq. ſepelire in cœmeterio Eccleſiæ ſancti Suuiberti decreuerunt, ſed nullo modo valebant. Namq. cum in-

SACRILEGO TERRAE SEPVLTVRAM NEGAT.

digeſtam terram effoderent, conantes facere ſepulturam in præfato ſancto cœmeterio, in quo ipſum condendo ſepelirent, ſtatim digeſta terra per ſe defluxit in eamdem foueam, ac ſi non fuiſſet ſulcata. de quo omnes valde mirabantur. Cumq. iterum atque iterum fodiendo tentaſſent, & multum laboris inſumpſiſſent, vt facerent ſepulchrum B licet in alijs locis eiuſdem cœmeterij, & ſemper terra per ſe, omnibus ſtupentibus, ſubito decidiſſet in eamdem foueam, permanens & apparens plana terra vt antea; deſiſtebant a fodiendo ſepulchro in eodem cœmeterio: & exterriti dicebant alterutrum, ipſum indignum Eccleſiaſtica ſepultura, & præſertim ſepultura illius cœmeterij, eo quod Eccleſiam illam & cœmeterium cremando profanaſſet. Et ſic multum attoniti recedentes, cum veniſſent ad cadauer mortui, & abiecto velamine, denudaſſent faciem eius, ecce tam horribilis & miſerabilis apparuit facies eius, quod omnes in terrorem & formidinem vertit, ita vt omnes trementes, ſtupidi & pauidi cito recederent ab eo, ignorantes quid de corpore facerent. Sed inſtanti receſſus tempore, quidam alij ſatellites ex alia prouincia Saxonum prædicta audientes, & ipſum mortuum inuenientes, proiecerunt indignanter cadauer in Rhenum, vt eſſet pabulum piſcium, & ſic malus ma- C le perijt.

Itaque cum ex præcepto Satraparum per totum facinoroſum exercitum ſigno dato, iuberentur caſtra mouere, domumq. diſcedere: ecce dolenter nuntiatum fuit a contribulibus & complicibus malitiæ & commiſſi ſacrilegij, duobus præcipuis Satrapis Nothelino & Occoni, ſtrenuum Ogellum de Paderbone, qui primus Eccleſiam S. Suuiberti incenderat, ex vindicta Dei & ſancti Suuiberti patroni illius loci plagatum & punitum eſſe, fregiſſeq. collum ſuum ſuper planam terram, cum iucunde iactaret, quod illud facinus ſacrilegum admiſiſſet. Quod illi audientes, indignati dicebant, hoc caſu accidiſſe, & non ex vindicta alicuius Sancti & præcipue S. Suuiberti, & quod S. Suuibertus eſſet impotens, & nullius virtutis ac poteſtatis, qui nequiuiſſet ſuum oppidum, ſuamq. Eccleſiam tueri. Cumq. hæc & alia huiuſmodi multa verba blaſphemiæ ſu- D perbe ac indignanter protuliſſent, nec dantes gloriam Deo & Sancto eius: ſimul atque receſſiſſent illi duo Satrapæ ab inuicem, Nothelinus glorians in via de victoria habita contra Chriſtianos, priuatur coram omnibus lumine oculorum, factus totus cæcus, atque in cunctis membris ſuis grauiorem morte pœnam tamdiu ſuſtinuit, donec rubore coopertus & in ſe reuerſus, ac ſe colligens, quanta in Deum ac S. Suuibertum ſuperbe commiſerat, medullitus ſuſpirando agnouit & doluit.

NOTHELINVS DIVINITVS EXCAECATVR ET SANATVR.

Itaque creſcente per momenta temporum dolore corporis, conſilio proborum flexis genibus humiliter Deo vouit deuote viſitare ſepulchrum S. Suuiberti & Eccleſiam eius in fauillam redactam, iuxta facultatem ſuam reſtaurare, modo interceſſionibus ipſius recuperaret priſtinum viſum & ſanitatem corporis. Quo voto coram multis dolenter & deuote facto, protinus dolor viſcerum ceſſauit & viſus redijt, & ipſe ſur- E gens, lachrymabili voce Deum deuotiſſime laudans, cunctis apparuit, vt meritis ſancti Suuiberti liberatus ſit. Et Vuerdam vſque properans, votum cum multa familia deuote adimpleuit.

Alter autem Satrapa Occo nomine opimis ditatus ſpolijs cum equeſter cum vernaculis rediret e Vuerda, ignorans vt Nothelinus a Deo punitus eſſet, recitaretq. in via quam bene vindicaſſent Saxones contra Chriſtianos contumelias & oppreſſiones ipſis a Carolo pridem illatas, & vt humana pariter & diuina in finibus Chriſtianorum perturbaſſent, & præſertim vti Eccleſiam ſancti Pontificis Suuiberti, in quo multum Chriſtiani confidebant, incendiſſent: mox coram omnibus mulctatus eſt a Deo, auditu carens & loquela, redienſq. domum mæſtus & dolens, manſit longo tempore ſurdus & mutus. Qui ſimiliter in ſe reuerſus, erubeſcens ingemuit valde, perpendens quod

VLTIO IN OCCONEM ET MISERICORDIA IMPERTITA.

Deus

A Deus vindicat blaſphemias Sanctis ſuis illatas. Salutari igitur pœnitentia ductus dolens toto corde de commiſſis in Deum & eius ſeruum Suuibertum, eleemoſynis & precibus ſperabat a Deo recuperare priorem ſanitatem, ſed nihil proficiebat, & nihil obtinuit.

Cum vero didiciſſet qualiter Nothelinus Satrapa cæcitate percuſſus meritis ſancti Suuiberti liberatus fuit, ſpem magnam concipiens in ſanctum Suuibertum, ſimiliter vouit peregre viſitare ipſum ſanctum Suuibertum in Vuerda, & ſeruituti eius ſe mancipare, modo priſtinæ merito ipſius Sancti reſtitui poſſet ſoſpitati. Eadem hora ſanatus a cæleſti medico, diſpoſita domo ſua, publice accedens cum ſolemni familia ad Eccleſiam ſancti Suuiberti in Vuerda, votum impleuit reuerenter & deuote; redire quoque domum ſpernens, ſumptibus ſuis, & præfati Satrapæ Nothelini aliorumq. multorum deuotorum hominum eamdem exuſtam Eccleſiam anno ſequenti eleganter
B reſtaurauit. Et dignitati ſui Satrapatus renuntians, in Vuerda apud S. Suuibertum cõſenuit, ſeruiens feruenter Deo & S. Suuiberto omnibus diebus vitæ ſuæ.] hactenus de his S. Ludgerus Epiſcopus res ſui ſæculi narrans. Porro ſequenti anno Saxones atque Vueſtphali poſt acceptam ingentem cladem ſubdiderunt ſe Carolo Magno.

Ceterum ipſe S. Ludgerus genere Friſius, Friſiorumq. Apoſtolus iure dicendus, hoc tẽpore Friſiorum conuerſioni operam dabat, vt colligitur ex [a] Actis vitæ ipſius a Vuerdenſibus monachis ſcriptis proditæ. Hic enim genere Friſius ex Chriſtianis parentibus ortus, educatus ſub diſciplina S. Gregorij diſcipuli S. Bonifacij Martyris in Eccleſia Traiectenſi, ibi initiatus eſt clericatu, ab eoq. miſſus in Angliam, vbi Albinus ſiue Alcuinus publice profitebatur litteras ſacras, cum audiens annum integrum manſit, iterum ad eum qui miſerat Gregorium, ordinatus diaconus redijt. Poſtea vero rurſum profectus in Angliam, tres integros annos & ſex menſes eumdem præclariſſimum doctorem audiuit, vſu litterarum Carolo Magno notiſſimum. Vocatus deinde defuncto Gregorio, ab Apoſtolico viro Lebuino per viſum, qui Euangelium Dauentriæ prædicarat, illuc ſe contulit, vbi combuſtam a Saxonibus Eccleſiam reſtaurauit. inde a ſucceſſore Gregorij Albino in Friſiam miſſus, fana illic idolorum plura deſtruxit, ipſis ſpectantibus idololatris, & Dei virtute ne repugnarent, agente. Septem vero ibi annis manſiſſe, eadem produnt Acta: cum autem longe lateq. eius Apoſtolatus gloria claruiſſet, qui ſub Albino in Anglia profitebatur eius condiſcipulus, eiuſmodi ſalutationem ad eum hiſce verſibus ſcripſit.

[a] *Apud Sur. die 20. Martij to. 2.*

LVDGERVS PRAEDICAT FRISIIS.

DISCIPVLI ALBINI AD S. LVDGERVM SALVTATIO.

Frater amore Dei, cognato dulcior omni
Et conſanguineis merito pretioſior ipſis,
D *Ludger amate mihi, Chriſti te gratia ſaluet.*
Viue tuæ gentis Friſonum clara columna,
Presbyter occiduis laudabilis orbis in oris,
Doctus in eloquio, prudens, & mente profundus,
Ipſe gradum meritis ornans & moribus almis,
Vt puer in ſenibus humili de corde miniſtras,
Vt germanus agis cunctis æqualibus æuo,
Atque parens pueris vitæ documenta rependis.
Tu melius creſcendo, mei memor eſto ſacerdos,
Tu precibuſq. tuis commendes quæſo Tonanti
His breuibus vatem qui te laudauit in odis.
E *Si teretis baculi pro tali carmine donum*
Munificus tribuas, ſors hæc mercedula vati
Concordat modico. Felix ſine fine valeto.] hæc diſcipulus, vt diximus, Albini, qui Eboraci in Anglia docebat in Gymnaſio florentiſſimo. quomodo autem idem ſanctus Ludgerus, Saxonibus ingruentibus in Friſiam, neceſſe habens inde recedere, Romam ſe contulit, ſuo loco dicturi ſumus.

Quod vero pertinet ad Albinum Eboraci ſumma cum laude ſacras litteras publice profitentem, Bedæ fuiſſe diſcipulum cum tradant, & Caroli Magni aſſerant præceptorem: an vera ſint, exquirendum eſt. Nam quod ad primum ſpectat, quemnam ipſe ſuum tradat Albinus fuiſſe magiſtrum, habes in eius epiſtola ad Eadbaldum Eboracenſem Archiepiſcopum his verbis: [b] Laus & gloria Deo, qui dies meos in bona proſperitate conſeruauit, vt in exaltatione filij mei cariſſimi gauderem, qui laboraret vi-

[b] *De reb. geſt. Angl. auct. vetus anon. poſt Bedam cap. 9.*

ce mea in Eccleſia, vbi ego nutritus & eruditus fueram, & præeſſet theſauris ſapientiæ, A
in quibus me magiſter meus dilectus Egbertus Archiepiſcopus hæredem reliquit, &c.]
DE ALBINO FLACCO ANGLICANAE ECCLESIAE DOCTORE. Succeſſit hic, ad quem ſcribit, tertio loco ab Egberto, de quo quidem fratre Regis Egberti itidem nominati, auctor qui poſt Bedam proſequutus eſt res geſtas Anglorum, hæc ait: Hic omnium liberalium artium (vt ita dicam) armarium, immo ſacrarium fuit, & nobiliſſimam Eboraci bibliothecam inſtituit.]

Porro de eodem Egberto idem Albinus in epiſtola ad Carolum Magnum id ipſum profitetur, fuiſſe nimirum magiſtrum ſuum. Sunt enim hæc ibi verba: Date mihi exquiſitiores eruditionis ſcholaſticæ libellos, quales in patria habui per bonam & deuotiſſimam magiſtri mei Egberti induſtriam; & ſi placet ſapientiæ veſtræ remittam aliquos ex pueris noſtris, qui excipiant inde quæq. neceſsaria, & reuehant in Franciam
* Theutonica flores Britanniæ, & non ſit tantummodo Eboraci hortus concluſus, ſed etiam in * Tu- B
ronica emiſſiones paradiſi.] hæc ipſe intelligens de bibliotheca, quam copioſiſſimam Egbertus Archiepiſcopus Eboraci reliquit. Sed & Beda ipſe cum de Albino meminit in præfatione hiſtoriæ rerum Anglorum, dum teſtatur, ſe impulſu Albini illud opus eſſe aggreſſum, eius vt æqualis tantum & amici non vt diſcipuli meminit, vbi ait: Auctor autem ante omnes atque adiutor opuſculi huius Albinus Abbas reuerendiſſimus vir per omnia doctiſſimus extitit.] & inferius eumdem patrem Albinum nominat.

Quod vero dicatur idem Albinus Caroli fuiſſe magiſter, de eo idem auctor iſta ſubiungit: [a] Hic eſt Alcuinus, qui, vt dixi, pro pace ad Carolum directus, & ibi ſeu terræ amœnitate, ſeu Regis humanitate captus reſedit: magniq. apud eum habitus, Imperialem animum (quantum ab aulicis curis vacabat) Dialectica, Rhetorica, & etiam Aſtronomia compoſuit. Erat enim omnium Anglorum, quos quidem legeris, poſt beatum C
Adelmum & Bedam, doctiſſimus: multis libris ingenij periculum fecit.] hæc auctor. Sed demus de Mathematicis ſcientijs vel Philoſophicis Albinum cum Carolo Magno diſſeruiſſe: certe quidem ſacrarum rerum ſcientia adeo idem Carolus erat imbutus, vt
CAROLVS MAGNVS SCIENTIA SACRARVM RERVM PRAESTANS. magiſtri potius quam diſcipuli locum teneret: ſiquidem in ea facultate non Carolus Albinum, ſed Albinus Carolum conſulebat, ſi quod dubium eſſe obſcurum ſibi videretur & arduum. Docent quidem id litteræ eiuſdem Albini ad ipſum Carolum Magnum, quibus eum conſulit, quid ſibi velit quod Eccleſia celebrat Septuageſimam, Sexageſimam, & Quinquageſimam ante Quadrageſimam. De quibus quæ in principio & fine habentur, quod ad hæc de quibus agimus ſpectare noſcantur, hic reddam totidem verbis. eſt earum eiuſmodi exordium.

Benedictus ſit Deus Pater omnipotens, qui te creauit & honorauit: & benedictus ſit D
EPISTOLA ALBINI FLACCI AD CAROLVM MAGNVM. Dominus noſter Ieſus Chriſtus Filius Dei viui, qui te redemit & elegit: benedictus ſit Spiritus ſanctus Paracletus, qui te illuminauit, & dilatauit cor tuum in omni ſapientia & ſcientia claritatis dilectiſſime DD. & dulciſſime Domine: & benedicta ſit ſancta Trinitas, vnus Deus omnipotens, Pater & Filius & Spiritus ſanctus, qui mihi ſeruulo ſuo, licet indigno, talem conceſſit dominum, amicum, & adiutorem gratiæ ſuæ, qui mihi per ſeruum ſuum beatæ memoriæ magiſtrum meum miniſtrare clementer dignatus eſt. Et benedicta ſit poteſtas & Regnum tuum & filij tui, & filij filiorum tuorum vſque in generationes ſæculi ſempiternas, vt veniat ſuper te, & ſuper tuam generationem benedictio Sanctorum in die Domini noſtri Ieſu Chriſti; vt quæ ſanctiſſima voluntas ſemper vigeat, floreat, & creſcat in corde tuo, clariſſime Eccleſiæ Chriſti rector & defenſor.

Repletus ſum gaudio veſtram audiens proſperitatem & exaltationem, & totus iu- E
EXCELLENS SCIENTIA CAROLI MAGNI. cunditate exhilaratus, dum veſtræ beatitudinis litteras accepi, & legi oſculatus ſum. Vnde & aliquid familiarius veſtræ dilectioni ſcribere præſumo, & illatas quæſtiunculas venerabili affectui veſtro præſentare; ſciens autem ſcholaſticæ inquiſitionem eruditionis & Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſolertiam veſtræ clariſſimæ ſapientiæ, & dulciſſimæ familiaritati gratam eſſe & iucundam, & quicquid vrbanitatis ſale conditum cognoſcitur, veſtris intellectualibus fauorabile auribus, & acutiſſimis ſcientiæ oculis amabile eſſe probauimus. Vnde & quod ſcholaſtica tyronum iuuentus flaccidis ingerere auribus ſolet, veſtræ ſanctiſſimæ prudentiæ * dirigeratum duximus, & inde ſolatia reſponſionis quærere, vnde ſophiæ flumina manare nouimus; tametſi has interrogationes veſtræ ſanctiſſimæ ſapientiæ patefieri poſſe fateor. Et ne meæ aliquid ruſticitati præſumptuoſe reſponderet, veſtrum laudabile ingenium, & præfulgens eruditionis cacumen,

[a] Extat Appendix de diuin. offic.

A men, consulere tutum esse putauimus. Nam velut vermes fenestris inuolant æstiuis, sic auribus meis insident quæstiunculæ, & horum conuenientiũ nunc temporum excitati, Ecclesiastico munere interrogant: Cur septuagesimus, & sexagesimus vel quinquagesimus ordo per dies Dominicos ante quadragesimum dicatur, vel colatur. Si respondero Ecclesiæ hanc esse consuetudinem, & Romana auctoritate huius religionis ritum esse firmatum: minus illis videtur * auctoritati, quia dico, nihil sine causa in Ecclesiasticis consuetudinibus a Doctoribus constitutum præcipuis, &c.] disseruit ipse de propositis quæstionibus arithmeticis rationibus, atque ad postremum. *

Idcirco paucis hæc prælibaui verbis, quia vobis hæc omnia notissima esse sciebam, & (vt dictum est) cum sapiente paucis vtendum est verbis, &: Beatus qui [a] loquitur aurem audientem, id est, intelligentem. Mihi itaque in fine epistolæ cum Regina Saba dicen- *a* . . . .

B dum est: [b] Beati serui tui hi, qui stant coram te semper & audiunt sapientiam tuam. Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuisti, & posuit te super thronum Israel in sempiternum, & constituit te Regem, vt faceres iudicium & iustitiam.] hic finis epistolæ Albini ad Carolum Magnum Regem. Ad quem ipse haud cunctatus est suis litteris respondere, propositas elucidans quæstiones: præfigitur autem regiæ epistolæ eiusmodi titulus [c], & epistolæ exordium. *b* . . . .

Carolus gratia Dei Rex Francorum, Imperator Longobardorum (*sine potius, atque Longobardorum, vt in alijs eius publicis legitur documentis*) & Patricius Romanorum dilectissimo magistro, nobisq. cum amore nominando Albino Abbati in Domino nostro Iesu Christo æternam salutem. *c Extat epist. posita Append. ad Albini libros de diuin. offic.*

Peruenit ad nos epistola missa a religione prudentiæ tuæ, quæ post laudes & benedi- EX EPISTOLA CAROLI AD ALBINVM.

C ctiones omnipotenti Deo debitas, nobis & progeniei nostræ benedictionem optabilem, summamq. beneuolentiam detulit. post hæc textus illius inquirendo subiectus est, cur Septuagesima & Sexagesima & Quinquagesima in ordine per dies Dominicos ante Quadragesimam dicantur vel scribantur, &c.] pluribus quidẽ & quam doctissime satisfacit propositis quæstionibus, ex quibus facile iudices, quantum sacrarum rerum scientia præcederet eum, quem magistrum vocat Albinum, vt intelligas magistri titulum illi potius honoris causa inhæsisse, quam vt Carolus doctrina loco discipuli esset habendus.

Plane miraculum videri potuit, hoc sæculo rudi inueniri Regem adeo excultum sacris litteris, & in procinctu semper positum Principem veluti ociosum de rebus diuinis philosophantem, vt plane quem Magnum titulo merito dicunt, ipse iure ter Maximum appellarim, nempe bellica fortitudine, scientia, & pietate; quo nomine eo ma- CAROLVS MAGNVS TER MAXIMVS.

D gis plurima laude dignus habitus est, quod non solum ipse in eius cultu numeros omnes absoluit, sed ceteris auctor fuerit, vt sacri ritus Ecclesiæ quam diligentissime ab omnibus seruarentur; nam de ipso inter alia hæc Eginhardus in Vita eius, quam cuncta videns, testis fidelis conscripsit. Legendi, inquit, atque psallendi disciplinam diligentissime emendauit: erat enim vtriusque admodum eruditus, quamquam ipse nec publice legeret, nec nisi summisse & in commune caneret.]

Sed & in eo commendandũ eius erga cultum religionis impensum studium; quod quæ ipse ob bellicos apparatus ex sui officina ingenij præstare minime posset, ea ne tãto bono Christiana religio fraudaretur, ab alijs præstanda curauit; sicut cum significationẽ sacrorum vestimentorum per Archiepiscopos quosdam scientia celebres voluit explanari, vt Amalarius testatur his verbis: Scio, inquit, eorumdem vestimentorũ significationem dili-

E genter explanatam ab Archiepiscopis, qui fuerũt tempore beatissimæ memoriæ Caroli, ad eumdem, eius tamen admonitione.] hæc ipse, ista scribens sub eius filio Ludouico. *d Amal. de diuin. offic. lib. 1. c. 29.*

Ad hoc etiam spectat, quod cum quæ recitarentur in Ecclesijs Martyrologia siue sancti Hieronymi, siue Bedæ, breuia nimis viderentur atque ieiuna: iussit Vsuardum monachum doctrina præstantem in his laborare, vt illud quod in Ecclesia quotidie legeretur, Martyrologium redderet opulentius. Est de his ad Carolum eiusdem auctoris breuis præfatio, qua & in his studium Caroli erga sacros ritus commendatum, & sua in opere perficiendo industria pariter testata redditur. quæ sic se habet.

Domino Regum pijssimo Carolo Augusto Vsuardus indignus sacerdos & Monachus perennem in Christo coronam.

Minime latet vestram celsitudinem, sapientissime Princeps, qualiter monemur, in imitandis antiquorum studijs, vt quicquid in gestis præcipue Ecclesiastico dogmati con-

gruis, minus perfectum inuentum fuerit, debeamus pro posse supplere, vel certe, supplere optare. Quæ res pia quidem solicitudine, vestro, si recordamini, iussu dignanter admoto, me ad hoc, etsi indignum compulit, quatenus Sanctorum sacras atque necessario recolendas festiuitates, ex quibusdā præcedentium Patrum Martyrologijs in quamdam colligerem vnitatem. Recolebamq. in ipsis eorumdem solemnitatibus quam multos propriæ negligentiæ excessus, quos etiam purgari tali cupiebam officio. Præterea & venerabilium Hieronymi scilicet & Bedæ presbyterorum pijs, quamuis succinctis super hoc prouocabar descriptis; quorum prior breuitati studens, alter vero quamplures Kalendarum dies intactos relinquens, multa inueniuntur huius operis præterijsse necessaria. Quos tamen secutus, censui & Flori memorabilis viri latiora iam in eo ipso negocio sequi vestigia, præsertim in secundo eius libro. Ibi enim multa, quæ in priori omiserat, & correxit & addidit. At siquid præter quod ab illis accepi in hoc tempore auctum, aut mutatum est, sagaci a me indagine id perquisitum agnosci poterit. A B

Ceterum benignissime, ideirco hanc exiguitatis meæ præfatiunculam huic opusculo inserere malui, vt sciretur non me in hoc vsum leuitatis conamine, sed potius vestris (vt erat dignum) paruisse imperijs, Catholicorum fidelium solito consulentibus vtilitati. Vnde quod vestrum est obsecro, vt si iustum decernitur, propriæ tuitionis anchora roboretur, quo videlicet præsentibus regulis examinis auctoritate & futuris tantæ auctoritatis firmetur examine. Excellentiam magnitudinis vestræ per multa annorum curricula Rex Regum Dominus sua dignetur custodire potentia. Amen.]

Sed quid insuper? & libros eiusdem de quo nuper diximus Albini Flacci de Diuinis officijs monitu eiusdem Caroli fuisse ab eo elaboratos: firma est omnium sententia. Quin etiam quæ ad officia Ecclesiastica rite disponenda Hadrianus Papa elaborauit (vt Amalarius ait[a]) Antiphonarium atque Responsoriale: ea omnia petitione Caroli ab eo edita esse pariter existimantur. C

[a] Amal. de ordin. Antiph. in præfat. 1. & 2.

Sed & quod præstat ceteris, eidem Carolo Magno debemus ingens opus illud ab eodem Alcuino, siue Albino elaboratum, quo totius diuinæ scripturæ tam veteris quam noui testamenti vulgata editio emendata est. Acciderat enim, vt ipsa multiplicium librariorum exscribentium vitio, mendis obsita iam vilesceret: quod periniquo animo ferens Carolus, vt quam emendatissima ederetur, in pristinamq. vendicaretur integritatem atque splendorem, studio propensiori curauit. Cuius rei fidem facit eius in Capitularibus intextum elogium istis verbis[b]:

[b] Capitul. lib. 6. c. 247.

Volumus (& ita Missis nostris mandauimus, & præcepimus) vt in Ecclesijs libri canonici veraces habeantur, sicut iam in alio Capitulari sæpe mandauimus.] hæc ipse, qui vt quod omnes refugerent, ob nimiam difficultatem, omnino perficeretur, opus delegauit Albino, vt absolueret. Qui in idipsum viribus totis inuigilans, vniuersam diuinam scripturam e vetustioribus ac verioribus fontibus descriptam recognitam & emendatam eidem Carolo Magno obtulit, ad cuius calcem, hos quos hic descriptos leges versus apposuit, per epigrammata diuersa distinctos. Extat eiusmodi vetus Biblia, Alcuini labor, in Vallicellana nostra bibliotheca, vbi velut ingens thesaurus asseruatur, vtpote quod viri eruditi, qui in emendatione Vulgatæ iterum nostro tempore laborarūt, eius vt antiquiori sunt vsi, cui & plurimum detulerunt. Porro primū Albini epigramma sic se habet. D

Nomine Pandecten proprio vocitare memento
Hoc corpus sacrum, Lector, in ore tuo.
Quod nunc a multis conflat Bibliotheca dicta,
Nomine non proprio, vt lingua Pelasga docet,
In hoc dicta Dei conduntur mystica summi,*
De quibus egregius vates in ore canit[c]:*
Est mihi lex Domini dulcis super omnia mella,
Carior atque auri millia multa super.
Strenuus hanc Domini famulus custodiet arcem,
Cui merces cæli perpes in arce manet.
Codicis illius quot sint in corpore sancto
Depictæ formis litterulæ varijs,
Mercedes habeat, Christo donante, per æuum
Tot Carolus Rex, qui scribere iussit eum.

E

* Inq. hoc

[c] Psal. . .

Aliud.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A

Aliud.

Hæc diuina Dei placeat ſcriptura precamur
Senſibus atque oculis, Lector honeſte tuis:
Spiritus hanc cæli ſanctus dictauit ab arce,
In qua vera fides fulget & alma ſalus.

Aliud.

Pro me, quiſque legas verſus, orare memento:
Alcuine dicor ego. Tu ſine fine vale.

Aliud.

Magni magna Deo portantes munera templo,
Quas laudauit ouans ore pio populus:
B *Paruula ſed viduæ Dominus duo nummula præfert*
Nobilium donis famine veridico.
Non ego parua tuis, Rector, munuſcula gazis
Infero, perſona ſit mea parua licet.
Munera ſed Domini cæleſtibus inclyta Regnis
Porto tibi plenis, optime Rex, manibus:
*Nempe nouæ ac veteris, * parum, pia famina legis* ★
*In * hoc clauduntur corpore quippe ſacro.* * Inq. hoc
Hæc ego porto libens ad ſacra ſacraria templi,
Quod tua mens nouiter condidit alma Deo.
Laudibus vt præſto Chriſti ſit ſemper in illo
C *Iſte liber, reſonans verba ſuperna Dei.*

Aliud.

Nauta rudis pelagi ſæuis ereptus ab vndis
In portum veniens, pectora læta tenet.
Sic ſcriptor feſſus calamum ſub calce laboris
Deponens habeat pectora læta ſatis.
Ille Deo dicat grates pro ſoſpite vita;
Proq. laboris agat fructibus & requie.

Aliud.

Perge libelle ſacer cunctis præclarior odis
Proſpere pacifice nunc, miſerente Deo.
D *Et pete præclari præclara palatia Regis,*
Vt maneas Chriſti ſemper in æde ſacra.
Atque Dei famulis pacis fer munera cunctis,
Dextera quos Domini protegat, atque regat,
Quos colo corde, fide, ſancto quoque ſemper amore
Cum lachrymis optans, vt vigeant valeant.]

Hucuſque Alcuini verſus ex dicto codice, cuius cum ob nimiam vetuſtatem pagina eſſet exeſa, conſumpta, & characteres obliterati, deſcribi vix potuerunt. At de Alcuino ſatis.

Quod inſuper ad anni huius res geſtas pertinet, auctus eſt hoc anno Carolus Magnus prole maſcula. nam licet Hildegardis coniunx gemellos peperiſſet infantes, altero decedente, alter tantum ſuperſtes fuit, quem Ludouicum ipſe vocari voluit[a]. LVDOVICVS NASCITVR. [a] *Apud Aimon. lib. 5. c. 1.*

E

IESV CHRISTI ANNVS 779. HADRIANI PAP. ANNVS 8. LEONIS IIII. IMP. ANNVS 4.

ANNVS ſequitur ſeptingenteſimus ſeptuageſimus nonus, Indictione ſecunda, quo Carolus Magnus antequam parata expeditione proficiſceretur in Saxones, in Villa Duria Synodum habuit ex more, ſic primum quæ Dei ſunt curans, quam bellica inchoaret. In ipſo autem procinctu, expoſcente Roberto Abbate ſanctorum Vincentij atque Germani Pariſiorum Epiſcopi confirmauit, quæ eorum monaſterio pater Pipinus bona contulerat, & alia ipſe adiecit, Extat ipſum quidem priuilegium, quod qui CAROLI EXPEDITIO IN SAXONES.

a Apud Aimon. lib.4. c.vlt. in fin.
b Apud Aimon. lib.5.c.2.

interfuit rebus a se scriptis (vt ipse testatur [a]) recitat, istis præmissis quæ de Episcopis atque Abbatibus vel alijs a se delectis, qui Regno diuersis in locis præessent instituit, quibus hæc subijcit: Quibus [b] rite peractis, Ligerim cum reliquis transmeauit copijs, & Lutetias, quæ alio nomine Parisij vocantur, sese recepit. Tunc eius adijt præsentiam venerabilis Rotbertus Abbas cœnobij sancti Vincentij sanctiq. Germani, petens quatenus præceptum immunitatis ipsius Ecclesiæ, quod olim dominus Pipinus genitor eius fecerat, ipse sua benignitate confirmaret. Quod non solum fecit, sed etiam nouum sua præceptione descriptum sigillo suæ regiæ maiestatis firmauit. est autem huiusmodi. A

PRIVILEGIVM A CAROLO CONCESSVM MONASTERIO SS. VINCENTII ET GERMANI.

Carolus gratia Dei Rex Francorum & Longobardorum, atque Patricius Romanorum omnibus Episcopis, Abbatibus, Comitibus, siue iunioribus nostris.

Si opponenda beneficia ad loca sanctarum Ecclesiarum vel sacerdotibus præstare non desinimus: hoc procul dubio ad æternam nobis beatitudinem retribuendum profuturum confidimus. Igitur cognoscat magnitudo seu virilitas vestra, qualiter venerabilis vir Rotbertus Abbas de basilica sancti Vincentij vel domini Germani, vbi ipse pretiosus corpore requiescit, clementiam Regni nostri accessit; & præceptum domini & genitoris nostri bonæ memoriæ Pipini Regis nobis ostendit relegendum, vbi reperimus insertum, qualiter propter nomen Domini beneficium præstitisse cognoscitur, vt annis singulis quocumque in Regno nostro negociantes ipsius sancti loci pergere velint (sicut ipse Rotbertus Abbas mercari videretur) tam ad luminaria comparanda, quam pro reliqua necessitate discurrentes, tam extra Ligerim quam citra, vel in Burgundia etiam, in Aquitania, vel in prouincia, seu in Francia, necnon & in Austria quocumque in Regno, Christo propitio, nostra pergere voluerint, nullum teloneum vel de sarcinis vel de carricatione, neque de nauigio, vel de qualibet redhibitione exinde ad partem fisci nostri, missi Abbatis discurrentes persoluere quicquam debeant. B C

Præterea præsenti præcepto decernimus (quod perpetualiter mansurum esse iubemus) vt non per vllos portus, neque per ciuitates tam Viroduno, quam Aurelianis, vel Ambianis, neque in Traiecto, neque in Dorstade, vel Neomago, neque per omnes pontes, vel ad sanctum Maxentium, siue Parisijs, siue Ambianis, neque in Burgundia, vel in pago Trecassimo, neque in Senonico, vel per omnes ciuitates vbicumque in nostro, propitio Christo, Regno, aut pagis, vel territorijs teloneus exigatur, nec de nauali, nec de carrali, neque de saumi, siue de trana, euectione vel rotaticum vel pontaticum, nec pulueraticum, nec salutaticum, nec cispitaticum vel vllam redhibitionem, quam fiscus noster exinde possit sperare, nec vos aut iuniores, vel successores nostri ab eisdem requiratis seu exigatis: sed omnia hæc propter nomen Domini ipse Abbas vel successores eius, seu memorata Ecclesia S. Vincentij vel domini Germani habeant indultum, vt ad luminaria ipsius sancti loci proficiat in Augumentis. D

Adiungimus etiam teloneum illum quem Gerhardus Comes apud Villam nouam in curte sancti Germani visus fuit recipere, quia in nostrum redijt ius, vt deinceps ad partem sancti Germani ipse teloneus cum omni integritate in nostra eleemosyna ad luminaria ipsius sanctæ Ecclesiæ recipiatur absque alicuius refragatione. Quam vestra auctoritate, sancti Pontifices, nostri ac proceres, perpetuis temporibus valituram manu propria signatione nostri sigilli studuimus roborare. Data sexto Kalendas Aprilis, anno vndecimo Regni nostri, & quinto Patriciatus nostri. Actum Aristallio in palatio: reintegratum vero Parisijs.] hactenus priuilegium.

SAXONES ET VVESTPHALI A CAROLO DEBELLATI.

His ex more præuijs pietatis officijs aduersus Saxones Carolus profectus est; quæ illi ad eos debellandum perfacilem aditum aperuere: etenim fugientibus illis, incruento bello Saxoniam atque Vuestphaliam debellauit, receptisq. ab ijsdem obsidibus, firmatisq. rebus denuo iuramento, in Franciam redijt. hæc Annales Francorum pluribus, ex quibus & Regino eadem affirmat. E

IESV CHRISTI ANNVS 780. HADRIANI PAP. ANNVS 9. LEONIS IIII. IMP. ANNVS 5.

OCTOGESIMVS post septingentesimum annus agitur Indictione tertia, cum Orientalis Ecclesia tum a Sarracenis tum etiam a Leone Imperatore persecutione vexatur.

A vexatur. Quod in primis pertinet ad Sarracenos, auctor est Theophanes, hoc anno quinto Leonis Imperij Madi Principem Sarracenorum edictum promulgasse, vt omnes, qui ex Iudæis & alijs infidelibus ad Christianam Fidem transijssent (quorum ingens erat numerus ex ijs qui seruilis conditionis cum essent, religionem susceperant Christianam) desertores efficerentur, alioqui pœnis acerbissimis plecterentur. Misit ad hoc perficiendum Thesiam quemdam sæuissimum hominem, qui profectus Emesam in Syria, dirissimas ibi de Christianis habuit quæstiones, adeo vt quæ scribuntur facta a Præsidibus acerbissimis persecutoribus Lysia, siue Agricolao sub Ethnicis Imperatoribus, istius excederet carnificina. Verum nec isto tempore defuerunt qui antiquos Martyres inuicta constantia fuerint imitati, sed & sexus fragilior, robustior sit inuentus: siquidem Christianæ fœminæ complures erexerunt de eius crudelitate triumphos, post innumera supB plicia martyrium summa gloria consummantes, vt idem qui supra testatur auctor.

MARTYRIA IN SYRIA A SARRACENIS ILLATA.

Addit ad hæc præterea idem Theophanes, ab eodem Sarracenorum Principe esse iussas Christianorum Ecclesias solo æquari, idq. factum Emesæ, & alijs in locis Syriæ vsque Damascum; idq. contra pacta conuenta passi sunt Christiani, vtpote qui se ea conditione dederant Sarracenis, vt Christianæ religioni esset bene consultum, simulq. sanctis Ecclesijs. Hæc passa est Ecclesia Syriæ, quæ si habuisset qui singula quæ acciderant Christianorum martyria scriptis posteritati dedissent, equidem ingens volumen ex eis conficiendum fuisset, quæ hic perpaucis notata tantum potius quam narrata ex eodem auctore Theophane scriptis prodimus.

ECCLESIAE CHRISTIANORVM A SARRACENIS DIRVTAE.

Constat etiam ex eodē auctore, hoc ipso anno Constantinopoli, defuncto Niceta eius Ecclesiæ hæretico Patriarcha octauo Idus Februarij, subrogatum in locum eius Paulum
C genere Cyprium hæreticum itidem Iconoclastam, licet sua cōscientia Orthodoxum, vtpote qui probe sciret se errore duci: quod & mortis tempore testatus est, vt suo loco dicetur. quæ autem ad hunc annū pertinent, ita Theophanes: Octauo Idus Februarij mortuo Niceta (de quo prædictum est) Constantinopoleos Episcopo secūda ieiuniorum hebdomade, die Dominico, Paulus honorabilis genere Cyprius, verbo & actu coruscās, post plurimam propter hæresim qua tenebatur excusationem, vi multa compellente consecratur Patriarcha Cōstantinopoleos.] Sic ipse, cum reuera intus crederet quæ sunt Catholicæ Fidei: tamen ob timorem Imperatoris persequi aggredientis cultores sacrarum imaginū, silentio rem obtegens, & communicans cum hæreticis, indignissimum se throno illo iudicabat. Cum enim videret Leonem Augustū aggressum esse persequi Christianos Catholicos, timore percitus, numquam est ausus, quam corde credebat, pandere
D veritatem: probe sciens id haud sibi licere absque vitæ discrimine, iam pluribus Constantinopolitanis ciuibus dire cæsis, & alijs paulopost nobilibus viris eadem ex causa ingenti quoque ignominia affectis, de quibus hoc anno hæc ipse Theophanes.

PAVLVS EPISCOPVS CONSTANTINOPOLITANVS.

Media vero hebdomada ieiuniorum tentus est Iacobus Protospatharius & Papias & Strategius & Theophanes Cubicularij vna cum alijs religiosis viris, eo quod imagines adorarent. Tunc demum occultam malitiam suam Leo persecutoris filius patefecit, & hos immisericorditer cæsos & tonsos, & per medium vrbis vinctos ad pompam duci fecit, & includi in Prætorio mandauit. Inter quos moritur Theophanes, Confessor effectus, & coronam est Martyrij consequutus: reliqui autem omnes post huius obitum probati monachi inuenti sunt.] Paulopost vero, eodem anno, mense Septembris, ipse Leo mortuus est. Sed quæ proxime causa præcesserit horum aulicorum damnationis audi [a].

LEO IMP. PERSEQVITVR CVLTORES SACRARVM IMAGINVM.

[a] *Cedren. in Comp. Annal.*

E Idem Leo Imperator media ieiuniorum septimana duas imagines reperit in puluinari vxoris suæ Irenes, quas cum diligenter esset contemplatus, inquisitione facta, deprehendit eas a Papia Palatino, alijsq. nonnullis Primiceriorum fuisse illatas: quos & cruciatibus, supplicijsq. grauissimis addixit. In vxoremq. Irenem acriter inuectus, eāq. nauci esse dixit, quæ suo patri Imperatori horribilibus, atque intemeratis fidei mysterijs prolatis diuersum plane iurasset, constanter asseuerantem eas a se non visas repulit, neque postea rem cum ipsa habuit.] Tunc accidit vt eam, quam diximus, de aulicis quæstionem dirissimam habuerit, deq. illis infame supplicium sumpserit.

REDARGVITVR IRENE PROPTER SACRAS IMAGINES.

Sed de obitu agamus ipsius Leonis Imperatoris, qui contigit hoc eodem anno mense Septembris. Miseratus tandem Deus Orientalis Ecclesiæ, quæ iam sub duobus nefandissimis Imperatoribus Leone Isaurico, & Constantino Copronymo eius filio longo tempore vexata duplicia pro peccatis suis supplicia tulit, Leunculum hunc simulac

aggressus est Sanctorum sanguine cruentari, e medio sustulit. sed quomodo id acciderit, ex Theophane ista accipe. A

MORITVR LEO IMP.

Eodemq. mense Septembri, quarta iam inchoata Indictione, mortuus est Leo filius Constantini hoc modo. Cum insaniret circa lapides pretiosos, nimis adamauit coronam magnæ Ecclesiæ. Et accipiens portauit eam. Tunc exierunt carbunculi in capite eius, & captus valida febre, mortuus est, cum regnasset annis quinque & diebus sex.] hæc Theophanes. Amans igitur carbunculos, ex sacrilegio carbunculos pariter passus est, & his coronatus, est mortuus.

IRENE ET CONSTANTINVS IMPERANT.

Tunc (inquit Theophanes) sexto Idus Septembris, Indictione quarta, Irene pijssima cum filio suo Constantino gloriose Imperium diuinitus accepit.] Mirabilis Deus prædicatur in hoc, dum per viduam feminam & puerum orphanum excitatam impietatem compescuit, & aduersus cunctas Ecclesias motam impugnationem continuit. B Quomodo vero hoc eodem anno simulac salutati sunt Imperatores, ijdem coniurationem sint passi, Theophanes ista subdit: Post quadraginta vero dies Imperij eius, cum eius filius esset decem annorum, consilium facientes quidam Senatorum, voluerunt educere Nicephorum Cæsarem & Imperatorem statuere. Cum autem hæc ad eius notitiam peruenissent: tenti sunt Gregorius Logotheta Dromi, & Bardas dudum Prætor Armeniorum, Constantinusq. Vicarij Spatharius & Domesticus excubitorum, & Theophylactus Ramgabi Drungarius duodecimæ insulæ, & multi alij, quos cæsos & tonsos in diuersis insulis exilio relegauit.

Porro viri fratres Cæsares ac Nobilissimos tonsos, sacerdotio fungi, & populo communionem in festiuitate Natiuitatis Christi porrigere fecit, in qua procedens Imperatorio more, publice cum puero reddidit Ecclesiæ stemma, *coronam scilicet*, quod fuerat a C marito sublatum pulcherrime fabrefactum, & lapidibus pretiosis venustatum.] hæc Theophanes, qui & subijcit hoc eodem anno victos Arabes, qui audito Imperatoris obitu sese infuderant in Romanum Imperium, sic Deo fauente Principum Orthodoxorum primordijs. post hæc vero subijcit ista Theophanes.

LIBERTAS CONCESSA MONASTICAE PROFESSIONIS.

Ceterum interea pijssimi Principes fiducialiter agere cœperunt, & verbum Domini dilatare: & qui volebant saluari, sine prohibitione mundo abrenuntiare, & glorificationem Dei exaltare, atque omne bonum manifestare.] Sed hæc pluribus Theodorus Studita in Platone his verbis: Postea vero quam cœpit regnare Christi cultrix Irene, quæ pacem ipsa, vt cognomento ita & re attulit, in cuius Regno cum alijs bonis & monasticæ vitæ adeundæ facultas, & ianua patefacta est, quæ olim ab impio Imperatore clausa fuerat, quemadmodum ab ijs Imperatoribus, qui Græcorum superstitionem D sequebantur, Christianæ Fidei aditus præcludebatur: Ex eo, inquam, tempore quo Irene ipsa regnare cœpit: nostra tota eorum qui rebus terrenis renuntiauerant, familia monasticæ vitæ obedientiam profitebatur.] & inferius post præfecturam spiritualem S. Platonis hæc ingerit de altercationibus inter Orthodoxos atque hæreticos ob cultum sacrarum imaginum exortis, Catholicis iam libere eum profitentibus, & contraria sentientes redarguentibus. ait enim.

Cum iam regnaret pia illa femina Irene, multaq. disceptatio de venerandarum imaginum argumento facta esset: idem pater S. Plato ante multos alios, & cum paucis quibusdam libera oratione imagines prædicabat, cumq. ijs qui contra eiusmodi veneration nem bellum gerebant, quantum poterat ipse pugnabat: quandoquidem ad disputandum de dogmatibus idoneus non erat: nam simplicem quidem orationem habebat, at E amplam tamen & nomini suo congruentem, & auditoribus probabilem. Cuius rei argumentum illud fuit: quod in cathedra vrbis Metropolitanæ Epiphanorum in Synodo illa, quæ in Apostolorum templo habita fuit, a Præside qui illo tempore erat, prouocatus est is, qui neque antea hæreticorum militaris ordinis impetum timuit. Quo tempore ad magnum illud templum festinauit, aduersus Præsidem clamans, & fallacem illum cœtum contra venerandas imagines coactum vituperans. Et paulopost cum concilium illud falsum dissolutum fuisset, tam cœtus ille veritatis propugnator, quam Regina ipsa e medijs Iconibus erepta fuit. Tunc sine sanguine (vt ita dicam) Martyr apparuit noster præceptor, Pontificem ipsum sequens, neque quicquam ob ea quæ ausus fuerat, veritus.] hæc Theodorus, subobscure notam omnibus illius temporis hominibus rem gestam paucis perstringens, illud plane significans, Iconoclastas, qui sub

CONCILIABVLVM HABRETICORVM.

duobus,

A duobus, vel tribus Imperatoribus ipsis fauentibus altas radices fixerant in solo impietatis, haud, simul ac Principes Catholici illuxere, dedisse manus, sed magnopere restitisse, refragatos esse, conciliabula conuocasse, & alia id genus operatos esse, ne pietas, quæ tandiu compressa iacuerat aliquo pacto resurgeret.

Postremo vero, quod item ad huius anni res gestas pertinet, addit Theophanes admiratione dignum euentum de inscriptione inuenta in resossa tunc temporis veteri sepultura. quod cum omnes tam Græci quam Latini historici æque asserant, noluimus prætermittere. Theophanes igitur sui temporis prosequutus historiam, ita rem gestam paucis narrat: Hoc etiam anno in longis Thraciæ muris quidam homo fodiens, inuenit arcam lapideam, quam cum expurgasset & releuasset, reperit virum iacentem, & conglutinatas arcæ litteras continentes hæc: Christus nascetur ex Virgine Maria. Credo
B in eum. Sub Constantino & Irene Imperatoribus, o sol iterum me videbis.] increbuit sermo, Vatis alicuius eiusmodi fuisse sepulchrum, eiusdemq. repertum in eo vaticinium scriptum diuinitus reuelatum.

Sed ad res Occidentales transferamus orationem. hoc eodem anno Carolus Magnus Francorum Rex firmaturus res Saxonum, in Saxoniam abijt, inq. Lippiam veniens Synodum illic habuit, propagataq. fide apud Barbaros, iam Baptismate initiatos, reuersus est in Franciam, inito consilio proficiscendi Romam religionis causa, visitaturus sacra Apostolorum Limina, acturusq. gratias sanctis Apostolis Petro & Paulo de conuersione Gentilium Saxonum ad Christianam Fidem, simulq. communicaturus cũ Hadriano Pontifice, quæ in Synodo in Saxonia habita statuta essent. Sic igitur ipse vna cum Regina Hildegarde autumnali tempore profecti in Italiam venientes, Natalem
C diem Domini Ticini celebrauerunt, sequenti autem anno celebraturi sacratissimum diem Paschatis Romæ. hæc Annales Francorum.

Porro etsi qui statuti canones in ea Synodo, vel quæ decreta fuerint ibi, non extent, quæ docere nos possint: ex alijs tamen diuersorum scriptorum assertionibus intelligere satis possumus, in eadem Synodo actum de erigendis sedibus Episcopalibus in Saxonia: hoc namque anno prima iacta esse fundamenta Ecclesiæ Osnaburgensis, qui eius prosequutus est res gestas Crantzius [a] profitetur: Ipse vero Carolus testatur diplomate, primum a se erectam Ecclesiam Osnaburgensem in honorem sancti Petri principis Apostolorum, & sanctorum Martyrum Crispini & Crispiniani. Post hanc autem erexisse liquet in Episcopatum Ecclesiam Salingenstdensem, eamq. nomine S. Stephani Protomartyris Deo optimo maximo consecrasse. Extant [b] acta sancti Meinulphi dia-
D coni, in quibus asseritur hoc pariter anno ab eodem Carolo Magno paruam esse constructam Ecclesiam Paderbornæ, post annos vero quindecim datum illi fuisse Episcopum, vt suo loco dicturi sumus.

SAXONVM ECCLESIAE CVNABVLA.

[a] *Crantz. in Metrop. lib. 1. c. 2.*

[b] *Apud Sur. to. 5. die 5. Octob.*

Hæc sunt cunabula Ecclesiæ Saxonum, sæpe Euangelium profitentium, ac deserentium (vt superius dictum est, cum Gentilium suorum Anglosaxonum sanctorum virorum perfunctos in prædicatione labores recensuimus) cum tandem armis Caroli in Christiana religione retenti sunt, penitus abdicato cultu ipsorum idoli, nomine Krodo, reddentis formam senis super piscem stantis, atque rotam vtraque manu tenentis, quem Saturnum esse, dixere Latini. Factum vero, vt cum probe imbuti Euangelio essent, pristini erroris pœnitentes & erubescentes, quod scilicet in hæc vsque tempora, vniuerso credente orbe, ipsi adhuc perseuerassent idololatræ: in detestationem
E [c] pudendæ impietatis vsu loquendi receptum fuerit inter eos, vt in detestationem rei nefandæ, solerent dicere, Krodo. Sed quo tardius, eo propensius quam nouerunt veram religionem postea excoluere, vsque ad nostra tempora, quibus eiurata Fide Catholica, proh dolor, hæretici facti sunt, ab auitis legibus & Ecclesia Catholica alieni, a monacho desertore & impostore seducti.

[c] *Crant. hist. Saxon. lib. 1. c. 7.*

IESV CHRISTI ANNVS 781. HADRIANI PAP. ANNVS 10. CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 2.

ANNVS sequitur Redemptoris septingentesimus octuagesimus primus Indictione quarta, quo Carolus Imperator Romam vna cum coniuge atque filio Pipino se contulit. Qui igitur Natalem diem Domini Papiæ, vt dictum est, celebrauit, magno desiderio

CAROLI MAGNI ADVENTVS ROMAM. *a Egin. in vita Caroli.*

desiderio exarsit, vt Pascha Domini Romæ ageret cum Pontifice. Festinauit enim, A vt in die quo ex Ecclesiæ præscripto solemne baptisma celebrari consueuit, Romæ esset, quo Pipinum filium eidem sancto Pontifici baptizandum offerret. Sed antequam ista omnia prosequamur: Eginhardi [a] testificationem de vehementi eiusdem Regis studio erga Romanam Ecclesiam, & basilicam sancti Petri in medium afferamus, qui ait: Carolus colebat præ ceteris sacris & venerabilibus locis apud Romam Ecclesiam beati Petri Apostoli, in cuius donaria magna vis pecuniæ tam auri quam argenti, necnon & gemmarum ab illo congesta est: multa & innumera Pontificibus munera missa. Nec ille toto Regni sui tempore quicquam duxit antiquius, quam vt Vrbs Roma sua opera, suoq. labore veteri polleret auctoritate, & Ecclesia sancti Petri non solum per illum tuta ac defensa, sed etiam suis opibus præ omnibus Ecclesijs esset ornata ac ditata. Quam cum tanti penderet, tamen intra quadraginta septem annorum, quibus re- B gnarat spacium, quater tantum illo, votorum soluendorum ac supplicandi causa profectus est.] hæc Eginhardus, eiusdem Caroli (vt ipse testatur) Regis alumnus, qui cuncta quæ scripsit, spectasse etiam oculis potuit.

AB HADRIANO PAPA VNGVNTVR PIPINVS ET LVDOVICVS REGES.

Sed quæ de eiusdem Caroli hoc anno Romam aduentu habeant Annales Francorum sub Caroli filio Ludouico conscripti, in quibus singula singulis redduntur annis, videamus. Inde anno (inquiunt) septingẽtesimo octogesimo primo Romam veniens, honorifice ab Hadriano Papa susceptus est. Et cum ibi sanctum Pascha celebraret, baptizauit idem Pontifex filium eius Pipinum, vnxitq. in Regem Ludouicum fratrem eius, quibus & coronam imposuit, quorum maior Pipinus in Longobardia, minor autem in Aquitania Rex constitutus est. Rege vero Romam digresso, ac Mediolanum veniente, Thomas eiusdem ciuitatis Episcopus baptizauit ibi filiam eius nomine C Gislam, & de sacro fonte suscepit. Quibus gestis, in Franciam reuersus est. Sed cum Romæ esset, conuenit inter ipsum & Hadrianum Pontificem, vt simul Legatos mitterent ad Tassilonem ducem Baioariæ, qui eum commonerent de sacramento, quod Pipino Regi ac filijs eius ac Francis iurauerat, scilicet vt subiectus eis ac obediens esset.

LEGATI HADRIANI PAPAE AD DVCEM BAVARIAE.

Electi ac directi sunt in hanc legationem de parte Pontificis Formosus ac Damasus Episcopi, & de parte Regis Richolfus diaconus, atque Eberhartus magister Pincernarum. Qui cum (vt iussi erant) commemorato Duci loquuti fuissent, in tantum cor eius emollitum est, vt diceret, se statim velle ad Regis properare præsentiam, si sibi tales dentur obsides, sub quibus de sua salute dubitare nulla sit necessitas. Quibus datis, sine cunctatione apud Vuormatiam ad Regem venit. Sacramentum, quod iubebatur iurauit: obsides duodecim qui imperabantur, sine mora dedit, quos Sindbertus Reginen- D sis Episcopus de Baioaria in Carisiaco ad conspectum Regis adduxit. Sed idem Dux domum rediens, non diu in ea quam promiserat fide permansit. Rex autem in eadem villa hiemem transegit, & Natalem Domini & Pascha celebrauit.] hactenus Annales. Vetus Chronicon a Pithœo editum hæc his addidit: Eodem tempore multa signa apparuerunt, inter quæ signum Crucis in vestimentis hominum frequentissime visum est.]

SPONSALIA INTER CONSTANTINVM IMP. ET CAROLI FILIAM.

Desiderantur in Francorum Annalibus, quæ hoc anno Græci reddunt, nimirũ quod Theophanes his narrat verbis: Anno secundo Constantini & Irenes direxit Irene Constantem Sacellarium & Mamalum Primicerium ad Carolum Francorum Regem, quo filiam suam nuptui traderet Imperatori Constantino filio suo. Et facto placito ac iure- iurando adhibito inter vtrosque, reliquerunt Elisæum Eunuchum atque Notarium ad docendum illam Græcorum litteras simul & linguam, vt erudiret eam secundum mo- E res Romani Imperij.] hæc de his Theophanes.

Contracta sunt igitur sponsalia per Legatos inter Constantinum annum agentem ætatis duodecimum, & Caroli filiam, quæ retenta est in Gallia annis septem, cum Constantini Imperatoris animus erga eam propensissimus esset. Interea vero pace soluta cum Francis, dimissa Caroli Regis filia, Irene eius mater ex Armenia coniugem quæsiuit eidem filio Constantino, ex quo tempore, vt dicemus, domesticum exortum est bellum inter matrem & filium Imperatoris. Quæ autem desponsata fuit Constantino Imperatori filia Caroli Magni, nomine dictam fuisse Rotdrudrim, eamq. primogenitam natam ex Hildegarde, auctor est idem Eginhardus in vita eiusdem Caroli Regis.

Hoc pariter anno occupatus Romanus exercitus detẽtus est bello ciuili in Sicilia, cum rebellasset Helpidius missus Insulæ Prætor, in quem sub Theodoro Patricio Imperator classem

Universidad de Deusto
Biblioteca

A classem ornauit. Quo etiam anno Madi Princeps Sarracenorum misit filium suum minorem natu Aaron nomine (maior enim Moyses vocabatur) ad infestandum Orientales partes Imperij: cum Irene Augusta, vt pacem Orientis redimeret, præter plurima ad eum missa munera, vectigale illi constituit Romanum Imperium, statuto annuo censu, quem Imperator singulis annis Principi Sarracenorum persolueret. Sicq. inter Romanos & Sarracenos pax composita hoc anno fuit. Cum autem Helpidius tyrannus vrgeretur a Theodoro, sumpto secum thesauro fugiens nauigauit in Africam, accepta ab eo securitate, vbi degens, Sarraceni eumdem vt Romanorum Imperatorem colebant.] hæc Theophanes. Sic igitur belli Siculi aduersus tyrannū susceptī causa necesse fuit Constantino & Irenæ eam de censu annuo soluendo Sarracenis iniquam conditionem subire.

BELLVM SICVLVM CONFECTVM.

B IESV CHRISTI ANNVS 782. HADRIANI PAP. ANNVS 11. CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 3.

REDEMPTORIS annus septingentesimus octogesimus secundus Indictione quinta notatus habetur, quo ab Augustis per Stauratium confectum est in Græcia bellum aduersus Sclauos barbaros, cum illi eam prouinciam occupassent, vna cum Peloponneso, quibus Romano Imperio vendicatis, & ijsdem barbaris tributarijs constitutis, cum captiuis ac spolijs onusto exercitu, idem Stauratius ouans, sequenti anno est reuersus Constantinopolim. hæc Theophanes hoc anno & sequenti. Erat tunc in expeditio-
C ne ista inter Excubitores Ioannicius miles ob egregia facta spectatus ipse quidem, qui Iconoclasta cum esset, apud montem Olympum magno Dei beneficio diuinitus admonitus, hæresi abdicata, ad Catholicam Ecclesiam transijt, & mirifica claruit sanctitudine. agebat ipse, hoc tempore, suæ ætatis annos quinquagintatres, vtpote qui natus asseritur anno decimoquarto Leonis Imperatoris, qui est annus Domini septingentesimus vndetrigesimus. Extant res ab eo præclare gestæ ab auctore eius temporis scriptis editæ, ex quibus quæ ad præsentem annum pertinent de eius diuina vocatione, Annalibus digna hic describamus; ac primum, quæ de statu Ecclesiæ Orientalis huius temporis idem auctor præmittit his verbis.

BELLVM ADVERSVS SCLAVOS PROSPERE CONFECTVM.

Postquam autem huius sceleris operatores impietate miserabili perierunt, Roma-
D norum Imperium transijt ad coniugem eius Irenem, quæ res Christianorum tuebatur & habebat in honore, etiam si propter metum mariti non poterat, eo superstite, libere loqui veram religionem. Cum vero in Imperio fuisset constituta: tum ipse quoque Christus qui propter nos carnem induit, rursus honorabatur figuris, & exoptatæ Sanctorū imagines in Ecclesijs, in foro, in populo cernebātur. Sed neque sic quidem multi huius Iconomachorum hæresis acerbitatem eluerunt ex animis, sed cum temporis diuturnitate ad mali habitum peruenissent, ægre ferebant se ab eo liberari. Quorum vnus erat hic quoque præclarus Ioannicius, qui non erat promptus & velox ad mutationem, neque enim omni vento conuertebatur, aut circumferebatur, sed morum ostendens grauitatem etsi in re non laudabili, permanebat in ijs quæ sibi recte opinari videbatur, & diuinis imaginibus nullum cultum tribuebat.

Deinde quid fit? cum venatur egregius agricola, qui nouit terram animi vniuscuiusque, & ei iniecit semina fidei Orthodoxæ. Quomodo autem? Mittitur ab Imperatore
E ad Occidentem cum toto exercitu. Illinc autem reuertens, per quamdam partem Olympi ex nutu diuino iter fecit prope quemdam ex monachis qui in eo monte exercebatur. Deinde ille sanctus anachoreta apparens ex silua: O fili, inquit, Ioannici: si magnum tibi est Christianum esse & nominari: cur Christi imaginem despiciens, efficis vt labor virtutis a te frustra suscipiatur? Hæc audiuit vir diuinus, & miratus est, quod ei euidentissime dixisset de omnibus. Humi itaque cadens, petijt veniam, quod ille ignorans, fuisset ingratus in Dominum. Et affirmauit se deinceps Christi imaginem & omnium qui ei placuerunt honoraturum cum omni proposito: ab illo ergo tempore beatus ille satellitis officio fungens in vestibulo Regiæ, accubabat in nudo solo, eratq. orationi intentus & ieiunio. Nam etsi conuiuia inibat cum alijs, cibum tamen non sumebat vsque ad satietatem; sed eatenus vt illis quidem non videretur ieiunare, corpus tamen ei con-

IOANNICIVS EXCVBITOR ICONOCLASTA A VIRO SANCTO MONETVR.

sisteret,

Universidad de Deusto Biblioteca

sisteret, & ad pernoctem illam inseruiret stationem.] hactenus de eius conuersione. A
erit autem vt in posterum, certis temporibus, sæpe eum conuenire contingat.

RES SAXONVM QVEM TAMDEM EXITVM HABVERINT.

Quo pariter anno a Carolo Magno habita est Synodus Coloniensis, cui cum interesset, excepit illic Legatos diuersarum gentium; cum interea Vuidichindo vrgente, Saxones rebellassent, iterumq. a Carolo sunt victi. Plane accidit (vt Eginhardus affirmat) per triginta tres annos bellum Saxonicum perdurasse. Quod igitur iam fastidium Lectori affert ista singulis ferme annis de Saxonum fide varia erga Deum & Carolum Magnum, interrupta narratio: hic recitemus, quæ idem Eginhardus vna simul vsque finem belli cũcta perstringens habet his verbis: Susceptum est, inquit, contra Saxones bellum, quod magna vtrimque animositate, tamen maiore Saxonum quam Francorum damno per continuos triginta tres annos gerebatur. Poterat siquidem citius finiri, si Saxonum hoc perfidia pateretur. Difficile dictu est, quoties superati, ac supplices Regi se dederint, imperata facturos polliciti sint, obsides qui imperabantur absque dilatione dederint, Legatos qui mittebantur susceperint. B

Aliquoties ita domiti & emolliti, vt & cultum dæmonum dimittere, & Christianæ religioni se subdere velle promitterent. Sed sicut ad hæc facienda aliquoties proni, sic ad eadem peruertenda semper fuere præcipites: vt non facile existimare possis, ad vtrum horum feliciores verius dici possent; quippe cum post inchoatum cum eis bellum vix annus vnus exactus sit, quo non ab eis huiuscemodi facta sit permutatio. Sed magnanimitas Regis ac perpetua tam in aduersis quam prosperis mentis constantia, nulla eorum mobilitate vel vinci poterat, aut ab ijs quæ agere cœperat defatigari. Nam numquam eos huiuscemodi aliquid perpetrãtes, impune ferre passus est, quin aut ipse per se ducto, aut per Comites suos misso exercitu perfidiam vlcisceretur, & dignam ab eis pœnã exigeret, donec omnibus qui resistere solebant profligatis & in suam potestatem redactis, decem hominum millia ex ijs, qui vltra ripas Albis fluminis incolebant, cum vxoribus & liberis sublatos transtulit, & huc atque illuc per Galliam & Germaniam multimoda diuisione distribuit, eaq. conditione a Rege proposita & ab illis suscepta tractum per tot annos bellum constat esse finitum, vt abiecto dæmonum cultu & relictis patrijs cæremonijs, Christianæ fidei atque religionis sacramenta susciperent, & Francis adunati, vnus cum eis populus efficerentur.] hæc Eginhardus. C

SAXONIA OBLATA S. PETRO.

Ceterum hic opportune ingerendum est, quod testatur Gregorius Papa septimus in epistola ad Petrum Episcopum Albanensem & G. Principem Salernitanum ab eo Legatos in Galliam missos, nempe ipsum Carolum Magnum conscium se ope Apostoli Petri tamdem indomitos domuisse Saxones, obtulisse eamdem prouinciam beato Petro, insuper & nummum vnum per singulas domos Galliarum omnium prouinciarum persoluendum Romanæ Ecclesiæ indixisse. Sed reddamus hic ipsius Gregorij epistolam, vt hæc fiant omnibus notiora. sic enim se habet [a]. D

[a] Gregor. VII. lib. 8. epist. vlt. num. 23.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs nostris P. Albanensi Episcopo, & G . . . . Principi Salernitano Legatis nostræ Apostolicæ Sedis in Gallias salutem & Apostolicam benedictionem.

GALLIAE VECTIGALES S. PETRO.

Vobis commissa negocia non latent: etiam vos, ita ac si nostra, immo quia nostra ibi in vobis præsentia est, cuncta digne peragite. Dicendum est autem omnibus Gallis, & per veram obedientiam præcipiendum, vt vnaquæque domus saltem vnum denarium annuatim soluant beato Petro (si eum recognoscunt patrem & pastorem suum) more antiquo. Nam Carolus Imperator (sicut legitur in tomo eius qui in Archiuo Ecclesiæ beati Petri habetur) in tribus locis annuatim colligebat mille & ducentas libras ad seruitium Apostolicæ Sedis, id est, Aquisgrani, apud Podium sanctæ Mariæ, & apud sanctum Aegidium, excepto hoc quod vnusquisque propria deuotione offerebat. Idem vero Magnus Imperator Saxoniam obtulit beato Petro, cuius eam deuicit adiutorio, Et posuit signum deuotionis & libertatis, sicut ipsi Saxones habent scriptum, & prudentes illorum satis sciunt.] hæc Gregorius. quæ cum facta dicat a Carolo iam Imperatore, nonnisi ad finem belli Saxonici ea contigisse putamus. E

IESV

Universidad de Deusto
Biblioteca

IESV CHRISTI ANNVS 783. HADRIANI PAP. ANNVS 12. CONSTANTINI ET IRENE IMPP. 4.

ANNVS sequitur Redemptoris septingentesimus octogesimus tertius, Indictione sexta, quo pridie Kalendas Maij moritur Hildegardis Regina vxor Caroli Magni, & quinto Idus Iulij moritur eiusdem Caroli mater, feminæ ambæ pietate insignes. Quo pariter anno contigit Carolum iuniorem ita dictũ filium Caroli Magni maiorem natu, Vuestphalos rebellantes suo exercitu profligare, quo in prœlio quid mirandum acciderit Brunoni militi, narrat S. Ludgerus his verbis [a].

[a] Extat in Appendice ad Acta S. Suuiberti apud Sur. die 1. Martij.

CAROLVS IVNIOR VINCIT VVESTPHALOS.

Anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo octogesimo tertio, Indictione sexta, cum victoriosissimus Carolus Francorum Rex præsidia & propugnacula rebellium Saxonum & Vuestphalorum vastaret, venissetq. in Vuestphaliam ad firmam munitionem Dromi dictam, & illam expugnans destruxisset, commisissetq. eamdem munitionem inclyto filio suo Carolo, eo quod idem Rex Carolus ad interiora Saxoniæ diuertisset: ecce illo absente, occurrerunt præfato Principi Carolo infestissimis animis Vuestphali cum grandi turba armatorum ad expellendum ipsum potenter cum suis Francigenis extra regionem ipsorum & patriam, aut formidolosum cum illo prœlium committendum. Quos conferto prœlio, congressuq. inter eos facto iuxta munitionem Dromi sereniſſimus Princeps Carolus filius Caroli Magni Regis statim vicit equitatu suo, trucidans multos, inter quos erat quidam bonus Christianus Vuestphalus, qui coactus per suum Satrapam interfuit bello in paganismo dictus Eldack, sed Christiano nomine Bruno, vir diues & potens, fortis viribus, audax animo & armis strenuus. Hic Bruno postquam viderat & perpenderat mente sæpe reuoluens nefandum Ogellum de Paderborne cõterraneum suum male perijsse, se præsente, qui sancti Suuiberti Ecclesiam incenderat, & Occonem & Nothelinum Satrapas ipsorum a Deo percussos, iterum meritis sancti Suuiberti sanitati pristinæ restitutos, honorauit deinceps sanctum Suuibertum, atque dolens de commissis in Vuerda in prædicta Saxonum expeditione: omni die deuote legit ad honorem ipsius Sancti vnam orationem Dominicam & Angelicam salutationem, efflagitans deuoto corde, vt imminente extremæ suæ necessitatis articulo, dignaretur ipsi auxiliari & adesse, & Deo suis patrocinijs ipsum reconciliare, elegitq. ipsum in specialem patronum.

DE BRVNONE MILITE CVRATO MIRACVLVM.

Igitur hic Bruno cum staret in prima terribili acie strenue bellans, tamdem oppressus grandi equitatu partis aduersæ, & inter cetera vulnera grandi lancea impetitus & in pectore hasta confixus & prostratus, & corruens in terram pedibus equorum cum multis alijs miserabiliter conculcatur, ita vt de sua desperaret vita. Cumq. sic volutatus in proprio sanguine pene deficeret, & in extremis fere laboraret, deuotione qua potuit, inuocauit mæsto & contrito corde sanctum Suuibertum, petens vt sibi, vtpote famulo suo iam in necessitate tanta & periculo constituto adesse, & Deo suis precibus commendare se dignaretur, vouens quod si ex inflictis vulneribus conualescceret & sanaretur, deuote visitaret ipsum in Vuerda, spretisq. sæculi curis, se ipsum seruitio suo, quamdiu superstes esset, mancipaturum.

Quo expleto promisso, facto illo in extasi, apparuit cum magna claritate S. Suuibertus ornamentis Pontificalibus indutus, tangensq. ipsum baculo pastorali, dixit: Ecce Bruno confortare & gaude, hac vice hic non morieris, quia precibus meis impetraui ab omnipotenti Deo vitam tibi, eo quod deuote in hac præsenti anxietate auxilium implorasti a me, vt tibi adessem. Sed postquam per gratiam Dei conualueris ab his plagis, non negligas visitare sepulchrum meum in Vuerda, vt spopondisti cum condignis oblationibus, ne æterna morte inuoluaris. His dictis signans eum signo sanctæ Crucis disparuit & claritas euanuit. Hæc facta fuerunt finito bello. Victores vero cum viderent illam claritatem super corpora occisorum, quidam ex eis Deum timentes accurrunt ad eumdem locum, in quo illam perspexerant claritatem, suspicantes ibidem quemdam sanctum virum occisum vel agonizantem, cuius merita Deus per illam claritatem ipsis declararet.

Bruno autem inter occisorum cadauera similis mortuo, fere exanguis aliquo tempore iacens, meritis sancti Suuiberti parum se erigens, cum vidisset viros hostilis exercitus,

tus, arbitrans eos amicos qui ipsum liberarent, & curam sui agerent, cœpit flebili voce, A
prout potuit implorare auxilium ab eis, vt sui misererentur. Milites vero videntes ipsum tam horribilibus vulneribus grauatum, & præcipue grandi hasta confixum, viuere adhuc potuisse, mirabantur valde. Qui postquam eis inter multa enarrasset, qualiter ibidem in tam horrido instantis mortis periculo sanctum inuocasset Suuibertum gloriosum Episcopum, quem omni die speciali oratione deuote honorare consueuisset,& ab eo ipsi apparente seruatus esset, addidit quod coactus per suum Satrapam eidē bello interfuerit,quia vrgente & stimulante cōscientia contra Christianos bellare sibi graue fuisset.

Victores ergo hoc audientes, memores claritatis ab eis visæ, pietate moti liberauerunt ipsum: armis sanguine madidis exuunt,adhibentes ei diligentem curam vt conualesceret: ponebant ipsum insuper in quodam excelso loco,postquam ligauerunt vulnera eius, ita vulneratum ad honorem S. Suuiberti Episcopi, quem multi in exercitu Fran- B
corum honorabant, vt omnes animaduerterent, cum temporariam mortem non euasurum, nisi meritis S. Suuiberti id fieret. Serenissimus vero Rex Carolus Magnus tunc in Saxonia apud locum dictum Stomingi positus hæc audiens, , & vt Pipinus Rex genitor suus in maximum honorem sanctum Suuibertum habuerat propter victoriam meritis ipsius contra Saxones prope Vuerdam habitam, admirans præcepit, præfatum Brunonem quam cito posset, migrare de loco ad locum, & sibi adduci & præsentari. Qui cum ei præsentatus esset, & cuncta vulnera vidisset, audissetq. ab eo qualiter sanctus Suuibertus patronus suus sibi apparens, consolatus eum fuisset: laxauit ipsum a captiuitate, restituens ipsum pristinæ libertati, ad honorem sancti Suuiberti. Et deinceps idem Rex Carolus Magnus semper in honore habuit sanctum Suuibertum, omnibus diebus vitæ suæ, & subiugatis Saxonibus & Angarijs cum Vuestphalibus, in gratiarum C
actionem, statim fratres conuentus sancti Suuiberti in diuersis tutis locis dispersos reuocauit, Ecclesiam sancti Suuiberti diuersis pretiosis ornamentis decorauit, ablata restituens & recuperans, multa dona & prædia ex regali Fisco hilariter adiecit deuotis fratribus conuentus S. Suuiberti. Bruno tamdem conualuit, & vt vouit, ipsum peregre deuote in Vuerdam cum condignis oblationibus visitauit, & ibidem Deo & sancto Suuiberto, quamdiu vixit seruiuit. Quo miraculo cognito, multi Saxones & Vuestphali deuote ipsum in specialem patronum eligentes, humiliter coluerunt & honorauerunt.] hucusque Ludgerus. Porro ista hoc anno cœpta in sequentem sunt propagata. Etenim Annales Francorum peruetusti istiusmodi bellum a Carolo iuniore, anno sequenti, confectum tradunt.

CAROLVS MAGNVS STVDIOSVS ERGA S. SVVIBERTVM.

Hoc item anno Silo Rex Gallæciæ in Hispania ex hac vita migrauit, anno nimirum D
octauo sui Regni, sepultusq. est in Ecclesia sancti Ioannis Euangelistæ, quam ipse construxit, iamq. solus regnare cœpit Alfonsus siue Adelfonsus cognomento Castus,quem viuens in collegam assumpserat. Huic primum pugnandum fuit ciuili bello aduersus Maurogatum eius patruum, qui potens Maurorum auxilio eum e Regno expulit.Conciliauerat enim ipse illos fœdo tributo pacto, pendendi illis(quod dictum est) per annos singulos centum virgines, quinquaginta ex nobilibus, & ex plebe totidem.

SILONIS REGIS GALLAECIAE OBITVS

ADOSINDAE REGINAE LAVDATA PRVDENTIA.

Adosinda Regina viro Silone Rege viduata,non amplius secunda vota expetijt,sed remittens nuntium sæculo, monasticam vitam professa est. Sed quid accidit? Insusurrauit serpens in aures eius, vt olim in totius humani generis cladem tentauit Euam; sed eo periculosius aggressus est certamen diabolus aduersus eam,quod vsus est ad ruinam viro qui minister salutis a Deo fuerat constitutus, nempe Archiepiscopo, eodemq. Hispa- E
niarum Primate Elipando Toletano,Nestorianæ instaurandæ hæresis auctore: Hanc igitur cum ad errorem, suamq. prauam sententiam conaretur pellicere Elipandus: præstitit ipsa quod est prudentissimæ feminæ, specimen edens mulieris fortis, quæ non circumduceretur omni vento doctrinæ; sed quæ non haberet quem domi interrogaret, ex monitu Pauli, virum suum, rem detulit ad Episcopos & sacerdotes, sciens ab eodem
a 1. Cor. 14. Apostolo [a] impositum esse iure silentium feminis, vt taceant in Ecclesia. Inter alios autem quos consuluit Adosinda femina maxime pia, fuit presbyter quidam, quem sciret valde sanctum atque doctissimum, nomine, reque Beatum, necnon eius familiarem Etherium Vxumensem Episcopum.

ERROR ELIPANDI EPISC. TOLETANI COGNITVS.

Error erat Elipandi perditissimi hominis non tolerandus, quem sacrosancta Ephesina Catholica Synodus in Nestorio condemnarat. Iste siquidem asserens Christum

Dei

A Dei Filium, quod ad humanitatem spectat, dicendum esse adoptiuum & non proprium ac naturalem, in necessariam consequentiam deducebat, vt duas constitueret in Christo personas, atque assereret duos filios, naturalem alterum, atque alterum adoptiuum, &c. Sicq. horrendum dictu, damnata olim in Oriente Nestorij hæresis, nunc opera miseri Elipandi reuiuiscebat in Hispania. Addebantur hæc ad cumulum omnium calamitatum, quas infelix Hispania sub iugo gemens Sarracenorum, & bello ciuili exagitata his temporibus perditissimis pati etiam a sacerdotibus cogebatur; cum Primate Antistite totius prouinciæ e cardine Catholicæ Fidei diaboli arte conuulso, in discrimen omnes fideles inducerentur, vt sequentes pastorem primarium, omnes simul cum eo in Nestorij hæresim præcipites agerentur; iam iamq. omnes idem sentirent de Christo, quod Mahumetanica doceret impietas.

B At Deus omnipotens in tanto periculo positos fideles suos non dereliquit: excitauit siquidem qui resisterent, eosdem quos diximus sanctos, doctosq. viros, Beatum qui præstabat scientia, & Etherium qui anteibat (quod esset Episcopus) dignitate. Iure dixisses hos duos fulmina belli, si vidisses quanta animositate tantæ potentiæ restiterunt, primumq. illud efficientes (quod maximi erat momenti) vt detegeretur error, & hæresis, quæ velamine pietatis & decora prodibat nomine veritatis, & quam turpis esset atque nefanda & execrabilis pariter omnibus innotesceret; sicq. egerint, vt si eam penitus extinguere, tanta contradicente auctoritate, non daretur, saltem ne vlterius incognita in ruinam totius Ecclesiæ grassaretur, obstiterint, donec conuentu publico congregato, maiore auctoritate accedente Romani Pontificis (quod postea factum est) telis omnium Orthodoxorum confossum monstrum penitus interiret. Non latuerunt Elipan-

C dum Beati atque Etherij pro Fide Catholica defendenda conatus, & ad impugnandos a se promulgatos errores studia comparata. Quamobrem qui se a presbytero vno impugnari, & ab Episcopo minoris diœcesis vrgeri persensit: indignatione haud leui commotus (quæ enim terrena, animalis, & diabolica sapientia est, [a] zelum amarum parit & contentiones) aduersus eos exerit stylum, scribens epistolam ad Fidelem quemdam Abbatem in Asturia degentem. extat ipsa quidem, dataq. habetur Toleti hoc ipso anno Redemptoris septingentesimo octogesimotertio, mense Octobris, quam si nacti essemus, vtiq. hic, ex more, descripsissemus, sed dumtaxat legimus eiusdem epistolæ argumentum, quod sic se habet.

ETHERIVS EPISCOPVS ET BEATVS PRESBYT. CONTRA HAERESIM INSVRGVNT.

[a] Iacob. 3.

Ipso eius exordio magnopere queritur de Beato atque Etherio rixas (vt dicebat ipse)

DE ELIPANDI EPISTOLA AD FIDELEM.

D rent quæ de Fide ortæ sunt quæstiones, ipsum non consulerent, & expeterent ab ipso responsa, cum ijdem essent homines origine viles, ipse autem primarius ab omnibus coleretur Hispaniarum Antistes: ac proinde ipsos ista conantes, superbiæ & arrogantiæ nomine condemnandos. Contra vero laudat humilitatem cuiusdam Episcopi, Arcarici nomine, qui audiens quæ ipsi Etherius, Beatusq. docerent, quid de quæstione illa sentiendum esset: statim ipsum Archiepiscopum Toletanum consuluisset. Subijcit his, quod sicut vna cum alijs Episcopis haud pridem correxisset errores illorum, qui in diei Paschatis computatione tunc errassent: ita fore, vt tolleret ab Asturijs hæresim Beatianam (ita sententiam Catholicam Beati presbyteri nominans) excusans enim aliqua ex parte eumdem Etherium Episcopum, omnem reijcit culpam in ipsum Beatum presbyterum, qui tamquam auctor erroris, illo imbuisset Etherium. Demum vero monet eumdem

E ad quem scribit, Fidelem Abbatem, vt ipsum Beatum presbyterum accersat, admoneat, reprehendat, & si possibile sit, corrigat, atque ad sentiendum vna secum perducat.

Cum autem eas litteras accepisset Fidelis Abbas, neglexit accersire Beatum vel Etherium, neque curauit ipsas ad eos mittere, sed casu inueniens eos, illis eadem ostendit, die vigesimasexta Nouembris eiusdem anni. Qui his acceptis litteris, cognitisq. ijs quæ ab Elipando scripta fuissent, intelligentes ipsum eidem errori firmiter inhærescere, nec pati Catholicam doctrinam aduersus eius sententiam fidelibus prædicari: haud amplius differendum existimantes, amplo satis scripto volumine aduersus hæresim illam duobus libris distincto, ipsum vrgere magis, magisq. exagitare cœperunt. Extant hactenus eiusmodi sanctorum virorum aureæ lucubrationes, seruatæ in Archiuo Ecclesiæ Toletanæ, vt fidem faciat qui eos charactere Gothico exaratos legit Ambrosius Morales regius Historicus de antiquitatibus Ecclesiasticis eius prouinciæ optime

DE SCRIPTIS LIBRIS ADVERSVS ELIPANDVM ARCHIEP. TOLETANVM.

meritus; qui & teſtatur, eos vt veritatis defenſores, diuina imbutos ſapientia (quæ pri- A
a Iac. 3. mum a pudica, deinde pacifica & modeſta eſt) egiſſe cum eo humilitate plurima, ipſum vt Archiepiſcopum etſi hæreticum nondum tamen damnatum honore debito ac reuerentia proſequentes, errorem tantum argumentorum peracutis cuſpidibus proſcindentes: qui enim inſcriptus in liminari pagina titulus legitur, id in primis oſtendit, qui ſic ſe habet.

Eminentiſſimo nobis, & Deo amabili Elipando Toletanæ Sedis Archiepiſcopo Etherius & Beatus in Domino ſalutem.]

At quod dolendum eſt, nequaquam his ille monitus correxit errorem, ſed certum eſt in eo perſeueraſſe: poſt enim decem annos, ea de cauſa aduerſum eum atque Felicem Vrgelitanum contigit Concilium celebrari, de quo ſuo loco dicendum. De Beato autem idem qui ſupra tradit auctor, ipſum vt vere beatum in Hiſpania coli ſanctum, B
eiuſq. ſacras reliquias in honore ſeruari. huius & teſtatur extare commentarium egregium in Apocalypſim, ad ipſius ſocium in certamine ſanctum Etherium inſcriptum. Eluxerunt ambo hi in tot errorum tenebris faces diuinitus accenſæ. ſed de his ſatis.

IESV CHRISTI ANNVS 784. HADRIANI PAP. ANNVS 13. CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 5.

SEPTINGENTESIMVS octogeſimus quartus annus agitur ſeptima Indictione ſignatus, quo moritur Paulus Patriarcha Conſtantinopolitanus Kalendis Septem-
PAVLI EPISC. CONST. OBITVS. bris, qui licet foris habitus ſit hæreticus Iconoclaſta, tamen intus bene conſcius veri- C
tatis, abdicans ſe, in monaſterium ad pœnitentiam ſeceſſit, vbi Fidem Catholicam profeſſus, reddidit Deo ſpiritum. Cuius confeſſio magnum attulit ad profligandam hæreſim adiumentum, vtpote hominis qui omnium ſapientiſſimus ſine controuerſia ab omnibus haberetur. hæc autem quomodo ſe habuerint ex Theophane ita accipe.

Primo die Kalendarum Septembrium, eiuſdem ſeptimæ Indictionis Paulus almificus Patriarcha ſanctiſſimus infirmatus, thronum reliquit, & deſcendens ad monaſteriũ Flori, monaſticum ſuſcepit habitum, Imperatrice ignorante. Cum autem Imperatrix hoc didiciſſet, venit cum filio triſtis & clamans: Cur (inquit) hoc feciſti? At ille cum
CONFESSIO PAVLI IN OBITV. lamentis ait ad eam: Vtinam ne vnquam in ſacerdotij throno ſediſſem, Eccleſia Dei tyrannidem patiente, præſertim cum ſciſſa ſit a reliquis vniuerſalibus ſedibus & anathematizata. Quæ demum adſcitos Patricios & Senatus primores miſit ad eum audire quæ D
ab ipſo dicebantur. Qui dixit ad illos: Niſi Synodus vniuerſalis fiat, & error qui eſt in medio veſtri corrigatur, ſalutem non habebitis. At illi dixerunt: Quare ſubſcripſiſti, cum conſecrareris, Iconoclaſtiæ? At ille: Idcirco lamentis afficior, & cucurri ad pœnitentiã deprecaturus Deũ, ne me ſicut ſacerdotem iudicet & cruciet, qui tacuerim vſque nunc, & præ timore fauoris veſtri non prædicauerim veritatem. Et in his dormiuit in pace, derelicto lamento multo tam pijs quam impijs & religioſis viris Reipublicæ. Colendus enim vir erat, & ſupra menſuram miſericors & omni reuerentia dignus, multamq. fidem habebat tam Reſpublica quam Imperium erga illum. ex tunc ergo cœpit dici & diſputari de ſanctis imaginibus.] hæc Theophanes. eadem habet & Ignatius in Taraſij rebus præclare geſtis.

Hactenus enim imagines colẽtibus minime diſputare palam licebat aduerſus hæreti- E
LICENTIA DISPVTANDI ADVERSVS HAERESIM. cos Iconoclaſtas, prohibentibus magiſtratibus: etenim tam palatinæ quam caſtrẽſis militiæ primates, quin & ipſe Senatus his erant irretiti laqueis impietatis. Ex hoc igitur tẽpore (quod ait Theophanes) cœpit abſque periculo dici ac diſputari de ſanctis imaginibus, tali aperta ad diſſerendũ de ijs a Paulo adhuc ſuperſtite vltimo illo elogio via: quã poſtea licentiam firmarunt Imperatores litteris ſuis, quibus & Pauli egregium faci-
b Apud Nicen. Synod. 2. Act. 1. nus ſunt laudibus proſequuti, ita ſcribentes: b Damus quoque vnicuique libertatem, vt ſine omni formidine ea loquantur quæ ſecum animo deliberauerint, quo veritas magis magiſq. eluceſcat, & intrepida voce audiantur, ſimulq. etiam vt ex multis Eccleſijs diſſidium auferatur, paciſq. copulatio & conſtantia in omnibus connectatur.] iſtis præmiſſis ijdem Imperatores de Paulo mox iſta ſubijciunt, quæ aliqua ex parte in Theophane deſiderantur.

Et ſi-

A Et simulatque Paulus sanctissimus Patriarcha, iuxta diuinam voluntatem carnem præsentem commutaturus erat, præsensq. habitaculum derelicturus, & ad superiores sedes commigraturus, immo vero ad Dominum nostrum Christum, *iudicandus* scilicet, Episcopatui renuntiauit, monachicam eligens vitam. Nobis vero interrogantibus illum, qua de causa hoc fecisset: Respondit quod si morte occupatus & præuentus in Episcopatu huius piæ & regiæ ciuitatis fuisset, etiam *in nouissimo die* extra omnem Ecclesiam Catholicam resurgere cogeretur: quod ipsum in tenebras exteriores, quæ diabolo & Angelis ei paratæ sunt, adducit.

Dolebat enim Synodum quamdam hic indictam, quæ subuertere contemnebat imaginum picturas, quas sancta Ecclesia Catholica seruat, atque amplectitur, & ad memoriam præfiguratorum suscipit. Idipsum (inquiebat) est, quod animum meum com-
B mouet, quod meam conscientiam vrget: quomodo iudicium Dei effugere queam. At quæ causa est, quamobrem cum huiuscemodi viris commorari debeam, aut simul cum illis versari? Hæc vero & alia plura Ducibus quoque nostris glorioſissimis loquutus est, vitamq. finiuit.]

At quomodo his auditis, ipsi Imperatores commoti sint, ijdem ipsi professi sunt verbis istis: Hanc igitur responsionem nostra regia maiestas animaduertens horrebat, præsertim cum & ab alijs antea audieramus hæreticam esse horum hominum cogitationem: animo nostro deliberauimus, quidnam hac in re vtile esset & facto opus, vt repræsentato nouiter electo Patriarcha, finis contentionibus per illum imponeretur, &c.] Sicq. factum est ex his, vt Pauli successor deligeretur Orthodoxus. Fuit iste Tarasius, qui laicus existens erat Imperatoribus a secretis. Defuncto enim Paulo, per quem Fides Ca-
C tholica diu obruta publica testificatione in lucem emersit, in eo magnopere euigilauit studium Imperatorum, vt eidem non imparem subrogarent Episcopum: Quod autem haud facile inueniretur, qui simul Catholicæ Fidei zelo & auctoritate præstaret, ardentiq. animo perarduum posset opus aggredi, ipsam Fidem Catholicam celebratione Oecumenici Concilij in locum pristinum vendicare: necessitas coegit in laicum hominem ad hæc omnia exhibenda optime comparatum post multum temporis in deliberando consumptum conuerti animos Imperatorum, & vota Orthodoxorum ciuium conspirare, ipso vno dumtaxat Tarasio refragante, prout Theophanes & Ignatius monachus, & alij eiusdem temporis Græci auctores rem gestam prosequuti, testantur, quorum Theophanes his verbis dignum memoria factum enarrat ex Actis publicis, cum coram populo ab Imperatoribus exhibitus Tarasius fuit ab omnibus experi-
D tus, licet ille refragratus omnino consensum præstare negarit, quousque promissionem accepisset ab omnibus de celebrando Concilio Oecumenico, per quod hæresis damnaretur, & anathemate ipsa Constantinopolitana Ecclesia solueretur. sed ipsa Acta publica audiamus.

Hoc quoque anno quinto scilicet Irenes & Constantini Imperatorum, collecto omni populo apud Magnauram, ipsa Irena dixit ad eos: Scitis fratres quid fecerit Paulus Patriarcha. Et siquidem vixisset, non hunc vtique pateremur dimittere sacerdotij thronum licet monasticum induerit habitum. Quia vero, sicut Deo placuit, de hac vita migrauit, qui posset pascere nos; prouideamus hominem qui Ecclesiam Dei didascalis possit seruare sermonibus. Qui vniuersaliter dixerunt: Non fore alium nisi Tarasium a secretis. At illa: Et nos (inquit) ipsum elegimus, sed resultat, & dicit pro sua causa, non
E suscipit electionem Imperij, & totius plebis.

At illé nempe Tarasius respondit populo, dicens: Immaculatæ fidei nostræ Christianorum custodes, & eorum qui in gloria Dei sunt æmulatores fideles Imperatores nostri, & in commodum nostrum curam facientes, & maxime nunc Ecclesiastica negocia diligenter considerantes, quo summus sacerdos in hac vrbe Regia constituerer, in suæ pietatis animum me assumere, & vt manifeste mihi diceretur, quod consiliati sunt præceperunt. Cumq. ad hoc me indignum esse pronuntiarem, & nullum consensum afferrem, vtpote qui iugum huius sarcinæ portare vel sufferre non possem: iusserunt me adduci ante faciem vestram, pro eo quod huius consilij vnanimes, & comprobatores effecti sitis. Et nunc, o viri qui Deum timetis, & semper hanc in cordibus habetis, quiq. Christi inuocatione nominamini, viri Dei nostri, Christiani, audite breuissimum ab exiguitate mea & humilitate sermonem.

PERCVLSI ANIMI IMPP. VERBIS PAVLI MORIENTIS.

TARASIVS EPISC. CONSTANTINOP.

QVIBVS EX CAVSIS TARASIVS SIT ADEO REFRAGATVS.

Ego enim quicquid pijs Imperatoribus noſtris, & per omnia Orthodoxis reſpondeA
rim, etiam in conſpectu veſtro orationis meæ apologia reſpondebo. Timore deprimor ad conſentiendum huic electioni, & vereor a facie Dei currere taliter, & quoquomodo incircumſpectus, vt cum terribili damnatione ſuccumbam. Si enim diuinus Paulus Apoſtolus, qui Dei voces audiuit, cælumq. habuit erudiens ſe, & paradiſi inſpector effectus eſt, audiuitq. arcana verba, & portauit nomen Dei coram Gentibus & Regibus, dixit: [a] Ne forte cum alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar: Quomodo ergo ego qui in mundo conuerſatus, & cum laicis connumeratus, in Imperij adminiſtrationibus militaui, ſic abſque iudicatione atque circumſpectione poſſum inſilire in ſacerdotij magnitudinem? horrendum conamen ad exiguitatem meam, & temerarium ſtudium.

a 1. Cor. 9.

Cauſa vero timoris mei hæc eſt: Aſpicio enim & video Eccleſiam, quæ ſupra pe- B
tram, Chriſtum Deum ædificata eſt & fundata, ſciſſam nunc & diuiſam, & nos alia atque aliter loquentes, & aliter eos Chriſtianos qui in Oriente vnius nobiſcum ſunt fidei, ſed & his concordantes Occidentales, nos ab omnibus illis alienatos, & a ſe per ſingulos dies anathematizatos. Dira pœna eſt anathema, procul a Regno cælorum expelli, & a Deo emitti ducendum in tenebras exteriores. Neſcit lex Eccleſiæ vel terminum hæreſim ſiue contentionem, ſed ſicut nouit confiteri vnum Baptiſma, vnam Fidē, ita concordiam vnam in omni Eccleſiaſtico negocio. Nihil enim eſt in conſpectu Dei tam acceptum atque placabile, quam vt vnum ſimus, & vna efficiatur Eccleſia Catholica, quemadmodum in ſinceræ Fidei noſtro ſymbolo confitemur.

Expetimus nos, fratres (vt reor) & vos, quoniam ſcio timorem Dei vos habere, a pijſſimis Imperatoribus noſtris & Orthodoxis Synodum vniuerſalem colligi, vt efficiamur C
nos qui vnius Dei ſumus, & vnum. Et qui Trinitatis cultores exiſtimus, vnici & vnanimes collegæ: & qui capitis Chriſti ſumus, efficiamur corpus vnum compactum atque connexum: Et qui ſancti Spiritus ſumus, efficiamur non contra inuicem ſed pro inuicem: Et qui veritatis exiſtimus, efficiamur ſapientes verum atque dicentes, & non ſit in nobis certamen neque diſſenſio, vt pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum muniat nos omnes. Et ſi quidem iuſſerint Orthodoxi & propugnatores Imperatores ſcilicet veſtræ poſtulationi & meæ annuere: conſentio ego; ſin autem, impoſſibile eſt mihi & hæc facere, ne ſubijciar anathemati, & inueniar condemnatus in die Domini noſtri & iuſti Iudicis, vbi neque Imperator, neque ſacerdos, neque Principes, neque hominum multitudo poterit eripere me. Et quicquid placuerit vobis, fratres, date apologiæ meæ, immo vero aſſertioni veſtræ, & reddite petitioni meæ reſponſum. Et libenter audierunt D
omnes quæ dicta ſunt, aſſenſum præbentes, vt Synodus fieret.

QVA CONDITIONE TARASIVS PASSVS SIT EPISCOPVS ORDINARI.

At vero Taraſius rurſum diſputans ad populum ait: Leo Imperator ſubuertit imagines. Et quando facta eſt Synodus ſubuerſas inuenit. Et propterea quod Imperatoria manu ſubuerſæ ſunt, iterum quæſtionem habet idem capitulum: quomodo antiquam conſuetudinem in Eccleſia traditam præſumpſerunt, ſicut eis libitum fuit, exterminare. Sed veritas Dei (vt Apoſtolice dicamus) non eſt alligata.] hucuſque ex Actis publicis Theophanes [b]. Ex quibus plane illud exploratum habetur, nullo pacto adduci potuiſſe Taraſium ſuæ electioni conſenſum dare, niſi ſicut Imperatorum ita totius populi pollicitatione ſecurus redditus eſſet de Synodo Oecumenica celebranda, per quam ipſa Conſtantinopolitana Eccleſia, abiecto procul errore, compagine Catholicæ communionis, Catholicæ Eccleſiæ, a qua tamdiu fuerat excommunicatione diuiſa, coniungere- E
tur. Scitum ſane prudenſq. cōſilium, ante ſuam ordinationem habere ordinationem eius Eccleſiæ oppignoratā omnium ſponſione. Quomodo autem vbi fuit certus redditus de Oecumenica Synodo celebranda, ordinari denique paſſus eſt, ſubijcit iſta Theophanes.

b Habet eandem Apologiam Anaſtaſius Bibliothecarius & in præambulis ſeptimæ Synodi a ſe translata.

DE COGENDO CONCILIO OECVMENICO FACTA PROMISSIO.

Itaque octauo Kalendas Ianuarij ipſius octauæ Indictionis conſecratus eſt almus pater noſter Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus.] Quod autem ſubijcit idem Theophanes, mox vt conſecratus eſt Taraſius, miſiſſe Catholicæ Fidei profeſſionem ad Hadrianum Romanum Pontificem, agemus de ea anno ſequenti opportuniori loco. Porro hæc eadem, quæ dicta ſunt, ipſi publicis litteris Imperatores teſtati ſunt Patribus ad Nicænum Concilium poſtea conuocatis, quibus omnem a ſe adhibitum conatum pro conſtituendo Epiſcopo regiæ vrbis Taraſio, ijſdem comperta eſſe voluerunt, ne ſcandalum paterentur quod laicus electus eſſet: poſt enim enarrata quæ contigerunt,

cum

A cum Paulus se a throno sponte, professus monasticum ordinem, abdicauit, hæc habent [a]: Consilium nostrum in medium proposuimus, vt repræsentato electo nouiter Patriarcha, finis contentionum per illum imponeretur. Aduocantes igitur viros negociorum Ecclesiasticorum haud imperitos, Christum vero verum Deum nostrum inuocantes, & cum eis consilium capientes, quem ex omnibus dignissimum haberent, cui primas partes in hanc sacratissimam diuinorum obseruantissimam & regiæ ciuitatis nostræ cathedram deferremus: vno animo, concordiq. sententia Tarasium, qui nunc in sacrosancta dignitate nobis præsidet; dignus declaratus est.

[a] *Concil. Nicæ. 2. Act. 1. in principio.*

IMPERATORVM TESTIFICATIO DE ELECTIONE TARASII.

Hunc igitur ad nos vocantes, testimonium de illo & suffragia data exposuimus. Verum is nulla ratione acquiescere his volens, reliquorum electioni assentiri respuit. Nobis vero perquirentibus, qua tamdem causa obedire nollet: principio quidem occasionem hanc attulit; maius esse summi sacerdotij cathedræ iugum, quam possit illius humeris sustineri. Nos autem considerantes, quod occasionem quæreret, nec auscultare nobis vellet: non destitimus virum solicitare: omnibus viribus in eo perseuerauimus, donec assensum nobis præberet, vt summi sacerdotij dignitatem assumeret. Contemplatus itaque nostram instantem & vrgentem sedulitatem, causam recusationis nobis denuntiauit: Quandoquidem, inquit, video & considero supra petram Christum &c.] quæ ex ijsdem Actis sunt nuper allata, de petitione ab eo facta, de conuocando Concilio Oecumenico. quibus ista subijciunt. Huic igitur petitioni annuere tum visum est: meoq. nutu iussi conuenire.

TARASIVS AVCTOR ABOLENDAE HAERESIS.

Debetur igitur tantæ rei palma Tarasio, vel potius Hadriano Papæ, qui hoc exegit ab eo, vt ab Imperatoribus progenitam, propagatam, corroboratamq. hæresim, apposita ad radices eius quas alte fixerat securi Apostolica, per Concilium omnino præciderit, etsi sacris canonibus atque Ecclesiasticæ disciplinæ in electione laici hominis inflictum est vulnus: quod modo honestum dixerim & non deforme, salubre & non lethale vulnus, per quod salus vniuerso corpori fuit feliciter comparata, & pristina gloria incommunicatione Catholica reparata. Ceterum etsi ex laico fuit Tarasius promotus ad sacerdotium, ex sacerdotalibus tamen moribus dignis Episcopo in Episcopatum assumptus est, cui ex cognita nobilitate fulgor accessit. Etenim (vt Ignatius auctor est) ex patricio ortus est genere, patre Georgio præfecturam vrbanam magna gloria administrante, matre vero Eucratia dicta, æque pietate conspicua: ipse vero Tarasius auctus Consulari dignitate, & ob eruditionem insignem, morumq. egregiam laudem ad secreta curanda adscitus fuerat ab Imperatore.

TARASII GENVS ET VITAE INSTITVTIO.

Cum vero idem, inquit, Ignatius per nouæ dignitatis gradum laudem assecutus, totum se Deo dicasset per pietatem & puram conscientiam, venit ad habitum spiritalis perfectionis, & mundi munera obiens, in mundano habitu, se & a mundana remouit ambitione, & spiritui adaptans animam, vas sacrum efficitur electione melioris etiam ante sacerdotium, & pastor pecudum rationis compotum qui pascebatur adhuc, prænuntiabatur fore vt susciperet vniuersam omnium præfecturam, vt lucida lucerna iam accensa, igne virtutum mundum illustrans vniuersum, & omnem hæreticam dispellens caliginem & lucem procurãs rectæ fidei.] Ceterum etsi Imperatores atque sacer Senatus eius electioni fauebant, non tamen defuerunt, qui eidem e contrario aduersarentur, illi nimirum qui propugnatores erant execrabilis hæresis. de quibus omnibus ista Ignatius.

Imperatoribus assentiebatur quicquid erat optimum & præstantissimum in sacro Senatu, diuinus plane cœtus, vt qui omnino scirent virum in omnibus præfulgere, & dignum cui commendaretur dignitas pastoralis. Quicquid autem erat promiscuum & circumforaneum, & lucernam redolebat hæreticam, patris sanctitatem, etiam ante sacram ab eo acceptam vestem, vt ad arguendum vehementissimum, & acutissimam suspectam habens securim, nolebat consentire communibus suffragijs, non volens ab antiqua sua resipiscere sententia, & malebat inuolui cæno limi hæreseos, quam potari viuifico fluento puri & imperturbati fontis doctrinæ Tarasij. Sed id vicit quod iustum erat &c.] fuisse autem milites qui aduersati sunt Tarasio, inferius auctor aperte significat, eo quod essent hæresi addicti: nam ait: Hoc caput rectæ fidei ægre ferebat turba militaris, vt cui non videretur esse admittendas & adorandas & venerandas imagines.] Porro eius electionem licet per homines, haud tamẽ ab hominibus sed a Deo fuisse, signa Apostolatus quæ postea in eo eluxerunt significarunt, atque in primis quæ in ipso vita-

MILITES HAERETICI TARASIO INFESTI.

enituit Apoſtolica tam in his quæ pertinent ad corporis cultum, quam animæ. nam audi Ignatium. A

TARASII VITAE INSTITVTIO.

Vitæ autem ſuæ habenas ita moderabatur, & animi perturbationum tumultus ita reprimebat, vt eſſet omnibus diuiniſſimum exemplar propoſitum, cui numquam perſuaderi poterat, vt moueretur ad appetitum voluptatis. Cum autem ad diuinarum ſcripturarum meditationem ſibi domeſticam adſciuiſſet vigiliam, ſomnum membra ſoluentē vt inutile amandabat mancipium, & cum vſus exigeret rurſum iubebat adeſſe. Quis enim eum in lecto recumbentem, aut mollibus ſtragulis vmquam vidit inuolutum? Quis tunicam & zonam ſuper cubile dimittentem vmquam accepit & præparauit vt eſſet elegantior & concinnior? Quis ex eius pedibus vmquam detraxit calceos, & alligata ſpongia (vt mos eſt) læuigauit & polijt? Sed ipſe erat ſibi (vt dicitur) balneator, & inſeruiebat ſibi ad vſum corporis, in hoc quoque Chriſtum magiſtrum diuino zelo imitatus qui dixit: [a] Non veni vt mihi miniſtraretur, ſed vt miniſtrarem. B

a *Matth.* 20.

Habebat autem precationem, quæ mentem ſublimem ad cælos euehebat, & ſoli Deo reddebat familiarem & coniungebat incorporeis, & expellebat omnem tentationem conuenienter Domini elogio. Nullum erat tempus, quo non habebat ſolum eum genu flectentem & ſurgentem, & manus ad cælos extollentem, & ſuperne a Deo accipientem illuminationem. Humilitatem vero, vt quæ ei a puero fuerat familiaris, ita eſt complexus, vt non ſolum ea in ipſo conſpiceretur, & ex ea laudem aſſequeretur, ſed etiam tranſiret ad alios qui exemplo ſuo informabantur. Multis enim ex ijs qui erant relati in numerum clericorum, qui ſuos lumbos zonis cingebant aureis, & ornati erant varijs & pretioſis veſtibus fericeis, aurum quidem ademit: fecit autem ſuccingere lumbos cingulis contextis ex pilis caprarum. His vero qui toti corpori ex ijſdem filis purpureas veſtes habebant contextas, excogitat tunicas remotas a curioſitate nimia & delicijs, & quæ eſſent veſtitus honeſti & conuenirent ijs qui Deo ſeruire ſtatuerunt, & profitentur humilitatem.] hæc de his Ignatius qui ea quæ oculis vidit magna ex parte (vt præfatur) conſcripſit. addit ad hæc de egregia viri caſtitate, & erga pauperes miſericordia, quorum catalogum ſcriptis mandari curauit, quo non cibo tantum, ſed indumentis æque eorumdem egeſtati conſuleret.

VESTIVM LVXVM CORRIGIT IN CLERICIS TARASIVS.

C

Sed quid die ſolemni Paſchali facere aggreſſus ſit, poſt multa de effuſa erga pauperes largitate, ſic ſubdit: In ſalutari autem prius dicto die venerandæ Chriſti reſurrectionis, poſt diuinæ ſynaxis & communionis peractum myſterium, adhuc ſacris veſtibus candidatus ad veteris baſilicæ iam dirutum locum, qui vocatur, Eſtin, veniebat. Illic enim parabat egentibus maximum, quo acciperentur, epulum. Quos cum feciſſet recumbere, incipiebat ipſe miniſtrare, vinum effundens ex cratere, & potum eis diſtribuens. Deinde cum hoc munus obijſſet, ibat in domum ſuam patriarchicam, non aliquorum hinnulorum (vt dicit fabula) medullis ſe nutrieus, neque menſa Sybaritica excipiens, neque quæ ventrem titillant & impinguant bellarijs, ſed frugalibus obſonijs, & quæ non ſpectabant ad delicias, ſe reficiens.] hæc rerum cunctarum inſpector Ignatius, reliqua tu conſulas. hæc enim ſatis ad inſtitutum, quibus habetur teſtatum, a Deo electum virum, pietatis cultorem egregium.

MINISTRAT TARASIVS MENSAE PAVPERVM.

D

Hoc eodem anno Hadrianus Papa ea quæ ſpectant ad ſacros ritus, quam diligentiſſime curans, librum ſcripſit, cuius titulus fuit: Reſponſoriale de circulo anni, quæ videlicet Reſponſoria in ſingulis eſſent ſacris officijs dicenda. Non extat ipſum quidem; meminit tamen ipſius Amalarius Fortunatus, qui pergens Romam ſub Ludouico Caroli filio Imperatore, eum ſe legiſſe teſtatur: ipſe enim notatum exordium & finem eiuſdem ſuis ſcriptis teſtatum reliquit: In prologo enim libri, quem ſcripſit de ordine Antiphonarij habet iſta: Hic inſerimus, quomodo inuenimus ſcriptum de auctoritate Hadriani Apoſtolici: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, Incipit Reſponſoriale de circulo anni, temporibus ter beatiſſimi & Apoſtolici Domini Hadriani Papæ per ſeptimam Indictionem.] Item in fine. Hoc opus ſummus reparat Pontifex dominus Hadrianus ſibi memoriale per ſæcla.] hæc ex ipſo Amalarius. E

Sed quod rurſus ad res ſpectat Orientalis Eccleſiæ, mortuo hoc anno Moyſe Rege Sarracenorum, qui anno ſuperiori Madi ſucceſſerat, ſubſtitutus eſt in locum eius Aaron nomine, Sarracenus bellicoſiſſimus, qui tenuit imperium annos viginti tres, ſemper infeſtiſſimus Chriſtianis. ita hoc anno Theophanes. Vnde illud ſumma admiratione dignum,

A gnum, quod cum acerbissimus hostis Christianorum esset: nihilominus propensissimo studio coleret Carolum Magnum Francorum Regem. virtutis est ista potentia, quæ & hostes, licet barbaros atque impios, reddat obsequentes atque cultores, insuper & laudatores. Sed audi quæ de his habeat Eginhardus eiusdē Caroli rerum gestarum inspector & scriptor. In vita enim ipsius hæc scribit: Cum Aaron Rege Persarum, qui, excepta India, totum pene tenebat Orientem, Carolus talem habuit in amicitia concordiam, vt is gratiam eius omnium qui toto orbe terrarum erant Regum ac Principum amicitiæ præponeret, solumq. illum honore ac munificentia sibi colendum iudicaret. Ac proinde cū Legati eius, quos cum donarijs ad sacratissimum Dei ac Saluatoris nostri sepulchrum, locumq. Resurrectionis miserat, ad eum venissent, & domini sui voluntatē indicassent: non solum quæ petebantur, fieri permisit, sed etiam sacrum illum & salutarem locum, vt il-
B lius potestati adscriberetur, cōcessit. Et reuertentibus Legatis suos adiungens, inter vestes & aromata, & ceteras Orientalium rerum opes ingentia illi dona transmisit, cum ei paucos ante annos, quem tunc solum habebat, roganti mitteret elephantem.] hæc Eginhardus. Sic igitur Rex Christianissimus primus inter Reges Occidētales legitimus dominus factus est sacrosancti nostri Redemptoris sepulchri, pro quo ab impijs iterū vendicando, summa gloria eius posteri riuos sanguinis profudere. sed de his suis locis dicendum.

S. CHRISTI SEPVLCHRVM CAROLO MAGNO DONATVM.

Sed licet obseruauerit Aaron Carolum, haud tamen remisit odium in Christianos, de quo inter alios ab eo neci traditos, hoc tempore Irenæ & Constantini Impp. occidisse Bacchum, Iuniorem appellatum Martyrem, respectu senioris illius qui cum Sergio passus est, testantur Græcorum sacræ tabulæ: siquidem in Menologio Basilij Cæsaris hæc de ipso notata leguntur die decima septima mensis Decembris. S. Bacchi iunioris coro-
C na. E Palæstina fuit hic Bacchus sub Irenæ & Constantini principatu. Ipsius parentes Christiani quidem fuerunt a primogenitoribus; sed pater a dæmonibus seductus transijt ad perfidiam Sarracenorum & magarizauit. Filios vero septem habuit, & eos in simili peruersitate educabat. Ipsorum autem vnus nomine Gelasius Hierusalem petijt, & inde ad S. Sabæ se contulit monasterium & monachus efficitur, & Bacchus nominatur. Bene vero conuersatus, imminente persecutione, a prælato iussus est fugere, ne sciretur quod ipse Sarracenum baptizasset. Domum itaque reuersus, quinque fratres baptizauit: vnus vero non baptizatus Bacchum fratrem apud Præsidem accusauit. Qui sanctum obtruncans consummauit.] hæc ibi. Sic igitur huiusce modi & his similibus captatis occasionibus Regnum Aaron funestum Christianis in Oriente fuit.

BACCHVS IVNIOR MARTYR.

IESV CHRISTI ANNVS 785.
D

HADRIANI PAP. ANNVS 14.

CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 6.

QVI sequitur annus Redemptoris septingentesimus octuagesimus quintus, octaua Indictione exorditur, quo Imperatores Constantinus & Irena, de creatione & consecratione Tarasij, quæ contigit in fine anni superioris, vt tradit Theophanes, octauo Kalendas Ianuarij, eadem Indictione octaua inchoata, scripserunt litteras, atque miserunt Legatos ad Hadrianum Romanum Pontificem; quod & præstitit Tarasius ipse. Extant litteræ tum Imperatorum, tum etiam Tarasij, recitat eas Anastasius in præambulis Nicæni Concilij, quas licet mendis aspersas, hic tibi reddendas existimauimus. vertit ip-
E se in Latinum qui & eamdem Synodum pariter Latinitate donauit. primo autem loco ponemus Imperatorum epistolam, quæ sic se habet.

Diualis sacra a Constantino & Irena A A. ad sanctissimum & beatissimum Hadrianum Papam senioris Romæ.

Qui a Domino nostro Iesu Christo vero Deo nostro suscipiunt siue Imperij dignitatem, siue principalis sacerdotij honorem, debent quæ illi placita sunt & cogitare & curare, & creditos sibi ab illo populos secundum eius voluntatem regere & gubernare. Ergo debitum nobis & vobis, o sanctissimum caput, hoc est, vt irreprehensibiliter quæ eius sunt sapiamus, & in suis versemur, vtpote ab ipso nos quidem Imperium, vos vero principalis sacerdotij dignitatem susciptentes. Incipimus ergo hinc sermonem. Scit vestra beatitudo quæ pridem facta sunt in hac nostra regia ciuitate propter venerabiles imagines, qualiter qui ante nos regnauerunt, eas destruxerunt, & in * dehonestitatem atque

LEGATIO ET EPIST. IMPP. AD HADRIANVM PAPAM.

*dehonestatem

que iniuriam posuerunt. Vtinam illis non imputetur: melius enim fuerat non mittere A
manus suas in Ecclesiam: Et omnem populum qui hic est, immo Orientalem, eodem
modo seduxerunt, & in propriam voluntatem retraxerunt, vsquequo Deus suscitauit
nos regnare in his quæ in veritate gloriam eius . . . & tenere quæ tradita sunt ab
Apostolis suis & omnibus simul doctoribus.

ROGANT IMPP. PONTIFICEM VENIRE CONSTANTINOP.

Vnde nunc constanter cum mundo corde & vero cultu, quæ ad Deum pertinent, vna
cum omnibus subditis nostris & his sacerdotibus doctissimis locuti sumus, & cum con-
silio decreuimus, vt fieret vniuersale Concilium. Et rogamus vestram Paternam beati-
tudinem, immo vero Dominus rogat, qui vult omnes saluos fieri & in agnitionem ve-
ritatis venire, vt det seipsum, nec tarditatem faciat, & ascendat huc in stabilitatem &
firmitatem antiquæ traditionis super venerabilibus imaginibus. debitum enim illi est
a Isai.40. hoc facere. Agnoscit vero quia scriptum est: [a] Consolamini consolamini populo meus, B
b Malac.2. sacerdotes, dicit Dominus. Et: [b] Labia sacerdotum custodient scientiam. Et de ore eius
egredietur lex, quoniam Angelus Domini exercituum est. Et iterum diuinus & verita-
c Rom. 15. tis prædicator Apostolus[c] qui ab Hierusalem in circuitu vsque in Illyricum prædicauit
Euangelium, sic mandauit: Pascite gregem Dominicum disciplina, quem Iesus acqui-
siuit proprio sanguine.

Et tamquam verus primus sacerdos, & is qui in loco & Sede sancti & superlaudabilis
Apostoli Petri præsidet (sicut dictum est) ascendat, & simul cum omnibus sacerdotibus
d Matth.18. qui hic sunt, inueniatur, & voluntas Dei fiat: [d] Vbi enim sunt duo vel tres congregati in
nomine meo (sicut Euangelice didicimus) ibi sum in medio eorum. Certificetur enim
& confirmetur a magno Deo & Rege omniumq. Domino nostro Iesu Christo & a nobis

DE LEGATIS SALTEM MITTENDIS.

seruis eius qui ascendentem vestram Paternam & sacram beatitudinem huc cum honore C
& gloria habemus & suscipere, & quæ opportuna sunt impertiri. & iterum expleto Ca-
pitulo, quod beneplacito Dei Christi speramus fieri, cum honore & magnitudine glo-
riæ præire illam * sinemus ad remeandum ad propria Si enim non potuerit ascendere
huc (quod putamus non fieri, scimus enim studiosum esse circa diuina) eligat viros ho-
norabiles habentes scientiam, & dirigat vna cum syllabis, vt inueniantur ex persona sa-
cræ & Paternæ vestræ beatitudinis hic.

* habemus

Verumtamen conuenientibus ipsis, cum omnibus sacerdotibus qui hic sunt, synodice
confirmetur antiqua traditio sanctorum Patrum nostrorum, & confundatur omne ziza-
nium male plantatum, & Domini nostri Saluatoris Iesu Christi verbum impleatur:
e Matt. 16. [e] Quoniam p ortæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et ex hoc non sit schisma & se-
paratio in vna sancta Catholica & Apostolica Ecclesia, cuius est caput Christus verus D

QVI MISSI LEGATI.

Deus noster. Constantinum præterea sanctissimum Episcopum Leontinum Christo
amabilis Siciliæ nostræ insulæ, quem melius nosceit Paterna vestra beatitudo, adduximus
ad nos, & facie ad faciem loquentes direximus cum præsenti nostra venerabili iussione
ad vos. Qui cum venerit ad vos, continuo absolue eum, vt remeet ad nos, scribens no-
bis per ipsum aduentum tuum, quibus diebus habet moueri illinc & proficisci ad nos.
Porro sanctissimum Episcopum Neapolitanum omnino tenere debet, vt cum ipso ascen-
dat huc. etenim iter vestrum per Neapolim & Siciliam habet fieri, & super hoc Strate-
go Siciliæ iussimus, vt omnis requiei & honoris vestri curam habeat, quo veniat vestra
paterna beatitudo ad nos. (*Legimus*) Data quarto Kalendas Septembris, Indictione se-
ptima a regia vrbe.

Quid autem ad ista rescripserit Hadrianus, nescitur, exciderunt ipsæ ad hæc redditæ E
eius litteræ: quæ enim ipsius Pontificis ad Imperatores datæ habentur, cum nihil ad ex-
cusationem suam habeant de non proficiscendo Constantinopolim, postea scriptæ esse
noscuntur per Legatos suos quos misit, non per Legatum Imperatoris Episcopum
Leontinum. reddemus eas suo loco.

Porro non Imperatores tantum, vt dictum est, sed & ipse Tarasius mox vt ordinatus
est Constantinopolitanus Episcopus, litteras scripsit ad eumdem Hadrianum Romanum
Pontificem: sed non extant; alias insuper seorsum ad Orientalium sedium Patriarchas
Alexandrinum videlicet Antiochenum & Hierosolymitanum litteras dedit, quæ ex-
f Act.3.Nicen. 2. Concil. versio. Anast. Biblioth. tant [f] ciusmodi inscriptione notatæ.

Exemplar litterarum, quæ missæ sunt ad summos sacerdotes Antiochiæ, Alexandriæ,
& sanctæ ciuitatis a Tarasio sanctissimo & beatissimo Patriarcha Constantinopolitano.

Multa

A Multa & magna prouidentia Dominus Deus hominum vitas regens & protrahens, atque prouentum vitæ vniuſcuiuſque conſulte deducens (ſine ipſo namque factum eſt nihil) qua & capilli capitis noſtri numerati ſunt ei: Et me in laicorum ordine vſque nunc connumeratum, & Imperialibus miniſterijs deputarum, neſcio quibus *indicijs (ipſe ſcit) in cathedram Pontificalem euexit hortatu valido a veritatis propugnatoribus piiſſimis ac Orthodoxis Imperatoribus, & ſanctiſſimis Epiſcopis, ſeu clericis, in me violenter affectis, quibus ſuccumbens annui, & obedientiæ fructum his carpendū commiſi. EPISTOLA TARASII AD PATRIARCHAS. * iudiciis

Et rogo vos ſacratiſſimos, vt tamquam patres me puſillanimem baculo potentiæ, id eſt, paternis veſtris magiſterijs fulciatis, & veluti fratres puris orationibus veſtris nos cum armatura Dei contra verſutias aduerſarij hoſtis adiuuetis, atque fluctibus inuicem ſurgentibus vacillantem gubernetis, qualiter pertingam ad portum voluntatis Chriſti
B Domini noſtri: eſt enim prorſus apud nos quoddam prœlium ſine ferro, dum ſermones iaciant & iaciantur, ſed triumphale habemus trophæum, veritatem, quæ non vincitur. Deinde quoque & procellis vehementibus inſpirantibus, in auxilium vobis aſſumptis, harum puſillum quid ſufferentes æſtum, Chriſtum has increpantem inueniamus, & vitam tranquillam per omnia tranſigamus.

Et his quidem ſufficienter in præfatione noſtra præmiſſis, in ceteris euidenter horum cognitio denuntiabitur. Nunc autem ad aliam intentionem dicendo progredior. Quia enim priſca quædam, & (vt verius fateamur) Apoſtolica traditio in omnibus Eccleſijs inoleuit, vt qui ad Pontificium prouehuntur, præcedentibus ſe in eodem ordine, qualiter ſe habeant quæ Fidei ſunt exponendo, commendent: viſum eſt mihi hoc ſectanti me vobis inclinare, & liquido confeſſionem pronuntiare, quemadmodum a tubis ſan-
C cti Spiritus (quarum ſonus in omnem terram exiuit, & in fines orbis terræ verba eorum) & ab earum alumnis, & a ſæculis, ſacratiſſimis videlicet Patribus noſtris educatus, ex iſtis mollibus vngulis didici.

Credo in vnum Deum Patrem omnipotentem, & in vnum Dominum Ieſum Chriſtum filium Dei & Deum noſtrum, natum ex Patre ſine tempore, coæternum. Et in Spiritum ſanctum Dominum & viuificantem, ex Patre per Filium procedentem. Et eumdem Deum eſſe & cognoſci, Trinitatem vnius ſubſtantiæ, vnius honoris & ſedis, ſempiternam & increatam, omnium creaturarum conditricem, vnum principium, vnā deitatem & dominationem, vnum imperium, potentiam & poteſtatem in tribus ſubſiſtentijs, indiuidue quidem *diuiſam, & diuiſe vnitam, non ex imperfectis tribus vnum aliquid perfectum, ſed ex tribus perfectis vnum ſuperperfectum, vti magnus locutus
D eſt Dionyſius. Itaque ſecundum proprietatem perſonarum tria quidem adoranda, at vero ſecundum communem naturæ rationem vnus Deus omnium factor, viſibilium & inuiſibilium omnium prouiſor. TARASII FIDEI PROFESSIO. * diſtinctam & diſtincte

Confiteor autem factam propter ſalutem noſtram in nouiſſimis diebus ſecundum carnem natiuitatem vnius ſanctæ Trinitatis Filij ſcilicet Dei, & Dei ac Domini noſtri Ieſu Chriſti ex veraciter ſancta Dei Genitrice ſemperq. Virgine Maria, conſubſtantialiter quidem factum nobis modis omnibus abſque peccato, non autem deſinentē quod erat, ſed duabus naturis inconfuſe manentibus, vna cum conſiſtentibus in ſe duabus voluntatibus & operationibus, crucifixum pro nobis carne, & ſepultum & reſurrexiſſe, in cæloſq. aſcendiſſe, & venturum iudicare viuos & mortuos. Inſuper ſpero reſurrectionem mortuorum. Et *credo* in ſingulorum geſtorum redditionem bonorum ſcilicet
E & his contrariorum.

Expetens etiam interceſſiones ſanctiſſimæ ac intemeratæ Dominæ noſtræ Dei Genitricis & ſemper Virginis Mariæ, ſanctorumq. Angelorum & ſanctorum glorioſiſſimorum Apoſtolorum, Prophetarum, Martyrum, Confeſſorum & magiſtrorum: Salutans & venerādas iconas eorum: Et omnem hæreticam abominans *contentionem, nec non & eorum ductores & primores, Simonem videlicet, Marcionem, Manem, Paulum quoque Samoſatenum, & Sabellium Libyum, eorumq. dogmata nefaria pariter & doctrinas. Recipio etiam ſanctas & venerabiles ſex Synodos, & eorum diuina dogmata, tamquam quæ diuina inſpiratione nobis tradita fuerint. Et cum prima quidem homouſion, & vna cum Patre ſine initio Filium eſſe credens. Anathematizo impium Arium & Aetium, Eunomium, Eudoxium & Demophilum: poſt hos quoque qui iure dicuntur diſſimiles & ſemiariani, & omnem coinquinatam eorum cateruam. * contagionem

Cum

Cum secunda vero Synodo Oecumenica scilicet Deum esse Spiritum sanctum & viui- A
ficatorem confitens, abijcio Macedonium & omnes qui cum illo eiusdē sunt sensus. Cum
his autem & Deo perosum Apollinarium. Cum tertia autem in vnum Dominum Iesum
Christum verum Deum nostrum ex Patre genitum, eumdemq. in nouissimis diebus
propter salutem nostram incarnatum ex sancta Dei Genitrice semperq. Virgine Maria
abdicans hominis cultorem Nestorium & bigam, quæ circa ipsum est (Diodorum aio
& Theodorum) necnon & eorum prodigiosam fabulam prædicantes, & in Christo
personaliter dualitatem informantes procul a confessione mea repello. Præterea
cum quarta ex duabus naturis, & in duabus naturis vnum sanctæ Trinitatis Christum
Dominum nostrum carne venisse sentiens, anathematizo Eutychetem, Dioscorum, &
eorum sine capite multitudinem vna cum diuinitus fulminando Seuero, Iuliano Hali-
carnasseo, qui fabulasse Dominum nostrum incorruptum corpus suscepisse perhibetur. B

Denique quintam Synodum, quæ sicut machæra spiritus in superficie quodammodo
ex prioribus temporibus nauigantes iniquas rescidit hæreses, & inuentores patefecit ea-
rum, Origenem videlicet & Didymum & Euagrium. Ita & ego vtpote portentuosas
ipsorum hæreticorum fabulationes repello.

Porro per sextam, sicut ex duabus naturis Christum, ex quibus & in quibus est, olim
esse didiceram: ita & duas naturales voluntates & operationes, eius in vtraque natura
credidi, humana scilicet & diuina, & submitto anathemati Cyrum, Sergium, *Honorium*,
Pyrrhum, Paulum, vt Sodomiticam vitem, & Gomorrheticam propaginem, amaritudi-
[a] nis botrionem habentem, odi. Ipsius autem sanctæ sextæ [a] Synodi cum omnibus dogma-
tibus quæ legaliter & diuinitus ab ea promulgata sunt, etiam depromptos canones reci-
pio, in quibus refertur *quod sequitur*. C

[a] *De consecrat. dist. 3. cap. Sextum sanctum.*

In quibusdam venerabilium imaginum picturis Agnus digito præcursoris exaratur
ostensus, qui in figuram præcessit gratiæ, verum nobis per legem demonstrans agnum,
Christum videlicet Dominum nostrum. Veteres ergo figuras & vmbras vtpote veri-
tatis indicia & præcedentes characteres Ecclesiæ traditos salutantes, gratiam honore
præferimus & veritatem, hanc vt legis plenitudinem admittentes. Vt ergo perfectio
etiam per colorum operationes in omnium vultibus depingatur, characterem Agni
Dei nostri Christi qui tollit peccata mundi secundum humanitatem etiam in iconis ex
hoc pro veteri agno definimus depingi, per eum videlicet celsitudinem humanitatis
Dei Verbi considerantes, & ad memoriam conuersationis quam in carne gessit, passio-
nis quoque ac salutaris mortis eius adducti, ac redemptionis, quæ huic est mūdo effecta.

Superfluas altercationes & garrulitates posthac inconsulte promulgatas, & apud D
nos minime receptas, neque per diuinam gratiam dictas, irritas æstimamus (nec Aue di-
[a] nugacis centes) [a] fugaciq. facturæ, accingimur lumbos mentis nostræ in veritate. Et suscitamur
vna cum pijs & fidelibus Imperatoribus nostris, propugnatoribus videlicet veritatis ad
vnitatem sanctæ Dei Ecclesiæ: a quibus & Synodum vniuersalem petiuimus in præsen-
tia totius coram Deo amabilis populi. Et postulationi nostræ pie annuerunt.

Vos qui superædificati estis super fundamentū Apostolorū & Prophetarū, ipsum vide-
licet summū & angularem lapidē Christum Iesum (quemadmodū de præcedentibus di-
ctum est) concertatores & consectatores, accurrite confidentes. Præsumentes confidentiā
talem habemus (non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi a nobis, sed
sufficientia nostra ex Deo est) quia disrupta membra & discissa in vnū corpus cōpactum
& connexum crescere faciet, in quibus caput est Christus, vt vltra iam non dispersa sint. E

De cetero rogamus sanctitatem vestram vsque ad duos loci seruatores mittere ad nos
cum Deiloqua epistola sua, & quicquid fuerit diuinitus super hoc negocio reuelatum,
vobis facere manifestum, sed secundum quod debitum est, tam loci seruatores, quam
litteræ vestræ Synodicæ, siue ad loquendum, siue ad legendum in omnibus inuenien-
tur; quatenus per hoc quæ scissa sunt vniantur. Idipsum enim & a Præsule senioris Ro-
mæ petiuimus. Et rogo vos fraterne, Apostolicam vobis vocem pronuntians, tamquam
Deo exhortante per nos, omnia perscrutantes secundum consilium vestrum, quod in-
[b] *Malach.* 2. Deo patefacite nobis. Scriptum est enim: [b] Labia sacerdotum custodient scientiam, &
legem exquirent ex ore eorum: certi enim sumus quod semina veritatis in vobis salua
custoditis. Sed & pij Imperatores nostri per cuncta Orthodoxæ veritatis firmitatem
sectantur, & Domino Deo supplicare non cessant, secundum Gregorium qui a Theo-

logia

A logia nomen sortitus est, vt efficiamur nos, qui vnius Dei existimus, vnum, & qui sumus Trinitati vniti, & honore pares, atque vnanimes in cunctis inueniamur: & qui sumus sancti Spiritus, non contra inuicem, sed pro inuicem simus: & qui sumus veritatis, idipsum sapientes atque dicentes exhibeamur, & non sit contentio vel dissensio in nobis; sed sicut habemus vnum Baptisma, vnam Fidem, ita & consonantiam vnam in omni Ecclesiastico negocio. Et pax Dei quæ exuperat omnem sensum, in vnum nos conducat, & diuisa vniat, atque diuturnum vulnus sanet, & in incolumitate Fidei integros seruet, & in vera confessione & concordia stabiliat omnes, vniatq. sanctam Ecclesiam suam, & compescat scandala quæ superiacent ei, intercessionibus intemeratæ Dominæ nostræ Dei Genitricis, & omnium Sanctorum. Fiat. Amen.] hactenus ad tres Patriarchas Tarasij epistola. Quem & scripsisse etiam ad Hadrianum Papam, testatur Theo-
B phanes, vbi ait: Octauo Kalendas Ianuarij ipsius octauæ Indictionis consecratus est almus pater noster Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus: Qui missis Synodicis Romam viris, & libello Fidei suæ, receptus est ab Hadriano Papa.] Non extant huiusmodi litteræ Tarasij, nisi dixerimus, easdem ad eum missas esse, quas nuper recitauimus datas ad tres Orientales Patriarchas. Scripsere tunc pariter Imperatores ad Hadrianum, vt tradit idem Theophanes, vbi ait: Mittens autem & Imperatrix, petijt ab Hadriano Papa, vt mitteret litteras suas, & homines claros qui inuenirentur in Synodo.] hæc Theophanes.

Porro de veritate harum litterarum plura sunt testimonia, vt de eis nullus dubitare possit. Siquidē de litteris ab Irena missis ad ipsum Hadrianum, testis est etiam Nicolaus
C Papa, scribens ad Michaelem Imperatorem, ex quibus etiam fragmentum recitat, quo declaratur, Imperatores rogasse ipsum Hadrianum, vt se Constantinopolim conferret, iudicantes primæ Sedis Pontificis necessariam esse præsentiam ad comprimendam hæresim, quæ opera antecessorum Imperatorum adeo inualuisset. sunt hæc enim Nicolai verba [a] ad Michaelem, dum commendat modestiam Orthodoxorum Imperatorum: Non hoc alius Constantinus & Irena Augusti dicunt, qui ad Hadrianum Papam scribentes aiunt: Rogamus vestram Paternam beatitudinem, magis quidem Dominus rogat, [b] qui vult omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire, vt det seipsum, & nullam tarditatem faciat, & ascendat huc. Et paulo post: Si non potuerit (inquiunt) ascendere huc: eligat viros pretiosissimos, & dirigat vna cum syllabis, &c.] hæc Nicolaus de litteris Imperatorum ad Hadrianum.

[a] *Nicol. epist. 8.*

[b] *1. Timot. 2.*

Cum autem ipse Romanus Pontifex, acceptis Orientalibus litteris a nouo electo Pa-
D triarcha Tarasio atque ab Imperatoribus, manifeste cognouit ipsum Tarasiū ex laico esse prouectum in Patriarchatū: factum huiuscemodi exhorruit tamquam monstrum, in memoriam reuocans, qualia quantaq. passa fuerit Romana Ecclesia, cum haud pridē intrusus fuerit in eam homo laicus Constantinus, & quomodo oportuerit Synodalibus occurrere decretis, quibus caueretur ne vmquam laicus quisquam in sedem Pontificiam prosiliret. Quod igitur vetitum est tum in Romana Ecclesia, tum etiam in alijs cunctis Occidentis & Orientis Ecclesijs, prohibentibus id antiquis atque recentioribus Concilio-
rū canonibus: non potuit Hadrianus non vituperasse quod factum modo esset Constantinopoli. Quamobrem veluti electionem eius perperam factam detestatus, non recipiendam esse rescripsit, nisi ipse omnem penitus hæresim aboleret, atque hæreticos profligaret. Testatur id quidem de litteris Hadriani Nicolaus ad Photium scribens, qui
E cum itidem ex laico prouectus esset in thronum, & excusaret exemplo Tarasij, ad eum idem Pontifex Nicolaus rescripsit his verbis [c].

HADRIANVS QVA CONDITIONE RECIPIT ORDINATIONEM TARASII.

[c] *Nicol. ep. 6.*

De Tarasij siquidem promotione, qui similiter ex laicali cœtu ad Patriarchatus extemplo culmen promotus est: quam & vos quasi in auctoritatem vestræ defensionis assumere vultis: Si sanctam quæ apud vos, tempore sanctissimi viri Hadriani Papæ, celebrata est, Synodum diligentius scrutati fueritis, atque attentius intenderitis, inuenietis quid in ea idem sanctissimus vir consultus decreuerit: & quod dum eius consecrationis penderet actus, & mærorem se pro tam præsumptiua * factione nimium sustinere profiteretur: dicit * etiam: Quod nisi in erigendis imaginibus feruentius contra illarum depositores, atque illarum conculcatores, vt verus miles Christi resisteres: nequaquam vestræ consecrationi assensum præberemus, aut in ordine Patriarchatus vestram dilectionem susciperemus.] hæc apud Nicolaum Pontificem. sed præstat ipsam hic inte-

* præsumptaactione enim

gram epistolam datam, primum ad Imperatores describere ob multiplicium rerum A
gestarum, quæ continet argumenta. Epistola igitur reddita ab Hadriano ad Impe-
ratores sic se habet scripta hoc anno, mense Octobris nona iam Indictione inchoata.

HADRIANI EPISTOLA AD IMPERATORES.

Hadrianus Episcopus seruus seruorum Dei dominis pijssimis ac beatissimis victoribus Imperatoribus ac triumphatoribus filijs diligendis in Deo Domino nostro Iesu Christo Constantino & Irenæ Augustis[a].

Deus qui dixit[b] de tenebris lucem splendescere, qui eripuit nos de potestate tene-
brarum per filij sui veri scilicet luminis incarnationem, in quo complacuit omnem ple-
nitudinem deitatis habitare, & per eum renouare omnia, & in ipso pacificans per san-
guinem Crucis eius, siue quæ in cælis, siue quæ in terris sunt: per multiplices diuitias bo-
nitatis suæ in faciem Ecclesiæ suæ respiciens, vestram præscitam & destinatam sereniss-
simam & Imperialem clementiam ad fidei tunc integritatem vocare dignatus est, ita vt B
omni falsitatis nubilo procul explosо, per vos victricem faciat veritatem.

a Concil. Nic. 2. Act. 2. ex vers. Anast.
b 2. Cor. 14.

Quantum enim relationibus vestræ pijssimæ tranquillitatis ad nos venientium didici-
mus: etiam ipso auditu nimis noster exultans releuatus est animus. & totum iucundi-
tatis gaudium in cor nostrum ascendit, vt lingua humana explicare nullus sufficiat ser-
mo: quia nimirum magis nobis lætitia de vestris iussionibus nunc orta est, quam dudum
pro schismaticorum hæresi mæror affecerat. De his quippe in his venerandis iussioni-
bus vestris referebatur, quæ pridem facta sunt in vestra regali ciuitate propter vene-
rabiles imagines, quas qui ante vos regnauerunt, destruxerint, & in inhonestate atque in-
iuria posuerint. Vtinam illis non imputetur: melius enim fuisset non mittere manus in
Ecclesiam eorum.

Et quia omnis populus qui ibidem est, immo in Oriente modo errauerunt, & sua- C
voluntate vsi sunt illis, vsquequo Deus erexit vos regnare, qui in veritate quæritis glo-
riam eius, & quæ tradita sunt a sanctorum Apostolorum, & omnium simul magisterio
tenere, quibus reseruantes & venerabiles imagines ad vestrum pijssimum Imperium
laudabiliter exaratas reperientes, atque hæreticorum abijcientes vesaniam, seu in diui-
næ examinationis iudicio Principum, qui manus miserunt in Ecclesiam, piaculum
deputantes, vestram a Deo promotam in triumphis Imperialem potentiam insontem
esse ab eorum sæuitia prorsus credidimus. Vnde omnipotentis Dei clementiam exoran-
tes, referimus grates sine fine, tenentesq. ea, quæ vestra sanxit & cœpit serenitas,* con-
stantia estote.

* constantes

Quod si perseuerantes permanseritis in ea quam cœpistis, Orthodoxa Fide, & per vos
partibus illis in pristino statu erectæ fuerint sacræ & venerabiles imagines: sicut piæ me- D
moriæ dominum Constantinum & beatam Helenam, qui Fidem Orthodoxam promul-
garunt, atque sanctam Catholicam & Apostolicam spiritualem matrem vestram Ro-
manam Ecclesiam exaltauerunt, & cum ceteris Orthodoxis Imperatoribus, vtpote ca-
put omnium Ecclesiarum, venerati sunt: Ita vestrum a Deo protectum clementissimū
nomen, nouum Constantinum & nouam Helenam habentes, per quos in primordijs
sancta Catholica & Apostolica Ecclesia robur Fidei sumpsit, ad quorum instar vibran-
tissime, ac in toto orbe terrarum vestra optatissima in triumphis Imperialis fama lau-
dabiliter diuulgatur. Magis autem si Orthodoxæ Fidei sequentes traditiones, Eccle-
siæ beati Petri Apostolorum principis amplexi fueritis censuram; & sicut antiquitus
vestri prædecessores sancti Imperatores egerunt, ita & vos eam honorifice venerant-
tes, eius Vicarium ex intimo dilexeritis corde, potius quam vestrum a Deo concessum E
Imperium eorum secutum fuerit Orthodoxam secundum sanctam Romanam nostram
Ecclesiam Fidem, ipse princeps Apostolorum, cui a Deo ligandi, soluendiq. peccata in
cælo & in terra potestas data est; crebro vobis protector existens, omnesq. barbaras na-
tiones sub vestris prosternens pedibus, vbique vos victores ostendet.

DE PRIMATV PETRI.

Etenim eius insignia dignitatis sacra pandit auctoritas, quātaq. veneratio eius summæ
Sedi exhibenda sit a fidelibus cunctis per orbem: Dominus enim eumdem clauigerum
Regni cælorum cunctis præposuit principem, & hoc ab ipso honoratur priuilegio, quo ei
claues collatæ sunt Regni cælorum. Isto igitur tam præcelso prælatus honore promeruit
confiteri fidem, supra quam fundatur Ecclesia Christi: beatam confessionem beatitudo
sequuta est præmiorum, cuius prædicatione sancta venerabilis illustrata est Ecclesia, &
ex ea ceteræ Dei Ecclesiæ fidei documenta sumpserunt. Nam ipse princeps Apostо-
lorum

A lorum beatus Petrus, qui Apostolicæ Sedi primitus præsedit, Apostolatus principatum ac principalis curæ successoribus suis, qui in eius sacratissima Sede perenniter sessuri sunt dereliquit, quibus & auctoritatis potestatem quemadmodum a Saluatore nostro Domino Deo ei concessa est, & ipse quoque suis contulit ac tradidit diuino iussu successoribus Pontificibus.

Quorum traditione Christi sacram effigiem, sanctæq. eius Genitricis, Apostolorumq. vel omnium Sãctorum veneramur imagines; ex eo enim quod Christi Dei nostri Ecclesiæ tempore quietis & pacis apertæ sunt fores, hactenusq. depictæ Ecclesiæ imaginibus sunt ornatæ, beato atque beatissimo Papa Siluestro testante. In ipsis enim exordijs Christianorum, cum ad fidem conuerteretur pius Imperator Constantinus, sic legitur.

Transacta die, nocturno Regi facto silentio, somni tempus aduenit: & ecce adsunt
B sancti Apostoli Petrus & Paulus dicentes: Quoniam flagitijs tuis posuisti terminum, & effusionem innocẽtum sanguinis horruisti, missi sumus a Christo Iesu Domino dare tibi sanitatis recuperandæ consilium. Audi ergo monita nostra & fac omnia quæcumque indicabimus tibi. Siluester Episcopus ciuitatis Romæ ad montem Soractem persecutiones tuas fugiens, in cauernis petrarum cum suis clericis latebras fouet: Hunc cum ad te adduxeris, ipse tibi piscinam ostendet, in quam dum tertio merserit, omnis te valetudo deseret lepræ. Quod dum factum fuerit, hanc vicissitudinem Saluatori tuo compensa, vt omnes iussu tuo per orbem totum Romanum Ecclesiæ restaurentur. Tu autem in hac parte purifica te, vt relicta omni superstitione idolorum, Deum vnum qui verus & solus est, adores & excolas, & ad eius voluntatem attingas.

Exurgens itaque a somno, statim conuocans eos qui obseruabant palatium, &
C secundum tenorem somni sui misit ad montem Soractem, vbi sanctus Siluester cum suis clericis receptus lectionibus & orationibus insistebat. At vbi a militibus se conuentum vidit, credidit se ad martyrij coronam euocari, & conuersus ad clerum omnem qui cum eo erat, dixit: Ecce nunc tempus acceptabile. Ecce nunc dies salutis. profectus itaque, vt dictum erat, peruenit ad Regem, qui nuntiatus, cum tribus presbyteris & duobus diaconis introiuit. Ingressus dixit: Pax tibi, & victoriæ de cælo ministrentur. Quem cum Rex alacri animo & vultu placidissimo suscepisset: omnia illa quæ facta, quæ dicta sunt, quæ etiam reuelata sunt, secundum textum superius comprehensum exposuit. post finem vero narrationis suæ percunctabatur, qui essent dij Petrus & Paulus, qui illum visitassent ob eam causam suæ salutis, & eius latebras detexissent.

Siluester respondit: Hi quidem dij non sunt, sed idonei serui Christi & Apostoli electi
D ab eo, & missi ad inuitationem Gentium, vt credentes salutem consequantur. Cumq. hæc & his similia Augusto diceret Papa, interrogare cœpit Augustus; vtrumnam istos Apostolos habeat aliqua imago expressos, vt ex pictura disceret quos relatio docuerat. Tunc sanctus Siluester misso diacone; imagines Apostolorum sibi exhiberi præcepit, quas Imperator aspiciens, ingenti clamore cœpit dicere ipsos esse quos viderat, nec debere iam differre factam per Spiritum sanctum ostensionem piscinæ, quam ipsos promisisse suæ saluti memorabat.

Ecce (vt præmissum est) Sanctorum figuræ ab ipsis sanctis fidei nostræ rudimentis apud omnes fuerunt Christianos, atque in Ecclesijs Sanctorum sacræ figuræ expressæ atque depictæ hactenus fuerunt, quatenus Gentilitas Paganorum conspectu diuinæ scripturæ depicta historia ab idolorum cultura & dæmonum simulachris ad verum Christianita-
E tis lumen atque amoris Dei culturam verti deberet. sicut & præcipuus Pater, atque idoneus prædicator beatus Gregorius huius Apostolicæ Sedis Præsul ait, vt hi qui litteras nesciunt, saltem in parietibus videndo legant quæ legere in codicibus non valent. Ob hoc quippe sancti probatissimi Patres ipsas imagines atque picturas diuinæ scripturæ & gesta Sanctorum in Ecclesijs depingi statuerunt, & cuncti Orthodoxi atque Christianissimi Imperatores, & omnes sacerdotes ac religiosi Dei famuli, atque vniuersus Christianorum cœtus, sicut a principio traditionem a sanctis Patribus susceperunt, easdem imagines atque picturas ob memoriam piæ compunctionis venerantes obseruauerunt, & in partibus illis vsque ad tempora proaui serenitatis vestræ Orthodoxæ coluerunt. Sed ipse vester proauus per quorumdam impiorum immissiones easdem deposuit sacras imagines; & ex hoc error magnus in ipsius Græciæ partibus accreuit, & ingens scandalum in vniuersum mundum deuenit sicut ipsa veritas testatur [a]. [a] *Matth.18.*

Vnde magno dolore constricti dominus Gregorius atque alius item Gregorius beatis- A
simi Pontifices, qui illo tempore existebant, eumdem vestræ tranquillissimæ pietatis proauum, suis Apostolicis exhortationis apicibus deprecati sunt, vt ab eadem nouæ præsumptionis temeritate resipisceret, easdemq. imagines in primo statu restitueret. Sed nullo modo eorum saluberrimis deprecationibus inclinatus est. Et postmodum domnus Zacharias & Stephanus atque Paulus, & alius item Stephanus prædecessores nostri sancti Pontifices sæpius auum seu genitorem vestræ sereniſſimæ tranquillitatis pro statuendis ipsis imaginibus sacris deprecati sunt. simulq. & nostra pusillitas cum magna humilitate vestram studuit clementissimam Imperialem potentiam constanter postulare. Et demum subnixius quæsiuimus, vt sicut a sanctis Patribus & prædecessoribus nostris probatissimis Pontificibus susscepimus, diuinæ historiæ scripturam in Euangelijs pro memoria piæ operationis & doctrina Imperatorum depingimus, & sacram imaginem B
Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi secundum incarnatam eius humanam formam in aula Dei constituimus, simulq. & sanctæ eius Genitricis atque beatorum Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, & Confessorum ob horum amorem designantes veneramur: Ita & vestra clementissima Imperialis potentia partibus eiusdem Græciæ
a Ioan. 10. faciat vestræ Orthodoxæ fidei consignari, vt sicut scriptum est [a]: Fiat vnus grex & vnum ouile: quia in vniuerso mundo, vbi Christianitas est, ipsæ sacræ imagines permanentes ab omnibus fidelibus honorantur, vt per visibilem vultum ad inuisibilem diuinitatis Maiestatem mens nostra rapiatur speciali affectu per contemplationem figuratæ imaginis secundum carnem, quam Filius Dei pro nostra salute susscipere dignatus est, eumdem Redemptorem nostrum qui est in cælis adoramus.

Nam absit a nobis, vt ipsas imagines (sicut quidam garriunt) deificemus, sed affe- C
ctum & dilectionem nostram, quam in Dei amorem & Sanctorum eius habemus, omnimodo præferimus: & sicut diuinæ scripturæ libros, ipsas imagines ob memoriam venerationis habemus, nostræ fidei puritatem seruantes. Nam Creator noster Dominus
b Genes. 2. Deus [b], dum ad imaginem & similitudinem suam de limo terræ plasmasset hominem, sagacitatis industria illustrans, in proprio considerationis arbitrio eum constituit. & ipse primus homo ex proprio arbitrio diuina inspiratione cuncta animantia & volatilia cæli, & omnes bestias terræ proprijs nominibus appellauit, & in ipsa appellatione permisit
c Genes. 4. animantia permanere. Etiam [c] & Abel diuino ignitus spiritu de primogenitis gregis sui munera ex proprio considerationis arbitrio Domino obtulit: pro quo legimus, quod
d Genes. 8. respexisset Deus ad Abel & ad munera eius. Porro post Noe [d] & diluuij inundationem & ipse superna inspiratione suo arbitrio propriæ adinuentionis cõsideratione altare Do- D
mino ædificauit & de cunctis pecoribus & volucribus mundi holocausta super eodem altare Domino obtulit. Similiter etiam Abraham (sicut scriptum est) suo arbitrio alta-
e Genes. 28. re ædificauit ad honorem & gloriam Dei qui apparuit ei. Sic Iacob fugiens [e] Esau fratrem suum, dum in somnis Angelos Dei ascendentes in cælum & descendentes per scalam atque innixum ipsius scalæ loquentem sibi Dominum aspiceret, surgens protinus suo arbitrio tulit lapidem quem suppossuerat capiti suo, erexitq. in titulum, fundens oleum desuper, appellauitq. locum illum Bethel, dicens non est hic aliud nisi domus Dei & porta cæli. Porro nequaquam omnipotens Deus iratus est, quod lapidem illum erexit in titulum suo arbitrio & consideratione. vnde post paululum in eadem historia Geneseos fertur dictum illi fuisse: Ego sum Deus Bethel, vbi vnxisti lapidem & votum vouisti mihi. ob quam sane causam non legimus illi iratum Deum: non enim illi expro- E
brauit, quod sua voluntate lapidem erexisset.

Ecce sereniſſimi domini filij, magni Principes, omnia quæ humana consideratione ad laudem Dei parantur, non sunt prohibenda: potius autem omnino Creatori nostro
f Genes. 29. Domino constat esse placabilia. Nam idem ipse [f] Iacob proprio demum arbitrio summitatem virgæ filij sui Ioseph deosculatus est, fidei dilectione hoc agens, sicut beatus
g Hebr. 11. Paulus in epistola ad Hebræos [g] testatur: Non virgæ sed tenenti eam honoris & dilectionis tribuit affectum. sic & nos pro amore & dilectione, quam apud Dominum & Sanctos eius habemus, honorabiles eorum effigies imaginibus depingentes, non tabulis & coloribus honorem exhibemus, sed illis pro quorum honore consistunt.

h Exod. 37. Rursumq. legimus præceptum fuisse [h] Moysi a Domino Deo nostro, cum dicitur: Facies & Propitiatorium de auro mundissimo duorum cubitorum & dimidium erit longi-

tudo

A tudo eius, & semis cubitus altitudo: duos quoque Cherubim aureos & productiles facies ex vtraque parte oraculi. Et post paulum: [a] Ad cooperiendam Arcam, in qua pones testimonium quod dabo tibi: inde præcipiam & loquar ad te super Propitiatorium. Sed & in tribus Cherubim qui erant super Arcam testimonij: sed & in cortinis atque operrorio tabernaculi Cherubim in textrino opere diuersis coloribus fieri præceptum est. Considerandum quippe est, tranquillissimi domini filij, magni Principes, quod omnipotens Dominus Deus noster inter eos Cherubim manufactos existentes ob salutem populi sui loqui dignatus est. Porro dubium non est, quod omnia quæ in Ecclesijs Dei ad laudem & decorem ipsius constituta sunt, sancta ac veneranda esse noscuntur. *a Exod. 38. 39. 40.*

Et in hoc, serenissimi filij, addendum est ad incredulorum satisfactionem & directionem errantium, quod Deus famulo suo [b] Moysi præcepit dicens (in libro enim Numeri *b Num. 21.*
B ita legitur præceptum contra pestem quæ in eos irruerat) Fac serpentem & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, viuet. Fecit ergo Moyses serpentem æreum & posuit pro signo: quem cum percussi aspicerent, sanabantur. O insania frementium cõtra fidem & religionem Christianam, vt asserant, non colere aut venerari debere imagines, in quibus figuratæ sunt Saluatoris effigies & eius Genitricis vel Sanctorum, quorum virtute subsistit orbis atque potitur humanum genus salute! Aerei serpentis inspectione credimus Israeliticum populum a calamitate iniecta liberari, & Christi Domini nostri & Sanctorum effigies aspicientes atque venerantes dubitamus saluari? Absit tali nefariæ temeritati cedere assensum. Patrum priscas sequamur traditiones, & ab eorum doctrina nulla declinemus ratione. At vero & Salomon [c] Rex in templo quod ædificauit, *c 3. Reg. 6.*
C Cherubim ad gloriam Dei fecisse legimus, etiam diuersis coloribus idem adornauit templum: ob hoc quippe nos & omnes Orthodoxi ob confessionem fidei nostræ ad pulchritudinem domus Dei varietatem colorum atque ornamenti picturam exhibemus, quemadmodum Isaias propheta vaticinatus ait [d]: In die illa erit altare Domini in me- *d Isa. 19.*
dio terræ Aegypti, & titulus Domini iuxta terminum eius: eritq. in signum & in testimonium Domino exercituum in terra Aegypti. Clamabunt enim ad Dominum a facie tribulantis: & mittet eis Saluatorem & propugnatorem qui liberet eos.

Sicut eximius Prophetarum beatus Dauid cecinit dicens: [e] Confessio & pulchritudo *e Psal. 95.*
in conspectu eius. Et idem ipse: Domine dilexi decorem domus tuæ & locum tabernaculi gloriæ tuæ. Et iterum aduentum redemptionis nostræ atque incarnationem ipsius Filij Dei annuntians, magnopere vultum eius secundum humanitatis ipsius dispensationem adorari præmonuit, inquiens: [f] Vultum tuum Domine requiram. Et post: Vul- *f Psal. 25.*
D tum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis. Et rursum: [g] Signatum est super nos lu- *g Psal. 4.*
men vultus tui Domine. Hinc & beatus Augustinus præcipuus Pater & optimus doctor in suis admonitionum sermonibus ait: Quid est imago Dei nisi vultus Dei, in quo signatus est populus Dei?

Præterea & B. Gregorius Nyssenus Episcopus inter plura quæ in sermone habet, quem de Abraham instituit, ita dixit: Vidi multoties conscriptionem imaginis passionis, & non sine lachrymis visionem præterij, opere artis ad faciem afferentis historiã, & cetera. De interpretatione eius in Cantica Canticorum: Sicut scripta doctrina (dicit) materia quædam est omnino in diuersis tincturis, quæ complet animæ imitationem: ita qui ad imagines conspicit, ex eadem arte per colores completam tabulam, non tincturis præfert contemplationem, sed ad visionem depictam conspicit tantummodo, quam per
E colores magister demonstrauit.

Et in epistola Basilij ad Iulianum transgressorem missa refertur: Secundum id quod a Deo hæreditate possidemus, nostram immaculatam Fidem Christianorum confiteor & sequor, & credo in vnum Deum Patrem omnipotentem, Deum Filium, Deum Spiritum sanctum, vnum Deum, hæc tria adoro & glorifico. Confiteor autem & Filij incarnatam dispensationem, & Dei Genitricem quæ secundum carnem eum genuit sanctam Mariam. Suscipio vero & sanctos Apostolos, Prophetas, Martyres, qui ad Deum deprecationem faciunt, quia per eorum interuentionem propitiator mihi efficitur misericordissimus Dominus, & remissionem mihi facinorum donat, pro quo & figuras imaginum eorum honoro & adoro & veneror specialiter: hoc enim traditum est a sanctis Apostolis: nec est prohibendum: ac ideo in omnibus Ecclesijs nostris eorum designamus historiam.

Item eiusdem de sermone in sanctos Quadraginta Martyres: Nam & bellorum triumphos ac victorias & sermonum conscriptores multoties & pictores significant, quidam quidem verbis adornantes, quidam vero tabulis præsignantes: & multos vtrique ad virilitatem excitauerunt. Quæ enim sermo historiæ per auditum depinxit, hæc conscripta silens admonitio per imitationem demonstrat. A

Item beati Ioannis Archiepiscopi Constantinopolitani, qui & Chrysostomi, de parabola sementis: Indumentum Imperiale si contumelijs affeceris, nonne ei qui induitur, contumelias irrogas? Nescis quia si quis imagini Imperatoris iniuriam infert, in ipsum Imperatorem, id est, in ipsum principalem & ad eius dignitatem refert iniuriam? Nescis quod si quis imagini quæ ex ligno & coloribus est, maledicit: non iudicetur veluti si contra inanimatum quiddam præsumptuose gesserit, sed tamquam is qui contra Imperatorem egerit? Dupliciter enim in Imperatorem contumeliam infert. Et iterum de B sermone eiusdem patris habito in quinta feria Paschæ: Omnia nostra facta sunt propter gloriam Dei & vsum nostrum: nubes ad imbrium ministerium; terra ad fructuum abundantiam; mare nauigantibus absque inuidia est: omnia famulantur homini, magis autem imagini Dei: Neque enim quando Imperiales vultus & imagines in ciuitates introducuntur, & obuiant iudices & plebes cum laudibus, tabulam honorant, vel superfusam cera scripturam, sed figuram Imperatoris. Sic & creatura non terrenam speciem honorat, sed cælestem ipsam figuram reueretur.

Similiter & beati Cyrilli ex interpretatione sancti Euangelij secundum Matthæum sermonem proferimus: Depinxit enim fides quod in forma Dei extitit Verbum, sicut & nostræ vitæ redemptio oblata est Deus secundum nos carne indutus & factus homo. Idem ipse post pauca: Imaginum nobis explent opus parabolæ significantes virtutem, C ac si oculorum adhibitione & palpatu manus suggerant etiam ea quæ in exilibus cogitationibus inuisibiliter habent contemplationem.

Item sancti Athanasij Episcopi Alexandrini de humanatione Domini, cuius initium est: Sufficienter quidem de multis pauca sumentes intimauimus: Et post: Et ipsa quæ scribuntur in lignis abolita forma per exteriores sordes, iterum necesse est id ipsum in omnibus sumere & vnire ei cuius est forma, vt reuocari possit imago in eadem materia & elemento: per eamdem enim formam atque materiam vbi & conscribitur & non deijcitur, sed in ea ipsa configuratur &c.] *totum id significans quod est in imagine esse referendum ad imaginatum.*

Item beati Ambrosij ad Gratianum Imp. ex libro tertio capitulo nono: Numquid ne quando & deitatem & carnem adoramus, diuidimus Christum? aut quando in ipso & D Dei imaginem & crucem adoramus, diuidimus eum? Absit.

Item sancti Epiphanij Constantiæ Cypri: Numquid enim & Imperator pro eo quod habet imaginem, duo sunt Imperatores? non sane: sed Imperator vnus est etiam cum imagine.

Item sancti Episcopi Stephani Bostrorum de imagine Sanctorum: De imaginibus vero Sanctorum confitemur: quoniam omne opus quod fit in Dei nomine bonum est & sanctum. aliud est enim imago, & aliud simulachrum, id est, parua statua. Quando enim Deus Adam plasmauit, id est, condidit, dicebat: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & fecit hominem ad imaginem Dei: Numquid enim quia imago Dei est homo, ideo simulachrum, id est, idolorum cultus est & impietas? nequaquam fiat. Si enim Adam imago dæmonum esset, abiectus vtique & inacceptabilis est. E Omnis enim imago in nomine Domini aut Angelorum & Prophetarum aut Apostolorum aut Martyrum, aut iustorum facta, sancta est. Non enim lignum adoratur, sed id quod in ligno conspicitur & memoratur, honorificatur. omnes enim nos adoramus Principes & salutamus licet & peccatores sint: cur ergo non debemus adorare sanctos Dei seruos, & in memoriam eorum constituere & erigere imagines eorum, ne obliuioni tradantur? Sed dicis quia ipse Deus interdixit adorare manufacta. Dic itaque, o Iudæe, quid est super terram quod non sit manufactum, cum a Deo sit factum? Numquid Arca Dei quæ ex lignis Setim fabricata atque constructa fuit, manufacta non est? Altare & Propitiatorium & vrna in qua erat manna & mensa & candelabrum, & tabernaculum interius & exterius, non fuerunt ex hominum operibus manuum quæ Salomon fecit? Et cur sancta sanctorum vocantur manufacta existentia? Numquid Cherubim

A bim & ſenarum alarum animalium, quæ in circuitu altaris erant, non fuerunt imagines Angelorum opus manuum Domini? Et quomodo non abijciuntur? Quia vero per præceptum Dei imagines factæ ſunt Angelorum, ſanctæ ſunt,& hæc animalia erant: etenim idola Gentium, quia imagines fuerunt dæmonum Deus depoſuit, & condemnauit ea. Nos autem ad memoriam Sanctorum imagines facimus Abrahæ videlicet, Moyſi, Heliæ, Eſaiæ, Zachariæ,& reliquorum Prophetarum, Apoſtolorum, & Martyrum ſanctorum, qui propter Deum interempti ſunt: vt omnes qui vident eos in imagine, memorentur eorum, & glorificent Dominum qui glorificauit eos. Decet enim eos honor & adoratio, & commendatio ſecundum iuſtitiam eorum, vt omnes qui vident eos,feſtinent & ipſi imitatores effici actionis eorum. Qualis enim eſt adorationis honoratio,niſi tantum quemadmodum & nos peccatores adoramus, & veneramur alterutrū
B per honorem & dilectionem? Ita & imaginem Domini noſtri non aliter adoramus & glorificamus & contremiſcimus,quia imago eſt ſimilitudinis eius, & in ea ipſe depictus eſt. Ergo quicumque pij ſunt, & bonum quidem agunt & Sanctorum memores ſunt, nec prohibent benefacientes, nec ſcandalizant eos qui honorant Sanctos & ſeruos Dei: quinimmo potius memorantur eorum, mercedem bonam ex bona operatione percipient: impij vero ſecundum quod cogitauerunt, habebunt *conſolationem inhonorationis, pro eo quod illud quod erat iuſtum neglexerint, & a Deo receſſerint. Propter memoriam enim Sanctorum etiam imagines pinguntur, adorantur, & honorantur ſicut ſeruorum Dei, & pro nobis diuinitatem deprecantium. Dignum eſt enim commemorari præpoſitorum noſtrorum, & gratias referre Deo noſtro. * confuſionem

De ſermone beati Hieronymi presbyteri Hieroſolymitani. Etenim ſicut permiſit
C Deus adorare omnem gentem manufacta, Iudæos autem tabulas quas dolauit Moyſes, & duos Cherubim aureos: & ſic nobis Chriſtianis donauit Crucem & bonarum operationum imagines pingere & adorare, & venerari,& demonſtrare opus noſtrum.

Itaque hæc ipſa, pijſſimi ac tranquilliſſimi domini filij, prædicta teſtimonia ſanctorum Patrum tranſiuimus breuiter, ſed & diuinæ ſcripturæ vtriuſque Teſtamenti teſtatur hiſtoria de diuini cultus obſeruatione,quod ad laudem Dei in Eccleſijs in memoriam piæ operationis Dei nutu conſtituta ſunt, ſecundum traditionem ſanctorum Patrum. Sed & de ſtatu ſacrarum imaginum etiam a diuinæ ſcripturæ hiſtoria ſatis promulgata ſunt, quemadmodum in huius Apoſtolicæ ſuggeſtionis ſerie a Deo corroboratæ ſerenitatis veſtræ potentiæ cum omni humilitate & ſinceritate cordis ſtuduimus intimare. vnde & quod in diuerſis & probabilibus Patrum teſtimonijs, qui ipſas ſacras imagines
D ſtatuerunt, ſubtiliter videri poteſt, ſicut in eorum libris reperimus, veſtræ clementiſſimæ potentiæ fore ſtuduimus intimandum, deprecantes cum magna cordis dilectione manſuetiſſimam veſtram clementiam, & tamquam præſentialiter humo ſtratus veſtris veſtigijs prouolutus quæſo, & coram Deo depoſco & adiuro, vt eaſdem ſacratiſſimas imagines in ipſa a Deo conſeruata regia vrbe, & ceteris Græciæ partibus, in priſtinum ſtatum reſtituere & confirmare iubeatis, obſeruantes traditiones huius ſacroſanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ, abijcientes & reſpuentes antiquorum hæreticorum calliditatem, vt in huius noſtræ ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ, ac irreprehenſibilis Romanæ Eccleſiæ vnis ſuſcipiamini.] hactenus quæ recitata ſunt in Actione ſecunda Nicæni Concilij, cum alioqui ipſa epiſtola ſit prolixior, pluraq. habeat de ordinatione Taraſij præſumpta(vt videbatur)contra ſacros canones. Omiſſa ſunt ea referri in S.Synodo,quod ad
E rem non pertinerent, & potuiſſent præſentes Epiſcopos contra eumdem Taraſium concitare, quod inopportunum ſatis eſſe tunc videretur.

Anaſtaſius igitur, qui ipſam integram epiſtolam ex antiquo codice reſtitutam recitat, iſta ſubijcit: Ab hinc vſque ad finem huius epiſtolæ codex Græcus non habet: Græci namque, quia eodem tempore ex laicis Conſtantinopolitanus fuerat Patriarcha factus, ne publice ab Apoſtolica Sede argui videretur, & aduerſus eum tamquam reprehenſione dignum hæreticis repugnandi occaſio præberetur, ac per hoc Synodi, cui intererat, vtilitas excluderetur: quæ ſiue de non facienda laicorum promotione, ſiue de ceterarum præſumptionum redargutionibus, in Synodo nec recitari, nec Actis inſeri paſſi ſunt.] hucuſque Anaſtaſius. pergit vero Hadrianus ſua epiſtola hæc quæ ſequuntur.

Si vero impoſſibile eſt hæreticorum veſania pro incredulitate ipſorum ipſas ſacras

ac venerandas imagines sine Synodi actione in pristino erigere ac confirmare statu, & A
nostros sacerdotes pro huiusce modi pia operatione, vestra sereniſſima Imperialis potentia accersire, sicut in vestris fertur Imperialibus iussionibus: In primis pseudosyllogum illud, quod sine Apostolica Sede enormiter & irrationabiliter, nequiterq. contra sanctorum venerabilium Patrum traditiones de sacris imaginibus actum est, anathematizetur, præsentibus Missis nostris: & tunc sicut antiquitus mos extitit, iureiurando vestra pissima atque tranquillissima potestas vna cum domina Augusta pijssimi Imperij vestri genitrice, seu eiusdem regiæ vrbis Patriarcha, necnon & cuncto Senatu corporale tribuentes sacramentum, verbum commonitorium sicut antiquitus, pia sacra nobis dirigere vestra dignetur Imperialis potestas: quia non est apud vos partis cuiuslibet fauor aut defensio, sed æqualitatem vtrisque partibus conseruabitis, nullatenus necessitatem facientes in quocumque capitulo eis qui a nobis diriguntur quoquomodo, sed B
omni honore cum honorificentia competenti, & susceptione dignos eos habebitis. Et siquidem vtrimque conuenerit, iterum cum omni humanitate eos ad nos dirigere satagetis: quia dudum ibidem pro zelo fidei ac sanctarum imaginum religiosi viri, ac Dei famuli directi in exilio missi sunt, & bonæ confessionis huiusmodi finierunt vitam.

Porro & hoc vestrum a Deo coronatum pijssimum Imperium poscimus, vt si veram
PETIT RESTITVI ROMANAE ECCL. SVBLATA AB HAERETICIS.
& Orthodoxã sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ Romanæ nitimini amplecti fidem: sicut antiquitus quæ ab Orthodoxis Imperatoribus, seu a ceteris Christianis fidelibus oblata atque concessa sunt, patrimonia beati Petri Apostolorum principis fautoris nostri, in integrum nobis restituere dignemini pro luminariorum concinnationibus eidem Dei Ecclesiæ, atque alimonijs pauperum. Immo & consecrationes Episcoporum, C
*vsurpatur olitana pro antiqua
siue Archiepiscoporum (sicut *olitana constat traditio) nostræ diœcesis existentes, penitus canonice sanctæ Romanæ nostræ restituantur Ecclesiæ. Vt nequaquam schisma inter concordiam perseuerare valeat sacerdotum, sed sicut in vestra sereniſſima iussione exaratum est, confundatur omne zizanium male plantatum, & Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi verbum impleatur: a Quoniam portæ inferi non præualebunt
a Matt. 16.
aduersus eam. Et rursum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & tibi dabo claues Regni cælorum, & quodcumque ligaueris super terram erit ligatum & in cælis. Cuius sedes in toto orbe terrarum primatu fungens, caput omnium Dei Ecclesiarum constituta est. Et quamuis beatus Petrus Apostolus per Domini præceptum rexit Ecclesiam: nihilominus subsequens, *hoc est successor*, & tenuit semper, & tenet principatum. Quod præceptum vniuersalis Ecclesiæ nullam magis oportet D
exequi sedem, quam primam, quæ & vnamquamque Synodum sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit.

Et vnde mirati sumus, quod in vestris Imperialibus iussis pro Patriarcha regiæ vr-
NOMEN, VNIVERSALIS IMPVGNAT.
bis, scilicet Tarasio directis, vniuersalem, ibi reperimus exaratum; sed vtrum per impeririam, aut schisma, vel hæresim iniquorum scriptum est, ignoramus. Sed deinceps suademus vestræ clementissimæ Imperialiq. potentiæ, vt minime in suarum exarationum serie, Vniuersalis, describatur, quia contra sanctorum canonum instituta, seu sanctorum Patrum traditionum decreta esse videtur. In secundo enim ordine, si non per sanctæ nostræ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ auctoritatem (sicut in omnibus patet) numquam valuit nomen habere: quod nimirum si vniuersalis super prælatam sibi Romanam Ecclesiam, quæ est caput omnium Ecclesiarum describatur, tamquam sancta- E
rum Synodorum rebellem atque hæreticum manifestare se, certum est. Quod si vniuersalis est, etiam Ecclesiæ nostræ sedis primatum habere dignoscitur: quod ridiculum omnibus fidelibus Christianis apparet: quia in toto orbe terrarum ab ipso Redemptore mundi beato Petro Apostolo principatus & potestas data est, & per eumdem Apostolum, cuius vel immeriti vices gerimus, sancta Catholica & Apostolica Romana Ecclesia vsque hactenus & in æuum tenet principatum ac potestatis auctoritatem: quatenus (quod non credimus) si quispiam eum Vniuersalem nuncupauerit, vel assensum tribuerit, sciat se Orthodoxæ Fidei esse alienum, & nostræ sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ rebellem.

Ipse enim Tarasius regiæ vrbis Patriarcha misit nobis Synodicam, priscam implens consuetudinem: quam suscipientes & liquidius indagantes, & de confessione tam re-

ctæ fidei

A ctæ fidei eius, quam dogmatum sanctarum sex Synodorum, & venerandarum imaginum ouantes, nimis iterum turbati, ac conturbati sumus, quia ex laicorum ordine, & Imperialibus obsequijs deputatus, repente in Patriarchatus culmen electus est, & apocalipsis contra sanctorum canonum censuram factus est Patriarcha. Et quod dicere pudet, & tacere graue est, qui regendi adhuc & docendi sunt, doctores non erubescunt videri, nec metuunt ducatum animarum imprudenter assumere, quum via in omnibus ignota doctoris est, & quo vel ipsi gradiantur, ignari sunt. Quod quam prauum, quamue temerarium sit, sæculi ordine & disciplina monstratur. Nam dum Dux exercitus nonnisi labore & solicitudine expertus eligitur: quales animarum duces esse possint, qui in Episcopatus culmen immatura cupiunt festinatione conscendere? Huius saltem rei comparatione considerent, & aggredi repente inexpertos labores abstineant: quippe
B qui non didicerint quod docent.

Vnde canonica instituit censura, nequaquam ex laico ad sacerdotium repente transire, nisi per eius fidelem concursum pro sanctarum imaginum erectione, in eius consecratione assensum omnimodo tribuere nequiuimus. Et ideo domini rerum a Deo coronati magni Principes & serenissimi Imperatores petimus, & obnixe iterum deprecamur a Deo illustratam clementiam vestram, & omnipotentem Deum qui vos regnare præcepit, & Imperialis culminis apicem vobis conscendere iussit, pietatem vestram (vt dictum est) coniuramus, vt pio intuitu vestras clementissimas aures nostræ humillimæ deprecationi inclinare iubeatis, ipsasq. sacratissimas imagines in pristino statu constituere, vt omnes Christiani in vniuerso mundo exultent, & magno lætentur gaudio.

C Nam cum talis iniquum erroris scandalum, quod in ipsis Græciæ partibus irrepsit, abolitum fuerit, & Deo annuente, ipsæ venerandæ imagines restitutæ: erit magna lætitia dilatata per vniuersum terrarum orbem, & nunc super omnes barbaras nationes, beato Petro principe Apostolorum vobiscum comitante, eritis in triumphis victores sicuti filius & spiritualis compater noster dominus[a] Carolus Rex Francorum & Longo- *a Recitat hæc Ansel. Lucens. tit. de potest. & primat. Rom. Eccles. cap. 36.*
bardorum ac Patricius Romanorum nostris obtemperans monitis, atque adimplens in omnibus voluntates, omnes Hesperiæ, Occiduæq. partis barbaras nationes sub suis prosternens conculcauit pedibus, omnipotentatum illarum domans, & suo subijciens Regno adunauit. Vnde per sua laboriosa certamina eidem Dei Apostolicæ Ecclesiæ, ob nimium amorem plura dona perpetuo contulit possidenda, tam prouincias quam ciuitates, seu castra & cetera territoria. Immo & patrimonia quæ a perfida Longobar-
D dorum gente detinebantur, brachio forti eidem Dei Ecclesiæ restituit, cuius & iure esse dignoscebantur. Sed & aurum atque argentum quotidie pro luminariorum concinnatione, seu alimonijs pauperum non desinit offerendo: quatenus eius regalis memoria non derelinquatur in sæculum sæculi.

Idcirco nimium diligentes ac venerantes vestrum a Deo concessum Imperium magnopere suggerentes quæsumus, vt præsentium transuectores, videlicet Petrum dilectissimum nostrum Archipresbyterum, seu Petrum Abbatem atque presbyterum venerabilis monasterij sancti Sabæ hilari mente ac vultu placidissimo suscipiens, sospites iterum ad nos remeare disponere iubeat vestra serenissima Imperialis clementia, vt dum de vestra Orthodoxa Fide, quam cœpistis, nos reddiderint certiores, nosq. ex hoc de vestro proposito lætos efficientes, altissimas Domino Deo nostro referre studeamus lau-
E des, diuinam pro impensa pijssimæ serenitatis vestræ lætitia exorantes clementiam, atque consona cum Propheta inquientes: [b] Domine saluos fac inuictissimos nostros Prin- *b Psal. 19.*
cipes & magnos Imperatores, & exaudi nos in quacumque die te deprecantes pro eis inuocauerimus.

Ipse enim rerum opifex & arbiter Dominus Deus noster, in cuius manu omnia Regna consistunt mundi, per [c] quem etiam Reges regnant, & Principes imperant, & po- *c Prou. 8.*
tentes quæ pietatis sunt clementer cuncta modigerando disponunt, vestræ piæ serenitatis mellifluis cordibus inspirare dignetur ad exaudiendas nostras humillimas preces, & restituendum in pristino statu sacras imagines: tribuatq. vobis, intercedentibus beatissimis Apostolorum principibus Petro & Paulo, longæua, ac prospera, & felicia tempora, & cum maxima corporis sanitate atque animæ salute Imperialis potentiæ sceptris vos perfrui faciat: & sicut terræ summæ potentiæ gloriam vobis concessit, & cælorum

quoque

quoque Regna vobis per infinita fæcula largiri possidenda dignetur. Data septimo Ka- A
lendas Nouembris Indictione nona.

Sed quas ad Tarasium Patriarcham ijsdem Legatis Hadrianus Pontifex litteras dederit, videamus. habet eas idem qui supra Anastasius Bibliothecarius istis verbis.

Dilecto fratri Tarasio Patriarchæ Hadrianus Episcopus seruus seruorum Dei.

HADRIANI PAP. EPIST. AD TARASIVM.

Pastoralibus curis, quibus conuenit nos pascere populum Dei, & subtilissimis cogitationibus perpendentes, quemadmodum prædicationis vox sana a præcone in omni tempore debeat prædicari, & qualis pastor in compassione, & qualis in conuersatione debeat esse, vt omnibus proximus in compassione fiat, & cunctis conuersatione insignis: quatenus & piam miserationem ad se omnium infirmitatum transferat, & ipse per summum respectum sui ad diuina transcendat: considerauimus vestræ dilectæ sanctitati sacra affari concordia, & subtiliter verbum manifestare in Synodicis confessionis vestræ B
fidei, quæ Apostolicæ Sedi nostræ directæ sunt per Leonem reuerendissimum presbyterum vestrum.

Inuenimus in eis in initio primæ paginæ, reuerentiam vestram ex laico ordine & Imperatoria administratione ad sacri gradus sublimatā esse fastigium. & vehementer in his anima nostra mirata est. & nisi vestram sinceram & Orthodoxam fidem in prædictis Synodicis sacri Symboli secundum ritum sanctarum sex vniuersalium Synodorū, & de venerabilibus imaginibus bene se inuenissemus habere, nullatenus auderemus huiuscemodi obaudire Synodica.] hæc & alia quæ sequuntur. At quoniam in Actione secunda Nicænæ posterioris Synodi aliter posita, vel integra scripta & decurtata inueniuntur: ipse idem pie monet Lectorem Anastasius, dicens hæc interloquendo: *Ita in Græco, scilicet a Papa in his est verbis transmissum.*]quod & ex eadem epistola ipse recitare pergit his verbis. C

Sed quantum cor nostrum mærore consumptum est de illicita vestra ordinatione, &
* quātum cor nostrum tribulatur de * inepta veteri ex vobis distantia, tanto confessionem & rectam fidem vestram anima nostra inueniens lætata est. Inuenimus autem in prædicta Synodica epistola sanctitatis vestræ post plenitudinem fidei & confessionem sacri Symboli & omnino sanctarum sex Synodorum, & de sacris ac venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione dignissimum contineri.

Quin & ea quæ sunt eiusdem sanctæ sextæ Synodi, suscipio cum omnibus regulis quæ iure ac diuinitus ab ipsa promulgatæ sunt, inter quas continetur in quibusdam venerabilium imaginum picturis agnus digito præcursoris exaratus ostensus, qui in figuram præterijt gratiæ, verum nobis per legem præostendens Agnum Christum Dominum nostrum: Ergo veteres figuras & vmbras vt veritatis indicia & præsagia Ecclesiæ tradi- D
tas amplectentes gratiam præferimus & veritatem, hunc vt plenitudinem legis susci-
a Ioan. 1. pientes.[a] Vt ergo perfectio etiam per colorum operationes in cunctorum vultibus depingatur agni Christi qui tollit peccata mundi, secundum humanitatem, characterem & imaginem pro veteri agno depingi definimus, per ipsum Dei Verbum humilitatis celsitudinem considerantes, & ad memoriam in carne conuersationem tam scilicet passionum eius quam salutarem mortem atque redemptionem, quæ hinc est mundo effecta, manu quodammodo reducentes.

Hoc testimonio Orthodoxæ fidei malignorum curiositatem & hæreticorum garrulitatem vestrum repulit fraternum sacerdotium, quemadmodum & eorum magna solicitudo non est a nobis neque a gratia diuina recepta, sed instabilis in huiusmodi E
reputata.

Siquidem nobis succinctis lumbos mentis nostræ confitetur etiam nostra Catholica & Apostolica Romana Ecclesia, consonans & concordans aduersus hæreticorum amentiam, a quibus omnino repugnat, taliter disposuisse ostenditur. Quia ergo sanctas imagines Christi Dei nostri, qui secundum nos & pro nobis & propter nos incarnatus est iuxta humanum characterem, atque sanctæ intemeratæ & reuera Dei Genitricis, necnon & Sanctorum eius imagines vestra dilecta sanctitas colere atque adorare pollicita est: idcirco eius Orthodoxum propositum (si quemadmodum cœpit, perseuerauerit) modis omnibus collaudamus, & vt pastoralis curæ solicitudinem habentes, consilium damus, vt Orthodoxam fidem, quam semel confessa est, immutabiliter seruet prædi-
b 1. Cor. 3. cando pariter & docendo. [b] Fundamentum enim aliud potest ponere nemo præter id quod positum est, quod est Dominus Iesus. Ergo quisquis dilectionis Dei & proximi

vel

A vel fidei quæ in ipso est firmamentum tenet, eumdem Iesum Christum Dei & hominis Filium apud se posuit fundamentum. Confitendum est enim quia vbi Christus fundamentum est, bonorum etiam operum sequatur ædificium. Ipsa vero per se Veritas dicit: Qui non intrat per ostium in ouile, sed intrat aliunde, ille fur est & latro. Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium. Vnde rursum idem Saluator ait: Ego sum ostium. Ille ergo ad ouile intrat per ostium, qui intrat per Christum: ipse autem per Christum intrat, qui de eodem conditore ac liberatore humani generis veritatem intelligens, prædicat & custodit, culmen regiminis ad officia portandi oneris suscipit, non ad appetitum gloriæ transitorij honoris; curæ quoque susceptι ouilis diligenter inuigilat, ne oues Dei aut peruersi homines praua loquentes dilanient, aut maligni spiritus oblectamenta vitiorum suadentes deuastent. *a Ioan. 10.* PASTORALIS FVNCTIO QVALIS.

B Certe beatum Iacob [b], qui pro vxoribus diu deseruierat, dixisse meminimus: Viginti annis fui tecum, & oues tuæ & capræ steriles non fuerunt; arietes gregis tui non comedi, nec captum a bestia ostendi tibi: ego damnum omne reddebam; quicquid furto perierat, a me exigebas, diu noctuq. æstu vrebar & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis. Si igitur sic laborat & vigilat qui pascit oues Laban: quanto labore, quantisq. vigilijs debet intendere, qui pascit oues Dei? Sed in his omnibus ipse vos instruat qui propter nos homo factus est, & qui dignatus est fieri, quod ipse fecit, & caritatem sancti Spiritus sui ac amorem infundat in vos, & omni cura conseruet, & oculos vestræ mentis aperiat, vt per cursum & agonem atque solicitudinem vestræ dilectionis, Apostolicam nostram imitantes priscæ & Orthodoxæ fidei traditionem.] *verba Anastasij quæ sequuntur sunt:* Ab hinc quoque apud Græcos multa subtracta sunt, quæ tamen sicut missæ sunt C litteræ, in Archiuo Romanæ reperiuntur Ecclesiæ. *b Genes. 31.*

In partibus piorum Imperatorum nostrorum sacræ & venerabiles iconæ secundum antiquum ordinem sistant, quatenus vestrum per hoc stabile permaneat sacerdotium. Porro post confessionem fidei vestræ notum factum est nobis, quod vestra venerabilis sanctitas postulauerit ab Orthodoxis & propugnatoribus veritatis, piissimis videlicet Imperatoribus nostris qui ad gloriam Dei facti sunt, quo fieret venerabilis Synodus, & repromiserint coram omni Christiano populo suo, supplicationi vestræ pie annuentes, Synodumq. in regia vrbe fieri definientes: Nos autem quemadmodum & in Episcoporum diuina iussione continebatur, dilectos nobis & approbatos atque prudentes sacerdotes prostatu sacrarum imaginum, vt prisco illis in partibus ordine cōstituantur, cum magno desiderio & maximo gaudio destinauimus.

D Sed vestra sanctitas ijsdem piissimis Imperatoribus & triumphatoribus alacriter suggerat, vt in primis pseudosyllogus (id est, falsum collegium) ille qui sine Apostolica Sede inordinate, & insyllogistice factus est aduersus venerabilium Patrum traditionem contra diuinas imagines, anathematizetur, præsentibus Apocrysarijs nostris, & omne zizaniū eradicetur ab Ecclesia, & Domini nostri Iesu Christi sermo compleatur: [c] Quia portæ inferi non prævalebunt aduersus eam. Ac rursus: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & tibi dabo claues Regni cælorum, & quæcumque ligaueris super terram erunt ligata & in cælis: cuius sedes in omnem terrarum orbem primatum tenens refulget, & caput omnium Ecclesiarum consistit. Vnde idem beatus Petrus Apostolus Domini præcepto pascens Ecclesiam, nihil dissolutum dimisit, sed tenuit semper & retinet principatum. ROM. ECCLESIAE PRIMATVS. *c Matth. 16.*

E Cui si adhærere cupit vestra sanctitas: & nostræ Apostolicæ Sedi (quæ est caput omnium Ecclesiarum Dei) sacram & Orthodoxam formam incorrupte & incontaminate ex profundo cordis & sinceritate mentis custodire studeat, vt reuera Orthodoxa & Dei cultrix consistens, hoc primum omnipotenti Deo offerat, vt ex persona nostra prædictorum piissimorum ac a Deo coronatorum magnorum Imperatorum * sublimia obsecret, & vt in conspectu Dei per terribile illos adiuret iudicium, vt sacras imagines in ipsa Deo conseruanda & regia vrbe, & in omni loco in antiquum restituere & stabilire iubeant, conseruantes traditionem huius sacræ & sanctissimæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, & persequentes ac abominantes malignorum hæreticorum errorem per certamen vestrum & fidelem solicitudinem. * similia

Si autem sacras ac venerabiles imagines illis in partibus non restituerint: consecrationem vestram modis omnibus recipere non audemus, & maxime si sectatus fueris eos, qui

non

non credunt veritati. Quapropter cum summo labore & amore fidei atque agone in A
his omnibus indubitanter vestram venerabilissimam sanctitatem conuenit sacrosanctas
imagines Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi, & sanctæ ipsius Genitricis semperq.
virginis Mariæ, seu sanctorum Apostolorum & omnium sanctorum Prophetarum at-
que Martyrum simul & Confessorum illis in partibus in antiquo erigere statu: quatenus
a Psal. 19. vno consensu digne propheticum canamus canticum dicentes: [a] Domine saluos fac pijs-
b Psal. 25. simos Reges, & exaudi nos in die qua inuocauerimus te: [b] quia dilexerunt decorem do-
mus tuæ & locum tabernaculi gloriæ tuæ.

Dilectos autem nostros Petrum scilicet Archipresbyterum sanctæ nostræ Romanæ
Ecclesiæ, & Petrum monachum & presbyterum atque Abbatem, qui missi sunt a nobis
ad vestigia tranquillissimorum ac piorum Imperatorum, rogamus propter amorem
sancti Petri Apostolorum principis, & propter nos, omni benigna susceptione ac huma- B
nitate dignos apud vos iudicandos pariter & habendos, quatenus & in hoc magnas re-
ferre gratias valeamus. Deus omnipotens dilectionem vestram si stabiliter permanserit,
conseruare annuat, & fructum qui tibi creditus est, super mensuram abundantiæ faciat
abundare, atque in sempiterna transire gaudia iubeat. Deus te incolumem conseruet,
dilectissime frater.] hactenus Hadriani ad Tarasium epistola, qua eius electionis appro-
bationem ea conditione (vt audisti) suspendit, si hæresim Iconoclastarum profligando,
sacrarum imaginum cultum restituat in Ecclesijs. Quod ille facere iam aggressus, hisce
calcaribus, velocissime currens, minime indigebat, quippe qui ad hoc agendum, sibi
oppignorauerat fidem Imperatoris, dum suæ se electioni minime consensurum publice
fuerat contestatus, nisi eiusdem erroris abolitionem polliciti ijdem fuissent Imperatores.
c Psal. 18. Sic igitur secundum illud propheticum: [c] Dies diei eructat verbum] accidisse videmus, C
dum hoc Tarasio sub ea pœna iusserit Hadrianus, quod sub eadem pœna ipse Tarasius
Imperatoribus imperarat.

Non sic autem fuit facultas tribus Patriarchis Orientalibus ad Tarasium rescribendi:
neque etiam Legatis missis ab ipso facultas data fuit eosdem conueniendi, cum regnaret,
de quo diximus, Aaron Princeps Sarracenorū acerbissimus tyrannus, in Christianos in-
sensissimus: Cum autē duo qui missi fuerant ad eos Legati Constantinopoli peruenissent
in Palæstinam, audientes Theodorum Patriarcham Hierosolymorum exulem iam de-
functum: diuerterunt ad monachos vita sanctissimos, a quibus acerbissimam quā pate-
rentur Christiani Orientales seruitutem intellexerunt, quamq. periculosissimum esset,
adire siue Antiochenum siue Alexandrinum Patriarcham, nimirum si detecti essent,
fore, vt non ipsi tantum Legati extremum subirent periculum, sed in illud ipsum D
omnes Orientis fideles conijcerent. Quamobrem eos a proposito reuocarunt illuc
proficiscendi.

Ceterum de illorum Fide Catholica firma atque secura ijdem sanctissimi monachi,
quos penes se ipsorum libellos habebant, ostenderunt, litteras videlicet eo argumento
conscriptas ad Theodorum Hierosolymorum Episcopum, cum ab eo recens creato, ex
more de Fidei Catholicæ professione Synodalem epistolam accepissent. Sic igitur cum
Legatis eo modo intercluſa videretur esse omnino via Patriarchas trium sedium conue-
niendi, ne eos vacuos redire penitus sinerent monachi illi, synaxim habuerunt, deq. his
mutuo agentes, vna omnium sententia illud decretum est, vt pro excusatione Legato-
rum apologeticas ad Tarasium litteras redderent, quibus pariter de Fide Catholica
trium illorum Patriarcharum eumdem redderent certiorem. E

Ad hæc omnia confirmanda, & vt quomodocumque liceret, satisfacerent Tarasij at-
que Imperatorum petitioni: decernunt ijdem monachi Palæstinæ Legatos Constan-
tinopolim ad Patriarcham & Imperatores, qui pariter interesse deberent Synodo cele-
brandæ. Cum autem in hac decernenda legatione consultatio haberetur, de ijs qui eo
munere functuri essent, delecti ad opus sunt duo ibi inuenti sanctissimi monachi, quo-
rum alter Patriarchæ Antiocheni, Alexandrini alter Syncellus fuisset. fuit nomen vni
ipsorum Thomas, alij vero Ioannes egregia virtute præditi, qui etsi idonei satis ad pro-
uinciam tantam subeundam videri possent: magna tamen animi dimissione, vt qui se
longe impares oneri firmiter affirmarent, se excusabant. Verum vrgentibus illis qui
præfecturam gerebant, omni contradicendi nudati facultate acquieuerunt. Sicq. di-
missi sunt vna cum duobus illis Legatis qui venerant Constantinopoli.

Audisti

A Audisti iam totius rei gestæ historiam, at eam non aliunde melius quam ab ipsorum litteris ad Tarasium datis petere licet, non tamen ab illis, quæ mutilate magna ex parte descriptæ habentur in tertia Actione Nicæni posterioris Concilij, sed in illis quæ leguntur sinceriſſime scriptæ in editione Anastasij Bibliothecarij, quas ob exactã probatamq. rerum gestarum cognitionem hic reddituri sumus, vt & ex ijs pariter videas, quam miserrimus esset status Orientalis Ecclesiæ eorum, qui sub duro iugo Sarracenorum iugiter affligerentur. epistola igitur sic se habet.

EPISTOLA PATRIARCHARVM AD TARASIVM.

Sanctissimo & beatissimo domino Tarasio Archiepiscopo Constantinopoleos & vniuersali Patriarchæ Orientis summi sacerdotes, & alij sacerdotes in Domino salutem.

Sacratissimis ex diuina Deitatis inspiratione libellis Apostolicæ & paternæ sanctitatis
B vestræ perlectis, Beatissimi, nos humiles, & eorum qui desertum incolere gestiunt vltimi, tremore pariter & gaudio sumus detenti: tremore quidem propter timorem eorum quibus ob peccata nostra seruire decreti sumus, quiq. vere sunt impij, & in circuitu (secundum quod scriptum est) impij ambulant, ac per singulos pene dies occasiones exquirunt, vt nos morti tradant: gaudio vero propter veritatem Orthodoxæ Fidei quæ fulget in eis solarium more radiorum, & luculẽtissimam explanationem Apostolicorum dogmatum & paternorum, de quibus ipsi genitorem Vocis Verbi, id est, Zachariam Prophetam ad memoriam reducentes, magna voce clamamus: [a] Visitauit nos Oriens splendidus ex alto, Theoreticæ & diuinæ prouidentiæ illustratæ mentis, in tenebris & in vmbra mortis maligni erroris, id est, Arabicæ impietatis sedentes, ad dirigendos intelligibiles pedes nostros in viam & semitas pacificæ constitutionis. *a Luc.1.*

Quis loquetur potẽtias Domini? (nobiscum psallat [b] Dauid pater Dei) aut auditas faC ciet omnes laudes eius? quoniam misertus est Deus desperati populi sui, & distantia ad vnam fidei collegit harmoniã. Et erexit cornu salutis nobis & directionis in domo * Dauid, recipiente templo vnigeniti Filij sui Domini videlicet Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, quod estis vos sanctissimi, atque hi qui portant secundas, per legem & ordinem Ecclesiæ nostræ, triũphatores scilicet ac diuinitus redimiti seu decreti Principes nostri & domini terrarum orbis. † Sacerdotium enim Imperij sanctificatio est & constitutio, & Imperium sacerdotij fortitudo & firmamentum. de quibus sapiens quidam Princeps & in sanctis Regibus beatissimus ait: Maximum donum Deus hominibus præstitit, sacerdotium & Imperium: illud quidem adornans & regens cælestia, hoc vero gubernans ista terrestria. *b Psal. 105.* * Domini † *Anastasius addit. Secũdas Ecclesiæ portãt Imperatores, nam primũ in Ecclesia locum sacerdotes possident.*

Nunc veraciter medius maceriæ paries solutus est, & concordia discordiæ principiaD tur, & incuruatur virtuti diuisio, & fuga capta disperijt dissonantia, & pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, iucundo vultu triumphat & fiducialiter conuersatur. Nunc nos quidem facti fueramus [c] opprobrium vicinis nostris & affinibus, subsannatio & derisio ijs qui in circuitu nostro sunt. & per hoc ad terram præ confusione prospicientes, & ad cælos vnanimi alacritate suspicimus, & psallentes in exultatione proclamamus: In hoc [d] cognoui quoniam voluisti me, quia non gaudebit inimicus meus super me; me autem propter innocentiam & simplicitatem cordis titubantem suscepisti, & saluum me faciens erexisti, & super petram Apostolicæ Fidei claudicantes pedes meos infixisti. *c Psal.78.* *d Psal.40.*

Hæc & his consentientia scribere nos fecerunt diuinitus exarata volumina vestra, quæ, canonica moti lege & paternæ traditionis disciplina, addentes his qui Apostolica-
E rum Sedium moderamen sortiti sunt per reuerendam & Deo dilectam bigam, *duos scilicet Legatos* misistis: qui peruenientes & per Dei voluntatem ac nutum occurrentes Dei cultoribus fratribus nostris viris sanctis, qui dederunt animas suas pro Ecclesiarum correctione, & recogniti & vera & antiqua conuersatione, valde gauisi sunt, & maxime reperientes ambos in vno loco degentes, & modum Deo placitum prosequentes, & sese reuelantes ostenderunt eis Orthodoxæ vestræ Deo decentes & dignos admiratione libellos, referentes per ordinem Deo placitæ sanctitatis tuæ mentis & pium Deo conseruatorum dominorum nostrorum consilium, vt communis omnium salutis expectationem, & circa Deum sine confusione spem.

At illi quasi vnam animam in duobus corporibus habentes, & vnum secundum Apostolum [e] sapientes, ac diuino agitati spiritu, secreto pariter & intelligenter fratres conte- *e Philip.2.4.*
gentes & occultantes propter formidinem inimicorum Crucis, quæ hinc inde disposita

est, non sunt ausi licet essent sapientes, vel credere visionem ipsam, vel causæ operari decursum, præsertim cum in timore res haberetur, & quam maxime crebrescens consilium & diligens circumspiciendi tractatus exigeretur. Consilium enim bonum custodiet (inquit [a]) te, cogitatio vero bona seruabit te. Et ecce dum lateret eos qui se sub tuitione custodiæ posuerant, cucurrerunt vsque ad nos, & in idipsum congregati silenter, humilitatem nostram primo quidem adiuramento horribili vincientes, nos seruare secreto, ac sine propalatione quæ ab eis erant dicenda. & in hunc modum quicquid ad cautelam pertinet exaggerantes, reuelauerunt nobis omnem rei quæ sibi acciderat circumstantiam. A

[a] Prou. 2.

Stupefacti & compuncti corde, lachrymisq. perfusi feruentibus super huiusmodi narrationis miraculo, & gloria tantæ rerum mutationis, stetimus ad orationem veluti peccatores cum timore & tremore, & ei qui facit omnia, & transfert ad id quod melius est, decentem laudem referentes, petiuimus obnixe benignitatem eius, quo in minimis nobis fieret medius, & per Spiritum sanctum illucesceret lux sapientiæ in cordibus nostris, atque communis vtilitatis consilij donaret virtutem, cogitationesq. bonas ad determinationem optimi vestri propositi: quod fecit cum esset benignus & misericors. B

Considerauimus igitur, sanctissime, contaminatæ nationis cognoscentes contra nos infestationem, remittere hos qui missi sunt, & prohibere appropiare ijs ad quos destinati sunt, ducentes hos in medium nostrum, & admonentes plurimum, ne inducerent turbationem, immo (vt specialius dicamus) exitium quiescentibus, & Dei gratia pacificatis Ecclesijs, vel populo miserabiliter iugo seruitutis afflicto, & importabilium illatione tributorum oppresso. At illi hoc moleste ferentes, dicebant quia in hoc destinati sumus, vt tradamus nostras in mortem animas pro Ecclesia, & propositum sanctissimi Patriarchæ, & pijssimorum Imperatorum perducamus ad finem. Sed si in vestras tantummodo animas (diximus ad eos) coarctaretur periculum, haberet fortasse sermo vester aliquam firmitatem. At vero qui contra commune corpus procedit Ecclesiæ, qualis erit profectus? immo qualis erit læsio, ædificium construere super putredinem & firmo fundamento priuatum? Vel quomodo (inquiunt) vel qua facie ad eos qui nos miserunt, redibimus, nihil horum quæ secundum votum suum speta-bant, omnino ferentes. C

Ad hæc deficientes nos, scienteq. Deo amabiles fratres nostros, Ioannem scilicet & Thomam, zelo diuinæ Orthodoxæ Fidei adornatos, atque duorum sanctorum & magnorum Patriarcharum Syncellos, quia & sanctifici silentij amatores, diximus ad eos: [b] Ecce tempus, fratres, acceptum salutis, & silentio excellentius: Ite cum viris istis, & pro eis Apologiam assumite, & enarrate vna voce quæ per litteras intimare dominis nostris super vires esse conuicimus. Nostis enim qualiter per pusillam accusationem exul factus sit a nobis* multis signorum ille, qui ad regendum thronum fratris Domini sortitus est Iacobi. Cum autem opus Dei adimpleueritis, & Apostolicam traditionem, quæ tenetur in Ecclesijs per Aegyptum & Syriam, dominis nostris cognitam feceritis: tunc quod a nobis desideratur, *silentium scilicet*, amplectimini. D

[b] 2. Cor. 6.

*

Et quomodo nos, responderunt, idiotæ cum simus inexpertes, ad tantam causam infirmi & indocti præsumemus arripere negocium, quod virtutem nostram exuperat? Sed Christus Deus noster, qui per vilissimos & idiotas (e vestigio diximus) cooperatus est sanctis Apostolis, & per eos orbem terrarum captauit ad obedientiam verbi dispensationis suæ, potens est dare vobis sermonem in apertione oris vestri, ad supplendum intentionem & sensum eorum, qui neque litteras quiuerunt suscipere, neque ausi sunt resistere, vel super talibus quolibet modo mutire. Qui cum Dei essent amatores, obedientiæ filij apparentes, obedierunt verbo nostro, & acquieuerunt hortationi: quos cum prolixa prosecuti oratione, & gaudium non qualecumque his qui missi conciliantes, taliter diuulsi sumus ab inuicem cum multa lachrymarum effusione. E

Verum, o sanctissimi & beatissimi (vt decet paternam dominationem vestram) benigne fratres nostros suscipite, & dominis orbis absque subtractione vel timore humano præsentate. Habebitis enim eos scientes liquido trium Apostolicarum Sedium concinnantem & concordantem Orthodoxiam. Qui sanctas ac venerabiles sex Synodos voce consona prædicant. Aliam ad has, quam & septimam quidam susurrando nuncupant, nullate-

QVAE SEPTIMA NON ADMITTATVR SYNODVS.

A nullatenus admittentes, immo modis omnibus reſpuentes, nimirum vt dudum in Apoſtolicarum & magiſtralium traditionum depoſitionem, & ſacrarum ac venerabilium imaginum interemptionem, collectam.

Nos vero, ſanctiſſimi, diuino illuſtrati zelo, conſentaneos quoque habentes diuinitus conſeruandos dominos, qui iuſto decreto Dei in vobis imperare præordinati ſunt, ſimul etiam & a Deo protegendum & muniendum Senatum, prævalete, & viriliter agite & confortetur cor veſtrum, omnem inobedientiam Apoſtolice vlciſcentes, & ad Chriſti obedientiam coaptantes. Illud autem tamquam neceſſarium penes pontificalem apicem veſtrum commonendum ducimus, vt ſi beneplacito cunctorum, Regis Chriſti videlicet Dei noſtri, & eorum qui cum eo regnare meruerunt, Dei ſcilicet amicorum & triumphatorum dominorum noſtrorum volueritis celebrare Synodum: ne moleſta vo-
B bis appareat trium Apoſtolicarum ſedium almorum Patriarcharum, & ſanctiſſimorum Epiſcoporum, qui ſub ipſis degunt, abſentia, non ex proprio eorum accidens propoſito, ſed ex tenentium, ſeu dominantium illis terribilibus nimis & mortiferis pœnis.

Hoc autem ſubtilius eſt conſiderandum etiam ab ipſa ſacra ac venerabili ſexta Synodo, in qua nullus eorum, qui per idem tempus in his partibus Epiſcopi erant, conueniſſe repertus eſt propter nefariorum hominum dominatum; ſed nullum ex hoc ſanctæ adhæſit Synodo præiudicium, neque ſequuta eſt prohibitio aliqua ſtatuendi, & manifeſta faciendi recta dogmata pietatis, præcipue cum ſanctiſſimus Apoſtolicus Papa Romanus concordauerit, & in ea inuentus ſit per Apocryſarios ſuos. & nunc ſanctiſſimi, hoc cum auxilio Dei ſimiliter fiet. Nam ſicut tunc illius fides in orbis terræ
C perſonuit fines, ita & Synodi, quæ nunc per gratiam Dei congreganda eſt, per interuentionem veſtram, & eius qui moderatur Apoſtolorum principis Sedem, prædicabitur in omni loco qui ſub ſole eſt fides, videlicet quæ tyrannice deſtructa ſunt erigens, & in antiquam & Apoſtolicam reformans traditionem.

Porro ad munitionem generalium litterarum noſtrarum, ſatisfactionemq. beatitudinis dominationis veſtræ, atque victorum & triumphatorum Imperatorum noſtrorum conſpeximus, atque exemplar Synodicorum Theodori ſanctæ memoriæ Patris noſtri & Patriarchæ Hieroſolymorum ſubijcimus ijs quæ dicta ſunt a nobis. Hunc autem libellum ſecundum ſolitum Eccleſiæ morem idem ſanctæ recordationis ſcripſit beatis & almis * termini ſanctiſſimis Patriarchis Coſmæ ſcilicet Alexandriæ, & Theo- * terque
doro Antiochiæ Theopoleos: qui & reciproca Synodica eorum, dum adhuc viueret, re-
D cepiſſe dignoſcitur. Incolumes vos pro nobis orantes Dominus conſeruet ſanctiſſimi, & diuinitus honorati.] hactenus Orientalium epiſtola. Cui mox ſubnectitur dicta Theodori confeſſio, iſto titulo: Exemplar Synodicorum Theodori ſanctiſſimi Patriarchæ Hieroſolymorum, &c.] Recitantur ipſæ in Actione ſecunda ſeptimæ Synodi.

Hoc ipſo anno contigit quod narratur a Conſtantino Epiſcopo Conſtantiæ Cypri in Actione quarta Nicæni poſterioris Concilij, his verbis: [a] Ante biennium nauigauerunt viri Cyprij in duabus nauibus in ciuitatem Syriæ quæ vocatur Gabala. Cum autem eſſent Gabalæ ſecundum conſuetudinem ſagittarij Agarenorum, deſcenderunt ad maritima, & venientes quidam eorum Gabalam, diuertunt in quoddam templum ciuitatis. Porro vnus ex Agarenis videns imaginem in pariete de calculis, interrogauit quemdam Chriſtianum qui aderat: Quid prodeſt imago hæc? Ad quem Chriſtianus ait: Quia ijs
E quidem qui eam honorant, prodeſt; his autem qui eam inhonorant, nocet. Et Sarracenus: Ecce ego, inquit, effodiam oculum eius, & videbo quid mihi noceat. Hæc dixit, & extendens contum ſuum, imaginis oculum dextrum effodit. Protinus ergo & ſuus dexter oculus in terram exilijt; idemq. ignea eſt febre detentus. Hi autem qui ſimul cum illo aderant, acute eum ægrotantem videntes, tulerunt, & ad ciuitatem ipſius reduxerunt. Hæc nobis retulerunt viri, qui remearunt ad Cyprum numero triginta duo.] hæc in plena Synodo Conſtantinus Epiſcopus. Sed ad res Occidentalis Eccleſiæ ſtylum conuertamus.

[a] *Concil. Nic. 2. Act. 4. verſion. Anaſtaſii.*

Hoc eodem anno Carolus Magnus Rex in Saxonia Synodum habuit Paderburnenſem, in qua inter alia ſtatus Eccleſiæ Saxonum diſpoſitus eſt: baptizatis enim hoc anno ijs qui rebellare conſueuerant, Vuidichindo atque Albione Principibus Saxonum, res Saxonum in tuto quodammodo videri poterant collocatæ. Iacta etiam feruntur hoc

CONCILIVM PADERBVRNENSE.

VVIDICHINDI ET ALBIONIS PRINCIPVM SAXONVM CONVERSIO AD FIDEM.

anno fundamenta Mindenſis Eccleſiæ in Saxonia, cui primus præfectus eſt Epiſcopus Herimbertus. quomodo autem hæc ſe habuerint, ex Annalibus Saxonum iſta [a] narrantur. A

Vicina erat Paſchalis ſolemnitas, & Rex cum vniuerſo milite pro Chriſtiana pietate ſe tam ſacris imminentibus apparabat commemoratione Dominicæ paſſionis, & expurgatione criminum in purgatione conſcientiæ. Vuidichindus mendici habitu per fluuium in nauicula allabitur: & quo minus noſceretur, mendicus cum mendicis ad ſtipem ſedebat: ingens quippe pauperum multitudo quotidie aſſectabatur. Rex illis largam ſtipem iuſſit erogari. Vuidichindus, vbi ad eum peruentum eſt, dexteram & ipſe protendit. Attendit qui diſtribuit incuruum in manu digitum, qualem ſciebat habere Vuidichindum, vultum eius diligenter intuetur, agnoſcit arridens qui largiebatur. Quid ita mendicus inter mendicos ſederet Princeps ditiſſimus, percontatur. Ille nihil ad hæc, B ſed ad Regem ſe iubet introduci.

Erat tum ſanctiſſimus Paſchæ dies. Rex hilariter excepit venientem: percontatus quid ſibi vellet indignus Principe habitus. Ille ſub hæc: Volui ſereniſſime Rex, hoc habitu incognitus (vt ſperabam) luſtrare ſecreta geſtorum, quæ cognitus non tam fidenter aſpicerem. curioſitas induxit vt latibulum quærerem, qui inter tuos nunc in gratiam ſuſceptus, propalam potero percontari quæ vellem. Quid igitur (inquit Rex) vidiſti quod te vidiſſe delectat? Ille vt erat adhuc rerum Chriſtianarum rudis ſubintulit: Vidi quod mirabar ante biduum te demiſſo vultu triſtem, incertus quid contigiſſet quod tantum Regem contriſtaret (commemoratio fuit Dominicæ paſſionis, qua die Paraſcues regium vultum obſcuraſſet) rurſum, inquit, vidi hodierna te die primum ſolicitum & ad rem attentiſſimum; poſtquam vero menſam adieras in templo mediam, C ita hilari mihi conſpectus es vultu, vt repentinæ in te mutationis me caperet miraculum.

Stupor autem erat videre, quod de manu purpurati ſacerdotis ſinguli pulchellum puerum in os ſuſciperent, quem quibuſdam ludibundum arridere, vltro properare, alijs vero abhorrentem, auertiſſe vultum, & tamen in ora demiſſum, nec redeuntem aſpexi. Hoc quid ſit, nec dum accipio. Tum Rex: Bene, inquit, profeciſti: plus tibi aliquid quam cunctis ſacerdotibus & omnibus nobis eſt oſtenſum. Inde mutata veſte, manu ſecum abſtractum docuit grande pietatis myſterium in altaris ſacramento. Qua re cognita, exhilaratum Ducem oraſſe, vt proprium illi ſacerdotem permitteret, qui diuinæ rei curam haberet, crebriuſq. in conſpectu perageret altaris ſacratum myſterium. Rex etiam Pontificem illi daturum promittit, modo illi habitationem Epi- D ſcopo dignam prouiderit. Ducem vero arcem ſuam ad Vuiſeram vtriuſque capacem oſtendiſſe: deditq. in eiuſdem arcis non exiguo circo locum ædificandæ Eccleſiæ. Ferunt proinde nomen Eccleſiæ proueniſſe quod meum & tuum, quaſi communis duorum poſſeſſio, ſonat in lingua Saxonum vernacula Min, din.

Erat vir præcipua religione Herimbertus, qui cum Carolum latere non poſſet, dignus eſt habitus, quem primum præficeret eidem Eccleſiæ Mindenſi Epiſcopum: adiecit illi miniſteriales non paucos nec paruos, vt haberet Eccleſia defenſores ſuos. Illi vero quia ex imo gradu in nobilitatem excreuerant, vt partim Comites, partim Duces fierent, ſpreuiſſe matrem videntur.

Ornata eſt autem Eccleſia iam tum ab initio multis Sanctorum reliquijs, Feliciani Fulginatis Epiſcopi & Martyris, Theodori Epiſcopi, Carpophori & * Abundæ Marty- E

* Abundij

rum. Profecit autem Eccleſia tam in ſpiritualibus quam in temporalibus ſub hoc Pontifice, agente nouitio feruore in populo recens conuerſo, inſtante nihilominus bono Pontifice, qui frugem diuini verbi curauit in populo multiplicari.] hactenus de his auctor in Metropoli Saxonum: quæ totidem verbis reddidiſſe voluimus, ne quid additum putetur ad ea, quæ ex Annalibus Saxonum prodita auctor refert. Qui & addit, hoc anno iam Vuidichindo ad religionem Chriſtianam conuerſo, cœptas a Carolo Magno alias Cathedrales Eccleſias erigi in Saxonia, eiſdemq. qui eas curarent eſſe poſtea datos ſanctos Epiſcopos, de quibus inferius dicendum erit. hæc modo ſatis.

[a] Crãt. Metrop. Sax. lib. 1. cap. 9. & hiſt. Sax. lib. 2. cap. 23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A IESV CHRISTI ANNVS 786. HADRIANI PAP. ANNVS 15. CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 7.

CHRISTI Redemptoris annus adest septingentesimus octogesimus sextus Indictione nona, quo septimo Idus Augusti cum Oecumenica Synodus in basilica sanctorum Apostolorum collecta esset, manu militari Iconoclastarum hæreticorum exturbatur. Quamobrem Imperatorum prudentia in tempus magis opportunum differri iubetur. At quomodo ista se habuerint, ex eiusdem temporis scriptoribus accipe, atque primum ex Theophane, qui hæc ait: Anno sexto, *nempe superiori*, Imperij sui,
B mittentes Imperatores conuocauerunt omnes, qui sub eorum erant potestate Antistites, peruenientibus quoque a Roma transmissis ab Hadriano litteris & hominibus, vt prædiximus, & ab Antiochia & Alexandria, & septima Idus Augusti nona Indictione, *hoc nempe anno septimo eorumdem Augustorum*, præsidentes in templo sanctorum Apostolorum apud regiam vrbem, cœperunt sanctas scripturas relegere, & obijcere inuicem, Imperatoribus & * catechumenis inspicientibus. Ast populi scholariorum & excubitorum atque ordinum ceterorum *militarium* adunati a suis Principibus, cum haberent etiam ipsi magistrum Constantinum Deo odibilem dudum Imperatorem, irruerunt in eos nudatis gladijs, minitantes morte afficere tam summum sacerdotem, quam Orthodoxos Episcopos & Abbates. Imperio vero per astantes sibi familiares homines hos sedare nitente, non acquieuerunt, quin potius exprobrauerunt. Cum autem surrexisset
C Patriarcha, & tribunal cum Episcopis & monachis esset ingressus, hi qui maligni sensus erant eorum Episcopi, exierunt ad eos clamantes, & dicentes: Vicimus. Et gratia Dei nemini nocuerunt furiosi illi & inhumani; & taliter dissoluta Synodo, vnusquisque redijt ad propria.] hæc de his summatim Theophanes, qui quod ait Tarasium esse tunc ingressum tribunal, vt hæc intelligas ex Ignatio, qui eiusdem viri sanctissimi res gestas est prosequutus, dilucidius enarrante, & ex ipsius Tarasij litteris vt accipias necesse est. Qui igitur præsens fuit ijs quæ scriptis mandauit Ignatius, hæc habet [a].

CONCILIVM OECVMENICVM EXTVRBATVR.

* Hegumenis

Tarasius animum adhibebat ijs quæ ad rectam fidem pertinent, vt quæ Deo volente visa fuerant, & ab Imperatoribus promissa erant, ad effectum venirent, contendebat. Hoc autem erat, vt Oecumenica procederet Synodus, & ab eo quod iustum est, minime aberraret Ecclesia. Iussu ergo Imperatorum omnes Pontifices ex vnaquaque regione
D & ciuitate proficiscuntur in regiam ciuitatem. Et iam edicto conuento in inclyto templo diuinorum Apostolorum, & iam sedentibus Episcopis in sedibus propositis: ecce quoddam examen vesparum, virorum inquam qui erant animis leoninis ex exercitu Constantini, qui olim Imperij sceptra non pie administrabat, exurgens veluti ex quibusdam alueis malæ opinionis, accedit ad dictam ædem sacram, bellicis armis eam obstructurum. Qui cum venerandæ ædis atrijs appropinquassent, incondita voce locum repleuerunt, dicentes, non esse ferendum infirmari & transgredi ea quæ olim visa fuerunt Constantino. Nam non permittemus (aiebant) illius abrogari dogmata, & prædicari esse statuendas imagines. Quod si quis hoc incœperit, & ante nostros oculos viderimus abrogari Synodum, quæ fuit ab ipso congregata: sanguine sacerdotum terram reddemus purpuream.

[a] *Ignat. in Tarasij apud Sur. tom. 1. die 25. Februar.*

E Hæc dicebant, & in portas irrumpentes volebant eos qui erant intus interficere. Tunc nutu Imperatoriæ potestatis, Sessionem relinquunt Pontifices. Imperatores autem in eos qui res nouauerant cum ira feruentes, cito venerunt in suum palatium, eorum insolentiam & insurrectionem & euersionem vniuersi reputantes. Tarasius vero ad sacram aram accedens, timoris nullum signum præferens, incruentum incipit sacrificium, & mystica communione peracta, domum reuertitur, vbi vacabat prioribus laboribus, nempe in sacra scriptura, & in demonstrationibus faciendis ex Patrum eloquijs.] Prouide sane cedendum existimauerunt in præsentiarum Imperatores, secundum illud Ecclesiastici: [b] Ne coneris contra ictum fluuij.] Porro Tarasius ipse testatur, se ab eiusmodi Iconoclastis prohibitum esse cathedra. Etenim meminit harum turbarum ipse in epistola ad Hadrianum Romanum Pontificem, vbi ait: Verum nos ante annum Sessionem colligere Synodi statueramus: cum improbi aliquot homines, & quorum

TARASIVS INTREPIDVS SACRIFICAT.

[b] *Eccli. 4.* SEDERE PROHIBITVS AB HAERETICIS TARASIVS.

mentes insania tumultuabantur, turbam in nobis cientes, cathedram prohibuerunt: A quamobrem coacti sumus integrum annum a proposito nostro desistere, nihilq. quod ad eam rem attinebat, tentare.] hæc Tarasius, qui postea præfatus in prima Actione Nicænæ Synodi, id hoc anno factum, ipsis Kalendis Augusti, affirmat, operaq. Iconoclastarum Episcoporum. Ceterum cum reliqui omnes Episcopi ad proprias Ecclesias dimissi fuerint: ipsi tamen Apostolicæ Sedis Legati Constantinopoli recedentes, cum in Siciliam peruenissent, Romam reuersuri, illic iussi sunt consistere, tempus opportunũ expectantes colligendi iterum Concilij Oecumenici. Quod & accidit ex sententia, vt suo loco dicemus. Testatur id quidem Hadrianus Papa in epistola ad Carolum Magnũ. Anastasius Bibliothecarius in præfatione ad septimã Synodum ad Ioannẽ Papam, de his agens, his addit, milites ab Episcopis Iconoclastis fuisse instigatos ad contradicendum.

Quomodo autem in hæreticos, factiososq. milites Synodi sacræ perturbatores vlti B sint Catholici Imperatores, ab eo de quo supra Theophane ita accipe: Anno septimo Imperij sui, misso Irena Stauratio Patricio & Logotheta in Thraciam mense Septembri, & initio decimæ Indictionis ad vlteriora themata (ita appellatos ordines militares) persuasit eos sibi cooperatores fieri, & depellere ab vrbe impium populum (*milites illos videlicet Concilij turbatores*) quem Constantinus, *cognomento Copronymus* instruxerat. Et cum fingeret, totum exercitum motum esse in Orientales partes, eo quod eas Arabes fuissent aggressi: exijt omnis regius apparatus atque supellex vsque ad Malagana. & sic introeuntes hi qui exteriorum thematum erant, tenuerunt vrbem. Mittens autem ad illos, significauit eis dicens: Mittite mihi arma vestra: opus enim non habeo vobis. At illi stulti diuinitus facti dederunt arma. Tunc missis familijs eorum in naues, exules misit, ab vrbe in propriam regionem vnumquemque iubens abire, in qua genitus esset. C Et cum fecisset proprium exercitum & Principes sibi obtemperantes, ipse iterum mense Maio anni sequentis, mittens per omnem locum, congregauit omnes Episcopos, &c.] Dicentur hæc inferius de facta iterum conuocatione Concilij Oecumenici. Ignatius eadem habet in Tarasio.

MILITES SEDITIOSI MALE MVLCTATI.

Erant hi (vt apparet) milites Prætoriani, qui medullitus imbibissent Iconoclastarum hæresim, propinatore illis facto Constantino Copronymo, quibus addebant calcaria plures Episcopi Iconoclastæ ad hoc conuenientes, vt quæ parabantur exturbarent: erant hi ex illis qui sub eodem Copronymo septimam quam dicebant Oecumenicam Synodum habuerunt. de quibus eodem loco meminit Anastasius, hos nimirum conatos primum esse, ne Synodus cogeretur: quod cum obtinere minime potuissent, illud nisos, vt eamdem coactam iam exturbarent, exturbataq. eosdem septimam pseu- D dosynodum acclamasse: nam audi Anastasium: Porro Patriarcha delata causa Imperatoribus, nequaquam prohibitus est quo minus fieret Episcoporum conuentus in prædicto venerabili templo. Factisq. quibusdam allocutionibus tam a sancto Patriarcha, quam a Deo amabilibus Antistitibus, & lectis quibusdam Synodicis conscriptis, quæ prohibent non oportere aliquando Synodum vniuersalem fieri præter consensum ceterorum sanctissimorum Patriarcharum. Cumq. legerentur hæc, facta est turba militum: & ante ianuas venerãdi templi simultatem & clamorem faciebant ex immixtione quorumdam Episcoporum, qui ad hoc moti, in Synodo male sentientes reperti sunt esse.

Quibus peractis, Imperator per Cubicularium omni Synodo iussit interim dicere: Abscedite, vt populi inordinatum impetum euadamus: & post hæc voluntas Domini fiat. Taliterq. Antistitibus e templo egredientibus, quidam eorum veritati re- E sistentes cum turba concinnauerunt, & impie declamationem faciebant pseudosyllogi, septimam Synodum collaudantes atque Oecumenicam nominantes. Sed Catholicus scriptor, hæreticorum conciliabulum, quod ante hanc Synodum factum est, quod septimam Synodum appellabant, pseudosyllogum, falsum collegium nuncupat. Cum ergo taliter malignum concilium clamorem emisissent, & hora esset quasi sexta: domum iam esurientes abibant, & ita commotio seditionis sopita est.] hactenus Anastasius. Ex quibus intelligas conatum hæreticorum Episcoporum vi militari pollentium, nimirum exturbatis Orthodoxis Episcopis, ipsos ibi remansisse acclamationibus confirmantes septimam pseudosynodum.

Quod ad res pertinet Occidentales, hoc eodẽ anno Hadrianus Pontifex collectionem canonum octoginta a se elaboratam dedit Ingilramno Episcopo Mediomatricis ciuitatis tunc

A tis tunc Romæ degenti, vt causam suam aduersus falsos accusatores defenderet. Quem absolutum hisce canonibus communitum remisit ad suos. postulabat id causa, vt colligeret idem Pontifex canones spectantes ad accusationem Episcoporum, & ad iura Romanæ Ecclesiæ pertinentes, ex qua aduersus oppressiones illatas Episcopis a Principibus defensio prodire solet, ea vero oppressa, omnes cum ipsa Ecclesias opprimi sit necesse. Porro eidem collectioni reperitur eiusmodi præposita inscriptio [a]. COLLECTIO CAN. HADRIANI PAP.

E Græcis & Latinis canonibus & Synodis Romanis atque decretis Præsulum ac Principum Romanorum hæc capitula sparsim collecta sunt, & Ingelramno Mediomatricæ vrbis Episcopo Romæ a beato Papa Hadriano data sub die decimotertio Kalend. Octobris Indictione nona, quando sui negocij causa agebatur.] ita inscriptio, cui canones subijciuntur. Ex more tunc celebratam esse Synodum existimamus, in qua de iurisdi-
B ctione Romanæ Ecclesiæ inspici canones opus fuisse aduersus oppressiones Episcoporum, quorum iudicia eidem primariæ Ecclesiæ sint reseruata. Vetus ista in Ecclesia persecutio secundum Paulum [b], vt qui secundum carnem nati, eos affligant qui secundum spiritum generati sunt. *a Extat to. 3. Concil. edit. Venet.* *b Gal. 4.*

Hoc pariter anno Carolus Magnus iam rebus Saxonum cõpositis orationis causa Romam parat aduentum, importuno licet hiemis tempore. In itinere enim constitutus celebrauit Natalem Redemptoris solemnẽ diem Florentiæ in Tuscia. ita Chronica quæque vetera & Annales Francorum. Porro eius Romam aduentus contigit anno sequenti. dicemus de ipso suo loco. Quid Rex Christianissimus in animo haberet, exitus declarauit, nimirum expugnare Ducatum Beneuentanum, qui possidebatur a Longobardis, ne quid amplius iurium esset Longobardorum in Italia. Sed quæ inter ipsum Regem &
C Ducem transacta sint, pro temporis ratione anno sequenti Annalibus inserentur. CAROLI MAGNI ADVENTVS IN ITALIAM.

Ante autem eius in Italiam aduẽtum constat domuisse hoc anno Britones, qui (inquit Eginhardus) ad Occidentem in extrema quadam parte Galliæ super litus Oceani residentes, dicto audientes non erant: missa enim in eos expeditione, qua & dare obsides & quæ imperarentur se facturos polliceri coacti sunt.] hæc Eginhardus. Ita quidem (vt anno superiori vidimus ex litteris Hadriani Papæ ad Orientis Imperatores) cuncta Carolo dextere accidere, eo quod in primis, vt profitetur, Petri Apostoli auxilio niteretur. Qui igitur hoc anno, mente conceperat Limina Apostolorũ, vt illa adire posset, perdifficile bellum Britannicum, nullo ferme negocio, quam citissime feliciter hac æstate confecit.

IESV CHRISTI ANNVS 787. HADRIANI PAP. ANNVS 16. CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 8.

D SEPTINGENTESIMVS octogesimus septimus annus Redemptoris Indictione decima consignatur, quo sacrosanctum Concilium Oecumenicum in Nicæa Bithyniæ celebratum est. Etenim (inquit Theophanes) mense Maio huius decimæ Indictionis, mittens Irene Augusta conuocauit omnes Episcopos, qui conuenirent in Nicænsium ciuitatem ad celebrandum illic Concilium. & per totum tempus æstiuum congregati sunt omnes apud Nicæam: siquidem eos qui ex Romanæ Sedis, & Orientalium Patriarcharum persona venere omnino non dimiserat, sed retentos secum habebat. & octauo
E anno Imperij Irenæ & Constantini exiuit Tarasius Archiepiscopus Constantinopoleos in Nicænsium ciuitatem.] hæc de loco & tempore magnæ Synodi. Ignatius item in Tarasio de his agens tradit, nonnisi postquam se ceteri Episcopi in Nicæam contulissent, Tarasium cum Legatis Patriarcharum illuc esse profectum. Sed quinam isti fuerint, & alij quos secum duxit, sic narrat. CONCILIVM OECVMENICVM ITERVM INDICITVR.

Cum sanctissima classis dicto citius in dictam venisset ciuitatem, Tarasius quoque venit ex vrbe regia, ex Apostolicis Sedibus secum assumens eximios quoslibet & præstantissimos, nempe ab Hadriano quidem Papa Romano Petrum primum presbyterum, & Petrum monachum & præfectum; ab Apostolica autem diœcesi, a Politiano inquam sacratissimo Papa Alexãdrino Thomam monachum & presbyterum, & a *Theodoreto Patriarcha Antiocheno, & ab Elia principe pastorum Aeliæ Ioannem monachum presbyterum & Syncellum, adducens etiam secum quosdam ex ijs qui gerebãt magistratus, TARASII ADVENTVS NICAEAM. * Theodoro

pietate claros & gratia doctrinæ & facundiæ, inter quos fuit etiam Nicephorus, qui erat A
a secretis Imperatoris, qui cum vixisset in sanctitate, & esset ornatus diuinis virtutibus
& doctrina ac dicendi scientia, Byzantij sedis Patriarchalis suscepit honorem post Ta-
rasij sanctam consummationem: & quicumque erant venerandi & eximij monachi,
qui mouebantur zelo disciplinæ & regulæ Ecclesiasticæ, & contendebant semper se-
qui Synodalem accurationem, profecti sunt Nicæam.] hæc Ignatius earumdem re-
rum inspector.

SANCTI QVI INTERFVERVNT CONCILIO.

Inter hos venerabiles monachos interfuisse sanctum Platonem, de quo plura superius,
auctor est Theodorus Studita in Actis vitæ ipsius, similiter magnus quoque ille Theo-
phanes Confessor, qui ex Patricio genere amplexus erat (vt diximus) monasticam vi-
tam, eidem pariter interfuisse conuentui vocatus traditur; de eo enim hæc in vita ipsius
auctor eiusdem temporis scriptor: Pulcherrimum illius, inquit, factum me pene præ- B
terijt: Cum enim Nicææ Synodus secunda coacta esset, ad eam ipse quoque cum alijs
Patribus vocatus est. Cumq. omnes equis præstantibus & splendidis vestimentis ornati
venirent, ipse veste solita indutus lacera, & asinæ insidens læto animo iter suscepit. Sed
cum omnes viderent eum, qui prius omnium diuitiarum copijs abundauerat, sic in-
dutum, maiorem ex illo quam ex reliquis vtilitatem acceperunt, & ingenti tranquilli-
tate animi repleti sunt: Ipse vero veritatem amplexus & errores aspernatus, maxima
virtutum opinione insignis redijt.] hæc de Theophane Cõfessore, de quo rursum dicen-
dum erit inferius. Interfuit eidem Concilio S. Euthymius Sardicensis Episcopus Con-
fessor illustris, cuius dies natalis tam Græcis quam Latinis tabulis consignatus habetur
vndecima mensis Martij. Interfuerunt pariter & alij præclarissimi Confessores, qui
tempore Constantini Copronymi vincula & exilia, sediumq. priuationem passi fuerant: C
qui omnes postliminio restituti ardentibus animis ad sanctum Concilium tamquam
apes ad aluearium conuolarunt. Porro numerum omnium qui Synodo interfuerunt,

NVMERVS EPISCOPORVM SYNODI NICAENAE.

fuisse trecentorum & quinquaginta Episcoporum est communis assertio; nam & Psellus
de singulis agens Synodis, vbi de hac meminit, istos habet iambicos versus:

Postrema septima rursum facta est in Nicæa
Quinquaginta conuenerunt supra trecentos.]

Photius autem trecentos septuaginta septem numerat. In Menologio autem Basilij Imp.
numerantur Episcopi trecenti sexaginta septem.

Antequam autem ipsa ingrediamur Acta Concilij, hic præmittenda sunt, quæ Ana-
stasius Bibliothecarius in nuncupatoria epistola ad Ioannem Papam octauum de trans-
latione a se facta eiusdem septimæ Synodi Oecumenicæ, prudenter admonuit, ne cui D
pateat occasio vllius scandali. Ait enim: Sane notandum est, quædam in hac Synodo

DE CITATIS IN SYNODO CANONIBVS APOSTOLICIS.

ex Apostolorum & sextæ vniuersalis Synodi canonibus & sententijs inueniri, quæ penes
nos interpretata nec habentur, nec admittuntur. Et certe de Apostolorum canonibus
liquido nouimus, quoniam ijs quidam facile non præbuerunt consensum. Sed & præde-
cessor vester beatissimus Papa Stephanus non ex ijs plusquam quinquaginta recipien-
dos, synodice promulgauit, cum quædam constituta Pontificum ex ipsis canonibus as-
sumpta esse videantur: Vnde Apostolatu vestro decernente, non solum illos solos quin-
quaginta canones Ecclesia recipit, sed omnes eorum, vtpote Spiritus sancti tubarum;
* quin *quoniam & omnium omnino probabilium Patrum & sanctorum Conciliorum regulas
& institutiones admittit illas dumtaxat, quæ nec rectæ fidei nec probis moribus obuiãt;
* ad modicum sed nec Sedis Romanæ decretis *admodum quid resultant, quin potius aduersarios, id est, E
hæreticos potenter impugnent.] sic igitur si qui veteribus Romanæ Ecclesiæ institutis &
regulis cõtradicere reperiuntur, ijdem canones exploduntur, vtpote non Apostolorum,
sed vt adulteri partus ipsorum nomine suppositi. pergit vero dicere de canonibus sextæ
Synodi, quorum mentio in huius Actis septimæ frequens reperiatur.

DE CITATIS IN SYNODO CANONIBVS SEXTAE SYNODI ADMONITIO.

Ergo & regulas quas Græci a sexta Synodo perhibent additas; ita in hac Synodo
principalis sedes admittit, vt nullatenus ex ijs illæ recipiantur, quæ prioribus canonibus
vel decretis sanctorum Sedis huius Pontificum, aut certe bonis moribus inueniantur ad-
uersæ. Quamuis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitæ, quia nec
interpretatæ, sed nec in ceterarum Patriarchalium sedium (licet Græca vtantur lingua)
reperiantur Archiuis, nimirum quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut
consentiens, aut saltem præsens inuenta est, quamquam eosdem Patres illas Græci pro-

mulgasse

A mulgasse perhibeant, qui in sexta Synodo sunt inuenti: sed hoc nullis probare certis possunt indicijs.] hactenus de sextæ Synodi canonibus Anastasius occasione eorumdem canonum, qui in hac eadem Synodo citati reperiuntur.

Monet & illud quod haud minoris momenti esse videtur, sic dicens: In eo sane quod frequenter Vniuersalem in hac Synodo Græci Patriarcham suum inconuenienter appellant: Apostolatus vester Græcorum adulationi veniam det, prælatis suis non sine reprehensione placere studentium. Verum cum apud Constantinopolim positus frequenter Græcos super hoc vocabulo reprehenderem, & fastus vel arrogantiam redarguerem: asserebant, quod non ideo Oecumenicum, quem multi Vniuersalem interpretati sunt, dicerent Patriarcham, quod vniuersi orbis teneat Præsulatum, sed quod cuidam parti præsit orbis, qui a Christianis inhabitatur: nam quod Græci οἰκουμένην vocant, a Latinis B non solum orbis, a cuius vniuersitate, Vniuersalis appelletur, verum etiam habitatio vel locus habitabilis nuncupatur.] Ita tunc Græci frigide admodum excusantes errorem, atque absurde nimis. Etenim hac ratione qua Oecumenicum dici posse suum ipsorum Patriarcham professi sunt, quod etsi non orbi, loco tamen & habitationi eiusdem præesset: ceteri omnes Episcopi Oecumenici pariter dici possent, quod quilibet eorum habitabili orbis loco præsit.

DE TITVLO OECVMENICI ADMONITIO.

Ceterum si ex diuinis scripturis eius nominis petatur interpretatio: quod apud Septuaginta, qui Græce eloquia diuina scripsere, οἰκουμένη sæpe habetur, Latini interpretes (vt est frequenter videre in psalmis) orbem terræ, siue orbem terrarum transtulere ex eius vocis proprietate, quam Græci secundum Græcos interpretes quotidie psallentes, ignorasse minime potuerunt, qui tam inepte redargutionem Anastasij elu- C serunt. At de voce hac plenius actum est superius in Gregorio Papa eius nominis primo. Quod igitur isti Græci, qui cum Anastasio de ea voce controuersiam habuere, dissimularunt se eius proprietatem nosse, eo modo insulse respondentes potius quam errorem fatentes: posteriores Græci hæc considerantes & erubescentes tantum abest vt eo vsi sint nomine, vt etiam in ipso qui vere est & dici potest Vniuersalis, detestati sint Romano Pontifice, vt Ioannis Cõstantinopolitani Patriarchæ atque Innocentij Papæ tertij epistolæ indicant. Nam ipse Ioannes obijciens & exprobrans hæc scripsit de Romana Ecclesia [a].

GRAECI EMENDANTES ERRORE M.

Quid autem mihi in tuæ sanctitatis scripto non modicam superinduxit ambiguitatem, non abscondam: Nam & pro miro habeo, quomodo vnam & Vniuersalem Romanorum vocasti Ecclesiam, vt quasi diuisam in species quasdam specialissimas, & hoc vno existente grege, ouilium Christi nobis quodammodo pastoribus sub eo consti- D tutis pastorum principe, communiq. doctore.] ad hæc Innocentius. [b] Nos autem, inquit, inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod Ecclesia duabus de causis Vniuersalis vocatur (intelligentia namque dictorum ex causis est assumenda dicendi, cum non res sermoni, sed rei sit sermo subiectus) dicitur Vniuersalis Ecclesia illa vna quæ de vniuersis constat Ecclesijs, quæ Græco vocabulo Catholica nominatur, & secundum hanc acceptionem vocabuli Ecclesia Romana non est Vniuersalis Ecclesia, sed pars Vniuersalis Ecclesiæ, prima videlicet & præcipua veluti caput in corpore: quoniam in ea plenitudo potestatis existit: ad ceteras autem pars aliqua plenitudinis deriuatur. Et dicitur Vniuersalis Ecclesia illa vna quæ sub se continet Ecclesias vniuersas; & secundum hanc nominis rationem Romana tantum Ecclesia Vniuersalis nuncupatur, quoniam ipsa sola singularis priuilegio dignitatis ceteris est prælata. Sed & Deus vniuersalis Dominus appella- E tur non quasi diuisus in species aut specialissimas aut subalternas, sed quoniam vniuersa sub eius dominio continentur. Est enim vna generalis Ecclesia, de qua Veritas inquit ad Petrum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et sunt multæ particulares Ecclesiæ, de quibus Apostolus ait: Instantia mea quotidiana solicitudo omnium Ecclesiarum. Ex omnibus vna consistit tamquam ex particularibus generalis: & vna præeminet omnibus; quoniam cum sit vnum corpus Ecclesiæ; de quo dicit Apostolus: Omnes enim vnum corpus sumus in Christo, illa velut caput ceteris membris excellit.] hæc Innocentius, non ad aliud insinuandum a nobis inducta, quam vt intelligatur, Græcos aliquando amentiam eius tituli non solum in se execratos esse, sed & in ipsa Romana Ecclesia admiratos. Verũ posteriores qui extiterunt Constantinopolitani Episcopi, maiori quam prædecessores leuitate nomen illud sibi rursus vendicauerunt, quod tamen licet numquã probatum, toleratum tamen a Latinis fuit. Sed accidit

[a] *Apud Innoc. III. lib. 2. epist. 197.*

QVANDO GRAECI DETESTATI SINT NOMEN OECVMENICI

[b] *Innocent lib. 2. epist. 198.*

miseris

miseris, vt dum inani gloriantur nomine, rerum etiam quæ legitime possiderent, face- A
rent sub Turca diro Tyranno iacturam.

DE TRIPLICI VERSIONE SEPTIMAE SYNODI.

Rursum quod ad hanc pertinet Synodum, admonendum adhuc putamus, eiusdem e Græco in Latinum triplicem diuersis temporibus factam esse versionem. Primam quidem e verbo ad verbum adeo inconcinnam atque ineptam, vt nec eam librarij exscribere dignarentur: quæ cum contemptui penitus haberetur, Anastasius Bibliothecarius opportunus interpres occurrit, atque eam in Latinum vertit, sensa sensibus quam diligentissime reddens, eamq. inter alia e Græco in Latinum translata Concilia Oecumenica in S. R. E. Archiuo recondidit. Postremo qui Anastasij versionem ignorauit, exosus primam, aliam elaborauit: hæc ipsa est, quæ cum alijs Concilijs in Conciliorum tomis cusa habetur, communi vsui exposita. Cui quantum præstet quæ Anastasij est, intuebitur Lector si legat, simulq. conferat, cum plura apud Anastasium inueniet, quæ in edita B
desiderantur, & ea quidem haud parui momenti, prout noster Petrus Morinus qui contulit, diligentissime adnotauit; quæ breuitatis causa prætermittimus, cum præsertim eam sis accepturus in editione quæ Romæ elaboratur Oecumenicorum Conciliorum.

EXPLOSA PRIMA, SECVNDA AB ANASTASIO ELABORATVR.

Sed de prima versione quæ ad Ioannem Papam scribens Anastasius habeat, ex verbis ipsius videamus. ait enim in ipso ferme exordio epistolæ nuncupatoriæ: Indecorum & inconueniens arbitratus sum, septimam vniuersalem Synodum, quæ, præsidente in vicarijs suis beatæ recordationis prædecessore vestro Hadriano, apud Nicæam secundo conueniens sub Irena seu Constantino Imperatoribus celebrata est, non habere Latinos: Nam nulla ratione octaua dici vel teneri poterit, vbi septima non habetur: non quod ante nos minime fuerit interpretata, sed quod interpres pene per singula, relicto vtriusque linguæ idiomate, adeo fuerit verbum e verbo sequutus, vt quid in eadem editione C
intelligatur, aut vix, aut numquam possit aduerti, in fastidiumq. versa legentium, pene ab omnibus hac pro causa contemnatur, vnde a quibusdam nec ipsa lectione, non dicam transcriptione digna penitus iudicatur. Quod ipse intuens, nec proprio infirmo corpori parcens, auxiliante Domino, hanc nisus sum interpretari Latinis: indecens & incongruum censens, vestram maxime omnium magistram, Romanam videlicet Ecclesiam eadem Synodo defraudari.] hæc Anastasius cum ab eodem Ioanne Papa præfectus est bibliothecæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quem in eadem editione sequemur. Sed ad eiusdem Acta iam veniamus.

SYNODI CONGREGATAE TEMPVS.

Quando autem eiusdem sacrosanctæ Synodi contigerit prima Sessio, ipsa Acta verbis istis significant, ita Patribus exordientibus: In nomine Domini & Dominatoris Iesu Christi veri Dei nostri, Imperij pijssimorum & amicorum Christi dominorum no- D
strorum Constantini & Irenæ matris eius, octauo anno Consulatus eorum, octauo Kalendas Octobris, Indictione vndecima] *ab ipso mense Septembris tunc inchoata.* Conueniente sancta & vniuersali Synodo &c. hæc quó ad tempus pertinent. Quod vero ad locum spectat, Nicææ conuenit in basilica primaria eius ciuitatis titulo sanctæ Sophiæ nuncupata. Vbi recensitis primum Legatis Apostolicæ Sedis duobus Petris videlicet, alijsq, duobus Legatis Ioanne & Thoma trium sedium Patriarchalium nomine legatione fungentibus, & alijs singulis qui interfuerunt Episcopis & magistratibus Imperatoris, rogantibus Siciliæ Episcopis, Tarasius Constantinopolitanus Episcopus causam cogendæ Synodi præloquutus ostendit, sic exordiens: Opportunum est nunc dicere propheticam [a] illam vocem, quam sæpe audiuimus per Euangelium prædicari: Erunt prauæ in directa, & aspera in vias planas &c.] redditaq. de omnibus exacta ratione, & exhorta- E
tione adhibita, vt aduersus exortam hæresim strenue agerent, verbis Domini fisi, quibus dixit: [b] Portæ inferi non præualebunt aduersus eam.] ex suggestione Constantini Episcopi Constantiæ Cypri, primum omnium iussi sunt adesse Episcopi, eius hæresis accusati, qui intromissi sunt.

a Isai. 40. Luc. 3.

PRIMA ACTIO.

b Matth. 7.

LECTAE LITTERAE IMPERATORVM.

Suggesserunt interea magistratus qui aderant, allatas sacras litteras Imperatorum ad Synodum, quæ legendæ essent: quæ iussu Synodi lectæ sunt. Inde Imperatores animi sui consilium aperientes, manifeste testati sunt, se admodū perculsos animo Pauli Patriarchæ confessione, detestantis errorem, atque ob eam causam ad reuocandam Catholicam Fidē exulem, esse mirum in modum excitatos; cœpisse vero tantæ molis ædificij sternere fundamentum, a creatione Catholici Antistitis Tarasij, qui conuocandæ Synodi ipsis Imperatoribus auctor fuisset. Porro inter alia exhortationis verba ad Synodum habita-

hæc

A hæc quæ obscura absque germano sensu leguntur in Vulgata, apud Anastasium ita redduntur.

Igitur quoniam a toto terrarū orbe collegit vos Deus, consiliū suum statuere volens: ecce propositis sanctis Euangelijs, & intelligibiliter clamantibus: IVSTE IVDICATE: state stabiles pietatis propugnatores, & omnem nouitatem vocum, & nouiter apparentem seditionem recidere procurate, quemadmodum & Petrus primus princeps collegij Apostolici; qui seruilis deceptionis amentia percussa, Iudaicæ auditionis sensum gladio abstulit: extendite securim spiritus, & omnem arborem germinantem fructum contentionis & introductæ nouitatis aut magistralibus vocibus transplantate, aut canonicis increpationibus concidite, & in ignem futuræ gehennæ transmittite &c.] subdit de litteris quas acceperat ad id ipsum præstandum ab Hadriano Romano Pontifice per missos ab
B ipso Legatos, quas legi iubet in Synodo: simul & quaterniones a tribus Orientalibus Patriarchis ad Synodum per Legatos itidem missos. Audisti Lector, nihil magis admonitam sanctam Synodum a pijs Imperatoribus, quam explodere nouitatem? qua scitu digna Orthodoxorum Imperatorum sententia ex nomine ipso infamatos omnes simul condemnes necesse est Nouatores: sed prosequamur Acta.

EXHORTATIO IMPP. AD SYNODVM.

His auditis, sancta Synodus bene precata Imperatoribus adeo de Catholica Fide bene merentibus, ad cognitionem lapsorum Episcoporum conuersa est. Fuerunt hi primi in medio producti Basilius Ancyræ, Theodorus Myrensis, atque Theodosius Amorij. Stantes ij omnes ante sacrum Patrum consessum, sponte ex hæresi ad Catholicam Fidem reuersi, recipi in Ecclesiam petierunt, offerentes Orthodoxæ Fidei confessionem in his præsertim, quæ spectare videbantur ad condemnationem hæresis & hæreticorum, quibus adhæserant. In ea igitur quam obtulit Basilius Ancyranus Episcopus post confessio-
C nem sanctissimæ Trinitatis, ista leguntur.

AGITVR DE LAPSORVM POENITENTIA.

Ipse expetens etiam & intercessiones intemeratæ Dominæ nostræ sanctæ Dei Genitricis Mariæ, sanctarumq. & cælestium Virtutum & omnium Sanctorum, atque sancta & pretiosa lipsana, *venerandas videlicet reliquias* eorum cum omni honore suscipiens, saluto & honorabiliter honoro, fidem habens illorum particeps fieri sanctimoniæ. Similiter & venerabiles imagines tum dispensationis Domini nostri Iesu Christi secundum quod homo factus est propter salutem nostram, & intemeratæ dominæ nostræ sanctæ Dei Genitricis, atque sanctorum Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, & omnium simul Sanctorum, salutans pariter & amplectens, atque admonitionem quæ pertinet ad honorem impendens; proijciens nihilominus & anathematizans ex tota
D anima & ex tota mente Synodum, quæ ex stoliditate & dementia congregata & septima Synodus nominata est; ab his vero qui recte sapiunt, Pseudosyllogus legaliter & regulariter appellatur, tamquam quæ totius pietatis sit aliena & contra diuinitus traditam Ecclesiasticā legislationem audacter & temere, quin potius absque Deo latrauerit, & sanctas ac venerabiles imagines conuicijs appetierit, sed & has præceperit auferri a sanctis Dei Ecclesijs. Cuius dux fuit Theodosius falsi nominis Ephesius, Sisinnius Pergæ cognominatus Pastillas, Basilius Pisidius improbus ille cognominatus Tricacabus, quos euomuit sectator miser Constantinus qui fuerat Patriarcha. Hæc ita confiteor & his assentior, & idcirco in simplicitate cordis & recta mente, Deo mihi testimonium perhibente, subiectos Anathematismos facio.

BASILII ANCYRANI EPISCOPI CATHOLICAE FIDEI PROFESSIO.

Christianorum calumniatoribus, id est, imaginum confractoribus, Anathema.

E His qui assumunt eloquia, quæ a diuina scriptura aduersus idola sunt, in venerabiles iconas, Anathema.

His qui non salutant sanctas & venerabiles imagines, Anathema.

His qui appellant sacras iconas simulachra, Anathema.

His qui dicunt, quod sicut ad deos, Christiani ad imagines accedunt, Anathema.

His qui communicant scienter cum ijs qui conuiciantur & exhonorant venerabiles iconas, Anathema.

His qui dicunt quod præter Christum Dominum nostrum, aliquis ab idolis nos liberauerit, Anathema.] erat enim Iconomachorum eiusmodi iactatio, nempe post Christum, Leonem Isauricum & eius filium Constantinum Copronymum liberasse Christianos ab idolis. sed pergit Basilius.

His qui spernunt magisteria sanctorum Patrum, & traditionem Catholicæ Ecclesiæ, præten-

prætendentes & assumentes voces Arij, Nestorij, Eutychetis, & Dioscori, & perhibentes A
quod nisi de veteri & nouo Testamento fuerimus edocti, non sequemur doctrinas sanctorum Patrum, neque sanctarum Synodorum, atque traditionem Catholicæ Ecclesiæ, Anathema.]

E QVO FONTE NOVATORES PRODIERINT.

Vides, Lector, quinam fuerint magistri recentiorũ Nouatorum, qui se religiosos, siue Euangelicos dicunt? quiq. vt illi, præter diuinas scripturas nihil in Ecclesia recipiendum esse blasphemant, idem in se anathema conuertunt, eamdem postea cum illis absque dubio pœnam apud inferos accepturi, quorum sunt vestigia consequuti. Rursum Basilius.

His qui dicunt, quod diabolicæ argumentationis inuentio sit, factura imaginum, & non sanctorum Patrum nostrorum traditio, Anathema.

His qui præsumunt dicere, Catholicam Ecclesiam idola aliquando susce pisse, Anathema. B

Hoc quidem ita confiteor, & his assentior, & ex toto corde & anima & mente pronuntio. Si vero (quod absit) ex diabolica immissione, aliquo tempore voluntarie vel non voluntarie auersus fuero ab istis quæ iam professus sum, Anathema sim a Patre, Filio, & Spiritu sancto, atque Catholica Ecclesia, seu sacro ordine penitus alienus. Conseruabo autem secundum diuinos canones tam sanctorum Apostolorum, quam probabilium Patrum nostrorum memetipsum ab omni data acceptione seu turpi lucro.] hactenus Basilij Ancyrani Episcopi fidei professio, & post lapsum pœnitentia.

THEODORI MYRENSIS EPISC. POENITENTIA.

His acceptis, & a sancta Synodo collaudatis, Deoq. gratijs redditis, Theodori Myrensis Episcopi audita est recantatio, dum publice relegit & professus est eamdem fidei professionem, quam Basilius: post ipsum vero introductus est Theodosius Episcopus Amorij, qui magna cordis contritione, hæc primum ipso ingressu verba protulit. C

THEODOSII EPISC. POENITENTIA ET RECTA CONFESSIO.

Sanctissimi & Deo honorabiles domini, & omnis sacra Synodus, hæc & ego peccator, & miserabilis, & seductus, qui multa mala locutus sum aduersus venerabiles iconas, agnita veritate, recognoui & reprehendi memetipsum, & anathematizaui & anathematizo quæ male docui & locutus sum in hoc mundo. Et obsecro & rogo sanctam Synodum vestram cum omnibus Christianis, recipiatis & me indignum seruum vestrum.] Post hæc laudata a Synodo eius humili pœnitentia, lectus est ab eodem libellus confessionis Catholicæ veritatis cum detestatione nefariæ hæresis, qui sic se habet.

Sanctæ & venerabili Synodo Theodosius Christianus exiguus. Confiteor & polliceor & recipio & amplector atque adoro principaliter intemeratam iconam Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, & iconam Dei Genitricis, quæ illum sine semine peperit viri, & auxilium, & protectionem eius, & intercessiones illius vnaquaque die ac nocte inuoco vt peccator in adiutorium meum, tamquam eam quæ habeat confidẽtiam apud Christum Dominum nostrum qui ex ea natus est. D

Pari modo sanctorum & laudabilissimorum Apostolorum, Prophetarum, & Martyrum, & Patrum, & cultorum eius iconas recipio & adoro, non tamquam deos, absit; sed affectum & amorem animæ meæ, quem habebam prius in eos, etiam nunc ostendens, rogo cunctos illos ex toto animo, vt intercedant pro me ad Deum, quatenus det mihi per intercessiones eorum inuenire misericordiam penes se in die iudicij.

Similiter & lipsana Sanctorum adoro & honoro & amplector, tamquam qui decertarint pro Christo, & acceperint gratiam ab ipso ad sanitates efficiendas, & languores curandos, & dæmones eijciendos, quemadmodum Ecclesia Christianorum suscepit a sanctis Apostolis & Patribus & vsque ad nos. E

Pingi autem consentio in Ecclesijs Sanctorum, principaliter iconam Domini nostri Iesu Christi, & sanctæ Dei Genitricis ex varia materia auri & argenti & omni colore, vt carne dispensatio ipsis omnibus innotescat. Similiter pingi conuersationes sanctorum, & famosissimorum Apostolorum, Prophetarum, ac Martyrum, quo innotescant certamina & agones eorum in breui scriptura, ad excitationem & magisterium populorum, maximeq. simplicium. Si enim Regum * laureas & iconas missas ad ciuitates vel regiones obuij adsunt populi cum cereis & incensis, non cera perfusam tabulam, sed Imperatorem honorantes: quanto magis oportet in Ecclesijs Christi Domini nostri iconam depingi Saluatoris Dei nostri, & intemeratæ Matris eius, omniumq. sanctorum & beatorum Patrum & studiosorum virorum? quemadmodum & sanctus Basilius ait:

* laureatas

Num

A Nam & opera magna bellorum ſcriptores & pictores deſignant; illi quidem ſermone ornantes, iſti vero tabulis exarantes; & multos ad fortitudinem erexerunt vtrique. Et rurſus idem ipſe: Quantum laboraſti vtique homo, vt inuenires vnum ex Sanctis obſecrantem Dominum, qui pro te ſcilicet apud ipſum intercederet. Et Chryſoſtomus dicit: Sanctorum enim gratia non reciditur morte, nec hebes fit obitu, ſed poſtquam defuncti fuerint, viuis potentiores exiſtunt. & alia multa & immenſa.

Et ideo oro vos, Sancti, & clamo: peccaui in cælum & coram vobis: Suſcipite me, ſicut ſuſcepit Deus * luxurioſum,& meretricem,& latronem. Quærite me, ſicut quæſiuit Chriſtus ouem quæ perijt, quamq. ſuper humeros ſuos ſuſtulit, & fiat gaudium coram Deo & Angelis eius pro ſalute & pœnitentia mea per interceſſionem veſtram, o ſanctiſſimi domini. * prodigum

B His qui non adorant venerabiles iconas, Anathema.

His qui audent detrahere ac blaſphemare venerabiles iconas, vel vocare illas idola, Anathema.

His qui non docent diligenter cunctum Chriſti amatorem populum adorare venerabiles iconas ſacras & adorandas omnium Sanctorum, qui a ſæculo Deo placuerunt, Anathema.

Chriſtianorum calumniatoribus, id eſt, imagines confringentibus, Anathema.] hactenus confeſſio Theodoſij ab ipſo in Synodo lecta.

His peractis, conſenſu totius Synodi iuſſi ſunt tres hi pœnitentes Episcopi in ſuis locis inter alios reſidere. productiq. ſunt alij Episcopi pariter lapſi, quorum quod fides haud adeo explorata eſſet, prolixior de eis cognitio adhibita eſt. Erant hi Hypatius Episcopus C Nicænus, Leo Rhodieſis, Gregorius Piſidiæ, alter Gregorius Peſſinuntis, Leo alter Iconij, Nicolaus Hierapolis, alter item Leo Episcopus Carpathi. Cum vero Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus Leonis Rhodienſis fidem exploraret, audiſſerq. multo ipſum tempore in eadem hæreſi permanſiſſe: illam auream memoratu dignam ſententiam dixit: Diuturniores paſſiones difficiliores ſunt ad curandum: ſic & anima quæ in obſcuro eſt hæreſeos, lumen Orthodoxiæ difficile recognoſcit.] Quomodo autem hi recipiendi eſſent in Eccleſiam, & qui ab eis ordinati fuiſſent: ex ſacris antiquis canonibus, ſanctorumq. Patrum aſſertionibus ex codicibus e Patriarchio in Synodum allatis, facta eſt prolixior diſquiſitio. & inter differendum idem Taraſius interlocutus oſtendit, eiuſmodi hæreſim iam diu ante ab improbis hæreticis eſſe plantatam, a Marcioniſtis videlicet, Manichæis, a Petro Fullone, Xenaia Hierapolitano, atque Seuero nefandiſſimis hæD reſiarchis. ſicq. renouatam hanc hæreſim magis dici poſſe quam adinuentam. EPISCOPI VERE POENITENTES RESTITVTI IN SVAS SEDES.

Cum autem quidam difficiliores ſe exhiberent ex numero Orthodoxorum Epiſcoporum, qui Synodo præſentes erant ad eoſdem lapſos recipiendos Epiſcopos, commiſeratione permotus Iuuenalis quidam Epiſcopus (cuius autem fuerit ciuitatis non dicitur) ex ſua ſede ſurgens, ſe cum lapſis immiſcuit, æque eamdem cum illis excepturus ſententiam. Sed & Illyrici Epiſcopi ſe æque peccatores eſſe publice clamantes, veniam lapſis deprecati ſunt. Cognitis igitur ijs, quæ de reſtitutione lapſorum, & de receptione ordinatorum ab ipſis, vetera monumenta Eccleſiaſtica proderent, eorum receptionem in ſequentem Actionem placuit differri debere. EPISCOPI ORTHODOXI DIGNVM COMMISERATIONIS EXEMPLVM.

Conuenerunt rurſus Patres ibidem loci, hoc eodem anno poſt biduum, nempe ſexto Kalendas Octobris, vbi a Taraſio habita eſt diligens de Gregorio Neocæſarienſi lapſo E Epiſcopo pœnitente examinatio; num vere, vel ficte cuperet Catholicæ Eccleſiæ iungi. cum ille ex intimis præcordijs ſigna edens vere pœnitentis, libellum ſupplicem, quo ſe vere Catholicum eſſe velle profiteretur, iuſſus eſt ſcribere, & ſequenti Actione Synodo offerre. Poſt hæc autem lectæ ſunt litteræ Hadriani Papæ ad Imperatores conſcriptæ, quas nos ſuperius eo quo ſcriptæ ſunt anno, ſuo loco poſuimus integras. Poſt hæc Patres voluerunt legi pariter eiuſdem Romani Pontificis litteras ad Taraſium Conſtantinopolitanum Epiſcopum ſcriptas, quibus lectis, interpellauerunt Apoſtolicæ Sedis Legati Taraſium ipſum, dicentes: Dicat nunc ſanctiſſimus Patriarcha Taraſius regiæ ciuitatis, ſi conſentiat litteris ſanctiſſimi Papæ ſenioris Romæ, an non. Taraſius ſanctiſſimus Patriarcha dixit. ACTIO SECVNDA.

Sacratiſſimus Paulus Apoſtolus, qui illuſtratus eſt lumine Chriſti, & genuit nos per Euangelium, cum Romanis ſcriberet, approbans ſtudium ſinceræ fidei eorum, quam in

a Rom. 1. Christum Deum verum habebant, sic ait: [a] Fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo. Hoc testimonium sequi necessarium est; & inconsulte agit, qui huic conatur resistere. Vnde Hadrianus Præsul senioris Romæ, cum esset particeps eorum qui prædicto testimonio muniri meruerant, scripsit expresse ac veraciter pijs Imperatoribus nostris, atque ad humilitatem nostram, affirmans bene ac optime se habere antiquam traditionem Ecclesiæ Catholicæ. Nam & ipsi nos scrutando scripturas & syllogistice approbando rimati sumus, sicq. confessi sumus, confitemur, & confitebimur, consonamus, & confirmamus, atque permanebimus in significatione litterarum quæ lectæ sunt, imaginales descriptiones (*quæ scilicet ad sacras imagines pertinent*) suscipientes, secundum antiquam Patrum nostrorum traditionem, & has affectuoso amore, &c.] A

Interpellarunt rursus Apostolicæ Sedis Legati vniuersam ipsam sanctam Synodum, dicentes: Dicat nobis sancta Synodus, si admittit litteras sanctissimi Papæ senioris Romæ, an non? Sancta Synodus dixit: Sequimur & suscipimus & admittimus. quæ sequuta sunt hæc: In primis Legatorum trium Patriarcharum præconia de litteris Hadriani, & fide recepta a Tarasio Patriarcha: deinde aliorum Episcoporum singulis elogijs eas laudantium, & subscriptione probantium. Præstiterunt id ipsum venerabiles Archimandritæ, inter quos subscriptus habetur sanctus Plato, de quo plura superius dicta sunt, & erunt dicenda. sicq. finem accepit secunda Synodi Actio. B

TERTIA ACTIO. Tertia autem Actio celebrata habetur tertio Kalendas Octobris, vt versio Anastasij, qua vtimur, docet, ex qua corrigenda vulgata est editio, in qua legitur habita sexto Kal. eiusdem: secunda enim Actio (vt vidimus) dicta est habita die sexto Kal. In hac primum causa Gregorij Episcopi Neocæsareæ cognoscenda proposita est. Hic enim antesignanus ferebatur Iconoclastarum hæreticorum, quiq. persecutionis tempore grauiter vexasse Orthodoxos diceretur, quorum causa etsi pœnitens admittendus esset in Ecclesiã, non tamen esset restituendus in Episcopatum. Verũ quia persecutio probata non est, decreto in primis Legatorum Apostolicæ Sedis iussus est cum collegis recipi in sedem suam. C

Post hæc autem legi sancta Synodus præcepit litteras Tarasij Patriarchæ Constantinopolitani datæ ad tres itidem Patriarchas Orientales, & eas quas reddiderunt ijdem ad Tarasium monachi Palæstinæ, nomine eorumdem trium Patriarcharum Orientalium, quæ superius, eo quo scriptæ fuerunt anno, sunt collocatæ. Quibus probatis & assertis, aduersus aliter sentientes anathema illatum est ab ipsis Apostolicæ Sedis Legatis nomine trecentorum decem & octo Patrum, qui ante in eadem ciuitate Nicænum primum Concilium collegere, quibus sancta Synodus in omnibus annuit. Sequutaq. est subscriptio ceterorum Episcoporum. Quibus rebus ita gestis, impositus est finis eius diei Actioni, additis faustis acclamationibus ipsis Imperatoribus, illo nouo Constantino, ista noua Helena nuncupatis. D

QVARTA ACTIO. Ipsis vero Kalendis Octobris (vt translatio habet Anastasij) iterum conuenere Patres, atque omnium sententia iussa sunt afferri sacra volumina, ex quibus de cultu sacrarum imaginum testimonia recitarẽtur, primumq. ex diuina scriptura tam veteris quam noui Testamenti, inde ex sanctorũ Patrum sacris voluminibus decerptæ sententiæ. Sed ex versione Anastasij hic corrige inter alia, quæ habentur in vulgata Synodi editione, templum Romæ Saluatoris sacris imaginibus a Ioãne iussum decorari: loco enim Ioãnis, Constantinũ habet Imperatorẽ Anastasij versio his verbis: Petrus & Petrus Deo amabiles presbyteri, & Vicarij Hadriani Papæ senioris Romæ dixerunt: Tale quid & diuæ memoriæ Cõstantinus Magnus Imperator olim fecit. Aedificato enim tẽplo Saluatoris Romæ, in duobus parietibus templi historias veteris & noui Testamenti designauit, hinc Adam de paradiso exeuntem, & inde latronem in paradisum intrantem figurans.] Porro quamplurima quæ sunt e diuersis locis allata de cultu sacrarum imaginum testimonia, ne singula recensendo diutius in longo itinere morari contingat, maiori tu ocio Lector inspicito. E

DE IMAGINE CRVCIFIXA BERYTI. Sed & de eo te necessario monendum putaui, historiam de imagine crucifixa Beryti, in vulgata Suriana editione, habere admixta quædam apocrypha de imagine Christi facta a Nicodemo, & alia, quæ integram ipsam narrationem suspectam faciunt. Quamobrem operæpretium duxi, eamdem historiam hic tibi puram ex versione Anastasij describere, quæ sic se habet.

Sermo sanctæ memoriæ Patris nostri Athanasij de imagine Domini nostri Iesu Christi Dei veri, Dei nostri, facto miraculo in ciuitate Beryto.

Sustollite

A Suſtollite oculos mentis veſtræ,& videte nouum ſpectaculum,quod factum eſt nunc, in infinitam admirationem Dei aſpicite,& date gloriam ei. Contemplamini ineffabilem miſericordiam eius,& magnitudinem diſpenſationis eius, atque lamentum cum lætitia ſumite &c. In Deo quidem nihil extraneum. Deus enim cum ſit, omnia poteſt. Quod vero in diebus noſtris & in nobis factum eſt, *expaueſcit omne cor audientium. Vere expaueſcit cælum, quod audenter factum eſt, conturbatæ ſunt abyſſi, & ſol obtenebratus eſt,& luna & ſtellæ ſimiliter ſuper hoc quod patratum eſt. Sed iterum lætatæ ſunt in eo quod a Domino diſpenſatum eſt, omnes cælorum virtutes. Audite & admiramini quid factum eſt in diebus noſtris: Intelligentes intelligite, & aurem veſtram inclinate: & quidem ante exteriorem aurem quæ cordis eſt, porrigite, & audite. * obſtupeſcit

B Ciuitas eſt, Berytus vocata, in confinibus Tyri & Sidonis ſita, Antiochiæ ſubdita. In hac ciuitate Beryto multitudines erant copioſæ Iudæorum. Porro iuxta ſynagogam ipſorum, quæ valde magna eſſe videbatur, Chriſtianus quidam cepit ad penſionem cellulam a quodam, in qua habitans, contra accubitum ſuum fixit imaginem Domini noſtri Ieſu Chriſti honeſte depictam,& integræ ſtaturæ habentem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Tranſacto præterea modico tempore, perquiſiuit manſionem maiorem ille Chriſtianus, quemadmodum & indigebat. Hoc autem Domini noſtri Ieſu Chriſti gratia diſpenſauit (vt credo) qui vult omnes homines ſaluos fieri,& ad agnitionem veritatis venire, oſtendens miracula ſua ſe colentibus,& omnibus in ſe credentibus in redargutionem impiorum,& ſtabilitatem fidelium. DE IMAGINE CHRISTI CRVCIFIXA NARRATIO.

Quæſiuit ergo Chriſtianus (vt dixi) maiorem domum,& inuenit in quodam loco ci-
C uitatis, & tranſtulit ſe illuc a domo quæ erat iuxta ſynagogam Iudæorum,& ſublatis omnibus ſuis: per obliuionem, diſpenſatione tamen Dei, imaginem Domini dimiſit, obliuioni (vt præfatus ſum) traditam. Quidam vero Iudæus accepit domum illam ad penſionem, in qua imago Domini ſtabat: intromiſſis autem omnibus ſuis permanebat in domo, minime contemplatus iconam Domini,quod ſtaret illic: neque enim conſiderauit locum illum, ſed ingreſſus manebat. Quadam vero die inuitauit Iudæus vnum ex contribulibus ſuis ad prandium. Et cum pranderent,eleuatis oculis, Iudæus,qui inuitatus fuerat,vidit iconam Domini noſtri Ieſu Chriſti,& dicit ei qui ſe inuitauerat: Tu cum ſis Iudæus, quomodo imaginem huiuſmodi ſe habentis habes? conuicia plurima quoque & nefanda emittens aduerſus Dominum, quæ non audeo ſcribere, abſit, quæ dixit contra Saluatorem, is qui fuerat inuitatus.

D Abijt autem ad ſummos ſacerdotes ſuos, & accuſat Iudæum qui in domo manebat, in qua imago erat, dicens, quia ille imaginem habet Nazareni videlicet in domo ſua. Qui audientes dixere: Si potes hoc oſtendere. At ille affirmauit: Quia oſtendam hoc in domo eius. Illi vero repleti furore, veſpere quidem ſiluerunt. Mane vero facto, ſummi ſacerdotes eorum atque presbyteri, aſſumpto eo, qui Iudæo detraxerat, & turba multa gentis ſuæ, pergunt ad domum Iudæi, in qua imago Domini ſtabat. Peruenientes autem ad locum ſummi ſacerdotes inſiluerunt, & ſeniores cum eo qui indicauerat, & vident imaginem Domini ſtantem. Tunc vehementer irati in eum qui habitabat in domo illa, extra ſynagogam facientes expulerunt, imaginem vero Domini noſtri Ieſu Chriſti deponentes dixerunt: Quia ſicut patres noſtri illuſerunt ei aliquando, ita & nos illudamus ei.

E Tunc incœperunt conſpuere in faciem ſanctæ imaginis Domini, & dare alapas coram his qui conuenerant, hinc & inde imaginem Domini conſpuentes, atque dicentes: Quæcumque fecerunt patres noſtri,faciamus & nos imagini eius. & dicunt: Audiuimus quia illuſerunt ei, & hoc ipſum nos faciamus & vos. Infinitis ergo ludibrijs illuſerunt iconam Domini, quæ nos neque dicere audemus. Deinde dicunt: Audiuimus quia clauis infixerunt manus eius & pedes: hoc & nos faciamus ei. Tunc in manus & pedes imaginis Domini infixerunt clauos. Iterum ſæuientes dixerunt: Audiuimus quia accepto aceto & felle potauerunt eum cum ſpongia: faciamus ei & nos. & fecerunt apponentes ad os imaginis Domini ſpongiam aceto plenam. rurſus dicunt: Didicimus quia percuſſerunt caput eius arundine patres noſtri: idipſum & nos faciamus. & accipientes calamum percuſſerunt caput Domini. IMAGINIS CHRISTI CRVCIFIXIO.

Ceterum nouiſſime dicunt (vt liquidius edocemur) quod lancea latus eius aperue-

runt: nihil prætermittamus, ſed addamus & hoc. & facientes deferri lanceam, præce- A
perunt cuidam ſuorum tollere lanceam & percutere contra latus imaginis Domini.
Mox manauit multitudo ſanguinis & aquæ ab ea. Chriſte gloria tibi, incomprehenſi-
bilis gloria tibi: Quis ſicut tu Deus? Quis præter te Deus faciens terribilia & ſtupenda?
O miraculum Maieſtatis Saluatoris immenſum! Horruerunt veraciter ſuper hoc etiam
ſupernæ Virtutes tuæ. O quantus es Domine ad humanitatem, o quantus ad longani-
mitatem, o quantus es ad miſericordiam! pius enim propter nos & propter ſalutem no-
ſtram cum eſſes ſine carne, incarnatus es ex Virgine Maria. Crucifixus es in illa carne,
cum eſſes ipſe impaſſibilis in deitate. Nunc vero iterum in imagine crucifixus es Do-
mine in redargutionem impiorum, & omnium incredulorum, atque ſtabilitatem co-
rum qui veraciter in te credunt. Sed gloria tibi Domine qui ſolus omnia potes vna cum
benedicto Deo noſtro & Patre atque cum Spiritu ſancto. Amen. B

Vos autem, o filij, audite reliqua quæ diſpenſata ſunt ab eodem Domino; ipſius enim
erat permiſſio. Denique poſtquam percuſſum eſt lancea latus eiuſdem imaginis Do-
mini, & emanauit ſanguis & aqua (vt ſuperius dictum eſt) dicunt ſummi ſacerdotes eo-
rum & ſeniores: Quoniam ſuſurrant colentes eum quod ſanitates multas fecerit: ſuma-
mus ergo ſanguinem hunc & aquam, & deferamus ad ſynagogam, & colligamus om-
nes qui male habent in populo, & vngamus eos ex illo, & videamus ſi vera ſint quæ di-
cuntur. Tunc afferentes lateri iconæ Domini vas ſecundum locum percuſſionis lan-
*ampullam ceæ vnde exiuit ſanguis & aqua, & repleuerunt *amphoram ſecundum locum iugula-
tionis lanceæ, & inferentes illudebant, vt iniurijs appeterent (ſicut putabant) coram
omnibus vniuerſorum Dominum. *Non putantes ſcilicet aliquod edendum fore miraculum.*

Et collectis omnibus qui male habebant, & ante omnes paralyticum, quem a na- C
EX SANGVINE MIRACVLOSO MIRACVLA. tiuitate nouerant, adducentes vnxerunt & ſtatim ſubſtitit, & exilijt ſanus homo peni-
tus. Deinde cæcos adduxerunt, qui & ipſi viſum receperunt. Dæmonium vero pa-
tientes mox adunati ſunt. Turbatio quoque magna & infinita per totam ciuitatem ef-
fecta eſt, cunctis confluentibus propter infinita miracula. Commotæ autem ſunt omnes
multitudines Iudæorum: plures enim ciuitatem habitabant. Currebant ergo ferentes
eos, quos in domibus ſuis habebant languentes, aut paralyticos, aut debiles, aut ari-
dos, aut leproſos: omnes accurrerunt, ita vt neque ſynagoga eorum, licet magna
fuerit, caperet illos neque locus, multitudine infiniti populi propter miracula con-
currente.

Omnes autem principes ſacerdotum & ſeniores & populus Iudæorum virorum, pue- D
CONVERSIO IVDAEORVM. rorum & mulierum crediderunt in Dominum Ieſum Chriſtum, clamantes: Gloria tibi
Chriſte, quem patres noſtri crucifixerunt, qui & a nobis Domine crucifixus es in ima-
gine tua. Gloria tibi Fili Dei, qui tanta feciſti miracula: Tibi credimus: propitius
eſto nobis & ſuſcipe nos. Hoc clamabant lugentes omnes, & voces emittebantur,
& miracula perficiebantur, ſummis ſacerdotibus vngentibus, & cunctis curatis & vi-
uificatis.

Poſtquam autem omnes ſanati ſunt, confeſtim ad Epiſcopum ſanctiſſimæ conſtitutæ
illic Eccleſiæ, qui iam quæ fuerant facta didicerat, multitudines concurrebant dicentes,
& clamantes, vnus, vnus Deus Pater, vnus Deus Filius & ipſe vnigenitus, vnus Chriſtus
quem patres noſtri crucifixerunt, ipſum Deum nouimus: huic nos credimus. Multis
itaque laudibus glorificauerunt Deum, imaginem Archiepiſcopo demonſtrantes, an-
nuntiantes, quæ fecerant imagini Domini, qualiter & ſanguis & aqua exierunt e late- E
re imaginis, necnon & infinita miracula quæ facta ſunt. Ita omnes multitudines, vt
IVDAEI BAPTIZANTVR. ſancto baptiſmo digni fierent, ſupplicabant. Quos Epiſcopus vna cum clero ſuo aſſum-
ptos, omnes baptizauit per multos dies, & ſynagogam eorum Eccleſiam Saluatori no-
ſtro Chriſto dicauit. Illis autem rogantibus, etiam ceteras ſynagogas eorum Martyria
fecit. & ſic gaudium magnum factum eſt in ciuitate illa, non ſolum corporibus ſanatis
& viuificatis, ſed & animabus in vitam mortuis redeuntibus æternam.

Hæc agnoſcens ego, feſtinaui indicare vobis, fratres amantiſſimi, ad vtilitatem anima-
rum veſtrarum, vt cognoſcentes & in hoc Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti virtutem,
plus aliquid in fide ipſius confirmemini, & exultetis ſuper magnalibus eius quæ nunc
operatus eſt. Date ergo gloriam in lætitia, in compunctione ex lamento gaudentes, &
gratias agentes, quia & ſua vos fide, & ſua fecit agnitione dignos in Chriſto Ieſu Domino
noſtro.

Universidad de Deusto Biblioteca

A nostro. Cum quo & Patri vna cum Spiritu sancto gloria & nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.] hactenus historia de imagine crucifixa Beryti ex Anastasij versione: at vero quæ plura his inueniuntur in Vulgata, decurtes, vtpote addita ab eo qui exscripsit adiicens veris apocrypha.

Porro tantum abest, vt alius ex Patribus aliquid obiecerit, ad veritatem labefactandam eius narrationis, vt omnes Patres (quod ipsa testantur Acta) ea audientes lachrymis sint perfusi, perinde ac si crucifixionem Saluatoris ex vno Euangelistarum acceptam recitari audissent. Cum igitur res pro constanti accepta sit ab omnibus veritate, neque ab ipsis refractarijs eiusdem Synodi calumniatoribus & Iconoclastis aliquid reperiatur vel leuiter derogatum: perquirendum modo nobis est de tempore, quo ista accidere potuerunt. Primum autem omnium ille amputandus est error aliquorum, qui cum B eius scripti auctorem audiunt Athanasium, existimant magnum illum eius nominis Episcopum Alexandrinum. quod si probari posset, iam exploratum pariter esset quonam tempore id acciderit, cum ipse auctor in suæ narrationis exordio dicat, id accidisse in diebus suis: vt plane appareat, rem gestam sui temporis auctorem scripsisse. Verum & cum qui aderant in Synodo Patres, vt in re hactenus inaudita, in fletum prorupisse eadem historiæ Acta testentur: sane quidem rem recens gestam esse demonstrant.

VERITATI HISTORICAE OMNES ASSENSI SVNT.

Quod insuper is qui scripsit, non fuerit magnus ille Athanasius, nec eius tempore id acciderit, inde ducimus argumentum, quod post quadringentos & amplius annos ab Athanasij tempore in hunc diem, nemo repertus est qui tantæ rei vllam aliquo pacto fecerit mentionem: præsertim cum in hac ipsa Synodo Patres aliquot loca ex ipsius Athanasij scriptis adduxerint ad probandum cultum sacrarum imaginum, & huius tam C celebris nec verbum quidem, qui præ omnibus fuisset tamquam columna ingens ob omnium oculos erigendus. Præterea cum sanctus Ioannes Damascenus, & ipse Syrus, haud ignorasse facile potuisset, quæ in Syria gesta erant, nec prætermisisset (sicut fecisse reperitur de alia imagine ex sagittæ vulnere sanguinem dante) huius rei tam insignis meminisse: plane inducimur vt credamus, etiam post sanctum Ioannem Damascenum ea Beryti fieri contigisse: vt magis audiendus sit Sigebertus, qui narrat id factum anno Redemptoris septingentesimo sexagesimo quinto, cum imperaret Constantinus Copronymus Iconoclasta, qui nominat insuper Episcopũ qui tunc Beryti Ecclesiæ præerat, Adeodatum, hancq. apponit appendicem ad ea quæ dicta sunt: Episcopus sanguinem per ampullas diuisum longe lateq. dirigens prædicabat magnalia Dei, obtestans omnes, vt singulis annis quinto Idus Nouembris celebraretur passio Dominicæ imaginis.] hæc ipse.

ERROR DE NOMINE ATHANASII.

Sed forte magis audire placeat, quod in veteribus Ecclesiarum Lectionarijs id factum D hoc tempore dicatur sub Irene & Constantino filio. Celebris namque fuit olim in Ecclesijs tantæ rei annua commemoratio, quæ vniuersum ferme Christianum orbem in sui admirationem commouerat. Etenim rei veritate accurate perspecta, in tabulis Ecclesiasticis ad posterorum fidem perpetuo conseruandam scripta fuit, vt annis singulis, singulis in Ecclesijs publico præconio decantetur, quæ in Romano etiam Martyrologio quinto Idus Nouembris ita reperitur esse conscripta. Beryti in Syria commemoratio imaginis Saluatoris, quæ a Iudæis crucifixa tam copiosum emisit sanguinem, vt Orientales & Occidentales Ecclesiæ ex eo vbertim acceperint.] At non hoc tantum, sed rei gestæ historiam in Ecclesijs legi antiquitus consueuisse, indicant veteres codices Ecclesiarum, quos Lectionaria, seu Sanctuaria consueuerunt nominare: in quibus (vt E dictum est) scriptum reperimus, id accidisse sub Constantino & Irene Impp. Sed quod his temporibus huius hæresis duo fuerunt Constantini ac duæ pariter Irenæ, diuersa scribendi de tempore occasio data est. Fuit prior Irene natione Cazara filia Chagani Regis ipsi nupta Constantino Copronymo, ex qua genitus est Leo, qui ei in Imperium successit, fuitq. ipsa auia Constantini, qui hoc tempore regnauit cum Irene matre, quæ Attica genere fuit.

DE TEMPORE TANTI MIRACVLI.

Tanta quidem Deus hoc tempore, cum vigeret impietas Iconoclastarum hæreticorum, & Sarracenorum idem docentium & cogentium de abdicando venerandarũ imaginum cultu, operatus est, quo vel vno signo ex aduersariorum officina deprompto (ne quid posset imposturæ adscribi) eorumdem impietas confutaretur, penitusq. error aboleretur, dilueretur q. sanguine Christi iterum per imaginem crucifixi. Sed docuit experimentum, superari perfidiam Iudæorum ab hæretica prauitate, illis licet Christi ho-

ſtibus implacabilibus manus dantibus, iſtis reſilientibus, & in deterius prolabentibus, A
atque in obſtinationis profundum abyſſum lapſis, impie blaſphemantibus.

Poſt hæc autem, vt ad Acta Synodi redeamus, alijs innumeris allatis de veneratione ſacrarum imaginū hinc inde locis, lectiſq. epiſtolis Gregorij Papæ ſecundi eius nominis, & Germani Epiſcopi Conſtantinopolitani ad diuerſos eodem argumento conſcriptis, quas nos ſuperius eo quo ſunt anno datæ poſuimus: ad poſtremum ſancta Synodus inhærere ſe antiquis traditionibus & Patrum ſententijs profeſſa, anathematiſmos ſuperioribus ſimiles aduerſus Iconoclaſtas hæreticos promulgauit: Quæ omnia ſecuta eſt ſubſcriptio omnium Epiſcoporum.

ACTIO QVINTA. Quinta autem Actio collecta eſt eodem anno, quarto Nonas Octobris, vbi præloquutus Taraſius Conſtantinopolitanus Epiſcopus, cum oſtendiſſet hæreticos Iconoclaſtas ſectatos eſſe Iudæos, Sarracenos, Gentiles, Samaritas, & Manichæos, vſum ſacrarum imaB
ginum reſpuentes, ad veritatis comprobationem alia allata teſtimonia iuſſa ſunt recitari, redargutis argumentis, ab hæreticis ad ſuam ipſorum hæreſim confirmandam allatis. Poſt hæc autē patefactæ ſunt hæreticorum eorumdem fraudes tempore vrgentis perſecutionis admiſſæ in corrumpendis, abolendis, & incendendis ſacris codicibus, in quibus de venerando cultu ſacrarum imaginum mentio aliqua eſſet inuenta. Qui id nefarie præſtiterunt fuiſſe hæreticos Patriarchas, Anaſtaſium, Conſtantinum & Victorem, teſtatus eſt Taraſius Conſtantinopolitanus Epiſcopus. His peractis, & firmius ſtabilito cultu ſacrarum imaginum, ſententia Legatorum Apoſtolicæ Sedis & aliorum, rurſum iterati ſunt aduerſus Iconoclaſtas anathematiſmi. impoſituſq. eſt finis eidem Actioni.

ACTIO SEXTA. Sequenti rurſum die, nempe tertio Nonas Octobris, vt ex verſione Anaſtaſij liquet, licet in Vulgata pridie Nonas legatur, in ſexta Actione recitata eſt definitio facta ab hæC
reticis Iconoclaſtis in pſeudoſeptima ab eis ita appellata Synodo Oecumenica, cui per ſingula capita paratum fuit ad venenum antidotum, Gregorioq. Epiſcopo Neocæſariæ legente textum hæreticorum per capita ſingula, Epiphanius diaconus ſcitam a Patribus appoſitam reſponſionem perlegit. Quæ tu omnia maiori ocio conſulas, ne hic diutius, quam par eſt, immoremur. Titulum tantum ponemus, quem hæretici ſuæ ipſorum ſententiæ præfixerunt, ſcilicet: Definitio ſanctæ magnæ & vniuerſalis Synodi. cui digna eſt indita confutatio ex ſancta Synodo, nimirum nullum Epiſcoporum conuentum mereri nomen Oecumenicæ Synodi, cui non interfuerit Romanus Pontifex præſens nec per Legatos, neque per litteras Synodales.

ICONOCLASTAE QVAM SE IMAGINEM PROFESSI SINT VENERARI. Poſt multa ab hæreticis calumnioſe, ſubdole, & mendaciter dicta confutata de ſacris imaginibus, eo peruentum eſt inter legendum, vbi illi, poſtquam omnes humana opeD
ra factas imagines ſe deteſtari & anathemati tradere profeſſi ſunt, eam ſe venerari tantum imaginem dixere, qua Filius Dei ſeipſum in ſacramento panis & vini ante paſſionem expreſſit. Ita ipſi quidem, cum tamen veritatem corporis & ſanguinis Chriſti confiterentur. At quantum exhorruerint Patres vocem iſtam imaginis in ſacroſancto ſacramento Euchariſtiæ, reſponſione omnium declaratum eſt, ex qua magis magiſq. redarguas noſtri temporis Nouatores, Iconoclaſtis iſtis deteriores. Vt igitur tam ab his quam ab illis, hæreticis ſcilicet & Catholicis Nouatores prædamnatos intelligas, hic caput ipſum reddendum putamus, quod ſic ſe habet ex hæreticorum fonte depromptum, ex ſeptima ipſorum pſeudoſynodo, in iſta legitima & Oecumenica recitatum & confutatum.

Gregorius Epiſcopus legit: Lætentur & exultent & fiducialiter agant hi qui veram E
Chriſti imaginem ſinceriſſima anima faciunt & deſiderant & colunt, & in ſalutem animæ & corporis offerunt, quam ipſe ſacratiſſimus immolator & Deus noſter ex nobis ex toto noſtram maſſam aſſumens ſecundum tempus propriæ paſſionis, in typum & rememorationem euidentiſſimam tradidit miniſtris ſuis. ſeſe namq. voluntarie traditurus memorabili & viuificæ morti ſuæ acceptum panem benedixit, & gratias agens fregit, & dans dixit: Accipite & comedite in remiſſionem peccatorum: Hoc eſt corpus meum. Similiter & calicem tradens dixit: Hic eſt ſanguis meus, hæc facite in meam commemorationem. Veluti nulla alia ſpecie ab eo electa ſub cælo vel forma imaginari eius incarnationem volens. Vide ergo quod imago viuifici corporis pretioſe & honorabiliter facta ſit.

Quid enim argumentatus eſt in hoc ſapientiſſimus Deus? Nonne vt oſtenderet & ex-

A primeret euidenter nobis omnibus mysterium quod operatus est per dispensationem suam? Quia id quod ex nobis suscepit, materia sola est humanæ substantiæ per omnia perfectæ, non figuramentis proprie subsistentem personam, vt non additamentum personæ diuinitati intercedat: ita & imaginem & materiam præcipuam, id est, panis substantiam præcepit offerri, non figurantem hominis formam, ne idololatria subintroducatur. Sicut ergo corpus Christi quod secundum naturam sanctum est, vtpote diuinitus sanctificatum: ita manifestum est, quod adoptione, id est, ipsa imago eius sancta est, vtpote per quamdam * satisfactionem gratia sanctificata. Hæc enim & gessit (vt diximus) Dominus Iesus, vt sicut carnem quam suscepit, propria secundum naturam sanctificatione, ex ipsa vnitione deificauit, similiter & Eucharistiæ panem, & non falsam imaginem naturalis carnis per sancti Spiritus aduentum sanctificandum diuinum
B corpus fieri voluit, mediante sacerdote, qui oblationem de communi separans, ad sanctificationem pertingere facit. Itaque Christi caro secundum naturam animata & intelligibilis vncta est Spiritu sancto in diuinitatem: similiter diuinitus tradita imago carnis eius, diuinus videlicet panis repletus est Spiritu sancto cum calice vitam ferentis sanguinis lateris eius. Hæc ergo demonstrata est vera imago dispensationis quæ in carne effecta est, scilicet Dei nostri (quemadmodum supradictum est) quam ipse nobis veræ naturæ viuificator & factor voce propria tradidit.] hactenus Iconoclastæ in pseudosynodo septima ab eisdem nuncupata. Quæ ipsa (vt magis mireris) contra nos obijciunt Nouatores, calumniantes a nostris hæc esse dicta, quæ ab Iconoclastis sunt asserta, sed a nostris, ab Orthodoxis scilicet confutata: nam ad ista responderunt Patres, verbum imaginis in sacratissima Eucharistia penitus detestantes.

* sanctificationem

C Epiphanius diaconus legit: Patet qualiter omnis sermo propositus, quando semel a veritate auersus est, multas & periculosas prauitates a consequentia seductoria profe- CONFVTATIO DICTORVM.
rat. Quippe & isti præceptores nouitatis hoc passi sunt: auersi enim a veritate propter imaginum fractionem, etiam in alteram extremam apoplexiæ insaniam delapsi sunt. Etenim quasi ex Delphico Tripode forsan hæc & pernicioſa dogmata oraculo deprompserunt. Sed audiant a Prouerbiali verbo: [a] Laqueus fortis viro labia sua, & capitur pro prijs verbis oris: ligna enim & fœnum & stipulam apposuerunt, quorum finis in combustionem.

a Prou.6.

Nullus enim aliquando tubarum Spiritus, sanctorum videlicet Apostolorum, aut il- EVCHARIlustrium Patrum nostrorum incruentum sacrificium nostrum, quod in commemora- STIA VERE CORPVS CHRItionem Christi Dei nostri & omnis dispensationis eius efficitur, dixit imaginem corpo- STI ET NON
D ris eius: neque enim acceperunt a Domino sic dicere vel confiteri; sed audiant Euange- IMAGO.
lice dicente eo: [b] Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non intrabitis in Regnum cælorum. Et qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. & accepto pane gratias agens fregit, deditq. discipulis suis, & ait: Accipite & comedite: Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et non dixit, accipite & comedite imaginem corporis mei.

b Ioan. 6. Matth.26. Marc.14. Luc. 22.

Sed & Paulus diuinus Apostolus, & ex diuinis Domini vocibus hauriens, ait: [c] Ego accepi a Domino, quod & tradidi vobis: quoniam in qua nocte tradebatur, accepit pa-
E nem & gratias agens fregit, & dixit: Accipite & comedite: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cænauit, dicens: Hic calix nouum Testamentum est in meo sanguine. Hoc facite quotiescumque biberitis in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc & calicem hunc bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Ergo liquido demonstratum est, quod nec Dominus, neque Apostoli, aut Patres imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine, quod per sacerdotem offertur, sed ipsum corpus & ipsum sanguinem.

c 1.Cor.11.

Et ante sanctificationis quidem celebrationem, typos, siue antitypa quibusdam sanctorum Patrum hæc pie visum est nominare, quorum est Eustathius propugnator Orthodoxæ Fidei, & Arianæ destructor vesaniæ, & Basilius eiusdem infelicis superstitionis depositor, qui omne quod sub sole est, planam rectorum dogmatum basim edocuit. Ex vno enim eodemq. Spiritu disputantes, vnus quidem eorum interpretans Salomo-

a Prov. 9. niacum dictum, quod in Prouerbijs legitur: [a] Comedite panem meum & bibite vinum A
quod miscui vobis, hæc dicit: per panem & vinum, typos corporalium Christi prædicat membrorum. Alter vero ex eodem fonte hauriens (vt nouerunt omnes sacerdotij mystici cultores) in oratione Dominicæ oblationis ita dicit: Confidentes appropinquamus sancto altari, & proponentes typos sancti corporis & sanguinis Christi tui, te deprecamur, & te rogamus. Et quod deinceps infertur, certiorem Patris huius perfecti sententiam, qualiter antequam sanctificata fuerint, vocata sint typi, imagines scilicet: post sanctificationem autem corpus proprie & sanguis Christi dicuntur, & sunt, & creduntur. Ipsi vero viri fortes volentes venerabilium imaginum demoliri visionem, aliam imaginem introduxerunt, quæ non est imago, sed corpus & sanguis. Porro improbitate & astutia referti, sophismate prauo semet decipientes, adoptione nominauerunt fieri hanc diuinam oblationem. Et quemadmodum hoc dicere, apertæ est dementiæ, B
ita & imaginem dicere, ampliorem indisciplinationis habet impietatem.

Deinde dimisso mendacio, tangant pauxillum quid veritatem, diuinum corpus dicentes fieri. At si imago est, non potest esse hoc diuinum corpus. Ergo hinc inde circumductis, inualida omnino manent, quæ ab illis susurrata sunt. Sicut enim oculus turbatus, non recte videt, ita & ipsi prauarum confusione cogitationum sensum suum turbantes, ac turbulentum reddentes, idipsum patiuntur quod insanientes, alia scilicet pro alijs phantastice passi, aliquando quidem imaginem dicentes sancti corporis Christi intelligibile sacrificium nostrum, aliquando vero positione corpus. Porro hæc passi sunt quemadmodum diximus, imaginalium formationum cultum ab Ecclesia volentes exterminare, gaudentes super euersionem Ecclesiasticarum traditionum.] hactenus de his Patres. Sunt post hæc alia recitata ex pseudosynodo Monothelitarum, atque pariter C
ab Orthodoxis Patribus confutata: sicq. clausa est præsens sexta Actio.

SEPTIMA ACTIO ET VLTIMA.

Conuenerunt autem rursus Patres ibidem loci, eodem anno atque mense, nempe tertio Idus Octobris, in qua (quod reliquum videbatur iam damnata perfidia Iconoclastarum) sancita est Catholicæ Fidei definitio, in qua primum mentio facta est reliquarum sex Synodorum Vniuersalium, & confirmatio earumdem est sequuta: Catholicum pariter est Symbolum recitatum. vbi cum ad Spiritus sancti confessionem ventum est, his est ipsa verbis expressa: Et in Spiritum sanctum Dominum & viuificantem, QVI EX PATRE FILIOQ. PROCEDIT, qui cum Patre,&c.] habet id vulgata versio eius Concilij, item & vetus translatio Anastasij Bibliothecarij ad Ioannem octauum Papam conscripta: idipsum continet & Græcus textus, ne quis impostoram esse arguere possit. D

Cum enim eiusdem Fidei definitio recitata esset in Concilio Florentino in Sessione quinta Ferrariæ habita, hæc de germana textus lectione Acta habent: Lecta septimi generalis Concilij definitione, Latini quemdam vetustissimum librum in medium attulere, in quo quidem eadem ipsa definitio, sanctumq. Spiritum ex Patre Filioq. procedere, scriptum erat. Qua de re non mediocris contentio in illa Sessione fuit exorta.] Græcis videlicet reluctantibus; cum & Iulianus Cardinalis S. R. E. tituli S. Sabinæ hæc ad Imperatorem qui præsens erat:

Septimi Concilij Symbolum, sereniſſime Imperator, quod modo fecimus recitari, in vetustissimo volumine scriptum est, ita vt nemo poterit suspicari corruptum fuisse, cum præsertim quidam historicus noster antiquus quidem ac litteratus inter alia id quoque testetur, hoc ipsum Symbolum in septimo Concilio recitatum fuisse. Tali præterea E
Symbolo cum hac additione vel declaratione, EX FILIOQ. non mediocrem tribuimus auctoritatem.]

Ceterum liber ille dictus, Capitulare aduersus Nicænam Synodum, missus a Carolo Magno per Engilbertum Abbatem & Capellanum suum ad Hadrianum Romanum Pontificem, quænam germana fuerit lectio eius textus, edocet, vtpote quæ ab aduersario reprehendatur, quod Tarasius in Actione tertia non dixerit A PATRE FILIOQ. Fuit enim ista prima reprehensio aduersarij his verbis concepta. Quod Tarasius non recte sentiat, qui Spiritum sanctum non ex Patre & Filio, secundum Nicæni Symboli fidem, sed ex Patre per Filium procedentem in suæ credulitatis lectione profiteatur.] Si ergo hoc ipsum scriptum fuisset in totius Synodi fidei professione, quæ in hac septima habetur Actione, Spiritum sanctum scilicet a Patre per Filium procedentem: &

non

A non potius (vt habet) a Patre Filioq. procedentem: certe quidem ab aduersario non vnus Tarasius in crimen vocatus esset, sed ipsa Synodus vniuersa, quam acriter impugnabat. Sed quod (vt superius dictum est) Iconoclastarum prima fuit illa reprehensio & prohibitio, ne diceretur Spiritus sanctus a Patre Filioq. procedere: Patres ipsi ne vel in hoc communicarent cum illis, contra ipsorum sententiam dixerint: A PATRE FILIOQ. PROCEDIT.] Cum igitur aduersarius non vniuersam Synodum, sed Tarasium tantum errasse in tertia Actione dicat, euidens testimonium est, in Synodi professione fidei Actione septima aliter scriptum esse, sicq. germanam eam fuisse lectionem, quam vetus Latinus codex dicitur habuisse.

Quod etiam ex responsione Hadriani Papæ colligitur, dum Tarasius defenditur, & asseritur ab Ecclesia Romana vtrumque receptum fuisse, vt posset dici Spiritum sanctum
B a Patre Filioq. procedere, & a Patre per Filium. Et Gennadius: [a] Diuinus (inquit) Tarasius Constantinopolis Patriarcha in epistola ad Orientis Pontifices, quæ incipit: Multis & ingentibus prouidentijs, sic ait: Et in Spiritum sanctum, qui ex Patre per Filium procedit. & eum esse Deum cognoscimus. Audis, ex Patre, inquit, per Filium procedere? Quod vero dicto, per, causam significet, antea dictum est, &c.] hæc Gennadius, contendens quod idem sit dicere, per Filium, quod ex Filio. At de his satis ad institutum.

[a] *Gennad. pro Concil. Florent. cap. 1. sess. 6. prope finem.*

Quem vero cultum a fidelibus impertiri voluerint sancti Patres sacris imaginibus, hisce verbis significarunt: His ita se habentibus, regia quasi euntes semita, sequentes diuinitus inspiratum sanctorum Patrum nostrorum magisterium, & Catholicæ traditionem Ecclesiæ (nam Spiritus sancti hanc esse nouimus, qui nimirum in ipsa habetur) definimus in omni certitudine & diligentia, sicut figuram pretiosæ & viuificæ Crucis, ita
C venerabiles ac sanctas imagines proponendas, tam de coloribus, & taxellis, quam ex alia materia congruenter in sanctis Dei Ecclesijs & sacris vasis ac vestibus, & in parietibus ac in tabulis, domibus & vijs, tam videlicet imaginem Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, quam intemeratæ Dominæ nostræ sanctæ Dei Genitricis eius, honorabiliumq. Angelorum, & omnium Sanctorum simul & almorum virorum. Quanto enim frequentius per imaginalem formationem videntur, tanto qui has contemplantur, alacrius eriguntur ad primitiuorum earum memoriam, & desiderium, & ad osculum, & ad honorariam his adorationem tribuendam: non tamen ad veram latriam, quæ secundum fidem est, quæq. solum diuinam naturam decet, impertiendam: Ita & istis, sicuti figuræ viuificæ Crucis, & sanctis Euangelijs & reliquis sacratis monumentis incensorum & luminum oblatio ad harum honorem efficiendum exhibeatur,
D quemadmodum & antiquis piæ consuetudinis erat. Imaginis enim honor ad primitiuũ transit, & qui adorat imaginem, adorat in ea depicti subsistentiam, *personam videlicet*.

Sic enim robur obtinet sanctorum Patrum nostrorum doctrina, id est, traditio sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, quæ a finibus vsque ad fines terræ suscepit Euangelium. Sic Paulum qui in Christo locutus est, & omnem diuinum Apostolicum cœtum, & pristinam sanctitatem sequimur, tenentes traditiones quas accepimus. Hinc triumphalis Ecclesiæ prophetice canimus hymnos: [b] Gaude satis filia Sion: prædica filia Hierusalem: lucundare & lætare ex toto corde tuo. Abstulit Dominus iniustitias aduersantium tibi: redemit te de manu inimicorum tuorum. Dominus Rex in medio tui: non videbis mala vltra, & pax in te in tempus æternum. Eos ergo qui audent aliter sapere & docere, secundum sceleftos hæreticos Ecclesiasticas traditiones spernere, & nouitate qua-
E libet excogitare, vel proijcere aliquid ex his quæ sunt Ecclesiæ deputata, siue Euangelium, siue figuram Crucis, siue & imaginalem picturam, siue sanctas reliquias Martyrum, aut excogitare praue & astute subuertendi quamcumque ex legitimis traditionibus, siue Ecclesiæ Catholicæ, vel etiam quasi communibus vti sacris vasis, aut venerabilibus ministerijs: si quidem Episcopi vel clerici fuerint, deponi præcipimus; monachos autem & laicos a communione priuari.] hactenus definitio Fidei ex versione, qua vtimur, Anastasij.

TRADITIO CONSERVANDA.

[b] *Soph. 3.*

Eadem quoque suis scriptis professus est sanctus Ioannes Damascenus [c], qui libro primo & tertio Apologetici sæpe sæpius repetit, imagines nullo modo coli debere cultu latriæ: numeratq. inter hæreticos illos, qui imagini cuipiam dixerint tribuendum esse latriæ cultum, hosq. nominat Christianocatagoros, nempe accusatores Christianorum, eo quod Christianæ religioni magnam inurerent notam, quod ipsorum causa di-

[c] *Io. Damasc. de hæres. prope finem.*

EADEM CVM SYNODO IO. DAMASCENI SENTENTIA.

sa dicerentur ab aduersarijs Christiani idolorum cultores,qui vt deos imagines colerent. A

SCHOLASTICORVM VNA EADEMQVE SENTENTIA CVM NICAENO CONCILIO.

Ceterum nequaquam in horum classem coniecerimus Scholasticos illos, qui Christi Redemptoris imagini atque sanctissimæ Cruci latriæ cultum tribuendũ esse dixere.Nam cum ipsi idem senserint reuera cum Orthodoxis,ob diuersitatem tãtum vocum, adhibita aliqua distinctione,seu declaratione,haud ab ijs vllo modo sunt separandi; siquidem constantissima est etiam ipsorum asserrio,nulli creaturæ diuinũ cultum,qui soli Deo conuenit,esse impertiendum.Cum vero eisdem sacris Christi imaginibus latriæ adorationẽ esse impendendam ijdem asseruere: vtique dicendum, intellexisse improprie & non propter se, aut ex sua natura, sed per accidens, & relatiue ad aliud: vt tunc non imago colatur vt Deus proprie, sed Deus in imagine siue per imaginem: Sic etiam cum coluerunt antiqui patres Deum (quem nemo [a] vidit vmquam neque videre potest) in diuersis formis seu imaginibus apparentem, in quibus constat repræsentatum fuisse Deum, non B tamen illas ipsas fuisse Deum: eos non peccasse, sed meruisse dicendum, dum illas ipsas imagines vt Deum coluere cultu latriæ, quas scirent repræsentasse Deum. Quod igitur nemo ipsorum dixerit adorandas imagines cultu latriæ propter se (id enim esset reuera idololatria) sed propter aliud: vtique non proprium per se existentem latriæ cultum illis tribuisse noscuntur, ob quod damnandi essent, sed cultum latriæ illum tantum qui fit ob aliud, & per accidens, relatiue ad primum exemplar.

4 1.*Ioan.*4. 1.*Tim.*6.

VNDE IN VNA SENTENTIA LOQVENDI ORTA DIVERSITAS.

Verum cum re ipsa vna eademq. sit eorumdem & omnium Orthodoxorum sententia de sacrarum imaginum cultu; quod autem diuersis eadem verbis expressa & pene contrarijs reperitur: non aliunde accidisse puto, nisi quod eiusmodi tam firma, constans, & certa, tamq. serio pertractata ac definita, atque in canonem redacta sententia Nicæni posterioris Concilij minime ijsdem sanctis & doctis viris innotuit. Nam etsi quid de C eodem Concilio per leuem aliquam historiarum lectionem perceperunt: cum itidem illud improbatum esse in Synodo Francofordiensi intellexerunt, nullam de eo rationem esse habendam existimarunt. Vel si ijdem (quod puto verius) ipsum Oecumenicum esse sciuerunt,approbatumq. a Romano Pontifice,damnatũ vero ab aduersarijs;tamen quod in eo mentirentur aduersarij, definitum esse cultum latriæ sacris Christi imaginibus tribuendum: verum id esse putantes, in contrarium nisi, calumniam non intelligentes (de qua fusius suo loco dicendum erit inferius, cum erit sermo de Francofordiensi Concilio) pro ipso Concilio causam agere se putarunt, si quomodocumque, improprietate verborum licet, latriæ cultum in sacris Christi imaginibus tuerentur. Sicq. ex ignoratione rerum gestarum diuersitas ista loquendi accidisse cognoscitur.

Ceterum etsi ignoratio ista Nicænæ definitionis videatur reprehensibilis,tolerabilis est D tamẽ & in doctis viris etiã excusabilis,sicut in S.Augustino [b] (quã fassus est publice)ignorantia Nicæni prioris magni Concilij canonis toto orbe vulgati & vsu recepti, ne in vna Ecclesia duo ordinarẽtur Episcopi.Nõ enim omnia possumus omnes simul scire,& multa prætereunt multos etiam multa scientes. Quamobrem,si (vt diximus)ea quæ fuerunt in Nicæno Cõcilio statuta, & Apostolicæ Sedis auctoritate firmata,isti de quibus est sermo,nouissent,atque certius intellexissent,non ex veritate,sed per calumniam proclamatum ab aduersarijs, definitũ esse cultum latriæ sacris imaginibus in Nicæno Concilio, atque sciuissent ab ipso reuera penitus fuisse contrariũ decisum atque firmatum, nimirum nullã imaginem colendam esse cultu latriæ: sane quidem (vt fuit ipsis semper Orthodoxis in more) nulla penitus contrarietate siue diuersitate verborum quouis prætextu veritatem Orthodoxæ Fidei circumduxissent: sed eadem ipsissima verba atque sententiam E sacri Oecumenici Concilij defendissent, totidemq. verbis reddita & asserta firmassent.

b Aug. Ad. de trad. de sign. ep. 110.

IGNORATA DEFINITIO NICAENI SECVNDI CONC.

Sed & quod non minoris auctoritatis & roboris vlla ex parte est Oecumenicũ Concilium Nicænum posterius a priori Nicæno:sicut antiqui Patres illi millies mortẽ pati parati erant,quã vocem illam,Consubstantialem,ab illo Concilio in Symbolo positã & definitam deserere, licet per æquipollentia verba idem dici posse ab aduersarijs proponeretur: ita & isti huius posterioris Concilij Nicæni non solum sententiam,sed ipsa quoque verba mordicus tenuissent,cõstantius defendissent, atque firmius asseruissent,probe scientes,nõ esse moris in Ecclesia aduersus Oecumenici Concilij decreta Romanorum Pontificum auctoritate firmata quantumuis doctos,quantumuis sanctos insurgere, & vel latum vnguem ab eorum sententia, verbisq. recedere, sed quam constantissime ad apicem vsque quæcumque in eis reperiuntur, scripta defendere, tantum abest,vt alijs ab illis contra-

rijs

A rijs vel diuersis verbis veritatem Catholicam fidelibus seruandam proponerent. quod si secus feciſſent, magnam profecto suæ ipsorum existimationi infamiæ notam inussiſſent, & hac ex parte an Catholici essent, qui Oecumenicæ Synodo aduersari tam libere viderentur, suspicionem in nonnullorum animos induxiſſent, vel saltem temeritatis nomine redarguendi fuiſſent. Sed ab his omnibus eos excusat ignoratio historicæ veritatis. At de his satis. iam quæ sunt reliqua Nicæni Concilij videamus.

His igitur in Synodo definitis accessit omnium Episcoporum subscriptio, quam subsecutæ sunt publicæ eiusdem sanctæ Synodi acclamationes, quæ sic se habuerunt additis anathematismis.

Sancta Synodus ita exclamauit: Omnes ita credimus: Omnes id ipsum sapimus: Omnes consentientes subscripsimus. ACCLAMATIONES SYNODI.

B Hæc est fides Apostolorum: Hæc est fides Patrum: Hæc fides Orthodoxorum: Hæc fides orbem terrarum stabiliuit: credentes in vnum Deum in Trinitate laudandum, honorabiles imagines osculamur. Qui sic non habent, Anathema sint. Qui sic non sentiunt, procul ab Ecclesia pellantur. ANATHEMATISMI SYNODALES.

Nos antiquam legislationē Ecclesiæ Catholicæ sequimur. Nos leges Patrū custodimus.

Nos eos qui addunt vel adimunt de Ecclesia, anathematizamus. Nos subinductam nouitatem Christianos accusantium anathematizamus.

Nos venerandas imagines recipimus. Nos eos qui sic non se habent, anathematismis submittimus.

Nos ijs qui assumunt dicta, quæ a diuina scriptura contra idola proferuntur, in venerabiles imagines, dicimus Anathema.

C His qui vocant sacras imagines idola, Anathema.

His qui dicunt, quia vt ad deos, Christiani ad imagines accesserunt, Anathema.

His qui communicant scienter ijs, qui iniuriam & contumeliam venerabilibus imaginibus inferunt, Anathema.

His qui dicunt, quia præter Christum alius exemit nos ab idolis, Anathema.

His qui audent dicere Catholicam Ecclesiam aliquando idola recepisse, Anathema. Multos annos Imperatoribus Constantino & Irenæ matri eius. Multos annos Victoriæ Imperatorum. Multos annos nouo Constantino, & nouæ Helenæ, æterna memoria: Dominus custodiat Imperium eorum. Cælestis Rex terrenos custodi. Omnibus hæreticis, Anathema. Frementi Concilio contra venerabiles imagines, Anathema. Theodosio falsi nominis Episcopo Ephesino, Anathema. Sisinnio Episcopo cognomento
D Pastillæ, Anathema. Basilio, qui obscœna pronuntiatione Tricacabus appellatus est, Anathema. Trinitas horum trium dogmata deposuit. Anastasio, Constantino, & Nicetæ, qui per successionem throno Constantinopolitano præsederunt ac si nouo Ario, Nestorio & Dioscoro, Anathema. Sancta Trinitas horum trium dogmata deposuit. Ioanni Nicomediæ, Constantino Nacoliæ hæresiarchis, Anathema. Ad nihilum deduxerunt imaginem Domini & Sanctorum eius: ad nihilum deduxit eos Dominus. Si quis hæreseos Christianos accusat, vel in ea hæresi vitam suam transigentem defendit, Anathema.

Si quis Euangelicas narrationes titulis, picturisq. factas non admittit, Anathema. Si quis non osculatur has tamquā nomine Domini & Sanctorum eius factas, Anathema.

Si quis omnem traditionem Ecclesiasticam siue scriptam siue non scriptam irritam fa-
E cit, Anathema.

Germani Orthodoxi æterna memoria, Ioannis & *Gregorij æterna memoria. prædicatorum veritatis æterna memoria. Trinitas hos tres glorificat: quorum disputationes sequi mereamur miserationibus & gratia primi & magni Pontificis Christi Dei nostri, intercedente intemerata Domina nostra sancta Dei Genitrice, & omnibus Sanctis eius. fiat. Amen.] hactenus acclamationes. Porro hi tres quibus acclamauit adeo fauste Synodus, ij sunt, quos potissimum Iconoclastæ in suo ipsorum conciliabulo diris deuouerunt, & anathematismis atque maledictionibus sunt prosequuti, nempe sanctum Germanum Episcopum Constantinopolitanum, Ioannem Damascenum & Georgium in Cypro Episcopum, de quibus superius dictum est. Præter fidei Catholicæ decretum, ab eadem sacrosancta Synodo canones sanciti sunt viginti duo, quos in posteriori editione Conciliorum positos habes ex Heruetiana translatione. Porro eosdem * Georgij

canones

canones a Gratiano in Decretorum volumen sub diuersis titulis relatos inuenies. Omittimus hic omnes recitare prolixos satis. A

Incipientes autem Patres ab Episcoporum ordinatione, præceperunt non ordinandos Episcopos, nisi promittant se canones seruaturos, neque etiam assumendos qui non eruditione & scientia sacrarum litterarum atque canonum essent instructi. Sed tertius canon itidem ad Episcoporũ electionem spectans totidem hic reddendus est verbis, plane dignus, qui Regum omnium domus foribus inscribatur vna cũ titulo ipsi ita præfixo[a].

[a] *Dist. 63. omnis electio.*

Quod non oporteat Principes eligere Episcopum.

NE A PRINCIPIBVS ELIGANTVR EPISCOPI.

Omnis electio a Principibus facta Episcopi aut presbyteri aut diaconi irrita maneat, secundum regulam quæ dicit: Si quis Episcopus sæcularibus potestatibus vsus, Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur, & segregentur omnes qui illi communicant. Oportet enim vt qui prouehendus est in Episcopum, ab Episcopis eligatur, quemadmodum B a sanctis Patribus qui apud Nicæam conuenerunt, in regula definitum est, quæ dicit: Episcopum conuenit maxime quidem ab omnibus, qui sunt in prouincia, Episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem: tribus tamen omnimodis conuenientibus & alijs per litteras consentientibus, tunc consecratio fiat. primatus tamen eorum quæ geruntur per suam quamque prouinciam Metropolitano tribuatur Antistiti.] hæc canon. quibus videas penitus inhibitum esse Principibus, Ecclesijs præficere sacerdotes. Habent tamen aliqui id ex Sedis Apostolicæ priuilegio.

[b] *Ead. Synod. c. 12.*

Sed & illud a sacrosancta Synodo statutum fuisse reperitur[b], ad reparandas illatas (vt vidimus) per Iconoclastas hæreticos clades, cum Episcopia & monasteria in vsum profanum conuersa sunt, vt in pristinum vsum eadem restituerentur. Hæc & alia, quæ ob in- C gruentem persecutionem defectu culturæ spineta Dei Ecclesiã occuparant, falx Apostolicæ censuræ succidit. Et inter alia illud fuit, vt ab ijsdem Iconoclastis introductum in Ecclesiam vestitum pretiosum clericorum, eadem sancta Synodus emendaret, sanciens ista.

[c] *Eccli. 1.*

DE VESTITV CLERICORVM.

Quoniam radice amaritudinis exorta, contaminatio facta est in Catholica Ecclesia Christianos calumniantium hæresis, etiam hi qui hanc receperunt, non solum imaginarias picturas abominati sunt, sed etiam omnem reuerentiam repulerunt, eos qui religiose & pie viuunt offendentes; ac per hoc completur in eis quod scriptum est.[c] Abominatio est peccatori Dei cultus. Igitur si inuenti fuerint deridentes eos qui vilibus & religiosis vestibus amicti sunt, per pœnam corrigantur: prisc̃is enim temporibus omnis sacratus vir cum mediocri & vili veste conuersabatur. Omne quippe quod non propter necessitatem suam, sed propter venustatẽ accipitur, elationis habet calumniam: quem- D admodum magnus ait Basilius. Sed neque ex sericis texturis vestem quis variatam induebat, neque apponebant variorum colorum ornamenta in summitatibus vestimentorum: audierant enim ex Deisona lingua, [d] quia qui mollibus vestiuntur in domibus Regum sunt.] sic igitur infectata est sancta Synodus omnem superfluum vestimentorum ornatum, ab hæreticis, explosa antiqua modestia, introductum. hæ & aliæ fuere hæreticorum a sanctis Patribus in hoc Concilio verrendæ quisquiliæ. ex quo demum Synodales scriptæ sunt litteræ ad diuersos.

[d] *Matth. 11.*

SYNODALES EPISTOLAE.

Synodalis enim epistola data est in primis ad ipsos Imperatores, alia vero Encyclica ad omnes Ecclesias, tertia ad Hadrianum ipsum Romanum Pontificem, quam hic tibi ex Anastasij versione reddituri sumus; illud non prætermittentes significare, ab eodem Tarasio scriptam haberi aliam epistolam eruditam satis atque prolixam ad eumdem E Hadrianum Pontificem de simoniaca hæresi profliganda, quæ ab Anastasio ad finem eiusdem septimæ Synodi posita legitur, necnon apud Theodorum Balsamonem in appendice ad Nomocanonem Photij, de qua inferius, hic tibi eam reddam, quæ ab eodem Tarasio ex hac eadem Synodo scripta fuit, cum se habeat tamquam recapitulatio omnium rerum gestarum in Synodo, his verbis.

EPISTOLA TARASII AD HADRIANVM PAPAM.

Per cuncta sanctissimo ac beatissimo fratri & comministro Hadriano Papæ senioris Romæ Tarasius misericordia Dei Episcopus Constantinopoleos Nouæ Romæ in Domino salutem.

Sufficeret quidem salutaris dispensatio magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi ad pacem, vnanimitatem, & concordiam omnibus Christianis: ipse namque post ex mortuis resurrectionem Apostolis suis insufflans ait: Pacem meam do vobis, pacem meam

A meam relinquo vobis. cuius rei gratia conteſtans omnibus nobis ille qui raptus in tertium cælum, & in paradiſum ingreſſus audiuit arcana verba, Paulus ſcilicet diuinus Apoſtolus aſſeruit, dicens: [a] Chriſtus eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ diſſoluens inimicitiam in carne ſua. Et rurſum Theſſalonicenſibus præcipiens ait: [b] Itaque fratres mei ſtate, & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram. Sed quoniam inimicus, qui ab initio nequã eſt diabolus, non dimiſit per diuerſa tempora ædificatam ſupra fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum Eccleſiam, ſecundum quod ſibi viſum eſt, diſcindere atque diſrumpere, ſemet inferens per quoſdam ſequentes ſe viros malos, & zizania ſuperſeminare in regione hac, quæ culta eſt a tubis ſancti Spiritus, Apoſtolis ſcilicet ſanctis (ipſi enim virtute ex alto accepta, & hac diuinæ ſulcis operationis proſciſſa, eſcam æternæ vitæ reli-
B querunt his qui per ipſos crediderunt, carpendam) horum Deiloquam doctrinam ſancti Patres noſtri, qui huius paſtores & cuſtodes per ſingula fuere tempora, ſuſcipientes, zizania, id eſt, hæreſes & nouitates addititias atque introductas radicitus exciderunt, & meſſem mundam aruo conſeruauerunt.

Veſtra ergo fraterna & ſummo Pontificio decorata ſanctitas cum his per Deiloquas ſuas doctrinas quodammodo ſermocinatur, & ab eis accepto veritatis verbo, ſpinoſas herbas quæ nunc germinauerunt, fideliſſimorum & pacificorum Imperatorum veritati concordans euellere machæra ſpiritus feſtinauit, mittens ſecundum ſcriptam ſibi petitionem noſtram ad vniuerſalem Synodum faciendam æquiuocos viros, *Petros duos videlicet*, principis Apoſtolorum Petri. Quibus aduenientibus, pij & tranquilliſſimi Imperatores noſtri eos benigne ſuſcipientes ad nos iubebant mitti, per eos litteras veſtras no-
C bis ſuſcipientibus, & locuti cum illis quæ conueniebant, aduocauimus, & eos qui ab Oriente venerant ſacerdotio decorantes Ioannem & Thomam verbi & ſapientiæ participes, atque reuerentia & modeſtia perornatos; aderant enim hic & ipſi, per idem tempus peruenientes.

Itaque congregatis omnibus amabilibus Deo Epiſcopis huius diœceſeos, per nutum & diuinum zelum fideliſſimorum & piorum Imperatorum Seſſio Synodi facta eſt. Sed quidam ex inſenſatis ſenſibus moti, turbationemq. intra ſe facientes, exurgere nos fecerunt e conſeſſu, & prohibiti, anno vno taciti manſimus. At vero anno tranſacto, rurſus Deo amabiles Epiſcopi congregari in Nicænſium clara Metropoli Bithynenſium prouinciæ a pijs Imperatoribus noſtris iuſſi ſunt. Siquidem & nos comites adſciſcentes Deo amabiles viros * & loci ſeruatores veſtros, ſimiliter & eos qui de Oriente venerunt: * loca tenentes
D perreximus ad eamdem Metropolim. Qui cum omnes ſediſſemus, caput fecimus Chriſtum: iacebat enim in ſancta ſede Euangelium ſanctum, conteſtans omnibus nobis ſacratis viris qui conueneramus, iudicium iuſtum iudicare: Iudicare inter ſanctam Dei Eccleſiam & nouitatem quæ facta eſt.

Et cum perlatæ primitus veſtræ fraternæ ſanctitatis litteræ legerentur, præſtolabantur omnes, *ſpiritualibus edulijs* tamquam in regalibus cænis fruentes, quæ Chriſtus per litteras tuas epulantibus præparabat: & ſicut oculus totum corpus ad rectitudinis & veritatis ſemitas oſtendebat: ſic ergo dirupta membra in vnum conueniebant; ſic vera conſonantia confirmabatur; ſic Catholica Eccleſia vnitatem recipiebat: cum quibus & earum quæ de Orientali diœceſi miſſæ ſunt nobis litteræ, lectione facta, integra Paternæ traditionis pulchritudo demonſtrabatur, ac vis veritatis roborabatur, propoſitis
E videlicet pluribus teſtimonijs Patrum.

His itaque geſtis, prædicabatur a nobis omnibus, qui beneplacito Dei congregati eramus, recta & irreprehenſibilis confeſſio quæ vobis miſſa eſt a nobis, per relationem etiam miſſam pijs Imperatoribus noſtris: & omnes hæreticæ illius prauitatis hæreſiarchæ, & qui eos ſunt ſequuti & inconuertibiliter vitam ſuam finierunt, pari depoſitione damnati ſunt cum his qui ante Catholicæ hæretici fuerunt Eccleſiæ. Qui enim in vita ſua præſentes fuere, ſalutem ſuam per ſcriptos a ſe libellos confeſſi ſunt. Et nequaquam dimiſit Chriſtus Deus noſter, petra nimirum in qua ſtabiliti ſumus, deſuper contextam per totum tunicam, id eſt, Eccleſiam ſuam, quæ ab ipſo & per ipſum ædificata eſt, diſciſſam & diruptam; ſed nec membra alias atque aliter ſeſe mouentia: quin potius vna cum veteribus hæreſibus etiam errorem vanæ prauitatis eorum, qui Chriſtianos accuſantes contra venerabiles imagines rabide latrant, verbo gratiæ ſuæ deſtruxit, &

a *Epheſ.* 2.

b 2. *Theſſ.* 2.

gladio ſpiritus pupugit, & ſatisfacti ſumus per omnia, & per experimentum cognouimus, quia valet ſuper omnia veritas, & vincit ſecundum non mentientem dicentis vocem: [a] Reſiſtit autem ei nullus vniuerſorum, & eſt robuſtiſſima, ita vt eleuetur contra omnes inimicos, & eorum qui reſiſtunt ſibi legiones diſſoluat. Ecce enim ecce labia quidem falſa loquentium ceſſauerunt, & caligo procacium vituperationum quieuit: illuxit autem veritatis dogmatum ſpecioſitas, vbique abiecta eſt hæretica infamia, & Eccleſia ornamentum ſuum ſortita eſt, & accepit requiem ex opprimentibus ſe doloribus: immobilis enim eſt & inexpugnabilis; aduerſus cuius fidem portæ inferi & infidelitatis prævalere non poterũt. Sicut ex Dominica voce audiuimus: [b] Et repletum eſt gaudio os noſtrũ, & lingua noſtra exultatione, & facti ſumus lætantes in Eccleſiâ cui præſidemus ſecundum voluntatem Dei. Hæc itaque facta ſunt, Chriſto, qui ſuper omnia Deus noſter eſt, volente per Orthodoxos & fortiſſimos Imperatores noſtros. Ipſi enim in omni loco venerabiles imagines erexerunt, tam ſcilicet in celeberrimis templis quam in regalibus palatijs ſuis: quibus Dominus Deus viciſſitudinem tribuat, exaltans cornu Regni eorum tam ad pacem Eccleſiarum ſuarum, quam ad ſalutem omnium Chriſtianorum. Et ſit nomen eius benedictum in ſæcula ſæculorum. Amen.] hucuſque ſacroſanctæ Synodi Acta.

a Iob. 9.

b Pſal. 125.

Porro ipſa dies, qua eadem Synodus eſt feliciter abſoluta, relata fuit a Patribus in tabulas Eccleſiaſticas, anniuerſaria memoria celebranda, qua Deo gratiæ agerentur de profligata hæreſi, & ſeruata veteri Eccleſiæ in cultu ſanctarum imaginum obſeruantia. In Græcorum enim Menologio iuſſu Baſilij Imperatoris reſtituto iſta leguntur ſcriptis mandata. Die duodecima menſis Octobris.

Sanctæ ſeptimæ Synodi trecentorum ſexagintaſeptem Patrum commemoratio. Sancta ſeptima Generalis Synodus Nicææ ſecundo conflata fuit ſub Conſtantini & Irenæ ipſius genitricis Imperio, cum eſſet Conſtantinopoli Patriarcha Taraſius ſanctiſſimus Deifer Pater noſter. Sancti namque Patres numero trecenti ſexagintaſeptem aduerſus imaginum impugnatores conuenerunt Principis iuſſu; & in ſcriptis omnem excommunicauerunt hæreſim, & hæreſeon principes, & omnes Iconomachos, cunctis eadem voce dicentibus: Sanctas non adorans imagines, eſt ab Orthodoxorum alienus fide. Et imaginis honor (ſicut Magnus inquit Baſilius) ad primitiuum refertur. Qui namque colit imaginem & veneratur: in ea veneratur picti ſubſtantiam & adorat. Et cum ita ſtatuiſſent, & in ſcriptis Orthodoxam firmaſſent fidem, ab Imperatore honorati, ad ſuum quiſq. miſſus eſt Epiſcopatum.] hucuſque de ſeptima Synodo ſacrum elogium in cunctis Eccleſijs, dicta die, apud eos, annis ſingulis ſacro præconio decantandum.

De his autem quæ abſolutam ſanctam Synodum ſint conſequuta, Ignatius in Taraſio iſta habet: [c] Tandem cum Taraſius & pius qui cũ eo collectus cœtus Patrum venerandum litterarum decretum tutis monumentis mandaſſent; & vt id ſaluum & integrum maneret precati eſſent, vt & Patres qui primam aduerſus furioſum Arium victoriam erant conſequuti, adiutores haberent, & eorum quæ decreta fuerant cuſtodem Deum inuocaſſent; & vanæ inaniſq. huius ſententiæ auctores, & omnis hæreſis inuentores ab atrio Eccleſiaſtico per anathema ſeparaſſent: in vrbem regiam delata ſunt ab iſtis Orthodoxa dogmata. Quos ſumma beneuolentia exceperũt Imperatores. Erecta itaque cathedra ipſorum Imperatorum, & totius a Deo electæ Synodi in iam dictæ Magnauræ inſigni æde, & nouo decreto recitato, cum aures Imperatorias diuinus impleſſet Spiritus (audiebant enim eos in vnum conueniſſe concentum auxilio eius qui omnia continet, & in vnam conſenſiſſe ſententiam) ijdem admirati ſunt accurationem; & eſſe doctrinam diuinæ inſpirationis quæ ab eis decreta fuerant, ſapienter iudicantes, penna & manu Imperatoria ea optime comprobant & confirmant: & non vilibus donis Synodum proſequuti, vnumquemque mittunt in ſuam ciuitatem, & ad greges rationis participes.

c Apud Sur. die 25. Febr. tom. 2.

PATRES VENIVNT CONSTANTINOPOLIM.

Taraſius autem & Apoſtolicarum ſedium myſtæ eximij, cum ad ſacroſanctæ Eccleſiæ veniſſent præfecturas, & diuinis doctrinis populum inſtruxiſſent ac roboraſſent: ijs qui in clerum cooptati fuerant, aut Epiſcopatum tenebant, nullum ante Synodum, aut in Synodo, aut poſt Synodum crimen intendunt de priori mala opinione, neque eos qui ordinati fuerant ab hæreticis a paſcuis ſegregant Eccleſiaſticis; ſed Synodalem &

QVALITER CVM LAPSIS GESSIT TARASIVS.

Paternam

A Paternam ſequentes diſpenſationem, eos quidem qui ad piam transfugerant ſententiam, manibus ſuis complexi ſunt tamquam fratres & collegas in munere pontificatus: eos vero qui in re aliqua claudicauerant, & in his quæ ad fidem pertinent peruerſis aſpexerant oculis, & deinde a lapſu reſipuerant, & libellis comprehendendam abrogarant opinionem, ijſdem amplectentes viſceribus, collocabant in ſuis ſedibus, & in pacifico ſtatu & tranquillitate nullis agitatam fluctibus conſeruauerunt Eccleſiam orbis terræ.

Et in ijs quidem quæ ad glorioſam fidem pertinent, ſic magnus Taraſius affectus ad eam recte & aperte explicandam, & ad eos qui vacillabant & vtriſque pedibus claudicabant, vt recto pede incederent perſuadendos, magnum ſuſcepit certamen & immenſum laborem: quotidie quidem eos qui recedebant, honeſtis monitis inducens, & ſi quos videbat corde peruerſos, eos dirigebat verborum congreſſionibus, eoſq. legibus
B colligans veritatis, adducebat Eccleſiæ ſacras hoſtias, &c.] hæc Ignatius huius temporis hiſtoricus. Eadem quoque de aduentu Patrum Conſtantinopolim, & ſubſcriptione Imperatorum Theophanes habet.

Sic igitur hoc anno accepit finem Nicænum Concilium, ab eoq. reſtitutus eſt vetus & ab Eccleſia receptus ſacrarum imaginum vſus, confirmataq. priſtina Eccleſiæ traditio; ſimulq. ſacrarum reliquiarum Sanctorum cultus: quæ omnia improba hæreſis improbarat, penituſq. perdiderat. Recepit Eccleſia nitorem ſuum hactenus murorum dealbatione lugubris, atque impuro candore funeſta. Imperatoribus igitur in primis (vt ex litteris vidiſti Taraſij) erigentibus tum in Eccleſijs tum in palatio ſacras imagines: idipſum ardentioribus animis vbique locorum Orientalis Eccleſiæ præſtitere fideles, gratulantibus ijſdem cunctis qui in Occidente erant tunc Chriſtianis, paucis exceptis qui in Gallia
C reſpuebant cultum ſanctarum imaginum ex ſchola Sereni Maſſilienſis Epiſcopi primi (quod ſciatur) in Gallijs Iconoclaſtæ effractoris ſacrarum imaginum, quem (vt diximus) ſanctus Gregorius monuit. Hi ipſi poſtea in Concilio Francofordienſi ſua ſcripta, quibus eamdem ſanctam Nicænam Synodum ſugillabant, Carolo Magno obtulerunt, qui eadem ſimul collecta velut in faſcem vnum quæ quiſque ſcripſerat perſtringens, miſit ad Hadrianum Romanum Pontificem, qui eadem ſingula confutauit.

Sed & a Græcis & quidem haud mediocris ſanctitatis viris paſſa eſt eadem Synodus Nicæna obiectionem, ea ex parte ſcilicet, quod lapſos Epiſcopos pœnitentes recepiſſet in Eccleſiã abſque diſpendio dignitatis: nam in Epiſcopatu iuſſi ſunt permanere. Fuit ex eis vnus obijciens iſta Theodorus Studita. At de his dicendum inferius ſuo loco. Sed quæ acciderunt Conſtantinopoli poſt celebratũ Nicænum Concilium Taraſij opera videamus.

Audiſti ſuperius ex Ignatio res geſtas Taraſij proſequente, ipſum poſt Synodum to-
D tum fuiſſe in recipiendis lapſis, & in priſtinum gradum reſtituendis. quod quidem magnam ipſi inuidiam peperit. Etenim ſanctiſſimi qui videbantur monachi, aduerſus eum inſurrexere, & qui inter illos eminebat Saba. De his autem Theodorus Studita in epiſtola ad Arſenium iſta ſcribit: [a] De Simoniacis autem tum quidem in Nicæno Concilio prætermiſſum eſt, quia de eo capite poſt Synodum quærendum erat. Poſtquam vero quæſitum fuit . . . . . primum annuæ pœnitentiæ, aut aliquanto amplius præfixo ſpacio, o facinus audax! cum monachis quibuſdam, quorum nominibus parco, data eſt ab eo, *Taraſio ſcilicet*, relaxatæ perpetuæ depoſitionis, ita vt Dei ſacerdotes iterum forent, quos Deus per Apoſtolorum principem Petrum depoſuiſſet. Deinde cum Saba in ea re non aſſentiretur, ſed illi plane aduerſaretur, quid facit? malum recto corrigit.
E Negat ſe pœnitentiam dediſſe, neque eos admittere qui per pecuniam ordinaſſent, ordinative eſſent. Conuincitur ab eius temporis Auguſta, a qua inductus fuerat, vt iniquam pœnitentiam daret. Aderat dies Theophaniorum Chriſti. Adueniunt illo die quibus impoſita pœna fuerat, & ea iam peracta, ſe abſolui petunt. Abnuebat ille, Auguſta vrgebat, vt admitterentur. Rectum iterum malo deſtruit Patriarcha. Cum illis eo ipſo feſto palam ſacrificat, non inuitus ſane, ſed ſponte. Quandoquidem cum poſſet cum depoſitis non ſacrificare, ſacrificauit, quoquo modo quis dicat, eum non potuiſſe. Hinc illa Sabæ cum eo contentio. Hinc emerſit amplior quam diuini canones ferant, abſolutio. At Roma hæc minime probauit, abſit.] hæc Theodorus occaſione diſceſſionis Sabæ, & aliorum a communione Taraſij. Sed & alibi idem Theodorus teſtatur, ſtatim poſt Synodum ab aliquibus factam eſſe diſceſſionem huiuſmodi a Taraſio, quod dicerent pecuniariam ab eo factam ordinationem, quod non fuiſſe verum, idem tradit, licet

[a] *Theod. Stud. lib. 1. ep. 38. ex Cod. Colum. Biblioth.*

TARASIVS CALVMNIAM PASSVS DE SIMONIACA ORDINATIONE.

dicat in ſuſpicionem de ea re fuiſſe adductum. Sed audiamus quæ de eo idem Theodorus ſcribat, qui ab eius communione nequaquam cum alijs receſſit. ait enim in epiſtola ad [a] Stephanum lectorem. A

[a] *Theod. ep. 53. lib. 1. cod. Columnenſi. Bibliot.*

Omnem quæſtionem ad Taraſium olim Patriarcham pertinere conieci. Ego autem hac de re iam dudum non ſine cura fui, multa mecum animo verſans, & rerum euentus conſiderans. Et quidem eos qui pro recto decertarunt, & diu grauia perpeſſi ſunt, in honore habeo, & amplector, non tamen vſquequaque, vt mox dicam, & conſentientes eos habere cupio. Quidni enim, qui tam fortes pro pietate ſe præbuerunt? ſed tamen cum veritatis verbo, & quatenus rite poſſint, & expedit. Vt ergo ad rem veniam: Quidnam fuit, quod diſſentire nos fecit a Taraſio? fides? At qui palam quidem Orthodoxus erat, ſacras Synodos ſequebatur, & cum alijs Patriarchis conſentiebat, & maximum antea pro fide certamen ſuſtinuerat. Eorum ne cauſa qui ab hæreſi redierant ſuſceptio? At non ab illo hæc primum inuenta, cum a ſanctis Patribus triplici modo ſuſcepti fuerint, vel repetito baptiſmo, vt Pepuziani, vel per vnctionem vt Ariani, vel per propriæ opinionis deteſtationem vt Neſtoriani. An ordinatio per pecunias, quæ in depoſitionem neceſſario incurrit? Nec id prorſus verum eſt. Tum etenim paſtores in lupos rapaces conuerſi, altaria effoſſa, diuinæ reliquiæ dedecore affectæ, ſacri libri exuſti. Quid amplius? ipſa Chriſti imago cum alijs ſanctiſſimis contumelioſe tractata & conculcata. Et quis breui complecti queat quæ longam narrationem requirunt? Quid autem? Quod ſequens Patriarcha ex ſæculari ad Epiſcopalem dignitatem repente prouectus, pro ſpiritu quantum ſatis erat, decertare non potuit? Hinc ſcandala, hinc illa quæ nunc conturbant, originem duxerunt. Vos itaque quemadmodum erga illum vos habeatis, noſtis. Nos vero quoniam ſigillatim eos qui pecunia ordinati fuerant, audiebamus non admitti ad communionē (quamuis non ita exiſtimabatur) operæpretium duximus, pacis ſtudio cum eo concordiam retinere. Ad hanc ſiquidem quoad licet, flectendum eſt, vt ait Theologus. Et vbi quod offendit, ſuſpicio eſt, melius eſt aſſentiri quam pertinacem eſſe. Nec vero ipſi vos de conſcientia veſtra deducimus. Nec vos rurſum id exigite, vt nos de non manifeſtata nobis cognitione; quandoquidem & perſona & tempus & experientia conciliare ſolet eos, qui de ijſdem rebus non eadem ſentiunt.] & poſt alia: Zelotæ qui tum erant, & exacti, & Taraſio ſe coniunxerant, & cum eo conſentiebant, & ſubito poſt Synodum diſceſſionem fecerunt ob ſuſceptam (vt ipſis viſum eſt) pecuniariam ordinationem, & alias quaſdam quæſtiones, &c.] at vero perſeueraſſe Taraſij cum Romana Eccleſia communionem, idem ad finem teſtatur his verbis: Manifeſtum eſt cum Romanorum Antiſtite Taraſij temporibus ſacrificaſſe Apocryſarios hinc miſſos, & illius fortaſſe cum Orientalibus, &c.] D

TARASIVS INNOCENS COMPROBATVR A THEODORO STVDITA.

TARASIVS INSVRGIT ADVERSVS SCHISMATICOS.

Quod igitur in ſuſpicionem ſimoniacæ prauitatis ab aduerſarijs inductus eſſet Taraſius, ad hanc abolendam ea vſus eſt arte, vt ad huiuſmodi crimen radicitus ab Orientali Eccleſia conuellendum viribus totis inſurgeret. Nam audi Ignatium monachum, quæ in eius vita conſcribat de rebus ab eo geſtis poſt Nicænum Concilium: Primum quidem ſimoniacæ crumenæ ſcindens vinculum, quo Spiritus ſancti donum venale proponitur, ſtatuit vt ſacerdotum gratis fierent creationes & ordinationes, ex atrio Eccleſiaſtico omnem pecuniariam expellens conſuetudinem, & quicquid erat aſperum eijciens, rectas fecit ſemitas Fidei.]

Ar reperitur (quod mirandum eſt, ſi verum eſſe monſtrari poteſt) eiuſdem Taraſij epiſtola [b] ad Hadrianum Papam aduerſus ſimoniacam prauitatem, arguens eumdem Hadrianum quod ea ſit labe pollutus. Certe quidem nuſquam apud quemlibet ſcriptorem aliquid huiuſmodi de Hadriano dictum inuenire quis poterit, vt mirum admodum videri poſſit, vt qui a ſuis eius erroris argueretur, ipſe in Romanum Pontificem tale crimen impingat, eumq. corrigat acerbe nimis. Certe quidem qui eam primus edidit, Theodorus Balſamo Romanæ Eccleſiæ acerbiſſimus hoſtis in ſuſpicionem adducitur impoſturæ, vtpote ſchiſmate ſciſſus homo nihil magis ſcribendo laboret, quam vt Eccleſiæ Romanæ noram inurat, eamdemq. contemptibilem reddat. Sed reddamus hic eius epiſtolæ Taraſij nomine ſcriptæ ſaltem exordium, de his quæ ad ipſum Hadrianum Romanum Pontificem ſpectant. ſic enim ſe habent. E

[b] *Extat apud Theodor. Balſ. in Append. ad Nomoc. & Iuris Grac. lib. 3. ſententt. Synod.*

Sanctiſſimo ac beatiſſimo fratri & comminiſtro domino Hadriano Papæ veteris Romæ Taraſius indignus Epiſcopus ſalutem in Domino.

Multipli-

A Multipliciter, multisq. modis, Euangelice, Apostolice, & paterne docemur, vt mores ab auaritia alienos in sacerdotij consecratione habeamus; & neque deauremur, vel dargentemur, vel nobis aliquid venditemus in cuiusquam sacerdotalis viri ordinatione; vt demonstrabimus in sententijs hic subiectis ex diuinis scripturis & Paternis doctrinis. Qui enim manus imponunt, sunt ministri spiritus, non spiritus venditores. Et qui spiritus gratiam gratis accepere, eam quoque gratis dare ijs qui illam participant, iussi sunt, a Domini voce hac libertate accepta. Si quis autem eam auro emisse conuictus fuerit: diuina ei actione interdictum esse iubent. Etsi enim nomine sacerdotium sortitus est, re tamen ipsa falsa esse eius oratio conuincitur: Nemo enim potest Deo & Mammonæ seruire: vt ex Euangelio didicimus. Et quoniã audiuimus Deum prophetice loquentem: Sacerdotes loquimini ad cor Hierusalem. Et rursum minitantem & di-
B centem: Speculator si gladium exeuntem viderit, & id tuba non significauerit, & veniens gladius animam ex ijs abstulerit: sanguinem ex speculatoris manu requiram; eo quod propter metum non denuntiarit, vel non condemnarit: Omnibus nostrarum Ecclesiarum præsulibus vt libere iuxta diuinum Apostolum loquamur: mundi sumus a sanguine eorum, qui transgrediuntur canonicas constitutiones, & multo magis eorum qui pecunijs ordinauerunt, vel ordinati sunt (vt cum diuino Apostolo loquamur) mundi sumus a sanguine eorum.

Cum diuinus Petrus Apostolus, cuius cathedram sortita est fraternitas vestra, vt Simonem Magum eos deposuerit: eam ob causam veritatem annuntiare non veremur, seruantes & retinentes ea, quæ a sanctis Apostolis & inclytis Patribus nostris canonice tradita sunt, & si quid eorum ab aliquibus est præteritum, auersamur. Fraternitas er-
C go vestra & sacerdotalis sanctitas, quæ non iure, nec ex Dei voluntate Pontificale munus administrat: magna laborat infamia. Dicit enim per Prophetam magnus & primus Pontifex Christus Deus noster: Viuo ego. Sed eos qui me glorificant, glorificabo. Scis enim o homo, Macedonij & eorum qui circa illum erant sancti Spiritus hostium, tolerabiliorem esse hæresim cupiditatibus spiritus. Cum enim illi sanctum Spiritum Dei & Patris creaturam & seruum nugentur: hi ipsum vt videtur, seruum suum faciunt. Omnis enim dominus id quod habet, si vult, vendit, &c.] pluribus detestans Simonicam labem, recitat canones veteres & diuersorum Patrum sententias, in eiusmodi detestationem erroris.

Ad postremum vero ipsum Hadrianum Romanum Pontificem compellare auctor videri voluit his verbis: Sic nos quoque doce, vir Dei sanctissime, & scripturæ & Euan-
D geliorum & Apostolorum & canonum & Patrum præcepta sequi. Verbis enim oris vestri paremus. In altum montem conscende, exalta in fortitudine vocem tuam: ambula in dilatationibus, prædica cum libertate, vt tollatur, & ad interitum deducatur quæ pecunijs facta est per manuum impositionem ordinatio, & quicquid eam propter auaritiam, iniustitiam & mercaturam turpis lucri gratia consequitur. Ea enim cum ijs, quæ in eodem sunt ordine, ex peculiari populo, qui Christi nomine est appellatus, & redemptionem gratis est assecutus, sublata, omnia vitij inquinamenta quæ consequuntur, funditus excisa sunt; & sacerdotes vt palma florebunt, Christi bonum odorem ijs qui seruantur inspirantes, & Ecclesiæ epinicion canentes: [a] Abstulit Deus a te iniquitates tuas &c.] sic igitur Tarasius (si velimus rem serio actam & non Tarasij nomine fi-
E ctam) contra concitatam in se de simonia suspicionem laborans, aduersus eam stylum exerens quomodocumque, & aduersus quemcumque pugnasse videri voluit. Sed de Tarasio hactenus. dicendum modo de Theodoro Studita in his quæ spectant ad Nicænum Concilium.

[a] *Isai.60.*

Laborauit & ipse Theodorus alia suspicione, quod Nicænam hanc Synodum non Oecumenicam sed Localem dixisset in epistola [b] ad Arsenium. Certe quidem cum eam epistolam legi, in eam existimationē adductus sum, vt existimarem non esse ipsius Theodori, vtpote indignam quæ vel cuilibet homini Catholico adscribatur, in qua tot adeo aperta mendacia proferuntur; nempe non fuisse eam Oecumenicam, non missos Roma ad eam Legatos Apostolicæ Sedis, quod Papa non recepisset eam vt Oecumenicam sed vt Localem, quodq. qui ipsi subscripserant Apocrysarij Romanæ Ecclesiæ, cum Romam reuersi sunt, ea de causa fuissent ab Hadriano depositi: quod denique non interfuerint aliæ legationes a Patriarchis missæ: hæc inquam, cum (quod dictum est) adeo sint

[b] *Theod. epist. 38.*

THEODORVS STVDITA ASSERTOR SYNODI OECVMENICAE NICAENAE.

Theodoro indigna & quolibet Orthodoxo, ex ijs quæ idem Theodorus ſcribit, ſe ipſum defendens in epiſtola ad Petrum Nicænum Epiſcopum, ſunt refutanda. ſic enim ait[a]: Obiectiones & criminationes deducemus, quas contra nos, neſcio vnde, pacis opifices concinnarunt. Schiſmaticos nos depinxerunt, a diuini Pontificis noſtri conſortio auerſos Idionomos appellarunt, id eſt, priuati iuris auctores, in eorum pœnis, qui hæreticæ communioni adhæſerunt. aliaq. multa, quæ epiſtola includere moleſtius foret. Verum ad ſingula, vt diximus, appoſite precibus tuis reſpondentes: cum ſacro Pontifice communicare nos oſtendimus, qui & ſumma humanitate nos excepit, & amanter tractauit, & dimiſit, nullo verbo de his quæ per dolum conficta fuerunt, interiecto. Quin etiam cum mentio fieret de domino & beato Taraſio (nam & ab eo dixerant, Patrum ſcilicet amatores, nos deſciuiſſe, & ſecundam in Nicæa ſanctam Synodum Localem appellare) probauimus nos & illum in ſanctis Patribus habere, & Synodum verbis, ſcriptiſq. Oecumenicam confiteri.] hæc ipſe. & ſane quidem multis in locis ſuarum epiſtolarum eamdem Nicænam ſecundam, Oecumenicam ſeptimam appellat & probat. Sed de his ſatis ad Theodori excuſationem atque defenſionem.

[a] *Theod. epiſt.* 127.

Iam vero, ſero licet, res Occidentales inuiſamus: Hoc namq. anno (vt habent Annales Francorum, & qui eoſdem collegit Regino) Carolus Magnus Romam venit, & a Pontifice Hadriano ſuſceptus, ibi aliquot dies moratus eſt. quod cum audiſſet * Heregiſius Dux Beneuentanorum timore perterritus, miſit * Romaldum filium ſuum cum magnis muneribus ad Regem, poſtulans pacem, & promittens ſe omnem voluntatem eius facturum: ſed his ſuaſionibus minime Apoſtolicus credidit (*quod peculiare eſſe Principum Longobardorum fidem frangere ſæpe fuiſſet expertus*) ſed magis exhortatus eſt Regem, vt Beneuenti fines intraret: quod & fecit. Et cum Capuam veniſſet, Heregiſius reliquit Beneuentum, & Salernum ſeceſſit, ibiq. ſe muniuit. Et exinde miſit filium ſuum Grimaldum (nam Romaldum Rex ſecum retinebat) cum magnis muneribus offerens obſides, & promittens omnem fidelitatem, tantum ab impugnatione ceſſaret. Tunc Rex cum conſulto fidelium & ſacerdotum, ne penitus Epiſcopatus & monaſteria deuaſtarentur, elegit duodecim obſides, præter filium ſupradicti Ducis Grimaldum, & accepit munera, & iurauerunt omnes Beneuentani; & reuerſus eſt Romam, ibiq. celebrauit Paſcha cum Præſule Sedis Apoſtolicæ.] hæc Regino. Eadem reliqui omnes res Francorum proſequuti.

* Arichiſius
* Romualdum

CAROLVS MAGNVS BENEVENTVM CONTRA ARICHISIVM PERGIT.

Qui poſt Paulum diaconum proſequutus eſt res Longobardorum Herempertus vir illuſtris (ita enim inſcribitur) plura his addit quæ interceſſerunt inter Carolum Magnum & Epiſcopos Beneuentanum atque Salernitanum, & alios ab Arichiſio Duce Legatos miſſos, quæ cum non in omnibus nobis probentur, quod & fabuloſa multa commiſceantur, libentius præterimus, reddituri tantum Pauli diaconi quod recitat epitaphium ſepulchro Ducis Arichiſij affixum: quem hoc anno, menſe Auguſti, eſſe defunctum, idem auctor docet. ſic enim ſe habet in mendoſo ſcripto codice.

EPITAPHIVM ARICHISII DVCIS BENEVENTANI.

Lugentum lachrymis populorum roſcida tellus
Principis hæc magni nobile corpus habet.
Hic namq. in cunctis recubans celeberrimus heros
Præpollens Arichis, o decus, atque dolor!
Tullius ore potens cuius vix pangere laudes
Vt dignum eſt poſſit, vel tua lingua Maro:
Stirpe Ducum, Regumq. ſatus tranſcenderat ipſe
Nobilior gentis culmina celſa ſuæ.
Famoſus, validus, ſuauis, moderatus, & acer,
Facundus, ſapiens, luxque, decorq. fuit.
Quod Logos effinxit, moderanſq. quod Ethica pandit,*
Omnia condiderat mitis in arce ſua.
Strenuus eloquij diuini cultor, & Index,
Peruigil in lachrymis tempora noctis agens.
Anteibat iuuenes venatu, viribus, armis.
Flaminibuſq. ipſis flamina ſancta dabat.
Ter binis luſtris patriæ ſic rexit habenas,
Fluctibus vt lintrem nauita doctus agit.

* pangit

Solliciteq.

A * Sollicitęq. gratiam pacis ſeruauit amator,
Conſilio cautus, prouidus atque ſagax.
Cum natis proprium nil ducens tradere cenſum,
Inſuper & patriæ promptus amore mori.
Sic noſtrum ſolamen erat, ſolamen egentum:
Hos ſatagens verbis, hos releuare manu.
Ornaſti patriam doctrinis, mœnibus altis;
Hinc in perpetuum laus tua ſemper erit.
* Turris, quieſq. tuis, portuſque, ſaluſque fuiſti,
Gloria, deliciæ, tu generalis amor.
Heu mihi quam ſubito perierunt omnia tecum,
B Gaudia, proſperitas, paxque, quieſque ſimul!
Planctus vbique ſonat: te luget ſexus & ætas:
Omnis & ante omnes tu Beneuente, dolес;
Nec minus excelſis nuper circumdate muris
Structorem orbe tuum clare Salerne gemis,
Appulus & Calaber, Bulgar, Campanus & Aſer
Quoſq. Silar potat, Romuleuſq. Tyber.
Iam felix olim, nunc namq. miſerrima coniunx,
Regali in thalamo quam tibi iunxit amor:
Eheu perpetuo pectus transfixa mucrone,
Languida membra trahens, te moribunda dolet.
C Viderat vnius heu nuper funera nati,
Aſt alium extorrem Gallia dura tenes.
Huic geminæ natæ vernanti flore ſuperſunt,
Solamenq. mali, ſolicituſq. timor.
Has cernens, reddi vultus ſibi credit amatos:
His trepida fit, & fluctuabunda pauet.
Solatur tantos ſpes hæc vtcumque dolores,
Quod te pro meritis nunc paradiſus habet.
O Regina potens Virgo, genitrixq. Creantis
Proſit ei * hic ſacro membra dedeſſe lari.]

* Sollicitus gratam pacem ſeruauit amator

* Tu requieſq.

* huic

Hucuſque Pauli diaconi epitaphium, cui hæc quæ ſequuntur, inhærent. Vixit autem
D quinquaginta tres annos, obijt ſeptimo Kalendas Septembris, anno ab Incarnatione Domini ſeptingenteſimo octogeſimo ſeptimo, & ex donna Adelperga Principiſſa filios Romoald & Grimoald, Egiſiſum, Theoraldam, & Adeleiſam ſuſcepit.] hactenus ibi.

Poſt mortem vero Arichiſij, dimiſſum fuiſſe Grimoaldum filium obſidem a Carolo Magno, Leo Oſtienſis teſtatur his verbis [a]: Sequenti etiam tempore Grimoaldus filius eius, quem Carolo obſidem datum præmiſimus, cum poſt mortem patris Beneuentum, permittente Rege, reuerſus, & Princeps eſſet effectus: per præceptum donationis conceſſit ſancto Benedicto vniuerſa dominicalia ſua cum ſeruis & ancillis in eodem territorio Gentianæ,&c.] hæc Leo. Herempertus in hiſtoria Longobardorum de obitu Arichis & conceſſione Caroli, vt Romoaldus loco ipſius in Ducatum ſuccederet, dum agit,
E hæc inter alia habet: Ipſe Rex Carolus e ſuis fidelibus duos præclariſſimos cum ipſo Romoaldo miſit, Antharim videlicet & Paulipertum, vt quemadmodum ſuæ dignitati, ſic per omnia illi fidem ſeruarent.] & paulo poſt: Dum ſimul (vt diximus) caperent iter, peruenerunt in Beneuentanos fines, non procul a Capuana vrbe. Sed antequam Vulturnum fluuium tranſmearent, immenſa Longobardorum plebs in occurſum eius venit, atque cum gaudio eſt ab eis exceptus: qui cum cateruatim Beneuentum properaſſent fere milliarium viginti, ab vrbe exierunt cum hymnis & canticis, Deo gratias agentes, id ipſum concinentes: Veni paſtor noſter, & poſt Deum ſalus noſtra. Dum vrbem fuiſſet ingreſſus, ſtatim Dei Genitricis Eccleſiam adijt, & in faciem ſe in pauimento proſtrauit, & veniam ab ipſa Dei Genitrice efflagitauit &c.] hactenus de aduentu Romoaldi Ducis Beneuentani.

REDITVS ROMOALDI.

[a] Leo Oſtienſ. lib. 1. c. 16.

Sed quæ de Paulo diacono poſt mortem Arichis [b] ſcribat Leo audiamus: Defuncto

[b] Leo Oſtienſ. lib. 1. c. 17.

autem (inquit) Arichisi, mox ad hoc Cassinense monasterium Paulus diaconus (vt supra A
retulimus) properauit: plureſq. postea vixit annos. Rogatus quoque ab Abbate & fratribus, expositionem regulæ S. Benedicti perutilem edidit, vbi multa de veteri monasterij huius consuetudine necessario ingerit.] hæc ipse, qui & de Carolo Magno ista habet[a].

[a] Leo Ostiens. lib. 2. cap. 14.

At vero idem Rex Carolus vbi victoria potitus a Beneuento redijt, orationis causa Cassinum tetendit ad corpus sancti Patris Benedicti, seq. fratrum omnium Deo seruientium orationibus commendauit. Ab hoc primum Rege memoratus Abbas Theodomarius præceptum confirmationis de tota hac terra susceptit: alio item præcepto Rex ipse monasteria S. Mariæ in Cingla, & S. Mariæ in Plumbariola, & sanctæ Sophiæ intra Beneuentum S. Benedicto sua quoque auctoritate firmauit vna cum ceteris, quæ tunc temporis habere videbatur, vniuersis quoque aquis cum vtriusque partis ripis, vbicum- B
que fuissent terris huius monasterij iunctæ. Ad hunc Abbatem idem Carolus per Aldigarium Episcopum de Francia litteras misit, rogans vt aliquot sibi de monasterio beati Benedicti dirigeret fratres, qui regularem disciplinam in illis partibus extinctam renouarent. quod & fecit, mittens illi etiam regulam & hymnos, qui tunc ex traditione regulæ in hoc monasterio canebantur: pondus quoque libræ panis & mensuram vini, sed & calicis mensuram, quam in mixto seruitores accipere deberent, & omnem consuetudinem quæ tunc in hoc loco seruabatur scriptam transmisit.] hæc ipse Leo, qui & adhuc ista addit.

His temporibus vir quidam de gente Anglorum mutus & surdus cum quibusdam gentis suæ socijs ad Limina Apostolorum venit. Inde cum socios ad Memoriam beati Michaelis Archangeli, quæ in Monte Gargano sita est, properare conspiceret, vna cum C
eis iter arripiens, ad hoc monasterium venit. Cumq. oratorium ingressi ante corpus sanctissimi Benedicti oraturi se pariter prostrauissent, cum ceteri post modicum surgerent, eumdem quoque vt surgeret, pulsare cœperunt: verum ille cælesti visitatione compunctus gemitibus cordis, mentisq. clamoribus, prout poterat, oratione producta, sancti Patris Benedicti auxilium pectore pleno fiduciæ postulabat. Cum ecce post vnam ferme horam de loco se in quo prostratus fuerat, erigens (Benedictus & mirabilis Deus) recepto auditu pariter & loquela, non solum in lingua patria, hoc est, Anglica, verum & Romana cœpit absolutissime loqui.] hactenus de his Leo. sed ad Carolum Romam redeuntem ad Hadrianum Pontificem veniamus.

MVTVS ET SVRDVS CVRATVS A S. BENEDICTO.

In veteri Chronico Caroli Regis Francorum, quod Pithœus edidit, ista Romæ tunc gesta leguntur: Reuersus est Rex pijssimus Carolus, & celebrauit Romæ Pascha cum D
domno Apostolico. Ecce orta est contentio per dies festos Paschæ inter cantores Romanorum & Gallorum. Dicebant se Galli melius cantare, & pulchrius quam Romani. Dicebant se Romani doctissime cantilenas Ecclesiasticas proferre, sicut docti fuerant a S. Gregorio Papa; Gallos corrupte cantare, & cantilenam sanam destruendo dilacerare. Quæ contentio ante domnum Regem Carolum peruenit. Galli vero propter securitatem domni Regis Caroli valde exprobrabant cantoribus Romanis. Romani vero propter auctoritatem magnæ doctrinæ, eos stultos, rusticos, & indoctos velut bruta animalia affirmabant, & doctrinam S. Gregorij præferebant rusticitati eorum. Et cum altercatio de neutra parte finiret: ait domnus pijssimus Rex Carolus ad suos cantores: Dicite palam quis purior est, & quis melior, aut fons viuus, aut riuuli eius longe decurrentes? Respondetunt omnes vna voce, fontem velut caput & originem puriorem esse; E
riuulos autem quanto longius a fonte recesserint, tanto turbulentos & sordidos ac immunditijs corruptos. & ait domnus Rex Carolus: Reuertimini vos ad fontem S. Gregorij, quia manifeste corrupistis cantilenam Ecclesiasticam.

ALTERCATIO INTER ROMANOS ET GALLOS DE CANTV ECCLES.

Mox igitur petijt domnus Rex Carolus ab Hadriano Papa cantores, qui Franciam corrigerent cantu: ille dedit ei Theodorum & Benedictum Romanæ Ecclesiæ doctissimos cantores, qui a S. Gregorio eruditi fuerant, tribuitq. Antiphonarios S. Gregorij, quos ipse notauerat nota Romana. Domnus vero Rex Carolus reuertens in Franciam, misit vnum Cantorem in Metis ciuitate, præcipiens de omnibus ciuitatibus Franciæ magistros scholæ, Antiphonarios eis ad corrigendum tradere, & ab eis discere cantare. Correcti sunt ergo Antiphonarij Francorum, quos vnusquisque pro arbitrio suo vitiauerat, addens vel minuens, & omnes Franciæ cantores didicerunt notam Romanam,

quam

A quam nunc vocant notam Franciſcam, excepto quod tremulas vel vinnulas ſiue collisibiles vel ſecabiles voces in cantu non poterant perfecte exprimere Franci naturali voce barbarica, frangentes in gutture voces, quam potius exprimentes. Maius autem magiſterium cantandi in Metis ciuitate remanſit. Quantumq. magiſterium Romanum ſuperat Metenſe in arte cantilenæ, tanto ſuperat Metenſis cantilena ceteras ſcholas Gallorum. Similiter erudierunt Romani cantores ſupradicti cantores Francorum in arte organandi. Et domnus Rex Carolus iterum a Roma artis Grammaticæ & Computatoriæ magiſtros ſecum adduxit in Franciam, & vbique ſtudium litterarum expandere iuſſit. Ante ipſum enim domnum Regem Carolum in Gallia nulli ſtudium fuerat liberalium artium.] hæc de his ibi. Porro de cantico Romano recitando in Gallijs eſt conſtitutio ipſius Caroli Magni his verbis: [a] Monachi vt cantum Romanum pleniter & B ordinabiliter per nocturnale vel gradale officium peragant, ſecundum quod beatæ memoriæ genitor noſter Pipinus Rex decretauit, vt fieret, quando Gallicanum cantum tulit, ob vnanimitatem Apoſtolicæ Sedis & ſanctæ Dei Eccleſiæ pacificam concordiam.] hæc ipſe.

[a] *Capit. Franc. lib. 1. c. 80.*

Porro hæc quæ ſpectant ad ipſum canendi ritum, certum eſt eum curatum eſſe per Hadrianum Papam, poſcente Carolo Magno, miſſis cantoribus in Galliam, etſi ſub Pipino Caroli Magni patre a Stephano Papa id factum, auctore Vualfrido [b] Strabone diximus. Inſuper certum eſt teſtificatione Amalarij Fortunati, qui temporibus Ludouici Imperatoris filij Caroli Magni vixit, ab ipſo Hadriano Romano Pontifice ſcriptum eſſe Antiphonarium. Nam in prologo de ordine Antiphonarij: Inueni, inquit, in vno volumine memoratorum Antiphonariorum ex ijs quæ infra continebantur, eſſe illud ordi- C natum priſco tempore ab Hadriano Apoſtolico.] meminit idem auctor & de Metenſis Eccleſiæ Antiphonario. Porro addit Antiphonarium a Romanis dici a cantu, Cantorarium, idemq. diuiſum in duas partes, duplici augeri nomine, nempe vt quæ Reſponſoria continet, Reſponſoriale nuncuparetur, quæ vero Antiphonas, Antiphonarium appellaretur. partem igitur priorem voluminis his verbis inſcriptam ſe inueniſſe teſtatur: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti incipit Reſponſoriale de circulo anni temporibus ter beatiſſimi & Apoſtolici domni Hadriani Papæ per Indictionem ſeptimam. *item in fine*. Hoc opus ſummus reparat Pontifex domnus Hadrianus ſibi memoriale per ſæcula.]

[b] *Vualfrid. de reb. Eccleſ. c. 25 in fine.*

HADRIANI PAPAE LIBER ANTIPHONARIVS VEL RESPONSALIS.

Quod vero ex vno licet fonte puriſſimo tam Romana quam Gallicana ſacra manarint officia, tamen diuerſa interdum eſſe reperiantur, cantorum incuria atque deſidia accidere potuiſſe, idem Amalarius docet, vbi ait: [c] Poſt officium quo dedicatur Eccleſia, D ſcripſi Antiphonas de Euangelijs, de quibus interrogaui magiſtros Romanæ Eccleſiæ, ſi illas canerent: reſponderunt nequaquam: Noſtri tamen magiſtri dicunt, ſe eas ab eis percepiſſe per primos magiſtros, qui melodiam cantus Romani docuerunt intra terminos Francorum. Deus ſcit ſi iſti fallant, aut ſi ipſi fefelliſſent, qui gloriati ſunt ſe eas percepiſſe a magiſtris Romanæ Eccleſiæ, aut Romani propter incuriam & negligentiam eas amiſiſſent.] Sed & inde diuerſitas pariter orta eſt (quod idem auctor teſtatur [d]) quod ea ſint vſi licentia, quam ſanctus Gregorius Auguſtino Anglorum Apoſtolo impertiuit, vbi hæc ad ipſum ita reſcripſit: Nouit fraternitas tua Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem, in qua ſe meminit nutritam: ſed mihi placet vt ſiue in Romana Eccleſia ſiue in Gallicana, ſiue in qualibet Eccleſia aliquid inueniſti, quod plus omnipotenti Deo E poſſit placere, ſolicite eligas, & in Anglorum Eccleſia, quæ adhuc ad fidem noua eſt inſtitutione præcipua, quæ de multis Eccleſijs colligere potuiſti, infundas: non enim pro locis res, ſed pro bonis rebus loca amanda ſunt. ex ſingulis ergo quibuſque Eccleſijs quæ pia, quæ religioſa, quæ recta ſunt, elige, & hæc quaſi in faſciculum collecta, apud Anglorum mentes in conſuetudinem depone.] hæc Gregorius, qua inquam licentia alij etiam vſi, id effecere, vt quæ ab Eccleſia Romana acceperunt, longe diuerſa ab eius ritu in nonnullis poſtea ſint inuenta. qua pariter licentia ſe vſum eſſe Amalarius ipſe teſtatur. Sed ad Carolum redeamus.

VNDE ORORTA DIVERSITAS SACRORVM OFFICIORVM.

[c] *Amalar. de ord. Antiph. c. 68.*

[d] *Amalar. in proleg. de ord. Antiphonarij.*

Dum adhuc Romæ ipſe commoraretur, Legati a Duce Bauariæ venerunt, de quibus hæc vbi ſupra: Per ipſos dies Paſchales venerunt Romam ad dominum pijſſimum Regem Carolum Miſſi Taſſilonis Ducis Bauariæ Epiſcopus * Iſarnus & Abbas Henricus, petieruntq. Apoſtolicum, vt pacem faceret inter domnum Regem Carolum & Taſſilonem

LEGATI TASSILONIS ROMAM MISSI. *

silonem Ducem Baioariorum. Et domnus Apostolicus multum se interposuit, postu- A
lando pijssimum Regem. Cui ipse respondit: hoc se voluisse, & per multa tempora
quæsisse, & minime inueniri potuisse, vt præferebat, statim fieri. Voluitq. mox in præ-
sentia Papæ cum ipsis Missis pacem firmare. Et renuentibus Missis, quia non ausi fuis-
sent de eius parte firmitatem facere: cum cognouisset Apostolicus instabilitatem &
mendacium eorum: anathema posuit super Ducem eorum & suos consentaneos, si ipse
Dux sacramenta quæ promiserat Pipino & domno Carolo Regi, non adimpleret. &
obtestatus est supradictos Missos, vt contestarentur Tassilonem, vt non aliter faceret,
nisi in omnibus obediret domno Regi Carolo & filijs eius ac genti Francorum, ne san-
guinis effusio proueniret, vel læsio terræ ipsius. Et si ipse Dux obdurato corde ver-
bis Apostolici minime obediret: tunc domnus Rex Carolus & suus exercitus absoluti
essent ab omni periculo peccati, & quicquid in ipsa terra de incendijs eueniret, vel de B
quacumque malitia, hoc super Tassilonem & eius consentaneos recideret, & dom-
nus Rex Carolus ac Franci innoxij ab omni culpa exinde permansissent. His ver-
bis expletis Missi Tassilonis absoluti sunt, *dimissi scilicet.*] addit vero Eginhardus, Ca-
rolum Magnum antequam Roma recederet, consumpsisse aliquot dies in veneratio-
ne locorum sanctorum. sed pergit auctor institutam de reditu Caroli in Franciam
orationem.

Tunc inuicem sibi domnus Apostolicus & domnus Rex glorioſus Carolus, Vale,
dicentes, benedictione assumpta, & oratione peracta, in Franciam cum gloria reuer-
sus est: adducens secum cantores Romanorum & grammaticos peritissimos, & calcu-
latores, peruenitq. idem mitissimus Rex Carolus ad coniugem suam domnam Fastar-
dam Reginam in ciuitate Vuarmatia, & ibi ad inuicem gauisi sunt lætificantes, ac Do- C
mini misericordiam collaudantes, vbi Synodum congregauit. Et deinde misit ad Tas-
silonem, vt omnia impleret secundum iussionem Apostolici, vel sicut iustitiæ erat, eo
quod sub iureiurando promissum habebat, vt in omnibus obediens & fidelis esset ei, &
filijs eius, & Francis, & ad eius præsentiam veniret. Quod renuit, & venire contem-
psit. Tunc domnus Rex Carolus sentiens instantiam suam, pergit Baioariam, venitq.
in loco qui dicitur Lecfeld super ciuitatem Augustæ, & iussit fieri alium exercitum de
Austrasijs & Thuringijs & Saxonibus, & coniunxerũt se per Danubium fluuium in loco
qui dicitur Faringa, & tertium exercitum iussit fieri de Italicis, vt filius eius Pipinus Rex
veniret vsque ad Triancum, & ipse ibi maneret, & exercitum suum pleniter in ante
mitteret vsque ad Baioariam. Tassilo videns se circumdatum ex omni parte, videnſq.
quod omnes Baioarij plus essent fideles domno Regi Carolo, quam sibi, & cognouis- D
sent domni Regis fideles & magis vellent iustitiæ consentire quam contrarij esse: con-
tristatus vndique, tradidit semetipsum domno Regi Carolo &c.] subdit enim dedisse
obsides Carolo Tassilonem, & inter alios filium Theodonem annumeratum, sicq. per-
missum esse Ducem Baioariæ permanere.

Quod autem ista Tassilo in Carolum tentare præsumpserit, tradit Eginhardus ipsum
id fecisse impulsu vxoris suæ, quæ filia fuerat Desiderij Regis Longobardorum e Regno
a Francis expulsi. Sed & quod fœdus inijsset cum Hunnis, mente elatus inferre bellum
magno Regi non formidauit; sed diuina ope factum est, vt bellum, quod (vt ait) maxi-
mum futurum videretur, sicut citissime, ita & felicissime confectum sit: nam Tassilo
vilis redditus est & ignauus, vbi Apostolicæ censuræ gladio percussus fuit. hoc igitur
anno cœptum eadem occasione est bellum Hunnicum, quod teste Eginhardo, perdu- E
rauit annos octo, sed quos alij Hunnos, alij Auares eos dixerunt.

IESV CHRISTI ANNVS 788. HADRIANI PAP. ANNVS 17. CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 9.

QVi sequitur annus Redemptoris nostri septingentesimus octogesimus octauus,
vndecima Indictione notatur, quo Imp. Constantinus inuitus nolensque, Irenæ ta-
men matris impulsu, desponsatam sibi Caroli Magni filiam repudiauit, quam deperi-
bat, vxoremq. accepit Mariam Armenam a matre Irene ipsi procuratam. hæc Theo-
phanes.

A phanes, ex quo quidem principio quot mala euenerint, dicetur inferius suis locis. Porro Maria ista humili loco nata, vt solium Imperatricis ascenderet, sanctitas effecit eius patrui S. Philareti cognomento Misericordis: de quo agitur dies natalis in Menologio Basilij die secunda Decembris hoc elogio: Sub Imperatrice pijssima Irene fuit hic beatus a Paphlagonia. Cum autem ex labore suo diues fuisset, diabolica inuidia factus est pauper, nec tamen eleemosynarum oblitus est. Ex vno autem facto ipsius in omnibus misericordiam ostendemus. Defecit aliquando vicini bos. Qui veniens ad Sanctum, in agello deprehendit eum cum tenui iugo serentem. Qui videns ipsum mærentem, solutum e duobus bouem alterum ipsi tradidit, ipse vero cum altero iugum subijt. At Deus conspicatus viri virtutem, fecit vt Irena Imperatrix neptem ipsius Mariam filio suo Constantino iungeret in matrimonium. ex quo ille factus diues & copiosus in misericordia, senex migrauit ad Dominum.] hæc ibi, quæ annis singulis, dicta die, in Ecclesijs decantari consueuere.

DE S. PHILARETO MISERICORDE.

B

Vt autem Irene Imperatrix se a Francorum Regis fœdere, amicitia, & affinitate seiunxerit, alia non est quæ asseri causa possit, nisi quod Carolus Ducatum Beneuentanum inuaserit, quem vna cum Duce in suum patrocinium Orientales Imperatores susceperant. Porro vna cum Beneuentano Ducatu reliqua omnia a Carolo ablata esse, quæ interiacent vsque ad Adriaticum mare, certum est: nam de dominio Caroli Magni in Italia hæc Eginhardus in eius vita: Totam Italiam, quæ ab Augusta Prætoria vsque in Calabriam inferiorem, in qua Græcorum & Beneuentanorum constat esse confinia, decies centum & amplius passuum millibus longitudine porrigitur, occupauit scilicet.] & inferius: Erat (inquit) semper Romanis & Græcis Francorum suspecta potentia, vnde

DISSOLVTA PAX INTER IMPERATOREM ET CAROLVM MAGNVM.

C illud Græcorum extat prouerbium: τὸν Φράγκον φίλον ἔχῃς γείτονα οὐκ ἔχῃς, id est, Francum amicum habeas, vicinum ne habeas.]

Sed exæstuans ira femina, sicut malo consilio dissoluit fœdera nuptiarũ, ita imprudens aduersus eumdem Carolum hoc eodem anno in Italia bellum mouit. de quo ista Regino: Eodem anno commissum est bellum inter Græcos & Longobardos, Ducibus Hildeprando Spoletano & Grimoaldo Beneuentano & Vuinigiso a Rege Francorum directo cum Francis: & fugati sunt Græci, & victores extiterunt Franci & Longobardi.] Qui putarunt non repudiatam ab Imperatore, sed negatã fuisse a Carolo Magno filiam Constantino: hac de causa huiusmodi bellum conflatum esse dixere. nam in Annalibus sub Ludouico Imperatore conscriptis ista leguntur: Interea Constantinus Imp. propter negatã sibi Regis filiam iratus, Theodorũ Patricium Siciliæ Præfectum cum alijs Duci-

VICTI GRAECI A LONGOBARDIS ET FRANCIS.

D bus suis fines Beneuentanorum vastare iussit. Qui cum imperata exequerẽtur, Grimoaldus, qui eo anno post mortem patris Dux Beneuentanis a Rege datus est, & Hildeprandus Dux Spoletanorum cum copijs quas congregare potuerunt, in Calabria eis occurrerunt, habentes secum Legatum Regis Vuinigisum, qui postea in Ducatu Spoletano Hildeprando succesſit; cõmissoq. prœlio, immodicam ex eis multitudinem occiderunt, & sine suo suorumq. dispendio victores facti, magnum captiuorum & spoliorum numerum in sua castra retulerunt.] hæc ibi.

Ceterum quantum ex Theophane colligi potest, Aldegisus filius Desiderij Regis Longobardorum, qui fugerat Constantinopolim, fuit malorum omnium architectus: sperans enim, si eiusmodi nuptiarum fœdera inter Carolum atque Constantinum inita soluerentur, bellumq. inter eos accenderetur: fore vt ipse ad suos reuersus, ab illis

E reciperetur, Francis explosis, in Regem. Sed spes ista fefellit eum: nam audi Theophanem: Interea, inquit, Irena misit Ioannem Sacellarium & Logothetam in Longobardiam vna cum Aldegiso dudum maioris Longobardiæ Rege, quem illi a Deo datum dicebant ad vltionem inferendam, si possent, in Carolum, & quosdam subducendos ab illo. Descenderunt ergo cum Theodoro Patricio Exarcho Prætore Siciliæ, & inito bello, tentus a Francis, amare interemptus est.] hæc Theophanes. Est mentio huius victoriæ in Epitaphio Grimoaldi Ducis, vbi inter alia hi de superatis ab eo Græcis versus leguntur.

Cum Danais bellum felici sorte peregit,
Finibus & pepulit belliger ipse suis.

TASSILO DVX BAVARIAE CVM THEODONE DETRVSVS IN MONASTERIVM.

Quo pariter anno Carolus Magnus Tassilonem Bauariæ Ducem, maiestatis reum conuictum damnatum legibus, commiseratione motus exemptum a gladio, concessit ingredi

ingredi monasterium vna cum filio Theodone, vbi ambo tonsura & monastico habitu susceptο, permansserunt. Porro qui ab eo solicitati sunt Hunni duobus comparatis exercitibus, altero Marcam Foroiulienſem, altero Baioariam sunt aggressi, sed frustra: nam vtrobique victi, fugatiq. sunt, & multis ex ipsis amissis magno cum damno ad sua se loca in Pannoniam recepere. Hæc igitur quã feliciſſime hoc anno Carolo Magno cessere.

Si vis scire quem tandem octo annorum bellum Hunnicum consecutum sit finem, ab Eginhardo sic accipe: Maximum (inquit) omnium quæ ab illo gesta sunt bellorum præter Saxonicum, huic bello successit illud videlicet, quod contra Auares siue Hunnos susceptum est: quod ille animosius quam cetera, & longe maiori apparatu administrauit. Vnam tamen per se in Pannoniam (nam eam prouinciam ea gens tunc incolebat) expeditionem fecit, ceteras filio suo Pipino ac Præfectis prouinciarum, Comitibus etiam atque Legatis perficiendas commisit. Quod cum ab his strenuissime fuisset administratum, octauo tandem anno completum est. Quot prœlia in eo gesta, quantum sanguinis effusum sit, testatur vna cum omni habitatore Pannonia, & locus in quo Regia Cagani erat ita desertus, vt ne vestigium quidem in eo humanæ habitationis appareat.

BELLVM HVNNICVM FELICITER CONSVMMATVM.

Tota in hoc bello Hunnorum nobilitas perijt, tota gloria decidit, omnis pecunia & congesti ex longo tempore thesauri direpti sunt. Neque vllum bellum contra Francos exortum humana potest memoria recordari, quo illi magis ditati & opibus aucti sint: quippe cum vsque ad id temporis pene pauperes viderentur, tantum auri & argenti in Regno repertum, tot spolia pretiosa in prœlijs sublata, vt merito credi posset, hoc Francos Hunnis iuste eripuisse, quod Hunni prius alijs gentibus eripuerant. Duo tantum ex proceribus Francorum eo bello perierunt, Ericus Dux Foroiulianus in Liburnia iuxta Tarsaticam maritimam ciuitatem insidijs oppidanorum interceptus, & Gerollus Baioariæ Præfectus in Pannonia, cum contra Hunnos prœliaturus aciem strueret, incertum a quo, cum duobus alijs qui eum obequitantem, ac singulos hortantem comitabantur, interfectus: ceterum incruentum pene Francis hoc bellum fuit, & prosperrimum exitum habuit, tametsi diutius sua magnitudine traheretur.] hactenus Eginhardus: quæ Annalibus contexta voluimus, quo fieret manifestum, quem tandem finem consequuta sit barbara illa gens Auarum orbis terror, quæ Occidentales atque Orientales innumeris cladibus affecerat, & Constantinopolitanum Imperatorem sub tributo redegerat, sæpeq. etiam mœnia Constantinopolitana ferro pulsauerat. Vt pariter intelligamus, sic Deum permittere ad peccata populorum plectenda, barbaros interdum inuincibiles reddi, verum eosdem ipsos, cum vult, per fideles pioſq. Duces subigi atque deleri. Porro tot ista tantaque, potius pietate quam armis ipsum Carolum obtinuisse, quæ dicenda erunt ostendent.

Hoc anno Hadrianus Papa præfecit Bremensi Ecclesiæ in Saxonia S. Vuillehadum probe sibi Romæ cognitum cum venit ad Limina Apostolorum. Cum in tot bellorum angustijs Carolus Magnus pietatis cultum propensius prosequutus, eiusdem Hadriani Papæ iussa capescens, eumdem Apostolicum virum primum Episcopum ordinatum accepit, insuper & Ecclesiam illam amplissimis redditibus auxit, finesq. eius Ecclesiæ certis finibus circumscripsit. Extat de his omnibus [a] diploma Regium eiusdem Caroli, quo & gratias agit Deo de consecuta sæpe victoria aduersus Saxones ipsi Domino totum adscribens. sic enim se habet.

SEDES BREMENSIS IN SAXONIA ERECTA.

a *Apud Crant. in Saxon. lib. 2. cap. 14.*

DIPLOMA CAROLI.

In nomine Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi Carolus, diuina ordinante clementia, Rex.

Si Domino Deo exercituum succurrente, in bellis victoria potiti sumus: in illo, & non in nobis gloriamur, & in hoc sæculo pacem & prosperitatem & in perpetuo futuro æternæ mercedis retributionem nos promereri confidimus. Quapropter nouerint omnes Christi fideles, quod Saxones, quos a primogenitoribus nostris ob suæ pertinaciæ perfidiam semper indomabiles, ipsiq. Deo & nobis tamdiu rebelles, quousque illius non nostra virtute ipsos & bellis vicimus, & in baptismi gratiam, Deo annuente, perduximus, pristinæ libertati donatos, & omni nobis debito censu solutos, pro amore illius qui nobis victoriam contulit, ipsi tributarios & subiugales deuote addiximus, videlicet, vt qui nostræ potestatis iugum hactenus ferre detrectarunt, victi iam, Deo gratias, & armis & fide Domino Saluatori nostro Iesu Christo ac sacerdotibus eius, omnium suorum

Sancto-

A iumentorum ac fructuum, totiusq. culturæ decimas ac nutrituræ, diuites ac pauperes legaliter constricti persoluant. *M. Adam. hist. Eccl. Septentr. libr. cap. 10.*

Proinde omnem terram eorum antiquo Romanorum more in prouinciam redigentes, & inter Episcopos certo limite disterminantes, Septentrionalem illius partem, quæ & piscium vbertate ditissima, & pecoribus alendis habetur aptissima, pio Christo, & Apostolorum suorum principi Petro pro gratiarum actione deuote obtulimus: sibiq. in Vuigmodia, in loco Bremon vocato super fluuium Virraam Ecclesiam & Episcopalem statuimus cathedram. Huic parochiæ decem pagos subiecimus, quos etiam adiectis eorum antiquis vocabulis & diuisionibus, in duas redigimus prouincias, his nominibus appellantes, Vigmodiam & Lorgoe. Insuper ad præfatæ constructionem Ecclesiæ, in supradictis pagis septuaginta mansos, cum suis colonis offerentes, totius huius pa- ECCLESIAE PER PROVINCIAS DIVISAE.

B rochiæ incolas decimas suas Ecclesiæ suoq. prouisori fideliter persoluere, hoc nostræ maiestatis præcepto iubemus, donamus, & confirmamus.

Adhuc etiam summi & vniuersalis Papæ Hadriani præcepto, necnō & Maguntiacensis Episcopi * Lullonis, omniumq. qui affuere Pontificum consilio, eamdem Bremensem Ecclesiam cum omnibus suis appendicijs Vuillehado probabilis vitæ viro, coram Deo & sanctis eius, commisimus. Quem etiam primum eiusdem Ecclesiæ, tertio Idus Iulij, consecrari fecimus Episcopum, vt populis diuini semina verbi, secundum datam sibi sapientiam fideliter dispensando, & nouellā hanc Ecclesiam canonico ordine, & monasteriali competentia vtiliter instruendo interim plantet & riget, quousque precibus Sanctorum suorum exoratus incrementum det omnipotens Deus. Innotuit etiam venerabilis vir serenitati nostræ eam quam diximus parochiam, propter barbarorū infestantium pericu- * *al.* Lulli HADRIANI PRAECEPTVM

C la, seu varios euētus, qui in ea solent cōtingere, ad sustentacula siue stipendia Dei seruorū, inibi Deo militantium, minime sufficere posse. Quamobrē quia Deus omnipotens in gēte Fresonū, sicut & Saxonum, ostium fidei aperuit, partem prænominatæ regionis, videlicet Fresiæ, quæ huic cōtigua parochiæ esse dignoscitur, eidē Bremēsi Ecclesiæ, suoq. prouisori Vuillehado Episcopo, eiusq. successoribus perpetualiter delegauimus retinendam. REDITIBVS LOCVPLETAT BREM. ECCL.

Et quia casus præteritorum cautos nos faciunt in futurum: ne quis (quod non optamus) aliquam sibi in eadem diœcesi vsurpet potestatem, certo eam limite fecimus terminari, eiq. hos terminos, mare Oceanum, Albiam fluuium, Liam, Steinbach, Hasalam, Vimarcham, Sneidbach, Ostam, Mulinbach, Motam paludē, quæ dicitur Sigefridismoer, Quistinam, Chisemmor, Asebroch, Visebroch, Biuernam, Vternam, iterumq. Ostam. Ab Osta vero Bicinam vsquequo perueniatur ad paludē quæ dicitur Chaltenbach. Dein- FINES BREMENSIS DIOECESIS.

D de ipsam paludem vsque in Vemnam fluuium. A Vemna vero Bricinā Farstinam vsque in Virraam fluuium. Dehinc ab Orientali parte eiusdem fluminis viam publicam quæ dicitur Hesseuech, Sturmegoe, & Lorgoe, disterminātem Sethbasam, Alapam, Chaldhoua, iterumq. Virraam. Ex Occidentali autem parte vjam publicam quæ dicitur Foluech, Derue, & Lorgoe diuidentem vsque in Huntam fluuium. Deinde ipsum flumen & Amrinum Lucum siluestrem, quem incolæ loci Vildloch nominant, Finolam, Valdesmor, Bercpol, Eddinriad paludem, Emisgoe, & Ostrigoe disterminantem Brustlaho, Biberlach; iterumq. mare, firmos & intransgressibiles circumscribi iussimus. Et huius donationis ac circumscriptionis auctoritas, nostris futurisq. temporibus, Domino protegente, valeat inconuulsa manere, manu propria subscripsimus, & anuli nostri impressione signari iussimus. *Signum Domini Caroli Regis inuictissimi.*

E Hildibaldus Archiepiscopus Colonienſis & sacri Palatij Capellanus recognoui. Data pridie Idus Iulij anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo octogesimo octauo, Indictione * duodecima. Anno autem domini Caroli vigesimoprimo. Actum in palatio Nemetensi feliciter. Amen.] hactenus de fundatione Bremensis Ecclesiæ diploma. * vndecima

Porro qui res Saxonum sunt prosecuti, eumdem Vuillehadum annos tantum duos sedisse, mensesq. tres & dies viginti sex tradunt: relatumq. inter Sanctos, diemq. transitus eius, sexto Idus Nouembris, quo obijt, Ecclesiastico ritu celebrari consueuisse. Quod autem tradant ante Episcopatum ipsum vna cum sancto Ludgero Romam peregrinatum esse, id minime ex Ludgeri vitæ Actis probari: siquidem aduentus eiusdem Ludgeri Romam contigisse ponitur sub Hadriani successore Leone Papa, cum iam non amplius S. Vuillehadus in humanis esset.

SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus octogesimus nonus, Indictione duodecima, quo Orientale Imperium domestica dissensione matris & filij Imperatorum mirum in modum exagitatur, de qua ista Theophanes: Anno decimo Imperij Irenæ mouit diabolus liuore impietatis Imperatorum homines, qui instigarent matrem aduersus filium, & filium aduersus matrem.] nimirum, vt ipsa sola regnare deberet, ex Dei voluntate esse, asseuerantibus illis. Contra vero auribus filij alij insusurrabant, haud decens esse, vt viginti iam annos natus Imperator adhuc sub matris esset tutela atque regimine. Quomodo autem matris partes præualuerint, accipe: Cum, inquit, Imperator iam viginti esset annorum factus robustus atque idoneus, cum videret se nihil potestatiue gerere, tristabatur: intuens e contrario Stauratium Patricium a matre præfectum Logothetam omnia possidere, omnesq. ad illum accedere, & neminem se frequentare audere: consilio inito cum familiaribus perpaucis hominibus suis & Petro magistro suo & Theodoro Patricio & Damiano Patricio æque firmauit comprehendere eam, & in exilium in Siciliam destinare, sicq. ipse teneret Imperium sine matre sua.] & paulo post.

DOMESTICVM BELLVM INTER IRENEM ET CONSTANTINVM.

Cum autem Stauratio nuntiata fuit & præsignata res; commouit Augustam contra filium. Quæ comprehensos omnes Imperatoris homines cæcidit atque totondit, vna cum Ioanne Protospathario & baiulo ipsius, & exilio relegauit in inferioribus partibus vsque in Siciliam; Petrum vero magistrum dehonestationibus subijciens, in domo sua sedere præcepit, similiter & Theodorum Patricium: Porro Damianum Patricium cæsum ac tonsum in castrum Appolloniadem exulem fore destinauit. percutiensq. filiũ & conuicijs multis lacessens, egit ne procederet per dies non paucos. cœpit autem militiam sacramentis submittere ita dicentem: Quia quousque tu viuis, non permittimus filium tuum imperare. Et iurabant omnes sic, nemine contradicere audente.] hic status erat rerum Imperij nutabundus & turbulentus, quem & natura euidentiori expressit signo, dum (quod idem Theophanes ait) eodem anno sexto Idus Februarij horribilis factus est terræmotus, ita vt non auderet quisquam domi dormire, sed omnes in hortis sub dio tabernaculis factis & tentorijs degebant. Ast Imperatrix vna cum filio suo egressa est ad sanctum Mamantem.] hæc Theophanes.

AMICI CONSTANT. IMP. RELEGANTVR

Porro his diebus cum Augusta Præfectos, & inter alios Protospatharium, quem Theophanes Ioannem nomine dictum tradit, insequeretur: quo modo confugiens iste ad Ecclesiam, a Tarasio diu defensus sit, accipe ab Ignatio, qui res eiusdem Tarasij prosequutus hæc habet [a]:

[a] *Extant apud Sur. die 25. Februar. tom. 1.*

Aliquando quidam ex ijs, qui gerebant magistratus, splendore & gloria & diuitijs insignis, qui etiam vt ensem Imperatorium gestaret, honorem erat adeptus, pro magno pecuniæ pondere luens pœnas, cum graues & acerbæ de eo haberentur quæstiones, neque ei quidquam daretur laxamenti, sed afflictione & cruciatu omni ex parte vrgeretur, deturbatur in profundi desperationem præ animi ægritudine. Is cum noctem obseruasset intempestam, eos latens, quorum custodiæ fuerat creditus, ad templi diuinum se contulit refugium. Cum autem fuisset intra adyta, venerandæ mensæ mox apprehensis cornibus, ea tenebat cum magno tremore & timore. Cum ergo eum cognouissent aufugisse, metu ne idem subirent supplicium, velocibus pedibus venerunt ad diuinum templum, & eum aspicientes mensam diuinam apprehendisse, circumdabant adyti ambitum, tempore cibi sumendi reo aperientes ingressum, non dantes locum vt posset vti reliquis necessarijs, sed sperabant fore, vt eum proderet necessitas, quæ eum vel nolentem expelleret. Adhibebant itaque maiorem custodiam: prohibebant enim omnino ingressum ad aram, vt nemo eum sermone impertiret, aut ad eos qui erant extra, aliquod verbum ab eo transmitteretur.

IOANNES PROTOSPATHARIVS CONFVGIT AD ECCLESIAM.

Cum hæc ita veniissent ad aures Pastoris, Tarasij videlicet Episcopi Constantinopolitani, eum repleuerunt maxima animi ægritudine, vt qui viderat contemptionem diuinorum sacramentorum mouere ad indignationem datricem Dei benignitatem. sed videte

A dete a misericordi Patre suppeditatum tunc ei auxilium, & admiramini prudentiam. Eo enim tempore quo oportebat cibum sumere eum qui affligebatur, sacra veste se induens, proficiscebatur ad adytum, & per dexteram portam ingrediens, quæ ad reficiendum virum erant necessaria suppeditabat, abunde ex se afferens, & deinde abibat eum relinquens. Si quando autem venter, cui negari non potest, eum cogeret facere, quæ sunt requisita naturæ: ex alto rursum descendens, & eum ad secessum educens & expectans, & eum postea manu capiens restituebat tribunali. idq. non semel & bis in die faciebat, sed quoties euocatus erat ad hoc ministerium ab eo qui grauiter periclitabatur. Hanc insatiabilem diuini viri demissionem admirantes milites, & fieri non posse cogitantes, vt qui supplex erat, caperetur, quamdiu iusti manus eum regeret: improbum in eum struunt consilium, quod superabat omnem fraudem & astutiam. Clam enim
B per alium aditum collocant insidias, vt quando ex sacris adytis ouem pastor traheret naturæ seruientem, eam instar luporum raperent: quod etiam factum est. Nam cum Sanctus viri, vt solebat, curam gereret, & ad requisita naturæ eum duceret, ij qui secure latebant in insidijs, per aliam portam irrumpentes, eum rapiunt & ad Regiam per vim trahunt.

RAPIVNT MILITES EXTRA ECCLESIAM QVI AD EAM CONFVGERAT

Postquam autem sceleratam infelicium machinationem in eum adunatam cognouit Pastor sanctissimus, ira & dolore arreptus, nulla vtens dilatione, ad Eleutherij aulam regiam (illic enim tunc forte contigit degere Imperatricem) accedit. Cum ij vero Patris aduentum sensissent, & eius præsentiam in ipsos futuram zelo plenam & instar acuti gladij suspicarentur, eum fiuerunt extra Regiam, ne sermone quidem dignati. Ille videns suum aduentum nihil sibi profuisse: Ecclesiasticæ pœnæ vinculis omnes communiter alligat, pronuntians indignos communione Christi sacramentorum, si vllo graui
C damno afficerent eum, qui confugerat supplex ad Ecclesiam. Cum hæc ergo tamquam ex Apostolica auctoritate libere dixisset, est reuersus. Illi anathematismi laqueis adstricti, cum non possent effugere sacra retia pœnæ Ecclesiasticæ, de reo quidem non amplius habuere quæstionem tormentis, sed verborum solis examinationibus, de quibus agebant pecunijs trutinam exinanientes, tamquam innocentem eum absoluunt.] hæc Ignatius de egregio facto Tarasij Patriarchæ religiosissimi.

TARASIVS EXCOMMVNICAT IVDICES.

Sed & illud præclare accidit hoc eodem anno (vt idem qui supra Theophanes auctor est) quod Theophilus Præfectus Imperatoriæ classis, cum ante aciem pugnans aduersus Sarracenos, tentus esset, atque perductus ad ipsorum Principem Aaron: cum solicitaretur ab eo Christianam Fidem negare, & sectæ Mahumetanæ inhæresscere & ille facere omnino renuisset, & vi adhibita nequaquam aliquo modo flecti potuisset, subiectus gladio martyrij coronam consecutus est, inq. Martyrum sanctorum album relatus, vndecimo Kalendas Augusti natali die, memoria anniuersaria celebratur hoc elogio: In Cypro S. Theophili Prætoris, qui ab Arabibus tentus, cum nec donis nec minis flecti posset, vt Christum negaret, gladio cæsus est.]

THEOPHILVS PRAETOR CLASSIS MARTYR.

Quod ad res pertinet Occidentales, hæc de Carolo laude digna leguntur [a] in eius Capitularibus: Anno Incarnationis septingentesimo octogesimo nono, Indictione duodecima, anno vigesimo Regni nostri actum est huius legationis edictum in Aquisgrani palatio publice. Data est quarta die decimo Kalendas Aprilis.

[a] *Capit. Franc. lib. 1 c. 72. 73.*

Tempore Hadriani Papæ & Caroli Magni Imperatoris, quando Paulinus Episcopus tenuit vices Apostolicæ Sedis, in Aquis pie factum istud capitulum propter hoc, quia
E laici homines solebant diuidere Episcopia & monasteria ad illorum opus, & non remansisset vlli Episcopo, nec Abbati, nec Abbatissæ, nisi tantum vt velut canonici & monachi viuerent.] & infra.

DE BONIS ECCLESIARVM NON LAICIS DANDIS DECRETVM CAROLI MAGNI.

Quia iuxta sanctorum Patrum traditionem nouimus res Ecclesiæ vota esse fidelium, pretia peccatorum & patrimonia pauperum: cuique non solum habita conseruare, verum etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus: tamen vt ab Ecclesiasticis de non diuidendis rebus illius suspicionem dudum conceptam penitus amoueremus: statuimus, vt neque nostris, neque filiorum, & Deo dispensante, successorum nostrorum temporibus, qui nostrā vel progenitorum nostrorum voluntatem vel exemplum imitari voluerint, nullam penitus diuisionem vel iacturam patiatur.] hæc ibi. In quam sententiam sancta Hildegardis Abbatissa res [b] prosecuta sancti Desibodi, hæc ait. Post annos autem plurimos & aliquot Regum decessum, rursum ingentia orta sunt bella in re-

[b] *Apud Sur. die 8. Iulij.*

NEGAT CAROLVS RES NONACHORVM DARE LAICIS.

gione ista. Itaque maiores natu & Principes terræ illius Carolum Magnum, qui tunc A Romanum Imperium susceperat, adeuntes, dixerunt, æquum non esse, vt ij quos non carni sed spiritui; non mundo, sed Deo seruire oporteret, mundi pompam & opes superfluas obtinerent, quemadmodum facerent illi qui in monte S. Desibodi degerent: cum ipsi prælijs & angustijs pressi, diuitijs & facultatibus egerent, vnde tum seruire Regno, tum sibi consulere possent. Eorum orationem Imperator & prudenter audiuit, & sapienter dissimulauit. Respondit q. se fratribus illis nec fundos aut possessiones, neque alias res, quas eis fideles contulissent, vlla ratione adempturum. Eo accepto responso, illi deinceps quieuerunt.] hæc Hildegardis, quæ Principes audire debeant, si Caroli summæ gloriæ summiq. Imperij hic æmuli, & æterni in cælo Regni eius velint esse participes.

B

IESV CHRISTI ANNVS 790. HADRIANI PAP. ANNVS 19. CONSTANT. SOLIVS IMP. ANNVS 1.

SOLVS CONSTANTINVS IMPERAT ABSQVE MATRE.

NONAGESIMVS post septingentesimum annus Redemptoris Indictione decimatertia consignatur, quo pulsa matre Irena, Constantinus solus regnare cœpit. Quod contigit factione legionum in Armenia degentium, quæ ipsum Constantinum dumtaxat acclamarunt Imperatorem: quorum exemplo alij, qui in alijs degebant prouincijs, milites moti, & ipsi Constantinum tantum fore imperaturum, iuramentis etiam publice contestati sunt, licet antea Irenæ iurassent. Cuius rei gratia factum est, vt Irena sibi timens, Constantinum a se dimitteret, quem pene carcere custoditum hactenus asseruasset. Qui habenas suscipiens Imperij, vltus est in Præfectos a matre constitutos, in eos potissimum, qui expelli procurauerant quos diximus Imperatoris amicos, vt Stauratium, & alios; sicq. annus iste primus numeratus est eiusdem solius Constantini absque matre regnantis. C

Sic igitur pax post longum bellum, quam Orientalis Ecclesia fuerat tot laboribus consequuta, domestico Imperatorum bello turbatur. Inter tot tantaq. discordiæ flagrantis incendia eodem tempore conflagrasse etiam partem Constantinopolitanæ vrbis, & inter alias quoque domum Patriarchæ, testatur Theophanes atque Cedrenus qui

INCENDIVM CONSTANTINOP.

ait: Incendium quoque triclinium Patriarchæ domus, quod Thomaites appellatur, & ei subiectas cameras absumpsit, vbi repositæ erant vniuersa scripta, quibus sacram scripturam sanctus Ioannes Chrysostomus fuerat interpretatus; grassatumq. est incendium vsque ad Milliarium & Quæstorium, omnibus quæ in medio erant exustis.] D

Eodem anno, quo Era Hispana numeratur octingentesima vigesima octaua, defuncto Maurogato Rege Gallæciæ, in locum eius successit Veremundus diaconus, qui inde magnam comparauit sibi laudem, quod Alfonsum ab illo e Regno electum restituit, ita bene consulens rebus Christianorum, & Regno iam omni ex parte collapso. ista Tudensis & alij.

IESV CHRISTI ANNVS 791. HADRIANI PAP. ANNVS 20. CONSTANT. SOLIVS IMP. ANNVS 2. E

SEQVITVR ordine temporis annus Redemptoris septingentesimus nonagesimus primus Indictione decimaquarta, quo (vt auctor est Theophanes) Constantinus Imp. decimo octauo Kalendas Februarij rogatus a matre & ab alijs Optimatibus, pronuntiat eamdem iterum Imperatricem, amboq. simul, vt antea, acclamati sunt Imperatores, adhuc tamen Armenis militibus contradicentibus. Quo item anno male pugnatum est aduersus Bulgaros, cum scilicet (vt idem testatur Theophanes) Imperator a pseudoprophetis certam victoriam pollicentibus deceptus, dum minus caute bellum gerit, ab hostibus superatur, fugatusq. redijt Constantinopolim, compluribus desideratis & primoribus magistratibus: occisus pariter Pancratius Astronomus pseudopro-

VINCITVR IMPERATOR A BVLGARIS.

pheta,

A phera, qui certam ipsi victoriam vane prædixerat. sed quæ hæc acerbiora sequuta sunt mala, audi Theophanem.

Cum (inquit) collecti essent ordines militares in vrbem, consiliati sunt educere Nicephorum filium Constantini senioris, aui scilicet ipsius tunc regnantis, eumdem & Cæsarem & Imperatorem constituere. Quo comperto, Constantinus Imperator misit & eduxit suos patruos filios Constantini aui sui ad sanctum Mammatem, & Nicephorum quidem oculis, Christophorum atque Nicetam, Anthimum atque Eudoxium linguis priuauit; cum quibus & prædictum Alexium Patricium, quem legiones Armeniæ quæsierant prouehere in Imperium, luminibus priuauit, obediens maternis, & præfati Stauratij suadelis, ei asseuerantium, quod nisi hunc cæcum redderet, in Imperatorem forent electuri.] acta sunt autem hæc adeo crudeliter, vt ait, mense Augusto, die Sabba-
B ti, hora nona, Indictione * decimaquarta. Subdit vero idem Theophanes: Verumtamen non in longum Dei iustitia hanc iniquam vltionem misit inultam. Post quinquennium namque, eodem mense, & eodem die Sabbati, orbatus est oculis a propria matre idem Constantinus.

CONSTANTINI IMP. CRVDELITAS IN PATRVOS.

* XV.

Sed sicut in Oriente, vbi sæuitia cum iniquitate grassatur, barbari præualent in Imperatorem: ita e cõtra in Occidente, Caroli Magni Regis pietas inuictos hactenus barbaros superat. hoc siquidem anno (vt habent veteres Francorum [a] Annales) triduano ieiunio & Litanijs, solemniq. celebratione Missarum roboratus exercitus, fide potentior quam armis aduersus Auares bellum quam felicissime gessit. Nam Franci (inquit auctor) prostrauerunt Auarum innumerabilem multitudinem, & reuersi sunt ex vtraque ripa Danubij ad propria, magnificantes Deum pro tanta victoria] plane incruenta.

CAROLI VICTORIA IN AVARES.

[a] *Chron. Franc. edit. a Pithœo & Regino in Chron. & alij.*

C Quod vero ad res Italiæ pertinet, hocipso anno celebratum est in Italia Concilium Foroiuliense sub Paulino Episcopo Aquileiensi, sub cuius Metropoli Foroiulium continebatur. De tempore quidem ex Actis ipsius Concilij satis liquet, vbi in eorum exordijs ista scribuntur: Anno igitur felicissimo Principatus eorum, Caroli scilicet tertio & vigesimo, & Pipini decimoquinto: canonicis siquidem euocatum syllabis fraternum quorumdam Episcoporum contubernium Foroiulium municipium Metropolim Aquileiensem veneranter coaceruatum cõuenit, &c.] Qui huic præfuit Paulinus Patriarcha, egregia enituit sanctitate, & doctrina fuit insignis, plurimusq. in Synodalibus coactis a Carolo Magno cõuentibus, ad quos ab eodem Rege vocari solitus esset: nam ipse in hoc eodem Concilio dum se excusat, quod tardius & infrequentius conuocaret ad Synodum prouincialem sibi subiectos Episcopos, præter excusationem bellicorum tumultuum,
D hanc addit, quod frequenter ad generales coactus fuerit proficisci. Sed audi ipsum:

CONC. FOROIVLIENSE.

PAVLINVS EPISC. FOROIVLIENSIS QVALIS.

Per tot temporum curricula quod minime sit reuerendi Concilij Sessio celebrata, vestram scire non ambigo sinceriſſimam caritatem. Nam propter improbos, qui solent irrumpere, mundanos tumultus, propterq. imminentia prœliorum bella, quæ circumquaque per gyrum finium nostrorum fomenti ferocitatem ingruere non cessabant, intermissum interim hoc magnificum opus, proculdubio poterit approbari. Verumtamen non penitus intermissum veridicis valebit assertionibus æstimari. Nam quoties reuerendis principalibus accersiti imperijs in generali celeberrimæ Synodi venerabilium Patrum conuentione humillimam paruitatis meæ præsentiam, quia sæpius contigit adfuisse: vestris est animis (vt opinor) non cælatum, vestrisq. etiam obtutibus aliquoties latius patuisse, in promptu non dubito.] hæc de præteritis.

E De præsenti autem Synodo congreganda, accipe eius animi consilium ex temporum opportunitate quæsitum: Nunc autem (inquit) diuina opitulante clementia, attritis vtique ferocium barbarorum superbiæ typo erectis ceruicibus, auxilio per omnia adminiculante de cælo, reddita iam quietissima pace terris, superna prorsus largiente gratia, paululumq. respirantibus regalibus iussis, necessarium duximus summopere festinantes dilectissimam fraternitatem vestram iuxta priscorum canonum inuiolabiles sanctiones in vno collegio aggregari, &c.] Sane quidem Paulinum hunc vt insignis nominis virum citat [b] Vualfridus Strabo, qui claruit paulopost sub Ludouico filio Caroli Magni, dum agit de sacrorum hymnorum in Ecclesia vsu: Traditur siquidem (inquit) Paulinum Foroiulienſem Patriarcham sæpius, & maxime in priuatis Missis circa immolationem sacramentorum hymnos vel ab alijs vel a se compositos celebrasse.] hæc ipse. Sed de his quæ ad res gestas sancitasq. in hac Synodo spectant, agamus.

[b] *Vualf. Strabo de rebus Eccles. cap. 25.*

QVAESTIO DE PROCESSIONE SPIRITVS SANCTI.

Duo erant quæ in Catholicæ Fidei ſacramentis, hoc tempore, Catholicam pulſabant A Eccleſiam, in Oriente alterum, alterum vero in Occidente: in Oriente inquam quæſtio de proceſſione Spiritus ſancti magnopere exagitari cœpit, indeq. dilapſa in Italiam, Gallis cum Hiſpanis contra nitentibus, vt ſuperius eſt demonſtratum. In Occidente vero in Hiſpanijs ab Epiſcopo Toletano Elipando, & Felice Epiſcopo Vrgelitano Neſtorianiſmus reſtitui cœpit, dum aſſererent Filium Dei Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſecundum humanitatem dicendum eſſe filium adoptiuum, ac proinde duos Dei filios in Chriſto, naturalem, & adoptiuum eſſe. Ad vtrumque errorem conuincendum & corrigendum Paulinus viſus eſt huiuſmodi Synodum potiſſimum conuocaſſe, vtq. etiam de his quæ ad diſciplinam Eccleſiaſticam bene reſtituendam & inſtituendam pertinent, canones ordinaret.

Quod ad primum ſpectat, hæreticos cum nominet, negantes Spiritum ſanctum B a Patre Filioq. procedere: diuerſum plane eſt ab eo, quod aliqui ſimpliciter dixere ex ſancti Euangelij præſcripto, Spiritum ſanctum a Patre procedere, non negando tamen etiam ex Filio procedere. Hos quidem non eſſe cenſendos hæreticos, Hadrianus Papa excuſat in reſponſionibus ad Carolum Magnum datis aduerſus Synodi ſecundæ Nicenæ detractores, vbi Taraſium excuſat, qui Spiritum ſanctum dixerat ex Patre procedere per Filium, cum ait: [a] Hoc dogma Taraſius non per ſe explanauit, ſed per doctrinam ſanctorum Patrum confeſſus eſt, quorum capitula pro veſtro nimio amore, quem erga veſtram * perfectiſſimam a Deo protectam regalem excellentiam gerimus, breuiter exoramus. Athanaſius &c.] Recitat nonnullorum Græcorum & Latinorum Patrum ſententias Taraſij aſſertioni conſentientes, quod ſcilicet Spiritus ſanctus a Patre procedit per Filium. de quibus videas quæ diſputat diffuſius S. Thomas [b]. Non ergo cenſuit Ha- C drianus illis damnantibus Græcos, ob id quod dicerent Spiritum ſanctum a Patre procedentem, non tamen negarent a Filio æque ipſum procedere. At quod addita Symbolo illa verba fuerint, FILIOQ. hanc affert Paulinus rationem: Hæc enim (inquit) & cetera quæ ſequuntur in Nicæni Symboli ſacro dogmate non habentur. ſed & poſtmodum propter eos videlicet hæreticos, qui ſuſurrant Spiritum ſanctum ſolum eſſe Patris, & a ſolo procedere Patre, additum eſt: Qui ex Patre, Filioq. procedit.]

[a] *Hadrian. epi. ad Car. cap. 1.*

* prærectiſſimam

[b] *S. Thom. par. 1. q. 36. art. 3.*

Quomodo autem nonniſi ex diuinarum ſcripturarum auctoritate id factum ſit, pluribus idem Paulinus docet, licet quando ſit, non dicat: Tu vero eius rei originem, ſuperius in Annalibus, tempore Leonis Magni fuſius declaratam, ſi libet, cognoſcere poteris, cum oſtenſum eſt in Hiſpanijs id primum factum, atque poſtmodum in Gallijs: cum etſi doctrinam eamdem Eccleſia Romana receperit, in Symbolum tamen numquā D admiſit, niſi ſub Nicolao Papa, vt ſuo loco inferius pluribus dicturi ſumus. Eſt de his Pithœi compendioſa tractatio ad Iacobum Sermundum Societatis Ieſu profeſſorem.

ROMANA ECCLES. RECEPIT IN SYMBOLVM VERBA ILLA FILIOQVE.

Diſputās inſuper idem Paulinus in hac Synodo pluribus de ſanctiſſima Trinitate, hæreſes aduerſus eam obortas, prædamnatas confutat, atque demum de Verbi Incarnatione tractās, redarguit eos qui Filium Dei factum hominem nominant adoptiuū, eodemq. Fidei Catholicæ Symbolo eoſdem condemnat errores. Quomodo autem eadem hæreſis de adoptione Chriſti ſequenti anno damnata eſt in Concilio Ratiſponenſi coram Carolo Magno Imperatore, ſuo loco dicturi ſumus. Demum vero in hac eadem Synodo poſt tractationem dogmaticarum diſputationum abſolutā, ſanciti ſunt quatuordecim canones ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes. in quibus quā accuratus fuerit Eccleſiaſticæ diſciplinæ reſtitutor & cuſtos, vel ex eo quiſque poterit intelligere, dum nec cū permiſſis a Nicæno Cōcilio mulieribus matre & ſorore, permiſerit ſuos clericos cohabitare. E

S. BVRCHARDI EPISC. OBITVS.

Hoc eodē Redemptoris anno migrauit ex hac vita ille Apoſtolicus ſanctitate illuſtris Burchardus Epiſcopus Herbipolenſis, cū ſediſſet annos quadraginta, cuius res geſtas proſequutus eſt [c] Egilardus eius monaſterij monachus. Sed alia plura de eo e latebris vindicata accepimus, quæ ſi fuerimus conſecuti, in appendice collocabimus. Haud diu autem ante obitum ſanctiſſimus vir conſulens nouæ plantationi, imitatus exemplum magiſtri ſui Bonifacij, ſicut ille auctoritate Apoſtolicæ Sedis delegerat ſibi ſucceſſorē, ita ipſe auctoritate Lulli Mogūtini Epiſcopi Apoſtolicæ Sedis, inſtar S. Bonifacij prædeceſſoris ſui gentis legatione, & aſſentiente Carolo Magno Mengingandū voluit ſibi in eius Epiſcopatus ſedem ſubſtitui: quod & feliciter conſequutus eſt. Porro relatus ſanctus inter Sanctos, ab Eccleſia Catholica, anniuerſaria cōmemoratione cœptus eſt celebrari. Eccleſia

[c] *Extant apud Sur. die 14. Oct. tom. 5.*

vero

A vero Herbipolensis, Apostolicorum plantata laboribus, hactenus Apostolico fulgore coruscat, Catholica ibi doctrina in tanto Germaniæ naufragio conseruata.

Quod igitur in obitu sancti Burchardi fit mentio Lulli Episcopi Moguntini, superuixisse eum non solum Burchardo & successori eius, eadem citata Acta testantur, ex quibus redarguas eos qui eum longe ante hæc tempora decessisse ex hac vita tradiderunt. LVLLVS SVPERSTES S. BVRCHARDO.

In fine autem anni huius, nempe mense Decembri Indictione decimaquinta, mirũ in modũ exundans Tiberis, Romanæ Vrbis planitiem alluuione repleuit: hæc enim apud Anastasium Bibliothecarium verbis istis enarrantur: In vigesimo huius prædicti eximij Põtificis anno, mense Decembris, decimaquinta Indictione, fluuius Tiberis e suo egressus alueo intumescens, sese per campestria dedit. Qui etiam præ nimia inundatione portam, quæ dicitur Flaminia, ingressus, ipsam e fundamentis euellens portam, vsque ad arcum, B qui vocatur, Tres Facciolas, eam deduxit, & muros in aliquibus transcendit locis, atque vltra basilicam sancti Marci redundans, per porticum, quæ vocatur Palatina, se extendens, vsque ad pontem Antonini, ipsum euertens, egressus, in suum se iterum remisit alueum, ita vt in Via lata amplius quam duas staturas eiusdem fluminis aqua excreuerit, atque a ponte beati Petri vsque ad pontem Miluium aquæ se extenderint: luxta remissam vim ipsius fluminis perdidit domos & euertit, atque agros desertauit, euellens & eradicans arbusta & segetes: & propter hoc imminebat tribulatio magna. TIBERIS INVNDATIO INSIGNIS.

Quo audito, ipse præcipuus Præsul, per hoc triduum, quo ipsum flumen quasi per alueum per ciuitatem currebat, se nimis in lamentationes dedit, & humi in oratione prostratus persistens, misertus Dominus eius orationis, post triduum cessauit. Sed per plures dies aqua Romam detinuit. Intereaq. ipse præcipuus Antistes diuina permotus C inspiratione, per sandala, *scaphas scilicet*, morantes in Via lata cibis alebat, vt non fame necarentur, eo quod ostium domicilij exire nequibant præ nimia inundatione aquarum. Postmodum vero arefacta aqua, omnes ipsas regiones Viæ latæ in domino consolatus est.] hæc ibi de Tiberis inundatione, & Hadriani Papæ erga gregem suum pastorali cura propensiore. HADRIANI PAPAE TEMPORE DILVVIVM VRBIS.

Hoc ipso anno Alfonsus cognomento Castus a Veremundo Rege Gallæciæ, de quo dictum est anno superiori, restituitur in Regnum, in collegam assumptus ab ipso: quod ex veteribus monumentis Morales prodidit, cum ex priuilegio antiquissimi monasterij S. Vincentij Montis fortis ista refert.

Era octingentesima vigesima nona vnctus est in Regno magnus Adefonsus decimo octauo Kalendas Octobris Era qua supra.] hæc de vnctione. Ceterum eodem anno, duo-D decimo Kalendas Augusti, ipsum reuocatum in Regnum fuisse, auctor est Isidorus Pacẽsis huius sæculi non ignobilis scriptor. Fuit hic Froilæ Regis filius, ob ætatem infirmam prohibitus ne regnaret: vbi vero prouectioris est factus ætatis, tum bellicæ virtutis, tum bene institutæ vitæ egregium specimen edidit, adeo vt cum Berta propria coniuge, sorore Caroli Magni continenter vixisse dicatur. De his autem quæ ad religionis cultum spectant, ista prodimus ex Tudensi, qui ait: Multis virtutibus emicuit, solium suum forti & pulchro opere Oueti firmauit. Saluatoris nostri ibidem firmauit templum, aulam sanctæ Mariæ iuxta ipsum templum: ædificauit quoque basilicam sancti Thyrsi Martyris, pulchro ædificio fieri fecit, omnesq. has Domini domos cum arcubus lapideis atque columnis marmoreis auro, argentoq. ornauit, palatium regale Oueti fecit & picturis varijs decorauit, omnem Gothorum ordinem, sicut in Toleto fuerat, tam in Ecclesia E quam in palatio ordinauit.

Cum esset homo castus & Catholicus, Arcam quam Pelagius Rex a Toleto detulerat in Asturias, diuersorum Sanctorum reliquijs plenam, Ouetum detulit. Aedificauit etiam altare meridianum in vltima parte S. Saluatoris, vnde ascensus fit per gradus ad altare sancti Michaelis Archangeli, vbi transtulit sanctissimam Arcam cum multis alijs Sanctorum reliquijs propter loci tuitionem & securitatem. Hoc factum vides ad firmitatem & securitatem Regni sui & salutem totius populi Christiani. Concurrerunt ad pia Sanctorum suffragia ex multis partibus fideles, vota cum deuotione ferentes, & auctoritate Apostolica tertiæ partis suæ pœnitentiæ indulgentiam consequentes. Ea quidem Arca, gentili errore comitante, tempore Mahometi pseudoprophetæ ab Hierosolymis nauigio Hispalim est delata: deinde per annos septuaginta nouem Toleti permansit. rursum cum a Mauris Toletum opprimeretur, Arcam Dei Pelagius rapuit, & per abdita loca

ad Asturias duxit, quam Rex Alfonsus (vt dictum est) in Ecclesia Ouetensi honorifice A
cum multis Sanctorum reliquijs collocauit. Iulianus quoque quondam Archiepiscopus
Toletanus, qui a nefario Vuitiza Rege ab Archiepiscopatu fuit expulsus, cum prædicta
Arca venit, & Oueti quiescit.

Decoratur etiam dicta Ouetensis Ecclesia Angelici miraculi nouitate. Dum enim quadam die Rex Alfonsus haberet casu coram sé pondus auri splendidissimi, & quosdam lapides pretiosos, cogitare cœpit intra se, quomodo ad opus diuini altaris inde Crux fieri posset, ita sancta deuotione Regis existente. Cum post auditam Missam a templo nostri Saluatoris regale palatium peteret, obuiam habuit duos Angelos in figuram peregrinorum, qui se aurifices esse dixerunt. Rex autem Alfonsus illico tradidit eis aurum & lapides, & iussit illis dari domum, in qua possent sine impedimento hominum operari. Sed Rex dum pranderet ad se reuersus, quibus personis dederit aurum inquirit, & sta- B
tim vnum post alium Legatum misit, vti viderent quid ignoti aurifices agerent. Iam ministri domui fabricæ accedebant, cum subito tanta lux intra domum resplenduit, vt non possent eam oculi humani aspicere præ nimia claritate. Et cum nuntiatum Regi fuisset, cito accurrit ad domum, & Crucem solam sine aurificibus reperit, atque totam domum sicut sole irradiatam. Rex autem accipiens benedictam Crucem, cõuocato omni clero, cum laudibus & hymnis Deo gratias agens, eamdem super altare S. Saluatoris reuerenter posuit.] hæc ex scripto codice Tudensis nomine: quæ etiam ab *alijs* qui nobili stylo prosecuti sunt res Hispanorum narrantur [a].

[a] *Descripsit Moralis lib. 13. c. 38.*

Ceterum Crucem ipsam factam esse antequam restitueretur in Regnum, quæ in ca legitur inscriptio docet. Est enim ipsa sancta Crux quaqua versum inscriptionibus consignata in hunc modum. in cornu superiori habet ista. C

SVSCEPTVM PLACIDE MANEBIT HOC IN HONORE DEI
OFFERT ADELFONSVS HVMILIS SERVVS CHRISTI

In cornu vero siniſtro ac dextero hæc quæ sequuntur:

QVISQVIS AVFERRE PRAESVMSERIT MICHI
FVLMINE DIVINO INTEREAT IPSE.
NI LIBENS VOLVNTAS DEDERIT MEA
HOC OPVS PERFECTVM EST ERA DCCCXXVI.

In stipite autem deorsum in hunc modum:

HOC SIGNO VINCITVR INIMICVS.
HOC SIGNO TVETVR PIVS.

D

IESV CHRISTI ANNVS 792. HADRIANI PAP. ANNVS 21. CONSTANT. SOLIVS IMP. ANNVS 3.

SYNODVS RATISPONENSIS

ANNVS sequens numeratus septingentesimus nonagesimus secundus decimaquinta Indictione notatur, quo celebratum est Concilium Reganesburgi siue Ratisponæ, vbi damnatus est Felix Vrgelitanus Episcopus, quem sic damnatum Angelbertus Abbas Romam perduxit ad Hadrianum Pontificem, vbi confessione rectæ fidei facta, hæresim damnauit. hæc Annales Francorum, & apud Reginonem & alios. In ijs autem qui sub Ludouico Caroli filio scripti sunt, ista paulo latius explicantur verbis his: Vrgelis est ciuitas in Pyrenæi montis iugo sita, cuius Episcopus nomine Felix, natione Hi- E
spanus ab Elipando Toleti Episcopo per litteras consultus, quid de humanitate Saluatoris Dei & Domini nostri Iesu Christi sentire deberet, vtrum secundum id quod homo est, proprius, an adoptiuus filius credendus esset ac dicendus: valde incaute atque inconsiderate, & contra antiquam Ecclesiæ Catholicæ doctrinam adoptiuum non solum pronuntiauit, sed etiam scriptis ad memoratum Episcopum libris, pertinacissime prauitatem opinionis suæ defendere curauit. Huius rei causa ductus ad palatium Regis, *Caroli scilicet*, qui tunc apud Reginum Baioariæ ciuitatem, in qua & hiemauerat, residebat. Vbi congregato Episcoporum Concilio auditus est, & errasse conuictus ad præ-

FELIX ROMAE DETESTATVR HAERESIM.

sentiam Hadriani Pontificis Romam missus: vbi etiam coram ipso in basilica sancti Petri Apostoli hæresim confessus est, atque abdicauit: quo facto, ad ciuitatem suam reuersus est.] hæc ibi.

Sed

A Sed expressius atque fidelius hæc habentur apud Ionam Aurelianensem Episcopum, qui sub eodem filio Caroli Magni Ludouico & eius filio Carolo Caluo claruit, atque scripsit aduersus Claudium Episcopum Taurinensem, vbi ipsius primi libri exordio de Felice dicturus, sic incipit: Disertissimos viros & eloquentissimos atque Catholicæ & Apostolicæ Fidei inuictissimos defensores Hispaniam protulisse, manifestum est, quorum imitanda exempla & documenta sequenda quia in promptu habentur, & Ecclesiæ amplectuntur, ab eis, Christo fauente, non ab iure sancta salubriter instruitur & fouetur Ecclesia. Sed quoniam sæpissime & hæresiarchas simplicitatem Catholicæ Fidei peruersis dogmatibus commaculare conantes, & multifarijs superstitionibus auctoritati sanctæ Dei Ecclesiæ contraeuntes creauit, & hactenus creare non cessat, cunctis valde
B fidelibus dolendum est. Vt igitur ceteros omittam: emersit ex eadem Hispania tempore sanctæ memoriæ Caroli pijssimi atque inuictissimi Augusti quidam Felix nomine, actu infelix, Vrgelitanensis ciuitatis Episcopus, qui iuncto suo scelerato errori * Eliphanto Toletanæ vrbis Episcopo, secundum humanitatem non esse proprium Filium Dei, sed adoptiuum prædicare ausus est. & hac virulenta doctrina vterque Hispaniam magna ex parte infecit. * Elipando

Deinde Apostolorum Christi actus imitari videri volentes, cum ipsi non Apostoli Christi, sed præcones essent hostis antiqui, vnusquisque separatim diuersas prouincias eadem insana sua doctrina imbuendas appetiuere, Elipandus scilicet Asturias & Gallæciam, cuius discipulos apud Astures me aliquando vidisse memini, quos & Catholicorum virorum regionis illius, qui eorum vesanæ doctrinæ secundum sanam doctrinam rationabiliter remitebantur, relatu, perspicuitatisq. meæ probatu secundum eo-
C rum actum & habitum, certissimos Antichristos esse liquido deprehendi; manifestum cernens in illis illud beati Ambrosij compleri: Habitus mentis in corporis statu cernitur. & illud cuiusdam: Frons hominis propriæ mentis depromit affectum. Qualis vultus erit, talia corda gerit. Quibus verissime & apertissime cognitis, & quia iam secundum Apostolicum præceptum ter, vt ab eadem sua erronea prædicatione desisterent, admoniti fuerant, tamen in eodem errore permanebant, vt hæreticos deuitaui. FELIX ET ELIPANDVS PSEVDOAPOSTOLI.

Porro idem Felix cum multis apud Septimaniam eumdem haustum pestiferum propinarit; eum tamen Galliæ, Germaniæq. (quantum in illo fuit) propinare voluit. Sed diuina gratia adminiculante, nullum apud Galliam, Germaniamq. eius error locum inuenire quiuit: quoniam non solum apud Germaniam studium litterarum & amor
D sanctarum scripturarum, verum etiam apud eamdem Galliam (quæ sola, teste Hieronymo, monstra non habuit, sed viris semper fortibus & eloquentissimis abundauit) eiusdem memorabilis viri solertissimo studio & feruentissimo desiderio actum est, vt Domino opem ferente, in sibi commissæ Ecclesiæ filijs & liberalium artium apprime disciplina & diuinarum scripturarum perfecte polleret intelligentia. Quibus milites Christi, vtpote inuictissimis armis muniti, eius vesanam doctrinam propulsauerunt. Eiusdem namque Principis iussu in vnum coacti, adhibita etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ auctoritate, eumdem Felicem damnauerunt, immo cum auctore sui erroris Nestorio, quem imitatus est, perpetuo anathemati mancipauerunt.] hactenus de his Ionas. sed vnde emerserit erroris istius occasio, dicturi sumus, cum de Concilio Francofordensi, vbi iterum Felix damnatus est, erit agendum.

E Quod autem de Angilberto, siue Engelberto mentio facta est, quod perduxerit Felicem Vrgelitanum hæreticum ad Hadrianum Romanum Pontificem: fuit ipse gener Caroli Magni, vitæ bene institutæ meritis clarus, Abbas postea monasterij sancti Ricarij in Centulo, quod ipse egregio opere struxit. de quo eius filius Nithardus [a] hæc obiter, dum agit de translatione corporis eius: Eadem quoque, inquit, die, Angilbertus vir memorabilis Centulo translatus, & anno post decessum eius vigesimo octauo, corpore absque aromatibus indissoluto, repertus est. Fuit hic ortus, eo tempore, haud ignotæ familiæ. Madhelgaudus autem, Richardus & hic ex vna progenie fuere, & apud Carolum merito magni habebantur. Qui ex eiusdem magni Regis filia nomine Berheta Harnidum fratrem meum & me Nithardum genuit. Centulo opus mirificum in honorem omnipotentis Dei, sanctiq. Ricarij construxit. Familiam sibi commissam mirifice rexit. Hinc vita cum omni felicitate defuncta, Centulo in pace quieuit] [a] *Nithard. hist. lib. 4.*

quieuit] anno octingentesimo decimoquinto. Meminit eiusdem Angilberti Albinus Flaccus in epistola nuncupatoria ad Carolum Magnum, quæ est præfatio ad vitam sancti Ricarij quam scripsit [a]. A

a Extat apud Sur. die 26. April. to. 2.

IESV CHRISTI ANNVS 793. HADRIANI PAP. ANNVS 22. CONSTANT. SOLIVS IMP. ANNVS 4.

SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus nonagesimus tertius Indictionis primæ, idemq. tertius incipit Alfonsi siue Adefonsi cognomento Casti regnantis iterum in Gallæcia, Era nimirum octingentesima trigesima prima: qua idem Rex religiosissimus zelo exæstuans diuinæ legis, cũ indigno animo ferret prostitui tributi nomine pudicitiam nobilium virginum Hispanarum, vindex exurgens, licet longe imparibus viribus aduersus Mauros collegit exercitum, in eosq. irruens apud Asturias, ad septuaginta millia ex eis occidit, vna cum Duce ipsorum Mugait.] hæc Tudensis, qui & subijcit alia multa prœlia cum Sarracenis habita dum vixit, in quibus semper victor extitit. Ceterum tantam hanc partam victoriam plurima consecuta sunt bona, atque in primis quod seruitutis pressa iugo colla fidelium, Maurorum dira tyrannide se cœperunt erigere, ipsiq. animos sumere, & de perfecta consequenda libertate spem haud vanam concipere: contra vero fuerit audacia Maurorum cohibita atque retusa, redditiq. ipsi timore segnes. Accessit ad hæc, vt ex his Alfonsi nomine reddito celebri, ipsum Carolus Magnus amicum habere voluerit, sicq. inita inter eos amicitia se inuicem legationibus frequentarint, quod æstimationi ipsius plurimum attulit virium. B C

ADEFONSVS CASTVS VINCIT SARRACENOS.

Ceterum ipse Rex Alfonsus gratias acturus Deo, cui tantæ victoriæ munus ferret acceptum: in honorem Saluatoris humani generis eam quam diximus Oueti erexit Ecclesiam, vbi fixerat Regni sedem, in qua duabus lapideis tabulis inciſum suæ pietatis reliquit egregium monumentum; licet (vt ferebant tempora illa) rude, sed fide nitens, quod sic se habet [b].

b Ambros. Moral. hist. lib. 3. c. 32.

DE TEMPLO ERECTO A D. ADEFONSO REGE.

QVICVMQVE CERNIS HOC TEMPLVM DEI HONORE DIGNVM NOSCITO HIC ANTE ISTVM FVISSE ALTERVM HOC EODEM ORDINE SITVM QVOD PRINCEPS CONDIDIT SALVATORI DOMINO SVPPLEX PER OMNIA FROILA DVODECIM APOSTOLIS DEDICANS BISSENA ALTARIA. PRO QVO AD DOMINVM SIT VESTRA ORATIO CVNCTORVM PIA D
PRETERITVM HIC ANTEA EDIFICIVM FVIT PARTIM A GENTILIBVS DIRVTVM SORDIBVSQVE CONTAMINATVM. QVOD DENVO A FAMVLO DEI ADEFONSO COGNOSCITVR ESSE FVNDATVM ET OMNE IN MELIVS RENOVATVM.
SIT MERCES ILLI PRO TALI CHRISTE LABORE.
ET LAVS HIC IVGIS SIT SINE FINE TIBI.

In altera autem tabula ista quæ sequuntur, habentur: quæ est pia ipsius obtestatio ad Dei ministros illic positos, vt pro ipso orent.

PIA REGIS ADEFONSI OBTESTATIO.

QVISQVIS HIC POSITVS DEGIS IVRE SACERDOS PER CHRISTVM TE OBTESTOR VT SIS MEI ADEFONSI MEMOR QVATENVS SEPE AVT SALTEM VNA DIE PER SINGVLAS HEBDOMADAS SEMPER CHRISTO PRO ME OFFERAS SACRIFICIVM VT IPSE TIBI SIT PERENNE AVXILIVM. QVOD SI FORTE NEGLEXERIS ISTA VIVENS SACERDOTIVM AMITTAS. E
TVA SVNT DOMINE OMNIA QVE TV INSPIRASTI VEL CONFERRE NOBIS DIGNATVS ES. TIBI DOMINE TIBI TVA OFFERIMVS HVIVS PERFECTAM FABRICAM TEMPLI.
EXIGVVS SERVVS TVVS ADEFONSVS EXIGVVM TIBI DEDICO MVNERIS VOTVM. ET QVOD DE MANV TVA ACCEPIMVS IN TEMPLO TVO DANTES GRATANTER OFFERIMVS.] Hactenus Alfonsi Casti casta monumenta digna Deo, qui non verba, sed animi pensat affectum.

Quod ad res Francorum pertinet, hoc ipso anno Sarraceni pyraticam exercentes, improuiso agmine inuadentes prouinciã Narbonensem, graue damnũ Septimaniæ & Gothiæ ita tunc nominatis illis prouincijs intulere. hæc habent veteres Annales Francorũ.

Qua

A Qua clade accepta Carolus monitus ita cuncta disposuit præsidia in litoribus Mediterranei maris per subiectas sibi prouincias, adeo vt a Sarracenorũ incursibus easdem tutas reddiderit. nam Eginhardus in vita ipsius hæc habet: Per omnes portus & ostia fluminum, qua naues recipi posse videbantur, stationibus, & excubijs dispositis, ne qua hostis exire posset, tali munitione prohibuit. Fecit idem a parte meridiana in litore prouinciæ Narbonensis ac Septimaniæ, toto etiam Italiæ litore vsque Romam contra Mauros nuper pyraticam exercere aggressos; ac per hoc nullo graui damno vel a Mauris Italia, vel Gallia atque Germania a Northmannis diebus suis affecta est.] hæc ipse.

Verum cum alijs quam cum pyratis Sarracenis rem actam esse, docet inscriptio prope Arelatem in ædicula S. Crucis in monasterio Montis maioris super interiorem portam in marmore longissimo ita scripta.

B Nouerint vniuersi, quod cum sereniſſimus Princeps Carolus Magnus Francorum Rex ciuitatem Arelatem, quæ ab infidelibus detinebatur, obsedisset, & ipsam vi armorum cœpisset, & Sarraceni in eadem existentes pro maiori parte aufugissent in montana Montis maioris, & ibidem se retraxissent, & in eadem se munissent: & idem Rex ibidem cum exercitu suo venisset pro ipsis debellandis, & ipsos debellando triumphum de ipsis obtinuisset. Et de ipso gratias Deo agendo, in signum huiusmodi victoriæ præsentem Ecclesiam in honorem S. Crucis dedicari fecit, & præsens monasterium in honorem S. Petri Apostolorum principis dedicatum, quod ab ipsis infidelibus penitus destructum fuerat, & inhabitabile redactum, idem Rex ipsum reparauit & reædificauit, & monachos ibidem pro seruiendo Deo venire fecit, & ipsum dotauit, & plura bona eidem contulit. In quo quidem monasterio multi nobiles de Francia ibidem debellantes
C sepulti sunt. Ideo fratres orate pro eis.] Accepimus a Francisco Claret rerum antiquarum studioso Archidiacono Arelatensi, & vna simul distichon descriptum in valuis antiquissimæ Ecclesiæ sancti Petri præ vetustate collabentis prope antiquum Mausoleum vrbis Remigianæ diœcesis Auinionensis, litteris ipsis præ nimia antiquitate ex parte corrosis.

SI CHRISTVS EST DEVS ET PETRVS CLAVIGER EIVS
IAM NISI PER PETRVM NEMO VIDEBIT EVM.] Sic vt lapides ipsi, si alij sileant, contra Nouatores inclament.

IESV CHRISTI ANNVS 794. — HADRIANI PAP. ANNVS 23. — CONSTANT. SOLVS IMP. ANNVS 5.

D

ANNVS sequitur Redemptoris septingentesimus nonagesimus quartus Indictione secunda, quo Francofordiæ in Germania congregatum est Concilium, quod ob numerositatẽ Episcoporum, præsentiamq. Apostolicæ Sedis Legatorum, Plenarium reperitur nominatum. Ex Italia namque, Gallia, atque Germania frequentes, circiter trecenti numero Episcopi conuenere, quod magni momenti causa id postularet: siquidem de Fide Catholica quæstio verteretur, disputandumq. esset de Filij Dei Incarnationis alto mysterio. Num scilicet idem Dei Filius, secundum assumptam humanitatem, dicendus esset Filius Dei adoptiuus an proprius. Licet enim sancta Dei Ecclesia Catho-
E lica, nihil quod de his vel leuiter dubitaret haberet, vtpote quod in Concilio Oecumenico Ephesino, quid de his sentiendum esset, fuisset pleniſſime definitum, cum Nestorium condemnasset, duos filios Dei introducentem, alterum secundum diuinitatem, alterum secundum humanitatem; atque nuper pariter damnasset Felicem Vrgelitanum Episcopum, asserentem, Christum secundũ carnem esse dicendum Dei Patris filium adoptiuum (quem erroris pœnitentem diximus recantasse Romæ palinodiam apud Hadrianum Romanum Pontificem) tamen quia infelix Felix iste, vt canis reuersus ad vomitum suum, & sus lota redijt ad volutabrum luti: rursus eumdem quem damnauit errorem & Romæ execratus est hæresim professus publice Catholicæ Fidei confessionem ad altare principis Apostolorum: eamdem ardentioribus animis iterum defendere est aggressus magno damno fidelium animarum: iterum ne malum longius serperet, & infusum venenum sana membra corrumperet, fuit ad plenarium iudicium reuocandus, eo magis

gis quod non solus tanti reperiretur assertor erroris, cuius ipse potius consectator quam auctor dicendus esset. A

ELIPANDVS IMPOENITENS PERSEVERAT.

Erat enim tantæ blasphemiæ restitutor primariæ sedis Hispaniarum Antistes Elipandus Archiepiscopus Toletanus, qui (vt vidimus) tantum abfuit vt admonitus ab Episcopis atque presbyteris Orrhodoxis sibi subiectis emendaretur, atque damnatum ab illis detestaretur errorem, & Fidem Catholicam pœnitens sequeretur: vt conuersus in arcum prauum, etiam longe positos Ecclesiæ Catholicæ filios infectis veneno sagittis appetere non desisteret, factus hæresis non solum propugnator acerrimus, sed studiosissimus propagator. Siquidem numquam destitit, neque quieuit, donec reuersum Felicem ad Orthodoxos, reuocarit ad castra impietatis, & potentius armarit ad prœlium, & exacuerit diligentius ad certamen, probe sciens relabenti in crimen maiora suppeti solere ab inferno subsidia, [a] vt loco vnius per pœnitentiam eiecti spiritus nequam, septena dæmonia vni in auxilium adiungantur, eademq. nequiora mittantur ad funestiora patranda. B

a Luc. 11.

Quid amplius? vorax est omnis iniquitas, multoq. magis insatiabilis hæresis, vtpote quæ ardentioribus inferni caloribus æstuet, vt secundum illud propheticum: [b] Absorbebit fluuium, & non mirabitur, fiduciam habens vt influat in os eius Iordanis.] Perinde ac si peranguſti essent termini latissimarum Hispaniarum ad zizaniorum sementem, Gallias, Germaniasq. laborat illis implere, spargensq. per litteras prauum semen, eousque progressus, vt ipsorum Regem Christianissimum, turrim munitissimam Fidei Orthodoxæ, in suam sententiam, si posset, conaretur adducere Carolum Magnum, scribens ad eum epistolam veneno refertam, sed tamen ita melle delibutam, vt nihil continere videretur amarulenti. Cum enim ipsum de sua sententia redderet certiorem, simul petit, vt vbi quam scribit epistolam coram se legere fecerit, Theologos, quid ea in re sentirent, simul interrogaret, vt veritas posset exquiri, cuius se cupidissimum præseferret. Addidit his alia plura, quibus conciliaret sibi animum tanti Regis, nempe se pro ipsius salute iuges ad Deum preces offerre. Quibus præmissis, salubres admonitiones ingerere simulat, reddereq. ipsum cautum aliorum exemplo, ne scilicet vti Constantinus bene cœptum opus (vt ait) male consummet, adeptamq. ex pietate gloriam immensam obscuret. hæc & alia plura miscens, ipsum Christianissimumq. Regem ad suum dogma solicitans, Nestorianum hæreticum reddere ex Catholico studuit. Non extant ipsæ quidem datæ ad Carolum litteræ Elipandi, sed hæc ipsa omnia quæ sunt dicta ipsas continuisse, eius Caroli ad ipsum tunc redditæ litteræ docent. C

b Iob. 40.

ELIPANDVS SATAGIT HAERESIM PROPAGARE.

Qui igitur ad tantum Regem eius argumenti scripsit epistolam priuatim ad ipsum datam, alias addidit publicas & generales ad omnes Galliarum Episcopos. Erubescere nescit hæresis: hinc enim prophetice [c] demonstratum, Babylonem scriptam in fronte gestare blasphemiam. Haud enim erubuit, puduitue Elipandum ad Galliarum Episcopos de hæresi sua scribere litteras, licet sciret, eam haudpridem ab ipsis in Felice collega, & cum Felice fuisse damnatam. Sed quid callidus agit? ne sui turpitudine deformis atque infamis hæresis quam prodit, appareat insectanda diris, & execrationibus explodenda: alienis indutam vestibus instar Aesopi graculi, laborauit repræsentare formosam, dum & diuinæ scripturæ dictis, & sententijs sanctorum Patrum eam studuit exornare. Sed reddidit duplo deformem; nam ornamenta castissimæ virginis, Ecclesiæ Christi sponsæ, nullatenus meretrici congruere, fuit omnium sententia patefactum. D

c Apoc. 13. & 17.

ELIPANDI SVBDOLAE ARTES.

Sed veniamus ad eius fidei confessionem, immo perfidiæ professionem, quam in eadem scripsit epistola, ipso eius exordio. Recitant eam Patres in redditis ad ipsum Synodalibus litteris istis verbis: Inuenimus (inquiunt) in libelli vestri principio scriptū, quo vos posuistis, *scilicet*: Cōfitemur & credimus, Deum Dei Filium ante omnia tempora, sine initio ex Patre genitum coæternum & consubstantialem, nō adoptione sed genere. Item post pauca in eodem loco legebatur: Confitemur & credimus eum factum ex muliere, factum sub lege, non genere esse Filium Dei, sed adoptione, sed gratia, &c.] hæc sunt Elipandi venena, quæ Patres præparato antidoto, ne cui possent obesse, cauenda ab omnibus docuere. Ista quidem cum Nestorio ipsum sensisse (ne aliquo modo ex ignorantia excusari posset) ex eo haud dubium edidit argumentum, prodiditq. signum euidens & manifestum, quod in eodem ad Episcopos Galliarum dato libello siue scripta epistola, cum singulos nominatim damnat hæreticos, Nestorium indemnatum præterijt, quem E

ELIPANDVS DETEGITVR NESTORIANVS.

primo

A primo loco, si bona fide rem egisset, nominatum omni execratione atque detestatione, execrari, detestari, & anathematizare penitus debuisset, quo significaret, se quam longissime ab eius sententia discrepare, licet eidem affinis existere videretur. Hinc iure Patres dum rescribunt ad ipsum: Nonne olim (inquiunt) hæresis vestra in Nestorio ab vniuersali sancta Ecclesia refutata est etiam & damnata? Quapropter forte illũ anathematizare noluistis, dum alios, Bonosum scilicet, Arium & Sabellium, Manichæumq. qui praua de Filio Dei senserunt, in epistola anathematizastis? &c.] docentes Nestoriũ idipsum de Filio Dei homine facto, quod ipse Elipandus, sensisse, vtpote qui duos diceret filios Dei, alterũ secundum diuinitatẽ, secundum vero humanitatem alterum & adoptionem. Ex consuetudine enim cum Mahometanis didicisse ita humiliter sentire de Christo secundum humanitatem, infelix Elipandus existimatur; inducens fortasse in animum, si
B hoc euincere potuisset, coniungeret simul Mahometanos & Christianos in vnam fidem.

CVR PARCAT NESTORIO ELIPANDVS.

Quod insuper ter impius rem non ex insciția, sed dolo malo ageret, ex eo etiam Patres persensere, atque omnibus patefecere, dum citatas ab eo Sanctorũ sententias, eas vel per ipsum deprauatas esse, vel in prauum sensum longe a germano discrepantem detortas, in redditis ad eum litteris ostendere, quas si legeris, ipse intelliges. Ita plane a sanctis Patribus ipsis est demonstratum de sententijs illis e sacris Ecclesiæ doctoribus ab illo citatis sed corruptis ac deprauatis. Sed vbi ab eo domestici sunt testes adducti, dum, inquam, ex Toletanæ Ecclesiæ ritualibus, siue ex suis prædecessoribus Toletanis Episcopis nominatum esse Christum secundum carnem Dei Filium adoptiuum idem asseruit: quod non esset in promptu Patribus illis citatos inspicere codices, eius tantum Ecclesiæ proprios, neque communes omnibus alijs: ijdem nimis impostori credentes, eodem mo-
C do, quo ipsum Elipandum, eius quoque sunt detestati quos citauit prædecessores, Eugenium, Ildefonsum, & Iulianum, qui tum ex vitæ sanctitatẽ, tum etiam ex sacrarum litterarum doctrina, magnum in Hispania nomen fuerant consequuti.

FRAVDIBVS AGIT ELIPANDVS.

Ne vero iusti cum impio condemnentur, & maledictionem iniquorum Sancti possideãt, quorum memoria in benedictione hactenus in Ecclesia Catholica perseuerat: vendicandi sunt isti in primis a tanta calumnia Elipandi & a Synodi maledictione. Vt autem ipsa veritas clarius eluceſcat, hic tibi reddenda putamus, quæ idem perfidus Elipandus in suo libello in Gallias misso de ijsdem est mentitus prædecessoribus: reperiuntur enim ista repetita in litteris a Patribus ex Synodo ad eum redditis his verbis:
Sequitur in eodem libello vestro: Item prædecessores nostri Eugenius, Ildefonsus, Iu-
ELIPANDVS CALVMNIOSE SVOS PRAEDECESSORES CONSORTES ERRORIS TRADIT.
lianus Toletanæ sedis Antistites in suis dogmatibus ita dixerunt in Missa de cœna Do-
D mini: Qui per adoptiui hominis passionem, dum suo non indulsit corpori. Item in Missa de Ascensione Domini: Hodie Saluator noster post adoptionem carnis sedem repetiuit deitatis, &c.] Hæc suo inseruit Elipandus libello fidei, non quod ista acceperit ex eorum quos nominat scriptis, sed quod scripta ea in Missali Toletanæ Ecclesiæ (vt ait) in sacris oblationibus recitari solerent: sed an fideliter, vel vt in alijs fraudulenter, quod non adesset præ manibus qui esset codex inspiciendus, ex quo (vt in alijs) idem Elipandus imposturæ conuinci posset, Patres hæc tunc respondere: Hæc ex parentum vestrorum dictis posuistis, vt manifestũ sit, quales habeatis parentes, vt notum sit omnibus, vnde vos traditi sitis in manus infidelium. Quia hominẽ Christum verum Dei Patris Filium esse negastis, vobis defensor esse noluit, sed tradidit vos in manus inimicorũ suorum; qui dominentur vestri qui eum recipere noluerunt.] & paulo post hæc in eumdẽ
E Et melius est testimonio Dei Patris credere de suo Filio quam Ildefonsi vestri, qui tales vobis composuit preces in Missarum solemnijs, quas vniuersalis & sancta Dei non habet Ecclesia, nec vos in illis exaudiri putamus. Etsi Ildefonsus vester in orationibus suis Christum adoptiuum nominauit; noster vero Gregorius Pontifex Romanæ Sedis clarissimus toto orbe doctor in suis orationibus semper eum vnigenitum nominare nõ dubitauit, &c.] hæc Patres, quod scilicet, vt ille perfidus asserebat, putarent, ea Ildefonso auctore in sacris Missalibus vere legi. At quisnam fuerit certus & primus huius erroris auctor in Hispania, dictum est superiori tomo, si recte memoria tenes, nempe successorem S. Isidori pseudoepiscopum, hæreticum hominem, qui & depositus transijt in Mahometanã impietatem, Theodiscum nomine natione Græcum, hominem impostorem: Hic, vt dictum est, anno Redemptoris sexcentesimo trigesimosexto, primus in Hispania asseruit, Christum Dei Filium esse adoptiuum Dei Patris omnipotentis.

PROSCINDITVR INIVSTE S. ILDEFONSVS.

3. ILDEFONSVS A CALVMNIA VINDICATVR.

Ceterum tantũ abeſt, vt S. Ildefonſus eius erroris aſſertor fuerit, vt potius in ſuis ſcriptis, crebris ſententijs tamquam ſpiculis tale monſtrum ſæpe confecerit. Eſt igitur in promptu, vt impoſtoris in eum tanta illata calumnia quam apertiſſime detegatur, nec ex dubijs quidẽ teſtibus, teſtimonijſq. obſcuris, ſed eiuſdem Ildefonſi germanis ſcriptis, quibus non ſemel totidem verbis eiuſmodi Neſtorianiſmum in Hiſpanijs diſſeminatum impugnet, negans penitus Filium Dei ſecundum carnem dici debere filium adoptiuum. A

In primis igitur illud adducamus in medium, quod habet in libro de virginitate ſanctæ Mariæ, & in neceſſariam deducitur aſſumptionem, vbi poſt multa ſecundum veritatem Catholicam diſputata: Audiſti (inquit [a]) quod cum aliud ſit Deus, & aliud homo; non tamen eſt alter Deus, & alter homo, ſed vnus eſt Dominus meus Ieſus Chriſtus, idem Deus & homo.] & inferius [b] de S. Maria: Ita in vtraque natura vnum generans filium, vt idem ſit Filius Dei, qui filius hominis; nec alter ſit filius hominis, quam ſit Filius Dei.] Et in libro De perpetua virginitate ſanctæ Mariæ, & de eius parturitione, quem haud pridem in lucem edidit vir doctiſſimus Feuardentius Theologus Pariſienſis, hæc item in eamdem ſententiam: Chriſtus Deus numquam non fuit ex quo homo factus eſt, & aſſumptus in vnitate perſonæ ſemper manſit & permanet verus Deus homo; non duo quidem, vt eſſet alter Deus & alter homo; ſed vnus idemq. Deus & homo. Quamuis enim aliud per quod Deus, aliud per quod homo, in vtroque tamen Deus & homo, quia non fuit aliquando purus ſine Deo conceptus vel natus homo: ſed quia conceptus eſt de Spiritu ſancto ex virginea carne, & natus homo vere: mox ex ipſa conceptione ineffabili natiuitate Deus verus proceſſit, & natus eſt homo.] hæc cum ipſe tradat, omnem excludit in Filio Dei ſecundum carnem adoptionem, cum numquam fuerit ſine Deo homo, qui in filium potuerit adoptari. B C

a Ildefonſ. de Virginitate S. Mariæ cap. 6.
b De Virginit. S. Mariæ c. 11.

Poſſent quidem iſta ſufficere ad coarguendũ calumniæ, ſicut & impietatis perfidum Elipandũ, ſed Deo agendæ ſunt gratiæ, Deiq. Matri ſanctiſſimæ Virgini, quod laudator eius Ildefonſus diſertis verbis ſæpe inferius omnem prorſus in Filio Dei Chriſto Ieſu excludit adoptionem, vbi in eadem tractatione iſta ſubiungit: Ac per hoc talis partus non eſt communis lege naturæ, ſed ſicut mirabiliter conceptus, ita mirabiliter Deus & homo natus. Ergo non illum, vt ceteros filios Dei adoptio fecit filium, ſed diuinitatis natura illum in proprium Dei Filium exaltauit, donauit & illi nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt eſſet totus Dei Filius homo & Verbum; quia numquã non fuit Dei Filius ſempiternus, permanet vnici Genitoris vnigenitus.] Et poſt nonnulla eodem argumento accuratiſſime diſputata, hæc ſubijcit ex S. Gregorij Papæ auctoritate: Quoniam ſicut ipſe ait in eiſdem Moralibus, aliud eſt natos homines gratiam adoptionis per eam accipere; aliud eſt ſingulariter per diuinitatis potentiam Deum ex ipſo conceptu prodiiſſe.] Ac poſt nonnulla, dum tuetur ſicut in conceptione, ita in partu nullam contraxiſſe Mariam Virginem corruptionẽ, iſta mox ſubijcit: Alioquin ſi ipſe ex matre coinquinatus eſſet, aut materna viſcera quaſi pro peccato corrumperet, & ſordibus ex vitio primæ damnationis coinquinaret, non eſſet Dei Filius, ſed adoptiuus, vt ceteri; quinimmo nec adoptiuus, & nullus eſſet per quem adoptaretur ipſe, ſi non eſſet proprius.] & inferius: Et ideo non eſt ille adoptiuus, ſed adoptator (vt ita dicam) ceterorum.] ac ſubiungit: Chriſtus non adoptiuus, ſed proprius Dei Filius in plenitudine temporum venit, miſſus a Patre, natus ex muliere, factus ſub lege, qui ſolus non eguit regenerationis ſacramento, neque renaſci, quoniam proprius Dei Filius, qui nobis per adoptionis gratiam ſua dignatus eſt benignitate per lauacrum regenerationis largiri fraternitatis conſortium. Vnde Ioannes: [c] Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri: quam ſane poteſtatem a Patre genitus ipſe ex ſua natura in ſe habuit, & non aliunde vt proprius eſſet Dei Filius, & daret quibus vellet adoptionis gratiam.] D E

TESTIMONIA ILDEFONSI CONTRA ERRORES ELIPANDI.

c Ioan. 1.

Hæc & alia ipſe Ildefonſus, quibus omnibus magis magiſq. coarguas hæretici impoſtoris illatam in ipſum calumniam, vendiceſq. eum pariter a Patrũ concepta de ipſo ſanctiſſimo atque doctiſſimo viro ex teſtificatione Elipandi mala exiſtimatione atque aſſerta falſa ſententia: vt plane appareat, nihil adeo alienum fuiſſe a tanto Patre, quam de adoptione Chriſti Filij Dei ſecundum carnem aſſertio. Dolendum fuit, eiuſmodi lucubrationes viri ſanctiſſimi, dolo fortaſſe perfidi Elipandi, fuiſſe diu ſuppreſſas & occultatas ne proderentur in lucem, ex quibus ipſe filius tenebrarum redargui poſſet a lumine, dum vocat lucem tenebras, & tenebras lucem. Gaudendum vero quod in tanto Hiſpaniarum

A niarum naufragio, ſuperfuerint tam præclara nobiliſſimi ingenij monumenta, eademq. e latebris vendicata, atque in lucem edita a viro veritatis amantiſſimo, antiquitatum Eccleſiaſticarum ſtudioſiſſimo, non Hiſpano (ne vel leuis ſuſpicio priuatæ affectionis erga gentem ſuum alicuius animum pulſare potuiſſet) ſed Gallo, Pariſienſis Academiæ profeſſore, cultore integritatis & pietatis, & claritudine nominis in Eccleſia Catholica optime noto, quem nominauimus, Feuardentio.

His igitur de Elipandi litteris ante Synodum conuocatam conſcriptis iam enarratis, ad ipſam Synodi indictionem veniamus. Vbi igitur Elipandi dictæ litteræ ad Carolum Magnum redditæ ſunt: nihil antiquius ipſe habuit, quam ad vniuerſalē cogendam Synodum ex totius Occidentalis orbis Epiſcopis, operam dare, crebras ea de cauſa ad Hadrianū Romanum Pontificem Legatos mittens, exploraturus eius ſententiam quid de pro-
B poſita per Elipandum quæſtione ſentiret. Quale enim in his peragendis fuerit Caroli Magni vigilantiſſimum ſtudium, a nullo fideliori teſte, quam ex ipſius ad Elipandum redditis litteris cognoſcemus, in quibus hæc inter alia de his leguntur: Ad impletionem vero huius gaudij, *nempe hæreticorum conuerſionis*, fraterna cogente caritate, iuſſimus ſanctorum Patrum Synodale ex omnibus vndique noſtræ ditionis Eccleſijs congregari Concilium, quatenus ſancta omnium vnanimitas firmiter decerneret, quid credendum ſit de adoptione carnis Chriſti, quam nuper nouis aſſertionibus & ſanctæ Dei vniuerſali Eccleſiæ antiquis temporibus inauditis vos ex veſtris ſcriptis intuliſſe cognouimus. Immo & ad beatiſſimum Apoſtolicæ Sedis Pontificem de hac noua inuentione noſtræ deuotionis ter quaterq. direximus Miſſos *Legatos ſcilicet*, ſcire cupientes quid ſancta Romana Eccleſia Apoſtolicis edocta traditionibus de hac reſpondere voluiſſet inquiſi-
C tione. Necnon & de Britanniæ partibus aliquos Eccleſiaſticæ diſciplinæ viros conuocauimus, vt ex multorum diligenti conſideratione veritas Catholicæ Fidei inueſtigaretur, & probatiſſimis ſanctorum Patrum hinc inde roborati teſtimonijs abſque vlla dubitatione teneatur.] & inferius, vocatos ad Synodum tradit Petrum Mediolanenſem Archiepiſcopum, & Paulinum Foroiulienſem vel Aquileienſem (vt ait) Patriarcham, Epiſcopos præterea ex Germania, Gallia, Aquitania atque Britannia. Paulinus autem Aquileienſis Epiſcopus in libello Sacroſyllabo addit ex Heſperia, Liguria, Aemilia, & Auſtria prouincijs eſſe ad Synodum vocatos Epiſcopos.

CAROLVS MAGNVS GENERALEM SYNODVM CONVOCARE LABORAT.

Vbi autem Hadrianus Papa crebris legationibus Caroli Magni permotus eſt, vt de ſententia Elipandi decerneret; ea iterum examinata atque diſcuſſa, inuentaq. in hæreſim declinare: publicas litteras conſcripſit ad Epiſcopos Gallæciæ & Hiſpaniarum, in qui-
D bus prouincijs fuerat error diſſeminatus; de hiſq. diſputans, pluribus confutat aſſertam de Chriſti adoptione ſententiam; atque demum, eiuſmodi oratione deuios omnes a veritate in fine compellat ſic dicens: Priuſquam libelli imponatur terminus finalis, adhibenda eſt litigatorum optio ſententialis: eligant namque quæ volunt, vitam aut mortem, benedictionem aut maledictionem. Optamus namque, & infinitam boni Paſtoris Domini precamur benignitatis clementiam, qui ouem [a] perditam ad ouile proprijs humeris portauit, vt relictis carnis anfractibus, in quibus malæ beſtiæ, id eſt, maligni ſpiritus commorantur, vt ad viam quæ ducit ad vitam æternam fidei paſſibus, Chriſto redeant pertrahente; quatenus in ſinu matris Eccleſiæ ſuſcepti per lamentum pœnitentiæ ſordes abluant peccatorum, & infamata eorum modeſtia bonæ famæ recipiant priſtinam dignitatem, nec honoris periclitentur naufragio, & a noſtro non diſiungantur
E conſortio, ac per hoc reconciliati communioni Catholicæ Fidei, diuina illos pietas cæleſtium faciat eſſe participes gaudiorum.

OPTIO DATA HAERETICIS AB HADRIANO PAPA.

[a] *Luc.* 15.

Quod ſi exigentibus indignis meritis, tam inſolubili eos malignus ſpiritus perfidiæ laqueo iuſto Dei iudicio ſtrangulauit, vt reſolui nequeant: Ex auctoritate prorſus Sedis Apoſtolicæ ac beati Petri Apoſtolorum principis, ac per eum qui illi magiſter & Dominus tradidit poteſtatem, & ſoluendi ligandiq. licentiam tribuit (quod ſine graui mærore dicere non poſſumus) perpetuo eos anathematis vinculo religatos vltrici cum ſequacibus ſuis iudicamus vindicta plectendos, ac per hoc a gremio matris Eccleſiæ & a noſtro conſortio definio alienos.

HADRIANI PAP. SENTENTIA IN HAERETICOS.

Si quis autem fidelium Deumq. timentium caritatem eis benignitatis impertiendo, & Chriſti amore, pro eis * precis oblationem Domino offerre voluerit: non ſolum non inhibemus, ſed vt faciat, Apoſtolica admonitione & optamus, & ſalubri incitamus ad-

* precum

a 1.*Tim.*2. ORARI VVLT PONTIFEX PRO HAERETICIS.

hortatione, vt Deus omnipotens[a] qui neminem vult perire, & omnes homines propter nimiam bonitatem suam vult saluos fieri, reuocet eos ad viam veritatis, & ad agnitionem pertingere (sicut dignum est) rectæ fidei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro &c.] ista habent litteræ Hadriani, quæ & postea sunt in hac de qua agimus Synodo recitatæ. A

QVID IN SYNODO CAROLVS EGERIT.

Vbi igitur Synodus conuenisset, præsente Carolo Magno Rege, ab eodem iussæ sunt legi litteræ Elipandi Archiepiscopi Toletani: quibus recitatis (inquit Paulinus) statim surgens venerabilis Princeps de sella regia, stetit super gradum suum, & locutus est de causa fidei prolixo sermone, & adiecit: Quid vobis videtur? Ab anno prorsus præterito, ex quo cœpit huius pestis, insania tumescente, perfidiæ vlcus diffusius ebullisse, non paruus in his regionibus, licet in extremis finibus Regni nostri, error inoleuit, quem censura fidei necesse est modis omnibus resecari. Cumq. imprecata & concessa esset morosa dilatio per dies aliquot; placuit eius mansuetudini, vt vnusquisque quicquid ingenij captu rectius sentire potuisset, per sacras syllabas, die statuto, eius clementiæ oblatum sui pectoris fidei munus styli ferculo mentis viuacitate deferret.] hæc de iussione Caroli Magni Paulinus. B

Qui ingenij sui nobile edens fœtum, commentariolum inscriptum, libellum Sacrosyllabum, aduersus nouam resurgentem hæresim elaboratum obtulit sanctæ Synodo, cui placuit vt in Hispanias mitteretur ad confutandos exortos in eis errores. extat ipse integer, quem tu consulas: scriptus enim ab eo est non suo ipsius tantum nomine, sed & Petri Mediolanensis Archiepiscopi & aliorum ipsis subiectorum Episcoporum, ad cuius libelli finem eiusmodi aduersus eumdem Elipandum atque Felicem sententiam

SENTENTIA AB ITALIAE EPISCOPIS IN HAERETICOS.

profert istis verbis: Elipandum namq. atque Felicem nouos hostes Ecclesiæ, sed veternosa fœce perfidiæ pollutos, nisi ab hac stultitia resipiscant, & per rectæ fidei satisfactionem lamentis se abluant pœnitentiæ, indignos & ingratos eos etiam qui post hanc tam saluberrimam definitionem, quam plenaria Synodus sancto afflata Spiritu concorditer subtili sinceritate terminauit, falsissimis eorum assertionibus siue clam, siue in publica voce præbuerint assensum: simili eos sententiæ vindicta sancimus esse plectendos, reseruato per omnia iuris priuilegio summi Pontificis domini & Patris nostri Hadriani primæ Sedis beatissimi Papæ.] sed quod priuilegium? illud nimirum, quod (vt sæpe dictum est) nouas condemnare hæreses & hæresiarchas, esset solius Romani Pontificis: vel illud fortasse intelligit priuilegium, quo Romana Ecclesia (vt superius demonstratum est) Conciliorum omnium Acta cognoscit, probatq. vel improbat ipsa. C D

PRECES PRO CAROLO MAGNO.

Demum vero pro ipso Rege eiusmodi ad Deum obtulit pias preces. Catholicũ atque clementissimum, semperq. inclytum dominum Carolum Regem per intercessiones beatæ & glorioſæ semperq. Virginis Dei Genitricis Mariæ, per quam meruimus auctorem vitæ suscipere, & beati Petri primi Pastoris Ecclesiæ, omniumq. Sanctorum, verum etiam suffragantibus precibus vestris, omnipotens & sancta Trinitas sua cum gratia circumcingat, suaq. dextera semper protegat & defendat, vt faciat semper quæ illi sunt placita, quatenus cælestibus fretus armis inimicos nominis Christi, auxilio fultus de cælo, ad terram prosternat; barbaras etiam nationes infinitas Deus omnipotens ditioni eius potentiæ subdat, vt ex hac occasione ad agnitionem perueniant veritatis & agnoscant verum & viuum Deum Creatorem suum &c.]

SYNODALIS EPISTOLA AD HAERETICOS.

Recepto autem atque perlecto a Paulino oblato nomine Episcoporum libello: ab ipsa sancta Synodo condemnata est hæresis, & aduersus eam & ab Elipando Episcopo Toletano missum perfidiæ libellum scripta fuit Synodalis epistola ad Hispaniæ Episcopos, qua Patres confutauerunt singulas ab hæreticis assertas pro errore defendendo sententias. Extat ipsa integra habens in fine admonitionem ad eosdem, vt abdicato errore, sanam sequantur Ecclesiæ sanctæ doctrinam. Sed & ipse Carolus Magnus, quod priuatas ab Elipando (vt diximus) pro errore defendendo litteras accepisset, ad eumdem & alios Hispaniæ Episcopos scripsit epistolam tanto Principe dignam, qui pietate & doctrina præstaret, eamdemq. vna cũ litteris Pontificijs, libelloq. a Paulino conscripto, & Synodali epistola ad eos misit, qua omnibus suaderet, vt ab errore Elipandi desisterent. Porro quod tanti Principis scriptorum monumento ipsa sancta Synodus est magnopere illustrata, vt istud ipsum intexatur Annalibus, a nobis exigit personæ dignitas & argumenti, E

A menti, atque personæ, & multiplex vtilitas, quam quis eam legendo percipiet. sic enim se habet.

Carolus gratia Dei Rex Francorum & Longobardorum ac Patricius Romanorum, SOLIVS ET DEFENSOR sanctæ Dei Ecclesiæ, Elipando Toletanæ ciuitatis Metropolitano, & ceteris in partibus Hispaniæ consacerdotibus Orthodoxæ Fidei & fraternæ caritatis in Christo Dei Filio proprio & vero optamus salutem.

Gaudet pietas Christiana diuinæ scilicet atque fraternæ per lata terrarum spacia duplices caritatis alas extendere, vt materno foueat affectu, quos sacro genuerat baptismate. Et maxima est sanctæ matris Ecclesiæ exultatio suorum adunatio filiorum, vt sint consummati in vnum qui redempti sunt ab vno, dicente eodem Redemptore nostro Iesu Christo: [a] Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi, vt omnes vnum B sint, sicut & nos vnum sumus. Vnde & in Cantico Canticorum de sancta dicitur Ecclesia: [b] Terribilis vt castrorum acies ordinata. Constipata exercitus ordinatio & vnanimis bellatorum fortitudo magno solet hostibus esse terrori: sic filiorum sanctæ matris Ecclesiæ intra murum Catholicæ Fidei pacifica adunatio aereis potestatibus nimium constat terribilis, & ignitis malignæ perfidiæ spiculis omnino impenetrabilis extat, sicut & verissimus Gentium prædicator & fortissimus Ecclesiæ prœliator præcipit, dicens: [c] In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignita extinguere, & hoc sæculum nequam libero ad cælestia volatu euadere: [d] Sine fide enim impossibile est placere Deo: impossibile est quod omnino ab homine fieri non potest. Principium est salutis nostræ fides, qua intemerata & integra sanitate confirmata, totius vitæ cursus per bonorum vestigia operum feliciter fine tenus currit: per fidem enim C (sicut idem præfatus [e] doctor in epistola ad Hebræos testatur) omnes Sancti placuerunt Deo.

EPISTOLA CAROLI MAGNI AD ELIPANDVM.

a *Ioan.* 17.

b *Cant.* 8.

VNITAS ECCLESIAE CATHOLICAE INSVPERABILIS.

c *Ephes.* 6.

d *Hebr.* 11.

e *Ibidem.*

Hanc igitur Fidem Orthodoxam & ab Apostolicis traditam doctoribus, & ab vniuersali seruatam Ecclesia nos pro virium nostrarum portione vbique in omnibus seruare & prædicare profitemur: quia non est in alia aliqua salus nisi in illa, quam pacifica ab initio salutis nostræ vnanimitate semper seruabat Ecclesia. Pro qua etiam, viri fratres, & vestra bona deuotio, quam vos habere decet in Domino, his partibus fidei vestræ litteras dirigere curastis, nempe & generales ad sacerdotales sanctissimas aures, ad nos quoque speciales: In quarum vtique serie litterarum non satis nobis elucebat, an quasi ex auctoritate magisterij vos vestra docere disposuistis, an ex humilitatis discipulatu nostra discere desideratis: tamen siue hoc siue illud vestris inesset animis, petitionem vestram, cari- D tate Christianæ religionis cogente, non spernendam esse censuimus, valde desiderantes, Deumq. ex intimo cordis affectu deprecantes, quatenus in veræ fidei soliditate firmiter vtrimque permaneamus, contra fluctiuagos huius sæculi æstus, Spiritu sancto nauigium vestri cursus regente, ad portum perpetuæ tranquillitatis peruenire mereamur.

DE LITTERIS AB ELIPANDO MISSIS.

Ad hanc tranquillitatem capiendam oculus cordis fide purificandus est, & assiduis sanctarum orationum precibus mentis acies illustranda, vt puræ veritatis lumen, omni errorum nube expulsa, contemplari valeat, ne in opiniones noxiæ falsitatis temeritas inordinata incautius gradientes præcipitet. Non pudeat Christianum, vbi hæsitat, quærere; vbi nesciat, discere: quoniam pia humilitas discendi sapientiæ intrat secreta: Et melius est discipulū esse veritatis quam doctorem existere falsitatis; ille ad altiora semper prouchitur; iste ad inferiora semper dilabitur, & inde magister efficitur erroris, vnde E auditor contempsit esse veritatis. Hanc igitur, fratres, pernicioſam deuitantes elationem, sanctorum Patrum & sanctorum doctorum sacris inhæreamus sensibus: discamus quæ scripserunt, credamus quæ docuerunt, & non declinemus ad dexterā neque ad siniſtram, sed per viam regiam ad Regem & Redemptorem & Deum & Dominum nostrum Iesum Christum concordi fidei & veritatis curramus professione: [f] Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, eodem attestante Apostolo: [g] Iustus autem ex fide viuit: Si iustus ex fide viuit, quomodo qui fidem nō habet rectam, se viuere æstimat? [h] Nos nempe non sumus infidelitatis filij in perditionem, sed filij ad acquisitionem animæ. Sequamur sanctorum Patrum venerabilia in caritate præcepta.

PATRIBVS INHAERENDVM.

f *Rom.* 10.

g *Rom.* 1.

h *Hebr.* 10.

Decet enim vt omnium Christianorum vna sit fides & vnus animus, [i] sicut est vnum ouile & vnus pastor. Qui enim extra Ecclesiastici ouilis septa inuenientur, lupina rabie deuorabuntur, qui vocem boni pastoris non audiunt, qui ante suas oues ingredietur

i *Ioan.* 10.

& egredietur, vt eos ad pascua vitæ perducat æternæ. Nobis itaque dictum intelliga- A
a 1. Cor. 1. mus quod egregius prædicator suis carissimis filijs præcipiebat, dicens: [a] Obsecro vos per nomen Domini nostri Iesu Christi, vt vnum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata; sitis autem perfecti in vno sensu & in eadem sententia. Hæc habentes Apostolicæ auctoritatis præcepta, concordare nobiscum. Diligimus vos: hoc vobis volumus in Domino quod & nobis, quia perfecta quã habemus in Christo, caritas congregare gaudet non spargere, adunare non scindere, & inconsutilem Saluatoris nostri tunicam [b] integram seruare non diuidere, præuidentes hoc idem in pace Christi custodire, quod milites in passione eius obseruabant.
b Ioan. 19.

His ita prælibatis, vestris in Domino valde cõgaudemus profectibus, ita vt in cordibus
DE VNITATE ET CARITATE SERVANDA. nostris fraterno vulnerati amore vestram quam patimini lachrymabili gemitu condo- B
c Rom. 9. leamus oppressionem; sed maiore multo [c] tristitia lugemus, si aliquid diabolica fraude interius oppressionis per infidelitatẽ vel cuiuslibet schismatici erroris patimini in cordibus. Ipse est continuus dolor pectoribus nostris, & pene irremediabile vulnus, nisi
d Psal. 146. per eius misericordiam qui sanat [d] contritos corde, & vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire, illi nos lætificent qui tristauerunt, Vestra igitur correctio, nostra est lætificatio. Desiderantes vos socios habere in fide Catholica & co-
e 1. Tim. 2. operatores in prædicatione veritatis, vt [e] gaudium quod Christus suis promisit discipulis, habitet in nobis, & gaudium nostrum impleatur in vobis.

Ad impletionem vero huius gaudij, fraterna cogente caritate, iussimus sanctorum
QVAE FVERIT RATIO COGENDI CONCILII. Patrum Synodale ex omnibus vndique nostræ ditionis Ecclesijs congregari Concilium, quatenus sancta omnium vnanimitas firmiter decerneret quid credendum sit de ado- C
ptione carnis Christi, quam nuper nouis assertionibus, & sanctæ Dei vniuersali Ecclesiæ antiquis temporibus inauditis vos ex vestris scriptis intulisse cognouimus; immo & ad beatissimum Apostolicæ Sedis Pontificem de hac noua inuentione nostræ deuotionis ter quaterq. direximus Missos, scire cupientes, quid sancta Romana Ecclesia Apostolicis edocta traditionibus in hac respondere voluisset inquisitione. Necnon & de Britanniæ partibus aliquos Ecclesiasticæ disciplinæ viros conuocauimus, vt ex multorum diligenti consideratione veritas Catholicæ Fidei inuestigaretur, & probatissimis sanctorum Patrum hinc inde roborata testimonijs absque vlla dubitatione teneatur.

Idcirco vobis per singulos libellos dirigere curauimus, quid prædictorum Patrum pia
vnanimitas & pacifica perscrutatio auctoritate Ecclesiastica inueniret, statuisset, confirmaret. Primo quid dominus Apostolicus cum sancta Romana Ecclesia & Episcopis in
QVAE CONGESSERIT CAROLVS AD REDVCENDOS AD FIDEM HAERETICOS. illis partibus quaqua versum commorantibus, & Catholicis doctoribus sentiret, sub D
vnius libelli tenore statuimus. Deinde secundo loco quid Ecclesiastici doctores & sacerdotes Ecclesiarum Christi de propinquioribus Italiæ partibus cum Petro Mediolanensi Archiepiscopo, & Paulino Foroiulianẽsi vel Aquileiensi Patriarcha, viris a Domino valde venerabilibus intelligi, vel firmiter credi voluissent, suis proprijs responsionibus exaratum posuimus libellum; quia ipsi quoque præsentes nostro Synodali conuentui adfuerant. Post hæc tenet & tertius libellus Orthodoxorum sanctorum Patrum Episcoporum & virorũ venerabilium fidem, qui in Germaniæ, Galliæ, Aquitaniæ, & Britanniæ partibus dignis Deo deseruiunt officijs, vestrisq. obiectionibus sanctarum scripturarum testimonijs roboratas obtinet responsiones. Deinde quarto loco meæ propriæ vnanimitatis cum his sanctissimis prædictorum Patrum decretis & Catholicis statutis consensum subnexui, sicut vosmetipsi in vestra epistola, quam meo specialiter designastis no- E
mini, rogare curastis, id est, ne subdolis paucorum assertionibus consentirem, sed plurimorum testimonijs roboratam fidem tenerem.

Facio certissime, Deo Domino meo Iesu Christo donante, horum me sanctissimæ
multitudini & probatissimæ auctoritati veræ fidei professione associans, nec vestræ me paucitati in consensione huius nouæ assertionis socium admitto, sed Apostolicæ Sedi, & antiquis ab initio nascentis Ecclesiæ, & Catholicis traditionibus tota mentis intentione, tota cordis alacritate coniungo. Quicquid in illorum legitur libris, qui diuino Spiritu
VBI INQVIRENDA SIT VERA FIDES SCITA CAROLI SENTENTIA. afflati, toti orbi a Deo Christo dati sunt doctores, indubitanter teneo, hoc ad salutem animæ meæ sufficere credens, quod sacratissimæ Euangelicæ veritatis pandit historia, quod Apostolica in suis epistolis confirmat auctoritas, quod eximij sanctæ scripturæ tractatores & præcipui Christianæ Fidei doctores, ad perpetuam posteris scriptum reliquerunt

A liquerunt memoriam: cum his quoque doctoribus, & sanctæ Ecclesiæ pastoribus veram prædico fidem, quos in præsenti tempore ille nobis dedit luminaria, qui dixit: [a] Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi. Hi sunt propugnatores fidei nostræ, hi sunt rectores per diuersas sedes ciuitatis Christi, cuius antemurale est Fides Catholica, & caritas firmissimus murus, & propugnacula diuinarum testimonia scripturarum, & diuitiæ salutis in ea sunt [b] sapientia & scientia & spes portarum custodia: quæ quatuor clauibus, id est, prudentia, iustitia, fortitudine, & temperantia pijs aperiuntur animis. Huius vero ciuitatis ipse Dei verus & proprius filius, Deus verus homo verus Iesus Christus Dominus noster regali præsidet potentia, cuius gratia totam illius ciuitatis structuram regit, defendit, & exaltat. Quisquis ad hanc ciuitatem, recta sibi præuiante fide, manus bonorum operum habens plenissimas peruenire B festinat: apertas inueniet portas, & Regem Regum cum millibus sanctorum agminum obuiare sibi gaudebit.

a *Matt.* 28.

b *Isai.* 26.

Sed & gratias vobis agimus de instantia orationum vestrarum, quibus memoriam nostri assidue vos habere dixistis, optantes vt preces vestræ acceptabiles sint Domino Deo Saluatori nostro; & vt ipse per suam misericordiam, dignos vos efficiat exaudiri, & ad vnitatem sanctæ suæ Ecclesiæ reuocare dignetur, & ciusdem pietatis humeris in sanctæ matris Ecclesiæ reportet ouile, qui de cælis veniens ouem requirere perditam, inuentamq. cum triumpho gloriæ ad sedem Paternæ Maiestatis reuexit.

PRECES HAERETICORVM NON MERENTVR EXAVDIRI.

Illud quoque, quod vobis nostram pietatem flagitare placuit, quatenus in præsentia nostra libelli vestri legeretur textus, & perscrutante plurimorum consilio, quid in eo rectæ fidei sanctionibus consentiens inueniretur: fecimus sicut petistis, collectisq. vndique, veluti præfati sumus, Ecclesiasticis doctoribus & populi Christiani rectoribus, nobisq. omnibus pacifico vnanimitatis choro considentibus, eumdem libellum a capite C calce tenus per distinctiones vniuscuiusque sententiæ, & per interrogationes & responsiones, prout cuique libuit, perlegere iussimus. Quid vero de illo libello Præsules Ecclesiarum Christi, Fideiq. Catholicæ doctores intellexissent: non est opus mihi in hac mea iterare epistola, dum illorum libellus proprius hoc vobis euidenter ostendet.

LIBELLVS HAERETICORVM IN SYNODO DISCVSSVS.

Scriptam itaque in epistola vestra huiusmodi obsecrationem inuenimus, poscentes vos per eum, qui pro te in Cruce manus innoxias extendit, & pro te sanguinem pretiosum effudit, & pro te mortem pertulit & sepulturam, ad liberandum electos ad infernum descendit, & pro te resurgens, tibi viam ad cælos reuertendi, scilicet ad cælestem D patriam demonstrauit, vt per teipsum arbiter sedeas: Ecce ego vestris petitionibus satisfaciens, congregationi sacerdotum auditor & arbiter adsedi. Discernimus, & Deo donante decreuimus quid esset de hac inquisitione firmiter tenendum: sed modo per eamdem obsecrationem vos iterum atque iterum obtestor, vt in pacifica vnanimitate & Catholicæ Fidei professione nobiscum firmiter maneatis, nec vos doctiores existimetis vniuersali sancta Dei Ecclesia. Eam fidem tenete, quam Orthodoxi Patres in suis nobis symbolis scriptam reliquerunt; & nolite plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem; nec ratiocinando humano ingenio diuina vos mysteria inuestigare arbitremini, sed magis credendo honorare, quæ humana fragilitas temere perscrutando inuenire non valet.

SALVBERRIMA CAROLI MAGNI ADMONITIO AD HAERETICOS.

Exemplum mihi Constantini Imperatoris proposuistis, cuius initium beatū Isidorum E laudasse dicitis, & finem doluisse: quod ne mihi accidat, per quemdā Beatum (quem per antiphrasin cognominastis) benigne suadetis: Hoc etiam, diuina miserante gratia, præcauere satago, non ab illo tantummodo, sed etiam ab omnibus qui aliquid rectæ fidei contrarium docere videntur: assiduaq. deuotione Dominum deposco, & quoscumque ex filijs sanctæ matris Ecclesiæ valeo mihi in hac petitione adiutores conuoco. ne me alicuius verbosa adulatio, vel fraudulenta laudatio decipiens a via veritatis auertat, sæpius cum Propheta decantans: [c] Corripiet me iustus in misericordia & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

EXEMPLVM CAROLI CONSERVANDAE CATHOLICAE FIDEI.

c *Psal.* 140.

Vos vero vobismetipsis cauete, quos vos fraterno monuistis amore, procurantes diligentissime, omnipotentisq. Dei vobis assiduis precibus clementissimam conuocate gratiam, ne callida antiqui hostis versutia sensus vestros in aliqua parte corrumpat, & peius fiat interitus diaboli seruitium quam exterius gentis inimicæ.] hæc Carolus, alludens

ad seruitutem, qua a Sarracenis miseri Hispani tenebantur oppressi, quod hac eadem epistola inferius sæpe ingerit, sed pergit: Eumq. expectate Redemptorem, quem salutis vestræ habuistis auctorem. Illum glorificate in corde & portate in corpore, & dignam in vobis illi præparate habitationem in fide quæ per dilectionem operatur, quatenus vos illius gloriosa potentia & ineffabili misericordia ab vtriusque seruitutis molestia, exteriore scilicet & interiore liberet & custodiat, & in magno Iudicio ante conspectum gloriæ suæ cum multiplicibus laboris vestri diuitijs stare concedat, & vocem optabilem cum operatoribus Apostolicæ Fidei audire faciat: [a] Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Paratum igitur vobis Regnum ab origine mundi, indubitata veritatis professione speratis, si Catholicæ Fidei vnanimitati vosmetipsos adiungere curetis. exteriores seruitutis molestias interna fidelitatis spe consolamini: Oculos mentis vestræ ad eum erigite, qui vos eripuit de potestate tenebrarum, & transtulit in Regnum Filij dilectionis suæ.

SPES BONORVM NVLLA ABSQVE RECTA FIDE.

a Matt. 25.

Hactenus antequam huius adoptionis in Christo nomen a vobis exortum nostros non offenderet animos, vos germanitatis amore dileximus; & si nos vestrum corporale seruitium contristaret, rectitudo tamen Fidei Catholicæ lætificauit in vobis: Nunc vero duplici pro vobis afficimur mærore, diabolica fraude deceptis in corde, & inimica seruiture oppressis in corpore. Sed redite, obsecro, ad vnitatem sanctæ matris Ecclesiæ, vt vos eruat de angustia seruitutis terrenæ, qui vos per baptismi gratiam a vinculo liberauit originalis peccati. Expoliastis veterem hominem: quomodo iterum fraude decepti maligna induamini illum? Adoptionis filij Deo Patri facti estis per eum qui non est adoptiuus sed proprius. State per fidei inuiolabilem confessionem in libertate filiorum Dei, & nolite infidelitatis iugum subire: expellite vincula diabolicæ deceptionis de cordibus, quatenus Deus Christus qui soluit compeditos, excutiat catenam gentis inimicæ de manibus vestris. Habetis nos, diuina auxiliante gratia, cooperatores gaudij vestri, si vos nobiscum Catholicæ Fidei vultis esse prædicatores: Certissimum namque erit diuinæ miserationis auxilium, vbi vna est totius Ecclesiæ caritas & vna veræ fidei confessio.

EXHORTATIO AD FIDEM CATHOLICAM.

Ad multitudinem populi Christiani & ad sacerdotalis Concilij vnanimitatem reuertimini: Si enim duorum vel trium sancto pioq. confessui, secundum suam promissionem Dominum esse præsentem non dubitamus; quanto magis vbi tot sanctissimi fratres, tot filij matris Ecclesiæ in nomine illius pacifica conueniunt vnanimitate, eum adesse medium non est dubitandum, & illorum regere consilia, qui sui nominis laudem quærere dignoscuntur? Ad confirmandum igitur corda vestra in fide & veritate, hanc nostri nominis, fraterna instigante caritate, epistolam scribere curauimus, optantes vt nostra quam habemus pro Fide Catholica proficiat deuotio, & vos diuina clementia ad Fidem reducat Catholicam.

Ante igitur quam huius sæpe dicti scandali a vobis oriretur offensio, duplici caritate (sicut prædiximus) dileximus vos, id est, in orationibus nostris per omnes Regni nostri Ecclesias habuimus socios, & vestri memoriam quotidie facientes: itidē quoque & Deo auxiliante, voluntatem habuimus vos liberare a seruitio sæcularis necessitatis secundum temporis opportunitatem & vestri consilij adhortationem: nunc vero hac duplici caritate (quod sine dolore non dicimus) fraudastis vosmetipsos, non intelligentes, fraude diabolica esse deceptos, vt vtroque iuuamine vos denudaret, id est, participatione fidei & orationum nostrarum, vel solatio auxilij nostri. Videte, videte quam grande malum aduersus vosmetipsos habetis factum, quod nequaquam ausi sumus orare pro vobis, sicut pro fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ filijs, nec vos adiuuare, quomodo fratres in vestris maximis necessitatibus. Quapropter reuertimini ad hanc duplicem consolationem, & abijcite a vobis hanc malignam diabolicæ fraudis versutiam, vt possitis nobiscum consortium habere in omni caritate & gaudio opportuno.

IMPERATOR NON DAT AVXILIVM HAERETICIS.

Post hanc vero correctionem siue admonitionem Apostolicæ auctoritatis & Synodalis vnanimitatis si non resipiscitis ab errore vestro: scitote omnino vos pro hæreticis haberi, nec vllam vobiscum communionem pro Deo audeamus habere. Currite dum [b] lucem habetis, ne tenebræ vos anathematis comprehendant, vnde non potestis pedes vestros explicare, sed interna damnatione irretitos esse lugebitis. Adhuc enim pia mater reuocat vos in gremium suæ misericordiæ, volens vos Deo nutrire in filios. Tantum nolite vos abstrahere ab eius pietate, qui [c] vos vocauit in Regnum filij dilectionis suæ.] subijcit his

b Ioan. 12.

c Gal. 1.

A cit his Catholicæ Fidei Symbolum, quo & asseritur Dei filius non esse adoptiuus, sed proprius. postea vero sic perorat.

Hanc fidem vos, fratres carissimi, firmiter tenere, in commune prædicamus: & si aliter aut in quolibet verbo sensistis, corrigite vosmetipsos, & ad vnitatem sanctæ Dei Ecclesiæ pura fide festinate, & contentiones nominum, nouitatesq. vocum deuitate, quia iuxta Apostolum, non est hæreticus nisi ex contentione. Vos igitur quia pauci estis, vnde putatis vos aliquid verius inuenire potuisse, quam quod sancta & vniuersalis toto orbe diffusa tenet Ecclesia? Sub tegmine alarum illius requiescite, ne vos auida diaboli rapacitas (si foris inuenerit) nefando gutture deuoret. Redite ad pium matris Ecclesiæ gremium, illa vos foueat & nutriat, donec accurratis in virum perfectum, & in plenitudinem corporis Christi. Habete nos cooperatores salutis vestræ, Catholicæ pa-

B cis auxiliatores; & societas vestra sit in Christo Iesu Domino nostro, [a] qui vos nobiscum incorruptos, & immaculatos fide pariter & opere custodiat, & constituat ante conspectū gloriæ suæ incontaminatos, & irreprehensibiles, & perpetuæ hæreditatis hæredes pariter perficiat in æternum. Amen.] hactenus ad Elipandum Carolus Magnus & ad alios eius perfidiæ socios; finemq. accipiunt hic Acta, quæ extant eiusdē Francofordiensis Concilij.

[a] 1. *Ioan.* 1.

Quoniam autem est nonnullorum assertio, in hac eadem Synodo damnatum esse Nicænum Concilium secundum, idemq. dictum, septimam Synodum Oecumenicā, verum ne id sit, & si aliquod attulerit præiudicium veritati, & dicta Nicæna Synodus ex ijs aliquod acceperit detrimentum, solicitius inuestigandum remanet, & accuratius disquirendum, quod res sit grauissima, maximiq. momenti. Scimus ex Orthodoxis complures, cum obijcerentur ista a Nouatoribus quam audacissime, nimirum in Francofordiensi

DE REBVS GESTIS IN FRANCOFORD. CONC. ADVERSVS NICAENAM SYNODVM SECVNDAM.

C Concilio damnatam esse septimam Synodum, eo confugisse, vt assererent, non esse damnatam ibi eam septimam Synodum, quam Orthodoxi Nicææ in Bithynia congregarunt, sed eam, quam Iconoclastæ Constantinopoli sub Constantino Copronymo collegerunt, eamdemq. pariter septimam Synodum Oecumenicam appellarunt. Fauebant huic Orthodoxorum responsioni, quod veteres qui asseruerunt, damnatam in Francofordiensi Concilio septimam Oecumenicam Synodum, eam non Nicænam, sed Constantinopolitanam nominauerunt, quam fuisse constat hæreticorum.

Hæc quidem cum iure dici possent, nisi alia addita essent, euicta penitus causa fuisset: verum cum constet, eam ab illis assertam damnatam fuisse septimam Synodum, quæ pro cultu sanctarum imaginum statuta fuit: vtique ad Nicænam, non ad Constantinopolitanam, eamdem septimam damnatam Synodum esse referendam, licet sit ab illis erratum

D in nomine: æquus arbiter iudicabit; nec nos tale iudicium subterfugimus: Gaudet enim innocentia veritate, nec indiget ficus folijs quibus pudenda, quæ nulla sentit, contegere debeat. Tantum abest igitur, vt negemus Nicænam secundam Synodum, eamdemq. septimam Oecumenicam dictam, damnatam dici in Francofordiensi Concilio: vt etiam augeamus numerum testium id profitentium, & quidē haud dubiæ fidei, vel reijciendæ auctoritatis. Sic igitur iustæ causæ confisi, id sponte ac liberaliter concedimus aduersarijs, quod ab alijs penitus negatum sciunt; vt nos nonnisi cupidos esse veritatis intelligant, remq. agere sine fuco & fallacijs more maiorum nostrorum sanctorum Patrum, vt quæ sint vera firmemus, & quæ falsa a quouis sint dicta negemus.

DAMNATA NICAENA SYNODVS SECVNDA IN CONC. FRANCOFORD.

Tanti ponderis aggredientes nos quæstionem, in ipso eius exordio (ne qua ambiguitate verborum currens veritas quasi compedibus teneatur) in sententiarum diuersarum

E biuio constituti, quo quis gradiatur aperiens, illud in primis asserimus: longe interesse esse ista diuersa, vel dicere esse damnatum aliquid in Concilio, vel damnatum per Concilium, vt primum actum habeat imperfectum, secundum doceat consummatum. Cum enim aliquid in Concilio agitur a male sentientibus, nec accedit consensus eorum, quorum est statuta firmare, quo si careat, omne quod decretum est, nullius est ponderis & penitus euanescit: tunc id statutum tantum dici potest in Concilio, nec alicuius roboris esse, deficientibus necessario requisitis. Sed tunc per Concilium, cum omnia ad actus perfectionem concurrisse, remq. esse perfectam liquet. Sic igitur, quod ad rem de qua agimus spectat: Sic asserimus cum antiquis auctoribus, damnatam in Francofordiensi Concilio Nicænam secundam Synodum, vt deficiente consensu eorum, quorum erat Synodum comprobare, negemus omnino per Francofordiense Concilium Nicænam secundam Synodum esse damnatam; eum haud dubium, quæcumque ab illis facta fuis-

cta fuissent, irrita penitus atque cassa reddita essent; vt non mireris, si quæ sunt ab eis tunc Acta conscripta nusquam appareant, vtpote quod abolita, perpetuoq. fuerint sepulta silentio, quæ non probassent Legati Apostolicæ Sedis, nec qui eos miserat Hadrianus Rom. Pontifex confirmasset. A

Sane quidem contradixisse Legatos Apostolicæ Sedis ijs quæ aduersus Nicænã secundam Synodum ibi decreta fuissent, nec ipsi quidẽ Nouatores aduersantes [a] negant. Sed & ab Hadriano Papa non solum non assensum, sed magnopere contradictum: eius quæ extat confutatio & redargutio aduersariorum ad Carolum Magnum conscripta palam ostendit. Quin & cum Hadriano alios Episcopos paria sensisse, Hincmarus [b] affirmat. Vnde & eiusdem Caroli factum esse præcepto existimandũ est, vt explosis atque reiectis ijs quæ cõtra Nicænam Synodum gesta fuissent, ipsa tantum Acta quæ contra Elipandũ atque Felicem omnium consensu firmata fuissent, eiusdem Synodi integra remanerent; B quod probe sciret ipse Carolus, quod profitetur, nulla Conciliorum decreta subsistere, quibus Romani Pontifices contradicerent, quod & tum Latinorum tum Græcorum auctoritate sæpe superius apertissima luce declaratum constat: vt nec ipse quidem (quisquis ille fuerit, qui aduersus Nicænam secundam Synodum commentarium scripsit, qui fertur nomine Caroli) id negare audeat; immo & firmissime asserat atque confirmet, esse sententiam eiusdem Francofordiensis Concilij, asserentis iudicium vltimum controuersiarum esse solius Romani Pontificis. quo argumento reijcit septimam Synodum, vt quæ (quod turpiter mentiretur) non fuerit a Romano Pontifice confirmata.

[a] *Magdeburg. Cent. 3. c. 9. col. 639.*

[b] *Hincm. Epist. Rem. contra Landun. Epist. c. 20.*

NIC. SYNODVS NON EST DAMNATA PER FRANCOFOR. CONC.

Sic igitur caruit his Actis Synodus Francofordiensis; quæ cum nullum acceperit a Sede Apostolica robur, sed ab ea penitus confutata atque damnata, fuerint etiam eiusdem Caroli Principis maxime pij auctoritate reiecta, penitusq. deleta. Quod affirmare C ea saltem ratione necesse est, cum videlicet certum sit, ipsum Carolum nequaquam contra Hadrianum Pontificem contentiosum funem trahere perseueraſſe, vt se ab eius communicatione diuiserit: nam & exploratissimum est, eum non desijsse aliquando a communicatione & amicitia eiusdem Pontificis: quem non tantum viuentem coluit, sed etiam mortuum celebrarit, atque immenso honore fuerit prosecutus, vt ostendent inferius, quæ suo loco dicturi sumus. Sicque, vt diximus, affirmare necesse est, ipsum eidem Pontifici in ijs penitus acquieuisse, atque ex eius sententia male sancita damnasse.

CAROLVS SECVTVS SENTENTIAM ROM. PONTIF.

Certe quidem nonnisi ad ipsam Sedem Apostolicam in Ecclesiasticis controuersijs ipsum Carolum recurrere consueuisse, ab eaq. responsa accipere solicite procurasse, atque ex ipsorum præscripto perficere omnia laborasse: ipsamet Acta Francofordiensis Concilij docent in eiusdem Caroli ad Elipandum epistola nuper reddita, ex qua hic il- D la de his est tibi repetenda sententia, qua ait: Ad beatissimum Apostolicæ Sedis Pontificem de hac noua inuentione, nostræ deuotionis ter quaterq. direximus Missos, scire cupientes, quæ sancta Romana Ecclesia Apostolicis edocta traditionibus de hac responderе voluisset inquisitione.] & inferius de acceptis ab illa responsis solicitius custoditis, subijcit ista: Apostolicæ Sedi, & antiquis ab initio nascentis Ecclesiæ & Catholicis traditionibus tota mentis intentione, tota cordis alacritate coniũgor.] hæc ipse, tanto quidem Principe digna ex ipso Concilio scripta, quibus adeo perspicue ex ipsius verbis significatis, reliqua cur Acta illa non extant, intelligas, vindicesq. a calumnia Principem, quem Nouatores Nicænæ secundæ Synodi destructorem conclamant: quem ab Apostolicæ Sedis sententia per Hadrianum declarata vel latum vnguem aliquando recessisse, nemo iure poterit affirmare, cum præsertim ipse Hadrianus testatus [c] sit epistola ad E eum scripta, quod ea de imaginibus secundum antiquas Patrum traditiones, sub Gregorio Secundo Pontifice in Romano Concilio fuerint constituta, & postea iterum alio itidem Romano Concilio sub Stephano Papa præsentibus Episcopis e Francia missis firmius confirmata.

ROM. ECCLESIAM CONSVLVIT SEMPER CAROLVS.

[c] *Epist ad Carolum Magnum de imagin.*

Quod autem calumnia ista contra Carolum conflata a Nouatoribus sit ex libro illo contra Nicænum Concilium scripto & ad Hadrianum Pontificem misso, quem esse eiusdem Caroli, qui illi præfatur, incertus auctor affirmat, necnon ex Synodali epistola Parisiensis Concilij sub Ludouico in eadem causa habiti: id ne verum sit, remanet accuratissime disquirendum. Erroris autem inde emanasse videtur occasio, quod cum eius confutatio ad Carolum sit ab Hadriano Papa conscripta: ipsum scriptionis illius fuisse auctorem leuiter existimarint, cum ad eum quis soleat rescribere litteras a quo scriptas

CAROLI NON ESSE LIBRVM AD HADRIANVM MISSVM CONTRA SEPTIMAM SYNODVM.

acce-

A acceperit. At non negandum de his ſcripſiſſe litteras Carolum ad Hadrianum, quibus tamen alias non ſuas alligarit, faſcem ſcilicet contradictionum illarum: quas tamen ipſius Caroli non fuiſſe, ſed aliorum auctorum, licet miſſæ ab illo eſſent, ex eadem ipſius Hadriani reddita ad Carolum reſponſione, ſi quis accurate perſpiciet, facile intelligere poterit, vel illa vna ſaltem ratione, quod cum ſæpe Hadrianus acerrime inuehatur in aduerſarios, Carolum ipſum perſtringit numquam, nec leuiter ſaltem de ipſo queritur.

Verum nec libri illius aliquem certum fuiſſe demonſtrat auctorem, ſed plures fuiſſe, qui aduerſus Nicænum Concilium contradictionis ſtylum exacuerunt. nam audi ipſum: *Addendum eſt (inquit) ad incredulorum ſatisfactionem, & directionem Francicam.] Et paulo poſt: O inſania frementium contra Fidem & religionem Chriſtianam, vt aſſerant non colere aut venerari imagines, in quibus figuræ ſunt Saluatoris, eius Genitricis, vel
B Sanctorum, quorum virtute ſubſiſtit orbis, atque potitur humanum genus ſalute!] Et poſt pauca: Abſit talium nefariæ temeritatis cedere amentiæ: Patrum priſcas ſequamur traditiones, & ab eorum doctrina nulla declinemus ratione.] hæc & alia his ſimilia ſæpe. Vides igitur non in Carolum, vt auctorem libri illius ſpicula dirigi, ſed plane in multos, qui per Carolum ipſum ea ad Hadrianum mitti curaſſent. ſicuti & cum poſt nonnulla idem de illis Hadrianus ſubijcit iſta: In hoc capitulo qui hæc ſcripſerunt, incriminari moliuntur, & contradicere veritati nituntur, &c.] Sed & omnibus intuentibus liquet ex ipſo contextu rerum, quod non vnus auctor in eo volumine a principio vſque ad finem abſque rerum ordine pergit impugnare Nicænam Synodum, ſed quæ ex aduerſarijs quiſque impugnãda ſuſcepit (cum fuerint plures) in vnum congeſta, eademq. in vno ſimul faſciculo alligata, data Carolo fuerint, & ab ipſo miſſa ad Hadrianum.

* Hadrian. ep. ad Carol. cap. 26. Reſponſ.

NON CAROLVS AVCTOR SCRIPTORVM IN CONC. NIC.

C Has autem ipſorũ contradictiones cum capitulorum ſerie diſtinctæ eſſent, Capitulare, librum illum idem nominat Hadrianus, quod multa aduerſus Nicænum Concilium capitula contineret; quæ quidem ſcripta in eodem Francofordienſi Concilio, & Acta continere eiuſdem Concilij Francofordienſis, idem qui ſupra Hincmarus aſſerit, eiuſdem ferme temporis ſcriptor, vt de his non ſit dubitandum. Qui enim ea prurigine laborarunt, vt quæ ſtatuta eſſent in dicto Nicæno Concilio diſſoluerent; ea ſeorſum ſinguli eorum aduerſus idem Concilium conſcripſere, quæ ab illis ſingulis contradictoribus oblata fuerunt ipſi Francofordienſi Concilio. Ex his autem eſſe permotos Epiſcopos, vt damnarent Nicænum Concilium: ex eo liquet, quod ex falſis ipſorum aſſertionibus ipſi pariter affirmarunt, idcirco damnandum eſſe Nicænum Concilium, quod cultum latriæ vni Deo debitum tribuendum eſſe ſtatuerit imaginibus. Quod plane
D falſiſſimum eſſe, paulo inferius dicturi ſumus.

CAPITVLARE ADVERSVS NICAE. CONC.

Vbi vero ſenſiſſet Carolus impugnari ab illis Nicænam Synodum, defendi vero a Legatis Apoſtolicæ Sedis: tunc illud more ſuo, ſalubre conſilium inijt, vt collectas in vnum propoſitas contradictiones illorum, eaſdem per Legatum ad hoc opus ab eo delectum Angilbertum Abbatem S. Ricarij mitteret Romam ad Hadrianum Pontificem. Quod cum plures teſtentur, profitetur idipſum Hadrianus in epiſtola ad Carolum miſſa, in cuius ferme exordio iſta leguntur: Præterea directum a veſtra clementiſſima præcelſa regali potentia ſuſcepimus fidelem familiarem veſtrum, videlicet * Engelbertum Abbatem, & miniſtrum Capellæ, qui pene ab ipſis infantiæ rudimentis in palatio veſtro enutritus eſt, & in omnibus conſilijs veſtris receptus, vt ideo ſicut a vobis in omni familiaritate recipitur, ita & a nobis reciperetur & condecenter honoraretur.

LIBER NON VNIVS AVCTORIS SED PLVRIVM MISSVS A CAROLO AD HADRIANVM PP.

* Angilbertum

E Vnde pro nimio amore, quem erga veſtram melliſluam gerimus regalẽ excellentiam, ſicut miſiſti cum nimio amore dulcedinis eximiæ eum recipientes, prout voluit, & qualiter voluit cum magna familiaritate nobis enarrantem aure placabili, & mente benigna eum ſuſcepimus, & quaſi veſtra corporali excellentia nobis narrante, ei patentius credimus conſilium ad profectum ſanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ, & veſtræ a Deo protectæ regalis potentiæ exaltationem. Inter quæ edidit nobis Capitulare aduerſus Synodum, quæ pro ſacrarum imaginum erectione in Nicæa acta eſt. Vnde pro veſtra melliflua regali dilectione per vnumquodque capitulum reſponſum reddidimus, non quemlibet (abſit) hominem defendentes, ſed olitanam traditionem ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ tenentes, priſcam prædeceſſorum noſtrorum ſanctorum Pontificum ſequimur doctrinam, rectæ fidei traditionem modis omnibus vindicantes.] hæc de miſſo aduerſariorum Capitulari per Angilbertum præfatus eſt ad Carolum Hadrianus.

nus. Cuius quidem operis cum plures fuerint auctores, Caroli Magni vltimum dumtaxat esse capitulum : monet idem Pontifex Hadrianus, quod & testatur, ad illud in fine respondens. nos vero reddemus ipsum inferius. A

Ceterum liquet pariter eiusdem qui supra Hincmari auctoritate, in eodem Francofordiensi Concilio, duo esse Concilia condemnata, Constantinopolitanum hæreticorum, quo imagines confringi iuberentur, & Nicænum secundum quo eas coli præciperentur: quod etiam ex Capitulari illo libro ad Hadrianum per Carolum misso intelligi potest. fuisseq. eam sententiam Episcoporum, secundum quod aiebant, perperam intellectam sententiam S. Gregorij Papæ in epistola ad Serenum, vt imagines non confringerentur, sed esse sinerentur, ita tamen vt non colerentur.

QVID IN SYNODO DE IMAGINIBVS.

Quod igitur ex dicto Capitulari volumine haud accurate perspectis ijs, quæ in eo essent consuta mendacia, conclamata fuerit in eodem Francofordiensi Concilio damnatio septimæ Synodi, eiusdemq. Nicænæ secundæ; quodq. idem liber aduersarius vbique vulgatus, & absque veritatis discussione receptus a compluribus fuerit; Synodoq. absoluta, æque putauerint in eo tractata retractatione minime indiguisse: ex his accidit, vt nonnulli absque aliqua hæsitatione conscripserint, in eodem Francofordiensi Concilio damnatam fuisse Nicænam Synodum. Posteriores vero nonnulli id ex eius Actis, nempe dicto Capitulari volumine, siue ex Actis Parisiensis Concilij, falsa ipsorum assertione decepti, putantes esse vera, quæ in eis falso reperirentur asserta: absque vlla dubitatione id ipsum asseruerunt, nempe condemnationē Nicænæ Synodi in Francofordiensi Cōcilio. B

Sed iam ipsos singulos audiamus antiquiores auctores, qui asserunt damnatum esse ipsum Nicænum Concilium secundum, septimam Synodum Oecumenicam dictam, per Francofordiense Concilium, eorumq. singula verba reddamus, quo in tanta controuersia ipsa veritas apertius elucescat, quæ aduersantium densa caligine, ne appareat, obscuratur. Vetustissimum omnium Chronicon hac ætate conscriptum sub Ludouico Imp. Caroli filio in primis hæc habet, vbi agit de eodem Francofordiensi Concilio hoc anno habito, deq. damnata in eo (vt ait) hæresi Feliciana: Synodus, inquit, etiam quæ ante paucos annos Constantinopoli sub Irene & Constantino filio eius congregata; & ab ipsis non solum Septima, verum etiam Vniuersalis erat appellata: vt nec septima nec vniuersalis haberetur, diceretur ve, quasi superuacua omnino ab omnibus abdicata est.] hæc ibi. eadem totidem verbis apud Aimoinum descripta leguntur. Chronicon itidem eodem tempore scriptum, a Pithœo nuper editum hæc eodem anno de ijsdem habet: Pseudosynodus Græcorum pro adorandis imaginibus habita, ab Episcopis damnatur,] in eodem videlicet Francofordiensi Concilio; Et Ado Viennensis Episcopus, qui scripsit sub Carolo nepote huius Caroli Magni: eadem verbis ijsdem; idem Regino, sed & alij complures longe nobiliores auctores, quos inferius recensebimus. Verum de ipsis primis auctoribus, Episcopis, inquam, qui interfuerunt eidem Francofordiensi Concilio, primum perueſtigandum est: quomodo ex aduersantium scriptis, Capitulari scilicet libro illo inducti sint, vt Nicænam Synodum condemnarent.

AVCTORES QVI ASSERVERVNT DAMNATVM NICAENVM CONCIL. IN SYNODO FRANCOFORD. C D

Certum quidem & exploratum omnino habetur, eos ipsos Episcopos ab ijsdem aduersarijs dolo malo deceptos esse, atque per impostura & falsitatem cuncta esse transacta, vt locum nullū veritas inueniret. Hæc nisi tu ipse, Lector, manu tetigeris, nolim credas. Non enim a longe petitis testificationibus vtimur, sed ex ipsorum scriptis, vt nulla possit tergiuersatione veritas falli. Qua in re sicut Patres illos qui Synodo interfuerunt dolo caruisse facile dixerim: ita eorum oscitantiam non excuso. Quomodo inconsultis legitimis Synodalibus Actis, de re tanta, aduersantibus præsertim Legatis Apostolicæ Sedis, aduersarijs credere maluerunt? Et quonam pacto, eos quidem potuisse fallere, vel falli (quod humanum est) non putantes, omnem illis adhibere fidem in omnibus in re tanta minime detrectarint? Hæc mihi diu cogitanti, & plane fateor obstupescenti, illud occurrit, his temporibus res Græcorum Francis pessime oluisse, ex eo quod Constantinus Imp. Irenæ matris suæ impulsu recusarit pollicitas nuptias diu expectatas filiæ Caroli Magni (vt suo loco superius dictum est) ob idq. quamlibet oblatam occasionem arripuisse, rebus ab eo gestis, pietatem licet præseferentibus, detrahendi pariter & insultandi: atque adeo ipsam Nicænam Synodum, ipsorum opera collectam & absolutam non sine stomacho audiuisse: homines sumus, & quamdiu in hac vita degimus, hisce interdum priuatis pulsari affectibus inuiti cogimur. Mitior sit ista reprehensio, & tolerabi- E

lior

A lior redargutio, quã eos omnes falſitatis arguere & impoſturæ, dum illis acquieuere, qui his malis artibus in eamdem Nicænam Synodum irrupere, in quos omnis culpa vertatur.

Etenim aduerſarij illi concinnatores mendaciorum, & fraudum architecti, dolis atque fallacijs circumuenerunt eoſdem ipſos Epiſcopos qui venerunt ad Synodum, atque ſpecie quidem pietatis ad condemnationem Nicænæ Synodi permouerunt, mentientes in primis (vt apparet ex libro illo Capitulari dicto ad Carolum Magnum miſſo) Nicænam Synodum minime confirmatam eſſe a Romano Pontifice, ſine quo (vt idem ibi auctor ait) Concilium ſubſiſtere minime poſſit, quod omnis de fide controuerſia ad Romanum Pontificem ſpectet. Sed & quod plane nefandum eſt, addiderunt eamdem Synodum promulgaſſe manifeſtiſſimam impietatem, eo quod ex ea hæreſis firmaretur, qua (vt aiunt) aſſererentur imagines eodem honore & cultu quo Deũ, eſſe a fidelibus ve-

ADVERSARII SEPTIMAE SYNODI FRAVDIBVS AGVNT.

B nerandas: hæc enim in præfatione eiuſdẽ libri Capitularis ad Hadrianum miſſi leguntur, cum agitur de rebus geſtis in Francofordienſi Concilio: Allata eſt (inquiunt) in medium quæſtio de noua Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Conſtantinopoli fecerant, in qua ſcriptum habebatur, vt quĩ imaginibus Sanctorum, ita vt deificæ Trinitati ſeruitium aut adorationem non impenderet, anathema iudicaretur. Qui ſupra ſanctiſſimi Patres noſtri omnimodis adorationem & ſeruitutem eis impendere renuentes, contempſerunt, atque conſentientes condemnarunt.] Citantur inſuper in ipſo Capitulari Acta eiuſdem Nicæni Concilij, quibus falſo aſſereretur Conſtantinus Epiſcopus Cypri in eodem Concilio Nicæno anathema dixiſſe ijs, qui non adorant imagines ea adoratione, qua ſanctiſſima Trinitas adoratur: quæ ad rem ipſam exploratius cognoſcendam, hic voluimus deſcripſiſſe. ſic enim ſe habent [a].

a Concil. Nic. 2. Act. 3.

C Quod infauſte & præcipitanter ſiue inſipienter Conſtantinus Conſtantiæ Cypri Epiſcopus dixit: Suſcipio & amplector honorabiliter ſanctas & venerandas imagines: adorationem autem quæ fit ſecundum latriam, id eſt, Dei culturam, tantummodo ſubſtantiali & viuificæ Trinitati conſeruo: Et qui ſic non ſentiunt, neque glorificant, a ſancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia ſegrego, & anathemati ſubmitto, & parti eorum qui abnegauerunt incarnatam & ſaluabilem diſpẽſationem Chriſti veri Dei noſtri emitto.] hæc aduerſarij tamquam ex Nicæna Synodo. Quos Hadrianus iure redarguit, nimirum neque Conſtantinum, neque alios tunc cum eo ad Eccleſiam Catholicam reuertentes aliter ſe credere eſſe profeſſos, quam quæ ab eadem Nicæna Synodo ſunt ſtatuta; nimirum ſic imagines ſacras venerandas eſſe, vt tamen latriæ cultus illis nullo modo daretur, qui ſoli Deo deberetur impendi.

D Ita quidem & non aliter ſe habere Conſtantini Epiſcopi Conſtantiæ Cypri aſſertionem, ipſa Nicæna Acta quæ adhuc extant integra docent his verbis: Conſtantinus Epiſcopus Conſtantiæ in Cypro dixit: In nullis peccantes cum videã litteras quæ nunc lectæ ſunt, & ab Orientalibus Epiſcopis ad Taraſium ſanctiſſimum ac beatiſſimum Archiepiſcopum & vniuerſalem Patriarcham miſſæ; item cum his eamdem fidei confeſſionem cognoſcam: ego indignus etiam aſſentior, & vno animo idem prædico. Suſcipio enim & amplector venerandas imagines: adorationẽ autem quæ fit ſecundum λατρείαν, hoc eſt, Dei culturam, tantummodo ſuperſubſtantiali & viuificæ Trinitati conſeruo: Qui vero aliter ſentiunt, quiq. glorioſos Sanctos non approbant, a Catholica & Apoſtolica Eccleſia ſeparo, & anathemati ſubijcio, & ad eos relego qui incarnatam Chriſti Dei noſtri œconomiam pertinaciter negant.] hucuſque ſententia Conſtantini Conſtan-

E tiæ Epiſcopi, ſecundum aſſertionem recitatarum ſuperius litterarum Orientalium ad Taraſium Patriarcham, quas citat, qua declaratur Deiparæ & Sanctorum imagines, non vt Dei, ſed (vt habent) Dei amicorum coli debere.

Sed & ipſa Synodus Nicæna eadẽ his omnibus conſentientia habet in Fidei Catholicæ definitione, Patrũ omnium ſubſcriptione firmata, verbis iſtis: [b] Definimus cũ omni cura & diligẽtia, venerandas & ſanctas imagines ad modum & formã venerandæ & viuificantis Crucis e coloribus & taxillis aut alia quauis materia cõmode paratas dedicandas, & in tẽplis ſanctis collocandas, habendaſq. tum in ſacris vaſis & veſtibus, tum in parietibus & tabulis, in ædibus, in vijs publicis, maxime autem imaginẽ Domini & Dei Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, deinde intemeratæ noſtræ Deiparæ, venerandorum Angelorum, & omniũ deinde ſanctorum virorum. Quo ſcilicet per hanc imaginum pictarum inſpectionem omnes qui contemplantur, ad prototyporum memoriam & recordationẽ & deſiderium

b Nic. Concil. 2. Act. 7.

veniant, illiſq. ſalutationem & honorariam adorationem exhibeant, non tamen ſecundum fidem noſtram, veram latriam, quæ ſola diuinæ naturæ competit.] hæc ſacroſancta [a] Nicæna Synodus ex vulgata editione, in hoc non diſſimili ab editione Anaſtaſij, ex qua eadem ſunt ſuperius recitata. Habes igitur detectam fraudem, proditam impoſturam de textu falſato, & lectione vitiata, atque in contrariũ penitus detorta ſenſum in Synodo plena edita ad deſtructionẽ Synodi Oecumenicæ, a Patribus autem illis inconſulte nimis accepta abſque aliqua facta inſpectione legitimæ lectionis, vel Græco inſpecto textu, collationeq. habita codicum diuerſorum, vt in re tanti momenti perfici neceſſe erat.

[a] Nic. Concil. 2. Act. 7.

Sed quod deterius videri poteſt & magis admirandum, quod non ſolum apud Patres illos, qui eidem Francofordienſi interfuerunt Synodo, tot tantaq. mendacia fidem inuenere; ſed apud poſteros, & quidem viros eruditione conſpicuos, & magni in eo ſæculo nominis, exiſtimantes atque ſcriptis affirmantes, a noſtris coli ex præſcripto eiuſdem Nicæni Concilij ſicut Deum venerandas imagines. Hi enim duas conſtituerunt claſſes in ſacris imaginibus errantium; alteram eorum, qui eas frangerent, exurerent vel quouis modo delerent: atque hac ex parte damnarunt ſeptimam illam Synodum Conſtantinopoli a Copronymo habitam: alteram vero eorum, qui (vt putabant) ex Nicæni Concilij decreto aſſererent, debito Deo cultu eſſe colendas imagines: in hanc claſſem reijcientes omnes Nicænæ ſecundæ Synodi profeſſores, & Romanam quoque Eccleſiam inter eos annumerantes, quæ profiteri inueniretur eamdem Synodum eſſe auctoritate Romani Pontificis celebratam & confirmatam, atque ſcriptis defenſam, poſterioribuſq. Concilijs roboratam. Vt plane obſtupeſcas adeo leuiter ex ipſorum falſa illa aſſumptione, qua dicerent, a Nicæno Concilio ſtatutum, vt adoratione latriæ colerentur imagines, Orientem ſimul & Occidentem, quod reciperent illam Synodum, vna eorum ſententia damnationis incluſos.

ALII ADVERSARII SEPTIMAE SYNODI.

Sed quod tam patens error, tamq. apertum mendacium poſſit haberi pro monſtro, nec fidem fortaſſe inueniat præ tanta ſui deformitate apud fidelium aures: hic tibi iſta dicentium catalogum texam, ſingulorum ſententias verbatim referens. Fuerunt iſti viri doctrina inſigniores, qui ſub Ludouico Imp. Caroli Magni filio claruere, vt ſuo loco dicturi ſumus: Simulq. alij qui in Pariſienſi conuenticulo tunc eadem ex cauſa collecto, in eumdem errorem ab ijſdem traducti ſunt, vt ſeptimam Synodum dicerent docuiſſe coli debere vt Deum imagines: quam ob cauſam & magna temeritate atque proteruia aliqui ex illis etiam inuecherentur in Romanum Pontificem, qui eiuſdem Synodi eiuſmodi decretum aſſereret atque probaret.

Fuit ex eis vnus & pars magna Ionas Aurelianenſis Epiſcopus, qui ea de cauſa tunc functus eſt legatione, ad Eugenium Romanum Pontificem miſſus a Caroli Magni filijs Imperatoribus Ludouico atque Clothario, vt eiuſdem Pariſienſis cõuenticuli Acta ſignificant. Hic enim dum aduerſus Claudium Taurinenſem Epiſcopum perfidum Iconoclaſtam ſtylum exacuit, hæc de imaginum cultu, quæ ad propoſitum argumentum pertinent, in medium profert: [b] Illud quod imaginum adoratores tibi, ad ſuum errorem muniendum, reſpondiſſe ſcripſiſti, ita inquiens: Non putamus imagini quam adoramus aliquid ineſſe diuinum, ſed tantummodo pro honore cuius effigies talis, eam veneratione adoramus: Vna autem reprehendimus ac deteſtamur; quia cum eorum ſcientiam non ſubterfugerit, imaginibus nihil eſſe diuini, maiori digni ſunt inuectione, eo quod debitum honorem diuinitati impenderint infirmo & egeno ſimulachro. Quantumq. huius erroris ſectatores ac defenſores a vera exorbitent religione: non opus eſt per ſingula, mea declarare narratione. Id ipſum etiam nonnulli Orientalium, qui eodem ſceleratiſſimo mancipantur errori, ſe obiurgantibus reſpondere ſolent. Tribuat Dominus ſua gratuita pietate, vt tamdem aliquando & iſti & illi ab eadem eruantur ſuperſtitione, & Apoſtolicis diſciplinis ſalubriter inſtructi traditioni reuocentur Eccleſiaſticæ.] & paulo inferius ad Claudium, qui eiuſmodi imaginum adoratores idololatras appellabat, iſta ſubijcit: Illi qui nimio & indiſcreto amore ob honorem Sanctorum imaginibus ſupplicant, neſcio an temere idololatræ ſint vocandi. Videntur ſane potius ab hac ſuperſtitione, adhibito rationis moderamine reuocandi, quam idololatræ, cum vtique ſanctæ Trinitatis fidem veraciter credant & prædicent, nuncupandi. cetera vero in eadem aſſertione tua faciunt nobiſcum &c.] hæc quidem Ionas, qui cum validiſſime pugnet aduerſus Claudium imaginum effractorem, æque exagitat & perſtringit earumdem

[b] Ion. de cult. imag. lib. 1.

IONAS AVRELIANENSIS ADVERSARIVS SEPTIMAE SYNODI.

A dem cultores, illud asserens, imagines in Ecclesijs conseruandas, tum ad ornatum ipsarum Ecclesiarum, tum & ad populi historicam instructionem: idq. vt ait, ex sententia sancti Gregorij Papæ, scribentis ad Serenum Massilienſem Episcopum. Sed cum idem ipse aduersus eumdem Claudium differat toto illo quod reliquum est eius operis, & imaginem sanctæ Crucis adorandam esse confirmet, nitens in primis auctoritate eiusdem sancti Gregorij Papæ, & Catholicæ Ecclesiæ traditione: totum quod ædificarat, destruit, vel potius erigit quod male destruxerat: nam si Crucis imago est adoranda, cur non Christi imago pariter est colenda?

Eiusdem plane sententiæ fuisse reperitur Vualfridus Strabo eiusdem sæculi auctor, qui duas pariter classes in his errantium constituens, ait: [a] Nunc iam de imaginibus & pi- *a Vualfrid. de reb. Eccl. c. 8.*
B cturis, quibus decus Ecclesiarum augetur, dicenda sunt aliqua; quia & earum varietas nec quodam cultu immoderato colenda est, vt quibusdam stultis videtur; nec iterum speciositas ista est quodam despectu calcanda, vt quidam vanitatis assertores existimãt.] & inferius: Notandum vero quod sicut quidam easdem imagines vltra quam satis est venerantur; ita alij dum volunt cautiores in religione videri, illas vt quasdam idololatriæ species respuant &c.] citans autẽ Concilia aduersus destructores imaginum habita, reticens vero illa quæ pro imaginum cultu fuerunt antea celebrata: iam plane cuius ipse farinæ fuerit, liquido est aspicere, dum & illum tantum honorem docet sacris imaginibus tribuendum, si non deijciantur & conculcentur. nam subdit: Non sunt omnimodis honesti & moderati imaginum honores abijciendi: si enim ideo quia nouimus non adorandas nec colendas iconas, conculcandæ sunt & delendæ picturæ, quasi non necessariæ vel nociuæ: ergo &c.] docens eas conseruandas tantum ad ornatum, & ad instructionem
C populi historicæ veritatis.

VVALFRIDVS ET ALII RIVS AEQVALES ADVERSARII SEPTIMAE SYNODO.

Eiusdem fuit classis Amalarius, Altigarius siue Elisagarus, Treuolphus, & Adegarius, vt ex dicto Parisiensi Concilio sub Ludouico Imp. apparet, vna cum alijs, qui ei- *b Hincm. contra 1a. Epist. c. 20.*
dem Synodo interfuerunt. Inter hos est annumerandus Hincmarus Rhemensis Episcopus, dum hæc ait [b]: Septima autem apud Græcos vocata vniuersalis pseudosynodus de imaginibus, quas quidam confringendas, quidam autem adorandas dicebant: neutra vero pars intellectu sano definiens sine auctoritate Apostolicæ Sedis, non longe ante nostra tempora Nicææ est a quamplurimis Episcopis habita & Romam missa, quam etiam Papa Romanus in Franciam direxit. Vnde tempore Caroli Magni Imperatoris, iussione Apostolicæ Sedis, generalis Synodus in Francia *Francofordiæ scilicet*, conuocante præfato Imperatore, celebrata, & secundum scripturarum tramitem, traditio-
D nemq. maiorum, ipsa Græcorum pseudosynodus destructa & penitus abdicata. de cuius destructione non modicum volumen, quod in palatio adolescentulus legi, ab eodem Imperatore Romam est per quemdam Episcopum missum.] & paulo post de titulo vniuersalis Synodi ista subnectit: Auctoritate itaque huius Synodi Francofordiensis videlicet nonnihil repressa est imaginum veneratio: sed tamen Hadrianus & alij Pontifices in sua opinione perseuerarunt, & mortuo Carolo, suarum pupparum cultum vehementius promouerunt, adeo vt Ludouicus Caroli filius libro longe acriori infectatus sit imaginum cultum quam Carolus.] hæc ipse, & certe nimis inconsulte, atque adeo temere: Si enim ipsa legitima Acta Nicænæ Synodi, quam adeo impugnat, inspexisset: stylum a tanta insultatione continuisset, & magis sobrie rem egisset.

HINCMARVS ADVERSARIVS SEPTIMAE SYNODO.

De his quidem intelligit, hosq. omnes sugillat Anastasius Bibliothecarius in præfa- ANASTASIVS SVGILLAT FRANCOS SEPTIMAM SYNODVM NON RECIPIENTES.
E tione quam præmisit septimæ Synodo a se in Latinum translatæ, dum ait, scribens ad Ioannem octauum Romanum Pontificem: Quæ enim super venerabilium imaginum adoratione præsens Synodus docet, *Nicæna scilicet*, hæc & Apostolica Sedes vestra, sicut nonnulla conscripta innuunt, antiquitus tenuit, & vniuersalis Ecclesia semper venerata est, & hactenus veneratur, quibusdam dumtaxat Gallorum exceptis, quibus vtique nondum est harum vtilitas reuelata: aiunt namque quod non sit quodlibet opus manuum hominum adorandum; quasi non sit codex Euangeliorum opus manuum hominum, quem quotidie osculantes adorant. venerabilior canis, quem non esse opus manuum hominum, proculdubio non negabunt. Similiter & forma sanctæ Crucis, quam se adorare omnes vbique Christiani fatentur, in quo videlicet considerare libet, quia si quamlibet Crucem auream aut argenteam aut ligneam adoramus, quæ vtique non eadem est ipsa Crux in qua salus nostra patrata est, sed figura & imago eius: quare non

adoremus figuram & imaginem eius, qui eamdem ſalutem operatus eſt in medio ter- A
ræ? Venerabilior namque eſt qui ſalutem operatus; ac per hoc magis eſt adoratione
digna imago Chriſti ſalutem operantis, quam imago Crucis ſalutem tantummodo
baiulantis.] hæc Anaſtaſius aduerſus Nicænæ Synodi aduerſarios. ex quo illud pari-
ter accepiſti (quod obſeruare debes, ne decipiaris) non vniuerſalem Gallicanam Eccle-
ſiam eo fuiſſe errore implicitam, ſed (quod idem ait Anaſtaſius) quoſdam dumtaxat
Gallorum fuiſſe eius peruerſæ ſententiæ ſectatores, ſugillans eos quos ſuperius nomi-
nauimus.

Quoniam vero ijdem ipſi qui Nicænæ Synodo aduerſabantur, Hadrianum quoque
Romanum Pontificem præſtringebant, quem eamdem comprobaſſe ſcirent: hic etiam
de his agendum erit; & coaceruata in eum mendacia confutanda. Poſt multos enim
annos ab obitu eiuſdem Hadriani Pontificis, qui ſub Ludouico Pio eius filio cõuenere in B
DE HADRIANI SENTENTIA QVID GARRIERINT ADVERSARII. conuenticulũ illud Pariſienſe, eodẽ falſo prætextu, quod idem Romanus Pontifex Nicæ-
nam Synodum cõprobaſſet, quæ imagines veluti Deum (vt mẽtiebatur) venerandas eſſe
ſanxiſſet: aduerſus eum ſtylum exeruere, atque calumnioſe agentes nõ ſunt veriti dicere
eumdem Hadrianum palinodiam recantaſſe, atque tandem eadem cum ipſis ſenſiſſe.

De his acturi, te cupimus, Lector, intentum, cum de re magni momenti ſit ſermo.
Agamus hic igitur de eodem conuenticulo Pariſienſi, in his tantum quæ ſpectant ad Ha-
drianum: de reliquis autem prolixior erit diſceptatio ſuo loco & tempore opportu-
no. Aduerſarij igitur, qui illic conuenerunt, in epiſtola Synodali ad Ludouicum at-
que Lotharium Imperatores, poſt multa aduerſus Hadriani Apologiam pro Nicæno
CALVMNIA PATENS IN HADRIANVM. poſteriori Concilio ſcriptam, hæc habent: Sed licet in ipſis obiectionibus aliquando ab- C
ſona, aliquando inconuenientia, aliquando etiam reprehenſione digna teſtimonia, de-
fenſionis gratia, proferre viſus ſit: in fine tamen eius Apologiæ ſic ſe ſentire, & tenere,
& prædicare, ac præcipere de his quæ agebantur profeſſus eſt, ſicut a beato Papa Gre-
gorio inſtitutum eſſe conſtabat. Quibus verbis liquido colligitur, quod non tantum
ſcienter quantum ignoranter eodem facto a recto tramite deuiauerit. Niſi enim in
concluſione obiectionum ſuarum retinaculis veritatis, beati ſcilicet Gregorij inſtitutis
adſtrictus iter deuium præcauiſſet, in ſuperſtitionis præcipitium omnino labi potuiſſet.]
hæc ipſi de Hadriano.

Sed quam iſta mendaciſſima ſint, tu ipſe Lector (quiſquis es, nec hæreticum qui-
dem excipio) cum legeris, quæ Hadrianus habet in fine dictæ epiſtolæ Apologeticæ,
ſatis intelliges: ſumus enim ea proxime reddituri.

ADVERSANTES SEPT. SYNODO MALE VTVNTVR AVCTORITATE S. GREGORII. Sed primum, quæ priores aduerſarij in Capitulari libro miſſo Romã a Carolo ad Ha- D
drianum, in ipſum ex eodẽ S. Gregorio obiecerunt aduerſus ipſam ſeptimam Synodum
videamus, ſimulq. & quomodo eoſdem ipſos Hadrianus cõfutet attendamus, vt facilior
ſit reſponſio ad ea quæ alij quos diximus poſt obitum obiecerunt ex dicta Synodo Pari-
ſienſi: Ipſi enim eo prætextu potiſſimũ aggreſſi ſunt impugnare Nicænam poſteriorem
Synodum, quod dicerent, eam eſſe contra doctrinam ſanctiſſimi Papæ Gregorij, cui ſe
tamquam firmiſſimæ anchoræ inhærere profiterentur, a qua diuelli ſe nullo modo poſ-
ſe iactarent. Extat enim ibi eiuſmodi eorumdem aduerſariorum ad Hadrianum ſcripta
reprehenſio verbis iſtis: Quod contra beati Gregorij inſtituta ſit, imagines adorare, ſeu
frangere: & quia vetus & nouum Teſtamentum, & pene omnes præcipui doctores
Eccleſiæ conſentiunt beato Gregorio in non adorandis imaginibus; nec vt aliquid præ-
terea adorare debeamus, in multis locis confirmat S. Gregorius Papa.] hæc aduerſarij. E

EX GREGORIO PROBATVR CVLTVS SS. IMAGINVM. a *Greg. lib. 7. epiſt. 5. Indict. 2.* His autem aduerſatus Hadrianus ita reſpondet: Nequaquam ſacras contempſit ima-
gines aliquando, *ſanctus Gregorius ſcilicet*, ſed magis conſtantiſſime obſeruauit, & eo-
rum veneratus eſt figuras.] Et inferius de earum veneratione probat ex verbis ipſius
Gregorij in epiſtola [a] ad Ianuarium Calaritanum, cum agit de imagine Dei Genitricis,
& Cruce illatis in Iudæorum ſynagogam, & vt inde auferantur, admonet, iſta ait: His
hortamur affatibus, vt ſublata inde cum ea qua dignum eſt veneratione, imagine atque
Cruce, debeatis quod violenter ablatum eſt reformare, &c.] Quomodo igitur quis ne-
gare poterit in Gregorio venerationem imaginum, cum veneratione eas iubet e ſynago-
ga tolli, & in locum priſtinum reportari?

Sed præter hæc omnia rurſum adorationem ipſam ſacrarũ imaginum docuiſſe S. Gre-
gorium, idẽ Hadrianus inferius poſt alias ad obiecta defenſiones ſic docet: Et ne aliquis

propter

A propter adorationem, quæ a prædeceſſoribus noſtris ſanctiſſimis Præſulibus promulgata eſt, oblatrare præſumat, ſciat ipſos talem adorationem docuiſſe, qualem prædeceſſor noſter ſanctus Gregorius egregius doctor & Papa in epiſtola ſua, quam in præfato Concilio domni Stephani Papæ Herulphus Epiſcopus prouinciæ Galliarum ciuitatis protulit, vbi inter cetera Secundinum ſeruum Dei incluſum Galliæ docuit, dicens: [a] Scimus quia tu imaginem Saluatoris noſtri ideo non petis, vt pro Deo, aut quaſi Deū colas, ſed ob recordationem Filij Dei, vt in eius amore recaleſcas, cuius te imaginem videre conſideras. Et nos quidem non quaſi ante diuinitatem ante illam proſternimur, ſed illum adoramus quem per imaginem aut natum, aut paſſum, aut in throno ſedentem recordamur, &c.] hæc ibi ipſe. Sed petenda hic illa, quæ idem habet in fine cum pluribus diſſerit de ſententia S. Gregorij circa cultum ſanctarum imaginum, vt ex his appareat,
B tantum abeſſe, vt per Gregorij ſententiam Hadrianus reſilierit a decretis Nicæni Concilij, vt per eumdem S. Gregorium eadem firmare ſtuduerit.

QVOD S. GREGORIVS CVLTOR ET ADORATOR SS. IMAGINVM FVERIT.

[a] *Greg. lib. 7. ep. 53. Indict. 2.*

Sed ad confutandas penitus aduerſariorum calumnias, in quem ſenſum dicta a S. Gregorio Hadrianus acceperit, & quidnam Carolus, quidue de eodem cultu SS. imaginum ipſe idem ſenſerit Hadrianus, non aliunde certius quam ex eorum ſcriptis id accipere poſſumus: in vltimo enim Capitularis libri ab eodem Carolo ad Hadrianum miſſi capitulo, iſta leguntur.

Vltimum Capitulum eſt: Vt ſciat domnus Apoſtolicus & Pater noſter & cuncta ſimul Romanorum Eccleſia, vt ſecundum quod continet in epiſtola beatiſſimi Gregorij, quā ad Serenum Maſſilienſem Epiſcopum direxit. Permittimus imagines Sanctorum, quicumque eas formare voluerint tam in Eccleſia, quamq. extra Eccleſiam, propter amorem
C Dei & Sanctorum eius: Adorare vero eas nequaquam cogimus, qui noluerint. Frangere vel deſtruere eas ſi quis voluerit, non permittimus. Et quia ſenſum ſanctiſſimi Gregorij ſequi in hac epiſtola, vniuerſalem Catholicam Eccleſiam Deo placitam, indubitanter libere profitemur.] hactenus vltimum eius libelli capitulum: quod vnum eſſe Caroli Magni, reliqua vero aduerſariorum, teſtificatione eiuſdem Pontificis Hadriani apparet, vbi ait mox ſubdens.

QVAE SENTENTIA CAROLI DE SACRIS IMAGINIBVS.

Hoc factum & venerandum Capitulum multum diſtat a totis ſupradictis capitulis. Et idcirco eum agnouimus veſtræ a Deo ſeruatæ, Orthodoxæq. regalis excellentiæ eſſe proprium, in eo, vbi rectæ fidei plena, penitus confeſſa eſt, ſenſum ſanctiſſimi Gregorij ſequi: Meminit veſtra prærectiſſima regalis præexcelſa ſcientia, qualiter in ipſa S. Gregorij Papæ epiſtola Sereno Maſſilienſi directa fertur, inter cetera contineri,
D vbi eumdem Epiſcopum increpans, inquit: [b] Aliud eſt enim picturas adorare, aliud per picturæ hiſtoriam quid eſt adorandum addiſcere. Nam quod legentibus ſcriptura, hoc idiotis præſtat pictura cernentibus: quia in ipſa etiam ignorantes vident, quid ſequi debeant, in ipſa legunt qui litteras neſciunt: vnde præcipue gentibus pro lectione pictura eſt: quod magnopere te ſequi qui inter gentes habitas, attendi decuerat. *& poſt pauca:* Et quia in locis venerabilibus Sanctorum depingi hiſtorias non ſine ratione vetuſtas admiſit. *& interuallo:* Quia picturas imaginum, quæ ad ædificationem imperiti populi fuerant factæ, vt neſcientes litteras, ipſam hiſtoriam intendentes, quid actum ſit diſcerent, *iterum poſt pauca:* Sed hoc ſolicite fraternitas tua admoneat, vt ex viſione rei geſtæ ardorem compunctionis percipiant, & in adorationem ſolius omnipotentis S. Trinitatis humiliter proſternantur. Simili modo & de alia ſua epiſtola Ianuario Calaritano Epi-
E ſcopo directa pro ſanctarum imaginum veneratione, breuiter ſuperius exarauimus.

[b] *Gregor. lib. 9. epiſt. 9.*

HADRIANVS S. GREGORII SENTENTIAS EXPENDIT.

Sed & de epiſtola Secundino ſeruo Dei clauſo in Gallias directa ſimiliter intimauimus vbi in ea ita fertur: Imagines enim quas nobis tibi dirigendas per Dulcitium diaconem tuum rogaſti: valde nobis tua poſtulatio placuit, quia illum in corde tota intentione quæris, cuius imaginem præ oculis habere deſideras, vt viſio corporalis quotidiana te ſemper reddat exercitatum, vt dum picturam vides, ad illam animo ardeſcas, cuius tu imaginem videre deſideras. *& poſt pauca:* Scimus quia tu imaginem Saluatoris noſtri ideo non petis, vt quaſi Deum colas, ſed ad recordationem Filij Dei, in eius amore recaleſcas, cuius te imaginem videre, deſideras. Et nos quidem non quaſi ante diuinitatem, ante ipſas proſternimur, ſed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut paſſum, aut in throno ſedentem recordamur. Et dum nos ipſa pictura, quaſi ſcriptura ad memoriam Filij Dei reducit, animum noſtrum, aut de reſurrectione

lætificat, aut de passione demulcet. Ideoq. direximus tibi surtarias duas, imagines Saluatoris, sanctæ Dei Genitricis Mariæ, beatorumq. Apostolorum Petri & Pauli, per supradictum filium nostrum diaconem, & vnam Crucem, & Clauem pro benedictione, vt ab ipsa a maligno defensus permaneas, cuius signo te esse munitum credis, &c.] his ex Gregorio recitatis, quæ ab aduersarijs in medium adduci solerent, mox idem Hadrianus Pontifex ista subdit. A

* accepimus

Et quoniam in his vestrum a Deo inspiratum regalem Orthodoxum sensum:* memorandum est etiam & docendum, qualiter sanctus Gregorius Papa Sereno Episcopo docuit de sacris imaginibus, vt ex visione rei gestæ ardorem compunctionis percipiant: hoc est, easdem sacras imagines aspicientes, in adoratione solius omnipotentis sanctæ Trinitatis humiliter prosternantur. Eo ipso tenore Secundino seruo Dei incluso inquit: Ideo enim petis, vt non quasi Deum colas, sed ad recordationem Filij Dei in eius amore B
HADRIANVS EX S. GREGORII SENTENTIA DOCET ET RECIPIT CVLTVM IMAGINVM.
calescas, cuius imaginem te videre desideras: Et nos quidem non quasi ante diuinitatem, ante ipsas prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum aut passum aut in throno sedentem recordamur. Sicut vero innuit Sereno Episcopo, aspicientem sacras imagines in adorationem humiliter se prosterni, solius omnipotentis sanctæ Trinitatis, sic & Secundino incluso seruo Dei docuit, non quasi Deum colere, sed ante easdem sacras imagines se prosternens, non quasi ante diuinitatem, ante ipsas prosterni, sed prosternente se, illum adorare, quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur.

Iam vero & nos eumdem ipsum irreprehensibilem & Orthodoxum sensum sancti Gregorij Papæ sequentes & amplectentes, dudum Irenæ & Constantino Imperatori pro sacris imaginibus prædicandis, & ipsarum erectione emisimus dicentes: Quia in C
vniuerso mundo vbi Christianitas est, ipsæ sacræ imagines permanentes, ab omnibus fidelibus honorantur, vt per visibilem vultum ad inuisibilem diuinitatis Maiestatem mens nostra rapiatur spirituali affectu pro contemplatione figuratæ imaginis secundum carnem, quam Filius Dei pro nostra salute susc ipere dignatus est, eumdem Redemptorem nostrum qui in cælis est adoramus, & in spiritu glorificantes collaudamus: quoniam iuxta quod scriptum est, Deus spiritus est, & ob hoc spiritualiter diuinitatem eius adoramus. Nam absit a nobis, vt ipsas imagines (sicut quidam garriunt) deificemus, sed affectum & dilectionem nostram, quam in Dei amorem & Sanctorum eius habemus, omnimodo proferimus, & sicut diuinæ scripturæ libros ipsas imagines ob memoriam venerationis habemus, nostræ fidei puritatem obseruantes, & reliqua. Quidquid namque de sanctis Patrum opusculis aliquantula ibidem exarauimus testi- D
monia, in eodem sensu atque tenore (vt in præsenti diximus) cum prædecessore nostro S. Gregorio Papa eumdem sensum fidei tenentes, emisimus prædicantes.

Illi vero (vt nobis Missi nostri, videlicet Petrus Archipresbyter sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, Petrus religiosus presbyter & Abbas venerabilis monasterij S. Sabæ viua voce dixerunt) statim nostras Apostolicas amplectentes syllabas, Concilium fieri iussserunt. Sed ab hæreticis seditione facta, in Siciliam insulam Missi nostri, sine respon-

* demum

so reuersi sunt. Et* denuo post eos mittentes iterum Constantinopolim eos ascendi fecere, & sic Synodum istam, secundum nostram ordinationem fecerunt: & in pristino statu sacras & venerandas imagines erexerunt. Et sicut de imaginibus sancti Gregorij sensus & noster continebatur: ita & ipsi in eadem Synodi definitione confessi sunt: his osculum & honorabilem salutationem reddidere, nequaquam (secundum fidem no- E
stram) veram culturam, quæ decet solum diuinæ naturæ.

Insuper & pseudosyllogum illud, quod ab hæreticis factum est sub Constantino hæretico, in primis anathematizantes, cum eorsi sequacibus atq. cõplicibus condemnauerunt: Et ad Fidem Orrhodoxam sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ reuersi, per libellos eorum fecerunt rectæ fidei confessionem. Et ideo ipsam suscepimus Synodum: Nam si eam minime recepissemus, & ad suum pristinum vomitum erroris fuissent reuersi: quis pro tot millium animarum Christianorum interitu habuit reddere rationem ante terribile & tremendum diuini Iudicis examen, nisi nos solummodo? Si [a] enim super vnum

[a] *Luc.* 15.

peccatorem pœnitentiam agentem gaudium factum est in cælis: quanto magis de tot millibus Christianorum, qui sunt ab errore reuersi, quis non gaudeat? & cum Psalmista

[b] *Psal.* 33.

canat? [b] Accedite ad eum & illuminamini, & vultus vestri non erubescent, & reliqua.

Nos

A Nos vero adhuc pro eadem Synodo nullum responsum hactenus eidem Imperatori reddidimus, metuentes ne ad eorum reuerterentur errorem. Dudum quippe, quando eos pro sacris imaginibus erigendis adhortati sumus, simili modo & de diœcesi tam Archiepiscoporum, quam etiam Episcoporum sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ commonentes, quæsiuimus restitui eidem sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ quæ tunc cum patrimonijs nostris abstulerunt, quando sacras imagines deposuerunt: & nec responsum quodlibet exinde dederunt.

QVID ACTVM AB HADRIANO CVM IMP. PRO RESTITVTIONE REVM ABLATARVM.

Et in hoc ostenditur, quia ex vno capitulo ab errore reuersi sunt, & ex alijs duobus in eodem permaneant errore. Si enim vbique Christianorum Ecclesiæ canonice intactas suas possident diœceses: quanto amplius sancta Catholica & Apostolica Romana Ecclesia, quæ est caput omnium Ecclesiarum, sua diœcesi, videlicet Archiepiscoporum & B Episcoporum, immo & patrimonia pro luminarium cõcinnatione atque alimonijs pauperum, irrefragabili iure & tenere & possidere omnibus modis debet?

INSTAT PRO RESTITVTIONE IVRIVM ET BONORVM ROM. ECCLES.

Vnde si vestra annuerit a *Deo protecta regalis excellentia*, eumdem adhortamur, impetu pro sacris imaginibus, & in pristinum statum erectione gratiam agentes. Sed de diœcesi sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ tam Archiepiscoporum quam Episcoporum, seu de patrimonijs iterum increpantes commonemus. Et si noluerit ea sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ restituere: hæreticum eum pro huiusmodi erroris perseuerantia esse decernemus. *plus enim cupimus* salutem animarum, & rectæ fidei stabilimentum conseruare, quam * huius ambitum mundi possidere.] hic iterum audis Lector, quod & initio superioris tomi verbis sancti *Gregorij Papæ* audisti, nimirum transire in hæresim obstinatam occupationem iurium sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & hæreticum esse dicendum C & vt hæreticum condemnandum, qui in huiusmodi errore tentus, monitus non corrigit quod deliquit. Sed de his alias pluribus.

* huiusmodi habitum

HAERETICVS ARGVITVR QVI MONITVS NON RESTITVIT BONA ECCLESIAE.

Ad postremum vero ad ipsum Carolum Magnum conuertens Hadrianus orationem, Apologeticam claudit epistolã istis verbis: De vestra vero prærectissima a *Deo protecta* excellentia Orthodoxæ Fidei stabilitate roborata freti existimus, quia radix eius firmissima, a prauis & infidelibus hominibus nequaquam concutitur vel mouetur, sed in ea quam cœpit rectæ fidei traditionis doctrinam * spiritualis matris suæ sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ tenere & amplecti, incunctanter vsque in sæculum sæculi sine reprehensione manere credimus. Et ideo confidimus de Dei nostri potentia, quia quantum erga beatorum principum Apostolorum Petri & Pauli Ecclesiam fidem geritis, & amorem semper pro eius profectu & exaltatione, regali nisu, vbique cer- D tantes, habueritis: tanto brachij sui propitius in regalibus triumphis ab aduersis & iniquis hominibus vos defendere & circumtegere * dignabitur: vt vna cum spirituali filia nostra, domina Regina, vestraq. præcelsa nobilissima prole longiori æuo in hoc regnantes mundo, in futuro sine fine vitam cum Regno in arce poli habere mereamini. Incolumem excellẽtiam vestram gratia superna custodiat.] hic finis epistolæ, ex qua videt quisquis legit, quam euanescant pudendæ aduersariorum calumniæ de Hadriano ab aduersarijs procaci stylo conscriptæ, quod ipse aduersus septimam Synodum, permotus auctoritate S. Gregorij, ei consentiens calculum tulerit, cum potius ad defensionem eiusdem Synodi iptius S. Gregorij testimonijs vsus fuerit.

* specialis

PROTECTIO S. PETRI PROFICVA REGIBVS.

* dignetur

Sed quod hac sua respõsione Hadrianus minime tetigerit ea Caroli verba quibus dixerat: Adorare vero eas nequaquam cogimus qui noluerint] ratio id temporis postulabat, E ne cogendo schisma aliquod conflaretur, cum (vt vidimus) eius sententiæ essent viri qui scientia in hoc rudi sæculo eminere viderentur: Videbat enim prudentissimus Pontifex id quod ex Anastasio recitauimus in epistola ad Ioannem Papam, eos, de quibus scribebat, nondum veritatis eius esse capaces. Verum ipse Hadrianus oblique verba illa reprehendit, dum laudat S. Gregorij Papæ sententiam, ex qua colligeretur, imagines quidem non esse adorandas, quasi eædem essent dij quidam, sed tantum esse venerandas ob relationem, quam habent ad Christum & Sanctos, quos effigie repræsentant. Et ideo caute Hadrianus non laudat omnia quæ habentur in vltimo capitulo epistolæ Caroli, sed ea solum quæ pertinent ad sententiam S. Gregorij, quam recipi tum a Carolo tum ab aduersarijs (vt profitebantur) Synodi Nicænæ videbat: Sic enim loquitur Hadrianus: Et idcirco cum agnouimus, vestræ a Deo seruatæ Orthodoxæq. regalis excellentiæ esse proprium, in eo vbi rectæ fidei plene penitus confessa est, sensum sanctissimum Gregorij

ALIQVA DISSIMVLAT HADRIANVS PAPA.

sequi.] Visum est autem summo Pontifici ad tempus dissimulare in eo, vt ijdem non co- A
gerentur sacras imagines quas habere solerent adorare, eo quod sic errantes nondum inter hæreticos erant annumerati sicut Iconoclastæ, sed tolerabantur quamdiu diuinæ gratiæ lumine illustrarentur, quod postea factum est.

Confutatis igitur ijs quæ ab aduersarijs in eodem libro Capitulari ex Gregorij Papæ scriptis obijcerentur eidem Hadriano Pontifici: ad ea modo transeundum, quæ longe post eiusdem Pontificis obitum in conciliabulo Parisiensi ab ijsdem aduersarijs habito ex eisdem Gregorij Papæ epistolis sunt obiecta. Atque primum quomodo aduersarij ipsi conati sint trahere sancti Gregorij verba in sui defensionem erroris, locumq. in epistola ad Secundinum, quo feriuntur, in suam ipsorum sententiam detorquere: audi ex Actis citatæ superius pseudosynodi Parisiensis, cuius hæc sunt verba[a]:

a Concil. Parisien sub Ludouic. pag. 141.

Sed quia hic ordo verborum ita præposterus, atque a non intelligentibus confusus B
videri potest, vt nisi caute consideretur, ita a nonnullis minus capacibus intelligi possit, quasi beatus Gregorius id quod prius omnibus illicitum esse prædixit, se fecisse, sibiq. faciendi licitum esse testetur: quod quam absurdum, quamq. contra Dei Ecclesiæ religionem de tanto Ecclesiastico Doctore sentire indignum sit, nullus qui dicta eius scrutando vel legendo cognouit, ignorare permittitur. Nam vt sibi ipsi contrarius esse debeat: iustitia vel rectitudo sanctæ Dei maximeq. Romanæ Ecclesiæ sustinere non valet. Quod & si paupertas insipientiæ nostræ id intelligere non valet: melius, vt contra insipientiam, quam contra tantam a Deo datam sapientiam insurgere præsumat. Sed & si ipsum modicum sensum nostrum virtus misericordiæ Dei aliquantulum illuminare dignatur; quomodo id ipsum contrarium sibi non sit, facillime intelligetur.

FRVSTRA LABORANT ADVERSARII NE GREGORIVS PROBETVR ADORATOR SACRARVM IMAGINVM.

Nam quia ab imaginum adoratione adorantes compescuerit, nulla dubitatio est: in eo C
vero quod ad Secundinum scripsit: Nos quidem non quasi ante diuinitatem, ante ipsam prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem, natum aut passum vel in throno sedentem recordamur. Vbi (vt præmissum est) ac si sibi contraria dixerit, intelligentiæ nostræ se caligo confundit. sed ne nos non necessaria ignorantia id non intelligendo, diutius torqueat; sensus eiusdem sententiæ talis est: Nos quidem ante ipsam non prosternimur, quasi ante diuinitatem, sed illum adoramus &c. Quod tale est, ac si Regi in throno sedenti dicas: Nos quidem, o Rex, non quasi ante diuinitatem, ante te prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem tuam, quia homo es, Dominum Iesum Christum hominem recordemur natum aut passum, vel in throno sedentem cuius imitator es tu sedens in throno. Numquid tali dicto mox consequens est, vt eumdem Regem adorare compellar sedentem in throno? Ita nec in eo quod dicitur: D
Nos quidem non quasi ante diuinitatem ante ipsam prosternimur, sed illum adoramus &c.

Ad imaginum adorationem inuitamur; quia sicut in multis diuinæ auctoritatis voluminibus sententias ordine verborum præpostero scriptas inuenimus; ita quoque factum esse, eo sensu vt supra dictum est, hoc in loco minime dubitamus. Cum enim ibi scriptum sit: Nos quidem non quasi ante diuinitatem, ante ipsam prosternimur: Quis non animaduertat, id ipsum magis refutando, quam imperando, vel adorando eamdem adorationem imaginum dictum esse, ita vt dictum est? Quanto magis (sicut supra * factum est) ordo verborum suo restituatur in ordine, omnem quemcumque ob nimiam simplicitatem errantem, in eo quod beatum sanctæ Dei Ecclesiæ Doctorem aduersum se ipsum sensisse æstimabat, corrigere poterit? Insuper etiam si quemquam subtiljus intelligentem E
hoc negligentius minusve intente legere contigisset, facillime se ipsum dijudicante, cur aliquando aliter senserit, ad sobrium intellectum reuocare poterit.

* fatum

Si quis autem (quod quidem a sane sapientibus omnibus absit) magis suum sensum sequendo, illum voluerit condemnare, quam se corrigere: nulli dubium, quia ab vniuersa, maxime tamen a sancta Dei Romana Ecclesia debeat cõdemnari. Nequaquam enim fieri potest, vt hæ duæ sententiæ sibimet contrariæ non existant, vna qua populus ab adoratione imaginum, ne criminis, id agendo, reus appareat, prohibeatur: altera vero quæ illũ id ipsum egisse, ceteroq. vt hoc faciant docuisse perhibeatur. Sed absit hoc in tanto taliq. generali Catholicæ Ecclesiæ magistro, vt qui vniuersas perplexas scripturæ quæstiones, quæ sibi contrariæ videbantur, eiq. ad explanandum vel tractandum occurrerunt, numquam dissidentes relinquere consueuit, sua sibimet dicta discordantia reliquisset.] hucusque

A usque in Synodo Parisiensi sapientes illi, quos superius numerauimus, hærentes in salebris, in syrtibus nauigantes, e quibus emergere nesciant, præcluso semel ab ijsdem aditu veritati, qui si patuisset, aperta luce, ipsius veritatis radiante fulgore, perspicue intellexissent, his S. Gregorij scriptis ad Secundinum illustratam esse obscuritatem eiusdem litterarum ad Serenum, nimirū vetitum in illis a S. Gregorio cultum latriæ impendi imaginibus sacris, rationi vero decentem assertum & suo exemplo demonstratum in dicta epistola ad Secundinum.

Sed vt hæc certiora fiant, quid de huiuscemodi ante sacras imagines prostratione & adoratione eiusdem S. Gregorij Papæ necnon Eleutherij viri sanctissimi idem eodē volumine Hadrianus Pontifex scribat, sic accipe: Sed & S. Gregorius Papa in monasterio suo publicum fecit oratoriū, & ipsum diuersis historijs pingi fecit, atque sacras ibidem erexit
B imagines: vbi & cum beato Eleutherio pro ægritudine stomachi sui ingressus, in oratione pariter exauditi sunt. Et ille vir sanctus Eleutherius, quem dicunt & mortuum suscitasse, ante ipsas sacras imagines se prosternens, diuinam exorare clementiam cum sancto Gregorio non dubitauit; sed fidem ferentes perfectam, pariter exauditi sunt, & vsque hactenus apud nos eædem venerantur.] hæc de sancto Eleutherio atque Gregorio.

Vidisti, Lector, re ipsa prostratum ante sacras imagines sanctum Eleutherium cū Gregorio pro recuperanda eius valetudine exorasse, vt nihil sit quod quæras interpretationem verborum, vbi ipsa facta proclamant. Ex quibus pariter intelligas, quam procul absit ad aduersariorum fatua illa assertione, quod Hadrianus professus se cum S. Gregorio eamdem sequi sententiam, aduersus septimam Synodum adorationem sacrarum imaginum condemnarit, cum potius ex eius scriptis validissime roborauerit.

C Mirandum plane atque dolendum est, præclariores huius sæculi eius prouinciæ viros nominatim superius recensitos sub duobus Imperatoribus Carolo & Ludouico adeo contentiose, & animo penitus refractario, pertinaci studio, indefesso conatu, inflexibili proposito voluntatis aduersus adorationem sanctarum imaginum contra septimam Synodū obstrepuisse, clamasse, & (pace eorum dixerim) insanijsse, vt nihil reueriti Oecumenicæ Synodi maiestatem, neque tot pro ea pugnantium Romanorum Pontificum potestatem, vsi patentibus (vt vidisti) mendacijs, male perceptæ Gregorij Papæ sententiæ innitentes, a communi Ecclesiæ Catholicæ sententia resilierint, atque aduersus eius vsum atque doctrinam scripserint, turbasq. miscuerint, spicula calumniarum intorserint, aliaq. plura coniunxerint sua ipsorum existimatione prorsus indigna, dum in suum ipsorum errorem Gregorium ipsum penitus reluctantem & contra sentientem adducere, & eius
D erroris auctorem cogerent profiteri. ADVERSARII REPREHENSIONE DIGNI

At insuper & ijdē ipsi asserunt, fuisse Gregorium imaginis sanctæ Crucis adoratorem: quod summa cū laude, magnaq. gloria vnus ex nominatis idem qui supra Ionas Episcopus Aurelianensis aduersus Claudium Taurinensem Episcopum agens, sic ostendit, cum hæc ait: Beatus Gregorius, de cuius dictis nemo, nisi immemor salutis suæ ambigit, in libro sacramentorū ita meminit: Deus qui vnigeniti tui Domini nostri Iesu Christi pretioso sanguine humanum genus redimere dignatus es: concede propitius, vt qui ad adorandam viuificam Crucem aduenium, a peccatorum suorum nexibus liberentur.] Hæc & alia plura quibus afferitur Gregorius S. Crucis imaginem adorasse, & alios vt idem facerent docuisse, Ionas affert.

Sed qui bene offert, male diuidit Ionas, dum videlicet asserens in Gregorio cultū Cru-
E cis, neget in eodem cultum sacrarum imaginum. Cur male diuidis quæ ipse bene coniungit? Nonne ipse simul eadem veneratione imaginem sanctissimæ Dei Genitricis & imaginem Crucis ex Iudæorum synagoga in Ecclesiam voluit reportari, vt dictum est nuper ex eius epistola ad Ianuarium? An non etiam idē ipse simul imaginem Saluatoris Crucis coniunxit imagini, dans ambas Augustino, vt ijsdem munitus ingrederetur (quod Beda testatur) in Angliam? Cur, inquam, cultu male dinidis, quas ipse vna eademq. religione sancte pieq. coniunxit imagines Crucis & Saluatoris? At nihil est quod in cōtrarium afferri possit: hæc satis ad Concilij Nicæni, Gregorij atque Hadriani defensionem. Deducta iam e controuersiarum spinetis & carduis, in planum & latum campum emergat oratio. At Carolo nulla quies: qui post Concilij Francofordiensis tumultus, ad bellicos reuocatus labores, cum expeditione aduersus Saxones rebellantes profectus, eos Dei beneficio in deditionem accipit. hæc Annales sæpe citati Francorum. GREGORIVS CVLTOR IMAGINIS S. CRVCIS.

Quod

Quod pertinet ad res Orientalis Ecclesiæ, hoc anno Theodorus ille cognomento Studita, lumen Orientalis Ecclesiæ in tanta huius sæculi obscuritate refulgens, vbi annos tredecim vixisset sub regulari obseruantia, in monasterio sancti Platonis: creatus est eiusdem Præfectus, natus annos trigintaquinque, coactus plane, seu potius deceptus a magno illo S. Platone præfecto eiusdem monasterij: Cum enim renitentem omnino, prorsusq. reluctantem expertus esset, ad dolos se conuertit, non immemor Pauli Apostoli dicentis: [a] Cum astutus essem cœpi vos dolo. Michael enim monachus eiusdem temporis scriptor, quæ inspexerat historia prosequutus, hæc de his habet. A

a 2. Cor. 12.

Postquam animaduertit Plato se nullis verbis, precibusve illi persuadere: rem cõminiscitur prudentia sua & vrbanitate dignam. Morbo enim repente correptus, extrema sibi instare simulans, monachos omnes ad se vocat, & in his diuinũ virum, quibus cum periculosam esse ægritudinem indicasset, atque adeo lethalem, & se ipse ad excessum comparabat, & illos quemadmodum, se mortuo, victuri essent, edocebat: de præfectura etiam obtestabatur, quisnam post ipsum præpositus futurus esset, & quemnam ipsi communi suffragio electuri essent. Quem enim illi, aiebat, dignum iudicassent, eumdem sibi pariter probatum iri. Norat enim vir sapientissimus, in quem eorum suffragia propenderent. At vero vna voce consentientia responderunt, Theodorum omnium ad præfecturam & ad regendas animas aptissimum esse tamquam vita & doctrina excellentem. B

THEODORVS STVDITA ABBAS MONAST. S. PLATONIS CREATVR.

Id in rem suam vertens Plato, vt maxime opportunum, nihil amplius adijciens, administrationem suam illi nec opinanti statim imponit, annuentibus discipulis vniuersis, & magistri consilium collaudantibus. Quibus ille cum refragari omnibus non posset, nec adeo conspirantibus suffragijs obniti, impositum onus non sine animi dolore vix tamdem subijt, annum agens vitæ quintum & trigesimum, instituti vero monastici decimumtertium.] quæ in præsentem Domini annum incidisse, ex eo constat, quod ex eodẽ auctore asseritur natus anno decimonono Copronymi Imp. qui est annus Domini septingentesimus quinquagesimusnonus. Etenim qui Indictione quinta mense Nouembris sub Michaele Balbo defunctus asseritur anno suæ ætatis sexagesimoseptimo, qui est annus Christi octingentesimus vigesimusextus, vtique natum esse oportuit anno Domini septingentesimo quinquagesimonono; Abbas vero creatus hoc anno suæ ætatis trigesimoquinto. Quæ autem post hæc ab eodem sunt facta, atque pariter scripta, suis locis dicturi sumus. C

AETAS THEODORI STVDITAE.

ANNVS Redemptoris septingentesimus nonagesimusquintus qui ordine sequitur, Indictione tertia consignatur, quo summus Pontifex Hadrianus cum sedisset annos vigintitres, menses decem, dies sexdecim septimo Kalendas Ianuarij ex hac vita migrauit. Huius sedes omnium feliciſſima existimanda esset, si potius rerum temporalium prosperitate, more principatuum terrenorum, & non magis gloria Crucis esset ipsius expendenda prosperitas: siquidem diuturnior, & sub Principibus Christianissimis eidem obsequentibus, defendentibus, locupletantibus, & in omnibus eam venerantibus floruit, aucta noua sobole conuersorum ad fidem infidelium populorum, E vendicata a Longobardorum perfidia, & protecta a superba Græcorum & illis cohærentium insolentia. Sed & in his omnibus magnopere virtus Euangelicæ Crucis enituit, nimirum, quod cum ipsa duro Græcorum iugo iugiter teneretur oppressa, & lugeret ex iterata sæpe obsidione Longobardorum: mox velut ex obscuris densisq. nubibus sol emergens effulserit, illo iubente, qui imperans mari & [b] vento, reddidit mare tranquillum, atque [c] Petri pedibus præbuit percalcandum fluidum elementum.

HADRIANI PAP. OBITVS.

FELICITAS HADRIANI PONTIFICIS.

b Luc. 8.

c Matt. 14.

Fuissent tanta ista copiosiori atque luculentiori stylo narrãda, & non ferreo, eodemq. obducto rubigine detruncata, nimiaq. breuitate decurtata potius quam declarata posteritati tradenda. Sed accessit ad damnũ, quod cum quadragintaquatuor eiusdem Pontificis Hadriani Bibliotheca Vaticana possideret epistolas, ex quibus locupletanda fuisset historia, illis deperditis, earumdem fuerint tantummodo argumenta relicta, summatim

A tim elicita, quorum hauſtu maiorem ſibi ſitim Lector accendat, ad fontem anhelans, non ſine ſpe, vt aliquando (ſi quis eſt earumdem bonæ fidei poſſeſſor) eaſdem in lucem prodat, quæ ſuis ſingulæ locis reddantur. Tu vero interim illarum hic tibi deſcripta ſummaria legito, quibus quæ ſuperius ſunt dicta confirmes, aliaq. ignorata perdiscas: quæ ſic ſe habent, vt deſcripta extant in codice.

1. Prima de Arechiſo Duce Beneuentano, quod poſtquam Carolus Rex Capua reuerſus eſſet, ad Imp. Conſtantinopolit. Legatos direxerat, petens auxilium & honorem Patriarchatus, promittens tam in veſtitu quam in tonſura cum Græcis ſimilitudinem. Hæc Gregorius presbyter Capuanus Hadriano Papæ narrauit. Hadrianus Capuanos ſibi & B. Petro iurare fecit. Carolum in auxilium pro exaltatione Sanctæ Eccleſiæ vocat.

B 2. Pro exaltatione Sanctæ Dei Eccleſiæ gratias Regi agit. Ermemberto Epiſcopo, vt Carolus petierat, vſum pallij concedit.

3. Gratias agit pro Roſellis, Populonio & Beneuento, quas vrbes Carolus ipſe dederat. Queritur de inobedientia horum: item de inſidijs & malitia Græcorum. Exercitus, cum neceſſe fuerit, vt Carolus paratos habeat, atque tranſmittat, ſicut promiſerat, petit.

4. Multa de ſuo erga ipſum amore indicat. Item quod pro eo in Confeſſione B. Petri totis viribus preces fundat. Gratulatur Carolo, quod per eius laborioſa certamina, ſancto Petro ſuffragante, hoſtium Eccleſiæ conatus ad nihilum redacti ſint. Hortatur vt vſque in finem perſeueret. Quod promiſerit, ſe nihil pro Eccleſiæ deminoratione, ſed pro eius exaltatione omnia facturum, gratias agit. Si quis mendacia
C de ſe ſparſerit: eum vt Romam mittat, rogat; vt ſecundum ſua peruerſa merita puniatur. Poſtea multa ſcribit de paroecijs Epiſcoporum.

5. Indicat ſe iuſſiſſe, vt Veneti Rauenna ſeu Pentapoli expellerentur. Germanum Ducem res ac poſſeſſiones Rauennatis Eccleſiæ inuaſiſſe exponit. Quare Carolum orat, vt pro amore ſancti Petri eum expellat, vt ſua territoria intacta remaneant.

6. Paulum Ducem ſuum Carolo commendat, qui ad ipſum miſſus fuit, vt ſe & Conſtantinum Ducem de mendacijs falſo apud Carolum ſparſis purgaret.

7. Gratiarum actiones ſeu benedictiones continet, & ſimul indicat, Sacramentarium quod Carolus Rex petierat, ſe per Ioannem monachum atque Abbatem Rauennatem miſiſſe.

8. Pro Cruce miſſa gratias agit: & ſcribit ſe ſemper pro Carolo orare, & pro genito-
D re eius ſanctæ memoriæ Pipino. Precatur vt Legatos dirigat, qui Romanæ Eccleſiæ Populonienſem ac Roſellanum agrum cum Ducatu Beneuentano reſtituant: mercedem eius rei a B. Petro promittit.

9. Indicauerat Carolus Rex Hadriano per Itherium & Monegarium Abbates, Saxones quoſdam in Paganiſmum relapſos eſſe, deq. ijs quid agendum eſſet interrogauit. Reſpondit Hadrianus Papa, poſt longam pœnitentiam illos ad conſortium Eccleſiæ poſſe recipi.

10. Pro Abbate monaſterij S. Vincentij intercedit, qui falſo apud Carolum accuſatus fuerat.

11. De Epiſcopis ac presbyteris agit, ne arma militaria induant, ſed ſpiritualia: id eſt, ieiunijs, & orationibus vacent. Laudes quaſdam Caroli commemorat cum gratia-
E rum actione pro exaltatione S. Dei Eccleſiæ. Indicat de agro Sabinenſi, quod * Monegarius fideliſſimus eiuſdem Regis ipſum ſancto Petro tradere voluerit, ſed quod propter iniquos atque peruerſos homines id minime præſtare potuerit.

* Machinarius, ita in Centur. 8. Colum. 740.

12. Carolo Regi muſiua & marmora Vrbis Rauennæ, tam in templis quam in parietibus & ſtratis ſita, ſicut petierat, donat. Pro equo miſſo gratias agit. Orat ſibi mitti equos, qui ad ſuam faciant ſeſſionem, oſſibus atque plenitudine carnis decoratos.

13. Ad Carolum. Indicat, Itherium & Monegarium agrum Sabinenſem S. Petro reddere voluiſſe: ſed propter iniquos homines id minime præſtare valuiſſe.

14. Gratiarum actiones pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ: & de agro Sabinenſi petit, vt ſicut pollicitus fuerat S. Petro, in integrum contradi iubeat.

15. Carolum rogat, vt trabes maiores, quas ad Eccleſiarum reſtaurationes pollicitus

fuerat

fuerat, celeriter, & ſtannum ad Eccleſiam B. Petri cooperiendam mitteret. Præterea de diſſidijs inter Neapolitanos & Amalfitanos nonnihil monet. A

16. De ſuis & Romanorum orationibus pro Carolo indicat. Romanos excuſat, quod non vendiderint Sarracenis Chriſtianos; ſed in Longobardos ac Græcos culpam iſtam transfert. Sacerdotes etiam ſuos defendit, quod non ſint polluti libidinibus: de quibus ad Carolum accuſati fuerant. * Quod Græcorum naues plurimas combuſſerit, & ipſos Græcos in vinculis diu detinuerit, eum demum monet.

* additum hoc in Centur. 8. Inuocationem Sanctorum tradit.

17. Apud Carolum Neapolitanos ac Græcos accuſat, quod conſilio Arichis Beneuentanorum Ducis Terracinam inuaſerint. Et a Carolo S. Petri amore auxilia poſtulat, vt ipſam & alia in Ducatu Neapolitano ad Beatum Petrum pertinentia recipere poſſit: quod virtus atque gloria Pontificis vna cum beato Petro ipſe Carolus ſit. B

18. De ſuo ac populi amore erga Carolum multa ſcribit: & orat, vt, quod pollicitus fuerat, reuertens e Saxonia, ad Limina S. Petri Apoſtoli properet: & Legatos eius Poſſeſſorem Epiſcopum & Rabigandum a fidelitate in ſeruitio ſancti Petri commendat.

19. Orat pro exaltatione S. Dei Eccleſiæ, & ſimul de orationibus Romanorum pro Carolo & ſuis indicat.

20. Per Oddonem diaconum, trabes ſeu ligna ad Eccleſiam S. Petri cooperiendam a Carolo petit. Orat etiam vt Vuilcharius Archiepiſcopus Romam mittatur. De corpore ſancto quod Oddo diaconus cum Fulrado Abbate olim ſibi dari petierat: indicat, quomodo abſterritus ſit ad ipſum mittere. Promittit ſe miſſurum Candidi Martyris corpus, ſi petat Carolus. Quod Beneuentani ac Neapolitani conſultare cum Græcis ſoleant, aperit: ſed quid, Oddonem diaconum indicaturum promittit. C

21. Conſtantinum Imperatorem obijſſe indicat, adiunctis ea de re litteris Stephani Neapolitani Epiſcopi. Reginaldum Ducem Cluſanæ accuſat, quod multa mala in caſtello Felicitatis continue committat, beati Petri bona auferendo. Petit vt officio amoueatur.

22. Queritur, Hildebrandum, Arogin, Rodgaum, & Reginaldum Duces, conſilium inijſſe cum Græcis & Aldagiſo, terra mariq. contra Romam & Italiam dimicare: quare multis adiurationibus auxilium contra eos poſtulat.

23. Indicat quale conſilium Legatis eius dederit. Item monet de Legatis Græcorum, qui cum Diſpoſitore Siciliæ, & cum relicta Arichiſi Ducis egerint, quanam ratione Ducatum Beneuentanum Carolo Regi eriperent. Orat itaque Carolum, vt ſic omnia pertractet, vt ſuam & Eccleſiæ Romanæ tutelam procuret. D

24. Queritur, ſe deſpectum a Poſſeſſore Epiſcopo, & Rabigando Abbate, Caroli Legatis. Indicat ipſos non veniſſe Romam, ſed Spoletum ad Hildebrandum Ducem: & inde Beneuentum profectos eſſe. In quanto ob id mærore conſtitutus ſit, ſcribit: orat Carolum vt ſe conſoletur exaltando Eccleſiam Romanam, & Spoletinum Ducatum reddendo.

25. Indicat, quod patrimonium S. Petri apud Rauennates non integre receperit, teſtificantibus id ſenioribus Eccleſiæ, teſtibus eiuſdem vrbis. Petit patrimonium Sabinenſe in integrum S. Eccleſiæ reſtitui: indicat ſe nullorum irrationabiliter finibus indigere. E

* Ansfridus

26. Gratulatur Carolo pro victoria, quam ipſi * Ausfridus Piſanus Abbas narrauerat: Quam diligenter pro ipſo preces faciat, indicat. Ausfridum Carolo commendat. Pro Piſano & Lucenſi Epiſcopis orat, vt ipſos pro ſua pietate ad proprias ſedes atque Eccleſias redire permittat.

27. Indicat, quod in partibus Italiæ atque Tuſciæ Epiſcopi quidam alienas diœceſes & parœcias inuadant, veſtem monaſticam contra ſanctos canones relinquant, matrimonia contrahant veſtibus ſæcularibus induti. Orat itaque Carolum, vt iſta emendet, fidem Catholicæ & Apoſtolicæ S. R. E. ſemel amplexam continuo tueatur, vt cum ſanctis omnibus felix permanere poſſit.

28. Propter inobedientiam Leonem Rauennatem Epiſcopum accuſat.

29. Vberrimæ benedictiones pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ continentur. Indicat ſe

A cat se mittere epistolam Gradensis Patriarchæ. Hanc a Leone Archiepiscopo Rauennate prius apertam & lectam fuisse queritur. Idem Leonem iterum accusat.

30. Orat Carolum, vt meminerit, quæ Petro Apostolo promiserit: quanta etiam ab ipso beneficia acceperit, scilicet prouinciam Longobardorum: & quod eius circumuallatus suffragijs, ceteras omnes nationes sibi subijcere possit. De Leone Archiepiscopo Rauennate indicat, gratum sibi esse quod ad Carolum profectus sit.

31. Iterum vehementer Leonem Rauennatem Archiepiscopum accusat, quod inobediens ac proteruus factus sit, ab illo tempore quo a Carolo redijt. Et Carolum orat, ne S. Petro auferri patiatur, quæ ab ipso & Pipino patre eius ipsi beato Petro oblata sunt.

32. Multa admodum de fide & constantia sui amoris Carolo scribit. admonet illum,
B vt amicitiæ & promissionis ad Confessionem B. Petri factæ recordetur. Cum eodem expostulat, quod Legatum suum Anastasium in Francia detineat. Accusat Longobardos: hortaturq. Carolum, vt in ipsos vindictam exerceat, & S. Petri iustitias, quas promisit faciat. Indicat se Carolo Paulinum quemdam vinctum misisse, quod male de eo locutus esset; ipsumq. adiurat, vt idem de suis inimicis faciat.

33. Gratiarum actiones continentur, cum petitione pro exaltatione sanctæ Dei Ecclesiæ. Item de Legatis Caroli Regis, qui autumni tempore Romam venire debuerant.

34. De præda Persarum in finibus Græcorum, & inter ipsos discordia indicat.

35. Gratiarum actiones continentur, & plurimæ petitiones pro restitutione patrimonij B. Petri. Meminit donationis Constantini temporibus S. Siluestro Papæ factæ, & aliorum qui pro animæ suæ salute multa donarint B. Petro, quæ a Longobardis erepta
C sint: ac dicit in Lateranensi scrinio eas donationes haberi. Carolum nouum Constantinum nominat. Orat vt sibi filium eius ex sacro baptismate suscipere liceat.

36. S. Petrum Carolo maxime commendat, & orat, vt Sabinensem agrum integrum Ecclesiæ Romanæ restitui faciat. Profitetur Romanam Ecclesiam totum quartum Chalcedonense Concilium amplecti & venerari.

37. Ipsum fidei ac dilectionis, quam erga B. Petrum Apostolorum principem habere visus est, admonet; vtq. illam inconcussam & inuiolatam conseruet, & nulla callida versutia ab Apostolico amore animum disiungi patiatur, orat. Postea Eleutherium & Gregorium quemdam accusat, & petit ne illos apud se agere sinat, sed Romam mittat.

D 38. Commendat Carolo Legatos monasterij S. Hilarij in Calligata. orat, ne ipsum seu hospitales domos, quæ per colles Alpium sitæ sunt in susceptionem peregrinorum, ab vlla magna paruaq. persona inuadi permittat: & Gundibrando Duci Florentino mandet, vt quæ eidem monasterio abstulerat, restitueret.

39. Ipsum mendacij arguit & obiurgat, quod Rauennam ad electionem noui Pontificis Legatos suos direxerit.

40. Indicat quomodo contentionem monachorum ad se missorum composuerit: & quod Potho Abbas cum decem monachis, ad Carolum Regem proficisci voluerit, vt ibidem quoque de obiectis criminibus se purgaret.

41. Carolus per Georgium Episcopum Papæ de suis certaminibus & laboribus pro B. Petro susceptis indicauerat: quare Hadrianus ipsi gratias maximas agit, commen-
E dans ipsi Georgium Episcopum.

42. Indicat, *Adalchisum Desiderij filium in Calabriæ partes aduenisse. orat Carolum, vt contra hunc bellum gerat, & Beneuentanos cum alijs obedire cogat. Item ne Grimoaldum Ducem Beneuentanum constituat: vt Beneuentum, Rosellas, Populonium, & alia loca S. Petro reddat. * Adalgisum

43. Indicat Offæ Regis Anglorum Legatos cum Caroli oratoribus honorifice absque susceptos fuisse, quod Carolus per nuntios petierat. Adijcit se permittere diuinum verbum Gentilibus prædicare.

44. Indicauerat Carolus Rex, quod per laborioſa certamina Saxones ad Fidem Catholicam, ac baptismatis fontem perduxisset: Petierat ob id ab Hadriano vna aut duabus ferijs litanias fieri. Respondet Papa ei, in omnibus Occidentalibus partibus xxiij. xxvj. & xxviij. mensis Iunij, id est, vigilia Ioannis Baptistæ, natale SS. Ioan. &

Pauli, & vigilia SS. Apostolorum Petri & Pauli debere fieri litanias. Iubet, vt Carolus A
ijsdem diebus in omnibus suis regionibus litanias celebrari curet. Indicat quod Romæ
continuo pro Carolo gratias agant & Deum orent.

Scripsit etiam ad alios, vt ad Egilam in Hispania Episcopum, ipsumq. hortatur de
Fide Orthodoxa tuenda. Pro ieiunio sexta feria ac Sabbato celebrando. Idem ad Egi-
lam Episcopum, seu Ioannem presbyterum de conseruatione continentiæ in Hispaniæ
partibus prædicanda epistolam scripsit. Ac de Paschali festiuitate, vt eo tempore cele-
bretur, quando a Romana celebratur Ecclesia. Item eum monuit de prædestinatione
hominis siue ad bonum siue ad malum: de coinquinatione eorum tam in escis, quam in
* potu, de diuersis erroribus, & de eorum pseudosacerdotibus, qui * viuente viro sortiun-
tur vxores, de libertate arbitrij, ac de alijs multis capitibus in partibus illis contra Fidem
Catholicam exortis. In fine ipsos hortatur, vt omnes sint concordes, vt canones sciant, B
vt omnes non obedientes salubribus præceptis excommunicent.

Idem Hadrianus ad omnes Hispaniæ Episcopos scripsit, maxime tamen ad Elipan-
dum & Ascaricum. in cuius epistolæ initio Romanam Ecclesiam caput omnium Eccle-
siarum nominat: & quicumque se ab hac abscindit, hunc Christianæ religionis exor-
tem fieri dicit. Deinde refutat Elipandi, seu Ascarici errorem, quo Filium Dei adopti-
a Rom.7. uum dixerat, opponens inter alia dictum ad Romanos [a]: Proprio Filio suo non pepercit
Deus. & citat Athanasium Alexandrinum, Gregorium Magnum, Amphilochium Ico-
nij, Gregorium Nyssenum Episcopos, Chrysostomum, Augustinum, Hilarium, Leo-
nem Papam & alios.] hactenus ex Hadriani Papæ epistolis inuenta summaria.

DE RELIQVIS HADRIANI PAPAE SCRIPTIS. Quod rursum ad alia eiusdem Pontificis scripta pertinet, præter alias epistolas a no-
bis superius recitatas, constat collegisse Conciliorum volumen, illudq. misisse ad eum- C
dem qui petierat Carolum Magnum, præfixa ad eum præfatione, & epigrammate
acrostichicis versibus. Est præterea auctor Ioannes diaconus, ab eodem Hadriano ex
epistolis S. Gregorij Papæ duos conscriptos libros: Meminimus superius de alijs eius-
dem Pontificis lucubrationibus ad Ecclesiasticos ritus spectantibus. Sed iam quæ post
eius mortem secuta sunt, videamus.

Obitum eius multis lachrymis prosequutus est Carolus Magnus, qui eum vt patrem
b Eginhar. in vit. Caroli. coluit, & vt amicum plurimum dilexit: Nam audi quæ habeat Eginhardus: [b] Nuntia-
to etiam sibi Hadriani Pontificis obitu, quem amicum præcipuum habebat, sic fleuit
ac si fratrem aut carissimum filium amisisset.] At non fletu tantum, sed religiosis offi-
cijs, atque suffragijs eius prosequutus est animam, pro ipsa longe lateq. per prouincias
sibi subiectas, & alias externis Regibus subditas erogans eleemosynas. D

Deo plurimas agimus gratias, quod tantæ pietatis magni Principis aliquod saltem re-
c Recitat eam Gulielmus Malmesberius historicus qui claruit an. 1100. cuius extat in histor. Angl. in addit. ad Bed. lib. 2. c. 14. sacra coll. diuer. lect. lictum fuerit monumentum in epistola ad Offam Merciorum Regem in Anglia, quæ sic
se habet, respondens [c] ad litteras ab eodem Rege acceptas, quibus commendauerat pere-
grinos ex Anglia Romam petentes.

EPISTOLA CAROLI AD OFFAM REGEM MERCIORVM. Carolus gratia Dei Rex Francorum & Patricius Romanorum viro venerando ac fra-
tri carissimo Offæ Regi Merciorum salutem.

Domino gratias agimus omnipotenti Dei * de salute animarum, de * Fidei sinceritate,
quam in vestris laudabiliter paginis reperimus exaratam. De peregrinis vero, qui pro
amore Dei & salute animarum suarum beatorum Apostolorum Limina desiderant adi-
re: cum pace sine omni perturbatione vadant. Sed si aliqui non religioni seruientes,
sed lucra sectantes inueniantur inter eos, locis * optimis statuta soluant telonea. Nego- E
ciatores quoque volumus, vt ex mandato nostro patrocinium habeant in Regno nostro
legitime; & si in aliquo loco iniusta affligantur oppressione, reclament * ad nos, vel no-
stros iudices, & plenam iubebimus iustitiam fieri.

PRO ANIMA HADRIANI CAROLVS MVLTAS EROGAT ELEEMOSYNAS. Cognoscat quoque dilectio vestra, quod aliquam benignitatem de dalmaticis no-
stris * vel pallijs ad singulas sedes Episcopales Regni vestri, * vel Ethelrhedi direximus in
eleemosynam domini Apostolici Hadriani, deprecantes, vt pro eo intercedi iubeatis, nul-
lam habentes dubitationem, beatam illius animam in requie esse, sed vt fidem & dile-
ctionem ostendamus in amicum nobis carissimum. Sed & de thesauro humanarum re-
rum, * quem Dominus Iesus * gratuita pietate concessit, * aliqua per Metropolitanas ci-
uitates direximus; vestræ quoque dilectioni vnum baltheum, vnum * vnicum, & duo
pallia serica.] hucusque recitat auctor ex epistola Caroli ad Offam Regem: quæ tamen
videtur

* & Saluatori
* Catholicæ
* opportunis
* od se
* &
* &
* quas
* ad. noster no bis
* aliquid
* Hunicum

A videtur fuisse longe prolixior: nam auctor ista subijcit: Hæc saltem verba epistolæ decerpens idcirco apposui, vt posteris eluceſcat amicitia Offæ & Caroli, cuius familiaritate foetus, licet multorum impeteretur odio, & dulci tamen vitam consumpsit ocio & Ecfertum filium ante mortem suam in Regem inunctum, successorem dimisit.] hæc ipse tētus rebus gestis Anglorum. Toto plane Catholico orbe diffusam fuisse Caroli pro anima Hadriani Pontificis largitatem intelligere possumus, quam in Anglia etiam exercuisse comperitur: Siquidem nulla ratio vt in Anglia potius quam in Italia alijsve prouincijs ipsi subditis eiusmodi exercuerit pietatis officium.

Quam multus Carolus fuerit in eleemosynis erogādis toto orbe Christiano, Eginhardus earū omnium præsens inspector habet hæc in vita ipsius: Circa pauperes sustentādos & gratuitam liberalitatem (quam Græci eleemosynam vocant) deuotissimus, vt qui non
B in patria sua solum, & in suo Regno facere curauerit, verum trans maria in Syriam, & Aegyptum atque Africam, Hierosolymam, Alexandriam, atque Carthaginem, vbi Christianos in paupertate viuere compererat, penuriæ eorū compatiens, pecuniā mittere solebat. Ob hoc maxime transmarinorū Regum amicitiam expetens, vt Christianis sub eorū dominatu degentibus refrigerium aliquod ac releuatio proueniret.] hæc Eginhardus.

CAROLI ELEEMOSYNAE TOTO ORBE DIFFVSAE.

Quod rursum spectat ad ea quæ ab ipso Carolo sunt post mortē exhibita eidē Hadriano Pontifici pietatis officia: Non solū hisce eleemosynis amico carissimo parentauit, & extrema persoluit, verum etiam sepulchrum eius in Vaticana basilica collocatū regio ipsemet epitaphio decorauit, quod hodie extat pro foribus eiusdem basilicæ his versibus scriptū:

Hic pater Ecclesiæ, Romæ decus, inclytus auctor
Hadrianus requiem Papa beatus habet.
C *Vir cui vita Deus, pietas lex, gloria Christus,*
Pastor Apostolicus, promptus ad omne bonum.
Nobilis ex magna genitus iam gente parentum,
Sed sacris longe nobilior meritis.
Exornare studens deuoto pectore Pastor
Semper vbique suo templa sacrata Deo.
Ecclesias donis, populos & dogmate sancto
Imbuit, & cunctis pandit ad astra viam.
Pauperibus largus, nulli pietate secundus,
Et pro plebe sacris peruigil in precibus.
Doctrinis, opibus, muris erexerat arces,
D *Vrbs caput orbis honor inclyta Roma tuos.*
Mors cui nil nocuit, Christi quæ morte perempta est,
Ianua sed vitæ mox melioris erat.
Post Patrem lachrymans Carolus hæc carmina scripsi:
Tu mihi dulcis amor: te modo plango, Pater.
Tu memor esto mei: sequitur te mens mea semper,
Cum Christo teneas regna beata poli.
Te Clerus, populus magno dilexit amore,
Omnibus vnus amor, optime Præsul, eras.
Nomina iungo simul titulis, clarissime, nostra
Hadrianus, Carolus Rex ego, tuq. Pater.
E *Quisque legas versus, deuoto pectore supplex,*
Amborum, mitis, dic, miserere Deus.
Hæc tua nunc teneat requies, carissime membra,
Cum Sanctis anima gaudeat alma Dei.
Vltima quippe tuas donec tuba clamet in aures,
Principe cum Petro surge videre Deum.
Auditurus eris vocem, scio, Iudicis almam:
Intra nunc Domini gaudia magna tui.
Tum memor esto tui nati, Pater optime, posco,
Cum patre, die, natus pergat & iste meus.
O pete Regna Pater felix cælestia Christi,
Inde tuum precibus auxiliare gregem.

EPITAPHIVM AD SEPVLCHRVM PAPAE HADRIANI A CAROLO SCRIPTVM.

Dum sol ignicomo rutilus splendescit ab axe, A
Laus tua, sancte Pater, semper in orbe manet.
Sedit beatæ memoriæ Hadrianus Papa
Annos XXIII. M. X. D. XVII. obijt VII. Kal. Ian.

Sic igitur Rex Christianissimus maxime pius quem viuentem mirifice coluit, & post obitum eodem prosequutus amore,& quibus potuit frequentauit & cumulauit officijs, qui ipsi viuenti auctor fuerat, vt admirabili sumptu Romanæ Vrbis exornaret Ecclesias; quænam ista fuerint ornamenta, ex Anastasio dicturi sumus, sed ante quæ de his summatim habeat Eginhardus [a], audi.

[a] *Egin. in vita Caroli Magni.*

CAROLI MAGNI ERGA ROM. ECCLESIAS MVNIFICENTIA.

Colebat Carolus præceteris sacris & venerabilibus locis apud Romam, Ecclesiam beati Petri Apostoli, in cuius donaria, magna vis pecuniæ tam auri quam argenti, nec non & gemmarum ab illo congesta est; multa & innumera Pontificibus munera missa: B nec illo toto Regni tempore quicquam duxit antiquius, quam vt Vrbs Roma sua opera, suoq. labore veteri polleret auctoritate, & Ecclesia sancti Petri non solum per illum tuta & defensa, sed etiam suis opibus præ omnibus Ecclesijs esset ornata ac ditata.] hæc ipse. Vidisti, Lector, quibus depictum coloribus reddat antiquitas magnum & Christianissimum Principem erga Romanam Ecclesiam studiosissimum; de quo sæpe legisti superius, & inferius æque lecturus eris quot quantaq. ipse a Deo consecutus sit pro his in hac vita etiam beneficia.

Iam vero quæ apud Anastasium Bibliothecarium in Hadriano leguntur, de mirifico Ecclesiarum ornatu videamus. reddemus hic ea cuncta eo ordine quo apud ipsum scripta reperiuntur, prout ab eodem Pontifice dari Ecclesijs contigerunt, & ab auctore eius temporis scribi, veritate sincera, licet sermone rudi, impolito, semigræco ac penitus barbaro. C Anastasius enim, apud quem magis cum simplicitate veritas, quam cum fuco mendacia valuerunt, eadem vt scripta reperit, in suum volumen describēdo transtulit, in ipsum de Romanis Pontificibus commentarium, quæ hic a nobis ad finem eius vitæ ex more scribuntur, quod quo singula anno sint facta, non liquet. sunt huiusmodi.

HADRIANI RES GESTAE IN CVLTV ECCLESIAE S. PETRI.

Erat sæpefatus beatissimus Pontifex amator Ecclesiarum Dei, magnam indesinenter gerens curam pro ornatu & restauratione procuranda omnium earumdem Ecclesiarum. Hic enim coangelicus vir fecit in Ecclesia beati Petri Apostoli vestem miræ pulchritudinis ex auro & gemmis habentem præfiguratam historiam, qualiter beatus Petrus a vinculis per Angelum ereptus est. Item in eadem basilica ab introitu rugas vsque ad Confessionis pauimentum vestiuit de argento purissimo, quod pensat libras centum quinquaginta. Fecit etiam in eadem ipsa basilica beati Petri iuxta ianuas maiores argen- D
* quadruplis teas cortinas miræ magnitudinis de pallijs stauracinis, seu * quadraplis: nam & per vniuersos arcus eiusdem Apostolorum principis basilicæ de pallijs Tyrijs atque fundatis fecit vela numero sexaginta quinque.] hæres hic tu mecum, vt video, Lector, in salebris, dum obscurarum vocum interpretationem exoptas, quid rugæ, quid stauracium, quadraplum quid, atque fundatum sibi velint, quæ & frequenter cum alijs huiusmodi vocibus continget apud Anastasium reperiri, qui vt vulgo tunc notissima, eadem absque interpretatione reliquit: Vt nisi aliquem eiusdem temporis glossarium resurgere contingat, desperata res sit, vt singularum vocum peregrinarum in Latinam linguam tunc acceptarum interpretationem assequi valeas. pergit vero Anastasius.

MIRIFICVM CANDELABRVM.

Denique eius beatitudo fecit & pharum maiorem in eadem beati Petri Ecclesia in typum Crucis, qui pendet ante presbyterium habens candelas mille trecentas septuagin- E
* ciborium ta, & constituit vt quater in anno ipsum pharum accendatur, id est, in Natali Domini, in Pascha, in natali Apostolorum, & in natali Pontificis. Item præfatus sanctissimus Pontifex fecit in ea basilica calicem fundatum argenteum pensantem libras quinque, quem & posuit in presbyterio pro eo qui perierat temporibus domni Pauli Papæ. nam & in Ecclesia beati Andreæ Apostoli sita iuxta eamdem beati Petri Apostoli Ecclesiam * ciborium nouum ex argento purissimo ipse ter beatissimus Pontifex fecit, quod pensat libras centum trigintaquinque.] & inferius rursum de his quæ spectant ad eamdem basilicam, de ipsius ornatu sumptuoso.

Hic vero egregius sacerdos ob nimium amorem beati Petri Apostoli, totam eius Confessionem ex auro purissimo in laminis cum diuersis historijs compte ornauit ponderis triginta librarum, ponens & postem superiorem eiusdem sacræ Confessionis auri mundissimi

A dissimi librarum tredecim, pari modo & liminare inferius eiusdem Confessionis auri mundissimi librarum viginti quinque. Aspectum vero altaris super eamdem Confessionem atque dextera læuaq. parte iuxta gradus iam dictæ Confessionis, addens in eis argenti libras centum triginta sex, cariosum renouauit, eiusq. historias ex auro purissimo librarum centum & octo nitidissime decorauit. Simulq. & canthara in eadem Ecclesia dicti Apostoli numero decem renouauit. addens in eis argenti libras centum.

Ante ianuas vero argenteas fecit canistros argenteos pensantes libras triginta sex, simili modo & in turre canistros argenteos duodecim pensantes libras quadraginta quinque. In eadem quippe beati Petri Ecclesia per diuersas coronas fecit delphinos ex argento librarum centum.] & paulo post: Et in Ecclesia beati Petri per diuersa oratoria canistra argentea numero duodecim simul librarum quadraginta, & rugas in presbyte- ALIA ORNAMENTA ECCL. S. PETRI.
B rio a parte virorum & mulierum ex argento purissimo quinquaginta, librarum centum triginta, necnon alias rugas in caput presbyterij ante Confessionem ex argento pensantes simul libras centum tres.] & inferius: Item fecit patenam & calicem in basilica beati Petri Apostoli in quotidianis ministerijs ex auro purissimo pensantes simul libras viginti quatuor.] & paulo post: In altari maiori Ecclesiæ beati Petri Apostoli fecit ex auro purissimo diuersas historias ponderis librarum quingentarum nonaginta duarum. Et intus in Confessione imaginem in modum Euangeliorum ex auro obrizo librarum viginti. simul & cancellos ante eamdem Confessionem ex auro purissimo pensantes libras quinquaginta sex. Quæ fiunt simul quæ sunt in altari intus, & in sacra, vltro citroq. Confessione, & in ambone Euangeliorum, & in postibus inferioribus & superioribus atque cancellis simul & corpore auri obrizi libræ mille trecentæ vigin-
C ti octo.]

Quod rursum ad eiusdem basilicæ ornatum spectat, hæc postea apud eumdem Anastasium leguntur: Fecit etiam ter beatus ille imagines sex laminis argenteis inuestitas, ex quibus tres posuit super rugas, quæ sunt in introitu Ecclesiæ presbyterij, vbi & regularē ALIA ADDITA ORNAMENTA.
ex argento inuestito fecit & posuit super eamdem regularem præfatas tres imagines in medio existentes, vnam quidem pictum habentem vultum Saluatoris, & in vtriusque lateribus imagines habentes depictas, vnam beati Michaelis, & aliam beati Gabrielis Angelorum: in superiore vero ruga, id est, in medio presbyterij faciens alium regularem ex argento inuestitum, constituit super eum tres reliquas imagines, in medio quidem habentes præfiguratum vultum sanctæ Dei Genitricis, & ex duobus lateribus vnam habentem vultum depictum S. Andreæ Apostoli, & aliam sancti Ioannis Euangelistæ:
D easdem vero sex imagines (vt dictum est) ex laminis argenteis miræ pulchritudinis factas deaurauit, in quibus imaginibus posuit libras centum.] & inferius: Idem præstantissimus Antistes fecit in Ecclesia beati Petri Apostoli ad corpus eius imagines, quæ dudum ex argento factæ erant, Saluatoris, sanctæ Dei Genitricis, sanctorum Apostolorum Petri & Pauli atque Andreæ de auro purissimo miræ magnitudinis, pensantes libras ducentas: ipse vero præcipuus Pontifex fecit imaginem ex laminis argenteis deauratis habentem effigies Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, quæ posita est super introitum basilicæ beati Petri Apostoli, vbi portæ argenteæ existunt, quæ pensant libras quinquaginta.]

In his vero quæ ad ædificium spectant eiusdem basilicæ hæc apud eumdem Anastasium habentur: Pro honore beati Petri Apostolorum principis & ornatu ipsius sancti DE RESTAVRATIONE BASILICAE.
E Patriarchij instruxit & ædificauit ibidem nouiter turrim miræ pulchritudinis decoram, cohærentem porticui quæ ascendit ad balneum, vbi & deambulatorium scilicet solarium suum cum cancellis æreis miræ pulchritudinis construi fecit. Sed & porticum ipsam quæ vetustate diruta erat, vtiliter renouauit, & picturis atque marmoribus eamdem turrem & cuncta ædificia ab eo nouiter reparata decorauit.] & post nonnulla: Cameram vero beati Petri Apostolorum principis in omnibus destructam atque dirutam restituit atque pinxit diuersis coloribus.] rursum de his quæ spectant ad eamdem basilicam: Duos eius gradus maiores qui ascendunt in atrium simul, & qui ex duabus porticibus ascendunt in eamdem Ecclesiam, ex vtriusque lateribus renouauit; sed & cunctum pauimentum ipsius Ecclesiæ, vbi marmora confracta erant, adhibitis alijs pulcherrimis ac melioribus marmoribus renouauit. porticus vero ex vtriusque lateribus suprascriptæ Ecclesiæ, in quibus confractæ trabes inerant, & tectum quod ruinæ vicinum posi-

tum erat, positis nouis trabibus, & ipsum tectum nouiter faciens, restaurauit.] subijcit vero de Forma Sabbatina, quæ eidem Ecclesiæ affluenter aquas ministrabat, ab eo restaurata his verbis. A

At vero per euoluta viginti annorum spacia, Forma quæ vocatur Sabbatina nimis confracta existens, per quam decurrebat aqua per Centenarium in atrium beati Petri Apostoli, simul & in balneum iuxta eamdem Ecclesiam situm, vbi fratres nostri, Christi pauperes, qui ad accipiendam eleemosynam in Paschalem festiuitatem annue occurrere & lauari solebant, & ex qua diuersæ molæ macinabant, aqua ex eadem Forma, neque in atrium beati Petri, neque intra ciuitatem decurrebat, dum ipsa Forma (quod dictum est) diruta extitit ob arcus ipsius Formæ magna altitudine constructos a fundamentis demolitos atque destructos, vt nulla spes videretur esse eosdem arcus vel fractam Formam reædificandi atque restaurandi: ipse beatissimus ac sanctissimus Præsul aggregans multitudinem populi, per semetipsum ad faciendam & restaurandam eamdem Formam præparauit, & tantam curam & solicitudinem in eiusdem Formæ fabricam exhibuit, quod eam nouiter a fundamento renouauit atque restaurauit. Et confestim per Centenarium ex eadem Forma in atrium sancti Petri aqua decurrebat. Et cum per nimium neglectum & incuriam plumbum ipsius Centenarij furtim iam plurima ex parte exinde sublatum fuisset, & reliquum plumbum conquassatum fuisset: protinus idem Pastor, addita multitudine plumbi, ipsum Centenarium nouiter fecit, & Deo auspice aqua in atrium beati Petri simul & in præfatum balneum, verum etiam & intra ciuitatem, id est in * Cœnaculum vbi molendina macinabant, sicut antiquitus abundanter decurrere fecit.] & inferius: Idem vere sanctissimus Præsul portas æreas maiores miræ magnitudinis decoratas studiose a ciuitate Perusina eas deducens, in basilicam beati Petri Apostoli ad turrem compte erexit.] B C

FORMA SABBATINA RESTAVRATA.

* Cœnaculum

Rursum quod pertinet ad restaurationem eiusdem basilicæ hæc ibidem: Simili modo & in famosissima toto orbe terrarum præclara & veneranda basilica beati Petri Apostolorum principis perolitana tempora vetustissimas trabes, quæ ibidem existebant cernens idem præcipuus Pontifex, mittens Ianuarium Vestiarium secum, cognoscens eam idoneam personam, cum multitudine populi mutauit ibidem trabes numero quatuordecim, atque tectum eiusdem basilicæ sancti Petri & protinus nouiter restaurauit.] & inferius de via quæ ducebat ab Vrbe ad basilicam eamdem hæc habet.

TRABES RENOVATAE.

Hic item * præsagus vir considerans plurimi populi salutem, super ripam fluminis porticum, quæ ducit ad beatum Petrum Apostolum arctam & angustam existentem, per quam viam transeuntes ad eumdem beatum Petrum Apostolorum principem perueniebant: plusquam duodecim mille tufos in litore aluei fluminis in fundamentis ponens, a solo vsque ad tectum miræ magnitudinis porticum, vsque ad gradus beati Petri restaurauit.] & de relictis bonis eidem basilicæ in vsum pauperum, hæc idem auctor habet. D

* præfatus

RESTAVRATA PORTICVS.

Huius temporibus defunctus Leoninus Consul & Dux, postmodum vero monachus, ob veniam suorum delictorum reliquit tres vncias massæ * Aricianæ, qua ex hæreditate parentum suorum fruebatur, sitæ longe ab hac Romana Vrbe milliario decimosexto via Ardeatina, in qua & Ecclesia beati Ediftij esse dignoscitur: quam ipse beatissimus Papa construens, fabricis decorauit, amplificauitq. ad easdem tres vncias supradictæ massæ Aricianæ alias tres vncias a Petro Comite, atque Agnete relicta Agathonis scriniarij, & Theodoræ relictæ quondam Dominci Præfectorij addidit: fines enim ex omni parte conquisiuit, & data digna compensatione, nemini vim inferens, sed magis (vt condecet patri) cuncta secus eumdem locum emit prædia, & Domum cultam beato Petro eumdem locum iure perpetuo statuit permanendum. Quam & Domum cultam sancti Ediftij vocant vsque in hodiernum, pariter & massa quæ vocatur * Acuciasa, quæ iuxta eamdem Domum cultam esse videtur, ab eodem Leonino beato Petro concessa est.] obtulit & villam beato Petro quæ Capracorum dicebatur, de qua inferius. E

* Aricinæ

DOMVS CVLTA S. EDISTII.

* Anisiana

Quod vero spectat ad cultum diuinum in psalmodia in eadem basilica exhibendum, hæc apud eumdem Anastasium habentur: Hic beatissimus Præsul diuina inspiratione ignitus, constituit in monasterio S. Stephani cata Barbaram Patriciam sito ad beatum Petrum Apostolum congregationem monachorum, vbi & Abbatem idoneam personam ordinans, statuit vt sedulas laudes in Ecclesia S. Petri persoluant, sicut & cetera tria monasteria,

DE PSALMODIA S. PETRI.

A nasteria, vt duo monachi pro latere Deo nostro canant laudes: quoniam ipsum monasterium in magna desidia, incuria, & negligentia positum erat, & nullum diuinum officium cultui ibidem exhibebatur.] Hæc sunt quæ spectant ad basilicam S. Petri diuersis in locis in Hadriano apud Anastasium recitata, suo ordine collocata: quod & fecimus in ijs quæ pertinent ad alias Vrbis Ecclesias, de quibus singulis ex eodem auctore dicendum est, atque in primis de basilica S.Pauli. ait enim.

DE BASILICA S.PAVLI.

Idem beatissimus Pontifex in Ecclesia beati Pauli Apostoli vestiuit corpus eius Doctoris mundi (*Confessionem scilicet vbi corpus est ipsius*) ex laminis argenteis pensantibus libras triginta, quas addidit idem sanctissimus Præsul, quoniam argentum illud quod primitus erat, nimis confractum existebat. Item fecit in eadem basilica beati Pauli cortinam maiorem iuxta ianuas principales ex pallijs *quadraplis ad instar cortiB næ quam in Ecclesia beati Petri fecit: Sed & aliam cortinam maiorem fecit ex pallijs quadraplis, quæ pendet sub arcu maiori sub eodem altari. Etiam per diuersos arcus eiusdem Ecclesiæ ex pallijs quadraplis fecit vela numero septuaginta. Atrium vero beati Pauli Ecclesiæ, quod antea nimis desolatum existebat (nam ibi boues & caballi ingrediebantur ad pabulandum propter herbam quæ ibidem nascebatur) inspiratus a Deo idem summus Pontifex ex marmoribus pulchris sternere fecit.] & rursus inferius de eiusdem basilicæ alijs ornamentis.

* quadruplis

ORNAMENTA BASILICAE S. PAVLI.

Idem sanctissimus Pontifex fecit in basilica beati Pauli Apostoli ex laminis argenti imagines tres, quæ ponuntur super rugas in introitu presbyterij, vnam quidem habentem depictum vultum Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, & in vtroque latere imagines depictas habentes effigies Angelorum vigintiquatuor.] & inferius: In EcclesiaC beati Pauli, ad instar eorum quæ fecerat in basilica S.Petri, fecit delphinos argenteos cum coronis pensantes libras centum octuaginta.] & post aliqua.

Fecit & in Confessione beati Pauli Apostoli ex auro purissimo imaginem in modum Euangeliorum, *seu Euangelistarum*, intus super eiusdem sanctissimum corpus, pensantem libras viginti.] & post multa: Hicidem eximius Papa altare beati Pauli Apostoli vna cum eiusdem Confessionis foribus auro mundo sacras designans historias mirifice ornauit, pensante libras centum triginta.] Et paulo post: Hic ipse almificus Præsul fecit in basilica beati Pauli Apostoli patenam ex auro obrizo, & calicem, pensantes simul libras viginti.]

DE RESTAVRATIONE BASILICAE.

De his vero quæ spectant ad restaurationem eiusdem basilicæ, idem auctor ex ordine quo sunt facta scribens hæc superius habet: Restaurauit basilicam S.Pauli: cernens ibiD dem existentes trabes e priscis temporibus iam ruituras, fecit, sicut superius dictum est in basilica principis Apostolorum, cuncta disponens per Ianuarium Vestiarium suum cum multitudine populi. Sed & ipse ter beatissimus Pastor per semetipsum frequentans totam nouiter restaurauit, in qua & mutauit ibidem trabes maiores trigintaquinque, & per circuitum eamdem basilicam renouauit.] & post plurima: Porticum vero quæ ducit ad beatum Apostolum a porta vna cum Ecclesia S. Eupli vsque ad prædictam Ecclesiam S.Pauli de nouo restaurauit.]

DE DONIS OBLATIS BASILICAE LATERANENSI. * quadruplis

De his vero quæ spectant ad basilicam Lateranensem idem auctor hæc habet: In basilica Saluatoris Domini nostri Iesu Christi iuxta Lateranas similiter fecit vestem destauracio, sed & cortinam maiorem ex pallijs *quadraplis; sed & per diuersos arcus vela serica numero quinquaginta septem, omnia ex pallijs quadraplis, seu stauracinis.] Et post E multa ista subijcit: In Ecclesia Saluatoris quæ vocatur Cõstantiniana fecit ante vestibulũ altaris aureas tres gabathas pensantes libras decem.] & inferius: In Ecclesia Constantiniana fecit delphinos argenteos librarum triginta.] Et rursum, quod ad restaurationem pertinet: Item & basilicam Saluatoris, quæ Constantiniana vocatur iuxta Lateranense Patriarchium in ruinis positam nouiter restaurauit, & quadriporticum & fornices, sicut in Ecclesijs beatorum Apostolorum Petri & Pauli, renouauit, in qua trabes maiores mutauit quindecim.]

DE PSALMODIA IBI CONSTITVTA.

Rursum de his quæ spectant ad eiusdem Ecclesiæ sacrarum laudum functionem hæc ibidem habentur: Hic idem beatissimus & Apostolicus vir cum diligentissima inquisitione reperisset monasterium Honorij Papæ in nimia desolatione propter quorumdam negligentiam, diuina inspiratione motus, nouiter ædificauit, atque ditauit, & Abbatem cum ceteris monachis regulariter ibidem vitam degentes ordinauit, & constituit

eos, vt in basilica Saluatoris, quæ Constantiniana dicta est, iuxta Lateranense Patriarchium posita, officium celebrarent, hoc est, matutinã horam, Primam, Tertiam, Sextam, sed & Nonam etiam & vespertinam; & quidem ab vno choro monachi monasterij sancti Pancratij ibidem positi, ab altero monachi monasterij sanctorum Andreæ & Bartholomæi, Honorij Papæ, quatenus pijs laudibus pariter psallentes hymniferis choris læti resonarent cantus, reddentes Domino glorioſos melos, persæpius memorantes venerandi Pontificis nomen, scilicet in *herula memoriale eius pangentes carminibus.] hæc de his ibi. A

AQVA CLAVDIA REVOCATA.

Sed & de restituta ab eodem Pontifice aqua Claudia in basilicam Lateranensem hæc habet: Dum vero Forma quæ Claudia vocatur per annorum spacia demolita esse videretur, vnde in balneis Lateranensibus de ipsa aqua lauari solebat, & in baptisterio Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, & in plures Ecclesias in die sancto Paschæ decurrere solebat, & cum modica aqua de prædicta Forma decurreret: proficiscens præcipuus & coangelicus Præsul aggregaus multitudinem populi a partibus Campaniæ, per semetipsum ad fabricandam & restaurandam eamdem Formam totis viribus properauit, & tantam curam & solicitudinem in eius Formæ fabrica exhibuit, & eam nouiter reuocauit & restaurauit: atque confestim ex eadem Forma aquæ in præfata balnea, & intus ciuitatem, sicut antiquitus, abundanter decurrere fecit.] hæc ibi. B

FORMA AQVAE VIRGINIS RESTAVRATA.

Et post aliqua de Forma aquæ Virginis habet ista: Hic idem almissimus Præsul diuina inspiratione repletus, & misericordia motus, Formam quæ Virginis appellatur, quæ per annorum spacia demolita atque ruinis plena existebat, perspicieus hic benignissimus & pius Pastor, nouiter eam restaurauit, quæ in tantam abundantiam aquæ profluxit, vt totam pene ciuitatem satiaret.] & de alia Forma Iouia nuncupata hæc ait: Item ipse sanctissimus Præsul Formam quæ Iouia vocatur, quæ euoluta viginti annorum spacia confracta iacebat, a fundamentis restaurare fecit.] C

DE BASILICA S. MARIAE AD PRAESEPE.

Iam vero quæ in basilica Dei Genitricis Ad præsepe dicta apud eumdem Anastasium leguntur facta ab Hadriano Pontifice, hic reddamus: In primis habet hæc de vestibus altaris, velis atque cortinis: In Ecclesia sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe fecit vestes duas super altare maius, vnam ex auro purissimo, atque habentem Assumptionem sanctæ Dei Genitricis, & aliam de stauracio ornatam in circuitu blattis. Fecit & in ea Ecclesia cortinas maiores ex pallijs *quadraplis ad similitudinem earũ quas fecit in Ecclesia S. Petri, sed & per diuersos arcus eiusdem basilicæ vela fecit ex pallijs quadraplis numero quadragintaduo.] Et post multa: In basilica sanctæ Dei Genitricis quæ est Ad præsepe, in altare ipsius præsepij fecit laminas ex auro purissimo historijs depictas pensantes libras centumquinque. Et intra supra Confessionem tabulas duas ex argento pensantes libras quindecim.] Et paulo post: In basilica beatæ Dei Genitricis Ad præsepe fecit delphinos argenteos per diuersas coronas pensantes libras viginti quatuor.] D

* quadruplis

Sed & de his quæ spectant ad sacrarum laudum functionem a monachis exhibendam idem hæc habet: Monasterium sanctorum Hadriani atque Laurentij, quod in ruinis marcescebat, & a priscis temporibus tamquam *erepta a sæcularibus inhabitabatur: ipse vero egregius Antistes a nouo restaurauit, & prædictorum sanctorum videlicet Hadriani atque Laurentij nomine *ædificauit, in quo multa donauit tam in auro quam in argento, seu agris atque familijs, diuersisq. peculijs, & monilibus. & constituit in basilica Dei Genitricis Mariæ Ad præsepe, sicut in ceteris monasterijs ibidem constitutis, Deo diu noctuq. canentes solitas dicere laudes.] Sed & de reparatione eiusdem Ecclesiæ hæc inferius: In basilica sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe, posuit trabes maiores numero viginti. E

* septa crypta

* dedicauit

DE BASILICA S. LAVRENTII EXTRA MVROS.

In basilica autem S. Laurentij hæc ab eodem Hadriano Pontifice facta esse narrantur. Fecit in basilica beati Laurentij Martyris, foris muros scilicet, vbi sanctum corpus eius requiescit, vestem de stauracio; & in eius Ecclesia maiori altari similiter fecit vestem. Sed & tectum eiusdem beati Laurentij basilicæ, quæ iam dissecta erat, & trabes eius confractæ, nouiter fecit.] Et post multa rursum hæc habet: Fecit idem præfatus Antistes in Confessione beati Laurentij Martyris foris murum, imaginem ex auro purissimo in modum Euangeliorum, eiusdem beati Laurentij effigiem continentem.] ac rursus inferius.

Similiter & in Ecclesia beati Laurentij Martyris foris murum fecit ex auro purissimo patenam

A patenam cum calice pensantem simul libras quindecim.] item de porticu sancti Laurentij: Porticum quæ ducit ad sanctum Laurentium foris murum, a porta vsque ad eamdem basilicam de nouo construxit, & ipsam basilicam S. Laurentij restaurauit. immo & Ecclesiam sancti Stephani iuxta eam sitam, vbi corpus sancti Leonis Episcopi & Confessoris requiescit, similiter vndique renouauit vna cum cœmeterio beati Cyriaci & ascensum eius. Insuper in dicta Ecclesia fecit vela ex pallijs sericis viginti, linea viginti.

Quæ autem fecerit in basilica S. Mariæ Transtiberim, titulo Callisti, hæc ab eodem auctore notantur diuersis in locis, aitq. primum: Itemq. titulum sanctæ Dei Genitricis semperq. Virginis Mariæ, quæ vocatur Callisti Transtiberim, a nouo in integrum ex omni parte restaurauit.] Et inferius: Fecit in ea canistra quinque argentea, pensan- S. MARIAE TITVLI CALLISTI ET S. MARIAE AD MARTYRES.
B tia simul libras quindecim.] Et de Ecclesia S. Mariæ Ad Martyres habet ista: In basilica Dei Genitricis Ad Martyres simili modo fecit vela de pallijs sericis numero viginti, & linea viginti.] Et inferius: In Ecclesia S. Mariæ quæ Ad Martyres vocatur, renouauit ciborium de argento, quod ex vetustate consumptum erat, & addidit in eo argenti libras sexaginta, & in pristinum erexit eum nouiter locum. Sed & arcum in eadem venerabili Ecclesia fecit de argento pensantem libras duodecim.

De Ecclesia autem S. Marci hæc in eam ab eodem Pontifice collata idem auctor affirmat: Ecclesiæ vero beati Marci, cuius tectum erat iam vetustate putridum, vicinum ECCLES. S. MARCI.
ruinæ, depositis vetustissimis trabibus, & alijs impositis nouiter, ipsum tectum atque porticus in circuitu fecit, eamq. Ecclesiam restaurauit. Arcus vero tres qui vetustissimi erant, addens ipse Pontifex beatissimus libras argenti duodecim, nouiter fecit. Et
C in eadem Ecclesia super altare maius fecit vestem de stauracio ex pallijs quadraplis. Fecit & in ea vela numero vigintiseptem, similiter & cortinam ex ijsdem pallijs quadruplis sub trabe fecit.] & inferius: In prædicta basilica S. Marci fecit alios arcus argenteos numero sex, pensantes simul libras quinquagintaquinque, pariter & calices ministeriales a Catholica procedentes ex auro purissimo restaurauit, pensantes libras nouem & semis.] & in fine: In titulo beati Marci nutritoris sui fecit patenam & calicem ex auro obrizo, pensantes pariter libras vndecim, & calices argenteos quatuor, pensantes libras duodecim.

De basilica vero SS. Apostolorum ista habet: Basilica quoque Apostolorum in Via lata, porticus in circuitu renouauit, quas antea initiauerat eius prædecessor dominus Pau- ECCLES. SS. APOSTOLORVM.
lus Papa, & non compleuerat omnia. Deo propitio reparauit præfatus Pontifex simul &
D tectum. Sed & apsidem ipsius Ecclesiæ cernens iam ruinæ vicinam existere, cancanis ferreis eamdem apsidem confirmare fecit, & ita eam renouauit. Fecit & vestem in eadem Ecclesia super altare maius de stauracio. Et inferius: Fecit in eadem basilica vela de pallijs sericis numero viginti, & linea viginti.] Et post ista.

Item ter beatissimus Præsul in basilica maiore, quæ appellatur sanctæ Dei Genitricis, quæ est iuxta basilicam beati Laurentij Martyris & Leuitæ, vbi corpus eius requiescit foris muros huius ciuitatis Romanæ obtulit vela de stauracio, siue quadrupli numero quindecim.

De basilica vero S. Pancratij hæc idem: Simili modo fecit & in basilica beati Pancra- S. PANCRATII MONASTERIVM.
tij Martyris, quæ est foris muros huius ciuitatis Romanæ, vela de stauracio seu Tyria numero trigintaocto.] & inferius: Item in basilica S. Pancratij monasterium, vna cum
E monasterio S. Victoris, ibidem situm reparauit.]

In basilica autem beati Valentini, simili modo fecit vestem de stauracio.] & inferius: S. VALENTINI ECCLES.
Tectum vero basilicæ beati Laurentij ad Taurellum dum nimis vetustissimum esset, omnes eius trabes nouas ibidem posuit, eumq. restaurauit, simulq. & vestem de quadraplo S. LAVRENTII AD TAVRELLVM.
super altare eiusdem Ecclesiæ fecit & obtulit.

Basilicam vero beati Felicis positam in Pincijs, quæ in ruina erat, & tectum eius di- FELICIS IN PINCIIS.
scoopertum existebat, facto eodem tecto, nouiter ipsam Ecclesiam reparauit, & vestem super altare eius de quadraplis faciens, obtulit.

Renouauit etiam & tectum basilicæ S. Laurentij quam Damasi dicunt, vbi & vestem LAVRENTII IN DAMASO.
super altare eius de stauracio obtulit; simulq. & aliam vestem post altare fecit, vbi requiescit corpus S. Damasi.] & paulo post.

Cœmeterium item Petri & Marcellini via Lauicana iuxta basilicam beatæ Helenæ PETRI ET MARCELLINI.
renouauit,

renouauit, & tectum eius, id est, S. Tiburtij, & eorumdem SS. Petri & Marcellini nouiter fecit, quoniam nullus erat iam descensus ad ipsa sancta corpora. A

S. HADRIANI. Item in basilica beati Hadriani fecit ceroſtrata argentea pensantia libras duodecim, simul & laudanas duas ex argento pensantes libras octo, quas posuit super rugas presbyterij, vbi arcus de argento existit. Fecit etiam & vestes duas de stauracio, vnam super altare beati Hadriani, & aliam super altare S. Martinæ, sed & vela de pallijs quadraplis numero quindecim in eadem Ecclesia fecit.] & post multa.

SS. COSMAE ET DAMIANI. Idem egregius Præsul basilicam beati Hadriani Martyris, & SS. Cosmæ & Damiani, quas de nouo restaurauit, diaconias constituit, in quibus & multa bona fecit per suam sempiternam memoriam, concedens eis agros, vineas, oliueta, seruos, & ancillas, & peculia diuersa atque res mobiles, vt de reditibus eorũ crebris exactionibus diaconiæ proficientes, pauperes Christi reficerent. In præfata vero diaconia S. Hadriani obtulit ex B argento canistra duodecim, amam vnam, scyphum vnum, patenam vnam, calicem vnum, amulam offertoriam vnam, pensantes omnes libras sexagintaseptem.] Et de ijsdem diaconijs inferius: Item & in basilica beatorum Cosmæ & Damiani similiter obtulit calicem & patenam de auro obrizo, pensantes omnes libras vndecim. Verum & in diaconia sancti Hadriani patenam & calicem ex auro mundo obtulit, pensantes item libras vndecim. Fecit & in diaconia S. Hadriani arcus argenteos duos pensantes libras viginti.] & de eadem: Eidem altari vestem de stauracio fecit, simul & cortinam ante basilicam ex pallijs de quadraplis, necnon vela ex eisdem quadraplis numero viginti, linea viginti.

S. MARTINI. Et in Ecclesia sancti Martini fecit arcus argenteos tres pensantes libras triginta.]

S. CLEMENTIS. Tectum vero tituli beati Clementis, quod iam casurum erat, positum in regione C tertia restaurauit. Necnon in basilicam beati Silvestri Confessoris atque Pontificis sitam in Orphea, quæ in ruinis posita erat, & tectum eius dirutum erat, facto tecto, ipsam Ecclesiam renouauit.] Et post aliqua.

S. IANVARII. Tectum denique basilicæ beati Ianuarij Martyris ad portam beati Laurentij Martyris & Leuitæ restaurauit.]

ABDON ET SENNEN. Item in cœmeterio beatorum Martyrum Abdon & Sẽnen foris portam Portuensem, vestem de stauracio fecit atque obtulit.] Et inferius: Simulq. etiam basilicam sanctorum Abdon & Sennen, atque beatæ Candidæ, vna cum ceteris Sanctorum cœmeterijs pariter renouauit.]

S. PRISCAE. Tectum denique tituli S. Priscæ quod iam casurum erat, in ruinis positum nouiter fecit, vbi & vestem de stauracio fecit.] Et inferius. D

S. STEPHANI. In basilica S. Stephani Protomartyris in Cœlio mõte fecit vela de stauracio, seu Tyria numero viginti.] Et post multa de eadem basilica hæc addit: Pariter & in basilica beati primi Martyris Stephani sita in Cœlio monte, quæ per olitana tempora marcuerat, maximas deferens trabes, tam vastam molem basilicæ porticu mirifice intrinsecus & extrinsecus renouauit.] Et rursum.

S. APOLLINARIS. In basilica beati Apollinaris simili modo vela de octaplo numero decem, & linea decem fecit.] Et inferius.

S. VALENTINI. Item in basilica beati Valentini Martyris, quæ sita est foris muros huius ciuitatis Romanæ similiter fecit vela de stauracio, seu octaplo numero vigintiduo, & linea vigintiduo.] & inferius.

S. SVSANNAE. S. QVIRIACI. Titulum beatæ Susannæ Martyris inter duas domos sitam iuxta sanctum Quiriacum, cuius tectum iam casurum erat, & in ruinis positum nouiter restaurauit. Similiter & titulum beati Quiriaci Martyris, & Ecclesiam S. Laurentij ad Formosam pariter restaurauit.] Sed & de alia Ecclesia S. Laurentij in Palatino sita, & de monasterio ibi posito ita subijcit. E

S. LAVRENTII IN PALATINO Item hic almificus Præsul monasterium S. Laurentij, quod in Palatinis desertis reperit, nouiter restaurans & ditans, coniunxit cum alio monasterio iuxta ipsum posito S. Stephani, quod cognominatur Baganda, & ordinauit monachos, & constituit vt in titulo beati Marci Pontificis & Confessoris officio fungerentur, id est, Matutina hora, Prima, Tertia, Sexta, atque Nona, & Vespertina psallerent pro requie animæ suæ.] & inferius.

Diaconiam vero sanctæ Dei Genitricis semperq. Virginis Mariæ Scholæ Græcæ, quæ appellatur

A appellatur Cosmedin dudum breuem in ædificijs existentem sub ruinis positam restaurauit: nam maximum monumentum de Tiburtino tufo super eam dependens super amnem Circi, plurimam multitudinem populi cõgregans, multamq. lignorum struem incendens, demolitus est: simulq. collectionem ruderum mundans a fundamentis ædificans prædictam Ecclesiam vltro citroq. spacioſe dilatans, tresq. apsides in ea constituens præcipuus Antistes, vere Cosmedin ampliſſimam a nouo restaurauit. S. MARIAE IN SCHOLA GRAECA.

Pariterq. restituit titulum beati Laurentij Martyris quam Lucinæ dicunt, seu Ecclesiam beati Martini sitam iuxta titulum beati Siluestri. S. LAVRENTII IN LVCINA.

Simili modo Ecclesiam beati Agapiti Martyris foris muros iuxta sanctum Laurentium positam reparauit: quæ a priscis temporibus marcescens in ruinis defecerat: eam vero vna cum porticibus idem Antistes feruẽs amore Dei e nouo miro decore restituit.] S. AGAPITI.

B Item titulum S. Sixti renouauit. Itemq. titulum S. Eusebij vndique renouauit.] & paulo post. S. SIXTI. S. EVSEBII.

Verum etiam basilicam Hierusalem quæ in Sessoriano sita est, in qua trabes olitanæ, *id est veteres*, marcuerant, mutans eas in omnibus restaurauit.] BASILICA HIERVSALEM

Pariter templum Apostoli, quod appellatur Eudoxiæ, ad Vincula totum restaurauit.] & inferius: In titulo Eudoxiæ, videlicet beati Petri Apostoli ad Vincula fecit canistra duodecim pensantia simul libras triginta sex & delphinos per diuersas coronas triginta quinque pensantes libras octo.] S. PETRI AD VINCVLA.

Item basilicam sanctarum Ruffinæ & Secundæ, quæ ponitur in Episcopio Siluæ Candidæ, quæ olitana vetustate marcuerat, vna cum baptisterio, summo studio renouauit. SS. RVFFINAE ET SECVNDAE

C Sicut & basilicam beati Petri sitam in Via Appia in silice vltra sanctum Thomam Apostolum non procul a trigesimo, desolatione & ruinis præuentam de nouo vna cum baptisterio restaurauit mole magnitudinis decoram.] & post nonnulla: Ecclesiam beati Ioannis Euangelistæ sitam iuxta portam Latinam ruinis præuentam in omnibus renouauit. S. PETRI IN VIA APPIA. S. IOANNIS EVANGELIST.

Verum etiam Ecclesiam Apostolorum foris portam Appiam milliario tertio, in loco qui appellatur Catacumbas, vbi corpus beati Sebastiani Martyris cum alijs requiescit, a ruinis præuentam restaurauit. SS. APOSTOLORVM.

Item & titulum Pudentis, id est, Ecclesiam sanctæ Pudentianæ in ruinis positam nouiter reparauit. S. PVDENTIANAE.

Sed & basilicam sancti Theodori sitam intra Velum iuxta Domum cultam Sulpicia-
D nam restaurauit. S. THEODORI.

Item basilicam S. Petri positam in Massa Merulana per vetusta tempora dirutam renouauit.] & inferius. S. PETRI.

Hic fecit in basilica beatæ Petronillæ ad beatum Petrum Apostolum arcus argenteos sex pensantes libras quinquaginta. S. PETRONILLAE.

Titulum vero sanctæ Praxedis ex parte ruentem restaurauit. S. PRAXEDIS.

Basilicam S. Eugeniæ tam intus quam foris de nouo restaurauit.] de qua basilica rursus inferius hæc habet: Porro in basilica S. Eugeniæ vt iugiter illic Domino cantaret laudes, videlicet hora Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespertina, & Matutina. In qua & plura dona obtulit, id est, agros, vineas, domos, seruos & ancillas cum diuersis peculijs & ceteris mobilibus rebus. S. EVGENIAE.

E Simili modo basilicam S. Gordiani atque Epimachi, & cœmeterium eiusdem Ecclesiæ renouauit. SS. GORDIANI ET EPIMACHI.

Cœmeterium sanctorum Simplicij & Seruiliani atque Quarti & Quinti Martyrum & beatæ Sophiæ vna cum cœmeterio sancti Tertullini foris portam Latinam renouauit. COEMETERIA RESTAVRATA

Necnon & Ecclesiam beatorum Tiburtij & Valeriani atque Maximi renouauit.

Item basilicam S. Zenonis vna cum cœmeterio sanctorum Vrbani Pontificis, Felicissimi & Agapiti atque Ianuarij & Cyrini Martyrum foris portam Appiam vno cohærentes loco, renouauit.

Simili modo titulum sancti Marcelli in Via lata situm de nouo restaurauit.

Basilicam cœmeterij sanctorum Martyrum Hermetis, Proti & Hyacinthi atque basilicam miræ magnitudinis renouauit.

Cœme-

Cœmeterium ſanctæ Felicitatis via Salaria vna cum Eccleſijs ſancti Siluani Martyris, A
& ſancti Bonifacij Confeſſoris atque Pontificis vno hærentes ſolo, mira magnitudine
reſtaurauit.

Baſilicam ſancti Saturnini in prædicta via Salaria poſitam vna cum cœmeterio ſanctorum Chryſanti & Dariæ renouauit.

Atque cœmeterium ſanctæ Hilariæ innouauit.

Item & cœmeterium Iordanorum, videlicet ſanctorum Alexandri & Vitalis & Martialis & ſanctarum ſeptem virginum a nouo reſtaurauit.

Cœmeterium ſancti Silueſtri Confeſſoris atque Pontificis aliorumq. multorum Sanctorum foris portam Portuenſem in ruinis poſitum reſtaurauit.

Similiter & ſanctorum Abdon & Sennen vna cum ceteris Sanctorum cœmeterijs pariter renouauit. B

Eccleſiam beatæ Agnetis ſeu baſilicam beatæ Emerentianæ, pariter & Eccleſiam ſancti Nicomedis ſitas foras portam Numentanam, ſimul & cœmeterium beati Hippolyti Martyris ſimiliter reſtaurauit.] & inferius: Sed & ſarta tecta tituli ſanctorum Quatuor Coronatorum quæ in ruinis exiſtebant, trabes plures imponens reſtaurauit.] pariter inferius: Eccleſiam ſanctæ Sabinæ ſitæ in territorio Ferentillo de nouo reſtaurauit.] & paulo poſt. Item diaconiam ſanctorum Sergij & Bacchi reſtaurauit.] ſed quæ ſubijcit de Eccleſia S. Anaſtaſij videamus.

Baſilicam vero beati Anaſtaſij Chriſti Martyris vna cum baptiſterio & egumenarchio ceteriſq. ædificijs per incuriam monachorum in nocturno ſilentio exuſtam a fundamento vſque ſummum, cum audiuit miſericordiſſimus Præſul: valde diluculo velociter currens, reperit eam adhuc ardentem, & ſolummodo arcam eiuſdem Martyris erutam in C
media curte iacentem. Cetera vero ſanctuaria ſeu miniſteria tam in Eccleſia quam in veſtiario ab ipſo igne conflagrata ſunt. Qui nimio mærore affectus, vna cum ſanctorum miniſtris certatim extinguere ignem curauit. Atque cõfeſtim viribus totis a flammæ ruinis erutam de nouo in meliorem ſtatum prædictam Eccleſiam cum veſtiario & egumenarchio & ceteris ædificijs renouauit atque reſtaurauit. Et amplius in ea Eccleſia ſanctuaria atque miniſteria & ornamenta maiora quam quæ ibi combuſta ſunt contulit.]

De diaconijs autem ab ipſo reſtitutis hæc ibidem leguntur: Reſtituit diaconias tres
DE DIACONIIS RESTAVRATIS. foris portam beatorum Apoſtolorum principis, id eſt, vnam quidem ſanctæ & gloriоſæ ſemper Virginis Dei Genitricis Mariæ Dominæ noſtræ quæ ſita eſt in atrio, aliam quæ ſita eſt foris portam beati Petri Apoſtoli in caput portici item nomine ſanctæ & intemeratæ Dominæ noſtræ. necnon aliam diaconiam, quæ appellatur ſancti Silueſtri D
iuxta Hoſpitale S. Gregorij. Quas ſupraſcriptas diaconias reſtaurauit & dona plurima mobilia & immobilia prõ remedio animæ ſuæ obtulit; conſtituitq. per vnamquamque
* cantu pſalmorum hebdomadam quinta feria cum * pſallentio vt a diaconia pauperes vſque ad balneum pergerent, & ibi per diſpenſationem eleemoſynas fieri.]

COLLATA S. PETRI BASILICAE PRO ELEEMOSYNIS PAVPERVM. Quod vero ſpectat ad eleemoſynas in pauperes erogandas, quænam harum cauſa idem obtulerit baſilicæ Vaticanæ, ita idem auctor docet de villis ab eo conſtructis, ex quibus annona pauperibus miniſtrari poſſet: ait enim: Hic beatiſſimus Præſul fecit & conſtituit nouiter Domos cultas quatuor (*ita villas nominat*) vnam quidem quæ vocatur Capreorum, poſitam in territorio Vigentano, milliario ab Vrbe plus minus quintodecimo, atque primitus fundum ipſum Capreorum cum alijs pluribus fundis ei cohærentibus ex hæreditaria parentum ſuorum ſucceſſione eius proprijs exiſtentibus, & alijs E
pluribus fundis caſalibus & maſſis, data iuſta compenſatione a diuerſis perſonis emptis,
* Capracorum & eidem Domui cultæ additis coniunxit. Quam videlicet Domum cultã * Capreorum cum alijs maſſis, fundis, caſalibus, vineis, oliuetis, aquimolis, *ſeu molendinis*, & omnibus ei pertinentibus ſtatuit per priuilegium Apoſtolicum ſub magnis anathematis obligationibus vt in vſum fratrum noſtrorum Chriſti pauperum perenniter permaneat; & triticum & hordeum quod annue in locis eiuſdem Domus cultæ fuerit, diligẽter in horrea ſanctæ noſtræ Eccleſiæ deferantur, & ſequeſtrata reponantur. Vinum etiam & diuerſa lẽgumina, quæ in prædijs & locis eiuſdem antefatæ Domus cultæ annue nata fuerint, ſimili modo curioſe in paracellario prænotatæ ſanctæ noſtræ Eccleſiæ deducantur & ſeparatim reponantur. Sed ex porcis qui annue in caſalibus ſæpius dictæ Domus cultæ inglandati fuerint, capita centum exinde occidant, & in eodem paracellario reponantur.

decernens

A decernens eius ter beatitudo atque promulgans sub validissimis obligationibus, interdictionibus, vt omni die centum fratres nostri pauperes, etiam si plures fuerint, congregati in Lateranensio patriarchio constituantur in porticu quæ est iuxta scalam quæ ascendit in patriarchium, vbi & ipsi pauperes depicti sunt, & quinquaginta panes pensantes per vnumquemque libras duas, simulq. & decimatas vini duas, pensantes per vnamquamque decimatam libras sexaginta, & caldaria plena de pulmento. erogenturq. omni die per manus vnius fidelissimi paracellarij eorumdem pauperū, accipiens vnusquisque eorum portionem panis & portionem vini, id est, cuppam capientem calices duos, necnon & carnem de pulmento. ita videlicet statuens eius beatitudo promulgauit, vna cum sacerdotali collegio, vt in nullis alijs vtilitatibus fruges ex reditibus & diuersa peculia antefatæ Domus cultæ erogentur aut expendantur, nisi solummodo in
B proprijs subsidijs & quotidianis alimentis prædictorum fratrum nostrorum Christi pauperum, quibus cuncta proficiant, & perenniter erogentur.

Alias vero tres Domos cultas, videlicet Galeria posita via Aurelia, milliario ab Vrbe plus minus decimo ad sanctam Ruffinam cum fundis & casalibus, vineis, aquæmolis, oliuetis & omnibus ei pertinentibus, reliquas vero duas, id est, aliam Galeriam positam in Portuensi, milliario ab Vrbe plus minus duodecimo cum fundis & casalibus, vineis, aquæmolis, seu monasteriū beati Laurentij positum in insula Portus Romani cum vineis pertinentibus, simulq. & lecticariam quæ vocatur Asprula: verum etiam aliam Domum cultam quæ vocatur Caluisianum, cum fundis & casalibus, vineis & oliuetis, aquæmolis & alijs omnibus ei pertinentibus posita via Ardeatina milliaribus ab Vrbe plus minus quindecim, quas videlicet tres Domos cultas, scilicet Galeriam, Caluisianam & aliam
C Galeriam statuit eius beatitudo per Apostolicum priuilegium sub validis anathematis obligationibus vt in vsu proprio & vtilitate sanctæ nostræ Ecclesiæ permaneant.

Et inferius de Ecclesia erecta ab eodē in Capracoro villa ista habet: Hic item sanctissimus Pontifex in Domo culta quæ Capracorum appellatur, quam obtulit pro alimonijs pauperum beato Petro Apostolorum principi nutritori suo, a solo fundauit Ecclesiam, simulq. speciose ornauit, & in nomine eiusdē, Deo factori suo dicauit, recondens in ea reliquias ex vestimentis Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, & eiusdē Genitricis semperq. Virginis Mariæ, atque duodecim Apostolorum, & aliorum venerabilium Martyrum. In quā sanctissimam Ecclesiam cum clero, Senatuq. Romano pergens cum mira gloria & exultatione, ac pariter ouantes, & in pauperes Christi ibidem magnam consuetam eleemosynam faciens, translatauit & introduxit in eam corpora sanctorum Martyrum
D simulq. Pontificum, videlicet corpus S. Cornelij Martyris atque Pontificis, pariterq. S. Innocentij Confessoris atque Pontificis, quos vt patronos in Domino almus sacer Pontifex ob amorem sanctæ Sedis Apostolicæ in qua præsiderunt, sicut decuit, honorauit.]

Ad postremum de muris Vrbis collapsis & ab eo restitutis hæc ibidem leguntur. Ipse vero a Deo protectus Præsul cōspiciens muros huius ciuitatis Romanæ per olitana tempora in ruinis positos, & per loca plures turres vsque ad terram euersas: per suum solemne studium omnes ciuitates tam Tusciæ quam Campaniæ congregans vna cum populo Romano, eiusq. suburbanis, necnon & toto Ecclesiastico patrimonio, omnibus prædicans, diuidens ex sumptibus, & dapibus Apostolicis totam Vrbem in circuitu restaurans, vniuersa renouauit atque decorauit.] habet superius idem auctor expensas esse in opus mille centum auri libras, secundum veriorem lectionem. in fine vero: Hic beatissimus Pontifex
E omnia vtiliter tam in eleemosynis pauperum quam in ornamentis Ecclesiarum perficiens, cursum consummans, atque Fidem Orthodoxam solertissime seruans, Dei vocatione vitam finiens, ad æternam requiem migrauit. Qui fecit ordinationes duas per mensem Martij creans presbyteros viginti quatuor, diaconos septem, Episcopos per diuersa loca numero centum octoginta quinque, & sepultus est in basilica B. Petri Apostoli septimo Kalendas Ianuarij Indictione quarta. Fuit autē temporibus Caroli Magni Regis.] hucusque apud Anastasium. Non prætermittendū quod vltimis Hadriani temporibus [a] Offa Rex Anglorū, reperto corpore S. Albani Martyris cum alijs reliquijs, Romā venit, vt probarētur ab Hadriano, priuilegiumq. acciperet pro monasterio eius nomine Verolumij erigendo, vtq. suorum peccatorum remissionem a Christi Vicario consequeretur. quibus omnibus acceptis, est reuersus in Angliam.

[a] *Matth. Vuestmonast. an. 794.*

Post obitum vero Hadriani Pontificis neque die integra Sedes ipsa vacauit, siquidē eadem

LEO PAPA TERTIVS CREATVR.

dem qua obijt Hadrianus die creatus est eius successor Leo, huius nominis tertius. de quo A
hæc apud eumdē Anastasium leguntur: Leo tertius natus est Romæ ex patre Asuppio:
qui a parua ætate in vestiario patriarchij enutritus & educatus, in omnemq. Ecclesiasti-
cam disciplinam spiritualiter educatus, tam in psalterio, quam in sacris, diuinis scriptu-
ris pollens subdiaconus factus, in presbyterij honorem prouectus est. Erat enim vir ca-
stus, loquela facundus, & animo constans. Vbi inueniebat aliquem præcipuum mona-
chum vel seruum Dei, in colloquijs diuinis & orationibus cum eo penitus vacare non-
cessabat. Et valde, nimisq. hilaris in eleemosynis existebat; verum etiam & infirmo-
rum maximus fuit visitator, prædicans illis scripturaliter, vt eorum animas eleemosynis
redimerent. Plures eius prædicationibus annuentes, quicquid ille pro Christo commen-
dabat, die noctuq. pauperibus erogabant: fructum animarum crebro offerens salubriter
Deo. Et dum taliter in ipso vestiario præcipue docens splenderet, & eius solertissimam B
curam ipse Vestiarius diligeret: ab omnibus amantissime diligebatur. Quapropter di-
uina inspiratione, vna concordia, eadem voluntate, a cunctis sacerdotibus seu proceri-
bus & omni clero, necnon ab Optimatibus, & cuncto Populo Romano, Dei nutu, in na-
tali die beati Protomartyris Stephani electus est, & sequenti die in natali S. Ioannis Apo-
stoli & Euangelistæ ad laudem & gloriā omnipotentis Dei in Sede Apostolica ordinatus

LEONIS VIRTVTES INSIGNES.

est. Erat enim Ecclesiasticarum rerum defensor & contrariorum fortissimus expugnator,
& mitissimus, & Ecclesiæ benevolus & præclarus amator, tardus ad irascendum & velox
ad miserandū, nulli malū pro malo reddens, neque vindictam secundum merita tribuēs,
sed pius ac misericors a tēpore ordinationis suæ omnibus studuit iustitiā facere.] hæc ibi.
Probat quidem insignem Leonis sanctitatem ipsa omnium consensu electio quam-
celerrime facta, vtpote qui eximio virtutum fulgore mox omnium oculos in se conuer- C
tit, neque filij tenebrarum (si qui essent inter eos) ausi sunt resistendo tantam eius glo-
riam obscurare. Electus plane a Deo, vt magna patefieret, sicut de Paulo[a] dictum est
ad Ananiam a Domino: Ostendam illi quanta eum oporteat pro nomine meo pati.]
Electus pariter vt magna præstaret, qui videlicet Apostolica auctoritate Imperium resti-
tueret Occidentalibus oris, sed de his fusius suo loco dicendum. Reijcitur vero quæ nulla
subsistit firmitate fabella de Leone, quod sui exordio Pontificatus passus carnis incendiū
ob mulierem eius manū exosculantem, eā ipse sibi præciderit: statueritq. ne manus sed pe-
des quis deberet osculari Pontifici: cū ante hæc tēpora reperiatur moris fuisse osculari pe-
des, manus numquā. multaq. alia cū sint quæ repugnent, prorsus sit vt audiatur indigna.

[a] Act. 9.

Quod ad res pertinet Orientalis Imperij, hoc anno Constantinus sine matre regnans

NVPTIAE CONST. IMP. CVM THEODOTE IMPERATRICE DICTA

iuuenili temeritate, ardore libidinis, abdicata iam Maria legitima coniuge, Theodo- D
tem cubiculariam ducens, Augustamq. coronans mense Augusto, nuptias in palatio
sancti Mennæ celebrauit. hæc Theophanes anno hoc ipso sexto (vt ait) eiusdem Impe-
ratoris. apud quem corrigas, dum eiusdem sextus annus signatus Indictione prima re-
peritur, cum tertius ipsius Imperij annus ab eodem auctore superius consignetur nota
Indictionis primæ, vt plane hic signandus sit (vt superius dictum est) Indictione tertia.
hæc quidem in his quæ ad temporis notam spectant, super quam omnis vertitur cardo
historicæ veritatis. Porro ex huiusmodi Constantini Imperatoris scelere perpetrato, ma-
gnæ sunt in Ecclesia illa inter Catholicos cōflatæ discordiæ, turpi adulatione alijs proba-
tibus nefariū scelus Imperatoris, alijs vero quibus Ecclesiastica disciplina cordi erat illud
ipsum magnopere detestantibus, & execrationibus insectantibus; cuius rei causa & perse-
cutionem ab eodem Principe passi sunt. Vt igitur rerū gestarū series omnibus legentibus E
pateat, primum quæ de his breuiter Theophanes habet, in medium adducamus, qui ait:

DIMISSA MARIA ALIAM VXOREM ACCIPIT IMPERATOR.

Constantinus odio habens Mariam vxorem suam, summissione matris suæ Imperium
appetentis, & (quod ab omnibus reprehensibilis iudicaretur) affectantis, coegit vt
fieret monacha: quam cum inflexisset, totondit mense Ianuario. & Aprili mense
mouit exercitum aduersus Arabes, & mense Maio bellum iniens cum vno cursu ip-
sorum, in loco qui dicitur Amusam, vicit, vertit, & hos insequutus est vsque ad am-
nem. Et cum venisset Ephesum, & apud Dei locum orationes fecisset, commercium
nundinarum quod centum esset auri librarum indulsit ad famulatum sancti Ioan-
nis Apostoli. Augusto vero mense coronauit Imperator Theodotem cubiculariam in
Augustam & desponsauit eam Imperator anno sexto Imperij sui *solius regnantis*, Indictio-
ne * prima celebrauit Imperator nuptiarum principia in palatio sancti Mennæ.] hæc de

* tertia

nuptijs,

A nuptijs, sed audi dissidia, de quibus idem auctor hoc eodē anno inferius habet his verbis.

Eodem quoque anno Sacundionis Abbas abscidit se a communione Tarasij Patriarchæ pro eo quod Imperatorem receperit in communionem, & permiserit eum tondere vxorem suam Mariam, & Iosepho monacho & Abbati monasterij, quod appellatur Cō- carata, coronare Theodoten præceperit. Quod cum didicisset Imperator, misso Bardanio Patricio & scholarum domestico, cum Ioanne Comite Obsequij Platonem introduxit in vrbem, & retrusit intra claustra in templo Principis militiæ, quod est in palatio, reliquosq. monachos cum nepotibus eius percussos exilio relegauit apud Thessalonicam, quibus auxiliabatur mater Imperatoris, tamquam quia filio resistebant, & eum confundebant.] hæc Annales ex Theophane, & nihil præterea. Ceterum ex Theodoro Studita luculentissimo huius temporis rerum gestarum scriptore petenda

B sunt multa, quæ ad deformem tragœdiam istam spectare noscuntur, qui in primis in rebus gestis S. Platonis ista habet:

PLATO ABBAS A TARASIO PATRIARCHA ABSTINET.

Tempus igitur quo præsidendi munus pater exercuerat, iam absoluimus, orationem deinceps ad id quod celebrius est, conuertemus. Sed in mentem mihi venit ingemiscere, quæ vera sunt dicere aggredienti quidem, sed harum tamen rerum narrationem recusanti eorum causa qui ea fecerunt. Verum cum fieri non possit, vt aliter manifestata fiant quæ occultari non debent (quamuis vbique ea vulgata sint) veniam tamen ad eorum narrationem, non quod velim his qui hæc egerunt obtrectare, sed vt viri beatissimi virturem monumentis litterarum consignem. Væ tibi ciuitas (inquit [a] Salomon) cu- *a Eccles. 10.*

ius Rex iunior est: id quod a litteris diuinis olim audieram, nunc etiam expertus sum: Constantinus Irenes filius, cuius quidem fides recta fuit, vita vero peruersa ex Imperij

C potestate, intemperantia velut stimulo quodam excitabatur. Cum enim pubescente ætate, nuper Imperium habere cœpisset, partim maternæ reuerentiæ & custodiæ fræno abiecto, partim diuinis legibus pro nihilo habitis, vxorem sibi legitime copulatam eiecit, & Herodis exemplo mœchus factus est.

Sed quorsumnam hæc spectat historia? vt nostrum hunc magistrum, Platonem scilicet, præcursoris illius Ioannis imitatorem quodammodo fuisse intelligatis. Cum enim omnes fere iniquo illi facto assentirentur, solus hic (vt ita dicam) cum suis pueris, hoc est, discipulis, stabilis permansit. Ob idq. quot & qualia per totum annum certamina eum subijsse putamus? Nuntia nuntijs, minæ minis addebantur, flagella, exilia, membrorum mutilationes proponebantur. Cum vero nihil eorum, quæ Cæsar ipse studebat, perfici posset; verbo quidem alij persequebantur, re autem vera Imperatoris ma-

D nus illi infesta erat. Nostis monachos illos & litteras ad eum missas. Postremo cum ea ipsa inania atque infirma deprehensa essent, viro illo sancto quod decebat, faciente, & contrarias litteras mittente: tunc Imperatoris persona detecta fuit, cum non amplius ficta species locus habere potuisset. Rem quidem aperte ostenderunt, quæ a duobus illis exercitus ducibus, ab eo veluti hostibus quibusdam, ad inermem Christi monachum sola diuina lege armatum missis facta sunt.

PLATONIS CERTAMEN ADVERSVS IMP.

Pastor igitur e medio sublatus est, & oues gregis dispersæ sunt, alijs verberatis, alijs in exilium missis, alijs persecutores fugientibus. Quodq. miserabilius est, regium edictum prohibebat, ne quis eorum qui Dei causa persecutionem patiebantur, alicubi reciperetur. Eiusmodi edicto monasteriorum præfecti obtemperauerūt. nec quotusquisque inuentus est qui virum illum accipere ausus fuerit. Interea Christus dormiebat ob eam

E quam ipse nouit rationem, probans & explorans aliorum animum num firmior esset; aliorum vero inhumanitatem patientia sua flectens ad misericordiam, & ad pœnitentiam prouocans. Ille igitur Christi athleta sponte a proprijs membris abscinditur, atque omnino solus relinquitur, animam pro ouibus suis exponens, vere bonus pastor, vt in [b] Euangelio dicitur.

ADVERSVS PLATONIS MONACHOS PERSECVTIO.

b Ioan. 10.

Idem ad Cæsarem Briarei manu ductus, coram prostitit (audeo dicere velut præcursor Domini Ioannes) nisi quod ille vltro, hic ab alio ductus id fecit. O fortem illius viri mentem & animum, qui non Imperium formidauit, non minis cessit, non illecebris fractus est, cum præsertim cognata illi esset femina, quæ Herodiadis mentem habebat: quinimmo intrepida oratione vsus, ac nihil veritus, id quod vnum erat, confessus fuit. Non licet tibi (inquit [c] præcursor) vxorem habere Philippi fratris tui. His similia & *c Matt. 4. Marc. 6.*

præcursoris imitator dixit illi, qui Herodis erat similis. Non iste quidem fuit securi

percussus, quoniam noluit Cæsar ipse Martyrem eum virum esse, qui animo & propo- A
sito iam fuerat, & ijs quæ dixerat ante, se certasse, satis ostenderat; sed imprudens tamen Christi Confessorem eum esse probauit, cum in cellula quadam, vt maleficum hominem, illum veritatis thesaurum concluſi esset, clauibus alijs alias addens, ac cibum per foramen quoddā ei dari iubens, vt a nullo prorsus videri posset, qui a Deo ipse videbatur.

Hæc vna cum Cæsare agebant monachorum præfecti quidam, quos pudet me no-
GRAVIA SVSTINET PLATOCVM SVVS. minatim proferre: quodq. miserabile est. Carcer erat monasterium Imperatoris palatio adhærens, & eiusmodi custodiæ princeps erat is, qui adulteros coronauerat. Hei
a Mich.7. mihi (vt cum Propheta [a] clamem) quoniam perijt vir Deum timens a terra, & qui recta faciat in hominibus non est! Quid dicam de illo, qui sanctum virum custodiendum ei tradidit, qui adulteros viros coniugauit? Quid de illo, qui mandato Imperatoris virum nullis rationibus reddendis obnoxium, tamquam reum conquisiuit? Quid eos in B
medium afferam, quos Cæsar ipsos sacrorum ministros insignes in carcerem misit ad persuadendum iusto illi viro, vt verbo tantum assentiretur ijs quæ fiebant, si a carcere dimitti vellet, & omnibus suis dominari? Quid denique illos proferam, qui ei valde illudebant & obtrectabant tam consanguinei quam alieni, tam qui eodem, quam qui diuerso habitu induebantur? O rem absurdissimam, immo vero, o factum contra veritatem iniuriosum! Insimulabant generosum hominem adulterorum comprobatores, quod mente delira esset; falsæ gloriæ studiosum esse iactabant eum, qui pro Christi gloria certamen subierat; illi nimirum homines hæc dicebant, qui cum ad Cæsaris voluntatem omnia loquerentur & facerent, a Deo ipso Domino exciderant. Eius temporis calamitosam inhumanitatem Christi cultor ferebat, veritatem ipsam solam propositam habens, & quæ veritatem defendenti retribuenda sunt, secum cogitans. Itaque ærum- C
nas illas ita trāsegit, vt si cum tranquillitate in aliquibus locis occultus requiesceret. Cuius enim viri studiū Deus est, eius religionē & in Deum caritatem nihil superare potest.] hæc Theodorus Studita de certamine S. Platonis, quod anni vnius spacio perdurauit.

Sed quæ in hoc certamine fuerunt Tarasij Patriarchæ partes, dicendæ sunt. Non sic
TARASIVS CONSTANTINOP. EPISC. QVID IN HOC CERTAMINE. eum auersatus est Plato, quod ipse probauerit scelus Imperatoris: id quidem nequaquā accidit vmquam, neque quod coronauerit Theodoten pellicem; nam & ab hoc longe longius remotus fuit. Probatur ipse quidem de abiecta coniuge acerrime redarguisse Imperatorem, & detestatum esse nouum contra leges sacras initum coniugium, neque coronare vllo modo voluisse nouam pellicem ab ipso Imperatore nominatam Augustā. Verum eo quod redargutum Imperatorem nequaquam ab Ecclesia separasset, sed cum illo communicaret, neque eum qui adulteram coronasset ab Ecclesia abiecisset: idcirco D
ipse Plato ab eius se communione abstinuit. Cum vero post obitum Imperatoris in suum monasterium Plato restitutus fuisset (vt testatur idem qui supra Theodorus Studita) idem Tarasius se apud Platonem purgans, cum eo est communione coniunctus.

Grauis angustia premebat animum Patriarchæ, cum vereretur ne nimis exasperando animum Imperatoris, & ab Ecclesia remouendo, eum faceret Fidei Catholicæ desertorem: adhuc recentia Ecclesiæ vulnera, & vix obducta erant per Concilium eius opera celebratum Nicææ aduersus Iconoclastas: adhuc vigebant hostes Ecclesiæ: erat ipse adolescens animo mobilis & instabilis, & hæreticorū parentum mala propago, perfaciliſq. vt
TARASII CONSILIVM. leui flatu in hæresim præceps impelleretur: hæc inquam, & alia huiusmodi alto mentis consilio versans Tarasius, sic erroris redarguere voluit Imperatorem, vt tamen eum, licet pœna illa dignum, noluerit ab Ecclesia separare. Verum tanti viri digna audi in- E
hac pugna exantlata certamina. In rebus enim ab eo præclare gestis hæc ab eius temporis scriptore Ignatio monacho narrata leguntur his verbis, dum agit de Constantino Imp. solo, sine matre Irene regnante.

Is aggreditur infirmare leges, & quod a Domino dictum est in Euangelijs, patrocinio
FALSI PRAETEXTVS IMPERATORIS FACIENDI DIVORTII CVM VXORE. vtens suæ potentiæ. Et cum statuisset a sua coniuge facere diuortium, & aliam in animo haberet extollere ad Imperij altitudinem iuuenis, adornat facinus indignū sua potestate. Id autē fuit, quod mortiferæ insidiæ a coniuge Imperatrice ei paratæ dicuntur. Affirmabat autem id esse venenum, quod cum potu haustum, mortē simul attrahebat, quod quidem conabatur probare, & cuilibet persuadere: putabat enim fieri non posse, vt fides sibi non haberetur, cum esset Imperator, & verba faceret apud eos qui subiecti erant eius Imperio. Nullus vero persuadebatur, nisi qui gratificans Imperatori, propter gloriam

in animum

A in animum inducebat iusto ius adimere. Postquam autem, excitata fama, hoc transmisit vsque ad atria Ecclesiæ, & nefaria actio peruenit vsque ad aures pontificis: id eum reddidit valde dubium & perplexum, dum apud se cogitat quomodo se armaret aduersus hanc decertationem, & in ipsum Imperatorem rei bellicæ peritissimum, & fortissimum pugnatorem ex pharetra & arcu telum iacularetur, iam olim horonatus sacerdotali horum omnium nuditate.

Cum autem hæc apud se magnus mente versaret Tarasius, & pararet se ad congrediendum cum Imperatore, & decertandum armis sacerdotalibus: ecce quidam ex ijs qui gerebant magistratus ab Imperatore instructus, nuntians quod factū & cōparatum inaniter dicebatur veneficium, accessit ad gnomonem castitatis: cumq. id quā potuisset accuratissime & subtilissime contexuisset, omnia esse verissima, & quæ nullā admittant ca- INGENS SCELVS OBVOLVI QVERITVR IVSTITIA.
B lumniam affirmabat; & vt consentiret, vt Imperator posset venire ad secundū matrimonij contractum, instabat. Hæc cum dixisset, expectabat, vt de his responsum acciperet.

Cui cum ex imo suspirasset, & lachrymabiliter subrisisset sanctus, respondit: Si hæc (vt tu dixisti) cogitauit Imperator, & carnem diuina lege cōglutinatam, & quæ vna cum ipso facta est, statuit exscindere: nescio quemadmodum feret grauissimum quod in eum a Gentilibus inferendum est probrum; aut quemadmodum eius potestas gregem coget ad temperantiam, & fornicationem puniet & adulterium, cum ipse sit tam turpium conuictus flagitiorum. Nam etiamsi dederimus fide digna esse, quæ a te adducuntur: & esset mulieris euidens maleficium; sic etiam oporteret id cauere propter reuerentiā vocis Domini, quæ dicit: [a] Qui dimittit vxorem suam præterquam propter fornicationem, mœchatur. Quemnam autem Imperio excellentiorem sibi societate matrimonij vo- TARASIVS RESISTIT IMPERATORI.
C luit coniungere, quæ ad tantum processit flagitium? Sed hoc ideo prætexitur, vt honorabiles nuptiæ & thorus immaculatus violetur: introducatur vero dedecus fornicationis, & germanum semen fiat adulterinum, & alienet id quod est cognatum, introducto furtiuo & turpi concubitu. Hanc ergo a nobis, & ijs qui sunt nostri similes accipe responsionem, & eam aperi ijs qui miserunt: non enim cedemus ijs quæ a te iactantur: mortem potius & grauia subibimus supplicia, quam in rebus eiusmodi ei vllo modo velimus inseruire. Audiat Imperator, nos huic improbabili consilio non esse parituros. *a Matth. 5.*

His verbis cælestibus attonitus is qui Imperatorijs seruiebat responsis: vultu tegens tristitiam, venit quam citissime ad eum qui miserat, eorum quæ ille sperabat nihil IMP. ACCERSIT TARASIVM.
D quod ei esset cordi, omnino afferens. Postquam autem sacrosancti pastoris constantiam vidit Imperator quercu firmiorem esse, quæ ab impetu ventorum non concutitur: in admiratione habuit quod factum fuerat, timens ne inclyti patris mens inflexibilis nullo strepitu terreretur. Rursus ergo mittens, iubet adesse sanctum, credens si coram affuisset, fore, vt se submitteret potestatis austeritati.

Cum ergo venisset in Regiam, & ad ipsum Imperatorem, & cum eo de more consedisset habens secum senem illum Ioannem, quem cum in Synodali versaretur expositio- TARASIVS VENIT AD IMP.
ne, admonuit oratione fuisse Legatum diœcesis Orientalis; multisq. salutaribus admonitionibus apud Imperatorem esset vsus princeps pastorum, & non persuasisset; erat enim (vt in prouerbio est, hydram scindere) ipsum a lapsu liberare, qui iam suis instar volutabatur in fornicatione: impulsus enim ab impudentia, his verbis vsus est ad pontificem:

Ego quidem id quod iam pridem mihi accidit, ad vestram retuli sanctitatem. Ni-
E hil enim te volui cælare, affectionem ac beneuolentiam patris in te iudicans: porro autem nunc quoque per meam linguam Imperatoriam statui clarius agere causam meam. Meo enim Imperio insidiantem, quæ non ex Deo mihi vnita fuerat, adiutricem, QVERELA IMPERATORIS ADVERSVS AVGVSTAM.
cum lex aperte iubeat, quin ab ea possim diuertere, nemo contradicet. Nam cum sint manifesta crimina, aut mors eam excipiet, aut (quod est benignius) per totam vitam aget pœnitentiam. Non enim ad quempiam ex vulgo erat transiturum, quod ab ea adornatum erat scelus, sed ad germanum coniugem, & fidelissimum Imperatorem & Gentibus terribilem, & ad vniuersum orbem terræ peruasurum erat maleficium. Quo quid esse potuerit periculosius, & magis horribile? adeo vt ipsa deinceps ad nullam possit confugere defensionem: est enim priuata omni oratione, & quæ ipsam commendare possint probationibus, & quæ argumentorum, quæ euitari non possunt, habeant contra se veritatem ad perfectam condemnationem.

De cetero autem vocat tempus, vt ipsa lethiferæ potionis venena aperiam, vt sancta A
vestra paternitas iam viderit sceleris magnitudinem, id certum habens & exploratum, non amplius dubitet, neque vllam expectet moram, aut temporis dilationem, sed quam primum eam legibus subijciat canonicis, & persuadeat ei vitam eligere quietam ac monasticam, si velit eam manere inter viuos. Nam cum hoc maleficium mihi sit positum ante oculos, fieri non potest, vt cum ea seruem amplius iura coniugij, aut amice amplius cum ea coniungar, & fœdus ineam. Nocentem enim (vt dicit prouerbium) Deus quoque persequitur.

Innuit ergo, & allata sunt vasa vitrea cum liquore turbido curiose composito ad falsam accusationem: quæ ante faciem eius & magni patris statuerunt qui afferebant, quibus dicebat, coniugem vel mortem ei esse machinatam, vel mentis emotionem. Videns ergo magnus Tarasius, ijs qui nequaquam conueniebant nexibus captum Imperato- B
rem, & falsis labyrinthis ita inuolutum, vt euadere non possit, labi in peccati periculum: acerrimum telum infigit in corde eius, sic dicens:

PVLCHRE ADMONET TARASIVS IMPERATOREM.

Ne moueas, o Imperator, arma surda aduersus Dei leges, neque propter horum trãsgressionem clanculum contra milites. Est enim Imperatoriæ potestatis indicium, omnia cum libera facere conscientia, & nihil tectum ac dissimulatum mente agitare aduersus eum qui dedit coronam, & maxime euertendo diuinum eius mandatum & voluntatem. Neminem enim latet, nullum intercessisse scelus ad ea quæ nunc nefarie struuntur aduersus Imperatricem, & qui eam volunt subijcere maleficorum veneficijs, & affirmant eam machinatam esse mortem maiestati tuæ incomparabili. Quis enim (vt prius dixi) glorians specie iuuentutis comparari potuerit cum tua pulchritudine, vt a fraude inescata tibi venenum præberet muliercula, & se ab ea quæ est in te abduceret amicitia C
& germano ardore? Quisnam apparet maiori glorians excellentia, quam vestri Imperij quadruplici purpura? quem oculis & nutibus pellectum summæ vestræ prætulit dignitati? Quis contra aduersarios in tot prœlijs tam præclare se gessit supra vestram plusquam Dauidicam fortitudinem, vt ab ipsa amaretur plusquam tua Imperatoria dominatio? Non est, non est ita. Fuerunt hæc inuenta & excogitata, vt prætenderentur ad omne vitium proposita, vt labem inurant sceptro Imperij, parabolam in Gentibus, & commotionem capitis in populos vos ponere, grauiter vrgentia.

Propterea legitima iura vestræ coniugalis & Imperatoriæ vnionis non audemus dissoluere, Dei legislatoris timentes sententiam. Neque verbis quæ spectant ad accusandam tuam coniugem credere sustinemus, etiam si mille mortibus atque tormentis subiecti fuerimus, vt qui sciamus diuturna inflammatione teneri tuam affectionem in mu- D

EXCOMMVNICATIONIS COMMINATIO.

lierculam illam fornicatricem. Quin etiam hoc quoque notum facimus coram Deo in primis honorandæ tuæ purpuræ, quod intra cancellos incruentæ mensæ, in qua sacrificium magnæ hostiæ Christi venerabiliter peragitur, non sinemus amplius nobiscum ingredi vestram potentiam: ne nos quoque audiamus, quod in execrationibus iam olim dicitur ad sacerdotes: [a] Calcare atrium meum non adijcietis.

a *Ezech.* 44.

Hæc Tarasius, qui primi Pastoris Christi oues regebat spiritualiter, cum coram Imperatore pronuntiasset in cordis contritione, orationem concluſit silentio. Prædictus autem Ioannes cum ipse quoque ad Imperatorem multis vsus esset admonitionibus, sustinuit maximos fluctus ignominiæ ab ijs qui Præturæ dignitate gloriabantur & honore Patriciatus; qui etiam minabantur, se ensem adacturos per intestina senis, vt qui Imperatoriæ potestati verba expueret contraria, & non cito acquiesceret voluntati Im- E
peratoris. Cum autem firmam ac stabilem manere vtriusque sententiam Imperator his verbis sensisset; & minis feruente ira succensus sciens se non posse contra hæc dicere, iussit eos a se expelli, victores sine vibicibus & Martyres quod ad se attinet proclamans corona redimitos. Quid hoc abest a [b] Ioannis miraculo? Ille enim Herodem, qui post mortem fratris sui sponsæ insano amore tenebatur arguit: hic autem cum adhuc esset superstes vxor Imperatoris, & cum ea ornata esset Imperij diademate, & deinde expulsa esset, non ferendum esse ratus quod factum fuerat: fuit conuenienter [c] Psalmographo ad matutinum acutissima reprehensio: etiamsi cribro (vt dicitur) aquam hauserit, & acinum inflarit, cum saucia esset & perflueret mens Imperatoris.

b *Matt.* 14.

c *Psal.* 100.

TARASIVS INVICTVS PERMANET.

Etenim cum statim eam quæ sibi matrimonij iure coniuncta erat, a se amandasset, & ab Imperatoria aula alienasset, & priuato habitu & loco eam circumscripsisset, a tempe-

A tempestate & caliginoso illo salo, quod subierat, animo, destitit per separationem a germano suo membro. Cum vero volutaretur in cœno introducti illius concubitus, & maxima vi ei illata, crebro Pontificem incitasset, vt eius vertici contexeret coronam tenebrosi illius & occulti contractus: non fuit quod volebat assequutus. De cetero autem huc obibat quærens sacerdotem qui coronam contexeret, vt turpem illum celebraret hymenæum. Et de Imperatoris quidem infirmando præcepto, recusatione, & diuini patris forti ac generosa constantia hactenus. neque enim fas est res illius vltimis mandare monimentis litterarum, quæ ijs qui audiunt nullam afferunt vtilitatem.

Hoc autem oportet commemorare, quod a tempore illius lapsus Imperator magnum oppressit Tarasium multis tentationibus, ei adhibens custodes, qui nomine quidem
B vti sunt Syncellorum, moribus vero longe aberant a pietate: quos nisi assumpsisset, & nisi per eorum oculos transijsset, non licebat cuiquam ad diuinum & sapientem pastorem principem accedere, & ea quæ videbantur eloqui. Taceo quantã Imperator ostenderit crudelitatem in eos qui illi appropinquabant & eum obseruabant germana seruitute, plagis affligens & condemnans exilijs nulla iusta de causa, studens eum deijcere de cura rerum diuinarum, & tentans eum afficere tristitia: ille autem forti & constanti excelsoq. & infracto animo ea quæ accidebant tamquam quæ erant vtilia reputãs, graues illos Præfectos, tamquam [a] Aegyptiacos operũ exactores sustinuit, & in omni tentatione & labore se promptum esse ostendit, adamantina Iobi ratiocinatione tamquam armis munitus, & illius inexpugnabilem imitatus patientiam; adeo vt ignaue verbum insipientiæ e labijs suis numquam emitteret. Neque enim habebat humilem & abie-
C ctum animum vir ille iustus in ijs quæ accidebant; sed virtutibus sublimem & excelsum, & pontificalibus canonibus & legibus pulchre erectum, & plane expertem omnis limosæ nequitiæ. Jhucusque de rebus Tarasij cum Imperatore Ignatius monachus horum inspector.

a *Exod. 5.*

His consentientia Michael monachus rerum ipse quoque sui temporis scriptor in rebus gestis illius Theodori Studitæ magni pro Fide Catholica & Ecclesiasticis legibus aduersus hæreticos & sceleratos Principes agonistæ, de quo iam dicturi sumus; sed quæ primũ de Tarasio Patriarcha habet hic describamus: Neque enim, inquit, vel Patriarcha ipse, quantum in eo erat, aut factum id approbabat, aut non absurdum illud & alienum ab Ecclesia iudicabat, aut Patrum ærumnis non compatiebatur. Sed sapiens quoddam consilium & alta mente qualis eius fuit, dignum agitans: non habuit tum vlciscendi au-
D ctores facultatem, temporis iniuria quæ vellet agere, non permittente. Quamobrem Regina ipsa vtriusque prudentiam amplectens & magnopere collaudans summam vtriusque virtutem, & in vtili dijudicando intelligentiam, boni consulebat: Quod Patriarcha quidem de summo iure nonnihil remittens, vesanum Imperatorem a grauiori malo reuocasset, minantem iam se, maiorum exemplo sacrarum imaginum hostem fore, nisi quod animo conceperat, peragere sineretur: Pater autem, *Theodorus videlicet*, flagitium propalam arguendo, & acri reprehensione atque obiurgatione longius progredi prohibendo, tum eos qui peccarant, tum eos qui simile aliquid meditabantur, omnes affectibus suis non intemperanter vti edocuisset. Prorsus autem & relaxare interdum aliquid in iudicio, bonum est, & exactum ius non præterire, vtilissimum; vnum in finem vtrumque spectans, vt quod melius est, id pro re nata præstetur. Quod nimirum
E diuini ambo ratiocinantes, altiore quam captus noster fuerat, consilio præsentia administrabant, ita vt caritatis vinculum nulla ratione soluerent, quo coniuncti semper fuerant, & diuino inter se Spiritu colligati. Quod nos recte nobis debemus, & opportune de his quæ opportune gesta sunt, iudicare, & propositum vtrique finem laudemus & amplectamur, & eos qui aliter sentiunt, vel affecti sunt, de sententia dimoueamus.] hæc de his Michael in Theodoro Studita.

TARASII CONSILIVM COMMENDATVM.

Sed res admiratione plane digna, quod cum eosdem conflictus idem ipse Theodorus recenset, omnia Platoni tribuit, certamen atque victoriam; cum tamen vel saltem præfecturæ ratione, ipsum Theodorum oportuerit aduersus hostes progredi antesignanum. Quæ igitur ipse modestiæ causa de se tacuit, Michael discipulus spectator rerum ita describit: Sed iam tempus admonet, vt ad strenui athletæ certamina transeamus, quo eius animi robur, & in aduersis patientia magis eluceat. Per id ergo tempus Constan-

THEODORI STVDITAE CERTAMEN ADVERSVS CONSTANTINVM IMP.

tinus piæ Irenes filius audacium & proiectorum hominum collecta manu, & quem iuenilis ætatis impetus agebant, & matrem Regno pellens, eius Imperium occupauit, & summa vitæ licentia, indomiti & effrænati equi more, totum se dedidit voluptati. Hic ad cetera quæ perpetrauit, nihil flagitij intentatum relinquens, legitima coniuge eiecta, & ad monachalem habitum vi compulsa, alteram duxit Theodotem nomine, & genere (vt ferunt) patri propinquam: quam in Augustæ thorum induxit, fornicationem ausus infelix & fornicationem pessimam ac penitus detestandam. A

NEQVISSIMVS IOSEPH NEFARIAS BENEDICIT NVPTIAS.

Quæ cernens Patriarcha Tarasius, nec manus illis imponere voluit, nec vlla prorsus ratione factum approbauit; qui cuique nefariam esse hanc coniunctionem & sacris legibus vetitam sciebat. At repertus est presbyter quidam, Ioseph nomine, gradu vero œconomus Ecclesiæ, qui plus illo sapiens, diuinaq. omnia contemnens, illicitarum nupriarum (quod minime debuit) lenonem se præstitit, initiatoremq. & conciliatorem coniugij, obsequentem se per omnia Imperatori præbens, vir fide seruus æque ac voluntate. Quamquam ille haud multo post temeritatis suæ pœnam sensit, sacris templi septis ob ea quæ confidentius egerat exturbatus. Fuit autem ea res passim exempli, viamq. multis ad grauia quæq. aperuit non solum in regia, alijsq. ciuitatibus, verum etiam in remotis quoque regionibus, sic Bosphori, sic Gothiæ, sic reliqui prouinciarum Duces, quiq. aliqua cum potestate præerant ciuitatibus, impune flagitia committebant, vxoribus partim eiectis, partim nouis inductis, impurasq. animi libidines, eius qui viam ostenderat exemplo & patrocinio defendebant. B

Quibus cognitis, magnus Theodorus incredibili dolore tactus angebatur animo, grauiter ingemiscens, & talium hominum sortem miserans, qui tanto scelere tam multi se obstrinxissent: Id reformidans vehementer, ne ad omnes tamdem permanaret malum, & in legem abiret flagitium, auctoris sui viribus & potentia subnixum. Quare omnes animo cogitationes versans, omnesq. coercendi mali rationes circumspiciens, rem suscepit dignissimam suæ virtutis. Imperatorem qui peccarat, in omnium oculis excommunicat, in ipsum eiusq. factum inuehitur, ipsumq. omnibus monachis lapsum denuntiat.] C

THEODORVS PRONVNTIAT EXCOMMVNICATVM IMPERATOREM.

Quod autem audis Theodorum Archimandritam excommunicasse Imperatorem, non sic accipias, vt quæ sunt Episcoporum sibi vsurparet iura, sed ob flagitium eum a Deo separatum exclamaret, indignumq. quo cum quis suorum communicaret, denuntians scilicet suis monachis Imperatorem ob scelus a Deo seiunctum & ab Ecclesiastica communicatione ob facinus separatum, ne quis cum eo vt publice peccante aliquo symbolo communionis Ecclesiasticæ iungeretur. sed pergit auctor.

Cuius rei fama euulgata ipsius quoque Imperatoris aures attigit; qui tametsi acerrima ira exarserat, serenitatis tamen speciem induendam sibi existimauit, vt remisisse animum placatusq. videretur. Cum enim sanctum virum timeret, vt qui primas in omnium animis teneret, suam statim acerbitatem prodere non placuit, sed ipsum potius blande aggredi, si qua forsitan ratione demereri queat: sic enim facile ceteris potiturum, si hunc vnicum deuinceret. Stulte id ille prorsus & valde absurde coniectans, attamen omnia secum agitabat, atque omnes machinas frustra parans, vitiumq. animi & vitia patefaciens. Quin & coniugem ipsam ad captandum sanctum virum submisit: quæ viri consilijs parens multo illum auro, muneribusq. tentare adorta est; & quod precum omnium vim haberet, generis propinquitatem oppossuit (erat enim Theodote ipsi Theodoro sanguine coniuncta) Postquam vero irrita hæc omnia animaduertit, manente nihilominus firmo ac stabili, aliud mox promptus mali artifex consilium excogitat. D E

THEODORVS FRVSTRA TENTATVR.

Proficiscitur ipsemet ad ea loca, in quibus sanctus habitabat, specie quidem repentini alicuius vrgentisq. illic negocij, reuera autem, vt in patris congressum veniret, cumq. sibi adiungeret, quorum alios quoque habiturus erat cum ipso iam animo factisq. coniunctos. Verum vbi nec pater ipse nec alius quispiam ex socijs repertus est, qui ad Imperatorem propius accederet, vel cum eo colloqueretur, vel vsitatam salutationem impertiret: tunc ille ira incensus ardentiore celeriter redijt ad palatium, accitoq. vno ex domesticis, qui scholarum ordines regebat, flagellis cædi sanctum iubet, & simul e monachis eos quos constantiores norat, firmioresq. in sententia persistere.

MONACHI OMNES VITANT COLLOQVIVM IMPERATORIS.

Ille autē qui gratificari & placere cuperet imperanti, nulla sanctorū nec reuerentia nec misericordia motus, atrociter eos flagellauit, vt carnes passim dissecarentur, & sanguinis riui diffluerent. sic porro vexatos, verberibusq. concisos Thessalonicā extemplo relegat, & addi-

THEODORVS CVM SVIS FLAGELLATVS EXVLAT.

A & addicit, prout fuerat imperatum. Vndecim numero erant cum patre vincti, qui cum eo certaminis societatem coeuntes, dura omnia sereno & alacri animo perferebant.] verum exilium contigit anno sequenti, dicemus de eo suo loco fusius. pergit vero auctor. Ceterum quid boni attulerit hæc sanctorum concertatio, perspicuum multis postmodum euasit. Etenim Chersonesi ac Bosphori sacerdotes & monachi & quotquot per vicinas circum oras atque insulas populos regebant, ea quæ sanctis acciderant audientes, & quemadmodum magnus Theodorus intrepido animo nefariæ libidini se op- ALII MONACHI ET SACERDOTES IMITANTVR THEODORVM.
posuisset: æmulantur & ipsi beatum virum, eiusq. exemplum sequentes, Imperatorem excommunicatum pronuntiant, & a sorte sua alienum, nullis illius vel minis cedentes,
vel muneribus animum emollientes. Vtrisque siquidem eorum constantiam impius ex-
B plorauit: & cum flecti posse diffideret: patrijs tamdem finibus exulare iussit, hoc nimirum spectans, vt bonis omnibus remotis, nequitiam suam latius nullo reclamante propagaret. Quid ergo inde consecutum est? fiduciam sumpserunt plurimi, & pro veritate adeo fortiter loqui cœperunt, vt terrorem inijcerent ijs qui talia facere audebant, vel ausi iam fuerant, atque ita paulatim minui ac reprimi malum cœpit, damnata palam eius turpitudine, multisq. in eorum sensibus venientibus quæ incaute commiserant. Quo illustrior apud omnes & clarior diuini patris fama facta est; qui ne tot quidem ærumnis afflictus egregium conatum remisit, tum alios plures ad sceleris vltionem exuscitans, tum exules litteris suis confirmans, ne laboribus succumberent, sed viriles potius animos demonstrarent.

Misit etiam ad Romanæ Vrbis Antistitem epistolas & tabellarios, ei quæ gesta fue- THEODORVS SCRIBIT AD ROM. PONT.
rant indicans; & quæ ab Imperatoribus pertulerat, cum illorum refrænare vellet intem-
C perantiam. A quo responsa vicissim accepit, quibus ipsius prudentiam & constantem atque inuictum animum diuinis laudibus efferebat. Sed quoniam Rex ferus incidit in mala (sicut ait Propheta) & viæ eius tenebrosæ, hoc ipsum sensit impudens Constantinus, & pœnas iniquitatis suæ æquissimas persoluit, Imperio breui orbatus, atque ante Imperium oculis, vt quibus videns improbe vsus erat, eorum lumine priuaretur.] plane accidit misero secundum illud sacrorum Prouerbiorum: [a] Qui expellit mulierem bo- a *Prou.18.*
nam: expellit bonum. Qui autem tenet adulteram: stultus est & impius.] Quanta post hæc illi mala? sed de his pluribus suo loco inferius agendum.

Optassemus Theodori epistolam scriptam ad Romanum Pontificem hic tibi reddere: sed quæsitã diu inter multiplices eiusdem Theodori epistolas, quæ in diuersis bibliothecis Romæ extant, hactenus inuenire minime concessum est. Sed loco ipsius duas hic red-
D demus eiusdem eodem argumento conscriptas, alteram ad Stephanum a secretis, alteram ad Nicephorum consobrinum eumdemq. Præfectum. Aulicorum enim & aliorum Imperatori adulantium illa erat aduersus Theodorum & alios accusatio, siue querela, quod nonnisi ob læsam Catholicam Fidem communicationem Catholicam liceret dirumpere, deq. his coram egerat cum Theodoro idem Stephanus: post quam concertationem idem Theodorus ad ipsum istam rescripsit epistolam, quæ apud ipsum in codice Columnensis bibliothecæ numeratur ordine quinta, atque sic se habet.

Hesterno die cum glorioſa præsentia tua frueremur, post alia quædam colloquia, EPISTOLA THEODORI AD STEPHANVM.
quorum causa huc veneras, deuenimus tamdem ad scripturæ quæstiones, & in ambigua hærentes disputatione, re infecta, digressi sumus. Et nos quidem, domine, rudes & ignari, sapientiæ tuæ minime pares sumus. Ne tamen eorum quæ dici debent, silen-
E tio nobis iudicium accersamus (Arguendo enim, ait, [b] argues proximum tuum, & non b *Leuit.19.*
habebis super illo peccatum, maxime cum sapientem [c] arguentes magis diligamur) ne- c *Prou.9.*
cessarium duximus, congruentia tibi commemorare. Tu, domine mi (vt compendio dicam) interrogationes multas, responsionesq. præcidens, hæc dixisti: Non debere Antistitem qui gregi præsit, extra Fidei causam, si quid in alijs Domini mandatis vel imprudens vel sponte sua faciet quod vetitum sit, ab vllo admoneri. Nobis contra affirmantibus, omnino debere, sed ab ijs qui inter alios sapientia & prudentia eminent. Vndenam vero dicti huius absurditatem tibi ostendemus? Primum quidem ex veteri Testamento. Quid enim de Daniele censes? [d] Num seniores, quamuis nondum ea ætate d *Dan. 13.*
quæ legitimam loquendi libertatem daret, in diuinæ Susannæ condemnatione præuaricantes, non solum admonens, verum etiam condemnans, laudatus est, an non? Deinde non animaduertis Ioab [e] in populi enumeratione, cum in Dei tentationem res vergeret, e *2. Reg.24.*

suppli-

ſupplicantem, obteſtantem, perſuadere Dauidi conantem, ne id faciat? nota enim tibi A
a Exod. 18. eſt hiſtoria. Me vero mouet & Ietro [a] magnum Moſem admonens & exhortans non ſic regere populum, hominemq. rudimentis quodammodo inſtituens, traducenſq. ad conſilium ſuum. & quidnam ipſe? Alienigena, etſi ſocer. cui loquens? ei qui omnia ex diuina relatione agebat. Atque hæc quidem paucis, ne longiores ſimus. tranſeundum eſt ad nouum Teſtamentum ſcilicet.

b 1. Cor. 14. Reuereamur, ſi placet, glorioſiſſime, clariſſimi orbis terræ præconis edictum [b]: Si poſtremo reuelatum fuerit, primus ſileat. non ſicut obijcit caritas tua, de fide ſola. Et
c Matth. 14. quod me propemodum fugiebat: Magnus præco veritatis Ioannes [c] Herodem reprehendit. quæſo reſponde mihi. Sed explodar (vt video) & deridebor, quod æquiparem
d 1. Cor. 10. me Prophetæ. Abſit. non ita eſt, optime. Hæc vero (inquit [d]) ſcripta ſunt ad correctio-
e 1. Cor. 11. nem noſtram. Et iterum Paulus: [e] Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Qui au- B
f Iacob. 2. tem fieri poteſt, vt recte quis ſentiat, agens peruerſe, diuino Iacob [f] affirmante, ex operibus oſtendi fidem, & ijs qui circa vnum aberrent, neque alterum ineſſe? Tot igitur & tanta cum ſint teſtimonia, non puto habere nobilitatem tuam quid contradicat. Sic autem: mittat impari amicitiæ noſtræ ſolutiones propoſitionum noſtrarum, tum clariores contrarias oppoſitiones eorum quæ aſtruis. Vtinam vero ſuppetant, & nos ſilebimus, veniamq. contentionis noſtræ, quamuis cum zelo coniunctæ, poſtulabimus. Reprehendere enim tantummodo, facile eſt, & cuilibet volenti promptum, vt legiſti; ſuam vero ſententiam ſacræ ſcripturæ teſtimonijs confirmatam inducere, hominis eſt ſanæ mentis ac iudicij. Ne ergo in immenſum creſcat epiſtola, finem hic faciemus, adiectis quoque Magni Baſilij ſententijs ad pleniorem demonſtrationem. Saluus ſis cum tota familia, domine dilectiſſime, vtrimque bene valens. Nos enim caritatis tuæ bonum & ſcribentes & non ſcribentes cupimus retinere.] ſubijciuntur ijs in codice loca S. Baſilij, quibus C
quæ dicta ſunt confirmantur, quæ breuitatis cauſa prætermittimus.

In ea autem, quam ad Nicephorum conſobrinum ſuum, eumdemq. præpoſitum epi-
g Theod. epiſt. 4. ex col. Columnenſ. ſtolam [g] ſcripſit, poſt alia verſatur in eo tantum argumento, vt demonſtret perperam factum ab Imperatore dimittendo vxorem & aliam ducendo contra Apoſtoli Pauli præ-
h Theod. ibid. ceptum & ſanctorum Patrum doctrinam: [h] ait enim poſt alia.

Quod ergo a me indocto diſcere voluiſti: ſic penitus habet, vt dictum eſt a domino diacono. Neque id nos temere affirmauimus, aut locuti ſumus: ſed inueſtigandis & perſcrutandis ſacris litteris confirmati & corroborati, iiſq. etiam interrogatis, quos conueniebat. Et profecto ea veritas eſt, diuina lege manifeſte vetante, non per Paulum Apoſtolum modo, ſed per alios etiam Theologos Patres, qui hoc ipſum dijudicant & D
declarant & conſentiunt cum Apoſtolico mandato. Et quorſum ego amplius abſurde diſſimulabo. ac non potius retraham me ipſum, & ſubducam ab ijs qui infelicem animam meam opprimunt?

Quantum porro eſt periculum, cum Patrum ſummus vociferetur & dicat: Si quid ſit præter mandatum aut mandato officiens, nequaquam ferendum eſt, quamuis promiſſionem vitæ, quamuis mortis minas habeat? Mitto dicere quam multæ aliæ ſint ſententiæ, quæ nos vel minimum a mandato diſcedere prohibent, cum Magni iterum Baſilij edictum habeamus: Quod omnia prorſus per Euangelium & Apoſtolos a Domino tradita, ſeruanda ſint. Hæc ego tibi vt patri & amico patefacere non dubitaui, quandoquidem nos (vt teſtis eſt cordium inſpector Deus) neque prædicamus; non enim præeminentes ſumus; neque odia profitemur. Sed & Imperatorem ipſum, Regemq. pijſſi- E
mum in pectore gerimus, caritate & ſanguine mihi coniunctos omnes, cum neceſſariorum ſtudioſus ſim, vt ipſi noſtis; & mentionem eius fecimus etiam in diuina liturgia, & pro illo precamur priuatim ac publice: Et Eccleſiæ communionis participes ſumus. Abſit vt ab ea vmquam ſeparemur. Ignoſcite mihi ſoli peccatori. delegi hunc mihi angulum, vt defleam peccata mea, & ne miſcear cum mundo. Quodnam hoc crimen eſt? Concede hoc mihi, dilectiſſime cõſobrine, potes enim, ſat ſcio, vt quietus hic agam, ab omnibus quoad licet ſegregatus. Et acri ſolertia tua obliqua dirige, & aſpera cõplana, paciſq. noſtræ conciliator eſto, & quietis adiutor. Vt ſi quid hinc nobis commodi exter, iuſte atque ex ratione diſpenſetur.] hæc Theodorus, cuius verbis etiam intelligas quo ſenſu ſit accipiendum quod dicunt ab eo excommunicatum fuiſſe Conſtantinum Imperatorem, non more Eccleſiaſtico, vt communione precum priuatarum vel publicarum

priuaret

A priuaret illum. Vel quod seipsum Theodorus separauerit, & ab Ecclesia, quod omnino factum negat, sed negauerit Imperatori communis vitæ vsum, cuius rei causa (vt ait) latebat in angulo. Porro consobrinus Theodori Nicephorus, & alij affines, quod ex huiusmodi matrimonio Imperatoris cum Theodote ipsorum propinqua iam Augusta creata corradere magnum sperarent emolumentum: in Theodorum ista nihili facientem sed aduersantem commouebantur. At de his modo satis.

Hoc eodem anno, vt habetur ex Theophane, Ioannes præficitur Episcopus Ecclesiæ Hierosolymitanæ.

Quod vero spectat ad res Occidentales, hoc ipso anno Carolus Magnus desertores Christianæ religionis Saxones rebellantes, cum exercitu aduersus eos profectus coercuit. Vbi dum manet, excipit Legatos Hunnorum siue Auarum Regis Theodonis si- QVAE HOC ANNO CESSERINT PROSPERA CAROLO.
B ue Thuduini, qui se cum suis subijceret Carolo, spondens etiam Fidem Christianam omnes suscepturos. Addit his hæc Ado Viennensis: Thuduin Princeps Auarum ad pium Carolum Regem se contulit: & cum populo suo credens, baptizatus, muneribus regijs donatus, fidelis redijt.] Sed id in annum sequentem reijciunt alij, defecisseq. eum a Christiana Fide susceptа confirmant.

Bellum vero aduersus Hunnos siue Auares per Henricum Ducem Foroiulienſem gestum, testatur Ado, per cumq. debellatos, atque auitis thesauris spoliatos, quos (idem CAROLVS CVMVLAT DONIS BASILICAM S. PETRI.
inquit) pio Regi Carolo postmodum misit. Et ille Deo gratias referens, ad Memoriam sanctorum Apostolorum partem inde misit, partem officialibus Regni, & Ecclesijs alijs distribuit.] hæc Ado.

Conuersos vero post hæc Hunnos ad Christianam Fidem, ab eisq. primam erectam
C Ecclesiam sanctæ Dei Genitricis Mariæ, produnt Annales Hungarici. Oblationem vero Caroli ex thesauro Hunnorum ad basilicam sancti Petri Romam missam, in annum sequentem reijciunt.

Sed & hoc ipso anno primum Episcopum datum Paderburnensi Ecclesiæ in Saxonia *Hatimarum, Saxonem hominem, discipulum S. Burchardi, virum sanctitate clarum, * Hathumarū
produnt* Annales Saxonum. Verum qui prosecutus est res Saxonum, & ipse Saxo antiquior scriptor res S. Liborij prosequutus, non hoc anno, sed longe postea, paucos ante annos obitus ipsius Caroli Magni, factum esse testatur. a Crant. histor. Eccl. Sax. lib. 1. cap. 11.

IESV CHRISTI ANNVS 796. — LEONIS PAP. III. ANNVS 1. — CONSTANT. SOLIVS IMP. ANNVS 7.

D

QVI sequitur annus Redemptoris septingentesimus nonagesimus sextus Indictione quarta signatur, cuius initio ab Imperatore Constantino decernitur exilium PERSECVTIO CONSTANT. IMP. ADVERSVS MONACHOS.
Theodoro Studitæ, & alijs sanctis monachis, a quibus iustissime (vt par erat) redargutus esset, quod dimissa legitima coniuge, aliam præter ius fasq. sibi matrimonio copulasset. Scribit ipse Theodorus ad Platonem de suo exilio epistolam tertiam ordine positam in antiquo codice Columnēsis bibliothecæ, ex qua hic describamus ea quæ ad rem spectare videntur. Incipit ipsa: Profluunt mihi lachrymæ ante verba &c.] Quibus declarat lætitiam quam acceperat ex eiusdem Platonis litteris. Et post alia: Et quoniam di-
E stincte narrare me iubes ab illa die, qua luctuosam separationem sustinuimus, totum iter nostrum, tum quæ in eo nobis contigerunt: equidem impar sum; aggrediar tamen impigre quod iubes. Illo ergo die quo abijsti tu quidem, pater, ad mortem tua voluntate: THEODORVS STVDITA CVM SVIS EXVLAT.
missi & nos in exilium sumus, obuijs (vt res tulit) iumentis subuecti. Et primum quidem, tamquam harum rerum rudes atque inexperti, nonnihil animo consternati sumus. Appulimus enim ad pagos quosdam, spectaculum facti omni hominum sexui & ætati: vbi tumultu clamoribusq. impletæ nobis aures fuerunt, cum soluerent, & subsisterent ad cōparanda victui necessaria, qui nos ducebant. Postquam assuefacti tamdem fuimus, facilius & lenius ferre cœpimus aduersa. Omnium porro maxime nos angebat patris & domini diaconi infirmitas. atque hoc modo tristes & exhausti iter confecimus.

Mansiones autem hæ fuerunt, a Catharis ad Libiana, inde ad Leucas, tum Phyræum, THEODORI EXVLANTIS ITER RELEGITVR.
quo in loco lugubre quiddam nobis accidit. Cum enim ex improuiso se obtulissent nouem ex primarijs fratribus, ouium instar dispersarum, circumsederunt nos flentes & corda

corda noſtra conficientes. At ductor noſter nec alloqui eos ſinebat. Ita miſerum in- A
modum aſpectantes mutuo, & Vale dicentes, cum lachrymis tandem diuulſi & ſepara-
ti fuimus. Deinde Paulam ducti, inuenimus venerandam ſororem tuam cum domino
Sabba, & clam venimus in conſpectum; totamq. noctem congruo ſermone duximus:
tum inuicem tamquam morti addictos ſalutantes, diſceſſimus cum gemitu & eiulatio-
ne. Ac tunc videre erat conuulſa pectora & fatiſcentia, cum decenter victa cederet na-
tura. Ex hoc loco digreſſi ſubſtitimus in Lupadio, vbi peramanter ab hoſpite habiti fui-
mus, balneoq. vſi propter vibices: nonnullis enim pene inſanabiles euaſerunt ex itineris
agitatione. Et diuertimus Tilin. Illic ergo aſſecutus nos Abbas Zacharias cum Pio-
nio, præ animi ardore nobiſcum venire cupiebant, ſed permiſſum id eis non fuit. Inde
Alcerizam, tum ad Anagegrammenos, deinde Perperrinam, atque illinc Parium, cū Epi-
ſcopis communicantes, & de iureiurando modeſte admonentes. Poſt hæc Horcum, inde B
Lampſacum, vbi Heracleotas nacti, triduo hæſimus nauigare non valentes.

NAVIGATIO THEODORI EXVLANTIS.

Deinde ſoluentes appulimus Abydum, a Præſide humaniter excepti; cumq. ibi vſque
ad Sabbatum octo dierum ſpacio manſiſſemus, vela fecimus ad Eleuntes, vbi hebdoma-
dem commorati, quod nauigari non poſſet, ſecundo vento flante, peruenimus in Lem-
num nouem horarum velificatione. Orationem hic moratur pietas Epiſcopi, qui me
(ſi quis alius) benigne ſuſcepit, conſolatus eſt, & viatico inſtruxit. Inde ergo ſoluta na-
ui, non ſine metu, propter finitimam gentem, in aduerſam oram, valido ſpirante Borea,
tranſmiſimus, centum quinquaginta millium pelagus duodecim horis emenſi, appuli-
mus Canaſtrum in finibus Theſſalonicæ, deinde Palenam Sinui contiguam. Tum
ad portum, ex quo in animalibus iterum ſedentes, in vrbem ingreſſi ſumus Sabbato
die, feſto Annuntiationis, hora tertia. Qualis vero ingreſſus? neque hoc præterire fas eſt. C

PERVENIT THEODORVS AD LOCVM EXILII.

Præmiſſus a Præfecto vnus ex primoribus cum militum manu, ad Orientalem por-
tam expectabat. Et appropinquantibus nobis, occurrerunt recta acie, ſilentio, & clau-
ſis poſt ingreſſum noſtrum portis, per forum nos duxerunt celebri pompa, in oculis
eorum qui ad ſpectaculum accurrerant, perduxeruntq. ad Præſidem. O præclarum vi-
rum! placidum enim vultum nobis exhibens, cum proſtratus ſalutaſſet, miti nos ſer-
mone affatus eſt, miſitq. ad Archiepiſcopum, precibus ante fuſis in S. Sophiæ. Vbi er-
go in oratorio ſuo precatus eſt ſanctiſſimus, excepit nos, & opipare tractauit, conſenta-
neis verbis alloquens, tum balneo, cibiſq. reficiens ac reſtituens. Poſtridie mane abdu-
cti ſumus, & per ſpeciem quaſi ad S. Demetrij precum cauſa duceremur: ſeparauerunt
nos omnes, orantes mutuo & Vale dicentes. Nos vero fratres duo, cum in hunc, in quo
nunc dego, locum perduxiſſent, ſeiunxerunt, flebiliter amplectentes mutuo, adeo vt ſpe- D
ctantium nonnulli miſericordia commouerentur. Sic ſe habent res noſtræ, pater, &
ego vitam hic ago luctuoſam & lamentabilem, &c.]

Porro non his tantum cruciabatur Theodorus, ſed maximopere eum angebat cura
ſuorum quos reliquerat: quorum muniendorum cauſa ſanctus Plato monuit ipſum,
vt hortatorias litteras ad ſe ipſum daret, quibus reliqui commoneri potuiſſent, ne timo-
re vel blanditijs a cœptis aliquando deſiſterent, & Imperatori aſſentirentur. Præſtitit
id egregie Theodorus, ad eumdem Platonem eo argumento epiſtolam verbis iſtis con-
ſcribens.

a Theod. epiſt. 1. ex Cod. Columnenſi.

Platoni patri ſpirituali Theodorus [a].

Quibus verbis te affabimur, pater dulciſſime, ſanctis viſceribus tuis orbati? Quid læ-
ti aut iucundi loquemur? neque enim luctuoſa & triſtia, quaſi acerbe ferentes hoc quod E
exilium exiſtimatur; quod nos a te didicimus non agnoſcere, vt qui incolæ ſimus vni-
uerſæ terræ; ſed illud ſolum, quo quis a Deo per cuiuslibet eius mandati præuaricatio-
nem excidit, longeq. proijcitur. Quapropter gaudemus ſane, & lætamur, quod quam-
uis indigni cælo & terra ſimus: tecum tamen ſpirituali patre noſtro digni habiti ſumus
qui pro eius mandato hæc pateremur, tuaq. ſecundum carnem conſuetudine priuare-
mur. Ceteroqui enim nobiſcum ſemper es, pater, in oculis atque ore omnium no-
ſtrum. Ecqui aliter viuere poſſimus, niſi a te ſanctarum precum præſidio tegamur,
& a malo ſeruemur innoxij? Seorſim abiuncti ac ſegregati omnes fuimus, ſalui tamen
omnes atque integri ac ſtabiles permanſimus. Et quamquam parua quædam incom-
moda in via pertulimus, nonnullis noſtrum etiam morbo affectis: ille nihilominus qui
dixit: Reſpicite volatilia cæli & lilia agri, qui minime fallit in promiſſis ſuis, incolumes

nos

A nos tandem præter ſpem noſtram huc perduxit, ad ærumnæ noſtræ commiſerationem incolarum corda inflectens, ſed potiſſimum Archiepiſcopi.

Reliqua vero vna eſt cura noſtra, & aſſidua meditatio, cum prolixis precibus & immeritis, vtipſe corroboreris, pater deſiderabiliſſime, & in inſtituta pro veritate Dei confeſſione fixus atque immobilis maneas, nihil trepidans, aut animum conturbans ad eorum inſultus, qui certaminum gloriam, quæ pro pietate cum diuina gratia obijſti, euertere conantur. Sparſa enim vbique fama eſt, omneſq. propemodum homines ſtupore compleuit, & cornu ſalutis erexit in Chriſtianis, infamiam auferens ex ordine monachorum. Atque hoc, ſcio, vnuſquiſque fatebitur compos rectæ mentis, viuere Chriſtum in nobis & regnare, eiq. obedire nos magis quam hominibus, quos creauit, vt non contemnatur ſed glorificetur ab eis. Omnia ergo tibi perſpecta ſunt: ſcis quid facto opus: B commonitione noſtra non eges, verumtamen hæc ita nos ſcribere præcepiſti. Quare noli hominem timere, pater, aut hominum vexationes. Noſti ſanctos, cum vmbrām & ſomnium hæc ducerent, admirabiles cælo, terriſq. extitiſſe. Modicum quæſo laboremus: modicum adhuc ſuſtineamus, & egregium curſum conſummabimus. Iam corona texitur, merces æterna præparatur, & cæleſtis Regis amicus, Sanctorumq. particeps vocabere, & apud homines Confeſſor. Sic, ſic, oro atque obteſtor paterna viſcera mea. eſto nobis fortitudo, patientia, conſtantia. Tu enim pater, ſi ſteteris, nos imbecilles filij tui valentiores mox reddemur, & viriles animos capiemus, caſus omnes pariter feremus, Dei virtute ac precibus tuis: a Deo ſiquidem eſt hic receſſus, ſic approbante omnino res noſtras, viresq. ſuppeditante.

HORTATIO THEODORI AD S. PLATONEM EFFICAX.

Facundiam eorum qui te a veritate dimouere conantur, haudquaquam formides, pa-
C ter. Simplex ſermo. Ait enim vſpiam S. Epiphanius in oratione ſua de Paſchate, qualis ſit homo, præter ea quæ in diuinis litteris ſcripta ſunt, conſulens, ex corde loquitur & enarrat mandata hominum: Et de his ipſis Apoſtoli verba producens: Licet,[a] inquit, Angelus de cælo ſit, Anathema illi. Quo autem numero illud cenſebimus? [b] Sacerdotes mei contempſerunt legem meam, & polluerunt ſanctuaria mea? Quod Prophetæ dictum vſurpans Theologus in magno Apologetico hæc addit: Profana & ſacra non diſtinguebant, ſed omnia illis communia erant. Quam multa ſunt alia, ſiquis audire velit? Deſinant ergo qui falſis ſermonibus peruertunt Dei veritatem, ſibiq. ipſis attendant. Nos enim, cum perſpicuum ſit mandatum, & ignem æternum præuaricantibus minetur, nequaquam cedemus humanis terroribus, aut ſupplicijs, per ſuſcepta pro veritate certamina. Quin ſi ſanguinem profundere opus ſit, lubentes atque hilares profundemus. Deo
D nos per ſanctas preces tuas corroborante.

a Gal. 1.

b Ezech. 22.

Viriliter age, & tu domine frater Euthymi, bonum certa certamen, ne deſeramus nos lux mea, & viſcera mea, ne pro exiguo & breui lætitiæ fructu beatam vitam amittamus, ne præſentium rerum iucunditate capiaris, neve ad tribulationes ſuccumbas, frater, noli terga dare. Gauiſus eſt Chriſtus, videns te ſua cauſa flagellatum. Caue illum contriſtes, dilecte mi, vel collætantes Angelos, vel dominum Patrem, vel quæ nos Spiritu ſancto enixa eſt, venerandam matrem, vel fratres tuos omnes, meq. præcipue, quem amare te dicis. Tres ſumus carne fratres, ſimus & ſpiritu, ne violemus ſacrum & diuinum numerum. Exponamus nos ipſos pro Dei mandato ad ſupplicium, vt in æternum viuamus.

HORTATVR EVTHYMIVM FRATREM.

Quod ſupereſt, ſoliciti etiam, pater, ſumus de reliquis fratribus noſtris dulciſſimis,
E quam recte illos Dominus direxerit. Hoc enim peccatores oramus, vt ipſe illorum curator ſit, diſpenſator & ductor, prout ipſe nouit, & iubet, res illorum adminiſtrans. Reuera enim vberes lachrymas pro illis fundimus, ſemper in oculis noſtris illorum vultus verſantur, dum eorum preces imploramus ſubſidio negligentiæ noſtræ. Verumtamen tu pro omnibus precare, pater, vt patientiam adipiſcamur, felicitatem, præſidiū a Deo, & auxilium aduerſus diaboli tentationes. & quod Deo placuerit, vt te in carne aut alios fratres noſtros videamus. Fiat, Fiat. Quæſumus, & audemus, ex nobis ſalutare dulcem fratrem noſtrum ſi tecum eſt, aut ſi quis alius fratrum noſtrorum, quiſquis erit, cui nuntiabis. Salutat mecum ſanctam animam tuam dominus diaconus, & pater noſter, egregius frater meus & filius tuus œconomus, ceteri honorandi fratres & deſiderandi. Ora pro nobis, pater, enixe & inceſſanter.] hucuſque Theodori ad Platonem epiſtola. Cui & aliam addidit haud abſimilis argumenti, cum reſponſum ad priores litteras non-

dum accepiſſet. eſt ipſius exordium eiuſmodi: Iam iterum ſcribo ad dominum & patrem meum: nec ſcio an litteras meas acceperis, &c.] Sic Theodorus, qui ſuo exemplo alios docuit, quid Deo gratum facere deberent, eoſdem ſuis litteris continet in officio. Protectus ipſe a Deo, quouſque in ſacrarum legum contemptorem Imperatorem Deus vlciſceretur, ſecundum illud Dauidicum: [a] Beatus homo quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum, vt mitiges ei a diebus malis, donec fodiatur peccatori fouea.] Quod perficere haud diu moratus eſt.

a *Pſal. 93.*

CONSTANTINVS IMP. EXCAECATVR.

Hoc ſiquidem anno a matre Irene Conſtantino Imperatori parantur inſidiæ, quibus tamdem ſequenti anno tentus, orbatus oculis ac ſimul vita fuit. Scelus plane execrandum, niſi (quod multi excuſant) iuſtitiæ eam zelus ad id faciendum excitaſſet, quo nomine eadem poſt hæc meruit commendari. At non fuit matris iuſſio vt iſta peteretur, ſed vt teneretur, nec amplius imperaret, tamquam ſi e manu furioſi gladium auferret. Docuit Chriſtus verbis ſuis ſummæ pietatis genus eſſe *in hoc* aduerſus filium eſſe crudelem, ipſo dicente: [b] Qui diligit filium ſuum pluſquam me, non eſt me dignus.] Non veni pacem mittere, ſed gladium, veni ſeparare filium a matre.] Cum iam olim Dei præcepto iuſtæ ſint armatæ manus parentum in filios abeuntes poſt deos alienos, illiſq. necatis, qui hoc fecerunt Moyſis ore laudati ita dicentis: [c] Conſecraſtis manus veſtras hodie Domino vnuſquiſque in filio & patre ſuo, *quos occiderunt*, vt detur vobis benedictio.] Plurimum quidem intereſt quo quis aliquid animo agat. Si enim regnandi cupidine Irene in filium molita eſſet inſidias, deteſtabilior Agrippina Neronis matre fuiſſet, cum illa ſuæ quoque vitæ diſpendio filium imperare maluiſſet: nam illa fatidico prædicenti, fore, vt ſi imperaret, matrem occideret, reſpondiſſe fertur: Occidat, modo imperet.] Contrà vero quod iſta religionis cauſa, amore iuſtitiæ in filium perpetrata credantur, ab Orientalibus nonnullis qui facto aderant viris ſanctiſſimis eadem poſt hæc meruit præconio celebrari, vt ſuis locis dicturi ſumus. Modo autem exordium magnæ tragœdiæ, ſeriem rei geſtæ anni huius a Theophane narratam ſic accipe.

b *Matt. 10.*

c *Exod. 32.*

MATER FILIO MOLITVR INSIDIAS.

Anno ſeptimo Imperij ſui, menſe vero Septembri, ingreſſus eſt Imperator cum matre ſua, vt calefieret apud Pruſam (*erant ibi balnea ad opus parata*) Octobri vero menſe natus eſt Imperatori filius, quem cognominauit Leonem. Quæ cum cognouiſſet Imperator, derelicta matre apud Thermas vna cum ordine regio vniuerſo, atque Principibus, curſim in vrbem regreſſus eſt. Quapropter huius mater ſpacio reperto, allocuta eſt & ſubtraxit muneribus & promiſſionibus agminum principes, vt deponeretur filius eius, & ipſa ſingulariter imperaret: & alios horum per ſeipſam, & alios per homines ſuos blandiens attraxit ad ſe omnes, & præſtolabatur congruum inuenire diem.] hactenus de his quæ præſenti anno ſunt inchoata, quæ vero ſequenti ſunt conſummata, ſuo loco dicturi ſumus.

S. EVPHEMIAE RELIQVIAE REPERTAE.

Hoc eodem anno, Indictione quarta, qui & vigeſimusſextus numeratur ab obitu Copronymi, delatum eſt Conſtantinopolim ex Lemno inſula corpus S. Euphemiæ, quod ipſe teſtatur qui interfuit Theophanes, qui ait: Hoc ſtupendum & dignum ſcriptura miraculum poſt viginti duos annos poſt iniqui Principis mortem, *Copronymi ſcilicet*, vna cum pijſſimis Imperatoribus, & Taraſio ſanctiſſimo Patriarcha nos vidimus, & cum eis amplexi ſumus, licet indigni, magnam gratiam promerentes.] hæc Theophanes anno vigeſimoſexto eiuſdem Conſtantini Copronymi, quo eiuſdem Martyris capſam venerandum corpus continentem in mare fuiſſe proiectam affirmat. Qui autem rem geſtam fuſius deſcripſit eiuſdem temporis auctor, ſic narrat: [d] Poſt eius proiectionem in mare, & delationem in inſulam Lemni enarratam, ſic proſequitur de tranſlatione facta Conſtantinopolim hiſtoriam.

d *Apud Metaphr. die 11. Iul. Lipom. tom. 6. eadem die.*

RESTITVITVR TEMPLVM S. EVPHEMIAE.

Vbi pia Imperatrix diuino zelo incitata, cœpit omnia reædificare: Fractum templum benedictæ Euphemiæ ante alia omnia contendit rurſum ædificare & ornare. Quod etiã fecit: & cum id omni pietate ornaſſet; effecit, vt in eo offerretur incruentum ſacrificium. Et Chalcedone ſtatuit Epiſcopum. erat enim ad hoc vſque tempus vidua propter iniuriam ei illatam ab impijs Imperatoribus, qui beatæ Euphemiæ memoriam & ciuitatem delere ſtatuerant. Atque diuino quidem zelo mota pia illa Imperatrix de reliquijs beatæ Euphemiæ ſatagebat, & erat ſolicita. Et cum omnes ad quærendam hanc rem ſanctam adhortaretur: ei qui facit voluntatem eorum qui ipſum timent, & implet conſilia

eorum

A eorum, qui ipsum inuocant; placuit benedictæ Euphemiæ aperire reliquias eo modo, qui est a nobis declarandus.

Annis præteritis fuerant in eo loco occultæ & tectæ silentio, omnibus insulæ incolis maximam in eis fidem habentibus, & hoc arcanum conseruantibus, partim propter tyrannorum insolentiam, partim autem ne agnoscerentur, & ab eis auferrentur huius quæ multa & præclara subijt certamina reliquiæ. Cum autem insignis & benedictæ Martyris Euphemiæ miracula in omnem partem peruaderent, magnaq. aduenarum multitudo ad reliquias conueniret: repente quidam ex proceribus, nempe ex Apocrysarijs, ijs inquam qui dant responsa, mittitur ab Imperatore in Occidentem, venitq. Lemnum, & cõtemplatus populi multitudinem & ea quæ fiebant miracula, cum veluti quædam hostilis inuidia illum sceleſtum inuasisset: rogauit quænam hæc esset populi con- HAGIOMACHVS SPERNIT RELIQVIAS S. EVPHEMIAE.
B gregatio, & quænam ea quæ fiebant. Cum autem recte didicisset: cœpit vociferari & tenere eos, qui illic conueniebant populos, sic dicens: Ossa rursus habentur in honore? sic docent Imperatores? & multum minatus, diruit domunculam, in qua iacebat loculus benedictæ Euphemiæ. Cumq. hæc feciſſet, fremens recidit. Illinc factum est, vt damnum Martyr acciperet, & eius corpus vilipenderetur.

Sed quoniam vbi vult Deus, vincitur ordo naturæ, & perit omnis humana ratio & inuentio, hoc accidit. Contigit enim vt per successionem ad quemdam virum bonum perueniret benedictæ Euphemiæ habitaculum & oratorium, in quo positæ erant venerandæ huius Martyris reliquiæ. Erat autem eis marmor impositum, quod illi pij nauclerj imposuerant, inscriptum tali inscriptione:

NOS SERGIVS ET SERGONAS NAVIGANTES PER HELLESPONTVM CVM
C EX PROFVNDO SVSTVLISSEMVS RELIQVIAS BENEDICTAE ET SANCTAE MARTYRIS CHRISTI EVPHEMIAE EIVS IVSSV HIC DEPOSVIMVS.

Cum ergo per successionem huius loci hæres fuisset Anastasius Comes clarissimus, ANASTASIVS COMES POSSIDET SACRAS RELIQVIAS.
accidit vt quorumdam æmulatione falsis appetereretur maledictis & a sua dignitate excideret. Is vero nihil cunctatus venit Constantinopolim, volens in suum restitui Comitatum. Cum autem (vt solet vnusquisque) quæreret aliquem inuenire, qui eum sua intercessione defenderet apud Imperatorem: quidam ei dixerunt, Chalcedonensem Metropolitanum ad id fore idoneum, vt qui possit libere & fidenter loqui, & maiora sustineat & defendat negocia.

Cum ergo de eo interrogasset, inuenit illum in palatio. Et cum ad eius pedes procidisset: renuntiauit ei propter quam causam adsit, rogans vt sit ei intercessor & adiu-
D tor. Contra autem dicebat Metropolitanus, se id non posse facere. Postquam ergo eum dimisit, ingressus est in partem ædis Episcopatus, in qua est etiam templum benedictæ Euphemiæ. prope autem eum secutus est vir, diuina motus prouidentia. Templum vero Comes ingressus, cum Deo diuinam emisisset orationem, sedit in quodam loco. Ad eum autem accedens supradictus vir, qui erat vnus ex clericis templi, & cui sua vice creditum erat officium, rogauit cuias, & quisnam esset. Ille autem ei illico exposuit, cuiasnam esset, & quæ ei molesta acciderant. Rogauit autem Comes clericum, cuiusnam esset hoc templum. Is vero dicit, Benedictæ Euphemiæ. Ille autem respon- PRODVNTVR RELIQVIAE S. EVPHEMIAE.
dens & sinceriſſime matium pectori admouens, inquit: O meam omni ex parte benedictam Euphemiam! Ei vero rursus dicit clericus: Quemadmodum dixisti, tuam esse benedictam Euphemiam? Ille autem respondens, dicit: Domi meæ & in oratorio meo
E eius venerandas teneo reliquias. Et is rursum: Quomodo, inquit, fieri poterit? Vide o homo, ne forte loquaris contra teipsum, nec eas possis ostendere. Nam Augusta & Imperator eas curat diligenter quærendas. Quare Metropolitano quoque ea de causa iussere facere supplicationes. Ille autem rursus: Pro certo habeat tua reuerentia, quod reliquiæ beatæ Euphemiæ, quæ erant Chalcedone, sunt apud me.

Sic confirmatus clericus & lætus & exultans renuntiat Andreæ sanctissimo Metropolitano, gratulans, & Dei prædicans magnalia. Qui cum statim accersisset Comitem, & ab eo fuisset factus certior: dedit gloriam Deo omnipotenti. Surgens autem profectus est ad Tarasium sanctissimum Patriarcham, & ei narrauit omnem rei seriem. Tunc RES DELATA AD IMPERATORES.
profectus est sanctissimus Patriarcha ad Imperatricem & eius filium Constantinum, qui erat Orthodoxus & amicus Martyrum, & exposuit omnia quæ facta fuerant. Qui rem admirati quæ erat præter opinionem: laudibus & hymnis Deo emissis, magno sunt af-

fecti gaudio. Et ſcapha quamprimum expedita miſerunt Comitem ſuæ dignitati reſtitutum, donatumq. muneribus,& inſignes quoſdam clericos ex templo benedictæ Euphemiæ. Cum ipſi autem in Lemnum deſcendiſſent: congregati ſunt illic qui circumcirca habitabant, in ira & indignatione, nolentes dimittere eis, qui miſſi erant ab Imperatore, reliquias benedictæ Euphemiæ. Qua de re cum non leuis exorta eſſet perturbatio: videns Lemni ſanctiſſimus Epiſcopus populi motum progredi; ſurrexit, & ingreſſus eſt in medium eorum, vociferans, & dicens: Cedite o homines: eorum enim quæ fiunt, nihil fit ſine Dei nutu. Sic omnino Deo viſum eſt. Vitemus itaque Regis indignationem: [a] Ira enim Regis eſt tamquam ira leonis. A

a Prou.19.

Hæc cum dixiſſet,& plura alia,vix ſedauit multitudinem, ne ijs qui venerant aliquid mali facerent & dicto Comiti. In cum enim concitatus erat populi animus clamantis: Per ipſum proditus eſt noſter theſaurus. Tunc ergo ceſſerunt & traducti ſunt ad pacem, & Deo dederunt gloriam & laudem Martyri, concedentes volentibus benedictæ Euphemiæ venerandas reliquias. Quas cum accepiſſent, qui ad eas miſſi fuerant, tulerunt Conſtantinopolim, tota ciuitate & Imperatrice & ſanctiſſimo Patriarcha egreſſis obuiam. Cum eis ergo obuiam proceſſiſſent, & complexi eſſent cum ea cum qua par eſt glorificatione, depoſuerunt in eius templo, & in ea arca in qua prius Martyr fuerat, vnde profanus & execrandus Imperator eam ablatam immiſit in profundum. Ij autem qui eas intulerunt Byzantium & proceres,& qui primas obtinebant apud Artabaſtinem & filias Imperatoris,& alij plurimi diripuere reliquias. Quando etiam manum ſanctam, quæ librũ accepit, ſublatã a Niceta Patricio cognomine Monomacho qui in Sicilia inſula Martyris templũ extruxit, dicunt illic fuiſſe repoſitam. Hinc itaque factum eſt,vt pauca quædam oſſa capitis quæ remanſerunt, in ea qua olim fuerant arca,clauderentur cũ alijs reliquijs: quæ etiam in hodiernum vſque diem ſcimus ſeruari in arcula. Arbitror autem in dicta quoque inſula Lemno relictas eſſe quaſdam partes corporis.] hucuſque de his auctor hiſtoriam proſecutus, conſentientem ijs quæ Theophanes ſcribit, gloriatus ſe non ſolum vidiſſe, ſed etiam eaſdem venerandas reliquias eſſe complexum. B

RELATAE RELIQVIAE S. EVPHEMIAE CONSTANTINOPOLIM.

Quod ad res pertinet Occidentalis Eccleſiæ, anni huius principio, Leo Romanus Pontifex vbi ſedere cœpit,nihil antiquius habuit, quam ad Carolum Magnum legationem decernere. Mittens itaque ad eum Legatos, eiſdem ad ipſum munera dedit, claues ſcilicet aureas, ex ſancti Petri Confeſſione ex more acceptas, necnon vexillum Romanæ Vrbis. Hic tu rideas opus eſt, Lector, Nouatorum deliria, dum quamlibet occaſionem captantes, per claues ex legum præſcripto tradunt, Carolum in poſſeſſionem immiſſum Romanæ Eccleſiæ, & per vexillum Romanæ Vrbis. Ignorantes miſeri eiuſmodi dona mitti conſueuiſſe a Pontificibus Chriſtianis Principibus, vt quæ dicta ſunt ſæpe ſuperius de clauibus itidem ex ſepulchro ſancti Petri miſſis a ſancto Gregorio Papa Francorum Regibus, & alijs Principibus, & viris clariſſimis; factitatumq. idipſum ab eius ſucceſſoribus Pontificibus, quod hic a Leone factum vidimus. Et ne de vexillo miſſo habeas quod obijcias: inuenies inferius, anno octingenteſimo in fine, a Patriarcha Hieroſolymitano ad eumdem Carolum Magnum miſſas pariter loco benedictionis claues locorum ſanctorum vna cum vexillo, vt intelligas eiuſmodi munera mitti conſueuiſſe Regibus ab Epiſcopis. Honoraſſe vero Leonem Pontificem ipſum Carolum Magnum dono vexilli, eo quod potẽtiſſimus eſſet Eccleſiæ Romanæ defenſor,dicere quoque poſſumus. C D

LEGATIO ET MVNERA A LEONE PAPA AD CAROLVM MISSA.

Rurſum vero hoc eodem anno ab ipſo Chriſtianiſſimo Principe Carolo Magno Engelbertum Abbatem monaſterij ſancti Richarij miſſum eſſe Legatum ad Leonem Romanum Pontificem, ad munera deferenda quæ ex theſauro Hunnorum erepto idem Rex fuerat conſequutus: Annales Francorum affirmant. De quo bello cum meminit Eginhardus, hæc ait: Maximum omnium quæ ab illo geſta ſunt bellorum, præter Saxonicum, huic bello ſucceſſit, illud videlicet, quod contra Auares ſiue Hunnos ſuſceptum eſt.] & inferius de theſauris ab eis ereptis: Neque vllum bellum contra Francos exortum humana poteſt memoria recordari, quo illi magis ditati & opibus aucti: quippe cum vſque ad id temporis pene pauperes viderentur, tantum auri & argenti in Regia repertum,tot ſpolia pretioſa in prœlijs ſublata, vt merito credi poſſet, hoc Francos Hunnis eripuiſſe quod Hunni prius alijs gentibus eripuerant.] hæc ipſe. E

LEGATIO CAROLI AD LEONEM.

Inſuper vero eodem anno miſſa eſt legatio ad eumdem Leonem Pontificem ex Britannia a Rege Merciorum, qui Offæ ſucceſſerat Kemulpho nominato. Hic vbi audiſſet

A disset defuncto Hadriano Pontifice, in locum ipsius subrogatum esse Leonem Pontificem, legationem ornauit suo nomine & Episcoporum Regni sui; quæ cum haud quem putauit effectum esset consecuta, mox aliam direxit, cui has quas subiungimus litteras dedit, dignas quippe pietate sanctorum Anglorum Regum: sic enim se habent[a].

LEGATIO REGIS MERCIORVM AD LEONEM PAPAM.

[a] *De Gestis Anglor. continuat. lib. 1. c. 12.*

Domino beatissimo & vere amantissimo Leoni sanctæ & Apostolicæ Sedis Romanæ Pontifici * Kemulfus gratia Dei Rex Merciorum cum Episcopis & Ducibus, & omni sub nostra ditione dignitatis gradu sinceriſſimæ in Christo dilectionis salutem.

* Kenulfus

Gratias omnipotenti Deo agimus, qui Ecclesiam suo pretioso sanguine acquisitam, inter diuersas mundi huius procellas, nouis semper prioribus ad vitam sumptis fuescit ducibus ad portum salutis attrahere, eamq. noua luce infundere, quatenus nullo sit tenebrarum errore fuscata, sed viam veritatis inoffenso pede gradiatur. Vnde merito omB nis per orbem exultat Ecclesia, quia cum omnium verus remunerator bonorum glorioſissimum gregis sui pastorem Hadrianum perpetuo remunerandum super æthera duxisset: suis tamen ouibus pia erexit prouidentia præuium, qui scit ouile Dominicum ad caulas non * inferius vitæ agitare. Nos quoque merito, quos extremitas orbis tenet, eodem modo præ ceteris gloriamur, quia illius sublimitas nostra salus est, illius * proceritas nobis perennis exultatio. Quapropter opportunum arbitror tuis sanctis iussionibus aurem obedientiæ nostræ humiliter inclinari: & quæ tuæ pietati rite nobis sequenda videantur, toto nisu implenda: quæ vero rationi contraria deprehensa fuerint, citius declinanda, ac interim a nobis omnimodis resecanda.

EPISTOLA REGIS MERCIORVM AD LEONEM PAPAM.

* inferior vita

* prosperitas

Sed modo ego Kemulphus gratia Dei Rex excellentiam tuam humilis exoro, vt tu sine offensione animi vestri, de profectu nostro, vt optamus, liceat alloqui, quatenus C me in gremium pietatis tuæ tranquilla pace recipias: & quem meritorum nulla facultas erigit, larga benedictionis tuæ vbertas ad plebem suam regendam locupletet, vt vna mecum gentem, quam nostræ Apostolica auctoritas fidei rudimentis imbuit: per intercessionem tuam contra impetus exterorum omnipotens erigat, & per se Regnum, quod ipse Deus dedit nobis, dilatare dignetur. Hanc benedictionem omnes, qui ante me sceptro præfuere Merciorum, meruerunt ab antecessoribus tuis adipisci: Hanc ipse humilis peto, & a vobis, o sanctissime, impetrare cupio, quatenus in primis adoptionis sorte me tibi filium susscipias, sicuti te mihi patris persona deligo, & totis obedictiæ viribus semper amplector. Debet enim inter tantas personas fides seruari, & inuiolata caritas custodiri; quia paterna pietas filiorum felicitas in Deo esse credenda est, secundum illud Ezechiæ: [b] Pater filij notam faciet veritatem tuam, Domine. In quibus verbis te, amande- [b] *Esa. 38.*
D genitor, imploro, vt filio tuo etsi indigno veritatem Domini tuis verbis sacrosanctis notam facere non deneges, vt per tuam sanam eruditionem, Deo adiuuante, ad melioris vitæ propositum merear peruenire. Quin etiam, dulcissime, cum omnibus Episcopis nostris & quibuscumque apud nos dignitatis personis deprecor, vti nobis de multimodis inquisitionibus, super quibus maximam sublimitatem vestram dignum duximus perquirere, benigne respondeas, ne sanctorum traditio Patrum, & ab illis tradita nobis regula quasi incognita per aliquid vitietur in nobis; sed sermo tuus directus nobis in caritate & mansuetudine veniat, vt per Dei misericordiam profuturum in nobis percipiat fructum.

Primum namq. est, quod Pontifices nostri ac peritissimi quique in nobis dicunt, quod contra canones & Apostolica statuta, quæ nobis a Patre beatissimo Gregorio dirigente
E statuta sunt (sicut vos scitis) auctoritas Dorouernensis Metropolitani in duas scindatur parœcias, cuius, eodem Patre mandante, ditioni subiacere debent Episcopi duodecim, sicut per Ecclesias nostras legitur in epistola, quam fratri Coepiscopo Augustino direxit, de duobus Lundoniæ & Eboracæ Metropolis Episcopis, quam etiam apud vos habere non dubitamus. Sed ipse primum pontificalis apex Lundoniæ sub honore & ornamento pallij fuerat conscriptus: pro eo Dorouernensis oblatus est, atque concessus: Nam quia beatæ recordationis Augustinus, qui verbum Dei, imperante Gregorio, Anglorum genti ministrabat, & glorioſissime præstitit Ecclesijs Saxoniæ, in eadem ciuitate diem obijt, & corpus illius in basilica beati Petri Apostolorum principis, quam successor eius Laurentius sacrauit, conditum fuisset: visum est cunctis gentis nostræ sapientibus, quatenus in illa ciuitate Metropolitanus honor haberetur, vbi corpore pausat, qui his partibus fidei veritatem inseruit. Cuius itaque, sicut vos scitis, dignitatis

honorem primum Rex Offa, propter inimicitiam cum venerabili Lamberto & gente A
Cantuariorum acceptam auertere, & in duas parœcias diſſipare niſus, & pijſſimus Coepiſcopus & anteceſſor veſter Hadrianus rogatu prædicti Regis facere cœpit, quod prius nemo præſumpſit, & Merciorum præſulem pallio extulit. Neutrum tamen in his culpamus, quos Chriſtus (vt credimus) æterna victoria triumphat.

Sed tamen excellentiam veſtram humiles exoramus, quibus a Deo merito ſapientiæ clauis collata eſt, vt ſuper hac cauſa cum ſapientibus veſtris quæratis, & quicquid vobis videatur, nobis poſtea ſeruandum reſcribere dignemini, ne tunica Chriſti inconſutilis alicuius inter nos diſſenſionis ſchiſma patiatur, ſed per veſtram ſanam doctrinam, vt deſideramus, ad veræ pacis vnitatem dirigatur. Magna enim humilitate ſimul & dilectione hæc tibi ſcripſimus, Papa beatiſſime, clementiam tuam profuſius precantes, quatenus ad ea quæ a nobis neceſſario explicata ſunt, benigne & iuſte reſpondeas. ſed & illam B
* Athelardus epiſtolam, quam * Ethelardus Archiepiſcopus noſter coram cunctis prouincialibus Epiſcopis noſtris multiplicius de ſuis ac totius Britanniæ cauſis & neceſſitatibus tibi ſcripſit: præ amore perſcrutari digneris; & quidquid de rebus quæ in ea ſcriptæ ſunt, fidei formula poſcat, pagina nobis veritatis patefacere memineris.

Ego præterito anno legationem meam etiam & Epiſcoporum per Vuadam Abbatem miſimus. At ille accipiens ipſam legationem, ſegniter immo inſipienter deduxit. Sed modo modicum, amoris gratia, miſimus per Byrne presbyterum & Phildas & Cheolleres miniſtros meos, mittoq. centum viginti mancuſas cum litteris, precans te, vt benigne ſuſcipias, & benedictionem tuam nobis donare digneris. Omnipotens Deus te longæuo tempore ad laudem ſuæ ſanctæ Eccleſiæ cuſtodiat incolumem.] hactenus litteræ Kenulphi Regis Merciorum. porro & Athelardus ipſe Archiepiſcopus Dorouernen- C
ſis Romam ſe contulit ad Leonem Pontificem.

His acceptis a Rege litteris, necnon alijs ab eodem Rege ad ipſum datis, reſcripſit Leo Papa quas his iungimus litteras, ſed minime integras. aliqua enim ipſis deeſſe noſcuntur. ſic ſe habent.

Domino excellentiſſimo Kemulfo Regi prouinciæ Saxoniæ Leo Papa.

LEONIS PAPAE EPISTOLA AD REGEM MERCIORVM.

Veniens ad ſacratiſſima Limina beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli tam orationis vota fideliter ſoluens, quam noſtræ Apoſtolicæ Sedi cauſam ſui ſacerdotij ſuggerens reuerendiſſimus & ſanctiſſimus frater noſter Athelardus Archiepiſcopus Dorouernenſis Eccleſiæ, obtulit nobis veſtræ regalis excellentiæ ſyllabas, quibus in duabus epiſtolis a vobis directis plenis fidei rectæ magnam humilitatem veſtram reperientes, omnipotenti Deo referimus grates, qui veſtram prudentiſſimam excellentiam in omnibus adornauit D
& decorauit erga beatum Petrum Apoſtolorum principem & nobiſcum habere dilectionem, & in omnibus Apoſtolicis humiliter conſentire cenſuris.

Porro in vna ex illis epiſtolis reperimus gratia noſtræ Apoſtolicæ functionis, ſi iuſta feciſſetis, animam veſtram pro nobis poſuiſſetis benigne. Immo noſtræ proſperitati multum in Domino congaudentes: & quando noſtræ dulciſſimæ admonitionis litteræ ad veſtræ humanitatis perueniunt aures, cum omni ſuauitate cordis de gaudio ſpirituali, quaſi filij parentum munus ſuſcipere fatemini. Ferebatur vero & hoc quod aliquantula ex veſtra benedictione nobis offerri demandaſti, id eſt, centum viginti mancuſas, quas cum magno amore pro animæ veſtræ ſalute ſuſcepimus. Et prædictus Archiepiſcopus cum ſocijs ſuis honorifice ac benigne a nobis ſuſceptus eſt; & adiuuari eum in ſuis neceſſitatibus fecimus libenter. E

Interea credentes veſtræ prudentiſſimæ excellentiæ, vbi ferebatur in ipſis tuis apicibus, quod noſtris quidem Apoſtolicis ſanctionibus nullus Chriſtianus contraire præſumit: ideo totis viribus noſtris ea quæ Regno tuo expediunt, emittere atque prædicare conamur, vt ea quæ prælatus frater noſter Athelardus Archiepiſcopus, ſeu tota Synodus Euangelicæ & Apoſtolicæ doctrinæ, ſanctorumq. Patrum, necnon prædeceſſorum ſanctorum noſtrorum Pontificum, canonica cenſura prædicante veſtræ regali excellentiæ, ſeu Principibus gentis veſtræ & vniuerſo populo Dei ediſſerit: nequaquam in Orthodoxa eorum doctrina quippiam reſiſtere debeatis, Domino Redemptore noſtro in
a *Matth.* 10. Euangelio dicente, vbi ait: a Qui vos recipit, me recipit; & qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ recipiet: quanto magis pro ipſo ſæpe dicto Archiepiſcopo, quem nobis valde nimiſq. collaudaſti, ſicuti & eſt, videlicet clariſſimus,

digniſſi-

A dignissimus, carissimus atque peritissimus, & quia illum scitis prudentem & bonorum ornatum moribus, Deoq. & hominibus dignum.

Ecce fili dulcissime & amantissime atque præstantissime, Rex bone, in his tuis assertionibus collaudauimus Dominum omnipotentem, qui talem nobis demonstrauit Antistitem: qui sicut verus pastor inducere verbis secundum doctrinā sanctarum scripturarum dignam pœnitentiam valet, & eruere qui sub ditione sacerdotali eius existunt, animas eorum ab inferno inferiori, & ab igne inextinguibili, deducens eos & introducens in portum salutis, & offerre pro illis hostiam dignam & immaculatam in conspectu diuinæ Maiestatis omnipotenti Deo. Et quia multum nobis prænominatus Archiepiscopus in omni sanctitate sua & vitæ conuersatione vltro, citroq. placuit, vt valde nimis ei credentes: ex auctoritate beati Petri Apostolorum principis, cuius vel immeriti vicem
B gerimus, talem præbuimus præsulatum, vt si quispiam ex subiectis suis, tam Regibus & Principibus, quam vniuerso populo transgressus fuerit Dominica mandata, excommunicet eum vsque dum pœniteat: & si impœnitēs fuerit, sit vobis sicut Ethnicus & publicanus. De secundo Ethelardo iam facto Archiepiscopo Dorouernensis Ecclesiæ, sicut a nobis popposcit vestrorum præsulum excellentia, vt ei iustitiam de ipsis diœcesibus suis tam Episcoporum quam monachorum, quibus illicite, vt vos cognouistis, expoliatus est, & a venerabili sede eius quam dudum tenuit, ablatæ sunt: nos per omnia enucleatius trutinantes, in sacro scrinio nostro reperimus, sanctum Gregorium prædecessorem nostrum in ipsa sancta sede omnia in integro ipsam paroeciam numero duodecim beato Augustino Syncello suo Archiepiscopo tradidisse, & confirmasse Episcopos consecrādi ius. Vnde & nos, veritate ipsa reperta, ordinationes, seu confirmationes Apostolica
C auctoritate eas illi in integro, sicut antiquitus fuerit, constituentes reddidimus, & priuilegium confirmationis secundum sacrorum canonum censuram Ecclesiæ suæ obseruandum tradidimus . . . . reliqua desunt. At de rebus Anglicanis satis.

Eodem anno idem sanctus Pontifex Leo animum adiecit, vt Caroli Magni de Hunnorum thesauris missam largissimam oblationem ad sacra Limina Apostolorum, in ornamenta Ecclesiarum conuerteret, & in clericos erogaret: omniaq. perfecit, quæ ante persecutionem illatam Anastasius recensēt seorsum ab alijs quæ post quadriennium addidit, cum est reuersus ex Germania, quæ hic describenda putamus ex Anastasij codice valde mendoso licet, & obscuritatibus inuoluto. ait enim: Hic vero rogam, *Stipendium scilicet*, clero suo in presbyterio maxime ampliauit. Fecit etiam in basilica beati Petri principis Apostolorum nutritoris sui thuribulum aureum ante vestibulum altaris pen-
D sans libras decem & septem, immo & in Confessione eiusdem Apostoli rugas ex auro purissimo cum gemmis diuersis pensantes libras quadraginta & nouem. Item coronas maiores argenteas tres pensantes libras trecentas & septem. Verumetiam cortinas albas holosericas rosatas, habētes in medio Crucem de chrysoclauo & periclysin de fundato vnam. Sarta vero tecta basilicæ beati Petri Apostoli, id est, nauem maiorem, & aliam nauem super altare, cum quadam porticu, simul & fontes, & ante fores argenteas, verumetiam cum cameris, scilicet ab imo vsque ad summum omnia in omnibus nouiter restaurauit. Præsertim vero imaginem Saluatoris cum reliquis in fastigio sub arcu maiori posuit. Pari modo & in basilica beati Pauli Apostoli, & in basilica Saluatoris instar, *hoc est similes imagines*, fecit & constituit.

Sarta tecta vero tituli beatæ Anastasiæ, quæ a priscis temporibus per incuriam mar- QVAE IN TIT. S. ANASTASIAE.
E cuerant, & pene casura erant, suo almo studio nouiter instaurauit. Similiter & S. Sabinæ studiose renouauit. In quo vero templo idem egregius Præsul fecit ex argento coronas quinque pensantes libras quatuordecim. canistra duo pensantia libras * tres & semis gabathas interstatiles nouem pensantes libras vndecim. QVAE IN TIT. S. SABINAE. * tredecim

Fecit autem & in basilica beatæ Dei Genitricis, quæ appellatur, Ad præsepe, ciborium ex argento purissimo pensans libras sexcentas & decem, simul & rugas argenteas in ingressu presbyterij pensantes libras octoginta, & cortinas maiores sericas albas habentes periclysin & Crucem de fundato. Immo & in sacratissimo altari maiori fecit vestem de chrysoclauo habentem historiam Natiuitatis, & S. Simeonis, & in medio Cheretismon. Simul etiam & in camera eiusdem Ecclesiæ, & in quadam porticu coronas argenteas tres, pensantes libras argenteas centum quinquaginta quinque, & vncias nouem. QVAE IN BASILICA S. MARIAE AD PRAESEPE.

QVAE IN BASILICA S. LAVRENTII.

Item & in basilica beati Christi Martyris Laurentij sita foris muros fecit imagines argenteas tres, Saluatoris, B. Petri Apostoli, & S. Laurentij, pensantes simul libras quinquagintaquatuor & semis, & in sacro altari vestem sericam chrysoclauam habentem historiam Dominicæ Passionis & Resurrectionis. A

SS. FELICIS ET ADAVCTI S. MENNAE S. VITALIS SIXTI CORNELII ZOTICI S. MARIAE.

Item renouauit sarta tecta beatorū Felicis & Adaucti Martyrum iuxta S. Paulum Apostolum, sed & basilicam S. Mennæ, atque tituli B. Vitalis Christi Martyris, necnon & cœmeterium beati Sixti atque Cornelij Via Appia, simul & cœmeterium S. Zotici via Latuicana; pariter & Ecclesiæ sanctæ Dei Genitricis semperq. Virginis Mariæ Dominæ nostræ, sitæ in Fonticana, quæ per olitana, *hoc est antiquitatem*, marcuerat.

QVAE IN BASILICA S. PAVLI.

Fecit autem idem Præsul in basilicæ Doctoris mundi beati Pauli Apostoli Confessione simul & rugas ex auro obrizo habentes gemmas pretiosas instar beati Petri Apostoli pēsantes libras quadraginta sex, & super ipsum altare imaginem auream habentem Saluatorem & duodecim Apostolos pensantem libras septuagintaquinque, & vela holoserica maiora sygillata, habētem periclysin & Crucem de fundato numero quindecim, vela promiscua maiora de quadraplo in vestibus, quæ pendent per arcus quadraginta quatuor. Vela modica sygillata quæ pendent per arcus minores ornata quadraplo viginti. Item alia vela modica de stauraci, quæ pendent per annos decem, & aliam decem, ex quibus tres habent periclysin de chrysoclauo. Item vela quatuor filo pari Alexandrina. Item vela alithino rotatu habentia periclysin, rotas cum cancellis, & in medio crucem cum gemmis & quatuor rotas de Tyrio filo paria. B

IN BASIL. S. ANDREAE CONSTANTINIANA BASIL. ITEM S. PETRI.

Item fecit in basilica beati Andreæ ad beatum Petrum Apostolum rugas argenteas pensantes libras octoginta & semis. Verum etiam in basilica Saluatoris quæ appellatur Constantiniana fecit cameram miræ magnitudinis. C

Hic almificus Præsul fecit in altare maiore beati Petri Apostolorum principis vestem chrysoclauam pretiosam gemmis ornatam, habentem historiam tam Saluatoris, beato Petro Apostolo ligandi soluendiq. potestatem tribuentis, quamq. principum Apostolorum Petri & Pauli passionem figurantem miræ magnitudinis in natali Apostolorum resplendentem.

IN TIT. EVDOXIAE.

Item fecit vestem in titulo Eudoxiæ super altare Tyriam habentem gryppas maiores & duas rotas chrysoclauas cum Cruce & periclysin, blatthin & chrysoclauum.

IN BASILICA S. PETRI.

Hic autem præcipuus Præsul fecit in basilica beati Petri pharū argenteum ante presbyterium cum gabathis argenteis triginta & canistrum octogoni in medio pensans libras sexagintatres, & in cantharis argenteis tam in circuitu altaris, quam in presbyterio posuit cerostrata argentea pensantia libras ducentas duodecim. In altare beatæ Pe- D
S. PETRONILLAE. tronillæ posuit vestem de stauraci vnam habentem periclysin de blatthis seu chrysoclauo.

BASIL. CONSTANTINIANA. S. CLEMENTIS.

Fecit etiam in basilica Saluatoris, quæ & Constantiniana, vestem habentem historiam Crucifixi, & Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi habentem periclysin de chrysoclauo. Sed & in basilica beati Clementis fecit vestem de stauracin etiam habentem periclysin de chrysoclauo.

Fecit etiam per arcus Ecclesiæ beati Petri Apostoli vela alba Paschalia. & in natali eiusdem Apostoli vela de stauraci valde pulcherrima.

IN TIT. S. SVSANNAE.

Ipse vero beatus Pontifex titulum beatæ Susannæ, vbi Pontifex ordinatus fuerat, ob amorem ipsius ampliauit, renouans firmissima posuit fundamenta, ædificauit Ecclesiam cum absyde amplissima, & picturis de musiuo decorauit, cameram & presbyterij E
pauimentum pulchris ornauit marmoribus, verum dextera læuaq. porticus cum columnis marmoreis extruxit, sed & Baptisterium ibi constituit, vbi & dona obtulit, videlicet gabathas aureas fundatas tres pensantes libras quatuor & semis. Cruces aureas duas cum gemmis pensantes libras vndecim; virgas argenteas pensantes libras tres & cent. . . . . lucernam argenteam pensantem libras quinque, imagines argenteas tres pensantes libras trigintaquinque. Fecit & Confessionem eiusdem altaris ex argento purissimo pensantem libras centum tres & vncias duas, columnas argenteas octo & gammadias duas & arcus duos cum Cruce ex argento, & gabathas quindecim pensantes libras centum quinquaginta. Crucem dia . . . . . pensantem libras quatuordecim, canistrum de . . . . . pensantem libras duodecim & semis, coronam maiorem de argento vnam cum delphinis trigintaduobus pensantem libras trigintaduas, necnon canistrum de argento

A de argento pensans libras decem & octo. Vasa colatoria argentea deaurata pensantia libras quatuor & vncias tres, gabathas argenteas habentes gryphos deauratos pensantes libras duas, coronas argenteas duas cum delphinis decem & octo pensantes libras decem & octo. Item vero idem præcipuus Antistes fecit in eadem Ecclesia vestem de chrysoclauo cum periclysi, & aliam vestem de blatthi habentem in medio Crucem in chrysoclauo, & tabulas chrysoclauas quatuor cum gemmis ornatam, atque gammadias in ipsa veste chrysoclauas quatuor, cum periclysi de chrysoclauo.

Fecit & in patriarchio Lateranensi triclinium maius super omnia triclinia nominis sui magnitudine decoratum, ponens in eo fundamenta firmissima, & in circuitu lami- TRICLINIVM PATRIARCHII LATERANEN.
nis marmoreis ornauit atque marmoribus in exemplis stratis, & diuersis columnis tam porphyreticis quamq. albis & sculptis cum vasis & lilijs simul postibus decorauit came-
B ram cum absíde de musiuo, & alias duas absides diuersis historijs pingens, & marmorum incrustatione pariter, & in circuitu decorauit.

Et in Ecclesia beatæ Priscæ fecit idem Antistes calicem fundatum superauratum vnum & coronas tres, vnam habentem delphinos decem, alias duas numero nouem, & gabathas octo pensantes simul libras vigintinouem, & vestem aliam holosericam ornatam in circuitu blatthi byzantio.] his enarratis subijciuntur quæ ab aduersarijs passus est, quæ suo loco inferius enarrabimus, quibus exacte descriptis, idem auctor reliqua eodem ordine quo sunt facta post reditum Romam, recenset, quæ suo loco dicturi sumus.

C IESV CHRISTI ANNVS 797. LEONIS PAP. III. ANNVS 2. IRENES ITERVM IMP. ANNVS 1.

ANNVS sequitur Christi septingentesimus nonagesimus septimus quintæ Indictionis, quo Constantinus Imperator orbatus oculis simul & vita cum esset, in matrem rursum Imperium est deuolutum. Rem gestam idem qui supra Theophanes res sui temporis prosequutus, & qui interfuit, narrat verbis istis: Mense Martio exijt Imperator aduersus Arabes, habens secum Stauratium Patricium, & ceteros amicos matris suæ, necnon & electam cateruam peditum militum ex vtrisque thematibus viginti millia. Videntes autem qui circa Stauratium erant alacritatem populi & Impe-
D ratoris: timuerunt, ne forte inito bello, ille vinceret, & ipsi adinuentis aduersus eum frustrarentur insidijs. Ergo numeratis vigilibus, persuaserunt eis mentiri, perhibendo Sarracenos fugisse. Imperator itaque multum tristatus, inefficax in vrbem regressus est. Et Kalendis Maij mortuus est filius eius Leo, & luxit eum vehementer. Porro decimosexto Kalendas Augusti ab equestri agone ad sanctum Mammatem transeunte, transmearunt ad eum comprehendendum hi qui erant ex ordinibus, quos mater Imperatoris allocuta est. Quo ille cognito, in Chelandium suum ingressus est, & transmeauit ad Pylas, volens ad Orientalium thema confugere. Erant autem cum eo & amici matris eius, quos ille sic esse ignorabat. Porro ipse & vxor eius exiuit vsque ad Tritonem.

Porro consilio inito, amici matris eius dixerunt ad semetipsos: Si coaceruatus ei fue-
E rit populus, non iam dominio constringetur, nec iam latere poterimus eum, & perdet nos. Materq. ipsius congregatis in palatio Eleutherij, qui ex ordinibus fuerant collocati, introiuit in palatium: & cum didicisset populi ad Imperatorem concursum, timuit nimis, & tractabat qualiter mitteret Episcopos ad eum, & acciperet verbum, vt sederet in angulo. Verum scripsit occulte ad amicos qui cum ipso erant, quia nisi modum quemlibet feceritis & tradideritis eum, verba quæ habetis mecum habeo indicare Imperatori. At illi metuentes, tenuerunt eum proceres, & in Chelandium deducto eo, Sabbato mane venerunt ad vrbem, & concluserunt eum in domo Porphyrii, in qua & natus est. Et circa horam nonam crudeliter & insatiabiliter oculos eius euellunt, ita CONSTANTINI IMP. OBCAECATIO ET OBITVS.
vt mors subsequens confestim extingueret consilio matris suæ & consiliariorum eius. Obtenebratus est autem sol per dies septemdecim, & non dedit radios suos, ita vt errarent naues maris, omnesq. dicerent, quod propter obcæcationem Imperatoris sol ob-

cæcatus

DIRA IN CONSTANTINVM VINDICTA.

cæcatus radios suos retraxerit.] Porro nonnisi irato in eum numine vindictam exposcente de fuso ab eo innocentium sanguine facta hæc esse, idem Theophanes tradit, dum agit secundo anno eius Imperij de eorumdem innocentium nece, ista subijciens: Non in longum Dei iustitia hanc iniustam vltionem misit inultam: post quinquennium namque eodem mense, & eodem die Sabbati orbatus est oculis a propria matre idem Constantinus.] Porro in Constantino sic genus Copronymi prorsum extinctum tradunt. A

Quomodo autem, ita e medio sublato Constantino Imperatore, qui ab eo deportati sunt in exilium viri sanctissimi, & inter eos eminens Plato Archimandrita sunt restituti, audies ex Theodoro Studita: qui & ipse vnus ex illis & pars magna fuit, res gestas eiusdem S. Platonis prosequutus oratione, hæc de his subijcit: Breue (inquit) tempus intercessit, & adulterum illud Imperium, quod noluit intelligere, vt bene ageret, de medio sublatum fuit; vt & Imperatores ipsi discerent diuinas leges non violare, neque iniquas persecutiones & carceres struere, quamuis purpura nimium efferantur. Tunc fidelissimus ille diuinarum legum custos S. Plato videlicet confessionis brauio recepto, e carcere ipso tamquam victor exijt, multisq. laudationibus & carminibus celebratus, felix dicebatur, eorum testimonijs comprobatus qui antea ipsi obtrectabant atque illudebant. Solent enim (vt est a Gregorio Theologo dictum) homines alicuius virtutem vel hostes ipsi admirari, cum furore extincto, res ipsa per se probata fuerit. Licet hoc loco, diuerso modo res se habeat, ac dici possit. Cum enim Regina illa quæ pacis nomen habens, Irene dicta est, rursum imperare cœpisset, & virum hunc tamquam Martyrem prosequeretur: tunc instar fluuij retro fluentis, si quis inimicus antea fuerat, in amicum & laudatorem conuersus est, ita vt custos carceris in terra prostratus sibi veniam dari in terra supplex petierit. Sed vir ille factis aut dictis tam motus fuerat, quasi lapis sensus expers. EXVLES CONFESSORES REDEVNT CONSTANTINOP. B C

Postea vero quam ab exilio reuersi fuimus: alijq. ex alijs locis tamquam volucres quædam aduolassent: factum illud pijs hominibus admirationi erat, & cum capite ipso membra copulabantur. Diceret fortasse hoc loco (quamuis verbum hoc audax sit) clarissimus ille vates Isaias: [a] Leua in circuitu oculos tuos, & vide congregatos filios tuos: veniunt omnes filij tui de longe: videbis & gaudebis & metues atque obstupesces corde. Ille quidem Propheta hæc diceret: ego vero addiderim. Illum etiam qui sacris præsidebat, & in ea re principatum tenebat (*Tarasius iste erat Constantinopolitanus Episcopus*) ita affectum fuisse, vt eum de quo dicimus, reuerentia prosequeretur. qui cum se illi purgasset, ad concordiam etiam ipsum inuitauit. Quod factum fuit, eiecto illo, qui adulteros coniugatos coronauerat, vt dissidium remoueretur, quod beatus ille maxime fugiebat. Quo facto, victoriæ præmium apud vniuersos qui conuenerant, assecutus est. quid enim aliud Deo ipsi concordia & coniunctione carius, modo coniunctio ipsa hominem a diuinis præceptis non seiungat? Sed quidnam postea factum est? E priore monasterio gentis illius causa Byzantium migrauimus. Quo loco pater ipse virtutis appetens, ne monasterij gubernationem sustineret, intra cellulam se claudens, eam vitam amplexus est.] Quod vero ad initam cum Tarasio communionem pertinet: testatur ipse Theodorus in epistola ad Simeonem, de qua inferius, se cum Tarasio, vbi redijt, communicare noluisse, nisi probasset quæ ab ipso gesta essent. At pergit auctor cœptam narrationem. GAVDIVM ET CONCORDIA TOTIVS ECCLESIAE. [a] *Isai. 60.* D

Sed vide etiam hic admirabilis rei studium, tam multa eius erat humilitas, vt cum fratrum societas sub duobus principibus esse non posset: seipsum vir ille Dei studiosus, atque imitator, obedientiæ legibus subiecerit; idq. fecerit illis ipsis præsentibus, & eius rei testibus qui eo conuenerant. An non peregrinum & alienum hoc est, filium dici eum qui antea pater dicebatur, eius inquam filium, quem ipse in spiritu genuerat? (*de seipso hæc Theodorus.*) Quid quod ei subiectus erat, cui olim imperauerat? cum præsertim tot essent illius egregia facta, vt satis illi ad laudem esse possit, si cunctarum rerum gloria non elatus modeste se gesserit. Sed admirabilis ille vir facile & nullo negocio hoc perfecit, non ficte quodammodo & adulterine, vt verbo tantum imperanti subiectus esset, sed sincere, & eo modo quo Deus postulat, idipsum faciebat. Vbi enim confessio est, illic & fiducia: vbi fiducia, illic propriæ voluntatis remotio: vbi propriæ voluntatis remotio, illic & obedientiæ perfectio esse solet. Recte factorum testes illi sunt, quorum causa S. PLATONIS CONFESSORIS POST TRIVMPHVM HVMILITAS. E

Universidad de Deusto Biblioteca

causa petitiones aliquot extiterunt. Supplicabat pro aliquo propinquo, & cum petitionem assecutus esset, eius causa qui petitionē obtinuerat, ipse gaudebat. quod si petitionis compos non fuisset, sed re infecta discessisset, nequaquam id moleste ferebat, vnum illud propositum habens, vt re aliqua egenti vtilitatem afferret, non vt voluntatem suam expleret. Her mihi, pater (vt Prophetæ [a] voce vtar) quare me genuisti? Patrem vocare non erubesco, qui dignus non sum, qui filius tuus nominari possim. quorsum me ad hanc dignitatem extulisti, qui neque imperio parere aptus sum? Nouit Deus quemadmodum & tua sancta anima huius rei rationem, quod scilicet amicitia ipsa vel obedientia etiam potius illa, quæ supra vires sunt, ferre potest, vt breui oratione defensionem meam comprehendam & hoc loco finem faciam.] hæc Theodorus ingemiscens de collata ab eo ante biennium monasterij præfectura, de qua superius dictum est. pergit vero ipse res gestas sancti Platonis admiratione summa dignas referre, sed hæc nobis ad Annales satis.

a Esa. 45.

Dicendum modo de ipso Theodoro Studita, de se adeo modeste humiliterq. scribente; illaq. afferemus quæ Michael monachus qui fuit eius discipulus, & res ab eo gestas descripsit, quam fidelissime narrat, inter quas a Constantini nece his verbis: Sed quoniam Rex ferus incidet in mala (sicut ait Propheta [b]) & viæ eius tenebrosæ, hoc ipsum sensit imprudens Constantinus, & pœnas iniquitatis suæ nequissimus persoluit, Imperio breui orbatus, atque ante Imperium oculis, vt quibus viueris improbe vsus erat, eorum lumine priuaretur. Eo autem Regia pulso, Imperium iterum eius pia mater obtinuit, quæ pacem statim complexa nomini suo congruentem, nihilo illam quam antea segnius conseruare studuit. Itaque exilium patribus subito relaxat, non his modo, vel illis, sed omnibus in vniuersum, atque ante omnes ei, qui virtute omnes anteibat, pastori inquam nostro ac magistro, *Theodoro videlicet*. Quem Thessalonica redeuntem, frequens (vt par erat) omnium hominum occursus excepit. At longe clarissimus honor fuit, quo ingredientem Patriarcha & Regina ipsa eum honestarunt. Eam ob rem qui ante alios dissensionis socius & particeps fuit, Iosephus ille presbyter, qui præfracta temeritate inaudita peregerat, sacris septis eiectus, ex sacerdotum albo expungitur, vt vnius amputatione, atque casu, reliqua membra coalescant & coniuncta cohæreant. hoc enim Augustæ summum studium erat, vnum tollere vt omnes consentirent, nec dissidio vllo vel schismate dissiderent. quod ei sane feliciter cessit ex animi sententia: breui enim omnes animis coniuncti ad pacem concordiamq. redierunt.

b Ezech. 28.

REDITVS THEODORI AB EXILIO.

Neque enim vel Patriarcha ipse, quantum in eo erat, haud factum id approbabat, aut non absurdum illud & alienum ab Ecclesia iudicabat, aut Patrum ærumnis non compatiebatur; sed sapiens quoddam consilium, & alta mente, qualis eius fuit, dignum agitans, non habuit tunc vlciscendi auctores facultatem, temporis iniuria, quæ vellet, agere non permittente. Quamobrem Regina ipsa vtriusque prudentiam amplectens, & magnopere collaudans, summam vtriusque virtutem, & in vtili dijudicando intelligentiam boni consulebat, quod Patriarcha quidē de summo iure nōnihil remittens, vesanum Imperatorem a grauiore malo hac ratione reuocasset, minantem iam se, maiorū exemplo, sacrarum imaginum hostem fore, nisi quod animo concupierat, peragere sineretur.

EXCVSATVR TARASIVS.

Pater autem, nempe Theodorus, flagitium propalam arguendo, & acri reprehensione atque obiurgatione longius progredi prohibendo, tum eos qui peccarant, tum ceteros qui simile aliquid meditabantur, omnes affectibus suis non intemperanter vti edocuisset. Prorsus autem & relaxare interdum aliquid de iudicio, bonum est, & exactum ius non præterire, vtilissimum, vnum in finem vtrumque spectans, vt quod melius est, id pro re nata præstetur. Quod nimirum diuini ambo ratiocinantes, altiore quam captus noster ferat, consilio præsentia administrabant, ita vt caritatis vinculum nulla ratione solueretur, quo coniuncti semper fuerāt, & diuino iure inter se Spiritu colligati. Quod nos certe persuadere nobis debemus, & opportune de his quæ opportune gesta sunt, iudicare, vt propositum vtrique finem laudemus & amplectamur, & eos qui aliter sentiunt, vel affecti sunt, de sententia dimoueamus.] hæc omnia Michael Tarasium Patriarcham excusans, in quem plurimi oblocuti fuissent.

THEODORI PRAVA SENTENTIA.

Ceterum ipse Theodorus post victoriam consequutam, haud vrbis potuit retineri blanditijs, sed ardua repetit vitæ monasticæ, ad suum remeans monasterium, congregans dispersos Israel, & alios ad eiusdem vitæ instituta sectanda virtutibus prouocans,

prout

THEODORVS REDIENS IN MONASTERIVM COLLIGIT MONACHOS.

prout idem Michael eius vitæ scriptor his subijcit verbis: His ergo in hunc modum transactis, Theodorus regia vrbe relicta, in monasterium reuertitur, optimiq. pastoris instar, segregatas oues conuocat, quas, se absente, prædones animarum abegerant & in omnes circum montes disperserant. Accurrit insuper innumerabilis aliorum tam monachorum quam sæcularium multitudo, & magni patris reditui gratulatur, diuulgante illum vbique fama, Theodorumq. celebrante & Sacundionem. Respondebat autē exitus opinioni, & famam res ipsa confirmabat. Quicumque enim accedebant, meliores ab eo fiebant, & præstantiorem inde vitam auspicabantur. Plurimi ex eo tempore Byzantio profecti, ad sanctum protinus aduolarunt, eius tamquam Sirenum minime fallacium vocibus repente capti, redeundi curam penitus abiecerunt. obtestantes, accidentes, omnia supplicum more facientes, vt sibi cum illo esse & viuere liceret; melius longe atque vtilius id existimantes quam in sæculo versari. Quos ille cunctos excipiens, eorumq. fidem amplectens, Deo offerebat & in virtutis disciplina exercebat.] Quæ autem ipsi causa fuerit illud relinquendi monasterium, & reuerti Constantinopolim, & illic præfecturam suscipere amplissimi monasterij, iam diutius monachis destituti, eiusdemq. Studij appellati, ex quo & cognomentum illud est consequutus, vt Theodorus Studita, sit appellatus, idem auctor enarrat. sed quoniam ea facta noscuntur anno sequenti, de his nos suo loco dicemus.

Quod spectat ad res Occidentales, Barcinona ciuitas, quæ a Francis defecerat, per Zatum Sarracenorum Præfectum Carolo Magno reddita est. Cum & Habdalla Sarracenorum Princeps in Africa a fratre pulsus, ad eumdem Carolum Magnum confugit, quem cum filio suo Ludouico in Hispaniam proficisci iussit. Quo anno pariter res bellicæ eidem Carolo prospere ex sententia succesſere. Cum autem degeret Aquisgrani accepit legationem a Constantino Imperatore antea missam, qui ea functus est, fuit Theophilus Nicetæ Siciliæ Præfecti filius, verum anno sequenti a Carolo susceptam, hoc vero anno missam, a Constantino adhuc superstite alij tradunt. Sed eius audita nece, omnia vana cesſere.

IESV CHRISTI ANNVS 798. LEONIS PAP. III. ANNVS 3. IRENES ITERVM IMP. ANNVS 2.

SEPTINGENTESIMVS nonagesimus octauus Christi annus qui sequitur Indictione sexta signatur. Quo in Oriente Arabes Sarraceni sub Duce Habdimelech Romano Imperio infestissimi, cum petenti pacē Irenæ Imperatrici negassent, infesto agmine progressi sunt Constantinopolim vsque, eius suburbia deprædantes, onustiq. spolijs sunt reuersi. hæc Theophanes pluribus. Quorum occasione factum est, vt Theodorus, de quo anno superiori plura dicta sunt, quo ab horum infestatione monachos sibi subditos saluos redderet atque securos, eosdem Constantinopolim duxerit, atque Studij monasterium habitare cœperit. Rem gestam Michael his præsens sic narrat: Impijs Arabibus Romanum Imperium per id tempus infestantibus, cum sedes passim seruitutis metu verterent, non solum propinqui, verum etiam remoti ac procul dissiti: necessario faciendum patri visum est, vt tempori cederet, nec manifesto periculo se, socioſq. (quod amentis erat) obijceret. Quare in regiam vrbem se recipit, Patriarchæ optabilis & Augustæ, quibus aduentu suo se socium incredibilem attulit. Qui mox summis ab eo precibus contenderunt, vt Studij moderator cœnobij quod in vrbe erat, esse vellet, & in eo monasticæ exercitationis scholam collocare, vt hac ratione a tanto viro ciuitatum princeps ornaretur. Magnificum plane ac præcellens eius cœnobij templum, & siue pulchritudinem siue amplitudinem spectes, paucis concedens.]

THEODORVS OB SARRACENORVM INCVRSIONES CVM SVIS MIGRAT CONSTANTINOP.

Vnde autem acciderit, vt idem monasteriū, Studium sit appellatum, licet nos suo loco superius diximus, rursum istud audi ab eodem auctore rem breuiter perstringente, cum pergit: Venerat (inquit) ab Vrbe Roma vir genere & opibus præstans, Studius nomine (Euprepium lingua nostra vocare solet) qui & Patricij & Cōsulis honorē fuerat adeptus. Hic cum in hac vrbe domicilium collocasset, præclarū hoc templum magno præcursori Baptistæ posuit, monachorū deputans habitationi. Et quidem nullo vmquam tempore

MONASTERII STVDII NOMEN ET ORIGO.

defuerunt

A defuerunt qui communem in eo vitam agentes, præclara virtutis ac religionis ſuæ argumenta darent, quoad Deo inuiſus Conſtantinus Coprony mus, indicto monachis bello; cum ceteris omnibus hos pariter eiecit. Poſtquam vero in priſtinum ſtatum res Eccleſiæ redierunt, ceſſauitq. ſchiſmatis perſecutio: eumdem locum monachi iterum ſed perpauci, nec plures (vt ferunt) numero quam duodecim inhabitarunt.

MONASTERIVM STVDII RESTITVTVM ET AVCTVM.

Hoc ergo cœnobium pater cum inſigni templo aptiſſimum & ornatiſſimum nactus, ex conditoris mente ſcilicet adijt, diſcipulosq. ſuos in eo conſtituit. ſic enim reuera conueniebat, cum qui virtute omnibus antecederet, ſuum ipſius templum apponere, eumdem eius incolam ac paſtorem eſſe, & paſtorem longe præſtantiſſimum, cuius oues & numero plurimæ & virtute perinſignes eſſent. Cui enim & cura omnis & ſtudium erat fidei ſuæ creditas, meliores in horas reddere, & quicquid pulchrum ac honeſtum eſſet,
B eis proponere atque inſerere, earumq. ſalutem, ſuam ſalutem ducere: hos par erat augeri maximis incrementis, & vitæ perfectionis apicem capeſſere. Quorum ſane monaſterium propterea clariſſimum nomen obtinuit, omniumq. aliorum celeberrimum euaſit. At enim cum multi, creſcente eius fama, quotidie confluerent, partim laici, partim monachi, nonnulli etiam delicatæ vitæ dediti & voluptuariæ, quibus adeo nulla virtutis cura fuiſſet, benigne omnes pariter excipiebat, & diuinæ ſcripturæ documentis inſtruebat, atque ad meliora ducebat, nullius rei præterquam virtutis ſtudio capi docens, boni immortalis ac perpetui.] pergit auctor pluribus dicere de monaſticis ab eo ſuis diſcipulis traditis inſtitutis admiratione quidem maxime dignis, ijſdemq ſcriptis metro, de quibus hæc ait.

THEODORVS MONASTICA INSTITVTA SCRIPSIT.

Edidit præterea inſtitutiones Iambicis verſibus conſcriptas, quemadmodum vnumC quemque imperata facere oporteret. Quorum verſuum contextus initium a Præpoſito ipſo duceret; cum deinde ceteros omnes ad infimum vſque percurrens, definit ac ſtatuit, quibus pœnis, quibuſq. ſeparationibus, aut genuflexionibus affici debeat, qui ad diuinas laudes tardius venerit, qui vas confregerit, aut temere proiecerit, ac negligentius tractarit: qui fratrem in re quapiam offenderit; qui in loquendo modum exceſſerit, & linguæ frænum non iniecerit. quibus omnibus congruentes pro delicti modo pœnas impoſuit.] Porro monachorum numerum ad decem peruenisſe centenaria, idem auctor vnus ex illis affirmat, qui pariter occaſione laboris operum manuum ſingulis præſcriptorum, eiuſdem Theodori ſcripta recenſuit: ſed primum in deſcribendis codicibus eius labores ſic narrat: Memor autem beati Pauli dicentis: [a] Neque gratis panem manducaui, ſed
D manus iſtæ mihi & ijs qui mecum erant, miniſtrauerunt: laborare & ipſe conſtituit, manus continuo verſans in codicibus, operamq. ſuam ad eos adiungens ex diſcipulis, qui opus manu faciebant. Extant apud nos ad hunc diem eius manuſcripta pulcherrima.

a 2. Theſſ. 3.

THEODORI STVDITAE SCRIPTA DIVERSA.

Compoſuit & libros alios, quos propria lingua dictauit, quorum ſenſus manifeſtam quamdam diuinæ gratiæ vim oſtendunt. In his primum locum tenet, qui Parua dicitur Catecheſis quatuor & triginta ſupra centum diſtincta ſermonibus, quos quidem fratribus ipſe pronuntiauit, congruentes cuique diei ſingulos, lectiſſimis ſententijs, verbiſq. ornatiſſimis ſcite admodum pertractans nunc de animi fortitudine aduerſorumq. contemptu, de monaſticæ obſeruationis perſeuerantia, & membrorum mortificatione: nunc de conſtantia in quotidianis certaminibus, & præſtanti aduerſus caſus omnes animi contentione. Ex hoc libro tres ſermonum particulæ prima quaque die hebdomadis
E apud nos in Eccleſia recitari conſueuerunt. Alterum deinde librum elaborauit, Magnum Catechiſticum tribus membris ſeu partibus comprehenſum, qui egregia cœnobij inſtituta ſingillatim declarat, diſciplinam tradens ſupra quam dici queat vtiliſſimam. Quantum vero vtrique inſit gratiæ, cæleſtiſq. philoſophiæ, cuiuis notum, qui eorum lectionem vel leuiter attigerit. Etenim multi ſane libros multos, coſq. vtiles elucubrarunt elegantia & ſermonis ornatu excellentes: mihi tamen ſic perſuadeo, nullo ex alio tantum lucis, tantumq. compunctionis haurire animam, quantum ex patris Catecheſibus, quæ ſingularem cum ſuauitate perſuadendi vim habent, & coniunctam cum vtili gratiam præſeferunt.

Scripſit præterea vir diuinus panegyricum volumen, in quo inſignes Domini dies feſtos enarrat, & præclaris orationibus exornat, nec Domini ſolum, verum etiam Deiparæ, & præcurſoris item Ioannis Baptiſtæ, cuius etiam ſolitudinem, vitamq. ab hominum

congressu semotam eleganti hymno celebrauit. Scripsit & librum Iambicis versibus, in quo & primi parentis ortum, lapsumq. descripsit, Caimiq. inuidiam ac manum quæ fratri, heu, iniecta, cædem patrauit iniquissimam. Enochi deinde gratam innocentiam, ac Noe, eiusq. filiorum exortum, vitam, conuersationem. Recensuit insuper eodem opere vniuersam Iconomachorum hæresin, quos vt malorum fautores atque auctores anathematis nota perstrinxit. Epistolarum autem eius libri quinque sunt numero, qui apud nos hactenus asseruantur: In his & singularem patris libertatem videre est, & solicitudinem ac sedulam industriam, & quemadmodū inter calamitates erectus semper manserit & inuictus, nullis ærumnis fractus, nihil remittens de mentis proposito in tantis incursibus & temporum iniurijs.

THEODORI LIBRI QVINQVE EPISTOLARVM.

Præter hos omnes Dogmaticum etiam librum composuit, in quo validæ insunt disputationes refutatoriæ mirabiliter contextæ ad dissoluenda Iconomachorum sophismata, quibus illi sic vrgentur & anguntur, vt nec spirare eos sinat, verisq. dogmatum argumentis illorum mendacia expugnet ac deijciat. Contra impios autem Imperatores multis inuehitur, illos pariter congruenti oratione contingens, quæ illorum vitæ moribusq. perpetuam notam inusſit. Atque hi sunt libri, quos Deifer pater ore suo edidit ac disertissima lingua explanauit.

DOGMATICVS LIBER THEODORI. B

Semper enim præsentem habuit secum veram sapientiam primam omnium intus insonantem & mentis aciem illustrantem, parum aut nihil penitus egens humana sapientia, quam contemnebat iamdudum, ex quo ad sublimiorem illam oculos conuerterat. Quo fiebat, vt abundantis gratiæ ope nixus multa quotidie indefessus præstaret, scribens ipse, alijs dictans, facienda præcipiens, diuinis rebus incumbere persuadens, atque (vt vno verbo dicam) omnibus commodans, omnes aptis ad salutem rebus instituens.] C hactenus de scriptis Theodori Studitæ Michael eius discipulus, quæ quidē magna ex parte desiderari videntur. Quas autem ex Columnensi bibliotheca nacti sumus epistolas ad Annales spectantes, eas vna cum vita ipsius a dicto Michaele conscripta Sirmundus Parisiensis Theologus Societatis Iesu professor me rogante Latinitati tradidit, quo nomine non ego solum, sed & vniuersa ei plurimum debeat Christiana religio. nos eas suis locis pro temporis ratione reddemus. Vtinam inueniatur aliquis vir doctus qui maiori ocio cuncta sanctissimi atque doctissimi viri egregia monumenta e bibliothecarum diuersarum latebris aliquando in lucem vendicet, eademq. Latinitati, beneficio omnium, donet. Ceterum erit vt inferius ipsum Theodorum Studitam nouis auctum coronis ex nouis persecutionibus repetita sæpe confessione visurus sis. sinas eum interim ocio monastico bene vti, & operosa frui quiete vna cum suis Angelicam vitam in monasterio pie sanctēq. D ducentibus. Iam vero quæ anni huius sunt reliqua, prosequamur. Misisse hoc anno Irenem Augustam Legatos ad Carolum Magnum, veteres tradunt Annales Francorum; auditosq. ab eo Aquisgrani, redditumq. illis ab ipso quem petierunt Sisinnium fratrem Tarasij Patriarchæ olim in bello captiuum.

QVAE THEODORI SINT LATINITATI TRADITA.

Quod ad res Hispanicas pertinet; hæc de Alfonso cognomento Casto habent Annales Francorū, & vetus Chronicon a Pithœo editū: Hoc anno Hadofuns (quod idem est quod Adefonsus siue Alfonsus) Rex Gallæciæ & Asturiæ per Froium Legatum suū papilionem miræ pulchritudinis Regi Carolo misit.] & inferius eodem anno: Hadofuns quoque supradictus Rex prædata Vlyssipona Hispaniæ ciuitate, insignia victoriæ suæ loricas, mulos, captiuosq. Mauros per Froium & Basiliscum Legatos suos Carolo misit.] hæc ibi. Ex quibus patet magnam amicitiæ consuetudinem intercessisse inter Alfonsum Castum E & Carolum Magnum, ambos Reges pietate insignes. testatur & hoc ipsum Eginhardus in vita Caroli, cum ait: Adeo namq. Adelfonsum Gallæciæ atque Asturiæ Regem sibi societate deuinxit, vt is cum ad eum litteras vel Legatos mitteret: non aliter se apud illum, quam proprium suum appellari iuberet.] hæc ipso.

SEPTINGENTESIMVS nonagesimusnonus annus Christi Redemptoris, Indictione septima inchoatur, idemq. valde Ecclesiæ Romanæ lugubris, quo immane facinus

A facinus commissum atque sacrilegium ingens perpetratum est aduersus summum Pontificem a sceleſtis quibusdam ac prorsus impijs Ecclesiæ Romanæ potentioribus clericis, quod nec a Gentilibus infensis nomini Christiano Imperatoribus, vel ab hæreticis Catholicæ Fidei perduellibus fuisset aliquando tentatum. Nepotes siquidem Hadriani Pontificis militantes in Romani cleri primis ordinibus inuidia tabescentes ob Leonis electionem, odio implacabili ipsum persecuti, calumnijsq. infectati, tandem eo furoris & insaniæ sunt perducti, vt non sint veriti in ipsum sacrilegas manus injcere, effodere ipsius oculos, atque radicitus linguam præcidere. Accessit ad tanti sceleris immensitatem, quod totum id factum est, cum idem Pontifex esset in sacri muneris functione, expiando per litanias populum ritu solemni. Sed & sacrilegia sacrilegijs cumulata sunt, dum rursus in Ecclesia ante altare, iuxta Confessionem tantum sit repeti-
B tum rabido furore flagitium. Ista autem tam nefanda, tam horrenda & execranda, quomodo se habuerint, præ sceleris immanitate declamato vbique facinore, tam Occidentales quam Orientales historiarum scriptores sunt prosequuti. Nos accipiemus ab Anastasio eius sæculi scriptore antiquiore, qui ea paulo latius narrat his verbis.

LEO PAPA QVAE PASSVS A SVIS PERSECVTORIBVS.

Cum die quadam more solito in litania, quæ ab omnibus Maior appellatur, Leo Pontifex procederet, vbi sibi populus obuiam sacra religione occurrere deberet, vt secundum annuam consuetudinem litanias & Missarum solemnia cum sacerdotibus celebraret, & omnipotenti Domino pro salute Christiani populi preces funderet. Et cum secundum olitanam traditionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in Ecclesia beati Georgij Christi Martyris, in eius natali, ipsa litania prædicata fuisset: omnes tam viri quamq. feminæ deuota mente cateruatim in Ecclesia beati Christi Martyris Laurentij, quam
C Lucinæ dicunt, siue Ad craticulam, *vt hic habent Annales Francorum*, vbi Collecta prædicata erat, occurrerunt. Et dum prædictus venerabilis Pontifex a patriarchio egressus fuisset: obuiam illi sine planeta Paschalis Primicerius occurrit, & in hypocrisi veniam illi petebat, dicens: Quia infirmus sum, & ideo sine planeta veni. Tunc sanctissimus Præsul veniam illi dedit. Similiter & Campulus Sacellarius, qui in ipsorum dolositate pariter in Pontificali obsequio pergentes, & dulcia verba quæ non habebant in pectore cum eo loquentes, maligni & iniqui ac peruersi, falsiq. Christiani, prorsus Pagani, filij diaboli, in vnum se satanice colligentes, pleni iniqua cogitatione, in ipso itinere, ante monasterium sanctorum Stephani & Siluestri, quod domnus Paulus Papa fundauerat, clam armati astitere, atque repente de loco insidiarum exilientes, ad ipsum (quod dictu nefas est) trucidandum, absque vlla reuerentia confluxerunt, Paschale ad caput stā-
D te, & Campulo ad pedes, secundum iniquum eorum consilium.] Accidisse autem id septimo Kalendas Maij Ado confirmat. Pergit Anastasius.

PROCESSIO S. LEONIS IN LITANIA MAIORI.

QVAM EXECRANDA IN S. LEONEM IMPII PATRAVERE.

Quo facto, omnis qui circa eum erat populus, cum esset inermis, & in diuino officio præparatus, timore armorum perterritus, in fugam conuersus est. Ipsi vero insidiatores atque operatores malorum, Iudaico more, sine vllo diuino vel humano honoris intuitu, ferino more comprehendentes, in terram proiecerunt, & absque vlla misericordia scindendo, expoliando eum, crudeliter oculos euulsere, & ipsum penitus necare conati sunt: nam & lingua eius ab ipsis præcisa est. Et vt ipsi omnino tunc arbitrati sunt, cæcum eum & mutum in media platea dimisere. Verum ipsi maligni Paschalis & Campulus sicut veri Pagani & impij ad ipsius monasterij Ecclesiam, ante Confessionem eum trahentes, ante ipsum venerabile altare iterum oculos & linguam amplius crudeliter
E eruere, & plagis eum diuersis ac fustibus cædentes laniauerunt, & semiuiuum in sanguine reuolutum ante ipsum altare dimisere. Postmodum vero sub custodia in ipso monasterio dimisere.

QVAM NEFANDA SVMMVS PONTIFEX PATI COACTVS.

Timore autem perterriti, ne a Christianis hominibus inde furatus esset, tunc malignum consilium adepti, sicut ipse Hegumenus monasterij sancti * Gerasimi professus est, fecerunt eum ad se venire clam per noctem tam Paschalis malignus qui tunc Primicerius erat, quam Campulus Sacellarius, & Maurus Nepesinus, & miserunt in prædictum monasterium S. Siluestri, cum pluribus iniquis consentaneis ipsorum malefactoribus sic eum per noctem exinde abstrahentes deduxerunt in monasterium sancti Gerasimi, & in arcta & angusta custodia eum recluserunt.

* *al.* Erasmi

S. LEO TOTVS SAVCIATVS IN CVSTODIAM DETRVDITVR.

Sed Dominus omnipotens qui eorum malitiam præsciendo, diu patienter sustinuit, ipsos eorum iniquos conatus mirabiliter destruxit. Contigit enim cooperante Domino,

ERIPITVR LEO PONTIFEX ET PERDVCITVR IN BASILICAM S. PETRI.

& beato Petro Apostolo suffragante, quod antedictus Papa cum ab ipsis carnificibus in monasterium S. Gerasimi in custodiam mitteretur, & visum recepit & lingua ad loquēdum ei restituta est, vt ostenderet omnipotens Dominus super suum famulum solitam misericordiam & magnum miraculum, & diuino eius nutu a fidelibus Christianis viris, videlicet Albino Cubiculario, & alijs fidelibus Deum timentibus, ex ipso eum clausstro occulte auferentes, in basilicā beati Petri Apostolorum principis, vbi eius sacratissimum corpus quiescit, deduxere. A

GRATIAE DEO REDDITAE PRO EREPTO PONTIFICE.

Qui omnes audientes & videntes mirabilia Dei, qui innocentem & iustum Pontificem de manibus inimicorum eruit, glorificauerunt Dominum Deum, dicentes: Benedictus Dominus Deus Israel qui facit mirabilia magna solus, & non deserit sperantes in se, sed in eo adimpleuit misericordiam suam, vt manifestaretur gloria Dei & mirabilia in illo, quemadmodum promisit sperantibus in se, Psalmista dicente: B

a *Psal. 26.* [a] Dominus illuminatio mea, & salus mea quem timebo? Dominus defensor vitæ meæ
b *Psal. 118.* a quo trepidabo? Et iterum: [b] Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Et vere a tenebris eum Dominus eripiens, lumen reddidit, & linguam ad loquendum restituit, & totis eius consolidatis membris, in omnibus operibus mirabiliter deducens confortauit. Quantum gaudium habuere Christiani homines & fideles, tantum mærore & tristitia angustiati illi nescibant quid agerent, & in periculo se esse existimantes, quærebant semetipsos interficere. At dum non inuenirent quid aliud agerent, domum Albini fidelis B. Petri Apostoli & eiusdem Pontificis deprædantes, destruxerūt.

LEO PAPA SPOLETVM DVCITVR.

In ipsa beati Petri Apostoli aula cum degeret præfatus Pontifex, confestim Vuinigisus gloriosus Dux Spoletanus cum suo exercitu obuiauit: & cum summum Pontificem C
videntem & loquentem conspexisset, venerabiliter eum recipiens, Spoletum deduxit, glorificans Deum & laudans Dominum, qui per talia mirabilia eum clarificauit.] Habent Annales Francorum, apud sanctum Petrum tunc contigisse morari Legatos Caroli Magni: erat ex ijs vnus Vuiradus Abbas, quorum ope fultus Pontifex, vna cum Duce Spoletano Vuinigiso Spoletum (vt dictum est) perductus fuit. Pergit vero Anastasius.

ERIPTVS LEO PROFICISCITVR AD CAROLVM MAGNVM.

Quo audito, per diuersas ciuitates Romanorum fideles ad eum occurrere, & pariter cum aliquibus ex ipsis ciuitatibus Episcopis, presbyteris, seu clericis Romanis, & primatibus ciuitatum ad excellentissimum dominum Carolum Regem Francorum & Longobardorum atque Patricium Romanorum profectus est. Ipse vero Christianissimus & Orthodoxus atque præcipuus clementissimusq. Rex, illico vt audiuit, misit in obuiam eius Gildiualdum Archiepiscopum & Capellanum, & Aschariū Comitem, & D
postmodum proprium filium suum Pipinum excellentissimū Regem cum alijs Comitibus obuiam ei iterum, & vsque vbi ipse magnus Rex ei obuiauit, & sicut Vicarium B. Petri Apostoli venerabiliter & honorifice cū hymnis & canticis spiritualibus eum susceptit; & pariter se amplectentes, cum lachrymis se osculati sunt. Et prædicto Pontifice, Gloria in excelsis Deo inchoante, &* iuncto clero susciente, oratione super cuncto populo data: tunc benignissimus dominus Carolus Magnus Rex *addictum Pontificē conspiciens, gratias Deo retulit, qui tam magna mirabilia super famulum suum per suffragia principum Apostolorum Petri ac Pauli operatus est, & ad nihilum prædictos viros iniquos deduxit.

* cuncto
* ante

QVAE SINT ADDITA A SACRILEGIS SCELERA.

Qui dum in magno honore apud se aliquantulum tempus eum ipse sereniissimus Rex habuisset: hæc præfati iniqui & filij diaboli audientes, post dira & iniqua incendia, quæ in possessionibus seu rebus B. Petri Apostoli gesserunt: moliti sunt Deo contraria, E
falsa aduersus sanctissimum Pontificem imponere crimina, & post eum ad prædictum mittere Regem, quæ probare nequaquam potuissent, qui per insidias & iniquitates ipsorum talia nec dicenda, sanctam Ecclesiam humiliare volentes, proferebant.

REMITTITVR ROMAM LEO PAPA MAGNO CVM HONORE.

Sed dum apud prædictum clementissimum magnum Regem præfatus Pontifex cum magno & condecenti honore degeret, ex omni parte tam Archiepiscopis quam Episcopis & ceteris sacerdotibus venientibus, vna cum filio eiusdem pijssimi magni Regis, omnibusq. eximijs Francis, Deo præuio, illum * remeantem in suam Apostolicam Sedem honorifice cum nimio (vt decuit) remiserunt honore: qui per vnamquamque ciuitatem, tamquam ipsum susciptentes Apostolum, vsque Romam deduxerunt. Quum Romani præ nimio gaudio suum recipientes Pastorem: omnes generaliter in vigilijs beati Andreæ Apostoli tam proceres clericorum cum omnibus clericis, quamq. Optimates & Senatus, cunctaq. militia & vniuersus Populus Romanus cum sanctimonialibus

* remeare

& diaco-

A & diaconiſſis & nobilibus matronis cum vniuerſis feminis, ſimul etiam & cunctæ ſcholæ peregrinorum, videlicet Francorum, Friſonum, Saxonum atque Longobardorum, ſimul omnes connexi ad pontem Miluium cum ſignis & bandis & canticis ſpiritualibus ſuſceperunt, & in Eccleſiam beati Petri Apoſtoli eum deduxerunt, vbi & Miſſarum ſolemnia celebrauit. Et omnes cõmuniter corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti fideliter participati ſunt, & alia die ſecundum olitanam conſuetudinem natale beati Andreæ Apoſtoli celebrantes, Romam ingrediens cum multo gaudio & lætitia, in patriarchium Lateranenſe introiuit.]

Poſt hæc autem ab eis qui a Carolo Magno miſſi ſunt, quæſtio habita eſt de ijs qui tam enormia ſcelera perpetrarant, de quibus hæc apud eumdem Anaſtaſium ſcripta leguntur: Poſt aliquantos dies fideliſſimi Miſſi qui cum eo venerunt in Pontificale obſequiũ, B videlicet Gildiualdus & Arno reuerendiſſimi Archiepiſcopi, atque Cunipertus, Berahardus, Atto, & Ieſſe reuerendiſſimi & ſanctiſſimi Epiſcopi, necnon & Flaccus electus Epiſcopus, vna cum Kelmgoth, Reticario & Germano glorioſis Comitibus, reſidentes in Triclinio ipſius domni Leonis Papæ, & per vnam & amplius hebdomadam inquirentes ipſos nefandiſſimos malefactores, quam malitiam ab ipſorum Pontifice habuiſſent tam Paſchalis quam Campulus cum ſequacibus eorum, & nihil habuerunt aduerſus eum quod dicerent. Tunc illos comprehendentes prædicti Miſſi Magni Regis, emiſerunt eos in Franciam.] hæc ibi. Quæ omnia facta eſſe ſubdit ante aduentum ipſius Caroli Magni Romam, qui contigit anno ſequenti, licet iudicium huiuſmodi præſente Carolo factum alij tradant.

DELINQVENTIVM CAVSA TRACTATA.

Sed dices, quomodo fieri potuit, vt tam deformia perpetrata ſcelera, leui exilio puC nirentur? Regino ſatisfacit, dum tradit pro ſuis perſecutoribus exoraſſe ipſum Leonem Pontificem, ne quid detrimenti in ipſorum corporum membris paterentur; idq. ipſi enixe roganti conceſſum eſſe, cum tamen antea capitis ſententiam accepiſſent; & in eos lege agendũ eſſe, definitum eſſet: quod & teſtantur Annales Francorum ſub Ludouico filio Caroli Magni conſcripti. Sed & in vita Caroli per annos ſingulos ſcripta, hæc leguntur: Poſt paucos autem dies iuſſit Carolus eos qui Papam anno ſuperiori dehonestauerant exhiberi, & habita * decies ſecundum legem Romanam, vt maieſtatis rei, capite damnati ſunt. Pro quibus tamen Papa pio affectu apud Imperatorem interceſſit, & vita & membra eis conceſſa ſunt, ſed pro facinoris magnitudine exilio deportati ſunt.] hæc ibi, eademq. reliqui eiuſdem ſæculi ſcriptores, ſed ſequenti anno id factum tradunt, poſtquam Carolus acclamatus & coronatus eſt Imperator. Nos tamen ſequiD mur Anaſtaſium, indecens exiſtimantes, quod primum de Pontifici obiectis criminibus actum ſit, quam de adeo facinoroſiſſimis delinquentibus. Porro de cauſa Pontificis tractata anno ſequenti, vbi Carolus Romam venit, ſuo loco dicemus. Ceterum iudicium hoc anno factum eſſe cum idem auctor affirmet, ſententiæ autem executionem, expectato Caroli aduentu, in ſequentem annum eſſe dilatam, idem qui ſupra auctor affirmat, noſq. ſuo loco ex eodem Anaſtaſio dicturi ſumus.

LEO PRO PERSECVTORIBVS ROGAT.

* decisione

His de iudicio delinquentium enarratis, recitatiſq. cunctis quæ hoc anno ipſi Leoni Pontifici contigerunt, prætermittendum non putamus quæ ab ipſo facta eſſe narrantur, cum adhuc apud Carolum in Germania eſſet. & inter alia dedicatum ab eo altare Paderburnæ, vbi conuenit ipſum Carolum Magnum, de quo hæc in tranſlatione S. Liborij fideliter ſcripta leguntur: * Religioſum eius, Caroli videlicet, & ſalutare Chriſtia- a *Apud Sur. to.*
E nitatis dilatandæ ſtudium nobiliter inchoatum, Leo Papa Apoſtolica auctoritate firmauit, atque in Eccleſia tunc ibidem nouiter conſtituta, quoddam altare conſecrans, adorandas in eo reliquias Protomartyris Stephani, quas ſecum Roma detulerat, collocauit, fiducialiter id Principi promittens, quod oratorium illud tanti Martyris patrocinio munitum non vlterius paſſurum foret iniuriam, quam ipſo referente, prius ei contigiſſe cognouit, vt videlicet ob incolarum loci perfidiam & odium in Chriſtianam religionem aliquoties igni traderetur. Et ob hanc maxime cauſam eaſdem reliquias ibi rogatu Imperatoris recondidit, non ſine effectu congruæ fiduciæ, ſponſioniſq. ſuæ, cum nihil tale poſtmodum illic perpetratum eſſe certiſſimum ſit. Hoc igitur ordine Paderburnenſis Eccleſiæ ſedes Epiſcopalis tam Imperatoris ſanctione, quam Apoſtolicæ benedictionis auctoritate primitus conſtituta, ob cauſam ſuperius memoratam commendata fuit aliquandiu tuitioni præſulum Capellæ Orientalis Franciæ, quod

LEO PAPA DEDICAT ALTARE ECCL. PADERBVRNEN.

4. die 23. Iulij. in Translat. S. Liborij.

sermone barbaro Vuirtzburg appellatur.] hæc de his auctor. Contigit etiam vt cum A
INVISIT LEO PAPA CORPVS S. SEVERINI.
esset in itinere, pertransiens Coloniã, licet festinus ad Carolum properaret, ibi tamen
substitit, & ingressus in Ecclesiam S. Seuerini, cuius corpus haud pridem in domum suam
fuerat restitutum, illic orauit. Habet enim ista auctor qui de eius translatione scripsit
[a] Apud Sur. to. 5. die 23. Octob. in Translat. S. Seuerini.
historiam, aitque: [a] Cum Roma præfatus Pontifex Leo profectus propter pœnas iniu-
ste sibi illatas, ad Imperatorem Carolum migraret in Franciam: deuenit ad locum,
quo viri Dei Seuerini corpus venerabile requiescit, ibiq. præter morem, quem in via
seruauerat, oratum Ecclesiam introiuit: comites autem eius mirantes, causam huiusmo-
di scisitabantur. Quibus ille: Loci (inquit) huius defensor domus est: ideo non ausus
sum illam præterire insalutatam. Hinc ergo consuetudo ciuibus inoleuit, vt vno die
per singulas hebdomadas ad sancti Seuerini sepulchrum veniant; & vt per totam B
hebdomadam eius patrocinio fulciantur, supplici deuotione deposcunt.] hæc de
his ibi.

Hoc eodem anno idem Leo Papa dedicauit capellam a Carolo Magno constructam
[b] Extat apud Regestum Innoc. IIII.
in Eresburg, eumdemq. locum eiusmodi priuilegio muniuit [b].

Leo seruus seruorum Dei, Carolo Magno * Romanorum Imperatori.

* Regi Francorum

Piæ tuæ petitioni per omnia congaudentes, quod iubes annuere non tardamus. Igi-
tur hunc montem Eresburg, quem expugnatum cum tota Saxonia Deo obtulisti, &
per nos beato Petro consecrasti, liberum ab omni humana potestate esse, & fratrum
inibi ad Christi seruitium adunatorum ditioni tantummodo parere censemus. Qui ne
aliquid in hoc impedimenti patiantur, neve Regni vestri inuasoribus aliqua rebellan-
di fiducia præparetur: sub anathemate, sancti Petri auctoritate, interdicimus, ne quis
vmquam bellica in ipso monte præsidia collocare, aut per te collata prædia, aut deci- C
mas circa montem per duas Saxonicas rastas, quas illuc delegasti, audeat diripere. Hæc
conseruantibus sit pax a Deo Patre, infringentibus excommunicatio, & a beatorum
collegio sit separatio in æternum. Dat. Eresburg per manus Ioannis Bibliothecarij, &
Cancellarij Ecclesiæ Romanæ viij. Kal. Ianuar. anno Domini . . . . . Leonis III.
quarto, Indictione * septima, die dedicationis Capellæ in Eresburg. De Saxonia
oblata a Carolo Magno sancto Petro sunt etiam litteræ Gregorij Papæ septimi suo
loco recitatæ.

* octaua

HIEROSOL. PATRIARCHA CLAVES S. SEPVLCHRI AD CAROLVM MITTIT.
Eodem pariter anno Patriarcha Hierosolymorum per suum monachum misit ad
Carolum Magnum sacrosancti Sepulchri Redemptoris nostri claues, quem dimittens
ipse Carolus, Zachariam presbyterum illi adiunxit, qui dona ad loca illa sancta de- D
ferret. hæc Annales Francorum. Innotuerat in Oriente etiam tanti Regis Christianissi-
mi pietas atque potentia, adeo vt ad hunc vnum respicerent omnes, tamquam vnicum
Christianæ religionis, temporibus istis perditissimis quibus sub Sarracenorum iugo ge-
mebant, decus & ornamentum. Porro pro restauratione Ecclesiarum Hierosolymorum
Carolus collectam more maiorum indixit. Est ea de re titulus in eius Capitularibus his
[c] Capitul. lib. 4. in append. c. 36
verbis inscriptus: [c] De eleemosyna mittenda in Hierusalem, propter Ecclesias Dei re-
staurandas proximo Natali Domini.] ipsum vero decretum seu capitulum excidit.

IESV CHRISTI ANNVS 800. LEONIS PAP. III. ANNVS 5. IRENES ITERVM IMP. ANNVS 4. E

CAROLI MAGNI ADVENTVS IN VERBEM.
OCTINGENTESIMVS Redemptoris nostri illuxescit annus octauæ Indictionis,
ad cuius finem Carolus Magnus Romam se contulit, vt Ecclesiam illam impio-
rum factionibus perturbatam in securitatem pristinam restitueret. Sed quæ ista præ-
cesserint, quibusve itineribus se contulerit in Italiam, primo dicendum. Habent vete-
res Annales Francorum in vita eiusdem Caroli Magni ipsum hoc anno celebrasse sacrũ
diem Paschatis in Centulo seu Centula apud S. Richarium: erat illic insigne monaste-
rium, quod eius gener Angelbertus siue Engelbertus (vtroque modo apud antiquos
scriptus reperitur) erexit, vbi postea præfectus Abbas vitam duxit Angelicam. Ad-
erat vna cum Carolo tunc inter alios Albinus Flaccus qui & Alcuinus, illicq. dum dege-
[d] Apud Sur. die 26. April. to. 2.
ret, scripsit vitam [d] eiusdem S. Richarij Confessoris, in qua ita ad ipsum Carolum præ-
fatus est epistola nuncupatoria.

Domino

A Domino ſemper venerabili, ſemperq. deſiderabili, pijſſimo ſanctæ Eccleſiæ tutori, gratia Dei ſemper Auguſto Carolo veſtræ ſalutis perpes amicus Albinus.] adiectum eſt poſtea nomen Auguſti, quod conſequutus eſt anno ſequenti.

Remorante veſtræ excellentiæ pietate in loco ſancto & merito venerabili Centula; cum & ego veſtræ gloriæ ſeruus, veſtræ pietatis veſtigia ibidem proſequutus, aliquantiſper commorarer: orauerat paruitatem meam vir magnus in Chriſto, dominus & venerabilis Abbas Angilbertus, quo in laudem Conditoris, qui mirabilis ſemper apparet in electis ſuis, quemdam libellum ſtylo ſimpliciori digeſtum de vita ſanctiſſimi ac vere magnifici Confeſſoris Richarij cultius annotarem. &c.] adiecit ad finem præfationis more ſuo diſtichon, de eo quod illo libello contineretur, in hunc modum. ALBINVS SCRIBIT VITAS SANCTORVM.

Geſta ſacerdotis magni tenet iſte libellus
Richarij, cuius Centula corpus habet.

B] Scripſit & idem Albinus[a] vitam quoque Vuilembrordi qui & Clemens dictus, quæ extat, & alia plura id genus. [a] *Apud Sur. die 7. Nouem. to. 6.*

Sed redeamus ad Carolum, qui recedens e Centulo per litus Oceani venit Rotomagũ, inde per Sequanam profectus eſt ad ſepulchrum S. Martini orationis cauſa: vbi & defunctã pridie nonas Iunij Luitgardem coniugem ſepeliuit, piam valde feminam S. Liobæ virginis obſeruantiſſimam, cuius res geſtæ ſcriptis mandatæ extant. Poſt hæc habuit conuentũ generalem Moguntiæ: inde iter Italiam verſus arripuit, Rauennam cum peruenisſet, ibi ordinata expeditione in Beneuentanos, poſt ſeptem dierum inducias Romam verſus dirigit iter, præmiſſo exercitu cum Pipino filio aduerſus Beneuentanos in Romanam Eccleſiam tunc infeſtos. Romam vero peruenit ad octauum Kalendas Decembris. CAROLI ITER ROMAM VERSVS.

Quo modo autem exceptus fuerit ab ipſo Leone ſummo Pontifice, ex Francorum ſæ-
C pe citatis Annalibus ita fideliter reddimus: Pridie (inquiunt) quam Carolus Romam veniret, Leo Papa apud Numentum occurrit, & eum magna veneratione ibidem ſuſcepit. Poſt cœnam qua ſimul refecti ſunt, ibi illo manente, Pontifex ad Vrbem proceſſit. Poſteroq. die miſſis obuiam Romanæ Vrbis vexillis, ordinatis etiam atque diſpoſitis per congrua loca tam peregrinorum quam ciuium turmis, qui venienti laudes dicerent: ipſe Leo cum clero & Epiſcopis equo deſcendentem, graduſq. aſcendentem ſuſcepit. dataq. oratione, in baſilicam beati Petri, pſallentibus cunctis introduxit. Facta ſunt hæc octauo Kalendas Decembris. Poſt ſeptem vero dies, Rex concione vocata, cur Romam veniſſet, omnibus patefecit. Et exinde quotidie ijs propter quæ venerat facienda operam impendit. In quibus vt maximum, ita difficillimum erat, quod primo inchoatum eſt, de inueſtigandis videlicet quæ Pontifici obijciebantur. Qui tamen
D poſtquam nullus eorumdem criminum probator eſſe voluit, coram omni populo, in baſilica beati Petri Apoſtoli Euangelium ferens, ambonem conſcendit, inuocatoq. ſanctæ Trinitatis nomine, de obiectis ſe criminibus iureiurando purgauit.] hæc Annales ſub Ludouico Caroli Magni filio ſcripti, & ex alijs, a quibus vita Caroli Magni contexitur. QVOMODO EXCEPTVS CAROLVS IN VRBEM VENIENS.

Sed quod ait: Poſtquam nullus eorumdem criminum probator eſſe voluit, alij habent, Probator exiſteret. Hæc autem quomodo ſe habuerint, apud Anaſtaſium ſatis accurate ita narrata reperies: Fecit Carolus Magnus in eadem Eccleſia cõgregare Archiepiſcopos & Epiſcopos, Abbates & omnes nobiles Francorum, atque inclytos Romanorũ, & ſedentes pariter tam magnus Rex quã beatiſſimus Pontifex fecerũt reſidere ſanctiſſimos Archiepiſcopos, Epiſcopos & Abbates, ſtãtibus reliquis ſacerdotibus & Optimatibus Fran-
E corum & Romanorum, vt crimina quæ aduerſus almum Pontificem dicta fuerant, examinarent. Qui vniuerſi Archiepiſcopi & Epiſcopi & Abbates vnanimiter audientes dixerunt: Nos Sedem Apoſtolicam, quæ eſt caput omnium Dei Eccleſiarum, iudicare non audemus: Nam ab ipſa nos omnes & Vicario ſuo iudicamur, ipſa autem a nemine iudicatur, quemadmodum antiquitus mos fuit: ſed ſicut ipſe ſummus Pontifex conſuetuit, iubeat, canonice obediemus. At venerabilis vero Leo Præſul inquit: Prædeceſſorum Pontificum veſtigia ſequor, & de talibus falſis criminationibus quæ ſuper me nequiter exarſerunt, me purificare paratus ſum. LEONIS CAVSA IN SYNODO PROPONITVR DISCVTIENDA.

Alia vero die in eadem Eccleſia beati Petri Apoſtoli, in eorum præſentia amplectens venerabilis Pontifex ſancta Chriſti quatuor Euangelia, coram omnibus aſcendit ambonem, & ſub iureiurando clara voce dixit: Quia de iſtis falſis criminibus quæ ſuper me impoſuere Romani, qui inique me perſecuti ſunt, ſcientiam non habeo, nec talia egiſſe me LEO PAPA PVBLICE SE IVRAMENTO PVRGAT.

me cognoſco: Et hoc peracto, omnes Archiepiſcopi, Epiſcopi & Abbates, & cuncti clerici A
litania facta, laudes dedere Deo atque Dei Genitrici ſemperq. Virgini Mariæ dominæ
noſtræ, & B. Petro Apoſtolorum principi omnibuſq. Sanctis Dei.] Habetur autē totidem verbis concepta ipſa formula purgationis a Leone Pontifice facta, in hunc modum.

Nota res eſt, fratres cariſſimi, malos aduerſum me homines inſurrexiſſe, meq. ac vitam meam grauiſſimis criminibus infamaſſe. Cuius rei cognoſcendæ gratia clementiſſimus hic ac ſereniſſimus Rex Carolus vna cum ſacerdotibus ac Principibus ſuis in hanc
FORMVLA PVRGATIONIS LEONIS PAP. III. Vrbem ſe contulit. Quamobrem ego Leo Pontifex S. R. E. a nemine iudicatus, neque coactus, ſed mea voluntate impulſus purgo me, præſentibus vobis coram Deo & Angelis eius qui conſcientiam nouit, & beato Petro principe Apoſtolorum, in cuius conſpectu conſiſtimus, neque ſceleratas res quas mihi obijciunt perpetraſſe, neque perpetrari iuſſiſſe, Deum teſtans, in cuius Iudicium venturi ſumus, & in cuius conſpectu conſiſti- B
mus. Et hoc facio, non legibus vllis obſtrictus, neque hanc conſuetudinem aut decretum in ſancta Eccleſia ſucceſſoribus meis & fratribus Coepiſcopis imponere cupiens, ſed vt certius iniquis vos ſuſpicionibus liberem.] Hæc ex ſacris ritibus Romanæ Eccleſiæ prodita ſunt. Porro hæc ibi geſta traduntur ante Natalem diem Domini.

Qui autem annos Redemptoris a Natali die Domini auſpicari ſunt ſoliti, in ſequentem reijciunt annum coronationem ipſius Caroli Magni in Imperatorem, quæ ipſo die Natali Domini facta eſt; qui autem a Kalendis Ianuarij initium anni ſumere conſueuerunt (vt & nos facimus) hoc certe anno ipſam ponere neceſſe habent. de qua hæc apud
CAROLVS MAGNVS CORONATVR IMPERATOR. Anaſtaſium leguntur: Poſt hæc adueniente die Natali Domini noſtri Ieſu Chriſti, in iam dicta baſilica beati Petri Apoſtoli omnes iterum congregati ſunt: & tunc venerandiſſimus almificus Pontifex manibus ſuis pròprijs pretioſiſſima corona coronauit cum. C
Tunc vniuerſi fideles Romani videntes tantam defenſionem & dilectionem, quam erga ſanctam Romanam Eccleſiam & eius Vicarium habuit, vnanimiter altiſona voce, Dei nutu atque beati Petri clauigeri Regni cælorum exclamauerunt, CAROLO PIISSIMO AVGVSTO A DEO CORONATO, MAGNO, PACIFICO IMPERATORI VITA ET VICTORIA. Ante ſacram Confeſſionem beati Petri Apoſtoli plures Sanctos inuocantes, ter dictum eſt ab omnibus, & conſtitutus eſt Imperator Romanorum. Illico ſanctiſſimus Antiſtes & Pontifex vnxit oleo ſancto Carolum & excellentiſſimum filium eius Regem in ipſo die Natali Domini noſtri Ieſu Chriſti.] Theophanes vero coronatum tradit Carolum a Romano Pontifice Kalendis Ianuarij Indictionis nonæ, verum errore labitur, Latinis omnibus aduerſantibus.

Non omiſit idem Imperator iuramento tunc ſe obligare Romanæ Eccleſiæ defenſo- D
DEFENSOREM SEMPER FORE PROFITETVR ROM. ECCLES. rem: quod iuſiurandum his verbis concipi a poſteris etiam conſueuit. In nomine Chriſti ſpondeo atque polliceor ego Carolus Imp. coram Deo & beato Petro Apoſtolo, me protectorem ac defenſorem fore huius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in omnibus vtilitatibus, quatenus diuino fultus fuero adiutorio, prout ſciero, poteroq.] hæc in ſacrorum libro rituum, quem vetuſtas, Romanum Ordinem, appellauit. Dum agit de eodem a Leone coronato Imperatore Eginhardus, id ipſo Carolo nihil præſciente, factum affirmat, atque ait: Romam veniens propter reparandum qui nimis conturbatus erat Eccleſiæ ſtatum, ibi totum hiemis tempus protraxit, quo tempore Imperatoris & Auguſti nomen accepit, quod primo tantum auerſatus eſt, vt affirmaret ſe, eo die, quamuis præcipua ſolemnitas eſſet, Eccleſiam non intraturum fuiſſe, ſi conſilium Pontificis præſcire potuiſſet. Inuidiam tamen ſuſcepti nominis, Conſtantinopolitanis ſuper hoc indignan- E
tibus, magna tulit patientia, vicitq. eorum contumaciam magnanimitate, quæ eis proculdubio præſtantior erat, mittendo ad eos crebras legationes, & in epiſtolis, fratres eos appellando.] Quinam autem iſti fuerint, idem auctor ſuperius docet, his verbis.

IMPERATORES CONST. CVM CAROLO MAGNO QVAERVNT PACEM. Imperatores etiam Conſtantinopolitani Nicephorus, Michael & Leo vltro amicitiam & ſocietatem eius expetentes, complures ad eum miſere Legatos, cum quibus tamen propter ſuſceptum a ſe Imperatoris nomen, & ob hoc quaſi qui Imperium eis ſurripere vellet, valde ſuſpecto, fœdus firmiſſimum ſtatuit, vt nulla inter partes cuiuſlibet ſcandali remaneret occaſio.] ſubijcit idem auctor petitum tunc a Leone Pontifice, ſicut antea factum fuerat ab Hadriano, vt idem Carolus Imperatoria veſte vteretur, chlamyde ſcilicet, ait enim: Peregrina vero indumenta quamuis pulcherrima reſpuebat, nec vmquam eis indui patiebatur, excepto quod Romæ ſemel Hadriano Pontifice petente, & iterum

Leone

A Leone ſucceſſore eius ſupplicante, longa tunica & chlamyde amictus, & calceis Romano more formatis, induebatur.] hactenus Eginhardus, qui cum eſſet a ſecretis eidem Carolo Magno, rei geſtæ interfuiſſe putatur.

DE IMPERIO COLLATO CAROLO TESTES

At non ipſe tantum & Anaſtaſius de collata per Leonem Romanum Pontificem Imperiali dignitate Carolo Magno ſunt teſtes, ſed & fatentur id ipſum (vt vno verbo dicã) Latini omnes & Græci auctores, vtpote de re haud intra parietes domeſticos geſta, ſed in ipſo orbis theatro, Vrbe Romana, in ampliſſima baſilica Vaticana, non ſolum Romanis ipſis præſentibus atque ſpectantibus, ſed quotquot ex toto Chriſtiano orbe ſolerent illuc religionis cauſa confluere, peregrinis, & ipſis, quos idem Carolus ſecum duxerat exercitibus.

A DEO DARI REGES.

Rem tantam conſiderans, tu velim Lector, in primũ auctorem horũ omnium bonorum
B conijcias oculos, in ipſum omnipotentem Deum optimum maximum, ſciaſq. ſecundum diuinum illud oraculum: [a] Quod dominatur excelſus in Regno hominum, & cuicumque voluerit dabit illud, & humillimum hominem conſtituet ſuper eum.] & quod ipſe verbis iſtis confirmat: [b] Per me Reges regnant, per me Principes imperant.] Intelligaſq. pariter, tanta iſta graui diuini Iudicij ſtatera penſari, nec quicquam poſſe ſibi ſumere homines quantumlibet violenti, niſi ipſe rerum Dominus [c] dederit; de his enim hæc ſunt diuina eloquia: [d] Regnum a gente in gentem transfertur propter iniuſtitias & iniurias & contumelias & diuerſos dolos.] & datur a Deo (ſi meruerit populus) optimo Principi. Secundum quod ibidem ſcriptum eſt: [e] In manu Dei poteſtas terræ, & vtilem rectorem ſuſcitabit in tempus ſuper illam.] Id quod ipſe Redemptor dixit: [f] Auferetur a vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.]

a *Dan.* 4.
b *Prou.* 8.
c *Ioan.* 19.
d *Eccli.* 10.
e *Ibidem.*
f *Matt.* 21.

C Hæc idcirco propoſuiſſe voluimus, ne quod per miniſterium hominis factum appareret, id humanitus & non diuinitus actum putetur. Dei autem id fuiſſe conſilium, ſatis perſpicue declararunt euenta, ſecundum [g] veram illam Gamalielis in concilio Iudæorum ſententiam: Si eſt ex hominibus conſilium hoc aut opus, diſſoluetur; ſi vero ex Deo, non poteritis diſſoluere illud.] Quod igitur id quod per Leonem Pontificem factum eſt, vt translatum ante Occidentale Imperium in Orientem reuocatum fuerit in Occidentem, & ſemper ſteterit & hactenus perſeueret: nonniſi diuino conſilio factum eſſe, vel fieri potuiſſe, nemo prudens inficias ire poterit. Sed & quod totum id ſit opus Dei, vtique vt quod factum eſt, ita fieret per Romanum Pontificem totius Chriſtianæ religionis Antiſtitem, æque diuina diſpoſitio fuit.

g *Act.* 5.

DIVINA DISPOSITIONE TRANSLATVM IMPERIVM IN OCCID.

Quis enim negandum putet, conceſſum Chriſti Eccleſiæ, quod ſcimus traditum Sy-
D nagogæ? in qua Deus per miniſterium ſacerdotum, vt voluit abſtulit, & tranſtulit Regna, nouoſq. diuinæ ex voluntatis arbitrio Reges inſtituit. Ita per Samuelem primum Iudæorum Regem Saulem creari [h] voluit, & per eumdem ex ipſo in Dauidem [i] tranſferri. ſic & per Eliam [k] & Eliſæum tranſmitti Regnum e domo Achab in Iehu, & reſtitui illud rurſum per Ioiadam [l] ſacerdotem. Sic pariter etiam externum Regnum Syriæ diſponi voluit per Eliam, dum iuſſit ei, vt Hazael [m] famulum Regis Benhadad vngeret Regem Syriæ.

h 1. *Reg.* 9. 10
i 1. *Reg.* 16.
k 3. *Reg.* 19. 4. *Reg.* 9.
l 2. *Par.* 23.
m 3. *Reg.* 19.

Secundum ergo quod dictum eſt a Domino ad Ieremiam: [n] Conſtitui te hodie ſuper Gentes, & Regna, vt euellas & deſtruas & diſſipes, plantes & ædifices,] impleri id voluit in Eccleſia ſua, de qua myſtice dictum: [o] Maior erit gloria domus huius quam primæ.] nempe præſtantiorem fore Eccleſiæ gloriam quam Synagogæ. Sed & miniſtros nouæ
E legis longe ſuperare gloriæ ſplendore miniſtros antiquæ legis, firmiſſima aſſertione Paulus [p] docuit verbis illis: Si miniſtratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, ita vt non poſſent intendere filij Iſrael in faciem Moyſi propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur: quomodo non magis miniſtratio Spiritus erit in gloria? Nam ſi miniſtratio damnationis in gloria eſt, multo magis abundat miniſterium iuſtitiæ in gloria.] Si igitur in veteri Teſtamento per ſacerdotes ſeruos ſuos voluit Deus Reges inſtitui, & Regna trãsferri: quomodo non & id conceſſum ab eo dixerimus ſacerdotibus nouæ legis?

n *Ierem.* 1.
o *Agg.* 2.

MAIOR GLORIA ECCLESIAE QVAM SYNAGOGAE.

p 2. *Cor.* 3.

Iſta quidem ex conuenientia; ex qua pariter aſſerendum, quod cum in Eccleſia (vt eſt omnium Orthodoxorum ſententia) ſuper omnes emineat viſibile caput Romanus Antiſtes, iureq. ſemper prædicatus ipſe Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus: iſta per ipſum præſtari conueniens fuiſſe, quiſque ſapiens affirmabit, conſentietq. æque conueniens extitiſſe, translationem iſtam, de qua eſt ſermo, impleri potiſſimũ debuiſſe per talẽ ſanctiſſimum Pontifi-

DECEBAT PER S. LEONEM PAPAM TANTA IMPLERI.

Pontificem, mitissimum super omnes homines, super quem Deus præ ceteris ostendisset omnipotentiam suam, eripiendo eum de manibus hostium, & sanando immaniter trucidatum; quem & oculis orbatum, & lingua radicitus præcisum, tanto miraculo videntem reddidisset atque loquentem; cum alioqui etiam per ministros aliquando, qui male audirent, suam in his perfici voluerit voluntatem; vti accidit de eo qui missus est vngere Iehu in Regem [a]: licet enim putaretur insanus, & diceretur falsa locutus: mouit tamen Deus animos eorumdem qui talia de eo crederent ac prædicarent, vt eius dictis fidem adhiberent & obedirent, & quæ essent ab eo dicta, suo ministerio adimplerent. tanta est vis diuinæ potentiæ, vt quæ Deus vult, per quem vult (qualiscumque is sit) impleri velit, frustra omnibus repugnantibus.

a 3. Reg. 9.

IVSTE PER LEONEM ET DIGNE IN CAROLVM TRANSLATVM IMPERIVM.

Quod igitur (vti ostendimus) conueniens fuit per Leonem impleri, pariter decens fuisse in Carolo Magno expleri, nemo puto erit qui secus senserit, vtpote viro pijssimo, fortissimo, mitissimo, iustissimo, adijce & doctissimo, de Ecclesia Catholica, & statu publico semper in omnibus optime merito, optimis Christianis Principibus in omnibus coæquando, & in multis etiam præferendo. Si cui igitur fuit istiusmodi beneficium diuinitus conferendum, per quem potius quam per Leonem, & in quem melius quam in Carolum? Sed & quãdo opportunius quam hoc tempore? Iacebant absque possessore titulus iuraq. Occidentalis Imperij, a Græcis ob hæreses, quibus pertinacius inhæsissent, iuste Pontificia auctoritate sublata: nec enim dignus est habitus Constantinus licet Catholicus, & de Fide Catholica bene meritus videretur, cui restitui deberet, vtpote qui ablatos a prædecessoribus hæreticis Imperatoribus Archiepiscopatus, & Episcopatus, qui essent immediate sub iuribus Romanæ Ecclesiæ, & dempta eiusdem amplissima patrimonia, admonitus licet per Hadrianum Pontificem, minime restituere voluisset, ob quam causam eius sententia excommunicandus esset, atque hæreticus decernendus. Sunt ista omnia expressa in fine epistolæ eiusdem Hadriani Pontificis ad Carolum Magnum data pro defensione Nicæni secundi Concilij.

B C

CONVENIENS ET NECESSARIA TRANSLATIO IMPERII

Sed quod conueniens fuisse dictum est, idem pariter vtile & necessarium etiam extitisse, si quis tempora posteriora consideret, non negabit. Quam deforme, & penitus indecens esset, vt Orientali Imperio in deterius, atque in ruinam penitus prolabente, posteriores qui fuerunt schismatici ab Occidentali Ecclesia diuisi, ijdem dicerentur Occidentalis orbis Imperatores, cui nec religione communicarent? Sed quanto deformius vt idem ius ac titulus propagaretur in Turcas Christianæ religionis infensissimos hostes, in quos Dei indignatione, in vltionem populorum schismaticorum, traditum est destruendum potius quam regendum Orientis Imperium? Quo nomine plurimas omnium bonorum auctori Deo optimo maximo gratias agendas esse, sed & tantæ rei ministro Leoni Pontifici esse pariter persoluendas, fidelis nemo negarit, nisi Nouator hæreticus, Catholicæ Ecclesiæ perduellis, & Romanorum Pontificum infensissimus hostis, suomet iudicio condemnatus extra corpus Ecclesiæ exulare, qui communi totius corporis bono non gaudeat, sed secundum illud Dauidicum: [b] Peccator videbit & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet,] doleat infelix, obtrectet, furat, clamet, stridat, aduersariumq. stylum exacuat.

D

b Psal. 1.

Quod autem ex conuenientia, vtilitate exigente, & necessitate poscente, Deo volente, factum diximus: id ipsum ex insita ipsi Romano Pontifici concessa diuinitus auctoritate fuisse impletũ, pariter affirmamus. Neget si quis ista: plane impius & infidelis ac rerum Ecclesiasticarum penitus rudis esse conuincitur. Conuertat iste oculos in antiquiorem Ecclesiam, quam dicimus Synagogam, & videbit sacerdotes antiquæ legis eiusmodi auctoritate non caruisse, fuisseq. apud eos concilium magnum Iudæorum pontificum ac primarij summiq. omnium sacerdotis, penes quos inter alia potestas esset, de Regibus iudicare, vt si causa exigeret, e throno dimitteret, & in eius locum alium subrogaret, quorum ampliſſimam potestatem Herodes tyrannus eius iudicio postulatus aliquando veritus, eiusmodi concilium mutauit, occisis illis, suffectis alijs, quos sciret sibi consentientes, vt Iosepho auctore, tomo primo Annalium, suo loco narrauimus. Dixeris ne tu, Christi Ecclesiam eiusmodi potestate caruisse, quæ etiam in Synagoga vigebat? cum ampliora charismatum dona collata esse Christi Ecclesiæ quam Synagogæ, fuerit semper absque controuersia vna semper omnium Orthodoxorum sententia?

ROMANI PONTIFICIS AVCTORITAS IN IMPERIVM.

E

Hanc potestatem esse in Ecclesia Dei, & in ipso Pontifice primario residere, posseq. ipsum,

A ipsum, si causa postulet, Apostolica plenissima potestate infestum Ecclesiæ Regem, siue Imperatorem deponere, inq. locum ipsius iustum & pium sufficere, ex Dei verbo, iure diuino & lege naturæ necessaria assumptione probari, exploratissimum est.

Si enim Christi verbo vnus in primis a Christo Redemptore iussus est Petrus pascere suas [a] oues, pascere agnos: ex ouium Christi numero demoueas necesse est Reges & Imperatores, si a Petri eos segreges pastorali regimine atque censura; vt opus sit inter [b] hœdos colloces, quos ab ouibus segregas; nisi velis eos potius inter leones, lupos, dracones, & alias feras bestias numerare: sed & de his æque Petro dictum scias: [c] Occide & manduca. Verum inter Christi oues recensendos esse Principes omnes, nemo Orthodoxorum aut hæreticorum hactenus dubitauit, cum secus sentire nihil aliud sit, quam eos inter reprobos collocare.

PETRO SVBDITI OMNES PRINCIPES.
a Ioan 21.
b Matt. 25.
c Act. 10.

B Cum igitur superiori tomo, & alijs omnibus sequentibus, doctrina & exemplis frequentissime iteratis sit clarissima luce demonstratum, Romanum Pontificem præsidere Patrem atque Pastorem Ecclesiæ vniuersæ, idq. semper fuerit a sanctis Patribus cognitum, & declaratum, & præsenti sæculo plurimorum scriptione librorum a veris Orthodoxis ijsdemq. doctissimis aduersus Nouatores hæreticos demonstratum: si Pontifex Romanus est Pastor, vtique & Principes oues illi subijci (si non insanis) debeas affirmare, & ipsum his præesse debere, simul asserere. Ex quo ordine hierarchico necessario sequitur, vt si quæuis ouium erret, corrigenda sit a pastore. Et error adeo sit perseuerans, vt non solum nolit ipsa sanari, sed quærat alias perdere: plane fatui & non prudentis pastoris erit, eam non extra grege abijcere. Sed da aliquem non existentem ouem, sed mentientem, ouiumq. pelle contectum lupum includere, quid aget pastor? C quid ipsi faciendum omnes alij suadebunt, nisi longe procul (quisquis iste fuerit) abijcere? nec est istud politicum statum destruere, sed perficere, & conseruare.

ROM. PONTIFICIS CENSVRAE SVBDITI REGES.

Etenim natura docet hoc ipsum, vt præsidens animus corpori, sectionem imperet putridi membri, cuius sit desperata curatio. [d] Sumus nos inuicem membra, & omnes vnum corpus in Christo, in quo caput ceteris præstare membris quis neget, & animam corpori imperare quis dubitet? diuinamq. potestatem humanæ, cælestem terrenæ, spiritualē carnali præesse debere quis nō affirmet? Ita Paulus, qui ad conseruationē politici status hæc dixit: [e] Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit,] de Principibus loquens. Sed idem dicit cunctis Christianis simulq. Principibus: [f] Obedite præpositis vestris, & subiacete eis: ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.] Idemq. in omnes discolos vigilare Apostolicam disciplinam sic docet: [g] Arma militiæ D nostræ non sunt carnalia, sed potentia Deo ad destructionem munitionum. *& paulo post:* In promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam &c.] Et Petrus qui dicebat: [h] Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, sic Regi quasi præcellenti, &c.] Idē aduersus male iudicantes sublimiores potestates: [i] Oportet, inquit, obedire magis Deo quam hominibus.] Et qui dixit Episcopis: [k] Pascite qui in vobis est gregem Dei prouidentes non coacte sed spontanee, & non dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo.] Idem ipse [l] Ananiam & Saphiram mentientes Spiritui sancto interfecit spiritu oris sui; vt intelligeret vnusquisque, sic in diuinis verbis insinuari humilitatem, vt velit Deus conseruatam esse in omnibus potestatem.

PRAELECTVRAM SACRAM
d Rom. 12.
EX NATVRALI RATIONE PROBARI
e Rom. 13.
f Hebr. 13.
g 2. Cor. 10.
h 1. Petr. 2.
EX DIVINA SCRIPTVRA PROBARI SVBDITOS PRINCIPES PONTIFICIBVS.
i Act. 5.
k 1. Petr. 5.
l Act. 5.

Hinc factum est vt Gregorius Magnus, idemq. eius nominis primus, mitissimus super omnes homines, & corde humillimus, pro conseruatione tamen bonorum xenodochij & E monasterij ipsos Frācorum Reges Regno priuet, si quid ab eisdem abstulerint pijs locis. Nā in priuilegio concesso Augustodunensi xenodochio, hæc ad finem ipsius habet: [m] Si quis vero Regum, sacerdotum, Iudicum, ac personarum sæcularium hanc Constitutionis nostræ paginam agnoscens, contrā eam venire tentauerit, potestatis, honorisq. sui dignitate careat.] habet eadem [n] in priuilegio concesso monasterio S. Medardi Suessionensi. Si igitur ob vnius hospitalis domus, vel monasterij vnius inuasa a Regibus bona, eis S. Gregorius Regno priuationem comminetur: quid agant successores eius cum viderint Reges & Imperatores vniuersam Ecclesiam, siue bellorum vi, siue hæresibus pessundare? vt non mireris si alter Gregorius eius nominis Secundus æque sanctus, Imperatorem hæreticum & inuasorem rerum Ecclesiæ Romanæ in Oriente (vt vidimus) priuauerit iuribus Occidentalis Imperij, quæ hic Pontifex, de quo est sermo, contulit meritissimo Carolo Magno Ecclesiæ defensori.

m Greg. lib. 11. epist. 10. Ind. 6.
PRIVATIONEM REGNI COMMINATVR GREGORIVS.
n Greg. lib. 12. epist. 32. Ind. 7.

His

His offensum crabronum examen excitatum exurgit,& exerto aculeo obuium quemque petit. Talis est Nouatorum huius temporis schola, cuius qui in historica facultate apud eos esse profitebatur antistes, commentarium [a] scripsit aduersus eos qui assererent collatum esse Occidentis Imperium per Romanum Pontificem in Carolum Magnum: quam quidem scriptionem si quis mendaciorum nuncupauerit officinam, proprio quidem titulo mendax opus inscripserit. Cùm nescio an quis alius sit inuenire huius temporis scriptor, qui plura, maiora, patentiora dicam & putentiora ac magis deformia, vna simul in vno volumine, mendacia coacernauerit. Qui ista non credit,& figura hyperbolis,amplificationis causa nos vti existimet; inspiciat ipse oculis easdem, tamquam in nundinis palam expositas merces patentes omnibus factas. Qui enim eiusdem officinæ abdita penetrauit,veritatis lucerna singula perscrutatus,quæ tenebrarum erant offusa caligine qualia essent non omnibus nota,iam aduersaria scriptione palam fecit,& cunctis perspicue demonstrauit vir doctissimus Bellarminus,hodie Collegij Apostolici decus & ornamentum Cardinalis amplissimus,qui id quod conatus est, adeo est feliciter consecutus, vt nobis vel alijs non sit admodum laborandum,sed gratulandum potius, vti potentissimo vindici veritatis;agendæq. gratiæ quod labore plurimo liberauerit immittendi falcem in adeo densam immensamq. mendaciorum siluam: nam contemnendus est potius quam confutandus ille, qui mendaciorum frigidus defensor accedens, post collapsos tuba [b] Iosue muros Iericho, leuem maceriem excitauit, quæ sponte corruat, indigna penitus, vt ad eius demolitionem iterum buccina sacerdotalis insonet.

a Sugillat author Centuriatores, & eorum principem Matthiam Illyricũ.

CONFVTATVS DEFENSOR FALSAE REGIAE IMMVNITATIS.

b Iosue 6.

Cum igitur Dei & Apostolicæ Sedis gratia totum hoc, quod acceperunt, Occidentalis orbis Imperatores se consequutos intelligant: par est vtrisque Deo atque Apostolicæ Sedi gratos esse,non immemores, quod cuius facultatis est dare, eiusdem est potestatis adimere, & pro Ecclesia sancta sua exurgere vindicem Christum Dominum, qui est cõminatus Hebræis: Auferetur([c] inquit) a vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius.] Quod quidem cum eis atque cum alijs Gentibus sæpe factum,produnt sæculis cunctis Annales. Sed magna Dei benignitate inde parta est Imperio Occidentali securitas, vt maneat semper,quia ædificata est supra petrã tanta moles structuræ: quod [d] Domini verba demonstrant,& exẽpla declarant.Stetit enim immobile & inconcussum, percussum licet & exagitatum valde Imperiũ Orientis,quamdiu eius inhæserunt fundamenta petræ;vbi vero eadẽ sæpe nutantia sunt inde omnino dimota: mox totum corruit ingenti fragore, nec amplius exurrexit. Sed iam cœptam historiam prosequamur.

c Matt. 21.

IMPERII SECVRITAS QVAE.

d Matt. 7.

Quas autem tunc post coronationem idem Carolus oblationes obtulerit Romanis basilicis, habes apud Anastasium verbis istis: Post celebrationem Missarum obtulit ipse sereniss. domnus Carolus Imperator mensam argenteam cum pedibus suis pensantem libras . . . . Sed & in Confessione eiusdem Dei Apostoli vna cum præcellente filio suo Rege & filiabus diuersa vasa ex auro purissimo in ministerium ipsius sancti pensantia libras . . . . sed & coronam auream cum gemmis maioribus, quæ pendet super altare, pensantem libras quinquaginraquinque, & patenam auream maiorem cum gemmis diuersis pensantem libras triginta, & calicem maiorẽ cum gemmis & ansis duabus pensantem libras octo. item calicem communiorem fundatum cum scyphone pensantem triginta septem libras: immo & calicem alium maiorem fundatum pensantem libras triginta sex.

CAROLI IMPERATORIS OBLATIONES DATAE ECCLESIIS.

Obtulit & super altare sanctissimum beati Pauli Apostoli mensam argenteam minorem cum pedibus pensantem libras quinquagintaquinque cum diuersis vasis miræ magnitudinis, quæ ad vsum ipsius mensæ pertinent.

Item in basilica Saluatoris Domini nostri, quam Constantinianam vocant, obtulit Crucem cum gemmis hyacinthinis, quam almificus Pontifex in litania præcedere constituit, secundum petitionem ipsius pijssimi Imperatoris. item & altare cum columnis argenteis & ciborio, verumetiam & Euangelium ex auro mundissimo cum gemmis ornatum pensans libras . . . . .

* Item & in basilica Dei Genitricis Ad præsepe obtulit * siclumaca argentea maiora pẽsantia libras . . . .] hucusque de oblationibus Caroli Imp. post hæc vero de exilio perditissimorum damnatorum hominum ista subijcit.

EXILIVM SCELERATORVM.

Postmodum vero dum deducti fuissent iniquissimi illi malefactores,videlicet Paschalis & Campulus, & sequaces eorum in præsentia pijssimi domni Imperatoris, circumstantibus

A stantibus nobilissimis Francis & Romanis, & omnes simul exprobrantes de malis ipsorum consilijs & operationibus, increpabat Campulus Paschalem dicendo: Mala hora faciem tuam vidi, eo quod tu me misisti in istud periculum, & ceteri similiter, alter alterum condemnans, manifestabant suum ipsorum reatum. Quos cum tales iniquos cognouisset pijssimus Imperator, in partes Franciæ misit.] hucusque de his apud Anastasium.

Eodem autem die quo Leo Pontifex coram populo se purgauit, [a] Zacharias presbyter, qui anno superiori missus fuerat ad loca sancta Hierosolymam cum eleemosynis, bene perfuncto legationis munere, cum duobus monachis, vno de monte Oliueti, altero de Sabæ monasterio de Oriente reuersus Romam venit, quos Ioannes Patriarcha ad Regem misit: qui benedictionis causa claues Sepulchri Dominici ac loci Caluariæ, cla-
B ues etiam ciuitatis & montis Oliueti cum vexillo detulerunt. Quos Rex benigne suscipiens, aliquot dies secum detinuit, & Aprili mense sequentis anni remuneratos absoluit.] hæc ex Annalibus Francorum in vita Caroli Magni.

[a] *Vita Caroli Magni hoc anno.*

CLAVES S. SEPVLCHRI ET CIVITATIS HIERVSALEM MISSAE AD CAROLVM.

Scribit Eginhardus, ipsum Regem Sarracenorum, Aaron dictum, dono dedisse locum illũ venerandi Sepulchri ipsi Carolo. sunt enim hæc verba Eginhardi: Cum Aaron Rege Persarum, qui excepta India totum pene tenebat Orientem, talem Carolus habuit in amicitia concordiam, vt is gratiam eius omnium, qui toto orbe terrarum erant, Regum ac Pontificum amicitiæ præponeret, solumq. illum honore & amicitia sibi colendum iudicaret; ac proinde cum Legati eius quos cum donarijs ad sacratissimum Domini ac Saluatoris nostri Sepulchrum, locumq. Resurrectionis miserat, ad eum venissent, & ei domini sui voluntatem indicassent, non solum quæ petebant fieri permisit, sed etiam sa-
C crum illum & salutarem locum, vt illius potestati adscriberetur concessit, & reuertentibus Legatis suos adiungens, inter vestes & aromata, & ceteras Orientalium terrarum opes ingentia illi dona transmisit, cum ei paucos ante annos, eum quem tunc solum habebat mitteret elephantem.] hæc Eginhardus.

Sed de his monendus Lector, quod cum sit de Carolo scriptum, quod recuperauerit Terram sanctam, quod eiusmodi claues acceperit: error ex eo natus, quod id factum armis dixerunt alij. Sed nonnisi donatione Regis Sarracenorum id euenisse constat. Verum non hoc anno gesta sunt ista, cum paucos post annos a misso elephante accidisse testetur: cum tamen elephantis donum sequenti anno contigisse, suo loco dicturi sumus, vbi & de legatione ab eodem Rege missa ad Carolum agemus anno sequenti.

DIESV CHRISTI ANNVS 801. — LEONIS PAP. III. ANNVS 6. — CAROLI MAGNI 1. IRENES ITERVM 5. IMPP.

OCTINGENTESIMVS primus annus sequitur notatus Indictione nona, quo (vt habent Annales [b] Francorum) Carolus Magnus Imperator septimo Kalendas Maias Roma profectus Spoletum venit: & dum esset ibi, pridie Kalendas Maij hora noctis secunda terræmotus maximus factus est, quo & tota Italia grauiter concussa est. Quo etiam terræmotu Romæ tectum basilicæ B. Pauli Apostoli magna ex parte cum suis trabibus decidit. & in quibusdam locis vrbes, montesq. ruerunt, &c.] De hac vero clade, quam tunc Romæ passa est basilica S. Pauli, Anastasius agit his verbis in ipso Leone.

[b] *Vita Caroli Magni hoc anno.*

TERRAEMOTVS INGENS ITALIAM QVATIT.

E Nona vero Indictione, peccatis nostris imminentibus, subito terræmotus factus pridie Kalendas Maij, Ecclesia beati Pauli Apostoli ab ipso terræmotu concussa, omnia sarta tecta ruere. Quæ conspiciens magnus & præclarus Pontifex, in magnam venit tribulationem, & lamentari cœpit tam pro argento quam pro ceteris speciebus, quæ ibidem demolitæ & confractæ sunt. Sed Domino annuente, & beato principe Apostolorum protegente, præclarus Pontifex totis nisibus suis, certamen petentis instar, sicut antiquitus existebat ampla & maxima, fortitudine potens, in meliorem deduxit statum, & in meliorem speciem eam marmoribus decorauit, & tam presbyterium quam totam Ecclesiam marmorauit, & eius porticus renouauit: simulq. & nauem quæ est super altare, sarta tecta omnia nouiter restaurauit: quin etiam & tres imagines aureas ibidem obtulit, scilicet Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli. Sed & aliam imaginem Saluatoris deauratam super postes in introitu posuit

BASILICA S. PAVLI TERRAEMOTV CONCVSSA.

penſantem libras ſexaginta :ſed & omne argentum ibidem, quod quaſſatum erat,noui- A
ter reſtaurauit. Necnon & feneſtras ipſius Eccleſiæ miræ pulchritudinis ex metallo Cyprino decorauit.] & inferius de eadem baſilica.

DE ORNAMENTIS COLLATIS IN BASILICAM S. PAVLI.

Item fecit in eadem baſilica beati Pauli calices maiores fundatos ex argento puriſſimo,ex ipſius Apoſtoli donis qui pendent inter arcus maiores numero vndecim,alios qui pendent inter columnas maiores dextera læuaq. numero quadraginta, ſimul penſantes libras ducentas & ſexagintaſeptem. Fecit & * ciborium cum columnis quinquaginta-quinque ſuper altare miræ magnitudinis & pulchritudinis ex argento puriſſimo, penſans duo mille & quindecim libras, necnon & Crucem anaglypham pendentē in pergula ante altare penſantem libras tredecim,atque velum rubeum quod pendet ante altare habens in medio Crucem de chryſoclauo.] & rurſus:Fecit ibidē idem beatiſſimus Pontifex caniſtros ex argēto puro numero quadragintaſeptem penſantes ſimul libras ducen- B
tas quadraginta.] & inferius: Fecit in eadem baſilica Doctoris mundi B.Pauli Apoſtoli Angelos ex argento puriſſimo duos, iuxta imaginem Saluatoris in ingreſſu veſtibuli, penſantes libras centum & ſemis. Verum & polycandilum pendentem in pergula ante Confeſſionem cum catenulis aureis, quæ penſant libram vnam. Præterea &in ingreſſu baſilicæ ſuper rugas maiores fecit imagines ex argento quinque, penſantes libras ducentas vigintinouem. Fecit & vbi ſupra Aquamanus ante . . . . deauratos duos argenteos penſantes libras quatuordecim. Fecit & ſuper ceroſtratas maiores verſatiles anaglyphos ex argento puriſſimo, penſantes ſimul libras octogintaſex & vncias octo, atque lucernas maiores fuſiles bimixas anaglyphas duas penſantes libras quinquaginta ſeptem. Et conſtituit eius beatitudo, vt quotidianis noctibus ante altare ipſius
Apoſtoli ardere debeant. C

* Cibotium

Idem diuina inſpiratus gratia inueſtiuit trabem maiorem, quæ eſt ſub arcu principali ex argento mundiſſimo penſante vndique libras mille trecentas quinquaginta duas. Fecit & ſuper altare maius veſtem chryſoclauam mira pulchritudine decoratam, habentem hiſtoriam Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſanctæq. eius Genitricis, atque duodecim Apoſtolorum cum periclyſi de chryſoclauo, vndique ex margaritis ornatam, atque ab vtroque latere blatthi cum chryſoclauo, quæ in natalibus Apoſtolorum ibidem poni conſtituit. Fecit etiam ibi ſuper Crucem maiorem ex auro fuluo nimis epanoclyſtum ornatam gemmis pretioſis penſantem libras quadragintaduas & vncias duas, necnon & ceroſtatorum paria quatuor inueſtita ex argento deaurato penſantia ſimul libras ſeptuagintaſeptem.] ac rurſum inferius hæc habentur: Fecit & in baſilica eadem veſtem ſuper altare habentem hiſtoriam Reſurre- D
ctionis, & imagines Apoſtolorum chryſoclauam ornatam margaritis & imagines Apoſtolorum duas ex argento deaurato penſantes libras octogintaſex.] Poſt multa vero alijs collata Eccleſijs hæc habentur ad eamdem Eccleſiam pertinentia.

Fecit & in baſilica Doctoris mundi beati Pauli Apoſtoli veſtem chryſoclauam habentem in medio Saluatorem, dextera, læuaq. beatum Petrum & Paulum Gentibus prædicantes cum periclyſi de chryſoclauo & gemmis pretioſiſſimis.] & inferius : Fecit in baſilica S.Pauli thuribula ex auro puriſſimo duo.] ac rurſum.

Fecit in eadem Eccleſia S. Pauli Crucifixum ex argento puriſſimo miræ magnitudinis decorum penſantem libras quinquaginta duas,verum etiam fecit ibi ſuper tetra vela alba holoſerica roſata, ex quibus vnum habens in medio Crucem de chryſoclauo, & gammadias de chryſoclauo numero octo, quæ pendent in phato in medio baſilicæ pen- E
ſante libras duodecim. Ingreſſum vero corporis eius ſuper . . . ex marmoribus candidis miro decore ornauit, atque rugas æreas ibidem poſuit. Super columnas vero marmoreas quæ ſtant in circuitu altaris ipſius Doctoris mundi, vbi trabes quondam lignææ poſitæ fuerant, quæ etiam nimia vetuſtate marcuerant, hic ſacer Antiſtes ſuper ipſas columnas lilia poni fecit . . . & capitella ex metallo, & ſuper ipſas marmoreas platonias poſuit, & diuerſis picturis opus miræ magnitudinis decorauit, necnon ibi fecit vela Alexandrina maiora numero quinque, quæ pendent ſuper rugas maiores in ingreſſu baſilicæ mirifice decorata.] & poſt multa : Fecit in baſilica beati Pauli Apoſtoli Doctoris Gentium phara canthara ex argento puriſſimo cum delphinis ſuis numero quinque penſantia libras ſexagintaſeptem & vncias quatuor.] & ibi ſupra: Veſtiuit altare beati Pauli Apoſtoli ex argento mundiſſimo deaurato penſante libras

centum

A centum & nouem. Necnon & Confessionem ipsius atque faciem altaris ipsius vestiuit ex auro purissimo pensante libras centum viginti quinque & vncias octo.

SYMBOLVM FIDEI IN SCVTO ARGENTEO.

Fecit & super in ingressu corporis scutum argenteum purissimum, in quo Orthodoxæ Fidei Symbolum scribi fecit, quod pensat libras triginta duas: Fecit ibi desuper, coronas maiores tres ex argento purissimo pensantes in vnum libras nonaginta tres.] hæc omnia post terræmotum ab eodem Pontifice facta ponuntur. Quæ autem ante terræmotum, sed postquam ex Germania est reuersus, ab ipso diuersis in locis diuersa Ecclesiarum ornamenta confecta sunt: ex eodem auctore hic describemus. Sed primum quæ ad ædificia pertinent, his verbis.

TRICLINIVM VATICANVM.

Præfatus vero sanctissimus Pontifex iuxta Ecclesiam beati Petri Apostoli fecit in triclinio maiori miræ pulchritudinis decoratam absidem musiuo ornatam, & absides
B duas dextera, læuaq. super marmore & pictura splendentes, & in pauimento marmoreis exemplis stratis cum ceteris amplis ædificijs tam in ascensu scalæ, quam post ipsum triclinium compte.]

VETERA MONVMENTA CVSTODIENDA.

Quod autem ad vestes pertinet & alia ornamenta: hic pariter eadem ipsa in Annalibus cum ceteris superius memoratis tamquã in armario recondamus, sic fiet, vt vestes nullis tineis corrodantur, nec vasa a furibus auferantur, neque quauis temporũ iniuria pereant. Cũ enim & in eisdẽ antiquarum Ecclesiarũ memoria conseruetur, & de multis alijs scitu dignis admoneamur: nequaquã putes in his recensendis ociose nos laborare. sic se habẽt.

IN ECCLES. S. PETRI.

Fecit in Ecclesia beati Petri Apostoli vestem e chrysoclauo cum pretiosis gemmis ornatam habentem historiam Dominicæ Resurrectionis, & inter arcus vela serica alba, & vela de staurati pulcherrima. Post reuersionem suam ob nimium amorem fecit eidem
C nutritori suo presbyterium nouiter totum marmoreum pulchrum sculptum & compte erectum. sed & super altare maius fecit tetra vela holoserica alithina quatuor cum astillis & * rosis chrysoclauis, & in eodem sacro altari fecit aliam vestem cum historijs Crucifixi Domini.

* rotis

IN ECCLES. S. PAVLI.

Et in Ecclesia Doctoris mundi beati Pauli Apostoli fecit tetra vela holoserica alithina quatuor, & vestem super altare albam chrysoclauam, habentem historiam Natiuitatis Domini, & sanctorum Innocentium. Item & aliam vestem Tyriam habentem historiam cæci illuminati & resurrectionem.

IN ECCLES. S. MARIAE AD PRAESEPE.

Idem autem sanctissimus Præsul fecit in basilica beatæ Mariæ Ad præsepe vestem albam chrysoclauam habentem historiam sanctæ Resurrectionis, sed & aliam vestem in orbiculis chrysoclauis habentem historiam Annuntiationis & SS. Ioachim & Annæ.

S. LAVRENTII EXTRA MVROS.

D Fecit in Ecclesia beati Laurentij foris muros idem Præsul vestem albam rosatam cum chrysoclauo. sed & aliam vestem super sanctum corpus eius albam stauracinam & chrysoclauam cum margaritis.

S. CALLISTI.

In titulo Callisti vestem chrysoclauam ex blatthi Byzanteo habentem historiam Natalis Domini & sancti Simeonis.

Item in Ecclesia sancti Pancratij vestem Tyriam habentem historiam Ascensionis Domini.

S. MARIAE AD MARTYRES. S. BONIFACII. S. MARIAE IN COSMEDIN.

Sed & in sancta Maria ad Martyres fecit vestem Tyriam vt supra. In titulo S. Sabinæ vt supra. In diaconia S. Bonifacij vt supra. In diaconia S. Mariæ quæ vocatur Cosmedin vt supra.

SS. COSMAE ET DAMIANI.

In basilica SS. Cosmæ & Damiani fecit vestem de blatthi Byzanteo cum periclysi de
E chrysoclauo & margaritis.

S. VALENTINI. SS. NEREI ET ACHILLEI. S. MARIAE IN DOMINICA.

Item in Ecclesia sancti Valentini fecit vestem chrysoclauam, & aliam vestem de fundato pulcherrimam.

In diaconia SS. Nerei & Achillei fecit vestem de stauraci.

In diaconia sanctæ Dei Genitricis quæ vocatur Domnica, fecit vestem de stauraci.

S. SABAE. *

In monasterio S. Sabæ fecit * butronem argenteum cum canistro suo pensantem libras duodecim. & vestem de stauraci cum chrysolauo & margaritis.

S. GERASIMI. S. GREGORII.

Item in monasterio S. Gerasimi fecit vestem de stauraci cum periclysi de chrysoclauo.

Necnon in monasterio Cliui Scauri fecit vestem de stauraci cum periclysi de chrysoclauo.

Verum etiam in titulo Pammachij fecit vestes duas, vnam de stauraci cum periclysi de chrysoclauo & aliam vestem de * imizino. *

S. ANDREAE IN SILICE.

Item supradictus Antistes Ecclesiæ beati Andreæ Apostoli sitæ via Appia in silice in trigesimo lapide sarta tecta nouiter restaurauit vna cum baptisterio & porticu. In qua Ecclesia presbyterium constituit, vbi & dona obtulit tam in argento quam in vestibus & libris.] hæc de rebus vsque ad terræmotus tempus Anastasius: atque de his satis, iam ad Carolum redeamus. A

Hoc eodem anno, ab ipso Imperatore datæ reperiuntur leges, quæ Mutinæ adhuc legi hac præfatione dicuntur [a].

[a] Sigon. lib. 4. Reg. Ital. hoc anno.

DE LEGIBVS A CAROLO IMP. SANCITIS.

Carolus diuino nutu coronatus Romanum regens Imperium serenissimus Augustus omnibus Comitibus, Castaldis, seu cunctis Reip. per prouinciam Italiæ a nostra mansuetudine præpositis, anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi DCCCI. Indictione IX. anno Regni nostri in Francia XXXIII. in Italia XXVIII. Consulatus autem nostri primo. Cum in Italiam propter vtilitatem sanctæ Dei Ecclesiæ ac prouinciarum B disponendarum venissemus: multæ atque diuersæ per vrbes singulas ante conspectum nostrum quæstiones venerunt, tam de Ecclesiasticis quam de publicis & priuatis rebus, per ea quæ statim recitata, ex Romana, seu Longobarda lege competenti sententia terminata sunt, quorum iudicialis sententia a legislatoribus aut penitus omissa est, aut a posteris obliuioni tradita. Quocirca nos considerantes vtilitatem nostram & populi a Deo nobis concessi, ea quæ ab antecessoribus nostris Regibus Italiæ in edictis legis Longobardicæ ab ipsis editæ prætermissa sunt, iuxta rerum ac temporum considerationem addere curauimus, soliciti, vt necessaria quæ legi defuerunt, supplerentur, vt in rebus dubijs non quorumlibet arbitrium, sed nostræ legis auctoritas præualeret.] hæc ibi.

Sed & Eginhardus in vita ipsius ista de legibus: Post susceptum, inquit, Imperiale nomen, cum aduerteret multa legibus populi sui deesse (nam Franci duas habent leges plu- C rimis in locis valde diuersas) cogitauit quæ deerant addere, & discrepantia vnire, praua quoque & perperam prolata corrigere. Sed in ijs nihil aliud ab eo factum est, quam quod pauca capitula, & ea imperfecta legibus addidit. omnium tamen nationum, quæ sub eius ditione erant, iura quæ scripta non erant, describi ac litteris mandari fecit.] hæc Eginhardus. Numerant viginti tria capitula legum Caroli Magni, duoq. ex illis reperiuntur

DE CAPITVLIS A CAROLO ADDITIS.

[b] Distin. 19. c. 3.

recitata a Gratiano, atque primum illud [b] de Romana Ecclesia his verbis.

In memoriam beati Petri Apostoli honoremus sanctam Romanam & Apostolicam Sedem, vt quæ nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat Ecclesiasticæ magistra rationis. Quare seruanda est cum mansuetudine humilitas: VT LICET VIX FERENDVM AB ILLA SANCTA SEDE IMPONATVR IVGVM: TAMEN FERAMVS, ET PIA DEVOTIONE TOLEREMVS. Si vero D (quod non decet) quilibet siue sit presbyter, siue diaconus aliquam perturbationem machinando, & nostro ministerio insidiando, redarguatur falsam ab Apostolica Sede detulisse epistolam, vel aliud aliquid, quod inde non venerit: salua fide & integra circa Apostolicum humilitate, penes Episcopum sit potestas, vtrum eum in carcerem, aut aliam detrudat custodiam, vsquequo per epistolam, aut per idoneos suæ partis Legatos Apostolicam interpellet sublimitatem, vt potissimum tam sancta legatione dignetur decernere, quid de talibus iusto ordine statuat lex Romana definire, vt & is corrigatur, & ceteris modus imponatur.] recitatum hoc ipsum capitulū & repetitum apparet in Concilio Triburiensi [c], vtpote tanto Principe Christianissimo dignum.

QVID DE ROMANI PONTIFICIS LITTERIS FALSIS VTENTIBVS.

[c] Concil. Tribur. c. 30.

Vidisti, Lector, Caroli Magni erga Sedem Apostolicam reuerentiam, animiq. summissionem erga Romanum Pontificem, omnibus Christianis Principibus positam in E exemplum, vtpote porentissimi atque prudentissimi Principis: cui idcirco dederit Deus subijcere sibi Reges & populos, cum nouerit ille se subijcere propter Christum successori hominis piscatoris. Considerasti pariter quam modeste agat de cognitione Apostolicarum litterarum, vt nolit ipse nec aliquis ex suis prouinciarum Præsidibus eas an veræ sint vel falsæ cognoscere & perscrutari, etiamsi de læsa maiestate causa tractetur, sed totum iudicium vult per Episcopum agitari, & eius sententiam expectari. Ista cum egit, & adeo se legibus Ecclesiasticis obsequentem exhibuit, bene consuluit Regno Francorum, vt Deo protegente, licet ciuilibus & externis bellis diu multumq. fuerit fatigatum, permanens semper fuerit, liberumq. a gente Sarracenorum longe lateq. vbique locorum terrarum orbis dominantium, atque semper diuino auxilio fuerit integrum feliciter propagatum ad posteros.

Ex alia

A Ex alia autem lege quæ extat [a] apud eumdem Gratianum mutilata, integra autem in Capitularibus [b] Regum Francorum, vide quam fauerit, Theodosij exemplo, iudicio Episcoporum.

[a] 11.q.1.c.37. volumus. [b] Capit.Franc. lib.6. c.281.

Volumus, atque præcipimus, vt omnes ditioni nostræ, Deo auxiliante, subiecti, tam Romani, quam Franci, Alamanni, Baioarij, Saxones, Thuringij, Fresones, Galli, Burgundiones, Brittones, Longobardi, Vascones, Beneuentani, Gothi, Hispani, ceteriq. nobis subiecti omnes, licet quocumque videantur legis vinculo constricti, vel consuetudinario more connexi, hanc sententiam, quam ex sextodecimo Theodosij Imp. libro, capitulo videlicet vndecimo ad interrogata Ablauij Ducis illi & omnibus rescriptam sumpsimus, & inter nostra capitula pro lege tenendam consultu omnium fidelium nostrorum tam clericorum quam laicorum posuimus, lege cunctis perpetua tenendam, id est.

B Quicumque litem habens, siue possessor siue petitor fuerit, vel in initio litis, vel decursis temporũ curriculis, siue cum negocium peroratur, siue cum incœperit promi sententia, si iudicium elegerit sacrosanctæ legis Antistitis: illico sine aliqua dubitatione, etiamsi alia pars refragatur, ad Episcoporum iudicium cum sermone litigantium dirigatur. Multa enim quæ in iudicio captiosæ præscriptionis vincula promi non patiuntur, inuestigat & promit sacrosanctæ religionis auctoritas. Omnes itaque causæ, quæ vel prætorio iure vel ciuili tractantur, Episcoporum sententijs terminatæ perpetuo stabilitatis iure firmentur. Nec liceat vlterius tractari negocium, quod Episcoporum sententijs deciderit. Testimonium etiam ab vno licet Episcopo perhibitum, omnes Iudices indubitanter accipiant; nec alius audiatur, cum testimonium Episcopi a qualibet parte fuerit repromissum. Illud est enim veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod

QVANTVM CAROLVS DETVLERIT ECCLESIASTICO FORO.

C a sacrosancto homine conscientia mentis inlibatæ protulerit. Hoc nos edicto salubri aliquando censuimus: hoc perpetua lege firmamus, malitiosa litium semina comprimentes, vt miseri homines longis ac pene perpetuis actionum laqueis impliciti ab improbis petitionibus, vel a cupiditate perpera maturo fine discedant. Quicquid itaque de sententijs Episcoporum clementia nostra censuerat, etiam hac sumus lege complexi, grauitatem tuam, & ceteros pro vtilitate omnium, in perpetuum obseruare conueniet.]

Ista sunt quæ ex Theodosio Carolus Imp. ab Imperatore mutuatus, pius ex pio, iustissimus a iustissimo, vtroque Christianæ religionis decore maximo & ornamẽto, siue virtutem militarẽ spectes in eis, siue cultum Fidei Orthodoxæ, vel erga subditos sibi populos regimen probatissimum. Hæc audiant, & erubescant illi qui his penitus aduersarias leges statuunt, & contraria edicta proponunt, timoribus exagitantes populos, nouis

SALVBRIS AVCTORIS ADMONITIO.

D adinuentionibus inhibentes, quacumque occasione prætensa, via indirecta procurant, ne laici ipsi attingant limen Ecclesiastici fori. Timeo, timeo istis, ne quando si ista facere perseuerant (quod absit) Deus vindex tamdem exurgens virga furoris ferrea, secundum illud Dauidicum, tamquam vas figuli confringat eos. Vnde & ob imminens quod astat periculum æque cum eodem ipso ex alto corde vociferor: Nunc Reges intelligite, & erudimini qui iudicatis terram.] & exemplo discite Caroli, ex obedientia & obseruantia erga Apostolicam Sedem Regna & Imperia propagare, atque firmiter stabilire.

Quod rursum ad eumdem Carolum in his spectat, quam parcissimus fuit in nouis condendis legibus, adeo vt cum tamdiu vixerit Rex atque Imperator, perpauca legum capita sanxisse dicatur; sed in veteribus restituendis, vt seruarentur, multus fuit; hinc apparet, colligi iussisse centum sexaginta octo capitula legum Ecclesiasticarum ex

CAROLVS ABSTINET A NOVIS CONDENDIS LEGIBVS.

E sacrosanctis Concilijs atque decretis summorum Pontificum, vt per ea in Ecclesia disciplina vigeret. Ne autem vel ex hoc videri posset præscribere ipse leges Episcopis: collectioni suæ ista ipsa quam religiosissime præfatus est.

Præfatio domni Caroli Imperatoris.

COLLECTIO CAROLI IVSSV FACTA LEGVM ECCLESIASTICARVM.

Regnante Domino nostro Iesu Christo in perpetuum, Ego Carolus gratia Dei, eiusdemq. misericordia donante, Rex & rector Regni Francorum, & deuotus sanctæ Ecclesiæ defensor, humilisq. adiutor omnibus Ecclesiasticæ pietatis ordinibus, seu sæcularis potentiæ dignitatibus in Christo Deo æterno perpetuæ pacis & beatitudinis salutem.

Considerans pacifico mentis intuitu vna cum sacerdotibus & cõsiliarijs nostris abundantem in nos, nostrumq. populum Christi clementiam, qua necessarium est non solum toto corde & ore eius pietati agere gratias inceſſanter, sed etiam cõtinua bonorum

operum exercitatione eius insistere laudibus, quatenus qui nostro Regno tantos contulit honores, sua protectione nos, nostrumq. Regnum in æternum conseruare dignetur. A

Quapropter placuit nobis vestram rogare solertiam, o pastores Ecclesiarum Christi & ductores gregis eius & clarissima mundi luminaria, vt vigili custodia & sedula admonitione populum Dei per pascua vitæ æternæ ducere studeatis, & errantes bonorum exemplo operum, seu adhortatione humeris intra Ecclesiasticæ firmitatis muros reportare satagatis: ne lupus insidians aliquem canonicas sanctiones transgredientem, vel paternas traditiones vniuersalium Conciliorum excedentem (quod absit) inueniens deuoret. Ideo magno deuotionis studio admonendi & adhortandi sunt, immo compellendi, vt firma fide & infatigabili perseuerantia intra paternas sanctiones se contineant. In quo operis studio sciat certissime sanctitas vestra nostram vobis cooperari diligentiam. Quapropter & nostros ad vos direximus Missos, qui ex nostri nominis auctoritate vna B vobiscum corrigerent quæ corrigenda essent. Sed & aliqua capitula ex canonicis institutionibus, quæ magis vobis necessaria videbantur, subiunximus.

ADMONITIO CAROLI AD EPISCOPOS.

Ne aliquis, quæso, huius pietatis admonitionē esse præsumptuosam putet vel iudicet, qua nos errata corrigere, superflua abscindere, recta cōnectere studeamus; sed vt magis beneuolo caritatis animo suscipiat. Nam legimus in Regnorum libris, quomodo sanctus Iosias [a] Regnum sibi a Deo datum circumeundo, corrigendo, admonendo, ad cultum veri Dei studuit reuocare. Non vt me eius sanctitati æquiparabilem faciam, sed quod nobis sint vbique Sanctorum semper exempla exequēda, & quoscumque poterimus, ad studium bonæ vitæ in laudem & in gloriam Domini nostri Iesu Christi congregare necesse est. Quapropter, vt prædiximus, aliqua capitula notare iussimus, vt simul hæc eadem vos admonere studeatis, & quæcumque vobis alia necessaria esse scitis, vt & ista & C illa æquali intentione prædicetis. Nec aliquid quod vestræ sanctitati, populoq. Dei vtile omittatis, vt pio studio nos admoneatis, quatenus & vestra solertia, & subiectorum obedientia æterna felicitate remuneretur.] hucusque præfatus est Carolus.

MODESTA EXCVSATIO CAROLI.

[a] *Reg.* 22. 23.

Quod rursum pertinet ad leges ab eodem Carolo Magno pro Ecclesiastica præsertim immunitate sancitas: vt omnino seruarentur, ita ipse scripsit [b] ad Pipinum filium in Italia regnantem.

[b] *Apud Sigon. an.* 802.

Carolus sereniſſimus Augustus a Deo coronatus, Magnus, pacificus Imperator, Romanorum gubernans Imperium, ac per misericordiam Dei Rex Francorum & Longobardorum, dilectissimo filio suo Pipino glorioso Regi sempiternam in Domino salutem.

CAROLI AD PIPINVM REGEM EPISTOLA PRO ECCLESIASTICA IMMVNITATE

Peruenit ad aures clementiæ nostræ, quod aliqui Duces, eorumq. iuniores Castaldij, D Vicarij, Centenarij, Venatores, & ceteri per singula territoria habitantes, vel discurrentes mansionaticos & par . . . . . accipiunt non solum a liberis hominibus, sed etiam ab Ecclesijs Dei, monasterijs videlicet virorum ac puellarum, & xenodochijs, atque per diuersas plebes, insuper seruientes Ecclesiarum Dei in eorum opera, id est, in vineis, campis seu pratis, necnon & in eorum ædificijs illos faciunt operari, sed carnaticum & vinum contra omnem iustitiam ab eis * exactare non cessant: & multas patiuntur oppressiones ipsi Ecclesiæ Dei seruientes.

* exigere

Ideo, carissime fili, has litteras ad tuam dilectionem direximus, vt hoc anno, hanc causam diligenter & prudenter inquirere facias; & si veritas est, quod ita factum sit, deinceps omnimodis emendare & corrigere studeas; quatenus in diebus nostris citius pax Ecclesiarum Dei, siue illarum seruientium in omnibus conseruetur; & vt merces copio- E sa nobis, & tibi exinde iugiter accrescat. Audiuimus etiam quod quædam Capitula, quæ in lege scribi iussimus, per alia loca aliqui ex nostris ac vestris dicunt, quod nos nequaquā hanc causam per nosmetipsos * conditam habeamus, & ideo eam nolunt obedire ac consentire, ac pro lege tenere. Tu valde nosti quo modo vel qualiter tecum locuti sumus de ipsis Capitulis. Et ideo admonemus tuam amabilem dilectionem, vt per vniuersum Regnum tibi a Deo commissum ea nota facias, & obedire atque implere præcipias.] hactenus epistola Caroli ad Pipinum.

* cognitam

Ista de legibus Caroli satis dicta sunto: prosequamur modo ipsum ex Italia in Gallias redeuntem. Habent hæc Annales Francorum sub Ludouico filio ipsius Caroli Magni descripti: Imperator de Spoleto Rauennam venit, & dies aliquot ibi moratus, Papiam perrexit. ibi nuntiatum est Legatos Aaron Regis Persarum Pisas intrasse, quibus obuiam

LEGATIO REGIS SARRACENORVM AD CAROLVM.

mittens,

A mittens, inter Vercellas & Eporedium, vel Hipporediam, eos sibi fecit præsentari. Vnus eorum erat Persa de Oriente Legatus prædicti Regis (nam duo fuerant) alter Sarracenus de Africa Legatus Amirati Abraham, qui in confinio Africæ Fossato, id est, castris, præsidebat. Hic Isaac Iudæum quem Imperator ante quadriennium ad memoratum Regem Persarum cum Lanthfrido & Sigismundo Legatis suis miserat, reuersum cum magnis muneribus nuntiauerat: nam Lanthfridus & Sigismundus ambo in eodem itinere defuncti sunt. Tunc ille misit Ercelbaldum Notarium in Liguriam ad classem parandam, qua elephas, & ea quæ cum eo afferebantur, subuehi possent. Ipse celebrato die natalis S. Ioannis Baptistæ Hipporediæ, Alpes transgressus, in Gallias reuersus est.] hæc de his ibi. Porro tum elephantem, tum reliqua munera relicta esse in Africa, & comparata classe, illuc reuersum Isaac ad deferenda ea in Italiam, idem au-
B ctor inferius docet.

Hoc eodē anno de martyrio Salui siue Saluij Episcopi hæc refert Sigibertus: Sanctus Saluus Episcopus veniens ab Aquitania ad Fiscum Valentianas a Vuinigardo filio Genardi procuratoris ipsius Fisci martyrizatur; & super eius corpore requirendo Carolus Magnus Imperator diuinitus tertio admonitus, corpus quidem inuentū honorifice sepeliuit, interfectores autem eius graui pœna mulctauit, nec tamen per hoc in eos vltio diuina cessauit.] hæc Sigibertus. Sed corrige in ipso quod ait Saluum pro Saluio. Fuit iste Episcopus Engolismensis, qui prædicationis Euangelicæ causa, vna cum socio in Gallias veniens, a dicto nefario homine clam comprehensus in capite securi percussus interijt. Qua morte pariter affectus est eius socius, Superius nomine, quorum natalis martyrij dies agitur vigesimasexta Iunij, eleuatio autem Idibus Octobris. Plura de his
C Molanus habet in natalibus Sanctorum Belgij. De ipsorum autem corporum inuentione habet ista: Corpora in stabulo iumentorum sunt defossa beati Saluij subtus, & comitis ex transuerso in formam Crucis. Quorum sepulturæ locum taurus quasi dux & custos armenti a reliquis animalibus, & ab immunditia conseruauit. Visa sunt a diuersis etiam luminaria in stabulo. sed Carolus Imperator ter ab Angelo admonitus est, vt corpora Sanctorum quæreret. Quæ inuenta ex Martyrum manifesto indicio, ad Ecclesiam S. Martini sunt translata, vbi vsque hodie signis & miraculis clara coruscant.] hæc de his ipse.

DE S. SALVIO EPISC. ENGOLISMENSE MARTYRE.

De rebus Orientalibus anni huius illud visum magni momenti, quod Theophanes ait: Martio mense, nona Indictione, Irene pia Imperatrix Byzantij ciuilia donauit tributa.] Quanti autem ponderis fuerit ista Irenes munificentia: ex epistola Theodori Studitæ,
D tunc ad eamdem Imperatricem scripta, facile cognosces, septima est ordine posita libro primo epistolarum in codice Columnensi. quæ sic se habet.

Irenæ Augustæ Theodorus.

Vox in Ramma audita est (ait visionum Dei spectator [a] Ieremias) ploratus & vlulatus multus: Rachel tum plorans filios suos. Nunc vero qualia, & cuiusmodi sunt præsentia? Vndenam hesterni, domina optima, sacri Palatij tui nuntij, quos vidimus & audiuimus, cum recentes nobis operum tuorum laudes commemorarent? Personuerunt reuera animæ aures nostræ. Quid ergo? Quia sustulisti signum ab extremis finibus tantæ pietatis. Et ecce ad te veniunt vndique nubium instar aduolantium preces quamplurimæ, Deum laudantes pro auspicatis actionibus tuis. Dic nobis domina: Ecquis
E ille est, qui castissimam mentem tuam erexit ad altissimos sensus veritatis, vt tamquam ex edita specula & sublimi hæc talia terreres Deo grata & sancta? Doce, vnde tantus tibi pietatis amor incessit, vt Deo placentia insatiabiliter expeteres, & ad summum culmen pertingeres saluberrimæ erga Christianorum tum animas, tum corpora prouidentiæ? An vt diuina intelligens & amplectens, maternum in morem non satis duxisti, populum cælesti ore ex Aegyptiaca quadam seruitute, impia inquam fide liberasses nisi ad præterita & siderum instar varie collucentia beneficia tua, hanc veluti quemdam virtutum tuarum colophonem, adijceres gratiam?

[a] *Ieremi.* 31.

THEODORI STVDITAE EPIST. AD IREN. AVG. LAVDES DICTAE IRENAE DE RELAXATIS TRIBVTIS.

Sanctus, Sanctus, Sanctus. * Lætetur cælum desuper, cum sacræ vocis [b] Isaia dicamus, (tametsi temerarium est) quia Deus per te misertus est populi sui. Impletum est ergo vniuersum Regnum tuū gaudio & exultatione, quoniam ablatum est iugum, quod premebat, & sceptrum de collo potentiæ huius. Quis talia audiuit? Eia dicite viri: Quis sub alio Imperio tale ac tantum facinus vidit? Laudate eam omnes populi, magnificate

* Laudate cæli Vulg.

[b] *Isai.* 44.

eam mecum Principes & subditi, sacerdotes & monachi,& Christianorū natio vniuersa. A

Non enim admiranda solum fuit tot auri talentorum remissio (quamquam incomparabilis illa res est) verumetiam quod iniustitiæ multiplex via hac simul ratione præcisa est, opus fuit longe sanctissimum. Sublati sunt e medio nexus violentarum lethiferarumq. exactionum, qui prædecessores tuos omnes latuerunt, licet ex eis nonnulli pie sancteq. imperauerint. Hoc enim ibi seruabatur. Cessit iusiurandum, crebra deieratio, vel potius periurium exigentium simul & debentium, vtrisque simul pro re mala altercantibus, dum ille cælari debitum exprobrat; hic contra se opprimi, sacramento adiurat. Cessauit inopum afflictio, & pauperum solicitudo,non iam quo remedio mendicitatem depellant, quærentium, sed vt præuaricationem, & quod desursum quodammodo vt peccati fœtus irrupit,coactoribus persoluant. Non pendunt nunc viæ terra mariq. vectigalia. consona sunt hæc magni & sancti Chrysostomi verbis: Non B spoliantur iniuste pecunia mediterranei ab ijs qui angustos viarum aditus obsident, agrestis cuiuspiam dæmonis more, aut immansuetæ feræ, delibantes semper aliquid ex sarcina pauperis viatoris. Nec turpium huiusmodi quæstuum metu domi se continent egeni, neque oppida neque maritima loca frequentantes: vbique enim iniquitatis scopuli prominent.

QVANTA BONA EX REMISSIONE TRIBVTORVM PROVENERINT.

Non amplius nautæ ab Oriente & Occidente & Aquilone soluentes,nauigando præfocantur, tamquam ex gutture angustis faucibus portorium reddituri. Liberati sunt qui venandi artem exercent, expedite nunc illam obeuntes, Irene sacrosancta: piscator qui tres forte pisces traxit, idq. post magnum prorsus laborem totius diei, vnum pendere non cogitur. Auceps cum arcu aut visco pauculas forte aues ceperit, ad victum sibi necessarias, rationum expers manens, beatius viuet. Militum vxores, domesti- C cum luctum habentes ob virorum amissionem, non acerbe insuper flebunt miserabilem & inhumanam pro mortuo exactionem. Missos facio subulcos, ouium institores, vini emptores, mitto lanios, textores, ferrarios,sutores,fullones,aromatarios & architectos, atque vt paucis complectar, artem omnem, quæ in muro, vel in ligno, vel in alia demum materia cernitur, ne longior sim.

Ad hanc monetæ sectionem, optima domina, plauserunt omnes suis manibus, & gauisi sunt gaudio magno valde, dicentes: Benedicam te Domine, quoniam misertus es mei, & factus es mihi in salutem. Propterea fiduciam sumam in hoc diuinitus dato Imperio tuo. Hæc omnia laudis plena & prædicationis, Irene Deo cara, dulcis res, & nomen. Hæc non solum qua patet Imperij tui potestas, sed ad ipsos vsque orbis terræ terminos celebrabuntur: audientq. de nobis exteræ Gentes, & mirabuntur, & ob- D stupescent sapientissimarum actionum tuarum felicitatem. Reuerentur enim hominum virtutem etiam hostes, ait Theologorum clarissimus. Ita conseruatur inconcussum Imperium tuum, ita cedunt & lubenter obediunt tibi subditi.

Hac arte Deum colis, hac electos Dei Angelos lætificas, immo & illos qui sancte ac iuste vitam ducunt, Irene diuinum nomen, in his pietas tua elucet, in his os omne & lingua in laudes tuas aperitur. hæc vera est gloria Ecclesiæ: hoc sigillum assertæ in te paternæ & diuinitus inspiratæ Christianorum Fidei Orthodoxæ, vindex Dei,& veritatis propugnatrix. Tanta sunt virtutum tuarum incrementa: quam magna & præclara merces tua! Quanta & quam excellens retributio ab vniuersorum Deo! Magnum enim & prorsus est, vel vnum seruare: Quid ni enim? cum dicat diuina scriptura: [a] Qui educit dignum de indigno: erit sicut os meum. tot animas & populum omnem seruasse, quomodo magnum non censeatur & glorioſum, & cælesti munificentia dignum? Tuum ergo magnum reuera & efficax nomen, Imperium cum omni bono aggressa es: tu easdem iustitiæ reliquias semper vigere sinas.] hæc Theodorus Studita de proficua valde populo Imperatricis in remissione tributorum munificentia. Verum bene operantes Deus ad maiorem probationem sæpe affligi, terreniſq. bonis nudari permittit, vt maioribus reddantur digni muneribus. regia via ista est Sanctorum attrita vestigijs, per quam pariter, cum postea ambulare Deus Irenem concessit, non reprobationis signum, sed quod Deo gratior esset, fuit certius argumentum.

[a] *Ierem. 15.* E

IESV

Universidad de Deusto
Biblioteca

A IESV CHRISTI ANNVS 802. LEONIS PAP. III. ANNVS 7. CAROLI MAGNI 2. NICEPHORI 1. IMPP.

ANNVS sequitur Redemptoris octingētesimus secundus decimæ inchoatæ Indictionis, quo (inquit Theophanes) peruenerunt Constantinopolim Legati, siue Apocrysarij a Carolo Magno Imp. & a Leone Romano Pontifice ad Irenam Augustam missi, pro pace & perpetua concordia ineunda. auctor est Zonaras, Carolum Imp. per Legatos Constantinopolim missos, expetijsse coniugium Irenæ Imperatricis; ipsamq. a tali connubio minime abhorruisse. Porro quasi hi missi essent non ad conciliandas nu- DEPONITVR IRENE IMPERAT NICEPHORVS.
B ptias, sed ad spectandam tragœdiam, omnia sub eorum oculis continuo mutata sunt: nã Constantinopoli cum adhuc essent, ipsa Augusta e solio turbata atque in ordinem redacta, Nicephorus Tyrannus inuasit Imperium. Quomodo autem ista se habuerint, ex eodem Theophane primum audi: Sequenti autem anno, qui primus annus Nicephori, pridie Kalendas Nouembris, Indictione vndecima, quarta noctis hora, quæ feria secunda lucescit, idem Nicephorus cum esset Patricius & Logotheta generalis, tyrannidē aduersus Irenam pijssimam concitauit, Deo quidem ineffabilibus ob nostrorum multitudinem peccatorum iudicijs indulgente, cooperantibus ei Niceta Patricio ac Domestico scholarum, & Sisinnio Patricio fratre eius, viro periurijs & fraudulentijs pleno, & Niceta Triphilio. Erant autem & cum eo Leo Patricius Mausulatij, & Theoctistus Patricius, & Petrus Patricius & Quæstor, seducentes quosdam e populo, qui erant ex
C ordinibus.

Cumq. venissent ad portam, quæ dicta est Chalce, custodesq. falso ac subito decepis- QVOMODO TYRANNIDE ARRIPIT NICEPHORVS IMPERIVM.
sent, persuaserunt eis vt crederent, quod ab ipsa fuerant destinati, quatenus eumdem Nicephorum Imperatorem appellarent, eo quod Aetius Patricius sibi vim inferret ad annuntiandum fratrem suum Leonem Imperatorem. Qui mendacio tanto credentes, Imperatorem pariter pronuntiauerunt eum qui erat Tyrannus. Taliter ergo ad magnum palatium ijdem venientes ingressi sunt illud; indeq. per totam vrbem ignobiles seruos dirigentes acclamationem fecerunt ante mediam noctem, & custodes in medio palatij, quod Eleutherij nuncupatur, posuerunt, vbi contigit Imperatricem esse. Diluculo sane accersentes eam, concluserunt eam in maiori palatio, & ita processerunt ad magnam Ecclesiam ad coronandum scelestum.

D Conuenit interea vniuersa multitudo vrbis; & omnes quæ super his gerebantur, molestè ferebant. Maledicebant coronanti & coronato, cunctisq. congratulantibus ei. Equidem cum ratione & religione viuentes diuinum mirabantur iudicium, qualiter eam permiserit, quæ pro recta Fide more Martyrū agonizauerat, a subulco expelli, præsertim cum ei deuotissimi eius præcipue adhærere propter auaritiam proposuerint, Leo scilicet Patricius Eunuchus & Sacellarius Synopeos, & Deo perosi trium filij ac Patricij, qui superius dicti sunt, qui donis plurimis ab illa ditati sunt, & cum ea sæpe conuescentes, & adulationibus cum iuramentis horribilibus certam reddentes, omnibus mundi rebus se necessariorem reputare quam haberent erga illam beneuolentiam affirmabant. Alij autem vt in exstasi facti gestorum certitudinem minime sentientes, somnium se vidisse putabant. Alij autem qui dumtaxat perpendere bene sciebant, præteritam
E felicitatem beatificabant, & futuram infelicitatem per tyrannidem lugebant, maximeq. hi qui maligni voti Tyranni experientiam quandam antea perceperant. Porro vniuersos communiter possidebat caligo, & sine consolatione mentis defectio, ne per singula illius miserandæ diei deformia verba scribens, protelem sermonem.

Denique sequenti die, sumptis quibusdam ex Patricijs, ascendit ad Imperatricem cu- CONVENIT NICEPHORVS IMPERATRICEM.
stodiæ mancipatam, simulans (vt ei moris erat) falsam benignitatem, per quam & plures decepit; & excusans se, quod inuitus ad Principatum ascenderit, nec hunc vmquam desiderauerit: maledicebat autem his, qui se prouexerant, & illum insidijs appetuerant, vt proditor Iudas Dominum postquam cum ipso cœnauerit, quos & imitatores illius testabatur. Ostensis autem nigris calciamentis, amare se talibus vti præter leges Imperatorias affirmabat; fiduciamq. habere, dolosè monebat eam, etiam cum iuramentis de omni corporali requie, quam consequi dominam a seruo deceret, nullamq.

arbitrari

arbitrari ærumnam casus illius hortabatur. Commonebat postremo nil occulere a se A
Imperialium thesaurorum; & damnabat auaritiæ vitium, hos illam habere non ferens: languebat enim eo vehementer omnia deuorans, omnemq. in auro spem & fiduciam ponens.

QVAE IRENE AVG. IN NICEPHORVM TYRANNVM.

At vero dilecta Deo Irena quamuis congrueret, vt passione tam repentinæ commutationis, vtpote mulier, teneretur, forti prudentia dixit ad eum: Qui heri quasi seruus periurus fuerat, hodie solers & seditiosus Tyrannus ac impudens habetur. Ego quidem, o homo, Deum deputo, & pridem cum essem orphana, exaltasse me, ac dein super solium cum essem indigna, prouexisse me: causam vero depositionis mihimet applico, & peccatis meis adscribo. In cunctis autem, ac modis omnibus sit nomen Domini benedictum. Porro modum promotionis tuæ Deo redde. Verumtamen delatas mihi contra te super dignitate qua nunc circumdaris auditiones non ignorabam, quas veras B
fuisse rerum finis ostendit: quas si molestè tulissem, facile mihi erat te interficiendi; sed modo iuramentis tuis fidendo, modo tibi parcendo, multos mihi deuotos paruipendi, Deo quæ mea sunt dans, per quem Reges regnant, & potentes obtinent terram. Sed & nunc cum sis pius, & ab ipso profectus, te adoro, & peto meæ parcere infirmitati, & concede mihi domum Eleutherij a me constructam in refocillationem incomparabilis calamitatis meæ. At ille: Si hoc vis fieri tibi, iura mihi per omnem diuinam virtutem, non absconsuram te quicquam ex thesauris Imperij, & adimplebo postulationes tuas, & omnem placationem faciam. Quæ iurauit ei ad pretiosa & viuifica ligna, quia non mouebo a te obolum vnum: quod & fecit. Verum ille consequutus quod desiderabat, protinus exilio relegauit eam ad Principem insulam in monasterio, quod ipsa ædificauerat. Hæc cum adhuc essent in vrbe Missi Caroli, & quæ agebantur, aspice- C
rent. Anno ab Incarnatione Domini DCC. XCV. *secundum Græcorum supputationem*.

IRENE DEPORTATVR IN EXILIVM.

Nicephorus vorax cum rerum Imperio potitus esset, nec saltem parum voluit hypocrisim tegere, sed quasi reciturus iustitiam, nequam in Magnaura & iniustum fore constituit iudicium. Intentio namque Tyranno inerat, vt res ipsæ ostenderunt, non pauperibus iura tribuendi: sed per hoc omnes qui magni erant, inhonorandi & captiuandi, & ad se, quæ cunctorum erant, transferendi. Videns autem aduersus se omnes contristatos, & pauens, ne forte memores Irenæ beneficiorum adsciscerent eam iterum in Imperium, Nouembre mense, hieme nimium graui imminente, non est ipsius misertus immisericors ille, sed exilio deportari præcepit in insulam Lesbum, & cautissime custodiri, quin & a nemine contueri.] hactenus de rebus Nicephori anni huius Theophanes.

LEGATI A CAROLO MISSI AD IRENEM REDEVNT CVM PACE.

Qui autem missi fuerant Legati a Carolo Magno Imperatore ad Irenem Augustam, D
acceptis a Nicephoro nouo Imperatore litteris pacis, ad Carolum Magnum reuersi sunt vna cum Legatis Imperatoris anno sequenti. De his enim hæc Ado: Irena ab Imperio deposita, Nicephorus Imp. Constantinopoli creatur, qui Legatos suos vna cum Legatis Imperatoris Caroli remisit. Nam Imp. Carolus Iesse Episcopum Ambianensem, & Elinigaudium Comitem Constantinopolim direxerat. Susceperunt autem Legati Nicephori Imperatoris epistolam inscriptam de fœdere pacis, sicq. tali pacto Constantinopoli reuersi sunt.] hæc Ado, & alij anno sequenti de eorum reditu.

NICEPHORVS OMNI EX PARTE IMPIVS.

Quod pertinet ad eiusdem Nicephori fidem: Catholicus licet haberetur, tamen ter impius semper apparuit diuersis ex causis; quod scilicet (vt Theophanes auctor est) faueret Iconoclastis hæreticis, probaret (vt dicetur) Manichæorum hæresim, & pro ea stabilienda Synodum congregarit; quodq. studeret Manichæorum incantationibus, E
quod insuper vt aduersarius Euangelij deridebat colentes diuina mandata, quod etiam sacra cuncta vt profana habebat; quod omnem Ecclesiasticam immunitatem pessum dedit, iubens Præfectos suos, vt Episcopis & clericis veluti mancipijs vterentur; quod itidem sanctas Ecclesias, & sacra hospitalia, omnesq. religiosas domos sub tributo redigeret, diras ab eis exactiones extorquens: hoc enim suo Imperij primo anno facere aggressus est, vt ex Theophane senties; postremo autem (quod ceteris omnibus euidentius eius impietatem ostendit) quod auersatus est Romani Pontificis communionem, adeo vt nec passus sit Nicephorum Catholicum Patriarcham recens creatum postquam Tarasius obijt, mittere ex more pro communione Catholica litteras ad Romanum Pontificem: id enim nonnisi post Nicephori obitum præstare Patriarchæ licuit sub Michaele Imperatore, vt idem Theophanes in eodem Michaele testatur.

A statur. Omittimus autem modo dicere eius impietatem de his quæ ad politicum statum pertinent. quæ omnia ex Theophane rerum inspectore cognosces.

Quod ad res Occidentales attinet, hoc anno celebrata reperitur Synodus Altinensis ab Episcopis eius prouinciæ, præsidente ipsi Paulino Patriarcha Foroiuliensi siue Aquileiensi, a quo scripta extat epistola Synodalis ad Carolum Magnum. Causa autem huius celebrandæ Synodi fuisse videtur immane scelus a Duce Venetorum hoc tempore perpetratum, cum in Gradensem furens Episcopum, eumdem e turri præcipitem dedit. Porro Paulini studium Carolum Magnum implorantis illud fuisse videtur, vt eum aduersus Venetos in vltionem tanti sceleris prouocaret, vt eius ostendit epistola, quæ sic se habet. CONCILIVM ALTINENSE.

Catholico, semperq. inclyto triumphatori domno Carolo, diuina coronante clementia* Imperatori, Paulinus minimus omnium seruorum seruus concordi pariliq. de- * Regi, alij textus habent
B uotione, cum fratribus & cum consacerdotibus nostris roseo in Christo Iesu cruore æternas multipliciter supplici concinnamus styliſona voce salutes.

Et sacris Paternorum canonum valenter incitantibus documentis, & vestris (vt verum resonat) mellitis salubribus inrorantibus syllabis in hac, cui Deo auctore, licet indignus, indignoq. famulatu deseruio, sede, Concilium habitum Altini fuisse, sub nomine Regis tranquillissimis vestræ serenitatis auribus operæpretium duximus humillimis horum, quamuis incultorum apicum, suppliciter notulis intimare.] & inferius. CONCIL. ALTINENSIS SYNODALIS EPIST.

De sacerdotibus autem plagis impositis semiqueuiuis relictis, vel certe diabolico feruescente furore, per eius satellites interemptis, non meum, sed vestræ definitionis erit iudicium: in vestræ itaque potestatis altitudine, in quodam iudiciali libello a sanctis olim
C Patribus salubriter prælibato legisse me recolor reseruatum. Ob quam igitur causam hæc fecerint, vestris certius scio omnino non latuisse, neque latere sacris memorijs. Neminem namq. alium arbitrati sunt sanctam Ecclesiam de inlatis iniurijs, tam potentissime, quam regali animaduersione vlcisci, vicariam ab eo vicissitudinis expetens curam, vt quemadmodum illa eum & in præsenti sæculo, & inter bella spiritalibus non cessat coronare triumphis & cælesti Regno, diuinam implorando clementiam, participem fieri imprecatur; ita & ille principalem adeptus potentiam, & ab inimicis eius valenter eam defendere, & de hostibus eius vltrici inuectionis sententia non desinat vindicare.

Non igitur dedignetur benignitatis vestræ excellentia, solicitudinis erga eam pro hoc negocio vigilanter gerere curam, rememorantes per omnia sacri fontis vtero, de qua multo longe felicius estis renati, fideiq. lactis dulcedine enutriti, quam prius materna CAROLVS EXCITATVR IN VLTIONEM NECIS SACERDOTVM.
D bene, quamuis vulua generati, carnalibus estis vberibus ablactati. Egrediatur quapropter (si placet) vna de hac re, per vniuersam Regni vestri late diffusam monarchiam decretalis sententiæ vltio, quæ nulla vmquam possit inimica veritatis, & aduersatrix iustitiæ, quælibet vrgente refragationis instincto obliuio abolere. Valde enim huius sceleris truculenta præstigia, ob incuriam disciplinæ, per cunctas mundi Ecclesias præualuere partes. Vnde vestri est censura magisterij resecanda hæc noxialis morbi modis omnibus pestis, & potentissima dociliq. funditus manu extirpanda; quatenus sit sancta Ecclesia, vestris adiuta præsidijs, libera ab humano sanguine impolluta, quæ Christi est pretioso sanguine purpurata; quocirca eiusdem retenti feliciter gremio, & in hac vita incolumes, & glorioſi, & æterna beatitudine gaudebundi, semper potiamini, & felices; per Iesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus in
E Trinitate perfecta per omnia sæcula sæculorum. Amen.] hæc sunt quæ vix elicere potuimus ex Vaticano mendosissimo codice.

Ceterum quod spectat ad sacerdotes interemptos, produnt Annales Veneti, Ioannem Ducem aduersus Ioannem Gradensem Patriarcham ira commotum, classe com- DVX VENET. IOANNES QVID IN GRADENSEM PATRIARCHAM.
parata, ingentem patrasse cædem, ipsumq. Patriarcham e celsa turri præcipitem dedisse. aduersus ista adeo nefanda eius regionis Episcopi in vnum coacti litteris scriptis auxilium postulauere Francorum. Porro sequenti anno in locum necati Patriarchæ substitutus est Fortunatus, cui Leo Papa pallium concessisse reperitur eodem anno Indictione vndecima duodecimo Kalendas Aprilis. Sed quæ causa præcesserit, vt Fortunatus Episcopus Gradensis, tam immaniter trucidaretur, sic accipe.

Christophorus homo Græcus Vliuolensis Episcopus, Ioanne Duce concedente, ac gratiæ Nicephori Imperatoris ea in re seruiente, fuerat constitutus. Quam rem cum iniquo

animo

animo ferrent Venetiarum Tribuni, Ioannem Gradenſem Patriarcham ne illum conſecraret, orarunt. Itaque Ioannes obſequutus, Chriſtophorum non ſolum non conſecrauit, ſed etiam a piorum communione ſemouit. Quo facto Ioannes Dux vſque adeo exarſit ira, vt Mauritio filio Duce aſſumpto claſſem Gradum adduxerit, atque oppido primo aduentu capto, Patriarcham arreptum ex celſiſſima turri præcipitarit. Ioanne inde mortuo ſuffectus eſt ſtudio Tribunorum Fortunatus, ſanguinis illi coniunctione propinquus. Hic autem ob turbas inter Venetos ciuili bello mutuo inter ſe concertantes abire iuſſus, ad Carolum Magnum in Gallias ſe contulit, in quo ſecuritatis ſuæ diploma eiuſmodi retulit. A

IOANNI GRADENSI EPISC. NECATO FORTVNATVS SVBSTITVITVR.

Concedit Carolus Imp. Auguſtus Fortunato Patriarchæ Gradi, vt ipſe, ſacerdotes ſerui & coloni eius in terra ſua, in Iſtria, Romaniola, & Longobardia & vbicumque quiete degant: lubetq. vt in poſſeſſionibus, quibus rite inueſtitus eſt, nullus Iudex publicus iniuſte ad cauſas audiendas, præda exigenda, *manſiones, aut paratas faciendas, in iuſtas redhibitiones inquirendas exarctare audeat. Datum Idibus Auguſti.] B

* manſos

Sed & hoc anno defunctum eſſe ipſum Paulinum Patriarcham Aquileienſem, habent veteres Annales Franciæ ex Pithœi bibliotheca proditi. Porro idem (vt dictum eſt) Foroiulienſis Patriarcha idcirco appellatus reperitur, quod ſedes Aquileienſis Forumiulium eſſet tranſlata, de quo nomine Foroiulienſi in nuper citato loco hæc leguntur. Hoc anno Paulinus Patriarcha Foroiulienſis obijt.] ſed de eo ſuperius pluribus dictū eſt.

PAVLINVS PATRIARCHA FOROIVLIENSIS OBIT DIEM.

Quod rurſum ad eumdē Paulinum ſpectat, in monumentis Aquileienſis Eccleſiæ ipſum dum vixit & poſt mortem miraculis claruiſſe, æque legitur. Sed ex ijſdem Francorū Annalibus corrigas quæ habentur in eius vita, ipſum diem obijſſe anno Domini octingenteſimo quarto, & quod legitur in diplomate illo nomine Caroli Imperatoris, datum ipſum anno tertio Imperij ipſius, Indictione prima: non enim iſta ſibi cohærent de annis Imperatoris & Indictionis. Porro meminit [a] eiuſdem Paulini Vualfridus Strabo, cum de hymnis Eccleſiaſticis agit his verbis: Traditur quidem Paulinum Foroiulienſem Patriarcham ſæpius & maxime in priuatis Miſſis, circa immolationem ſacramentorum hymnos vel ab alijs vel a ſe compoſitos celebraſſe. Ego vero crediderim tantum, tantæq. ſcientiæ virum hoc nec ſine auctoritate, nec ſine rationis ponderatione feciſſe.] hæc Strabo. C

[a] *Vualfr. Strab. de reb. Eccleſ. c. 25.*

Huius ſi primordia repetes, inuenies, antequam ad Patriarchatum vocaretur, fuiſſe artis Grammaticæ profeſſorem: quod eiuſdem Caroli diploma ſignificat. Docuiſſe Grammaticam hoc ſæculo etiā homines Eccleſiaſticos tradit Eginhardus in vita Caroli Magni, dum de Caroli eruditione ſcribens hæc inter alia habet: Artes liberales ſtudioſiſſime coluit, eorumq. doctores plurimum veneratus magnis afficiebat honoribus. In diſcenda Grammatica Petrum Piſanum diaconum ſenem audiuit.] teſtatur Lupus [b] Abbas monaſterij Ferrarienſis huius temporis auctor, ſe didiciſſe Grammaticam ab Aldrico Archiepiſcopo Senonenſi. Affirmat id ipſe in epiſtola prima ad Einardum, quem alij nominant Eginhardum: ait enim de ipſo: Doctorem Grammaticæ ſortitus ſum, præcepta ab eo artis accepi ſic: Quoniam a Grammatica ad Rhetoricam, & deinceps ordine ad ceteras liberales diſciplinas tranſire, hoc tempore fabula tantum eſt &c.] ita plane, quod qui ſciret tantum Grammaticam iſto ſæculo rudi, doctiſſimus haberetur. Sed ad Paulinum redeamus. Quantum autem coluerit Carolus ipſum antequam fieret Patriarcha, adhuc Grammaticis facultatibus operam dantem, eiuſdem Caroli tunc de donatione ipſi facta de nobili villa Laberiana, diploma declarat, quod in eius vita deſcriptum hic reddere, haud fuerit ocioſum. ſic enim ſe habet. D E

EPISCOPI DOCENTES GRAMMATICAM.

[b] *Lup. epiſt. 1.*

Carolus Dei gratia Rex Francorum & Longobardorum & Patricius Romanorum omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Caſtaldis vel omnibus fidelibus noſtris præſentibus & futuris. Merito quidem a nobis ſubleuantur muneribus qui noſtris fideliter obſequijs famulantur. Et ideo ſi petitiones eorum pro quibus noſtras pulſauerint aures ad effectum perducimus, regiam conſuetudinem exercemus, atque illorum animum nobis deſeruiendo prouocamus. Igitur notum ſit omnium veſtrum magnitudini, qualiter cedimus & donamus a nobis viro valde venerabili Paulino artis Grammaticæ magiſtro, hoc eſt, res quondam & facultates quæ fuerunt Vualdandij filij quondam Mimoni de Laberiano, quæ ad noſtrum deuenerunt palatium pro eo quod in Campo cum Foticauſo inimico noſtro a noſtris fidelibus fuerit interfectus, caſa videli-

DONATIO CAROLI FACTA PAVLINO.

cet in

A cet in Laberiano cum omni integritate & soliditate sua, id est, cum terris, domibus, ædificijs, ac * colabijs, mancipijs, casis, massaritijs, cum seruis & aldionibus, vineis, siluis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumue decursibus, mobilibus & immobilibus, omnia & ex omnibus quantumcumque prædictus Vualdandus ibi, aut alicubi habere visus fuit tam ex domo Regum, aut Iudicum, seu de comparato, aut de quolibet adtracto, prædicto Paulino a die præsenti tradimus atque cedimus perpetualiter ad possidendum, ita vt ab hac die prædictus Paulinus suprascriptis de rebus quieto ordine teneat & possideat, & quicquid exinde facere voluerit, liberum in omnibus perferatur arbitrium. Præcipientes ergo iubemus, vt nullus quamlibet de fidelibus aut successoribus nostris prædicto Paulino de iam dictis rebus vllo vmquam tempore inquietare, aut calumniam generare præsumat: sed omni tempore ex dono largitatis nostræ ipsas res iure proprie-
B tario valeat possidere firmissimo. Et vt hæc præceptio firmior habeatur, vel nostris vel futuris temporibus melius conseruetur, manu propria in æternum decreuimus roborare, ac de anulo nostro iussimus sigillari. Data XV. Kal. Iulij anno octauo Regni nostri e Loreia ciuitate in Dei nomine feliciter.] hactenus diploma datum anno Domini septingentesimo septuagesimo tertio, quo ipse Carolus aduersus Desiderium in Italiam venit, quo numerari contigit octauus annus eiusdem Regni. hæc de his quæ ad Paulinum spectant.

Vt autem dicere pergamus de Carolo, hoc nomine etiam plurimum illi debet hoc sæculum, quod bonas litteras penitus collapsas restituit. Eo namque profundi mersæ erant, vt si quis nobilioris ingenij vellet addiscere, magistrum non inueniret qui doceret: Carolus Magnus autem effecit, vt scientiæ obrutæ ignorantia surgerent. Sed audi
C Lupum ista scribentem [a] in epistola ad Eginhardum siue Einardum, qui erat eidem Carolo a secretis: Nisi, inquit, intercessisset inopia præceptorum, & longo situ collapsa priorum studia pene interijssent: largiente Domino, meæ auiditati satisfacere forsan potuissem. Siquidem vestra memoria per famosissimum Imperatorem Carolum (cui litteræ eousque deferre debent, vt æternitati parent memoriã) cœptæ reuocari; aliquantulum quidem extulere caput, satisq. constitit, veritate subnixum præclarum dictum, Honos alit artes, & accenduntur omnes ad studia gloriæ.] hæc de Carolo adeo de bonis litteris bene merente Lupus. Testatur id ipsum Ionas Aurelianensis Episcopus, qui, quantum profecerint Germaniæ & Galliæ Ecclesiæ bonarum studio litterarum opera eiusdẽ Caroli Magni, docet his verbis: Non solum apud Germaniam studiũ litterarum, & amor sanctarũ scripturarum, verum etiam apud eamdem Galliam eius memorabilis viri solertissimo
D studio & feruentissimo desiderio actum est, vt Domino opem ferente in sibi commissæ Ecclesiæ filijs, & liberalium artium apprime disciplina, & diuinarum scripturarum perfecta polleret intelligentia.] hæc Ionas in exordio commentarij sui aduersus Claudium Taurinensem, de quo inferius suo loco dicturi sumus. Ansegisus insuper hæc in eamdem sententiam: [b] Carolus siquidẽ constituit, in singulis monasterijs & episcopijs scholas esse, vbi ingenuorum & seruorum filij Grammaticam, Musicam & Arithmeticam doceantur.] & in Concilio [c] Cabilonensi, de quo inferius suo loco, de huiusmodi Caroli Constitutione mentio habetur his verbis: Oportet etiam, sicut dominus Imperator Carolus vir singularis mansuetudinis, fortitudinis, prudentiæ, iustitiæ & temperantiæ præcepit, scholas constituant, in quibus litteraria solertia disciplinæ & sacræ scripturæ documenta discantur, & tales ibi erudiantur, quibus merito dicatur a Domino: [d] Vos estis sal
E terræ &c. His addunt alij Parisijs tunc scholas erigi cœptas, atque studio successorum Regum præ ceteris in dies magis maiori claritate fulsisse; sed & constitutas esse scholas litterarum Latinarum & Græcarum in Ecclesia Osnaburgensi in Saxonia, vt ad vsum legationum in Orientem mittendarum pueri erudirentur, constat ex priuilegio ab ipso Carolo eidem Ecclesiæ concesso, quod inferius suo loco ponetur.

Ceterum eiusmodi in docendis & addiscendis litteris feruor viguit, vsque dũ Carolus vixit: post obitũ vero ipsius, ipsum studium litterariũ refriguisse nonnihil, idem qui supra vetus assertor rerum suorum temporũ Lupus affirmat, probro nimirũ tunc adscribi consueuisse si quis rei litterariæ operam daret: nam in dicta [e] ad Eginhardum epistola sic ait: Amor litterarũ ab ipso fere initio pueritiæ mihi est innatus; nec earũ, vt nunc a plerisque vocantur superstitiosa ocia, fastidio sunt.] & paulo inferius de suo tempore, nempe sub Ludouico filio Caroli Imperatoris: Nunc, inquit, oneri sunt, qui aliquid discere affe-

BONAE LITTERAE A CAROLO MAGNO RESTITVTAE.

[a] *Lup. epist. 1.*

[b] *Ansegis lib. 1.*

[c] *Concil. Cabil. c. 3.*

[d] *Matth. 5.*

[e] *Lup. Ferrar. epist. 1.*

ctant, & velut in edito sitos loco studiosos quosque imperiti vulgo aspectantes, si quid A
in eis culpæ deprehenderint, id non humano vitio, sed qualitati disciplinarum assignant. Ita dum alij dignam sapientiæ palmam non capiunt, alij famam verentur indignam, a tam præclaro opere destiterunt.] hæc ipse.

Quibus vides, Lector, quas suo tempore Carolus pene extinctas reuocauit bonas litteras, easdem cum ipso ferme defunctas, vel saltem languore correptas, suo genuino caruisse virore; vt non mirum sit, si eo tempore, qui doctiores esse viderentur, ijdem iuxta Apostolum, [a] infirmi & imbecilles extiterint, & dormierint cæco ignorantiæ somno, vt non fuerint vllatenus assecuti, quæ de sacris imaginibus Nicænum Oecumenicum Concilium statuisset, & Romana Ecclesia comprobasset, vt suo loco superius de ipsis est pluribus demonstratum, & alia occasione iterum dicetur inferius in Ludouico.

a 1.Cor.11.

B

IESV CHRISTI ANNVS 803. LEONIS PAP. III. ANNVS 8. CAROLI MAGNI 3. NICEPHORI 2. IMPP.

REDEMPTORIS annus octingentesimus tertius Indictione vndecima inchoatur, quo mense Augusto moritur in exilio Irene Augusta ærumnis confecta Nicephori Tyranni sæuitia. sed & Bardanes in Oriente frustra susscepit Imperium: extincti sunt alij complures nobiles eiusdem Imperatoris sæuitia, de quibus scribit Theophanes qui res gestas Nicephori huius anni ita recenset: Pridie Kalendas Maij mortuus est Niceta Triphilius (vt aiunt) a Nicephoro veneno extinctus. Et Nonis Maij feria quinta, cum Nicephorus ad suburbana Chalcedonis exisset, equumq. mansuetissimum ascendisset, hic ipsum ex Dei prouidentia eijciens, pedem eius contriuit. At vero decimoquarto Kalendas Augusti, feria quarta, hora prima, Bardanes Patricius & Prætor Orientalium qui cognominatus est Turcus, appellatus est Imperator vltro ab omnibus suis thematibus. Qui multum renitens, vt euaderet illos, minime valuit, & descendens vsque Chrysopolim, & cum circuisset diebus octo, & minime receptus fuisset, redijt vsque Malagma. Qui metuens Deum, & recogitans, ne forte pro se mactatio Christianorum efficeretur, misit ad Nicephorum, & accepto in scriptis propriæ manus eius, in quo & sanctissimus Tarasius Patriarcha & omnes Patricij subscripserunt, quod illæsus & indemnis cum omnibus qui cum ipso erant, foret reseruandus, sexto Idus Septembris clam fugiens, descendit in ciuitatem Bithyniæ, in monasterium Heraclij, & inuento chelandio quod D
ab Imperatore fuerat ad hoc missum, tonsus est, & indutus stola monastica, & ingressus illud, abijt in insulam quæ dicebatur Prima, in qua ædificauerat monasterium, opinatus, quod foret veriturus terribile verbum quod dederat sibi contemptibilis Nicephorus, & in nullo esset lædendus. At ille primum quidem denudat eum substantia eius, & accepta occasione, omnes thematum principes & habitatores quosdam de regia vrbe captiuauit, exercitum autem priuatum toga deseruit.] addit inferius de eodem misero Bardane ab eodem Nicephoro luminibus priuato.

BARDANES ACCLAMATVR IMPERATOR.

IRENES AVGVSTAE OBITVS.

De obitu autem Augustæ hæc habet: Verum quis sermo enarrare sufficiet digne cetera quæ diebus illis ab eo gesta sunt propter indulgentiam Dei pro commissis nostris? Nona vero die, mense Augusto vndecimæ Indictionis defuncta est Imperatrix Irene Augusta in exilio, in insula Lesbo, & translatum est corpus eius in insulam Principis, in monasterium quod ipsa constructerat. E

Eodem anno secundo Imperij sui Nicephorus coronauit filium suum Stauratium per Tarasium sanctissimum Patriarcham in ambone maioris Ecclesiæ in Imperatorem, cum esset inutilis modis omnibus ad tantam dignitatem, tam aspectu, quam robore & sensu.] hæc Theophanes, additq. mense Augusti in prœlio aduersus Arabes Nicephorum posteriores tulisse, in discrimenq. vitæ inductum a suis vix ereptum. Sed ad res Occidentales.

LEGATI NICEPHORI IMP. REDEVNT CVM PACE CONSTANTINOPOLI.

Hoc anno Legati Caroli Magni qui cum pace a Nicephoro Imp. dimissi fuerunt, vna cum Legatis ipsius ad Carolum in Germaniam peruenere, de quibus hæc in vita eiusdem Imperatoris hoc anno: Missi domni Imperatoris de Constantinopoli reuersi sunt, & venerunt cum eis Legati Nicephori Imperatoris qui tunc Rempublicam gerebant (nam Irenam post aduentum legationis Franciæ deposuerunt) quorum nomina sunt, Michael

Episco-

A Episcopus, Petrus Abbas, Calliſtus Abbas, Candidatus Abbas, qui venerunt in Germaniam ſuper fluuium Sala in loco qui dicitur Sales, & pactum faciendæ pacis in ſcripto ſuſceperunt. & dimiſſi cum epiſtola Imperatoris Romam regreſſi, & in Conſtantinopolim reuerſi ſunt.] hæc ibi.

Hoc anno Indictione vndecima, decimo Kalendas Aprilis, Leo Papa pallium conceſſit Fortunato Gradenſi Patriarchæ in locum Ioannis ſuffecto, qui occiſus fuerat a Ioanne Duce Venetiarum. *a Apud Sigon. de Reg. Ital. lib. 4. hoc ann. & ſeq.*

B OCTINGENTESIMVS quartus annus Redemptoris duodecima Indictione ſignatur, in cuius fine Leo Romanus Pontifex rurſum in Germaniam ſe contulit ad Carolum Magnum, de cuius aduentu & eius ratione hæc habent Annales Francorum in vita Caroli Magni per ſingulos annos digeſta: Medio Nouembrio allatum eſt Carolo, Leonem Papam Natalem Domini cum eo celebrare velle vbicumque hoc contingere potuiſſet. Quem ſtatim, miſſo ad S. Mauritium Carolo filio ſuo, honorifice ſuſcipere iuſſit. Ipſe obuiam illi ad Rhemorum ciuitatem profectus eſt, ibiq. ſuſcepit eum. Primo Cariſiacum villam, vbi Natale Domini celebrauit, deinde Aquiſgranum perduxit, & donatum magnis muneribus per Baioariam ire volentem reduci fecit vſque Rauennam: cauſa aduentus eius hæc erat. Perlatum eſt ad Imperatorem, æſtate præteri- C ta, Chriſti ſanguinem in Mantua ciuitate fuiſſe repertum. Propter hoc miſit ad Papam, petens vt huius famæ veritatem inquireret. Qui accepta occaſione eundi, primo in Longobardiam quaſi pro inquiſitione iſta profectus eſt, idem ad Imperatorem veniens, manſit cum eo dies octo, reuerſuſq. eſt Romam.] hæc ibi, & quidem ſummatim collecta.

LEO PAPA ITERVM VENIT IN GERMANIAM AD CAROLVM MAGNVM.

Ceterum quod ad ſanguinem Chriſti pertinet, re multum examinata, inuentus eſt & comprobatus ille fuiſſe, qui ex Chriſti corpore fluxit, tempore Paſſionis eius, non autem ille, qui Beryti (vt vidimus) ex ſacra Crucifixi imagine fluxerat. de qua veritate extare dicuntur ſacra diplomata Romanorum Pontificum, vt de his non ſit amplius dubitandum. ſed ego non vidi.

Quod vero ſpectat ad res geſtas a Leone in Germania: prolixior de cunctis narratio habetur in epiſtola S. Ludgeri his verbis: [b] Idem S. Leo Papa, anno Dominicæ Incarnationis D octingenteſimo *tertio cum magna ſolemnitate ſuorũ Cardinalium, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & prælatorum & primatum ad Imperatorem Carolum in Germaniam veniens, & ab eodem Imperatore Imperialiter cũ ſuis ſuſceptus, inter multa pietatis ſuæ opera, inſtãtia eiuſdem ſereniſſimi Imperatoris & Regis, Aquiſgrani in Palatio dedicauit Eccleſiam perpetuæ Virginis Mariæ, donans eamdem Eccleſiam multis indulgentijs. Deinde humili petitione & inſtantia venerabilis patris Gerbaldi Epiſcopi Leodienſis cõſecrauit Eccleſias gloriosæ Virginis Mariæ tam in Tungris, quam in Viſeto. Et in Colonia Agrippina, tam ad ſanctum Martinum, quam in Capitolio altaria conſecrauit, & multa alia monaſteria & altaria & capellas per Alemanniam & Galliam conſecrauit, vbiq. multas indulgentias conferendo. Tamdem deuota inſtantia glorioſiſſimi Imperatoris Caroli, & venerabilis viri Hildebaldi Archipræſidis Colonienſis, venit a Colo- E nia idem ſanctus Papa Leo nauigio in Vuerdam ſtipatus Imperatoria maieſtate, ac ſacrato choro ſanctorum Cardinalium & Archiepiſcoporum, & multorum procerum. Cui occurrunt vſque ad Rhenum deuoti fratres conuentus ſancti Suuiberti proceſſionaliter cum incolis eiuſdem oppidi de Vuerda, introducentes eum cum Imperatore, & ceteris in Eccleſiam ſancti Suuiberti, multum deuote ac honeſte. & die illo quo intrauit, ieiunauerunt incolæ de Vuerda cum toto conuentu auctoritate Apoſtolica.* *b Epiſt. S. Ludg. c. 9. apud Sur. in Suuibert. die 1. Mart. tom. 2.*

* quarto

RES GESTAE A S. LEONE PAPA IN GERMANIA.

INDVLGENTIAE CONCESSAE A LEONE PAP.

Altera vero die, qui fuit pridie Nonas Septembris, tam Papa ſanctus Leo quam Carolus Imp. & alij conuenientes in Eccleſia & conuentu S. Suuiberti, ibi oratione finita omnium conuenientium in Eccleſia ſtatim celebrante ſolemniter ſummam Miſſam Felice Hildebaldo Colonienſi Archiepiſcopo, & ſanctiſſima vita ipſius Suuiberti cum innumeris miraculis conſcripta per venerabilem presbyterum Marcellinum ſociũ & conterraneum ipſius Sancti ibidem lecta, Papa ſanctus Leo, de aſſenſu pariter & conſenſu

RELATVS INTER SANCTOS S. SVVIBERTVS.

suorum Cardinalium, ceterorumq. prælatorum illic coram astantium solemniter ca- A
talogo sanctorum Confessorum ipsum adscripsit. Quo facto, pulsata campana, conuentus per aliquot horas ad honorem Dei, & gloriam ipsius Sancti, cum per dulcia modulamina laudum fratres deuotissime Deo rependissent gratias, cantando humiliter hymnum, Te Deum laudamus, & reliquiæ, siue ossa ipsius ex monumento, in præsentia sanctissimi Apostolici Leonis & Caroli Imperatoris, ceterorumq. per præfatum Archiepiscopum Colonienſem tollerentur deuote, maxima dulcissimi odoris in eodem loco cælitus effusa est fragrantia, cuius suauitas omnium ora & corda adstantium reficiebat, ita vt nullus ambigeret, ibidem adesse Angelorum choros.

Facta sunt hæc pridie Nonas Septembris, præsentibus ibidem victoriosissimo Carolo semper Augusto, Romanorum Imperatore & Francorum Rege, venerabilibusq. Patribus, Cardinalibus, Archiepiscopis, Bernardo Ostiensi, & Fortunato Treuerorum, Theo- B
doro Sabinensium, Nicolao tituli S. Crucis in Hierusalem, Eustochio S. Praxedis, Bonifacio tituli sanctorum Marcellini & Petri presbyteris Cardinalibus, Gerbaldo Leodiensi, Volquino Normensium Episcopis, & præsertim Felice Hildebaldo Colonienſi Archiepiscopo, cuius industria & pia instantia sanctus Leo Vuerdam nauigauit, & S. Suuibertum in * diuos retulit, cum multis alijs prælatis & proceribus.

* sanctos

Statuit insuper sanctissimus Papa Leo illum diem canonizationis & exaltationis S.
INDVLGENTIAE CONCESSAE ECCLESIAE S. SVVIBERTI. Suuiberti egregij Episcopi, perpetuis temporibus per totum oppidum a cunctis incolis Vuerdæ celebrandi ob honorem sancti Suuiberti Apostolici Episcopi. Obtulit autem idem sanctus Papa eidem Ecclesiæ speciales indulgentias cunctis fidelibus celebrantibus festum sancti Suuiberti Episcopi, & ad diuina confluentibus. Item idem Papa obtulit paruam auream Crucem refertam particula sanctæ Crucis Domini nostri Iesu Christi. C

Imperator vero Carolus obtulit duos aureos calices ex auro puro, & totidē ampullas
* OBLATIONES FACTAE S. SVVIBERTO. eiusdem auri cum multis alijs Ecclesiarum * Clenodijs pretiosis, vt dum diuinum mysterium in Vuerdensi conuentu perageretur cum eisdem, ipsius Imperatoris iugis fieret memoria. Obtulerunt pariter omnes a maiori vsque ad minorem, iuxta deuotionem & inspirationem spiritus, & pro facultate, vt fieret solemnis capsula, & pretiosum feretrum, in quo collocarentur sacrosancta ossa sancti Suuiberti Episcopi, ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, qui viuit & regnat cum Deo Patre in vnitate Spiritus sancti per infinita sæcula sæculorum. Amen.] Quid præterea mirandum acciderit, cum adhuc esset ibidem S. Pontifex Leo, in eadem S. Ludgeri Episcopi epistola ita narratur.

Igitur cum rumor aduentus sancti Leonis Papæ, & Caroli sereniſſimi Imp. ceteroD
rumq. prælatorum & Principum in Vuerdam ad canonizandum sanctum Suuibertum, vbique per vicinam prouinciam peruolasset, confluebant multi populi vtriusque sexus cum filijs & filiabus suis Vuerdam, ad percipiendum a sancto Papa remissionem suorum peccatorum & Apostolicam benedictionem, & ad intuendum tantæ celebritatis actum. Inter quos erat quædam nobilis domina Irmgardis, mulier honesta & proba, germana venerabilis patris Hildebaldi Colonienſis Archiepiscopi, vxor strenui Bartoldi domicelli de Geinbergem habitans & residens illo tempore in Troia siue Xantis. Quæ do-
* octo cum dimidio micella cum duabus solummodo pedissequis, & primogenito suo Gocellino * semioćto annorum puero, & cum multis alijs honestis personis ex Xantis Vuerdam nauigans eiDE PVERO IN RHENVM MERSO. dem celebritati consensu mariti sui interesse voluit & decreuit. Et appropinquantes
E
Vuerdæ, cum nauta propter multas alias naues ibidem congregatas subito ampluſtre mutaret, vt conuenientius litori nauim applicaret: Gocellinus stans prope matrem in prora nauis ex colliſione nauium cespitans pedibus, corruit extra nauim in Rhenum & submersus est. Quod mater eius videns (quæ etiam cecidit ex colliſione nauium in nauim) & puerum suum iuuare non valens, seipsam in Rhenum præcipitare conabatur, sed tenta & impedita per pedissequas & alios probos homines, scisso velamine capitis sui, præ nimio dolore inconsolabiliter flens, magno eiulatu & lamentis impleuit litora Rheni. Erat autem hora fere quinta vespertina. Archiepiscopus vero frater eius illa audiens ingemuit & multum tristabatur. pedissequa quoque concita denuntiauit Bartoldo discrimen submersi pueri sui.

Domicella itaque complosis manibus, tamquam mulier vesana, intrans Ecclesiam S. Suuiberti, cum magno vlulatu & gemitu Dei exorauit pietatem, vt meritis S. Suui-

berti

A herti filium ſuum ſibi reſtituere dignaretur. Conſolata denique a multis honeſtiſſimis matronis, & præcipue ab Archiepiſcopo fratre ſuo ducente eam in hoſpitium ſuum, vt eam refocillando conſolaretur. Sed ipſa quieſcere nullatenus valens, noctem illam totam inſomnem ducens, implorauit aſſidue deuoto & contribulato corde ſanctum Suuibertum, petens vt qui dudum multis in tribulationibus ſubueniebat, ſibi etiam deſolatæ ſolita pietate ſubuenire non dedignaretur, vouenſq. ſi ipſum ſuis ſuffragantibus meritis viuum recipere poſſet, perpetuis temporibus ſuo miniſterio aſſignaret.

Altera die cum aurora eminentibus radijs illuceſceret, quidam honeſti viri amore Dei & petitione Archiepiſcopi amotis nauibus cœperunt ſubmerſum domicellum Gocellinũ quærere ſagenis & vncis, & alijs opportunis inſtrumentis. Tandem hora fere octaua ante Miſſarum ſolemnia, quidam dictus Lambertus Dohel de Embrica vnco ſentiens,
B & tangens ipſum veſte, vocatis alijs ſocijs, ſagaciter ex profundo Rheni per veſtem ſurſum trahens & eleuans defunctum matri præſentauit. Quæ ipſum defunctum videns, exanguis effecta, & in exſtaſi poſita, ſtupuit. ſed ad ſe reuerſa, puerum vlnis amplectens, ſequentibus eam multis honeſtis vtriuſque ſexus perſonis flentibus, & ei condolentibus, depoſuit illum ante ſepulchrum S. Suuiberti, factaq. ab omnibus deuote oratione, ſpiritus in illum redijt, oculos aperuit & reuixit, ſurgenſq. ſtetit ſupra pedes ſuos admirans multitudinem & frequentiam populorum ipſum intuentium, loquebatur matri ſuæ dulciter. Statimq. exuentes eum madidis veſtibus propter compreſſionem hominum, de conſilio quorumdam, poſuerunt in eminentiori loco, vt ab omnibus poſſet videri. Quo viſo, factus eſt clamor omnium, Deum in ſancto Suuiberto collaudantium, de tanta, tamq. manifeſta gratia ibidem meritis ſancti Suuiberti palam om-
C nibus oſtenſa.

PVER MORTVVS REVIXIT.

Eadem vero hora venit feſtinanter equeſter pater eius Bartoldus cum decem tantum vernaculis, multum nimirum triſtis & dolens de perditione dilecti filij ſui: erat enim Præfectus Imperatoris Caroli in illis oris. Intrans vero Eccleſiam, cum audiſſet & vidiſſet eum a morte reſuſcitatum, glorificauit Deum in ſancto ſuo Suuiberto. Igitur ſanctiſſimus Apoſtolicus & Imperator Carolus iſta percipientes ab Archiepiſcopo Colonienſi auunculo Gocellini reſuſcitati, eumdem puerum ad ſe accerſiri & adduci præceperunt. Quem viuum videntes, qui per quindecim fere horas ſub aquis in profundo Rheni iacuerat, laudauerunt pietatem Dei, qui ſemper diuerſis ſignis dilectos ſuos magnificat & honorat. Archiepiſcopus vero conſenſu parentum, depoſita argentea torque, quam circa collum geſſit idem Gocellinus reſuſcitatus, ipſum clericum ordinauit,
D mutanſq. nomen eius, ipſum Suuibertum nominauit: qui intra monaſterium S. Suuiberti intrans, eidem Sancto ſemper humiliter ſeruiuit. Aſſignauitq. domicellus Bartoldus eidem monaſterio, amore S. Suuiberti & filij ſui, certa prædia perpetuis temporibus poſſidenda.] hucuſque auctor.

Hæc autem de tempore commorationis Leonis Papæ cum Carolo Imperatore in Germania, cum in Annalibus Francorum aſſeratur, nonniſi octo dies apud Carolum manſiſſe Leonem: fortaſſe ad primum aduentum Leonis in Germaniam referenda commodius eſſent: tu conſidera.

Hoc eodem anno (vt ijdem Annales Francorum habent) idem Carolus Imp. ob rebellantes annis ferme ſingulis Saxones, conſilium inijt, vt qui poſiti erant trans Albim fluuiũ, eoſdem inde deduceret, & in Franciam colonos duceret. ſicq. factum eſt, vt Saxonicũ
E bellum triginta annorum ſpacio agitatum tamdem quieſceret. De his autem Eginhardus in Caroli Magni vita hæc habet: Omnibus qui reſiſtere ſolebant profligatis, & in ſuam poteſtatem redactis, decem hominum millia ex ijs qui trans ripam Albis fluminis incolebant; cum vxoribus & liberis ſublatos tranſtulit, & huc atque illuc per Galliam & Germaniam multimoda diuiſione diſtribuit, eaq. conditione a Rege propoſita, & ab illis ſuſcepta, tractum per tot annos bellum conſtat eſſe finitum, vt abiecto dæmonum cultu, & relictis patrijs cæremonijs, Chriſtianæ Fidei atque religionis ſacramenta ſuſciperent, & Francis adunati vnus cum eis populus efficeretur.] hæc ipſe, qui numerat ſpacium belli huius annos trigintatres.

SAXONVM COLONIAE DIVISAE.

Porro ex eiſdem Saxonibus Romam quoque directam eſſe coloniã, apud Anaſtaſium leges: datus illis locus prope baſilicam S. Petri Apoſtoli ad incolendum, qui ob id nominatus eſt Vicus Saxonum, de quo inferius ſuo loco dicendum erit, hodie vero Saxia

VICVS SAXONVM IN VRBE.

pro Saxonia idem locus appellatus, vbi nunc est celebre Hospitale, dictum S. Spiritus A in Saxia. Consule Notas in Martyrologium Romanum, vbi agitur de SS. Martyribus Tryphone, Ruspicio, & Nympha, qui ponuntur in Saxonia, hoc est, in Vico Saxonum, qui nunc (vt dictum est) Saxia pro Saxonia nuncupatur.

Quid insuper? constat quidem certa fide, ipsum Carolum Magnum Imperatorem subiectam sibi Saxoniam (vt profitebatur) auxilio sancti Petri Apostolorum principis, eidem sancto Petro Apostolo obtulisse. Est de his assertio Gregorij Papæ septimi in epistola quam scripsit ad P. Albanensem Episcopum, & G. Principem Salernitanum, quos Legatos misit in Gallias: qua etiam innotescit eiusdem Imperatoris pietas, qui collectam annuam indixit suis prouincijs Ecclesiæ Romanæ exhibendam. est perbreuis ipsa epistola, quam hic tibi reddendam putamus. sic se habet [a].

a Gregor. VII. lib. 8. ep. vlt.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs nostris P. Albanensi Episco- B po, & G. Principi Salernitano Legatis nostræ Apostolicæ Sedis in Gallias salutem & Apostolicam benedictionem.

COLLECTA ANNVA A CAROLO MAGNO INDICTA ECCLESIAE ROM. PRAESTANDA.

Vobis commissa negocia non latent, etiam vos ita, ac si nostra, immo quia nostra ibi in vobis præsentia est, cuncta digne peragite. Dicendum est autem omnibus Gallis, & per veram obedientiam præcipiendum, vt vnaquaque domus saltem vnum denarium annuatim soluant beato Petro, si eum recognoscunt patrem & pastorem suum, more antiquo. Nam Carolus Imperator, sicut legitur in tomo eius, qui in Archiuo Ecclesiæ beati Petri habetur, in tribus locis annuatim colligebat mille & ducentas libras ad seruitium Apostolicæ Sedis, id est, Aquisgrani, apud Podium S. Mariæ, & apud S. Aegidium, excepto hoc quod vnusquisque propria deuotione offerebat. Idem vero

SAXONIA A CAROLO OBLATA S. PETRO.

Magnus Imperator Saxoniam obtulit beato Petro, cuius eam deuicit adiutorio, & po- C suit signum deuotionis & libertatis, sicuti ipsi Saxones habent scriptum, & prudentes illorum satis sciunt.] hucusque epistola Gregorij Papæ, qua religiosissimi Principis pietatem magis magisq. commendes.

Sed quod priuilegium hoc anno quarto sui Imperij idem Carolus dedit Ecclesiæ Osnaburgensi in Saxonia videamus; integrum enim conseruatum extat [b], quod sic se habet.

b Apud Crant. hist. Eccl. Sax. lib. 1. cap. 2.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Carolus Imp. Augustus Romanum gubernans Imperium, dominus, & Rex Francorum, & Longobardorum, necnon dominator & Saxonum.

PRIVILEGIVM ECCLESIAE OSNABVRG.

Notum sit omnibus sanctæ Ecclesiæ fidelibus, nostrisq. præsentibus & futuris, quod nos ob nostræ mercedis augmentum, Vuisoni Episcopo Osnaburgensi suæ Ecclesiæ, D quam nos primam in omni Saxonia, in honorem S. Petri principis Apostolorum & sanctorum Martyrum Crispini & Crispiniani construximus, quoddam nemus vel forestum intra hæc loca Farneuuinchel, Rustenstheim, Angara, Osnimgsenethe, Dershosset, Egesterfeldt, innumera collaudatione illius regionis potentum, cum omni integritate in porcis siluestribus, ceruis, auibus & piscibus, omniq. venatione quæ sub banno vsuali ad forestum deputatur ad similitudinem foresti nostri Aquisgrani in Silueta Osningi, in perpetuum pietatis vsum donauimus, ea *videlicet* ratione, quod si quispiam hoc idem nemus nostro banno munitum sine prædictæ sedis Episcopi licentia studio venandi, vel aliud agendi vmquam introierit, sciat se tam diuinæ quam regiæ vltionis vindictam incursurum, necnon pro delicto sexaginta solidos nostri ponderis, quos nobis pro banno violato debere statuimus, redditurum. E

Insuper vero eidem Episcopo, eiusq. successoribus perpetuam concedimus licentiam, libertatem, & ab omni regali imperio absolutionem, nisi forte contingat, vt Imperator Romanorum, & Rex Græcorum coniugalia fœdera inter filios eorum contrahere disponant: tunc Ecclesiæ illius Episcopus cum sumptu a Rege vel ab Imperatore adhibito, laborem simul & honorem illius legationis assumet. Et ea de causa statuimus, quod in eodem loco Græcas & Latinas scholas in perpetuum manere ordinauimus, nec vmquam clericos vtriusque linguæ gnaros esse confidimus. Et vt hæc auctoritas firmior habeatur, & diuturnis temporibus melius conseruetur, manu propria subter ea roborare decreuimus, & anulo nostro sigillare iussimus. Dat. tertio Kalendas Ianuarij, anno quarto Christo propitio Imperij nostri, trigesimoseptimo Regni nostri in Francia, atque trigesimoprimo in Italia. Actum Aquisgrani in Palatio, in nomine Domini feliciter.

A liciter. Amen.] Sic igitur Carolus Magnus hac donatione non solum Ecclesiæ illi consuluit, sed & regijs legationibus, vt illic erudirentur homines tum Græcis tum Latinis litteris, vt vtraque præditi facultate, digne idem munus obire possent.

Hoc eodem anno Alcuinus qui & Albinus Flaccus cognomento, de quo plura superius, idemq. Abbas sancti Martini ex hac vita migrauit, vt Odorannus est auctor. Meminit de ipsius scriptis Sigebertus anno Redemptoris septingentesimo nonagesimo, pariterq. Honorius Augustudunensis, sed copiosius Hælinandus. Præter Abbatiam sancti Martini nihil inuenimus Alcuino collatum, nisi cellam sancti Iudoci ad hospitium præstandum peregrinis eidem commendatam. est de his testimonium Lupi Ferrariensis in epistola [a] ad Lotharium Regem, cum eamdem ipse cellam accepisset a Caroli Magni filio Ludouico Imp. ait enim: Cellam sancti Iudoci, quam Carolus Magnus quondam
B Alcuino ad eleemosynam exhibendam peregrinis commiserat, beatæ memoriæ pater vester nobis ea ratione concessit (sicut edictum illius attestatur) vt quod eleemosynæ superesset, in nostrum vsum cederet.] hæc Lupus Abbas.

[a] *Lup. epist. 11.*

IESV CHRISTI ANNVS 805. LEONIS PAP. III. ANNVS 10. CAROLI MAGNI 5. NICEPHORI 4. IMPP.

CHRISTI annus octingentesimus quintus, decimatertia Indictione inchoatur, quo Princeps Sarracenorum Aaron aduersus Nicephorum Imperatorem duxit
C exercitum trecentorum milium armatorum. cum Nicephorus videns se illi resistere minime posse, legationem pacis ad eum misit, nimirum Metropolitanum Synnadorum, & Petrum Egumenum Gylei & Gregorium Oeconomum, qui nomine Imperatoris pacti sunt dare illi tributum annuum tricenorum millium numismatum, & tria millia numismata in tributum capitis Imperatoris, & tria filij eius. Acquiescens itaque conditionibus his Princeps Sarracenorum: vbi ab Imperatore Romanorum tributum exegit, redijt ad suos. hæc ex Theophane.

NICEPHORVS TRIBVTVM SPONDET PRINCIPI SARRACENORVM.

De rebus Occidentalis Imperij anni huius hæc reddunt Annales Francorum. Non multo post Caganus Princeps Hunnorum *siue Auarum* propter calamitatem populi sui Imperatorem Carolum adijt, postulans sibi locum dari ad habitandum Sabariam & Car-
uantum, quia propter infestationem Sclauorum, qui Behemanni vocantur, in pristinis
D sedibus esse non poterant (illi enim omnem terram Hunnorum depopulantes Lichonem tunc Ducem habuerunt) hunc Imperator benigne (erat enim Caganus Christianus, nomine Theodorus) suscepit, & precibus eius annuens, muneribus donatum redire permisit, qui rediens ad populum suum, paruo tempore transacto, diem suum obijt. Et misit Caganus *successor eius* vnum de Optimatibus suis, petens sibi honorem antiquum quem Caganus apud Hunnos habere solebat, cuius precibus Imperator assensum præbuit, & summam totius Regni iuxta priscum eorum ritum habere præcepit. Eodem anno misit exercitum suum cum filio suo Carolo in terram Sclauorum qui Behemanni vocantur, qui omnem illorum patriam depopulatus, Ducem eorum nomine Lichonem occidit.] ita plane Christianissimo Principi de Ecclesia iugiter benemerenti omnia dextere contigisse videmus, vt dum ipse de Ecclesia laborat, Deus pro ipse pugnet.

CAROLVS CAGANVM REGEM SVSCIPIT ET DVCEM SCLAVORVM PERIMIT.

E Subijciunt his ijdem Annales de venatione Caroli Imperatoris in loco qui dicitur Kamp. Sed quæ acciderint eidem Imperatori, venationi operam danti, habentur in rebus mirifice gestis S. Gudilæ his verbis enarrata [b]: Vt Ecclesiarum amator semper extitit, defensorq. strenuus in cunctis deuotissimus eamdem Villam Morsellensem sacræ virgini testamentis donauit legalibus & prædictum prædiolum Kamp, vnde arbor aduenerat, sub pluribus & idoneis tradidit testibus, vt ei loco tota Villa deinceps subiecta maneret.] & post alia hæc de venatione eiusdem subijcit auctor: Post hæc memoratus Imperator & Rex Carolus venationi, pro more, deditus, locis vicinis venationi aptis exturbabat rabidas feras a suis saltibus, inter quas miræ magnitudinis vrsum insequitur, qui iam multo spacio victus, cum nullum esset effugium, vndique campis late patentibus, ac mortem imminentem, iam iamq. capiendus, crebris differret flexibus: propere cursu recto tendit Morsellam, & in sancti Saluatoris irrumpit Ecclesiam. vbi tum res contigit,

[b] *Apud Sur. die 8. Ianuar. to 1.*

DE VRSO IN VENATIONE CAROLI AD ECCLESIAM CONFVGIENTE.

git, quam facilius sit admirari quam eloqui. Nam Deus, qui (vt scriptum est[a]) homines saluat & iumenta, bestialem quodammodo vrsi sensum permutauit, rationemq. quamdam intelligendi in eo formauit. Erat namque cernere prope lipsana sacræ virginis eum se inferre, & sub tanta protectione a strepitu insequentium eum securum procumbere; deinde oblitum feritatis suæ, flexa ceruice, submissoq. humiliter capite, sanctimonialium aduenientium vestigia lambere ac more lasciuientium catulorum omnibus blandiri, & hoc ipso satis indicare, se fuisse defensum patrocinio famulæ Dei, eiusq. deinceps paratum esse seruire obsequijs. Quod vbi nuntiatum est Regi cum suis, rem, quæ in bestia diuinitus agebatur, intellexit, Deiq. magnalia in virgine venerans recessit sine eiusdem quidem vrsi læsione, sed non sine rei quam viderat in vrso admiratione. Iam vero vrsus e siluestri cœpit esse domesticus, & in reliquum apud eiusdem loci sanctimoniales non aliter vixit, quam ab illis iussus esset.] hactenus de his ibi. A B

a Psal. 35.

Hoc anno depressum valde fuisse Regnum Merciorū in Britannia, qui prosequuti sunt res Anglorum fidem faciunt, istis præmissis: [b] Bulredus accepta Ethelspida filia Regis Artulfi filij Egberti, affinitate illius & vectigalium pensionem & hostium deprædationē consolatus est, sed postea, vigesimo secundo anno, ab eisdem patria deturbatus, Romam diffugit, ibiq. apud scholam Anglorum, in Ecclesia S. Mariæ tumulatus est. Vxor eius tunc quidem in patria residens, postea virum secuta, apud Papiam extremam sortem incurrit. Tunc Regnum a Danis cuidam Celulpho * Burredi ministro traditum, & ne vltra placitum teneret, iuramento firmatum. post paucos annos Elfridus nepos Egberti obtinuit. Ita Principatus Merciorum, qui per tumidam gentilis viri insaniam subito effloruit, tunc per miseram semiuiri Regis ignauiam omnino emarcuit anno Dominicæ Incarnationis quingentesimo octogesimo quinto.] hæc auctor. C

b De reb. gest. Angl. cōtinuat. lib. 1. c. 17.

REGNVM MERCIORVM DEPRESSVM.

* Bulredi

SEQVITVR Christi annus octingentesimus sextus Indictionis decimæquartæ, quo mensis Februarij vigesima quinta Tarasius Constantinopolitanus Episcopus moritur sanctitate clarus. Scripsit res ab eo præclare gestas Ignatius monachus, qui morienti præsens fuit & de eius ad Deum transitu ista scripsit memoria digna.

TARASII EPISC. CONSTANTINOP. OBITVS.

Post plurima certamina, & profundum doctrinæ infinitum, & vitæ honestæ puritatē & veræ Fidei confessionē, & ratione præditi gregis ad ea quæ sunt præstantiora & diuina eius monitis deductionem, & in alendis pauperibus copiosam suppeditationem, & assiduam sanctis rebus datā operam, & in pastorali munere diuturnam morā (viginti enim & duos annos pontificalem decorauit cathedram) ingruens morbus, & valde grauem ei dolorem afferens, non persuasit vt obliuisceretur perpetui & diuini officij. Nam & morbo & senio laborans, nequaquam satiatur sacrosancti mysterij celebratione, sed intenso amore ad Deum ardens, & morbi nullam ducens rationem, pectore innitens mensæ ligneæ, quæ ponebatur ante aram diuinam, sancta peragebat infirmus videlicet. o fidem, & sapientem in rebus diuinis diligētiam! o interminatum in Deum amorem! Non enim curam gerebat corporis, vt cum rerum diuinarum eum cœpisset satietas, mysteria diuina interrumperet, sed laboribus corroboratus, & cum Paulo clamans: [c] Cum infirmor, tunc potens sum, acriter vacabat diuino cultui. D E

c 2. Cor. 12.

Inualuit ergo morbus, & eum de cetero cessare faciens a diuinorum operatione, ei parauit lectum infirmitatis: quod vtinam non fecisset, ante oculos eorum, qui eum numquam in lecto conspexerant. Tunc fit miraculum nouum & terribile, quod nos qui aderamus, admiratione impleuit & timore, videntes eum velut in exstasi & luctantem cum aduersarijs qui non cadunt sub aspectum. Non enim aduersus [d] carnem & sanguinem erat certamen, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus spiritualia nequitiæ. Tamquam enim verba faciens cum aliquibus qui eum examinabant, & actæ vitæ rationem ab eo exigebant, ita causam suam agebat. Quamobrem multis videbatur esse reus debendi, & rationem reddere exactionis. Erat vero iustum iudicium superni auxilij, omnem vitæ maculam eluere, & nullum illinc ferre delictum; appellari autem

d Ephes. 6.

TARASII MORIENTIS PVGNA ADVERSVS DAEMONES.

* locus obscurus

A ri autem lucis participem, & simul obire cælestibus materiæ expertibus potestatibus. Nam quamdiu quidem habuit linguam ijs quæ audiebat sensa aperta explicantem, verbis resistebat, & prompta dabat responsa ad ea quæ obijciebantur, dicens se nullius eorum esse sibi conscium, quorum eum accusare voluerant. O nulli culpæ affinem cum Deo coniunctionem! Non potuerunt maligni inimici eum vel parua in re deprehendere obnoxium, vel abominandis suis sceleribus ei aliquid effingere, sed eos redegit ad omnem consilij inopiam per generalem & terribilem inficiationem, vt nec in eum quidem possent vllam causam in speciem dicere probabilem. Quando autem linguæ obtorpuit instrumentum, nec se verbis poterat defendere, labro & manu & nutu eos euertebat, & non cessabat eos expellere. Videbatur enim nobis tamquam in inimicos ferociter fremere, & eos cum ira repellere, donec sensus cœperunt conniuere: tunc enim tranquil-
B lissimo habitu, vespertinas laudes celebrante Ecclesia & clamante, Inclina Domine, & exaudi me: ipse pelliceum hunc exuit amictum, & relictis vinculis carneis, venit ad luminosa atria cælestium, & habitat in ineffabili lætitia, quæ percipitur intelligentia, ex ea quæ hic est improbitate in anima nullum signum inferens. Nam cum hic ageret, virtutibus morte affecerat mortale hoc tabernaculum &c.] Subijcit dicere de luctu populi totius & Imperatoris, atque frequenti concursu omnium ad corpus eius, deq. sepulchro ipsius in monasterio, quod ædificauerat in templo omnium Martyrum in Bosphoro: narratq. miracula ab eodem post obitum diuinitus edita diuersi generis, quæ qui cupit, legere poterit.

Defuncto Tarasio, Imperator cogitare cœpit de eius successore deligendo, in quo vt speciem saltem ostenderet pietatis, consuluit Theodorum Studitam virum quidem pie-
C tate insignem, vt proferret in medium, quem sciret tanto sacerdotio dignum. Arte enim regnandi scelestissimus Imperator, præseferebat pium, religiosum in omnibus, induens lupum pastoris habitu, Tyranni diluens nomen iustis quibusdam rationibus, quod videlicet non liceret vni feminæ Romani Imperij moderari habenas, nec quidē expedire in tanto orbis discrimine, imminentibus vndique Sarracenis, vni feminæ creditum periclitari Imperium. Hæc & alia ipse populo ingerens, & viris religiosis monachis seruis Dei, non solum Tyranni nomen aboleuit, sed bonum quoque nomen fuit consecutus, vt de eo quæ essent optimi Principis prædicarent non adulantes aulici tantum, sed viri quoque sanctissimi, vt Theodorus inter alios, quem ipse de futuro eligendo in locum Tarasij Episcopo successore consuluisset. ad quem ipse respondens, has ad eum litteras dedit[a].

DE SVCCESSORE DELIGENDO A NICEPHORO IMP. CONSVLITVR THEODORVS.

a *Cod. Columnens. bibl. epist. 16.*

D Omnino sic futurum erat, vt bonus Deus noster Ecclesiæ suæ curam gerens, pietatem vestram, hac ætate, Imperio præficeret Christianorum, vt non sæcularis solum dominatio male constituta rectius componeretur, sed Ecclesiasticus etiam principatus, si quid desideraretur assurgeret, & noua quædam conspersio fieret in vtroque. Quod quidem in altero membro præclare ipsius gratia iam præstitum est a Christi amante Imperio vestro: atque adeo præstare perget cælesti numine corroboratum. Reliquum modo est vt alterum pari cura fruatur, pariq. prudentia. Id vero post Deum & cum Deo a vobis tribuetur per approbationem legitimæ electionis futuri Archiepiscopi.

EPIST. THEODORI STVDITAE AD NICEPHORVM IMP.

De quo, quando ex nobis etiam peccatoribus scisciari voluisti, corā Deo, qui nos iudicaturus est, de eo quod dicturi sumus in die Iudicij, hic est sensus noster. Non nouimus, nec scimus vllum (non quod defecerint viri vita & sermone illustres, sunt enim & Deo per-
E specti & hominibus, impari licet ratione, atque in primis præclaræ menti tuæ) sed quia talem ratio deposcit, & desiderium Imperij vestri, qui possit corde perfecto Dei iustificationes exquirere; qui gradu atque ordine ab inferiore sensim ad superiorem ascenderit, qui tentatus fuerit per omnia, qui ex eis quæ passus est, tentatis possit opem ferre. Et quid multis apud te verbis opus est qui omnia nosti, & ex tui ipsius statu ac dignitate tantum virum tibi repræsentas? Prælucere ceteris oportet non secus ac solem inter sidera.

Cum igitur talē non videamus, nec suffragiū ferre audemus. Hoc vero memoriæ causa non sine metu & reuerentia suggerimus, quod ipsum plane non fugit peritissimā & diuinam prudentiam tuā, vt ex Episcopis etiam & ex præpositis, & ex stylitis, & ex inclusis: tum deinde ex clero delectum habens, ex illis ipsis perfectis desumas, prudentia, sensu, ac vita ceteris præstantiorem. Descendat enim Stylita, exeat Inclusus; quandoquidē publi-

cum

cum est cõmodum quod quæritur. Discerne & confer,& cũ ipsis deprehendas dignioré. A
Et beatus est,& vere ter beati si hæc omnia exequamini Christi imitatores Domini nostri.

Hinc magis, magisq. confirmabitur Imperium vestrum, magnificabitur nomen ve-
SACERDOTIVM ET IMPERIVM BENE DISPONENDVM.
strum in generationes, augebuntur denique anni Principatus vestri. Duo siquidem hæc Christianis munera tribuit Deus, sacerdotium & Imperium, per quæ colitur; per quæ ornantur, & gubernantur cælestium exemplo terrena. Vtrumuis ergo præter dignitatem se habuerit,totum vna periclitari necesse est. Quare si optima Imperio vestro decernere vultis, & per Imperium vestrum omnibus Christianis, æqualem, quoad fieri potest, Imperatoriæ virtuti vestræ sortietur Ecclesia Præsulem suum, vt exultent cælestia, lætenturq. terrena. Dux vobis sit Dei manus, in qua & cor vestrum est, ostendatq. meliora & ab ea recipietis ob susceptos pro opere hoc labores,curas & solicitudines Regnum sempiternum.] hactenus Theodorus ad Imperatorem. B

Quæsiuit idem Imperator & S. Platonis de futuro eligendo Patriarcha sententiam; quænam autem ipse rescripserit ad Imperatorem, accipe ab ipso etiam Theodoro Studita, vbi res gestas eiusdem scriptis prosequutus, hæc ait: Cum vero e vita excessisset diuinus ille vir, qui tunc Episcopatui præsidebat: quisnam Patriarcha futurus esset,suf-
PLATONIS DE ELIGENDO PATRIARCHA SENTENTIA.
fragijs quærebatur. quæ quidem de multis ferebantur,cum plerique alius alium coopta-
ret, prout beneuolentia aut veritate ducebatur. Quæsitum est & patris nostri suffragium non solum ab ijs qui sacerdotio insignes erant, sed ab ipso etiam Imperatore. Quid igitur (vos quæso) faciendum illi erat? An non decebat eum, qui bonarum rerum causa certauerat, & accuratæ vitæ legem omnibus se proposuerat, libere ac vere sententiam suam proferre, id quod ad communem vitæ vtilitatem spectaret, considerantem? Mini-
me, inquiunt, irrisores & obtrectatores, sed vel ignorationem simulare, vel abiectius C
suffragium illud concedere oportebat; quorum alterum mendacium habet, alterum simulationem, vtrumque respuendum. Ille igitur suffragium suum misit. Cui autem illud detulerit, omitto dicere. Misit autem, Deo ipso teste. Quod & illi libenter acceperunt, nescio quomodo, quod scriptum fuerat, confirmantes. Qui enim suffragium ipsum accepit, euoluit calculos ipsos, ac peruertit.

Et Plato quidem ipse, quoniam necesse erat, vt pro capite proponendo, singula membra suo fungerentur officio, ad quemdam eorum qui eodem habitu induti erant, Cæsaris ipsius propinquum, communis vtilitatis causa egredi ex eo loco, in quo erat, nequaquam veritus, nocte adijt: cui cum ea dixisset, quæ decebant, in cellam celeriter redijt.
IN CARCEREM TRVSI PLATO ET THEODORVS.
Ille vero cum hæc audisset, in furorem versus est, ac paululum moratus, quantum ad id quod consultauerat, perficiendum satis esset, sanctum virum cum illo & nos vna com- D
prehendit, & quatuor & viginti dies munito quodam in carcere detentos, domum postea redire permisit.] At ista quidem quæ ingerit Theodorus de carcere Platonis, suiq. & aliorum post electionem Patriarchæ acciderunt, cum Plato atque Theodorus ipse, redarguissent Imperatorem, quod Iosephum illum damnatum ante nouem annos a Tarasio, quod coronasset subintroductam feminam Constantini, in statum pristinum reuocasset. Sed de his dicturi postea sumus, de electione modo noui Patriarchæ agendum est.

Cum autem diuersa suffragia (vt dictum est) in diuersos pro affectione cuiusque ferrentur, placuit tandem eligere Nicephorum laicum adhuc hominem, sed quem virtu-
NICEPHORVS ELIGITVR PATRIARCHA CONSTANTINOP.
tes ornabant. nobilis hic ciuis erat, diuq. in curia apud Imperatores militauerat, minis- E
terio illo quod a secretis appellari consueuit, de quo ista habet Ignatius monachus huius remporis scriptor in Tarasio, vbi agit de his qui interfuerunt Nicæno Concilio posteriori: Inter quos fuit Nicephorus qui erat a secretis Imperatoris, qui cum vixisset in sanctitate, & esset ornatus diuinis virtutibus & doctrina ac dicendi scientia, Byzantij sedem Patriarchalem suscepit post Tarasij sanctam consummationem.] Hic ipse mundi rerum inquietum ac mobilem statum,animæq. periculosum admodum esse intelligens, vt animæ suæ saluti cõsuleret iam ante ista,nuntium remiserat sæculo, & in solitudinem se contulerat,non vt statim monachus fieret, sed vt experiretur, & assuesceret vitæ monasticæ,quam meditabatur.Cum ergo placuisset Imperatori,illum deligere virum: eum accitum, immo vi abstractum perduci curat Constantinopolim. sed reclamans licet, & renuens, cogitur tamen impositum onus Episcopatus subire, qui vt vni animæ suæ vacaret,abdicata honorifica functione,iam(vt dictum est)aufugerat in solitudinem. Testatur

hæc

A hæc ipſe pluribus in epiſtola ad Leonem Pontificem, quam ſuo loco inferius reddituri ſumus. Scripſit enim eam (vt ipſe tradit) mortuo Nicephoro Imperatore, cum Michael imperare cœpiſſet, teſtatus id faciendi, ſibi ob duritiam Nicephori Imperatoris, liberum non fuiſſe. At quanta mala paſſi ſint ſerui Dei Plato & Theodorus, & qui cum ipſis erant monachi Conſtantinopoli, occaſione reſtitutionis nefarij Ioſephi, idem Theodorus ſic pergit in Platone narrare.

Quid (inquit) opus eſt dicere, quot iniurijs virum illum, vel potius virtutem ipſam affecerit Imperator videlicet, fratrum ſocietatem furioſe oppugnans atque conturbans, & alios quidem in carcere ſeruans, alios ad iudicia tamquam reos trahens, quamuis in alijs omnibus rebus imbellis & ridiculus exiſteret? Quæ omnia erant apparatus quidam malitiæ, quam ille meditabatur, & velut iniquitatis cuiuſdam exordium, necnon eius
B nominis nugarum, & apertæ petulantiæ ſignificatio. Propediem vexatio iſta illata eſt, eiuſq. cauſa fuit Ioſeph ille qui adulteros, quos diximus, coniugauerat: clandeſtinum namque malum illud, & Eccleſiæ ipſius perturbatio. Cuius quoniam tamquam ſerpentis cuiuſdam venenum, canonice communionem effugimus, a Cæſare ipſo minæ nobis proponebantur; quiq. inſtabant parati erant. Sed qui poſſum paucis verbis comprehendere quam multos terrores, quot certamina & tentationes nobis attulerit, quam ſæpe nos abducendo vexarit? ſcit hæc tam qui ea paſſus fuit, quam qui prope illum qui hæc patiebatur, tunc erat. Profecto militaris phalanx locum in quo manebamus, ita cinxit, vt neque aliquem hiſcere, aut omnino caput efferre permitteretur, intus timores, foris terror & minæ proponebantur. A quibus autem hæc propoſita fuerint, non dicam, eorum qui hæc fecerunt, perſonam reueritus. Heu quanta fuit temporis illius
C calamitas! Nemo fere impetum illum ferre potuit. Nemo fuit qui recta conſuleret, & diuinas partes ſuſtineret. Quinimmo optabile erat, ne quis iracundiam Principum magis excitaret. Hæc & miſerabiliora faciebant, qui eiuſdem ordinis erant participes.] hæc de his ſummatim Theodorus. Quæ autem de Synodo, ſiue potius conuentu ſatanico poſt hæc facta ſubdit, ſuo loco dicemus, quo fieri contigit.

IOSEPHI CAVSA ECCLESIA PERTVRBATVR.

Porro laudum ſuarum parciſſimus Theodorus, qui in his præclare geſtis rebus principem locum tenuit, iſta ieiune admodum percurrere viſus eſt, ne videri poſſet ſua facta laudare; verum in datis tunc ab eo pluribus eodem argumento epiſtolis, quantum in his laboris inſumpſerit, aperte ſatis ſignificat. Sed & qui vitam ipſius Theodori perpetuitati ſacrauit Michael monachus eius diſcipulus, paulo fuſius iſta eſt proſequutus, dum ita a Nicephoro inchoat hiſtoriam:

NICEPHORVS IMP. PERTVRBATOR PACIS ECCLESIAE.

D Sed ferre non poterat inimicus, nec tenere ſe, quin Theodorum iterum aggrederetur, tamquam inuidens ipſi perpetuo, eiuſq. recte factis ſuccenſens. Eum enim qui ſceptris per id tempus potiebatur, Nicephorum dico improbum illum, qui piam Irenem Imperio ſpoliauit, & Imperium ipſe per vim atque iniuriam inuaſit; hunc inquam, ad oppugnādum ſanctum virum Theodorum impudens excitauit. Quonam autem pacto, deinceps exponam. Hic ergo Nicephorus ſpecie quidem Chriſtianus, eamdemq. nobiſcū communionem habens, reuera autem, factiſq. ipſis, Chriſti hoſtis (quod omnium peſſimum erat) conquieſcere nequibat, tamquam ad malum natus, niſi omnia miſcere conaretur, & quicquid in animum veniſſet, nihil intentatum relinqueret. Cui inter cetera nulla cura, nulla ſolicitudo fuit, res Eccleſiæ perturbare, vt ad maiora, & qualia ipſum decebant, eius malitia progrederetur.

E Hac enim pace, quam paulo ante adepta vix fuerat, frui non ferens, multis nuper agitatam tumultibus, alia rurſum ratione conatus eſt in nouos motus, ſeditioneſq. conijcere. Ioſephum ſiquidem illum, communi Eccleſiæ calculo a Taraſio iure olim eiectum ob manifeſtum ab eo commiſſum crimen, quod nemini obſcurum eſt: non dubitauit iterum tyrannice & contra canones in Eccleſiam reuocare, atque ademptū illi ſacerdotium reſtituere. Quid nouus hic dogmatū auctor non erat dicens, quid non agens, quod denique ſceleris genus prætermittens, vt cogitata & inchoata perficeret? adeo vt quod omnium abſurdiſſimum erat, hæc iam dicere non puderet: Nihil noui, inquit, aut temerarij alioqui fecerimus, ſi ab alio pulſum ipſi recipiamus, quinimmo caritatis legem obſeruabimus; in quo quidem & obſequentes vniuerſos habebimus & ſuffragatores atque ſocios. Et legem hoc loco caritatis (o legum æquitas & ſacri ſermones!) impudens commemorabat, cui nec quid lex, quid caritas ſit, exploratum vmquam fuit.

Quem

Quem si nihil aliud, hoc certe cogitare oportebat, quamuis amens & vecors in ceteris esset. Tametsi hunc Patriarcha Tarasius deposuerit, qui a nobis nunc abijt, & ad superas sedes emigrauit; tametsi suis alij eum sententijs damnauerint: at nobis non solum quæ ab illis statuta sunt transilire nefas est, sed eadem confirmare vel maxime conuenire, cum eadem nobis atque illis sit gratia, ne Patrum nostrorum leges mutare videamur, & studio impij esse. A

NICEPHORVS COACTVS AD IMP. IOSEPHVM RESTITVIT.

Quorum ille nihil prorsus recogitans, Patriarcham vi aggreditur (Nicephorus is erat Tarasij successor) omnibus eum machinis oppugnans, vt vel inuitus voluntati eius obsequeretur, & sacerdotium redderet Iosepho. Quod ille sane vi tamdem ægre adductus præstitit, veritus, opinor, vir Dei, ne atrocius quippiam insanus ille moliretur, Ecclesiamq. vehementius exagitaret, si quod tantopere concupierat, non obtineret.] Verum hoc non sponte, neque solus fecit Nicephorus, sed adhibito Episcoporum concilio, de quo modo dicturi sumus: at certe quidem perfacile fuit laicum hominem in palatio tantum versatum; & ad regimen tantæ molis recens assumptum pertrahi in sententiam aliorum seniorum & qui peritiam canonum quam maxime profitebantur Episcoporum. B

Hoc itaque anno Synodus iussu Imperatoris congregata est paucorum Episcoporum qui tunc erant Constantinopoli, in qua ipse qui antea fuerat damnatus Iosephus, fuit restitutus in pristinum sacerdotij gradum, de quo ista habet Theodorus Studita ad Nicephorum Patriarcham post biennium scribens: [a] Cum enim (inquit) factus est conuentus ille paruus, & nescio quo nomine appellem, ex carcere per id tempus redieram. Cumq. viderem eos esse congregatos, qui adulterium ante fusceperant, *qui scilicet conniuerant, vt Theodotem duceret Constantinus, Episcopi,* & adulterij copulatorem amplexi fuerant; venit mihi in mentem illius dicti Prophetici: [b] Sapiens in illo tempore silebit, quoniam tempus malum est. Sed iam dicat idem: [c] Tacui, numquid semper tacebo? propterea tempore congruenti calumnia pressus, hæc tamdem protuli, quia quantum in me fuit omni ratione caui duobus his annis, ne res in apertum prodiret, illud mecum voluens, quandoquidem Episcopi dignitate præditus non essem, vt arguendi habeam potestatem, sufficere si me ipse custodiam, & non participem illius communionis, eorumq. qui scientes cum illo sacra faciunt, quoad scandalum de medio tollatur.] ista quidem Theodorus, vbi vidit hominem in Synodo male absolutum, tradit; quæ & alijs epistolis sæpe refricat & inculcat. C

a *Theod. Stud. ep. 25. Cod. Column.*

SYNODVS CONST. IN QVA ABSOLVITVR IOSEPHVS.

b *Eccli. 20.*

c *Isai. 42.*

Ceterum ne quis errore labatur, dum apud Theophanem, immo & apud Theodorum ipsum Studitam, necnon Michaelem in Theodoro nonnisi vnius Synodi mentionem habitam esse videt, qua ipsis sanctis exilium decretum est: constat eiusdem Theodori assertione in epistola ad Leonem Romanum Pontificem, duplicem ab illis esse Synodum congregatam, quarum priori receptus est Ioseph, altera qua anathematizati sunt, qui cum illo non communicarent, quam & secuta sunt exilia sanctorum. dicemus nos de ea suo loco. Porro quod ad præsens pertinet conuenticulum: nominat id Theodorus in epistola ad Leonem, Synodum hæreticorum, vel Synodum adulterantium, eorum scilicet qui adulterium comprobassent Imperatoris. D

SYNODVS ADVLTERANTIVM.

Sequenti autem die a Synodo congregata, ipse ad Nicephorum Patriarcham Theodorus [d] scripsit epistolam, studens auocare eum ab ijs quæ statuta essent de receptione damnati, se excusans pariter si illius communicationi minime admisceri velit. epistola sic se habet. E

d *Theod. Stud. lib. 1. epist. 30. Cod. Colum.*

THEODORI STVDITAE EPISTOLA AD NICEPHORVM EPISC. CONST.

Necesse non erat litteris indicare Angelo beatitudinis tuæ, quæ ore ipso iam significata sunt, quamuis per humiles nos ambos non fuissent. Attamen ne qui hesterno die iussu tuo conuentus habitus est Episcoporum, diuersum aliquid docens ab ijs quæ cum illo dicta a nobis sunt, sacras aures vestras conturbet: consentaneum duximus, summatim referre totam Apologiæ nostræ rationem. Nos igitur, beatissime, Orthodoxi sumus in omnibus, omnem hæresim reijcientes, omnemq. Oecumenicam & Localem Synodum approbatam recipientes, necnon editas ab eis sacras & canonicas constitutiones arcte complectimur. Neque enim veritatem prorsus tenet is, qui rectam fidem habere se existimans, diuinis canonibus non regatur. Ad hæc, legitimas a Sanctis pro tempore vsurpatas dispensationes admittimus, quando & nos humiles sanctitatem tuam per Oeconomi electionem amplecti, non exactum ius sectantium est, sed admodum dispensan-

A ſpenſantium & conſpirantium. Et prædeceſſorem ſanctitatis tuæ Patriarcham eadem ratione ſuſcepimus in hoc ipſo negocio, quando reuerſi ab exilio ſumus, diſrupto adulterino coniugio, & Oeconomo ſacerdotij munere deiecto. Non enim (aiebamus) nobis pars tecum neque hic, neque in futuro ſæculo, proptrea quod adulter promiſcue a ſanctitate tua participarit. Illo vero contra, dicente: Diſpenſatione vſus ſum, vt etiam impartirem ad tempus. Deinde hæc ſubiiciente, manus meæ abſciſſæ fuerunt in adulterina coronatione. Numquid ego vlla ratione coronaui? Poſt hæc communicauimus vſque ad obitum ipſius, & ſanctitatem tuam rurſus ſuſcepimus ad dignitatem Archiepiſcopatus: quemadmodum & mentionem eius quotidie facimus in ſacrificio: nec alia re diſcrepamus, quam propter Oeconomum per ſacros canones depoſitum multis modis, ac præcipue quod poſt nouem annorum excommunicationem iterum ſacris opere-
B tur, neque id in abdito (ferendum enim id eſſet, nobis eius rei minime conſcijs) ſed in ipſo fonte ſacerdotij noſtri, hoc eſt, cum ſincera conuerſatione tua aſſidue pergens ad ſacrificandum. Aequum igitur & ſanctum ac ſine ſcandalo populo Dei fuerat, in primiſq. ordini noſtro, eijci & priuari ſacerdotio qui indigne profilijt: nobis ſanctitatis tuæ memoriam ſeruantibus, & ab omni Epiſcopo & ſacerdote, qui manifeſto reprobus non ſit, communicantibus iuxta Theologum. Quod ſi hoc nulla ratione factum propter peccata noſtra: num vt aliquid (non ex metu ſermo, ſed commiſeratione communi) in humilitatem noſtram a ſanctitate tua illicitum fiat & contra canones? quoniam perferemus nos quidem, Dei virtute, atque vtinam id nobis contingat eius conceſſu.

CVR PVBLICE NON COMMVNICET.

Verum teſtor ſanctitati tuæ coram Chriſto & ſanctis Angelis audientibus, magnum a
C te ſchiſma conflari in Eccleſia noſtra. Quod ſi poteſtati ſubijcimur vt homines, atque ſub ſacrorum & diuinorum canonum poteſtate, velimus nolimus, regimur, & obſequemur. Ceterum oramus ſanctitatem tuam: flecte aurem tuam, & audi vocem noſtram vt peritus medicus, vt paſtor bonus ouem vnam prohibe a ſacrificio, & omnes a ſcandalo redime, ne vnius ſcabie tota Eccleſia noſtra inficiatur, quã acquiſiuit Dominus & Deus noſter ſanguine ſuo. De nugis enim nugentur qui volunt, & calumnientur ſycophantæ, parati ſumus ad omnem defenſionem, refutationemq. accuſatoriæ obiectionis. Amici & laudatores tui ſumus. in primiſq. pijſſimorum & triumphatorum dominorum noſtrorum. Cumq. tales ſimus, quamobrem turbatio? Qua de cauſa euenient quæ euentura ſunt, ſiquidem contraria Dei præceptis? Tribue nobis ſacras preces tuas.] hactenus ad Patriarcham Theodorus.

REMEDIVM VT COMMVNICET.

D Quid ad hæc Patriarcha reſcripſerit, non habemus, ſed potius non reſcripſiſſe eum, verius dici poteſt, ſecundum ea quæ idem Theodorus ad Simeonem præpoſitum [a] ſcribens ait: De Patriarcha enim quid attinet loqui? Qui nec reſponſa dare vult, nec admittere qui verba faciat: Qui in omnibus Cæſari inſeruit.] At ſic licet ſubduxerit ſe Theodorus cum ſuis a communicatione Ioſephi Oeconomi, ſecrete id quidem & ſub ſilentio per biennium fecit, quo tempore & cum ipſo Patriarcha communicare non deſtitit, vt idem ipſe teſtatur; ita tamen, quod licet in publicis precibus ipſe eius memoriam faceret in ſua monaſterij Eccleſia, accedere tamen ad ſacra eius quibus intereſſe ſoleret perditus ille Ioſephus, penitus detrectaret. nam audi quid ad Baſilium ſcribat [b].

a Theod. ep. 26. in Cod. Colum.

b Theod. ep. 28. in Cod. Colum.

Nos ergo & ſanctiſſimi Patriarchæ mentionem facimus (vt conuenit) in Myſtagogia, ſicut & piorum Imperatorum noſtrorum: & cum omni ſacerdote inculpato com-
E municare non detrectamus. Scripſimuſq. ad ipſum Patriarcham: quod & pij Imperatores noſtri ſciunt, nos in nulla re diſcrepare præterquam de Ioſepho. Et ſimul ac depulſus fuerit ſacerdotio, cum ipſo ſtatim communicaturos: etenim deſiderabilem nobis virum eſſe, non ſolum quod caput ſit Eccleſiæ noſtræ, ſed quia iam olim reuerendus nobis erat, & ſingula ipſius bona laudare non ceſſamus.] hæc Theodorus. Sed iam quæ ſunt anni huius reliqua proſequamur, nonniſi poſt ſequentem annum eum iterum conuenturi, quando rurſus aduerſus eum tempeſtas eſt excitata.

QVOMODO CVM PATRIARCHA COMMVNICASSE THEODORVS DICATVR.

CONVENTVS IN VILLA THEODONIS IN QVO TRIPARTITVM REGNVM FILIIS A CAROLO MAGNO.

Quod igitur pertinet ad res Occidentales: produnt Annales Francorum hoc anno habitum eſſe conuentum ab Imperatore Carolo in Villa Theodonis, atque ex teſtamento tribus filijs tripartitum eſſe ipſum Regnum, ſingulas ſingulis partes eſſe diuiſas, ſi cõtingeret eos poſt patris obitum eſſe ſuperſtites. Extat ipſum quidem eiuſmodi teſtamentum, ſiue diuiſionis decretum ab eodem Carolo Magno conſtitutum hoc anno, ap-

positum parergon ad vitam ipsius, atque ex Pithœi bibliotheca in lucem editum, verbis istis. A

In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Imperator Cæsar Carolus Rex Francorum inuictissimus, & Romani rector Imperij, pius, felix, ac triumphator semper Augustus omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ, & cuncto populo Catholico præsenti & futuro gentium ac nationum quæ sub eius Imperio ac regimine constitutæ sunt.

TESTAMENTVM CAROLI MAGNI QVO REGNVM PARTITVR INTER FILIOS.

Sicut omnibus vobis notum esse, & neminem vestrum latere credimus, quomodo nos diuina clementia, cuius nutu ad occasum tendentia sæcula per successiones generationum reparantur, tres nobis dando filios, magno miserationis ac benedictionis suæ ditauit munere, quia per eos, secundum vota nostra & spem nostram de Regno confirmauit, & curam obliuioni obnoxiæ posteritatis leuiorem fecit. Ita & hoc vobis notum fieri volumus, quod eosdem per Dei gratiam filios nostros Regni a Deo nobis concessi, B donec in corpore sumus, & post nostrum ab hac mortalitate discessum huius a Deo conseruandi Regni vel Imperij nostri hæredes relinquere, si sic diuina Maiestas annuerit, optamus. Non vt confuse atque inordinate, aut sub totius Regni dominatione iurgij controuersiam eis relinquamus; sed trina partitione totum Regni corpus diuidentes, quam quisquis illorum tueri vel regere debeat, portionem distribuere & designare volumus, eo videlicet modo, vt sua quisque portione contentus, iuxta ordinationem nostrā & fines Regni sui, quæ ad alienigenas extenduntur, cum Dei adiutorio nitatur defendere, & pacem atque caritatem cum fratre custodire.

Diuisiones vero a Deo consecrati & conseruandi Imperij vel Regni nostri tales facere placuit, vt Aquitaniam totā & Vuasconiam (excepto pago Turonico) & quicquid inde ad Occidētem atque Hispaniam respicit, & de ciuitate Niuernis, quæ sita est super fluuiū C Ligerim cum ipso pago Niuernense, pagum Aualensem, atque Alsensem, Cabillionēsem, Matisconensem, Lugdunensem, Saboiam, Moriennam, Tarentasiam, Montem Cinisium, Vallem Segusianam vsque ad Clusas, & inter terminos Italicorum montium vsque ad mare, vel vsque ad Hispanias continetur, hoc est, illam portionem Burgundiæ, & Prouinciam ac Septimaniam, vel Gothiam, Ludouico dilecto filio nostro consignauimus.

Italiam vero, quæ & Longobardia dicitur, & Baioariam, sicut Tassilo tenuit exceptis duabus villis, quarum nomina sunt Ingoldestat, & Lutrahahof, quas nos quondam Tassiloni beneficiauimus, & pertinet ad pagum, qui dicitur Northgouue, & de Alemannia partem quæ in Australi ripa Danubij fluminis est, & de ipso flumine Danubij currente limite vsque ad Rhenum fluuium sursum versus vsque ad Alpes, quicquid intra hos terminos fuerit, & ad Meridiem vel Orientem respicit, vna cum Ducatu Curiensi & D pago Burgouue, Pipino dilecto filio nostro.

Quicquid autem de Regno nostro extra hos terminos fuerit, id est, Franciam & Burgundiam, excepta illa parte quam Ludouico dedimus, atque Alemanniam (excepta portione quam Pipino adscripsimus) Austriam, Neustriam, Thuringiam, Saxoniam, Frisiam, & partem Baioariæ, quæ dicitur Northgouu, dilecto filio nostro Carolo concessimus, ita vt Carolus & Ludouicus viam habere possint in Italiam ad auxilium faciendum fratri suo, si ita necessitas extiterit, Carolus per vallem Augustanam, quæ ad Regnum eius pertinet, & Ludouicus per vallem Segusianam. Pipinus vero & exitum & ingressum per Alpes Noricas atque Curiam.

Hæc autem tali ordine disposuimus, vt si Carolus qui maior est natu, priusquam ceteri fratres diem obierit, pars Regni quam habebat, diuidatur inter Pipinum & Ludouicum, E sicut quondam diuisum est inter nos & fratrem nostrum Carolomannum, eo modo vt Pipinus illam portionem habeat, quam frater noster Carolomannus habuit, Ludouicus vero illam partem, quam nos in illa partitione suscepimus. Si vero Carolo & Ludouico viuentibus, Pipinus debitum humanæ naturæ compleuerit, Carolus & Ludouicus diuidant inter se Regnum quod ille habuit. Et hæc diuisio tali modo fiat, vt ab ingressu Italiæ per Augustam ciuitatem accipiat Carolus Eboreiam, Vercellas, Papiam, & inde per Padum fluuium termino currente vsque ad fines Regiensium & ipsum Regium, & ciuitatem nouam atque Mutinam vsque ad terminos S. Petri. Has ciuitates cum suburbanis & territorijs suis, atque Comitatibus quæ ad ipsas pertinent, & quicquid inde Romam pergenti ad læuam respicit de Regno quod Pipinus habuit, vna cum Ducatu Spoletano hanc portionem, sicut prædiximus, accipiat Carolus.

Quicquid

A Quicquid autem a prædictis ciuitatibus vel Comitatibus Romam eunti ad dexteram iacet, de prædicto Regno, id est, portionem quæ remansit de regione Transpadana vna cum Ducatu Tuscano vsque ad mare Australe & vsque ad Prouinciam Ludouicus ad augmentum sui Regni sortiatur. Quod si ceteris superstitibus Ludouicus fuerit defunctus, eam partem Burgundiæ, quam Regno eius adiunximus cum Prouincia & Septimania siue Gothia vsque ad Hispaniam Pipinus accipiat, Carolus vero Aquitaniam atque Vuasconiam.

Quod si talis filius cuiuslibet istorum trium fratrum natus fuerit, quem populus eligere velit, vt patri suo succedat in Regni hæreditate, volumus vt in hoc consentiant patrui ipsius pueri, & regnare permittant filium fratris sui in portione Regni, quam pater eius, eorum frater habuit.

B Post hanc nostræ auctoritatis dispositionem placuit inter prædictos filios nostros statuere atque præcipere propter pacem, quam inter eos perpetuo permanere desideramus, vt nullus eorum fratris sui terminos, vel Regni limites inuadere præsumat, neque fraudulenter ingredi ad conturbandum Regnum eius, vel marcas minuendas, sed adiuuet vnusquisque illorum fratrem suum, & auxilium ei ferat contra inimicos eius iuxta rationem & possibilitatem siue intra patriam, siue contra exteras nationes.

Neque aliquis illorum hominem fratris sui pro quibuslibet causis siue culpis ad se confugientem suscipiat, ad intercessionem pro eo faciendam: quia volumus vt quilibet homo peccans & intercessione indigens intra Regnum domini sui, vel ad loca sancta, vel ad honoratos homines confugiat, & inde iustam intercessionem mereatur.

Similiter præcipimus, vt quemlibet liberum hominem, qui dominum suum contra
C eius voluntatem dimiserit, & de vno Regno in aliud profectus fuerit: neque ipse Rex suscipiat, neque hominibus suis consentiat, vt talem hominem recipiant vel iuste retinere præsumant. hoc non solum de liberis, sed etiam de seruis fugitiuis statuimus ordinandum, vt nulla discordijs relinquatur occasio.

Quapropter præcipiendum vobis videtur, vt post ab hac mortalitate discessum homines vniuscuiusque eorum accipiant beneficia vnusquisque in Regno domini sui, & non in altero, ne forte per hoc, si aliter fecerit, scandalum aliquod accidere possit. Hæreditatem autem suam habeat vnusquisque illorum hominum absque contradictione in vnoquoque Regno, quam eum legitime habere contigerit.

Vt vnusquisque liber homo post mortem domini sui licentiam habeat se commendandi inter hæc tria Regna ad quodcumque voluerit, similiter & ille qui nondum ali-
D cui est commendatus.

De traditionibus autem & venditionibus quæ inter partes fieri solent: præcipimus vt nullus ex his tribus fratribus, suscipiat de Regno alterius a quolibet homine traditionem, vel venditionem rerum immobilium, hoc est, terrarum, vinearum atque libertatem seruorumq. qui non casati sunt, siue terrenorum quæ hæreditatis nomine censentur, auro, argento, & gemmis, armis ac vestibus, necnon & mancipijs non casatis, & his speciebus quæ proprie ad negociatores pertinere noscuntur. Ceteris vero liberis hominibus hoc nomine interdicendum iudicauimus.

Si quæ autem feminæ sicut fieri solet, inter partes & Regna fuerint ad coniugia postulatæ, non denegentur iuste poscentibus, sed liceat eas vicissim dare & accipere, & affinitatibus populos inter se sociari. Ipsæ vero feminæ potestatem habeant rerum
E suarum in Regno, vnde exierant, quando in alio propter mariti societatem habitant.

De obsidibus autem qui propter credentias dati sunt, & a nobis per diuersa loca ad custodiendum destinati sunt, volumus vt ille Rex in cuius Regno sunt absque voluntate fratris sui, de cuius Regno sublati sunt, in patriam eos redire non permittat, sed potius in futurum in suscipiendis obsidibus alter alteri mutuum ferat auxilium, si frater fratrem hoc facere, rationabiliter postulauerit. Idem iubemus & de his qui pro suis facinoribus in exilium missi vel mittendi sunt.

Si causa vel intentio controuersiæ talis inter partes propter terminos & confinia Regnorum ortæ fuerint, quæ hominum testimonio declarari vel definiri non possint: tunc volumus vt ad declarationem rei dubiæ, iudicio Crucis, Dei voluntas & rerum veritas exquiratur, nec vmquam pro tali causa cuiuslibet generis pugna vel campus ad examinationem iudicetur. Si vero quilibet homo de vno Regno hominem de altero Regno

de infidelitate contra dominum ſuum accuſauerit, mittat eum dominus ſuus ad fratrem A
ſuum, vt ibi comprobet quod de homine illius dixit.]

IVDICIVM ET EXAMEN CRVCIS.

Sed antequam vlterius progrediamur hic conſiderandum eſt, quod ſicut hic probatur iudicium Crucis, ita alibi ab eodem prohibitum reperitur examen Crucis; & ſicut illud licite fieri poſſe demonſtrat, ita hoc certum eſt fuiſſe vetitum eiuſdem Caroli Imperatoris ſancito decreto; ſiquidem libro primo Capitularium, capitulo centeſimo octauo iſta leguntur: Sancitum eſt, vt nullus deinceps quamlibet examinationem Crucis facere præſumat, ne Chriſti paſſio quæ eſt glorificatio cuiuslibet, temeritate contemptui habeatur.] quodnam autem fuerit iſtud examen vel iudicium Crucis, nobis hactenus eſt incompertum. Pergit vero dignum tanto Principe Chriſtianiſſimo præceptum iiſdem tribus filijs eiuſmodi publica ſolemniq. teſtificatione inſinuare ſic dicens.

REGES FRANCORVM CONSTITVIT DEFENSORES PONTIFICVM.

Super omnia autem iubemus, VT IPSI TRES FRATRES, CVRAM ET DE- B
FENSIONEM S. PAPAE SIMVL SVSCIPIANT, ſicut quondam ab auo noſtro Carolo & beatæ memoriæ genitore Pipino Rege, & a nobis poſtea ſuſcepta eſt, vt eum cum omni adiutorio ab hoſtibus defendere nitantur, & iuſtitiam ſuam quantum ad ipſos pertinet & ratio poſtulat, habere faciant. Similiter & de ceteris Eccleſijs quæ ſub illorum fuerint poteſtate præcipimus, vt iuſtitiam ſuam & honorem habeant, & paſtores & rectores venerabilium locorum habeant poteſtatem rerum quæ ad ipſa pia loca pertinent, in quocumque de his tribus Regnis illarum Eccleſiarum poſſeſſiones fuerint.

Quod ſi de his ſtatutis atque conuenientijs aliquid caſu quolibet vel ignorantia (quod non optamus) fuerit irruptum: præcipimus, vt quam citiſſime ſecundum iuſtitiam emendare ſtudeant, ne forte propter dilationem maius damnum poſſit accidere.

De filiabus autem noſtris, ſororibus ſcilicet prædictorum filiorum noſtrorum iube- C
mus, vt poſt noſtrum ab hoc corpore diſceſſum, licentiam habeat vnaquæque eligendi ſub cuius fratris tutela & defenſione ſe conferre velit. Et qualiſcumque ex illis monaſticam vitam elegerit, liceat ei honorifice viuere ſub defenſione fratris ſui in cuius Regno degere voluerit. Quæ autem iuſte & rationabiliter a condigno viro ad coniugium quæſita fuerit, & ei coniugalis vita placuerit, non ei denegetur a fratribus ſuis, ſi & viri poſtulantis & feminæ conſentientis honeſta & rationabilis fuerit voluntas.

De nepotibus vero noſtris, ſcilicet filijs prædictorum filiorum noſtrorum qui eis vel iam nati ſunt, vel adhuc naſcituri ſunt; placuit nobis præcipere, vt nullus eorum per quaslibet occaſiones quemlibet ex illis apud ſe accuſatum ſine iuſta diſcuſſione atque examinatione aut occidere, aut membris mancare, aut excæcare, aut inuitum tondere faciat. ſed volumus vt honorati ſint apud patres vel patruos ſuos, & obedientes ſint cum D
omni ſubiectione quam decet in tali conſanguinitate eſſe.

Hoc poſtremo ſtatuendum nobis videtur, vt quicquid adhuc de rebus & conſtitutionibus, quæ ad profectum & vtilitatem eorum pertinent, his noſtris decretis atque præceptis addere voluerimus, ſic a prædictis dilectis filijs noſtris obſeruetur atque cuſtodiatur, ſicut ea quæ de his iam ſtatuta & deſcripta ſunt, cuſtodire, & obſeruare præcipimus.

Hæc autem omnia ita diſpoſuimus, atque ex ordine firmare decreuimus, vt quamdiu diuinæ Maieſtati placuerit nos hanc corporalem agere vitam, poteſtas noſtra ſit ſuper a Deo conſeruatum Regnum atque Imperium iſtud, ſicut hactenus fuit in regimine atque ordinatione, & omni dominatu regali atque Imperiali, vt obedientes habeamus prædictos dilectos filios noſtros atque Deo amabilem populum noſtrum cum omni ſub- E
iectione, quæ patri a filijs, & Imperatori ac Regi a ſuis populis exhibetur.] hucuſque Caroli de diuiſione decretum ſiue teſtamentum factum in Villa Theodonis, ſubſcriptum ab Optimatibus Francorum, & Romam miſſum per Eginhardum a ſecretis ad Leonem Pontificem confirmandum atque ſubſcriptione muniendum. Sub cuius diſpoſitione de Imperio decernendum reliquiſſe viſus eſt, vt cui vellet, Pontifex daret, cum nullam de eo in teſtamento mentionem habere voluerit, de quo ante omnia fuiſſet ipſi teſtandum, ſi hæreditarium exiſtimaſſet, & non potius Romani Pontificis arbitrio electiuum. Porro ijs omnibus quæ ſtatuta fuerunt a Carolo Leo Pontifex & aſſenſum præbuit, & propria manu ſubſcripſit. hæc veteres Annales Francorum.

CVR DE IMPERIO NIHIL DISPOSVIT CAROLVS MAGNVS.

Verũ etſi dũ viueret, totius Imperij & Francorũ Regni Carolus apud ſe retinuit plenũ dominiũ, tamen adminiſtrationem illis cõceſſit, Conſiliarios illis tribuens viros prudentes

A tes ac religiosos. Pipini siquidem lateribus iunxit Hadelhartum virum sanctissimum, cuius vitæ admirandæ monumenta extant[a]. Quod vero ad reliqua eiusdem bona pertinet, idem Imperator triennio ante obitum de rebus mobilibus condidit testamentum, siue donationem causa mortis, quæ ad finem vitæ eius apud Eginhardum posita legitur, nobis suo loco reddituri sumus.

[a] *Sur. die 2. Ianuar. tom. 1.*

DE CONCILIO HABITO IN VILLA THEODONIS.

Quod rursum spectat ad conuentum hunc habitum in Villa Theodonis, huius occasione hic mentio habenda de Concilio triginta duorum Episcoporum in eodem loco[b] occasione necis Ioannis Episcopi celebrato, in quo aduersus percutientes Ecclesiasticos omnes in sacro ordine constitutos antiquæ sunt renouatæ censuræ atque aliæ superadditæ: præsertim vero aduersus insidiantes Episcopis viguit Ecclesiasticæ censuræ seueritas. Sed quod ad tempus Synodi spectat, sunt qui collocant hanc anno octingentesimo

[b] *Habetur in tom. 3. Conciliorum edit. Venet.*

B duodecimo Saluatoris, sed considerent quod alij Episcopi huic Synodo scripti reperiuntur, nempe Aistulphus Maguntiæ, Ebbo Rhemensis diuersi ab illis, qui Maguntiaco Concilio habito anno octingentesimo decimotertio subscripti habentur, nempe eius ciuitatis Archiepiscopus Hildebaldus, sed & in Concilio Rhemensi eodem anno celebrato, non Ebbo, sed Vulfarius nominatus habetur Rhemensis Episcopus.

Vrgentibus autem diuersorum sacerdotum accusationibus, factū est vt ex Synodo per Carolum Magnum missa fuerit cōsultatio ad Leonem Romanum Pontificem rogatum de ipsis sacerdotibus criminosis quid agendum, cum probatio certa deficeret. Est de ea mentio in Capitularibus ipsius Caroli his verbis[c]: Et hoc vobiscū magno studio pertractandū est, quid de illis presbyteris criminosis, vnde approbatio non est, & semper negant, faciendum sit: Nam hoc sæpissime a nobis & progenitoribus atque antecessoribus no-

[c] *Capitul. lib. 5. c. 33.*

C stris ventilatum est, sed non ad liquidum hactenus definitum. Vnde ad consultandum Patrem nostrum Leonem Papam sacerdotes nostros mittimus: & quicquid ab eo vel a suis perceperimus, vobis vna cum illis quos mittimus, renuntiare non tardabimus. Vos interdū vicissim tractate attentius, quid ex his vobiscum constituamus vna cum prædicti sancti Patris institutionibus, vt murmur cesset populi; & nos his satisfacientes, illæsi, Domino auxiliante, ab vtrisque maneamus.] quid autem de his statutum fuerit, sequens declarat Constitutio istis verbis[d].

[d] *Eod. lib. c. 34.*

Omnibus vobis visu aut auditu notum esse non dubitamus, quod sæpissime, suadente antiquo hoste, sacerdotibus crimina diuersa obijciantur; sed quoniam qualiter ex eis ab his rationabilis examinatio & satisfactio fiat, licet tempore bonæ memoriæ domni genitoris nostri Pipini, siue priscis temporibus a sanctis Patribus & reliquis bonæ deuotionis

D hominibus sæpissime ventilatum fuerit: nos tamen pleniter & ad liquidum definitum reperire minime quiuimus. Nostris quippe temporibus, ad ipsum a sanctis Episcopis & reliquis sacerdotibus & ceteris Ecclesiasticæ dignitatis ministris nostris in Regnis, seu in alijs Deo degentibus; nobisq. vna cum eis agentibus sæpissime propter multas & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos ex diuersis partibus venerunt, ventilatū est. Sed qualiter consultu domini & Patris nostri Leonis Apostolici, ceterorumq. Romanæ Ecclesiæ Episcoporum, & reliquorū sacerdotum seu Orientalium, & Græcorum Patriarcharum, & multorum sanctorum Episcoporum, & sacerdotum, necnon & nostrorum Episcoporum, omniumq. ceterorum sacerdotum ac leuitarum auctoritate & consensu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum consiliariorum nostrorum consultu definitum est: vobis omnibus vtriusque ordinis ministris scire volumus.

E Statutum est namque ratione & necessitate & auctoritate prædicta, consultu omniū: vt quotiescumque cuiquam sacerdoti crimen imponitur: si ipse accusator talis fuerit, vt recipi debeat (quia quales ad accusationem sacerdotum admitti debeant, in canonibus pleniter expressum est) Si autem, vt dictum est, ille accusator qui canonice est recipiendus, cum cum legitimo numero verorum & bonorum testium approbare in conspectu Episcoporum poterit: tunc canonice dijudicetur; & si culpabilis inuentus fuerit, canonice damnetur.

Si vero eum supradicto prætextu approbare ipse accusator minime poterit: & hoc canonice definiatur. Ipse ergo sacerdos si suspiciosus, aut incredibilis suo Episcopo, aut reliquis suis consacerdotibus, siue bonis & iustis de suo populo vel de sua plebe hominibus fuerit: ne in crimine, aut in prædicta suspicione remaneat, tunc tribus, aut quinque, vel septem bonis ac vicinis sacerdotibus, exempto Leonis Papæ, vel eo amplius, si

suo Episcopo visum fuerit, aut necesse propter tumultum populi inesse prospexerit; & A
cum alij bonis & iustis hominibus se sacramento coram populo super quatuor Euangelia dato, purgatum Ecclesiæ reddat. Si quis autem scire desiderat, quales testes ad accusationem sacerdotum recipi debeant, & quicquid de accusatore faciendum sit: pleniter in canonibus reperire poterit.] hucusque Caroli Constitutio in Episcoporum Concilio comprobata, ex sententia Leonis Romani Pontificis confirmata. spectant ad idem Concilium quæ in sexto Capitularium libro ita leguntur.

Capitularium Dominicum datum anno Incarnationis Domini nostri Iesu Christi DCCCVI. ad Theodonis Villam anno Imperij domni Caroli VI.

I. Vt lectiones in Ecclesia distincte legantur.
II. De cantu: Vt secundum ordinem & morem Romanæ Ecclesiæ fiat Cantatus.
III. De Notarijs: Vt vnusquisque Episcopus & Abba & singuli Comites suum Notarium habeant. B
IIII. De ceteris disciplinis Ecclesiæ vt secundum canones & regulam fiant.
V. De medicinali arte, vt infantes hanc discere mittantur.
VI. De Ecclesijs sine honore manentibus absque officijs & luminarijs, & de his qui decimas assumunt & de Ecclesijs non curant, vt hoc omnimodis emendetur.
VII. De altaribus: Vt non superflua sint in Ecclesijs.
VIII. De computo: Vt veraciter discant omnes.] hactenus de his quæ spectant ad Concilium præsentis anni in Theodonis Villa habitum.

Hoc insuper anno Carolum Imperatorem audisse legationem Venetorum & Dalmatarum ijdem habent Annales. Diuersas insuper expeditiones hoc eodem anno a filijs eiusdem Imperatoris feliciter gestas, summatim referunt: numerantq. ac describunt C
munera missa ab Aaron Rege Sarracenorum in Oriente ad Carolum Magnum, & inter alia horologium admirando opificio elaboratum. Rursum ista ab Adone hoc eodem anno facta narrantur: Tunc temporis, inquit, delata sunt ossa beati Cypriani Carthagine cum reliquijs beatorum Scillitanorum Martyrum Sperati, sociorumq. eius, & posita sunt in Ecclesia beati Ioannis Baptistæ in ciuitate Lugdunensi.] hæc Ado sui sæculi res gestas scribens. Locupletatæ sunt tunc & Venetiæ eodem thesauro S. Cypriani reliquijs, quas Legati redeuntes a Carolo dono acceptas in patriam detulerunt, quibus a Venetis erecta est in Murano nobilis S. Cypriani memoria, quæ hactenus perseuerat. Ex Adone autem corrigitur Sigebertus, qui sui translationem corporis S. Cypriani necnon Primi & Sperati Scillitanorum factam dicit anno octingentesimo secundo.

CORPVS S. CYPRIANI DELATVM IN GALLIAS.

D

DECIMAQVINTA inchoata Indictione incipit annus Redemptoris octingentesimus septimus, quo Aaron Sarracenorum Princeps in Oriente, dum comparata valida classe Rhodum pessumdat & Miram Lyciæ ciuitatem aggreditur, & arcam reliquiarum sancti Nicolai disijcere parans, in aliam in locũ eius suppositam irruens, ipsam contriuit. qui sic illusus dedit tamen nihilominus pœnas prauæ eius animi voluntatis: siquidem turbinibus agitata classe, & disiecta, fluctibus marinis magna ex parte obruta est, vixq. ipse præter spem euasit incolumis, pœnitens facti, quod magno suo damno diuina temerario ausu tentasset. E

SARRACENI SVO DAMNO IN S. NICOLAVM PECCANT.

Quo pariter anno Nicephorus iniquitates cumulans, ad præterita scelera hoc adiecit, vt quærens vxorem Stauratio filio suo, Theophaniam cognatam Irenes defunctæ Imperatricis alij desponsatam viro, ipsi coniunxerit, reliquas vero duas virgines ceterarum pulcherrimas inter alias ad delectum quæsitas homo turpissimus factus ludibrium cuncto populo defloruerit: cruentauit vero ciuitatem sanguine nobilium ciuium, qui aduersus eum pro vindicanda Republica conspirassent. hæc Theophanes pluribus hoc anno sexto Nicephori, mense Ianuarij, vt affirmat.

Mense autem Februarij (subdit Theophanes) simultatem excogitantes aduersus Nicephorum Imperatorem multi ex proceribus, Arsatium Quæstorem & Patricium virum

A rum pium & rationabiliſſimum elegerunt. Quod cum multiformiter Nicephorus cognouiſſet, ipſum quidem cæſum ac tonſum monachum fecit, & exilio relegatum in Bithyniam miſit, reliquos autem cædibus & tonſuris & publicationibus inſuper & exilijs ſubdidit, non ſolum mundialis vitæ participes, ſed & Epiſcopos & monachos, necnon & maioris Eccleſiæ Syncellum, & Sacellarium, & Chartophylacem, viros venerabiles & reuerentia dignos.] hæc Theophanes hoc anno ſexto Imperij ipſius. Ita Nicephorus nouis ſemper occaſionibus, quas haud inuitus captabat, acrius & acerbius ſemper ſæuijt.

CONSPIRATORES IN NICEPHORVM MALE MVLCTATI.

Hoc eodem anno (vt attingamus res Occidentis) aduerſus Mauros Carolus ſub Duce Burchardo claſſe immiſſa in Sardinia atque Corſica aduerſus eos pugnauit, atque iterũ profligauit, qui ijdem Sarraceni & alijs in locis pugnando tulere poſteriores: quæ in-
B fortunia ea ex cauſa ſibi contigiſſe nouerunt, atque confeſſi ſunt, quod anno ſuperiori pyraticam exercentes in Patelaria inſula ſexaginta monachos captiuos duxerunt in Hiſpaniam ac vendiderunt, quorum aliquos poſtea Carolus Magnus ſua liberalitate redemit, qui in priſtinum locum ſunt reuerſi.] hæc auctor ſui temporis ſcribens Annales, a quibus Regino & alij.

SARRACENI MALE MVLCTATI OB CAPTOS MONACHOS.

Porro idem Carolus Magnus ſicut armis, ita & religione pollens, hoc anno (vt auctor eſt Sigebertus) ex Patribus colligi fecit lectiones ſuis quaſque temporibus recitandas: ait enim: Carolus Imperator per manum Pauli diaconi decerpens optima quæque de ſcriptis Catholicorum Patrum, lectiones vnicuique feſtiuitati conuenientes per circulum anni in Eccleſia legendas compilari fecit.] hæc ipſe. Sed etiam ad hæc ipſa ſpectat
C quod Eginhardus, qui fuit illi a ſecretis, in vita ipſius Caroli hæc ait: Legendi atque pſallendi diſciplinam diligentiſſime emendauit; erat enim vtriuſque admodum eruditus, quamquam ipſe nec publice legeret, nec niſi ſubmiſſe & in commune cantaret.] Fecit & aliam ijſdem ferme temporibus collectionem idem Carolus ad componendos bonos mores regularium perſonarum, de qua eſt mentio in Capitularibus eiuſdem Caroli Imp. verbis iſtis [a].

LECTIONES COLLIGI EX PATRIBVS IVBET CAROLVS MAGNVS.

[a] *Capitul. lib. 1. cap. 85.*

Quia vero canonica profeſſio a multis partim ignorantia, partim deſidia dehoneſtabatur: operæpretium duximus, Deo annuente, apud ſacrum conuentum ex dictis ſanctorum Patrum, velut ex diuerſis pratis quoſdam vernantes floſculos carpendo, in vnã regulam canonicorum & canonicarum congerere, & canonicis vel ſanctimonialibus ſeruanda contradere, vt per eam canonicus ordo abſque ambiguitate poſſit ſeruari. Et quoniam illam ſacer conuentus ita etiã laudibus extulit, vt vſque ad vnum iota obD ſeruandam percenſeret: ſtatuimus vt ab omnibus in eadem profeſſione degentibus indubitanter teneatur, & modis omnibus ſiue a canonicis, ſiue a ſanctimonialibus canonice degentibus deinceps obſeruetur.] hæc Carolus. Quibus & intelligis quomodo gerere ſe ſoleret in promulgandis legibus Eccleſiæ profuturis, nimirum vt nihil ageret Epiſcopis incõſultis, eiſdemq. in Concilijs congregatis, quibus & porrigere ſoleret quæ cuperet obſeruari, vt antequam in publicum ederentur, ab ipſis Epiſcopis probarentur. ſed & ſi res grauior eſſet, ipſum conſulerent Romanum Pontificem, cuius auctoritatem tanti faciebat, vt etiam partitionem Regni in filios factam, confirmari atque ſubſcribi voluerit eiuſdem manu Pontificis, vt ſuo loco ſuperius dictum eſt.

MOS CAROLI IN SANCIENDIS LEGIBVS AD ECCLESIAM SPECTANTIBVS.

Interea Ludouicus Caroli filius, cui a patre anno ſuperiori Aquitaniæ Regnum eſt traditum, illuc profectus collapſam Chriſtianam diſciplinam reſtituere laborauit; erE ectiſq. in ea prouincia pluribus monaſterijs, reddidit eam ſpiritualium aquarum irriguo tamquam alterum Dei paradiſum. De his enim hæc huius ſæculi ſcriptor accuratiſſimus iſta habet: [b] Et Regis quidem ab ineunte ætate, ſed tunc quam maxime circa diuinum cultum & ſanctæ Eccleſiæ exaltationem pijſſimus incitabatur animus; ita vt non modo Regem, ſed ipſius opera potius eum vociferarentur ſacerdotem.

LVDOVICVS RESTITVIT CHRISTIANAM DISCIPLINAM COLLAPSAM IN AQVITANIA.

[b] *Aim. lib. 5. cap. 8.*

Nam totius Aquitaniæ qui videbatur clerus, antequã ei crederetur (vtpote ſub tyrannis agens) magis equitationi, bellicæ exercitationi, miſſilium librationi, quam diuino cultui operam dare nouerat: Regis autem ſtudio, vndecumque adductis magiſtris, tam legendi quam cantandi ſtudium, necnon diuinarum & mundanarum intelligentia litterarum citius quam credi poterat coaluit. Præcipue tamen affectu illorum ducebatur qui ſua pro Domini amore cuncta relinquentes, contemplatiuæ curabant fieri participes vitæ. Nam antequam Aquitania ſub eo regnaret, collapſus erat in ea huiuſcemodi

ordo. At sub eo adeo coaluit, vt etiam ipse aui fraternũ Carolomanni imitari gestiens A memorabile exemplum, ipse quoque Theoricæ comprehendere niteretur culmina vitæ. Sed huius voti ne compos fieret, obicem se præbuit refragatio patris, vel potius diuinæ nutus voluntatis, quæ tantæ pietatis virum noluit sub suæ cura solius salutis delitescere, sed potius per eum, & sub eo multorum salutem adolescere.

MONASTERIA A LVDOVICO REGE IN AQVITANIA ERECTA.

Et quidem multa, vt dictũ est, ab eo sunt in eius ditione reparata, immo ædificata monasteria, sed præcipue hæc, monasterium S. Philiberti, monasterium S. Florentij, monasterium Karoffi, monasterium Concas, monasterium S. Maxentij, monasterium Menatæ, monasterium S. Magniloci, monasterium Musciacum, monasterium S. Sabini, monasterium Masciacum, monasterium Nobiliacum, monasterium S. Theotfridi, monasterium S. Pascentij, monasterium Dosoræ, monasterium Solemniacum, monasteriũ Puellare S. Mariæ, monasterium Puellare S. Radegundis, monasterium de Vera, monasteriũ B de Vtera in pago Tolosano, monasterium Vadala in Septimania, monasterium Anianæ, monasterium Galijnæ, monasterium S. Laurentij, monasterium S. Mariæ quod dicitur Nirubide, monasterium Caunas, & cetera plurima, quibus veluti quibusdam lychnis totum decoratur Aquitaniæ Regnum, Hoc eius exemplum non modo Episcoporum multi, sed & laicorum quamplurimi æmulati collapsa restaurabant, & noua certabant monasteria instituere, quod cernere oculis est. In tantam denique Respublica felicitatem Aquitanici profecerat Regni, vt proficiscente quolibet Rege, vel in palatio residente, vix aliquis reperiretur se conquerens aliquid iniuste perpessum. Tribus enim diebus Rex per singulas hebdomadas rei iudiciariæ intererat, &c.]

DE ITALICI REGNI PIPINI ADMINISTRATIONE PER S. ADELHARDVM. a Apud Sur. die 2. Ianuar. to. 1.

Sed & Italia sub Pipino Rege optime per S. Adelhardum Abbatem dispositа est, quã anno superiori Pipinus a Carolo Magno in partem acceperat. ita quidem testatur Paschasius [a] Ratbertus huius & ipse temporis scriptor, qui & de Leone Papa cum Romæ excipiente ista testatur: Adelhardus vbi a domino Leone tunc temporis Apostolico tanto familiaritatis officio est susceptus, vt neminem constiterit Frãcorum antea suscepisse. Vnde nostrorum quidam narrant, sibi iocoso dixisse animo: France, inquit, sciendo scias, quia si te aliud inuenero quam te credo, non vltra necesse est Francorum aliquem huc venire, cui credere debeam.] hæc ipse.

D

THEODORVS ET ALII PALAM PROFITENTVR NOLLE CVM NICEPHORO COMMVNICARE.

REDEMPTORIS agitur annus octingentesimus octauus prima inchoata Indictione, quo Ioseph Archiepiscopus Thessalonicẽsis, & Theodorus Studita eius frater, atque S. Plato cum suis monachis detecti non communicare cum Patriarcha, asserentes se non communicaturos fore cum eo, nisi electo Iosepho Oeconomo, qui coronauerat Theodotem pellicem quam superinduxerat Constantinus: magnam sustinuere persecutionem, qua de causa magnæ sunt excitatæ turbæ in Ecclesia Constantinopolitana.

De his dicturi, primũ omnium per quem res detecta, & in lucem prodita sit, dicendũ: mox vero de causa ipsa erit agendum, num iusta fuerit propter quam sanctissimi viri isti a communicatione separauerint Patriarchæ, & aliorum qui Iosephum Oeconomum recepissent. De quibus singulis & alijs dicendum cum sit, recitandæ erant ipsius Theodori quæ ad rem pertinent tunc scriptæ ad diuersos epistolæ, quas numquã hactenus Latinitas nouit, sed nunc primum ex codice Columnensis bibliothecæ acceptæ atque Latinitati donatæ sunt opera & diligentia Sirmundi Parisiensis Societatis Iesu professoris, cui tu Lector, sicut & ego, ob tantum elargitum munus, bene preceris.

RES QVOMODO IN APERTVM DEDVCTA.

Qui primus rem occultam in apertũ deduxit, atque tumultuari cœpit, fuit Logotheta Dromi, nobilis magistratus, qui considerans Episcopum Thessalonicensem morantem Constantinopoli, plurimis diebus festis abstinuisse ab Ecclesia, in quam conueniebat Patriarcha cum reliquo clero & populo, causam rogans, inuenit, se a Patriarchæ abhorrere communione, propterea quod ipse cum Iosepho illo cõmunicaret in sacris, qui coronarat Constantini adulteram. Sic igitur re iam in apertum deducta, quod non esset amplius tempus dissimulandi, Theodorus ipse monuit monachos suos monasterij Saccundionis,

A dionis, hanc ad eos scribens epistolam, qua rei gestæ seriem texuit. Sic enim se habet [a]. [a] *Theod. ep. 31. Cod. Colum.*

Fratribus qui sunt in Saccundione.

Quamdiu tempus fuit dissimulandi, & occultandi consilium non communicandi cum Iosepho Oeconomo, fecimus id studiose, filij ac fratres, non metu correpti, quamuis peccatores simus, sed dispensatorie condescendentes, imitantesq. quodammodo sanctos Patres nostros, quatenus & illi opportuno tempore & id obseruantes, subduxerunt seipsos tentationibus; partim quidem, vt infirmioribus & vexantibus parcerent, partim vt aliquantulum remittentes, gubernatorum more, scopum suum postmodum attingerent. Postquam vero nunc Deo sic visum est, vt in apertum res prodiret: scribimus & ipsi. Quomodo autem? per Logothetæ Dromi interrogationem & Archiepiscopi *Thessalonicæ* responsionem. THEODORI STVDITAE EPIST. AD SVOS DE COMMVNIONE DENEGATA OECONOMO.

B Sic enim ille: Cur hactenus (inquit) nobiscum non communicas, nec cum Patriarcha, cum tot dies festi præterierint? Dic causam confidenter: Et confessus est & non negauit. Neque aduersus pios Imperatores nostros quicquam habeo, neque aduersus Patriarcham. sed aduersus Oeconomum, qui adulterum coronauit, ideoq depositus est sacris canonibus. Ad hæc Logotheta: Pij Imperatores nostri te opus non habent, nec Thessalonicæ, nec alibi. Post hæc verba nec responsum amplius datum est, nec interrogatio alia proposita, cum elapsi sint dies tredecim, nisi quod litteras misimus ad dominum Simeonem, quas istis inseruimus, vt totius rei naturam cognoscatis. Peruenit autem res ad Patriarchæ aures, & totius ferme ciuitatis. Et sunt sane multi qui nobiscum affligantur & consentiant, sed nocturni Dei cultores, qui in sole libertatem ostendere non possint. Nos vero, filij & fratres, fiducia in Deum nixi, & veritatis fundamento, ipsoq. adeo præterito, & palam agnito, iustitiæ euentu, in ijs quæ mundus vidit circa adulterum eiusq adiutores, immobiles in mandato, paternisq. canonibus insistamus, nec prodamus pietatem, neque adeo destruamus quæ per exilij constantiam recte ædificauimus, ne legis præuaricatores videamur. diuinæ autem legi innixi vincamus, vt ante vicimus, omnia optantes, omnia sustinentes, si permiserit Deus, potius quam vt illius eorumq. qui cum eo sacrificant, communionem attingamus, quoad priuetur, depositus ministerio. C

Multa igitur blaterabunt homines, illudentq. & irridebunt; quodq. grauius est, ex ijs qui eiusdem sunt habitus, ordinis eiusdem, & qui amici esse videntur, non pauci. Sed nouum nihil. Scriptum est: [b] Inimici hominis domestici eius. Et si lenocinati sunt, ser- [b] *Matt. 10.*
D uieruntq. adulterinis nuptijs, vna ederunt, vna biberunt, & calamum tinxerunt in exilium nostrũ. Sed Dominus qui tum exurrexit in vltionem legis suæ, & adulteri quidem Regnum cæcitate perfregit, socios autem ignominia perfudit, sicut sacerdotes Baal; nos denique humiles præter spem ad monasterium nostrum reduxit: Ipse idem nunc adest: Ipse quamuis ad breue spacium permiserit iterum nefariam coniunctionem; attamen rursus improbare dignatus est lætitiam adulteros copulantium, & amantium Nazaræorum, per æquissimum iudicium piorum Imperatorum nostrorum, qui reddiderunt post mortem adulterum legitimæ coniugi suæ, adulteram appellantes eam quæ mœchata fuerat, & prolem eius adulterinam exhæredem relinquentes tamquam illegitimam & iniustam, vt ipsimet affirmarunt me audiente, iuxta leges Romanas.

Et tamen qui scelus patrarunt non se abdunt, nec latebras quærit, qui in sacris precibus in coniugum coronatione vsitatis aduersus sanctum Spiritum blasphemauit, sed
E insilijt felis instar in Ecclesiã Dei: rursum incipit sacra polluere, & iniquitatem iustitiam esse, probare nititur, & quod dici solet, seipsum ostendere Præcursore ac Baptista sanctiorem. Cum tamen reprehenderit ille Herodis adulterium, & pro veritate mortem oppetierit; hic secundum Herodem adulterio parefactum & coronauit & amplexus est vsque ad mortem, non quidem verbis, sed factis ipsis loquens & dicens, errasse Ioannem Præcursorem, qui iniuste & inepte arguerit, mortuusq. sit. Quid autem Ioannem dico maximum omnium Sanctorum? Christo ipsi (quod temerarium est dictu) contradixit, repugnauitq. impio ore suo. Nam cum adulterum vocet Christus eum qui legitimam vxorem dimittit; adulteriumq. peccatum sit grauissimum homicidæ par, masculorumq. & brutorum concubitori, venefico & idololatræ, vt docet canon diuini Basilij: hic illum ad altare ducens, in totius populi corona impias illas contra Spiritum sanctũ voces edere ausus est. considerate quam horrendas & absurdas, *videlicet ex Rituali libro in hunc modum.*

Tu Do-

SACER RITVS BENEDICENDI MATRIMONIVM CONTRAHENTES.

Tu Domine, mitte manum tuam ex sancto habitaculo tuo, & coniunge famulo tuo famulam tuam, connecte illos in mutuam concordiam: vni eos in carnem vnam, quos tibi placuit inter se copulari: honorabiles nuptias redde, immaculatum eorum thorum custodi, sine macula ipsorum contubernium permanere concede in puro corde. A

Non exhorruistis hæc audientes? Quantam censetis Spiritus sancti indignationem fuisse ob huiusmodi blasphemiam? quam grauiter vna succensuisse Angelos sanctos? Aut quomodo non statim velut Dathan & Abiron absumpsit dehiscens terra mendacij promulgatorem? qui tenebras lucem dicit, & Christum in contrarias sententias pertrahere conatur. Prorsus enim quæcumque enuntiat sacerdos, eadem Deus confirmare ac rata habere se profitetur, iuxta magnum Dionysium. Attamen qui flagitium hoc commisit, exemplum subditis ad improbitatis imitationem præbuit, vt res ipsa docet; quin etiam procul positis Principibus & Ducibus, sicut imitando iam factum est in Longobardia & Gothia eius confinibus: neque enim apud Gentiles tale quid perpetratur. Et non erubescit miser, sed sacrificat (sicut dictum est) profanus: & eos qui ipsum merito auersantur, relegare conatur. Dominus autem adiutor eorum qui pro eius mandato decertant; qui inflectet corda piorum Imperatorum nostrorum, vt vindices se præbeant Ecclesiæ suæ, quemadmodum in adultero: eijciq. hunc placeat sacro ministerio, prout expedit sanctissimo Patriarchæ, totiq. Ecclesiæ Catholicæ. B

Quamobrem, confidite filij ac fratres, vt ne terreamini, nec succumbite. tempus cõfessionis, tempus resistentiæ, tempus certaminum fortasse aliarumq. afflictionum, sed & coronarum & gloriæ cælestis. ait enim: [a] Glorificantes me glorificabo, & qui contemnit me, erit ignobilis. &: Beati qui non declinant a mandatis eius. Ideo gaudete & exultate, quoniam merces vobis, cum sustinueritis, multa est in cælis: operibus vestris intenti estote. Pro Imperatoribus vestris orate: pro Patriarcha, vt eijciatur Ioseph: pro pace Ecclesiæ, ambulantes in via immaculata, in mandatis eius volentes nimis; in omni honesta & canonica conuersatione; quoad aliquid amplius audiatis, aut a nobis significetur. Christus sit vobiscum: Deipara protegens vos: Præcursor & Theologus custodientes vos: Sancti omnes, precibus patris mei ac patris vestri. Omnes saluto nominatim: Gratia Domini nostri Iesu Christi sit cum omnibus vobis, filij dilecti.] hactenus ad suos monachos monasterij S. Platonis Theodorus. C

[a] 1. Reg. 2.

DE CAVSA THEODORI ADVERSVS PATRIARCHAM.

Iam vero antequam his alligatas litteras (vt testatur) ad Simeonem inspiciamus, nobis præstandum quod polliciti sumus, inspicere scilicet an in Theodoro atque suis causa iusta fuerit, vt se subducerent, vitarentq. communicare cum Patriarcha in sacris solemnibus coram populo in magna Ecclesia: nam priuatim in monasterio se eius retinuisse communicationem, vt in Missis eius nomen recitare numquam prætermiserit, sæpe ipse suis litteris professus est. Magna sane de his concertatio fuit, vsque adeo, vt complures, atque potissimum ipse Patriarcha iactaret tam Theodorum quam reliquos ipsum sequentes esse schismaticos, quod absque digna causa sese a communione ipsorum subduxissent, sicq. Ecclesiam scidissent: cum tamen non destiterit ipse Theodorus suam ornare defensionem apud omnes id expetentes. Ista vt tu intelligas, primum omnium illud accipe, non in eo quæstionem atque controuersiam versatam esse, num delinquenti, in grauissimũ quemuis errorem lapso ab Ecclesia iuste deiecto, digne pœnitenti aperienda esset Ecclesia, & in sacerdotij gradum, ex quo eiectus fuerat, esset ipse recipiendus. Ista quidem in dubitationem minime deduci potuerunt, num lapsus ab Ecclesia eiectus, possit per pœnitentiam in Ecclesiam reuocari. Non enim adeo vecors Theodorus vir doctissimus fuit, vt id fieri posse negaret, vt huius rei gratia se a Patriarchæ communione subduceret, licet de restitutione illius in pristinum sacerdotij gradum a quo exciderat iuste priuatus, dubitari aliquo modo potuisset. D E

IVSTISSIMA CAVSA THEODORI.

Sed res erat huiusmodi: quod nulla præuia pœnitentia, sceleriscq. admissi detestatione & deploratione idem Iosephus Oeconomus tamquam innocens, nulliusq. transgressionis reus fuerat in Ecclesiam admissus, & sacerdotium restitutus, eo nimirum prætextu, quod etsi factum illud ab eo perpetratum illicitum esset, tamen per dispensationem licite absque culpa dicerent fieri potuisse; sicq. vti nullius criminis reus Ioseph innocens iudicatus in communionem admissus fuerit, & restitutus in sacerdotium: quod quidem grande piaculum fuit, & satis dignum, vt ob eam causam ipse cum suis Theodorus ab eorum communione qui ista fecerant, se subtraxerit, quod & fecit. Rem

plane

A plane ita se habuisse, ex eiusdem Theodori epistola intelliges, quam ad Theoctistum scripsit his verbis [a].

Theoctisto Magistro.

Quod de nobis pro eximia sua pietate solicita sit excellentia tua: declarant sane quæ per reuerendissimum præpositum significasti; at non minus illa quæ nunc per fratrem nostrum circa missas relationes & responsa. Et pro hac quidem tanta propensione tua mercedem illi omnino, etiam tacentibus nobis, retribuet qui omnia in pondere & mensura diuidit Deus. Quamnam vero dispensationem, domine, fieri pro parte nostra conuenit, maiorem ea qua vti sumus? qui subduximus nos hactenus, silentium seruantes, ego & Archiepiscopus, *Thessalonicensis videlicet*, quoniam tempus est tacendi, & tempus loquendi, omnem operam adhibentes ne in apertum res veniret. Sed iudicans iudica-
B uit, nec mentitus est qui dixit: [b] Nihil occultum quod non reueletur: vt nobis etiam nolentibus, cum eo statu res essent, non diu aliud quam erant, esse viderentur. Nunc autem dispensatione quoque vtentes, duo hæc dicimus. Aut abstineat depositus a munere sacerdotis, & confestim communicamus cum sanctissimo Patriarcha, quod quidem expedit in commune: Aut si ferendum id non est, manemus & nos in eadem, qua prius, subtractione, huius rei vindictam Domino relinquentes. Amplius his si quid est: non est, ignosce, dispensationis modus, sed iniquitatis, & diuinorum canonum transgressionis crimen.

a *Theod. lib. 1. epist. 24. Cod. Columnensi.*

b *Matth. 10.*

Dispensationis enim terminus est, vt nosti, neque eorum quæ constituta sunt, violare quicquam; neque cum parum aliquid remittere liceat pro tempore ac ratione, vt inde quod re ipsa quæritur, consequare; ad duriora prouehi, & iacturam facere potiorum.
C Atque hoc ipsum didicimus inter Apostolos quidem ex Paulo sanctificante & circumcidente Timotheum: inter Patres, ex Magno Basilio Valentis munus acceptãte, Deiq. nudam vocem ad tempus reticente in mentione Spiritus sancti. Ceterum nec Paulus sanctificare perstitit, nec Basilius Valentis dona capere, Deumq. Spiritum sanctum non prædicare; quin ambo contra, pro vtrisque mortem præoptasse videntur. Ad hunc modum quicumque vmquam vsus est dispensatione, a recto non aberrauit, quin citius assecutus est, quod parumper intermisit, sicut accidere solet gubernatori, clauum nonnihil remittenti propter aduersam venti tempestatem. Qui vero aliter progressus est, aberrauit a scopo, præuaricationem inducens pro dispensatione. Et exempla omnino multa sunt, quæ scribere, superuacaneum est propter nimiam prolixitatem.

OBIECTA DILVIT ADVERSARIORVM.

Quod vero a dominatione tua dictum est, in canone Apostolorum de his qui per pecu-
D nias ordinant vel ordinantur, remissione quadam vsum videri Chrysostomum erga sex Episcopos, quos deposuit: nihil id discrepare videtur, cum priuans illos omni prorsus sacerdotio, solam illis ad altare participationem permiserit. Demus autem discrepare, & remissionem inesse; imitentur hanc qui volent, nullus prohibebit: os enim est ipse Dei & Apostolorum contubernalis, cuius multa memorantur in hanc diem, & nemo de hac re dissensit. *At longe dispar hic ratio.* Qui enim mœchum coronauit, quasi absurdi nihil egerit, sacris iterum operatur, neque id in abdito quopiam loco, sed in ipsa Ecclesia Catholica, tamquam egregium exemplum sacerdotibus propositus.] ista quidem ad significandam illius impœnitentiam. pergit vero reliquis obiectionibus Theodorus occurrere, ista subijciens.

Quænam vobis Valentiniani Ethnica bigamia? & quis propterea quod illum corona-
E rit, sanctus prædicatur, & non iniustus? si tamen coronatus ille fuit, & quis e sanctis qui tum viuebant, Patribus, sancte fecisse Valentinianum, prodidit, cum duas vxores duxit; atque ita fieri deinceps oportere? Multi ergo & alij, quandoquidem velle ipsis lex est, non diuina sed humana & reprehendenda, id fecerunt, facientq. fortasse, quam diu res stabunt. Sed Dei Ecclesia illæsa permansit, tametsi multis impetita telis, & portæ inferi prævalere aduersus eam non poterunt: nec præter statutos canones agere aut dicere quicquam sustinet, quamuis multi persæpe pastores insanierint. Quippe qui etiam Synodos magnas ac frequentissimas coegerunt, & Ecclesiam Dei seipsos nũcuparunt, & pro canonibus in specie soliciti fuerunt, cum aduersus canones reuera concitati fuerũt.] accidit hoc quidem cum post sextam Synodum iterũ conuenientes Orientales Episcopi centenos & amplius sanxerunt canones aduersus antiquos & vsu receptos in Ecclesia canones, vt suo loco diximus. pergit vero auctor: Quid ergo mirũ si nunc quoque quinde-

cim

cim forsitan congregati, hominem per canones duplici ex causa depositum, innocentem declararunt, absolueruntq. vt sacerdotio fungatur? Synodum ergo facit, domine, non simpliciter congregari Episcopos & sacerdotes, quamuis multi sint: Melior enim vnus (ait [a]) faciens voluntatem Domini, quam mille præuaricatores, sed in nomine Domini ad disceptationem & obseruationem canonum, & ad ligandum, soluendumq. non quando libet, sed vt veritati congruit & canoni regulæq. exactæ discussionis. Aut probabunt, se hoc feciſſe qui conuenerunt, & nos cum eis adhæremus; aut si non probabunt, eijciant indignum; ne vitio ipsis vertatur, imputeturq. etiam apud posteros. Verbum enim Dei tale non est, vt alligari queat: & potestas Episcopis nullatenus data est, vt canonem vllum transgrediantur, sed tantum vt decreta sequantur, hæreantq. cum prioribus. Nescio an aliquid sit, de quo canon nullus editus sit, quodq. neglectum fuerit. Extat sancti Basilij canon de presbytero qui iurarat, se propria Ecclesia contentum fore, neque in alia munus oblaturum: & Synodi Carthaginensis de ijs qui ordinant eos qui deserunt monasteria, nec debere tales sacrificare in alia Ecclesia, præterquam in ea, in qua habent singuli præfecturam: deponi autem eos qui ordinarunt. Si ergo in his paruis & quæ vulgo nihili æstimantur, qui peccarunt, non inulti abibant diuino iudicio: quanto minus in re præsenti?

[a] *Eccles.4. Eccli.16.*

Non licet, domine, non licet nec Ecclesiæ nostræ, nec alteri vlli quicquam præter statutas leges & canones committere. quoniam si hoc detur: inane est Euangelium, in tassum canones. Vnusquisque Episcopatus sui tempore, quando ipsi integrum est cum suis quod lubet, facere, nouus erit Euangelista, alius Apostolus, alius legislator, sed absit. Mandatum enim habemus ab ipso Apostolo,[b] præter id quod accepimus, præter id quod canones sanciunt Synodorum vniuersalium & Localium, quæ diuersis temporibus fuerint, si quis dogmatizet, aut facere aliquid iubeat, recipiendum non esse, nec censendum illum in sorte Sanctorum, vt omittam male ominosum illud, quod Apostolus imprecatur. A vobis igitur qui extra mundum estis aliud nihil debetur, quam ea inuestigare & facere, ex quibus nos etiam simul extollamur, & ad æmulationem prouocemur. Et siquidem in his vita ducetur, recte habebit; sin minus, expedire exules & extorres totum orbem circumire cum omni afflictione & angustia. Adiuuet ergo nos quoad potest Deo cara anima tua, diuinorum æmulatrix.] hactenus ad Theoctistum Theodorus.

[b] *Gal.1.*

Sed videamus eas ad Simeonem scriptas litteras a Theodoro quidem, vt ipse testatur, sed nomine S. Platonis inclusi, vt in earum contextu significatur. sic enim primo loco positæ se habent.[c]

[c] *Theodor. lib. 1. epist. 21. Cod. Columnensi.*

Simeoni Monacho.

EPIST. PLATONIS RECLVSI AD SIMEONEM.

Et antea perspeximus, pater, quis, qualisve fueris erga humilitatem nostram in omnibus aduersis, quæ nobis acciderunt, cum lenire ea studeres & dirigere in nostram vtilitatem. Et nunc vehementer solicitum te esse scimus ob fratris in re præsenti professionē. Verum quid faciamus, cum extet Dei mandatum, & Patrum canones arcentes nos a tali communione? Huc adsit velox propensio tua, sinceruſq. erga Deum & nos peccatores affectus, vt tamquam decumanum quemdam fluctum remoueas tentationem, tranquilleſq. agitationem piorum dominorum *nostrorum*. Non enim aduersus illos nobis sermo est vitatæ communionis nec causa controuersiæ: quin potius honor, veneratio, amor & congressus, prout res exigit; sed aduersus illum qui præter ius fasq. omne, manifestum ex Domini sententia adulterum coronauit, qui ausus est tanti sceleris adiutor & assertor fieri coram vniuerso mundo, quem Christus ipse deposuit duorum canonum reum, vt alios omittam. vnius quidem qui nec epulari presbyterum in bigami nuptijs permittit (adulteri enim scribere non est ausus canon) quanto minus coronare? Alterius vero quoniam qui in crimen aliquod lapsus sit, ac propterea excommunicatus, nisi intra annum pro reconciliatione sua pugnet, amplius admitti eius vocem non licet. hic vero qui nouem annos excesserat, insilijt in Ecclesiam. Si igitur hic innocens: multo magis adulter ipse; si vero reus iste peccati: quis de eo ambigat, qui coniunxit, & in Spiritum sanctum blasphemauit, quia impurior sit & detestabilior!

Hæc sunt, pater, quæ cor nostrum contrahunt, & timorem incutiunt. Hanc ob causam quod cum isto non communicarem, nec cum præcedente Patriarcha, qui adultero communionem dabat: excluſus ego quidem fui in quo resides loco; Præpositus autem

A & reliqui Theſſalonicam relegati. Sed congregauit nos Deus precibus tuis. At nec ſic quidem temere nos adiunximus Patriarchæ, niſi poſtquam faſſus eſt recte nos feciſſe. Si ergo cum regnaret adulterium & canonum tranſgreſſio metu minime diſſimulauimus Dei virtute freti: quo modo nunc pio dominante Imperio, vnius presbyteri cauſa timidiores erimus, prodemuſq. cum aperto animæ periculo veritatem? Nequaquam. Sed ferenda nobis potius omnia vſque ad mortem, quam vt cū eo communicemus, vel cum ijs qui cum illo ſacrificant, quoad priuetur, quemadmodū ſub priore Patriarcha, ſacerdotio. Eſto Oeconomus. Cur etiā indigne ſacris operatur? Deſijt eſſe presbyter. Quod ſi hæc illis non placent, qui cū eo ſacrificant, videbunt quo modo ſe gerent: parcant humilitati noſtræ, qui non prouocamus, nihilq. ad hunc vſque diē locuti ſumus, ſed biennio nos toto continuimus ex quo ingreſſi ſunt, vt pacatius hoc modo viueremus, domini no-
B ſtri optimi ſequeſtres & arbitri æquitatis, eorū fautores qui veritatem libere defendunt, & præſtanti ore ſuo ſæpe denuntiant. Ferant ſacerdotes more ſacro; aut perſuadebitur illis, aut ipſi perſuadebunt; ſin horum nihil; ſed ne mutire quidem nos ferendum putant; Deus intuetur, quo maior eſt nemo, cuius ſolius terror eſt formidabilis, & tribunal illud cui ſiſtemur omnes de omnibus iudicandi.

Ceterum oramus bonitatem tuam, & tamquam ſacris veſtigijs tuis aduoluti obſecramus, obteſtamurque, vt miſericordiam nobis impertias, & commune emolumentum tam pijs Imperatoribus noſtris, quam Patriarchæ ſanctiſſimo & Eccleſiæ vniuerſæ, non huic ſolum quæ apud nos eſt, ſed quæ per totum orbem, vt deſinat vnus, ad gloriam Dei, & non perturbetur eius Eccleſia. Sin minus; at ſaltem hoc ſecundum, vt maneamus nos in eodem ſtatu, quo per decem hos annos. Nam de ceteris, quamuis innume-
C rabiles ſint Epiſcopi, ſacerdotes, & præpoſiti qui cum eo communicant: nihil mirandum, quandoquidem ijdem ipſi cum adultero conſenſerunt, & nemo quicquam locutus eſt. Hæc Deus per nos (licet audax ſit dictum) & hortatur & denuntiat, & ſicut iubes.] hactenus Theodorus Platonis nomine, vt apparet, qui cum ſuis inuentus eſt ſolus, qui contra improbitatem ſurgeret ex aduerſo. tanta boni rectiq. penuria tunc inerat Eccleſiæ Orientali.

Extat eiuſdem alia epiſtola[a] eodem quoque argumento conſcripta, qua fuſius aduerſus canonum peruerſorem Ioſephum diſſerit, æque ſancti Platonis titulo. Viſum eſt namque Theodoro ſenioris nomine, viri ſanctitatis fama etiam hoſtibus reuerendi, iſta peragere, quo maioris ponderis eædem apud aduerſarios haberentur. eſt eius epiſtolæ hoc exordium: Et iterum hortari ſanctitatem tuam, optimum factu viſum eſt.] *a Theod. epiſt. 22. Cod. Columnenſi.*

DE ALIA EIVSDEM PLATONIS EPISTOLA.

D Platonis namque vtramque eſſe epiſtolam ex verbis illis intellige, quæ in vtraque leguntur in hunc modum: Incluſus ego quidem fui in quo præſides loco: Præpoſitus autem (*hic erat Theodorus*) & reliqui Theſſalonicam relegati,] ſub Conſtantino videlicet. habet autem inter alia hanc ad eumdem Simeonem obteſtationem poſt alia multa: Propterea pietatem veſtram obteſtamur, accuratamq. iuxta ſacrum habitum noſtrum curam diſciplinæ, vti verba hæc ad piorum dominorum aures perferatis. Confidimus enim, ſi hunc, approbante ſanctiſſimo Patriarcha noſtro, repreſſerint, applauſuros eſſe Angelos, laudaturos eſſe Sanctos omnes, exultaturam Eccleſiam vniuerſam, acceſſurum denique ipſorum Imperio cæleſtis auxilij magnum incrementum; tum hoſtium, inimicorumq. compreſſionem, tum pacatæ, diuturnæq. vitæ felicitatem.] hæc & alia multa per Simeonis internuntium agens ipſe, quod Imperator & Patriarcha nollet quemquam
E ipſorum ad auditum admittere. Sed & Theodori frater Ioſephus Archiepiſcopus Theſſalonicæ eius ſententiæ defenſor & propugnator, nec audiri potuit, immo calumniam paſſus, quod malis artibus Archiepiſcopatum eſſet adeptus. quod cum ſciſſet ipſe, iſtas ad eumdem Simeonem monachum litteras reddidit[b] tunc, cum Imperator egredi coactus eſt aduerſus Bulgaros, qui Sardicam ciuitatem excidiſſent. *b Theod. lib 1. epiſt. 23. Cod. Column.*

IOSEPHI EPISCOPI THESSALONICAE EPISTOLA AD SIMEONEM.

In his quæ nobis, pater ſancte, ſignificaſti, nihil moleſtius fuit, quam quod nolint pij domini noſtri nos de more accedere, dignariq. veneranda ipſorum adoratione, & propempticas ac votiuas, vt ceteri faciunt, in eorum diſceſſu voces reddere. Sed non ſemper ad humiliationem noſtram ſic faciet placabile, & iniuriarum immemor, Chriſtiq. æmulum cor eorum, quippe quod hoſtibus ipſis reconciliari nouit, nedum vt nos reijciat, qui ſincero corde illos colimus & amamus. Belle autem ſanctitas tua reſponſa noſtra ſacris illorum auribus ſubiecit, quibus quod annuerunt, tribuendum eſt magnanimæ & diui- Ironia

næ eorum prudentiæ; optime enim de diuinis iudicant vt sapientia pleni & Dei scientia referti. Iubet autem interrogare, quamobrem ingesserimus nos in Episcopatum, cum manifestum sit vitium. Ad hoc quoque nos cum reuerentia respondemus: quod quantum in nobis erat, nolebamus, partim quidem propter anceps periculum dignitatis, partim etiam propter id, quod de Oeconomo iam dicebatur. Postquam vero aduenerunt Thessalonicenses supplicantes tamquã nomine totius ciuitatis, & domini nostri ad decretũ accesserunt: veriti sumus, non obedire & reluctari Deo, ipsisq. dominis nostris, cogitantes, quod possit, cum a proprijs Episcopis fit ordinatio, prædictum periculum declinari. A

DE EPISCOPATV APOLOGIA.

Quod vero ad alterum caput, occurrebat quod procul hinc semotus sit, fieriq. possit, vt peregre agens, deuitetur multis modis, deinde quod mortes contingant, & de medio tollatur scandalum, quemadmodum & nobis humilibus contigit, qui hic residentes, hucusque conseruati sumus, dispensatione vtendo. Oportet enim, quoad licet, tentationes subterfugere, illos præsertim, qui Episcoporum dignitatem non gerunt. His de causis, Deo teste, nos ingessimus, existimantes (vt hoc etiam dicamus) haudquaquam prorsus ignotum fuisse pijs dominis nostris, qui longe procul q. posita prospiciunt summa cum solertia; sed neque ipsi Patriarchæ sanctissimo, quoniam ad ipsum etiam tunc scripsimus de ea re, quod nos propterea communicare nollemus cum eo qui adulterum coronauerat, nec cum antecedente Patriarcha, cum ei tantummodo impertiret: diuersis modis exilium pertulerimus, præterquam quod venerandum ipsum os eorum sæpe discussit, & comperit hoc ita se habere. hoc est responsum nostrum. Idq. vt innuis, perfer ad ipsorum audientiam.] hactenus Episcopus Thessalonicæ ad Simeonem monachum, qui licet sequestrem pacis se gereret, tamen haud sincere per ipsum negocium geri, conquestus est ipse Theodorus scribens his diebus ad alium Simeonem præpositum epistolam, in qua post alia, quibus eum laudat vt bonarum partium studiosum, ista habet [a]. B C

REDDIT RATIONEM DE SEPARATIONE SVA.

[a] *Theod. epist. 26. ex Cod. Columnensi.*

Scire aues quid noui acciderit in præsenti negocio, & nos dicere non possumus, eo quod Imperatores in castris nunc versantur. De Patriarcha enim quid attinet loqui? qui nec responsa dare vult, nec admittere qui verba faciat, qui in omnibus Cæsari inseruit. At dominus Simeon bilinguis, nunc quidem sic, nunc aliter varians: nisi quod iterum contulimus sermonem, & veritatem minime dissimulauimus, & parum quidem emollitur. ceterum idem manet, illa quærens & sentiens quæ omnino grata sint rerum potientibus. Cum autem egrederetur pius dominus noster; iterum scripsimus, ipso sic volente, nec tamen in conspectum venire nos voluit. Manemus autem nos peccatores, si vigilant preces vestræ, eodem in statu, nolentes prodere veritatem, nec attingere illorum communionem, etiam si impendeat exilium, & fulgeat gladius, & ignis accendatur, &c.] addit preces & salutationes Archiepiscopi, Calogeri, & Abbatis Leontij. D

DE PATRIARCHA ET SIMEONE QVERELA.

Quod autem pertinet ad Nicephorum Imperatorem cũ filio in castris existentem, quæ ipsos occasio progredi fecerit, Theophanes ita narrat: Eodem anno ante solemnitatem Paschæ Crunnus Bulgarorum Dux acie contra Sardicam directa, dolo hanc cœpit. ex militijs autem Romaicis interfecit sex millia absque multitudine priuatorum. Nicephorus autem aduersus eum tertia feria hebdomadæ salutaris Passionis egressus, dignum quidem sermone nihil gessit. Hos autem Principes, qui de cæde Bulgarica saluati verbum salutis deposcunt, cum dare dedignatus fuisset, amisit, inter quos erat & Cumatius Spatharius, mechanicæ artis expertus. At Nicephorus multo dedecore iuratorijs sacris regiæ vrbi persuadere satagebat, vt crederent, quod festiuitatem Paschæ in aula Crunni celebrauerit.] hæc de expeditione hoc anno ab eo Paschali tempore inutiliter auspicata. Subdit auctor de cædibus & exilijs ab eodem hoc anno mandatis: cum tumultuantem populum repressit, quod pati nollet recens impositum vectigal ob restaurationem Sardicæ ciuitatis. E

NICEPHORI EXPEDITIO ADVERSVS BVLGAROS.

Cum autem interea magis magisq. perseueraret auersio Nicephori Patriarchæ aduersus Theodorum, Platonem, atque Ioſephum Archiepiscopum Thessalonicæ, & alios eiusdem sententiæ viros, eosdemq. aperte schismaticos appellaret: ad tantam diluendam calumniam ipse Theodorus istam ad ipsum Patriarcham epistolam scripsit, Apologiam instituens, vt se suosq. tanta calumnia liberaret. sic enim se habet [b].

[b] *Theod. lib. 1. ep. 25. ex Cod. Colum.*

Tamquam velo quodam vtentes tenui epistola nostra, Angeli beatitudinis tuæ reuerentia, sistimus nos ipsos sacratissimo eius culmini, necessitate cogente. Iam enim renuntiatum nobis est a Leone conseruo & discipulo nostro, quemadmodum ad venerandam

A dam tui adorationem admissus, aliena quædam, nobisq. abominanda ex ea audierit: Aposchitæ, inquit, *schismatici scilicet* vos estis ab Ecclesia. Qui ergo poterat, beatissime, animam nostram ob hanc causam non contristari? quomodo non respondere sanctitati tuæ, nec silentio accusationem confirmare? Ego vero ante responsionem, cum reuerentia hoc repræsento: Non oportere cuilibet aures temere dare qui aliquid velit contra quempiam loqui. Num enim lex vestra (inquit) hominem iudicat, priusquam illum audierit, & cognoscat quid faciat? Sic & beatitudo tua, cum triste istud & acerbum de nobis audisset. Quodnam enim malum grauius esse queat, quam vt ab Ecclesia separeris, & Archipastorem ouis amittat, siue compastorem? Est enim etiam nobis peccatoribus quamuis immerito, & vnctio a Deo & nomen pastoris. Debuit, dicere audeo, discutere, arguere, qua priuatim, qua publice, iuxta traditam a Domino [a], inter te
B & ipsum solum, aut inter duos, disciplinam: atque ita si persisteret, sicut ipse ait, sit tibi tamquam Ethnicus & Publicanus. Nos vero hactenus, neque per internuntium, neque coram tale quicquam a sancta anima tua, vel audiuimus, vel moniti fuimus, vt sic inferretur condemnatio. Consideret perfectio tua, num iure molestum id filijs tuis acciderit. *a Matt.* 18.

Nunc autem perginus ad purgationem coram Deo qui omnia cernit, & coram Archipræsulatu tuo verba facturi. Non sumus Aposchitæ, *id est, segregati, nempe schismatici*, o sanctum caput, ab Ecclesia Dei, absit vt id vmquam nobis eueniat. Sed quamlibet alijs peccatis obnoxij teneamur, sumus attamen Orthodoxi, & Ecclesiæ Catholicæ alumni, hæresim omnem repudiantes, omnemq. Vniuersalem, aut Localem Synodum approbatam recipientes, necnon editas ab illis canonicas constitutiones. Neque enim
C perfectum esse Orthodoxum sed dimidiatum, qui fidem quidem rectam habere videatur, diuinis vero canonibus non regatur. Beatitudinem tuam quando promota fuit, suscepimus, quemadmodum palam ei testati sumus. Et ex eo tempore in hunc vsque diem, in Mystagogia, ipso Missæ sacrificio commemoramus. Et sicut testis est Deus, si illo die communicare nos voluisset, communicassemus plane cum ipsa, nihil discernentes; cum desideranda nobis fuerit ab initio.

De Oeconomo autem, cuius causa hæc iactantur, quem veritas ipsa deposuit, multis canonibus obnoxium, cum vel ante apertum adulterium, cum mœcharetur in variis personis præcedens Imperator, non solum sacrificauit ipse, & communionem impertiuit, & vna epulatus sit, sed partem etiam cum eo posuerit, vnde & promptus extitit ad publicam incontinentiam, Deum contemnens & diuina iudicia. Atque vt manifestius
D fiat, quod dicimus, non docendi studio, absit, sed renouandæ memoriæ gratia, ipsam si placet, quæ dum coronantur sponsi, vsurpatur, Mystagogiam sacram resumat & perspiciet, quatam hic conijcere liceat Spiritus sancti indignationem in tantis contradictionibus. Omnino enim quæcumque sacerdos pronuntiat, ea impleturum se promittit Deus, iuxta magnum Dionysium. Propterea ergo rogamus perfectionem tuam, vt depositum a canonibus, & a prædecessore sanctitatis tuæ prohibitum totis nouem annis, præter rationem ingressum, cessare iubeas a sacerdotio.

Nunc siquidem humile os nostrum aperuimus, quando vocati fuimus. Cum enim factus est conuentus ille paruus (& nescio quo nomine appellem) ex carcere per idem tempus redieram: cumq. viderem eos esse congregatos, qui adulterium ante susceperant, & adulteri copulationem complexi fuerant: venit mihi in mentem illius dicti Pro-
E phetici: [b] Sapiens in illo tempore silebit, quando tempus malum est. Sed cum dicat idem: [c] Tacui, num semper tacebo? propterea tempore congruenti calumnia pressus hæc tamdem protuli: quin quantum in me fuit, omni ratione caui duobus his annis, ne res in apertum prodiret, illud mecum voluens, quandoquidem Episcopi dignitate præditus non essem, vt arguendi habeam potestatem, sufficere si me ipse custodiam, & non participem illius communioni, eorumq. qui scientes cum eo sacra faciunt, quoad scandalum de medio tollatur. *b Eccli.* 20. *c Isa.* 42.

Hoc igitur oramus & obtestamur, vt persuadere sibi sinat sancta anima tua, istum hominem coerceri, ne vituperetur inculpabilis sanctitas tua, ne polluatur diuinum altare depositi hominis ministerio, ne denique oriantur iustæ schismatum occasiones. Vere enim & sincere hoc sciat beatitudo tua, quod nisi hæc ita fiant, Deum amantis animæ tuæ nutu, & pijssimorum ac triumphatorum Imperatorum nostrorum (zelo siquidem

pleni sunt, de nobis quidem pro mandato pugnantibus quid futurum sit, Deus nouit) A
schisma quidem, Deo teste, electisq. Angelis, magnum fiet in Ecclesia nostra. Sed miserere, pastor bone, sed adiuua perite medice gregem tuum, oues tuas, Ecclesias tuas sapientiæ tuæ modis, prudentiæ tuæ verbis, remedijs artis tuæ. Quem vnam exclude a solo sacrificio, & vniuersas lucrare. Et ne vnius scabie Ecclesiam infice, quam acquisiuit Christus & Deus noster sanguine suo.] hæc ad Patriarcham Theodorus.

Accidit autem, vt cum hæc de Theodoro ac socijs extra Constantinopolim progressa, Romam vsque perlata audita essent, nempe Theodorum cum suis, facto schismate, seorsum agere, nec cum Patriarcha communicare: ipsius namque Patriarchæ litteris id innotuisse Pontifici, par est credere: a quo cum in deteriorem partem accepta ista fuerint, factum est vt Romæ ijs diuulgatis Theodorus tam ab ipso quam ab alijs schismaticus haberetur: cuius rei causa Basilius Abbas monasterij S. Sabæ Romæ existentis, B
licet intima esset cum eo germanitate coniunctus, tamen sese ab ipsius Theodori communicatione subduxerit, significans se in ipsum schismaticum ab Ecclesia separatum(vt par erat) dicere anathema. Verum cupiens amicum ad vnitatem Ecclesiæ reuocare, non deseruit eum extra Ecclesiam esse (vt putabat) in schismate, sed scribens ad eum litteras, & munera quoque addidit, quo eum a schismate, quo putabat reuera teneri, penitus liberaret. Quas vbi Theodorus accepit, ingenti *dolore perculsus* rescribens, tum de ipso, tum etiam de Leone Papa conqueritur. Ista quidem ipse tunc vehementi animi angore turbatus paulo licentius. Postea vero æquanimior redditus longe diuersas ad ipsum Leonem litteras scripsit, quas *suo loco* reddituri sumus: nunc autem ista audi quæ ad ipsum Basilium Theodorus amaro animo tunc rescripsit [a].

a Theod. lib. 1. ep. 28. ex Cod. Colum.

EPIST. THEODORI AD BASILIVM ABBATEM ROMAE EXISTENTEM.

Accepimus litteras tuæ fraternæ caritatis, miratiq. sumus eius repentinam mutatio- C
nem. Prioribus siquidem *verbis* (vt cetera fileam) quæ ad rem minus necessaria, Iosephum Oeconomum accusabas, vt qui perperam sit ingressus in Ecclesiam: posterioribus innocentem plane ostendebas: & qui eumdem in eadem re nunc laudas, nunc vituperas. Quod a quodam Sanctorum dictum est, scire debuisti. Sed pro nihilo id habeatur, quamuis aperta sit contradictio. Quale vero illud est, quod adeo inconsiderate prouectus es, vt priusquam examinares & exacte cognosceres, aduersus humilitatem nostram pronuntiaueris discessionem ab Ecclesia nostra, ac proinde anathematismum? Attende tibi ipsi, ait [b] scriptura, & priusquam interroges, ne vituperes: & primum cognosce, tum corripe. Tu vero nihil horum obseruans, nec cogitans, posse & nos ex ratione agere ac loqui: sic tamquam imperitos ac rationis expertes, tamquam vitæ monasticæ tyrones ac discipulos increpasti: nec hoc solum, sed durius obiurgasti. Atque D
vtinam hoc solũ egisses, quin etiam anathemati deuouisti. O res humanas! & quomodo maior tibi cura non fuit amicitiæ iura conseruandi? Hæc enim si sancte coleret reuerẽtia tua: numquam sic ex abrupto tenuitatem nostram proscidisset. Verum his nos digni sumus: nec mirandum, si ab amicitia etiam tua lacessimur. Ceterum qui simus, Deo quidem innotuimus: æquum autem & prudentiæ tuæ, quandoquidem offenditur & scandalizatur, aperire.

b Eccli. 11.

Non sumus Aposchitæ, o mirande, ab Ecclesia Dei. Absit vt nobis hoc eueniat. Sed quamuis alijs peccatis plurimis obstricti simus, attamen vnius cum illa corporis sumus, eiusq. alumni & diuinorum documentorum; & canones eius & constitutiones seruare cupimus. Turbare autem, & ab illa seiungi, quæ maculam reuera nullam habet, neque rugam, tum in fidei ratione, tum in canonum sanctione ab omni æuo vsque ad no- E
stram memoriam, eorum est, quorum fides transuersum agitur & vita exlex & sine regula, quorum ex numero Ioseph ille qui adulterum coronauit, & qui cum eo tamquam innoxio offerre non dubitant, quiq. adeo illum defendunt, vt sine culpa sacrificantem. Quomodo enim si canonice ad nos scribit pietas tua, canones ignorat, & quod iuxta illos depositus vir fuerit? Nam si in bigami nuptijs epulari presbyterum vetant: quod ius in eum qui bigamum coronat? Et quidem in adulterinis nuptijs triginta totos dies conuiuari? Quid, quod pernicioſius est, etiam coronare eum, qui ex Domini sententia sit adulter? sacras in coniugio preces recitare adulterij copulatorem, & diuinam gratiam impie pro impio inuocare? Execrandus profecto, iuxta magnum Dionysium, Deo est, profanusq. qui hæc facit. Superuacaneum fuerit alios in eum canones proferre. Quod vero ex quo depositus ab altero Patriarcha fuit, nouem annorum spacium

exegerit,

A exegerit, & canon nisi intra annum absoluatur, absolui postea quemquam vetat, quo loco reponemus? At obijcitur prorsus, absolutum fuisse. Verum si solutus fuerat, cur non sacrificabat? & si solutus erat, cur absolui a Synodo petijt? planum enim est, solutionem ab eo peti qui vinctus sit, non qui solutus. Quare hic etiam in seipsum impegit, contra veritatem erigi volens. Sacrorum enim profanatio est, frater, istum sacris operari, canonumq. magna perturbatio talia negligere. Quid enim est, quod ait Chrysostomus, periculo non vacare, si in sacerdotem non inquiratur, non de fide (vt male censes) sed de vitæ integritate? Interrogare quidem & excutere vnumquemque, quomodo se habeat, nihil est opus: gratia enim etiam super indignum per eos qui accedunt, descendit. In ijs autem qui manifesto rei sunt, qualis est Ioseph, & quidem magni sceleris quod in oculis omnium commisit, vetitas a Domino nuptias copulans, ipsoq. adultero
B manifestior, dum eum coniunxit, quandoquidem hæc non discrepant, iuxta Theologum, dissimulare perspicua est proditio veritatis & canonum corruptela.

An nescit beneuolentia tua, Deum ipsum vindicem fuisse, quando non insurrexit qui Ecclesiam tũ gubernabat, vt Samueli quondam accidit erga insanum Saulem? iunioriscq. Herodis, quod ad modum adulterij spectat, Regnum euertisse: idem enim Herodis illius flagitium fuit, qui a populo suo pulsus est & occisus, quippe qui Aretæ Regis filiam, legitimam coniugem dimisit, iniuste sibi copulans Philippi fratris Herodiadem. Quod si hæc vindicare non conuenit: errauit caritatis tuæ iudicio Ioannes (quod temerarium est affirmare) cum Herodem reprehendit, mortemq. oppetijt ob reprehensionem. Errauit & Chrysostomus, cum pro viduæ agro validum certamen instituit. Pro bono enim ([a] inquit) audet quispiam mori, vt non commemorem similes alias Sancto- *a Rom. 5.*
C rum pro similibus contentiones. An rursus ignorat reuerentia tua, cum duabus ex rebus constet Christianismus, fide & operibus, si alterum desit, alterum non prodesse? Aemuletur itaque, rogamus, diuina. Primum quidem vt communis patris filius excitetur pariter ad honesta; deinde vt a beato Saba eruditus, accuratam non solum fidei, sed etiam canonum rationem amplectatur: deinde germanus cum sit, fraternam eamdemq. nobiscum sententiam teneat: hortamurq. propriam sedem seruet, ne quo pacto inde claudicemus circa præcipua. Ignosce fraterne monentibus, sicut & nos tibi: neque oportet nos monitos indignari. Ne igitur succenseat reuerentia tua, sed ad caritatem potius accendatur, & talia scribat quotiescumque volet. Nullum enim damnum aliud capiemus, quam vt securius viuamus.]

His igitur a Theodoro cum ingenti animi amaritudine scriptis, eodem impetu in
D Pontificem ipsum, de quo falsa audierat, mouet stylum, quo non ratio, sed dolor impellit. Passi sunt interdum instar solis & Sancti deliquium: sed sicut ille paulo post pristino radiorum fulgore mundo resplendet, sic accidit Theodoro. Nam quem atræ bilis nube ad momentum passum eclipsim intelligis, paulo post clarioribus intueberis radijs coruscare, ex epistola quam scripsit ad ipsum Leonem Romanum Pontificem, quam suo loco reddituri sumus inferius. Sed audi modo quæ obiter suggessit ingens, quam diximus, animi qua tenebatur amaritudo.

De Papa autem, inquit, quid ad nos, hoc agat, an illud? qui proprijs (ignosce) captus est alis, vt dicitur. Cum enim de manifestis sacerdotij delictis nihil curare dixit, non qualemcumque sacerdotem, sed caput Ecclesiæ ita derisit, & aspernatus est, vt vel audire
E nos pudeat. Quod si id verum est, o Hierarchiam? Ceterum prudenter & sobrie, quæso, moueamus linguam aduersus capita, & ne adeo acriter pronuntiemus.

Si vero dicturi sunt homines, vt scribis, nos cum ab hoc Patriarchatu excidissemus, ad aliud argumentum versos fuisse: ne curet reuerentia tua; nouit Deus motionem primã & secundam; sed & tertiam ipse probabit, ipse redarguet, ipse repræsentabit formidando tribunali, reddens ipse, prout tractauerimus & egerimus. illud enim: [b] Si homini- *b Gal. 1.*
bus placerem, Christi seruus non essem; non a nobis peccatoribus dictum est. Nos ergo & sanctissimi Patriarchæ mentionem facimus (vt conuenit) in Mystagogia, sicut & piorum Imperatorum nostrorum, & cum omni sacerdote inculpato communicare non detrectamus. Scripsimus & ad ipsum Patriarcham, quod & pij Imperatores nostri sciunt, nos in nulla re discrepare, præterquam de Iosepho. & simul ac depulsus fuerit sacerdotio, cum ipso statim communicaturos. Etenim desiderabilem nobis virum esse, non solum quod caput sit Ecclesiæ nostræ, sed quia iam olim reuerendus nobis erat, &

singula vitæ ipsius bona laudare non cessamus. Si vero contingat, quod & ipse quoque A
zelum accipiat.

Mitto enim de sanctis Episcopis dicere, de præpositis & monachis, deq. laicorum multitudine: quid tum dicet reuerentia tua? Quare scito Ecclesiæ schisma nullum esse, sed veritatis defensionem, diuinorumq. canonum victoriam. Alterum vero illud, quod asseruit caritas tua, veritatis infractionem & canonum euersionem esse. ac tibi illud dici recte posse: [a] Sacerdotes legem meam spernebant, & profanabant sanctuaria mea, propterea & sancta non distinguebant, sed erant illis communia omnia. Nullam enim maculam habere aut rugam (vt iterum dicam) sic intelligendum, quod non recipiat impia dogmata, nec ausus illicitos & canonibus contrarios, neque adeo consentiat ijs qui vetita ipsi committunt, vt quodam loco ait diuinus Basilius, de quibus & [b] Paulus, nec edere cum talibus permittens. Etenim ab Apostolis & deinceps multæ persæpe in B
eam hæreses irruerunt, & flagitia illicita, canonibus aduersa fuerunt, sicut nunc sunt: illa tamen (quemadmodum dictum est) sine schismate & macula mansit, & permanet in æternum, subtractis & electis ab ea male sentientibus, maleq. agentibus, tamquam fluctibus ab inconcusso maximo saxo repulsis.

a Ezech. 22.

b 1. Cor. 5.

Ad nos igitur redeamus, frater, & veritatis lucem, sacrorumq. canonum aspiciamus, quemadmodum dogmata tenere videmur, nos potissimum, qui monachos agimus, & aliquid esse existimamur. Si enim [c] lumen quod in nobis tenebræ sunt: tenebræ quantæ erunt? Et si sal [d] infatuatum fuerit, in quo salientur laici? Arbitramur te (idq. precamur) eorum quæ ibi sunt, seruatorem fore, & lumen & lucernam perfectionis ac pietatis, non omnia te omnibus exhibendo, sed virtutis excellentia, vita ex canonum lege acta, sanctaq. cõuersatione & æquo animo fer fratris tui admonitionem ex caritate pro- C
fectam, studioq. veritatis, & diuino iudicio. Plura dicere animus desiderabat, sed epistolæ prolixitas finem facere coegit. Accepimus eulogiam tuam prædiuitem, & curam quam geris de humili monasterio: argumentum quod parcas, & labores pro eo. Labor tuus magnus, sed Dominus tibi retribuat, quæ desideras, virtutum incrementum, & perennium ipsius bonorum fruitionem.] hactenus ad Basilium Theodorus. Quæ autem post hæc gesta fuerint, anno sequenti, suo loco dicentur. In qua epistola dum legisti Theodorum in Romanum Pontificem oblocutum: plane intellexisti quam verum sit quod dicebat Theologus, perdifficile esse modum tenere in litigando ac differendo; dum quis se iustitiæ defensorem exhibens, quemq. obuium aduersarium putans, impetu quo fertur, ferit, impellit, & vrget: vt hic vidimus factũ a viro magni nominis Theo- D
doro in Leonem Papam plus æquo commotum. Sed quiesce modo: auditurus eris inferius illum longe aliter de eo sentientem atque loquentem.

c Matt. 6.

d Matt. 5.

MORTVO AARON REGE SARRACENORVM, DVO FILII BELLO CIVILI PVGNANT.

Quod rursus ad Orientales res pertinet: hoc eodem anno mortuo Rege Sarracenorũ Aaron, de quo superius mentio facta est, eius filij Mauhmat & Habdalla de primatu Regni certantes, non inter se solum cuncta cæde miscentes, sed Christianos cædibus, incendijs, rapinis infestantes, magnorum malorum causa fuere. Ac per hoc Ecclesiæ (inquit Theophanes) quæ in sancta Dei nostri erant ciuitate, desertæ factæ sunt, & monasteria duarum magnarum Laurarum, sanctæ videlicet memoriæ Charitonis & Cyriaci, atque Sabæ, necnon & reliqua Sanctorum cœnobia Euthymij & Theodosij, quæ erant in desertis Palæstinæ, pariter monachis destituta fuere.] hæc ipse.

REX NORDANHVMBRORVM PVLSVS E REGNO RESTITVTVS PER LEONEM PAP. ET CAROLVM IMP.

* Nordanhumbrorum

Quod vero ad res pertinet Occidentales anni huius, illud accidit memoria dignum, quod in Annalibus quibuslibet Francorum præsertim veteribus scriptum fideliter re- E
peritur, Regẽ nimirum Nordanhumbrorum a suis e Regno pulsum, per Legatum Apostolicæ Sedis, & Caroli Imp. in Regnum fuisse restitutum. In Annalibus enim Francorum sub Ludouico Caroli Magni filio scriptis hæc leguntur: Interea Rex * Nordhumbrorum de Britannia insula veniens nomine Ardulf, Regno & patria pulsus, ad Imperatorem dum adhuc Nouiomagi moraretur, venit. Ex patefacto aduentus sui negocio, Romam proficiscitur; Romaq. rediens, per Legatos Romani Pontificis & domini Imperatoris in Regnum suum reducitur. Præerat eo tempore Romanæ Ecclesiæ Leo tertius, cuius Legatus in Britanniam directus est * Adolfus diaconus, de ipsa Britannia Saxo, & cum ipso missi ab Imperatore duo Abbates Rathfridus Notarius, & Nazarius Abbas de sancto * Othmano.] hæc ibi.

* Aldulfus

* Audomaro

Sequuta est absque obstaculo eius in Regnum restitutio, nefas omnes ducentes, non

parere

A parere Romano Pontifici, atque tanto Imperatori resistere. Porro cœpta sunt ista hoc anno, sequenti perfecta, cum & reuersurus Romam Adolfus Apostolicæ Sedis Legatus a piratis est captus, sed redemptus a Cænulpho Rege, vt ijdem Annales testantur.

Vidisti in his Romani Pontificis auctoritatem factis expressam? Quod enim non satis sibi suppetere iuris intelligeret Imperator, Regem electū in Regnum pristinum restituere: ab ipso Pontifice Romano id præstari posse sciens, dimittit ipsum Regem Regno priuatum Romam ad Leonem Pontificem, cuius auctoritate restituatur in Regnum. Vidisti pariter quantum Papæ detulerint Angli, licet furore perciti, & regnandi cupidine inflammati, vt expulsum a se Regem eum restitutum auctoritate Pontificis recipere non detrectarint, sed statim paruerint? sed de his satis.

B

IESV CHRISTI ANNVS 809. LEONIS PAP. III. ANNVS 14. CAROLI MAGNI 9. NICEPHORI 8. IMPP.

SEQVITVR annus Redemptoris octingentesimus nonus secundæ inchoatæ Indictionis, idemq. tertius numeratus, ex quo restituto Iosepho Oeconomo Constantinopolitanæ Ecclesiæ, Theodorus Studita cum suis a communione Nicephori Patriarchæ abstinuit: cum & ab eodem Patriarcha Synodus ea de causa celebrata est, & ipse Theodorus alijq. ipsi inhærentes, in exilium missi sunt. De his singulis narrationem ex rerum ordine instituturi, primo loco eiusdem Theodori hoc anno tertio a receptione Oeconomi datam epistolam ad Nicolaum Chartulariū describemus: deinde agemus de C Synodo aduersus eosdem habita, deq. sanctorum exilio postremo loco dicturi sumus. QVI OBICES PACIS IMMISSI.

Quod enim magis magisq. increbuissent perturbationes ex separatione Theodori & aliorum a communicatione Nicephori; & alij alia dicerent, iactarentq. alij, neque Theodorum quieturum fore, etiamsi receptus profanus Iosephus eijciatur, sed contra Nicephorum Patriarcham denuo prœlium conuersurum, immo & contra defunctum prædecessorem Tarasium æque bellum instituturum: cum ista resciisset Theodorus, ipse ad amouendam omnem hanc inani studio concitatam suspicionem, ad Nicolaum Chartularium reddit epistolam, qua in primis significat quam maxime optet pacem Ecclesiæ, quamq. sit erga Nicephorū Patriarcham bene affectus. ipsa autem epistola sic se habet [a].

Nicolao Chartulario.

[a] *Theod. Stud. lib. 1. epist. 32. Cod. Colum.*

Suspicabar quodammodo magnam pietatem tuam, domine desideratissime, alieniore D animo esse ab humilitate nostra ob causæ alicuius interuentum. Sed reuera hoc tempore ostendisti, vacuam omni odio esse venerandam animam tuam, plenamq. adeo omni pietate; quando te promptum ac paratum docuisti, vt pacis Ecclesiæ Dei studio statim ac primum hortati sumus, applicares te ad coniunctionem sanctissimi Patriarchæ nostri. Hoc indicium sinceræ amicitiæ: hoc proprium hominis Deum timentis: hæc aperta fides zeli veritatis. Itaque retribuet tibi Dominus, tametsi nihil fiat, integram iustitiæ mercedem. Non enim ex rerum exitu, sed ab earum intentione, seu laudabili, seu secus, solet Deus præmia decernere facientibus. Lucratus ergo es temporis puncto non aurum & argentum, sed iuges thesauros cælestis retributionis. Oramus autem & hortamur amplius vt pergas in cœpto, vt tu quidem thesaurum prædiuitem acquiras, & nos humiles Patriarchæ conspectu fruamur, aut potius vt Ecclesia Dei tua opera pa- E cem adepta, multas tibi laudum coronas nectat. Et quorsum plura?

Quoniam autem iussisti significare nos, quid sentiat humilitas nostra: iam sine fuco excellentiæ tuæ coram Christo, qui occulta nouit, significamus. Nulla nobis est cum Patriarcha de communione dubitatio præterquam Oeconomi causa, eo quod depositus sit per sacros canones. Et quando prohibebitur a sacro ministerio, sicut ante, Dei beneplacito, & sanctissimi Patriarchæ, piorumq. dominorum nostrorum; nimirum quia Oeconomus est & honorem gerit, tum protinus & simul sacrificabimus & communicabimus, & manum porrigemus, nihil inquirentes de triennio hoc quo cum eo sacris operatus est, pacis studio: neque id metu aliquo, sed communis vtilitatis & salutis gratia. Sileant enim linguæ mendaces aduersus Dei pacem incitatæ, vt dicant, nos postquam deiectus sacerdotio fuerit Oeconomus, accusationem aggressuros Patriarchæ nostri, vt qui cum deposito iam sacrificauit; deinde etiam decessoris sanctissimi Patriarchæ.

Universidad de Deusto Biblioteca

Labia dolosa quæ hæc loquuntur, calumniatorum, inuidorumq. inuentum, & qui sanari nolint inflictum vulnus Ecclesiæ. Nullo modo, Absit: Et Patriarcham qui præcessit, suscepimus & suscipimus, ideoque ad mortem vsque cum eo communicauimus: & sanctissimum, qui nunc est, Patriarcham suscepimus, & suscipimus: pro eo etiam offerimus quotidie. A

Arceatur a sacris Oeconomus qui adulterum coronauit, & nos (vt ante diximus) cum eo communicabimus, si iubet, in Ecclesia Catholica, iuxta gradũ nostrum vnusquisque. Quod quidem si fiat, gaudium in cælo fuerit, pax in Ecclesia Dei, quæ apud nos est. Cedet schisma, & concordia palam enitescet, Archiepiscopus noster laudibus ornabitur, adeo vt ad posteros transeat eius encomium: potentissimi Imperatores vna cum pretiosis infulis suis Angelica etiam laude coronabuntur. Sacerdotes [a] induent iustitiam, multoq. magis sancti (monachicum ordinem loquor) cum exultatione exultabunt. B Dominus noster quod & quale brauium accipiet? Quid iucundi non accedat? Dicamus & hoc: Oeconomus ipse celebrabitur, & laudibus efferetur; magnamq. hoc pacto misericordiam consequetur tum in hoc tum in futuro sæculo. Et nos peccatores substrati, & adorantes, & gratias agentes re ac verbo, congruentia Archiepiscopo præ omnibus (vt debemus) deferemus. Ad horum autem faciendam fidem, scriptam declarationem prolixam offerimus, vt nisi postquam a sacrificio cessarit, sicut antea, confestim accedamus & communicemus. Sit in manu vestra sententia, si quid vultis; & nobis loqui amplius non liceat de hoc negocio. Et ecce non Angelus, non homo, sed Dominus ipse, qui ad te per nos transit, & impellit & hortatur.] hæc filius pacis, & pacem quærens, pacem petens, & nidificans in pace columba.

a Psal. 131.

Verum cum ista Theodorus scripserit, nullum de his responsum accepit, sed congregatum est ab Imperatore conciliabulum, in quo vna cum Episcopis considerent magistratus, omnia in gratiam Imperatoris facientes: vt plane non fuerit dicendum Concilium in Spiritu sancto legitime congregatum, sed proditorum carnificina, quam quidem & alio infami nomine idem Theodorus in epistola ad Euprepianum appellat moechosynodum. Sed iam accipe quid de eo idem dicat Theodorus in historia quam texuit de sancto Platone: Postremo (vt summatim rem perstringam) fratrum societas noctu abrepta est, & in carcere conclusa. Quo facto, Synodi constitutus est dies, in quo vir ille sanctissimus Plato a militari manu vna cum tribus alijs, velut maleficus quispiã, ad ipsam Synodum ductus fuit. Miserabile certe spectaculum, senem videre propter imbecillitatem ingredi non valentem, sublatum portari catena vinctum, qua ipsius pedes circumdabantur, & ab alijs humeris in alios, velut piaculum quoddam indecora traiectione transmitti. Hei mihi: hæcne fuit ordinationis Synodo congruentis ratio? Hæcne Imperij existimatio? Quæso qua in re sunt hæc illis inferiora, quæ latrocinantium insidijs, & tyrannice imperantium violentia olim patrata sunt?] Hæc de Synodi ordinatione Theodorus, qui & in epistola ad Athanasium [b] numerosam hanc Synodum appellat, in qua, inquit, tres maxime dignitates considebant.] in eadem vero epistola plura intexit, quæ in hac etiam Synodo facta sunt, quæ audies cum inferius hoc itidem anno reddituri sumus. Intelligis quam procul a fastu Theodorus abhorruerit, cum aliena, nempe S. Platonis certamina describens & coronas retexens, de se ipso verbum nullum inseruit, licet esset omnium coryphæus & Confessorum antesignanus.

SYNODVS CONSTANTINOPOLI CONTRA THEODORVM ET EIVS SOCIOS DICTA MOECHOSYNODVS.

b Theod. ep. 48.

Quod autem ad Synodi tempus spectat (vt hoc non prætereat) hoc anno mense Ianuarij Indictione secunda habitam esse Theophanes tradit, cum de ipsa hæc ait: Tunc Nicephorus Imp. occasione percepta, cum Episcopos & Egumenos congregasset, Synodum aduersus illos celebrari præcepit, per quam a monasterio & vrbe deiecti exilio sunt destinati, mense Ianuario, Indictione secunda.] hæc Theophanes. E

TEMPVS SYNODI.

Sed quæ in hac pseudosynodo statuta fuerint, videamus, & qui potuerint esse canones talis conuentus. Recenset eos ipse Theodorus epistola quã ab exilio scripsit ad Leonem Romanum Pontificem, quam suo loco reddituri sumus, necnon in epistola ad Euprepianum. Porro eiusdem conuenticuli decreta ista fuere. Primumq. illud, quo anathemati subijcerent omnes qui ipsorum errori non adhærescerent, quo (inquit Theodorus) canone vniuersam Catholicam Ecclesiam condemnarunt.

DECRETA PSEVDOSYNODI.

Decretumq. insuper fuit, vt coniugiũ Constantini cum Theodote, viuente adhuc legitima coniuge, quam detruserat in monasterium, ex dispensatione dici deberet legitimum.

A mum. Ad hæc etiam addiderunt decretum illud nefarium plane & pudendum, nempe leges diuinas aduersus Reges nihil posse. Haud dubium fuisse liquet istam Imperatoris sententiam. Ad hæc illud adiecere: Ne qui pro veritate ac iustitia vsque ad sanguinem restitissent, eos Præcursorem, vel Chrysostomum imitatos dicerent. Præter hæc etiam turpe illud: Episcoporum vnumquemque in sacros canones præter ea quæ in illis statuta sunt dispensando potestatem habere, pronuntiarunt. hæc recitat Theodorus ab Imperatoria ista Synodo fuisse decreta Nouatoribus congruentia, qui tanto legislatore, Nicephoro sceleratissimo glorientur vt volent. Sed quæ tam fœda & enormia ista decreta sint sequuta tristia atque crudelia illata in seruos Dei ab Imperatore audiamus, atque primum quæ de sanctissimo sene Platone ipse referat Theodorus, qui ait.

Sed vt quæ in medio sunt, ea velut ludicra quædam prætermittam (illa enim historiæ
B modum implere possunt) exilium iam decretum fuit; & pater ipse circumscriptus est in vna quadam insula ex his quæ ante vrbem sunt, quemadmodum & frater noster, *Ioseph Archiepiscopus Thessalonicæ* in alia quadam valde aspera, & munito quodam carcere ad exilium accedente. O rerum mutationem! Monachis ipsis humaniores extiterunt hi qui communi vita vtuntur, & priuati homines veriti non sunt iustum ferre iudicium, quod iudices debuissent. Manifestum enim erat iniquum illud facinus. Missum facio balneum illud, in quo Imperator ipse militari acie omnium fratrum societatem inuadens, cum ex monasterio illo singulos suæ volũtati subijcere conatus esset, spe deceptus, suo enim Imperio fortiores illos esse cognouit, qui diuina lege nitebantur. Missos facio carceres in monasterijs constitutos, & monasteriorum præfectos carceris duces factos, hisq. quos clausos tenebant, plura quam iussi fuerant, tormenta inferentes. Prætereo
C quæ postea consecuta sunt: quo tempore multi abducti, & in alium locum translati, persecutiones, inquisitiones, disiunctiones, atque exterminationes pertulerunt. quo tempore multæ & ingentes minæ, iræ, interrogationes & responsa, multaq. per omnes vrbes inuestigatio facta est, necubi aliquis fratrum lateret, adeo vt nonnulli præ timore persequentium, in terræ foraminibus sese abdiderint, vt seruari possent.

PERSECVTIO ADVERSVS SANCTOS MONACHOS.

Hæc autem omnia eius rei causa facta sunt (rursus enim præ admiratione eadem tractare cogor) vt qui adulteros illos contra Euangelium & Præcursorem Ioannem coronauerat, quasi salutarem aliquam dispensationem Ecclesiæ attulisset, impune rebus sacris præesse posset: quiq. illum Euangelicis præceptis obtemperantes non admitterent, exleges, & a Deo alieni haberentur. O diuinas leges contemptas! o persecutorem acerbissimum, Christiani nominis appellationem habentem, & Christi leges conculcare ge-
D stientem! Quid ita insanus factus es, stolidus, atque immitis vna cum Leone *Isaurico scilicet* tibi compare? An non vides, contra inuictas Dei leges te armari, quas nemo ex his Imperatoribus qui vmquam fuerunt, superare potuit? quinimmo quicumque se, vt nunc tu, his ipsis legibus aduersarium ostendit, iure optimo perijt.

Sed quonam modo Dei seruus abductus est? Ad illum enim ipsum redeo. Rursus translatus, rursus distractus, & a duobus hominibus huc & illuc protrusus, eo quod non amplius progredi posset, trahebatur, & ita distractus vexabatur, vt iniquum illud facinus vel ipsis lapidibus sensus expertibus lachrymas mouere posset. Huius rei testis est celebris illius Martyris Mammatis regio, testis est & abrupta illa insula, quæ post primam fratris iam dicti custodiam, pietatis hunc custodem detinuit. O immites & doloris sensu carentes illorum animos! Sed nescio certe, quo nomine ipsis congruente eos
E appellem, qui eadem opera monachi, & milites, & carceris erant custodes; qui iustum illum virum omnino desertum, tamquam in lacu profundissimo, in cella quadam concluserunt, hominemq. iam senio confectum & morbo vexatum, sub vnius cuiusdam serui potestate, quem illi rerum terrenarum & Cæsaris serui reliquerunt, vt sanctus vir semel in die vel bis a ministro viseretur. Quo tempore senex eum rogabat, vt ad necessarium vsum corporis duceretur: & iniquus ille seruus id ei exprobrabat. Petebat aliquid imbecillitati suæ consentaneum: & peruersus ille fores claudebat. Cumq. hæc pateretur, nihilominus tamen stabilis permansit; quodq. coram Deo & hominibus confessus fuerat, numquam denegauit. Postea vero quam eius carceris causa eum in lethalem morbum incidisse, Cæsar audiuit, animi duritiem leniorem faciens, in vrbem Byzantium ipsum transtulit. Cumq. illum eo transtulisset, parabat se ad id quod male factum fuerat corrigendum. Sed quoniam non recto proposito ac sententia mouebatur:

S. PLATO QVAE PASSVS AB IMP.

quod

quod proposuerat ad finem non perduxit.] siquidem, Deo vindice, a barbaris est interemptus. sed de his suo loco. A

QVAE PASSVS THEODORVS AB IMP.

Prosequamur modo Theodori ipsius ista scribentis diram, quam vna cum suis passus est, persecutionem, a Michaele monacho descriptam vno ex ijs qui eius lateri inhærebant. Ita quidem diuina dispensatione factum, vt qui eiusmodi scribens certamina Theodorus nihil de se magnificum dixerit, licet pars magna immo potissima esset: alius post eius obitum eius præclaras victorias non siluerit, ita narrationem instituens: Vt enim (inquit) vidit impius Imperator, nulla in re Theodorum virum sanctum flecti, nec cedere sibi, nec factis suis assentiri: monasterio illum suo atque vrbe pariter extrudit, relegatq. in insulam quamdam ex ijs quæ proximæ sunt Byzantio, eadem pœna in Iosephum fratrem, Platonemq. sapientem decreta, haudquaquam vna vtrosque custodia includens, sed singulos seorsum, ita vt mutuus eis conspectus negaretur, quod vnicum B est in carcere solatium. Reliquam vero discipulorum turbam, vt patre suo orbatam vidit, importunis minis aggressus, obscuros etiam in carceres coniecit, addita militum custodia, qui eos custodirent, quoad ipse de illis quæstionem exerceret.

CERTAMEN DISCIPVLORVM THEODORI CVM IMP.

Statuta igitur die, adduci omnes, & coram sisti iubet. Tum ipse prior graui supercilio considens, oculisq. ac vultu, totoq. corporis habitu latentem animi asperitatē ostentans, separari ante omnes illos iubet, atque in duas partes distribui. Maiores & iudicio præstantes a reliquis secernens, quo faciliorem sibi concertationem efficiat. Atque hos quidem prius aggreditur: ita enim expedire sibi existimabat; quoniam ceteros, vt mentis acie inferiores, secuturos esse non dubitabat. Hos igitur omnibus machinis adoritur, partim rationibus, minisq. interiectis, partim blanditijs ad durissimum quemque emolliendum idoneis, partim supplicijs, cruciatibusq. propositis, si qua tamdem via possit a C patris partibus abductos, in suas pertrahere. Quos vbi nulla ratione manus dare sensit, sed generosis animis omnes ipsius inanes technas eludere: tum secundos conatus admouet, faciles se aduersarios nactum ratus, ac nullo negocio expugnabiles. Sic igitur eos alloquitur: Quicumque, inquit, Imperatori parere vultis, & cum Patriarcha, cleroq. sentire: transite ad partem dexteram. Quotquot vero animis & sententijs obsequi recusatis: ite in sinistram, vt hinc appareat, quinam nobiscum sentiant, & quinam in nos sint contumaces. malitiose & vafre id agens fraudulentus cauillator, vt qui hac ratione confideret, illos loca commutando, ipsas quoque mentes & consilia mutaturos.

Verum inuicti illi nihil his eius verbis permoti, nec de animi sententia tantillum dimoti, vno ore omnes rerum potientem affati sunt: Nos, Imperator, & animos & corpora & omnia demum in patris ac magistri nostri manu & arbitrio ponentes, nihil mi- D nimum aut maximum, quod illi non probetur, non modo facere, sed ne animo quidem versare statuimus. Numquam vobis talia intentantibus obsequemur, nec gestis vestris suffragabimur; nec quicquam prorsus eorum quæ per vos innouata sunt, amplectemur, præcipue cum magistrum ipsum a nobis seiunctum viderimus, qui & præsens exilium subire maluit, quam causam prodere, & partes vestras sequi. Nobis vero quid accidere grauius possit, quam si canones sacros, quos tanto studio seruari conuenit, aspernemur, & tam noxijs & periculosis rebus nos dedamus? non per sancta virtutis certamina, patrisq. præcepta, in quibus educati sumus, non cedemus, veritatem non deseremus, vobis non adhærebimus. Specimen nostri, quo animo ac sensu simus, hæc postulat occasio, quam nos sane minime reijciemus, nec ignauum prorsus aliquid, aut puerile ostēdemus, cum germani eorum simus, quorum periculum paulo ante feciſti, germana E cum ipsis & facere & sentire omnia parati.

IMP. VINCITVR A DISCIPVLIS THEODORI.

Hæc cum illi dixissent, obstupescere animo Imperator, illorumq. constantiam, atque in aduersis insuperabiles animos mirari (admiranda siquidem etiam hostibus ipsis virtus est) præsertim cum imbecilles se nactum arbitratus, primoq. impetu prosternendos: fortes contra experiretur, & inuictos prorsus ac cedere nescientes. Sed quoniam hos omnes palam modo mulctare, præter quod inutile foret, stolidi admodum consilij sciebat esse: satis tum habuit, arctæ custodiæ illos addicere, male omnino postea tractaturus, & per ocium, non simul omnes, sed seorsum singulos quibus vellet pœnis excruciaturus, quamquam illum conatus suus fefellit, vindicta inquam (quæ Dei sunt iudicia?) illico persequente.] cum a barbaris (vt dicetur) occisus est. Sed de his rursus inferius, quando & agemus de iterato congressu Imperatoris cum Theodoro.

Cum

A Cum autem Theodorus detineretur in exilio, nihil antiquius habuit, quam ad sacram Apostolicam Sedem confugere, eamq. in primis de omnibus quæ gesta essent reddere certiorem. legationem itaque ad ipsum Leonem Romanum Pontificem misit & litteras per Epiphanium Archimandritam: quæ cur sicut ceteræ cum alijs epistolis non reperiantur, in posteriore epistola ad eumdem conscripta ipse declarat; nimirum timore ne reperirentur, eas deleuisse penitus. Ipse tamen Theodorus post Epiphanium legauit ad eumdem Pontificem Eustathium pariter monachum, cui has litteras dedit [a].

[a] *Theodor. lib. 1. epist. 33. Cod. Columnens.*

Sanctissimo & summo Patri Patrum Leoni domino meo Papæ Apostolico Theodorus minimus presbyter & præpositus Studiensis.

EPIST. THEODORI AD LEONEM PAPAM.

Quandoquidem Petro magno Christus Deus post claues Regni cælorum pastoralis
B etiam principatus contulit dignitatem: ad Petrum vtique, vel eius successorem quicquid in Ecclesia Catholica per eos innouatur, qui aberrant a veritate, necesse est referri. Quod nos quoque humiles & minimi a sanctis olim Patribus nostris edocti, postquam in Ecclesia nostra nouitas quædam nuper exorta est, & prius quidem per religiosissimum Archimandritam fratrem & conseruum nostrum Epiphanium, & nunc per simplices litteras nostras ad supremæ beatitudinis tuæ Angelum de ea re referre nos debere, arbitrati sumus. Factus est, o diuinissimum omnium capitum caput, iuxta [b] Ieremiam Prophetam, cœtus reuera præuaricatorum & concilium adulterantium: quod enim ibi propter idolorum fornicationem dictum est, hic per adulterinæ copulæ confirmationem patefactum est. Vtrique eumdem Dominum spreuerunt, illi per leges, hi per Euangelij transgressionem.

[b] *Ierem. 9.*

C Nec vero satis illi fuit, quod per priorem conuentum in eius qui mœchos copularat receptione, sacrorumq. cum eo communione Parasynagogi (vt diuinus loquitur Basilius) facti sunt: sed vt hæresis absolutæ nomen adipiscerentur, in altera publica Synodo eos qui prauo ipsorum errori non adhæserant, aut vniuersam potius Ecclesiam Catholicam anathemati subiecerunt. Et quotquot hactenus in conspectum venerunt partim longinquis exilijs mulctantes, partim carceribus includentes, pristinam vsitato hic more persecutionem renouarunt. Causam vero suam improba defensione prætexunt; & iustificatio ipsis nefarij sermonis vsurpatio. Adulterini siquidem coniugij coniunctionem dispensationem esse decernunt: In Regibus nihil posse diuinas leges definiunt: Eos qui pro veritate ac iustitia vsque ad sanguinem restiterunt vt Præcursorem & Chrysostomum, imitari vetant. Episcopum vnumquemque in sacros canones, præter ea quæ
D in illis statuta sint, potestatem habere pronuntiant. Quare si quem forte sacris initiatum contingat, clam, palamve canonum per quos depositio irrogatur, reum teneri, hunc sola volentis auctoritate, depositionis exortem manere. Quorum omnium testis est is, qui varijs canonibus cum alijs obstrictus tenetur, adulteri copulator, vna cum ipsis publice ministrans. Testes ij qui dum iniquitates tamquam dispensationes faciunt in eo ipso tum alios, tum seipsos sanctos vocant, & eos qui illas non admittunt, velut a Deo alienos anathemate feriunt. Testis demum hic nata persecutio.

DE DVABVS SYNODIS AB HAERETICIS FACTIS.

Quid igitur ad hæc, o beate, dicendum est, nisi Apostolicum illud: [c] Nunc Antichristi multi facti sunt, si diuinis legibus & canonibus omnes homines subditi non sumus? His ergo a simplicitate nostra sine fuco expositis, vocem nunc illam, quam coryphæus cum reliquis Apostolis Christo emisit, cum maris fluctus excitarentur, apud Christi imita-
E tricem beatitudinem tuam adhibemus: [d] Salua nos, Archipastor Ecclesiæ quæ sub cælo est, Perimus. Imitare magistrum Christum, manumq. Ecclesiæ nostræ porrige, sicut ille Petro; nisi quod ille incipienti in mare mergi, tu autem iam mersæ in hæresis profundo. Aemulare, precamur, cognominem tibi Papam, atque vt ille, pullulante tum hæresi Eutychiana, leoninum in morem spiritu experrectus est, vt omnes norunt, dogmaticis suis epistolis: sic & tu (dicere audeo) iuxta nomen quod geris, irrugi diuinitus, vel potius intona contra præsentem hanc hæresim, vt decet.

[c] *1. Ioan. 2.*

PETIT ENIXE A LEONE PAP. AVXILIVM.

[d] *Matth. 8.*

Si enim isti, arrogata sibi auctoritate, hæreticam Synodum cogere veriti non sunt, qui ne Orthodoxam quidem absque cognitione vestra (vt antiquitus mos obtinet) cogere potuerunt: quanto æquius vsque adeo necessarium fuerit (cum timore suggerimus) a diuino tuo principatu legitimam Synodum conuocari, vt Orthodoxum Ecclesiæ dogma hæreticũ excluderet: & neque suprema dignitas tua cum Orthodoxis omnibus anathemate

ABSQVE ROM. PONTIFICE NON COGENDA SYNODVS.

themate notetur a nouis nugatoribus; neque iniquitatis porro classicum adulterinam A
hanc Synodum nacti, quibus id placet, in peccatum facile prolabantur.

Hæc sicut paruitati nostræ conueniebat, vt minima Ecclesiæ membra repræsentantes, & diuino pastorali vestro principatui parentes; obsecramus de cetero sanctam animam vestram, vt nos ceu proprias oues reputet, & sacris precibus suis eminus illustret, atque confirmet; quod si etiam documentis, tuæ id fuerit diuinæ benignitatis, quemadmodū & Christus ad Abgarum scripsit, & multi etiā de subditis digni habiti sunt, qui ab Apostolis Sanctisq. acciperent litteras. A me autem solo peccatore & in carcere detento mittitur hæc epistola, propterea quod pater, Plato scilicet, & conseruus meus inclusus, & Thessalonicæ Archiepiscopus germanus noster in alijs insulis pariter custodiuntur. Ipsi nihilominus per me & mecum eadem dicunt, & sacris beatitudinis tuæ vestigijs adoluuntur.] hucusque Theodorus ad Leonem Romanum Pontificem. B

OPTAT LITTERAS A PONTIFICE.

Qui quidem primū superioribus illis ab eodem Theodoro per Epiphanium datis Leo Pontifex acceptis, ad eumdem Theodorum litteras reddidit Apostolicas, paterno amore plenas, licet non extent illæ quidem, sed eas eiusmodi fuisse, redditæ litteræ ad ipsum a Theodoro [a] declarant, quibus aduersus errorem, nouumq. dogma fortissime disputat. Datæ vero istæ habentur in primis sancti Platonis nomine & Theodori, quantumlibet illi (vt ipse testatur) essent in carcere ab inuicem separati; quod fortasse id accidit, eo quod ad ambos inscriptas ipse Leo eas quas diximus litteras dedisset. Magni momenti rem agunt: siquidem patefaciunt nefandam obortam hæresim eorumdem, qui errorem mordicus adeo tenentes, defenderent dispensationem (vt aiebant) legitime factam super adulterio: hancq. Mœchianorum appellant hæresim: itemq. seipsos purgant apud eumdem Leonem Pontificem, de his quæ accepisset ille, ipsos cum quibusdam hæreticis admisceri. Epistola autem sic se habet [b]. C

a Theod. lib. 1. ep. 34. ex Cod. Colum.

b Epist. 34. ex Cod. Colum.

Aequali Angelis beatissimo & Apostolico Patri Leoni Papæ Romæ, Plato inclusus & Theodorus presbyter ac præpositus Studiensis.

EPISTOLA POSTERIOR AD LEONEM PAPAM A THEODORO STVDITA DATA.

Magnum reuera nobis humilibus & summi voti opus fuit, quod digni habiti sumus, qui ab Apostolica beatitudine vestra salutationis allocutionem, & sacrorum eius qui a spiritu mouentur sermonum significationem acciperemus per conseruum ac filium nostrum Epiphanium; & hæc inclusi licet teneamur ab hæreticis, atque ita vt tabellarium ipsum oculis conspexerimus. Quamobrem lætitia exultauimus, gauisi sumus, Domino gratias egimus, qui diuinis illius precibus ea quæ spem nostram superabant, nobis indignis miro modo largitus est, ita vt propemodum sacram eius formam per interiectas voces videre nobis videremur. Verum illa quidem ad Christi exemplum nos humiles affata est, & mentes nostras recreauit, imbecillitate corroborauit, languentesq. confirmauit, suis nos quasi perungens caput nostrum excedentibus consolatorijs, monitorijsq. sermonibus, in Fide Orthodoxa constanter ad finem vsque manere persuadens, quod vtinam propitijs eius precibus ita nobis contingat. Nos vero nihili homunciones recte haberi existimauimus, sicuti antea per hunc fidissimum tabellarium nostrum, & postea per Eustathium alterum filium nostrum, ita etiam ad eumdem consentanea referre. D

DE PSEVDOSYNODO MOECHIANORVM.

Synodus, o beatissime, apud nos publica celebrata est, ijs etiam qui magistratus gerunt vna considentibus, & Synodus ad condemnationem Euangelij Christi, cuius tu claues ab ipsomet accepisti per intermedium principem Apostolorum & successores vsque ad eum qui sanctissimum caput tuum antecessit. Et quomodo hæc sustineat Dei E
imitatrix æquitas tua? Incipiamus enim a lege & Prophetis, & quidem, [c] Non mœchaberis, inquit, Non loqueris falsum testimonium, Non assumes nomen Dei in vanum. Et * Ieremias: [d] Stultus, ait, & insipiens qui tenet adulteram. Malachias vero: [e] Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Transeamus ad Euangelium: [f] Quicumque (inquit) dimiserit vxorem, & aliam duxerit, mœchatur. &: [g] Quos Deus coniunxit, homo non separet. Quanta vero sit differentia legis & gratiæ, ex ipsis Domini verbis discimus, qui ait: Et ecce plusquam templum hic. Deinde ex verbis Apostoli, dicentis: Irritam quis faciens legem Moysi sine vlla miseratione, duobus vel tribus testibus, moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcarit, & sanguinem Testamenti pollutum dixerit, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit?

c Exod. 20.
* Prouerbia
d Prou. 18.
e Malach. 2.
f Matth. 19.
g Matth. 12.

Hæc

A Hæc igitur cum ita se habeant, isti nefaria lingua Domino reluctantes, legis atque Euangelij solutionem, id est, huius nuper Imperatoris adulterium, qui legitima electa, mœcham induxit, & hac ipsa maiorem iniquitatem, adulterorum scilicet coniunctionem, propter falsum testimonium, quod aduersus Deum locuti sunt, eius nomen in illicita actione inter sacra mysteria vsurpantes, victricesq. de Christo coronas adulteris imponentes, in ipsa diuinorum munerum participatione, quibus quidem veluti communibus & pollutis contumeliam fecit adulteri copulator, Angelum se non Dei omnipotentis, sed principis mundi satanæ re ipsa declarans, omnesq. vna qui huic transgressioni cooperando, eamq. approbando, partem suam cum adultero & adulteri copulatore posuerunt, salutarem Ecclesiæ Dei dispensationem appellarunt; adeo firmam illam & apud Deum ratam, vt eos qui ipsis non cesserunt, Synodice anathematizarint, B additis carceribus, alijsq. supplicijs, propterea quod fateri nolint, sanctum opus fuisse, istiusmodi dispensationem. Audi cælum, ait Isaias [a], & auribus percipe terra, quæ satanas molitus est. Si enim ex Dei voluntate ac nutu cœtus ille, & anathematis pronuntiatio: Dei profecto lex non est, nec Prophetæ, cum quibus & Præcursor qui adulterum reprehendit, nec Euangelium, contra quod isti suam illam tantopere adamatam dispensationem fecerunt. Nam si eiusdem esse, aiunt: alterum duorum necesse est, aut mendacem Christo statuent, qui olim quidem in Prophetis locutus est, & legem dedit, nunc vero per seipsum in Euangelio: aut veracem, vti certe est ipsa veritas, ipsos vero mentiri, & Dei criminatores consequenter ostendi, atque ideo anathematis, quod contra Christum, Sanctosq. protulerunt, reos esse, vt qui adulterium, adulterorumq. copulationem, & adulterorum communionem, Dei, eiusq. Sanctorum dispensationem esse con- C firment. Nec est profecto, quod aliter dici queat.

VRGET MOECHIANOS THEODORVS.

a *Isai.* 1.

Non enim est personarum acceptio apud Deum, sicut *indicant* Mœchiani, qui eius leges omnibus ex æquo positas negant, sed in Regibus cessare eas, comminiscuntur. Et vbinam est Regum Euangelium? Sed impie illi valde prorsus egerunt, non intelligentes quod Deus personam hominis non accipit, quemadmodum testatur [b] Apostolus, neque quod idem per vnum e Prophetis ipsos increpans ait: [c] Vos non seruastis vias meas, sed accepistis faciem in lege. Numquid non Deus vnus creauit vos? numquid non Pater vnus omnium vestrum? Salomon autem his verbis: [d] Audite Reges & intelligite. Et post alia: Quoniam cum essetis ministri Regni altissimi, non recte iudicastis, nec custodistis legem, neque secundum voluntatem Dei ambulastis, horrende & cito apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum in his qui præsunt fiet: non D enim subtrahet personam cuiusquam omnium Dominus. Iam vero, quod & totum Euangelium suis illis nefarijs ausibus violarint, o sacrum & diuinum caput, manifestum est: siquidem peccatum vnum sufficit ad euertendam totam legem. Omnia enim mandata mutuo connexa sunt, & sibi cohærent (sicut ait magnus Basilius) ita vt vno soluto, reliqua etiam solui necesse sit. Quod quidem ille non ex seipso, sed a Christo dixit in ipso loquente: [e] *Qui enim soluerit* vnum de mandatis istis minimis, hic minimus vocabitur in Regno cælorum. Et beatus Iacobus: [f] Quicumque totam legem seruauerit, offendat autem in vno: factus est omnium reus. Soluerunt itaque vetus & nouum Testamentum, o beate, solutis non minimis, sed maximis quibusq. Domini mandatis, legem aduersus Euangelicam legem promulgantes miseri, Regum voluntatem Deo anteferre cum voluerint. Volunt autem alij aliud, & alias aliter, ac proinde euersio sit om- E nium vsque ad Antichristum. Vnde merito quæ apud illos a satana dispensatio dicitur, Antichristi præcursio vocabitur.

QVID MOECHIANI HAERETICI DELIRABANT.

b *Gal.* 2.
c *Malach.* 2.
d *Sap.* 6.
e *Matth.* 5.
f *Iac.* 2.

De canonum enim præuaricatione quid attinet loqui? Cum enim ab Euangelio ipso auersi discesserint: ociosum est de illis curare. Ac Deus quidem per Prophetam sic ait: [g] Dabo clauem domus Dauid super humerum eius; & aperiet, & non erit qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat. Inimici autem Dei quæ ille aperuit clauserunt, dum innoxios deposuerunt, vt ipsis quidem visum est, sed non Deo; quæ vero clausit, aperuerunt, eos qui depositionis pœnam diuino iudicio meruerunt, honoribus restituentes. atque vt semel dicam, sacris canonibus ad omnia quæ arrident & placent, tamquam ministris & famulis pro arbitrio semper abusi sunt.

g *Isai.* 22.

Hi sunt Mœchianæ hæreseos impij & iniusti conatus, hæc opera; quæ nos, vt minimi filij Ecclesiæ tibi, primo omnium Apostolico capiti nostro nuntiare, necessario optauimus.

uimus. Eius est de cetero quæ Deo sunt placita excogitare, & facere, Spiritus sancti A
ductu, a quo vt in alijs, sic enim hoc quoque regitur & gubernatur. Quin etiam Sanctorum, quibus idem zelus fuit, exemplo, eo adduci, vt a se dictatas & diuinitus exaratas litteras ad nos mittere dignetur, sicut nunc opulenta & meritis nostris maiora eius munera, eulogiasq. accepimus.

Retulit porro nobis idem frater noster Epiphanius, o diuinissime vertex, se expostulationem eius suscepisse propter Barsanuphium, Esaiam, & Dorotheum hæreticos; quod eos scilicet pro Catholicis recipiamus. Et valde mirati sumus, si nos humiles qui pro recta fide patimur, hæreticis adhæreamus. Obturetur os omne contra nos loquens, &
SE PVRGAT DE CALVMNIA S. DOROTHEVS. calumnias submittens. Orthodoxi sumus, quamuis alioqui peccatores. Neque in hoc ab Apostolica Fide vllatenus discrepamus. Omnem Synodum Oecumenicam & Localem approbatam, veritatiq. congruentem cum sanctis eorum canonibus amplectimur, B
omnem hæresim & hæreticum detestantes, atque anathematizantes. Anathema Barsanuphio, Esaiæ, Dorotheo & Dositheo, quos sanctus Sophronius anathematizauit. Sed & si quis alius eorum cognominis pariter hæreticus, eorum hæresim vel aliam quãlibet sequens, siue Episcopus, siue monachus, vel quicumque demum sit: Anathema esto. Si quis item opportune (vt conuenit) omnem hæreticum non anathematizat, eiusdem sortis esto. Nos enim puri sumus ab omni hæretica opinione sanctissimis precibus tuis, religiosissime.

Denique hoc etiam significamus, tametsi in epistola, quam per Eustathium fratrem misimus, non significatum sit: nos sacro vertici scripsisse per Epiphanium: nequaquam mentitum fuisse Epiphanium: res enim in hunc modum gesta est. Dederamus illi re-
EXCVSAT EPIPHANIVM TABELLARIVM. uera epistolam. Postea vero Imperantium metu eam expunximus. Ipse nihilominus, C
cum eius notas teneret, attulit ad sacra illius vestigia, beneuole id agens postquam in exilium acti fueramus. Est enim os humilitatis nostræ. Quare sancta anima tua scandalum ne suspicetur in conseruo nostro per omnia fidelissimo. Frater vester Archiepiscopus Thessalonicæ supplicibus cordis manibus beatitudinis tuæ salutationem suscepit, & per nos sanctissimum verticem tuum adorabundus salutat.] hactenus ad Leonem Romanũ Pontificem Theodori cum Platone litteræ, quas dedit Epiphanio remittens eumdem iterum Roma, cui & dedit epistolã ad Basilium S. Sabæ Abbatẽ, illum nempe, qui ignorans, zelo tamen pietatis, in eumdem Theodorum (vt vidimus) dixerat anathema. Verum rei veritate cõperta, erga eumdem redditus est propensissimus, vt ad
a Theod. lib. 1. ep. 35. in Cod. Colum. eum datæ litteræ istæ tum suo, tũ in primis Platonis nomine indicant, quæ sic se habent[a].

Basilio religiosissimo præposito & Archimandritæ Romæ Plato humilis Inclusus & D
Theodorus minimus presbyter & præpositus Studiensis.

THEOD. EPIST. AD BASILIVM ABBATEM S. SABAE. Litteras paternæ sanctitatis tuæ non aliter expectabamus, quam terra sitiens imbrem suum. Et postquam spe nostra frustrati sumus, doluimus, vt par erat vehementer. Attamen cum ex Epiphanio dilectissimo & fidelissimo filio nostro causam cognouissemus, quod nimirum coactus id feciss non contemptu aliquo nostrum (qui simplices licet, virtutem tuam nihilominus summopere obseruamus) animi dolorem abstersimus, summamq. lætitiam percepimus. Renuntiauit enim nobis, te eumdem esse, qui erga nos semper fuisses affectu & caritate, quin etiam adiecisse potius non parum bonitatis tuæ varijs modis. Zeli vero quem pro pietate geris, quanta vis & constantia sit sanctæ animæ tuæ commemorans, ambas nobis aures impleuit. Et benedictus sit Dominus virtutum, qui te in prima omnium ciuitate collocauit lumen diuinitus accensum, verbum E
vitæ præferentem bonorum operum abundantia: qui linguam tibi dedit diuina Fidei Orthodoxæ documenta libere celsoq. animo eloquentem. In quo & te obtestamur, opem ferre Ecclesiæ nostræ, tum tuopte robore, tum apud sanctissimum Apostolicum intercedendo. Etenim virilis vestra pro veritate concertatio, vniuersæ quæ sub cælo est Ecclesiæ, est firmamentum, & qui a vobis oritur zelus, semper totum orbem solet ad feruentem in Spiritu sancto fidei nostræ confessionem accendere. Quare conijciat religio tua quanta vobis occasio fidei retinendæ, & quanta laus a Deo cum debitis præmijs vos maneat illam conseruando & profitendo: quam semper conseruetis & annuntiare non cessetis, diuinissimi & admirandi Patres nostri.

Præterea autem iterum misimus fratrem & vestigiorum tuorum veneratorem Epiphanium, vt renuntiet ipse de rebus nostris, quemadmodum sanctis precibus vestris recte ha-

A ste habeant omnia, gaudentibus nobis peccatoribus & exultantibus in persecutione & carceribus, ita vt dicere audeamus: [a] Nobis datum est non solum credere in Christum, verum etiam pro ipso pati, vt excitet vos ad enixius orandum & pro imbecillitatis nostræ fortitudine, & pro communi vtilitate, pro qua nobis sermo est, & ad vos tertio iam repetita deprecatio, non vt e custodia liberemur, quia hanc non ducimus infamiam, sed maximam & supra merita nostra gloriam; sed vt in commune redundet vtilitas, tametsi ex infimis simus; semper enim (vt ait Theologus) priuatum commodum spernendum est pro vtilitate multorum. *a Philip. 1.*

PER ROM. PONTIFICEM EX MORE DAMNANDI HAERETICI.

Vtile autem fuerit (quod vnum est consilium nostrum & desiderium) per supremum Apostolicum, sicut ab initio semper factum est, Synodice damnari eos qui contra Euangelium Christi cœtum inierunt, & anathemate illius defensores appetierunt; quod adulB terium & adulteri coniugium, & adulterij patrocinium mox receperint tamquam dispensationem Sanctorum, sicut Mœchiani statuerunt, Sanctorum nomen dantes iniustis; quoniam nullus Sanctorum partem posuit cum adultero, nedum & adulteros coronarit, & diuina eis dona tradiderit, quando nec igni, tectove, quamuis Reges essent, impertiendos docuerunt. Quid autem quod Deum ipsum contumelia affecerunt coronarijs illis mysterijs, & anathema in eum dixerint, eos qui legem eius propugnabant, anathematizantes? Quod si hæc non fiant, petimus de cetero precum vestrarum robur, caritatis vinculi confirmationem, rescriptorum auctoritatem: quod omnino præstare dignemini, consolando pusillanimos, imbecilles corroborando, sanctissimi & desiderabiles & semper venerandi patres nostri.] hæc Theodorus vna cum Platone ad Basilium, atque hactenus de legatione Romam missa per Epiphanium.

STVDIVM THEODORI IN MONENDIS SINGVLIS.

C Ceterum etsi vinctus in Domino Theodorus in carcere positus esset, litterarum tamen internuntio vbique præsens erat, hos hortans, illos consolans, & roborans, vel docens: tunc enim scripsit inter alias epistolam [b] ad Euprepianum & eos qui cum eo erant, in fide stare monens; & aperiens eorumdem hæreticorum errores, eos confutat; sed quod eosdem refellit in dicta posteriori epistola ad Leonem Papam, hic eam prætermittimus recitare. Scripsit & tunc pariter ad Arsenium [c] epistolam, qua diluit argumentationes aduersariorum, quibus per dispensationem crimen licitum factum affirmarent. *b Theod. lib. 1. epist. 36. Cod. Columnens.* *c Theod. lib. 1. ep. 38. eod. Cod.*

Sed & ad Theophilum præfectū eodem itidem argumēto alias [d] litteras dedit, quibus eum cum in vnitate persistere cohortatur, obiectioni illi respondit, cur ipse Theodorus vocet hos hæreticos, quibuscū haud pridem secreto saltem cōmunicasset, ista subijciens: Quod si quærat sanctitas tua, quid causæ sit, cur hæc ipsi ante dispersionem non dixeriD mus, sed & commemorationem ipsi fecerimus in Byzantina ciuitate? Hoc habeto. Synodum eo tempore nondum fuisse, nec promulgatum adhuc erat prauum dogma, & anathema. Et ante hæc tutum non erat discedere penitus a præuaricantibus, sed apertam illorum solum communionem refugere, & congruenti dispensatione ad tempus commemorare *Patriarchæ & Imperatoris nomina scilicet.* At postquam in apertum nunc erupit impietas hæretica per Synodum: oportet religionem tuam vna cum ceteris Orthodoxis libere agere, nec communicando cum hæretieis, nec vllius nomen commemorando ex ijs qui Mœchosynodo adfuerunt, aut qui cum ea sentiunt.] ad finem autem eiusmodi colophonem apponens hortatur eum his verbis. *d Theod. lib. 1. ep. 39. eod. Cod.*

THEODORVS SE EXCVSAT.

Quamobrem suggero vt minimus frater & filius: Nequaquā sileamus, ne clamor Sodomorum simus. Nequaquam terrenis parcamus, ne cælestia amittamus: Nequaquam E scandalum demus Ecclesiæ Dei, quæ vel tribus Orthodoxis definitur, ea Sanctorum sententia, ne Domini sententia condemnetur, qua dixit: [e] Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo in medio eorū ego sum. Neque mea causa infelix hæc dico: Mihi enim (si dicere fas est) vel pro veritate mori, lucrum, gaudium & vita, si modo sacris precibus vestris confirmer, sed propter veterem inter nos spiritualem dilectionem, & pro communi vtilitate. Etenim si Dei Filius ac Dominus noster se ipsum obtulit pro omnibus Deo & Patri hostiam: quid debemus nos? Et quantū pro eo pati ac perferre nos æquum est, monachos præsertim & renuntiatione ipsa crucifixos? si modo reuera & non incassum renuntiauimus; quandoquidem non ab externa solum specie dijudicare res debet, cum multi personas sumant, & non sint id quod esse videntur, sed ab operibus ipsis species externa. Si ergo monachi sunt vlli, his temporibus: factis ostendant. Monachi autem munus est, vt nec tantillum sinat in Euangelio innouari; nec exemplum laicis præ- *e Matth. 18.*

THEODORI VEHEMENS EXHORTATIO.

bentes hæreſcos, atque hæreticæ communionis rationem reddant illorum perditionis.] A hæc ipſe.

IMPVGNATVR SENTENTIA THEODORI.

Verum cũ eiuſmodi Theodori epiſtolæ circumferrentur, quibus Synodi illius errorẽ iã eſſe conuerſum in hæreſim, conſtantiſſime affirmaret: non ab aduerſarijs tantum, ſed ab aliquibus ex ijs, qui prius ipſi adhæreſcere viſi erant, contradictum eſt, inter quos vnus Athanaſius fuit, ad quem idem Theodorus ea ex cauſa epiſtolam ſcripſit, hic neceſſario recitandam, quo omnibus innoteſcat, quibus niterentur aduerſarij rationibus ad purgandum perpetratum facinus, quibusve Theodorus, & factum vere hæreticum, & eos qui fecerunt hæreticos eſſe demonſtret. aurea quidem ipſa, vt quæ plurimorum Confeſſorum coronas recenſeat, & docta diſputatione hæreſim palam oſtendat. ſic enim ipſa ſe habet [a]. Athanaſio * fratri.

a *Theod. lib. 1. ep. 48. ex Cod. Column.*

* filio THEODORI EPISTOLA AD ATHANAS. MONACHVM.

Magna cum patientia legi litteras tuas, frater cariſſime, & obſtupui ad repentinam B mutationem tuam. Mitto priora illa, quod coram cum mecum eſſes, hæreſim eſſe confeſſus es Mœchianicam falſam opinionem; poſtea etiam cum Pentalogũ legiſſes, quincuplicem eum lucem eſſe, pronuntiaſti: Nunc vero (vt apparet) impugnandam tibi illam ſumis: totam orationem tuam priſtinæ illius ignorantiæ tuæ ſimilem, ac multo etiam magis infeſtam humilitatis meæ dictis effutiens. Et quidem ſi verba mea eſſent, quia obſcurus ſum, nihil mirum eſſet: cum vero ex Domini voce, Apoſtolorumq. & Prophetarum, a Patribus etiam Deo plenis demonſtratum ſit, hæreſim eſſe grauiſſimam: videat prudentia tua & quiſquis alius eſt qui tecum ſentiat, quo redigendi ſitis. Argumenta enim illa, quibus hæreſes non eſſe contenditis, ignoſcite, non ex Domini verbis, neque ex ore ſancto deprompta ſunt; ſed (vt cum Propheta *loquar*) [b] ex terra clamantium, & ex legibus alienis, multitudineq. omnia humano metu loqui permiſſa. C

b *Iſai. 29.*

PROBATVR ESSE HAERESIS MOECHIANORVM SENTENTIA.

Ais enim, amicos omnes ac pios, doctos iuxta & indoctos inſanire, cum hæreſim eſſe audiunt, hæc contra opponentes: Cum aduerſetur nemo, dicatve mœchari, & ſacrilegos abſoluere: quomodo hæreticos illos appellabimus? Tranſgreſſores enim mandatorum Domini & conculcatores canonum diuinorum & ſacrilegos, æquum eſt appellare eos ſcilicet, non autem hæreticos.] hæc ille. ad quæ Theodorus: Qui ergo poſſimus non obſtupeſcere primum diligentiam veſtram, quæ eadem atque illi identidem producit in medium, & vera inde reſponſa refert, quæ pueris ipſis perſuadere poſſint? Deinde rurſus eadem velut oblita quæ prius audiuit, profert cum acriore controuerſia & reprehenſione noſtra, qui hæreſim eſſe immerito affirmemus? Hoc inquam eſt, in quo demirari nos cogitis. Quod vero ad ipſos aduerſarios attinet, hoc dico: Quo pacto, quod Synodice promulgarunt, quod confirmarunt ſub eorum anathemate, ipſorum qui dog- D mati ſe opponunt, hoc eſt, ipſorum diſpenſationi, quod etiamnum quotidie factis ipſis docent, id prædicare & docere ſe negant? Quam igitur ob cauſam ego humilis incluſus hic teneor? Cur incluſus pater meus Plato ærumnis affectus eſt ab alijs ſegregatus primum, deinde in eum detruſus locum, vbi nunc eſt?

Cur Archiepiſcopus Theſſalonicæ Ioſephus ſcilicet ipſorum iudicio depoſitus, & in eas anguſtias redactus, vt cibum certa menſura caperet, miniſtris imperio adſtrictis, tum in palatio incluſus, ac nuper etiam in exilium eiectus? Cur reuerentia tua cum fratribus cuſtodiæ tradita Theſſalonicæ & Theoſoſtus præpoſitus ex eadem ciuitate pulſus cum diſcipulis, & alter ibidem præpoſitus immodice diuerberatus? Cur Naucratius & Arſenius fratres arcta cuſtodia hucuſque detinentur; pariq. modo Baſilius & Gregorius? Cur Stephanus ille virtutis amans præpoſitus cũ diſcipulis quinquaginta ſex exactus mona- E ſterio, cũ vna cum centum & decem & cum eo qui Epiſcopus ante fuerat, Mœchoſynodum tamquam Euangelij infractricem anathemate damnaſſet, ſicut miſſæ ab eo litteræ teſtantur? Cur Antonius religioſiſſimus præpoſitus in cuſtodiam apud Amorium datus, cum eodem quo ſuperior modo Mœchoſynodum vna cum fratribus ſuis anathematizaſſet? Cur Æmilianus frater a Nicomedienſi in Thyniam vinctus ductus eſt, verberibuſq. & ludibrijs affectus, direpto ab ijs qui irruperant monaſterio, proinde ac ſi hoſtium ſpolia fuiſſent? Cur in Cherſone perſecutionem paſſus Leo pijſſimus Epiſcopus, Valelades cognomento & Antonius reuerendus præpoſitus cum alijs duobus cuſtodia ſeptus? Cur in Lipara inſula vltra Siciliam poſita fratres noſtri in cuſtodia detenti? Cur Lætoius in Cherſone retentus, indeq. ſub cuſtodia ad Imperatorem miſſus, tum Byzantij iterum in carcerem miſſus, & alij pariter in monaſterio detenti?

Dicam

A Dicam rursus de nobis tribus. Cur ad Agathi nobis illa per Spatharium ab Imperatore denuntiata? Vos anathematizati estis, & a Synodo depositi. Cur illa ad S. Mamantem custodia, nobis tribus segregatis? Cur eodem aduenerunt ijdem Spatharius cum tribus qui ab aduersario depositionis & excommunicationis nostræ tabulas iterum afferebant, vt audiremus, tametsi aures occludebamus? Cur nos alij alio relegati & concluſi, tum Oeconomus, tum Arsenius fratres: alij ad duodecim ab vrbe Constantinopoli millia passuum pulsi, adeo vt quidam in spelunca delitescant quo nobis ministrent, laica veste induti: alij toto die in speluncis lateant, & quia interdiu comparere non audent, noctu inter se concurserent? Cur quotquot a militibus inueniri poterant, rapti & in carceres coniecti, deinde ab vrbe proiecti fuerunt? Atque vt initia ipsa perstringam: Cur Studianum *monasterium* a militum manu subito immissa occuparum, ita vt respirare nobis vix liceB ret, & Nicææ & Chrysopolis Episcopi eo aduentantes, vt adulteri copulatorem susciperemus, velut qui a præcedente Patriarcha iussus, adulterij copulationem peregisset? Et quoniam, aiebant, Sanctus qui iussit sicut Chrysostomus, Sancti est dispensatio: Quare illam recipite. Cur noctu nos quatuor inde sublati per ducem ac milites, atque ad Simeonem nescio quo nomine appellandum abducti, & quæ per illum nobis ab Imperatore significata, vt mutata sententia, ab instituto desisteremus, & dispensationem factam agnosceremus? Cur ad sanctum Sergium iterum inclusi, & Simeon eodem iterum profectus eamdem ob causam?

Cur per duces repræsentati nos Synodo numerosæ, in qua & tres maxime dignitates considebant? Cur ego humilis contumelioſe ibi tractatus, vndique obuallatus, illud subinde audiens: Nescis quid nugeris, quid dicas: Cum ego inclamarem: Concidit præC cursor, soluitur Euangelium, non est dispensatio. Et ille sæpius iteraret, dispensatio est, atque ita Sancti dispensarunt & præcedens sanctus Patriarcha. En testes quod ille adulteri copulationem præceperit, quamquam illi non sic eam appellabant: quin fremebant, & dentibus stridebant, cum adulteri copulatorem audirent. Cur anathema ijs qui sanctorum dispensationes non admittunt clara voce denuntiatum, & ego cum Patre meo & Calogero a ducali manu e medio exterminati? Archiepiscopus autem derelictus atque ob eam solum causam, quod a me rogatus cum Studianis celebrasset, velut communis presbyter, ipsorum sententia depositus: Etenim a Christo ipso & sacris canonibus depositum adulterij copulatorem absoluerunt, innoxium per omnia pronuntiantes, qui & cum ipsis antea sacrificabat. Eum vero qui deponi per canones non poterat, depositioni addixerunt, suum illud dictum factis confirmantes, posse Episcopos, D prout eis visum fuerit, vti canonibus: quod illi quidem perpetuo ita faciunt; nec hoc saltem considerare volentes, si ita res se habeat, posse Episcopos qui deponunt, ab eo quem deponant, ipsosmet deponi, vt impleatur Apostolorum oraculum. Hæc nos vobis, Episcopi constituimus. Vos vero in eis perseuerantes salui eritis & pacem habebitis; non obaudientes autem puniemini, & perpetuum inter vos bellum geretis, abiectæ obedientiæ pœnas congruas luentes.

Cur quæ post Synodum gesta sunt? Fratrum per Imperatorem discussio, cum diceret, nos quidem depositos, Synodum vero sanctam esse, & a se obsignatam. quandoquidem sanctorum dispensatio esset adulterina copulatio, & indemnatus qui eam peregerat, eorumdemq. cum admitteret illum nemo, aut singulorum seorsum, aut binorum, ternorumve simul, atque etiam plurium per monasteria & castra inclusio, nonnulloE rum etiam flagella & cruciatus, cum hæc iam vbique terrarum terra mariq. nota sint, vulgoq. iactata? Quam igitur ob causam hæc omnia, vt paucis complectar? Nonne quod adduci non possent vt dicerent, aut assentirent, dispensationem fuisse Euangelij transgressionem, quam velut salutarem & Sanctis parem aduersarij vociferabantur, factis & verbis etiamnum in eo consistunt, id loquentes, id agentes ista persecutione? Quonam igitur pacto dicunt, quod nemine aduersante, aut docente, ipsos vocemus hæreticos? Phantasia sunt ista quæ diximus & somnia: an vera? Et quoniam vera sunt, quo modo non vbique docent & prædicant verbis, factisque? Aut quo modo vos illis credentes, propemodum cum ipsis qui hoc dicunt, statis? Sed & si tacuerimus nos, orbis ipse veritatem testatur, horrendum silentij iudicium in vos ipsos attrahentes.

Quamobrem ego humilis cogor, non silere, siue scripto, siue sine scripto quoad vires ferunt cum timore ac tremore, cum vitæ discrimine. Et si quispiam vestrū fortasse non ne-

ceſſario, dicam & ſupetuacanee me facere exiſtimet. Verſi ad rem tamdem veniat oratio. A

Ais, nemine aduerſante, aut docente mœchari, ſacrilegoſq. abſoluere: quo iure illos appellemus hæreticos? Mœchari ergo & ſacrilegos abſoluere, verbo illi reuera non docent: nam nec Gentes quæ leges non habent, mœchari docent. Neque nos nude hoc ab illis dici, poſuimus, ſed quod adulterinam coniunctionem approbantes, & quæ illi annexa ſunt, & per eam alias Euangelij tranſgreſſiones cum canonum infractionibus, ſalutarem eſſe diſpenſationem, interiecto anathemate, ſancientes; atque hoc ipſum indies per exilia carcereſq. quos dixi vindicantes, Euangelium ſoluerint ex Sanctorum ſententia & virtute, diſpenſationem in omni præuaricatione fieri adſtruunt, immutabilia Dei mandata variantes & mutabilia ſtatuentes. Et qui poſſint mobilia ac mutabilia non eſſe, ſi diſpenſationem eſſe, quando violantur, re ac verbo Synodice docent? Non enim tam impudenter mentientur, vt Synodum a ſe coactam negent, ſi adulterinam B copulationem fateri nolint, diſpenſationem Sanctis parem appellaſſe, nec eos qui illam non recipiunt, excommunicaſſe. Quod ſi excommunicaſſe negant, quorſum illud exclamarunt: Iis qui Sanctorum diſpenſationes non recipiunt, anathema ſit. Perſpicuum eſt enim, cum recipere illas aliqui nollent, inde natam eſſe ſanctionem, niſi ebrij ſimus. Quanam vero de re alia quæſtio erat præterquam de adulteri coniunctione? propter illam ergo excommunicatio, vt quæ iuxta Sanctorum diſpenſationes facta eſſet. & quidem ſi earum ſimilis ſit, iniuſtæ fuerunt Sanctorum diſpenſationes: at ſi Sancti iniuſti non ſunt (vti verum eſt) excommunicati illi fuerunt, quod adulterinam copulationem non recipiant. quantumuis artificioſe id agant, vt quæ perſpicue ſunt, obſcura reddant, ſed occultari nequit quod factum eſt.

Iam vero quam immutabilia ſint mandata Dei, audi Baſilium magnum: Fortaſſe C intendere animam meam, vigilantioremq. in poſterum reddere Dominus voluit, vt homines non attendat, ſed per Euangelica mandata perficiatur, quæ nec temporibus, nec humanarum rerum circumſtantijs commutantur, ſed eadem permanent, ſicut ex beato & minime fallaci ore prodierunt, ſic in æuo perſeuerantia. Contra vero, qui adulterinam coniunctionem, ſalutarem diſpenſationem eſſe dixerunt: quid aliud dicunt, quam mutabilia eſſe Dei mandata, quæ nunc quidem mutentur, nunc minime mutentur? Sed immutabiles agant, & nonnullis temporibus atque humanis circumſtantijs, ſicut ipſi de Imperatoribus dixerunt, mutentur, & ad iniquitatem non imputentur. Rurſum autem tantam vim habeant, vt qui ea non ſuſcipiunt, hoc eſt, tranſgreſſiones, quæ vt ipſi aiunt, diſpenſationes ſunt Sanctorum, anathemate damnentur ab Eccleſia. Ex his ergo conficitur nihil aliud quam mutabilem & variabilem Deum eſſe, vt dicto ſuo ſimilis ſit, qui D dixit: Et Euangelium indifferens eſſe ad ſalutem & perditionem. Num enim in omnibus hominibus, & in omni mandati tranſgreſſione diſpenſatio eſt, an in quibuſdam, & in aliqua? Et quænam ſors iſta eſt, vt in quibuſdam ſit & in aliqua, in aliquibus & in aliquo nequaquam? A quibuſnam ergo, & a quam multis hæc diſpenſatio? ab Epiſcopis ſolis, an etiam a ſacerdotibus? Synodice, an priuatim vtrumque? Et ſi in Regibus tantum? An in adulterio ſolo, an in qualibet iniquitate? & quo modo a Regibus ceſſent Dei mandata? An omnino quaſi finem habeat eius imperium, quandoquidem nec Imperatoris ceſſat lex, niſi Imperator alter ſuccedat?

a *Epheſ. 5.* Sed & hoc quoque indagandum eſt, cum dicit Apoſtolus: [a] Viri diligite vxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſemetipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo, vt exhiberet ſibi ipſe glorioſam Eccleſiam E non habentem maculam neque rugam, aut quid huiuſmodi, ſed vt ſit ſancta & immaculata: Quo modo quæ nunc quidem adulterium & adulterij coniunctionem admittat, alijs autem mox temporibus ſimiles alias, ſine macula & ſine ruga perſiſtat, ac non lutulenta potius & ſordibus obſita, quod dicere perhorreſco? Decidant hæc nobis noui Euangeliſtæ: Se ipſos enim qui talia recipiunt, Eccleſiam Dei vocant, & eos qui eadem

b *Iſa. 32.* non probant, Eccleſiæ aduerſarios decernunt. Sed reuera, iuxta Prophetam: [b] Stultus fatua loquetur, & cor eius vana cogitabit, vt perficiat iniquitatē, & loquatur ad Deum

c *Gal. 1.* fraudulenter. Peſſima ita hæreſis hæc eſt. Atque illud beatiſſimi Apoſtoli vſurpare eſt hoc loco: [c] Miror quod ſic tam ciro transferimini ab eo qui vos vocauit in gratia Chriſti in aliud Euangelium, quod non eſt aliud; niſi ſunt aliqui, qui vos conturbant & volunt conuertere Euangelium Chriſti; ſed licet nos, aut Angelus de cælo euangelizet vobis

aliud

A aliud, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Præterquam autem euangelizauit nobis non Apostolus, sed Christus ipse, euangelizauit nobis Mœchosynodus adulteri coniunctionem, ex qua adulterium & multimodam ad mœchandum inductionem, salutarem esse dispensationem. & hoc illa vbique euangelizat verbis, factisq. quamuis callide dissimulet; vt postquam plurimos decep erit, & illaqueauerit, tum corybanta suum iterum exaltet, a qua miser ego vtinam procul fugiam, & fugere vos, vt peccator, oro, licet auscultare mihi nolitis.

En igitur, frater, ex Euangelio & Prophetis, necnon ex Patribus ostendi tibi, si modo fidem habere vis verbis veritatis, Mœchosynodum omnis hæresis numeros sine controuersia explesse, tametsi paululum quiddam in medio subtraxit, eo quod adulterinam tantum coniunctionem nominauit, vel potius prædicauit, dispensationem esse,
B in Ecclesia Dei. Nec vero mirere, si vox vna hæresim pariat, cum Dominum dicentem audias: [a] Iota vnum, aut vnus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant: Et caue dicas, quid opus est, nimis anxie laborare, & per vnam dictionem doctas speculationes reuocare, atque hoc illud ve concludere? ne forte impingas in hæresim Gnosimachorũ, de qua hæc auctor: [b] Gnosimachi sunt, qui omni Christianorum agnitioni ac scientiæ ita aduersantur, vt vanum & minus necessarium laborem esse dicant eorum, qui in diuinis scriptis aliquam exquirunt sententiam: neque enim Deum aliud a Christianis postulare, nisi præclaras & bonas actiones. Itaque aliquem simplici rudiq. animo institutum suum persequi melius est, vt aiunt, quam omnem curam in cognoscendis decretis, atque scientijs ponere. Ad hunc ergo modum Gnosimachi. Doce vero tu, si pores, ex diuinis litteris hæresim non esse: & ne mihi multitudinem obijcias, nec nocturnos Dei
C cultores iactes, doctosq. quos ais, & amicos. Nam si Deum colunt, vbi libertas? Et si docti (neque ego inficior tales esse: multos enim confiteor me imperito doctiores) sed si veritatem tenent, scienter ostendant ex ipsa veritate, atque adeo ab exemplis, aptis dico & non alienis, contrarijsq. veritati, & Apostolicis, paternisq. canonibus. Et si amici secundum Deum, quomodo hæreticorum communioni participant? neque enim sunt tales amici veri & fideles.

Attende itaque, frater, quid sanctus Basilius dicat in eos qui veritatem mentiuntur ex multitudine: Qui deposita quæstione rationem reddere non potest, cui non suppetit demonstratio, ideoque perfugium habent in multitudine: is victum se fatetur, vt qui nullum habeat fiduciæ adiumentum. & post alia: Ostendat mihi vel vnus pulchritudinem veritatis, & prompta mox erit persuasio. Multitudo autem sine demonstratione
D auctoritatem sibi vendicans, terrere quidem potest, persuadere non potest. Aut quot hominum myriades mihi persuadeant, vt diem noctem putem, vel vt æreum nummum pro aureo habeam & accipiam? vel certum venenũ hauriam pro cibo congruenti? Ergo terrenarum quidem rerum causa multitudinem nihil verebor, si mentiatur: in cælestibus autem decretis ad nutum sine vlla ratione sequar, ab ijs recedens, quæ iam olim magno consensu ex diuinorum scriptorum testimonio tradita fuerunt? Non audiuimus Dominum dicentem: [c] Multi vocati, pauci vero electi? & iterum: [d] Angusta & arcta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci inueniunt eam.

Quis ergo sanæ mentis non mauult ex paucis esse, qui per angustam introeant in salutem, quam ex multis qui per latam ferantur ad perditionem? aut quis non magis optasset, si tempore illo vixisset, quo beatus Stephanus certamen obijt, in illius parte cen-
E seri, qui solus lapidibus petebatur, qui omnium ludibrio expositus erat, quam inter multos illos, qui propter iniustam auctoritatem verisimilem causam obtinere videbantur? Pluris est vnus Deo placens, quam myriades sese arroganter iactantium, quemadmodum ex veteri Testamento discimus, cum millia multa e populo cælesti plaga caderent, & [e] Phinees solus fuerit, Deumq. placauit, & cessauit percussio. Quod si dixisset ille: Qui ausim ergo aduersus ea quæ tam multi tanto contemptu faciunt? Qui refrager ijs qui sic viuere decreuerunt? nec egregium facinus edidisset ipse, nec cessasset malum, nec seruati ceteri fuissent. Optimum ergo, optimum vel vnum iure audere, & iniustorum concordiam dissoluere. Tu vero, si videtur, seruato Noe summersam multitudinem antepone: mihi vero permitte, vt cũ paucis ad arcam conuolem. Et rursum si placet, adiunge te multitudini Sodomorum, ego vero cum Lot abibo, quamuis solus turbæ viriliter se subducat. Enimuero mihi etiam reuerenda multitudo non inquisitio-

[a] Matth. 5.
[b] Damas. de hæres.
[c] Matth. 20.
[d] Matth. 7.
[e] Num. 25.

nem fugiens, sed demonstrationem præbens; non amare vlciscens, sed paterne castigans; A
non nouitate gaudens, sed paternam retinens hæreditatem. Quamnam vero multitudinem mihi prædicas blanditijs & muneribus conductam? imperitia & ignorantia captam? metu & terrore prostratam? quæ breuem peccati vsuram æternæ vitæ prætulit? quod multi aperte confessi sunt. Multitudine mendacium defendis? hinc mali vim declarasti: quo enim plures malum tangit, tanto maior est calamitas. De his ergo in hunc modum. Ceteras autem propositiones tuas persequi superuacaneum foret, carissime, tum quia epistolæ modum excedunt, tum quia recto sensu dicta accipientibus obuia erunt quæ dicuntur.] hucusque ad Athanasium Theodorus.

THEODORI SCRIPTIO ADVERSVS MOECHIANOS.

At non hic finis certaminis: quoniam hæresim stabilire conantes, rursum alijs argumentis eumdem Theodorum appetiuere, ijsdemq. ex diuina scriptura petitis. Siquidem cum, vt dictum est, plurimos Theodorus haberet contradictores etiam extra B
numerum eorum qui Mœchosynodo interfuerunt, *ijdem* potissimum innitebantur argumento ab exemplis petito, ostendentes nimirum sanctissimos Patres, ab Apostolo Paulo incipientes, qui ex dispensatione Timotheum circumcidit, dispensatione aliquando vsos esse. Ad horum vero destruenda omnia argumenta idem ipse Theodorus volumen de Dispensatione vniuersali conscripsit, cuius meminit in epistola ad Naucratium, in qua & plura disseruit de ijsdem. Aggressus est autem Theodorus eumdem librum scribere hortatu fratris sui Ioseph Archiepiscopi Thessalonicæ aduersus Mœchianos, qui scuto illo dispensationis diuina humanaq. iura violarent, vel ab alijs violari eo falso prætextu paterentur. Nam audi quæ ipse ad eumdem Archiepiscopum germanũ suum scripserit in eius ferme exordio, vbi meminit de quaternionibus suasu sancti Platonis cognoscendis ad eum missis: [a] *Belle* autem (inquit) accidit, quod quaterniones in- C
spexisti: occasionem enim præbuit commonitio, seu potius iussio tua, vt huiusce propositionis refutationem aggrederer: quam hortatu patris nostri in quaternionibus illis misi sanctitati tuæ, nullam meam propriam in toto opere sententiam texens, quoniam nec lege iustius, nec canone rectius quicquam esse potest. Sed diuinorum tantummodo Patrum, quamuis inepte documenta & præcepta proferens atque connectens, prout oppositæ propositionis ratio postulabat. ac nisi lectionem laboris metu refugias, erit, ni fallor, operæpretium.] hæc ipse.

[a] *Theod. lib. 1. ep. 43. ex Cod. Colum.*

THEODORVS OMNIVM DOCTISSIMVS.

Porro Theodorus, hoc tempore ceteris eminentior doctrina in Oriente fulgebat, vt Orthodoxi omnes eius Ecclesiæ cum quid dubitationis in facultatibus Theologicis habere contingeret, ad eum tamquam ad oraculum solerent recurrere. Ipse tamen summa animi demissione præditus nihil sibi tribuens, sed cuncta patri sancto D
Platoni accepta ferens, intra septa sanctæ humilitatis procul ab omni arrogantia atque fastu se liberum custodiuit. Nam accipe quæ de his scribat ad Stephanum Lectorem, qui eum doctrinæ nomine plurimum suis litteris celebrasset. sic enim exorditur: [b] Accepi litteras Deum æmulantis caritatis tuæ inscriptione quidem tamquam ab vno, sententia vero tamquam a diuersis missas. Seu igitur ab vno, seu a pluribus de Deo interrogatus, quoad imperitia mea potest congruentissimum responsum dabo. Primum ergo quibus me celeberrima lingua tua exornauit: ab his ego laudibus longe remotus sum, cum peccator sim, & vitam agam minime laudabilem. Si quid vero in me est, Dei donum est, eius qui spiritu me genuit, patris precibus tributum, &c.]

[b] *Theod. ep. 53. ex Cod. Colum.*

THEODORVS SVBVENIT PERICLITANTI ECCLESIAE.

Quam bene consuluit Deus sua prouidentia, his temporibus perditissimis, Ecclesiæ Orientali, cum malorum Episcoporũ, & pessimorum Imperatorum conatu, vniuersum E
ferme Euangelium, & reliqua diuina scriptura in maximum discrimen adducerentur; dum quod diuina esset lege prohibitum, id per dispensationem posse fieri asserebatur: quod & carnalis populus auide amplecteretur, qui iam exemplo Constantini contra canones & Ecclesiæ morem veterem inconcessa tentaret, vt idem Theodorus testatur in epistola ad [c] Naucratium: sicq. populus sponte etiam ad deteriora diffflueret, quouis prætextu, ipsi aditu a malis sacerdotibus patefacto. Quamobrem, nisi tuba Theodori intonuisset tanto illato vulnere Euangelio, totus pene Oriens corruisset. Sed eius clangore factum, vt quamplurimi ad resistendum nouæ hæresi sese pararint ad prœlium.

[c] *Theod. ep. 50. ex Cod. Colum.*

Sed non prætereamus dicere de alijs Confessoribus hoc persecutionis tẽpore eadem ex causa coronatis, de quibus idẽ Theodorus in alijs duabus sequentibus ad Naucratiũ datis epistolis scribit: in prioris enim exordio, tamquã panegyri quadam laudibus ornat Philippum

A lippum atque Philonem qui in persecutione obierant, inter sanctos Confessores ob eam rem merito connumerandos. Rursum vero in alia ad eumdem Naucratium scripta ista leguntur[a], cum agit in primis de pseudoarchiepiscopo Thessalonicensi, qui Iosephi fratris Theodori sedem inuaserat.

[a] *Theod. lib. 1, ep. 11. Cod. Colum.*

Tria hæc in me effecerunt litteræ tuæ, fili desiderate: simul enim obstupui, admiratus sum, & cantaui. Primum propter impios, alterum propter pios, tertium propter Deum, qui corroborat eos qui in eius lege innituntur. At de sacro quidem Athanasio, *qui antea visus est lapsus pedibus*, eiusq. socijs desideratissimis, ac de fortissimo item meo Theososto, & de septemdecim eius strenuis comitibus, cum satis dictum sit in meis ad illos epistolis, omittendum est hoc loco, quamuis longiore digni sint oratione ac laudibus, qui diuinitus ac fortiter decertarunt. venio ad colophonem.

THEODORI EPIST. ALIA AD NAVCRATIVM DE CONFESSORIBVS.

B Quis vmquam adeo iniqua & absurda Christianus audiuit, vt gesta sunt a nefarijs Mœchianis, nomine Episcopis, re autem sacrilegis ex Apostolico & Patrum testimonio, etiamsi hæresim excipias? Hominem verberans quis vmquam sic cæcidit? non Christianam dico manum, sed etiam barbaricam. bis centum sexagintasex verberum, ac non multo post, bis ducentis boiarum ictibus in humeros inflictis, vti generosus Archiepiscopus, seu potius Allotri Episcopus, id est, alienæ sedis insessor Episcopus Thessalonicæ, neque gregarium quemquam, sed monachum, eumq. Præpositum, & quidem religiosissimum, Euthymium, securi rectiq. animi reuera nomini respondentem. Expauit cælum hoc spectaculo, & ego miser audiens inhorrui, & mecum opinor omnes quibus aliquis sensus est humanitatis & misericordiæ. Quem ad Christi exemplum componi oportebat, & percussum non repercutere; is immanior feris extitit, nullum Christiani ve-
C stigium retinens, nedum Episcopi. Et quamobrem hæc dilaniatio? Vt Christi athletam eo impellat, vt ipsum commemoret tamquam Episcopum. Sed o fortem atque inuictũ animum beati! sic enim loqui æquum est, quia post tot plagas, tantamq. profusi sacri sanguinis copiam, vt tingerentur astantium vestigia, & in limũ quodammodo concresceret purpureus ille puluis, ad ædificationem Ecclesiæ Dei, cum sic iaceret pene exanimis & elinguis, instarentq. tortores, vt commemoraret Tyrannum dixerim non Archiepiscopum: Minime, ait beatus. Eo modo ad mortem propemodum perseuerans, immobili animo, fixoq. in ijs quæ recte semel decreuerat.

EVTHYMII ABBATIS GLORIOSA CONFESSIO.

Pene omiseram quod in primis obseruandum. Templum ipsum Dei Prætorium factum fuisse Pilaticum. Ibi enim, hoc est, in sacra quam vocant Archangeli æde verbera-
D runt. Christi vero imitator quidam in domum suam eum recepit, impositaq. ad defluentis cruoris, laceræq. carnis plagas recens iugulati agni pellicula, virum refocillauit, viribusq. paulatim confirmatis, clam emisit, euocante mandato. Ita euasit qui iam mortuus erat, & mirabiliter reuixit ad Orthodoxæ Fidei decus, triumphumq. de hæreticis. *Quid his impiũ magis esse possit? Quis Orthodoxus in hæreticum talia vmquam exercuit?*] & paulo post de ipso ad quem scribit Naucratio, ista subijcit.

QVOMODO EVTHYMIVS LIBERATVS.

Tu vero, fili carissime, tametsi alibi custodieris, vt indicas, gaude, quia plures tibi coronæ texuntur. Et quamquam Leontius, discipulus olim, nunc negator, illis præsit locis, in quibus inclusus teneris, nihil mirere: hoc enim tempus est longanimitatis Dei, vt cognoscantur electi, & [b] regnet filius Tabeel in Bethlehem &c.]

DE NAVCRATIO.

b Isai. 7.

Cum in hunc modum pseudoepiscopus Thessalonicensis, dirissimus persecutor, tam
E crudelia atque deformia ageret aduersus sanctissimos monachos, qui eius communionem auersarentur, illamq. Ecclesiam, ceu lupus gregem ouium vastans, mirum in modum pessundaret: qui vere pastor erat, & pater, legitimusq. Archiepiscopus Thessalonicæ Iosephus ab hæreticis Mœchianis in Synodo Mœchiana depositus, his auditis magnopere cruciabatur, de hisq. iterum scripsit ad ipsum germanum suum S. Theodorum: quibus ille acceptis consolatorias reddidit ad eum litteras, quæ sic se habent[c].

Et prior epistola fraternæ ac paternæ tuæ sanctitatis, tametsi breuis numero syllabarum, abundabat tamen allegorici sensus copia, & posterior omni scientia atque humilitate, vnicum habens reprehendendum, indignas infelices laudes meas. Ego vero non per antiphrasim, absit, sed vere prorsus, elucere te his temporibus nostris in Archiepiscopali dignitate, sanctorum Patrum exemplo dixi. Nec aberrem, si columnam & firmamentum Ecclesiæ te vocem, mi frater optime. Quisquis enim pro veritate decertat

c Theod. lib. 1. ep. 43. Cod. Colum.

THEODORI AD IOSEPHVM EPISTOLA.

& pati-

& patitur,columen eius est & fastigiū.] & post multa,cū agit de quaternionibus,scriptis A
aduersus emergentē hæresim iussu S.Platonis,missis ad ipsum, aliaq. de pace adijcit,subijcit ista : De ciuitate autem tua, columnam accendisti pietatis, quam obscurare nullus vmquam possit. Neque est quod ægre feras ; quin lætare potius,vti & nos in dissipatione humilis monasterij mei : quia propter Christum hæc dissolutio. Neque ob eam causam, quod tam multi steterint, qui genua non curuauerunt, magna laus est; sed & quāuis vnicus esset:melior siquidem vnus Domini faciens voluntatem, quam decem millia præuaricantium. Nec vero ipse causa es illorum dispersionis, licet id garriant nonnulli, sed ego infelix. Erit autem nobis,si perferas, vtriusque rei cōmunio, tantamq. ipse mercedem capies in diuina fratrum dispersione, quantam ego nanscisear in reliquijs legis diuinæ apud Thessalonicam.] & paulopost : Scito accusatum fuisse Theosostum,quod ab
eo non participaret qui sedem tuam sacrilege inuasit, eumdemq. strenue monasterio suo B
pulsum fuisse, &c.] Extat vero & ad eumdem Iosephum germanum suum alia eiusdem
a Theod. lib. 1. epist. 33. Cod. Colum. Theodori [a] epistola de eadem per Mœchianos persecutione excitata. omittimus eam breuitatis causa.

PERSECVTORES THEODORI IPSVM VENERATI.

Sed quid ipse Theodorus? Furore illo primo persecutionis efferuescentis nonnihil sedato, factum est, vt ijdem ipsi, qui eum fuerant persecuti, in honore haberent, & veneratione etiam prosequerentur, ipseq. Nicephorus Patriarcha cum mitteret salutatum ; & alij rursus alijs officijs ipsum demerere satagerent. Est de his eiusdem Theodori significatio in dicta epistola ad Iosephum Thessalonicensem Archiepiscopum, in
b Theod. lib. 1. ep. 43. Cod. Column. qua hæc leguntur ad finem: [b] Carceris mei auctor cum exijsset, attulit mihi Patriarchæ salutationem. Ignoscet tibi Deus, inquit, hic habere te volebamus ad auxilium nostrū : Abijsti,& isthic consedisti. Inuideo tibi. Quod cum audissem,risi. Neque enim opus erat C
respondere me vsque ad illa verba. Tum ego : Si inuidet, inquam, exeat & ipse. Relaxauit porro custodiam inuitans ad refocillationem. Attulit enim & Simeonis salutationem, & quod Imperatori dicere velit, me in carcere laborare. Et a Leontio humilem salutationem : Passus sum, ait, necessitatem : Non separet me Deus a sermone tuo. Et ego : Hæc ego, inquam, ab illo non requiro.] hæc Theodorus de ijs qui persecutionem mouerunt, quiq. cum aduersarijs communicantes pœnitentia ducti, atque Theodori virtute conuicti sunt. Ista tamen Theodorus vsque ad bienniū passus, ad obitum scilicet Nicephori Imperatoris. At satis iam quæ ex eius epistolis ad rerum gestarum notitiam vsque ad necem ipsius Imperatoris, historia epistolari quam fidelissime sunt collecta, numquam hactenus Latinis visa,quibus præsens Annaliū tomus magnopere decoretur.

NICEPHORI TYRANNIS IN SVBIECTOS.

Quæ præterea spectant ad eiusdem Nicephori Imperatoris aduersus vniuersum po- D
pulum tyrannidem, Theophanes ista habet :

Anno octauo Imperij sui Nicephorus post multas impias animaduersiones, militias prorsus humiliare tractās, Christianos exules ex omni themate in Sclauinias ferri iussit, horum autem substantias venundari. Erat autem hæc res captiuitate non minor,mulris ex amentia blasphemantibus, & inimicorum cursus poscentibus, alijs nihilominus circa sepulchra parentalia lamentantibus, & defunctos beatos asseuerantibus. Fuerunt autē & qui suspendio vsi sunt.]& paulo inferius,numerans reliquas illatas ab eodē calamitates, sic pergit: Hæc quidem inchoata sunt a Septembri mense,porro circa Pascha finita sunt.

Secundam vero hanc afflictionem commouens, militare præcepit egenos, & armari aduersus compatriotas, conferre nihilominus etiam decem & octo ac dimidium numisma per singulos Fisco, vna cum omni proximitate ad tributa publica. E

Tertiam malignitatem inferens,perpendere iussit & augeri horum tributa & præstare * Cariacitorum causa siliquas binas.

* Cariaticorum

NVMERANTVR NICEPHORI TYRANNICAE EXACTIONES.

Et ad quartam nequitiam, reliquos reditus omnes augmentari præcepit.

Quinta vero afflictione illata venerabilibus domorum inquilinis, orphanotropij scilicet, ac Hospitalium,Gerocomiorum, Ecclesiarum quoque ac monasteriorum regularium per singulos focos census exigi a primo tyrannidis eius anno præcepit. Et quæ meliora erant in rebus, in regiam Curatoriam deferri iubebat.

Sextam commouens afflictionem, a Prætoribus inspici iubet eos qui ex paupertate repente ditati essent, & ab his pecunias exigi, quasi ab inuentoribus thesaurorum.

Septimam quoque adinueniens, eos qui ante viginti annos, & vsque ad hunc inuenerant dolium, aut vas quodcumque,omnibus proprijs iussit priuari pecunijs.

Octauam,

A Octauam, eos qui ex auis vel patribus hæreditauerunt, & diuisa substantia, pauperes facti fuerunt: ex ijsdem annis viginti sicles Aerario publico iubebat præbere. Et eos qui emerant extra Abydum corpora seruilia, bina numismata in tributum dare præcepit, maxime eos qui in Dodecanisо erant.

Nonam, naucleros qui maritima inhabitabant, & maxime eos terreno labore minoris Asiæ viuentes, emere de rebus quæ ab illo rapiebantur, cogebat, vtcumque appretiarentur ab ipso.

Decimam, insignibus Constantinopoleos naucleris collectis, dedit in vsuram quatuor siliquarum numismata, cum auri duodecim librarum persoluerent, simul & consueta commercia.

Hæc ex multis summatim pauca descripta sunt, significantia multimodum ad om-
B nem speciem eius molimen. Quæ enim in regia vrbe primoribus, mediocribus & exiguis ostensa sunt mala, nequeunt scribi. Alios quidem, eo inuestigante, qualiter domi viuerent, ac summittente quosdam malignorum seruorum derogandi dominis; in primordijsq. quasi dubitante super his quæ dicebantur, deinde vero affirmante calumnias. Id ipsum & super ignobilibus gerebat, * dignos eos honoribus iudicans. Præterea domorum multas habitatorum a prima in tertiam generationem subuertebat, spe fretus, vt quanto celerius ruerent, tanto has ipse hæreditate citius possessurus esset. Dignum autem est, vt & hoc causa voluptatis & paradigmatis memoriæ commendemus. Cerularius quidam erat in foro ex laboribus suis locuples & nihil agens; quo accersito, omnium vorax Imperator ait: Pone manum tuam in vertice meo, & iura quantum tibi sit auri. Qui parum, tamquam indignus, recusans, coactus est ab eo hoc facere. & centum
C se libras dixit habere: quas eadem hora auferri præcepit, dicens: Tu quid opus habes solicitari? prande mecum, & tolle libras decem, & his vade contentus.] hucusque Theophanes de iniquissimi Imperatoris rebus gestis.

* indignos

Quod ad res pertinet Occidentales, produnt Annales veteres Francorum, celebratum fuisse hoc anno Concilium Aquisgranense occasione motæ quæstionis de processione Spiritus sancti, de quo Annales sub Caroli filio Ludouico conscripti hæc habent: Iis ita gestis, Imperator de Arduena Aquisgranum reuersus, mense Nouembri Concilium habuit de processione Spiritus sancti. Quam quæstionem Ioannes quidam monachus Hierosolymis primo concitauit. Cuius definiendæ causa * Berahartus Episcopus * Vuormatiensis atque Iesse Episcopus & Adelhardus Abbas monasterij Corbeiæ Romam ad Leonem Papam missi sunt. Agitatum est etiam in eodem Concilio de statu Ecclesiarum
D & conuersatione eorum qui in eis Deo seruire dicuntur. nec aliquid tamen in eis definitum est, propter rerũ, vt videbatur, magnitudinem.] hæc Annales, eadem & alij omnes.

CONCILIVM AQVISGRANENSE.

* Berantius
* Vuangiomi
* Iesse Episc. Vuormatiæ

Hic monendum esse putamus Lectorem, non de his dubitatum vel tractatum, num Spiritus sanctus a Patre, Filioq. procederet; sed quod tum apud Hispanos (vt vidimus & suo loco pluribus diximus) tum apud Gallos additæ fuerunt Symbolo quatuor illæ syllabæ, *FILIOQVE*: num id bene factum esset, vt & ita auctum Symbolum in Ecclesia caneretur: Acceperant enim licentiam a Leone ipso Romano Pontifice Franci, vt liceret eis Nicænum Symbolum siue dixerimus Constantinopolitanum, in Ecclesia canere. Sed cum ipsi illud canerent cum eo additamento: inde oborta est controuersia, num licite illis appositis syllabis, legitime in Ecclesia cani posset. cum alioqui de ipsa processione Spiritus sancti, disputari minime debuit neque in controuersiam adduci, cum san-
E cti Leonis Magni auctoritate constaret (vt a nobis suo loco dictum est) recte dici Spiritum sanctum a Patre Filioq. procedere. Quid autem actum sit Romæ a Legatis a Synodo missis, vetera nos docent Ecclesiastica monumenta ex Zmaragdi ad Carolum epistola, in qua ipsa Acta[a] inseruntur hac inscriptione notata.

DE PROCESSIONE SPIRITVS SANCTI.

[a] *Accepimus a Ducao Frötone Societ. Iesu, habuimus etiam ex script. Cod. Antonij Augustini.*

Ratio, quæ habita est de Symbolo Fidei in Secretario B. Petri Apostoli inter D. Leonem sanctissimum & coeuangelicum Papam Vrbis Romæ & Bernarium atque Iesse Episcopos, seu Adelhardum Abbatem missos D. Caroli Imperatoris per Indictionem secundam.

Lectis a prædictis Missis per ordinem testimonijs, atque a domno Apostolico diligentissime auditis, ait, Ita sentio, ita teneo, ita cum his auctoribus & sacræ scripturæ auctoritatibus. Si quis aliter de hac re sentire vel docere voluerit, defendo: & nisi conuersus fuerit, & secundum hunc sensum tenere voluerit, contraria sentientem funditus abijcio.

EPISTOLA CAROLI NOMINE AD LEONEM III. SCRIPTA A ZMARAGDO.

His

His dictis, noui quod nonnulla colloquendo potius quam disputando præcesserunt. A quorum series sensuum seu verborum nisi tantum quod inde fuit, non satis memoriæ occurrit. Cumq. eadem collatio ad hoc vsque procederet, vt iam magis certa disputatio, quam vt supra collocutio habenda esset: & si non eadem fuit proprietas sermonum, in quantum recordari valeo, iste tamen fuit cursus sensuum & summa conclusio nouissimarum definitionum.

PROCESSIO SPIRITVS SANCTI A FILIO ASSERITVR A PONTIFICE.

Missi: Quia vero, vt dicitis, ita certissimum credendum est, credendo immutabiliter tenendũ, tenendo vero sicubi necesse fuerit, constantissime defendendum est: numquid non id nescientes docẽdum, scientibus autem vt id attentius teneamus, confirmandũ est? Papa. Ita est. Missi: Si ita est, si quis hoc nescierit, vel ita non crediderit: num saluus esse poterit? Papa: Quisquis ad hoc sensu subtiliori pertingere potest, & id scire, audita sciens credere noluerit, saluus esse non poterit. Sunt enim multa, e quibus istud vnum est, sa- B cræ fidei altiora mysteria, subtilioraq. sacramenta, ad quorum indagationem pertingere multi valent: multi vero aut ætatis quãtitate aut intelligentiæ qualitate præpediti, non valent. & ideo (vt prædiximus) qui potuerit, & noluerit, saluus esse non poterit.

PETVNT LEGATI VT CANTARE LICEAT QVOD CREDITVR.

Missi: Si ergo ita est, immo quia ita est, quod non credere, non licet, & non tacendo, docere licet: Cur non licet cantare, vel cantando docere? Papa. Licet, inquam, licet docendo cantare, & cantando docere. Sed illicite in prohibitis, nec scribendo nec cantando licet inserere. Missi: Quia ergo vtrisque notum est, quod ideo a vobis, vt id Symbolum cantando vel scribendo inseratur, illicitũ ducatur vel dicatur: quia illi qui idem Symbolum condiderunt, non indiderunt, vt cetera sequentes principales Synodi, Chalcedonensis, scilicet quarta, Constantinopolitana quoque quinta, & sexta, & nouum vltra Symbolum a quoquam qualibet necessitate, seu saluandi homines, deuotione condere, & in ve- C teribus tollendo, addendo, mutandove quicquam inserere prohibuerunt, non est ibi diutius immorandum. Sed hoc quæro. Hoc vt dicatur, rogo: quia id credere bonum est: bonum hodie sicut ad credendum, ita ad cantandum esse, si tunc ab eis insertum fuisset. Papa: Bonum certe & valde bonum, vtpote tam fidei sacramentum magnum, quod non licet non credere, quisquis ad hoc valet pertingere.

Missi: Numquid non bene idem tum auctores fecissent, si quatuor tantum addendo syllabas, tam perneceſſarium fidei sacramentum cunctis deinceps sæculis perspicuum redderetur? Papa: Sicut non audeo dicere, non bene feciſſe, si feciſſent, quia proculdubio sicut cetera quæ vel omiserunt scientes vtique & non tam humana quam diuina illuminati sapientia fecerunt: ita quoque non audeo dicere, istud eos nobis minus intellexisse, perpendisse, cur dimiserunt, vel cur dimissum, ne vltra mitteretur, D sicut & cetera prohibuere. Tu & tui videte quid sentiatis de vobis. Nam vt ego me illis non dico præferam, sed etiam illud absit mihi, vt coæquare præsumam. Missi: Absit etiam, Pater, Deo nostro protegente, illud a nobis, vt nos quicquam horum cogitemus, vel dicamus, vel superbia inflati, vel in diuinis rebus humanæ laudis cupidine prouocati, ac si nosmet illis non tantum præferre, verum etiam coæquare præsumamus: sed tantum secundum huius temporis qualitatem, imbecillitatem fratrum nostrorum caritate compatientes, illud quærimus, in eo laboramus, vt quia finis mundi appropinquat, in quo, sicut prædicta sunt, tempora periculosa: etiam ideo inter cetera maxime fratribus nostris prodesse valeamus. Quo ergo fideles in Domino in sacramento fidei reddere studeamus; & idcirco quia præfatum Symbolum a quibusdam ita cantari reperimus, & quod id Ecclesiasticæ congruere fidei, sicut sentimus, vtique cognouimus, at- E que per hoc & nunc iam plurimos doctos & sine fine vsque in finem sæculi de tanto mysterio, si ita teneatur, instruendos esse cognouimus, qui nequaquam instruerentur, nisi cantaretur: melius nobis visum fuit, cantando tantos instruere, quam tacendo indoctos relinquere. Si enim sciret Paternitas tua, quanta sunt hodie millia id scientium quia cantatur, qui numquam scituri essent, nisi cantaretur: fortasse nobiscum teneres, & id tuo etiam consensu, vt cantaretur, acquiescerес.

Papa: Interim assentio: Verũtamen, quæso, responde mihi: Num vniuersa huiusmodi fidei mystica sacramenta, quæ Symbolo non continentur; sine quibus quisque, qui ad hoc pertingere potest, Catholicus esse non potest, Symbolis inserenda & propter compendium minus intelligentiũ, vt cuique libuerit, addenda sunt? Missi: Nequaquam, quia non æque omnia necessaria sunt. Papa: Et si non omnia, certe plurima sunt his similia,

quæ

A quæ nisi a capientibus credantur, Catholici esse non possunt. Missi: Dabisne aliquid, non dico sublimius, sed saltem huic simile Symbolo deesse? Papa: Nempe dabo, & abunder dabo. Missi: Da primo vnum, & si necesse fuerit, adde alterum.

Papa: Quia amica agitur contentione, quod agitur, & pro vtrarumque partium quæritur salute, quod quæritur (atque vtinam quoties aliquid huiusmodi in maioribus seu in minoribus Ecclesiasticis vel Catholicis vtilitatibus quæritur, ita per omnia pacifice sine peruersa * intentione quæreretur) ne quid forte de tam reuerendis mysterijs temere loquamur, detur considerandi locus: & dabimus quicquid de his dederit Dominus. NON OMNIA QVAE CREDVNTVR CANTANTVR IN SYMBOLO. * contentione

Et nocturna dilatione congrua data, ait Papa: Numquid magis salutare est credere, periculosumve non credere Spiritum sanctum a Filio sicut a Patre procedere, quam Fi-
B lium sapientiam, Deum a sapientia Deo, veritatem Deum a veritate Deo genitum esse; & tamen vtrumque vnam sapientiam, vna veritatem, essentialiter Deum esse: cum tamen constat, id a sanctis Patribus eidem Symbolo inditum non esse? Si ergo hæc duo, sicuti sapientes decet, in tam familiari disputatione ad hoc valent, vt nobiscum sentiatis, & cognoscatis, tot priores Catholicos Patres, qui hoc vnde agitur, vel Symbolis non inseruerunt; vel inserere, quemadmodum cetera (vt supra dictum est) prohibuere: non præsenti ignorantia, non futura negligenti prouidentia prætermisisse: & prætermissum ne mitteretur prohibuisse, a coaceruandis testimonijs libentissime quiescimus. Sciendū vero, non solum secundum essentiam diuinitatis, verum etiam secundum mysterium Dominicæ incarnationis tanta, Deo auctore, & ex eorumdem Patrum auctoritate, damus & talia, quanta non solum sapientibus satisfacere; sed etiam stultos valent op-
C primere. Missi: Non inquam necesse est in eo laborare, an nesciamus quod scimus, quia quicquid exinde ceteri sciunt, nos Deo auctore scimus, aut scire possumus, si non scimus.

Papa: Hoc est, inquit, quod miramur, qui sine profectuoso labore potestis quiescere, laboratis ne quiescatis. Missi: Non ideo laboramus, ne quiescamus; sed ne propter inertiam pij laboris præmium amittamus; & salua diligentiore inquisitione, declinataq. pertinaci contentione, adhuc maius æstimamus lucrum, quod per hoc in corde quærentium acquiritur, quam detrimentum in eo fieri, illorum qui addiderunt, ac si per contumaciam contemptores paternarum constitutionum existerent. Aliud est enim per arrogantiam transiliendo bona contemnere, aliud bona per beneuolentiam meliora efficere. REPRIMIT PAPA IMPORTVNITATEM PETENTIVM.

Papa: Istud quoque etsi in quibusdam vt agatur, bonum est: non tamen ideo vbique
D agendum est. Qua de re multa id ita esse probantia addi poterant testimonia; sed res per se admodum patet, quanto melius sit, vt quisque quodlibet bonum ita vt est, vtile reddere studeat. aut si forte id ipsum bonum melius efficere nititur; hoc primo caueat, hoc magnopere perpendat, ne & se vltra quam debuit, temerarium præsumendo, & illud quod per se salubre erat reddat noxium corrumpendo. Nisi quis forte asserere velit, de præsenti vnde agitur, vel similibus capitulis, quæ sine periculo loco suo docere licet, & discere, vt ordo docendi licitus dimittatur, & ibi deserantur, vbi nunquam deinceps docens aut discens innocens, sed semper sane in transgressionis crimine merito culpabilis vterque iudicetur: Quod te fortasse, si non dedigneris audire, non immerito tangit: qui hic quod hactenus in Ecclesia Dei, & sibi quisque sapiens scire, & sine cogitatione delicti insipienter potuit docere, iam deinceps non dico, stultus discere: sed
E nec ipse sapiens sine præuaricatione possit cantare, cantandove, vt vultis, quemquam docere; & dum multis alio, quam debetis, tramite prodesse eligitis, nullum in hac dumtaxat parte dimittitis, cui si vos sequutus fuerit, non noceatis. Nam de eo, quod supra docuistis, non æque iudicandus vel habendus sit ille, qui tale aliquid deuote fructum quærendo ageret; illo qui hoc contumaci iussione præsumeret. Hæc defensio, vel si dici liceat, tergiuersatio, non hunc respicit, non istud intendit: quia non idem Patres discernendo vel decreuerunt, nec sanxerunt: vt ipsum beneuolus præsumerer, non maleuolus, sed tantummodo nullus.

Missi: Numquid non a te id ipsum Symbolum est data in Ecclesia cantandi licentia? Numquid a nobis huc vsus ille cantandi processit? Hinc etenim illuc, mos idem cantandi non a nobis huc aduenit: & quomodo illum vsque hodie cantamus? Papa: Ego licentiam dedi cantandi, non autem cantando quippiam addendi, minuendi, seu mutandi LICENTIA CANTANDI SYMBOLVM DATA A LEONE PAPA.

tandi, & vt expreſſius aliquid, quia vos cogitis, loquar: quamdiu vobis in hoc ſatis fuit, A
quomodo in huiuſmodi cantando vel celebrando ſacroſanctis myſterijs, ſancta Romana
tenet Eccleſia: nequaquam aut nobis in talibus laborare, aut alijs laborandi occaſionem
neceſſe fuit ingerere: Quod vero aſſeritis, ideo vos ita cantare, quoniam alios in iſtis par-
tibus, vobis priores audiſtis cantaſſe: quid ad nos? Nos enim id ipſum non cantamus ſed
legimus, & legendo docere, nec tamen legendo, aut docendo addere quippiam eidem
Symbolo inſerendo præſumimus. Quæ vero prædictis Symbolis fidei tantum non con-
gruentia deeſſe cognoſcimus, non (vt ſæpe dictum eſt) inſerere præſumimus, ſed locis,
temporibusve opportunis, quibus competit, miniſtrare curamus. Miſſi: Ergo, vt video,

QVID DECERNAT LEO PAPA. illud a veſtra Paternitate decernitur, vt primo illud, de quo quæſtio agitur, de ſæpe fato
Symbolo tollatur, & tunc demum a quolibet licite ac libere ſiue cantando ſiue traden-
do diſcatur, & doceatur. Papa: Ita proculdubio a noſtra parte decernitur: ita quoque vt B
a veſtra aſſentiatur, a nobis omnimodis ſuadetur. Miſſi: Quamquam ergo (vt ſupra ipſe
dixiſti) pro ambarum partium quæritur ſalute, quod quæritur: ſublatis his, quæ vultis,
bonum eſt, vt idem Symbolum cantetur. Papa: Bonum ſane. Quod tamen, non impe-
rando, ſed vt prius permittendo dicimus. Quia illud, ſicuti tunc, ita & nunc, ſi ſincere
agatur, vtile indigentibus eſſe poſſe, non ignoramus.

Miſſi: Quia vero (vt dicitis, & verum dicitis) bonum eſt cantare id ipſum Symbolum:
numquid enim, ſi ſermo plenus recta fide e medio tollatur, idem ſermo ab omnibus ac ſi
contra fidem ſit condemnabitur? Quale ergo dabis conſilium, ne id ipſum ad aliquod
tranſeat exitium? Papa: Si prius quam ita cantaretur, interrogatus eſſem: ne inſereretur

SVADET PAPA NON CANTANDVM SYMBOLVM. vtique reſpondiſſem. At nunc (quod tamen non affirmando, ſed vobiſcum pariter tra-
ctando dico) quantum menti occurrit, ita mihi videtur poſſe vtrumque fieri: vt paula- C
tim in palatio (quia in noſtra ſancta Eccleſia non cantatur) cantandi conſuetudo eiuſdem
Symboli intermittatur: ſicq. fiat, vt quod id ipſum, vt cantaretur non quælibet imperan-
tis auctoritas, ſed potius audiendi id fecerat nouitas. Si dimittatur a vobis, dimittetur
ab omnibus. & ita fortaſſe quantum eſſe poteſt, non incongrue vtrumque fieri poſſit,
vt quod iam nunc a quibuſque prius neſcientibus recte creditur, credatur; & tamen
illicita cantandi conſuetudo, ſine cuiuſque fidei læſione tollatur.] hactenus habent
Acta.

Poſt hæc autem Leo Papa cuſtos antiquitatis, ab eis præſumptæ abſque conſenſu Apo-
ſtolicæ Sedis licentiæ vindex aſſurgens, non ſolum verbis differendo & præcipiendo, quid
vellet fieri patefecit; ſed indelebile monumentum erigendum putauit, quo poſteris in-
noteſceret, in ſacro Symbolo eſſe nihil addendum. Siquidem in baſilica S. Petri (non au- D
tem Pauli, vt aliquis aſſeruit [a]) duas tabulas argenteas, ad Confeſſionem eiuſdem S. Pe-

a *Mag. Sent. lib. 1. diſt. 11.*

tri affigendas curauit, in quarum altera Symbolum Latine ſcriptum legeretur, in altera
vero Græce exaratum abſque aliquo quatuor illarum ſyllabarum additamento FILIO-
QVE; ſed illud in ſuo priſtino candore voluit integrum permanere. Eſt mentio harum
tabularum apud Anaſtaſium in ipſo Leone, dum agens de baſilicæ S. Petri collatis donis,
hæc ait, poſtquam de ornamentis oblatis eidem Eccleſiæ nonnulla præmiſit: Hic vero,

SYMBOLVM DVPLEX IN SCVTIS ARGENTEIS. inquit, pro amore & cautela Orthodoxæ Fidei fecit vbi ſupra ſcutos argenteos duos,
ſcriptos vtroſque Symbolo, vnum quidem litteris Græcis, & alium Latinis, ſedentes dex-
tera, læuaq. ſuper ingreſſum Corporis, penſantes argenti libras nonaginta quatuor &
vncias ſex.] hæc ibi.

Quando autem, & qua occaſione illa verba FILIOQ. itidē auctoritate Romani Pon- E
tificis: in Symbolum in Romana Eccleſia ſint recepta, alia poſcente cauſa, ſuo loco dictu-
ri ſumus, ac quando pariter cœptum ſit idem Symbolum in eadem Eccleſia cani, par erit

b *Vualfr. Strab. de reb. Eccleſ. cap. 22.* ſuo loco tractatio. Vualfridus Strabo [b] temporis huius ſcriptor tradit, vſum hunc can-
tandi Symbolum a tempore damnatæ Felicianæ hæreſis in Gallia atque Germania fre-
quentatum; atque ea ratione factum, vt Conſtantinopolitanum potius quam Nicæ-
num in Eccleſia caneretur, quod ſcilicet Conſtantinopolitanum aptius videretur mo-
dulis muſicis. Sed cur non potius, quod hoc plenius ſit, vtpote quod de Spiritus ſancti
diuinitate habeat magis expreſſam ſententiam? Sed de Symbolo ſatis.

Moritur hoc eodem anno ſeptimo Kalendas Aprilis ſanctus Ludgerus Monaſterienſis
Epiſcopus egregia ſanctitate conſpicuus. Cuius res geſtas & miracula poſt obitum de-
ſcripſerunt monachi Vuerdenſes omni ſinceritate, extant ipſa iam cuſa. porro dies na-
talis

A talis eius in Ecclesiastica monumenta relatus anniuersarie in Ecclesia Catholica recolitur, atque colitur. Tradunt ijdem scripta ab eo opuscula quædam, & inter alia res gestas a S. Bonifacio Episcopo Moguntino & Martyre, necnon vitam SS. Gregorij & Alberici.

Quæ autem interceſſerunt inter ipsum & Carolum Magnum Imperatorem vltimo loco, ante obitum, ab eisdem ita memoria digna narrantur: Carolus Imperator eum ad se pro quadam Reipublicæ vtilitate euocari fecit. Qui cum secundum præceptum eius venisset, & iuxta palatium mansionem accepisset: primo statim mane, misso ad eum Rex cubiculario, ipsum ad se venire præcepit. Ea ipse hora persoluendis ex more cursibus, *consuetis scilicet recitandis precibus*, cum suis insistebat. Cumq. his expletis, se venturum nuntio respondisset, & hoc Regi ille retulisset: secunda quoque vice & tertia ad eum accersendum misit. Sed ille diuinum seruitium cunctis
B alijs rebus anteponendum esse non ignorans: omnino venire distulit, donec cœptam psalmodiam consummaret. Qua finita in conspectum Regis cum venisset: cur ad imperium suum venire contempsisset, interrogauit. Ad hæc ille vultu intrepido, mente constantiori: Ego Imperator, inquit, tuum semper præceptum ita in omnibus exequendum putaui, vt tamen Deum tibi vbique præferendum non dubitarem, quem omnibus anteponendum esse, omnes norunt, omnes fatentur. Hoc & ipse mihi præcepisti, quando pastoralis curæ solicitudinem mihi commendabas, vt Deo primum seruiendum scirem, post hæc tuis consequenter imperijs cognoscerem esse obtemperandum. Hanc tui mandati auctoritatem, hanc iustissimæ discretionis regulam secutus, Deum tibi & cunctis in terra mortalibus præponendum non ambigo: nec tuum esse credidi quod huic iussioni & perspicacissimæ rationi contrarium esset. Ideo non Regiæ potestatis inhonorationem
C & contemptum, vt maleuoli criminantur, sed potius propter tuam salutem, qua Deo debitum exoluere curaui, & ita consequenter ad tuum expeditior seruitium veni. Hanc eius responsionem Rex optimus amplexus: Gratias, inquit, habeo Episcope: quia qualem te esse credidi semper, talem nunc te esse expertus sum. Nam aliqui quidem fuerunt, qui hoc tuum factum aliter interpretandum, & ad meam iniuriam retorquendum putarunt: sed vtpote sanctitatis tuæ inuidos, minus deinceps gratos habebo, & nullius de cetero contra te accusationem auditurum me, Deo volente, promitto. Tu, vt hactenus fecisti, Dei semper operare voluntatem, & simul nobis deuotus & fidelis pro nostri Imperij statu orare memento, &c.] at de his satis.

SANCTVS ANTE VVLT PRECES ABSOLVERE QVAM PARERE VOCANTI IMP.

D IESV CHRISTI ANNVS 810. LEONIS PAP. III. ANNVS 15. CAROLI MAGNI 10. NICEPHORI 9. IMPP.

SEQVITVR Redemptoris annus octingentesimus decimus, Indictione tertia inchoata, quo Nicephorus Imp. persecutionem in monachos damnantes hæresim Mœchianorum prosequens, in alios etiam conuertit tyrannidem, de qua Theophanes, qui præsens ista spectabat, postquam diras & recens adinuentas exactiones recensuit, hæc ait: Denique militares principes more seruorum vti Episcopis, & inferioris ordinis clericis iussit. Adituris Episcopia & monasteria tributū imposuit persoluendum. Aurea & argentea Ecclesiæ vasa improbabat, eademq. licet sacrata pro communibus habebat,
E illud Iudæ de vnguento exhibito Domino vsurpans: [a] Vt quid perditio ista?] Ait idem Theophanes, ipsum deridere consueuisse omnem Christianum proximum diligentem.

NICEPH. IMP. IN OMNIBVS IMPIVS ET SCELESTVS.

a Matt. 26.

Sed vnde (quis dicet) tanta impietas homini, in quo nec vestigium quidem Christianæ pietatis inesset? Possumus id quidem satis intelligere ex ijs quæ idem Theophanes hoc pariter anno tradit: Ipsum fuisse nimirum studiosissimum Manichæorum, de quibus hæc idem ait: Manichæorum, qui nunc Pauliciani & Atingani dicuntur, quiq. in Phrygia & Lycaonia constituti, confines eius habebantur, amicus feruentissimus erat, responsis eorum semper, & immolationibus congratulatus. In quibus & cum Bardanius Patricius contra eum insurrexit, his aduocatis, hunc molitionibus eorum subegit. Taurum quippe in loco quodam, ferreo palo cornibus alligans, ad terram incuruatum, sic dum mugiret & volutaretur, occidi fecit, huiusq. * vestem in mole versa vice molens, & incantationibus vsus, victoriam tulit, permittente Deo propter multitudinem peccatorum

NICEPHORVS MANICHAEIS ADMODVM FAVET.

* testem al. restem

torum noſtrorum. Iſti locum ſub Imperio eius adepti ſunt intrepide conuerſandi; vnde A
multi ſeniorum nefandis eorum corrupti ſunt ſectis.] hæc Theophanes. Quod igitur occulte Manichæus faueret Manichæis, non potuit non odiſſe magnopere Chriſtianos, & eleemoſynas facientes ſecundum ipſorum impietatem, ſuo loco ſuperius enarratam.

MARTYRES SVB NICEPHORO.

Quam autem fuerit impius iſte ſæuiſſimus hoſtis Chriſtianorum, vel ex hoc diſce, quod hoc ipſo anno nono eius Imperij diro ſupplicio complures necauit Chriſtianos, quos vti martyrio coronatos, ipſorum ſanguine & victricibus laureis ditata illa Eccleſia, anniuerſaria die celebrat, hocq. elogio ipſi Græci in Menologio eorum agunt natalem diem vigeſimatertia menſis Iulij: Commemoratio eorum, qui ſunt in Bulgaria interfecti ſub Nicephoro & Stauratio Imperatoribus, anno nono Imperij Nicephori, quorum alij lethalibus plagis acceptis, cum Chriſtum negare non paterentur, multiplicibus & acerbiſſimis tormentis ſubiecti, e vita diſceſſerunt, alijq. enſe obtruncati, alij funibus vincti B
& ſuffocati, alij ſagittis confoſſi, alij denique carceribus & fame conſumpti expirarunt, & corona martyrij donati ſunt.] hæc Græci. De his etiam eadem omnes Latini agunt in Martyrologio, vbi hos a Nicephoro cæſos tradunt, licet Bulgaris alij tribuant. Fuiſſe quidem ipſum addictum ſectæ Manichæorũ Theodorus Studita huius temporis ſcriptor teſtatur in Platone, ſed & fauiſſe Iconomachis, idem qui ſupra Theophanes habet: Tot habuit capita cornuta monſtrum vnum, quorum ſingulis dire infeſtauit Eccleſiam.

At quoniam innouatam hæreſim Manichæorum rurſum in Oriente ſub Conſtantino Heraclij nepote ſuperius pro ratione temporum ſumus proſequuti ex Luca Siculo, qui floruit ſub Baſilio & filijs Imperatoribus, qui de his ſcripſit hiſtoriã ad Archiepiſcopum Bulgarorũ: hic appoſite reliqua proſequamur, quæ non hoc tempore ſolũ ab ijſdem nefarijs fieri contigerũt, ſed ab Irenes Imperio vſque Michaelem & eius ſucceſſorẽ Leonem C

SERGIVS INSTAVRATOR HAERESIS MANICHAEORVM.

annis tredecim. Sic enim ait, de Sergio inſtituens narrationem, qui eamdem hæreſim Paulicianorum collapſam reſtituit. Nec longum (inquit) tempus abijt, cum exortus eſt alter veritatis inimicus ex locis Tiliæ ciuitati vicinis. Eſt enim in illo tractu Arnia dictus, in eoq. vico Drynus quidam tũc erat, cuius filius fuit Sergius, ille diaboli maximus propugnator: Sergius qui multos ex ouibus lupos fecit, & per eos Chriſti ouilia diſſipauit: Sergius acer ipſe ſub ouina pelle lupus, virtutum fraudulentus ſimulator, quiq. hac arte plurimis fucum faciebat: Sergius Crucis Chriſti hoſtis, os impietatis in Chriſti Matrem, Sanctoſq. contumelioſus: Sergius Chriſti Apoſtolorum aduerſarius, qui & Prophetas odio habuit, & a diuinis litteris verſus ad fabulas, & mendacia ſe conuertit: Sergius Chriſti oſor Eccleſiæ perduellis, qui Dei Filium conculcauit, & ſanguinem Teſtamenti pollutum dixit, & Spiritui gratis contumeliam fecit: Sergius qui Paraclitum ſe eſſe D
mentiens, lucidam ſtellam ſe eſſe iactabat. Et quid diutius immoror, nec paucis concludo? At enim opinor, nec ætas omnis eius nequitias commemoranti ſufficeret.

PRIMORDIA SERGII MANICHAEI.

Hic itaque Sergius iuuenilibus adhuc annis, Manichææ cuidam feminæ adhærens, in fraudem ab illa, erroremq. perductus, præcurſor factus eſt Antichriſti. Ita nimirum conueniebat, turpiſſimæ ſectæ miniſtros, vel ex Sarracenis genus ducere, vel ex ſeruis, alios ex ſcortis naſci, alios ex feminis fœdo errore ſeduci. At ne cui forte videar immerito illum accuſare, res eius exequar ſigillatim, primumq. exponam, qua ratione miſer in hanc hæreſim lapſus ſit: deinde ex ipſiuſmet verbis oſtendam qualis ſit, aut potius qualis fuerit infeliciſſimus. Hic igitur cum iuuenis adhuc eſſet, vt dixi, in feminam quamdam caſu incidit moribus infamem, ſecta Manichæam. Illa vero diaboli ſectatrix, vt callida erat ac ſubdola, ſic iuuenem allocuta. E

MANICHAEA QVOMODO SEDVCIT SERGIVM.

Audio, domine Sergi, te litterarũ ſcientia & eruditione præſtantẽ eſſe, ac bonũ præterea virũ vſquequaque. Dic ergo mihi, cur ſacra Euãgelia nõ legis? Quibus ille verbis illectus, nec occultũ potius intuens nequitiæ venenũ quod latebat, ita reſpõdit: Nobis iſta legere non licet, ſed ſacerdotibus dumtaxat. At illa: Non ita eſt, inquit, vt putas: nec enim perſonarũ eſt acceptio apud Deum: [a] Omnes ſiquidẽ homines vult ſaluos fieri Dominus, & ad agnitionem veritatis venire. At ſacerdotes veſtri, quoniam Dei verbum adulterant, & myſteria occulunt quæ in Euangelijs continentur, idcirco vobis audientibus omnia non legunt, quæ ſcripta ſunt, ſed quædam legunt, quædam omittunt, ne poſſitis peruenire ad agnitionem veritatis. Scriptum enim in illis eſt, quod in illa die quidam dicent: [b] Domine, Domine, nonne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus? & reſpondens Rex dicet illis, Amen, Amen dico vobis, non noui vos. Scrutare & vide,

a 1. Tim. 2.

b Matth. 7.

num

A num ita scriptum sit. Quosnam ergo istos esse putas, quibus Dominus dicet: Non noui vos?

Ad hæc stupidissimus homo, cum imperitus & rudis esset, hæsitans tacebat. Et nobis quidem, inquit, Euangelici dicti sententiam in promptu fuerit in hunc modū exponere: Quidam sunt, hodieq. qui Christianam vitam colunt, & pie viuere videntur; ceterum incantamentis quibusdam, & dæmones expellere, & morbos curare consueuerunt, sicut olim [a] Scæuæ filij, & qui dicebantur Exorcistæ, qui quidem (vt in Actis est Apostolorū) a dæmonibus obsessos adiurabant his verbis: Adiuramus vos per Christum, quem Paulus prædicat: Exite ab hominibus his. Dæmones autem Christi nomine audito, trepidi fugabantur. Hoc ipsum nunc plurimi faciunt, non animaduertentes se huiusmodi artibus salutis suæ iacturam facere. Clamabunt igitur in illa die: [b] Domine, Domine, B nonne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus? Et respondebit Dominus: Amen, Amen dico vobis, Non noui vos. Sunt & alij porro qui monasticam vitam, & inculpatam vitæ formam susceperunt, sed ignauia & imperitia sua in errores prolapsi sunt; ideoq. cælorum Regnum minime consequentur. His ne quid in illa die ab iusto Iudice ipsis debeatur, conceduntur hic dona curationum, vt quando vociferabuntur: Domine, Domine, nonne in nomine tuo virtutes multas fecimus? audient pariter: Amice non facio tibi iniuriam, accepisti quæ tua erant in vita tua: nunc tolle quod tuum est & vade.

Enimuero hæc, aut similia ignorans Sergius, Euangelij codicem euoluit, & verba nactus quæ infelix illa pronuntiarat: Dic, quæso, ait, de quibus hæc Dominus dicit? Illa autem tum quidem nihil respondit, sed pergens ipsa percontari: Tu vero, inquit, de C quibusnam illud a Domino dictum esse censes: [c] Multi ab Oriente & Occidente venient & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in Regno cælorum, filij autem Regni eijcientur in tenebras exteriores? Quinam hi sunt filij Regni? Ille vero cum dicere nesciret, hos Israelitas esse, quorum adoptio propria fuerat & cultus & promissio, quos Christus ipse filios vocat, cum Chananææ dicit: [d] Non est bonum sumere panem filiorum, quiq. propterea electi sunt, quia ipsum Cruci affixerunt: Hæc, inquam, respondere nesciens infelix Sergius, & mænadem illam salutis suæ ducem se nactum ratus, solicite cœpit de his omnibus interrogare. Tum vero præclara exitij magistra, cuius os sepulchri patentis instar erat, aperte ausa est aduersus Sanctos debacchari: Filij Regni, ait, Sancti tui sunt, qui & dæmones pellunt, & hominum sanant infirmitates, quos tu tamquam deos colis, relicto Domino viuente, immortali, quibus vtique die illa iustus Iudex D dicet: Numquam noui vos.]

Videant Nouatores & recognoscant suum ipsorum catechistam diabolum, qui eadē quæ ipsos, docuit Sergium per Manichæam, & erubescant suam ipsorum intuentes originem, & auctorem a quo didicerint impiam Hagiomachiam, quam eodem ferme ordine, & verborum serie & magisterio alios ipsi docent. Sed & intellige, quæ pariat monstra, credere quibuscumque absque delectu personis etiam laicis diuinam scripturam: & quam procul abfit a Catholicæ Ecclesiæ moribus, vt alijs quam sacris Theologis diuina scriptura committeretur legenda. Sed cœpta prosequamur. pergit auctor.

Eodemq. filo singula percurrens Euangelij verba, & cuiusque vocis sensum, prout capere illum videbat, mirifice deprauans, breui aptum reddidit diaboli instrumentum, E dirumq. & ipsa contra humanum genus telum exacuit, quale ante illud tempus nullum fuerat. Qui enim hanc præcesserunt, tametsi propter graue intemperantiæ cœnum, fœdaq. facinorum inquinamenta, & impias in Deum voces, malitia præcipui & insignes erant: attamen fugiendi hominibus & abominandi passim iudicabantur, quo fiebat, vt pauci ab eis in fraudem pertraherentur. Hic vero reiectis omnibus illorum flagitijs ac libidinibus, blasphemias velut salubria dogmata complexus, virtutes nonnullas callide simulabat, pietatisq. specie velut ouina pelle lupum tegens, pietatis autem abnegans virtutem, ijs qui ipsum non norant, certissimus salutis ductor videbatur. Aemulabatur enim virtutem improbitas, non secus ac lolium pro tritico conseri, & haberi vult. Atque his illi artibus ac fuco fallunt, & percellunt instabiles: quod vtinam a tam pernicioſa fraude, fucoq. eruamur omnes precibus ac patrocinio immaculatæ sanctissimæ dominæ nostræ propriæ veræq. Deiparæ & semper Virginis Mariæ, Sanctorumq.

a *Act.* 19.

FALSAE DOCTRINAE CATECHESIS.

b *Matth.* 7.

c *Matt.* 8.

d *Matt.* 15.

AD NOVATORES ADMONITIO.

FRAVDVLENTI DOCTORES IMPIETATIS.

rumq. omnium. Illi enim quoad extremam ad perniciem miseros homines pertraxe- A
rint, numquam eis illud magnum mysterium suum offerunt, quod est Dei abnegatio.

SERGIVS TYCHICVS DICI VVLT PAVLI DISCIPVLVS.

Edoctus ergo ab exitiosa femina diaboli propugnator Sergius, cum hæresim altius imbibisset, credieretq. omnes homines, qui sinceram & illibatam Christianorum Fidem nostram ac pietatem colunt, in pernicie versari: zelo satanico insurgit, & nouus præco fit erroris, cognomentumq. assumens [a] Tychici, cuius nomen est celebre in epistolis Pauli, Pauli discipulum se vulgo iactauit, & ab eo missum ad prædicandum non Dei verbū, sed hæresim pernicioſam. Itaque ciuitates singulas, regionesq. in quibus Apostolus veritatis verbum ante octingentos plus minus annos promulgarat, impigre circumcursans, multos ab Orthodoxa Fide auertit, & diabolo adiunxit. Quod ipsemet in quadam epistola gloriatur his verbis: Ab Oriente (inquit) vsque ad Occasum, a Borea ad Austrum cucurri nuntians Euangelium Christi, genibus meis laborans. Triginta enim & qua- B
tuor annorum spatio, ab Irenæ Augustæ Imperio, vsque ad Theophilum Imperatorem persistens confiauit illam, quæ etiamnum obtinet, defectionem, quam Paulus Apostolus [b] Thessalonicensibus prædixerat; quaq. iste magnam Christi Ecclesiæ partem grauiter afflixit.

a *Ephes. 6. Coloss. 4. 1. Tim. 4. Tit. 3.*

b *2. Thess. 2.*

NEFANDA OPERA SERGII MANICHAEI.

Alios siquidem huiusce vitæ commodis & facultatibus priuauit, siue illos spolians bonis, & ante diem perimens, alios etiam æterna spe ac iure deiecit, dum nefarijs eius ritibus obsequuntur: multos ille coniuges dissocians, eorum thoros discipulis suis inquinandos obiecit: multos infantes ab vberibus matris rapiens per discipulos suos partim occidit, partim a genitoribus, Deoq. viuente qui suo eos sanguine redemit, abducens vendidit Agarenis: formosos adolescentes, adolescentulas vnigenitas a parentibus seiungens, barbarorum addixit seruituti; multos fratres & sorores, consanguineosq. & amicos se- C
parans, proprijsq. sedibus exturbans, in remotas oras ablegauit; quorum gemitus & lamenta cæli ad vsque fornices penetrarunt: monachos complures ac moniales, quæ virginitatem suam Christo deuouerant, per discipulos suos corrupit, & a monastica vita reuocans, a Deo simul alienauit. Multos denique sacerdotes & leuitas ab Orthodoxa religione auellens, & ex ouibus lupos faciens, hominuoros esse docuit. Multos in vinculis & custodijs mori coegit: alios inopes reddidit ex opulentis. Et nunc tantorum malorum auctor & artifex, adorandus scilicet erit vt Paracletus; eius namque discipuli, cum in eius nomine vota concipiunt precari sic solent . . . . Spiritus sancti miserebitur nostri.

EXCVSATIO FRAVDVLENTA SERGII.

Verumtamen tantorum iste malorum causam se esse negabat: Sæpe, inquit, eos monui & hortatus sum, vt a capiendis Romanis desisterent. Ipsi vero mihi non obtempe- D
rauerunt. At qui, obsecro, insontem te esse probas? Si enim tibi illi non obtemperabant, cur cum peruicaci populo tibi esse collibuerit, quem regere non posses? cur ad vltimum viræ tempus cum eis versatus es? Quod si Christi vestigia sequi eos docebas: cur & hoc quoque non docebas, quod Dominus ait: [c] Cum persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam? Enimuero coarguam te verbis tuis, atque conuincam: In ea enim epistola quam ad Colossenses dedit, hæc eius sunt verba: Probationem fidei vestræ præscientes, apud vos commemoramus, quod quemadmodum præcedentes Ecclesiæ pastores, magistrosq. susceperunt (Constantinum intelligit & reliquos) ita & vos, splendidam facem, & lucidam stellam, salutisq. ducem excepistis, iuxta id quod scriptum est: [d] Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.

c *Matth. 5.*

d *Matth. 6.*

O ter infelix, omniq. scatens impietate! Si Pauli discipulus es, cur magistrum non æmularis? ille seipsum omnium peripsema dixit, abortiuum & minimum Apostolorū. Tu vero qui tot mala perpetrasti, nihil vmquam recti aut boni egisti, vltra Pharisæum gloriaris. Non legisti quod in sacris litteris prohibitum est: [e] Qui seipsum commendat, nihil est, etiam si vera dicat? At tu porro cum animo tenebricosus sis totus: quare temere lucidam stellam temetipsum, & splendidam facem, & salutis ducem appellabas? qui tot animas ad interitum adegeras, atque ipsum corporis Ecclesiæ Dei oculum occæcaras. Amens & attonite, qui cæcus eras, quomodo alijs miser dux salutis extitisti? Non illud legisti: [f] Si cæcus cæco ducatum præstat, ambo in foueam cadunt? Quonam vero illi virtutem tuam æmulabuntur, vt dicere possis: [g] Imitatores mei estote, & tenete traditiones, quas a me accepistis? En nimirum fidei, doctrinæq. tuæ fructibus magnam peperisti impietatem. E

e *2. Cor. 10.*

REDARGVITVR IMPIVS SERGIVS.

f *Matt. 15.*

g *1. Cor. 11.*

Discipuli

A Discipuli tui priusquam te nossent, oues erant; nunc postquam te norunt, aut a te potius cogniti sunt, in voraces hominum feras conuersi sunt. & post alia pauca: Nemo vos seducat vllo modo. Has vero promissiones habentes a Deo, confidite: Nos enim fiduciam habentes in cordibus nostris, scribimus vobis, quoniam imitator & pastor bonus, vt dux corporis Christi & lucerna domus Dei ego sum, & vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi: etsi enim corpore absum, at spiritu sum vobiscum. O veritatis hostis, fili diaboli, omnisq. nequitiæ architecte: qui talia effari ausus es, æqualem te faciens Deo! [a] Qui enim se exaltat, humiliabitur: & eius qui se ipsum glorificat, gloria nihil est. & qui blasphemat [b] in Spiritum sanctum; ei non remittetur, neque in hoc sæculo neque in futuro.

IMPVDENS IACTATIO SERGII MANICHAEI.

a Matth. 18.

b Matth. 12.

Rursum prosequitur: Sed hæc dico, Ecclesiam quidem quæ Corinthi est, condidit
B Paulus, eam vero quæ est in Macedonia Siluanus & Titus, quibus verbis Macedoniam appellat cæcum illum qui Cibossæ erat, Constantinum autem & Simeonem, Siluanum intelligit & Titum: Achaiam vero, inquit, lustrauit Timotheus, Achaiæ nomine Manalim designãs, & Timothei nomine Genesium, qui reuera Thymotheus. Philippensem Ecclesiam administrauit Epaphroditus, ille nimirum ex scorto natus Ioseph Caprarius, qui re ipsa potius Aphronetes, Philippenses vero appellat eiusdem discipulos: Laodicensem Ecclesiam ac præterea Colossensium docuit Tychicus. Hic vero Colossenses quidem vocat Argautas, Ephesios autem eos qui Mopsuestiam, Laodicenses qui Cynas incolunt, seu Caris regionem; hos autem tres vnum esse ait, & ab vno Tychico eruditos. Vides quemadmodum sese in Antichristi cathedra magistrum constituat: atque vt plurimos decipiat, iuxta cuiusque Ecclesiarum Christi, quæ in Apostoli epistolis celeC brantur, appellationem, nomina insulse ac stulte locis imponat, quæ multis ante sæculis proprias nuncupationes sortita sunt?

MENTITOR ET MVTATOR NOMINVM SERGIVS.

Age vero dic, sycophanta, veritatis impugnator, [c] Paulus Apostolus qui ab Hierosolymis per circuitum vsque in Illyricum docuit, quomodo solam condidit Ecclesiam Corinthiorum? Quod si Pauli discipuli fuerint, quos commemoras: quandonam ab eo & quo in loco edocti fuerunt, qui octingentis post annis nati sunt? Cur veritatem oppugnas? nec pudet tot gentes fucatis verbis, fictisq. nominibus decepisse? Cur hominum gloriam dilexisti & non Dei? Quin etiam ab omnibus recipi postulas tamquam Apostolus Christi, & Leoni Montano sic scribis: Tu vero caue tibi, ne fidem diuidas inflexibilem. Quam enim habes contra nos accusationem? Num aliquem circumueni? aut superbe egi? non potes dicere; & si dicas, testimonium tuum verum non est. Mihi vero
D absit, vt odio te habeam. Solum oro te, vt quemadmodum Apostolos suscepisti & Prophetas, qui quidem numero sunt quatuor, ita pastores & magistros suscipias, ne feris belluis præda fias. & alibi rursum ais: Prima fornicatio, quam ex Adamo ducimus, beneficium est. Secunda vero maior est fornicatio, de qua dicitur: [d] Qui fornicatur in proprium corpus, pereat. & pergens: Nos sumus, inquit, Christi corpus. Quod si quis desciscat a traditionibus corporis Christi, hoc est a meis, peccat, quoniam alia docentes sectatur, & sanis sermonibus non credit.

c Rom. 5.

REDARGVITVR MVLTIMODE SERGIVS.

d 1. *Cor.* 6.

Dic ergo mihi, impietatis defensor: Quo modo beneficium est fornicatio, quæ & ab ipso qui mœchatur, post factum damnatur, & ab vniuersa diuinitus inspirata scriptura pro nihilo ducitur, & penitus profligatur? Qui ausus es & propter intemperantem tuam stupiditatem Domini verba infringere, qui fornicationem ipsam etiam adspectu defiE niat, cum ait: [e] Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mœchatus est eam. Tu vero stabilire, vt inanem hominum gloriam aucuperis, & vilia mancipia, incontinentesq. homines tibi deuincias, nullam aliam fornicationem esse cõfirmans, quam quis a te, doctrinaq. tua desciuerit. Quibus ergo habenda est fides? ijs ne qui a veritate ducuntur, an ijs qui a te plano & fallaci veritatis inimico? Hæc itaque pauca de multis eius impie dictis collecta hoc loco protulimus ad eius reprehensionem ac discipulorum eius, vt prauus cordis ipsius thesaurus, patefiat omnibus & innotescat. Ex abundantia quippe cordis os loquitur.

REDARGVITVR COMMENDATOR FORNICATIONIS.

e Matth. 5.

Ceterum nemo sibi persuadeat aliam hæresim fuisse quam Sergius docuit ab ea quam Manes inuexit: vna enim, eademq. fuit. Quo vero tempore docere cœpit hic Sergius cum multos sibi discipulos cooptare studeret, & ab Ecclesia Christi quosque passim abducere: bis terq. in faciem restitit Baanæ spurio discipulo suo & symmystæ, fictaq. pie-

SERGIVS REVERA MANICHAEVS.

tatis imagine reprehendere illum coram vniuersis auditoribus aggressus est, non fidei A
nomine, sed propter immania & nefanda ipsius facinora. At Baanes contra, Sergio resi-
stens: Tu nuper, aiebat, exortus, & neminem doctorum nostrorum vidisti, cum nullo
versatus es: Ego autem domini Epaphroditi sum discipulus; & sicut ab initio tradidit mi-
BAANITAE ET SERGIOTAE. hi, sic doceo. Verum enimuero Sergius fœdam hominis colluuiem, quam docebat, dete-
stans, palamq. illam incessens, hæresim in duas partes discidit; eosq. qui Baanæ studebãt,
Baanitas appellauit, vt ille contra Sergiotas, Sergij huius sectatores. Post obitum dein-
de Sergij non ferentes eius discipuli suam ipsorum ignominiam, & probra quibus pas-
sim ab omnibus onerabantur, Baanitis violentas manus intulerunt, vt eorum ab se con-
uicia abstergerent ac delerent. Tum ex Sergij comperegrinorum numero, Theodotus
quidam hoc spectaculo indignatus: Nihil vobis ait, & hominibus istis: omnes enim
quoad prodijt magister noster, vnam fidem colebamus, atque ita a cæde facienda desti- B
terunt.] hæc auctor vsque ad tempus Michaelis, qui successit post annum sequentem
Nicephoro. Quæ autem statuerit idem Michael aduersus huiusmodi nebulones, tradens
omnes cædi: suo loco dicturi sumus.

Vidisti quos audire solitus, quibus auscultare, & quorum consilia capessere consueue-
rit perditissimus Nicephorus Imperator, vt mirum non sit, si talis fuerit, quales nũquam
fuerunt omnium sceleratissimi Principes; etsi expers ipse fuit communicationis Ecclesiæ
Romanæ qui Manichæis inhærens erat. Sed quas ex tali semine fruges tandem mes-
serit, suo loco iam proxime dicturi sumus, anno nimirum sequenti.

Quod ad res Occidentales attinet: Hoc anno (*habent veteres Annales Francorum a*
Pithœo editi) veniente Legato Constantinopoli, Carolus Magnus Nicephoro Imperatori
Venetiam reddidit.] Hæc autem ibi summatim perstricta, *vt facilius percipiantur*: altius C
est repetenda narratio ex *ijs*, quæ in vita eiusdem Caroli Magni Imp. ab auctore eius sæ-
culi per annos singulos digesta leguntur, atque in primis quæ habentur anno Redem-
ptoris octingentesimo sexto, quod cum Carolus subegisset suo Imperio Dalmatiam &
alias circumpositas regiones, a Nicephoro Imperatore Constantinopoli classis missa est
DE REBVS VENETIS SVB CAROLO MAGNO. ad recuperandam ipsam Dalmatiam. Sed frustra: nam nihil perfecit: quæ cum conti-
nuerit se Venetijs, sequenti anno pace facta cum Pipino Italiæ Rege, Constantinopo-
lim redijt. Post biennium vero, anno nimirum Redemptoris octingentesimo nono,
cum iterum Constantinopoli classis in Dalmatiam missa tentasset expugnationem Co-
maclij insulæ, a præsidialibus militibus male habita, Venetias redire compulsa est: Cum
vero eiusdem classis dux Paulus interim pacem tentaret cum Pipino Italiæ Rege: ad-
uersos sentit Venetorum duces Guillarium & Beatũ, eius conatus impedientes, eidemq. D
insidiantes: quamobrem inde discessit. Cuius sceleris vltor surrexit Pipinus, qui & eo-
rumdem ducum Venetorum defectione incitatus, Venetiam ipsam bello terra, mariq.
statuit appetere. Factusq. voti compos est, vt ex insperato Venetiam subigeret, eosdemq.
duces in deditionem acciperet. Post hæc autem contigit quod dictum est; nempe vt
legationibus intercurrentibus firmata pace inter Nicephorum & Carolum Magnum
Imperatores, idem Carolus Venetiam ipsi reddiderit: quod quidem hoc anno cœptum,
sequenti vero impletum, ijdem Annales docent, cum alioqui non desierint ijdem Impp.
legationum internuntio inter se mutuo stabilire concordiam.

Hæc sunt quæ vsque ad annum sequentem octingentesimum vndecimum inter Ca-
rolum Magnum Nicephorum Impp. atque Venetos transacta sunt, eademq. ex scripto-
ribus (vt dictum est) eius temporis in lucem prodita, ex quibus inuenias, in quo de re- E
bus Venetis recentiores historicos erroris arguas, & emendes. His addimus ea quæ
Eginhardus huius etiam temporis auctor, qui fuit Carolo Magno a secretis, in eamdem
CAROLVS MAGNVS QVAS SVBACTAS REGIONES GRAECIS DEDIT. sententiam habet; nimirum Carolum Magnum redegisse sub tributo Istriam, Libur-
niam, atque Dalmatiam, exceptis maritimis ciuitatibus, quas, inquit, ob amicitiam &
iunctum cum eo fœdus, Constantinopolitanum Imperatorem habere permisit.] & infe-
rius de concordia inita cum Nicephoro & successoribus Impp. firmiter conseruata ha-
bet ista: Imperatores etiam Constantinopolitani, Nicephorus, Michael, & Leo, vltro
amicitiam & societatem eius expetentes, complures ad eum misere Legatos, cum qui-
bus tamen propter susceptum a se Imperatoris nomen, & ob hoc quasi qui Imperium eis
eripere vellet, valde suspectum, firmissimum fœdus statuit, vt nulla inter partes cuiusli-
bet scandali remaneret occasio.] hactenus Eginhardus.

Porro

A Porro fœdus pactum cum Carolo etiam post Carolum a Ludouico Caroli filio confirmatum perseuerasse, qui eius res gestas per annos singulos prosequutus est, domesticus eius Annalium scriptor affirmat.

IESV CHRISTI ANNVS 811. LEONIS PAP. III. ANNVS 16. CAROLI MAGNI 11. NICEPHORI 10. IMPP.

ANNVS sequens octingentesimus vndecimus Indictione quarta qui *incipit*, vltionis annus Domini fuit Nicephoro Imperatori, cum a Bulgaris occisus est, sese ip-
B sum dans impellente numine, eorũ gladijs trucidandum. Ista quo modo se habuerunt, a nullo fidelius quam a *Theophane*, qui his temporibus Constantinopoli degebat, accipere possumus; qui res gestas ab anni huius exordio sic auspicatur: Interea mense Februario eiusdem quartæ Indictionis, primo sabbato ieiuniorum obuiam facti Sarraceni penes* Euchaicum Leoni Prætori Armeniacorum deferenti thematis rogam, *donatiuum militare scilicet*, hanc abstulerunt cum multitudine populi copiosa. Talenta ergo erant sexdecim, *libræ mille trecentæ*. In his nec sic redargutus Nicephorus, ab auaritia sua cessauit. Igitur nouus Achab signis non eruditus, quin e contra Phalaride ac Mida ambitiosior factus, contra Bulgaros prœlium præparat vna cum Stauratio filio suo. Et Iulio mense a regia vrbe digressus, iussit Nicetæ Patricio & generali Logothetæ publicos Ecclesiarum & monasteriorum census imponere, & octo annorum præteritorum redhi-
C bitiones a Principum domibus exigere. Et erat lamentum magnum. Cum autem querimoniam audiret a quodam proprio famulo, Theodosio videlicet Salibara Patricio dicente sibi: Omnes o domine, contra nos clamant; & in tempore tentationis casui nostro congratulabuntur, sic ait ad eum: Si Deus obdurans obdurauit cor meum, vt Pharaonis, quid boni erit his qui sub manu mea sunt a Nicephoro? Theodosi, noli expectare præter quæ a te conspiciuntur: Hæc (Dominus nouit) ego ipse conscriptor horum viua voce audiui a Theodosio.

* Euchaidam

NICEPHORVS EXIGIT AB ECCLESIIS TRIBVTA.

Collectis itaque militijs non solum ex Thracia, verum etia m ex vlterioribus thematibus, cum his etiam egenos pedites cum proprijs stipendijs contra Bulgaros fundis & virgis armatos & blasphemantes minauit. Crunnus autem *Rex Bulgarorum* multitudi-
D nes timens cum esset Marcellis, pacem petebat. At ille nequam, consilijs & conscientia, consiliariorum suorum persuasionibus prohibitus est; & post multos anfractus per auia loca præcipitanter temerarius simul & pauidus ingreditur Bulgariam, decimotertio Kalendas Augusti. Cum Syrius appareret cuncta consumens, frequenter ita fatus: * Quis ibit, inquiens, & decipiet Achab? Quis siue Deus, siue aduersarius trahit me nolentem? Porro priusquam ingressus fuisset Bulgariam Byzantius dilectus eius famulus ad Crunnum confugit Marcellis, secum subrepta veste Imperiali & auri libris centum. Multi autem huius fugam in malum Nicephori auspicati sunt.

NICEPHORVS ADVERSVS BVLGAROS PVGNANS OBTINET VICTORIAM.

a 3. *Reg.* 22.

Tribus itaque diebus post primos conflictus, se prosperari opinatus, non prosperam facienti Deo adscribebat victoriam, sed Stauratij solius bonam fortunam, bonumq. consilium prædicat; & Principibus qui introitum inhibuerant, minabatur, & irrationabilia quoque animantia, & infantes & omnem ætatem immisericorditer occidi præcepit, &
E mortua comprouincialium corpora insepulta dimisit, solius spoliorũ collectionis curam faciens: claues autem & signacula penetralibus Crunni superimponebat, ea vt propria de cetero communiens; aures autem & cetera Christianorum membra, si quis saltem tetigisset ex spolijs quicquam, abscindebat, & aulam incendit quæ dicitur Chortis Crunni, cum ipse Crunnus vehementer esset humiliatus, & significasset, dicens: Ecce vicisti. Tolle ergo quicquid tibi placuerit: egredere in pace.

CRVDELIS INGRESSVS NICEPHORI.

Tunc sæuiens Crunnus, regionis introitus & exitus, lignea munimina mittens, maceria circumdedit atque tutauit. Nicephorus autem hoc comperto, mox attonitus, quidnam ageret circumiens ignorauit, & ijs quibus aderant futuram perditionem pronuntiabat asseuerans: Etiam si pennati fuerimus nemo speret exitium se euasurum. hæc autem molimina erant per dies duos quintam videlicet & sextam feriam. Et nocte sabbati turbationes turbarum armatarum circa Nicephorum & eos qui cum ipso erant, auditæ,

CRVNNVS NICEPHORVM VICTOREM CIRCVMVALLAT.

ditæ omnes eneruauerunt. Ante diei vero principium ſuperuenientes barbari contra A tabernaculũ Nicephori & magnates qui cum ipſo erant, hunc miſerabiliter interficiunt,

QVI NOBILES CVM IMP. PERIERE.

inter quos erant Aetius, Petrus & Siſinnius, Triphiles Patricij, atque Theodoſius Salibaras Patricius qui contriſtauit & multa mala beatæ oſtendit Irenæ, necnon Eparchus Patricius, & Prætor Orientalium, multiq. Protoſpatharij, & excubitus Domeſticus, & ordinum principes, ſeu Drungarius Imperialis Vigiliæ ſimul & Thraciæ Prætor & multi Principes thematum cum infinitis populis; omniſq. Chriſtianorum corrupta eſt ſpecies: arma quoque perierunt & Imperij vaſa. Porro talis diei deformia verba abſit vt Chriſtiani vlterius audiant, vtpote omne lamentum excedentia.

NICEPHORI CAPVT PERPETVAE IGNOMINIAE RESERVATVM.

Caput Nicephori Crunnus reciſum ſuſpendit diebus multis in ligno in oſtentationem ad ſe venientium nationum & confuſionem omnium noſtrum. Poſt hæc autem accipiens illud & denudans, argentoq. forinſecus induens, bibere in illo Sclauinorum Principes B fecit gloriatus.

Verum licet multæ viduæ & orphani fuerint facti vno die, & lamentatio intolerabilis haberetur: huius tamen occiſio multorum facta eſt conſolatio. modum vero huius occiſionis nullus eorum qui ſaluati fuerunt, liquidius enarrauit. Ferunt etiam quidam, quod Chriſtiani hunc cadentem lapidibus impetierunt. Aſt effeminatorum virorum, ſeruorum ſcilicet eius cum quibus & concubebat, alij quidem igne, vallis, alij vero gladijs perierunt cum ipſo. Huius Principatu Chriſtiani grauiorẽ nullo tempore ſunt conſecuti. Omnes enim qui ante ſe imperauerunt, ambitione & luxurijs atque barbaricis crudelitatibus ſuperauit, de quibus per ſingula perſequi & poſteris inuidibile, & nobis erit laborioſum.] hactenus de miſerando, ſed digno, meritoq. caſu hominis, qui non poſuit [a] Deum adiutorem ſuum, ſed ſperauit in multitudine diuitiarum ſuarum & præ- C ualuit in vanitate ſua, cui & ſecundum illud diuinum oraculum accidit. [b] Cor durum mala habebit in extremo.

QVALE NICEPHORI IMPERIVM.

a *Pſal.* 51.
b *Eccli.* 3.

Hic vero non prætereunda ſunt quæ Michael Studita in vita Theodori Studitæ de præuiſo & prænuntiato Nicephori interitu narrat his verbis: Nec vero prætermittendum, quod ſanguinario illi euenturum pater prædixit. Hoc ipſum quippe illi prædixit, & imminens periculum denuntiauit: tametſi nec ſic quidem amens intellexit. Cum enim iam contra Scythas moueret, tumidoſq. & elatos ſpiritus fremens gereret, probrum ſibi ducens, ſe a ſancto vinci; nec cœptum iter inſiſtere audens, niſi ſibi prius adjũgeret: miſit ex ijs qui cum magiſtratu erant aliquot, qui vel minis, vel blanditijs viro perſuadeant, & quæ ab Imperatore acta fuerant, probare compellant. At diuinus ille tum ardentiore quodam zelo ſuccenſus, & tamquam Spiritus numine afflatus ea ve- D cordi prædixit, quæ timore illum ac metu concutere poterant, niſi amens prorſus & rationis expers fuiſſet. Aequum erat, Imperator, te actorum tuorum pœnitentia duci, & medicinam malo facere, ne temporis progreſſu difficile ad ſanandum, aut penitus etiam inſanabile redderetur. Sed quoniam haud vllum morbi tui ſenſum habes, vt non ſolum ipſe vltro te in laqueum inducas, ſed alios etiam in eumdem impellere conaris, & ruinam nolentibus ac perniciem pares: hæc tibi omnium vindex & ſpectator oculus meis verbis prænuntiat: Scito, te quam viam nunc ingrederis, ex ea numquam reuerſurum.

INTERITVS NICEPHORI IMP. PRAENVNTIATVS A THEODORO STVDITA.

RVRSVM DE CASV NICEPHORI.

Itaque ſecundũ iuſti vaticinationem barbaricis manibus captus, nõ ſolum vitam turpiter amiſit, ſed caput ipſum amputatum Bulgarorum genti ad ludibrium reliquit, in quo illi inter potandum propinarent, & eladem ſuam & ignominiam in omnibus conuiuijs miſero exprobrarent. De quo quidem apte prophetatum illud dici queat: [c] Domus Re- E gis erubeſcite, quoniam in gladio Principes veſtri cadent, eo quod legem meam præuaricati ſunt, & populum meum vexauerunt. Poſtquam igitur fœdo in hunc modum exitu ſublatus eſt, & Stauratius eius filius cum plagis, quas in eodẽ prœlio acceperat, ægre in regiam vrbem delatus, duobus vt ferunt menſibus ſuperuixit, Michael qui Curopolatæ dignitatem habebat, tum ſceptra ſuſcepit, vir Imperio plane dignus & in eo adminiſtrando æquiſſimus.] hucuſque Michael Studita de interitu Nicephori atque Stauratij.

c *Oſe.* 7.

DE PETRO PATRICIO IN MONACHVM CONVERSO.

Eo in prœlio militans Petrus Patricius, mira Dei benignitate e periculo liberatus, haud ingratus extitit benefactori: ſiquidem remiſſo nuntio ſæculo, ſeipſum Deo totum obtulit, dum quod reliquum eius ſupererat vitæ tempus, in monaſtica obſeruatione inſumendum tradidit: quod adeo nauiter proſequutus impleuit, vt egregia floruerit ſanctitate,

atque

A at que post obitum inter Sanctos in tabulis Ecclesiasticis adscribi meruerit, hoc elogio die prima mensis Iulij.

Petrus sanctus Pater noster ex Constantinopoli quidem sub pijssimo fuit Irenæ Imperio Patricij filius Constantini, a quo etiam omnem scripturam didicit Gentilem & Christianam. Postmodum & vxori copulatus factus est Patricius. Et propter fortitudinem electus familiaris miles a Nicephoro Principe Stauratij genitore. Et cum Imperatore profectus in expeditionem aduersus Bulgaros, post ipsius cædem, & filij Stauratij fugã fuit interceptus cum alijs quinquaginta, & a vinculis per orationem & apparitionem S. Ioannis liberatus, mundo relicto, monasticã vitam assumpsit, & in Olympo monte cum sancto se exercuit Ioannicio. Post eius vero transitum vrbem regiam petens, & in templo a se in Euandri loco extructo residens, & omnem obiens virtutem, multaq. patrans
B miracula, consummatus est.] hæc in Menologio. In quo pariter extat memoria eorum, qui tunc capti sunt a Rege Bulgarorum; ab eo cum compellerentur a Fide Christiana deficere, nec acquiescerent, ab eodem necari iussi, martyrij coronam sunt consequuti. de his enim in eodem Menologio Basilij Imp. die vigesimatertia Iulij agitur istis verbis.

Sanctorum Martyrum in Bulgaria necatorum commemoratio. Sub Nicephoro Stauratij patre Imperatore gestum est bellum a Romanis cum Bulgaris. Et cum Imperator magnã consecutus esset victoriam: delitijs & potubus populus vacabat exultans victoria. Sed reliquiæ barbarorum a diabolo concitatæ, in Romanos in castris degentes irruentes, ceperunt Imperatorem, & occiderunt, reliquorum autem alios obtruncarunt, alios duxere captiuos. Hos autem Christum negare cogebant; & quia non acquieuerunt,
C multis tormentis excruciatos, alios gladio obtruncarunt, alios suspendio suffocarunt, sagittis alios transfixerunt, reliqui consumpti in carcere cursum consummarunt.] hæc ibi. de ijsdem agitur in Latino Martyrologio, sed mendose fortasse per Nicephorum, quod sub Nicephoro factum est, dicitur. Sed ad Michaelem nouum Imperatorem designatum redeamus.

MARTYRES A BVLGARIS NECATI.

Quæ autem præcesserunt antequam idem Michael Imperiũ sit adeptus, ex Theophane sic accipe: Postquam Nicephorus e medio sublatus est, Stephanus Patricius & Scholarum Domesticus, cum adesset quoque Theoctistus Magister, pronuntiauit Stauratiũ Imperatorem, licet viuente adhuc patre eodem fuisset ab ipso insignitus honore: displicuit populo qui saluatus fuerat, qui & patris eius interitu delectatus est. Michael sane Curopolates illæsus euadens admodum ab amicis rogatus est, vt Imperator appellaretur,
D Et non admisit propter iuramenta Nicephoro præstita atque Stauratio. Huic Stephanus Domesticus resistebat spe vitæ Stauratij.

CONSILIO DE IMPERIO MICHAELIS NON OMNES ASSENTIVNTVR.

Porro Stauratius per vrinam sanguine immenso prorumpente, arefactus est femoribus & tibijs adeo, vt Phorio veniret Byzantium. Hunc Nicephorus Patriarcha validiore amans affectu, consilium dabat ei, vt Deum placaret, & eos qui in auaritia prægrauati erant a patre suo, consolaretur, Ad quem paterni sensus hæres germanus dicebat, non posse plus tribus reddere talentis. Hæc autem erat exilis pars iniustitiæ illius: verumtamen & circa hæc pigritabatur, non viuere fidens.

Cum autem fœdus illibatum, more paternæ mentis, circa neminem seruaret, frequentius dehonestationibus submittebat Theoctistum Magistrum & Stephanum Domesticum; & Michaelem Curopalatam auertens animo, & Procopiam sororem suam
E *Michaelis vxorem*, vt insidiantem sibi Theophaniæ Augustæ submissionibus. Mox quippe misera per beatæ imitationem Irenæ obtinere sperabat Imperium, cum sine liberis esset. Ast vero Stauratius videns se insanabiliter infirmari, habitum Imperij vxori acquirere festinabat, & Bulgaros in Christianos excitare supra præcedentia mala. Super quo pauentes Nicephorus Patriarcha, Theoctistus Magister, & Stephanus Domesticus ex multa inimicitia in alteram amicitiam cum Michaele Curopalata venere.

STAVRATII STVDIA CONTRA MICHAELEM.

Circa finem Septembris quinta Indictione, Kalendis Octobris vespere, Stauratius aduocatum Stephanum Domesticum percontabatur quonam modo sororis suæ maritum ex propria domo posset ducere ad oculos eruendos. Quo perhibente, hoc impossibile fore hac hora propter virtutem, nempe custodiam quæ circa illum esset, & ob munitionem domus loci eius; rogat nemini fieri nota quæ dicta sunt. At ille cum verbis persuasibilibus inflexisset eum, ne solicitus esset: per totam noctem militias ordinum quæ remanse-

manserant, collegit in Hippodromo vna cum Principibus proprijs ad pronuntiandum A
Michaelem Imperatorem, quemadmodum in subsequentibus iudicabatur.

Porro Nicephorus Patriarcha scriptum a Michaele propriæ manus exegit de recta fide, & vt sine sanguine manus a Christianis seruaret, ac de sacris hominibus, seu monachis de toto Ecclesiastico catalogo, ne percuteretur ab illo.

Anno ab Incarnatione Domini DCCC. IIII. *secundum Græcorum supputationem*, Indictione quinta, tertio Nonas Octobris, Michael Curopalata mitissimus appellatus est Imperator Romanus in Hippodromo a toto Senatu atque ordinibus, qui imperauit annos duos. Stauratius autem acclamatione huius audita, statim comam totondit, & monachicis indutus est vestimentis, & per Simeonem monachum cognatum suum valde Patriarcham implorans. Qui veniens in palatium vna cum Imperatore Michaele, Stauratium rogabat ne tristaretur super hoc quod factum est: non enim per insidias, sed de- B
sperationem vitæ ipsius id gestum asseuerans. At ille nequitiæ paternæ rabie furens, non
MICHAEL CVROP. CORONATVS A PATRIARCHA. acquieuit, dicens ad eum: Amicum meliorem me non habebis. Hora vero quarta coronatus est Michael a Nicephoro Patriarcha in ambone magnæ Ecclesiæ, in quo magna exultatio facta est.] hæc Theophanes.

Porro ab eiusdem Michaelis Imperio Ioannes Curopalata suam est auspicatus historiam. Sed & Leo Grammaticus Leonis sapientis mandato historiam sex sequentium Imperatorum totidem ferme verbis scripsit, ac Curopalata, sed hic habetur præ manibus, ille vero adhuc latet in bibliothecis, Vaticana scilicet, & Medicæa Reginæ Francorum, sed nobis plus satis Curopalata. In his vero quæ sunt temporis huius, præstat audire Theophanem huius temporis auctorem, qui de eodem Michaele Imperatore hæc dicere pergit: Donauit Patriarchæ auri libras quinquaginta, & clero vigintiquinque. Vir enim C
magnanimus & non auarus omnes consolatus est, qui Nicephori nequitia sunt læsi, donisq. Senatum & militiam recreauit.

* Augusteos LIBERALITAS MICHAELIS IMP. Porro quarto Idus Octobris coronata est Procopia in Triclinio *Augustali: multisq. donis liberalibus auxit Senatum; mulieribus vero thematicorum militum qui fuerant in Bulgaria perempti, auri quinque talenta dedit. Theophaniam autem vxorem Stauratij, monasticam vitam amplexam, & cognatos illius qui miserabiliter sub Nicephoro vixerant, ditauit. Interq. alia insignem domum & monasterium Thebraica dictum, vbi Stauratius est sepultus, illi concessit. Omnes etiam Patricios & Senatores, sacerdotes, & summos sacerdotes & militantes, monachos & pauperes tam in regia vrbe quam in thematibus degentes, locupletauit, adeo vt immensurabilis auaritia Nicephori, propter quam & male perijt, paucis diebus disparuisse probaretur. D

NICEPHORVS PATRIARCHA PACIS STVDIOSVS. Super multos præterea optimos mores suos, cum pijssimus & Orthodoxus esset, tristabatur super his qui a sancta scindebantur Ecclesia, quacumque occasione, siue ratione, multumq. sanctissimum Patriarcham, ac eos qui poterant pro communi pace concurrere, rogans, non acquiescebat, inter quos & Theodorum Egumenum Studij, & Platonem, atque Ioseph Archiepiscopum Thessalonicensem fratrem Theodori in studijs detentos amaris vna cum principibus monasterij satagebat vnire, quod & fecit.] hæc Theophanes, qui cuncta præsens intuebatur.

De reddita autem pace Ecclesiæ, præcipue vero de restitutione S. Platonis, hæc habet ipse Theodorus Studita in vita ipsius quam fidelissime scripsit: Illum (inquit) Nicephorum scilicet diutius arrogantem, & temeritate suspensum cum fortis Dei manus ad Scythas exterminasset, illic cum toto exercitu perdidit, vt posteris narratio quædam E
terribilis & dictu horrenda, Deiq. iudiciorum quæ comprehendi non possunt, eiusdemq. sapientissimæ prouidentiæ exemplum relinqueretur. Eum vero, Platonem videlicet, qui antea nobiscum vna clausus tenebatur, cum eorum qui tunc Imperio potiebantur Michaele & Procopia & pie se gerebant, gratia proprio gregi restituisset, Confessorem illum seipsum esse probauit, idq. quomodo factum sit dicemus: neque enim hoc præterire consentaneum est.

PAX ECCLESIAE RESTITVTA. Eorum cura, qui res nostras beneuolo potius quam inimico animo disponebant, de medio sublatum fuit scandalum: quo remoto, & dissidium quod illi cum Episcopo intercesserat, sublatum fuit, cum principes ipsi hoc eis persuasissent. Itaque sanctissimus Patriarcha se purgauit, quod quæcumque acciderant, Imperatoris violentia facta fuissent. Tunc igitur vna conuenerunt, & vicissim sibi satisfecerunt (quandoquidem ipsi,

Deo

A Deo nihil ita carum est vt pax & concordia, modo concordia non sit fidei dissensio, atque diuini præcepti violatio, non denique canonis alicuius reprobatio, quemadmodum præsens coniunctio se habuit) quantum ad nos pertinebat; ea quæ interea facta fuerunt, prætermittentes vt illis similia, quæ diuinorū Patrū memoria facta, & similiter dispensatione quadā neglecta fuerant, immo vero perfecta earū rerum examinatione in futuro illo sæculo illi iusto atque incorrupto Iudici reseruata.] hæc de restituta concordia Theodorus.

Facta autem cuncta hæc consensu Leonis Romani Pontificis, Michael Studita in vita ipsius Theodori testatur, cum de restitutis Patribus, & inita concordia ista ait.

Michael, qui Curopalatæ dignitatem tum gerebat, sceptra suscepit, vir Imperio plane dignus, & in ea administratione æquissimus. Cui ante omnia res patris curæ fuerant, vt ab exilio eum reuocaret, & honore omni reducem cumularet. Quin etiam dis-
B sidentia membra mox aptissime copulauit, pulchrum Ecclesiæ corpus in vnum iterum connectens, & pristinam sacerdotibus ac monachis concordiam reddens, Iosepho nimirum, qui eiectus ab Ecclesia antea fuerat, ab eadem nunc tamquam inutili membro apertius reciso & excluso, qui in locum eius fuerat intrusus.

Placuit hoc in primis Romano Antistiti, qui per litteras, nuntiosq. suos sententiam confirmauit: nam & illum sequestrem pacis & conciliatorem ad deuincendum Patrum animos, pius Imperator adhibuerat. Exinde vero sanctus & Patriarcha crescente inter illos amore mutuo, perstiterunt de cetero non tam corporibus quam animis inuicem arctissime colligari, ita vt alter alterius, & vterque vtriusque consuetudine vehementer caperetur.] ista Michael.

PAX ECCLESIAE CONST. A LEONE PAP. CONFIRMATA

Porro ad hanc ineundam concordiam eo vsus est consilio Michael Imperator, ne quid
C dissidij semen alicubi reliquum esset: noluit Confessores e carcere liberare, nisi prius polliterentur Patriarchæ Nicephoro amplectenti quæ sunt secundum sanam doctrinam, & destruenti quæ fuerant male constructa, communicarent. Qua libenter accepta conditione a sanctis Platone, Theodoro, atque Iosepho, vt alij eidem consentirent, sequestres ipsi fuerunt, vt declarat [a] epistola hoc argumento conscripta, tunc ab ipso Theodoro ad Antoninum Abbatem, qui vna cum suis ea de causa in carcerem coniectus fuerat, & adhuc eo detinebatur multa passus.

CVR ADHVC CONFESSORES ALIQVI DETINERENTVR IN CARCERE.

[a] *Theod. lib. 1. ep. 15. in Cod. Colum.*

Antonino præposito S. Petri, & eis qui cum illo &c.]

Cum epistolas vestras magno cum animi angore & afflictione ad nos scriptas a paterna sanctitate vestra accepissemus: quātopere ingemuerimus, quid dicere attinet, fraternis visceribus commoti, tametsi indigni simus, & ex parili mærore dolorem vestrum æsti-
D mantes, atque vna sustinentes? Nec enim alijs licet molestias æstimare, quam ijs qui consimili affectu ijsdem molestijs anguntur. Enimuero peccata nostra vsque adeo in hoc sæculo iniquitatem exaggerarunt, refrigescente, iuxta Domini verba, caritate, vt qui offendicula & scandala omnia remouere debeant, eos videre sit paria ac fortasse grauiora externis magistratibus facere. Carceres dicitis, probra, exilia, persecutiones, & ærumnas sustinuisse vos, ac etiamnum sustinere ab ijs qui Ecclesias Dei moderantur, quos non solum pro Dei mandato pugnantes, sed ne siquidem humanis criminibus rei essetis, talia vmquam a Dei pastoribus perpeti fas esset, nedum pro veritate certantes, quibus laus debetur & beatitudo, atque hæc insuper monastica professione ornati.

DEPLORATIO PERSECVTIONIS.

Ex operibus eorum cognoscetis eos, ait [b] Dominus. Haud sane talia in sanctis spectata sunt; quin ipsi cōtra pati potius visi sunt Apostolica voce edocti, quæ de Domino sic ait:
E [c] Qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur non comminabatur: præbebat autem placide percutienti diuinam maxillam. Hinc Christi pastores noti: illinc alieni Episcopi. Sed quis sensus vester esse possit de ingruente hac ætate nostra hominū improbitate, & illi gloriam ducentes ostentant; quod iniquum est, æquum æstimantes, auctoritatemq. & imperium suum ad oppugnanda Dei præcepta exercentes. Verum illi quæ gesserunt, quæq. gerunt, aliquando inueniant, aut veniam potius consequantur a Iudice incorrupto, qui nihil inexploratum, inultumq. relicturus est in die iudicij. Vos vero fratres carissimi, ac Patres reuerendissimi gaudete & exultate, quoniam diuinæ beatitudinis gloriam reportastis, & Christi opprobria gloriose suscepistis, exiguis laboribus & ærumnis maxima & sempiterna præmia consequentes.

[b] *Matth. 7.*

[c] *1. Pet. 2.*

Et quoniam, vt iam ante scripsimus, optimi Dei beneficio, e medio sublatus est cuius causa dissidium in Ecclesia nostra extitit: victrix pax obtinuit nutu & auctoritate & be-

DE PACE ECCLESIAE AD QVAM INVITAT.

nignitate, addam & hortatu Triumphatorum, Christiq. amantium Imperatorum nostrorum, necnon opera & defensione sanctissimi Patriarchæ nostri(sic enim deinceps appellare oportet) suscipiat & sanctitas vestra, quæ a nobis humilibus multa cum speculatione & inuestigatione, paternarumq. actionum contemplatione, ac scandalorum quoque, quæ in Ecclesia interdum contigerunt, dijudicata & approbata fuerunt, vt sic etiam in Ecclesia vestra pax Dei regnet in cordibus omnium. Nec enim, nisi hoc facimus, sanctum a Deo reputabitur, nec victoria nobis erit, quin amittemus forsitan, rectum curiosius inquirentes, & quod hactenus præteritis laboribus bonum exegimus. Accipite ergo, vos obtestamur, & suscipite sanctissimũ Patriarcham nostrum, & cõmunicate, in quibus manifesta non est iniquitas, etiam Episcopo vestro: ea quæ intercesserunt, Domino permittentes censori & remuneratori factorũ, dictorumque. Ad hoc enim ipsum, precibus interpositis, & sanctissimum Patriarcham appellemus, vt liberemini vos quoque a custodia. Pacisq. tesseram inter vos constituentes, si quid controuersiæ subsit, illico decidatur; aut si tale sit, vt vestro isthæc & reuerendissimi Episcopi congressu curari nequeant, coram ipso œcumenico Patriarcha morbi omnes sanentur, concurrantq. vniuersa ad pacis lætitiam concordiæq. vnitatem.] hucusque ad Antoninum Theodorus Studita de pace suscipienda atque concordia ineunda.

Sed quæ sunt reliqua anni huius ipsius noui Imperatoris ex Theophane recitemus, qui dictis superius ista subijcit: Misit ad Carolum Regem Francorũ pro pace atque contractu nuptiarũ in Theophylactum filium suum.] agitur de hac legatione in Annalibus Francorũ anno sequenti, quando videlicet peruenit in Gallias. subdit vero Theophanes.

THEOPHYLACTVS CORONATVR IMP.

Porro octauo Kalendas Ianuarij quintæ Indictionis, *Michael tranquillissimus* Imperator coronari voluit Theophylactum filium suum Imperatorem a Nicephoro Patriarcha in ambone maioris Ecclesiæ, feria quinta; & obtulit pretiosissimum stemma in sancto altario in vasis aureis & lapidibus vetustis, & quadrangulis velis antiquitus ex auro, & purpura clare cõtextis atque admirabilibus sanctis imaginibus variatam. Donauit autem & Patriarchæ auri libras vigintiquinque, & venerabili clero libras centum, splendidam reddens sanctam festiuitatem, & filij pronuntiationem.]

Insuper huius quoque Michaelis Imperij exordio, de Nicephoro Patriarcha subijcit ista Theophanes: Nicephorus quoque sanctissimus Patriarcha transmisit Synodicas litteras ad Leonem sanctum Papam Romanum: antea quippe hoc faciendi prohibebatur a Nicephoro Imperatore.] Simulac igitur liberum fuit eidem Patriarchæ, quod facere tenebatur ipso suæ creationis exordio, officiosissime præstitit, quod ante hæc implere non licuit, prohibente id impio Imperatore. Vt primum vero licuit, litteras scripsit ad Leonem Romanum Pontificem, quibus de sua rationem redderet electione, simulq. fidei suæ Catholicæ professionem eisdem litteris eidem faceret manifestam: adiecit & munera, quibus venerari placuit ipsum Romanum Pontificem, Legatumq. misit, cui ea omnia perferenda dedit. fuit is Michael Episcopus Sinnaculorum. Extat ipsa epistola ex Græco reddita Latinitati, cusaq. post Ephesinum Concilium studio Peltani viri doctissimi. Accepimus nos nuper & aliud eiusdem exemplar Latino idiomate scriptum ex codice Conciliorum bibliothecæ Ecclesiæ Virdunensis e Lotharingia, nobis impertitum ab insignis doctrinæ viro Frontone Ducæo Societatis Iesu professore, quod magis emendatum Græco exemplari se reperisse testatur. sed expedire putauimus, vt quæ in ea idem Fronto præfatus est, hic ante eamdem epistolam describamus. sic se habent.

Hæc epistola Nicephori Constantinopolitani exscripta fuit ex magno Codice Conciliorum manuscripto bibliothecæ Canonicorũ Ecclesiæ Virdunensis in Lotharingia, anno millesimo quingentesimo nonagesimoquinto, Latino idiomate cum Græco, vt apparet reddita a veteri interprete, qui nimium ad verbum transtulit, vt mos erat veterum illorum interpretum, vt illius qui libros Irenæi Latinitate donauit. Et quemadmodum huius ipsius Irenæi interpretatio Latina, licet minus elegans, in quibusdam tamen locis correctior reperta est ipso exemplari Græco Epiphanij, quo loco multa capita Irenæi recitat; sic & ipsius epistolæ interpretatio, inculta licet, & multis in locis ita obscura, vt nullus sensus appareret, emendatior tamen fuit quam exemplar illud Græcum excusum apud Hieronymum Commelinum, anno millesimo quingentesimo nonagesimo primo in Germania vna cum Synodo Ephesina ex bibliotheca Reuchliniana. Quamobrem collatione facta vtriusque libri, hanc interpretationem, vbi manifeste a Græci con-

Universidad de Deusto Biblioteca

A textus sententia aberrabat, sarciuimus & interpolauimus, illis alioquin intactis relictis, quæ in Græco ambigua erant, & vtcumque ferri poterant, studio nimirum antiquitatis, & vt eius auctoritas maior esset: quamobrem & Græcas voces aliquando margini attexuimus, vt ex ijs posset Lector, si vellet, alium sensum elicere. Certe idem factitasse eos qui editioni Conciliorum Græcolatinæ Romæ præsunt, accepi, vt quantũ fieri poterat, interpretationem veterem nouæ præferrent. Ista Fronto, qui hæc ad me misit vna cũ epistola antiquitus Latinitate donata, & vt puto ab Anastasio, qui in his hoc rudi sæculo magna cum laude versatus reperitur. ipse enim (vt dictum est) Theophanis, qua vsi sumus, historiam in Latinum transtulit. porro epistolæ sic se habet titulus & inscriptio.

Epistola Nicephori Constantinopolitani Archiepiscopi ad Leonem Papam, temporibus Caroli.

In omnibus sanctissimo & beatissimo fratri & consacrificanti domino Leoni Papæ
B antiquæ Vrbis Romæ, Nicephorus misericordia Dei Episcopus Constantinopoleos in Domino salutem.

Magnus quidem vere & memorabilis, & omni fauore dignus est, quicumque est fidelis ille ac prudens seruus, qualis in parabolis [a] sacris & Euangelicis describitur prædicationibus, a Domino constitutus in domo eius, & dispensans in iudicio mandatorum sermonem, & impendens non superuacue, sed ad commodum creditis bene vtens, dans opportune conseruis tritici mensuram, & suppeditans vnicuique & largiens proportionaliter quod ei competit, & propterea omnem Domini gratiam & propitiationem in se * conferens, & beatitudinem ab eo accipiens, & fore, vt super omnia, in quibuscumque eum procurare ordinauit, constituatur, promissionem obtinens. Dexter enim cum esset prope nimium, & optimus, fidem simul & prudentiam accommodatissimam mi-
C scuit, & exhibuit; illic quidem beneuolentiam & fidelitatem erga Dominũ suum ostendens, & minime eorum quicquam, quæ sunt credita, subtrahens; hic autem cogitatione officiosa & mentis sobrietate & attentione & sinceritate liberaliter quibus conuenit transmittens, quæ expenduntur. Pro quibus iam præfectura tamquam dominica * dignus: [b] Euge serue bone & fidelis, audiet: quia supra pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; & in gaudium Domini sui intrare iuste ei præcipietur. Talia sunt illius serui & præmia & opera.

Ego autem non eorum qui possunt villicare & regere hæc, sed dispositione & regimine indigentium particeps sum, quoniam quidem pusillus nimis & omnium minimus, & tanta parte prorsus & bona sorte destitutus sum, & ideo neque credi Ecclesiam, quæ est secundum Apostolum [c] domus Dei, volui infirmo & inualido natu-
D ra, & diuinorum initiatione indigenti, prout dicere conuenientius est, quia qui neque mea bene dispono, neque humilia & terrena supereminco, nec animarum regimen & curam gerere vnquam elegi. Quibus enim in proprijs studium non succedit ad vtilitatem, multo minus hi ad ea, quæ sunt aliorum, disponenda idonei erunt. Nam simul dono illo & gratia indignum me ipsum iudicans & reputans, vellem sicuti non beatitudine illa dignus sum, nec miser esse & pœna dignus, neque particeps oppositarum partium & aduersariæ prudentiæ illius maligni [d] & male operantis serui, qui propter multam segnitiem & desidiam Domini aduentum procrastinat, & grauis conseruis fit, & communicat ebrijs in mensa. Quæ dum fiunt, superueniens Dominus * separat, & diuidens, cum hypocritis annumerat: neque talentum accipientis, & sub terra ponentis, & abscondentis, & idcirco amare pigritiæ accusati, & a quo non tantum vsura &
E multiplicatio exacta est, sed in sorte quoque detrimentum passi & tenebris traditi exterioribus. Vtinã non in istis deprehensus exemplar vulgo proponar & subsannatio & irrisio his qui in circuitu nostro sunt ostendar, & in motionem capitis videntibus existimer; iudicatus quoque & damnatus ab eo qui omnia videt & scrutatur quæ nostra sunt, & ductus in flagella actionum iniustarum pœnas sufficienter exoluam, vt qui in similibus rei deprehensi sunt videntes quæ patiar, coerceantur, & correctionem suscipiant. Quoniam igitur permissione & omissione * Dei sub iugum eius subiunctus sum, & hoc ministerium nolens suscepi * tantum coactus, & non voluntarie, qua conditione antea fuerim & ad quem statum prouectus, vt omnes ferme qui hic sunt, norunt, dicturus aduenio.

Alijs quidem ars alia & studium est aut maius aut minus, sicut vnusquisque libero arbitrio ductus, & rerum gerendarum electionem in sua potestate habens, elegit. Enim-

a *Matth.* 24.

BONI PRAESVLIS PRAESCRIBITVR FORMA.

* ἐπισπώμενος alliciens

* habitus

b *Matth.* 25.

c *Coloss.* 4.

CVR REFVGERIT EPISCOPATVM.

d *Matth.* 24.

* qui expectabatur

* παρόρασις conniuentia

* ὅτι τρόπῳ quodammodo

uero ſicut multiformes hominum cogitationes ſunt & conſilia, diuerſi etiam mores & A
viuendi ratio diuerſa, ſic & vitæ humanæ conditiones diſcernuntur multis modis & diuiduntur,& in infinitas varietates & multiplicationes producuntur. Nonnulli enim hanc miſeram & conculcandam eligere decreuerunt mechanicarum artium conditionem,& alij agriculturæ laborem exhibentes oſtenduntur,quidam negociationis ſortiuntur cupiditatem,lucri & diuitiarum amorem, aut nauiculariæ artis amorem peregrinationis ac periculorum, alij per alias manuũ artis operationes, ne ſingillatim omnes perſequamur,incedunt. Ceteri autem qui & pauci ſunt & potiores, monaſticam & philoſophicam amplectentes conuerſationem, animas ſimul & corpora purificauerunt, & in hac Deo appropinquare digni efficiuntur, & ad ſupernam beatamq. vitæ conditionem perducuntur, aut eloquentia ex rationalibus diſciplinis & artibus inſigniti & bonis moribus exornati proprias animas decorarunt: Et ſicut vnicuique denique dulce & gratum videbatur, & pro inclinatione naturæ contingebat. Mihi autem ſic præſentis vitæ negocia euenerunt. Cum igitur ætatem virilem attigiſſem, & iuuenilem præterijſſem in regalibus verſatus atrijs,militiam quamdam exercebam, & ipſam non abſque opera ac remiſſam,ſed quæ per manus & calamos exhibetur. Etenim Imperialibus intereram ſcriptoribus. A ſecretis autem eos vocare ſolitæ, Latinæ linguæ ſcimus eſſe dictionem. In hac hærens quibuſdam temporibus & humanis rebus impeditus in cognitionem rerum caducarum in hac vita & non conſiſtentium veniens, conſilia voluebam & cogitationes animo verſabam, quam nimirum difficile ſit & laborioſum ibi occupatis ſuperna capeſſere, præcipue vero vt qui ſpem aliquam meliorem concepit,ab ea non excidat: nam illa quidem ludentium, hæc vero ſeria tractantium eſſe arbitrabar, illaq. valere iubebam, & iſtis quantum in me ſitum eſſet adhærere, meq. in ijs potius excellentem cer- C
nere ſtudebam, quam illis deinceps condecoratum videri.

DIVERSA HOMINVM STVDIA.

Me ſane legislatorum ac Prophetarũ [a] optimus attendere mihi ipſi edocuit, & [b] omnia vanitatem eſſe, & quæ ſit abundantia homini in omni labore ſuo, quo laborat ſub ſole, alius ſapiens inſinuauit. Pertranſire autem figuram huius ſæculi, [c] Vas Dei electum denuntiabat, & alias ſcripturas ſacras his ſimilia prædicantes audiens, & ſimũl in mente habens: quod apud quemdam eorum qui ſapientiæ nomine celebres ſunt, nouimus decantatum, melius eſſe plebeium viuere quam magnam habere poteſtatem cum,qui nihil ea dignum ſit præſtiturus: quemadmodum ſcenam præſentem defloreſcentem gloriam contempſi, meq. ad conſiderationem mei extemplo conuerti. Idcirco re bene ſuccedente, mihi opitulante Deo, cum dignitatis contemptor ſum factus, tum ab Imperialibus atrijs & vrbano tumultu procul abductus,vaſa collegi. Solitudinem igitur quã- D
dam occupo, & iugum montis, quod erat aſperum & inacceſſum, ſtadijs non paucis circa Proponticam regionem, regia diſtans ab vrbe; & illic ſtationes facere ſtudebam, vt etiam ſi poſſem, monachicam conuerſationem attingerem.

a *Deut.5.*
b *Eccls.1.*
c *1.Cor.7.*

Ad hoc enim ex multo iam tempore impellebar, & amor quiſpiam eremi ac tranquillitatis vehementiſſimus me tenebat, nec alibi vſpiam niſi illic, extremum vitæ diem obeundi. Sed quoniam quidem non omnibus omnia, quæ ſecundum voluntatem ſunt, euenire poſſunt,& ſunt quædam in quibus * fatum imperat,& ſicut vult Deus, finem incœptis ponit: contigit vtique hoc etiam mihi, & ab ijs quæ in animo ſtatueram excidi, & neſcio quibus iudicijs, quæ nouit, qui hæc permiſit, & omiſit Deus, ab amabili eremo ſum abſtractus, & in Regiam iterum ductus ſum, tamquam ſub Deo teſte, decreto & iudicio eorum qui in his ſedibus collocati erant & totius Eccleſiæ cœtu ſacro ac con- E
ſilio Senatus ſuffragantibus abſque vlla tergiuerſatione & excuſatione, quandoquidem iam regiæ vrbis Præſul vitam cum morte commutarat,vt homo humanam, me licet admodum cunctantem & non præſumentem ad hanc ſacerdotalem ſedem deduxerunt, quod violentia potius, quam perſuaſione confectum eſt.

* Dei voluntatem fatum appellat, vtrũque ſimul iungens, quam quod euitare non poſſit homo, fatum nominat.

Quia ergo nolens hoc iugum ſubij, & vim ſolicitudinis ſuſcepi non digne, neque vti gratiæ cõueniebat: timeo quidem primũ varias & multiplices machinationes inuentoris nequitiæ, ac malorum & inuiſibilium ſpirituum inſurrectionem, ne cum me nudum & inermem ab ijs, quæ ſunt ex virtute, deprehenderint, nondum enim me ſpiritualibus & diuinis eruditum cognouerunt, aut aduerſus eos exercitatum, aut concertantem luctatione perſpexerunt, peccati vulnerantes ſagittis, Eccleſiæ a Deo electam cateruam feriant,& bene ordinatam eius phalangẽ exterminent, inconſulti & indocti ducis ruinæ cachinnis

A chinnis insultantes. Deinde vero cum me alienum a principatu, & obiectum inuidiæ viderem, dolositatem & malignitatem inuidorum verebar, qui omnia obseruare studēt, quæ nostra sunt, siue bene, siue aliter se habeant, nec trabes suis impositas oculis vident, neque gluttam ab oculis purgare appetunt, & alienas festucas scrutantur, & propter pusilla nimium & vilissima & quæ nullius sunt pretij, linguas suas aduersus præeminentes iniuste armant, & vtrimque amare ac iniustissime vulnerant. Sed hoc suscipiens certamen, quo in hoc adiutore & opitulatore indigeo, nisi ista permittente Deo, a quo postulo incrementum, & adiutorium vt miseranti & propitio oculo in meam respiciat paruitatem, teneatq. manu dextera & ad suam deducat voluntatem, & eorum quæ nobis commissa sunt gubernationem ad salutem: qui quidem differt punire hos difficiles & affligentes nos, aut propter nostram malitiam vt ad meliora nos reducat, aut ad il-
B lorum detegendam malitiam & peruersitatem in nos, ne lateat amaritudo subdole in anima, & astute nidificet, sed in lucem prodeat & manifestetur, quod occultum est.

Si autem frater qui adiuuatur a fratre, sicut ciuitas firma, & recte firmata est Regia, quemadmodum Salomonicus [a] sermo nos admonuit, aliorum etiam plurium precibus indigeo ad opem ferendam, præ omnibus autem vestræ maxime in spiritu desideratissimæ & sacræ fraternitatis sacris orationibus, & ad Deum intercessionibus vtar, tamquam nobis auxilium ferentibus ac iuuamen, vt quæ Deo appropinquant, & ad supernum & intelligibile feruntur altare, mundo munditer loquentibus vobis & audientibus, tacentibus & clamantibus, sicut audiebantur Moyses & Samuel, & si quis alius eis similis in spiritu. Idcirco suffragamini mihi in infirmitate, & manus sanctas in superna leuate.
C Certi enim sumus habere ex confidentia virtutem desuper nobis misericordiam impetrantes, & propitium Deum reddentes ad confortandum & roborandum, quod infirmum & lassum est, [b] vt lorica induti fidei, & galea salutis cooperti, stare possimus aduersus principatus & potestates & mundi rectores tenebrarum sæculi huius, aduersus principalia nequitiæ contra quæ nobis luctatio est: ad conseruandam item stabilitam & inconcussam animæ fortitudinem, & vt aduersus obedire recusantes & refragantes decenter & dextere me geram, & ad eos adoptandos in filios Ecclesiæ, & oues rationales electi Christi gregis efficientes, & vt in diuino Ecclesiæ ouili commorentur curantes, ne a lupis crudeliter lacerantibus deuorentur, concordiæ & consensionis signaculis signatæ, vt insidijs non appetitæ & illæsæ permaneant, vtq. omnium nostrum capiti Christo & Principi pastorum subijciantur, ac fræno ductiles ceruices illi subiungant.

PETIT INSTANTER PRECES PONTIFICIS.

a *Prou.* 18.

b *Ephes.* 6.

D Ad mundandos autē nos & clarificandos, & vt fiamus perfecta perfectæ lucis germina, sic vt possimus & alijs impertire illuminationem & mundationem: [c] detur etiam sermo nobis in apertione oris ad implendos eos qui audiunt, spiritu, & ad prædicandum sine pigritia & defectione virtutem mysteriorū nostrorum, eius gratia qui linguam mutorum explicat, & rectos facere potest claudicantes, & ad bene currendum in præparationem Euangelij, firmat & corroborat: ad multiplicandum item commissum talentum, & in tempore reddendum cum vsura Domino debitum: ad operandum etiam in vinea bona, & operis approbationem reportandam cum sustinuerimus quidem magnanimiter laborum grauitatem & difficillimum pondus & generose pertulerimus diei æstum, vt bis qui circa [d] vndecimam introierunt, * absque conductione, in distributione auctoramenti connumeremur. Ad illuminandum autem nostræ mentis introitum, & vt per spiritus
E διοπτεια discipiamus, ita vt Propheticarum vocum auditores reddamur, & diuinorum mandatorum alacres administri, & eius suscepto dono, id, quod oculum mentis conturbat, & mentem nostram obumbrat, purgetur atque mundetur: vt vndiquaque se ipsos custodiant, & obseruent, & ab aduersariorum ictibus maneant illæsi. Ad prouidendam autem frameam [e], cum super peccatores a Deo immissa aduenerit, vt si quidem possibile sit, & dederit Deus, & qui annuntiat aduentum, Deum placans, & ipse, & ij quibus annuntiatur iram effugiant. Sin minus, propriam saltem animam saluam faciam, iuxta Loth [f] illum iustum, qui saluans animam suam incendium euasit. Et quæ vestræ quidem sint orationis, & spiritualis auxilij, hactenus dicta sint.

QVAE PER PRECES PONTIFICIS A DEO CONSEQVI ROGAT.

c *Ibidem.*

d *Matth.* 10. * ἀσυμφώνως

e *Zach.* 13.

f *Genes.* 19.

Tempus autem iam adest, magnam veritatis tubam, magniloquum Euangelij præconem Paulum spectare memorabilem, propter antiquos Romanos admodum consolatum & velut exultantem spiritu & ob eorum fidei studium & feruorem confidentem

DE ROMANA ECCLESIA PRAECONIA.

atque gloriantem, & teſtificantem in omnibusq. mundi finibus diuulgantem, pronun- A
a Rom. 1. tiantem in ijs quæ ad illos ſcripſiſſe eum conſtat: [a] Gratias ago Deo meo, quia fides veſtra annuntiatur in vniuerſo mundo: Et quia noſtra Euangelica munda & immaculata fides eſt, & extra quam non eſt alia, neque Romanis finibus arctata circumſcribitur, neque terminis mundanis finitur: in tantum autem effunditur potius & diffunditur, & ſi-
b Pſal. 18. Rom. 10. cut Propheticæ & Apoſtolicæ voces incitant fari, [b] in omnem terram diuinæ prædicationis ſonus exiuit, & in fines orbis terræ verba prædicantium. Si autem oportet & his dicere altiora, hæc & in cælis in ſupernis & intelligibilibus virtutibus fiducialiter agit. Si enim vna eſt Eccleſia in cælo & in terra, & primogenitorum Eccleſiam in cælis exinde audimus deſcriptam, & eſt ciuitas [c] ex fide iuſtificatorum, quæ ſurſum eſt Hieruſalem,
c Hebr. 12. d Epheſ. 2. cuius artifex & conditor Deus, qui & pacificauit, quæ in cælis & quæ in terra ſunt, [d] medium maceriæ ſoluens parietem, perditamq. ouem in humeris attollens per inenarrabi- B
lem diſpenſationem ſaluis & manentibus adiunxit: hac ratione iuſte admodum vnionem & coniunctionem retinemus, quum ad nutum vnum & cõſenſionem creatura fidei ſuffragetur. non enim in Iudæa tantum notus eſt Deus, ſed in omnibus, quæcumque mens & ratio contemplantur.

FIDELES OMNES VNVM SVNT IN CHRISTO.

Nos vero qui nouum Romanorum nomen ſortiti ſumus, vtpote ſuper vno & eodem fundamento fidei ſuperædificati, Apoſtolorum inquam & Prophetarum ſapientium * artificiorum, poſito angulari lapide omnium noſtrum Saluatore Chriſto & Deo, nulla in re, quod ad fidem attinet, antiquioribus ſumus inferiores. In Eccleſia enim Dei non eſt prænumeratum & ſubnumeratum, ſicut non Iudæus, non Græcus, non Scytha, non barbarus, non ſeruus, non liber, ſed omnes in Chriſto vnum ſumus. Igitur & in nobis diuinus Paulus ſuperbiat, & glorietur, ac ſe iactet copulans veteri- C
bus noua, & comparans in dogmatibus & prædicationibus, cuius & nos doctrinas & admonitiones ſequentes, in quibus radicati & firmati ſumus confeſſione fidei noſtræ, in qua ſtamus, & gloriamur, noſtraſq. ſententias quæcumque ſunt ſane de nobiliſſima & immaculata noſtra religione, reuelata facie clariſſime prædicamus, cum qua Deo ſeruimus, & quam ſpirare potius quam aerem indeſinenter debemus. cum qua & abire de præſenti vita contendimus, ſuperna gratia confortati & muniti, ſicuti alia non licet incedere & ambulare, aut quæ præſentis ſunt vitæ bene diſponere, aut quæ in futuro ſunt repoſita dignis bona impetrare.

* πνευματικῶν, vel πνευματων artificum

NICEPHORI EPISC. CONSTANTINOP. FIDEI PROFESSIO.

CONFITEOR igitur me credere in vnum Deum Patrem omnipotentem, omnium factorem & dominatorem ac Dominum, & in Filium eius vnigenitum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum verum Deum & ante ſæcula Verbum ſine principio & ineffabili- D
ter ex Deo natum, incomprehenſibili ratione, & quam intelligibilis ac ſenſibilis vlla creatura complecti mente non poteſt. Et in Spiritum veritatis viuificantem, ac ſanctiſſimam Trinitatem vnius ſubſtantiæ, ſuperſubſtantialem, inuiſibilem, incomprehenſibilem, inſeparabilem, immutabilem, ſimplicem, indiuiſam & incompoſitam, & ſine interuallo incorpoream, ſempiternam ſine qualitate, ſine quantitate, vnius honoris, vnius gloriæ, vnius ſedis, vnius deitatis, intractabilem & impalpabilem ſine figura, ſine fine bonam, perpetue ſplendentem lucem, tripliciter fulgentem, lumen omne excedentem, ſemper itidem & ſecundum eadem ſe habentem, omnia ſpeculantem, & perficientem virtutem, omnibus rationabilibus & intelligibilibus repente & non partim effuſione diuini luminis ſplendentem, proportionaliter, pro facultate recipiendi quæ in ijs eſt qui illuminantur, & ad eſſe, & ad bene eſſe conſeruantem in ſubſiſtentibus rebus & non nu- E
dis nominibus cognitam, vna deitate, & poteſtate, & Regno glorificandam & adorandam ab omni viſibili & inuiſibili creatura.

Ex ijs quæ in Trinitate conſiderantur, Pater quidem ſine initio eſt & ſine cauſa: non enim ex aliquo, ſed a ſe ipſo eſſe habet. Filius autem, non ſine principio eſt, ex Patre enim eſt. Principium autem filij Pater ſicuti cauſa eſt; ſi autem, quod ex tempore eſt, accipias initium, & ſine initio eſt: creator enim temporum non eſt ſub tempore * genitus quidem, ſed ſempiterne & indiſtincte conſplendens Patri [e] ſicut ſplendor gloriæ & Paternæ figura ſubſtantiæ. Spiritus autem ſanctus ex Patre ſubſtantiam habens, * non genitus, ſed procedens, ſempiterne cum Patre & Filio conſideratur; non ſine principio quidem propter proceſſionem ex Patre. Principium enim & ipſius eſt Pater ſecundum cauſæ rationem: ſine initio autem & ipſe eſt ſecundum tempus.

* γενητῶς per generationem
e Hebr. 1.
* οὐ γενητῶς ἀλλ' ἐκπορευτῶς non per generationem, ſed per proceſſionem

Vnus

A Vnus ergo Deus Pater ex quo omnia, & vnus Dominus Ieſus Chriſtus per quem omnia, & vnus Spiritus ſanctus in quo omnia, ex tribus perfectis vnum perfectum & perfectiſſimum, quod eſt diuinitas, ſegregatis quidem & perſonalibus proprietatibus ab inuicem differentia. Vnumquodque enim horum quæ natura indiuiſa ſunt propter continuitatem ſubſtantiæ cum mentis contemplatione diuiditur, Deus a nobis agnoſcitur & creditur omnium pleniſſimum exiſtens diuinitatis proprietatum. Et hæc tria inuicem copulata vnus Deus a nobis adoratur, ternaliter quidem ſecundum perſonas, ſingulariter autem ſecundum ſubſtantiam. Et monarchia eſt quod a nobis honoratur, non polyarchia, non anarchia propter inordinatam & ſeditioſam ſtultitiæ ac confuſionis conditionem. Monarchia autem non quam circumſcribit perſona, propter imperfectionem & litteram Iudaicæ inopiæ & puerilitatis, ſed quam naturæ vnius honor, &
B ſententiæ conſpiratio, & identitas motus oſtendit, & eorum quæ ex eodem ſunt in vnū conſenſus, quod in creata natura impoſſibile eſt, velut ait magnus inter Theologos Gregorius, & neque id quod copulatum & connaturale eſt in Trinitate contemplandæ diuinitatis diuiditur. Alienetur enim a nobis & abſcindatur inſani Arij non recta opinio & rabies. Indiuidua enim ipſa Trinitas eſt gloria & ſempiternitate & Regno non diuiſa, neque alienata, neque Dei principalibus perſonis tranſmutatis, neque * concapeſcentibus inuicem, ſed in vnaquaque earum immutabili ſeruata & inconfuſa proprietate. Procul enim refutetur & abigatur male prudentis Sabellij fraudulenta confuſio.

* ἢ τὰς χαρακτῆρας εἰς ἀλλήλας neque cõmeantibus inter ſe

Veneror autem & adoro quod erat ante ſæcula deſtinatum myſterium nouiſſimis autem temporibus reuelatum in ſalutem omnis generis noſtri, & peractum per magnam condeſcenſionem, & ineffabilem diſpenſationem vnius ſanctæ & viuificantis Trinitatis
C Chriſti veri Dei noſtri, vt vnde eſſe nobis fuit per inenarrabilem ipſius bonitatem, inde & bene nobis eſſe daretur. Confiteor igitur & credo ipſum vnum de viuificatrice & beata Trinitate Dei Filium & Verbum cum Patre & Spiritu ſancto ſempiterne ſimul adorandum & conglorificandum, ſicuti conſubſtantialem & * conſeſſorem, infinita clementia motum ad miſerandam propriam plaſmationem bona voluntate Paterna & miſericordia, gratia autem & cooperatione ſancti Spiritus deſcendentem de cælo, & inter homines conuerſatū, vt damnatos nos dudum peccato, & a delectatione expulſos paradiſi, & corruptioni ſubiectos gratia reconciliaret, & diuinæ ſocios perficeret naturæ. Inhabitans enim in vtero ſanctiſſimæ incontaminatæ Dei Genitricis Virginis, & in anima & in carne præmundata Spiritu, & totum in ſeipſo ſuſcipiens ex ipſa quod noſtrum eſt, quemadmodum in principio plaſmans & viuificans hominem, proceſſit Deus incarna-
D tus, manens quod erat, Deus: Virginem poſt partum ſupernaturaliter & ineffabiliter Genitricem conſeruans: nequaquam mutata ſecundum naturam virginitate ad oſtenſionem veram, ſecundum proceſſionem natiuitatis eius, inconnexæ & immutabilis ſempiternitatis. Qui enim Patri connaturalis eſt, conſubſtantialis nobis per omnia abſque peccato factus, ſemen Abrahæ apprehendit, ſimiliter nobis particeps factus carnis & ſanguinis.

DE INCARNATIONE VERBI CONFESSIO.

* σύνεδρον

Carnem enim animatam ſuſcepit anima intelligibili & rationali, quæ nullo modo ſubſtitit ante vltimam vnitionem, ſed ſimul caro animata rationalis in Chriſti connaturalitate creditur, non per gratiam habitans in nobis, ſed totus totam naturam complectens inconfuſe & indiuiſe & ſupernaturaliter coadunationem operatus: vt conuenientes ſubſtantiæ diuinitatis & humanitatis in proprietate, quæ ſecundum naturam
E eſt permanerent, & nullatenus in inuicem transferrentur: licet vocabula ratione connaturalitatis commeare pie intelligamus propter nominum connexionem. contemplatione enim ſola & non re ipſa ſeparari exiſtimamus propter ſupernaturalem conuenientium vnitionem, ſingularitatem autem & vnionem perſonæ ſeruari credimus inſeparatam & indiuiſam permanentem. Abijciatur enim phantaſtica impoſtoris Eutychis, & Dioſcori confuſio & commixtio. Inde ipſum creatum & increatum confitemur, ante ſæcula autem & ſub tempore; cæleſtem & terreſtrem; circumſcriptum & incircumſcriptum: paſſibilem & impaſſibilem, ſine matre & ſine patre; illud quidem inenarrabilem & ſine initio & ante ſæcula ex Patre natiuitatem, hoc autem propter eam quæ ſecundum nos eſt occultam & intelligibilem coadunationem, & duas eius natiuitates prædicamus, quæ ſunt incomprehenſibiles & omnem ſermonem excedunt. Cum enim in forma Dei eſſet vnigenitus Dei Filius, qui eſt in ſinu Patris, hoc eſt, in ſubſtantia Pa-

tris ante sæcula, ex eo fulgens, in consummatione sæculorum semetipsum exinaniuit, & A
serui formam assumpsit, hoc est nostram substantiam.

Ergo in Christo secundum personam coadunatio aliud quidem & aliud, ex quibus Saluator est, introducit, vt puta inuisibile & visibile, passibile & impassibile, non alium autem & alium, absit: Deum eumdem perfectum vere & hominem perfectum confitemur: differentiam naturarum attribuentes, vnum & eumdem cognoscentes. & post incarnationem, non in dualitatem filiorum diuidentes propter diuersitatem concurrentium in coadunationem secundum personam naturarum, vt expellatur a diuino atrio insipiens Nestorius; omnis autem diuinitatis & humanitatis eius operationes perficientem. Sicut Deus enim operatus est diuina, per ipsa Dei signa & mirabilia operans; sicut homo autem ipse passiones & opprobria voluntarie suscepit. Præterea cum duabus naturis consequenter & necessarie numero æquales etiam naturales operationes eius prædico tamquam demonstrantes & constituentes ipsas substantias vel naturas, secundum pias & Deo conuenientes diuina sapientia prædictorum Patrum nostrorum traditiones. B
Similiter autem & duas voluntates naturales ipsius Domini & Dei nostri Iesu Christi confiteor. Voluntarium enim eum cognosco in vtraque natura, ex quibus & in quibus est & intelligitur, sicut operantem, ita & volentem, ad passionem autem voluntarie uenisse.

Credo eum crucifixum esse non in qua splendet cum Patre substantia, etsi Dominum [a] gloriæ crucifixum fuisse, dicitur in *sermone retributionis, sed in terrena nostra natura, in qua terrestrem nostram massam suscepit, & maledictum pro nobis factus est, vt benedictionis, quæ ab eo est, socios nos efficeret, & malefactorum secundum carnem sustinuit mortem pati, vt mortis aculeum peccatum sustinendo condemnaret C
in carne sua, & destrueret hunc, qui habebat mortis imperium, hoc est, diabolum. Sepulturæ autem traditum corpus suum conseruasse incorruptum, nequaquam ab arcana & inenarrabili diuisum vnitione, quamuis a rationabili & intelligibili eius anima separatum in spacio triduano. Cum qua ipse & ad infernum descendit, & his qui in carcere erant spiritibus (sicut princeps & diuinus dixit [b] Petrus, veniens prædicauit) resurrectionem, & libertatem & redemptionem dedit. Incorruptionis autem nobis principium factus est, in eo quod primogenitus ex mortuis resurrexit. Surrexit enim sicut Deus calcans mortem, dux itineris factus omni carni in Resurrectione, & simul excitauit nos, qui peccati casu cecideramus.

a 1. Cor. 2.
* τῆς αἰτιολογίας
b 1. Petr. 3.

Astitisse autem post Resurrectionem mulieribus, & gaudium eis annuntiasse, & eam quæ ex femineo nos nuntio inceperat tristitiam dissipasse. Visum autem & sanctis discipulis suis Resurrectionis suæ mysterium confirmantem & ostendentem se, sicut ipse fuerat & ante Resurrectionem, per escam, & sapientis Thomæ circa diuinum latus palpationem. Ascendisse quoque in cælum, & ad dexteram Dei Patris sedisse cum assumpta carne, cum qua iterum veniet in gloria Dei & potestate, quæ est super omnem creaturã, & Iudex sedebit, vnicuique secundum opera sua reddens. [c] Omnes enim nos exhiberi oportet ante tribunal Christi. Cum his credo & carnis resurrectionem cum mundi trãsmutatio fuerit, vt [d] mortale nostrum induat immortalitatem, & corruptibile incorruptione operiatur. Confiteor etiam vnum baptisma in remissionem peccatorum, quod in Patre & Filio & Spiritu sancto perficitur, secundum Euangelicam & diuinam traditionem. D

c 2. Cor. 5.
d 2. Cor. 15.

Hæc sunt autem Orthodoxæ Fidei, & sacræ nostræ religionis venerandæ dogmata & E
mysteria, secundũ traditam nobis a diuis initiatoribus altissimam & purissimam Theologiam, & salutarem circa nos Dei verbi dispensationem, & quæcumque his conueniunt similia dogmata cum omni susceptione & fide conseruo & amplector.

INTERCESSIONES PETIT SANCTORVM.

Suscipio autem, & peto intercessiones, & apud Deum interpellationes, primum quidem & præcipue incontaminatæ & immaculatæ & semper Virginis dominæ nostræ Dei Genitricis, deinde diuinarum & cælestium virtutum sanctorum & beatissimorum Apostolorum, & sanctorum Prophetarum, & glorioforum ac triumphatorum Martyrum & * Deiferorum Patrum, & omnium Sanctorum a sæculo placentiũ Domino, qui viuunt semper cum eo (animæ enim iustorum, inquit [e], in manu Domini) sicut magnam salutem inde animæ & corporis recepturus.

*Θεοφόρων
e Sap. 3.

Adoro autem & amplector venerandas eorum reliquias, tamquam in sanitatem animarum

Universidad de Deusto Biblioteca

A marum & corporalium passionum constitutas. Laudo eorũ venerandam in Deum conuersationem, & memoranda eorum certamina & dimicationes. Glorifico thecas, & honoribus supernis corono eos, quoniam propter gloriam omnium nostrum Saluatoris Dei sanguinem fuderunt, & præsentem vitam propter eius dilectionem contempserunt, imitatores viuificæ & salutaris passionis eius facti, salutans simul omnium nostrum Saluatoris Christi colendam imaginem, & venerandos & sanctos eorum vultus, attribuens eis *secundum honorem adorationem.

* τὴν κατὰ τιμὴν προσκύνησιν.

Præterea venerabiliter approbo & honoro sanctas & vniuersales septem Synodos, & quæ in eis decreta & diuulgata, diuina & supernaturalia salutariaq. dogmata, a sanctis & Deiferentibus Patribus nostris, quos secundum tempus posuit Spiritus sanctus regere Ecclesiam & moderari.

B Primam quidem in Nicæa conuenientem trecentorum decem & octo sanctorum Patrum Synodum aduersus impium & furiosum Arium, quem de Ecclesia expellens, Fidem nobis veram & rectissimam, per sacrum & diuinum Symbolum expressit. Deum Verbum & Dei Filium, non creaturam secundum se, consubstantialem autem Patri & *coæternum, *velut Deum verum & creatorem omnium Orthodoxe definiuit.

* συνάναρχον sine principio in tempore

Deinde post eam in hac regia vrbe congregatam centum quinquaginta a Deo inspiratorum Patrum, quæ nefarium & oppugnatorem Spiritus sancti Macedonium deposuit, & sacri Symboli sententiam explicauit, & sancti Spiritus Theologiam expressit Deum verum & consubstantialem Patri & Filio, & non creaturam eum confirmans, & cum ipso Apollinarium Laodicensem plane desipientem, & sine intellectu, ab Ecclesia abdicauit.

* vere

C Post hanc & in Epheso primam congregatam ducentorum sanctorum Patrum, sanctam Synodum aduersus Nestorium *vaniastutum & eius blasphemias, quem deponens vnam Christi & Dei nostri, secundum adunationem personarum, & duas naturas inconfuse & indiuise sapienter decernens ipsum Deum & hominem pronuntiauit, sanctamq. Mariam proprie ac veraciter Dei Genitricem confessa est.

* ματαιόφρονα

Post hæc in Chalcedonia concurrentium D C XXX. sanctorum Patrum diuorum & Deiferentium, quæ impios Eutychium & Dioscorum, & caliginosam & tenebrosam eorum confusionem damnat, & hos anathematizans, perfectum Deum & perfectum hominem ipsum Christum & Deum nostrum in duabus naturis inconfuse & indiuise pie prædicauit.

Necnon & iterum in hac a Deo conseruata ciuitate conuenientem sanctam Synodum CLXX. sanctorum Patrum, quæ *Origenis & Didymi & Euagrij, & cum ipsis male D sentientium impia dogmata diu quidem a multis abscondita, tunc autem amare renascentia & germinantia abscidit: in quibus ipsi erant delirantes fabulis, Iudaicam & Gentilem magis quam Christianam Fidem sequentes.

* Theodori & Nestorij

Deinde sextam CLXX. sanctorum virorum vniuersalem Synodum, & ipsam in hac regia vrbe congregatam, & in Christi naturis proprias & naturales operationes prædicantem & voluntates, & anathematizantem, & ab Ecclesia expellentem Theodorum Pharan Episcopum, *& Honorium*, Cyrum & Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Petrum, qui permissu Dei in Ecclesia sacerdotium ad corruptionem nacti sunt, & Macarium Antiochiæ appellatum Præsulem, & Stephanum discipulum eius, atque Polychronium senem insipientem, qui vnam operationem & vnam voluntatem in Saluatore nostro E Christo & Deo opinabantur.

Præter has autem & cũ istis in Nicæa secundo cõuenientem nostris tẽporibus CCCL. Patrum septimam sacram Synodum, quæ omnes præcedentes sanctas sex Synodos cõfirmauit, & earum dogmata, & venerandarum & sacrarum imaginum ab exordio Ecclesiæ traditam adorationem recepit, statuens eas non aliter ac viuificam Crucem adorari. abigens de Ecclesia in iniuriam & excidium earum vane loquentes & Christianos accusantes, quia sicut deos eas adorassent, hoc est, Theodosium, Basilium, & Sisinnium, qui in Deum conniuentia sacerdotalem sedem adepti erant.

Cum his supradictis sanctis & vniuersalibus Synodis suscipio, & omnium sapientium & beatorum Patrum dogmata & *præcepta amplector, sicut doctrinam irreprehensibilem & salutis fundamentum, & quos Catholica & Apostolica Ecclesia admittit, suscipio, & quos abhorret, abhorreo. Abijcio autem & abhorreo omnino a Simone mago, &

* πονήματα opera

go, & hactenus prorsus omnes, qui a pietate recesserunt, & prauorum & pestiferorum A
dogmatum opinionibus inquinati fuerunt, Sanctorumq. traditionem reprobauerunt,
& amarum zizaniorum semen commisere Orthodoxæ Fidei agro ausi sunt: Eos autem
anathematizo, & omnes qui eos sequuntur, & sicut pestem in Ecclesia Christi refuto &
anathemati submitto. Nos quidem sententiam nostram beatissimis vobis, & a Deo
edoctis in his manifestatam nuncupauimus, ab initio obseruatam Ecclesiasticam legem
sequentes, veluti quodam animato præcone vtentes hac nostra epistola dilectionis in
Christo, & ad inuicem confessionis, concordiæq. vadimonium inferente. Vestra autem
amabilis in Deo fraternitas vicem nobis reddat, primum quidem orationes, quæ ad
Deum sunt, deinde sermones conuenientes & res confirmantes, atque intellectum dan-
tes, vt vestris exhortationibus & documentis stemus confirmati in hac fide integre inde-
sinenter & solidi, omnia quæ in ea sunt mysteria ab initio tradita inuiolata conseruantes, B
& intra terminos atrij Ecclesiæ stantes diuina fistula Apostolicæ & * paternæ doctrinæ
insigni sibilo, & a Deo inspiratis sonis omnes rationales sacri gregis oues congregare,
& seruare valeamus ab insidiantibus bestijs illæsas signatas principis pastorum Christi
vnctione & nomine.

* πνευματικῆς spiritualis

Et quæ in nobis desunt per vos adimplete sicut estis fratrum amatores, & ad diligen-
dum proximum procliues, vt abundantia vestra nostræ inopiæ sit supplementum, &
quod in verbis & rebus nobis minus est, conuersationis vestræ sacra atque veneranda
fiducia ædificetur & augeatur, cum tamen nihilo minore fruamini gratia vobis data.
Non enim minorationem affert ijs qui sine liuore dant, sed in multiplicationem in
tempore opportuno nobilissimos fructus optantibus reddit, ijsq. qui corroborant nos
sicut infirmiores sibi a Deo data virtute, & perficientibus pedes nostros in Euangelij se- C
mita. Et consulere quæ sunt emolumenti & salutis ne desinite. Vt sicut in confessio-
ne vnitatem & parilitatem seruamus, sic & in coniunctione dilectionis coarctati &
connexi indiuulsum pacis donum in credito nobis ministerio in nobis ipsis retineamus,
& consensus concordiaq. in Ecclesia custodiatur: vt inde intelligibilis ciuitas Regis
magni munita & custodita, indiruta & inuastata permaneat ab omni malignitate
& impetu visibilium inimicorum circumeuntium & quærentium deuorare aliquem
eorum, qui in ea descripti & signati sunt in spiritu. Aduersus quos opponimus non ar-
ma carnalia, sed spiritualia, scutum fidei & gladium verbi, quod est verbum Dei, ad
destruendas peccati molitiones, funda spiritus procul audaciam eorum abigentes & per-
sequentes, & triumphalia aduersus eos iubilantes, sicut diuina custodia & prouidentia
digni, quæ & tranquillam & pacificam nostram reddit conuersationem, vt & in rege- D
neratione in nouissima tuba digni efficiamur Principi vitæ impune obuiare cum gloria
Paterna, venienti cum sanctis Angelis suis, & ad nuptias tum prudentibus introeamus
virginibus, & spiritalibus & Angelicis fruamur epulis, hæredes facti repositorum di-
gnis bonorum in ipso Christo vero Deo nostro intercessionibus incontaminatæ & im-
maculatæ eius Matris, & omnium Sanctorum. Amen.

Licet autem adeo sero in eiusmodi iam memoratis vadimonium obierimus, mirari
tamen debet nemo, neque nostram sententiam accusare, sed cognoscat quidem Dei
amans fraternitas vestra, quia potestatis sententia dura & rigida gubernabat, quæ im-
pedire poterat, ne, quod sentiremus, exponeremus, non sacerdotalis consuetudo ne-
glecta est & excidit, neque ex desidia quadam quæ opportuna erant, & ad Ecclesiasticos
viros pertinebant, omisimus. Ignoscat igitur sacra anima vestra si quid mihi tarditatis E
obiectura sit, cum experientia compererit & ipsa quam non sit pronum ac facile pote-
statibus obsistere ijs, quorum voluntates sunt subditæ, & omnia implere studeant, quæ
ceteris collibuerint. Visum est enim ei qui prohibebat occasionem speciosam obijcere
pro nobis, ea quæ propter vnctionem Regis sunt facta, & quod vosmetipsos ab Ecclesia
expulistis, exterrebat & turbabat. Propterea & vos ob ea quæ in istis vi coacti passi estis
veniam tribuere ijs, qui non sponte in similia inciderint, & idcirco non opus est, vt plu-
ribus verbis apud te nos excusemus, sed hic opportune tibi conscribentur. Sane testifi-
cantur satis quæ nunc aguntur & perficiuntur, quoniam clauis collisa est, & porta aper-
ta est, & lapides offensionis de via ablati sunt, & omnis via plana & constrata & expla-
nata est, & recedunt iam quæ sunt tristia, & amota sunt scandala, vana sunt reddita quæ
iniuriam inferebant, quæ pauca erant inde dissoluta sunt, & lux libera Ecclesiæ illuxit.

Ideo

Universidad de Deusto Biblioteca

A Ideo locus datus est dilectioni & exequendis atque peragendis ijs quæ consuetudo sacerdotalis ferebat. Sed illi quidem, quibus quæ sunt diuina, non curæ sunt, propriæ autem gloriæ causæ studuerunt, videbunt qualia eis ex diuino obuiabunt iudicio. Sicut enim gratum eis fuit, ad præsentem vitam gloriam & nobilitatem ea quæ ad inuicem erant, disposuerunt. Nos autem propter gloriæ Dei & honoris Ecclesiæ & concordiæ, & sacrarum legum conseruationem studium ponentes, ea quæ nostra sunt exequimur, & pro eo qui nunc creatus est pius potentissimus Rex & filius sincerus Ecclesiæ, & moribus Deo placitis, & institutis bonorũ operum splendidus, orationes & deprecationes intentas Deo qui eum coronauit & cum eo regnat offerimus, vt ei pacificam largiatur vitam & Regnum, & in tempora longa custodiat; reportatis de barbaris trophæis eum ornans, Christianam Rempublicam prospere gubernantem, ad zelum eum rectæ fidei B promouens & diuinorum mandatorum obseruationem, vt filijs vna cum perenni Imperio celebre nomen acquirat.

DE MICHAELE IMP. NICEPHORVS.

Michaeli autem sanctissimo Metropolitæ Sinnaculorum Christo amabilis ciuitatis præsentes nostras Synodicas litteras ferendas ad vestram dilectissimam & amabilem fraternitatem commendauimus & certi sumus de iamdudum accepta eius apud vos appellatione & locutione quod benigne a vobis videbitur & suscipietur. Rogamus autem & propter nostram paruitatem, vt maiori cum beneuolentia & familiaritate quæ susceptionis sunt & honoris * ei deferantur. Etenim erga vestram dilectionem valde ardenti & sincero amore afficitur, & in Ecclesiasticis rebus studiosum & alacrem sese præbet, sicut & in sermone & conuersatione ac virtute ceteris antecellit, qui & debet Deo bene iuuante, & vos in hoc mouente dilectionis & concordiæ symbola, hoc est, honorandos ve- C stros apices & syllabarum, quæ in manibus sunt, rescripta ad nos ferre ad maiorem lætitiam nostram spiritalem & perfectionem nostræ in Domino amabilis affectionis. Omnem vobiscum in Christo fraternitatem plurimum salutamus. Valens in Domino ora pro nobis sanctissime & beatissime Pater, intercessorem & * apud Deum * communem patronum ac defensorem nostrum magnum ac principem Apostolum, cui pro nobis indignis seruis ipsius preces offerre non graueris.

DE MICHAELE LEGATO COMMENDATIO.

* & requiei

* auxiliatorem

* obtinens

In signum autem mediatricis inter nos in Domino dilectionis misimus vestræ fraternæ beatitudini encolpion aureum, cuius vna facies crystallum inclusum, altera picta *nigello est & intus habet alterum encolpion, in quo sunt partes honorandi ligni in figura Crucis positi, tunicam candidam & penulam castaneam inconsutilem, stolam & * simichenium auro variata; & hæc suscipiens, Deo prosperante & saluante, hanc miseram D renouandæ memoriæ causa missionem benigne excipies. Hæc in linteamine ingeniose inuoluta præcepimus plumbeo signaculo obsignari.] hucusque Nicephori epistola, in qua de his quæ pertinent ad munera ab ipso ad Leonem Romanum Pontificem missa, quod primo loco sit adnumeratum encolpion: significari videtur eo nomine crux pectoralis ad collum appendi solita: quod in octaua Oecumenica Synodo, Actione quinta, illis verbis ostenditur: Imposuit super colla nostra encolpium.] quibus pariter declaratur fuisse insigne Episcoporum, per cuius appensionem sacerdotij dignitas ablata antea redderetur, in ea verò lignum sanctissimæ Crucis siue Sanctorum reliquiæ (vt & nunc fit) includi solebant.

* δι' ἠγκαύστεως encausto

* ἐγχείριον

MVNERA MISSA A NICEPHORO AD LEONEM PAPAM.

Quod ad res pertinet Occidentales, memorabile est testamentum Caroli Magni de rebus mobilibus, quod hoc anno fecisse, auctor est Eginhardus in vita ipsius, ait enim: E Diuisionem tamen thesaurorum pecuniæ ac vestium, aliæq. supellectilis coram amicis & ministris suis, annis tribus antequam decederet, fecit, contestatus eos, vt post obitum suum a se facta distributio per illorum suffragium rata permaneret: quidq. ex eis quæ diuiserat, fieri vellet, breuiario comprehendit, cuius ratio ac textus talis est.

In nomine Dei omnipotentis Patris Filij & Spiritus sancti. Incipit descriptio atque diuisio, quæ facta est a gloriosissimo atque pijssimo domino Carolo Imperatore Augusto, anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi octingentesimo vndecimo, anno vero eius Regni in Francia quadragesimo tertio, & in Italia trigesimo sexto, Imperij autem vndecimo, Indictione quarta; quam pia consideratione facere decreuit, & Domino annuente perfecit de thesauris suis atque pecunia, quæ in illo die in camera eius inuenta est. In qua illud præcipue præcauere voluit, vt non solum eleemosynarum largitio, quæ solemniter apud Christianos de possessionibus eorum agitur, pro se quoque de

TESTAMENTVM CAROLI MAGNI DE REBVS MOBILIBVS.

sua

sua pecunia ordine atque ratione perficeretur, sed etiam vt hæredes sui, omni ambiguitate remota, quid ad se pertinere deberet, liquido cognoscerent, & sine lite atque contentione sua inter se competenti partitione diuidere possent. A

TRINA DIVISIO MOBILIVM GENERALIS.

Hac igitur intentione atque proposito omnem supellectilem atque substantiam suam tam in auro quam in argento, gemmisq. & ornatu regio, quæ (vt dictum est) illa die in camera eius inueniri poterat, primo quidem trina diuisione partitus est; deinde easdem partes subdiuidendo, de duabus partibus viginti vnas partes fecit, & tertiam integram reseruauit. Et duarum quidem partium in XXI. partes facta diuisio tali ratione consistit. vt quia in Regno illius Metropolitanæ ciuitates XXI. esse noscuntur, vnaquaque illarum partium ad vnamquamque Metropolim per manus hæredum & amicorũ suorum eleemosynæ nomine perueniat. Et Archiepiscopus qui tunc illius Ecclesiæ rector extiterit, partẽ quæ ad suam Ecclesiam data est, suscipiens, cũ suis suffraganeis partiatur, eo scilicet modo, vt pars tertia suæ Ecclesiæ sit, duæ vero partes inter suffraganeos diuidantur. B

Harum diuisionum, quæ ex duabus primis partibus factæ sunt, & iuxta Metropoliticarum ciuitatum numerũ XXI. esse noscuntur, vnaquæq. ab altera sequestrata semotim in suo repositorio cum superscriptione ciuitatis ad quam perferenda erat, condita iacet. Nomina vero Metropoliticarum ciuitatum, ad quas eadem eleemosyna vel largitio data est, hæc sunt: Roma, Rauenna, Mediolanum, Forumiulij, Gradus, Colonia, Maguntiacum, Viuanum quæ & Saltzburgum, Rotomagus, Treueri, Senones, Vesuntiũ, Lugdunum, Rhemi, Arelatum, Vienna, Tarantasia, Ebrodunum, Burdigala, Turones, Bituriges.] hic aduerte Lector, Aquileiam non poni, quod eius sedes (vt dictum est) translata fuerit Forumiulij, hinc est vt sæpe reperiatur scriptus Patriarcha Foriiulij loco Patriarchæ Aquileiensis: hinc legas apud Sigibertum, cum eædem Metropoles recensentur, cum nominat Forumiulium, sic ait: Forumiulij quæ & Aquileia.] sed pergit. C

Vnius autem partis, quam integram reseruari voluit, talis est ratio, vt illis duabus in supradictas diuisiones distributis, & sub sigillo reconditis, hæc tertia in vsu quotidiano versaretur, velut res, quam nulla voti obligatione a dominio possidentis alienatam esse constaret, & hoc tamdiu quoad vsque vel ipse superstes esset, vel vsum eius sibi necessarium iudicaret; post obitum vero suum, aut voluntariam sæcularium rerum abdicationem, eadem pars quatuor sub diuisionibus secaretur, & vna quidem earum supradictis XXI. partibus adderetur; altera a filijs & filiabus, nepotibusq. atque neptibus suis assumpta, & iusta ac rationabili inter eos partitione diuideretur: Tertia vero consueto Christianitatis more, in vsum pauperum erogaretur: Quarta simili modo nomine eleemosynæ in seruorum & ancillarum vsibus palatij famulantium sustentationem distributa veniret. Ad hanc tertiam totius summæ portionem, quæ similiter vt ceteræ ex auro & argento constat, adiungi voluit omnia ex ære & ferro alijsq. metallis, vasa atque vtensilia, cum armis & vestibus aliaq. pretiosa, aut vili ad varios vsus facta supellectile, vt sunt cortinæ & stragula * tapetes, fulcra, coria, sagmata, & quicquid in camera atque vestiario eius eo die fuisset inuentum, vt ex hoc maioris illius partis diuisiones fierent, & erogatio eleemosynæ ad plures peruenire posset. D

* tapetia

Capellam, id est, Ecclesiasticum ministerium, tam id quòd ipse fecit, & congregauit, quam quod ei ex paterna hæreditate prouenit, vt integrum esset, neque vlla diuisione scinderetur, ordinauit. Si qua autem inuenirentur aut vasa aut libri aut alia ornamenta, quæ liquido constaret eidem capellæ ab eo collocata non fuisse: hæc qui habere vellet, dato iustæ æstimationis pretio, emeret & haberet. Similiter & de libris, quorum magnam in bibliotheca sua copiam congregauit, statuit, vt ab eis qui eos habere vellent, iusto pretio redimerentur, pretium in pauperes erogaretur. Inter quos thesauros atque pecuniam tres mensas argenteas, & vnam auream præcipuæ magnitudinis & ponderis esse constat; de quibus statuit atque decreuit, vt vna ex ijs quæ forma quadrangula descriptionem vrbis Constantinopolitanæ continet, inter cetera donaria quæ ad hoc deputata sunt, Romam ad basilicam beati Petri Apostoli deferatur; & altera quæ forma rotunda Romanæ Vrbis effigie insignita est, Episcopo Rauennatis Ecclesiæ conferatur. Tertiam quæ ceteris & operis pulchritudine & ponderis grauitate multum excellit, quæ ex tribus orbibus connexa totius mundi descriptionem subtili ac minuta figuratione complectitur, & auream illam quæ quarta esse dicta est, in tertiæ illius, & inter hæredes suos, atque in eleemosynam diuidendæ partis augmentum esse constituit. Hanc E

consti-

Universidad de Deusto Biblioteca

A constitutionem atque ordinationem coram Episcopis, Abbatibus, Comitibusque, qui tunc præsentes esse potuerunt, quorum hic nomina scripta sunt, fecit atque constituit.

Episcopi.

Hildelboldus, Richolphus, Arn, Vuolfarius, Bernoinus, Laidradus, Ioannes, Theodulphus, Iesse, Hetto, Vualtgaudus.

Abbates.

Fridogisus, Adalungus, Engilbertus, Irmino.

Comites.

Vualach, Meginher, Othulfus, Stephanus, Vnruchus, Burchartus, Meginhartus, Hatto, Richuuinus, Eddo, Erchangarius, Getholtus, Bero, Hildegem, Rochulfus.

Hæc omnia filius eius Ludouicus, qui diuina ei iussione successit, inspecto eodem breuiario, quam celerrime poterat, post eius obitum summa deuotione adimplere curauit.] B hucusque apud Eginhardum.

Hoc anno pridie nonas Decembris Carolus filius maior natu Caroli Imperatoris ex hac vita migrauit.] id veteres Annales Francorum & reliqui omnes auctores. CAROLI PRIMOGENITI CAROLI MAGNI OBITVS.

Sed & præter duos filios Carolum & Pipinum Reges ex testamento relictos hæredes, obijt etiam anno superiori primogenita filiarũ eius quam mirifice diligebat, Rothrudis, olim Constantino Imperatori desponsata. de his agens Eginhardus ait: Pipinus vnum filium suum Bernhartum, filias autem quinque, Adelhaidem Atalam, Gundradam, Berthaidem, & Thedradam superstites reliquit. In quibus Rex pietatis suæ præcipuum documentum ostendit, cum filio defuncto, nepotem patri succedere, & neptes inter filias suas educari fecisset. Mortes filiorum ac filiæ pro magnanimitate, qua excellebat, C minus patienter tulit, pietate videlicet qua non minus insignis erat, compulsus ad lachrymas.] hæc Eginhardus.

Porro Carolo Magno (vt Eginhardus est auctor) tribus his annis vltimis vitæ ipsius cælo terraq. visa sunt signa atque portenta, quæ recitat, cognita & ab ipso esse eius obitus indices, nimirum crebra lunæ solisq. deliquia, creber Aquensis Palatij vbi degebat tremor, fulmina, ruina Regiæ, incendia, & alia plura huiusmodi.

IESV CHRISTI ANNVS 812. LEONIS PAP. III. ANNVS 17. CAROLI MAGNI 12. MICHAEL. CVROP. 1. IMPP.

D REDEMPTORIS annus octingentesimus duodecimus, Indictione quinta incipit, quo Michael Imperator reddita Ecclesiæ pace, Manichæos (qui & Pauliciani siue Atingani sunt dicti) regiones Orientis eorum hæresi magnopere infestantes, lege aduersus eos sancita, e medio auferre conatus est. Habet de his in primis ista Theophanes: *Multo sane diuino zelo Imperator pijssimus motus contra Manichæos, qui nunc Pauliciani dicuntur & Atinganos in Phrygia & Lycaonia degentes capitalem animaduersionem, Nicephori sanctissimi Patriarchæ & aliorum piorum prædicamentis, promulgauit, ipsis scilicet suadentibus & hortantibus.* Auersus est autem per alios nequam morum consiliarios, obtentu pœnitentiæ, cum esset impossibile illos pœnitentiam agere, qui eorum errore decepti fuissent. Dogmatizabant autem indocte, non licere sacerdotibus promulgare contra impios mortem; per omnia diuinis super hoc aduersantes E scripturis. Si enim Petrus[a] vertex Apostolorum Ananiam & Saphiram ab vnico mendacio tantum mortificauit: & Paulus clamat:[b] Qui talia (inquiens) agunt, digni sunt morte, & hæc de solo corporali peccato: quomodo non horum contrarij erunt, qui omni spiritali & corporali spurcitia dæmonibus seruiunt?] Ast hic noui schismatis occasio suborta est; etenim maiores nostri, vt inter alios sanctus Ambrosius auersatus est communionem illorum Episcoporum, qui auctores fuerunt, vt Priscillianus cum suis Maximi Imperatoris gladio feriretur. Est & de his Augustini epistola ad Possidium, & aliæ eiusdem aduersus dictam sententiam assertiones. At de his superius dictum est.

MICHAEL CONTRA MANICHAEOS GLADIO AGIT

a *Act. 9.*

b *Rom. 1.*

Sed quæ per Michaelem Imperatorem aduersus Paulicianos gladio feriendos lege sancita facta sint videamus: ea Lucas Siculus huius temporis scriptor, in libello quo eiusdem hæresis impietatem & hæreticorum res gestas est prosequutus, tradit his verbis: Videns ergo Michael pater pijssimus Imperator & qui post eum Regnum tenuit Leo,

varijs & indignis modis infestari ab hæresi Christianos, missis in omnes Romani orbis partes litteris: omnes nefariæ sectæ participes necari iusserunt. Quare vt in Armeniam perlatum est regium edictum ad Thomam Episcopum Neocæsariæ, & Paracordacem Præfectum, occidebantur regio iussu quotquot morte digni exitij duces reperiebantur.

DE NECE MANICHAEORVM

Post hæc quidam e Sergij discipulis, ij nimirum qui Astati seu instabiles appellantur, Præfectum per dolum & proditionem iugularunt, & Cynachoritæ pariter Thomam Metropolitanum; arreptaq. protinus fuga, in Melitenem fugerunt. Erat tum per illam oram Sarracenorum qui Sarden incolebant Amiras Monocherates. Ab hoc accepto ad habitandum Argeo, sedem inibi figunt Astati, & agmine facto, in omnibus circum locis populari, & prædas agere per Romanam ditionem incipiunt. Sergius porro cum in Argeo, annis aliquot cum discipulis hæsisset, iusto tamdem Dei iudicio, securi dissectus, vt qui Ecclesiam Dei dissecuerat, in ignem missus est sempiternum. Nam Tzamio quidam e Nicopoli Castello hominem nactus in monte, qui Argeo superimminet, faciendis asseribus intentum, ascia ex eius manibus extorta, & in eum impacta, ipsum interfecit. Atque in hunc modum erepta est vita nouissimæ & omnium teterrimæ belluæ, anno post orbem conditum sexies millesimo trecentesimo tertio.

DE NECE SERGII MANICHAEORVM PRINCIPIS.

Huius discipuli præcipui & arcanorum omnium participes fuerunt Michael & Canocaris, & Ioannes cognomento Aoratus, tres hi sacerdotes, & Theodorus ille de quo dictum est, & Basilius & Zosimus, alijq. complures. hi omnes eius discipuli, quos & comperegrinos appellabat, tamquam consacerdotes, populum vniuersum, qui ad Argeum conuenerat, post Sergij magistri necem, eiusdem & aliorum qui præcesserant prauis institutis & placitis corrumpentes, pari omnes inter se in honore fuerunt: nec vnum amplius (vt solebant) ceterorum magistrum designarunt, sed æquali omnes gradu constituti, alios sub se sacerdotes habuerunt, qui ab eis Notarij dicebantur.

Per id vero tempus eminebat gentis princeps Carbeas, qui pestiferam plebem illam regens, vsque adeo eius numerum adauxit, vt cum capi omnes Argeo non possent, mutatis sedibus Tibricam exædificarit domiciliumq. in ea collocarit, vna opera & Melitensium Agarenorum tyrannidem deuitans, & illa sua ab aliorum hominum consortio separatione ad dæmonum similitudinem propius se componens, studens etiam Armeniæ vicinior esse, Romanorumq. Imperio, nimirum vt eos qui ipsius nutibus obsequi vellent, hoc sibi magis redderet obnoxios, haberetq. ad prædas agendas socios & participes: eos vero qui parere nollent, venundaret Sarracenis. Romanorum itaque arces quæ ad Pontum sitæ sunt, assidue populabatur, tutum illic ex loci opportunitate profugium & asylum ijs statuens, qui per Romanum Imperium ad mortem propter hæresim istam petebantur. Neque hoc solum, sed delicatiores insuper & intemperantes arcium illarum quibus vicina erat Tibrica, incolas, proposita talium morum libertate atque impunitate ad se prouocabat & allectabat. Illo igitur adhuc superstite, nonnulli ex memoratis sacerdotibus vita migrarunt, alij penitus relicti ac destituti manserunt. post eius vero mortem, excepit rursus pestiferæ gentis tyrannidem Chrysoctenis consobrinus ac gener eius. Quo regnante Tibricam ipsi peruenimus, regalis obsequij causa &c.] At ista sub Basilio, de quo sub eodem auctore suo loco dicendum. Porro sub Nicephoro Imp. mala ista serpserunt etiam Constantinopolim.

CARBEAS CAPVT MANICHAEORVM.

Turpem vero faciem Constantinopolitanæ Ecclesiæ huius temporis describens Theophanes, ostendit, iacta zizaniorum semina sub Nicephoro Imp. eadem excreuisse diuersarum hæresum non Manichæorum tantum, sed & Iconoclastarum & aliorum hæreticorum, vt eorum expurgatio perdifficilis videretur: ad quas succidendas improbas segetes pij Michaelis Imperatoris studium vigilans non defuit: in eos enim animaduertens, corūdem compescere audaciam laborauit: inter quos (inquit Theophanes) vnum ex supradictis seductoribus falsum eremitam, qui icona sanctissimæ Dei genitricis deposuerat, lingua recisa mulctauit, qui & mortuus est corpore & anima. Collegam vero suum Nicolaum, promittentē se pœnitentiam acturum, omnibus publicauit, & confitentem sua ipsius mala, tradidit illum in monasterio custodiendum, ne libera conuersatione habitu proprio abuteretur.] Sed præter hæreses, prauis quoque moribus imbutū populum sub Nicephoro ita fuisse liquet, atque boni odium adeo insitum in Christianorum animis, vt aduersus Michaelem probitatem restituere satagentem, tumultuati fuerint; cum e contra gratias plurimas Deo rependere debuissent, quod sublato Tyranno omnium vitiorum

LABORAT IMPERATOR IN EXPVRGANDIS HAERESIBVS ATQVE VITIIS.

satore

A fatore & nutritore, misisset ad ea purganda Michaelem Angelum suum, quem ingratus populus diu habere non meruit: nam auferens illum Deus, deteriorem Nicephoro Leonem Tyrannum in eorum vltionem immisit. sed hæc anno sequenti.

Contigit hoc anno e vita migrare magnum illum miræ sanctitatis virum Platonem Confessorem multiplicibus ex plurimis certaminibus coronis insignem, a nobis superius ordine temporum recensitis, cuius cum prosecuti simus prœlia, æquum est recitare triumphum, ipsius inquam ex hac vita ad Deum transitum, ab illo qui aderat, Theodoro Studita æque Confessore descriptum, his verbis. 5. PLATONIS OBITVS.

Sed quidnam (inquit) consecutum postea fuit? *vbi scilicet imperante Michaele e carcere S. Plato deductus suo redditus est monasterio.* Non amplius pater ipse clausum se detinebat; quoniam propter infirmitatem non amplius corporis necessarium vsum per seipsum
B explere poterat: sed modo in lectulo recubãs superioris exercitationis & certaminis atque laboris relaxatione, modo in humili aliqua sede requiescens, Dauidis psalmos pronuntiabat, & mente Deum ipsum precabatur: quæq. ad fratrum societatem adiuuandam pertinebant, omnia conferebat salutaria consilia, admonitiones, correctiones, adhortationes, pro vetere & paterna beneuolentia, qua vti in eos consueuerat. Non tamen valebat opus facere, neque genu flectere, neque lectionibus vacare, nisi quantum ministri alicuius prope se legentis opera vtebatur. Nihilominus his rebus dolebat & tristis erat, quasi animam perdidisset, eo quod diuina & sacra ministeria non obiret, sed a corporeis laboribus vacaret. Ac si quem cibum sumebat morbo congruentem, vel lauacro, vt iussit pareret, vtebatur, Deo quidem ipse gratias agebat, sed ægre ferebat tamen, quod remissius viueret. Itaque vere stadium ipsum celeberrimus ille vir, & diu-
C num cursum exegit, quod dicitur, cum obedientia exoriens, & in obedientia desinens: duodecimo enim ac diurno horarum ambitui, cum parem annorum circulum in singulis certaminibus perfecisset, ad vitam illam sempiternam, & perenne lumen habiturus hinc migrauit. Numera certamina ipsa, & inuenies annos octo & quadraginta, adde duodecim illos annos antequam terrenis rebus renuntiasset, ad illa quatuor certamina quæ in persecutionibus, decem item & nouem annos, quos in infirmitate corporis transegit, & celebrem virum vndeoctogesimo anno hinc migrasse inuenies. 5. PLATONIS ÆTAS.

Sed quomodo sine lachrymis eius viri finem enarrabo? Iacebat senex ille senio admodum honorato, ad migrationem ipsam animam habens paratissimam. Illic & fratrum societas circumfusa sanctarum eius orationum donum postulabat. Cum igitur singulis benedixisset, eosdem amplexatus, ad sepulchrum abijt admodum lætus, quod iam pri-
D dem videre concupierat, quamuis voti compos antea factus non fuisset, cum non pridem assecutus esset quod volebat. Cum igitur valde hilaris sepulchrum suum vidisset, Deo gratias agens: [a] Hæc, inquit, requies mea in sæculum sæculi, eamq. vocem adiunxit: [b] Voluntatem timentium ipsum faciet Dominus. Mouit & eorum qui foris erant non paucos, qui nullam temporis rationem habentes (erat enim sacrorum iciuniorum periodus) concursu ad eum venerunt tam monachi, quam in communi vita versantes. Quibus cum ille benedixisset, reuersi sunt, sanctam illius commendationem velut bonum aliquod viaticum accipientes. QVAE OBITVM PRAECESSERVNT.

a *Psal.* 131.
b *Psal.* 144.

Quin etiam sanctissimus ille Patriarcha cum ad eum venisset, eius orationum se participem fieri postulauit: quarum compos factus, amplexus illum fuit. itaque omnis discordiæ suspicio remota est, cum olim tristia illa quæ inter eos acciderant, impedimento
E fuissent, quo minus id credi posset. Omnes igitur admonuit: pro omnibus Deum orauit: vniuersis veniam dedit, qui inimice se in illũ gesserant, qui eum persecuti fuerant, & molestijs affecerant. Hæc fecit diuinus ille vir, qui Christum ipsum etiã moriens imitatus est. NICEPHORVS PATRIARCHA VISITAT S. PLATONEM.

Quoniam vero & testamentũ disponi oportebat, dicam quodnam illud fuerit, Orthodoxa inquam Fides, & legitima vitæ institutio: hæc enim & viuens & moriens seruauit. Hoc autem vel illud distribuere, ad eum minime pertinebat: quoniam neque de amictu ipso quicquam disponere, in potestate habebat. Tunc & a me miserabili homine rogatus, an aliquid haberet quod diceret: manu vestem meam apprehendit, eamq. concussit, symbolum quoddam hoc est, obedientiæ omnino liberæ ac promptæ indicium relinquens, vocemq. valde summissam emittens, dixit, se nihil habere. Quo dicto, ad humilitatem meam omnia referebat. Minime autem illud prætermittam, quod prædictionis apertam habet significationem. Ipse funebre canticum sibi ante mortem mo-

dulatus est. Cum enim thoracis morbo teneretur, & assiduo anhelitu laboraret, labia A
ipsa ex consueta diuinorum eloquiorum meditatione mouebat, summissaq. voce illam præcipue cantici partem canebat: Resurgent mortui, & exurgent qui sunt in monumentis, & lætabuntur qui sunt in terra: quem versum hortabatur, vt secum vna canerent qui præsto erant, quoad loqui potuit, & vocem tenuissimam emittere. Canticum autem illud eius obitus consecutus est, qui iusti Lazari, eiusq. diei festi memoriam aduentantem anteceſſit; ad quem Lazarum canticum illud referebatur, quo cum partem habiturus erat pater hic cuius vitam scribimus. Postremo cum insurrexisset, & Deum precatus esset, vt saluus fieret, decoro habitu iacens, caputq. ad dexteram inclinans, ita leniter tacito corporis motu, tamquam in proprium locum migrandum sibi proponeret, cum oculos ea hora clausisset, qua sol occidit, sanctam animam Angelis tradidit, qui eam ad iustitiæ solem perducerent.] Porro diem hanc natalem eius coluerunt Græci pariter & Latini, quæ fuit quarta mensis Aprilis. B

PATRIARCHA EXTREMA PERSOLVIT S. PLATONI.

At non prætereamus, quæ ad sepulturam eius pertinent a Nicephoro Patriarcha eidem sancto extrema persoluta, narrata vero a Michaele Studita monacho in Theodoro, paucis istis: Cum autem per id tempus ex hac vita excederet sanctissimus Plato, octogesimum ætatis vno minus agens, vir plurimis defunctus laboribus, egregijs virtutum editis documentis, in eo etiam abundantem Patriarcha caritatis suæ vim, animiq. recte compositi specimen exhibuit. Accurrens ipsemet vna cum clero ad monasterium, & moribundo sancto astitit, totus in illum defixus, membra eius omnia complectens, suauiterq. singula deosculans. Cui quidem tamquam patri Patrum, cum innumeris luminibus, & thuris & suffitu iusta persoluisset, ægre tãdem corpus sepulturæ condidit, multis vndecumque confluentibus, eiusq. depositionem pro virili prohibentibus, vt C
qui ne mortuo quidem sancto priuari vellent.] hæc Michael, qui cum ceteris discipulis præsens potuit esse: his vero subijcit studium Theodori in restituendis monasticis institutis, iam diu ob illatam persecutionem collapsis, & monasterij Studij reparationem vsque ad Leonem Armenum, cuius tempore iterum eos omnes contigit pro defensione Fidei Catholicæ exulare.

INTER EPISCOPOS ET MAGISTRATVS QVAESTIO VENTILATA DE REDDENDIS FVGITIVIS.

Eodem anno Kalendis Nouembris habitus est conuentus Episcoporum & magistratuum Constantinopoli, occasione soluendæ quæstionis inter Episcopos & magistratus obortæ ex huiusmodi causa. Cum pax inter Imperatorem & Crunnum Bulgarorũ Regem tractaretur, inter alias conditiones a Rege barbaro illa est apposita, vt fugitiui redderentur. Arbitrati sunt alij eiusmodi conditionem non reijciendam, sed bono pacis accipiendam, aduersantibus alijs atque dicentibus, penitus reijciendam, vtpote contrariam D
Euangelio, dicente Domino: [a] Qui venit ad me non eijciam eum foras.] Qui has partes tuebantur principes consiliarij ducem habebant Theodorum Studitam, aduersam vero partẽ defendebant Episcopi, quibus & assentiebatur ipse Theophanes Abbas monasterij Agri, auctor historiæ, qui rem gestã sic describit: *Kal.* Nouembris aduocauit Imperator Patriarcham, cum angustiaretur, & de pace consiliũ sumpsit: aderant & Metropolitani, Nicænus scilicet & Cyzicenus, præsentibus quoque prauis cõsiliarijs (*ita appellat eos Theophanes, qui pacem ea conditione dissuadebant*) cum Theodoro Egumeno Studij. Etiam Patriarcha & Metropolitani Antistites pacem cum Imperatore amplectebantur. Mali vero consiliarij cum Theodoro Egumeno Studij hanc subuertebant, fatentes, in subuersione diuini mandati nemo pacem amplectitur. Eum quippe qui venit ad me, non eiiciam foras, ait [b] Dominus.] his, inquam, aduersatus est Theophanes multiplici ratione, E
vsus illa vero potissima, quod pluris facienda sit multorum salus quam paucorum, cum raro accideret, vt ex Bulgaris aliqui ad Romanos confugerent.

a Ioan. 6.

b Ioan. 6.

De ista controuersia his diebus Constantinopoli ventilata, vbi Cedrenus agit, nullam de Theodoro Studita mentionem habet, rem gestam sic narrans: Alij eam sententiam, qua decernebatur, fugitiuos esse reddendos, improbauerant, quorum princeps Nicephorus Patriarcha, & Theoctistus magister, sua ætate virtute & prudentia præstantissimus, alijq. non pauci: Nam hi Deo committendam suam salutem iudicabant, neque perfugarum deditione barbarorum placandam superbiam, omnipotentis Dei auxilio posthabito.] hæc ipse.

Porro defensores aduersæ partis tradit fuisse magni nominis monachos, inter quos liquet adnumeratum ipsum Theophanem Abbatem monasterij Agri. Ceterum obtinuit

pars

A pars negantium ea conditione pacem esse accipiendam, ex quo, inquit ipse Theophanes, maxima sunt parta Imperio mala, quæ anno sequenti dicentur. Quæ enim subsequuta sunt mala ob pacem repulsam, effecerunt, vt tum in Theodorum, tum in alios fuerit ab omnibus declamatum tamquam in Reipublicæ euersores, præsertim vero ab ipso Theophane, qui damna quæ sunt hæc consequuta describit per prodigia e cælo & cometam inusitatum apparentem significata.

Quæ insuper in Palæstina hoc item anno euenerint mala, idem mox subdit his verbis: Eodem anno multi Christianorum ex Palæstina a Syria in Cyprum venere, fugientes immensam Arabum afflictionem. Cum enim sine generali principatu Syria esset & Aegyptus & Africa; & in omni principatu qui sub ipsis est, homicidia, rapinæ, adulteria, & omnes Deo odibiles actiones in ciuitatibus ac villis a diuinitus peritura gente per- HIEROSOLYMITANAE ECCLESIAE PROFANATAE ET MONASTERIA PALAEST. DESERTA.
B petrabantur, inq. alma Dei nostri ciuitate colenda loca sanctæ Dei Genitricis, & Resurrectionis ac Caluaria, seu reliqua profanata sunt. Similiter & Lauræ eremi opinatissimæ S. Charitonis & S. Sabæ, & reliqua monasteria, & Ecclesiæ desertæ factæ sunt. Alij autem percepto martyrio, interempti sunt: alij vero Cyprum, & ex hac Byzantium properarunt; quos Michael pius Imperator & Nicephorus sanctissimus Patriarcha benigna munificentia receperunt. Nam his qui venerunt ad vrbem, monasterium insigne donauit: his vero qui in Cypro remanserant monachis & laicis talentum auri transmisit, & hos diuersis consolatus est modis. Erat quippe Michael circa omnes suauis & clemens, circa negociorum vero dispositionem iners, seruitute subactus Theoctisto Magistro, & ceteris Principibus.] hucusque Theophanes.

Hoc eodem anno, initio sui Imperij Michael Imperator Legatos suos misit in Occidē-
C tem ad Carolum Magnum Imperatorem, & ad Leonem Papam, iunxitq. eos Legatis illis redeuntibus, quos idem Carolus Imperator anno superiori miserat ad Nicephorum Imperatorē confirmandæ pacis causa: missi enim fuerant hi, Hatto Episcopus Basileensis, Hugo Comes Turonensis, & Aio Longobardus Foroiuliensis, & cum his Leo Spatharius natione Siculus, atque Vuilharius Dux Venetorum. Hi igitur cum peruenissent Constantinopolim, occiso Nicephoro Imperatore, cum Michaele rem agentes, eum ad pacem capescendam promptum inuenerunt. Qui (vt dictum est) cum eisdem suos Legatos ad Carolum misit, qui hoc anno ad eumdem Aquisgranum peruenerunt, atque Græca oratione laudem eiusdem Caroli Imperatoris dixerunt, & Augusti titulo celebrarunt.] hæc habent veteres Annales Francorum. DE LEGATIONE MICHAEL. IMP. AD CAROLVM MAGNVM.

Nomina autem eorum qui fuerunt hac functi Legatione Imperatoris, sunt Michael
D Episcopus Arsaphius & Theognostus Protospatharij. Qui reuertentes, Romam (vt habuerunt in mandatis) venerunt ad Leonem Romanum Pontificem, atque in basilica sancti Petri eiusdem fœderis libellum, nempe communicatorias litteras ab eodem Pontifice acceperunt.] hæc Annales Francorum.

Miserat enim ex more Catholicus Imperator ad Romanum Pontificem Catholicæ Fidei professionem, vt Catholicæ Ecclesiæ communionem consequi mereretur, a qua diuulsi fuerant prædecessores Orientis Imperatores: quam consecutus est, datis ab eodem Pontifice, vt dictum est, in basilica S. Petri, ad eumdem Imperatorem litteris communicatorijs. De Legatione autem quam sequenti anno Carolus ad Michaelem misit, dicemus suo loco.

Ponitur hoc eodem anno perperam in Conciliorum voluminibus Concilium apud
E Theodonis Villam a Carolo Magno celebratum, de quo a nobis dictum est superius: quod & suadetur ex Actis Conciliorum Moguntini atque Rhemensis, quæ sunt anno sequenti celebrata, in quibus alij diuersi recensentur Episcopi Moguntinus & Rhemensis, ab ijs qui in Theodonis Villam ad Concilium conueniisse leguntur. Sed & quod eidem subijcitur Constitutio ibidem facta a Carolo Magno & Ludouico filio, aduersus percussores sacrorum ministrorum, longe abest, vt Caroli esse possit & Ludouici: siquidem in ea mentio habetur Concilij Triburiensis vigintiduorum Episcoporum; quod celebratum constat longe post Carolum & Ludouicum, sub Arnulpho Imperatore, anno Redemptoris octingentesimo nonagesimoquinto. Hæc sint dicta ad confutandos errores, qui incuria exactioris temporum perueſtigationis emerserunt. Porro hoc anno ab eodem Carolo Magno habitum esse generalem conuentum Aquis, veteres Francorum Annales testantur.

DE TEMPORE CLADIS ACCEPTAE IN SALTIBVS PYRENAEIS.

Ad hæc vltima tempora Caroli Imperatoris, qui prosecuti sunt res Hispanas, referunt A decantatam Francorum cladem illam acceptam in saltibus Pyrenæis, ad Rocidam vallem, vulgo dictam Roncisualle, in qua præter multos alios cæsos desiderati sunt illi nominatissimi Duces Rotlandus Britanniæ Comes, Anselmus & Eginhardus, aiuntq. & Carolum ipsum fractum viribus in Gallias redijsse, & paulo post defunctum esse, totūq. id factum per Alfonsum Regem Gallæciæ cognomento Castum. Hi autem quam longe in primis in his quæ sunt temporis aberrent a veritate: omnes sint iudices. Cladem namque illam contigisse anno Redemptoris septingentesimo septuagesimo octauo, Chronographi omnes, qui per singulos annos res Caroli Magni digesserunt, ijdemq. eiusdem sæculi scriptores, absque dubitatione pari consensu testantur. Porro hanc non aliam fuisse ab illa, quam ipsi scriptores rerum Hispanicarum hoc tempore ponunt, illa necessaria demonstratio ex eorum petita officina declarat. Siquidem æque omnes B affirmant, in hac clade desideratos esse dictos viros insignes Rotlandum, Anselmum & Eginhardum. Verum cum isti omnes reperiantur occisi in dicto prœlio ante annos triginta quatuor, nihil dubij penitus remanet. Non enim puto, hos esse dicturos, eosdem præstantes viros iterum occisos, iterum esse mortuos. Est de his (vt alios omittam) eius temporis scriptor, qui fuit eidem Carolo a secretis Eginhardus, qui ipsius Caroli vitam scribens, eius ferme scriptionis exordio, ista de his quæ tunc contigerunt, sic habet.

CONVINCITVR MVLTIPLICITER ERROR.

Cum enim assiduo pene & pene continuo cum Saxonibus bello certaretur, dispositis per congrua confiniorum loca præsidijs, Hispaniam quam maximo poterat belli apparatu aggreditur, saltuq. Pyrenæi superato, omnibus quæ adierat oppidis atque castellis in deditionem acceptis, saluo atque incolumi exercitu reuertitur, præter quod C in ipso Pyrenæi iugo Vasconicam perfidiam parumper in redeundo contigit experiri. Nam cum in agmine longo, vt loci & angustiarum situs permittebat, porrectus iret exercitus, Vascones in summi montis vertice positis insidijs (est enim locus ex opacitate siluarum, quarum maxima est ibi copia, insidijs ponendis opportunus) extremam impedimentorum partem, & eos qui nouissimo agmine incedentes, subsidio præcedentes tuebantur, desuper incursantes, in subiectam vallem deijciunt; consertoq. cum eis prœlio, vsque ad vnum omnes interficiunt, ac direptis impedimentis, noctis beneficio, quæ iam instabat, protecti, summa cum celeritate in diuersa dispersuntur. Adiuuabat in hoc facto Vascones & leuitas armorum, & loci in quo res gerebatur, situs. E contra Francos & armorum grauitas, & loci iniquitas per omnia Vasconibus reddidit impares.

In hoc prœlio Eghartus, *alias Eginhardus* Regiæ mensæ præpositus, Anselmus Comes D Palatij, & Rotlandus Britannici litoris Præfectus, cum alijs compluribus interficiuntur. Neque hoc factum ad præsens vendicari poterat, quia hostis, re perpetrata, ita dispersus est, vt ne fama quidem remaneret, vbinam gentium quæri potuisset.] hactenus de his Eginhardus. Qui cum dicat id eo tempore factum, quo iuge vrgebat Saxonicum bellum, plane declarat, nequaquam fieri potuisse his vltimis Caroli temporibus, quibus iam diu ante (vt dictum est) a bello Saxonico cessatum esset, superatis penitus illis, & ad Christianam religionem perductis. Sed & longe ante hæc vltima Caroli tempora eam cladem contigisse: ex eo etiam demonstrat idem Eginhardus ibidem, dum eo ordine quo sunt gesta bella a Carolo numerans, post huiusmodi bellum Hispanicum, recenset Britones ab eodem domitos, Beneuentanos sub tributum redactos, inde Bauaricum cœptum bellum, & postea Auaricum; de quibus singulis dum agunt auctores veteres, E qui per singulos annos eadem sunt prosecuti, æque post Hispanicum istud bellum ea omnia contigisse demonstrant. His accedunt quæ de propagato ab eo Imperio idem qui supra præsens rerum inspector fidelissimus testatur Eginhardus, dum ait: Ipse Carolus per bella memorata Aquitaniam & Vasconiam, totumq. Pyrenæi montis iugum, & vsque ad Iberum amnem, qui apud Nauarros ortus, & fertilissimos Hispaniæ agros secans sub Dorrosæ ciuitatis mœnia Balearico mari miscetur, *subegit scilicet*, deinde Italiam totam, &c.] plane significans ea de bello Vasconico antea contigisse quam Carolus in Italiam inferret arma.

Rursum vero procul abest, vt per Alfonsum Castum ea aduersus Carolum fuerint perpetrata; siquidem magna amicitiæ necessitudine inter se coniunctos fuisse Carolum Magnum Imperatorem, & Alfonsum cognomento Castum, nec quicquam discordia-

rum

A rum inter eos interceſſiſſe, idem Eginhardus in eiuſdem Caroli vita demonſtrat, vbi ait de Carolo: Auxit etiam gloriam Regni ſui, quibuſdam Regibus ac Gentibus per amicitiam conciliatis: Adeo namque Adelfonſum Gallæciæ atque Aſturiæ Regem ſibi ſocietate deuinxit, vt is cum ad eum litteras vel Legatos mitteret, non aliter ſe apud illum, quam proprium ſuum appellari iuberet.] hæc Eginhardus. Frequentatum namque ab eodem Adelfonſo muneribus atque legationibus ipſum Carolum Imperatorem, pariter Francorum Annales edocent. Siquidem aliquando per Froiam Legatum papilionem miræ pulchritudinis ad Carolum Adelfonſus miſit; poſtea vero, alia legatione exhibita per eumdem Froiam ac Baſiliſcum, manubias de expugnata Vlyſſipona & a Sarracenis vendicata ad eumdem Carolum miſit, captiuos Mauros, loricas atque mulos: idq. anno Redemptoris ſeptingenteſimo nonageſimo octauo.

NECESSITVDO INTER ADELFONSVM ET CAROLVM.

B Sed vnde adeo diſertis viris, res Hiſpaniarum hiſtoria proſequutis, tam grauiter errandi prouenit origo? dicam: Quod enim Turpini nomine (quiſquis ille fuerit) ſomniorum ac fabularum vanus contextor, poſt venerandi corporis ſancti Iacobi Apoſtoli inuentionem (quam etiam per ipſum Carolum factam eſſe mentitur) ponit bellum illud contigiſſe, in quo Rotlandus, ſiue Rolandus inter alios viros inſignes occubuit; nulla hic habita exacta temporis ratione, reuera tunc bellum illud contigiſſe ſunt arbitrati, quo a fabuloſo auctore ponitur: qui hoc errore ducti ſunt, antiquiores adnumerantur Tudenſis & Rudericus Toletanus Epiſcopus; recentiores vero omnes, ne ſingulos nominem, tamquam e cælo allato oraculo firmiter eidem inhæſerunt, vno dumtaxat excepto, præ cunctis Hiſpanarum rerum ſcriptoribus hoc nomine mihi laudando Ambroſio [a] Morale, qui hæc odoratus, haud imprudens eſt errantes ſequutus, ſed hærens ſubſtitit, vt rem C accuratius conſideraret. Sed eos admirati ſumus magis, qui difficultatem hanc ſentientes, vt ſoluerent, duas clades exercitus Caroli in Pyrenæis montibus ſibi finxerunt, & hanc de qua eſt ſermo, poſteriorem dixerunt. Sed hos oportet ſuis diuinationibus adijciant, vt pariter affirment, Rotlandum, & ceteros nominatos ſocios bis mortuos eſſe, cum hos ipſos in poſteriori clade dicunt eſſe necatos, quos in eo iam diu antea firmiſſima auctoritate oſtendimus fuiſſe peremptos. Sed faceſſant hæ cum ſuo auctore mentito Turpino fabellæ, poeticis dumtaxat dignæ figmentis, ab hiſtorico ſtylo longe longius ſemouendæ. At ſæpe ſuorum gentilium nimium ardens amor plures fallere coegit hiſtoricos, vt abſque delectu perciperent quæcumque ſcripta, quibus ipſi quolibet modo gloriam ſuis compararent. At de his ſatis.

FABVLAE TVRPINI EXPLODVNTVR.

[a] *Ambroſ. lib. 3. cap. 48.*

D IESV CHRISTI ANNVS 813. LEONIS PAP. III. ANNVS 18. CAROLI MAGNI 13. MICHAEL. CVROP. 2. IMPP.

SEQVITVR Chriſti annus octingenteſimus decimustertius, ſexta Indictione, quo Michael Imperator a Leone Armeno præuentus deponit Imperium quinto Idus Iulij. Quo modo autem iſta ſe habuerint, & quæ hæc præceſſerint, ex Theophane qui præſens aderat, audiamus. Cum enim pax penitus irrita reddita eſſet, nec vlla amplius de ea concilianda ſpes eſſet, vtrimque parantur copiæ, progreſſusq. primum Michael: cū ſe hoſtis mœnibus contineret, redijt prorſus inefficax, quando deſcendens (inquit) ad E monaſterium Taraſij Patriarchæ, celebratis eius memorijs, vna cum Procopia Auguſta, petalo argenteo librarum nonaginta quinque ſacrum eius ſepulchrum veſtiuit.] iam enim Taraſius colebatur vt ſanctus, atque eiuſdem reliquiæ celebri cultu frequentabantur.

MEMORIAM TARASII CELEBRAT IMP.

Egreſſus iterum menſe Maio Michael Imp. nihil hoſtibus detrimenti, ſuis vero plurimum intulit damni deprædantibus militibus ipſos Romano Imperio ſubditos. cuius rei cauſa ſuorum in ſe conuertit odium, arguentes eius in rebus militaribus imperitiam.

Cum autem ob egreſſum Regis Bulgarorū menſe Iunij ingens pauor Conſtantinopolim occuparet, viſum eſt Nicephoro Patriarchæ more maiorū publicis litanijs implorare diuinam clementiam. cum e contra hæretici Iconoclaſtæ ſepulchrum adeuntes Conſtantini Copronymi, ipſum inuocare cœperunt. Quid autem hi nebulones confinxerint, audi ex Theophane rem geſtam ita per ſingula enarrantem: Cum autem vrbs litanias cele-

HAERETICI ICONOCLASTAE FALSO PRAETEXTV INSVRGVNT.

braret cum summo sacerdote in templo sanctorum Apostolorum: quidam impiorum A
Deo perosi, Constantini hæreseos, obserata porta Imperialium sepulchrorum, nemine
attendente propter turbæ frequentiam, qui subito cum quodam sonitu, vt aperiretur,
egerunt, quasi ex quadam operatione facti prodigij, & intro insilientes procidebant se-
ductoris monumento, hunc inuocantes & non Deum: Surge, dicentes, & auxiliare per-
ditæ Reipublicæ. Diffamaueruntq. quia surrexit super equum sedens, & vadit Bulga-
ros debellaturus, qui e contrario tartarum habitat cum dæmonibus. Qui ab vrbis Præ-
fecto comprehensi, primo quidem mentiebantur, diuinitus vltro fuisse apertas sepul-
chrorum portas; præsentati vero tribunali Præfecti, & circa testimonium claudican-
tes, reserationis fraudem ante omnem pœnam confessi sunt: quos merito * vestibus
pompæ submisit vociferantes causam pœnæ. Sic enim nequitiæ inuentor diabolus suos
milites erudiuit, vt non peccata sua accusent, sed Orthodoxam a Patribus traditam Fi- B
dem, sacrumq. habitum monachorum, quæ diuinæ est philosophiæ gymnasium. Multi
autem qui in his blasphemabant, habitu tantum Christiani erant, veritate vero Pauli-
ciani, *nempe Manichei*, qui non valentes detestabilia opera sua manifestare, huiuscemodi
occasione indoctos adulterabant, Constantinum qui Iudaici erat sensus, beatum dicen-
tes, vt Prophetam & victorem, hæresimq. ipsius in subuersionem incarnatæ dispensa-
tionis Domini nostri amplectentes.] Ita perfidi isti viam patefacere conati sunt hu-
iuscemodi inuentionibus eiusdem hæresis consorti Leoni: resq. accidit ex sententia,
ob nouam ipsis accommodatam obortam occasionem, quam Theophanes ita de-
scribit.

* vestibus

Decimo Kalendas Iunij prælium ineuntibus haud procul ab Hadrianopoli Christia-
nis & Bulgaris, delinquunt quidem Christiani valde dire circa bellum: obtinent autem C
inimici pugnam, adeo vt plures congressionem nec intuentes, summa fuga vterentur,
ita vt Crunnus Rex Bulgarorum consternatus æstimaret insidiarum argumentum esse
quod factum est, & modicum retineret suos ab insecutione. Quia vero vidit sine vlla
retentione fugere, persecutus cæcidit multitudines copiosas, & veniens nihilominus ad
sarcinas, has cum exuuijs abstulit. Ast Imperator fugiens, repedabat in vrbem cum
multitudinibus; harumq. principibus sumptis, insuper pollicebatur Imperij deposito-
nem deiurans, inter quos & Leonem Patricium tamquam pium & fortissimum & per
omnia strenuum, in tenendo Imperium adsciscere socium voluit. Qui nullatenus acquie-
scens, dimisit cum thematibus præesse.] ista Theophanes. Verum hæc diuerse admodum
ab alijs enarrantur, nimirum factam culpa Leonis Armeni fugam, proditione captan-
tis, vt victoria e Romanorum manibus laberetur. ista Cedrenus & *alij*. Pergit vero D
Theophanes.

FVGA IMPERATORIS ET CONSILIVM EIVS DE IMPERIO DEPONENDO.

Octauo Kalendas Iunij deponere volens Imperium & alium promouere, tamen ab
vxore & filijs permissus non est, & ab his qui nequiter præualuerunt. Verum in hoc
Nicephorus sanctissimus Patriarcha consentiebat: Et ipse, inquiens, & filij eius saluandi
erunt, si taliter quis promoueatur. At vero Prætores descendentes cum multitudini-
bus in vrbem, Imperatorem fugisse audientes, desperati quod ab eo de cetero imperandi
forent, consiliati sunt apud semetipsos, & implorabant Leonem, quo auxiliaretur com-
muni Reipublicæ & Christianorum religioni opitularetur. At ille aliquamdiu quidem
vehementer differebat, temporis considerans difficultatem, & barbarorum incursionem
intolerabilem, & semetipsum erga Imperatores conseruans rectum absque insidijs. Quia
vero ad vrbem properare inimicum videt, scribit Nicephoro de fide sua recta, affirmans; E
petens etiam vt cum oratione & nutu eius Imperium sumeret. Et veniens ad tribunal
ante vrbem positum vna cum Prætoribus & exercitibus, valde legitimus Romanorum
Imperator ostenditur. Et die media Constantinopolim per Carsij portam ingreditur,
& ad regalia peruenit. Porro audita huius acclamatione Michael, ad Oratorium Phari
accurrens vna cum Procopia & natis suis, detonsis capillis, monastica induit vestimenta,
quinto Idus Iulij, sexta Indictione, feria secunda.] ista Theophanes de abdicatione Mi-
chaelis Imperatoris. pergit vero dicere de coronatione Leonis, atque eius in defendenda
a barbaris vrbe solertia.

DE LEONE DIVERSAE SENTENTIAE.

CEDIT SPONTE MICHAEL LEONI.

At Cedrenus longe aliter rem se habuisse declarat, nimirum omnia tyrannice per
Leonem facta fuisse, quod scilicet (vt dictum est) dedita opera in eiusmodi discrimen
Imperium adduxisset, atque etiam in Michaelem vt segnem & inertem publice decla-
massel,

A maſſet, milites ad defectionem ſolicitaſſe, adegiſſe vero vt Imperator ipſe ab omnibus acclamaretur, licet ſimulate reluctaretur. Quid vero Michael egerit depoſiturus Imperium, a Cedreno ſic accipe: Michael vt erat ingenio pacis ſtudioſus, conijcere ſe in diſcrimen tantæ rei nolens, acriter eos reprehendit, a quibus ad ciuiles cædes committendas inſtigaretur. & ſuorum quemdam intimorum ad Leonem cum diademate, purpura, & calceis coccineis (hæc Imperij ſunt inſignia) miſit, Imperio ſe ei cedere indicans, quod vel vitam amittere potius cenſeret, quam guttam vnam Chriſtiani ſanguinis fuſam cernere, iubenſq. eum ſine vllo metu aut dubitatione venire & Regiam occupare.] Fecit hoc Leo, ingreſſuſq. Conſtantinopolim per Auream portam cum exercitu Regiam tenuit. Quid autem ſequenti die a Michaelis abdicatione factum ſit, Theophanes ita dicere pergit, nimirum Leonem publice a Nicephoro Patriarcha coronatum. de quo iſta Cedre-

B nus: Multo ante, inquit, Nicephorus Patriarcha Leonis peruerſitatem præſenſerat, ab eo res Eccleſiæ agitatum, turbatumq. iri. Nam quo tempore diadema capiti eius impoſuit, viſum ſibi fuerat, ſpinis ac tribulis manum compungi, idq. omen malorum, quæ poſtea eſſent euentura, interpretatus fuerat. CORONATIO LEONIS IMP.

Poſtera vero die, Leo coronatus a Nicephoro Patriarcha in ambone maioris Eccleſiæ, vrbis præcepit cuſtodiri portas; & muros, die ac nocte circumiens, & exercitans cunctos, ac bonam ſpei fiduciam habere commonens, eo quod Deus celeriter foret inopinate facturus per interceſſiones intemeratæ Dei Genitricis & omnium Sanctorum; nec omnino confundi nos, eſſet paſſurus ob multitudinem culparum noſtrarum. Interea nouus Sennacherib, Crunnus videlicet, derelicto proprio fratre cum virtute ſua ad oppugnandam Hadrianopolim, poſt ſex dies Imperij Leonis ſuperueniens in viribus ſuis & equis,

C regiam vrbem circumiuit iuxta muros a Blachernis vſque ad Auream portam, oſtendens virtutem ſuam, & celebrato polluto dæmoniaco ſacrificio in prato penes mare ſito: poſtulauit ab Imperatore, vt figeret contum ſuum in eamdem portam Auream: quo id fieri non permittente, reuerſus eſt ad tabernaculum ſuum. cum autem admiratus fuiſſet muros vrbis, & bene ordinatam Imperatoris aciem, & ſuper obſidionem quam ſperabat deſperatus eſſet, ad conuentiones conuertitur & ante pacem tentatoria verba faciebat. At Imperator accepta occaſione, conatus eſt huic inſidiari, ſed a multitudine peccatorum noſtrorum hoc ad finem perducere prohibitus eſt, adminiſtrantium huiuſcemodi ruſticitate, vulnerantium quidem hunc, mortalem tamen non inferentium plagam. Super hoc ergo inſaniens nequiſſimus, miſſo curſu ad ſanctum Mamantem, palatium illic habitum incendit, & æreo leone Hippodromi vna cum vrſo & draculo, lateribus & marmoribus electis in plauſtro impoſitis, reuerſus eſt; & obſeſſam

D Hadrianopolim cœpit.] REX BVLGARORVM OBSIDET VRBEM CONSTANT.

Tunc contigit & eius ciuitatis Epiſcopum Manuelem martyrio coronari, quem & alij poſtea ſecuti ſunt ad triumphum. In Menologio ſiquidem Baſilij Imp. iſta notata reperiuntur vigeſima die Ianuarij. MANVEL EPISCOPVS HADRIANOP. CVM SOCIIS MARTYR.

Sanctorum Martyrum Manuelis, Georgij, Leonis & ſociorum a Bulgaris peremptorum.

Sub Leonis Armeni principatu Crunnus Bulgarorum Princeps magno cum populo Hadrianopolim Thraciæ petens, lege belli expugnauit eam, & cum vrbe ſanctum quoque cœpit Manuelem Epiſcopum, quem * manibus prius ab humeris amputatis, mox per medium gladio diſſectum feris ad deuorandum proiecit. Crunnus vero propter

E peccatum excæcatus eſt, proprijq. populi incurrens odium, funibus ab eo ſuffocatus fuit. Bulgarorum vero ſuſcipiens Imperium Zocus impijſſimus omnes captiuos congregauit Chriſtianos, duces, presbyteros, diaconos, & laicos, & cum Chriſti Fidem negare eos cogeret, & illi non acquieuiſſent, eoſdem diuerſis affectos tormentis crudeliter obtruncauit.] hactenus ibi. * brachijs

Porro ad hunc vſque diem captæ ciuitatis Hadrianopolis Theophanes perducens hiſtoriam, eidem finem impoſuit. Nec eſt vt dici poſſit hiſtoriam interciſam eſſe, quod auctor perorationem nullam (vt moris eſt) appoſuerit. Siquidem Anaſtaſius qui in Latinum eam tranſtulit, teſtatur vſque ad Leonem hunc qui ſucceſſit Michaeli ipſum eam ſcriptionem perduxiſſe. Cur autem reliqua Leonis Imperij non ſit proſequutus: perſecutio ab eo excitata, qua & vexatus eſt ipſe Theophanes, in cauſa fuiſſe videtur. pœnituiſſe eum oportuit (ſi eius illa ſunt & non ab alio addita) Leonē antea laudaſſe vt pium, DE THEOPHANIS HISTORIA.

& com-

& commendasse vt iustum, excusasseq. ab inuasione Michaelis Imperij. Fraudulentus A
siquidem homo ita comparatus erat, vt virtutum mentito pallio facillime quemque deciperet, vt optimus ab omnibus haberetur, qui reuera omnium nequissimus esset, nec qualis vir esset prodiderit, quousque stabilijsse sibi videretur Imperium: vt non mireris si Theophanem virum sanctissimum eumdem audisti laudantem. Ceterum si Cedreno credimus, qui ait Theophanem vsque ad exitum tantum Nicephori suam historiam produxisse: affirmare necesse est, cuncta quæ ab eo tempore in hunc diem ponuntur, alterius esse auctoris additamentum, quod & existimo esse verum, factumq. vt aliquis eiusdem Imperatoris studiosus, illa de Leonis probitate commentus sit.

Quod autem ad ipsum scriptorem Theophanem spectat, Anastasius Bibliothecarius, qui in Latinum vertit eam historiam, ipsum illum fuisse Theophanem magni nominis monachum sanctitate celebrem & miraculis clarum asserit, cum de ipso pauca ista B
perstringit.

THEOPHANES HISTORICVS QVIS FVERIT.

De altero, nempe de Theophane quid dicam? cum & eius conscripta vita, qualiter videlicet amplis patrimonijs venditis, crucem suam tulerit, qualiterve secutus Christum, Abbatis in monasterio Agri functus officio, virtutibus fulserit, miraculis coruscarit, & circum quasque regiones his qui prope, & his qui longe sunt, clament: sed & studia eius ad nos vsque perlata, quis vel quantus vir iste fuerit, solertibus manifestant.] hæc Anastasius in præfatione a se editæ versionis, quæ falso nomine Pauli diaconi notatur inscriptione, qui longe ante hæc tempora dictus est ex hac vita migrasse. Porro & alium Theophanem æque monachum & Confessorem constat hoc eodem tempore claruisse, & sub eodem Leone Armeno coronatum fuisse, qui Sabæ Abbatis monasterij in Palæstina monachus fuit Theodori frater, de quibus simul suo loco dicturi sumus. C

ANASTASII RATIO IN TRANSFERENDO IN LATINVM THEOPHANE.

Sed de ipso Anastasio interprete non silendum, sic Theophanem Latinitati donasse, vt tamen (quod ipse testatur) aliqua omiserit, perstrinxeritq. aliqua breuitate, addiderit vero ipse nihil. Nam accipe ipsius verba: Operæpretium duxi ex Georgij summatim quædam & Theophanis chronographia plura sed succincte carpenda.] & post multa: Accipe itaque hoc, carissime, incompositum opus, & nihil meum in hoc prorsus insertum pernosce.] & inferius: Porro sic ego ex his duobus illustribus viris quædam deflorare proposui, vt pene omnia quæ a nominatis historiographis commemorata sunt, a me commemoranda non duxerim. Ex cuiuslibet autem gestis quædam summatim excerpsi: quamuis a Iustiniano Principe ac deinceps pauca omiserim eorum quæ ab his Chronographis relata sunt.] Hæc ipse ad Ioannem diaconum Anastasius cum meditaretur hoc ipsum, quod nos Deo adiuuante præstamus, historiam Ecclesiasticam texere. cui idem D
Anastasius omnem suam operam spondet tum in reddendis Græcorum monumentis Latinitati, tum etiam ex Latinis qui inueniri possent, libentissime exhibere. Ceterum ipsum integrum absque compendiosa breuiatione Theophanem reperiri Parisijs in bibliotheca Reginæ matris accepi. nos autem eumdem Græce scriptum dono missum consecuti sumus a viro doctissimo Aloysio Lolino Veneto Episcopo Belunensi, depromptum ex sua Græcorum librorū referta bibliotheca, cui perpetua gratiarū actio hic cusa permaneat.

RELEGATVR MICHAEL CVM FILIIS ET VXORE.

Sed ad Leonem redeamus, qui nactus Imperium haud quieuit, Michaelem cum coniuge Procopia & filijs degere Constantinopoli, priuatim inter monachos profitentem, sed relegauit eosdem in insulam Prōtam, siue Principem dixeris: adiecit ad crudelitatem, vt filios eius Theophylactum natu maiorem, necnon Ignatium qui sedem Constantinopolitanam postea gubernauit, castrari iusserit. E

LEGATIO AMALHARII CONSTANTINOPOLIM.

Quod autē pertinet ad res Occidentales, hoc anno, veris initio, Carolus Magnus dum esset Aquisgrani ad confirmādam rursus pacem cum Michaele Imperatore, ad ipsum legationem decernit. delecti sunt Legati insignes doctrina Amalharius Episcopus Treuerensis, atque Petrus Abbas monasterij Nonantulæ in Italia. Verum cum hi Constantinopolim peruenissent, non Michaelem (cesserat enim ille) sed Leonem Imperatorem inuenerunt, a quo suntnauditi atque dimissi anno sequenti cum Legatis eius ad Carolum Imperatorem, vt suo loco dicetur.

LVDOVICVS CORONATVR IMP. A PATRE.

Eodem anno idem Carolus Imp. habito generali conuentu Aquisgrani, filium suum Ludouicum coronauit Imperatorem, & Bernhartum nepotem suum Pipini filium Italiæ præfecit, atque Regem appellari iussit. hæc veteres Annales Francorum. De Ludouico vero in Imperium a patre promoto hæc Eginhardus habet: Extremo vitæ tem-

A pore, cum iam & morbo & senectute premeretur, euocatum ad se Ludouicum Aquitaniæ Regem, qui solus filiorum Hildegardis supererat, congregatis solemniter de toto Regno Francorum primoribus, cunctorum consilio consortem sibi totius Regni, & Imperialis nominis hæredem constituit, impositoq. capiti eius diademate, Imperatorem & Augustum iussit appellari. Susceptumq. est hoc eius consilium ab omnibus qui aderant, magno cum fauore: nam diuinitus ei propter Regni vtilitatem videbatur inspiratum. Auxitq. maiestatem eius hoc factum, & exteris nationibus non minimum terroris incussit.] hactenus Eginhardus. LVDOVICVS PROVEHITVR IN IMP.

Sed quæ de coronatione Ludouici Theganus habeat scriptor huius temporis (fuit iste Chorepiscopus Treuerensis, qui de gestis Ludouici commentarium scripsit, cuius & meminit Vualfridus Strabo) adducamus in medium.

B Supradictus vero Imperator cum iam intellexisset appropinquare sibi diem obitus sui (senuerat enim valde) vocauit filium suum Ludouicum ad se cum omni exercitu, Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus loco positis: habuit grande colloquium cum eis Aquisgrani Palatio, pacifice & honeste admonens, vt fidem erga filiū suum ostenderent, interrogans omnes a maximo vsque ad minimum, si eis placuisset, vt nomen suum, id est, Imperatoris, filio suo Ludouico tradidisset. Illi omnes responderunt, Dei esse admonitionem illius rei. Quo facto, in prima die Dominica ornauit se cultu Regis, & coronam capiti suo imposuit, incedebatq. clare vestitus & ornatus, sicut eum decuerat. Perrexit ad Ecclesiam, quā ipse a fundamentis construxerat, peruenitq. ante altare in eminentiori loco constructum ceteris altaribus, & consecratum in honorem Domini nostri Iesu Christi, super quod coronam auream aliam, quam ipse gestabat in capite suo, iussit poni. LVDOVICI CORONATIO.

C Postquam diu orauerunt ipse & filius eius, locutus est ad filium suum coram omni multitudine Pontificum & Optimatum suorum, admonens eum in primis, omnipotentem Deum diligere & timere, eius præcepta seruare in omnibus, Ecclesias Dei gubernare & defendere a prauis hominibus, sororibus suis & fratribus qui erant natu iuniores, & nepotibus, & omnibus propinquis suis indeficientem misericordiam semper ostendere præcepit: deinde sacerdotes honorare vt patres, populum diligere vt filios, superbos & nequissimos homines in viam salutis coactos dirigere, cœnobiorum consolator & pauperum esse. Fideles ministros & Deum timentes constitueret, qui munera iniusta odio haberent. Nullum ab honore suo sine causa discretionis deijceret; semetipsum omni tempore coram Deo & omni populo irreprehensibilem demonstraret. MONITIO CAROLI FACTA AD LVDOVICVM.

Postquam hæc verba & alia multa coram multitudine filio suo ostenderat, interro-
D gauit, si obediens voluisset esse præceptis suis. At ille respondit, libenter obedire & cum Dei adiutorio omnia præcepta quæ mandauerat ei pater, custodire. Tunc iussit eum pater, vt proprijs manibus coronam quæ erat super altare eleuaret, & capiti suo imponeret, ob recordationem omnium præceptorum quæ mandauerat ei pater. At ille iussionem patris impleuit. Quo facto, audientes Missarum solemnia, ibant ad Palatium. Sustinuit enim filius patrem eundo & redeundo quamdiu cum eo fuerat filius. Non post multos dies magnificis donis honorauit eum pater suus, & dimisit eum ire in Aquitaniam. Antequam diuisi essent, amplexantes se, & osculantes, propter gaudium amoris flere cœperunt.] hactenus de coronatione. his vero hæc addit. QVANDO CORONARI VOLVIT CAROLVS FILIVM.

Postquam diuisi fuerant, dominus Imperator nihil aliud cœpit agere, nisi in orationibus & eleemosynis vacare, & libros corrigere: nam quatuor Euangelia Christi, quæ in-
E titulantur nomine Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis, in vltimo, ante obitus sui diem cum Græcis & Syris optime correxerat.] hucusque Theganus.

Præter hæc autem, addunt Annales Francorum, fuisse consilium Caroli, non solum vt ita bene consuleret rebus Imperij, sed & statum Ecclesiæ relinqueret bene dispositum, cuius rei perficiendæ causa, voluit diuersis in locis Concilia celebrari. Nam hoc eodem anno (tradunt Annales) quinque Concilia quoque iussu eius super statu Ecclesiarū corrigendo per totam Galliam ab Episcopis celebrata esse. Quorum vnum Moguntiaci, alterum Rhemis, tertium Turonis, quartum Cabiloni, quintum Arelati congregatum est. Et constitutiones quæ in singulis factæ sunt, collatione coram Imperatore in illo conuentu habita, qui nosse voluerit, in supradictis ciuitatibus inuenire poterit, quamquam & in Archiuo Palatij exemplaria illarum habeantur.] Extant hodie singulorum omnium canones editi in recentiori editione Conciliorum. Et quod pertinet ad Moguntinum DE QVINQVE CONCILIIS IN GALLIA CELEBRATIS.

tinum Concilium quinquaginta sex canones extant, de quo ea quæ ibi leguntur de certa temporis nota, quo exploratiora cuncta fiant, hic reddamus. A

DE CONCILIO MOGVNTINO.

Facta est autem hæc Synodus in ciuitate Moguntia, in claustro basilicæ sancti Albani Martyris anno Domini octingentesimo decimotertio, & Imperij domini Caroli Imperatoris anno decimotertio, Indictione quinta, quinto Idus Iunij, vbi sederunt Episcopi triginta, Abbates vero vigintiquinque.] Complura sane in eo statuta sunt ad disciplinam Ecclesiasticam spectantia, quæ quisque magno emolumento si velit, inspiciat. Est & in eo illud obseruatione dignum, de armorum vsu, cui ob bellorum frequentiam iam Ecclesiastici assueuerant, quos prohibet sancta Synodus arma gestare, eius autem familiam secus, cui armorum vsus iam esset antiquitate præscriptus. sunt ista verba canonis: [a] Nos autem qui relinquimus sæculum, id modis omnibus obseruare volumus, vt arma spiritualia habeamus, sæcularia dimittamus. Laicis vero qui apud nos sunt, B arma portare non præiudicemus, quia antiquitus mos est, & ad nos vsque peruenit.] hæc ibi, consideratione digna aduersus eos qui ista de laicis impugnare consueuerunt.

a Conc. Mogūt. sub Carol. c. 17.

DE RHEMENSI SYNODO.

Eodem quoque anno (vt dictum est) habita est Rhemensis Synodus, in qua canones quadragintaquatuor sanciti sunt, quibus de nota loci & temporis ciusmodi præpositus est titulus: Hic est ordo capitulorum breuiter adnotatus, quæ anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo decimotertio notata sunt in conuentu Metropolitanæ sedis Rhemensis Ecclesiæ a domno Carolo pijssimo Cæsare, more priscorum Imperatorum congregato, ordinante Vulfario eiusdem sanctæ sedis Archiepiscopo, mense Maio, &c.] Inter alia autem plura tali consensu digna, ista habet digna memoria de mensa Episcoporum atque Abbatum: [b] Pauperes & indigentes secum ad mensam habeant, & lectio diuina ibi personet, & sumant cibum cum benedictione & laude Dei.] C

b Conc. Rhem. sub Carol. c. 17.

DE CONCILIO TVRONENSI ET CABILONENSI.

Turonense quoque hoc eodem anno eadem ex causa est celebratum Concilium, canones quinquaginta & vnum cōtinens, vbi & de mensa pariter Episcoporum ista itidem: Peregrini & pauperes conuiuæ sint Episcoporum, cum quibus non solum corporali, sed spirituali reficiantur alimento.] In Cabilonensi vero Synodo hoc item anno celebrata in prouincia Lugdunensi, canones sexaginta septem statuti reperiuntur, in quorum tertio canone mentio habetur de præcepto Caroli Magni, quo voluit omnes Episcopos scholas erigere, in quibus bonæ litteræ atque in primis Theologicæ docerentur. Ad sugillandum vero, curandumq. simul in sacerdotibus auaritiæ morbum eiusmodi antidotum parat. Oportet etiam, vt si quando sacerdotes fruges, vel quosdam reditus terræ congregant, ac protelant, non ideo hoc faciant, vt carius vendant, & thesauros congregent, sed vt pauperibus tempore necessitatis subueniant.] D

Sed illa in eodem Concilio statuta consideratione digna videntur, in quibus agitur de peregrinatione ad loca sancta suscipi solita a fidelibus; & quando probanda illa, quando vero improbanda sint decernit. Quod autem essent hoc tempore illæ inter alias celeberrimæ in Occidente peregrinationes, Romam ad Limina Apostolorum, peccatorum remissionis gratia consequendæ, atque Turonum ad S. Martinum, & ijs complures diuersis ex causis abuti solerent, hæc de his sancta Synodus statuit.

DE PEREGRINATIONIBVS AD LOCA SANCTA ABVSVS TOLLENDI.

A quibusdam qui Romam, Turonumve, & alia quædam loca sub prætextu orationis inconsulte peragrant, plurimum erratur. Sunt presbyteri & diacones & ceteri in clero constituti, qui negligenter viuentes, in eo se purgari a peccatis putant, & ministerio suo fungi debere, si præfata loca attingant. Sunt nihilominus laici, qui putant E se impune peccare aut peccasse, qui hæc loca oraturi frequentent. Sunt quidam potentes, qui acquirendi census gratia sub prætextu Romani seu Turonici itineris multa acquirunt, multos pauperum opprimunt; & quod sola cupiditate faciunt, orationum siue sanctorum locorum visitationis causa se facere videri affectant; sunt pauperes, qui vel ideo id faciunt, vt maiorem habeant materiam mendicandi; de quorum numero sunt illi, qui circumquaque vagantes, illo se pergere mentiuntur; vel quia tantum sunt vecordes, vt putent se sanctorum locorū sola visitatione a peccatis purgari, non attendentes quod ait beatus Hieronymus, non Hierosolymam vidisse, sed Hierosolymis bene vixisse, laudandum est. De quibus omnibus domini Imperatoris, qualiter sint emendanda, sententia expectetur.]

Quænā vero, quorumve sit peregrinatio proficua Patres ibi ita definiunt: Qui vero peccata sua sacerdotibus, in quorū sunt parochijs, confessi sunt, & ab his agendæ pœnitentiæ consilium

A consilium acceperunt, si orationibus insistendo, eleemosynas largiendo, vitam emendando, mores componendo, Apostolorum Limina, vel quorumlibet Sanctorum inuisere desiderant, horum est deuotio modis omnibus collaudanda.] Abstinuerunt tamen Episcopi de peregrinis illis quicquã decernere absque Caroli ipsius scientia, eo quod scirent in colligendis huiusmodi peregrinis eumdem Carolum fuisse studiosissimum, de cuius in his propensissimo studio ista habet Eginhardus: Amabat peregrinos, & eorum suscipiendorum magnam habebat curam, adeo vt eorum multitudo non solum palatio, verum etiam Regno non immerito videretur onerosa. ipse autem pro magnitudine animi huiuscemodi pondere minime grauabatur, cum etiam ingentia incommoda laude liberalitatis ac bonæ famæ mercede compensaret.] hæc Eginhardus.

CAROLVS MAGNVS STVDIOSVS PEREGRINORVM.

At non desijt ipse Carolus eiusmodi errones lucri causa peregrinantes cohibere. nam
B audi quid in eius Capitularibus [a] habeatur de Mangonibus, qui nouis adinuentis etiam dispendio sanguinis pecuniam corradebant.

[a] Capitul. lib. 1. cap. 79.

Item vt isti Mangones & Cogciones, qui sine omni lege vagabundi vadunt: per istam terram non sinantur vagari, & deceptiones hominibus agere. Nec isti nudi cum ferro, qui dicunt se data sibi pœnitentia ire vagantes. Melius videtur, vt si aliquod inconsuetum & capitale crimen commiserint, in vno loco permaneant laborantes, & seruientes, & pœnitentiam agentes, secundum quod sibi canonice impositum sit.] Itemq. de pauperibus ita vagantibus [b].

[b] Capitul. lib. 1. cap. 124.

De mendicis, qui per patrias discurrunt, volumus, vt vnusquisque fidelium nostrorum suum pauperem de beneficio, aut de propria familia nutriat, & non permittat alicubi ire mendicando. Et vbi tales inuenti fuerint, qui sibi manibus laborent: nullus eis
C quicquam tribuere præsumat.] & quod rursum ad hospitalitatem spectat, dicta ab eodem Carolo ad clerum, hæc [c] accipe.

[c] Capitul. lib. 1. cap. 221.

Vt de hospitalitate & cura pauperum memores sitis, & propter quod res Ecclesiasticæ a fidelibus oblatæ, & ab Ecclesia receptæ sint; & eo modo illas distribuatis, vt ab illo, cui de his rationem reddituri estis, non damnationem, sed æterni gaudij mercedem accipere mereamini.] De his item alibi [d], hortans omnes ad hospitalitatem, agit. hæc de his quæ spectant ad Concilium Cabilonense quarto ordine numeratum.

[d] Capitul. lib. 1. cap. 75.

In quinto vero Concilio hoc anno Arelati celebrato canones sunt sanciti vigintisex, quibus nota temporis ita præfixa est: Dum anno quadragesimosexto inclyti & Orthodoxi domini & Principis nostri Caroli Imperatoris, sub die sexta Idus Maias, Era octingentesima quinquagesima prima vnanimitatis nostræ conuentus in Arelatensium vrbe
D in basilica S. Stephani Martyris primi aggregatus cõsisteret, &c.] In quo [e] sicut & in Moguntino Concilio præcipitur, vt Episcopo obediant Comites, & Iudices sæculares: Demũ illud sic habeto: nihil pene prætermissum in quinque Cõcilijs istis, quod ad optimã Ecclesiæ institutionẽ spectare posse videretur, Sic igitur Christianissimus Princeps proxime ex hac vita discessurus, Ecclesiæ bene consuluit, de qua dũ vixit semper optime meritus fuit.

[e] Conc. Arelat. sub Carol. c. 13.

RES ECCLESIAE PER CAROLVM BENE DISPOSITAE.

Sed & in eo potissimum idem Carolus Magnus intentum animũ habuit, vt ipsam Dei Ecclesiam omni ex parte liberam relinqueret, cuius rei gratia, Episcoporum electionem vsurpatam a prædecessoribus, in pristinam libertatẽ restituit, eiusmodi legem vna cum Ludouico sancitam relinquens: [f] Sacrorum canonum non ignari, vt in Dei nomine sancta Ecclesia suo liberius potiretur honore, assensum ordini Ecclesiastico præbuimus, vt scilicet per electionem cleri & populi, secundum statuta canonum, de propria diœcesi,
E remota personarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur, vt exemplo & verbis sibi subiectis vsquequaque prodesse valeant.]

ELECTIONES EPISCOPORVM REDDITAE LIBERAE.

[f] Capitul. lib. 1. cap. 84. & dist. 63. cap. 34.

Quomodo autem reliquerit Carolus Magnus dispositionem sedium Episcopalium vacantium, secundum quod (vt vidimus) in suis Capitularibus testatus est, vt secundum canones essent electiones, ex epistola Hincmari ad Carolum postea scripta, possumus intelligere, quæ sic se habet: Venerunt tres clerici & duo laici Siluanectensis Ecclesiæ ad indignitatem meam, innotescentes, eamdem Ecclesiam, fratre & consacerdote nostro defuncto, viduatam esse pastore, ferentes etiam ipsius Ecclesiæ tam cleri quam plebis petitionem, vt secundum sacras regulas pastor tribuatur. Quos interrogaui, si verbum erat de pace cleri ac plebis ipsius Ecclesiæ, & aliqua designata persona? Qui responderunt, se non aliam petitionem ex parte sociorũ afferre, nisi vt apud solitam misericordiã vestram illis liberam ac regularem electionem obtinere satagerent: quatenus secundum

PRAXIS DE EPISCOPORVM ELECTIONE.

sacras regulas illuc canonico Visitatore directo, ab omnibus Ecclesiæ ipsius alumnis valeat eligi, cui debet ab omnibus obediri. A

Ego autem, licet sacerdotem vestrum Hesprinum per fratrem Hildeboldum compresbyterum nostrum VIII. Idus Iunij defunctum audirem: non tamen statui antea dominationi vestræ quicquam inde suggerere, aut pro eadem Ecclesia postulare, priusquam secundum regularem modum, ab eo Legatos acciperem.] & paulo post: Dignetur mihi dominatio vestra, *siue litteris significare, quem vultis de Episcopis nostris, vt ei ex more litteras canonicas dirigam, vt Visitatoris officio fungens, in eadem Ecclesia electionem canonicam faciat. Et aut per se, aut per litteras suas Vicario suo differente, eamdem electionem canonicam faciat. Et aut per se, aut per litteras ad me referat, & per me ipsa electio ad dominationis vestræ discretionem perueniat.] hactenus de his ad Carolum Hincmarus Rhemensis Archiepiscopus. B

* suis

Ex quibus intelligis, Lector, nonnisi ex præscripto canonum voluisse electiones esse liberas. Sed Visitatorem a Rege mitti, nec ante licere quicquam agi, eo quod magnæ rixæ in his accidere solerent ob diuersa diuersorũ studia in istiusmodi electionibus. quæ omnino cessarent, si præsentia Legati Regis adesset. Ceterũ in omnibus seruata integra iura clero, populoq. in electione Archiepiscopi, cuius muneris erat de electo reddere Imperatorem certiorem voluisse liquet. Ex quibus omnibus multo magis erroris redarguas eos, qui Carolo asserunt datam facultatem ab Hadriano omnes sui Regni Episcopos eligendi, de quibus abunde superius actum est cum tantum mendaciũ patefecimus.

IESV CHRISTI ANNVS 814. LEONIS PAP. III. ANNVS 19. LVDOVICI I. LEONIS ARMENI I. IMPP. C

CHRISTI Redemptoris annus sequitur octingentesimus decimusquartus septimæ inchoatæ Indictionis, quo ab ipso Leone Imperatore dira excitatur persecutio aduersus cultores sacrarum imaginum. De his acturi quod primum ad temporis rationem spectat, cum constet Græcorum historicorum assertione, ipsum Leonem imperasse annos septem & mensibus quinque: cumq. testificatione Michaelis huius temporis scriptoris, vbi res gestas magistri sui Theodori Studitæ prosequitur, pariter liqueat, hoc anno ipsum Theodorum a Leone in exilium missum: vtique dicendum erit, hoc ipso primo Leonis Armeni anno cœptam persecutionem fuisse: numerat enim ipse septem annos exilij ipsius Theodori, quo solutus est, cum occiso Leone, Michael Balbus accepit Imperium moderandum. Quod vero tradunt omnes, non ita primum ac imperare cœpit, ipsum perturbare ac persequi cœpisse Catholicos, sed vbi omnium conciliasset sibi animos: plane id esse intelligendum oportet, quinque in his mensibus perseuerasse, nempe totum quod excurrit a quarto Idus mensis Iulij, quo die coronatus est, vsque ad finem anni superioris. D

DE TEMPORE PERSECVTIONIS LEONIS ARMENI.

Ceterum cum multi velint hæreseos veneno ante imbutum Leonem, illud ipsum occultasse ad tempus, vsquequo Imperium stabilisset: aliorum diuersa de his est sententia, nempe ex Orthodoxo deceptum fraude hæreticorum, hæreticum euasisse, remq. gestam sic narrant: [a] Quo tempore, cum videlicet Bulgaros prœlio superasset, recordatus Leo Imp. monachi Philomelienſis, qui eo tempore quo sub Bardanio Duce Orientis militabat, prædixerat ipsi Imperium, decreuit muneribus ac donarijs compensare. Mittit ergo suorum quemdam fidelissimum, qui ad eum deferret donaria, supellectilem, vasa argentea & aurea, ac species odoratas, quales ad nos ex India afferuntur. Verum is monachus iam tum vitam cum morte commutarat, succesſeratq. ei Sabbatius quidam, totus impiæ Iconoclastiæ hæresi immersus. Ad eum cum venisset Legatus Imperatoris, hortatus est, vt munera præceptori suo missa perciperet, litterisq. ac precibus Imperatorem remuneraretur. At Sabbatius munera respuere, ipsum retro abire iubere, adeoq. Imperatorem dignatione ista indignum dicere, simulacrorum cultui deditum, & Irenæ Imperatricis, Tarasijq. Patriarchæ statutis obtemperantẽ. Irenam impurissimus homo Pardalim & Baccham, Tarasium vero nobilem in Patriarcharum numero, Taraxium, quasi perturbatorem denominabat. Celerem quoque Imperij & vitæ amissionem Leoni minari, nisi quamprimum sibi parens, sacras deijceret imagines. E

a *Cedren. in Leon. & alij.*

SABBATIVS MONACHVS HAERETICVS QVOMODO DECIPIT IMP.

Impera-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Imperatorijs litteris acceptis, cum ex Legato intellexissет quæ ex monacho audiuisset, animo maiorem in modum perturbato, Theodotum Melissenum ad se vocat, cumq. eo quid agendum sit, deliberat. At vero Theodotus iam pridem hæresi ista infectus, occasionemq. palam impietatem profitendi præstolatus, hoc consilij dat Imperatori. In Degistensi monasterio degere monachum quemdam, mirabilia edere facinora. Cum hoc rem communicandam, eiusq. sententiæ obtemperandum. Hæc cum Leone locutus, statim ab hoc ad monachum eum se contulit, indicatq. Imperatorem vili habitu ad ipsum proxima nocte venturum, & de religione consulturum, alijsq. grauissimis negocijs. Proinde meminisset, ei præsentem Imperij, vitæq. amissionem denuntiare, nisi vltro Leonis Isauri Imperatoris decretum amplectens, idola (sic sacras imagines appellabat) diuinis ædibus exturbaret. Sin hoc feciſſet, fore dominationem, vitamq. eius
B diuturnam atque felicem. Hoc modo subornato monacho, & quæ cum Imperatore loqui deberet instructo, abijt.

THEODOTI MELISSENI FRAVS AD SEDVCENDVM IMP.

Paulo post noctu Imperatorem vili habitu velatum ad monachum adducit. Ibi iam inito colloquio, monachus proxime ad Imperatorem adsistens, veluti qui diuino instinctu Imperatoriam maiestatem adesse sentiret: Non recte, inquit, abs te factum est, Imperator, quod nos priuato habitu decepisti, intus occultans tuam personam. Sed quamquam tu hoc agis, nos tamen gratia diuini Spiritus non diutius est passa a te falli. Hoc vt audiuit Imperator, seq. frustra conatum vili habitu Imperatoriam dignitatem cælare putauit, animo perculsus est, vt par erat, istius machinationis ignarus: monachumq. diuinum hominem esse fassus, imperata ab eo obedienter & sine mora se facturum promittit, atque ita venerabilium imaginum ab eo mandatam deiectionem
C suo suffragio probat. Principio deinde cogitauit, quo pacto promissa occulte impleret, ne quam ea res in Ecclesia excitaret seditionem. sed post publice quoque decretum ea de re proposuit proceribus & Ecclesiasticis partim vltro, partim contra animorum suorum sententiam obtemperantibus.] hæc auctor. Verum singulos ea in re progressus audiamus a Michaele rerum inspectore in vita Theodori Studitæ locupletius ista tractante, qui ita exorditur indictam ab Imperatore Orthodoxis persecutionem.

LEO IMP. SEDVCITVR AB HAERETICO MONACHO.

Sumpto (inquit) Imperio, haud omnem subito proferendam censuit immanitatem, verum conciliatus prius sibi atque inter se ijs qui diffidebant, quorum multos sentiebat infesto & alieno a se animo esse ob vsurpatam tyrannidem, vt qui erga Imperatorem suum beneuoli ac fidi essent, cum proceres ac magistratus clam ac callide sensim seduxisset, omnesque, vt sibi videbatur, in suas partes pertraxisset: tum demum latens animi
D vitium prodere, in lucro posuit. Omnemq. protinus impietatem ostentans, in hanc vocem detestandam, quam cognominis sui Leo vsurparat, sceleratus erupit: Non decet, o fidi mihi comites, colere, aut venerari, vel recipere prorsus, aut retinere imaginum effigies; sed tollere illas atque humo allidere, vt quæ manifesta sint idolorum simulacra. Atque hæc vesana lingua effutiebat imprudens non domesticis tantum, sed omnibus si posset propinare cupiens impietatem suam.

LEO IMP. PALAM DETESTATVR CVLTVM SANCTARVM IMAGINVM.

Quare quos videbat sententiæ suæ mordicus esse, atque ab eo omnino pendere (quos quidem non immerito vasa iræ ac nequitiæ principes, dicere liceat, Paulum [a] imitando) hos ille consilij sui socios, malorumq. omnium præsides constituendos existimauit. Quorum omnium coryphæus atque ductor Ioannes ille fuit, cui Lecanomantis cognomentum a suis inditum, quod vaticinijs (vt ego arbitror) alijsq. turpissimis rebus de-
E ditus erat, cui iam lingua esset prompta & exercita, multaq. & varia sophisticarum artium, externarumq. disciplinarum cognitio, ob eam causam in pretio erat apud Imperatorem, cuius ille velut os vulgo habebatur, omnibusq. negocijs, rebusq. gerendis adhibebatur.

[a] *Rom. 9.*

IOANNES DVX ICONOCLASTARVM.

Quæ cum illi præclare atque ex animi sententia fluere viderentur: ipsum etiam Ecclesiæ Archipastorem aggrediendum sibi putauit, non aspere quidem initio, nec arroganter, sed blande potius, atque adulantis in morem. Quo cum solo solus congressus, postquam omnes machinas illiberali simulatione admouens, re ipsa perspexit, non modo expugnari non posse verissimum rectæ fidei præconem; sed ipsum etiam vt numini aduersum conuitijs non leuibus appetens, stygiamq. eius audaciam proscindens: tum a diuino viro penitus abscessit, maiore mox apparatu & illū & aduersantes simul omnes oppugnaturus.] subdit his Michael, alia plura de congressu, quem postea idem Impe-

IMP. FRVSTRA TENTAT NICEPHORVM PATRIARCH.

rator habuit cum Orthodoxis Episcopis & monasteriorum Præpositis. sed quod ipse A
res dumtaxat Theodori sit prosequutus, audiamus primo de eo congressu quæ scripse-
rit Theosterictus [a] in Niceta, auctor & ipse temporis huius. Atque primum vnde ipse
exorditur dicere, de præcipuis Imperatoris ministris, quibus est vsus ad hæresim propa-
gandam. ait enim.

[a] *Apud Sur. extat tom. 2. die 3. April.*

Cœpit igitur Leo Imp. sancta sanctorum persequi, quemadmodum & Leo Isauricus fuerat persecutus. Deinde suorum mysteriorum duces, prauarumq. rerum magistros quærebat. Inuenit paucos quosdam e Senatu, Ioannem scilicet cognomento * Spectam & Eutychianum. ad hæc & ex sacerdotum numero aliquos inuenire cupiebat. Diabo-
lus igitur qui hæc in eius mentem coniecerat, Byzantium lustrans, inuenit Ioannem
quemdam, cognomento Grammaticum, nouum Tertullum, quem manu apprehen-
sum ad Imperatorem duxit, & ait: Habeas *hunc hominem* tibi in eo quod cupis vti- B
lem futurum: Vas enim electionis est mihi iste, vt portet nomen meum contra Ortho-
doxos. Quemadmodum igitur Paulus Christi vas, ita & hic diaboli os factum est; &
sicut torrens ex diuersis imbribus constans maleolentes & perturbatas aquas defert; ita
& iste ex fœdo cordis sui thesauro graueolentia & cœnosa dogmata produxit, eos quos
prope se habebat, turbido quodam potu euertens. Habebat autem adiutores ex ijs qui
infra solium regale erant, Antonium Syleum, e monachis vero Leontium quemdam &
Zosimum, qui illis ipsis diebus in adulterio deprehensus, truncis manibus, mortuus est.]
hæc de adinuentis ad scelus præcipuis ministris Imperatoris auctor, qui & de congressu
cum Orthodoxis subijcit ista.

* QVOS SVI ERRORIS FAVTORES IMP. NACTVS SIT.

Post hæc omnem monachorum multitudinem cum Episcopis & Metropolitis ad san-
ctissimum Nicephorum Patriarcham coegit. Qui per totam noctem in magna Ecclesia C
pernoctarunt. Mane vero ipsos ad se Imperator accersiuit. Habebat autem secum in-
tra palatium occultos quosdam fallaces homines & malorum magistros, quos veluti
gallina quædam in regia domo fouens, & animans, eisq. dona promittens, iubebat nihil
metuere. Iussit autem & Patriarcham solum in primis ad se introire, ignorans quænam
inter ipsos seorsum dicta fuerant. Deinde omnes accersiuit. Itaque ante illum stetit
Patrum caterua lectissimorum hominum ac sanctorum qui Angelis similes erant ac di-
uini. Aderant & Imperatoris Optimates & totus Senatus. Sanctissimus igitur Nicepho-
rus eos qui gradus dignitate præstantes erant affatus: Agite, inquit, dicite mihi: Potest-
ne cadere quod non est? *casui expositum scilicet*. At illi cum ad eius interrogationis obscu-
ritatem ambigerent, & nihil responderent, sed se vicissim intuerentur: rursus Patriarcha
ab eis quæsiuit: Num Leonis & Constantini Isaurorum tempore sanctæ imagines ceci- D
dissent? Illi vero cum capita deorsum inclinassent, & nutu verum esse quod Patriarcha
quæsierat, significassent, quod satis erat ad eorum quæ priuate inter se dixerant propo-
situm confirmandum: tum Patriarcha: Quomodo, inquit, quod non stat, potest cade-
re? Ad hæc nihil respondit Imperator, sed ad Patres conuersus ait.

IMPERATOR CONGRESSVM HABET CVM ORTHODOXIS.

Scitote Patres, me idem sentire quod vos, simulq. effigiem quamdam, quam in sinu
gestabat extulit, & per simulationem illam adorans; sentio, inquit, quod vos, vt videtis,
neque a vobis dissideo. Verum quidam surrexere, qui aliter docentes, eam viam rectam
esse dicunt, quam ipsi tenent. Prodeant igitur coram vobis, & materia hæc inter vos in-
quiratur. Et siquidem vobis persuaserint, quod ipsi recte dicant, neque vos quod bonum
est, impediatis. Si vero ipsi a vobis persuasi fuerint, quod res nouas doceant: desistant a
praua doctrina, & recti dogmatis sententia vigeat, vt antea. Nam si de alia aliqua re E
minoris momenti ad me relatum esset, neque ita deceret me eam rem tacitam præteri-
re: Quomodo de Ecclesiastica quæstione tacuerim?]

VVLT IMPERATOR ORTHODOXOS ET HAERETICOS SIMVL CONGREDI.

Videri posset rerum Ecclesiasticarum rudibus petitio ista Imperatoris æquissima, vt de
dogmatis veritate inter se conferrent corã Imperatore ad veritatem conquirendã Ortho-
doxi atque hæretici. At longe aliter res se habet: Vbi enim aliquid per Synodũ Oecume-
nicam semel definitum est, amplius ad differendũ & contradicendũ hæretici non sunt ad-
mittendi, sed docendi, si velint. quod pluribus docuit S. Ambrosius suis scriptis Valenti-
nianum Augustum. Deinde quod sacerdotũ est & non Imperatoris, & in Ecclesia & non
in palatio de Fide agere, vt in Constantium Imperatorem Mediolani a Patribus dictum
est: iuste quidem ac probe (licet non deessent inter eos qui & scientia & dicendi facultate
præstarent, & inter alios magnus ille Theodorus Studita) nolucrunt Patres id concedere

QVANDO HAERETICI NON AVDIENDI SED DOCENDI

Impera-

A Imperatori illicita præsumenti. Quid autem tunc ad hanc Imperatoris rogationem responderint, idem dicere pergit Theosterictus.

Illi vero (inquit) nempe Orthodoxi, cū neque passi essent eos homines, de quibus Imperator dixerat, coram se prodire, neque dicendi facultatē dandam esse dicerent, sed velut execrabiles quosdam eos haberent: ad hæc cum certo scirent Imperatoris voluntatem ad malum procliuem esse, neque vmquam se illi persuasuros fore, quamuis totam scripturam testem ei afferrent: Aemilianus Cyzici Episcopus: Si quæstio, inquit, Ecclesiastica, Imperator, hæc, ista, vt dixisti: in Ecclesia inquirantur, vt mos est. Altius enim & a principio ipso, Ecclesiasticæ quæstiones in Ecclesijs, non in palatijs regijs inquiruntur. Respondit Imperator: Sed & ego filius sum Ecclesiæ; & vt vos conciliem, vtrosque vestrum audiam, & vtraque vicissim dijudicans, vera cognoscam. AEMILIANI EPISC. SENTENTIA.

B Ad hæc Michael Sinnaculorum Episcopus: Si nos, inquit, conciliare vis: quare non id facis, quod conciliantem decet facere? Quippe qui alios quidem in palatio occultos detines & ad te congregas, quibus excitatis, impiorum dogmatum docendorum facultatem præbes: Alij vero neque in angulis aliquid loqui audent, vbique edictis tuis perterrefacti. Non est hoc conciliantis, sed tyrannidem inferentis indicium. Non est ita (inquit Imperator) sed vt prædixi, ita ego sum, vt vos estis. Sed quoniam ad me de ea re prouocatum est, non decet silentio me illa præterire. Quænam causa est, quare cum his hominibus nolitis loqui? An ipsi dubitatis, & testimonium non habetis, quibus vestra dicta confirmentur? MICHAELIS EPISC. SENTENTIA.

Ad hæc Theophylactus Episcopus Nicomediæ dixit: Testis Christus est, cuius effigiem vides ante oculos in primis descriptam, infinitis testimonijs nos abundare, quibus C id confirmare possimus, neque dubitamus, vt tu suspicaris; sed non habent isti aures audiendi, ob idq. nihil illos iuuaremus: potentia enim & Imperio nos oppugnamus. THEOPHYLACTI EPISC. SENTENTIA.

Post hunc & Petrus Nicææ Episcopus: Quomodo, inquit, cum illis nos loqui vis, quibus tu auxilium affers? An illud ignoras, eos qui Manichæi dicuntur, si huc ducas, & eorum propugnator sis, a te adiutos, potentiores quam nos futuros? Non temere sanctissimus Petrus hoc dixit; vbi enim impietas ipsa cum potestate coniuncta est, illic veritas superari videtur, & iustitia tyrannide oppressa conculcatur. PETRI EPISC. SENTENTIA.

Post hæc sacer Euthymius Sardensis Episcopus liberiori vsus oratione, sic Imperatorem affatus est: Audias Imperator. Ex quo tempore Christus in terram descendit, vsque ad hunc diem per octingentos annos & amplius in Ecclesijs quæ vbique gentium sunt, D Christus ipse depingitur, & in imaginibus adoratur. Et quisnam tam arrogans est, qui audeat totam vocum traditionem a sanctis Apostolis, Martyribus, ac pijs Patribus profectam dissoluere, vel paululum mouere? Apostolo ipso dicente: [a] State igitur fratres, & tenete traditiones quas edocti estis siue per sermonem, siue per epistolam nostram. & alio loco: [b] Quamuis Angelus de cælo euangelizet vobis præter id quod accepistis: esto anathema. Quamobrem aduersus eos qui ante nos hæresim hanc excogitarunt, Synodus apud Nicæam vrbem iterum collecta est sub Irene & Constantino pijs Imperatoribus. Hanc Synodum ipse Dei Filius proprio digito signauit: Quicumque audebit ex ipsa mouere, vel expungere, anathema esto. Cum hæc audisset Imperator, & simulatæ mentis esset, facile se hæc pati simulauit. EVTHYMII EPISC. SENTENTIA.

a 2. *Thess.* 2.

b *Gal.* 1.

Respondit autem & Theodorus vehemens Ecclesiæ magister, dux Studitarum: Ne E tentes nunc, o Imperator, Ecclesiasticum statum dissoluere. ait enim Apostolus: [c] Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, deinde Prophetas, tertio pastores, & doctores ad perfectionem Sanctorum; non dixit, Reges. Tibi quidem, o Imperator, ciuilis status, & exercitus commissus est. Hæc igitur cura. Ecclesiam autem pastoribus & doctoribus (vt ait Apostolus) derelinque. At si non vis hæc facere: Si quis peruertendæ Fidei nostræ causa de cælo nobis aliquid annuntiauerit: ipsum non audiemus; tantum abest vt te audituri simus. Tunc Imperator furore admodum exardescens, & quod recte dictum fuerat, velut iniuriosum quiddam accipiens, omnes eiecit, sanctum vero Theodorum in exilium misit.] ita Theosterictus postrema ista summatim perstringens: siquidem multa alia interceserunt, antequam Theodoro decerneretur exilium, plura præteriens, quæ aduersus eumdem Imperatorem in hoc eodem congressu sunt dicta, cum ille exuens quam superinduxerat personam Catholici hominis, aperte THEODORI STVDITAE AVREA SENTENTIA.

c 1. *Cor.* 12.

coram illis cœpit hæresim propugnare. Michael enim qui Theodori Studitæ prolixius A
res gestas est prosecutus, sigillatim cuncta recensет, quæ hic tibi labori non parcentes
reddituri sumus: narrans ipse quæ tantum sunt Theodori, sic rem cum ipso gestam ab
exordio incipit.

Cum igitur die quadam cum incredibili fastu consedisset, nequissimorum hominum
corona cinctus, qui impietatis tutelam ac patrocinium susceperant: conuocantur vna
omnes eodem sacerdotes pariter & monachi, atque ipse adeo sanctissimus Patriarcha,
DISSERIT PALAM LEO ADVERSVS IMAGINES. magnusq. Theodorus Studitarum præfectus. Quibus audientibus, irridere demens cœ-
pit atque intemperanti ore subsannare sacrarum imaginum adorationem, vecordes, sen-
susq. expertes eos vocans, qui illas erexerant: Lex enim (inquit) quam magnus Moyses
Dei digito scriptam olim accepit, diserte ac perspicue prorsus vetat, ne manufactũ quic-
quam colatur; neve imago vlla, eiusve similitudo statuatur, diris eos deuouens, qui tale B
aliquid facere præsumpserint, cum idolici cultus & stolidæ illud amentiæ inuentum sit,
imagines fingere, diuinumq. nomen illis imponere, quod non modo indecorum, sed ab-
surdum etiam est, & plane pugnans, incircumscriptũ circumscribi putare, vt cubiti vnius
tabulis eum quem locus nullus capiat, includere. Hæc enim qui ante nos regnarunt, Im-
peratores, perperam fieri cum cernerent, Leonem dico & Constantinum, & qui ex ijs-
dem natus eis successit, imagines deijci, earumq. cultum explodi iusserunt. Hæc impius
atque his absurdiora delirans euomebat, & quasi præclarum quiddam diceret, turpissi-
mis dictis gloriabatur, pessimis illis, quorum consuetudine vtebatur vsquequaque fre-
tus, illorumq. ante omnes præside ac magistro, cuius maxime verbis (vt dictum est) im-
butus fuerat.

At diuinus Patrum cœtus *nihil* ad hæc commotus, multiplicemq. Tyranni manum C
REDARGVVNT PATRES DICTA AB IMP. ac potentiam *nihili faciens*, eius orationis vanitatem redarguebat, ineptamq. & insanam
doctrinam *multis* sacrarum litterarum testimonijs confutabat: Orthodoxi dogmatis
euersionem, & Domini ad nos aduentus negationem hanc eius fallacem & pernicioſam
doctrinam vocans, vt quæ infinitam absurditatem, erroremq. & improbitatem contine-
ret. Etenim si sanctarum, aiebant, imaginum venerationem eiuramus, inanis vtique fi-
des nostra, inanis prædicatio. Frustra nobis diuina olim Patres tradiderunt. Euanescet
nobis omnis actio & virtus, Deiq. cognitio, ac denique simul omnia concident & pes-
sum ibunt. Dominicæ siquidem imaginis abrogatio non solum Dei mandatorũ abro-
gationem affert, sed ipsius etiam ante imagines, Filij Dei, qui communione carnis no-
biscum conuersatus, & homo nostri similis factus, & diuinæ suæ formæ characterem no-
bis ostendit: quem tu, nescio quam ob causam abnegans, non tibi tantum pessime con- D
suluisti, sed simpliciorum quoque animas, vt improbitas tua notior esset, in parem frau-
dem & exitium induxisti. Nos vero vel assidere vobis solummodo, cum tales sitis, aut
in vnum coire, longe abest, vt decere arbitremur. Suffragetur enim nobis diuinus Da-
a *Psal. 25.* uid [a], non sedere docens in concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introire, &
in Ecclesiam malignantium non ire, nec cum illis congregari. Atque in hunc modum
Patres vno simul ore talia loquentes, apostatæ sententiam prima velut acie impugna-
bant, summam eius fraudẽ & nequitiam ostendentes.]puto quidem eum qui hæc scripsit
Michaelem Studitam, & ipsum vna cum Patribus istis interfuisse: nam quæ fidelissime
narrat, æque ex epistolis ipsius Theodori Studitæ certam sibi conciliant fidem. pergit
vero de eodem Theodoro dicere.

At parens noster Theodorus tenere se non potuit, quin maiorem & apertiorem di- E
cendi fiduciam demonstraret, totumq. insani hominis consilium & occultam eius cogi-
tationem penitus patefaceret. Quare vt primas inter eos qui conuenerant & eloquen-
tia & virtute facile tenebat, hæc animo constantissimo, summaq. verborum libertate di-
cere aggressus est.

ORATIO THEODORI CONTRA IMPERATOREM. O Imperator, quo consilio pacatam nunc & tranquillam Dei Ecclesiam turbare, ac
peruertere ausus es? Nec tibi illa quæ ijs acciderunt, qui illam ante te persequuti sunt,
quorum tu modo nomina commemorasti, in mentem venerunt; nec impetum tuum
retardarunt? Qui cum paria tibi facerent, sacrasq. imagines contumelioſe tractarent,
dici nõ potest, quam graues pœnas dederint, vt testata litteris eorum improbitas ad po-
steros transmitteretur. Nec te diuturna, ac longis temporibus confirmata diuinarum
imaginum veneratio, Deiferorumq. Patrum constans de ea consensus & conspirans sen-

tentia

A tentia mouet, nouorum dogmatum propugnator, vt a peruersis istis & exitiosis rebus abstineas, & meliora secteris, sententiam mutes, & veritatem agnoscas? Numquam audisti, quid B. Paulus [a] dicat, Timotheo scribens? Nam & hoc aliquando te tractasse arbitror, quamuis nunc illa ex animo eieceris: Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus, & ei quæ secundum pietatem est doctrinæ, superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones & pugnas verborum ad subuersionem audientium. Et rursus idem: [b] Denuntia illis ne aliter doceant, neque intendant fabulis interminatis & quæstionibus vanis, quæ a recta via aberrare eos faciunt, & ædificationem Dei quæ est in Fide destruunt.

a 1. *Tim.* 6.

b *Ibid.*

Quod & tibi prorsus accidit, qui futilibus sermonibus animum adijciens, & sacras imagines idola vocare non erubescens, tamquam in arcem quamdam, ad legem vete-
B rem te conuertis, vtq. inde argumenta tibi desumas, quod nihil creatum, nihil manufactum, nihil denique aliud ex his, quæ similitudine effinguntur, amplectendum, aut vllo penitus honore colendum sit. In quo illud primum te cogitare oportebat, Imperator, adueniente gratia, legem cessasse, quam obseruasse nunc, summæ dementiæ foret; alioqui circumcidi nos conuenit, & sabbata colere, & alia quæ sunt scripta facere, ne legem videamur dimidiatam tantum obseruare. Deinde hoc etiam cogitandum erat, legem hominibus datam fuisse, qui ex Aegypto nuper egressi, ad Aegyptiorum æmulationem propenso studio ferebantur. Aegyptij autem omnium, qui idola finxerunt infelicissimi fuerunt, vt qui vilissimis rebus, & aliarum gentium sensu turpissimis diuinos honores tribuerunt. Vnde Propheta cum leges daret, qui apud illos educati fuerant, omnis formæ similitudinem interdixit, tamquam hominibus ad deceptionem paratissimis, & manufactorum cultui inhiantibus. Neque tamen id semper obseruasse visus est, cum in tabernaculo Cherubim fabricatus sit, eademq. in *Propitiatorio* collocarit. Et illis quidem magno cum honore hæc erant & admiratione.

REFELLIT EX LEGE VETERE SVMPTVM CONTRA IMAGINES ARGVMENTVM.

Nos vero superueniens gratia ab omnibus illis abduxit, & ad meliora, multoq. præstantiora traduxit. Quid enim maius, illustriusq. esse possit, quam in carne apparuisse nobis æternum & incomprehensum Deum, & glorioſæ formæ suæ speciem omnibus repræsentasse? Quinimmo, vt tibi rem altius explanem, postquam conditor & Deus noster, qui hominem bonis omnibus ornatum creauit, vidit ipsum peccato abreptum similitudinem suam amisisse, libuit illi inenarrabili dispensatione carnem nostram assumere, vt lapsum erigeret, immaculatamq. imaginis pulchritudinem repararet. Idcirco naturam nostram totam sibi vniens in substantia, inconfusas vtriusque naturæ, diui-
D næ scilicet & humanæ retinuit proprietates, orationem omnem excedente admirabili earum concursu & coniunctione. Hinc & sacræ carnis suæ figuram nobis honorandam & colendam & adorandam dedit, vt in imagine stupendum Incarnationis mysterium ipsis oculis cernamus, & a Christi descriptione quæ in imagine cernitur, ad intellectualem & omnis figuræ expertem *Dei formam mentis* oculos conuertamus, in eum adspirantes perpetuo, nulliq. caducæ rei animum obstringentes.

DEVS FACTVS HOMO IVSTVS PINGITVR.

Quo autem diuini characteris fides nobis certior fieret: idem ipse qui eam gerit Saluator noster suæ ipsius faciei oris formam, admoto ad faciem linteo expressit atque effinxit, petentiq. Abgaro (vir erat fidelis, & inter Edessenos primarius) misit. Qui diuinam illam effigiem complexus, incredibilem eius vim mox sensit, omnibusq. patefecit, diuturno atque incurabili morbo, quo tenebatur, liberatus, nec magis corpore
E quam animo corroboratus. Lucas vero qui sacrum composuit Euangelium, cum Domini pinxisset imaginem, pulcherrimum & plurimi faciendum opus posteris reliquit: alijq. deinceps quamplurimi imagines sacras affatim effingendo, publice consignatum earum cultum conseruarunt. Nec locus vllus est, non Regia, non domus, in qua diuinæ imagines eorum affixæ non sint. quippe omnibus veneranda, minimeq. pudenda res est, cui temporis lapsus & auctoritas honorem conciliarunt. Annis igitur octingentis, & eo amplius promulgatam, & ab omnibus receptam atque confirmatam imaginum venerationem, iamq. vna cum Christianismo auctam & propagatam (vno siquidem, pariq. gressu incesserunt Christianismus & imaginum efformatio) tu nunc, temporis momento, solaq. pro animi tui libidine tollendam e medio censuisti, & cum dedecore explodenda, quæ laudem, honoremq. merebantur?

NASCENS CVM EVANGELIO CVLTVS SACRARVM IMAGINVM.

Neque ipsum salutare nomen reueritus es, vt idola (o verborum peruersitatem!) sa-

IMPIE VOCARI IDOLA SACRAS IMAGINES.

cras imagines appellares? vnde, & a quo doctus? aut quisnam est qui te docuit, imagi- A
nis atque idoli vnam esse vocem? Hoc enim nec Patrum vllus vmquam sensit, nec vero
res ipsæ ferunt, vt dicatur. Qui enim? cum infinito spacio inter se dissideant, non nomi-
nis solum appellatione, sed multo magis archetypi substantia. Idolum enim est & ap-
pellatur, quod dæmonis aut alterius cuiuspiam ex ijs, quæ Gentiles turpiter pro dijs co-
luerunt, specimen repræsentat, fœdi fœdius, & mali deterius. Qualis enim causa, tale
prorsus est causatum; & cuius abominandum est prototypum, nihilo minus abominan-
da est imitatio. Imaginis autem & honorandum est archetypum; Sancti enim alicu-
ius, aut Sanctorum Domini figuram depingit, & quæ in tabula depicta est effigies, di-
gna item animaduersione. Hæc siquidem sincerum veritatis simulacrum, illud vero
mendacij, fallacisq. doli similitudo. Sic enim harum rerum peritis visum est hæc no-
mina distinguere, qui idolum falsum imitationem esse dixerunt, imaginem veri expres- B
sam similitudinem.

FRVSTRA IMPVGNAT IMAGINES QVI COLIT CRVCEM.

Sed quoniam a vobis, Imperator, imaginis quidem honor odio est, Crux vero vene-
ratione digna censetur; primum illud capere non possum, cum iam vtriusque honor
coniunctus sit (simul enim imago, & simul Crux, quandoquidem Domini aduentus
gloriam vtrique attulit) nunc a vobis alterum ab altero secernitur, ita vt alteri sors me-
lior obtigerit, alterum repudietur & contemnatur. Deinde quæram, o veteris scriptu-
ræ interpres, quomodo cum lex execrationem dignam Crucem vocet: Maledictus
a Deut. 21. enim, ait [a], qui pendet in ea: tu qui Crucem colis, legem vilipendere non videare? im-
mo vero deuotus inter se contrarijs obnoxius teneris, qui nec legi vsquequaque consen-
tias, cuius tu custos perpetuus, & in hoc nobiscum media ex parte sentias, quos omni-
bus modis insectari decreueras; cum oporteret te, quando impius esse statuisti, nec Cru- C
cem, nec imaginem confiteri, vt sic posses & consentanea tibi facere, & congruentia
legi quam obseruas. At enim ratiocinari nescit improbitas, ipsa secum pugnans, &
quos imperio suo submiserit, ab omni honestate procul auocans. Cui tu quoque
semel mancipatus, nullam postea officij nec decori rationem habuisti, ab ijs solis qui
tua obseruant, inductus adulatoribus, scurris, vni voluptati, ventrisq. commodis ser-
uientibus.

PERSTRINGIT THEODORVS HAERETICVM IMP.

Mihi vero mirari venit in mentem, quomodo eos ad iudicium vocaueritis, qui sic
animo & consilio comparati estis. Ecquis enim erit, qui inter vtrosque diiudicet? Quis
de victoria sententiã ferat, cum occupati a vobis omnes, potentiaq. perculsi fuerint sup-
pliciorum metu? minæ siquidem & tormenta ijs proponuntur, qui partibus vestris non
fauent. Recte sane quidam e maioribus nostris, primum hoc bonum esse dixit, a vo- D
bis longissime recedere, humana specie feras, hæreticos vocans, eorumq. sermones at-
que instituta pernicioſa esse docens, ac penitus exitiosa; quos deuitare omni ope oport-
eat, ac ne occurrere quidem illis, si fieri potest. Ex quo sequitur, cum eis collo-
qui quoquo modo non solum superuacaneum, sed damnosum plane, valdeq. no-
xium esse.

IMP. IRA FREMENS QVID IN PRAEPOSITOS MONASTERIORVM.

Hæc illo dicente, ira simul & timor Imperatoris animum agitabat, viri sancti vim
facultatemq. considerantis: iram accendebant verba, quibus perstringi se sentiebat;
metum creabat dicendi vis, quam in eo insuperabilem esse cernebat. Sed iræ potius ce-
dens, qua vehementius impellebatur, indecoris illum contumelioſisq. verbis asperius
excepit, ad terrorem maxime vocem suam & verba componens. Scio quidem, heus tu,
inquit, nomine appellans, te præfractæ adeo amentiæ esse, vt nobis quicquid dicamus, E
aut sentiamus, maximopere semper aduersaris, iniustos nos & stolidos vocans, omniaq.
in nos conuitia ingerens, vt qui colloqui nobiscum, superuacaneum esse dicas atque
damnosum; quasi non cum Imperatore tibi, sed cum infimo quopiam e vulgo res esset.
Martyrem te (vt video) celebrari cupiens, vt nos ad mortem in te decernendam prouo-
ces, hæc contra nos loqui, nobisq. ausus es reluctari. At non facile adeo tibi gloriam
hanc venanti concedemus. Quin nec exilium, nec pœnam aliam prius decernemus,
quam iterum vos audiamus, singulorumq. fidem exploremus, vt rectius ac verius
dogma sine controuersia cognoscatur, & vobis deuictis nullus supersit fugæ, aut defen-
sionis locus.

Hæc autem eo dicebat impius, quod potentiæ amplitudine fretus, in promptu habe-
ret omnes, vel seorsum singulos, vel simul vniuersos mulctare. deinde vt ea ratione pro-

babilius

Universidad de Deusto Biblioteca

A babilius facti sui consilium redderet, quasi in iudicium prius perducti, atque ita damnati iam fuissent. Cum vero Patrum chorus nihil amplius Tyranno respondere statueret: inutile quippe, aiebant, nobis iam condemnatis loqui, ad eos præsertim, qui occæcatis animis meliora capere nequeant, & insanabiles prorsus facti sunt. Nec vero decet nos ab humano [a] die, vel a sæcularibus interrogatos, rationem Fidei reddere.

PRAEPOSITI MONASTERIORVM SILENT.

a 1. *Cor.* 4.

Magnus iterum Theodorus pari fiducia ac libertate sic exorsus est: Haud sane oportebat, Imperator, tibi a rectis omnibus, saniſq. auerso aut dicere quicquam amplius, aut respondere. Sed quoniam ad interrogationes etiamnum ac responsiones nos prouocas: hoc tibi ante omnia respondemus: Res Ecclesiasticas ad sacerdotes, doctoresq. pertinere; Imperatoris vero exterarum rerum administrationem propriam esse. Hoc enim sanctus Apostolus ait: [b] Posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, deinde Prophetas, tertio doctores, & nusquam Imperatorum meminit. Hi de dogmatibus & de Fide statuere debent: Si vero, illis obsequi oportet, & nullo modo munus vsurpare. Ait illi Imperator, nomine rursus compellans: Num igitur hodie me ex Ecclesia eijcies? Non ego, inquit Sanctus, sed illius paranymphus, diuinus Apostolus. Quin tu illum anteuertens, te teipse factis tuis eiecisti. Quod si redire ad illum, iterumq. ingredi, est animus: perstanobiscum, qui veritatem prædicamus, Christiq. imaginem veneramur, sanctissimum sequens & communem omnium Patrem, Patriarcham, cuius, vt vides, oratio æque ac mores vtilitatem plane spirant atque gratiam.

RVRSVM THEODORVS REDARGVIT IMP. IMMISCENTEM SE SACRIS.

b *Ephes.* 4.

Ad hæc Tyrannus quod diceret, non habens, cum clamore, animiq. perturbatione a conspectu suo depulit, ne propius accederent, neve amplius loquerentur, magna voce, minisq. interdicens: quod vnum recte, ditoq. animo suo congruenter facere norat. Egressi ergo beati omnes vna cum Patriarcha, magnum ambiunt Theodorum, hominem labris simul atque animis deosculantes, eiusq. in dicendo *libertatem* pariter & gratiam collaudantes, quod Tyrannum tam fortiter tantoq. pudore affecisset.

PRAECEPIT IMPERATOR SILENTIVM ORTHODOXIS.

Ceterum vix domum quisque redierat, cum afferuntur ad singulos Præfecti vrbis edicta, quibus continere se iubet vnumquemque, nihilq. prorsus cum alijs tractare, nec inter se conferre, aut docere, aut de Fide prorsus loqui. Ita enim, inquit, ab Imperatore decretum est.

EDICTVM AD CONFESSORES MISSVM.

Vt vero ad Sanctum venerunt qui missi fuerant: Aequumne, illis ait, sit vobis, an Deo parere: vos ipsi rem ratione æstimantes, dicite: Nobis vero, scitote, certum esse, linguis potius amputatis carere, quam vt fidei nostræ testimonio desimus, nec illam qua possumus verborum ope propugnemus. Quæ enim ratio est, vos deteriora defendere conari; & nos in multo meliore causa silentio vti? Quare non committemus, vt vel ad horam sermonem abditum teneamus, & populum præsenti eius vtilitate fraudemus.

NEGAT THEODORVS TACENDAM DOGMATIS VERITATEM.

Vnde congruentia omnibus incunctanter suggerebat, hos vocans, illos adiens, alios litteris confirmans, abiectosq. & prostratos animos erigens, verbisq. excitans pro virili.] hactenus Michael Studita, qui, *modestiæ causa puto*, tacuit referre ea quæ ab alijs monasteriorum Præpositis (*quod adhuc illi fortasse viuerent, & conuersi essent ab errore*) gesta probrose tunc essent. Siquidem illi miseri acquieuerunt iussioni Imperatoris, atque etiam scripto polliciti sunt, se de sacro cultu imaginum amplius non loquuturos, aliosve docturos secundum præceptum Imperatoris. Ista autem sic se habuisse, ex ipsius Theodori Studitæ epistolis satis expressum habetur. Extant ipsæ quidem: magno namque Dei beneficio factum est, vt ipsæ, aliæq. eodem argumento, hac vrgente persecutione, conscriptæ ad nostra tempora integræ seruatæ sint. habet eas idem qui supra sæpe citatus est vetus Codex bibliothecæ Columnensis, quæ Cardinalis Sirleti doctissimi viri cum esset, ab Ascanio Columna diacono Cardinali, de antiquitatibus Ecclesiasticis adeo bene merente, vt Romæ consisteret, nec alio transferretur, empta ab eius hæredibus fuit. Reddituri sumus sic eas suis locis concinne accommodatas, Latinitati redditas (vt superius diximus) a viro valde diserto Iacobo Sirmundo Parisiensi Societatis Iesu professore.

Theodorus igitur sic videns monachorum Præfectos silentio victos, lingua vinctos, atque edicto illo prostratos; sciens eiusmodi factū haud mediocrē ceteris monachis, immo & Orthodoxis omnibus afferre ruinam: mox ex aduerso consurgens, ad tanta Ecclesiæ illata damna reparanda festinans: exacuit stylum ad pugnam, litteras in facti detestationē conscribens. Extant ipsæ quidem, quæ his ipsis diebus scriptæ cognoscuntur. sic enim se habet earum inscriptio generalis, vtpote quod generalis esset atque patens epistola.

Monasti-

a *Theod. lib. 2. epist. 2. ex Cod. Colum.*

Monasticam vitam agentibus[a]:

In hoc temporis articulo, cum persecutionem in imagine sua Christus pateretur: non solum qui dignitate & scientia præcellit, certare is debet, rectæ fidei doctrinam proferens,& ceteris tradens; sed & discipulus quoque ipse fiduciã sumere & veritatem intrepida ac libera voce profiteri. Non mea sunt hæc verba, qui peccator sum, sed diuini Chrysostomi; quinimmo & aliorum Patrum. Quod vero domini Præpositi ab Imperatore detẽti hoc minime præstiterunt, quamuis dignitatis gradu & doctrina omnibus huius oræ præpositis anteirent, at contra potius conticuerunt; neque id solum, quod re ipsa graue est; sed chirographo etiã suo, se neque congressuros mutuo, neque docturos confirmarunt: id vero est prodere veritatem & præfecturam abnegare,& subditos sibi,atque adeo æquales,& socios subuertere. Apostoli enim, cum a Iudæis denuntiatum illis esset, ne docerent in nomine Christi,sic verbis responderunt:[b] Iudicate,si iustũ est in conspectu Dei,vos potius audire quam Deum. &: Obedire oportet Deo magis quam hominibus. Hæc & similia illos dicere oportebat, vt per eos glorificaretur Deus, & ædificarent Orthodoxos,vt monasteria confirmarent,& confortarent eos qui in exilijs patiuntur.

THEODORI STVDITAE EPIST. DE PRAEPOSITIS QVI SCRIPTO SILENTIVM SVNT POLLICITI.

b *Act. 4. 5.*

Sed quid, quod pluris facimus monasteria quam Deum? pluris commoda quæ inde capimus, quam mala quæ boni causa sustinemus? Vbinam est illud: [c] Loquebar in conspectu Regum & non confundebar? & illud: [d] Labia mea non prohibebo, Domine tu scisti. Vbi gloria & fortitudo ordinis nostri? Quonam pacto Sabas & Theodosius, cum impiam hæresim tunc temporis Imperator Anastasius amplecteretur, insurrexerunt,pro Fide acriter pugnantes, tum eos qui perperam in Ecclesia sentiebant excommunicando, tum ad Imperatorem ipsum scribendo, se mortem potius oppetere paratos, quam vt de constitutis aliquid immutarent? Et dicunt (vt fama est) domini Præpositi: Quinam sumus nos? Primum Christiani, qui nunc prorsus loqui debeant. Deinde monachi, quos re nulla abduci, nec abripi par sit, tamquam mundo minime adstrictos, minimeq. obnoxios: denique Præpositi,qui & aliorum scandala tollunt, & in nullo dare offendiculum debent, ne vituperetur (inquit [e]) ministerium nostrum.

c *Psal. 118.*
d *Psal. 39.*
e *2. Cor. 6.*

Cuiusmodi vero scandalum & vituperationem, seu potius condescensum chirographo suo præbuerint, quid attinet loqui? Nam si consensui par est silentium: illum ipsum scripto in totius Ecclesiæ oculis firmare, quantum est nefas? At occulte (dicitis)sacrificans Nicephorus, clam offert, & Patricij omnes(vt ceteros omittam) sunt Orthodoxi. Verum quid ait Christus? [f] Si quis confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui in cælis est. & e contra de negatione. Quamquam enim hoc solum chirographo suo pacti sint, se mutuo non congressurosidem plane est. Quomodo enim obseruabunt quod Christus ait: [g] Eum qui venit ad me, non eijciam foras? Veniat quispiam percontans, & discere cupiens veritatem, seu Præpositus ille sit, seu quis alius: quid respondebit ei Præpositus? Mandatum nempe,dicet, accepi, ne loquar, atque vtinam id solum, sed vt te nec monasterio ipso excipiam, nec tecum vescar. Christus dicit: Suscipe, & doce. Quod si subtraxerit se, inquit [h], non placebit animæ meæ. At hi scripto fidem obstrinxerunt, vt Imperatoris decreto contra Christum obedirent. Hæc sunt fratres ac patres, quæ ab eis gesta, pro certo comperi. Quæ quoniam dicere me, quod scirem, voluisti, coram Deo teste, nuntiaui.] hucusque epistola Theodori, cetera desunt in Codice cum epistola sequenti.

NICEPHORVS PATRIARCHA SE CONTINENS SILENS SCANDALVM INFERT.

f *Matt. 10.*
g *Ioan. 6.*
h *Hebr. 10.*

Quod autem, vt ex litteris Theodori accepisti, Nicephorus Patriarcha, & ipse quasi parens Imperatoris edicto contineret se domi, & ipsa etiam sacra clam, in multorum scandalum faceret: non destitit Theodorus ipsum ita labantem statuere,& ad publicam confessionem erigere, probe sciens, quantum esset damni allaturum Fidei Orthodoxæ Patriarchæ silentium, & e contra quantum afferret emolumenti eius manifesta confessio. Quid autem hac in re Theodorus ipse præstiterit, ex eodem qui supra Michaele sic accipe: Patriarchã in primis maxime frequentabat, consiliariũ se illi ad omnia præbens. Cumq. illum afflictum admodum,& præ doloris magnitudine sui pene oblitum videret, saluberrimis monitis recreabat, & ad Dei optimi benignitatem recolendam hortabatur: Non enim sinet,aiebat,misericors & clemens Deus tentari nos supra id quod possumus, neque hæreditatem suam inimicis potiundam relinquet. Nec diutius qui aduersus nos machinabantur, impie agent, sed velocem ac repentinum finem accipient, quamuis nunc sine sensu hebetes, sortisq. suæ ignari viuant.] hæc de rebus Patriarchæ Michael,

THEODORVS PRAESTO EST NICEPHORO PATRIARCHAE.

deq.

A deq. Theodoro illi hoc tempore accedente fortissimo adiutore: etenim egit vt idem palam egregius Confessor progrederetur, atque eius rei causa primus omnium pœnas dare iussus, eiectus throno, in exilium mitteretur. pergit enim auctor.

Haud multo post eijcitur e sede sua ab impijs Patriarcha, pulsus itidem ab vrbe ob veritatis defensionē: damnantur pariter exilio quotquot erant in presbyteris Orthodoxi, quibus vnicum crimen, pietas fuit.] sed quomodo pulsus sit ipse Nicephorus Patriarcha, audi ex huius rēporis scriptore Theostericto in Niceta, qui ait: Leo Tyrannus sanctissimo viro Nicephoro Patriarchæ scribens: Descende, inquit, tu de sede ista, quoniam Ecclesia te non indiget. At ille honestissimis suis litterulis ad eum rescripsit: Non ita, o Imperator, ego temere descendam: non enim causa aliqua in me est, cur deponi debeam. At si rectæ Fidei gratia, & propter pietatem tyrannidem patior, siue per te ipsum, siB ue per aliquem regium tuum hominem, mihi significes, & descendam. Tunc Imperator misit vnum ex Optimatibus suis, qui tyrannico more ipsum deposuit. Ille vero cum in magnam descendisset Ecclesiam, & cereas faces accendisset, thuraq. & preces adhibuisset, cum populus ipse illius peregrinationem lamentaretur, hanc habuit orationem: Filij, Christianos vos inueni, Christianos vos relinquo. Cumq. ad Acropolim descendisset, nauigium conscendit, & venit in eum locum, in quem exul ducebatur. Illic autem in ieiunijs ac precibus, silentio, tolerantia, & multa patientia vsque ad eum diem permansit, quo ad Dominum suum migrauit.] hæc Theosterictus.

NICEPHORVS PATRIARCHA EIICITVR IN EXILIVM CVM SVIS.

Sed quæ Patriarchæ exilium Constantinopoli secuta sint, a Michaele res Theodori prosequente sic accipe: Videres tum impios ea patrantes, quæ sola ipsorum excogitaC ret & caperet improbitas. Sacras enim, proh dolor, & sanctas imagines impuris manibus rapientes (quam fuisse dicam tuam, Christe mi, tum temporis longanimitatem?) solo impudenter allidebant & frangebant, alias flammis dabant, alias luto & sordibus obliniebant, nihil denique omittebant, quod ipsorum similes facere conueniret.] hæc auctor, paucis licet plurima male perstringens.

Porro exulantem ipsum, & gloria confessionis clariorem redditum Patriarcham magis quam mille thronis, ipse Theodorus qui eum ad certamen erexerat, & in hostes immiserat, eiusmodi ad eum scriptis litteris laudibus est prosequutus[a].

a *Theod. lib. 2. epist. 18. Cod. Colum.*

Nicephoro sanctissimo Patriarchæ.

THEODORI EPISTOLA AD NICEPHORVM PATRIARCH. CONFESSOREM.

Cum sæpenumero ad sacrum beatitudinis tuæ verticem scribere instituissem, destiti ab incœpto, partim indignitatis meæ cōsideratione, partim etiam ex infirmitate ex ærumD nis nata præpeditus. Nunc vero vtrumque paruipendens, & Trinitate fretus, miser hæc dico: Gaude, vere victor impietatis, qui virtutum quadrigis Fidei cursum consummas. Salue magne sol doctrinæ Orthodoxæ, cuius confessionis radijs vniuersus orbis illustratur. Salue propugnator veritatis, veterum Sanctorum instar, virtutis pulchritudine collucens. Reliquisti excelsum thronum eius causa, qui semetipsum humiliauit vsque ad mortem, mortem autem Crucis. Reliquisti ministeria & oblectamenta Archiepiscopalia, & varijs incommodis, Confessorum more, exerceri maluisti quam temporarijs frui delicijs peccati. Ac certe, quoniam non ex illis, etsi in illis viuebas; membra per vitam in Christo actam mortificans, sanctæ matris priuationem pertulisti, caris fratribus, omnibus simul in omnibus spoliatus. Necdum opprobria tua Christi opprobrijs similia commemoro, immissas ab Imperatoribus oppugnationes, vexationes, angustias, ac veE luti suffocationes. Noctu cum Christo abductus es. etenim proditus etiam ipse relegatus es, in collis confinium redactus es, Martyr Christi.

Sed euge quam in bonum tibi omnia. Attolle in orbem oculos ex specula mentis, & aspice filios tuos, seu mauis oues, pastor bone, quamuis corpore dispersas, animo tamen coniunctas, totam pene Ecclesiam tuam varijs locis occupantes, & confessionis tuæ fulgore, stellarum instar, ijs qui in nocturnis hæreseos tenebris versantur, Orthodoxæ Fidei lumen ostendentes. alias quidem Deo immolatas per athleticam consummationem, alias decertantes sine vllo præsentium rerum metu, sed Deum flectentibus precibus tuis corroboratas. Hæc est gloria Ecclesiæ tuæ: Hoc insigne ac symbolum martyrij: quod sequens ætas excipiens, Deum in te, vti nunc, glorificabit. Multa tibi pro Christi imagine pugnanti encomia dicentur. Sed ignosce mihi, Dei imitator, quia hæc ex amore ausus sum quæ dixi, sacras preces tuas impertiens, vt minimus filius tuus esse

non

non desinam, qui omnium maxime inutilis sum propter peccata .] hucusque ad Nicephorum Patriarcham Theodorus Studita. A

Sed quid de eo ad loçum exilij pergente Cedrenus habeat, accipe: Magnum quoque & inter Patriarchas celebrem Nicephorum cogere voluit, vt edicto ei subscriberet: nulloq. modo obtemperantem Proconnesum relegauit.] & paulo post: Cum autem Proconnesum abduceretur Nicephorus, Theophanes Confessor monasterij magni Agri Præfectus eum nauigio præteruehi diuino instinctu sentiens, cum in parte prædij quadam ipse ageret, suffitu & cereis profectus est. Sed & Nicephorus intensis manibus, vicissim Theophanem salutauit, flexisq. genibus, tum eum veneratus, benedixit, cum quidem neuter alterum videret, sed acie spiritus se mutuo cernentes, dignum inuicem honorem exhibuerunt. Et cum quidam vna nauigantium quæreret, quemnam ita manibus in sublime eleuatis salutaret: Sanctissimum Theophanem Confessorem (respondit) Agri Præpositum, qui nos facibus & suffitu excepit. Neque multo post exitus veram Nicephori prædictionem ostendit: nam mox cum multis alijs Theophanes quoque ab Ecclesia eiectus, infinitisq. vexatus modis, Confessoris coronam deportauit: Neque ei datum est, Patriarcham posse videre, ne eius vel hac in parte falleret vaticinium. B

THEOPHANES ET NICEPHORVS NEVTER ALTERVM VIDENS SE SALVTANT.

Relegato Nicephoro, solium Archiepiscopale indigne conscendit, ipso Resurrectionis Dominicæ die, Theodotus Melissenus, quem & Cassiteram dictum, supra monuimus.] fuit hic ille, quem idem auctor per fraudem in hæresim perduxisse Imperatorem testatur, qui & subdit: Is eo euectus, & Imperatoris potentiam sibi habens adiumento, non iam in tenebris & angulis, sed palam & pleno ore Iconoclastarum promulgauit hæresim.] hactenus ipse.

THEODOTVS PSEVDOEPISC. CONSTANTINOPOL.

At qualis iste fuerit qui tunc fuit Patriarchæ suffectus, audi Theosterictum in Niceta, qui ait: Fecerunt & Patriarcham Theodotum quemdam ex eorum numero qui Spatharij dicuntur, adolescentium ludibrium, eligentes scilicet hominem ita rudem ac leuem, vt & theatri rem ludricam eum appellare soliti sint, qui aliquid ridiculum & falsum in eum dicere volebant. Hunc, aiunt, & seruam quamdam secum habuisse eo nomine, quod renibus laboraret, re autem vera, vt voluptatem expleret.] hæc de nouo & hæretico Patriarcha Theosterictus. C

Tunc & Niceta Patricius eadem ex causa eijcitur in exilium: nam in Menologio die sexta Octobris hæc de ipso: Sancti Patris nostri Nicetæ Confessoris memoria. Hic fuit Irenes Imperatricis consanguineus; quem non modo per consanguinitatem suscepit, verum propter ipsius virtutem. Tantum enim laborauit & virtute perfecit, vt ad sacram Nicænam Synodum secundam fuerit ab Imperatricis facie missus, & secūdum Dei placitum ibi se gesserit. Multa vero pollens grauitate Patricius honoratus, Siciliæ Dux fuit electus, vbi cum se bene gessisset erga viduas & orphanos, reuersus reperit Imperium occupasse Leonem Armenum Iconomachum: quamobrem relicta dignitate, factus est monachus. Quo audito Imperator, volens eum cruciare, Saluatoris imaginem, vt eam combureret, vel ad se mitteret, significauit. Sed id ille facere negans, ab ipso relegatus est. Qui multas in exilio passus tentationes, consummationem accepit.] hæc ibi in Menologio Basilij Imp. Iussus pariter est exulare tunc Aemilianus Episcopus Cyzici, de quo Græci agunt diem natalem octaua mensis Augusti. Sed pariter in exilium actus est Michael Episcopus * Synnadorum, cuius certamen pariter recolunt Græci vigesimatertia Maij. D

NICETA PATRICIVS ET ALII CONFESSORES EXVLANT.

*Sinnaculorum

Sed ad res gestas Theodori Studitæ reuertamur. quidnam ab eo factū sit, vbi demotus est Catholicus Patriarcha, & iam imagines sacræ vbique conculcarentur, sic narrat qui eius res gestas prosequutus est Michael Studita: Noster itaque Theodorus acerbe plangens, animumq. despondens in tanta rerum atrocitate, dehiscere sibi terram optabat, ne vel audire talia, vel cernere cogeretur. Verumtamen ne dolorem solus silentio ferre ac lugere videretur, nullumq. mali remedium inuenire: rem excogitauit, quæ & hostes simul vlciscī posset, & nos magis magisq. confirmare. Monachos omnes qui in eius monasterio erant, imagines accipere iubet, easq. manibus sublimes gestare, totumq. cœnobij ambitum circumire, hymnum illum dicendo: IMMACVLATAM IMAGINEM TVAM ADORAMVS O BONE, & quæ sequuntur hymni sacri, atque alios pariter victori Christo triumphales hymnos. Agebatur enim tum dies festus Palmarum, quem ante Passionem, Resurrectionemq. Domini fideles omnes celebrare consueuimus. E

PROCESSIONIBVS CELEBRAT THEODORVS SACRAS IMAGINES.

Quam-

A Quamobrem indignatus Tyrannus(neque enim illum res latuit) fama iam ad omnes peruagante, iniurias statim, minasque, & qui eas inferret, ad Sanctum mittit; aut desinere illum prorsus talia comminisci, aut ni pareat, animumq. mutet, pœnas dare, mortemq. referre pro præmio. At ille non modo nihil remisit,sed maiorem etiam fiduciam sumpsit,Fidem Orthodoxam omnibus qualis esset, exponens, & imaginum veneration-nem verbis, factisq. declarans: quid contumelioſi conuiciatores sui dicerent, parum ducens. Multi e monachis ad illum eo tempore confluebant,sua quisque tamquam apud communem patrem deponentes, & quid in re præsenti facere debeant, interrogantes: Quaue ratione ad Patriarchium vocati,vocationem defugere ac vitare possint. Vocabant enim illos impietatis duces, vt in erroris sui societatem pertraherent.] Siquidem indixerant hæresis propugnatores vna cum nouo Patriarcha concilium,ad quod vocauerant B Orthodoxos, qui eiusmodi conuentum malignantium vitare quauis arte studebant. Quodnam autem fuerit Theodori consilium, ita Michael edocet.

PSEVDOSYNODVS COGITVR AB ICONOCLASTIS.

His ille omnibus vtilia pariter & congruentia persuadebat, optimum docens penitus abstinere, neque eo ire, ac ne sermonem quidem conferre cum hæreticis, vnde nulla esse posset vtilitas; litterisq. excusationem proferre, cuius rei gratia vocatis adire non liceat. Rogabant autem illum, vt litteras ipse dictaret, & quod vellet, suis verbis exprimeret. Itaque præscribit ipsorum nomine epistolam, duobusq. monachis deferendam tradit his verbis.

VITANDVS CONVENTVS HAERETICORVM.

Nos legibus diuinis Ecclesiasticisq. canonibus obsequentes, qui manifeste sic sanciunt, nihil præter Episcopi sui sententiam dicere aut agere oportere, aut de his quæ ad Fidei dogma, vel ad aliam quampiam diuinam controuersiam spectent inuestigare aut pe- C nitus inquirere: nec venire, absente Patriarcha possumus, nec vocantibus vobis parere; ne reos nos ipsi faciamus, violatæq. legis culpam sustineamus. Est enim talium vindex Deus, minime inultos sinens eos, qui eius mandata despiciunt. Quare ignoscite nobis, quod aduentum refugimus, quem noxium nobis fore scimus. Quid enim respondere vobis, aut omnino loqui possimus, proprio capite destituti, cui tamquam membra copulati omnes sumus, & sine quo reliquum corpus operari non potest? Paruus enim pariter & magnus, in vniuersum omnes ac singuli priuatim Patriarchæ nostro colligati sumus, ab eoq. pendemus, & pendebimus perpetuo.] hucusque Theodori epistola apud Michaelem ad pseudosynodum data nomine monachorum, qui id ab eo expetierant. Ceterum prolixiorem ipsam habemus eius ad eamdem hæreticorum Synodum congregatam nomine Præpositorum epistolam, quam hic tibi integram recitandam putamus. D sic enim se habet, [a] eodem inchoata principio. est iste titulus.

RESPONSIO SCRIPTIS REDDITA.

a Theod.lib.2. epist. 1. Cod. Column.

Iconomachicæ Synodo tamquam ex persona omnium Præpositorum.

THEODORI NOMINE OMNIVM EPIST. AD PSEVDOSYNODVM HAERETICORVM.

Diuinis legibus, canonicisq. decretis obsequentes, quæ præter Episcopi sui sententiam in *ijs* quæ ad Ecclesiasticam disciplinam pertinent, nedum quæ ad dogmaticas quæstiones deducunt, nihil agi vel dici oportere definiunt. Cum ab auctoritate vestra semel atque iterum ad talia euocaremur: ausi non fuimus præter ea quæ statuta sunt agentes, accedere, vt qui sub sacra manu Nicephori sanctissimi Patriarchæ diuino spiritu constituti sumus. Postquam autem quidam ex ordine nostro Præpositi, quasi periculum aliquod facturi, accedendum sibi,& oppositis sermonibus respondendum censuerunt: quid aliud audire nobis liceat, quam quæ humile cor nostrum obstupefaciant? Ferunt siquidem conuentum istum ad euersionem secundæ Synodi Nicænæ, id est,ad tollendam venerandam Domini nostri Iesu Christi & Deiparæ, Sanctorumq. omnium imaginis ado- E rationem constitui.

Et quisnam hæc audiens, ex imo pectore non ingemiscat, tamquam euersa iam per hæc œconomia Domini nostri Iesu Christi? [b] Audi cælum, & auribus percipe terra, & quæ sequuntur, nobiscum exclamat clarissimus Isaias, [c] aut potius, & proprie magis exclamemus: Audi Oriens, Occidens, Aquilo & plaga quæ ad mare est, quo nunc redactæ sint res nostræ, & qua de re conuentum isti agere non reformident. Nos itaque omnium minimi, qui præsentes, quiq. absentes; vtriusque enim idem est sermo,tamquam vnanimis in vno eodemq. diuino sensu, consonam vniuersæ sub cælo Ecclesiæ Fidem tenentes, diuinam Saluatoris nostri Iesu Christi, & sanctissimæ Matris eius, aut cuiuscumque Sanctorum imaginem erigere & adorare, non solum ex sancta Nicæna secunda Synodo, altera ve quæ ante illam diuinissime docuit, securum & tutum esse affirmamus,

b Deut. 32.
c Isai. 1.

IVSTA DECLAMATIO THEODORI STVDITAE.

ſed ab ipſomet aduentu Domini noſtri ac Dei tam ſcripto quam ſine ſcripto fundati, ſecure ſupra ſedem illam conſiſtimus, de qua Chriſtus ait: [a] Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.] Iſta ipſe alludens ad Romanam Eccleſiam, cui communione omnes illi Orthodoxi coniuncti erant: pergit vero. A

a *Matth. 16.*

Quænam enim reperiri poſſit oratio, ſi quis tantum veritatis robur impugnandum ſibi proponat? Nam ſi communi omnium conſenſu Dominus Ieſus Chriſtus in humana forma noſtra viſus eſt: congruenter profecto circumſcribitur, & imagine exprimitur more noſtro, quamuis incircumſcriptus ipſe maneat ſecundum formam diuinam: quippe qui mediator eſt Dei & hominum, vtriuſque naturæ qua conſtat, proprietates integras conſeruans. Quod ſi non circumſcribitur, homo eſſe deſineret, ac multo magis mediator, ſublatis vna cum circumſcriptionis priuatione, omnibus eiuſdem ordinis proprietatibus. Etenim ſi circumſcripticius non eſt, nec tangi vtique poteſt: ſin tangi poteſt, vtique & circumſcribi: quibus ſane contradicere, ſtultum eſſet: corporis enim hæc propria ſunt, quod ſub tactum, coloremq. cadit. Quomodo non circumſcripticius, quando & paſſibilis? Quod ſi circumſcripticius & paſſibilis, omnino etiam adorandus, ſecundum eam nimirum formam, qua circumſcribitur, cum prototypi gloria (ſicut Magnus Baſilius docet) in ſimilitudinis expreſſione minime diuidatur: honor ſiquidem imaginis ad prototypum tranſit, quæcumque haud dubie illa ſit, ſiue naturalis, ſiue arte facta. quandoquidem & venerandæ Crucis typo eadem ſpeculatio locum habet. cum typi enim adoratione viuificum ſimul lignum adoratur, & vice verſa, ea ſublata, ſimul tolli neceſſe eſt. Nonne typi confeſſio, confeſſio eſt viuifici *ligni*? eodemq. modo negatio iuxta conuerſionis ſimilitudinem. Par igitur analogia in imagine Chriſti & Chriſto ipſo ſumenda eſt omni recte ratiocinanti. B C

FIRMA FIDEI CATHOLICAE PROFESSIO.

Sed nondum eſt tempus dogmaticæ explanationis, quæ vel obſcuræ admodum mentis homini facile perſuadeat attollere oculos & ſuſpicere ad ſplendorem veritatis. Hæc peccatorum Euangelica Fides noſtra: hæc humilium Apoſtolica confeſſio noſtra; hæc minimorum a Patribus tradita religio noſtra. Præter hanc non ſolum ſi quis, aut ſi quæ ex his qui nunc ſunt vel olim fuerunt; ſed neque ſi Petrus, & Paulus (dicemus enim quæ euenire nequeunt quaſi euenire poſſint) neque ſi ex cælis ipſis veniat quiſpiam aliud docens & euangelizans, *illum in communionem recipere poſſumus*, qui ſanam Fidei doctrinam non ſequatur. Demum quicquid libet auctoritati veſtræ, parata eſt humilitas noſtra vſque ad mortem perpeti potius, quam vt negatores ſimus huiuſce noſtræ confeſſionis.] hactenus Theodorus nomine omnium Præpoſitorum.] Ceterum & ſi neque Theodorus neque qui ad eum diuerterant Archimandritæ pſeudoſynodo intereſſe voluerunt, ſed ſe ipſos ſcriptis excuſauerunt, & defenſionem pro Fide Catholica ſcripto pariter parauerunt: non defuerunt tamen Orthodoxi Epiſcopi qui adierunt, itemq. aliqui ex Præpoſitis monaſteriorum, vt coram ipſos *hæreticos* redarguerent, prout quæ dicentur, oſtendent. Quæ vero hæc conſequuta ſint, audi a Michaele ex eis vno qui his præſto erant, qui ait. D

His ad tumultuariam turbam perlatis, effrænatus omnes furor inuaſit, adeo vt in latores ipſos iram effunderent, grauiſſimas illis plagas infligentes. Verum illi quidem redierunt a conſpectu impiorum gaudentes, eo quod digni habiti ſint, pro nomine Domini hæc pati. At rectæ Fidei propugnator Theodorus haud deſtitit ab inſtituto, lingua ſimul, manuq. opportuna docens, veritatiſq. dogma liquido declarans.] Interea vero quæ concilium malignantium ſtatuerit, ſunt intelligenda. paucis enim ea ſignificat [b] ipſe Theodorus in epiſtola ad Patriarcham Antiochenum verbis iſtis: Synodus facta eſt, veterem illam impiam confirmans, & Orthodoxam, Nicænam ſcilicet, anathemate damnans.] de eadem quoque Synodo ſatanica hæc & Theofterictus in Niceta habet: Poſtea, vbi ſcilicet Pſeudoepiſcopus Conſtantinopolitanus in locum Nicephori Confeſſoris creatus eſt, Iudaicum quoddam Concilium ijdem in magna Eccleſia coegerunt, & ſub anathemate ſanctos Patres eiecerunt. Heu quæ inſania hæc fuit? Sed reuertetur dolor ipſorum in capita eorum, & in verticem illorum anathema ipſum deſcendet. Epiſcopos vero qui ab ipſo diſſentiebant, partim in terram deiectos pedibus conculcabant, partim per poſticum eijciendos e conſeſſu curarunt. Quo facto, iuſſi ſunt introire inſignium monaſteriorum duces. Itaque omnes introierunt, e quorum numero vnus E

b *Theodor. lib. 2. epiſt. 15. Cod. Columnenſi.*

QVAE ACTA IN PSEVDOSYNODO HAERETICORVM.

fuit

A fuit & diuinus pater noster Niceta, de quo nobis sermo est. Deinde illos primum assentationibus, versuto quodam modo decipere; postea vero & minis eosdem perterrefacere conabantur. Cum vero illos omnia contemnentes vidissent, in diuersos carceres coniecerunt, rogitantes quidnam de ipsis fieret.

Tunc & sanctus pater noster Niceta in carcere maleolente & sordido clausus fuit, idq. per multos dies, ita vt etsi non alia pœna ei accessisset, satis condemnatio hæc ad supplicium valeret. Erat enim vir ille, vt quiuis alius, ad nauseam propensus. Ad hæc omnia veniebant ad ipsum per singulos dies insani & imperfecti quidam homunculi, abiecti, & pro nihilo faciendi, & plane indigni qui virum appellarent. eiusmodi tamen homines nugaces, maledicta & insana quædam verba in eum iactabant, vt molestiam viro sancto afferrent. Præter ceteros autem homo quidam Nicolaus nomine, inani & B temerario sermone illum sæpius affligebat, quoad eius pater qui mortuus fuerat, in somnis filio Nicolao apparuit, eiq. minatus: Abstine, inquit, a seruis Dei. Ex illo tempore vir ille immodestus resipuit, neque amplius viro iusto molestus fuit. Cum igitur sanctus ille pater multos dies vexatus fuisset; tunc Imperator in Orientis partibus illum exulem esse iussit, & in castello quodam seruari, quod Masaleon dicebatur.] Porro carceris tempus ad finem anni huius perdurasse, indeq. in exilium abire iussum, idem auctor his quæ subijcit docet, cum ait: Erat autem medium hiemis tempus: itaque licebat videre sanctum illud corpusculum frigore ac viribus e superiore parte affligi, ex inferiore vero, cum terra ipsa humorem emitteret, & multam difficultatem afferret, multo magis affligebatur. Ad hæc cum is, qui virum sanctum ad exilium ducere iussus fuerat, natura esset immittis, diuinum illum patrem ita vrgebat, vt per septem dies, qui C eo tempore breuissimi erant, totam viæ illius longitudinem transegerit.] hæc de rebus gestis anni huius, ex quibus quæ reliqui Confessores passi sunt, possumus intelligere. de quibus pauca hæc tantum idem auctor superius.

NICETAE CONFESSORIS CARCER ET EXILIVM.

Omnes Imperator eiecit, sanctum vero Theodorum, *Studitam videlicet*, in exilium misit, ac iussit, quamdiu Imperator ipse viueret, in vrbem Byzantium non reuerti. Monasteriorum vero præsides cum præcepisset eos nusquam progredi, neque Orthodoxæ Fidei veritatem docere, expulit eos ex vrbe, magnarumq. Ecclesiarum præfectos partim ad Orientis, partim ad Occidentis insulas relegauit.] hæc ipse.

THEODORI STVDITAE EXILIVM ET CARCER.

Sed de exilio Theodori Michael paulo fusius istis verbis: Quamobrem nescius quo se verteret Tyrannus, cum hominis libertatem ac fiduciam ferre amplius non posset, Byzantio expelli atque in exilium duci, carceriq. tradi iussit. Hanc enim vnam quasi D vitalem scintillam superesse videns, illam ipsam Orthodoxis eripere properabat, ne quem postea sententiæ suæ repugnantem haberet. Accepto igitur vir sanctus hoc decreto, discipulos ad se omnes vocat. Quibus cum, Vale, dixisset, & apta cuique sigillatim monita præbuisset: hoc ante omnia vniuersis iniunxit, ne quis post discessum suum in monasterio remaneret, sed abirent omnes, quo via cuique salutem ostenderet: dies enim malos esse, pedesq. *iniquorum veloces*. Ad extremum Deo ac præcipuis fratribus omnes commendans, monasterio digreditur, fiens flentes & tristis tristes relinquens. Quē mox vicinus Apolloniæ locus in castro, quod e paludis regione, Mesopa nuncupatur, custodiæ traditum excepit.

An vero qui liber cum esset, liberumq. indefessum docendi studium ostendebat, inclusus nunc carcere pristinam curam intermisit, statimq, obmutuit, tamquam si anguE stijs loci oppressus, linguam idcirco compesceret, velut vna cum corpore vinctam & præpeditam? minime gentium. Quin perinde ac si noui nihil accidisset, ita totus in docendo erat, partim hos coram allocutus & erudiens, partim ad illos atramento, manuq. stylum exerens, & tamquam ex mentis tabulis dicta promens; alijs demum aliter, prout temporis ratio dabat, omnibus autem suum fructum, vtilitatemq. tribuens: ita vt ex ipso carcere omnes vsitata eius colloquia, doctrinamq. perciperent.] hæc ipse de scriptis ab eo multiplicibus in carcere litteris, quæ ferme omnes quod integræ ad hæc tempora fuerint diuinitus custoditæ, & in his & alijs Orientalis Ecclesiæ naufragijs fuerint illæsæ seruatæ: Deo ipsi optimo maximo iterū atque iterum plurimas agimus gratias.

THEODORVS IN CARCERE ORE SCRIPTISQ. DOCEBAT OMNES.

Vt autem hisce, Lector, & tuipse diuitijs potiaris, ex eis aliquas hic tibi pro temporis ratione describere, operæpretium iudicauimus; vtpote quæ tāquam monilibus quibusdam, auro, gemmisq. progrediantur decoratæ, nempe catenis, plagis, vibicibus, sacrisq.

Christi stigmatibus glorioſæ; quæ & Apoſtolico ſpiritu ſcriptæ, repræſentent etiam Apoſtolicam dictionem. A

Primum omnium patentem, circularemq. epiſtolam dogmaticam, ſiue catecheticam dixerim (ſic enim ipſe eam appellat) ſcripſit ad eos, qui cauſa ſacrarū imaginum cultus, vel in carcere eſſent, vel in exilio longe, extorresve facti, alij alio, fugiētes perſecutorem, migraſſent, qua omnes perſtare in Fide Catholica hortaretur, roboraretq. puſillanimes, & titubantes erigeret. hic eſt eius titulus.

THEODORI AD CONFESSORES EPISTOLA CATECHETICA.

Theodorus omnibus vbique propter Chriſtum diſperſis fratribus, & ijs qui in carceribus & exilijs detinentur in Domino ſalutem.] Potuiſſet vtique iure & illud Apoſtolicum vſurpare: Ego vinctus in Domino. Verum ex pluribus ſummam animi demiſſionem in viro ſanctiſſimo haud minus admiror quam eruditionem, & in afflictionibus tolerantiam. epiſtola vero ſic habet [a]. B

a Theod. lib. 1. epiſt. 8. ex Cod. Colum.

Gratia vobis, & pax (vt Apoſtoli verbis vtar) a Deo patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto, qui eſt ſpes noſtra, pro quo & propter quem perſecutio, tribulatio, anguſtia, ſolitudo, exilium, carceres, & quotquot alia in dies ad cumulum calamitatis incidunt, & occurrunt. Huius rei gratia, fratres cariſſimi, abſentiæ humilis faciei noſtræ ſolatium aliquod excogitantes, hanc ad vos epiſtolam mittimus, notum facientes, quod ſine intermiſſione memoriam veſtri faciamus ſemper in orationibus noſtris, vnumquemque animo recolentes, ac priuatim commemorantes, cum lachrymis ac gemitibus leuantes manus ad Deum: vt ſicut certamen pro veritate ſuſcepimus, & in vno ſpiritu & anima vna, tamquam ex nido, ex ſacris aſceterijs noſtris proceſſimus; ita vſque ad finem Domini virtute perſeueremus, eamdem fidem habentes, eamdem caritatem, vnanimes, idem ſentientes, & veritatis dogma retinentes, quod annuntiatum eſt, & inſcriptum oculis & auribus in omni creatura quæ ſub cælo eſt: Adorare quidem Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, venerandam & beatam Trinitatem, ſicut Theologiæ ratio docet. Confiteri autem vnum e Trinitate Filium ac Verbum Dei & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſeipſum exinanijſſe, ſeruiq. formam accepiſſe, & in ſimilitudinem hominum factum, in forma noſtra effingi, efformariq. corporis figura, quatenus idem perfectus Deus ſimul & homo eſt: ſic intra circumſcriptionem ſecundum nos, quorum formam aſſumpſit conſiſtens, quemadmodum ab ea per diuinæ naturæ incomprehenſibilitatem remotus eſt. Non enim vtique (ait ſcriptura) Angelos apprehendit (quamquam & illis effingi conuenit, vt viderunt quibus videre a ſpiritu conceſſum eſt) ſed ſemen Abrahæ apprehendit.] verſatur in his Theodorus, quod (vt vidimus) Leo Imperator cum ſuis Hagiomachis diceret effingi non debere Deum incomprehenſibilem tabula vnius cubiti. pergit vero Theodorus aduerſus hæc diſſerens. C D

Dicant ergo Chriſtomachi, quomodo poteſt ſemen Abrahæ non effingi? Aut quomodo per omnia ſimilis nobis erit, quorum frater vocatur, ſi circumſcriptionis proprietatem, prout in nobis eſt, qui eius fratres ſumus, non ſumpſiſſe demonſtretur? Non igitur frater, nec ſimilis nobis eſt, ac proinde nec homo. Ita concluditur ex eo quod negant Chriſtum per imaginem exprimi more noſtro. Ita illi ſalutarem œconomiam deſtruunt, perinde ac Manichæi, Valentiniani, & Marcioniſtæ, quorum communionem fugiamus, fratres, tamquam ſerpentis venenum, non corpus infuſcans (vt quodam loco ait Theologus) ſed intima mentis præcordia.

QVALIS ECCLESIA CONSTANTINOPOLITANA.

Nos Apoſtolicæ & vniuerſali Eccleſiæ conſentientes (hæc enim Byzantina ſegmentum eſt hæreticorum, cui ſolemne eſt, & ab alijs frequenter abſcindi) Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum corporali figura depingimus, ſerie ſurſum ab ipſo eius aduentu & Apoſtolico facto deducta, imaginem ex imagine deriuantes, quemadmodum & viuificæ Crucis; non autem vt hanc quidem exprimamus, quæ Chriſti armatura eſt aduerſus diabolum, ipſum autem non exprimamus, qui armiger eſt, ſatanæ interfector. Qui enim depingi queat armatura victrix ac vera, quæ armatum quoque ipſum oculis non ſubijciat? Adoramus deinde ſanctam eius imaginem, tamquam expreſſum in ea Chriſtum adorantes. Expreſſus enim & efformatus ex vtero prodijt Deiparæ Matris ſuæ; ſin minus abortiuum quiddam & non formatus homo fuit, o Theomachi. Quod [b] ſi conformatus infans prodit, & verum eſt, de quo dixit Propheta: [c] Omne maſculinum adaperiens vluam, ſanctum Deo vocabitur: neceſſe prorſus, vt exprimi natura ſua poſſit & effingi. E

b Luc. 2.
c Exod. 13.

Audite ſurdi, & cæci aſpicite. Vna in re dumtaxat nouitatem in Chriſto agnoſcimus,

quod

A quod sine semine in Virginis vtero conceptus sit, & sine corruptione prognatus: quippe qui peccatum [a] non fecit, & in ore eius non inuentus est dolus. Cetera autem omnia more nostro, edit, bibit, spiritum duxit, venit, ambulauit, sudauit, laborauit, crucifixus est, mortuus est, etsi vt Deus tertio die resurrexit, habens etiam post Resurrectionem expressam formam nostram iam Deificatam & immortalem in ipsa factam. Secundum quam, vt visus est ab Apostolis, & cum illis edit & bibit rediuiuus, & a Thoma contrectatus est, omnibus qui eum spiritum suspicabantur, dicens: [b] Palpate & videte, quoniam spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Sic & assumptus est in gloria, sic & veniet in forma eadem speciei nostræ, quem videbit omnis caro de cælo cum Angelis virtutis eius in flamma ignis vindictam dantem ijs, qui non nouerunt Deum, & qui Euangelio eius non obedierunt, sicut scriptum est [c], cum quibus plan-
B gent & qui crucifixerunt eum Iudæi, & qui eius effigiem fieri non ferunt, Iconomachi.

a *Isai. 53.*

b *Luc. 24.*

c *2. Thess. 1.*

Hæc est, fratres, Euangelica prædicatio, hæc sunt Apostolica documenta. Qui vero contra sentiunt, ad aliud Euangelium (quod quidem non est aliud) Dei populum traducere conantur, adulterina scripta proferentes, ex ventre loquentes, & non ex ore Domini. Solent semper cum tritico zizania seminari, & veritati mendacium adspergi. Quomodo enim veritas elucescat, si contradictionem nullam habeat? Sed licet nos, inquit Apostolus [d], aut Angelus de cælo annuntiet vobis, præterquam quod euangelizaui vobis, anathema sit, sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis euangelizet præter quod accepistis, anathema sit.

d *Gal. 1.*

De Deipara autem & vnoquoque Sanctorum, quod eorum efformantur imagines,
C superuacaneum mihi est scribere vobis. Stultum quippe dixerim, quemcumque hominem non effigiari. At qui Christum circumscribi negant, qui est caput corporis Ecclesiæ, inferre vna voluerunt, membra itidem Christi non effingi. [e] Corpus enim Christi nos omnes sumus, & membra de membro. Ipsorum autem confutatio est, Matrem quidem Dei effingi, nec tamen eum qui ex ea natus est, qui eius vberibus adhæsit, & quæcumque alia illius in corpore aduentum secuta sunt. aut rursum. Oculatos testes ac famulos statuis exprimi, ipsum vero cui seruiebant, & quo cum versabantur, non exprimi. Et Iudæis plane deteriores se ostendunt, quia nec Moysis, nec alterius cuiuspiam e Prophetis imaginem recipiunt, admittentibus illis eos qui ante gratiam fuerant seu legis cultores, & non Christianos. Isti vero adeo vecordes sunt, vt secum ipsi & cum Iudæis pugnent, vt neque Iudæi sint legis custodes, neque Christiani, qui Christi effigiem
D exprimi nolint, quem hominem factum agnoscunt.

e *1. Cor. 12.*

Petri Apostoli vox est in historia S. Panerarij: † Filij Ioseph, adfer imaginem Domini nostri Iesu Christi; & imprime illam in Pyrgisco, vt videat populus qualem formam sumpserit Filius Dei, vt videntes, amplius credant, formæ typum intuentes, & reminiscantur eorum quæ per nos eis annuntiata sunt. Vox Pauli est: [f] O insensati Galatæ, quis vos fascinauit non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus præscriptus est, & in vobis crucifixus? Vox Basilij Magni est: [g] Exprimatur etiam in tabula certaminis Præses Christus. & iterum: [h] Imaginis habitus honor ad exemplar transit. Vox multarum palmarum Athanasij: [i] Non tamquam deos, imagines adoramus nos Christiani, quod Græci faciunt, absit: sed affectum tantummodo, & caritatis nostræ studium erga figuram personæ per imaginem expressæ declaramus. Vox Chrysostomi est:
E [k] Ego ex cera fusam amo picturam, pietatis ergo factam. Vidi enim Angelum in imagine barbarorum copias in fugam vertentem: Vidi protritas barbaras gentes, & Dauidem vera voce concinentem: Domine in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges. Quid in Christum hoc tempore, & in Deiparam ac Sanctos faciunt Iconomachi? O rem auditu horrendam! sanctas illorum imagines abolendo.

† *Caremus nos Actis hist martyrij S. Panerarij.*

f *Gal. 3.*

g *Basil. in Barlaam.*

h *Basil. ad Amphiloch.*

i *Athanas. ad Antioch.*

k *Chrysost. qui vtriusque Test. idem auct psal. 72.*

Atque vt ceteras aliorum auctoritates prætermittam, multæ enim suppetunt, si vnā adiecero, ad alia orationem conuertam: Vox est diuinorum Patrum, qui sextæ Synodo affuerunt. In quibusdam sanctarum imaginum picturis agnus exprimitur, quem Præcursor digito demonstrat. Refert enim nobis verum illum Agnum, quem lex significabat, nempe Christum Dominum nostrum. Nos igitur veteres figuras atque vmbras, vt veritatis notas & signa Ecclesiæ tradita complectentes gratiam & veritatem anteponimus, quam vt plenitudine legis accepimus. Itaque vt id quod perfectum est, in picturis

etiam omnium oculis ſubijciamus, Agnum illum qui mundi peccatum tollit, Chriſtum Deum noſtrum, loco veteris agni humana forma poſthac exprimendum decreuimus, vt per humilitatem Dei Verbi celſitudinem cogitemus, & in memoriam conuerſationis eius in carne, & cruciatum ac ſalutiferæ mortis eius, ex quo mundo redemptio parta eſt, reducamur, A

His ergo inſtructi teſtimonijs, cariſſimi, cum illa noſtra, & ab ipſa veritate minime dubia demonſtratione, vt ſupra demonſtratum eſt, vigilate obſecro, & ſtate in fide, viriliter agite, confortamini, ne in vllo deterreamini ab aduerſarijs, neque a falſis fratribus, qui ſeducti fuerunt & in fraudem inducti. Quæ eſt illis quidem oſtenſio perditionis, nobis autem ſalutis, & hoc a Deo, ſicut ſcriptum eſt: [a] Quoniam vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolum vt in eum credatis, ſed vt etiam pro illo patiamini, idem certamen habentes, quale vidiſtis in me peccatore, & nunc auditis; idem ſentientes, vnanimes, collaborantes Fidei Euangelij, cum timore & tremore ſalutem veſtram operantes: vt ipſe gaudeam, cum audio de vobis.

EXHORTATIO AD FRATRES.

a *Philipp.* 1.

B

Videte ſatanam, videte audaciam, videte ne quis in vllo Deum irritet. Draco enim magnus, vt vafer & callidus in varias partes ſe verſat. Vbi enim per fidem perimere non poteſt, illic per lapſum eamdem perniciem adferre ſtudet per legem peccati repugnantem legi mentis noſtræ. Rugit, quærit ſicut leo quem rapiat, titillat, ignem accendit, inflammare cupit animæ domum. Nuſquam inuidia habitet, nec contentio, nec inanis gloria, nec quicquam de operibus tenebrarum. Dum adhuc emergunt & oriuntur perturbationes, arceantur; ne poſtquam admiſſæ fuerint, animamq. infecerint, difficilius expellantur. Qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet: [b] Sic curite, vt comprehendatis: cedite nouiſſimi primis. [c] Non enim diſſenſionis Deus ſed pacis. Diligite, ſicut Deus, præpoſiti ſubditos, & non ex auctoritate, ſed ex virtute & bonitate ſubiectionem exigatis & obedientiam. Ne ſeparemini ab inuicem, loca multa mutantes, & nuſquam proficientes. Marcum Euangeliſtam ſecum aſſumere noluit Paulus (ſicut [d] ſcriptum eſt) eo quod non iſſet cum eis, ſed domi prius remanſiſſet. Quanto magis nos acquieſcere debemus? [e] Vnuſquiſque in quo vocatus eſt, cariſſimi, in hoc permaneat: [f] Mundemus nos ab omni inquinamento corporis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei.

MONET EOSDEM QVID CAVERE ET QVID AGERE DEBEANT.

b 1. *Cor.* 9.
c 1. *Cor.* 14.
d *Act.* 15.
e 1. *Cor.* 7.
f 2. *Cor.* 7.

C

Tenete [g] traditiones quas didiciſtis: inſtruite inuicem: mortem ſemper recogitate. Orate obſecro pro omnibus. [h] Benedicite perſequentes vos, benedicite, & nolite maledicere. Circumeuntes de loco in locum, egentes, anguſtiati, afflicti, & ſpeluncas forſan & cauernas terræ intrantes, gloriamini, quia propter Chriſtum: quia vobis dignus non eſt mundus. [i] Suſtinete filioli mei: Filioli ſuſtinete modicum, & veniet Dominus coronæ dator, & mercedis retributor: cuius nos cohæredes fore, nobis promiſſum eſt, [k] ſi tamen compatimur, vt & conglorificemur. In omnibus orantes pro me etiam miſero, vt confirmetur cor meum ad perferenda vſque ad mortem ea quæ nobis infliguntur: vt non repellat me Chriſtus propter indignitatem meam, vt liberer a malo per omnia vſquequaque. Nunc viuo, dilectiſſimi, dum ſtatis in Domino. Quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gaudium, aut corona gloriæ? nonne vos eſtis tum in hoc, tum in futuro ſæculo? Vos enim & ſolatium caritatis & conſolatio mea eſtis. Ipſe enim Deus pacis ſanctificet vos per omnia, vt integer ſpiritus veſter & anima & corpus ſine querela ſeruetur: [l] Fidelis Deus noſter, fratres, qui faciet, vt ſalutetis inuicem in oſculo ſancto. Salutatio mea humilis Theodori, ad omnia membra mea ex labijs cordis mei. Salutant vos qui mecum ſunt, fratres. Gratia cum ſpiritu veſtro. Amen.] Quæ autem idem Theodorus paſſus ſit, cum prima iſta catecheſis ad manus venerit Imperatoris, quando & verberari crudeliter iuſſus eſt, & arctiori ſtringi cuſtodia, ſuo loco, eo anno quo hæc contigerunt, dicturi ſumus ex epiſtola, quam idem tunc ſcripſit [m] ad eoſdem fratres.

g 2. *Theſſ.* 2.
h *Rom.* 12.
i *Hebr.* 1.
k 2. *Theſſ.* 2.
l 1. *Theſſ.* 5.

D

E

m *Theod. lib.* 2. *epiſt.* 38. *Cod. Column.*

Porro aduerſus Theodori monachos graue bellum excitauit Tyrannus, exiſtimans eos a Theodoro diuulſos, a Fide quoque Catholica poſſe diuelli, atque ad hoc opus vſus eſt Barda propinquo ſuo, vt Michael in Theodoro teſtatur. Hic quidem velut immanis fera inſiliens in eorum quem primum eſt nactus Thadæum monachum, ſuam crudelitatem exercuit, quem in aliorum exemplum adeo ſæue verberari iuſſit, vt inter impacta fortiter verbera, emiſerit ſpiritum. Eſt de his eiuſdem Theodori ad Naucratium data epiſtola in hunc modum.

BARDA SAEVIT IN MONACHOS THEODORI.

Naucra-

A Naucratio filio[a].

Nuntius supra nuntium, & sermo supra sermonem. Quid dicam? aut quid loquar? Quem sensum miser capiam in ijs quæ acciderunt? Gaudium mihi, & dolor: Iubilatio, & luctus. In affectuum duorum medio positus nec statuere possum, ad vtrum me conuertam. Verumtamen vincit qui satanam vicit, & principes & tortores sæculi huius. Morti pro Christo datus est, Christi agnus flagellis concisus Thadæus, ramus meus, viscera mea, filius obedientiæ, surculus pietatis, Apostoli cognominis: Gaudium immensum, insuperabilis lætitia non mihi tantum pusillo, sed Angelis pariter & hominibus. Quam magnificata sunt opera tua Domine, quod nunc etiam in humili generatione ista incorruptum veritatis tuæ testem produxisti: & hunc non ex sapientibus, aut nobilibus mundi huius, sed e plane diuersis, vt Apostoli sermo compleretur: [b] Ignobilia mundi & B contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt, destrueret.

Et quonam mihi abijsti, beate fili? Vbi tam cito exaltatus es in Martyrum Album adscriptus? O sortem tuam! o generositatem tuam! o prudens consilium tuum! vno die sæcula infinita promeruisti. Per cruciatuum tormenta inexpugnabilem lætitiam adeptus es. Centum & triginta verberum suffragio plenam laboris mercedem a sancta Trinitate cum Martyribus accepisti, nimirum ille perfectionis, sic Trinitatis speciem numerus repræsentat; vt vel ex ipso supplicio magnificentiam tuam Deus ostendat. Sanguis tuus, vnguentum. Reliquiæ tuæ sanctificationis tangentibus largitrices. Oro te, sancte Thadæe, intercede pro me indigno famulo tuo: neque enim audeo te filium appellare. Videtis, fratres, quid acciderit, qualem thesaurum, & quale membrum possideamus? Sufficit vnus ad Dei gloriam, ad ostentationem nostram, ad Ecclesiæ totius C exultationem Dei Martyr Thadæus.

Quid cetera? Erunt (inquit [c]) primi nouissimi, & nouissimi primi. Hoc de Iacobo dixerim & Luciano. Quorum alter quidem decertauit, & vtinam vsque ad finem decertasset, cum Dorotheo & Bessarione. Alter propter peccata mea naufragium fecit cum sui similibus. O quomodo ceciderunt in medio luminum infelices? Obliti sunt illius qui dixit: [d] Nolite timere eos qui occidunt corpus: An non enim vires & facultatem dimensus est, qui solus potens est, & infirmos confortans? At testes adsunt de propinquo. An non eos eripit de tribulatione, qui vires nondum habent, natura non voluntate? at testis Thadæus in cælo fidelis.

Ne igitur terreamur, fratres, neque animo consternemur ob cladem eorum qui lapsi sunt, quasi plagas & ipsi perferre non possimus. Perferemus Dei virtute, & transilie- EXHORTATIO THEODORI AD SVOS.
D mus, quamuis per ignem, quamuis per gladium. Deus est qui nos ducit, & inuitat, vt promissum nobis Regnum intremus, sicut Israel terram promissionis. Nescitis quid ijs contigerit qui populum tunc subuertebant, dicentes: [e] Non poterimus penetrare, quoniam illic vrbes vsque in cælum muratas vidimus, & gigantes, inter quos Enac? Quid deinde sequutum est? Nonne ob eam causam igne succensi sunt? & murmurator populus vniuersus interijt, & membra eorum ceciderunt in solitudine? Nullus sit huiusmodi perturbator: nullus morosus: nullus desperabundus: Transgrediemur omnino fratres, transgrediemur, sicut Caleb, inquam, & Iesu Naue promissionis hæredes. Corruent ante nos spirituales muri, sicut tum Hierichuntini [f] ad gratiarum actionis buccinam, qua cecinit beatus Thadæus, ex ipsa laborum meta personans. Hæc dies quam fecit Dominus. Sic oro, sic obtestor. Pro [g] Christo enim legatione fungimur, tamquam E Deo exhortante per nos, obsecramus, ne reformidetis mortem ipsam, si opus sit pro illo, & cum illo sustinere.

Ad omnes hæc epistola, tametsi ad te inscribitur, fili optime. Propterea omnes saluto, & omnibus gratulor in ærumnis: [h] Et quis dignus erit adimplere ea quæ desunt passionum Christi in carne sua? Et væ neganti, aut succumbenti, licet mors impendat: quia mors [i] æterna depascet eum: & dominabuntur eius recti in matutino. Pax vobis Christi, robur, fortitudo, consolatio, pro fratribus vniuersis & pro me orantibus, vt ad quæ hortor, ipse impleam Dei misericordia. Salutant vos fratres qui mecum sunt.] Ista Theodorus hoc anno, cum licet in carcere nondum adeo arctaretur arctiori custodia. quando autem loco mutatus fuerit, & duriori in custodia, & diris fuerit vinculis mancipatus, dicemus anno sequenti.

Quod autē rursum ad eumdem Leonem Imperatorem spectat, qui res Venetorū sunt

[a] *Theod. lib. 2. epist. 5. Cod. Columnensi.* DE MARTYRIO THADAEI EPISTOLA THEODORI.

[b] *1. Cor. 1.*

[c] *Matth. 20.* DE LAPSIS DOLOR THEODORI.

[d] *Matth. 10.*

[e] *Num. 13. 14.*

[f] *Ios. 6.*

[g] *2. Cor. 5.*

[h] *Coloss. 1.*

[i] *Psal. 48.*

prosequuti, & inter alios Sabellicus, tradunt ab eodem Imperatore missas ad Ducem Venetiarum (hic erat Angelus Patriciacus) sacras reliquias: quod mirum videri debet, vt quas ipse non coleret alijs colendas mitteret; nisi dixerimus hisce muneribus deuincire sibi conatum animum externorum, quæ ipse contemneret, & ab illis plurimi fieri certo sciret. sunt hæc verba auctoris: Misit (inquit) Leo publice Venetias Zachariæ corpus cum parte sacratissimæ Crucis, ac Dominicæ vestis, & alterius, quæ Deiparæ fuit Virginis: Quæ Patriciacus Princeps nouo intulit templo, quod Zachariæ nomine statuendum curauit.] par est credere Venetos qui erant Constantinopoli hoc procurasse apud Imperatorem, significasseq. nullo ampliori munere quam eiuscemodi sacris pignoribus conciliare sibi ac deuincire se posse animos Venetorum: hocq. facile persuasum Principi, de Venetis bene mereri ob inuidiam partam aduersus Occidentis Imperatores Francorum Reges cupienti.

S. ZACHARIAE CORPVS MISSVM VENETIAS.

Sed res ipsorum Francorū adeamus. Hoc anno, mense Ianuario, moritur Carolus Magnus Imperator, de cuius ad Deum transitu habet ita Eginhardus. Cum Aquisgrani hiemaret, mense Ianuario, febre valida correptus decubuit. Qui statim (vt in febribus solebat) cibi sibi abstinentiam indixit, arbitratus hac continentia morbum posse depelli, vel certe mitigari. Sed accedente ad febrem lateris dolore, quam Græci pleurisim vocant, illoq. adhuc inediam retinente, neque aliter corpus quam rarissimo potu sustentante, septimo postquam decubuit die, sacra communione percepta, decessit anno suæ ætatis septuagesimo secundo, ex quo regnare cœperat quadragesimo septimo, quinto Kalendas Februarij hora diei tertia.] Sed quibus præuijs ad salutem remedijs curarit animam, accipe ab auctore eius temporis monacho monasterij Engolismēsis, qui eius vitam æque per annos singulos scripsit, de quo sæpe superius, qui ait: Oleo autem sancto inunctus ab Episcopis, & viatico sumpto, & omnibus suis dispositis, commendans Domino spiritum suum, obijt in pace, anno octingentesimo quartodecimo ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi.] hæc ipse.

CAROLI MAGNI OBITVS.

Sed & quæ de eius ad Deum transitu Theganus eius temporis testis adducit in medium, recitemus: ait enim: Septimo die postquam laborare cœpit, iussit familiarissimum Pontificem suum Hiltibaldum venire ad se, vt ei sacramenta Dominici corporis & sanguinis tribueret, vt exitum suum confirmaret. Quo facto, laborauit in infirmitate diem illum & noctem sequentem. In crastinum vero, luce adueniente, sciens quod facturus erat, extensa manu dextera, virtute qua poterat signum sanctæ Crucis fronti imprimens, & super pectus, & omne corpus consignauit. Nouissime autem colligens pedes suos extendens brachia & manus super corpus, clausit oculos, psallens hunc versum leniter: In manus tuas commendo spiritum meum. Statim post hæc in senectute bona plenus dierum perrexit in pace, &c.] vt alij de die & ætate ipsius. His addenda essent quæ de obitu eiusdem Imperatoris auctor, Turpinus falso inscriptus narrat, sed fabularum contextori nec si verum dicat, fides adeo tuta adhiberi potest.

De eius vero sepultura idem qui supra auctor Theganus habet ista: Corpus eius aromatizatum est, & in sede aurea sedens positum est in curuatura sepulchri, ense aureo accinctus, Euangelium aureum tenens in manibus, & genibus reclinatis, humeris in cathedra & capite honeste erecto ligato aurea catena ad diadema, & in diademate signum sanctæ Crucis positum est. Et repleuerunt sepulchrum eius aromatibus, pigmentis, & balsamo, & musco, & thesauris multis in auro. Vestitum est corpus eius vestimentis Imperialibus, pera peregrinalis aurea posita est, quam Romam portare solitus erat. Sceptrum autem & scutum aureum, quod Leo Papa consecrauerat, ante eum posita sunt dependentia. Et clausum & sigillatum est sepulchrum eius. Nemo autem referre potest, quantus planctus & luctus pro eo fuerit per vniuersam terram; etiam inter Paganos plangebatur quasi pater orbis.] hactenus ipse. His addamus quæ de sepultura & inscriptione habet Eginhardus.

Dubitatum est, inquit, primo vbi poni deberet, eo quod ipse viuus nihil de hoc præcepisset: tamdem omniū animis sedit, nusquam eum honestius tumulari posse, quam in ea basilica, quam ipse propter amorem Dei & Domini nostri Iesu Christi, & ob amorē sanctæ & æternæ Virginis Dei Genitricis, eius proprio sumptu in eodem vico construxit, in hac sepultus est eadem qua defunctus est die; arcuq. super tumulum deauratus cum imagine & titulo extructus, cuius hæc fere sunt verba.

SVB

A SVB HOC CONDITORIO SITVM EST CORPVS CAROLI MAGNI ATQVE ORTHODOXI IMPERATORIS QVI REGNVM FRANCORVM NOBILITER AMPLIAVIT ET PER ANNOS XLVII. FOELICITER *TENVIT. DECESSIT SEPTVAGENARIVS ANNO DOMINI DCCCXIIII. INDICTIONE VII. QVINTO KAL. FEBRVARII. * rexit

Qualis autem eius fuerit forma corporis (si & hoc cupis) idem Eginhardus ita tibi describit: Corpore fuit amplo & robusto, statura eminenti, quæ tamen iustam non excederet: nam septem suorum pedum proceritatem eius constat habuisse *mensuram. Apice capitis rotundo, oculis prægrandibus ac vegetis, naso paululum mediocritatem excedente, canicie pulchra, facie læta & hilari, vnde formæ auctoritas & dignitas tam stanti quam sedenti plurima inerat. quamquam cervix obesa & breuior, venterq. proie- B ctior videretur: tamen hæc ceterorum membrorum cælabat æqualitas, incessu firmo, totaq. corporis habitudine virili, voce clara quidem, sed quæ minus corporis formæ conueniret. valetudine prospera, præterquam antequam decederet, per quatuor annos crebro febribus corripiebatur, ad extremum vno etiam pede claudicaret.] hæc Eginhardus, qui ei (vt sæpe dictum est) fuit a secretis, vitamq. eius scripsit, sed breuius mea sententia quam par erat. CAROLI FORMA CORPORIS. * figuram

Meminit eiusmodi Eginhardi lucubrationis de vita Caroli, Lupus Abbas Ferrariensis magna cum laude in epistola ad ipsum scripta, vbi post alia hæc ait: Cum deinde in auctorum voluminibus spaciari aliquantum cœpissem; & dictatus nostra ætate confecti displicerent, propterea quod ab illa Tulliana, ceterorumq. grauitate, quam insignes quoque Christianæ religionis viri æmulati sunt, aberrarent: venit in manus meas opus C vestrum, quo memorati Imperatoris clarissima gesta (liceat mihi absque suspicione adulationis dicere) clarissime litteris allegastis. Ibi elegantiam sensuum, ibi raritatem coniunctionum, quam in auctoribus notaueram, ibidemq. non longissimis periodis impeditas & implicitas, at modicis absolutas spacijs sententias inueniens, amplexus sum. Quare cum & ante propter opinionē vestram, quam sapiente viro dignam imbiberam, tum præcipue propter expertā mihi illius libri facundiam, desideraui deinceps aliquam nasci opportunitatem, vt vos præsentes alloqui possem, &c.] hæc de libro, quo res gestæ Caroli Magni scriptæ leguntur, Lupus; ex quo pariter non alterius auctoris, nempe Albini (vt aliquis existimauit) sed reuera Eginhardi opus illud esse satis certum ostenditur.

Sed reuertamur ad Carolum, cuius si animæ sicut & corporis spectes formam, plane ex his quæ de ipso scripta sunt ab eo, tum ab alijs eius temporis scriptoribus, dignum vir- D tutum exemplar intueberis; religionis vero omnibus absolutum numeris simulacrum, cui nec, mea sententia, qui præcesserunt, vel postea successerunt Imperatores, penitus æquari valeant; sed nec in moribus etiam haberet æqualem, nisi ipse coniugalem castitatem concubinarum introductione fœdasset. Sed posterior maculas istas pœnitentia iugis absterserit, dum carnem suam, senilem licet, cilicino super nudum corpus inhærente iugiter indumento attriuit.

Porro egregiarū ipsius virtutum merito Ecclesia Gallicana eius diem natalem celebrat, habentq. inter Sanctos recensitum Aquisgranensis Ecclesiæ tabulæ. Sub Federico Imperatore post annos centum sexaginta sex, Paschalis, Papa dictus, in numerum Sanctorum adscripsit, cuius rei gestæ asseruari diploma in Aquisgranensi Ecclesia tradunt. Verum quod Paschalis ille haud legitimus Pontifex fuit, sed schismaticus, eiusmodi cano- E nizatio haud recepta est ab Ecclesia Romana, ob quam causam nec nomen eius illatum est in Ecclesiæ Romanæ Martyrologium. Verum quod non reperiantur legitimi Pontifices illud diploma aboleuisse, aut impugnasse, aut prohibuisse, res sic tacita permissione siue tolerantia perseuerat, vt scilicet in propria Ecclesia vbi sepultus fuit in Gallijs coleretur. ita quidem canonum præcipui interpretes declararunt[a]. Ceterum propagatus postea noscitur eius cultus in alias Ecclesias Belgij, atque Germaniæ, in quibus idem Carolus sanctitatis titulo celebratur ac colitur. quibus fauent scripta plurium rerum Francorum historicorum. Sed de his hactenus. Iam vero ad eius successorem Ludouicum filium se oratio conferat, de quo ista Theganus rerum ipsius scriptor illius temporis.

[a] *Card. Ostiens. & Ioan. Andr. in c. 1. de reliquijs & vener. Sanct.*

Post obitum glorioſissimi Imperatoris Caroli perrexit Ludouicus de partibus Aquitaniæ, & venit in Aquisgrani palatium. Suscepit omnia regna quæ Deus tradidit patri suo

tri suo sine vlla contradictione (qui est annus Incarnationis Domini octingentesimus decimusquartus, qui est primus annus Regni eius) post patrem sedit in supradicto palatio. Et in primis cum magna festinatione iussit ostendi sibi omnes thesauros patris in auro, in argento, in gemmis pretiosissimis & in omni supellectili. Dedit sororibus suis partem earum legalem, & quicquid remanserat dedit pro anima patris. Maximam partem thesauri misit Romam temporibus beati Leonis Papæ. Et quicquid super hoc remanserat, sacerdotibus & pauperibus, aduenis & viduis, orphanisq. omnia distribuit, nihil sibi reseruans præter vnam mensam argenteam, quæ triformis est in medio, quasi tres clypei in vnum coniuncti: ipsam sibi retinuit ob amorem patris, & tamen eam dato pretio redemit, quod pro patre tradidit.

MAXIMA PARS THESAVRI ROMAM MISSA.

Hoc facto Legati venerunt ad eum ex omnibus Regnis & prouincijs & ex ceteris nationibus, & omnes qui sub ditione erant patris sui nuntiantes pacem & fidem erga eum obseruare, & spontaneum obsequium non coacti obtulerunt. Inter eos venerunt Legati Græcorum cum Amalario Treuirensi Episcopo, qui erat Legatus piæ memoriæ Caroli ad Principem Constantinopolitanum, cuius nomen modo non occurrit (*Leo iste erat*) illi venientes in solio patris collocatum dominum Ludouicum inuenerunt, quia sic Deus ordinauit. Ille benigne eos suscipiens, & dona eorum cum gratiarum actione accipiens, & colloquium familiare, interim quousque cum eis erat, habebat. Non post multos autē dies magnis honoribus decorauit eos, & dimisit ire ad propria, & ante eos misit Missos suos præparare eis quicquid desiderabant ad opus eorum quousque forent in Regno. Eodem anno iussit supradictus Princeps renouari omnia præcepta quæ sub temporibus fratrum suorum gesta erant in Ecclesijs Dei, & ipse manu propria ea cum subscriptione roborauit, &c.] agit auctor de alijs legationibus e diuersis locis ad nouum Imperatorem hoc eodem anno missis, alijsq. quas ipse ad diuersos Principes misit; quæ cum ad institutum minime spectare videantur, dicere prætermittimus.

LEGATIONES EX DIVERSIS LOCIS AD LVDOVIC. IMP.

SEQVITVR Christi annus octingentesimus decimusquintus, Indictione octaua. Quo rursum sancta Dei Ecclesia Romana sceleratorum hominum factione pressuram passa est. Siquidem Carolo Magno Imperatore sublato de medio, qui eius Ecclesiæ protectionem susceperat, semperq. liberauerat a prauorū hominum in Leonem Romanum Pontificem insurgentium audacia: quasi eius morte destitutus omnino remansisset auxilio, rursum facinorosi in eum insurrexere, molientes insidias. quod sciens ipse Pontifex, in eos lege agi præcepit, cuius rei gratia magnæ sunt turbæ Romæ concitatæ, sequutæq. sunt plurimæ strages, deprædationes, incendia, aliaq. mala, adeo vt opus fuerit Ludouico Imperatori mittere in Vrbem qui loco Pipini fratris successerat in Regnum Italiæ Bernhartum. At hæc & alia narrantur ab Annalium scriptore huius temporis domestico Ludouici, dum ait: Priusquam autem Ludouicus illuc veniret, sed domi adhuc esset, allatum est ei, quosdam de primoribus Romanorum ad interficiendum Leonem Papam in ipsa Vrbe Roma conspirasse, ac deinde cum huius causæ * iudicium ad Pontificem esset delatum, omnes illius factionis auctores ipsius iussu fuisse trucidatos. Quod cum moleste ferret, ordinatis tunc Sclauorum & Hariolodi rebus, ipsoq. in Saxonia dimisso, cum ad Franconofurt palatium venisset, Bernhartum Regem Italiæ nepotem suum, qui & ipse secum in Saxonia fuerat, ad cognoscendum quod nuntiabatur, Romam mittit.

IN LEONEM ROMANVM PONTIFICEM CONIVRATIO.

* indicium

Is cum eo venisset, ægritudine decubuit: res autem quas compererat, per Gerholtum Comitem, qui ad hoc ei Legatus erat datus, Imperatori nuntiauit. Quem Legati Pontificis Ioannes Episcopus Siluæ candidæ, Theodorus Nomenclator, & Sergius Dux subsequuti, de ijs quæ domino suo obijciebantur, per omnia Imperatori satisfecerunt.] & post nonnulla: Cum autem Romani Leonem Papam ægritudine decubuisse viderent, collecta manu, omnia prædia, quæ in singularum ciuitatum ditionibus siue territorijs nouiter extruxerat, primum diripiunt, deinde immisso igne cremant, tum Romam ire statuunt,

A statuunt, & quæ sibi erepta querebantur, violenter auferre. Quo comperto, Bernhartus Rex missa manu, per Vuinigisum Ducem Spoletanum seditionem illam sedauit, & eos a coepto desistere fecit. Quæq. erant gesta per Legatos Imperatori nuntiauit.] hucusque auctor.

Sic & omnes huius temporis scriptores, qui res gestas Ludouici sunt prosequuti, sicut auctor qui eius vitam cõscripsit Adhemarus & apud Aimoinum appositi appendicem, res pariter gestas sui temporis prosequutus, æque testantur Legatos Apostolicos purgatũ reddidisse Leonem Pontificem in omnibus ipsi obiectis apud Ludouicum Imperatorem.

Quod vero pertinet ad res Orientales, hoc eodem anno impius Leo Imperator maiori odio in Orthodoxos cœptam anno superiori persecutionem adaugens: vt ad lapsum cogeret, quos relegarat Episcopos & Abbates, eosdem Constantinopõlim reuocat, præ- AVGETVR LEONIS PERSECVTIO IN ORTHODOXOS.
B sensq. adhibet ad ruinam ipsorum omnem solicitudinem. Quod & ex sententia ipsi accidit, vt nonnulli metu pœnæ in laqueum apostasiæ abducti fuerint magno scandalo & ruina fidelium. Acta ista quidem fuisse hoc anno secundo Leonis, Theosterictus in Niceta demonstrat, cum sequenti hieme a persecutione excitata id accidisse testetur, qui de Nicera Confessore id memoria dignum enarrat.

Cum Imperator considerasset, exilio ipso nihil aliud perfectum iri, nisi Patres illos alacriores reddi, quippe qui animos omnibus angustijs maiores haberent: versutus ille consilium mutauit. Cum enim nondum quinque dies illi viri in exilio mansissent, rursus maiore quodam studio eosdem Byzantium reuerti iussit, eadem itineris difficultate & REVOCANTVR IN VRBEM EXVLES ARCHIMANDRITAE.
C molestia; eosq. tamdiu liberos esse, quoad ipse cogitaret, qua ratione ad suam voluntatem illos pertrahere posset. Cumq. hiemis tempus, & sanctorum ieiuniorum dies transijssent, post sanctum Pascha malorum inuentori Ioanni eos tradidit, vt qua vellet ratione, ipsos affligeret. Cum igitur eos apprehendisset, in diuersos carceres misit, & talibus tormentis subiecit atque compressit, qualibus neque Gentiles olim Martyres ipsos afflixerant. Cum enim in tristes & obscuros carceres eos coniecisset, neque stratum aliquod infra se, neque tegumenta super se habentes, eo modo quo singuli erant induti, sic humi prostrati sunt, testis quibusdam propuluinari vtentes. Quibus singulis per foramen quoddam angustissimum panis eiusq. putidi vnciam velut canibus proijciebant, tantum videlicet, quantum satis esse videbatur, ne fame perirent. Iisdem & parum aquæ maleolentis dabatur. Erat enim Imperatori propositum, vel sanctos viros ad suam sententiam adducere, vel vita eos priuare. Quin etiam vt plus molestiæ & ærumnarum celeberrimo Patri nostro Nicetæ afferret, eum qui illi ministrabat, fratrem no-
D strum Theoctistum nomine, qui Christi gratia ei successor fuit, adhuc iuuenem in custodia conclusit, & eadem ratione afflixit.

Cum autem aduersarij illos vidissent malle mori, quam veritatem prodere: dederunt operam, vt ipsos eo nomine deciperent, quod nihil aliud ab eis quærerent, nisi vt semel cum Theodoro Patriarcha communicarent, neque quidpiam aliud facerent; deinde singuli ad sua monasteria regredi possent cum ea fide & sententia quam haberent. Hac LAPSVS MVLTORVM ARCHIMANDRITARVM.
conditione exierunt Patres illi, si decet eos Patres appellare, qui velut in palæstra quadam supplantati sunt, quamuis eam rem in ardentem quemdam feruorem posterius conuerterint, ob idq. carcere detenti fuerint. Venerunt ad sanctum Nicetam, eum hortantes, vt exiret de carcere. Cum autem ille remoraretur, & nullo pacto ijs quæ ab ipso dicerentur, parere vellet: pergebant ipsum excitare, quod dicerent, fieri non posse, vt
E illic ipse remaneret, alijs exeuntibus. Nihil, inquiebant, est quod illi a nobis quærunt: Paululum quidpiam prudenter eis concedamus, ne ipsi totum perdamus.

Ita cum diutius vim inferrent, contra voluntatem suam Pater cessit, non æruminas fugiens, neque quod calamitates pati recusaret (numquam enim hoc dixerim) sed Patrum NICETA DATMANVS.
exhortatione impulsus se subiecit, non animo & proposito, sed senes reueritus. Nam si pro Fidei ratione vita & mors proposita illi fuisset: certo scio mortem illi futuram fuisse optabiliorem, neque omnino de recta Fide ac doctrina aliquid eum remissurum fuisse, etiam si pericula infinita proposita ei fuissent.] velabatur deceptio sub dispensationis prætextu ab illo Iosepho scelesto Ioannis in impietate collega: nam & eodem nomine probarat & benedixerat nuptias mœchi Constantini Imperatoris, vt superius dictum est. hoc itaque velamento simpliciores decepti sunt, vt sua reciperent monasteria. Pergit vero Theosterictus.

Quam-

ARCHIMANDRITAE COMMVNICANT CVM THEODOTO HAERETICO.

Quamobrem omnes ad ea quæ oratoria dicuntur, quæq. vt antea picturis exculta A
erant, ascenderunt, communicaruntq. cum Theodoro, manum illi dantes. Tunc illis
Theodotus: Qui non adorat, inquit, imaginem Christi, anathemati subijciantur. Ita
astutissimus homo adorare se Christi imaginem professus est, vt monachos Confessores
faceret desertores, eorumq. communionem fraude subriperet. Itaque pergit auctor.
Reliqui Patres in suum quisque monasterium, quod regebat, abierunt. Ille vero beatus
pater Niceta, cum secum animo cogitasset, multæ ruinæ causam esse, cum quis ab in-
stitutionis norma deflexerit, decreuit aufugere, & in aliam regionem proficisci, & il-
lic errorem in quem lapsus fuerat emendare. Cum igitur omnia sua in nauigium
coniecisset, nauigauit vsque Proconnesum. Sed illic sententiam mutans, secumq. dicens:
Vbi erratum commissum fuit, illic opus esse & emendationem fieri: redit rursus Byzan-
tium, & in priore sua confessione ac fide permanebat, nihil omnino metuens. B

NICETA LAPSVS ITERVM CONFESSVS.

Quem cum Imperator ad se vocasset: Quid est, inquit, quod cum alij Patres in sua
monasteria profecti sint, tu solus hic relictus es, propriam voluntatem sequutus, non
edicto meo parens? sed, vt audiui, cogitasti imperium nostrum aufugere & nos decipe-
re. Quamobrem nostro edicto cedens, in monasterium tuum redi, sin minus ærumnas
tibi afferam, quas perferre non poteris. Ad hæc sanctus ille vir leni voce respondens:
Ego, inquit, Imperator, neque in monasterium meum redibo, te iubente, neque a fide
mea desciscam, sed in eadem confessione mea sum & ero, in qua Patres mei seruati sunt,
& propter quam olim periclitati sunt optimi Ecclesiæ propugnatores. In qua Ecclesia
nos stamus & gloriamur in spe gloriæ Dei. Bene illud scito, Imperator, quod neque
mortem extimescens (ad tempus enim hæc est) neque vitam hanc appetens (Deus te-
stis est) feci quod non decebat, sed senum illorum reuerentia his me subieci, quibus C
non debui. Certo igitur scias, nullam me vobiscum habere communionem, sed in tra-
ditione permanere, quam ab initio accepi. Fac igitur quicquid libet: nihil amplius a
me te auditurum speres.

NICETA ITERVM CONFESSOR CONIICITVR IN CARCEREM RELEGATVS IN INSVLAM.

Cum igitur Imperator ea sententia illum esse vidisset, quæ mutari non posset, eum
Zachariæ cuidam tradidit regalium ædium curatori, quæ Magnaura dicuntur, illicq.
interea iussit ab illo viro custodiendum, quoad quid de ipso agendum esset, decerneret.
Cum autem Zacharias ille pietatis esset studiosus, nihil mali sancto homini fecit; sed
omnino aliter se gerens, beneficijs maximis eum afficiebat; neque in eius vultum præ
reuerentia intueri audebat. Eum postea Imperator exulem misit in vnam quamdam
insulam ex ijs quæ sunt in sinu ipso positæ, Glyceria vocata. Eam vero insulam deti-
nebat Anthemius quidam præstigijs deditus, sacrilegus, versutus, obliquus, dolosus, D
arrogans & crudelis. Hunc propter nimiam ipsius malitiam, monasteriorum quæ il-
lic erant, præsidem impij homines fecerunt. Talibus enim viris tunc imperia in ma-
nus tradebantur, vt eorum potentia totum peruerteretur. Illum propter multam
eius insaniam, arrogantiam, & temeritatem, eius loci homines Caipham nominabant.

Hic cum sanctum virum accepisset, & potestatem contra eum haberet, crudeliter
eum affligebat. Cum enim in angusto & arcto carcere ipsum conclusisset, perpetuo
vexabat, neque paululum e carcere illum prospicere sinebat, ipse carceris clauem se-
cum ferens, & per foramen quoddam paululum cibi ei dari iubens. Quippe homines
impij ei promiserant, si Nicetæ persuasisset, vt cum ipsis conueniret, maiore honore
donandum. Quocirca nefarius homo Nicetam affligebat, sperans viro sancto persua-
surum quod volebat.] Sed fefellit eum spes sua: siquidem vsque ad Leonis obitum con- E
stans in eo iugi martyrio perseuerauit. Cum enim dicat Theosterictus sex annos illic
degisse vsque ad necem Imperatoris, vtique hoc anno illuc eum amandatum, affirmare
necesse est, vt intelligas omnia temporis rationi congrua reddi. Multa vero alia digna
viro sancto a Niceta illic gesta esse, idem auctor commemorat, quæ breuitatis causa nos
præterimus, ad Theodorum Studitam orationem conuertentes.

THEODORVS NON VOCATVR CVM ALIIS CONSTANTINOPOLIM.

Non enim ipse Theodorus, vt alij Archimandritæ, vocatus est Imperatoris edicto
Constantinopolim, quod sciret ipsum eius prauo consilio obsuturum: quippe quod non
solum spes nulla esset ipsum a proposito diuellendi, sed fore, si veniisset, vt alios ab Im-
peratoris sententia, ne illi parerent, impediret. Ista igitur probe sciens Imperator, ab-
sentem potius esse maluit, quam præsentem libere ipsius vocis ictibus verberari. Por-
ro cum sciisset Theodorus tot Præpositorum monasteriorum naufragium, summo fuit

dolore

A dolore affectus, prout eius hoc tempore scriptæ litteræ ad germanum suum Ioſephum Archiepiſcopum Theſſalonicenſem indicant, quæ ſic ſe habent [a].

[a] *Theod. lib. 2. epiſt. 9. ex Cod. Colum.*

Ioſeph fratri & Epiſcopo Theodorus.

THEODORI EPIST. AD IOSEPHVM ARCHIEPISC. THESSAL.

Semper mihi optabile ſcribere ſanctitati tuæ, ac tanto magis, quanto exilij noſtri longiora ſunt interualla: facit enim, vt propius quodammodo veniam in conſpectũ tuum, & leuamen affert ipſa tui allocutione. Quod & nunc quoque accidit grauiter mærenti ob proditam a quibuſdam Præpoſitis veritatem. Vt enim iam nouit ſanctitas tua, vetus illa cuſtodia, Ioſeph inquam adulteri copulator, Photinodites, Heracleotes, Mediciotes, Mylianus, Hypolichniotes, Gulæotes, & (o peccatum meum) etiam Phlubutenus ſtulta ſimplicitate captus, vnanimi conſenſu, diſpenſationem ſcilicet inſtituentes, abrepti ab eo qui talia patrare ſolet Ioſepho, poſt ſatanam abierunt, ſemel atque iterum cum impB pijs communicantes. Qua de cauſa beneuole dimiſſi, in errorem ſuum inſtabiles impellunt. Quin etiam, vt apparet, Nicænus quoque in ruinam poſitus eſt Epiſcoporum. Reuocantur enim ab exilijs, vt talia faciant. Et niſi nos fulciens præueniat manus Dei, perimus & nos qui reſidui ſumus. Quid ergo eſt, quod iterum in nos humiles cum paucis alijs incumbere fabula videtur?

Exurge itaque, vir Dei, tamquam Pontifex Chriſti veri principis paſtorum; tantoq. impenſius, quãto ceteris omnibus ſuperemines culmine ſacerdotij, vno dempto, quod in abdito detinetur: [b] Glorifica Deum in corpore tuo & in ſpiritu tuo. Non penitus in inſula relinqueris: exerceri forſitan & probari te, ſicut antea, oportet, vt coronam inde referas illuſtriorem. Heu, heu frater, in quæ tempora reſeruati ſumus? ſed gratia tamen ei qui reſeruauit. Et hoc a Deo, quoniam nobis donatum eſt a Chriſto, [c] non ſolum vt in eum

[b] 1. *Cor. 6.*

[c] *Philipp. 1.*

C credamus, ſed etiam vt pro illo patiamur. Non deſpexit Dominus humilitatem noſtram in ijs quæ anteceſſerunt; ſed neque nunc, ſpero, deſpiciet reuerentiam tuam; ſed ſicut tunc, ita & nunc magnificabitur Chriſtus in corpore tuo, faciens ſupra modum miſericordiam ſuam ad oſtenſionem virtutis ſuæ. Propterea & mihi quoque porrige manum interceſſionis, vt confirmer, & eruar ab ingruente hieme amara. Sta, & propitium fac, vt procella in auram ſpiritus conuertatur. Vtinam! Fratribus ſalutem plurimam dico, vos obſecrans, vt orent pro humilitate mea. Qui mecum ſunt, pedibus tuis aduoluuntur.] hactenus ad Ioſephum Theodorus, qui eodem argumento epiſtolam ſcripſit ad Naucratium, vnum ex ſuis diſcipulis Confeſſorem valde carum, qua etiam expoſtulat de lapſu Præpoſitorum, plurimum deteſtans Ioſephum illum inuerſorem canonum, omnium peccatorum licentiam prædicans ex diſpenſationis indulgentia. ipſa

DE LAPSIS AD NAVCRATIVM EPISTOLA.

D autem epiſtola digna memoria ſic ſe habet [d].

[d] *Theod. lib. 2. epiſt. 10. Cod. Column.*

Naucratio filio Theodorus.

Peſſimus nuntius litterarum tuarum, o fili, qui ſimul animam meam attigit, reuera contriſtauit, & cordis lachrymas elicuit, tantum non inſomnem mihi reddens noctem illam, qua litteras accepi. Atque hoc quidem omnium cauſa, qui vna lapſi ſunt, maxime autem ob Phlubutæ Præpoſitum: nam quod ad alios attinet, conſentanea præteritis egerunt; hic vero ex ijs erat, qui ſecure ſtare videbantur. Mirabar itaque priuſquam ruerent illi, quod priſtinam ſuam circa adulterium & adulteri nuptias ignauiam minime agnoſcentes, in re præſenti aliquid auderent: cogitabamq. illos priuatim forſitan & apud ſe pœnitentia tactos fuiſſe. Ideo gaudebam miſer, quaſi recte ambularent. Sed in marcidis (vt apparet) domum ſuam ædificantes, ingruente hæreſeos turE bine, ruina peſſima corruerunt, diſpenſationem iterum appellantes, ipſam veritatis condemnationem. Illi ipſi qui ſcandalo Eccleſiæ Dei antea fuerant, eodem nunc relabuntur, & facti ſui exemplo ad interitum prouocant vniuerſos. Et quidem parati plurimi ad criminis ſocietatem, prætextum quempiam in neceſſitatibus reperire geſtientes, quo ærumnarum & calamitatum expers ipſis pietatis certamen reddatur, in negatione Chriſti, Deiparæ, Sanctorum omnium, communionem inierunt. Hoc ſiquidem eſt cuiuslibet imaginis negatio. O perniciem! o fallaciam! & quomodo cum recte cœpiſſent, retro conuerſi ſunt? Hei mihi quam multis fraudi erunt & ſubuerſioni, æqualibus, maioribus, laicis, clericis, monachis!

At enim antiquum vulnus, inteſtinum malum Ioſeph olim Mœchozeuctes, id eſt, adulteri copulator iure appellatus, nunc Chriſtempæctes, id eſt, Chriſti illuſor ipſe dux fuit veteris cuſtodiæ Præpoſitis. Quid vero ad hæc? Languidioresne erimus? frangemur?

DE IOSEPHO MOECHORVM CONIVNCTORE ITERVM LAPSO.

concidemus anjmis ad confessionem, defensionemq. Christi? minime gentium, fratres, A minime. Etenim si corruentibus impijs, iusti metu percelluntur; & viciñi lapsus maxima est stanti securitas: stemus igitur in Christo constantiores, amplius obtestor, nec in vllo conterriti ab aduersarijs. Numquid propter eos qui subuersi sunt confessio nostra? aut illorum stabilitate nixi, consistebamus, vt eorum quoque lapsu concutiamur? Absit, neque horum, neque aliorum. Fundamentum nostrum Christus est, in quo sta-

a Rom. 8. mus, in quo gloriamur, cum Paulo dicentes: [a] Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an persecutio, an periculum, an gladius? Sed enim in his amplius speramus propter eum qui dilexit nos. Itaque qui accinctus pro Christo non certauerit, Christianus esse non potest.

An vero incassum Martyrum agones? certamina? tormenta? an tamdem nobiscum carnem non gesserunt? aut tantis supplicijs subiecti laborem nullum senserunt? An non B

b 2. Cor. 1. eos viuere tædebat, vt ait Apostolus [b]? sed perennium pœnarum metu, cælestiumq. præmiorum desiderio, carnis mortem, vt prudentes, quam æternam subire maluerunt. Nihil expauescebant, minime omnino consternabantur, & futura tamquam præsentia meditantes, læti & alacres ad tormenta pergebant; muneris loco habebant, plurima

c Philipp. 1. pati. Nobis [c] enim donatum est pro Christo non solum vt in eum credamus, sed vt etiã

d 2. Cor. 8. pro illo patiamur. & alibi rursum: [d] In multo experimento tribulationis abundantia gaudij ipsorum fuit. Ita gaudebant, ita lætabantur, cum pro Christo paterentur, Sancti omnes. Delibemus & nos, carissimi, caritatem Christi, incedamus per Sanctorum ve-

e Heb. 13. stigia; sæculi huius affectus omnes abijciamus. [e] Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Superna Hierusalem patria & ciuitas nostra est, o viri potentes in spiritu, o filij Dei, non enim mei, qui peccator sum. Ne procumbamus, quamuis om- C nes subuertantur, quod absit. Ipsi enim, vt olim, a Deo corroborati, vel soli etiamnum depugnabimus.

Stat a nobis Deus, Sanctiq. omnes qui vmquam fuerunt. Nobiscum Oriens, nobiscum Occidens. Exigua pars est, quæ ab Ecclesia vniuersa sese abrupit, & seiunxit. Idq. metu, & propter hæc temporaria, propter carnem: quam postmodum, nisi veritatem defendimus, sempiternis ignibus vna cum anima ipsa trademus. Exerceamur, esto, & flagellemur, neque id semel, sed sæpius, denique moriamur. num post hæc gaudium erit immensum, nos cælorum Regnum consequi, & gloriam inde referre immortalem? non contra ijs quæ dixi, vitatis, propterea irrideri perpetuo, & ignominiam interminam sustinere. Vtique vos oro, filij, quos genui in Domino, quibus incrementum dedit Chri-

f Philip. 1. stus per ærumnas & labores non solum asceticos, verumetiam athleticos, [f] explete D gaudium meum, vt idem sapiatis, eamdem caritatem habentes, idipsum sentientes: nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate, superiores sibi inuicem arbitrantes. Apostolica hæc monita, licet a me misero in memoriam reducantur.

Orate & pro me, obsecro, vt detur mihi fortitudo, robur & sermo propter vos, quamuis diuina gratia indignus sim: vt vnanimiter in vno spiritu glorificetur Deus in corpore & in spiritu nostro. Mitte ad Archiepiscopum egregium Dionysium. Saluta Petrum Abbatem, Ignatium Abbatem, & Titohen Abbatem, & ostende illis hanc epistolam. Porro accingere & paratus esto cum ceteris, & cum ijs maxime quos scripsi, quoniam cum lapsi sint qui vicini erant, fieri nequit, vt relinquamur, ab illis ipsis delati. Det autem Dominus vires, robur, intellectum, oculum, prudentiam, omnia recte agere, vobis in E honorem & gloriam Christi, ad laudem meam & gloriationem vestram sempiternam. Salutant qui mecum sunt vtrosque. Dominus vobiscum. Amen.] hucusque epistola ad Naucratium & alios suos discipulos per eum. Haud frustra quidem eos roborauit ad pugnam: euenit enim quod prædixit, vt & ipsi tentarentur ab aduersarijs, subijcerentur pœnis. Siquidem factum est vt ipse Naucratius cum septem alijs socijs eiusdem Theodori discipulis, eodem modo quo ceteri detruderentur in carcerem, & negantes ipsorum hæreticorum acquiescere petitionibus, ob idq. verberibus quoque diris subijcerentur. de quibus anno sequenti agendum est, quo ista fieri contigerunt.

Sed quid inter hæc accidit? Delatæ sunt res Theodori per exploratores ad Imperatorem, nimirum ipsum quantumlibet exulem, in insulam deportatum, carcereq. detentum, atque vinculis alligatum, esse nihilominus per litteras vbique præsentem. Haud

enim

A enim fieri potuit, vt qui litteras circulares ad monachos vbique degẽtes daret, eaſdemq. patentes, vt eædem perſonas ad quas ſcriberet non excederent, in aliorumq. manus deuenirent; vel etiam ab illis ipſis Præpoſitis monaſteriorum, ad quos ſcripſerat, cum fidei proditores communicationem cum Patriarcha hæretico inijſſent, & ob eam cauſam ab ipſo Theodoro damnati eſſent, ab illis ipſis inquam deferretur ad Imperatorem; vel ab illo omnium nequiſſimo Ioſepho mœchiæ defenſore, qui conatui ſuo præ ceteris expertus eſſet aduerſarium Theodorum, apud Imperatorem accuſaretur, quod imperatum ab eo ſilentium non ſeruaret, quodq. a communicatione cum Patriarcha ſuarum litterarum monitu quoſque retraheret, & eos qui communicaſſent cum ipſo, æque damnaret; quod inſuper ſuis litteris monachos omnes, ceu bellica tuba hortaretur ad prœlium aduerſus ipſum Leonem Imperatorem ſubeundum; quod eumdem Imp. eiuſq. ſectatores
B nominaret hæreticos, Dei aduerſarios, atque perſecutorem omnium Orthodoxorum; quod e contra ei reſiſtentes, nec obedientes nominaret & coleret Confeſſores, & ab eo peremptos, Martyres nuncuparet; quod ad huiuſcemodi martyrium ſubeundum ſuis litteris omnes quam potentiſſime hortaretur, illecebrisq. coronæ martyrij ſimplices quoſque deciperet, alliceretq. ad reſiſtendum, atque contradicendum edictis Imperatorum: Adijciebant (quod & ex eius litteris oſtendebant) ipſum de ciuitate obloqui Conſtantinopolitana, vt quæ Fidem Catholicam prodidiſſet, præconijs vero tolleret Romanam Eccleſiam, cui ſe gloriaretur eſſe communione coniunctum.

Hæc & alia Leoni impio ſuggerentes, & exaggerantes valde: ad poſtremum rem omnem in eo ſtatu collocatam eſſe dixere, vt niſi Theodorus de medio tolleretur, omnem conatum Imperatoris incaſſum iri atque penitus euaneſcere, calamo ipſius contra niten-
C te, & litteris vbique loquentibus eidem aduerſantibus. His perſuaſus rationibus Imperator cum in ipſum iam ante plus ſatis commotus eſſet: vrgentibus modo eiuſmodi ſtimulis cruentatus, impetu iracundiæ fertur in eum; ita tamen vt inuidia retraheretur a nece, ne quod ipſum ſciret optare, inferendo ſupplicium, inſigniret corona martyrij. Non occidit, ne proſit; ſed non quieſcit, ne parcat qui exæſtuabat ardore vindictæ. Verumtamen ad vltionem laxans habenas, deligit ad hoc fidum hominem, qui eum e loco vbi degebat in carcere alio longius amandaret, durioriq. carcere coarctaret, arctius vinculis ſtringeret, ne alicuius commercio frui poſſet; ſed & verberibus cæderetur quam acerbiſſime, atque tandem ciborum inopia mori cogeretur. Hæc omnia in Theodorum a truculento Leone exhibita eſſe, quæ modo dicturi ſumus ſignificabunt, petita a Michaele eius diſcipulo, necnon ex eiuſdem Theodori epiſtolis ad diuerſos accepta. Sed
D audiamus primo loco ipſum Michaelem [a] res geſtas ita narrantem.

[a] *Mich. in vita Theod. Studita.*

Fieri ergo, inquit, prorſus non potuit, quin vltro citroq. commeantes in hunc modum litteræ ac ſermones, ad ipſam quoque Aulã peruenirent, atque ipſi Imperatori innoteſcerent. Quibus ille (vt credi par eſt) incenſus, quippe minima omnia quæ gerebantur perdidicerat, Nicetam mittit, illum Alexij filium, cui fidere omnia ſolebat, vt Sanctum longius abducat ad Bonita (id loco nomen) ibiq. clauſum ita coerceat, vt neminem videre, neminem alloqui poſſit, non paucis, non pluribus; nec quidquam demum aliud libere præſtare. Quæ ille Theodoro cum detuliſſet: Locum, inquit, mutabo haud gratate; nulli enim addictus ſum; meamq. ſcio eſſe terram, quocumque deuehar; atque in lucro mihi fore ipſam migrationem. Ceterum ſilere, linguamq. inhibere, mihi ſat ſcio, non expedit: nec vero inhibebo vmquam, nec adducar, vt ſuadentibus id vobis, conſilio ve-
E ſtro obtemperem. Qui enim, qui propterea ſortem hanc malui, ne deſerere viderer quæ adamaram, præclarumq. ac laudabile inſtitutum abdicaſſe?

NICETA AB IMP. AD THEODORVM VT ALIO ABDVCAT.

Audiuit hanc viri iuſti libertatem, erectamq. in omnibus atque excelſam mentem Imperator. Quare ipſum rurſus Nicetam, vt erat in procinctu, ad Sanctum ablegat, diras plagas illi inferre iubens, & carnem verberibus minutatim concidere, ac totum vibicibus opplere. Qui cum ad Sanctum peruenisſet, aduentuſq. ſui cauſam aperuiſſet: e veſtigio ille tunicam alacriter exuit, corpuſq. ad accipienda verba compoſuit. Hoc enim aiebat, optatum ſibi, atque expectatum fuiſſe iam pridem. At compatiens vir ille ac repente miſericors, vt venerandas illas carnes nudas vidit, quas ætas & ieiunia ad ſummam maciem perduxerant, intimis ſenſibus indoluit. Itaque commotus eſt, vt nec attingere, nec propius de cetero accedere auderet, ne dum manibus, flagriſq. dilaniare. Vnde & ſecum callidum quiddam comminiſcens, quo & Imperatoris iuſſa expleſſe, & Sanctum

RVRSVM NICETA AD THEODORVM MISSVS.

verberaſſe, aſtantibus videretur: ouis pellem recens detractam accipit, viriq. humeris A
imponit, atque in ea ſic verbera diſtringit, cum hoc ante prouidiſſet, vt ſolus cum ſolo
relinqueretur, propter viri, vt aiebat, reuerentiam, eiusq. corporis extenuationem & ma-
NICETAS EGREGIVM VALDE FACINVS. ciem. Quin vt guttas etiam ex plagarum cruore profuſas oſtendere liceret: ipſe ſibi (o
animi benignitatem) ſanguinem ex brachio lanceolæ ictu elicuit, eoq. manante fla-
grum imbuit, forasq. progreſſus carne ſimul ac cruore tinctum oſtendit. Ipſe porro
anhelitu citato fatigationem ſimulabat. Ita pius ille benedictionem a Sancto referens,
eiusq. precibus comitatus redijt, maxima pulcherrimi operis mercede honeſtatus.

Nec vero diuinus Pater mollior deinceps, aut verbis remiſſior propterea fuit, quod ijs
fortaſſe accideret, quos ſupplicij metus deterreret. Quia ille quo grauiora ſe oculis obij-
ciebant, tanto animatior erat atque conſtantior, tum alijs plurimis, vt res ferebat, pro-
futura documenta impertiens, tum maxime diſcipulis per quaſcumque terrarum oras B
diſperſis, quibus ille potiſſimum ſalutaria ſuggerebat, atque hoc in primis, ne vllo
præſentium malorum ſenſu flecti animos ſuos permitterent, ſed intrepidis pectoribus
confeſſionem vnius rectæq. Fidei conſeruarent. Etſi enim grauis, aiebat, hæc tentatio:
at tanto maior quæ illam excipiet remuneratio, ineffabilis illa & abdita, Deoq. largito-
re digna, vt quamuis quotidie moreremur, longe minimam eorum partem inferre nobis
THEODORVS LABORAT PRO ORTHODOXIS EPISTOLAS SCRIBENDO. liceat, quæ accepturi ſumus. Et quoniam nonnullos illorũ acceperat, inflecti nõnihil cœ-
piſſe animos, & manus dare, quos nimirum carceris diuturnitas, visq. illata perturbarat:
hos cõgruentibus verbis adhortans, ad futuros caſus iterũ confirmauit, eorumq. puſilla-
nimitatem penitus abſterſit, adeo vt ipſimet veniam ſuis reſponſis eo nomine poſtula-
rent, quod ceſſiſſe aliquantum, animi ſtatum exiguo tempore immutaſſe viderentur. Hic
Patris erga omnes animi ſenſus erat: hæc in medijs periculis atque aduerſis de omnibus C
cura atque ſolicitudo, &c.] pergit enim dicere de alijs ad diuerſos ab ipſo eodem argu-
mento ſcriptis epiſtolis, de quibus inferius pro ratione temporis ſermo erit. Quomodo
etiam idem ipſe Theodorus iuſſu Imperatoris iterum reuocatus ad verbera acerrime
iuſſus ſit cædi; idem quoque auctor narrat inferius, quæ ſequenti anno, quo acciderunt,
dicturi ſumus. hic ſtatus rerum Orientalis Eccleſiæ.

Eodem tempore in Occidente, cum Hiſpaniæ dutiſſimo Sarracenorum iugo preme-
rentur, complures populi diræ ſeruitutis impatientes, magis deligentes ſeruire Chriſtia-
nis quam Chriſti hoſtibus Mahometanis: inde migrarunt, bonis ſuis relictis, in Gallias.
HISPANI CONFVGIENTES AD FRANCOS BENE HABITI At Imperator maxime pius Ludouicus tantum abeſt, vt ſuſcipere voluerit eos in ſeruos,
vt æqua conditione, qua Francos, illos omnino voluerit eſſe liberos, concedens eiſdem
quoque agros, quos colerent, vnde viuerent. Sed & quod maius eſt, a tributorum D
exhibitione voluit immunes eſſe. Extant de his deplomata duo eiuſdem Imperatoris
nuper a Pithœo edita in Annalium Francorum tomo, quæ hic tibi rerum antiquarum
auido reddemus, ſic enim ſe habet primum eorum hoc anno Kalend. Ianuarij datum,
hacq. inſcriptione notatum.

Ex Archiuis Metropolitanæ Narbonenſis Eccleſiæ.

Hoc eſt præceptum remiſſionis, ſiue conceſſionis, quod fecit Ludouicus Imperator Hiſpanis, qui ad ſe confugerant.

In nomine Domini Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, Ludouicus diuina ordinante
prouidentia Imperator Auguſtus omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, ac noſtris præ-
ſentibus ſcilicet & futuris in partibus Aquitaniæ, Septimaniæ, Prouinciæ, & Hiſpaniæ
conſiſtentibus.] in locis ſcilicet illis quæ diximus a Francis fuiſſe Sarracenis ablata. E

Sicut nullius veſtram notitiam effugiſſe putamus, qualiter aliqui homines propter
iniquam oppreſſionem, & crudeliſſimum iugum, quod eorum ceruicibus inimiciſſima
Chriſtianitati gens Sarracenorum impoſuit, relictis proprijs habitationibus & facultā-
tibus, quæ ad eos hæreditario iure pertinebant, de partibus Hiſpaniæ ad nos confuge-
runt, & in Septimania, & in ea portione Hiſpaniæ, quæ a noſtris Marchionibus in ſoli-
tudinem redacta fuit, ſeſe ad habitandum contulerunt, & a Sarracenorum poteſtate ſe
ſubtrahentes, noſtro dominio libera & prompta voluntate ſe ſubdiderunt: Ita ad om-
nium hominum notitiam peruenire volumus, quod eoſdem homines ſub protectione
& defenſione noſtra receptos in libertate conſeruare decreuimus; eo videlicet modo, vt
ſicut ceteri liberi homines cum Comite ſuo in exercitum pergant, & in marcha noſtra
iuxta rationabilem eiuſdem Comitis ordinationem atque admonitionem, exploratio-

nes

A nes & excubias (quod vsitato vocabulo vuactas dicunt) facere non negligant, & Missis nostris, aut filij nostri, quos pro rerum opportunitate illas in partes miserimus, aut Legatis qui de partibus Hispaniæ ad nos transmissi fuerint, paratas faciant, & ad subuectiones eorum veredas donent. Alius vero census ab eis, neque a Comite, neque a iunioribus & ministerialibus eius exigatur. Ipse vero pro maioribus causis, sicut sunt, homicidia, raptus, incendia, deprædationes, membrorum amputationes, furta, latrocinia, alienarum rerum inuasiones, & vndecumque a vicino suo aut criminaliter, aut ciuiliter fuerit accusatus, & ad placitum venire iussus: ad Comitis sui *mallum omnimodis venire non recusent. Ceteras vero minores causas, more, sicut hactenus fecisse noscuntur, inter se mutuo definire non prohibeantur. Et si quispiam eorum in partem quam ille ad habitandum sibi occupauerat, alios homines vndecumque venientes attraxerit, & B secum in portione sua, quam, Ad portionem vocant, habitare fecerit, vtatur illorum seruitio absque alicuius contradictione vel impedimento; & liceat illi eos distringere ad iustitias faciendas, quales ipsi inter se definire possunt: cetera vero iudicia, id est, criminales actiones ad examen Comitis reseruentur.

* mallum idem quod maius iudicium. *habet Glossar. in fine lib. Capitular. Regum Franc.*

Et si aliquis ex his hominibus, qui ab eorũ aliquo attractus est, & in sua portione collocatus, locum reliquerit; locus tamen qui relictus est, a domino illius qui eum prius tenebat non recedat. Quod si illi propter lenitatem & mansuetudinem Comitis sui, eidem Comiti honoris & obsequij gratia quippiam de rebus suis exhibuerunt: non hoc eis pro tributo vel censu aliquo computetur, aut Comes ille vel successores eius hoc in consuetudinem præsumant, neque eos sibi vel hominibus suis aut mansionaticos parare, aut veredas dare, aut vllum censum vel tributum aut obsequium, præter id quod iam super C rius comprehensum est, præstare cogat. Sed liceat tam istis Hispanis, qui præsenti tempore in prædictis locis resident, quam his qui adhuc ad nostram fidem de iniquorum potestate fugiendo confluxerint; & in desertis atque in incultis locis per nostram vel Comitis nostri licentiam considentes, ædificia fecerint, & agros incoluerint; iuxta supradictum modum sub nostra defensione atque protectione in libertate residere, & nobis ea quæ superius diximus tam cum Comite suo, quam cum Missis eius pro temporum opportunitate alacriter atque fideliter exhibere.

Nouerint tamen ijdem Hispani, sibi licentiam a nobis esse concessam, vt se in Vassaticum Comitibus nostris, more solito commendent; & si beneficium aliquod quispiam eorum ab eo cui se commendauit, fuerit consequutus: sciat se de illo tale obsequium seniori suo exhibere debere, quale nostrates homines de simili beneficio senioribus suis D exhibere solent. Idcirco has nostræ auctoritatis litteras eis dare decreuimus, per quas decernimus, atque iubemus, vt hæc nostræ liberalitatis ac mansuetudinis Constitutio erga illas tenore perpetuo ab omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris inuiolabiliter conseruetur. Cuius Constitutionis in vnaquaque ciuitate, vbi prædicti Hispani habitare noscuntur, tres descriptiones esse volumus, vnam quam Episcopus ipsius ciuitatis habeat, & alteram quam Comes, & tertiam ipsi Hispani qui in eodem loco conuersantur. Exemplar vero harum in Archiuo Palatij nostri censuimus reponendum, vt ex illius inspectione, siquando (vt fieri solet) aut ipsi se reclamauerunt, aut Comes, vel quislibet alter contra eos causam habuerit: definitio litis fieri possit. Hanc quippe Constitutionem, vt per diuturna tempora a fidelibus sanctæ Ecclesiæ Dei, & nostris, & verius credatur, & diligentius conseruetur, manu propria subscripsimus, & anuli nostri impressioE ne signari iussimus . . . . . Signum domini Ludouici serenissimi Imp. Durandus diaconus ad vicem Helisachar recognouit. Datum Kalend. Ianuarias, anno, Christo propitio, Imperij domni Ludouici pijssimi Augusti *. . . . Indictione octaua. Actum * 11. Aquisgrani Palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

Sed quid post hæc accidit? plane quod mireris: Qui enim e sua patria extorres, a Ludouico Imp. sunt tantam misericordiam consecuti: ijdem a suismet hominibus qui inter eos potentiores erant, Hispanis pati cœperunt diram tyrannidem, cum ab eis cultis priuarentur agris, & redigerentur in seruitutem. Ita male suasit cæca dominandi libido, vt Comites Hispani, qui nuper sub iugo premebantur Sarracenorum, eo liberi, iam illo ipso suorum colla gentilium, qui in libertatem fuerant vendicati a Ludouico, prægrauare tentarent, easdemq. constituere dira tyrannide sibi seruos. Quamobrem miseri illi vt eriperentur de manu potentum, cum de his questi essent apud eumdem Ludoui-

cum: ab eodem rursum eiusmodi aduersus eos rescriptum sunt consecuti, anno sequenti. A

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, Ludouicus diuina ordinante prouidentia, Imperator Augustus.

SECVNDA CONSTITVTIO LVDOVICI PRO HISPANIS COLONIS.

Notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris, tam præsentibus quam & futuris, seu etiam successoribus nostris; quia postquam Hispani, qui de potestate Sarracenorum se subtraxerunt, & ad nostram seu genitoris nostri fidem se contulerunt, & præceptum auctoritatis nostræ, qualiter in Regno nostro cum suis Comitibus conuersari & nostrum seruitium peragere deberent, scribere & eis dare iussimus: querimoniam aliqui ex his Hispanis nostris auribus retulerunt, duo capita continentem; quorũ vnum est, quod quando ijdem Hispani in nostrum Regnum venerunt, & locum desertum quem ad habitandum occupauerunt, per præceptum Domini & genitoris nostri ac nostrum sibi ac successoribus suis ad possidendum adepti sunt: hi qui inter eos maiores & potentiores erant, ad Palatium venientes, ipsi præcepta regalia susceperunt; quibus susceptis, eos qui inter illos minores & infirmiores erant, loca tamen sua bene excoluisse videbantur; per illorum præceptorum auctoritatem aut penitus ab ijsdem locis depellere, aut sibi ad seruiendum subijcere conati sunt. B

Alterum est, quod simili modo de Hispania venientes, & ad Comites siue Vassos nostros, vel etiam ad Vassos Comitum commendauerunt, & ad habitandum atque ad excolendum deserta loca acceperunt: quæ vbi ab eis exculta sunt, ex quibuslibet occasionibus eos inde expellere, & ad opus proprium retinere, aut alijs propter præmium dare voluerunt. Quorum neutrum iustum aut rationabile nobis esse videtur. Et ideo per hanc nostræ præceptionis auctoritatem decernimus atque iubemus; vt hi qui vel nostrum vel genitoris nostri præceptum accipere meruerunt, hoc quod ipsi cum suis hominibus de deserto excoluerunt, per nostram concessionem habeant. Ceteri vero qui simul cum eis venerunt, & loca deserta occupauerunt: quicquid de incerto excoluerunt, absque vllius inquietudine possideant tam ipsi quam illorum posteritas; ita dumtaxat, vt seruitium nostrum cum illo qui ipsum præceptum accepit, pro modo possessionis quam tenet, facere debeat. Hi vero qui postea venerunt, & si aut Comitibus, aut Vassis nostris, aut Paribus suis se commendauerunt, & ab eis terras ad habitandum acceperunt, sub tali forma eas in futurum & ipsi possideant, vt suæ posteritati derelinquant. C

Hoc nostræ auctoritatis decretum non solum erga præteritos & præsentes, verũ etiam erga futuros, qui adhuc ex illis partibus ad nostram fidem venturi sunt, conseruandum statuimus. Ac de Constitutione nostra septem præcepta vno tenore conscribere iussimus. Quorum vnum in Narbona, alterum in Carcassona, tertium in Roscilione, quartum in Empurijs, quintum in Barchinona, sextum in Gerunda, septimum in Biterris haberi præcepimus; & exemplar eorum in Archiuo Palatij nostri, vt prædicti Hispani ab illis septem exemplaria accipere & habere possint; & per exemplar, quod in Palatio retinemus, si rursum querela nobis delata fuerit, facilius possit definiri. Et vt hæc nostræ auctoritatis Constitutio firmiorem obtineat vigorem, & a fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ plenius per tempora conseruetur: manu propria subter firmauimus, & anuli nostri impressione signari iussimus: Data quarto Idus Februarij, anno, Christo propitio, tertio Imperij domini Ludouici pijssimi Augusti, Indictione nona. Actum Aquisgrani Palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen. Arnaldus ad vicem Helisachar recognouit.] post multos vero annos ea prouincia, Septimania, dicta olim a septima colonia, quæ eam colendam accepit, ab eodem Ludouico Imperatore data est Bernardo Barchinonensi Duci siue Comiti (vtroque modo nominatum ipsum inuenimus) quem & ab Hispania accersitum, suo præfecit cubiculo, vt suo loco dicturi sumus: sicq. voluit per Hispanum hominem regi colonos Hispanos. Etenim idem Bernardus appellatus est Dux Septimaniæ, prouinciæ sitæ in Gallia Narbonensi. D E

Habes ex his, in quo plurimum commendes Ludouici Imperatoris erga exteros & profugos Hispanos e manibus Sarracenorum se liberantes pietatem, illud implentis, quod diuinis scripturis traditum reperitur: [a] Occurrite cum panibus fugienti.] cum optimas regiones eisdem dederit incolendas, & liberauerit eos de manu potentium, suorum gentilium: qui probrose valde tanta clementia Principis abusi, eam aduersus suos in tyrannidem conuertissent. Ipse autem Ludouicus hoc anno aduersus Nortmannos misit exercitum, qui absque pugna acceptis obsidibus redijt. ita veteres Annales Francorum,

a *Isa.* 21.

corum, cuius etiam expeditionis meminit Claudius Scotus huius temporis scriptor, in præfatione suæ interpretationis in Matthæum.

IESV CHRISTI ANNVS 816. LEONIS PAP. III. ANNVS 21. LVDOVICI 3. LEONIS ARMENI 3. IMPP.

ANNVS Redemptoris octingentesimus decimussextus Indictione nona incipit, quo vrgente magis persecutione Leonis Imperatoris, Theophanes præfectus monasterij Sigriani post dirum per biennium toleratum carcerem, deportatus in insulam Samothraciam, illic cito reddidit Deo spiritum confessionis gloria insignis. De quo antequam aliquid dicamus, admonendum putamus Lectorem, hunc diuersum ab illo Theophane, de quo primo Leonis anno dictum est: ille enim Agri Abbas, & anno primo quando Nicephorus Patriarcha in exilium missus est, persecutionem passus; hic nonnisi hoc anno post biennij carcerem. Porro hic qui Theophanes, idem & Isacius dictus est, cuius res gestæ Græce scriptæ extant. ex quibus ea quæ ad confessionem ipsius spectant, hæc dicenda erunt: Tunc (inquit incertus sed eiusdem temporis auctor) ad certamen vocatur etiam Theophanes admirãdus, non tamen manu tyrannica aut violenta, sed blanditijs ac dolis. Aduersus hostes (dicebat impostor ille) mihi purgnandum est; sed antequam manum cum illis conseram, precibus tuis armari me oportet. Theophanes autem cognita hominis malitia, quamuis renum & vrinæ difficultate laboraret (instrumentis enim per naturalem cuniculum in vesicam admissis, quæ lapides insitos constringerent, humidis excrementis exitum præbebat) maximisq. molestijs vexaretur, & in lectulo ægrotus assidue decumberet; naui tamen ad vrbem regiam se contulit. THEOPHANIS CONFESSORIS CORONA.

Quod cum sceleratissimus ille intellexisset, sancti viri conspectum (vt arbitror) veritus, per nuntium hæc illi significat: Si venisti vt mihi morem geras (aduentus enim celeritas bonam mihi spem attulit) scito tam multis te bonis fruiturum, quam multis eos frui par est, qui propriæ voluntati Imperatoris voluntatem & consilium anteponunt, & monasterium tuum varijs muneribus ornatum iri, & propinquos tuos maximis dignitatibus decorandos, teq. primas apud me amicitiæ atque auctoritatis partes habiturum. Sin (quod vix cogitare fas est) studio tuo preces meas posthabueris, & consilium meum neglexeris, & quæ tibi proponuntur præmia fueris aspernatus: inuitus facies, quæ volens recusas, & maximi tibi ipse dedecoris atque calamitatis auctor exisles.

Ad hæc diuinus vir, perspecta dictorum stultitia, ita nuntio respondit: Ego nec pecunias, nec possessiones, nec reliqua huius vitæ bona vllo modo curo. Quæ enim adolescens, cum his frui possem, amore Christi inflammatus repudiaui, ea iam senex quomodo complectar, ab institutoq. recedam: præsertim cum corpus morbis confectum sit, vt vitæ finis procul abesse non possit, & hæc inania esse constet? Quod autem ad monasterium, propinquosq. pertinet, id Deo curæ erit, cui a me commendantur, & quibus ipse Deus melius quam Imperatores & Principes poteſt consulere. Quod si, quemadmodum pueros parum generosos magistri scutica perterrefaciunt: ita tu me morbo & senectute confectum minis territum iri speras: rogus accendatur, parentur tormenta, & omnia cruciatuum genera: vt scias planissime Christi virtutem in meis infirmitatibus perfici. Ego qui per humum iter facere nequeo, valetudinis infirmitate superata, in ignem insiliam. THEOPHANIS CONFESSIO.

His auditis, impurissimus ille constantiam quidem animi fortis admiratus est, de victoria tamen non desperauit, hominis facinorosissimi quem apud se habebat fremus astutia, qui sophistarum præstigijs & Gentium auspicijs & iecinoris inspectionibus instructior erat quam disciplinis, & ad impietatis barathrum infelices homines trahens, apud ipsum valebat plurimum. Huic beatum Theophanem tradi, sperans præstigijs ipsius omnino deceptũ iri. sed tamquã asinus ad lyram deprehensus est. Inuictam enim viri sancti libertatem admiratus, antequam congrederetur, se victum esse confessus est, Imperatoriq. appuntiauit, eum esse præstantiorem, quam vt oratione, aut minis, superari posset; quin etiam si ibi diutius moraretur, fore vt aliorum animos, quos in sententiam suam adduxerat, abalienaret.] & paulo post: Ceterum ab impugnatione non desijt homo tyrãnica FRVSTRA TENTATVS THEOPHANES.

nica plenus crudelitate. Sed virum ſanctum in Eleutherij palatio includi iubet, adhibi- A
tis cuſtodibus, ne quis humanitate ductus ei propter Chriſtum patienti conſolationem
vllam afferret. Itaque corpus ipſius diuturna fame confectum, paulatim tabeſcebat, &
ad acerbam mortem appropinquabat. Morbi enim medicorum auxilio deſtituti grauius ſæuiebant, & vitam reddebant morte ipſa longe acerbiorem. At ipſe optatiſſimam Dei pulchritudinem mente contemplans, ea quæ ne auditu quidem tolerabilia ſunt, patienti & æquo animo perferebat.] & paulopoſt.

Duos igitur annos cum acerbiſſimum carcerem pertuliſſet, in Samothraciam inſulam deportatur: quod ipſe diuino animo proſpiciens, ei qui ſibi miniſtrabat, pronuntiauerat.

THEOPHANIS CONFESSORIS OBITVS ET MIRACVLA.

Cumq. tribus & viginti diebus in inſula vixiſſet, tamquã ſuauis hoſtia cõmuni Domino oblatus eſt, & eius manibus ſacrum atque ſanctum ſpiritum tradidit, vt ad diu optatam hæreditatem admitteretur. Neque vero corpus eius quod victoriæ particeps fuerat, & B
animæ ſemper in omnibus bonis inſeruierat, meritis muneribus caruit. Nam piorum virorum manibus in lignea arca compoſitum, & conuenientibus cantibus (vt tempus ferebat) elatum, admirandis gratijs a Deo fuit illuſtratum. Cum enim lues in pecora illius inſulæ deſæuiret, adeo vt mortua derepente concidérent, aquam illius arcæ admouentes (neque enim corpus audebant attingere) pecora peſte laborantia aſpergebant, & periculo liberabantur.] at de obitu S. Theophanis hactenus, qui contigit duodecimo die menſis Martij, quo anniuerſaria memoria in Eccleſia celebratur. Tunc temporis & Stephanus (alter hic a priori) idem ſubiens certamen, eamdem promeruit coronam; de quo Græci agunt in Menologio vigeſimaſeptima Martij: affectus enim multis ſupplicijs, relegatus, ibi Deo ſpiritum reddidit. Exulauit pariter & Coſmas Chalcedonenſis Epiſcopus, qui & ipſe inter ſanctos Confeſſores receptus celebratur. de ipſo enim C
agitur in Menologio decimaoctaua Aprilis.

THEODORVS STVDITA REVOCATVR AD VERBERA.

Hoc eodem anno, creſcente in dies magis perſecutione, Theodorus Studitarum Præfectus actus in exilium, rurſus reuocatur ad verbera in eodẽ carcere vbi tenebatur incluſus, noua emergente cauſa ob clericũ Aſiaticum ex hæretico ab eo conuerſum ad Fidem Catholicam, cuius rei cauſa ab Epiſcopo loci illius delatus eſt Theodorus ad Imperatorem, cuius iuſſu quam diriſſime eſt laceratus verberibus, ac poſtea arctiori carcere preſſus. De his acturi in primis quod ad rationem temporis ſpectat, iſta omnia hoc eodem anno eſſe peracta, ex Michaelis Studitæ ſcriptis certum illud deducimus argumentum. Cum enim numeret eiuſdem durioris carceris tempus annos tres, & annum cum dimidio commorationis Smyrnæ eiuſdem Theodori vſque ad obitum Leonis Imperatoris, quem cum & imperaſſe tradat annos ſeptem cum dimidio: vtique ad eiuſdem Imperatoris annum hunc tertium referas neceſſe eſt eiuſdem Theodori flagella. His de tempore elucidatis, iam videamus quæ de his ab eodem Michaele omni fide veritati conſentientia ſcripta ſunt. ſic enim ait. D

Cum autem multi ad eum obiter ventitare ſolerent, vtpote ſparſa iam paſſim eius fama & nominis celebritate, cuſtodibus vel propter viri reuerentiam aditum non prohibentibus, vel pecuniæ præmio cuſtodiæ curam relaxantibus: accidit vt clericus quidam ex Aſia illac iter faciens, in Patris congreſſum veniret. Eius enim virtute captus iam antea fuerat. Vt igitur illum vidit, eiuſq. colloquio fruens, tum alia quæ vſui erant inde hauſit, & aduerſus hæreticos ſummum odium, auerſionemq. ſuſcepit. Demum lætus redijt, in alios etiam vtilitatis commoda deriuaturus. Qui primum omnium amico ac familiari ſuo, eumdemq. ordinis gradum obtinenti omnia de Sancto fideliter ex- E
poſuit, quemadmodum in vinculis clauſum viderit, ab eoq. accuratius de veritate inſtitutus atque edoctus ſit, præclaramq. & eximiam venerandarum imaginum adorationem perdidicerit. Quem cum in ſententiam ſuam mox perduxiſſet, nullam cunctationem, nec moram interponentes, ambo inter ſe conſtituunt, nec adire amplius Epiſcopum ſuum, nec commune cum illo quicquam habere, quem ſcirent cum Iconoclaſtis conſentire.

DE CLERICO ASIANO A THEODORO INSTRVCTO.

Quod cum ſubolfeciſſet Epiſcopus, ad Aſiæ Præfectum clericos defert e veſtigio, & quænam illis cauſa fuerit diſceſſionis. At ille confeſtim, ne horæ quidem ſpacio differens, omnia per expeditos nuntios refert Imperatori, conuicijs Sanctum onerans, aliaq. addens peruerſi ingenij ſui moribus conſentanea. Simul autem Magiſtro militum Orientis edicit, vt iure ſuo agat, hunc enim vnum clericorum exilij cauſam & auctorem.

A rem. Qui quidem veritus, ne quid mali hoc nomine pateretur, e suis vnum mittit, qui Sanctum cædat, & quinquagenis flagris pœnas reposcat. Quo aduentante, & aduentus sui causam exponente, Theodorus zonam ipse soluit illico, famuli operam minime præstolans, positaq. veste, nudum corpus offert ad verbera: Voluptati enim, inquit, mihi est, corpusculi huius flagellatio, atque ista demum eius suprema depositio, quo citius nuda anima euolem ad eum quem desidero.

ITERVM AD FLAGELLA SVSCIPIENDA THEODORVS PARATVS.

Verum ille qui missus ad verberandum venerat, pio ac miti animo, & priori similis, iustum protinus miseretur, eiusq. confecta corporis membra, adeo vt ne contueri quidē oculis, nedum manus admouere auderet, aut alia facere imperata. Quin potius veniam (o bonam mentem) ab illo petit, eiusq. pedibus aduolutus, lachrymisq. profusus, quod semel horum iudex futurus aduenisset. Cuius Pater egregiam fidem complectens, pre-
B cibusq. vicem reddens, atque votis, illuc vnde venerat placide remisit. Nondum ille ad magistrum peruenerat, cum ab Imperatore nuntius alius alia via venit, nomen impio, Anastasius, qui conuicijs non leuibus, minisq. hominem incessit, quod negligentius, remissiusq officio fungeretur, qui apertum Imperatoris hostem nondum dignis supplicijs affecisset. Cumq. ille misisse se affirmaret, & flagris cæcidisse, quasi sanguinis sitiens, eo vbi Sanctus custodiebatur, approperat, suis oculis plagas conspecturus. Detractisq. ei vestibus, rogabat: Vbinam recentia essent stigmata & vibices? Et cum nusquam apparerent, quæ videre optabat, profuse cachinnans, eumq. subsannans qui flagellarum fuisse dixerat, ipsemet suis manibus sanctum virum crudeliter flagellat, centum illi verberum ictus incutiens, semianimem humi iacentem destituens. Tum ob-
C scuro tetroq. carcere incluſit, vnaq. eius discipulum Nicolaum, qui magistro assiduus comes erat, & numquam ab eius latere discedebat, custodibus præcipiens, vt fame ambos, alijsq. incommodis vexarent, vt si quid vitæ illi adhuc supereſſet, hoc ipsum breui absumeretur.]

PARCIT PERCVSSOR THEODORO.

THEODORVS DIRE VERBERATVR.

NICOLAVS CVM THEODORO INCLVSVS.

Hoc ipsum illud est tempus, cum idem Theodorus in carcerem diriorem trusus, auditis Naucratij discipuli sui & aliorum fustigationibus, ad ipsum scripsit epistolam ipsis in primis congaudens, simulq. iungens quæ ipse passus sit verba, non ostentans, sed summa animi demissione narrans. epistola vero digna sanctissimo Martyre sic se habet.

Naucratio filio Theodorus [a].

[a] *Theod. lib. 2. ep. 34. ex Cod. Colum.*

Quid iucundius audire poteram, quam te dilectum filium meum cum alijs septem fratribus tuis, quorum nomina in libro vitæ, pro Christo Domino nostro flagris cæsum fuisse? Laus ei, qui vos vocauit ad confessionem veritatis suæ: laus ei, qui honorandas
D animas vestras corroborauit, vt ante alios certamen subirent. Vt non reformidarent, nec refugerent a conspectu impij, sed pulchram confessionem obirent, & propter eam dorsum verberibus cum Christo præberent. Vos chorus alius confessionis Ecclesiæ Dei adiecti estis. Vos fraternitatis in Christo gloriam auxistis. *Beati omnino dilecti mei, & ter beati: quin beati & ventres qui in lucem vos ediderunt.* Quod si de me aliquid etiam *dicendum est: Beatus ego quoque infelix ac miser, qui tantorum audio pater filiorum, Dei filiorum & hæredum Christi.* Quodnam hoc gaudium? An non omni gaudio delectabilius? Quænam gloria hæc? An non diadema gestantium gloria mirabilior, stigmata ferre Christi, viuificas eius passiones, ceu coronas? Sic igitur vestra se habent, quæ & cælum laudauit, & terra audiuit. Nostra vero nullius sunt momenti, & plena peccatis, qualia nimirum Hadrianus frater nuntiauit: omnino enim saluus
E euasit.

NAVCRATIVS CVM SEPTEM ALIIS VERBERIBVS AFFECTVS.

Quod si quid adijci oporteat: hæc quoque indicabimus. Post verberum dilaniationem, incluserunt nos ambos in sublimi loco, ianuam obstruentes, & scalis remotis: additi circumquaque custodes, ne quis propius accedat, contingatq. domicilium. Quin & castrum ingredientes singulos obuij custodes obseruant, nec alio diuertere sinunt, quam ad proprias domos, quoad illi rursum egrediantur. Interdictum est seuere, ne quid nobis detur præter aquam solum & lignum: ita nos plane tamquam in sepulchro locarunt, vt enecent nos. At Deus benignitatis suæ misericordia, per ea quæ intulimus necessaria; & quod insuper ab eo, qui admotis stata hora scalis redit, nobis tribuitur imperatum, nos sustentat. Dicere non audemus, quod Daniel [b] dixit, cum prandium ab Habacuc accepisset: Recordatus enim est mei Dominus: Verumtamen recordatus est & nostri peccatorum, & miseretur, & regit, & protegit. Quamdiu igitur ali possumus,

[b] *Dan. 4.*

vel

vel ijs quæ intus sunt, vel vno e ianitoribus domo clam interdum largiente, qui & hebdomadarius est, alit nos, & Deum glorificamus. Deficientibus autem necessarijs, Dei permissu, vitam vna ponemus ipsi, atque in hoc gaudemus; idq. ipsum est Dei munificentia. Et quis ego sum miser, qui pro eius nomine in hunc modum detinear, vt abundantiore post gloria, sicut iubet, inhonoratum cum fratre remuneret? A

Obsecro ergo, vos fratres, iuuate me precibus vestris ad Deum, vt semper a malo liberer omnibus modis. Et qui confessionis suæ opus in nobis cœpit, per viscera misericordiæ suæ, non ex operibus meis vllis (neque enim bonum aliquod in terra egi, sed contrarium) ipse perficiat in ambobus. Hoc etiam nos humiles pro vobis qui eadem patimini, cum lachrymis oramus. Non octo tantum in Domino electos, sed Abbatem quoque Petrum, & egregium Lætoium, vt si quis alius, in Domino salutamus.] ista egregius Christi Confessor Theodorus aspersas dixerim suo sanguine ex arcto & duro carcere litteras dedit. Quæ autem ista secuta sint, a Michaele sic accipe. B

His ex animi sententia peractis, sceleratus duos alios Sancti discipulos abducens, inde abijt, alios alibi in carcerem pariter coniecturus. Vt ergo ad Magistrum militum venit, & iureiurando exprobrauit, quod Theodorum ante non verberasset. Metuens ille ne infensum sibi redderet Imperatorem, bonum illum virum, quem ante miserat, in medium producit, atque in oculis nefarij flagris cædit duplo quam fuerat imperatum. Ira insatiabilis voto satisfaciens, eum abs se dimisit muneribus & blanditijs delinitum. Prorsus autem tametsi egregij facinoris, vsurpatæ in iustum misericordiæ pœnas auctor suo corpore luerit: at maiorem reuera mercedem nactus est, & ab ijs quæ passus est dissimillimam.] hucusque Michael, qui & quam asper fuerit carcer ille, sic subijcit.

VERBERATVR QVI NON VERBERARAT THEODORVM.

Sed trãseat (inquit) oratio ad Patris nostri in eo carcere calamitates. Quas enim ærumnas, quas molestias in tenebricoso illo & angustissimo ergastulo pertulerit, sola dicere possit experientia, nec vlla ad declarandum satis esse queat oratio. Quis enim tum frigus describat, quo tenuissimum & aranei instar corpusculum illud hieme vexabatur? Quis flagrantes æstus, quibus per æstatem suffocabatur? ardentem ducens spiritum, & cum alijs incommodis colluctans? Quis pediculorum, pulicumq. examina, & pusilla id genus animalia, quæ caliginosus hic recessus puluere ac sordibus obsitus parturiebat & alebat? Quis (vt quod acerbissimum omnium erat commemorem) plagarum inflammationes, omniumq. membrorum intumescentium dolores & cruciatus explicet, & pro rei grauitate repræsentet? Mitto custodum ludibria & subsannationes, famemq. ab illis irrogatam, omnia denique acerba adhibita, quibus naturam penitus prosternerent: sic enim illum siti atque fame cruciarunt, vt vix frustulum panis non quotidie, sed alternis diebus inijcerent per angustum foramen, quod vnicum apertum reliquerant. C D

QVANTA IN CARCERE PASSVS THEODORVS.

Quo tempore fama est, Patrem summa illa inedia pressum discipulo hæc dixisse: Conantur (vt video) fili, homines isti ad ceteras acerbitates, quas in nos exercent, etiam fame nos extinguere, quam omnium miserrimam mortem esse norunt. Sed collocemus etiamnum spem nostram in Deo, qui non in solo pane alere potest, sed alio longe præstantiori cibo: quandoquidem spiritus omnis eius solius nutu sustentatur. Et quoniam mihi præ ceteris Dominici corporis participatio, corporis simul & animæ alimentum esse solet (habebat enim vbique Pater secum partes aliquas viuifici corporis, perageratq. diuina mysteria quandocumque celebrandi facultas erat) hunc ego solum cibum capiam, alium penitus nullum degustans: tibi vero vni ad victum cedant, quæ duobus præberi solent: quamquam id ægre tibi suffecturum sit, vtpote perexiguum. Sed sic fortasse corpusculum sustentabis hoc leui solatio & vitam produces; excessumq. meum Oeconomo & fratribus nuntiabis, si quidem ita statuet Dominus.] Ferre secum solitos sanctos viros Eucharistiam in itinere, moris fuisse olim tam in Occidentali, quam in Orientali Ecclesia, suis locis sæpe superius dictum est. pergit auctor. E

SACRA EVCHARISTIA TANTVM VIVIT THEODORVS.

Verum qui implet omne animal benedictione, haudquaquam famulum suum despexit, aut intolerabili fame illum diutius exercuit, sed prouidentia sua illum dignatus est, vinctumq. præter expectationem transmisit. Ex illustribus enim, primasq. apud Imperatorem obtinentibus quidam via illa iter faciens, cum de Sancto cognouisset, quem in statum redactus esset, quemadmodum fame, alijsq. grauioribus torqueretur: eius vicem dolens, Deo scilicet ad misericordiam illũ commouente, fiduciam præbente potentia, vectũ affatim ille a discipulis præberi iussit, aliaq. omnia subministrari, nec contemptos in

THEODORO AC SOCIO MINISTRANTVR NECESSARIA.

posterum,

A posterum, neglectosq. sine cura destitui. atque ita Dei benignitate, viribus confirmatis, mortem illam effugit.] ista Michael Theodori discipulus rerum conscius.

Porro magna Dei prouidentia factum, vt ante hæc ipse Theodorus & Nicolaus concaptiuus a sancta virgine anu iam facta de supernis domus eius, qua detinebantur, in carcere alerentur, vt indicat eiusdem Theodori epistola ad ipsam data, quæ adhuc extat sine principio quæ sic se habet.

Eudoconi virgini[a].] *Caret exordio; quæ autem extant, ita se habent.*

[a] *Theoph. lib. 2. epist. 94.*

In carcere illic detinebamur ego fraterq. Nicolaus, cum ante custodiæ foramen positi custodes neminem, ex impiorum interdicto, propius contingere sinebant. Tum tu (vt superiora quamuis memorabilia prætream) Dei fiducia freta mittebas, quodammodo lactabas, alebas, potum dabas, consolabaris, hortabaris, te ipsa in apertum mor- B tis periculum conijciens. quam quidem nisi te Dei manus præuertens eripuisset, re ipsa pertulisses. Nosti vicinorum accusationes, exactiones magistratuum: Quia a reo munera accepisti; quia aurem mandatis præbuisti, hoc, & illud. Attamen, o fidei magnitudinem! Nec sic quidem commotis illis, vllo modo destitisti. Sed quasi noui nihil accidisset, ministerio iterum insistebas, custodes muneribus concilians, & quod dici solet, Deo per nos peccatores deseruiens, a quo & periculorum liberatio, & præter spem salus. Qua in re cedunt hæc Priscillæ, & Phebæ illi, aut earum in ministerio æqualibus, cuius causa celebrantur a diuino Apostolo? Nullo modo, mea quidem sententia, nisi quod erga indignos. Sed hoc tanto laudabilius. Ibi enim personæ amplitudo vel sensu carentia saxa ad beneficentiam promouisset: hic vero contra etiam sensu præditas languere cogeret despicabilis & spernenda conditio. Cum ergo hæc ita essent, & tu nihilomi- C nus secus agere visa fueris: considera encomium.

DE EVDOCINE VIRGINE LAVDATIO THEODORI.

Suscepimus itaque, egregia virgo, misericordiam, & iure te laudamus, amplectentes simul & collaudantes alia tua ornamenta, temperantiam, obsitam comam, neglectam vestem, in alios quoque beneficentiam, amorem castimoniæ, & quod de ea numquam taxata fueris ab vllo mortalium. O præclaras actiones tuas! O Deo carum & senile caput! Efflorui sti in medio spinarum, sicut rosa: odorem dedisti in medio nationis prauæ atquæ peruersæ, tamquam rectum lilium. Quid reliquum est? Vt permaneas in posterum etiam absque offensione salua, seruansq. cetera omnia Domini mandata. Vt nec prorsus iures Domini nomen, nec vllum aliud contemnas ex mandatis. Hoc vero dico, non quasi accusari te sentiens, sed in omnibus perfectam esse te cupiens, & promissa inde bona consequi. Salutat te frater Nicolaus, & ego dominum ac consobrinum D tuum.] hæc ad ipsam religiosissimam virginem.

Cum igitur sic magnus Theodorus in carcere detineretur, de lapsis ad ipsum Naucratius scribit, ijs videlicet, qui hoc anno (vt vidimus) per hæreticos in transuersum acti, admissi mox sceleris pœnitentes, ad suos rediere, ab eis in Ecclesiam recipi postulantes. Quid autem de his esset agendum, idem Naucratius consuluit magistrum, Theodorum ipsum, qui ad eum de *omnibus quæ* rogasset scripsit epistolam, in qua hæc de his quæ ad eam rem pertinent scripta leguntur[b]: De illis autem quos scribis, erroris sui pœnitentia duci: erga eos qui e corpore nostro sunt, *nostris scilicet monachis*, medici sumus, quamuis indigni. Quam igitur pœnam Oresti, qui ad nos huc venit, per fratres indiximus (neque enim conuenire multas ob causas visum est, vt in conspectum nostrum admitteretur) hanc eamdem & ceteri suscipiant vna cum alijs obseruationibus. Quousque E tamdem? rogas. Quoad Orthodoxæ Fidei redeat tranquillitas. Si mors interueniat, communicent. remissum illis peccatum arbitramur. Quod vero significasti, vos de hac & illa re inter vos dissidere: tollite quæstiones istas, & mutuam pacem habetote.

DE LAPSIS RECIPIENDIS CONSVLITVR THEODORVS.

[b] *Theodor. lib. 2 epist. 11. Cod. Columnen.*

Non sicut qui ab hæresi conuertuntur, recipiendi sunt isti, quamquam & illic quoque non leue discrimen sit, huius ad illam; sed tamquam qui Dei nomen abnegarint, vel ad eius abnegationem Christomachis communicarint, seu metu adacti, seu aliam ob causam. Ad huius enim abnegationem manifesto communicarunt sacram eius imaginem negantibus: quia imaginis negatio ad prototypum transit, vt clamans clamat S. Basilius, nec aliter res se habet, tametsi negationem eleuare quidam velint. Si ergo non prius recte sentientes, nec veritatem edocti, sed diuina quadam prouidentia veritatis lumine illustrati ad nos conuolassent, alia ratio esset: nec illos temere admitti oporteret, nisi ex plurimorum Orthodoxorum consensu, vt diuinus Basilius docet ad eos scribens,

NEGATIO IMAGINIS AD IMAGINATVM REFERTVR.

qui

qui in Mesopotamiam fuerunt relegati ex Aegypto. An nescis quid idem Pater dicat A
in alia epistola? Non agnosco Episcopum, nec inter Christi discipulos illum adnumerarim, qui a profanis est manibus ad Fidei destructionem Præsul electus.

Quales nunc sunt, qui non per ignorantiam, sed dominandi studio in sedes insiliunt, veritatem sponte sua prodentes & præmij loco principatum accipientes. Si secundum
a 1.Cor.15. hominem (inquit Paulus [a]) ad bestias pugnaui Ephesi, quid mihi prodest? Aio & ego, si post negationem vel communionem cum Christomachis, tales statim, sententia vestra, sine pœna recipiendi sunt: cur incassum periclitor in dies, ac non potius ad aduersarios vltro occurrens, Orthodoxis iterum, mox vt facti pœnituerit, sine pœna vlla me ag-
b Ibidem. grego? Nolite seduci. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. [b] Euigilate in Domino. Quæ autem societas luci ad tenebras? vt ad Christomachorum instar res nostræ dirigantur? quoniam ipsi eos qui ab Orthodoxa parte ad illos transeunt, cum gaudio, nul- B
la pœna irrogata, suscipiunt. Væ. Ergo & coronandi nobis sunt negatores Christi, &
c 1.Cor.14. solemni honore afficiendi, vt ab illis quidam eorum affecti sunt. [c] Fratres oro vos, nolite pueri effici sensibus, sed per veram scientiam perficimini.

De his autem qui extra fraternitatem nostram sunt: quis ego sum, vt verba faciam? si cogat tamen quispiam, quoniam quæ plenitudo legis est dilectio suam quoque suadelam habet: hoc ipsum dico, quod de nostris: nam & nostri sunt etiam illi. Presbyter seu subscripserit, seu metu communicarit, afflictionem non ferens, a communione arceatur. Qui enim aduersus Christum communionem inijt: qui potest cum Christo communicare? Priuationis enim sacrificij relaxatio, Synodicæ est consultationis.

Qui post lapsum ad certamen iterum reuertitur: abstineat ab eo loco, quem prius obtinuit: alioqui quomodo innotescat tum ipsimet negatio quam passus est, tum alijs? Non C
possum permittere, quando præsertim iterata eorum pugna insigni quopiam opere non cernitur, quemadmodum in Episcopo Laodiceæ. Neque enim illi ego auctor fuerim sacrificandi, sed communicandi tantum propter celebritatem: sic in monacho vnoquoque, sic in laico. Arcendus est a communione, cum alijs dignis fructibus pœnitentiæ, expectandumq. tempus Fidei Orthodoxæ. Ceterum quoniam & remitti & intendi ab eo fas est, qui pœnam imponit (de communione loquor) si occultis iustæ Dei iræ iudicijs hæreseos tempora prorogentur: licebit etiam ante Synodum in Domino relaxare, prout persona grauius, leuiusq. lapsa est, & pro ea rursum pœnitentia, quam præfefert, tum erga nostros, tum erga externos. Prohibendum non est quin vna epulentur, non tamen vt benedicant ante relaxationem. Hæc sunt, fili, quæ de his habeo in timore Dei & veritate. Si quid noui vel a vobis vel ab alijs proferatur, discam. Fateor enim me in D
multis peccare, & multa nescire, non abnuo. Saluta, &c.] sed de his, lapsis scilicet reci-
d Theod.lib.2. epist.6. 19. 20. 32. 40. 45. 50. 68. 95. 101. 119 139. 154. 202. 211. piendis, aliæ plures extant eiusdē Theodori epistolæ eodem tempore carceris [d] scriptæ.

Quicumque enim suæ salutis cupidi essent, ad ipsum, vti virum sanctissimum, quem & sciebant esse doctissimum, confluebant. Ipse vero regulam disciplinæ adhibens, ex sacrorum canonum præscripto cuncta moderari solitus erat. diuersi enim casus diuersas
e Theod. lib.2. epist.22. ingerebant consultationes, & ab eo responsa diuersa manabant. sicut cum ad [e] Tabalæum discipulum inter alia scribit: Contra voluntatem est, inquit, si quis Orthodoxi os violenter aperiens, hæreticam communionem infundat. quod fecerunt olim hæretici, & faciunt (vt accepi) huius temporis Christomachi.] ex quibus intelligi potest, quanta furerint rabie Iconomachi in Orthodoxos, vt cogerent eos ad communicandū cum ipsis.

Sed quid accidit admiratione dignum? Quo tempore tot Præpositi monachorū & alij E
FEMINAE FORTES IN CONFESSIONE. qui videbantur esse columnæ corruerunt: erigunt vexillū Confessionis feminæ sexu fragiles: Moniales siquidem triginta vnius monasterij ea de causa & carcerem & verbera
f Theod. lib.2. epist.59. pertulerunt. ad quas extat [f] eiusdem Theodori epistola, qua ipsas commendat atque hortatur ad perseuerantiam.

Monialibus.

Debeo si quid aliud, humilis ego vos, Domini reuera sorores, matresque, vt veritas ipsa dixit, verbis hortari, & monitis accendere, quæ propter Christum, & spiritualis matris priuationem, & mutuam a vobis separationem, & sancti cœnobij ademptionem, & carceris custodiam sustinetis, verbera iam ante pro veritatis confessione perpessæ. Sed quid satis magnum dicam, præclarum encomium vestrum extollens? vnius monasterij congregationem vniuersam, sororum numero triginta hoc tempore, cum vna deflexerunt

Principes

A Principes & ſubditi, verbum Domini mortis metu reijcientes, monachi etiam ipſi & moniales, licet pauci quidam ſint reliqui, ſic animis conſpiraſſe, certamenq. pro Chriſto ſuſcepiſſe, hoc vero cum priſcis eſt temporibus comparandum. Sanctorum quadraginta hæc ſimilitudo, aliorumve quorumpiam e beatis victoribus expreſſa imitatio.

MONIALES LAVDANTVR EX CONFESSIONE FIDEI.

Quam beatæ vos eſtis, alia aliam ardenti zelo ſuperans, & omnes pariter ad confeſſionis ſtudium ſe inuicem acuentes? Dignum angelicis choris, Martyrumq. cœtu ſpectaculum, Deo in primis gratum, cuius cauſa ipſæ afflictiones. Adeſte igitur, filiæ cæleſtis Hieruſalem, veræ vitis palmites, Verbi haud dubiæ diſcipulæ, diuinum in morem exultemus, Chriſto confiteamur, qui vos ad hæc toleranda confirmauit. Deinde ad futura quoque accingamur. Quidnam hoc rei eſt? Etſi rurſum verbera, etſi vincula, etſi ignis, etſi gladius: nullo modo refugere, ſed lætis animis perferre omnia cupere cũ Chriſto. Enim-

B uero poterimus. Quandoquidem dixit: [a] Omnia poſſibilia credenti. Cernitis qualia ſint encomia? Quid demum futuræ retributiones, Regnũ cælorum, gaudium ineffabile?

a Marc. 9.

Nulla ergo ſatanæ ſuccumbens, nulla vitæ amans, ſicut illi quadraginta, in his triginta reperiatur. Illi abſtinentiæ ſymbolum, vos ſanctæ Trinitatis ſimulacrum tripliciter decumatum. Talis eſt infima & nihili exhortatio noſtra. Vos vero preces mihi, o matres ter beatæ, ad ſalutis compendium rependite.] hactenus ad moniales Theodorus, qui & alias [b] eiuſdem argumenti antea dederat, laudans eas quod hæreticis non communicent: deinde petentibus tradidit præcepta vitæ perfectæ.

b Theod. lib. 2. epiſt. 19.

MARIAE IMP. CONFESSIO.

Enituit & tunc Imperatricis Mariæ confeſſio. iſta illa quidem, quæ nupta Conſtantino Irenæ filio, cum ipſe præter ius faſq. mœcham ſibi in coniugem coniunxiſſet, in monaſterium detruſa, ea occaſione bene vſa adeo profecit, vt hoc perſecutionis tempore

C victricem ſibi texuerit in confeſſione coronam, exilium paſſa, prout ipſius Theodori ad eam epiſtola ſcripta ſignificat, quæ ſic ſe habet [c].

c Theod. lib. 2. ep. 182. ex Cod. Colum.

Mariæ Reginæ.

Quales nos & quinam abiecti ſumus, quos in occurrentibus moleſtijs defendere, & laudibus ſupra modum efferre & conſecrare dignata ſit præcellens dominatio tua? Attamen quod iſtam pietatis tuæ dignationem ſuſceperimus, res ipſæ fidem facient. Quando etiam neceſſarium eſt, multos falſa ſuſpicione liberari, quæ huiuſmodi occaſionibus obrepere ſolent, nimirum, effuſus enim ſermo in multos diſpergitur, verum in ſingulis haudquaquam obtinens vſquequaque. Nos vero quibus verbis vtemur, afflictiſſimi cordis tui dolorem abſtergere conantes? Aut quonam molliore contactu aſperrimum animi ſenſum lenire poſſimus. Pertuliſti ergo (vt ab initio prouehatur oratio) iniuſtum

MARIA EXILIVM PASSA OB CVLTVM SS. IMAGINVM.

D coniugis diuortium, ab Imperio ſimul itidem auulſa, cuius rei cauſa concuſſus eſt mundus. Miſerandum ſpectaculum! Adultera purpuram gerens, & Regina pullo amictu tecta: Famula imperans, & domina ſeruiens. atque vt cetera omittam quæ tibi, quæ paſſa es, notiora ſunt, quam nobis ignorantibus: exilium pro veritate pertuliſti a proprijs viſceribus ſeparata. *Ex quo & dolor tibi* ſummus & laus præcipua erga Deum, piosq. omnes. Tertia plaga hæc eſt, de qua, quid deceat, proferre iuſſi ſumus. Et alia quidem alij pronuntiant. Filiam matri adeſſe, eamq. ſequi oportere. Hoc enim aiunt, videre eſt in belluis natura fixum inſtinctum. At nos tenues, illud Domini: [d] Quæ eſt

d Matth. 11.

mater mea, & qui ſunt fratres mei? atque iterum: Si quis venit ad me & non odit filiam, non eſt me dignus: religioſam pietatem tuam domi manere, Auguſta palatium obtinente, in quo cernitur Euangelicus gladius ſectionem inducere. Hæc, ignoſce domina,

E cum multa cordis attentione & ſolicitudine auſi ſumus, tamquam in aurem loquentes, ſcribere, pro ambabus orantes meliora & ſaluti propiora & nunc & in futurum.] hæc Theodorus ad Mariam cum eius filia Auguſta tunc regnans, matrem Mariam ad ſe ſtuderet, vt ſecum degeret, euocare: quod fieri non debere, ex Euangelica lege admonuit, ne cum hæreticis communicaret aliquo modo, vel cõmunicantibus cum hæreticis communicatione vllatenus iungeretur.

Vides ex his, Lector, Orthodoxos omnes in vnũ Theodorum ad conſulendũ eum reſpexiſſe, & de rebus dubijs habuiſſe confugiũ, relictũ ipſum in Eccleſia illa, cui incubabat hæreticus Patriarcha, tamquã diuinum oraculum vocale omnibus eum interrogantibus, iã & voce ſanguinis vehementius clamans. Vt plane vel in Theodoro Apoſtolica ſententia appareat experimento probata, qua Paulus Apoſtolus [e] de ſeipſo dicit: Pro Euãgelio laboro vſque ad vincula, quaſi male operans, ſed verbum Dei non eſt alligatum.] Ete-

e 2. Tim. 2.

nim neque carcere, neque vinculis, neque custodibus valuit impediri vel præpediri, neque comminationibus vel pœnis potuit prohiberi, terroribusq. vetari, neque verberibus iteratis contineri, vel inedia arctari, atque constringi, vel quid minimum detineri quo minus liber animo perseueraret, & libere curreret, longe lateq. per vniuersum Orientalem orbem excurreret Spiritus [a] pennis verbum Dei instar columbæ deargentatæ quocumque velit pro voluntate volantis.

a Psal. 67.

DE THEODORI EPISTOLIS IN CARCERE SCRIPTIS.

Credi vix potest, quot hoc tempore litteras scripserit hortatorias ad martyrium, catecheticas ad institutionem, dogmaticas aduersus hæreticorum obiectiones, consolatorias ad concaptiuos, luctuosas ad lapsos, canonicas ad resipiscentes, remedia ex præscripto canonum continentes: vt plane in summo ocio & maxima libertate eum constitutum fuisse quis dixerit, qui cuncta ab eo hoc tẽpore scripta consideret, & plures illi inseruisse notarios, famulos astitisse tabulas ex confertis armarijs ministrantes, & ad scriptionẽ ceram parantes, tabellariosq. crediderit etiam plurimos singulis diebus ad iter accinctos, expeditos in diuersas orbis partes mittendos pro foribus semper astitisse paratos. Summa hæc est potentia verbi Dei, qui omnia [b] quæcumque voluit fecit in cælo & in terra; & [c] vocat ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt; & voluisse tantum, perfecisse est.

b Psal. 134.

c Rom. 4.

DE EPISTOLIS THEODORI IN CARCERE SCRIPTIS.

Numerum excedit ducentarum epistolarum summa quas Theodorus persecutionis tempore exul, & in carcere constitutus conscripsit: extant ipsæ singulæ. ex quibus paucas quæ magis ad contextum historiæ spectare noscuntur, hic tibi annis singulis quibus sunt scriptæ, curauimus describendas, Apostolici quidem spiritus odore flagrantes, eorumdemq. glorioſa stigmata referentes, dum quot apices, tot vibices glorioſæ confessionis legentibus repræsentent, & in charta versus fluentes ex eius corpore riuos sanguinis manifestent. Sed iam reliqua, quæ sunt eiusdem Theodori anni huius rerum gestarum & scriptionum monumenta reddamus.

DIABOLI NOVA FRAVS ADVERSVS CONFESSORES.

Hostis humani generis cum plurimum cruciaretur ipse cruciamentis Sanctorum: ad fraudes ex more confugit, si quomodo posset robustos Christi athletas reddere debiles, atque a certamine reuocare. Quid agit? Ore negantium loquitur, & hæreticorum lingua viperea sibilans, illud asserit & euulgat: frustra gloriari in confessione fideles, & exultare de corona martyrij Orthodoxos, longe procul abesse significans, vt pro Christo pati dicantur, qui pro imaginibus subeant illata supplicia: sed sicut pro imaginibus fuisset susceptũ certamen, ita imaginaria spes esset de præmio consequendo. Ista audiens Theodorus: mox occurrens, ad omnes Christi Confessores vbique degentes hanc scribit epistolam [d], qua primum eos laudat qui talia paterentur.

d Theod. lib. 2. ep. 21. ex Cod. Column.

Theodorus ijs qui propter Dominum in diuersis carceribus detinentur dilectis fratribus salutem.

THEODORVS EX CARCERE SCRIBIT AD CONFESSORES IN CARCERE POSITOS.

Quidnam hæc rei sunt, quæ videmus? Gaudium & exultatio; quoniam martyria pro Christo inire dignati fuimus, quia carceribus & tormentis pro Dei verbo traditi sumus: quia plagis & contumelijs propter Christum, qui pro nobis verbera, opprobria, mortem denique passus est, subditi sumus. Quis non laudet? Quis non gloriæ ducat? Oriens lætatur, gaudet Occidens; vniuersæ per quatuor mundi cardines exultant Ecclesiæ. Et quid terrenum orbem loquor? cælum ipsum gaudio repletum est. Quod non solum supremus Antistitum nostrorum, Episcopi ac sacerdotes, præsides cœnobiorum, & discipuli, sed monachæ etiam ipsæ cũ moderatricibus suis martyrij scammata ingressæ sunt: mitto illos dicere, qui in desertis & montibus, in speluncis & cauernis terræ exules affliguntur, & dura pro Christo persecutione vexantur. Merito itaque, fratres mei dilecti ac desiderandi, gaudium & corona mea, gaudeo & congratulor vobis. Id ipsum autem & vos gaudete & congratulamini mihi: beati Pauli [e] sunt hæc verba, sed tempori congruentia: omnia siquidem ad doctrinam nostram scripta sunt, & imitatores sui nos esse obtestatur.

e Philip. 2.

Primum ergo illud vere dixit, non quantum volunt, cupiuntq. ij, qui nos vexant, ærumnis & afflictionibus nos premi: sic enim intolerabilis foret tentatio, qualis quæ a dæmonibus occulte nobis infertur, sed quantum permittit certaminis præses & particeps nobiscum Christus, qui pro cuiusque virium modulo ac mensura iusto iudicio agones immittit, vel ad delictorum vindictam, si modo sponte ad id patiendum accedimus, vel ad victricium coronarum retributionem, e gloria in gloriam progredientibus. Non enim ijsdem nos, quibus Petrus & Paulus cum æqualibus, aut Georgius aut Demetrius cum similibus, aut Thecla cum Febronia cum paribus affecti tormentis fuimus, quibus,

cum

A cum multum diligerent, abundarunt & Christi conceſſæ paſſiones. At quibus exigua eſt caritas, ijs minora etiam pati conceditur; vt dolere atque ægre ferre, quod multa non patimur, non turbari nos deceat, neque frangi ob mediocria hæc ſupplicia quæ ſuſtinemus.

Quod ſi ceciderimus (quod abſit vel cogitare) non ad diuini iudicij permiſſionem, ſed ad eius qui emollitus eſt, remiſſionem, ignauiam, impietatemq. referendum. Deus enim vires dedit aduerſus dæmonis potentiam, victorem volens athletam ſuum fieri: hic vero negligentia ſua patientiæ arma proijciens perijt. Teſtis horum qui clamat: [a] Fidelis Deus qui non patitur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet cum tentatione etiam prouentum, vt poſſitis ſuſtinere. Ne igitur erubeſcamus teſtimonium Domini noſtri Ieſu Chriſti: Nec vinci nos patiamur a Thadæo Martyre nouo, ijſq. qui vna B confeſſi poſt eum abierunt, quorum ipſi nomina tenetis. Martyrum ſanguine irrigata eſt etiamnum Eccleſia Dei, atque adeo irrigatur per eos qui decertant, & varijs ærumnis afflictantur. Sanguinem fundit qui incluſus tenetur, qui ab alijs ſeiunctus eſt, qui in anguſtijs coactus, qui ab omni conſpectu remotus, qui rebus neceſſarijs deſtitutus, qui eſurit, qui ſitit, qui ſolis radium non videt, quotidie [b] moriens, vt loquitur Paulus: & tota die mortificatus, vt canit [c] Dauid. Sed ſi commortui erimus, conuiuemus & ſuſtinuerimus, & conregnabimus cum eo. Superioribus ſæculis elegit gratia quos elegit ad Chriſti teſtimonium: exoriuntur per ætates ſingulas Martyres. Neceſſe enim eſſe, vt veniant ſcandala, dixit Chriſtus [d], vt ſolis ritu reſplendeant electi, & zizania nocturna ſua obſcuritate manifeſta fiant.

[a] 1. Cor. 10.
[b] 1. Cor. 15.
[c] Pſal. 43.
[d] Matt. 18.

Simus, fratres, in natione hac praua & peruerſa, tamquam ſtellæ lucentes in tene- C bris hæreſeos: ſicut elegit nos Chriſtus in gloriam ſuam, ad laudem Fidei orthodoxæ. Quemadmodum nobis ij qui olim fuerunt, ita & nos poſteris ſtabilimento atque exemplo ſimus, vt in die Domini exultantes reperiamur. Et vero clarius atque manifeſtius, quam maiores noſtri, teſtimonium habemus. Non enim de Chriſti naturis, aut voluntatibus, & ceteris quæ in quæſtionem vocata fuerunt, quorum altercatio quoniam in notionibus ipſis poſita erat, nullam ſub ſenſus demonſtrationem dabat, ſed de ijs quæ cogitationes ſimul atque oculos feriunt, dubitatio eſt, ſeu potius impia negatio. Chriſtum ſiquidem aduerſarij non ſolum effingi poſſe negant, eodemq. modo Deiparam atque Sanctos, verum expreſſos etiam abolent, errorem ac perniciem animarum ſacras imagines eſſe affirmantes. O Iudaicam pariter & Ethnicam impietatem!

CONTRA ICONOCLASTAS.

Nulla igitur vniuerſe, aut quod ad ſubſtantiæ differentiam, varietas in eo de quo ſermo D eſt. Ait Iudæus aut Ethnicus Chriſtiano: Nega Chriſtum, nega Mariam. Hoc ipſum ait & Iconomachus. Imago enim Chriſti & Deiparæ eodē nomine Chriſtus & Deipara nuncupatur. Quare qui imaginē negari iubet: eum cuius imago eſt negari haud dubie iubet. Non mea hæc ſententia, audi quid Moyſi dicat vniuerſorum Deus: [e] Fac Cherubim; & tamen Cherubim imagines fieri iuſſit. Nec enim Cherubim naturam deſignaſſe, mentis compos vllus dicet. rurſum: [f] Fac ſerpentem æneum. & hic quoque ſerpentis imaginem exprimi iubet. Verum hæc eſt natura prototypi & exempli ab eo ducti, vt exemplum archetypi nomen ſumat, & vno ſublato alterum tollatur, tamquam qui ſimul ſint. Erat Angelus, ideo & Angeli imago: erat ſerpens, ideo & imago ſerpentis, atque ita rei cuiuſque. & vocantur interdum quidem imagines, quorum re ipſa ſunt, interdum vero propter habitudinem, tamquam atchetypa ipſa nuncupantur, & non imagi- E nes eorum. Hoc modo diuinus Apoſtolus: [g] Super eamq. (inquit) Cherubim gloriæ obumbrantia Propitiatorium, prototypi nomen tribuens imaginibus.

IMAGO SEMPER PROTOTYPVM REDDIT EX DIVINA SCRIPTVRA.

[e] Exod. 15.
[f] Num. 21.
[g] Hebr. 9.

Audi & Baſilium Magnū: Exprimitur etiam in tabula certaminis præſes Chriſtus: non enim, ait, exprimatur imago præſidis certaminum Chriſti. Audi & Nyſſenū Gregorium: Præſto eſt Iſaac, Iſaac imaginem Iſaac appellantem. Audi Chryſoſtomū: Vidi Angelum in imagine; non enim imaginem Angeli a ſe viſam dixit, ſed Angelum. In imagine quippe prototypum repræſentatur, ſicut a typo Crucis, Crux ipſa viuifica. Quatenus inſeparabile eſt vnum ab altero in adoratione, propterea & archetypi nomen obtinet imago. Crux enim Crucis typus appellatur. Sic de Rege, omniq. homine, & de omni alia re vere dicere liceat, Regem dici etiam Regis imaginem, ait diuinus Baſilius, & Petrum Petri imaginem, & Paulum Pauli imaginem (dicam aliquid ſublimius) & Deum quoque hominem dici, tamquam Dei imaginem. Ergo iuxta ea quæ Baſilius docuit, etiam

EX PATRIBVS IDEM PROBATVR.

Christus imago Christi. Dixit enim (iterum dico) Exprimatur in tabula non imago A
Christi, sed Christus.

Quod si hæc non ferunt contentiosi, primum diuinas voces improbant, deinde Christum hominem non esse, si non verbo, re ipsa docent. Si enim est homo, depingitur vtique; hominis enim proprietas prima est depingi: si vero non depingitur, homo non est, sed carnis expers; & nondum venit Christus, sicut Iudæi nugantur. Hanc ob causam & Deiparam quoque depictam delent, & Sanctos omnes, quasi non Mater Christi, nec famuli Christi essent. Exclamat vox aurea: Verbis tuis opera mihi credibiliora sunt. Consequitur ergo Iudaizare reuera Iconomachos. Et qui ab eis patitur propter Christum,

VERE MARTYRES QVI PATIVNTVR PROPTER CHRISTVM.

& pro Christo patientē, propter Deiparam & pro Deipara, propter Sanctos & pro Sanctis quibuscumque, Martyrem irrefragabilem & Confessorem Christi esse qui decertat & resistit. Nec opponi contra quicquam potest. B

Machabæi Martyres facti, quod suillas carnes edere abnuerent, Præcursor Christi propter iudicium veritatis, alius qui obolum offerre nollet ad structuram idolij: alius aliud ob mandatum. Quid enim attinet multa loqui? Et hic qui manifeste decertat, Martyr non erit, vt miseri quidam affirmant? Martyr plane verus, nulla re discrepans ab illis, quos Ethnici vel Iudæi Martyres fecerant: Et Martyr ac testis in cælo fidelis. Omnino ergo, si quis Crucis typum spernit, in Christum ipsum contemptum hunc torquet: multo magis qui imaginem Christi negat, negationem in Christum refert. Sic qui martyrium pro alterutro suffert, Martyr verissimus, ac magis etiam in imagine, quia typus signum, imago forma est Christi.

Obsecro, fratres mei sancti, cælestis vocationis participes, primum quidem memoriā mei faciatis orantes, vt quæ dico, re præstem, nullis cedens nec apertis nec occultis in- C
sultibus. Deinde vobis ipsis attendatis & præsenti certamini. Nec vero cogitationibus vramini ex inopia scientiæ in harum rerum contemplatione, quæ a prouidentia alto consilio gubernantur, quod assequi nequit humana intelligentia, nec vobis id contingat, quod canitis: [a] Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, quia zelaui super iniquos, hoc & illud videns. Sed audite potius dicentem Dominum: [b] Expecta in die resurrectionis meæ. Et: [c] Qui sustinuerit vsque ad finem, hic saluus erit.] hæc Theodorus, qui & eodem etiam argumento aliam ipso quoque tempore scripsit [d] epistolam ad Abbatem quemdam in carcere cōstitutum, ostendens imaginem ad prototypum relationē habere, ita omnibus vbique in omnibus cōsulens, inuigilans cuiuscūque saluti.

a Psal. 72.
b Marc. 10. Luc. 9.
c Marc. 24.
d Theod. lib. 2. ep. 23. ex Cod. Colum.

Quod autem ita, vt vidisti, Theodorus in carcere constitutus, confectus ærumnis, haud diu viuere se posse putaret: & hoc prouidit, vt quasi proxime moriturus vice testamenti D
epistolam scriberet, qua veniam peteret, si quem ex fratribus offendisset, significans & ipsum pariter ignoscere illis, a quibus esset offensus, monens tamen lapsos de perpetrato delicto debere peragere pœnitentiam. epistola sic se habet.

Fratribus absentibus [e].

e Theod. lib. 2. epist. 22. Cod. Column.

Semper quidem ad mortem omnia disponere Christianum oportet: sed tum maxime cum ærumnis mortis minas intentantibus vrgetur. Quando igitur hoc in statu sunt res nostræ, sæuiente persecutorum rabie, ob Christi caritatem, præsens scilicet testimonium confessionis eius; nec scire possum, quid subito euenturum sit mihi ab alijs seiuncto, proculq. a vobis fratribus ac Patribus meis circumcluso: recte facturum me existimaui, si supremam veluti vocem hanc epistolam vobis commendarem, & per vos vniuersæ fraternitati. Melius enim est sæpe testari, & expectare, quam vitæ longioris expectatio- E
ne subito abripi, & intestatum inconsulto relinqui.

TESTAMENTVM THEODORI IN CARCERE CONSTITVTI.

Quid ergo nunc restat, quandoquidem sæpe, quæcumque dicere conueniebat, vel graui quopiam morbo decumbens, vel instante persecutione recensui, memoriæq. suggessi; neque nunc opus est, quæ dicta sunt, iterum repetere? Hoc primum, fratres mei, vt veniam mihi detis omnium, quæ præter rationem in gubernatione aduersum vos dixi vel egi tum verbo, tum factis. [f] Delicta enim quis intelliget? & [g] Offendimus omnes, egoq. præsertim omnium hominum nequissimus. Vnde & preces vestras imploro ad consequendam salutem ærumnosæ animæ meæ. Deinde pro ijs, qui propter peccata mea segregati, auulsiq. a nostra in Spiritu sancto congregatione sunt fratres. Est quidē, est plane omnibus patefactum, quod eis impendet iustum Dei iudicium. Verumtamen quia filij sunt & membra, condolendum illis est, & amplius contestandum. Dico autem

f Psal. 18.
g Iac. 3.

A tem fratri Leontio, Maximo, Clementi, alijs omnibus qui seipsos quacumque inanis prætextus specie segregarunt. Et quæ in me quidem admiserunt, & olim dixi, & nunc dico, ignoscendum illis est. Sed quoniam quæ in Deum commissa sunt, hominis non est, si absque pœnitentia maneant, soluere; illi autem nondum pœnitentia tacti videntur, quin alia insuper hæc & illa egisse, quæ ipsi norunt: obsecro, vt per vos siue nunc, siue post mortem meam hoc illis denuntietur, Videtis fratres terribile & ineuitabile iudicium, nisi digna Deum pœnitentia placaueritis. quantum enim ad me peccatorem, ignoscendum vobis est. Hoc erat, quod nonnihil me contristat, & menti occurrit, quod vt erga omnes perficiatis vos oro. Valete in Domino.]

Qui ergo modo pressus angustijs eiusmodi breue admodum per litteras testamentum conscripsit, maiori postea proxime moriturus, aliud longe prolixius confecit, quod
B suo loco inferius ponetur.

Quod ad hoc ipsum quoque tempus spectat, post elapsum scilicet persecutionis biennium, idem Theodorus litteris veneratus est Theophylactum Episcopum Nicomediensem egregium Confessorem. Etsi enim maxima Episcoporum pars tempori inseruiens perfidiam sequuta est Imperatoris, vel saltem nefariæ eius (vt vidisti) communionis particeps facta est: non defuerunt tamen, licet pauciſſimi numero ex Episcopis, qui carere sedibus, in exilium deportari, aliaq. grandia quantumlibet pati delegerint potius quam misceri scelestis, inter quos iste (vt diximus) Theophylactus enituit Episcopus Nicomediæ, quem vocibus triumphalibus iure meritoq. Theodorus est prosequutus, hanc ad eum e vinculis epistolam scribens [a].

a Theod. lib. 2. epist. 4. Cod. Colum.

Theophylacto Episcopo Nicomediæ.

C Biennium est, cum in hac cura & cogitatione versor, vt scribam ad sacrum verticem tuum: & vix nunc tamdem impleo desiderium humilitatis meæ. Sed recte, quod dignus habeor, qui per litteras salutem patrem meum, columnam veritatis, rectæ Fidei fundamentum, custodem pietatis, Ecclesiæ firmamentum, victorem virum, Christiferum Pontificem, confessionis Dei Martyrem. An non enim martyrij corona tibi præsto est, qui propter Christum exul & peregrinus graues ærumnas sustines, idq. in corpore tum natura sua imbecillo, tum pristinis sat scio asceticæ vitæ laboribus attrito? Gloriatur in te Orthodoxorum chorus, lætatur Nicomediensium ciuitas, & triumphat orbi terrarum te ostentans, & vetera olim decantata præsulum suarum probra depellens. Ac si proprie magis loquendum est: Exultat animo S. Tarasius, ex caula, manuq. sua prius ouem, tum pastorem inclytum videns, depugnantem modo, & discrimen omne petentem pro Fide orthodoxa, cui quod in se erat, per Synodum Dei gratia contulit tempo-
D ribus Augustæ, quæ pacis cognomen gessit & pacem dedit, ita vt res ipsæ nominibus apte congruerent. Verum illa quidem sic fuerunt; præsentia vero amara & luctuosa. Qui enim aliter? altaribus exterminatis, euersis Ecclesijs, sursum, deorsum, omnia miscente hæresi, & Christum cum Matre & seruis suis persequente.

THEOPHYLACTVM EPISC. NICOMEDIAE LAVDIBVS PROSEQVITVR THEODORVS.

An vero persecutionem passi non sunt, deiectis & prostratis ipsorum imaginibus? Num ergo si viuifici ligni typus aboleatur, sublatam e medio Crucem quis neget? Quod si in typo dici hoc nullo modo potest: cur non idem etiam in imagine fatendum sit? Imago siquidem & typus ipse est, ac vice versa recurrit oratio. At quisnam ego sum miser, & sacrorum peritus, qui hæc diuino Patri & magistro edisseram? Tu ipse nos, sanctissime, perfectiora doce, vt diuinis imbutus. Tu factis instrue ad fortiter ferendam præ-
E sentem seu castigationem seu probationem, quorum illud prius in nos quadrat propter peccata, posterius in te propter diuinam caritatem Christi, quem tu orare ne cesses, vt impietatis vmbram discutiat, & sereno tranquillæ Fidei diluculo permutet.] ita modo. sed ad eumdem rursus eodem argumento [b] scribens, statum deformem Ecclesiæ temporis præsentis deplorat.

b Theod. lib. 2. epist. 26. Cod. Colum.

RVRSVS AD EVMDEM THEODORVS DEPLORANS STATVM ECCLESIAE.

Iamdudum optabam beatitudini tuæ scribere, sed defuit mihi copia tabellarij: nunc Dei voluntate nactus, expleo desiderium, quod in te iure suscepi, non solum ob tuam in Domino confessionem, sed peculiariter etiam ob egregios præ multis mores tuos & suauitatem, candorem, gratiam, & mellitam conuersationem, affabilitatem in congressibus, & supra omnia beneficentiam, ex quibus sacræ animæ tuæ character, etsi non inspectus, ornatus visus est virtutum varietate. Sed de hac re satis: nec enim tempus est encomiorum. Quid vero tibi, o beate, visa sunt hæc quæ geruntur? An non prope Iu-

daismus aut paganismus? Detractus est ornatus Ecclesiæ, sacrarum ædium facies, igni tradita sunt sancta. Alia quædam forma cernitur in Christianismo, si Christianismum dici fas est & non potius Iudaismum. A

a 3. Reg. 19. Nunc opportunum est vt dicatur: [a] Domine Prophetas tuos occiderunt, & altaria tua destruxerunt. Et quidem occiderunt, & quidem destruxerunt. Eradere enim & effodere faciem eorum, quid aliud est quam aperte destruere? Aufer hominis faciem, non iam homo erit, sed abortiuum quiddam, si tamen viuere possit. b Psal. 73. [b] Incenderunt igni sanctuarium tuum. & hoc vere item. Omnem diuinam imaginem quacumque materia expressam concremantes. Apertum est os blasphemum, Christum idolum appellans, & Deiparam & Sanctos: archetypi siquidem nomen retinet etiam exemplum, quando & adorationem quoque; idcirco typum omnem Crucis Crucem appellamus, & viuificam Crucem adorantes amplectimur. Verum hæc ego humilis deploraui, non quasi B erroris perniciem ignoret exacta sapientia tua (ne stultus videar) sed vt cordis mei dolorem ipse leniam commemorando. Solent siquidem narrationes cum efferuntur, occultas leuare molestias. Atque vt illam vna excitem ad Deum enixius deprecandum, vt celerem vindictam prauæ huic hæresi reddat ad populi sui salutem. Ora etiam pro me minimo filio tuo, Pater sanctissime.] hæc ad Episcopum Nicomediæ.

Quod vero ad reliquos Confessores Episcopos pertinet: Enituit hoc quoque tempore & Theophili Episcopi Ephesi decorata sanguine clara confessio, quo nomine ab eodem Theodoro plurimum commendatur, cum ab exilio scriptam ab eo accepisset epistolam cum eulogia, dignam quidem vt hic perenne eius gloriæ monumentum intexatur in tanti memoriam Confessoris. sic enim se habet.

Theophilo Episcopo Ephesi [c]. C

c Theod. lib. 2. ep. 41. ex Cod. Colum.

THEOPHILVS EPISC. EPHESINVS CONFESSOR AD QVEM THEODORVS.

Et sacram epistolam tuam accepi tamquam diuinitus scriptum libellum, & eulogiam simul suscepi, veluti amoris igniculum. Et quis ego sum miser, qui a sancto ore tuo sic lauder, qui nec corrigiam calceamenti tui soluere dignus sum? En humilitatis Deum æmulantis proprietates! Tu beatissime Pater, qui magnus & diceris, & extolleris, & prædicaris Orienti atque Occidenti, maximi Apostoli, Euangelistæ ac Theologi thronum digne condecorans per ea quæ passus es, & pateris etiam nunc, carnis tuæ sanguine vitam illustrans, & pingi Christum confitens vt corporeum, non sicut impij faciunt, negans, quando depingi eum non admittunt. Quod enim non exprimitur imagine, nec corporeum quidem est. Mitto dicere quod Angelus incorporeus cum sit, per sensibiles imagines exprimi a Theologis traditum est. Hi vero etiam corporeum Dominum, & incorporeum famulum, Deiq. Matrem cum omnibus Domini ministris depin- D gi negarunt, per imagines videlicet prototypa ipsa simul negantes. Neque hoc intelligentes, ea propriæ figuræ ac characteris susceptione vim suam & statum obtinere, quo sublato vel dedecore affecto, tollitur proculdubio & dedecore afficitur eorum vis omnis & dignitas. Attamen intelligere nolunt, vt benefaciant & meliores fiant. Illis vero aduersus stimulum calcitrare licet. Te vero potens manus custodiat ad gloriam Ecclesiæ suæ, vt columen, vt fundamentum vt propugnaculum, videamusq. te humiles, aut inde in Asiaticam terram redeuntem; sicut illi olim ex Pathmi custodia solem Euangelij; aut in cælis [d] supra decem ciuitates pontificaliter glorificatum.] hæc ad Theophilum, ad quem hæc breuiter rursum.

d Luc. 19.

Theophilo Episcopo Ephesi [e]. E

e Theod. lib. 2. ep. 70. ex Cod. Colum.

Cum epistolam fœnori dedissem, expectabam vt debitum caritatis reciperem; sed quia non accepi, cupio iterum fœnerari: dulce mihi valde hoc fœnus, hoc est, cum sacro capite tuo colloqui pro Christo patiente, vel potius Confessoris instar coronato & exornato. Non enim quibus oculis videt mundus, ijsdem mens cernit, Deum ac diuina conspiciens. Ille siquidem corruptibilia & pereuntia bonorum nomen obtinere censet, male iudicans & peruerse: hæc vero illud ac solum beatum ducit, quod non his regionibus definit voluptatem, sed futuro sæculo repositum est ad interminum gaudium animi iucunditatis. Hoc modo sanctitatis tuæ res intuens, gaudeo & gratulor, desideratissime. Contempsisti gloriam terrenam, elegisti cum Christo humilia & contemptibilia, immo vero tribulationem & angustias, verbera & exilia. Quam beata sunt quæ egisti? quam laudanda quæ passus es, Orienti, Occidentiq. celebrata, in cælis descripta, Angelos exhilarantia, Confessores ac Martyres oblectantia, dæmones & his

sensu

A sensu ac moribus similes Iconomachos pungentia? Merito igitur tibi congaudeo, princeps Patrum, *vtpote Archiepiscope*. Sed peto vt pro me etiam ores misero vndequaque, vt non excidam a vestigijs constantiæ vestræ.] Ista ad Theophilum Ephesi Archiepiscopum. Sed recenseamus ceterorum coronas Episcoporum.

Inter alios Episcopos Confessores nobilitatus est valde Iosephus ipsius Theodori germanus Archiepiscopus Thessalonicensis, de quo etiam sæpe superius, qui tum verbis, tum scriptis Fidem Catholicam aduersus Iconomachos fortissime propugnauit, vt indicant eiusdem ad eum redditæ Theodori litteræ. describemus hic eas quod plura habeant, quæ ad præsentis temporis statum & ingruentis persecutionis tragœdiam spectent. sunt plane pijs Lectoris auribus dignæ, his verbis conscriptæ [a].

IOSEPH ARCHIEPISCOP. THESSALONICAE CONFESSOR EGREGIVS.

a Theod. lib. 2. epist. 31. Cod. Column.

Iosepho fratri Archiepiscopo.

B Quantum quidem ex litteris, de valetudine tua nihil cognoui. Sed heu peccatis meis, quod hæc ita euenerunt. Indicatum enim mihi est a fratribus de aliorum atque aliorum interitu. & hæc quidem diaboli vis. Sed laus Deo, qui hæc eos cælauit, qui rerum potiuntur: multis enim impendebat periculum. Quin etiam perijsse simul Iambos, quos contra Iconomachos scripseras. omnino autem sine exemplo & nota eos mittere non debueras. Hæc sane contristauerunt nos, vt par erat. ego vero iterum alloquor sanctitatem tuam, faciem videre desiderans: cuius enim potius? aut non semper? neque id ex natura tantum, sed ex actionum conspirante societate, non humi nata, sed cælitus profecta, a primis fere carceribus in hanc diem, vt sciunt omnes; ac formauerunt parentes corporaliter dicam ac spiritualiter. Vtinam autem sic maneamus etiam in posterum, vt a te non diuellar peccatorum meorum multitudine. Ex diuina prouidentia consentiC tes, & ex eorum consuetudine qui genuerunt. ac vota quidem nostra talia sunt.

Cetera autem qualia & quam multa in Ecclesia Dei gemitu ac lachrymis digna, iam prorsus audisti. Quæ enim ne prisci quidem contra Christum egerant hæretici, ea nunc maiori rabie patrata sunt. Et dormit Christus, & falsum incredulitatis mare intumescit, extremam perniciem afferens. Sed adsunt tecum germani discipuli, qui Christum ad increpationem, periculiq. depulsionem exsuscitent. Abijt & meus in habitu susceptor ac sponsor, vir bonus, confessionis præmium reportans in molestissima (adeo vt in lectulo se ipse versare non posset) infirmitate. Quo modo? Resistens, abductus est & custoditus, deinde etiam relegatus, atque ita martyrium consummans. Itaque non despexit Dominus subiectionis eius labores, quantos nosti; tametsi proprer peccata mea inter Mœchianos deprehensus fuerit, corpori parcens, non animo item abreptus, vt res ipsa D declarauit. Propterea cœtui a Deo subductus, in alteram partem victoriam vertit, quemadmodum & Mediciotes, atque adeo Nicænus quoque, vt litteris ipsis edoctus sum. Et quid hunc aut illum dico? Mihi enim persuadeo, sic affectos esse omnes qui restiterunt. Quin & ipse verus Patriarcha noster veritatem profitetur, vt ex eius ore didici, qui illum audierat, eiusq. defensionem laudabat. Hæc omnia dixi tum vt defunctum merito laudarem, tum vt sanctitati tuæ vota facerem quæ debebam.

DE LEONTIO EX MONACHO PERSECVTORE.

Sed non ignoras intestinum malum, Leontium illum quondam nostrum, qui & antea Mœchianis adhæsit, & nunc princeps est Iconomachorum, eam ob causam & Studianum obtinuit & Saccundioni iniuste dominatur.] monasteria hæc erant ad Theodorum spectantia, quorum alteri ipse, alteri sanctus Plato præfuerat. Sed pergit: Ex impuro nihil purum: qualis genitor carnalis, talis & filius: quem Deus conuertat sanctis preE cibus tuis, & me peccatorem in timore suo confirmet. Saluto eos qui reuerentiæ tuæ famulantur. Qui mecum est, *Nicolaus videlicet*, vt famulus supplex veneratur.]

Quod autem hic tantum attigit de Nicæno, etsi antea visus sit, in naufragio illo vna cum monasteriorum præfectis ad horam communicasse, resipiscens statim pro Orthodoxis stetit in defensionem Catholicæ Fidei. cuius rei causa Episcopatus sui iacturam passus fuit, dato illo Iconomacho cuidam lusco. Hinc pleno (vt dicitur ore) ab eodem Theodoro laudatus epistola reperitur, qua omnis illa prior ex ea contagione infamia prorsus abstergitur, atque ob eam causam hic merito recitanda. sic enim se habet [b].

b Theod. lib. 2. epist. 24. Cod. Column.

Petro Nicææ Episcopo.

Sciens tibi cordi esse, vt tecum nihili homo loquar cum sacro capite, amoris ergo non necessitatis causa ea loquar. Et quidem iam ante loquutus per alteram epistolam videor,

PETRVS NICAENVS EPISCOP. A THEODORO LAVDATVS.

deor, quam vtrum acceperit, nescio. In vtraque autem eadem vox mihi, vt corpore A valeas, mi pater, firmum veritatis fundamentum ob multorum stabilitatem, ad Fidei signaculum, ad laudem Christi, ad gloriam vniuersæ Ecclesiæ. Quoniam conspicuus tu oculus præ ceteris Orienti & Occidenti notus, habens vna cum vita sancta orationem quoque multiplicem. Vnde & Imperatoribus carus factus es, & Principibus amabilis, & monachis laudabilis, propriæ vero Ecclesiæ quid dicere opus est? cum beatum te prædicet, te expetat, ametq. ob plurima quæ patrasti egregia facinora, vt infantes vbera materna, vt pulli nutricem, vt agni verum pastorem. Quidni autem? cum auribus insonantia habeant viuifica verba tua: præ oculis erecta per te Dei templa; necdum dico eleemosynæ copias & reliqua opera sancta. Nec vero arbitrere amicitiæ me gratificari. Nam etsi oculis non vsurpaui, audiui nihilominus ex ijs qui viderant. Quod si nunc hæc occupat piaculum, vere luscus ille & internis & externis oculis: ne contristeris beate, B neque adeo mireris. Apostoli in cœnaculo erant, & celeberrimum templum Deicidæ occupabant. Eadem nunc Iconomachorum ratio & Iudaica sentientium: quos conuertat Dominus, & te custodiat orantem pro me filio tuo.]

Quod vero perdifficile esset, quot reperirentur Episcopi exules, totidem ad singulos scribere litteras, vnas communes omnibus dedit, cõsolatus eos & hortatus pariter, vt sua auctoritate alios confirmarent. sunt dignæ plane, quæ sicut reliquæ eodem argumento conscriptæ inferantur Annalibus. sic enim se habent [a].

[a] *Theod. lib. 2. epist. 87. Cod. Colum.*

Episcopis propter Christum exulibus.

AD EXVLES EPISCOPOS SCRIBIT THEODORVS.

Cum de beatitudinis vestræ rebus nuper audiuissem, Patres desideratissimi, gauisus sum magnopere, Deumq. collaudaui. Quod vero non etiam videre vos, nec gratiæ donis quæ in vobis sunt, frui licuit: *tuli* permoleste. Visurus siquidem eram homines Dei, C Episcopos Domini, *beatos viros*, mundi lumina, Fidei fulcimenta, & si quid aliud est honesti, eius rem ac nomen obtinentes. O iacturam, o calamitatem! Sed multa nimirum peccata nostra huius nobis casus causa fuerunt. Nec iam miramur infortunium, sed offerimus supplicationem. Quidnam tamdem? Vt defectum litteris solemini, instruentes, illuminantes, confirmantes, ostendentes quæcumque vera sunt, quæ honesta, quæ iusta, quæ ad Fidei defensionem & certamen idonea. Si qua virtus, si qua est laus confessionis, hanc perscribite. & quomodo adorandus sit imagine expressus Christus, homonyme, an synonyme: quoniam quidem hoc Orthodoxæ, illud vero contrariæ est sententiæ. & quomodo intelligatur adoratio erga Christum, eiusq. imaginem: vna ne, an duæ; quandoquidem hoc nostrum, illud vero Iconomachorum. quorum enim vna est & hypostatica similitudo, horum vna & eadem est adoratio, præterquam quod imaginis D substantia nequaquam adoratur. Hic tenuis est sermo noster commonitorius, non ad docendum comparatus: vestra autem tanto prorsus perfectiora, quanto supereminet dignitas vnctionis, in qua præsentem viriliter peragite, sanctissimi, tamquam iustitiæ coronam percepturi.] hucusque ad Episcopos exules Theodorus. At de rebus Orientalibus anni huius iam hactenus.

Quod vero ad res Occidentales pertinet, hoc eodem anno pridie Idus Iun. Leo Papa, cum sedisset annos viginti, menses quinque & dies decem & septem, vt Anastasius habet, ex hac vita migrauit.

LEONIS PAP. OBITVS ET RES COLLATAE IN ORNAMENTVM ECCLESIARVM.

Quod vero sint nonnullæ eiusdem Pontificis res gestæ, quæ ignorantur quo potissimum anno eius Pontificatus fieri contigerint: hic ad finem eius sedis de singulis ex more agendum erit. Scriptores omnes, qui res Hispaniarum sunt prosequuti (haud singu- E los recensere morabor) æque testantur, huius auctoritate Pontificis factum, vt sedes Episcopalis Hirien sis Ecclesiæ transferretur Compostellam, id exposcente Alfonso Rege cognomento, Casto, per Carolum Magnum ab eodem Leone Romano Pontifice. Rerum autem nouandarum illam omnes pariter causam astruunt, quod reperto Compostellæ venerando corpore sancti Iacobi Apostoli fratris Ioannis, atque miraculis insigniter illustrato, Apostolici culminis reuerentia dignum visum, vt locus ille Episcopalis sedis insigniri deberetur honore: quod per eumdem Leonem tertium Romanum Pontificem feliciter impletum affirmant, hisq. initijs iacta esse Compostellanæ Ecclesiæ fundamenta, nempe ex reperto illic sanctissimi Apostoli corpore. Sed longe post ista tempora aliquando accidit, vt Præsul eiusdem Ecclesiæ Compostellanæ sibi sumeret maiora concessis, erigens se aduersus Archiepiscopum Toletanum.

Quæ

A Quæ res tanta declamata est ab ipso Compostellano Episcopo in plena Synodo [a] in magno illo Concilio Lateranensi, quadringentorum octoginta trium Episcoporum, vendicante sibi ius non parendi Archiepiscopo Toletano, eo quod Compostellana Ecclesia esset super omnes Hispaniarum Ecclesias, duplici ratione, vt aiebat: tum quod sanctus Iacobus ibi quiescat corpore; tum etiam quod in Hispania prædicauerit Euangelium. Sed aduersantem sibi acerrime expertus est Rudericum Ximenium Archiepiscopum Toletanum, in plena Synodo, coram ipso præsidente Romano Pontifice Innocentio tertio ista locutum post alia de corpore Apostoli ibidem collocato.

[a] Recitat Garsi. Loarsa in Collect. Concil. Hispan. in decreto Gundemari pagin. 291.

Si, inquit, inducat etiam, Compostellanus Antistes scilicet, primã diuini verbi promulgationem, & plurimorum cõuersionem ad Fidem Christi in Hispania per Iacobum Apostolum factam: qui diuinam paginam nouerunt, testimonium perhibeant. Ego tantum
B legi datam ei fuisse potestatem prædicandi in Hispania. Sed interim, cum per Iudæam & Samariam diuinam legem seminaret, sub Herode Hierosolymis truncato capite exhalauit animam, & Domino reddidit. Quomodo ergo ibi prædicauit, quo nondum ingressus est? Aut sine prædicatione quos, obsecro, conuertit ad Dominum?] hæc ipse. Qui subdit, de eiusdem Apostoli prædicatione in Hispanijs id tantum se accepisse cum iunior esset a religiosis quibusdam feminis; indignumq. putans, vt in re tanta ijsdem fides adhiberetur, nullam de his mentionem haberi voluit in historia quam conscripsit rerum Hispaniarum. Hic enim ille fuit insignis Rudericus Archiepiscopus Toletanus rerum Hispanarum historiæ scriptor ore omnium prædicatus: cuius, fateor, perculsus auctoritate substiterim aliquantisper, & reuocarim in dubium quæ in Notis ad Romanum Martyrologium de aduentu Iacobi in Hispanias dixisse meminerim, atque omnia
C altiori indagine, grauioriq. expendenda esse lance putarim, ob ea quæ a tanto viro, in tanto Concilio sine tanti aduersarij redargutione reperiuntur asserta.

Hic rursus meam mentem exagitauit illa inde etiam manans suggestio. Si vera Callisti Papæ est illa quæ de eadem re prædicatur assertio: cur Compostellanus Archiepiscopus eam in sacro illo celeberrimoq. Patrum conuentu ad redarguendum Toletanum non produxit in medium? cum præsertim cõtra ex eodem Callisto Papa rem propositam potius refelleret Toletanus istis verbis ipsum Compostellanum compellans: Si, inquit, antiquitatem Compostellanæ Ecclesiæ pro te facere existimas; antiquitas ista centum
* & nouem annorum spacio continetur, quod sic persuadeo: Dominus Callistus Papa ad instantiam Principis & populorum Hispaniæ Metropoliticum ius antiquæ & celeberri-
D mæ ciuitatis Emeritensis Compostellam transtulit, anno Domini millesimo centesimo vigesimo quarto: tum quia ciuitas Emeritensis erat sub dominio Sarracenorum constituta; tum quia peregrinantiũ deuotio ob reuerentiam beati Iacobi, cuius corpus ibidem creditur esse sepultum, in melius semper crescceret: nam vsque ad hæc tempora Oratorium quoddam admodum paruum erat locus ille, in quo nunc sita est Compostellana Ecclesia.] hæc tunc ipse in plena Synodo. Quod si tum extitissent ea quæ nunc ea de re produntur Callisti Papæ nomine monumenta: certe erubuisset tantus vir propositis a Compostellano rationibus adeo libere aduersari; sed aduersus Toletanum idem Compostellanus tanti auctoritate Pontificis, ea in medium prodens scripta Callisti, vehementiori impetu, vt potenti armatus telo in aduersarium insilijsset: ardenti enim animo (vt ipsa Acta recitata declarant) rem Compostellanus agebat. Verũ succubuit, cum nedum Callistum, sed nec aliquem alium haberet, quem de prædicatione sancti Iacobi in Hi-
E spania in medium afferret auctorem, quantumlibet bene venisset instructus, vt in tanta Synodo aduersus tantum aduersarium causam suæ Ecclesiæ ageret. quem etiam & sponte puto abstinuisse a citatione fabulosi Turpini (si tamen illo tempore commentitius liber ille scriptus erat) vel a Pheudolsidori sententia, vel quod falso affertur nomine Bedæ, vel alijs quos assertores eius sententiæ postea prodidere.

* minus nouem

Ceterum si consulatur antiquitas, vnde omnino prouenerit Euangelij prædicatio in Hispaniam: duo id sanctissimi atque doctissimi Romani Pontifices, Innocentius primus & Gregorius septimus conscripserunt. Habet ista quidem Innocentius in epistola ad Decentium Eugubinum Episcopum: Legant (inquit) si in his prouincijs nempe Italia, Gallia, Hispania & Africa, alius Apostolorum inuenitur, aut legitur docuisse. Quod si non non legunt, quia nusquam inuenitur: oportet eos hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit, a quo eos principiũ accepisse, non dubiũ est.] hæc ipse. Quibus & illud luce clarius demon-

demonſtratur, ante ipſius Innocentij tempora nec quicquā de S. Iacobi acceſſu in Hiſpa- A
niam eſſe conſcriptum, dicam amplius, neque cognitum, vel ſi cognitum, certe non
creditum, neque poſt multa temporum ſæcula; Siquidem Gregorius [a] huius nominis
Papa ſeptimus in epiſtola data ad Hiſpaniarum Reges Alfonſum & Sancium, quæ ſcri-
pta reperitur quarto Kalendas Aprilis, Indictione XII. qui numeratur annus Redem-
ptoris milleſimus ſeptuageſimus quartus, hæc ipſo ſui exordio habet: Cum beatus Apo-
ſtolus Paulus Hiſpaniam ſe * adijſſe ſignificet, ac poſtea ſeptem Epiſcopos ab vrbe Roma
ad inſtruendæ Hiſpaniæ populos a Petro & Paulo Apoſtolis directos fuiſſe, qui deſtructa
idololatria, Chriſtianitatem fundauerunt, religionem plantauerunt, & officium in di-
uinis cultibus agendis oſtenderunt, & ſanctas Eccleſias ſuo ſanguine dedicauere: ve-
ſtra diligentia non ignoret, &c.] Inferius vero, ne quid temere effutijſſe videri potuiſ-
ſet, teſtimonium adducit prædeceſſorum Romanorum Pontificum, & ſacrorum Conci- B
liorum Hiſpanorum, ſic dicens: Vnde enim non dubitatis vos ſuſcepiſſe religionis exor-
dium: reſtat etiam vt inde recipiatis in Eccleſiaſtico ordine diuinum officium. Quod
Innocentij Papæ ad Eugubinum directa Epiſcopum vos docet epiſtola: Quod Hormiſdæ
ad Hiſpalenſem miſſa decreta inſinuant: Quod Toletanum & Bracarenſe demonſtrant
Concilia &c.] Quis igitur non intelligat ex his, ignoratum hactenus, ſeptem illos (quod
recentiores tradiderunt) Iacobi Apoſtoli fuiſſe diſcipulos? quos non vnius Iacobi, ſed
principum Apoſtolorum Petri & Pauli fuiſſe, ex antiquitatis promptuarijs Gregorius
prodit. vnde magis magisq. Hiſpaniarum Eccleſia illuſtretur, vt quæ ab ipſis Apoſtolo-
rum principibus ſacrum acceperit Euangelium. Hæc nos docent Patres, & Acta magni
Concilij affirmare ſuadent.

Quod autem ſpectat ad translationem eius venerandi corporis Hieroſolymis in Hi- C
ſpaniam, citatur eiuſdem Leonis tertij Papæ epiſtola, qua aſſeritur, translationem eo-
dem anno fieri contigiſſe, quo idem ſanctus Apoſtolus truncatus eſt capite; tunc & fuiſſe
ſublatum corpus quod canibus atque volucribus expoſitum fuit, nauigioq. impoſitum
Iriam Flauiam delatum ad octauum Kal. Auguſti, inde vero Compoſtellam. Factum ve-
ro vt vrgentibus in Chriſtianos perſecutionibus, mortuisq. illis qui tantum theſaurum
detulerunt, & occuluerūt, vt locus penitus remāſerit incognitus, omnisq. eius rei memo-
ria omnino perierit. Fuiſſe autem id quidē penitus ignoratum, in argumentū deduci po-
teſt, quod Venantius Fortunatus in carmine de Bodegiſilo Duce, cū relegit cuiusq. pro-
uinciæ vel ciuitatis celebriores in illis poſitos, & cultui expoſitos Sanctos, primū de Ioā-
ne atque Iacobo, ſanctis fratribus, neſciēs Hieroſolymis hunc translatū, hos habet verſus:

Præcipuum meritis Epheſus veneranda Ioannem D
Dirigit, & Iacobum terra beata ſuum.] Cum vero ad Hiſpaniam idem auctor
peruenit, qui in ea celebrior haberetur, Vincentium nominat iſto verſu:

Vincenti Hiſpana ſurgit ab arce decus.] quod illo nullus clarior in ea prouincia
Sanctus aliquis eſſe ſciretur; vt plane appareat, adhuc occultum iacuiſſe, qui deliteſce-
bat magnus ſub terra theſaurus.

Quid tamdem? Magno Dei beneficio factum, vt quod poſt tot ſæcula tanti latuiſſet
corpus Apoſtoli, hoc ipſo tempore ſub Alfonſo Caſto Principe maxime pio in lucem
emerſerit lucis ſignis ſuper vepres in loco vbi erat abditum pluribus noctibus viſis non
vni ſed multis, præcipue vero Theodomiro Epiſcopo Irienſi. Cuius cum rem inueſti-
gandi diuinā præcipua cura eſſet, ſumma religione, vt alter Moyſes, ad ardentem rubum
reuerenter accedens, non voce repulſus, vt ille, ſed impulſu ſpiritus etiā inuitatus eſt. Nec E
vt Nehemias [b] quærens ſacratum ignem in alto & ſicco puteo, aquam craſſam tantum
inuenit, ſed accenſum virtute potentem fulmineum ignem nactus eſt, ipſum dico Fi-
lium [c] tonitrui, ita a Domino nominatum Iacobum, opportuno tempore reuelatum, ad
faciendam [d] vindictam in nationibus & increpationes in populis; ad vindicandam ſcili-
cet Hiſpaniam e manibus impiorum, & liberandos fideles a dira infidelium ſeruitute,
prout abunde ſatis felicia declararunt euenta. Porro ex hoc tēpore ille totius orbis con-
curſu facer locus quod ingentibus coruſcaret miraculis cœptus eſt frequentari; adeo vt
qui ipſum venerandum ſepulchrum vniuerſo patens orbi miraculorum promptuarium
nominarit, puto veritatis ſcopum attinget; vt plane minimum ſit probare ſcriptis, quæ
tot gratiarum acceptarum iugiter voces inſonant. ſed de his hactenus.

Vt autem ad res geſtas eiuſdem Leonis Pontificis redeamus, Tudenſis ſicut & Ru-
dericus

[a] *Gregor. VII. lib. 1. epiſt. 64.*

* adire voluiſſe

DE TRANSLATIONE CORPORIS S. IACOBI ET INVENTIONE.

[b] *2. Mach. 1.*

[c] *Marc. 3.*

[d] *Pſal. 149.*

A dericus est auctor; obtinuisse eumdem, qui supra, Alfonsum Regem ab eodem Leone Pontifice, vt Ouetensis Ecclesia, quam ipse tot religionis monumentis illustrauit, Archiepiscopatu insigniretur.

Quod insuper ad eiusdem Leonis Papæ res gestas pertinet: ad hunc spectare potius, quam ad alium aliquem eiusdem nominis Pontificem Romanum certum est, quæ Vualfridus Strabo scribit in libro de rebus Ecclesiasticis his verbis: [a] Fidelium relatione virorum ad nostram vsque peruenit notitiam, Leonem Papam (sicut ipse fatebatur) vna die septies vel nouies Missarum solemnia sæpius celebrasse; Bonifacium verò Archiepiscopum & Martyrem semel tantum per diem Missas fecisse: qui & non longe ante nostra fuerunt tempora, & ambo tam scientia quã gradu præcipui.] At quæ de his ipse sentiat, ista adijcit: Itaque vnusquisque in suo sensu abundet, dum fides concordet, vt nec sæ-
B pius offerentes æstriment Deum aliter petitiones non posse discernere; nec semel hostias per diem immolantes putent suæ fidei subtilitatem potius, quam superiorum deuotionem diuinis acceptam conspectibus.] hæc Strabo, quæ admiranda cuique videri possunt. Sed de pluralitate Missarum vna die agendarum tractatio prolixiorem requirit disputationem, hæc autem modo tantum occasione rerum gestarum S. Leonis Papæ, qui cum esset grauissimis afflictionibus vexatus, frequentiorem adhibuit ad implorandum diuinum auxilium celebrationem Missarum.

[a] Vualfr. Strab. de reb. Eccles. cap. 21.

MISSAE PLVRES VNO DIE.

Sed iam ad ea quæ de eiusdem Pontificis munificentia apud Anastasium leguntur, veniamus. Quod enim tot annis, quibus in Pontificatu vixit, multiplicibus oblationibus Caroli Magni & aliorum Regum Romana locupletata Ecclesia admodum fuerit; necnon ex peregrinantium iugiter frequentissimo cœtu ad sacra Limina ex remotissimis
C regionibus populorum muneribus totius Occidentalis orbis Christiani diuitiæ in vnum velut ærarium, in ipsam Romanam Ecclesiam congestæ essent: idem Pontifex Leo quicquid superesset cleri, atque pauperum alimonijs, accrescere voluit ornamentis Ecclesiarũ, de quibus scripta hæc reperiuntur apud ipsum quem diximus Anastasium, eodem ordine quo diuersis temporibus diuersis in locis ab eo oblata sunt: vt non mireris si sæpius & interpolatis vicibus de ijsdem Ecclesijs contingat fieri mentio. Præter illa igitur quæ recensuimus superius, tum quæ sedis suæ exordio, tum etiam quæ post reditum ex Germania ante terræmotum basilicæ S. Pauli ab eo sunt donata: hic quæ per diuersa post hæc tempora ab eodem Pontifice sunt tradita in diuersis Ecclesijs ornamenta, ex eodem auctore describamus. quæ sic se habent.

Fecit præfatus Pontifex in basilica Saluatoris quæ appellatur Constantiniana vestes
D duas, ex quibus vnam cum chrysoclauo & gemmis habentem historiam Saluatoris introeuntem in sanctam ciuitatem, & aliam chrysoclauam cum gemmis pretiosissimis, habentem historiam Resurrectionis Dominicæ. Et in circuitu altaris vela rubra serica quatuor, & alba quatuor cum chrysoclauo, & tres ante imagines cum lista, & alias albas sericas numero triginta septem, & in altare B. Venantij fecit vestem de fundato & vela duo, & in Oratorijs S. Ioannis Baptistæ, & Ioannis Euangelistæ fecit vestes duas de stauraci cum chrysoclauo, & vela duo.

IN BASILICA CONSTANTINIANA.

Idem vero beatus Pontifex super altare beati Petri Apostoli fecit vestem cum vite ex auro purissimo & gemmis pretiosissimis & margaritis, habentem in medio vultum Saluatoris & sanctæ Dei Genitricis Mariæ, & duodecim Apostolorum, vbi & misit auri libras vigintiquinque. Fecit & aliam vestem chrysoclauam habentem historiam Litaniæ
E maioris. Et aliam vestem habentem tabulas chrysoclauas tres, & in eis historiam Dominicæ Passionis, legentem HOC EST CORPVS MEVM QVOD PRO VOBIS TRADETVR, &c. Similiter etiam & cortinam maiorem de fundato: Verum & per arcus argenteos fecit vela Paschalia cum periclysi de stauraci, & quinque cum chrysoclauo, & per arcus maiores vela alba quadraginta & octo, necnon gabathas fecit ex auro purissimo quindecim cum gemmis pendentes in pergula ante altare, pensantes libras sexagintaquinque & semis. Sed & tabulam ante Confessionem fecit ex auro purissimo pensantem libras vigintinouem: verumetiam & imagines argenteas deauratas duas super rugas maiores posuit, pensantes libras nonaginta, immo & canthara argentea duo in presbyterio fecit, pensantia libras quinquaginta. Necnon & fenestras ipsius Ecclesiæ ex metallo Cyprino decorauit, & alias fenestras de vitro diuersis coloribus decoratas.

IN BASILICA S. PETRI.

Super

S. ANDREAE. Super altare beati Andreæ Apostoli fecit vestem chrysoclauam cum margaritis. Sed & presbyterium ex marmoribus sculptis ornauit. A

S. PETRONILLAE. Et in altare beatæ Petronillæ fecit vestem albam holosericam cum tabulis de chrysoclauo & Cruce; & ibidem presbyterium ex marmoribus sculptis ornauit. Fecit & columnas argenteas sex, & regulares duos ex argento purissimo, pensantes simul libras octoginta.

S. GREGORII. Super corpus beati Gregorij Confessoris atque Pontificis fecit vestem albam holosericam cum tabulis de chrysoclauo & Cruce.

S. MARIAE AD PRAESEPE. Itemq. fecit in basilica S. Dei Genitricis Ad præsepe cortinam Alexandrinam cum periclysi de stauraci, & alia alba cum periclysi de blatthi. necnon intra Regias maiores atque ante secretarium numero duodecim, & intus Præsepe fecit vestem de alythino cum chrysoclauo. B

S. LAVRENTII. Itidem & in basilica beati Laurentij Martyris foris muros, fecit cortinam règiam cum periclysi de stauraci.

S. PANCRATII. Item in basilica sancti Pancratij fecit ciborium pensans libras trecentas sexagintaseptem.

TIT. CALLISTI. In titulo Callisti ad honorem Dei Genitricis semperq. Virginis Mariæ fecit ciborium argenteum pensans libras quingentasquatuor & semis.

TIT. EVDOXIAE. In titulo Eudoxiæ fecit vestem albam cum periclysi de chrysoclauo.

S. CAECILIAE. In titulo S. Cæciliæ fecit vestem de stauraci.

S. EVSEBII. In titulo S. Eusebij fecit vestem de fundato.

S. VITALIS. In titulo S. Vitalis fecit vestem de stauraci.

S. PVDENTIANAE. In titulo S. Pudentianæ fecit vestem vt supra. C

S. ANASTASIAE. In titulo S. Anastasiæ fecit vestem de fundato.

S. PRAXEDIS. In titulo S. Praxedis fecit vestem de stauraci cum periclysi de blatthi.

S. LAVRENTII. In titulo B. Laurentij in Formoso, fecit vestem de quadraplo.

S. ANASTASII. In monasterio sancti Anastasij fecit vestem de chrysoclauo cum eiusdem Martyris passione depicta, & pharum de argento cum canistro de octogoni pensantia libras viginti-quinque.

S. SILVESTRI. In monasterio S. Siluestri fecit vestes duas, vnam in basilica maiori Byzantea cum chrysoclauo, & aliam de fundato in Oratorio.

S. LVCIAE IN RHENATIS. In monasterio S. Luciæ in Rhenatis fecit vestem de fundato cum chrysoclauo.

S. ANGELI. In S. Angelo in Fabiano fecit vestem de fundato.

S. LVCIAE IN SEPTEM VIIS. In diaconia S. Luciæ in Septem vijs, fecit vestem de fundato. D

SS. SERGII ET BACCHI. In diaconia SS. Sergij & Bacchi fecit vestem de stauraci.

S. EVSTACHII. In diaconia S. Eustachij fecit vestem de fundato.

S. LVCIAE IN ORPHEA. In diaconia S. Luciæ in Orphea fecit vestem de fundato.

BASILICA S. PETRI. Ipse item a Deo protectus venerabilis & almificus Pontifex fecit in basilica beati Petri Apostoli nutritoris sui in medio eius Crucifixum ex argento purissimo pensantem libras septuagintaduas.

BASILICA LATERANENSIS. Item fecit in Triclinio Lateranensi miræ magnitudinis alias decem absides dexteralæuaq. diuersis historijs depictas, habentes Apostolos Gentibus prædicantes, cohærentes basilicæ Constantinianæ, in quo loco & accubita collocauit, & in medio concham porphyreticam aquam fundentem. Necnon & pauimentum ipsius marmoribus diuersis strauit. E

S. QVIRIACI. Fecit & in titulo S. Quiriaci vestem de stauraci cum periclysi de blatthi, & in gyro chrysoclauum, & in medio Crucem de margaritis.

COEMET. S. SIXTI. In cœmeterio S. Sixti via Appia fecit vestem de stauraci habentem in medio Crucem de chrysoclauo.

S. CALLISTI. In titulo S. Callisti super altare post absidem fecit vestem de stauraci, & in medio Crucem de chrysoclauo, ibidem & similiter vela fecit de stauraci.

SS. QVATVOR CORONATORVM. Fecit & in titulo SS. quatuor Coronatorum vestem de stauraci habentem in medio Crucem de chrysoclauo.

S. SABINAE. Similiter in Ecclesia S. Martyris Sabinæ fecit vestem de fundato cum periclysi de blatthi habentem in medio Crucem de chrysoclauo, necnon in basilica S. Laurentij in Formoso fecit vestem de fundato.

S. LAVRENTII IN FORMOSO.

Eccle-

A Ecclesiam vero B.Pauli Apostoli, quæ appellatur Conuentus, sitam in territorio * Vrbeuetano inter fines Suanenses & Clusinos seu Tuscianenses, atque Castritana, quæ nimia vetustate marcuerat, atque in ea pecudes refugium faciebant, ex qua & reliquiæ ablatæ fuerant, idem sanctissimus Pontifex mundari fecit, & omnia sarta tecta ipsius cum porticibus nouiter restaurauit, atque in altare eius vestem de stauraci posuit, & reliquias recondi præcepit. S. PAVLI ECCLESIA. * Orbetano

Pari modo & basilicam S.Petri sitam in Albano, quæ præ nimia vetustate iam ruitura erat, omnia sarta tecta restituens restaurauit. S. PETRI IN ALBANO.

Et in basilica beati Hippolyti Martyris in ciuitate Portuense fecit vestes de stauraci duas, vnam super caput eius, aliam in altare maiore. S. HIPPOLYTI.

In titulo S.Sabinæ tetrauila de stauraci pulcherrima. S. SABINAE.

B Fecit in titulo SS. quatuor Coronatorum vestem de stauraci habentem in medio Crucem de chrysoclauo. SS. QVATVOR CORONATORVM.

In basilica S. Agapiti Martyris in ciuitate Prænestina fecit vestem de stauraci cum periclysi de fundato, & in medio Crucem de chrysoclauo. S. AGAPITI.

In Ecclesia S. Clementis posita Velitris fecit vestem de stauraci. S. CLEMENTIS.

In Ecclesia S. Chrysogoni fecit vestem de stauraci cum periclysi de blatthi. S. CHRYSOGONI.

In tit. S. Laurentij in Lucina fecit vestem de stauraci cum periclysi de blatthi. S. LAVRENTII IN LVCINA.

In tit. S. Marci vestem de stauraci cum periclysi. S. MARCI.

In titulo beati Laurentij in Damaso fecit vestem similiter. S. LAVRENTII.

In titulo beati Sixti fecit vestem de stauraci cum periclysi de blatthi. S. SIXTI.

In diaconia beati Hadriani & in Ecclesia beatæ Martinæ, & in diaconia antiqua fecit C vestes de stauraci cum periclysi. S. HADRIANI.

In diaconia beati Archangeli fecit vestes tres, ex quibus vnam de stauraci cum periclysi de blatthi, & alias duas de Tyrio cum periclysi de fundato cum historia de . . . . S. ARCHANGELI.

In diaconia beati Sergij fecit vestem de fundato, & in gyro vestis stauracis periclysin de blatthi. S. SERGII.

In diaconia S. Agathæ fecit vestem de stauraci cum periclysi de blatthi. S. AGATHAE.

In basilica beati Archangeli, quæ ponitur in septimo fecit vestem de stauraci cum periclysi de blatthi. S. ARCHANGELI.

In monasterio S. Agapiti quod ponitur, Ad vincula, fecit vestem de stauraci. S. AGAPITI.

In Ecclesia beatæ Agnetis Martyris, vbi eius corpus requiescit, fecit vestem de fundato cum periclysi de blatthi. S. AGNETIS.

D Item fecit in Ecclesia S.Apollinaris. S. APOLLINARIS.

In titulo SS. Martini & Siluestri fecit vestes duas de stauraci, e quibus vnam cum periclysi de fundato, aliam vero de blatthi. SS. MARTINI ET SILVESTRI.

In diaconia S.Viti fecit vestem de stauraci & periclysi de fundato. S. VITI.

In Ecclesia beatæ Eugeniæ, in qua sanctum corpus eius requiescit, fecit vestem de stauraci cum periclysi. . . . . S. EVGENIAE.

Item fecit in Ecclesia sancti Stephani in Cœlio monte vestes de stauraci duas, vnam super altare maius, alteram super corpora SS.Primi & Feliciani. S. STEPHANI.

In basilica beatæ Euphemiæ fecit vestem de stauraci. S. EVPHEMIAE

In basilica beati Archangeli in Vico Patricij fecit vestem de stauraci. S. ARCHANGELI.

Item fecit super sepulchrum beati Sebastiani Martyris, via Appia, ad Catacumbas E vestes maiores duas vnam de stauraci, & aliam de fundato, & inibi super tumbas Apostolorum Petri & Pauli fecit vestes duas de stauraci, & de fundato cum blatthi. S. SEBASTIANI CATACVMBAE.

In basilica sancti Laurentij Martyris sita infra ciuitatem Tiburtinam vestem de stauraci. S. LAVRENTII.

In Oratorio sancti Stephani in sancto Petro, qui appellatur Maior, fecit vestem de stauraci.

In basilica beati Hyacinthi sita in Sabinis, vbi & corpus eius requiescit, fecit vestem de stauraci pulcherrimam.

Item fecit super altare beati Petri fautoris sui vestem chrysoclauam miræ magnitudinis habentem historiam Dominicæ Natiuitatis cum gemmis pretiosissimis & margaritis ornatam. BASILICA S. PETRI.

Fecit & in supradicta Ecclesia vela de stauraci atque fundato pendentia intus inter-

columnas maiores dextra læuaq. numero sexagintaquinque,& alia vela alba holoserica A
maiora, quæ pendent ante Regias in introitu. Atque ibidem fecit Crucifixum ex argento purissimo iuxta altare maius pensans libras quinquagintaduas, cui desuper fecit gabathas sex, cunctas ex argento purissimo, quæ pendent ante arcum maiorem dextra læuaq. pensantes simul libras duodecim & semis. Ibidem fecit vela de stauraci quæ pendent inter arcus argenteos in circuitu altaris numero decem, ex quibus duo habentia in medio Cruces de chrysoclauo cum orbiculis, & alia octo cum periclysi de chrysoclauo; arcus vero cum columnis suis ex argento purissimo pensantes libras ducentas quinquaginta vnam & semis. Ibidem super Crucem fecit anaglyphum intersatilem ex auro mundissimo, pendentem in pergula ante altare cum candelis duodecim pensantem libras tredecim.

S. MARIAE AD PRAESEPE. In basilica sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe fecit gabathas quinque ex auro purissi- B
mo pensantes libras octo & semis, atque Crucem ex auro purissimo pensantem libras decem, atque coronam maiorem ex argento purissimo pensantem libras trigintasex. fecit & ibi vela alba holoserica inter columnas maiores dextra læuaq. numero quadragintaduo, ex eisq. vndecim rosata. Fecit etiam in introitu altaris alia vela holoserica rosata, quæ pendent inter arcus de ciborio numero quatuor, ex quibus vnum de chrysoclauo & margaritis, atque aliud velum maius album, quod pendet ante Regias maiores in introitu sarta tecta.

S. AVREAE. Item sanctissimus Pontifex sarta tecta Ecclesiæ S. Aureæ sitæ ad ostia Tiberina nouiter reparauit.

S. MARCELLI. Ecclesiam beati Marcelli, sitam in quartodecimo, quæ ab igne fuerat exusta, idem almificus Pontifex in omnibus nouiter restaurauit. C

BASILICA CONSTANTINIANA. Fecit & in basilica Saluatoris, quæ appellatur Constantiniana, tetrauila in circuitu altaris alba holoserica, ex quibus vnum habet in medio tabulam cum Cruce de chrysoclauo. Sed & renouauit altare maius miræ magnitudinis decoratum ex argento purissimo pensante libras sexagintaocto.

S. MARIAE AD PRAESEPE. Fecit & in basilica S. Dei Genitricis Mariæ, Ad præsepe, vestem chrysoclauam cum margaritis ornatam, habentem historiam Dominicæ Natiuitatis, similiter & arcus duos ex argento in presbyterio cum columnis quatuor, & alios arcus quinque pensantes libras centum triginta. Idem vero præcipuus Præsul fecit ibidem vestem rubram alythinam, habentem in medio tabulam cum chrysoclauo cum historia Domini nostri Iesu Christi, & S. Simeonis quando in templo est præsentatus, & in circuitu listam de chrysoclauo. Necnon aliam vestem de chrysoclauo, habentem historiam S. Dei Genitricis D
Mariæ miræ magnitudinis & pulchritudinis, decoratam gemmis pretiosis & margaritis ornatam periclysi de chrysoclauo, & in circuitu lista de chrysoclauo.

S. MARIAE DOMNICAE. Sed & in diaconia S. Mariæ Dei Genitricis dominæ nostræ, quæ appellatur Domnica, fecit vestem rubeam alythinam habentem in medio tabulam de chrysoclauo cum historia eiusdem S. Dei Genitricis ex margaritis ornatam, & periclysin de chrysoclauo.

S. MARIAE ANTIQVAE. Fecit autem & in diaconia S. Dei Genitricis, quæ appellatur Antiqua, super altare maius ciborium ex argento purissimo pensans libras ducentas duodecim.

BASILICA S. PETRI. Fecit & in basilica S. Petri nutritoris sui gabatham ex auro purissimo anaglypham cum gemmis pretiosis ornatam, quæ pendet ante imaginem ipsius Apostoli in ingressu vestibuli, pensantē libras septem & semis. Faciem autem Saluatoris, & ipsius Apostolorum principis ab imo vsque ad summū cum luminaribus inferius & superius honorauit; E
necnon & intra Confessionem Saluatorem stantem dextra, læuaq. eius B. Apostoli Petri & Pauli imagines, habentes pariter coronas ex gemmis pretiosis. Atque pauimentum ipsius Confessionis vestitum ex auro fuluo pensante simul libras quadringentas quinquagintatres, & vncias sex. Verumetiam super ipsum sacrum altare fecit vestem chrysoclauam habentem historiam Dominicæ Ascensionis & Pentecosten, cum periclysi de chrysoclauo. Pari modo vbi supra fecit imaginem ipsius Apostolorum principis in porta virorum ex auro purissimo pensantem libras decem & octo & vncias tres. Idem vero beatissimus Pontifex vbi supra fecit cancellos fusiles in ingressu presbyterij, a dextra, læuaq. necnon & in ingressu vestibuli ex argento mundissimo, pensantes simul li-
* tornatiles bras mille quingentas septuagintatres. Simulq. & columnas * versatiles in ingressu corporis dextra læuaq. ex parte virorum ac mulierum octo, simul pensantes libras centum

nonagin-

A nonaginta tres. Necnon & arcus argenteos octo, pensantes simul libras centum quadraginta.

Fecit idem beatissimus Pontifex in basilica sancti Andreæ vbi supra, regnum ex auro purissimo cum gemmis pretiosis pensans libras duas & vncias quinque. S. ANDREAE.

Necnon super altare beatæ Petronillæ, vbi supra, fecit regnum aureum cum gemmis pretiosissimis pensans libras duas & vncias tres. S. PETRONILLAE.

Simili modo super altare S. Dei Genitricis vbi supra, quæ appellatur Mediana, fecit vestem de fundato cum periclysi de chrysoclauo habentem historiam Annuntiationis Dominicæ. S. MARIAE MEDIANAE.

In monasterio S. Agathæ super Suburram fecit vestem rubeam alythinam habentem in medio tabulam de chrysoclauo cum periclysi de chrysoclauo. S. AGATHAE IN SVBVRRA.

B Necnon in monasterio S. Pancratij sito post basilicam Saluatoris, quæ Constantiniana dicta est, fecit vestem de fundato. S. PANCRATII

Hic fecit beato Petro nutritori suo Euangelia aurea cum gẽmis parasinis ac hyacinthinis & albis miræ magnitudinis in circuitu ornata pensantia libras decem & septem & vncias quatuor. Hic fecit calicem aureum præcipuum diuersis ornatum lapidibus pretiosis pensantem libras viginti & octo, similiter & patenam auream pensantem libras viginti octo & vncias nouem. Pari modo in eadem basilica ipsius Apostoli fecit Cherubim de argento purissimo deauratos quatuor, qui stant super capita columnarum argentearum sub ciborio pensantes libras nonaginta tres. Fecit quoque imaginem Saluatoris, vbi supra, auream quæ stat in trabe super ingressum vestibuli pensantem libras septuaginta nouem. S. PETRI.

C Item præfatus Pontifex fecit super altare beatæ Petronillæ ciborium cum columnis porphyreticis ex argento purissimo miræ magnitudinis pensans libras trecentas quadraginta octo, & imaginem argenteam stantem sub arcu ipsius ciborij pensantem libras decem & semis. S. PETRONILLAE.

Item fecit in basilica sanctæ Dei Genitricis, Ad præsepe, super altare vestem chrysoclauam habẽtem historiam Dominicæ Resurrectionis miræ magnitudinis & pulchritudinis, decoratam cum periclysi de chrysoclauo & vndique margaritis ornatam. S. MARIAE AD PRAESEPE.

In titulo S. Dei Genitricis quæ appellatur, Calisti, fecit regnum ex auro purissimo pendens super altare maius ex gemmis pretiosis ornatum. S. MARIAE TIT. CALLISTI.

In diaconia S. Dei Genitricis quæ appellatur, Dominica, fecit regnum ex auro mundissimo pendens super altare maius cum gemmis pretiosis ornatum pensans libras
D duas. S. MARIAE IN DOMINICA.

Fecit & in basilica sanctæ Dei Genitricis, Ad præsepe, in ingressu præsepis regias * vestes ex auro purissimo pensantes simul libras centum viginti septem, & super ipsas Regias modicum fundatum, habens in circuitu listam de chrysoclauo. necnon alia vela maiora Tyria super regias maiores tria in ingressu basilicæ cum periclysi de fundato. * S. MARIAE AD PRAESEPE.

Idem egregius Præsul in Ecclesia beati Petri Apostoli fecit calices maiores ex argento purissimo qui ponuntur super trabes argenteos numero decem & octo pensantes simul libras centum octoginta duo. necnon fecit cerostrata maiora fusilia ex argento purissimo, quæ stant ante Confessionem pensantia libras centum nonaginta octo. inuestiuit vero ipsam Crucem ex argento mundissimo quæ est super imaginem auream in ingressu vestibuli pensantem libras centum vigintisex & semis. Verum etiam ibi fecit lucernas
E fusiles duas ex argento purissimo pensantes simul libras viginti septem, & constituit vt diebus Dominicis & in sanctis solemnitatibus hinc inde iuxta Lectorium consisterent, & ad legendas sacras lectiones luminis splendore refulgerent. S. PETRI BASILICA.

Hic fecit ad beatum Andream ciborium ex argento purissimo super altare maius pensans libras trecentas quinque. Idem Pontifex diuinitus baptisterium eiusdem Ecclesiæ iam præ nimia vetustate ruinæ proximum (quia angustior locus existebat populo qui veniebat ad baptismum) a fundamentis ipsum amplum & rotundum in meliorem erexit statum, atque sacrum fontem in medio largiori spacio fundauit, eumq. in circuitu columnis porphyreticis decorauit & in medio fontis columnam posuit, & super columnam agnum ex argento fundentem aquam, pensantem libras viginti octo & vncias decem; necnon altare maius super absidẽ constituit, cuius faciem atque Confessionem, seu rugas ad decorem ipsius sacri altaris inuestiuit ex argento mundissimo pensante simul S. ANDREAE.

libras quadraginta octo. Verum etiam & veſtem de ſtauraci ſuper ipſum poſuit, atque A
regularem vbi ſupra inueſtitum ex argento puriſſimo fecit, & ſuper ipſum regularem
poſuit arcum & gãmadias ex argento penſantes ſimul libras octoginta, necnon imagines
tres vbi ſupra poſuit ex argento penſantes libras triginta ſeptem & vncias decem, ipſum
vero baptiſterium diuerſis in circuitu decorauit picturis.

ORATORIVM S. CRVCIS. Oratorium vero ſanctæ Crucis præ nimia vetuſtate ruiturum a fundamento ſimul
cum abſide nouo ædificio erexit, & ad perfectum vſque perduxit atque ipſam abſidem
ex muſiuo diuerſis decorauit picturis atque marmoribus mito ſplẽdore, vbi obtulit hæc,
ciborium ſuper altare cum columnis . . . . . ,atque faciem altaris inueſtiuit ex argen-
to puriſſimo penſante libras centum viginti vnam & vncias duas, regnum epanocliſtum
ex auro puriſſimo cum Cruce in medio pendente ſuper ipſum altare penſans libram vnã
& vncias vndecim: necnon alias columnas argenteas quatuor & ſuper ipſius regularẽ in- B
ueſtitum ex argento puriſſimo penſantem libras ſexaginta quatuor & vncias tres, arcus
argenteos tres penſantes libras quadraginta tres & vncias octo. imagines argenteas de-
auratas tres penſantes libras triginta: caniſtra argẽtea duodecim penſantia libras ſeptua-
ginta octo, gabathas argenteas interſatiles fundatas viginti vnas, & Crucem vnam pen-
ſantes ſimul libras quinquaginta. veſtem vero ſuper altare fundatam vnam & aliam de
blatthi cum chryſoclauo, necnon aliam veſtem roſatam cum chryſoclauo, velum modi-
cum chryſoclauatum cum Crucifixo & margaritis ornatum, vela modica quæ pendent
in regulare ante imagines. Tyria ſex, vela alba roſata ſerica ornata in circuitu de fundato
duodecim. Velum maius album roſatum ornatum deſuper de quadraplo vnum & aliud
velum rubeum cum tabula, quod pendet ante Regias maiores, vela modica de ſtauraci
quatuor quæ pendent in regulari ante imagines, ſed & alia vela promiſcua ſerica nume- C
ro vndecim. Fecit vbi ſupra ad fontes vela Tyria tria, quæ pendent in regulari ante
imagines, & alia vela ſerica numero viginti vnum.

S. PETRI BASILICA. Hic fecit beato Petro Apoſtolo nutritori ſuo calicem aureum præcipuum epanocli-
ſtum diuerſis ornatum lapidibus pretioſis penſantem libras vigintiquinque: fecit vero
ſuper ciborium canthara maiora quatuor ex argento puriſſimo habentia in medio ce-
reos ex argento diademata penſantia libras centum quadraginta. Fecit & thuribulum
Apoſtolicum ex auro puriſſimo penſans libras duas & vncias quinque. Fecit vero
veſtem ſuper altare maius chryſoclauam diuerſis ornatam picturis, quam cõſtituit qua-
tuor temporibus per annum in duodecim lec. . . . ibidem ponere. Fecit vbi ſupra co-
ronas maiores ex argento puriſſimo quatuor penſantes ſimul libras centum quinqua-
ginta & ſemis. Fecit & Lectorium ex argento puriſſimo miræ magnitudinis penſans D
libras quadraginta tres, necnon ceroſtrata ex argento puriſſimo manentia iuxta Lecto-
* rium penſantia ſimul libras quadraginta octo, verum etiam * ſuper ſcripta ceroſtrata fe-
cit lucernas fuſiles bimixas duas ex argento puro penſantes libras viginti ſeptem, & con-
ſtituit vt Dominicis diebus vel ſanctis ſolemnitatibus hinc inde iuxta Lectorium conſi-
ſterent & ad legendas ſacras lectiones luminis ſplendore fulgerent. Phara canthara fecit
in presbyterio quatuordecim ex argento mundiſſimo penſantia ſimul libras quatuor
centum triginta tres, necnon columnas octo & arcus quatuor ex argento penſante li-
bras centum ſeptuaginta tres. Fecit ibidem calices fundatos ex argento qui pendent
inter columnas maiores dextra læuaq. baſilicæ numero ſeptuaginta quatuor ex argento
* 461. penſantes libras * centum ſexaginta vnam.

S. ANDREAE. Item beatus Antiſtes ad beatum Andream Apoſtolum veſtiuit altare maius ex argen- E
to puriſſimo deaurato penſante libras centum triginta quinque, canthara ex argento
puriſſimo duodecim penſantia libras quinquaginta duas, caniſtra duodecim ex argento
puriſſimo penſantia libras ſeptuaginta octo.

S. PETRONILLAE. Veſtiuit altare ſanctæ Petronillæ ex argento puriſſimo deaurato diuerſis ornatum pi-
cturis vndique penſans libras centum ſexaginta duas.

S. GREGORII PAPAE. Necnon veſtiuit altare beati Gregorij Confeſſoris atque Pontificis ex argento deau-
rato vndique penſante libras centum vigintiocto.

S. PETRI. Fecit inſuper in gremio baſilicæ beati Petri Apoſtoli cortinam maiorem Alexandri-
nam holoſericam habentem in medio adiunctum fundatum & in circuitu ornamenta
de fundato. Verum etiam idem præcipuus Præſul fecit thuribula Apoſtolica duo ex
auro puriſſimo, ex quibus vnum miſit intus ſuper corpus eius, penſans libras quin-
quaginta

A quaginta duas, alterum pensans libras duas & vncias octo, quod præcedit per stationes.

Idem Pontifex inuestiuit faciem altaris sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe ex argento mundissimo deaurato pensante libras octoginta sex. Fecit ibi coronas duas ex argento purissimo pensantes libras quinquaginta quatuor. Cortinam maiorem Alexandrinam holosericam ornatam de fundato vnam. S. MARIAE AD PRAESEPE.

Hic idem vero præcipuus Præsul ex largitate omnipotentis Dei & beati Petri Apostoli clauigeri Regni cælorum obtulit per vniuersas Sanctorum Ecclesias huius almæ Vrbis Romæ coronas vel etiam canistros ex argento purissimo ob veniam peccatorum suorum, videlicet, In Ecclesia Domini nostri Saluatoris, quæ appellatur Constantiniana, fecit coronam ex argento purissimo pensantem libras viginti tres. BASIL. CONSTANTINIANA.

In basilica sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe similiter fecit coronam ex argento pu-
B rissimo pensantem libras tredecim. S. MARIAE AD PRAESEPE.

In Ecclesia S. Dei Genitricis ad Martyres fecit coronam pensantem libras duodecim & vncias tres. S. MARIAE AD MARTYRES.

In Ecclesia S. Dei Genitricis tituli Callisti fecit coronam argenteam pensantem libras tredecim & vncias tres. S. MARIAE TIT. CALLISTI.

In Ecclesia S. Dei Genitricis quæ appellatur, Antiqua, fecit coronam ex argento pensantem libras tredecim. S. MARIAE ANTIQVAE.

In diaconia ipsius Dei Genitricis quæ appellatur Cosmedin eodem modo fecit coronam ex argento pensantem libras duodecim. S. MARIAE COSMEDIN.

Necnon in diaconia S. Dei Genitricis quæ appellatur Domnica similiter fecit coronam de argento pensantem libras nouem. S. MARIAE DOMNICAE.

C In diaconia S. Dei Genitricis quæ appellatur Via lata fecit coronam ex argento pensantem libras nouem. S. MARIAE IN VIA LATA.

Item in diaconia sanctæ Mariæ in Cyro fecit coronam ex argento pensantem libras octo. S. MARIAE IN CYRO.

In diaconia sanctæ Dei Genitricis, quæ appellatur foris portam fecit coronam pensantem libras quatuor & vncias duas. S. MARIAE FORIS PORTAM.

Similiter fecit in monasterio S. Siluestri coronam ex argento pensantem libras sex & vncias tres.

In monasterio S. Laurentij dicti * Pallaciani, fecit canistrum de argento pensans libras duas & vncias septem. * Pallacini

In monasterio sancti Pancratij quod ponitur iuxta basilicam Saluatoris fecit cani-
D strum de argento pensans libras quinque & semis.

Fecit etiam in monasterio SS. Andreæ & Bartholomæi quod appellatur Honorij canistrum ex argento pensans libras tres.

In monasterio S. Stephani quod ponitur iuxta Lateranas fecit canistrum de argento pensans libras duas.

In monasterio primi Martyris Stephani, quod ponitur ad beatum Petrum Apostolum fecit canistrum ex argento pensans libras tres & semis.

In monasterio SS. Ioannis & Pauli, quod positum est iuxta beatum Petrum Apostolum fecit canistrum ex argento pensans libras tres.

In monasterio S. Martini fecit canistrum ex argento pensans libras quatuor & vncias duas.

E In monasterio S. Stephani quod appellatur Cara galla patricia, fecit canistrum pensans libras duas & semis.

In monasterio S. Cæsarij quod positum ad beatum Paulum Apostolum, fecit canistrum ex argento pensans libras tres.

In monasterio sancti Stephani apud sanctum Paulum fecit canistrum ex argento pensans libras duas.

In monasterio SS. Cosmæ & Damiani iuxta Præsepe fecit canistrum ex argento pensans libras duas & vncias duas.

In monasterio S. Andreæ quod appellatur Massa Iuliana, fecit canistrum ex argento pensans libras duas.

In monasterio S. Hadriani quod ponitur iuxta Præsepe, fecit canistrum ex argento pensans libras duas.

* Caſſij In monaſterio S. *Caſſini quod ponitur iuxta beatum Laurentium foris muros fecit A caniſtrum ex argento penſans libras duas.

In monaſterio S. Stephani fecit caniſtrum ex argento penſans libras duas.

In monaſterio S. Victoris ad S. Pancratium fecit caniſtrum penſans libras duas & vncias ſeptem.

In monaſterio S. Chryſogoni fecit caniſtrum ex argento penſans libras tres.

In monaſterio S. Mariæ quæ appellatur Ambroſij fecit caniſtrum ex argento penſans libras duas.

In monaſterio S. Mariæ quæ appellatur Iuliæ fecit ſimiliter.

In monaſterio S. Andreæ quod poſitum eſt iuxta baſilicam Apoſtolorum fecit ſimiliter.

In Oratorio S. Stephani quod poſitum eſt in monaſterio *Dulcitij* fecit caniſtrum ex B argento penſans libras duas & vncias quinque.

In Oratorio SS. Sergij & Bacchi quod poſitum eſt in Callinico fecit ſimiliter.

In monaſterio ſancti Agapiti quod poſitum eſt iuxta titulum Eudoxiæ fecit ſimiliter.

In Oratorio ſanctæ Agnetis quod poſitum eſt in monaſterio quod appellatur duo furna fecit caniſtrum penſans libras duas & vncias octo.

Necnon in Oratorio S. Viti quod poſitum eſt in monaſterio quod appellatur ad Surdas fecit caniſtrum penſans libras duas & vncias nouem.

In monaſterio S. Bibianæ fecit ſimiliter caniſtrum de argento penſans libras duas & vncias nouem.

* Renati Fecit in Oratorio S. Luciæ quod poſitum eſt in monaſterio *Recanati caniſtrum pen- C ſans libras duas.

Fecit in Oratorio S. Mariæ quod poſitum eſt in monaſterio S. Michaelis caniſtrum penſans libras duas, vncias duas.

In monaſterio S. Sergij fecit caniſtrum ſimiliter ex argento penſans libras tres.

In Oratorio S. Agathæ quod ponitur in monaſterio ad caput Africi caniſtrum ex argento penſans libras tres.

In monaſterio S. Euphemiæ & Archangeli quod poſitum eſt iuxta titulum Pudentis fecit caniſtrum ex argento penſans libras quinque.

In monaſterio S. Seridonis fecit ſimiliter.

In Oratorio S. Agathæ quod poſitum in monaſterio Tempuli fecit ſimiliter.

In Oratorio S. Cæſarij ad monaſterium de Corſas ſimiliter fecit caniſtrum penſans li- D bras duas & vncias tres.

In monaſterio S. Semitrij fecit ſimiliter.

In monaſterio S. Mariæ ad Aquas Saluias fecit ſimiliter.

In monaſterio S. Donati quod poſitum eſt iuxta titulum S. *Priſcæ*, fecit caniſtrum argenteum penſans libras duas & vncias quinque.

In monaſterio S. Ioannis quod poſitum eſt in Auentino fecit ſimiliter.

In Oratorio S. Mariæ quod poſitum eſt in monaſterio de Lutara fecit caniſtrum argenteum penſans libras duas & ſemis.

In monaſterio Hieruſalem quod poſitum eſt ad ſanctum Petrum Apoſtolum fecit ſimiliter.

In monaſterio S. Agnetis poſito foris portam Numentanam fecit caniſtra ex argen- E to penſantia libras quinque.

In monaſterio S. Eugeniæ foris portam Latinam pari modo fecit caniſtra ex argento penſantia libras quinque.

In Oratorio S. Gregorij quod poſitum in Campo Martis fecit caniſtrum penſans libras tres.] hactenus de donis in monaſteria collatis, quæ numerata hic habes quadraginta quatuor, vt non te pigeat prolixæ lectionis, cum repræſentatam in his habeas veterem Romam huius temporis in numero & cultu diuerſorum nominum Eccleſiarum. ſed dolendum ſit, carum quamplurimas excidiſſe; gaudendum tamen vel earum ſaltem nomina ſupereſſe. Pergit vero de alijs donis ad alia loca ſacra miſſis Anaſtaſius cœptam ſemel orationem.

Fecit in titulo beatæ Sabinæ coronam ex argento puriſſimo penſantem libras octo.

In

A In diaconia SS. Silueſtri & Martini poſita iuxta Orpheam, coronam ex argento penſantem libras ſex & vncias duas.

In Oratorio S. Luciæ, quod eſt poſitum in xenodochio, fecit caniſtrum ex argento penſans libras dũas & vncias quatuor.

In Oratorio S. Abbachyri, quod eſt in xenodochio, fecit ſimiliter caniſtrum penſans libras duas.

In Oratorio SS. Coſmæ & Damiani poſitum in xenodochio, quod appellatur Tuciũ, fecit caniſtrum penſans libras duas & vnciam vnam.

In Oratorio S. Peregrini poſito in hoſpitale Dominico ad Naumachiam fecit caniſtra penſantia libras quinque & vnciam vnam.

Fecit idem Pontifex in baſilica Domini noſtri Ieſu Chriſti quæ appellatur Conſtanti- BASILICAE CONSTANTINIANAE.
B niana ſuper altare maius veſtes chryſoclauas duas, ex quibus vnam habentem hiſtoriam Dominicæ Reſurrectionis, aliam habentem hiſtoriam viuificæ & venerandæ Dominicæ Crucis. Cantharos ex argento mundiſſimo octo penſantes ſimul libras vigintiſeptem & vncias ſex. Inueſtiuit ſuper rugas ante ingreſſum altaris ex argento puriſſimo penſante libras quadragintaocto & vncias octo. Fecit coronam ex argento puriſſimo penſantẽ libras duodecim. Fecit vbi ſupra ad Fontes vela alba holoſerica ornata in circuitu de fundato atque quadraplo numero decem. Sarta tecta ipſius Eccleſiæ cum quadriporticu ſimul ad fontem omnia, & in omnibus nouiter reſtaurauit. Quæ enim intacta & inconcuſſa reliquerat terræmotus? ſimul & feneſtras in abſide ex vitro ex diuerſis coloribus concluſit atque decorauit: & alias feneſtras baſilicæ ex metallo gypſino reparauit. Et in medio baſilicæ fecit cortinas duas, ex quibus vnam maiorem fundatam albam
C & aliam minorem albam roſatam.

Fecit idem Pontifex in baſilica ſanctæ Dei Genitricis quæ appellatur, Ad præſepe, cor- S. MARIAE AD PRAESEPE.
tinam roſatam cum periclyſi de fundato: canthara de argento puriſſimo duo penſantia libras vigintitres, columnas duas penſantes libras vigintiunam vncias quinque, Crucem cum gabatha ex argento mundo penſantem libras quinque.

In diaconia ipſius Dei Genitricis quæ appellatur Antiqua, fecit tetrauila alythina ornata in circuitu de quadraplo.

In Oratorio S. Andreæ vela holoſerica ornata vt ſupra.

In titulo ipſius Dei Genitricis quæ appellatur Calliſti, fecit veſtem albam holoſericam S. MARIA IN CALLISTO.
roſatam, habentem in medio tabulam de chryſoclauo cum hiſtoria de Præſentatione Domini noſtri Ieſu Chriſti & ſancti Simeonis, cum periclyſi de Tyrio. tetrauila rubea
D alythina quatuor, habentia Crucem cum gammadijs, & in circuitu periclyſin de Tyrio. Velum Tyrium maius, quod pendet ante imaginem cum periclyſi de blatthi vnum. Vela modica rubea alythina cum ſtauraci in medio numero tria, quæ pendent ante imagines argenteas cum periclyſi de blatthi. Cortinam maiorem holoſericam in gremio baſilicæ vnam. Fecit & imagines argenteas deauratas, e quibus vnam cum gemmis. arcum argenteum vnum cum gammadijs. Supra ceroſtrata pharum vnum, thuribula duo, penſantia ſimul libras nonagintaquinque & vncias ſeptem.

Fecit vero idem præfatus Antiſtes B. Petro Apoſtolo calicem aureum diuerſum orna- BASILICA S. PETRI.
tum lapidibus pretioſis, qui procedit per ſtationes penſantem libras tredecim & ſemis.

Hic fecit in baſilica ipſius Apoſtoli velum chryſoclauum, quod pendet ſuper ingreſſum veſtibuli, item aliud velum maius quod pendet chryſoclauum, quod pendet in
E trabe argentea ante imaginem Saluatoris ſuper ingreſſum veſtibuli. Coronam maiorem ex argento puriſſimo penſantem libras quinquagintatres & vncias octo, pharum argenteum pendens infra ipſam coronam, penſans libras vigintiquatuor. Item coronas argenteas quatuor penſantes libras quinquagintaſeptem. Caniſtra octo penſantia ſimul libras quadraginta.

Hic vero pro amore & cautela Orthodoxæ Fidei, fecit vbi ſupra ſcuta argentea duo SYMBOLVM FIDEI SCRIPTVM IN SCVTIS ARGENTEIS.
ſcripta vtraque Symbolo, vnum quidem litteris Græcis & aliud Latinis, * ſedentia dextra læuaq. ſuper ingreſſum corporis penſantia libras nonagintaquatuor & vncias ſex.] huiqs autem faciendi operis tam in baſilica S. Petri quam in baſilica S. Pauli quæ præceſſerit occaſio, ſuperius dictum eſt ſuo loco. Pergit idem auctor.

* pendentia

Fecit vbi ſupra in gremio baſilicæ cortinam maiorem holoſericã fundatam vnam. Velum album holoſericum roſatum maius vnum, quod pẽdet in trabe maiore ſuper imagi-

nes aureas ornatam in circuitu de fundato. Super fontes fecit vela ſerica alba numero no- A
uem ornata in circuitu de fundato.

ALTARE S. LEONIS. Hic vero inueſtiuit altare beati Leonis Confeſſoris atque Pontificis ex argento mundiſſimo deaurato penſante libras centum & nouem.

ALTARE S. GREGORII. Item inueſtiuit altare beati Gregorij Confeſſoris atque Pontificis ex argento mundiſſimo deaurato penſante libras centum vigintiſeptem.] & poſt illa de cultu baſilicæ ſancti Pauli, quæ dicta ſunt ſuperius dum de terræmotu, quo illa baſilica concuſſa eſt, actum eſt, iſta addit.

S SABINAE. Hic fecit in baſilica B. Sabinæ Martyris in gremio baſilicæ cortinam maiorem holoſericam de quadraplo & fundato pulcherrimam.

S. PETRI. Præfatus vero venerabilis & præclarus Pontifex fecit in baſilica beati Petri nutritoris ſui ſuper altare maius ciborium vnum cum columnis quatuor ex argento puriſſimo de- B
aurato cum diuerſis hiſtorijs miræ magnitudinis mirifice decoratum, quod penſat vndique libras ſeptingentasquatuor & vncias tres. Ciborium vero quod inde abſtulit poſuit ſuper altare maius in baſilica Dei Genitricis quæ appellatur, Ad præſepe, & Crucem argenteam fecit inibi, penſantem libras duodecim & vncias tres.

SS APOSTOLORVM. Quadriporticum baſilicæ ſanctorum Apoſtolorum in Via lata intus & foris reſtauravit.

S. AGATHAE. Sarta tecta S. Agathæ Martyris ſita in Suburra nouiter reſtaurauit.

IN PATRIARCHIO LATERANENSI. Hic vero ſanctiſſimus Præſul fecit in Patriarchio Lateranenſi Oratorium a fundamentis in honore beati Archangeli, quod etiam muſiuo diuerſis picturis ornauit vndique, &
* omnia cimilia tam aurea quam argentea, atque etiam vela obtulit. * Mancronam vero ipſius Lateranenſis Patriarchij, quæ extenditur a campo & vltra imagines Apoſtolorū, C
quæ præ nimia vetuſtate ruituræ erant, a fundamētis reſtaurauit, & ſolaria reſtituit, marmoribus ſtrauit, & cameram ipſius Mancronæ nouiter fecit, & diuerſis hiſtorijs picturæ mirifica decorauit.

BASILICA S. PETRI. Idem a Deo protectus venerabilis & præclarus Pontifex, fecit in circuitu altaris beati Petri Apoſtoli nutritoris ſui tetrauila rubea holoſerica alythina, habētia tabulas, ſeu orbiculos de chryſoclauo diuerſis hiſtorijs depictos cum ſtellis de chryſoclauo ex margaritis ornata miræ magnitudinis & pulchritudinis decorata, quæ in diebus feſtis ibidem ad decorē emittuntur. Pari modo & deſuper & alia tetrauila alba holoſerica roſata Paſchalia, habentia tabulas & orbiculos de chryſoclauo & margaritis, cum periclyſi de chryſoclauo. Item etiam alia vela modica quatuor vbi ſupra in ſingulis columnis ciborij fecit, habentia tygres de chryſoclauo, & in circuitu ornata de blatthi. Item & alia vela mo- D
dica quatuor eamdem habentia ſimilitudinem, eorum quæ in baſilica Doctoris mundi Pauli Apoſtoli in columnis ciborij fecit.

S. AGAPITI. Idem Pontifex ſarta tecta reſtaurauit ſancti Agapiti Martyris, quæ ſita eſt in Prænestino: necnon tecta alterius baſilicæ, poſitæ iuxta eamdem reſtaurauit.

S. STEPHANI. Pari modo ſarta tecta baſilicæ beati Stephani primi Martyris poſitæ via Latina milliario tertio, quæ erat ruinæ proxima, reparauit.

S. BASILIDIS. Item baſilicam beati Baſilidis Martyris ſitam in Merulana nouiter reſtaurauit.

BASILICA LATERANENSIS Item in baſilica Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ appellatur Conſtantiniana de proprio argento ipſius baſilicæ coronas cum delphinis quinque, caniſtra numero trigintaquinque, gabathas numero octo de argento puriſſimo penſantes ſimul libras ducentas ſeptuagintaſex. E

S. MARIAE AD PRAESEPE. Fecit etiam in baſilica ſanctæ Dei Genitricis, quæ vocatur, Ad præſepe cortinam de fundato, & in circuitu ornatam de blatthi, quæ pendet in pertica ſuper ſedem mirifice decoratam. Vela promiſcua tam de fundato quam de ſtauraci & quadraplo, ornata in circuitu de blatthi numero quadraginta. Fecit vero vbi ſupra ante ingreſſum Præſepis pharum in modum retis ex argento puriſſimo cum caniſtris quinque de argento puriſſimo, penſans ſimul libras trigintaſeptem & ſemis.

BASILICA S. PETRI. Idem vero ſanctiſſimus Pontifex fecit rurſus beato Petro Apoſtolo nutritori ſuo calicem aureum præcipuum tetragon ſpanocliſtum diuerſis ornatum pretioſis lapidibus, penſantem libras trigintaduas: necnon patenam auream ſpanocliſtam miræ magnitudinis decoratam, penſantem libras vigintiquinque & vncias nouem. Fecit & pharum in modum retis cum caniſtro & Cruces de argento puriſſimo, quæ pendent ſub arcu principali:

A cipali: necnon & alium pharum maiorem cum caniſtris pendentem ſub trabe maiore argentea, ad ornatum S. Dei Eccleſiæ, penſantem libras mille centum quatuor, & vncias ſeptem.

Idem fecit ſanctiſſimus Pontifex in baſilica ſanctæ Dei Genitricis Mariæ Ad præſepe tetrauila alba holoſerica roſata, ornata in circuitu de chryſoclauo, & intra præſepe idem fecit veſtes albas roſatas numero quatuor, ornatas in circuitu de Tyrio. S. MARIAE AD PRAESEPE.

In diaconia vero eiuſdem Dei Genitricis, quæ appellatur Domnica, fecit veſtem albam holoſericam roſatam habentem in medio tabulas de Tyrio cum hiſtoria Crucifixi: necnon & rotam de chryſoclauo ornatam in circuitu de quadraplo. Fecit vbi ſupra cortinam fundatam ornatam in circuitu de blatthi. S. MARIAE IN DOMNICA.

In diaconia eiuſdem Dei Genitricis, quæ appellatur Coſmedin, fecit veſtem albam
B holoſericam cum tabula de chryſoclauo, habentem hiſtoriam Dominicæ Reſurrectionis, & in circuitu liſtam de chryſoclauo. S. MARIAE IN COSMEDIN.

Fecit ad S. Mariam Ad Martyres veſtem albam holoſericam roſatam cum tabula de Tyrio habentem hiſtoriam Crucifixi, & rotam de chryſoclauo ornatam in circuitu de Tyrio. S. MARIAE AD MARTYRES.

In diaconia antedictæ Dei Genitricis, poſita foris portam beati Petri fecit veſtem de Tyrio mirifice decoratam. S. MARIAE FORIS PORTAM S. PETRI.

Idem præclarus & venerabilis Pontifex fecit in baſilica beati Petri Apoſtoli nutritoris ſui caniſtra interſatilia ex argento puriſſimo, tam in quadriporticu quam in gremio baſilicæ numero vigintiduo penſantia ſimul libras centum vigintiquinque. Gabathas ſignatas ſigno Crucis, quæ pendent tam in grādi porticu quam in pharo æreas in medio
C baſilicæ numero quadraginta octo, penſantes libras centum vnam & ſemis. Phara argentea tria, quæ ſtant ſuper trabes argenteas, penſantia libras nonagintatres. Arcus argenteos duos penſantes libras quadragintaunam, & vncias nouem. Vela de blatthi maiora, quæ pendent in trabibus argenteis dextra, læuaq. presbyterij, necnon & in circuitu Sedis numero triginta, ornata de quadraplo. Vela modica de fundato quadraginta ſeptem ornata in circuitu de blatthi Byzanteo, & inueſtiuit de blatthi Neapolitano: necnon & in gremio Eccleſiæ fecit cortinam Alexandrinam in circuitu de Tyrio. Vela alba modica holoſerica roſata numero vigintiquinque ornata in circuitu de blatthi, ex quibus vnum ornatum de ſtauraci.

Super altare vero beati Andreæ fecit veſtem albam holoſericam roſatam cum tabula S. ANDREAE.
D de chryſoclauo habentem hiſtoriam Dominicæ Reſurrectionis, & in circuitu eius liſtam de chryſoclauo.

In altare beatæ Petronillæ fecit veſtem albam holoſericam cum tabula de chryſoclauo, habentem pariter hiſtoriam Dominicæ Reſurrectionis, & in circuitu eius liſtam de chryſoclauo. S. PETRONILLAE.

In Oratorio S. Dei Genitricis in Mediana fecit veſtem albam holoſericam roſatam, habentem in medio Crucem de chryſoclauo, & in circuitu ornatam de Tyrio. S. MARIAE IN MEDIANA.

In Oratorio ipſius ſanctæ Dei Genitricis, quæ dicitur Domni Pauli Papæ, fecit veſtem albam holoſericam in circuitu de * ſuizilo. S. MARIAE PAVLI PAPAE. *

In monaſterio S. Martini fecit veſtem albam holoſericam roſatam, habētem in medio Crucem de chryſoclauo, cum periclyſi de Tyrio. MONASTERIVM S. MARTINI.

Fecit in baſilica Apoſtolorum in Via lata ſuper altare maius veſtem albam holoſeri-
E cam roſatam, habentem in medio tabulam cum hiſtoria Dominicæ Reſurrectionis, & in circuitu veſtem de chryſoclauo; necnon & orbiculos de chryſoclauo cum periclyſi de Tyrio, tetrauila media in circuitu de fundato, ex quibus vna cum chryſoclauo. Vela modica Alexandrina duo ornata in circuitu de ſtauraci, & in medio baſilicæ fecit cortinam maiorem de fundato mirifice decoratam, ornatam in circuitu de Tyrio, & in medio Cruces de Tyrio. BASILICA SS. APOSTOLORVM.

Fecit in titulo S. Sabinæ Martyris ſuper altare maius veſtem albam holoſericam roſatam, habentem in medio tabulam de ſtauraci, & in medio hiſtoriam Dominicæ Reſurrectionis, & in circuitu liſtam de chryſoclauo. S. SABINAE.

Pari modo & in titulo S. Suſannæ Martyris ſuper altare maius veſtem albam fecit de holoſerico roſatam, habentem in medio tabulam de chryſoclauo cum hiſtoria Dominicæ Reſurrectionis, & in circuitu liſtam de chryſoclauo. S. SVSANNAE.

Fecit

S. STEPHANI IN COELIO MONTE.

Fecit in basilica sancti Stephani primi Martyris in Cœlio monte vestem albam holo- A
sericam rosatam, habentem in medio tabulam de stauraci cum historia Dominicæ Re-
surrectionis, & Crucem de chrysoclauo.

S. GEORGII.

In diaconia beati Georgij Martyris super altare maius fecit vestem albam holosericā
rosatam, habentem in medio tabulam de stauraci cum historia Crucifixi, ornatam de
Tyrio, & rosas de chrysoclauo.

S. MARIAE AD PRAESEPE.

Idem vero protectus a Deo venerabilis & præclarus Pontifex in basilica sanctæ Dei
Genitricis, quæ appellatur Ad præsepe, ob nimium amorem ipsius Dominæ nostræ fe-
cit pharum ex argento purissimo cum lucerna & cerapro suo, pensante simul libras qua-
draginta & semis. & constituit eius beatitudo, vt in Dominicis diebus, vel in sacris so-
lemnitatibus iuxta Lectorium consisteret, & ad legendum sacras lectiones luminis
splendore fulgeret. B

S. PETRI BASILICA.

In Ecclesia beati Petri pari modo fecit pharum ex argento purissimo cum lucerna &
cerapro suo pensantem libras nonaginta & semis; & sub imagine Saluatoris Crucifixi
in modum, fecit coronam ex argento purissimo pro luminarium splendore pensantem
libras . . . .

S APOLLINARIS RAVEN.

In basilica S. Apollinaris Martyris atque Pontificis, quæ fundata est iuxta ciuitatem
Rauennam, iam præ nimia vetustate ruinæ proximam restaurauit, & in meliorem de-
duxit statum. Super altare vero ipsius sacræ basilicæ in honorem omnipotentis Dei &
beati Petri Apostoli de eius donis ac datis fecit vestem sericam rosatam albam, haben-
tem in medio Crucem de chrysoclauo cum orbiculis & rosas sericas, habentes histo rias
Annuntiationis & Natalis Domini, atque Passionem, & Resurrectionem; necnon in
cælos Ascensionem & Pentecosten ornatas in circuitu simili modo de chrysoclauo. sed C
& canistrum ex argento purissimo inibi fecit cum catenulis supra, pensans libras quin-
decim.

ALBANENSIS ECCLESIA EXVSTA RESTAVRATA.

Episcopium Albanense simul cum Ecclesia, quæ nomine beati Pancratij fundata est,
per quamdam negligentiam vel iniuriam, per immissionem diabolicam post matutinas
laudes exustam a fundamentis vsque ad tectum, clementissimus & solertissimus Ponti-
fex, Deo inspirante, firmum iaciens fundamentum, mirum in modum nouiter restaura-
uit, & sarta tecta in meliorem statum deduxit, & fecit super altare maius vestes duas, e
quibus vnam cum rosis maioribus habentem gryphes ornatam in circuitu de fundato,
& aliam vestem de fundato, sed & tetrauila serica alythina ornata de Tyrio optimo in
circuitu eiusdem altaris fecit numero quatuor.

S. PETRI BASILICA.

Verumetiam in Ecclesia beati Petri Apostoli fecit vestem rosatam habentem histo- D
riam Domini nostri Iesu Christi, quando extendit manus, & apprehendit Petrum Apo-
stolum de fluctibus maris.

S. CYRIACI.

Idem beatissimus & præclarus Pontifex fecit in basilica S. Cyriaci vestem albam holo-
sericam, habentem in gyro periclysin de fundato, & in medio historiam Resurrectionis,
& in circuitu altaris tetrauila alba, habentia periclysin de Tyrio.

S. VITALIS.

Fecit autem & in titulo sancti Vitalis vestem albam holosericam, habentem pericly-
sin de fundato, & in medio historiam Resurrectionis.

S. ARCHANGELI.

Necnon & in diaconia S. Archangeli posuit vestem albam holosericam, habentem pe-
riclysin de Tyrio, & in medio historiam Resurrectionis.

S. ABBACHYRI.

Item super altare S. Abbachyri fecit vestem similem.

S. AGATHAE.

Porro in diaconia S. Agathæ Martyris fecit idem Pontifex vestem albam holoseri- E
cam habentem in gyro periclysin de Tyrio, & in medio historiam Resurrectionis.

S. PAMMACHII.

Verum & in titulo S. Pammachij super altare SS. Ioannis & Pauli fecit vestem albam
holosericam, habentem in gyro periclysin de fundato, historiam Crucifixi, Ascensionis,
& Pentecostes.

S. CLEMENTIS.

Pariter in Ecclesia beati Clementis Martyris atque Pontificis fecit vestem albam cum
chrysoclauo, habentem historiam Resurrectionis, & Ascensionis & Pentecostes.

S. CYRIACI.

In Ecclesia S. Cyriaci posita via Ostiensi fecit vela e quadraplo numero quinque,
habentia historiam Saluatoris vocantis discipulos de naue, & super altare ipsius Mar-
tyris posuit vestem de fundato.

S. MARIAE AD PRAESEPE.

In basilica sanctæ Dei Genitricis semper Virginis Mariæ dominæ nostræ, quæ est Ad
præsepe, fecit coronas argenteas cum delphinis duodecim, pensantes libras centum &

duas

A duas & vncias quatuor. & phara canthara argentea cum delphinis numero . . . pensantia libras octoginta & semis.

Idem beatissimus Pontifex fecit in basilica beati Petri Apostoli nutritoris sui ante presbyterium pharum volubilem ex argento purissimo cum coronis & Crucibus pensantem libras centum triginta quinque & vncias sex. Verum & idem ipse & deorsum vbi sacratissimum corpus ipsius principis Apostolorum requiescit renouauit imaginem auream habentem vultum Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, ac sanctæ Dei Genitricis Dominæ nostræ & beatorum Apostolorum Petri & Pauli atque Andreæ, necnon & beatæ Petronillæ virginis, vbi & addidit auri obrizi libras viginti vnam & vncias tres & semis. BASILICA S. PETRI.

Vestiuit altare S. Martini Confessoris Christi ex argento purissimo deaurato * ex terra quondam Fridigisij Abbatis pensante libras decem & septem & semis. S. MARTINI. *

B Idem præclarissimus Pontifex conspiciens Ecclesiam beatorum Martyrum Nerei & Achillei præ nimia iam vetustate deficere, atque aquarū inundatione repleri, iuxta eamdem Ecclesiam nouiter a fundamentis in loco superiore Ecclesiam construxit miræ magnitudinis & pulchritudinis decoratam. In quo etiam loco hæc obtulit dona, ciborium ex argento purissimo pensans libras ducentas quindecim, canistra ex argento numero sex pensantia simul libras quindecim. Calicem & patenam ex argento purissimo deauratos pensantes libras duodecim & vncias decem. Regnum super altare ex auro purissimo pensans libras duas & vncias sex, vestes duas, ex quibus vnam albam holosericam, habentē historias Dominicæ Natiuitatis, Resurrectionis, Ascensionis, atque Pentecostes ornatam in circuitu de chrysoclauo, & aliam de Tyrio.] in restauratione autem eiusdem Ecclesiæ recens facta reperimus eiusdem instaurationis a Leone facta aliqua C monumenta: Sixtus enim Papa quartus qui restaurauit & ipse breuiori ambitu ipsam contraxit, & obtexit quod labefactatum vidit vetus pauimentum. SS. MARTYRVM NEREI ET ACHILLEI.

Item fecit in basilica beatæ Dei Genitricis Ad præsepe regnum ex auro purissimo spanocliſto, diuersis in circuitu de chrysoclauo ornatum lapidibus pretiosis, pensans libras quatuor & vncias septem. S. MARIAE AD PRAESEPE.

Fecit vero communicales ex argento purissimo per singulas vrbis regiones, quæ præcederent stationes per manus acholytorum numero viginti quatuor pensantes simul libras . . . . .

Pari modo in basilica beati Petri fautoris sui fecit regnum ex auro purissimo diuersis pretiosis ornatum lapidibus pensans libras septem. BASILICA S. PETRI.

Fecit etiam in diaconia SS. Martyrum Nerei & Achillei vela promiscua holosericа D numero . . . .] quæ autem hoc tempore diaconia erat, postea transijt in titulum. SS. NEREI ET ACHILLEI.

Itemq. fecit sarta tecta beati Agapiti Martyris sita iuxta Ecclesiam beati Laurentij foris murum. & quæ præ nimia vetustate emarcuerant nouiter restaurauit. S. AGAPITI.

Immo & in titulo beatæ Pudentianæ fecit vestem albam holosericam ornatam in circuitu de Tyrio.] hactenus Anastasius de Ecclesiarum ornamentis. Sic igitur in chartis saltem fulgeant, quæ temporis iniuria, vt de omnibus rebus mundi huius accidit, sunt consumpta:

Ad postremum autem ista habet de ordinationibus ab eo habitis. Fecit autem ordinationes tres per mensem Martij, in quibus creauit presbyteros triginta, diaconos vndecim, Episcopos per diuersa loca viginti sex. sepultus autem est in basilica beati Petri Apostoli pridie Idus Iunias, Indictione nona, & cessauit Episcopatus dies decem.] ita Ana E stasius, licet alij habeant dies viginti Sedem vacasse, sed Anastasio magis creditur.

Sic igitur vigesima secunda eiusdem mensis Iunij creatus est in locum ipsius Stephanus Papa eius nominis quintus, dictus quartus. qui autem Sedem Leonis dies viginti vacasse ponunt, creationem Stephani ad quintum Nonas Iulij collocant. De Stephano autem ista apud Anastasium: Stephanus natione Romanus ex patre Marino a primæua ætate in Patriarchio Lateranense sub sanctæ memoriæ domno Hadriano nutritus atque educatus, nobili prosapia atque præclarissimo genere ortus, adhuc in parua ætate ad discendam sacræ disciplinæ scientiam studiosus inuigilabat. Defuncto vero sanctæ memoriæ præfato domno Hadriano Papa, qui in eius locum successit domnus Leo Stephanum conspiciens bonæ conuersationis & humilitatis, eum ad subdiaconatus ordinem promouit, & cum magis spiritualibus studijs vacare conspiceret, ad diaconatum ipsum prouexit. Et spiritualibus pollens studijs, maxime vero Euangelica prædicatione, & in omnibus STEPHANVS PAPA QVINTVS DICTVS QVARTVS.

bus bonis operibus efficax probatus esset, factum est, vt cum migraret e vita præfatus A
domnus Papa Leo: illico feruentissimo affectu a Populo Romano deligeretur ipse præcipuus & sanctissimus vir Stephanus ad sacri Pontificatus culmen. Qui omnes vno affectu, pariq. amore cum ad Ecclesiam Petri Apostoli perducentes, Dei ordinante prouidentia Papa Vrbis est consecratus.

STEPHANVS PAPA PROFICISCITVR IN GALLIAS AD LVDOVICVM.

Hic sanctissimus vir in Pontificatu iam positus, pro confirmanda pace & vnitate sanctæ Dei Ecclesiæ, Franciæ arripuit iter ad pijssimum & serenissimum domnum Ludouicum Imperatorem. Qui cum in Franciam perueniisset, tanto honore atque exaltatione a prædicto pijssimo Principe atque Francorum populo susceptus est, quantã vix lingua narrare potest. Et tantam gratiam largitus est ei Dominus, vt omnia quæ ab eo poposciisse dignoscitur, in omnibus impetrarit. in tantum vt idem serenissimus Princeps pro illius amore in finibus Franciæ super omnia dona quæ ei largitus est curtem de suo pro- B
prio Fisco beato Petro Apostolo perpetuali vsu perceptionis paginam concessit. Idem vero sacer Antistes exemplum sumens Redemptoris nostri qui pro nobis de cælis dignatus est descendere & de captiuitate diaboli nos eripere, omnes exules qui illic captiuitate tenebantur propter scelera & propter iniquitates suas, quas in sanctam Romanam Ecclesiam & in domnum Leonem Papam gessere, pro pietate Romam reduxit.] hæc de eo apud Anastasium. Sed quæ ab eodem sunt prætermissa, quæ habent eiusdem temporis scriptores hic reddamus.

Auctor incertus, sed qui sui temporis res gestas conscripsisse cognoscitur domesticus Ludouici, per annos singulos vitam ipsius Ludouici Imperatoris conscribens hæc de his habet [a]: Imperator Stephani Papæ aduentu prænoscito, Bernhartum quidem nepotem, Regem Italiæ, Pipini filium eum comitari iussit. Sed eo appropinquante, alios Missos C
qui eum cum debito honore perducerent, direxit. Ipse autem aduentum eius Rhemis sustinere statuit. Cui etiam obuiam Hildebaldum, Archicapellanum sacri Palatij, Theodulphum Episcopum Aurelianensem, Ioannem Atrebatensem, aliorumq. ministrorum Ecclesiæ copiam procedere iussit, infulis indutos sacerdotalibus. Ad vltimum Imperator millariũ, equo excepit, & Ecclesiam intrantem manu propria sustentauit, præcinentibus pro tanta exultatione varijs Ecclesiæ ordinibus: Te Deum laudamus & reliqua. Quo hymno finito, laudes Imperatori debitas clerus Romanus conclamauit, quarum finem dominus Apostolicus oratione compleuit. His expletis intra domus penetralia concessum est, expositisq. causis sui aduentus, & benedictione panis & vini simul participata, Imperator ad ciuitatem redijt, dominus Apostolicus ibidẽ remansit.] hæc ille de prima die. habet de his plura alia eiusdem temporis, rerúmq. a Ludouico gestarum scri- D
ptor certus auctor Theganus Treuirensis Chorepiscopus, de cuius fide ne quid dubites, habes Vualfridi Strabonis qui eidem operi præfationem præposuit testimonium, cum hæc ait: Hoc opusculum in morem Annalium Thegam natione Francus, qui eidem operi præfationem Ecclesiæ Chorepiscopus quidem & breuiter potius quam lepide composuit, &c.] Idem igitur auctor Theganus rem gestam sic aggreditur [b].

[a] *Vita Ludou. c.38.39.*

QVOMODO EXCEPTVS STEPHANVS PAPA A LVDOVICO.

[b] *Thegan. de gestis Ludouic. c.16.17.18.*

Stephanus statim postquam Pontificatum suscepit, iussit omnem populum Romanum fidelitatem cum iuramento promittere Ludouico.] id ea de causa, vt tumultuari soliti Romani in Romanum Pontificem (vt vidimus in Leone) eo saltem modo coerceri possent. sed pergit auctor. Et dirigens Legatos suos ad supradictum Principem, nuntians ei, vt libenter cum videre voluisset in loco vbicumque sibi placuisset. Quod audiens, magno tripudio repletus cœpit gaudere. Et confestim iussit Missos E
suos obuiam ire sancto Pontifici cum salutationibus maximis & seruitia præparare. Perrexit post Missum dominus Ludouicus obuiam supradicto Pontifici obuians ei in campo magno Rhemensium. Descendit vterque de equo suo. Et Princeps se prosternens omni corpore in terram tribus vicibus ante pedes tanti Pontificis, & tertia vice erectus salutauit Pontificem istis verbis, dicens: Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus & illuxit nobis. Et respondit Pontifex: Benedictus sit Dominus Deus noster, qui tribuit oculis nostris secundum Dauid Regem videre. Amplexantes enim se & osculantes pacifice perrexerunt ad Ecclesiam, qui cum diu orauerunt, erexit se Pontifex & excelsa voce cum clero suo fecit ei laudes regales.

QVOMODO LVDOVICVS IMP. PROSTRAVIT SE CORAM PONTIFICE.

Postea Pontifex honorauit eum magnis honoribus & multis & Reginam Irmingardam, & omnes Optimates & ministros eius. Et in proxima die Dominica in Ecclesia

ante

A ante Missarum solemnia coram clero & omni populo consecrauit eum, & vnxit ad Imperatorem, & coronam auream miræ pulchritudinis & pretiosissimis gemmis ornatam quam secum apportauerat, posuit supra caput eius. & Irmingardam Reginam appellauit Augustam, & posuit coronam auream super caput eius. Quamdiu ibi erat beatissimus Papa, quotidie colloquium habebat de vtilitate sanctæ Dei Ecclesiæ. Post quod dominus Imperator cum honorauit magnis & innumeris donis tripliciter & amplius quam suscepisset ab eo, sicut semper solebat agere, magis dare quam accipere. Dimisit eum ire Romam cum Legatis suis, quibus præcepit vbique in itinere suo honestum exhibere seruitium. Postquam Romam venit non post multos dies claruit Dei manifestatione in nonnullis miraculis, quod ipse verus erat viuens Dei cultor.] hæc ipse, agens de eius obitu post reditum ad Vrbem, nos vero dicemus de eo suo loco, sequenti anno.

STEPHANVS PAPA CORONAT LVDOVICVM ET IRMINGARDAM.

B Hoc anno tertio Ludouici, ab eo celebratum constat conuentum prouincialem Aquisgrani, in eoq. sanctum Meinulphum accepisse licentiam ædificandi monasterium virginibus canonicis regularibus, habent vitæ eius Acta a Gobelino conscripta. Fuit hic diaconus Ecclesiæ Paderbornensis qui egregia claruit sanctitate, vt eius vitæ Acta significant.

Quod vero ad rerum gestarum tempus spectat hic dicemus, quæ desiderantur in alijs, atque ex auctore sui temporis res scribente: nam ita apud Aimoinum ista narrantur: Stephanus non duobus post consecrationem suam exactis mensibus, quam maximis itineribus ad Imperatorem venire contendit.] & inferius de reditus tempore: Tertio postquam Romã venerat mense nondum exacto circiter octauum Kalendas Februarij diem obijt.] Ex quibus patet ipsum hoc anno ex Gallijs Romam redijsse, mense Octobris.

DE TEMPORE REDITVS STEPHANI PAP. IN VRBEM.

C Stephani autem ipsius Papæ apud [a] Gratianum de Romani Pontificis electione in hæc verba decretum extat.

[a] *Dist.33.c.28. Quia sancta.*

Quia sancta Romana Ecclesia, cui auctore Deo præsidemus, a pluribus patitur violentias, Pontifice obeunte: quæ ob hoc inferuntur, quia absque Imperiali notitia Pontificis fit consecratio: nec canonico ritu, & consuetudine, ab Imperatore directi intersunt nuntij, qui scandala fieri vetent: volumus vt cum instituendus est Pontifex, conuenientibus Episcopis & vniuerso clero eligatur præsente Senatu & populo qui ordinandus est. Et sic ab omnibus electus, præsentibus Legatis Imperialibus consecretur. Nullusq. sine periculo sui, iuramenta vel promissiones aliquas, noua adinuentione, audeat extorquere, nisi quæ antiqua exigit consuetudo, ne Ecclesia scandalizetur, & Imperialis honorificentia minuatur.] hactenus Stephani Papæ decretum assertum. An enim reuera eiusdem Stephani sit, aliæ plures recitatæ & confutatæ superius schismaticorum impostura, vt de hoc etiam dubitari possit, efficiunt. Cum præsertim Ludouicus Imperator anno sequenti, vt suo loco apparebit, in Constitutione a se edita de donatione facta Romanæ Ecclesiæ, liberam esse velle declarat electionem & coronationem Romani Pontificis; nec ad aliud teneri qui creatus est Pontifex, nisi vbi est consecratus, legationem mittere ad ipsum Imperatorem, qua eum de sua promotione faciat certiorem, prout & successor Stephani huius Paschalis Papa fecisse cõspicitur. Adeo vt aut non sancitum eiusmodi decretum, vel ab ipso Ludouico non acceptatum opus sit affirmare, cum (vt dictum est) anno sequenti his contraria ab eo constituta noscantur. recitat illam ipsam Ludouici Constitutionem etiam [b] Gratianus, simulq. ea [c] quæ contigerunt in electione Hadriani Papæ secundi, cũ nec qui aderant tunc Romæ Legati eiusdem Imperatoris vocati sunt.

DECRETVM STEPHANI PAPAE DE ELECTIONE ROM. PONT.

D

[b] *Dist.63.c.30. Ego Ludouic.*

[c] *Dist.63.c.29. Cũ Hadrianus.*

E

IESV CHRISTI ANNVS 817. PASCHALIS PAP. ANNVS 1. LVDOVICI 4. LEONIS ARMENI 4. IMPP.

SEQVITVR annus Redemptoris octingentesimus decimus septimus, Indictione decima, quo Stephanus Papa cum sedisset menses septem & dies tres, octauo Kalendas Februarij (siue nono vt habent alij) ex hac vita soluitur, sepeliturq. in basilica S. Petri cum mense Decembri ordinationem habuisset, in qua creauit presbyteros octo & diaconos quatuor; Episcopos vero per diuersa loca quinque.] hæc Anastasius, apud quem error irrepsit: nam cum septem menses ipse sedisse dicatur, errore librarij factum, vt loco septem mensium, septem positi habeantur anni: sed & irrepsit error peior priore, dum

DE OBITV STEPHANI PAP. ET TEMPORE SEDIS EIVS.

apud eumdem aliquis, qui postea exscripsit, vtrumque reddidit numerum, nempe septem annos & septem menses; sed redarguitur quam apertissime error ex huius temporis rerum Francorum scriptoribus, cum omnes æque testentur post reditum ex Gallijs Stephanum tribus mensibus tantum fuisse superstitem. Ipsum insuper Stephanum fuisse illustratum miraculis, ex Thegano huius temporis fidelissimo scriptore, dictum est anno superiori. Sunt multa in Anastasij codice quo vtimur, de ornamentis a Stephano Papa in diuersas Ecclesias collatis, & restauratione earum, & ædificiorum structuris, sed ad Leonem esse referenda, paginæ ipsæ transpositæ docent; cum alioqui nec temporis angustiæ talia tantaq. adscribi Stephano patiantur, cum plurium annorum ad ea consummanda oportuisset spacia intercessisse. His igitur prætermissis, ad successorem Stephani conuertamus orationem. A

PASCHALIS PAPA CREATVR.

Cum vix biduo (vt habet Anastasius) Sedes vacasset, Paschalis miro totius populi & cleri consensu Papa creatur, quinto Kalendas Februarij. de cuius natalibus & vita bene a pueritia instituta ista apud eumdem Anastasium leguntur: Paschalis natione Romanus ex patre Bonoso a primæuo ætatis suæ diuino cultui mancipatus, atque sacrosanctæ Ecclesiæ Patriarchio studijs diuinæ salutiferæq. scripturæ imbutus, tam in psalterio, quam in sacris paginis noui & veteris Testamẽti spiritualiter eruditus elegans & in omni bonitate perfectus, subdiaconus quidem factus, & postmodum diaconus, atque presbyter consecratus est. B

VIRTVTES PASCHALIS.

Erat autem vir sanctus, castus, pius & innocens, magnanimus, loquela deuotus, pudicitia plenus. Sed & nimis hilariter, iucundeq. in eleemosynis pauperum cuncta quæ habebat opportune distribuens. In colloquijs diuinis frequentius cum religiosis ac sanctis monachis sedula obseruatione, diu noctuq. insistebat in orationibus ac vigilijs, C quotidianisq. ieiunijs humiliter & honeste vigebat. Quem dum prædecessor eius domnus Leo ter beatissimus Papa tantis studijs peruigilem & religionis deuotum conspexisset: tunc ei monasterium beati Stephani primi Martyris iuxta Ecclesiam beati Petri principis Apostolorum ad regendum commisit, quia scriptum est: [a] Nemo Lucernam accendit & ponit in abscondito neque sub modio sed super candelabrum, vt qui ingrediuntur lumen videant. Vnde qui suimet vitæ huius temporalis lucra pro æterna sobrie atque vtiliter moderando correxit, ad exemplum bene viuendi subditis, & [illegible] ctione pietatis religiosius exornauit.

a Matt. 5.

Qui etiam gratiam hospitalitatis peregrinis qui ob amorem beati Petri Apostoli de longinquis regionibus ad eius Limina accurrebant, vtiliter præparans necessaria, ministrabat, & occulte quibus egebant hilariter erogabat. Et semper quotidie in Dei operatione crescebat, vsquequo prædecessor eius domnus Stephanus Papa de hac luce ad æternam beatitudinem migrasset. Dum ergo per tanta bonæ operationis exempla præcipua longe lateq. fama discurreret: & omnipotens Deus in regimen Ecclesiæ suæ sub piæ gubernationis cura annueret apte, moderateq. disponere: vna concordia, eademq. voluntate, diuino interueniente consultu, a cunctis sacerdotibus & proceribus, atque omni clero, necnon & Optimatibus atque cuncto Populo Romano consentientibus ad laudem & gloriam omnipotentis Dei in Sedem Apostolicam Pontifex eleuatus est. Erat enim Patrum præceptorum, & Pontificum institutorum atque canonum, legum & sanctionum diligentissimus obseruator. Et cuique iustitiæ normæ a tempore ordinationis suæ nobilissimus promulgator, tardus ad irascendum, velox ad miserandum, nulli malum pro malo reddens, sed semper misericors omnibus ciuibus, & a Deo sibi commissi Populi Romani amator & gubernator existebat.] hæc apud Anastasium, & alia quæ opportunius suo loco dicentur inferius. D

PASCHALIS QVALIS ELECTIO.

Cum igitur Paschalis ad Pontificatum esset assumptus ex monasterio, licet inuitus ac renitens: placuit de sui electione certiorem reddere Ludouicum Imperatorem, ad eumq. legationem mittere, qua significaret, se inuitum ac reluctantem fuisse coactum subire munus tanti Apostolatus. Huius legationis ac litterarum Paschalis Papæ mentio est in vita Ludouici Pij Imperatoris his verbis: Post expletam consecrationem solemnem Legatos cum epistola Apologetica & maximis muneribus Imperatori Paschalis misit, insinuans non se ambitione ac voluntate, sed electione & populi acclamatione, huic succubuisse potius quam insiluisse dignitati. huius baiulus fuit Theodorus Nomenclator, qui peracto negocio, & petitis impetratis super confirmatione scilicet pacti & amicitiæ E

LEGATIO PASCHALIS PAPÆ AD LVDOVICVM IMP.

more

A more prædeceſſorum ſuorum, reuerſus eſt.] hæc auctor eiuſdem temporis. Eadem alij eiuſdem quoque ſæculi hiſtoriam proſequuti veteres eius æquales ſcriptores habent.

Quæ autem poſt hæc acciderint ipſi Ludouico Imperatori, idem vitæ eius auctor & rerum inſpector ſic ait: Sub eodem anno, Quadrageſimæ pene exacto tempore, vltimæ hebdomadis, quinta feria, qua Dominicæ Cœnæ celebratur memoria, dum peractis omnibus, quæ tantæ diei ſolemnitas exigebat, Imperator ab Eccleſia in Regiam ſe recipere vellet, porticus lignea per quam redeundum erat, carie, ſenioq. confecta, & humectatione continua putrefacta, ſatiſcentibus inferioribus, ſub Imperatoris pedibus, Comitumq. illius collapſa magnum fragore ſui omni palatio incuſſit metum, verentibus ſingulis, ne ruinæ illius euentus Imperatorem oppreſſiſſet, ſed a Deo, cui erat dilectus, a præſenti diſcrimine eſt protectus. Nam cum viginti vel eo amplius Comites B cum eo ad terram vſque deciderint, variaſq. incurrerint calamitates: ille nihil triſtioris incurrit iacturæ, præter imi pectoris locum, cui illiſus eſt capulus enſis, vltimaq. auris cutis paululum expoliata, ſed & crus illius iuxta inguina cuidam ligno impactum, cui tamen citiſſime eſt ſubuentum. Adhibito enim medicorum ſtudio, quam breui priſtinæ ſaluti eſt reſtitutus. Viginti namque peractis diebus, Nouiomagum venatum petijt.

LVDOVICVS IN VITAE DISCRIMEN ADDVCTVS.

Quo peracto negotio, Imperator generalem habuit conuentum Aquiſgrani, in quo quantum feruoris circa diuinum cultum in arca pectoris geſtaret, tanto adniſu declarauit. Congregatis enim Epiſcopis, nobiliſſimoq. ſanctæ Eccleſiæ clero, fecit componi, ordinariq. librum canonicæ vitæ normam geſtantem, in quo totius illius ordinis perfectio continetur, ſicut recluſus ipſe fatetur. In quo etiam inſeri iuſſit cibi potuſq. atque C omnium neceſſariorum ſummam, vt omnes tam viri quam ſanctimoniales, ſub hoc ordine Chriſto ſeruientes nullis præpediti neceſſitatibus libera ſeruitute Domino omnium militare meminiſſent. Quem librum per omnes ciuitates & monaſteria canonici ordinis ſui Imperij miſit per manus Miſſorum prudentium, qui illum in omnibus ſupradictis locis tranſcribi facerent, debitaq. atque conſcripta exigerent ſtipendia miniſtrari. Quæ res magnum Eccleſiæ contribuit exultationis tripudium, & pijſſimo Imperatori debita cum laude immortale monimentum. Itidemq. conſtituit idem Deo amabilis Imperator Benedictum Abbatem, & cum eo monachos ſtrenuæ vitæ per omnia, qui per omnia monaſteria monachorum euntes, redeunteſq. vniformem traderent cunctis monaſterijs tam viris quam ſanctimonialibus feminis viuendi ſecundum regulam S. Benedicti incommutabilem morem.] Habes iſta omnia prout a Ludouico conſtituta legun- D tur, capitibus octoginta diſtincta in additione prima poſt ſeptimum librum Capitularium Francorum, hac inſcriptione notata litteris grandiuſculis.

AQVISGRANENSIS CONVENTVS.

Anno Incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti octingenteſimo decimoſeptimo, Imperij vero glorioſiſſimi Principis Ludouici quarto, ſexto Idus Iulij. Cum in domo Aquiſgrani palatij, quæ Lateranis dicitur, Abbates cum quampluribus vna ſuis reſediſſent monachis, quæ ſubſequuntur Capitula communi conſilio ac pari voluntate inuiolabiliter a regularibus conſeruari decreuerunt. ita inſcriptio. Sequuntur poſt hæc dicta Capitula de regularibus ſtatuta etiam vt dictum eſt, in his quæ ad cibum & potum ſpectare viderentur, ſecundum ea quæ in Ludouici edicto eſſe ſancita ex auctore vitæ eius narratum eſt. At vero ita iſta tribuuntur Ludouico, vt quia interfuit, & harum ſcribendarum legum fuiſſet auctor & promulgator: tamen non ab ipſo Ludouico conſtituta fuiſ- E ſe, ſed ab ipſis Abbatibus vna ſimul conſidentibus, recitata nuper inſcriptio manifeſtat. Tu vero ipſa octoginta capita, quæ extant pro arbitrio conſulas.

DE CAPITIBVS LXXX. AD REGVLARES SPECTANTIBVS AB IPSIS ABBATIBVS CONSTITVTIS.

De alijs etiam quæ in eodem conuentu per Ludouicum conſtituta idem auctor affirmat, ſic dicere pergit: Conſiderans etiam idem pijſſimus Imperator non debere Chriſti miniſtros obnoxios eſſe humanæ ſeruituti; ſed multorum auaritiam abuti miniſterio Eccleſiaſtico ad proprium quæſtum: ſtatuit vt quicumque ex ſeruili conditione, conciliante ſcientia, & morum probitate, ad miniſterium altaris adſciſceretur, primum manumitteretur a proprijs dominis, vel priuatis vel Eccleſiaſticis, & tunc demum gradibus altaris induatur. Volens etiam vnamquamque Eccleſiam habere proprios ſumptus, ne per eiuſcemodi inopiam diuini cultus negligerentur: inſeruit prædicto edicto vt per ſingulas Eccleſias manſus tribueretur vnus cum penſatione legitima & ſeruo & ancilla. Hæc erat ſancti Imperatoris exercitatio, hic quotidianus ludus, hæc palæ-

REFORMATIO ECCLESIAE EX LVDOVICI EDICTO ET CONCILIO AQVISGRAN.

strica agonia, spectante Deo, quo eius vita in sancta doctrina & operatione clarius eniteret, qui in pomparum sublimitate constitutus, imitando Christum humilitate altius eminebat. Denique tunc cœperunt deponi ab Episcopis & clericis cingula baltheis aureis & gemmeis cultris onerata, exquisitæq. vestes, sed & calcaria talos onerantia relinqui. Monstro enim simile ducebatur, si Ecclesiasticæ familiæ deputatus conaretur aspirare ad sæcularis gloriæ ornamenta.

DE LVDOVICI REBVS GESTIS IN CONVENTV AQVISGRANENSI.

In hoc eodem conuentu Aquisgranensi (ne prætereamus rem magni momenti) quod Apostolicæ Sedis legatione petebatur, Ludouicus Imperator confirmauit quæcumque a prædecessoribus suis donata vel restituta fuissent Romanæ Ecclesiæ, de his scribens publicam Constitutionem, quam tum sua, tum suorum subscriptione firmauit, atque sigillo muniuit. meminit huius Leo Ostiensis in Chronico Cassinate cum ait: [a] Vltimo huius Abbatis, *Theodomari scilicet*, anno Ludouicus Imperator, qui cognominatus est Almus, vel Sanctus, huius Caroli filius, quarto Imperij sui anno Aquisgranis in palatio cum pluribus totius Franciæ * Abbatibus religiosisq. monachis Concilium faciens, vtilissima nostri ordinis obseruationi * LXXX. generalia Capitula constituit, quæ omnia apud nos perinde fere, ac si regula sancti Benedicti, obseruantur. Hic pactum Constitutionis & Confirmationis fecit beato Petro Apostolo, eiusq. Vicario domino Paschali, parentes suos Pipinum & Carolum imitatus, manusq. suæ ac filiorum subscriptione corroborans, decem Episcopos, octo Abbates, & Comites quindecim, Bibliothecarium, Mansionarium & Ostiarium vnum subscribere fecit, & per Legatum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Theodorum Nomenclatorem domno Paschali Papæ transmisit.] hæc Leo. Eamdem Constitutionem ex parte tantum, quæ scilicet inseruirent argumento, de quo ageret, nempe principium & finem [b] Gratianus posuit in suo quem collegit libro Decretorum: nos autem hic reddimus integram ex monumentis Vaticanis his verbis.

[a] *Leo Ostiens. lib. 1. c. 18.*

* Episcopis
* LXII.

[b] *Ego Ludouicus dist. 63.*

In nomine Domini Dei omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

CONSTITVTIO LVDOVICI IMP. DE REBVS S. PETRO DONATIS ET RESTITVTIS.

Ego Ludouicus Imperator Augustus statuo & concedo per hoc pactum confirmationis nostræ tibi beato Petro principi Apostolorum, & pro te Vicario tuo domno Paschali summo Pontifici & vniuersali Papæ, & successoribus eius in perpetuum, sicut a prædecessoribus vestris vsque nunc in vestra potestate & ditione tenuistis, & disposuistis ciuitatem Romanam cum Ducatu suo & suburbanis atque viculis omnibus & territorijs eius, montanis, & maritimis litoribus & portubus, seu cunctis ciuitatibus, castellis, oppidis, ac viculis in Tusciæ partibus, id est, Portum, Centumcellas, Cære, Bledam, Marturanum, Sutrium, Nepe, Castellum Gallesij, Hortam, Polimartium, Ameriam, Tudertum, Perusium, cum alijs tribus insulis suis, id est, Maiorem & Minorem, Puluensem & Lacum, Narniam, * Otriculum cum omnibus finibus ac territorijs ad supradictas ciuitates pertinentibus. Simili modo & in partibus Campaniæ, Signiam, Anagniam, Ferentinum, Alatrum, Patricum, Frusinonem, cum alijs partibus Campaniæ; necnon & Tibur cum omnibus finibus & territorijs ad easdem ciuitates pertinentibus.

* Otriculos

Necnon & Exarchatū Rauennatensem sub integritate cum * vrbibus, ciuitatibus, oppidis & castellis, quæ piæ recordationis domnus Pipinus Rex, ac bonæ memoriæ genitor noster Carolus Imperator beato Petro Apostolo & prædecessoribus vestris iamdudū per donationis paginam restituerunt, hoc est, ciuitatem Rauennam & Aemiliam, * Bobium, Cæsenam, Forum Pompilij, Forum Liuij, Fauentiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, * Comiaclum, & Adriam & Gabelum cum omnibus finibus, territorijs atque insulis in terra, mariq. ad prædictas ciuitates pertinentibus. Simul & Pentapolim, videlicet Ariminum, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Humanam, Aesium, Forum Sempronij, Montem Feretri, Vrbinum & territorium * Valuense, Calles, Luceolos, Eugubium, cum omnibus finibus ac terris ad easdem ciuitates pertinentibus.

* suburbanis
* Robium
* Comaclum
* Balnense

Eodem modo territorium Sabinense, sicut a genitore nostro Carolo Imperatore B. Petro Apostolo per donationis scriptum concessum est sub integritate, quemadmodum ab Itherio & Maçenario Abbatibus, Missis illius inter idem territorium Sabinense & Reatinum definitū est. Item in partibus Tusciæ Longobardorum castellum Felicitatis, Vrbeuetum, Balneum Regis, Ferenti castrum, Viterbium, Martam, Tuscaniam, Populoniam, Soanam, Rosellas. Et insulas Corsicam & Sardiniam & Siciliam sub integritate cum omnibus adiacentibus & territorijs maritimis, litoribus, portubus ad supradictas ciuitates & insulas pertinentibus. Item in partibus Campaniæ, Soram, Arces, Aquinum, Arpinum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Arpinum, Theanum, Capuam & patrimonia ad poteſtatem & ditionem noſtram pertinentia, ſicut eſt patrimonium Beneuentanum & Salernitanum,& patrimonium Calabriæ inferioris & ſuperioris, & patrimonium Neapolitanum, & vbicumque in partibus Regni atque Imperij a Deo nobis commiſſi patrimonia * noſtra eſſe noſcuntur. * veſtra

Has omnes ſupradictas prouincias, vrbes, ciuitates, oppida & caſtella, viculos & territoria, ſimulq. & patrimonia iam dictæ Eccleſiæ tuæ, beate Petre Apoſtole, & per te Vicario tuo ſpirituali Patri noſtro domno Paſchali ſummo Pontifici & vniuerſali Papæ, eiuſq. ſucceſſoribus vſque ad finem ſæculi eo modo confirmamus, vt in ſuo detineant iure, principatu, ac ditione. Simili modo per hoc noſtrum confirmationis decretum, firmamus donationes quas piæ recordationis domnus Pipinus Rex, auus noſter, & poſtea domnus & genitor noſter Carolus Imperator beato Petro Apoſtolo ſpontanea vo-
B luntate contulerunt. Necnon & cenſum & penſiones, ſeu ceteras donationes,quæ annuatim in palatiũ Regis Longobardorum inferri ſolebant, ſiue de Tuſcia Longobardorum, ſiue de Ducatu Spoletano, ſicut in ſupradictis donationibus continetur, & inter ſanctæ memoriæ Hadrianum Papam, & domnum & genitorem noſtrum Carolum Imperatorem conuenit, quando eidem Pontifici idem de ſupraſcriptis Ducatibus, id eſt, Tuſcano & Spolerano, ſuæ auctoritatis præceptum confirmauit, eo ſcilicet modo, vt annis ſingulis ſupradictus cenſus Eccleſiæ beati Petri Apoſtoli perſoluatur, ſalua ſuper eoſdem Ducatus noſtra in omnibus dominatione, & illorum ad noſtram * partem ſubiectione. * ditionem

Ceterum, ſicut diximus, omnia ſuperius nominata, ita ad noſtram * partem per hoc * poteſtatem
noſtræ confirmationis decretum roboramus,vt in * veſtro,veſtrorumq. ſucceſſorum per- * noſtro, noſtrorumq.
C maneant iure, principatu, atque ditione, vt neque a nobis, neque a filijs & ſucceſſoribus noſtris per quodlibet argumentum ſiue machinationem in quacumque parte minuatur * veſtra poteſtas, aut nobis de ſupraſcriptis omnibus vel ſucceſſoribus veſtris inde * noſtra
aliquid ſubtrahatur de ſupraſcriptis videlicet vrbibus, prouincijs, ciuitatibus, oppidis, caſtris, * viculis,inſulis, territorijs, atque patrimonijs, necnon & penſionibus atque cen- * villis
ſibus, ita vt neque nos ea ſubtrahamus, neque quibuſlibet ſubtrahere volentibus conſentiamus; ſed potius omnia quæ ſuperius leguntur, id eſt, prouincias, ciuitates, vrbes, oppida, caſtella, territoria, patrimonia atque inſulas, cenſus ac penſiones,Eccleſiæ beati Petri Apoſtoli & Pontificibus in ſacratiſſima illius Sede in perpetuum reſidentibus,in quantum poſſumus,defendere nos promittimus, ad hoc vt omnia ea in illius ditione ad vtendum & fruendum atque diſponendum firmiter valeat obtinere: nullamq. in eis no-
D bis partem aut poteſtatem diſponendi aut iudicandi, ſubtrahendive aut minorandi vendicamus; niſi quando ab illo, qui eo tempore huius ſanctæ Eccleſiæ regimen tenuerit, rogati fuerimus. Et ſi quilibet homo de ſupradictis ciuitatibus ad veſtram Eccleſiam pertinentibus ad nos venerit, ſubtrahere ſe volens de veſtra iuriſdictione vel poteſtate, vel quamlibet aliam iniquam machinationem metuens, aut culpam commiſſam fugiens, nullo modo eum aliter recipiemus, niſi ad iuſtam pro eo faciendam interceſſionem ita dumtaxat ſi culpa quam commiſit venialis fuerit inuenta; ſin aliter, comprehẽſum veſtræ poteſtati eum trademus, exceptis his qui violentiam vel oppreſſionem potentium paſſi, ideo ad nos * veniant, vt per noſtram interceſſionem iuſtitiam accipere * venerint
mereantur,quorum altera conditio eſt,& a ſuperioribus valde diſiuncta.

Et quando diuina vocatione huius ſacratiſſimæ Sedis Pontifex de hoc mundo migra-
E uerit, nullus ex Regno noſtro aut Francus aut Longobardus, aut de qualibet gente homo ſub noſtra poteſtate conſtitutus licentiam habeat contra Romanos, aut publice, aut priuate veniendi, aut electionem faciendi; nulluſq. in ciuitatibus vel territorijs ad Eccleſiam beati Petri pertinentibus, aliquod malum propter hoc facere præſumat, ſed liceat Romanis cum omni veneratione & ſine aliqua perturbatione honorificam Pontifici ſuo exhibere ſepulturam, & eum quem diuina inſpiratione & beati Petri interceſſione omnes Romani vno conſilio & vna concordia ſine aliqua promiſſione ad Pontificatus ordinem elegerint: ſine aliqua ambiguitate & contradictione more canonico conſecrari. Et cum conſecratus fuerit, Legati ad nos,vel ad ſucceſſores noſtros Reges Francorum dirigantur, qui inter nos & inter illum amicitiam & caritatem & pacem ſocient, ſicut temporibus piæ recordationis domni Caroli attaui noſtri, ſiue domni Pipini aui noſtri, vel & Caroli Imperatoris genitoris conſuetudo erat faciendi. Hoc autem vt ab VT ELECTIO ET CORONATIO PAPAE SIT LIBERA.

omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris firmum eſſe credatur, firmiuſq. per futuras generationes & ſæcula ventura cuſtodiatur, propriæ manus ſignaculo & venerabilium Epiſcoporum, atque Abbatum, vel Optimatum noſtrorum ſub iureiurando & ſubſcriptionibus pactum iſtud noſtræ confirmationis roborauimus, & per Legatum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Theodorum Nomenclatorem domno Paſchali Papæ direximus.

Ego Ludouicus miſericordia Dei Imperator ſubſcripſi. Et ſubſcripſerunt tres filij eius & Epiſcopi decem & Abbates octo, & Comites quindecim, & Bibliothecarius vnus & Manſionarius vnus & Oſtiarius vnus.] hæc ex parte tantum apud [a] Gratianum, atque ex codicibus Vaticanis quatuor exemplarium facta ſimul mutua collatione conſignatis litteris Alphabeti A. B. C. D.

[a] *Diſt. 63. cap. Ego Ludouicus.*

Quæ poſt hæc fuerint eiuſdem Ludouici res geſtæ anni huius, idem qui ſupra auctor pergit his verbis: At vero non tulit hanc ſanctam Deoq. dignam Imperatoris deuotionem humani generis inimicus, vndique ſe impetentem & ab omnibus Eccleſiæ ordinibus ſibimet bella indicentem; ſed cœpit totis virium copijs ſe expugnantem oppugnare, & per membra ſua Chriſti fortiſſimum bellatorem vi & aſtu, quo potuit, laceſſere. Nam his rite ordinatis, poſtquam Imperator in eodem placito filium primogenitum Lotharium Imperatorem appellari & eſſe voluit, & duorum filiorum ſuorum alterum Pipinum in Aquitaniam, Ludouicum in Baioariam miſit: vt ſcilicet ſciret populus, cuius deberet poteſtati parere: ſtatim ei Abodritorum defectio nuntiatur, qui cum filijs Godefridi amicitias iungentes Saxoniam Tranſalbianam vexabant, contra quos Imperator ſufficientes copias dirigens, eorum motus, Deo fauente, compreſſit.

Ipſe autem Voſagi luſtra ſectaturus venatum petijt. Interea venatione ibidem iuxta morem Francorum expleta, cum hiemem exacturus Aquiſgranum reuerteretur, nuntiatum eſt ei, * Bernhardum nepotem ſuum Italiæ Regem, cui ipſe maxime, vt Rex fieret, apud patrem cauſa fuerat, conſilijs quorumdam prauorum hominum adeo dementatum, vt ab eo deſciuerit, omnes ciuitates Regni & Principes Italiæ in hæc verba coniurauerint; ſed & omnes aditus quibus in Italiam intratur, poſitis obicibus & cuſtodijs obſerarint. Quod cum certis nuntijs referentibus, maxime vero Rathaldo Epiſcopo, & Sappone certiſſime cognouiſſet: contractis vndique copijs tam ex Gallijs quam ex Germania, cum maximo exercitus robore Cabillonum vſque peruenit. At Bernhardus cum ſe cerneret viribus imparem, & ad cœpta inefficacem, vtpote a quo plurimi ſuorum quotidie deficerent, deſperatis rebus, ad Imperatorem venit, armiſq. depoſitis, pedibus ſe eius proſtrauit, confeſſus perperam ſe egiſſe. Cuius exemplum primores eius ſunt ſequuti, & armis depoſitis, ſe eius poteſtati & iudicio ſubdiderunt.

* BERNHARDI REGIS ITALIAE CONIVRATIO IN LVDOVICVM IMP.

* Bernhartum

Sed & concinnationes, quomodo cœptam rebellionem, & quare inchoauerint, & ad quem finem inchoatam perducere voluerint, quoſve complices ſibi allexerint, ad primã prodiderunt interrogationem. Fuere ſane huius conſpirationis auctores Egiddeo regalium amicorum primus, Reginerius olim Comes palatij Imperatoris, & filius Reginerij Comitis, ſed & Reginardus præpoſitus cameræ regalis. Erant autem huius ſceleris conſcij quamplures clerici ſeu laici, inter quos aliquos Epiſcopos huius tempeſtatis procella inuoluit, Anſelmum ſcilicet Mediolanenſem, Vvolfoldum Cremonenſem, ſed & Theodulphum Aurelianenſem.

PATEFACTA IN OMNIBVS CONIVRATIO.

Poſtquam vero defectionis prolati ſunt principes & cuſtodiæ mancipati, ſicut decreuerat, hiematum regreditur, ibiq. vſque dum ſacram Paſchæ ſolemnitatem celebraret, remoratur. Poſt cuius feſtiuitatis tranſactam celebritatem, Bernhardum hactenus Regem eiuſq. fautores in ſupradicto ſcelere, cum lege, iudicioq. Francorum deberent capitali inuectione feriri, ſuppreſſa triſtiori ſententia, luminibus orbari conſenſit, licet multis obnitentibus, & animaduerti in eos tota ſeueritate legali cupientibus. At vero licet Imperator indulgentius ageret, vltio tamen eliminata ad effectum in aliquos eſt perducta. At enim Bernhardus & Reginerius dum impatientius oculorum amiſſionem & ablationem tulerunt: mortis acerbitatem ſibi conſciuerunt. Epiſcopos porro hac immanitate conſtrictos ab Epiſcopis reliquis depoſitos monaſterijs mancipauit, ceterorum autem nullum vel vita priuari iuſſit, vel membrorum amputatione mulctari, ſed ſecundum quod exigente culpa viſum eſt, alios * exiliari, alios iuſſit * attondi.] hactenus de his auctor, quæ cœpta hoc anno in ſequentem ſunt propagata.

SYNODVS EPISCOPORVM IN QVA DEPOSITI EPISCOPI CONIVRATI.

* exulare

* attonderi

Porro

Universidad de Deusto

A Porro Bernhardi corpus delatum fuiſſe Mediolanum, ſepultumq. in Eccleſia S. Ambroſij, inſcriptio illic poſita docet, quæ ſic ſe habet.

BERNHARDVS CIVILITATE MIRABILIS CAETERISQ. PIIS VIRTVTIBVS REX HIC REQVIESCIT. REGNAVIT ANNOS QVATVOR MENSES QVINQVE OBIIT XV. KALEND. MAII INDICTIONE XI. FILIVS PIAE MEMORIAE PIPINI.

Factum autem opera Anſelmi Mediolanenſis Epiſcopi eius ſtudioſiſſimi vt transferretur eius corpus Mediolanum, exiſtimare poſſumus.

At Ludouicus vbi eius obitum accepit, moleſtiſſime tulit, doluit permiſiſſe iudicibus eam in ipſum animaduerſionem, & perinde ac ſi reus eius obitus eſſet, pœnituit, peccatumq. ſanctis operibus expiare curauit. ait enim Theganus eius temporis auctor:

B Tertio die poſt amiſſionem luminum Bernhardus obijt. Quod audiens Imperator, magno cum dolore fleuit multo tempore, & confeſſionem dedit coram omnibus Epiſcopis ſuis, & iudicio eorum pœnitentiam ſuſcepit, propter hoc tantum, quia non prohibuit conſiliarios hanc crudelitatem agere. ob hanc cauſam multa dedit pauperibus propter purgationem animæ ſuæ.] hæc ipſe. POENITENTIA LVDOVICI IMP. DE MORTE BERNHARDI.

Detruſos pariter narrant in monaſterium filios Caroli Magni naturales in eiuſdem criminis ſuſpicionē adductos Drogonem, Theodoricum & Hugonem, inter quos Drogo laudatiſſimus habebatur, quod & liberalibus diſciplinis imbutus eſſet, de quo Angelomi in epiſtola nuncupatoria ad Lotharium eſt inſigne teſtimoniū. Sed & Adelhardus quoque conſobrinus Caroli Magni iuſſus eſt exulare: neſcitur cauſa, cum tamen vir eſſet ſanctitate conſpicuus, de quo inferius dicendum. Iam ad res Orientales conuertamus

C orationem.

Hoc eodem anno legatio miſſa eſt a Leone Imperatore ad Ludouicum Auguſtum. Quiſnam autem hoc functus ſit munere, & quid nuntiandum Ludouico in mandatis Legatus acceperit, Theganus in rebus geſtis Ludouici ſic narrat: In eodem commorans palatio ad ſe venientem Miſſum ſuſcepit Leonis Conſtantinopolitani Imperatoris nomine Nicephorum: legatio autem, excepta amicitia & ſocietate, erat de finibus Dalmatiarum, Romanorum & Sclauorum. At quia nec hi præſentes erant, nec Chadalo finium præfectus, neque ſine illis hæc dirimi poterant, miſſus eſt in Dalmatiam ad hæc pacificanda & componenda Abigarius cum Chadalone eorumdem finium Principe.] hæc de legatione Leonis Imperatoris. DE LEGATIONE MISSA A LEONE IMP.

Quod ad religionis ſtatum pertinet, vbi innotuiſſet in Oriente Paſchalem Pontifi-

D cem in Apoſtolicum eſſe thronum euectum, Theodorus Studita clariſſimus Confeſſor ad eum litteras ſcripſit, necnon ad alios Patriarchas. ita quidem teſtatur Michael eius diſcipulus in ipſius vita, cum ait: Miſit etiam vir egregius quatuor Patriarchis epiſtolas, prudenter admodum atque opportune, antiquioris dico Romæ, & Hieroſolymorum, Antiochiæ, & Alexandriæ. Quæ ſingulæ commemorabant, quemadmodum Chriſti imago contumelioſe a perſecutoribus tractata eſſet, & Orthodoxi omnes in carcerem & exilium miſſi. tum deinde vnumquemque excitabat ad defenſionem, opemq. ferendam periclitanti Fidei ac veritati, quam falſitas ſic opprimeret.] Extant ipſæ epiſtolæ magno Dei beneficio hactenus conſeruatæ, dignæ quidem quæ ſingulæ audiantur. Ac primum quod ſpectat ad datam ad Paſchalem Romanum Pontificem: miſſus eſt ad eum cum ipſa a Theodoro Dionyſius eius diſcipulus vna cum alijs ſocijs non ſuo tantum nomine,

E ſed quinque aliorum Præſidum monaſteriorum Fidei gratia expulſorum. quæ ſic ſe habet [a]. THEODORVS SCRIBIT AD PATRIARCHAS.

PASCHALI PAPÆ ROMÆ.

In omnibus ſumma virtute prædito, lumini magno, principi ſacerdotum primo, domino noſtro Apoſtolico Papæ Paſchali, Ioannes, Theodoſius, Athanaſius, Ioannes, Theodorus minimi presbyteri & Præſides eorum qui Catharæ, Pieridij, Paulopetrij, Eucæriæ & Studiani. THEODORI ET ALIORVM CONFESS. EPIST. AD PASCHALEM PAPAM.

Iam fere audita ſunt omnino ſupremæ veſtræ beatitudini ea quæ propter peccata noſtra in noſtram Eccleſiam inuaſere. Etenim facti ſumus in parabolam & prouerbium omnibus Gentibus, vt ſecundum ſcripturam [b] loquar: non tamen par eſt renuntiatio quæ fit exiliter, & per epiſtolas. Quare nos minimi, etſi membrum corporis Chriſti, vltimum ſumus, tamen capite noſtro comprehenſo, atque ijs qui in fraternitate excel-

[a] *Theod. lib. 2. epiſt. 12. Cod. Column.*

[b] *Num. 24.*

lunt, huc atque illuc dissipatis, potuimus quodammodo ex eo quod prope simus, & per mutuam significationem in vnum fieri & spiritum & verbum, scribentes hæc tametsi confidenter. Audi, Apostolicum caput, a Deo præposite Pastor ouium Christi, ianitor Regni cælorum, Petra fidei, super quam ædificata est Catholica Ecclesia. Petrus enim tu, Petri Sedem exornans & gubernans. A

PRAECONIA ROMANI PONTIFICIS.

Lupi graues irruperunt in caulam Domini, portæ inferi, vt olim, ruptæ sunt in ipsam. Quid hoc? persecutionem patitur Christus cum Matre & ministris. Siquidem contra imaginem incursus, prototypi est persecutio. Hinc detentio patriarchalis capitis, & exilia, & relegationes Archiepiscoporum, & sacerdotum, & monachorum, monacharumq. & compedes & vincula ferrea, tormentaq. & ad extremum mors. O horribilem auditionem! veneranda imago Saluatoris nostri Dei, quam & dæmones perhorrescunt, contumelijs affecta, & ludibrio habita est, non solum in regia vrbe, verum etiam in omni regione & oppido. Altaria deleta sunt, templa destructa, sacra profanata, effusus est sanguis, & effunditur eorum qui retinent Euangelium. Persecutiones & exilia eorum qui adhuc reliqui sunt. Conticuit omne pium os metu mortis: aperta est aduersaria & blasphema lingua. commota est omnis caro in ambiguitate versans.

QVAE PATIATVR ORIENTALIS ECCLESIA.

B

Hei mihi, inquit *Propheta* [a], quia facti sumus vt qui colligit calamum in messe & racemum in vindemia, cum non sit botrus. In nos, o beate, hæc omnia facta sunt. Quæ quis non ægre tulerit in seipso proximi damna considerans? Quis autem non ratiocinatus fuerit, esse aduentus Antichristi præludia, tantum differentia, quantum ab exemplari imago, in quam etiam insanitur? Huc igitur ab Occidente, o Christi imitator, resurge, & ne repellas in finem. Tibi dixit Christus [b] Deus noster: Et tu aliquando conuersus cõfirma fratres tuos. Ecce tempus, ecce locus: opitulare nobis, qui es a Deo ad hoc ordinatus. porrige manum, quantum fieri potest. Habes potestatem a Deo, eo quod omnium princeps es, in quo positus es. Terreto, supplicamus, hæreticas feras calamo diuini verbi tui. Pastor bone, pone animam pro ouibus, supplicamus.

a Mich.7.

IMPLORAT A PASCHALI PAPA AVXILIVM

b Luc.21.

C

Audiat Ecclesia quæ sub cælo est, quod a vobis anathematizantur per Synodum qui hæc ausi. Et iam sanctos Patres nostros anathematizant. Hoc fuerit Deo acceptum, Angelis & Sanctis gaudium, concussis firmamentum, fundatis stabilimen, lapsis resurrectio, omni Orthodoxorum Ecclesiæ exultatio, & tuæ certe celsitudini secundum eos qui antiquitus præcesserunt, æternum monimentum. Qui similibus temporibus cum fecerint ea, quæ a nobis peccatoribus nunc petuntur, Spiritu sancto afflati, & commemorantur, & beati habiti sunt. Prorsus autem credimus & confidimus, quod misericordia miserationum flexus, nostram tenuem scripturam accipies, Christum imitatus, qui Deus omnium non recusauit ab * Abagaro epistolam accipere, & accepta rescribere.] hæc Theodori & aliorum eius collegarum ad Paschalem Papam epistola per Dionysium (vt dictum est) missa, vt indicant aliæ eiusdem Theodori litteræ [c] ad Epiphanium datæ, de quibus suo loco inferius dicetur.

D

* Abgaro

c Theod. lib.2. epist. 35. Cod. Colum.

Citat Gennadius [d] Scholarius Patriarcha Constantinopolitanus in expositione pro Concilio Florentino hanc Theodori Studitæ ad Paschalem Romanum Pontificem epistolam, recitatq. totidem verbis quæ habentur in laudem Apostolicæ Sedis. quibus iungit quæ leguntur in alia epistola ab eodem Theodoro ad ipsum Paschalem scripta. sed de his anno sequenti.

d Gennad. expos. pro Concil. Flor. c.5 sect.16

Accidit vero, vt & creato Romæ eodem Paschali Pontifice, ex veteri consuetudine, ipse etiam Theodotus pseudopatriarcha Constantinopolitanus ad eũ mitteret Apocrysarios pro responsis Ecclesiasticis, communionem hac via conatus subripere ab ipso Romano Pontifice. Quos cum audisset Paschalis in Vrbem aduentare, eosdem ne propius accederent, eos execratus valde, prohibuit. Contra vero missum nuntium a Theodoro & alijs Archimandritis quam benignissimo animo excepit, litterasq. datas cum legisset, magno animi dolore ex compassione affectus est, & quibus potuit, studuit periclitãtibus præsto esse, reddens ad eos affectus paterni plenissimas Apostolicas litteras, quibus tum Theodorus, tum reliqui eas accipientes, magna sunt consolatione affecti, & fortitudine roborati. Caremus tamen litteris illis a Paschali Pontifice ad Archimandritas redditis. Ceterũ hæc ita, vt narrata sunt, se habuisse, fidem faciunt aliæ litteræ ab ijsdem monasteriorum Præpositis ad eumdem Paschalem Pontificem scriptæ, missa alia rursum legatione anno sequenti per Epiphanium, vt suo loco dicturi sumus. Sed videamus quæ hoc eodem tempore

APOCRYSARII HABETICI REIECTI A PASCHALE PAPA.

E

A pore ab eodem Theodoro litteræ sunt scriptæ ad Patriarcham Alexandrinum. Extant ipsæ, atque plura habent de sæuitia persecutorum, quæ desiderantur in alijs ab eo datis epistolis. Quamobrem vt hic eam describamus, historiæ ratio a nobis id exigit. sic enim se habet [a].

[a] *Theod. Stud. lib. 2. epist. 14.*

Per omnia sanctissimo Patri patrum, lumini luminum, domino meo beatissimo Papæ Alexandriæ Theodorus minimus presbyter, & Præpositus Studiani.] Quod autem æque ac Romanus Pontifex Alexandrinus Episcopus Papa dicatur, a Cælestino Pontifice Cyrillo concessum est, cum illi legationem a latere credidit tempore Concilij Ephesini, vt suo loco superius dictum est. Sed attende differentiam: Romanus Pontifex supremum lumen in Ecclesia prædicatur, alij vero Patriarchæ non supremum lumen, sed lumen luminum, vtpote qui secundum a Dionysio descriptam Ecclesiasticam Hierar-
B chiam tali sit nomine dignus, vt lumen luminum dicatur qui eos illustrat, qui sunt in Ecclesia positi & ipsi lumina, minores Episcopi. Habet autem amplius in superius posita inscriptione. Romanus Pontifex, vt dicatur Princeps sacerdotum primus, quod alicui alteri Patriarcharum minime concessum est. sed ad epistolam, quæ sic se habet [b].

TITVLI ROM. PONTIFICIS DIVERSI AB ALIIS PATRIARCHIS.

[b] *Theod. lib. 2. epist. 14. Cod. Colum.*

Maximum humilitatis meæ munus & summi voti opus erat, vt dignus fierem, qui per litteras colloquerer cum Apostolico vertice tuo, nō solum ob tenuitatem paruitatis meæ, quæ impar est vt ad æquales scribat, nedum ad tam magnum & diuinum caput: verum etiam ob difficilem in tanto interuallo accessum, quem Ethnica præcipue inhibet obstructio, *medijs positis Sarracenis regnantibus etiam in Aegypto*: attamen Dei benignitate mihi obtigit, & nunc scribo duabus de causis: altera vt quo iamdudum teneor desiderio, id explicem intellectuali contactu sacrorum pedum tuorum, quandoquidem aliter vo-
C tum explere non liceat; altera quæ magis vrget, vt notiora fiant, quæ hic dire acciderunt diuinissimo vertici tuo, vt qui totius corporis Ecclesiæ membris condoleat: quæ quidem vel in vltimis terræ finibus audita existimo.

THEODORI EPIST. AD PATRIARCHAM ALEXANDRINVM.

Inuasit nos persecutio, beatissime, & persecutio grauissima. Olim quidem [c] Achab Eliam quærens Prophetam, loca omnia incendisse dicitur, incendio illo impij iram & furorem demonstrante. Nunc vero & dignitate & corde Achabites, non Eliam solum depictum, sed huius quoque Dominum, Dominum Iesum Christum & Deum nostrum, Deiparam, & Sanctum vnumquemque quærens quærit, inuentumq. magna ira delet ex omni ciuitate & regione ditionis suæ: hinc euersa altaria, templa Domini vastata, & priuata & publica, quæ in virorum & feminarū habitaculis, tam vetera quam recens extructa. miserabile spectaculum! tamquā facie deformatos homines, & ostenta quædam
D sic Dei Ecclesias ornatu suo destitutas & informes relictas contemplari. Quis talia audiuit, aut vidit vmquam in priscæ improbitatis exemplis? Ille ipse, qui ceruicibus vestris incumbit Arabs, mitius forsitan hac in parte erga Christum se gerit. at non sic [d] Tabeel noster. Parce Domine, ne des hæreditatem tuam in opprobrium.

[c] *3. Reg. 18, secūdum 70.*

[d] *Ioel. 2.*

Cum ergo pictas in tabulis imagines e sacris donarijs sublatas, & libros qui mentionem earum continent, proscindit, irridet, subsannat tamquam abominanda & Deo inuisa piacula, quæ Deo accepta sunt & mundo salutaria. Heu quis lachrymas teneat? quis gemitus ex imo pectore non edat? Viæ Sion [e] lugent, eo quod non sint qui pie ambulent in eis. Et vere omnes declinauerunt, [f] simul inutiles facti sunt.

[e] *Thren. 1.*

[f] *Psal. 52.*

Qui Episcopi videbantur & sacerdotes, monachi & sæculares, omnis sexus & omnis ætas; alij quidem circa fidem naufragium passi sunt, alij si minus mente & cogitatio-
E ne demersi, & hæretica saltem communione, mortis metu contracta, eadem ex parte periculo inuoluti. Relicti tamen sunt qui non curuauerunt genua ante Baal; siquidem tot numero, quot numerati sunt a Deo.

QVAE PASSI SINT ORTHODOXI.

Ante omnes, qui primus est inter nos, sacrum caput nostrum & eiusdem tecum dignitatis, Episcopi, & sacerdotes Domini, monachi, & monachæ, quorum ludibrijs & verberibus tentati fuerunt; illi vinculis & carceribus pane modico & aqua vitam trahentes, alij exilijs relegati, alij in desertis & montibus, in speluncis & cauernis terræ versantes: quidam insuper flagellis cæsi, Martyres ad Dominum emigrarunt. Sunt qui sacco inclusi in mare demersi nocte fuerunt, vt ab ijs qui viderunt, relatum est. Quid cetera? Anathemate feriuntur sancti Patres nostri. Prædicantur qui impij fuerunt. Infantes impietatis dogmata, tradito magistris tomo, docentur. Non est vsquam salutis profugium inter mortales. Pium verbum proferre non licet. Mox instant insidiæ, ita vir a

coniuge

coniuge sua caueat. Iudices & pittaciorum oblatores ad hoc ipsum ab Imperatore mercedem capiunt, vt obseruent, vbi quisque quid dicat a Cæsare discrepans, aut impietati non communicet, aut librum habeat de imagine tractantem, vel imaginem ipsam, aut exulem recipiat, aut captiuis pro Christo ministret. Quod si deprehendatur illico rapitur, cæditur, relegatur, vnde & dominos videas seruis supplicantes iudicij metu. A

a Dan. 3. Nobis illud dicere fas est: [a] Non est in tempore hoc Princeps, & Dux, & Propheta, neque locus primitiarum corã Domino, vt possimus inuenire misericordiam. Propterea hæc apud sanctam animam tuam indigni lamentamur, eius patrocinium & miserationem implorantes. Scimus enim: Si iuuare aliter non possit, precum saltem subsidio magnum nobis, cum propitium Deum habeat, emolumentum allaturum. Quo autem ex parte cognoscat, qualia sint impiorum dogmata, his ea litteris adiunxi in quaternionibus: quæ & piorum rogatu, refutando imperitus suscepi. Oro autem sapientiam tuam, vt omnia videat, & veniam mihi tribuat erratorum, meiq. & inutilis filij in Deum flectentibus precibus suis, recordetur.] hactenus epistola, quæ missa est etiam ad Patriarcham Antiochiæ, vt in eodem codice expressum habetur, diuersam vero ab his licet eodem argumento scripsit [b] ad Patriarcham Hierosolymorum his verbis. B

b Theod. lib. 2. epist. 15. Cod. Column.

Quis annuntiabit [c] Abraham, quod lactat puerum Sarra? ait vspiam sermo diuinus, & indigno mihi quis nuntiet humilem epistolam meam ad sacras Apostolici culminis vestri manus peruenisse? Attamen perueniet, vt spero. Non enim vesana cupiditate, sed necessaria causa impulsus & epistolam mittere ausus sum, & latorem vna fratrem carissimum Dionysium destinare, fidelem prorsus, & qui supplere per se omnia queat, quæ epistolæ desunt. Itaque velut absens corpore, præsens autem spiritu, primum quidem eius pedes secundum Deum ambulantes amplector. hinc enim mihi benedictio & sanctificatio. deinde tamquam ab ea iussus, ad sancta loca proficiscor, aduenerorsacrum solum, quod diuina vestigia calcarunt, viuificum monumentum in quo sanctissimum Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi corpus depositum fuit, sacrum Caluariæ locum, vbi Dominus gloriæ crucifixus. Alio pergo: Sanctam Bethlehem quasi Edem conspicio, diuinum adoro præsepe supra vrnam auream, in qua non manna sed panis vitæ conditus est. Video etiam sacrum montem, in quo diuinissima transfiguratio: oliuarum montem, vnde ad cælos omnium Dominus euolauit: sacram Gethsemanem, vbi sepulchrum omni honore colendæ Deiparæ dominæ nostræ. Hoc atque illud, ne longam texam orationem. O quanta vel ex ipsa commemoratione manat satisfactio! O quot & quantis culturis præest beatitudinis tuæ vertex! Tu primus Patriarcharum, *quod scilicet prima Ecclesia esse cæperit Hierosolymis*, licet quintus numereris. Vbi enim Episcopus animarum, & Pontifex omnium natus est, & diuina omnia operatus, & passus & sepultus, vbi resurrexit & vixit, & assumptus est: illic suprema omnium dignitas proculdubio. Sed de his hactenus, desiderio obsequens, loqui ausus sum. nunc ad alteram narrationem me conuerto. C D

c Genes. 24. secũdum 70. AD PATRIARCHAM HIEROSOLYMORVM EPIST. THEODORI.

DE LOCIS SANCTIS HIEROSOLYMORVM.

DE PERSECVTIONE AB ICONOMACHIS EXCITATA.

Inuasit nos persecutio, beatissime, & persecutionum omnium Ethnicæ simillima. postquam enim sensit satanas, in ianuis esse beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, maiores hæreseos faces accendit, præludia aduentus Antichristi. Quid hoc rei est? Exortam olim sub Leone & Constantino impietatem, diuq. debacchatam, sed diuina vindicta compressam, nunc iterum cognominis & æque impius Imperator renouauit tanto conatu, vt illorum rabiem obscuret. Expressum pictura Christum insectatur cum Matre & ministris. Vbicumque nactus eas est, delet, exurit. Hinc euersa altaria, ædes sacræ deformatæ, sacra vasa concremata. Quin si repertus quis fuerit imaginem occultasse, aut librum qui de ea re tractet, rapitur e vestigio, verberatur, & dira alia omnia perpetitur. Hinc terrores ac trepidationes, stuporesq. omnium hominum. adeo vt frater fratri, Vale dicat, & amicus amicum auersetur. E

Synodus facta est, veterem impiam illam confirmans, & Orthodoxam anathemate condemnans. Sacerdotes non intellexerunt, Deum non requisierunt: sed quod Achab placuit, comprobarunt. Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt, paucis admodum exceptis. quibusnam illis? Episcopis, & Præpositis, monachis, & monialibus, & ipso, Dei gratia, supremo Archiepiscopo nostro. Quorum quidem alij flagellis affecti sunt, alij relegati, atque in carcerem detrusi, alij per hasce pœnas ad Dominum migrarunt,

athle-

athleticam coronam reportantes. Quid de blasphemia loquar? Irridetur veneranda & tremenda imago Christi tamquam abominatio desolationis, idolumq. erroris; eodem modo quælibet alia Dominæ nostræ & Sanctorum: Nunc, inquit, sincera & inculpata fides: Nunc Dominus [a] loquutus est pacem ijs qui conuertuntur ad cor. quasi sublata pax esset, ex quo Christus dixit: Pacem meam do vobis, ad hoc vsque tempus, & eius Ecclesia contaminata, quam beatus [b] Paulus nō habentem maculam prædicat, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed sanctam & immaculatam. Et alij quidem vltimum circa Fidem naufragium fecerunt. Alij quamuis mente & cogitatione submersi non sint, ipsa tamen hæresis communione vna perierunt. Enimuero etiam ij qui recta sentiunt, persecutionis diuturnitate titubant circa veritatem; quemadmodum ijs contigit qui ad decumanos maris fluctus nauigationis rudes caligant. Miseranda nobis omnia, luctuq. digna.

a *Ioan.* 24.

b *Ephes.* 5.

Subtrahuntur cantica ab antiquis accepta, in quibus imaginum fit mentio. Canuntur pro eis impia noua dogmata palam exposita, quæ & pueris ipsis traduntur a magistris. Omnium rerum impia est conuersio. Facti sumus sicut Sodoma & Gomorrha propter peccata nostra: & procella hæresis altius in dies assurgens nos operit: nec inuentus est qui Christum Deum nostrum expergefaciat, vt increpet turbulentum hoc mare. At tu esto nobis vnus e duodecim Apostolis, beatissime: Excita e somno insomnem oculum dispensatiue dormitantem, quia perimus omnino. Si quod est aliud auxilij pharmacum, ad sanandos infirmos, vt peritus, exurge, deprecamur, sanctissime, obtestamur: membra tua sumus, quandoquidem fideles omnes corpus sunt Christi & membra de membro. Præcipe & alijs sanctis Patribus vestris, intercessoriam manum porrigant, vt multorum interpositu, suam nobis Deus misericordiam impertiat. Hunc in finem epistola, & tabellarius ab omnibus animo destinatus, etsi a nobis solis illorum vicem agentibus missus.

Vt autem ex parte cognoscat celsitudo vestra, cuiusmodi sint dogmata impiorum, ea in quaternionibus descripta epistolæ adieci, quæ & aliorum rogatu refutanda imperitus suscepi. Oro autem vt ea inspiciat diuina tua sapientia: quod deest suppleat & veniam tribuat erratis. Atque adeo conseruum fratrem nostrum, & litteris alijs, quas accepit, reddere, & huc postea, Deo volente, redire permittat.] hæc ad Patriarcham Hierosolymitanum Theodorus, qui his addidit [c] alias ad Abbatem Lauræ S. Sabæ hac inscriptione notatas.

c *Theod. lib. 2. ep. 16. 17. Cod. Colum.*

A Deo honorato, dilecto, & spirituali Patri, meo moderatori celebris Lauræ beatissimi Patris nostri Sabæ, & ijs qui sub eo sunt sanctis Patribus Theodorus minimus presbyter & Præpositus Studiani.] alias quoque his adiunxit ad moderatorem Lauræ sancti Charitonis, eiusdem pariter argumenti.

At quid profecerit his litteris datis ad Patriarchas, nulla est affirmatio Theodori; immo querela in epistola postea, occiso Leone, tempore Michaelis Imp. scripta ad eumdem Hierosolymitanum Patriarcham Thomam, in qua hac ex parte tantummodo laudat nauatam operam a Romano Pontifice. scribit enim hæc his verbis: [d] Quid hoc rei est? quod feruente hæresis persecutione, conueniebat sublimium sedium Antistites, tamquam spiritus adiutores, & Apostolici consilij plenos, fraterno animo commoueri, manumq. pro veritate certantibus compatiendo porrigere: & si quid patitur, inquit [e], vnum membrum, compatiantur alia membra: siue gloriatur vnum membrum, congaudeant omnia membra; quia nimirum caput est totius Ecclesiastici corporis Christus verus Dominus ac Deus noster. Quod sane Occidentis Apostolicus cum præstitisset: quantum profuerit, quid opus est loqui? partim quidem resistentium mentes summopere confirmans (vel exiguum quippe momentum vim ac robur fessis ac laborantibus addere solet) partim impiorum insolentiam a spiritu profecta reprehensione profligans. Quo quid esse potuit salutarius? At vero qui idem facere cum possent, minime præstiterunt, sed contrarium: dicere miser nequeo, beatitudinis vestræ Angeli reuerentia, quanta illis debeatur reprehensio.] hæc Theodorus. sed hæc ex alijs eiusdem ad Paschalem redditis litteris, manifestiora fient.

d *Theod. lib. 2. epist. 121.*

e *1. Cor. 12.*

PROFICVAE LITTERAE ROM. PONT.

Ceterum querela ista Theodori de Patriarchis, magis pertinet ad Alexandrinum & Antiochenum, quam ad ipsum Hierosolymitanum. Siquidem non defuit Patriarcha Hierosolymorum succurrere, vt potuit, periclitanti sub impio Leone Ecclesiæ Constantino-

PATRIARCHA HIEROSOLYM. MITTIT THEODORVM ET THEOPHANEM CONSTANTINOPOLIM.

ſtantinopolitanæ : etenim ſelegit ex S. Sabæ Laura a Sarracenis tunc temporis afflictata A duos egregios monachos, ſanctitate claros, doctrina conſpicuos, Chriſtiana conſtantia firmos, reuera duo belli fulmina aduerſus graſſantem impietatē, & ſagittas acutas in manu Dei omnipotentis. Hi Conſtantinopolim miſſi, non ſolum ſub Leone Armeno, ſed & ſub Michaele quam ſtrenuiſſime certauerūt, ac demum ſub Theophilo Imperatore iconomacho martyriū egregie conſummārunt. Sed de eorum modo profectione Conſtantinopolim, & confeſſione coram Leone hic agendum. Auctor eius temporis qui amborum certamina eſt proſequutus quam ſinceriſſime, vbi de graſſatione Sarracenorum tunc facta mentionem habuit, iſta mox ſubdit.

Hæc videns diuinus ille Antiſtes & paſtor Hieroſolymitanæ Eccleſiæ, & ſciens hæc eſſe pœnam peccati & iræ poculum, propterea quod deſpicatui habetur & aboletur diuinarum adoratio imaginum: excitatur protinus ad zelum, & quærit modum, quo po- B terit tantum extinguere incendium, & oſtendere eos male facere, qui ſunt parati noua introducere, & prompti ad tranſmouendos limites. Sic reuocabuntur captiui & conſequentur miſericordiam ſauciatæ animæ. Ad hoc ergo admodum aptum ſanctum inuenit Theodorum, vt qui & virtute eſſet celebratus, & in dicendo exercitatus, & zelum ſpiraret acrem & iuuenilem. Ille autem: Ecce me, dicit Pontifici: mitte me, & proficiſcar, & tuis adiutus precibus, pudore afficiam impietatem. Ipſum ergo mittit Patriarcha, cum precibus cum vndique munijſſet, & ſpe in Chriſtum totum corroboraſſet.

Vt autem prætermittamus ea quæ interceſſerunt cum veniſſet in Regiam ſecum fratrem habens Theophanem qui eum ſequeretur, & quæ erant fraterna, ſentiebat, & in- C zelo pro pietate cum eo conſpirabat: primum quidem ſic intrepide ſiſtit in conſpectu eius, qui Eccleſiam more prædonis inuaſerat, *Theodotum pſeudopatriarcham intelligit*. Vbinam enim ille ſe geſſit more ſacerdotali, & libere arguit quod eos peruertat quos paſcit, & hæreſim ei acerbe exprobrat? Deinde ipſi quoque Imperatori ex aduerſo occurrit tamquam acutus quidam gladius; & non ſolum eum criminatur, quod ſuam perdat animam, ſed etiam quod Dei populum impie per fraudem euertat. Deinde etiā adhortatur, vt relicta hac profana & impia opinione, eius loco ediſcat pietatem. Fortaſſe enim (inquit) tibi Deus placabitur, & non omnem iram Domini tamquam fæcem aliquam ipſe bibes.

REDARGVIT IMPERATOREM THEODORVS PALAESTINVS.

Quamobrem Imperator, cum & viri eſſet libertatem admiratus, & præterea verborum opportunitatem, & morum moderationem, & quæ ex animo ad vultum emanabat illius, vt poterat, animaduertiſſet alacritatem, eum eſt reueritus, & moderate tulit D eius reprehenſiones. Deinde etiam eum accerſit, & familiariter cum eſt allocutus, rogans quiſnam eſſet, & vnde veniret: & quid ſibi vellet illa mira & incauta dicendi libertas. Ille autem & ſignificat patriam, & ſuum eſſe ex Palæſtina aduentum renuntiat. & quod ſtatuebat non oportere vel apud Imperatorem ſe a dicendo reprimere, quando videret Regem qui eſt in cælis, affectum iniuria. Deinde aperit dogmata, docet honorem diuinarum imaginum. & cum alia dixiſſet, & adieciſſet, hoc eſſe indicium noſtri in Chriſtum deſiderij, & confeſſionem ab eo ſuſceptæ carnis. Deinde deſtruit propoſitas ab illo quæſtiones Fide Chriſti & virtute ſermonis & ſpiritus. Poſtquam autem, poſt multa quæ inter eos dicta ſunt, Theodori oratio victoriam eſt adepta, primum miratur Imperator, deinde etiam ei incipit blandiri, toto animo contendens, talem virum in ſuam redigere poteſtatem, per quem multos eſſet ſuperaturus. E

CONFVTAT IMPERATOREM THEODORVS PALAESTINVS.

Poſtquam vero vidit eum a ſe capi non poſſe: nam tale quid etiam apud eum adiecerat, dicens: Oblitus es eorum quæ Deo promiſiſti, o Imperator, quorum interceſſor fuit magnus Pontifex, quando tuo capiti Imperatoriam impoſuit coronam, *cum videlicet promiſiſſet Fidem ſeruare Catholicam*. parce animæ tuæ, & prius ornamentum reſtitue Eccleſiæ, & noli pugnare cum Deo iuſto Iudice & forti, etiamſi non quotidie iram inſerat propter ſummam benignitatem: hæc ille ſic ad eum libere eſt locutus. Imperator vero ſoluto prætextu lenitatis, in iram & furorem erupit; & rogauit, an eſſet aliquis eiuſdem animi & ſententiæ in pietate, cuius erat Theodorus. Poſtquam vero intellexit de fratre eius Theophane, & quod non minus quam naturam conſeruat in dogmatibus cognationem, & fraternitatem: ambos diu flagellis cæſos condemnat, vt relegentur ad oſtium Ponti. Iubens neminem eis impertire nec cibum nec potum, nec veſtimentum,

THEODORVS ET THEOPHANES CAESI DAMNANTVR EXILIO.

vt mali

A vt mali (inquit) sic male atterantur.] hactenus de certamine sub Leone. quod autem exantlauit sub Michaele, suo loco dicturi sumus.

IESV CHRISTI ANNVS 818. PASCHALIS PAP. ANNVS 2. LVDOVICI 5. LEONIS ARMENI 5. IMPP.

QVI sequitur annus octingentesimus decimusoctauus Indictione vndecima inchoata, quintus idem numeratur persecutionis Leonis Imperatoris, quo acceptis iam antea litteris per Dionysium a Paschale Romano Pontifice Theodorus Studitarum Præpositus in carcere consistens, rursum legat ad Occidentem Epiphanium
B discipulum suum ad eumdem Romanum Pontificem, cui & litteras dedit, quæ sic se habent [a].

[a] *Theod. lib. 2. epist. 13. Cod. Colum.*

Per omnia religiosissimo Patri, supremo lumini, Vniuersali, domino nostro, Apostolico Papæ, Ioannes, Theodosius, Athanasius, Theodorus, minimi presbyteri & Præpositi Catharorum, Pieridij, Paulopetrij, & Studiani.] Vnus autem qui hic deest e numero in præcedentis ad Paschalem epistolæ inscriptione, nempe Ioannes Eucæriæ Præpositus lapsus est, ac propterea nequaquam cum ceteris recensitus. Testatur id quidem ipse Theodorus in epistola ad ipsum Epiphanium Romam Legatum. porro epistola ad Paschalem Papam sic se habet [b].

[b] *Theod. lib. 2. ep. 35. ex Cod. Colum.*

Respexit nos Oriens ex alto Christus Deus noster, tuam in Occidente beatitudinem, tamquam facem quamdam diuinitus lucentem ad Ecclesiæ quæ sub cælo est illumi-
C nationem, in Apostolica prima Sede constituens. Etenim spirituale lumen percepimus, qui in tenebris & in vmbra mortis improbæ hæreseos tenebamur, & tristitiæ nebulã deposuimus, atque in spem optimam emersimus, cum didicissemus ex fratribus & conseruis nostris, quos misimus, qualia & quanta egerit & dixerit sancta celsitudo vestra. Quando hæreticos quidem Apocrysarios, velut fures, ne in sacrum quidem conspectum admisit; sed cum procul adhuc essent, merito reiecit: nostris vero calamitatibus ex litterarum auditione & Missorum relatione compatiens, indoluit atque ingemuit Dei exemplo tamquam proprijs membris. Ac re ipsa cognouimus, manifestum Apostolorum principis successorem Romanæ Ecclesiæ præsidere; certoq. nobis persuasimus, Dominum Ecclesiam nostram minime deseruisse, cui vnum, solumq. a nobis auxilium hactenus, atque ab ipso exordio in occurrẽtibus molestijs Dei prouidẽtia concessum est.

LEGATIO MISSA PER EPIPHANIVM AD PASCHALEM PAPAM.

D Vos igitur illimis ac sincerus ab initio fons Orthodoxæ veritatis, Vos aduersus omnem hæreticam procellam tranquillus sepositus portus Ecclesiæ vniuersæ. Vos a Deo electa ciuitas refugij salutis. Sed quoniam temerarium est a nobis miseris ac indignis encomia congeri diuino nomini vestro, quod diuinæ olim linguæ beatum prædicarunt, præstat vt ad ærumnas nostras veniamus.

ROMANAE ECCLESIAE PRAECONIA.

Impij ergo consueta sibi omni conatu ac vesania facere non cessant, omnes qui mortis metu franguntur, in hæresis barathrum trahentes & abripientes. Necesse siquidem est, eum qui cedere nolit, verberum, aliorumq. suppliciorum pœnis subijci; ita vt diffluant sensim aliqui (quod est miserrimum) etiam ex ijs qui certamen antea sustinuerunt. Nos vero iterum humiles & in membris postremi, tam pro sacro proprio capite, quam pro reliquis præsentibus partibus, & fratribus audentes legatione fungimur,
E & obsecramus, vt consoletur nos sancta & Apostolica anima tua. Primum quidem (quod & facere illam credimus) ne suas pro stabilitate & salute omnium Deum flectentes preces intermittat, ita obtestamur sacratissima viscera: deinde vt quæ Spiritus sancti instinctu pro humilitatis nostræ vtilitate ac perpetua virtutis tuæ laude deliberauit & statuit, ad exitũ, Deo adiuuante, perducat.] hactenus posterior ad Paschalem epistola, ex qua a Gennadio in defensione pro Concilio Florentino præconia digna illa Ecclesiæ Romanæ citantur: Vos illimis & sincerus ab initio fons Orthodoxæ veritatis, &c.] Quod autem exigit his litteris Theodorus a Papa, illud fuit, vt præstaret quod promiserat, legationem remissurum Constantinopolim: quod & præstitit, vt suo loco patebit.

STATVS ECCLESIAE CONSTANTINOPOLITANAE.

His scriptis litteris Theodorus, Epiphanium, quem mittat cum eis in Occidentem, delegit, ad quem has quæ sequuntur litteras dedit, onus eidem legationis huius iniungens, his verbis.

EPIPHANIO CREDITVR LEGATIO AD PASCHALEM PAPAM.

Epiphanio filio [a].

A

En dilecte mi, ſicut alacri animo inſtituiſti, ſolue in Occidentem, litteras iſtas laturus, quas dictaui. Miſi epiſtolas duas ad Apoſtolicum, & dominum Methodium. Frater enim Dionyſius Dei nutu, & incolumis eouſque peruaſit, & ſpem optimam reportauit. Ad quam iteratas litteras addere, operæpretium duxi. Scripſi autem non tamquam a me ſolum, ſed ſicut antea, ex perſona vtrorumque Præpoſitorum quos indicat epiſtola, præterquam Eucæriæ. Is enim, vt accepi, ſecundum peccata mea, lapſus eſt. Ex communi ergo ſententia & ſcientia, tum per occultam ſignificationem, tum per epiſtolæ ipſius lectionem, tunc ſcripſimus, vt epiſtola miſſa declarabat. Nunc vero etſi propter arctam cuſtodiam id facere non potui, attamen veluti iam conſentientibus vtriſque, eorum etiam hæc eſt epiſtola. Fortaſſe autem poſtea continget, vt & ipſi certiores fiant.

B

Vade igitur, egregie Epiphani, ἐπίφανον, id eſt, appare Occidenti nuntius fidelis, prudens, iam olim probatus, redde epiſtolam & iuxta ea quæ diuino inſtinctu impreſſa ſunt in ſancto Apoſtolico, ſuggeſtione, verbiſq. ſancti Methodij, & ſancti Monaſteriæ Epiſcopi, ſimul intercede & ipſe, & ora vt ad finem hæc perducantur Dei voluntate, qui poteſt & ſaluum te ſeruare, & ſiſtere ſacro ac beato vertici. Ne formides, multa tibi merces, & magnum certamen. Dominus tecum. Saluta Sanctos omnes, & maxime eos qui notiſſimi ſunt, præcipue ſanctum Patrem meum Archimandritam, ac dominum etiam meum Carthophylacem, cuius caritas eſt in humili corde meo.] hucuſque ad Epiphanium Theodorus.

C

Quod autem ad Methodium ſpectat, ad quem ſe ſcripſiſſe Theodorus teſtatur, erat iſte illic Apocryſarius Nicephori Patriarchæ ad Romanum Pontificem miſſus, cui quid tũc acciderit admiratione dignum Romæ moranti, ſic accipe ex Curopalata atque Cedreno in Michaele Theophili filio, dum narrat quæ acciderũt eidem Methodio iam Conſtantinopolitano Patriarchæ, cum adulterij accuſatus, ob ſui defenſionem coactus fuerit virilia penitus conſumpta & exiccata monſtrare, ſic dicens: Quidam de notioribus placide ingreſſus, ex eo quæſiuit, quomodo virilia eius ita emarcuiſſent? Cui rem totã a principio enarrauit. Se cũ Romæ degeret miſſus eo ad Papam ob intentata Nicephoro ſanctiſſimo Patriarchæ crimina, vexatum fuiſſe a carnis ſtudioſo malo genio, ſine intermiſſione dies noctesq. ipſum titillante, & rei venereæ appetitum excitante. Itaque ſe ardentem ea cupiditate ac tantũ non ei ſuccumbentem, Petro Apoſtolorum principi ſe dedere ſtatuiſſe, multiſq. ab eo precibus contendiſſe, vti ſe libidine illa liberaret. Hunc noctu aſtitiſſe, ac virilia ſua manu dextera tangente, combuſſiſſe. ſimulq. dixiſſe: Nihil eſſe quod in poſterum ſibi ab iſta metueret voluptatis concupiſcentia: ſe ob vehementem dolorem ſomno excuſſum, talem repertum fuiſſe, qualem ipſi vidiſſent.] hæc ipſa quidem Methodius cum iam eſſet Patriarcha confeſſus libere ea quæ his ipſis diebus, Romæ cum eſſet, diuinitus contigiſſent. Quod autem ait, eum Romæ tunc fuiſſe pro Nicephoro Patriarcha ob intẽtata illi crimina defenſorem: accidiſſe putamus, quod Theodotus, quo ſe in throno ſtabiliret, depoſitionẽ Nicephori falſis obiectis criminibus colorare ſtuduiſſet. Ceterum epiſtola illa quam ſe eodem tempore ad Methodium Romam ſcripſiſſe Theodorus ipſe teſtatur, non eſt reperta in dicto codice, quo vſi ſumus, Columnenſi, vt hic ſimul eam tibi ſcribere potuiſſem.

D

Sed ad legationẽ a Theodoro miſſam reuertamur. Profectus eſt igitur Epiphanius Romam, exceptuſq. eſt benigne a Paſchali Pontifice. qui & quibus valuit remedijs ſtuduit tot malis occurrere. Sed quid faceret, cum regnaret Imperator apoſtata, ſederet Patriarcha hæreticus, & cum eo clerus eiuſdem communionis, & monachi deſertores? quomodo ipſi audituri eſſent quæ ab eo pro eorum ſalute admonerentur? Non deſtitit tamen ad Conſtantinopolitanam auerſatricem licet Eccleſiam ſcribere, & quidem grauiſſimas litteras, teſtatur [b] id quidem Theodorus ipſe litteris ſuis ſuo loco reddendis.

E

Interea vero Theodorus non quieſcit, qui & hoc pariter anno ſcripſit Catecheticam epiſtolam ad vbique diſperſos fratres. Cum enim in ea numeret ipſe annos quinque perſecutionis, hoc plane anno fuiſſe ſcriptam, qui numeratur quintus perſecutionis, affirmare neceſſe eſt. Loco plane miraculi habendum (quod ſæpe inculcandum eſt) vt in arctiſſimo carcere conſtitutus, tot cuſtodibus vallatus, facultas ei ſcribendi fuerit ſuppeditata. Huius autem ſcribendæ epiſtolæ ipſi ea cogitatio fuit, quod cum ſciret ſuos monachos

[a] *Theod. lib. 2. epiſt. 35. Cod. Colum.*

[b] *Theod. lib. 2. epiſt. 62. 63. 66. Cod. Column.*

A monachos & alios diuersorum monasteriorum Confessores vagari a monasterijs expulsos, extorres, ac a persecutore Imperatore abripi: timens ijs, ne quos terror non subegisset, mundana voluptas vinceret, occasione versandi cum feminis: vt cauti esse debeant, datis his ad eos litteris, monuit vehementer. Sic spiritualis agonis dux sapientissimus, ne aduersariæ potestates suos lædere possent milites, quaquauersum prouidit. epistola autem ipsa sic se habet [a].

[a] *Theod. lib. 2. epist. 37.*

Theodorus omnibus vbique dispersis fraternitatibus.

EPIST. THEODORI CATECHETICA AD FRATRES DISPERSOS.

Gratia vobis & pax multiplicetur. Aequum enim est Apostolicis verbis affari eos, qui pro Christo persecutionem patiuntur: [b] Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui humilitati nostræ ianuam aperuit, quamuis arcte custodiamur, vt vobiscum carissimis nostris epistolarum colloquio congredi possimus. Vere Dei verbum non est
B alligatum, etsi alligare se putent, qui dominantur. Vere lætari plurimum debemus, cum diuinarum prædictionum euenta in nobis conspicimus. Age cum Apostolo [c] dicamus, fratres: Quis nos separabit a caritate Dei? tribulatio, an angustia, an fames, an persecutio, an nuditas, an periculum, an gladius? Num enim de seipso tantum hæc dixit, ac non etiam de nobis? & vt nos erga Deum sic affecti simus, vt afflictionibus istis, quas sustinemus, minime frangamur, sed ea quæ desunt passionum perferre gestiamus. Gaudium enim est inenarrabile pro Christo & cum Christo pati, quemadmodum ostenderunt Sancti omnes vsque ad Thadæum Martyrem nostrum, & Confessores alios egregia animi constantia, & persecutioni conuenientibus factis siue ex carcere, siue ex alio exilij quouis loco post illum abierunt. Simus & nos, fratres mei, Martyres ad hunc modum, vt parati nimirum semper simus, comprehendi, confiteri, flagris cædi, mori; hoc est enim quoti-
C die Martyrem esse: hoc quotidie mori.

[b] *2. Petr. 1.*

[c] *Rom. 8.*

Ex hoc quidem purgari mentem contingit, & perturbationibus abscedere, Deo appropinquare, mundum odisse, cælum meditari, perpetuo adamata bona, at certe tristiora. Nec enim locum menti relinquit hæc huiusmodi præparatio, vt voluptates consectetur, vt hoc illudve carnali desiderio amplectatur, sed vires cordi & neruos addit, oculos in lachrymas solui compellit: desiderium inijcit ex corpore, tamquam ex graui quodam carcere emigrandi. Considerantes itaque quales simus: Et siquidem sic affecti, recte sane; sin aliter, redeamus in viam, & emundemur. Fugiamus immitem draconem diabolum & ignea tela amaræ & lethiferæ cupiditatis. Non est voluptas, sed dolor; non dulcedo sed fel; non beneuolentia sed odium, seruitus, corruptela, dæmoniaca vexatio eius, qui secundum naturam est status immutatio. Etenim si bona est & dulcis, quomo-
D do quos arripuit, eos fatuos statim reddit, iumentis similes, probrosos, seruiles, desperabundos, eneruatos, æternæ mortis reos? itaque fascinat, a mente alienans, & peruertens, non id reuera existens quod præsefert præstigiatrix, tamquam energumenos a dæmone correptos, qui id quod patiuntur prius quam ad se redeant, non agnoscunt.

NE ILLECEBRIS CARNIS CAPIANTVR ADMONET SVOS.

Videamus ergo, Christiani, quænam sint diuersoria nostra, vbi & quibuscum habitatio & consuetudo. Quod si quid ibi noxium est, migrandum; si cum eo qui scandalum affert, abscindendum; si cum nemine, adsciscendum: quia execrabile solum esse, quamdiu necessitas non cogit. Obseruanda sunt & alia, cibus, potus, somnus, opus, vt mensura fiant omnia, quæ corpori vires præbeant, vt pareat & iussa faciat, non efferatum reddant, vt insurgat & animæ repugnet. Equuleus est, si affatim alatur, lasciuit, sessoremq. animum prosternit. Ex rebus nostris de vestris etiam enuntiamus: Omnes siqui-
E dem homines liberi arbitrij habenas a Deo pari iure acceperunt cum summa potestate, licet anima & corpore inter se pugnantibus, perpetuum bellum sit. De hoc igitur hactenus hæc dicta sint. Quid cetera deinde? Fides firma immutabilis, sicut tradidi vobis & a Sanctis accepi, vel potius ab vno vtique & eodem spiritu &c.] adijcit de cultu sacrarum imaginum superiori consimilem doctrinam, quam breuitatis causa hic describere prætermisimus. ac de persecutione hæc rursum inferius ingerit, hortans eos ac roborans in fidei confessione persistere.

EXHORTATIO AD PATIENTIAM.

Minime vos conturbet duratio persecutionis. haud multos annos pertulimus, vt antiqui olim Confessores. Nondum examinati fuimus legitimo igne probatissimæ tentationis: adhuc admixtum est plumbum, adhuc ruga peccatrix. Tu quis es qui incomprehensorum iudiciorum profunda scruteris? Quæ tibi præstita sunt hæc cogita. Abrahæ semen illud, cui promissa Dei benedictione terræ sanctæ hæreditas fuerat, quadringen-

tis triginta annis Pharaonis manu seruitutem seruire Deus permisit. Christi Ecclesia A
ab Apostolorum prædicatione vsque ad Constantinum primum Christianorum Regem
supra annos trecentos feruentem persecutionem passa est. Qui secuti sunt, remisse qui-
dem,attamen longius tempus duxerunt,præterquam sub Iuliano Apostata. Paulus ma-
gnus annis quinque & triginta persecutionem pertulit,quotidie moriens. Et tu quinque
annorum spacio langues? Clemens multorum certaminum vir vigintiocto annis in per-
petuo martyrio fuit. Et tu intra paucos deficis? Et quod mihi tempus satis sit ad alios
Martyres commemorandos? Non audisti sufferentiam Iob? Nonne annis quindecim &
amplius vlcere graui vexatus est, præter alios qui adiecti fuerunt, lugubres casus? atque
hoc cum nullius sibi mali facinoris conscius esset, quin potius laudabilium quamplurimorum. Quid autem ei respondet oracullum? Vt iustus,inquit, appareas. Ita & nunc B
cribrat quodammodo prouidentia huius temporis homines, vt quæ insunt zizania eij-
ciat, & frumentum purum maneat.

a *Ierem. 6.* Non audis quid Hieremiæ dicat? [a] Mitte eos in conflatorium, & vide si est probatio,
sicut & ego probatus sum pro eis. Feramus adhuc, o strenui milites Christi. Dies sicut
b *Ioan. 15.* vmbra transeunt,quamuis persecutores permanere existiment. [b] Si me persecuti sunt,inquit,& vos persequentur: Si sermonem meum seruauerunt, & vestrum seruabunt. sed
hæc omnia facient vobis propter nomen meum, quia nesciunt eum qui misit me. Vere
c *Gal.4.* enim ignorant quod Deus & Pater misit [c] Filium suũ factum ex muliere,factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret & Patri suo acquireret. Nisi enim ignorarent, illum pingi non negarent: nemo quippe qui ex muliere natus sit, talis est,vt exprimi non
possit, alioqui abortiuum quiddam esset. Sic itaque fratres perficimus nos ipsos,sic con-
solationem habemus in verbis Saluatoris nostri Iesu Christi expectantes remuneratio- C
nem.]his præmissis ad postremum monet de Leontio persecutore. Fuerat hic monachus
& discipulus Theodori, & sanctarum imaginum cultus assertor: Verum infelix in veritate non stetit, sed factus apostata ceteris ardentius persequebatur Orthodoxos. de eo
enim monet his verbis.

DE LEONTIO EXMONACHO DIRO PERSECVTORE.

Sed nostis qualis sit Leontius, eunuchorum genus non solum inglorium, vt quidam
Sanctorum dixit, sed & Christum negans; neque adeo his finibus se continens, verum
acerbe & crudeliter fratres nostros excrucians: Qui ante discipulus, nunc nugator Iu-
daizans: qui inter fratres eminentiores, nunc contra fratres supra quam ludices omnes:
Qui non simpliciter imaginem dicebat, sed sanctam imaginem siue Christi siue Deiparæ
& cuiuslibet Sanctorum:nunc eas incendit,& abolet, insanientis instar feræ blasphemãs.
Vnde & Imperatori carus factus est, & monasterijs nostris potitur, & omnia miser facit D
in contumeliam Christi. sed heu me? mea enim hæc eius ludibria. Attamen similis illi
est, qui genuit secundum carnem: nam & ille olim primitiæ fuerat impietatis. sicut &
Hermiæ. ambo enim furentes aguntur:nec miscet Deus cornicem columbæ,sed similia
similibus. Ergo illi non hunc modum. Det illis Dominus agnoscere veritatem, quos
captos tenet diabolus pro sua voluntate. Vos vero Christus cum ijs quos vexat apostata confirmet, viresq. ac robur tribuat, vt sustinere adhuc possitis, esurientes, sitientes,
nudi,colaphis cæsi, instabiles,laborantes,maledicta & persecutionem patientes,blasphe-
mati, tamquam purgamenta huius mundi facti, omniũ peripsema, vt Paulus [d] magnus,
d *1. Cor. 4.* quo cum pars vestra sit. Fratres, orate pro nobis peccatoribus vt saluemur,digni habiti
omnium qui restiterunt infimo gradu. Salutat vos qui mecum est frater Nicolaus. Gra- E
tia Dei cum omnibus vobis. Amen.]

LEGATI A PASCHALI MISSI VENERVNT CONSTANTINOPOLIM.

Post hæc autem venerunt Constantinopolim Legati qui missi sunt a Paschali Roma-
no Pontifice cum litteris aduersus Iconomachos, quibus erroris arguerentur. Est men-
tio de hac legatione in epistola catechetica eiusdem Theodori contra eosdem Iconoma-
chos [e] data, in qua hæc scribuntur verba: Non igitur effugerunt, quin a supremo Eccle-
siæ throno arguerentur, sicut factum est, & ipsi scitis. Et nobis quidem tuta & sincera
erant omnia etiam ante Occidentalium aduentum. plurimum vero etiam inde accessit,
vt cognoscamus consentanee sæculis superioribus nostrum hoc Deo curæ esse,& ob ocu-
los statuisse testimonium,quod ab eo alieni sunt,qui imaginem negant. Si enim a Co-
ryphæo abrupti sunt, & ab alijs tribus Patriarchis,vtique & a Christo,qui caput est præ-
dictorum. & lugere illorum causa & mærere conuenit, nostri vero lætari supra mo-
dum,&c.] apparet ex his quidem litteras Apostolicas Paschalis Papæ eius fuisse argu-

e *Theod lib.2. epist.66. Cod. Colum.*

A CHRISTO DEFICIT QVI AB ECCLESIA ROMANA RECEDIT.

menti,

A menti, vt ab eo erroris argueretur hæresis Iconoclastarū, ipsi vero ostenderentur separati esse ab Ecclesiæ Romanæ communione. eiusmodi igitur legatio, & declaratio veritatis, qua innotuit scissos esse ab Ecclesia omnes Iconomachos, plurimum attulit adiumēti ciuibus Constantinopolitanis, cum ab Ecclesia Catholica se esse separatos audirent. Quamobrem quamplurimi detestati errorem, sunt veritatem professi ex omni hominum genere vtriusque sexus, adeo vt & plures ex ijs qui latebant, prodeuntes in lucem martyrio se obijcerent. ita vt de ciuitate Constantinopolitana illud diceretur, quod vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Ita quidem testatur idem ipse Theodorus Studita sua epistola ad Naucratium [a] data, suo loco inferius recitanda.

[a] *Theod. lib. 2. epist. 71. Cod. Column.*

Quando autem peruenerit Constantinopolim legatio Paschalis Romani Pontificis, in fine anni huius, vel sequentis initio: haud satis exploratum haberi potest. Enituit quidem maxime vbique locorum Orientalis Ecclesiæ ingens eiusdem Paschalis Papæ studium in iuuandis Græcis Orthodoxis laborantibus, quod & ex alijs ab eo rebus gestis est declarandum. Siquidem idem sanctissimus Pontifex interea nihil antiquius habens quam de Fide Catholica bene mereri: Orthodoxos omnes extorres, Constantinopoli vel alijs partibus Orientis Romam confugientes quam benignissime excepit; quin & Græcis monachis egregium construxit monasterium apud sanctam Praxedem, quem presbyteralem titulum mirifice exornauit, donisq. quampluribus auxit. Ne igitur confugientes ad Romanæ Ecclesiæ gremium monachi Orientales incertis sedibus per Vrbem vagarentur: ipsis dictum monasterium erexit, de quo Anastasius meminit, dum agit de eodem S. Praxedis titulo ab eodem Paschali sanctorum Martyrum corporibus locupletato. his enim verbis rem aggreditur enarrare.

MONASTERIVM GRAECORVM A PASCHALI PAP. ROMAE EXTRVCTVM.

Ecclesiam beatissimæ Christi virginis Praxedis, quæ quondam priscis ædificata temporibus, nimio iam laxata senio ita, vt a fundamentis casura ruinam sui minaretur, idem venerabilis Pontifex illius ruinā ante præuidens, eiusdemq. Ecclesiæ curam adhibens, illic peruigil sæpius existens, in alio non longe demutans loco, in meliorē eam, quam dudum fuerat, erexit statum. Absidem vero eiusdem Ecclesiæ musiuo opere exornatam varijs decenter coloribus decorauit. simili modo & arcum principalem eiusdem metallis mirum in modum proficiens compsit.] extat adhuc ipsa absis sacris imaginibus ex musiuo elaboratis decora & integra, in cuius fronte eiusdem Paschalis nomen eadem arte exscriptum legitur his inter se complexis elementis. PAL atque versus isti in absside eodem opere exarati leguntur.

DE ECCLESIA S. PRAXEDIS RESTITVTA.

EMICAT AVLA PIA E VARIIS DECORATA METALLIS
PRAXEDIS DOMINO SVPER ETHRA PLACENTIS HONORE
PONTIFICIS SVMMI STVDIO PASCHALIS ALVMNI
SEDIS APOSTOLICAE. PASSIM QVI CORPORA CONDENS
PLVRIMA SANCTORVM SVPTER HAEC MOENIA PONIT
FRETVS VT HIS LIMEN MEREATVR ADIRE POLORVM

Ibidem in sacro cubiculo vbi nunc colitur columna flagellationis Iesu Christi, super limen ista leguntur:

PASCHALIS PRAESVLIS OPVS, DECOR FVLGET IN AVLA
QVOD PIA OBTVLIT VOTA STVDVIT REDDERE DEO.

Pergit de eadem hæc Anastasius.

Hic enim beatus & præclarus Pontifex multa corpora Sanctorum dirutis in cœmeterijs iacentia, pia solicitudine, ne remanerent neglecta, quærens, atque inuenta colligens, magno venerationis affectu in iam dictæ Christi Martyris Praxedis Ecclesia, quam mirabiliter renouans construxerat, cum omnium admiratione Romanorum, Episcopis presbyteris diaconibus & clericis laudem Deo psallentibus, deportans recondidit. Quæ dum sanctissimi atque coangelici Præsidis hæc intima cordis vigilantia gererentur; vt reconditorum ibidem sanctorum corporum, Domino indesinenter super astra placentium precibus apud omnipotentem Dominum iuuaretur: construxit in eodem loco a fundamentis cœnobium, quod & nomine sanctæ Praxedis virginis titulauit, in quo & sanctam Græcorum congregationem aggregans, quæ diu noctuq. Græcæ modulationis psalmodia laudes omnipotenti Deo, sanctisq. illis ibidem quiescentibus sedulo persolueret, introduxit. Siquidem in eodem monasterio plurima conferens prædia, & possessionum loca vrbana & rustica, affluenter atque abundanter ditauit.

CORPORA SS. MARTYRVM DELATA IN ECCLESIAM S. PRAXEDIS.

ORNAMENTA ECCLESIAE S. PRAXEDIS.

Quin etiam in eadem Ecclesia fecit Oratorium beati Zenonis Christi Martyris, ibi A & sanctissimum eius corpus ponens, musiuo amplianter ornauit. Fecit etiam in eadem Ecclesia ciborium ex argento pensans libras octingentas & decem. Item & Propitiatorium sacri altaris ex argenteis laminis mirifice exornauit. Confessionem denique eius cum * rugalis suis interius exteriusq. vallans, pulcherrime compsit atque deaurauit, quæ simul pensant libras trecentas. Supra eiusdem venerabili altare fecit regnum spanoclistum ex auro fuluo, ex diuersis lapidibus exornatum pensans libras quinque & vncias duas & semis. In eodem sacro altari fecit vestem de chrysoclauo cum diuersis historijs miræ magnitudinis atque pulchritudinis exornatam. Item vbi supra obtulit aliam vestem chrysoclauam ex auro gemmisq. confectam, habentem historiam virginum cum accensis facibus mirifice comptam atque decoratam. Ad sacrum denique eiusdem virginis corpus obtulit imaginem ex laminis argenteis præfiguratis pensantem libras B nonagintaocto.

* regulis

Hic benignissimus Præsul fecit in iam dicto monasterio Græcorum Oratorium sanctæ Agnetis Christi virginis miræ pulchritudinis exornatum.] hactenus Anastasius de titulo S. Praxedis & de Græcorum monasterio a Paschali Papa constructo, vt Græcis monachis Romam fugientibus digne prospiceret. Erat enim extorrium haud exiguus numerus monachorum, vt non sufficerent alia quæ in Vrbe erant Græcorum monasteria.

PERSECVTIO RECRVDESCIT

In eos autem qui remanserant diram fuisse renouatam persecutionem, ex litteris magni Theodori cognouimus: occasionem autem recrudescentis persecutionis eam diximus præcessisse, quod eiusdem Pontificis legatione missa hoc anno Constantinopolim, complurium concaluerunt animi ciuium ad hæresim respuendam, & veritatem profitendam, excitatiq. pariter ad errorem publice detestandum, palamq. cultum sacrarum C imaginum confitendum. Factum est enim vt ob excitatum in ciues spiritum confessionis, sæuiret magis ac recrudesceret persecutio, & complures ex ijs qui lapsi erant, rursus confessionis ingrederentur agonem aduersus Iconomachos certaturi: dum & qui detinebantur in carcere, arctioribus vinculis stringerētur; atque ipsi regij impietatis ministri in eos acrius sæuirent. Extant autem pleræq. e carcere tum datæ ab ipso Theodoro Studita litteræ ad hos consolandos & roborandos. Tunc temporis enim ab eodem Theodoro scripta est Catechesis ad Simeonem [a] & alios nouem de his qui se ipsos vltro obiecerunt martyrio. Tunc & data videtur epistola ad Leonem Patricium [b] & Sacellarium, qua deplorat acerbitatem persecutionis, quam & ille dolebat, necnon illa ad Irenam [c] Patriciam post lapsum confessam & flagella atque exilium passam, hortans eam vt forti animo ærumnas perferat, nec frangatur. Extat pariter ad Gregoram laicum hominem, D qui primus tunc ex Imperatoris aula ad stadium persecutionis progressus est, quæ sic se habet perbreuis satis [d].

[a] *Theod. lib. 2. epist. 44.*
[b] *Idem ep. 56.*
[c] *Idem ep. 68.*

Gregoræ laico.

[d] *Idem lib. 2. ep. 55. ex Cod. Colum.*

GREGORAM CONFESSOREM ROBORAT THEODORVS.

Salue Confessor Christi. Merito Dei hominem te olim appellaui. en non mentitus est humilis sermo meus, qui sublimis in te apparuit. Quomodo carcer? Ferrea etiam vincula sustines, vt audio, corpore constrictus, res laboriosa. Verumtamen confortare in Domino, sancte, & Martyrum more depugnans. belle, belle frater. Qualis eluxisti? Quantum exaltatus es? vnus ex omnibus laicus (de ijs loquor qui sub hoc Imperio) tu solus Deo Confessor ostensus es & Angelis & hominibus. Cernis vbinam te detineant persecutores? In palatio, ceu margaritum, ceu Regem effectum, quamuis ita non sentiant. Ne timeas, amice, ne terrearis ob imminentia verbera. sustine, Christus vna E subleuans, simul adiuuans, vt simul pugnans, & simul percussus. Si ergo a quopiam e subditis detentus, Imperatorem haberes defensorem, & inter verbera tecum & animo & affectu verberatum: nonne pati gauderes, ornamentum amplectens, quasi patiendo perciperes quas desiderabas opes, gloriam, principatum? Quanto vero magis hoc in re præsenti sentiendum? quod & amplectendum nobis necessario, vt non somni similia hæc & inania, sed sempiterna & vera & ineffabilia bona consequamur, æterna supplicia declinantes: quæ qui pingi Christum negant, sustinebunt, a quibus liberemur, frater, pro nobis inuicem orantes.] ita Theodorus, qui tunc etiam & hortatus est suos cum in eos crudelius Leontius persecutor ille exmonachus sæuiret. sic se habet [e].

[e] *Theod. lib. 2. epist. 58. Cod. Column.*

Fratribus Studianis.

Saluete in Domino, fratres ac Patres: saluete milites Christi: salue fratrum ternarius

sanctæ

A sanctæ Trinitatis gratia diues, vere digni talibus salutationibus, quia propter Christum generose durissimum carcerem patimini a Leontio nefario vexati. O Iudaicam apostasiam! si agrestis fera esset, satiari vtique iam posset, sanguinem vestrum tamdiu pœnis fundens & hauriens; at nunc insatiabilis manet sanguinis potor dæmoniacus. nullũ sensum misericordiæ, nullam humanitatis commiserationem erga vos suscipiens agnos Christi; sed affligens, omni modo deuorans vos, cum satana moliens, vt glorietur draco, vt per vos nos etiam perterrefaciat. sed frustra: [a] Fidelis enim Deus qui non sinit vos tentari supra quam potestis, sed facit cum tentatione etiam prouentum, vt possitis sustinere. Recordamini Sanctorum qui a sæculo fuerunt, quia nemo tentationum & tribulationum expers, placuit: [b] hic quidem sectus est, ille lapidatus, alius igne consumptus, alij distenti sunt. Et quod tempus sufficiat recensendæ nobis circumpositæ nubis Martyrum? B quorum vos cum participes sitis & certaminum socij, gaudete fratres mei gaudio ineffabili contra hæresim, contra affectus regnum obtinentes.

STVDIANOS MONACHOS CONFESSORES CONSOLATVR THEODORVS.

a 1. *Cor.* 10.

b *Hebr.* 11.

Tu nomini congruenter καρπερόψυχος, id est, animo fortis, Carterius, tu in patientia diues ἀφθονώτατος, id est, abundantissimus Aphthonius. Tu diuina ἀγάπῃ, id est, caritate corroboratus verissimus Agapius. Carceris obscuritas æternæ vobis & inaccessibilis lucis est conciliatrix. Fames paradisi delitiæ: nuditas pallij immortalitatis: solitudo conuersationis cum Deo: coma intonsa decoræ venustatis, vt reuelata facie Dei gloriam conspiciatis. Num gaudium sunt ista? Num exultatio omni exultatione maior? Aegre forsan laturi sumus, quod non inditus pes ligno, non imposita catena. Quo enim magis abundant ærumnæ, tanto abundantior consolatio gloriæ Dei. Hæc paucis, sciens vos a vobis ipsis habere patientiam, vos hortatus sum, carissimi. Vos vero repen- C dite mihi cum Nicolao qui mecum est fratre nostro, qui vos salutat, sacras preces vestras, vt salui simus.]

Quod vero persecutores ipsi (vt sæpe dictum est) Orthodoxis martyrium inuiderent: haud mortem violentam palam intulerunt; sed fatigationibus eos frangi, & ærumnis confici voluerunt, vt longiore ita ducto martyrio, ipsorum constantiam emollirent. Verum cum in carcere constitutos cernerent, haud illis permoueri posse supplicijs: illud excogitarunt, vt eos per diuersa longinquaq. itinera & aspera fatigarent. quod vidimus in ipso Theodoro Studitarum omnium Patre; sed & de alijs monachis Confessoribus id factum, ipsius ad Simeonem monachum datæ litteræ docent, cum alias ab eo de his omnibus certum nuntium accepisset. sic enim se habent [c].

LABORANT PERSECVTORES, VT ABSQVE CORONA MARTYRII FIDELES AFFLIGERENTVR.

c *Theod. lib.* 2. *ep.* 30. *Cod. Colum.*

Reddita mihi epistola sanctitatis tuæ. Vbi eam legi, & singula didici, quæ ceteris qui D cum ea sunt, sanctis Patribus nostris, quorum nomina in libro vitæ, acciderant, sacram omnium expulsionem, longinquam deportationem, molestam illam & grauem, propter variam hinc inde abductionem, & duram impiorum custodiam: ingemui simul, in cuiusmodi tentationes Dei Ecclesias tempus perduxerit, animo cõsiderans. Simul etiam beatam duxi persecutionem pro Christo ferentium certamina. Teq. pariter, qui gestorum omnium nuntius nobis fuisti; nec remisisti erga me nihili hominem, & manum mouere ad scribendum, & totam afflictionis seriem, singulatim percensere. Quo nomine benedicat tibi Dominus, ac magis, magisq. confirmet, & corroboret in acerba ista testimonij Christi dimicatione. Enimuero cognoui quemadmodum post dimicationem istam, cum Ioanne impiorum duce congressus, haudquaquam metu cesseris, nec inferior sermonis conflictu ex litteris, sed fortiter obsistens ipsum euiceris, & elinguem iuuenili E vigore reddideris, veritatis verbo subnixus, quam tibi Spiritus sancti operatio suggerebat. Nulla videlicet in ijs qui decepti sunt, residet vis sermonis; quoniam nec lumen, nec veritatis specimen, nec rectum aliquid, aut sanctum, in tenebris ambulantibus stulto corde & euanida sapientia, seu vt verius dicam, insipientia, imperitia, cæcitate. Vnum autem inest, & primum & postremum, potestas tenebrarum, hæc illis & sermo, & definitio, & fides, & gloria, & arma. [d] Ex operibus eorum cognoscetis eos, dicit Dominus.

EPIST. THEODORI AD SIMEONEM.

d *Matt.* 7.

Quid enim impium, aut Iudaicum non egerunt? Christum contumelia affecerunt, Deiparam & Sanctos: quorum enim corporeæ figuræ ignominia afficiuntur, in prototypa ipsa transmittitur contumelia. Ideoq. Antichristi merito dici possunt Iconomachi: quandoquidem vti a Theologo & Euangelista scriptum est [e], nunc multi sunt Antichristi. Hæc parua quidem ad prudentiam tuam, sed caritatis quæ nobis a Deo in-

e 1. *Ioan.* 2.

vno sensu & anima vna donata est, symbola sunt. Tu vero frater egregie pro me A
ora, vt pari tecum pugna decertem. Et indicare porro non graueris, quomodo &
ipse agas, & quomodo se habent & habituri sunt sacri comites tui.] hæc ad Simeonem
Confessorem.

VITAE CONFESSORVM AC MARTYRVM A THEODORO SCRIPTAE IN CARCERE.

Ipse vero Theodorus de fratribus Confessoribus ista & alia audiens per litteras diuersorum ad eum scribentium; eadem vt pretiosa monilia custodiens, auro ea vestienda & ornanda suscepit, cum videlicet ocio carceris bene vsus, eorumdem tum verba tum facta versibus conscripsit, a posteris canticis prosequenda. testatur id ipse quidem sua epistola, ijsdem ferme diebus ad Naucratium data [a], vbi post alia.

a Theod. lib. 2. epist. 61. Cod. Colum.

Misi ad te libellum, & quaterniones quatuordecim, in quibus sunt sermones & vita fratrum metricis versibus. Quæ legens tu, & aliqui e fratribus fidis, diligenter absconditum. Equidem nihili facio frater, quod vllius momenti sint. Sed quandoquidem ocium B
suppetit, & extimulor quodammodo a sancto Patre meo, rursumq. audiens beatum Paulum dicentem: Noli negligere gratiam quæ in te est, tamquam indignus cum timore & tremore facio quæ facio.] hæc de his Theodorus, qui & soluta oratione, scriptis epistolis, eorum encomia prosecutus, id ipsum præstitisse cognoscitur, vt vidimus de Thadæo, & nunc dicendum de Iacobo, cuius præconia celebrauit litteris ad Hypatium datis his verbis [b]:

b Theod. lib. 2. epist. 100. Cod. Column.

DE IACOBO MONACHO PRAECONIA.

Nec nos sine dolore, fili, accepimus dormitionem Iacobi Confessoris Christi & amabilis fratris nostri, nec porro sine lætitia. Illud quidem ex spirituali affectu (quid enim ille nisi filius. & talis filius, cuius ego propter peccata ne filius quidem dici merebar) hoc vero spei causa, nec nostræ dumtaxat, quorum ille velut membrum sacer ornatus futurus erat, verumetiam totius Dei Ecclesiæ. Quid enim? qualem virum censes? an non C
Confessorem? non Martyrem? non Sanctum? A primis annis in asceticæ vitæ laboribus desudauit, legitime subditus, obediens, aduersus animi motus viriliter pugnans, incorruptum corpus afflictationibus custodiens, quibus illud continebat, & in seruitutem redigebat, sine apparatu comedens, sic dormiens cum adhuc sanus esset, vt in admirationem raperet intuentes, secessum colens, vt plurimum quoad poterat, & ad seipsum reflectens, atque ad diuinum amorem inde assurgens. Ac ne quis fingi a me hoc existimet animi gratia propter audientes: testis est Deus, & qui eius pædagogus fuit Ioannes, a quo mihi eorum quæ nesciebam explicatio. Atque hæc velut rude quoddam specimen asceticæ disciplinæ.

In confessione autem quot & quanta? Spectaculum factus est Angelis & hominibus. O forte, Deoq. carum cor! Ingressus est stadium, tamquam Dei miles impauidus, intre- D
pidus, hinc inde tenebrarum ministri terga verberibus laniarunt, pectora, brachia, sanguinem hauserunt, carnes conciderunt, humi stratum Sanctum reliquerunt, scæuam vocem nullam prorsus mittentem, sed martyrium Deo perfectum explentem, & hoc pro Christo Filio Dei ac Deo nostro. Nam pro sacra eius imagine decertare, pro eo ipso est martyrium pati. Audiant mansueti & lætentur: exultent Martyrum amatores & tripudient. Confundatur diabolus: concidat Iconomachorum caterua. ex vtrorumque operibus, iuxta diuinum [c] mandatum, vtrosque agnoscite. Hi enim non hunc solum, sed multos e nostris, & non nostrum, immo & nostris (siquidem omnes vnum corpus sumus in Christo Iesu, qui est caput omnium) pariter diuexarunt, occiderunt, inedia peremerunt; & quæ alia his consentanea sunt. Ille vero ex intolerandis illis vulneribus, membris omnibus solutus, & exarmatus, & corpus acerbissimis doloribus chirur- E
gicæ curationi subiecit, & fractus inde ad finem vsque tamquam quotidie moriens vitam traxit, & quidem cum gratiarum actione, & quidem cum humilitate.

c Matt. 20.

Quod si (vt scribis) suum etiam obitum prædixit, hoc ipsum consequens erat ex certaminibus. Quia vero adiecisti, maximum ad funus concursum fuisse etiam illustrium in vtroque genere: id quoque facit ad orationis testimonium. Neque enim ad hominem obscurum secundum carnem, nisi Dei nutu talis factus concursus esset. Ille igitur in cælum abijt, & appositus est ad commilitones, auctusq. est chorus Confessorum ac Martyrum priorum, ex quo gaudium est in cælo, & animi lætitia, cuius precibus saluemur, fratres, ipse autem condignam obsequij sui mercedem nanciscatur. Beati autem & qui conuenerunt, reuera pij, reuera Martyrum amatores, quorum pars cum eo sit, quem extulerunt. De venerandis eius reliquijs, sicut scripsi de canone, si Deo placet, faciam.

PLVRES MARTYRES SVB LEONIS ARMENI PERSECVTIONE.

Salutate

A Salutate inuicem in osculo sancto. Etenim omnibus fratribus legi debet. Salutat vos dominus Archiepiscopus, protopresbyter, œconomus, & reliqui fratres. Dominus sit vobiscum. Amen.] hactenus ipse. Sed ex multis paucos recensет, cum tamen Græcorum Menologia suis quibusque diebus, quibus ex carne soluti sunt contineant plures sanctos Martyres in hac persecutione passos in Ecclesia celebrandos.

Vt autem de rebus Occidentalibus aliquid attingamus, dicenda sunt aliqua de cœnobio Cassinate, vbi vigebat his temporibus monastica obseruantia, ex quo tamquam ex fonte fluenta regularis disciplinæ manabant, cum floreret viris sanctissimis, & inter alios qui creatus fuit hoc anno eiusdem cœnobij Abbas nomine Apollinaris, qui eo miraculorum gratia est sublimatus, vt Lirim amnem sicco vestigio pertransiret, vt [a] Leo Ostiensis est auctor. Porro dictum cœnobium haud pridem S. Adelhardus consobri-
B nus Caroli Magni petijt disciplina monastica imbuendus, vt Paschasius in rebus ab eo præclare gestis [b] enarrat. Sed & sub eodem quoque Imperatore Carolo Magno etiam ille sanctitatis nomine insignis primus Monasterienſis Episcopus, Ludgerus nomine in idem S. Benedicti monasterium peregrinatus, illic annis duobus & sex mensibus excolendus monasticis institutis permansit, quæ postea propagauit in Frisios atque Saxones: nam Frisiorum est delegatus Apostolus. testantur hæc Acta ipsius, a monachis Vuerdensibus quam fidelissime scripta [c]. Licet autem de remotis orbis partibus ad dictum cœnobium frequens esset accessus: illorum tamen qui ex diuersis regionibus Italiæ tamquam ad ciuitatem refugij, atque ad asylum Christianæ libertatis illuc confluere solerent, seq. illic cum suis diuitijs Deo offerrent, frequentior erat aduentus, vt ex Leone Ostiense res eiusdem monasterij describente quisque poterit intelligere.

COENOBIVM S. BENEDICTI CASSIN. SANCTITATE FLORET.

[a] *Leo Ostiens. lib. 1. cap. 21.*

[b] *Apud Sur. die 2. Ianuar. in Adelhardo.*

[c] *Extant apud Sur. die 26. Martij.*

C

IESV CHRISTI ANNVS 819. PASCHALIS PAP. ANNVS 3. LVDOVICI 6. LEONIS ARMENI 6. IMPP.

ANNVS Redemptoris octingentesimus vndeuigesimus sequitur, Indictionis duodecimæ, quo Ludouicus Imperator (vt veteres Annales Francorum produnt) hieme conuentum habuit Aquisgrani, in quo multa de statu Ecclesiarum & monasteriorum tractata atque ordinata sunt, legibus etiam Capitula quædam perneceſſaria, quia deerant, addita sunt.]

D Porro eiusdem conuentus habendi occasionem eam præcessisse, auctor eius temporis in vita ipsius, narrat his verbis: Qua hieme Imperator in eodem palatio conuentum publicum populi sui celebrauit: & renuntiantes sibi Missos de omni Regno suo, quos pro statu sanctæ Ecclesiæ restaurando deiecto vel confirmando miserat, audiuit: quicquid vtile iudicauit, sancta impellente deuotione superaddidit, nihilq. intactum reliquit, quicquid ad honorem sanctæ Dei Ecclesiæ perficere posse visum fuit. Interea Capitula quædam legibus superaddidit, in quibus causæ forenses claudicare videbantur, quæ hactenus veluti perneceſſaria seruantur.] hactenus de his ibi.

CONVENTVS AQVISGRANENSIS.

Imperator siquidem maxime pius Apostolicæ Sedis auctoritate (vt dicetur inferius) quibus valuit, ope, & consilijs consulere laborans Ecclesijs Gallicanis, per singulas prouincias legationes instituit singulas, mittens Episcopum & cum eo Comitem, vna cum
E legum Ecclesiasticarum capitibus, quæ singulis darent describenda Ecclesijs, quæ obseruare deberent. in hoc laborans, vt vigeret vbique in Gallicanis Ecclesijs cultus pietatis & sacrorum canonum obseruantia.

Extant ipsa Capitula Ludouici, immo & ipsa missio Legatorum per diuersas prouincias, quæ sic se habent: [d] Volumus etiam vt Capitula, quæ nunc & alio tempore consultu fidelium nostrorum a nobis constituta sunt a Cancellario nostro Archiepiscopi & Comites eorum de proprijs ciuitatibus modo aut per se aut per suos Missos accipiant, & vnusquisque per suam diœceſim ceteris Episcopis, Abbatibus, Comitibus, & alijs fidelibus nostris ea transcribi faciant, & in suis Comitatibus coram omnibus relegant, vt cũctis nostra ordinatio & voluntas nota fieri possit. Cancellarius autem noster nomina Episcoporum & Comitum qui ea accipere curauerit, notet, & ad nostram notitiam perferat, vt nullus hoc prætermittere præsumat.] his habet addita nomina Episcoporum

[d] *Lib. 2. Capitul. Franc. cap. 24.*

CAPITVLARES LVDOVICI IMP. CONSTITVTIONES.

rum & Comitum. Porro hi appellari consueuerunt Legati Dominci. nam [a] subditur: A
[a] Eod. lib. 2. c. 25.
In Vesontio quæ est diœcesis Bernoini Archiepiscopi Hemoinus & Monogoldus Comes. In Moguntia quæ est diœcesis Heistulphi Archiepiscopi, idem Heistulphus Episcopus & Doutbertus Comes. In Treuiris Hetti Archiepiscopus & Adalbertus Comes. In Colonia Hadaboldus Archiepiscopus & Aemundus Comes. In Rhemis Ebo Archiepiscopus quando potuerit, & quando non licuerit Rhuothardus Episcopus eius vice, & Rhuofridus Comes, sint super sex videlicet Comitatus, id est, Rhemos, Catalaunem, Suessionem, Siluanectem, Belluacum, & Laudunum. Super quatuor vero Episcopatus, qui ad eam diœcesim pertinent, id est, Nouiomacensem, Ambianensem, Teruanensem & Cameracensem. Rangarius Episcopus & Berengarius Comes. Senones Hieremias Archiepiscopus & Donatus Comes. Rothomagum Vuillebertus Archiepiscopus & Iagibertus Comes. Turonem Landranus Archiepiscopus Rhoutbertus Comes. B
Lugdunum, Tarantasia, & Vienna Albericus Episcopus, & Richardus Comes.] Quæ vero hi qui missi sunt agere deberent, ista quæ subijciuntur, declarant his verbis [b].
[b] Lib. 2. Capitul. Franc. cap. 26.

RECTA DISPOSITIO REVM GERENDARVM.

Commemoratio. Quid ad prædictorum Missorum legationem pertineat. Primum vt conuentum in duobus aut tribus locis congregent, vbi omnes ad eorum legationem pertinentes venire possint, & omnibus generaliter notum faciant, qualis sit eorum legatio, scilicet ad hoc esse se a nobis Missos constitutos; vt si quilibet Episcopus, aut Comes ministerium suum propter quodlibet impedimentum implere non possit, ad eos recurrat, & cum eorum adiutorio ministerium suum adimpleat. Et si talis causa fuerit, quæ per eorum admonitionem emendari non possit: per eos ad nostram notitiam deferatur. Et si forte Episcopus aut Comes aliquid negligentius in ministerio egerit, per istorum admonitionem corrigatur; & omnis populus sciat ad hoc esse constitutos, vt C
quicumque per negligentiam aut incuriam, vel impossibilitatem Comitis iustitiam suam acquirere non potuerit, ad eos primum querelam suam possit deferre, & per eorum auxilium iustitiam acquirere. Et quando aliquis ad nos necessitatis causa reclamauerit, ad eos possimus relatorum querelas ad definiendum remittere. Ipsi vero Missi non sine certissima causa vel necessitate huc illucq. discurrant, nisi forte quando tale aliquid in cuiuslibet ministerio ad legationem suam pertinente ortum esse cognouerit, quod eorum præsentia indigeat, & sine eorum consilio vel adiutorio emendari non possit. Inde tamen debent esse soliciti, vt propter illorum negligentiam nihil in sua legatione incorrectum remaneat. sed vbi certam & veram necessitatem cognouerint, nostram iussionem implere non negligant.

Volumus [c] etiam vt omnibus notum sit, quia ad hoc constituti sunt, vt ea quæ per D
[c] Eod. lib. 2. c. 27.
Capitula nostra generaliter de quibuscumque causis statuimus, per illos nota fiant omnibus, & in eorum procuratione consistant, vt ab omnibus impleantur. Et vbi forte aliquo tali impedimento, quod per eos emendari non possit, aliquid de his quæ constituimus ac iussimus, remanserit imperfectum, eorum relatu nobis ad tempus indicetur, vt per nos corrigatur, quod per eos corrigi non potuit, &c.] Dat enim in mandatis, vt quique Legatorum in sua prouincia medio mensis Maij conuentus agant, in quibus quæ sunt Ecclesiastica primum perquirantur, ne quis desit officio suo; inde reliqua quæ ad optimum populi totius regimen spectant, inuestigent atque componant. Recitantur ibi singula capita, quæ in publico conuentu tractata cum Episcopis idem Imperator sua Constitutione promulganda per eosdem Legatos vbique sanciuit. primoq. loco illud positum, ne loca sacra vel ad ea spectantia aliquo modo alienari possint, idq. E
[d] Eod. lib. 2. c. 29. 30.
ex præscripta Constitutione Leonis Papæ ea de re edita [d].

Principibus vero illud tantum esse concessum, vt permutatione liceat, dando immobilia, recipere pariter Ecclesiæ immobilia. Sunt alia plurima quæ Ansegisus Abbas Lobiensis (vt ipse testatur in [e] præfatione, in secundū Capitularium librū) collegit. ait enim:
[e] Præf. in lib. 2. Capitul.
Ea vero Ecclesiastica, quæ domnus ac pijssimus Ludouicus Imperator & Lotharius Cæsar filius ipsius ediderunt, in secundo descripsi libello.] & paulo post: Ipsa vero quæ domnus Ludouicus præclarus Imperator & Lotharius Cæ . . . filius illius fecerunt ad augmentum mundanæ pertinentia legis, in quarto congessi.] in quo hanc affixam habes inscriptionem seu titulum: Capitula, quæ constituit domnus Ludouicus Imperator Salicis legibus addenda [f]: quæ & Missi & Comites habere, & ceteris nota facere debent.]
[f] Capitul. lib. 4. cap. 12.

In qua

A In qua quidem functione cum ipse testetur Ludouicus Imperator, se genitoris sui in his exemplum sectari, quo studuerat rebus Ecclesiasticis bene consulere; constetq. Carolum Magnum (quod ipse præfando priori libro testatur) in eo inuigilasse, omneq. studium adhibuisse, vt Conciliorum decreta ab omnibus seruarentur, simulq. Romanorum Pontificum Constitutiones, vt etiam in ipsis Capitularibus sæpe inuenitur expressum, dum Romanorum Pontificum decreta citat Leonis, Innocentij, Gelasij, Hadriani & aliorum: plane apparet non nouas in Ecclesia eumdem Ludouicum Imperatorem sanciuisse leges, sed sancitas esse seruandas suis legibus statuisse, & si quæ nouæ additæ esse reperiuntur, easdem illas omnes, Episcoporum conspirante sententia, conscripsisse, atque per dictos Legatos seruandas mandasse; atque auctoritate Pontificia roborasse.

IMITATVR LVDOVICVS CAROLVM IMP.

Ne tu igitur existimes, Lector, dum audis singulis ferme annis collectas per eosdem Im-
B peratores Synodos & sancitas leges Ecclesiasticas, id absque Romani Pōtificis auctoritate ab eis esse præsumptum: plura hic voluimus congessisse loca, quibus ostendatur, nihil ab ipsis absque Sedis Apostolicæ auctoritate esse tentatum. Qui Ludouici leges collegit Benedictus Leuita, in præfatione ipsis præposita, hæc habet: Agnoscant omnia hæc prædictorum Principum Capitula maxime Apostolica auctoritate fore firmata. post ista quoque quæ sequuntur, eadem auctoritate, maxima (vt diximus) ex parte, & omnium Francorum vtriusque ordinis virorum assensu sunt roborata.] recitat idem eiusdem Ludouici Imperatoris decretum de custodia Pontificiorum decretorum his verbis: [a] Ita vnanimes diuinis & Apostolicis Constitutionibus seruiatis, vt in nullo patiamini pia canonum decreta violari. Vt nulli fas sit, sine status sui periculo vel diuinas Constitutiones, vel Apostolicæ Sedis decreta temerare.]

[a] *Capitul. lib. 6. c. 267.*

DECRETORVM ROM. PONTIFICVM OBSERVANTIA.

C Sed & consueuisse Ludouicum Imp. auctoritate in primis Pontificia eiusmodi vna cum clericis & laicis conuentus cogere, idem collector Benedictus Leuita in [b] secundo a se addito Capitularium libro testatur, nempe hoc ipsum de auctoritate Apostolica in his agendis ab Ludouico Imperatore impetrari solita, affirmat his verbis in titulo subsequentium Capitularium: Ex Capitulis domni Ludouici in Ingilheim Apostolica auctoritate & synodali sanctione omnium videlicet clericorum & laicorum generaliter consensu atque hortatu decretis.] hæc ibi.

[b] *Eod. lib. c. 96.*

AVCTORITATE APOSTOLICAE SEDIS SANCITAE LVDOVICI LEGES.

Porro non auctoritate solum id eosdem Francorum Reges agere consueuisse, sed & hortatu etiam Apostolicæ Sedis, testatur eiusmodi Caroli Magni ad legem quam de militari expeditione sanxit prælocutio verbis istis: [c] Carolus Dei gratia Rex, Regniq. Francorum rector, & deuotus Ecclesiæ defensor atque adiutor in omnibus, Apostolicæ
D Sedis hortatu, omniumq. fidelium nostrorum & maxime Episcoporum ac reliquorum sacerdotum consultu, seruus Dei &c.] Sed hæc ipsa idem Imperator affirmat, cum de ijsdem agens hæc ait: [d] In quantum valemus & possumus, adiuncto Leonis Papæ & omnium Episcoporum, quorum consilio vsi hoc egimus &c.] itemq. rursum: [e] Omnibus vobis tam præsentibus quam futuris scire cupientibus, quia ideo consultu Sedis Apostolicæ, & omnium nostrorum Episcoporum & reliquorum sacerdotum atque maxime cunctorum fidelium nostrorum &c.]

[c] *Capitul. lib. 7. c. 104.*

[d] *Eod. lib. c. 91.*
[e] *Eod. lib. c. 104. Eod. lib. c. 205*

Quin etiam & illud noscitur esse factum, vt licet auctoritate Romanorum Pontificum ijdem ab Imperatoribus celebrati fuerint conuentus: cum vero in rerum consultationibus aliquid quod videri posset arduum, vel quid magni momenti consulendum esset: id nequaquam nisi consulta rursum Apostolica Sede definire præsumpserint. Est de
E ijs certum exemplum in eorum conuentu, cum de auctoritate Chorepiscoporum est dubitatum. vbi post [f] alia hæc Imperator: Quod iurgium cum enucleatius discutere voluissemus: placuit nobis ex hoc Apostolicam Sedem consulere, iubente canonica auctoritate, atque docente: Si maiores causæ in medio fuerint deuolutæ, ad Sedem Apostolicam, vt sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, incunctanter referatur. Quapropter Arnonem Archiepiscopum misimus ad Leonem Apostolicum, vt inter cetera quæ ferebat, etiam eum & hoc interrogaret, vt quicquid super his definiendum esset, Apostolica auctoritate a nostris Episcopis regulariter sopiretur.] & inferius de eadem Apostolica auctoritate in cogendis Synodis Gallicanis: Decretum namq. est in illa Synodo, quam Reginisbure pro eadem vel pro alijs causis Apostolica auctoritate præfato prætextu habuimus &c.]

[f] *Eod. lib. 7. c. 187.*

IN DVBIIS SEMPER CONSVLENDA APOSTOLICA SEDES.

Et quid amplius? Nullius prorsus esse auctoritatis quod cōtra Apostolica decreta sanciretur,

[a] *Capitul. lib. 7. c. 265.*

NIHIL VSVRPANDVM CONTRA DECRETA ROMANORVM PONTIFICVM.

[b] *Eod. lib. 7. c. 267.*

[c] *Addit. 4. ad lib. 7. c. 12.*

ciretur, idē ipse Imperator constituit eo Capitulo vbi ait: [a] Constitutiones contra canones & decreta Præsulum Romanorū, seu reliquorum Pontificum, vel bonos mores nullius esse momenti.] Quin etiam statutas ab eis Synodos per ipsos Romanos Pontifices atque eius Vicarios irritas posse reddi, idem sancita lege decreuit, quæ sic se habet: [b] Vt Comprouincialis Synodus retractetur per Vicarios Vrbis Romæ Episcopi, si ipse decreuerit.] Nouerūt quippe ijdem Imperatores nullius esse momenti Synodum, quæ absque auctoritate Apostolicæ Sedis quibuslibet ex causis cogeretur: quod & his ingenue sunt verbis professi: [c] Nullus Episcopus nisi canonice prouocatus & in legitima Synodo suo tēpore Apostolica auctoritate conuocata (cuius iussione Domini & meritis beati Petri Apostoli singularis Conciliorum congregandorum auctoritas & sanctorum canonum ac venerandorum Patrum decretis multipliciter tradita est potestas) super quibuslibet criminibus pulsetur, id est, iudicetur, audiatur vel impetretur, &c.] B

CAPITVLARES CONSTITVTIONES CAROLI ET LVDOVICI IMPP. SAEPE CONFIRMATAE AB APOSTOLICA SEDE.

At non satis visum Christianissimis Imperatoribus, nihil inconsulta Apostolica Sede tētare, decernere vel definire; sed quæ eius auctoritate cœpta atque perfecta essent, adhuc tamen ipsis visa sunt indigere Romanorum Pontificum confirmatione antequā in publicum ederētur. testatur hæc quidem ipse Benedictus Leuita, qui in fine libri septimi Capitularium a se collectorum hæc habet: Maxime trium vltimorū Capitula istorum librorum Apostolica sunt cuncta auctoritate roborata: quia his cudendis maxime Apostolica interfuit legatio. Nam eorum nomina præter trium, id est, Leonis, Sergij, & Gregorij, hic non inseruimus, licet ea per singulos conuentus inserta inuenissemus, vitantes legentium atque scribentium fastidia. Si quis autem plenius ea nosse voluerit, illorum legat authentica, quibus illa inserta reperiet.] hæc Benedictus Collector ipsorū Capitulorum Caroli Magni & Ludouici Imperatorū. Ista quidem tam exacte & copiose notata C

NOVATORES ARGVVNTVR.

de Capitularibus sanctionibus Francorum Principum dicta sunto ad confutandam Nouatorū perfidiam, qui exemplo Caroli, Ludouici & aliorum Christianorum Principum, ius condendarum legum Ecclesiasticarum tribuunt Regibus & Imperatoribus. Tantum enim abfuit Ludouicus a condendis legibus ad Ecclesiæ personas & res spectātibus, vt etiam nec putaret licere sibi, suisq. Episcopis absque auctoritate Romani Pontificis de his quæ spectant ad Ecclesiasticas controuersias vel tantum pertractare atque differere, nisi primum de his licentiam accepisset ab ipso Romanæ Sedis Episcopo, vt tum ex ipsius Ludouici, tum etiam ex Episcoporum litteris inferius suo loco recitandis apparebit. Sed de his iam satis.

Hoc eodem anno Ludouicus Imperator duxit vxorem Iudith filiam Huelphi Comitis quam creauit Augustam, cum iam anno superiori quinto Nonas Octobris mortua D fuisset Irmingardis coniunx Imperatrix. Hæc veteres Francorum Annales. De nobilissima stirpe Bauarorum fuisse Iudith, Theganus affirmat: quanta hinc mala in ipsum Ludouicum emerserint, vix dici potest.

CONVENTVS IN VILLA ENGELHEIM HABITVS.

[d] *Capitul. lib. 6. c. 96.*

Eodem anno alium habitum esse a Ludouico conuentum æstatis tempore in villa dicta Engelheim ijdem Annales habent, in quo præter illa quæ ad res bellicas spectantia, tractata sunt, actū est de his qui res siue personas Ecclesiasticas infestant. de quibus agens Benedictus [d] Leuita in collectione Capitularium hæc habet sub hoc titulo: De his qui rapinas intra Regnum faciunt.

Ex Capitulis domni Ludouici in Engelheim Apostolica auctoritate & Synodali sanctione omnium videlicet clericorum ac laicorum generaliter consensu atque hortatu decretis.] vbi mox in fine decreti aduersus eos qui res furantur Ecclesiæ hæc habentur: E Qui de rebus Ecclesiasticis aliquid abstulerit, grauius inde iudicetur, quia sacrarum rerum ablatio sacrilegium est, & sacrilegus vocatur qui ex his aliquid abstulerit aut rapuerit. Infames quoque tales personæ vsque ad satisfactionem Ecclesiæ quam læserint sint habendæ.] pergit dicere subsequentibus Capitibus de his qui appetunt armis personas Ecclesiasticas, ac de alijs, quæ tu ocioſe consulas.

Hoc eodem anno, mense Iulio Paschalis Papa de confirmatione priuilegiorum Rauennatis Ecclesiæ Apostolicas litteras dedit ad Petronacem Archiepiscopum eiusdem Ecclesiæ, quas corrosas nonnihil vendicatas a tineis cusas habes apud Rubeum [e].

[e] *Rub. hist. Rauen. lib. 5. sub hoc anno.*

Iam vero ad res Orientis recurrat oratio, in his quæ spectant ad Constantinopolitanæ Ecclesiæ statum persecutione Leonis Imperatoris vehementissime perturbatum: Absoluitur hoc anno diri carceris Theodori Studitæ de quo multa superius, annus tertius, quo

mense

A mense Februarij idem rursus ad acriora reuocatur tormenta. qua autem occasione, tum ex Michaelis eius discipuli scriptis, tum ex ipsius Theodori epistola palam fiet. Michael enim hæc ait: Triennio autem integro post id tempus in eo carcere perseuerans, permultis incommodis conflictatus est, præcipue ob stomachi intumescētis dolores, qui ei morbus assuetus ac velut collactaneus erat. Necdum vero ab his malis respirabat, cum acrioribus rursum alijs, o Dei iudicia! ex insucco ac solis ossibus hærente corpusculo exercetur. Inciderant in manus Imperatoris, nescio vnde, litteræ, quas Sanctus dictarat, & immanem illum immenso furore accenderant, vt quæ illius amentiæ, stuporisq. notam, indiciumq. continerent: Has ergo mittit e vestigio ad eum quem diximus Magistrum militum Orientis, addito mandato, vt ad Sanctum ipsemet proficiscatur, litteras ostendat, eumq. ad extremum vsque spiritum acerrime diuerberet, vt tamdem, in-

B quit, desistat a contumacia.

LITTERAE THEODORI ALLATAE AD IMPERATOREM.

Qui simulac aduenit, primum illud interrogat: eius ne litteræ vel alterius essent, quas manibus gerebat? Patre autem suas esse nec alterius affirmante, nullum aliud verbum addens, Nicolaum prius eius discipulum, tamquam epistolæ notarium, in oculis magistri nudum extendi, cædiq. imperat. Deindeq. Sanctum ipsum exuens, centum illi verberum plagas imponit, omnia propemodum membra dissecans, ossiumq. ipsorum nexus, & colligationes destruens, quæ solæ illi supererant. Transit inde rursus ad Nicolaum, ratus illum propter verbera molliorem factum; verbisq. asperrimis ad sacrarum imaginum, magistriq. eiurationem instigat. Vt vero fortiorem illum quam antea esse sensit: cum loris intextis, viminibusq. recens excisis, manus ac pedes, reliquumq. corpus dilanians, iteratis plagis exulcerans, sub dio sic affectum reliquit, duplici tormento ve-

C xandum frigoris ac verberum doloris: tum enim Februarius mensis agebatur.

ITERVM THEODORVS FLAGELLATVR.

Quo autem tempore hæc Sanctus illic cum discipulo patiebatur: mulier in Bithynia, quam dæmon obsederat, vehementius ab infesto spiritu agitari cœpit, oculos indecore torquens, spumasq. ore despuens, atque huiusmodi verba intercisa voce proferens: Leo meus verbera iterum misit ad Theodorum, eiusq. carnes lacerauit. Ite, inquit, & afferte mihi responsum. Verumtamen nolite ad eum propius accedere, ne vos flamma exurat, quam ore gerit. Deinde interposito breui silentio, iterum vociferabatur: Quid hoc rei est? Nihil eorum factum est, quod volebamus. Sciebam illum propter plagas minime flectendum, vt qui auxilio habet præsentem, & humeris suis insidentem virtutem. Et hæc quidem mulier energumena, procul licet posita, longeq. ab illo distans, enun-

DIABOLVS IN ARREPTITIA QVID DE THEODORO.

tiabat; indicans opinor, eximiam quæ Sancto inerat virtutem atque gratiam, eumq. in

D omnibus tormentis insuperabilem fore, ipsos adeo infestos spiritus frustra infremētes, cladem suam cognoscere, & ministros socios aduersus inuictum athletam armare.]

Ira quidem diuina sapientia factum quis neget? nimirum vt omnibus præsentis sæculi & sequentium etiam pariter innotesceret, in hac dogmatum pugna a qua parte adstaret diabolus, a qua vero contra Deus summa virtute suis assisteret: vt in tanto certamine, veluti ex quadam tessera militari qui veritatem defenderent, qui vero mendacium, tum illis qui tunc viuebant, tum posteris, cum idem rursus certamen exoriretur, omnibus palam fieret: sicq. vel ex hoc sciant infeliciſſimi Iconomachi, sub cuius Principis vexillis militent; gaudeant vero Orthodoxi, se vna cum Deo pro veritate tuenda aduersus dæmones prœliari. pergit vero Michael.

MANIFESTVM SIGNVM DOGMATIS VERITATIS.

E At diuinus ille Pater intolerabiles dolores ex acerbissimis illis verberibus sustinens, humi iacebat exanimis prorsus, omnisq. sensus expers, nisi quatenus dolores ipsos sentiebat, non cibum, non potum, nec breuissimum somnum accipere poterat, nec aliud demum ex ijs quæ moribundis ac deficientibus dari solent. Quem sic affectum cernens discipulus, sui ipsius curam omittens, quamquam & ipse pessime habebat, totus in illius curam conuertitur, ac ptisanæ aliquantulum depoſcens, rigare arentem Patris linguam cœpit, modicoq. in os infuso potu, nonnihil eum refocillauit, ac veluti mortuum vitæ restituit. Vt vero vitalem ei vim redijsse sensit, ad marcida iam membra medicanda se conuertit, pleraque enim carne penitus corrupta & graueolente tabo ac sanie confecta, putruerant, & cernere erat partes alias ab alijs pendentes, omnes ad vsum iam factas inutiles: quam ob causam cultello eas detruncat, & a sanioribus auellit. si hoc forte pacto reliqua cohærere possint, cicatricemq. obducere.

NICOLAI ERGA THEODORVM CARITAS.

Nonaginta totos dies intolerabili dolore perfunctus Pater, nulla prorsus vel temporis A
puncto percepta requie, in medijs adhuc laboribus labores alios & duriores carceres, &
longiora itinera ipse, qui ostij limen egredi vix poterat, nanciscitur, sæuissimo Tyranno
SMYRNAM TRANSFERTVR THEODORVS. nouos ei cruciatus affatim suppeditante. Mox enim ab illo citatis itineribus adfuit bar-
barus homuncio, ferox atque intractabilis, pecuniæ mancipium, pecuniamq. animo &
voto sibi præsagiens. Tales enim esse oportebat, qui impij iussa exequerentur. Qui si-
mulac ad locum peruenit, hoc sibi primum proposuit, rimas & angulos omnes carceris
perscrutari, parietes effodere, terram egerere, sicubi aurum reperiret, manibus explo-
rans. Existimabat enim scelestus aduentantes doctrinam pecunia redimere, Patremq.
magnam auri vim repositam habere, animoq. insatiabili esse, quamuis ceteris rebus in-
digeret. Vt vero sensit se frustra laborare, ac stulte sibi persuasisse (vbi enim illic auri
quod dicitur vmbra?) Tum malam mentem in alijs explet: iniurijs enim plagisq. affe- B
ctum cum discipulo Sanctum e carcere eijciens, ambos, assectantibus famulis, tradidit
Smyrnam (illuc enim destinarat) omni festinatione ducendos.] Qui igitur mense Februa-
rij verberibus est affectus, & nonaginta diebus in eodem carcere ægritudine post verbera
confectus iacuit, mense Maij inde translatum Smyrnam perducendum ad arctiorem cu-
stodiam & grauiores pœnas subeundas, possumus intelligere.

Est de his omnibus quæ in eo loco nouissime passus est egregia eiusdem Theodori epi-
stola ad dispersos fratres; quos ipse ad continendum in officio, & perseuerandum in con-
fessione plurimum laborauit, cum plerique ex illis fracto iam inciperent esse animo, &
SVIS PASSIONIBVS THEODORVS ROBORAT TITVBANTES. diffluerent a pristino illo mentis proposito atque constantia. Videre est ex ea quam celso
esset in cruciatibus perferendis mentis proposito Theodorus, quamq. ex iteratis sæpe
tormentis vegetior factus spiritu, surgeret ad consulendum aliorum saluti, quorum in- C
firmitas ipsi maiorem cruciatum afferret quibusuis plagis impositis. Qui igitur pro-
pter scriptas superius a se litteras tanta nuper passus est, alias rursum scribere litteras
non detrectat. Epistola autem ipsa plurima commendatione digna, vtpote quæ vere
Apostolicum in omnibus spiritum spiret, & antiquos Martyres in tormentis exultan-
tes, & humilitate se custodientes in omnibus repræsentet. sic se habet[a].

[a] *Theod. lib. 2. epist. 38. Ced. Column.*

Theodorus vbique dispersis fraternitatibus.

THEODORI EPISTOLA AD DISPERSOS FRATRES. Gaudete fratres mei ac Patres desiderandi, quoniam gaudij adsunt nuntia. Digni
rursus habiti fuimus indigni, qui pulchram confessionem confiteremur. Rursum
plagis affecti ambo fuimus pro nomine Domini. Etenim & frater Nicolaus pulcherri-
me & fidelissime decertauit. Vidimus ex carnibus nostris fluentem in terram sangui-
nem: conspeximus vibices, saniem, & quæ his adiuncta. An non hæc gaudij sunt? Sed D
quis ego sum infelix, qui vobiscum dignis Christi Confessoribus adnumerer omnium
hominum inutilissimus? Causa autem, cuius gratia hæc contigerunt, pristina fuit Ca-
techesis, quæ cum in manus venisset Imperatoris, ad Magistrum militum eam misit,
comitem cohortis ad nos venire iubens. Qui cum ducibus ac militibus intempesta no-
cte adueniens, & domunculam in qua eramus repente obsidens cum clamore, veluti fe-
ram nactus: obiectum septum per fossores celerrime perfringit, deinde protulit, excus-
sit, ostendit Catechesim. Confessi sumus, nos eam fecisse, sicut Deus voluit.

Et ille vnum hoc petebat solum, vt ad Imperatoris voluntatem descenderemus. Re-
spondimus quod veritas postulabat: Absit. Deum nostrum non reijcimus, & alia quæ
consentanea erant respondere. Tum acriter ab eo verberati sumus. Et frater qui-
dem nihil huiusmodi post primam comprehensionem & inscriptionem in ærumnis pas- E
sus est: Ego vero humilis febribus immensis correptus & intolerandis doloribus, parum
abfuit quin vita priuarer. Attamen bonus Deus sensim misertus est mei, adiuuante fra-
tre in quibus decuit, etsi adhuc maneant plagæ ad integram sanitatem nondum per-
ductæ. Hæc igitur sic se habent. vim mali vobis expositi (id cupere vos sciens) ad con-
dolendum.

Quid autem post hæc? minæ grauiores, custodia arctior; nam & verbera custodibus
& custodiæ præfecto proposita. Vt nec mutire nobis, nedum alicui scribere liceat. De-
terrebimur ergo, & silebimus, obedientes præ timore hominibus & non Deo? nequa-
quam sane. Sed quamdiu ianuam nobis aperit Deus, non desistemus, quod in nobis est,
officium præstare, reformidantes ac timentes impendens silentij iudicium. Quod si sub-
traxerit se, inquit,[b] non placebit animæ meæ. & rursum Apostolus: Nos vero non sumus

[b] *Hebr. 10.*

subtra-

A subtractionis filij in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ. Hanc ob causam hæc epistola mea ad omnes quidem dispersos fratres, qui persecutionis tribulationem sustinent, præcipue autem ad vos Confessores Christi. Sustineamus fratres mei carissimi, magis ac magis corroborati, & non conterriti in afflictionibus. Carnes sunt, ne parcamus. Pro Christo tormentis subiecti, exultemus. Cui abundant labores, amplius gaudeat, tamquam præmijs abundans. Qui verberum pœnas reformidat, metum excutiat, sempiternos cruciatus recogitans. Illorum enim plagæ, si cum his conferantur, somnium sunt, & sagittæ paruulorum. Ne quæso, obtestor. In ærumnis pro Christo delectemur, quantumuis secundum carnem sint amaræ.

Contemplemur futura & permanentia, non præsentia & prætereuntia. Expetamus sanguinem nostrum Martyrum sanguini admiscere, partem nostram Confessorum par-
B ti, vt cum eis exultemus in æternum. Quis prudens? Quis sapiens? Quis bonus negociator, vt det sanguinem, & spiritum accipiat; carnem aspernetur, & Regnum Dei consequatur? Qui amat animam suam, perdet eam (ait [a] Dominus) & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodiet eam. Audiamus verba illius, & sequamur eum. Vbi ego sum, inquit, illic erit & minister meus. Vbinam ille? in Cruce. Et nos ergo humiles tamquam eius discipuli ibidem. Obsecro vos, fratres, vt sufferatis verbum exhortationis: etenim perpaucis scripsi vobis. Scitote nos gaudere, & animum non despondere, quamdiu statis in Domino. Salutat vos Nicolaus concaptiuus meus & laboris socius & commilito meus, vester autem frater verissimus. Salutate inuicem in osculo sancto; persecutionem passi, eos qui persecutionem passi sunt; vniuersi omnes qui vos amant in fide. Si quis non confitetur Dominum nostrum Iesum Christum, cor-
C pore depictum, anathema sit a Trinitate. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Amen.] hæc Theodorus in carcere antequam Smyrnam transferretur, quo post tres menses acriori custodiæ mancipandus adductus est.

[a] Ioan. 12.

Reliquum est igitur, vt hic tibi pauca de eius itinere, & de Smyrnensi carcere, quæ habet idem qui supra auctor huius temporis Michael Studita reddamus: Diuinus ergo Pater, inquit ille, cui vires iam penitus exhaustæ, illo nihilominus fretus, qui spiritum dat mortuis, immites illos sequebatur, qui eum interdiu quidem & humaniter impellebant, noctu vero tamquam fugitiuum cippo alligabant. Postquam vero maximis cum laboribus vix tamdem Smyrnam attigit, eius vrbis Antistiti vna cum discipulo tradi-
D tur, viro inter hæresis patronos principi, impietatisq. magistro, a quo in obscurum sub terra carcerem retrusus, in eo mansit, vni omnium inspectori Domino intendens; quem vnum in ærumnis consolatorem habebat & custodem. quando & propter ipsum solum tot supplicijs affectus fuerat. Breui post hæc tempore superuenit iterum ipse Anastasius, ira feruens, Martyrisq. sanguinis sitibundus, qui verbera prioribus acriora Sancto inflixit, lætusq. redijt ad Imperatorem, cum tertio iam Theodorum cæcidisset, ita vt centenos per vices ictus pertulerit, discipulo eius pari pœna decertante; gratiasq. pro his omnibus etiam agens vir patientissimus, Apostoli verba læto animo secum occinebat: [b] Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelatur in nobis: & si compatimur, & conglorificabimur proculdubio: & patientia nobis necessaria est, propter eam quam speramus beatitudinem, cuius adeptio exuperat omnem sermonem & sensum.] ista Michael. Quid insuper?

CARCER SMYRNENSIS.

b Rom. 8.

Rursum vero magna Dei largitate concessa eidem Theodoro ibi degenti furtim scri-
E bendi ad suos monachos facultate, ea bene vsus, ipsos rursus litteris monere non prætermisit, scribens post verba ad eos epistolam Catecheticam, quæ sic se habet [c].

c Theod. lib. 2. epist. 62. Cod. Column.

EPIST. THEODORI AD DISPERSOS FRATRES.

Nuper a vobis lectus ex Orientalibus, nunc ex Thracensibus aduenio. Smyrnam enim nos transtulerunt Principes sæculi huius, & arctius quam in priori carcere, seueriusq. custodiunt. Sed verbum Dei non est alligatum, nec quiescit amor, nec silet mandatum: propterea humilis iterum loquor. Gaudete in Domino fratres & Patres, gaudete qui persecutionem propter iustitiam patimini. Gaudete qui in montibus & speluncis versamini, sed & qui in vrbibus, & desertioribus locis abditi latetis. Si enim semper gaudere nos oportere, monuit Apostolus: [d] Quanto nunc magis cum pro Christo patimini, qui in tabula depictus est, qui in imagine sua cernitur, qui per eam honoratur? Non mea sunt infelicis hæc verba, Dionysij sunt sanctissimi & Basilij Magni. Nec iam tempus est, aliorum Sanctorum sententias his litteris apponere.] his præmissis rursus

d Philip. 4.

inuehitur in Constantinopolitanam ciuitatem, in ciues inquam illos, qui spreuissent A monita Romani Pontificis, sic dicens.

ADVERSVS CONSTANTINOPOLITANAM ECCLESIAM.

Audi cælum & auribus percipe terra, Moab spreuit, Byzantina videlicet, Angelicum iugum excussit, velut vitula insaniens, imperium detrectauit. Vias tuas scire nolo, factis, verbisq. pronuntiauit, Corybantum more agitur, furit, sanguinem bibit vt læna, vt aspis aures obturat, reprehensa reluctatur. Venit ad eam vox commonitoria velut e cælo missa a supremo, a Romano throno: Quid fecisti, clamans, Christum negasti, Christi abrogans imaginem & Deiparæ, & Sanctorum omnium? Aperi obedientem aurem, audi Euangelica, Apostolica, Prophetica, paterna verba. & non admisit, & non suscepit, sed auellens seipsam a primi verticis corpore Ecclesiæ (viuit siquidem etiamnum Nicephorus sacer) aduersus Deum omnipotentem ceruices erigit, Christo insultans, sancta proculcans. Talia sunt eius facinora, desideratissimi. Et nobiscum Deus, B Oriens, Occidens, Aquilo, Mare: In his gaudium. Sin luctus etiam propter eos qui pereunt. Age ergo, state fortes, gratis animis has pro Christo ærumnas, quasi thesauros abripientes. Tempus opportunum certantibus suauiter spirans, vnguentis fragrans tribulationum supra omnia aromata. Fluit Martyrum sanguis in Ecclesiam, irrigans eam vltra quam Edem quadruplicis fluminis fonte perfusam. Accedunt Martyrum chori qui omni ætate fuerunt & Confessorum. Quæ beata olim prædicabantur, ea nunc oculis cernuntur. An igitur non festines ad certamen hæc audiens, fastidiens montanam aut deserti aut qualemcumque occultationem? Attamen mane vbi es. habes & tu beatitudinem ingentem: ora, & lauda beatiores; percute mihi inaspectabilem draconē: debella intestinum carnis bellum: vincat spiritus: seruiat corpus, vt libertate fruatur anima tamquam hera ac domina, pacem habens cum Deo. Hoc si fiat quotidianum C martyrium. A Deo textæ corollæ.

De nobis peccatoribus ne torqueamini, licet audieritis nos flagellis iterum cæsos fuisse. Tulimus precibus vestris cum gratiarum actione hilariter, etsi ad modicum acrimonia. Tantum ne sanctas manus vestras extendere cessate. Speramus enim quamuis imbecilles, de Abimelech isto spolia relaturos. Salutat vos plurimum Nicolaus frater vester. Salutate inuicem in osculo sancto, socij socios, parui magnos, atque in primis vicinos Patres. Cumq. a vobis lecta fuerit epistola, ne pigeat & apud illos legi, si modo digna fuerit: quandoquidem vnanimes omnes, & vnum corpus, quamuis diuersa membra. Dominus Iesus Christus vobiscum & nobiscum peccatoribus. Amen.] ista quidem Theodorus, vt apparet, post Smyrnensem verberationem.

Sed quid accidit? Cū neque verberibus, neque alijs afflictionibus flecti posse videretur D magnus iste Theodorus Confessor: Præfectus blandimentis studuit eum allicere, visitans eum, ac potum dans, educensq. de carcere, atque honorans eum. Sed hæc omnia frustra, perstans semper ipse eadem animi fortitudine, vt ex his quæ ipse in epistola hoc tempore ad Naucratium data declarat, cum aliam ipse accepisset ab eo epistolā. Sic igitur litteras scribebat ad Confessores e carcere, a Confessoribus & ipse in carcere accipiebat e carcere pariter, Deo id largiente, vt mutuo se Sancti per litteras consolarentur alloquio. Acceperat, inquam, his ferme diebus litteras a Naucratio discipulo suo qui detinebatur Constantinopoli vinctus in carcere, quibus certior redderetur de rebus gestis Constantinopoli, & inter alia de litteris illuc missis a Paschali Romano Pontifice, atque de alijs. Respondens igitur, & ipse pariter de his quæ nuper accidissent litteras dedit, de congressu videlicet, quem habuisset cum Magistro militum, quocum ea dispensatione vsus E est, vt salutatus ab eo ipsum eodem modo resalutarit, & poculum acceperit. Sed qui tunc inter eos sermones intercesserint, ex ipsa epistola ad Naucratium reddita, intelligemus, nobis hic integre recitanda, cum rerum gestarū tunc temporis narrationem contineat.

THEODORVS ACCIPIT LITTERAS A NAVCRATIO.

Naucratio filio [a].

Non satiatur auris mea vocum tuarum auditu. Necessaria enim loqueris & opportuna: qualia & nunc audiens, o fili egregie, charisteria decantaui, quoniam non dereliquit in finem Dominus Ecclesiam suam, sed illam vires suas adhuc habere docuit, fratres nostros excitans ab Occasu ad reprehensionem temulentiæ nostratium, & illuminationem in hæresis caligine dimicantium. Quamquam reiecerunt præfracti, & cordis oculos non aperuerūt.] Loquitur ista dicens de Paschalis Papæ litteris Constātinopolim pro Fide Orthodoxa aduersus Iconomachos nuper allatis, quibus optime congruunt,

[a] *Theod. lib. 2. ep. 63. Cod. Coisl.*

AD NAVCRATIVM CONFESSOREM EPIST. THEODORI.

quæ

A quæ mox subdit: Testor nunc coram Deo & hominibus. Seipsos auulserunt a corpore Christi & supremo verticali throno, in quo Christus Fidei claues posuit, aduersus quem non prævaluerunt vmquam nec prævalebunt vsque ad consummationem portæ inferi, ora scilicet hæreticorum, sicut pollicitus est qui non mentitur. Gaudeat igitur beatissimus & Apostolicus & nomine suo dignus Paschalis, quoniam Petri opus impleuit. Exultet omnis Orthodoxorum chorus, quia ob oculos vidit Episcopatum Christi, secundum sanctos olim Patres nostros.] ECCLESIAE ROM. PRAECONIA.

Citatur locus iste Theodori epistolæ ad Naucratium totidem verbis a Gennadio Patriarcha Constantinopolitano, quibus ipse subijcit ista compellans aduersarium: [a] Audis quo pacto ea, nempe Romana Ecclesia, caput est Ecclesiæ Christi, cuius Petrus est primus Præses; & quod numquam prævaluerunt, neque prævalebunt vsque ad consum- *a Gennad. in expos. pro Concil. Florent. c. 5. Sect. 17.*

B mationem sæculi hæreticorum effrænata ora, secundum promissionem veracis Saluatoris? Si numquam prævaluerunt hæretici aduersus Christi Ecclesiam: quomodo audetis dicere, eam errare? &c.] Sed & idem ex eodem capite [b] superius elegantem citat eiusdem *b Ibid. sect. 2.*

Theodori locum, cum in eodem argumento versatur, sic dicens de eadem Romana Ecclesia: Ergo ibi Ecclesiam confitebimur, vbi non est hæresis, nec iniquitas, neque infidelitas, immo vero firma fides & inconcussa. At non ita apud Orientem, vbi abundat iniquitas & infidelitas. Nec meus sermo hic est, sed Theodorus Studites prodeat, & dicat testimonium, quod nemo poterit inficiari. In decimaquinta Catechesi, quam legitis quidem, at non intelligitis, quia non vultis. Videtur enim doctor hic aduersus impugnatores imaginum pugnare, quando dicit: Audio autem quod Romæ principis Apostolorum claues proponuntur ad adorandum, atque in honore haberi, quamquam non ROMANA ECCLESIA NVMQVAM ERRAVIT NEC ERRARE POTEST.

C claues sensibiles Dominus ei tradidit, sed intellectuales ad ligandum atque soluendum. At illi argenteas populo proponunt ad adorandum. Tanta igitur apud eos est fides, & ibi solida petra Fidei, secundum Dei verbum fundata. Hic vero, vt videtur, abundat infidelitas ac improbitas. Vides quod & beatus hic, ibi confitetur solidam esse Fidem, nec in Petro tantum, sed & in eius successoribus?] hæc ibi tunc Gennadius ex Theodori scriptis, quæ sunt præ manibus. Pergit vero idem Theodorus in dicta epistola ad Naucratium in eosdem Constantinopolitanos.

Cetera enim, vt Deo visum fuerit, ferantur. Irriget Martyrum sanguis Ecclesiam, augescat Confessorum chorus: hoc Deo gratum: hoc gaudium & exultatio, quamuis propter eos qui pereunt, miserrimum. Quid dicere possint aduersarij? Orientem non habent, Occidente priuati sunt, a quini verticis Ecclesiastico corpore (viuit enim etiam-

D num Nicephorus sacer) auulsi sunt, *sic intelligens illos a quatuor Patriarchis atque Romano Pontifice esse diuisos:* igitur a Christo alienati sunt: igitur mortui: igitur in tenebris ambulant. Quod si hæresis principatum tenet in solitudine: hoc faciunt & latrones, quippe qui occidunt etiam, vt isti, sanguinem, vt vno verbo dicam, fundentes. De his autem in hunc modum.

Quantum vero concinam in Leontij mutatione? O maxima Dei prodigia! Tu quidem amice, ad hoc & illud Christi hostem transformasti. Ego vero Cyprianizare illum in negocio arbitratus sum extrusum ab Imperatore, ad certantes & in agone versantes accurrere, iuxta celebrem Iustinam. Det Dominus vt in vtrisque tamdem vtraque conspiciantur.] alludit ad Cyprianum atque Iustinam celebres Martyres. verum hunc iterum lapsum, ex eiusdem Theodori scriptis colligitur. pergit: Custodia tua quod in-

E terius reducta est, graue mihi est propter infirmitatem tuam. Ceterum confortare & sustine Confessor Christi * vt ante significauimus. Vt autem clarius adhuc cognoscas, hæc addo. Clausos etiam nunc tenet nos carceris præfectus. Quare, & quomodo? quoniam oportet enim dispensatione vti in rebus necessarijs.] *

Quæ dispensatio ista, qua ad modicum temporis spacium, impulsore spiritu, vsus est Theodorus? vt lucrari Præfectum posset, a quo ad congressum vocaretur, & sermonibus tentaretur, vt aliquis in eo esset locus auditus Fidei, ne austeritate disciplinæ penitus absterreretur, venientem salutauit, & bibit cum eo, ita ex Pauli [c] exemplo & doctrina, absque Fidei præiudicio, & cessante scandalo, factus omnibus omnia, vt omnes lucrifaceret. Sed audi ipsum res gestas prosequentem. DISPENSATIO THEODORI. *c 1. Cor. 9.*

Quando in conspectum venimus Chonarum hæresiarchæ; *sic appellat Præfectum illius prouinciæ* (illuc quippe deducti primū fuimus ab ijs qui nos ex Orientalibus abduxerant)

& genu fleximus, genu flectente pariter illo, & amplexi eum sumus. & postquam permisit vt vnum in locum conueniremus, ego & dominus Athanasius, bibimus vna cum eo semel atque iterum, nequaquam tamen comedimus, obtestante serpente, & insusurrante fraudulenta. Hac moderatione vsi sumus, cum abducti inde fuissemus ad draconem, quocum hic versamur. Qui cum seriem ante didicisset, nihil amplius vrsit, vt qui persuadere non posset. Iniecit tamen, vt vidit nos, de argumento sermonem, quia nihil est, inquit, aut perexiguum id de quo est quæstio. Ad quæ respondimus: Vel ex longe maximis esse. Quod si iubes, inquam, dic, vicissim & audi. Sed omittamus in præsentia quod & factum est. alia quidem dicere longum sit. Ad finem tendit oratio, cuius gratia exorsus sum. A

Putabat callidus se nos sensim pellecturum, non sermone de imaginibus conferendo, sed benefaciendo fortasse, & amice colloquendo, & præfecturæ mentionem inferendo (thematibus enim quinque præfectus est) quin & Imperatorem diuinis laudibus extollendo. Venit, huiusmodi colloquia mouet; & quod ne semel quidem fecerat in carcere, potum præbuit. Anxius accepi, ebibi, ter obsignans, factum extimui. paulo post clam abducit: Inieci sermonem de veritate. incitabatur & ille: sententijs vltro citroq. depugnauimus, illo quidem pleno ore ridicule effutiente, me vero remisse in quibusdam procedente, eo quod ad Imperatorem tenderet sermo, & ne cum tumultu seiungeremur. Postquam sane propositionem meam & ipse obieci: non habuit quod responderet. & dixi: quænam est hæc blasphemia? Pater & Spiritus sanctus communicarunt in nos, quæ Christus humanitus gessit, an non? & ille annuit, & affirmauit, ita rem habere. Propter hæc remissa contentio, & quasi a pugna discessum est. At ille discedens: Ita putabam, inquit, hunc penitus nihil scire, sed & elinguem eum reddidi. Ego vero noram quidem illum ratione carentem, & fatuum quam maxime cum impietate. Vnum autem quæsiui, vt actionem deponerem, & aliam personam agerem, qualem decet aduersus ducem impietatis; quia nefas est, ante porcos mittere margaritas. Hinc magna custodiæ cura, & interdictum, ne hominem vllum videamus, tametsi aliter dispensset Deus. Hæc licet per digressionem, necessario tamen dicta sunt, quo enixe postules, vt ab impij insidijs liberemur. Frater tuus salutem dicit.] hactenus de his Theodorus. At quid post hæc? B C

DVX ORIENTIS AGIT DE NECE THEODORI.

Idem ipse Orientalium copiarum præfectus, vbi omne suum studium in dimouendo Theodoro a cõfessione Fidei Orthodoxæ euanescere didicit: desperatione victus Cõstantinopolim se contulit, acturus apud Leonem Imperatorem de inferenda nece ipsi Theodoro: qui ista sciens, lætus mortem quotidie erat expectans. Sed Deus consilium aduersariorum irritum reddidit. est de his ipsius Theodori epistola ad eumdem Naucratium, quæ suo loco sicut tempore, anni sequentis exordio reddenda pariter erit. D

IESV CHRISTI ANNVS 820. PASCHALIS PAP. ANNVS 4. LVDOVICI 7. LEONIS ARMENI 7. IMPP.

CHRISTI Redemptoris annus agitur octingentesimus vigesimus Indictione decimatertia, idemq. persecutionis Leonis Armeni annus septimus, idemq. nouissimus, sed omnium acerbissimus, vt docent [a] litteræ Theodori Studitæ ad Naucratium, cum ab Imperatore mortis rescriptum opperiretur, quæ sic se habent. E

[a] *Theod. lib. 2. epist. 71. Cod. Colum.*

Naucratio filio.

INVALESCIT MAGIS PERSECVTIO.

Serius ad te scripsimus, frater carissime, sed quia feruet etiam persecutio, plagæ, vincula, carceres, sic eo qui nos detinet, spirante furoris & minarum, & hic & illic inuentos pios comprehendente, ac diuexante. Qui quidem in vrbem proficiscens (ibi enim nunc agit) dicere non dubitauit: Rogabo Imperatorem, vt mecum ducam regium ministrum, qui aut capite penitus obtruncet, aut linguam abscindat. Nescimus an verba ad exitum peruenerint. Ob hanc vero causam nos omnia dispositimus, coniecturam ex alio etiam capientes, hominis scilicet peruersitate, & concursu Episcoporum, quandoquidem adsunt, vt fertur, quo tale aliquid perficiatur. Minister vero timore & metu perculsus (graues enim minas antea impius intentarat, morte proposita, si vel leuissimi

A simi errati reus foret) chartam & atramentum nobis dare omnino reformidauit. Hinc tarditas. Accessit ad impedimentum, quod audieram te ex carcere eductum esse. Sed & sauciatum (qualis non definiebatur) ob nefarium aliquod facinus capite plexum fuisse. vtraque itaque ex causa distulimus: Nunc autem concessum est, vt auribus tuis vox nostra rursum insonet, significans nos corpore valere (dicere autem liceat) etiam spiritu, sanctis precibus vestris cum beato Patre meo.

Ad ea vero quæ indicasti, quid dicam, aut quid loquar, nisi quod hæreseos atrocitati congruat acerbitas persecutionis? Quid enim videre velis, quando Christus negatur per sanctæ imaginis suæ contumeliam? An non fluentem sanguinem, carnesq. concisas? non afflictiones & angustias? non vincula & carceres, & alias omnis generis vexationes? non vasa iræ præparata in interitum, ex quibus vnus est quem dixisti? Et videbis frater,
B etiam grauiora, si diutius duret hæresis. sed beati qui sustinent, quoniam ipsorum est Regnum cælorum. Iam chori Confessorum & Martyrum exultant, lætantur, alios quidem per legitimam mortem suscipientes, alios inuisibiliter consolantes & confirmantes. Et quid Martyres dico? Christus ipse, quem Martyres confitentur, gaudens, & vna certans, adest vnicuique confitentium. Nisi enim ita res esset, haudquaquam perferrent, qui præsentia perferunt strenue: haudquaquam mulieres virilem animum gererent ad exemplum antiquarum; haudquaquam laici & Senatores ad agones prosilirent: haudquaquam puellæ ipsæ impiorũ marium aspectum contemnerent: haudquaquam ostenderentur vbique publicæ custodiæ; nec refertæ essent solitudines & montes & siluæ & speluncæ ijs qui propter Dominum electi sunt: non denique (vt concludam) concuteretur terra, *terræmotus enim magni inuaserunt loca vbi persecutio ipsa vigebat*.

C Quare manifesto credunt, persecutionem pati Christum; sperandumq. simul & audendum, vt supplicia quæuis, in veritate credens, cum Christo, & adiuuante Christo, quisque sustineat. Hæc sunt quæ narramus. Audiant mansueti & lætentur. Audiat Oriens & Occidens ea quæ apud Byzantium fiunt, & laudem dicat. Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. hic certantium defensio, hic sanguis fluit irrigans Ecclesiam Christi supra ipsam paradisi Edem irrigationem: [a] Viuo ego, dicit Dominus: quoniam glorificantes me glorificabo, & qui me spernit, erit inglorius. Describe & tu, quisquis es zelum Domini habens noua seu potius diuina martyria, vt sciant posteri, quia Dominus vere in nobis est, viuitq. semen iustorũ, & Christum gerit aureum genus Martyrum, aduersus quod portæ inferi non præualuerunt nec præualebunt; quemadmodum promisit qui verax est. Durum, inquit, [b] tibi contra stimulum calcitrare. & aliter esse
D nequit. Ego quidem infelix hæc dico. Tu vero, sacer fili, repende mihi tuas preces. Saluta Confessores tuos nominatim & condiscipulos; neque hos tantum, sed si possis, alios omnes electos Dei, electos ex millibus, lumina mundi, vasa misericordiæ, Deo viles, desideratos Trinitati, quorum precibus saluemur & nos indigni. Te cum omnibus qui mecum est, salutat.] hucusque epistola Theodori vrgente magis persecutione ad Naucratium data, eademq. nouissima huius Leonis temporis.

a 1. *Reg.* 2.

b *Act.* 9.

Cum ita quidem persecutio magis sæuiret, ipse Deus ad confitendum atque patiendum auxit numerum, & vires addidit, vt Constantinopoli sponte exurgerent qui libere palamq. Fidem Catholicam profitentes damnarent impios Iconomachos, idq. non monastici tantum ordinis cultores, sed alij cuiusuis conditionis & sexus, adeo vt ciuitas illa deleret confessione eam quam ob negationem contraxisset infamiam: ita plane emor-
E tua pene illa & spiritus exors reuixit Ecclesia, vbi (vt ex Theodoro anno superiori audisti) ex Occidente venere Legati a Paschali Pontifice missi, & lectæ sunt Apostolico spiritu plenæ litteræ, quibus significatum est, excisos esse ab Ecclesia Iconomachos, & a spe salutis prorsus factos extorres: Tunc enim miraculum velut ostensum est [c] Ezechielis, dum ossibus aridis inhærens spiritus, eadem compage Catholicæ Fidei iungens capiti viuere fecit, & confiteri palam aduersus rugientem leonem Catholicam veritatem. Cum diabolus sentiens appropinquare iudicium, quo sceptrum auferretur exactoris (secundum illud Ioannis [d]) sciens quod modicum tempus habet, venit habens iram magnã, atque acriora aduersus Ecclesiam prœlia concitauit: verum ad finem anni huius quieuit tempestas ista, & media hieme, cessante vento, tranquillitas inexpectata est Ecclesiæ restituta. quomodo autem id acciderit, paulo post dicturi sumus.

ECCLESIA CONSTANTINOPOLITANA VIRESCIT.

c *Ezech.* 37.

d *Apoc.* 12.

Modo autem quod accepit iudicium maximus persecutor Barda Patricius cognatus

BARDA PERSECVTOR AEGROTAT.

Imperatoris militari adhuc præfectura conſpicuus, dicendum erit ex Michaele in Theodoro, cum res ab eo Smyrnæ geſtas enarrat; ait enim: Eodem tempore Bardas ille Imperatoris propinquus, quem & militaribus illis copijs præfecerat, graui morbo correptus, Smyrnæ in lectulo decumbebat, exiguum ſpiritum ducens, animamque, vt videbatur, breui exhalaturus. Is cum remedia vndique tentaſſet, quod in tanto periculo fieri par erat: quidam ex eius familia qui Orthodoxorum partium erat, mentionem intulit Theodori, quantamq. a Deo gratiam conſecutus ſit, expoſuit. Et vis, inquit, ad eum confugere, eumq. aduocare, vt tibi opem ferat in extremis laboranti? Quo mox annuente (flexibiles enim ſunt quos vrget neceſſitas) feſtinanter abijt ad Sanctum, oratque, vt ægro ſalutem dare velit. At ille de infirmo, vt cognouit quis & qualis eſſet, curationem quidem tunc differt, graues dudum & atroces viri mores haud ignorans, eiq. vtiliorem adhuc morbum eſſe. Ceterum ea illi denuntiat, quæ ſi vel minimum ſapiat, plurimum illi ad vitæ emendationem profutura ſint. A B

BARDAE POENITENTIA MOMENTANEA.

Vide, inquit, in die obitus quid reſponſurus ſis, vita ſic tranſacta tot malis in Orthodoxos irrogatis: Tu enim ille es, qui inter cetera monachos meos nefandis modis diuexans, ſupplicijſq. mactans, magnum & admirabili virtute Thadæum ſuſtuliſti: quem duplex & vitæ & confeſſionis corona exornauit. at beatus nunc Thadæus cum Sanctis æternis gaudijs fruitur. Te vero inſtantibus pœnis quis eripiet cum tot tantiſq. ſcelerum notis hinc abeuntem? Agnoſce nunc tamdem vltimo in fine te ipſum, Deoq. reſponde, cui anteactorum tuorum pœnas daturus es.] Mirabilis Deus in conſilijs ſuper filios hominum (legens iſta exclamare cogor) illum ipſum dirum perſecutorem monachorum Studitarum Smyrnam perduxit, vbi eorum Abbas S. Theodorus degebat vinctus in carcere, eumq. ipſi ſupplicem, vt reum Iudici reddidit, & pro vita impetranda rogare coegit, vt vinctus licet in carcere Theodorus tamquam in regio ſolio conſtitutus de eius ſalute decernat; ipſe vero licet regia cognatione clarus, magiſtratu quoque conſpicuus, & exercitu potens, vinctus tamen iacens duris vinculis conſtrictus lethalis morbi, a Sancto vitam quibus valuit precibus ſuppliciter atque humiliter deprecari cogatur. Ita plane Deus vbi vult, hunc humiliat [a] & hunc exaltat, quia calix in manu Domini vini meri plenus mixto inclinans ex hoc in hoc, vt bibant omnes peccatores terræ. pergit vero Michael. C

a Pſal. 74.

BARDA POENITENS CONVALESCIT.

Hæc ægroto Sanctus cũ ſignificaſſet, hominis mentem terrore perculit, permouitq. vt præteritæ vitæ culpas agnoſceret: ſtringens enim in tempore ſermo multo melior eſt ſermone molli. Itaque ad Sanctum mittit e veſtigio, veniam petens tantorum facinorũ, oranſq. vt ſe præſenti periculo eripiat. Habebis me, inquit, deinceps obſequentem tibi, atque ex legibus tuis vitam moderantem; tantum hoc mihi beneficium impende. Orantis commiſeratione tactus Theodorus, & morbum ſanauit, crebris precibus Deum exorans, & cum corpore vt animæ ſimul melius eſſet effecit, miſſa ad eum Deiparæ imagine, quam totius vitæ cuſtodem haberet. Hanc enim (inquit) ſi amplectare, colaſque, recte ac feliciter ages in omnibus; ſin reieceris, grauiſſima ſenties, & cuiuis abominanda mala. D

BARDAE MVTATIO ET INTERITVS.

Verum amens ille, ac ſupra modum ſtupidus, quaſi nihil noui accidiſſet, repente animũ mutat, reditq. ad priſtinam hæreſin & errorem, peſſimo conſiliario vſus Smyrnenſium Epiſcopo, a quo olei vaſculo donatus, eulogiæ nimirum nomine & valetudinis cõfirmandæ: ſimul ac illo ſe vnxit, morbus illico inuaſit, nefandumq. caput lecto iterum affixit. Cui mortem ſtatim prædixit Pater, ac perfidiæ præiudicium: Neque enim impune, ait, ferunt qui malis conſociantur. Vnde animam infelix ſubito ejciens, peſſimi conſilij peſſimum finem inuenit. Atque ille quidem hunc temeritatis ſuæ quæſtum cœpit. Chriſti vero famulus annum integrum ac dimidium Smyrnæ degens in carcere; alacriter omnia cum gratiarum actione perferebat, generoſum animum nullis moleſtijs frangi ſinens. Quo tempore ad eum venerunt nonnulli ex antiquis diſcipulis, in quibus erat virtutem a puero complexus, admirabilis Dorotheus, Beſſarion item & Iacobus, Domitianus, ac Tithoes, alijq. plerique, vita inſignes ſinguli, fideq. erga Patrem inconcuſſa.] ſubijcit his auctor dicere de impij Leonis Imperatoris interitu. E

De quo acturi, quæ de eo prædictiones præceſſerunt, quibus ſi compos mentis fuiſſet, potuiſſet Deum vlciſcentem placare, in medium adducamus. Secundum illud Dauidis: [b] Non relinquet Dominus virgam peccatorum ſuper ſortem iuſtorum libere pro animo homi-

b Pſal. 124.

A hominis impij agere: cum infelix ad ſeptem annos maioribus in dies progreſſibus perſecutionem propagaſſet, vlterius etiam producturus eam ſi licuiſſet in omnium Orthodoxorũ interitum; ne id faceret, quam opportune occurrit Deus, licet ſatis importuno loco & tẽpore eum ab aduerſarijs miſerando modo necari permittens. Iſta admodũ tragica quomodo ſe habuerint, a Cedreno rem geſtam ex illius temporis ſcriptore acceptam, in medium adducamus. Is enim a Michaele maieſtatis reo, qui ei ſucceſſit in Imperium, narrationem auſpicatus ſic incipit: Michaelus Amorienſis cum ſemper ad vlteriora ac maiora pergeret, maieſtatis accuſatus, cum ſe difficulter admodum purgaſſet, ab Imperatore miſſus eſt, vt diſciplina ordinum exercitus inſtitueret. Fuit is homo non ceteris modo vitijs deprauatus, ſed & linguam habuit effrænem, arcana cordis identidem effutiens, & quod in buccam veniret proferens. Ita & de Imperatore quædam parum ho-
B neſte dixerat, minans ei Imperij priuationem, & vxori illicitas nuptias.

MICHAEL BALBVS MVLTA IN IMPERATOREM.

Ea cum eſſent ad ſe allata, Imperator principio ſtatuit, arte eum a maledicentia ac prauis conſilijs detrahere (nouerat enim eum turpiſſimo linguæ immoderatæ morbo laborare) diſſimulata eorum quæ in ſe erant dicta, notitia. Cum autem interminatus, vſuſq. admonitionibus, deprehenderet eum in præſentia maledicta inficiari, rurſumq. nactum licentiam ab incœpto non deſiſtere: ſubmittit occulte auſcultatores, qui obſeruent hominem. Hi cum notaſſent, eum ſæpenumero in conuiuijs atque inter pocula, vino mente alienata, magno conatu propoſitum ſuum perſequi, rem Imperatori exponunt. plurimum delatoribus Michaeli fidei conciliauit Exabolius homo prudens, Regiq. familiaris, ipſi Michaeli non ignotus. Quem is cum ſæpe ab immodica dicendi licentia eſſet dehortatus, monuiſſetq. vt taceret, neque tam intempeſtiua libertate oris in
C præſens periculum ſe conijceret: cum non perſuaderet, omnia eius ſtudia Imperatori declarauit.

Pridie itaque Natalitiorum Chriſti, Imperator præceptis iudicijs, in Archiuo pro tribunali conſidet, ipſe de his inquiſiturus. Ibi Michaelus, re accurate explorata, affectatæ tyrannidis reus peragitur. Ipſe etiam confiteri ſcelus ob probationum perſpicuitatem coactus. Ferturq. in eum ſententia, vt in caminum lauacri, quod eſt in palatio, viuus coniectus cremetur, inſpiciente Imperatore. Cum iam ad ſupplicium duceretur, idq. Imperator coram cernere geſtiret: interim dum ſpacium, quo ad locum pœnæ veniret, perambularent: Imperatrix Theodoſia Arſaberi filia illa, quid agendum eſſet, cognito: celeriter thalamo exit, Bacchæ cuiuſdam inſtar, motu furioſo ſeſe agens, Imperatoremq. apprehenſum, flagitioſum ac Deo aduerſantem appellat, qui ne ſacræ quidem
D diei parceret, Dominicum Corpus percepturus. Ita Imperatoris impetum ea cohibuit, vt metuens ne Deum offenderet, in præſentia ſalute Michaelum donarit, compedibus modo ferreis incluſum, quarum clauę ſibi retenta, hominem Papiæ cuſtodiendum mandauit. Ad vxorem vero conuerſus: Feci, inquit, quod iuſſiſti, mulier, tuis perſuaſus bacchationibus: ſed tu mox cernes & proles noſtra quid euenturum ſit, etiam ſi me hodie a peccato abſtinuiſti. Atque hoc quidem ille, quamquam a fatidica inſpiratione alieniſſimus, vere vaticinatus eſt.

MICHAEL DAMNATVR MAIESTATIS REVS IN IGNEM.

Fertur hoc oraculum Sibyllinum inſcriptum libro cuidam bibliothecæ Imperatoriæ, quo non oracula modo continebantur, ſed ſigna Imperatorum coloribus depicta. In eo libro depicta erat fera, leo, cui ſuperne in dorſo littera X ad ventrem vſque erat inſcripta: Et a tergo vir quidam accurrens leonem haſta per ipſam litteram configebat. Cum
E æque oraculum obſcurum videretur, ſolus eo tempore Quæſtor interpretabatur, Leonem dicens, olim Imperatorem fore, qui ipſo Chriſti Natali mala morte eſſet interiturus. Neque minus Leonem perterrebat matri eius oblata viſio. ea enim per viſum acceperat, ſe eum in ædem Deiparæ Blachernenſem crebro commearet, virgini cuidam occurrere albatis viris ſtipatæ: porro ædem ſe videre ſanguine repletam, & virginem cuidam albatorum mandare, vt ollam ſanguine impleret, matriq. Leonis bibendum porrigeret. ſe autem multorum annorum viduitatem prætendere, cuius gratia neque carnes, neque quicquam ſanguine præditum guſtaſſet, ideoque olla etiam hac abſtineret. Tum virginem iratam dicere: Qui ergo filius tuus non deſinet ſe multo cruore implere, eoq. me & filium Deum meum irritare? Atque ab eo tempore mater viſionem iſtam tragice referens, non deſiterat crimen dehortari, vt ab Iconomachorum hæreſi abſtineret.

DE LEONIS INTERITV PRAEDICTIONES.

Pertur-

6. TARASIVS EMMITTIT MICHAELEM IN LEONEM.

Perturbabat & alia haud modice visio, Tarasium Patriarcham nobilem illum iamdudum mortuum, Michaelum quēdam nominatim exhortari, vt in Leonem impetum faceret, lethaliq. ictu sterneret.] sed hæc ab Ignatio in Tarasio paulo fusius ita narrantur: Leo adhuc Imperatoriæ gloriæ sceptra administrans & Iconomachorum hæresim nefariam amplectens, cum ei appropinquaret vitæ finis, quo erat gladio feriendus (vt ipse adhuc superstes sua voce declarauit) vidit beatum Tarasium in somnis ad eum accedere, & cum graui ira iubere cuidam nomine Michaeli, vt ensem in eum adigeret. Ille viro iussui morem gerens, gladio transegit Imperatorem. Hic autem Leo multus in hoc fuit, eum qui in somnis sauciauerat Michaelem omnino conans inuenire in sancti Tarasij monasterio, eius interfectorem esse indicandum, fremens. quem etiam vt euersorem Imperij, esse extrema passurum. Hoc enim ei persuasit, vel quod factum erat, narrare monachis; a quibus cum nos quoque miraculum tamquam maturum fructum decerpsissemus, venimus ad vos fideles afferentes craterem lætitiæ. Non enim præterierat tempus sex dierum, cum Michael suscepit sceptra Imperij qui eum interfecit.] hæc Ignatius res gestas sui temporis prosecutus.

IMPERATOR EXPLORAT CVSTODIAM MICHAELIS.

Exagitabat eumdem Leonem monachi apud Philomelium prædictio, & vestis suæ a Michaele indutæ recordatio quam rem supra posuimus. Prædixit & interitum Leonis magnus ille Ioannicius Anachoreta, manifestauitq. Eustrasio monacho id roganti. His omnibus terroribus actus Imperator, metu concutiebatur, & animo fluctuabat, eamq. noctem insomnem exigens, sapientius quam sibi commodum consilium iniit. Nam perrupta, qua ad Papiam ibatur, portula, domum eius intrauit, speculatum quid ibi gereretur. Ingresso domum eam spectaculum oblatum est, quod eum haud vulgariter perterruit. Vidit namque damnatum alte ac magnifice admodum extructo thoro iacere, Papia in nudo pauimento recumbente; curiosiusq. aggressus, vt deprehenderet, an Michael (quod solent anxij & in vitæ discrimine constituti) somnum ancipitem ac curis plenum, an contra securum atque suauem duceret: sensit eum profundo sopori deditum, adeo vt ne contrectando quidem eum potuerit excitare.

DE NECE INFERENDA IMPERATORI MICHAEL ET PAPIAS AGVNT.

Hoc autem insperato spectaculo ira acrius incensa, discessit, per ocium non Michaeli tantum, sed ipsi quoque Papiæ exitium structurus. Neque hæc res Papiam fefellit, quod quidam Michaelis excubitorum ex puniceis cothurnis Imperatorem agnouerat; ipsiq. quid actum esset, perspicue indicauerat. Itaque Papias cum suis animo grauissime perturbatus ac prope extra se raptus, de periculo effugiendo deliberat. Iamq. illucescebat, cum Michael hoc consilij capit: simulat se opera Theoctisti (quem postea ad Caniclei dignitatem euexit) quasdam animæ suæ mendas quibusdam religiosis hominibus velle aperire. Cumq. id Imperator permisisset, licentiam nactus, Theoctisto indicat, tempus poscere, vt socijs coniurationis minetur, nisi ipsum celerrime discrimine eriperent, se totam rem Imperatori enuntiaturum.

CONIVRATORVM CONSILIVM.

Hoc mandatum exequente Theoctisto, conspirationis populares non mediocris incessit solicitudo: anxieq. consultauerunt, quomodo & suam, & Michaelis iam in extremo de vita sua periculo versantis salutem conseruarent. Tamdem consilium componitur, quod & ipsos incolumes reddidit, & Michaeli cum vita Imperium parauit. Mos tunc erat (mos is qui nunc tenetur ab illo tempore receptus) vt qui in palatino templo psallunt clerici, in Regia habitent, sed quisque domi suæ degens circa tertiam noctis vigiliam ad portam Elephantinam seu Eburneam conueniebant, indeq. in templum progressi, Deo matutina vota nuncupabant. Iis tum coniurati se permiscentes, pugionibus subter alas occultatis, vna intrabant, abditiq. in obscuro templi loco, tesseram expectabant. Hymno absoluto, venit etiam Imperator, ac pro more suo voce grandiore intonauit carmen:

Spreuere summi cuncta amore Principis.

OCCIDITVR LEO IMP. IVXTA ALTARE.

Tum coniurati confertim impetum dederunt, qui eos initio per errorem in cleri magistrum tulit; siue quod is corpore Imperatori adsimilis erat, siue quod caput simili veste velauerat: erat enim tempore eo magnum gelu, ideoque quis caput suum dentiore pileo tectum non denudabat. Sed is quidem pileo detracto, ostensa caluicie, periculo se subtraxit. Imperator insidias sentiens, in penetrale altaris se subduxit, direpta thuribuli catena, aut (vt alij perhibent) sancta Cruce, ictus percussorum excepit. Verum ij non singuli,

Universidad de Deusto

A singuli, sed facto cuneo irruentes, alius capiti, ventri alius, alius aliæ corporis parti plagas intentabant. Leo aliquamdiu Cruce se defendit, ictibus gladiorum repulsis, donec feræ instar vndiquaque impetitus succubuit. Tamdem quemdam immani corpore gigantis similem inferre ictum cernens, per inhabitans templum illud numen iratum obsecratus est, vt sibi parceret. Fuit nobilis iste Crambonitarum stirpe oriundus, ac dicens, non iuramentorum esse hoc, sed cædis tempus, graui ictu manum Leonis abscidit clauicula, simulq. cornu Crucis. Tamdem vulneribus victo, & ad terram subsidenti quidam caput amputauit. Hunc finem vitæ sortitus est Leo mense Decembri, octauo Kalendas, eiusdem hora noctis prope decima, cum Imperium annos septem, mēses quinque gessisset, & maiori quam vllus antecessorum crudelitate atque impietate vsus, diligentiam in Republica procuranda, inq. rebus bellicis fortitudinem suam obscurasset. LEO OCCIDITVR.

B Aiunt vocem quoque statim cælitus editam, quæ lætum de eius morte nuntium multis patefecerit, ac nauicularios quosdam, qui eam audiuissent, notato tempore & nocte ea, ratiocinando eam veracem deprehendisse. LEONIS NECIS CAELESTIA NVNTIA.

Interfecti Leonis cadauer percussores crudeliter per spolia in Circum traxerunt omnis metus vacui, quod suis armis Regiam vndiquaque cinxissent. Aula quoque Augustam eiecerunt cum quatuor filijs eius, Sabbatio qui Imperator designatus Constantini nomen susceperat, Basilio, Gregorio, & Theodosio, qui omnes in lembum impositos in Prota insulam auexerunt, ibiq. omnes castrati sunt, & Theodosius vita functus vna cum patre est sepultus.] sed inferius de ijsdem agens, Constantinum dicit ob eam exactionem mutum esse redditum. vxorem vero Leonis in monasterium quod dicitur Dominorum, inclusam. Subdit vero hæc de eius coronatione idem auctor his verbis. QVID DE AVGVSTA ET FILIIS IMP.

C At Michaelus Papiæ custodia liberatus, ita vt pedes adhuc in ferreis habebat compedibus inclusos (earum enim claues in sinu Leonis asseruabantur) Imperatorio solio consedit; estq. ab omnibus qui tum in palatio aderant, Imperator salutatus & adoratus. Sub meridiem vero, fama iam vndiquaque dissipata, malleo per vim diffissis compedibus, neque manibus ablutis, neque Dei metu in animum suum inducto, neque vlla re alia, quā decebat fieri, peracta, ad magnum S. Sophiæ templum prodijt, cupiens manu Patriarchæ coronari, & ab vniuerso populo Imperator salutari, solis fidens coniurationis socijs, & Leonis percussoribus. MICHAEL IMP. CORONATVR.

Vtriusque hic miretur aliquis peruersitatem, Leonis, quod adeo nullum habuit sui defensorem de tot, tantisq. assentatoribus, qui tum omnes reptātium bestiarum in morem, in foramina se sua abdiderunt; Michaelis vero impudentiam, qui in ædem intraret, non MICHAELIS IMPVDENTIA.

D vt homicida aliquis aut carnifex sanguine pollutis manibus, sed veluti victor, & qui palmam meruisset, eo facinore superbiens; cum quidem ciuilem sanguinem non quouis loco fudisset, sed ad sacram aram, vbi quotidie Dominicus sanguis, pro peccatis nostris expiandis, funditur.

Fuit hic Michael Amorij natus superioris Phrygiæ vrbe, in qua ab antiquis temporibus Iudæorum, Athinganorum, aliorumq. impiorum multitudo habitabat, & quædam ibi hæresis ex istorum diuturna atque continenti inter se conflata consuetudine, enata erat noua prorsus, & inusitatis constans opinionibus, a qua & ipse erat Imperator, traditæ a maioribus superstitioni inhærens. Ea hæresis suos ad diuinum ac salutare Baptismum admittit quidem, in reliquis autem omnibus, dempta circumcisione, Mosaicam legem tenet. Erat Michaelo præceptor, qui eum ijs sacris initiauerat, & quasi præfe- MICHAELIS ORIGO REPETITVR.

E ctus Hebræus quidam (sicut is femina potius Hebraica fuit) quem domi fouebat, ab eoq. non ad religionem modo, sed & ad rem domesticam pertinentibus rebus instituebatur. Ab eo præoccupatus nihil integrum seruauerat, sed erat prauæ religionis in eo quasi colluuio quædam, cum & Christianæ decreta adulteraret, & Iudaicam religionem spurijs opinionibus polluueret. Fuitq. omnino quod pietatis professionem attinet, talis in eo varietas & confusio, qualis fertur Libycarum esse bestiarum natura, quæ ex diuersis animalibus ob aquæ defectum congressis nascuntur.] hæc de Michaelis omni ex parte collecta impietate. pergit autem dicere de prædictionibus de ipsius Imperio. reliqua vero de ipso anno sequenti.

Quod ad res spectat Occidentales, laboratum est in Gallijs potissimum peste hominum & animalium, ob nimiam pluuiarum abundantiam: secuta est & penuria, cum nec a bello cessatum fuerit. hæc Annales pluribus. PESTIS IN GALLIA.

Quod

ANNONARIAE LEGES PENVRIAE TEMPORE.

Quod autem ad peſtilentiam atque penuriam ſpectat, quibus hoc anno magnopere A eſt afflictatum Regnum Francorum: hic opportune reuocanda ſunt in memoriam, quæ Carolus Magnus eiuſmodi temporibus a ſibi ſubditis populis præſtari voluit. iſta enim in Capitularibus ipſius leguntur [a].

a Capitul. lib. 1.

De fame, clade, & peſtilentia, ſi euenerit.

De hoc, ſi euenerit, fames, clades, peſtilentia, & inæqualitas aeris, vel alia qualiſcumque tribulatio: vt non expectetur edictum noſtrum, ſed ſtatim deprecetur Dei miſericordia. Et in præſenti anno de famis inopia, vt ſuos quiſque adiuuet, prout poteſt, & ſuam annonam non nimis care vendat, & ne foris Imperium noſtrum vendatur aliquid alimoniæ.] & inferius [b], quæ & recitata eſt ſuperius breuis lex.

b Eod. lib. cap. 124.

De mendicis, qui per patrias diſcurrunt, volumus vt vnuſquiſque fidelium noſtrorum ſuum pauperem de beneficio, aut de propria familia nutriat, & non permittat aliu- B bi ire mendicando. Et vbi tales inuenti fuerint, qui ſibi manibus laborent, nullus eis quicquam tribuere præſumat.] ac rurſum inferius [c].

c Eod. lib. cap. 132.

Conſiderauimus itaque quia per plurima loca fames valida eſſe videtur: vt omnes Epiſcopi, Abbates, Abbatiſſæ, Optimates, & Comites, ſeu domeſtici, & cuncti fideles, qui beneficia regalia tam de rebus Eccleſiaſticis, quamq. de reliquis habere videntur, vt vnuſquiſque ſuo beneficio ſuam familiam nutricare faciat, & de ſua proprietate propriam familiam nutriat.] intelligit per familiam ruſticos, colonos, agri cultores. Sed & pretium ſtatuit, dicens: Non carius vendat, niſi modium de auena denarios duos, modium de hordeo denarios quatuor, modium vnum de ſigele denarios quatuor, modium vnum de frumento parato denarios ſex.] ex his intelligas abundantiam Galliarum, cum tempore ingentis penuriæ tam vili pretio iſta vendi iuberentur. C

Sed & hoc ipſo anno, qui & tertius incipit Apollinaris Caſſinenſis Abbatis, auctor eſt [d] Leo Oſtienſis in Caſſinenſi Chronico, Sarracenos inuaſiſſe Siciliam, atque potitos eſſe Panormo nobiliſſima ciuitate.

d Leo Oſtienſis Chron. Caſin. lib. 1. cap. 28.

PANORMVS CAPTA A SARRACENIS.

Iam vero antequam anni huius claudatur periodus, de tranſlatione S. Marci corporis agendum eſt.

Sub eodem namque Leone Imperatore (quoto autem anno eius Imperij neſcitur) facta reperitur tranſlatio corporis ſancti Marci Alexandria Venetias per mercatores. Iam ante diu ſedes eiuſdem Euangeliſtæ ſub Heraclio Imperatore delata fuerat, ab eo dono data Reip. quæ eiuſdem Euangeliſtæ ſtudioſiſſima eſſe ſciretur, vt quæ gloriaretur, ab eodem ſacrum Euangelium accepiſſe, antequam idem S. Marcus Alexandriam mitteretur a Petro. Accidit plane ex diuina diſpenſatione, ſecundum illud Dominicum: [e] Ha- D benti dabitur.] vel illud: [f] Qui fidelis eſt in minimo, & in maiori fidelis erit.] Vt qui hactenus quam religioſiſſime anniuerſarijs ritibus ſolemniter colere conſueuiſſent eiuſdem ſancti Euangeliſtæ memoriam, quem & in præcipuum patronum recepiſſent, cuius & patrocinium præſentaneum adeſſe in ſuis ipſorum opportunitatibus ſæpe experti fuiſſent: eiuſdem quoque ſacras poſſidere reliquias meruerint. Iacebat etſi non incognitum, tamen inglorium inter perfidos Sarracenos ipſum ſancti Euangeliſtæ corpus, quorum deriſioni potius quam veneration eſſet expoſitum. Cum moderator rerum omnium Deus ſua prouidentia ita diſpoſuit, vt quando minus id a Venetis cogitaretur, eius tranſlatio clandeſtine fieret per coſdem Venetos mercatores, illuc præter voluntatem, impellentibus ventis, miſſos.

VENETI PRAECIPVI CVLTORES S. MARCI.

e Marc. 25.

f Luc. 16.

Cuius veritatis cum plures ſint teſtes: nos rerum geſtarum ſeriem petimus e tabulis E Vaticanæ bibliothecæ, vbi eiuſmodi hiſtoria prolixe deſcripta habetur, accidiſſeq. ponitur ſub eodem Leone Imp. atque Iuſtiniano tunc Venetiarum Duce. Ex quibus corrigas eos, qui anno Redemptoris octingenteſimo vigeſimooctauo vel trigeſimo id factum eſſe dixerunt, annos Ducum haud adeo exacta temporis ratione dinumerantes, dum tempus ipſius Iuſtiniani ad Michaelis Imperium reijciunt, quem conſtat tempore Leonis Armeni Reip. præfuiſſe. Sed reddamus iam hiſtoriam ipſam ex Vaticanis (vt diximus) erutam monumentis. Omiſſis autem quæ auctor qui ſcripſit, de rebus Venetis eſt præfatus, eius verbis (vt in codice ſcripta reperitur) aggredimur hiſtoriam enarrare.

DE TRANSLATIONE S. MARCI CORPORIS NARRATIO.

Cum Sarraceni vniuerſam Aegyptum, & Alexandriam inuaſiſſent; Leo deinde Romanum adeptus Imperium, per diuerſas partes Regni ſui iuſſit, vt nullus omnino ad terram Aegypti negocij cauſa pertingeret. Cuius videlicet iuſſio dum circumquaque peruo-

A peruolitans, Veneticis quoque delata fuisset, Iustinianus qui eo tempore Dux Venetiæ erat; Imperatoris statuta confirmans, idipsum omnimodo suis præcepit. Sed cum vt solitum erat Veneticis loca mercationis frequenter exquirere, quidam ex eis nauibus oneratis, cum trans mare pergere vellent, profundaq. pelagi nauigantes incederent; diuino factum est nutu, vt flante congruo vento, quod sponte agere propter metum Principis non audebant, velut inuiti ad Alexandriam ducerentur.

In illis autem diebus Regulus quidam nefandæ gentis Sarracenorum, dum ad vrbem, quæ ex nomine ciuitatis antiquæ Babylonia vocitatur; palatium sibi construere vellet, Deo sibi contrario, iussit vt vbicumque in terra Aegypti columnæ marmoreæ, siue tabulæ tam in Ecclesijs, quam in vulgaribus essent repertæ, ob pompam fabricæ quam parabat, ad eum ducerentur. Vnde factum est, vt dato impietatis decreto, etiam B de Alexandrinis Ecclesijs lapides tollerentur. Cumq. Venetici apud eamdem vrbem negocijs insudarent; moramq. aliquamdiu facerent; consuetudinem sibi fecerunt, vt beatissimi Marci corpus quotidianis orationibus frequentarent; muneribusq. siue oblationibus eum pro suis delictis intercessorem expeterent. Locus enim ipse in proximo erat.

MARMORIBVS ECCLESIAE SPOLIANTVR.

Porro Veneticorum naues, quæ Deo trahente aduenerant, decem erant, in quibus erant pariter omnes nobiles viri, inter quos erant clarissimi Bonus Tribunus Metamaucensis, & Rusticus Torcellensis. Isti dum causa quotidianæ orationis apud custodes Ecclesiæ beati Marci locum familiaritatis sibi adesse inspicerent: quadam die videntes eos tristes, primum quidem compati, & condolere eis cœperunt de Sarraceni Reguli iussu, qui marmoreas tabulas, vel columnas auferri præceperat. Nam & custodes propterea C tristes erant, quia timebant ne ministri illius impij Reguli illud beati Marci Ecclesiæ facerent, quod locis ceteris faciebant. Deinde vero inter eadem verba compassionis Domino inspirante, Bonus, & Rusticus dixerunt: Quare in tantum tristamini Christi serui? quare plus solito animus vester affligitur? Ecce videmus quod impij Reguli persecutio, etiam sacratissimis locis infesta est, quæ non solum vobis, sed cunctis in Christo credentibus magni doloris tristitiam generat. Sed quid contra hæc agere possumus, cum Dominus ipse prædixerit suis fidelibus persecutiones innumeras esse futuras? Vnde si secretū possetis custodire; aut placeret vobis consilium nostrū, hortaremur vtique illud vos facere, per quod securi a perfida ista gente essetis, & in honoribus maximis viueretis.

MERCATORES VENETI FREQVENTANT ECCL. S. MARCI.

Erant sane duo custodes isti, cum quibus loquebantur hæc, quorum vnus Stauratius nomine monachus erat; alter vero Theodorus sacerdotij fungebatur honore. D Porro & alij eiusdem Ecclesiæ erant custodes, sed isti plus ceteris eminebant. Et quia ambo ex Græcorum genere erant, Theodorus presbyter vxorem habebat & filios, quem etiam Bonus Tribunus compatrem fecerat, ob eam maxime causam, vt verba quæ suadebat, in eius aures facilius intromitteret. Respondentes itaque ambo Stauratius, & Theodorus dixerunt: Secretum erit in corde nostro, tantum dicite quod vultis, & si gratissimum esse probauerimus, plane quia faciemus. Qui dixerunt: Tollite corpus beati Marci, & ascendentes occulte nauim, venite nobiscum ad terram nostram.

AGVNT MERCATORES CVM CVSTODIBVS S. MARCI.

At illi primū dure accipientes, dixerunt: Quid est quod dicitis? numquid super angustiam quam habemus, mortē nobis inducere quæritis? Quis etenim ex nobis vel cogitare audeat, vt faciat rem istam grandem, & illud reuerentissimum corpus, quod veneratur in terra Aegypti, alienis hominibus tradatur? An forsitan vobis incognitum manet, E quod idem beatus Marcus Euangelium, quod Petro dictante scripserat, ipso quoque iubente in hac prouincia prædicauerit; Alexandrinosq. ciues, qui idolis seruiebant, per fontem baptismi Iesu Christi Domini nostri adoptionis filios fecerit? Vnde & merito tamquam reuera sanctissimus Pater ab omnibus veneratur. Et quomodo fieri poterit, vt vrbem Alexandriam, quæ propter eum toto in orbe præclara est, tanto quis audeat priuare patrono? Sed etsi faceremus aduersus animam nostram audacter, nequaquam hoc plebem latere potuisset, & tunc apprehensi, per multorum generum pœnas occideremur, & essemus in opprobrium omnium earum.

CVSTODES SE EXCVSANT.

Bonus & Rusticus dixerunt: Si de prædicatione eius tractandum est, scimus quia primum Aquilegiam ciuitatem Italiæ duxit ad finem, quæ sita est in prouincia illa, quæ ex antiquo Venetia nuncupatur, de qua nos orti sumus. Ergo nos sumus primogeniti filij eius, qui primum ab eo per Euangelium geniti sumus. Vnde & credi potest vt fi-

DE S. MARCI PRAEDICATIONE.

lios suos quos alios acquisiturus reliquerat, multa post tempora, vel mortuus videns gaudeat, & forsitan, vt speramus, ideo nos Dominus huc velut inuitos adduxit, vt nobis eumdem nostrum sanctissimum Patrem restituat, nam certe ad aliam regionem ire voluimus. A

Stauratius, & Theodorus dixerunt: sufficiat vobis quod sedem eius habetis. Cetera autem rem difficilem postulatis. Quis enim sciat si placet Domino istud quod dicitis? vel quis dicere poterit, quod suum corpus beatus Marcus vel tangere dimittat? Vnde cessate iam talia dicere, quæ scimus nullo modo fieri posse. Et tamen dicamus, vt fieri potuisset: de nobis quid ageretur? Si dato corpore hic remaneremus, diuersis pœnis a plebe occideremur. Sin autem vobiscum in nauim ascenderemus, haberemur vtique tamquam captiui ad terram quam ignoramus. Quapropter multo magis nobis melius est hic manere, & persecutionem sufferre, quam nouis rursum angustijs subiacere. B

a *Matth.5.* Nam & Dominus dicit: [a] Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Et iterum: [b] Qui perseuerauerit vsque in finem hic saluus erit.

b *Marc.10.*

Bonus & Rusticus dixerunt: Ista quæ dicitis vera sunt, sed tamen in alio loco Dominus item dicit: [c] Cum persecuti fuerint vos in ciuitate vna, fugite in aliam. Quam admonitionem multi Sanctorum secuti sunt, etiam sicut audiuimus, hic beatissimus Marcus impleuit, quando persecutione feruente, ab Alexandria exijt, & secessit Pentapolim. Vnde quia Deo omnipotenti, & ipsi beato Euangelistæ hoc credimus complacere; humanus timor vos non terreat, quia vbi Deus adiutor est, humana temeritas nihil potest.

c *Matth.10.*

Stauratius & Theodorus dixerunt: Temeritas ista quamuis nobis angustiosa sit, propter Ecclesiæ lapides qui tolluntur, tamen portari potest, quia in nostris membris Pagani isti aliquam læsionem non inferunt. Hæc, & his similia illis per aliquot dies occulte loquentibus; tamdem diuina gratia respirante, Stauratius, & Theodorus quod verbis audierant, animo conceperunt. Cumq. ab inuicem recessissent, ecce Stauratio nuntiatum est, quod ministri illius Pagani Reguli, cuius memoriam fecimus; vnum ex custodibus eiusdem Ecclesiæ crudeliter flagellassent. Siquidem fuerat in eadem Ecclesia tabula marmoris nimium pretiosa, & timens custos ne tolleretur a Sarracenis, abijt, & confregit eam in loco vbi stabat. Quod cum ministri Reguli comperissent, apprehensum custodem flagellis condemnauerunt. Hæc igitur audientes Stauratius, & Theodorus, timore perterriti, miserunt, & vocauerunt Bonum Tribunum, & Rusticum, dicentes: Pertractauimus inter nos de causa quam expetistis, & licet nesciamus vbi Domino placeat, tamen intrauit in cor nostrum, vt illud sanctissimum corpus tollentes, egrediamur vobiscum. Nunc ergo volumus scire, quid erit nobis dum ad vestram prouinciam venientes tam magnum thesaurum adduxerimus? C D

CVSTODES TRACTANT DE TRANSLATIONE CORPORIS S. MARCI.

Bonus & Rusticus dixerunt: Cum Deo auxiliante illuc peruenerimus, vita comitante, perducemus vos ad dominum nostrum Iustinianum egregium Ducem, virum illustrem, Sanctorumq. amatorem. Cui dum fuerit nuntiatum, protinus mente gauisus venerabile corpus suscipiet, & Ecclesiam construens cum honore dedicabit, vosq. eritis in oculis eius vltra quam credi potest dilecti, & primi in ordine sacerdotum, quemadmodum hic fuistis in ordine ministrorum. Custodes dixerunt: Quomodo credere possumus? Bonus & Rusticus dixerunt: Dominus testis sit. Tunc statuerunt diem in qua aduenientes sanctissimum corpus susciperent.

POLLICITATIO MERCATORVM.

Cumq. statuta dies venisset, euntes prædicti custodes, aperuerunt occulte sepulchrũ quod erat ex marmore, habens veluti incastraturas per latera in modum capsellæ, per quas tabula desuper erat inducta. Iacebat autem beatum corpus vndique circumdatum chlamyde serica, & positum resupinum, habens a capite vsque ad pedes sigilla imposita per ea loca, quibus ora eiusdem chlamydis desuper iungebantur. Cumq. quid agerent ignorarent, tamdem præcipuum inuenerunt consilium. Vertentes igitur corpus, sciderunt a dorso chlamydem, vt salua signa quæ fuerant remanerent, & adducentes beatæ Claudiæ corpus, quod erat in proximo tumulatum, in loco beati Marci reposuerunt simili modo supinum, & chlamyde circumdantes, sigillorum quoque impressiones in pectore statuerunt, vt si fortuito diceret aliquis, quod corpus beati Marci furatum esset; chlamydis signa quæ ibi remanserant, verum non esse ostenderent. E

CORPVS S. CLAVDIAE SVPPOSITVM PRO CORP. S. MARCI.

Tãta igitur sublato corpore odoris fragrãtia emanauit, vt nõ solũ Ecclesia, vel circuitus

eius,

A eius, sed etiam tota ciuitas Alexandria repleretur. Commoti ciues Christiani, ac Pagani dicebant: Quid est hoc? Alij dicebant, nescimus. Alij vero dicebant: Videamus ne forte a nautis illis Veneticis corpus beati Marci furetur. Concurrentes ergo ex vrbe, ad eamdem Ecclesiam peruenerunt; & aperientes sarcophagũ viderunt corpus beatæ Claudiæ chlamyde inuolutum signaq. salua. Quod cum vidissent credulj facti quod B. Marci corpus ibi iaceret, sedato tumultu ad propria remearunt.

Porro Venetici, quorum iam sæpe memoriam fecimus, cum ibi laterent, tulerunt corpus, & submittentes in sportam, operuerunt illud ex folijs olerum, ac desuper carnes porcinas imposuerunt. Cumq. ad nauim pergentes incederent, accedebant Sarraceni qui obuiabant vt cernerent quod portabant. Sed cum viderunt carnem porcinam, quam ipsi abominantur, clamabant dicentes: Canzir, canzir, id est, porcus, porcus, &
B expuentes elongabantur; at vero illi pertranseuntes venerunt ad rupem, quæ proxima mari erat, & deponentes cum funiculis sportam, miserunt in scapham, ac perduxerunt ad nauim; quam cum intrassent extrahentes beatum corpus de sporta, absconderunt illud in pannis velorum; timebant enim ne perscrutata naui ab Alexandrinis inueniretur. Cumq. veniset dies egressionis eorum, Stauratius monachus, occulte * absedit cum illis. Theodorus vero timebat: timens plebem quæ stabat ad litus, remansit ibi, habens iam supellectilem suam naui impositam. Erat etiam quidam monachus ibi Dominicus nomine Cumaclensis, qui fultus amore diuino, eodem tempore, fuerat Hierosolymis, qui & ipse ascendit cum illis. Cum ergo ab Alexandria recessissent, tulerunt Venetici sanctum corpus de velis, in quibus eum absconderant, & sub solario nauis digniss ime locauerunt, accendentes lucernas, ac thymiama assidue inferentes. Dominicus vero mo-
C nachus cum Stauratio diuturnis officijs iugiter insudabat. Multa inter hæc signa per eum Dominus, dum adducitur, operatus est.

DEFERTVR S. MARCI CORPVS IN NAVIM.

* ascendit

Quadam etenim die dum omnes pariter illorum Veneticorum naues velificantes incederent, & causam reliqui ignorarent, dixerũt nautæ beati Marci ad quosdam qui erant in alia naui: Nescitis quod est factum? qui dixerunt: Quid? aiunt illi: Vere nos corpus beati Marci portamus. At illi dixerunt: Et quomodo istud fieri potuit? cumq. illi exponerent ordinem rei, quidam ex illis irridens ait: Forsitan alicuius Aegyptij corpus vobis datum est, & dicitis quia sanctum Marcum portamus. Quod cum dixisset, protinus nauis illa in qua beatum corpus iacebat, tanta celeritate conuersa quanta nullus hominum vertere potest, insurrexit aduersus eam, in qua vir ille erat, partemq. lateris eius cõfregit, nec prius ab illa receSSit, quamdiu omnes confiterentur beatum ibidem Marcum iacere.

INCREDVLITAS MOX PVNITA.

D Deinde cum nocte quædam tempestas adesset, nauesq. illæ cursu velocissimo ducerẽtur, ac nautæ nescirent quo pergerent propter tenebras noctis, venit B. Marcus in somnis Dominico monacho, dicens: Surge, & dic hominibus istis vt citius vela deponant, ne patiantur naufragium, quoniam terra nõ longe est. Quod cum monachus surgens dixisset, illico velis depositis, cum iam auroræ instaret crepusculum, & ecce apparuit insula quædam, Stroaliam nomine, quam beatissimus Marcus adesse prædixerat. Tunc omnes pariter fidem dantes, reuerentissime eius corpus solertiori studio venerari cœperũt. Creduli facti, & congaudentes, quod Marcum Euangelistam habere meruerunt; erat tamen apud illos occultum, atque decreuerant, ne vllus omnino cuiuslibet regionis rem istam cognosceret. Timebant enim ne illis beatum corpus per vim tolleretur ab aliquo.

S. MARCVS SE MANIFESTAT PERICVLI TEMPORE.

Sed quia Dominus tantum suæ lucernæ lumen lucere voluit: coram hominibus mul-
E tis per proxima maris loca degentibus, qui causam penitus nesciebant, dignatus est reuelare, quod sui Martyris intra nauim luciflua membra quiescerent, qui ex diuersis locis aduenientes, dum nauis ad portum, vel litora regionum accederet, postulabant dicẽtes: Reuelatum est nobis a Domino, quod B. Marci Euangelistæ corpus habetis, vnde diuino amore precamur, vt nos ad eum orare sinatis. Qui cum ingrederentur, fusis ad eum orationibus, positisq. muneribus, cum timore reuertebantur, dantes gloriam Deo, atque dicentes Veneticis: O quam beati estis qui talem Sanctum habere meruistis!

POPVLIS REVELATVR CORPVS S. MARCI.

Sed cum (vt plerique stultorum ex tali re dubitare diutius solent) quidam ex nautis nequaquam beati Marci, sed cuiuslibet alius corpus portare se diceret: volens omnipotens Deus ipsius duritiam coarguere, eumq. illico credulum facere, digna continuo illum damnauit sententia. Nam arreptus vir ille dæmonio tamdiu vexatus est, quousque ad sanctum corpus deductus, spumans, & stridens dentibus; beatum ibidem Mar-

A DAEMONE PVNITVR INCREDVLVS.

cum iacere confiteretur, ac munus pro suis delictis offerret. Qui statim a dæmonio liberatus, & Domino gloriam dedit, & nihil se iam de corpore sacro dubitaturum professus est. Verum quia multa sunt quæ de virtutibus per eum a Domino Deo factis dicuntur, qualiter ad Venetiam venerit explicemus. A

Cum igitur nautæ ad Istriam peruenissent, diuerterunt ad vrbem quamdam quæ appellatur Humacus: timebant enim redire ad sua, quia Iustinianus Dux eorum vehementissime contra illos erat iratus, pro eo quod iussionem suam repudiantes, ad Alexandriã ire præsumpserunt. Qui tamen missa ad eum legatione dixerunt: Confitemur peccatum nostrum, & erubescimus, quia sumus tamquam rebelles inuenti, sed Dominus testis est, quomodo magis inuiti, quam sponte hoc fecimus. Ecce enim habemus corpus beati Marci Euangelistæ: Si Dominus noster gratiam suam nobis reddens, promittat nequaquam inferre molestiam nec in corporibus, nec in rebus nostris: adducimus eum illi. B Sin autem aliter, diuertemus in aliam regionem. Ad hæc Iustinianus Dux valde gauisus ait: Si istud quod asserunt verum est, reuertantur in pace, quia si talem thesaurum adducunt, non solum illis malũ non inferam, sed etiam filios meos vocabo. Accepto igitur nautæ verbo, Venetiam redeunt, cumq. ad portum Oliuolensem venissent, egressus cum crucibus Vrsus Episcopus loci illius, & omnibus ministrorum ordinibus, indutis sacerdotalibus tunicis, reuerentissime corpori obuiant; susceptoq. illud, duxerunt ad palatium Ducis, vbi dum per cœnaculi scalam ascenderent, tanta agilitate pallium, quo corpus erat opertum, cum esset tranquillitas, mouebatur; quanta vix aura venti mouere poterat: Sed & ministris, qui eum portabant, fiebat subito pondus grauissimum, & immobile, & iterum subito tantum leue, vt nihil sentire se dicerent. Accepto igitur corpore Dux, reposuit illud in cœnaculi loco, qui apud eius palatiũ vsque ad præsens tempus monstratur; ordinatis cantoribus, ac ministris qui ibidem Deo laudes referrent, inter quos custos ille Stauratius primus erat. Sed & Theodorus presbyter anno sequenti cum suis aduenit. Porro Dominicus ille monachus ad propria remeauit. C

DELATVM VENETIAS CORPVS S. MARCI.

At vero Iustinianus Dux cum supra beatum corpus Ecclesiam vellet construere morte præuentus est, cuius germanus Ioannes vir Deo dilectus Ducatum suscipiens vicẽ eius expleuit: construxit namq. iuxta palatium elegantissimæ formæ basilicam, ad eam similitudinem quam supra Domini tumulum Hierosolymis viderat: Quam etiam multis ac varijs iussit depingi coloribus, vbi & aromatibus venerabile corpus conditum honore dignissimo posuit. In eo floresc unt orationes ipsius, & multa beneficia præstantur Christo credentibus, maxime autem, & plurimi a dæmonijs liberantur. Cuius glorioſa translatio celebratur pridie Kal. Februarij. Regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.] hactenus ibi. D

ECCLESIA S. MARCI AEDIFICATA.

Cum autem ingentem adeo thesaurum Veneti essent adepti: vt caute eũ custodirent, omnem adhibuerunt industriam. Sciebant enim Francos, penes quos erat in Occidente summa vis atque potentia, Sanctorum corporum cupidissimos, venari ea, iamq. ex Italia complura ipsorum in Gallias transtulisse. Ne quid igitur eiusmodi pati cogerentur inuiti: ita in sumptuosa recens erecta basilica eadem sacra pignora collocarunt, vt vbi locorum in ea posita essent, penitus ab alijs fuerit ignoratum. Cum tamen certo ab omnibus ex maiorum assertione tradatur, ipsa eadem sancta basilica contineri.

IESV CHRISTI ANNVS 821. PASCHALIS PAP. ANNVS 5. LVDOVICI 8. MICHAEL. BALBI 1. IMPP. E

OCTINGENTESIMVS vigesimus primus annus Redemptoris numeratur Indictione decimaquarta, quo a Paschali Romano Pontifice [a] corpus S. Cæciliæ virginis & martyris, ipsa reuelante, repertum est aureis velatum indumentis sanguine adhuc infusis, quod inuentum simul cum corporibus sanctorũ Martyrum Valeriani eius sponsi, Tiburtij, Maximi, necnon Vrbani atque Lucij Romanorum Pontificum transtulit in Ecclesiam eiusdem S. Cæciliæ nomine nuncupatam, quam & plurimis donis auxit. At quo modo ista se habuerint, ab Anastasio Bibliothecario enarratam audiamus historiam. Continet ista Codex Vaticanus acceptus e Cauensi monasterio Ordinis sancti Benedicti,

a Sigibert. in Chron. hoc anno.

DE INVENTIONE CORPORIS S. CAECILIAE.

A nedicti, in quo sunt nonnulla quæ in alijs desiderantur, & inter alia ista quæ sequuntur.

Christi omnipotentis Domini famulus Paschalis Pontifex maximam Ecclesiarum Dei curam & solicitudinem diligenter gerens, quadam die cum orationis studio ad sanctæ Dei virginis Christiq. Martyris Cæciliæ Ecclesiam aduenisset, nimio iam quassatam senio eiusq. mœnia a fundamentis ruitura videns, quod per olitana tempora vetustate marcuerat: magno studio & opere eodem in loco nouam Ecclesiam in meliorem quam antea fuerat formam struere cœpit. Inter hæc accidit, quod prætereundum minime existimamus. Dum quadam die ad beati Petri principis Apostolorum Ecclesiam pergeret, quatenus apud eumdem beatū Apostolum solito more vigilias celebraret, & ante eiusdem Confessionem Dominicas laudes residens decantaret: subito depressus sopore, vidit adsistentem sibi virginali aspectu puellam Angelico aspectu decoram; taliaq. ipsam
B sibi locutionis affamina protulisse: Multas tibi gratias agimus, quod ad incertam famam quam de me sparsam frustratorijs relationibus peruulgatam aures accommodare reliquisti: quippe qui tanto penes me fuisti, vt proprio loqui inuicem ore valeremus. Hæc iam sæpe fatus Pontifex diligenter audiens: studiose requirere cœpit, quæ esset ipsa, quæ talia illi verba diceret, vel quo nomine vocaretur. Cui illa respondit: Si nomen inquiris, Cæcilia famula Christi vocor. Ad quam summus Pontifex. Quo modo hoc credere possum, eo quod olim fama relatum sit, quatenus eiusdem venerabilis Christi Martyris Cæciliæ corpus ab Aistulpho Longobardorum Rege hostiliter Romam obsidente furto esse per eius homines sublatum?

PASCHALIS RESTITVIT ECCL. S. CAECILIAE.

S. CAECILIAE APPARITIO FACTA PASCHALI.

Cui venerabili Pontifici ista intimanti omnipotentis Dei famula Cæcilia dixit: Quod me desiderabant & vt me inuenirent Longobardi quæsiuerunt; omnino verum est. Sed
C Domini mei Iesu Christi opitulatione, & Dominæ meæ sanctæ Dei Genitricis semper Virginis Mariæ auxilio me neque inuenire, neque deportare longius valuerunt. Et ideo sicut quærere me cœpisti, vt inuenires, assiduo labore non desinas incūbere, quia Domino Iesu Christo pro cuius amore & honore passa sum, placuit, vt tu me inuenias, & in Ecclesiam quam nouiter instruxisti, recondas. Et hæc dicēs, ab oculis aspicientis sublata est.

Tunc idem venerabilis Pontifex matutinalibus laudibus absolutis, pro tam certo & indubitabili reuelationis indicio cœpit hac illac operosius quærere, vbi sacratissimum eius corpus iaceret humatum. Quod, tribuente Domino, solicite quærens, reperit in cœmeterio Prætextati situm foris portam Appiam, aureis illud vestitum indumentis vna cum corpore venerabilis sponsi sui Valeriani, pariterq. linteamina Mar-
D tyris illius sanguine plena, quando ab impio percussa carnifice Christo in cælo regnanti Martyr est consecrata. Quibus linteaminibus sanguis sanctæ Martyris tertio a carnifice percussæ est absterſus, quæ ad pedes eius reperta sunt. ea cuncta suis manibus tractans Paschalis Pontifex collegit, & cum magno honore intra muros huius Romanæ Vrbis, in Ecclesiam eiusdem Martyris nomine dedicatam, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, eiusdem Virginis corpus cum carissimo Valeriano sponso & Tiburtio & Maximo Martyribus, necnon Vrbano & Lucio Pontificibus, ijsdemq. Martyribus sub sacrosancto altari collocauit.] hæc Anastasius huius sæculi scriptor. Sed vnde ista ipse? non aliunde quam ab eiusdem Paschalis Papæ litteris Apostolicis, quibus totius rei gestæ seriem prodit. Extant ipsæ in Vaticana bibliotheca[a], quas ne sit quod desideres (licet satis tibi ad rei gestæ cognitionem esse possint, quæ ex ipso Anastasio sunt recitata) hic tibi eas reddendas existimauimus, quamuis mendis obsitas vt in antiquis accidit. sic
E enim se habent, omisso exordio præponi solito litteris Apostolicis.

REPERTVM CORPVS S. CAECILIAE.

a *Bibl. Vatic. plut. 5. nu. 153. & alio exempl.*

Cum summæ Apostolicæ dignitatis apex in hoc diuino perspectus nitore dignoscitur perfulgere, cum in exercendis Dei laudibus impensius studebit exhibere * certamen: Ad hoc & iniuncta nobis eiusdem Apostolicæ pastoralis compulit solicitudinis cura, quæ ad stabilitatem piorum pertinere dignoscitur locorum, vbertim promulgare, & Apostolicæ institutionis censura confirmare. Et quia conuenit nostro Apostolico moderamini, vt diuersa corpora Sanctorum, quæ diu inculta iacuerunt, cum summa vigilantia ob honorem omnipotentis Dei intra huius almæ Vrbis claustra honeste congregare, inter quos & corpus beatæ Cæciliæ Martyris, peruigiles omnino inquirere deberemus: Et quia iamdudum fama inter quosdam vulgauerat, quod eiusdem beatæ Cæciliæ corpus ab Aistulpho Longobardorum Rege furtim fuisset ablatum: idcirco pene obliuionis obtentu postponere credebamus. Vnde tamen, Domini annuente clementia, quadam die

* conamen

PASCHALIS PAPAE LITTERAE APOST. DE INVENTIONE S. CAECILIAE CORPORIS ET ALIORVM.

dum ante Confessionem beati Petri Apostoli psallentium, matutinali lucescente Dominica, residentes obseruaremus harmoniam: sopore in aliquo corporis fragilitatem aggrauante, astitit nobis puella pulcherrima, virginali aspectu & habitu decora. Et talia nobis, intuens, ait: Multas tibi gratias referimus quod * cunctamen, quod in medium apposueras, frustratorijs relationibus peruulgatis sine causa, reliquisti: quia tanto penes me appropinquasti, quod ore proprio loqui communiter valeremus. A

* certamen

Et dum a nobis diligenter interrogata fuisset, tu quis es, & quod est nomen tuum, quæ talia, me * præmonendo, conaris? Respondit: Si de nomine quæris, Cæcilia, inquit, famula Christi vocor. Cui subiungens dixi: Quomodo hoc credere possumus, cum olim fama relatum sit, quod idem sacratissimæ Martyris corpus a Longobardis inde fuisset ablatum? Quæ ita respondens dixit: Veritas est, quod me multum desiderauerunt, & quæsierũt, sed gratia Dominæ meæ semperq. Virginis Dei Genitricis Mariæ affuit, quod nec me inuenire, nec me deportare, sicut voluerant, hinc longius potuerunt. Sed sicut cœpisti, * perge, & sicut operaris, indesinenter operare, quia omnipotenti Deo me tibi placuit reuelare. Et corpus meum cum alijs corporibus sanctis quæ sunt iuxta me recondita, in Titulo quem nuper reparari mandasti, recondere stude intra muros Vrbis. Et hæc dicens, abscessit. B

* præsumendo

SE PRODIT CAECILIA PASCHALI.

* perge

Tunc etenim pro huius reuelationis manifestatione, omni postposita difficultate, incunctanter & absque ambiguitate ipsius venerabilis virginis corpus inquirendum decreuimus. Qui & annuente Deo, eiusq. solito adiuuamine properantes in cœmeterium S. Sixti seu Prætextati situm foris portam Appiam (sicut in sacratissima illius passione manifeste narratur) inter collegas Episcopos in aureis indumentis cum venerabili sponso reperimus. Vbi & linteamina, cum quibus sacratissimus sanguis eius absterſus est de plagis, in quibus spiculator trina percussione crudeliter se * gesserat, ad pedes beatissimæ virginis in vnum reuoluta, plenaq. cruore inuenimus. Quæ omnia nostris manibus * attrectãtes, cum venerabili corpore honeste intra muros huius Romanæ Vrbis induximus.

CORPVS S. CAECILIAE INVENTVM.

* incesserat

* pertractantes

Pro cuius desiderabili * dilectione Titulum, quem piæ deuotionis affectu sanctus Papa primus Gregorius doctor eximius dicauerat, laxatum existentem, Dei annuente clementia, in meliorem statum a nouis fundamentis fecimus restaurari, & ad honorem omnipotentis Dei eiusdem virginis corpus cum carissimo sponso atque Tiburtio & Maximo Martyribus, necnon Vrbano & Lucio, vtrisque Pontificibus, sub sacro altare beati Andreæ Apostoli dedicantes collocauimus †.] Erat (vt audis Lector) primarium altare Tituli S. Cæciliæ a S. Gregorio qui Ecclesiam consecrauit, in honorẽ S. Andreæ Apostoli dedicatum: nam erga ipsum S. Apostolum fuisse S. Gregorium amore propensissimum, quæ dicta sunt superiori tomo significant. Pergit vero Paschalis, de monasterio Titulo itidem S. Andreæ & aliorũ Sanctorum iuxta eamdẽ Ecclesiam a se erecto ista subiungens. C D

* deuotione

TITVLVS RESTAVRATVS.

† *Alia tollis inferius non in suo loco posita:* Sub altare supradicti Apostoli corpus prædictæ S. virginis Cæciliæ cũ prædictis Martyribus & Romanis Pontificibus almis constituentes condidimus.

Ibique ad laudem Creatoris instaurato monasterio beatorum Andreæ Apostoli & Gregorij Confessoris, necnon in honorem sanctarum virginum & Martyrum Agathæ & Cæciliæ infra Ecclesiam in loco qui dicitur Collis * iacentis. In quo monachorũ Deo seruientium congregãtioni vnanimi consuluimus pro quotidianis laudibus & pro subsidio, & luminarium continuatione, seu vtilitate & stipendio monachorum die noctuq. Domino Deo nostro deuotione debita persoluendis, &c.] quæ sequũtur spectant ad alia Paschalis opera, quibus alijs religiosis locis cõsuluit, vt Hospitali S. Peregrini posito apud S. Petrum. Quæ omnia (inquit qui exscripsit) in Episcopali libro plenius continentur.]

* Proti & Iacinthi *locus titulo proximus, vbi erant corpora dictorum Martyrum.*

DE MONASTERIO INSTAVRATO.

Huius autem translationis memoriam testatam etiam reliquit idem Paschalis Papa posita ante faciem altaris inferius in Confessione in marmorea tabula huiusmodi inscriptione. E

INSCRIPTIO SEPVLCHRI SS. CAECILIAE ET SOCIORVM.

† *Hanc Fidei Zelo Paschalis primus ab imo*
Ecclesiam renouans. Dum corpora sacra requirit,
Eleuat inuentum venerandum Martyris almæ
Cæciliæ corpus. Hoc illud marmore condens.
Lucius, Vrbanus huic Pontifices sociantur.
Vosq. Dei testes Tiburti, Valeriane,
Maxime cum dictis consortia digna tenetis.
Hos colit egregios deuote Roma patronos.] Crux inest in eadem tabula inter istos versus sculpta frangens nonnihil ipsos.

Quanto

A Quanto autem decore & munificentia locum illum ipse Paschalis Pontifex exornarit, idem qui supra Anastasius, qui cuncta etiam oculis vidisse potuit, vtpote eiusdem sæculi scriptor, narrat. Sed antequam eadem recenseamus, quæ in eiusdem Ecclesiæ absíde Sanctorum imaginibus musiuo opere exornata, eiusdem Pontificis extant carmina describamus; quamuis (vt conditio ferebat temporis) in culto loco sint ipsa parum exculta, & exarata auro ferrea pene ipsa, sed pietate decora, quæ sic se habent:

Hæc domus ampla micat, varijs fabricata metallis:
Olim quæ fuerat confracta sub tempore prisco.
Condidit in melius Paschalis Præsul opimus
Hanc aulam Domini firmans fundamine claro.
Aurea gemmatis resonans hæc Dyndima templis.
B *Lætus amore Dei hic coniunxit corpora sancta*
Cæciliæ & socijs rutilat hic flore iuuentus.
Quæ prius in cryptis pausabant membra beata.
Roma resultat ouans semper ornata per æuum.

In vertice autem ipsius absidis arcus eiusmodi eodem opere habetur signum litteris intextis expressum, quo Paschalis nomen inscribitur P S, antea de alio nusquã visum. Primus enim id genus signi mutuatus visus est Paschalis PAL a Carolo & Ludouico Impp. qui eiusmodi vsi signis reperiuntur. Risimus plane qui Gregorio Papæ primo, vel antecessoribus Romanis Pontificibus pro insignibus scuta tribuunt (vt nunc moris est) diuersis imaginibus picta, cum eorum vsus longe recentior sit. PASCHALIS SIGNVM.

Quod vero ad eiusdem Ecclesiæ ornamenta pertinet, Anastasius narrat, sed primum de
C monasterio ista subijcit: Pro quorum Sanctorũ honore idẽ venerabilis Pontifex Paschalis construxit monasterium sub nomine virginũ & Martyrũ Agathæ & Cæciliæ, iuxta ipsius Ecclesiam, in loco qui dicitur, Collis iacentis, in quo monachorum Deo seruientiũ Congregationem pro quotidianis laudibus in præfato Titulo S. Cæciliæ die noctuq. omnipotenti Deo decantandis constituit. Pro quorum subsidio & luminum concinnatione, & vtilitate & stipendijs monachorum ab ipso pia deuotione adducti sunt reditus, siue ex agris, siue ex vineis, atque domibus, & rustica familia, scripta eius auctoritatis pagina pro nominata monachorum Congregatione factam donationem confirmauit. RVRSVM DE MONASTERIO ET EIVS REDITIBVS.

Quin etiam idem sanctissimus Præsul amore venerandorum Sanctorum, eius Ecclesiæ absidem musiuo opere decorauit, & ciborium fecit miræ magnitudinis ex argento pensans libras quingentas & quinque & vncias octo. Propitiatorium denique sacri al-
D taris, seu Confessionem interius exteriusq. ex laminis argenteis mirum in modum perficiens compsit, pensantem simul libras sexagintatres & vncias . . Ad sacrũ vero eiusdem virginis corpus obtulit imaginem ex argẽteis laminis pensantem libras nonagintaquinque. Fecit etiam ante vestibulum altaris regularem vestitum ex laminis argenteis & columnas duas, vbi & posuit arcum vnum, & gammadias duas pensantia omnia hæc simul libras centum & semis. Obtulit super ipsam imagines ex argento deauratas tres, pensantes simul libras quadragintatres & semis. Fecit sæpefatus Præsul super arcus eiusdem Ecclesiæ calices maiores ex argento numero vigintisex, pensantes simul libras centum nouem & semis. Item vbi supra obtulit canistra ex argento duo pensantia libras duas & vncias nouem. Gabatham ex auro puriſſimo pensantem libras tres, alias gabathas ex argento tres pensantes libras quinque. Thuribulum ex argento deauratum
E pensans libras . . . . vnam. ORNAMENTA A PASCHALI OBLATA.

Hic item benignissimus Pontifex obtulit vestem de blatthi Byzanteo habentem in medio tabulam de chrysoclauo cum historia, qualiter Angelus beatam Cæciliam, Valerianum & Tiburtium coronauit, cum periclysi de chrysoclauo mira pulchritudine exornatam. Fecit ibidem & vestem de fundato alythino, habentem in circuitu periclysin de holoserico. Et ob amorem eiusdem imaginis fecit aliam vestem de fundato purpureo, habentem in medio Crucem ex auro textam & compte decoratam. sic in dicto altari obtulit vestem aliam sigillatam cum rosulis, habentem in medio Crucem de blatthi cum periclysi de blatthi Byzanteo pulcherrime ornatam. Obtulit & in prænominato altare vestem de quadraplo.

Idem venerabilis Pontifex fecit ibidem vela alythina, pendentia in circuitu altaris quatuor, habentia Cruces & gammadias de fundato & quadraplo. In arcella vero vbi

venerabile caput eiusdem virginis condidit, fecit vestem paruam de Tyrio cum periclysi de blatthi. & obtulit vbi supra vestem de fundato prasino, item aliam vestem de stauraci cum periclysi de chrysoclauo. & vestem de blatthi cum periclysi de chrysoclauo.] Quod de capite Cæciliæ in arcella (vt ait) posito habet hic auctor: nescimus quomodo acciderit, vt idem corpori redditum fuerit. Siquidem coniunctum corpori caput ipsum, nuperrime (vt dicetur) inuentum est. pergit rursum idem Anastasius. A

Fecit & in iam dicta Ecclesia vela Tyria cum periclysi de blatthi Byzanteo numero decem. Item vela prasina cum periclysi de chrysoclauo numero quatuor. Obtulitq. vela alythina numero tria, simulq. vela de fundato parua cum periclysi de blatthi numero duo; pariter vela Tyria cum periclysi de fundato duo. & super arcus præfatæ Ecclesiæ vela de fundato numero duodecim, & de quadraplo quatuordecim. & inter arcus presbyterij vela parua cum periclysi de blatthi Byzanteo numero duodecim. Fecit & in ingressu eiusdem Ecclesiæ cortinam maiorem de quadraplo & stauraci pulcherrime exornatam.] hactenus ibi. B

At quid acciderit his diebus, cum tomum hunc Annalium prælo propediem subijciendum recognoscceremus in Tusculano morantes apud Sanctissimum D. N. Clementem Papam VIII. exigit opportunitas ac dignitas argumenti, vt hic describamus.

DE INVENTIONE CORPORIS S. CAECILIAE.

Cum enim eiusdē Tituli S. Cæciliæ presbyter Cardinalis Paulus Sfondratus, nepos sanctæ memoriæ Gregorij XIIII. Rom. Pont. post exornatam a se eamdē Ecclesiam, adijceret animū ad Confessionem ipsius nobilius illustrandam, atque locupletandam, delectis Sanctorum reliquijs summa industria perquisitis, & in vrnis argenteis pluribus magni pretij collocatis, vt eas ibi reconderet, sed non caperet locus patens inter altare & Confessionem, necesse habuit spacium dilatare. Quod dum fieret, vetus excauatum foramen detegitur peruium ad corpus S. Cæciliæ, per quod (vt alias superius diximus) soleret fidelium pietas dimittere sudariola, quæ tactu sepulchri Martyris haurirent gratiam sanitatum. Sicq. per ipsum inuentum est pariter venerandum sepulchrum illud, quo claudebatur sacrum corpus insignis virginis atque Martyris Cæciliæ, de qua inscriptio foris posita, certam & exploratam in omnibus fidem faciebat. C

Quid tum ille? exemplo [a] Ioannis, qui etsi cucurrit citius Petro, & prius venit ad monumentum, abstinuit tamen ab ingressu sepulchri, deferens Apostolico culmini peruestigationem ipsius: munita mox capsa sigillis, cucurrit festinus in Tusculanum ad summum Pontificem, vt de tanto inuento thesauro ipsum præsens redderet certiorem. Laborabat ipse sanctissimus Clemens acrioribus podagræ doloribus, & licet nullum ad audientiam admitteret, vbi tamen eius aduentus causam cognouit, statim præsentem adesse voluit, & audire cuncta, quæ facta essent. quibus magna animi delectatione perceptis, ex eo tamen doluit & ingemuit, quod eo detineretur ex mala valetudine impedimento, & non valeret (quod maxime optaret) ad inuisendam & salutandam tantam Martyrem properare. Sed cessit impedimentum istiusmodi meo lucro: etenim me tanto licet munere indignissimum præmisit explorare & adorare venerandum Cæciliæ corpus. Sicq. nulla penitus interposita mora, eadem celeritate qua venit, rediens & ipse eadem die Romam, simul ad ipsum Titulum sanctæ Cæciliæ summo vespere læti peruenimus.

[a] *Ioan.* 20.

PONTIFICI NOTA FIT INVENTIO S. CAECILIAE.

D

Vidi quæ in marmoreo monumento posita erat arcam cupressinam, qua sacra membra Cæciliæ claudebantur, operculo ductili clausam, eamdemq. modice læsam: vt vehementer fuerim admiratus, quomodo post octingentos septuagintaocto annos, potuerit arca lignea, humectante illam marmoreo sui natura sepulchro, subtus terrā absque vlla aeris participatione locata, ita integra & illæsa seruari, & non penitus tanta humiditate laxata, iam dissoluta marcuerit, sed fortis, solidaq. perstiterit, vt absque læsione tangere, contrectare, amplexari quis eam pro arbitrio posset & stringere, integrum adhuc vsum ipso eius operculo ductili retinente, vt ad ostensionem duci posset pariter & reduci: quod sæpe sæpius fieri contigit pluribus diebus illis, quibus antequam eodem in loco, in Confessione iterum conderetur, dum idem venerandum corpus intus clausum quamplurimi videre cuperent & venerari.

ARCA CVPRESSINA ILLAESA SERVATA.

E

Cum nos ista de lignea arca non sine magna admiratione vidissemus: ad id quod intus detinebatur sacrum Martyris corpus intuendum deuenimus. Ac plane, secundum illud Dauidicum: [b] Sicut audiuimus ita & vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciui-

tate

A tate Dei nostri.] Etenim vt a Paschali Papa inuentum & reconditum fuisse legimus (& superius recitauimus) venerandum Cæciliæ corpus, ita inuenimus, nempe ad pedes eius quæ fuerant madida sanguine vela; & serica fila auro obducta quæ visebantur, iam vetustate solutæ vestis illius auro textæ, cuius idem Paschalis meminit, indices erant.

Alia vero supra Martyris corpus serica, leuia tamen velamina posita, ipsaq. depressa situm ipsum & habitudinem corporis ostendebāt. Visebaturq (quod admiratione dignū erat) nō vt assolet, in sepulchro resupinum positū corpus, sed vt in lecto iacens honestissima virgo supra dextrum cubare latus, contractis nonnihil ad modestiam genibus, vt dormientis imaginem redderet potius quam defunctæ, ipso ita ad insinuandam in omnibus virginalem verecundiam composito situ corporis: adeo vt (quod æque mirandum) B nemo quamuis curiosus inspector, ausus omnino fuerit virgineum illud detegere corpus, reuerentia quadam inenarrabili repercussus, perinde ac si cælestis sponsus asisteret vigilans custos dormientis sponsæ, monens & minans [a]: Ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit.] Vidimus, cognouimus, & adorauimus. Die vero sequenti illucescente, super eandem Confessionem obtulimus Deo in memoriam & honorem tantæ virginis & Martyris & aliorum conditorum ibi Sanctorum sacrificium Missæ: inde vero ad summum Pontificem, qui miserat, reuersi in Tusculanum, singula visa retulimus.

SITVS CORPORIS S. CAECILIAE IN SEPVLCHRO.

a Cant. 3.

Audiuit ipse cuncta magna animi voluptate, simulq. de solemni mox cogitare cœpit repositione eiusdem venerandi corporis in Confessione, quam non per alium quempiam quantauis dignitate pollentem, sed ipse celebraturus esset solemnissima pompa. C Condicitur certa dies, ipse natalis eiusdem Cæciliæ virginis. Interim de parando pretiosiori loculo cogitans, aureum facere meditatur, sed dissuasus, eo quod impijs effossoribus sepulchrorum illecebræ aurum esse soleret, argenteam prægrandem, quæ ipsam etiam integram cupressinam caperet, arcam fabricari mandauit. In qua elaboranda, instar Beselehelis inspirati diuinitus enituit industria excellentis opificis: qui veluti alterum cælum corpori, cuius esset in cælo anima, fabricans, thecam illam stellis auri fulgore micantibus exornauit. est pretium eius quatuor millium trecentorum nonagintaduorum aureorum, in qua eiusmodi posita est foris inscriptio.

PARAT SOLEMNEM REPOSITIONEM CLEMENS PAPA.

CORPVS S. CAECILIAE VIRGINIS ET MARTYRIS
A CLEMENTE VIII. PONT. MAX. INCLVSVM
ANNO M. D. IC. PONTIF. VIII.

D Intus vero in argentea lamina ab eiusdem Tituli dicto sæpe superius Paulo Cardinali presbytero totius rei gestæ series ita descripta fuit.

Hic requiescit corpus S. Cæciliæ virginis & Martyris, quod a Paschali primo Pont. Max. ipsa reuelante, repertum, & in hanc Ecclesiam translatum, & sub hoc altari vna cum corporibus SS. Martyrum Lucij & Vrbani Pontificum, necnon Valeriani, Tiburtij & Maximi reconditum, iterum post annos fere octingentos, Clemente VIII. Pont. Max. cum ijsdem SS. Martyribus lucem aspexit, die xx. Octobris, anno Dominicæ Incarnationis M. D. IC. Cuius sanctæ virginis corpus prædictus D. N. Papa Clemens veteri lignea capsa in qua iacebat, argenteæ inclusa, intactum, immutatumq. hoc eodem loco, in quo fuerat collocatum, post peracta Missarum solemnia maxima cum deuotione & lachrymis, toto spectante populo, reposuit XXII. Nouembris, ipso fe- E sto virginis die M. D. IC. Ad cuius latus in alia seorsum capsa prædicti tres Martyres Valerianus, Tiburtius, & Maximus requiescunt. Necnon sub ipso virginis corpore in alia similiter arca prædicti duo Martyres ac Pontifices Lucius & Vrbanus, prout a Paschali Pontifice omnes in ijs conditi sunt.

Ego Paulus Tituli S. Cæciliæ S. R. E. presbyter Cardinalis Sfondratus, cui licet miserrimo peccatori prædicta corpora, quæ diuturnitate temporis fere in tenebris iacebant, & inuenire, & videre, & venerari a Deo optimo Maximo datum est, memoriam hanc hisce litteris consignaui.] ita inscriptio in sepulchro posita. cœptam vero iam historiam prosequamur.

INSCRIPTIO INTRA SEPVLCHRVM POSITA.

Interea vero cū idem summus Pontifex incolumis redijsset e Tusculano: adiuit vna cū S. R. E. Cardinalibus ipsam Ecclesiā S. Cæciliæ, vt eiusdem virginis atque Martyris inuiseret, ac veneraretur sacra pignora: vbi cū adesset, educto operculo, cupressinæ illius capsæ, veneran-

CLEMENS PAPA INVISIT INVENTVM CORPVS S. CAECILIAE.

venerandū quoque Angelis Sanctiſſimæ ipſius corpus,ijs quæ diximus (vt poſitū fuerat a Paſchali Pontifice)opertū velis vidit,& veneratus eſt,atque ei tunc quam ſciret omni auro,gemmiſq. eſſe gratiorem oblationem, preces obtulit, vna cum lachrymis oblationis cordis indicibus; necnon in honorem Martyris incruentum Chriſti Corporis ſacrificiū. reliqua ſolemniori ritu impleturus religionis officia, ipſo qui proxime adeſſet die natali Martyris. Iſta tunc fuere oblata virgini digna tanto Pontifice munera. A

MODESTIA PONTIFICIS COMMENDATA.

Sed eius plurimū in eo commendata modeſtia fuit, quod inuitatus licet, noluit reductis velis, nudum virginis corpus quantumlibet exiccatum inſpicere, cui eſſe videretur loco ruboris cuſtodis verecundiæ virginalis, ſanguis aſperſus; ſatis ad fidem eſſe ſciens, membra ſingula cognouiſſe per ſuperpoſita vela, atque vidiſſe a prædeceſſore inſcripta ſepulchro atque deſcripta diplomate ſignacula illæſa reperta, atque diuinitus cōſeruata. Veneratus eſt pariter poſt hæc ſanctiſſimos prædeceſſores Pontifices Vrbanum & Lucium,necnon Valerianum,Tiburtium, atque Maximum Martyres in eadem Confeſſione reconditos, tunc ipſi ad breue temporis ſpacium, amoto operculo, demonſtratos. B

SOLEMNIS REPOSITIO S. CAECILIAE CORPORIS.

Vbi autem exoptata aduenit dies natalis eiuſdem S. Cæciliæ, ipſe Pontifex vna cum ſacro Senatu, ipſo Collegio Cardinalium præſto fuit; atque etiam celebri pompa, ritu ſolemni ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium obtulit. Quo ſumma religione perfuncto, miniſterio diaconorum adiutus,arcam illam argenteam iam antea conſecratam,detulit in Confeſſionem, in eaq. cupreſſinam illam, quæ venerandum corpus virginis & Martyris Cæciliæ continebat, conſuetis adhibitis precibus, collocauit, atque intra lapideum monumentum vtramque ita ſimul compoſitam clauſit. Dicenda adhuc plurima eſſent de miraculis his diebus, quibus magno populi concurſu eadem frequentabatur Eccleſia,editis: ſed quod longiori ea indigeant narratione,nec abutenda nobis eſt licentia conceſſæ digreſſionis: hæc ſatis ſunto. C

a Pſal. 33. *b Pſal.* 128. *c Greg. Naz. in Iulian. orat.* 3. IN NOVATORES INVECTIVA EX GREG. NAZ.

[a] Audiant manſueti & lætentur: [b] Confundantur autem & conuertantur retrorſum omnes qui oderunt Sion, impij Nouatores, apoſtatæ,Hagiomachi conſortes Apoſtatæ Iuliani, quem vna cū ipſis Theologorum antiquorum vertex Gregorius [c] eiuſmodi exagitat inuectiua: Non victimas pro Chriſto cæſas veritus es? Nō magnos pugiles extimuiſti, Ioannem illum, Petrum, Paulum, Iacobum, Stephanum, Lucam, Theclam,eos qui & poſt illos & ante illos periculis ſe obiecerunt? qui cum igne & ferro, & belluis, & tyrannis,& præſentibus malis & denuntiatis,veluti in alienis corporibus, immo quaſi corporum expertes, dimicarunt. Cur? ne pietatem vel verbotenus proderent. Quibus præclari honores & feſta conſtituta ſunt; a quibus dæmones propelluntur, & morbi curantur; quorum apparitiones, & prædictiones; quorum vel ſola corpora idem poſſunt, D quod animæ ſanctæ, ſiue tangantur,ſiue honorentur: quorum vel ſolæ ſanguinis guttæ, atque exigua paſſionum ſigna idem poſſunt quod corpora.] Iſta Theologus, & cum eo omnes pariter Patres, Eccleſiaſtici tractatores, & vniuerſa demum cum eis Eccleſia, quibus ſicut vna eademq. ineſt communicatio Fidei, ita & certæ expectatio ſpei & cum Deo fruitio, quæ numquam excidat,caritatis: a quibus ſecluſi voluntarij extorres apoſtatæ, apoſtatis Angelis ſicut in perfidia ſocijs, ita & in æterno ſupplicio comites inhærebunt, & ſecundum propheticum illud: [d] Introibunt in inferiora terræ, tradentur in manus gladij,*vindicis iræ Dei*, & partes vulpium erunt.] quod Deus ab eis auertat: cupimus enim ſalutem & non interitum miſerorum.

d Pſal. 62.

LEGATIONES PASCHALIS AD LVDOVICVM.

Quod rurſum ad Paſchalem pertinet, duas hoc anno miſiſſe ad Ludouicum Imperatorem legationes, habent Annales rerum geſtarum eius. Priori legatione functos tradunt Petrum Epiſcopum Centumcellenſem, & Leonem Nomenclatorem; poſteriori vero Theodorum Primicerium & Florum cum muneribus. Quæ autem negocia per eos tractata fuerint, nuſquam mentio. Addunt etiam perlatum hoc anno nuntium Ludouico Imperatori de nece Leonis Imperatoris Conſtantinopolitani, & ſubrogatione Michaelis Balbi, de quo modo nobis dicendum erit,ſimulq. de ſtatu Orientalis Eccleſiæ ſub eodem Michaele. E

STATV ECCLESIAE ORIENTALIS SVB MICHAELE.

Cum igitur innotuiſſet vbique Leonis Imperatoris perſecutoris Orthodoxorum interitus, a Catholicis omnibus qui vel in carcere & vinculis, vel relegati tenerentur in inſulis vel deliteſcerent in montibus & ſiluis, ſiue extorres profugi, huc illucq. diſperſi eſſent, Deo redditæ ſunt immenſæ gratiæ, quod liberati eſſent de ore leonis, inter quos Theodorus Studitarum Præpoſitus,quo plus ceteris fuerat ærumnis preſſus, eo alacrius

gratias

Universidad de Deusto
Biblioteca

A gratias ingentes Deo, qui Tyrannum abstulisset digne persoluit, & imitatus Gregorium Nazianzenum in Iulianum Apostatam scriptis inuectum, itidem suis epistolis eumdem vt Apostatam lancinauit, Dei prædicans in his potentiam & fortitudinem. Cum ergo de nece Imperatoris audisset, mox ad Naucratium suum discipulum, egregium Confessorem ista rescripsit, iam ab eo qui Constantinopoli detinebatur in carcere, de omnibus quæ acciderant certior factus.

Naucratio filio [a].

Sacrarum litterarum verba sunt: [b] Vox in Rama audita est, ploratus & vlulatus multus, Rachel plorans filios suos, & noluit consolari. Ego vero infelix voce commutata, iure illud dixerim: Gaudij fausta nuntia nobis audita sunt ex reuerentia tua, quorum gratia exultet non ciuitas hæc aut illa, sed quæ sub cælo sunt fere vniuersæ; quia sustulit
B Dominus non Seon Regem Amorrhæorum, neque Og Regem Basan, Reges paruos, sed nuper exortum magnum draconem, & magnam orbis partem populantem, tortuosum serpentem, & blasphema sibilantem, abominationem desolationis, vas iræ, filium Tabeel, ne dicam Cabalini nepotem, Achab, Iuliani exemplar, complementum mali, contumelioſum in Christum, Deiparæ hostem, aduersarium Sanctorum omnium: quorum enim sacros characteres persecutus est, & e medio sustulit, eorum proculdubio hostis penitus & persecutor fuit. Lætentur cæli, & exultet terra, fluant montes dulcedinem, & colles iustitiam. Cecidit hostis, contritus est qui nos cædebat; obstructum est os loquens iniqua; repressa manus Abessalom, perijt durus corde Pharao. & nondum mihi tempus & locus, vt auditu digna eloquar de pessimo dracone.

Hoc vero adijciam ad ea quæ dixi: oportuisse Apostatam, eo quo scripsisti modo, vitam
C abrumpere: oportebat noctu tenebrarum filium occumbere: oportebat eum qui diuina templa deuastarat, in Dei templo nudatos in se gladios cernere: oportebat ad diuinum altare confugientem non saluari, qui altare ipsum destruxerat: in eam manum quæ extensa in sancta fuerat, sectionem inferri: in fauces quæ impia eructarant, gladium distringi; in humerum eius qui contumelioſe Christo insultabat, opportunum vulnus infligi; pro iusti sanguinis effusione iniustum sanguinem spargi: pro sectione & dilaniatione membrorum atque tergorum inuisa Deo membra concidi: pro morte sancta impiam mortem exhiberi; & pro purpura panniculis indui semen inglorium.

Nec vero de casu gaudens impij, quin gemens & lugens mortis genus fugillo: sed quia malus male peribit, vt veritatis [c] est sententia, & omnis qui contra Deum iuueniliter insurgit, condigna factis capiet etiam hic, necdum enim dico futurum extremum
D ignem, quo exterminabuntur omnes impij & iniusti. Quid vero post hæc? Nouo Iosia opus est, vel si vis, Iouiano quopiam, vel alio ex similibus, qui Domini zelo ardens, deiecta erigere studeat, diuulsa coaptare, Deo reddere quæ Dei sunt (vt dicitur) restituere imaginem Christi & Deiparæ, ac Sancti cuiusque; non quod conciderit vnquam Christi imago. absit, sed vt nos qui per impietatem cecidimus, suscitemur. Talis vt sit, optamus peccatores, videaturq. pijssimus Imperator a Deo promotus. & siquidem ita sit, optimum & in perpetuum laudabile. Sin per peccata mea non ita: attamen nos in Christi confessione, non spernentes sacrum eius carcerem, nec quicquam pro Deo formidantes, vt Deus ipse hortatur. Hæc ostende Confessoribus tuis: quos & ex nobis saluta. Frater tuus Nicolaus impense salutat.] Hæc Theodorus, qui eiusdem in omnibus argumenti scripsit epistolam [d] ad Ioannem Logothetam, qua & describit toti-
E dem ferme verbis Leonis occubitum peccatis condignum. fuerat & hic vnus ex Confessoribus.

Inter hæc autem Michael Imperator vbi est potitus Imperio, edictum promulgauit, vt omnes exules Orthodoxi liberati carcere vel exilio libere ad propria redire possent, de quo edicto agens Michael in Theodoro hæc ait: Postquam vero qui aduersarios aufert Deus (sicut ait Propheta [e]) recordatus est gemitus seruorum suorum, & a superbo & arroganti Apostata pœnas exigit, impio ijsdem in locis in quibus imaginē Domini despexerat, in viscera percusso: tum Imperium quidem qui eum necauerat, Michael statim corripuit: Patrum vero calamitates finem illico acceperunt, Imperatoris edicto reditum omnibus indulgente. etsi enim hæreticarum partium is erat: haudquaquam tamen impudentia similis priori, nec molestus vlli erat, quod ei obsequi nollent, quæ vellet agere sinens vnumquemque.] hæc ipse. Theodorus autem exilio liberatus ex promulgato

pro

a *Theod. lib. 2. epist. 73. Cod. Column.*

b *Matth. 2.*

DE NECE LEONIS THEODORI EPISTOLA

QVOMODO IVSTI LAETENTVR MALIS IMPIORVM.

c *Matth. 21.*

d *Theod. lib. 2. epist. 80. Cod. Column.*

EDICTO IMP. RELAXATI CONFESSORES

e *Isa. 63.*

pro Orthodoxis edicto existimans Imperatorem reuera Orthodoxum, ipsum mirum in A
modum præconijs tollens, hanc ad eum scripsit epistolam [a].

[a] *Theod. lib. 2. epist. 74. Cod. Columa.*

Michaeli Imperatori.

EPIST. THEODORI AD IMPERATOREM.

Æquum est quam maxime hoc tempore ex ore omnium qui persecutionem passi sunt, parari laudem, primum quidem Christo vniuersorum Regi, deinde vestro a Deo custodito Imperio, per quod adepti sumus relaxationem vincti, dimissionem carcerati, consolationem afflicti, libertatem condemnati, reditum exules. Et quidem recte videor existimare, imitationem Christi Imperium vestrum futurum, vt simile simili reddens, dicat & ipsum [b] ijs qui vincti sunt, exite; & ijs qui in tenebris, reuelamini. Et benedictus Dominus Deus Israel quoniam erexit cornu salutis nobis, nouum Dauid, alterum Iosiam, pacifici Imperij Regem, qui faciens faciet quæ placita sunt Deo: qui lapsa restituet, dissecta coniunget; percutiet & sanabit, & tertia die (vt prophetice [c] loquar) re- B
surget.] alludit enim ad edictū tertia die datum pro Orthodoxis restituendis. sed pergit.

[b] *Isai. 49.*

[c] *Ose. 6.*

Quoniam autem, Christi æmule Imperator, quos in hæresi mors occupauit, ij in perditionis partem abierunt, Christum negantes, dum eius imaginem negarunt, quamuis Christiani appellarentur: Credere enim in Christum nihil aliud est, quam quod Filius Dei & Patris perfectus homo factus imagine exprimitur secundū similitudinem nostrā, vt non sit aliud quippiam quam sumus nos, manens idem incircumscriptus cum Patre & Spiritu, quatenus est verus Deus. Sic itaque intelligatur mediator Dei & hominum tamquam vtriusque vtraque habens & in vtrouis nulla parte destitutus, sicut omnis sanctorum Patrum chorus vociferatur. Et sicut in Imperio vestro expressæ imaginis susceptio, confessio est Imperij vestri, & contra: ita & in Christo Rege vniuersæ terræ idem sumere licet, ac multo magis, quia Regni eius non erit finis. C

NEGATORES CHRISTI IMAGINIS CHRISTVM NEGANT.

Si ergo in negatione imaginis Christi, negare Christum ipsum, omni veritate demonstratum est: perspicuum est, & in adorationis eius improbatione, Christi quoque ipsius adorationem abrogari. Atque ideo vniuersa quæ sub cælo est, ab ipsa Apostolica prædicatione, vt testatur & aspectus, per picturam, & auditus per scripta monumenta, sanctam imaginem Christi, Deiparæ, Angelorum (quandoquidem cum corpore pinguntur & isti diuino mandato licet sint incorporei) & Sanctorum qui diuersis temporibus fuerunt in diuinis templis, sacrisq. vasis, gerit & adorat.

VNIONEM EXOPTAT CVM ROM. ECCLESIA PERAGI.

Quamuis nuper Ecclesia nostra a quatuor Patriarchis diuulsa, nequicquam præuaricata est. Sed nunc tempus acceptabile, nunc dies salutis, vt reconciliemur nos Christo, auspice & probante pacato Imperio tuo. Vt vniamur nos vertici Ecclesiarum Dei Romæ, & per eam tribus Patriarchis. Vt vnanimiter, vno ore, glorificemus Deum & D
Patrem Domini nostri Iesu Christi cum Filio & Spiritu sancto, magnificantes & vestrum pijssimum & optabile Imperium.] hactenus ad Michaelem Imperatorem Theodorus cum eum ex factis ijs (vt diximus) crediderit Orthodoxum.

REDITVS THEODORI CONSTANTINOPOLIM.

Sic igitur Theodorus solutus vinculis nihil antiquius habuit, quā iter Constantinopolim versus dirigere, quo dispersos discipulos congregaret, suumq. repararet monasteriū. Fuit autem reditus eius veluti post victoriam adornatus triumphus longioris viæ spacio circumductus: quem a Michaele descriptū, hic reddere, congruum existimamus, vtpote omniū qui in hoc prœlio certauerint præcipui coryphæi; vt cuius vidimus repetita sæpe & summa gloria consummata certamina, eiusdem spectemus quoque triumphum, opus
Dei, cui facile [d] est in momento honestare pauperē, & humilem exaltare. sed audiamus.

[d] *Ezech. 11.*

DE ITINERE THEODORI ET REBVS IN EO GESTIS.

Cum igitur (inquit) solutus exilio cum ceteris diuinus Pater fuisset post septimum E
annum quam electus fuerat: age qualis eius reditus, quales omnium quam illustres, quacumque transibat, occursus honoris & gratulationis ergo fuerint, intueamur. Per familias etenim, sodalitatesq. distributi, certatim omnes contendebant, quis prius eum tecto exciperet, quis ei prius lautia præpararet, probrum ducentes, idq. maximum in hoc officio posteriorem videri. Vt vero ad lacus locum peruenit, cui Metata, nomen est: ibi multo celeberrimus atque honorificentissimus occursus fuit, Leone illo admirabili, ac finitimis Xerolopsi accolis sua propemodum omnia ad eius aduentum profundentibus: nihil enim antiquius illis erat, quam Patrem magnifice honorare, illiusq. preces obtinere, quibus pretiosius nihil ducebant. Postquam vero ibi exceptus, habituq. pro dignitate fuit, profectus inde est ad Preleas, quo in loco dies non paucos egit, tum propter loci situm elegantem, tum quod multorum aduentantium capax esset. Ibi cum

alios

A alios ex discipulis confluentes excepit, tum germanum fratrem suum Ioſephum Theſſalonicæ Archiepiſcopum, quorum omnium aſpectu non mediocriter recreatus, diuturnamq. abſentiam præſenti congreſſu compenſans eximio lætitiæ ſenſu perfundebatur.] Sed quæ a Sancto in via edita ſigna ſunt, idem Michael quam fideliſſime recenſet, atque primum de Leone apud quem diximus hoſpitatum, eodem ipſo ex Leone teſtante, atque iſta eo dicente poſt obitum eius, viro ſane fidei ſinceriſſimæ.

Redeunti ab exilio cum iter hac eſſet, Theodoro contigit vt paulo poſt quam domo mea aberat, puellam quamdam e vicinis filio meo quippe iam maturo in nuptijs apto deſponderem: quam in ipſa nuptiarum celebritate, canticis hymniſq. perſtrepentibus vehemens repente febris inuaſit, luctuq. omnia compleuit, mortem illi oſtentans miſerrimam. Mærentibus ergo nobis ob duplicem calamitatem: tum quod nuptialem hila-
B ritatem turbari videbamus; tum propter teneræ atque immaturæ virginis obitum, quem timebamus: ego cum aliud ſolatium nullum eſſet, ad Sanctum miſi feſtinanter (nondum enim procul admodum ab ædibus noſtris proceſſerat) opem implorans puellæ, mihiq. in primis qui multo grauius diuexabar: at ille confeſtim oleum ab ſe benedictum remittit, eoq. iacentem vngi iubet. Quod ſimul ac peregi, puella meliuſcule habuit, febriſq. ardore liberata eſt, ita vt, quod curatione ipſa mirabilius eſt, numquam amplius illam vel minimum infeſtarit.

Alias vero cum ſolus, re ita poſcente, remotum ad vicum proficiſcerer, repente obuiam, neſcio vnde aduolans, facta eſt pardalis, quæ terribili aſpectu in me conuerſa, tantum non irruebat, & membra mea miſere depaſcebatur. Ego vero qui in tanto tamq. certo diſcrimine quid agerē non habebam: animum refero ad magnum Theodorum, in
C illo vno ſpem omnem collocans ſalutis. cui minime dubia fide nixus intrepida voce pardalim compello: Abſcede a me fera bellua, nec me propius attingere aude: quoniam ad Chriſti famulum Theodorum pergo, cuius ego ſeruus, qui tutor ac cuſtos meus eſt in omnibus. Mirum dictu, nomine audito, bellua euolans e veſtigio, terramq. contuens, terga dedit, & viam quaſi ſtudio declinans, longiſſime ab ea receſſit.] Subdit his de alio Leone idem Leo, ſic rem geſtam admirandam valde referens.

Vicus eſt, Achirao, nomine, in quo habitabat Leo ille, infelici coniugio feminæ copulatus, quam immundus ſpiritus obſederat. Hanc dæmon tam atrociter agitabat, vt ſuas ipſa carnes laniaret ac deuoraret, nullum interim ſenſum doloris capiens nec miſeræ conditionis. Cum ergo per eas oras tranſiret Sanctus, aſello inſidens (hoc enim in longioribus itineribus vehi ſolebat) obuiam cum vxore Leo occurrit lachrymis profuſus,
D vultu deiecto ac mærore proſtrato, precibus imis obteſtans, vt afflictæ ſuccurreret, atque violentum adeo, infeſtumq. dæmonem profligaret: cuius miſericordia tactus, grauiq. ærumnæ compatiens Sāctus manum illico vertici mulieris imponit, Crucis ſignum imprimens, & notas aduerſus prauos ſpiritus preces addens, quibus peractis; finem ſimul cœpit feminæ calamitas, infeſto dæmone fuga pen tus elapſo, illamq. ſanam ac ſui compotem relinquente. Huic porro miraculo aliud inſuper acceſſit coniunctum. In ipſo enim impuri ſpiritus exceſſu, auulſi vtrique tum manuum tum pedum mulieris vngues prolapſi ſunt, magno ſpectantium ſtupore, atque incredibilium obſidentis virium indicio.] hactenus de Leone Leo. ita plane cedens imperio viri ſancti ab eo ſæpe victus perfidus dæmon fugæ ſigna, Deo ſic agente, reliquit, vt ſcirent omnes quoniam mirificauit Dominus Sanctum ſuum, coronis plurimis de iteratis ſæpe confeſſionibus
E redimitum, de proſtrata perfidia Iconoclaſtarum triumphum agentem. Sed audi quod ab eodem his ſubijcitur grande in itinere perpetratum miraculum.

Fluuius eſt (inquit) Ptelearum agrum percurrens, qui agreſti vocabulo dicitur Onopnictes: ob eam opinor cauſam nomen id ſortitus, quod multa eius generis iumenta, nempe aſinorum ſuis vndis abſorbeat ac præfocet. Is non raro intumeſcens, exundanteſq. fluctus alueo effundens, non ſolum armenta, aliaq. animantia rapit, ſed totum fere Pteleenſium agrum cum incolis nonnumquam obruit, ac penitus deuaſtat. Cum igitur eo aduentantem aliquando Sanctum incolæ vidiſſent: pari omnes ſtudio preces obtulerunt, vti calamitatem hanc eximere vellet, quam perniciem, ruinamq. ſuam appellabant, quaq. perſeuerante, iniucundam ſibi, nec vitam fore vitam ipſam affirmabant. Quorum vota nullo momento differens, feſtinat ad fluuium Theodorus: veſpertinos hymnos Deo perſoluit, Crucem ligno efformatam in ripa quæ exundare ſolebat, defi-

git: Quam ex eo tempore contuens fluminis cursus, numquam effluens, suos alueo fluctus compescuit; nec damnum amplius vllum intulit eluuione.] ista Leo sui temporis res gestas & quæ spectauit oculis prosequutus. Ita plane Deus hisce signis, ceu diuinis characteribus illustrauit Sanctum suum, vt tum Orientalibus tum vniuerso Christiano innotescceret orbi, nonnisi veritatis Orthodoxæ esse Theodorum prædicatorem, quem tanta miraculorum gratia illustraret, Apostolico more, Deo ipsius prædicationem [a] confirmante sequentibus signis. Omissis autem reliquis quæ ab eodem auctore narrantur miraculis, cœptum Constantinopolim vsque iter ipsius prosequamur.

[a] *Marc. 16.*

Diuersatus ergo in Pteleis aliquo temporis spacio Theodorus: iter inde Prusam versus intendit. Quo simul cum qui Olympum incolunt venisse cognouerunt: accurrerunt protinus omnes videndi illius cupidi & audiendi: carus enim illis iam pridem erat & acceptus: quos vt congruenti singulos sermone affatus est, multisq. caritatis officijs pro viribus impertiuit, relicta Prusa, Chalcedonensem viam ingressus est, Theoctistum illum visurus, qui olim magistri dignitate honestatus, nūc vero monasticum institutum, ipso institutore ac pastore complexus est. cuius haud parum aspectu recreatus est, tantum in eo virtutis, tantum cernens rectæ vitæ studium & exemplum.

THEODORVS NICEPHORVM CONVENIT.

Pergit deinde ad Patriarcham, Nicephorum dico eius certaminis socium & amicum, in cœnobio suo ad fretum sito commorantem, cuius congressum in summa deputans voluptate totus toti inhæresit, exquisitis verbis suam in illum voluntatem affectumq. contestans, pristinæq. separationis tædium præsenti nunc coniunctione abstergens. Postquam igitur optatis abunde potitus est, & alios quoque adire virtutis disseminandæ causa suadebat, illo ad breue tempus relicto, Crescentis (vti vocant) loca petijt, in quibus a multis tum monachis tum sæcularibus officij gratia confluentibus, salutatus, omnibus vtilia & salutaria exundanti diuinarum rerum vbertate lingua pandebat.

PETRO ANACHORETAE QVID CONSVLAT THEODORVS.

Adfuit inter ceteros Petrus ille celeberrimus, incomparabili virtute, tum alia plurima cum Patre tractaturus, tum de sinistra fama, quam ipsi conflabant æmuli, eius vitam & acta reprehendentes: erant enim nonnulli qui hominem vellicarent, eo quod vitam illum a communi lege remotam agere & miraculis non exiguis florere cernebant. Quem quidem de singulis accurate interrogans Pater, cum in omnibus recta sentire deprehendisset, ac virtutem, gratiæ ope, consequutum esse excellentem: Nouum hoc (inquit) si me audis, ac penitus intactum vitæ genus paululum remitte; malisq. similem aliis rationem tenere, quæ prosit simul atque expediat. pane hoc quo ceteri vescuntur, ad victum vtens, & vino interdum, cibisq. alijs quantum libet, vt & his vesci videare, fastumq. ex inedia cibiq. abstinentia deuites, & ijs qui tibi nunc detrahunt os claudas, nullaq. in re carpi possis. Deinde quoniam tibi inter cetera mos est nudis pedibus ingredi: mea quidem sententia id minime necessarium videtur: quia satius dixerim te integumento aliquo pedes munire, eosq. per hiemem illæsos seruare. Quæ cum ille in hunc modum suasisset, eius vicissim accusatores verbis admonuit, ne tantum virum temere proscinderent, nec iudicium sibi accerserent, contraria illi sentientes, qui laudare potius, admirariq. talem virum debeant.] Inter hæc autem affuit legatio missa ad Nicephorū Patriarcham ab Episcopis in Chersone relegatis, cum nondum illi sciuissent, vel accepissent de relaxatione exulum edictum noui Imperatoris; datumq. in mandatis Legato (is fuit Agapetus sanctissimus monachus) vt salutaret Theodorum Studitam: qua occasione scripsit tunc Theodorus ad ipsos Episcopos hanc epistolam.

AD RELEGATOS IN CHERSONE EPISCOPOS.

Episcopis propter Dominum Chersonem relegatis [b].

[b] *Theod. lib. 2. ep. 92. Cod. Colum.*

Veræ caritatis opus est, fideiq. non fictæ demonstratio, quod tanto ex locorum interuallo vnum de exulibus fratribus misit paterna sanctitas vestra, Agapetum reuerendissimum monachum vel potius beatissimum, iuxta id quod a Domino dictum est de ijs qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, ad visitandum primum quidem diuinum ac supremum caput; deinde nos quoque minimos in fratribus & filijs spiritualibus. O præclarum consilium! o sinceram dilectionem! Et quorumnam aliorum quam eorum qui propter Christum elegerint a domesticis separari & longinquam in oram secedere, tanto maris spacio disiunctam, eaq. illic pati, quæ consentaneum est obtingere, clarissimum hoc specimen esse possit? Benedictus Dominus Deus qui vos erga tenuitatem nostram sic excitauit, & vires ac gratiam Misso dedit, vt nota vobis faceret omnia, quæ peregistis, quæq. adhuc sustinetis, felicissimi Patres, pro nomine Domini nostri Iesu Christi. quæ

A sti. quæ quidem audientes gauisi sumus, laudauimus, gratias egimus, & diximus: Vere in vobis Deum esse lætantem & honoratum confessione veritatis.

Ego vero sic existimo, non vestræ tantum incolumitatis gratia, sed incolarum etiam salutis ab omnium cõseruatrice prouidentia constitutum fuisse vestrum in eas oras exilium, siue secessum. Eo siquidem profecti, mox lumina in tenebris, vitæq. errore versantibus vos præbuistis, duces cæcorum, virtutis magistros, præcones pietatis, doctoresq. omnium quæ hic contra Christum horrendis ausis gesta fuerunt. Ita & ibi & vbique terrarum ac maris veluti faces accendit Dominus Cõfessores ad ostensionem veritatis, auersionem impietatis, quemadmodum sæculis superioribus. & magnificatum est nomen eius, probatus electus populus Christi, Christi osor cœtus reprobatus.

Denique finem vitæ sortitus est magnus draco, mens Assyria, dignum temeritate sua,
B quam in Deum exercuit. Quomodo autem nunc se res hic habeant, superuacaneum dicere foret, cum idoneus diuina gratia sit tabellarius, vt omnia doceat exacte, cui nos cum epistola distributionem quamdam commisimus, quam suscipere dignemini, venerandas preces ad animæ stabilimentum nobis largiendo.] His scriptis litteris Theodorus profectus est Constantinopolim, absque tamen Patriarcha cum alijs Episcopis: non venit Patriarcha, eo quod adhuc hæreticus intrusus pseudopatriarcha sederet.

Post hæc autem iubet Imperator, vt Episcopi omnes tam Orthodoxi quam etiam hæretici Iconomachi conuenirent, atque vna simul de dogmatibus agerent. His auditis conuenientes inter se Episcopi Orthodoxi confirmauerunt non decere in Conciliũ vnum cum hæreticis conuenire, id vetantibus Ecclesiasticis regulis; supplicauere tamen Imperatori, vt se audire velit, excusantes interea sibi non licere cum hæreticis habere conuen-
C tum, nec audire penitus nisi ad correptionem, hasq. ad eum litteras omnium nomine conscripsere: [a] extant ipsæ inter Theodori epistolas, vtpote quæ ab eo putentur fuisse conscriptæ, quæ sic se habent, hac inscriptione notatæ.

EPISCOPI IVSSV IMPERATORVM CONVNT IN VRBEM.

[a] *Theod. lib. 2. epist. 86. Cod. Colum.*

Epistola ex persona omnium Episcoporum & Præpositorum ad Michaelem Imp.

QVAE SCRIBANT EPISCOPI CATHOLICI AD IMPERATOREM.

Nos qui vestri a Deo coronati Imperij iussu in vnum conuenimus, minimi Episcopi ac Præpositi primam hanc vocem sub diuinitus constituto Regno vestro edimus, actiones gratiarum & laudes: quod reuocati simus qui fuerimus eiecti: quod misericordiam experti qui ærumnis pressi: quod refocillati fuerimus, qui deficiebamus: ab hieme ad ver; a tempestate ad tranquillitatem; a mærore ad lætitiam, noua quædam & incredibilia cernentes. Tale enim est iustum Imperium vestrum, lætum, iucundum, optabile, pacatum, iusti amans, multis alijs appellationibus dignum. Quod ad Christi veri
D Dei exemplum dissidentia coaptat, ægra sanat, tristia exhilarat. Eximium quoddam reuera Imperium, & ijs quæ beata quondam prædicata fuerunt par. Quod laudibus exornare, hominis lingua haud facile possit. Sed quandoquidem hæc ita se habent, oramus & obtestamur indigni, vt sacro ipso conspectu vestro frui nobis liceat, & suauissimam vocem audire venerandi ac sapientissimi oris vestri; vt quæ auribus accipimus, oculis intuentes, animo exultemus, quasi lugubrem quamdam vestem, mœrorem nostrum hilaritate permutantes.

NON ARBITRIO IMPP. TRACTANDA DIVINA.

Et quoniam alterum nobis loquendi argumentum de sincera & inuiolata Christianorum Fide nostra est: illud cum reuerentia referre audemus: Quod si humanum quippiam esset, de quo sermo est; & vel in sanctissimi nostri Patriarchæ potestate situm, vel in nostra: non solum parum aliquid, sed totum ipsum cedere oporteret, ita iubente
E mandato. Cum autem de Deo sermo sit, & in Deum cui seruiunt omnia: non modo hic aut ille, sed neque si Petrus & Paulus, neque si Angelorum quispiam foret, demutare quippiam vel minimum auderet, tamquam euerso ea ratione Euangelio vniuerso. Iam vero sermonem refellendi causa cum Heterodoxis conferre, Apostolico mandato repugnat, minimeq. conuenit, nisi ad correptionem tantummodo. Propterea indigni nos Imperij vestri famuli ne hiscere quidem contra præceptum audemus.

A QVO DOCENDVS IN DVBIIS IMPERATOR.

Quod si quid est huiusmodi, de quo ambigat, aut diffidat diuina magnificentia vestra pie a Patriarcha dissolui posse: iubeat magna ipsius & a Deo confirmata manus ad communem vtilitatem a vetere Roma suscipi declarationem, prout olim & ab initio paterna traditione transmissus mos fuit: hæc enim, Christi æmule Imperator, suprema est Ecclesiarum Dei, in qua Petrus sedem primus tenuit, ad quem Dominus dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt

a Gennad. expos. pro Concil. Florent. cap. 5. Sect. 17.

bunt aduersus eam.] Locum hunc recitat[a] Gennadius ad demonstrandam Apostolicæ Sedis auctoritatem semper in Ecclesia cognitam & prædicatam. pergunt vero: Hæc nostra est indignorum famulorum postulatio, hæc cum Deo humiliatorum exhortatio. Valida ergo Dei manus seruet te mundo desiderabilem, piumq. Imperatorem Christianorum ad multos annos superstitem, & ad filios filiorum Imperium transmittentem cum prosperis successibus, hostiumq. & inimicorum victorijs. Fiat. Fiat.] hæc Episcopi Orthodoxi ad Imperatorem, a quo, vt petierunt, auditi sunt. Quid autem ibi egerint, Michael in Theodoro his verbis significat.

EPISCOPI ORTHODOXI QVID CVM MICHAELE IMP.

Cum autem vna cum selectis Episcopis Theodorus conuenisset: omnes inter se cum Patriarcha consilium inierunt adeundi Imperatorem, eiq. preces offerendi, vt & ipsi proprias Ecclesias reciperēt, & qui eas occuparant hæretici, pellerentur. Sic igitur eum conuenientes, omnia commemorantes, quemadmodum ipsi violenter ab eius decessore ejecti fuissent, ac diuinæ imagines, quarum cultus e cælo, turpiter ac contumelioſe tractatæ, aliaq. id genus, quæ res poscceret, diserte, planeq. repræsentantes: non agnouerunt, se surdo canere, verba fundere non intelligenti: Diuini enim verbi expers ad eam diem, prorsusq. rudis, neque intelligere poterat, si quid recti ab eis diceretur, neque animum illis vllo pacto intendere. Qui enim? qui nondum quicquam sacri vel ex seipso viderat, vel ab alijs fuerat edoctus. Quare prolixæ Patrum quam de Fide habuerunt, orationi hoc solum absurde, stulteq. respondit.

IMP. QVID RESPONDERIT AD EPISCOPOS CATHOLICOS.

Tamersi, inquit, egregia & honesta sunt quæ dixistis; at mihi nequaquam amplectenda, qui hactenus imaginem nullam colui vel adoraui. Quocirca & me æquum est eum manere, qui fui, & vos pariter pristinum statum retinere, opinionesq. vestras sequi. Per me enim licebit; nec cuipiam obsistam, nisi quod imagines in regia vrbe a vobis erigi prorsus nolo, sed extra eam procul, & vbicumque volueritis. Quo audito, statim exierunt, Theodoro ad Crescentis loca redeunte, ibiq. cum discipulis vitæ stadium decurrente.

TEMPVS OBSESSAE VRBIS A THOMA TYRANNO.

Haud longum tempus interceſſit, cum Thomas ille defectionem a Romanis instituit, & populari circum omnia cœpit, atque infestis armis peruagari, transferre ad se nitens Imperium. Tum ne in eius manus veniant qui foris habitabant: regiam vrbem omnes ingressi sunt, alij quidem sponte, alij ab alijs impulsi. Redijt cum ceteris diuinus Pater, in eaq. vixit quoad orta seditio reprimeretur, diuisæq. Imperij partes coalescerent.] hæc Michael, quæ hoc anno cuncta accidisse noscuntur: nam liquet ex epistola eiusdem Michaelis Augusti ad Ludouicum Imperatorem, quam inferius suo loco reddituri sumus, tyrannidem Thomæ sumpsisse principium hoc anno mense Decembris, Indictione decimaquinta iam inchoata mense Septembris, atque Constantinopolim obsedisse. ait enim de ipso Thoma agens: Festinus veniens ciuitatem nostram obsedit, & nauali exercitu circumdedit eam mense Decembri decimaquinta Indictione.] Quod autem eius obsidio fuit anni vnius, & alia quæ ad eam spectant, dicemus anno sequenti.

NICEPHORVS PATRIARCHA AD IMP. SCRIBIT.

Post congressum cum Imperatore, Theodorus Studitarum Præpositus, de omnibus quæ transacta essent cum eo, suis litteris Nicephorum Patriarcham reddidit certiorem: iam enim eodem ferme argumento quo Episcopi apud Michaelem Imperatorem perorarunt, scripsisse ipsum Nicephorum Patriarcham ad eum epistolam, auctor est Cedrenus dum ait: Nicephorus nobilis Patriarcha epistolam mittit, petens ea sacrarum imaginum restaurationem & pietatis reuocationem. respondit Michael se nullum decretum de Fide conuellere statuisse, neque quicquam eorum quæ tradita iam & concessa haberentur, damnaturum vel mutaturum. Quiuis secure id sequeretur atque ageret, quod sibi probaretur atque liceret. Non tamen in hoc proposito perseuerauit; quippe qui ne initio quidem verus fuerit Christianus.]

b Theod. lib. 2. ep. 79. ex Cod. Colum.

Quo ipso etiam tempore reddidit idem Nicephorus Patriarcha ad Theodorum Studitam epistolam, condolens quod nondum Ecclesia sua reuera pacem consecuta esset post necem persecutoris Leonis. Ea accepta Theodorus eumdem sanctissimum Patriarcham spe meliorum nisus est consolari, sic ad ipsum rescribens [b].

THEODORI STVDITAE EPIST. AD NICEPHORVM PATRIARCH.

Nicephoro sanctissimo Patriarchæ.

Scripsi olim miser, non retributionem litterarum spectans: nec enim seruis Domini debent, sed meum ipsius affectum declarare cupiens, amore & opportunitate ita cogen-

tibus

A tribus non incongrue. Tu vero o diuina & suprema sacrorum capitum summitas, non solum respondere indigno dignatus es (Dei videlicet exemplo ductus) sed ab ipso inscriptionis exordio tantum nobis humilitatis tuæ culmen ostendisti, vt stuporem infelicimenti nostræ ieceris. O rem admirandam! Si tantus ac talis dignitate, & huic quidem parem gerens emicantem virtutem, vt facta ipsa testantur, filium se vilis homuncionis appellauit: vilis ipse ac nullius rei quod sibi nomen imponet? Et si sanctimoniæ lampas, peccatorem seipsum subscribit: peccator & inops quid respondebit? Igitur si aliud nihil scriptum fuisset, satis erat hoc vnum ad accipientis animum obstupefaciendum, & ad scribentis insuperabilem virtutem extollendam. Postquam autem totum libelli contextum humiliter perlegimus: tum multo magis gauisi sumus, totum orationis corpus suo capiti apte respondere animaduertentes. Scis, Dei sancte, qualia spiritu mo-
B nente, locutus sis: quomodo infirmam mentem nostram laudum medicamentis confirmasti: quomodo ad patientiam nos constabilieris, ne in afflictionibus despondeamus. & quæcumque alia diuina sapientia pulchre suggessit.

Sed benedictus Deus, qui in tanto impietatis metu & concussione talem propugnatorem simul ac gubernatorem Ecclesiæ suæ largitus est, inconcussum, immobilem, verba vitæ habentem, confessionis lumen vniuerso orbi accendentem. Quod si hiems nondum præterijt, licet parua quædam serenitas affulserit: non animo desperandum, o ter-beate: Potest enim qui breuem pacis scintillam concessit Dominus, Deum flectentibus precibus tuis, inflexus, etiam totum Orthodoxæ Fidei ver pandere. & tunc nimirum, quando iræ nubes omnino mutabitur, & piorum ac Deum amantium amor probatus clarius fuerit. Hæc ausus sum in præsentia tamquam catulus quispiam mutire optimo
C meo reuera Archipastori, & qui venerandum enchiridium cum ingenti exultatione susceepi.] hæc ad Nicephorum Theodorus.

Cum igitur degeret Constantinopoli Theodorus, Imperator vero ob motus Tyranni totus esset in rebus bellicis, summa fruebatur tranquillitate, beneq. vsus occasione, nihil prætermisit loquendo, scribendo, vel quiduis agendo quod conducere posse sciret Catholicæ pietati; cuius rei gratia scripsit eodem tempore epistolã Catechcticam ad suos monachos nondum in vnum collectos, sed ob præteritã persecutionem adhuc hinc inde dispersos, cum sicut pastor in medio ouium suarum dissipatarum colligens eas, sic eos litteris est alloquutus.

PACIFICE DEGIT CONSTANTINOPOLI THEODORVS.

Dilectis spiritualibus filijs & fratribus Laurentio, Simeoni, Dionysio, Pæmeni, Litorio, & reliquis huc & illuc dispersis Theodorus peccator monachus in Domino salutem.]
D *Catechetica* [a].

Gaudere semper licet ijs qui secundum Deum vitam agunt, etiamsi in tristia, & lætitiæ contraria deuoluantur, quia vnum veræ lætitiæ opus est, spes in Deum, & pro ipso & per ipsum viuere, & moueri, & aliud quiduis agere. Quod vero ita vos comparati sitis, res ipsæ testantur. Qua enim alia de causa dispersio, labor & vexatio vestra quam propter ipsum Dominum Deum nostrum, tametsi nunc eiusdem prouidentia cessauit persecutio, optimi Imperij renuntiatione: & libertatis ostium patefactum est ijs qui eam patiebantur, modica illis relaxatione & pace concessa per vrbes singulas atque prouincias? Quo nomine agere Domino gratias debemus, Patres, & precari eum, tum pro abundantiori pace, tum pro confirmatione a Deo electorum Imperatorum nostrorum. Hic igitur primus sermo noster. Proximus, vt & vos & nos relaxationem istam, mis-
E sionemq. ad virtutis solutionem minime accipiamus; sed vbicumque singuli simus, idipsum [b] sapiamus, eamdem normam teneamus, in nullo dantes offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum, sed in omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros, in patientia, in tribulatione, in angustijs, in alijs quibus huius temporis vita obnoxia est. Ita enim & ea quæ peracta sunt, stabilia confirmabimus, & ea quæ nunc instant, faciliora reddemus & futuris diuinitus occurremus.

[a] *Theod. lib. 2. epist. 90. Cod. Column.*

DISPERSOS CONGREGAT ET VNIT THEODORVS.

[b] *2. Cor. 6.*

Nos hic sumus ad vrbem habitantes, sciente Imperatore, videmus pariter & videmur ab aduentantibus fratribus & Patribus nostris, & libertas a pio Imperatore constituta est. De futuro, vt diriget Dominus, & iubebit Imperium, siue hic manere, siue alio secedere, iter faciemus. Tantum vos in opus vestrum intenti insistite & pro humilitate nostra precari, vt sine offensione simus his atque illis & Ecclesiæ Dei. Fratres, qui abrepti antea nolentes fuerant varijs modis, congruentibus verbis nobis vniri Deo optimo placuit.

placuit. Et gauisi sumus indigni gaudio magno, quia quæ non sperabamus, videmus A
oculis nostris, & cicatricem obduxerunt diuisa membra, & festum Domino agimus in
vniuscuiusque concursu, & confitemur Domino, & gratias agimus Imperatoribus;
quoniam si aliud nihil, nobis certe magnum est beneficium: & quia mihi hæc ne-
quaquam ita apte cecidissent, nisi e carceribus ita dimissi fuissemus, & in tali loco
consedissemus. Omnia nobis belle venerunt, & euenient, sat scio, sanctis precibus
vestris.

Et quoniam de reuocatione incidit mentio, reuocatus est, nobisq. cum alijs coniun-
ctus, immo plusquam alij, tabellarius dilectus filius noster Clemens, religiosissimus
Præpositus, omnia lubenter accipiens, quæ ei loqui decebat, & de omnibus rationem
reddens. Quo quidem recreati, toto cum sinu amplexi sumus, sperantes eum etiam
salutari nobis gloriæ fore. Hunc ipsum & vos, quæso, admittite fratrem vt fratres, mem- B
brum vt membra, consentientem vt consentientes. Sic enim illum reperietis Dei gratia
in omnibus recte habentem, & quærentem Deum.] ita Pater dispersos vniens, & in
vnum corpus coagmentare laborans.

Inter alios autem monachorum Præpositos lapsos fuit Eustrasius, qui hæreticis ma-
nus dederat, occulte tamen: ob quam causam haud se inter lapsos pœnitentes consti-
tuit, sed inter Sanctos atque iustos profitebatur, velut omni macula carens. Quod ergo
quam longissime hic a salute esset, nisi ad curandum vlcus aperiretur: Theodorus pater-
na caritate id minime facere prætermisit, ex multis arguens ipsum lapsum, ita ad ipsum
scribens [a].

[a] *Theod. lib. 2. epist. 100. Cod. Coisn.*

DE EVSTRASIO LAPSVM SVVM OCCVLTANTE.

Gauisus sum accepta epistola tua, Patrum carissime, vbi de rebus sanctitatis tuæ
hæc & illa cognoui. Ceterum quod ex nuntijs tantum licet fide dignis accepi, ægerri- C
me tuli, audiens factam subscriptionem. Et audi me, reuerendissime, liberius differen-
tem. Non sine causa fuit, te cum a Regio ministro tenereris, indemnem dimissum fuis-
se. Hoc enim illud infert, quod vulgo iactatur. Nullum itaque eorum qui libertate
vsi sunt, sine carcere, aut minimum sine exilio mansisse constat. Qui vero hæc extra
sunt, intra fraudem sunt, vt ne quid asperius dicens offendam. An non vidisti, ocu-
latissime, grauem belluini nominis Leonis persecutionem? cuius Achabitica manus
etiam eos qui ex alio Imperio erant, apprehendit, occidit, interemit, aut (quod hu-
manius fuit) in carcerem trusit post diram flagellationem, nedum eos qui sub eius ma-
nu & potestate.

Quod si tu nihil huiusmodi passus es post comprehensionem: ignosce, abreptus es,
Sancte. Et ne mihi dixeris, seruatas fuisse proprias Ecclesias, & picturas integras perma- D
nere, & commemorationem sanctissimi Patriarchæ nostri. Hoc enim & alij qui seducti
fuerunt, causari solent. Non potuerunt hæc seruari, nisi veræ defensionis proditio in-
tercederet. Quæ vtilitas, si nos qui Dei templa & sumus & dicimur, inutiles facti su-
mus, & inanimas domos seruamus?] hæc idcirco quod lapsus eius & multorum ille
prætextus fuerat, vt eo modo communicando cum illis retinerent monasteria, nec in-
uaderentur ab aduersarijs. sed pergit: Imago Christi vti nec Deiparæ, nec Sancti vl-
lius cecidit: manet enim in eis vt prototypis, cadant vero qui sibi videntur illas e me-
dio tollere. Sed & qui, vt his pareant, libertatem proiecerunt, & quæ sequitur ex
ea vexationem, Væ. Alij morientes, alij relegati, alij flagellis cæsi, alij carceribus ad-
dicti, montes & solitudines, saxa & speluncæ eos qui persecutionem patiuntur passim
habent, & nos domi hærentes, pie nos manere arbitramur? Nullo modo. Pereat vni- E
uersa mundi materia sic opinantium: certa animæ pernicies: anteponatur quam subijt
qui occasionem arripuit.

Hæc amoris ergo & commonefaciens dixi, & vt digni simus ad pœnitentiam veni-
re. & quia Fidei Orthodoxæ tempore nihil intactum relinquetur. Præstatq. per humi-
litatem incedere, & sanari quod infirmum est, quam per impunitatem accire sibi maio-
ra delicta.] hactenus Theodorus, atque de ipso hoc anno hactenus. reliqua autem
inferius pro temporis ratione dicturi. Porro diuersus ab hoc ille Eustrasius mona-
chus monasterij Agri, qui flagrans studio sacrarum imaginum, adiuit S. Ioannicium
Anachoretam, scisciturus de fine eius persecutionis, quando foret vt desineret. A quo
de Leonis proximo interitu responsum propheticum accepit, vt eiusdem Ioannicij ad-
mirandæ res gestæ continent.

Inter

A Inter hæc vero ille olim lapsus, inde vero vltroneus Confessor existens S.Niceta, qui in Glyceriam insulam missus, sex illic in angustijs degerat annos, & ipse edicto Imperatoris solutus exilio libertati redditus, solitariam vitam agens, haud diu multumq. superstes, Deo spiritum reddidit: cuius ex hac vita migrationi duo sanctissimi Archiepiscopi accurrerunt, Theophilus Ephesi, & Iosephus Thessalonicæ nobilissimi Confessores. Testatur ista omnia Theosterictus eius discipulus.

Porro de translatione ex loco vbi decessit & sepultura idem hæc habet: Cum consuetas exequias viro sancto exoluissent, in loculis eum imposuerunt. Eius vero discipuli cum ipsum nauigio imposuissent, ad sanctum monasterium nauigarunt, quod ille proprijs laboribus excoluerat. Nos autem in litore ipsum expectabamus cum religiosissimo Paulo Episcopo Prusiadis; cumq. ad nos peruenisset, & e nauigio eum extulissemus, sanctas illas reliquias lachrymantes venerati sumus, quas in humeros accipientes congruenti psalmorum cantu omnis fratrum societas ex vtriusque monasterijs, ad ipsius Patris monasterium deduximus. Tum & dæmones e multis qui vexabantur, fugati sunt, & ægroti varijs morbis liberati: inter quos & mulier sanguinis profluuium patiens cum fide accessisset, & sanctas reliquias solum tetigisset, sanitati restituta est.] Theosterictus ista, &c. Porro dies natalis qua ad superos transijt tertia Aprilis, in Ecclesia perpetua commemoratione annis singulis repetenda consignata remansit.

S. NICETAE TRANSLATIO.

B

Translatum & tunc fuit venerandum corpus sancti Theophanis Confessoris præfecti monasterij Sigriani, de quo dictum est superius suo loco, post biennium carceris in insula Samothrace obdormisse in Domino; inde delatum sepultum fuit in Ecclesia sancti Procopij Martyris, vbi & ipse innumeris fuit miraculis illustratus, quæ recensent qui

S. THEOPHANIS CONFESS. CORPORIS TRANSLATIO.

C res ab eo gestas enarrandas suscepit. Hic vero non prætereundum, quod in rebus gestis magni Patris Ioannicij, de quo plura superius, enarratur, cum ipse veneraturus sacras reliquias S.Theophanis e monte in quo habitabat, aduenit: hæc enim sic se habent: Nauigauit aliquando sanctus adoraturus S.Theophanis tabernaculum, quod est in Sigriana. Illinc reuertens & locum præternauigans qui est ad borealem partem Apolloniadis, appulit Thaso. Qui autem in illa vitam susceperant monasticam & omnes accolæ grauiter vexabantur a serpentum, qui in ea erant, multitudine: Iis enim repleta erat insula, non paruum afferens damnum habitatoribus. Cum autem Sanctus in ea esset, veniunt ad eum omnes qui habitabant insulam, & supplices ei procidunt, postulantq. & rogāt, vt eis opem ferat, vt eos, quoad eius fieri poterit, liberet a nocumento serpentum. Et ille quidem miseretur eorum calamitatis, & veluti quædam tela, quæ torquerentur in

D serpentes emittit preces. Illi autem protinus proserpunt e suis cauernis, & relicta insula, se in maris profundum proijciunt. Atque noster quidem Ioseph in aquis contriuit capita draconum, illius autem discipulus, & quoad eius fieri poterat imitator, per illas ipsas eos suffocauit.]

Erat autem Ioannicius iste decus Anachoretarum sæculi huius & ornamentū, studiosissimus cultor sacrarum imaginum, cuius rei specimina haud vulgaria edidit, cū sæpius experiri accidisset. Inter alia autem illud plane memorabile, quod qui res ab eo gestas fidelissime eius temporis auctor prosequutus est, ait: Cuidam Senatori ægrotabat vna ex suis filiabus, membraq. ei erant soluta, cum esset pia, & Christianam seruaret religionem. Qui autem Sancti sororem duxerat vxorem, aduersus Christi imagines grauiter furebat, & in eas inuehebatur. Accedens autem beatus, illam quidem precibus & si-

IOANNICIVS INSEQVITVR ICONOCLASTAS ETIAM SIBI CONIVNCTOS.

E gno Crucis a graui morbo liberauit: hunc vero, cum admonens non posset persuadere, vt a graui illa abstineret insania, tradidit disciplinæ, & viscerum despecta cognatione, & sui sanguinis oblitus propter veram religionem, precibus eum oculis orbat. Ita zelus pietatis & verus Dei cultus gloriatur etiam contra ipsam naturam, & verum in Deum desiderium est validius necessitate cognationis: nam illam quidem etiamsi genere ad eum non attineret, quoniam tamen Christianam obseruabat religionem, a morbo liberauit; hunc autem etsi sororem duxisset in matrimonium, quoniam cum diuinis pugnabat imaginibus, visu priuauit; & æquum censuit, vt mali qui erant manifeste castigarentur pro ijs qui non cernebantur oculis.] sed de Ioannicio alia plura ad hæc spectantia, dicenda erunt inferius suis locis. Magna autem huic cum sancto Theodoro Studita interceßit familiaritas, & cum alijs præclari meriti Confessoribus, qui eum post reditum inuiserunt. quando id acciderit, inferius patebit.

THEODORI ET THEOPHANIS FRATRVM CERTAMEN SVB MICHAELE.

Sed agendum iam de duobus egregijs Confessoribus in Ponto exulibus, edicto Imperatoris iam liberatis, Theodoro videlicet & Theophane fratribus, Palæstinis, S. Sabæ cœnobij professoribus, quorum sub Leone certamina sunt superius recitata. Quid autem egerint sub Michaele, iam explicandum: Ab exilio & alijs malis relaxati veniunt in Regiam noui Imperatoris, qui præferebat se ex humanitate permisisse reditum: nam reuera cum impietate præcedenti nihil cederet, ei cedebat in persecutione. Atque illi quidem cum venissent in ciuitatem, & pietatem libere prædicassent, multos ex reliqua multitudine, & ex ipsis etiam magistratibus in suam adducunt sententiam, partim quidem per expositionem canonum, quos germanus frater Theophanes cecinit versibus; partim autem per orationum quoque oppositionem, quas magnus hic cõscripsit Theodorus. Verum enimuero cum tantam virorum virtutem non ferret Ioannes magus Aegyptius & Mambre sodalis (*ita sicut Theodorus Ioannem illum Antesignanum Iconomachorum auctor appellat*) tam aperte resplendere: eos includit in carcere.] hic igitur etsi Imperator a persecutione quiescere professus esset, tantum sibi sumpsit, vt contra eiusdem Imperatoris edictum ambos fratres libere loquentes in carcerem coniecerit.

Sed post hæc quæ sequuta sint prosequens auctor institutam orationẽ sic ait. Et postremo cum eis in sermone cõgressus, cum non posset aduersus illos decertare, sed (vt dicitur) capreã pugnam inire cum leonibus: eos vi rursus expellit e ciuitate, vt qui multũ posset apud Imperatorem, tum quod esset eiusdem sententiæ, tũ quod esset indutus habitu monastico, & quamdam præseferret pietatis speciem: per quam & Imperatorem & multos ex ijs qui gerebant magistratus decepit sceleratus, & indigne paulo post ascendit sedem Patriarchalem. At illi quidem sic expulsi ex ciuitate, extraneam regionem tamquam patriam videbant, propter Christum versantes in loco qui vocatur Sostenium.] vbi manserunt vsque ad obitum Imperatoris. consummatum autem eorum certamen sub eius filio Theophilo, suo loco dicturi sumus.

Contigit & tunc ipsum Theodorum ab vrbe eijci, atque alios fugari; quod testatur ipse Theodorus in epistola ad Patriarcham Hierosolymitanum. Siquidem hoc eodem anno Thomas Patriarcha Hierosolymitanus vbi accepisset, reddita Ecclesiæ pace, detentos exilio Confessores esse dimissos, & Theodorum esse profectum Constantinopolim: eidem congratulatus officij & amoris plenas ad eum litteras dedit. non extant illæ quidem, sed ex ijs quas ad eũ reddidit Theodorus tales fuisse conspiciuntur. sic enim istæ se habent [a].

a Theod. lib. 2. epist. 121. Cod. Colum.

THEODORI AD THOMAM PATRIARCHAM HIEROS. EPISTOLA.

Thomæ Patriarchæ Hierosolymorum.

Quanto humiles affecti fuerimus gaudio ex sapientissima qua nos per epistolam dignati estis allocutione: perspicere licet supremæ beatitudini vestræ, qui Apostolico gradu supereminentes, & fratris Domini per legitimam successionem personam agentes, vel nudo affatu honorare nos inglorios poteratis, nedum tantarum laudum fastigijs, a quibus nos tam longe absumus, vt pene arbitrari non ausimus de nobis dicta hæc a vobis fuisse, sed neque cuiuspiam e fortibus viris esse hæc encomia, vt diuinissimi Archipastoris nostri, cui vel omnis omnium laudationum iure congruat oratio. Enimuero qui aliter diuina æmulatio vestra & benignitas posset declarari? non paterni affectus indicijs patefacta, sicut & solis erumpens lux radijs sparsa diffunditur? qui aliter vnanimis & conspirans nobiscum sensus cognosceretur, non ab ijs discretus, qui ad aduersarios qualescumque fuerint, sponte confluebant? De quibus etsi temerarium sit, a nobis, æquum est loqui.] his subijcit qui superius alia occasione recitauimus his verbis.

QVERELA THEODORI DE PATRIARCHIS ALEX. ET ANTIOCHENO.

Quid hoc rei est, quod feruente hæresis persecutione, conueniebat sublimium sedium Antistites, tamquam spiritus adiutores, & Apostolicis consilijs plenos, fraterno animo cõmoueri, manumq. pro veritate certantibus compatiendo porrigere: Et si quid patitur (inquit [b]) vnum membrum, compatiuntur omnia membra, siue gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra, quia nimirum caput est totius Ecclesiastici corporis Christus verus Dominus & Deus noster. Quod sane Occidentis Apostolicus cum præstitisset, quantum profuerit, quid opus est loqui? partim quidem resistentium mentes summopere confirmans (vel exiguum quippe momentum vim & robur fessis & laborantibus addere solet) partim impiorum insolentiam a spiritu profecta reprehensione profligans. Quo quid esse potuit salutarius? At vero qui idem facere cum possent, minime præstiterunt, sed contrarium: dicere miser nequeo beatitudinis vestræ Angeli reuerentia, quanta illis debeatur reprehensio.

b 2. Cor. 12.

Verum

A Verum hæc (vt omnes audierunt) finem iam cœperunt, Deo bono funestum draconem exterminante, & quidem atroci morte & apostasiæ congruente. Nec tamen eo loco sunt præsentia, quem suspicata est: quoniam hiems quidem transijt, nondum tamen ver exoptatum, nisi quantum serenitas quædam affulget, & hæc per nebulam ab aurora. Sufficit enim opinor, imagine adumbrari orationem: quia nec doceri opus eximiam prudentiam vestram, neque ego, si tempus permitteret, clariora proferrem. Hæc causa fuit, vt sacri apices vestri nihil profecerint. Qui enim proficerent, nobis in hunc locum procul ab vrbe proiectis, vti alijs quoque alio fugatis?

Itaque nec collectæ, quemadmodum cupiebamus, factæ sunt, præter eam de qua inpitacio inserto indicatum est, ijs qui contulerunt, accepisse potius quam dedisse gratiam profitentibus, quod digni fuerint, qui sanctissimis locis communicarent, in quibus magnum pietatis mysterium peractū est, Deus in specie nostra apparens. O ineffabile prorsus miraculum! Quem quidem etiam pictura expressum, paterna traditione, seu diuino præconio, nos, vel potius terra vniuersa, confitemur & adoramus, ab ipsis prædicationis carceribus & initijs. Aliter enim non confitemur Christum, sicut vos beatissimi docetis. negant vero Iudæorum more diri nominis Iconomachi tamquam a malo dæmone agitati. Quem tu ipsum Deum flectentibus precibus propitium reddas, o diuinum & sacrum caput! vt populi seductricem hæresim auertat, Fideiq. Orthodoxæ solem attollat. Deinde vt nos minimos filios tuos foueat, beatissimi Patris & Præsulis nostri Nicephori vestigijs adhærentes. Faxit. Deseruientes vobis Patres, laudatosq. fratres nostros, ego & frater meus Thessalonicæ Deo carissimus Archiepiscopus plurimum salutamus. ex sancta enim facie tua ante pedes tuos magis benedici ambos & quotquot nobiscum
C sunt, dicere congruentius.] hactenus ad Thomam Patriarcham Hierosolymorum Theodorus.

DE COLLECTA PRO LOCIS SANCTIS HIEROSOLYMORVM.

Hic idem pariter annus, numeratur primus [a] Habdarraghman Regis Sarracenorum in Hispania, cuius primordijs Cordubæ, vbi sedem Regni fixerat, coronati sunt martyrio Adulphus & Ioannes, quorum glorioſum agonem latissime scripsit Sperain Deo Abbas. testatur id quidem S. Eulogius [b] in suo Memoriali Sanctorum, eiusdem temporis scriptoris. ait enim: Artemia & ipsa summæ sanctimoniæ femina geminum pignus per martyrialem obitum olim cælo præmiserat, Adulphum scilicet & Ioannem, qui in primordio Regni principis huius vtiliter de hoste triumpharunt, quorum instar siderum cæli, gesta micantia ad emolumentum Ecclesiæ sanctæ & exemplum debilium senex & magister noster atque illustrissimus doctor, de quo in libro primo meminimus, beatæ re-
D cordationis & memoriæ Sperain Deo Abbas latiori stylo composuit.] hæc Eulogius. Sed perierunt adeo insignia Martyrum monumenta. Fuerunt isti primitiarum manipuli a nobili Ecclesia Cordubensi oblati Domino, quos ingens sequuta messis Martyrum falce Sarracenorum obtruncatorum, de quibus suo loco dicturi sumus.

[a] *Ambros. Moral. in Schol. ad Eulog.*

[b] *Eulog. in Memorial. Sanct. lib. 2. c. 8.*

PRIMITIAE MARTYRVM CORDVBENSIVM.

Hoc eodem anno reddunt Annales Francorum in rebus gestis Ludouici Imperatoris motus Fortunati Gradensis Patriarchæ maiestatis rei. Quales isti fuerint, sic accipe ab eorum auctore Ludouici domestico: Fortunatus Patriarcha Gradensis cum a quodam presbytero suo nomine Tiberio apud Imperatorem, fuisset accusatus, quod Lindeuuitum ad perseuerandum in perfidia qua cœperat, hortaretur, eumq. ad castella sua munienda, artifices & muratios mitteudo iuuaret, & ob hoc ad Palatium ire iuberetur. Primo velut iussionem impleturus in Istriam profectus est. Inde simulato reditu
E ad Gradum ciuitatem, nullo suorum, præter eos cum quibus tractauerat, suspicante, nactus occasionem, clam nauigauit, venienſq. Iaderam Dalmatiæ ciuitatem, Ioanni Præfecto prouinciæ illius, fugæ suæ causas aperuit. qui eum naui statim impositum, Constantinopolim misit.] hæc de Patriarcha Gradensi.

FORTVNATVS EPISC. GRADENSIS FVGIT CONSTANTINOPOLIM.

Quod igitur hic maiestatis reus dictus sit Fortunatus apud Ludouicum Imperatorem, & vt vitaret, ne in eius manus incideret, fugerit Cōstantinopolim: possumus intelligere, ipsam Gradensem ciuitatē fuisse tunc sub dominio Ludouici Imperatoris, perseueraſſeq. eo statu, quo Carolus eius pater reliquerat. Etenim vt in eiusdem Caroli Magni testamēto apparet, quod in fine vitæ ipsius recitatur ab Eginhardo, inter Archiepiscopatus in prouincijs positos Carolo subiectis, numerantur Forumiulij & Gradus Ecclesiæ. Per Forumiulium autem intelligendum esse Aquileiensem Patriarchatū, satis superq. dictum est superius, vbi actum est de Foroiulio ciuitate, deq. Paulino Patriarcha Foroiuliensi. Pa-

DOMINIVM FRANCORVM.

rebant

rebant namq. Imperatori omnes illæ prouinciæ. nam Eginhardus qui fuit eidem Caro- A
lo a secretis, & quæ vidit scripsit, dum describit eiusdem Imperatoris dominium & regiones quas suo subiecit Imperio, istas numerat post alias recensitas prouincias, Istriam, Liburniam,& Dalmatiam, exceptis, inquit, maritimis ciuitatibus, quas ob amicitiam & iunctum cum eo fœdus, Constantinopolitanum habere permisit.] hæc ibi. Præterijt ista Sabellicus, vel potius præterierunt ipsum ista.

Quod autem ad eumdem Fortunatum Patriarcham spectat, mansit biennio Constantinopoli, vsque ad annum Redemptoris octingentesimum vigesimum quartum: tunc vero occasione legationis missæ a Michaele ad eumdem Imperatorem Ludouicum, ipse cooptari inter eosdem Legatos curans, eo nomine sibi parauit securitatem apud Imperatorem, vt suo loco dicturi sumus.

B

IESV CHRISTI ANNVS 822. PASCHALIS PAP. ANNVS 6. LVDOVICI MICHAEL. BALBI 9. 2. IMPP.

OCTINGENTESIMVS vigesimus secundus annus adest, Indictione decimaquinta notatus, quo Ludouicus Imperator cum semel inflictũ ex morte Bernhardi Italiæ Regis, eius nepotis,& ex alijs quæ peccasset in fratres, atque cognatos, conscientiæ vulnus numquam sanare potuisset, quod ex eorum memoria in dies acerbius recrudesceret, eo quod eius neci causam dedisse videri posset, dum non indulsisset sponte venienti atque suppliciter veniã deprecanti (sicut est sententia Dauid dicẽtis: [a] Conuersus C
sum in ærumna mea dum configitur spina) ad remedium consequendum ipse se, volens, libensq. subiecit publicæ pœnitentiæ, quæ ab Ecclesia quã rarissime, nec nisi magna vrgente causa, irrogari priuato licet alicui consueuit. Sed quod magis eius ea in re commẽdat erga Deum pietatẽ & aduersus peccatũ odium implacabile, illud fuit; quod non satis sibi visum præ foribus alicuius Ecclesiæ coram ciuitatis vnius populo eamdem publicam agere pœnitentiam, sed in generali conuentu quem ob eam causam indixit, ad quem Episcopi conuenirent, Principes & magistratus, & alij qui denso agmine adesse consueuerunt, exhibere se voluit. At quæ de re tanta domesticus qui aderat scriptor rerum gestarum eius habeat, licet breuiter quæ sunt acta recensẽat, videamus, qui ait.

LVDOVICVS IMP. IN MAGNA SYNODO PVBLICAM AGIT POENITENTIAM.
[a] *Psal.* 31.

Anno hunc sequenti (*hoc ipso scilicet*) Imperator conuentum generalem coire iussit in loco cuius vocabulum est, Attiniacus. In quo conuocatis ad Concilium Episcopis, Ab- D
batibus, spiritualibusq. viris, necnon Regni sui proceribus, primo quidem fratribus reconciliari studuit, quos inuitos attonderi fecerat; deinde omnibus quibus aliquid læsuræ intulisse videbatur. Post hæc palam se errasse confessus, & imitatus Theodosij Imperatoris exemplum, pœnitentiam spontaneam suscepit tam de his quam quæ in Bernhardum nepotem proprium gesserat. Et corrigens si quid talium vel a se, vel a patre suo gestum reperiri alicubi potuit, etiam plurimarum eleemosynarum largitione, sed & seruorum Christi orationum instantia, necnon propria satisfactione adeo diuinitatem sibi placare curabat, quasi hæc quæ legaliter super vnumquemque decurrerant, sua gesta fuerint crudelitate.] habent eadem veteres Annales, & alij ferme omnes, qui res Francorum scriptis sunt prosequuti.

Sed quibus ritibus eadem tum ista publica soleret fieri pœnitentia, in eiusdem Impera- E
toris Capitularibus hæc scripta reperiuntur: [b] Vt pœnitentes tempore quo pœnitentiam petunt, impositionem manus super caput & cilicium a sacerdote, sicut vbique constitutum est, consequantur.] & sequenti capite: Omni tempore ieiunij manus pœnitentibus a sacerdotibus imponuntur.] & inferius: [c] Criminalia peccata multis ieiunijs & crebris manus sacerdotis impositionibus, eorumq. supplicationibus iuxta canonum statuta placuit purgari: ita vt nemo sine manus impositione Episcopi aut eius iussu alicuius presbyteri se credat a suis facinoribus absolutum &c.] probat hæc enim tam ex veteri legem quam etiam Euangelica. Et inferius de ijsdem sequenti capite: [d] Vt secundum formam canonum pœnitentibus detur pœnitentia; ac prius eos a communione suspensos ad officium Ecclesiæ excubare faciant, & inter reliquos pœnitentes ad manus impositionem crebro recurrere, expleto autem satisfactionis tempore, sacerdotali prece per manus

[b] *Capitul. lib. 5. c. 58. 59.*

[c] *Eod. lib. c. 62.* QVIBVS RITIBVS AGI IPSE IVSSERIT PVBLICAM POENITENTIAM.
[d] *Eod. lib. c. 63.*

impoſi-

A impositionem iuxta ordinem sacramentorum & canonum reconcilient pœnitentes, & sacra communione confirment.]

His ipsis canonibus pœnitentialibus, quos alijs seruandos proposuit, quis dubitet seipsum adeo contritum dolore cordis subijcere voluisse? Sed & de temporis diuturnitate eiusdem pœnitentiæ publicæ, accipe quod in ijsdem Ludouici Capitularibus pariter inditum [a] habetur.

[a] *Eod. lib. c. 71.*

Qui pœnitentiam publice gerunt, debent vnum annum esse cum cilicio inter audientes, vel vsque ad magnum diem, *nempe quintam feriam maioris hebdomadis, qua reconciliantur pœnitentes*: & populo quando intrat in Ecclesiam, profusis lachrymis veniam postulare; precariq. qualiter septem annorum pœnitentia agatur cum humilitate, vt pro eis dignentur orare. Tribus vero annis subiaceant inter pœnitentes manibus sacerdotum in
B loco retro ostium Ecclesiæ pœnitentibus constituto, & seorsum, infra ipsam tamen Ecclesiam secluso: populo tamen iam non in terram prostrati, sed vultu & capite humiliato, humiliter & ex corde (vt supra dictum est) veniam postulent, & pro se orare exposcant. Duobus vero annis oblationes modis omnibus non sinentur offerre, sed populo tantummodo in oratione socientur, vt perfectionem septimo in cœna Domini consequantur anno, id est, Episcopi, vel eius iussu, si ipse abest, aliorum sacerdorum manus impositionem, absolutione sacerdotalium precum, communionis Catholicæ gratiam recepturi. In his vero septem annis multipliciter ieiunijs & orationibus, fletibus, & eleemosynarum (prout melius potuerint) exhibitionibus & lachrymis persistant. Et ne vlterius eis talia contingant, admodum caueant, dicente Domino: [b] Vade & noli amplius peccare.] hæc ipse ex antiquis canonibus exscripsit. An autem aliqua ipse dispen-
C satione sit vsus, affirmare non audemus, cum præsertim sciamus fuisse sacrarum legum obseruantissimum, quas & alijs cunctis proposuit obseruandas.

[b] *Ioan. 5.*

De eodem hoc Attiniacensi conuentu idem Ludouicus meminisse visus est, cũ postea Episcopos admonuit, vt qui ea neglexissent, perficere non prætermitterent: nam ibi post alia hæc ait: [c] Scholæ sane ad filios & ministros Ecclesiæ instruendos vel edocendos, sicut nobis præterito tempore ad Attiniæ cum promisistis & vobis iniunximus: in congruis locis, vbi necdum perfectum est, ad multorum vtilitatem & profectum, a vobis ordinari non negligantur.] Absoluto eodem Attiniacensi conuentu, tradunt ijdem qui supra auctores, Ludouicum Imperatorem misisse in Italiam Lotharium suum filium, adiunctis eius lateri viris religiosis, quorum arbitrio res posset componere ac moderari.

[c] *Capitul. lib. 2 cap. 5.*

D Sed cur hoc potius anno de admissis culpis pœnitentiam egerit Ludouicus: ex Paschasio [d] Ratberto huius temporis scriptore, qui res gestas S. Adelhardi scriptis est prosecutus, possumus intelligere. Acciderat enim, vt qui ante septennium S. Adelhardus Corbeiæ in Gallia Abbas, idemq. consobrinus Caroli Magni (de quo superius dictum est) ab eodem Ludouico quibusdam calumnijs circumuentus exulare sit iussus: postliminio restitutus, ipsum libere monens, ad id agendum prouocauerit Imperatorem: qui & ex eo nimio est afflictus dolore, quod in virum sanctissimum adeo enormiter deliquisset. Sed accipe hæc a Paschasio, qui hæc ait de ipso, postquam est in Palatium reuocatus:

[d] *Apud Sur. die 2. Ianuar. to. 1.*

S. ADELHARDVS REVOCATVS AB EXILIO.

Apparuit autem, inquit, illico nudata insipientia, quæ tegebatur pallio caliginis, & factus est stupor nimius, qui Senatum populi ad tantam ineptiam deduxisset. Qui comperto non parum eos inuidia fuisse delusos, duxerunt in irritum pene quicquid per hoc
E tempus, vt eis visum est, argumentose tractauerant. Soluitur itaque ceu multorum captiuitas, eorum maxime qui regio pollebant semine. Redditur in vno libertas omnibus, quocumque in loco tenerentur, nisi quos vita prius mors priuarat. Tum deinde quorumdam tonsura propter furoris sæuitiam illata, transijt ad coronam, & dant Deo sponte, quod dudum inuiti quasi ad ignominiam susceperant. Quid plura? Ipse glorioſus Imperator publicam ex nonnullis suis reatibus pœnitentiam suscipiens, factus est omnium humillimus, qui quasi regali electione sibi pessimus persuasor fuerat, vt quorum oculi offenderant in delicto, satisfactione regia sanarentur, præsertim quod eius velle cunctos considerare, eiusq. nolle conspicere, manifestum non ambigitur. Sed nisi reuersus esset veritatis assertor, interea minime patuisset, quo lethargico spiritu premerentur.] Subdit etiam quomodo idem fuerit auctor eidem Ludouico Imperatori, vt in expiationem delictorum admissorum Corbeiam in Saxonia erigeret monaste-

QVIS AVCTOR PVBLICAE POENITENTIAE LVDOVICO.

rium,

rium, a Corbeia Galliæ cui inseruierat Abbas nomen accipiens, cui & idem Adelhardus præficeretur Abbas. A

Hoc namque anno iacta esse fundamenta Corbeiæ Saxoniæ æque Lambertus affirmat, sequenti vero Adamus, dum ait: [a] Anno trigesimotertio Villerici Bremensis Episcopi, nouam Corbeiam in Saxonia ædificatam, quem constat sedere cœpisse anno Domini septingentesimo octogesimo octauo, qua ratione sequenti anno, eamdem cœptam ædificari dicendum erit. Ex quibus redarguendi sunt ij, qui in alia tempora ab ijs diuersa proponunt. Fuit autem aliquamdiu idem monasterium schola sanctissimorum virorum, inter quos primus enituit S. Ansgarius Apostolus Sueuorum atque Danorum, reliquorumq. interiorum Germanorum, de quo inferius plura dicturi sumus.

[a] *Adam. lib. 1. cap. 15.*

CORBEIAE MONAST. IN SAXONIA QVANDO AEDIFICATVM.

Porro haud diutius senex sanctissimus superuixit, sed in eodem monasterio spiritum Deo reddidit, cuius sepulchrum eiusmodi exornatum est Epitaphio. B

Hic iacet eximius meritis venerabilis Abba
Noster Adelhardus, dignus honore senex.
Regia prosapies, paradisi vere colonus:
Vir caritate probus moribus atque fide:
Quem dum sub tumulo recolis tu quisque viator
Cerne quid es, quid eris, mors quia cuncta rapit.
Nam post octauas Domini, hic carne solutus
Succedente die, astra petiuit ouans.

] At de his satis.

Quod ad res pertinet Orientis, hoc anno obsidione laborauit Constantinopolitana ciuitas, Thoma Tyranno præstringente eam. Quomodo se ista habuerint, ex antiquioribus quos citat historicis exacte Cedrenus descripsit. Quod ad tempus spectat, cœpta est (vt dictum est anno superiori) obsideri ciuitas mense Decembri decimaquinta Indictione; ipsa autem modo propior, modo longior perseuerauit spacio vnius anni, vt ex eiusdem Michaelis Imperatoris litteris constat datis ad Ludouicum Imperatorem, vbi & res gestæ ab eodem Thoma cum recensentur, reddituri sumus eas inferius suo loco: modo satis hic quam breuissime de sceleratissimo homine summatim ista referre. C

CONSTANTINOPOLITANA CIVITAS OBSESSA.

Hic namq. ex obscurissimo homine, famuloq. viri Senatorij Constantinopoli, ob pœnæ metum ob inuasum thorum eius, factus est transfuga ad Sarracenos, vbi ad viginti-quinque annos, eiurata Christiana Fide permansit. Postea vero rediens ad Romanos, se Constantinum finxit esse, filium Irenæ Imperatricis, eaq. arte comparasse sibi perditissimorum hominum cœtum, quo sub Leone Armeno occupauit Armeniam & alias regiones. Creato vero Michaele Imp. maioribus copijs simul collectis, diuersarum gentiū Romani Imperij inimicis Constantinopolitanam ciuitatem obsedit, locaq. complura munita cœpit; comparataq. classe, terra, mariq. Constantinopolim strinxit. Verum & adiunxit sibi Gregorium consobrinum Leonis Imperatoris, sed diffidentia obortā, eum necauit. Præsto autem in hoc bello fuit Michaeli Rex Bulgarorum sponte auxilium impendens, qui Thomam cum suo exercitu profligauit, quem Imperator postea fugientem Hadrianopolim a ciuibus deditum viuum cœpit. Similiter & filium eius adoptiuum Anastasium exmonachum, qui in Biziæ præsidium confugerat, quod traditum ab oppidanis in potestatem accepit. Hos mutilatos manibus & pedibus, lento supplicio Imperator perire voluit. Finem hunc tamdem accepit infausta Thomæ tragœdia. D

QVALIS THOMAS TYRANNVS.

Fuit hoc item tempore ingens terræmotus, quo dirutis muris castelli cuiusdam Parij nominati, potitus est Imperator, qui tot felicibus successibus elatus, magis magisq. in sua se stabiliuit impietate, ratus nimirum se recte credere, cum Deus aduersus Imperij perduellem adeo immanem atque tremendum hominē sibi ita præsto fuisset. Verum tantam cladem per Tyrannum in Romanum Imperium illatam, & alias cælitus a Deo irato modis diuersis immissas, nonnisi in vltionem perfidiæ accidisse, qui sanioris fuere mētis intellexerunt. nam accipe quæ in hanc sententiam in Annalibus a Cedreno dicuntur: Neque vero malorum impetus hoc modo cessaturus erat: sed cum duæ continentes, Europam dico atque Asiam, veluti caput & cauda, diuinitus castigarentur (tametsi id non intelligerent) ira Dei eis cædes, incendia, terræmotus, latrocinia, ciuiles turbas, vrbium inexpectata excidia, signa in cælo & in aere immittente: tamdem miseras quoque insulas veluti medium corporis (quo nulla eius pars plagis careret) mala inuase- E

CLADES QVIBVS HOC ANNO ROMANVM QVASSATVM EST IMPERIVM.

runt.

A runt. Sed nimirum corrigi non poterant, qui Dei hominis formam adorandam negarent.] Cognouit & ista magnus Theodorus Studita, qui in epistola ad Leonem anno sequenti conscripta antequam penitus bellum confectum esset, de his quæ a Deo irato immissa sunt mala & ostensa prodigia, agit. scies ea cum eamdem epistolam suo loco anno sequenti reddemus.

Sic igitur obsidio ciuitatis anno superiori mense Decembri cœpta, hoc anno eodem tempore desijt, verum haud cessauit bellum, quousque Thomas ipse cum filio perijt, atque ciuitates & castella quæ ab Imperatore desciuerant capta sunt, adeo vt bellum vsque ad finem sequentis anni ad secundam Indictionem inchoatam perductum sit, vt patet ex litteris eiusdem Imperatoris Michaelis iam bello peracto conscriptis Indictione secunda ad Ludouicum Imp. TEMPVS OBSIDIONIS.

B Quo autem tempore bello ciuili laboraret Constantinopolitana ciuitas, Sarracenos qui erant in Hispania inuasisse ac obtinuisse Cretam insulam, Græcorum Annales testantur, ibiq. Cyrillum Gortinæ Episcopum, quod Fidem Christianam negare nollet, glorioſum subijsse martyrium tradunt. Verum cum tam Græcorum Menologia quam Latina Martyrologia Cyrilli martyrium referant ad tēpora siue Decij, siue Diocletiani, nihil est quod hoc asseri possit. Ceterum Sarraceni potiti insula, vt eam retinerent, monachi vsi consilio, in loco tuto, Candace nominato, vrbem munitā erexerunt, ex qua vniuersæ insulæ dominarentur. Factumq. ex hoc est, vt loco Cretæ, insula Candax cœperit nominari, atque sic cœpta vulgo Candia dici. habet ista de loco munito Cedrenus. CRETA INSVLA INVASA A SARRACENIS HISPANIARVM.

IESV CHRISTI ANNVS 823. PASCHALIS PAP. ANNVS 7. LVDOVICI 10. MICHAEL. BALBI 3. IMPP.

C SEQVITVR Christi annus octingentesimus vigesimustertius prima Indictione signatus, quo Lotharius Cæsar Romam veniens a Paschali Romano Pontifice coronatus est Imperator. De his autem auctor eius æqualis in Ludouici Imperatoris vita hæc habet: Interea Lotharius filius domini Imperatoris, cum, sicut supra dictum est, a patre in Italiam missus esset, & secundum virorum qui cum eo missi erant consilium, opportunitates negociorum ordinasset, & quibusdam perfectis, quibusdam adhuc infectis de singulis respondere, & ad patrem de reditu cogitaret: rogatu Paschalis Papæ LOTHARIVS CORONATVR ROMAE A PASCHALI PONTIFICE.

D Romani, imminente sanctæ Paschæ solemnitate, adijt, atque ab eodem carissima ambitione susceptus, ipso sancto die apud S. Petrum diadema Imperiale cum nomine Augusti suscepit: post hæc cum Papiam venisset, aliquantisper necessitatibus semet impedientibus, ibidem moratus est; & sic ad patrem mense Iunio peruenit.] Sed quæ interea turbæ sequutæ sunt Romæ, ab eodem auctore sic accipe.

Sub hoc tempore, dum videlicet autumnali tempore in Compendio ageretur, perlatum est Imperatori, Theodorum Primicerium S. R. E. & Leonem Nomenclatorem luminibus priuatos ac deinde decollatos in domo Episcopali Lateranensi. Inuidia porro interfectoribus innascebatur, eo quod diceretur ob fidelitatem Lotharij eos qui interfecti sunt, talia fuisse perpessos. In qua re fama quoque Pontificis lædebatur, dum eius consensui totum adscriberetur. Imperator autem dum ad hanc rem enucleatissime in- DE ROMAE OCCISIS LVDOVICVS MONETVR.

E uestigandam, Adalungum Abbatem monasterij S. Vedasti, & Humfridum Comitem mittere curaret; Paschalis Missi superuenerunt Ioannes Episcopus Siluæ candidæ, & Benedictus Archidiaconus Sanctæ Ecclesiæ Romanæ, accusationi opponentes excusationem, & super ista Imperatori examinationem offerentes.

Quibus auditis & cū congruo responso remissis, Missos destinatos, vt iussum fuerat, Romam ire præcepit, inuestigaturos de dubijs veritatem. Ipse autē, vt visum est, singulis in locis moratus, constituto tempore (id est, Kalendis . . . ad Compendiū venit, *vbi scilicet indixerat hoc anno conuentum*. In quo Placito Legati Romam missi redierunt, nuntiantes quod Paschalis Papa ab interfectorū nece se cum plurimis Episcoporū sacramento purgauerit, interfectores autem nequaquā exhibere potuerit. Sed & eos qui interfecti sunt, meritis exigētibus talia perpessos asseuerauit. Simulq. secū præsentabant Missos ab Apostolico directos similia proferentes. Nomina Legatorum sunt Ioannes Episcopus Siluæ LEGATIO PASCHALIS AD LVDOVICVM IMP.

candidæ, Sergius Bibliothecarius, Quirinus subdiaconus & Leo Magister militum. Imperator ergo natura misericordissimus, occisorum vindictam vltra prosequi non valens, quamquam multum volens, ab inquisitione huiuscemodi cessandum existimauit, & cum responsis congruis Missos Romanos absoluit.] hactenus auctor in vita Ludouici. Eadem reliqui eiusdem temporis auctores. Inter quos qui ad Aimoinum adiecit Appendicē, ait interfectos damnatos esse a Paschali Pontifice reos maiestatis, & interfectores fuisse ex familia S. Petri ab ipso Paschali defensos: ob idq. ipsum in suspicionem adductum fuisse Paschalem; verum patuit, fuisse ipsum Pontificē eius cædis innocentissimum. A

Sane quidem in tanto Pontifice ob insignia merita virtutum electo, & in administratione adeo pio, nefaria ista locum habere potuisse, haud facile quis prudens admiserit, cum præsertim eo sanctitatis culmine esset euectus, vt ingentia quoque miracula palam ediderit, & inter alia celebre illud quod recitat Anastasius verbis istis: Sed neque silentio (inquit) prætereundum esse arbitramur, quod eodem tempore diabolica operante versutia, per quorumdam gentis Anglorum desidiam ita est omnis illorum habitatio, quæ eorum lingua, Baxus dicitur, flamma ignis exundante combusta, vt nec etiam vestigia pristinæ habitationis in eodem loco inueniri potuissent, vt & ex ijsdem incendijs pene tota porticus quæ ducit ad basilicam principis Apostolorum deuastata sit. Et dum hæc ter beatissimus Pontifex, quasi hora noctis conticinio persensisset: subito propter honorem Ecclesiæ beati Petri Apostoli, atque tantam peregrinorum deuastationem, nudis pedibus, discalceatus pedester cucurrit. Cui tanta omnipotentis Dei in eius aduentu misericordia affuit, vt locum in quo primum idem coangelicus Pontifex constitit, nequaquam vlterius impetus ignis transgredi potuerit, sed ipsam Dei clementiam exorando, & multitudine fidelium quæ aderat cooperante flamma ignis, Deo miserante extincta est, sicq. peractum est, vt totius noctis spacium vsque ad auroram perseuerans, in eodem loco perstiterit. Vnde postmodum ter beatissimus Pontifex miseratus illorum peregrinorum inopiam, quæ ob desidiam & diabolicam fraudem irrepit, tanta dona, tantaq. beneficia (sicut semper solitus erat, in eorum necessitatibus) impertiuit in auro atque in argento, tam vel indumentis, quam in alimentis omnibus, vberius ministrabat. Sed & lignorum copia eorum domicilia sicut antea fuerant restaurauit. Porticum etiam quæ ob eamdem cladem vastata est, decentius quam fuerat, & melius firmissime restaurauit.] hæc de his Anastasius. B

A PASCHALI PAPA EXTINCTVM INCENDIVM.

Porro hoc eodem anno etiam sicut in Oriente, in Occidente crebra visa atque audita prodigia, ex terræmotibus inusitatis, ex igne de cælo lapso, ex quo factæ sunt conflagrationes locorum, pluuia lapidum cum grandine admixtorum, inusitatis fulminibus, pestilentiaq. hominum & animalium; habitumq. est præterea loco prodigij, quod puella vnius ferme anni spacium sine cibo transegerit. His addimus quæ habentur apud Aimoinum & alios: quod in territorio Comensi in vico Grabadona, in Ecclesia S. Ioannis Baptistæ imago S. Mariæ puerum Iesum suo gremio continētis ac Magorum munera offerentium in absside eiusdem Ecclesiæ depicta, atque ob nimiam vetustatem iam pene abolita, tanta claritate per duorum dierum spacia effulsit, vt omnem splendorem nouæ picturæ suæ venustatis pulchritudinem cernentibus penitus vincere videretur. Magorum tamen imagines, præter munera quæ offerebant, minime claritas illa irradiauit.] hæc ibi. eadem quoque sæpe citatum Francorum Chronicon. C

DE PRODIGIIS IN OCCIDENTE VISIS.

Quæ quidem, quod ad sacram imaginem spectat, haud ociose facta videri potuerunt, sed ad confutandos eos qui in Gallijs etiam adorandas esse sacras imagines minime consenserunt, in quem errorem Ludouicum etiam Imperatorem pertrahere, si licuisset, sunt conati, vt inferius suo loco dicetur. Modo autem quæ in tantis prodigijs ad placandum iratum numen sint facta dicamus. De his agens auctor qui vitam scripsit eiusdem Imperatoris, hæc addit: Imperator crebro fieri ieiunia, orationumq. instantia, atque eleemosynarum largitionibus Diuinitatem per sacerdotum officium monebat placandam, certissime dicens, per hæc portendi magnam humano generi futuram cladem.] hæc in conuentu apud Compendium habito, in quo redeuntes Roma Legatos excepit. D

QVIBVS EXPIATIONIBVS OFFENSVM NVMEN PLACANDVM.

Quæ autem facta fuerit precum indictio, cum subsequens pestis, fames, & alia mala clades vexaret Gallias, ex Capitularibus Francorum accipe. sic enim se habet[a]. E

Capitulare qualiter institutum est in hoc Episcoporum conuentu, id est, vt vnusquisque

[a] *Capitul. lib. 5. cap. 136.*

A que Episcopus tres Missas & tria psalteria, vnum pro domno Rege, & alium pro exercitu Francorũ, tertium pro præsenti tribulatione faciat. Presbyter Missas tres, monachi & monachæ & canonici, vnusquisque psalteria tria, & biduanas omnes faciant, tã Episcopi, monachi & monachæ atque canonici atque eorum infra casati homines vel qui potentes sunt. Et vnusquisque Episcopus, Abbas & Abbatissa qui facere potest libram donet de argento, aut eam valente in eleemosyna: mediocres vero dimidiam librã, minores vero sol. quinque: Episcopi, Abbates & Abbatissæ pauperes famelicos quatuor pro ista strictitate nutrire debeant vsque tempore messium. & qui tantum non possunt, iuxta quod possibilitas est aut tres, aut duos, aut vnum. Comites fortiores libram de argento, aut eam valente donent in eleemosyna, mediocres vero mediam libram. Vassus dominicus de Casatis CC. mediam libram. de casatis C. solid. quinque de quinquaginta vnciam vnam, & B faciant biduanas, atque eorum homines, atque eorum Casati qui hoc facere possunt. Et qui redimere ipsam triduanam voluerit, fortiores Comites vncias tres, minores denarios triginta, minores solidum vnum, & de pauperibus famelicis, sicut supradictum est, ipsi faciant. Hæc omnia (si Domino placuerit) pro domno Rege & exercitu Francorum & de præsenti tribulatione Missa S. Ioannis sint completa.] hactenus ibi quæ recensuisse voluimus in exemplum publicarum expiationũ, quæ ab ipso Imperatore per Episcopos indici solebant, cum vexationes populorum ingruerent. Ceterum harum omnium cælitus immissarum cladium meminit Einardus [a].

Hoc ipso anno concessione Paschalis Papæ Ebbo Archiepiscopus Rhemensis ad Danorum conuersionem profectus est, eiq. Halitgarius adiunctus. ita Rhemensis Eccles- *a Einard. in Marcellino & Petro lib. 3. c. 13. apud Surium. tom. 7. die 2. Iunij.*
siæ canonicus Adam, qui de his hæc habet: In diebus illis scribitur quod Ebbo Rhe- EBBO ARCHI-
C mensis Episcopus, cum de salute Gentium religionis studio . . . legationem ad Gen- EPISC. RHE-
tes cum Halitgario suscepit a Paschali Papa, quam postea noster Ansgarius diuina opi- MENSIS PRAE
tulante gratia feliciter peregit.] post biennium scilicet vt suo loco inferius dicetur. DICAT EVAN-
GELIVM DA-
NIS.

Quod ad res spectat Orientales, hoc ipso anno, cum adhuc etiam bello ciuili Imperium fluctuaret, post obsidionem vrbis Constantinopolitanæ Michael veritus ne accessione Orthodoxorum partes Thomæ excrescerent in immensum, astuto consilio conci- STVDET IMP.
liare in Ecclesia pacem magno studio videri voluit laborare; cuius rei gratia inter se mu- CONCILIARE
tuo de his agere Orthodoxos & hæreticos vna conuenientes suadere conatus est, refra- IN VNVM CA-
gantibus omnino Catholicis, quod id canones prohiberent: qui tamen ad pacem in Ec- THOLICOS ET
clesia sanciendam, quid opus sit facto, per Theodorum Studitam litteris scriptis ad HAERETICOS.
Leonem Sacellarium docuerunt. Extant ipsæ quidem, quibus primum de statu rerum *b Theod. lib. 2. epist. 129. Cod. Colum.*
D præsentium agitur. sic enim se habent [b].

Leoni Sacellario.

Ingenti gratiarum & responsionum quas debemus, nomine obstricti, paruam quamdam debiti partem reddere nos censemus per litteras ad laudatissimam ac desideratissimam sanctitatem tuã ab humilitate nostra exaratas. Nam & nunc Siluani fratris causa quid respondebimus. *Primum quidem*, quod cum eum in conspectum tuum admiserit Deo cara anima tua, quasi vnum ex familiaribus, mellea affabilitate, hilariq. vultu cum abiecto colloquens ac tractans. Deinde quod de rebus nostris, qui peccatores sumus, QVAM MA-
ita sciscitata sit, & de vtriusque nostrum corporis infirmitate, & alijs modis suæ in nos GNO AMORE
caritatis affectum ostenderit, adeo vt diceret: Ego in suspicionem apud eos, qui in vos PROSEQVERE-
male affecti sunt venio, quod Studiota sim; & deprecaretur, ne tanti amoris coniunctio DITAE MONA-
E vmquam labefactaretur. Hæc nos omnia deuinxerunt, & magis magisq. in sincera dile- CHOS.
ctione confirmarunt, vt hæc verba vsurparemus: Numquam o Domine vniuersorũ, obliuisci nos sinas egregij benefactoris, fidi, vnanimis, probati amatoris, sacri hominis, per omnia & in omnibus tutoris ac patroni, heriq. & domini nostri, sed hæreat in nobis infixus amor etiam post mortem, vnaq. in futuro sæculo comitetur, quando nos inuicem cognituros speramus, & congratulaturos ijs qui spiritus nutu nos amarint.

Verum hinc egrediens oratio, in duplici, si iubes, argumento versabitur. In priore itaque, qui sensus tuus fuerit, domine, idem & noster erit. Sic igitur ordiamur. Phoniscus postquam victus fuerit, debitas legibus pœnas dabit. nunc autem ciuile bellum adest, quod sicut alia iræ diuinæ signa, terræmotus, & fames, eluuiones maris, atque in- DIVERSA
cendia, ad correptionem nostram a Deo excitatum est, & populi vim, quanta perijt, tan- IRAE DIVI-
tam absumpsit. Postquam ergo misertus Dominus plagam repressit, minime vult super- NAE SIGNA.

stites perire: alioqui communem omnium cladem, quemadmodum diluuij tempore in- A
duxisset. Quid igitur? seruari vult eos qui relicti sunt, & venia dignos fieri. Ait enim
a Iac.6. in Euangelijs, [a] dimittite & dimittetur vobis, & beati Pauli voce: [b] Nullus malum vlli
b Rom.12. pro malo reddat, sed quod bonum est, sectamini semper tum inuicem, tum in omnes. At
non sine mulcta. Nam & Caim cum fratrem occidisset, multiformem & celebratam
pœnam merito subijt. pœnam quoque a se ipso repetijt Lamech, & Absalom qui Am-
c 2. Reg. 14. mon fratrem necarat, a patre, iuxta Thecuitidis [c] problema, nequaquam cæsus est; nec
Absalomi parricidam suum occidi volebat idem Dauid, sed neque eos qui cum eodem de-
fecerant, post belli finem perimi iussisse, proditum est. Ac de his hactenus veluti com-
pendio. Misericors enim Deus per castigationes, id est, exilia, carceres & similia, pœni-
tentiam ab illis tota vita vult obseruari.

De altero autem capite quid dicemus, cum perspecta sint omnia prudenti ac solerti B
menti tuæ? Eodem nimirum tendebat Leonis Imperatoris conatus, vt nos cum Hetero-
doxis sermonem conferremus, disceptante illo, atque in oppositum iudicante, vt arbitra-
batur. Quin & eius qui nunc imperat, mens eadem fuit, cum ante tres annos nobiscum
coram egit: ita tamen vt nequaquam Iudicem se futurum diceret, sed hunc atque illum
ECCLESIASTICA NON IMPERATORIBVS SED EPISCOPIS COMMISSA. ex ijs scilicet qui nobiscum eadem sentiebant. Sed neque nos qui præsentes aderamus,
neque inclytus Pontifex noster id tulit, quippe iniquum & alienum. Non enim de rebus
sæculi, carnisq. sermo est, de quibus iudicandi penes Imperatores potestas est, & iudicium
sæculare, sed de diuinis ac cælestibus dogmatibus, quæ alijs commissa non sunt, quam ijs
d Matth. 16. quibus Deus Verbum dixit: [d] Quæcumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in
cælo, & quæcumque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo. Quinam autem
hi sunt, quibus hoc iussum fuit? Apostoli, & eorum successores. Quinam porro C
sunt successores? Qui Romanam nunc primam Sedem tenet. Qui Constantinopolita-
nam secundam. Qui Alexandrinam, & Antiochenam, & qui Hierosolymitanam. Hæc
quini vertex, hoc est, quinque Patriarcharum, potestas Ecclesiæ, penes hos diuinorum
dogmatum iudicium. Imperatorum vero & Præsidum est opem ferre, & comprobare
quæ decreta sunt, & reconciliare qui carnaliter dissident ac discrepant. Haud aliud quic-
quam illis de diuinis dogmatibus neque a Deo traditum est; nec si fiat, stabit.

Propterea explosa & reiecta fuerunt circa diuinarum imaginum dogma ea quæ sub
Constantino quondam & Leone regia potentia atque audacia in conciliabulo acta, &
SAECVLARE IVDICIVM OMNINO REIICITVR. perperam dicta sunt. Quorum causa diuisa hæc nostra Ecclesia fuit a ceteris quatuor,
anathematismis affecta perennibus, approbante Spiritu sancto. Post hæc, Deo miseran-
te, erectum est cornu Fidei Orthodoxæ, magna Irene Imperium obtinente cum furculo D
suo, quo tempore coaluerunt quæ diuulsa erant vsque ad proximum Leonem. Sub quo
iterum discerpta est Ecclesia nostra, & ab ijsdem pariter anathemate damnata. Fieri
ergo nulla ratione potest, domine, vt sæculari iudicio diuinum iudicium comparetur,
aut vt coalescat hæc Ecclesia, non consentientibus quinque Patriarchis.

Quod si roget quispiam, quo pacto fieri id possit? Si excedant, inquam, Ecclesijs
Dei Heterodoxi, & propriā sedem recipiat Nicephorus sacer Patriarcha. Qui coacto eo-
rum conuentu cum quibus certamen sustinuit, si fieri non possit, vt ab alijs Patriarchis
adsint vicarij (quod certe fieri potest, si velit Imperator, Occidentalem interesse, cui &
MODVS VSITATVS INEVNDAE CONCORDIAE IN ECCLESIA CATH. potestas summa defertur Synodi Oecumenicæ) attamen pacem conficiet & coniunctio-
nem, Synodicas suas ad primæ Sedis Præsulem mittendo. Quod si hoc minime probet
Imperator; deflexitq. (vt ipse ait) a veritate Nicephorus Antistes: Mittenda est ad Ro- E
manum ex vtraque parte legatio, & inde Fidei accipienda certitudo. Etenim sic res ha-
bet, vt si aberret vnus e Patriarchis, a ceteris eiusdem ordinis (quemadmodum diuinus
Dionysius tradit) correctionem admittat, non ab Imperatoribus iudicetur, exurgant
licet omnes quotquot vmquam fuerunt Imperatores Orthodoxi.] aurea plane & digna
tanto doctore & Confessore sententia, qui subdit.

Atq. hoc sane caput despicere minime debet Imperator noster; sed ante omnia magni
facere, in quo & Imperij felicitas, & iuste regnandi munus positū est. Aliud nos nihil sen-
timus humiles & indigni, orātes pro optabili vitæ tuæ prosperitate. si quid denique huic
epistolæ deest, de eo venerandorum vestigiorum tuorum adorator tabellarius respondebit.] hucusque Theodorus. Quibus plane intelligis, inconsulto primæ sedis Episcopo, ip-
so Romano Pontifice, impossibile esse, vt scissi ab Ecclesia vniantur & pax agatur, ad

quam

A quam componendam primum quidem opus esse, vt Oecumenicum agatur Concilium auctoritate Apostolicæ Sedis, Vicarium suum mittendo. vel si prouincialem Synodum agat Catholicus Patriarcha, scribenda sit inde Synodalis ad ipsum Romanum Pontificem. Si vero impediatur Patriarcha, vt Synodus cogi per ipsum non possit, tum esse mittendas legationes ex vtraque parte ad ipsum Romanum Pontificem Hierarcham totius Ecclesiæ. Sicq. in omnibus primæ sint deferendæ Apostolicæ Sedis Antistiti.

At vero quod ad Orthodoxos pertinet, ne cum hæreticis subterfugiendo congressum, quam expeteret Imperator, viderentur diffidere iustæ causæ, atque errorem fouere: placuit eidem Theodoro Studitæ nomine omnium vbique existentium Orthodoxorum Apologeticam ad ipsum Imperatorem & eius filium epistolam dare, qua de Fide Ca-
B tholica quam profiterentur, redderent rationem cuique petenti. Extat ipsa quidem quæ sic se habet, huiusmodi inscriptione præfixa [a].

[a] *Theod. lib. 2. epist. 200. Cod. Colum.*

Regibus pijssimis & religiosissimis a Deo Augustis Imperatoribus Apologia & allocutio omnium vbique dispersorum.

STVDIVM PACIS IMPP. COMMENDATVR.

Perspectum est ijs qui præditi sunt ratione, Deum Regem vniuersorum terreni Imperij rem, nomenq. propterea naturæ humanæ concessisse, vt cælestium imitatione, terrena etiam pacem atque tranquillitatem obtinentia, pari cum laude & adoratione venerentur. Cuius nunc habenas diuino suffragio sortitum Christi æmulum Imperium vestrum, iure nos minimos aduocauit, vt cum eis sermonem conferamus, qui circa Fidei doctrinam a nobis dissentiunt; vt hinc nimirum cognoscatis vtra pars verum proferat, & huic palmam tribuatis, ne inter nos schismata sint, sed idem omnes Orthodoxe sen-
C tiamus. In quo quidem vestrum laudauimus perdiscendæ Fidei studium; amplius vero laudauimus ipsum pacis componendæ consilium, quo subditorum vtilitati ac saluti consulitis. Et vobis quidem hinc præmium erit in claritate claritas ineffabilis, & in Regno Regnum interminum.

CAVSAE CVR CATHOLICI RECVSENT CONFERRE CVM HAERETICIS.

Verum, o domini optimi, & Dei amantissimi, non potest magnum hoc & exoptandum facinus tam facili negocio & sine labore confici, quoniam magnarum rerum magnæ semper sunt difficultates. Quid hoc sibi vult? Primum quidem quoniam aduersarij nostri longo tempore, & per synodicos conuentus in opinionibus suis obfirmati sunt: nos vero Apostolorum, Patrumq. sanctionibus sermone de Fide cum ijs conferre prohibemur, qui sic occupati sunt. Deinde quoniam huiusce rei iudicium non ad alios per-
D tinet, quam ad eos qui soli hanc a Domino potestatem per Spiritum acceperunt, consentientibus & comprobantibus etiam vobis, qui ad hoc ipsum a Deo præcipue vocati estis. Sincera autem & incorrupta Christianæ religionis nostræ sententia qualis sit, necesse arbitror exponi.

QVAE FIDES ORTHODOXORVM SIT EXPONITVR.

Credimus in vnum Deum, qui in Patre & Filio & Spiritu sancto adoratur & conglorificatur, laudatissimam omnium effectricem & principem Trinitatem, iuxta nobis traditum a CCC.X.& VIII. sanctis Patribus diuinitus inspiratum Symbolum, per quod omnis hæresis explosa est, & a quo omnis sancta Synodus pendet tamquam a radice rami & a fonte fluuius. Hinc enim Secunda dominicam Spiritus vocem declarauit. dein Tertia Synodus sanctam Mariam Deiparam, vt quæ ipsum vnigenitum Dei Filium enixa esset, pronuntiauit. Tum Quarta ex duabus & in duabus naturis singularem secundum hypostasim Dominum nostrum Iesum Christum asseruit. post Quinta Origenem & eius si-
E miles prohyparctitas, id est, præexistentiæ animarum assertores, anathemate damnauit. Tum Sexta consequenter ad duas naturas duas quoque voluntates & operationes in vno Christo esse docuit. Demum Septima superiores sequens, quia duplices omnes in vno Christo naturales proprietates, eumdem incircumscriptum iuxta id quod nō cernitur, circumscriptum iuxta id quod cernitur esse sanxit. quatenus ex locis fundatam tenens veritatem ex naturali nimirum doctrina, ex Patrum auctoritatibus, ex Synodicis decretis, & ex antiqua consuetudine.] pergit secundum hæc tria probationum capita de sacrarum imaginum veneratione doctrinam firmiter stabilire, de his prolixius agēs; quæ cum magna ex parte repetita habeantur in superius recitatis epistolis, ne nimis ea prolixitate oneremus Lectorem, hic ea describere prætermittimus. Demum vero ita claudunt epistolam: Hanc Fidem amplexæ sunt Synodi sanctæ; & huic suffragantur omnes vbique locorum Ecclesiæ tum in Oriente, tum in Occidente, tum in Septentrione &

mari: quam & nos minimi amplectentes, oramus, iureq. ſupplicamus pro pio Imperio A veſtro.] hæc Orthodoxi.

QVANDO THEODORVS STVDITA RECEDIT CONSTANTINOPOLI.

Ad hoc tempus ſpectat, quod Michael res geſtas a Theodoro proſequutus, quæ reliquæ eius fuerint actiones vſque ad obitum, qui anno ſexto Michaelis obtigit, narrans, ſic incipit: Thoma vero copijs ſuis repente deſtituto, & in poteſtatem Imperatoris redacto, vrbem Conſtantinopolitanam, *in quam (vt dictum eſt) confugerat metu Tyranni*, mox iterum reliquit. Non tamen amplius ad Creſcentis loca profectus eſt, ſed in Acritorum peninſula, S. Tryphoni ſacra, ſedem fixit. ex qua ſæpius ad Patriarcham ventitabat, *Nicephorum ſcilicet*, & cum eo pro re nata diſſerens, deſiderium magis magiſq. incendebat: Patriarcha viciſſim amoris officia reddente, animiq. ſtudium multis argumentis declarante. Qui aliquando abundantem amoris vim patefacere cupiens, audientibus multis Epiſcopis, tum alias Sancti laudes commemorabat, tum ærumnas quas pertulit, ſuper B

NICEPHORVS PATRIARCHA QVANTO HONORE SIT PROSECVTVS THEODORVM.

omnes extollebat, exilia eius & carceres enumerans, vel alia omnia corporis ſupplicia. Vt autem conuiuari ſimul ambos oportuit vniq. menſæ accumbere: alios quidem Patriarcha infra ſe ſedere iuſſit & poſt illum ſedes ſortiri, ſolum autem Sanctum in vna ademq. cathedra epulari. Reuerendus enim aiebat mihi omniq. honore colendus admirabilis hic, vti cum omnia feceris, numquam pro eius merito feceris ob eminentem eius virtutem, incomparabilemq. humilitatem: neque cum vel ſi omnes mortalium honores proponas, illum vmquam ab animi modeſtia dimoueas, aut abiectum modicumq. de ſe ſenſum ponere perſuadeas. quo nomine longe a nobis præferendus in honore, longeq. in amore præſtantior eſt ijs, qui me comitantur. Tanta erat Patriarchæ erga magnum Theodorum veneratio, tantus amor & caritas. ſic illi omnes primas concedebant, præclare ſecum agi exiſtimantes, ſi poſt illum cenſerentur. C

CALVMNIIS IMPETITVS THEODORVS.

Procul abſit liuor, pulchris omnibus ſuccenſere ſolitus, maculaſq. inurere melioribus; ſileat lingua futiles nugas garriens, & falſa impudenter deblaterans. Quis enim horum intuens diuinorum virorum beneuolentiam, concordiam, mutuamq. coniunctionem, non calumniatores iſtos irrideat, in rebus adeo notis cauillari volentes, & veritatem ſolis luce clariorem obſcurare atque confundere, quaſi non habeant vbi ſua cælent, aut vnde aliter placere poſſint, niſi ceteris inſidientur? Verum illi ſuo negocio vtantur; nos certe veritatis vbique ſtudioſi, in ea nunc vel maxime conſiſtemus, qua videlicet freti, res Patrum, vt fuerunt, expoſuimus, & ſinceram ac minime fucatam beneuolentiam factis ipſis comprobauimus.] iſta Michael, quod inter alia inuidi & calumniatores ſparſiſſent in vulgus, Theodorum non communicare cum Nicephoro ipſo Conſtantinopolitano Patriarcha, aliaq. contexuiſſent in eum crimina, de quibus omnibus extat eiuſdem D

[a] *Theod. lib. 2. epiſt. 127. Cod. Column.*

Theodori ad Petrum Nicææ Epiſcopum epiſtola his verbis conſcripta [a].

Nunc opportune ſcribimus paternæ ſanctitati tuæ, poſtquam ab exilio reuerſi ſumus. Arabum ſiquidem incurſus cum alijs permultis nos quoque humiles a remotis oris expellens ante vrbem in Principem inſulam abegit, in qua quibus ærumnis affecti

THEODORI EPIST. APOLOGETICA ADVERSVS CALVMNIATORES.

fuerimus, partim a perfugarum agente nos turba, partim ab æſtu, & aquis ad potum minime aptis, quid opus eſt dicere? Deinde vero, vt inde progreſſi vicina Chalcedoni loca tenuimus, illic ambo in grauiſſimum incidimus morbum, qui miſerum corpus totum ſeptem dies renum doloribus afflixit, atque (vt ſemel dicam) plane laborioſum iter noſtrum fuit. Attamen tria hæc diuino munere nobis obtigerunt. primum vt beatiſſimum Pontificem noſtrum adoraremus, ſacris eius precibus fruentes: deinde hos atque illos ſacros Patres ac fratres: tertio vt obiectiones & criminationes di- E

[b] per antiphraſin

luentes, quas contra nos neſcio vnde pacis opifices [b] concinnarunt.] quænam iſta fuerint, attende.

Schiſmaticos nos confinxere, a diuini Pontificis noſtri conſortio auerſos, Idionomos appellarunt, id eſt, priuati iuris auctores, in eorum pœnis qui hæreticæ communioni adhæſerũt. alia multa, quæ epiſtola includere moleſtius foret.] Ad hanc itaque eluendã calumniam, iam intelligis factum eſſe, vt ipſe adiret S. Nicephorum Patriarcham, & cum illo etiam menſa participaret, ſpectantibus omnibus. cũ & Patriarcha hoc ſciens, ad iſtud ipſum refellendum, adeo honorifice voluit excepiſſe atque præ ceteris coluiſſe, atque officijs demeruiſſe Theodorum. Quæ omnia eadem ex cauſa a Michaele fuiſſe conſcripta vidimus, vt ex his omnibus obſtrui poſſet os loquentium iniqua. Sed & quid ad has & ad alias calumnias reſpondeat, ipſum audi.

Verum

A Verum ad singula (vt diximus) appositè precibus tuis respondentes: Cum sacro Pontifice nostro communicare nos ostendimus, qui & summa humanitate nos excepit & amore tractauit, & dimisit, nullo verbo de his quæ per dolum composita fuerant, interiecto.] Vide in his modestiam viri silentio inuoluentis tanta illa, quæ ab ipso Patriarcha in se collata essent officia summi honoris & gloriæ, fastum vitare satius ducens, quam plenius obiectæ calumniæ satisfacere: sed quæ tacuit ipse, per Michaelem Deus voluit nota fieri. sed pergit ipse de ijsdem: Quin etiam cum mentio fieret de domino ac beato Tarasio (nam & ab eo dixerant Patrum scilicet *amatores nos desciuisse, & secundam in Nicæa sanctam Synodum Localem, id est, non Oecumenicam appellare) probauimus nos & illum in sanctis Patribus habere, & Synodum verbis scriptisq. Oecumenicam confiteri, licet vspiam aliquando & aliquo modo quibusdam aliter responderimus, B quæ quidem non oportet, sicut nec ea quæ tum aliter acta fuerant, nunc inquirere & refricare. Id enim tumultus causam præbet, nec emolumentum vllum adfert, sed altercationes potius & offendiculum Ecclesiæ Dei.

DILVVNTVR A THEODORO CALVMNIAE.

* per antiphrasin

VETERES ET INVTILES QVAESTIONES SOPIENDAE.

Hoc & illo modo hi & illi scripserunt, egerunt singuli, verum tenere se arbitrantes. Multis annis, vt nosti, desideratissime, quod vulgo iactatur, peractum est, Orienti & Occidenti patefactum. Quæ gesta, quæ scripta sunt, euertere neutra pars potest. Nunc est tempus concordiæ, nunc tempus in commune decertandi. Auctoris monimenta, siquidem recte habere posteris videbuntur, laude digna; sin minus, secus. Fidelis sermo, nec aliud hac de re dicere libet, neque in præsens, neque in posterum. Ostendetque, inquit, dies reuelationis & nouissimus ignis, quo iudicantur nostra & purgantur. Hæc simul quidem tamquam vnanimo Patri & pacis auctori; simul etiam quia doloC ris commemoratio solatium dolentibus parere consueuit, necessario a me scripta sunt. Quod si consolatorem te nobis humilibus præbueris: caritatis scopum amplectens, omnino tuos nos reddes in omnibus peculiares. Qui nobiscum sunt sanctitatem tuam plurimum salutant. eos qui tecum sunt salutamus & nos plurimum, sanctissime.] hucusque ad Petrum Theodorus.

THEODORVS STVDITA CVM ALIIS VISITAT IOANNICIVM ANACHORETAM.

Quod vero hac data ad Petrum epistola idem Theodorus affirmet se post visitationẽ Nicephori, alios etiã sanctos Patres inuisisse: hic opportune agendũ est de visitatione magni illius Ioannicij Anachoretæ, de quo sæpe mentio facta est, quem ipse Theodorus his ferme diebus inuisit vna cum alijs, inter quos & Petrus, ad quem dictã scripsit epistolam, Nicææ Episcopus vnus fuit. Habentur ista in rebus gestis eiusdẽ Ioannicij, quam fidelissime ab auctore eiusdem temporis conscripta verbis istis: Huic magno Ioannicio Patri erat D studio, si quos ad se audiebat ascendere, e monte descendere, & eis obuiam procedere. Cur hoc faciens? magnam in ascensu resecans vexationem eorum, qui ad ipsum ascendebant: est enim asper & aceliuis ad montem ascensus, & non facile nec expeditum iter præbens ascendentibus. Aliquando itaque is cui obtigerat Chalcedonensis Pontificatus, & cui Nicææ, Petrus, & Theodorus præfectus insignis gregis Studij cum Ioseph & Clemente ad ipsum accedebant. Hoc autem cum cognouisset Sanctus, volens eorum magnam leuare viæ molestiam, ad eos descendit de monte. Cum vero hominis Dei essent partes & facere & dicere ea quæ essent Deo grata: in sermone quem apud ipsos habuit, censebat humilitatem esse præferendam omnibus virtutibus. Postquam autem ad cibum sumendum iam accessissent: Ne conturberis, inquit, fratri Ioseph, sed sis paratus ad exitum. Hoc quidem tunc sic dictum, quidnam sibi vellet, dubitabatur ab ijs E qui audierant. Cum autem post decem & octo dies Ioseph e vita decessisset, recte intellexerunt quid sibi vellet quod magnus dixerat.] hæc tantum de his auctor. Quæ vero post hæc idem Theodorus de hoc mutuo congressu ad ipsum magnum Ioannicium scripserit, suo loco dicturi sumus.

Accidit inter hæc mirandum quippiam, quod filius Leonis Armeni Basilius nomine, qui exectione castrationis (vt dictum est) facta iussu Michaelis Balbi Imperatoris, vocem amiserat, ad statuam sancti Gregorij Nazianzeni vocem receperit, & cum ea Catholicam pariter Fidem in cultu sacrarum imaginum fuerit consecutus, necnon mater eius Theodora siue Theodosia nuncupata in monasterio relegata, pariter se Orthodoxis adiunxerit. Porro de tanto miraculo ista ex antiquioribus Annalibus recitat Cedrenus: Vxorem Leonis (*Theodosiam hanc nominat ipse*) in monasterio quod Dominorum dicitur, inclusit, filios mares in Prota insula. Qui cum ibi castrarentur, Theodorus in-

BASILIO LEONIS IMP. FILIO REDDITVR LOQVELA.

fata conceſſit; Euſtathius vero qui alio nomine Baſilius dicitur, vocis vſu ab exectione virilium priuatus, eius reſtitutionem cum Deum flagitauit tum Gregorium Theologiæ nomine illuſtrem, cuius ibi forte quædam ſtatua erat: Exaudiuit eum Sanctus ille, viſaq. eſt ei imago ſacra, mane iubens ceram quam porrigebat legere. Ac Baſilius fidem dicto habens, ingreſſus Eccleſiam, clara & puriſſima voce recitauit hæc. A

RVRSVS IESVS MEVS, *eſt exordium panegyricæ orationis Gregorij Nazianzeni in ſancta lumina*. Voce itaque recepta, traditam a patre ſibi impietatem abominatus, gratum ſe erga ſacras imagines præbuit. Verum hæc aliquanto poſt euenerunt, ab eorum exilio ſcilicet.] iſta Curopalata, ex quo Cedrenus; qui licet de matre eius Auguſta nihil meminerit, liquet tamen Theodori Studitæ teſtificatione, ipſam vna cum Baſilio filio Fidem Catholicam eſſe profeſſam in manibus quorumdam Orthodoxorum monachorũ, paratamq. fuiſſe eius rei gratia, ſi oporteret, ſuſtinere quoque martyrium. Extat ſiquidem tanti Patris ad Theodoram ſiue Theodoſiam Auguſtam atque ad Baſilium eius filium eiuſmodi epiſtola, hac inſcriptione notata [a]. B

a Theod. lib. 2. epiſt. 204. Cod. Colum.

THEODORI AD THEODORAM AVGVSTAM ET BASILIVM EIVS FILIVM EPISTOLA.

Theodoræ Auguſtæ & Baſilio filio eius.

Cum ex varijs fide dignis, in primiſq. ex pijſſimo Eſaia Epiſcopo, & ex reuerendiſſimo Medicij Antiſtite ſanctis Patribus noſtris de rerum veſtrarum ſtatu accepiſſemus, quod Domini noſtri optimi nutu, ad pietatis, rectæq. Fidei rationem & modum conuerſi fueritis, priſtino errori valedicentes, vt qui a Deo non cœperit, ſed ab aduerſa parte, cum religio tua ex pia ſit radice (talem ſiquidem fuiſſe fatendum eſt, virum illum Deo dilectum, omniq. probitate conſpicuum, *eius videlicet genitorem*) egimus Deo gratias, qui non permiſit vos in hæreſis caligine permanere, ſed mentes veſtras felici lumine impleuit, vt cognoſceretis Ieſum Chriſtum Filium Dei in forma noſtra per miſericordiæ ſuæ viſcera natum, vt figmentum ſuum ab interitu redimeret, more noſtro depingi atque effingi, ne qua illi deſit humanarum proprietatum, cum maneat idem, quatenus Deus, incircumſcriptus, & qui paternas proprietates ſub eadem perſona retinet, ex quo mediator Dei & hominum apparuit, medio ipſo extrema participans, & per ſeipſum diuinæ nos naturæ participes efficiens. Sicut enim fieri nequit, vt Deus ipſe cum ſit, Patriq. æqualis, non extra omnem ſit circumſcriptionem (infinitus ſiquidem eſt Deus & interminus & incomprehenſibilis) eodem modo capi non poteſt; & cum vere homo ſit ipſe, & nobis ſimilis factus per omnia, intra circumſcriptionem non maneat, comprehenſibile quippe eſt eius corpus tactuq. palpabile & colore viſibile.] inculcat iſta Theodoræ Auguſtæ, quod veneno mariti Leonis Armeni potata eſſet, quo ille diceret, Chriſti effigiem pingi non poſſe, quod Deus ipſe ſit incircumſcriptus. Aduerſus quem adeo manifeſtum errorem (vt vidimus) ſub Leone Imperatore idem Theodorus ſæpius diſputarat, in quem etiam modo eiuſdem Theodoræ occaſione ſtylum exeruit. pergit enim. C D

MALORVM OMNIVM PER EAM HAERESIM INVECTORVM COMPENDIVM.

Quod non confitentes Iconomachi, Chriſti negatores manifeſto facti ſunt, corporatum incorporeum arbitrantes, eumq. qui nobiſcum natus eſt, naturæ noſtræ expertem decernentes. Hinc concuſſus eſt mundus, negatus eſt Chriſtus per venerandam imaginem ſuam, & Deipara, & Sancti omnes: per imaginis enim receptionem, recipitur is, cuius eſt imago, ſicut e contra, per reiectionem reijcitur. Hinc ebullijt perſecutio, & Patriarcha relegatus eſt, ſacerdotes atque Epiſcopi, monachi & ſæculares ſanctiſſimi, alij exilio & carceribus addicti, alij verberibus, fameq. cruciati, nonnulli etiam enecti. Hinc extorres in montibus, in ſpeluncis & cauernis terræ, qui Deo mortale nihil prætulerunt. Hinc diruta templa, & ſacra profanata, & diuina donaria igni tradita, clamoreq. (vt paucis dicam) & direptione plena omnia. Tales erant impietatis conatus, vt ex fructu arbor cognoſcatur. E

Poſtquam autem diuina vos gratia (ſicuti dixi) amplexa eſt per egregiam confeſſionem, quam Patribus profeſſi eſtis: nos quoque humiles iſta nimirum confeſſionis fiducia freti, ſimul etiam dominam cum ceteris inclytis ramis ſuſcipimus, & Orthodoxæ Fidei partibus, ſeu potius Dei Eccleſiæ accenſemus, venienteſq. ad humilitatem noſtram vos veneramur, & vobiſcum communicamus, gratias agentes Deo, qui magna & inueſtigabilia facit, quorum non eſt numerus; qui ex tenebris ad lucem deducit, & ex via erroris ad pietatis ſemitam omnes transfert, qui vero corde ſaluari cupiunt.

Atque hæc quidẽ in hunc modum. Ceterũ poſtquam deſignata nobis fuit a magno Imperatore

A peratore Chalcita insula ad domiciliū habitationis: non mediocriter contristauit non solum nos, sed multos etiam ex Patribus, quod vniuersus fratrum cœtus cum Antistite, vetere suo monasterio electi sint, & nunc huc, illucq. circumagantur, & quod visi simus linguas aperire ad pristina conuicia. Verumtamen, quoniam per Clementem spiritualem filium nostrum respondistis, ita atque ita constitutam ex regia auctoritate rem fuisse, tristitiam depulimus. Hoc vero obtestamur, vt quantum conniti vobis licet, egredientium dolorem mitigetis, quia scriptum est: [a] Ne des homini locum, vt maledicat tibi. Et vt quid, ait [b], libertas mea iudicatur ab aliena conscientia?] hucusque Theodori epistola ad Augustam & Basilium. DE RELEGATIONE THEODORI IN INSVLAM.

a *Prou.* 30.

b *1. Cor.* 10.

Porro Clemens iste, cuius hic mentio habetur, Præpositus eiusdem erat monasterij, tabellarij tamen munere fungens pietatis causa, vt idem Theodorus affirmat in epi-
B stola [c] ad dispersos fratres.

c *Theod. lib. 2. epist. 90. Cod. Column.*

IESV CHRISTI ANNVS 824. EVGENII PAP. II. ANNVS 1. LVDOVICI II. MICHAEL. BALBI 4. IMPP.

REDEMPTORIS annus agitur octingentesimus vigesimusquartus, Indictione secunda, quo Paschalis Papa cum sedisset annos septem, menses tres, dies sexdecim secundum Anastasium, siue decem & septem, moritur pridie Idus Maias. Præter illa quæ dicta sunt, hæc de rebus ab eo gestis leguntur, incerto tamen Pontificatus anno: Hic (in-
C quit idem Anastasius) beatissimus Præsul multa corpora Sanctorum requirens inuenit; quæ & diligentius intra ciuitatem in honorem & gloriam Dei honeste recondidit. Rogam etiam omni clero suo in presbyterio multipliciter ampliauit. & captiuos non tantum in transmarinis regionibus viros & mulieres auro & argento, sed alios in partibus Hispaniæ & alijs longinquis regionibus, sicut bonus pastor redemit. PASCHALIS PAPAE OBITVS.

Fecit in sacro altare beati Petri principis Apostolorum vestem miræ magnitudinis, pulchram & decoram nimis ex auro gemmisq. contextam, præfigurantem historiam, qualiter idem Apostolus a vinculis per Angelum ereptus est. In cuius venerabili basilica ante aditum qui ducit ad corpus in loco Ferratæ, altare constituit, in quo & venerandum beati Xysti Martyris atque Pontificis corpus honestissime collocauit. In quo & corpora beatissimorum Martyrum Processi & Martiniani, ad honorem & gloriam
D omnipotentis Dei memorialiter, honorificeq. recondidit. In cuius absside imaginem pulcherrimam de argento inauratam cum diuersis historijs inter marmorum concrustationes ordinatas infixit, pensantem libras sexagintaduas & semis, simulq. & lilia de argento pensantia libras decem & septem & vncias tres; necnon & gabathas ex argento purissimo numero septem, pensantes simul libras tredecim & semis. Imagines etiam de argento deauratas fecit in eodem venerabili loco numero tres, vnam Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, & duas beatorum Martyrum Processi & Martiniani pensantes simul libras triginta sex: necnon & aliam imaginem de auro purissimo obtulit ad ornatum præfati Oratorij pensantem libras tredecim & vncias tres. simili modo canistra ex argento purissimo numero octo, pensantia omnia libras quadragintatres, pariter & concham ad spongiam pro nocturnis* diligentijs ibidem constituit pensantem libras se-
E ptem & vncias nouem. ORNAMENTA IN ECCLESIA S. PETRI. SS. MARTYRVM PROCESSI ET MARTINIANI. * vigilijs.

Item & claues in modum Crucis ex auro purissimo cum gemmis ornatas in eodem loco posuit pensantes libras . . . . . vbi & regularem ordinauit ex argenteis laminis superinductum pensantibus libras viginti, super quem constituit arcus duos argenteos, & gammadias quatuor, pensantes simul libras sexaginta. Propitiatorium altaris laminis argenteis circumduxit, atque sacram Confessionem eorum exterius, interiusq. eodem modo cum regulis exornauit. Et super altare eorumdem beatissimorum Martyrum vestes duas constituit, ex quibus vnam de fundato cum Cruce de chrysoclauo, & alteram de quadraplo. Vela quoque maiora de fundato numero septem cum periclysi de blatthi circumlata.] Et inferius de his quæ itidem ad ornatum pertinent Ecclesiarum.

Hic præclarus & venerabilis Pontifex fecit in Ecclesia beati Petri Apostolorum principis

QVAE OBTVLIT S. PETRI ECCLESIAE.

cipis nutritoris sui vela de chrysoclauo per arcus presbyterij habentia historiam de mirabilibus Apostolorum, quæ per eos Dominus operari dignatus est, numero quadraginta sex.] & inferius.

Obtulit ibidem imaginem ex auro purissimo, habentem vultum S. Dei Genitricis Mariæ, pensantem libras decem & vncias quatuor. Obtulit & alias vestes & vela Crucibus ornata.

S. MARIA IN DOMNICA RESTAVRATA ET ORNATA.

Ecclesiam denique sanctæ Dei Genitricis Mariæ, quæ appellatur Domnica, iam ruinæ proximam a fundamentis renouauit, absidemq. eius Ecclesiæ musiuo mirifice decorauit, vbi & plurima obtulit dona scilicet ciborium de argento pensans libras .... Propitiatorium sacri altaris ex laminis argenteis compte decorauit, Confessionem quoque cum regulis intus & foris ex argento adornauit, pensante libras centum quindecim & vncias tres. Gabatham ex auro pensantem libras duas & vncias octo, arcum ex argento, columnellæ duæ cum gammadijs duabus pensantes libras .... Fecit super altare vestem de chrysoclauo, habentem historiam Natiuitatis Dominicæ. Item fecit sacro altari vestem de stauraci cum periclysi de blatthi. Aliam vestem de blatthi Byzanteo, habentem tabulam de chrysoclauo cum vultu sanctæ Dei Genitricis & Angelos stantes in obsequio cum periclysi de stauraci. Aliam pariter vestem de stauraci habentem pauones & in medio Crucem de blatthi. Porro & vestes duas de quadraplo, habentes in medio Cruces de blatthi. Item vestem ex auro textam cum periclysi de blatthi, coopertorium rubrum de serico. Fecit & in circuitu altaris vela rubra serica quatuor cum gammadijs, & Cruces de quadraplo. Trabem quoque ante vestibulum altaris, vela Tyria tria, & quinque de quadraplo, per arcus maiores vela de quadraplo viginti, & per arcus presbyterij vela de stauraci quatuor, in ingressu presbyterij vela Tyria tria, & in ingressu eiusdem Ecclesiæ cortinam maiorem de quadraplo, cum periclysi de fundato.] Et post multa superius cum de sancta Cæcilia egimus enarrata, hæc habet.

HOSPITALE S. PEREGRINI REDITIBVS AVCTVM.

Itemq. ob dilectionem quam habuit erga prædecessorem suum piæ memoriæ dominum Leonem tertium Papam, hospitale S. Peregrini positum ad B. Petrum Apostolum in loco qui vocatur Naumachia, quod idem Leo construxerat, quod ob neglectum atque destitutionem Præpositorum paupertatis inopia consumi videbatur, fundis, massis, & casalibus cum colonis & domibus locupletauit.] & inferius.

MONASTERIVM SS. SERGII ET BACCHI.

Monasterium SS. Sergij & Bacchi prope formam Aquæductus Patriarchij Lateranensis positum rebus omnibus desolatum, ita vt ancillæ Dei quæ ibidem erant, paupertatis inopia laborarent, nec Domino laudes decantarent: ad eas subleuandas ditauit facultatibus, familijs, mansis, vineis, domibus, vrbanis & rusticis locis, quatenus nulla necessitate impeditæ, Deo laudes in Ecclesia Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, sita iuxta Lateranense Patriarchium decantarent.

ECCLESIA SS. COSMAE ET DAMIANI.

In Ecclesia beatorum Martyrum Cosmæ & Damiani in Via sacra fecit vestem de Tyrio, habentem in medio tabulam cum vultu Domini nostri Iesu Christi, atque beatorum Martyrum Cosmæ & Damiani cum alijs tribus fratribus Anthimo, Leontio, & Euprepio, & Crucem habentem ex auro textam, & periclysin de holoserico, & super altare coopertorium de Tyrio mirifice ornatum, & ante vestibulum eiusdem altaris fecit vela Tyria cum periclysi de blatthi Byzanteo numero tria.

In monasterio S. Saluatoris in territorio Reatino fecit vestem de chrysoclauo cum historia, qualiter idem Dominus noster Iesus Christus cum Angelis & Apostolis in cælo coruscat, diuersis ornatam margaritis. Obtulit & aliam vestem de fundato, habentem Cruces de blatthi.

Pari modo in Ecclesia beati Mennæ fecit vestem de quadraplo cum periclysi de blatthi Byzanteo.

In Ecclesia S. Petri Apostoli ad Centumcellas fecit calicem & patenam de argento deauratam pensantem libras quatuor & vncias tres.

Fecit in Ecclesia S. Petri nutritoris sui Euangelia cum blatthi ex argento, pensante libras octo & vncias octo.

In monasterio beati Stephani Protomartyris apud sanctum Petrum vestes albas holosericas quatuor, habentes in medio Cruces de auro textas cum diuersis margaritis & alias diuersi generis.

In

A In diaconia beati Archangeli obtulit veſtem de blatthi Byzanteo, habentem in medio Crucem de chryſoclauo & periclyſi.

In Eccleſia beati Quiriaci Martyris in Thermis obtulit vela de fundato numero octo habentia periclyſin.

In Oratorio beati Archangeli, quod prædeceſſor eius domnus Leo Papa conſtruxit, obtulit veſtem albam, habentem in medio tabulam de chryſoclauo, cum hiſtoria Dominicæ Reſurrectionis, & aliam veſtem de fundato, & periclyſin de chryſoclauo, & aliam veſtem de quadraplo circumſutam habentem imaginem Dei Genitricis Mariæ. S. ARCHANGELI.

Præterea idem Pontifex diuina inſpiratione pulſatus, Eccleſiam ſanctæ Mariæ Dominæ noſtræ Ad præſepe cernens tali modo conſtructam, vt poſt Sedem Pontificis mulieres ad ſacra Miſſarum ſolemnia ſtantes, prope aſſiſtere iuxta Pontificem viderentur: S. MARIAE AD PRAESEPE.

B ita vt ſi quid colloqui Pontifex cum ſibi aſſiſtentibus voluiſſet, ex propinqua valde mulierum frequentia nequaquam eis ſine illarum interuentione liceret: largum ibidem locum ineſſe, in quem ſedem mutare valeret, cerneret, dato operis ſtudio ſedem inferius poſitam ſurſum ponere fecit, vt in eo facilius Domino preces effundere poſſet; & ornauit marmoribus & ſcalas fecit quibus ad eam aſcenderetur, & pauimentum pretioſis marmoribus ſtrauit, erexitq. ſex columnas purpurei coloris ante Confeſſionem ſacri altaris, ſuper quas candidi marmoris trabes poſuit, purpureis dextra læuaq. marmoribus nectens illas cælaturis ſatis commode decorauit. Presbyterium quoque ipſius Eccleſiæ diuerſis marmoribus in melius quam fuerat reparauit. Propitiatorium ſacri altaris & Confeſſionem exterius, interiuſq. cum *virgulis ex auro puriſſimo decorauit penſante libras centum ſeptuaginta quatuor & vncias ſex: ſimiliter & altare ipſius baſilicæ argen- * regulis

C teis laminis cum hiſtorijs diuerſis poſuit & deaurauit penſantibus libris trecentis octoginta quinque: obtulit & gabathas ex auro puriſſimo cum diuerſis gemmis numero ſex penſantes libras viginti & vncias ſex. Et conſtituit vt ſemper diebus ac noctibus ante ſacrum altare lucernæ ardeant.

Fecit etiam ibidem imaginem argenteam deauratam cum vultu Dei Genitricis Mariæ penſantem libras decem & ſeptem & vncias tres. Obtulit & ſuper altare diuerſi generis veſtes pretioſas, de chryſoclauo duas habentes hiſtoriam Dominicæ Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti cum periclyſi diuerſis ornatas gemmis, & margaritis decoratas. aliam veſtem de chryſoclauo habentem hiſtoriam qualiter Chriſtus in Iordane baptizatus eſt: & aliam habentē hiſtoriam Dominicæ Reſurrectionis: & aliam cum hiſtoria Aſſumptionis eiuſdem Dei Genitricis Mariæ diuerſis margaritis ornatam: & aliam haben-

D tem Aſcenſionem Chriſti: & aliam aduentus Spiritus ſancti pariter ornatam margaritis: & alias diuerſi generis, & vela ijſdem hiſtorijs formata.] & inferius: Etiam altare Præſepis ſeu venerabilem Confeſſionem ex auro puriſſimo diuerſis hiſtorijs mirifice compſit & decorauit penſante libras centum triginta quatuor & vncias quatuor, ſimiliter & ex argento deaurato cum varijs hiſtorijs penſante lib. . . Item gabathas ex auro puriſſimo quatuor penſantes libras octo & vncias decem, poſuit & illic vela de alythino cum periclyſi de blatthi Byzanteo & alia.

Idem vero a Deo protectus venerabilis & præclarus Pontifex fecit Propitiatorium in baſilica S. Petri, vbi corpus eius quieſcit, ſpanocliſtum ex auro fuluo cum diuerſis hiſtorijs depictum atque mirifice decoratum penſante libras ducentas. Item in dicta Eccleſia ob amorem eiuſdem Apoſtoli fautoris ſui obtulit vela chryſoclaua per arcus presbyterij S. PETRI.

E habentia hiſtoriam Dominicæ Paſſionis, & Reſurrectionis Ieſu Chriſti Domini noſtri numero quadraginta quatuor.] & in fine: Fecit autē ordinationes duas, vnam quidē menſe Decembri, aliam menſe Martij, creauit presbyteros . . . . diaconos ſex, Epiſcopos per diuerſa loca numero . . . . . ceſſauit Epiſcopatus eius dies quatuor.

Sicq. ſucceſſor eius creatus eſt decimoquarto Kal. Iunias Eugenius ſecundus filius Boemundi, ex presbytero Cardinali Tit. S. Sabinæ. de quo hæc apud Anaſtaſium: Hic venerabilis & præclarus vir magnæ ſimplicitatis ac humilitatis fuit, doctus ſciētia & ſermone præcipuus, forma decorus, largus petentibus, mundi contēptor: ſola quæ Chriſto eſſent placita, diebus ac noctibus cogitabat.] In rebus autem geſtis Ludouici Imperatoris per annos ſingulos ab eius domeſtico digeſtis hæc de Eugenij leguntur electione, hoc anno. EVGENIVS PAPA II.

Legati Romani Pontificis Paſchalis Romam regreſſi, eumdem valida infirmitate detentum & morti iam proximum inuenerunt: qui etiam paucis poſt aduentum eorum

diebus

diebus vita deceſſit: in cuius locum, cum duo per contentionem populi fuiſſent electi, A
Eugenius tamen Archipresbyter Tituli S. Sabinæ, vincente nobilium parte, ſubrogatus
& ordinatus eſt.] hæc ibi.

OB SCHISMA CONFLATVM LOTHARIVS ROMAM MISSVS.

Porro eiuſmodi ſchiſma cuius ſic breuiter auctor meminit, haud leuis fuiſſe momenti
ſignificant ea, quæ poſt electũ, probatumq. Eugenium remanſiſſent, ſubijciũtur, nimirum
ob Romanorũ implacabiles diſſenſiones ab eo, quibus vniuerſa Vrbs flagraret, opus fuiſſe
Ludouico Imperatori, ad has cõponendas mittere Lothariũ filium ſuũ: Etenim Pontifex
ab altera parte populi poſtulatus, ab altera haud adeo libenter acceptus erat, vt ſe ipſi in
omnibus crederet, vt qui a parte aduerſariorũ ſtare ſibi perſuaderet. Ad has igitur ſedan-
das haud leuioris momenti diſcordias, Lotharius, vt dictũ eſt, mittitur a Ludouico in Vr-
bem. nam audi eumdem auctorẽ: Cuius rei nũtium Quirinus ſubdiaconus vnus ex ijs qui
priori legatione fungebantur, ad Imperatorẽ detulit circiter VIII. Kal. Iulias. Prænuntia- B
to placito Compendij habito, ipſo ad Britannicam expeditionẽ per ſe faciendam animo
intento, Lotharium filium Imperij ſocium Romam mittere decreuit, vt vice ſua functus
ea quæ rerũ neceſſitas flagitare videbatur, cũ nouo Pontifice atque Romano Populo ſta-
tueret atque firmaret. Ille ad hæc exequẽda poſt medium Auguſtũ in Italiam profectus
eſt.] hæc ibi. Et poſt multa de rebus geſtis Ludouici, hæc de Lothario Romam profecto.

RES GESTAE PER LOTHARIVM IN VRBE.

Lotharius vero iuxta patris præceptum Romam profectus ab Eugenio Pontifice ho-
norifice ſuſcipitur. Cui cum iniuncta ſibi patefaceret, ſtatum Populi Romani iamdu-
dum quorumdam Præſulum peruerſitate deprauatum memorati Pontificis beneuola
aſſenſione ita correxit, vt omnes qui rerum ſuarum direptione grauiter fuerant deſolati,
de reſtitutione bonorum ſuorum, quæ per illius aduentum Deo donante prouenerant,
magnifice eſſent conſolati.] C

Intelligis, Lector, quã expreſſe auctor affirmet, cuncta a Lothario Romæ geſta, nonniſi
ex beneuola (vt ijſdem vtar verbis auctoris) aſſenſione memorati Pontificis acta eſſe. Sed
quæ per ipſum Lotharium in Vrbe facta ſint, certius intelligemus ex ipſius tunc ibidem
edita Conſtitutione, accedente, vt dictum eſt, conſenſu Pontificis, qua idem primum
proſpexit libertati Romanæ Eccleſiæ in his quæ ſpectant ad electionem Pontificis: cui &
a Romanis omnem exhiberi debere obedientiam voluit. ſic enim ſe habet [a].

[a] *Apud Sigon. de Regno Ital. in Ludouico anno 825.*

Volumus vt ad electionem Pontificis nemo audeat venire neque liber neque ſeruus,
qui aliquod impedimentum inferat, exceptis illis tantum Romanis, quibus antiqua fuit
conſuetudo conceſſa per Conſtitutionem ſanctorum Patrum eligendi Pontificem.
Quod ſi quis contra noſtram iuſſionem facere auſus fuerit, exilio afficiatur.] Intelligis,
Lector, ipſo Conſtitutionis ingreſſu, vt electiones Pontificum Romanorũ fierent ex præ- D
ſcripto ſacrorum canonũ, decernere Imperatorem, atque longe procul abeſſe, vt ex con-
ceſſione Romani Pontificis electio delata fuerit ad Imperatorem, vt iſtud aſſerẽtem ma-
gna impoſtura mentitũ oſtendimus & confutauimus Sigibertum. Sed audiamus reliqua.
Volumus vt cunctus Populus Romanus interrogetur, qua lege velit viuere, vt ea qua
profeſſus ſit viuere velle, viuat; eiq. denuntietur, vt hoc vnuſquiſque ſciat, tam Duces,
quam Iudices vel reliquus populus. Quod ſi in offenſionem ſuam contra eamdem le-
gem fecerint, eidem legi quam profitentur, ex Conſtitutione Pontificis & noſtra ſubia-
cebunt.] Et hic vides in his quæ ad politicum Vrbis ſtatum pertinent, Imperatorem pri-
mas deferre Pontifici, cum primo loco nominet, cui ſit parendum, Conſtitutionem Pon-
tificis. cuius pariter conſenſu factum, vt ablata ciuibus nomine Pontificum, dominis
redderentur. nam pergit. E

* abſque LOTHARII CONSTITVTIO.

De rebus Eccleſiarum iniuſte occupatis per occaſionem, quaſi licentia accepta a Pon-
tifice, & de ijs quæ necdum redditæ ſunt, & tamen fuerunt * a poteſtate Pontificum oc-
cupatæ, volumus vt per Legatos noſtros reſtituantur. Placet nobis vt cuncti Iudices,
ſiue ij qui cunctis præeſſe debent, per quos iudiciaria poteſtas in hac Vrbe Roma exer-
cetur, aut in ceteris prouincijs exerceri debet, in præſentiam noſtram veniant: Volumus
numerum & nomina eorum ſcire, & ſingulos de munere ſibi credito admonere. Nouiſ-
ſime admonemus, vt omnes homines ſicut Dei gratiam & noſtram habere deſiderant,
ita præſtent in omnibus obedientiam ac reuerentiam huic Pontifici.] hactenus Lotharij
Conſtitutio, ad bonum publicum tam Eccleſiæ, ipſiuſq. Romani Pontificis ſecuritatem,
quam Romanorum ciuium tranquillitatem edita. Sed de legibus ab eo Romanis obla-
tis, dicitur initio ſequentis tomi.

Quo

A Quo pariter anno Lotharij in via comes Orthigarius Episcopus Moguntinus corpora SS. Seueri Episcopi & vxoris eius Vincentiæ & filiæ Innocentiæ Rauenna sublata in suam Ecclesiam Moguntiam transtulit. Eadem habet Rubeus qui ceteris locupletius prosecutus est res Ecclesiæ Rauennatis, additq. ex Agnello antiquo historico qui his temporibus vixit, quod Lotharius dum in Galliam ad Ludouicum patrem rediret, ex S. Apollinaris Ecclesia, in Classe dicta, lapidem porphyreticum abstulit pretiosum admodū & summo præditum splendore, in quo sepultum fuerat Mauri Archiepiscopi cadauer sub ædis porticu: quod in Galliam importatum S. Sebastiani altaris vsui cessit.

Ad postremum hoc anno de missa ad Ludouicum Imperatorem legatione a Michaele Orientis Augusto hic agendum, de qua primum in rebus gestis eiusdem Ludouici Imperatoris ista habentur: Rotomagum ciuitatem, vbi coniugem se opperire iusserat ad XV. DE LEGATIONE MISSA A MICHAELE IMP. AD LVDOVICVM IMP.
B Kal. Decembris reuersus est. Nam & illuc Legatos Michaelis Imperatoris sibi occurrere iussit, cum quibus & Fortunatus Patriarcha Gradensis regressus, ad eius præsentiam venit. Sed Legati Imperatoris litteras & munera deferentes, pacis confirmandæ causa se missos esse dicentes, pro Fortunato nihil locuti sunt. Inter cetera autem ad legationem suam pertinentia quædam de imaginum veneratione protulerunt, propter quæ se Romam ire, atque Apostolicæ Sedis Præsulem consulere debere dixerunt. Quos cum legatione eorum audita, ac responso reddito, vt se velle dicebant, Romam ducere iussit. Fortunatum etiam de causa fugæ ipsius percunctatum Romam ire voluit, vt a Pontifice examinaretur.] hæc de Legatis ibi.

Michael igitur Imp. liberatus penitus tyrannide Thomæ, repressis omnino bellis ciuilibus vna cum Theophilo filio iam Imperatore antea creato, mense Aprilis legationem LEGATIONIS MICHAELIS AD LVDOVICVM MITTENDAE RATIO.
C mittit ad Ludouicum Imperatorem, cui & litteras dedit. Hic autem cum Iconomachus esset, Catholicus tamen volens apparere, adiecit & alias litteras ad Romanū Pontificem vna cum oblationibus inferendis in Ecclesiam sancti Petri, vt huiusce modi pietatis velamento pios falleret. hæc ex eiusdem Michaelis litteris constant, quæ accepta sunt ex conuentu Parisiensi in eadem causa cultus sacrarum imaginum, habito sub eodem Imperatore anno sequenti, atque sic se habent.

In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti vnius soli veri Dei. Michael & Theophilus fideles in ipso Deo Imperatores Romanorum dilecto & honorabili fratri HLudouico glorioso Regi Francorum, Longobardorum, & vocato eorum Imperatori.] non Romanum in Occidente Imperatorem, sed assertum tantum Francorum & Longobardorum Imperatorem Michael in epistolæ, esse Ludouicum, eiusmodi inscriptione profite-
D tur. epistola autem ipsa sic se habet.

Notum esse non ambigimus vestræ spirituali dilectioni, scriptum esse: [a] Omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum: Item cum ait Spiritus sanctus per sanctissimum Salomonem: [b] Per me Reges regnant, & potentes scribunt iustitiam. & per quemdam Prophetam ait: [c] Ego suscitaui eis cum iustitia Regem. Nam quidem hæc a Deo data Domini & Saluatoris nostri dona suscepimus: propterea hoc dignum putamus omnibus vnius tribus nostræ fidelibus & Orthodoxis Christianis, & maxime vestræ Christo dilectæ & pacificæ gloriæ omnia, si possibile est, subtiliter annuntiare. Attamen vt non multa loquamur, breuem in sermone hoc rationem vobiscum faciemus. Duo enim capitula magna & præcipua est nobis cordi intimare. Vnum quia dispositor omnium bonarum rerum Dominus noster Iesus
E Christus verus Deus noster adduxit ad Imperij dignitatem. Alterum* permisit propter quædam peccata subiecti populi sui prouenire quasdam tribulationes. Sed vt facilius intelligi posset: breuiori comprehendi potest. Attamen necessarium videtur, vt initium rei, quam prosecuturi sumus, tractare inchoemus hoc modo.

[a] *Iac.* 1.
MICHAELIS EPISTOLA AD LVDOVICVM IMP.
[b] *Prou.* 8.
[c] *Isa.* 45.
* quod

Igitur tempore Leonis, qui ante nos hoc Imperium tenuit, quidam homo Thomas RES GESTAE THOMAE TYRANNI SVB IRENA ET LEONE IMPP.
nomine, antiqui diaboli discipulus, & eius operum promptus perpetrator fuit. Is cum esset cuidam ex maximis Patricijs subiectus, tempore quo Irena Imperium tenuit, fraudem operatus est in dominum suum, scilicet concubuit cum vxore domini sui. Cum hæc res ad notitiam peruenisset, profugit in Persas, timens legalem subire sententiam. Qui cum illic moras fecisset a diebus præfatæ Irenæ vsque ad prædictum Leonem, Fidem Christi abnegans, & hoc modo proditor Fidei Christianæ fuit, quo facilius potuisset multos infideles Sarracenorum & ceterarum aliarum gentium ad suam perducere

voluntatem. Suggerebatq. eis, quod ipſe eſſet Conſtantinus filius ſæpe dictæ Irenæ Imperatricis, & quod alter pro eo eſſet oculis priuatus, & ipſe illæſis oculis, ſanus euaſiſſet. Pro qua re prædicti gentiles ei adhæſerunt. Primum quidem cœpit cum eis exercere latrocinia, & alios vi ſibimet ſociare; quoſdam vero perditione pecuniarum, quoſdam quidem honorum & dignitatum promiſſionibus ſolicitauit. Et vt hæc compendioſius expediam: idem Thomas exiens de Perſide cum Sarracenis & Perſis, Hiberis, Armenijs, & Auaſgis & reliquis gentibus alienigenarum, tempore prædicti Leonis ſubito cum prædicta manu valida perprœliaretur, direptione ſibi ſubdidit totum Armeniæ Ducatum, ſimul & Ducatum Chaldææ, quæ gens montem Caucaſum incolit, necnon & Ducem Armeniacorum cum manu valida deuicit. A

His ergo ita geſtis vt plurima prætermittamus propter ſuperfluitatem verborum: quæ in hac tempeſtate tribulationum contigerunt, huius Tyranni impetum non valens memoratus Leo Imperator ſuſtinere, & in his anguſtijs conſtitutus, de recuperatione deſperans, a quibuſdam improbis, coniuratione in eum facta, ſubito occiſus eſt. Quo interfecto, & cum nemo tunc imperaſſet, per adiutorium Patris & Filij & Spiritus ſancti, vnius conſubſtantialis diuinitatis, & per interceſſiones Dominatricis & intemeratæ Dei Genitricis & omnium Sanctorum, conuenit vniuerſa multitudo ſecundum antiquum morem, videlicet beatiſſimus Patriarcha, glorioſi Patricij noſtri, illuſtres Senatores, & Principes, qui illic tunc affuerunt diuerſarum prouinciarum, quorum omnium conſenſu ad hoc Imperium eleuati ſumus, maxime propter imminentes anguſtias & tribulationes, quas faciebat homicida ille, & proditor patriæ. Fuimus enim noti illuſtribus Principibus noſtris & cari. B

MVLTA MENTITVR MICHAEL. IMP. DE ADEPTO IMPERIO.

Hoc modo ad Imperium prouecti, inuenimus Chriſtianos diuiſos & diſcordantes, & vt verius dicamus, plurimos inuenimus illius impij Tyranni errorem & impietatem ſequentes, & ob hoc non potuimus facile illos fideles noſtros Chriſtianos ad hoc adunare, vt eum expugnare valuiſſemus. Quibus caſibus nos impediti, ille hac occaſione accepta, ſolicitando ſibi plurimos ſociauit, & ex claſſibus noſtris & dromonijs collectis poteſtatem habuit veniendi partibus Thraciæ & Macedoniæ. Et ſic feſtinus veniens, ciuitatem noſtram obſedit, & nauali exercitu circumdedit eam in menſe Decembri decimaquinta Indictione. Nos autem quamuis nobiſcum paucitas militum & pugnatorum eſſet, non prætermiſimus quin ſemper cum eis congrederemur in certamine, & eos a ciuitate repelleremus. Sed cum ille (vt ſuperius dictum eſt) hoſtium validam manum habuiſſet, non ſolum de his quos ſupra memorauimus, ſed etiam de Aſiæ, & Europæ partibus, Thraciæ, Macedoniæ, Theſſalonicæ, & circumiacentibus Sclauinijs, hac cauſa prolongauit obſidionem noſtram: hæc autem obſidio modo propior, modo longior, vſque ad vnius anni ſpacium perſeuerauit. C

DE OBSIDIONE CONSTANTINOPOLIS.

D

Nos autem videntes illius diaboli & homicidæ longam pertinaciam & ignauiam & ſeductionem Chriſtianorum, qui ab eo ſeducti ſunt, poſuimus ſpem noſtram & virtutem in Chriſtum verum Deum noſtrum adiutorem & corroboratorem, atque cum ſincera fide ciuitatem noſtram egreſſi ſumus aduerſus illum Tyrannum, qui tunc fere triginta millibus ab vrbe noſtra reſidebat. Cumq. prœlium cõmitteremus, ipſe Dominus Deus noſter, qui ſemper adiutor & protector Imperij noſtri eſt, miſit principem militiæ virtutis ſuæ, ſicut legitur feciſſe Ieſu Naue [a] & diſſoluit ac diſſipauit virtutem eorum, & prævalere nos fecit aduerſus eum. Volentes Chriſtianis parcere, receptui canere iuſſimus, & noſtros a cæde coercuimus. Et hac occaſione Pagani & alienigenæ qui cum Thoma perditionis eorum auctore fuerant, euaſerunt, & in fugam verſi ſunt, & a nobis perſecuti, in quadam ciuitate prouinciæ Thraciæ nomine Arcadiopoli incluſi ſunt. Quidam autem eorum diſperſi in montibus ſe occultauerunt: pars autem eorum intrauerunt in Panadus ciuitatem.

VICTORIA MICHAELIS IN THOMAM. *a Ioſ.* 1.

E

Nos autem miſſis exercitibus noſtris, eos obſideri fecimus. Sed ipſa ciuitas in qua Deo odibilis & immemorabilis erat cum ſuis ſequacibus, per quinque menſes obſeſſa eſt, volentes ſicut diximus, populo noſtro parcere & ciuitati, viuum eum cepimus, & omnes qui cum eo erant tam contribules quam etiam alienigenas. Et ipſum quidem Thomam amputatis manibus & pedibus, patibulo ſuſpendi iuſſimus. Duo vero qui dicebantur ei filij eſſe adoptiui, alter eorum in Aſia a fidelibus noſtris interemptus eſt, & alterum eadem morte qua pſeudopatrem eius condemnare iuſſimus. Et hoc modo deleta

THOMAS CVM FILIIS MALE PERIIT.

eſt

A est memoria eorū de terra in sæculorum sæcula, iuxta quod scriptum est: [a] Inimici defecerūt frameæ in finem. Sarracenos quoque omnes & Armenios, & reliquos qui de prœlio euaserant, omnes viuos cepimus, & secundum Dei dispositionem nos in eis vlti sumus. Deinde profecti peruenimus ad castellum, quod dicitur Panadus, in quo suprà memoratam partem inimicorum nostrorum confugisse diximus, quibus nos vitam promisimus, si ad fidem nostram venire voluissent; sed illi nostris iussionibus parere nolentes, quia magis mori, quam in deditionem venire maluerunt: immisit eis Deus terræmotum, qui concussit ciuitatem, a quo muri eius diruti sunt, sicut de [b] Hiericho accidisse legitur: & eo modo traditi sunt in manus nostras. Et hoc omnipotentis Dei miraculum in nobis factum est. Quod miraculum nequaquam existimauimus esse cælandum, sed vbique gloriam Dei & magnalia eius annuntiandum. Et hoc modo cum triumpho
B victoriæ ad palatium nostrum reuersi sumus.

[a] *Psal. 9.*

TERRAEMOTVS OPPORTVNVS MICHAELI.

[b] *Iosue 6.*

Ex eo tempore omnes Christiani Imperij nostri ad vnitatem pacis, & pristinam concordiam redierunt, glorificantes & magnificantes propugnatorem nostrum Dominum Iesum Christum, qui ad vnitatem Fidei coadunare populum suum dignatus est, in subiectionem quod ab eo est, Imperij nostri. Quocirca dignum existimauimus hæc, quasi pacifico amico & spiritali fratri nostro, & vt credimus socio gaudij a Deo Imperij nostri manifesta facere, quæ nobiscum acta sunt, vt pariter sicut vnius eiusdemq. Fidei & religionis cultoribus facere oportet, laudibus & hymnis collaudemus & glorificemus Saluatorem nostrum Dominum Iesum Christum. Oportuerat enim statim in exordio Imperij nostri, sicut spiritali fratri nostro & pacifico amico, per veros apices nostros, quæ erga nos gesta sunt, vobis manifestare; sed sicut supra dictum est, præfati Tyran-
C ni & rebellis, ac turpi morte condemnati Thomæ seditio nos facere prohibuit.

HAERETICVS VTI CATHOLICVS GVPIT IVNGI CATHOL. IMP.

At vero nunc dedit Deus nobis hoc præsens & opportunum tempus post eius interfectionem & coadunationem & concordiam populi nostri. Et ideo iustum existimauimus mittere ad vestram gloriam Theodorum Protospatharium nostrum & Stratigon., Nicetam sanctissimum Metropolitanum Myrensem Lyciæ, Fortunatum Archiepiscopum Venetiæ, Theodorum reuerendissimum diaconum & œconomum istius sanctissimæ Dei Catholicæ & magnæ Ecclesiæ sanctæ Sophiæ, & Leonem nostrum Candidatū. Et non tantum per has syllabas, sed & per ipsos viros annuntiamus vestræ gloriæ omnia quæ proposita sunt, vt tam per eos, quamq. & per Missos vestros iterum scire possemus vestræ dilectionis sanitatem, simulq. fidelium vestrorum incolumitatem, necnon & omnium rerum vestrarum apud vos consistentium prosperitatem. Porro nunc per has no-
D stras veras & fideles syllabas corroboramus & confirmamus priorem pacem & amicitiam inter vos & nos constitutam, deprecantes mediatorem eiusdem pacis Dominum, qui dixit: [c] Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis, eamdem pacem & & caritatem splendidiorem & robustiorem facere, & ostendere temporibus & potestatibus præteritis, quoniam & nos sic tenemus, & speramus, quod & vestra glorioſissima potestas ita consentiat sicut & nostra. Caritas enim & pax vtramque potestatem secundum Dominicam vocem potest & seruatrices eius mandatorum efficere. Dixit enim: [d] Qui diligit me, mandata mea custodit. & iterum: [e] In hoc cognoscent omnes, quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.

NOMINA LEGATORVM.

CONFIRMATIO PRAETERITAE PACIS

[c] *Ioan. 14.*

[d] *Ioan. 14.*

[e] *Ioan. 13.*

Sed & hoc vestræ Christo amabili dilectioni manifestamus, quia multa de Ecclesiasticis seu & laicis viris alieni de Apostolicis traditionibus facti, & neque paternos termi-
E nos custodientes, facti sunt inuentores malarum rerum. Primum quidem honorificas & viuificas Cruces de sacris templis expellebant, & ad eadem loca imagines statuebant, ponebantq. lucernas corā eis, simul & incensum adolebant, atque eas in tali honore habebant, sicut honorificum & viuificum lignum, in quo Christus verus Deus noster crucifigi dignatus est propter nostram salutem. Psallebant & adorabant, atque ab ijsdem imaginibus auxilium petebant: pleriq. autem linteaminibus easdem imagines circumdabant, & filiorum suorum de Baptismatis fonte susceptrices faciebant. Alij vero religiosum habitum monasticum sumere volentes, religiosiores personas postponebant, qui prius comam capitis eorum susciperē solebant, adhibitis imaginibus, quasi in sinum earum decidere capillos illorum sinebant. Quidam vero sacerdotum & clericorum colores de imaginibus radentes immiscuerunt oblationibus & vino, & ex hac oblatione post Missarum celebrationem dabant, communicare volentibus. Alij autem corpus Domini

CALVMNIAE CONTRA CATHOLICOS.

in manus imaginum ponebant, vnde cõmunicare volentes accipere fecerunt. Nonnulli vero ſpreta Eccleſia in communibus domibus tabulis imaginum pro altaribus vtebantur, & ſuper eas ſacrum myſterium celebrabant. & alia multa his ſimilia illicita, & noſtræ religioni contraria in Eccleſijs fiebant, quæ a doctioribus & ſapientioribus viris ſatis indigna eſſe videbantur. A

DE CONCILIABVLO ICONOCLASTARVM.

Propterea ſtatuerunt Orthodoxi Imperatores & doctiſſimi ſacerdotes Locale adunare Concilium, ad inquiſitionem ſuper his habendam: qui in idipſum conuenerunt, ſancto Spiritu inſpirante. Talia vbique communi conſilio fieri prohibuerunt, & imagines de humilioribus locis efferri fecerunt, & eas quæ in ſublimioribus locis poſitæ erant, vt ipſa pictura pro ſcriptura haberetur, in ſuis locis conſiſtere permiſerunt, ne ab indoctioribus & infirmioribus adorarentur, neque eis lucernas accenderent, neque incenſum adolerent, prohibuerunt. Quemadmodum & nos nunc ſentimus, & tenemus, abijcientes B de Eccleſia Chriſti eos qui huiuſmodi malignis inuentionibus ſtudent.

DE ORTHODOXIS ROMAM CONFVGIENTIBVS.

Propterea quidam illorũ qui noluerunt ſuſcipere Concilia Localia, & a veritate redargũi: fugerũt hinc, & venerunt ad antiquã Romam a Deo conſeruatã, incuriam ac calumnias Eccleſiæ inferentes, & veræ religioni detrahentes, quorũ peſſima verba & blaſphemijs plena, poſtponentes noſtra potius Orthodoxa gloriæ tuæ, manifeſta facimus, quia nos ſymbolum ſanctarũ & vniuerſalium ſex Synodorum, quod ab omnibus Orthodoxis Chriſtianis tenetur, non tantum prædicamus, ſed etiam inuiolabiliter corde tenemus.

Trinitatem in tribus perſonis diuiſam colimus, vnitatẽ vnius diuinitatis naturam confitẽtes, ex Virgine temporalem Verbi natiuitatem prædicamus, diuinitatis & humanitatis duas volũtates & operationes * glorificamus. Poſtulantes interceſſiones & interpellationes inuiolatæ Dominatricis noſtræ Dei Genitricis ſemper Virginis Mariæ, & omnium C Sanctorum. Glorioſas autem & ſanctas reliquias eorum cum fide veneramur, & quicquid aliud a beatiſſimis Apoſtolis traditum, & a ſanctis Patribus in eiſdem ſex Synodis conſtitutum eſt, & confitemur & tenemus.

* gloriamur PROFESSIO FIDEI CATHOLICAE.

DE LITTERIS ET MVNERIBVS MICHAEL. IMP. AD ROM. PONT.

Vnde honorem Eccleſiæ Chriſti quærentes, fecimus litteras ad ſanctiſſimum Papam antiquæ Romæ, & eas miſimus per prædictos Miſſos noſtros ad eum, dantes eis Euangelium aureum ex lapidibus pretioſis ornatum, ſimiliter & patenam auream, & ipſam ex lapidibus pretioſis ornatam, & calicem ſimili modo ornatum, ambobus inſcripta Imperij noſtri nomina, vt Deo iubente, illuc peruenientes offerant ea ad templum ſanctiſſimi ac beatiſſimi Apoſtolorum principis Petri, qui intercedat pro nobis & vobis.

COMMENDAT LEGATOS.

De cetero ordinet veſtra ſpiritalis dilectio, vt cũ omni honore & illæſione ad eum veniant, auxilium eis ferentes in his quæ Deo placeant, & ad honorem eius pertineant in D ſatisfactionem caritatis, quæ inter nos eſt, iubentes ei, vt ſi amodo manifeſti fuerint quidam ſeductores pſeudochriſtiani, Eccleſiæ calumniatores, illinc eos expellere, vt quod ſcriptum eſt, de his adimpleatur. dicit enim Scriptura: [a] Eijcite malum de medio veſtri, vt non tantum in Republica ad inuicem concordemus, ſed etiam & de magna re, quæ ad ſalutem animæ pertinet, id eſt, Eccleſiaſtica & Deo amabilia conſentiamus.

[a] *Deut.* 21. 22.

Cauſa memoriæ dilectionis quæ inter nos eſt, miſimus per prædictos Miſſos noſtros Praſinouultim vnum, * Milinouultim vnum, Tyrca duo, blactas veras duas, * dirodina duo, diuenta duo. Abſoluta menſe Aprili, die decima, Indictione ſecunda, a Deo conſecrata regia vrbe.] hactenus epiſtola Iconomachi Imperatoris, quæ cum multa mendacia contineat & errores multos in his quæ ad Catholica dogmata ſpectant, hominem æque fraudulentum ac impium repræſentat, qui vera multa mendacijs miſcens, appa- E rere conatus ſit eſſe Catholicus.

* ſiue dibapha MVNERA MICHAEL. IMP. AD LVDOVIC. IMP. MISSA.

Peruenerunt Legati in Gallias menſe Octobris, cum Ludouicus Imperator aduerſus Britones in expeditione eſſet. quamobrem eius reditum iuſſi ſunt expectare, qui non contigit niſi ſequenti menſe, vt Annales Francorum quos recitauimus abſque controuerſia docent. ſic igitur ipſa legatio nonniſi menſe Nouembri audita eſt ab ipſo Ludouico Imperatore Rotomagi. Vbi poſt auditos Legatos, dimiſit eos proficiſci Romam, vt in mandatis acceperant. Verum Ludouicus adiunxit illis ſuos Legatos ad Romanũ Pontificem. Porro Legatos Michaelis vna cum Legatis Ludouici nonniſi anno ſequenti contigiſſe Romam ad ipſum ſummũ Pontificem proficiſci, quæ ſuo loco dicentur, oſtendent.

LVDOVICVS IMP. LEGATOS MICHAELIS AVDIT.

Allatos autem tunc in Gallias per œconomum Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ, vnum ex Legatis ſuperius nominatum Theodorum diaconum, libros S. Dionyſij Areopagitæ,

Hildui-

A Hilduinus in epistola reddita ad Ludouicum testatur his verbis: [a] Authenticos autem eosdem libros Græca lingua conscriptos, quando œconomus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, & ceteri Missi Michaelis legatione publica ad vestrã gloriam Compendio functi sunt: in ipsa vigilia solemnitatis S. Dionysij pro munere magno suscepimus. Quod donum deuotioni nostræ ac si cælitus allatum adeó est diuina gratia prosecuta, vt in eadem nocte decem & nouem nominatissimæ virtutes in ægrotorum sanatione variarum infirmitatum ex notissimis & vicinitati nostræ personis contiguis, ad laudem & gloriam sui nominis, orationibus & monitis excellentissimi Martyris Christus Dominus sit operari dignatus.] hæc Hilduinus Abbas monasterij S. Dionysij apud Parisios constituti, qui & iussu eiusdem Ludouici Imperatoris eadem Dionysij opera ex Græco in Latinum conuertit. Extat de his eiusdem Imperatoris ad ipsum Hilduinum epistola, & alia Hilduini ad ipsum reddita.

[a] *Hilduin. in Areopag. apud Sur. die 9. Oct. tom. 5.*

Interea vero vbi ipse Imperator Ludouicus ex legatione Michaelis inter alia ea quæ ad cultum sanctarum imaginum viderentur spectare cognouit: vt de omnibus diligentissima posset haberi discussio, legationem quam primum potuit, misit ad Romanum Pontificem, qua ab eo peteret non Synodi cogendæ dari licentiam, sed tantum colligendi viros doctos, qui ea de re exquirerẽt ac disputarent. Qui hac perfuncti sunt legatione, fuerunt Freculfus Episcopus & Adegarius. Constant hæc omnia ex epistola scripta ex cõuentu Parisiensi, vbi de his est actum anno sequenti, in qua inter alia ista leguntur: [b] Venerabilis namque Freculfus Episcopus subtiliter, prudenterq. qualiter ipse & Adegarius socius illius hac de re cum domno Apostolico, & cum venerandis Episcopis & ministris illius egissent, viua voce paruitati nostræ innotuit.] & inferius quid per Legatos petitum & obtentum fuerit, ita ijdem his verbis ostendunt, dicentes: [c] Aperuit vobis Dominus ostium iuxta optatum vobis desiderium, vt licentia vobis ab eadem tribueretur auctoritate tantæ rei cum vestris quærendi familiariter veritatem. Vt quoniam inerat vobis voluntas consulendi, & deerat auctoritas quærendi, eius auctoritate quæreretis veritatem; cuius auctoritas deuiare videbatur ab ipsa veritate.] ista aduersarij ipsius Romanæ Ecclesiæ in cultu sanctarum imaginum, quorum etiam assertione compertum satis habetur, non solum non licere Imperatoribus Synodos celebrare inconsulta Apostolica Sede, sed nec inter suos familiariter de his disputare quæ spectant ad Fidem Catholicam & Ecclesiasticam disciplinam, nisi impetrata ab ipso Romano Pontifice licentia, & impertita ab ipso auctoritate.

[b] *Synod. Paris. pag. 22.*

[c] *Ibid. pag. 23.*

SINE CONSENSV ROM. PONTIF. NEC DISPVTARE LICET DE FIDE.

Profitetur etiam idipsum ipse Ludouicus Imperator in litteris datis anno sequenti ad Eugenium Romanum Pontificem, in quibus & ista leguntur [d]: Et ob hoc a vestra sanctitate petiuimus, vt sacerdotibus nostris liceret de libris sanctorum Patrum sententias quærere atque colligere, quæ ad eamdem rem pro qua ijdem Legati vos cõsulturi erant veraciter definiendam conuenire potuissent. Quas cum illi, iuxta concessam a vobis licentiam, solerter inquirerent, & diuina opitulante gratia, quicquid inuenire tam breui temporis spacio potuerunt, collegissent, nobis ea legenda direxerunt.] Et in epistola [e], seu commonitione ad Legatos Romam missos hæc habet: Quia enim, vt nostis, nos ab eo petere voluimus licentiam, quatenus has collectiones a sacerdotibus nostris fieri permitteret: & ideo non poterit prætermitti quin ostendatur, quod ex ipsius permissione collectum est.] Rursus & ex his quæ habentur intexta Actis Parisiensis conuentus ex verbis eiusdẽ Ludouici Imperatoris, hæc in eamdem sententiam: [f] Nos autem non Synodum congregando, sed quemadmodum a vobis postulauimus, licentiamq. agendi percepimus vna cum familiaribus nostris, filijs vestris, &c.] hæc ex epistola per eosdem Legatos ad Romanum Pontificem missa, quam suo loco reddituri sumus.

[d] *Ead. Synod. pag. 153.*

[e] *Ead. Synod. pag. 156.*

[f] *Ead. Synod. pag. 120.*

Cum igitur missi a Ludouico Legati Romam peruenissent: Romanus Pontifex temeritatis eos redarguit, quod antiquam coalitam per multa sæcula Ecclesiasticam de sacris imaginibus consuetudinem immutare temere conarentur. Ceterum ne videretur rem agere auctoritate potius quam ratione, petitam ab Imperatore licentiam de his agendi ac disputandi concessit. Sicq. in Gallias redierunt ad eumdem, qui eos miserat Imperatorem, anno sequenti. Sed & profectionem eorumdem Legatorum contigisse potius anno sequenti existimamus, licet hoc anno de eadem Romam mittenda legatione fuerit a Ludouico tractatum. Quid autem posthæc actum sit, cum de reditu ipsorum in Gallias agemus anno sequenti, dicturi sumus.

SEQVITVR annus Redemptoris octingentesimus vigesimusquintus, Indictione tertia inchoatus, quo Kalendis Nouembris prope Parisios complures, qui ceteros doctrina excellere videbantur, iussu Ludouici Imperatoris in vnum collecti, secundum petitam & acceptam licentiam a Romano Pontifice de imaginum veneratione disseruere. De his acturi, in primis ipse titulus est redarguendus erroris, ex Actis ipsis, dum actio illa, Synodus Parisiensis, nomine inscribitur; cum ex ipsius Imperatoris litteris constet non Synodum esse celebratam, sed ex selectis viris eruditis habitam esse Collationem, singulis in eam suum symbolum conferentibus. Plurimum namque differre inter Synodum & Collationem, maiores nostri suis scriptis reliquere testatum.

COLLATIO PARISIENSIS.

Erubuisse visa sunt posteriora sæcula, quæ in hac de qua est sermo, Collatione sunt facta, scriptisq. mandata; ac ea de causa Acta ipsius occuluisse, vt amplius non essent visa: Nullus enim vsquam reperitur (quod sciam) inter tot diuersorum scriptorum examina, quibus Gallia abundauit, qui eiusmodi Collationis vel leuem mentionem habuerit, quæ ante annos quatuor Francofurti cusa in Vuecheliana typographia in lucem prodijt absque luce, nempe quod auctoris nomine careat, qui inuenit, & edendam curauit, vel ex qua fuerit accepta bibliotheca; nec sit aliquid dictum (vt moris est eorum qui ingenuo ac animo libero absque fuco & fallacijs rem agentes, omnia ista produnt) quo liberent fidē suam, & Lectori aditum non occludant, sed patefaciant, vt si velint, ipsum possint consulere codicem veterem: num ex eo sint cuncta sincere atque fideliter reddita. Nā secus facere, est tyrannice cogere, & strangulare Lectorem, vt ea prout edita sunt, accipiat velit, nolit, nec in ambiguis stabeat quem consulat, quo se vertat. Vt plane (quod dictum est) non sit istud in lucem edere, sed offundere tenebris omne quod promitur.

MALA FIDE EDITIO FACTA COLLATIONIS.

[a] *Ioan. 3.*

Secundum igitur Redemptoris nostri illam sententiam: [a] Omnis qui male agit, odit lucem; & nō venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem, venit ad lucē, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta.] arguendus est iste filius esse tenebrarum, qui tenebricosum opus, perpetuis tenebris dignum a maioribus habitū & abditum, obscuritate nominis, & loci vnde prodierit, totum densa offusum caligine in odium & inuidiam Catholici nominis sparserit; vt cōsultius Pithœus egerit (si verum est quod præfatur anonymus) vt apud se retinuerit, nec prodiderit in dedecus Gallia- D rum quod apud se habebat eorumdem Actorum vetus exemplar.

COLLATIO A MAIORIBVS OCCVLTATA MALE PRODITA.

Sed tantum abest, vt quod voluit, assecutus sit auctor, qui edidit, vt potius contrarium nolens & inuitus sit operatus; cum ex litteris quas recitat Ludouici pij, ipsa pietas in tenebris elucescat, nimirum quantum sit apud Romanos Pontifices in vniuersa Ecclesia iuris & potestatis, & quanta Imperatores prosequi eos debeant reuerentia, & colere obseruantia.

Quod in primis spectat ad ipsos qui adfuerunt Collatores (vt omnis erroris origo & causa pandatur) sciendum est, quod ex male percepto sensu S. Gregorij Papæ in epistola ad Serenum Massilienſem Episcopum, inualuit apud eos error ille, quo dicerent, sacras imagines in Ecclesijs ad docendum tantum, non ad eas adorandum exponi debere. Ex qua falsa susceptа semel assumptione, in illud simul præcipitium sponte ferrentur, E vt septimam Oecumenicam Nicænam Synodum eo nomine condemnarent, mentientes, quod in ea latriæ adoratione iuberētur imagines adorari. Sic igitur occasione legationis hæretici Imperatoris Michaelis cicatricem male obductam refricantes, vulnus periculosius induxerunt, quod antea inflictū in Francofordiensi Concilio, iam fuerat abolitione Actorum illorum plene curatum, sed nunc ob insciti am Collatorum & nequitiā pariter (vt apparebit) dirā exulceratione recruduit. Quod cum hic aspicis, tu ad præparatum antea, & eo loco repositum, vbi actum est superius de Francofordiensi Concilio, antidotum festine recurre: nam ibi nos agentes de Francofordiensi Concilio, ipsorum errores confutauimus. Ad eum igitur locum (ne eadem repetere cum labore & tædio teneamur) veri amantem Lectorem reijcimus, vbi & quinam fuerint isti eius sententiæ defensores, ostendimus: ea legat, vt secure, mente illæsa percurrat, quæ in hac habita Collatione

EX IGNORANTIA ET MALITIA PRODIIT ERROR.

A inueniet offendicula. quæ in primis reperiet in epistola ab ipsis ad eumdem Ludouicum Imperatorem hoc anno data, inscripta falso titulo Synodi, quæ sic se habet.

Synodus Parisiensis, octingentesimo vigesimo quinto anno [a].

Excellentissimis ac victoriosissimis Deoq. amabilibus Augustis dominis HLudouico & HLudhario sereniss imis Imperatoribus.

[a] Synod. Paris. pag. 19.

COLLATORVM EPIST. AD LVDOVICVM ET LOTHARIVM IMPP.

Nos serui & fidelissimi oratores vestri, qualiter proximis Kalendis Nouembris apud Parisiorum vrbem iuxta præceptum vestræ magnitudinis in vnum conuenimus, qualiterq. de negocio a vestra pietate nobis iniuncto, de causa videlicet imaginum egerimus, ad memoriam vestræ celsitudinis reducimus. Sed vt melius nobis manifestum fieret, ob quam causam vestra pietas, quæ erga Dei, sanctæq. suæ Ecclesiæ amorem ardentissime flagrat, ad hoc inquirendum primo accensa fuerit: necessarium duximus initium
B huiusce rei cognoscere. Et ideo primum epistolam domini Hadriani Papæ, quam pridem pro imaginibus erigendis Constantino Imperatori & Irenæ matri eius ad eorum deprecationem in transmarinis partibus direxit, coram nobis legi fecimus, & quantum nostræ paruitati res patuit, sicut iuste reprehendit illos qui imagines Sanctorum temerario ausu in illis partibus confringere, & penitus abolere præsumpserunt; sic indiscrete noscitur feciss e, id quod superstitiose eas adorare iussit. Pro quarum etiam causa Synodum congregari præcepit, & sua auctoritate sub iureiurando censuit, vt erigerentur & adorarentur & sanctæ nuncuparentur; cum eas erigere licitum, adorare vero nefas sit. Inseruit etiam in eadem epistola quædam testimonia sanctorum Patrum, quantum nobis datur intelligi valde absona, & ad rem de qua agitur, minime pertinentia.] hæc isti de Hadriano. Ex quibus plane intelligas eiusdem esse farinæ homines cum illis, & fortas-
C se eosdem ipsos qui sub nomine Caroli Magni ad eumdem Hadrianum scripsere aduersus septimam Synodum commentarium, quos satis est confutatos esse superius. In eo autem quod calumniati sunt eumdem Hadrianum Pontificem, iureiurando censuisse, vt imagines erigerentur & adorarentur, cum nihil penitus de iuramento, vel leuis insit vsquam mentio, plane mendaces arguuntur & fraudulenti. sed pergunt.

CALVMNIOSE AGVNT ADVERSARII COLLATORES.

Ex huius namque epistolæ textu Imperator & clerus simulq. populus auctoritatem sumentes Synodum fecerunt, in qua sicut illi multum deuiauerunt, qui imagines Sanctorum in illa alia Synodo, quæ sub Constantino auo memorati Constantini facta est, penitus abdicandas esse decreuerunt; sic isti non mediocriter errauerunt, qui eas non solum coli & adorari & sanctas nuncupari sanxerunt, verum etiam sanctimoniam ab eis
D se adipisci professi sunt.] & ista quoque quam calumniose ingerantur, æque superius dictum, & de obiectionibus in eam Synodum Oecumenicam illatis ab ipsis prolixius tractatum est; cum patenter ostendimus sparsas de eadem Synodo ab eis calumnias & adornata mendacia, quæ sicut aperuimus æque repellimus. pergunt vero: Et vt id esse verum quod nitebantur astruere demonstrarent, quædam sanctarum scripturarum testimonia, & sanctorum Patrum dicta ad suum superstitiosum errorem confirmandum, violenter sumpserunt, & eidem suo operi incompetenter aptauerunt, quoniam non eo sensu, quo dicta, nec eo intellectu, quo a sanctis Patribus exposita, ab illis esse produntur prolata vel intellecta.

Eamdem porro Synodum cum sanctæ memoriæ genitor vester coram se suisq. perlegi fecisset, & multis in locis (vt dignum erat) reprehendisset, & quædam capita quæ repre-
E hensioni patebant, prænotasset: ea per Angilbertum Abbatem eidem Hadriano Papæ direxisset, vt illius iudicio & auctoritate corrigerentur.] Mentiri rursus aduersarij conuincuntur in eo quod aiunt a Carolo ea de Synodo septima loca reprehensa: nã luce clarius ex ijsdem reprehensionibus demonstrauimus, non ab ipso Carolo eas excogitatas, sed ab alijs eas ipsi oblatas Carolo; ab eo vero missas ad Hadrianũ, in quem isti e malo hæc stomacho rursus euomunt, dicentes: Ipse Hadrianus rursus fauendo illis qui eius instinctu tã superstitiosa tamq. incongrua testimonia memorato operi inseruerant, per singula capitula in illorum excusationem respondere quæ voluit, non tamen quæ decuit, conatus est. Talia quippe quædam sunt quæ in illorum obiectionem opposuit, quæ remota Pontificali auctoritate, veritati & auctoritati refragantur. Sed licet in ipsis obiectionibus aliquando absona, aliquando inconuenientia, aliquando etiam reprehensione digna testimonia defensionis gratia proferre nisus sit; in fine tamen eiusdem Apologiæ sic se sen-

INCVLCANT MENDACIA COLLATORES.

tire, & tenere, & prædicare, ac præcipere de his quæ agebantur, profeſſus eſt, ſicut a beato Papa Gregorio inſtitutum eſſe conſtabat. Quibus verbis liquido colligitur, quod non tantum ſcienter quam ignoranter in eodem facto a recto tramite deuiauerit. Niſi enim in concluſione obiectionum ſuarum retinaculis veritatis, beati ſcilicet Gregorij inſtitutis aſtrictus iter deuium præcauiſſet, in ſuperſtitionis præcipitium omnino labi potuiſſet.] A

CONFVTATA MENDACIA COLLATORVM.

Iſta cū ij adeo impudenter effutiant: debemus plurimas Deo gratias, quod ipſa Hadriani ſcripta integra adhuc extent, quibus ſane tanta ſtoliditas, ſiue potius inſignis prauitas, doluſq. malus aduerſantium arguatur, dum ex eis apparet meridiana luce clarius, quod Hadrianus non deſerendo cultum imaginum, Gregorium citat, ſed aſſerendo & profitendo, ipſumq. tam ſcriptis quam factis oſtendit eumdem ſanctum Gregorium eſſe profeſſum. Sed de his latiſſime citato loco ſuperius dictum eſt, quæ rurſum conſulere ne graueris, quo magis horum mendacia deteſteris. qui pergunt, conſilium dantes quid ipſe tunc facere debeat Ludouicus. B

DE LEGATIONE PRAEMISSA AD ROM. PONT.

His igitur pro captu ingenij animaduerſis & intellectis: vt plenius etiam nobis cuncta pateſcerent, fecimus epiſtolam nobis relegi, quam nobis Legati Græcorum anno præterito detulerunt. Venerabilis namq. Freculfus Epiſcopus ſubtiliter, prudenterq. qualiter ipſe & Adegarius ſocius illius de hac re cum domno Apoſtolico & cum venerandis Epiſcopis & miniſtris illius egiſſent, viua voce paruitati noſtræ innotuit. Sed cum prudenti relatu illius cuncta cognouiſſemus, qualiter partim veritatis ignorantia, partim peſſimæ conſuetudinis vſu, huius ſuperſtitionis peſtis illis in partibus inoleuiſſet, & priora & poſteriora ſtudioſiſſime conſideraſſemus: intelleximus, quantum nobis res patuit, quo zelo ad hæc conſideranda veſtra ſancta deuotio excitata fuerit. Non enim ignoramus animum veſtrum magno tædio poſſe affici, cum illos a recto tramite quoquo modo conſpicitis deuiare, qui ſumma auctoritate prædíti deuiantes quoſque debuerant corrigere. Illo nempe zelo accenſi eſtis, de quo B. Paulus Apoſtolus dicit: [a] Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Cum enim duos in periculo conſtitutos conſpexiſtis & a via regia declinantes, vnum ſcilicet ad ſiniſtram in abruptum confringendarum imaginum prolapſum, alterum vero ad dexteram in ſuperſtitioſam videlicet earumdem imaginum adorationem procliuem: voluiſtis vos affectu pietatis medium opponere, & vtriuſque partis morbo ſalutiferam medicinam conferre. C

a 2. Cor. 11.

Sed quoniam maximum vobis in eo obſtaculum erat, eo quod pars illa, quæ debebat errata corrigere, ſuaq. auctoritate huiuſce ſuperſtitionis errori obniti, ipſa prorſus eidem ſuperſtitioni non ſolum reſiſtere, verum etiam incauta defenſione contra auctoritatem diuinam & ſanctorum Patrum dicta nitebatur ſuffragari: aperuit vobis Dominus oſtium iuxta optatum vobis deſiderium, vt licentia vobis ab eadem tribueretur auctoritate tantæ rei cum veſtris quærendi familiariter veritatem; vt quoniam inerat vobis voluntas conſulendi, & deerat auctoritas quærendi: eius auctoritate quæreretis veritatem, cuius auctoritas deuiare videbatur ab ipſa veritate; quatenus ſancto veſtro deſiderio & vigili ſtudio veritas patefacta, dum ſe in medium oſtenderet, etiam ipſa auctoritas volens, nolenſq. veritati cederet atque ſuccumberet. Verum quoniam fratrum ſalus non eſt negligenda, & eminens auctoritas non eſt facile reprehendenda: viſum eſt extremitati noſtræ, vt omnis veſtræ ſerenitatis ſermo ad illos ſpecialiter ex Apoſtolicarum auctoritate litterarum dirigatur; quorum primum cauſa ad hæc quærenda eſtis excitati; & quicquid reprehenſionis in vtriſque partibus dignum cognoſcitur, ad illorum perſonam potius referatur, qui libere admoneri poſſunt, & quorum ſcandalum ſi pro veritate ortum fuerit, facilius tolerari poteſt.] Vidiſti quid iſti Ludouico ſuadeant, nimirum vt litteræ ſcribantur ad Michaelem Imp. auctoritate (vt aiunt) litterarum Apoſtolicarum; nempe nomine Romani Pontificis, quod (vt videbimus) factum eſt; cum longe procul abfuerit, vt vel leuis conſenſus Apoſtolicæ Sedis acceſſerit. Ceterum quomodo cum Græcorum Imperatore, rurſus quomodo ſe gerat cum Romano Pontifice, ad eos ſcribendo, ſic Collatores eumdem Ludouicum Imp. admonent. D

QVID AGENDVM CONSVLANT COLLATORES. E

Credimus itaq. quod illos reprehendendo, illiſq. compatiendo, iſtos vero demulcēdo, laudando & præferendo, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ condignā laudem deferendo, veritatem ex teſtimonijs ſanctarum ſcripturarum & ſententijs ſanctorum Patrum in mediū proferendo, & veraciter, ſobrieq. exponendo, poterit veſtra ſanctiſſima deuotio, ſicut optat, vtriſque conſulere. ſic quippe refragator vinculis veritatis modo blandiendo, modo

A do honorando, modo ſecundum rationem veritatem demonſtrando ſubtiliter adſtrictus, non audebit aliter docere, quam quod veritas habet, nec poterit aliter tenere quam quod veritas habet, nec aliter tentare, quam quod veritatis documēto alijs tenendū tradiderit.

Tali nēpe modo viſum eſt noſtræ mediocritati, vt vtriuſque partis ſaluti commodiſſime prodeſſe, magnamq. vobis a Domino remunerationem huius rei gratia præparare poſſitis. Credimus ſane quia quamquam aliqua ex parte ſuperſtitioſam ſibi conſuetudinem forte vendicare velint: nullatenus tamen ab eadem Sede aliter quam auctoritas & veritas ſe habet, mandare in aliquam partem præſumet. Verebitur ſiquidem poteſtatem veſtram, auctoritatem Sedis & teſtimonia veritatis. Cum igitur a veſtra ſancta deuotione ita peracta fuerint, licet (quod non optamus) in aliquo aut iſti, aut illi deuiare voluerint, & veſtram ſaluberrimam admonitionem, quæ tota ex auctoritate veritatis

DE SVADENDO ERRORE ROM. PONT. LABORANT ADVERSARII.

B profertur, audire contemplerint; non minor id vobis a Domino recompenſatio fiet, quia totum, ſecundum verba Heliæ [a] Prophetæ, quod veſtrum fuit, facere ſtuduiſtis.] iſta viri prudentes; quibus cum tantum data fuerit a Romano Pontifice inquirendi facultas: definierint iſti, ſententiamq. protulerint in epiſtolam Hadriani, in ipſam Oecumenicam ſeptimam Synodum, & quid de imaginibus ſentiendū ſit, ipſi primæ Sedi legem præſcribere ſtuduerint. qui & de ſuo ipſorum labore in his conferendis iam pergunt dicere.

a 3. Reg. 19.

Nos denique ſerui veſtri (ſicut ſuperius præmiſſum eſt) in vnum conuenientes, & de nobis iniunctis pro captu intelligentiæ noſtræ familiariter conferentes, teſtimonia ex auctoritate diuina, & ſententias ſanctorum Patrum, quas, prout temporis anguſtia permiſit, collegimus, & coram nobis legi fecimus, & quicquid cum his de negocio de quo agetur neceſſarium aptumq. iudicauimus, & in vnum congerere ſtuduimus, veſtræq. Impe-

C riali potentiæ per venerabiles viros Halitgarium & Amalarium dirigere præſumpſimus, vt videlicet veſtra a Deo vobis collata ſapientia ex his eligat quicquid neceſſarium, dignumq. ad idem negocium pertinens iudicauerit. Obſecramus itaque humiliter abundantiſſimam pietatem veſtram, vt non nobis adſcribatur quicquid ibi minus, aut indecens, aut . . . inuentum fuerit. Vere enim fatemur, quia anguſtia temporis præpediente, nec quanta voluimus, nec quanta potuimus, collegimus; ſed tantum veſtris ſacris iuſſionibus, vt decet, & oportet, totis niſibus parere cupientes, quæ paruo in tempore ad manus nobis occurrere potuerunt, breuiatim collegimus, & huic operi vſque ad veſtram ſagaciſſimam examinationem inſeruimus. Nam quidam noſtrorum de longe venientes non habuerunt ſpacium temporis quærendi; quidam vero nec cauſam pro qua ad hunc conuentum venire iuſſi ſunt, donec peruenerunt, veraciter noſſe potue-

QVAE FVERVNT STVDIA ADVERSARIORVM.

D runt. Moduinus namque infirmitate, in qua diutiſſime laborat, detentus venire nequiuit.

Scit itaque pleniſſime excellentia veſtra, quia illud quod per omnes Catholicorum libros indagari neceſſitas vrget, prolixi temporis ſpacio ad legendum indiget. Nam ſi ſufficiens ſpacium temporis nobis tributum fuiſſet, tanta Domino opitulante, poteramus colligere, quæ huic operi copioſe poterant abundare. Tamen in his quæ collecta ſunt, ſummam huius negocij de quo agitur diſcrete comprehenſam eſſe, iuxta auctoritatem diuinam & ſanctorum Patrum ſententias arbitramur, ita videlicet, vt vnuſquiſque fidelis ea perlegens, animaduertere queat, quod imagines Sanctorū ſtulta præſumptione non ſunt confringendæ, & ad iniuriam Sanctorum abolendæ & penitus deſpiciendæ: Nec aſſertione ſuperſtitioſa colendæ aut adorandæ; ſed potius huiuſcemodi ſuperſtitio-

EXCVSATIO ADVERSARIORVM.

E ne remota, iuxta veram religionem, memoriæ & amoris cauſa ob recordationem eorum, quorum imagines habendæ, ſicut a beatiſſimo Gregorio ſatis Catholice, perſpicueq. dictum, declaratur] At nec ipſis Romanis Pontificibus aliud retinere atque ſeruare quam quæ a ſancto Gregorio de his ſcripta & facta eſſe noſcuntur, ſemper in conſilio fuit & opere: quæ iſti non percipientes, cum pugnant, aerem verberant. demum vero iſta perorant.

Quia igitur nos his qui in ſacra Sede Petri Apoſtoli reſident, dignam honoris reuerentiam iure tribuendam non dubitamus, & illorum erga imagines ſuperſtitioſam veneratione quidam viſu, omnes vero aliorum relatu cognoſcimus: voluimus primum contra illos ſententias ponere, qui imagines præſumptuoſa temeritate confringere præſumpſerunt, quatenus inde iſti animati aliorum errata valentius vobiſcum corrigerent, & ad ſuam ſuperſtitionem cognoſcēdam veritatis teſtimonia ſuſcipienda animum facilius

CONSILIVM SVBDOLVM ADVERSARIORVM.

flecte-

flecterent. Sicut igitur nobis videtur, & superius præmisimus, aperte sermo vestræ correctionis contra illos vsquequaque dirigi potest, a quibus vobis illa epistola quam relegimus, directa esse cognoscitur: quoniam eius textu vtramque partem reprehensione dignam demonstrauit, & illam scilicet quæ indebito & superstitioso cultu imagines venerabatur, & illam quæ ab inferioribus locis easdem imagines euertere & delere præcepit: & ideo credimus, quamquam cetera alia secundum auctoritatem veritatis, sicut in suis scriptis continetur, idem Imperator fecerit, propter hoc tamen factum quosdam illarum partium infirmos scandalizasse, nec nos quosdam nostræ Vrbis Romanæ perturbasse.] A

Vides hos magis excusare Iconoclastas, tamquam veritatis auctoritate, vt aiunt, agentes? Qui demũ huiusmodi salutatione epistolæ finem imponunt: Ad exaltationem & pacem sanctæ suæ Ecclesiæ, humillimam Deoq. amabilem & Christianæ religioni necessariam dominationem serenitatis vestræ Dominus Iesus Christus incolumem dextera suæ pietatis tueri ac felici protectione per immensum conseruare, & post huius vitæ cursum supernis ciuibus consortem dignetur efficere.] hæc ipsi. Qui & illud amplius præstitere, vt ijsdem scriptis & ad Ludouicum missis inseruerint litterarum formam, quas ipse Ludouicus scribere deberet pro ineunda concordia omnium Ecclesiarum ad ipsum Romanum Pontificem. Extant ipsæ, sed carent principio atque fine, quas hic tibi legendas posuimus. sic enim se habent. B

SALVTATIO.

[a] . . . . . Quia ergo per caritatem Dei, quæ ipso largiente diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis, vniuersæ Ecclesiæ notum esse non dubitatur, quod omnia quæ intra eamdem sanctam Dei Ecclesiam ad perennem capiendam salutem pertinentia aguntur, ita per eiusdem sancti Spiritus gratiam caute agenda sunt, vt *illud* præcipue caritatis priuilegium conseruetur, quod ipse auctor & largitor omnium bonorum Dominus de mundo corporaliter abscessurus pro summo atque altissimo munere fidelibus suis dando pariter & relinquendo largiri dignatus est, dicens: [b] Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis: illud etiam Apostoli [c] pariter attentissime cogitandum: Pacem sequimini & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Et idcirco valde necesse est, vt quisquis ad illam patriam desiderat peruenire, vbi nũquam discordia potuit vel poterit introire: illud summopere agere studeat, per quod & ipse illam Deo placitam caritatis pacem cum omnibus habere studeat, & omnes contra illam pacem discordantes ad veram concordiam reuocare contendat. C

[a] *Eod. lib. pag. 120.* EPIST. NOMINE LVDOVICI IMP. AD ROM. PONT.

[b] *Ioan. 14.*

[c] *Hebr. 12.*

Certum est enim quia sicut quisquam, si eamdem caritatem, illam Deo placitæ fraternitatis caritatem seruare poterit & noluerit: ad palatium caritatis peruenire non poterit. Ita si illos, quos contra eamdem dilectionis vnitatem dissidentes cognouerit, & illos ad tantæ beatitudinis viam reuocare poterit, & virtute qua valet non certauerit: ipse sibi eiusdem beatitudinis ianuam seris validissimis claudit. similiter quoque iustissimo Dei iudicio eamdem calcandi semitam obstaculum sibi opponit, si secundum qualitatis suæ modum omnes in Deo vnanimes, ne in barathrum discordiæ corruant, quantum reniti præualet, viriliter non contendit. Hæc ad hoc non humana argumentatione reperta, sed diuina toti orbi terrarum docente auctoritate, diffusa atque notissima vbique valere debent; & vbicumque fuerint discordantes, ad concordiam reuocentur; concordes vero ne in discordiam proruant, ab vniuersis qui præualent tueantur. D

AD PACEM EXHORTATIO

His ita summatim præmissis, series huius dictionis postulat, vt subsequens sermo, cur talia præmissa sint, lucide pandat. E

Quia igitur, vt vniuerso Ecclesiastico ordini, reuelante Spiritu sancto, notum est, inter cetera pietatis documenta, testante Apostolo, Fides, Spes, Caritas præeminent; ipsæq. morum virtutes per prudentiam, temperantiam, fortitudinem, atque iustitiam, auctore Deo inuiolabiliter conseruantur: ita rursum illæ quatuor ad humanam deriuatæ sobriam conuersationem, per rationem, discretionem, honestatem, atque humilitatem habentur, atque vtuntur, nullusq. istis carens, illas perfecte habere potuit, nec eis rite, istis spretis, aliquãdo vti præualuit. Et quamuis sint quædam ex eis humanam rationem excedentes, vt sunt nonnulla, quæ sola fide attingi possunt, & ob hoc ineffabilia, & incomprehensibilia dicuntur; auctoritate tamen diuina in sacris voluminibus, sanctorum etiam Catholicorum Patrum edictis, Deo reuelante, qualiter eadem tenenda vel confi-

DE VIRTVTIBVS CHRISTIANORVM.

tenda

A tenda sint, sufficienter reperiuntur; ideoq. pene ab omnibus desideratur, optatur, quæritur, vt ratione præeunte, comitante, subsequente in omnibus, vel de omnibus, vnde certus esse desiderat, salua, & anteposita semper & vbique diuina auctoritate, non prius qualibet humana adinuentione opponatur, quam vtili ratione instruatur & vndecumque certus esse desiderat, pleniter imbuatur.

Idcirco ergo summopere cauendum est, ne homini rationali rationem desideranti, atque poscenti, vllo modo ratio interdicatur, nisi tantum in his, vt supra commemoratum est, ineffabilis tanta & talis occurrat sublimitas; cui merito vniuersa humana se substernat ratiocinationis humilitas. Quia vero vno pretio, Christi videlicet sanguine, redempti fratres sumus, & ipso miserante, cuius misericordia id simus, cognosci meruimus, cum omni mentis affectu (vt supra commemoratum est) necessitatem fratrum
B nostrorum, totius scilicet Imperij Orientalium Romanorum ad intima cordis nostri viscera admittere debemus, quorum inuiolabilem caritatem, ob nullam aliam disceptationis occasionem, nimis duriter, vt multis videtur, irrationabiliter scissam esse cognouimus, nisi quod quidam illorum vna cum Michaele & Theophilo Imperatoribus fratribus nostris, imagines Sanctorum non habere volunt; quidam vero e contra ex eadem sancta plebe non solum habere, sed etiam adorare volunt. Quorum altercationis discordiæ summa talis est, vt nolentes illas habere, volentes nec habere consentiant. Volentes vero, nolentes etiam adorare compellant. Qui hinc & inde in diuersa tendentes aduersus alterutrum, siue humana argumentatione, vel ratione, siue etiam ex diuina auctoritate, vel Sanctorum Patrum scriptis voluntati suæ excerpta & coaceruata habent, vt vtrisque videtur, congrua plurima testimonia, quibus & isti suam, & illi e contra vindicare, & obtinere suam putant posse sententiam.

C Vnde sicut dignum, & vere dignum & iustum est, vt præeunte Spiritus sancti virtute, ille inter eos in nomine Domini talia correcturus, & ad viam veritatis sanctissimo moderamine reducturus, primus in hominibus arbiter occurrat, quem Deus omnipotens in Sede Apostolica collocare, eorumq. Vicarium eidem sanctæ suæ Ecclesiæ dare dignatus est, & ob hoc ei nomen speciale in toto orbe terrarum ab eadem sancta Dei Ecclesia, præ omnibus Pontificibus decretum est, vt solus, non sua abusione, sed sanctorum Apostolorum auctoritate, Vniuersalis Papa dicatur, scribatur, & ab omnibus habeatur. Et quia sicut omnibus notum est, dicente [a] Ioanne Apostolo: Hora nouissima est. & Paulo: [b] Nos in quos fines sæculorum deuenerunt. Et ideo tempus instat, dies Iudicij absque vlla diuturna dilatione appropinquat: nulli dubium est, quin diabo-
D lus inter reliqua perditionis suæ argumenta, illud præcipue contendit, vt in nouissimo die sanctæ Dei Ecclesiæ caritatem mutuam scindat, vnanimitatem per quamlibet occasionem scindat, viscera dilectionis corrumpat, vt eam non in pace superius commemorata, sed discissam & dilaceratam dies ille horrendus inueniat.

ROM. PONT. PAPA VNIVERSALIS.

a 1.Ioan.2.

b 1.Cor.10.

Sed nec illud latet, quod ipse infelix infelicium, miserrimusq. omnium miserorum, non curat per quamlibet occasionem corporalem, spiritalem, mundanam, Ecclesiasticam, id efficere possit, dum tamen quolibet argumento eius Deo placitam in diligendo soliditatem scindere valeat. Et cum vniuersus ei Ecclesiasticus ordo merito obuiare debeat: nullus tamen sub hac conditione maiori constringitur debito, quam ille, qui tanto in Sede Apostolica illorum auctoritate pro eorum reuerentia in vniuersali mundo, ac tali honorari meruit priuilegio. Qui tamen Vniuersalis merito non dicitur, si
E pro vniuersali Ecclesiæ statu viribus quibus valet, non agonizatur.] Ac si diceret, secundum merita non est dignus dici Vniuersalis, qui pro vniuersali Ecclesia non laborat; sed nequaquam indigna merita minuunt auctoritatem. pergit vero: Hæc domine Pater, ac toto mundo venerande, atque reuerende sanctissime Pontifex, ad insinuandam in tanta re mentis nostræ deuotionem, præmittere studuimus.

Ab hinc vero, si a Deo conseruanda almitas vestra ita elegerit, non insinuando, sed admonendo, qualiter communis legatio nostra ad illam sanctam Dei Ecclesiam corrigendam dirigi possit, subnectere curabimus; non vt sanctæ & a Deo datæ sapientiæ vestræ (quod absit) altius, sublimiusq. progrediendi terminum ponere præsumpserimus; sed ne id quod exinde nobis omnipotentis Dei omnipotenti misericordia ad obsequium vestrum, salutem nostram conferre dignata est, silentio tegeremus, sicut filium decet, patris in gremio examinis vestri collocauimus, confisi in Domino, quod ipse nobis, ex-

inde

inde quod sibi placitum, & acceptabile est, inspirare dignabitur. A

Nos tamen nō Synodum congregando, sed quemadmodum a vobis postulauimus, licētiamq. agendi percepimus, vna cum familiaribus nostris, filijs vestris, quantū pro multiplicibus solicitudinibus Regni diuersis occupati, per interualla potuimus, considerare studuimus, quid almitati vestræ de tanta necessitate significare potuissemus, qualiter idē populus a Deo per vestram conseruandus Orthodoxam sanctitatem ad veram concordiam reuocari potuisset, vt vera pace conglutinati, & in hoc, & in futuro sæculo, omniū Domino placere potuissent. Et quid exinde salubre, Domino inspirante, inuenire potuimus, paternitati vestræ per præsentes filios vestros, fratres nostros, quædam dictis, quædam scriptis intimando direximus.] hucusque quæ ibi posita sunt ex epistola Ludouici Imperatoris ad Eugenium Romanum Pontificem.

Qui igitur sibi adeo visi sunt esse sapientes, præter hæc formam quoque præscripserunt B
DE SCRIPTIS LITTERIS A GALLIS ROM. PONTIFICIS NOMINE. carum litterarum, quas Ludouicus nomine Pontificis mitteret in Orientem ad Michaelē atque Theophilum Imperatores, quas antiquitas nominauit pacificas, quod essent pacis conciliatrices. Sed quod eas absque consensu eiusdem Romani Pontificis mittere non liceret: idem Ludouicus Imperator per Legatos suos easdem ipsas misit ad eumdem Romanum Pontificem inspiciendas, suadens vt ad sanciendam concordiam totius Ecclesiæ illis vti deberet, prout significant eius litteræ ad eumdem Pontificem datæ, quas proxime reddituri sumus.

Ita boni isti Imperatorem maxime pium pro arbitrio traducentes, abusi zelo ipsius, quæ pietate eius indignissima essent, præstare fecerunt, cum illæ tales essent, quæ præter id quod plura continerent indigna Romano Pontifice, complures admixtos haberent errores, eosdemq. grauissimos, vt ex ipsis intelliges. Extant enim ipsæ in eodem C libello Parisiensis, quam vocant, Synodi, statim post recitatam ipsorum epistolam ad Ludouicum positæ. Carent ipsæ inscriptione, atque principio ista tantum habentes.

[a] Oro autem & obsecro in vniuerso mundo (vt beati prædecessoris mei domini Gregorij Papæ vtar verbis) fratres & domini mei; in quantum peccatores, fratres mei, in quantum iusti, domini mei: quantum ex me, humiliter supplico; quantum vero ex tanta auctoritate sublimiter moneo; vt nemo me hoc loco propter me despiciat. Quia etsi ad inuitandum nequaquam dignus appareo: magna est tamen virtus caritatis & pacis & vnitatis, ad quam vos alta potestate in vice beatorum Apostolorum Petri & Pauli, in nomine Domini nostri Iesu Christi inuitare præsumo. Cum enim Paulus veridica voce dicat: [b] Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam; quia sine illa nemo videbit Deum: quid felicius, quam & in hoc sæculo desiderando, & in illo fruendo Deum D videre? Quid e diuerso infelicius, quam nec in hoc sæculo feliciter optando, nec in illo felicius fruendo videre meruerit Deum? Et cum huius assertionis vel veritatis in vniuerso mundo tanta sint testimonia, quæ in præsenti tempore nulla euoluere prævaleat lingua, nullusq. mortalium præscire valeat, quando vel vniuscuiusque, vel (quod maius est) totius mundi occasus terminusve fieri debeat: magna me, vt in omnibus notum est, vrget necessitas, vt id quod ex debito reddere debeo, diutius * differre non audeam, ne forte tanto caritatis debito subtracto, in conspectu æterni Iudicis pro vobis omnibus reus appearem.

Quamobrem oro, vel moneo, vt * primi mei summi Dei Ecclesiæ filij Michael & Theophilus, glorioſi vere & sublimiter a Deo exaltati Imperatores Romanorum, vna cum vniuerso Catholico nobilissimo Senatu, ac populo vobis a Deo ad gubernandum E credito, vt ea quæ pro salute vestra ex auctoritate beati Petri (cui Dominus noster Iesus Christus claues committere dignatus est Regni cælorum, dicens: [c] Quodcumque ligaueris super terram, ligatum erit & in cælis: & quodcumque solueris super terram, solutum erit & in cælis) admonere & exhortari, & insinuare necessarium duximus: patienter audiatis, animumq. Deo placitum vestrum non ad contemnendum, sed ad obediendum & conseruandum præparare studeatis. Ideo autem ad obediendum nobis, hortamur; quia omnia quæ vobis de hac causa dicturi sumus, tribus hoc capitulis principaliter & ordinare & confirmare parati sumus, id est, ratione, auctoritate, & consilio; videlicet rationem texendo, & eamdem rationem, in quantum rationabilis, discreta, honesta & vtilis fuerit, auctoritate firmando; eamdem vero auctoritatem, secundum Catholicæ Fidei veritatem, & rectitudinem salubriter intelligendo. Ad vltimum vero

quid

a *Eod. lib. Synod. Parisiens. pag. 126.*

b *Heb. 12.*

* deferre

* primo me

c *Matt. 16.*

A quid in his ad ſalutem vniuerſalis Eccleſiæ tenendum ſit, conſilium Deo placitum dando, & idem conſilium confirmando. Et quamuis (vt dignum eſt) diuina præcellet auctoritas: primo tamen ad mitigandos atque ad adunandos animos in diuerſa tendentes, ratiocinando omnibus ſatisfacere volumus; vt eo facilius & diuinam auctoritatem ſecundum ſanum Catholicæ Fidei intellectum concordes ſuſcipiant, ac deinde certum nobis conſilium ſuauius amplectantur, amplexumq. in futuro cuſtodiant.

Apud omnes igitur huius ſanctæ Occidentalis Eccleſiæ, quæ ſe auctoritate beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, largiente Domino, Fidei, Spei, & Caritatis ſumpſiſſe exordium gloriatur: ita hactenus per eoſdem Apoſtolos, protegente Spiritu ſancto, & ipſis intercedentibus ac protegentibus, ab omni hæreſi illibata nunc vſque conſeruata eſt; vt non ſolum ipſa ad quodlibet erroris diuerticulum minime declinaret; ſed potius omnes
B a rectæ Fidei tramite quoquo modo deuiantes per Orthodoxos eorumdem ſucceſſores, toto orbe terrarum, ad rectitudinem potius reuocaret. Teſtis enim huius rei non quilibet angulus, ſed orbis terrarum vniuerſus; quia quoties tales per mundum perceptiones motæ ſunt, quæ ad periculum Fidei vniuerſalis Eccleſiæ imminere putabantur, ob inueniendam, inuentamq. cuſtodiendam Catholicæ Fidei veritatẽ, ſemper hoc vniuerſalis Eccleſia præſente, ob huius ſanctitatem Sedis, Pontifice, aut certe cum conſenſu illius verbis vel litteris porrecto corrigere, porrectumq. ad conſeruandum, ſtatuere conſueuit.

ECCLES. ROMANA SEMPER LIBERA AB OMNI HAERESI HAERESES CONFVTAVIT.

Simili modo etiam & in his quæ ad conſeruandum in humanis actibus eiuſdem Eccleſiæ incontaminabilem ſtatum, moderante non qualibet doloſa vel ſophiſtica, necnon duplici calliditate, ſed veritate ſubnixa, ſimplici ratione, ipſaq. diſcretione, honeſtate, vtilitate, pariter irradiata ratione, non ſolum noxia vel nociua, verum quoque & ipſa
C ſuperflua & non neceſſaria reſecare conſueuit; & ea (vt prædictum eſt) quæ ad ſalutem totius Eccleſiæ pertinere, & inſuper merito carere non debuiſſet: differendo & ordinando ſancire ſolita fuit. Et hoc non tantummodo cauſa Fidei, vel ſicut præmiſſum eſt, de ſtatu humani generis, vel curſu rectitudinis; verum quoque de omni diſſenſione in ſancta Dei Eccleſia, quæ pacem illam turbare videbatur (quam Dominus Apoſtolis & per Apoſtolos nobis omnibus vicariam præſentiæ ſuæ dereliquit, dicens: [a] Pacem meam do vobis: pacem meam relinquo vobis) vbicumque per quodlibet pietatis argumentum pertingere potuit: ſemper huius ſanctæ Sedis Vicarij Apoſtolorum quædam mulcendo, quædam vero (ſi ita res popoſciſſet) ſublimi ac veneranda auctoritate, vt dignum erat, docendo, pariterq. prædicando ad pacis concordiam reuocare ſtuduit.] iſta illi nomine Rom. Pontificis præfati, quibus auctoritatem Romanæ Eccleſiæ ac dignitatem
D digne vt par erat, inſinuarunt: ad cauſam vero venientes, melle ita iam illitis faucibus venena propinant. ſubdunt enim.

ROM. ECCLESIA SICVT ET FIDEI MAGISTRA DISCIPLINAE.

[a] *Ioan.* 14.

Quorum vicem, qualeſcumque ſimus, miniſterium tamen auctoritate ſubeuntes, caritate pariter, & eadem auctoritate roborati diſſenſionem illam, quæ * infra ipſam ſemper Deo amabilem Romanorum, Græcorumq. Eccleſiam exortam durius eamdem Eccleſiam, quam ſaluti illius vllo modo conuenire poſſit, ſcindentem diuturno tempore cognouimus: non audemus declinare, vt non illam ex auctoritate tantorum Apoſtolorum ad pacis concordiam, ipſis mediantibus, non debeamus aduocare. Maxime vero in eo quod eiuſdem miſerrimæ diſſenſionis ea ſit materia, ſine qua (ſicut multis videtur) ſalua per Fidem, Spem, & Caritatem incunctanter & in hoc ſæculo, & in futuro ſaluari poteſt Eccleſia. Quorum ſenſus & ſententia talis eſt: Quid Fidei, Spei, & Caritati
E obeſſe potuiſſet, ſi imago nulla toto orbe terrarum picta vel ficta fuiſſet? Et quamquam ijdem filij noſtri, qui hæc dicunt, rationabiliter ſe oſtendere poſſe nullatenus dubitant, melius illud numquam fuiſſe, ſine cuius cultu, perfecta Fide, & Caritate vniuerſalis ſancta Dei Eccleſia ſalua potuiſſet conſiſtere, quam ſub hac occaſione non dubium ſed certiſſimum illud malum diſcordiæ debere incurrere, quod niſi correctum fuerit, nullatenus cum hac diſſenſione; ad Dominum (qui pax eſt) omnium ſibi placitam pacem habentium, numquam in perpetuum poſſe pertingere. Et quamuis deuotio illorum hoc conſtanter poſtulet, vt eis ratiocinando, qualiter de ipſis imaginibus diſcrete & rationabiliter ſentiant, poſtea differere liceat. Quod ſi eſt, qui ſuſcipere iuſto moderamine velit: ſalubre omni homini eſſe non dubitant; ad comparationem tamen tanti mali eamdem imaginum cauſam pro nihilo computant, ſi pax illa, quæ ad æternam vitam, qui eſt Via, Veritas, & Vita, ducit, ad eamdem viam, veritatemq. perducta non fuerit.]

* inter

Audisti, Lector, quid isti velint Pontificem scribere ad Imperatorem, & tantæ Sedis nomine errorem describere, & non confutare, dum futilem & nullius ferme esse momenti in Ecclesia vsum sacrarum imaginum, vt absque eo Fides, Spes, & Caritas in Ecclesia illæsæ remaneant, asserere conarentur, perinde ac si leue esset, & absque salutis æternæ dispendio, peccare in traditiones Ecclesiæ; & receptos sacros Ecclesiæ ritus labefactare quis possit sine culpa vel crimine hæresis. Cur, dicant velim, proscripti antiquitus sunt ab Ecclesia, & in classem hæreticorum coniecti hæretici Quartodecimani, cum in omnibus quæ sunt Orthodoxæ Fidei saperent, ex eo solum quod non ea die qua ceteri, Pascha Dominicum celebrarent? Cur hydroparastæ, ex eo quod aqua tantum, non secundum Ecclesiæ ritum vterentur & vino in sacrificio Missæ? & alij innumeri, qui cum in ceteris sacris dogmatibus Ecclesiæ Catholicæ consentirent, sed quod receptis ritibus, moribus, ceterisq. traditionibus eiusdem Ecclesiæ non consentirent, ab Ecclesia electi, exulare sunt iussi inter hæreticos. Sed quæ his subiecerint insinuanda ab eodem Pontifice Orientis Imperatoribus, ex ipsdem ipsorum scriptis sic accipe. A

Et idcirco cunctus chorus sacerdotum, necnon & omnis Senatus totius gentis, seu Imperij Francorum, & vniuersa Ecclesia per totam Galliam cum ceteris prouincijs eidem a Deo conseruando Imperio subditis, audita fama delendæ dissensionis fratrum suorum, irreuocabiliter postulant, vt prius per istius sanctæ Sedis a Deo conseruatam, in futuroq. vsque ad finem sæculi, sicut ipsi indubitanter & nos omnes per merita Apostolorum confidimus, conseruandam auctoritatem, illud summopere quærere festinemus, vt quia auctore Deo, hæc duo Regna in toto orbe terrarum principalia mutua sibi Deo placita caritate deuincta sunt: illud diaboli telum ab eadem Ecclesia diffipetur, vt pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, in eadem beata plebe pleniter restituatur. B C

Vociferantur enim in cælum vno ore & vno corde, omnipotētis Dei iudicium ineuitabiliter nobis incumbere, si auctoritate summorum in toto orbe terrarum Apostolorū, quorum doctrinis & consilio vniuersus flectitur mundus, discordiam vestram ad veram concordiam non certamus reducere. Dicunt etiam, quid acturi erunt de tam præcipuo coram Deo amisso solatio, si illos, quos post huius sanctæ Sedis immutabilem tuitionē, illud in tam præcipue carissimis fratribus solatium perdiderint, qui simile in vniuersa Ecclesia nullum habebunt. Si enim cum illis veram fidem, integrumq. caritatis ardorem non seruauerint: quid in iudicio Domini, tanta neglecta caritate, & in nomine Domini certissime confirmata neglexerint? Sed nos diuturnæ lectioni, vestroq. * fastigio in legendo parcentes, vbi tanta ab eis caritate vrgente, de Deo placita mutua dilectione vestra plorando, immo lugendo conquesti sunt; quæ in vnum colligi difficile possunt, omissis, ad eamdem seriem detexendam, quam ipsi de imaginum reddenda ratione spoponderant, redeamus. aiunt enim. D

* fastidio

Oramus ergo, sanctissime ac beatissime Pontifex, vt nobis antiquorum Patrum nostrorum hac de causa vitæ cursum recitare liceat; simulq. prout rationis ordo popposcerit, sensus sui affectum in hac dumtaxat re, cur ita, vel ita tenuerint, interserendo adiungere. Nec vobis tædium fiat, si ad ostendendam rationem veritatis, veritatemq. rationis, sese paulo longius sermo protraxerit, dummodo linea veritatis, quæ ab antiquis Patribus nostris vsque ad nos inflexibiliter ducta est, beato Dionysio scilicet, qui a sancto Clemente beati Petri Apostoli in Apostolatu primus eius successor extitit, in Gallias cum duodenario numero primus prædicator directus; & post aliquod tempus vna cum socijs suis, huc illucq. prædicationis gratia dispersis, martyrio coronatus est. Et quamquam plures existant, quidam Martyres, quidam etiam Confessores, quorum merita qualia apud Deum habeantur, quamuis quotidianis miraculis coruscent; quia tamen propter longitudinem terrarum vobis minus cogniti fortasse existunt, intermissis, sanctum tamen Hilarium, antiquum Ecclesiasticum doctorem, necnon & beatum Martinum toto orbe venerandum, vobis notissimos esse minime dubitantes, ad memoriam reducere necessarium æstimamus; quorum vitæ magisterio edocti, hæc ita tenenda atque seruanda suscepimus. E

INSERTVS LIBELLVS ADVERSARIORVM EPISTOLAE.

Sed quia apud nos vel maiores nostros, ex quo vlla præsens ætas recordari potest; numquam eiusmodi quæstio mota vel ventilata fuit: ideo semper talis exinde mos ex prædictis antiquis temporibus retentus in vniuersa istius Regni Ecclesia extitit, vt nullus, ac si ex auctoritate eiusdem sanctæ Dei Ecclesiæ iuberet, nullus cuicumque imaginem

A ginem volenti pingere aut fingere prohiberet. Vnde vsque hodie eadem apud nos consuetudo tenetur, vt quia hoc auctoritas nulla iubet: nemo iubeat; similiter quia auctoritas nulla prohibet, nemo prohibeat. Quia vero propter præmissam rationē aliter esse non potest, nisi ratio inde habeatur: fortasse eadem ratio tale exordium non inconuenienter habere poterit. Si igitur imago in toto orbe terrarum nulla picta vel ficta esset: numquid aliquid Fidei, Spei, vel Caritati sanctæ Dei Ecclesiæ obesset? Rursum si ita vt in quibusdā locis, maxime Ecclesijs, seu palatijs Principum ob nullum alium Catholicæ Fidei, seu religionis cultum, sed tantummodo scientibus pro amoris pij memoria, seu ornamento eorumdem locorum, nescientibus vero pro eiusdem pietatis doctrinæ pictæ vel fictæ sunt, ita per reliqua eisdem imaginibus congrua domicilia ad eumdē sensum pertinentes pictæ vel fictæ essent, quid præfatis virtutibus vmquam, vel vsquam obesse potuisset?

B Et ideo quia res ita se habet: quid supereſt, nisi vt qui nolunt, ita non faciant, vt tamen eis qui illas eo sensu, vt præmissum est, habere volunt vel faciunt; in faciendo, vel habendo minime contradicant. Et illi similiter qui habere volunt, nolentes ad habendum vel faciendum nullatenus cogant? Atque ita auctore Deo vterque illæse seruatur, dum & habere nolens * præter cautelam illiciti cultus; & habere nolens præter cautelam illiciti contemptus, saluus permanere indubitanter poterit. Atque ita, miserante Deo, maiorum nostrorum in imaginibus vel picturis morem imitantes, in iubendo vel prohibendo, in habendo, vel non habendo, in colendo vel non colendo, illæsos hactenus hac de causa Domino opitulante, nos transisse, & ipso gubernante transituros nequaquam dubitamus. Quamobrem monendi sunt omnes qui eas habere volunt; ne amando, vel quolibet modo orando vel amplectendo vltra quam oportet, cultum eis illicitum vllatenus impendāt. Similiter * & illis qui eas habere noluerūt, sicubi eas aspexerint, qualibet
C ignominiosa vel probrosa detestatione spernere contumeliare vel lacerare præsumant.

* propter

* nec illi

Hinc ergo indubitanter colligi potest, quæ illum ratio hoc cum periculo quocumque compellat habere, quod illum proculdubio sine vllo periculo licet non habere. Ideo ergo totius huius rationis talis est summa, vt qui volunt pro pia memoria vel sana doctrina in locis competentibus, absque vllo illicito cultu pictas vel fictas habeant imagines: Qui autem nolunt, absque vllo illicito contemptu taliter habentes vel habitas imagines nullatenus spernant. Essent vtique plura quæ hic ratiocinando, his per omnia congrua dici vel scribi potuissent, si aut breuitas temporis permitteret, aut id aliqua, sic ea cōfirmando scribi, necessitas popoſciſſet.] hactenus illi in libello quem inseruerunt litteris Papæ nomine scribendis ad Imperatores Orientis, in ea parte, quæ (vt ipsi diuise-
D runt) spectat ad rationem, quam habes superius confutatam.

Sed quam vane glorientur de maiorum consuetudine, sat erit si testificatione sanctissimi viri Martini, & assertione Venantij Fortunati, viri quidem sancti doctiq. Pictauiensis Episcopi, qui ambo Gallicanam Ecclesiam illustrarunt, perspicue demonstremus, receptum antiquitus, Deoq. gratum esse cultum sanctarum imaginum. Quod enim (vt audisti) de vtroque hi magnopere, & iure quidem gloriati sint, de Martini sanctitate, Hilarijq. doctrina: de eodem S. Martino, qui in imagine cultus magna præstitit, & Fortunato Hilarij successore qui accepit, dicendum exemplum: Si enim piaculum esset imaginem colere, nequaquam vtique S. Martinus receptus in cælum, in imagine cultus petita donasset; nec tantus Episcopus Fortunatus petere ausus esset, qui ingenue fatetur quod & carmine cecinit, se ægrotantem mirum in modum oculis esse curatum oleo lu-
E cernæ ardentis in imagine sancti Martini. sed audi ipsum [a].

CVLTVS SS. IMAGINVM MIRACVLO PROBATVS.

Expete Martini loculum, quo iure sacelli,
Iam desperatum lumen mihi reddidit auctor.
Munera qui tribuit, saltem, rogo, verba repende.
Est ibi basilicæ culmen Pauli atque Ioannis:
Hic paries retinet Sancti sub imagine formam,
Amplectenda ipso dulci pictura colore.
*Sub pedibus Iusti paries habet * ante fenestram,*
Lichnus adest, cuius vitrea natat ignis in vrna.
Huc ego dum propero, valido torquente dolore,
Diffugiente gemens oculorum luce fenestræ.
Quo procul vt tetigi benedicto lumen oliuo,
Igneus ille vapor marcenti fronte recessit,

[a] *Venant. Fortun. vit. S. Martini lib. 4. in fin.*

* Et pete

IN S. MARTINI IMAGINE LAMPADIS ACCENSAE OLEO CVRATVR FORTVNATVS.

* arte

Et præsens medicus blando fugat vnguine morbos.
*Non oblita mihi mea lumina * munere Sancti:*
Nam redit ante oculos oculorum cura fidelis.
Et memor illud ero, dum luce & corpore consto.] hæc ipse Fortunatus, qui de accepto beneficio in S. Martini veneranda imagine, dignas vt rependeret gratias, res ab eo præclare gestas quatuor libris versibus scriptis est prosecutus.

* munera

Si legissent hæc isti de sancto Martino, quem vendicant sibi proprium peculiaremq. Sanctum, & audissent ista ipsum adeo clare virtutis voce loquentem, atq. pie religioseq. coli Sanctorum imagines etiam luminum accensione miraculis asserētem, certe erubuissent Martini nomen suis ipsorum scriptis attexere, & ab Hilario abstinuissent, cuius Ecclesiæ Episcopus & eius vitæ scriptor sanctitate & doctrina conspicuus tam fortis sit testis & assertor, ac prædicator cultus earūdem sanctarū imaginum, cum ea quæ sibi Rauennæ contigerint, versibus scripserit: & sic pudeat eos improbasse quod S. Martinus miraculis comprobauit, & Fortunatus alte cecinit & prædicauit. vt etiam si alia de his deessent testimonia, satis ista ipsis esse potuissent, ad reuocandū, si interceptus ille fuisset, stabiliendūq. cultum sanctarum imaginum, Martino id testante de cælo miraculis, immo ipso Deo dante (vt Propheta ait [a]) voci suæ vocem virtutis, signis euidentibus confirmante.

a Psal. 34.

AVCTORITAS.

Sed quid insuper isti? absoluta prima parte illa, qua se ratione agere professi sunt, ad secundam deueniunt, qua se dicunt niti auctoritate, loca illa citantes S. Gregorij Papæ, quæ de imaginibus agunt, de quibus cum nos prolixius egerimus superius, vbi de Cōcilio Francofordiensi actum est aduersus ipsos: haud per eamdem rursus lineam serra deducenda erit. Sed ad tertiam & vltimam partem deueniemus, qua se rem consilio agere docent, cum prorsus indigna & pudenda scribere ad Orientales Imperatores ipsum Romanum Pontificem fingunt, dum eius nomine ista pertexunt.

CONSILIVM.

Auctoritate ergo [b] (vt proposuimus) secundo loco inserta, non quidem quantum ex thesauro vberrimo Ecclesiastico potuit, sed quantum epistolaris breuitas rite permisit, monere vos & exhortari, o venerandi mundi Principes, cum vniuersa sancta Dei, quam Domino dispensante & committente, gubernatis, Ecclesia, vt ea quæ vobis non quælibet temeritas, sed vera humilitas nostra intimare studuerit, attentius audiatis, & ob illorum reuerentiam qui cum Domino ipso promittente, in die nouissimo, totius mundi venturi sunt Iudices, reuerenter suscipiatis, & ad salutem omnium vestrum strenue conseruare studeatis: Præmisimus enim paulo superius, vt post redditam rationem, post insertam auctoritatem, propter adunandam, quam Domino Deo ordinante, regitis Ecclesiam, consilium vobis non nostra adinuentione, sed diuina auctoritate illud dare debuissemus, per quod eadem sancta mater Ecclesia ita sibi mutuo in vera pace fœderari debuisset, qualiter & in hoc sæculo & in futuro ei placere potuisset, qui ascensurus de mundo, suis promisit, dicens: [c] Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.] At non, rogo te Lector, indigna & pudenda sunt ista, quæ loqui inducunt Romanum Pontificem cum hæreticis Imperatoribus Michaele atque Theophilo, vt per eos dicat ordinari atque regi, Deo committente & ordinante, sanctam Ecclesiam, & non magis, Deo permittente, dissipari ab ipsis & peruerti penitus illam? sed pergunt.

b Ead. Synod. Parisien. pag. 145.

c Ioan. 14.

Et quia, attestante [d] Paulo, inter cetera verum est: Si quis tradiderit corpus suum vt ardeat, caritatem autem non habuerit, nihil est: ideo prædictam sanctam Dei Ecclesiam in veræ pacis concordiam adunari, totis viribus optamus. Quia quomodo sine illa caritatem mutuam habere possit, nullo modo intelligimus. Potest enim fieri, vt aliquis cum altero ex parte vel fictam pacem temporaliter habeat: quomodo autem sine vera mutua pace habita cum altero, veram possit habere caritatem, nulla docet auctoritas. Vnde magnopere considerandum est, quanta temeritate, quantaue audacia ad æternam ille peruenire se posse existimat, qui præsentem in hoc sæculo pacem Domini per quamlibet occasionem scissam restaurare cum proximo non curat, quam primum munus humano generi collatū [e] Angeli nuntiant mox nato Domino in mundo, eamdemq. nouissime fidelibus suis in vice sua idem Dominus relinquit discessurus de mundo. Et quamquam multa & pene innumerabilia essent, quæ de tanta re subtiliter, sublimiter, & nimis terribiliter dici potuissent: cauendum est vnicuique, ne hoc quisquam de illa solummodo pace intelligendum putet, quæ habetur in cælis: quia & Dominus recedens ait: [f] Pacem meam relinquo vobis; & Angeli præmittentes: Gloria in excelsis Deo: mox non in cælis subiungunt, sed in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Cogita igitur tecum, o plebs

d 1. Cor. 13.

e Luc. 2.

f Ioan. 14. Luc. 2.

A O plebs & populę Dei, ſi ad perpetuam vis peruenire ſalutem, vt in hoc ſæculo non fictam, ſed veram habere mutuo ſtudeamus pacem.

Sed minus fortaſſe prodeſſe poterit, licet merito tanta taliſq. auctoritas cauſa conſilij ſufficere debuiſſet: neceſſe erit vt huic aſſertioni cetera adiungantur, quæ nequaquam iuſte adderentur, ſi a Deo ab initio Catholicæ Fidei data nobis ſapientia, ſicut oportuit, pro nobis ſolicita eſſe ſtuduiſſet. Dicit Apoſtolus: [a] Iudæi ſigna petunt, Græci ſapientiam quærunt: Vbi eſt ergo ſapientia veſtra, qui propter quamlibet occaſionem illud habere contemnitis, ſine quo ad Regna cæleſtia peruenire nullo modo valebitis? Et hæc non arguendo vel increpando, ſed admonendo interim dicimus, vt vos ad interiorem hominem veſtrū, in quo Deus per Fidem, Spem, & Caritatem inhabitare conſueuit, reuocemus. Quem ſi ita ſecundum, vt ſupra dictum eſt, ſapientiam vobis a Deo datam cogi- [a] 1. Cor. 1.
B tare, diligere, vel metuere vultis: mirum eſt, quomodo cum fratribus inuicem tanto iam tempore, ſcandalum & diſcordiam habere non metuitis. Ecce etenim, ſi non amplius, iam annus eſt, ex quo hanc inter vos miſerrimam diſſenſionem pullulaſſe audiuimus: quam videlicet diſcordiam a Deo (vt dignum eſt) ſemper odibilem omnes anteceſſores mei ad corrigendum, prout eis poſſibile fuit, multum laboraſſe, non ignoratur.

Hæc in paucis ad excitanda Deo amabilia corda veſtra ideo præmittere curauimus, vt ea quæ vobis ſtudioſius pro ſalute omnium animarum veſtrarum dicenda prouidimus, [*] auidiores vos ad audiendum, & per omnia ſolicitos in Domino redderemus. Sed [*] acutiores
ſicut non ſolum ſacra auctoritate diſcimus; verum quoque & humana quotidiana bene conſuetudine agendo cernimus, quia arbor fructus malos faciens, nullo modo ſalubriter
C extirpatur quam ſi radicitus euellatur: melius ſæpe dictam diſcordiam veſtram, omnipotente Domino opitulante, vna vobiſcum, qui huic miſerrimæ, nimiumq. infelici conditioni proſtrati non ſuccumbitis, ſed auctore bonorum omnium Domino Deo, tantæ ſpurcitiæ celſo in cacumine præminentis corrigere valemus, ſi quæ ſit huius perditionis origo vel fomes detegendo pandamus.

Nullus mente ſana ſapientum, fideliumq. in Domino fratrum veſtrorum dubitare permittitur eſſe plures in hac ſancta & Deo conſeruanda Eccleſia, qui tantæ miſeriæ ſuccumbere dedignentur, licet eis manus humana validior, ne id quod exinde iuſtum eſſe non dubitant, reſtaurare vel perficere valeant, obſiſtat. Quamobrem amabiliter admonendi eſtis, vt totis viribus omnipotentem Dominum exorare ſtudeatis, vt tantam ab hoc Regno infelicitatem amouere iubeat, & illam quam mundus dare non poteſt pa-
D cem, ſua nobis immenſa clementia concedat.

Et quia tantæ auctoritatis ordo, vel tantæ ſublimitatis ratio necdum poſcebat, vt priuſquam illa omnia quæ merito præmittenda erant, præponerentur, vt facilius quouis in loco, ſecundum ſui qualitatem haberentur illa, quibus ſalua Fide, Spe, vel Caritate, totius Eccleſiæ ſtatus carere potuiſſet: propter ſatisfactionem tamen in hoc opere laborantium, principalis huius ſæpe dictæ diſcordiæ veſtræ, cauſa imaginum extitiſſe traditur. Eiuſdem quoque origo in eo contigiſſe fertur, quod Imperator conſiderans quoſdam in eadem plebe indiſcreto zelo inflammatos vltra quam oportuiſſet, vel vmquam prius actum eſſet, in imaginum cultura, veneratione vel adoratione vltra progredi, quam vt antea vmquam in vniuerſa Eccleſia factum eſſet: volens vt tunc ſibi cum illis qui ei faucbant, eamdem ſuperſtitionem (qualiſcumque eſſet) ab Eccleſia penitus amo-
E ueret: poſtpoſita hac in re ſalubri diſcretione, ſine qua omnis humanæ actionis virtus in vitium vertitur: elegit præmiſſam ſuperſtitionem aliter emendari non poſſe; niſi omnes imagines penitus delerentur. [*] Atqui ſi ita erat, vt dictum eſt, illicitum, cultus in ho- [*] Et qui
minibus, vel ab hominibus compeſcendus erat, [*] in imaginum deſtructione, quæ nihil [*] non
peccauerunt: immo eo ſenſu quo ſupra præmiſſum eſt, ſcientibus pro pia memoria, neſcientibus pro doctrina vtiles erant: infringendo vel diſſipando ſiniſtram extendit pro dextera. Et qui ita hac in re incautos reducere debuit (ſicut forte quia recens erat cauſa) facillime potuit, inſtigante qui nunc late patet, Eccleſiaſticæ pacis vel caritatis inimico.

Hanc ei etſi luculentiſſimam oſtendit ſemitam: heu quam longe ab illa ſiniſtris anfractibus incedentē, quæ de ſemetipſo ait: Ego ſum Via Veritas & Vita: quid putas quam dulcia, quamq. religioſiſſima, immo ſanctiſſima ſatagebat fingere itinera, vt per illa ad

hæc, quæ nunc omnes plangimus, pertrahere potuisset dissidia? Sed nec hoc vllo modo aliter æstimatur peragere potuisse, nisi illum prius cum sequacibus suis, illius impiæ dulcedinis, demulcendo cor tangeret, cuius idem diabolus pestifero telo perforatus de cælo merito cecidisset. A

Sed quid agimus? Quid dicimus? Ad comparationem namque malorum omnium, quæ hic congruente spacio, quod omnino non deest, non solum de diabolo, sed etiam de ipso Imperatore cum fautoribus suis dici poterant: nihil est quod dicamus. Vniuersa denique mala quæ ex eo vsque ad præsentem diem per eiusmodi discordiam in vobis perpetrata sunt, hinc sumpsere principium. Quamuis enim propter singultum plorationis tacere non permittamus, licet propter arctissimum temporis spacium, & propter enormitatem earumdem miseriarum, vt lugentibus mos est, innumera ad dicendum flebilia occurrerint, paucis ad inchoationem huius infelicitatis * agere placet, vt contueamur B

* redire

diabolum in huius vitæ excursu in biuio stantem, vbi Imperator e duobus vnum ad eligendum indeclinabiliter cogitur, aut cultu illicito fauendo imaginibus contra ius Ecclesiasticum ceruicem flectere; aut certe huiusmodi cultoribus contradicendo, vel non fauendo, ingratus existere. Et qui facilius poterat ad imitationem antiquiorum Principum vel patrum suorum & istos ab illicito cultu reuocare, & cum ceteris omnibus morem antiquum sine offensione Dei prosequentibus pacem vel caritatem leniter retinere: persuasit eum prædictus pacis semper & caritatis inimicus, illud iter in destruendis imaginibus arripere, per quod omnes per discretionem sane sapientes atque seruantes perturbando confunderet, & illos qui sæpe dicta discretione vel temperantia, quæ vna de cardinalibus Ecclesiasticis virtutibus esse cognoscitur, spreta, elegit vltra quam vnquam Deo placuit, vel placere debeat, imaginum cultui deseruire, vt ijsdem qui hoc electum habebant, potuisset placere, non considerans illud quod terribiliter scriptum [a] est: Qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus spreuit illos. C

[a] Psal. 52.

Sicq. factum est, vt ex die illo ab eodem antiquo semper Deo placens populo fidelium exilia non cessarent, cruces & cruciatus non quiescerent, & vt fertur, membrorum detruncationes, ipsa etiam homicidia causa earumdem imaginum nimia perpetrata sint. Et hæc diu cucurrerunt, quousque humani generis antiquus hostis, quasi in hac parte satiatus conuertit se ad alia perditionis argumenta, vt denuo suscitaret sibi contra, cultores imaginum, Irenam videlicet cum filio, tam pestifera illusione decipiens, vt absque vlla misericordia vel metus superinspicientis omnipotentis Dei Maiestate, talis ab eis promulgaretur sententia, vt omnis homo eorum ditioni subiectus imagines adoraret, aut certe exilio, pœnisq. diuersis cruciaretur. & si non acquiesceret, ab vniuersali Ecclesia anathematis vinculo sequestratus religaretur.] D

Audisti tamdem Lector, quod numquam puto vel mente concipere, vel credere potuisses, quomodo sapientes isti litteris Pontificijs mira fallendi arte optauerint infamari, proijci, atque execrationibus deuoueri, ac penitus aboleri sacrosanctum Nicænum secundum Concilium. Vidisti qualem sub tot verborum inuolucro serpentem clauserint, qui primum omnium ipsum Romanum Pontificem, ac subinde vniuersam Ecclesiam, damnando Oecumenicum Concilium, perdat. At pauca quæ ex ea scriptione supersunt, reddamus. ita pergunt.

Sed quid nunc denuo e diuerso agat? Ad priorem iterū recurrens semitam, præsentem denuo incitans Imperatorem, vt eas pictas vel scriptas habere quempiam volendo permittat. Quis igitur tam eloquens sub cælo habetur, qui hanc pestiferam cladem enumerare prævaleat? Quis tam ferrea habeat præcordia, cui non dico scribendi, verum quoque per defectum lachrymarum vocem non tollat eiulandi?] cetera desunt. E

Iam plene intellexisti (vt cuncta ista lacinioso sermone diffusa & confusa vna sententia claudam) nihil aliud istos esse molitos, nisi vt sanctarum imaginum cultum sub specie recti, nempe sub bono pacis damnari per Romanum Pontificem procurarent. in maximum discrimen conijcientes pium Imperatorem, eiusq. ex pietate concitatam æstimationem & nomen adeptum ita periclitari cogentes. Et certe nisi tantæ pietatis atque probitatis fuisset, vt nec latum vnguem recedere ab Apostolicæ Ecclesiæ sanctionibus, semper infixum in animo habuisset, sed falsis doctoribus penitus inhæsisset: immenso quidem schismate fuisset vniuersa Ecclesia conscindenda. Hinc plane causa Principibus malorū omnium, dum non (vt diuinitus præscriptum [b] est, ex Sion exibit lex & verbum

[b] Esa. 3.

Domini

A Domini de Hierusalem) ab eo qui præcipuus in Ecclesia Dei constitutus est doctor & pastor, legem Dei requirant, sed aliunde petant ab ijs, qui in gratiam ipsorũ, loquantur ipsis placentia, de quibus est iusta lamentatio Hieremiæ, quasi ex his proueniat Regnorum perditio atque demolitio ciuitatum, dicentis: [a] Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent: viderunt autem tibi assumptiones falsas & deiectiones.] vt quicquid Reges peccent inconcessa tentando, inuadendo Ecclesiæ iura, excusentur, & quod est deterius, defendantur ab illis, qui ab ipsis sperant aurum, vel vt consequantur honores; vt sæpe contingat, angina aurea laborantem Demosthenem, reddi penitus ineloquẽtem, sed præstare facundia, si agat pro Rege Macedonum. Sed sciant Principes, nullos his truculentiores infestos habere hostes, & pati barbaros inimicos; vtpote qui cum absque piaculo res Ecclesiæ tentari do-
B cent, Deum ab ipsis defensorem auertant, & constituant inimicum; roborent e contra vires hostium, & faciant fortiores, & penitus insuperabiles.

[a] *Thren.* 2.

MALI CONSVLTORES BONOS PRINCIPES PERDVNT ET REGNA.

At quod pertinet ad ipsum de quo agimus Ludouicum Imperatorem: etsi visus sit ad breue tempus horum consilijs inhæsisse, vt ad Romanum Pontificem eius argumenti litteras scriberet: vbi autem ipsum longe ab his discrepare cognouit, a cœptis penitus destitit, nec efferre pedem vllo modo præsumpsit præter ipsius voluntatem, pietate vbique præstans, prout quæ de ipso inferius vsque ad obitum dicturi sumus, aperient. Modo autem cœptam prosequentes historiam, & reddamus epistolam, quam tunc ipse scripsit ad Eugenium Papam, cum scriptas ab illis nomine Pontificis litteras ad eum misit, easdem ad Imperatores Orientis dandas, cum vna simul cum eis Legatos Romam ea de causa ad ipsum direxit. Continentur eodem libello, Synodus Parisiensis, inscri-
C pto. sic enim se habent [b].

[b] *Synod. Paris. pag.* 153.

EPIST. LVDOVICI IMP. AD EVGENIVM PAPAM.

Sanctissimo, reuerendissimo Domino in Christo Patri Eugenio summo Pontifici, & vniuersali Papæ HLudouicus & HLudarius diuina ordinante prouidentia Imperatores & Augusti, spiritales filij vestri, sempiternam in Domino nostro Iesu Christo salutem.

Quia veraciter nos debitores esse cognouimus, vt his quibus regimen Ecclesiarum, & ouium Dominicarum cura commissa est, in omnibus causis ad diuinum cultum pertinentibus opem & auxilium pro qualitate virium nostrarum & intellectus nostri capacitate feramus: idcirco prætermittere nequiuimus, quin tunc quando Legati Græcorum nobis manifestauerunt, qualem ad vos deberent perferre legationem, summa cura ac solicitudine tractaremus, quale vobis adiutorium in hoc negocio cum Dei auxilio exhibere potuissemus. Et ob hoc a vestra sanctitate petiuimus, vt sacerdotibus nostris liceret
D de libris sanctorum Patrum sententias quærere atque colligere, quæ ad eamdem rem, pro qua ijdem Legati vos consulturi erant, veraciter definiendam, conuenire potuissent.

Quas cum illi iuxta concessam etiam a vobis licentiam solerter inquirerent, & diuina opitulante gratia, quicquid inuenire tam breui temporis spacio potuerunt, collegissent, nobis ea perlegenda direxerunt. Quibus perlectis, ea vestræ sanctitati legenda atque examinanda per hos Legatos nostros Hieremiam, ac Ionam venerabiles Episcopos mittere curauimus; cum quibus, si vestra paternitas dignum duxerit, de eadem legatione, quæ in Græciam a vobis mittenda est, non inutilem, sed potius proficuam collationem habere potestis, quia & in sacris sunt litteris admodum eruditi, & in rationibus disputatorijs non minimum exercitati. Quos non ob hoc ad vestræ almitatis præsentiam cum memoratis sententiarum collectionibus misimus, vt hic aliquo velut magisterij officio
E fungerentur, aut huc docendi gratia directi putarentur: quia sicut iam commemorati sumus, nos debitores existere, vt huic sacratissimæ Sedi in quibuscumque negocijs auxilium ferre debeamus. Ideo & hos Missos, & quas deferunt litteras, si quid vobis adiutorij conferre potuissent, mittere dignum duximus. Hos vestræ sanctitati commendamus, vt & benignam apud vos receptionem, & familiariter vobiscum loquẽdi locum inueniant.

DE LEGATIS ROMAM MISSIS AD EVGENIVM PAP.

Nouit quippe sanctitas vestra, qualiter populus Græcorum in hac imaginum veneratione diuisus sit. Ideo rogamus, vt almitas vestra curam & diligentiam adhibere dignetur, quomodo per vestram saluberrimam doctrinam, atque admonitionem magis ad concordiam & vnitatem reuocetur, quam propter hoc ad maiorem discordiam & dissensionem impellatur. Et ideo cautissime considerare debetis, vt legatio vestra, quam illuc dirigere disponitis, tanta prudentia, tantoq. moderamine fulta sit, vt a nemine, neque a Græco, neque a Romano iuste valeat reprehendi; sed talis sit, qua-

lem semper decet in omnibus causis ab ipsa sacratissima Sede proficisci. A

Et si vestræ sanctitati placet, vt pro hac ipsa legatione Missi nostri simul cum vestris in illas partes dirigantur: & hoc nos tempore congruo scire permittite. Et non solum hoc, sed etiam si ituri sunt, vbi, & quando cum vestris Missis se iungere debeant. Non ideo tamen de nostris Missis illuc dirigendis interrogamus, quasi necessarium nobis videatur, aut nos vestros Missos hanc legationem per se perficere dubitemus, sed potius propter hoc eos vobis offerimus, vt sciatis nos in omnibus esse paratos, quæ huius sacratissimæ Sedis necessitas aut voluntas postulauerit. Oramus sanctam & venerabilem paternitatem vestram, semper in Christo bene valere, & nostri ac nostrorum omnium in sacrosanctis orationibus meminisse, sanctissime ac beatissime Pater.] hucusque ad Eugenium Papam Ludouicus ac filius Imperatores. Tunc etiam ipsis Legatis eiusmodi litteras commonitorias dedit de his quæ ad functionem muneris iniuncti spectarent. B

Ieremiæ & Ionæ venerabilibus Episcopis in Domino salutem.

LVDOVICI IMP. AD LEGATOS ROMAM MITTENDOS ADMONITIO.

Venerunt ad præsentiam nostram Halitgarius & Amalarius Episcopi octauo Idus Decembris, deferentes collectiones de libris sanctorum Patrum, quas in conuentu apud Parisios habito simul positi collegistis, quas etiam coram nobis perlegi fecimus. Et quia placuerunt, & ad id propter quod collectæ sunt, necessariæ atque vtiles a nobis iudicantur, sub omni celeritate censuimus dirigendas. Ideirco admonendo præcipimus solertiæ vestræ, vt priusquam de his aliquid domno Apostolico indicetis, diligenti cura eadem vos recensere curetis; & ea quæ melius & aptius præsenti negocio conuenire inueneritis, excerpere atque describere, illiq. ad legendum offerre studeatis. Quia enim (vt nostis) nos ab eo petere voluimus licentiam, quatenus has collectiones a sacerdotibus nostris fieri permitteret: & ideo non potuit prætermitti, quin ostendatur, quod ex C eius permissione collectum est.

Illud tamen summopere præuidete, vt ea de his illi ostendatis, quæ rationi de imaginibus habendæ per omnia conueniunt, & quod ipse, vel sui minime reijcere valeant. Sed & vos ipsi tam patienter ac modeste cum eo de hac causa disputationem habeatis, vt summopere caueatis, ne nimis ei resistendo, eum in aliquam irreuocabilem pertinaciam incidere compellatis; sed paulatim verbis eius quasi obsequendo magis, quam aperte resistendo ad mensuram, quæ in habendis imaginibus tenenda est, eum deducere valeatis. Et ideo potius efficere contendatis, vt negocium de quo agitur, ad meliorem quam ad peiorem statum, cum Dei adiutorio perducatur.

Postquam vero hanc rationem de earumdem imaginum causa consummaueritis, si tamen hoc ad nihilum Romana pertinacia † permiserit, vt ratio inter vos habita aliquo D bono & conuenienti fine claudatur, & ille vobis indicauerit, quod Legatos suos ob eamdem causam in Græciam mittere velit: volumus vt eum interrogetis, si ei placeat, vt nostri Legati pariter cum suis in Græciam pergant. Et si hoc ei melius visum fuerit, seq. hoc omnino velle responderit: tunc volumus vt sub omni festinatione litteris vestris a vobis ad nos directis, nos inde certos faciatis, simulq. & de vestro aduentu ad nos, vt eo tempore, quo vos ad nostram veneritis præsentiam, Halitgarium & Amalarium nobiscum inueniatis. Vos autem cum domno Apostolico considerate, vbi ille, vel quando velit, vt sui ac nostri Legati ad naues conscendendas se iungere debeant. Et hoc nobis per vosmetipsos, cum, Deo volente, veneritis, annuntiare potestis.] hactenus scripta ad Legatos admonitio Ludouici Imperatoris, qui quidem suorum consiliariorum imperitia, ne dicam nequitia, ferme in transuersum actus, iam labare pedibus visus est, E sed Deus eum cadere non permisit.

† *Pertinacia pro constantia hoc seculo vsurpari solita. inter alios S. Eulogius suis docet scriptis.*

LVDOVICVS MALO CONSILIO SVORVM IN DISCRIMEN ADDVCITVR.

Qua in re mali consultores ipsius arguendi sunt magis, vt qui post Oecumenicum Nicænum Concilium, post Romanum illud ad quod conuocati sunt (vt dictum est) doctiores Episcopi Gallicani, postq. alias itidem Synodos Romæ habitas ea de re aduersus Iconoclastas, post tot decretales epistolas Romanorum Pontificum, post Hadriani Papæ aduersus eosdem Gallos Apologiam ad Carolum Magnum missam, post rescissa Acta illa Francofordiensis Synodi, quibus ab eis impugnatus esset idem cultus imaginum, post etiam (ne hoc prætermitramus) Orthodoxorum Orientalium doctissima scripta, & per tot confessores effusum sanguinem, atque consummata martyria, post denique consensum quatuor sedium Patriarchalium, totiusq. Catholicæ Ecclesiæ, ipsi adhuc suæ ipsorum pertinaciæ immobiles hactenus inhærerent, & alios, ipsamq. Apostolicam Se-

dem,

Universidad de Deusto Biblioteca

A dem, si licuisset, in eumdem secum errorem adducere adeo laborarent.

Quod autem ad Eugenium Pontificem spectat, certum est nec minimum quidem deflexisse a maiorum suorum confirmata traditione, scriptisq. sententia. Immo & coniectura est, ea qua par erat seueritate, redarguisse Legatos illos, cum numquam post hæc reperiantur ipsi vel alij Occidentalis Ecclesiæ ea ex causa vel verbum fecisse. Licet enim quæ transacta sint Romæ, cum Legati conuenere Pontificem, haud scriptis prodita reperiantur: tamen nihil per Eugenium Papam innouatum esse certo certius affirmatur. Quomodo enim non toto orbe terrarum vulgatum fuisset, atque ore omnium conclamatum tam in Oriente, quam in Occidente, & a Catholicis & ab hæreticis si Eugenius Papa ex quorumdam Gallorum persuasus scriptis, septimam Oecumenicam Synodum condemnasset, & Hadrianum vna cum omnibus successoribus Romanis Pontificibus eā
B confirmantibus pari sententia affecisset? Quod autem directam legationem sequenti anno ab ipso Romano Pontifice ad Ludouicum Imperatorem, Francorum Annales sub eodem Ludouico conscripti testentur, licet quid detulerit, nihil dicant: tamen verisimile valde videtur, ad hoc legationem ab Eugenio in Galliam missam, quo ab assertis erroribus reuocaret Pontifex Ludouicum. Nam si illi acquiescere voluisset, in Orientem potius ex eius sententia vna cum suis legationem misisset. Inhæsisse quidem omnium suorum prædecessorum vestigijs Eugenium Papam, ex præfatione ad septimam Synodum ab Anastasio Bibliothecario scripta ad Ioannem octauum Romanum Pontificem satis certe intelligi potest, dum ab eo asseritur, inconcussam semper mansisse Apostolicæ Sedis eamdem assertionem de cultu sanctarum imaginum: simulq. traditur, Gallorum aliquos ad sua tempora in eodem errore perseueraſſe, & per Romanum Pontificem cor-
C rigi hactenus minime valuisse.

EVGENIVS PAPA PRAEDECESSORVM SVORVM INHAESIT VESTIGIIS.

An autem Legati Ludouici profecti sint in Orientem ad Michaelem Imperatorem, vt statuerat ipse, & hoc ignoratur quidem. Verum etsi profecti sint, eaq. scripta detulerint, vel miserint ab illis cōgesta in volumen illud: tamen longe procul abfuit, vt Orthodoxi Orientales eam Gallorum reciperent de sacris imaginibus transactionem quam diximus. Id enim disces ex Theodori Studitæ epistola ad Nicetam monachum data, a quo librum acceperat eiusmodi doctrinam continentem, sic respondentis ad ipsum [a]. Quem sanctitas vestra per religiosissimum Metropolitam ad nos librum misit, legimus. Et profecto qui hunc scripsit, in venerandarum imaginum dogmate non recte
D sentit. hæc enim ait: Ineffabilem, & incomprehensam Dei erga nos humanitatem, & sacros Sanctorum agones in litteris quidem sacris laudari sancimus, nullo figmento quantum in nobis est, vel pictura quasi latentes: permittimus autem simplicioribus, eū imperfectiores illi sint, ex congenita ipsorum persuasione, etiam aspectu eis commensurato, talia introductionis ergo cognoscere. Quid ergo ad hæc dicemus? Primum quidem vnius & absolutæ, nec additionem vllam detractionemue admittentis Fidei nostræ diuisionem inducere, vt qui sibi quidem informationem ex sacris litteris vendicet; simplicioribus autem videlicet & imperfectioribus ex figmentis & picturis disciplinam attribuat. Deinde sibi quidem perfectionem gratiæ adaptet, alijs vero Iudaicam relinquat infantiam, qui congenita & connaturali inductione indigeant. Igitur per ipsum mentitur Apostolus, dicens: [b] Non est Iudæus neque Græcus, non est seruus neque liber, non est masculus neque femina: omnes enim vnum estis in Christo Iesu. Sin autem verum dicit, vt certe dicit, & vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptisma: quæ-
E nam est hæc inanis diuisio in segmenta duo inæqualia gentem sanctam, regale sacerdotium distingui, & alios quidem perfectioris partis esse, alios inferioris? Deinde quoniam vnusquisque sensu præditus perfectionem experit, odio dignum ducit quod imperfectum est. atque hinc necessario superuacuum est dogma picturæ.

[a] *Theod. lib. 2. epist. 172. Cod. Colum.*

NON RECEPTA AB ORIENTALIBVS GALLORVM TRANSACTIO.

[b] *Gal. 3.*

Aduersatur & quam maxime Magno Basilio, non assentiens, nec eadem faciens, quæ ille ex æquo docuit: Quæ enim, inquit, historiæ sermo per aures repræsentat, hæc pictura silens per imitationem ostendit. Repugnat ergo vir egregius sacris scripturis, sicut & summo Patri. & dum alium in hoc ipso dogmate corrigere studet, ipse friuola dixisse deprehenditur, & hanc ob causam prorsus quidem tales nugas describimus. Commonefecimus autem diligentiam vestram, vt eamdem sequatur regulam Fidei Orthodoxæ, sciens quemadmodum perfectus quisque, licet Apostolica dignitate ornatus sit, Euangelico eget codice, ita & pictura secundum illum expressa; quoniam eiusdem honoris atque adorationis vtrumque.] hactenus Theodorus. Ex quibus vides quā

PICTVRA SICVT ET SCRIPTVRA RETINENDA.

procul

procul abhorrerent Orthodoxi, vt accepturi essent, quæ Galli Romano primum Pontifici, inde per eum & per Ludouicum Imp. ipsis suadere voluissent. A

Ceterum etsi ista haud parui momenti interceserunt inter Ludouicum Imperatorem eiusq. Consiliarios cum Romano Pontifice: haud quidem eo progressa sunt, vt vel isti ob eam causam separauerint se a communione Catholicæ Romanæ Ecclesiæ, vel Pontifex eos ipsa priuauerit; nec illi quidem contentiosum funem animo adeo obstinato traxere, vt aliquid præter illa quæ dicta sunt aduersus cultum sanctarum imaginum scriberent, redarguerent, & more hæreticorum studijs indefessis animo obstinato contenderent, sed magis in eadem Ecclesiæ Catholicæ communione connexi, vno eidemq. capiti iuncti, bellum aduersus Iconomachos conuerterent. Etenim qui ea legatione functus est

CLAVDIVS TAVRINENS. HAGIOMACHVS.

Ionas Aurelianensis Episcopus, contra impium Hagiomachum hominem sceleſtissimum Claudium Taurinensem Episcopum stylum exacuit. Extant quidem Ionæ ipsius qui a B Ludouico missus Romam functus est dicta nuper legatione ad Eugenium Papam, tres libri aculeati vehementer aduersus eumdem Claudium scripti, quorum primo impugnat fractionem sacrarum imaginum, secundo eumdem vrget impugnantem sanctæ Crucis adorationem, tertio quo defendit Sanctorum cultum, & peregrinationem Romam pro venia peccatorum: quæ cuncta adeo feliciter præstitit, vt fortioribus enthimematum spiculis sibilantem lingua trisulca draconem extinxerit.

a Vualf. Strab. de reb. Eccles. cap. 8.

Sed audi quid de eodem Claudio habeat Vualfridus [a] Strabo: Ipsa, inquit, denique querela Græcorum temporibus bonæ memoriæ Ludouici Imperatoris in Franciam perlata, eiusdem Principis prouidentia scriptis synodalibus est confutata. Quam etiam Claudius quidem Taurinensis Episcopus, sed in veritatis itinere, nominis sui similitudine nutabundus, inter ceteras vanitatum suarum ineptias, cupiens renouare: antequã C diuersorum contra eum scribentium telis perfoderetur, suo iudicio damnatus interijt. Et fortasse qui Imperatoris fidelium, veluti * in numero contempsit imaginem, ante tribunal ipsius, proteruitatis suæ pariter & inquietudinis pœnas exoluit. Non enim leuem iniuriam sæculi potentes sibi putant illatam, si imaginem suam vel nomen in quolibet numismate a subiectis despici cognouerint & calcari.] hæc de Claudio Iconoclasta Vualfridus his temporibus viuens.

DAMNATVR CLAVDIVS ETIAM A LVDOVICO IMP.

[a] in nummo

CLAVDIVS DISCIPVLVS FELICIS HAERETICI.

Porro hunc ipsum (vt rem altius repetamus) fuisse discipulum Felicis illius damnati in Concilio Francofordiensi, Ionas affirmat, de quo hæc ait: Ludouico feliciter imperante, idem Felix in quodam discipulo suo nomine Claudio, vtpote (vt verbis beati Hieronymi vtar) Euphorbus in Pythagora renascitur.] Sed quando qualis intus erat, est detectus ter quaterq. impius, vt qui Arij & Nestorij, Vigilantij & Eustatij (vt idem Ionas ait) hæ- D reseos sectator esset; de cuius primordijs ex ipso Iona est petenda narratio, qui in præfatione ad Carolum Ludouici filium scripta triũ librorum quos aduersus eum conscripsit, ista de ipso habet: Is namque (Ludouicus videlicet Imperator) dilectissimus Princeps inter cetera bonitatis suæ studia erga diuinum cultum amplificandum multiplici modo ferentia, quemdam presbyterum natione Hispanum, nomine Claudium, qui aliquid temporis in palatio suo in presbyteratus militauerat honore, cui in explanandis sanctorum Euangeliorum lectionibus, quantulacumq. notitia inesse videbatur, vt Italicæ plebis, quæ magna ex parte a sanctorum Euangeliorum sensibus procul aberat, sacræ doctrinæ consultum ferret, Taurinensi præsulem subrogari fecit Ecclesiæ.

THEODOMIRVS ABBAS CORRIGIT CLAVDIVM HAERETICVM.

Sed quam pestiferum dogma & ab Ecclesiæ auctoritate abhorrens in plebem sibi transfuderit commissam, libellus quem ad Theodomirum venerabilem Abbatem, sc E caritate imperante, corrigentem, eumq. a superstitiosa doctrina auertere volentem, scripsit, eumdem legere & nosse volentibus, patenter demonstrat.] In quo inter alia ista leguntur: Hæc autem, inquit, idcirco peruenit, quia postquam coactus suscepi sarcinam pastoralis officij, missus a pio Principe sanctæ Dei Ecclesiæ filio Ludouico, veni in Italiam, ciuitatem Taurini, inueni omnes basilicas, contra ordinem veritatis sordibus anathematum, & imaginibus plenas. Et quia quod homines colebant, ego destruere solus cœpi: idcirco aperuerunt omnes ora sua ad blasphemandum me, & nisi adiuuisset me Dominus, viuum deglutissent me.] ista impius Iconoclasta docens, quibus indignationem incurrit Paschalis Pontificis, sub quo ista sunt patefacta: quod testatus est suo illo scripto Theodomirus; sed mortuo Paschali Papa, Claudius scripsit Apologeticum aduersus Theodomirum Abbatem. Qua vero occasione ipse Ionas aduersus eumdem tres libros illos conscripsit: ab ipso sic accipe.

Memo-

CLAVDII APOLOGETICVS ADVERSVS THEODOMIRVM.

A Memoratus denique libellus, *Apologeticus ipſe dictus*, eidem domino noſtro, genitori veſtro ſinceriſſime ac religioſiſſime Orthodoxam Fidem colenti, ob defenſionem ſanctæ matris Eccleſiæ, quæ ab eodem Claudio (ſicut textus ſuarum litterarum prodit) hoſtiliter impugnabatur, delatus eſt. Qui ab eo, ſuiq. palatij prudentiſſimis viris examinatus, iuſto iudicio eſt repudiatus. Quem licet ego non legerim, nec viderim, quoddam tamen ex eo Excerptum, eodem genitore veſtro mittente, ſuſcepi; præcipiens, admonens memoratus Deo carus Cæſar, vt ad refellenda, & improbanda eiuſdem Claudij quæ in eodem Excerpto peruerſiſſima continebantur dicta, & in blaſphemiam vituperationēq. ſanctæ Dei Eccleſiæ irreuerenter erant iaculata, ſecundum tenuitatem ſenſus mei (quantum Deus annuiſſet) nullatenus reſcribere omitterem.

Cuius iuſſioni libentiſſime parens, prout Deus poſſe dedit, & facultas temporis ſiuit, * digerere IONAS EPISC. AVRELIANENSIS CONTRA CLAVDIVM SCRIBIT.
B quoddam opuſculum * dirigere cœperam, & magna ex parte digeſſeram. Sed audiens eumdem Claudium iuxta humanam conditionem vltimum clauſiſſe diem, ab eodem opere perficiendo, ſtylum meum feriandum ſtatui. Rebar enim, quod illo moriente, pariter eius error non comparuiſſet ſecūdum Domini ſententiam dicentis: [a] Delebo memoriam Amalech de ſub cælo: nihilo minus memoria illius peruerſæ doctrinæ deleta fuiſſet in omnium virorum prudentium pectore. Sed quia, vt relatione veridica didici, non modo error de quo agitur in diſcipulorum ſuorum mentibus reuiuiſcit, quin potius, eo docente, hæreſis Ariana pullulare deprehenditur, de qua fertur quædam monumenta librorum congeſſiſſe, & ad ſimplicitatem, puritatemq. Fidei Catholicæ & Apoſtolicæ oppugnandam in armario Epiſcopij ſui clandeſtina calliditate reliquiſſe: non ſum auſus, quin monitu & hortatu filiorum ſanctæ Dei Eccleſiæ, opus quod prætermiſeram,
C enucleatim diſcutiendum repeterem, &c.] Sic igitur iaculis confoſſus Ionæ Aurelianenſis Epiſcopi ſerpens venenatus interijt. a *Exod.* 17.

Verum ſic Ionas confecit beſtiam, vt tamen ab Eccleſia Catholica præmio dignus minime fuerit iudicatus; quippe qui etſi pugnauit aduerſus Iconoclaſtas, non tamen e caſtris Eccleſiæ Orthodoxæ, a qua errore priſtino ex parte diſſenſit, dum ita non confringendas eſſe prædicauit imagines, vt tamen eas non eſſe venerandas aſſereret, ex eorum claſſe vnus ipſe qui ad ornatum dumtaxat & ad inſtruendum de rebus geſtis fideles, non autem ad venerationem eſſe debere imagines in Eccleſia ſenſit. quem vna cum alijs eiuſdem ſectæ gregalibus ſuperius confutauimus.

Extat epiſtola perbreuis Lupi Abbatis Ferrarienſis ad eumdem Ionam cōſcripta, cum ille eiuſmodi ſuam lucubrationem ad eum, vt cognoſceret atque emendaret, miſiſſet.
D qui tamen ſuſpendit iudicium ſuum, ſic ad eum ſcribens [b]. b *Lup. epiſt.* 27.

Excellentiſſimo Præſuli Ionæ Lupus æternam in Domino ſalutem.

Librum veſtrum, ſicut rogaſti, excurrimus. Sed vt parciſſime dicamus, immutare in eo nihil voluimus, vt operis veſtri ſitis ipſi correctores cuius eſtis auctores: ſiquidem expendenda nobis fuit teneritudinis & tenuitatis noſtræ ratio, & ætatis ac ordinis veſtri habenda conſideratio; nec facilitatem ac delectationem quamdam reprehendi, quam in quibuſdam notare ſolemus, debuimus imitari.] hæc Lupus, cuius & aliæ extant ad eumdem Ionam epiſtolæ.

Porro quod pertinet ad eiuſdem Ionæ libros aduerſus Claudium, præter illa quæ dicta ſunt, etiam in eo diſplicent, quod nimis & pluſquam decet Eccleſiaſticum tractatorem, ſubijcit ipſum ferulæ Priſciani, Grammaticū magis quam Theologum agens. Aduerſum
E vero impium Iconoclaſtam non Theodomirus & Ionas tantum, ſed & Dungalus eiuſdem temporis non ignobilis ſcriptor commentarium edidit, quem recondi in Pithœi bibliotheca percepimus. Sed ad hæc pariter ſpectat, quod idem qui ſupra Lupus Ferrarienſis in epiſtola [c] quam dedit ad Eginhardum qui vitam Caroli Magni ſcripſit, teſtatur ab ipſo elaboratum librum de adoranda Cruce. ait enim: Libellum de adoranda Cruce, meo iudicio, vtiliſſimum quem meo nomini dedicaſtis, vt par fuit, amplexus ſum.] occaſionem autem illum ſcribendi, extitiſſe Claudij impietatem damnantem venerationem ſanctæ Crucis, nemini dubium eſſe poteſt. Sed omnia tunc in Claudium ſcripta, nunc verberant ter miſeros Nouatores inimicos Crucis Chriſti, perfidos Iconoclaſtas. Ex his intelligis Lector, cur cum errore ſuo illi vſque ad reſipiſcentiam tolerati ſunt Galli, quod ſcilicet cultores ſanctæ Crucis eſſent, & in aduerſarios cultum Crucis damnantes magno impetu inſilirent. c *Lup. epiſt.* 4.

Eodem

Eodem pariter anno factam liquet translationem S. Huberti Episcopi Leodiensis ex A decreto Synodi Aquisgranensis. ita testantur in fine Acta vitæ eius. De qua etiam hæc apud Molanum: Anno octingentesimo vigesimo quintò prædicto Kal. Octobris Vulcandus Episcopus cum magna Ecclesiastici gradus frequentia corpus sanctissimum ad Andianum suæ diœcesis monasteriū in Arduennam transtulit. Vbi adhuc miraculorum gloria eius declarantur merita, & fidelium deuotione celebrantur beneficia, qui caterua-

S. HVBERTI LEODIENSIS EPISC. TRANSLATIO.

tim tam proximi quā longinqui eo confluentes in suis necessitatibus patronū experiūtur.

Sed ad res Orientales se conuertat oratio. Hoc quidem anno qui numeratur quintus Michaelis Imperatoris, mirandum quippiam per magnum illum Anachoretam Ioannicium (de quo sæpe superius mentionem fieri contigit) perpetratum, auctor vitæ ipsius, eiusdem temporis scriptor, sic in lucem prodidit istis verbis: Iam (inquit) agebatur quidem quintus annus Imperij Michaelis, quartusdecimus autem ex quo Bulgari fecerant B expeditionem, & decesserat Nicephorus Imperator, a quo tempore multi Romanorum cum patria libertate amissa detinebantur captiui in manibus Bulgarorum. Venit itaque in mentem illi benignæ ac clementi animæ, si quomodo eos posset educere e laboriosa illa & afflicta vita. Interrogans autem, accepit carcerem illum in quem illi erant conjecti, esse obscurum & tenebricosum, adeo vt eis vsu veniret, ægre ferre, quod non cum patria vitam quoque amisissent, quod quidem eum magis angebat.

Huic ergo proposito omnibus postpositis, reliquit quidem illam gratam & solitam viuendi rationem. Et via quæ intercedit, confecta, non curauit custodes qui eos circumsidebant, sed non visus ad eos accedens, statim pro omnibus copijs vsus est figura Crucis, & ea perfractis vinculis & claustris portarum, tamquam ab inferis & vmbra mortis, tamquam Iesus meus, reuocat eos, qui illic sedebant, & potat non aquis, sed sermoni- C bus salutaribus viuificæ doctrinæ, admonens ne essent, sicut patres eorum generatio praua & exasperans, sed deinceps spem in Deo ponerent, & non obliuiscerentur eius remunerationum, præterea autem filijs quoque notum facerent illius mirabilia. Deinde cum in luce sicut Moses tota nocte eos traduxisset, vsque ad nostros fines eos transmisit & conseruauit. Cum autem vim afferrent, & vrgerent ij qui saluati fuerant, & Quis es o homo Dei, sæpe rogarent: non cælauit quidem nomen: dixit autem se hanc gratiam soli Deo adscribere. Cum hoc nescio an sit conferendum id quod vsu venit ijs qui fugiebant ex Aegypto: Nam illorum quidem inimicos aqua obruit: hi autem consecuti quod optabant consequi, nulli fuerunt causa calamitatis. Sed & hi domum redeunt, & Sanctum rursus excipit grata illa quies, & silentium in monte Thricalicis.] hæc de his auctor, prosequens res ceteras ab eodem vsque ad obitum præclare gestas. D

CAPTIVI APVD BVLGAROS LIBERATI A S. IOANNICIO.

Ad hunc autem, quem ante annum vna cum Episcopis & alijs inuisit, vt diximus, Theodorus Studita, idem reuersus, eumdem sanctissimum virum memoria iugiter ver-

a *Theod. lib. 2. epist. 116. Cod. Column.*

sans eiusmodi scripsit epistolam [a]. sed quod ad Ioannem Eremitam inscripta sit; ne putes hunc alium fuisse a Ioannicio, nam in fine epistolæ ad Theoctistum data eumdem ipsum Ioannicium vocat, vt suo loco patebit: Ioannes enim proprium erat nomen eius, Ioannicius autem diminutiue a pueritia dictus, epistola sic se habet.

Ioanni Eremitæ.

THEODORI EPISTOLA AD IOANNICIVM.

Postquam iucundum spectaculum viderit quispiam, hoc & post secessum animo semper intueri solet. Sic & nos humiles, a Deo honorate, ex quo te semel vidimus, & locuti tecum sumus, minime obliuiscimur, sed expressum mente gerimus, illum ipsum videre gestiens hominem Dei, & vultu, & verbis diuinam gratiam spirantem, & ad Dei laudes E incitantem. Hoc vero adeptus es eremitica solitudine, & orationis frequentatione faciem, Moysis instar, resplendentem gerens ineffabili luce. Vnde & iterum intueri te cupimus, & gratiæ donis quæ in te sunt, communicare, iuxta secundas pacificæ participationis, qua tu a Deo, & nos a te. Vides quantopere te Deus glorificauit, quoniam tu illum glorificasti. Sed & glorificabit etiamnum in fine vitæ cursum digne consummantem. Tu vero pro nobis ora peccatoribus, vt vel inchoemus salutarem cursum, quippe quia a Deo longe absumus. atque hic primus orationis exorsus.

Quis secundus? de Theoctisto Eremita, qui quonam modo per hæreticas quasdam quæstiones ab Ecclesiæ corpore diuulsus sit, ipse nosti melius quam nos, reuerendissime: attamen & ipsi nuper ad cellulas vestras cum veniissemus, de viro didicimus ex ijs qui norant. Quin etiam per litteras commonefecimus, hortatiq. sumus, vt ab obscuris illis

A illis & dæmoniacis sermonibus abstineret, & Orthodoxa potius sentiret, tum de sanctissima Deipara, tum alijs modis. Nunc ergo Nicanor frater noster ad nos veniens, ad resipiscentiam venisse virum nuntiauit, velleq. cum Ecclesia consentire; negare autem se litteras meas accepisse, sed & illas optare. Quoniam igitur scriptum est, Pater sancte: Qui [a] educit dignum ex indigno, sicut os meum erit: [b] Et qui conuertit hominem ab errore viæ ipsius, operiet multitudinem peccatorum: Sanctitatem tuam exurgere oportet, & auxilij manum porrigere erranti: in hoc enim cooperaberis Deo. Qui vero id fiet? Vt Theoctistum ad te aduoces, eiq. dicas, & edisseras congruentia. Et siquidem cedere illum videris diuino sermoni, de me etiam humili significes, eamdem meam mentem esse, salutis eius desiderio. Et si probabis, Pater, atque ille expetat, scribam ad illum apposite, vt vtraque ex parte trahatur, & lucrifiat qui perit. Hæc enim vult Deus,

DE THEOCTISTO HAERETICO CONVERTENDO.

a *Ierem.* 15.
b *Iac.* 5.

B huius gratia in terram venit, quod perierat quærens reducere; & amoris erga se argumentum, proximi amorem nobis constituit; omniq. conatu excitari nos conuenit, Pater sancte: In hunc enim finem, vt ad te scriberem, permotus sum. Quod si post talem contentionem detrectans non obsequetur: videbit iniquus. Ait Dominus: [c] Mittite illos cæci sunt. Vt igitur direxerit Dominus, iubeat, Pater, indicare mihi veneranda epistola tua.] hucusque Theodorus ad Ioannem, siue Ioannicium.

c *Matth.* 15.

Extat epistola illa Theodori ad Theoctistum scripta, [d] qua redarguit eum, quod ob

d *Theod. lib. 2. epist. 138.*

C suspectam eius doctrinam, complures ab eius communione diuisi sunt, in qua meminit de alia quadam ante triennium a se ad ipsum epistola scripta cum Smyrna reuersus esset, nec etiam responsum aliquod accepisset. Præstitisse autem S. Ioanniciuni Eremitam, quod ab eo precibus Theodorus (vt vidisti) exegit, ex eo certum deducimus argumentum, quod compertum habetur, ipsum Theoctistum Eremitam pœnitentem suos condemnasse errores, & ad ipsum Theodorum libellum misisse suæ pœnitentiæ atque rectæ Fidei professionem, qua accepta, vt iam promiserat Ioannicio, ipse ad eumdem aliam rescripsit epistolam, quæ extat, & ex qua ista quæ scripta sunt, comprobantur. sic enim se habet [e].

e *Theod. lib. 2. epist. 167.*

Theoctisto Eremitæ.

EPIST. THEODORI AD THEOCTISTVM POENITENTEM.

Accepta epistola tuæ reuerentiæ, cum eam legissem, audiente Episcopo, & fratre meo, & fratribus qui vna erant; gratias egi humilis Domino, qui cor tuum impleuit, vt Fidei symbolum recte perscriberet. Confiteri enim se vetus ac nouum Testamentum admittere cum omnibus quæ a sanctis Patribus tradita sunt Ecclesiæ, in summa est Fidei rectitudo. Verum quoniam hoc dicere possunt hæretici, nec tamen iuxta id quod di-

D cunt, veritatis sermonem instituere comperiuntur: propterea & ex missis fratribus, & maxime ex Abbate Sosipatro rem indagauimus, quemadmodum ipse tuis litteris postularas, eo quod omnia enuntiare non posset epistola. Et reperimus, Dei munere, eos referre, Orthodoxa omnia esse, quæ per te illis tradita sunt.

Quænam autem hæc sunt? oportet enim summatim designari. Primum de sancta Deipara. Aiunt enim dicere te, quod ante sæcula sit Virgo: Hoc cum neges te dicere vel sentire, sed confitearis ex viro & femina, Ioachim & Anna genitam illam esse: recte se habet. Secundum de Domino, quod crucifixus non sit: Quandoquidem ergo confiteris, crucifixum illum fuisse secundum scripturas: bene habet. Tertium de Angelis & dæmonibus, quod post Iudicium iterum futura sit restauratio, & fiet vnum ouile, & vnus pastor: Et quoniam hoc negas, cõfiteris. sempiternum esse & Iudicium & Regnum

E cælorum: bene habet. Quartum de monacho vno, quod possit a supplicio liberare centum & quinquaginta damnatos: Et quia hoc etiam negas, & asseris nec pœnitentiam esse post mortem, nec quemquam esse qui possit a constitutis a Deo pœnis eruere: bene habet. Quintum de libro, qui dicitur Antonij, quod dicas eum recipiendum, in quo sunt multa impia & blasphema, sicut ipsi legentes cognouimus: Et hoc quoniam a te reijci confiteris, tamquam alienum ab Ecclesia Dei, neque illum amplius habiturum, neque lecturũ, neque eos qui tecum sunt: bene habet. Et benedictus Deus, qui vos a prædictis scandalis purgauit: & benedictum nomen gloriæ eius, quod tibi persuasit, vt diceres, te rusticanum esse & imperitum, & cedere in omnibus, & credere verbo humilitatis meæ.

EPIST. THEODORI AD THEOCTISTVM POENITENTEM.

VERAE FIDEI CONFESSIO SVCCINCTA.

Ego vero nihil præter ea quæ diuinitus reuelata sunt sanctis Apostolis, posteris & Patribus, suadebo vel præscribam: sed hoc ipsum quod scripsisti, credere te in sanctam Trinitatem indiuisam quidem secundum substantiam, distinctam autem characteribus in

Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum vnum Deum, vnum Dominum, ſicut & vna eſt A
Fides: eſt porro & Pater Deus, & Filius Deus, & Spiritus Deus, non tres Dij, abſit, ſed
vnus Deus quemadmodum & Dominus. Hoc Theologiæ dogma. De œconomia au-
tem credere, quod vnus e Trinitate, Patris voluntate, & cooperatione ſancti Spiritus
incarnatus eſt ex ſancta Deipara, præingreſſo in eam Spiritu ſancto, & obumbrante al-
tiſſimi virtute, iuxta Euangelium, ex qua & natus eſt homo perfectus idem & perfectus
Deus, vnus hypoſtaſi, duplex natura, ſicut & diuini Patres & ſanctæ ſeptem Oecumeni-
cæ Synodi expoſuerunt. Confiteri etiam Virginem Deiparam eſſe, omnibus ſublimio-
rem, & honore præſtantiorem: quæ & materno more intercedere poſſit apud Filium
ſuum & Dominum pro mundo. Confiteri etiam Angelos ſicut Angelos, quod & ipſi
orent pro omnibus hominibus. Et dæmonum genus impermixtum in ſæcula ſempiter-
na. Eoſdem proprium domicilium per apoſtaſiam reliquiſſe, iuſtiſq. ſupplicijs a Deo B
damnatos eſſe. Confiteri etiam Sanctos omnes velut Dei famulos intercedere apud
Deum poſſe ad ſalutem noſtram.

Ad hæc confiteri ſanctas imagines, tum ipſius Domini noſtri Ieſu Chriſti, tum Ma-
tris eius, Angelorumq. & omnium Sanctorum adorare & recipere iuxta quæ ſancta Sy-
nodus Nicæna ſanxit. Anathema dicere omnibus hæreticis, quibus anathema dictum
eſt a Synodis. Prædicare omnes Orthodoxos, qui ab eis laudati ſunt. Hæc eſt vera Fi-
des Chriſtianorum. Præter hæc qui ſentit, anathema ſit a Deo Patre & Filio & Spiritu
ſancto: Quoniam [a] licet nos, aut Angelus de cælo euangelizet vobis, præter id quod
Euangelizauimus, anathema ſit, vt ante dixi & iterum dico: Si quis vobis annuntiet
præter id quod accepiſtis: anathema ſit. Quoniam ergo ſigillatim hæc prodidiſti in lit-
teris tuis: neceſſe prorſus eſt, confitearis te ita ſentire. Hoc vero qui fiet? Si ad finem C
epiſtolæ huius ſubſcribas iuxta inſertum in ea pictacium, atque ita pax quæ excedit om-
nem intelligentiam, cuſtodiet & reget nos & vos in vno ſpiritu in vno corde, vt creda-
mus, & adoremus ſanctam Trinitatem ad ſalutem tum propriarum animarum, tum di-
uiſi in duas partes populi, coram Domino Ioannicio ſpiritali Patre noſtro, & venerando
Patre & fratre noſtro.] hactenus Theodori epiſtola, & fortaſſe vltima ab ipſo data,
ſiquidem anno ſequenti (vt ſuo loco dicturi ſumus) ex hac vita eum migrare contigit.

[a] Gal. 1.

INGENS MIRACVLVM DE EPIST. THEODORI STVDITAE.

Ceterum quanti faciendæ ſint epiſtolæ eiuſdem ſanctiſſimi viri, Deus ipſe inſigni mi-
raculo comprobauit, quod inter alia Michael Studita eius diſcipulus ſcriptor fidelis ita
deſcribit: Narrabat præterea diuino Sophronio mulier quædam genere nobilis miraculū
quod ſibi acciderat, in hunc modum: Inuaſerat (inquit) domum meam, quæ in Rhabdo
eſt, incendium, quam circum totam complexo igni, propius nihil erat, quam vt om- D
nes meas facultates flammis abſumi viderem. Nec iniecta vis aquæ, nec machinæ
vllæ ad reſtinguendum aptæ domare flammas poterant, tanto impetu cuncta compre-
henderant. In hoc rerum articulo ſubijt animum, Patris epiſtolam, quam ad me nuper
miſerat, e pera tollere atque in ignem inijcere, ſi forte illam reueritus, vehementem il-
lum impetum aliquo modo repelleret. Vt ergo ad rem veni & venerandas litteras
flammæ inieci, hoc ſimul inclamans: Sancte Theodore adiuua periclitantem famulam
tuam: videre mox fuit atrocem illam vim ignis reſtinctam ſubito languere, ac cine-
rem ſolum fumumq. poſt ſe relinquere. Quis noſtra aut vlla vmquam memoria
tantum ex parua epiſtola miraculum audiuit? Nihil eſt, ſi cum hoc conferatur quic-
quid vſpiam miraculorum fingi aut excogitari poteſt. Quare æquum non eſt, vt rei
magnitudinem deſerat tenuitas orationis: omnem enim dicendi vim atque artem vin- E
cit, longeq. ſuperat operum dignitas & amplitudo.] hæc ipſe. Pergit alia inſignia
enarrare miracula, ſed hoc modo ſatis.

THEODORI EPISTOLARVM EXCELLENTIA.

Ex his tu, Lector, intelligas, quot Theodori hiſtoricis epiſtolis Annales intexti ſunt,
tot eoſdem pretioſiſſimis, velut contextam coronam micare gemmis. Sed & ſi earum
vim conſideres, totidem eſſe fulmina cælitus miſſa dices, quibus omnes Hagiomachi,
& Iconomachi ſtolidi Nouatores, fæces hæreticorum percuſſi valide, penitus conteran-
tur. Nam vel vnum hunc oſtendere Catholici dogmatis defenſorem, virum Dei ami-
cum, ſapientia & ſcientia affatim præditum, iteratis crebro confeſſionibus celebrem, ſan-
guine ſæpe fuſo decorum, vitaq. ab adoleſcentia optimis moribus inſtituta fulgentem,
ingentibuſq. miraculis illuſtratum, ad victoriam ſatis, cum ab illorum parte nonniſi ſce-
leſtiſſimos omnium homines habeant, quos oſtendant.

IESV

Universidad de Deusto
Biblioteca

A IESV CHRISTI ANNVS 826. EVGENII PAP. II. ANNVS 3. LVDOVICI 13. MICHAEL. BALBI 6. IMPP.

CHRISTI Redemptoris annus octingentesimus vigesimussextus Indictione quarta incipit, quo Romæ ab Eugenio Papa conuocata est Synodus sexagintatrium Episcoporum. Quæ quidem cum nondum in lucem prodierit, hic singulorum canonū indicem saltem describendum putauimus, atque primum Episcoporum nomina, licet nonnihil deprauata, qui eidem Synodo interfuerunt, facta trium exemplarium collatione. eius autem sic se habet exordium.

B In nomine Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, imperante D.N. pijssimo Augusto Ludouico a Deo coronato Imperatore anno xiij. & P.C. eius anno xiij. & H Lothario Imperatore eius filio anno .... Indictione quarta, mensis Nouembris die xv. Eugenius sanctissimus, ac perbeatissimus, & vniuersalis Papa, coram vniuersis Episcopis, videlicet: CONCILIVM ROMANVM SVB EVGENIO PAPA II.

Petronatio Archiepiscopo Rauennate.
* Forosemproniate — Leopardo Episcopo * Forofronate.
Passiuo Bleranæ.
Romoaldo Anagniæ.
Lamperto Aretino.
Ioanne Siluæcandidæ.
C Stephano Portuensi.
Benedicto Albanensi.
Cæsario Ostiensi.
Georgio Sabinensi.
Gregorio Velitrensi.
Constantino Prænestino.
Romano Cærensi.
* Fesulensi — Gruusolpho * Fresulene.
Paulino Senogallensi.
* Populoniensi — Guiriperto * Populensi.
Petro Senensi.
D Valeriano Sutriensi.
Stephano Ariminensi.
Germano Auximano.
Passiuo Callensi.
* Ortensi — Stephano * Ostensi.
Andrea Clusensi.
Stabili Castello Felicitatis.
Aliperto Orbiuetensi.
* Sebastiano — * Bastiano Suanensi.
Alifredo Balneoregiens.
* Tribensi — Paulo * Tiburensi.
E Petro Centumcellensi.
Agatho Montis Feretri.

Agatho Polimartiensi.
Maio Ausiciensi.
Liutardo Nucerensi.
Petro Lucano.
Petroaldo * Luriensi. — * Cutiensi
Aliprando Florentino.
Lamprando Pistoriensi.
Theodorico Perusino.
Donato Gallensi.
Godemundo Tuscanensi.
* Ramperto Rosellensi. — * Rauperto
Tigrino * Ananctano. — * Anconitano
Agriperto ....
Ioanne Pisano.
Benenato Eugubiensi.
Lupo * Furnensi. — * Firmensi
Petro * Bollutarensi. — * Volaterrensi
Sebastiano * Burensi. — * Barensi
Dominico Pisaurensi.
Ioanne Esinate.
Leonino e Tribus tabernis.
Gratioso Nepesino.
Ioanne Tudertino.
Eleutherio Priuernate.
Benedicto Amerino.
Theodosio Manturanensi.
Hadriano Falaritano.
Samuele ....
Hadriano Signino.
Cosma * Humanæ. — * Numentanæ
Mariano Vrbinate.

Atque venerabilibus presbyteris.

Ioanne Archipresbytero.
Donno presbytero.
Benedicto.
Simeone.
Georgio.
Gregorio.
Anastasio.
Benedicto.
Gregorio, *alias Georgio*.

Vrso.
Crescentio.
Simeone.
Iouiniano.
Anastasio.
Benedicto.
Marino.
Vrso.

Coram ſanctiſſimo corpore beati principis Apoſtolorum præſidens ipſe Apoſtolicus A
aſtantibus quoque diaconibus, quorum nomina ſunt hæc.

Valentinus Archidiaconus.	Fauſtus.
Theodorus diaconus.	Leontius.
Lio.	

Dixit: Cum ſimus Dominicæ plebis ſuperna miſeratione rectores, ſtudioſe nos conue-
* ſalute nit Dei præſidio pro eorum ſemper cogitare * ſolicite, &c.] ſunt quidem ſumpta, paucis immutatis, ex Concilio Gregorij ſecundi. Sicut & hæc Eugenij a Leone quarto Pontifice ſunt repetita in Synodo ab ipſo celebrata, aliquibus additis. Porro ſub hac Synodo conſtituti reperiuntur trigintaocto canones, quorū hic tibi tituli deſcribuntur, videlicet.

Vt Epiſcopus bono approbatus opere ordinetur.
Vt nullus Epiſcopus aliusve ſacerdos muneribus ordinetur. B
Qualiter Epiſcopum docere, & conſiſtere oporter.
De indoctis ſacerdotibus.
Vt in eligendis Epiſcopis canonum regulæ ſeruentur.] *ne Principes præter ius ſaſq. aliquid ſibi ſumant.*
Vt Epiſcopi extra proprias parochias non morentur.

a 12.q.1. *Neceſſaria.* Vbi clerici conſiſtere debeant. *qui quidem canon ſic ſe habet:* [a] Neceſſaria enim reſcripſit, vt iuxta Eccleſiam clauſtra conſtituantur, in quibus clerici diſciplinis Eccleſiaſticis vacent. Itaque omnibus vnum ſit refectorium ac dormitorium, ſeu ceteræ officinæ ad vſus clericorum neceſſariæ. Miniſtri vero poſt Epiſcopum ſuper eos tales eligantur, quo-

DE CLERICORVM DOMICILIO. rū vita atque doctrina illos potius exornent, quam dehoneſtent.] & infra cap.x.cad.q.1. prohibentur omnino in domibus ſæcularibus ſacerdotes habitare. C
De ſacerdotibus in ſubiectis baptiſmalibus plebibus conſtitutis.
Vt clerici non plures quam ſufficiant, ordinentur.
De ſacerdotibus qui in Eccleſijs vel monaſterijs non habitent.
Ne ſacerdos aliquo ludo delectetur.
Vt ſacerdotes fœnoris aliquid, aut ruſtica miniſteria non exerceant.
Si ſacerdotes teſtimoniū dicant, vt coram Epiſcopis tantū pro ea re conueniri poſſint.
Vbi ſacerdotem poſt condemnationem eſſe oporteat.
De ſuſpectis ſacerdotibus, vt admoneantur ab Epiſcopis.
Vt Epiſcopis de ſubiectis plebibus alijſq. pijs locis nihil liceat auferre.
De presbyteris qui oblationem alterius recipere nolunt.
Qua auctoritate dimiſſoriæ fiant, vt credantur. D
Vt Epiſcopi & vniuerſi ſacerdotes habeant aduocatos.
De his qui aduocatos inuenire nequeunt.
De monaſterio vel Oratorio, quod a proprio domino ſoli ædificatum eſt.
De inuaſione quaſi pro parte Eccleſiæ facta.
De xenodochijs, & alijs ſimilibus locis.
De pijs locis quæ ſine presbyteris exiſtunt, nempe vt teneantur loca pia ſæcularia ſuſcipere presbyterum illis ab Epiſcopo præpoſitum, ſi ipſi ſæculares infra tres menſes presbyterum præficere ipſis locis pijs neglexerint.
De deſtructis Eccleſijs, vt ab ijs qui eas poſſident reædificentur, & ſi non ſufficiant, a populo adiuuentur.
Si Epiſcopus a ſubiectis ſacerdotibus & clericis dominationes exigat. E
Quales Abbates ſint conſtituendi.
De monachis qui ſolo habitu exiſtunt, & non vita viuunt.
De religioſo habitu feminis conſiſtentibus ne viris ſociari permittantur.
De negocijs & laborationibus die Dominico non faciendis.
De criminalibus cauſis & furtis ceteriſq. ſimilibus die Dominico inuentis.
De his qui ſine oſtenſione criminis inuiti monaſterio ſunt introducti.
Vt laici ad Miſſas audiendas in presbyterium non intrent.
De ſcholis reparandis pro ſtudio litterarum.

DIEBVS FESTIS NON DVCENDAE CHOREAE. De conuiuijs feſtis diebus non faciendis, *iſtis verbis:* Sunt quidam, & maxime mulieres, qui feſtis ac ſacris diebus atque Sanctorum natalitijs, non pro eorum quibus delectantur deſiderijs aduenire, ſed ballando, verba turpia decantando, choros tenendo & ducendo,

A ducendo, similitudinem Paganorum peragendo, aduenire procurant; tales enim si cum minoribus veniant ad Ecclesiam peccatis, cum maioribus reuertuntur, &c.] adiecit his excommunicationem [a] Leo quartus, si admoniti non cessarent.

[a] *Apud Iuon. part. 2. cap. 77.*

De his qui adhibitam sibi vxorem reliquerunt, & aliam sociarunt.

Non licere vno tempore duas habere vxores, siue concubinam cum vxore.

De incestis & inutilibus contractionibus.] hucusque canones sub Eugenio in dicto, hoc anno, celebrato Romæ Concilio. Sequuntur in codice scripto quæ Leo postea adiecit ex Romano Concilio suo tempore celebrato.

Porro apud Gratianum extant Eugenij diuersis sub titulis collocata decreta, quæ non omnia spectant ad Eugenium secundum, sed aliqua ad tertium sunt referenda. Rursus autem tomo secundo Conciliorum veteris additionis nouem præterea capitula re-
B censentur sub hoc titulo: Eiusdem Eugenij Papæ decreta ex Concilio Rhemensi; sed ea potius pertinere ad Eugenium tertium, suo loco dicturi sumus.

Hoc eodem anno factam esse translationem reliquiarum sancti Sebastiani Roma in Gallias, petente id Hilduino, veteres Francorum Annales docent; & qui res gestas a Ludouico Imperatore est prosecutus eius domesticus, hæc de his habet: Dum hæc agerentur, Hilduinus Abbas S. Dionysij Martyris Romam mittens, ossa beatissimi Martyris Sebastiani accepit, & ea apud Suessionem ciuitatem S. Medardi collocauit, vbi dum adhuc inhumata in loculo in quo allata fuerant, iuxta S. Medardi tumulum iacerent, tanta signorum ac prodigiorum multitudo claruit, tanta virtutum in omni genere sanitatum per diuinam gratiam in nomine eiusdem beatissimi Martyris emicuit, vt a nullo mortalium eorumdem miraculorum, aut numerus comprehendi, aut varietas valeat enun-
C tiari: quorum quædam tanti stuporis esse narrantur, vt humanæ imbecillitatis fidem excederent, nisi certum esset, Dominum nostrum Iesum Christum, pro quo idem passus est, omnia quæ vult, per diuinam potentiam facere posse, in qua illi omnis creatura in cælo & in terra subiecta est.] hæc auctor. Eadem veteres Annales Francorum, & in vita eiusdem Ludouici scripta leguntur ijsdem ferme verbis, & sententia prorsus eadem; cum tamen alij in superiorem annum ista reijciant, vt Sigibertus.

TRANSLATIO RELIQVIARVM S. SEBASTIANI.

Sed attende Lector (quod frequentissime accidisse in alijs quoque reperimus) quod cum asseritur corpus sancti Sebastiani translatum in Gallias: haud integrum ipsius corpus intelligas, sed partem tantum ipsius. Id quidem disertis verbis testatur Ado Viennensis Episcopus eiusdem sæculi scriptor, his verbis: Huius Imperatoris tempore pars corporis beati Sebastiani Martyris ad Suessonicam vrbem delata, vbi multa mira in lau-
D dem Dei omnipotentis varia genera sanitatum infirmis collata.] hæc Ado.

Quo pariter anno circa Kalendas Iunias habitus a Ludouico conuentus ex more, in loco dicto Ingelheim, vbi inter alia, auditos esse Legatos ab Eugenio Papa Roma missos, idem qui supra auctor in rebus gestis Ludouici testatur.

LEGATIO MISSA A ROMANO PONTIFICE AD IMP.

Quinam hac functi fuerint legatione, idem sic narrat: Inter legationes præcipua, ceterisq. eminens erat legatio Romani Pontificis, qua fungebatur Leo Centumcellensis Episcopus, & Theophylactus Nomenclator.] Quæ autem isti attulerint: altum vbiq. silentium. Addit auctor, tunc ab eodem auditam esse legationem de rebus transmarinis, qua est functus Dominicus Abbas de Monte Oliueti. Sed de rebus ab eo gestis nihil penitus proditum reperitur in lucem.

Quod autem ad legationem ab Eugenio Papa ad Imperatorem Ludouicum pertinet,
E mentio eius est apud Einhardum siue Eginhardum in commentarijs suis de translatione reliquiarum SS. Martyrum Marcellini & Petri in Gallias, occasione historiæ memoria dignæ. Sed antequam de ipsa agamus, quod ad tempus spectat, eamdem translationem alij anno præsenti, sequenti vero alij accidisse testantur: sed vtrorumque sententiæ veræ esse reperientur, si diuersarum in ea re actionum ratio habeatur. Siquidem verum esse liquet ex his quæ dicentur inferius, hoc anno ab Vrbe furtim eas esse sublatas, atque delatas in Gallias, sequēti vero Aquisgranum partem earum esse perlatam. De qua quidem translatione intellexisse videntur, qui sequenti anno id accidisse tradiderunt in vita Ludouici Imperatoris, & veteribus Francorum Annalibus, & apud Aimoinum. Cum alioqui hoc ipso anno eas fuisse Roma deductas, illud est euidens argumentum, quod ipse auctor Einhardus testatur id tunc factum esse, cum legatio ab ipso Romano Pontifice decreta, Gallias versus, iam in itinere esset. Qui autem rem gestam scripsit, fuit Einhardus, qui

DE TRANSLATIONE RELIQVIARVM SS. MARCELLINI ET PETRI.

& Eginhardus dicitur, & floruit hoc tempore summa claritudine nominis. Fuit hic a se- A
cretis Carolo Magno, eiusq. vitam conscripsit. Hic igitur extitit auctor eius scriptionis, cum inter Ludouici Imperatoris Optimates summa gloria militaret.

FABVLA DE EINHARDO CONFVTATA.

Sed antequam dignam a tanto auctore scriptam historiam in medium adducamus, illa de eodem Einhardo fabula est confutanda, qua fertur ex scripto quodam edito in apparatu tomi prioris historiarum Germanarum: ipsum scilicet fuisse generum Caroli Magni, duxisseq. indulgentia Principis eius filiam quam adamauit nomine Immam, olim Regi Græcorum desponsatam: Etenim nec eius nominis constat ipsum Carolū habuisse filiam, & illam, quæ desponsata fuit Constantino Irenæ filio, non Immam esse nuncupatam, sed Rotrudim. Id quidem ipsomet Eginhardo testante, qui & singulas numerat filias Caroli Magni. Ex quo solum totum illud male fictum commentum dissoluas, cui concinnandi ansam præbuit donationis diploma factum ipsi & eius coniugi Immæ a B
Ludouico Imperatore ibidem cusum, ex quo potius idem commentum mendacij redarguitur, dum in eo numquam cognatus, vel affinis nominatur Eginhardus Imperatoris, sed fidelis; nec ibidem Imma soror Ludouici vllatenus appellatur, quod minime prætereundum fuisset. Extat autem eiusdem Einhardi epistola de obitu amatæ coniugis ad

a Lup. Ferrar. epist. 3.4.

[a] Lupum Abbatem Ferrarienſis monasterij Senonum in Gallia, rursum eiusdem Lupi ad eum scripta consolatio, in quibus cum ex multis honestissima laudetur femina, nusquam quod Caroli filia fuerit mentio habetur, quod fuisset primo loco dicendum.

LVCVBRATIO EGINHARDI.

Sed reiectis in angulum figmentis istis, de eodem Einhardo (siue Eginhardo dixerimus) illud constat, ipsum sicuti Carolo ita & eius filio inhæsisse Ludouico, virum inter primos eius sæculi eruditos annumeratum. Hic itaq. inter alias tanto auctore dignas lucubrationes, reliquit quatuor libros conscriptos de inuentione, euectione, siue translatione atque miraculis eorumdem sanctorum Martyrum Marcellini & Petri, egregium C
quidem monumentum, quo cum historiæ sinceriſſima asseratur veritas; Deum plane mirabilem in Sanctis suis, nouis signis atque prodigijs, omnes qui legunt, intelligant. Repræsentantur enim per quamdam imaginem, saltem ex parte, tempora illa Africanæ Ecclesiæ felicissima, quibus illuc sacra Protomartyris pignora sunt allata: sic enim consueuit Deus antiqua nouis occasionibus renouare miracula, quo tepescens in Christianorum animis Fides incalescat. Quod igitur sit iucunda eiusmodi rei gestæ narratio sui argumento, gratior existat ex fide certa & in omnibus explorata, eorum quæ dicuntur, eiusdem qui spectauit auctoris: hic tibi eadem describenda suscepimus, quæ sic

b Einhard. de transl. SS. Marcellini & Petri lib. 1. Sur. tom. 7. die 2. Iunij.

se habent [b], prætermissa breuitatis causa præfatione.

Cum adhuc in Palatio positus, ac negocijs sæcularibus occupatus, ocium quo ali- D
quando perfrui cupiebam, multimoda cogitatione meditarer: quemdam locum secretum, atque a populari frequentia valde remotum nactus, atque illius cui tunc militaueram Principis Ludouici liberalitate consecutus sum: is locus est in saltu Germaniæ, qui inter Neccarum & Mœnum fluuios medius interiacet, ac moderno tempore ab incolis & circummanentibus * Odanuuald appellatur. In quo cum pro modo facultatum, ac sumptuum, non solum domos & habitacula ad manendum, verumetiam basilicam diuinis officijs congruentem, non indecori operis ædificassem: dubitare cœpi, in cuius potissimum sancti Martyris nomine atque honore dedicari deberet.

* Odonouald

EINHARDVS IN SOLITVDINE BASILICAM AEDIFICAT.

Cumq. in hac animi fluctuatione plurimum temporis esset euolutum: contigit vt quidam diaconus Romanæ Ecclesiæ, nomine Deusdona, pro suis necessitatibus Regis opem imploraturus, ad Palatium veniret: ibiq. aliquamdiu moratus, cum peracto pro- E
pter quod venerat, negocio, Romam redire pararet, quadam die humanitatis causa, velut peregrinus, ad prandium nostræ paruitatis a nobis est inuitatus. Ibiq. inter prandendum plura locuti, eousque sermocinando peruenimus, vt de translatione corporis beati Sebastiani, ac neglectis Martyrum sepulchris, quorum Romæ ingens copia est, mentio fieret.] haud pridem enim, eodem anno eiusdem Martyris Sebastiani, Hilduini opera, translatas esse reliquias Suessionem, dictum est; cuius occasione, ea inter prandendum narratio incidit. sed pergit auctor.

IN DEDICATIONE NOVAE BASILICAE EXPETVNTVR RELIQVIAE MARTYRVM.

Inde ad dedicationem nouæ basilicæ nostræ sermone conuerso, percunctari cœpi, quonam modo ad id peruenire possem, vt aliquid de veris Sanctorum reliquijs, qui Romæ requiescunt, mihi adipisci contingeret. Hic ille quidem primo hæsitauit, qualiter id sic fieri posset, se nescire respondit.

Deinde

A Deinde cum me de hac re solicitum simul & curiosum esse animaduerteret, altera die se percunctationi meæ responsurum promisit. Post hæc cum iterum a me fuisset inuitatus, protinus e sinu libellum mihi porrexit, rogans vt eum solus perlegerem, sibiq. de eis quæ in eo scripta erant, quid mihi placeret, indicare non dedignarer. Accepi libellum, & vt ille petijt, solus secrete perlegi. Continebatur in eo, esse sibi domi plurimas Sanctorum reliquias; easq. mihi dare velle, si meo functus adiutorio Romam reuerti potuisset: compertum sibi fore quod duos mulos haberem, quorum si alterum sibi darem, ac secum hominem meum fidelem mitterem, qui illas reliquias ab illo acciperet, mihiq. deferret, statuit eas mihi esse missurum. Complacuit mihi suadentis consilium, statuiq. fidem sponsionis incertæ celeriter experiri. Ac proinde dato quod petebat iumento, addita etiam propter viaticum pecunia, Notarium meum nomine Ratleicum, B quia & ipse orandi causa Romam eundi votum habebat, cum eo pergere iussi.

DIACONVS AD VIATICVM SIBI PARANDVM MENTITVR SE DOMI HABERE RELIQVIAS.

Igitur de Aquisgrani Palatio profecti, nam ibi eo tempore Imperator cum suo comitatu erat (*ita plane Aquisgrani hiemasse Ludouicum testatur auctor in rebus gestis eiusdem anno superiori*) Augustam Suessionum venerunt: ibiq. cum Hilduino Abbate in monasterio S. Medardi locuti sunt, quia memoratus diaconus ei pollicitus est, se efficere posse, vt corpus beati Tiburtij Martyris in eius veniret potestatem. Quibus ille promissionibus illectus, misit cum eis quemdam presbyterum hominem callidum nomine Hunum, iubens vt acceptum ab eo memorati Martyris corpus deferret. Inde iter ingressi, Romam quanta potuerunt celeritate perrexerunt.

DIACONVS SPONDET HILDVINO CORPVS S. TIBVRTII MARTYRIS.

Contigit autem postquam Italiam intrauerunt, vt puer Notarij mei nomine Reginbaldus, tertiana febre correptus non modicum profectioni eorum suis laboribus faceC ret impedimentum: quoniam his horis, quibus ille febrium æstibus tenebatur, iter agere non potuerunt: erant enim pauci ac per hoc ab inuicem separari nolebant. Cumq. hoc incommodo iter illorum non mediocriter fuisset retardatum, illi tamen prout poterant, illud accelerare contenderent: tribus diebus priusquam ad Vrbem venirent, apparuit in visu illi febricitanti quidam homo in habitu diaconi, perquirens ab eo, quamobrem dominus suus Romam ire festinaret. Cui cum ille & promissa diaconi de reliquijs Sanctorum mihi mittendis, & de his quæ Hilduino Abbati pollicitus est, prout illi comperta erant, exponeret: Non ita erit (inquit) sed longe aliter ac vos existimatis, causarum propter quas venistis, exitus implebitur. Nam diaconus iste, qui vos Romam venire rogauit, aut parum, aut nihil de his quæ promisit facturus est. Ac proinde volo sequaris me atque ea quæ tibi ostensurus atque dicturus sum, mente solicita D aures aduertere.

DE RELIQVIIS VISIO FACTA FAMVLO.

Tunc manu comprehensum, vt sibi videbatur, montis præcelsi cacumen secum conscendere fecit, in quo cum simul positi consisterent: conuertere, inquit, ad Orientem, & subiectos oculis tuis campos intuere. Quod cum feciisset, & campos de quibus dixerat fuisset intuitus, videt in eis molis immensæ fabricas in modum cuiusdam ciuitatis exstructas. Et interrogatus ab eo si sciret quid hoc esset: Se nescire, respondit. Tum ille: Roma est, inquit, quod vides, statimq. addidit: Dirige in vlteriora ciuitatis, & contemplare si aliqua tibi in his locis appareat Ecclesia. Cumq. sibi quamdam Ecclesiam apparere dixisset: Vade, inquit, & Ratleico nuntia quoniam in Ecclesia quam modo vidisti, illa res est recondita, quam ille domino suo debet deferre; & ideo det operam, vt eam quam celerius fieri potest accipiat, & ad dominum suum reuertatur: dumq. ille diE ceret, quod nemo de his qui secum venerant, in huiusmodi re fidem dictis suis esset habiturus: respondit & dixit: Tu nosti & omnes qui tecum hoc iter agunt, tibi conscij sunt, quia complures dies laborasti & nondum te ab illis vllam habuisse remissionem. Et ille: Ita est quidem vt tu dicis. Quapropter, ait, volo vt pro signo tibi sit atque his quibus verba quæ dixi relaturus es, quoniam ex hac hora febre, qua vsque modo detinebaris, sic per Dei misericordiam caritus es, vt te vlterius in hoc itinere non contingat.

PER VISVM INDICATVR LOCVS RELIQVIARVM.

His dictis expergefactus, omnia quæ sibi vidisse vel audisse videbatur, Ratleico referre curauit. Quæ cum Ratleicus presbytero secum pergenti exposuisset: visum est ambobus, vt experimentum somnij ex veritate promissæ sanitatis approbarent. Nam eadem die iuxta qualitatem febrium quibus laborare consueuerat, febricitare debebat is qui somnium viderat, & vt non vana illusio, sed potius reuelatio vera fuisse ostenderetur; neque illa die, neque ceteris quæ illam secutæ sunt, vllum in corpore suo consueta-

FIDES VISIONIS EX SANITATE PROMISSA CERTA REDDITVR.

rum febrium sentit indicium. Sic factum vt visioni crederent, & fidem diaconi promis- A
sis non haberent.] Quæ ostensa est diuinitus basilica, ob sui amplitudinem & altitudi-
nem longius etiam perspicua erat, opus Constantini Magni, rotundo schemate concа-
merato desuper fabricata, sanctorum Marcellini & Petri nomine nuncupata, aliter S.
Tiburtij dicta, cuius vestigia quæ hodie adhuc supersunt extra portam, quam Maio-
rem vocant, retinent venerandas imagines Marcellini & Petri musiuo opere nobiles:
ibiq. cœmeterium extat eorumdem Sanctorum nomine glorioſum, sed ruina ædificio-
rum obscurum. pergit auctor.

Igitur Romam venientes, iuxta basilicam beati Petri Apostoli, qui dicitur ad Vincu-
la, in domo ipsius cum quo venerunt diaconi, hospitium acceperunt, manseruntq. cum
DIACONI PRO MISSIO VACVA REDDITVR. eo aliquot dies, opperientes promissionum eius adimpletionem. Sed ille qui suas polli-
citationes perficere non valebat: ipsum quod non poterat, quibusdam procrastinationi- B
bus palliabat. Tamdem locuti cum illo: Cur eis eo modo vellet illudere, percunctati
sunt, rogantes simul, ne se diutius fallendo detineret, & reuersionem suam vanis spebus
impediret. His ille auditis, cum cerneret se huiusmodi calliditate eis iam amplius non
posse imponere: primo Notarium meum certum fecit de reliquijs mihi promissis, quod
eas habere non posset, eo quod frater suus, cui & domum & cuncta quæ habebat, inde
abiens commendauerat, negociandi gratia Beneuentum esset profectus, ac se penitus
ignorare, quando esset reuersurus: & quia ei reliquias illas, sicut & ceteram supellectili-
lem ad seruandum commiserat; nec omnino se scire posse, quid de his fecisset: quoniam
eas in eadem domo nusquam inuenisset; proinde videret quid faceret, quia de parte sua
nihil restaret, quod sperare posset. Postquam hæc Notario meo dixit: & ille se ab eo
illusum, ac male sibi impositum quereretur: nescio quibus vanis & friuolis etiam & C
presbyterum Hilduini allocutus spe simili animatum a se fecit abscedere.

Postridie vero cum valde tristes videret: hortatus vt simul cum illo ad cœmeteria
CONSILIVM DE PERQVIRENDIS COEMETERIIS. Sanctorum pergerent: videri sibi quod in eis aliquid tale inueniri posset, quo eorum de-
siderijs satisfieret: nec fore vllam necessitatē, vt in patriam vacui reuerterentur. Cumq.
eis hoc consilium placuisset, vellentq. vt quantocyus id, ad quod faciendum eos horta-
batur, inchoarent: more solito negocium dissimulauit, & eos quorum animi tunc paulu-
lum erant erecti, in tantam desperationem hac dilatione deiecit, vt omisso illo, statue-
rent in patriam, quamuis infecto negocio, reuerti.

Sed Notarius meus recolens somnium, quod puer suus viderat: cœpit comitem suum
hortari, vt sine hospite suo irent ad cœmeteria, ad quæ visenda ille eos se ducere velle
DE BASILICA S. TIBVRTII ET CRYPTA SS. PETRI ET MARCELLINI. promisit. Itaque inuento atque conducto duce, locorumq. monstratore; primo ad ba- D
silicam beati Tiburtij Martyris in via Lauicana, tribus ab Vrbe passuum millibus distan-
tem, veniunt, Martyrisq. tumbam, quanta possunt diligentia contemplantur: & vtrum
sic, vt alij non sentiant, aperiri posset, cauta circumspectione considerant. Deinde in
cryptam eidem basilicæ contiguam, in qua beatorum Christi Martyrum Marcellini &
Petri corpora erant tumulata, descendunt, atque explorata etiam illius monumenti qua-
litate, discedunt, æstimantes hoc factum hospitem suum posse latere. Sed aliter euenit
atque arbitrati sunt. Nam licet ipsi nescirent, quibus indicijs, cito tamen ad illum hu-
ius facti notitia peruenit: verituſq. ne sine illo voluntati suæ satisfacere debuissent: sta-
tuit consilium eorum festinando præuenire. Et quia ille eorumdem locorum plena-
riam atque omnimodam notitiam habebat: blande eos alloquitur, hortaturq. vt illuc
simul veniant, & si Deus votis eorum fauere dignaretur, communi consilio facerent, E
quicquid eis videretur faciendum.

Assensi sunt eius voluntati, tempuſq. id aggrediendi, pari consensu constituunt. Tunc
PRAEMISSO IEIVNIO QVAERVNTVR RELIQVIAE. peracto ieiunio triduano, noctu ad locum, nullo Romanorum ciuium sentiente, perue-
niunt: ingressiq. basilicam S. Tiburtij, primo altare illud, sub quo sacrum eius corpus
situm credebatur, aperire tentauerunt; sed parum successit eorum voluntati molitio
operis inchoati. Nam monumentum durissimo marmore extructum, inermes id ape-
rire conantium manus facile repellebat.

Igitur omisso illius Martyris sepulchro, ad tumbam beati Marcellini & Petri descen-
dunt, atque ibi inuocato Domino nostro Iesu Christo, & adoratis sanctis Martyribus,
lapidem quo summitas sepulchri tegebatur, de loco suo leuare moliuntur. Quo sublato,
vident sacratissimum S. Marcellini corpus in superioribus eius sepulchri partibus posi-
tum,

A tum, tabulamq. marmoream ad caput positam, quæ titulo, quem continebat, euidens indicium dabat, cuius in eo loco Martyris membra iacuissent. Quod (vt par erat) cum summa veneratione suscipientes, leuant; & munda syndone inuolutum, diacono ferendum, atque seruandum tradunt. Ac ne vlla sublati corporis indicia remanerent, lapidem suo loco reponentes, in Vrbem ad hospitia sua reuertuntur. Diaconus autem corpus beatissimi Martyris, quod acceperat, iuxta basilicam beati Petri Apostoli, quæ vocatur, Ad vincula, vbi & ipse domum habebat, se seruare velle ac posse affirmans, fratri suo, nomine Lunisoni ad custodiendum commisit. Arbitratusq. Notario meo hoc satisfactum esse, cœpit illum hortari, vt accepto corpore beati Marcellini, rediret in patriam. S. MARCELLINI CORPVS TOLLITVR.

Sed ille longe aliud meditabatur ac mente voluebat. Nam vt mihi postea retulit: vi-
B debatur illi, nequaquam sibi licere cum solo beati Marcellini corpore in patriam regredi, quasi nefas esset, vt corpus beati Petri Martyris, qui ei socius in passione fuerat, & per quingentos & amplius annos in eodem sepulchro vna cum illo requieuerat, illo inde transeunte, ibi remaneret. Atque hac cogitatione mente concepta, tanta animi sui parturitione simul ac perturbatione laborabat, vt nec cibum capere, nec somno acquiescere, dulce sibi videretur atque iucundum, nisi Martyrum corpora, sicut in passione eo monumento coniuncta fuerant, sic etiam peregre profectura iungerentur. Sed de hoc qualiter fieri posset, vehementer ambigebat. Nouerat enim neminem a se Romanorum inueniri posse, qui sibi ad hoc vllum ferret auxilium; sed ne talem quidem, cui hæc animi sui secreta auderet ostendere.

In hac cordis anxietate constitutus, reperit quemdam monachum peregrinum nomi-
C ne Basilium, qui ante biennium de Constantinopoli Romam venerat, atque ibi in monte Palatino apud alios Græcos, qui eiusdem professionis erant, cum quatuor discipulis suis hospitium habebat. Hunc adijt, atque ei quam patiebatur solicitudinem aperuit. Tum consilijs eius animatus, & orationibus fretus, tantam accepit in corde suo constantiam, vt statueret rem quamuis cum periculo capitis sui celerrime experiri. Vocatoq. ad se comite suo Hilduini presbytero, cœpit cum eo tractare, vt iterum ad basilicam beati Tiburtij, sicut prius fecerant, clanculo pergerent, ac tumbam qua Martyris corpus reconditum credebatur, aperire denuo molirentur. Placuit consilium, assumptisq. quos secum adduxerunt, pueris, hospite eorum penitus ignorante, quo irent, clam noctu profecti sunt. DE TOLLENDO S. PETRI MARTYRIS CORPORE AGITVR CONSILIVM.

Cumq. ad locum ventum esset, votis pro re prosperanda ante ædis ianuam factis, in-
D grediuntur, diuisisq. socijs inter se, presbyter ad corpus beati Tiburtij quærendum in ipsius basilica cum aliquibus remansit. Ratleicus in adhærentem eidem Ecclesiæ cryptam, ad beati Petri corpus accessit. Apertoq. sine vlla difficultate sepulchro, sacra sancti Martyris membra, nullo prohibente, sustulit, & serico puluino, quem ad hoc portauerat, recepta diligenter inclusit. Interea presbyter qui corpus beati Tiburtij quærebat, magno labore frustra consumpto, postquam se vidit nihil posse perficere, relicto opere, in cryptam ad Ratleicum descendit, & quid sibi faciendum esset, ab eo quærere cœpit. Cui cum ille arbitrari se diceret, quod sancti Tiburtij reliquiæ essent inuentæ, eiq. id de quo dicebat, ostenderit (Nam paulo ante quam idem presbyter ad eum in cryptam veniisset, reperit in eodem sepulchro, in quo SS. Marcellini & Petri sacra corpora iacuerant, foramen quoddam rotundi schematis, trium ferme pedum longitudine in-
E trorsum excauatum, pedali amplitudine patens, & in eo minuti pulueris non modicam portionem repositam) Visum est ambobus quod hic puluis de corpore beati Tiburtij ossibus inde sublatis remanere potuisset, & ob hoc, vt difficilius inueniretur, medio loco inter beatum Marcellinum & Petrum in eadem tumba fuisset repositus. Conuenitq. inter eos, vt eum presbyter sumeret, & pro reliquijs beati Tiburtij secum deferret. His ita peractis atque dispositis, cum rebus quas repererunt, ad hospitia sua reuersi sunt. PETRI EXORCISTAE ET MARTYRIS CORPVS TOLLITVR.

Post hæc Ratleicus cum hospite suo locutus, vt sibi sacros beati Marcellini cineres, quos ei ad seruandum commendauerat, reddat, seq. in patriam redire volentem nulla non necessaria dilatione detineat. Cui ille non solum quod repetebat, sine mora restituit, verum etiam de Sanctorum reliquijs in vna ligatura collectis haud paruam portionem mihi deferendam obtulit, & requisitus de nomine eorum, mihi se illa dicturum quando ALIAE SS. RELIQVIAE PRIORIBVS ADDVNTVR IN GALLIAM DEFERENDAE,

quando ad me veniſſet, reſpondit. Monuit tamen, vt eadem veneratione, qua ceteræ A
ſanctorum Martyrum reliquiæ colerentur, eo quod non minoris apud Deum eſſent
meriti quam beati Marcellinus & Petrus; & hoc me eſſe crediturum, cum primum ad
me nominum illorum notitia peruenisſet. Suſcepit ille munus oblatum, atque id, vt
ſibi perſuaſum erat, ſanctorum Martyrum corporibus ſociauit. Initoq. conſilio cum
hoſpite ſuo, ſanctum illum ac deſiderabilem theſaurum in ſcrinijs reconditum atque ſi-
gnatum per Luniſonem fratrem eius, cuius ſuperius fecimus mẽtionem, necnon & preſ-
byterum Hilduini qui ſecum venerat, Papiam vſque deportari fecit: ipſe cum eodem
hoſpite ſuo Romæ ſubſtitit, opperiens, atque auſcultans per continuos ſeptem dies, ſi de
ablatis Sanctorum corporibus aliquid ad notitiam ciuium peruenisſet.

Cumq. vidiſſet nullam a quolibet extraneo de hoc facto fieri mentionem, latere illud
exiſtimans, poſt eos quos præmiſerat, ſumpto ſecum hoſpite ſuo, profectus eſt. Quod B
* Ticini cum *Ticenis apud baſilicam beati Ioannis Baptiſtæ, quæ vulgo Domnanæ vocatur, ac
tunc ex beneficio Regum ad meam pertinuit poteſtatem, aduentum eorum præſtulan-
tes inueniſſent, ſtatuerunt etiam, vt ipſi aliquot diebus ibi morarentur, & propter iu-
mentorum in quibus venerant, refectionem, & propter ſe ipſos ad longiorem viam præ-
parandos.

In hoc morarum ſuarum articulo fama exijt, Legatos ſanctæ Romanæ Eccleſiæ a Pon-
DE LEGATORVM APOST. SEDIS ADVENTV NVNTIVM. tifice ad Imperatorem directos, illo breui eſſe venturos. Itaque veriti de aduentu illorum
aliquid ſibi incommodi, vel etiam impedimenti accidere poſſe, ſi ſe ibi deprehenderent,
decreuerunt vt quidam ex eis abeundo, aduentum eorum feſtinando præuerterent, alij
in loco remanerent, & re de qua ſoliciti erant diligenter inueſtigata, poſt eorumdem Le-
gatorum abſceſſum, ſocios ſuos quos præmiſerant, ſequi properarent. Cum ita inter C
eos de hac re conſtitiſſet, & Auguſtam Sueſſorum, vbi Hilduinum eſſe rebatur, quanta
potuit feſtinatione contendit. Ratleicus vero cum theſauro, quem ſecum habebat, Pa-
piæ remanſit, expectando donec Legati Sedis Apoſtolicæ præterirent, vt illis Alpes
tranſgreſſis, viam ſuam ſecurius capere potuiſſet. Veritus itaque ne presbyter Hilduini
qui cum Deuſdona præceſſerat, quiq. omnium quæ apud eos geſta vel tractata fuerant,
EINARDVS DE SACRIS RELIQVIIS IN GALLIAM RELATIS REDDITVR CERTIOR plenariam atque integram notitiam habebat, quia vafer & lubricæ fidei videbatur, ali-
quid impedimenti ſibi in via, qua ire diſpoſitum habebat, machinari debuiſſet, altera ſi-
bi eumdum iudicauit; miſſoq. ad me procuratoris noſtri Aſcolfi puero cum litteris, qui-
bus me de reuerſione ſua, & de allatione theſauri, quem diuinitus adiutus inuenerat, cer-
tum efficeret: ipſe poſtquam Romanos ex coniectura manſionum, quæ eis parabantur
Alpes ſuperaſſe putauit, Papia relicta, ſexto die ad S. Mauritium venit. Ibiq. compara- D
tis quæ ad hoc neceſſaria videbantur, ſacra illa corpora loculo incluſa feretro impoſuit,
atque inde promouens, palam & aperte cum adiutorio populi occurrẽtis portare cœpit.

Vbi autem locum, qui Caputlaci vocatur, prætergreſſus, biuium, quo itinera in Fran-
ciam ducentia dirimuntur, attingit: dexteriorem viam ingreſſus, per Alamannorum
* Salodurum fines vſque ad *Solodorum Burgundionum oppidum venit. Ibi obuios habuit, quos ego
ITER DESCRIBITVR QVO SACRA MARTYRVM CORPORA SVNT DELATA. poſt indicium aduentus illius mihi factum, de Traiecto ei occurrere iuſſi: Nam ego tunc
temporis iuxta Scaldim fluuium in monaſterio S. Bauonis eram, quando litteræ Nota-
rij mei per puerum procuratoris noſtri, cuius ſuperius mentionem fecimus, mihi reddi-
tæ ſunt; ex quarum lectione de aduentu Sanctorum certior factus, illico vnum ex fami-
liaribus noſtris Traiectum ire, ibiq. presbyteros, atque alios clericos, necnon & laicos
ſecum ſumere, ac Sanctis venientibus, vbicumque primum potuiſſet, obuiam feſtinare E
præcepi. Et is nihil moratus cum his quos ſecum duxerat, in loco memorato poſt pau-
cos dies his qui Sanctos deferebant, obuiauit. iunctiq. ſimul, comitantibus etiam, atque
hinc inde concurrentibus hymnidicis populorum turmis, cum ingenti omnium lætitia
Argentoratum vrbem, quæ nunc Stratburgus appellatur, celeriter veniunt. Inde per
Rhenum ſecunda aqua nauigantes, cum ad locum qui Portus vocatur, veniſſent, Orien-
talem fluminis ripam egreſſi, quinta manſione ad locum, Michilunſtat, nuncupatum
cum immodica hominum in Dei laudibus exultantium multitudine perueniunt. Iseſt
locus in eo ſaltu Germaniæ, qui tempore moderno Odonouuald appellatur, & diſtat a
Mœno flumine circiter leugas ſex. In quo cum baſilicam nouiter a me conſtructam, ſed
nondum dedicatam inueniſſent, in hanc illos ſacros cineres intulerunt, & velut ibi per-
petuo permanſuros depoſuerunt.

Cumq.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Cumq. id mihi fuiſſet allatū: confeſtim illuc quanta potui celeritate venire feſtinaui: vbi cum triduo poſt aduentum noſtrum exacto, quidam puer Ratleici, iubente eo, officio veſpertino completo, ceteris exeuntibus, ſolus in Eccleſia remanſiſſet, & clauſis ianuis, iuxta illa ſacra corpora in parua ſellula quaſi vigilaturus conſediſſet: ſubitaneo ſomno depreſſus, vidit quaſi duas columbas per dexteriorem abſidæ feneſtram volando intrare, & in culmine tecti ſupra ipſa Sanctorum corpora conſidere, quarum altera tota alba, altera cani & albi coloris permixta varia videbatur. Cumq. in eodem culmine diutius deambularent, & conſuetum columbis gemitum viciſſim veluti colloquentes ederent, rurſus per eamdem feneſtram egreſſæ non comparuerunt, ſecutaq. vox ſuper caput pueri ſonuit: Vade, inquit, & dic Ratleico, vt indicet domino ſuo, quia iſti ſancti Martyres nolunt vt eorum corpora in hoc loco requieſcant, alium enim elege-
B runt, ad quem celeriter migrare diſpoſitum habent. Huius vocis auctor ab eo videri non potuit; qua tamen finita, euigilauit, ſomnoq. excitus, reuerſo ad baſilicam Ratleico quid vidiſſet, indicauit.

VISIO FACTA DE TRANSLATIONE FACIENDA CORPORVM SS. MARTYRVM.

At ille in craſtinum, vbi mo primum conuenire potuit, quid ſibi puer ſuus retuliſſet, mihi nuntiare curauit. Ego autem licet huius viſionis arcanum ſpernere non auderem: ſtatui tamen opperiendum alicuius ſigni certioris indicium, atque interim illos ſacros cineres de linteis in quibus ligati venerant, ſublatos, ſericis ac nouis puluinis inſuere feci. Cumq. in eorum inſpectione reliquias beati Marcellini minoris quantitatis quam S. Petri eſſe cernerem: arbitratus ſum eum ſtatura corporis ſui minoris fuiſſe menſuræ quā S. Petrum, Sed hoc aliter ſe habere, furtum poſtea patefactum approbauit. Quod vbi, vel quando, vel a quo, vel qualiter admiſſum, ac proditum ſit, ſuo loco dicturus ſum; nam
C ordo narrationis inchoatæ texendus atque tenendus eſt.

Igitur poſtquam illum magnum atque mirabilem, omniq. auro pretioſiorem inſpexi theſaurum: loculus in quo idem continebatur, propter vilitatem materiæ cœpit diſplicere. Quem emendare cupiens, quadam die poſt completum veſpertinum officium præcepi vni ex ædituis, vt menſuram loculi virga collectam mihi afferret. Cumq. ille hoc facturus cereum accenderet, & circumtendentia pallia, quibus ille loculus tegebatur, ſubleuaret: animaduertit loculum mirum in modum humore ſanguineo vndiq. diſtillantem, & rei nouitate perterritus, hoc quod viderat, propere mihi nuntiare curauit. Tum ego cum eis qui aderant ſacerdotibus acceſſi, & illud ſtupendum atque omni admiratione dignum miraculum aſpexi. nam vt columnæ atque abaci vel ſigna marmorea, pluuia inſtante, ſudare ac circumfluere ſolent; ſic loculus ille qui ſacratiſſima
D corpora continebat vero cruore madens, & ex omni parte perfuſus inuentus eſt.

SANGVIS EX SS. MARTYRVM CORPORIBVS FLVIT.

Terruit nos inſolita & numquam prius audita miraculi ſpecies: quapropter inito conſilio, triduanum ieiunium cum ſupplicationibus facere decreuimus, vt ex reuelatione diuina ſcire mereremur, quid ſibi vellet, quidve faciendum moneret magnum illud & ineffabile prodigium. Itaque peracto illo triduano ieiunio, cum iam adueſperaſceret, humor ille cruoris horrendi ſolito cœpit areſcere, ac mirum in modum qui per continuos ſeptem dies more perennis aquæ ſine intermiſſione diſtillabat, ſic intra pauciſſimas horas exiccatus eſt, vt eo noctis tempore (nam Dominica erat) quo ſigno dato, ad antelucanum officium celebrandum Eccleſiam intrauimus, nullum iam in loculo veſtigium illius poſſet inueniri: lintea vero quæ circa loculum pendebant, vt eodem fuerant humore reſperſa, ita vt erant ſanguineis maculis infecta, ſeruari iuſſi, in quibus
E adhuc magnum illius inauditi portenti paret indicium. Conſtat enim humorem illum ſaporis fuiſſe ſubſalſi ad lachrymarum videlicet qualitatē, & tenuitatem quidem aquæ, colorem autem veri ſanguinis habuiſſe.

TRIDVANVM INDICTVM IEIVNIVM PRO TRANSLATIONE FACIENDA.

Eadem nocte cuidam ex pueris noſtris nomine Ruodlando per quietem viſi ſunt duo iuuenes adſtitiſſe, qui ei, vt ipſe teſtatus eſt, de transferendis Sanctorum corporibus multa mihi dicenda mandauerunt, & ad quem locum, vel qualiter id fieri deberet, oſtenderunt; & vt hoc mihi ſine vlla mora fuiſſet nuntiatum, præceperunt. Qui mox, vt me adire potuit, omnia quæ iuſſus fuerat, mihi intimare curauit. Quibus auditis, curis ingentibus æſtuare, & quid mihi eſſet agendum, animo tractare cœpi: vtrum iterum ieiunia & ſupplicationes celebrandæ, ac Deus rurſum pro noſtra curioſitate ſolicitandus: an aliquis Deo deuote ac perfecte ſeruiens eſſet quærendus, cui anxietatem cordis noſtri & curarum noſtrarum querimonias indicare, quemq. rogare potuiſſemus,

VISIO FACTA RVODLANDO DE TRANSFERENDIS SS. MARTYRVM CORPORIBVS.

mus, vt orationibus suis a Deo nobis huius rei manifestationem impetraret. Sed vbi A vel quando ille talis Christi famulus a nobis posset inueniri præsertim in illa regione, in qua tametsi quædam cœnobia ab eo loco in quo eramus, haud longe posita esse constabat, tamen propter rudem in his locis eius conuersationis institutionem, aut rarus, aut nullus erat, de cuius sanctitate tale aliquid vel tenuis fama loqueretur.

CREBRAE ADMONITIONES DE TRANSLATIONE SS. MARTYRVM.

Interea dum his anxius curis SS. Martyrum suffragiũ imploraſſem, atque omnes, qui vna nobiscum erant, vt idem facerent, sedulo commonuissem: factum est, vt per continuos dies nulla nox præterierit, in qua vel vni vel duobus, vel etiam tribus sociorum nostrorum in somnis reuelatum non fuisset, quod illa Sanctorum corpora de eo loco in alium essent transferenda. Ad extremum autem cuidam presbytero de his qui ibi nobiscum erant nomine Hiltfredo apparuit in visione, vt ipse fatebatur, vir quidam habitu sacerdotali, canitie veneranda conspicuus, candida veste indutus, qui cum talibus B verbis compellauit: Cur, inquit, Einhardus tam duri cordis, tantæq. obstinationis est, vt tot reuelationibus non credat, ac tot monita ad se diuinitus missa arbitretur esse contemnenda? Vade & dic ei, quia hoc, quod beati Martyres de suis corporibus fieri desiderant, infectum remanere non poterit, quamuis ille hactenus voluntatem eorum facere distulisset. Et iam nunc, si non velit, vt huius facti meritum ad alium transeat, festinet eorum implere iussionem, & ad locum quem ipsi elegerunt, corpora illorum deportare non negligat.

Post has, aliasq. multimodas ad me perlatas admonitiones, visum est mihi, illam sacrorum cinerum translationem non esse diutius differendam: ac proinde inito consilio, decreuimus, vt id quanto celerius fieri potuisset, perficere certaremus. Igitur omnibus quæ ad hanc deuectionem necessaria videbantur, raptim & cum summo studio præpa- C

TRANSFERVNTVR E LOCO PRIMO SS. MARTYRVM CORPORA.

ratis, prima luce post completum matutinum officium, sacrum illum & inæstimabilem thesaurum cum ingenti luctu & mærore illorum qui in loco erant remansuri, sustulimus, atque iter ingressi portare cœpimus, comitante nos pauperum turba, qui illo per eos dies ad eleemosynam accipiendam vndecumque confluxerunt. Nam circa manentes populi quid apud nos ageretur penitus ignorabant. Erat cælum graue sordidis nubibus, & quæ in ingentem pluuiam cito resolui possent, nisi id diuina virtus fieri prohiberet: nam tota nocte illa in tantum sine intermissione pluebat, vt nobis iter illud ea die inchoari posse minime videretur. Sed illam nostram dubitationem ex infirmitate fidei venientem, superna gratia per suorum merita Sanctorum longe aliter quam existimauimus, habere se fecit, quando viam per quam incessimus, in aliam quam sperabamus qualitatem vidimus fuisse commutatam. Nam & luti parum inuenimus, & riuos D qui tam grandi & iugi pluuia, vt ea nocte erat, crescere solebant, pene nihil creuisse reperimus.

Vbi vero de saltu egressi, proximas villas accessimus, frequentibus obuiorum, ac Deo laudibus dicentium turbis excipimur, qui nos per octo fere leugarum spacium comitati, nobis ac nostris & in sacro onere ferendo deuoti adiutores, & in diuinis laudibus dicendis impigri fuere contentores. At vbi vidimus quod ea die ad locum destinatum peruenire non poteramus: diuertimus ad villam Ostheim appellatam, quæ viæ nostræ contigua cernebatur: & inclinante iam vespere, in basilicam beati Martini, quæ in eadem villa est, sancta illa corpora intulimus, & socijs nostris ad excubias ducendas ibi dimissis, ego cum paucis ad locum, quo tendebamus, festinando præcessi, & ea quæ ad receptionem Sanctorum corporum vsus postulabat, per noctem paraui. E

IN VIA REPOSITA SS. MARTYRVM CORPORA ET SANATA PARALYTICA.

Ad basilicam vero, in qua illorum sacrosanctum thesaurum dimisimus, sanctimonialis quædam paralytica, nomine Ruodlang de monasterio Machesbach, quod ab eadem Ecclesia vnius leugæ spacio disparatum erat, ab amicis suis ac propinquis in carro adducta, cum iuxta feretrum Sanctorum inter ceteros vigilans atque orans pernoctaret, recepta omnium membrorum sanitate, proprijs pedibus nullo sustinente vel quolibet modo adminiculante, ad locum vnde venerat, in crastinum regressa est. At nos albescente cælo, surgentes, socijs nostris venientibus obuiam ire perreximus, habentes nobiscum immodicam vicinorum nostrorum multitudinem, qui fama aduentus Sanctorum exciti, ab hoc primo diluculo pro foribus nostris constiterunt, vt vna nobiscum Sanctis obuiam procederent. Et occurrimus eis in eo loco, vbi Gaspentia fluuiolus Mœno miscetur. Inde pariter incedentes, ac Domini nostri Iesu Christi misericordiam

collau-

A collaudantes, ſacras illas beatorum Martyrum exuuias ad *Mulinheim ſuperiorem (ſic enim moderno tempore locus ille vocatur) cum magna omnium qui ibi adeſſe potuerunt lætitia & exultatione detulimus; ſed præ nimia populi multitudine, quæ præcedens cuncta compleuerat, neque Eccleſiam adire, neque feretrum in eam inferre valuimus. Idcirco in campo adiacente atque in loco editiore altare ſub dio ereximus, ac feretro pone altare depoſito, Miſſarum ſolemnia celebrauimus. * Mulhein

Quibus expletis, ac multitudine ad ſua recedente, in Eccleſiam a beatis Martyribus iuſſam, eorum ſacratiſſima corpora intulimus, ac feretro præter altare collocato, iterum Miſſam celebrare curauimus. Ibiq. inter celebrandum puer quidam annorum circiter quindecim nomine Daniel de pago Portiano, qui illuc inter alios pauperes mendicando venerat, atque ita curuus erat, vt niſi ſupinus atque iacens cælum aſpicere ne- DELATA IN ECCLESIAM PROPRIAM MARTYRVM CORPORA.

B quiuiſſet, ad feretrum acceſſit, ac ſubito veluti ab aliquo impulſus corruit: cumq. diu velut dormienti ſimilis iacuiſſet, correctis omnibus membris, & recepta firmitate neruorum, coram oculis noſtris ſurrexit incolumis. Facta ſunt hæc decimoſexto Kalendas Februar. & erat eius diei tanta & tam clara ſerenitas, vt æſtiui ſplendorem ſolis æquaret, atque ipſius aeris tam mitis atque iucunda tranquillitas, vt veris temperiem apricitate blanda præcederet. SANATVR CONTRACTVS.

Poſtridie vero ſacra beatorum Martyrum corpora nouo loculo recondita, in abſida baſilicæ collocauimus, & ſicut in Francia mos eſt, ſuperpoſito ligneo culmine, linteis, ac ſericis pallijs ornandi gratia conteximus, apponentes altare, ac duo vexilla Dominicæ Paſſionis, quæ in via feretrum præcedere ſolebant, hinc atque inde erigentes, locum illum diuinis officijs celebrandis pro modulo paupertatis noſtræ idoneum atque aptum

C facere curauimus. Ordinatiſq. clericis qui inibi aſſidue excubias ducerent, ac diuinis laudibus dicendis curam ſolerter impenderent: ipſi non ſolum noſtra ſponte, ſed etiam regali diplomate, quod nobis in via obuiam venerat euocati, Domino iter noſtrum proſperante, ad palatium ſumus cum magna exultatione regreſſi.] hic finem accipiunt res geſtæ anni huius & ſequentis exordij, nempe vſque ad decimumſextum Kal. Februarij. reliqua pro temporis ratione dicemus ſuo loco, anno ſequenti. RECONDITA SACRA MARTYRVM CORPORA.

Sed quid iſta diuinitus prænuntiata inuentio SS. Martyrum corporum, tranſlatio & circumductio & editio facta miraculorum? niſi vt populis tunc extantibus atque poſteris ſucceſſuris cultus ſanctorum Martyrum velut in ſilice ſculptus ampliſſimis notis remaneret perpetuo conſignatus, cum voluerit Deus ab eodem iſta ſcribi, qui Caroli Magni res geſtas ſcriptis mandaſſet, quo nullus fidelior, nec exiſteret ſententia Lupi

D docti viri hoc tempore luculentior.

Hoc eodem anno Regem Danorum Arialdum, quem alij Arioldum, ſiue Herialdum dicunt, vna cū coniuge ceteriſq. ſuis ad Fidem Chriſti conuerſum, Moguntiæ in Eccleſia S. Albani baptizatum eſſe, qui res Ludouici proſecuti ſunt ſcriptis, vetereſq. Francorum Annales tradunt. addit Theganus, eius vxorem Reginam a Iudith Imperatrice eſſe de fonte leuatam. In vita etiā eiuſdem Ludouici de his dum agitur iſta paulo latius legūtur: Herialdus e Northmanniæ partibus cum vxore veniens, Danorumq. non parua manu Moguntiaci apud S. Albanum cum ſuis omnibus ſacri baptiſmatis vnda eſt perfuſus, plurimiſq. muneribus ab Imperatore donatus. Verens autem pijſſimus Imperator, ne ob tale factum negaretur ei habitatio ſoli naturalis, dedit ei quemdam Comitatum in Friſia, cuius eſt vocabulum Rhiuſtri, quo ſe ſuoſq. ſi neceſſitas exigeret, tuto recipere

E poſſet.] hæc ipſe. Quibus reliqui auctores omnes aſſentiuntur, ſed quoad tempus, perperam Sigebertus, dum ſuperiori anno id factum recenſet.

Sed quibus Apoſtolis iſta Northmannorum ſiue Danorum cōuerſio facta ſit, inquirendum. Apud Aimoinum [a], cum agit auctor de filiorū Godefredi ad Ludouicū Imperatorem aduentu, & in patrium ſolum reuerſione: Cum quibus (inquit) Ebbo Rhemorū Archiepiſcopus, qui cōſilio Imperatoris & auctoritate Romani Pontificis prædicādi gratia ad terminos Danorū acceſſerat æſtate præterita, & multos ex eis ad Fidem venientes baptizauerat, regreſſus eſt.] hæc ipſe. At quod ad Ebbonem Rhemorum Archiepiſcopum pertinet, quoniam in eo quē ſuſceperat Apoſtolatu ad Danos non perſeuerauit: quodq. molitionibus aduerſus ipſum Ludouicū Imp. infamatus poſtea fuit, & priuatus eſt Epiſcopatu, penitus priorem gloriam obſcurauit, adeo vt nequaquam ipſe Danorum Apoſtolus ſit appellatus, ſed S. Anſgarius qui non Danorum tantum, ſed & Aquilonarium

[a] *Aim. lib. 4. cap. 3.*

S. ANSGARIVS DANORVM ET OMNIVM AQVILONARIVM APOSTOLVS.

Apostolus nominatus inuenitur; quique ob exantlatos immensos in Gentilium conuersione labores, a Gregorio quarto postea consecratus est primus Archiepiscopus Danorum, Suedorum siue Suenorum, Sabenorum etiam, & generatim omnium Aquilonarium illarum partium, sede tamen in Hamburgensi ciuitate constituta. Porro res gestas S. Ansgarij scriptis mandatas esse a S. Remberto eius discipulo, & in Ecclesia successore, auctor [a] qui res ipsius S. Remberti conscripsit testatur. Sed quod sciamus non extant: pauca vero tantum de eo in vita eiusdem S. Remberti scripta reperiuntur: necnon apud eos qui sunt prosequuti res Saxonum: qui & pariter tradunt, creditam ei fuisse a Romanis Pontificibus legationem ad omnes Boreales gentes, laboriosamq. duxisse apud barbaras nationes vitam affirmant.

[a] *Apud Sur. to. 1. die 4. Febr.*

Sed [b] de exordio & progressu Ansgarij Apostolatus hoc anno cœpti, ex Alberto sic accipe: Haraldus cum vxore ac suis proceribus baptizatus redire in patriam auxilio fretus Cæsareo cum disponeret: efflagitabat, vt prædicatoribus vna missis, populus quoque ad Christi religionem imbueretur. Circumspexit Imperator quem tanto parem operi mitteret lucrandis Christo animabus. Iam cummultis compertum erat beati Patris Ansgarij Corbeiæ monachi, & inter alios viri doctissimi feruens pro Christo desiderium, sed interpellare eum desuper nemo præsumpsit. Terrificum enim videbatur, tantæ barbariei sese committere, & gentem de crudelitate famosam noua prædicatione adoriri. Ita cunctis mussitantibus Ansgarius cum sese Domino precibus commendasset, obuiam se ferebat quærentibus prædicatorem: Ecce (inquit) ego, mitte me. Addebat autem se pariter socium Gaudbertus peregrinari pro Christo & ipse percupiens.

[b] *Crant. in Metrop. lib. 1. c. 19.*

Profecti sunt igitur cum Haraldo Rege, & manu militari quam illi Imperator adiunxit; sed armis minime immiscuere se sacerdotes. Dum autem Haraldus in Iuliam peruenisset, & cum suis tractaret de gerendi belli ratione, Ansgarius cum consorte ad intima Regni penetrauit, verbum vitæ annuntians. Prosperatum est opus in manibus eorum, multiplicante Christo semina bonarum frugum, cum plurima plebs Domino per illos credidisset. Quid de Haraldo ageretur, quod interim ille armis extruderetur, ad illos non pertinebat. Inde post aliquos menses reuersi Apostolici nuntij narrauere fratribus ad cuncta gaudentibus, quantam in nationibus Dominus gratiam ostendisset.

DANIA ET SVEDIA AD CHRISTVM CONVERSAE.

Nec longum tempus in medio, in idem opus pietatis sancti Euangelistæ iterū præparantur. Cum iam plures accurrerent qui se similis pietatis studio deuincirent, penetrarunt vsque in Suediam, & in oppido Birca Præfectum ipsum Christo conciliabant, multamq. sub eo plebem, & in Fide erudiebant, & sacro fonte perfundebant. Haraldus interim expertam semel prœlio fortunam, iam ab Imperatore roboratus retentabat, sed idem erat exitus qui prius: fugatus enim & acie victus, abscessit in Frisiam, vbi ab Imperatore manendi locum promeruit. Nec tamen ea res terruit diuini verbi prædicatores, quo minus in populo fructificarent. Peruicerunt enim orando & prædicando, vt multus vbique populus Christo subderetur. Post biennium noui Apostoli Corbeiam repetunt duorum Regnorum aucti Fide. Vtinamq. tam feliciter perdurasset quam salutifera fuere primordia, &c.]

Ceterū Canonicus Bremensis paulo latius ista prosecutus (Adamum aliqui nominant) tradit [c], biennio primū perseueratsse in conuersione Danorū Ansgarium, inde vero ad Suedorum conuersionem esse profectū noua missione. sunt hæc verba eius: Itaque biennium Ansgarius cum Autberto in Regno Daniæ cōmorati, multos ex gentibus ad Fidem conuerterunt Christianam. Inde reuersi, cum denuo ab Imperatore postulati essent vltimos Suedorum populos Euangelij gratia tentare, intrepidus athleta Christi assumptis secum fratribus Gislemaro, & Vithmaro doctoribus, gaudens peruenit in Daniā, vbi relinquens Gislemarum Haraldo, ipse in * Suetiam transfretauit cum Vithmaro. Ibi vero a Rege Biorn susceptus, verbum Dei publice prædicare permissi sunt. Multos itaque per annum integrum lucrati sunt Domino nostro Iesu Christo. In quibus Herigarius Bircæ oppidi Præfectus credidit, quem tradunt etiam miraculis & virtutibus insignem. Hac legationis suæ prosperitate gauisi Corbeiam noui Apostoli cum triumpho duarum gentium regressi sunt. Et, o mira omnipotentis Dei prouidentia, de vocatione gentium, quam disponit artifex vt vult, & quando vult & per quem. Ecce quod longo prius tempore Vuillebrodum, itemq. alios & Ebbonem voluisse legimus, nec potuisse: nunc Ansgarium nostrum & voluisse & perfeciſse miramur, dicentes cum Apostolo: [d] Non est volentis

[c] *Adam. lib. 1. cap. 16. 17.*

DANI PRIVS CONVERSI.

* Suediam

SVEDI POSTEA CONVERSI.

[d] *Rom. 9.*

A lentis neque currentis, sed est Dei miserentis. Ergo cui vult, inquit, miseretur, & quem vult indurat. Tunc Imperator cum Magnatibus S. Ansgario de salute gentium congratulatus, ingentes Christo gratias persoluerunt.] quomodo autem idem Ansgarius præfectus est Episcopus Ecclesiæ Hamburgensi, suo loco dicturi sumus. Atque hactenus de conuersione Danorum & Suenorum per ipsorum Apostolum, quo adhuc gloriantur Ansgarium, & iure quidem. sed quam a tanti Apostoli doctrina degeneres!

Ceterum quod a Domino Apostolis dictum: [a] Sedebitis vos super sedes iudicantes duodecim tribus Israel.] Apostolos nimirum significans singulos suos iudicaturos populos quibus Euangelium prædicarunt: plane ex eodem throno iudicij Danorum & Suenorū Apostolus Ansgarius, suos iudicaturus est Danos atque Suenos, depositumq. primū Fidei eisdem fideliter traditum quæsiturus ab ipsis, signaq. Apostolatus sui ostenB surus est illis; nimirum vnde progressus, a quo missus, & vnde acceperit Fidem quam illis annuntiauit, seruandamq. in æternum tradidit; nempe quod monachus e monasterio ad illis prædicandum progressus, auctoritate fultus Romani Pontificis, cuius opera primum omnium ad annuntiandum Euangelium ipsi ianua Petri clauibus est aperta: quod quidem scriptores omnes tam Franci quam Germani testantur, & ipsi nec negant ter miseri Nouatores: nam & haud pridem librum ediderunt paucis notum, veteris scriptoris, Bremensis Canonici (aliqui vocant Adamum) suæ Ecclesiæ res gestas quam accurate, fideliterq. scribentis. Cum igitur ab eodem ipso, a quo accepit Apostolatum, æque acceperit Euangelium atque Romano Pontifici communione Catholica iunctus cum esset, pariter adiunxisse capiti membra nulli sit dubium: ab eodem modo capite scissi, æque probantur ab Ansgario defecisse. Qui cum indelebilis Fidei characteres non sit visuC rus in illis, quos præsentis sæculi hæreses a Sede Apostolica diuiserunt; alienos hos proclamabit filios esse, non suos, qui errauerunt ab vtero & locuti sunt falsa. Sic ergo Danorum & Suenorum Apostolum vna cum Christo fore iudicaturum suos quibus Euangelium prædicauit, nemo qui non neget Euangelium, negare poterit. Sed ad res Orientis.

[a] *Matt.* 19.

IN DANOS ATQVE SVENOS AVERSOS A FIDE CATHOLICA.

Hoc ipso anno iam inchoata a mense Septembri Indictione quinta, vndecima die Nouembris ex hac vita migrat magnus ille Theodorus Studitarum Præpositus, confessione crebrius iterata clarissimus, doctrina insignis, vita admirabilis, & miraculis celeberrimus. cuius cum labores immensos pro Catholica Ecclesia aduersus hæreticos exantlatos ex ipsius litteris superius narrauerimus: præstat eiusdem ex vita ad Deum migrationem ab eius discipulo Michaele quam fidelissime scriptam hic recensere: par est enim, vt qui scriptis suis & rebus præclare gestis Annales Ecclesiasticos exornauit, etiã suo ad Deum D transitu magis magisq. nobiliter, illustretq. triumphi corona, quos certaminibus decorauit. amantissimus auctor veri rem sic aggreditur.

S. THEODORI STVDITAE OBITVS.

Exoptabat igitur omnibus votis resolutionem, vt qui spes suas omnes in ea positas habebat, neque aliud viuens assidue meditabatur. Hoc autem flagrans desiderio, totusq. in futurorum cogitatione defixus, nec sic quidem extremis diebus ociari linguam voluit, aut tantillum cessare ab officio; sed ijs quidem qui aduentabant, verbis suis proferre conabatur, vtilia tradens, supremasq. salutationes reddens. Absentibus autem, & procul positis manu & atramento, colloquij vices implebat, Deo illos commendans, animæq. salutem precibus exposcens. Curæ enim Sancto erat, neminem præterire, sed communem & priuatam de omnibus solicitudinem hinc secum efferre. Quod quidem magni ducebat, & huic curæ, studioq. immori gestiebat. Glisente vero eius obitus fama, innuE merabilis fuit vndique accurrentium multitudo: quos partim ex regia vrbe venientes cerneres, partim ex vicinis circum locis, alios ex alijs finibus congregatos. Nec defuerunt numero Episcopi complures, nec cœnobiorum rursus Antistites, qui vna cũ subiectis sibi monachis adesse festinabant, vt vel loquentem partim audirent, eiusq. documentum aliquod perciperent, vel abeuntem ipsum conspicerent, vt aliquem demũ aduentus sui fructum referrent. maximum siquidem emolumentum censebant, vel ad ipsum tantum propius accessisse. Erat enim admirandus Theodorus sermone dulcis, moribus suauior, congressu iucundior, animi habitu honestus, serenus, misericors, lenis, iræ expers, humilis, & si quid aliud est, quod in perfecto, & secundum Deum homine laudari, aut suspici debeat.

CONCVRSVS PLVRIMORVM AD EVM MORIENTEM.

Septem igitur ac sexaginta natus annos in grauem morbum incidit, Nouembri mense ineunte: qui stomachi dolorem vehementius auxit, ipsumq. lectulo alligauit, ac mor-

THEODORI AETAS ET MORBVS.

tui ſimilem reddidit. In hoc tamen mali æſtu, cum vrgerent vndique cruciatus, totus in A
diſcipulos ferebatur. Cum autem refocillari nonnihil videretur, doloriſq. vim paulatim dimitti, ſtatim ex labris oratio, & conſueta rurſum doctrina profluere. Sed cum febris ardore aduſta lingua officium negaret, ægre ſummiſſum quemdam & inconditum edens ſonum, accito notario, dictis quæ volebat, ad alios verba tranſmiſit. Eius autem ſermonis hoc fuit initium: Fratres, Patreſq. ægrotaui, & precibus veſtris conualui. Scitis autem quam violento morbi æſtu, quam acri tenerer, ita vt mei pene compos non eſſem. Sed quouſque tamdem eo venire differimus? Veniet enim mors omnino, quæ a vobis me ſeparet, & ad loca illa perducat. Cetera vero ſi cui noſſe eſt animus, in vtriſque Patris catecheſibus reperiet.

CONVALESCENS PETIT ECCLESIAM.

Peracto hoc ſermone, morbus continuo remiſit. Quare viribus confirmatus, ſuiſq. pedibus incedens, Dominicum petijt, & ſacram in eo Myſtagogiam peregit, cuius má- B
xime gratia ſanitatem illi dederat Deus, vt ſacrificium offerre poſſet in tempore. Vnde poſt habitam ad Patres, alioſq. qui conuenerant, congruam orationem, & poſt communem cum illis menſæ participationem, lectulo iterum decubuit, atque œconomum aduocauit. Naucratius is erat, qui & præfecturam poſt eum geſſit, quem cum de omnibus perdocuiſſet, multiſq. qua ratione fratribus rite præeſſet, optimis documentis informaſſet; interrogabat denuo de ijs quæ audire maxime auebat. Numquid Pater, ait, aut frater, aliquid a nobis prætermiſſum eſt in officio? Num aliquid remiſſius aut negligentius quam par erat, actum ſocordia aut facilitate noſtra? Num ſi quid fuit, quo meliores effici poſſent qui nobiſcum erant, eorum ſalutem prodidimus, vtilitatis tantæ commodo negligentes? Mihi enim æſtuat, angiturq. animus, recogitans omnium ſibi ſubeundum iudicium eſſe. Et quænam illi ad tantum tribunal oratio ſufficiet, cui ſiſti tan- C
tummodo, formidandum eſt, & penitus intolerabile. hæc ille Naucratio.

SACRIFICIVM DEO OFFERT THEODORVS EXTREMVM.

Poſtero autem die, qui ſextus erat Nouembris, Pauli Confeſſoris memoriæ ſacer, Eccleſiam rurſus petit, tum ſacris operaturus, tum verba facturus ad fratres. Veſpere autem, cum ſolitos cum illis hymnos Deo perſoluiſſet, ſolus cellulam ingreditur, & paucula ore, plura mente cum ſolo collocutus, profunda iam nocte ingraueſcere morbum ſenſit, acrioreſq. quam antea dolores augeri, quorum laborem ferre amplius tacitū non valens, eum qui pro cellæ foribus dormiebat, accerſit; eiq. vim & acerbitatem explicat dolorum. Illo autem pro magnitudine mæroris flebiliter exclamante, accurrerunt illico diſcipuli flentes, ciulanteſque, vt qui Patrem iamiam extinctum iri arbitrabantur. Biduo igitur his doloribus excruciatus, vt ſentit inſtare obitum ſibi, perfuſus manantium lachrymarum riuulis, exceſſum ſuum diſcipulis annuntiat. D

POSTREMA THEODORI AD SVOS VERBA.

Patres, inquit, & fratres mei, iam adeſt, vt videtis, vitæ meæ finis quem ſemper expectaui. Commune enim eſt omnibus hoc poculum, citius alij licet, tardius alij bibant. Ex quo enim in hanc vitam producti ſumus, vitæ finem cupiamus neceſſe eſt, optimo Domino ita ſtatuente, vt qui vita fruuntur, mortem quoque ſuſtineant. Mihi vero eadem cum alijs iucunda eſt via, eoq. abeundum quo patres mei anteceſſerunt, vbi vita ſempiterna, immo vbi Deus & Dominus meus, quem dilexit anima mea, quem cor cōcupiuit, cuius famulus dictus fui, quamuis obſequium neglexerim, cui totam vitam meam concredidi. Vos vero, filij, manete in ſermonibus noſtris, ſeruantes quæ accepiſtis, vitamq. ſimul & fidem veſtram illibatam cuſtodientes. Vtrumque enim neceſſarium vobis eſt, ſi in vtroque placere, & accepti eſſe vultis. Scitis quomodo nihil ſubtraxerim vobis, quo minus annuntiarem veritatem, ſed publice & priuatim omnibus con- E
gruentia iudicarim: quæ vtinam mentibus veſtris fixa & immota hæreant. Spondeo autem vobis, ſi quam in die Domini fiduciam humilis nanciſcar, me pro vobis poſtulaturum, precaturumq. inceſſanter, vt & ipſi ad meliora prouehamini, & cœnobium hoc veſtrum maiora ſemper incrementa capiat. Singulos ex vobis, ordine vnumquemque Deo viuenti oblaturus aſſumam. His diſcipulos affatus Pater, adiecit ad extremum.

Abſentes Patres verbis meis ſalutate, Epiſcopos presbyteroſq. quo par eſt alloquio impertite, omnibus vbique fratribus alijſq. omnibus qui in eadem confeſſione perſeuerant, ſupremam ex me allocutionem reddite. Interrogatus deinde a diuino Naucratio de monachis & laicis qui pœnitentiam agebant, reſpondit: Ignoſcet omnibus Deus: nemini imputentur errata. Duoſq. alios dies in hunc modum exegit, accedentibus benedicens,

A dicens, Crucisq. signum imprimens: frequentes enim in horas aduentabant hinc indeꝝ profecti, adeo vt digredientes alij, semper interuenientes occuparent.

Die autem Dominico qui vndecimus erat mensis, & Menæ Martyris memoriæ dicatus, cum sensim deficere se animaduerteret, in primumq. tempus aduenisse, consuetas laudum preces inchoari iubet. Deinde mysterijs diuinis, vt animæ viaticum & munimen essent, participat. Mox etiam luminaria succendi, & exordio, qui in funeribus cantantur hymnos cani innuit. Discipulorumq. corona circumstante, ac psalmum: [a] Beati immaculati, decantante, in illis verbis: In æternum non obliuiscar iustificationes tuas, quia in ipsis viuificasti me, animam reddidit, infirma hæc deserens, euolansq. ad summam illam beatitudinem. Appositusq. est ad Sanctos Sanctus, ad sacerdotes sacerdos, ad Martyres Martyr, ad diuinos præcones vox ingens, totum pene orbem suo sono per- REDDIT DEO SPIRITVM THEODORVS. [a] *Psal.* 118.

B uagata, ad Confessores confessione illustris, & nomen hoc præcipuo titulo consecutus. Cuius sacrum corpus ad Principem insulam, quanto cum honore dicere queat translatum, vix tamdem tradi potuit sepulturæ; inhibente quoad poterat confluentis turbæ multitudine, ac deponi vetante.] hactenus de obitu & sepultura Theodori Michael, qui perorans hac oratione profectum ad Deum Patrem compellat.

At tu sanctissime Pater, tam laudabilis vitæ, mortisq. præmia in cælo nunc percipis, lumini immenso adstans, beatæq. ac sempiternæ Trinitatis radijs clarius, sinceriusq. collucens, totum tota mente splendorem excipiens Deitatis, atque ipsa eius coniunctioneꝝ deus factus: memento autem & gregis quem intime adamasti, pro quo animam posuisti, cui subuenturum te, & pro eo intercessurum promisisti. Te ipso enim freti, opem tuam & tutelam deposcimus (nota nobis est tua in nos cura, patrum optime, ac filiorum PRECES MICHAELIS.

C amantissime) vt & in omnibus ad meliora nos ducas, & ad portum tamdem tranquillissimum appellas, hancve nobis assidui officij mercedem tribuens, vt vitam inoffenso pede claudamus, teq. patrono ac duce in Deum omnium euecti, immensa illa claritateꝝ perfruamur.] hactenus auctor vnus ex discipulis Theodori atque numero Studitarum monachorum. Ad finem autem eius testamenti ista apposita leguntur: Obdormiuit sanctissimus Pater noster & magnus Cõfessor Theodorus annos natus sexaginta septẽ, mense Nouembri, vndecima die, Dominica, hora sexta, Indictione quinta, Anni VI. M. CCC. XXXV. ab origine mũdi.] Porro dies natalis eius tam Orientalibus quã Occidentalibus annua die in Ecclesia memorandus iugiter perseuerat in tabulis Ecclesiasticis adnotatus.

Patuit quidem cuique intuenti per Theodorum in cælo & pro Ecclesiæ perfecta pace, proq. suis (vt promiserat) iuges ad Deum preces oblatas, easq. Deo acceptas sua miseri- THEODORVS E CAELO DIMICAT CONTRA HOSTES.

D cordia fuisse. Siquidem insaniens hæresis Iconoclastarum, efferuescensq. studium Theomachorum, cum magis illud excreuisse persecutione Theophili huius Michaelis filij visum esset: tunc inopinata tranquillitas facta est, reddita insperata pax, nec breui temporis spacio, sed perpetua, nec in vna ciuitate, sed vbique locorum Orientali Imperio subiectorum, nemine amplius penitus aduersante, firmissima statuta ac stabilita. Et neꝝ quis dubitare potuisset totum id Theodori precibus factum: illud satis euidens signum apparuit, quod per vnum ex ipsius discipulis Studij monachum, sancti Patris hæredem atque alumnum est felicissime consummatum. Vt plane euidens fuerit plus emolumenti attulisse Ecclesiæ Catholicæ Theodorum mortuum, sed regnantem in cælis, quam viuentem in terris, licet sanguinis sui riuulis excitatum incendium extinguere repetitis crebrius confessionibus laborarit. Quomodo autem se ista habuerint suo loco dicturi

E sumus.

Sed age iam vltimũ sancti Patris elogium proferamus, nempe illud quod suis a se scriptum tũc tradidit testamentum, spiritalium diuitiarum depositũ; Latinisq. hactenus incognitum ex eodem depromptum Codice Columnensi, quod & Græce pariter scriptum extare nouimus in Sfortiana bibliotheca, ab eodem Sirmundo Parisiensi Societatis Iesu professore in nostrum sermonem conuersum in medium afferamus. Qui igitur (vt nuper audisti) nihil remisit studij quo suis viuens prodesse posset, vt post mortem ijsdem profuturus esset, testatam suam publico monumento voluntatem voluit reliquisse. Cumꝝ enim grauissima illa, vt audisti, infirmitate detentus, nec loqui præ angustia afflicti spiritus præsentibus cuncta quæ vellet, neque longius ipsi, etiam si vellet, alloquendi facultas esset: diuina illa ardens caritate magis quam febre, accepto absque arbitro calamo, conscripsit istiusmodi testamentum, cui a suis hæc inscriptio legitur indita verbis istis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sancti ac Deiferi Patris noſtri & Confeſſoris Theodori Studienſis Præpoſiti teſtamentum . legitur autem ante dormitionem eius . A

Dauidicam vocem audiens : [a] Paratus ſum & non ſum turbatus. & iterum: [b] Paratum cor meum Deus, paratum cor meum : cum aſſidua miſeri corporis infirmitate captus, non poſſim vos omnes, filij mei & fratres atque Patres, ſub exceſſus mei tempus adducere, propterea quod monaſteria iſta in diuerſis locis ſita ſunt, & quidam præterea peregre profecti : velut inſtante iam migrationis ex hac vita meæ articulo, teſtamentum hoc vobis prius condere inſtitui ; rem congruam atque vtilem me facturum arbitratus, vt cognoſcant qui ſupremam meam vocem audient, quemadmodum credam & ſentiam : & qualem poſt me futurum Præpoſitum relinquam, tum vt concordiam inde, pacemq. in Chriſto ſeruetis, quam aſcenſurus in cælos Dominus ſanctis diſcipulis ſuis & Apoſtolis reliquit . B

a Pſal. 118.
TESTAMENTVM S. THEODORI.
b Pſal. 56.

Credo igitur in Patrem, Filium, ac Spiritum ſanctum, ſanctam conſubſtantialem Trinitatem, ſicut baptizatus fui, regeneratus & conſummatus, Deum Patrem confitens, Deum Filium, Deum Spiritum ſanctum, vnum tres deitate, ſicut vice verſa, tres vnum ſubſiſtentijs. Vnus enim eſt Deus Trinitas propter conſubſtantialitatem, licet diſtincta ſit propter ſubſiſtentiarum diſtinctionem . Confiteor deinde vnum e Trinitate Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum per immenſam erga homines caritatem ſuam incarne veniſſe ad ſalutem generis noſtri, ex ſancta & immaculata Deipara ſine humano ſemine carnem ſumpſiſſe, atque ex vtero ſecundum diuinum oraculum naturæ lege natum eſſe, duplicem ipſum exiſtentem, totum perfectum deitate, quatenus non immutatum eſt, id quod erat, & totum perfectum humanitate, quatenus non dimiſit quicquam ex eo quod aſſumpſit, eumdem vnum iuxta hypoſtaſin ; ſicut in duabus naturis cognitum, ſic in totidem voluntatibus atque operationibus, per quas diuina & humana congruenter operatus eſt.] iſta de ſanctiſſima Trinitate atque Chriſti incarnatione præmiſſa confeſſione, ſubijcit profeſſionem eorum quæ a præſentis temporis hæreticis impugnabantur, dicens . C

THEODORI FIDEI ORTHODOXAE PROFESSIO.

Ad hæc omnem hæreticæ communionis errorem auerſor & abominor, ſex ſacris Oecumenicis Synodis inhærens, necnon illi quæ in Nicæa ciuitate iterum contra Chriſtianorum accuſatores coacta nuper fuit, adorans & amplectens venerandas ſacraſq. imagines Domini noſtri Ieſu Chriſti, Deiparæ, Apoſtolorum, Prophetarum, Martyrum, & omnium Sanctorum atque Iuſtorum . Quin etiam ſacras illorum interceſſiones, quæ propitium Deum reddunt, expoſco . Sanctiſſimas etiam reliquias vt Dei gratia refertas cum fide & timore colo, & amplector . Omnem quoque diuinitus inſpiratam veteris D & noui Teſtamenti ſcripturam recipio, omniumq. item diuinorum Patrum, Doctorum, & monachorum vitas & ſcripta . Hoc vero dixerim propter veſanum illum Pamphilum, qui ex Oriente prodijt, & hos Sanctos traduxit, Marcum, inquam, Eſaiam, Barſanuphium, Dorotheum ; & Heſychium, non quidem Barſanuphium & Eſaiam & Dorotheum illos qui cum Acephalis coacephali, id eſt, ſine capite pariter fuerunt, & Decacerati, quod dicebatur, ſeu decem cornuum hæreſis participes, & quaſi concornes, quiq. a beato Sophronio in eius libello anathemate damnantur ; cum diuerſi haud dubium iſti fuerint a prædictis quos ego ex paterna traditione recipio poſt interrogationem Taraſij Patriarchæ ſanctiſſimi, aliorumq. fide dignorum hominum, tum indigenarum, tum Orientalium . cum & Barſanuphij imaginem in ſacro magnæ Eccleſiæ veſtiario vna cum Antonio, Ephraim, alijſq. ſanctis Patribus extare conſtet, & in eorum doctrina nullum E impietatis veſtigium offenderim, ſed e contra, magnum ſpiritualis animæ compendium, quoad nimirum per Synodicam inquiſitionem error quiſpiam in illis deprehendatur . Nam ſi illos ipſos eſſe liquebit, qui anathemate vocati fuerunt, aut vt ab ijs diuerſi ſint, hæreſi tamen illa infectos ; anathema illis, & catathema & pananathema a Patre & Filio & Spiritu ſancto .

Confiteor inſuper monaſticum ſtatum ſublimem eſſe & excelſum, & Angelicum, qui & peccata omnia expurget abſolutæ vitæ perfectione, tum nimirum ſi ex diuini magniq. Baſilij Aſceticorum legibus plene exigatur, & non dimidiata ex parte, vt ſolent quidam, qui aliqua deſumunt, alia (vt placet) omittunt . ita vt extra tres gradus qui in diuina ſcala oſtenſi ſunt, vitam hanc legitime ducere non liceat ; non ſeruum poſſidere, non iumentum ſexus feminei, quorum vtrumque ab inſtituto alienum eſt, & animæ periculoſum .

A losum. Atque hæc ego cursim paucis perstrinxi, neque enim tempus patitur, vt pluribus exponam; ne quis forte mihi prauam opinionem attribuat, contra quam recte sentio & doceo.

His autem ita constitutis, proximum est, vt dicam etiam de Præposito. Primum igitur dominum & patrem meum ac patrem vestrum, relinquo sanctissimum Recluſum, eumdem & patrem & lumen & magistrum. Ille mihi & vobis præfuit in Domino, caputq. nostrum est, quamuis seipsum subduxerit ob Christi æmulam humilitatem degens in silentio; cuius ductu ac precibus confido vos saluos fore, si modo congruentem erga illum fidem, obedientiamq. præbeatis. Deinde quem ipsi communi calculo diuinitus, paterno consilio præeunte, præficietis. In quo enim consenserit fraternitas vniuersa, & huic ego libens, volensq. suffragor. AD PRAEPOSITVM FACTA ADMONITIO.

B Verum ades, pater, ac fili, quicumque futurus es; en fidei tuæ trado in oculis Dei, electorumq. Angelorum eius totam in Christo fraternitatem, vt eam suscipias. At quomodo accipies? quo pacto reges? qua ratione custodies? Tamquam agnos Christi, tamquam membra tua carissima, fouens, procurans, & diligens vnumquemque iuxta æquā caritatis mensuram, quoniam ex æquo membra corporis diligit vnusquisque. Aperi viscera tua in commiseratione, introduc omnes in misericordia, lacta illos, reforma illos, perfice illos in Domino. Acue mentem tuam prudentia, excita diligentiam fortitudine confirma pectus fide ac spe: præcurre illis ad omne opus bonum; propugna aduersus spiritales inimicos, defende, dirige, produc illos ad virtutis sedem, diuide illis terram tranquillæ affectuum vacuitatis. Propterea mandata hæc tibi do, quæ obseruare necessario debes. Non igitur immutabis absque vrgente necessitate, formam, & regulam,
C quam ab humilitate mea in omnibus accepisti. Non possidebis ex mundo hoc quidquam, nec tibi ipsi proprie repones nec vnicum argenteum.

Non diuides animum & cor tuum alijs curis & solicitudinibus propter eos qui tibi a Deo commissi, & a me traditi sunt, spiritales filios & fratres tuos. Non erogabis in tuos olim secundum carnem aut propinquos aut amicos aut sodales ex proprijs monasterij rebus quicquam, nec viuens, nec post mortem, eleemosynæ, vel hæreditatis nomine. Neque enim ex sæculo es, vt consortium habeas cum sæcularibus, nisi qui forte ex cœnobio in ordinem nostrum transierint, atque ita eorum curam geras ad exemplum sanctorum Patrum. Non possidebis seruum nec tuos in vsus, nec proprij monasterij, nec denique ad agros hominem qui ad Dei imaginem factus est: hoc enim solis sæcularibus concessum est, sicut nuptiæ. Tu vero fratribus tuis teipsum vnanimis famulum animo
D præstare debes, licet externa specie tamquam dominus & magister reputare. Nec habeas iumentum feminei sexus ad ministeria necessaria tu qui feminis omnino renuntiasti, neque in monasterio, neque in agris, cum nec quisquam sanctorum Patrum nostrorum vsus sit, nec natura ipsa permittat. Non superueheris equis aut mulis absque necessitate, sed Christi exemplo, pedibus iter facies. Sin minus, pullus asini erit iumentum tuum. CONSANGVINEIS QVOVIS PRAETEXTV NIHIL DANDVM.

Curabis omnino, vt inter fratres communia & indiuisa sint omnia, & nihil cuiusquā proprij iure dominij vsque ad acum. Tibi vero & anima & corpus, nec præterea quicquam. Aequa lance caritatis diuisa sunto in omnes tuos spiritales filios ac fratres. Non habeas cum sæcularibus adoptiones, aut consiliationes tu qui mundum fugis ac nuptias. Non enim reperitur in Patribus; & si reperitur, raro, neque id lex est. Non epulare cum
E mulieribus, excepta matre tua secundum carnem, & sorore tua, siue canonicæ fuerint, siue sæculares, nisi vis aliqua & necessitas impellat, sicut admonent sancti Patres. Ne frequens sis in aggressibus & circumcursationibus, proprium ouile deserens sine necessitate: melius enim est & optabilius, vt vel ociosus in caula degens, seruare possis variabiles, & late errantes rationales oues. Obseruabis prorsus, vt catechesin ter qualibet hebdomada facias vesperi, vel per temetipsum vel alium quempiam e filijs: quoniam a Patribus traditum est, & salutare. Non dabis paruum habitum, quem vocant, postea, veluti magnum: vnus enim est habitus sicuti & baptisma, quemadmodum in more fuit sanctorum Patrum.

Non transilies leges & regulas sanctorum Patrum, præcipue ante omnes diuini & magni Basilij: sed quicquid facies aut dices, tamquam testimonium habens ex scripturis, facies, aut ex paterna consuetudine, absque diuini mandati præuaricatione. Non

derelinques gregẽm tuum, vt ad alium tranſeas, aut ad dignitatem non reuertere, niſi A
ex conſenſu & approbatione fraternitatis. Non ineas amicitiam cum canonica, neque
ingrediare monaſterium feminarũ, nec ſolus colloquare cum monacha vel ſæculari, niſi
neceſſitas trahat, idq. cum duabus ab vtraque parte perſonis adſtantibus; vnius enim (vt
aiunt) facilis eſt calumnia. Non aperies oſtium monaſterij ad intromittendam feminam
vllam ſine magna neceſſitate.

Non ſtatues tibi diuerſorium, aut ſpiritualibus filijs ſæcularem domum, in qua ſint
etiam mulieres, crebro accedens; ſed apud religioſos viros potius diuerſare, & tranſito-
ria viæ ſubſidia capere ſtudebis. Non habebis in cella tua diſcipulum adoleſcentem, quo
afficiare, ſed miniſteria tua obeant diuerſi fratres, & minime ſuſpecti. Non vteris veſti-
mento elaborato & pretioſo, præterquam ſacerdotali, ſed humilibus, Patrum exemplo,
induere & calceabere. Non eris delicatus ac lautus, neque in priuato ſumptu tuo, neque B
in hoſpitum receptione, tamquam ea cura diſtraharis: hoc enim proprium eſt vitæ vo-
luptuariæ. Non recondas aurum in monaſterio tuo, ſed quicquid in vnoquoque gene-
re redundabit, indigentibus largire, adaperto atrio tuo, ſicuti ſancti Patres. Non ſer-
uabis locum munitum, nec curam geras œconomicam, ſed clauis eſto tibi, ſumma cura
animarum, ad ſoluendum & ligandum iuxta diuina oracula. Aurum autem & res vſui
neceſſarias committes œconomis, cellarijs, & ceteris vt cuiq. conuenit ex officio, ita ni-
mirum vt omnium habeas poteſtatem; & transferas prout cum præceperis, in hunc vel
in illum, rationem exigens vniuſcuiuſque adminiſtrationis.

Non anteponas fratrum vtilitati perſonam cuiuſq. alterius hominis eminentis, ac po-
tentis ſecundum ſæculum. Nec refugies pro diuinarum legum ac præceptorum obſer-
uatione, animam tuam vſque ad ſanguinem apponere. Non facies vel ages quicquam C
ex proprio ſenſu in re vlla, ſiue ad animam ſpectet, ſiue ad corpus, primum ſine conſi-
lio ac voto domini ac patris tui, deinde aliorum iudicio & pietate præcellentium, prout
ſubiecta res poſtulat: vno enim forſitan opus eſt, aut duobus aut tribus aut pluribus etiã,
ſicut a Patribus nobis præceptum eſt. Hæc omnia, & quæcumque alia accepiſti, ſeruа-
bis, & cuſtodies, vt bene tibi ſit, & recte ambules in Domino. Contrarium enim abſit vel
dicere vel cogitare.

AD SVBDITOS ADMONITIO.

Adeſte & vos, filij mei ac fratres, & audite miſerrimam vocem meam. Suſcipite
dominum Præpoſitum, ſicut elegiſtis ipſum omnes: nemini enim fas eſt, vllo modo aliã
quampiam vitam eligere, præter quam ſortitus eſt. Et hoc vinculum eſt a Domino.
Amplectimini illum tamquam ſucceſſorem meum, cum reuerentia & honore intuen-
tes in eum, & legitimam obedientiæ regulam erga illum ſeruate, nouam eius in Do- D
mino promotionem minime ſpernentes, nec plus quicquam in eo requirentes, quam ei
a Spiritu ſancto conceſſum ſit, quandoquidem ei ſufficit, vt ea obſeruet, quæ ab humi-
litate mea præcepta ſunt. Quod ſi diligitis me, filij mei, mandata mea ſeruate, & pa-
cem inter vos habetote. Angelicum promiſſum veſtrum incorruptum cuſtodite.
In cælis ambulantes, mundum odio habentes, ad mundi opera ne conuertamini.
Solutis vinculis carnalium affectuum, ne in eoſdem iterum impingatis, qui omnibus
caducis huius vitæ illecebris renuntiaſtis; a propoſito veſtri ſtudio ne reſiliatis, riſum
dæmonibus præbentes. Ad curſum obedientiæ vſque ad finem inſiſtite, vt immarce-
ſcibilem iuſtitiæ coronam reportetis, humilitatem ſectantes, voluntatem propriam ab-
negate, ad ea ſolum vos conformantes, quæ a Præpoſito veſtro fuerint approbata. Et-
ſi quidem hæc ſcitis, beati ſi ad finem vſque illa ſeruabitis. Vos enim Martyrum cho- E
rus excipiet, coroniſq. in Regno cælorum redimiti ſempiternis bonis fruemini.

DE SEIPSO HVMILIS CONFESSIO CVM FIDVCIA SALVTIS.

De cetero, fratres, Valete. Iter enim ingredior, vnde reditus non patet, quod omnes
ab æuo ingreſſi ſunt, quod & vos poſtmodum, hac vita peracta, ingreſſuri eſtis. Igno-
ro autem, fratres mei, quo pergam, & quale iudicium me maneat, aut quisnam me lo-
cus excipiet. Opus enim bonum in conſpectu Dei nullum egi, ne vnum quidem: at
contra reus ſum omnis peccati.] ita Sanctus ex affectu timoris, ſeipſum conſiderans vt
hominem. At ſecundum illud Dauidicum: [a] Ad meipſum anima mea conturbata eſt,
propterea memor ero tui,] ſtatim inter ſcribendum, diuinæ bonitatis conſideratione,
ſpe erectus & fiducia exaltatus, longe diuerſa profert iſta mox ſubdens.

a *Pſal.* 41.

Verumtamen lætor & gaudeo, quod ex hoc mundo in cælũ abeo, a tenebris in lucem, a
ſeruitute in libertatẽ, ab incolatu in veram habitationẽ & patriam, a peregrinis & alienis

(incola

A (incola[a] enim sum & peregrinus, sicut omnes patres mei) ad mea & propria: cõfidentius adhuc dicam, quod ad Dominum meũ abeo, ad Dominum & Deum meum, quem dilexit anima mea, quem agnoui patrem, tametsi non colui vt filius, quem possedi præ omnibus, tametsi vt germanus seruus nõ seruiui. Hæc vt insipiens dixi, sed propter vos dixi, vt propensiores sitis, & oretis pro salute mea, quam vbi adeptus fuero (ea spondeo in oculis veritatis) non desiturum me confidenter orare Deum ac Dominum meum pro omnibus vobis, vt bene vobis sit, vt saluemini, vt impleamini, expectans vnumquemque sigillatim, cum ex mundo migrabit, vt videam & excipiam & amplectar. Fiduciam enim hanc habeo, quod bonitas eius in idipsum nos omnes hic seruabit, & in futuro sæculo, eius mandatis obsequutos ad celebrandam eius summam potentiam. Recordamini humilium sermonum meorum, filij. Depositum custodite in Christo Iesu Domi-
B no nostro. Cuius gloria, & imperium in sæcula sæculorum. Amen.] hactenus Patris sanctissimi testamentum.

[a] Psal. 118.

Defuncto itaque (vt dictũ est) magni nominis & meriti apud Deum & homines Theodoro, Imperatorum censore grauissimo, imperterrito monitore, atque acerrimo reprehensore Principum, perinde ac si cum ipso extinctæ essent omnes Ecclesiasticæ leges, Imperatori inconcessa tentandi aditus est patefactus. Accidit plane Michaeli Imperatori, secundum illud Apocalypsis de reprobis dictum: [a] Qui sordescit, sordescat adhuc.] Etenim cum semel ad mala laxasset habenas, addidit ad alia scelera sacrilegium illud, vt defuncta vxore, desponsatam Christo, veteri Christiano ritu, virginem monialem, a pueritia educatam in monasterio, Constantini, vt ferebatur, Imperatoris filiam, nomine Euphrosynam vxorem duxerit, nemine reclamante, vti sæpe fecerat magnus ille Theodorus,
C Dei tonitrus, Regum terror, qui vt alter Baptista Ioannes Reges impios redarguere, scriptisq. proscindere consueuit. Sed quod Regum facta in subditorum exempla ducuntur, post hæc idem scelus (vt suo loco dicemus) perpetrauit in Sicilia militum ductor Euphemius, qui monialem virginem sibi matrimonio iunxit. Verum quod ipse impune patrauit scelus Imperator, in alio magnopere vltum voluit: cuius rei causa, tradita est insula Sarracenis, vt pluribus suo loco dicetur.

EVPHROSYNAM MONIALEM DVCIT IN VXOREM IMP.

Sed execratus parentis scelus filius eius Theophilus, statim vt potuit, vbi pater ex hac vita decessit, summa rerum ipse potitus, eamdem Euphrosynam nouercam Augustam, securitatis iuramento firmatam, ex aula pulsam in monasterium, ex quo abducta fuerat, redire coegit.

EVPHROSYNA AVGVSTA COACTA DEMVM REDIRE IN MONASTERIVM.

Sequuta sunt Michaelis scelus ingentia malas nã omnis exercitus Imperatoris in Cre-
D tam missus ad expellendos inde Sarracenos, qui ea potiti fortiter defendebant, ipsorum gladijs penitus cæsus fuit, adeo vt nec vnus Constantinopolim redire potuerit. Sed & eodem pariter tempore Dalmatia ab Orientali Imperatore defecit. habet hæc omnia pluribus Ioannes Curopalata. Sed quod semel impius Imperator magno totius Catholici orbis horrore sacrilegium huiusce modi perpetrauit (proh nefas! proh dolor! proh pudor!) Patriarchæ huius sæculi hæreticorum, eorumq. sectarij Nouatores nefandissime frequentarunt, & absque pudore, immo cum gloria, vtpote ex conditarum ab ipsis infamium legum præscripto. Quo delirium mentis præcipitat miseros?

IESV CHRISTI ANNVS 827. VALENTINI PAP. ANNVS 1. LVDOVICI 14. MICHAEL. BALBI 7. IMPP.

E

ANNVS sequitur Redemptoris octingentesimus vigesimusseptimus, Indictionis quintæ, quo venerandæ reliquiæ SS. Marcellini & Petri, de quibus pluribus actum est anno superiori, delatæ Aquisgranum, immensis coruscauere miraculis, adeo vt Ludouicus Imp. vna cum suis omnibus magna admiratione affectus, propensiori studio Sanctos colerent. Sed qua occasione id factum acciderit, audi Einhardum qui aderat, rem gestam verbis his prosequentem: Transactis admodum paucis postquam ad Comitatum venerã, diebus, ego secundum consuetudinem amicorum maturius surgens, primo mane palatium petij. Ibi cum ingressus Hilduinum, cuius libro superiore mentionem feci, ante fores regij cubiculi sedentem, atque egressum Principis opperientem inuenissem, ex more salutatum surgere, atque ad quamdam fenestram, de qua in inferiora palatij pro-

CONGRESSVS EINHARDI CVM HILDVINO.

spectus

spectus erat, mecum accedere rogaui. Ad quam pariter stando incumbentes, de transA
latione SS. Martyrum Marcellini & Petri, necnon & de miraculo, quod influxit, cruoris, quo loculum eorum septem diebus sudasse commemoraui, ostensum est, mirando multa sumus locuti. Cumq. ad id loci sermocinando venissemus, vt etiam de vestimentis, quæ cum corporibus eorum inuenta sunt mentio fieret, atque ego miræ subtilitatis vestem beati Marcellini fuisse dicerem: ille velut qui rem æque vt ego notam haberet, vera me de vestibus dixisse respondit. Hic ego stupefactus & admirans, percontari cœpi, vnde illi hæc vestimentorum quæ numquam viderat, notitia contingere potuisset.

At ille me intuitus, paululum siluit, ac deinde: Satius, inquit, esse arbitror, vt per me cognoscas, quod me tacente, tamen per alios celeriter es cogniturus, & ego illius rei sim proditor simplex, quam fortasse alter si prodiderit, non simpliciter enuntiaB
bit: neque enim potest, quia sic natura comparatum est, vt hoc quis veraciter dicere nequeat, cuius notitiam non per seipsum, sed aliorum relatione fuerit assecutus. Tuæ tantum fidei committo, qualiter inde mecum acturus sis, postquam meo relatu omnem rei gestæ veritatem agnoueris. Cui cum me non aliud acturum, quam quod inter nos conueniret, breui sermone respondissem: Presbyter (inquit) ille qui ad ferendas beati Tiburtij reliquias, Romam meo iussu profectus est, cum id propter quod illo venerat, ita vt volebat, perficere nequiuisset; iamq. Notarius tuus acceptis de quibus loquimur, sanctorum Martyrum reliquijs, domum redire statuisset: inijt cum illo consilium, vt illo paululum Romæ moras faciente, ipse cum Lunisone fratre Deusdonæ, & cum hominibus eius qui illos sacros cineres ferre debebant, Papiam vsque præcederet, ibiq. illius ac Deusdonæ præstolarentur aduentum. Placuit ambobus ista conuentio, illiC
sq. Romæ substantibus, presbyter cum Lunisone ac pueris reliquias ferentibus Papiam proficiscitur.

DE SVBLATIS FVRTO RELIQVIIS NARRATIO.

Quo cum esset peruentum, scrinia sacros cineres continentia in Ecclesia tua pene altare sunt posita, atque ab excubantibus clericis ac laicis in eadem basilica diligenti solertia custodita. Quadam vero nocte, cum & ipse inter ceteros ad easdem excubias in Ecclesia vigilaret: contigit (vt & ipse asserit) circa mediam fere noctem, vt obrepente paulatim somno, vniuersi qui intra eamdem basilicam vigilandi gratia conuenerant, præter se solum obdormirent. Tum sibi in mentem venisse, visumq. fuisse, non sine magna quadam causa factum, vt hominibus tam subitaneus sopor obrepserit: ratusq. sibi oblata occasione vtendum, surrexit, atque accenso lumine, ad scrinia silenter accessit. Tum filis sigillorum admota cerei flamma crematis, scrinia sine claue celeriter apeD
ruit, ac de vtroque corpore portionem, quæ ei videbatur, accipiens, sigilla, vt erant, integra filorum crematorum summitatibus annectit, nulloq. id factum sentiente, in loco suo resedit. Post hæc sublatas tali furto Sanctorum reliquias, cum ad me fuisset reuersus detulit; primoq. illas non sancti Marcellini vel Petri, sed sancti Tiburtij esse, asseuerauit. Deinde cum nescio quid vereretur, secrete mecum locutus, quorum Sanctorum essent reliquiæ, quoque modo eas fuisset adeptus, patenter aperuit. Habemus illas apud sanctum Medardum in loco celebri honorifice collocatas, vbi ab omni populo cum magna veneratione coluntur; sed vtrum eas nobis habere liceat, in tuo manet arbitrio.

RELIQVIAE FVRTO SVBLATAE IN ECCLESIA S. MEDARDI DEPOSITAE.

His auditis, recordatus sum quid in itinere, quo proxime ad palatium proficiscebar, a quodam hospite audierim; qui inter cetera quæ mecum loquebatur: Numquid nosti, E
ait, qualis de sanctis Martyribus Marcellino & Petro per hanc regionem fama dispersa sit? Cumq. me id nescire responderem, tum ille: Dicunt, inquit, qui de sancto Sebastiano veniunt (*ex monasterio & Ecclesia sancti Medardi scilicet, vbi reliquiæ sancti Sebastiani collocatæ fuerant*) quod presbyter quidam Hilduini Abbatis, qui cum Notario tuo Romam profectus est, cum inde reuerterentur, & in quodam loco communi diuersorio vterentur, tuis ebrietate ac somno depressis, & id quod agebatur penitus ignorantibus, scrinia quibus Sanctorum corpora continebantur, aperuisset, eaq. inde abstulisset, atque abiens Hilduino detulisset: & modo apud S. Medardum sint. In scrinijs vero tuis parum quiddam sacri pulueris remansisse, quod ad te per Notarium tuum perlatum sit. Horum reminiscens, eaq. cum his quæ ab Hilduino dicebantur, conferens, non modica mentis perturbatione commotus sum, ob hoc præcipue, quia nondum inuentum habebam

A bam consilium, quo illam execrabilem atque astutam diaboli vbique diuulgatam famam extinguere, ac de cordibus deceptæ multitudinis depellere potuissem. Illud tamen optime iudicaui, vt Hilduinum rogarem id ipsum mihi reddere quod de meis scrinijs sublatum, & ad se delatum, atque a se receptum post illam spontaneam confessionem negare non poterat. Quod etiam quanta potui instantia facere curaui; & licet ille paulo durior & difficilior quam optaueram in assensione fuisset: victus tamen est sedulitate precum mearum, cessitq. improbitati meæ qui se paulo ante nullius iussioni, in hac præsertim causa, cessurum pronuntiauerat. OBTINET AB HILDVINO SVBLATAS RELIQVIAS EINHARDVS.

Interea missis ad Ratleicum & Lunisonem litteris (erant enim in loco vbi Martyrum corpora collocaui) qualis per totam pene Galliam de ijsdem sanctis Martyribus fama esset, eis indicare curaui: commonefaciens eos, vt cogitarent si aliquid tale vel simile
B his, quæ Hilduinus de facto presbyteri sui asserebat, in via eorum aduertere, vel reminisci potuissent. Qui statim ad me in palatium venientes, valde disparem his quæ Hilduinus dicebat, fabulam detulerunt: Nam in primis omnia quæ presbyter ille Hilduino retulerat, falsa esse testati sunt, neque vllam postquam Roma exierunt, vel illi presbytero, vel cuilibet alteri datam fuisse occasionem, per quam ad huiusmodi facinus perpetrandum aditum habere potuisset. Sed hoc ipsum quod de sacris Martyrum cineribus aliter quam debuerat, accidisse constabat, Romæ in domo Deusdonæ per auaritiam Lunisonis & vafritiem memorati presbyteri contigisse, eo videlicet tempore quo corpus beati Marcellini de tumba sua sublatum, in domo Deusdonæ seruabatur, modumq. facti talem fuisse dixerunt. Memoratus ille Hilduini presbyter spe quam de S. Tiburtij corpore adipiscendo conceperat, frustratus, ne omnino vacuus ad dominum suum reuerte-
C retur, quod fide non poterat, fraude assequi molitus est. Ita Lunisonem aggressus, quia pauperem ac proinde cupidum esse cognouerat, oblatis ei quatuor aureis nummis, quinisq. argenti solidis, ad proditionem faciendam illexit. Accipiens enim oblatam pecuniam, arcam in qua corpus beati Marcellini erat a Deusdona depositum atque inclusum aperuit, & illi nequissimo nebuloni auferendi ex ea quod vellet, qualem ipse optauerat, potestatem fecit. Nec ille in ea rapina particeps fuit: nam tantum de sacris beati Martyris cineribus sustulit, quantum vas sextarij mensuram habens, capere posse videbatur. Hoc eo modo factum esse, ipse qui id cum memorato presbytero machinatus est Lunisoo, pedibus meis deuolutus, flendo testatus est. Tum ego rei veritate comperta, Ratleicum ac Lunisonem eo vnde venerant redire præcepi. QVOMODO TVRPI MERCEDE RELIQVIAE S. MARCELLINI SVNT DATAE.

Ac deinde cum Hilduino locutus, conuentione inter nos facta, quando sacræ mihi re-
D liquiæ redderentur, duos clericos de domo nostra Hiltfridum videlicet ac Filimarum (alter presbyter alter *subdiaconus erat) ad recipiendas eas Augustam Suessorum pergere iussi, mittens per eosdem ad locum de quo eædem reliquiæ auferendæ erant, benedictionis gratia nummos aureos numero centum. Qui vbi ad monasterium sancti Medardi in die Palmarum venissent, per triduum ibi morati sunt; & recepto illo propter quem missi fuerant, incomparabili thesauro, comitantibus secum duobus ex eodem monasterio fratribus, quanta potuerunt celeritate ad palatium reuersi sunt. Reliquias autem non mihi, sed Hilduino detulerunt. Quas ipse recipiens, in Oratorio domus suæ fecit custodiri, vsque dum transactis Paschalis festi occupationibus, vacuum tempus haberet, quo mihi id quod reddendum erat, priusquam redderet, ostendere potuisset. * diaconus

RELIQVIAE S. MARCELLINI AQVIS GRANVM DELATAE.

E Completis itaque post sanctum Pascha octo vel eo amplius diebus, cum Rex venandi gratia de palatio fuisset egressus, Hilduinus, secundum quod inter nos conuenerat, memoratis reliquijs de Oratorio suo, vbi seruabantur, sublatis, atque basilicæ sanctæ Dei Genitricis illatis, altariq. superpositis, me vt eas inspicerem, fecit acciri. Tum capsam in qua reliquiæ continebantur, aperiens ostendit mihi, vt viderem quid esset quod ille redderet, & ego reciperem. Exinde sublatam de altari eamdem capsam in manibus meis imposuit; dataq. oratione competenti, præcentoris etiam officio functus, antiphonam laudi Martyrum conuenientem clericis ad psallendum paratis imposuit; nosq. cum illo inæstimabili thesauro recedentes, vsque ad ostium basilicæ concinendo prosecutus est. Processimus inde paulatim cum crucibus & cereis laudantes Domini misericordiam vsque ad Oratorium quod erat in domo nostra vili opere instructum, eiq. (quia aliud non habebatur) illas sacras reliquias intulimus. In illa vero processione nostra, quam de basi-

EX BASILICA IN ORATORIVM RECEPTAE RELIQVIAE TRANSLATAE.

lica

lica vsque ad Oratorium nostrum nos feciſſe dixi, quid miraculi acciderit, cenſeo non A
eſſe tacendum.

ODOR IMMENSVS EX SACRIS RELIQVIIS.

Egredientibus enim nobis de Eccleſia, laudemq. Domino Deo noſtro excelſa voce canentibus, tanta vis ſuauiſſimi odoris eam partem vici Aquenſis, quæ ab Eccleſia ad Occidentem reſpicit, totam impleuit, vt illa fragrantia pene omnes eiuſdem partis habitatores, itemq. vniuerſi, qui pro quibuslibet cauſis atque negocijs, eadem in parte fuerant conſtituti, ita diuinitus commouerentur, vt omiſſis quæ in manibus habebantur operibus, cuncti curſu rapidiſſimo, primo ad Eccleſiam, deinde quaſi per veſtigium ad Oratorium noſtrū, in quod illas reliquias illatas eſſe audierant, ſummopere feſtinarent. Fit immodicus intra ſepta noſtra exultantis ſimul atque admirantis populi concurſus; & cum magna pars eorum qui confluxerunt, id quod agebatur, quid eſſet ignoraret; gaudio tamen & exultatione repleti, Dei omnipotentis miſericordiam collau- B
dabant.

Poſtquam fama crebreſcente duulgatum eſt, reliquias S. Marcellini Martyris in eum locum eſſe delatas: non ſolum de eodem vico Aquenſi & vicinis etiam adiacentibus villis, verum etiam de longinquioribus locis ac pagis adeo frequens atque immanis multitudo congregata eſt, vt nobis ad officium in eodem Oratorio celebrandum præterveſpertinas horas atque nocturnas haud facilis pateret introitus. Adducebantur vndique debiles, & varijs affecti languoribus circa Oratorij parietes a propinquis ſuis atque amicis collocabantur. Videres ibi pene omnium infirmitatum genera per virtutem Chriſti Domini, & per meritum beatiſſimi Martyris in omni ſexu & ætate curari: cæcis viſus, claudis inceſſus, ſurdis auditus, mutis ſermo redditur; paralyticis etiam & qui totius corporis viribus deſtituti, alienis manibus apportati ſunt, ſanitate recepta, proprijs pedi- C
bus ad ſua reuertebantur.] Sed ſingula ibi tum facta miracula idem qui aſpexit præſens ſingulis Einhardus ſcriptis mandans, tertium ex illis librum conſcripſit. Sed ſuſceptam ab eo ſemel modo proſequamur narrationem hiſtoriæ. pergit enim.

CREBRA MIRACVLA EX RELIQVIIS MARTYRIS.

Hæc vbi ad regias aures relatione Hilduini prolata ſunt: ſtatuit primo, vt ad palatium regreſſus, Oratorium noſtrum in quo hæc fiebant, Martyrem venerabundus accederet: Sed ne id faceret, eodem Hilduino ſuggerente, prohibitus, ad maiorem baſilicam reliquias deferri præcepit: ibiq. delatas humili ſupplicatione veneratus eſt, celebratiſq. Miſſarum ſolemnijs, obtulit beatis Martyribus Marcellino & Petro quoddam prædiolum ſitum iuxta fluuium Aram vocabulo, Ludolueſtropf, habens manſos quindecim, & vinearum aripennes nouem. Obtulit & Regina cingulum ſuum ex auro & gemmis factum penſans libras tres. Quibus expletis, relatæ ſunt reliquiæ ad locum ſuum, in Ora- D
torium videlicet noſtrum, fueruntq. ibi diebus quadraginta vel amplius, vſque dum Imperator palatio egrediens, venandi gratia ſolemni more ſiluas peteret.

LVDOVICVS IMP. VENERATVR S. RELIQVIAS.

Quo facto, & nos comparatis, quæ ad profectionem noſtram neceſſaria videbantur, cum ijſdem reliquijs de vico Aquenſi promouimus. In ipſo autem noſtræ egreſſionis articulo, cum Miſſarum ſolemnia celebrarentur, anus quædam in palatio notiſſima, annorum circiter octoginta, neruorum contractione laborans, in conſpectu noſtro curata eſt. quæ vt ipſa narrante didicimus, per quinquaginta annos hoc morbo detenta, more quadrupedum genibus manibuſq. nitendo, officium ambulandi reptando impleuerat.

INGENS MIRACVLVM DE ANV CVRVA ERECTA.

*ſexto demum

Inde iter ingreſſi, ſuffragantibus Sanctorum meritis, * ſextodecimo die Mulinheimum vicum, in quo ſacros beatorum Martyrum cineres ad Comitatum profecturi dimiſimus, Domino adiuuante, peruenimus. In quo itinere quantum gaudij quantumq. lætitiæ de E
illarum aduentu reliquiarum populis in eadem via conſiſtentibus acceſſerit, neque mihi ſilendum eſt; nec tamen ita vt fuit, plene dici atque enuntiari poteſt. Dicendum tamen eſt, ne res ad Dei laudem maxime pertinens, quaſi per deſidiam ſilentio ſuppreſſa videatur. At primum quidem geſtit animus id referre, quod palatio egreſſi in multorum præſentia nos vidiſſe reminiſcimur.

Vurmius dicitur fluuiolus, duobus fere paſſuum millibus ab Aquenſi palatio diſtantem habens pontem; ad quem venientes propter multitudinem quæ nos couſque de palatio proſequebatur, iamq. redire volebat, vt orandi locum haberet, parumper conſtitimus: ibi quidam de orantibus cum alio ad reliquias accedens, ſociumq. reſpiciens: Propter amorem, inquit, atque honorem huius Sancti, ære alieno, propter quod te mihi obnoxium eſſe non ignoras, abſoluo: Debebat ei (vt ipſe fatebatur) dimidiam argenti libram.

DIMISSIO DEBITI ET INVRIARVM SPONTANEA.

A bram. Itemq. alter ſocium ſuum manu comprehenſum ad reliquias trahens: patrem, ait, meum occidiſti, ac proinde inimici eramus ad inuicem; nunc autem propter amorem & honorem Dei, & huius Sancti, depoſita ſimultate, fœdus tecum iungere atque inire volo, vt ab hinc in futurum perpetua inter nos amicitia permaneat; ſitq. hic Sanctus condictæ inuicem caritatis teſtis, & vltor in eum qui hanc pacem prior irrumpere tentauerit.

Hic illa turba quæ nobiſcum de palatio fuerat egreſſa, adoratis atque exoſculatis ſacris reliquijs, cum multis lachrymis, quas præ nimio gaudio continere non poterat, domum reuertitur, alia multitudine quæ ibi nobis obuiauit, nos comitante, atque Kyrieeleiſon, ſine intermiſſione cantante, vſque ad eum locum in quo ſimili modo ab alijs occurrentibus excipiebamur; quæ tunc ſimiliter vt prior, ſupplicatione facta ad ſua reuerB ſa eſt. Hoc modo per ſingulos dies a prima luce vſque ad veſperum comitantibus ac Domino Chriſto laudem dicentibus populorum turbis ab Aquenſi palatio vſque ad memoratum Mulinheim vicum, Domino iter noſtrum proſperante peruenimus, atque ibi illas reliquias ſuper altare, pene quod loculus ſacros Martyrum cineres continens poſitus erat, gemmata capſa reconditas collocauimus, fueruntq. ibi repoſitæ vſque dum nos menſe Nouembrio ad palatium ire parantes, per reuelationem admoniti ſumus, ne prius de illo loco proficiſceremur, quam eas corpori de quo ſumptæ erant, coniungeremus. Qualiter autem fuerit reuelatum, vt hoc fieri deberet, non eſt ſilentio tranſeundum; quia non ſolum ſomnio (vt fieri ſolet) ſed etiam ſignis quibuſdam ac terroribus ad vigilantium curam pertinentibus, oſtenſum eſt, beatos Martyres omnino voluiſſe, vt in hac re iuſſio illorum fuiſſet adimpleta.

VETVS MOS IN TRANSLATIONE RELIQVIARVM SERVATVS.

C Erat vnus de clericis qui ad excubias baſilicæ deputati fuerant nomine Landolphus, cui tunc ſigni tangendi cura commiſſa fuerat, habens ſtratum ſuum iuxta auſtralem baſilicæ ianuam. Qui cum ſecundum conſuetudinem nocturni ac matutinalis officij ſolemni more ſurgeret, ſignumq. moueret, completoq. ante lucem eodem officio, rurſum dormire vellet, clauſis Eccleſiæ foribus, coram ſanctorum Martyrum cineribus ſupplicandi gratia ſe proſtrauit. Ibi cum pſalmum quinquageſimum (vt ipſe aſſeruit) dicere incepiſſet: audiuit iuxta ſe in pauimento velut ſonitum pedum hominis, huc atque illuc ibidem deambulantis. Conſternatuſq. pauore non minimo, erexit ſe paululum in genua, & in omnem partem circumſpicere cœpit, exiſtimans aliquem de pauperibus clauſis Eccleſiæ ianuis in quolibet angulo delituiſſe. Cumq. nullum alium quam ſe ſolum intra parietes baſilicæ eſſe cerneret, iterum ſe ad orationem inclinauit, ac pſalmū quem D prius inchoauerat, repetiuit; ſed antequam vnum eius verſum complere potuiſſet, capſa quæ altari impoſita ſacras beati Marcellini reliquias continebat, repentino crepitu tota vehementer inſonuit, ac quaſi malleo percuſſa diſſiluiſſe videretur; duo quoque oſtia baſilicæ quæ iam clauſa erant, occidentale videlicet & auſtrale, velut aliquo pulſante ſimili modo ſonuerunt. Quibus territus ac ſtupefactus, cum quid ſibi agendum eſſet penitus ignoraret, ſurgit ab altare, & in lectum ſuum ſe pauitando proiecit.

QVAE CONTIGERINT CLERICO EXCVBIAS FACIENTI.

Subitoq. ſopore depreſſus, vidit ſibi quemdam ignoti vultus virum aſſiſtere, qui ſe talibus verbis compellaret: Certumne eſt, ait, Einhardum ſic ad palatium properare velle, vt reliquias S. Marcellini quas huc detulit, prius in locum de quo ſublatæ fuerunt non reponat? Cum ille huius rei ignarum eſſe reſpondiſſet: Surge, inquit, primo diluculo, eiq. ex auctoritate Martyrum præcipe, ne hinc abire, vel alicubi pergere præſumat, E antequam reliquias illas ſuo loco reſtituat. Expergefactus ſurrexit, & vbi me primum conuenire potuit, hoc quod ſibi fuerat imperatum, mihi intimare curauit. Sed neque ego ſegniter in huiuſcemodi negocio aliquid agendum arbitratus, immo id quod iubebatur, ſine vlla morarum interpoſitione adimplendum eſſe iudicans, ipſo quidem die, ea quæ ad hoc neceſſaria erant, præparare iuſſi.

VISIO DE VNIENDIS SIMVL S. MARCELLINI RELIQVIIS.

Sequenti vero die, ſacras illas reliquias corpori de quo ſumptæ fuerant, cum ſumma diligentia ſociare curaui. Quod factum quam gratiſſimum beatis Martyribus foret, atteſtatione miraculi ſubſequentis liquido comprobatur: Nam proxima nocte, cum ad matutinum officium in baſilica ſolemniter ſederemus, ſenex quidam greſſuum officio deſtitutus genibus ac manibus nitens, reptando ad orationem intrauit. Is coram omnibus nobis, per virtutem Dei & merita beatiſſimorum Martyrum, eadem qua ingreſſus eſt hora, ita perfecte curatus eſt, vt ad incedendum nec baculi quidem ſuſtentatione vl-

POST IVNCTAS RELIQVIAS MIRACVLVM.

terius indigeret. Qui etiam & surdum se per continuum quinquennium fuisse, simulq. A cum officio pedum auditum sibi redditum affirmabat. His ita peractis, ad Comitatum, sicut superius me facere voluisse retuli, ibidem hiematurus, multa mecum reputando profectus sum.] Hæc ipse, qui eius historiæ sic absoluit librum secundū, addens duos alios libros de miraculis per eorumdem Sanctorum reliquias diuersis in locis editis, siue in palatio siue in loco vbi sunt iussæ poni, Deo per sanctos Martyres operante, quibus ista præfatur.

Ceterum de his omnibus miraculis ea primum scribenda videntur, quæ in eo loco gesta & a me ipso visa sunt, ad quem suos sacratissimos cineres ijdem beatissimi Martyres transferri præceperunt. Deinde illa quæ in Aquensi palatio sub ipsis aulicorum obtutibus facta memorantur. Tum ea quæ per diuersa loca, ad quæ religiosis viris petentibus, ac me tribuente sacræ illorum reliquiæ delatæ sunt, gesta referuntur, censui esse B ponenda.] hæc ipse, qui duobus libris illis posterioribus, triennij spacio facta miracula complexus, non ordine temporis, quo annis singulis ea fieri contigerunt describens, sed locorum potius seruato ordine, vt vidisti, est prosecutus. Nos autem ex illis huc ea tantum inferemus (non enim omnia prosequi est in animo, ne legenti fastidium inferam nimia crebritate) quæ quo potissimum anno sint gesta pro instituti ratione, certa nota temporis distinguuntur.

Quæ autem hoc potissimum anno decimoquarto Ludouici Imperatoris fieri contigerunt, libellus Georgij Veneti [a] docet, qui ab eodem Einhardo acceptas reliquias in monasterio S. Saluij, cuius rector erat, religiosissime collocauit, de quo Einhardus ista: Anno quartodecimo, Christo propitio, Imperij Ludouici Augusti, cum ad corroborandam Christiani populi Fidem, sicut in initio nascentis Ecclesiæ, signa & prodigia in ipso C Regis palatio per merita Sanctorum suorum Dominus dignaretur ostendere: petijt, & obtinuit Georgius presbyter Aquisgrani palatio ab Einhardo Abbate reliquias beatorum Christi Martyrum Marcellini & Petri, quorum corpora ipse de Roma per homines suos illata nuper acceperat: easq. in capsa, quam auro & gemmis decenter ornauerat, ac conditas per diaconum suum, nomine Theothardum, in basilicam S. Saluij Martyris, quam ipse tunc temporis per beneficium Regis tenebat, dirigere curauit. Qui diaconus cum ad villam Regiam, quæ Vuasidium vocatur, venisset, occurrit ei homo gibberosus, & ex dentium dolore ita vexatus, atque confectus, vt per dies quindecim nullum alium victum quam solam aquam posset assumere. Qui cum cohortante diacono coram reliquijs quas ille ferebat, se ad adorandum prostrasset, & Dominum Christum vt sui misereretur, deuote ac supplicíter inuocasset; per intercessionem Sanctorum Mar- D cellini & Petri, cuncta corporis incommoditate depulsa, sanus ab oratione surrexit. Factum est hoc miraculum tertiodecimo Kalendas Iulij, quod a me superius plenius est enarratum, quia ego illud iuxta relationem memorati Georgij conscribere curaui.

[a] *Einhard. li. 4. c. 10.*

LIBELLVS GEORGII DE MIRACVLIS SS. MARTYRVM.

Diaconus [b] autem cum reliquijs tertia die Valentianas veniens, cum eas in basilicam S. Saluij, sicut ei fuerat imperatum, reuerenter & honorifice inferret, quidam iuuenis de villa Regis quæ Listina vocatur, Dominicus nomine, qui eo morbo quem Græci spasmum appellant, iam per annum integrum sic vexabatur, vt manus eius dextera penitus contineri non posset, sed agitatione continua quasi qui molam verteret moueret in gyrum: statim in ipso introitu per merita Beatorum, coram omni populo ita curatus est, vt post hæc nullum illius horrendæ agitationis pateretur incommodum. Exinde die quarta, in festiuitate videlicet beati Ioannis Baptistæ, anus quædam nomine Gerrada E quæ se annum vnum cæcam fuisse testata est, dum Missarum solemnia celebrarentur, inuocatis beatis Martyribus, lumen quod ex fide petierat, cunctis qui aderant, videntibus, per illorum merita recepit.

[b] *Eod. lib. 4. c. 11, 12.*

Similiter in festiuitate S. Saluij, quæ euenit sexto Kalendas Iulij, quidam homo surdus & mutus, inter solemnia Missarum per suffragia Martyrum & auditum & loquelam recipere meruit. Eadem die anus quædam de pago Laudunensi Rodeltrudis nomine, quæ per tres annos lumen cæli non vidit, in eadem celebratione Missarum visum recepit. Quinto Kalendas Iulij puer quidam annorum circiter septem Domitianus nomine, qui fuit cæcus a natiuitate, dum diuinum celebraretur officium, per merita beatorum Martyrum illuminatus est. In Vigilia beatorum Apostolorum Petri & Pauli, id est, quarto Kalendas Iulij, puella quædam parua, nomine Theotbalda habens ætatis annos (vt putabatur)

A tabatur) nouem, quæ tribus annis nihil viderat, tempore ſalutaris officij in media populi multitudine conſtituta, Martyrum ſuffragantibus meritis, lumen amiſſum, ex diuina miſeratione recepit. Eadem die quidam homo nomine Dado, de villa Ponticuli vocata, qui annis ſex curuus erat, & ad cælum ſe erigere non poterat, itaque breuibus aſticulis ſuſtẽtandi ſe gratia ſub axillis poſitis curuus incedebat: is eadem hora, eodemq. in loco per miſericordiam Dei, & per merita beatorum Martyrum erectus & ſanus effectus eſt.

Die quarto Nonarum Iuliarum, quædam vidua Adalrada, quæ annis quatuor oculorum lumine priuata, nihil videbat, audita virtutum fama, ſpem viſus recipiendi non vana fide concepit, acceptoq. baculo, ſola ſine ductore ad Valentianas ire contendit, cumq. vico appropinquare cœpiſſet, viſum eſt ei, quod velut vnum ſolis radium oculo dextro conſpiceret, ac proinde diuinã clementiam puro corde deprecata eſt, vt per inter- ADALRADA CVRATA.
B ceſſionem Sanctorum ſuorum Eccleſiam beati Saluij ſe videre permitteret. Statim exaudita eſt, & quod optauerat, Domino miſerente, ſine mora eſt conſecuta. Ipſa quoque die altera quædam femina de pago Nouiomenſi, nomine Ruoitla, quinquennio cæca, inter Miſſarum ſolemnia lumen quod amiſerat, Chriſto Domino per merita Sanctorum ſuorum donante, recepit.

In octauis Apoſtolorum, id eſt, pridie Nonas Iulij, quidam homo Guntardus nomine de eodem pago, velut paralyſi percuſſus ad baſilicam S. Saluij a ſuis adductus eſt, qui, vt dicebant, iam vnum annum habebat in eadem infirmitate, & tam vehementer in ſiniſtra parte corporis ſui debilitatus eſt, vt nec manum ad os ducere, nec ſe vel lauare, vel calceare valeret; hic per miſericordiam Dei, meritaq. Sanctorum, tempore matutinalis officij in ipſa ſolemnitate ſanus effectus eſt. Similiter & alius homo nomine Hil- CAECVS AB INFANTIA CVRATVS.
debonus veniens de monaſterio, quod, Ad duos gemellos, appellatur, cum ab infantia
C cæcus eſſet, & lumen cæli in tota vita ſua non vidiſſet, in celebratione Miſſarum eadem die in eadem baſilica per eoſdem Sanctos, eodem Domino miſerante & auxiliante, viſum recepit, & omnia quæ prius non vidit clare videre cœpit. Die vero Nonarum Iuliarum, puella quædam paruula nomine Reginlindis, quæ non amplius quam ſeptennis eſſe videbatur, cum tribus annis oculorum ſuorum lumine caruiſſet, & inter ceteros ad baſilicam ad diuinum officium audiendum conueniſſet, interuenientibus Sanctorum meritis, coram omni multitudine illuminata eſt.

Quarto Idus Iulij cæca quædam nomine Alagia, quæ duobus fere annis viſu carebat, inter ſacra Miſſarum ſolemnia, ſuffragantibus ſibi Sanctorum precibus, a Domino Ieſu Chriſto illuminata eſt. Eadem die cæcus quidam valde ſenex de villa Gauliacas,
D Ermenuuardus vocabulo, qui annis quatuordecim videre non potuit: ad veſpertinum officium Eccleſiam ingreſſus, beatos Martyres inuocauit, ac ſtatim cæcitate depulſa, diu deſideratam lucem, Domino adiuuante, recepit.

Septimo Kalendas Auguſti, puella quædam, quæ ab immundo ſpiritu vexabatur, in baſilicam addũcta, dum ſacræ oblationis officium celebratur, per virtutem Chriſti, & merita beatorum Martyrum, fugato dæmone, integerrimam mentis & corporis meruit recipere ſanitatem. Hæc ſunt miracula & virtutes, quas Dominus noſter Ieſus Chriſtus per merita Sanctorum Martyrum ſuorum Marcellini & Petri in vico Valentianas ad ſalutem humani generis operari dignatus eſt. Quæ memoratus Georgius presbyter breui libello collecta nobis mittere curauit, & nos huic operi noſtro cenſuimus inſerenda. Hic eſt Georgius Veneticus, qui de patria ſua ad Imperatorem venit, & in Aquenſi
E palatio organum, quod Græce Hydraulica vocatur, mirifica arte compoſuit.] hæc Einhardus. Porro eiuſdem Georgij mentio eſt in rebus geſtis eiuſdem Ludouici Imp. & in veteribus Francorũ Annalibus, apud Aimoinũ, & alios antiquos hiſtoricos, qui res Francorũ ſunt proſecuti. Hæc autem tunc per Georgium ſcribi, per Einhardum deſcribi, ad hæcq. trãſmitti tempora Deus voluit, ad Hagiomachorũ horum temporũ improperium, ad ipſorumq. inſaniam arguendã, qua non Sanctos tantũ, ſed Deum ipſum impugnant Theomachi ijdẽ qui Hagiomachi Nouatores. Sed iam ad cladẽ Siciliæ ſe cõuertat oratio.

Hoc eodem anno Euphemius dux in Sicilia ob raptum ſacræ virginis quæſitus ad *Einhard. lib. 4. cap. 10.*
pœnas, rebellans aduerſus Imperatorem fugit in Africam, vbi Imperatoris nomen ac- EVPHEMIVS TYRANNVS SARRACENOS IN SICILIAM DVCIT.
cipiens, Sarracenos intulit in Siciliam: demum vero truncatus capite meritas pœnas luit. Iſta autẽ quomodo ſe habuerint Ioannes Curopalata exacte deſcribit, ex quo Cedrenus & alij iſtis verbis. Hoc ipſo tẽpore Euphemius quidam turmæ cuiuſdam dux, amore ca-

ptus virginis, quæ a tenera ætate monastico habitu velata viuebat, cum nihil antiquius haberet quam amorem suũ exatiare, neque leges quicquam curaret, sed in solius Imperatoris exemplum intueretur, qui & ipse simile facinus perpetrauerat: rapit ex monasterio virginem,& inuitam ad se traducit. Huius virginis fratres ad Imperatorem se conferunt,ac factum narrant. Et Imperator Præfecto Siciliæ mandat, vt Euphemio, siquidem obscœnum crimen * detulisse comperiret, nasum amputaret. Hæc sentiens Euphemius, adscitis in coniurationem ijs quibus præerat, alijsq. aliarum turmarum ductoribus, Præfectum supplicium imponendi causa ad se venientem repellit, atque ad Africæ Amiram siue Præfectum transfugit, promittitq. se ,modo ab ipso Imperator Romanorum declaretur,omnem ipsi Siciliam subiecturum,ac grande tributum soluturum.

* intulisse

EVPHEMIVS IMPERATORIS QVAERIT TITVLVM.

Accipit conditionem Amiras, & Euphemium magno exercitu instruit, Imperatoris Romani titulo insignitum, eiusq. opera Sicilia potitur. Verum hic Euphemius Imperatoriæ indignationis perbreuem fructum percepit, truncatus capite quam dignam sui valoris & defensionis mercedem retulit. Et sane operæpretium videtur referre, quomodo interfectus fuerit. Cum obiret Siciliam Imperatorio habitu, vt ab omnibus Imperator salutaretur, Syracusas quoque petijt, vbi cum a suis stipatoribus longius prouolasset, & ad vrbem tanto, quantum sagitta arcu emissa conficit, spacio accessisset, cum oppidanis colloquens, eorumq. beneuolentiam oratione sua captans, duo Syracusani fratres solum & a suis amotum videntes, de eo interficiendo conspirant. Itaque simulato studio & adulatorio gestu ad hominem accedunt, atque vt Imperatorem debito honore afficiant. Euphemius qui eorum dolum non intelligeret,gratam eorum Imperatorij nominis delationem atque salutationem habens, comiter ad se eos vocat,dignis modis eos resalutaturus. Ergo cum capite inclinato alterum salutaret, ab eo crinibus arripitur, ac valide tenetur; alter ei caput amputat: has suæ improbitatis pœnas luit Euphemius. Agareni non Siciliam ex eo cunctam, sed & Calabriam, & pleraſq. Italiæ partes occupauerunt, omnia incursionibus ac populationibus infestantes.] hactenus Ioannes Curopalata,ex quo Cedrenus,subijciens his obitum ipsius Michaelis Imperatoris. quibus intelligas ista hoc anno cœpta ad biennium propagata fuisse, siquidem post sequentem annum idem Imperator ex hac vita recessit.

EVPHEMIVS TYRANNVS OCCIDITVR.

Redarguas pariter eos ex his opus est, qui Sarracenorum, siue dixeris Agarenorum in Siciliam aduentum, cum ea potiti sunt, ad aliud tempus referunt, sicut Leo Ostiensis, qui eorum ingressum in Siciliam ad annum Domini octingentesimum & vigesimum refert. His addendum, quod hoc pariter anno Sarraceni, qui potiebantur Hispaniæ compluribus regionibus, Christianos qui reliquas partes tenebant Hispaniarum, aggressos eorum fines, ferro, igniq. vastasse. Ita Dei occulto iudicio datum Sarracenis est robur in Dei populum, haud dubium ad peccata vleiscenda, toto orbe terrarum; vt vix gens aliqua sit reperiri, quæ ab ira furoris Domini fuerit illæsa seruata.

EVGENII PAPAE OBITVS.

Hoc anno Eugenius Papa cum sedisset annos tres, menses duos, & dies vigintitres moritur, vndecima die Augusti. ita apud Anastasium, licet vitiato annorum numero, annos quatuor sedisse in aliquibus codicibus ponatur, sed omnium huius temporis scriptorum sententia, qui hoc tempore vixerunt, & res Francorum sunt prosequuti, hoc anno ipsum defunctum esse testantur. Apud [a] Aimoinum enim hæc habentur: Eugenius Papa mense Augusto decessit, in cuius locum Valentinus diaconus a Romanis electus & ordinatus vix in Pontificatu mensem vnum compleuit, quo defuncto, Gregorius presbyter tituli S. Marci electus est, &c.] Eadem totidemq. verbis auctor vitæ Ludouici Imp. & ipse sui temporis historiam prosecutus. Sed & familiaris eiusdem Ludouici, qui per annos singulos res ab eo gestas conscripsit, id ipsum testatur, veteresq. Francorum Annales a Pithœo haud pridem in lucem vendicati hoc pariter anno & Eugenij obitum, & subrogationem Gregorij recensent. Licet ijdem auctores eiusdem Eugenij obitum in Idus Decembris reijciant, atque obitum Valentini & creationem Gregorij in annum sequentem.

[a] *Aim. lib. 4. cap. 115.*

Eugenio igitur Papa defuncto, cum vna vix die Sedes vacasset, Valentinus natione Romanus ex diacono, siue Archidiacono (vt habet Anastasius) Pontifex acclamatur vndecima die mensis Augusti, qui ab eo (errore librarij) Valentinianus interdum dictus habetur, sed inferius ab ipso, & reliquis omnibus Valentinus nominatur, de quo hæc ait: Valentinus natione Romanus ex patre Petro de regione via Lata, magnæ sanctitatis,

A tis, magnæq. beatitudinis vir iſte, repletus gratia Spiritus ſancti, &c.] Oſtendit eum creatum ſubdiaconum, diaconum, atque Archidiaconum a Paſchale Pontifice ob eius virtutum inſignia. de cuius creatione habet iſta.

Collectis igitur in vnum venerabilibus Epiſcopis, & glorioſis Romanorū proceribus, omniq. almæ Vrbis populo in palatio Lateranenſi, vbi quod iam corde cælitus reuelatum æque omnes tenebant, vt vno multorum ſonitu reſonaret, vnius voluntatis conſenſu fortiter acclamatum eſt: Valentinus ſanctiſſimus Archidiaconus Sede Apoſtolica dignus: Valentinus ſummi Pontificatus infulis decorandus. his millies dictis, vna mox omnes pacis coniunctione manentes, ad Eccleſiam ſanctæ Dei Genitricis ſemperq. Virginis Mariæ Dominæ noſtræ ſacer clericorum cœtus & Romanorum proceres pariter cum populo properantes, multiplices Domino gratias & laudes reddentes, more ſolito B conuenere. Quem illico multum ac diutius renitentem, ſeq. tanto regimini fore incongruum voce ſtrenua proferentem, almæ plebis & lætis vtriuſque militiæ Romanorum vocibus eleuarunt in Sedem Pontificiam. Ac deinde condignis gloriæ laudibus & honoris amplitudine ad Lateranenſe Patriarchium deductus eſt, & in Pontificali poſitus eſt throno. VALENTINI CREATIO.

Tunc vero & ab omnibus, & Romanorum Senatu Valentini recenter electi pedibus oſculatis, & omnibus quæ erant implenda, rite ac reuerenter peractis, magna ſobrietate, magna in totius ſexus & ætatis populo lætitia manſit. Eiuſq. conſecrationis die ſereno iam illuceſcente, cum lumine dictum Antiſtitem ad beati Petri Apoſtolorum principis Eccleſiam omnes pariter Romani a palatio deducentes, eum, Maieſtate diuina auxiliante, in alto throno ſummum conſecrauere Pontificem. Qui C mox almificæ Sedis culmina ſcandens beati Petri Apoſtoli, & cæleſtis Regni clauigeri, *diuinis Deo* laudibus & ſacrificijs oblatis, amplo & magnifico Romanorum cœtu ad palatium cum ingenti gaudio remeauit, atque lautiſſimis dapibus ſumptis amantiſſimorum multis ac diuerſis munerum donis ſacram plebem ac Senatum Populumq. Romanum * opime ditauit. VALENTINI CONSECRATIO. * optime

Erat quippe dapſilitate inclytus, actione præcipuus, ſermone luculentus, omnibus compaſſione proximus, & inopiam ſuſtinentibus opportunum inſtanter ſolatium præbens. Quibus multiplicibus bonis ornatus, ad cæleſtia, Chriſto vocante, corporis oppreſſus moleſtia, exitu pretioſo tranſiuit, atque cum deſiderabili beatiſſimi operis fructu, ad conſpectum ſummæ Maieſtatis lætus aſcendit, regnans & exultans cum Domino ſemper.] hucuſque apud Anaſtaſium, apud quem dies quadraginta ſediſſe D reperitur, licet alij dicant vix vnum menſem expleſſe, vacaſſe vero Sedem dies tres. Sic igitur in locum eius hoc eodem anno die vigeſimaquarta Septembris creatur Gregorius huius nominis quartus ex presbytero Cardinali Tituli S. Marci, de quo Anaſtaſius ſcribens, ipſum prodit prius virtutum omnium corona decorum, quam infulis Pontificalibus redimitum, dum in hunc modum narrationem aggreditur. VALENTINI PAPAE OBITVS.

Gregorius quartus natione Romanus ex patre Ioanne, vir ſtrenuus ac benigniſſimus, ſanctitate ac pietate plenus, ornatus ſcientia, verbo facundus, modeſtus præ omnibus, firmiſſimus Fide Catholica, iuſtus operibus ſemper fuit, & diuinarum litterarum ſolertiſſimus inquiſitor, Eccleſiarum quoque ſanctarum infatigabilis viſitator, pater pauperum, nutritor viduarum extitit, terrenum nihil appetens, nihil tranſitorium concupiſcens, præſentis huius vitæ lucra deſerens, æterna præmia in cælis dignis ſibi meritis acE quiſiuit. Hic beatiſſimus Pontifex genere clarus, ſed magis clarus ſanctitate, forma conſpicuus, ſed pulchrior Fide fuit. Quæ ipſius laudū præconia non ſolum ſui Pontificatus tempore, ſed etiam ante iuuenilibus annis poſſidens, talia indeficienter peragere ſatagebat. Quæ res Romanis cunctis non diu permanſit occulta: [a] Quia nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo ſunt: cœpit ſancta eius operatio de die in diem magis per totam Romanā Vrbem reſonare, Euangelico ita ſermone teſtante: [b] Nihil opertum, quod non reueletur, neque occultum quod non ſciatur. Pro quibus animæ eius innumerabilibus bonis a ſanctiſſimo huius ſacræ Sedis domino Paſchali Papa non ſolum ſubdiaconus, ſed etiam ſacerdos effectus eſt, *presbyter ſcilicet Cardinalis*. Permanſit vero in ſacerdotio conſtitutus caſtus atque pudicus, redolens illud, quod ſacra ſcriptura commemorans, ait: [c] Sacerdotes Dei induantur iuſtitia, vt non vacaret niſi orationi, lectioni, atque ieiunio. GREGORII PAPAE IIII. MORES EGREGII.

a *Matth.5.* b *Matth.10.* c *Pſal.131.*

Cum igitur his totus intentus insisteret, accidit humano more, vt cum dictus Paschalis Pontifex ex hac vita subduceretur, & Eugenius a Deo electus Antistes sacri apicis cõsecutus sit dignitatem, in qua per modicum tempus permanens, vita & ipse pariter functus est. Post quem Valentinus alendorum gregum fidelium præsulatus culmen sortitus, maxima celeritate ex hac vita præsenti subtractus est: cœpere Romani pariter omnes, iam dictis Pontificibus subito perditis, de futuro attentius cogitare, vt quem sancti Spiritus gratia perlustraret, cognoscere potuissent, sub cuius doctrina & imperio cuncta Senatorum nobilitas degere potuisset.] A

VSVS VARIVS ELIGENDI PONTIFICEM.

Vigebat adhuc in Ecclesia Romana consuetudo, vt populus postularet, qui præficiendus esset Romanus Episcopus, clerus autem simul vna secum consuleret, quis esset Pontifex eligendus. Studijs vero postea contrarijs sæpe sæpius scissa ciuitas, vt bellis ciuilibus consumeretur, frequenter accidit: vnde opus fuerit in clerum refundere omnia amore tranquillioris status; sicq. illud euenit, vt diuersis occasionibus postulantibus, modus sæpe mutatus inueniatur electionis summi Pontificis, cum tamen apud Romanum clerum semper fuerit summa rerum, adeo vt numquam legitimus sit Pontifex habitus, quem non clerus elegerit, vti vidimus superius in Constantino per laicos intruso Pontifice. B

Quod autem ad Gregorij electionem pertinet, plane factum est, vt eius virtutes egregiæ summa potentia ciuium omnium animos deuincirent, vt in nullum alium quam in ipsum vota omnium conspirarent, operante id in primis diuino Spiritu. nam Anastasius institutam de his prosequens orationem, rem gestam sic narrat.

Vniuersorum procerum corda adiutor in opportunitatibus, in tribulatione, creator omnium Deus inextinguibili suo sancto lumine succendit, & mentes eorum omnium ad beatissimi Gregorij pia facta conuertit. Consenseruntq. in eum omnes vno spiritu & vna anima.] Vnus autem tantum inuentus est, qui refragatus est omnibus ipse de se Gregorius, vtpote qui diuinis imbutus litteris, mente diuino lumine illustratus perspicue intelligeret, quantam suis humeris orbis totius molem subiturus esset, quam periculosam prouinciam susceperus: quamq. his impares existant humanæ vires, quæ nec satis sufficiant ad sui regimen cuilibet homini. Ista inquam considerans, seorsum degens a clero, latebras quærens, vt sese dedit occasio, quomodo licuit consilium (vt dicitur) capere in arena, confugit in Ecclesiam sanctorum Martyrum Cosmæ & Damiani. sciebat esse illic, quorum adhuc visuntur signa, antiqua latibula subtus ipsius Ecclesiæ pauimentum. Sed frustra omnia ista tentauit: siquidem accurrens populus violentus, nolentem apprehendunt, renitentem abstrahunt, reluctantem superant, ac secum ducunt in Patriarchium. hæc enim paucis his Anastasius. C

GREGORIVS ELECTVS REFVGIT ONVS PONTIFICATVS.

Electus autem, ab eis in Patriarchium Lateranense perductus est, cum extraxissent eum e basilica SS. Martyrum Cosmæ & Damiani per vim. Dicebat enim, se ad tantum ministerium inutilem fore: sed tamen immensæ multitudini resistere non valentem ad locum iam prædictum cum hymnis & canticis spiritualibus deduxerunt.] vbi & solemnibus ritibus consecratus, regendæ vniuersalis Ecclesiæ clauum sumpsit. hæc de Gregorij Papæ quarti ad Pontificatum electione, quæ contigit hoc ipso anno Redemptoris octingentesimo vigesimoseptimo, vigesimaquarta Septembris. quantum autem sederit, in obitu eius, ex more, dicturi sumus. D

QVID GREGORIVS PROBE NE ADMINISTRANDA CVRA PASTORALI.

Vbi igitur sublimem thronum conscendit, velut e specula contemplatus vniuersum Christiani orbis ouile sibi a Deo in Petro creditum: ad tantam præfecturam expauens, suis penitus diffidens viribus, diuinum auxilium conciliandum sibi per Sanctos suos, primum omnium in animũ induxit, & inter alios Magnum Gregorium, quem cura pastoralis adeo bene perfuncta, & optime scripta cõmendat, demereri studuit beneficijs, quo eiusdem sanctissimi Patris fultus iuuamine precum, susceptum onus Pontificale, vt decet, absque dispendio salutis suæ, vel damno commissi suæ custodiæ gregis, ad finem vsque inoffense validis atque robustis humeris ferret. Quid agit? Sepulchrum eius, quod pietatis ergo frequentare solebat, videns redditum iam nimia vetustate deforme, nec satis dignum, quod tantum creditum sibi thesaurum includeret, & locum ipsum in quo esset, vilem & imparem redditum gloriæ tanti Pontificis: inde venerandum transferre corpus in nobiliorem locum consilium inijt, quod & felicissime præstitit hoc ipso primo ipsius Pontificatus anno. At non solum nouum sepulchrum construxit, sed eodem in- E

loco

Universidad de Deusto
Biblioteca

A loco egregium Oratorium fabricauit, quod plurium ſanctorum Martyrum reliquijs locupletauit, & inſigniter illuſtrauit.

Qui autem iſta de Gregorio ſcriptorum monumentis teſtata reliquerunt, ſunt Anaſtaſius Bibliothecarius & Ioannes diaconus, qui ambo hoc ipſo ſæculo claruere. In primis autem habet de his iſta Anaſtaſius: Diuino ignis amore ſuccenſus idem Pontifex, corpus beati Gregorij huius vniuerſalis Eccleſiæ Præſulis, per quem ſpiritus gratia toto orbe terrarum inextinguibile munus induxit, ex loco ſepulturæ in quo prius fuerat, tulit, & non longe ab eo in alium nouiter inſtructum infra Eccleſiam beati Petri Apoſtoli ſummo honore perduxit, ciuſque ſacrum altare argenteis tabulis vndique perornauit, & Oratorium eius ſancto nomine titulauit, abſidamq. eius deſuper aurato muſiuo depinxit.] hæc de S. Gregorij corporis tranſlatione, cuius & meminit (vt dictum eſt) Ioannes B diaconus, atque de his huiuſmodi hiſtoriam habet.

DE TRANSLATIONE CORPORIS S. GREGORII.

Huius beatiſſimi Gregorij venerabile corpus a Gregorio quarto Sedis Apoſtolicæ præſide poſt annos circiter *ducentos quinquaginta translatum ante nouellum ſecretarium, conſtructis abſidibus, ſicut modo cernitur, ſub altare ſui nominis collocatur, in quo eius anniuerſaria ſolemnitas, cunctis certatim pernoctantibus, veneratione gratiſſima celebratur. In qua pallium eius, & phylacteria & baltheus eius conſuetudinaliter oſculantur. Quæ ſingulatim conſiderata, & antiquitatem viri, & mediocritatem habitus, & ſpeciem regularis propoſiti ſignis perſpicuis repræſentant. Nam in eo quod pallium eius byſſo candente contextum, nullis fuiſſe cernitur acubus perforatum, ſic ipſum circa ſcapulas obuolutum fuiſſe non autem confixum dignoſcitur, ſicut vetuſtiſſimis muſiuis vel picturis oſtenditur. Quod autem reliquiarum phylacteria tenui argento fabricata, viliq. pallio de collo ſuſpenſa fuiſſe videntur, habitus eius mediocritas demonC ſtratur.

* ducentos viginti

INDVMENTA GREGORII IN SEPVLCHRO REPERTA.

Porro exilitate balthei quæ vnius pollicis menſuram numquam excedit, ſpeciem propoſiti regularis, olim a S. Benedicto ſtatuti, cuius ipſe vitam deſcribens in dialogo, regulam quoque laudauerat, eum ſeruaſſe, luce clarius manifeſtat.] hæc Ioannes. qui in his quæ aſſerit, ex cingulo cognitum, Gregorium vixiſſe vſque ad vitæ finem obſeruantia monachum, id nulli dubiū eſſe debet. Quod autem aſſerat ex balthei exilitate (vt ait) conuinci fuiſſe monachum inſtituti S. Benedicti: id minime ex hoc probari poteſt, cum Occidentales omnes monachi eiuſmodi cinguli genere vterentur. Teſtatur enim S. Fulgentius Epiſcopus Ruſpenſis, conſueuiſſe monachos pelliceo vti cingulo etiam in Africa. Sed & tradit Caſſianus* non monachorum tantum, ſed Apoſtolicorum quoque viroD rum fuiſſe conſuetudinem eiuſmodi vti cinguli genere.

DE CINGVLO S. GREGORII.

* Caſſ. de habit. monach. c. 2

Sed ad Anaſtaſium redeamus, qui de alijs ſacris reliquijs, quibus auctum, & ornatum eſt idem S. Gregorij Oratorium, iſta ſubijcit: In quo ſcilicet Oratorio corpora beatorum Martyrum Sebaſtiani, Gregorij, & Tiburtij ex cœmeterijs in quibus ante iacebant perduxit, & vnumquodque eorum ſeparatis altaribus collocauit. Pro quibus denique Pontificatus ſui tempore decreuit, vt monachi, qui ad officium perſoluendum in Eccleſia beati Petri Apoſtoli ſunt conſtituti, omnibus diebus ibidem laudes omnipotenti Deo canere non deſiſtant. Obtulit autem in eodem Oratorio vela maiora, vel modica * Syriaca decem & octo, veſtes ſuper altare, ſub quo ſanctiſſimi Gregorij Papæ corpus quieſcit tres, vnam cum chryſoclauo, habentes hiſtorias . . . . . & ſuper vnum altare prædictorum Martyrum veſtem de fundato vnam: imagines denique deſuper argentatas, necnon auro E perfuſas tres, habentes vultum Domini, & eorum depictos, quorum ſpecialiter ibidem corpora humata, miraculis ac virtutibus pollent.] hæc de his Anaſtaſius.

SANCTORVM MARTYRVM CORPORA TRANSLATA IN ORATORIVM S. GREGORII.

* ſerica

Sed quod audis corpus S. Sebaſtiani tranſlatū vna cum alijs Martyribus in Oratorium S. Gregorij, rurſus vero dictum ſuperius illud ipſum opera Hilduini ab Vrbe euectum in Gallias, reconditumq. in monaſterio S. Medardi, haud dubijs aſſertionibus, id teſtantibus illorum temporum dignis hiſtoricis; quod vero e contra nec fas ſit dubitare de Anaſtaſij fide iſthæc oculis ipſis ſpectantis, quæ ſcriptis eſt proſecutus: neceſſario fatendū erit, quod & nos ſuperius ex Adone prodidimus, nonniſi partem corporis S. Sebaſtiani eſſe delatā in Gallias. Sed & nos ſæpe ſumus experti, cum ſunt factæ in Vrbe eleuationes atque tranſlationes, non ipſa integra eſſe corpora Sanctorū inuenta, immo in nonnullis neque dimidiam ipſorum partem, reliquam vero alio deportatam. Verū nequaquam dolo malo, & fallendi animo per impoſturam pietas fidelium poſſidere ſe Sanctorū cor-

DE RELIQVIIS S. SEBASTIANI.

pora profiteri consueuit, quorum nonnisi partem acceperit: cum in eis non dimidiatum vel diminutum aliquo modo se sentiant possidere in operatione virtutum, sed plane integrum atque perfectum; vt qui reliquias acceperint sancti Martyris Sebastiani, non mentirentur si secum habere ipsum dixerint Sebastianum. testante præsertim ipso Theologo sua inuectiua in Iulianum, quælibet passionum signa idem præstare quod integra ipsorum corpora, & quod corpora idem possint, quod animæ in cælo beatæ; adeo vt idem Martyr in quolibet corporis sui tenui puluere integer perseueret, oblatrent licet dæmones, & blasphement hæretici Hagiomachi. A

Quod insuper ad eumdem Gregorium Pontificem pertinet, hoc pariter anno, sui Pontificatus initio, collapsam Ecclesiam S. Saturnini Martyris in via Salaria, a fundamentis restituisse, atque picturis ornasse, idem qui supra Anastasius tradit. B

GALLIAE MIRACVLIS ILLVSTRATAE.

SEQVITVR Christi annus octingentesimus vigesimus octauus Indictione sexta, quo Galliæ mirifice illustratæ sunt ex sacris reliquijs sanctorum Martyrum illuc Roma delatis, multiplicibus signis. Non produntur ista ex Apocryphorum insomnijs, sed ex nobilissimo temporis huius scriptore, qui præsens fuit, Einhardo, siue Eginhardo, viro clarissimo, qui fuit a secretis Carolo Magno, cuius & vitam scripsit, & hoc tempore Ludouico Pio fidus Consiliarius inhærebat, de quo & plura superiori tomo sunt dicta. C

De his acturi, primum omniũ illud significandum, quod hoc anno celebratus est Aquisgrani conuentus, quod veteres Francorũ Annales prodũt, & in rebus gestis eiusdem Principis expressum habetur ab eiusdem temporis scriptore editis, sed meminit eiusdem ipse pariter Einhardus[a], qui se ad eũ vna cum alijs Optimatibus ex more vocatum affirmat, quando & diuinitus est admonitus Ludouicus de his quæ agere deberet. Accidit enim, vt dũ ipse consultores homines de his quæ essent agenda adhibuit, Deus ipsum per Angelũ commonefecerit. Quomodo autem ista se habuerint idem rerum gestarum inspector, testis fidelis Einhardus in libris a se scriptis de admirandis rebus gestis SS. Marcellini & Petri, post alia recensita miracula diuinitus edita vbi sunt delata in Gallias eorumdem sanctorum Martyrum corpora, periucundam eiusmodi subijcit narrationem:

[a] *Einhar. de translat. SS. Marcellini & Petri lib. 3. c. 11. 12.*

CONVENTVS AQVISGRANENSIS.

Imperator Ludouicus eo tempore Aquisgrani palatio consistens, conuentum procerum ibi fieri, media fere hieme præceperat.] Porro ijdem qui supra citati auctores eumdem conuentum habitum tradunt mense Februario. pergit Einhardus: Vbi & ego inter ceteros adesse iussus; quia de vicinia sanctorum Martyrum abesse cogebar, parum iucundas in palatio moras faciebam. Ideoque post vnum, ex quo illo veneram, mensem exactum, misi quemdam ex nostris nomine Ellenhardum, præcipiens ei, vt ad Limina beatorum Martyrum, quanta posset celeritate festinaret, visitatisq. fratribus nostris, quos inde digrediens ad diuinum seruitium faciendum ibi dimiseram, atque omnibus quæ ibidem agerentur diligenter exploratis, ad nos cito recurreret. Qui cum illuc veniisset, tribus ibi mansit diebus. Quarto vero cum iam ad nos reuerti disponeret, cæcus ille nomine Albricus, cuius in superioribus fecimus mentionem, detinuit redire parantem, affirmans non prius iter suum ingressurum, quam tale signum fieri vidisset, cuius relatione me lætum atque oppido gaudentem efficeret. D E

Addidit etiam, beatissimos Martyres præterita nocte sibi in somnis apparuisse, atque in mandatis dedisse, vt perquirerent quemdam pauperem, nomine Gisalbertum immani gibbo depressum ac proinde curuum ac breuibus baculis innitentem, atque inuentum in cœnaculo quod supra porticum basilicæ est, tempore matutini officij iuxta reliquias quæ ibi erant, collocaret, eo quod ibi per merita & virtutem Sanctorum, quorum illæ reliquiæ essent, de illa gibbi deformitate atque curuitatis incommodo liberari deberet. Paruit ille suadenti, atque iter quod aggredi parauerat, distulit in crastinum. Ac cæcus ille iussum pauperem perquirens inuenit, & vt sibi præceptum erat, in superioribus Ecclesiæ partibus, iuxta prædictas reliquias, officij matutini tempore collocauit. Erant autem

A autem illæ reliquiæ (quod nondum nouerámus) beati Marij Martyris, & vxoris ac filiorum eius, Marthæ videlicet, Audifacis & Habacuc: quæ vtique simul cum sanctorum Marcellini & Petri corporibus & eodem loculo ad nos perlatæ sunt; sed is qui eas detulit, cuius essent reliquiæ, nesciuit: nam ille qui eas mihi miserat, promisit se ad me esse venturum, ac nomina Sanctorum, quorum hæ reliquiæ forent, per semetipsum mihi indicaturum. quod postea factum est. Pauper vero qui iuxta illas a memorato cæco fuerat collocatus, cum secunda lectio ad nocturnum officium ex more legeretur, edito ingenti clamore, non modicum pauorem audientibus incussit. Ad quem cum nonnulli clericorum vna cum illo qui hoc ibi opperiri iussus fuerat, accurrissent, inuenerunt eum pronum atque extensum propter altare iacentem, pauimentumq. quod ori eius subiectum erat, plurimo sanguine madens. Quem lauantes, & allata aqua refocillantes, sa-
B num & erectum, neque vlla camelinæ illius tortitudinis signa retinentem in inferiores Ecclesiæ partes gratulabundi deduxerunt. Quo miraculo in hunc modum peracto, is quem illuc miseram ad me cum summa festinatione regressus, cum ea quæ viderat retulisset, magno nos gaudio & exultatione repleuit.]

DE RELIQVIIS SS. MARTYRVM MARII, MARTHAE, AVDIFACIS ET HABACVC.

Porro idem qui supra cæcus, carens penitus oculis, curatus infirmitate qua detinebatur, mentis oculis sic illustratus est, vt etiam prophetiæ donum fuerit consecutus: qui inter alia, Angelica reuelatione admonitus est de nonnullis, quæ essent Ludouico Imperatori significanda, vt ab ipso corrigerentur. At quænam ista fuerint, tacet quidem auctor, verum quæ de eius curatione eodem libro tertio eidem Einhardus ante præmiserat, sunt describenda: sic enim se habent.

SPIRITVS PROPHETIAE IN CAECO.

Miraculum [a] autem quod nunc narraturus sum, ego ipse non vidi, sed verbis eorum,
C quorum relatione hoc mihi compertum est, non minus quam proprijs oculis credere possum. Ideoque non vt auditum, sed potius vt a me visum incunctanter, ac sine vlla dubitatione proferre decreui. Mercatores quidam de ciuitate Moguntiaca, qui frumentum in superioribus Germaniæ partibus emere, ac per fluuium Mœnum ad vrbem deuehere solebant, cæcum quemdam natione Aquitanum, nomine Albricum mercedis a Deo promerendæ gratia, naui suæ impositum, sicut ipse petiuerat, ad basilicam beatorum Martyrum deduxerunt. Qui cum ibi egressus, atque in domo custodis Ecclesiæ esset hospitio receptus, septem vel eo amplius dies ibidem moratus est. Habebat enim præter cæcitatem, quæ ei propter quod oculis carebat, & naturalis iam esse videbatur, horribilem & fœdam totius corporis infirmitatem. Erat enim omnium membrorum in-
D gens tremor, qui eumdem tam graui quatiebat incommodo, vt proprijs manibus cibum ori suo porrigere penitus non valeret. Is cum die quadam horis antemeridianis in hospitio iacens obdormisset, vidit per soporem quemdam sibi assistentem, seq. monentem, vt cito surgeret, atque ad Ecclesiam festinaret; tempus dicens aduenisse, quod de illa miserabili passione per virtutem Sanctorum liberari deberet. Expergefactus atque ad Ecclesiam ductus, pro foribus in quodam lapide consedit.

[a] Einhar. lib. 3. c. 5. 6.

DE ALBRICO CAECO MIRANDA.

Agebatur tunc in Ecclesia more solemni diuinum officium, & expletis orationibus, quæ sacram Euangelij lectionem præcedere solent, ipsum legi cœptum est. Cuius cum vix duo versus fuissent legendo completi: ecce repente, velut vim patiens, tremulosus ille vociferatus est, dicens: Adiuua me sancte Marcelline. Quo clamore tametsi omnes qui in Ecclesia erant, haud parua forent perturbatione commoti, maiore tamen parte propter reuerentiam Euangelicæ lectionis in loco remanente, plures ad videndum, quænam
E causa huiusce clamoris existeret, accurrerunt. Et vt postea testati sunt, inuenerunt eum in eodem quo consederat loco, extento ac resupinato corpore iacentem, mentumq. ac pectus, cruore ex naribus profluente inundatum. Qui cum ab eis erectus, & paululum aquæ frigidæ sumens fuisset recreatus: retulit, sibi visum fuisse tunc cum illam vocem emiserat, quod aliquis eum pugno in ceruicem percussisset, atque ideo beati Martyris auxilium imploraſſet. Ceterum hunc ictum tam salutarem ei fuisse constat, vt ex illo temporis momento nullum illius fœdæ agitationis vestigium in eius corpore vlterius appareret. Is postea per duos fere annos in eodem loco mansit, & (vt ipse testatus est) nulla nox in hoc biennio fuit, in qua per somnium eosdem qui saluum fecerunt Martyres non vidisset, multa quoque ab eis audisset, quæ alijs dicere iubebatur; ex quibus pleraque nunc impleri cernimus, quæ ille tunc futura esse prædixit.] hactenus de eius curatione.

MIRABILI MODO CVRATVS ALBRICVS.

De

De his autem quæ ad Imperatorem referenda essent eidem reuelata, idem qui supra Einhardus inferius subijcit narrationem, dicens: [a] Nec multo post Ratleicus, qui sacros Martyrum cineres (sicut in superioribus demonstrauimus) Roma detulit, vt ipse asserebat, iussus venit, deferens libellum complura capitula continentem. Cuius rationem talem esse retulit, dicens, cæcum illum, cuius modo fecimus mentionem, ex auctoritate Martyrum præcepisse, vt ea capitula describeret, mihiq. deferret, ac diceret, vt ea susciperem, atque Imperatori legenda offerrem. Suscepi ab eo libellum, atque perlegi, emendatumq. ac nouiter scriptum, Imperatori (vt iusserat) obtuli. Et ille suscepit atque perlegit. Sed de his quæ per hunc libellum facere iussus vel admonitus fuerat, perpauca adimplere curauit. Quid autem illa capitula continerent, aut quid ab eo factum aut dimissum sit, alio potius in loco quam in isto commemorandum est. Illud autem non solum non prætereundum, quinimmo aperte ac dilucide censeo cõscribendum, qualiter reuelatum & iussum sit, vt libellus ille fieri atque Regi dari debuerit; quæ Ratleicus hoc modo contigisse retulit. A B

[a] *Einhar. lib. 3. c. 12.*

DE LIBELLO REVELATIONVM IMPERATORI OFFERENDO.

Ante paucos (inquit) dies, cum in Ecclesiam ad agendum nocturnum officium ex more conuenissemus: adijt me cæcus ille, quem nostis, rogans, vt in partem aliquam secretiorem cum illo secederem. Feci vt volebat, & cum eo cellulam, in qua quiescere solebam, ingressus sum. Tunc ille prior, hac inquit nocte, paulo antequam sono signorum excitati surgeremus, apparuit mihi per visum quidam vir, canitie venerabilis veste candida indutus, virgam auream manu tenens, ac talibus me verbis compellauit: Vide, inquit Albrice, vt cuncta quæ tibi dixero bene intelligas, eaq. adeo tenaci memoria detineas, vt etiam alijs qui illa scripturi sunt, exponere valeas. Volo enim vt scribantur, & Ludouico Imperatori ad legendum per seniorem vestrum ostendantur. Sunt quippe valde necessaria non solum ad cognoscendum, verum etiam ad faciendum Principi, in cuius Regnum isti Martyres diuina iussione venerunt. Tunc incipiens, duodena, vel eo amplius capitula per ordinem pronuntiauit, mihiq. præcepit, vt tibi & alijs quatuor, quos tibi dicturus sum, illa commemorem atque exponam. Et post hæc tu libellum facias, cumq. seniori tuo qui nunc in palatio moratur deferas: eiq. ex Martyrum auctoritate præcipias, vt eum quanto celerius possit Imperatori offerat. C

VISIO ARCHANGELI FACTA ALBRICO.

Deinde subiũgens: Nosti me, inquit, quis ego sim, qui tibi ista præcipio? Tum ego nihil hæsitans, S. Marcellinum eum esse respondi. & ille: Non ita est, inquit, vt opinaris, sed Gabriel Archangelus ego sum, personamq. ac formam Marcellini idcirco assumpsi, quia Dominus Deus rerum atque causarum ad istos Martyres pertinentium mihi curam cõmisit, & nunc veni, vt hæc tibi indicarem, quæ scribere præcepi; quoniam diuinæ voluntatis est, vt ea ex auctoritate eorum ad notitiam Regis sine morarum interpositione perueniant. Tu vero, sicut tibi præcepi, primo diluculo post completum diuinum officium nuntia quæ audisti his quibus ea nuntiare iussi.] Humanam formam Angelos interdum sumere consueuisse, hoc neque ignorauit Rhode [b] ancilla in Actis Apostolorum, quæ pulsantem ostium inopinato Petrum qui coniectus erat in carcerem, eius esse Angelum existimauit. pergit auctor. D

GABRIELIS ARCHANGELI APPARITIO.

[b] *Act. 12.*

Tum ego, nemo est, inquam, qui mihi credat, quod Angelus mecum locutus sit, aut me ista nuntiare mandauit: Non erit, inquit, ita; sed dabo signum quod facias coram eis, quo viso, nullam vltro dubitationem habebunt de his quæ ad eos mea iussione pertuleris. Proinde volo dicas Ratleico, vt exhibeat tibi duos cereos nouos, qui nondum accensi fuissent, & vnum ex eis dextera, alterum sinistra tenens, sta coram altari; & cum omnia quæ tibi præcepi, narrando compleueris, dic eis qui hæc audiunt, vt in hoc credant vera, & ab Angelo Dei esse mandata, quæ dixisti, si hi cerei in manibus tuis, sine adhibitione ignis visibilis fuerint videntibus illis illuminati. Quo facto, scriptus est libellus, mihiq. allatus, & per me Regi oblatus, ab illoq. acceptus atque perlectus est. Idcirco visum est mihi inter cetera miracula libelli huius facere mentionem, quia per occasionem qua ille scribi iubebatur, contigit illa mirabilis & inusitata cereorum accensio, quam per merita beatorum Martyrum fieri debere, ipse qui eos illuminauit Angelus prænuntiauit.] hæc de his Einhardus. E

PROPHETIA MIRACVLO COMPROBATA.

Porro autem eiusmodi reuelationem per Angelum factam, Ludouico Imp. significandam, nequaquã ociose contigisse quis dixerit, sed ad anteuertenda mala illa, quæ eidem Imperatori euentura essent, & quidē maxima, quæ si omnibus diuinis monitis paruisset,

euitare

A euitare facile potuisset: sed quod ea magna ex parte facere prætermisit, irruerunt ea in eum, quibus oppressus, vix tamdem post multos labores atque dolores ex eis emergere concessum est.

At hic recitandus esset alius libellus, more maiorum tunc conscriptus de miraculis eorumdem sanctorum Martyrum, qui hoc eodem anno, eodemq. tempore, quo degebat in palatio apud Ludouicum idem Einhardus, ipsi (vt idem testatur [a]) oblatus est, in quo etiam plura miracula tunc edita describuntur, sed breuitatis causa prætermittimus, quæ tu pro arbitrio consulas; nos quod ad alia festinemus, quæ præteriri non posse videntur hic modo reddamus.

[a] Einhard. lib. 3. cap. 14.

Ne quis enim putet pro reliquiarum Martyrum quantitate a Deo maiora vel minora fieri concedi miracula, sed potius secundum illud Gregorij superius recitatum, idē præ-
B stare leuem puluisculum & quælibet passionum signa, quod Martyrum corpora: duo hic sunt summatim conscripti recitandi libelli, quibus breuiter agitur de miraculis editis in locis illis, ad quæ eiusdem Einhardi concessione reliquiæ eorumdem Martyrum sunt allatæ: qui eosdem libellos in quarto libro describens, ista præfatur: [b] Alter libellus mihi oblatus est de monasterio S. Bauonis, quod situm est iuxta Scaldim in loco Ganda vocato, vbi idem amnis Legiæ flumini coniungitur, a fratribus ibidem Deo seruientibus, quorum rogatu reliquias memoratorum Christi Martyrum ad idem monasterium misi, in quo hæc per ordinem gesta reperta sunt.

[b] Einhard. lib. 4. cap. 17.

LIBELLVS MISSVS E MONASTERIO S. BAVONIS.

Anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi octingentesimo vigesimooctauo, venerunt reliquiæ sanctorum Christi Martyrum Marcellini & Petri ad monasterium S. Bauonis die quarto Nonarum Iuliarum, feria sexta, Indictione sexta, tertia vero die,
C id est, Dominica proxima, quæ fuit tertio Non. Iul. quædam puella cæca nomine Hartlinda de villa quæ *Fursenum appellatur, quam pater & mater testati sunt octo annis oculorum officio caruisse: cum ante altare super quod reliquiæ erant positæ, fuisset adducta, coram omnibus qui aderant, visum, Domino miserante, recepit.

* Furserium

Inde post dies octo, id est, quarto Idus Iulij adducta est alia puella similiter cæca nomine Helmrada de villa Magle nuncupata, cuius parentes de ea retulerunt, quod octaua die postquam baptizata fuit, subito cæcitate percussa sit. quæ & ipsa statim coram sacris Martyrum cineribus lumen quod iam dudum perdidit, Domino sibi reddente, recepit. Exin die tertia, quod fuit pridie Idus Iulij, venit illuc puella quædam curua nomine Blidrada de villa Boderetio, quæ pertinet ad monasterium S. Vedasti, quæ cum antememoratas Sanctorum reliquias, pro restitutione salutis suæ Dominum Christum in-
D uocasset, coram omnibus qui aderant, erecta est, & integrum corporis sui statum in momento temporis recipere meruit.

Postea vero duodecimo die Kalendarum Augustarum, femina quædam nomine Eddela ancilla S. Amandi de villa, Baceroda vocata, quæ plurimis annis oculorum lumine caruisse dicebatur, ibidem fideliter orans, visum recepit. Eodem die seruus quidam S. Bauonis Eberaldus vocabulo de villa Millinio, qui & ipse per plures annos lumen cæli non vidit, cunctis qui aderant cernentibus, eodem loco diu desiderata luce donatus est. Ipsa quoque die duæ viduæ quæ plurimis annis cæcæ fuerant, ibidem illuminatæ sunt, quarum altera nomine Bliduuara de villa Atcinio, altera Ricberta vocata de villa Vuerminio fuisse narratur. Deinde post dies vigintiquinque, id est, in festiuitate Assumptionis S. Mariæ, femina quædam vocabulo Angarishilda de villa Goiaco, coram sacris Mar-
E tyrum reliquijs, omni populo cernente, & id quod euenerat, admirante, ita incuruata est, vt penitus se ad cælum videndum erigere non posset; eademq. sequenti die, id est, decimoseptimo Kalendas Septembris in Ecclesia cum Euangelium legeretur, eodem populo teste, ita erecta atque in statum pristinum restituta est, ac si numquam per vllam corporis sui læsionem ad terram fuisset inclinata. Postea vero secunda & vigesima die mensis Septembris, id est, decimo Kalendas Octobris, homo quidam de pago Texandria ex villa quæ Appennia nominatur, vocabulo Liodolphus, qui propter sinistri cruris, & pedis imbecillitatem, duobus se baculis ad incedendum sustentabat: ita ibidem in conspectu populi perfecte curatus est, vt vltra iam ad ambulandum baculorum adminiculo non egeret.

Quarta vero die post patrationem huius miraculi, id est, septimo Kalendas Octobris, iuuenis quidam surdus & mutus, sinistra quoque manu contractus, nomine Hunuual-

dus

dus de villa Ceruio nuncupata, cum ante sacras Martyrum reliquias veniſſet, atque ibi A
ſuppliciter oraſſet: ſtatim per virtutem Chriſti, depulſis vniuerſis quæ patiebatur incommodis, ita ſanus effectus eſt, ac ſi numquam aut ſurdus, aut mutus, aut ex contractione neruorum in manu fuiſſet aliquo modo debilitatus. Sequenti die, hoc eſt, ſexto Kalendas Octobris, femina quædam nomine Engilgarda, quæ per multos annos dira paralyſi tenebatur, eadem in baſilica per merita beatorum Martyrum coram omni populo eſt curata; erat eadem ancilla pertinens ad Epiſcopium Tornacenſe, de villa quæ Vuerecundia nominatur. In craſtinum vero, id eſt, quinto Kalendas Octobris, altera quædam femina nomine Ramburga de villa Bettingaheim ſimili paſſione in inferiore corporis ſui parte valde debilitata, cunctis qui aderant videntibus coram ijſdem Sanctorum reliquijs perfectam membrorum ſuorum firmitatem recepit, atque a morbo, quo per decem annos laboraſſe ferebatur, Deo volente, in momento temporis liberata eſt. B

* Schaltheim Eadem die vir quidam cæcus nomine Germanus de villa *Schalteum, quæ iuxta oſtium Scaldis fluminis in maritima Friſonum regione poſita eſt, cum ibi pro calamitate quam patiebatur Domini miſericordiam & beatos Martyres inuocaſſet, diu negatum lumen cum lætitia accipere meruit. Quarta vero die poſtquam hoc ſignum, Domino volente contigit, id eſt, pridie Kalendas Octobris, quædam ancilla S. Bauonis, vocabulo Gundrada de villa Adingaheim, quæ tribus fere annis ſolē non viderat, vbi ſe coram altari ad adorandū proſtrauerat, lumen quod amiſerat, Chriſto Domino per merita Sanctorum ſuorum largiente recepit.] hucuſque libellus ex monaſterio S. Bauonis, qui (vt dictum eſt) ad eumdem Einhardum qui eas reliquias illuc miſerat, redditus eſt. Sed miſſis alijs breuitatis cauſa (obruimur enim copia) ad poſtremum audiamus libellum illum ex monaſterio S. Seruatij ad eumdem Einhardum, qui eaſdem ipſi venerandas C
reliquias fuerat impertitus, æque miſſum. ſic enim ait [a].

a Einhard. lib. 4. cap. 20.

LIBELLVS E MONASTERIO S. SERVATII. Tertium quoque libellum detulerunt mihi fratres de monaſterio S. Seruatij Confeſſoris, quod ſitum eſt in ripa Moſæ fluminis, in vico qui hodie Traiectus vocatur, & diſtat ab Aquenſi palatio octo circiter leugas; eſtq. habitantium, & præcipue negociatorum multitudine frequentiſſimus; cuius textus, ſi bene recolo, in hunc modum videtur eſſe compoſitus.

Aduentus ſanctorum Chriſti Martyrum Marcellini & Petri ad vicum Traiectum contigit pridie Nonas Iunij. Nam ipſo die venit ei obuiam de eodem vico immanis multitudo populi ad ſuſceptionem illorum congregata, laudans & benedicens Deum ſuper immenſa atque inenarrabili miſericordia ſua, qua per tantos patronos populum in ſe credentem & confidentem viſitare dignatus eſt. Cumq. in his laudibus & lætitia ſpiri- D
tuali vſque ad baſilicam beati Seruatij peruentum eſt, celebratiſq. cum magna omnium gratulatione Miſſarum ſolemnijs, & vniuerſis ad ſua reuerſis, feretrum quo ſacri cineres adducti ſunt, a dextris altaris, iuxta cancellos collocatum eſt: totuſq. ille dies cum ingenti eodē in vico conſiſtentis populi exultatione atque iucunditate conſummatus eſt.

Cumq. ad veſpertinum officium iuxta conſuetudinem celebrandum eamdem baſilicam fuiſſemus ingreſſi, aderat inter ceteros puer quidam nomine Berngiſus, quem propinqui ſui de pago Cundnaſio ante paucos dies illuc venientes adduxerunt cæ-
CAECVS NATVS ILLVMINATVS. cum a natiuitate. Qui ſubito coram omnibus in pauimentum cecidit, ibiq. aliquamdiu velut ſopore depreſſus iacuit, moxq. apertis oculis lucem quam numquam ante vidit, Chriſto Domino per merita Sanctorum ſuorum donante, conſpexit.] Hic tu Nouator Hagiomache longe maiori cæcitate percuſſus, quia videre non vis, audi ſaltem teſti- E
monium illud cæci nati a Chriſto illuminati, dicentis: [b] A ſæculo non eſt auditum, quia quis aperuerit oculos cæci nati: Niſi eſſet hic a Deo, non poterat facere quicquam.] An & tu, vt tui compares Iudæi, dices: In peccatis natus es totus, & doces nos? An & tu, vt illum Iudæi, eijcies hunc foras? ſed ſuſcipit eum Chriſtus, & velis, nolis, ob oculos tuos ponet, vt te iudicet. ſed reliqua proſequamur.

b Ioan. 9.

Exin quinta die, id eſt, ſexto Idus Iunij, homo quidam cognomento Hildimarus, qui ſurdus erat & mutus, coram eiſdem ſacris Sanctorum reliquijs & auditum pariter & loquelam per virtutem Chriſti recepit. Eodem quoque die puella quædam de familia
SVRDA ET MVTA ET CAECA SANATVR. S. Lamberti nomine Adallinda, quæ non ſolum ſurda & muta, ſed etiam cæca, totoq. corpore tam miſerabili modo ex neruorum contractione erat complicata, vt genua pectori iungerentur, iuxta ſacras Martyrum reliquias a ſuis poſita, & viſum & auditum,

loque-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A loquelam etiam, omniumq. membrorum rectitudinem ac salutem coram omnibus qui aderant, mirabili celeritate, diuino munere consecuta est. Postridie vero, id est, quinto Idus Iunij, quidā seruus regius nomine Berohadus de villa Cresciaco in dextera corporis sui parte per totum ex neruorum contractione debilitatus & inutilis factus, dum antememoratas Sanctorum reliquias venisset, statim erectus, & sanitati quam desiderabat, sine mora est redditus. Similiter & puella quædam de vico Traiecto, vocabulo Theothildis, cuius dextera manus erat simili contractione in tantum complicata atque distorta, vt ad omnem vsum esset inutilis, hac eadem die ante easdem Sanctorum reliquias pari modo curata est.

Quibus visis, populus in basilica congregatus, cœpit præ nimia exultatione ac lætitia in hymnis & litanijs, sublatis in altum vocibus, laudes Domino decantare. Cum su-
B bito intrauit puer quidam surdus, atque in medio plebis multitudine stupefactus & attonito similis constitit; ac deinde cum ante altare Saluatoris, quod in medio Ecclesiæ positum est, peruenisset, erumpente protinus de naribus eius sanguine, quo diu priuatus fuerat, auditus officio donatus est. In crastinum autem, id est, quarto Idus Iunij, visum est nobis, vt feretrum, quod sacros cineres Martyrum continebat, altius eleuari deberet, ad hoc videlicet, vt aliquanto eminentius esset quam altare cui appositum erat, & facilius ab accedentibus cerni potuisset. Idq. nobis facientibus, & inter faciendum INSIGNE MIRACVLVM.
litanias cum Dei laude canentibus, puella quædam de familia S. Seruatij a natiuitate
sua pedibus ex contractione distortis, manibus etiam ex neruorum distensione dissolutis, insuper & muta, quam paulo ante in basilicam detulerant, & coram feretro posuerant, subito sanitati est reddita, ita vt eadem hora, & loqui & incedere & manibus ad
C omnia necessaria perfecte vti potuerit. Femina quædam de ipso vico Traiecto, cum haberet ancillam cæcam nomine Adalgardam, ingressa basilicam tradidit eam sanctis Martyribus Marcellino & Petro, vt per eorum suffragia visum recipere mereretur: quæ cum post peractum vespertinale officium in eadem Ecclesia substitisset, subito velut ab aliquo impulsa, in pauimentum cecidit, atque ibi diu volutata, tamdem cum ingenti circumstantis populi stupore atque admiratione, clare videns, surrexit. Contigit hoc Idibus Iunij ad vesperum, ipso noctis incipiente crepusculo.

Homo quidam de prouincia Burgundia ex territorio Gennauensi nomine Theotgarius ea passione laborans, quam medici Græco vocabulo spasmon appellant, (Latine autem ab assidua membrorum agitatione, tremulosa non incongrue vocari potest,) venit in basilicam, atque in media populi turba, quæ ad audienda Missarum solemnia (vt in
D die Dominico moris est) fuerat congregata constitit. Cumq. post recitatam Euangelij lectionem Christianæ credulitatis Symbolum recitaretur, tremulosus ille subito ad terram corruit, & dum diuinum officium peragitur, pene immobilis ac mortuo quam viuenti similior iacuit, multoq. ex naribus eius sanguine manante, post completum sacrum officium, cum magna inspectantis populi admiratione, sanus ac sine vlla trepidatione surrexit. Factum est hoc miraculum decimooctauo Kalendas Iulij, die Dominico, sicut superius comprehensum est. Quarta autem feria, id est, decimoquinto Kalendas Iulij puer quidam nomine Folcardus de monasterio quod Meldradium vocatur, qui erat cruribus ac pedibus miserabili contractione distortus, eodem in loco coram omni populo curatus est.

Vndecimo Kalendas Iulij venit quidam homo ad Ecclesiam, & inter ceteros intrauit,
E cuius dextera manus simul cum brachio modo mirabili mouebatur in gyrum, ac si molam vertere deberet; idq. incessanter agebat. Is dicebat, ob hoc sibi hanc inquietudinem accidisse, quia die Dominica contra vetitum moleret, & iam annum integrum euolutum esse, ex quo huiusmodi pœna mulctatus est: qui cum ad sacras Martyrum reliquias appropiasset, ibiq. fideliter eos inuocasset, molaris illa commotio subitanea quiete sopita est. Hic homo de monasterio Scotorum, quod Fossæ vocatur, se venisse, Dothiumq. appellari dicebat. In vigilia S. Ioannis Baptistæ, quæ est die nono Kalendarum Iuliarum, venit quidam vir Traiectum ad basilicam S. Seruatij, qui se de ciuitate Tornaco esse fatebatur. Is, vt ipse aiebat, fuit ab infantia surdus & mutus, ductusq. a suis ad S. Sebastianum, cœpit ibi & audire & loqui, sed inefficaciter, quoniam verba vix intelligebantur; ipse quoque cum alij ad eum loquerentur, tenuitatem auditus sui dissimulare non poterat. Qui vbi ad matutinum officium venit, coram sacris reliquijs pro-

cumbens obdormiuit: nec multo post, velut aliquo excitante euigilans; quis os suum A
pugno percussisset, a circumstantibus perquisiuit: cui cum omnes neminem hoc fecisse, respondissent, surrexit, eademq. hora sanus factus, perfecte sine vllo impedimento, & audiuit, & locutus est. Eadem die dum sacra Missarum solemnia celebrantur, femina quædam nomine Adallinda, duos cereos ad lumen in Ecclesia faciendum detulit, quorum vnum dextera manu cuidam ex custodibus, vt accenderetur, porrexit; alium autem interim quasi de illo postea illuminandum, manu sinistra retinuit. Sed mirū in modum dum custos sibi datum accendit, ille qui in manu feminæ remansit, cunctis cernentibus diuinitus accensus est.

Monasterium sanctimonialium, Eike vocabulo, situm super Mosam fluuium est, in quo quædam Deo sacrata nomine Saliga toto corpore, excepto dextro brachio, diro paralysis morbo dissoluta iacebat. Huic per quietem quidam ex vicinis suis adstitisse, B
ac tali sermone eam compellasse visus est, vt diceret: Quid agis? Cui cum illa non aliud quam se in lecto suo quiescere, respondisset. Audistine, inquit, aliquid de Sanctis qui in Traiecto ad S. Seruatium venerunt? Cui cum nihil de his se audisse respondisset: Surge, ait, velociter, atque illuc properanter venire contende: nam ibi es omnium membrorum tuorum receptura sanitatem. Sed cum expergefacta nihil de his facere curasset, iterum sequenti nocte ab eodem simili modo est admonita, vt Traiectum pergeret. Illa autem vt prius spreta monentis voce, quo iubebatur distulit proficisci. Tertia vero nocte vidit eumdem sibi adstare, & cum quadam seueritate, cur monita sua contempsisset, interrogare, baculoque, quem tunc manu tenere videbatur, latus eius percutere, atque vt Traiectum velociter pergeret, imperare. Nec illa iam ausa trinæ visionis auctoritati resistere, accitis ad se propinquis & amicis, Traiectum vt sibi G
iussum erat, deducitur, & in basilica beati Seruatij, iuxta sacros Martyrum cineres collocatur. Cumq. ibi promissæ sanitatis præstolaretur euentum, quinto demum die postquā illuc venerat, cum magna omnium admiratione, totius corporis sui recipere meruit sanitatem.] hucusque libellus Traiecto ex S. Seruatij monasterio ad Einhardum missus.

At rependit Traiectensis Ecclesia Romanæ Ecclesiæ pro sacris pignoribus Sanctorum duorum Martyrum acceptis ab Einhardo, ad eamdem mittendo S. Seruatij mentum, & alias S. Lamberti eiusdem Ecclesiæ Episcopi & Martyris sacras reliquias, quæ hactenus in basilica S. Petri Romæ seruantur, atque digno honore coluntur.

CVR DEVS TOT SIGNA.

Cur autē tanta ista miracula adeo numerosa, tanti ponderis, & quæ videantur omnem mensurā excedere? Haud enim quis dixerit quod frustra ista Deus, qui omnia in pondere, numero, atque mensura disposuit. Sed sicut olim [a] Ioseph ad venturam famem pellendam, D
horrea impleuit Aegypti: ita plane mensuram bonam, confertam, coagitatam, & superefluentem intulit in Ecclesias Germanorum ex signis editis e sanctorum Martyrum reliquijs, quod venturas præuiderat has quas modo patiuntur hæreses, quibus Sanctorum cultus penitus auferretur, & sacrosanctæ ipsorum reliquiæ contemptui, atque despectui haberentur. Petant igitur qui sapiunt antiqua Patrum cellaria, referent repleta ab eis frugibus horrea, hisq. vescantur, quibus alantur cibis ad vitam æternam, abstinentes omnino a venenatis edulijs hæreticorum, Paulo [b] clamante: Ne tetigeritis, neque gustaueritis, neque contrectaueritis: quæ sunt omnia ad interitum ipso vsu secundum præcepta & doctrinas hominum.] sed cœptam prosequamur historiam.

a Genes. 41.

b Coloss. 2.

Accidit inter hæc mirandum quoddam præter omnem expectationem, cum Deo extorquente, pessimus dæmon peccatorum suorum redarguit Francos, quorum causa, tot E
illi mala, Deo vlciscente, iugiter pati solerent, frugum penuriam, pestemq. hominum & animalium, & alia multa. Ad quæ auertenda, hoc eodem anno, vt dicetur, inuigilare cœpit pietas Imperatoris, triduanum ieiunium in populo indicendo, cuius etiam admonitionem, vbiq. per Gallias secuta est Episcopale studium & vigilantia, in emendatione morum. Sed quæ de dæmone idem qui supra Einhardus habeat [c] videamus: Sub idem, inquit, ferme tempus cū Ratleicus a nobis ad basilicā Martyrum regressus est, allatus est nobis inde alter libellus, continens verba, & ratiocinationem cuiusdam dæmonis, qui se Viggonem nominauit, quæ facta est ab eo coram multis testibus ante altare, iuxta quod sacri Martyrum cineres repositi sunt, ad interrogationem presbyteri, qui exorcismum super energumenam etiam legerat. Quod hoc modo contigisse narratur.

c Einhard. lib. 3. cap. 12.

Præ-

A Prædium est in pago Hitahgouue vocabulo Heegstar, pertinens ad monasterium S. Nazarij, de quo puella quædam annorum circiter sedecim ab eodem erratico spiritu possessa, ad basilicam Martyrum a parentibus suis adducta est. Quæ cum ante tumbam sacra corpora continentem venisset, & presbyter super caput eius exorcismum secundum consuetudinem perlegisset, ac deinde dæmonem qualiter & quando in eam fuisset ingressus, percontari cœpisset: non barbarica lingua, quam solam puella nouerat, sed Romana locutione presbytero respondit. Cumq. presbyter miraretur, atque interrogaret, vnde illi Latinæ linguæ notitia, cum parentes eius qui ibi præsentes adstabant, huiuscemodi sermonem penitus ignorarent: Parentes, inquit, meos numquam vidisti. Tum presbyter. Tu ergo, inquit, vnde es si isti non sunt parentes tui? Et dæmon per puellam: Ego, ait, sum satelles & discipulus satanæ, & multo iam tempore apud infe- DE ARREPTITIA MIRANDA.
B ros ianitor fui. Sed modo per annos aliquot cum socijs meis vndecim Regnum Francorum vastaui, frumentum & vinum & omnes alias fruges quæ ad vsum hominum de terra nascuntur, iuxta quod iussi eramus, enecando deleuimus, pecora morbis interfecimus, luem ac pestilentiam in ipsos homines immisimus; omnes quoque aduersitates & cuncta mala, quæ iam diu pro meritis suis patiuntur, nobis facientibus atque ingerentibus, eis acciderunt.

Hic cum presbyter ab eo quæreret, quanam de causa eis fuisset huiusmodi concessa potestas: Propter malitiam, inquit, populi huius, & multimodas iniquitates eorum qui super eum constituti sunt, qui munera & non iustitiam diligunt: qui plus hominem quam Deum metuunt; qui pauperes opprimunt, viduas & pupillos ad se vociferantes audire nolunt, nulli iustitiam nisi mercanti faciunt. Propter hæc sunt & alia multa, at- DIABOLVS IN ENERGVMENA REDARGVIT SCELERA PECCANTIVM.
C que innumerabilia, quæ tam ab ipso populo, quam a rectoribus eius quotidie committuntur, vt sunt periuria, ebrietates, adulteria, homicidia, furta, rapinæ, quæ nemo fieri prohibet, & cum facta fuerint non est qui vendicet; potentiores quiq. turpibus lucris inseruiunt, & loco superiore, quem propter regendos inferiores acceperunt, ad superbiam & vanam gloriam abutuntur: odium & inuidiam non tam inter extraneos quam inter propinquos & affinitate coniunctos exercent; amicus amico non credit, frater fratrem odit, pater filium non diligit: rari sunt qui fideliter ac deuote decimas dent, rariores qui eleemosynas faciant; & hoc ideo quia quicquid Deo vel pauperibus dare iubentur, id sibi perire arbitrantur: iniquas mensuras & iniusta pondera contra Dei præceptum habere non verentur, fraude se alterutrum circumueniunt, falsa testimonia dicere non erubescunt, dies Dominicos ac feriatos non custodiunt, sed in his ac si in ceteris prout voluntas eorum tulerit, operantur. Præter hæc alia sunt multa, quæ Deus aut præcepit ho-
D minibus vt facerent, aut prohibuit, ne facerent; quia populus hic per contumaciam mandatis eius inobediens effectus est, permissi, immo iussi sumus ea facere in rebus humanis quæ superius enumeraui, vt perfidiæ suæ pœnas luant: sunt enim perfidi atque mendaces, cum hoc seruare non curant, quod in baptismo promiserunt. Hæc omnia dæmon per os barbaræ puellæ Latine locutus est.

Et cum presbyter imperando vrgere cœpisset, vt exiret: Exibo, inquit, non propter PELLITVR DAEMON VIRTVTE SANCTORVM.
tuum imperium, sed propter Sanctorum potestatem, qui me in illa diutius permanere non permittunt. His dictis, puellam in pauimentum proiecit, atque ibi aliquantulum velut dormientem, prono corpore iacere fecit. Post paululum vero, illo recedente, quasi de somno euigilans, per virtutem Christi, & merita beatorum Martyrum puella, cun-
E ctis qui aderant cernentibus atque mirantibus, sana surrexit: nec post exactum a se dæmonem Latine loqui potuit, vt palam posset intelligi, non illam per se, sed dæmonium per os eius fuisse locutum. Heu proh dolor, ad quantas miserias tempora nostra sunt deuoluta, in quibus non boni homines, sed mali dæmones doctores sunt, & incentores vitiorum, ac persuasores criminum de nostra nos correctione commonent!] hactenus de his Einhardus.

Quæ quidem tunc omnium ore vulgata, Imperatoris quoque aures penetrarunt. Qui ex serpentis veneno antidotum præparare in salutem totius populi sapienter instituit, scilicet vt ad expianda peccata vrgentia totus esset. Primumq. omnium (vt dictum est) per vniuersum Regnum publicum indixit triduanum ieiunium, atque preces, addiditq. etiam, vt ad correctionem morum deprauatorum, quatuor iuberet diuersis in locis per

Gallias celebrari Concilia. Est de his eiusdem Imperatoris edictum, hoc ipso anno pariter promulgatum, quo deplorantur eædem immissæ cælitus clades, quod hic describere operæpretium existimamus. sic enim se habet [a]. A

[a] *Extat ante Cõcil. Parisien. sub Ludou. to. 3. Concil.*

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, Ludouicus, & Lotharius, diuina ordinante prouidentia, Imperatores Augusti omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris.

EDICTVM IMP. LVDOVICI DE EXPIATIONE PECCATORVM FACIENDA.

Recordari vos credimus, qualiter hoc anno, consilio sacerdotum & aliorum fidelium nostrorum, generale ieiunium per totum Regnum nostrum celebrare iussimus, Deumq. tota deuotione deposcere, vt nobis propitiari, & in quibus illum maxime offenderimus nobis manifestare, & correctionem nostram necessariam, tranquillum tempus nobis tribuere dignaretur. Volueramus siquidem tempore congruo placitum nostrum generale habere, & in eodem de communi correctione agere; & ita, Deo miserente, fieret, nisi B commotio inimicorum, sicut nostis, præpedisset. Sed quia tum fieri non potuit iuxta voluntatem nostram, visum nobis fuit præsens placitum cum aliquibus nostris habere, & in eo de his quæ propter prædictum impedimentum remanserunt, qualiter ad effectum peruenirent, Domino adiuuante, considerare. Quapropter nosse volumus solertiam vestram, quod in isto præsenti placito cum fidelibus nostris considerauimus, vt primo omnium Archiepiscopi cum suis suffraganeis in locis congruis tempore opportuno conuenirent, & ibi tam de sua quam de omnium nostrum correctione & emendatione, secundum diuinam auctoritatem quærendo inuenirent, & nobis atque fidelibus nostris secundum ministerium sibi commissum annuntiarent.

CLADES OB PECCATA A DEO IMMISSAE.

Quis enim non sentiat, Deum nostris prauissimis actibus esse offensum, & ad iracundiam prouocatum, cum videat tot annis, multifarijsq. flagellis iram illius in Regno no- C bis ab eo commisso desæuire? videlicet in fame continua, in mortalitate animalium, in pestilentia hominum, in sterilitate pene omnium frugum, & (vt ita dixerim) diuersissimis morborum cladibus, atque ingentibus penurijs populum istius Regni miserabiliter vexatum & afflictum, atque omni abundantia rerum quodammodo exinanitum. Nec illud etiam dubitamus, ex iusta vindicta illius euenire, quod sæpe scandala per tyrannos in hoc Regno exurgunt, quod pacem populi Christiani, & vnitatem Imperij sua prauitate nituntur scindere. Nam & illud nihilominus peccatis nostris deputandum est, quod inimici Christi nominis præterito anno in hoc Regnum ingressi, deprædationes, incendia Ecclesiarum, & captiuationes Christianorum, interfectiones seruorum Dei audenter & impune, immo crudeliter fecerunt.

Agitur siquidem iusto iudicio Dei, vt qui in cunctis delinquimus, interius simul & D exterius flagellemur. Beneficijs quippe Dei euidenter existimus ingrati; quoniam his non ad voluntatem Dei, sed ad libitum nostrum carnalem vti inuenimur; & idcirco merito creaturæ Dei nobis diuinitus concessæ, pro Deo contra nos ingratos pugnant, iuxta illud: [b] Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos. Verum quia tot malis vexamur atque percutimur: ad eum a quo percutimur toto corde, dignum necessariumq. est, vt reuertamur, quatenus illud propheticum in nobis impleatur, quo dicitur: [c] Sola vexatio intellectum dabit auditui. Sed quia pius & clemens Dominus sic ipsum flagellum moderatur, & non ad interitum, sed potius ad correctionem nostram inferre videatur: debemus in conspectu eius veraciter humiliari, & faciem illius in confessione præuenire, eiusq. pietatem pronis mentibus exorare; vt qui fecit nos iustissima dispensatione flagella sentire, faciat nobis peccata nostra, pro quibus ab eo flagellamur, cognoscere: & in E quibus maxime illum offendimus, & iram illius prouocauimus, manifestius intelligere; vt post, eo miserante, praua deserendo & corrigendo, bona etiam sectando, & tota cum deuotione exequendo valeamus per spiritum humilitatis & animam contritam, sacrificium Deo debitum offerre, iramq. illius indignationis euadere, & per dignam congruamq. correctionem, & bonorum operum exhibitionem, gratiam eius propitiationis licet indigni promereri.

[b] *Sap. 5.*

[c] *Isa. 28.*

DE CORRECTIONE PECCATORVM.

SEIPSVM PRIMVM ACCVSAT IMP.

At quia nos magis in hoc peccasse cognoscimus, qui forma salutis omnibus esse debuimus, & omnium curam gerere, & per auctoritatem Imperialem prauorum acta ne tantum accrescerent, corrigere: cupimus Domino nobis propitio in conspectu pietatis illius per dignam satisfactionem veniam adipisci, & per saluberrimam correctionem,

& per

Universidad de Deusto
Biblioteca

A & per bonum ſtudium, quod noſtra deſidia & ignorantia hactenus neglectum eſt, conſultu fidelium, tempore opportuno (quantum in nobis eſt) ſtudioſiſſime emendare, & noſtram in hoc voluntatem omnibus manifeſtam facere. Quapropter ſtatuimus atque decreuimus cum conſultu ſacerdotum, ceterorumq. fidelium noſtrorum huius rei gratia, ob placandum ſcilicet contra nos, nobiſq. ſubiectos Domini furorem, conuentus eorumdem Epiſcoporum in quatuor Imperij noſtri locis congruentiſſime fieri.

DE QVATVOR CONCILIIS CELEBRANDIS.

Primo ſcilicet in Moguntiacenſi vrbe, vbi conueniant Metropolitani Autgarius, Authbaldus, Hetto, Bernuinus cum ſuffraganeis ſuis.

Secundo quoque in Pariſiorum vrbe, vbi futurus Antiſtes Senonicus, & Ebbo, Ragnoardus, & Landranus Metropolitani cum ſuffraganeis ſuis conueniant.

Tertio vero apud Lugdunum, vbi Agobardus, Bernardus, Andreas, Benedictus, Age-
B ricus cum ſuffraganeis ſuis ſimiliter conueniant.

Quarto etiam apud Toloſanam vrbem, quo ſimul conueniant, Hotho, Bartholomæus, Adalelmus, Agiulfus cum ſuffraganeis ſuis.

In quibus conuentibus tractare, quærere, & cū Dei adiutorio inuenire debent de cauſis ad religionem Chriſtianam & eorū curam pertinētibus: quid a Principibus, reliquoq. populo; vel ita, vt diuina auctoritas docet, aut aliter teneatur, vel quid inde ex parte vel toto dimiſſum ſit, vt non teneatur. Deinde quid in ipſorū qui paſtores populi conſtituti ſunt, moribus, conuerſatione, & actibus inueniri poſſit, quod diuinæ regulæ atque auctoritati non concordet, ſimulq. inueniant, quæ occaſiones in vtroque ordine id effecerint, vt a recto tramite deuiatum ſit. Et quicquid de his cauſis inuentum fuerit, tam ſolerti cura cuſtodiatur, vt nullatenus ad aliorum notitiam peruenire permittant ante tempus con-
C ſtitutum. Et ideo vnus Notarius inter omnes eligatur, qui quod ipſi inuenerint, deſcribat, & ipſe ſub iuramento conſtrictus ea quæ inuenta atque digeſta fuerint, diligenter, fideliterq. conſeruet.] hucuſque Conſtitutio Ludouici, præfixa Concilio Pariſienſi, cuius eſt admonitione collectum.

DE TEMPORE PROMVLGATI IMP. EDICTI.

Quam quidem hoc anno ab eodem Imperatore datam eſſe, Pariſienſis Acta Concilij, petitione Imperatoris anno ſequenti celebrati ſignificant, in quibus huius edicti mentio habetur expreſſa. Sed ex his quæ in eodem ſcripto leguntur, idipſum æque certum redditur: Dum enim ibi dicitur, anno præterito inimicos fines inuaſiſſe Francorum Regni, & mala innumerabilia perpetraſſe: id quidem factum fuiſſe per Bulgaros, Francorum Annales ſignificant. Cuius rei cauſa hoc ipſo anno in conuentu habito menſe Februarij Aquiſgrani Baldreuus Dux Foroiulienſis, quod eius ignauia Bulgari inuaſiſſent,
D vaſtaſſentq. regiones ad Imperium Orientale ſpectantes, pulſus eſt Ducatu, cuius poteſtas inter quatuor fuit diuiſa conſortes. Sed & quod in eodem edicto eſt querela Imperatoris de exurgentibus in Regno Francorum tyrannis: alluſiſſe viſus eſt ad Aizonem, qui haud pridem ab Imperatore deficiens cum fratre, Sarracenorum copijs, quibus inhæſit, plurima intulit damna populis ſub Francorum dominio conſtitutis; hæcq. per totum biennium vſque ad præſentem diem, cum & hoc ipſo anno in eodem publico Aquiſgranenſi conuentu duces qui aduerſus eos miſſi fuerant, quod rem ſocorditer peregiſſent, in ordinem ignominioſe redacti ſunt. Hæ ſunt clades huius tēporis, præter penurias & mortalitates, quæ in eadem Conſtitutione idem Ludouicus deplorans, per pœnitentiam morumq. correctionem emendare curauit. Quæ autem acta ſint per Epiſcopos, ſuo loco, anno ſequenti dicentur.

NICEPHORI EPISC. CONSTANTINOP. OBITVS.

E Hoc eodem anno, Nicephorus Conſtantinopolitanus Epiſcopus Confeſſor cum ageret in exilio annum decimumquartum, ex hac vita poſt plures ex longa perſecutione contextas coronas ad Deum feliciter migrat. Teſtatur id Theophanes in oratione de eius exilio habita, vbi lugens miſerandum ſtatum Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ ſub Imperatoribus Iconoclaſtis, tribuſq. Patriarchis Conſtantinopolitanis itidem hæreticis Iconoclaſtis hæc ſubijcit: Iſta quidem mali dominatio grauiſſimas calamitates inuexit, & cuncta permiſcuit atque turbauit, non exiguo aut breui temporis interuallo Imperatoris robore munita, ſed triginta prope annorum ſpacio, quorū cum quatuordecim in exilio diuinus pater Nicephorus tranſegiſſet, ab hac mortali vita migrauit ad immortalem, & ſepultus eſt iuxta templum ſancti Martyris Theodori in monaſterio, quod ipſe a fundamentis conſtruxerat. In hoc enim cum eſſet mulctatus exilio, piam & ſanctam vitam traduxit, & virtutum ſtudio mentem ſuam excoluit, atque expurgauit, ſeq. purum Dei, rerumq.

rerumq. diuinarum exemplum exhibuit, cum similis esset Angelorum & simul tum monasticæ, tum pontificiæ vitæ dignitatem virtutibus suis exornauit. Hactenus de obitu: De translatione vero facta corporis eius summo cum honore Constantinopolim per S. Methodium Patriarcham, suo loco dicturi sumus. A

Porro eius nota omnibus tam Orientalibus quam Occidentalibus sanctitas effecit, vt vbique locorum Ecclesiæ Catholicæ eius nomen receptum fuerit in tabulas Ecclesiasticas inter sanctos Confessores annua die perpetuo celebrandum tertio Idus Martij apud Latinos, apud Græcos autem secunda Iunij.

 B

ANNO qui sequitur Christi octingentesimo vndetrigesimo, Indictione septima, Gregorius Papa vbi structura nobilitasset Titulum S. Marci, cuius presbyter fuerat, intulit in eum corpus S. Hermetis Martyris. Porro eiusdem Martyris articulus translatus in Gallias, insigniter est miraculis illustratus. Rem gestam Einhardus [a] qui præsens fuit, describit, qui ait: Gregorius Romanæ Vrbis Episcopus, qui Eugenio simulq. Valentino in Pontificatus honore successit, cum Titulum S. Marci Euangelistæ, in quo presbyter fuerat, ampliare, & in eo monasterium vellet extruere, quæsiuit per cœmeteria & Ecclesias longe ab Vrbe constitutas, sicubi sanctorum Martyrum corpora posset inuenire, inuentaque, Titulo quem opere magnifico extruxerat, curauit inferre. C

a Einhard. lib. 4. c. 25.

TITVLVS S. MARCI AMPLIATVR ET CORPORE S. HERMETIS AVGETVR.

Casu igitur factum est, vt eo tempore, quo sepulchrum beatissimi Hermetis erat apertū, & sacrū illius corpus inde fuerat sublaturus, vnus ex nostris, qui eodem anno supplicandi gratia (vt moris est pœnitentibus) Romam venerat, congregatæ ad basilicam Martyris multitudini cum ceteris peregrinis interesset. Is negocio quod agebatur, diligenter inspecto, spem adipiscendarum memorati Martyris reliquiarum, licet corde simplici, non tamen sine causa concepit. Et Deusdonam diaconum, cuius in primo libro crebram fecimus mentionem, adiens, obnixe rogauit, vt ex his quantulumcumque a custodibus loci acciperet, mihiq. deferendum sibi præstaret. Qui confestim precibus eius annuens, id se sine mora facturum pollicetur, datoq. custodibus pretio, non solum Hermetis, sed etiam sanctorum Proti & Hyacinthi, quorum in eadem basilica corpora erant posita, reliquias accepit. Et illas quidem per quemdam familiarem suum, cui Sabbatino cognomen erat, simulq. & nostrum, qui ei vt hoc faceret, persuasit, mittere curauit: quod autem de corpore beati Hermetis potuit adipisci, ipse ad nos veniens, pro ingenti munere detulit. Cum autem de aduentu reliquiarum sanctorum Proti & Hyacinthi nobis esset indicatum, obuiam illis processimus, easq. vt par erat, honorifice susci pientes, atque basilicæ cum hymnis & orationibus inferentes propter corpora beatorum Marcellini & Petri cum feretro quo venerant collocauimus, &c.] Subijcit Einhardus curationem energumenæ factam per sanctos Martyres Protum atque Hyacinthum, necnon feminæ Colonien sis claudæ redditam per sanctum Martyrem Hermetem sanitatem, de cuius reliquiarum aduentu sic narrare pergit [b] historiam. D

RELIQVIAE SS. HERMETIS PROTI ET HYACINTHI IN GALL. TRANSLATAE.

b Eod. lib. c. 26.

Interim circa medium fere mensem Augustum Deusdona diaconus, cuius in primo huius operis libro fecimus mentionem, Roma veniens, vnum articulum digiti B Hermetis Martyris pro magno nobis munere detulit: quem accipientes capsula reconditum in superiori parte basilicæ super ipsum occidentalem Ecclesiæ introitum collocauimus. At femina, quæ, vt dixi, visione diuinitus monita illuc venerat, & duobus iam exactis mensibus, nihil promissæ opis sibi aduenisse cernebat, delusam se vano somnio existimans, reditum in patriam meditari cœpit. Statuitq. cum negociatoribus, qui se reducerent, vt proxima Dominica, quæ quinto Kalendarum Septembrium die, simul cum anniuersaria sancti Hermetis solemnitate erat futura, nauem eorum in regionem suam reuersura conscenderet: iamq. instante nocte, quæ diem profectionis condictum erat sine dubio præcessura, cum nos secūdum consuetudinem completo nocturnali officio, ad quiescendum fuissemus ingressi, ceteris exeuntibus, femina illa introire volens, in ipso limine consedit, ibique coram omnibus stupore quodam oppressa parumper obticuit. At deinde E

MIRACVLA PER S. HERMETEM.

erum-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A erumpente ex omnibus pedum vnguibus aliquanto sanguine, ad se reuersa, manum circumstantibus porrexit, erectaq. in pedes, ad sepulchrum Martyrum ambulare cœpit. Quo cum peruenisset, ad orationem coram altari prosternitur, ibiq. tamdiu iacuit, quoadusque hymnus, quem exultantium simul atque mirantium multitudo Deum laudans deuotissime canebat, compleretur. quo finito, sana surrexit, sed in patriam vlterius redire noluit. Merito igitur miraculum beato Hermeti adscribitur, cuius die natalitio, & sub cuius reliquijs gestum esse constat, &c.] hæc de curatione mulieris quæ diuturna nernorum solutione a renibus deorsum in tantum erat debilitata, vt negato sibi crurum ac pedum officio, non aliter quam sedens manibus in terra positis innitens, seq. hoc modo promouens, vsum ambulandi explere potuerat.

Sed ad Gregorium Pontificem reuertamur, qui eumdem Titulum S. Marci, in quem
B transtulit corpus S. Hermetis Martyris, vbi eum restituens nobilibus structuris auxisset, etiam ornamentis insigniter locupletauit. De his enim agens Anastasius Bibliothecarius, qui hoc ipso sæculo floruit, eademq. videbat, hoc ait: His igitur perfectis operibus, ad alia repente venerabilis Pontifex animum & mentem conuertens, Ecclesiam beati Marci Confessoris atque Pontificis, quam tempore sacerdotij sui regendam susceperat, & vsquequo ad Pontificatus peruenit gratiam, in suo iure ac ditione permansit: quæ ob niniam vetustatem crebro casura esse videbatur, cum omnipotentis Domini opitulatione a fundamentis prius eiecit, & postmodum nouis fabricis totam ad meliorem cultum atque decorem perduxit: absidemq. ipsius prænominatæ basilicæ musiuo aureis superinducto coloribus, cum summa populi gratulatione depinxit. Fecit vero sarta tecta eius omnia noua, & quicquid in ea ante vile cognouerat, pretiosum postea esse maluit.

BONA COLLATA A GREG. PAPA ECCLESIAE S. MARCI.

C Igitur consummatis omnibus, pro remedio, & futura retributione animæ suæ, obtulit in sæpe nominata Ecclesia futuris temporibus permanenda hæc: Regnum aureum vnū, quod vsque hodie super altare dependet, cum gemmis valde optimis, habens & in medio auream Crucem cum gemmis pariter pretiosis. Item gabathas ex auro purissimo tres, pendentes ante prænominatum altare, & gabathas intersatiles de argento, duodecim Angelorum opere constructas, & alias gabathas intextiles quinque cum pedibus suis. Item vbi supra obtulit thymiamateria aureo colore perfusa tria, canistra de argento duodecim, coronas argenteas maiores & minores octo, Cruces de argento tres, & vnaquæq. habet libram vnam, cerostrata desuper argentea quatuor.

Fecit & ciborium ad laudem & decorem Confessoris iam sæpius dicti de argento puris-
D simo, pensans libras mille, altare quoque eiusdem argenteis similiter tabulis exornauit, cupiens pro rerum temporalium largitione æterna in cælo præmia adipisci. Prædictus vero venerabilis Pontifex obtulit vbi supra vestem de sundato vnam, habentem mucrones per circuitum: fecit & aliam vestem de holoserico vnam habentem in medio gemmas & mala aurea, & per circuitum zonam de chrysoclauo. Insuper obtulit idem sanctissimus Præsul vestem aliam de holoserico cum gryphis & vnicornibus. Vestem quoque aliam cum chrysoclauo per circuitum, habentem in medio Resurrectionem Domini nostri Iesu Christi; aliā quoque cum gryphis ex chrysoclauo per circuitum, habentem in medio Natiuitatem Domini nostri Iesu Christi. Item aliam vestem de chrysoclauo, habentem in medio rosas de chrysoclauo quatuor, & Natiuitatem, atque Baptismum Domini nostri Iesu Christi. Obtulit etiam vestem aliam cum leonibus, habentem Resurrectionem Domini de chrysoclauo, vestes de sundato minores octo, quæ al-
E taribus superponuntur, quæ per circuitum eiusdem Ecclesiæ esse noscuntur.

Obtulit idem sanctissimus Pontifex vela alba serica quatuor, vnum habens vndique Tyriam in medio Crucem, & gammadias de chrysoclauo, aliud de stauraci habens in medio Crucem de holoserico, & gammadias de Tyrio, tertium & quartum similiter. Vela etiam de rodino quatuor, quæ sacrum altare circumdant, ex quibus vnum habet Crucem de chrysoclauo. Vela de sundato vigintifex & linea similiter quæ pendent per arcus Ecclesiæ, vela Alexandrina tria ante portas maiores pendentia, habentia leones & caballos, cortinam Alexandrinam vnam, & vela alia habentia mucrones de sundato, velum de octaplo vnum, vela alia de sundato octo, habentia per circuitum periclysin de Tyrio; vela alia de sundato quoque, habentia leones & periclysin de Tyrio, vela alia Alexandrina, ex quibus vnum habens rotas & rosas in medio, & aliud arbores & rosas, pendentia ante ualuas ipsius Ecclesiæ, velum modicum de holoserico, habens in medio

RELIQVA ORNAMENTA COLLATA ECCLESIAE S. MARCI.

hominem cum caballo, vela cum argento Hiſpanico quatuordecim, vela modica vbi ſupra de holoſerico habens vnumquodque eorum anulos. A

Hic diuina inſpiratione protectus, obtulit iam dictæ Eccleſiæ aquæ manulum de argento vnum.] & inferius. Fecit ibidem patenam octogenam exauratam, habentem in medio vultum Domini noſtri Ieſu Chriſti, atque a duobus lateribus vultum beati Marci atque eiuſdem Præſulis, penſantem libras tres, ſimili modo & calicem octogenum fundatum cum folijs exauratum ibidem obtulit, penſantem libras ſex, ſcyphum quoque argenteum illic offerri curauit, penſantem libras ſex: obtulit etiam ibi caniſtra ænea fundata tria, penſantia ſimul libras quatuordecim.] hactenus Anaſtaſius de collatis a Gregorio donis Eccleſiæ S. Marci.

Accidit autem, vt cum Sarraceni iam potiti Sicilia (vt ſuperius dictum eſt) vniuerſas Italiæ oras infeſtarent claſſe piratica: iamq. adijcerent animum, vt vniuerſa potirentur B Italia: Gregorius Papa imminens malum anteuertere quibus valuit viribus feſtinauit. Sicq. Oſtia Tiberina iam vetuſtate mœnibus collabentibus, eamdē ciuitatem nouis muris munire aggreſſus eſt, & veterem in nouam mutare, quam abſolutam Gregoriopolim appellauit. rem geſtam ſic Anaſtaſius Bibliothecarius narrat: Quoniam huius ſanctiſſimi Patris temporibus, impia atque nefaria & Deo odibilis Agarenorum gens a finibus ſuis conſurgens pene in omnes inſulas, & omnium regiones terrarum circumiens, deprædationes hominum, & locorum deſolationes atrociter faciebat, atque hactenus facere nullatenus ceſſaret. De his quoque inſolitis æque cauendis periculis miſericordiſſimus Præſul magnum habens timorem, ne populus a Deo ſibi & beato Petro commiſſus Apoſtolo, qui in Portuenſi vel Oſtienſi ciuitatibus habitabat, a Sarracenis nefandiſſimis tribulationes, ac deprædationis ſentiret iacturam, intimo trahens ex corde ſuſpiria, cœ- C pit prudenter inquirere, quomodo ciuitatem Oſtiam adiuuare ac liberare potuiſſet.

GREGOR. PAPA OSTIAM CIVITATEM MOENIBVS MVNIT.

CIVITAS GREGORIANA AD OSTIA TIBERINA.

In eius ſtatim omnipotens Deus hoc dedit corde conſilium, vt ciuitatē, ſi ibidem populum ſaluare vellet, a fundamentis conſtruere debuiſſet: quoniam ea quæ priori tempore ædificata fuerat, longo quaſſata ſenio, nunc videretur eſſe diruta. Fecit autem iuxta quod ei fuerat diuinitus inſpiratum, in prædicta ciuitate Oſtienſi ciuitatem aliam a ſolo valde fortiſſimam, muris altioribus, portis ſimul ac ſeris & cataractis eam vndique præmuniuit, & deſuper ad inimicos, ſi venirent, expugnandos, petrarias nobili arte compoſuit, & foris non longe ab ijſdem muris ipſam ciuitatem altiori foſſato præcinxit, ne facile muros ipſos conſcendere valerent. Quando vero ſæpe dicta ciuitas nouæ fabricæ initium meruit: ipſe itidem ſanctiſſimus Papa per ſe multis reſidens diebus partem quamdam murorum non modicam cum ſuis hominibus, quaſi in ſortem accipiens, D a fundamentis erexit. De qua donec, Deo proſperante, dicta ciuitas ad legitimum totius fabricæ finem perducta eſt, multos exinde labores in ſuo ſancto pectore & certamina indeſinenter ſuſtinuit. Cui etiam e nouo conſtructæ ciuitati, hoc etiam ſtatuit in perpetuum permanendum, vt ab omnibus ſiue Romanis, ſiue alijs nationibus proprio nomine Gregoriopolis vocaretur, vt qui Dei auxilio & virtute munitus, pro populi & patriæ liberatione opus mirabili decore conſtruxerit.]

CIVITAS ALIA AEDIFICARI COEPTA.

Verum & eumdem Gregorium eadem ex cauſa, vt baſilicam S. Petri extra Vrbem poſitam tutam redderet, ieciſſe fundamenta alterius nouæ ciuitatis, quæ poſtea a Leone qui perfecit, Leoniana eſt appellata, his verbis Sigebertus enarrat: Gregorius Papa dolens crebris Sarracenorum incurſionibus vexari & vaſtari ſuburbium Vrbis Romanæ circa Eccleſiam beati Petri Apoſtolorum principis: intendit illic vrbem nouam ædificare, ad quod conſilio & auxilio Imperatoris animatus nouam fabricam cœpit, ſed non E perfecit: Leo enim eius nomine quartus cœptum opus abſoluit. hæc Sigebertus anno ſequenti.

OBITVS MICHAELIS BALBI IMP.

Hoc pariter anno ipſis Kalendis Octobris, Michael Balbus cum imperaſſet annos octo, menſes nouem & dies ſeptem, dyſenteriæ morbo ex hac vita receſſit, ſepultus in Iuſtiniani monumento ad Sanctos Apoſtolos, maledictionibus omnium pro panegyricis infamatus. Corrigendi autem Curopalata, Cedrenus, & alij (niſi potius ſit vitium librariorum) dum apud eos legitur, Michaelem imperaſſe annos nouem & menſes octo, quod conſiſtere nulla ratione poteſt ex ipſorum ſententia, ſi ratio annorum prædeceſſoris & ſucceſſoris habeatur.

Hic ipſe Imperator, licet ipſius Imperij exordio exules ſub Leone in ſua quoſque loca liberos

A liberos reuocauerit (vt ſuperius dictum eſt) viſuſq. ſit æquiori fuiſſe in Orthodoxos animo, haud multo poſt (inquit Zonaras) animo ſuo declarato, Orthodoxos oppugnauit, ac præter multos alios crudeliter tractatos, etiam in ſanctum Methodium graſſatus, Euthymium Sardium Archiepiſcopum ob ſanctarum imaginum cultum in exilium miſit: deinde Methodium in Acrita concluſit, inclytum vero Euthymium filius eius Theophilus crudeliter flagris cæſum, in Martyrum numerum retulit. Copronymum in omnibus imitatus, & Iudæis addictus Sabbata ieiunari iubebat, reſurrectionem mortuorum non credebat, eoq. futura bona ſugillabat, & Prophetas irridebat, dæmones eſſe pernegabat, ſcortationem peccatum non iudicabat, iurandum ſeſe Deum vniuerſi moderationem monebat, Iudæ ſalutem ominabatur, inter Beatos eum annumerans. Paſcha alieno celebrari tempore affirmabat.] iſta Zonaras & Ioannes Curopalates, eademq. B Cedrenus, qui & adijcit in Theophilo, ipſius Imperatoris edicto pariter eſſe ſancitum, ne quis Sanctorum alicui imagini titulum, vt Sanctus vocaretur, adijceret, quaſi hoc nomen vnius eſſet Dei, ita delirans in omnibus impius. MICHAELIS BALBI SCELERA.

Exoſculentur hunc cum alijs Nouatores ſuum Apoſtolum, eiuſdē hæredes ſpiritus ſicut dogmatis, & participes cum ipſo cruciatus æterni. Sed quid amplius de bruto animali? Litteraturā (idem inquit) quoque adeo eſt auerſatus, vt ne pueros quidem ea permiſerit erudiri, ne vel veſaniæ ipſius coarguendæ, atque refellendæ inſtrumenta alij inde peterent, vel diſciplina adiuti cum oculorum ac linguæ velocitate in legendo vterentur, ipſi palmam huius rei præriperent. adeo enim in litteris componendis tardus erat & ſyllabis conficiendis, vt librum alius facilius perlegeret, quam ipſe ſui nominis elementa recenſeret.] hæc ipſe hic recenſet veluti dignum nefandiſſimo homine epitaphium ſepul- C chrale. De ſucceſſore autem eius filio Theophilo ſubijcit iſta Ioannes Curopalata.

Poſt Michaelis mortem filius eius Theophilus, qui ad virilem iam peruenerat ætatem, patrium excepit Imperium Octobri menſe Indictione octaua; verbis, iuſtitiæ vehemens amator vocari ſtudens, legumq. ciuilium perfectus obſeruator; ſed reuera ſeipſum ab externis qui eum nollent cuſtodiens, ne forte quis facinus in ſe aliquod auderet, hæc ſimulabat. Statim igitur a principio omnes qui cum patre in Leonis necem conſpirauerant, e medio tollendos & cæde afficiendos curauit. Quare edictum propoſuit, vt omnes quicumque ab Imperatore beneficium aliquod accepiſſent; & inſuper quicumque Imperatoriæ cuiuſcumque dignitatis fuiſſent participes effecti, in Magnauram, aut Pentapirgium cogerentur. Quod vt factum eſt, omnibus, vt iuſſerat, congregatis, quaſi antea feritatem, veluti in tenebris occultaſſet, miti ac ſummiſſa voce ad eos qui ſimul D coacti erant: Volebat (inquit) & in animo habebat parens meus, o populę & hæreditas, eos qui ſibi auxilio fuiſſent, & pro obtinendo Imperio propugnationem ſuſcepiſſent, multis beneficijs afficere, & alijs honoribus honeſtare: verum fato occupatus, me Imperij ſucceſſorem, ne ingratus videretur ijs qui de ſe benemeriti eſſent, debitorem reliquit. Idcirco quilibet a multitudine ſeparatus, ſeipſum aperte nobis oſtendat, vt nos cognitos amicos, dignis eos præmijs remuneremur. His verbis decepti miſeri, & a mente deducti, ſinguli quicumque Leonis cædi operam nauarant, ſeipſos indicabant. THEOPHILVS IMPERATOR. THEOPHILVS IVSTITIAE CVLTOR VIDERI VVLT.

Statim igitur Theophilus intra ſagenam prædam habens, Prætori iubet, vt ciuili lege agat, hæc locutus: Age, o Prætor, a Deo & a noſtra tranquillitate accepta iudicandi facultate, iſtis debita redde facinoribus præmia, non ſolum quia manus humano ſanguine contaminarunt, ſed etiam quia chriſtum Domini intra altare occiderunt. Iis di- E ctis, admirabile illud, primumq. conſilium diſſoluit, ac illi miſeri a Prætore comprehenſi patricidarum pœnis affecti ſunt. Theophilus autem nouercam quoque ſuam e regia domo eiectam in monaſterium coegit redire, vbi primum capillos depoſuerat; cum nihil ei iuſiurandum profuiſſet, ad quod Senatum Michael adegerat. Hæc initio a Theophilo geſta ſunt, haud indigna laudibus: nam profitens ille iuſtitiam, omnibus improbis terrori, bonis vero erat admirationi, illiſq. improbos odiſſe & iuſtus videretur, hiſq. valde grauis & auſterus.] hæc Curopalata. Sed quomodo idem ex parente morbum Iconoclaſtiæ traxit, quo valde laborans Catholicos eſt perſecutus, inferius ſuis locis dicendum erit.

Quod vero ad res geſtas Ludouici Imperatoris pertinet: huius anni exordio, nempe Idibus Ianuarij data reperitur ab eo Conſtitutio, pro conſeruatione & augmento rerum monaſterij S. Germani Pariſienſis, digna memoria, quæ ſic ſe habet.

In nomi-

In nomine[a] Domini Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti Ludouicus & Lotharius diui- A
na ordinante prouidentia Imperatores Auguſti.

[a] *Apud Aim. lib. 5. c. 10. in fi.*

CONSTITVTIO LVDOVICI IMPERATORIS.

Si ea quæ fideles Imperij noſtri pro ſtatu & vtilitate Eccleſiarum ac ſeruorum Dei, fideliter & deuote ob Dei amorem in locis ſibi commiſſis ſtatuerunt, noſtris confirmamus edictis: hoc nobis proculdubio ad æternam beatitudinem & totius Regni a Deo nobis commiſſi tutelam, manſurum eſſe credimus, & retributorem Dominum in futuro habere confidimus. Igitur notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ ac noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, quia vir venerabilis Hilduinus monaſterij S. Vincentij ac S. Germani Abbatis, nec non ſacri Palatij noſtri Archicapellani noſtræ ſuggeſſit ſerenitati, quod pro Dei omnipotentis amore, & futuræ eiuſdem congregationis cauendo periculo, ne aliqua ſucceſſorum ſuorum negligentia aut prauitate ordo futuris temporibus perturbetur monaſticus, ſtipendia eorum quæ annuatim in cibo & potu accipere de- B
beant, nec non & quaſdam villas ſpecialiter neceſſitatibus illorum deſeruiendas conſtituiſſet ac deputaſſet, atque per litterarum ſecretarium, & largitionis ſuæ chartam, ſua, aliorumq. bonorum hominum manibus roboratam, eis conceſſiſſet, ac delegaſſet, quatenus nulla occaſione nec reipublicæ ſeruitio quiſquam ex ſucceſſoribus ſuis impedimentum in futuro inferre poſſet, pro quo a via rectitudinis & obſeruatione regulari aberrare neceſſe eſſet, ſed deputatis ſibi rebus, & ſtipendijs contenti, abſque neceſſitate & inopia regularem normam tenere, & ſine præuaricatione (quanta humana ſinit fragilitas) obſeruare quiuiſſent. Vnde humiliter petijt, ac poſtulauit celſitudinem noſtram, vt pro rei firmitate ſuper eamdem conſtitutionem auctoritatis præceptum noſtræ, pro diuino intuitu, ac ipſorum Sanctorum reuerentia, fieri iuberemus, per quod deinceps ſtabilis ac inuiolata permaneret. C

Nos vero petitioni illius, quia neceſſaria & rationabilis erat, aurem accommodantes, & qua voluntate ac ratione talia clementiæ noſtræ ſuggerat, perſpicue intelligentes: veluti poſtulauerat, fieri iudicauimus. Quapropter ſtatuimus, atque iubemus, ſecundum quod in illius ordinatione continetur, vt dentur eis annis ſingulis de tritico puro modij mille quadringenti & quadraginta; & in ſuſceptionem hoſpitum modij centum octoginta, quæ ſimul ſunt modiorum mille ſexcenti & viginti. De vino modiorum duo millia. De legumine modiorum centum octoginta. De caſeo penſas centum ſexaginta: de pinguedine aut modij viginti, aut porci quinquaginta, quales meliores inuenire poſſunt. De butyro modiorum quatuor. De melle carrada vna in modijs octo, ſicut ex cenſu de villa Lecarias perſoluitur, & menſale de duodecim villis melle & cera, id eſt, vnoquoque menſe ſextaria quatuor mellis & ceræ libras duas. De ſale modiorum centum. Vola- D
tilia cum ouis de duobus feſtis, id eſt, Paſcha & Natiuitate Domini.

PRO ALIMENTIS MONACHORVM QVAE PRAESTITA.

PRO INDVMENTIS MONACHORVM QVAE PRAESTITA.

Ad veſtimenta etiam & omnes eorum neceſſitates ſecundum regularem inſtitutionem procurandas, conſtituimus eis eaſdem villas, quas ipſe per ſuam conceſſionem eis viſus eſt condonaſſe, id eſt, Antoniacum cum ipſa capella, vel quicquid ad ſuum opus præſentialiter habuit, vel quicquid inde homines per precarias tenent, vel quicquid per beneficium illius aliqui adhuc habent, & illic pertinere videtur, vt poſt eorum diſceſſum ad vſum fratrum reuertantur. Alteram cuius vocabulum eſt, Cella, quæ dicitur Villaris, cum omnibus appendentijs ſuis, quantum ipſe præſenti tempore ad ſuum opus illic habuit, & quicquid homines per precarias, & per beneficia illius tenent & illic pertinere videntur. Tertiam quæ vocatur Matriolas cum omni integritate ſua. Quartam quæ vocatur Canticantus. Quintam cuius vocabulum eſt Nouigentus cum omni integri- E
tate. Sextam cuius vocabulum eſt Spinogilum cum ipſa Capella, & quicquid inde ad ſuum opus habuit. Septimam locello qui vocatur Valedronis. Octauam quæ dicitur Agmantus vna cum ipſa ſilua quæ vocatur Vſta. Has igitur villas cum appendentijs & reditibus ſuis (vt diximus) ad omnes eius congregationis tam infirmorum quam ſenum neceſſitates faciendas, & ſuſtentacula mortalis vitæ miniſtranda, Imperiali auctoritate & indulgentia per hoc præceptum confirmationis noſtræ, ſiue prædictus venerabilis Abbas in ſua confirmauit Conſtitutione, ſtabili iure ei concedimus ac confirmamus. præcipientes vt nullus Abbas per ſucceſſiones, quod ſalubri egit conſilio ſubtrahere aut minuere audeat, aut ad vſus ſuos intorqueat, aut alicui in beneficio tribuat. Sed neque
*exigat ſeruitia ex eis *exactet, neque parauereдos, aut expenſas ad hoſpitum ſuſceptiones recipiat; neque vllas ex aliqua re exactiones inde exigat abſque ineuitabili neceſſitate,

præter

Universidad de Deusto
Biblioteca

A præter mensuras in principali Ecclesia beati Germani,& in Ponte Parisijs longo tempore dispositas. Et si augeri adiudicauerit: & numerum monachorum in maius augeri, ampliari pecunia maiori licentiam habeat.

Hæc enim (vt putamus) ad vsum centum viginti monachorum sufficiunt: distrahendi autem aut minuendi quas pro Domini statuimus amore, nequaquam præsumat. Sed si facere præsumpserit, & post discessum nostrum hanc nostram confirmationem, quam supradicti venerabilis viri Hilduini rogatu Constitutionē fecimus, violare voluerit: querela ad successores nostros, qui tunc temporis nobis superstites fuerint deueniat; ipsiq. agnita auctoritate nostra, statuta nostra defendant, & suæ auctoritatis præcepto confirment, qualiter futuris temporibus fratres in cœnobio supradicto regulam beati Benedicti seruantes absque perturbatione libere Deo deseruire queant, nobisq. merces exinde
B in perpetua recompensetur æternitate. Et vt hæc auctoritas, quam ob amorem Dei, & animæ nostræ remedium statuimus, firmiorem obtineat vigorem, & deinceps inconuulsa valeat perdurare, manus nostræ subscriptione eam subter firmauimus, & anulo nostro sigillare iussimus. Datum Idibus Ianuarij, anno (Christo propitio) decimosexto Imperij domini Ludouici serenissimi Augusti Indictione septima. Actum Aquisgrani in Domini nomine feliciter.] his vero ista subijcit auctor [a]. [a] *Aimoin. lib. 5. c. 11.*

Hæc erat sancti Imperatoris exercitatio, hic quotidianus ludus, hæc palæstrica agonia, spectāte Deo, quo eius vita in sancta doctrina & operatione clarius eniteret: Qui in pomparum sublimitate constitutus, imitando Christum, humilitate altius enitebat. Denique tunc cœperunt deponi ab Episcopis & clericis cingula baltheis aureis & gemmeis cultris ornata, exquisitæ vestes, sed & calcaria talos ornantia relinqui: monstro enim si-
C mile ducebat, si Ecclesiasticæ deputatus familiæ, conaretur aspirare ad sæcularis ornamenta gloriæ, &c.] hæc auctor, qui subijcit diaboli artes, quibus nisus est Imperatorem lacessere, de quibus superius dictum.

Quod rursus ad anni huius res gestas spectat, hæc habentur in rebus gestis Ludouici Imperatoris eodem tempore scriptis: Hieme transacta cum Quadragesimæ sacrati dies celebrarentur, intempesta nocte terræmotus adeo validus extitit, vt ædificijs cunctis ruinam minaretur. Porro venti violentia subsecuta, non modo minora, sed etiam ipsum palatium Aquense vehementia sui ita agitauit, vt etiam laterculis plumbeis, quibus tecta erat basilica sanctæ Dei genitricis Mariæ, maxima ex parte detegeret.] subditur de conuentu Vuormatiæ habito, deq. conspiratione in ipsum Imperatorem exorta, aucta vero cum Bernardus Hispaniarum partium Comes tamquam fidissimus Impera-
D toris ab eo præfectus est eius cubiculo. Porro quod ad conuentum spectat, celebratum illum Vuormatiæ fuisse mense Augusti, docent veteres Francorum Annales. TERRAEMOTVS ET VENTORVM VIS.

Agendum hic modo de Parisiensi Concilio anno superiori (vt vidimus) Ludouico Imperatore monente conuocato, collecto autem hoc isto anno mense Iunij, vt in eius præfatione post alia ista [b] leguntur: Anno Incarnationis Domini octingentesimo vigesimonono, imperantibus ijsdem præcellentissimis, ac gloriossimis ac Deo dilectis Augustis Ludouico videlicet, filioq. eius Lothario, sub die octauo Iduum Iuniarum nos indigni Episcopi ex diœcesi scilicet Durocortum, necnon diœcesi Senonica, & Turonica, atque Rothomagica apud Parisiorum vrbem conuenimus, & qualiter de paulo superius præmissis cautis iuxta admonitionem eorumdem Principum egerimus vel tractauerimus, atque statuerimus, in subsequenti breuiter capitulatim adnotare curauimus, non ausu
E temerario sanctorum Patrum terminos transgredientes, sed potius his diligenter perpensis atque perspectis, per eos nostram, ceterorumq. fidelium vitam corrigere & in melius reformare cupientes &c.] hæc de tempore, causa atque studio Episcoporum, qui Parisijs coeuntes duos canonum libellos conscripserunt, in his quæ spectarent ad Episcopos, quæ etiam a Regibus præstanda essent, ceterisq. Christi fidelibus. Quibus adiecerunt synodalem epistolam, quæ quoniam rerum gestarum exactam cognitionem habet, hic totidem verbis est describenda, quæ sic se habet. [b] *Concil. Paris. ex par. tom. 2. Concil. Nicolit. editi.* CONCILIVM PARISIENSE.

Dominis præstantissimis ac pietatis gratia præditis Ludouico & Lothario Orthodoxis atque inuictissimis Augustis, nos famuli vestri quamuis indigni, tamen Episcopi, Deo humiles grates persoluimus, eiusdemq. immensam pietatem, & benignitatem collaudamus & prædicamus, qui vos adeo in sui amorem deuotissimos famulos suos flagrare facit, vt de profectu & exaltatione sanctæ Ecclesiæ suæ indesinenter cogitetis, eamq. vt matrem EPISTOLA SYNODALIS EX CONCIL. PARISIENSI AD LVDOVICVM IMP.

matrem ſpiritualem, ſicut fideles & dilecti ſpiritales filij ad meliora & potiora ſemper A
prouehere ſtudeatis: Nam cum mucro diuinus Imperium vobis diuinitus commiſſum
interius exteriuſq. merito noſtræ iniquitatis, multifarijs attereret cladibus: prudenter
animaduertentes, quod hæc nonniſi iuſto Dei iudicio euenirent: illico ſcriptis ſerenitatis
veſtræ anno præterito, cunctos Eccleſiarum paſtores admonuiſtis; vt quia conſtabat eos
ſpeculatores Domini exiſtere, & gladium diuinum ſuper terram, id eſt, ſuper peccato-
res Deum graſſari, meminerint ſpeculationis ſuæ, & ieiunio triduano generaliter ab om-
nibus peracto, vnuſquiſque in quolibet ordine poſitus, diligenter conſcientiam ſuam
conueniret, & vbi ſe Deum offendiſſe cognoſcebat, maturato per pœnitentiæ ſatisfa-
ctionem corrigere non differret. In quibus etiam apicibus inſerere vobis placuit, vt
ſi Deus pacem vndique & ocium vobis tribueret, in hoc placitum veſtrum generale
conſumere voluiſſetis, vt primum quicquid in vobis, id eſt, in perſona & miniſterio ve- B
ſtro corrigendum inueniretur, Domino auxiliante, corrigeretis: deinde quæcumque in
omnibus ordinibus Imperij veſtri Deo diſplicerent, inquireretis, & ſecundum eius volun-
tatem cum conſenſu fidelium veſtrorum ad tramitem rectitudinis reuocaretis, ſcilicet
eum vobis, populoq. vobis commiſſo propitium faceretis. Sed quia tempus optatum
exterioribus incurſionibus præpedientibus ſecundum deſiderium veſtrum nacti non
eſtis: libuit ſerenitati veſtræ cum quibuſdam fidelibus veſtris præterita hieme placitum
habere, & de his quæ præmiſſa ſunt, diligenter tractare, Deiq. voluntatem quærere, &
Eccleſiæ vobis commiſſæ vtilitatem prouidere.

Quapropter de omnibus quæ ad tempus emendatione digna viſa ſunt, congrua ca-
pitula ſerenitas veſtra digeſſit, Legatoſq. ſtrenuos delegauit, vt per eadem capitula &
flagitia malorum hominum punirent, & bonorum laude veſtræ celſitudinis noteſcerent. C
Inter quæ etiam ſtatuiſtis, in quatuor partibus Imperij veſtri conuentus Epiſcoporum
vno eodemq. tempore fieri, in quibus tractarent, quærerent, atque cum Dei adiutorio
inuenirent de cauſis ad religionem Chriſtianam, eorumq. curam pertinentibus; quid a
Principibus & reliquo populo, vel ita, vt diuina auctoritas docet, aut aliter tenetur, vel
quid inde ex parte aut ex toto dimiſſum eſſet, vt non teneretur. Deinde quid in ipſorum
qui paſtores populi conſtituti ſunt, moribus, conuerſatione, & actibus inueniri poſſet,
quod diuinæ regulæ, atque auctoritati non concordaret; ſimulq. inueniretur quæ occa-
ſiones in vtroque ordine id effecerint, vt a recto tramite deuiaſſent: & quicquid de his
inuentum fuiſſet, veſtræ celſitudini notum facerent.

Quod vt Deus poſſe dedit, nos fideliſſimi ac deuotiſſimi ſalutis veſtræ procuratores,
iuxta paruitatem ſenſus noſtri, prout breuitas temporis permiſit, ſecundum ſanctam D
deuotionem & ordinationem veſtram de cauſis ad religionem Chriſtianam, noſtrumq.
miniſterium atque periculum pertinentibus; necnon & de his quæ ad noſtram correctio-
nem & emendationem pertinere proſpeximus, ſiue de his, quæ populis generaliter an-
nuntianda & admonenda præuidimus, capitulatim in præcedentibus adnotauimus li-
bellis, veſtræq. ſerenitati legenda, immo probanda, obtulimus. Et quamquam de his
quæ præmiſſa ſunt, veſtro ardentiſſimo deſiderio prius ſatisfacere elegerimus: nequa-
quam tamen hæc, quæ ſpecialiter ad veſtram perſonam, miniſteriumq. pertinere co-
gnouimus, obliuioni tradidimus; ſed potius veſtræ ſaluti proſpicientes, nonnulla capitu-
la neceſſaria in ſecundo huius operis libello ad nomen, miniſteriumq. veſtrum pertinen-
tia, periculumq. cauendum, ſolerti ſtudio congeſſimus, & vobis familiariter admoni-
tionis gratia porrigenda deuouimus, vt ea diligenter inſpiciendo, legendo, & audien- E
do, aperte atque diſtincte veſtra cognoſcat celſitudo, de quibus & pro quibus in memo-
ratis conuentibus noſtris, ſecundum virium noſtrorum poſſibilitatem fideliter ſalubri-
terq. egerimus.] hactenus epiſtola ſynodalis ad Imperatores Ludouicum & Lo-
tharium.

Sed quid accidit? Cum multa ijdem ſtatuiſſent Epiſcopi, quæ ad diſciplinam Eccleſia-
ſticam, moreſq. fidelium ſpectare poſſe viderentur, & (quod idem expetierat Ludoui-
cus) ex ſanctorum Patrum ſcriptis pariter deprompſiſſent, quæ ad ipſum Imperatorem
pertinere poſſent; ſed cũ generatim tantum eadem ingeſſiſſent, prætermiſiſſent vero ſpe-
cialia, quibus in primis monendus fuiſſet, timore fortaſſe ne ea ipſe animo haud æquo tu-
liſſet: viſum eſt ipſis eadem quaſi per tranſennam ita illi ſignificare, vt ſi voluiſſet,
emendare etiam potuiſſet. Ne igitur apud Deum ſilentij redargui poſſent Epiſcopi,

quod

A quod Regi non aperuissent quæ in primis corrigenda essent, neue aperiendo, eum in iram prouocassent: ita inter eos deliberatum, vt id facerent per appendicem. Hic in memoriam reuocetur quod Einhardus dolens de Ludouico testatus est, eum quæ diuinitus admonitus esset, nonnisi ex parte seruasse, alijs magna iactura Imperij prætermissis, vt exitus declarauit. At quænam erant ista, quæ per appendicem apposuerunt Episcopi? Læsa nimirum negligentia Regum Ecclesiastica iura, & oppressa ab eis libertas Ecclesiæ. Nam audi quæ ad finem appendicis ijdem habent Episcopi.

Exceptis præmissis capitulis, in quibus sicut diximus, multa negligebantur, specialiter tamen vnum obstaculum ex multo tempore iam inualuisse cognouimus, id est, quia * Principibus potestas, diuersis occasionibus interuenientibus, secus quam auctoritas diuina se habeat, in causas Ecclesiasticas profiluerit; & sacerdotes partim negligentia, partim ignorantia, partim cupiditate in sæcularibus negocijs & solicitudinibus mundi, vltra quam debuerint se occupauerint. Et hac occasione aliter quam diuina auctoritas doceret, in vtraque parte actum extitisse, dubium non est. Sed quia, Deo miserante, a progenitoribus, & genitore vestro, & a vobis nulla correcta gratulamur, si ea quæ admonemus prosperum successum habuerint: credimus quod ad perfectionis statum, vestra intentio, nostraq. deuotio, Deo cooperante, peruenire poterit.

* Principum

DE OPPRESSIS IVRIBVS ECCLESIASTICIS.

Verumtamen qui nouimus statum Regni huius, sub tali conditione & tenore creuisse, atque dilatatum esse, & a prudentissimis, sanctisq. prædecessoribus nostris, scilicet ab Episcopis, siue a Principibus hanc causam ex toto correctam non fuisse, propter hæc quæ suo tempore dici poterunt, & pondus tantæ considerationis parcitatis nostræ vires excessit; quoniam nec ocium, nec spacium temporis, nec ad plenitudinem consacerdotum nostrorum, sicut ipsa necessitas exposcebat, habuimus. Et ideo hæc congruentiori tempore, vita comite, si Deus ita annuerit, tractanda & consideranda distulimus: quoniam tantæ considerationis perfectio indiget assensu & adiutorio Principum, multitudine atque deuotione, necnon & studio sacerdotum, obedientia & concordia populi, & congruentia loci, temporisq. spacio.

Porro de Episcopali libertate, quam, Deo annuente, vestroq. adminiculo suffragante, adipisci ad Dei seruitium peragendum cupimus: suo tempore nobis dicenda atque vobiscum conferenda reseruauimus; quatenus ita sit, vt & nosmetipsos saluare, populoq. nobis subiecto vtiliter salubriterq. prodesse, atque pro vobis & stabilitate Imperij vestri libentius valeamus Domini misericordiam exorare; & de vestris obsequijs & Regni adiutorio solatium debitum minime subtrahatur, sed si possibile fuerit, potius augeatur.] hucusque Patres.

Sed quæ iam ex sanctis Patribus generatim antea eidem propinassent, quæ ad Christianum Principem spectare posse visa essent, hic describamus: post multa enim diuinæ scripturæ loca, ista ex Fulgentio in primis haurientes proposuerunt ipsi seruanda.

Clementissimus quoque Imperator non ideo est vas misericordiæ præparatum in gloriam, quia apicem terreni principatus accepit, sed si in Imperiali culmine recta Fide viuat, & vera cordis humilitate præditus culmen regiæ dignitatis sanctæ religioni subijciat. Si magis in timore seruire Deo quam in tumore dominari populo delectetur: si in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas potestatem: si se magis diligendum quam timendum cunctis exhibeat: si iustitiam sic teneat, vt misericordiam non relinquat: si præ omnibus ita se sanctæ matris Ecclesiæ meminerit filium, vt eius paci atque tranquillitati per vniuersum mundum prodesse suum faciat principatum. Magis enim Christianum regitur atque propagatur Imperium, dum Ecclesiastico statui per omnem terram consulitur, quam cum in parte quacumque terrarū pro temporali securitate pugnatur.] & inferius.

QVAE CONVENIANT IMPERATORI.

Regale ministerium specialiter est populum Dei gubernare & regere cum æquitate & iustitia; & vt pacem & concordiam habeant studere. Ipse enim debet primo defensor esse Ecclesiarum & seruorum Dei, viduarum, orphanorum, ceterorumq. pauperum.] Et post alia multa ex Isidoro: Principes sæculi nonnumquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, vt per eamdem potestatem, disciplinam Ecclesiasticam muniant. Ceterum intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi vt quod non præualeat sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem. Sæpe per Regnum terrenum cæleste Regnum proficit, vt qui intra Eccle-

QVAE SINT BONORVM PRINCIPVM.

siam positi contra Fidem & disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore Principum conterantur, A ipsamq. disciplinam quam Ecclesia exercere non prævalet, cervicibus superborum potestas principalis imponat, & vt veneratiõnem mereatur, virtutem potestas impertiat. Cognoscant Principes sæculi Deo debere reddere rationem propter Ecclesiam quam a Christo tuendam suscipiunt. Nam siue augeatur pax & disciplina Ecclesiæ per fideles Principes, siue soluatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit.] hæc de his quæ sunt Regum ac Principum erga sanctam Ecclesiam debita iura spectantia; reliqua tu videas pro arbitrio: consulimus nos quantum fas est breuitati. Quod vero præter Parisiense tria alia (vt diximus) fuerunt a Ludouico Imp. in Gallijs eodem tempore celebrari iussa, nimirum, Moguntiæ, Lugduni, atque Tolosæ: ipsa non extant: nam quod Moguntiæ constat sub eodem Ludouico celebratum esse Concilium, illud non hoc anno, sed longe post esse habitum liquet. de quo suo loco di- B cturi sumus.

IESV CHRISTI ANNVS 830. GREGORII PAP. IIII. ANNVS 3. LVDOVICI THEOPHILI 17. 1. IMPP.

THEOPHILI IMP. PERSECVTIO ADVERSVS ORTHODOXOS.

TRIGESIMVS sequitur annus post octingentesimum octaua Indictione signatus, quo Theophilus Imp. aduersus Orthodoxos ad stabiliendam hæresim Iconoclastarum violentus insurgit. Didicerat leunculus iste capere prædam, cum viuente patre, S. Euthymium Episcopum (vt superius dictum est) quod esset defensor Catholicæ veritatis, iussit occidi. Cum vero factus leo, liberas nactus habenas Imperij, pro arbi- C tratu in Orthodoxos insurgens, non quemquam obuium tantum adortus est, sed exquisita arte singulos suo subiectos Imperio indagans, de ijsdem haberi voluit quæstionem & supplicium sumi, adeo vt hac ex parte ceteris superius nominatis Imperatoribus Iconoclastis habitus sit deterior. Dolemus non ad hæc tempora Theodorum superuixisse Studitam, qui tantæ persecutionis epistolarem, pro more suo, nobis reliquisset historiam: nam vix paucis ex veteribus fragmentis in lucem vendicatis, quam plurima relinquere sepulta silentio cogimur; verumtamen sic res se habet, vt ex his paucis multa Lector sagax satis conijcere possit.

EDICTVM THEOPHILI IMP. AD INQVIRENDOS ORTHODOXOS.

Fuit in primis illud noui persecutoris inuentum, vt in mandatis daret Quæstoribus suis, vt a singulis sub Orientali sibi subiecto Imperio constitutis cum tributum capitationis exigerent, pariter de cuiusq. ipsorum fide quæstionem haberent, essetne quisquam D ex eis cultor imaginum. Quod si quis eiusmodi inuentus esset Fidei Orthodoxæ Confessor, is mox conijceretur in carcerem, pœnas daturus acerbiores, nisi ipsum cultum sacrarum imaginum publice detestaretur.

Quot fuerunt tunc lapsorum funera præ metu negantium? Et quæ confitentium pœnæ exilia atque mortes? Est de eiusmodi Imperatoris edicto mentio in actis S. Ioannicij Anachoretæ, de quo sæpe superius actum est, his scilicet verbis: Sceptra quidem Romanorum tenebat Theophilus. Ille autem congerendo auro totus inhiabat, & ab eo superabatur, & alioqui non ferens esse Christianus, & se impie gerens in diuinas imagines, & quomodo potestate, ita etiam Iconomachorum dogmate alios superans, talem laqueũ abscondit omnibus Christianis. Scribis & exactoribus omnem simul vicum occupat, volens facere duo quæ sunt pessima, nempe & auaro suo gratificare animo tributorum E exactionibus; & sibi fieri manifestum vnumquemque qui doctrinam sequebatur Orthodoxam, vt eos vi caperet, & efficeret, vt vel inuite adiungerentur hæresi Iconomachorum.] hæc de studio perfidi Imperatoris. Quid autem tunc contigerit, prædicere vni exactorum ipsum Ioannicium sæpe Confessorem, sub alijs prædecessoribus Impp. coronis auctum, idem auctor docet his verbis.

EXACTORI PRAEDICTVS INTERITVS.

Cum ergo hic vir diuinus incidisset in quemdam exactorem: Quid hic sibi volunt (inquit Ioannicius) o frater? Rex te iam accersit, factorum tuorum redditurum rationem. Et nec sic quidem intelligis. Iam enim imminet & vrget (vt vides) iustitia: & nisi improbam hanc mentem mutaueris, peribis quidem miserabiliter, miserrime autem punieris. Atque ille quidem dicebat cum qui est in cælis. Exactor autem putabat, suum Regem eum accersere. Lætus itaque iam erat & spe bona præditus, vt qui sciret

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

A quod propter tributa diligenter exacta, esset apud Imperatorem magna consecuturus. Eius autem spem irrisit futurum, & ea quæ a sancto viro dicta fuerunt, finis est consequutus. Et statim nouacula iræ Dei inebriata excindit exactorem, vt immortales illæ post mortem pœnæ sumantur.] hæc de miserando obitu exactoris, quem, sicut multa alia, prophetico lumine prænouit atque prædixit ipse Ioannicius, qui eo culminis sanctitatis euectus erat, vt sicut Herodes Ioannem, Pharao Moysem, ita metuerent ipsum ijdem Imperatores persecutores: fama namque notissimus vbique erat, atque omnibus reuerendus: quamobrem neque Theophilus ipse Augustus ausus est eum gladio percussoris appetere, sed tentare blanditijs; at frustra penitus: etenim in durissimam inciderunt silicem qui ista tentarunt. Porro rem gestam idem auctor inferius ita describit, dum eius in dicendo libertatem, & in persecutione constantiam narrat verbis istis.

B Duos viros illustres, quos & sciebat esse præditos maiori dicendi facultate quam alios cum ad ipsum misisset Imperator, rogauit, an oporteret Christi honorare figuram. Cum is autem ad hoc diuina & non cum mundana respondisset persuasione & sapientia: tantum abfuit, vt qui missi fuerant ab Imperatore aliquid adducerent contra ea quæ ab ipso dicta fuerant, vt relictis ijs quæ prius tenebant, recte, & vt eis exposuerat, pietatem & veram didicerint religionem.] hæc auctor de Ioannicio; qui & quomodo etiam obitum Theophili prædixerit, suo loco dicturi sumus. LEGATOS IMP. CONVERTIT S. IOANNICIVS.

Quod ad rerum Orientalium historiam pertinet, prosecutus reperitur res ab eodem Imp. gestas Ioannes Curopalata, ex quo reliqui recentiores historici accepisse noscuntur quæ de ipso Imperatore scriptis prodidere. Porro idem Ioannes, vbi desijt Theophanes in Nicephoro, ab eius successore Michaele Curopalata suam exorditur historiam, quam C & perduxit vsque ad Isacium Commenum, qui imperare cœpit anno Redemptoris millesimo quinquagesimo septimo. In quo tamen historico illud desideratur, quod quæ enarrat, singula singulis, more Theophanis, non reddiderit annis: quod facere prætermittens, nobis haud mediocrem ingessit laborem, vt hoc ex instituto præstare possimus: laborabimus tamen pro viribus, vt certis consignatas annis res gestas Annalibus intexamus. Verum cum audis aliquid non sub certo anno, sed tempore a nobis tantum positum dici: sub eodem id accidisse Imperatore, eius tamen Imperij incerto anno, cognosces. IOANNES CVROPALATA HISTORICVS.

Sed ad res Francorum conuertamus orationem, quæ maximo sunt hoc anno in discrimine constitutæ. Ingentes enim in Ludouicū Imperatorem conspirationes detectæ sunt, exortæ illæ a filijs atque a subiectis Imperatori Principibus Regni & compluribus sacerdotibus: peperit siquidem inuidiā omnibus, præsertim aulicis, quod Bernhardum Hispa-D num hominem, Hispaniarumq. limitum Comitem defensionis suæ causa Imperator vocauit in aulā, constituitq. præfectum cubiculi. Exinde sparsus rumor, auctaq. suspicio, creditumq. a pluribus, eumdem Bernhardum admisceri Iudith Imperatrici: quæ fama longe lateq. calumnijs æmulorum increbuit. Id quidem cum filiorum quoque animos haud leuiter sauciasset, commouisset vero amplius odium in nouercam, auxisset vero magis ingens amor, quo prosequi visus est Imperator natos ex ea Carolum atque Rodulphum: his fomitibus admotis, ingens accensa flamma mox erumpere in incendium visa est; adeo vt Pipinus Ludouici ipsius filius contra patrem parauerit exercitum.

Huius timore percitus Imperator, mox præcipuam iurgiorum causam dimouere conatus, Bernhardum a se dimisit, Iudith vero Imperatricem Lauduni in monasterio S. Mariæ morari præcepit. Sed nec satis ista fuere aduersarijs: qui eductam e monasterio Im-E peratricem, ipsam promittere coegere, persuasuram se Imperatori, vt deposito Imperio, retruderet se sua sponte in monasterium; idipsumq. se esse facturam, comisq. præcisis, vitam monasticam profiteri. Hac facta promissione, ad ipsum Ludouicum Imperatorem cum custodia missa est; cumq. secreto eum allocuta esset, monasticum ipsa sibi velum imposuit; Imperator vero ad deliberandum de hoc tempus accepit. Illa vero sic velata in monasterium sanctæ Radegundis a Pipino detruditur. Cum interea rediens Lotharius Rex ex Italia, quæ essent facta probaret: non tamen in patrem quid vlterius peragi passus est; remq. geri non armis, sed iure voluit. Sicq. conuentum publicum indici iussit ex Imperatoris sententia Nęomagi, ad quem veniret ipse Imperator non armata manu, sed simplici comitatu; quod faciendum æque filio persuasit: cuius rei gratia Hilduinus Abbas cum armatis veniens, ab Imperatore est iussus abire. Sed & Vualach Abbas id ipsum præstans, pariter est iussus ad monasterium redire Corbeiæ. LVDOVICVS IMP. A PERSECVTIONE SVORVM LIBERATVS.

Ibi cum essent, Lotharius a patre vocatus, secreto admonitus, flexus tamdē, atque suasus est, patri esse debere subiectum, eidemq. firma pace conciliatum iri. Sicq. factum, vt Imperator qui totam æstatem absque Imperij viribus transegisset, Lothario eidem obsequente, pristinum vigorem receperit imperandi; qui solita vsus benignitate, criminis reos diuersis mulctatos pœnis, absoluit, parcens omnibus adeo iusto maiestatis iudicio postulatis. hicq. finis rerum gestarum præsentis anni, quæ hic summatim perstricta, in vita ipsius Ludouici pluribus enarrantur. A

AMALARIVS MITTIT LIBROS AD LVDOVIC. IMP.

Dum ista geruntur, compositis rebus, Amalarius Fortunatus (vt ex ipsius scriptis colligi posse videtur) misit ad Ludouicum Imp. libros de Ecclesiasticis Officijs, quos cum accepisset, & placuissent illi; misit idem Imperator ipsum Romam ad Gregoriū Papam, vt quod deesse ad opus videretur, illic addisceret, atque scriberet ordinem Antiphonarij. Porro ea de causa iiuncta legatio, sequenti impletur anno, vt suo loco dicturi sumus. Hic autem de oblatis hoc anno Ludouico libris agamus: nuncupatoria epistola præposita eis est ad Ludouicum Imperatorem quæ sic exorditur. B

Glorioſissime Imperator & magnificentissime ac centies inuictissime a Deo coronate, necnon & conseruate & conseruande, seruus ego vester quamuis minimus omnium, Afficiebar olim desiderio, vt scirem rationem aliquam de ordine nostræ Missæ, quam consueto more celebramus: & amplius ex diuersitate quæ solet fieri in ea, hoc est, quod aliquoties cum epistola legitur, aliquoties duæ, & cetera talia, simulq. de ceteris officijs, &c.] ad finem autem epistolæ habet loco salutationis, huiusmodi festiuas acclamationes, quibus eum in angustijs positum quas audisti, quoquo modo si fieri posset exhilararet. Diuo Ludouico vita. Nouo Dauid perennitas. Da Principi Domine vitam. Ipsi nouo Salomoni felicitas. Pax mundi vos estis. Pio Principi prosperitas. Domine vitam ipsi concede. Vestra fides vos seruet. Christus quem vos honoratis, ipse vos seruet. Potestatem vestram Deus conseruet. Deus pacificet Regnum vestrum. Iudith Orthodoxæ, nobilissimæ, atque prudentissimæ Augustæ salus per multos annos. Lumina pacis Domine serua. Lumina mundi Domine serua. Vita vestra tutela omnium est. Vestra fides Ecclesiarum est gloria. Pijssimos dominos nostros Imperatoris natos Lotharium glorioſissimum coronatum & fratres eius Christus conseruet. Ex prauis Orthodoxos Domine serua. Custodes Fidei Domine serua.] hucusque Amalarius, qui, vt dictum est, anno sequenti ab eodem Ludouico Imp. missus est Romam eadem ex causa Ecclesiasticorum officiorum. dicemus de ipso suo loco. C

FESTIVAE ACCLAMATIONES.

Sic igitur Amalarij opera nonnihil illustrata reperiuntur cuncta quæ ad sacros spectant Ecclesiasticos ritus, imitatus ipse magistrum suum Albinum: vsus est enim adhuc puer ipso præceptore, vt ipse idem testatur, eodem libro, [a] cum ait: Studui illo conante in isto ordine, quando videbar puer esse ante Albinum doctissimum magistrum totius regionis nostræ, cuius auctoritate delectatus ac fretus, postquam libertate vsus sum canendi, quæ congrua mihi videbantur, cœpi illos canere tempore suprascripto &c.] ex quibus etiam apparet tantos viros omnium huius temporis disertissimos & apud Imperatorem primarios non solum theoricam calluisse rerum Ecclesiasticarum, sed & practicam exercuisse, cantumq. Ecclesiasticum suis rythmis publice in Ecclesia modulari solitos. quod certe nonnihil illos redarguit, qui negligūt antiquo more in Ecclesia canere, dum per alios explent eiusmodi in Ecclesia, quod exercetur in cælo, munus Angelicum. Certe quidem & ipsum Theodorum Archidiaconum S. R. E. cantare in Ecclesia consueuisse, satis ostendit idem auctor in prologo ad librum de ordine Antiphonarij. D E

[a] *Amal. de ord. Antiphon. c. 58.*

AMALARIVS ALBINI DISCIPVLVS.

SEQVITVR Christi annus octingentesimus trigesimusprimus nona Indictione. Quo Theodora Augusta & mater eius Theoctiste, cum occulto colerent sacras imagines, delatæ apud Theophilum Imp. in discrimen adductæ, callida tergiuersatione ipsum eluserunt Imperatorem. Rem gestam petemus ex Ioanne Curopalata, ex quo alij accepere, qui de genere ipsius Theodoræ sic auspicatur orationem. Profecta erat hæc Regina Theodora, ex Plaphlagonum regione, gloriabaturq. se parentes habere Mari-

DE THEODORA AVG. ET EIVS MATRE THEOCTISTE PIETATE INSIGNIBVS FEMINIS.

num

A num non obscuro loco natum virum, matremq. Theoctisten, Floriam cognomento, ambos pietate imbutos, neque venerandarum imaginum cultum repudiantes, vt omnes illius tempestatis alij viri, immo amplexantes, ac velut in sinu egregie fouentes. Et quo tempore Theodora diademate coronata fuit, eius quoque mater Theoctiste cingulo & Patriciatus dignitate ornata est.

Ipsa igitur Theoctiste in suam domum, sitam prope monasterium Gastriorum ad se accersitas Theodoræ puellas (erant autem quinque numero, Thecla, Anastasia, Anna, Pulcheria & Maria) cum alijs donis quibus feminarum genus allici consueuit, sibi conciliabat, tum priuatim eas excipiens obsecrabat, ne mollirentur; neve (quod erant) feminæ permanerent, sed viros sese præstarent, & materna educatione digna excogitarent & decentia, patriam hæresim execrantes. Et sanctarum imaginum formam am-
B plectens & simul eas in manibus injiciens (seruabat autem in arca quadam) & ori & manibus ipsarum admonens, ostendebat, & ad earum amorem illas prouocabat. Idq. continenter faciens, ac neptibus erga sacras imagines desiderium inflammans: haud latuit Theophilum percontantem, quidnam ipsis ab auia donatum sit, & quid effectum sit gratia dignum.

Aliæ igitur interrogationes ipsius stabili mente ac firmiter veluti occasiones quasdam fortiter superabant: at Pulcheria ætate adhuc infans & blanditias recensuit, & copiam fructuum, adiecitq. etiam venerandarum imaginum cultum: ita simplicia tum cogitans, tum dicens, imagunculas videlicet ipsi esse in arca repositas, quas capiti, inquit, & ori nostro admouet post oscula. Hæc Imperatorem ad insaniam excitarunt, sed reuerentia erga mulierem, tum multo magis ab ea qua illa vtebatur loquendi libertate
C coercitus. Etenim aperte ipsum illudebat atque redarguebat propter quotidianas Confessorum persecutiones & declaratam hæresim; & sola fere perspicuum faciens omnium erga illum odium: tantum prohibuit ne filiæ ad Theoctisten amplius accederent.

His item similia Reginæ Theodoræ acciderunt. Alebatur apud Regiam homunculus breuis, Homerico Thersitæ admodum similis, Denderis nomine: qui indecora & turpia loquens, risum mouebat, & voluptatis causa apud Imperatorem degebat. Hic igitur, cum olim ingressus esset Augustæ cubiculum, sacras imagines ipsam tegentem offendit: quas conspicatus, quid essent interrogauit, propiusq. accedens, cognouit. At Regina *calami rustice respondit, imagunculæ; & hæc, inquit, amo plurimum. * Conuiuabatur eo tempore Imperator, & ad se accedentem turpem istum adolescentem interrogauit: Vbinam fuisset. Qui apud Manam, respondit: ita enim Theodoram
D vocabat; seq. conspexisse pulchras imagunculas ab ipsa e puluinari extractas.

Intellexit igitur Imperator, & vehementi ira percitus e mensa surrexit; confestimq. ad illam se contulit; alijsq. multis probris lacerans, idolorum quoque cultricem incontinenti lingua vocauit; simulq. narrabat, quæ sibi dixisset illud monstrum. Ipsa vero tunc iram deliniens Imperatoris: Male suspicatus es, ait, o Imperator: non vtopinatus es, ita reuera se habet; sed in meum speculum intenta defixos oculos habebam vna cum meis ancillis, & Denderis intuitus quæ eo pariebantur formas, inconsiderate tibi hæc renuntiauit, & iram Imperatoris mitigauit his verbis. Denderim autem satis decenti instruxit disciplina, persuasitq. ne vnquam de imagunculis quidpiam alicui narraret. Et idcirco cum aliquando Reginæ succensebat, Theophilus a Dendere percontabatur, an rursus pulchras imagunculas Mana amplecteretur. At ille admota labijs dex-
E tera manu: Tace de imagunculis respondit, Imperator. atque hæc ita euenere.]

Reuerebatur plane magnopere vxorem quam sciret omnium virtutum genere præstantem, a qua & veniam supplex rogauit, cum offendisset, quod ancillæ qui Reginæ ipsi inseruiebat, stuprum intulisset. Vbi enim sensit se lapsum, cognouitq. Theodoram totam immutatam, & auerso esse erga se animo, aiunt illum iurantem sublatis ad Deum manibus confessum, tunc tantum se lapsum esse, & petijsse sibi ab vxore veniam. sed de his modo satis.

Quod ad res Francorum pertinet, tamquam male obducta cicatrice recrudescit, & rursus erumpit vulnus domestici belli, Pipino filio Ludouici rursum recedente a patre, & in eum alios commouente. quæ autem hæc secuta sint, suo loco dicenda erunt. Missa fuit hoc anno legatio a Ludouico Imp. ad Gregorium Romanum Pontificem, qui ea functus est, fuit Amalarius Fortunatus, de quo superiori anno. AMALARII LEGATIO AD GREGORIVM PAPAM.

Quod ad tempus ipsius Romã aduentus spectat: id ipse testatur in libro quem scripsit A
de ordine [a] Antiphonarij, dicens: Post hoc veniens Romam anno ab Incarnatione Domini octingentesimo trigesimoprimo, Indictione nona, sub Imperio domini & pijssimi Imperatoris Ludouici, & Apostolatu glorioſissimi Apostolici Gregorij, interrogaui de ordine Responsoriorum a festiuitate Pentecostes vsque ad aduentum Domini: Responsum est mihi a viris eruditis Sanctæ matris Ecclesiæ nostræ &c.] hæc quoad tempus. Quod autem ad legationis munus pertinet, hæc superius in præfatione eiusdem commentarij idem habet:

[a] *Amal. de ord. Antiph. c. 58.*

TEMPVS LEGATIONIS AMALARII.

Quando fui missus Romam a sancto & Christianissimo Imperatore Ludouico ad sanCAVSA LEGATIONIS AMALARII. ctum & reuerendissimum Papam Gregorium, de memoratis voluminibus retulit mihi idem Papa: Antiphonarium non habeo, quem possim mittere filio meo domino Imperatori: quoniam hos quos habuimus, Vuala, quando functus est sua legatione aliqua, B
abduxit eos hinc secum in Franciam. Quæ memorata volumina contuli cum nostris Antiphonarijs &c.] hæc de legatione, atque eius decernendæ causa, nimirum, vt Amalarius ex Romana Ecclesia Gallicanos Antiphonarios corrigeret, & emẽdaret, augeretque. In his totus Ludouicus erat, licet multis premeretur molestijs, vt quæ ad sacros Ecclesiæ spectarent ritus, quam decentissime curarentur.

Sic igitur functus est suo munere quam solertissime Amalarius, confecitq. tunc com-
AMALARIVS SCRIPSIT LIBRVM DE ORDINE ANTIPHONARII. mentarium illum, cuius est titulus, De ordine Antiphonarij. cuius instituti sui rationem in eadem præfatione quærentibus affert. Dedit tunc illi Gregorius Papa Theodorum Archidiaconum S.R.E. qui eum de omnibus admoneret. testatur ipse Amalarius in prologi exordio, vbi habet ista: Interrogaui Archidiaconum Theodorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quem rogauit dominus Apostolicus, vt me instrueret iuxta interrogatio- C
nem meam de ordine Romani Officij, &c.] Didicit & ab Apostolica Sede quæ in posteriori præfatione apposuit ad libros quos scripserat de Officio Ecclesiastico, vt idem ipse testatur.

ANNVS adest Redemptoris octingentesimus trigesimussecundus decimæ Indi-
ctionis inchoatæ, quo tempore Theophilus Imp. semel aggressus mouere bellum aduersus Orthodoxos ob cultum sanctarum imaginum: quo magis in domesticos sibi D
coniunctos sanguine exercere vindictam abstinens fuit, eo amplius in alios se exhibuit
PERSECVTIO THEOPHILI MAGIS GRASSATVR. durum atque seuerum. De his enim agens Ioannes Curopalata hæc ait: In eis qui sanctas & immaculatas colunt imagines admodum sæuus fuit & austerus; quippe qui superiores omnes crudelitate vincere contendebat: superiores enim fuerunt, Leo & Michael Balbus istius patet, quorum alter edicto sanxit, vt in nulla pictarum imaginum, vbicumque pictæ essent, hæc vox, Sanctus, imprimeretur, quasi non alij hæc vox quam Deo soli conueniret, haud recte coniectans. Cum enim Deus, hanc vocem, Deus, hominibus impertitus sit, quæ multo excellentior est hac voce adiectiua, Sanctus (nam longe humilior est, Sanctus) non vtique ipsa nobis interdixisset. Verum hoc ille, vt dixi lege sanxit. At Leo qui ante ipsum regnauit, nequaquam ipsas coli consensit. Verum Theophilus ne coloribus quidem formari voluit; Abiectum enim & humile talibus af- E
fici dicens, sed solam veritatem contemplari.

Igitur detrahebantur eo tempore ab omni templo sacræ imagines; pro quibus feræ
CONFESSORES THEOPHILO RESTITERE. & aues insculpebantur, qui illius immanem seruilemq. dementiam coarguerent. Hinc sacrosanctæ opes repositæ, in forum proiectæ contumelioſe illudebantur, hinc carceres facinorosorum ijs complebantur, qui in honore sacras imagines haberent, monachis, Episcopis, pastoribus & his qui eas depinxissent: pleni iam montes erant, & speluncæ ijs, qui vt fures & scelerum patratores fame & siti interfecti fuerunt. Nam cum monachis iussisset ad vrbes aditus intercludi, eosq. omnino expelli edicto sanxisset: effecit vt monasteria & solitaria loca multis atque perspicuis hominibus complerentur. Quippe cum sacri viri virtutem prodere & sacrum nollent indumentum, immo mallent fame & calamitatibus oppressi vitam finire. Aliqui negligentes habitum, idcirco perirent: plu-

res au-

A res autem ex ijs qui per desidiam vitam agerent remissam, ac dissolutam vitam amplexati essent, a sacris hymnis & cantionibus, & ab ipso habitu penitus abstinentes. Etenim ne hos quidem conuentus peragi Tyrannus concessit, qui persæpe vel soli possunt seruare, & veluti frænum quoddam esse ijs, qui cupiditatibus dediti temere labuntur.

Verumtamen ne tunc libertas quidem loquendi ex hominibus prorsus recessit, sed quidam audaciores multi per se, aliqui etiam simul coacti, libere ad eum accedentes loquebantur, ostendebantq. ex dictis Patrum nostrorum, Dionysij, Magni Hierothoi, & Irenæi non heri, aut pauloante monachorum rempublicam adinuentam & statum, sed antiquam atque adeo priscam; quin etiam sanctarum imaginum figuras cum Apostolis viguisse demonstrabant. Siquidem S. Apostolus Lucas Dei Genitricis formam exB pressit; & ipse Christus Dominus ac Deus noster suam in quodam linteo depictam effigiem non manu confectam nobis reliquit. Isti igitur sacrosancti viri Tyranni insscitiam redarguerunt. Cumq. ei immanitatem (quod admodum libere loquebantur) obiecissent: post multas plagas & verbera atque tormenta ex vrbe exterminati fuere. Qui cum ad sacrum Præcursoris templum in Euxino Ponto situm peruenissent, flagellorum plagis confecti, cælesti quiete tamdem dignati sunt. Quorum veneranda corpora in terram insepulta proiecta, integra & salua diutius permansere, quoad fideles quidam ea suscipientes sepelienda curarunt, varioq. honore certatim effecerunt Sanctos, qui pro Christo Deo martyrium subiere.

CONFESSORVM IN DICENDO LIBERTAS.

Quos æmulatus, similia, & cognita his alius quidam monachus ostendit, qui nuper ad sacerdotij principatum ascenderat. Nam zelo Dei incensus coram Tyranno adstitit, C aliaq. non parua enarrauit, & illud Apostoli dictum: Si quis vobis euangelizauerit, præterquam quod accepistis, anathema sit. Verum isti quoque plagas inflixit multas, sed vbi stabilior visus est in disputando, ad Ioannem emisit præceptorem Tyranni. Cui imperauit, vt hunc ipsum dialecticis demonstrationibus in suam sententiam adduceret. At generosus ac strenuus ille decertator non sophisticis, aut dialecticis demonstrationibus, sed Apostolicis & Euangelicis dictis magis mutum istum reddidit quam pisces. Et tunc haud paucis item plagis acceptis, in exilium mittitur. Sed paulopost cum magno Ignatio quoddam tempus commoratus, cum eum de futuris Imperatoribus edocuisset (erat enim futura præuidendi munere donatus) ad Dominum migrauit.

MONACHVS IN FACIEM RESTITIT IMPERATORI.

Tyrannus vero sacris imaginibus infestus, properabat pictores omnes perdere; vel si viuere mallent, iubebat vt ipsas expuentes, tamquam profana quædam pedibus in terD ram proiecta conculcarent. Præter alios comprehensus est item Lazarus monachus, qui tunc pingendi arte celebris erat, ac prius ille Theophilus Deo repugnans, obsequijs ipsum deuincire tentauit; sed vbi omni adulatione præstantiorem eum vidit, ad insitam sibi vim conuersus est, tantisq. tormentis ipsum excruciauit, vt nec superesse quidem posse existimaretur. Et ita corpore male habentem concludit in carcere. Sed postquam illum conualuisse audiuit, rursumq. imagines depingere: laminas ferreas ignitas illius palmis iussit admoueri. Igitur carnes depascebatur ignis, quoad animo tamdem defectus athleta iacuit semimortuus. Verum oportebat diuina gratia hunc seruari, vt posteris esset incitamentum. Quare Tyrannus vt extremum iam spirare Sanctum didicit, Reginæ precibus ille cum quibusdam alijs qui sibi maxime propinqui erant, e carcere liberatur, & in templo Præcursoris, quod ita vocabatur, Formidabilis, occultatus E est, atque vt sese habebat plagis male affectus, Præcursoris expressit imaginem, quæ diu conseruata sanat ægrotos. atque hæc ita tunc gesta sunt.] Superfuit etiam iste post obitum Imperatoris, & pingere sacras imagines non cessauit. hæc de rebus Orientalibus satis, ad Occidentales transeamus.

DE LAZARI MONACHI PICTORIS EGREGIA CONFESSIONE.

Fluctuabant in Occidente inter hæc res Ludouici Imperatoris, cum ipse in carcerem coniecisset filium Pipinum, qui inde a suis noctu subductus eripitur. Quamobrem ipsum Regno priuat, quod inter Lotharium atque Carolum diuisit; sed res effectum non est consecuta.

Hoc pariter anno ordinato S. Ansgario Sueonum atque Danorum Apostolo Amaburgensi Archiepiscopo ciuitatis Transalbianorum primo, Gregorius Papa pallium, insigne plenitudinis potestatis ad eum misit. De his enim vetus chronographus, Adam nominatus, verbis istis: [a] Tunc cum scilicet idem Sanctus magnum retulisset ex genti-

[a] *Adam. lib. 1. cap. 17.*

lium prædicatione prouentum, Imperator Ludouicus cum magistratibus S. Ansgario de salute gentium congratulatus, ingentes Christo gratias persoluerunt. A

SEDES ARCHIEPISCOPALIS AMABVRGENSIS A GREGORIO PAPA ERECTA ET PRIVILEGIIS AVCTA. * XIX.

Habito igitur generali sacerdotum Concilio, pius Cæsar votum parentis impleri cupiens Amaburg ciuitatem Transalbianorum Metropolim statuit omnibus barbaris nationibus, Danorum, Suconum, itemq. Slauorum, & alijs coniacentibus in circuitu populis. Eiq. cathedræ primum Archiepiscopum ordinare fecit Ansgarium. Hoc factum est anno Domini octingentesimo trigesimosecundo, qui est Ludouici Imperatoris annus *XVIII. Villerici Bremensis Episcopi quadragesimustertius. Consecratus est autem a Drogone Metensi Episcopo, Cæsaris fratre germano, adstantibus atque fauentibus Odgario Moguntiensi, Ebbone Rhemensi, Heddi Treuerensi, & alijs. Consentientibus etiã Villerico Bremensi, & Helingaudo * Ferdensi Episcopis, quibus antea diœcesis illa commendata est, roborante id Gregorio quarto Apostolica auctoritate & pallij donatione. B Habentur in Ecclesia Bremensi præcepta Imperatoris, & priuilegia Papæ S. Ansgario data.] hæc auctor. Quæ male apud [a] Crantzium in Ecclesiastica Saxonum historia facta ponuntur anno sequenti Redemptoris: siquidem præfertur dicti auctoris antiquitas, qua ille sibi fidem maiorem conciliat. Ludouicus vero anno sequenti ab Imperio depositus reperitur.

* Vuerdensi

[a] Crant. Eccl. hist. Sax. lib. 1. cap. 20.

IESV CHRISTI ANNVS 833. GREGORII PAP. IIII. ANNVS 6. LVDOVICI 20. THEOPHILI 4. IMPP.

C

REDEMPTORIS sequitur annus octingentesimus trigesimustertius Indictionis vndecimæ, quo prosequens male cœptam aduersus Christianos persecutionem Theophilus: in peregrinos homines Catholicæ Fidei professores Theodorum atque Theophanem fratres iram conuertit: quos dire plagis affectos exilio tamdem mulctauit, deportari eos iubens in Insulam. Quod ad tempus pertinet, non ante præsentem annum hæc accidisse potuerunt, licet ab alijs primo loco persecutionis inconsulte ponantur. Cum enim in eorum actis narretur, eos iam biennio habitasse in Insula, cum Ioannes Antonio suffectus fuit in throno Constantinopolitanæ Ecclesiæ; constetq. id non ante sextum annum Theophili Imperij factum: vtiq. non ante præsentem annum hæc contigisse potuerunt. Qui horum Confessorum res gestas prosecutus auctor, hoc eodem sæculo vixit, & ab exordio persecutionis Theophili velut ab ouo (quod dicunt) rem auspicatus, sic exorditur. D

QVID IN THEODORVM ATQVE THEOPHANEM THEOPHILVS.

Postquam decessit impius Imperator Michael, magis impio filio suo Theophilo reliquit Imperium. Qui malum dogma sic est amplexatus, & ijs qui pietatem magis accurate tenebant, extitit tam grauis, vt omnes qui fuerunt antea malæ opinionis, frigidos ac molles redderet in impietate. Hinc rursus in pios persecutiones, & sacrarum rursus imaginum euersiones, & rursus tormenta, & iudicia, & carceres, & omne genus iniustitiæ commotum in pietatem. Hinc Theodorus cum fratre Theophane delatus, & quod pius esset, accusatus. Qui pro pietate quidem, quod non sustinuit genus supplicij, vel potius quam nõ suscepit coronam martyrij? Non tolerantiæ? Non dicendi libertatis? Non zeli, quo pro Domino concitatus, quotidie decertabat? Martyr inter Martyres & Confessor effectus per ipsa pro Christo certamina. Res autem illius magis ostendit multorum E dierum carcer quem sustinuit, & multiplicia supplicia, quæ filij a patre in hodiernum vsque diẽ accipientes, effecerunt, vt & ea superarint obliuionem & scriptis mandata sint.

Ab his supplicijs multi quidem ex ijs, qui fuerant comprehensi, victi sunt, etiam si pœnitentia aduersus victoriam rebellauit: complures autem propter spem & Christi desiderium generoso & forti animo contempserunt. Cum quibus hic quoque vir diuinus, cum hoc quod nihil cessit ijs quæ promittebantur beneficijs, loris præterea cæsus, dici non potest, quantam ostendit fortitudinem, socijs certaminis effectus exemplar non facile ad imitandum. Ipse certe, cum iam fuisset ei corpus laceratum flagellis, & solum sanguine aspersisset, vt qui rerum grauium & asperarum nullum sensum sustinuisset, nudus stetit in medio tribunali, & de plagis tamquam de aliquo ornamento

[b] 1. Cor. 4.

glorians, & sic (vt ait [b] Paulus) effectus est theatrum Angelis & hominibus. Cum autem

tem

Universidad de Deusto

A tem Præfectus ægre tuliſſet hanc diuturnam tarditatem : Ergo (inquit athleta) ideo ſto nudus, vt ſi aliquem videro athletam defeſſum doloribus, illius defectum meo corpore alacri animo ſuppleam. O viri fortitudinem! o dicendi libertatem! o ardorem in Dominum! Rurſus ergo relegantur in inſulam, quam ſolent appellare Aphuſiam.] hucuſque de his, quæ in primo certamine ſub Theophilo contigerunt.

Quomodo autem poſt biennium, iterum reuocatus, iterum ad confeſſionem & ſupplicia cum fratre ſit repetitus, ſuo loco dicturi ſumus. Ceterum quod ad Theophilum ſpectat, quod plerique dicant hunc ſuperaſſe impietate prædeceſſores Imperatores, dixerint iſta fortaſſe de his quæ ſpectant ad cultum ſacrarum imaginum, quas penitus auerſabatur: ceterum etſi Iconoclaſta fuit, Hagiomachus tamen nequaquam fuit, vtpote qui Sanctos coleret, Dei Genitricis Eccleſias frequentaret, ſed vt (quod maius videri debet) erigeret, vt Ioannes Curopalata tradit. Quod vero ad dictos pertinet Confeſſores, alij qui horum fratrum ſunt confeſſionem ſcriptis proſecuti, iſta quæ diximus prætereuntes, ab ijs quæ in poſteriori confeſſione ſunt geſta ſumunt dicendi principium, quæ poſt biennij ipſorum exilij tempus contigerunt, quæ nos ſuo loco dicturi ſumus. QVALIS IN DOGMATIBVS THEOPHILVS.

B

Grauiori inter hæc turbine quatitur rurſum Imperium Occidentale, cum Ludouicus Imperator ſe cogitur abdicare, conſpirantibus iterū in eum filijs, ſimulq. Epiſcopis, quorum ſuaſu idem rurſus ad publicam peragendam redigitur pœnitentiam. Hæc ſingula quomodo ſe habuerint, ſunt accuratius exploranda. Quod enim Pipinus a patre priuatus eſt Aquitania, quæ Carolo puero ex Iudith nato data fuit: magnam ſibi Imperator cum odio concitauit inuidiam non Pipini tantum ſed aliorum filiorum Lotharij ac Ludouici, quo factum eſt, vt ad bellandum pararentur vtrimque exercitus. Interea vero Gregorius LVDOVICVS COGITVR SE IMPERIO ABDICARE.

C Papa pacem inter filios atque parentem conciliaturus Roma profectus, ad ea quæ prius obuia habuit caſtra filiorum acceſſit, diutiuſq. ibidem commoratus, vt ad concordiam filios inducere poſſet. Quæ res in deteriorem partem accepta eſt a Ludouico, inſuſurrantibus nonnullis, ſtudere nimirum Pontificem filijs Imperatoris: iactantibus inſuper fore, vt eſſet excommunicaturus Pontifex quotquot inhærerent Imperatori. Quo factum eſt, vt veniens ipſe Gregorius ad Ludouicū, haud eo ſit ſuſceptus honore quo conſueuerunt prædeceſſores Reges Francorum ire obuiam, & excipere Romanos Pontifices. Conteſtatus autem ipſe Pontifex ſe non aliam ob cauſam eſſe Roma profectum, niſi vt ortum domeſticum bellum ſedaret, pacemq. inter Imperatorem atque filios conciliaret: ab eodem Ludouico dimittitur ad filios, rem tractaturus cum ipſis. Sed cum nihil ex ſententia euenire, implacabili odio aduerſus patrem commotis illis: Gregorius re infecta, mærens GREGORIVS FRVSTRA LABORAT PRO COMPONENDA DISCORDIA.

D reuerſus eſt Romam. Hæc quidem ex vita eiuſdem Ludouici Imp. quæ auctor qui appendice auxit hiſtoriam Aimoini, ex eo totidem verbis appoſuit.

Theganus Treuerenſis Eccleſiæ Chorepiſcopus qui aderat, partibuſq. Ludouici fauebat, de his quæ ſpectant ad Gregorium Papam hæc habet: Poſt Paſcha Ludouicus audiuit, quod iterum filij ſui ad eum venire voluiſſent non pacifice. Qui congregauit exercitum, & perrexit obuiam eis vſque ad Campum magnum, qui eſt inter Argentariam & Baſileam, qui vſque hodie nominatur Campus mendacij, eo quod ibi plurimorum fidelitas extincta eſt, *transfugientibus illis ad hoſtes*. Filij autem eius perrexerunt ei obuiam cum Gregorio Romano Pontifice. Et quicquid poſtulabant, nihil erat eis pater conſentiens. Non poſt multos dies venerunt ad colloquiū Imperator, & iam dictus Pontifex. Qui non diu loquentes, honorauit eum Pontifex in primis magnis & innumeris

E donis. Poſtquam vterque redijt in tabernaculum, miſit Imperator dona regalia per Alungum venerabilem Abbatem & presbyterum ſupradicto Pontifici.] hactenus de rebus geſtis cum Rom. Pontifice, qui deſperatis rebus (vt dictum eſt) Romam reuerſus eſt.

Ceterum etſi ſint qui dicant, in ſuſpicionem ductum Gregorium Papam apud Ludouicum, quod diutius apud eos manſiſſet: tamen euentus hanc penitus ſuſpicionem euacuauit; ſiquidem ipſe quod eis aduerſus patrem non fauerit, infenſos ſibi reddidit, cuius rei cauſa Lotharius cum reuerſus eſt in Italiam, acerbiſſimum odium aduerſus eumdem Gregorium, ipſam Romanam Eccleſiam perſequendo, manifeſtis operibus declarauit: quod ipſe Ludouicus intelligens, eidem quibus valuit auxilijs præſto fuit, vt ſuo loco dicturi ſumus. At vero tantum abeſt vt ſceleratis filiorum operibus conſenſum præſtiterit Gregorius Pontifex, vt ab eis factum patris abrogationis decretum reſciderit, quod teſtatur Paulus Æmilius, qui res Francorum eſt feliciter proſecutus. EXCVSATVR OMNINO GREGORIVS A CALVMNIA.

At quæ

At quæ in castris Imperatoris hæc sequuta sint, idem qui supra Theganus sic narrat: A Tunc consiliati sunt nonnulli vt Imperatorem relinquerent, & ad filios eius peruenirent, in primisq. illi, qui eum antea *offendebant, ceteris sequentibus. Quadam nocte maxima pars dimisit eum, & tentoria *eorum relinquentes peruenerunt ad filios. In crastinum vero reliqui qui remanserunt, venerunt ad Imperatorem, quibus præcepit dicens: Ite ad filios meos, nolo vt vllus propter me vitam aut membra dimittat. Illi infusi lachrymis recedebāt ab eo (iam tunc separatam ab eo habebant vxorem suam) iuramento *confirmans, vt nec ad mortem, nec ad debilitatem eam habere desiderarent. Quam statim miserunt partibus Italiæ in ciuitatem Dortonam, ibi eam habentes. Non multo tempore post susceperunt patrem, *Ludouicum ipsum Imperatorem*, & duxerunt eum cum ipsis. Quo facto diuiserunt sibi. Pipinus perrexit in Aquitaniam, Ludouicus in Bauariam. Ludouicus vero duxit secum patrem in Compendium palatium, & ibi valde B afflixit eum cum Episcopis & ceteris nonnullis. Iusserunt enim eum ire in monasterium, & ibi esse omnibus diebus vitæ suæ. Quod ille renuens non consensit voluntati eorum. Omnes enim Episcopi molesti fuerunt ei, & maxime hi quos ex seruili conditione honoratos habebat, cum his qui ex barbaricis nationibus ad hoc fastigium perducti sunt. Elegerunt tunc vnum impudicum & crudelissimum qui dicitur Ebbo Rhemensis Episcopus, qui erat ex originalium seruorum stirpe, vt eum immaniter afflixisset cum confictionibus ceterorum. Inaudita locuti sunt, inaudita fecerunt quotidie improperantes ei. Abstulerunt ei gladium de femore suo, iudicio seruorum suorum, induentes eum cilicio. Tunc impletum est elogium Hieremiæ Prophetæ dicentis: [a] Serui dominati sunt nostri, &c.] plura aduersus Ebbonem inculcans, exprobrans eius ingratitudinem. Extant adhuc eiusdem Ludouici Imp. publicæ pœnitentiæ scripta, quibus eiusmodi C inscriptio præposita est.

*offenderant

*sua

*confirmantes

PER EBBONEM EPISC. RHEMENSEM AGITVR IN LVDOVIC. IMP.

a *Thren.* 5.

Quæ [b] sequuntur gesta sunt apud Compendium palatium contra Christianissimum Imperatorem Ludouicum postquam Regno ad tempus priuatus est. Acta sunt autem studio non imitandæ deiectionis eius ab Ebbone auctore eius mali & ceteris Episcopis, vel errore admittentibus, vel timore consentientibus. Non sunt hæc, vt salubris Concilij decreta amplectenda, sed vt exitialis commenti molimina respuenda.] quæ sic se habent.

b *Extat in Ann. Franc. ex Pithœi bibliot. editis.*

DE LVDOVICI DEPOSITIONE PER EPISCOPOS ACTA.

Omnibus in Christiana religione constitutis scire conuenit, quale sit ministerium Episcoporum, qualisq. vigilantia atque solicitudo eis circa salutem cunctorum adhibenda sit, quos constat esse vicarios Christi & clauigeros Regni cælorum, quibus a Christo tanta collata est potestas, vt quodcumque ligauerint super terram, sit ligatum & in cælo, & D quodcumque soluerint super terram sit solutum & in cælo. Et in quanto sint ipsi periculo constituti, si ouibus Christi pabulum vitæ ministrare neglexerint, & errantes ad viam veritatis, arguendo, obsecrando reducere pro viribus non studuerint iuxta illud propheticum: Si non annuntiaueris ([c] inquit) iniquo iniquitatem suam, & ipse in impietate sua mortuus fuerit, sanguinem eius de manu tua requiram. & multa his similia ad magisterium pastorale pertinentia, quæ in diuinis sparsim continentur. Quapropter eisdem pastoribus Christi summopere studendum est, vt erga errata delinquentium moderationem disertissimam teneant, vt sint iuxta beati Gregorij doctrinam, documentum bene agentibus per humilitatem socij, contra delinquentium vero vitia per zelum iustitiæ erecti; quatenus posthabito torpore aut signitie vel humano fauore, aut mundiali timore, sic exerceant ministerium suum, vt & præsentibus salubriter consulant, & futuris E sint exemplum salutis.

c *Ezech.* 3.

Verum quia in agro Dei, qui est Ecclesia Christi, noxia quæq. instinctu hostis antiqui pullulare non cessant; quæ necesse est vt adhibito sarculo pastorali, radicitus extirpentur, & propter maleuolos quosque, qui bene acta aut intelligere nolunt, aut maleuola intentione potius intelligere, quam ipsam veritatem delectantur amplecti: oportet eosdem pastores, vt quandocumque de generali vtilitate vel publica correctione quippiam in conuentis suis decreuerint, id iuxta morem Ecclesiasticum scriptis committant, videlicet vt posteris omnem ambiguitatem & occasionem iuste detrahendi, vel reprehendendi penitus amputent.

CONCILIVM APVD COMPENDIVM HABITVM.

Proinde notum esse necessarium duximus omnibus filijs sanctæ Dei Ecclesiæ, præsentibus scilicet & futuris, qualiter nos Episcopi super Imperio domini & gloriosissimi

Lotharij

A Lotharij Imperatoris conſtituti, anno Incarnationis Domini Ieſu Chriſti octingenteſimo trigeſimotertio, Indictione * XVII. anno ſiquidem eiuſdem Principis primo, in menſe videlicet Octobri, apud Compendium palatium generaliter conuenimus, & memoratum Principem humiliter audiuimus, & hoc quidem illi ſiue Optimatibus illius, ſeu omni generalitati populi, quæ vndique illuc confluxerat, manifeſtari iuxta iniunctum nobis miniſterium curauimus, qualis ſit vigor & poteſtas, ſiue miniſterium ſacerdotale, & quali meretur damnationis damnari ſententia qui monitis ſacerdotalibus obedire noluerit. * XII.

Deinde tam memorato Principi, quam cuncto eius populo denuntiare ſtuduimus, vt Domino deuotiſſime placere ſtuderent, & in quibus eum offenderant, placare non differrent. * Etuimanta quippe ſunt multa, quæ per negligentiam in hoc Imperio con- * Eliminata
B tigerunt, quæ ad ſcandalum Eccleſiæ & ruinam populi, vel Regni interitum manifeſtis inditijs pertinebant: quæ neceſſe erant, vt cito corrigerentur, & in futuro omnibus modis vitarentur.

Inter cetera etiam commemoratum eſt a nobis, & omnibus in memoriam reductum, qualiter a Deo Regnum iſtud per adminiſtrationem bonæ memoriæ Caroli præſtantiſſimi Imperatoris, & prædeceſſorum ſuorum valorem pacificum & vnitum, atque nobiliter dilatatum fuerit, & domino Ludouico Imperatori a Deo ad regendum ſub magna pace commiſſum, Dominoq. protegente, ſub eadem pace, quamdiu idem Princeps Deo ſtuduit & paternis exemplis vti, ac bonorum hominum conſilijs acquieſcere curauit, conſeruatum manſerit. Et quomodo in progreſſu temporis, ſicut omnibus manifeſtum erat, per eius improuidentiam vel negligentiam in tantam venerit ignominiam &
C vilitatem, vt non ſolum amicis in mæſtitiam, ſed etiam inimicis venerit in deriſionem.

Sed quia idem Princeps miniſterium ſibi commiſſum negligenter tractauerit, & multa quæ Deo & hominibus diſplicebant & fecerit & facere compulerit, vel fieri permiſerit, & in multis nefandis conſilijs Deum irritauerit, & ſanctam Eccleſiam ſcandalizauerit, & vt cetera quæ innumera ſunt omittamus, nouiſſime omnem populum ſibi ſubiectum ad generalem interitum contraxerit, & ab eo diuino iuſtoq. iudicio, ſubito Imperialis ſit ſubtracta poteſtas: Nos tamen memores præceptorum Dei, miniſterijq. noſtri atque beneficiorum eius, dignum duximus, vt per licentiam memorati Principis Lotharij legationem ad illum ex auctoritate ſacri conuentus mitteremus, vt eum de ſuis reatibus admoneat, quatenus certum conſilium ſuæ ſaluris caperet. Vt quia poteſtate priuatus terrena, iuxta diuinum conſilium & Eccleſiaſticam auctoritatem, ne ſe-
D cundam animam perderet *nempe rationalem*, elaborare in extremis potius totis viribus ſtuderet. Quorum Legatorum conſilijs, & ſaluberrimis admonitionibus libenter aſſenſum præbuit, ſpacium poſuit, diemq. conſtituit, qua de ſalubribus eorum monitis certum eis reſponſum redderet.

QVAE EPISCOPI IN LVDOVICVM IMPERATOREM.

Cum autem in præſcriptis inſtaret dies, facer idem conuentus vnanimiter ad eundem venerabilem virum perrexit, eumq. diligenter de quibus Deum offenderat, & ſanctam Eccleſiam ſcandalizauerat, ac populum ſibi commiſſum perturbauerat, admonere, & cuncta illi ad memoriam reducere curauit. Ille vero eorum ſalutiferam admonitionem, & dignam congruamq. exaggerationem libenter amplectens, promiſit ſe illis in omnibus acquieturum ſalutari conſilio, & ſubiturum remediale iudicium. Porro de tanta ſalubri admonitione hilaris, illico dilectum filium ſuum Lotharium Auguſtum
E feſtinato affuturum ſupplicauit, vt illis ruptis quibuſdam morulis, cum ſuis primatibus veniret, quatenus primum inter eos mutua reconciliatio ſecundum Chriſtianam doctrinam fieret, vt ſi quid in cordibus eorum næui aut diſcordiæ inerat, pura, humiliſq. poſtulatio veniæ expiaret, ac deinde coram omni multitudine iudicium ſacerdotale, more pœnitentis ſuſciperet: quod & non multo poſt factum eſt.

Veniens igitur idem dominus Ludouicus in baſilicam ſanctæ Dei Genitricis Mariæ, vbi ſanctorum corpora requieſcunt, Medardi, videlicet, Confeſſoris Chriſti atque pontificis, necnon Sebaſtiani præſtantiſſimi Martyris, adſtantibus presbyteris, diaconibus, & non parua multitudine clericorum, præſente etiam præfato domino Lothario filio eius, ciuſq. proceribus, atque totius populi generalitate, quotquot videlicet intra ſui ſeptum eadem continere potuit Eccleſia; & proſtratus in terrā ſuper cilicium ante ſacroſanctum altare confeſſus eſt coram omnibus, miniſterium ſibi commiſſum ſatis indigne tractaſſe,

& in

& in eo multis modis Deum offendisse, & Ecclesiam Christi scandalizasse, populumq. per suam negligentiam multifarie in perturbationem induxisse. Et ideo ob tantorum reatuum expiationem publicam & Ecclesiasticam se expetere velle dixit pœnitentiam; quo miserante Domino per eorum ministerium & adiutorium prospere mereretur absolutionem tantorum criminum, quibus Deus ligandi atque soluendi intulerat potestatem.

Quem etiam ijdem pontifices, vtpote medici spirituales salubriter admonuerunt, asserentes ei quod puram & simplicem confessionem sequeretur vera remissio peccatorum: vt aperte confiteretur errata sua, in quibus maxime se Deum offendisse profitebatur, ne forte interius aliquid tegeret, aut in conspectu Dei quippiam dolose ageret, sicut iampridem in Compendio palatio ab alio sacro conuentu correptus coram omni Ecclesia eum fecisse, omnibus notum erat: ne sicut tunc, ita & nunc per simulationem & calliditatem, duplici ad Deum corde accedendo, ad iram potius quam ad veniam suorum peccatorum prouocaret, quoniam scriptura testatur [a]: Simulatores & callidi prouocant iram Dei. Verum post huiusmodi admonitionem professus est se in omnibus ijs præcipue deliquisse: vnde a memoratis sacerdotibus fuerat familiariter siue verbis siue scriptis admonitus, vt digna increpatione correptus super quibus chartulam, summam reatuum suorum vnde illud specialiter redarguerat continentem ei dederunt, quam ille in manibus gerebat.

a *Iob 36.*

CAPITA CONTRA LVDOVICVM IMPERATOREM.

1 Videlicet sicut in eadem charta plenius continetur, reatum sacrilegij incurrendo & homicidij, eo quod paternam admonitionem & terribilem contestationem sub diuina inuocatione ante sacrum altare in præsentia sacerdotũ & maxima populi multitudine sibi factam secundum suam promissionem non conseruauerit: eo quod fratribus & propinquis violentiam intulerit, & nepotem suum quem ipse liberare potuerat, interficere permiserit, & quod immemor voti sui signum sanctæ religionis propter vindictam suæ indignationis fieri postea iusserit.

2 Quod auctor scandali & perturbator pacis ac violator sacramentorum existendo, pactum quod propter pacem & vnanimitatem Imperij, Ecclesiæq. tranquillitatem communi consilio & consensu cunctorum fidelium suorum fuerat inter filios suos factum, & per sacramentum confirmatum, super illicita potestate corruperit; & in eo quod fideles suos in contrarietatem eiusdem primi pacti & iuramenti aliud sacramentum iurare compulerit: in periurij reatum præstatorum violatione sacramentorum inciderit. Et quantum Deo hoc displicuerit, liquido claret, quia postea nec ipse, nec populus sibi subiectus pacem habere meruit, sed omnes in perturbationem, pœnam peccati sustinendo, iusto Dei iudicio postea inducti sunt.

3 Quia contra Christianam religionem & contra votum suum sine vlla vtilitate publica, aut certa necessitate prauorum consilio delusus, in diebus Quadragesimæ expeditionem generalem fieri iussit, & in extremis Imperij sui finibus, in cœna Domini, quando Paschalia sacramenta ab omnibus Christianis rite sunt celebranda placitum generale se habiturum constituit. In qua expeditione, quantum in ipso fuit, & populum in magnam murmurationem pertraxit, & sacerdotes Domini a suis officijs contra fas amouit, & pauperibus grauissimam oppressionem irrogauit.

4 Quod nonnullis ex suis fidelibus, qui pro eius, filiorumq. suorum fidelitate, & salutatione, Regniq. nutantis recuperatione humiliter eum adierant, & de insidijs inimicorum sibi præparatis certum reddiderant, violentiam intulerit: & quod contra omnem legem, diuinam videlicet & humanam eos & rebus proprijs priuauerit, & in exilio tradi iusserit, atque absentes morti adiudicari fecerit, & iudicantes proculdubio ad falsum iudicium induxerit: & sacerdotibus Domini ac monachis contra diuinam & canonicam auctoritatem præiudicium irrogauit & absentes damnauit, & in hoc reatum homicidij incurrendo, diuinarum seu humanarum legum violator extitisset.

5 De diuersis sacramentis sibiq. contrarijs ac pernicioſis, a filijs, siue a populo, eo præcipiente & compellente irrationabiliter sæpe factis, pro quibus non modicam in populo sibi commisso peccati maculam induxit: reatum periurij nihilominus incurrisset, quoniam hæc proculdubio in auctorem per quem fieri compulsa sunt, iure retorquentur. Sed in mulierum purgatione, in iniustis iudicijs, in falsis testimonijs atque periurijs, quæ eo permittente, coram se perpetrata sunt, quantum Deum offenderit, ipse nouit.

De

A 6 De diuersis expeditionibus, quas in Regno sibi commisso non solum inutiliter, sed etiam noxie sine consilio & vtilitate fecit, in quibus nimirum multa & innumerabilia sunt in populo Christiano flagitia perpetrata in homicidijs & periurijs, in sacrilegijs & adulterijs, in rapinis, in incendijs, siue in Ecclesijs Dei, siue in alijs diuersis locis factis, in direptionibus & oppressionibus pauperum, miserabili & pene apud Christianos inaudito patratu: quæ omnia ad auctorem, sicut præmissum est, reflectuntur.

7 In diuisionibus Imperij ab eo contra cōmunem pacem, & totius Imperij salutem ad libitum suum temere factis, & in sacramento etiam quod iurare compulit omnem populum, vt contra filios suos, sicut inimicos suos agerent, cum ipse eos paterna auctoritate, consultuq. fidelium suorum pacificare potuisset.

8 Quod non sufficerint ei tot mala & flagitia, per suam negligentiam & improuiden-
B tiam in Regno sibi commisso perpetrata, quæ enumerari non possent, pro quibus & Regni periclitatio, & dehonestatio euidenter prouenerat; sed insuper ad cumulum miseriarum nouissime omnem populum suæ potestatis ad communem interitum traxerit, cum debuisset esse eidem populo dux salutis & pacis, cum diuina pietas inaudito & inuisibili modo ac nostris sæculis prædicando populo suo misereri decreuisset.

Igitur pro his, vel in his omnibus, quæ supra memorata sunt, reum se coram Deo, & coram sacerdotibus, vel omni populo cum lachrymis confessus, & in cunctis se de- SVSCEPIT LV-
liquisse protestatus est, & pœnitentiam publicam expetijt, quatenus Ecclesiæ, quam DOVICVS AB
peccando scandalizauerat, pœnitendo satisfaceret, & sicut fuerat scandalum, multa EPISCOPIS
negligendo, ita nimirum se velle professus est esse exemplum, dignam pœnitentiam POENITEN-
subeundo. TIAM.

C *Post* hanc vero confessionem, chartulam suorum reatuum & confessionis ob futuram memoriam sacerdotibus tradidit: quam ipsi super altare posuerunt, & deinde cingulum militiæ deposuit, & super altare collocauit, & habitu sæculi se exuens, habitum pœnitentis per impositionem manuum Episcoporum suscepit, vt post tantam talemq. pœnitentiam nemo vltra ad militiam sæcularem redeat.

His itaque gestis, placuit vt vnusquisque Episcoporum qualiter hæc res acta fuerit, in proprijs chartulis insereret, eamq. sua scriptione roboraret, & roboratam memorato Principi Lothario ob memoriam huius facti offerret. Ad extremum omnibus nobis qui interfuimus visum est omnium chartularum, immo tanti negocij summam in vnum breuiter, strictimq. congerere, & congestam proprijs manuum nostrarum subscriptionibus roborare, sicut sequentia factum esse demonstrant . . . . . *subscriptiones*
D *desunt*.

Qui res gestas Ludouici tunc temporis conscripsit, facinus detestatus, hæc ait: Verentes sceleris conspicatores inauditi, ne versa vice retrolapsa ferrentur gesta quæ erant: callido (vt sibi visum est) cum aliquibus Episcoporum vtuntur argumento: vt pro his de quibus iam pœnitudinem gesserat Imperator, *nempe de nece Bernhardi*, iterum publica pœnitentia, armis depositis irreuocabiliter, quodammodo Ecclesiæ satisfacere iudicaretur. Cum ne forenses quidem leges contra vnam culpam semel commissam bis inuehant vindictam: & nostra lex habeat: Non iudicare Deum bis in idipsum. Cui iudicio pauci contradixere, plures assensum præbuere; maxima pars (vt assolet in talibus) ne primores offenderent, verbotenus consensere. Adiudicatum ergo eum absentem & inauditum, nec confitentem, neque conuictum, ante corpus S. Medardi Con-
E fessoris & S. Sebastiani Martyris arma deponere, & ante altare ponere cogunt, pullaq. indutum veste, adhibita magna custodia, sub tectum quoddam retrudunt.] Sane qui- CONTRA IVS
dem rem per vim & metum actam, coloratamq. falso religionis pigmento, nemo non FASQ. LVDO-
dixerit ac improbarit. Cum alioqui etiam si facta digna solemni siue publica pœniten- VICVS IMP.
tia præcessissent: eam tamen iterari non debere, canones clamant; id S. Augustino [a] ad DEPONITVR.
Macedonium testante. Vnde merito boni omnes detestati sunt factum, & iure visus est Theganus, quem diximus, in Ebbonem Rhemensem Episcopum horum omnium architectum, exprobrans facinus, declamasse.

[a] *August. epist. 54. cap. quamuis, id est, 50.*

Quæ autem hæc sequuta sint audi ab auctore vitæ eiusdem Imperatoris: Expleto, in- POPVLI SO-
quit, hoc negocio, Missa, S. Martini, populus licentia accepta pro talibus gestis mœstus ad LICITI PRO
propria reuertitur. Lotharius autem patrem suum ducens, Aquisgrani hiematum ag- RESTITVTIO-
greditur. Intra hiemis huius durationem gregatim populi tam Franciæ quam Burgun- NE LVDOVICI
IMP.

diæ, necnon Aquitaniæ sed & Germaniæ coeuntes, calamitosis querelis de Imperatoris infortunio querebantur. Et quidem in Franciam Eggebardus Comes & Vuilhelmus Comes stabuli, quos poterant sibi in vnione voluntatis restituendi Imperatoris coadunabant. A Germania vero Hugo Abbas a Ludouico filio Imp. & ab eis qui illuc confugerunt, a Drogone scilicet, Episcopis & reliquis, Pipinum in hoc ipsum instigabat. Porro Bernhardus & Vuasinus in Burgundia consistentem populum suasionibus accendebant, promissionibus alliciebant, iuramentis astringebant, & in vnum velle fœderabant.] hæc ipse. Sed quæ post hæc hieme transacta sequuta sint, suo loco dicturi sumus. A

DE LEGATIONE THEOPHILI AD LVDOVICVM MISSA.

Eodem anno dum hæc in Ludouicum Imperatorem aguntur, Compendium venit legatio a Theophilo Constantinopolitano Imperatore ad Ludouicum ipsum missa. Qui ea functi sunt, fuere Marcus Archiepiscopus Ephesinus & Protospatharius eiusdem Imperatoris, quam susceperit Lotharius vna cum muneribus missis, eosq. dimisit, nihil præterea in Orientem reportantes, quā eius quam viderant tragœdiæ lugubris actionem. B

LVDOVICVS IMP. RESTITVITVR IMPERATOR.

SEQVITVR annus Christi Redemptoris octingentesimus trigesimusquartus duodecima Indictione, quo Ludouicus Imperator in Imperium restituitur. Cum enim vndique conflati esse scirentur ad liberandum Imperatorem exercitus, Lotharius hoc cernens, se excusans cuncta esse peracta iudicio Episcoporum, relicto ipso Ludouico in monasterio S. Dionysij iuxta Parisios, cedens ijs qui eum restituere conarentur, Viennam se contulit. Quæ autē hæc sint sequuta, ex vita ipsius Ludouici sic accipe: At vero ijs qui cum Imperatore remanserant, eum ad recipiendas Imperatorias insulas hortabantur. Sed Imperator quamquam modo quo prædictū est, Ecclesiæ eliminatus communione, nequaquam præpropere voluit acquiescere sententiæ; sed Dominica quæ in crastinum aduenit, in Ecclesia S. Dionysij Episcopali ministerio voluit reconciliari, & per manus Episcoporum armis accingi consensit. In qua re tanta exultatio populi excreuit, vt etiam ipsa elementa viderentur iniuriam patienti compati, & releuato congratulari. Etenim vsque ad illud tempus tanta incubuerat procellarum vis, pluuiarumq. vehementia, vt extra solitum aquarum superabundantia excresceret, flatusq. ventorum imperuiabiles fluminum alueos redderet. Sed in illius absolutione ita quodammodo visa sunt coniurasse elementa, vt mox & venti sæuientes mitescerent, & cæli facies in antiquam & multo tempore inuisam serenitatem rediret. C D

COMMVNIS LAETITIA DE RESTITVTIONE LVDOVICI.

Imperator ergo ab eo loco iter cœpit, sed nequaquam filium abeuntem prosequi, & licet multis hortantibus, noluit. Inde ergo Hantogilum, ac postea venit Carisiacum villam regiam, vbi consistens opperiebatur filium Pipinum, & eos qui trans Matronam residebant; sed & eos qui trans Rhenum ad Ludouicum filium eius confugium fecerant, sed & ipsum filium, qui ad ipsum veniebat Ludouicum. Quo consistente, medio Quadragesimæ tempore, arridente etiam lætitia ipsius diei & officij, exhortante cantilena Ecclesiastica ac dicente: Lætare Hierusalem, & diem festum agite omnes qui diligitis eam: magna multitudo fidelium suorum ibidem occurrit, congratulans communi lætitiæ. Quos Imperator benigne suscipiens, & pro fidei integritate gratias agens, Pipinum quidem filium in Aquitaniam cum lætitia dimisit, ceteros autem ad loca sibi congrua lætos præmisit. Ipse autem Aquisgrani peruenit; ibiq. Iudith Augustam ab Italia reducentibus Rataldo Episcopo & Bonifacio recepit, &c.] E

Quod autē publicam perturbauit lætitiam, fuit audita miserāda clades, quam perpessa est ciuitas Cabillonensis tūc temporis a Lothario in via posito, cum ei aduersaretur. Tunc enim accidit, vt resistēte illi ipsa, quod se ad defendēdū parata esset munita ciuitas; factione eorū qui rebellarūt ab Imperatore & ipsum sequebātur, Lotharius eam expugnās, cūcta ferro, igniq. tradiderit, vna salua miraculo basilica in memoriā S. Georgij fabricata. Dei Ecclesias per Lothariū expoliatas, occisosq. omnes qui patri studuissent, & sororem Bernhardi sanctimonialem nomine Gerbirch in dolio vinacio clausam in Ararim proiecisse, scribit Theganus, nefanda eius opera detestatus. Tunc aduersus Lotharium tum

pater

A pater Ludouicus, tum reliqui eius filij, Ludouicus atque Pipinus castra mouentes, coegerunt Lotharium, vt supplex veniam petiturus veniret ad patrem, quibus vna cum eius sectatoribus Ludouicus indulsit, atque accepto ab eis fidelitatis iuramento, in Italiam ire præcepit, obstruens transitum, ne quando sine custodum concessione in Gallias redire posset.] hæc in vita Ludouici, quæ & apud Theganum leguntur fusius enarrata.

His ita dispositis, tempore Missæ S. Martini Ludouicus cum suis habuit generalē conuentum in Actiniaco palatio, vbi inter alia hæc memoria digna facta leguntur: Mandauit filio Pipino per Ermoldum Abbatem, res Ecclesiasticas quæ in Regno eius erant, quas vel ipse suis attribuerat, vel ipsi sibi perceperant, absque cunctatione Ecclesijs restitui. Missos etiam per ciuitates & monasteria transmisit, statumq. Ecclesiasticum pene collapsum in antiquum statum erigi iussit.] Hæc de his quæ ad statum rerum Eccleſia-
B sticarum attinent, cum & multa alia salubria ad politicum statum pertinentia illic fuerint constituta.

AVCTORITATE GREGORII LVDOVICVS ET IVDITH RESTITVTI.

Ceterum quod spectat ad restitutionem Ludouici in Imperium, id factum auctoritate Gregorij Papæ, Paulus Æmilius haud obscure significat, dum ait, decretum abrogationis Imperij Ludouici ab ipso Gregorio Papa fuisse rescissum. Sed vt Marianus Scotus addit, & Iudith Augustam pariter voluntate Gregorij Papæ restitutam. Porro ipsum Ludouicum indulsisse omnibus qui in eum peccassent inuiti, Theganus affirmat.

Quod autem in basilica S. Dionysij prope Parisios contigit ipsum Ludouicum restitui in Imperium, & ab Episcopis corona Imp. ornari, & armis accingi (quod & Nithardus eiusdem sæculi historicus testatur) fixum menti ipsius Imperatoris perpetuo mansit, vt eiusdem S. Dionysij memoriam illustraret: cuius rei causa eiusdem monasterij Abbati
C Hilduino mandauit, vt quæ tum ex Græcis, tum ex Latinis fontibus de eodem Dionysio scripta reperire potuisset, in vnum congerens, stylo historico prosequi vellet. Extat de his eiusdem Ludouici Imp. ad Hilduinum epistola istis verbis.

EPISTOLA LVDOVICI IMP. AD HILDVINVM DE REBVS S. DIONYSII.

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi Ludouicus diuina repropitiante clementia Imperator Augustus Hilduino venerabili Abbati monasterij sanctissimorum Martyrum ac specialium protectorum Dionysij pretiosi, sociorumq. eius, æternam in Christo salutem.

Quantum muneris atque præsidij non modo nobis ac prædecessoribus, seu progenitoribus nostris, verumetiam totius Imperij nostri populis, Domini prouidentia, per beatissimum Dionysium sæpenumero, immo continue in magnis gratiarum vbertatibus contulerit, cunctæ per transacta tempora Gallicæ nationes senserunt, quæ eius insigni
D Apostolatu Fidei rudimenta sumpserunt. Prædecessores autem nostri gloriam huius eximij testis & amici Dei non inaniter coluerunt: qui dum eius sacras exuuias in terris ob amorem & honorem Domini nostri Iesu Christi, opibus quibus poterant, honorauerunt: per eius preces dignissimas, honoris priuilegio potiri & in terris, & cælestibus meruerunt. Vt videlicet vnus ex priscis Francorum Regibus Dagobertus, qui eumdem pretiosissimum Christi Martyrem veneratus non mediocriter fuerat, & immortali est vita sublimatus, & per eius adiutorium (sicut diuina ac cælestis offensio perhibet) a pœnis est liberatus, inq. vita perenni desiderabiliter constitutus.

DAGOBERTVS REX CVLTOR S. DIONYSII.

Progenitores quoque nostri mellifluum nomen domini Dionysij (sic enim verbis ac scriptis suis eum appellare consueuere) non incongrue pia dilectione & dilectissima pietate amplexi sunt. Quia proauus noster Carolus, Princeps Francorum inclytus, per ora-
E tiones ipsius excellentissimi Martyris indeptum se fuisse gratulatus est apicem principatus, eidemq. decurso mortalitatis tempore, quod carius potuit habere depositum, corpus scilicet proprium in magni die Iudicij suscitandum, & animam Domino præsentandam fideliter commendauit, ac pro hoc maxime deuotionem atque fiduciam cordis sui erga peculiarem patronum patenter ostendit.

CAROLVS MARTELLVS CVLTOR S. DIONYSII.

Sanctæ nihilominus recordationis auus noster Pipinus propter altare, quod ante sepulchrum sæpe fati, sæpiusq. dicendi domini Dionysij, per diuinam & memorabilem reuelationē, iussu ipsius sanctissimi Martyris, in honorem Dei & Apostolorum Petri & Pauli, qui præsentes ostendebantur, a beato & Angelico viro Stephano summo Pontifice dedicatum est, intra sacra Missarum solemnia, vna cum duobus filijs Carolomanno videlicet, & diuæ memoriæ domino ac genitore nostro Carolo, iure prænominato Magno, ab eodem Apostolico Papa in Regem Francorum vnctus, superni muneris benedictionem

PIPINVS REX CVLTOR S. DIONYSII.

percepit. Quiq. cum quanta se humilitate ante Limina basilicæ SS. Martyrum, defuncto ipsius vitæ curriculo, sepeliri præceperit, titulus etiam ipsius Conditorij innotescit. A

LVDOVICVS CVLTOR S. DIONYSII.

Sed & nos multis ac frequentibus largitionibus beneficia eius sumus experti, præcipue tamen in humanæ varietatis euentu, quo Dei (vt semper fatendum est) iusto iudicio in virga eruditionis suæ visitati, & baculo speciosæ misericordiæ eius ante præscripū altare per merita & solatium domini ac pijssimi Patris nostri Dionysij virtute diuina erecti & restituti sumus, cingulumq. militare iudicio atque auctoritate Episcopali resumpsimus, & vsque ad præsens ipsius gratioso adiutorio sustentamur.

RES GESTAS DIONYSII CONQVIRI IVBET LVDOVICVS.

Idcirco, venerabilis custos ac cultor ipsius prouisoris & adiutoris nostri domini Dionysij, monere te volumus, vt quicquid de eius notitia ex Græcorum historijs per interpretationem sumptum, vel quod ex libris ab eo patrio sermone conscriptis, & auctoritatis nostræ iussione, ac tuo sagaci studio, interpretumq. sudore in nostram linguam explicatis, huic negocio inseri fuerit congruum; quodq. etiam Latinis codicibus iam inde habes inuentum, adiunctis eis quæ in libello eius passionis continentur, necnon illis quæ in tomis vel chartis vetustissimis armarij Parisiacæ Ecclesiæ, sacræ videlicet sedis suæ prolatis inueneras, & obtutibus nostræ serenitatis ostenderas, secundum quod rerum, causarum etiam & temporum conuenientiam noueris: in corpus vnum redigas, atque vniformem textum exinde componas; quatenus deuotis compēdiosius valeat innotesci, & fastidiosis minusve capacibus vel studiosis lectionis possit tædium subleuari, pariterq. omnibus ædificationis vtilitas prouideri. B

HILDVINVS IVBETVR COLLIGERE MONVMENTA S. DIONYSII.

His ita contextis, volumus vt reuelationem ostensam beato Papæ Stephano in Ecclesia eiusdem sanctissimi Dionysij, sicut ab eo dictata est, & gesta quæ eidem subnixa sunt, vna cum hymnis, quos de glorioſissimo Martyre atque pontifice habes, & officium nocturnale subiungas. Sed & differenter ac cum integritate sua quæcūq. ex eo reperta sunt, in altero volumine colligas; nobisq. distincte & correcte transcripta quantocyus dirigas, aut præsentes: quoniam maximum, valdeq. dulcissimum pignus desiderabilis præsentiæ illius domini & solatiatoris nostri, vbicumque simus, habere nos credimus, si cum eo, vel de eo, aut ab eo dictis, oratione, collatione, lectione colloquimur. Vale in Christo vir Dei, in sacris orationibus iugiter memor nostri.] hactenus epistola Ludouici. Quæ ab ipso qui accepit, præfixa est Areopagiticis suis, ita nominatis lucubrationibus illis: quæ de rebus gestis eiusdem S. Dionysij scriptis inueniri potuerunt, tractatum continent; primoq. loco posita est epistola, quam ipse Hilduinus reddidit ad Ludouicum Imperatorem, cuius est exordium: Exultauit cor meum in Domino.] eiq. subiecta epistola eiusdem Hilduini nūcupatoria ad cunctos Christi fideles, quæ incipit: Cum nos scriptura generali definitione admoneat, &c.] quam sequuntur Acta passionis ipsius. Et post illa subiungitur Stephani Papæ reuelatio vna cum Actis coronationis Pipini & filiorum eius in Reges Francorum, quæ tu ocioſus consulas, satis nobis quæ de his superius suis locis dicta sunt. C D

GRÆCI PATRES DE DIONYSIO QVAE SCRIPSERE.

Ceterum ipse Hilduinus præter illa quæ hactenus ex antiquorum scriptis potuit accepisse: viuentes etiam doctissimos viros sanctum Michaelem Syncellum Hierosolymitanum, de quo proxime dicturi sumus, necnon sanctum Methodium presbyterum Constantinopolitanū visus est ad eadem præstanda hortatus esse Græcos Patres & nobilissimos Confessores: siquidem vterq. ipsorum hoc eodem tempore in eodem scriptorum genere versatus esse reperitur. Etenim scripsit hoc tempore Michael Syncellus encomiasticam orationem de eodem Dionysio, sed & Methodius eiusdem res gestas historico stylo prosequutus est. E

METHODIVS AD CERTAMEN REVOCATVR.

Dum vero ista geruntur in Occidente, in Oriente Theophilus Imperator in dies magis aduersus Orthodoxos commotus, noua in eosdem in confessione perstantes decreuit supplicia. Siquidem magnus ille Methodius, cuius modo meminimus, multiplicibus coronis illustris, vt qui sub Leone & Michaele pro eodem sanctarum imaginum cultu, sæpe certamen obierat, & sub Leone a Patriarcha Nicephoro Orthodoxo Romam legatus fuerat, tam in Oriente quam in Occidente spectatus, rursus in certamen inducitur. Hactenus autem pepercerat ei Imperator, veritus eius insignis sanctitatis nomē, & quod eius opera vti, ob egregiam quæ sciebatur in viro esse prudentiam, in negocijs opus erat. Nam audi quid de eo scribat Curopalata in Imperatore Theophilo, cū ipse aduersus Sarracenos expeditionem pararet. Iamq. apparente Vere, coactis rursus copijs Theophilus ad-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A lus aduersus Sarracenos in aciem prodit, sanctum secum Methodium ducens, quod in bello facere consueuerat, siue vt ille obscura, multisq. incognita dissolueret, quod eximia sapientia præditus esset, siue ab ipso seditionem aliquam metuerat propter bellum contra sacrosanctas ac venerandas imagines susceptum: neque enim mediocriter colebat & obseruabat viri in Republica moderanda iudicium & religionem. Hac de causa visum est Imperatori minus expedire si illum sibi a tergo reliquerit. Verum enimuero cum congressi essent vtrimque exercitus, & Ismaelitæ superiores essent, circumdatus est Imperator, & parum aberat quin caperetur.] Captus namque fuisset, nisi ipsius Imperatoris periculo cognito Mamel dux exercitus, graue nimis ratus bello captum videre Imperatorem; vt eum liberaret, in periculum se immisisset, vnde ipse ab hostibus captus est. DE METHODIO PRESBYTERO CONFESSORE.

B Reuersus ergo Constantinopolim Imperator, in Methodium, quod non eius adiutus precibus hostes vicisset, sed superatus esset ab eis, occasione capta ex offensa religione ob cultum idolorum (sic solitus appellare sacras imagines) furorem conuertit. Quem ad se vocatum post diram verberibus de ipso habitam quæstionem, in exilium deportandum tradit; nec quidem vt ceteris in Insulam vel alia loca relegatis luce solis saltem frui concessit, sed illud plane pauendum atque tremendum excogitat, vt eum viuum in sepulchrum vnum cum duobus latronibus includi fecerit, vt sic viuus esset lucis vsura priuatus, & esset veluti mortuus inter mortuos collocatus, piscatori in curam datus, vt ei tantum cibi subministraret, quantum ad vitam in miserijs illis trahendam suppeteret; sicq. mansit velut alter Ionas ceti vtero clausus, donec Theophilus vixit; quo mortuo, ipsum mortuorum sepulchrum euomuit, cicatricibus ex
C plagis acceptis insignem, dignissimumq. habitum, qui sublimem thronum tot stigmatibus decoratum Constantinopolitanæ sedis ascenderet. Quando autem id contigerit, & quæ tunc acciderint suo loco dicturi sumus. S. METHODIVS VIVVS CLAVDITVR IN SEPVLCHRO.

Verum sunt qui dicunt ipsum viuente adhuc Theophilo ab eodem reuocatum fuisse Constantinopolim. id tradunt Constantinus Manasses atque Glicas, qui ait: Hunc Methodium nouo & admirabili quodam modo Deus ex eo specu eduxit. Nam cum Theophilus doctrinæ litterarum studiosus in scripta quædam intellectu difficilia incidisset, nec quomodo se de illis explicaret, inuenire posset; intellecto de quodam, neminem mortalium esse, qui felicius ea declarare posset, quam inclusus ille sepulchro Methodius: hominem inde statim reuocauit, magnoq. in pretio deinceps habuit.] sed ad res Occidentales.

D Hoc anno qui Era Hispanica notatur octingentesima septuagesimasecunda, in Hispania apud Canadignam ducenti monachi interfecti a Sarracenis consecuti sunt coronam martyrij, octauo Idus Augusti, feria quarta, qua celebratur natalis sanctorum Martyrum Iusti atque Pastoris. De tempore est id expressum in lapide peruetustis his notis.

ERA DCCCXXII. IIII. F. VIII. ID. AVG. ADLISA. EST. KARADIGNA. ET. INTERFECTI. SVNT. IBI. PER REGEM. ZAFNAM. CC. MONACHI. DE GREGE. DN̄I. IN DIE. SANCTORVM. MR̄M. IVSTI. ET PASTORIS.] sepulti hi in claustro eiusdem monasterij fuerunt, vbi Deus locum, Sanctosq. suos iugiter annua die illustrat admirabili signo, vt qua die sunt trucidati, pauimentum eiusdem claustri appareat sanguineo colore respersum, vbi &
E eiusmodi vetustissima legitur inscriptio in lapide sepulturæ superposito Latina lingua, sed Gothicis characteribus, ita Latinis reddita.

VENITE AD IVDICIVM OMNES
IN ISTA PARTE CLAVSTRI SVNT DVCENTI MONACHI HVIVS COENOBII. QVI MORTEM SVSTINVERVNT PRO FIDE D. N. SALVATORIS ET REDEMPTORIS IESV CHRISTI ET DECOLLATI FVERVNT . . . . . FERIA QVARTA . . . . . SALVS A . . . . . EIA MILITES CHRISTI . . . . . SEMPER VIVET . . . . . SI MONACHVS COR VESTRVM ET OSSA VESTRA VT HERBA GERMINABVNT . . . . . cetera legi nequeunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONVENTVS IN THEODONIS VILLA.

SEQVITVR Redemptoris annus octingentesimus trigesimusquintus Indictione decimatertia, quo in Theodonis villa magnus habitus est conuentus Episcoporum & aliorum, vbi Ebbo Rhemensis Episcopus, qui auctor fuerat vt Imperator Ludouicus priuaretur Imperio, suasione Coepiscoporum, seipsum iudicans Episcopatu indignum, eo se abdicauit; reliqui autem qui ei consentientes fuissent, se ipsos excusauerunt ob necessitatem qua coacti fuerant, vt exauctorationi Imperatoris interessent; quibus venia data est. Condemnatus est autem Agobertus Archiepiscopus Lugdunensis, qui vocatus ad Synodum, venire distulisset. De his autem qui in Italiam confugissent nihil est actum, quod scilicet visi essent ad Sedis Apostolicæ iudicium conuolasse.

PLENARIA AB SOLVTIO IMPERATORIS.

Facta sunt ista ante Quadragesimæ tempus. Sequenti vero Dominica, quæ sacræ Quadragesimæ initium præcedebat (addit auctor in vita Ludouici) in Metis ciuitatem dominus Imperator, sed & Episcopi, & populus vniuersalis illius conuentus venit, & inter Missarum celebrationem septem Archiepiscopi septem reconciliationis Ecclesiasticæ orationes super eumdem Imperatorem cecinerunt. Atque omnes populi hoc viso, pro plenaria restitutione Imperatoris multas Deo gratias reddiderunt.] hæc sunt quæ spectant ad res gestas anni huius eiusdem Ludouici Imperatoris. Addunt vero his quod ad politicas res pertinet, eumdem in Vuormatia alium hoc eodem anno habuisse conuentū.

Eodem tempore, cum Theodulphus Abbas Floriacensis vna cum alijs, in illa coniuratione Bernhardi, de qua supra, aduersus Ludouicum Imperatorem fuisset inuentus implicitus, ob eamq. causam Andegaui detrusus esset in carcerem: cum poeticæ facultatis litteris præ ceteris huius temporis esset excultus, ibidem detentus scripsit Ecclesiasticum carmen ad diem Palmarum in Ecclesia canendum accommodatum; obseruansq. tempus cum ea die Ludouicus inde transiret, e fenestra carceris, vti licuit, illud cecinit in aures eius: quod cum eidem Imperatori mirifice placuisset, eo permotus, ipsum iussit quam primum e carcere liberari; quin etiam prærogatiua non solum ipsius scientiæ, sed pietatis, permotus, postea ad Episcopatum [a] Aurelianensem promouendum curauit. Ecclesiasticum autem melos sic se habet.

THEODVLPHVS LIBERATVR E CARCERE.

a Sigebertus in chron. ann. 843. Alb. Crant. Eccles. histor. Sax. lib. 1. c. 27. in fi.

Theodulphi hymnus in die Palmarum.

Gloria, laus & honor tibi sit Rex Christe Redemptor,
Cui puerile decus prompsit osanna pium.
Israel es tu Rex, Danidis & inclyta proles,
Nomine qui Domini Rex benedicte venis.
Cœtus in excelsis te laudat celitus omnis,
Et mortalis homo, cuncta creata simul.
Plebs Hebræa tibi cum palmis obuia venit;
Cum prece, voto, hymnis adsumus ecce tibi.
Hi tibi passuro soluebant munia laudis;
Nos tibi regnanti pangimus ecce melos.
Hi placuere tibi: placeat deuotio nostra,
Rex pie, Rex clemens, cui bona cuncta placent. &c.] Scripsit & alia plura carmina, quorum aliqua adhuc extant nobilis ingenij monumenta, & propediem edenda fore, iucundum fuit, audisse.

Extat præterea epistola ipsius ad clerum suæ diœcesis scripta, cum factus fuit Aurelianensis Episcopus, qua munus sacerdotale, & animarum cura qualis esse debet, insinuat; quæ cum hactenus latuerit in bibliotheca Vaticana, nec vsquam cusa, hic eam tibi typis reddere, operæpretium existimamus. Multa quidem habet notatu dignissima, vt ipsa tibi eius prolixitas minime debeat esse fastidio, sed voluptati, si studiosus es Ecclesiasticæ antiquitatis & cupidus disciplinæ. sic enim se habet.

THEODVLPHI EPISTOLA AD SVOS COMPRESBYTEROS

Theodulphus fratribus, & compresbyteris nostris Aurelianensis parochiæ sacerdotibus in Domino salutem.

1. Obsecro vos fratres dilectissimi, vt erga subditarum plebium profectum & emendationem vigilantissima cura laboretis. Quatenus illis viam salutis ostendentes, & eos

& verbis

A & verbis, & exemplis instruentes, & vos de eorum profectu, & nos de vestro, Domino nostro Iesu Christo auxiliante, fructuosos illi manipulos reportemus. Obsecro etiam fraternitatem vestram, vt hæc capitula quæ ad emendationem vitæ breuiter digessi, assiduè legatis, & memoriæ commendetis. Et eorum, siue sanctarum scripturarum lectione mores componatis, vitam emenderis, & cum subditis plebibus, opitulante Domino, ad Regna cælestia pergere certetis. Veraciter nosse debetis, & semper meminisse, quia nos quibus regendarum animarum cura commissa est, pro his, qui nostra negligentia pereunt, rationem reddituri sumus. Pro his vero quos verbis & exemplis lucrati fuerimus, præmium æternæ vitæ percipiemus. Nobis enim a Domino dictum est: [a] Vos estis sal terræ. Quod si populus fidelis cibus est Dei, eius cibi condimentum nos sumus. Scitote vestrum gradum nostro gradui secundum & pene coniunctum esse. Sicut enim B Episcopi Apostolorum in Ecclesia, ita nimirum presbyteri ceterorum discipulorum Domini vicem tenent: & illi tenent gradum summi Pontificis Aaron; isti vero filiorũ eius. Vnde oportet vos semper memores esse tantæ dignitatis, memores vestræ consecrationis, memores sacræ, quam in manibus suscepistis vnctionis, vt nec ab eadem dignitate degeneretis, nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacro vnguine delibutas peccando polluatis, sed cordis, & corporis munditiam conseruantes, plebibus exemplum bene viuendi præbentes his quibus præestis ducatum ad cælestia Regna præbeatis. *a Matth. 5.*

2. Oportet vos assiduitatem habere legendi, & instantiam orandi. quia vita viri iusti lectione instruitur, ornatur & assiduitate lectionis munitur homo a peccato iuxta illum qui dicebat: [b] In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Hæc sunt C enim arma, lectio videlicet, & oratio, quibus diabolus expugnatur. Hæc sunt instrumenta quibus æterna beatitudo acquiritur. His armis vitia comprimuntur. His alimentis virtutes nutriuntur. *b Psal. 118.*

3. Sed & siquando a lectione cessatur, debet manuum operatio subsequi; quia ociositas inimica est animæ, & antiquus hostis, quem a lectione, siue ab oratione vacantem inuenerit, facile ad vitia rapit. Per vsum namque lectionis discetis, qualiter & vos viuatis, & alios doceatis. Per vsum orationis & vobis & his quibus in caritate coniuncti estis, prodesse valebitis. Per manuum operationem & corporis macerationem & vitijs alimenta negabitis, & vestris necessitatibus subuenietis, & habebitis quod necessitatem patientibus porrigatis.

4. Quando more solito ad Synodum conuenitis, vestimenta & libros & vasa sancta D cum quibus vestrum ministerium, & iniunctum officium peragatis, vobiscum deferte. Necnon duos, aut tres clericos cum quibus Missarum solemnia celebratis, vobiscum adducite, vt probetur quam diligenter, quam studiose Dei seruitium peragatis.

5. Panes quos Deo in sacrificium offertis, aut a vobis ipsis, aut a vestris pueris coram vobis nitide, ac studiose fiant. Et diligenter obseruetur, vt panis, & vinum, & aqua sine quibus Missæ nequeunt celebrari, mundissime, atque studiose tractentur, & nihil in his vile nihil non probatum inueniatur. Iuxta illud quod ait scriptura: [c] Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. *c 2. Par. 19.*

6. Feminæ, Missam sacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant, sed locis suis stent, & ibi sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat. Memores enim esse debent feminæ infirmitatis suæ, & sexus imbecillitatis: & idcirco sancta quælibet in mi- E nisterio Ecclesiæ contingere pertimescant. Quæ etiam laici viri pertimescere debent ne Ozæ [d] pœnam subeant, qui dum Arcam Domini extraordinarie contingere voluit, Domino percutiente interijt. *d 2. Reg. 6.*

7. Sacerdos Missam solus nequaquam celebret, quia sicut illa celebrari non potest sine salutatione sacerdotis, responsione plebis, admonitione sacerdotis, responsione nihilominus plebis; ita nimirum nequaquam ab vno debet celebrari. Esse enim debent, qui ei circumstent, quos ille saluter, a quibus ei respondeatur, & ad memoriam illi reducendum est illud Dominicum: [e] Vbicumque fuerint duo, vel tres in nomine meo congregati, & ego in medio eorum. *e Matth. 18.*

8. Videmus crebro in Ecclesijs messes, & fœnum congeri, vnde volumus & hoc penitus obseruetur, vt nihil in Ecclesia præter vestimenta Ecclesiastica, & vasa sancta, & libros recondatur. Ne forte si alia ibi quam oportet negocia exerceantur, a Domino

audiamús: Domus mea domus orationis vocabitur. Vos autem feciſtis eam ſpeluncam A latronum.

9. Antiquus in his regionibus in Eccleſia ſepeliendorum mortuorum vſus fuit, & plerumque loca diuino cultui mancipata, & ad offerēdas Deo hoſtias præparata cœmeteria ſiue polyandria facta ſunt. Vnde volumus, vt ab hac re deinceps abſtineatur, & nemo in Eccleſia ſepeliatur. Niſi forte talis ſit perſona ſacerdotis, aut cuiuſlibet iuſti hominis, quæ per vitæ meritum talem viuendo ſuo corpori defuncto locum acquiſiuit. Corpora vero, quæ antiquitus in Eccleſijs ſepulta ſunt, nequaquam proijciantur, ſed tumuli qui apparent profundius in terram mittantur, & pauimēto deſuper facto, nullo tumulorum veſtigio apparente, Eccleſiæ reuerentia conſeruetur. Vbi vero tanta eſt multitudo cadauerum, vt hoc facere difficile ſit, locus ille pro cœmeterio habeatur, ablato inde altari, & in eo loco conſtructo, vbi religioſe, & pure Deo ſacrificium offerri valeat. B

10. Non debere ad Eccleſiam ob aliam cauſam conuenire, niſi ad laudem Domini, & eius ſeruitium faciendum. Diſceptationes vero, & tumultus, & vaniloquia, & ceteræ actiones ab eodem ſancto loco penitus prohibendæ ſunt. Vbi enim Dei nomen inuocatur, Deo ſacrificium offertur, Angelorum frequentia ineſſe non dubitatur: periculoſum eſt tale aliquid dicere, vel agere quod loco non conuenit. Si enim Dominus illos de templo eiecit, qui victimas quæ ſibi offerrentur [a] emebant, vel vendebant: quanto magis illos iratus inde abijciet qui mendacijs, vaniloquijs, riſibus, & huiuſcemodi nugis locum diuino cultui mancipatum fœdant.

a Matth. 21.

11. Miſſarum ſolemnia nequaquam alibi niſi in Eccleſia celebranda ſunt non in quibuſlibet domibus, & in vilibus locis, ſed in loco quem elegerit Dominus, iuxta illud, quod ſcriptum eſt: [b] Vide ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris, ſed in loco quem elegerit Dominus, vt ponat nomen ſuum ibi. C

b Deut. 12.

12. Nulla femina cum presbytero in vna domo habitet. Quamuis enim canones matrem, & ſororem, & huiuſcemodi perſonas, in quibus nulla ſit ſuſpicio, cum illo habitare concedant. Hoc nos modis omnibus idcirco amputamus, quia in obſequio ſiue occaſione illarum veniunt aliæ feminæ, quæ non ſunt ei affinitate coniunctæ, & eum ad peccandum illiciunt.

13. Obſeruandum vobis eſt, vt & vos ab ebrietate abſtineatis, & vt plebes ſubditæ abſtineant prædicetis, & neque per tabernas eatis bibendo aut comedendo, neque domos, aut vicos curioſitate qualibet peragretis, neque cum feminis, aut cum quibuslibet impuris perſonis conuiuia exerceatis. Niſi forte paterfamilias quilibet vos ad domum ſuam inuitauerit, & cum coniuge ſua & prole velit vobiſcum ſpiritali gaudio lætari, & verborum veſtrorum refectionem accipere, & vobis refectionem carnalem caritatis officio exhibere. Oportet enim, vt ſi quando quilibet fidelium carnalibus vos reficit epulis: a vobis reficiatur epulis ſpiritalibus. D

14. Nullus presbyter fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ de alterius presbyteri parochia perſuadeat, vt ad ſuam Eccleſiam concurrant, relicta propria Eccleſia, & ſuas decimas ſibi dent. Sed vnuſquiſque ſua Eccleſia, & populo contentus, quod ſibi non vult fieri alteri nequaquam faciat, iuxta illud Euangelicum: Quæcumque vultis vt faciant vobis homines, hæc eadem facite illis. Quiſquis autem contra hæc conſtituta venerit, aut his monitis noſtris reniti tentauerit, aut gradum ſe ſciat amiſſurum, aut in carcere longo tempore detinendum.

15. Hoc quoque modis omnibus prohibemus, vt nullus veſtrum alterius clericum E ſolicitet, aut recipiat, quia grauis de hac re in ſacris canonibus ſententia eſt.

16. Si quis presbyter inuentus fuerit alicui clerico, aut laico munera dare, aut dediſſe, vt Eccleſiam alterius presbyteri ſubripiat: ſciat ſe pro hac rapina, & ſæua cupiditate, aut gradum amiſſurum, aut in carceris ærumna longo tempore pœnitentiam agendo detinendum.

17. Si paruulus ægrotans ad quemlibet presbyterum baptiſmi gratia de cuiuslibet parochia allatus fuerit, ei baptiſmi ſacramentum nullo modo negetur. Si quis hoc munus petenti concedere detrectauerit, & ille paruulus abſque baptiſmatis gratia mortuus fuerit: nouerit ſe ille qui eum non baptizauit, pro eius anima rationem redditurum.

18. Nullus presbyter, ſeu laicus præſumat calicem, aut patenam, aut quælibet vaſa ſacra,

A sacra, & diuino cultui mancipata ad alios vsus retorquere. Nam quicumque de calice sacrato aliud bibit præter Christi sanguinem, qui in sacramento accipitur, & patenam ad aliud officium habet quam ad altaris ministerium, deterrendus est exemplo Balthasar, qui dum vasa Domini in vsus communes assumpsit, vitam pariter cum Regno amisit.

19. Si quis ex presbyteris voluerit nepotem suum, aut aliquem consanguineum ad scholam mittere in Ecclesia sanctæ Crucis, aut in monasterio sancti Aniani, aut S. Benedicti, aut S. Lifardi, aut in ceteris de his cœnobijs, quæ nobis ad regendum concessa sunt, ei licentiam id faciendi concedimus.

20. Presbyteri per villas & vicos scholas habeant. Et si quilibet fidelium suos paruulos ad discendas litteras eis commendare vult, eos suscipere, & docere non renuant, sed cum summa caritate eos doceant, attendentes illud quod scriptum est: [a] Qui autem
B docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Cum ergo eos docent, nihil ab eis pretij pro hac re exigant, nec aliquid ab eis accipiant, excepto quod eis parentes caritatis studio sua voluntate obtulerint. *a Dan. 12.*

21. Cum ergo omnium sanctarum scripturarum paginæ instrumentis bonorum operum refertæ sint, & per sanctarum scripturarum campos possint inueniri arma, quibus vitia comprimantur, & virtutes nutriantur: libuit nobis huic nostro Capitulari inserere sententiam cuiusdam Patris de instrumentis bonorum operum, in qua magna breuitate quid agi, quidve vitari debeat continetur. In primis Dominum Deum tuum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute. Deinde proximum tamquam te ipsum. De-
C inde non occidere, non adulterare, non facere furtum, non concupiscere, non falsum testimonium dicere, honorare omnes homines, & quod sibi quis fieri non vult, alij ne faciat. Abnegare semetipsum sibi, vt sequatur Christum. Corpus castigare, deliti as non amplecti, ieiunium amare, pauperes recreare, nudum vestire, infirmum visitare, mortuum sepelire, in tribulatione subuenire, dolentem consolari. A sæculi actibus se facere alienum. Nihil amori Christi præponere, iram non perficere, iracundiæ tempus non reseruare, dolum in corde non tenere, pacem falsam non dare, caritatem non derelinquere. Non iurare, ne forte periures. Veritatem ex corde & ore proferre: malum pro malo non reddere, iniuriam non facere, sed & factam patienter sufferre. Inimicos diligere, maledicentes non maledicere, sed magis benedicere. Persecutionem pro iustitia sustinere. Non esse superbum, non vinolentum, non multum edacem, non somnolentum, non pigrum, non murmurosum, non detractorem, spem suam Deo committe-
D re. Bonum aliquid in se cum viderit, Deo applicet, non sibi. Malum vero semper a se factum sciat, & sibi reputet. Diem iudicij timere, gehennam expauescere, vitam æternam omni concupiscentia spirituali desiderare, mortem quotidie ante oculos suspectam habere. Actus vitæ suæ omni hora custodire. In omni loco Deum se respicere pro certo scire. Cogitationes malas cordi suo aduenientes mox ad Christum allidere, & seniori spirituali patefacere. Os suum a malo, vel prauo eloquio custodire, multum loqui non amare, verba vana aut risui apta non loqui, risum multum aut excussum non amare. Lectiones sanctas libenter audire, orationi frequenter incumbere, mala sua præterita cum lachrymis, vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri. De ipsis malis de cetero emendare, desideria carnis non perficere. Voluntatem propriam odisse, præceptis sacerdotis & præceptoris in omnibus obedire, etiam si ipse aliter quod absit, agat. Me-
E mores illud Dominicum præceptum: [b] Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt: facere nolite. Non velle dici sanctum antequam sit, sed prius esse, quod verius dicatur. Præcepta Dei factis quotidie adimplere, castitatem amare, nullum odisse, zelum & inuidiam non habere, contentionem non amare, elationem fugere, & seniores venerari, iuniores diligere. In Christi amore pro inimicis orare. Cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire, & de Dei misericordia numquam desperare. Ecce hæc sunt instrumenta artis spiritalis; quæ cum fuerit a nobis die noctuq; incessabiliter adimpleta, & in die iudicij reconsignata, illa merces nobis a Domino recompensabitur, quam ipse promisit: [c] Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his, qui diligunt eum. *b Matt. 23.* *c Isai. 64.*

COMPENDIOSA MONITIO OMNIVM BONORVM OPERVM.

22. Commonendi sunt fideles, vt generaliter omnes a minimo vsque ad maximum orationem Dominicam, & Symbolum discant, & dicendum eis, quod in his duabus sententijs

tentijs omne Fidei Christianæ fundamentum incumbit,& nisi quis has duas sententias & A
memoriter tenuerit, & ex toto corde crediderit, & in oratione sæpissime frequentauerit, Catholicus esse non poterit. Constitutum namque est, vt nullus chrismetur, neque baptizetur, neque a lauacro fontis illius suscipiatur, neque coram Episcopo ad confirmandum quemlibet teneat, nisi Symbolum & orationem Dominicam memoriter tenuerit, exceptis his quos ad loquendum ætas minime perduxit.

23. Dicendum illis,vt singulis diebus, qui amplius non potest, saltem duabus vicibus oret, mane scilicet, & vespere, dicens Symbolum, vel orationem Dominicam, vel: Qui plasmasti me,miserere mei, vel etiam: Deus propitius esto mihi peccatori, & Deo gratias pro quotidianæ vitæ commeatibus, & quia se ad imaginem suam creare dignatus sit, & a pecudibus segregare. His actis, & solo Deo creatore suo adorato, Sanctos inuocet vt pro se intercedere ad Maiestatem diuinam dignentur. Hæc faciant quibus basi- B
licæ locus prope est in basilica. Qui vero in itinere, aut pro qualibet occasione in siluis aut in agris est, vbicumque eum ipsa hora matutina vel vespertina inuenerit, sic faciat,
a Psal. 102. sciens Deum vbique præsentem esse,dicente Psalmista:[a] In omni loco dominationes eius.
b Psal. 138. &:[b] Si ascendero in cælum,tu ibi es,&c.

24. Diei vero Dominici, quia in eo Deus lucem condidit, in eo manna in eremo pluit, in eo Redemptor humani generis sponte pro salute nostra a mortuis resurrexerit, in eo Spiritum sanctum super discipulos infudit; tanta esse debet obseruantia, vt præter orationes, & Missarum solemnia, & ea, quæ ad vescendum pertinent nihil aliud fiat. Nam & si necessitas fuerit nauigandi, siue iterandi, licentia datur, ita dumtaxat vt harum occasione Missa & orationes non prætermittantur. Conueniendum est sabbato die cum luminaribus cuilibet Christiano ad Ecclesiam. Conueniendum C
est ad vigilias siue ad matutinum officium: Concurrendum est etiam cum oblationibus ad Missarum solemnia, & dum ad Ecclesiam conuenitur, nulla causa dici debet, vel audiri, nulla iurgia sunt habenda, sed tantummodo Deo vacandum est in celebratione videlicet sacrorum officiorum, & exhibitione eleemosynarum, & in Dei laudibus cum amicis proximis, & peregrinis spiritualiter epulandum.

25. Admonendi sunt, vt hospitalitatem diligant, & nulli hospitium præbere detrectent, & si cui forte hospitium præstiterint, nullam ab eo mercedem accipiant, nisi forte ille, qui a te recipitur sponte sua aliquid det. Dicendumq. illis, qualiter multi
c Hebr. 13. per hospitalitatis officium Deo placuerunt, dicente Apostolo: [c] Per hanc enim pla-
d 1.Petr.4. cuerunt quidam Deo, Angelis hospitio susceptis. & iterum: [d] Hospitales sine mur-
e Matth. 25. muratione. Et ipse Dominus ad Iudicium dicturus est:[e] Hospes eram, & collegistis D
me. Sciant sane quicumque hospitalitatem amant, Christum se in hospitibus recipere. Nam ille modus hospitalitatis non solum inhumanus, sed etiam crudelis est, quo numquam hospes in domum ante recipitur, nisi prius dandi hospitij merces compensetur, & quod Dominus agere iussit pro perceptione Regni cælestis,pro acquisitione terrenarum rerum agatur.

26. Prædicandum est etiam vt periurium fideles caueant, & ab hoc summopere abstineant, scientes hoc grande scelus esse, & in Lege, & Prophetis siue Euangelio prohibitum. Audiuimus enim quosdam paruipendere hoc scelus,& leuem quodammodo periuris pœnitentiæ modum imponere. Qui nosse debent,talem de periurio, qualem & de adulterio, de fornicatione, de homicidio & de ceteris criminalibus vitijs pœnitentiam imponendam. Si quis vero perpetrato periurio aut quolibet criminali peccato, timens E
pœnitentiæ longam ærumnam, ad confessionem venire noluerit, ab Ecclesia repellendus est: siue a communione, & consortio fidelium, vt nullus cum eo comedat, neque bibat, neque oret, neque in suam eum domum recipiat.

27. Dicendum est eis vt a falso etiam testimonio abstineant, scientes & hoc grauissimum scelus esse, & ab ipso Domino in monte Sinai prohibitum, dicente eodem Do-
f Exod.20. mino:[f] Non falsum testimonium dixeris. siue:[g] Testis falsus non erit impunitus. Sciat se
g Prou. 19. etiam quisquis hoc perpetrauerit, aut tali pœnitentia purgandum, vt superius dictum est de periurio, aut tali damnatione, & excommunicatione damnandum, sicut superius insertum est. Dicendumq. illis est, quod summa ne dicam stultitia, sed nequitia est pro cupiditate argenti, & auri, aut vestimentorum, aut cuiuslibet rei, aut quod creberrime contingere solet, propter ebrietatem in tam grande scelus corruere, vt aut septem

annis

annis in arcta ærumna sit, aut ab Ecclesia sit repulsus, dicente Domino: [a] Quid prodest homini si lucretur totum mundum, & animæ suæ detrimentum faciat? quippe cum alijs videatur pius existere, sibimet crudelis existat. [a] *Matt. 16.*

28. Hortamur vos paratos esse ad docendas plebes. Qui scripturas scit, prædicet scripturas. Qui vero nescit, saltem hoc, quod notissimum est, plebibus dicat: [b] Vt declinent a malo, & faciant bonum. Inquirant pacem, & sequantur eam: quia oculi Domini super iustos, & aures eius ad preces eorum, &c. Nullus ergo se excusare poterit, quod non habeat linguam, vnde possit aliquem ædificare. Mox enim vt quemlibet errantem viderit, prout potest & valet, aut arguendo, aut obsecrando, aut increpando ab errore retrahat, & ad peragendum bonum opus hortetur. Cum vero Domino opitulante, ad Synodum in vnum conuenerimus: sciat nobis vnusquisque dicere quantum Domino adiuuante laborauerit, aut quem fructum acquisierit. Et si quis forte nostro indiget adiutorio, nos cum caritate admoneat, & nos cum caritate nihilominus ei pro viribus adiutorium ferre non differemus. [b] *Psal. 36.*

29. Admonere debet is fideles, vt assiduitatem & studium habeant orandi. Ipse autem orandi modus talis esse debet, vt primum dicto Symbolo, quasi Fidei suæ recensito fundamento, dicat quisquis est, tribus vicibus: Qui plasmasti me, miserere mei. & tribus vicibus: Deus propitius esto mihi peccatori, & compleat orationem Dominicam. Si ergo locus, aut tempus exegerit, deprecetur sanctos Apostolos, & Martyres, vt pro eo intercedant. Et armata fronte signo Crucis, eleuatis cum corde & manibus, & oculis, Deo gratias agat. Si vero tempus ad hæc omnia peragenda minus sufficiens fuerit, sufficiat tantum: Qui plasmasti me, miserere mei. &: Deus propitius esto mihi peccatori, & oratio Dominica tantum cum gemitu & contritione cordis.

30. Omni etenim die Deo in oratione nostra, aut semel, aut bis, aut quanto amplius possumus, confiteri debemus peccata nostra, dicente Propheta: [c] Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitias meas non abscondi. Dixi confitebor aduersus me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Facta etenim confessione cum gemitu, & lachrymis Domino in oratione, recitandus est psalmus quinquagesimus, siue xxiiij. siue xxxi. atque alij ad rem pertinentes, & sic complenda est oratio. Quia confessio quam sacerdotibus facimus, hoc etiam nobis adminiculum affert, quia accepto ab eis salutari consilio, saluberrimis pœnitentiæ obseruationibus, siue mutuis orationibus peccatorum maculas diluimus. Confessio vera, quam soli Deo facimus, in hoc iuuat, quia quanto nos memores sumus peccatorum nostrorum, tanto horum Dominus obliuiscitur: & e contrario quanto nos horum obliuiscimur, tanto Dominus reminiscitur, dicente Propheta: [d] Et peccatorum tuorum non memorabor. Tu autem memor esto, quod Dauid Propheta se fecisse testatur, cum dicit: [e] Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. [c] *Psal. 31.* [d] *Ier. 34.* [e] *Psal. 50.*

31. Confessiones dandæ sunt de omnibus peccatis, quæ siue in opere, siue in cogitatione perpetrantur. Octo sunt principalia vitia, sine quibus vix vllus inueniri potest. Est enim gastrimargia, hoc est, ventris ingluuies: secundo, fornicatio: tertio, accidia, siue tristitia: quarto, auaritia: quinto, vana gloria: sexto, inuidia: septimo, ira: octauo, superbia. Quando ergo quis ad confessionem venit, diligenter debet inquiri, quomodo, aut qua occasione peccatum perpetrauerit, quod peregisse se confitetur, & iuxta modum facti debet ei pœnitentia indicari. Debet ei persuaderi, vt & de peruersis cogitationibus faciat confessionem. Debet ei etiam iniungi, vt de octo principalibus vitijs faciat suam confessionem, & nominatim ei debet sacerdos vnumquodque vitium dicere, & suam de eo confessionem accipere.

32. Esurientes satiandi sunt, sitientes potandi, nudi operiendi, infirmi, & qui in carcere sunt visitandi, & hospites colligendi, dicente Domino: [f] Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: Sitiui, & dedistis mihi bibere, &c. Nam hæc omnia, & in se quisque debet spiritaliter agere, & in alijs corporaliter adimplere: quia pene nihil prosunt hæc omnia ad vitam æternam compensandam, si luxuriose, superbe, inuide, & (ne singula replicem) si vitiose & inordinate quis viuat, & a ceteris bonis operibus vacet. Qui ergo videt se Christum non habere, qui dixit: [g] Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi; & caritatem, quæ est pastus animæ, non habet, esurit quidem; sed si per bona opera Christo adiungit se, & caritatis dulcedine replet, esurientem omnino se pauit. Qui doctri- [f] *Matth. 25.* [g] *Ioan. 6.*

nam

nam Spiritus sancti, & scripturarum sanctarum fluentis caret, sitiens est; sed si se fluentis verbi Dei irriget, & mentem suam spiritalis poculi dulcedine ebriet, iste se sitientem potat. Qui videt se iustitia, siue ceteris bonorum operum exhibitionibus nudatum, & induit se iustitia siue ceteris virtutibus: nudum se proculdubio vestit. Si in lecto vitiorum suorum iacet, & morbo iniquitatis suæ laborat, & funibus peccatorũ suorum constrictus est, & vitiorũ suorum .... obsitus pariter in tenebris iniquitatis suæ, est infirmus quidem; sed si de luto vitiorum per confessionem egreditur, & per pœnitentiæ lamenta vinculis peccatorum absoluitur, & ad lucem bonorum operum egreditur, infirmum, & in carcere positum se proculdubio visitat. Si in huius vitæ via videt se laborare, & vitiorum procella quasi quadam aeris intemperie inquietari, & receptaculum bonorum operum non habere, sciat se in itinere positum hospitio egere; at si se ad virtutum domum deducat, & sese in earum tutamine recipiat, hospitem quidem suscipit. Quæ omnia cum sibi spiritaliter exhibet, Christum in se, cuius ipse membrum est, pascit, potat, vestit, visitat, ac suscipit. A B

33. Admonendi sunt fideles sanctæ Dei Ecclesiæ, vt filios suos, & filias suas doceant parentibus obedientiam exhibere, dicente Domino: [a] Fili honorifica patrem tuum. Nam & ipsi parentes erga filios suos, ac filias suas modeste debent agere, dicente Apostolo: [b] Et vos parentes nolite ad iracundiam prouocare filios vestros. Nam & hoc dicendum est eis, vt si illi genitali affectu parcere velint iniurijs filiorum, non has impune Dominus sinit, nisi forte digna pœnitentia exhibeatur; & quia leuius est filijs parentum quælibet flagella suscipere, quam Dei iram incurrere.

a *Eccli. 3.*

b *Ephes. 1.*

34. Admonendus est populus, quod hæc sit vera caritas, quæ Deum diligit plusquam se, & proximum tamquam se, & quæ nihil vult alij facere, nisi quod sibi vult fieri. Et plura quæ recensere longum est. Nam & quicumque in potu & cibo, & dandis atque accipiendis rebus caritatem tantum putant: non mediocriter errant, dicente [c] Apostolo: Regnum Dei non est cibus, & potus. Nam & ipsa quando cum caritate faciunt, bona sunt & inter virtutes computanda. C

c *Rom. 14.*

35. Admonendi sunt, qui negocijs ac mercationibus rerum inuigilant, vt non plus terrena lucra, quam vitam cupiant sempiternam. Nam qui plus de rebus terrenis, quam de animæ suæ salute cogitat, valde a via veritatis aberrat; & iuxta quemdam sapientem, in vita sua perdidit intima sua. Sequendus est enim in hac parte, sicut & in ceteris Apostolicus sermo, [d] qui ait: Et ne quis supergrediatur neque circumueniat in negocio proximum suum: vindex est enim Deus de his omnibus. Sicut enim ab his qui labori agrorum, & ceteris laboribus victum atque vestitum & necessaria vsibus humanis acquirere inhiantes stant, decimæ, & eleemosynæ dandæ sunt: ita his quoque qui pro necessitatibus suis negocijs insistunt, faciendum est. Vnicuique enim homini Deus dedit artem qua pascatur, & vnusquisque de arte sua de qua corporis necessaria subsidia habet, animæ quoque (quod magis necessarium est) subsidium administrare debet. D

d *1. Thess. 4.*

36. Hebdomada vna ante initium Quadragesimæ confessiones sacerdotibus dandæ sunt, pœnitentia accipienda, discordantes reconciliandi, & omnia iurgia sedanda, & dimittere debent debita inuicem de cordibus suis, vt liberius dicant: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et sic ingredientes in beatæ Quadragesimæ tempus mundis & purificatis mentibus ad sanctum Pascha peraccedant, & per pœnitentiam se renouent, quæ est secundus baptismus. Sicut enim baptismus peccata, ita pœnitentia purgat. Et quia post baptismum peccator denuo non potest baptizari, hoc medicamentum a Domino pœnitentiæ datum est, vt per eam vice baptismi peccata post baptismum diluantur. Septem enim modis peccata dimitti, scripturæ sanctæ demonstrant. Primo in baptismate, qui propter remissionem peccatorum datus est. Secundo per martyrium, iuxta illud quod ait Psalmista: [e] Beatus cui non imputauit Dominus peccatum. Quia iuxta eiusdem Dauid sententiam: [f] Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Remittuntur peccata per baptismum, teguntur per pœnitentiam, non imputantur per martyrium. Tertio per eleemosynam, iuxta Danielem qui profano Nabuchodonosor Regi ait: [g] Peccata tua eleemosynis redime in misericordijs pauperum. & illud: [h] Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna extinguit peccatum. Et Dominus in Euangelio: Verumtamen date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Quarto si remittat quis peccanti in E

e *Psal. 31.*

f *Ibidem.*

g *Dan. 4.*

h *Eccli. 3.*

se pec-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A se peccata sua iuxta illud: [a] Dimittite & dimittetur vobis. Date & dabitur vobis. & illud: [b] Sic & pater vester dimittet vobis peccata vestra, si remiseritis vnicuique de cordibus vestris. Quinto per prædicationem suam quis, & per bonorum exercitium alios ab errore suo conuertat, iuxta illud quod ait Apostolus: [c] Quoniam si conuerti fecerit quis peccatorem ab errore vitæ suæ, saluabit animam eius a morte, & cooperit multitudinem peccatorum. Sexto per caritatem, iuxta illud: [d] Caritas Dei cooperit multitudinem peccatorum per Iesum Christum Dominum nostrum. Septimo per pœnitentiam, iuxta illud quod ait Dauid: [e] Conuersus sum in ærumna mea dum configitur spina.

a *Luc. 6.* b *Marc. 11.* c *Iac. 5.* d *1. Petr. 4.* e *Psal. 31.*

37. Ipsa autem Quadragesima cum summa obseruatione custodiri debet, vt ieiunium in ea præter dies Dominicos, qui abstinentiæ subtracti sunt, nullatenus resoluatur, quia ipsi dies decimæ sunt anni nostri, quos cum omni religione, & sanctitate transi-
B gere debemus. Nulla in his occasio sit resoluendi ieiunij, quia alio tempore solet ieiunium caritatis causa dissolui; isto vero nullatenus debet. Quia in alio ieiunare in voluntate & arbitrio cuiuslibet positum est: in hoc vero non ieiunare præceptum Dei transcendere est. Et in alio tempore ieiunare præmium abstinenti acquirere est: in hoc vero præter infirmos ac paruulos, quisquis non ieiunauerit, pœnam sibi acquirit, quia eosdem dies Dominus, & per Mosen, & per Eliam, & per semetipsum sacro ieiunio consecrauit.

38. Diebus vero ieiunij eleemosyna facienda est, & cibum vel potum quo quisque vti debuit si non ieiunaret, pauperibus eroget: quia ieiunare, & cibos prandij ad cœnam reseruare, non mercedis, sed ciborum est incrementum.

39. Solent plures, qui se ieiunare putant, mox vt signum audiunt ad Nonam, man-
C ducare, qui nullatenus ieiunare credendi sunt, si ante manducauerint, antequam vespertinum celebretur officium: concurrendum est enim ad Missas, & auditis Missarum solemnibus, siue vespertinis officijs, largitis eleemosynis, ad cibum accedendum est. Si vero aliquis necessitate constrictus fuerit, vt ad Missam conuenire non valeat, æstimata vespertina hora, completa oratione sua, ieiunium absoluere debet.

40. Abstinentia vero in his diebus omnium delitiarum esse debet, & sobrie, & caste viuendum. Qui vero ouis, caseo, piscibus, & vino abstinere potest, magnæ virtutis est. Qui autem his, aut infirmitate interueniente, aut quolibet opere, abstinere non potest, vtatur. Tantum vt ieiunium vsque ad vesperum solemniter celebret: & vinum non ad ebrietatem, sed ad refectionem corporis sui sumat. A caseo vero, lacte, butyro, & ouis abstinere, & non ieiunare, dementissimum est, & omni ratione semotum. Vini enim
D ebrietas, & luxuria prohibita sunt, non lac & oua. Non ait Apostolus: [f] Nolite comedere lac & oua, sed, nolite inebriari vino, in quo est omnis luxuria.

Hæc, vbi desunt pisces & oleum, ex antiqua consuetudine concessa.

f *Ephes. 5.*

41. Singulis diebus Dominicis in Quadragesima, præter hos, qui excõmunicati sunt, sacramenta Corporis, & sanguinis Christi sumenda sunt, & in Cœna Domini, & in Parasceue, in vigilia Paschæ, & in die Resurrectionis Domini penitus ab omnibus communicandum, & ipsi dies Paschalis hebdomadæ omnes æquali religione colendi sunt.

42. In his ieiuniorum diebus nullæ lites, nullæ contentiones esse debent, sed in Dei laudibus, & in opere necessario persistendum. Arguit enim eos, qui contentiones & lites Quadragesimæ tempore, & qui debita a debitoribus exigunt, Dominus per Prophetam, dicens: [g] Ecce in die ieiunij vestri inueniuntur voluntates vestræ, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie.

g *Isai. 58.*

E 43. Abstinendum est enim in his sacratissimis diebus a coniugibus, & caste & pie viuendum, vt sanctificato corde & corpore isti sancti dies transigantur, & sic perueniatur ad diem sanctum Paschæ: quia pene nihil valet ieiunium, quod coniugali opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ, & eleemosynæ non commendant.

44. Admonendus est populus, vt ad sacrosanctum sacramentum Corporis & sanguinis Domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc nimium abstineat; sed cum omni diligentia eligat tempus, quando aliquamdiu ab opere coniugali abstineat, & vitijs se purget, virtutibus exornet, eleemosynis, & orationibus insistat: & sic ad tantum sacramentum accedat. Quia sicut periculosum est, impurum quemque ad tantum sacramentum accedere, ita etiam periculosum est ab hoc prolixo tempore abstinere, saluatione eorum qui excommunicati non quando eis libet, sed certis temporibus communicant, & religiosis quibuscumque sancte viuentibus, qui pene omni die id faciunt.

45. Vt Missæ quæ per dies Dominicos peculiares a sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, vt per eas populus a publicis Missarum solemnibus, quæ hora tertia canonice fiunt abstrahatur, quia pessimus vsus est apud quosdam, qui in diebus Dominicis, siue in quibuslibet festiuitatibus mox vbi Missam celebrare, etiamsi pro defunctis sit, audierint, abscedunt vt per totum diem a primo mane ebrietati, & comessationi potius quam Deo seruiant. A

46. Admonendus est populus, vt ante publicum peractum officium ad cibum non accedat, & omnes ad sanctam matrem Ecclesiam Missarum solemnia, & prædicationem audituri conueniant; & sacerdotes per Oratoria nequaquam Missas nisi tam caute ante secundam horam celebrent, vt populus a publicis solemnitatibus non abstrahatur. Sed siue sacerdotes, qui in circuitu vrbis, aut in eadem vrbe sunt, siue populus, vt prædiximus, in vnum ad publicam Missarum celebrationem conueniant, exceptis Deo sacratis feminis, quibus mos est ad publicum non egredi, sed clausstris monasterij contineri.] huucusque Theodulphi Aurelianensis Episcopi ad suos epistola. B

Quod pertinet ad res Orientalis Ecclesiæ, hoc anno, mortuo Theodoto Melissseno, cognomento Cassitera, *id est*, *Stanneo* (vt habet Ioannes Curopalata) Episcopo Constantinopolitano hæretico Iconoclasta, Ioannes sextus huius nominis, eiusdemq. hæresis propugnator acerrimus eidem per Theophilum Imperatorem substituitur; de quo ista ipse: Cum Theodotus Melissenus diutius Constantinopolitanum thronum obtinuisset, ac vita functus nuper esset, Ioannes Theophili pædagogus illius excipit thronum, accepto sacerdotio velut impietatis atque perfidiæ præmio.]

IOANNES CONSTANTINOPOLITANVS EPISCOPVS.

Quod ad tempus pertinet, cum auctore Zonara, certum sit ipsum sedisse annos sex vsque ad obitum ipsius promotoris Imperatoris Theophili, & eius Imperij nonnisi sex anni supersint: plane concedendum est, hoc ipso anno sedere hunc cœpisse, prædecessore longe sceleftiorem: tales quidem meruit ea secta habere patronos Antistites. Iste quidē (vt auctor est idem Curopalata) antea Syncellus ex magiæ peritia magnam apud ipsos hæreticos concitarat existimationem. De ipsius enim primordijs habet ista: Tulit hunc Ioannem hæc magna vrbs aliarum omnium vrbium princeps a Morochazariorum stirpe oriundum, quem senili iam ætate monasterium glorioſissimorum Martyrum Sergij & Bacchi, quasi draconem quemdam in Ecclesia delitescētem recepit. In qua ipsa per dignitatis gradus ad summum euentum, & Iconomachorum sectæ egregie adductum, præstigijs incumbentem, & peluium diuinationibus in omni vita, præcipueq. dilectum Michaeli Balbo Theophili patri, siue quod eiusdem hæresis particeps esset, siue quod eloquentia præstare videretur, & magister Theophili fuisset, postquam habenas Imperij susscepit, Syncellum ipsum declarandum, & hoc honore efficiendum curauit; deinde quoque Patriarcham Constantinopolis instituit, quod ei quædam per peluium vaticinia & præstigias prædixisset.] At quænam fuerint ista, ita declarat. C

IDEM IOANNES MAGVS.

Excursiones olim fecit in Romanorum regionem natio perfida & dura, sub tribus ducibus militans. Quo vt verisimile erat, dolente ac se excruciante Theophilo, Ioannes hortabatur, vt omnem animi metum deponeret, & fiducia compleretur, si suo tantum consilio obtemperaret. Fuit autem consilium tale: In illis æreis statuis, quæ ad Euripum Hippici positæ sunt, etiam statua quædam stare videbatur tribus capitibus ornata. Iubet igitur Ioannes totidem numero quot capita malleos ex ære conflari, eosdemq. viris manu præstantibus committi; qui constituta quadam hora nocturna, secum ad illam statuam quam dixerat, accederent; & quando ipsis imperaret, malleis capita valide percuterent, quoad in terram deijcerentur quasi vno impulsu & vna plaga. Imperator igitur his verbis oblectatus, ita fieri imperauit; cumq. eo profecti essent viri illi cum Ioanne nocte intempesta (erat autem Ioannes laica veste, ne deprehenderetur, indutus) dixissetq. magica quædam verba, quibus omnem vim statuæ ademit: iussit viros viriliter ac fortiter percutere, & duo validissimis ictibus duo statuæ capita deiecerunt, tertius remissiore plaga illata, parum quidem inclinauit, non tamen totum præcidit caput. Quibus similia in ducibus illius nationis consecuta sunt. Exorta enim quadam ingenti seditione in exercitu, insecutaq. ipsa intestina pugna duo duces cadunt, & tertius percussus est, non tamen lethali plaga. Doluit tamen ob vulnus acceptum, atque ita gens illa debilitata domum reuersa est. Et quæ ad ipsius magiam artem pertinent, hæc fuere.] sed de eius germano, idem auctor ista subiungit. D

MAGICAE ARTES IOANNIS PATRIARCHAE CONST.

Mago E

A Mago isti frater germanus erat, nomine Arsaber, fortuna Patricius; huic ager suburbanus erat, ad sinistram freti partem prope monasterium S. Phocæ, quod sumptuosa habebat ædificia, porticusq. & balnea, & alia ad commorandum iucunda loca. Ibi magus frequentans hospitia, subterraneam quamdam construxit domum, a tergo portis ædificatis, quibus volentes intromitteret. LOCVS DEPVTATVS MAGICIS DIVINATIONIBVS.

Admittebat igitur ad illam improbam officinam quicumque vellent; & modo seruabantur nuptæ, monachæ, & aliæ mulieres forma decores, quibuscum stupra committebat: modo extispicia, & peluium diuinationes & incantationes, & necromantiæ exercebantur, quibus sæpenumero vi dæmonum futura quædam prædicebat. Verum hæc domus cum postea ad regij cubiculi præfectum peruenisset, solo æquata est & monasterium constructum Phocæ Martyri dedicatum.] sed ista post mortem Theophili Im-
B peratoris. Eademq. de Ioanne habent reliqui Græcorum recentiores qui ex ipso ista scripsere.

Agebat interea Theodorus vna cum Theophane fratre suo in insula relegatus biennium; cum iterum inde ambo iussu Imperatoris Constantinopolim ad certamen Fidei reuocantur. Qualiter autem isti in hoc posteriori certamine se gesserint, ex Actis eorum celebri oratione tractatis dicemus. sic enim se habent.

Duobus post annis in exilio consumptis, soli ex alijs iussu Imperatoris veniunt Cõstantinopolim. Maiori enim, etsi plane inani, desiderio tenebatur Imperator habendi Theodorum & Theophanem eadem quæ ille sentientes, quam imperandi omnibus, qui nullo iure ab eo dissentiebant. Verum enimuero operæpretium est ea quæ deinceps sequuntur declarare per illa ipsa verba epistolæ, quæ hic S. Theodorus communem simul cum fra-
C tre componens epistolam mittit ad Ioannem, qui tunc erat Antistes Cyzicenæ Ecclesiæ, & ad reliquam Orthodoxorum multitudinem, enumerans quæcumque eos pati accidit ab illo Dei inimico Theophilo, dum decertarent pro diuinis imaginibus: & quemadmodum post multa tormenta eis crudeliter compuncti fuerunt oculi. Si autem in epistola sunt quædam simplicia & rudia, non ideo apud eos qui recte iudicant, & sunt eruditi, dabunt ea testimonium quod qui scripsit esset ineruditus. Sed primum quidem quod ipse vteretur indifferenter dictione & nominibus, & non hoc magnum putaret neque dignũ in quo elaboraret; deinde autem quod etiam vellet ipsa plane verba, sicut dicta sunt in interrogationibus & responsionibus simpliciter & inornate adduci. sic autem habet ad verbum epistola. THEODORVS ATQVE THEOPHANES CONFESSORES REVOCANTVR CONSTANTINOPOLIM.

Magnam facerem iniuriam, si silentio traderem ea quæ in nos facta sunt, cum multi
D desiderarent audire & discere; & maxime possunt esse ad Dei gloriam & multorum vtilitatem, si dicantur & audiantur: neque parum conferunt ad confutandos impios, & ad refellendum eorum dogmatum imbecillitatem, & telæ araneorum similem. *Deinde hæc quoque dicit paulo post:* Cum ergo tunc veniisset qui iussis inseruiebat Imperatorijs, & ascendisset in insulam Aphusiam, nos magna celeritate abreptos ducit in ciuitatem; causam cur traheremur affirmans se ignorare, nisi quod cum magna festinatione & celeritate dicebat se esse missum. Venimus itaque in ciuitatem, cum esset octauus dies Iulij. Cum autem Imperatori apparuisset solus is qui nos duxerat, iussus est nos statim includere in Prætorio. Post sex vero dies, nempe quartodecimo eiusdem mensis, accersimur ad Imperatorem. Nostro adductu iam in omnium animis præcognitõ & expectato, quod scilicet ad Imperatorem deducendi essemus, vt pœnas lueremus: neque licebat
E aliud videre & audire nisi terrores & minas, alijs quidem crudeliter dicentibus: Cedite quamprimum & absque omni cunctatione iussis Imperatoris; alijs vero nos acerbissima passuros, si non pareremus, protestantibus; alijs vero dicentibus: Tenentur dæmonum spiritu, & alia huiusmodi, & his deteriora, quæ nostris auribus accipiebamus. Et hæc quidem audiebamus priusquam ad Aureum, quod dicitur, adduceremur triclinium. EPIST. THEODORI CONFESSORIS AD IOANNEM CYZICENVM.

Adductis autem, & ostium ingressis, nos Præfecto præcedente, visus est a nobis Imperator valde terribilis & iram spirans, multis hinc & illinc nos circumsistentibus. erat hora circiter decima, & Præfectus qui eo vsque venerat discessit, solos nos relinquens in cõspectu Imperatoris. Is autem, cum nos adorassemus, asperiore & acerbiore voce iussit accedere propius. Cum ad eum ergo vsque veniissemus, interrogauit dicens: In quanam regione nati estis? Cum nos respondissemus: In Moabitide. Ille rursus ijs verbis: Et cur huc veniistis, inquit? Et priusquam responderemus iussit nobis verberari vultum. Mul- VERBERANTVR CONFESSORES.

tas vero plagas & graues inflixerunt qui percutiebant, adeo vt nos impleremur vertigine & humi caderemus. Etenim nisi eius qui percutiebat tunicam in pectore apprehendissem, ad scabellum Imperatoris statim essem deiectus; tenens autem vestem plagas accepi immotus, donec Imperator iussit eum cessare percutere. A

Cum cessarent qui percutiebant: rursus rogauit Imperator: Quanam de causa huc venistis? hoc vero sibi volebat id quod dicebat: Quanam de causa nolentes eamdem quam nos amplecti fidem, vestra sponte ingressi estis in eamdem quam nos habitationem? Cum nos autem tacuissemus, & oculos humi deiecissemus: ad Præfectum qui prope adstabat, impudenti oratione & toruo aspectu cõuersus, cum magna ira ac voce aspera hæc locutus est: Tolle eos, & in eorum facie inscribe & insculpe hos iambos, & trade eos duobus Sarracenis, & abducant eos in terram suam. Prope vero adfuit, qui eos habebat iambos, qui eos etiam fuerat meditatus, nomine Christodulus, cui etiam iussit eos legere, hoc etiam adijciens: Etsi non sint pulchri, ne sit tibi curæ. Is autem dixit: In componendis versibus tam accurate sumus exercitati, vt satis sit ad eos deridendos. Et ideo quidam qui aderat, ad gratiam loquens, ei dixit: Ne digni quidem sunt isti, o domine, vt sint iambi pulchriores. Satis est autem illos ipsos ita vt se habebant inferre narrationi.] Fuit namque illorum argumentum, vitam ipsorum duplici calumnia infamare, prima videlicet, quod cum ijdem perrexerint Hierosolymam, ibique adeo turpia perpetrasse, vt illinc exigentibus prauis operibus expulsi fuerint: & quod pergentes Cõstantinopolim, eam de suis sceleribus pœnam acceperint, vt vultibus eo modo inscriberentur. sed audi iambos. B

Cunctis ad vrbem eam adire volentibus
Stetere vbi Verbi Dei casti pedes,
Terrarum orbis vt per id queat consistere,
Apparuerunt isti honorando in loco
Erroris impij mala vasa & reproba.
Cum multa fecissent ibique perturpia
Grauiaque, quod deesset eis recta Fides,
Illinc abacti sunt sicut Apostatæ,
Confugientes autem ad vrbem Imperij
Stultitiam haud reliquerunt nefariam.
Quare notati & inscripti vt malefici.
Damnantur, exiguntur q. improbi iterum.] C

Hactenus iambi numero duodenario conditi, vt mirum sit tot versus potuisse in hominis exarari vultu. Sed pergit idem Theodorus Confessor ex dicta ad Ioannem Cyzicenum epistola: D

His lectis iussit nos abduci in Prætorium. Et postquam ingressi essemus, & ad eam quæ dicitur Thermastram iam veniissemus: accedens quidam iussit nos reuerti. Et cum maxima celeritate sistit nos ante Imperatorem. Qui cum nos vidisset: Sic, inquit, verisimile est vos cum receesseritis esse dicturos, Imperatorem illusimus; sed ego cum vos prius illusero, dimittam. Cum sic dixisset, iussit nos exui. Cum ambo autem exuti essemus: verberabar ego, sic assidue clamante Imperatore, & eos qui flagellabant, adiurante: Sic te in me geris? Da pulchre. Verberabatur itaque & tergum & pectus absque vlla clementia & misericordia. Ego cum diu flagris cæderer, vociferabar: Nihil peccauimus in tuum Imperium. & rursum: Domine miserere. &: Sancta Deipara veni ad nostrum auxilium. Deinde etiam verberarunt fratrem similiter clamantem & dicentem: E Sancta Deipara, ipsa quoque fugisti in Aegyptum portans Filium tuum: respice in me qui propter similem tibi fugam punior: Domine, Domine qui liberas pauperem a potente, & a manu eorum qui sunt eo fortiores, ne diu differas tuum nobis dare auxilium. Et cum sic ambos concidisset, quantum volebat, iussit nos exire.

Alius autem rursus egressus ad nos, accurrit, iubens reuerti. Quidam vero missus ab Imperatore rogauit: Quanam de causa morte Leonis Imp. lætati estis? Et cur cum ad eum accessissetis, non amplexi estis eamdem cum illo fidem? Ad hæc nos: Neque morte Leonis lætati sumus; sed neque ad eum accessimus: neque Fidem propter vos qui cum tempore mutamini, omnino abolere, aut etiam innouare sustinemus. Cum is autem subiunxisset: Non venistis imperante Leone? Nequaquam, diximus, sed eo imperante qui te præcessit. Ille vero: Recte, recte, inquit, erat vero is exactor vectigalium cursus.

Tunc

A Tunc venimus in Prætorium, cum iam essent tenebræ. Cum autem quatuor dies præterijssent: coram Præfecto præsidente sistimur. Is vero cum nos multis minis tormentorum terruisset, & dixisset, se prius nos esse castigaturum, ac deinde etiam vultus inscripturum, & Sarracenis traditurum: iussit vt id faceremus, quod esset gratum Imperatori. Erat autem cum eo etiam Christodulus & eius pater. Nobis vero fortiter recusantibus, & dicentibus nobis esse paratos subire vel mille mortes, & numquam nos esse polluendos vel solo assensu communione eorum qui contempserunt & despicatui habuerunt Christianam Fidem & confessionem, etiam si oculos effoderint, etiam si corpus igni tradiderint. Cum hæc diceremus, pater Christoduli loquens aduersarijs, quasi nobis gratificans: Numquam (dixit Præfecto) isti adorauerunt imaginem: neque scio quid fecerint, quod huc venerunt. Cui ego aspere: Recede a me, inquam, nescis quid dicas,
B neque de quibus affirmes.

Præfectus autem rursus vtens blanditijs: semel, inquit, semel solum communicate: nec aliud exigimus: & ego ibo vobiscum in Ecclesiam, & deinde ite quo vobis placuerit. Ego vero ei dixi subridens: Simile quid dicis, o domine Præfecte, vt si quis alium rogans dicat: Nihil aliud peto, nisi semel tuum caput amputare, & tum postea vade quo velis. Scias ergo hoc quoque nobis esse pudori, quod audeat nos aliquis exhortari ad communionem, ad quam nescio quomodo suades vt accedamus, & non potius, vt qui procul est remotus, persuadeatur. Est enim facilius facere, vt terra sit sursum & cælum deorsum, quam nos traducere a pietate. Tunc iussit inscribi nostros vultus. Et cum adhuc in nobis inflammatæ essent plagæ quas ex flagellis acceperamus, & graues afferrent dolores, extendentes super scamna, vultus nostros insculpebant. Cum vero longo tempore vul-
C tus pingerent, occidente sole, tenebræ factæ sunt. quod quidem effecit, vt vel inuiti cessarent inscribere.

INSCRIBVNTVR VVLTVS CONFESSORVM.

Egressuri vero diximus Præfecto, & ijs qui aderant: Sciatis, Cherubim quæ has viderint litteras, esse cessura, & flammeam rhomphæam versis tergis concessuram nobis ingressum in Paradisum, vt quæ sit reueritura nostros vultus pro communi Domino tam ignominiose insculptos. Hoc enim a vobis solis factum est a sæculo, & est hoc nouum inuentum, & reddidistis omnes benignos ac clementes qui aduersus diuinum nostrum dogma insanierunt. In facie Christi omnino agnoscemini, & vobis exhibebuntur legendæ hæ litteræ: ipse enim dixit: [a] Quæcumque feciſtis vni horum minimorum, mihi feciſtis. Hæc verba postquam audiuit Imperator per Præfectum, visus est dicere attonitus, vt arbitror a verborum operatione: Si scirem hoc esse verum, eas toti meo populo
D inscriberem. Atque nos quidem hæc, cum multa sint alia, breuius declarauimus, eorum quæ gesta sunt habentes multos testes, quos scio plura his & apertius narraturos ea quæ tunc facta & dicta sunt, vt qui ea melius obseruauerint quam nos: neque enim in angulo, neque in occulto hæc facta sunt, sed & in theatro & medio orbis terrarum, & sic quidem epistola.]

[a] *Matth.25.*

Iure quidem appellat Theodorus præsentes testes, qui viderint, eo quod non omnia ipse quæ gesta essent ea vna inclusisset epistola, multaq. præterijsse sciens, quæ ij qui ea spectassent oculis, omnibus nota facere potuissent: nam Ioannes Curopalata his ista addit tunc accidisse, quæ hisce describit verbis: Sed improbus Tyrannus Theophanem, Theodorumq. fratrem eius, cum sapientia illos multis præstare nosset: ad Lausiaci Triclinium sibi eos præsto esse iussit, vt de Fide publice differerent: Agite, inquit, vos o exe-
E crabiles, quibus adductis scripturæ verbis idola (sanctas imagines incontinenti mente & lingua ita vocant) sic colitis, multosq. & integros viros idem facere persuadetis? adiecitq. alia quæpiam maledicta & absona impudentiori voce cõtra Christi Dei nostri imaginem: Beati illi: Obstruatur (dixere) os loquens contra Deum iniquitatem. At ille tunc occultata leonina pelle, vulpinam præsefert, Prophetarumq. oracula & testimonia requirebat, quæ imagines coli permitterent. Cumq. alter fratrum beatus Theophanes dictum quoddam ex Isaiæ prophetia protulisset: non ita se habere, Theophilus contradicebat. Et simul illius librum voluens, ostendit cito verba fidelia. At vbi adulteratum ab ipso non modo verbum hoc, Sanctus exclamauit, verum etiam omnia quæcumque ad eius manum peruenissent: illum sibi adduci librum iussit, qui in Patriarchæ bibliotheca, in Thomaite, ad hanc partem situs esset, ad sua dicta confirmanda.

DISPVTATIO THEOPHILI IMP. CVM THEOPHANE CONFESSORE.

Postquam igitur missus fuit, ac dicto citius librum adduxit, vltro Imperator ipsum voluens,

voluens,a dicto aberrauit,& pudore perfusus,dictum quod quærebatur,& præteribat, & A
alijs atque alijs in locis inquirebat. Sed vbi a beato Theophane docebatur, digito demonstrante, si adhuc tria folia præteriret, fore vt statim quod quærebatur, deprehenderet: tunc non amplius æquo animo ferens iudicia quibus libere arguebatur, sibiq. conscius, ita se habere rei veritatem, abiecta sua animi diuturna lenitate, qua vsque tunc fuerat vsus, & patefacta immanitate: haud iustum est, inquit, Imperatorem Romanorum a talibus viris haberi ludibrio; & quod reliquum erat, imperauit, in Lausiaci mesocepio ipsos adductos, flagris cædi,& grauissimas illis infligi vsque ad ducentas plagas.] hæc ex prætermissis. Post vero dictam recitatam epistolam (vt quæ secuta sunt, prosequamur) idem subdit hæc auctor, qui eorumdem res gestas conscripsit.

Post tam inhumanum & tam nouum supplicium, quod propter diuinarum imaginum adorationem isti beati subierant, eorum vultu adhuc stillante sanguine, traduntur B
in carcerem. Deinde Iannæ improbis suggestionibus, qui tunc cum esset eiusdem sententiæ, cuius Imperator, tenebat Ecclesiam Constantinopolitanam, damnantur exilio. Eos autem suscipit Apamea Bithyniæ; cum iussum esset ab Imperatore, vt ne sepulturam quidem eorum corpora consequerentur, partim quidem eos afficiente contumelia, partim vero communiter inuidente Orthodoxis possessionem tam bonam & tam desiderabilem.] hæc ipse. At quæ in itinere, cum in exilium deportarentur,illis acciderint, sic accipe ex Cedreno.

Ante hos etiam sanctus Methodius in quadam insula relegatus,viuus cum duobus latronibus in sepulchro clausus fuerat, in eoq. a piscatore quodam nutriebatur. In quem piscatorem cum incidissent Theophanes & Theodorus,& Methodij rerum quis esset status, ex eo cognouissent: per eumdem in hanc sententiam scribunt ad eum. C

MVTVA SALVTATIO SANCTORVM CONFESSORVM.

Qui viuus inter viuos esse desyt
Vitamq. præbet mortuus, terram incolens
Polumq. obit; vincto grauati vinculis,
Frontes, ei scribuntque, inscripti litteris.

Rescripsit Methodius opera eiusdem piscatoris.

Quorum libris inscripta sunt cælestibus
Nomina, piaq. frontes inscriptæ notis,
Hos qui sepultus ante funus est suum
Vinctos salutat, & ipse vinculis grauis.] hæc tunc mutua salutatio summæ gloriæ Confessorum, de quibus suis locis inferius rursus dicendum erit.

Ad hæc autem (subdit his Ioannes Curopalata) beatum quoque Michaelem Syncel- D
MICHAEL SYNCELLVS VOCATVS AD POENAS.
lum Ecclesiæ quæ est in sancta ciuitate,multis cum alijs monachis Theophilus Imp. in carcerem coniecit,diuturnis cruciationibus eos adducere sperans. Talia erant ipsius contra Sanctos nefaria facinora. Et ita illum qui propter nos homo factus est,verum Deum contumelijs afficiebat, eiusq. veros cultores non breui ac definito tempore, sed in omni sua vita vexabat, & in huiusmodi calamitates conijciebat,quibus nullum possit adhiberi remedium.] Desunt Acta tot insignium Confessorum,vt pene ieiunos transire opus sit innumera eademq. peregregia facta Sanctorum.

Sed reddamus hic quæ extat epistola ad eumdem Michaelem Syncellum conscripta a Theodoro Studita ante aliquot annos, cum in humanis esset Nicephorus Constantinopolitanus Episcopus, quando ipse Michael alio pergens, Dei voluntate, actus maris tempestate, Constantinopolim venire compulsus est. Ita quidem Deo bene consulen- E
te rebus Orthodoxorum, vt e Palæstina proficiscentem illuc coegerit abire, virum doctrina & vitæ moribus insignem. sic se habet[a].

a Theod. lib. 2. epist. 213.

Michaeli Syncello Hagiopoleos.

THEODORI STVDITAE EPIST. AD MICHAELEM SYNCELLVM.

Scribo nunc ad reuerentiam tuam, quando mihi Dei nutu obtigit, vt epistolæ ministrum nanciscerer, alioquin ex ipsa custodia nostra id ipsum facturus eram, nec semel modo, sed bis etiam, ac sæpius fortasse. Neque enim quia extranei vos estis, idcirco nos vestri specie dissimiles; sed quia ex vna adoptionis matre geniti, & eodem sinceræ Fidei charactere formati, & fratres & conciues, caput habentes Christum, cuius cum corpus simus & membrum de membro, congaudere inter nos debemus in prosperis, angiq. pariter in aduersis. Verum quomodo vos, cum alio profecti essetis, impulit temporum violentia, vt in eorum qui rerum hic potiuntur, retia incideretis? Quid autem ad hoc

dicemus

A dicemus aliud, quam quod ſcriptura ſancta dicit? [a] Et certamen duxit Iehu. ſed illic quidem ad Regnum Iſrael, hic vero ad teſtimonium veritatis. vt nunc etiam impleatur quod ſcriptum eſt: [b] De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hieruſalem. *a* 4. Reg. 13. *b* Iſai. 2.

Age, mens beatiſſima, ſta fortiter, monemus: glorifica Deum in corpore tuo & in ſpiritu. Dic & ipſe cum diuino Apoſtolo: [c] Scio quod hoc mihi proueniet ad ſalutem per veſtram orationem & ſubminiſtrationem ſpiritus Ieſu Chriſti, ſecundum expectationem & ſpem meam, quia in nullo confundar, ſed in omni fiducia, ſicut ſemper & nunc magnificabitur Chriſtus in corpore meo, ſiue per vitam, ſiue per mortem. Mihi enim viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. En dulce certamen! En felicem commutationem! per breues tribulationes & anguſtias, ſeu plagas, & ſanguinis guttas, Deum fieri, & Deo, qui vere eſt, potiri. Solus ergo factus es (vt accepimus) ab ijs ſenſu diui- *c* Philip. 1.
B ſus, qui ſæculum hoc amant: ſed cum ijs coniunctus, qui veritatis ſuſtinent defenſionem. Hinc te Martyrum chorus integrum ſuſcipere deſiderat. Hinc Confeſſorum cuneus manum porrigit, vt in locum ſuum recipiat.

Haudquaquā deſciſcamus ab hac præclara chorea, o venerande, neque omnium ſpes confundamus, deſideratiſſime. Quanta pertuliſti? adeo vt nomen tuum paſſim ab his & illis auditum ſit. Nunc autem tamquam in montem virtutum per confeſſionem ſubuectus, conſpicuus mundo factus es, & faciem geris ſole lucidiorem cum ſermone vitam, ad gloriam Patris noſtri qui in cælis eſt. In locum deductus es ſublimiorem, linguæ obiectus maledicæ, quid non vellicanti? quid non mentienti? dum te ab excelſo & diuino ſenſu flectere conatur. Sed auditione accepimus, quantus & ipſe ſis gratia Dei, qui vitæ ſermonem geras, ſapientiæ fluctum ex ore promas, vanis propoſitionibus cō-
C gruentia opponendo. Nos vero humiles illud dicimus & teſtamur, ſelectos & olim & nunc hierarchicæ huic ſedi præfuiſſe, qui dogmatum peritia totam de ſacris imaginibus ſpeculationem & doctrinam deſcripſerunt & tradiderunt. Et ſi Apoſtolicis verbis dicendum eſt: [d] Vbi abundauit peccatum, ſuperabundauit & gratia. Hinc enim progreſſa tamquam ex portis inferi hæreſis Iconomachica: hic quoque repreſſa eſt, quin reprimetur etiamnum magis Spiritus ſancti afflatu, quando increpabit Chriſtus peruerſum hoc reuera mare, in quo multa circa Fidem naufragia, non tam mentis peruerſitate, quam imperantium formidine. Attamen emerſerunt multi e procella, Spiritus ſancti clauo nixi, & multa martyria, & pietatis ſcripta monumenta vniuerſum errorem expellentia, & veritatis pulchritudinem omnibus fidelibus mentibus demonſtrantia. Quibus cum ſeruetur & reuerentia tua, bonum certans certamen, curſum conſummans, vt
D iuſtitiæ coronam accipiat. Ita ſit.] hactenus Theodori ad Michaelem Syncellum epiſtola ſcripta, vt diximus, cum adhuc viueret Nicephorus Patriarcha Confeſſor. Sed iam ad res Occidentalis Eccleſiæ. *d* Rom. 5.

Hoc anno Gregorius Romanus Pontifex (vt auctor eſt Sigebertus & alij) monuit Ludouicū Imperatorem, vt in Gallia atque Germania feſtiuitas omnium Sanctorum Kalendis Nouembris celebraretur, quam hactenus Romani ex Bonifacij Papæ inſtituto celebrare conſueuerunt. Quod tum ab ipſo, tum ab Epiſcopis omnibus Franciæ atque Germaniæ mira conſenſione acceptum fuit, & ingenti gratulatione peractum.

DE FESTA DIE OMNIVM SANCTORVM IN GALLIIS ET GERMANIA CELEBRANDA.

De his agens Albinus ſiue Alcuinus in commentario de diuinis Officijs, hæc ait: Conſtitutum eſt vt plebs vniuerſa per totum orbem in Kalendis Nouembribus, ſicut in die Natalis Domini ad Eccleſiam in honorem omnium Sanctorum ad Miſſarum ſolemnia
E conuenire ſtudeat, vt quicquid fragilitas humana per ignorantiam aut negligentiam in ſolemnitatibus Sanctorum minus plene peregiſſet, in hac ſancta obſeruatione ſolueretur.] hæc cum ſcribit Albinus, quem claruiſſe diximus temporibus Caroli Magni, ad hæc etiam tempora fuiſſe ſuperſtitem, opus eſt affirmare.

Porro ante hæc tempora in Gallijs atque Germanijs, eiuſmodi ſacram omnium Sanctorum ſolemnitatem minime celebratam fuiſſe, docent diuerſorum Conciliorum canones de ferijs ſeruandis ſanciti, in quibus cum de alijs feſtis in Eccleſia celebrare ſolitis mentio habeatur, de hac ſolemnitate nullum prorſus habetur verbum, ſicut nec apud eos qui de Officijs Eccleſiaſticis in hanc diem commentarios conſcripſere.

A

LOTHARIVS MOVET ARMA ADVERSVS ECCLESIAE ROMANAE POPVLVM.

ANNI, qui sequitur octingentesimi trigesimisexti, Indictione decimaquarta notatur ingressus, quo Lotharius Italiæ Rex in Gregorium Papam infensus Romanam Ecclesiam haud leuiter perturbauit, pro qua Ludouicus Imperator laborare non destitit. Res gesta ab eiusdem temporis scriptore aulico Ludouici ita describitur: Nuntiatum est Imperatori, quod Lotharius conditiones sacramentorum dudum promissas irrumperet, maximeq. Ecclesiam S. Petri, quam tam auus eius Pipinus, quam pater eius Carolus, necnon ipse in tutelam susceperat, homines eius crudelissima clade vexarent. Quæ res animum illius, Ludouici Imp. scilicet, mitissimum adeo exasperauit, vt quodammodo extraordinarie (vt videbatur) Missos dirigeret: nullum pene ad tantum iter conficiendum spacium tribuens; misit Legatos ad Lotharium, commonens ne talia fieri permitteret, monens vt memor esset, quia quando ei Regnum Italiæ donauit, etiã curam sanctæ Romanæ Ecclesiæ simul commisit; & quam ab aduersarijs defendendam susceperat, nequaquam a suis diripi permitteret: commonens etiam sacramentorum nuper ab eo sibi promissorum, ne forte obliuiscens atque paruipendens ea, diuinitatem offenderet: quod sibi impune non futurum, non ignoraret; simul etiam iubens parare sibi stipendiarias annonas, statiuasq. congruas per omne iter, quod Romam transmittit. Dicebat enim se Limina beatorum Apostolorum visere velle. Quod ne fieret, irruptio Normandorum in Frisiam impediuit. Ad quorum insolentiam comprimendam pergens: misit Missos ad Lotharium, Fulconem scilicet Abbatem & Richardum Comitem, necnon Adrebaldum Abbatem, quorum Fulco & Richardus responsum sibi a Lothario referrent, Adrebaldus porro Romam pergeret, Gregorium Papam de necessarijs consulturus, & voluntatem Imperatoris, cereraq. sibi iiuncta perlaturus.

B

LVDOVICVS IMP. SOLICITVS PRO CONSERVANDIS IVRIBVS ROM. ECCLESIAE.

C

Sed Lotharius de his conuentus, necnon de rebus quorumdam Ecclesiarum ablatis, quæ in Italia sunt, quibusdam annuit; quædam se non posse seruare, respondit.] hæc Legati retulerunt Ludouico, cum fugatis Normandis, est reuersus. De misso autem Legato Romam, ista idem auctor subdit: At vero Adrebaldus Romam, vt iussum sibi fuerat, peruenit: dominum Gregorium Papam ægrotantem reperit, & maxime fluxu sanguinis, qui licet sensim, continue tamen ex naribus defluebat. Sed tanta alacritate & gaudio ad verba Imperatoris, & compassiones eius recreatus est, vt profiteretur pene se incommoditatis propriæ oblitum. Itaque admissum ad se opulentissime curauit apud se consistentem, & ditissime munerauit recedentem, mittens cum eo duos Episcopos Petrum Centumcellensis vrbis, & Georgium Regionarium Romanæ Vrbis, simul Episcopum.

D

Lotharius prout audiuit memoratorum Episcoporum ad dominum Imperatorem aduentum, misit Leonem, qui tunc apud illum magni loci habebatur, Bononiam, qui magno intentato terrore, vltra progredi Episcopos prohibuit. Adrebaldus tamen epistolam Imperatori destinatam ab eis occulte susceptit, & cuidam suorum sub obtentu mendici, quousque Alpes transiret, ferendam commisit, ac post Imperatori porrexit.] hactenus de rebus Ecclesiæ Romanæ anni huius.

E

DEVS PVGNAT PRO LVDOVICO DVM IPSE TVETVR ROM. ECCLESIAM.

Sed mirandum illud accidit, vt Ludouicum Imperatorem pro Ecclesia Romana solicitum, plura & inexpectata consecuta fuerint bona: etenim Deus expetijt vltionem de aduersarijs eius, quibus ipse pepercerat, siquidem lues ingruens, eos qui principes seditionis fuisse visi essent extinxit, & Normandos grassantes in Frisios absque vlla hominum cæde in fugam conuertit. Sed quomodo commotus fuit Imperatoris animus audita morte aduersariorum, ab eodem auctore sic accipe: Sed & Imperatoris animum quis miretur digne, quanta temperantia diuina gubernarit clementia. Etenim hoc suscepto nuntio, nihil in se exultauit, nec morti inimicorum insultauit, sed pugno pectore tacto, lachrymisq. oculis oppletis, Deum illis propitium fieri cum ingenti gemitu precatus est. Hoc tempore Britonum impetus emotus est, sed tam facile conquieuit, quam Imperator in eum spem posuit, cui veracissime dicitur: Sit testimonium tibi Domine, cum volueris posse.] ista ibi. Quibus perspicue est demonstratum, pugnare Deum

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Deum pro Imperatoribus aduersus hostes, cum ipsi sunt soliciti pro defensione Ecclesiæ iurium.

Quod iurium ad Lotharium spectat (quantum colligere fas est ex rebus gestis Sergij Papæ, huius Gregorij successoris cum Ludouico eiusdem Lotharij filio) cæca dominandi libido mentem ipsius inuasit. Etenim qui aduersus patrem ea de causa mouerat arma, vt eum Imperij potestate priuaret: cum ea spe penitus se frustratum esse vidisset, in matrem eadem ex causa furorem conuertit, in ipsam, inquam, Romanam Ecclesiam, a qua fuerat coronatus. Molesto quidem ferebat animo, se titulo nominatum Italiæ Regem, & nonnisi Longobardiæ, earum scilicet quas possederunt Longobardi regionum potiri dominio, ac proinde inuidere Romanæ Ecclesiæ, quæ liberalitate Regum Francorum prædecessorum suorum nobiliorem videretur partem Italiæ possidere. LOTHARIVS CVR IN ECCLESIAM ROMANAM COMMOVIT.

B Quamobrem contra iusiurandum eidem Romanæ Ecclesiæ, cum corona ornaretur ab ea, præstitũ: contraq. ipsius parentis Ludouici, Caroli aui, proauiq. Pipini sanctitas pro Romana Ecclesia sanctiones, dominandi vniuersæ Italiæ flagrans ipse cupidine, quas audistis aduersus Romanam Ecclesiam perturbationes excitare cœpit, vlterius progressurus, nisi fuisset a patre pio Imperatore correptus. Quieuit quoad idem Ludouicus superstes fuit, quo defuncto, per filium suum idem prœlium renouauit: quod Dei virtute cito compressum est, vt in Sergio, suo loco dicturi sumus. Sed quot ipse malis post hæc fuerit exagitatus, quot pressus ærumnis æque suis locis & temporibus inferius apparebit, modo anni huius reliqua prosequamur.

Hoc eodem anno, octauo Idus Februarij Indictione decimaquarta, celebrata reperitur Synodus Aquisgranensis sub eodem Ludouico Imperatore, de qua dicturi. Primum DE TEMPORE CONC. AQVISGRAN. SVB LVDOVICO IMP.

C admonendum est, in eius exordio, cum tempus describitur eiusdem celebrati Concilij, errorem irrepsisse in numerum annorum, cum legatur celebratum anno Christi Redemptoris octingentesimo trigesimotertio, cum nullo modo coaptari possit is annus cum Indictione decimaquarta: nec est quod in ipsius Indictionis notam mendum potius irrepsisse possit existimari, quam in notatos ibidem Christi annos; siquidem impossibile est eamdem Synodum ad dictum annum trigesimumtertium reduci posse, quo liquet, Ludouicum ipsum absque Imperio sub hostium potestate, redactum in ordinem, vitam duxisse priuatam, iam se abdicare coactum; cum & ea quæ in hac Synodo scripta habentur, demonstrent, illa fuisse transacta tempora, & Ludouicum ipsum summa absque metu rerum potiri. In numerum vero ita mendum irrepsisse mihi facile persuadeo, vt quod notatum haberetur anno Domini DCCCXXXVI. scriptor ita

D reddiderit XXXIII. quinarij numeri nota, V, in duo sic dissecta, II. Sed & corrigendum est, quod ibidem scriptum habetur, eamdem Synodum habitam anno Ludouici vigesimoquarto, nempe sequenti, quo non decimaquarta, sed decimaquinta Indictio scribenda fuisset. Vt etiam hoc anno ipsa Synodus potius celebrata dicatur, suffragatur auctor domesticus Ludouici, qui res ab eo gestas, quas præsens inspexit, describens, hoc ipso anno (si temporum recta ratio habeatur) celebratum ponit Concilium Aquisgranense frequenti collecto Episcoporum cœtu, de quo hæc ipse summatim.

In ipsis etiam diebus, in quibus Purificatio beatissimæ semper Virginis Mariæ celebratur, conuentus quidem magnus sed præcipue Episcoporum Aquisgrani conuenit, CONCILIVM AQVISGRANENSE. in quo cum de alijs vtilitatibus Ecclesiæ necessarijs, tum præcipue de his rebus quæstum

E est, quas Pipinus & sui multis Ecclesijs abstulerunt. Ob quam rem Imperialis auctoritatis, & communis consilij commonitorium ordinatur, quibus commoneretur Pipinus & sui, cum quanto periculo res Ecclesiasticas peruaserint. Quæ res prosperum suscepit exitum. Nam Pipinus monita pij patris, sanctorumq. virorum libenter suscipiens, omnia inuasa etiam per auunculi sui impressionem, obedienter restituit.] hæc ipse. Subijcitur his apud Aimoinum constitutio Pipini Regis pro monasterio S. Dionysij, id exposcente Hilduino eius Abbate, pro confirmatione villarum ei a Ludouico Imp. concessarum; sed quæ reperitur data anno decimoseptimo Imp. Ludouici, plane ad dictum Concilium minime spectare cognoscitur.

Quod quidem admonitione (vt ipsi in eo præfantur Episcopi) eiusdem Imperatoris collectum Concilium constat: monuit ipse Episcopos, vt de tribus capitibus potissimum agerent, nimirum de his quæ ad Episcopos pertinere noscerentur, de vita & doctrina ipso-

ipſorum. Itemq. ſecundo loco de his, quæ ad alios inferioris ordinis Eccleſiaſticos viros, Abbates, rectoreſq. Eccleſiarum ſpectarent. Tertio vero loco ad ipſum Imperatorem eiuſq. filios atque miniſtros recte diſponendos videri poſſent congrua eſſe. Quæ petita magna ex parte noſcuntur ex Concilio Pariſienſi antea celebrato, de quo ſuo loco ſuperius actum eſt; quæ & in Capitularibus Regum Francorum inueniuntur eſſe deſcripta. A

VNDE MALA IN REGNA PROVENIANT.

Porro in hoc Concilio itidē repetita habetur, & iterū inculcata cauſa, ex qua tot tantaq. mala prouenerint in Regnum Francorum, cum iſta videlicet tradunt: Specialiter vnū obſtaculum ex multo tempore iam inoleuiſſe cognoſcimus: id eſt, quia principalis poteſtas, diuerſis occaſionibus interuenientibus, ſecus quam auctoritas diuina ſe habet, in cauſas Eccleſiaſticas proſilierit; & ſacerdotes partim negligentia, partim ignorantia, partim cupiditate in ſæcularibus negocijs & ſolicitudinibus, vltra quam debuerant, ſe occupauerint; & hac occaſione aliter quam diuina auctoritas docear, in vtraque parte actum extitiſſe, dubium non eſt, &c.] & inferius, cum damna, quæ ex his prouenerint reuocaſſent in memoriam, remedia ad ea penitus amouenda æque adducunt in medium, cum aiunt: Proinde cum liqueat nos plurimum ac multifarie exorbitaſſe, atque a miniſterio noſtro non minimum exceſſiſſe: in hoc ſummopere integritatem ſinceritatemq. eſſe concuſſam, quod filiorum veſtrorum defectio atque improbitas, ſed & quorumdam procerū peruerſitas atque infidelitas in inauditum a ſæculis facinus excreuiſſe cognoſcitur. Quæ omnia nullo modo integra & ad neceſſarium dignumq. finem perduci poſſe nobis videntur, niſi miſerante Domino, Imperiali poteſtate, paterna hæreditate, immo vigore ſinceriter reſtituto, honor ſanctæ Dei Eccleſiæ integerrime reparetur, & Epiſcopalis auctoritas proprio, immo a Chriſto Domino ſibi commiſſo officio denuo ſolidetur.] Hæc pro remedio bene Imperij diſponendi a Patribus ſunt inculcata, tunc Ludouico Imperatori & filijs Regna adminiſtrantibus profutura. B C

LVGDVNENSE CONCILIVM.

Sed & eodem quoque anno apud Lugdunū alius conuentus eſt habitus Epiſcoporum, cui & idem Ludouicus cum filijs interfuit, excepto Lothario, qui eſt impeditus ea qua hoc anno laborauit infirmitate, ita flagellis a Deo correptus, cum inconceſſa tentaſſet. Porro in hoc Concilio agitata eſt cauſa Eccleſiarum Lugdunenſis ac Viennenſis paſtoribus tunc carentium, cum Agebardus Lugdunenſis Antiſtes contra Imperatorem conſpiraſſet, ſimul & Bernardus Epiſcopus Viennenſis conſcius criminis facti eſſent extorres; verum Agebardus vocatus reddere rationem, non venit; ſed qui adfuit Bernardus rurſus diffidens cauſæ fugam inijt. Subſtiterunt tamen Epiſcopi, detrectantes adhuc inabſentes ferre ſententiam. D

Hoc eodem anno, quo prima Normandorum in Gallias irruptio in Francorum Annalibus recenſetur, facta etiam ponitur [a] tranſlatio S. Viti Martyris ad Corbeiam Saxoniæ: vno enim eodemq. anno contigiſſe, reliquias eiuſdem Martyris e Gallijs in Saxoniam eſſe tranſlatas, atque Normandos auſos irrumpere in Francorum ditionem, ipſe Legatus Caroli teſtatus eſt apud Vuitichindum, iſtis verbis: Poſtquam nos deſeruit inſignis Martyr Vitus, & ad noſtram perniciem, veſtramq. perpetuam pacem Saxoniam viſitauit, communicare tecum maluit. Neque enim poſtquam tranſlatum eſt corpus eius a nobis, ciuilia vel externa ceſſauere bella. Eodem quippe anno Dani & Normandi regionem noſtram inuaſerunt.] hæc Legatus, & alij proſecuti res Francorum & Saxonum.

[a] *Apud Sur. to. 7. die 15. Iunij.*

Hoc igitur anno octingenteſimo trigeſimoſexto Indictione decimaquarta, Ludouici Imp. anno vigeſimotertio eamdem factam eſſe S. Viti reliquiarum tranſlationem, qui præſens fuit auctor, teſtatum relinquit, procuratamq. tradit per Vuarinum Abbatem nouæ Corbeiæ, petentem ab Hilduino ſancti Dionyſij Abbate, vt aliquem ex ſanctis Martyribus, qui illuc delati eſſent, in Corbeiam celebre monaſterium recens erectum transferendum concederet: quod & obtinuit, annuente id etiam ipſo Ludouico Imperatore, necnon Pariſienſi Epiſcopo; factumq. id tradit decimoquarto Kalendas Aprilis, die Dominico, ſummo honore. Pariſios vero Roma tranſlatum idem Sancti corpus ante tradit, per Folradum Abbatem eiuſdem ſancti Dionyſij ſub Pipino Rege, cum contigiſſet ipſum Romam proficiſci. tranſuectum vero in Saxoniam per Vuarinum Abbatem, repoſitumq. Corbeiæ Idibus Iunij, tradit. Cum tantum Martyrem Saxones omnes ſuſcipientes in patronum, mira a Deo per eum conſecuti ſunt beneficia. E

Quanta

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Quanta vero abundantia benedictionis in miraculorum etiam editione, idem Martyr Virus in Saxoniam venerit, atque permanserit, liber ipse de eius translatione conscriptus significat. Quomodo autem post annos centum, eiusdem S. Martyris Viti reliquias, petente Venceslao Duce Boemiæ, Pragam translatæ sunt, in rebus gestis eiusdem Venceslai prolixior habetur [a] oratio.

Sed & nouella Ecclesia Paderbornensis in Saxonia adhuc lacte indigens, miraculorum gratia mirum in modum illustratur ex facta hoc item anno translatione [b] sacri corporis S. Liborij Episcopi Cenomanensis in ipsam, cui hoc tempore præerat Baduardus secundus ipsius Antistes, qui ad Aldricum Cenomanensem Episcopum Legatos misit ad id quod peteret impetrandum. Ido Paderbornensis presbyter, & Erconredus Cenomanensis Ecclesiæ Archidiaconus scribunt, quæ per eumdem sanctum Liborium in eo lo-
B co & in translatione, & postea dignatus est Dominus operari. Extat in hunc diem libellus de eadem translatione conscriptus ad Bisonem Episcopum Paderbornensem, qui fuit ordine quartus eius Ecclesiæ præsul. Porro Ido eiusdem scriptor historiæ præcipuus inter eos, qui ad tantum obeundum negocium missi sunt, omnem suæ profectionis historiam, & signa quæ diuinitus in ea ostensa perspexerat conscripsit, & ab eo qui accepit siue scriptis, siue viua voce tradita simul iungens in dicto de eius translatione libello contexuit. Hic vero etsi non integrum libellum, ne nimia prolixitate molestiam ingeramus, saltem tibi describemus ipsam legationem, qua calor ille fidelium innotescit, quæ breuiter sic se habet.

Anno Dominicæ incarnationis octingentesimo trigesimosexto Indictione decimaquarta, cum præfatus Ludouicus tertium & vigesimum in Imperio annum ageret, Le-
C gati Paderburnenses de Saxonia profecti, ad vrbem Cenomanicam, quarta Kalendarum Maiarum, die Veneris; insinuantesq. Episcopo causam pro qua missi fuerant, benigne ab eo suscepti, Dei nutu, vt credimus, sine mora petita impetrauerunt. Sequenti namque die conuocans omnem clerum, præsente suo quoque Coepiscopo, Dauid nomine, tractare cum eis diligenter cœpit, qualiter Missorum de tam longinqua parte venientium religiosis precibus decenter in hoc posset annuere, vt Sancti alicuius integros, vt petebant, artus accipere mererentur. Erat ibidem Sanctorum corporum magna copia, inter quæ S. Liborij quondam præsulis eiusdem vrbis præcipue glorificatum miraculis habebatur insigne. Quod cum Episcopus præfatis nuntijs dare disponeret: reniti primo cœpere plurimi, dicentes se illis pignoribus pretiosius nihil habere.

Tamdem vix omnium impetrato consensu, assumptis secum sacerdotibus, & cuius-
D que gradus clericis, sacri ministerij vestibus ornatis, Missos qui sanctos artus accepturi erant adesse præcipiens, processit ex vrbe ad Ecclesiam, in qua sacratissimum beati Liborij corpus digno cum honore conditum habebatur. Erat autem eadem Ecclesia iuxta ciuitatem posita, & in honore duodecim Apostolorum dedicata, quam primus eiusdem sedis præsul nomine Fabianus condidisse fertur. Ad hanc itaque memoratus Episcopus; denuntiato prius ieiunio, cum sacro illo comitatu humiliter ac deuote, vt ad tale opus decebat, perrexit, viciſſim psalmos, litanias, hymnosq. decantans. In quam cum ipse & plures secum sactos artus de mausoleo leuaturi conuenissent: mirum dictu, sensere cuncti inæstimabilis odoris suauitate totam domum repente completam, qui dissimilis odoramentis omnibus quæ in terris vel natura vel arte fiunt, clarum cælestis cuiusdam præsentiæ dedit inditium. Ita enim omnium qui aderant, mentes magis quam corpo-
E ra ineffabili iucunditate immutauerat, vt velut in ecstasi positi, aliarum rerum obliti, tantum ibi manendi delectatione tenerentur. Nec dubium quin ipse tunc fuerit in medio multorum fidelium in suo nomine congregatorum, qui paucis quondam discipulis suæ visionis dulcedinem præbuit, vt primus eorum diceret: [c] Domine bonum est nos hic esse, &c.] pergit dicere de eleuatione sacri corporis, & ingentibus in plures diuersi generis collatis miraculis. quæ si velis tu consulas, hæc enim ad institutum iam satis.

[a] *Apud Sur. to. 7. die 28. Sept.*

VIRESCIT ECCLESIA SAXONVM EX MIRACVLIS S. LIBORII.

[b] *Apud Sur. to. 4. die 23. Iulij. Crant. hist. Sax. lib. 1. c. 28.*

DE S. LIBORII CORPORIS TRANSLATIONE.

[c] *Matth. 17.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

SEQVITVR Redemptoris annus octingentesimus trigesimus septimus, Indictione decimaquinta, quo Ludouicus Imp. cælestibus admonitus signis, tamquam proxime moriturus, multa sancte pieq. disposuit. Astronomus ipse qui res gestas a Ludouico conscripsit, hæc pariter vt se habuerunt quam fidelissime ita posteris tradidit: Mediante, inquit, festiuitate Paschali dirum semper ac triste portentum, ibidem, *Aquisgrani scilicet*, cometæ sidus in signo Virginis apparuit, in ea parte eiusdem signi, qua penulam eius, subtus caudam vero serpentis similiter, cornumq. constringunt. Quod cum non more errantium septem siderum, Orientem versus peteret, per viginti quinque dies (quod mirum est dictu) idem sidus & Leonis & Caneri, necnon Geminorum transiens signa, in capite Tauri tandem sub Aurigæ pedes, igneum globum, iubarumq. prolixitatem deposuit, quas vsquequaque porrexerat antea. Quam rem cum primũ Imperator talium studiosissimus conspexisset, constitit, & antequam quieti membra committeret, accitum quemdam, itemq. me qui hæc scripsi, & qui huius rei scientiam habere credebar, percontari studuit, quid super ea mihi videretur. B

COMETAE APPARITIO.

A quo cum tempus peterem, quo faciem sideris considerarem, ac per hæc rei veritatem inuestigarem, & cognitam in crastinum nuntiarem: Imperator ratus (quod erat verum) me tempus redimere velle, ne cogeret triste aliquid respondere: Perge, inquit, in mœnia huic domui contigua, & nobis quæ respexeris, nuntia: noui enim, a me hanc stellam nequaquam præterito vespere visam vel a te monstratam, sed scio hoc signum cometarum esse, de quo iam præteritis diebus locuti sumus. Quid autem tibi portendere videatur, edicito: Cumq. aliquid dicerem, & aliqua tacuissem: Vnum est, inquit, quod adhuc silentio premis: Mutationem enim Regni, mortemq. Principis hoc portento monstrari dicunt. Cumq. ego testimonium Prophetæ in medium protulissem, quo dicitur: [a] A signis cæli ne timueritis, quæ pauent Gentes: ille solita vsus magnanimitate & prudentia: Non alium, inquit, timere debemus præter illum, qui nostri & huius sideris creator est. Sed eius clementiam non satis laudare, & imitari possumus, qui nostram inertiam, cum simus peccatores & impœnitentes, talibus indicijs dignatur admonere. Quia ergo & me & omnes communiter hoc ostentum tangit: omnes pro posse & sapere ad meliora festinemus, ne forte misericordiam illo prorogante, & nostra impœnitudine impediente, nos illa inueniamur indigni. C D

DE COMETA INVESTIGATIO.

a *Ierem.* 10.

His dictis & ipse paulisper mero indulsit, & omnibus id facere iussit, & vnumquemque ad sua se colligere præcepit, noctemq. illam (vt nobis perlatum est) peruigilem duxit, ac Dei laudibus & obsecrationibus * honoratam luci superuenienti præsentauit. In cuius crepusculo ministros aulicos vocauit, & eleemosynas quam largissime pauperibus, ac seruis Dei tam monachis, quam canonicis porrigi iussit, Missarumq. solemnia per quoscumque potuit, celebrare fecit, non tantum sibi metuens quantum Ecclesiæ sibi creditæ prospiciens.] & inferius.

LVDOVICVS BENE VSVS OCCASIONE.

* oneratam

In his Imperator tota æstate consistens, indixit generalem conuentũ Autumni tempore, id est, Septembri mediante, in Carisiaco. In quo loco & tempore filius eius Pipinus ab Aquitania ad eum venit, & ipsi conuentui interfuit; vbi Dominus Imperator filium suum Carolum armis virilibus, id est, ense cinxit, corona regali caput insigniuit, partemq. Regni quam homonymus eius Carolus habuit, id est, Neustriam attribuit. Itaque dominus Imperator inter filios quantum possibile fuit coagulo beneuolentiæ firmato, Pipinum in Aquitaniam, Carolum autem in portionem Regni ipsi attributam dimisit, & præsentes quidem Neustriæ prouinciæ primores Carolo manus dederunt, & fidelitatem sacramento obstrinxerunt, absentium autem quisque postea idem fecerunt.] hæc de Caroli ad Regnum promotione, atque de rebus Occidentalibus satis. E

CAROLVS CORONATVR REX NEVSTRIAE.

Universidad de Deusto
Biblioteca

OCTINGENTESIMVS trigesimusoctauus qui sequitur Indictione prima notatur annus, quo Ludouicus Imp. Lotharium filium in gratiam recepit, defunctoq. Pipino filio Aquitaniæ Rege, Carolo filio eam tribuit prouinciam, partito inter Lotharium atque Carolum vniuerso Imperio, tradidit Ludouico Baioariam. Ex qua diuisione rursus obortæ discordiæ, Ludouico indignante, & pro Pipino puero filio Pipini Regis nonnullis nobilibus insurgentibus, eo quod a patris Regno visus esset excluſus. Hinc rursus nonnihil turbatæ sunt Galliæ, ipsaq. præsertim Aquitania factiosorum est vehemen-
B ter agitata tumultibus.

ORITVS PIPINI REGIS ET NOVA PARTITIO REGNI.

Reperitur autem alias sæpius a Ludouico Imperatore diuersis occasionibus facta esse Regnorum partitio, vt inter alias illa quam ex veteribus monimentis Pithœus in lucem prodidit factam inter tres filios, Pipinum, Ludouicum & Carolum, in qua inter cetera illud adscriptum est caput, de obligatione defensionis Romanæ Ecclesiæ maiorum suorum exemplo, quod in omnibus alijs ab ipso factis diuisionibus annexum fuisse, dubitari non debet, secundum promissionem Deo factam a maioribus suis, cum ab Apostolica Sede coronam fuerint Regni consequuti. est huiusmodi.

Super omnia autem iubemus atque præcipimus, vt ipsi tres fratres curam & defensionem Ecclesiæ S. Petri simul suscipiant, sicut quondam a proauo nostro Carolo & auo nostro Pipino, & beatæ memoriæ genitore nostro Carolo Imperatore, & a nobis postea
C suscepta est; vt etiam cum Dei adiutorio ab hostibus defendere nitantur & iustitiam suam, quantum ad ipsos pertinet, & ratio postulauerit, habere faciant. Similiter de ceteris Ecclesijs, quæ sub illorum fuerint potestate, præcipimus, vt iustitiam suam & honorem habeant: & pastores atque rectores venerabilium locorum habeant potestatem rerum quæ ad ipsa pia loca pertinent, in quocumque de his tribus fratribus illarum Ecclesiarum possessiones fuerint.] hæc de his quæ pertinent in primis ad Romanæ Ecclesiæ, ac demum ad aliarum Ecclesiarum defensionem, Ludouicus Imperator. de quo quæ parum arrident scripta subijcimus.

DEFENSIO ROMANAE ECCLES. REGIBVS FRANCORVM DEBITA.

Hoc enim anno Friderici Traiectensem Episcopum consummasse martyrium,[a] cum tradant: causam quam puto confictam referūt huiuscemodi: Hic natione Friso multum
D laborauit in Vualachria contra illicita connubia, & in Frisia contra Arianam perfidiam: Ludouicū Imp. voluit condignam agere pœnitentiam, de eo quod Iudith Ducis Bauariæ filiam, suæ maiestatis carnalem consanguineam contra decreta canonum & Pontificum haberet vxorem sine licentia summi Pontificis, & sine aliorum præsulum iudicio. Cumq. excommunicationis gladium minaretur, Iudith eum precibus & promissis frustra flectere tentauit. Quare duos subornauit, qui sanctissimum Frisonicæ gentis Episcopum post Missæ celebrationem pro veritate occiderunt. quod factum est anno octingentesimo trigesimo octauo.] hæc summatim ex Actis eiusdem Martyris Friderici, quæ antiquitus scripta asseruari dicuntur in eadem Ecclesia Traiectensi, ex quibus ista[b] quæ hæc sunt secuta deprompsimus.

[a] *Molan. de SS. Belgij, die 18. Iuly.*

Porro Germaniæ & Galliæ Episcopi, cōperta cæde immerita beati Friderici, vno animo in Imperatorem & Iudith insurgentes, dixerunt dignos eos esse, qui Regno pellerentur,
E & anathemate percussi, melioribus cederent, qui populum Dei regere non iugulare scirent, eiusq. legem & cærimonias seruarent. Quod vbi Imperator didicit, multum anxius & perturbatus, verebatur, ne ab ipso ad filios deficerent, ipsoq. pulso, illos eligerent. Iurauit igitur cum Regina in conspectu omnium, se ab Episcopi Friderici cæde immunes esse, & neque consilio, neque voluntate sua eam rem perpetratam. Ipsos autem sicarios qui eum peremissent, nullibi posse reperiri. Tum vero Episcopi qui conuenerant, domum abiere, missisq. militibus, vbique inquiri illos homicidas iussere. Illi igitur certam sibi necem impendere videntes, accepta a Iuditha mercede tanti sceleris, e Regno in Regnum profugi ferebantur, donec subitanea extincti morte, in tartarum demigrarunt.] hæc de his ibi.

[b] *Extant apud Sur. die 18. Iulij. to. 4.*

Cæterum quod multum ob connubium proscindatur in eis Ludouicus Imperator, laudentur vero qui eius exauctorationis auctores fuerunt Episcopi, in quorum in eum accu-

sationibus illatis nullâ de his penitus habetur mentio ; multaq. etiam haud temporibus A
conuenientia patiter coaceruentur, in suspicionem venerunt facta illa, nimirum concinnata fuisse ab alio qui aduersaretur tunc temporis Ludouico. Sed & cum nullū hactenus repererim ex veteribus, qui hisce scriptis testis accedat, suspectæ magis apud me fidei perseuerāt, aliamq. potius cædis sanctissimi viri causam præcessisse putarim. Claruisse autem ijsdem tēporibus Oidulphus presbyter perhibetur, qui eidem Friderico in Euange-
lij prædicatione fidus minister accessit, cuius quoque res gestæ scriptis proditæ extant [a].

a Exstant apud Sur. die 12. Iunij. to. 3.

Hac eadem Indictione prima, Lupus monachus S. Benedicti Rabani [b] discipulus, educatus sub Aldrico [c] Abbate qui postea fuit Episcopus Senonensis ante Guinilonem, vir doctrina & vitæ moribus præstans, vocatus in aulam a Iudith Imperatrice, paulo post, nempe Kalendis Decembris a Ludouico Imperatore deligitur in Abbatem cœnobij Ferrariensis, siti sub Episcopatu Senonensi, quod multipliciter nominatum reperitur, nem- B
pe [d] nomine S. Petri, itemq. S. Iudoci, dictum & Bethlehem, frequentiori vsu monasterium Ferrariense ita a loco denominatum. De his omnibus idem ipse est testis locuples in suis epistolis. atque primum de eius vocatione in aulam hæc in epistola ad Rengibertum: [e] Superiore anno, annitentibus amicis in præsentiam Imperatoris deductus sum, & ab eo atque Regina benigne omnino exceptus. Et nunc, hoc est, decimo Kalen. Octobris Indictione prima, ad palatium Regina * quamplurimum valet euocante promoueo: multiq. existimant fore, vt cito mihi gradus dignitatis aliquis cōferatur, &c.] Porro creatum fuisse tūc Abbatem dicti monasterij Ferrarienſis, ipse ad Rabanum suum præceptorem significat istis verbis: [f] Consensu fratrū nostrorum in Kalen. Decembris cœnobium Ferrariense mihi commissum est; dominusq. noster Carolus mira me dignatione fouens, gratia sua donauit. Vestra igitur beneuolentia me, vnaq. congregationem mihi credi- C
tam sacris orationibus commendare dignetur, vt sicut studia mea plurimum eruditione adiuuisti, sic officij difficultatem assiduis precibus temperetis.] accepisse autem eam a Ludouico Imp. per intercessionem Iudith Imperatricis, idem in epistola ad Carolum [g] testatur, multisq. alijs locis profitetur. Porro non prætermittendum, quod non defuncto prædecessori, sed ob grauia delicta depositio Odoni ipse successit, vt ipsius docent epistolæ [h] ad Ionam Episcopum Aurelianensem, & aliæ ad alios [i] datæ.

b Lup epist. 40.
c Id. epist. 41.
d Id. epist. 21.
e Id. epist. 6.
LVPVS CREATVR ABBAS FERRARIENSIS.
* quæ
f Id. epist. 40.
g Id. epist. 91.
h Id. epist. 21.
i Id. epist. 23. 24.

Ceterum eodem anno, quo ipse Lupus præfectura monachorum auctus est, eius præceptor Rabanus Fuldensis Abbas abdicans se, quietis amore, in Hattonem refudit onus. Ita ipse testatur Lupus in eadem ad ipsum scripta epistola [k], qua de sua promotione ipsum reddidit certiorem: sunt hæc eius verba: Ceterum audiui sarcinam administrationis vestræ vos deposuisse, & rebus diuinis solummodo nunc esse intentos, Hattoni vero D
nostro curam sudoris plenam reliquisse. cuius rei ordinem, simulq. alia, quæcumque videbuntur, beatitudinis vestræ litteris expectabo cognoscere.] hæc ad Rabanum Lupus. quod & testantur Francorum Annales veteres, in quibus legitur: quod tenuit eam præfecturam Hatto vsque ad annum Redemptoris octingentesimum quinquagesimum sextum, donec Rabanus vixit. Porro hac frui requie Rabanus permissus est vsque ad annum Redemptoris octingentesimum quadragesimum septimum, quo, vt dicetur, defuncto Othgario Moguntino Episcopo, in locum ipsius, agente Ludouico Rege, subrogatus est. At de his satis.

k Id. epist. 40.
RABANVS ABDICAT SE A PRAEFECTVRA FVLDENSI.

IESV CHRISTI ANNVS 839. GREGORII PAP. IIII. ANNVS 12. LVDOVICI 26. THEOPHILI 10. IMPP. E

ANNVS sequitur Redemptoris octingentesimus trigesimusnonus, Indictione secunda, quo Ludouicus Imperator Cabillonensem conuentum habuit, in quo de rebus Ecclesiasticis atque politicis componendis actum est. Fuit hic annus belliciis tumultibus turbulentior, cum ipse Imp. aduersus Ludouicum filium rebellantem, exercitum mouit, eumq. ad spontaneam reconciliationem adegit: Aquitaniamq. ob nepotem Pipinum inofficiose prætermissum commotam compescuit.

Quod autem & inter Episcopos æmulatione exorta, alter in alterius vindictam intenderet, & inter alios Aldricus Cenomanensis Antistes grauem a comprouincialibus Episcopis pateretur inuidiam atque experiretur persecutionem, Gregorius Papa his cupiens occur-

Universidad de Deusto Biblioteca

A occurrere, alijsq. consulere, epistolam scripsit ad vniuersos Episcopos, quam inuentam in veteribus Vaticanæ bibliothecæ monumentis hic tibi describendam curauimus: ex ea enim Gratianus complura reperitur intulisse in Decretorum volumen. sic enim se habet [a]:

Dilectissimis fratribus vniuersis Coepiscopis per Galliam, Germaniam, Europam, & per vniuersas prouincias constitutis Gregorius seruus seruorum Dei.

[b] Diuinis præceptis & Apostolicis saluberrimis incitamur monitis, vt per omnium statum impigro vigilemus affectu. Et quia cunctarum, diuina dispensatione, Ecclesiarum curam gerimus: omnibus nostra poscentibus suffragia, Apostolica auctoritate subuenire optamus. Quoniam diuinæ virtutis ac infirmitatis humanæ sanctio est (*ac si diceret Dei & hominis Christi Iesu, eo quod dixit Petro:* [c] *Confirma fratres tuos*) vt omnium Ecclesiarum negocia, ad nostræ reparationis tendant affectum. Quapropter has ad vos litteras destinamus, quibus [d] decreto nostro vestram rogantes caritatem, mandamus, vt si aliquis (quod non optamus) suorum æmulorum Aldricum Cenomanicæ Ecclesiæ Episcopum accusare damnabiliter attentauerit: vt honoretur beati Petri Apostolorum principis memoria, Ecclesiæq. Romanæ, cui præsedit priuilegium, & nostri nominis auctoritas: liceat illi post aditionem primatum diœceseos, si necesse fuerit, appellare, & nostra auctoritate, aut ante nos, aut Legatos nostros e latere missos, iuxta Patrum decreta, suas exercere atque finire actiones: nullusq. illum ante hæc iudicet, aut iudicare præsumat. Sed si (quod absit) graue, intolerandumq. ei obiectum fuerit, nostra erit expectanda censura, vt nihil prius de eo, qui ad sinum sanctæ Romanæ confugit Ecclesiæ, eiusq. implorat auxilium, decernat, quam ab eius Ecclesiæ fuerit præceptum auctoritate; quia sic vices suas alijs impertiuit Ecclesijs, vt in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

Proinde dilectio vestra, quorum deuotione gaudemus, iungat curam suam dispositionibus nostris, & det operam, vt non cuiusquam præsumptione circa memoratum fratrem vestra prouisione, vel successorum vestrorum, si ipse superstes fuerit, aliter quam hic insertum est, nullo modo . . . . . Sed hæc quæ ad eius tuitionem atque defensionem prædicta hic auctoritate suggesta sunt ac salubriter ordinata, absque vlla apologia pleniter impleantur. Si autem (quod non arbitramur) a quoquam secus præsumptum fuerit: & ab officio cleri submotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur; ne lupi qui sub specie ouium subintrarunt, bestiali sæuitia quosque audeant dilacerare; & quod sibi fieri nolunt, alijs inferre præsumant. Nec quisquam friuolus, aut contentiosus, siue contumax hæc nos irrationabiliter præcipere contendat; cum & auctoritate canonum & prædecessorum nostrorum decretis sancitum est, vt Episcopus accusatus, si voluerit, appellet Romanum Pontificem; & ad eum (si libuerit) confugiat, vt ab eo eius audiatur causa, aut ipse a latere suo Legatos, qui eam audiant, mittat; qui iuste cum omnibus Episcopis comprouincialibus eius auctoritate iudicent. Quæ omnia hic necesse non est inserere, ne proditores, magis quam præceptores esse videamur. Et sanctæ recordationis Innocentius antecessor noster inter cetera sic ait: Si maiores causæ in medio fuerint deuolutæ, ad Sedem Apostolicam (vt Nicæna Synodus definiuit, & inueterata consuetudo exegit) referant. & multa alia, quæ in suis auctoribus pleniter inueniuntur.

Nec alicui fratri hæc grauia aut inutilia videri debent: quoniam sicut prædicto fratri, sancti Petri & nostræ Sedis auctoritate succurrimus; ita omnibus, quibus necesse fuerit, & debemus subuenire, & impigre volumus. Et sicut quisquam sibi subuenire cupit, ita alium adiuuare debet, & non eius auxilium moleste ferre, cum Apostolus moneat omnes: [e] Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Nos vero ad hunc finem omnem nostrum affectum curamq. dirigimus, vt quod ad exaltationem sanctæ Dei Ecclesiæ, & quod ad custodiam, & profectum pertinet sacerdotum, nulla dissensione violetur, nulla desidia negligatur. Super quibus: [f] Si quis arguere voluerit, aut * extra auctoritatem facere * contenderit, veniat ad Sedem Apostolicam, quo omnia Ecclesiastica negocia, de quibus quæstio habetur, confluere iussa sunt; vt ibi ante Confessionem S. Petri mecum iuxta decertet, quatenus inibi vnus ex vobis sententiam suscipiat suam.

Vos fratres hortamur, & monemus, vt quæ a nobis pie vobis circa prædictum fratrem mandata sunt, eiusq. pro simplicitatis defensione salubriter ordinata atque iniun-

[a] *Vatic. bibl. & in Cod bibliothe. S. Maria supra Minervã Rom.*

[b] *25. q. 1. c. 2.* GREGOR. PAP. EPIST. AD OMNES EPISCOPOS GALLIAE GERMANIAE ET EVROPAE.

[c] *Luc. 22.*

[d] *2. q. 6. c. Decreto nostro.*

DE APPELLATIONIBVS AD ROM. PONT.

[e] *Rom. 12.*

[f] *2. q. 7. c. 42. Si quis.* * etiam * contenditur

cta, nulla concertatione turbentur: quoniam non interuenit temeritas præsumptionis A
vbi est diligentia. Nemo vestrum quod suum est quærat, sed quod alterius est. & quod
a Rom. 15. Apostolus inquit: [a] Vnusquisque proximo suo placeat in bonum, & reliqua. [b] Præce-
b cap. 2. Præceptis. 12. dist. ptis ergo Apostolicis non dura superbia resistatur, sed per obedientiam quæ a sancta Ro-
mana & Apostolica auctoritate iussa sunt, salutifere impleantur, si eiusdem S. Ecclesiæ,
c 2. q. 6. c. 14. sunt S. Leonis verba. quæ est caput vestrum, communionem habere desideratis. [c] Qui autem se sciunt qui-
busdam esse præpositos, non ferant moleste aliquem sibi esse prælatum, sed obedien-
tiam quam exigunt, etiam ipsi defendant. Vnde liquet quod omni studio deuotionis
vnanimes diuinis & Apostolicis præceptionibus parere debeatis, & in nullo inobedientes
d 45. dist. cap. 4. Licet. (quod absit) effici. Nam [d] licet & plerumque accidant sacerdotibus quæ sunt repre-
hendenda: plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia quam seueritas, plus cohor-
tatio quam commotio, plus caritas quam potestas; cum nemo nostrum sine reprehen- B
sione, aut sine peccato viuat. Nam si Dominus statim post trinam negationem beatum
Petrum præceptorem nostrum Apostolum iudicasset: non tantum ex eo fructum, sicut
fecit, recepisset. Expectandi sunt ergo magis atque corrigendi rectores Ecclesiæ, quam
statim & absque nostro consulto iudicandi; cum maiora negocia, difficiliores causarum
exitus, sanctorum Patrum canones spiritu Dei conditi & totius mundi reuerentia
consecrati iubeant sub nostra expectatione suspendi, nostro moderamine frui.

Vnde necesse est, hæc & alia Ecclesiastica quæq. negocia post multarum experi-
menta causarum, solicitius perspici, & diligentius præcaueri, quatenus per spiritum ca-
ritatis & pacis omnis materies scandalorum, & præsumptio inuidorum, atque oppres-
sio simplicium de Ecclesijs Domini auferant. Et sicut non vult quisquam fratrum, se C
aliorum iudicio prægrauari, ita non audeat alijs inferre quod sibi non vult fieri, remi-
e Matt. 7. niscens præceptum Domini Saluatoris, quo ait: [e] Nolite iudicare, & non iudicabimini:
in quo enim iudicio iudicaueritis iudicabimini, & reliqua. Nihil ergo per nostram fa-
cilitatem tribunalis excelsi iudici derogare debemus, cum illa sint rata, quæ pia, quæ
vera, quæ iusta sunt: & aliter necessitatis, aliter tractanda est ratio voluntatis. Nullum
enim intemeratum reliquit inimicus, idcirco succurrendum est irretitis; conterendus
est ergo venantis laqueus, vt fugatis lamentationibus tam in iusto moderamine, quam
compunctione pietatis, Apostolica auctoritate sol iustitiæ in oculis splendeat corruen-
tiũ; nec pigeat forsitan aut pudeat nostris obedire mandatis, aut Apostolicæ Sedis obser-
uare præcepta, quia humilibus dat gratiam non superbis.

f Dist. 19. cap. 5. Nulli. Nam [f] nulli fas est vel velle vel posse transgredi Apostolicæ Sedis præcepta, nec no- D
stræ dispositionis ministerium, quod vestram oporteat sequi caritatem. Sit ergo rui-
næ suæ dolore prostratus, qui Apostolicis voluerit contraire decretis: nec locum de-
inceps inter sacerdotes habeat, sed extorris a sancto fiat ministerio: non de eius iudicio
quisquam postea curam habeat, quoniam iam damnatus a sancta Apostolica Ecclesia, ac
auctoritate, suaq. inobedientia atque præsumptione a quoquam esse non dubitatur;
quia maioris excommunicationis deiectione est exigendus, cui sanctæ Ecclesiæ com-
missa fuerit disciplina, qui non solum præfatæ sanctæ Ecclesiæ iussionibus parere debuit,
sed etiam alijs ne perirent insinuare. Sitq. alienus a diuinis & Pontificalibus officijs, qui
noluit præceptis obtemperare Apostolicis.

Maneat itaque memoratus Aldricus hac Apostolica auctoritate vsque ad præsentiam
Sedis Apostolicæ semper Episcopus; nec antequam huc veniat, talium aut aliorum ver-
bis intendat nociuis, neque eorum succumbat iudicio, aut vllam sæuam suscipiat sen- E
tentiam, nec nobis sicut illi (quod minime arbitramur) inobediens existat, prædictæ
Apostolicæ, si voluerit, Sedis sanctæ, & necesse fuerit, appellet Antistitem, & ad eum li-
bere absque vllius pergat impedimento; nec colligari, nec iudicari, nec damnari a qui-
busdam possint Episcopis, qui Apostolicis fuerint fulti auctoritatibus: quanto minus ab
illis si factum, quod fieri non credimus, fuerit, qui eorum inobedientia atque proter-
uia facta, iam sunt damnati auctoritate? quia non aliter persecutores fratrum, quam
Sedis sanctæ iussionibus, cui omnis orbis caput inclinat, inobedientes corrigere, seu rege-
re iuxta præcedentium Patrum exempla possumus, nisi eos zelo fidei Dominicæ perse-
quamur, & a sanis mentibus, ne pestis hæc latius diuulgetur, in seueritate qua possumus
abscindamus.

Quisquis namque conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram Sedis Apostolicæ

Universidad de Deusto Biblioteca

A licæ minime defuturam. Et qui monitis noluerit obedire Apostolicis, necesse est, vt seueritatis regula vindicetur; ne aliquis hoc faciat, aut fieri sinat, vnde alium vel capiendo decipiat, sibiq. causas generet, quibus reus constitutis decretalibus fiat. Cauete fratres, negligere præfata, cauete* tentare prohibita, ne prædictis inuoluamini retinaculis. Nolite sæpedictum fratrem absque nostra (vt prædictum est) præsentia aut auctoritate iudicare, vel condemnare, aut grauare. Sed sicut Apostolicis est munitus præsidijs, ita vestris fulciatur auxilijs. Sitq. ab omni sacerdotalis catalogi* laqueo, aut oppressione vel iudicio humano intactus & liber vsque ad nostrum (vt præfatum est) iudiciũ, qui beati principis Apostolorum Petri meruit adipisci auxilium. Contra caput ergo nolite vos extollere. Nolite beati clauigeri Petri, cuius vice legatione pro Christo fungimur, Sedem, eiusq. Sedis auctorem spernere, ne eius patiamini offensionem, aut scan-
B dalum Ecclesiæ generetis, sed magis soliciti pro fratrum salute & liberatione estote, & pro sanctæ Dei Ecclesiæ salute summopere laborate: armamini caritate, non seueritate: omnibus vobis, ac sigillatim occurrat caritas, & vinculis quæ mille modis a Christo soluuntur, vobiscum pariter in perpetuum connexa lætetur in Domino.

Ceterum insectatores fratrum Ecclesiastica disciplina comprimere, & erudire debetis, qui statum maiorum non tenentes, Dei sacerdotes atque sanctam Ecclesiam, quæ in sacerdotibus maxime constat, Principum & populorum fauorem sequentes, & Dei iudicium non timentes, sua violare persæpe nituntur præsumptione. His ergo nec factis, nec consilijs, nec manifestis, nec occultis vos oportet præbere consensum, dicente Domino: [a] Videbas furem & currebas cum eo. Non tantum qui faciunt, sed qui facientibus consentiunt, rei tenentur. Illud dumtaxat debet mentem vestram vehementius ex-
C citare, vt ab omni labe sæculi istius immunes ante Dei conspectum & securi inueniamini, vt caritatem non amittentes, & sustentatores fratrum existatis, quatenus iuxta Apostolum, vnanimes, vnum sectantes, permaneatis in Christo; nihil per contentionem, neque per inanem gloriam vendicantes, non hominibus, sed Deo Saluatori nostro per omnia placentes. Hac ergo caritatis glutinatione compescite quæso a memorato fratre; si quorumcumque cognoueritis aut insidias, aut æmulationem: eis dare quoquomodo nolite consensum, quod omnibus duris rebus durius arbitramur.

Si quo pacto conuersationes non habet amabiles: habendus tamen pro reuerentia S. Petri, cuius est munitus auctoritate, dilectus. Non nouum aliquid præsenti iussione præcipimus, sed illa quæ olim videntur indulta firmamus, cum nulli dubium sit, quod non solum Pontificalis causatio, sed omnis etiam religionis relatio, ad Sedem Apostoli-
D cam, quasi ad caput Ecclesiarum debet referri, & inde normam sumere, vnde sumpsit exordium, ne caput institutionis videatur omitti, cuius auctoris sanctionem omnes teneant sacerdotes, qui nolũt ab Apostolicæ petræ, super quam Christus vniuersalem fundauit Ecclesiam, soliditate deuelli. Siquis hæc Apostolicæ Sedis præcepta non obseruauerit, percepti honoris hostis esse non dubitetur. Sed forte vos vestriq. prædecessores in hodiernum non reluctati sunt. Et ne quando contingat vt reluctentur: idcirco denuo repetentes, sæpius admonemus, vt vetentur, qui huiusmodi fratres turbare visuntur, & prohibeantur aliud quam ille noster iussit agricola seminare. Nam qualiter nos, qui neminem volumus perire contristet, qui electorum percellunt animos, Dominicus in Euangelio sermo testatur. ait enim Saluator ipse: [b] Quod expediat scandali-
zanti de pusillis aliquem in maris profundo demergi, & cetera quæ ad hũc sensum per-
E tinent: a quibus non sacerdotes, sed & omnes Christiani se cauere omnino debent. quoniam sacerdotes qui throni Dei vocantur, quieti ab omnibus perturbationibus esse debent. Nec ab re ipse Saluator [c] vendentes columbas, & nummulariorum mensas proprio flagello euertit & proiecit e templo: vnde liquet, summos sacerdotes ipsius expectare iudicium. Ad cuius rei confirmationem plurimum valet; quod alibi inquit: [d] Deus stetit in synagoga eorum, in medio autem Deus discernit. & reliqua talia quæ in suis inueniuntur auctoribus.

Illos ergo qui non speculatores esse volunt, excusare non possumus, si fratres quos tueri & adiuuare pro viribus debemus, improba fœdari contagione permittamus. Vnde hortamur dilectionem vestram, obtestamur & monemus, vt qua debetis & potestis solicitudine, super his vigiletis: quia in specula esse debetis, ne qua infestantium prorumpat audacia. His ergo pro viribus resistite, quia nefas est prægrauari religiosos, pati

* temere

a Psal. 49.

b Matt. 9.

c Matt. 21.

d Psal. 81.

fratres, quorum afflictione, quia membra sunt nostra, nos quoque conuenit macerari, A
a Matth.16. crucemq. iuxta Domini Saluatoris vocem, ferre, qui ait: [a] Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me. Quamquam maneat his
b Matth.5. beatitudo promissa, [b] quicumque probantur persecutionem propter iustitiam sustinere. Quibus quid promittat ipse Saluator in futurum, sequens sermo declarat. Intelligamus hæc ipsa vobis, quæ nobis non placent, displicere. Quod ita demum probare poterimus, si quibus manum porrigemus, vos nobiscum porrigatis, vt cui & vos manum porrigetis, vobiscum porrigamus: quia non aliter vnus grex & vnus pastor sumus, nisi quemadmodum Apostolus docet, dicens: Idipsum dicamus omnes, simusq. perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia. Deus vos incolumes memores nostri custodiat, fratres carissimi.] hactenus Gregorij epistola de Rom. Pontificis auctoritate, qua claudimus annum. B

QVADRAGESIMVS supra octingentesimum incipit annus tertia Indictione signatus, quo Ludouicus Imp. duodecimo Kalen. Iulij ex hac vita migrauit. Sed quæ ista præcessere, ex eius domestico, qui eius res gestas tunc scribebat, dicenda sunt.

LVDOVICVS REX RVRSVS EXCITATVR AD PRŒLIVM. Ludouicus enim Rex ipsius Ludouici Imperatoris filius, qui anno superiori aduersus patrem pararat exercitum, licet maiori vi armorum oppressus, eum humili conueniens obsequio veniam petijsset & impetrasset: rursum memoria præteritorum, quod cum C ipse patrem ex Imperio deturbatum & custodiæ mancipatum vendicasset in libertatem, & in Imperium reuocasset: tamen quod in diuisione Regnorum, nulla horum habita ratione, Carolus a patre fuisset ipsi præpositus ex alia coniuge genitus, inter fratres natu minimus, ipse autem de parente adeo bene meritus inofficiose postpositus: cũ hæc indigesta adhuc detinerentur in stomacho, bile succensa, rursus multa febre phreneticus ad arma conuersus Alamanniam adoritur. Ad quem comprimendum cum intempestiue ipse Ludouicus Imp. profectus esset, ex incommodis sibi morbum, & ex morbo mortem parauit, vt idem qui supra auctor rem gestam accuratissime prosecutus dicit, his verbis.

Hæc eo agente, Natalis Domini festiuitas redijt, eamdemq. solemnitatem Pictauis, cum debito & solito honore Ludouicus Imperator celebrauit. Ibidemq. moranti, & quæ vtilitas poscebat disponenti, nuntius illi aduenit, dicens Ludouicum filium suum, assumptis quibusdam Saxonibus atque Thuringis secum, Alamanniam inuasisse. Quæ res D

MOTVS LVDOVICI FILII IN GERM. maximum incommodum ei peperit. Etenim cũ iam senili ætate grauaretur, & phlegmatis abundantia, quæ hieme augmentatur, vltra solitum pulmo eius grauaretur, pectusq. quateretur: accessit etiam hic tristis nuntius, cuius relatu adeo affectus est amaritudine, quamuis esset pene vltra humanum modum natura mitissimus, fortitudine magnanimus, pietate cautissimus, vt in apostema pituita excrescens durescceret, & intra vitalia vlcus lethale concresceret: inuictus tamen illius animus, dum turbari tali peste Ecclesiam Dei, populumq. Christianum vexari comperit, nec fastidio cessit, nec dolori fractus succubuit.

QVADRAGES. TEMPVS QVOMODO TRANSIGI SOLITVM. Sed postquam sanctum Quadragesimale ieiunium cum vxore & filio Carolo inchoauit, aduersus hanc tempestatem sedandam se obicem tulit. Et qui solitus erat E hoc tempus, psalmorum decantatione, orationum instantia, Missarum celebratione, eleemosynarum liberalitate cum summa deuotione totum solemne reddere, ita vt vix vno aut duobus diebus propter exercitationem equitationi indulgeret: nunc propter discordiam fugandam, pacemq. reuocandam nullum diem habere feriatum voluit; pastoris enim boni exemplum sequens, pro vtilitate gregis sibi commissi, non refugiebat etiam proprij corporis iacturam ferre. Vnde non ambigendum est, ei redditum præmium, quod ita laborantibus se daturum promisit maximus Pater, princepsq. pastorum.

Cum maxima igitur fatigatione, impugnantibus valentiam ipsius præmissis casibus,
*Aquisgranum peruenit imminente sacratissima Paschali solemnitate * Aquisgrani; ibiq. eam cum solita deuotione celebrauit. Qua explicita, cœptum negocium accelerauit explere. Nam

Rheno

A Rheno transmeato, Thuringiam continuato itinere penetrauit, vbi Ludouicum morari per id tempus didicit. In qua cum eum conscientia morari non pateretur, vtpote iam patre propinquante, rebus etiam diffideret, salutem in fugæ præsidio posuit. Redempto enim itinere, per Sclauorum terram in propria redijt. Quo illo redeunte Imperator generalem conuentum in vrbe Vangionum, quæ nunc Vuormatia dicitur, congregari præcepit. Et quia res Ludouici taliter se habebant, Carolus autem filius eius cum matre in Aquitania vernabatur: Imperator ad filium suum Lotharium in Italiam misit, iubens vt eidem placito interesset, quatenus cum eo de hac re deliberaret. EXPEDITIO IN LVDOVIC.

Quo in tempore deliquium solis contigit tertia die litaniæ maioris insolito modo: in tantum enim lucis recessu tenebræ præualuerunt, vt nihil a noctis veritate differre videretur. Stellarum namque ratus ordo ita cernebatur, vt nullum sidus lucis solaris he- SOLIS DELIQVIVM ANTE OBITVM LVD.
B betudinem pateretur, quin potius luna quæ se ei aduersam præbuerat, paulatim Orientem petendo, primum corniculatim illi lumen a parte Occidentali restitueret in morem sui, quando prima vel secunda cernitur; & sic per augmenta totam venustatem tota rota solis reciperet. Quod prodigium licet naturæ adscribatur, tamen lamentabili exitu consummatum est. Portendebatur enim per hoc maximum illud lumen mortalium, quod in domo Dei super candelabrum positum omnibus lucebat, pijssimæ recordationis Imperatorem dico, maturrime rebus humanis subtrahendum, mundumq. eius discessu in tenebris tribulationum relinquendum.

Cœpit ergo fastidio tabescere & nauseanti stomacho, ad cibum potumq. intendere, crebris suspirijs vrgeri, singultibus quati, ac per hoc virtute destitui. Natura enim suis LVDOVICVS
deserta comitibus, necesse est vt victa fatiscat. Quod cernens, iussit parari sibi habitacu- AEGROTAT.
C la æstiua atque expeditionalia in insula quadam contigua Moguntiacæ ciuitatis: ibique viribus desertus, lectulo sese committit. Porro quis explicet eius pro Ecclesiæ statu solicitudinem, vel pro eius concussione mærorem? Quis enarrare lachrymarum flumina, quas pro acceleratione diuinæ clementiæ fundebat? Non enim se recessurum dolebat, sed quod futurum nouerat, gemebat, dicens se miserum, cuius extrema clauderentur talibus * inferijs. * miserijs

Aderant autem eius consolationi venerabiles Antistites, & alij serui Dei quamplurimi, inter quos erat Hethius venerabilis Treuerorum Archiepiscopus, Othgarius Moguntiæ similiter Archiepiscopus, sed & Drogo frater domini Imperatoris Metensis Epi- LVDOVICVS
scopus, necnon sacri palatij Archicapellanus; quem quanto sibi propinquiorem no- QVOTIDIE PECCATA CONFESSVS COM-
uerat, tanto ei familiarius sua omnia & semet credebat. Per eumdem quotidie confes- MVNICAT.
D sionis munus, sacrificium spiritus contribulati, & cordis humilitati, quod Deus non despicit, offerebat. Cibus eius erat solummodo per dies quadraginta Dominicum Corpus, laudante eo iustitiam Dei & dicente: Iustus es Domine: at quia Quadragesimæ tempus non ieiunans exegi, saltem coactus idem ieiunium tibi exoluam.

Iussit autem venerabili fratri suo Drogoni, vt ministros cameræ suæ ante se venire faceret, & rem familiarem, quæ constabat ex ornamentis regalibus, scilicet coronis & DISTRIBVIT
armis, vasis, libris, sacerdotalibusq. vestibus per singula scribi iuberet. Cui prout sibi THESAVRVM
visum fuit, quid Ecclesijs, quid pauperibus, postremo quid filijs elargiri deberet, edixerat, Lothario & Carolo scilicet. Et Lothario quidem coronam & ensem, * vulgus auro, gemmisq. redimitum eo tenore habendum misit, vt fidem Carolo & Iudith seruaret, & totam Regni portionem illi consentiret, & tueretur, quam Deo teste & proceribus * LVDOVICVS.
E palatij ille secum & ante se largitus ei fuerat. His rite peractis, Deo gratias egit, quod nihil supereſſe proprium cognouit.

Inter hæc tam venerabilis Antistes Drogo, quam ceteri pontifices, dum in cunctis quæ agebantur, Deo gratias persoluerent, vtpote quia videbant, quod eum, quem chorus virtutum semper comitatus fuerat, nūc perseuerantia subsequens quasi cauda hostiæ totum eius vitæ sacrificium Deo prorsus acceptum reddebat: vnum erat quo gaudium eorum obfuscabatur. Verebantur enim ne forte filio Ludouico implacabilis esse vellet, scientes quod vulnus frequenter incisum, aut cauterio adustum, acerbiorem dolorem sustinenti propagaret: sisi tamen de eius inuicta patientia, qua semper vsus est, per Drogonem fratrem eius, cuius verba spernere nolebat, animum eius leniter pulsant. Qui primum quidem amāritudinem sui animi demonstrabat, at vero parumper deliberans, & viribus quantulisc̄unque collectis enumerare conabatur, quot & quantis incommo-

LVDOVICO FILIO VENIAM DAT.

dis ab eo afflictus sit, & quid contra naturam & Domini præceptum talia agendo com- A
meruerit. Sed quia ipse, inquit, ad me venire satis facturus nequit: Ego quod meum est
ago, vobis testibus & Deo, omnia quæ in me peccauit, illi remitto. Vestrum autem erit
illum monere, vt si ego illi totiens perperam gesta indulserim, ille tamen sui non obli-
uiscatur, qui canos paternos deducit cum dolore ad mortem, & in talibus communis
Patris Dei præcepta, minasq. contempsit.

SACRIS VIGILIIS ET LIGNO S. CRVCIS SVVM EXITVM MVNIT LVDOVICVS.

His peractis, & dictis (erat enim vespere sabbati) præcepit, vt ante se celebrarentur vi-
giliæ nocturnæ, & ligno sanctæ Crucis pectus suum muniretur. Et quamdiu valebat,
manu propria tam frontem quam pectus eodem signaculo insignibat. Siquando lassa-
batur, per manus fratris sui Drogonis nutu id fieri poscebat. Mansit ergo tota illa nocte
omnis virtutis corporeæ inops, solius sobrietatis animi compos. In crastinum (quæ erat
Dominica) iussit ministerium altaris præparari, & per officium Drogonis Missarum so- B
lemnia celebrari, necnon per manus eius, iuxta morem, communionem sacram sibi dari,
& post hæc cuiusdam portiunculæ calidulæ haustam præberi. Quo perpaululum præ-
libato, precatus est fratrem & simul adstantes, vt curandis corporibus operam darent; se
tamdiu præstolaturum, quamdiu illi refici possent.

FVGAT DAEMONES LVD.

Instante autem eius migrationis articulo, iuncto pollice cum articulis (hoc enim face-
re consueuerat si quando fratrem nutu vocabat) Drogonem accersiuit. Quo veniente,
& reliquis sacerdotibus, verbis quibus potuit, & nutibus se commendans, benedici pe-
tiuit, & quæ solent agi in egressu animæ, fieri postulauit. Quibus id agentibus (sicut
plures mihi retulerunt) conuersa facie in sinistram partem, indignando quodammodo,
virtute quanta potuit, dixit bis Huz, Huz, quod significat, Foras, Foras. Vnde patet, quia
malignum spiritum vidit, cuius societatem nec viuus nec moriens habere voluit. At ve- C
ro elatis ad cælum oculis, quanto huc minatius intuebatur, tanto illuc lætius intende-
bat, ita vt nihil a ridente differre videretur.

OBITVS LVDOVICI IMP.

In talibus ergo vitæ præsentis terminum sortitus, ad requiem feliciter, vt credimus,
commigrauit; quia veraciter dictum est a veridico doctore: Non potest male mori qui
bene vixerit. Decessit autem duodecimo Kalendas Iulij, anno vitæ suæ sexagesimoquar-
to. Et Aquitaniæ quidem præfuit per annos triginta septem, imperauit vero viginti se-
ptem.] addit & menses sex Nithardus in fine libri primi. pergit auctor.

Anima porro recedente, Drogo frater eius & Episcopus Metensis cum alijs Episcopis,
Abbatibus, Comitibus, Vassis dominicis, plurimaq. frequentia tam cleri quam populi,
sumptis Imperatoris reliquijs, cum magno honore Metis transportari eas fecit, & in basi-
lica S. Arnulphi, in qua & mater eius condita est, nobiliter sepeliuit.] Hactenus auctor D
de obitu Ludouici Imp. quem hoc anno Redemptoris quadragesimo supra octingente-
simum contigisse liquet, numerando siue a natali ipsius annos, siue ab auspicatione Re-
gni pariter & Imperij. Ex quibus redarguas, qui eidem auctori perperam partiendo sin-
gulos annos, ipsum defunctum ponit post biennium anno videlicet Redemptoris octin-
gentesimo quadragesimo secundo, cum tamen Ado & alij antiquiores omnes & recen-
tiores hoc ipso anno eum defunctum affirmant. Sed reddamus hic Epitaphium tunc se-
pulchro eius inscriptum, licet longe impar tanto Imperatori.

Imperij fulmen, Francorum nobile culmen
Excitus a sæculo, conditur hoc tumulo.
Rex Ludouicus pietatis tantus amicus,
Quod Pius a populo dicitur & titulo. E
Hildegard soboles, Caroli Magni pia proles,
In pacis metas colligit hunc pietas.
Rumelicum villam, quidq. refertur ad illam
Arnulphi sancti contulit huicq. loco.
Stirps a quo procerum Regumq. vel Imperatorum
Quo cum muneribus sistitur, hicq. locus.]

Successit autem Lotharius in Imperium, qui aduersus fratres Monarchiæ cupidus bel-
la mouit. de quibus huius temporis scriptores consulas, nempe Nithardum qui aderat,
& Anonymum qui scripsit temporis huius Annales.

Hic non prætermittenda, quæ Hincmarus Archiepiscopus Rhemensis in libello
de translatione sancti Remigij scripsit de his, quæ miranda terribilia auditu sub

Ludo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Ludouico Imp. & post eius obitum acciderunt, ad commonefaciendum alios, qui ijsdem tenerentur delictis. Quæ igitur suo tempore contigerunt, ita describit: Tempore Ludouici Imperatoris duo fratres Franci forestarij eius inuaserunt partem de silua, quam in saltu Vosagi (vt supra ostendimus) sanctus Remigius in vita sua pretio comparauerat intra fines eius, dicentes quod plus pertineret ipsa silua ad Fiscum Imperatoris, quam ad partem S. Remigij. Contradicentibus autem hominibus de potestate Rhemensis Ecclesiæ: vnus eorum altercando venit ad porcos suos, quos in eamdem siluam ad pastionem miserat, inter quos lupum inuenit, quem ascendens in equum velociter est insecutus. Et volens eum percutere, equo expauescente, collisit caput ad vnum fustem de ipsa silua, ita vt cerebrum illius in terram defluxerit, & mortuus est. Frater vero eius velociter pergens in partem alteram, peruenit ad quamdam petram & dixit: Omnibus B notum sit, quia vsque ad hanc petram ista est silua Imperatoris. Et cum percuteret eamdem petram dolatoria quam in manu portabat, exilierunt ab illa particulæ in oculos eius, & excæcatus est. Sicq. ambo receperunt mercedem præsumptionis & mendacij sui.

DIRA VLTIO IN VSVRPATORES REBVM ECCLESIAE S. REMIGII.

Quidam vir nobilis de territorio Niuernensi, obtentis reliquijs beati Remigij, Oratorium in eius honorem in proprietate sua ædificauit: vbi Dominus multas virtutes per merita ipsius Sancti sui ostendit. Cum autem defuncto Ludouico Imperatore Aquitani gentilitia mobilitate absque iugo Principis, prout quisque poterat, se efferre, & inuicem pugnare, & per contiguos pagos debacchari cœperunt: pauperes homines substantiolas suas in Ecclesijs reponere studuerunt. Vnde confisi opinione virtutum, quæ ibi fiebant: ad saluanda sua in eodem Oratorio quicumque poterant, certatim reposuerant. Au- C dientes autem prædones idem Oratorium plurimorum opibus refertum; aggressi sunt eas diripere. Quorum vnus obseratum ostium pede percussit, vt seram effringeret: & mox eidem ostio pes eius adhæsit, & resupinus præsumptor in terram cecidit. Quod videntes alij, aufugerunt. Ipse autem miser cruciatu cogente, cum maximo eiulatu cœpit culpam suam fateri, & cum lachrymis amarissimis profiteri, quod si Deus per merita S. Remigij pedem illius ab ipsa compede solueret, numquam vlterius de ipsa, vel de alia Ecclesia quicquam tolleret, vel tolli (quantum in ipso esset) vllo modo consentiret. Caballū quoque suum cum sella & alia quæ potuit, in eamdem Ecclesiam afferens donauit. Sicq. post confessionem & lachrymas atque professionem & votum, pes eius ab ostio cui inhærebat est solutus: verumtamen postea de ipso arido pede claudus remansit, vsque dum computrescente crure & femore, post diutinum laborem mortuus fuit.] hæc de D his, quæ hoc tempore cōtigerunt, Hincmarus eiusdem Rhemensis Ecclesiæ Archiepiscopus magnæ auctoritatis, res suorum temporum scriptis omni fide prosequutus.

MIRA DE INVASORE ORATORII S. REMIGII.

Hoc eodem anno, qui a Leone Ostiēsi [a] tertius numeratur Bassacij Abbatis monasterij Cassinatis, translatū ponit corpus S. Bartholomæi Apostoli ex Lipari insula Beneuentū, sub Sicardo Principe Beneuentano, de quo supra Sigebertus in Chronographia anno Redemptoris octingentesimo trigesimoprimo his verbis: Sarraceni Siciliam incursantes, etiā Liparim insulam deuastant, vbi corpus Bartholomæi Apostoli quiescebat, quod olim loculo plumbato iniectum, & in mare mersum a Paganis, non ferentibus illud propter nimiam signorum claritatem ab omnibus venerari, ab India vsque ad hanc insulam vltro delatum fuerat. Cuius ossa modo a Sarracenis huc illuc dispersa, a quodam monacho, ipso reuelante, collecta Beneuentum transferuntur.] hæc ipse. Verum de translatio- E ne ex Indis in Liparim insulam, diuersa diuersorum est narratio. At de his modo satis.

[a] *Leo Ostiens. in Chron. Cassin. lib. 1. c. 26.*

S. BARTHOLOMAEI CORPVS DELATVM BENEVENTVM.

CHRISTI annus sequitur octingentesimus quadragesimusprimus, Indictione quarta notatus, quo ingrauescente in dies magis Theophili Imp. aduersus Orthodoxos persecutione in Oriente, sanctus ille admirandus Ioannicius, de quo sæpe superius, de reddenda quam cito Ecclesiæ pace diuinum responsum accepit, quo consolatus est afflictos speq. iam destitutos miseros Orthodoxos: in rebus enim ab eo gestis sincerissime

DE OBITV THEOPHILI IMP. S. IOANNICII PRAEDICTIO.

ceriſſime ſcriptis iſta narrantur. Cum enim ad Sanctum rurſus veniſſet Euſtratius A
præfectus monaſterij Agaurorum, quoniam res Dei & Eccleſiarum erant tunc mundanis perturbatæ fluctibus: Quouſque dixit, res Eccleſiarum non redduntur Eccleſijs? Quouſque augebuntur res perſecutorum, & immanes nos lacerabunt beſtiæ? Ille vero: Parum, inquit, ſuſtine, o frater, & intelliges Dei potentiam. Erit enim quidam Methodius, qui tenebit eius clauum, & eum diuino Spiritu gubernabit, qui tollet quidem diuiſionem & diſſenſionem diuinitatis, decretis autem Fidem conſtituet Orthodoxam, & ad ſummam pacem & concordiam rediget ſeditionem, & eos qui reſtiterant, dextera Domini ſubiunget. Breue tempus interceſſit, & Theophilus quidem ex hac vita excedit.] initio nimirum anni ſequentis, vt ſuo loco dicturi ſumus.

Sed quæ ex anu fatidica Theophilus ipſe futurorum curioſus inueſtigator acceperit, a Ioanne Curopalata ea deſcribente ſic accipe: Theophilo autem ſtudioſius de his inqui- B
rente, quinam poſt ſe regnaturi eſſent, quædam muliercula ex Agarenis capta ſuperioribus bellis, ingenio ad huiuſcemodi prædicenda idonee prædita, præſto fuit. Interrogauit igitur Imperator quæ voluit, & longam Imperatorum ſeriem qui deinceps ſucceſſuri eſſent, iuſſit edicere. Hæc mulier ſiue diuini numinis inſtinctu, ſiue dæmoniorum virtute concitata: Tuus, inquit, Imperator, filius ſuccedet cum matre ſua, ſed poſt hos Martinatiorum genus Imperium diutius adminiſtrabit. Ille ſimul ac hæc verba audiuit, Martinacium, licet ſibi dilectum, detondendum & monachum inſtituendum curauit, eiuſq. domum monachorum fecit hoſpitium: neque hoc ſolum dixit mulier illa, verum alia multa quoque futura vaticinata eſt. Fore enim pronuntiauit vt & Ioannes patriarchali ſede excederet, & venerandæ imagines debitum honorem, cultumq. conſequerentur. Quibus admodum dolens Theophilus, ſæpenumero Reginam hortabatur, & Dromi Lo- C
gothetam Theoctiſtum, & iureiurando maxime formidabili obſtringebat, ne poſt ſuum obitum Ioannem Patriarchatus dignitate abdicarent, neve idolorum (ſic enim ſacroſanctas imagines appellabat) cultum permitterent.] hæc & alia de alijs prædicta habet Curopalata. Sed hæc de diuinatione facta Theophilo, anno ſuperiori contigiſſe, ex eodem auctore colligitur.

PER FATIDICAM THEOPHILVS FVTVRA EXPLORAT.

Porro annus iſte, qui & vltimus eiuſdem Imperatoris Theophili numeratur, eidem Imperatori perquam moleſtiſſimus ceſſit: ſiquidem (vt idem tradit Curopalata) ducens exercitum aduerſus Sarracenos, magna indignatione commotos ob expugnatam eorum ciuitatem Syriæ Sozopetram, & imparibus viribus cum eis decernere collatis ſignis neceſſitate coactus, poſteriores referens, & in vitæ diſcrimen adductus circumuentus Perſarum proditione: vix ſaluus fuga lapſus euaſit; ſed nobiliores captiuos reliquit, qui & D
martyrium ſubiere vna cum cohorte quadraginta duorum Martyrum, quorum præcipui nominati ſunt Theodorus Fortis, Theophilus, atque Boburzicus duces exercitus. Iſta quomodo ſe habuerunt, Ioannes Curopalata enarrat, & alij qui poſt eum & ab eo deſcriptam ſunt hiſtoriam proſecuti. Simulq. tunc a Sarracenis factum durum & horrendum Amorij ciuitatis excidium: quibus cladibus Imperator animo conſternatus, mæroreq. confectus in morbum lethalem incidit, quem dyſenteriam vocant, quo ſequentis anni principio (vt dicetur) vitam finiuit.

THEOPHILVS IMP. VINCITVR ET IN VITAE DISCRIMEN ADDVCITVR.

Hoc item anno ciuili bello flagrante Gallia, atque Lothario aduerſus Ludouicū & Carolum fratres agente, ſeptimo Kalendas Iulij acriter inter eos dimicatum eſt: ceſſit tamdem victoria fratribus Ludouico atque Carolo: qui ſæpius ante crebris legationibus redimere pacem fruſtra laborantes, in ipſum rem dolis agentem, armis conſerere inuiti li- E
cet atque nolentes compulſi ſunt: tamdemq. factum eſt, vt iuſtitia comite, cruento tamen certamine, periurum germanum vicerint; quo vnico prœlio, relictum Carolus ſibi a patre Regnum firmiter ſtabiliuit. Hæc autem ab exordio quomodo geſta ſint, qui interfuit cunctis rebus Nithardus nobiliſſimus Francus Caroli Magni nepos ex Berta filia quam fideliſſime ſcripſit [a]. quem ocioſus Lector conſulere pro animi arbitrio poterit: nobis autem quæ ad religionem ſpectare noſcuntur prœlium conſecuta, ex eodem auctore hic deſcribemus, quæ ſic ſe habent [b] in commendationem Caroli pietatis, qua tunc patris legitimum ſe eſſe hæredem oſtendit.

BELLVM CIVILE INTER FRANCOS.

[a] *Nithar. lib. 2.*

[b] *Nithar. lib. 3.*

Prœlio quidem, inquit, vti præfatum eſt, ſtrenue peracto: quid de palantibus perageretur, Ludouicus & Carolus, in eodem campo deliberare cœperunt. Et quidam ira correpti, proſequi hoſtes ſuadebant. Quidam & maxime Reges, miſerantes fratris,

plebiſque,

A plebisque, & vt iudicio Dei & hac plaga repressi ab iniqua cupiditate resipiscerent, & Deo donante, deinceps vnanimes in vera iustitia deuenirent, pijs visceribus, solito more, optabant in quo negocio, Dei misericordiam, vt præstolaretur, suadebant. Quibus cetera multitudo assentientes, a prœlio & præda discessserunt, & fere mediante die ad castra redeunt, quid deinceps consultius actum iri videretur, deliberaturi. Fuit quidem ingens numerus prædæ, & ingens cædes, insuper admirabilis, immo & merito notabilis misericordia tam Regum quam vniuersorum. Nam diuersis pro rebus diem Dominicum inibi acturos se deliberarunt, in quo Missa peracta, amicos & inimicos, fideles & infideles pariter sepulturæ tradebant. Plaga correptos ac semiuiuos eodem modo pro viribus ex animo refouebant. Post hos qui fuga euaserant, miserunt, offerentes si reuera sana fide vellent omnia delicta remitti.

B Post hæc Reges, populiq. super *fratris, populoq. Christiano dolentes, percontari Episcopos cœperunt, quid agere super hoc negocio deberent. Quamobrem vnanimes ad Concilium omnes Episcopi confluunt. Inuentumq. in conuentu publico est, quod pro sola iustitia & æquitate decertauerint, & hoc Dei iudicio manifestum effectum sit. At per hoc immunis omnis Dei minister in hoc negocio haberi tam suasor quam effector deberetur. At quicumque conscius sibi, aut ira, aut odio, aut vana gloria, aut certe quolibet vitio quiddam in hac expeditione suasit, vel gessit: esset vere confessus secrete, secreti delicti, & secundum modum culpæ diiudicaretur. Verumtamen in veneratione ac laude tantæ declarationis iustitiæ pro remissione delicti mortuorum fratrum suorum, in eo quod imperfecti, peccatis interuenientibus se nouerant, & in multis volentes nolentesq. delinquebant, vt suo adiutorio ab his exuti liberarentur. Insuper au-

C tem vti hactenus in iustitia adiutor & protector illi Deus extitit, ita & deinceps vbique existeret; proq. his omnibus triduanum ieiunium inuentum: immoq. libenter ac celebre celebratum est.] hactenus de rebus ab Episcopis in eo præsentaneo Concilio constitutis. Ducebant enim Francorum Reges in expeditione secum complures Episcopos, quorum consilijs atque precibus iuuarentur.

* fratre

CONCILIVM POST BELLVM PIVM VALDE.

Subdit autem post alia ista Nithardus: Cumq. Suessonicam peteret vrbem Carolus, monachi de S. Medardo occurrunt illi, deprecantes, vt corpora sanctorum Medardi, Sebastiani, Tiburtij, Petri & Marcellini, Marij, Marthæ, Audifax, & Habacuc, Onesimi, Meresine & *Lecadiæ, Mariani, Pelagij & Mauri, Floriani cum sex fratribus suis, Gildardi, Sereni, & domni Remigij Rothomagorum Archiepiscopi in basilicam, vbi nunc quiescunt, & iam tunc maxima ex parte ædificata erat, transferret. Quibus acquie-

D scens, inibi remansit; & vt postulauerant, beatorum corpora proprijs humeris cum omni veneratione transtulit. Insuper & villam, quæ Bernacha dicitur, rebus eiusdem Ecclesiæ addidit.] ista Nithardus.

* Leocadiæ

SVIS HVMERIS RELIQVIAS CAROLVS TRANSFERT.

Porro ex ijs rursum vsitatum morem inspicis, vt corpora Sanctorum nominentur, quæ illic essent Martyrum collocatæ reliquiæ. Certe quidem (vt de alijs dicere omittamus) numeratorum ibi Martyrum Romanorum non integra illic fuisse corpora, quæ sunt superius dicta de eisdem Sanctis, satis ostendunt.

IESV CHRISTI ANNVS 842. GREGORII PAP. IIII. ANNVS 15. LOTHARII 2. MICHAELIS III. 1. IMPP.

E

OCTINGENTESIMVS quadragesimus secundus sequitur Redemptoris annus, Indictione quinta, quo Gallorum Episcopi conuentum habent Aquisgrani, in quo ex petitione Regum Francorum Ludouici & Caroli decernunt, de iuribus Regni in Gallia hostis ipsorum Lotharij Imperatoris. Qui illum eo priuantes, diuidendum decernunt inter ipsos Ludouicum atque Carolum Reges fratres. Quomodo autem ista se habuerint, ex Nithardo, qui interfuit, accipiamus, ac primum ista quæ præcesserunt.

CONVENTVS EPISCOPORVM AQVISGRANI.

Cum enim Lotharius Imperator in bello anno superiore posteriores tulisset, collecto rursum exercitu, rursum experiri aduersus vtrumque germanũ, Ludouicum Carolumq. tentauit: sed validiorem isti comparantes exercitum, pergentes aduersus eum castra mouentem, mox captare fugam ipsum cum exercitu coegere: qui ceteris omissis, abiens cum paucis ad Rhodani ripam consedit. Cum (inquit Nithardus qui præsens erat) Ludouicus

douicus & Carolus eum a Regno suo abijsse, certis indicijs cognouere, Aquis palatium, A quod tunc sedes prima Franciæ erat, petentes, sequenti vero die, quid consultius de populo ac Regno a fratre relicto agendum videretur, deliberaturi. Et primum quidem visum est, vt rem ad Episcopos, sacerdotesque, quorum aderat pars maxima, conferrent, vt illorum consultu, veluti numine diuino, harum rerum exordium atque auctoritas proderetur. Et hoc illis, quoniam merito ratum videbatur, commissum est.] hæc Nithardus de causa conuentus Aquisgranensis. Quibus intelligis pietatem Regum Francorum, haud auspicari audere magna, nisi ex sacerdotum consultu, vt eo modo quid Deo placeret agnoscerent; & quid per illos responsum esset, veluti cælitus missum oraculum securi susciperent. Quid autem tunc ab Episcopis responsum sit, accipe. pergit enim idem qui supra Nithardus.

Quibus (Episcopis scilicet) ab initio gesta Lotharij considerantibus, quomodo patrem B suum Regno pepulerit: Quoties populum Christianum periurum sua cupiditas effecerit: Quoties idem ipse hoc quod patri, fratribusq. iurauerat, frustrauerit: Quoties post patris obitum fratres suos exhæreditare atque delere tentasset: Quot homicidia, adulteria, incendia, omnigenaq. facinora vniuersalis Ecclesia sua nefandissima cupiditate perpessa sit. Insuper autem neque scientiam gubernandi Rempublicam illum habere, nec quoddam vestigium bonæ voluntatis in sua gubernatione quemlibet inuenire posse ferebant. Quibus ex causis non immerito, sed iusto Dei omnipotentis iudicio, primum a prœlio, & secundo a proprio Regno fugam illum inijsse aiebant. Ergo omnibus vnanimiter visum est, atque consentiunt, quod ob suam nequitiam vindicta Dei illum eiecerit, Regnumq. fratribus suis melioribus se iuste ad regendum tradiderit. Verumta- C men haudquaquam illis Episcopi hanc licentiam dedere, donec palam illos percontati sunt, vtrum illud per vestigia fratris eiecti, an secundum Dei voluntatem regere voluissent. Respondentibus autem, in quantum nosse & posse Deus illis concederet, secundum suam voluntatem se & suos gubernare, & regere velle, aiunt: Et auctoritate diuina, vt illud suscipiatis, & secundum Dei voluntatem illud regatis, monemus, hortamur, atque præcipimus.]

EPISCOPI TRANSFERVNT REGNVM LOTHARII IN LVDOVICVM ET CAROLVM.

Huc adeste Politici Nouatores, qui in controuersiam admodum friuole reuocatis, num summus Pontifex potuerit Francorum Regnum ab Hilderico stupido in Pipinum transferre; cum modo, vt videtis, Francorum Episcopi iudices sederint de Regno & Regibus iudicaturi; atque sua sententia (quod maius est) Imperatoris Lotharij Regnum hæreditarium transferunt in Ludouicum & Carolum, apposita, vt audistis, de his etiam præceptione, quæ & mox fuit executioni mandata. Nam audi Nithardum: D Hinc autem vterq. illorum duodecim e suis ad hoc opus elegit, quorum vnus ego extiti, & sicut illis congruum, vt inter illos hoc Regnum diuideretur, visum est, contenti sunt. In qua diuisione non tantum fertilitas, aut æqua portio Regni, quantum affinitas & congruentia cuiusque aptata est. Euenitq. Ludouico omnis Frisia, &c.] inferius vero ab eodem ista subduntur: Quibus peractis, quiq. illorũ e populo qui se sequutus est, susscepit, ac sibi vt deinceps fidelis esset, sacramento firmauit. Et Carolus quidem Mosam Regnum suum ordinaturus traiecit, Ludouicus vero, Saxonum causa Coloniam petijt.] hunc accipit finem conuentus Aquisgranensis; reliqua vero in annum sequentem, quo sunt facta, reijcimus.

EPISCOPORVM SENTENTIA EXECVTIONI MANDATA.

Quod ad res Orientales pertinet, morte Theophili Imperatoris sublato persecutore, Ecclesia illa nacta pacem, respirat, piorumq. Imperatorum successione virescit, floretq. E decorem pristinum consecuta. Qui igitur obstinato animo in cultores sacrarum imaginum ab exordio sui Imperij in hanc diem furere non cessauit; a Deo ipse flagella passus meritam vindictam accepit, qui aduersus eum erigens Sarracenos, eisdem in eius perniciem fauit, adeo vt (sicut anno superiori est enarratum) ob acceptas ab hostibus clades mœrore confectus, in lethiferum morbum inciderit, quo tamdem modo miserando consumptus, vltimum obire diem coactus sit. Contigit Theophili Imperatoris obitus hoc ipso anno Redemptoris octingentesimo quadragesimosecundo Indictione quinta, tertio Kalendas Februarij.

THEOPHILI IMP. OBITVS.

Quomodo autem ista se habuerint, cum plures Græcorum scribant auctores, nos ex Ioanne Curopalata ceteris antiquiore petemus historicam veritatem, quam sic narrat: Cum Theophilus hac spe decidisset, legationis scilicet ad Francos pro auxilio missæ, defuncto

Universidad de Deusto
Biblioteca

A defuncto in via Legato, qui missus fuerat, Theodosiora morbo magis oppressus, lectica delatus, in Magnaurã se confert. Vbi conuocato Senatu, & reliquis claris ciuibus, suas calamitates tragice deplorans, cõquerebatur. Coactosq. petebat, vt suæ erga se beneuolentiæ meminissent, in fide & beneuolentia erga vxorem, filiumq. suum seruanda, atque ipsis Imperium ab insidijs tutum præstarent. Cumq. ij qui coacti erant fracti essent miserabilibus Imperatoris verbis: statim omnium gemitus & eiulatus sublatus est, omnes Deum deprecantes pro Imperatoris salute ac vita vota fecere. Sin autem (quod minus optabant) mors illum occupasset, pro eius vxore, suaq. Regina & filijs polliceri. Item si opus esset, vitam se profusuros, ipsisq. Imperium illæsum conseruaturos, & illi hoc polliciti.] at quid ad sæuitiam, Herodis instar, Theophilus tunc breui moriturus adiecerit, ab eodem auctore sic accipe.

B Vt sibi vitæ finem adesse nouit Theophilus, in maxime obscurum carcerem Theophobum conijciendum curat ad Bucoleonem (*hunc enim de affectatione Imperij calumnijs, impetitum fuisse pluribus idem narrat auctor.*) Iamq. appropinquante fine, caput ei amputatum sibi afferri iussit. Quo accepto, manibus capillos contingens, supremum hoc verbum dixit: Neque post hæc ego ero Theophilus, neque tu Theophobus.] ita miser hac nouissima in virum innocentissimum exatiatus crudelitate, ad vitæ finem appropinquauit. ÆAEVVM THEOPHILI FACINVS.

Ceterum in ipso fine exhalaturum spiritum pœnituisse Theophilum erroris sui, & a Deo consecutum esse misericordiam, ex antiquioribus monumentis prodidit Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus in expositione pro Concilio Florentino Sessione quinta, his verbis: Imaginum oppugnator Theophilus diuinorum & sanctorum virorum &
C Augustæ seruatus est precibus.] & quod hoc non satis videretur, paulo post subijcit ista: Neque enim aut sanctorum virorum preces, aut Augustæ studium pro Theophilo valuissent, nisi prius ille suum peccatum confessus esset, sanctasq. imagines colere & honorare, iustum esse asseruisset. Quoniam is valde illustris extitit, sed cum in hæresim delapsus esset eorum qui imagines oppugnabant (vt de eo scripta docet historia) os eius admodum diductum est, ita vt viscera conspicerentur. Post cum ipsam venerabilium imaginum adorationem sanctam esse comprobasset, arreptam ex sinu cuiusdam eorum qui aderant, eamdem imaginem reuerenter osculabatur. paulo post inde ad tribunal raptus est. Pro quo cum assiduæ preces a sanctis viris & a Regina effunderentur, ei venia data est. DE THEOPHILI IMP. POENITENTIA.

Nam Theophilum in somnis Regina conspexit vinctum, tractumq. ab innumerabili
D præcedentium & subsequentium multitudine. ante illum ferebantur diuersa instrumentorum genera ad torquendum accommodata; ipsaq. videbantur eos sequi qui ad pœnam adducebant, quousque ad conspectum terribilis Iudicis peruenerunt, Theophilumq. ante ipsum statuerunt. Prouoluta igitur ad Iudicis illius tremendi pedes enixe multis lachrymis Augusta pro viro suo deprecabatur. VISIO DE ANIMA THEOPHILI.

Ad quam terribilis Iudex dixit: Mulier magna est fides tua: propter te, sacerdotumq. tuorum preces, coniugi tuo do veniam. Tunc ministris suis dixit: Soluite eum, vxoriq. eius tradite. Similiter & sacer Patriarcha Methodius scilicet, omnium hæreticorũ, Theophiliq. ipsius adnotatis scriptisq. nominibus, hæc eadem sub sacra mensa collocauit, eademq. nocte, qua Regina visionem aspexit, vidit & ipse diuinum Angelum magnum templum ingredientem, qui dixit: Episcope exauditæ sunt preces tuæ, & veniam Theo-
E philus impetrauit. Somno ergo experrectus, ad sacram mensam aduenit, ibiq. cum legeret paulo ante conscriptum libellum, inuenit, o Dei iudicia! Theophili nomen abolitũ.] hucusque de saluato Theophilo Gennadius. Quæ hoc anno post creatum Methodium Patriarcham oportuit contigisse, de quo paulo post dicturi sumus. modo autem ad Theophili successorem conuertamus orationem. Quomodo autem mox Michael Imperium post patris obitum sit consecutus, ita Curopalata enarrat.

Cum autem Theophilus vitam finijsset, filius eius Michael Imperij sceptra suscepit cum matre Theodora, eos habens tutores & curatores, quos ipsi in testamenti tabulis instituerat Manuelem Magistrum & Domesticum vocatum scholarum, & Theoctistum Patricium & Logothetam Dromi. Qui simul atque mortuus est Theophilus, in Hippodromum egressi, ibiq. ad concionem conuocato populo, verba faciunt, commemorantes Imperatoris erga ipsos beneuolentiam, multisq. dictis ad demulcendos ac de- POPVLVS RECIPIT MICHAELEM IMPERATOREM.

liniendos animos audientium sibi amorem conciliarunt; qui pro salute Imperatoris,vel A
proprium sanguinem se fusuros polliciti sunt; pollicitationesq. statim iureiurando obstrinxere.] sed quid eius mater Theodora simulatque cum filio firmatum Imperium accepit,pie religioseq. peregerit, audi ista dicentem eumdem Curopalatam.

Igitur Theodora Imperio cum filio potita, statim & ab initio piorum virorum monitis,quæ ad Iconomachorum sectam extirpandam pertinebant,explorabat; quæ quidem a Leonis ex Armenijs Imperio, vsque ad eumdem Theophili obitum omnem Romanorum ditionem peruaserat. Assentiebatur eius demolitioni Theoctistus quoque,sed Manuel ad quoddam tempus ambiguus fuit. Verum nemo aperte ac libere loqui de ipsa eruenda audebat, cum maxima cœtus pars & Senatus, atque adeo ipse Patriarcha hac hæresi imbuti essent. Solus autem Manuel diuina vi impulsus id ausus est. Nam prius (vt dictum est) animi dubius erat in sacrosanctarum imaginum cultu, quem postea tali B
de causa complexus est.

MANVEL RESISTEBAT VERITATI.

Grauissimo morbo fuerat occupatus, iamq. eius vitæ salus desperata erat, omni medicorum arte fatigata. Venerunt igitur ad ipsum quidam qui eum decessisse audierant, venerandi ac pij monachi a monasterio Studij. Qui cum ad lectum accessissent, eumq. adhuc viuere & spirare cognouissent, prædixerunt fore vt viueret, & in pristinam valetudinem restitueretur. Qui prius nullam his fidem habebat: verumtamen instantibus diuinis viris, hortantibusq. ne dubitaret de virtute Dei quæ sibi illuxerat: paululum morbo alleuatus est tenui atque imbecillo cantu: Et quomodo (ipsis inquit) erit hoc mihi, o diuini Patres? animæ vires defecerunt, corpus totum exhaustum est & aruit, & ego iaceo quasi salsamentum conditum & exiccatum, nulla alia re a mortuis differens quam solo spiritu. quænam igitur spes? vel quæ ratio persuadebit me conualiturum, pristinamq. sanitatem restitutam iri? Responderunt igitur sancti viri illi: Omnia fieri a Deo possunt, neque quicquam est quod ille non possit. Si igitur operam dabis cum conualueris, vt Iconomachorum extinguatur incendium, & sacræ imagines, & priscæ & patriæ leges restituantur: pollicemur tibi vitam. Quo dicto abierunt. Manueli vero, nec opinato, & præter omnem expectationem melius esse cœpit, naturalesq. vires sine vllo impedimento redibant, ac breuiori tempore ab omni vi morbi liberatus est.

QVOMODO MANVEL RECEPIT CVLTVM IMAGINVM.

C

Statimq. facile equitans ad palatium se confert, & ad Reginam ingressus omnibus modis eam hortari cœpit, vt sanctas restitueret imagines. Quæ tamen iam pridem sibi dari huiuscemodi expectabat occasionem; siquidem a parente sua ad id semper accendebatur, & a matris fratribus Patricijs. Sed tamen restitit Theodora verbis Manuelis, siue D
iusiurandum erga virum verita, siue tamen (vt diximus) quod metueret frequentiam eorum, qui hæresi detinerentur. Instante autem Manuele, Theodora: Meus, inquit,o Magister, vir & Imperator veritatis amator erat, & nihil vmquam inconsiderate fecit, atque hoc dogma, nisi sacris legibus & sanctis scripturis esset interdictum, numquam ille ex Ecclesia tollendum curasset. Quæ cum illa dixisset, propediem illi adesse vitæ finem, Imperijq. amissionem minatus est neque ipsi tantum, sed etiam eius filio, nisi diuinum ornatum sanctis imaginibus templum restitueret. Quibus verbis siue deterrita, siue (vt diximus) alioqui prompta Regina omni studio rem susceptit. Statimq. in

MANVEL AGIT CVM IMPERATRICE DE RESTIT. IMAGINVM.

PVBLICA DISPVTATIO.

Theoctisti tentorijs, omnes prudentia & eloquentia præditos viros tum ex themate, tum ex Concilio cogi iussit, ibiq. disputari ac proponi, quæ ad rectam fidem pertinerent. Omnibusque, vt ita dixerim,congregatis, multisq. verbis factis,& testimonijs sa- E
cræ scripturæ non paucis adductis, pia pars tamdem superior fuit.

Ac subito dogma propositum est, vt sacræ restituerentur imagines, Episcopis, monachis, & senatoribus, quicumque maioris partis prius morbo detinebantur, quod esset melius edisscentibus, & veritatem edoctis, sententiam in melius commutantibus. Quicumque vero altiori impietate hæresi infecti ita se haberent, vt a praua opinione deduci non possent, illi e ciuitate eiecti, in exilium mitterentur. Sublato item impio Patriarcha, & pontificatu abdicato, per quosdam viros fide dignos ad eum missos ex ijs qui custodiæ palatij præerant. Quibus obedire ille prius noluit, neque de sede decedere,affirmans numquam volentem ab ipsa Ecclesia recessurum.Qui vbi reuersi ad Reginam,quæ eos miserat, eam de illius pertinacia docuerunt: Statim Bardas Patricius Reginæ frater mittitur percontaturus,quare Orthodoxæ Fidei nō cederet Patriarchatum? At Ioannes

RESTITVTAE SACRAE IMAGINES.

versutus

A versutus & callidus tum in scribendo, tum in comminiscendis calumnijs, vt si quis alius, plumbo sibi ventrem, tergaq. compunxit, & nares, vt videretur ab aliquibus flagris cæsus, & ab his qui missi fuerant ita se affectum exclamans, qui barbarico more se inuasissent. Sed præcipue a Constantino Viglæ Drungario supplicabat tantisper sibi veniam dari, quoad vibices euanescerent. & hæc Ioannes dixit.

Bardas autem patefacto & redarguto illius commento, ira percitus vel inuitum de Patriarchatu deiecit. In cuius deiecti locum Regina Patriarcham Ecclesiæ sacrum ac diuinum virum Methodium sufficit, qui adhuc martyrij puncta ob confessionem in carne sua gestabat, omnibus pijs sacerdotibus, & laicis, & monachis, & illis item qui sese in montibus exercebant, multo gaudio illius declarationem approbantibus. Qui confestim ad Reginam profecti, vnanimes æterno anathemate hæresim illam condemnarunt.] METHODIVS CONSTANTINOP. EPISCOPVS ELIGITVR EIECTO IOANNE.

B Hæc initio Imperij quæ a Theodora eiusq. filio recte gesta sunt.

Verum ista de restitutione imaginum habita disputatione, & hæresis condemnatione, eiectioneq. Ioannis atque subrogatione Methodij nequaquam perfunctorie facta sunt, sed secundum canones, ad hæc agenda, congregato Concilio, de quo hic intexenda est Theophanis presbyteri temporis huius scriptoris narratio, qui in oratione in sanctum Nicephorum Patriarcham dicta, habet hoc anno, post Theophili Imp. obitum, opera Theodoræ Augustæ Synodum Constantinopoli esse collectam; illicq. damnatam hæresim, & ipsum Patriarcham Ioannē hæreticum, Methodium vero electum. hæc enim habet: Postquam defuncto Theophilo, Imperium ad eius vxorem Theodoram & filium eorum Michaelem admodum adolescentem delatum est, in pietatis studium curamq. maxime incubuit femina, vere Dei munere (vt nomen eius indicat) data, ex omnibus præ- CONCILIVM CONSTANTINOP. PRO CVLTV SS. IMAGINVM.

C claris & magnis facinoribus, quibus Principes probari solent, nullum præstantius existimans, quo tutius sibi Imperium confirmaret, aut virilem in feminea persona fortitudinem exerceret, quam si pietatis & religionis cultu Deum sibi propitium redderet. Id autem nullo pacto facilius aut commodius posse contingere, quam si perturbationem in Ecclesia iam diu excitatam sedaret, & partem in illa morbo laborantem reduceret ad sanitatem; & qui inter se animi essent abalienati, conciliarentur, atque idem omnino sentirent. Sic igitur fore, vt cum vna esset omnium sententia atque idem sensus, vera, sinceraq. Fides Apostolorum, Patrumq. institutis tamquam solidis fundamentis insistens, firma atque immobilis conseruaretur, & sibi deinceps Imperij gubernatio facilis & tolerabilis permaneret.

Hæc igitur cum illa vere animo excellens & mente fortis Regina ingenio suo excogi-

D tasset, & prouidentia considerasset, re cum illis qui erant in magistratu & dignitate constituti communicata, accersit cum ipsis eos qui inter monachos præstabant, & de imaginum instauratione quæstionem proponit. Cumq. idem omnes consentientes comperissent, diuturnoq. eius rei desiderio teneri, atque animo excruciari propter religionis in ea re mutationem, postulauit, vt se etiam Patrum auctoritatibus ad veritatem confirmarent, quas varijs in libris inuenissent. Mandauitq. quo in loco palatij præfinito cœtus Ecclesiasticus vniuersus cogeretur, & ad populum ea de re quam apertissime verba faceret. Tanta autem multitudo confluxit, vt numero comprehendi non posset. Conuenerunt enim non solum illi, qui mentem sanam impietatis temporibus conseruarant, verum etiam quamplures ex ijs qui cum pietatis hostibus consenserant, quiq. sacerdotijs & Ecclesijs regendis ab ipsis electi fuerant: e vestigioq. mutata sententia, eos qui san-

E ctas imagines oppugnarant, anathemati subiecerunt.

Qua quidem celeri & insperata rerum mutatione, Ioannes qui tunc impie munus pontificium administrabat, stupore & mentis caligine captus, parum abfuit, quin ipse sibi manus inferret, mortemq. conscisceret. Hic enim sceleris caput & summa fuerat; qui cum impie sentiret, & apud Imperatores auctoritate posset antea plurimum, eos mendacijs & dolis, imprudenter, inconsiderateq. confectis, in impietatis barathrum impellebat. Eo igitur propter flagitia quæ in Deum admiserat, vno omnium consensu & cunctis tum magnorum Imperatorum, tum vniuersi cœtus Ecclesiastici suffragijs a sacra sede cum ignominia eiecto, Methodius vir & vita & doctrina valde probatus, & qui pro veritate & religione multa certamina & longum exilium pertulerat, atque inde plagis & carcere diu cruciatus redierat, omnibus in dignitate constitutis approbantibus, electus est, qui sacram Reginæ vrbium ciuitatis sedem obtineret.

Tunc Nicææ ſecundum diuinitus electum ſanctum Oecumenicum Concilium, quod A
Irenæ Imperatricis verum ab ipſa pace nomen habentis, & Taraſij maximi beatiſſimiq. Patriarchæ ſtudio celebratum eſt, merito firmam obtinuit auctoritatem ac robur, cum omnes quæ, Deo aſpirante, in ipſo decreta fuerant, comprobarent. Tunc omnes Eccleſiæ ſuum vbique decus receperunt, & venerabilium imaginum ſplendore fuerunt illuſtratæ: eiectiſq. illis qui eas nefarie infectabantur, ſacerdotes in eis ac duces recti dogmatis ſunt conſtituti.] hactenus Theophanes de rebus in Synodo Conſtantinopolitana aduerſus Iconomachos, geſtis. Tunc accidit, vt inter alios Orthodoxos Confeſſores ad ſedes Epiſcopales promotos fuerit Theophanes ille Theodori frater vultu litteris exaratus, de quo plura ſuperius, qui Nicææ Bithyniæ factus eſt Archiepiſcopus. de quo etiam proxime ſuo loco, hoc eodem anno, dicturi ſumus.

Sic igitur hæreſis illa, quæ Conſtantinopoli ante centum viginti annos e portis inferni B
magno faſtu, auctore Imperatore, potens ac furens in Eccleſiæ damnum erupit, & re-
HAERESIS ICONOCLASTARVM PENITVS DISSIPATA. preſſa ſæpius, rurſus ſanguine Sanctorum ebria audacius eſt debacchata Cõſtantinopoli: hoc anno tamdem penitus extincta fuit. Quanta iſta inuexerit ſecum mala, quot quibuſque cladibus ſæpius peſſumdederit Eccleſias Orientales, nec mente nedum ſcriptis quis aſſequi poſſit, vt licet totus hic tomus in his inſumptus ſit, haud tamen ſcriptorum inopia cuncta complecti potuerit, ſed vix ex plurimis pauca receperit ex ijs, qui ſunt reperti huius ſæculi, ſcriptoribus eruta. Deplorauit fruſtra iacturam ſuam Imperium Orientis, cum huius occaſione hæreſis, Occidentalis Imperij diſpendium paſſum eſt, cum in pœnam Imperatoris Iconoclaſtæ fuit ab illo diremptum, atque poſtea genti facienti fructũ eius, collatum eſt, homini inquã Dei amico & qui inuentus eſt ſecundum cor eius, C
Carolo Magno Imperatori. Quis vmquam Regum vel aliorũ Principum gloriari poteſt aliquod ſibi & ſucceſſoribus ſuis ex hæreſi bonum partum? Sicut enim a patre mendaciorum ipſo diabolo bonum nullum, mala omnia prouenire, nullus ignorat; ita plane ab eius inuentis, ipſis inquam hæreſibus, innumera in orbem ſemper inferri damna, dubitare quis poteſt? Vt de his iam illud quod eſt in Iob [a] iure dici poſſit: Vidi eos qui operantur iniquitatem, & ſeminant dolores & metunt eos, flante Deo perijſſe, & ſpiritu iræ eius eſſe conſumptos; rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes catulorum leonum contriti ſunt. Tigris perijt eo quod non haberet prædam, & catuli leonis diſſipati ſunt.] cum videlicet eiuſdem hæreſis auctores & propagatores Leones Iſauricus & Armenus, & eorum ſucceſſores Iconoclaſtæ Imperatores, vna cum ſua ipſorum hæreſi tigridis nomine deſignata cõſumpti ſint abſque vlla ſpe. De quibus triumphans Eccleſia, Martyrum fuerit illuſtrata coronis, inſignita trophæis, innumerisq. de proſtrata impietate locupleta- D
ta victorijs.

a Iob 4.

Quando & inter inſignes Orientis Eccleſiæ pugiles, præcipue enituit virtus Studitarũ: hi enim ſuis precibus (vt vidiſti) reuocando pene mortuum ad vitam curatorem Imperij, coegerunt hæreſim mori. Alumni iſti erant magni illius Theodori eiuſdem monaſterij Studitarum Præpoſiti, cuius certamina eadem ex cauſa ſuſcepta, illata ſæuiſſima verbera, eademq. toties repetita, tum conceptam, modo perfectam peperere pacem Eccleſiæ: Quæ enim ipſe ſeminauit in lachrymis, meſſuerunt filij in exultatione; irrigauit ipſe crebrius ſata ſanguine, venerunt filij cum exultatione portantes manipulos ſuos, vt ſecundum illud Dominicum dictum his acciderit: [b] In hoc enim eſt verbum verum, quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit: Ego miſi vos metere quod vos non laboraſtis; alij laborauerunt, & vos in labores eorum introiſtis.] Sed iam ad ſanctum Metho- E
dium redeamus, de quo auctor qui ſui temporis res geſtas proſecutus eſt Ioannicij iſta habet.

b Ioan. 4.

Methodius re vera vir ſacroſanctus, & homo Dei in ſacris collocabatur ſedibus (vt de
QVA OCCASIONE RVRSVM SCINDATVR ECCLESIA. eo idem ſanctus prædixerat Ioannicius) & vt ſemel dicam cum omnia ab eo fuiſſent ducta ad Fidem Orthodoxam, & ſopitus eſſet omnis fluctus, & ſæua tempeſtas, & res erant quietæ: quædam alia ſeditio excitatur a pijs, & res Eccleſiæ rurſus erant diuiſæ, & redactæ in duas opiniones. Nam alij quidem volebant habere in miniſterio eos qui dignitatem ſacerdotij acceperant ab Iconomachis, vtpote qui per hoc nihil pietati officerent.] quod ſcilicet ea hæreſis non dogmata de diuinitate vel humanitate Chriſti, vel quid huiuſmodi Eccleſiæ Orthodoxæ tetigerit, ſed ritum & traditionem Eccleſiæ labefactarit: Illi autem (ſubdit auctor) profanis ſancta tradere manibus, putabant omnino

eſſe

A esse impium, & minime Deo gratum nec admittendum. Et qui Deo quidem vere viuebat Methodius ægre ferebat, angebatur, corde lacerabatur, putabat magnum Paulum resonare in auribus, propemodum hæc loquentem: [a] Vtinam sim a Christo anathema pro fratribus meis secundum carnem, si modo steteritis nobiscum, & communiter Trinitatem glorificemus. Et ille quidem sic se habebat.] omnes illos comministros habere desiderans qui in reliquis essent Orthodoxæ sententiæ. At quid aduersarij? subdit auctor: Illi autem parati erant omnia pati potius quam dimittere ea quæ visa fuerant, adeo vt hinc in partes duas scinderetur cœtus Ecclesiæ, & alij quidem secum, alij vero cum illis se coniungerent.

a Rom. 9.

Dei itaque amicus Ioannicius incidens in res adeo turbatas, partim quidem per se, partim vero per litteras veluti fistula reuocabat diuulsam partem gregis, & ei qui est so-

S. IOANNICIVS SEQVESTER PACIS ECCLESIAE.

B lus Deus, qui est solus bonus pastor & non mercenarius conciliabat: maxime vero Archiepiscopi Methodij iam labantem recreabat animum, multa quidem & alia scribens. Ante omnia autem ijs qui homousion absurde & aliquo modo scindunt, nouasq. & absurdas opinantur diuisiones: eis ne aurem quidem adhibere suadebat, non sal, non tectum cum his habere commune, non eos alloqui, sed quam maxime declinare eorum congressionem. Admonebat enim, ne posse quidem sanctum cum reputari sacrificium, cum qui sacrificatur contemnit & vilipendit. Scribebat autem Methodio, vt illos potius haberet circa diuinum sacrificium, quos nosset cum eo sentire de dogmate Orthodoxiæ. In fine vero epistolæ valere eum circa sanam rationem optauit magnus Ioannicius.] Sic igitur in eamdem sententiam qua Methodius, pedibus abiens S. Ioannicius, suadebat illos procul tantum facere ab altari, qui adhuc essent hæresi inquinati, non pœnitentes,

C erroremq. detestantes & præ ceteris Iconomachos. pergit auctor.

Cum hæ venissent litteræ, diuinus quidem Methodius memoriæ mandauit ea quæ scripta fuerant. Improbi autem homines eam rem irridebant, & habebant ludibrio, & male ab ipsis bonus audiebat Ioannicius. Ille vero cum cognouisset, quod ipsi eum calumniarentur: ita stans vt eum omnes possent audire, de Deo, & de rebus diuinis differens, eos ita vi cepit, & in suam redegit potestatem, vt non solum abstinuerint a sua in eum insania, verum etiam eorum mentes ad id quod est melius conuerterit, & ijs dimissis, quæ prius eis visa fuerant, Orthodoxæ Fidei dogma didicerint, vt ipse exprimebat. Sic frequentissimus ille populus victus fuit ab vnius hominis virtute, & totæ ciuitates dependebant ab vna illius sententia, ijs quæ meditata fuerant longo tempore, breui depositis.] hæc de his auctor.

D Qui igitur post tot Ecclesiæ Constantinopolitanæ naufragia, eius clauum e manibus hæreticorum euulsum moderandum suscepit Patriarcha Methodius, ad reuocandos in Ecclesiam lapsos mirifice laborauit. quod vero hi reperirentur variæ ætatis, diuersæq. conditionis: ne vilesceret Ecclesiastica disciplina, eosdem omnes diuerso modo censuræ Ecclesiasticæ voluit esse subiectos. Quamobrem pro salute omnium eiusmodi promulgauit edictum, cui eiusmodi titulus reperitur inscriptus.

Methodij sanctissimi Patriarchæ Constantinopolitani de ijs qui abnegarunt, per diuersos modos & ætates [b].

b Extat bibliotheca Sanct. to. 6. col. 619. & addit. ad Theodor. Balsam.

CANONES POENITENTIALES METHODII PRO LAPSIS.

Si puer quidem comprehensus fuerit & abnegauerit seu metu, seu ignorantia & insciti-

E a: is propitiationis preces septem diebus accipiat, & octauo die lauetur, & a lauacro linteo accinctus chrismate inungatur, vt solent inungi qui baptizantur, & ferat vestes nouas, secundum ordinem eorum qui illuminantur.

Si autem sint adolescentes, vel senes, seniove confecti; siquidem per tormenta negauerunt, clementer ac benigne cum eis agatur, sed duas Quadragesimas ieiunent, vacantes orationibus, & genuflexiones assiduasq. preces peragentes. Duarum autem Quadragesimarum fine appropinquante, octo diebus propitiatorias preces suscipiant, & sub omnibus qui inueniuntur cum sacerdote qui pro eis Deum placat, eas faciant, & dicant intensa voce, Kyrie eleison, centies. Et sicut superius statuimus, lauentur & vngantur secundum priorem constitutionem; & celebrato sacrificio, sacrosanctis mysterijs digni habeantur, vacantes Ecclesiæ & sacrorum celebrationi octo diebus.

Si qui autem sua sponte ad negandum transfugerunt: ij quidem habent canonem terribilem; sed propter commiserationem duos annos ieiunent a carnium & ouorum esu, & a vino abstinentes, genuum inflexiones facientes, si sint quidem iuuenes & ro-

busti, quotidie centum diebus, ducenties dicentes, Kyrie eleiſon. Duobus autem annis expletis, ante octo dies preces propitiatorias accipiant, & quæ ſequuntur, vt prius ſtatutum eſt, in ipſis fiant, ſiue ſint viri ſiue mulieres, modo ſint perfecti ætate.] iſta Methodius. A

DE FASCIA ANTERIORI PATRIARCHARVM.

At nec de ipſo illud prætermittendum, quod tradit Glycas his verbis: Quia Methodij malæ propter ſacrarum imaginum propugnationem contundendo læſæ ſolutæq. fuerant a Theophilo, neceſſe habebat, vt eas tenui quadam faſcia linea obligaret: Vnde mea quidem ſententia mos inoleuit, hodieq. durans, vt Pontifices ab anteriori parte lineas faſcias alligatas habeant.] hæc ipſe.

THEODORA AVGVSTA CONVIVIO EXCIPIT SANCTOS CONFESSORES.

Sed redeamus ad Theodoram Auguſtam, quæ expleta Synodo, de reſtituta Fide Catholica, expurgataq. a fæce hæreticorũ Eccleſia Conſtantinopolitana, collocato iam in throno Catholico Patriarcha, hilaris conuiuium Orthodoxis Confeſſoribus præparauit, in quo quid acciderit, hæc accipe a Curopalata, qui ait: Iconomachorum hæreſis tali modo terminata eſt, & Orthodoxorum Eccleſia ſuum recepit ornatum, venerandarum imaginum reſtaurationem. Hanc celebritatem rectæ Fidei colens olim beata Regina, Eccleſiæ cœtui conuiuium præbuit in loco, vbi palatia Curiani ſita erant. Cum ceteris conuiuis numerati ſunt & inuitati Theophanes & illius cõſanguineus *immo germanus* Theodorus, in quorum vultu notæ inuſtæ erant.] B

Quod ad Theodorum pertinet, ex his (ſi iſta vere ſe habent) corrigas opus eſt quæ in Actis vitæ eius atque fratris Theophanis leguntur, vbi dicitur Theodorus ante redditam Eccleſiæ pacem eſſe defunctus in carcere; quem ad hæc etiam peruenisſe tempora, ſermo ille hiſtoricus recitari ſolitus apud Græcos ipſos in Eccleſia Dominica prima Quadrageſimæ, habet, ceteriq. omnes Græcorum hiſtorici tradunt poſt Curopalatã, qui ſic pergit: Iamq. vigente conuiuio, & tragematis, placentis videlicet ac bellarijs appoſitis, frequenter Regina in ora Patrum oculos intendens, & perſpiciens in eorum facie inuſtas litteras, ſuſpiria emittebat & lachrymas. Et quidam de Patribus hoc conſpicatus, cauſam rogauit, cur illa tam frequenter in ipſos oculos intenderit. Quæ cum reſpondiſſet: Veſtram admiror fortitudinem, quomodo inſculpi in ore veſtro tot litteras ſuſtinuiſtis, & miſereor, atque infelicem illum cenſeo, qui tanto in vos odio adductus eſt, vt hæc patrarit. Reſpondens beatus Theophanes: Pro hac, inquit, pictura, Regina, in iudicio Dei incorrupto cum tuo viro & Imperatore iudicabimur. C

Quo dicto perculſa eſt Regina, & cum lachrymis Sancto dixit: Et hæc eſt pollicitatio veſtra, & ſcripta fœdera, vt non modo non ignoſcatis, ſed etiam ad Iudicium adducere & vocare ſtudeatis? Quam redarguens Patriarcha & reliquus ſanctorum Epiſcoporum cœtus, & doloris vehementiam alleuantes, exurrexerunt, & ſtatim dixere: Noſtra, o Regina, fœdera & pacta firma & ſtabilia ſunt, ita vt mutari nequeant, ſed iſtius contemptum iam valere ſinere honeſtum eſt: atque ita mitigatus eſt Reginæ dolor.] hæc de his Curopalata, ex quo deſcripſere reliqui Græcorum auctores. Quod ad pollicitationem Epiſcoporum & pacta, quæ exigebat ab Epiſcopis Theodora Auguſta pertinet: nihil aliud puto intelligere voluiſſe, niſi quod ijdem Epiſcopi promiſiſſent hæreticis omnibus pœnitentibus tam viuis quam defunctis tribuere veniæ ſpem. Porro eumdem Theophanem Confeſſorem Theodori germanum, glorioſæ confeſſionis merito, creatum fuiſſe Archiepiſcopum Nicææ in Bithynia ciuitate, teſtantur qui eius certamina ſcripſit & alij Græcorum hiſtorici. D

At vero erectio iſta atque reſtitutio ſacrarum imaginum in Eccleſijs Conſtantinopolitanæ ciuitatis ſolemni ritu, celebriq. facta eſt pompa, conuenientibus Imperatoribus in magnam Eccleſiam, vna ſimul cum ſacro clero, atque venerandorum ordinibus monachorum, confluentibus pariter ex vijs omnibus, inſtar amnium in mare immittentium ſe agminibus populorum. Celebrataq. ſunt veluti encænia quædam innouatæ atque ſanctificatæ & illuſtratæ baſilicæ, quæ ab impijs Hagiomachis Iconoclaſtis fuerat deformata, profanata, atque penitus denigrata. Sacræ ſunt illic preces publice recitatæ, ſacroſanctum ſacrificium incruentum oblatum in gratiarum actionem ob tot tantaq. ſimul a Deo populo ſuo præſtita beneficia; quod qui in duas partes diro ſchiſmate ſciſſus eſſet, iam diruto interiacente & ab inuicem diuidente alto pariete, coijſſet in vnum corpus ſub vno capite ſancto Methodio, ſicut in vnam Fidem, veteremq. ritum atque traditionem, atque conueniſſent in vnam Eccleſiam. E

Tunc

A Tunc & magnus Confessor Theophanes vultu inscriptus, decorus facie ob elucentia in ea pulchra stigmata confessionis, sacrum Deo in gratiarum actionem cecinit hymnum, triumphale carmen, instar Moysis post transitum maris rubri, hostibus mari mersis, filijs Israel liberatis, choream sacram ducens, & præcinens, ceteris recinentibus, dignas Deo, Deiq. Genitrici gratiarum actiones alacriter persoluit.

Tempus erat, quo celebrari consueuit in Ecclesia solemne ieiunium Quadragesimæ, cuius ingressus instabat prima Dominica; sed luctus & pœnitentiæ tempus illud, in gaudium & lætitiam atque exultationem & iubilum est conuersum, vt secundum sacrum vaticinium Isaiæ [a] daret in eo Dominus coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mæroris.] Cum & nec deessent, quæ subijcit: Vocabuntur in ea fortes iustitiæ, plantatio Domini ad glorificandum.] Confessores nimirum B Catholicæ Fidei, qui magno robore sustinuissent ferociter debacchantes atque furentes aduersarias potestates. sed & factum quod sequitur: Et ædificabunt diruta a sæculo, & ruinas antiquas erigent, & instaurabunt ciuitates desertas, dissipatas in generationem & generationem.] Cum videlicet non in vna ciuitate Constantinopolitana solummodo, sed vbique, longe lateque, toto Orientali Imperio Romano, in pristinum decorem & cultum omnes restituerentur Ecclesiæ. Sed & ne quid deesset ad plenam ab eodem Propheta decantatam lætitiam, æque tunc fieri contigit, quod subditur istis verbis: Et stabunt alieni, & pascent pecora vestra, & filij peregrinorum agricolæ & vinitores vestri erunt.] Cum scilicet qui alieni erant a Fide Catholica, atque etiam ab vnitate Ecclesiæ peregrini, ijdem æque simul in vna Fide coniuncti, & coagmentati ex alienis facti sunt proprij, & ex peregrinis ciues Sanctorum & domestici Dei, ijdemq. pastores populo- C rum atque cultores agri Dominici; vt vna omnium vox exultationis esset psallentium Dauidicum illud: [b] Sicut lætantium omnium habitatio est in te.] atque ad postremum absolueretur quod subditur: Vos autem sacerdotes Domini vocabimini, ministri Dei nostri.] Cum legitime præesse cœperunt Ecclesijs, in quibus antea a lupis lupi fuerant instituti titulo mentito pastorum, redditi iam ex lupis veri pastores, custodes gregis, atque ministri fideles; adeo vt ex hac die numquam amplius auditus fuerit in Orientis Ecclesijs eiusmodi in sacras imagines vlulatus funestus luporum, rugitusq. leonum sæuientium Imperatorum, sed tantum, hoc nostro sæculo, in Occidente, proh pudor, ruditus vilium asinorum in sacras imagines calcitrantium.

[a] *Isai. 61.*

[b] *Psal. 86.*

Ceterum secundum quod est scriptum in psalmo: [c] Cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.] Haud satis visum Ecclesiæ Orien- D tali pro tot tantisq. a Deo beneficijs consecutis in restitutione sacrarum imaginum vnica tantum celebritate immensitatem quam deberet gratiarum actionis explere: quamobrem sacro Antistite vna cum collegis Episcopis Methodio decernente, statutum fuit, vt annua die, eadem prima Dominica Quadragesimæ, perpetua memoria tanti a Deo accepti beneficij coleretur, recolereturq. in ea cum ingenti gratiarum actione restitutus in Oriente sacer cultus imaginum. Quæ tanta celebritas pietatis hactenus apud eos feliciter perseuerat.

[c] *Psal. 75.*

ANNVA FESTA DIES PRO RESTITVTIONE SS. IMAGINVM.

In qua inter alias diuinas laudes sacra victoriæ cãtica duo in Ecclesia publice occinuntur, Theophanis Confessoris alterum, alterum vero Theodori Studitæ titulo prænotatum. Quæ ipsa hic tibi reddituri sumus, tum Græce tum Latine fideliter scripta. Noster enim Federicus Metius vir honestissimus & Græcarum rerum peritissimus, a quo acce- E pimus, Latinitati donauit accepta ipsa e Græcorum sacro libro, Triodio, nuncupato, quo vtuntur pro diuinis Officijs celebrandis a Septuagesima vsque ad octauam Pentecostes; in cuius liminari pagina legitur, librum illum exaratum a S. Cosma, auctũ vero a Theodoro atque Iosepho Studitis, & alijs Patribus, inter quos nominatur Nicephorus Callistus, cognomento Xanthopulus. Ibidemq. etiam latius declaratur, cur idem volumen, Triodium nominetur.

DE DVOBVS HYMNIS IN EA CANI SOLITIS.

In eo autem, qui secundo loco ponitur hymnus Theodori Studitæ nomine, considerandum putamus, ipsius hymnum illum esse non posse, quem ante hæc tempora ex hac vita migrasse vidimus, & hymnus ille non ante hæc tempora, cum pax est Ecclesiæ restituta, potuit esse scriptus: quod & auctor ipse demonstrat manifestius, dum in eius septima oda vigintiocto annos persecutionis huius numeret, a tempore scilicet, quo regnare desinente Irena Augusta pacis Ecclesiæ conciliatrice, successit Leo Armenus Im-

perator Iconoclasta, Ecclesiæ persecutor, a cuius Imperij exordio vsque ad Theophili A Imperatoris obitum, quo extincta est persecutio, tot anni, nempe viginti octo, interiacent. Quamobrem dicendum est, hymnum illum Theodori esse non posse, quem existimamus alicuius ex discipulis eius, monasterij Studitarum professoris esse opus, & fortasse Naucratij, vel alterius ex Confessoribus illis, qui sub persecutione diuersorum Imperatorum, multa pro cultu sacratum imaginum (vt vidimus) passi sunt. Nos autem reddemus primo loco Theophanis hymnum, vt ipsa se habet inscriptio.

CANON EPINICIVS SIVE VICTORIALIS A THEOPHANE CONFESSORE conscriptus suis Odis distinctus. Et dicitur ad Matutinum prima Dominica Quadragesimæ, quando sacra Imaginum erectio Constantinopoli celebratur. Qui festus dies, Orthodoxia nuncupatur. In quo hymno illud obseruandum, quod fieri minus potuit, vt in eius versione idem rithmus seruaretur, qui habetur in canone Græco. Qui etiam hac de causa ita est interpunctis distinctus pro seruando rithmo, vt sententiæ ipsæ aliquando peruertantur. B

Insuper sciendum est quod in his hymnis Odis distinctis semper immediate post primam sequitur tertia, omissa secunda. Cuius rei hanc a Græcis accepi rationem, quod cum nouem odis hymnus distinctus sit ad imitationem nouem chororum Angelorum, secunda demitur, quod secundi ordinis credantur ab illis fuisse Angeli apostatici, quorum nulla est communis cum alijs laudatio.

DOMINICA PRIMA SANCTÆ Quadragesimæ.

ΤΗ α΄. ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ παραχθῆς.

Ad Matutinum canuntur sequentes canones, opus videlicet domini Theophanis. cuius Acrostichis hæc habet: Hodie venit splendor pietatis a Deo missæ.

Εἰς τὸν ὄρθρον, κανόνες ψαλλόμενοι, πόημα τοῦ κυρίου Θεοφάνους· οὗ ἡ ἀκροστιχίς· Σήμερον ἔλαμψεν τῆς εὐσεβείας ἡλιοφεγγὲς ἔλυθεν αὐγή.

Ode I. ton. 4. instar illius. Mare rubrum.

Ὠδὴ α΄. ἦχος δ΄. Ὠδή, Θαλάσσης τὸ ἐρυθραῖον πλάσας.

EXultantes hodie præ gaudio clamemus, C fideles: Quam mirabilia sunt opera tua, & quam magna, o Christe, potentia tua, qui nobis vnionem & concordiam es operatus.

Σκιρτῶντες μετ' εὐφροσύνης σήμερον, πιστοὶ βοήσωμεν· ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου Χριστὲ καὶ μεγάλη ἡ δύναμις, ὁ τὴν ἡμῶν ὁμόνοιαν καὶ συμφωνίαν ἐργασάμενος.

Diem lætitiæ, Christi fideles, venite celebremus: nunc enim cælum exultat & terra, & Angelorum ordines, & hominum cœtus, varijs hymnis festum diem celebrantes.

Ἡμέραν χαρμονικὴν εὐφρόνες, δεῦτε πανηγυρίσωμεν· νῦν οὐρανὸς εὐφραίνεται καὶ γῆ· καὶ ἀγγέλων τὰ πάνηγυρα, καὶ τῶν βροτῶν συστήματα, ἀλαφερόντως ἑορτάζοντα.

Maximum hoc beneficium cõsecuti, manibus plaudamus, dũ membra Christi, inter se diuisa ad vnionẽ conuenisse, conspicimus, D & Deum laudemus pacis huius auctorem.

Μεγίστην διαιρέσεων βλέποντες χεῖρας κροτήσωμεν· τὰ διεσπασμένα μέλη τοῦ Χριστοῦ, σωζόμενα πρὸς ἕνωσιν, καὶ τὸν θεὸν αἰνέσωμεν, τὸν τῆς εἰρήνης πρυτανεύσαντα.

Ecclesiæ concessum est hodie, vt carmina pro adepta victoria concinat, dum diuino quidem nutu & consilio Michael & Theodora nostri Imperatores, pro sua pietate, Fidei se præbent protectores.

Ἐδόθη τῇ ἐκκλησίᾳ σήμερον, τὰ νικητήρια, θεοκινήτῳ νοΐσῃ καὶ βουλῇ. Μιχαὴλ Θεοδώρας τε, τῶν εὐσεβῶν τῆς πίστεως, αἰτησαμένων βασιλέων ἡμῶν. Θ΄.

Pro B. Virg. Gladij impiarum hæresum iã defecerunt: templũ enim tuũ, o purissima & veneranda Dei Genitrix, imaginibus exornatum omni E cum pietate conspicimus, & sacro replemur gaudio. *Ode III.*

Τομφαῖαι τῶν δυσσεβῶν, ἐξέλιπον σαφῶς αἱρέσεων. τὸν γὰρ ναόν σου πάναγνε σεμνὴ ἐν εἰκόσι κοσμούμενον, πανευσεβῶς θεώμενοι, νῦν πανιέρως ἀγαλλόμεθα.

Non amplius impiorum hæreticorũ supercilium extollitur: Dei enim potentia rectam Fidem confirmauit, & roborauit.

Ὠδὴ γ΄.

Οὐκέτι τῶν ἀσεβῶν αἱρετικῶν νῦν ἡ ὀφρὺς αἴρεται· ἡ γὰρ θεοῦ δύναμις, τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπηύτυνε.

a Isai. 45. Nubes, iuxta a Propheticũ illud, e cælo nobis viuificum rorem hodie demittant in hac quasi Fidei resurrectione.

Νεφέλαι προφητικῶς ζωοποιὸν ἐξ οὐρανοῦ σήμερον· δρόσον ἡμῖν βαπτίσασαι, ὅτι τῇ ἐγέρσει τῆς πίστεως.

My- Εὐ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Εὐήχως αἱ μυστικαὶ τῶν ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ σάλπιγγες, ὑπερφυῶς βοάτωσαν· τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνορθώσαντες.

Τροπούμεθα τὸν Χριστὸν τὸν ἀναδείξαντα ἡμῖν ἄνασσαν· ἀσπασθῶμεν Φιλόχριστον, σὺν τῷ θεοτέκνῳ βλαστήσασι. ᾠδὴ δ'.

Σκιρτῶν σου τῷ ἱερῷ καταλαβόντες οἴκῳ πιστοὶ παίσαντες· φωτοειδεῖ χαρᾷ, σῶν καταυγασθῶμεν δεόμεθα.

Ὠδὴ δ'.

Ἐπιφοιτήσῃ τῇ θείᾳ σου ἁγιάσματι, τὸν σὸν ναὸν ἁγίασον, καὶ τῇ παρουσίᾳ σοῦ τῆς ἀσεβείας· τὸν πλάνον ἀπέλασον, λόγε τοῦ θεοῦ πολυέλεε.

Βιαιοπαθῆ ῥυσάμενος δυσσεβείας, τὸν σὸν λαὸν ἀνάδειξον, τῷ τῆς εὐσεβείας· ζήλῳ πυρπολούμενον, καὶ πίστει κραυγάζοντα· δόξα τῇ δυνάμει σου κύριε.

Ἱεροπρεπεῖς μορφώσεσι τῶν εἰκόνων, τῶν τοῦ Χριστοῦ θεόντων, καὶ τῆς θεοτόκου, τύπους καταλάμποντες, τὰ θεῖα σκιρτῶμεν ἱεροπρεπῶς ἀγαλλόμενοι.

Ἡ βασιλεία στεφάνῳ κεκοσμημένη· τῷ ἀληθῆ πόθῳ ἔσπασε, Χριστοῦ βασιλείαν, πόθῳ ἀπέρασεν· εἰκόνα τῷ ἄχραντον, καὶ τὰ τῶν ἁγίων μορφώματα. ᾠδὴ δ'.

Σεσαρκωμένον πόθῳ τὸν θεῖον λόγον, θεοπρεπῆ ἁγίασμα· κεχαριτωμένη, τόκου ἀναδεδειχᾶ· διὸ σου τὸ τίμιον, τὸ φωτοειδὲς ἐγκαινίζομεν.

Ὠδὴ ε'.

Θεοῦ κύριε τῇ σῇ, ἐκκλησίᾳ κράτωμα, ἀκλόνητον διαμένειν, εἰς αἰῶνα αἰῶνος· τῷ σάλῳ τῶν αἱρέσεων.

Εἰς ἅπασαν τὴν γῆν, ἡ φαιδρότης ἐξέλαμψε· τῆς ἄνωθεν δεδομένης, τῆς πίστεως εὐφροσύνης, καὶ θείας ἀντιλήψεως.

Ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ πηγὴ ἀγαθότητος· σὺ ὕψωσον ὀρθοδόξων, βασιλέων τὸ κέρας, ἱμώντων τὴν εἰκόνα σου.

Φῶς ἄδυτον ἡμῖν εὐσεβείας ἀνέτειλε· θεοπίσματι θεοποίῳ, τῶν πιστῶν βασιλέων, καὶ νεύματι θεόφρονι. ᾠδὴ δ'.

Ἐγκαίνισον ἡμῖν τὴν ἀρχαίαν εὐπρέπειαν· πανάχραντε θεομῆτορ, καὶ τὸν οἶκον σου τοῦτον· ἁγίασον σῇ χάριτι.

Ὠδὴ ς'.

Γεγάθατω, καὶ ἱμάτω πιστῶς ἀποπνευόμενος, ὁ χαρακτὴρ τοῦ δεσπότου· καὶ λαμβάνει πάλιν ἡ ἐκκλησία, παῤῥησίαν· εὐσεβῶς τὸν σωτῆρα δοξάζουσα.

Γυμνοῦται, καταφεύγει καὶ σκέπτει αἱρέσεως· ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, καὶ φωτὶ χιτῶνα τῆς εὐφροσύνης· καὶ τῇ θείᾳ καὶ φωσφόρῳ πυκάζεται χάριτι.

Εὐκλείας τῆς ἀρχαίας ἀπολαμψεως ἔτυχε· τῶν

Mysticæ Apostolorū Christi tubæ, magno cum clangore suauiter resonent, propter venerabilium imaginum erectionem.

Celebremus hymnis Christū Dominum, qui nobis piam Reginam & Christi amantē concessit, vna cū eius filio a Deo coronato.

Purissima Virgo, tuum præsidium nos fideles adepti, diuina præterea nos gratia per te illuminari precamur. Pro B. Virgine.

Ode IIII.

Dei verbum, magna præstans misericordia, aduentu sancti Spiritus Ecclesiam tuam sanctifica, & huius assistentia, omnem hæresis depelle errorem.

Cum populum tuū maxima liberaueris Domine impietate, redde illum e cōtra pietatis zelo ardentem, vt cum fide ad te clamet: Gloria sit, Domine, potentiæ tuæ.

Sacris imaginibus Christi, & Dei Genitricis veneranda templa illustrata conspicientes, vt par est, exultemus.

Imperatrix Theodora corona exornata, verum Christi Regnum præterea obtinere cupiens, sacram illius imaginem, & Sanctorum simulachra erigenda curauit.

Incarnatum diuinum Verbum, cum pepereris Virgo, effecta es gratia plena, quapropter tui sacri templi encænia celebramus. Pro B. Virgine.

Ode V.

Ecclesiæ tuæ, Domine, firmitatem statue, vt æterno tempore maneat inconcussa, & a fluctibus hæreticorum immunis.

In omnem terram hilaritas hæc dimanauit, propter eam, quam Deus fidelibus suis, lætitiam desuper concessit, & auxilium.

Tu qui solus bonus es, quin etiā fons bonitatis existis, exalta Domine Orthodoxorū Regū cornu, qui tuam venerantur imaginē.

Lumen pietatis, quod occasum nescit: exortum est nobis, fidelium scilicet Regum rescripto a Deo inspirato & nutu diuino immisso.

Innoua nobis antiquum decorem, immaculata Dei Genitrix, & domum istam tuam gratia tua sanctifica. Pro B. Virgine.

Ode VI.

Pingitur, & veneratur a fidelibus summo cum honore Christi imago, & iterum assumit animos Ecclesia, ea qua par est pietate, celebrandi Saluatorem.

Christi Ecclesia vultus demissione, & hæreseos tenebris exuitur, & liberatur, & veste lætitiæ induitur, atque diuina, & illuminante gratia exornatur.

Orthodoxorū populus gloriam & splendorem

dorem antiquum est adeptus, Theodoræ Imperatricis nutu,& eius filij Michaelis Imperatoris.

Pro B.Virgine. Ille qui testimonij tabernaculum fieri sibi præcepit Deus, tãquam rationali in tabernaculo, in te solus inhabitat glorificatus, & tuã Ecclesiam miraculis glorioſam reddit.

Ante septimam Oden leguntur legenda, in quibus habetur historia de erectione sanctarum imaginũ, quæ adiecimus huic canoni, ne ordo perturbaretur.

Ode VII.

Angelorũ exercitus diuino cõcitatus amore, in tanto Ecclesiæ gaudio nobiscũ choreas ducat, & hymnos Deo concinat, inquiens: Benedictus es Domine in tẽplo gloriæ tuæ.

Primogenitorum Ecclesia, & panegyris, summo repletur gaudio, dũ sacrum populum vnanimiter clamantem conspicit: Benedictus es Domine in templo gloriæ tuæ.

Liberati priori hæresis obscuritate, Theodoræ dignissimæ Imperatricis nutu cantemus omnes: Benedictus es Domine in templo gloriæ tuæ.

Pro B.Virgine. Supra cælestes choros exaltata es, purissima Virgo, dum tu sola creatoris omnium facta es Mater; gaudentes igitur, clamamus: Benedicta es inter mulieres Domina immaculata.

Ode VIII.

Patrias Ecclesiæ leges custodientes, imagines pingimus, & veneramur, ore & corde & animo, non solum eas, quæ Christi sunt, verum etiam Sanctorum eius, clamantes: Benedicite omnia opera Domino.

Imaginis honorem & venerationem ad prototypum proculdubio referentes, illam veneramur, sanctorum Patrum documenta secuti, & Christo cum fide clamamus: Benedicite omnia opera Domino.

Veneranda Imperatrix Theodora sancti Spiritus lumine mentẽ illustrata, & filium diuina sapientia exornatum adepta, decorem Ecclesiæ Christi, & pulchritudinẽ procurauit, benedicẽs, vna cum fidelibus Iesum Dominum, Deum simul & hominem.

Pro B.Virgine. Radijs intellectualis luminis illustrata, tua sacra domus, omnes fideles sancti Spiritus nube obumbrat, & sanctificat, illos vnanimiter clamantes: Benedicite omnia opera Domino.

Ode IX.

Sanctam Ecclesiam sacris iterum imaginibus exornatam conspicientes, cum veneratione omnes occurramus, & Christo clamemus: Te magnificamus, o ter Sancte.

Honorem & gloriam adepta Ecclesia, tuam videlicet Crucem, & venerandas imagines Sanctorumq. figuras, cum lætitia & hilaritate Domine te magnificat.

Illustra

τῶν ὀρθοδόξων ὁ δῆμος· Θεοδώρας νοΐσῃ τῆς βασιλίδος, καὶ τοῦ τεκνου· εὐσεβοῦς Μιχαὴλ αὐτοκράτορος. θ'.

Ὁ πάλαι μαρτυρίᾳ πεποιήσας ἠνέῳγμένην σκηνὴν, ὡς ἐν σκηνῇ λογικῇ σοι, κατοικεῖ ὁ μόνος δεδοξασμένος· ὁ δοξάζων, τὸν ναόν σου παρθένε τῇς ἁγίασον.

Ὠδὴ ζ'.

Συγχορεύετω, τῆς ἐκκλησίας τῇ φαιδρότητι· πόθῳ θείῳ ἀγγέλων ἡ στρατιά· θεοφρόνως ἀναμέλπουσα, εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου κύριε.

Ἡ ἐκκλησία τῶν πρωτοτόκων, καὶ πανήγυρις χαίρει θεωμένη νῦν θεῖον λαόν· ὁμοφρόνως ἀναμέλπουσα· εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου κύριε.

Λελυτρωμένοι, τῆς πρὶν ἀχλύος τῆς αἱρέσεως· νοΐσῃ, Θεοδώρας τῆς ἀξιοπρεποῦς, βασιλίδος ἀναμέλπωμεν· εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου κύριε. θ'.

Τὸ πρὶν τὰς ἄνω, χοροστασίας ἤρθης πάναγνε· μόνη γνωμένη μητὴρ τοῦ παντευγενοῦς. διηνεκῶς οὖν κραυγάζομεν, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶν ὑπάρχεις πανάμωμε δέσποινα.

Ὠδὴ η'.

Θεσμοὺς ἐκκλησίας πατρικοὺς, ὡς φύλακες τεύχοντες· εἰκόνας γράφομεν· καὶ ἀσπαζόμεθα σώμασι, καὶ καρδίᾳ, καὶ χειλήμασι, τῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν αὐτοῦ ἁγίων κράζοντες· εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα.

Ἐπὶ τὸ πρωτότυπον σεβάς, τὴν τῆς εἰκόνος ὑμιλῶ· καὶ τὴν προσκύνησιν ἀναβιβάζοντες σέβομεν, διηγόρων τοῖς διδάγμασιν ἀκολουθοῦντες τῷ Χριστῷ· πίστει κραυγάζομεν, εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα.

Νοῒ καταυγασθεῖσα φωτισμῷ, τοῦ θείου πνεύματος σοφὴ βασίλισσα, καρποὺς θεοφρονας ἔχουσα, τὴν ὑπερέπαυσε ἡδέπνοσε τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ· καὶ ὡραιότητα εὐλογοῦσα· ἅμα πιστοῖς, Ἰησοῦν τὸν θεάνθρωπον. θ'.

Ἀκτῖσι φωτὸς τοῦ νοητοῦ, καταλαμπόμενος ὁ θεῖος οἶκός σου, καταστράπτει νῦν ἀστραπὰς, τῇ νεφέλῃ τῇ τοῦ πνεύματος· καὶ ἁγιάζει τοὺς πιστοὺς, συμφώνως ψάλλοντας, εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα.

Ὠδὴ θ'.

Ἱερογραφίαις εἰκόνων, κεκοσμημένῳ καθορῶντες, πάλιν τὸν σεπτὸν ἐκκλησίαν· μετ' εὐλαβείας πάντες προσδράμωμεν· καὶ τῷ Χριστῷ βοήσωμεν, σὲ μεγαλύνομεν τρισάγιε.

Γέρας καὶ ὑμιλῶ κεκτημένη ἡ ἐκκλησία τὸ σὸν ὡραῖον· καὶ τὰς σεβασμίους εἰκόνας, καὶ τῶν ἁγίων τὰ ἐκτυπώματα· μετ' εὐφροσύνης δέσποτα, καὶ θυμηδίας μεγαλύνει σε.

Λάμ-

Universidad de Deusto Biblioteca

Λάμπρυνον τῇ θείᾳ σου δόξῃ, τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν οἰκτίρμον· καὶ παρεμβολαῖς ἀγγελικαῖς, καὶ πανοπλίαις τούτους περίφραξον, τὴν τῶν ἐθνῶν θρασύτητα, καθυποτάσσων αὐτοῖς δέσποτα. θ'.

Ἤρθη τῆς προμήτορος Εὔας, ἡ κατάδικη θεοτόκε· ὅτι σὺ τὸν πάντων δεσπότην, ἀνερμηνεύτως ἀγνὴ γεγέννηκας· οὗ νῦν τὴν ἐμφέρειαν, ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀσπαζόμεθα.

A Illustra misericors Domine, diuina gloria tua, Imperatores nostros, & Angelorum custodia, & cautela, illos circumda, gentium audaciam, & feritatem ipsis subijciendo.

Sublata est primæ matris Euæ maledictio, per te, o sancta Dei Genitrix, cum tu vniuersorum Dominum inessabiliter pepereris Virgo, cuius imaginem, nunc in figuris veneramur. Pro B. Virgine.

Hactenus sacer hymnus tunc cani cœptus, & numquam postmodum a posteris intermissus, Theophanis magni Confessoris sacris stigmatibus decorati. Ita plane, sicut B non est speciosa laus in ore peccatoris, sed abundat ea in ore fideli, & dominator dabit eam illi,] vt Sapiens [a] dicit: Et ex sententia Dauid: [b] Rectos decet collaudatio: Dei prouidentia factum est, vt ijdem canerent laudes Deo, qui antea voce sanguinis ipsum sæpius prædicassent viri sanctissimi, Orientalis Ecclesiæ lumina, multiplicibus coronis aucti, ex iteratis sæpe confessionibus quot plagis, tot oris apertis Fidem Catholicam profitentes, & quot verberibus tot characteribus Fidei veritatem testatam relinquentes. Sed quod est in psalmo: [c] Dies diei eructat verbum,] Sancto recinit Sanctus. Siquidem Confessor alius (etsi Theodorus Studita esse non potuit, qui iam ante hæc tempora ex hac vita migrarat) alium tunc temporis, Deo inspirante, conscripsit hymnum, quo concentu oblectaret Ecclesiam, & aculeo impeteret perfidos Iconoclastas. quem in solemni processiode canendum tunc temporis Constantinopolitana suscepit Ecclesia, cum veluti in C triumphum sacræ veherentur imagines: quem etiam ne quid tibi deesse possit ad plenum gaudium ob prostratam impietatem, & Fidem Catholicam exaltatam, hic tibi occinendum posuimus, qui sic se habet hac inscriptione notatus.

a Eccli. 15.
b Psal. 32.
c Psal. 18.

CANON EPINICIVS, SEV VICTORIALIS A THEODORO STVDITA Confessore conscriptus, & suis Odis distinctus, vsu receptus vt caneretur, dum sacræ Dominicæ Crucis lignum & venerandæ Imagines processionaliter prima Dominica Quadragesimæ Constantinopoli gestantur.

ΕΤΕΡΟΣ ΚΑΝΩΝ, ΨΑΛΛΟΜΕΝΟΣ εἰς τὴν ἀναστήλωσιν τῶν ἁγίων εἰκόνων. ποίημα τοῦ ἁγίου πατρὸς, Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου. Ὠδὴ α'. ἦχος πλάγιος δευτέρου, πρός. Βοηθὸς καὶ σκεπαστής.

ALTER CANON, QVI CANITVR D in erectione sanctarum Imaginum. opus videlicet sancti Patris Theodori Studitæ. Ode I. ton. 6. instar illius: Adiutor & protector, &c.

Χαριστήριον ᾠδὴν τῷ εὐεργέτῃ θεῷ τῶν ὅλων. ἄσωμεν πιστοὶ, ὅτι ἤγειρε σωτήριον κέρας, βασιλείαν κραταιὰν, ὀρθοδοξίας πρόμαχον.

Ἐπεφάνη ἀληθῶς ἡ θεία χάρις τῇ οἰκουμένῃ. δόξα καὶ τιμὴ πεφανέρωται· σκιρτᾷ ἐκκλησία δεξαμένη τὴν στολὴν, τῆς ἑαυτῆς γυμνώσεως.

Τὸν χιτῶνα τοῦ Χριστοῦ διεῤῥηγμένον ὑπὸ τοῦ πλάνου καὶ φαρμακουργοῦ Ἰωάννου τὸ πρὶν, οἱ θεῖοι πατέρες ἐξυφάναντες σαφῶς, τῇ ἐκκλησίᾳ δεδώκασι.

Τοῦ κυρίου τὴν μορφὴν ἀπολαβοῦσα ἡ ἐκκλησία, χαίρει καὶ σκιρτᾷ σὺν τοῖς τέκνοις αὐτῆς, ὡς νίκης βραβεῖα δεξαμένη παρ' αὐτοῦ, ὀρθοδοξίας σύμβολα.

Αἰσχυνθήτωσαν λοιπὸν, καὶ ἐντραπήτωσαν

CAnamus, o fideles, cantum pro gratiarum actione vniuersorū Deo & benefactori, quoniam erexit cornu salutis, & potens Imperium, ad rectā Fidem protegendā.

Apparuit reuera diuina gratia, & vniuerso orbi honor & gloria est manifestata. E Exultat propterea Christi Ecclesia, recepta stola, qua fuerat antea exuta.

Christi vestem antea discerptam a seductore & pharmacorū concinnatore Ioanne sancti Patres iterum contexentes, Ecclesiæ illam restituerunt.

Domini figuram resumens Ecclesia, gaudet & exultat vna cum filijs suis, cum ab illo victoriæ brauium acceperit rectæ videlicet Fidei sacramenta.

Confundantur in posterum, & reuereantur

† Hunc illũ perfidum puto, qui a Theodoro Studita in suis epistolis Leonius nominatur, corrupto vocabulo Lezius dictus.

tur insani illi, † Lezius scilicet furens, & Antonius, vna cum Ioanne, & Theodoro, ambobus Fidei desertoribus.

Ioannes & Mambre legislatori Mosi olim aduersati, ab ipso fuere confusi: nunc vero seductor Ioannes vna cum Antonio, eadem passi noscuntur.

Tu Christe, Dei hostes dissipasti, & tuæ Ecclesiæ suum decorem reddidisti, pro qua, vt bonus pastor, sanguinem tuum fudisti. Gloria Patri.

* ϑ hoc signum apud Græcos dicitur τριαδικὸν, id est, hymnus de S. Trinitate, & propterea ante ipsum canitur, δόξα πατρί. &c.

Te Trinitatem, vnum Deum agnosco & confiteor, & tuam diuinam potentiam adoro, libera me quæso ab omnibus tentationibus. in te enim credo, Patrem, & Filium, & sanctissimum Spiritum.

* ϑ'. hoc vero dicitur θεοτοκίον, id est, hymnus de sanctissima Deipara cui præcedit καὶ νῦν καὶ ἀεί. &c.

Pro B. Virgine.

Regiam stolam, ex te Virgo Deus gestans hominibus apparuit, in hominum forma, duplex secũdum essentiam, cuius effigiem, & figuram veneramur.

Ode III.

Gaudete omnes SS. Patrũ cœtus & Apostolorũ chorus, respicientes imaginum venerationẽ, quam vos ipsi nobis aperte tradidistis.

Pulchritudinẽ meã accepi, & decus meũ, ac mea stola sum induta, clamet immaculata Dei Ecclesia, qua illam Ioannes exuerat.

Cõfundimini impij aduersum Dominum oblatrantes, carnem enim assumpsit, & apparuit in imagine, quam nos ad ipsum referentes, veneramur.

Impia dogmata, & insanas doctrinas amẽtis Ioannis quis enarret? quis eius tropos, & versutias delphicas exponet?

Anathema dicamus Lezio, & Ioanni, cum Antonio, & impio Theodoro & blasphemo, necnon insano Theodoto.

Sanguis clamat, qui effusus est a Ioanne pro diuina similitudine, & imagine Christi Domini carnem gestantis.

Expulit Dominus alienigenarum turmas, & restituit sua suis: gloria sit propterea eius bonitati. Gloria Patri.

Voluntatẽ principio carentẽ & potẽtiam, & Regnum Trinitatis adoremus recta Fide. Ariũ semper, vt par est, conuicijs insectãtes.

Pro B. Virgine. Vere te Dominã confitemur, quæ Deum peperisti, Nestorij nugis neglectis, & sanctorum Patrum dogmatibus inhæremus.

Ode IIII.

Lætare Ecclesia, & vnaquæque ciuitas & regio, cũ exultatione templa nunc aperiat, & virginum domicilia, sacras reliquias, venerentur, & imagines Martyrum, dignis honoribus exornent.

Christus

μεμηνότες· Λήζιξ ὁ δεινὸς, καὶ Αντώνιος, σὺν τῷ Ιωάννῃ, καὶ Θεόδωρος ἀμφοῖν, οἱ ἀρνηταὶ τῆς πίστεως.

Ιωάννης, καὶ Ιαμβρῆς ἀντιθετικῶτες τῷ νομοθέτῃ, πάλαι Μωϋσῆ κατῃσχύνθησαν. νυνὶ δὲ ὁ πλάνος Ιωάννης ἀληθῶς, σὺν Αντωνίῳ δεδείκνυται.

Σὺ διέρρηξας χεῖρι τὴν ξυμμορίαν τῶν θεομάχων, καὶ τὸν ἰδιόμορφόν σου ἀπεδέδωκας, τῇ σῇ ἐκκλησίᾳ· ὑπὲρ ἧς ὡς ἀγαθὸς, τὸ αἷμά σου ἐξέχεας. * ϑ

Σὲ τριάδα θεολογῶ, καὶ προσκυνῶ σου τὸ θεῖον κράτος, ῥῦσαί με πειρασμῶν ἅπαντων με. εἰς σὲ γὰρ πιστεύω τὸν πατέρα καὶ υἱὸν, καὶ πνεῦμα τὸ πανάγιον. * ϑ'.

Τὴν βασίλειον στολὴν, ἐκ σοῦ παρθένε θεὸς Φορέσας, ὤφθη τοῖς βροτοῖς ἀνθρωπομόρφοις, διπλοῦς κατ' οὐσίαν· οὗ τὸν εἶδος τῆς μορφῆς, ἐν προσκυνήσει ἔχομεν.

Ωδὴ γ'.

Εὐφραίνεσθε ἅπαντες χοροὶ, πατέρων καὶ ἀποστόλων, καθορῶντες τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων. ὧνπερ ἐμφανῶς παρεδώκατε.

Τὸ κάλλος μου ἔλαβον, καὶ τὴν στολήν μου ἐνεδυσάμην. ἐνδοξάτω ἡ πανάμωμος ἐκκλησία· ὧνπερ Ιωάννης ἐξέδυσεν.

Αἰσχυνθῆτε ἄνομοι, αἱρεσιμανεῖς τῷ κυρίου· ἐσαρκώθη καὶ ἐφάνη γὰρ ἐν εἰκόνι· ὧνπερ σεπτῶς ἀσπαζόμεθα.

Τὰ βέβηλα δόγματα, καὶ τὰς ἀθέσμους διδασκαλίας, Ιωάννου τοῦ ψευδοφρονος τίς ἐξείπῃ; τρόπους δὲ λοξοὺς ἐκλυόμενος.

Ἀνάθεμα λέγωμεν, καὶ Ιωάννῃ σὺν Αντωνίῳ, Θεοδώρῳ τῷ ἀθέῳ τε, καὶ βλασφήμῳ, ἅμα Θεοδότῳ ψευδοφρονι.

Τὰ αἵματα κράζουσι, τὸ ἐκχυθὲν ὑπὲρ τῆς θείας σαρκοφόρου ὁμοιώσεως τοῦ δεσπότου, ἅπερ Ιωάννης ἐξέχεεν.

Ἐδίωξε κύριος τὴν ξυμμορίαν τῶν ἀλλοτρίων, καὶ ἀπέδωκε τὰ ἴδια τοῖς ἰδίοις, δόξα τῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι. Δόξα.

Τὴν ἀνάρχον θέλησιν, καὶ ἐξουσίαν καὶ βασιλείαν, τῆς τριάδος προσκυνήσωμεν, ὀρθοδόξως, Ἀρειον αἰεὶ ἐλαυνόμενοι. ϑ'.

Κυρίως σὲ θεοτοκίον ὁμολογοῦμεν θεὸν τεκοῦσαν, μὴ προσέχοντες τοῖς ῥήμασι Νεστορίου· ἀλλὰ τῶν πατέρων τοῖς δόγμασιν.

Ωδὴ δ'.

Ἀγαλλιάσθω ἐκκλησία, καὶ πᾶσα πόλις & χώρα ἐν εὐφροσύνῃ· ἀνοιγέσθω νῦν τὰ ἀσκητήρια· καὶ οἱ παρθενῶνες καλλωπιζέσθωσαν τὰ λείψανα· & εἰκονίσματα τῶν μαρτύρων ἀξίως προσκυνείσθωσαν.

χρι-

Χριστὸς ὑμᾶς προσκαλεῖται· συνέλθετε νῦν A
προθύμως θεῖοι πατέρες· καὶ τὴν θείαν τῆς αὐτοῦ
σαρκώσεως, ἀποστολικῶς ἀνιχνεύσατε· τὰ θαύ-
ματα καὶ τὰ παθήματα, καθὼς γράφει τὸ θεῖον
εὐαγγέλιον.

Ἀθροίσθητε γεγηθότες, τὰ πλήθη τῶν μονα-
ζόντων ἐν παῤῥησίᾳ· ἐὰν γὰρ κακῶς ἰσχύσωσι, πά-
λιν ἡττηθήσονται οἱ ἐχθροί. καὶ εἰ αὐ βουλὴ
βουλεύσωνται οἱ πονηροί, διασκεδάσει κύ-
ριος.

Αἱ μάστιγες τῶν πατέρων, τὰ αἵματα τῶν μω- B
λώπων ἔλλειψαν ὄντως· ἐξορίαι συνεχεῖς ἐπαύ-
σαντο· καὶ εἰρήνη πᾶσι πολιτεύεται, οὐκέτι ἰσχύ-
σει, τὸ φάρμακον τῆς γοητείας· θεὸς γὰρ μεθ' ἡμῶν
ἐστιν.

Ἡ ἄμπελος τῆς κακίας, ἐξέτεινε τὰ κλήμα-
τα τῆς ἀσεβείας· καὶ τὸν βότρυν τὸν πικρὸν ἐξήνε-
γκε· καὶ θυμὸς δράκοντος ὁ οἶνος αὐτῶν· ἐξ οὗ
τὸν λαὸν τοῦ κυρίου· ἐπότισαν ὄντως, τὴν θολε-
ρὰν κατάνυξιν.

Ἐμίαναν τὸν ναόν σου, ἀθέσμοις χειροτονίαις
καὶ χρημάτων· καὶ κανονικῶς οὕτοι ἐκβέ- C
βληνται. καὶ τῆς θείας δόξης ἐκπεπώκασιν,
ὁ Σίμων ὁ μάγος, σὺν τούτῳ καὶ Ἰωάννης καὶ ὁ
δεινὸς Ἀντώνιος.

Τοὺς θῆρας καὶ θεομάχους, Ἀντώνιον τὸν βέ-
βηλον, καὶ παράβατην Ἰωάννην τὸν σαβαϊτογλώ-
σσαν, καὶ τῆς ἐκκλησίας ταραχήρας, ὡς λύ-
κους βαρεῖς συνελθόντες, ἀναθεματίσωμεν πρὸ
ἀναβοήσωμεν. ϑ

Ἡ ἀκτίστος μοναρχία πάτερ υἱὲ καὶ πνεῦμα σὲ
προσκυνοῦμεν, διὸ τὰ χερουβὶμ τὰ πολυόμμα-
τα, καὶ τὰ σεραφὶμ τὰ ἑξαπέρυγα, ὑμνοῦσι
κραυγάζοντα· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος εἶ, ὦ παντο- D
κράτωρ ὕψιστε. ϑ'.

Ἁγίων ἁγιωτέρα, καὶ πάντων ὑψηλοτέρα
τῶν κτισμάτων, μόνη ἀνεδείχθης μητροπάρθενε·
ὡς αὐτὸν κυήσασα τὸν πλάσαντά σου διὸ τὴν ἁγίαν
μορφήν σου, θεοχωήτρα σὲ προσκυνήσει ἐχο-
μεν.

Ὠδὴ ε'.

Χριστὸς νενίκηκε· σκιρτάτω ἡ γῆ· πέπαυται
θόρυβος· πέπαυται καὶ ὁ κλαυθμὸς, τῶν τοῦ κυ-
ρίου δούλων· ἡ πίστις γὰρ πανταχοῦ, τῷ κόσμῳ E
ἐφαπλώθη.

Ἐν εἰκόνι βλέποντες τὴν σταύρωσιν σέβοντες
ἐργόμεθα, ἀσπαζόμενοι Χριστὸν· καὶ τὰ αὐτοῦ ση-
μεῖα, καὶ προσκυνοῦμεν αὐτά· οὐχ ὡς θεοὺς λα-
μῶντες.

Πνεῦμα τὸ πολύῤῥημον καὶ βλάσφημον λή-
ζικος πέπαυται, ὁ λαλοῦν διαπαντὸς, ἡμέραν
καθ' ἡμέραν κατὰ τῆς θείας μορφῆς Χριστοῦ καὶ
τῶν ἁγίων.

Ἰνα τί τρισάθλιε μεμίσηκας, μόρφωσιν ἄ-
χραντον, τῆς σαρκώσεως χριστοῦ, καὶ τῶν ἁγίων

Christus vos vocat: Conuenite nunc alacri animo, diuini Patres, & conſpectum eius Incarnationis, Apoſtolorum more, celebrate miracula, etiam & Paſſionem quæ ſacrum nos docuit Euangelium.

Congregamini gaudentes monachorum cœtus, & hilari animo: ſi enim male præualuerint hoſtes Fidei, iterum etiam vincentur miſeri, & conſilium, quod huiuſmodi homines inierint, Dominus diſſipabit.

Patrum verbera, & vulnerum ſanguis reuera deſierunt, frequentia exilia quieuerūt, & pax omnibus procuratur. non præualebit amplius magicæ artis induſtria, Deus etenim eſt nobiſcum.

Iniquitatis vinea impietatis palmites extendit, & amarum botrum produxit, & ira draconum eſt vinum ipſorum, quo Domini populum reuera inebriarunt, ſua praua & obtenebrata mente.

Templum tuum contaminauerunt impij, ſuis profanis manuum impoſitionibus, & ſimoniacis: Et hac de cauſa iuxta ſacros canones iſtiuſmodi homines, a diuina gloria ſunt deiecti, quibuſcum etiam Simon magus, & Ioannes & Antonius inſanus.

Feras illas, & Dei hoſtes, profanum ſcilicet Antonium & trangreſſorem Ioannē ſatanæ mentē adeptū, & Eccleſiæ perturbatores, vt lupos infeſtos omnes fideles conuenientes, anathemate damnemus. Gloria Patri.

Increata monarchia Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, te adoramus, quā Cherubim, multis oculis exornata, & Seraphim, ſex alis circūdata laudant clamantia: Sanctus, Sanctus, Sanctus es, o excelſe & omnipotens.

Sāctis ſanctior, & omnibus creaturis excelſior, tu ſola apparuiſti Mater ſimul & Virgo Dei Genitrix, cum ipſum tuum Creatorem pepereris, quapropter tuam ſanctam imaginem veneramur. Pro B. Virgine.

Ode V.

Chriſtus vicit, exultet terra, quieuit tumultus, quieuerunt & lachrymæ ſeruorum Dei, Fides vero vbique per vniuerſum orbem eſt promulgata.

In imagine cernentes Cruci affixionem Domini, illam veneramur, Chriſtum & eius ſigna adorantes; non tamen illa veneramur vt Gentilium deos.

Spiritus ille loquax & blaſphemus Lezius ſcilicet, iam quieuit, qui frequenter quotidie aduerſus diuinam Chriſti effigiem, & Sanctorum oblatrabat.

Quanam de cauſa, miſerrime homuncio, immaculatā effigiem Incarnationis Chriſti

Domini,& Sanctorũ omniũ es odio profecutus? Nũ furda idola nos Fideles veneramur?

Impietatis instrumenta cum conueniſſent, conciliabulũ coegerũt, impiorũ videlicet ſacerdotũ, aduerſus Deũ excelſum, quod etiã olim fecerũt Iudæi, Anna ſcilicet & Caiphas.

In die illa extremi iudicij, o infeliciſſime, aderũt, qui tuã impiam animã arguent, ſanctorũ videlicet Patrũ chorus, quorũ denudata corpora innumerabilibus plagis afflixiſti.

Omnes Eccleſiæ clamare non deſinẽt, cũ a te fuerint orbatæ Chriſti Domini imagine, & Sanctorũ eius ſacris figuris. Gloria Patri.

Gloria tibi, & iterũ gloria tibi ſit, trina vnitas, Pater & Filius & Spiritus ſanctus, quæ vniuerſum orbem potentia tua contines: te deprecamur, vt ab omni malo eos, qui in te confidunt, liberare digneris.

Inſtar lucernarij auro exornati, te veneramur, ſancta Dei Genitrix, quæ lumen intellectuale mundo peperiſti, & tenebroſam nebulam diſſipaſti. Pro B. Virgine.

Ode VI.

Vociferati ſunt vigiles Eccleſiæ Chriſti cuſtodes, ab ipſo petentes, vt ſibi pax lagiretur, quos exaudiuit, & eorum precibus mentem adhibuit.

Detectæ ſunt ſeductoris illius artes & doli ſanctorum Patrum dogmatibus; & Deus carne indutus ab omnibus celebratur, qui pro ſua diuinitate incircumſcriptus exiſtit.

Socij ſeductionis pudore confundantur, & pereant vna cũ Antonio Theodotus & Lezius & Theodorus, profundum perditionis.

Os tuũ aperuiſti, o miſer, nõ in canticis ſpiritualibus, ſed in blaſphemijs aduerſus Dominũ tuũ, venerandas imagines infectando.

Peruertiſti ſanctorum Patrum dogmata, Apoſtolorum doctrinis contraria ſcribendo, iuxta tuam falſam religionem & impiam, o Ioannes Chriſti inimice.

Fumus tuus piorum oculos lachrymis repleuit, ſed vento ſacrorum doctorum diſſipatus eſt, o inſane Ioannes.

Tu ſacram ſtolam dilaniaſti, quemadmodum olim Arius Chriſti veſtem; quapropter merito ab Eccleſia procul, inſtar canis, es ejectus. Gloria Patri.

Vnum deitatis principiũ in tribus perſonis glorifico. Vnus enim Deus eſt, Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, licet idiomatibus diſtinguantur, & perſonis.

O puriſſima Virgo a Deo glorificata, Ciuitas Dei a Prophetis merito es prænuntiata, ex qua ortus eſt ipſemet tui Creator, qui te poſt partum, vt ante, Virginem conſeruauit. Pro B. Virgine.

Ode

A πάντων· μὴ γὰρ εἰδώλοις κωφοῖς, οἱ πρὶν προσκυνοῦμεν.

Ἀσεβείας ὄργανα συγχέαντες, ἤθροισαν σύνοδον, ἱερέων ἀσεβῶν, καὶ λαοῦ Ἰουδαίων· ὡς ἰσθμαῖοι τὸ πρὶν, Ἄννας καὶ Καϊάφας.

Ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως παναθλιε, ἥσονται ἐλεγχοι, τῆς ἀθέου σου ψυχῆς, ὁ δῆμος τῶν πατέρων, ὃν περ ἀμείτοις πληγαῖς, ἐτύπωσας τὰς σάρκας.

Ἐκκλησίαι ἅπασαι βοήσουσι, κράσουσαι ἅπασαι, στερηθεῖσαι σοῦ, τῆς μορφῆς τοῦ
B κυρίου, καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, τὰς ἱερὰς εἰκόνας. ϑ

Ἡ τὸ πᾶν συνέχουσα τῷ κράτει σου, δόξα σοι, δόξα σοι, τρισυπόστατε μονὰς, πάτερ υἱὲ καὶ πνεῦμα, τοὺς πεποιθότας εἰς σὲ ῥύσαι παντοίας βλάβης. θ'.

Ὡς χρυσοκαλλώπισαν λυχνίαν σὲ, δέσποινα σέβομεν, τὸν τὸ φῶς τὸ νοητὸν, γεννήσασαν τῷ κόσμῳ, καὶ τὸν ζοφώδη ἀχλὺν, μειώσασα παρθένε.

Ὠδὴ ϛ'.

C Ἐβόησαν οἱ ἄγρυπνοι φύλακες, τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὃς ἐκ αὐτὸν αἰτοῦντας, δόξῃναι τὸν εἰρηνικὸν, καὶ εἰσήκουσε, καὶ προσέσχε τῇ δεήσει.

Διήλεγξαν τοῦ πλάνου τὰ ψεύσματα, τῆς τῶν πατέρων διδαχῆς· καὶ θεὸς ὑμνεῖται σαρκὶ μεμορφωμένος, ὁ ἀῤῥεγκρέπτως θεότητι ὑπεράρχων.

Οἱ περιεργεῖ τῆς πλάνης ἀρχηγέται· καὶ ἀπελέθωσαν ὁμοῦ, σὺν τῷ Λεοντίῳ, Θεόδοτος καὶ Λήζιξ, καὶ Θεόδωρος, ὁ βυθὸς τῆς ἀπωλείας.

D Τὸ στόμα σου διηνοίξας ἄθλιε, οὐκ ἐν ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἀλλ' ἐν βλασφημίαις, κατὰ τοῦ δεσπότου, ἀπωθούμενος, τὸν σεπτὸν εἰκονουργίαν.

Διέῤῥεψας πατέρων τὰ δόγματα, καὶ ἀποστόλων διδαχὰς, ἄλλως ἄλλως γράφων, κατὰ τὸν σὸν θρησκείαν, βεβήλωσον Ἰωάννη χριστομάχε.

Σοῦ ὁ κάπνος δακρύων ἐπλήρωσε, τῶν εὐσεβούντων ὀφθαλμούς· ἀλλὰ τῷ ἀνέμῳ τῶν θείων διδασκάλων, διεσκέδασαι ματαιόφρων
E Ἰωάννη.

Σὺ τὸν στολὸν τὸν θείαν διέῤῥηξας, ὥσπερ ὁ Ἄρειος τὸ πρὶν, τὸν τοῦ Χριστοῦ χιτῶνα· διὸ τῆς ἐκκλησίας πέῤῥω βέβλησαι, ἐκβληθεὶς καθάπερ κύων. ϑ

Μίαν ἀρχὴν δοξάζω θεότητος, ἐν ὑποστάσεσι τρισὶν, εἷς θεὸς γὰρ ἐστι, πατὴρ υἱὸς καὶ πνεῦμα, κἂν διῄρηται χαρακτῆρσι καὶ προσώποις. θ'.

Προφητικῶς ἀγνὴ θεοδόξαστε, πόλις ἐδάχθης τοῦ θεοῦ, ἐξ ἧς ἐβλαστήθη αὐτὸς ὁ πλάστης σου, μῆτρόν σε ὡς τὸ πρὶν διαφυλάξας.

Ὠδὴ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ωδὴ ζ'.

Τῶν καμίνων τῆς αἱρέσεως, νῦν κατέσβεσεν ἡ θεία χάρις. Φλέγουσι νοσμένους Χαλδαίους, καὶ δροσίζουσι τριάδος θεράποντας· πεντακλαῖς ἑβδομάσεσιν, ἐτῶν αὐτὴν διακρατήσασαν.

Πεποίκιλται, ᾠκοδόμηται κεκαλλώπισται ἡ ἐκκλησία· μόρφωσιν τοῦ δεσπότου τῶν ὅλων τῆς σαρκώσεως, καὶ τῶν παθημάτων αὐτοῦ, καὶ τὰ ὑμβολα φέρουσα, εἰς πλοῦς τοὺς θείους θεσμούς.

Εὐφράζε, παιηγόρίζε, ὁ χριστώνυμος λαὸς κυρίου, βλέπων τὴν ἐκκλησίαν καὶ πάλιν διαλάμπουσαν, τὸ κάλλος τῆς θείας μορφῆς· ἣν θεὸς ὢν ἐφόρεσεν, ὡς ἄνθρωπος διὰ τὸ σῶσαι ἡμᾶς.

Ἐπτώχευσε, καὶ ἐπείνασε, καὶ ἐδίψησε σαρκὶ ὁ λόγος· ταῦτα τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας ἰδιώματα, δι' ὧν ἀπεγράφετο. οὗτος δὲ τῇ θεότητι ἁπλοῦς ἐστι καὶ ἀπερίγραπτος.

Καταργήσω τὰ περάσια καὶ μαντεύματα τοῦ χρισμάχου. ἴσως γὰρ τῶν ἐλλιλίων ἐδάκρυσε ὑψαυχούμενος, πῶς τούτων συγχέσσουσιν, ἃ δικαίως ἐλίκμησαν αἱ τῶν δικαίων φωναί.

Τὰ κρύφια καὶ παμβέβηλε, καὶ ψυχόλεθρα διδάγματά σου, πῶς ἐκδιηγήσεται γλῶσσα τὴν πορρησιν τῆς ἐγγαστριμύθου σου Ἰωάννη ψιθυρίσω, ἢ πόθεν σε τοῦ ἀντιχρίστου σατᾶν.

Οὐκ ἔδει σε ὦ Θεόκτιστε ὀνομάζεσθαι τοιαύτην κλῆσιν, μᾶλλον δὲ Πυθαγόραν. καὶ Κρόνον, καὶ Ἀπόλλωνα, ἢ τινὰ τῶν ἄλλων θεῶν, ὧν τὸν βίον ἐζήλωσας, πρόμενος τῆς ἀσελγείας αὐτῶν.

Ἀίδιον παντοδύναμον ἀκατάληπτον τριάδα πιστοὶ, πάντες πατέρα υἱὸν καὶ πνεῦμα προσκυνήσωμεν, καὶ θεολογήσωμεν ἀσυγχύτως κραυγάζοντες, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος εἶ ὁ θεός.

Παρθένε πολυόχαστε, μητροπάρθενε θεοκυῆτορ, λύτρωσαι χαλεπῶν ἐγκλημάτων, τοὺς ὑμνοῦντάς σου τὸν ἄχρονον κύησιν, εὐδὲ ἄλλην βοήθειαν κεκτήμεθα πλὴν σοῦ θεόνυμφε.

Ωδὴ η'.

Προφητικῶς ἀγαλλιασώμεθα, καὶ δοξασθῶμεν πιστοὶ, πάντες μυστικῶς. αὕτη γὰρ ἡ ἡμέρα, ἐν ᾗ Χριστὸς ὁ λόγος τὴν ἰδίαν στολὴν ἀπέδωκε τῇ ἐκκλησίᾳ.

Πολεμικῶς ὡσανεὶ παρετάξαντο, κατὰ χαρακτῆρα μορφῆς, ὁμοθυμαδὸν Λῆζις καὶ Ἰωάννης, τὸ ζεῦγος τοῦ Βελίαρ, πλέκει κακίας ἐγκαθιστάντες τὴν ἐκκλησίαν.

Τίς μὴ θρηνήσῃ τὸ μέγα τόλμημα, τὴν θείαν βλέπων μορφὴν, τὴν ἐν τῇ χαλκῇ πύλῃ

A Ode VII.

Hæresis fornacem quatuor † annorū hebdomadas prædominātem, gratia nūc exstinxit diuina, ardens quidem Chaldæos, & refrigerans pios Trinitatis cultores.

† A Leonis Armeni tēpore, qui post Irenam Augustam regnauit, manifestum est hos cōputari annos: vigintiocto namque anni intercedunt a primo anno Leonis vsque ad obitū Theophili, quādo sacræ imagines sunt restitutæ.

Exornata est, & pulchra effecta Dei Ecclesia, recepta Dominicæ Incarnationis sacra imagine, & eius Passionis, ac aliorum mysteriorum, iuxta diuinas leges.

Christiane Dei populе exulta, & hymnos Deo concine, dum vides Ecclesiam iterum
B illustratam diuinæ imaginis pulchritudine, quam cum Deus esset, gestauit, vt homo, vt nos homines saluos faceret.

Pauperiem passus est, & famem, & sitim in carne Deus Verbum, hæc siquidē humanæ sunt naturæ idiomata, per quæ circumscribitur: ipse vero Deitate simplex existit, & incircumscriptus.

Portēta, & vanæ prædictiones Ioānis illius Christo infensi sunt dissipatæ, qui se, instar Gentiliū, iactabat eorum scriptis, quæ meri-
C to iustorum voces & preces difiecerunt.

Occulta, & profana, & animabus perniciosa tua dogmata quænā lingua poterit enarrare, vel prædictionē tuæ ventriloquæ phytonissæ, o Ioannes? hoc nomine indigne proculdubio, cum potius satanæ præcursor, & Antichristi existas?

Non oportebat te, o sceleстissime omnium, hoc nomine, Ioannes videlicet nūcupari, sed potius Pythagoram, & Saturnum vel Apollinem, vel alium quempiam profanorum il-
D lorum deorum, quorū vitam es imitatus, eorum impudicitijs delectatus. Gloria Patri.

Sempiternam omnipotentem incōprehensibilem Trinitatē fideles omnes adoremus, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, & diuinis laudibus inconfuse celebremus, clamantes, Sanctus, Sanctus, Sanctus es Deus.

Sancta Dei Genitrix Mater & Virgo, hymnis celebranda, & glorificāda, libera nos ab omnibus delictis, qui tuum immaculatum partum venerāmur: nullum enim aliud hā-
E bemus præsidium præter te, o Dei sponsa. Pro B. Virgine.

Ode VIII.

Vna cū Prophetа exultemus & lætemur, fideles omnes: hæc enim est dies, in qua Christus Verbum Ecclesiæ suæ propriam restituit stolam.

Hostium instar acies struxerunt aduersus Christi imaginem, eodem animi furore Lezius, & Ioannes, socij Belial, iniquitatis securi Ecclesiam abscindentes.

Quis non deplorabit magnam hæreticorū audaciam, respiciens diuinā imaginem, quæ

est in ænea porta palatij, a nefarijs hominibus lapidibus percussam, Ioannis exemplo?

Quomodo nō intellexisti, o capte oculis, & miserrime, ac mentem obtenebrate, vniuersum orbē Christi charactere insignitum, sed solus tu nactus es Iudæorum mentem?

Tu e medio omnino tollere animo cogitasti ex Dei Ecclesijs Christi Domini imaginē carne præfulgentē, & Sanctorum omniūs sed diuina gratia tuā tyrannidē destruxit.

Sacras Sanctorum reliquias, & ipsorū imagines Lezius ille ferus, vna cum Ioanne, nullo pacto venerandas, impie asserebant, vt pietatis desertores. Gloria Patri.

Omnes pie venerantes Dei Maiestatē, omnium auctorē, in tribus personis, Patrē videlicet principio carentem, & Verbum coæternum, Spiritum quoque sanctum simul prælucentem glorificemus in sæcula.

Pro B. Virgine. O Domina Dei Genitrix, tu sola existis Christianorū pons securus, & fidelium gloria atque refugium, a periculis cunctis, omnes adiuuans, atque liberans.

Ode IX.

Gētes omnes, plaudite manibus, & sanctorum Patrū chori accurrite, & qui claustra & montes incolitis, conuenite omnes, & accedite, quos antea ille seductor, & impius Ioānes fuerat persecutus, vt eius magicas artes, & fraudes conculcetis, & profligetis.

Lætare eremus & vniuersus orbis, montes etiam omnes dulcedinem stillate, & valles exultate, quoniam Christus Dei Verbum pacem omnibus est largitus, & sanctis Ecclesijs Fidei vnitatem.

Deus vltionum nunc libere egit, Christus adstitit, corroborās hodie sanctos Patres, vt eius aduentū libere prædicare valeāt, atque imaginibus eius incarnationem designare.

Longanimis Domine, quam mirabilia sunt opera tua! quis tuā clementiā recensebit? & quomodo intuens tuos sacerdotes & monachos, dū interficerētur propter tuā imaginē, seductores illos tāti mali auctores nō cōbussisti, sed tantas iniurias æquo tulisti animo?

O Domine, qui Ecclesiam tuā inconcussam compegisti, vt portæ inferi aduersus eam prævalere nequeant, ipse pacem tuam populo tuo largire, vt te omnes alacri animo, vno ore laudemus, & celebremus.

Anathema sit illis Domine, qui tuæ incarnationis Imaginē non venerantur, in primis vero Ioāni, & Antonio, & Theodoro impio, vna cū Theodoto, & alijs Fidei desertoribus.

O Domine, qui Apostolis tuis pacem tuam dedisti, largire etiā nunc omnibus tranquillitatem,

πῦ παλατίυ, ὑπὸ αἱρέσεων ἀνόμων, λίθοις βαλλομένῳ τῇ διδαχῇ τῦ Ιωάννυ.

Πῶς οὐ σωῆκας τυφλὲ παναθλιε, ἐσκοτισμένε τὸν νοῦν, τῷ ὑπ' οὐρανὸν βλέπων κεκεντημένῳ χειρὶ τῷ χαρακτῆρι, ἀλλὰ μόνος ἔσχες τὸ φρόνημα τῶν ἰουδαίων.

Σὺ παντελῶς καθεῖλες ἐνόμισας τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, τῷ σαρκολαμπῆ μόρφωσιν τῦ κυρίυ, καὶ τῶν ἁγίων πάντων· ἀλλ' ἡ θεία χάρις, καθεῖλέ σου τὴν τυραννίδα.

Τὰ ἱερὰ τῶν ἁγίων λείψανα, καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν, λήζιξ ὁ δεινὸς, ἅμα τῷ Ιωάννῃ, οὐδ' ὅλως προσκυνεῖσθαι, ἔφασκον ἀνόμως, οἱ ἀρνηταὶ τῆς εὐσεβείας.

Παντοκρατικὴν ἀρχὴν σέβοντες, ἐν χαρακτῆρι τρισὶ, πάντες εὐσεβῶς, ἀνάρχον τὸν πατέρα, συνάναρχον τὸν λόγον, πνεῦμα συνεκλάμπον δοξάσωμεν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Χαῖρε ἀνύμφευτε βεβαία γέφυρα, τὸ καύχημα τῶν πιστῶν, καὶ καταφυγὴ· δέσποινα θεοτόκε, αὐτὴ ὑπάρχεις μόνη, πάντας βοηθοῦσα, καὶ σώζουσα ἐκ τῶν κινδύνων.

Ὠδὴ θ'.

Τὰ ἔθνη κροτήσατε, χοροὶ πατέρων ἀθρόσατε, οἱ ἀσκηταὶ δὲ καὶ οἱ ἐν τοῖς ὄρεσι συνέλθετε, ἥκετε οἱ διοχλήσαντες πάλαι, ὑπὸ τοῦ πλάνου καὶ δυσεβοῦς Ιωάννυ· ἐξελίσσεσθε τὰς μαγίας καὶ μαντόμαγγα.

Εὐφράνθη ἡ ἔρημος καὶ οἰκουμένη ἅπασα, τὰ ὄρη πάντα γλυκασμὸν στάξατε, βουνοὶ ἀγαλλιάσθε, ὅτι Χριστὸς ὁ λόγος, εἰρήνην δέδωκε τοῖς ἐν γῇ, καὶ τῇ θείᾳ ἐκκλησίᾳ τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως.

Θεὸς ἐκδικήσεων νῦν ἐπαῤῥησιάσατο, Χριστὸς ἔπεσε, ἐνισχύων σήμερον τοὺς θείους διδασκάλους, ἐν παῤῥησίᾳ λέγειν, τὴν συγκατάβασιν αὐτῦ, καὶ τὴν σάρκωσιν βεβαίως ἐν εἰκόνι περιγράφεσθαι.

Μακροθύμει κύριε ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, τίς ἀριθμήσῃ τὴν φιλανθρωπίαν σου; πῶς βλέπων κτεινομένους διὰ τὴν σὴν εἰκόνα, τοὺς ἱερεῖς σου καὶ ἀσκητὰς, οὐ κατέφλεξας τοὺς πλάνους, ἀλλ' ὑπέσχου ὑβριζομένος.

Ὁ πῆξας ἀσάλευτον τὴν ἐκκλησίαν κύριε, ἡ πύλαι ᾅδου τούτης οὐ κατίσχυσαν, αὐτὸς τὴν εἰρήνην σου, χάρισαι τῷ λαῷ σου, ἵνα σε πάντες εἰλικρινῶς, ἐν μιᾷ δοξολογίᾳ προσκυνῶμέν σε δοξάζωμεν.

Ἀνάθεμα ἔστωσαν οἱ μὴ τιμῶντες δέσποτα, τὸν χαρακτῆρα τῆς σῆς σωματώσεως, σὺν πάντων Ιωάννης, ἅμα σὺν Αντωνίῳ, καὶ Θεοδώρῳ τῷ δυσεβεῖ, Θεοδότῳ καὶ τοῖς ἄλλοις, τοῖς ἀλάστορσι τῆς πίστεως.

Ὁ δοὺς τὴν εἰρήνην σου τοῖς ἀποστόλοις δέσποτα, καὶ νῦν χάρισαι τὴν γαλήνην ἅπασι, συ-

καίρων

Universidad de Deusto
Biblioteca

νάγων τῇ χειρί σου, τοὺς διεσκορπισμένους· καὶ ὥσπερ πρόβατα λογικὰ, συναρίθμησον τῇ μάνδρᾳ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας σου. Θ

Δοξάζω θεότητα πατρὸς ἰοῦ καὶ πνεύματος, τὴν μίαν φύσιν τρισὶν, ὑποστάσεσι, οὐσίαν ἀμέριστον, διαιρετὴν πρόσωπα, ὁμοβασίλειον, παντουργὸν, παντοδυνάμῳ τελεπραξίαν, τὴν συνέχουσαν τὰ σύμπαντα. Ι.

Η πάντων βοήθεια, καὶ σκέπη καὶ ἀντίληψις, δεῖξον, ὅτι δυνάσαι πρεσβεύειν ὑπὲρ πάντων εἰς σὲ καταφευγόντων, καὶ ἀπελαύνεις τοὺς δυσσεβεῖς τῇ δυνάμει τοῦ ἰοῦ σου, ὡς γὰρ μήτηρ πάντα δυνάσαι.

A litatem, tua manu illos congregans, qui sunt dissipati, & tamquā oues rationales, sanctæ Ecclesiæ gregi illos aggrega. Gloria Patri.

Deitatē glorifico Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vnā scilicet naturā in tribus personis, essentiā indiuisam suppositis distinctā, simul regnantē, omnia facientem, omnipotentem, perfectū Imperiū, omnia denique cōtinentē.

Dei Genitrix quæ omnium es auxilium, refugium, & protectio, ostēde quæsumus te, quod pro omnibus qui ad te cōfugiunt, vales intercedere, sicut e contra impios reijcis, tui filij potentia; omnia siquidem potes, vt eius Mater. Pro B. Virgine.

B Hactenus sacer hymnus, dulce post lachrymas canticum, & suauis post gemitus exultatio.

Reliquum vero tantum est, vt sermonem illum in eadem Græcorum Ecclesia ex eo tempore recitari cœptum in matutino ante septimam odam canonis sancti Theophanis hic describamus, quod summatim contineat narratā de Iconoclastis historiam, habeatq. alia quæ desiderantur in vulgatis historicis scitu digna. Accepimus ipsum ex eodem sacro Græcorum Triodio; quem hactenus Latinis incognitum, idem qui supra accuratus interpres Latinitati donauit, qui sic se habet.

SERMO IN DIE ERECTIONIS SS. IMAGINVM

C Eadem die (Dominica videlicet prima Quadragesimæ) sancta Christi Ecclesia traditionem accepit, vt erectionem sanctarum & venerabilium imaginum celebraret, quæ a Michaele & Theodora sancta & beatissima Imperatrice, necnon a sancto Methodio Patriarcha Constantinopolitano fuit instituta. Res autem ita se habuit: Cum Leo Isaurus ex humili & seruili vita ad Imperij fasces fuisset euectus, diuina scilicet permissione, tunc temporis sanctus Germanus Ecclesiæ gubernacula dirigebat, quem ad se vocatum ita alloquitur Imperator: Videntur mihi, o domine, sanctæ imagines parum abesse ab idolis: præcipe igitur, vt quam primum e medio tollantur: vel si veræ Sanctorum effigies existunt, in altioribus locis collocentur, ne frequenter illas venerantes, dum varijs peccatis distinemur, illas coinquinemus. Patriarcha vero, cum rem adeo execrandam audiuisset, Imperatorem pro virili auertere conabatur, hæc adijciens: Caue quæso te, hæc D cogites, o Imperator. Accepimus enim quemdam, qui talia aduersus sanctas imagines moliretur, rabie fuisse correptum, cui nomen Conon fuit. Ad hæc Imperator: Quin immo ego etiam, cum puer essem, Conon appellabar. Cum itaque Imperator Patriarcham sibi minus assentiri cerneret, illum exulem pellit, & eius loco Anastasium eadem quæ ipse sentientem, collocat, & ita aduersus sanctas imagines graue bellum audacter adoritur. Fama est etiam Hebræos hoc scelus illi principio suggessisse, cum quibusdam fascinationibus illum ad Imperium euehendum prædixissent, quando cum pauper esset, vna cum ipsis inopem vitam agebat.

DIVERSVS STATVS CVLTVS SS. IMAGINVM.

Sed cum Leo male, vt par erat, vitam terminasset, eius catulus ipso ferocior Constantinus cognomento Copronymus in Imperio successor relinquitur, & multo maiore rabie aduersus sanctas imagines incenditur. Et quid opus est dicto, quot, & quanta E impius ille mala peregerit? Verum cum etiam illo longe turpius vitam finijsset, eius filius ex Chazara Imperium occupat. Cum autem etiam iste male vitam exegisset, Irene & Constantinus Imperij successores remanent, qui sub Tarasio sanctissimo Patriarcha septimam Synodum congregant, & ita sanctas imagines Christi Ecclesia iterum recipit. Isti vero cum Imperium deposuissent, Nicephorus euehitur, deinde post eum Stauratius filius, post quem Michael cognomēto Rhancabenus, qui sanctas venerati sunt imagines. Michaeli vero ferus ille Leo Armenus succedit, qui a monacho quodam clauso & parum pio, dolo corruptus, secundum aduersus imagines bellum excitat; & iterum Dei Ecclesia suo decore exuta conspicitur. Huic iterum Amorrhæus succedit Michael, & huic Theophilus filius, qui alios in persequendis Sanctorum imaginibus longe superarunt.

Hic igitur Theophilus multos sanctorum Patrum pœnis & tormentis inauditis cum

afflixisset propter sanctas imagines, iustitiæ nihilominus in primis studiosissimus fuit: A
vt cum aliquando, siquis esset in vrbe, qui alteri molestiam afferret, scisciteretur, nullus, vt aiunt, multis diebus fuit inuentus. Cum autem duodecim regnasset annis, &
DE THEOPHILI MORBO ET PŒNITENTIA. dysenteriæ morbo correptus, e viuis excedere deberet, os suum supra modum aperuit, ita vt etiam interiora ipsa intueri liceret. Augusta vero Theodora maximo propterea dolore afflicta, vix ad somnum conuertitur, & visionem intuetur huiusmodi. Immaculatam scilicet Dei Genitricem infantem ante omnia sæcula genitum vlnis gestantem, & Angelis lucidissimis circumseptam, Theophilum autem eius coniugem ab ipsis flagris & contumelijs affectum. Cum igitur somnus ipsam dimisisset, & Theophilus parum respirasset, vehementer exclamauit: Hei mihi misero, qui propter sanctas imagines percutior! Qua re audita, Imperatrix quamprimum Dei Genitricis imaginem super ipsum collocat, illam multis cum lachrymis deprecans. Theophilus vero licet ita se B
haberet, cum vidisset adstantium quemdam imaginem paruam collo alligatam gestantem, illam arreptam osculabatur, & venerabatur. Quapropter continuo illud os, quod antea aduersus imagines rugiebat, & guttur, quod ita turpe apertum cernebatur, ad priorem statum conuersum est, & a frequenti illa angustia & molestia requieuit, & obdormiuit, cum antea aperte confessus esset bonum esse sanctas imagines honorari, & venerari; cum itemq. Imperatrix e suis arculis venerandas & sanctas imagines eduxisset, toto pectore nitebatur Theophilum adducere, vt illas veneraretur.

THEODORA AVGVSTA LABORAT PRO CVLTV SS. IMAGINVM. Paulo tamen post tempore Theophilus excedit e vita, & Theodora reuocatis illis omnibus, qui in exilio & carceribus detinebantur, vt libere agerent illis præcepit. Quin etiam Ioannes e Patriarchali throno deturbatur, qui Ioannes & Mantiarcha, necnon C
Dæmoniarcha potius quam Patriarcha esset dicendus. At Christi Confessor Methodius ipsam Patriarchalem sedem assumit, multa antea passus, & in sepulchro in vinculis vitam agens.

LEGATIO SS. MONACHORVM. His ita se habentibus res quædam diuinitus apparet contigisse Ioannicio illi magno, dum in Olympo monte vitam monasticam exercebat. Magnus enim ille Arsacius ascesta ad ipsum accedens, hæc ait: Deus me ad te misit, vt quamprimum ad venerabilissimum virum Esaiam cognomento Inclusum Nicomediam accedentes, ab ipso discamus quæ Deo sint placita, & eius sanctæ Ecclesiæ congrua. Quapropter cum ad venerabilissimum Esaiam accederent, hæc audiunt ab ipso. Hæc dicit Dominus: Ecce peruenit finis inimicorum meæ imaginis: vos igitur ad Imperatricem Theodoram, necnon ad Patriarcham Methodium properantes, hæc illi annuntiate: Procul abite præcipe omnes profanos homines, & ita cum Angelis sacrificium mihi offer, imaginis meæ, & D
Crucis effigiem veneratus. Hæc cum illi audissent, quamprimum se Constantinopolim conferunt, & hæc omnia Methodio Patriarchæ, & omnibus electis Dei annuntiant: hi vero congregati ad Imperatricem accedunt, & ipsam in omnibus obsequentem inueniunt (ab incunabulis enim fuerat pia, & Deum timens.) quamprimum propterea Imperatrix Deiparæ imaginem, quam e collo pendentem gestabat, extrahens coram
AVGVSTAE CONFESSIO. omnibus illam venerabatur, hæc inquiens: Si quis has imagines non adorat, & veneratur, relatiue quidem, & habitudine quadam, non latrice, non vt deos, sed tamquam imagines archetyporum, propter reuerentiam ipsorum, sit illi anathema. Hi vero magno repleti sunt gaudio. Imperatrix propterea illos enixe orat, vt pro Theophilo viro suo preces Deo effundant, qui conspecta illius fide, licet inuiti, persuadentur E
tamen.

FACER CONVENTVS CONFESSORVM PRO THEOPHILO ORAT. Quapropter S. Methodius congregato vniuerso populo, necnon & clero, & Episcopis omnibus in magna Dei Ecclesia illuc aduenit; inter quos erant illustres illi viri, qui ex Olympo venerant, magnus videlicet Ioannicius, & Arsacius, & Naucratius, discipuli Theodori Studitæ, & Theophanes ille ex magno agro, & Theodorus, qui litteris in facie scripti fuerant, & Dei Confessores extiterant; Michael etiam Hagiopolita & Syncellus, & alij plurimi, qui totam noctem pro Theophilo Deum exorant, omnes quidem cum lachrymis & frequenti oratione Deum laudantes. idq. per totam primam hebdomadam Quadragesimæ peragebatur. Quin & ipsa Imperatrix Theodora hæc eadem cum mulieribus, & reliquo populo faciendum curabat. Quæ dum ita se haberent, Theodora Imperatrix diluculo sextæ feriæ somno detenta, sibi videbatur apud Columnam, quæ dicitur Crucis, reperiri, & quosdam illac magno cum strepitu præterire,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A terire, diuersa tormentorum genera secum ferentes, in quorum medio vinctus agebatur Imperator Theophilus, manibus retro reuinctis, quem cum agnouisset Imperatrix consequebatur & ipsa illos, qui eum ducebant. cum autem ad æneam portam peruenissent, vidit virum quemdam aspectu mirabilem, qui ante imaginem Christi sedebat: ad hunc cum Theophilum illi adduxissent, stiterunt eum. Quibus visis Imperatrix, pedibus eius prouoluta pro Imperatore intercedebat; at ille dixit aperto ore: Magna est fides tua, o mulier: scito igitur, quod propter tuas lachrymas, fidemq. tuam, necnon propter preces & intercessiones seruorum meorum, & sacerdotum, Theophilo viro tuo ignosco. Deinde ait illis qui eum adducebant: Soluite ipsum, & tradite vxori suæ; quæ illo recepto, recessit exultans, & gaudens, & continuo somnus illam dimisit. Hæc quidem Theodora Imperatrix vidit in somnis.

THEODORAE VISIO DE SALVTE THEOPHILI.

B Patriarcha vero Methodius, dum preces & orationes ab ipso fiebant, recenti pagina accepta, scripsit in ipsa omnium hæreticorum Imperatorum nomina, inter quos & Theophilum collocauit, & hanc paginam sub sancto altari posuit occulte, vt nullus animaduerteret. Feria vero sexta etiam ipse Angelum quemdam terribilem conspicit, qui magnam ingrediebatur Ecclesiam, & cum illi appropinquasset, hæc aiunt dixisse: Exaudita est oratio tua, o Episcope, & veniam obtinuit Imperator Theophilus; non amplius igitur pro eo Deo sis molestus. Hic autem vt experiretur an vera esset visio, ad altare accedens, accepta charta, eaq. aperta inuenit (o Deum iudiciorum) nomen Theophili omnino diuinitus deletum. Hæc cum didicisset Imperatrix magno perfusa est gaudio, & Patriarchæ significat, vt vniuersum congreget populum vna cum venerandis Crucibus, & sanctis imaginibus, in magna Dei Ecclesia, vt illi sanctarum imaginum ornamentum restituatur, & nouum miraculum omnibus manifestetur.

VISIO OSTENSA METHODIO DE THEOPHILO.

C Cum itaque omnes quæ parum abest in Ecclesia essent congregati cum cereis accensis, Imperatrix & vna cum filio accedit, & facta processione cum sanctis imaginibus, & sacris & venerandis sanctæ Crucis lignis, & sacro & diuino Euangelio vsque ad eum locum, quod Miliare nuncupatur, egressi sunt, Domine miserere, alta voce clamantes, & ita rursus ad Ecclesiam reuersi, sacram liturgiam confecerunt, erectis videlicet sanctis & venerabilibus imaginibus a præfatis sanctis viris, celebrando, & omnia bona imprecando pijs omnibus & ijs, qui recte de Catholica Fide sentiunt, sicut e contra impijs, & qui sanctarum imaginum honorem respuunt, interdictis, & anathemate damnatis, quinimmo ex eo tempore statuerunt illi sancti Confessores, vt singulis annis hæc sacra panegyris celebretur, vt non amplius in eamdem impietatem iterum impingamus. Tu vero Christe, qui es imago Patris immutabilis, precibus sanctorum Confessorum tuorum, miserere nobis. Amen.] hactenus sermo annis singulis, dicta die, in Ecclesia recitari solitus, cui subiungimus alium eiusdem argumenti, eadem pariter die ab Archiepiscopo Tauromeniæ Theophane ad populum dictum, vt eius indicat titulus istis verbis.

SOLEMNITAS IN RESTITVTIONE SS. IMAGINVM.

D

Homilia XXXVII. Theophanis Archiepiscopi Tauromeniæ in Sicilia, de sanctis imaginibus, in die festo earum dicta. Deprompta est ex Hoplotheca man. scr. Francisci Turriani, qui Latinam fecit, nisi quod aliquot verba Græca hinc inde, & duas, tresve periodos intactas reliquerat; sed perfecit qui vltimam apposuit manum Sirmundus, eiusdem Societatis Iesu professor.

Narrabimus vnde ortus & origo, ex qua inquam occasione huius diei festi agi-

E tatio. Quia per incarnationem Verbi Dei, & per prædicationem Apostolorum, cultus idolorum deletus erat, cum hostis Ecclesiæ ferre non posset se esse victum, excitauit contra eam principes & duces hæresum. His autem a sanctis Patribus diuersis Synodis damnatis & anathematizatis, aliud zizanium seminauit in Ecclesia inimicus, prætextu & specie pietatis, suggerens idololatriam existimari cultum imaginum. Reperit vero aptum instrumentum ad hoc Leonem Isauricum, qui cum esset antea priuatus, & incidisset in magos Hebræos, docuerunt eum futurum esse Imperatorem Romanorum, si ipsis iurasset deleturum se imagines templorum: quod cum feciisset, & non multo post ad Imperium tyrannus ascendisset, metuens ne in peccato periurij esset, properat vt promissum præstet. Misit in exilium Germanum Patriarcham Constantinopolitanum sanctissimum, quia non consensit impio eius dogmati; deleuit omnes effigies & figuras Sanctorum ex templis, & pro eis iussit depingi bestiarum imagines.

Hoc sceleſto mortuo, ſucceſſit in Imperio & in impietate filius eius Copronymus, vt apte dici poſſit ſerpens ex dracone. Hic cum multum roboraſſet hæreſim, abijt ad illa diuina iudicia, relicto hærede Leone filio Imperij & impietatis. Qui cum aui ſui impietatem imitari quæſiſſet, ſtuduit vt eſſet eo feruentior. Cui cum ſucceſſiſſent Conſtantinus & Irene, recuperauit Eccleſia ornamentum ſanctarum imaginum, & a Synodo Oecumenica impietas eſt anathematizata. Pauci autem relicti ſunt, qui impietatem in animis abditam cælauerunt. Tres Imperatores conſecuti ſunt poſt Irenem Orthodoxam, Nicephorus & Stauratius, & Rhancabenus Michael, & rurſus cœpta eſt hæreſis. Renouauit autem eam alia fera eiuſdem nominis cum prima Leo Armenius, indignus qui eſſet Imperator. Hic deceptus a quodam pſeudoabba in domuncula clauſo, & in tenebris deceptionis inſtar noctuæ habitante, & hæreſim Iconomachorum profitente, deceptus inquam, niſi funditus imagines tolleret, amiſſurum eſſe cum Imperio vitam: obediuit impio conſilio, rurſumq. incendit hæreſis flammam, & miſit in exilium Nicephorum, quia non conſentiebat hæreſi. Octauo autem anno ſuæ tyrannidis occiſus eſt, & hæreſis floruit. Siquidem Michael maiores ſuos vt vinceret, ardentior fuit in impietate. Mortuus autem eſt & ipſe relicto Imperio filio Theophilo.

Hic autem etſi iuſtitiæ erat, ſi quis alius, ſtudioſus & amator, fuit tamen paternæ impietatis ardens amator. Hic duxit vxorem Theodoram piam, quæ non erat particeps hæreſis, etſi diſſimulabat propter crudelitatem Imperatoris: habebatq. in arca incluſas imagines, quas occulte colebat & oſculabatur. Acciditq. aliquando hoc quod eſt ad narrandum, & audiendum iucundum. Erat in Regia quidam morio, deformis homo & deſpicabili ſpecie, qualem deſcribit Therſiten Homerus, Denderis, opinor, vocabatur. Hic cum conſueuiſſet ingredi ſine vlla cautione ad conclauia regia, ingreſſus eſt in quoddam conclaue, vbi inuenit Theodoram tenentem in manibus imagines, eaſq. venerantem & deoſculantem. Hoc cum ille Therſites Imperatori nuntiaſſet, is excandeſcens adit Theodoram, & eam acriter obiurgat famulam idolorum eam appellans. quæ mira prudentia & iram & ſuſpicionem Imperatoris depulit. Temere, inquit, & importune iraſceris, Imperator. frequenter enim me in ſpeculo ſpecto, vt caput ornem & componam capillum. Iſte autem improbus exiſtimauit ſe videre imagines. ſic declinauit ſuſpicionem Imperatoris. Hoc autem Imperatore mortuo, ſucceſſit filius eius Michael, habens Theodoram matrem Imperatricem. Hæc igitur congregauit cœtum Patrum, qui hæreſim anathematizauit; & Eccleſia imagines ſanctas, tamquam ornatum quemdam recuperauit, quæ antea videbatur tamquam ſponſa Regis illa lamentari, quæ ſcripta ſunt in Canticis canticorum: Percuſſerunt me & vulnerauerunt me: abſtulerunt therifteum meum a me, qui cuſtodiebant ciuitatem Reges, & ſacerdotes qui debebant eſſe cuſtodes Fidei. Sic igitur Eccleſia ad priorem gloriam reducta & renouata eſt.

Hoc feſtum hodie agitamus duces impietatis anathematizantes, & ſacras imagines Saluatoris noſtri & Matris eius & omnium Sanctorum relatiue adorantes, non illis, tamquam dijs adhærentes, nec coloribus expreſſas imagines cultu proſequentes, ſed earum honorem in imaginis, vt magnus ait Baſilius, prototypum referentes. atque ita per ſenſum ad pietatem magis manu ducimur. Videmus enim in ſacris imaginibus Dominum noſtrum ex Virgine mirabiliter natum, a Magis cum muneribus adoratum; in vlnis ſenilibus Simeonis portatum, nudum in fluentis Iordanis prophetica dextera baptizatum, operantem miracula ſolo verbo & motu voluntatis, ſuſcitantem mortuos, terrorem dæmonibus inijcientem, ambulantem in mari tamquam ſuper pauimentum, in ſolitudine copioſum conuiuium præbentem, audaciam Iudæ, illud iudicium impium in Chriſtum, crucifixionem, ſepulturam, reſurrectionem, aſcenſum in cælos. Hæc cum depicta coloribus videmus, perſpicue illa videre nos putamus: nouit enim pictura tamquam ſub aſpectum res ponere. Immo & honor imaginum *deſurſum nobis ab initio lege ſancitus eſt. Præcepit enim olim Deus Moyſi duos Cherubinos erigere ex vtraque parte tabernaculi: & ipſe Dominus noſter in ſindone ſpeciem ſiue formam ſuam expreſſit ſine manu, & Abgaro toparchæ Edeſſæ miſit. Numquam vero hæc feciſſet, niſi imagines coli voluiſſet. Et illa Edeſſena ſanguinis fluxum paſſa, & a Domino ſanata, vt remuneraret tanti beneficij auctorem, ſtatuam ad ſimilitudinem Saluatoris erexit: cuius fidem approbans Dominus, voluit vt ex pedibus ſtatuæ herba naſceretur, quæ omnem dolorem ſanaret. Immo & Lucas celebris Euangeliſta imaginem Dei Matris cera & coloribus

* ſuperne

A loribus depinxit, ſacris vlnis Dominum amplectentem, quæ in Megalopoli, id eſt, in magna ciuitate hactenus conſeruatur. Omnis igitur imago in nomine Domini aut Angelorum, aut Apoſtolorum, aut Prophetarum, aut Martyrum, aut Iuſtorum facta, ſancta eſt. Eos enim qui pro Chriſto claruerunt, omnium generum honoribus proſequi conuenit. In hac firmiſſima & certa fide permanentes, fratres, emundemus ſinguli ab omni vitio conſcientiam noſtram, ſinceram mutuo caritatem ſeruantes.] hucuſque in codice.

Erant iſta, anniuerſaria die, repeti ſolita in Eccleſia illa ſacra encomia de confutata, deuicta, penituſq. debellata Iconoclaſtiæ impietate, cum fideles pro gratiarum actione ſolemnes conuentus annis ſingulis agitarent, in memoriam reuocantes annum iſtum, & diem, quo Orientalis Eccleſia de ſuperata perfidia erexit victricia ſigna, nobilemq. du- PERENNIS SOLEMNITAS DE SVPERATA HAERESI.
B xit triumphum, atque digna trophæa fixit perpetuo permanſura. Sicq. iam illa alieno [a] igne repleta thuribula anathematis in laminas ducta, & altari affixa, perenne ſeruant in Eccleſia Catholica Iconoclaſtarum ignominiæ monumentum, vnde ſua ſemper funera lugeant, deplorent damna, erubeſcant infamiam; Eccleſia vero Catholica victrix exultans, ouanſq. decoram cum filijs ſuis choream ducat: Et præcinentibus illis triumphale carmen illud: [b] Surge, ſurge Debbora, ſurge, ſurge, & loquere canticum.] ipſa recinat cum Apoſtolis, dicens: [c] Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: [d] Cui eſt gloria & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen.

a *Num.16.*
b *Iud.5.*
c *1.Cor.15.*
d *1.Petr.4.*

C AD optatum tamdem finem poſt immenſos labores, Deo nobis fauente, opitulanteq. ſuis precibus Dei Genitrice Maria, perducto nono Annalium tomo: ſine fine gratiarum actio perſeueret, non verbis tantum, ſed factis. Etenim bene conſcij ſumus, quanta pro acceptis beneficijs Deus in veteri Teſtamento ſibi rependi mandarit, dum pro gratiarum actione eiuſmodi ſacrificium ſibi offerri præcepit: [e] Si pro gratiarum actione, inquit, oblatio fuerit: offerent panes abſque fermento, conſperſos oleo, & lagana azyma vncta oleo, coctamq. ſimilam, & collyridas olei admixtione conſperſas, paneſq. fermentatos cum hoſtia gratiarum.] At nos longe impares ſumus, vt præſtare tot tantaq. poſſimus, quæ per ea myſtice deſignantur; cum etiam maiora Chriſtus Redemptor noſter a fidelibus ſuis, ex aucto in immenſum beneficiorum pondere, multiplicato fœnore, iure exigat. Vbinam nobis puriſſimi illi azymi ſinceritatis abſque veteri fermento quos commendat Apoſtolus [f] panes, cum ex corrupta maſſa PERORATIO CVM GRATIARVM ACTIONE.
D peccati noſtram quotidie experiamur amarulentiam nobis ingratam? Et vbi olei copiam, quo aſperſa cuncta offerri præcipit, exhibendi facultas? Sum plane (dicam cum Propheta [g]) vir videns paupertatem meam,] egentior ipſe pauperrima illa vidua Sarephtana, quæ petenti dixit Eliæ: [h] Non habeo panem, niſi quantum pugillus capere poteſt farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho.] ditiſſima tamen fide, & opulentiſſima caritate.

e *Leuit.7.*
f *1.Cor.5.*
g *Thren.3.*
h *3.Reg.17.*

Vna nobis conſolatio, quod etiam fermentatos panes non penitus reijcit Deus, ſed accipit, ſi (vt iubet) adijciatur hoſtia gratiarum, cædenda ipſa abſque redemptione ad ſacrificium conſummandum. Ecce victima, ſed vbi gladius, vbi ligna? Sacrificium pro peccato non poſtulaſti, factus ipſe hoſtia pro peccato. Sed quod vtique pro gratiarum actione periſti: tunc dixi, & dicam ſemper: Ecce venio, teſtaturus tua gratia, ſi liceret, multo melius ſanguine quam ſcriptis Catholicam veritatem: ſiquidem [i] voce

i *Gen.4.*

ſangui-

sanguinis nulla potentior, quæ iugiter de terra clamans, audiatur in cælo. At quod A
tanta præstare, maximi muneris Dei est, vt optare potius quam præsumere fas sit: non
negetur saltem illud interea beneficium ad gratias persoluendas, vt eo modo quo mo-
net Apostolus [a], in gratiarum actionem viuens victima iugiter immoletur; nimirum vt
exhibeamus nos ipsos hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obse-
quium nostrum ipsi bonorum omnium largitori, cui honor, virtus & gloria & gratia-
rum actio nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

[a] *Rom.* 12.

Annalium Tomi Noni Finis.

QVAE

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAE ADDENDA VEL EMENDANDA SVNT in omnibus Annalium Tomis.

Tom. 1. Annal. anno Christi 1. vbi citatur Philo de temporibus, & eius auctoritate aliqua sunt asserta, quod diligentiori habita perueſtigatione, reperimus esse partum adulterinum, nec nostris dignum Annalibus, eum e nostris chartis exulare iussimus. Vbi vero agitur de Herodis infanticidio, ad citatum locum Macrobij, quo dicitur: [a] Melius est Herodis porcum esse, quam filium.] *hæc adiecimus*: Quod scilicet, qui filios occideret, abstineret a nece porcorum, vtpote Iudæus: Iudæi enim a nominatione etiam ipsa porcorum abstinere solebant, qui eos, vti testatur [b] Iosephus, nefanda animalia appellare consueuerunt. Eo insaniæ, atque furoris processit cæca dominandi cupido, vt cum omnes homines sic regnare cupiant, vt possint Regnum ipsum in filios propagare: ipsamet modo armet parentes in filios, veluti aduersus immanissimos hostes, ne regnent: ita factum vidimus ab Herode, non vnius sed plurium filiorum sæuissimo interfectore. Non enim vnum tantum quem Macrobius tradit, occidit Herodes filium, sed plures. Verum quis iste fuerit, apud Iosephum non inuenies, nec nomen quidem ipsius sciri potest: facile enim accidit, vt nulla ratio habeatur infantis, qui e vestigio de vtero transferatur ad tumulum, & pene sit mortuus antequam viueret; ne tu putes ex Iosepho Macrobium erroris esse redarguendum, cum & ipse multa quidem memoria digna præterijsse noscatur. Nolim tu ergo existimes, quæ apud alium aliquem dignum probatumq. auctorem reperiri contingat, fide minui ex eo, quod Iosephus ea silentio obuoluta reliquerit; cum nec ipsa quidem sacra Euangeliorum historia non ab vno dumtaxat, sed a quatuor scripta Euangelistis id sibi vendicet, vt cuncta quæ a Redemptore nostro Domino Iesu Christo sunt facta, a quatuor illis fuerint scriptis prodita, testante id quidem atque ingenue veritatem profitente vno ex illis qui vltimo loco scripsit S. Ioanne Euangelista, dum verbis istis suæ scriptioni finem imposuit, dicens: [c] Sunt autem & alia multa, quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.] hæc sint dicta in defensionem Macrobij, cuius fidem scimus insuspicionem adduci, eo quod nouum quemdam Herodis filium infantem inducat a Iosepho penitus prætermissum, eumdemq. causa Christi peremptum. In quo quidem patrato scelere eo apparuit Herodes iniquior, quo qui occisus est innocentior: reliquos enim sic iussit occidi filios, ne occideretur ab illis, qui dicebantur necem parasse patri: at in filio infante quid timuit? Ne ipse esset quem Magi prædixissent natum Regem Iudæorum? Sed ex hoc ipsi magis gratulandum fuisset, quod sciret certum habiturum Regni filium successorem. At quid rationem quæris in homine truculento omnis rationis & humanitatis experte? Inuidet tyrannus numini, minuiq. ab eo putat facultate regnandi, si non ipse, sed Deus de successore decernat. Sic quidem innatum est superbo, contra propria commoda bellum gerere aduersus Deum. Interfecit Herodes & tres alios filios, sed alijs temporibus, alijsq. de causis: videlicet Antipatrum, qui venenum patri parauerat: sed id factum est (vt narrat Iosephus [d]) quinto die ante eiusdem Herodis obitum. Iussi sunt item ab eo occidi alij duo, sed longe ante hæc tempora: fuerunt hi Aristobulus & Alexander; qui non cito furore Herodis de medio sublati sunt, verum ipso Augusto permittente, & concilio centum quinquaginta virorum Beryti ad hoc coram Syriæ præsidibus conuocato decernente.

[a] *Macrob. lib. Saturn. 2. c. 4.*

[b] *Ioseph. de bello Iudaic. lib. 5. cap. 1.*

Sunt hæc in Venetа atque Colonensi editione iam cusa.

[c] *Ioan. vlt.*

[d] *Ioseph. Antiq. lib. 17. cap. 9.*

Quod pertinet ad necatos infantes: —

Tom. 1. anno Christi 8. in obitu Herodis ad finem, verba illa deleantur quem etsi in ceteris probemus, in his quæ de Salome Herodis sorore, eiusq. viro narrat, secundum ea quæ nuper diximus, auctoritate Eusebij mendacij redarguitur.]

Tom. 1. anno Christi 20. ibi versu secundo, bene se habent, *vsque ad illa verba:* vt Annales Taciti demonstrant.] *Quæ autem sequuntur vsque ad finem anni huius, errore transposita sunt; quare suo loco restituantur in annum Christi 23. post versum secundum ante illa verba:* Sub hoc tempus P. Sulpitius Quirinus] *sed vbi supra legitur,* post quinquennium,] *lege*, post biennium.]

Tom. 2. Annal. anno Christi 140. circa princip. edit. Rom. post. pag. 100. A vers. 5. ibi pontem constructit postea Antoninus,] *his hæc adde:* neque ab his discrepat Capitolinus in Antonino

nino Pio, dum ait, ſepultum fuiſſe in hortis Domitiæ: nam ibidem erant Domitiæ hortus & Circus. Affirmat etiam id ipſum Dio, dum ſepultum refert ad ripam fluminis, iuxta pontem Ælium. Quod vero ante Antoninum in Hadriani ſepulchrum illatum corpus Aelij Veri Cæſaris ab ipſo Hadriano traditur: iam antea ab eodem Hadriano illud ſepulchrum conſtructum fuiſſe liquet, quod etiam declarat eiuſdem ſepulchri cubitalis inſcriptio iſtis verbis:

L. AELIO. CAESARI. DIVI. HADRIANI. AVG. FI. CONS. II.]

Quæ tamen contraria videntur ijs quæ dicta ſunt, Hadriani Molem ab Antonino conſtructam. Vt autem quæ adeo inter ſe diſcrepare videntur, vna concilies: in primis attende quæ Dio habet in Hadriano, Auguſti monumentum adeo repletum fuiſſe, vt nullus Imperatorum illic amplius ſepeliretur; cuius rei gratia Hadrianus nouum illud delegit ſepulchrum, vbi quem adoptauit Aelium Verum ſepeliuit. Antoninus vero, quem diximus, poſtea illuc tranſtulit Hadriani corpus; ſicq. dum ibi nouum Hadriani ſepulchrum addidit, locum illum conſtruxiſſe dicatur, hoc modo diſcrepantes auctores concilies. Rurſum quod ad Hadrianum pertinet — auctor eſt Spartianus.

Tom. 3. *anno Chriſti* 329. *circa finem, poſt verba iſta:* hactenus Conſtantini epiſtola, *his iſta addas:* Porro non integram ipſam a Theodoreto recitatam ſcias, ſed partem ipſius tantum. Reperimus autem ipſam nullo deficientem, vna cum alia eiuſdem Imperatoris epiſtola ad Alexandrinos, quas (vt appoſita ſignificabat inſcriptio) Iuſtinianus Imperator nactus e Græco in Latinum tranſlatas miſit ad Vigilium Papam. Nos vero accepimus eas vna cum alijs antiquitatis monumentis a viro egregio Nicolao Fabro Pariſienſi, quam tibi hic deſcribendam curauimus, vtinam ſicut integram, ita mendis quibus valde abundat, emaculatam. Vtcumq. ſit, Conſtantini nominis reuerentia, eam Lectori haud ingratam fore putamus. ſic ſe habet.

Conſtantinus Auguſtus Catholicæ Eccleſiæ Nicomedienſium.

Dominum Deum & Saluatorem Chriſtum ſubtiliter omnes cognoſcitis, dilecti fratres, Patrem & Filium eſſe, Patrem dico ſine principio, ſine fine, generatorem ſæculi ipſius: Filium autem, hoc eſt, voluntatem Patris, quæ nec per cogitationem aliquam recepta eſt, nec ad perfectionem operum per aliquam exquiſitam ſubſtantiam deprehenſa eſt. Qui * nam hoc & intelligit, & intellexerit, iſte habebit ad omne genus pœnæ inlaſſabilem patientiam. Sed enim Dei Filius Chriſtus opifex omnium, & ipſius immortalitatis dator genitus eſt quantum pertinet ad Fidem cui credimus, natus eſt. Magis autem proceſſit ipſe, qui & ſemper in Patre eſt ad condecorationem illorum quæ ab ipſo facta ſunt. Genitus eſt igitur indiuidua proceſſione. Voluntas enim & in habitaculo ſuo ſimul fixa eſt & iſta, qua diuerſo indigent cultu, ſecundum vniuſcuiuſque qualitatem & agit & adminiſtrat. Quid igitur? eſt aliquid inter Dominum Patrem & Filium? nihil ſcilicet: Ipſa enim rerum plenitudo ſenſu accepit voluntatis præceptum, non autem diuiſam ex Patris ſubſtantia voluntatem ſeparauit. Quid autem iſta ſequitur, quid eſt qui Chriſti mei Domini ſequax per reuerentiam magis vel ſtultitiam reformidat? Igitur non patitur nomen cum venerabilis corporis habitatio ad cognitionem ſuæ ſanctitatis ruit, vel tactui ſuccedit illud quod corpore ſuperius eſt. nomine diſtat hoc corporis humilitati ablatum eſt, non autem viuimus, licet ad mortem anima & gloria corpus aduocauerit.

* non *Improprijs verbis vius adhuc Neophytus Conſtantinus.*

* Locus depra-uatus. *

*

Quid igitur hic inlæſa & ſincera fides dignum dubitatione occupauit: an non videtis quod venerabiliſſimum corpus Deus elegit, per quod & fidei argumenta & propriæ virtutis exempla manifeſtare futurus eſſet, & iam confuſam exitiali errore humani generis perditionem expellere, & nouam religionis daret doctrinam, & caſtitatis exemplo indignos mentis actus expurgare, deinde autem mortis quidem tormentum diſſoluere, immortalitatis autem præmia pronuntiare. Sed vos quos iam, fratres, communio caritatis, merito ex me appellari facit, non ignoratis me veſtrum conſeruum, non ignoratis veſtræ munimen ſalutis, cuius curam diligenter ſuſcepi, & per quod ininicorum noſtrorum non ſolum arma expugnauimus, ſed etiam viuos adhuc anima incluſimus ad manifeſtandam veram fidem clementiæ, ſed ego ſuper iſtis donis propter renouationem maxime orbis terrarum gaudebam. Etenim dignum erat vere miraculo inconcordiam tot Gentes adducere, quæ paulo ante ignorare Dominum dicebantur. Tamen quid haberent iſtæ Gentes cognoſcent, quæ nullam certaminis curam ſuſceperunt?

runt? Quid igitur intelligitis, dilecti fratres: nam vos ipsos accuso. Christiani sumus, & mediocri affectu dissentimus? Hæc ineſt noſtra fides, hæc sanctissimæ legis doctrina; sed quæ causa est propter quam præsentis mali exitium susciatum est? O flagitium, o odium supra modum omnis indignationis magnitudinem superans! quæ istius latrocinij atrocitas extitit, quæ Filium Dei abnegat ex indiuidua Patris substantia processisse? Nonne vbique est Deus, cum certe istum semper nobis adesse sentimus? Nonne per eius virtutem omnium decoratio constat, cum certe separatione dissipationis careat?

Num igitur vobis aliquid actum est? O dilecti fratres, considerate modo deprecor tormenta præsentis doloris. Confessores vos esse istius promittebatis, quem esse denegatis. In hoc vobis doctore persuadente in omnibus perdito: † supplico quis est qui ista docuit ita simplicem multitudinem? Eusebius scilicet, qui tyrannicæ crudelitatis conscius est. Quod enim vbique tyranni factus est cliens, ex multis est peruidere: Iam enim cædes Episcoporum testantur, sed vere Episcoporum quam sæuissima Christianorum persecutio manifesta clamat: nihil enim de factis in me iniurijs modo dicam, per quas eum maxime aduersarum partium festinauerunt concursiones istæ, & oculos speculatores contra me submittebat, & per me etiam armato tyranno ministeria conferebat, nec me quidam esse arbitretur ad istorum probationem imparatum. Argumentum enim subtile est, quo presbyteros & diaconos, qui Eusebium assequebantur, manifeste a me compressos esse constat. Sed ista quidem prætermitto, quæ nunc non indignationis causa, sed ad illorum confusionem a me probata sunt. Illud autem solum timeo, illud cogito, quod vos video ad criminis vocari communionem. nam per Eusebij conuersationem & peruersionem conscientiam suscepistis a veritate separatam. Sed est non tardum remedium si Episcopum fidelem & integrum vel nunc accipientes ad Dominum respiciatis, quod in præsenti in vobis est. Et iam pridem oportebat a vestro pendere iudicio, nisi prædictus Eusebius cum turbulenta multitudine eorum qui eum sequebantur, huc peruenisset, & ordinis rectitudinem impudenter conturbasset. Sed quoniam de ipso Eusebio ad vestram caritatem pauca oportet dicere.

† Ex hoc loco vsq. in finē recitatur a Theodoreto lib. 1. c. 20.

Meminit vestra patientia in Nicæna ciuitate factum esse Concilium, cui & ego ipse decenter aderam seruitute conscientiæ meæ: nihil alterum volens, quam concordiam omnibus operari & ante omnia conuincere, & hanc causam depellere, quæ initium quidem ceperat per Arij Alexandrini insolentiam. Corroborata est autem statim per Eusebij flagitiosam & pernicioſam festinationem. Sed iste ipse Eusebij amicissimi & carissimi, cum quanta putatis concursione (quando ab ipsa conscientia vincebatur) cum quanta autem confusione vndique conuictus falsiloquium defendebat, submittens quidem mihi diuersos pro ipso supplicantes, postulans ex me aliquid auxilij, quatenus vel in tanto conuictus delicto non ejiceretur honore quem habebat. Testis mihi est in hoc Deus ipse qui mihi & vobis benignus permaneat, quoniam & me ille peruertit, & indecenter subripuit, quod & vos cognoscitis. Omnia enim tunc acta sunt, sicut ipse desiderabat, cum quodlibet malum in sua mente abscondens. Sed primum, vt cetera eius prauitatis prætermittam, quid maxime cum Theognio, quem dementiæ consortem habet, peregerit, audite supplico. Alexandrinos quosdam, qui a nostra fide recesserunt huc iussi transmitti, quia per istorum ministerium ignis discordiæ surgebat. Sed isti boni & benigni Episcopi, quos semel Concilij veritas ad pœnitentiam seruabat, non solum illos susceperunt, & apud se seruauerunt, sed etiam consortes morum fecerunt eorum prauitatis. Propter quod circa istos ingratos hoc agere censui: raptos enim eos iussi quam longissime exterminari. Nunc vestrum est, ad Deum fide illa respicere, qua semper & fuisse constat, & esse decet, & sic peragere, vt Episcopos castos & Orthodoxos & clementes habentes gaudeamus. Si quis autem vel ad pestiferorum memoriam illorum, vel ad laudem inconsulte exardere audeat, confestim a sua audacia per operationem serui Dei, hoc est, meipsum compescetur. Deus vos conseruet fratres dilectissimi.] post hæc ista subijciebantur in codice.

Hæc exemplaria duarum epistolarum dominus Imperator Iustinianus beatissimo Papæ Vigilio translatas de Græco in Latinum direxit, die quinto Kalendarum Iuniarum, sexies post Consulatum Basilij viri clarissimi.] Alia autem quæ post hanc sequebatur eiusdem Constantini epistola ad Alexandrinos, cusa habetur eodem tomo tertio anno

Christi trecentesimo vigesimo quinto. — Subdit his mox Theodoretus. —

Tom. 3. an. Christi 355. circa principium post hæc verba: Hucusque Arianorum ad Eusebium epistola. *his ista adde:* Sed & ipsi Legati Apostolicæ Sedis optauerunt ipsum Eusebium eidem Synodo ad profligandam Arianam hæresim interesse, quem fortissimum sciebant esse Catholicæ veritatis defensorem. epistola autem tunc ab eis ad ipsum scripta, quam nuper accepimus ex Archiuo Vercellensis Ecclesiæ, sic se habet.

Domino honorificentissimo Eusebio Episcopo Lucifer Episcopus, Panerarius presbyter, & Hilarius.

Calcato capite diaboli & suggestionibus prauis, domine sancte, gratiam tibi a Domino nostro concessam noli negligere, sed quantocyus, te inuadente, effugetur Arianum dogma, iam accelerare dignare. Scit enim Dominus & Christus eius, quia sicut in aduentu beatissimorum Apostolorum glorificatur Dei nomen in ruina Simonis: ita Valente expulso in aduentu tuo, dissoluta blasphemantium Arianorum machina, penitus destruetur. Nos, domine sanctissime, a prima die, qua Vercellas venimus, religionem tuam vsque in hodiernum cupimus. Et Dominum rogamus, vt in hac Ecclesia restauratio nem perpetuam laudent Sancti omnes, tuamq. spiritualem virtutem debita laude prosequantur. Quod credimus prouenturum, quia passionem Saluatoris superari non posse confidimus. Christus Dominus te glorioſum conseruet, sanctissime ac beatissime.] his permotus litteris sanctus Eusebius acquieuit, seq. illis ad certamen coniunxit.

Qui vbi Mediolanum —

Eodem Tomo, & eodem anno, pagina sequenti, post illa verba: in hunc modum ipse. *ista adde quæ sequuntur:* Tunc temporis Constantius Imperator, vt S. Eusebium ad communicandum cum Arianis induceret, ad eum litteras dedit, cum antea quatuor Episcopis Arianis ad eum missis nullatenus adhærescere noluisset. accepimus has Constantij litteras erutas ex Archiuo Vercellensis Ecclesiæ, mendis quantum licuit, expurgatas, quæ sic se habent.

Constantius victor ac triumphator semper Augustus Eusebio Episcopo.

Metiri facile posse, rei magnitudine commonente, grauitatem tuam, omnibus ad meam diligentiam pertinentibus præferre me coram religione superna quod præcellit, & in meo animo præeminere, confido: tamen id prudentiæ tuæ, documentis etiam frequenter emissis, compertum, cum perspicias id me agere noctibus ac diebus, quod ad venerabilem cultum proficere posse confido. Quid enim mihi gratius esse aut vtilius quam Deo animum deuouisse, vsque adeo, vt huiusmodi studio * facilitarem omnem sententiam esse obnixam? Itaque Ecclesias venerabiles ex intimo mentis affectu semper intueor, earumq. vnitatem omnibus salutarem cupio recuperare ac firmiter obtinere. Ob quam causam conuentum sanctorum Episcoporum in Mediolanensi placuit fieri ciuitate, eorum vel maxime qui alibi gesta possint facile reuelare: in diuersis quippe prouincijs Episcoporum sunt * contra coacta Concilia. Sed quid per singulos concordi vnanimitate decreuerunt prudentissimi Episcopi in Synodo Mediolanensi, perspicue declaratum est. Denique venientes pauci de prouincijs singulis voluntate communi vnanimes pertulerunt, & iuxta venerationem legi debitam firmauerunt. Quod ergo religioni fuerat consentaneum, eorumdem placito roboratum est, & ad sanctitatem tuam quatuor de consortio suo censuerunt esse mittendos, pariter commonentes, si id sequi grauitatem tuam, quod * ad vtilitatem Ecclesiæ, non abhorret: nos certe qui esse Dei famulos gloriamur, hortamur pariter ac monemus, vt consensui fratrum tuorum adhærere non differas. Confidimus quippe, cum hoc fuerit factum, vnitate firmissima posse Ecclesias gratulari. Deus te semper tueatur multos annos, pater carissime atque amantissime.] eædem ad Dionysium ab Eusebio datæ.] Cum autem nihil his litteris Constantius profeciſſet, tam in eum quam in alios Orthodoxos Episcopos eius furor exarsit, sed hæc postea. Sed qua arte idem Eusebius deluserit Arianos ante dicendum.

* facerem

* contraria

* pertinet

At cum —

Eodem Tomo 3. & eodem anno 355. inferius pag. 3. post illa verba: Sanctus quoque testatur Ambrosius. *hæc addas.* Extat adhuc in Archiuo Ecclesiæ Vercellensis, cuius tunc S. Eusebius erat Episcopus, tabula, in qua sunt nomina Episcoporum qui subscripserunt in Athanasium, inter quos Dionysius adnumeratus legitur, quam hic tibi reddendam putauimus: sic enim se habet posita post epistolam Concilij Mediolanensis ad Eusebium,

iam

Universidad de Deusto
Biblioteca

iam ſuperius recitatam, quæ incipit: Non ignorat cariſſima dilectio tua &c. Nomina autem ibi ſcripta ſunt iſta:

1. Cæcilianus	11. Victor	21. Dionyſius	
2. Valens	12. Vitalianus	22. Acatius	
3. Vrſatius	13. Gaius	23. Euſtatius	
4. Saturninus	14. Paulus	24. Rotamus†	† Rodanius
5. Euthymius	15. Germinius	25. Olympius	
6. Iunior	16. Euagrius	26. Stratophilus†	† al. Patrophilus
7. Proculus	17. Epictetus	27. Florentius	
8. Marinianus	18. Leontius	28. Synedius	
9. Probus	19. Olympius	29. Quintillus	
10. Gregorius	20. Tryphon	30. Capreus. hæc eſt prima	

ſubſcriptio, quæ poſtea ex alijs ſuperuenientibus Epiſcopis aucta eſt. Euſebius vero, ſecundum illud Apoſtoli: [a] Cum aſtutus eſſem cœpi vos dolo] ea qua vidimus arte, Dionyſij nomen ex eadem ſubſcriptione repungendum curauit. At quid in Euſebium tunc Ariani ab eo ſic deluſi —

[a] 2. Cor. 12.

Tom. 3. anno Chriſti 357. pag. 714. Rom. edit. poſterioris B verſ. 10. hæc verba: id factum dicitur in ciuitate Cora (ſic reſtituendum eſſe pro Corona, in Notis ad Martyrologium diximus) *deleantur omnino, loco quorum iſta ponantur:* id factum dicitur in ciuitate Cære, ſic reſtituendum eſſe pro Cora, ex antiquis Cærenſis Eccleſiæ monumentis didicimus: Eſt Cære ciuitas in Faliſcis, via Aurelia poſita, decimoſeptimo ab Vrbe lapide, vbi idem Felix vt patronus colitur, cuius Pontificis illuſtrata memoria, facta olim fuit ſedes Epiſcopalis: eſt inuenire frequenter inter alios Epiſcopos in publicis conuentibus Cære Epiſcopus. Corpus vero eiuſdem —

Tom. 4. anno Chriſti 386. poſt epiſtolam Valentiniani Imp. ad Saluſtium de ædificatione baſilicæ S. Pauli, hæc ſunt addita in poſteriori Romana editione, ibi poſt illa verba: temporibus eiuſdem Honorij Imperatoris. *iſta ſubijciuntur, quæ deſiderantur in alijs:* de quo Prudentius in Periſtephanon hymno duodecimo de Petro & Paulo Apoſtolis habet hos verſus:

Parte alia Titulum Pauli via ſernat Oſtienſis
Qua ſtringit amnis ceſpitem ſiniſtrum.
Regia pompa loci eſt. Princeps bonus has ſacrauit arces,
Clauſitq. magnis ambitum talentis.
Bracteolas trabibus ſubleuit, vt omnis aurulenta
Lux eſſet intus, ceu iubar ſub ortu.
Subdidit & Parias ſuluis laquearibus columnas,
Diſtinguit illic quas quaternus ordo.
Tunc camurus hyalo inſigni varie cucurrit arcus:
Sic prata vernis floribus renident.] hæc de baſilica S. Pauli Prudentius atque cultu ipſius: qui & duobus vltimis verſibus ornatum deſcribit maioris arcus, qui (vt etiam in alijs antiquis Eccleſijs vſque hodie Romæ cernitur) habet muſiuo opere diuerſi coloris ex vitro intextam floribus pancarpiam.

His ſic enarratis —

Tom. Annal. 5. anno Chriſti 415. edit. Rom. pag. 374. C verſ. 9. poſt hæc verba: quærat corporis pulchritudinem &c. *adde:* Præſtringens in hunc modũ S. Hieronymus Pelagium atque Pelagianos, & haud dubium inter alios ſugillat Palladium Galatam Epiſcopum Helenopolis in Bithynia, de quo ſæpe ſuperius, cuius diſertis verbis meminit in præfatione in eoſdem libros aduerſus Pelagium ſcriptos, quod cum verſari ſoleret aſſidue cum feminis religioſis, magna tamen iactantia gloriaretur, quod omnis eſſet penitus concupiſcentiæ expers. ita quidem ipſe cum præſertim in Aegypto, viſitans monachos, iunctus feminis peregrinaretur. Quo nomine redargutus eſt etiam per epiſtolam ab Iſidoro Peluſiota, dignam illam quidem, quæ hic recitetur, vtpote tanti viri profuturum omnibus monumentum. ſic enim ſe habet [b]. *Palladio Epiſcopo.*

[b] Iſid. epiſt. 284 lib. 2.

Mulierum congreſſus, vir optime, quantum fieri poteſt, fuge. Nam eos qui ſacerdotij munere funguntur, ſanctiores ac puriores illis eſſe oportet, qui ad montes ſe contulerunt: Siquidem illi & ſui & plebis; hi autem ſui dumtaxat curam gerunt. Atque illi in huiuſmodi dignitatis faſtigio collocati ſunt: omnesq. vitam eorum perſcrutantur &

explorant: hi autem in ſpelunca ſedent, aut ſua vulnera curantes, aut vitia obtegentes, aut etiam coronas ſibi ipſis texentes. Quod ſi etiam, vt cum illis congrediaris, neceſſitas aliqua te obſtringat: oculos humi deiectos habe, atque ipſas quoque, quonam pacto ſpectandum ſit, doce: Non enim dumtaxat docendum eſt, quonam modo cernere oporteat, ſed etiam, vt oportet, cernere. Cumq. pauca quæ ipſarum animos aſtringere atque illuſtrare queant, locutus fueris: ſtatim euola, ne forte diuturna conſuetudo vires tuas emolliat & infringat, atque velut horrendum quemdam & elatum leonem nacta, comam quidem, quæ leonem vere leonem efficit, regiamq. dignitatem ipſi conſeruat, amputet; dentes autem eripiat atque vngues (quorum adminiculo robuſtiſſimas etiam feras vincit) euellat, ac deinde deformatum ac ridiculum redditum, animal inquam illud horrendum ac intolerandum ac vel ſolo rugitu montem percellens, pueris etiam ſe illudendum præbeat.

Quod ſi a mulieribus honore affici cupis (maxime quidem hoc ſpiritualem virum haudquaquam decet) vt vt autem res ſe habeat, nihil tibi cum feminis commercij ſit, ac tum ab illis honorem conſequeris. Tum enim hoc præſertim nobis aderit, cum a nobis minime quæretur: Solet enim quiuis eos quidem a quibus colitur ac delinitur, aſpernari; eos autem a quibus aſſentatione minime demulceetur, admiratione proſequi. Ac muliebris natura huic potiſſimum affectui obnoxia eſt. Intolerandam enim ſe præbet, cum quis ipſi blanditur; ac contra, eos omnium maxime ſuſpicit, & admiratur, qui maiore libertate præditi ſunt, amplioreq. auctoritate apud eos vtuntur.

Quod ſi te frequenter cum ipſis verſari, nec vllo inde detrimento affici dixeris: id quidem fortaſſe mihi perſuaderi ſinam. At illud item velim omnibus fidem adhiberi, aquis lapides extenuari, ac rupem aquæ guttis continenter cadentibus excauari dicunt. Quorum verborum huiuſmodi ſenſus eſt: *Quid rupe durius fingi queat?* Quid item aqua mollius, & quidem aquæ guttula? Et tamen aſſiduitas naturam vincit. Quod ſi natura, quæ ægre dimoueri poteſt, dimouetur; idq. quod minime habebat perpetitur: qua tandem ratione voluntas quæ facile mouetur, a conſuetudine non vincatur & euertatur?] hucuſque Iſidorus optima ratione & exemplo deſtruens quod aſſererent illi voluntatem noſtram ſui natura poſſe, ſi velit, euitare peccatum abſque gratiæ adminiculo, immo nec etiam poſſe tentari ſi nolit: quandoquidem docuit Iſidorus vinci aſſiduitate naturam.

Rurſum vero —

Eodem Tom. 5. anno Chriſti 423. prope finem anni. pag. 481. edit. Rom. C verſ. 5. poſt hæc verba: Seruatis ambobus illæſis. Ex antiquis monumentis Vaticanæ baſilicæ, quæ collegit Petrus Manlius tempore Alexandri III. hos verſiculos in ſepultura eiuſdem Bonifacij ſculptos tradit:

Atria magnifici ſunt membris plena ſepulti
Sedis Apoſtolicæ Bonifacij Præſulis almi.]

Tom. 6. anno Chriſti 452. edit. Rom. pag. 178. D verſ. 8. poſt hæc verba: atque totius ſimul corporis conſternatio. *adde:* Ceterum non de duobus Apoſtolis, ſed de vno tantum, Petro videlicet, qui viſus ſit Attilæ, teſtatur Paulus diaconus in hiſtoria rerum Romanarum, quam poſuit appendicem ad Eutropium, in qua eamdem, eodemq. modo narrat rei tunc geſtæ ſeriem. Conſideraſtine —

Eodem Tom. 6. anno Chriſti 454. pag. 200. C verſ. 3. poſt hæc verba: Caſſiodorus autē ſub anni ſuperioris conſulatu. *adde:* Porro feminā hanc recens amatam ab Attila, cum plures nominent Hildiconem, Micholtam alij: Paulus diaconus in ſua rerū Romanarum hiſtoria, quam appendicē poſuit ad Eutropiū, eam appellat Indicto, niſi ſit mendū in codice, cum de Honoria ſorore Valētiniani Auguſti, filia videlicet Gallæ Placidiæ eiuſmodi etiā texit hiſtoriā: Igitur Attila tali modo a ſua fæuitia repreſſus, relicta Italia Pannonias repetit. Ad quem Honoria Valentiniani Principis germana, dum a fratre ob decus pudicitiæ diſtricte ſeruaretur, ſuum Eunuchum dirigit, quatenus eam ſibi a fratre in matrimonium extorqueret. Accepto itaque hoc Attila nuntio qui iam Italiæ fines exceſſerat; nec tamen fatigato exercitu regredi poterat: mandat Valentiniano Imperatori, minitans peiora ſe proxime illaturum Italiæ, niſi mox ei ſuam germanam cum parte Regni debita tranſmiſiſſet. Qui reuerſus ad proprias ſedes, ſupra plures quas habebat vxores, puellam valde decoram * Indicto nomine ſibi in matrimonium iunxit. Ob cuius nuptias profuſa conuiuia exercens, dum tantum vini, quantum vmquam antea inſimul bibiſſet; cum ſupinus

* Indico vel Ildico

Universidad de Deusto
Biblioteca

pinus quiesceret, eruptione sanguinis, qui ei de naribus solitus erat effluere, suffocatus & extinctus est. Eadem denique apud Constantinopolim nocte, Martiano Imperatori in somnis Dominus apparens, arcum Attilæ fractum ostendit.] hæc Paulus.

Quod autem ad Honoriam spectat, quod vnicum Romæ Honoriæ aureum reperitur numisma, illud hic tibi cudendum curauimus. est huiusmodi.

Verum dubitatum est, num hæc illa sit Honoria, de qua actum est, Valentiniani Augusti sorore petita ab Attila, filia Gallæ Placidiæ: certe quidem cum nullum sit ei maternum cognomen, vt dicta sit, Galla, vel Placidia, sed Grata; & quod appelletur Augusta (quod nomen non sororibus sed coniugibus competat Imperatorum) vt diuersa censeatur ab illa, iure dubitari potest. Verum quod nulla alia sit reperiri Imperatoria femina Honoria dicta, nisi ista: quod ad Augustæ nomen spectat, existimari potest, vt quam vna cum parte Regni sibi dari Attila petijsset, ea de causa a fratre timente Regis barbari feritatem, eo titulo eam ab ipso auctam fuisse.

Tom.7. anno Christi 523. edit. Rom. pag.98. D verſ. 5. ibi: Fratrum, *corrige* Florentij.

Tom.7. anno 528. Rom. edit. pag. 139. E verſ.8. ibi: existimarunt. *his hæc adde:* Quod vero ex Suida dictum est, Iustinianum Analphabetum fuisse; licet Suidæ non sit contemnenda auctoritas, vt qui apud antiquiores inuenta scriptis prodiderit: tamen non sic Analphabetus dici Iustinianus potuit, quod nescierit penitus legere, cum ex Vigilij Papæ epistola suo loco inferius recitata, & ex Eustathio suorum temporum historiam scribente constet, ipsum Iustinianum non solum legisse, sed etiam suis litteris subscribere consueuisse.

Quamobrem vsu loquendi potius dictum a maioribus puto Iustinianum penitus illiteratum, nec scisse litteras, quod de dogmatibus magna temeritate vir indoctus auderet disputare; vt dicere solemus de aliquo, qui arroganter supra suum captum differere de difficillimis quæstionibus Theologicis audeat: Iste homo cum nihil penitus sciat, de his agit; vel: Præsumit tanta, qui legere nescit, vel quid huiusmodi ex more per hyperbolem dici solitum. Quod dicendi genus haud prorsus abhorrere ab historia reperitur, cum & in sacris historijs id sæpe vsurpatum inueniamus. Et vt alia referre omittamus exempla, satis modo illud ex sacro Matthæi Euangelio: Venit Ioannes neque manducans, neque bibens, & dicunt, dæmonium habet.] cum tamen idem Euangelista de eo superius dicat: [b] Esca autem eius erat locusta, & mel siluestre.] At nihil penitus Ioannes manducasse dictus est, quod ciborum abstinentissimus esset. Sed vt vnde digressi sumus, ad conditas a Iustiniano leges Ecclesiasticas reuertamur, iam dictis adhuc etiam illud adde — quod

a Matth.11.

b Matth.3.

Tom.7. Annal. anno Domini 532. in fine. Rom. edit. pag. 178. E verſ. 8. agendum. *his adde:* Idem Iustinianus Imperator solicitus, omnes hæreticos ad Catholicam Ecclesiam reuocare, sciens Seueri sectatores Episcopos & monachos adhuc in Oriente, eius hæresis esse pertinaces defensores, atque propagatores: ad errorem extirpandum, & errantes corrigendos, collationem inter ipsos atque Catholicos habendam censuit Constantinopoli, sex ex Seuerianis vocatis Episcopis, Catholicis vero quinque pro Catholicæ Fidei defensione ex aduerso stantibus. Quod autem ad tempus spectat, licet Acta non prodant: tamen quod idem Imperator Iustinianus in sanctione, siue epistola ad Ioānem Pontificem data anno sequenti, tradat se laborasse, vt sacerdotes Orientales ad communionem Ecclesiæ Catholicæ reuocaret: plane intelligere possumus, ante sequentem annum ea fieri contigisse, & hoc puto anno. Qui enim in hac collatione ex parte Catholicorum pri-

mam obtinuere locum Hypatius Episcopus Ephesi & Demetrius Philippensis Episcopus inuenti Constantinopoli, sequenti anno ab eodem Imp. missi sunt Legati ad Ioannem Romanum Pontificem, vt suo loco dicetur. Porro Acta huius collationis ab Innocentio vno ex Catholicæ partis collegis Episcopo scriptis mandata, iam alta obliuione sepulta, his diebus a Deo datum est, in lucem prodere, missis ijs ad nos Parisijs vna cum alijs Ecclesiasticæ antiquitatis monumentis a nostro Nicolao Fabro, cui plurimum hoc nomine nos debere fatemur. sic enim se habent.

De Collatione quæ sub Iustiniano Imp. facta est Constantinopoli.

Domino amabili Thomati presbytero Innocentius Episcopus Maroniæ ciuitatis in Domino salutem.

Scripsit mihi tua Deo amabilis caritas, eo quod susceptis humilitatis nostræ litteris vna cum exẽplaribus pijssimi atque amatoris Dei Principis nostri,& sanctissimi Archiepiscopi litterarum præcipientium me ad regiam pergere ciuitatem, in grandi solicitudine deuenerit,nescíens occasionem euocationis nostræ. Propterea significo,venerande frater, eo quod propter Oriẽtales Episcopos qui cum Seuero a sancta Catholica & Apostolica Ecclesia separati sunt, euocati sumus. Scriptum est autem de hac eadem re, primori quidem loco domino meo reuerentissimo ac Domino amabili Hypatio Ephesinæ ciuitatis Archiepiscopo, atque idem domino meo Ioanni * Vesinæ ciuitatis Episcopo, & meæ, sicut dictum est, humilitati. Dominus enim meus vir venerabilis Episcopus Stephanus Seleucienſium ciuitatis, & idem dominus meus Anthimus Trapezuntinæ ciuitatis Episcopus,qui nobiscum vna in Collatione fuerunt iam præcessissent in regiam ciuitatem cum domino meo Demetrio Philippinæ ciuitatis Episcopo, etsi ipse propter corporalem ægritudinem præsens esse non potuit.

Ante Collationem igitur euocauit sanctissimum Archiepiscopum tranquillissimus Imperator in venerabili palatio suo,quod cognominatur Hormisdæ, relictoq. sacratissimo senatu, cum eo parumper secedens,cõuocauit & nos, & cœpit nobis dicere: Eo quod pro his qui cum Seuero Episcopo ab Ecclesia desciuerunt, conuocaui vos, vt de his quibus ambigunt conferatis cum eis cum omni mansuetudine & patientia, sicut decet Orthodoxos & sanctos viros. Etsi enim illi exasperati fuerint,vos tamquam Dei amatores cum omni mansuetudine & tranquillitate eis satisfacite. Nolo autem sub mei præsentia fieri Collationem,ne in contemptum veniant; sed præcipio glorioſissimo Patricio Strategio (ille enim eo tempore locum tuebatur glorioſi Magistri Officij) vt vobiscum vna resideat.

Prima itaque die conuenimus in eodẽ Heptaconco triclinio,in quo & tunc pietas eius nos susceperat,& nos quidem eramus quinque, illi vero sex: Sergius ciuitatis Cyri, Thomas ciuitatis Germaniciæ, Philoxenus Dulichij, & Petrus de Theodosiopoli, Ioannes Constantinæ,Nonnus * Ceresinæ,& reliqui tam clerici quã monachi. nobiscum vero dominus vir venerabilis Eusebius presbyter & Cimiliarcha sanctissimæ maioris Ecclesiæ, & viri reuerentissimi presbyteri & Syncelli beati Archiepiscopi Epiphani, Heraclianus atque Laurentius,sed & Antiochenæ siue Theopoleos ciuitatis venerabiles presbyteri & œconomi atque Apocrysarij Hermisigenes,Magnus, & Aquilinus vna cum Leontio viro venerabili monacho & Apocrysario Patrum in sancta ciuitate constitutorum: Et vt ex pluribus quæ illic dicta sunt,breuiter referam,quasi capitulatim: Si enim omnia voluero scribere,tempus me ante deficiet.

* Gerasinæ

Sedentibus ergo nobis, cœpit præfatus glorioſissimus Patricius Strategius, qui nunc Comes diuinarum vbique largitionum est,ad Orientales ita dicere. Pijssimus atque tranquillissimus noster dominus tamquam Orthodoxus, & rectam Fidem quotidie augere desiderans, conuocauit vestram religionem, non ex auctoritate principali, sed paterna & sacerdotali compunctione, quod de his quibus ambigitis, a præsentibus sanctissimis Episcopis satisfiat vobis, qui propter hoc ab eius pietate sunt euocati. Scitis autem & vos quoniam glorioſæ memoriæ pater meus Appius ex Aegyptiorum oriundus prouincia,& tam vestras quam Alexandrinorum secutus sectas dubitabat communicare sanctæ maiori Ecclesiæ in hac ciuitate constitutæ; sed pijssimi atque fidelissimi Imperatores ratione ei persuaserunt, eo quod non aliud symbolum, vel aliam fidem tradiderint nobis hi qui in Chalcedone congregati sunt reuerentissimi Episcopi, nisi eamdem quæ in Nicæa, & in Constantinopoli & Epheso confirmata est. Ipsi quoque fidem decreue-

runt,

runt, & Neſtorium & Eutychem, qui nouas hæreſes inducebant, condemnarunt. Qua ratione perſuaſus communicauit ſanctæ Eccleſiæ. Et vos igitur non contentioſa mente, ſicut decet venerabiles viros, quæcumque vobis dubia videntur, opponite coram religione eorum, & Dominus per ipſos ſatisfaciet vobis.

Orientales dixerunt: Nos ſatisfactionis chartulam de fide noſtra compoſitam pijſſimo Imperatori porreximus. & in ea omnia quæ nobis ambigua videbantur, & ſcandalizabant nos, intexuimus. Reuerentiſſimus Archiepiſcopus Hypatius os noſtrum factus, ſicut & beatus Petrus Apoſtolorum princeps reſpondit, dicens: Chartulam illam peruidimus, in qua tam ſupra quam infra Chalcedonenſe Concilium criminamini, quod aduerſus Eutychianam eſt hæreſim congregatum: Propter quod, dicite nobis, qualem opinionem de Eutyche haberis? Orientales dixerunt, tamquam hæreticus, magis autem princeps hæreſis. Reuerentiſſimus Epiſcopus dixit: De Dioſcoro vero, & ſecundo in Epheſo Concilio, quod ab ipſo congregatum eſt, qualem? Orientales: Tamquam Orthodoxorum. Epiſcopus dixit: Si Eutychen velut hæreticum condemnatis, quemadmodum Dioſcorum & cum eo congregatos, Orthodoxos dicitis eſſe, qui Eutychen quidem hæreticum iuſtificarunt, Flauianum vero & Euſebium condemnarunt. Orientales: Eutychen tamquam acta forſitan pœnitentia, iuſtificarunt. Epiſcopus: Si ergo pœnituit Eutyches, quemadmodum illum anathematizatis? Illis vero ad hanc reſponſionem hæſitantibus, rurſus Epiſcopus: In tantum non pœnituit, quin & antequam implerentur, quæ in Conſtantinopolitana vrbe aduerſus eum geſta ſunt, illum quidem tamquam Orthodoxum iuſtificarunt, Flauianum vero & Euſebium velut hæreticos cõdemnarunt. Si enim pœnituit Eutyches, rogari oportuit eos, non condemnari. Vt autem dicamus ſecundum vos, confeſſionem duarum naturarum eſſe hæreticam: quam exigebat Eutyches confiteri ab Euſebio & Flauiano, docebat Dioſcorus laudare eum tamquam non ſuſceptam duarum naturarum confeſſionem. Vt autem conſubſtantialem Patri ſecundum diuinitatem, & conſubſtantialem matri ſecundum humanitatem, dicere oportuit: Cum omni ſubtilitate exigere eum, vt confiteretur. & niſi hoc fuiſſet confeſſus, ſuſcipi non oportuit. Dioſcorus vero non ſolum quia non exigit ab eo conſubſtantialis confeſſionem, ſed magis conſenſit contrariæ eius & peruerſæ confeſſioni, quæ dicit: Ante vnitionem quidem ex duabus naturis confiteor: poſt vnitionem vero vnam naturam. Et compulit omnes qui cum eo erant vociferari: Eutychen quidem Orthodoxum eſſe, Flauianum vero & Euſebium impios & hæreticos. Quid ergo vobis de iſtis apparet?

Contradicentes dixerunt: Reuera oportuit exigi Eutychen a Dioſcoro conſubſtantialis confeſſionem: Sin autem ſine iſta ſuſcepit eum & iuſtificauit, cæcitatem paſſus eſt idem Epiſcopus. Si ergo illum cæcitatem paſſum eſſe fatemini, ea quæ ſuperius dicta ſunt repetamus. Orthodoxum aut hæreticum Eutychen dicitis fuiſſe? Contradicentes dixerunt, hæreticum: & Epiſcopus: iuſte ergo ab Euſebio accuſatur; condecenter vero a Flauiano damnatus eſt. Contradicentes dixerunt: iuſte. Et Epiſcopus: Si ergo iuſte a Flauiano condemnatus eſt. Iniuſte & irrationabiliter ſuſcepit eum Dioſcorus & cum eo congregatum Concilium, an non? Contradicentes: Proculdubio apparet, quod iniuſte. Epiſcopus: Quoniam ergo totum illud vniuerſale Concilium, quod cum Dioſcoro congregatum eſt, conſenſit, ſicut vos ipſi fatemini, iniuſtitiæ & cæcitati: Oportebat vniuerſalis illius Concilij iniuſtitias & cæcitates ab altero vniuerſali emendari Concilio, an non? Contradicentes dixerunt: Modis omnibus ita fieri oportebat. Epiſcopus dixit: Chalcedona itaque iuſte congregatum Concilium eſt: vt ea quæ vniuerſale Concilium deliquerat, vel, ſicut vos dicitis, minus viderat, ab vniuerſali Concilio corrigerentur. Contradicentes dixerunt: Bene quidem & neceſſarie congregatum eſt, ſi & iuſtum finem ſuſcepit. His ergo per plures ſermones, ſicut ſupra dictum eſt, habitis, primi diei conuentus eſt diſſolutus.

Secundo autem die cum conueniſſemus, vir reuerendiſſimus Archiepiſcopus Hypatius ait: Recordamini finem heſternæ Collationis, & nullius eſtis obliti. tamen ſi placet iterum commemoremus vos. Contradicentes dixerunt: Recordamur quidem; attamen ad pleniorem dictorum cognitionem & iterum reuoca nobis in mentem. Epiſcopus dixit: Confeſſi eſtis heſterna ſecundum veritatem, hæreticum eſſe Eutychen, & iuſte a Flauiano religioſæ memoriæ condemnatum, & iniuſte ſuſceptum a Dioſcoro, vel ab

eo congregato Concilio; & quia oportuit vniuersalis illius Concilij culpas ab altero Concilio item vniuersali corrigi, & quia propter prædictas occasiones iuste congregatum est Chalcedonense Concilium. Contradicentes dixerunt: Recordamur hæc omnia. Episcopus dixit: Ostensum ergo vobis est, quia iuste est congregatum Chalcedonense Concilium. Contradicentes dixerunt: Iuste conuenit, si & iustum finem suscepisset. Episcopus dixit: Quid enim reprehenditis illud peccasse Concilium, vt aduersus hoc possimus vobis reddere rationem? Contradicentes: Ante omnia duarum naturarum nouitatem. Beato enim Cyrillo & antecessoribus eius ex duabus naturis vnam naturam Dei Verbi incarnatam, post vnitionem prædicantibus illis, in duabus naturis, innouare præsumpserunt. Episcopus dixit: Omnis quidem nouitas peregrina est, non tamen omnis obnoxia. Ipsi ergo secundum quam rationem dicitis, innouantes damnandos illos secundum peregrinam vocem, an secundum noxiam? Contradicentes dixerunt: Secundum vtraque: Beato enim Cyrillo & beato Athanasio Alexandrinæ ciuitatis Episcopis, Felici etiam & Iulio Romanæ Ecclesiæ, Gregorio quin etiam mirabilium factori, & Dionysio Areopagita, vnam naturam Dei Verbi decernentibus post vnitionem: hos omnes transgressi illi, post vnitionem præsumpserunt duas naturas prædicare.

Episcopus: In tantum falsæ sunt epistolæ, siue testificationes illæ quas dicitis, vt neque vnam ex illis beatus Cyrillus voluerit recordari; nec in epistolis quas ad Nestorium scripsit, vel in his quas cõtra blasphemias eius protulit testificationes in sancta Synodo Ephesina, quando maxime debuit proferre eas; sed nec in expositione duodecim capitulorum aduersus Theodoretum & Andream scribens, qui contra eadem capitula scripserunt; sed nec aduersus Orientale Concilium, quod vnde nescio, Arij illi vel Apollinaris opinionem imposuisse visum est; neque enim Arius aliquando vel Apollinaris duas naturas confessi sunt, sed vnam naturam Dei Verbi incarnatam ipsi magis nouiter protulerunt, vt creatam & passibilem ipsam diuinam Verbi naturam introducerent. Aduersus quas duas substantias atque naturas omnes sancti Patres decreuerunt; sed & hoc dicimus, quia duodecim glorioforum Patrũ testimonia aduersus Nestorij blasphemias in Epheso beatus Cyrillus proferens, id est, sancti Petri Episcopi Alexandrinæ & Martyris, sancti Felicis Episcopi Romanæ & Martyris, Cypriani Episcopi Carthaginensis & Martyris, beati Athanasij & beati Theophili Episcoporum Alexandriæ, Iulij Episcopi Romanæ, Ambrosij & Basilij, Gregorij & alterius Gregorij, Amphilochij, Ichonij & Attici Constantinopolitani, nullum testimonium eorum de vna natura protulit: sed non solum aliorum, sed nec beati Athanasij, qui a vobis profertur, in vnius naturæ incarnati Verbi cõfessione, cum certe diuersa testimonia eius illic intexuerit, sed & beati Iulij, eo quod Dei Genitrix sit sancta Virgo, & Dominum esse eum qui carne passus est. Si ergo sciebat de vna natura quemquam ex his dixisse: illic maxime proferre habuit, vbi tantum erat & tale vniuersale Concilium. Si autem illic non sunt prolatæ: quemadmodum nunc a vobis proferantur, satis admiror.

Contradicentes: Quid ergo suspicamini quia nos eas falsauimus? Episcopus: Vos non suspicamur, sed antiquos hæreticos Apollinaristas, qui reprehendunt eum in epistola, quam ad Orientales pro vnitione & pace de duabus naturis scripsit. Quoniam & hi qui cum Nestorio sapiunt, falsauerunt ad Epictetum S. Athanasij epistolam: sicut beatus Cyrillus beato Ioanni Antiochenæ ciuitatis Episcopo scribens, docuit nos. Contradicentes: Possumus ostendere, quia beatus Cyrillus vsus est istis testimonijs in libris aduersus Diodorum & Theodorum editis. Episcopus: Modo maxime & illos aduersus Diodorum & Theodorum libros ambiguos facitis, tamquam fictos aduersus mortuos prolatos dicentes, non poterant refellere falsitatem: si enim aduersus mortuos prolati sunt, multo magis aduersus Nestorium, & eos qui contra capitula eius scripserunt proferre habuit eadem testimonia. sed nunc videtur, quoniam & in illis libris hæretici falsantes, addiderunt ea. Contradicentes dixerunt: Si ergo ex antiquis rescriptis, & ex Archiuis Alexandriæ potuerimus vtraque ostendere sic habentia, quid estis dicturi? Episcopus: Si sub temporibus beati Proterij, vel Timothei cognomine Salofacioli ostensa sunt, indubitabilia erunt: quoniam vero iam a multis hi qui aduersantur Orthodoxæ duarum naturarum confessioni illa antiqua apud se retinent, indulgete nobis, si aduersarios nostros testes suscipere dubitamus: nam & beati Iulij famosam illam epistolam manifeste Apollinaris ostendimus fuisse, scriptam ad Dionysium; illam autem quam sancti Gregorij

Universidad de Deusto
Biblioteca

gorij mirabilium factoris dicitis testificationem, suadete Seuero, & his qui ea quæ illi sapiunt confiteri: quia incorruptum carnis ipse decreuit, & tunc vobis credendum est: quoniam & ea quæ de vna natura dicta sunt, ipsius sunt, quod autem prius dici debuit hoc in vltimo dicimus: illa enim testimonia quæ vos Dionysij Areopagitæ dicitis, vnde potestis ostendere vera esse, sicut suspicamini? si enim eius erant, non potuissent latere beatum Cyrillum. Quid autem de beato Cyrillo dico? quando & beatus Athanasius si pro certo scisset eius fuisse, ante omnia in Nicæno Concilio de consubstantiali Trinitate eadem testimonia protulisset aduersus Arij diuersæ substantiæ blasphemias. Si autem nullus ex antiquis recordatus est ea: vnde nunc potestis ostendere, quia illius sint, nescio. Contradicentes dixerunt: Si hæc falsa dicitis esse testimonia, duodecim capitulorum, quæ inserta est, in Ephesino sancto Concilio, quam neque vos potestis denegare Synodicam esse, cur non recipit Chalcedonense Concilium? Episcopus: Si omnes formas & definitiones Fidei in Epheso aduersus Nestorium facti Concilij suscepit & confirmauit Chalcedonense Concilium, quemadmodum hanc habuit refellere? sed quia aduersus Nestorij blasphemias, quæ duas naturas in duas personas & duas subsistentias diuidunt, vnam personam, & vnam subsistentiam volebant definire: illa autem epistola duarum subsistentiarum intulit mentionem, propterea proprie ea nominare distulerunt, vt non inuenirentur aut illi aut sibi esse contrarij: sed magis illam alteram epistolam eius præposuerunt, quæ super consensu Symboli Nicæni Concilij laudata est. Et eam quæ ad Orientales scripta est.

Contradicentes dixerunt: In epistola duodecim capitulorum duas subsistentias pro duabus naturis dicit. Episcopus: Antiqui Patres, & maxime Romani pro substantia & naturam subsistentiam nuncupabant. Vnde sicut vnam naturam & vnam substantiam, ita & vnam subsistentiam sanctæ Trinitatis esse dicebant. Orientalibus vero sanctis Patribus pro persona suscipientibus subsistentiam, & sicut tres personas ita & tres subsistentias in sancta Trinitate dicentibus: per multa tempora dissidium factum est inter Orientales & Occidentales sanctas Ecclesias; Orientalibus quidem Occidentales Sabellianorum sectam defendere suspicantibus, quia vnam dicebant esse in Trinitate subsistentiam; Occidentalibus vero Orientales Arianam sectam sequi dicentibus, eo quod tres subsistentias in tres alterius substantiæ vel naturæ personas proferrent secundum imitationem Arij. Quam diuisionem per sanctum Athanasium Deus vniuit. Vtriusque enim linguæ peritus vtrasque partes per Dei gratiam ad concordiam reuocauit, & ab eo tempore vsque in hodiernum diem, & apud nos & apud Romanos, sicut vna substantia & vna natura in Trinitate suscipitur, & sicut tres personas in sancta Trinitate confitemur, ita & tres subsistentias glorificamus. Sic auditis igitur, quoniam indifferenter beatus Cyrillus idem dicebat esse substantiam quod naturam vel subsistentiam, & ideo in illis duodecim capitulis suis pro duabus substantijs vel naturis duas subsistentias posuit. Ostendite nobis & in sancta Trinitate ita indifferenter eum dicere, & pro tribus personis vel subsistentijs, vnam personam secundum Sabellium confiteri, & vnam subsistentiam in sancta Trinitate glorificantem, & pro vna trium personarum substantia vel naturas atque substantias secundum imitationem Arij prædicantem: & ita & vos confitemini vel potestis glorificare, & tunc credimus vobis quia præ duabus naturis, duas docuit dici subsistentias.

Contradicentes: Et hæ ipsæ quæ nominatim in Chalcedonense Concilio positæ sunt epistolæ beati Cyrilli, id est, tam illa quæ ad Nestorium, quam quæ ad Orientales scripta est ex duabus naturis, & in duabus. Contradicentes dixerunt: plurimum. Episcopus dixit: quam hanc? Contradicentes: quod ex duabus quidem naturis dicere vnam significat Dei Verbi naturam incarnatam, secundum beatum Cyrillum & sanctos Patres. In duabus autem naturis duas personas & duas subsistentias significat, pro certo & hi qui in duabus naturis vnam naturam dicunt, inuenientur & ipsi ex duabus personis atque substantijs vnam personam atque subsistentiam declarare. Contradicentes: quemadmodum? Episcopus dixit: Sicut vos dicitis vnam; & sancta Synodus vtrosque sermones pari honore suscepit & pertractat. Et quæ in Constantinopoli acta sunt aduersus Eutychen, & inuenietis Flauianum Archiepiscopum, & alios cum ipso quosdam ex duabus naturis accusantes: Beatum autem Basilium Seleucenæ ciuitatis Episcopum, cum alijs iterum quibusdam in duabus naturis; & neque isti illos reprehendunt, neque

illi

illi istos, tamquam vnius honoris arbitrati voces vtrasque, quando & vnam naturam Dei Verbi incarnatam non renuit beatus Flauianus in confessione, quam propria manu subscripsit, dicere; quæ piæ recordationis Theodosio data est: nam confessio manu eius perscripta his ipsis sermonibus declarat.

Exemplum rescripti fidei Flauiani Archiepiscopi Constantinopolitani, datæ ab eo petenti.

Imperatori Theodosio salutem.

Nihil itaque congruum est sacerdotibus, & diuina docenti dogmata, sicut esse semper paratum ad satisfactionem omni exigenti eum rationem de spe quæ in nobis est, & gratia: nec enim erubescimus Euangelium: Virtus enim Dei est ad salutem omni credenti. Quoniam ergo & nos misericordia omnipotentis Dei prædicationem Euangelij sortiti sumus, recte sapimus, & sine reprehensione semper diuinas secuti scripturas, & expositiones sanctorum Patrum tam in Nicæa congregatorum, quam in Epheso sub beatæ memoriæ Cyrillo Episcopo Alexandrinæ ciuitatis. Prædicamus itaque Dominum nostrum Iesum Christum ante sæcula a Patre sine initio natum secundum diuinitatem: in vltimis vero diebus eumdem propter nos & propter nostram salutem ex Maria Virgine secundum humanitatem Deum perfectum, & hominem perfectum, eumdem cum assumptione animæ rationalis & corporis, consubstantialem Patri secundum diuinitatem, & consubstantialem matri eumdem secundum humanitatem. Nam ex duabus naturis Christum post incarnationem ex sancta Virgine sumptā in vna subsistentia, & in vna persona vnum Christum vnum Filium vnum Dominum confitemur; & vnam quidem Dei Verbi naturam incarnatam tamen dicere non negamus: quia ex vtrisque vnus idemq. Dominus noster Iesus Christus est. Nam eos qui duos Filios, vel duas subsistentias, vel duas personas denuntiant, & non vnum eumdemq. Dominum Iesum Christum Filium Dei *viui* prædicant, anathematizamus, & alienos Ecclesiæ decernimus, & ante omnes quidem Nestorium impium anathematizamus, & eos qui cum eo sapiunt, vel eadem dicunt, quibus & contingat, vt excidant tales ab adoptione promissa recte credentibus. Subnotatio eiusdem ex notis, sic, Domine Christe auxiliare nobis Deus. & iterum: hæc scripsi manu propria ad satisfactionem tuæ serenitatis, & vt confundantur ij qui simplicem conuersationem nostram in Christo calumniantur.

Episcopus dixit: Ecce satisfactio beati Flauiani manu eius perscripta ex duabus confitetur Dominum nostrum Iesum Christum, & tamen ex duabus ei dicenti naturis non pepercit bonus ille Dioscorus. Propterea itaque cognoscens sanctum Chalcedonense Concilium, quia nihil ita recreat eos, qui cum Eutyche aduersantur Orthodoxis duarum naturarum confessioni, nisi confusa & commixta & imaginaria vel Manichæica vnius naturæ confessio, explanatiuam potius vocem præposuit, vt in duabus naturis vnam personam & vnam subsistentiam confitentem. Sed & beati Flauiani rectam fidem collaudans omnia quæ ab eo dicta sunt, confirmauit.

Contradicentes dixerunt: Nos & (sicut superius dictum est) beati Cyrilli proferimus epistolas, in quibus duas subsistentes naturas confiteri post vnitionem abdicat. Episcopus dixit: Nos ea quæ epistolis eius synodicis consentiunt, suscepimus: quæ autem non consentiunt, neque damnamus, neque velut legem Ecclesiasticam sequimur. Synodicas autem eius dico (sicut superius dictum est) epistolas quæ a sanctis Concilijs & susceptæ & confirmatæ sunt, id est, tam eam quæ ad Nestorium, quam eam quæ ad Orientales scriptæ sunt. Nam contraria his neque damnamus, neque sicut illius suscipimus, quia & in Actibus sanctorum Apostolorum inuenimus, quia dispensationis gratia beatus Paulus Timotheum circumcidit, qui certe Galatis scripsit: Quoniam si circumcidimini, Christus vos nil adiuuabit. sed & beatus Petrus dispensatiue aliquotiens quidem cum Gentilibus comedebat; aliquoties vero subtrahebat se, & secernebat ab eis. Postquam vero vtrique Hierosolymas ascenderunt, & cum omnibus Apostolis vel senioribus, magnum illud decretum decreuerūt, per quod dicunt: Placuit Spiritui sancto & nobis nihil vltra oneris imponere vobis, nisi quod ex necessitate est: hoc est, abstinere a sacrificato idolis & sanguine & necato & fornicatione: a quibus custodientes vos bene agitis. Valete. Ab eo tempore ea quidem quæ communi consensu scripta sunt, & a Spiritu sancto confirmata, sicut legem Ecclesiasticam suscipimus; quæ autem dispensationis gratia ab vnoquoque sigillatim facta sunt, neque æmulamur, neque damnamus. Sicut

ergo

Universidad de Deusto

ergo hæc in Actibus sanctorum Apostolorum inuenientes, non similiter his attendimus: ita & illic etiam si profiteamur, secundum indulgentiam tamen dictum sit, beati Cyrilli esse quæ a vobis proferuntur epistolas (aduersantur autem prædictis Synodicis rectæ fidei eius epistolis, in quibus duarum naturarū aperte decreuit confessionem) neque damnamus, neque sicut eius suscipimus. Continet autem illa ad Nestorium epistola de inconfusa & indiuisa duarum naturarum vnitate. His sermonibus B. Cyrilli ex epistola ad Nestorium quia diuersa quidem sunt quæ ad vnitatem veram conuenerūt naturæ: Vnus autem ex vtrisque Christus & Filius & Dominus non naturarum diuersitate sublata propter vnitatem: si autem non est sublata duarum naturarum diuersitas propter vnitatem: Saluator ergo & post vnitatem in vna persona & * in vna substantia, magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi, & quemadmodum suscepta vel confirmata est, paucis expediam. * hic aliquid deest

Recensito Symbolo sancti Nicæni Concilij, & venerabili hac epistola omne quod aduersus Nestorium cōgregatum est illi Concilium non aceruatim, sed singuli per nomen & personam confessi sunt parem atque consimilem eam esse sancto illi Symbolo: Enotica autem & pacifica ad Ioannem Antiochenæ ciuitatis Episcopum. epistola enim per quam vnitatem & pacem sanctis Ecclesijs suis Deus donauit his verbis continet: ita beati Cyrilli ex epistola ad Ioannem & Orientales: Confitemur itaque Dominum nostrum Iesum Christum Dei Filium vnigenitum Deum perfectum & hominem perfectum ex anima rationali & corpore, ante sæcula quidem ex Patre genitum secundum Deitatem: in vltimis vero diebus eumdem propter nos, & propter nostram salutem ex Maria sancta Virgine secundum humanitatem, & consubstantialem Patri secundum Deitatem, & consubstantialem nobis secundum humanitatem. Duarum enim naturarum vnitio facta est, propterea vnum Christum, vnum Filium, vnum Dominum confitemur: secūdum hunc inconfusæ vnitionis intellectum confitemur sanctam Virginem Dei Genitricem, ob id quod Deus Verbum ex ea incarnatus est, & ex ea conceptione vniuit sibi templum quod ex ea processit. Euangelicas autem & Apostolicas de Saluatore voces scimus, mirificos viros quasdam quidem communicantes, tamquam in vna persona, quasdam vero euidenter, tamquam in duabus naturis, & Deo quidem dignas secundum Diuinitatem Christi, humiles autem secundum humanitatem eius tradentes.

Si vero dicetis non esse has voces illius, sed Orientalium: cognoscite quia cum multis laudibus eis consensit, & tamquam suas, eas ita in propria epistola intexuit cum laudibus: superius quidem dicens chartam sibi allatam a viro venerabili Paulo Episcopo, irreprehensibilem continentem Fidei confessionem. inferius vero: Has sacras vestras voces contemplati, sic & nos sapere inuenimus. Vnus enim Dominus, vna Fides, vnum baptisma, glorificauimus omnium Saluatorem Dominum inuicem congratulantes, quoniam diuinis scripturis, & traditioni sanctorum Patrum consonantem habent Fidem, tam quæ apud nos, quam quæ apud vos sunt sanctæ Ecclesiæ. hæc Synodica & rectæ Fidei epistola de inconfusæ & indiuisæ vnitatis & extantibus duabus naturis docuerunt. Quales ergo ex his præferamus, quæ in secreto scriptæ ad vnum vel secundū amicum vel familiarem sunt, quæ & facillime potuerunt a quolibet deprauari, an istas quæ in certamine dictæ sunt, & ab vniuersalibus Concilijs tam laudatæ quam confirmatæ sunt, & super concessu Symboli sancti Nicæni Concilij sunt laudatæ? nonne potius has quæ Synodicæ sunt, suscipiemus & præferemus, & tamquam legem Ecclesiasticam recipiemus, velut a tantis sanctis Patribus cum iudicio confirmatas, sicut sæpe retulimus?

Contradicentes: Nos non solum ad Eulogium sed etiam ad Successum secundam & & alteras epistolas eius volumus relegere: Vos autem cum neque vnam audisset is, iam condemnastis eas. Episcopus: Quantascumque vultis prælegere sine præiudicio relegite, vt ex consensu vel dissensu possit veritas apparere. His ergo dictis cœperunt Contradicentes legere ad Eulogium epistolam, & cum ad illud capitulum peruenissent, quo dicitur: Sed & illud non ignorent, quoniam vbi vnitio dicitur, non vnius rei declaratur conuentus, sed duarum vel plurium dissimilium secundum naturam. Episcopus: A superioribus & ex ipsis pene principijs epistola ista opitulatur: etsi in quibusdam locis falsata est, tamen etsi omnia secundum vestram haberet intentionem, hoc capitulum sufficiebat omnem contradictionem compescere: Si enim vnitio non vnius rei conuentum declarat, sed duarum vel plurium dissimilium secundum naturam: Et quia qui dicunt duas

Universidad de Deusto
Biblioteca

duas naturas, ita confitentur, admiramur quemadmodum habentes hæc ac relegentes,a nobis quæritis ſuaderi, qui etiam alios ex his Orthodoxam eſſe duarum naturarum cõfeſſionem, ſuadere poteſtis,vel debetis. Cum enim mox in principio ipſius epiſtolæ relegatis dicentem eum, quia non omnia quæ dicũt hæretici fugere nos vel auerſari oportere: multa enim ex his confitentur quæ & nos confitemur. quando enim dicunt Ariani Patrem Dominum eſſe,& omnium Creatorem, numquid nos oportet tales eorum voces auerſari? Sic & Neſtorius etiamſi duas dicat naturas, diuerſitatem tamen ſignificat carnis & Verbi: Alia enim natura carnis,& alia Verbi. Si autem alteram confeſſus eſt carnis naturam & alteram Verbi,quam ex his duabus naturis vos vel minuatã dicitis:vel ſubreptam beato Cyrillo, ſicut ipſi narratis,in altera dicente epiſtola,neque minuatam,neque ſubreptam humanam naturam, eum & inferius dicat, compelli autem illos?

Attendite ad lectionem epiſtolæ beati Papæ Athanaſij: illic enim contendentibus quibuſdam,quia ex propria natura corpus ſibi paſſibile ipſum creauerit Verbum,& ſupra & infra nititur dicens: quia non eſt conſubſtantiale Verbo corpus; ſi autem non eſt conſubſtãtiale,alia atque alia neceſſe eſt vt ſit natura, ex quibus vnus & ſolus intelligitur Chriſtus. Ecce etiam hic aperte duas ſubſtantias in duabus naturis poſuit,ex hoc hæreticos arguens,qui conſubſtantiale Verbo etiam corpus eſſe dicunt.quam ergo ex iſtis duabus naturis vel ſubſtantijs dicitis minuatam,ipſi fatemini. Sed & idem mox in ſequenti verſu ita addidit dicens: Sed & hoc nõ ignorent: vbi enim vnitio dicitur,non vnius ſignificatur rei conuentus, ſed duarum vel plurium & diuerſarum ſecundum naturam. Si ergo dicimus vnitionem,proculdubio confitemur quia carnis animatæ & Verbi.Sed & hi qui duas naturas dicunt idem ſentiunt. illi ergo qui totiens in ſuperioribus epiſtolæ ſuæ partibus ita duas naturas Orthodoxe & aperte prædicauit. Sed & poſt eos qui falſati ſunt ſermones qui dicunt: Etſi parum circa proprietatem ſermonis obſcurati ſunt, dicens de Orientalibus duas naturas manifeſte confitentibus: qui enim confitentur,quia ex Deo Patre natus Vnigenitus Verbum,idem ipſe natus eſt ſecundum carnem ex muliere, quoniam & Dei Genitrix eſt ſancta Virgo. Et quia vna perſona eſt & non duo filij neque duo Chriſti, quemadmodum cum Neſtorij blaſphemijs conſentiunt. Neſtorius enim duos dicit filios & Dominos & Chriſtos,vt breuiter complectar. Orientales autem fratres nil tale dixerunt, ſed tantummodo voces diuidunt. Diuidunt autem ſecundum hunc modum dicentes :eo quod quædam ex his Deo dignæ ſunt, quædam vero homine: quæ autem cõmuniter prolatæ ſunt tamquam habentes tam dignationem diuinam quam humanitatem, ſed tamen ab vno eodemq. prolatas. Et non ſicut Neſtorius qui quaſdam quidem de Verbo proprie adſignat, quaſdam vero nato ex muliere quaſi alteri Filio. Aliud autem eſt vocum ſine diuerſitate, aliud diuidere in duabus perſonis tamquam alteri & alteri. qui enim ſuperius illa,inferius autem hæc: numquid in medio loco poterat ſeipſum conuellere? abſit: ſed contrarij ſermones Synodicis eius epiſtolis ab hæreticis ſicut appareret falſati ſunt. proferentibus autem his qui contradicebant tamquam inuictum ſcutum ſecundæ ab ipſis prolatæ ad Succeſſum epiſtolæ capitulum. Illud quod dicit: Repugnant nihilominus vnam dicentibus filij naturam incarnatam; & velut caſſum volentes illud oſtendere, contendunt vbique,duas naturas ſubſiſtentes oſtendere.

Poſtquam recenſitum eſt,dicentibus illis: Ecce vbique beatus Cyrillus renuntiat duas dici naturas poſt vnitionem. Epiſcopus: Nullo præiudicio habito, ſicut ſæpe diximus, Orthodoxæ Fidei, etiamſi demus Cyrilli eſſe nuper relectam epiſtolam: multo magis duabus naturis exiſtẽtibus aduocationem præbuit poſt vnitionem quam vnius Dei Verbi incarnatæ,ex eo quod dicit: Veſtitus vero etiam noſtra natura etiamſi non eſt conſubſtantiale ex Deo Patre procedenti Verbo corpus quod vniuit ſibi. Si ergo non eſt conſubſtantiale Verbo corpus quo circumdata eſt Dei Verbi natura,alia modis omnibus atque alia pro certo natura eſt. Sed & illud quod ait, carne eum paſſum & non Deitate, aliam iterum atque aliam oſtendit naturam. Altera enim carnis natura paſſibilis,& altera Verbi impaſſibilis,ſicut & vos ipſi fatemini. & iterũ quod dicit, quia ſemen Abrahæ ſuſcipiet, formam ſerui accipiens: alteram illam ſeruilem ex Abraham ſuſceptam naturam docet, & alteram illam Dominicam Dei Verbi naturam. Sed & quod ait: Non eſt confuſum, ſicut illis placet, ſed nec carnis in eius, ſed in proprietate ſecundum vtraſque tam intelligi quam permanere: ex his magis ille, quam Chalcedonenſe Concilium in vna perſona duas exiſtentes naturas decreuit intelligi. Sed & quod ait, non minuatam

neque

Universidad de Deusto
Biblioteca

neque ſubreptam humanam naturam, manifeſte duas naturas exiſtentes oſtendit, diuinam ſcilicet naturam quæ aſſumpſit, & quæ aſſumpta eſt, humanam. Sed & quod ait: Recte & nimis prudēter tua perfectio de ſalutari paſſione ſermonem protulit, non illum Vnigenitum Dei Filium, ſecundum quod intelligitur & eſt Deus, paſſum in propria natura ea quæ ſunt corporis confitendo, ſed magis paſſum eum natura terrena, aperte etiā hic duas naturas docuit ſubſiſtentes, & terrenam paſſibilem, & diuinitatis impaſſibilem. Sed & in fine epiſtolæ ſuæ illud quod ait: Quid enim eſt humana natura niſi caro animata ſenſibiliter, ſed & paſſum carne dicimus Dominum: Ecce in ipſa quæ a vobis prolata eſt epiſtola, licet falſata eſt, non totiens de vna natura quantum de duabus naturis fidei rectæ tribuit aduocationem non ſolum poſt vnitionem, quæ in Virginis facta vulua eſt: ſed & poſt paſſionem & reſurrectionem magni Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui poſt reſurrectionē oſtendit perforatas immaculatas manus ſuas & transfixos pedes ſuos ſanctis diſcipulis ſuis, oſtendens ſe viuum & vnum eſſe in vna perſona & in duabus naturis: quod enim dicit: [a] Videte manus meas & pedes meos, quoniam ego ipſe ſum: Vnam eius perſonam oſtendit incarnatæ diuinitatis. quod autem addidit: Pertractate & videte quoniam ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habentem: Diuerſitatem oſtendit in ſemetipſo duarum naturarum, tam aſſumentis deitatis quam aſſumptæ humanitatis magni Dei Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. In tantum autem abfuit beatus Cyrillus a contradictione Orthodoxæ duarum naturarum confeſſionis, quod Gregorium Nazianzenum, & Gregorium Nyſſenum, & Ambroſium Mediolani protulit in ſæpedicto Epheſino ſancto Concilio, ac veluti eos ſibi aduocans perduxit: quorum prior his verbis dixit: *Beati Gregorij Nazianzeni Epiſcopi*: Naturæ quidem duæ, Deus & homo: nam & anima & caro, filij autem non duo, neque Dei: neque enim hic duo homines: Etſi ita Paulus [b] tam interiorem quam exteriorē hominem appellauit: etſi licet breuiter dicere; aliud quidem & aliud, ex quibus Saluator, & ſi reuera non eſt, idem, viſibile & inuiſibile, & temporale & ſine tempore, non autem alter & alter: Abſit: Item & beatum Gregorium Nyſſenum protulit dicentem: Quid humilius in Deo quam forma ſeruilis? aut quid humilius in Rege omnium, quam in commune noſtræ exiguæ naturæ propria voluntate deſcendere? Per beatū autem Ambroſium in eodem duas naturas eſſe ita approbauit dicens: Cuſtodiamus diuerſitatem carnis & diuinitatis: Vnus enim Dei Filius in vtroque loquitur, quia vtraque natura in eo eſt. Attende in ipſo, nunc quidem gloriam Dei, nunc vero hominis paſſiones. Sicut Deus docet, diuina, quoniam verbum eſt: ſicut homo loquitur humana, quoniam in mea loquitur natura. Hæc teſtimonia ad confirmationem rectæ & inlibatæ fidei ſuæ in Epheſiaco Concilio protulit. Et ſicut rectæ fidei, ea ſecundum illud Concilium confirmauit. Quanticumque ergo ſermones ſub nomine Domini prolati iſtis conſentiunt, tamquam ſancti Cyrilli ſuſcipimus: Quanti vero his aduerſantur, aut non ſunt illius, aut certe falſati ſunt, etiam ſi concedamus illius eſſe. Ideo neque condemnamus talem Patrem, ſed nec ad præiudicium rectæ fidei conlaudamus quæ ex perſona eius proferuntur diuerſa laceratæ epiſtolæ.

[a] *Luc.24.*

[b] *Rom.7.*

Contradicentes: Concilia pro vnitate ſanctorum, ſanctarum Eccleſiarum in diuinis Dypticis intexta ſunt, aut pro maiori diuiſione? Epiſcopus: quid autem & antequam nominatim inſererentur? numquid in omnibus Eccleſijs quæ ſub cælo ſunt non recitabantur Epiſcopi? Et ſi nominatim Concilia ipſa non recitabantur, tamen in proprijs regionibus & ciuitatibus ſinguli quique adnotabantur. Si ergo in proprijs ciuitatibus ſinguli quique adnotabantur, vnuſquiſque in quocumque ſubſcripto Concilio recitabatur: quanto magis rationabilius erat eos qui cum labore & ſudore in vnum conuenerūt aduerſus hæreticos, & Deo placitum prœlium ſuſceperunt, & bonam illam victoriam per gratiam Dei vicerunt, vno conſenſu inſeri in gloriam Dei & laudem certantium ad maiorem adhortationem eorum qui poſt certaturi ſunt? Contradicētes: Sicut prius dum recitabantur, neminem ſcandalizabant: Nunc autem plurimos ſcandalizant. Epiſcopus: Si cœperimus per ſingulos de his qui ſcandalizantur hæreticis Concilia offerre, inuenimus fidem noſtram denegantes: Ariani enim ſcandalizantur in Nicæno Concilio, Macedoniani in Conſtantinopolitano, Neſtoriani in Epheſino, Euthychianiſtæ in Chalcedonenſi: ſi ergo illos voluerimus placare, Dominum offendimus, fidem noſtram denegantes. Nam & vos quanta per ſingula tēpora innouaſtis? Imperatores, qui a vobis perſuade-

ſuaderentur indempti, ſicut Endodia Baſiliſci aduerſus Orthodoxam Fidem, & Enoticum Zenonis, & Triſagij nouitatem, & alia multa eiuſcemodi, quæ ad euerſionem fidei facta ſunt, & Orthodoxos non ſine cauſa ſcandalizarunt. Hæc enim nullum fidelium ſcandalizant: Si autem infideles hæreticis ſcandalizentur, nec enim ex hoc conſcientia noſtra perturbatur.

Contradicentes: Ibas ergo & Theodoretus ſicut rectæ Fidei ſuſcepti ſunt a Synodo, & ſicut rectæ Fidei in diuinis Dypticis recitantur. Epiſcopus: Vtrique Neſtorium anathematizantes ſuſcepti ſunt in ſancto Concilio. Contradicentes: In tantum per dolum anathematizauit Theodoretus, quia poſtquam anathematizauit diſcedens dixit eis: Valete. Epiſcopus: Quid ergo? Quoniam Euſebius Nicomedenæ & Theognius Nicænæ, & alij quidam cum ipſis, & in ipſo Nicæno ſancto Concilio ficte ſubſcripſerunt, & poſt hæc Arium aperte ſecuti Eccleſiam deuaſtarunt, & ſanctos Patres noſtros Euſtathiũ Antiochiæ, Athanaſium Alexandriæ, & Paulum Conſtantinopolitanum fugauerunt: propter illos nec Nicænum ſanctum Concilium debemus ſuſcipere, aut in diuinis id Dypticis recitare? Abſit: Nos autem non tamquam Theodoretum defendentes, vel ea quæ præceſſerunt diximus, vel quæ ſequenter dicemus, ſed veritatem, & ſanctum Concilium quod eum iuſte ſuſcepit. Volens enim ſatisfacere quemadmodum ſaperet; nec tamen permiſſus eſt propter anticipatos quoſdam atque in eo ſcandalizatos, poſtquam vidit nõ ſuſcipi ſatisfactionem ſuam, anathematizans Neſtorium & Euthychen addidit, Valete. Cur autem hoc ipſum dixerit, Valete, ſuperius manifeſtauit, dicens: quoniam nec ſedem ambio, nec pro Epiſcopatu ſolicitus veni. Sed vt perſuadeam quemadmodum credo, propter quod anathematizo, ſicut iubetis, & Vale vobis facio. Vnde neque ſanctum Concilium, neque glorioſiſſimi iudices ad iniuriam hunc ſermonem ſuſceperunt: pro certo ſcientes quia antequam ſanctum iſtud Concilium fieret, pacificatus eſſet beato Cyrillo, qui ab eo iniuriatus eſt in contradictorijs libris duodecim Capitulorum.

Contradicentes: Et vnde hoc poteſtis oſtendere? Epiſcopus: Ex ipſa quæ ad Ioannem & Orientales ſcripta eſt epiſtola beati Cyrilli pro vnitate Eccleſiarum.

Contradicentes: Non habetis vnde oſtendere, quia indulſit eis. Epiſcopus: Nos ad omne Orientale Concilium epiſtolam ipſam ſcriptam inuenimus. Oſtendite autem vos quod in vnitionem hos ex illa pacifica & coadunante epiſtola ſua ſubtraxit. Quid autem amplius eſt, verbis detrahere, an per condemnationem inferre contumeliam? Sic ergo ipſi beato Ioanni, & omnibus qui cum eo fuerant in Epheſo & per condemnationẽ eum iniuriantes indulſit beatus Cyrillus; multo magis qui tantummodo verbo in eo peccauerunt, indulgentiam præſtitit, ſed & inuenimus in Theodoreti litteris quas ad Dioſcorum fecit, quia & ſecundo in his quæ contra Neſtorium ſcripta ſunt, ſcripſerit. Et quando contra Iulianum, vel Aponpeos conſcripſit libros ipſos deſtinauit in Antiochiã beatus Cyrillus, & rogauit beatum Ioannem oſtendere illos Orientalibus præclaris doctoribus. Et quia oſtenſis eis, ſcripſit eis Theodoretus, & reſcripſit ei beatus Cyrillus, & diligentiam & affectum ei teſtificans. Et quia duas ab ipſo ſuſcepit affectuoſas epiſtolas, quæ & cuſtodiuntur apud eum, nullam de eo contumeliam deſignantes. Sed tamen & his ita ſcriptis atque dictis, non aliter eum ſuſcepit ſanctum Chalcedonenſe Concilium niſi clare ſub conſpectu omniũ anathematizaſſet Neſtorium & omnes definitiones eius.

His autem ita de Theodoreto dictis. Contradicentes: Et Ibas ergo iuſte ſuſceptus eſt a Chalcedonenſi Concilio? Epiſcopus: Ibæ & accuſantium eum iudicium ex Imperiali auctoritate delegatum eſt Photio Epiſcopo Tyri & Euſtathio Epiſcopo Beryti & Vranio Himerorũ ciuitatis Epiſcopo; qui reuerentiſſimi viri, & nimium horrentes Neſtorij blaſphemias cum omni diligentia diſcutientes, eum immunem & ſine culpa eum decreuerunt, ſicut & Acta ipſorũ & relatio manifeſtat. quem ergo iudices iuſtificauerunt, quemadmodum Concilium poterat condemnare? Contradicentes: Et illa ergo quæ ad Marin Perſam epiſtola eius ſcripta eſt recte continet, quæ & prolata ab eis, & relecta nobis eſt, & inuenta eſt narrationem habens Actorum inter beatum Cyrillum & nefandum Neſtorium, eo quod quaſi per iſtos duos homines omne ſæculum conturbatum eſſet: Neſtorio quidem ea quæ Paulus Samoſatenus ſaperet, affirmante, & propter hoc a beato Cyrillo in Epheſino Concilio condemnato. Cyrillum autem ſuſpicantibus quaſi cũ Apollinario ſaperet in illis duodecim Capitulis, & propter hoc condemnato a Ioanne

Antio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Antiochenæ ciuitatis Episcopo, & cum eo habito Concilio. Et quia propter hanc causam cum inimicitia de Epheso discesserunt. Et propter illam inimicitiam diuisæ sunt omnes vbique Ecclesiæ, & fideles populi, aliquantis quidem huic parti consentientibus, alijs vero illi. Et quia dum in his essent rebus, compunxit Deus pijssimum Imperatorem Theodosium conuocare virum reuerentissimum Episcopum Constantinopolitanæ ciuitatis Maximianum, & eos qui tunc forte in eadem glorioſa aderant ciuitate, hortariq. & solicitudinem habere, vel cogitare de pace sanctarum Ecclesiarum. Et post illam pacificam cogitationem destinauit pijssimus Imperator Aristolaum Tribunum & Notarium ob hoc ipsum: qui perueniens tam in Antiochia quam in Alexandria, vtrasque partes miserante Deo ad pacem perduxit.

His ergo per epistolam declaratis, Episcopus dixit: Hæ litteræ etiam in vita beati Cyrilli diuulgatæ sunt, & non solum quia non mouerunt eum propter factam pacem & vnitatem propter Dominum: sed & Valeriano scribens Episcopo Iconij, talia de ipsis satisfecit, dicens: Nam si epistolas sibi componentes quidam circumferunt, tamquam ex persona scriptas inlustrium virorum non debent credi; qui enim semel scriptis fidem propriam confessi sunt, quemadmodum diuersa possunt scribere tamquam ex pœnitentia ad non bene credendum traduci? Sed tamen & beato Cyrillo ita pro eis testificante, & recensita præfata epistola in Chalcedonensi sancto Concilio, non tamen aliter præuidit suscipi eum propter suspiciones in eadem epistola insertas, nisi & ipse Nestorium, & omnia eius decreta anathematizasset: & postquam anathematizauit, tunc susceptus est in sancto Concilio. Nec tantum de his solis dico, sed & Nestorius & Eutyches simili modo, si proprias hæreses anathematizassent, modis omnibus etiam illi suscepti fuissent a sanctis Concilijs. Chalcedonense ergo Concilium circa Ibam & Theodoretum districtius agit quam beatus Cyrillus. Beatus enim Cyrillus contentus fuit in consensu damnationis Nestorij, & ordinatione beati Maximiani, qui pro illo in hac ciuitate Episcopus factus est; Chalcedonense autem sanctum Concilium nisi sub præsentia sua anathematizassent Nestorium & omnia dogmata eius, & scriptis inter Acta insertæ fuissent voces eorum, non fuit contentum suscipere eos. In his ergo dictis, Contradicentes: De his quidem persuasum est nobis.

Et ita secundæ diei conuentu dissoluto, & discedentibus nobis, & multa testimonia de duabus naturis præparantibus, pijssimus atque amator Dei Imperator noster accersito sanctissimo Archiepiscopo Patriarcha Epiphanio, præcepit etiam nos ingredi cum ipso. Et postquam per confabulationem locutus ei quæ illi Deus inspirauit, ipsum quidem dimisit, secundum morem oratione facta pro eius pietate, nos autem vna cum venerando senatu retinuit; censuitq. etiam Contradicentes ingredi. Quibus ingressis, ipsos quidem præcepit in vno scamno sedere, nos autem in altero, vna cum glorioſissimis iudicibus. Et omnibus nobis tacentibus, pietas eius tanta ac talis ad eos locuta est cum omni mansuetudine & tranquillitate, vt si alter mihi diceret ab eius pietate hæc dicta, vix crederem nisi ipse auribus meis audissem, quæ cum magna gratia Dei ex benedicto eius ore prolata sunt. Nam Dauidicæ mansuetudinis, & Mosaicæ patientiæ, & Apostolicæ clementiæ instar in eo conspexi: etsi enim non ijsdem sermonibus, quibus beatus Paulus, sed tamen eadem mente qua ille ad sanctam Ecclesiam vestram scripsisset, locutus est cum eis. De qua idem beatus Paulus sanctæ Ecclesiæ vestræ, sicut dictum est, scripsit, dicens: [a] Quia fuimus in medio vestrum tranquilli, & tamquam nutrix fouens filios suos; ita cum bona voluntate festinauimus tradere vobis non solum Euangelium Dei, sed & proprias animas; propter quod dilecti nobis facti estis. Et vt ex paucis possitis conijcere quæ multifarie, multisq. modis tam illo die ab eius pietate ad eos dicta sunt, quam in reliquis confabulationibus, ex exemplaribus piæ eius epistolæ æque cognoscetis, quæ scripta est ad Euphemium virum reuerentissimum Theopolitanæ ciuitatis Archiepiscopum, vt per hoc appareat omnibus qui ab ipsis decepti sunt in Oriente: quæ præsenti subiungentes epistolæ, vestræ venerationi transmisimus, vt per eam cognoscatis, quanta, Dei gratia, per benedictum os eius tam primo die, quam reliquis locuta est ad eos.

[a] 1. Thess. 1.

Et postquam in nomine Domini conlocuti sumus inuicem, accusare nos tentantes Contradicentes ad pijssimum Imperatorem, secreto suggesserunt ei per quemdam, tamquam non confitentibus nobis Dominum passum carne, vel vnum eum esse de sancta

Trinitate, nec eiuſdem eſſe perſonæ tam miracula quam paſſiones. Ingreſſo itaque ſanctiſſimo Patriarcha in venerando palatio ad pijſſimum Imperatorem, & domino viro reuerentiſſimo Archiepiſcopo Hypatio, cum eo percontata eſt pietas eius ab ipſis, his verbis: Non confitemini eiuſdem perſonæ Domini noſtri eſſe Ieſu Chriſti tam paſſiones quam miracula? vel Deum eſſe qui carne paſſus eſt, atque vnum eum eſſe de Trinitate? Reſpondit idem reuerentiſſimus vir: Nos, domine, magis autem mater veſtra Catholica & Apoſtolica ſancta Dei Eccleſia eiuſdem perſonæ magni Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti prædicat & paſſiones & miracula, non tamen eiuſdem naturæ: ſed ſicut docuerunt ſancti Patres, paſſibilem carnem, impaſſibilem diuinitatem, circumſcriptum corpore, incircumſcriptum ſpiritu, terrenum, & cæleſtem, viſibilem, & intelligibilem: vt integro homini eidem & Deo, integer homo cohæreat qui ceciderat ſub peccato: ſicut beatus Gregorius Nazianzenus docuit in epiſtola ſcripta ad Cledonium, & vtraque ſancta Concilia tam in Epheſo aduerſus Neſtorium, quam in Chalcedone aduerſus Eutychen & Neſtorium congregata conſenſerunt, & confirmauerunt. Sed & Dominum carne paſſum ita rurſus confitemur propter eos qui confundunt vel diuidunt, vt paſſibilem eum dicentes carne, impaſſibilem confiteamur diuinitatem, ſimiliter & vnum eſſe ex Trinitate ſecundum diuinam naturam tam credentes quam confitentes, ſecundum carnem vero vnum ex nobis placuiſſe ei, credimus fieri; & ſicut conſubſtantialem Patri ſecundum diuinitatem, ita nobis conſubſtantialem ſecundum humanitatem; & ſicut perfectum in Diuinitate, ita perfectum & in humanitate. Si autem illi aliter dicunt, & præſumunt eum dicere, vt ſecundum carnem quidem ante ſæcula ſit, ſecundum diuinitatem vero in nouiſſimis diebus; vel creaturam eum eſſe ſecundum Deitatem, non creatum autem ſecundum humanitatem, vel viſibilem & paſſibilem ſecundum diuinitatem, inuiſibilem vero ſecundum humanitatem: tunc calumnientur nos tamquam fruſtra contrarios ſibi.

Poſt Collationem ergo habitam cum Orientalibus Epiſcopis ac noſtra tenuitate: ex pijſſimi noſtri Imperatoris iuſſu, alia vice ingreſſis nobis in venerabili palatio eius, vna cum domino meo Archiepiſcopo, vel alijs qui conuenerant reuerentiſſimis Epiſcopis, pijſſimus Imperator exultans in virtute Dei, & gaudens in ſalutari eius, ac lætus nimis, quia deſiderium cordis eius, ſecundum [a] propheticam vocem, præſtiterat ei; & voluntate labiorum non priuauit eum: cœpit dicere ad nos, præſente venerabili ſenatu: Quia poſtquam locuti eſtis cum Orientalibus Epiſcopis per duos dies, tertio die conuocatis tam vobis quam illis, antequam ſuſciperemus vos, ingreſſus ſum in Oratorium glorioſi Michaelis Archangeli, quod eſt in Cochlio; & rogaui Dominum dicens: Quia ſi in veritate vniri habent nobis, magis autem ſanctæ tuæ Eccleſiæ: compunge eos velociter conſentire nobis: ſin autem nolunt, præpedi eos, vt ex ipſis magis culpa naſcatur, & non ex nobis. Et cognouiſtis quantis propoſitionibus rationabilibus & pacificis cum omni manſuetudine & patientia prolatis a nobis, vir reuerentiſſimus Epiſcopus Philoxenes tantummodo perſuaſus eſt. Ceterorum vero peruerſitatem cordis Deus aſpiciens, conligauit linguas eorum, vt neque ſatisfactionem inuenirent, neque veritati conſentirent: vt ex ipſis fiat occaſio auerſionis eorum, & non ex nobis. Et hæc quidem gratias agens Domino, dixit eius tranquillitas de eorum peruerſitate. Sed tamen & vſque hactenus omni continentia & beneficio dignatur eos attendere, non ceſſauit expectans propter Dominum, eorum conuerſionem ad bonum. Quæ illum ſpes non fefellit: nam etſi non Epiſcopi, qui hactenus in ſua diſſuaſione permanſere; ſed tamen plurimi clericorum & monachorum qui cum his conuenerunt, ad ſanctam communionem cum gaudio remearunt in Eccleſijs ſuis ac monaſterijs. Ex quibus quidam lingua Syriatica per interpretes locuti ſunt nobis, dicentes: Quia ab illis decepti, & nos euerſi ſumus, & multas animas euertimus: dicebant enim nobis, & quod Spiritus ſanctus receſſit ab Eccleſijs & baptiſmate, communione eorum: & ideo hæc audientes, & velut veracibus credentes decepti ſumus; ſed gloria Domino, qui ſatisfecit nobis de errore eorum, & vniuit nos Catholicis & Apoſtolicis ſanctis Eccleſijs ſuis: confidimus enim in bonitate eius, & quoniam dabit nobis virtutem, vt eorum quos euertimus, pluriores iterum conuertamus ad ſanctas Eccleſias eius, in gloriam & laudem ſancti nominis eius. Explicit epiſtola Innocentij Epiſcopi Maroniæ ciuitatis.] Quomodo vero modo nonnihil compreſſi, rurſus maiori audacia ſub eodem Iuſtiniano Imp. exurrexere aduerſus Catholicam Eccleſiam

[a] Pſal. 20.

Epiſcopi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Episcopi Seueri socij, turbaueruntq. Constantinopolitanam Ecclesiam, occasionemq. dedere, vt quinta Synodus ageretur, suo inferius loco dicetur.

Eodem Tom. 7. anno Christi 533. edit. Rom. pag. 193. C vers. 4. vndecimo Kalend. Ianuarias — *adde:* (licet vulgata editio habeat vndecimo Kalendas Decembris) —

Eod. Tom. 7. anno Christi 535. edit. Rom. pag. 219. B vers. 11. in obitu Ioannis Papæ secundi post hæc verba: Cessauit Episcopatus eius dies sex — *hæc adde:* eius autem sepulchro eiusmodi epitaphium inscriptum tradit Manlius ex antiquis monumentis basilicæ Vaticanæ:

Hic tumulus Vatis conseruat membra Ioannis
Ordine Pontificum qui fertur iure secundus.
Licet in extremis solers, fiduſq. minister
Claruit, & primus iure Leuita fuit.
Missus ad Imperium vice Præsulis, extitit auctor,
Hunc memorant Synodus, Pontificisq. thronus.
Cum titulis fidei vigilantia quanta regendi
Commissas animas, ne lupus hostis oues
Carperet, ammixtus premeret, vt † potentior vnam
Iustitiam cunctos nixus habere parem.
Prouidus, humanus, summus, veruſq. sacerdos,
Nil temere, atque nimis pondere cuncta gerens.] hæc ibi, nonnihil, vt vides, deprauata.

Eodem Tom. 7. anno Christi 559. circa eius principium. edit. Rom. pag. 465. C vers. 3. post hæc verba: confecratam affirmat. *his hæc adde:* ex antiquis Vaticanæ basilicæ monumentis a Manlio collectis, de absoluta a Ioāne Papa basilica a Pelagio cœpta, habet versum hunc:

Pelagius cœpit, compleuit Papa Ioannes.] recitatur ab eodem & epitaphium Pelagij Papæ inscriptum his versibus:

Terrenum corpus claudant hæc forte sepulchra
Nil sancti meritis derogatura viri.
Viuit in arce poli cælesti luce beatus,
Viuit & hic cunctis per pia facta locis.
Surgere iudicio certus, dextramq. tenentem
Angelica partem se rapiente manu.
Virtutum numeret titulos Ecclesia Dei
Quos ventura vt † sæcula ferre queant:
Rector Apostolicæ Fidei, veneranda retexit
Dogmata, quæ clare constituere Patres.
Eloquio curans errorum schismate lapsos,
Vt veram teneant corda placata Fidem.
Sacrauit multos diuina lege ministros,
Nil pretio faciens immaculata manus,
Captiuos redimens, miseris succurrere promptus,
Pauperibus numquam parta negare sibi.
Tristia participans læti moderator opimus:
Alterius gemitus credidit esse suos.

Hic requieſcit Pelagius Papa, qui sedit annos quatuor, menses decem, dies decem & octo. Depositi. IIII. Non. Martij.] hactenus ibi.

Quod vero spectat ad Ecclesiam Apostolorum, his opportune subijciendum duximus antiquum bullæ exemplar e manuscriptis Vaticanis excerptum eiusdem Ioannis III. cui eiusmodi inscriptio præposita legitur, his verbis.

Exemplum Bullæ Papæ Ioannis Tertij, vbi dicit basilicam duodecim Apostolorum initiatam per Pelagium prædecessorem suum, & morte præuento non absolutam consummasse, Titulumq. Cardinalem eam constituisse, & assignat eidem basilicæ parochiæ fines, & eam diuersis donarijs donat de suo Vestiario.

Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs Cardinalibus & clericis Ecclesiæ Apostolorum perpetuo in Christi seruitio manentibus.] *Ex his habes in vno titulo plures fuisse aliquando Cardinales presbyteros.*

Quoniam primitiuam Ecclesiam post incarnationem Christi duodecim Apostoli præ-

dicatione illustrauerunt, & operibus stabiliuerunt, sicut in Actibus eorumdem legitur, quibus erat cor vnum, & in eisdem erant illis omnia communia, ac pro Christi Fide legitime decertantes glorioſe coronati sunt: placuit mihi Ioanni Vrbis Romæ humillimo Pontifici Ecclesiam duodecim Apostolorum * confirmare, quam Pelagius Papa bonæ memoriæ prædeceſſor meus ante palatium Constantij initiauerat, sed morte præuentus inchoatam reliquit. Deinde Patris nostri incepta captantes, quod ipse dimisit, diuina gratia opitulante, *vel perfectum vsque finem adduximus: hanc etiam & in Natali Apostolorum Philippi & Iacobi, quod est in Kalendis Maij ad honorem omnium Apostolorum decenter dedicatam Titulum Cardinalem illam cõstituimus, necnon & parochiam sicut ceteri Tituli Vrbis habent de alijs & de alijs colligentes, sic tantæ & tam honorabili basilicæ ratam & inconcussam deliberamus. Non enim laudaremur, si solum in ædificijs extollendis laborauissemus, & alias dignitates Ecclesiasticas ei non prouideremus.

* consummare

* ad

Idcirco præsente & consentiente fratrum nostrorum cœtu, nouæ basilicæ concessam & attributam parochiam determinamus, ita sane vt omnis capellæ constitutæ vel constituendæ & populus qui infra terminos istos comprehenduntur, Apostolicæ basilicæ de parochiali iure deinceps penitus respondeant, videlicet. A via vbi est calix marmoreus & lapis marmoreus magnus in gradibus excauatus, cum omnibus domibus ante se; & inde itur iuxta Ecclesiam sancti Marcelli, & declinatur ad læuam, ante Ecclesiam sanctæ Mariæ quæ est in Via lata, & inde recto itinere producitur per viam quæ est sub monte Tarpeio vsque ad arcum Clagentariorum, & inde itur in viam ad læuam per viam secus hortum, qui dicitur Mirabilis, atque per Scalam mortuorum fit ascensus per cauam montis vsque ante Caballos marmoreos recta via ac inde vertitur ante arcum Pacis: deinde ad dextram extenditur iuxta latus montis super Catricam, & exinde deriuatur per Calicem montis vsque ad hortum Veneris, & deinde itur in viam Salariam, & exitur in Pincianam, deinde descenditur per Silicem, & fit transitus super formam Virginem iuxta Monumentum, & deinde conuertitur citra eamdem formam continuo vsque illuc vbi dicitur, Cannella eiusdem formæ, & exinde recolligitur per viculum Capralicum cum insula & casis ex vtroque latere viæ ad præfatum Calicem marmoreum, lapidem in gradibus excauatum.

Insuper ex sacro nostro Vestiario hæc donaria contulimus, videlicet Crucem vnam auream pẽsantem libras sex, calicem vnum aureum pensantem libras duas, calices duos argenteos pensantes libras quatuor, vestes quoque sericias cum gemmis albis & auro contextas quatuor; libris etiam multis ac varijs eam adornare curauimus. Iis Ecclesiæ Apostolorum nostris manibus conditæ & dedicatæ parochialibus terminis statutis, ac donarijs impartitis ex parte Dei omnipotentis & B. Mariæ & auctoritate Apostolorum Petri ac Pauli & omnium Apostolorum benedictionem nostram, & suorum peccatorum remissionem capituli huius ac priuilegij obseruatoribus & coadiutoribus condonamus. Contradicentibus autem & præuaricatoribus, eadem auctoritate, vsque ad satisfactionem Dathan Coræ & Abiron Moysi superbientium & contradicentium maledictionem & damnationem intendimus & confirmamus. Ipsi gloria, laus, potestas, imperium, qui viuit & regnat per infinita sæcula sæculorum. Amen. Bene valete.

Dat. temporibus domini Ioannis Tertij Papæ per manus Petri Episcopi Cancellarij sanctæ Sedis Apostolicæ, mense Maio, die tertia.

Ego Cirinus in Dei nomine Secretarius sanctæ Romanæ Ecclesiæ sicut inueni in charticinio priuilegio Tituli Apostolorum, fideliter in hac membrana exemplificaui.

Eodem Tom. 7. anno Christi 581. edit. Rom. pag. 586. E vers. 5. post illa verba: subſtitutus est Probus. *adde quæ sequuntur:* Qui indigne ferunt, S. Gregorium alterius instituti quam S. Benedicti monachum asseri, eosdem S. Equitij monachos sub eodem Patriarcha S. Benedicto redigere laborant, quasi monasterium S. Equitij vnum ex eis fuerit duodecim monasterijs, quæ S. Benedictum erexisse, ipse S. Gregorius tradit: [a] Verum an his annuere, vel contradicere idem Gregorius inueniatur, ex eius verbis exactissime disquiramus. Qui dum agit de duodecim a S. Benedicto erectis monasterijs, ait non in diuersa prouincia, sed, illic, inquit, duodecim monasteria construxit. & paulo post [b] de ijsdem agens, eadem in eodem loco circumquaque fuisse constructa ait. & sequenti capite: [c] Ex his autem monasterijs, inquit, quæ in eodem loco construxerat, tria sursum in rupibus montis erant, &c.] Sicq. repetita tertio eiusdem Gregorij testificatione, vbinam eadem essent

a Greg. Dialog. lib. 2. cap. 3.

b Greg. lib. 2. cap. 4.

c Greg. lib. 2. cap. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sent a S. Benedicto erecta monasteria, vnicuiq. exploratum absque dubitatione redditur: parua enim ea fuisse, ex numero monachorum duodenario in singulis (vt idem ait Gregorius) collocato, possumus intelligere. Hæc autem ex dictis cum perspicua reddita sint: adhuc ista manifestiora redduntur, si de S. Equitij monastica præfectura quæ ab eodem S. Gregorio descripta sunt, videamus.

Ipse enim superius in secundo Dialogorum [a] libro, non vnius tantum monasterij, sed multorũ S. Equitium fuisse Abbatem affirmat. sunt enim hæc ipsius verba: Equitius præ suæ magnitudine sanctitatis multorum in ea prouincia, *Valeriæ scilicet*, monasteriorum, pater extitit.] hæc cum ita sint, quomodo sub S. Benedicto Abbate (si temporis ratio ferret) redigendus Equitius est, qui in diuersa prouincia iam Abbas multorum monasteriorum esset, nemini subiectus præterquam summo Pontifici, cum constet duodecim illis monasterijs a S. Benedicto ædificatis (vt idem testatur [b] S. Gregorius) singulis singulos esse præfectos Abbates, nec alium quempiam nisi ipsum Benedictum vniuersalem curam omnium habuisse? Sic igitur tot eiusdem S. Gregorij assertionibus (quibus non acquiescere nefas) non est qui negare iure possit, S. Benedicti & S. Equitij diuersas inter se atque distinctas fuisse collectiones monachorum; ex S. Equitij vero classe propagatos fuisse S. Gregorij monasterij monachos, ex sancti vero Benedicti, quos diximus, Lateranenses. Vincat veritas, priuata faceſſat affectio. Sed de his —

[a] *Greg. Dialog. lib. 2. cap. 3. in fin.*

[b] *Greg. Dialog. lib. 1. c. 4.*

Eod. Tom. 7. anno Christi 585. pag. 623. D versi. 11. ad Hibernos. *adde quæ sequuntur*: Porro dictam Pelagij epistolam, tomum, siue librum dictam ob sui prolixitatem, ad Episcopos Istriæ a S. Gregorio adhuc diacono scriptam, diu optatam, frustra quæsitam, Dei magno beneficio, post editionẽ septimi huius & octaui etiam tomi, cum iam desperassemus omnino, accepimus eam Parisijs missam a viro disertissimo mei amãtissimo Nicolao Fabro, vna cum alijs egregijs antiquitatis monumentis, suis a nobis locis in Annalibus intexendis, simulq. duas alias eiusdem Pelagij Papæ, siue dixerimus Gregorij ab auctore qui scripsit denominando, epistolas breuiores eodem argumento ad eosdem Istriæ schismaticos antea datas: quas omnes eodem quo scriptæ sunt ordine, hic tibi reddendas dignum existimauimus. Pelagius enim ægreferens tamdiu Istrios populos ab vnitate Catholicæ Ecclesiæ schismate scissos, adhuc remanere disiunctos, Christi Redemptoris admonitione solicitus, qua dixit Petro: Confirma fratres tuos: ad Eliam Aquileiensem Episcopum illorum antesignanum, simulq. alios eius collegas, factionis eiusdem complices hanc primam epistolam scripsit, quam missis ad hoc Legatis dedit.

Prima epistola Pelagij Papæ iunioris ad Episcopos Istriæ.

Dilectissimis fratribus Eliæ alijsq. Episcopis, vniuersis filijs Ecclesiæ Istriæ partibus constitutis Pelagius Episcopus sanctæ Ecclesiæ Catholicæ Vrbis Romæ.

Quod ad dilectionem vestram, fratres, filijq. carissimi, nostra tardius scripta direximus, non maleuolæ voluntatis, aut dissimulationis vel negligentiæ fuisse credatur: sed sicut nostis, temporalis qualitas & hostilis necessitas hactenus impediuit. Nam sicut ait Dominus per Prophetam: [c] Numquid obliuiscetur mulier filium vteri sui? Non ergo credatur nos viscerum nostrorum diuisionem non cum graui fletu ac gemitu doluisse: sed vtinam, carissimi, illuminet Dominus oculos cordis vestri, vt nostri cordis gemitus pro vobis videre possitis. Quis enim, sicut ait beatus [d] Apostolus, infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? & alibi: [e] Quia si patitur vnum membrum compatiuntur omnia membra. Postea ergo quam Deus omnipotens pro felicitate Christianissimorum Principum, per labores atque solicitudinem filij nostri excellentissimi Smaragdi Exarchi & Chartularij sacri Palatij pacem nobis interim vel quietem donare dignatus est: cum omni solicitudine festinamus præsentia ad vos scripta dirigere, hortantes & obsecrantes, ne in diuisione Ecclesiæ vlterius quisquam studeat permanere. Nos enim secundum Euangelicam vocem studemus fraternitati ac dilectioni vestræ, in quantum fragilitas nostra sufficit, quæ nobis iussa sunt, cum sinceritate cordis humiliter exhibere. Nostis enim in Euangelio Dominum proclamantem: [f] Simon, Simon, ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum, ego autem rogaui pro te Patrem, vt non deficiat fides tua, & tu conuersus confirma fratres tuos.

[c] *Isai. 49.*

[d] *2. Cor. 11.*

[e] *1. Cor. 12.*

[f] *Luc. 22.*

Considerate, carissimi, quia Veritas mentiri non potuit, nec Fides Petri in æternum quassari poterit vel mutari: nam cum omnes Discipulos diabolus ad excribrandum po-

poſcerit, pro ſolo Petro ſe Dominus rogaſſe teſtatur, & ab eo voluit ceteros confirmari: Cui etiam pro maiori dilectione quam præ ceteris Domino exhibeat, paſcendarum ouium [a] ſolicitudo commiſſa eſt, cui & claues [b] Regni cælorum tradidit: & ſuper quem Eccleſiam ſuam ædificaturum eſſe promiſit, nec portas inferni aduerſus eam præualere, teſtatus eſt. Sed quia inimicus humani generis vſque in finem ſæculi non quieſcit in Domini Eccleſiam bono ſemini ſuperſeminare zizania: ideoque ne forte quiſquam maligno ſtudio aliqua de fidei noſtræ integritate, diaboli inſtigatione fingere præſumpſerit & argumentari, & ex hoc veſtri fortaſſe videantur animi perturbari: neceſſarium iudicauimus per præſentem epiſtolam noſtram, & ad viſcera vos matris Eccleſiæ vt reuerti debeatis, cum lachrymis exhortari, & de fidei noſtræ integritate vobis ſatisfactionem noſtram mittere: quatenus nulla poſſit in cordibus veſtris de nobis remanere ſuſpicio, vt in diuini tremendiq. Iudicij die de taciturnitate mea reus inueniri non poſſim.

a *Ioan.* 21.
b *Matth.* 16.

Nos enim illam fidem prædictam tenemus, & cum omni puritate conſcientiæ vſque ad ſanguinis effuſionē defendimus, quæ ab Apoſtolis tradita, & per ſucceſſores eorum inuiolabiliter cuſtodita, reuerēda Nicæna Synodus trecentorū decem & octo Patrum ſuſcepit atque † reliquit in Symbolum, ſed & Conſtantinopolitana centum & quinquaginta Patrum ſub piæ memoriæ Theodoſio ſeniore Principe factum; etiam Epheſina prima, cui præſedit beatæ recordationis prædeceſſor noſter Cæleſtinus Romanæ Vrbis Antiſtes & Cyrillus Alexandrinæ Epiſcopus; ſed & Chalcedonenſis ſexcentorum triginta Patrum, quæ ſub piæ memoriæ Martiano Imp. conuenit: cuiq. ſanctæ recordationis Papa Leo per Legatos vicarios ſuos præſedit; & vt diuerſarum hæreſum damnanda exigebat aduerſitas, eamdem Fidem vno eodemq. ſenſu † clamanter latius ediderunt. Sed & epiſtolam prædicti beatæ memoriæ Leonis ad Flauianum Conſtantinopolitanum Epiſcopum datam, quæ & Tomus appellatur, per omnia veneramur, tenemus, defendimus, atque ſecundum eius tenorem, adiuuante Domino, prædicamus. Et ſicut prædeceſſor noſter ſæpedictus beatæ memoriæ Papa Leo Synodum Chalcedonenſem ſuſcepit atque firmauit, ita & nos per omnia, operante diuina gratia, veneramur, cuſtodimus, atque defendimus.

† redegit

† clamantes

Si quis autem contra hanc Fidem aut ſapit, aut credit, aut docere præſumit: ſecūdum eorumdem Patrum ſententiam, damnatum atque anathematizatum eſſe cognoſcat. Non ergo patiamini falſis ſuſpicionibus, aut rumoribus denuo agitari, & in diuiſione Eccleſiæ malorum hominum perſuaſionibus (quod auertat Dominus) remanere. Quid enim vos a ſanctæ Eccleſiæ vnitate diuiditis? quando nihil noui, nihil (quod abſit) contrarium in dicta Eccleſia prædicari cognoſcitis vel teneri? Sed vnam eamdemq. Fidem, quæ ab Apoſtolis tradita, & a ſanctis Patribus & prædictis quatuor Synodis explanata atque confirmata dignoſcitur, ſinceriſſime teneri atque defendi modis omnibus comprobatur. Vbi ergo de Fidei firmitate nulla vobis poterit quæſtio vel ſuſpicio generari: in vnitate Fidei, atque in ſinu ſanctæ matris Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ permanete. Si quid forte cauſæ eſt, vnde veſtri ſcandalizati animi videantur: manentes in vnitatis caritate, eligite de fratribus ac filijs noſtris, quos ad nos, † inquirendo de quibus mouemini, tranſmittere debeatis: & parati ſumus ſecundum præceptionem [c] Apoſtolicam, & cum caritate eos ſuſcipere, & cum humilitate ad placita ſatisfactionis reddere rationem: Et ſine aliquo impedimento cum omni dilectione, quando reuerti voluerint, voluntate ſinceriſſima relegare.

† in quærendo

c 1. *Pet.* 3.

Audiamus autem Doctorem [d] Gentium clamantem: Sicut accepiſtis Chriſtum Ieſum Dominum, in ipſo ambulate, radicati & ſuperædificati in ipſo, & confirmati in fide, ſicut didiciſtis, abundanter in gratiarum actione. Videte ne quis vos decipiat per philoſophiam & inanem fallaciam, nec ad contentionem aut ſuperfluas quæſtiones veſtra vlterius ſtudia conuertantur. Vocem eiuſdem Apoſtoli cum humilitate cordis attendite: ſic enim ſcribens ad Timotheum ait: [e] Stultas autem & ſine diſciplina quæſtiones deuita, ſciens quia generant lites: ſeruum autem Domini non oportet litigare. & iterum ad Corinthios: [f] Si quis autem videtur inter vos contentioſus eſſe: nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei. & iterum poſt alia: Non eſt Deus diſſenſionis, ſed pacis.

d *Coloſſ.* 2.

e 2. *Tim.* 2.

f 1. *Cor.* 11.

Conſiderate ergo, quia quicumque in pace & vnitate Eccleſiæ non fuerit: Dominum habere non poterit. Item ad Galatas [g] ſcribens ait: Qui ex fide ſunt, hi ſunt filij Abrahæ.

g *Gal.* 3.

Proui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prouidens autem ſcriptura, quia ex fide iuſtificat Gentes Deus, prænuntiauit [a] Abrahæ, quia benedicentur in te omnes Gentes. Igitur qui ex fide ſunt, benedicentur cum fideli Abraham. Quam ergo excuſationem apud Dominum poſt præſentem ſatisfactionem noſtram habere vlterius poteſtis, quando nulla vobis de fidei noſtræ ſinceritate & puritate contraria ſuſpicio remanebit? Audite proteſtantem & commonentem eumdē Apoſtolum: [b] Nolite ſeduci, corrumpunt mores bonos colloquia mala. Non ergo circumueniamur a ſatana, non enim ignoramus cogitationem eius. Cum dilectione ergo fraterna & humilitate Deo placita, ſi cuius forte animi ſcandalizari videntur in aliquo, manens in vnitatis caritate, perquirat, atque cognoſcat. Nam ſicut beatus Iacobus Apoſtolus ait: [c] Vbi zelus & contentio, ibi & inconſtantia & omne opus prauum. & iterum Doctor Gentium: [d] Quis vos impediuit, caritati non obedire: perſuaſio hæc non eſt ex eo qui vocauit vos, modicū fermentum totam maſſam corrumpit. & alibi: [e] Ego confido in Domino, quod nihil aliud ſapiatis: qui autem conturbat vos, portabit iudicium quicumque eſt ille. & in ſubſequenti ait: Vtinam abſcindantur qui vos conturbant. Et rurſum admonens dicit: [f] Quod ſi inuicem mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem conſumamini. & iterum: [g] Si ſpiritu viuimus, ſpiritu & ambulemus: non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes: Alter alterius onera portemus, & ſic adimplebimus legem Chriſti. & alibi idem Apoſtolus ait: [h] Flecto genua mea ad Dominum Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ex quo omnis paternitas in cælis & in terra nominatur, vt det vobis ſecundum diuitias gloriæ ſuæ virtutem, corroborari per Spiritum eius in interiorem hominem, habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris, in caritate radicati & fundati, vt poſſitis comprehēdere cum omnibus Sanctis. Et poſt alia: Obſecro itaque vos ego vinctus in Domino, vt digne ambuletis in vocatione qua vocati eſtis, cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia ſupportantes inuicem in caritate, ſoliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Vnum corpus & vnus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ. Vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma, vnus & Pater omnium, qui ſuper omnia & per omnia, & in omnibus nobis. Et dum tales exhortationes Apoſtolicas habeamus: quis nos ſeparabit a caritate, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro? Si enim cum humilitate & fletu diligenter intendimus: conſideramus & intelligimus quod ille ſit inſidiator noſter, de quo dictum [i] eſt, quia aduerſarius veſter diabolus, ſicut leo rugiens circuit quærens quem deuoret; cui ſecundum eiuſdem Apoſtoli exhortationem, cum omni nos concordia & vnitate in fortitudine fidei reſiſtere atque obuiare neceſſe eſt. Exemplo enim omnes didicimus, cariſſimi fratres ac filij, quanta mala quantaq. flagella diuiſionem Eccleſiæ fuerint ſubſecuta. Vnde in ipſius miſericordia, licet indigni, confidimus, quia ſi Eccleſiam ſuam adunare atque pacificare conceſſerit, omnia a nobis quæ pro delictis noſtris ſuſcepimus flagella, celerius remouentur, & vnitas ac firmitas pacis Eccleſiæ pacem nobis & temporalem obtinet & æternam.

Tantummodo rogamus, & obſecramus, & per diuinū vos tremendumq. Dei iudicium obteſtamur, vbi ſibi nullus hominum poterit argumentis vel excuſationibus ſubuenire; ne vlterius per vos Dei diuidatur Eccleſia, ſed hæreditatem Domini communi poſſideamus & teneamus ſtudio. Quæ autem ſit eius hæreditas, ipſius verba quæ ad diſcipulos dicta ſunt, audiamus: [k] Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis. & iterum: [l] In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad inuicem. Idipſum autem, ſicut ait [m] Vas electionis, dicamus omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſimus autem perfecti in eodem ſenſu & in eadem ſcientia, vt in ſinum matris Eccleſiæ congregati efficiamur vnus grex, vt vnius Chriſti paſtoris cuſtodia ab omnibus externis internisq. hoſtis inſidijs eius protectione atque defenſione ſeruemur illæſi. Hæc autem ad vos direximus per fratrem & Coepiſcopum noſtrum Redemptum & Quodultdeum Abbam monaſterij maioris, baſilicæ beati Petri Apoſtoli. quos veſtra dilectio & complacita Deo caritate ſuſcipiat, & ad nos cum vnitatis veſtræ gaudio ſine mora reuerti dimittat: quatenus cognoſcentes dilectionem atque obedientiam caritatis veſtræ cum ſanctis Angelis communiter atque veraciter dicere mereamur. [n] Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.] hactenus Pelagij Papæ epiſtola per Legatos miſſa, qua inſtar amantiſſimi Patris perditos filios ſtuduit in domum paternam reuocare, & oues errantes, vt vigilantiſſimus paſtor, ad gregem ſolicita cura reducere. Sed fruſtra, ſiquidem

a Gen. 22.
b 1. Cor. 15.
c Iac. 3.
d Gal. 5.
e Ibid.
f Ibid.
g Epheſ. 3.
h Epheſ. 4.
i 1. Petr. 5.
k Ioan. 14.
l Ioan. 13.
m 1. Cor. 1.
n Luc. 2.

quidem illi obdurato magis corde resilierunt, nihil pacificũ, humanumve, vt par erat, ad Pelagium Pontificem rescribẽtes, sed aduersaria ac contradictoria potius scripta proteruo animo, pertinaci spiritu, superba intentione, atque arroganti fastu misere per suos nuntios ad hoc delectos.

Cum tamen nec sic quidem Pelagius Papa despexit furentes illos, & multa febre phreneticos delirantes, sed de adhibendis medicamentis ægrotantibus maiori cura solicitus, quam inepte, quam stulte deuiantes a veritate suas illi contradictiones opposuissent, ostensurus, primum missos ab eis nuntios, voluit proditis ex Apostolicis scrinijs rerum gestarum exemplaribus reddere certiores, inde per litteras rursum eosdem schismaticos Episcopos admonere, arguere, rogareq. demum, vt auersione contentiosa deposita, ad sinum patentem, eosq. expectantem sanctæ matris Ecclesiæ properarent: inuitans eos ad Concilium siue Romæ, siue potius Rauennæ ob maiorem ipsorum commoditatem habendum. Epistola autem sic se habet ab eodem Gregorio diacono (vt idem communis alijs præsefert stilus) conscripta.

Secunda epistola Pelagij Papæ ad Episcopos Istriæ.

Dilectissimis fratribus Æliæ vel alijs Episcopis Istriæ Pelagius Episcopus.

Dilectionis vestræ per eos quos direxistis scripta susscepimus. relectisq. his, graui sumus mærore & dolore perculsi; cum neque his, quæ nos vobis scripsimus respondistis, neque vt fraternam decuerat caritatem, fidei nostræ satisfactione susscepta ad vnitatem Ecclesiæ reuertendi obedientiam commodastis; postremo nec eos aliter qui venerunt dirigere pertulistis, vt apertissimam, lucidissimamq. satisfactionem se paterentur accipere: sed scripto nobis quasi capitulare, vel interdictum potius ostenderunt, nihil iniunctum sibi a vobis aliud asserentes, nisi vt vestræ tantummodo essent portatores epistolæ. In qua tamen nullam rationis satisfactionem quæsisse vos legitur, sed velut iudicatum quid nobis expressisset. quod quam prauum sit, quam iniustum, Patrumq. regulis inimicum, si volueritis ad cognitionem veritatis accedere, splendidissime cum diuino auxilio potestis addiscere. Vnde nos cum Propheta lachrymabiliter conuenit exclamare:[a] Obmutui, & humiliatus sum, & silui a bonis, & dolor cordis mei renouatus est. Renouatus est dolor cordis nostri, quando diuturnæ diuisionis scandalum minime tanto fidei fulgore superatur; maxime quia prauorum hominum persuasione decepti, scripta nobis diuersis infecta contagijs direxistis: & quod in epistolis Patrum quædam testimonia non incongrua solum, sed nec ad causam pertinentia tentastis inserere: ita vt nec ordinem testimoniorum, qui in ipsis epistolis Patrum legitur, seruaretis: quippe vt quod scriptum nomine alterius fuerat, alterius nominis titulo promeretur. In quo euidenter dictum vobis Apostolicum[b] constat, aptari: Nescientes neque de quibus dicunt, neque de quibus affirmant.

a *Psal.* 38.

b 1. *Tim.* 1.

Quod quidem non vestræ malitiæ vel calliditati credimus adscribendum, sed veneno hostis maligniſſimi perspicimus exquisitum: qui zizania seminare per vasa iræ vsque in finem sæculi, in Dei Ecclesia non quiescit. Ex quo intelligimus, fraternitatem vestram epistolas, de quibus posuistis testimonia, non legisse. neque enim si vobis eorum scriptura constaret, illa quæ apertissime pro fidei tantummodo causa sunt posita, alijs congruere fingeretis. propter quod ab errore diuisionis, in quem falsis opinionibus incidistis, hortor & opto vos celerius reuocari. & non (sicut scriptum[c] est) iugum cum infidelibus ducere, sed illi iterum iugo mansueta colla submittere, de quo ipse Dominus dicit:[d] Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue est. quod nullo modo poterit quis vel ferre vel discere, nisi eidem iugo caritatis vinculis fuerit subiugatus, ipsi oneri per dilectionem quippe vt spiritali sarcinæ mentes, humeros, viresq. subdiderit. Sicut namque animositas abscissionis intellectum facit per superbiam colligare, ita recuperatæ caritatis humilitas mentes in vnitate fidei perseueranter ad cognitionem veritatis inluminat.

c 2. *Cor.* 6.

d *Matt.* 11.

Propter quod præsentiũ portatoribus quos fraternitas vestra direxit, & ex codicibus, & ex antiquis polypticis scrinij sanctæ Sedis Apostolicæ relecta sunt aliqua, quibus euidenter apparet, nihil eorum quæ in vestra posuistis epistola causa trium Capitulorum, conuenire vllatenus, aut verisimiliter coaptari. Ideoque necesse est, vos omnes epistolas synodales solicite vigilanterq. percurrere, vt euidentius agnoscatis, quia sancti Patres nihil aliud de Chalcedonensi Synodo in suis epistolis firmauerunt, nisi vt inuiolabilis fidei definitio seruaretur. nam ad eamdem Synodum confirmandam beatæ recordationis prædecessor

Universidad de Deusto

deceſſor noſter Papa Leo ſcribens, inter alia ſic ait: Ne ergo per malignos interpretes dubitaliſſe videatur, vtrū quæ in Synodo Chalcedonenſi per vnanimitatem veſtrā de fide ſtatuta ſunt, approbarim, hæc omnes fratres & Coepiſcopos noſtros, qui prædicto Concilio interfuerunt, ſcripta direxi, quæ glorioſiſſimus & clementiſſimus Princeps, ſicut poposci, in notitiam veſtrā mittere, pro Catholicæ Fidei amore dignabitur: vt & fraterna vniuerſitas & omnium fidelium corda cognoſcant, me non ſolum per fratres, qui vicem meam executi ſunt, ſed etiam per probationem geſtorum Synodalium, propriam vobiſcum muniſſe ſententiam: in ſola videlicet fidei cauſa (quod ſæpe dicendum) propter quam generale Concilium & ex præcepto Chriſtianiſſimorum Principum, & ex conſenſu Apoſtolicæ Sedis placuit congregari.

Sed ne forte animis veſtris aliqua adhuc videatur quæſtio aut dubietas remanere, apertius quæ ad Maximum Antiochenæ Eccleſiæ Antiſtitē ſcripſerit, pariter curauimus indicare. Poſt plurima itaque ſic ait: Si quid ſane ab his fratribus, quos ad ſanctam Synodum vice mea miſi, præter id quod ad cauſam fidei pertinebat, geſtum eſſe perhibetur, nullius erit firmitatis: quia ad hoc tantū ab Apoſtolica Sede directi ſunt, vt exciſis hæreſibus, Catholicæ eſſent Fidei defenſores. quicquid enim præter ſpeciales cauſas ſynodalium Conciliorū ad examen Epiſcopale defertur, poteſt dijudicandi habere rationē, &c. Ecce, ſicut ſuperius dictum eſt, cognoſcitis, fratres cariſſimi, nihil aliud ſæpefatum prædeceſſorem noſtrum, quam ea quæ de fidei firmitate definita ſunt, confirmaſſe. quod pene in omnibus epiſtolis eius, ſi volueritis, plenius poteſtis cognoſcere. Nam priuatæ cauſæ quæ illic poſt definitionem fidei actæ ſunt, non ſolum minime confirmauit, ſed & retractari atque dijudicari conceſſit. In Encyclijs vero (quod eſt Epiſcopalium collectio litterarum, ex quibus aliqua in ſcriptis veſtris teſtimonia incongrue ſimiliter poſuiſtis) vnde mota ſit cauſa, vel quid piæ recordationis Leo Imp. per vniuerſas prouincias ſacerdotibus ſcripſerit conſulendo, aut qualiter ab ipſis reſponſa ſuſceperit, nobis quoque tacentibus, eorum lectione valebitis plenius informari: vt nulla de cetero in veſtris cordibus malignæ excogitatio prauitatis locum ſubreptionis inueniat. Nos enim propter prolixitatem huius epiſtolæ ordinem cauſæ ipſius declinauimus indicare. Nam ſi cum ſtudio caritatis, quæ a nobis ſcribuntur, cum timore Domini ſolicite vigilanterq. relegitis: facile ſentietis, quantum ſit periculum pro ſuperfluis quæſtionibus, & hæreticorum defenſione capitulorum, tamdiu ab vniuerſali Eccleſia ſegregari.

Nolite ergo amore iactantiæ quæ ſuperbiæ ſemper eſt proxima, in obſtinationis vitio permanere: quando in die Iudicij nullus veſtrū excuſare ſe valeat: & neque Theodorus Monpſueſtinæ neque Ibæ epiſtola, quæ ab aduerſarijs eſt prolata, ante tribunal tāti Iudicis vobis valeat ſubuenire. Doctori itaque Gentiū pareamus, qui in prima ad Corinthios epiſtola dicit: [a] Æmulamini chariſmata meliora, & adhuc excellentiorē viam vobis demonſtro. Quæ ergo maiora ſint, & a ſe demonſtranda promittat, ex ipſius voce audiamus intētius. [b] Si linguis hominum loquar & Angelorum, caritatem autem non habeam: factus ſum ſicut æs ſonans aut cymbalum tinniens. Et ſi habuero prophetiam, & nouerim omnia myſteria, & ſi habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, & ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum vt ardeat, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. & iterum: Fides, ſpes, caritas, tria hæc, maior autem his caritas. Quam igitur ante Dominum poteritis habere fiduciam, quando nullum ſcandalum generari vobis de fidei noſtræ integritate cernentes, tantis temporibus per ſuperfluas quæſtiones ab Eccleſia Dei, quæ vna eſt, & a fraterna caritate vos diuidi duratis. Vbi namque ſit Eccleſia conſtituta, licet ipſius Domini voce in ſancto Euangelio ſit apertum, quid tamen beatus Auguſtinus eiuſdem Dominicæ memor ſententiæ definierit, audiamus. In his namque, ait, eſſe Dei Eccleſiam conſtitutam, qui Sedibus Apoſtolicis per ſucceſſionem Præſulum præſidere noſcuntur. Et quicumque ab earumdem Sedium ſe communione vel auctoritate ſuſpenderit, eſſe in ſchiſmate demonſtratur. & poſt alia. Poſitus foris etiam ſi pro Chriſti nomine mortuus fueris, inter mēbra Chriſti †. Patere pro Chriſto, hærens corpori, pugna pro capite. Sed & beatus Cyprianus egregius Martyr in libro quem de vnitatis nomine titulauit, inter alia ſic dicit: Exordium ab vnitate proficiſcitur: & primatus Petro datur, vt vna Chriſti Eccleſia & cathedra monſtretur: & paſtores ſunt omnes, ſed grex vnus oſtenditur, qui ab Apoſtolis vnanimi conſenſione paſcatur. & poſt pauca: Hanc Eccleſiæ vnitatem qui non tenet

[a] 1. Cor. 12.

[b] 1. Cor. 13.

† non numeraberis

tenet,tenere se fidem credit? Qui cathedram Petri, super quam Ecclesia fundata est, deserit, & resistit: in Ecclesia se esse confidit? Item post alia: Ad pacis præmium peruenire non possunt, quia pacem Domini discordiæ furore ruperunt.

Item ex eodem libro sic ait: Ad sacrificium cum dissensione venientes reuocat ab altari, & iubet[a] prius concordare cum fratre, tunc cum pace redeuntes Domino munus offerre: quia nec ad[b] Caim munera respexit Deus: neque enim habere Dominum pacatum poterat, qui cum fratre pacem per zeli discordiam non habebat. Quam sibi igitur pacem promittunt inimici fratrum? Quæ sacrificia celebrare se credunt æmuli sacerdotum? Secum esse Christum cum collecti fuerint opinantur, hi qui extra Ecclesiam colliguntur? Tales etiam si occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec sanguine abluitur. Inexpiabilis & grauis culpa discordiæ nec passione purgatur. Esse martyr non potest, qui in Ecclesia non est. ad Regnum peruenire non poterit, qui eam quæ regnatura est derelinquit. & post alia: Cum Deo manere non possunt, qui esse in Ecclesia Dei vnanimiter noluerunt: ardeant licet flammis & ignibus traditi, vel obiecti bestijs animas suas ponant: nō erit illa fidei corona, sed pœna perfidiæ: nec religiosæ virtutis exitus gloriosus, sed desperationis interitus: occidi talis potest, coronari non potest. Item eiusdem: An esse sibi cum Christo videtur, qui aduersus sacerdotes Christi facit? qui se a cleri eius & plebis societate secernit? Arma ille contra Deum portat, contra Dei dispositionem repugnat: hostis altaris aduersus sacrificium Christi rebellis, pro fide perfidus, pro religione sacrilegus, inobsequens seruus, filius impius, frater inimicus, contemptis Episcopis & Dei sacerdotibus derelictis, constituere audet aliud altare. Item cuius supra: Peius schismatis crimen est, quam quod hi qui sacrificauerunt: qui tamen in pœnitentia criminis constituti Dominum plenis satisfactionibus deprecantur. Hic Ecclesia quæritur & rogatur, illic Ecclesiæ repugnatur. Hic potest necessitas fuisse, illic voluntas tenetur in scelere. Hic qui lapsus est, sibi tantum nocuit, illic qui hæresim vel schisma facere conatur, multos secum trahendo decepit: Hic animæ vnius est damnum, illic periculum plurimorum. Certe se peccasse hic intelligit & lamentatur & plangit: ille tumens in peccato suo, & ipsis sibi delictis placens, a matre filios segregat, oues a pastore solicitat, Dei sacramenta disturbat; & cum lapsus semel peccauerit, ille quotidie peccat. Postremo lapsus martyrium postmodum consecutus potest Regni promissa percipere: ille si extra Ecclesiam fuerit occisus, ad Ecclesiæ non potest præmia peruenire. Item qui supra: Quod si in scripturis sanctis frequenter & vbique disciplina præcipitur, & fundamentum religionis a fidei obseruatione ac timore proficiscitur, quid cupidius appetere, quid magis velle ac tenere nos conuenit, quam vt radicibus fortius fixis, & domicilijs nostris super petræ robustæ mole solidatis, inconcussi ad procellas ac turbines sæculi stemus, vt ad Dei munera per diuina præcepta venire possimus?

Et ideo hortamur dilectionē vestram, & obsecramus, vt tam terribilia Patrū testimonia cognoscētes, nullo modo patiamini vlterius in diuisione Ecclesiæ persistere; sed in viscera sanctæ matris Catholicæ atque Apostolicæ regredi tota mentis intentione * celerate: vt radicati in caritate vnitatis atque fundati dicere mereamur: [c] Ecce quam bonū & quam iucundum habitare fratres in vnum: veraciter exclamantes: [d] Repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione. Quibus breuiore quidem stilo, abundanti tamen caritate responsis, & de fraternitatis vestræ mentibus: & de diuinæ misericordiæ virtute confidimus, vos sanctæ citius reformari indubitanter Ecclesiæ. Si tamen pro nostris adhuc delictis aliquid inimicus animarum vobis obstinationis (quod absit) aut dubietatis intulerit, secundum quod interlocutio nostra Gestorum apud nos habitorum suprema complectitur, & sicut excellentissimo domino filio nostro Smaragdo Exarcho Italiæ supplicare curauimus: instructas huc ad nos personas, quibus facilius reddenda, recipiendaq. sit ratio, mittere festinate, vt nulla deinceps consensus vestri dubietas supersit, aut tarditas, si eis satisfactio plena reddatur. Vel si hoc pro longinquitate locorum, vel temporum qualitate paueścitis: illic Rauennæ fiat congregatio sacerdotum, quo nos etiam, qui loco nostro intersint, diuinitate propitia, dirigemus, a quibus satisfactionem pleniſſimam capiatis; ne amplius animæ simplices diuisæ a sancta Ecclesia pro superfluis quæstionibus tam longa obstinatione remaneant, nec per vos, quos Dominici gregis decet esse pastores, oues a septis Ecclesiasticis euagantes rapacis lupi dentibus consumantur.] hucusque secunda Pelagij Papæ epistola. Qua tantum abfuit, vt permoueren-

[a] *Matth.* 5.
[b] *Genes.* 4.
* accelerate
[c] *Psal.* 132.
[d] *Psal.* 125.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mouerentur perditissimi illi, quorum corda (vt de magna illa bestia est in [a] Iob) instar incudis fabri constricta obduruissent: vt rursum aduersus Pelagium ipsum atque vniuersam Christi Ecclesiam pro defensione damnatorum in quinta Synodo trium Capitulorum, quorum causa ab Ecclesia se discederant, scripserint prolixam satis apologiam. Ad quam confutandam Pelagius, eiusdem qui supra Gregorij opera vsus, scriptionem illam refractariam penitus confutauit, scripta ab eo prolixiori epistola, qua cuncta pro tribus adducta Capitulis esse vana ostendit & falsa; solida vero ac firma illa, nullaq. ex parte nutantia, sed certa veritate constantia, quæ in condemnationem eorumdem trium Capitulorum assererentur. Opus quidem dignum Romano Pontifice, & Gregorio qui scripsit, auctore; ipso siquidem tribus capitibus latrantis Cerberi fauces occlusit, vt sic velut offa picea spiritu intercepto, latrare vetuerit, atque tamdem exspirare coegerit. Ipsa autem sic se habet. *a Iob. 41.*

Tertia Pelagij Papæ ad Episcopos Istriæ epistola.

Dilectissimis fratribus Eliæ vel vniuersis Episcopis in Istriæ partibus constitutis, Pelagius Episcopus.

Virtutum mater caritas, quæ Redemptoris sui lucris seruiens, quæ numquam ea quæ sua sunt quærit, desiderio anhelanti me impulit dudum fraternitati vestræ plena dulcedinis scripta transmittere, quæ disiuncta diu possint suo corpori Christi membra sociare. In quibus plus precibus quam monitis loquens, affectu quo valui, exhortari curaui, vt quos aptos discutiendæ rationi præuiderit, huc dilectio vestra dirigeret, quatenus in trium Capitulorum negocio, vel quæq. aperta sunt cognoscerent, vel quæq. forsan obscura viderentur, hæc eis collatio pacificæ intentionis aperiret: tamdem dilectionis vestræ scripta suscepi, quæ non rationis causas quærerent, sed deliberata apud vos iudicij sententia imperarent. Hoc autem quod vos audere de vestra sapientia video, fateor, dolens miror, & quidem per epistolas, exempla (vt puto) ostendi humilitatis, amoris specimen præbui. Sed dum nihil apud vos reperi admonitionis meæ verba proficere, flens, gemensq. cum Propheta cogor exclamare: [b] Curauimus Babylonem, & non est sanata, ignem quantum valui caritatis accendi, & tantæ scissionis exurere rubiginem volui, sed impletam Prophetæ sententiam peccatis exigentibus inueni, qui ait: [c] Frustra conflauit conflator, scoriæ eius non sunt consumptæ, nulla in rescriptis flamma caritatis aspicitur, nullam vel post exemplum dulcedinem redolent in cunctis suis sermonibus, nihil quod ad pacem perueniat, sonat. Pensate, quæso, hoc (quod dicere nisi singultu interrumpente non valeo) longo diuisionis vsu quanto mentis frigore fraternitas vestra torpuerit, quæ nec confricta recalescit. *b Ierem. 51.* *c Ierem. 6.*

Quid igitur inter hæc faciam, nisi vt pro vobis ad lachrymas vertar? Quia enim leo rugiens circuit quærens quem deuoret, scio & vos stantes extra caulas ouium †. Non demptis fructibus palmites attendo, sed abscissas a radice vites aspicio. Et sudantes vos operarios cerno, sed tamen laborare extra vineam, non ignoro. Ecce vrgente fine, cuncta vastantur, ad solitudinem terra redigitur, atque (vt ita dixerim) procella diluuij mundum subruit, & vestra fraternitas arcam fugit. Cum Ieremia dicam: [d] Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum? & rursum: Deducant oculi nostri lachrymas, & palpebræ nostræ defluant aquis. dicam cum illo iterum: Plorabo & requiescam: Quia enim quietem concordiæ in vestro corde non inuenio, fessæ menti lachrymas sterno: quæ enim mei spiritus requies esse potest, si ab occulto hoste inflictū vulnus mederi non potest? Ecce in cunctis mundi partibus sancta & vniuersalis Ecclesia vnitatis suæ radijs fulget, sed tamen adhuc vmbram vestræ diuisionis sustinet. Vbique in fidei statu perdurat; sed gaudere eam de sua salute prohibet vulnus, quod de vestra abscissione tolerat. neque enim sanum caput brachijs mærentibus gaudet: nec se quasi incolume esse pectus lætatur, cum subiectorum viscerum doloribus tangitur: tota namque corporis compago afficitur, si pars eius vel extrema laceratur. Quicquid ergo est quod aliam pati sentit, in se harmonia caritatis attrahit, Paulo attestante, qui ait: [e] Et si quid patitur vnum membrum, compatiuntur cetera membra. Nos itaque sumus, qui vestro dolore transfigimur, nos qui vestris scissionibus secamur. Tanto igitur damnis vestris festina debemus consolatione succurrere, quanto ea per caritatem cogimur vt nostra sentire. Nam etsi differre forsitan volumus, supernæ increpationis voce terremur, quæ ignauos pastores increpans, dicit: [f] Quod fractum erat, non alligastis, & quod † deuorandos. *d Ierem. 9.* *e 1. Cor. 12.* *f Ezech. 34.*

abiectum non reduxistis, & quod perditum non quæsistis. Si differre volumus, indiscretæ inuentionis increpamur, qua per Prophetam Dominus dicit: [a] Numquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare ergo non est obducta cicatrix filiæ populi mei? Quid enim per resinam, quæ fomentum ignis est, quæ & in ornamentum domus marmora dissipata coniungit, nisi caritas designatur? quæ & in amore corda succendit, & vt sanctam Ecclesiam vnitatis ornamento componat, discordes hominum mentes per pacis in se studium ligat. Quid per Galaad, quæ Aceruus testimonij interpretatur, nisi in scripturæ sacræ altitudinem innumera sententiarum densitas dicit? Quid per medici vocabulum, nisi vnusquisque prædicator? quid per non obductam filiæ cicatricem, nisi culpa plebis ante Dei oculos nuda monstratur? Resina ergo in Galaad defuisse conuincitur, si pro ostendenda veritate, cum tanta adsint scripturæ sacræ testimonia, ad sociando vos sanctæ Ecclesiæ, nequaquam digne ardoris caritas exhibetur; & velut absente medico cicatrix non obducitur, si exhortatione cessante, tantæ scissionis culpa nullo velamine subsequentis pacis operitur. Sed iam tempus est, ipsa nos suspicionum vestrarum vulnera tangere, eisq. auctore Deo medicamina patefactæ veritatis adhibere, per ea quæ piæ memoriæ Iustiniani Principis temporibus acta sunt.

a *Ierem.* 8.

Fraternitas vestra suspicatur, sanctam Chalcedonensem Synodum fuisse conuulsam. Sed absit hoc a Christiano opere, a Christiana cogitatione. In ipsa quippe Nicæna, Constantinopolitana, ac prima Synodus Ephesina firmata est; & quisquis illam parte aliqua conuellere nititur, illas nimirum funditus, quæ per hanc firmatæ sunt, destruere conatur. Cui suspicioni in scriptis vestris ex sancti prædecessoris nostri Leonis epistolis, ac Encyclijs testimonia adiungitis, vt præfatam sanctam Chalcedonensem Synodum inlibatam debere obseruari monstretur: Quæ quidem, fratres carissimi, ex paucis epistolis sumptis permixto ordine confusoq. posuistis, vt dum interiecta alia epistola, ad alia prioris epistolæ verba recurritur, quasi ex multis epistolis prolata viderentur. Et valde miramur, cur fraternitas vestra de tam (sicut diximus) paucis epistolis non pauca sumpserit: cum constet quod de sanctæ Chalcedonensis Synodi inlibata veneratione & prædecessorum nostrorum assertio innumera, & multorum Patrum consensus in Encyclijs, quasi quædam * se mundo, nobis infudit. Sed quia semper dictandi ordo tanta sibimet connexione subiungitur, vt & præcedentia subsequentibus seruiant, & subsequentia ex præcedentibus suspendantur: eorum sensum quæ prolata sunt melius pandimus, si infra supraq. legentes, vel quo tendunt, vel vnde pendeant, demonstremus.

* sumendo

A dilectione igitur vestra primum testimonium sancti prædecessoris nostri Leonis ponitur, quod in eius epistola vltima continetur, quo ait: De rebus apud Nicæam, & apud Chalcedonam, sicut Deo placuit, definitis, nullum audeamus inire tractatum, tamquam dubia vel infirma sint, quæ tanta per Spiritum sanctum fixit auctoritas: cui secundum testimonium ex ea epistola a vobis adiungitur, quod illic paulo superius habetur, quo dicitur: Quia sicut sancte, veraciterq. dixistis, perfectio incrementum & adiectionem plenitudo non recipit. Interiectis autem duobus testimonijs de Encyclijs assumptis, præfati prædecessoris nostri Leonis ité ad Leonem Principem scripto vestro verba replicantur, quibus dicitur: Legitimas & diuinitus inspiratas constitutiones velle mouere, nõ est pacifici hominis, sed rebellis, dicente Apostolo: [b] Verbis contendere, ad nihil est vtile, nisi ad subuersionem audientium. Nam si humanis persuasionibus semper disceptare sit liberum, numquam deesse poterunt, qui veritati audeant resultare. & eius rursus ad eum: Non sinas contra dexteræ omnipotentis Dei triumphos rediuiuis exurgere motibus extincta certamina. Cuius adhuc testimonium post pauca subdidistis: Nihil prorsus de bene compositis retractetur.

b 2. *Tim.* 2.

Vltimum vero a vobis ponitur testimonium, quod in priori eius epistola, de qua multa iam testimonia prolata fuerant, continetur, primum quo dicitur: Quæ iam patefacta sunt quærere, quæ perfecta sunt retractare, & quæ sunt definita conuellere, quid aliud est, quam de adeptis gratias non referre, & ad interdictæ arboris cibum improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere? Hæc sunt, fratres dilectissimi, quæ beati Leonis ad Leonem Principem verba posuistis, quæ videlicet ab eo pro custodia inlibatæ fidei, non autem pro causis Episcoporum specialibus, quæ apud Chalcedonam gestæ sunt, proferuntur. Nam quia pro solius fidei intemerata obseruatione dixerit, pensandum est in eadem epistola quid præmisit: ait enim ad eumdem Principem loquens

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſupra: Cura rerum temporalium religioſe prouidentiæ famulatum diuinis & æternis diſpoſitionibus perſeueranter impenditis, vt ſcilicet Catholica Fides, quæ humanum genus ſola viuificat, ſola ſanctificat, in vna confeſſione permaneat; & diſſenſiones quæ de terrenarum opinionum varietate naſcuntur, a ſoliditate illius petræ, ſupra quam ciuitas Dei ædificatur, abigantur. Si igitur Fidem, fratres cariſſimi, in cunctis mundi partibus vno ac ſolido ſtatu vigere non cerneretis: conuulſum quicquam de ſancta Chalcedonenſi Synodo recte diceretis. At poſtquam nihil nunc aliud niſi de perſonis agitur, nihil de ſancta Chalcedonenſis Synodi fide quæritis: auctoritatē Patrum quaſi ſequendo declinatis. Namque vt ijſdem B. Leo oſtenderet retractari quæ perfecta ſunt non deberi: qua hæc intentione dixiſſet, illico ſubdidit: Quia ad pacem vniuerſalis Eccleſiæ, & ad cuſtodiam Catholicæ Fidei cura dignamini ſolicitiore viuere. Quid igitur cum prohiberet definita conuelli, admonitionem protinus de cuſtodia Catholicæ Fidei ſubiunxit, & quia non hoc de retractandis cauſis ſpecialibus, ſed de ſola Fidei profeſſione dixiſſe indicauit? illa namque nunc in veſtra quæſtione vertuntur, quæ ipſe quoque prædeceſſor noſter beatus Leo diiudicat: dum nonniſi ea quæ apud Chalcedonam de Fide ſunt ſtatuta, confirmat. Ipſe quippe ad Anatolium Conſtantinopolitanæ vrbis Epiſcopum ſcribens, dum eum de quodam nouo auſu corriperet, dicit: Vt ſanctam Synodum ad extinguendam ſolum hæreſim, & ad confirmationem Fidei Catholicæ ſtudio Chriſtianiſſimi Principis congregatam, in occaſionē ambitus trahas. & rurſum: Ita abuti voluit Concilio ſynodali, vt fratres in Fidei tantummodo negocio conuocatos, & definitionis eius cauſa, quæ erat curanda pertractos, ad conſentiendum ſibi, aut deprauando traduceret, aut terrendo compelleret. Qui vt nihil ſe omnimodo de Chalcedonenſi Synodo ſuſcipere, niſi quod de ſola Fide geſtum fuerat, demonſtraret, eidem Synodo ſcribens, ait: Et fraterna vniuerſitas, & fidelium corda cognoſcant, non ſolum per fratres, qui vicem meam exequuti ſunt, ſed etiam per approbationem geſtorum ſynodalium propriam vobiſcum iniſſe ſententiam, in ſola videlicet Fidei cauſa, quod ſæpe dicendum eſt.

Qui ergo vnit cum Chalcedonenſi Synodo in ſola Fidei cauſa conuocata, cuncta quæ illic ſpecialiter geſta ſunt: ſe proculdubio extraneum demonſtrat. Hinc eſt rurſum quod cum præfato Anatolio de recipiendo Attico presbytero ſcriberet, dicit, ita vt Chalcedonenſis Synodi definitionem de Fide, cui etiam dilectio tua ſcribendo conſenſit, & quam Apoſtolicæ Sedis firmauit auctoritas, profiteatur ſe per omnia ſeruaturum. Qui Chalcedonenſis Synodi definitionem dicens, vigilanter etiam, de Fide, non adderet, niſi cauſas, quæ illic ſpecialiter motæ fuerant, reprobaſſet (ſolam nihilominus excipere) quæ ei ſingulariter diſplicerent. At poſtquam nihil aliud Synodi, niſi Fidei definitionem recepit: quid eſt aliud, niſi quod cetera quæ illic ſpecialiter mota ſunt, refutauit? neque enim ſi vellet, vnam tantummodo cauſam præfati Anatolij reprehendere vereretur, qui hanc ſuo iudicio non approbatam & ſereniſſimis Principibus, & auctori eius eidem Anatolio non eſt veritus ſcriptis diſcurrentibus indicare. Cum vero & de illa præfato Anatolio priuate loquitur, & rurſum ad Synodum ſcribens, quod de ſola fide geſtum fuerat, ſe recipere confitetur: conſtat quod & Anatolium de ſpeciali criminis cauſa redarguit, & cuncta priuata negocia, quæ mota in Synodo fuerant, retractari conceſſit.

Rurſum in ſcripto veſtro teſtimonium ac exemplum de Encyclijs ponitur, quod multi Epiſcopi ſimul dicunt: Neque vnum iota vel apicem poſſum aut commouere, aut commutare eorum quæ apud Chalcedonam decreta ſunt: cui aliud quoque teſtimonium, quaſi ex eadem epiſtola ſubiunxiſtis, quod videlicet Anatolij Conſtantinopolitanæ vrbis Epiſcopi eſſe non dubium eſt, quo ait: De Chalcedonenſe vero ſancta Synodo dico, quoniam ipſum quærere omnino aut reuoluere aliquid eorum quæ ab ipſa finita ſunt, hominum eſt inſidiantium tantummodo Eccleſijs, & vniuerſali Chriſti paci. In quo reuolui & conuelli prohibeat, ipſe ſubiungat. ait enim: Quando Apoſtolica quidem & paterna dogmata olim nobis tradita, in eo roborata ſunt atque firmata. Si igitur inſidiantium eſt hominum Apoſtolica dogmata & paterna conuellere: qui eadem paterna & Apoſtolica dogmata inlibata recipiunt, conſtat proculdubio, quia inſidiantes non ſunt. Eiuſdem namque Synodi fidem intemeratam Deo auctore retinemus, & ſic priuata negocia quæ illic geſta ſunt, cum ſancto prædeceſſore noſtro Leone præte-

rimus,vt definitionem fidei illic prolatam, propoſita etiam morte, reſeruemus. In præcedenti autem teſtimonio multorum ſimul Epiſcoporum vtrum dictator,an ſcriptor errauerit, ignoramus. neque enim in Encyclijs continetur, vt ipſi in ſcriptis veſtris poſuiſtis: Neque enim Iota vnum aut apicem poſſumus commouere aut violare eorum quæ ab ea recte ſunt & inuiolabiliter definita. At longe eſt aliud,non poſſe commoueri ea quæ decreta ſunt, & non poſſe commoueri ea quæ recte & inculpabiliter ſunt decreta. Sciebant enim viri doctiſſimi ea quæ illic geſta fuerant de cauſis ſpecialibus a prædeceſſore noſtro Leone recepta omnimodo non fuiſſe: & idcirco cautiſſime ſcribunt, commoueri aut violari quæ recte ab ea & inculpabiliter definita ſunt, non deberi; ne ſi cuncta confirmare ſe dicerent, ſententiæ ſæpefati prædeceſſoris noſtri Leonis obuiarent: Vnde & illic illico ſubiungũt: Ita ſapiamus ſemper, ſicut ſapit Apoſtolica Romanorum Sedis Eccleſia.

† Deſideratur epiſtola iſta S. Leonis.

Poſt hæc quoque exempla eiuſdem prædeceſſoris noſtri Leonis ad † Baſilium Epiſcopum teſtimonium poſuiſtis, quo ait: Obſecro dilectionem tuam,vt Chalcedonenſis Synodi definitionibus in nullo animum relaxetis. Et quæ ex diuina ſunt inſpiratione compoſita,nulla patiamini nouitate temerari. & rurſum: Vt autem poſſit hæc exhortatio ad omnium fratrum & Coepiſcoporum notitiam peruenire, diligenti veſtræ fraternitatis cura perſpiciat. quia (quod ſæpe dicendum eſt) tota religio Chriſtiana turbatur, ſi quicquam de his quæ apud Chalcedonam conſtituta ſunt, conuellatur. Sed vtrum hæc de cauſis quarumdam perſonarum ſpecialibus, an de ſanctæ Fidei definitione aſſerat, inquiratur ipſe quid ſuperius dicat. ait enim: Hæc ſcripta direxi quibus dilectionem veſtram credidi commonendam, vt ſceleratis auſibus ſancta conſtantia reſiſtatis, ne in quoquam noſtra communis Fides aut trepida inueniatur, aut tepida. Qui igitur admonitionem ſeruandæ fidei præmiſit, vbi cuſtodiri Synodum voluit, indicauit. Si autem in huius epiſtolæ ſermonibus ambigimus, eum ex alijs ſuis epiſtolis quo ſenſu hæc dixerat, requiramus. Martiano namque Auguſto ſcripta ſua pro eadem Synodo dirigens, ait: Ad gloriam veſtram & ad Conſtantinopolitanũ Antiſtitem ſcripta direxi, quæ euidenter oſtenderent, me, quæ de Fide Catholica in prædicta Synodo definita fuerant,approbare. Qui ſi cunctas & ſpeciales cauſas eiuſdem Synodi recepit, cur ea ſe approbare quæ de Catholica Fide in prædictã Synodo definita ſunt, ſpecialiter aſſerit? Rurſum quoque præfato Principi ſcribens:Quia omnibus modis obediendum eſt poteſtati veſtræ & religioſiſſimæ voluntati, conſtitutionibus ſynodalium, quæ mihi de confirmatione Fidei Catholicæ placuerunt,libens adieci ſententiam. Si ergõ confirmationem Fidei Catholicæ ſibi placuiſſe, eiq. ſententiam adieciſſe adſtruit,in his in quibus confirmatio Fidei non fuit,conſtat quia ſententiam non adijcit.

Adhuc autem ex eiuſdem beati Leonis epiſtola teſtimonium ſcriptis veſtris inſeritis, quæ ad Baſilium dicit: Pie nobis & conſtanter vtendum eſt, ne dum talium diſputatio admittitur, eorum quæ diuinitus definita ſunt, auctoritati derogetur. & infra: Nec in aliquam diſceptationem plene definita reuocanda ſunt, ne ad arbitrium damnatorum ipſi de his videamur ambigere, quæ manifeſtum eſt per omnia propheticis & Euangelicis atque Apoſtolicis auctoritatibus conſonare. Quæ autem vel ſuperius definita diuinitus, vel inferius plene definita aſſerat: ex ipſa vel ex alijs eius epiſtolis veſtra fraternitas penſat: In quibus numquam ſpecialia geſta commemorat, ſed ſola quæ de fide ſunt prolata confirmat. Vnde in his quoque verbis vigilanter † imprimitur, & quæ plene definita dixerit †attenditur, cum dicit: Ne de his ipſis videamur ambigere,quæ,manifeſtum eſt, per omnia propheticis & Euangelicis atque Apoſtolicis auctoritatibus conſonare.

† exprimitur
† oſtenditur

Penſate quæſo, fratres cariſſimi, ſi ſcripta Theodoreti propheticis & Euangelicis atque Apoſtolicis auctoritatibus conſonant, quæ Redemptorem noſtrum iniquis auſibus Dominum negant: Penſate ſi illa epiſtola propheticis & Euangelicis atque Apoſtolicis auctoritatibus conſonare videatur, in qua & hoſtis Eccleſiæ Neſtorius defenditur, & defenſor Eccleſiæ Cyrillus accuſatur. Penſate ſi illa Theodoreti ſcripta propheticis,Euangelicis atque Apoſtolicis auctoritatibus conſonant,quæ prius contra rectam Fidem edita,ipſe poſtmodum conuerſus damnat. Extremum quoque ſæpefati Leonis ad † Actium presbyterum teſtimonium ponitis, quo ait: Ne patiatur ſopitarum rerum certamen adferri, quarum retractator nonniſi ſacrilegus inuenitur: quod de quibus rebus adſtruat, ad eumdem Aetium ſcribens ipſe manifeſtat,dicens: Nihil Apoſtolicis vmquam potero

† Deſideratur iſta ad Aetium S.Leonis epiſt.

ſentire

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſentire diuerſum, nec a mea ipſe deuiare ſententia: Et quod ſancto Spiritu reuelante cõfeſſus ſum: quodq. mecum totius Synodi profeſſione prædicante patefeci, aliqua varietate commutem; cum facilius mihi ſit quibuſlibet & ſupplicijs ab hoc mundo auferri, quam ab ea quam generaliter credidi profeſſione mutari. Si ergo cuncta res quæ retractari non debet, ſola eſt profeſſio fidei: ille retractator rerum erit ſacrilegus, qui profeſſioni eius fuerit diuerſus. Nam quod idem beatus Leo ſolam in Synodo profeſſionem fidei ſummo ardore cuſtodiat, innumeris epiſtolis demonſtrat, ex quibus pauca breuiter perſtringimus, vt in eis certior facta veſtra fraternitas colligat quam multa taceamus.

Hinc eſt enim quod Martianum Auguſtum ſcripto ſuo alloquitur dicens: Fratri autẽ meo Iuliano Epiſcopo nouerit veſtra clementia hoc me proprie delegaſſe, vt quicquid illic ad cuſtodiam fidei pertinere probauerit: meo nomine veſtræ fiducialiter ſuggerat poteſtati. Hinc eſt quod Pulcheriæ Auguſtæ ſcribens ait: Quod vero pijſſimus Imperator ad omnes Epiſcopos qui Chalcedonenſi Synodo interfuerunt, voluit me ſcripta dirigere, quibus ea quæ illic de fidei regula ſunt definita firmarem, libenter impleui. Hinc eſt quod Iuliano Epiſcopo ſcribens dicit: Quod neceſſarium credidit clementiſſimus Imperator, libenter impleui; vt ad omnes fratres qui Chalcedonenſi Synodo interfuerunt, ſcripta dirigerem, quibus placuiſſe mihi quæ ſanctis fratribus noſtris de regula fidei confirmata ſunt, demonſtrarem. Hinc eſt quod Pulcheriæ Auguſtæ iterum ſcribens ait: Circa fratrem autem meum veneratorem veſtrum Iulianum Epiſcopum quantum debeat credere veſtra dignatio, Apoſtolicæ Sedis æſtimate iudicio: cum in cauſa fidei, cui glorioſa pietas veſtra famulatur, vicem ipſi meam eatenus delegarem, vt ab ea quæ vobis debetur obſeruantia non recedens, me pietati veſtræ præſentare non deſinat: Cauſam quippe fidei memorans nequaquam eatenus diceret, niſi quicquid extra fidem ageretur, ex Synodo excludi voluiſſet.

Rurſum per epiſtolam veſtram dicitur, A Sede Apoſtolica vos doctos, atque ab ſcrinio ſanctæ Eccleſiæ, cui Deo auctore præſumus, confirmatos, ne huic rei quæ ſub piæ memoriæ Iuſtiniano Principe geſta eſt, conſentire debeatis. atque hanc opitulationem excuſationi veſtræ adiungitis dicentes, quod in cauſæ principio & Sedes Apoſtolica per Vigilium Papam & omnes Latinarum prouinciarum Principes damnationi trium Capitulorum fortiter reſtiterunt. In quibus verbis attendimus, quod res quæ prouocare vos ad conſenſum debuit, a conſenſu vos ipſa diuellit. Latini quippe homines & Græcitatis ignari, dum linguam neſciunt, errorem tarde cognouerunt: & tanto eis celerius credi debuit, quanto eorum conſtantia, quouſque verum cognoſcerent, a certamine non quieuit. quorum conſenſum certe fraternitas veſtra deſpiceret, ſi auſu præcipiti, priuſquam verum cognoſcerent, conſenſiſſent. at poſtquam diu ab eis laboratum eſt, & longo tempore ad iniurias vſque certatum: hinc veſtra fraternitas penſet, quia tot labores repente non relinquerent, niſi quæ vera ſint agnouiſſent. Quid enim diuini conſilij fuiſſe credimus, fratres, quod diu Saulum omnipotens Deus repugnatorem ſuæ fidei eſſe permiſit, & ſic eum ſuæ fidei prædicatorem fecit? niſi vt cunctis qui per illum fuerat prædicaturus, oſtenderet, quia valde verum eſt Dei Euangelium, quod & tanta duritia inclinata, prædicaret: vt dum ea auditores eius quæ ab illo contra fideles geſta recolerent, repente eum ad fidem verſum non ſine euidenti ratione ſentirent. Vnde ipſe quoque dum prædicationem ſuam debere facile ab infidelibus recipi, Domino diceret, ait: [a] Domine ipſi ſciunt quia ego eram concludens in carcere, & cædens per ſynagogas eos qui credebant in te: & cum Galatas relicta Euangelij regula, in Iudaiſmi conſpiceret errorem declinaſſe, ſuam eis priorem contra Euangelium duritiam retulit, & ab intentione perfidiæ eorum mentes retorſit dicẽs: [b] Audiſtis conuerſationem meam aliquando in Iudaiſmo, quoniam ſupra modum perſequebar Eccleſiam Dei, & expugnabam illam: & proficiebam in Iudaiſmo ſupra multos coætaneos meos in genere meo, abundantius æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum: cum autem placuit ei qui me ſegregauit de vtero matris meæ, & vocauit per gratiam ſuam, vt reuelaret Filium ſuum in me, vt euangelizarem illum in Gentibus: continuo non acquieui carni & ſanguini. Ecce fratres cariſſimi, Paulus egregius Doctor quia diu veritati reſtitit, inde ad confirmanda corda audientium in eiuſdem prædicatione veritatis adiutorium ſumpſit: oſtendens profecto, quia fidem, cui tanto prius labore reſtiterat, poſtmodum ſine magnæ rationis certitudine non tenebat.

[a] *Act. 22.*

[b] *Gal. 1.*

Debet ergo perpendere veſtra dilectio, quia prædeceſſorum noſtrorum in hac cauſa conſenſus tanto poſt inanis non fuit, quanto prius duris contradictionum laboribus inſudauit. Sed his inſuper factum Petri, qui & Paulum ſuperat, veſtra fraternitas ad memoriam reducat. Diu quippe reſtitit, ne ad fidem Gentes ſancta Eccleſia ſine circumciſione reciperet, diu ſe a conuerſarum Gentium communione ſubtraxit, Paulo atteſtante, qui
a Gal. 2. ait: [a] Cum veniſſet Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat; prius enim quam venirent quidam ab Iacobo cum Gentibus edebat; cum autem veniſſent, ſubtrahebat & ſegregabat ſe, timens eos, qui ex circumciſione erant. & paulo poſt: Et cum vidiſſem quod non recte ambularet ad veritatem Euangelij, dixi Petro coram omnibus: Si tu cum Iudæus ſis, Gentiliter & non Iudaice viuis: quomodo Gentes cogis iudaizare? qui tamen ab eodem Paulo poſtmodum ratione ſuſcepta, dum quoſdam conſpiceret, quod
b Act. 15. Gentiles ad Eccleſiam venientes pondere ſeruandæ circumciſionis onerarent, dicit: [b] Cur tentatis Deum imponentes iugum ceruicibus diſcipulorum, quod neque patres noſtri neque nos portare potuimus? Numquid fratres dilectiſſimi Petro Apoſtolorum principi ſibi diſſimilia docenti debuit ad hæc verba reſponderi: Hæc quæ dicis, audire non poſſumus, quia aliud ante prædicaſti? Si igitur in trium Capitulorum negocio, aliud cum veritas quæreretur, aliud autem inuenta veritate, dictum eſt. Cur mutatio ſententiæ huic Sedi in crimine obijcitur, quæ a cuncta Eccleſia humiliter in eius auctore veneratur? Non enim mutatio ſententiæ, ſed inconſtantia ſenſus in culpa eſt. Quando ergo ad cognitionem recti, intentio incommutabilis permaneat: quid obſtat, ſi ignorantiam ſuam deſerens verba permutet? De ipſo quoque auctore omnium Deo ſcriptura atteſtante cognoſcimus, quia dum conſilium non manet, ſæpe ſententiam mutat: neque enim inopi-
c 1. Reg. 15. natus ei prouentus acceſſerat, cum de eo quem ipſe vngi præceperat, dicebat: [c] Pœnitet me Saulem vnxiſſe Regem in Iſrael. Hoc quippe ſe facturum etiam tunc præſciuit, cum eum quaſi approbando prætulit: nec ad pœnitentiam quaſi inopinatus dolor acceſſit: ſed tamen pœnitere ſe inſinuat; quia non mutato conſilio, ea quæ dudum dixerat de illo, verba permutat.

In his autem teſtimonijs quæ ex epiſtolis Leonis prædeceſſoris noſtri poſuiſtis, præmiſiſtis dicentes: Doctrina veſtræ reuerendæ Sedis eſt, per beatum Leonem, ſucceſſoreſq. eius, vnde pauca commemorare præſumpſimus. mortuum ab hominibus damnari nullatenus oportere; & tamen nulla eius teſtimonia ſubdidiſtis, quibus hanc ſententiam firmaretis. Etenim quæ a vobis ſubiuncta ſunt, retractationem fidei fieri prohibent, non autem damnari infideles mortuos contradicunt: Sed neque hoc beatum Leonem prædeceſſorem noſtrum quodam loco dixiſſe meminimus. Quis autem neſciat, quod in nullo ſibi eiuſdem Leonis & beati Auguſtini prædicatio contradicat? Ipſe namque ad Bonifacium Comitem ſcribens ait: Si vera eſſent quæ ab eis obiecta ſunt Cæciliano, & nobis poſſent aliquando monſtrari: ipſum iam mortuum anathematizaremus. Sed tamen Eccleſiam Chriſti, quæ non litigioſis opinionibus fingitur, ſed diuinis atteſtationibus comprobatur, propter quemlibet hominem relinquere non debemus. Ecce mirabilis prædicator & ſciſſionem Eccleſiæ propter hominem vetat, & ſi qua peruerſa deprehendat, eum quem publice defendebat Cæcilianum, ſe etiam poſt mortem anathematizare non abnegat. quia videlicet tunc viuentibus vere conſulatur, cum culpa in fide perpetrata nec morte interueniente laxetur. ſi vero hoc faciendum, dicere fortaſſe præſumimus, hoc proculdubio facimus, quod fieri vetamus. Theodorum quippe mortuum ſancta Synodus prima Epheſina damnauit: Nam cum ab eius diſcipulis dictatum ab illo Symbolum in eadem Synodo fuiſſet prolatum: illico illic a ſanctis Patribus cum auctore damnatum eſt. Et quidem ipſi ſancti Patres in eadem Synodo reſidentes ad Dominum iam recepti ſunt, poſtquam Theodorum damnauere: & ſi damnari mortuum non debuiſſe dicimus; proculdubio mortuos accuſamus, & incepimus committere, quod nitimur prohibere. Sed cur diu, & quæ noſtis loquimur? Eiuſdem Theodori ex libris illius dicta replicemus.

Et ſi Ieſum Dominum ac Deum noſtrum, qui poſt mortem viuere, immo quia viuere creditur, poſt mortem Theodorus poſtpoſita dubitatione damnauit: neque enim noſtra fides patitur, vt qui tot blaſphemijs Redemptori noſtro hoſtis extitit, a vobis vlterius defendatur. Ipſe quippe contra Apollinarem in libro tertio loquens ait: Quomodo igitur, tu, cui ſuper omnes maxime decet dementium regimen, illum qui ex Virgine natus eſt,

Domi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dominum esse, & ex Deo consubstantialem Patri existimari dicis, nisi forte sancto Spiritui illius creationem imputare non iubes. Sed qui Deus est, & ex Deo, & consubstantialis Patri, & quidem qui ex Virgine natus erat. O mirande, & qui per Spiritum sanctum secundum diuinas scripturas plasmatus est, & confectionem in muliebri accepit ventre, inerat forsitan quia mox quam plasmatus est, & vt templum Dei esset accepit: non tamen existimandum nobis Dominum de Virgine natum esse. & post pauca: Nec secundum tuam vocem pronunciandum est omnino ex Virgine natum Dominum esse, & ex Deo consubstantialem Patri. & post pauca: Si igitur cum carne eum natum esse dicunt, quod autem natum est, Deus & ex Deo, & consubstantialis Patri est, necesse est & hoc carnem dicere: quod si non hoc caro est, quoniam nec Deus, nec ex Deo, nec ex consubstantialis Patri, sed ex semine Dauid, & consubstantialis ei cuius semen est, non id quod natum est ex Virgine Deus, & ex Deo, & consubstantialis Patri. & post pauca. Non Deus Verbum ex Maria natum est, natus autem est ex Maria, qui ex semine est Dauid: non Deus Verbum ex muliere natus est. & iterum: Quod enim dictum est, ducebatur a Spiritu, aperte hoc significat, quod ab eo regebatur, ab eo ad voluntatem propositorum confortabatur; ab eo ad hæc quæ oportebat docebatur, ab eo cogitationibus roborabatur, vt ad tantum certamen sufficeret, sicut & beatus Paulus docet: [a] Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. Idem cuius supra. BLASPHEMIAE THEODORI MOPSVESTENI.

a *Rom. 8.*

Dicant igitur nobis omnium sapientissimi, si pro sensu Domino Iesu Christo qui est secundum carnem diuinitas facta esset, sicut dicunt: quid sancti Spiritus cooperatione ad hæc Christus indigebat? nec enim Vnigeniti diuinitas Spiritu indigebat ad iustificationem: Spiritu autem indigebat ad vincendum diabolum, Spiritu indigebat ad operanda miracula, Spiritu indigebat vt doceretur ea quæ docebat peragere, Spiritu indigebat vt immaculatus appareret. Et post pauca, ac si dicat Iesus: Ego quidem, quem videtis, nihil quidem facere possum secundum meam naturam, cum homo sim, operor autem quia in me manens Pater omnia facit. Quoniam enim & ego in Patre, & Pater in me, Deus autem Verbum vnigenitus Dei in me est, certum est quod & Pater cum ipso in me manet, & opera facit. & non est mirandum de Christo hæc existimari, cum euidenter ipse de ceteris hominibus dicit: [b] Qui diligit me, meũ verbum obseruet, & Pater diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud ipsum faciemus. & iterum: Sciebat subtiliter vt notam quidem faceret Gentibus pietatem, pateretur autem laborantium infirmitates, & sic ad effectum suam voluntatem educeret: & iustificabatur inde, & immaculatus ostendebatur, siue reparatione, siue custodia meliorum, siue etiam paulatim ad meliora profectibus. Et post pauca eiusdem Theodori ex commento secundum Ioannem. Dicit ad Thomam: [c] Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & porrige manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis: Quoniam, dicit, non credis, & tactum solum sufficere tibi ad credendum putas; hæc enim dicens non me latuisti: tange manu, & cape experimentum, & disce credere, & non diffidere. Thomas quidem cum sic credidisset. Dominus meus, & Deus meus, dicit, non solum ipsum Dominum & Deum dicens; non enim resurrectionis scientia docebat, & Dominum esse eum qui resurrexit, sed quasi pro miraculo facto Dominum collaudat.

b *Ioan. 14.*

c *Ioan. 20.*

Eiusdem Theodori ex commento quod est in Actibus Apostolorum libro primo: Ille autem dixit, oportere pœnitentiam agentes eos pro Crucis iniquitate, & agnoscentes Saluatorem & Dominum, & omnium auctorem bonorum Iesum Christum, quoniam per istam peruenit & assumptus est de diuina natura, in Spiritu quidem fidem suscipere & eius discipulos fieri, ante omnia ad baptisma accedentes, quod & ipse tradidit nobis, reformationem quidem habens inspirationis futurorum, nomen autem celebrandum Patris & Filij & sancti Spiritus: Hoc enim quod est: Vt baptizetur vnusquisque in nomine Iesu Christi, vt vocatione quæ in nomine Patris & Filij & sancti Spiritus est, relinquentes, Iesum Christum in baptismate [d] vocent. Sed quale est hoc [e] quod in Moyse baptizati sunt in nube & in mari, & diceres quia sub nube & in mari Aegyptiorũ separati sunt, liberati eorum seruitute, vt Moysis leges attenderent. tale est, Vt baptizetur vnusquisque in nomine Iesu Christi: vt cum ad ipsum accessissent tamquam Saluatorem, & omnium bonorum auctorem, & doctorem veritatis, ab ipso vtpote auctore bonorum & doctore veritatis vocarentur: Sicut omnibus hominibus quamcumque sectam sequentibus consuetudo est ab ipso dogmatis inuentore vocari, vt Platonici, & Epicurei, & Ma-

d *Act. 8.*

e *1. Cor. 10.*

nichæi, & Marcioniſtæ : & quidem tales dicuntur. Eodem enim modo & nos nominari Chriſtianos, iudicauerunt Apoſtoli.

Eiuſdē Theodori in libris de Incarnatione : Plus inquietabatur Dominus, & certamen maius habebat ad animæ paſſiones quam corporis; & meliori animo libidines vincebat, mediante Deitate ad perfectionem. Vnde & Dominus ad hæc maxime inſtituere videtur certamen. Item eiuſdem in libro contra Synoriaſtas vel Apollinariſtas: Sed ſi caro erat, inquit, Crucifixi, quomodo ſol radios auertit, & tenebræ occupauerunt terram omnem? & terræmotus, & petræ ſciſſæ ſunt, & mortui ſurrexerunt? Quid igitur dicant & de tenebris in Aegypto factis temporibus Moyſi non per tres horas, ſed per tres dies? Quid autem propter alia per Moyſem facta miracula? & quæ per Ieſum Naue, qui ſolem ſtare fecit: qui ſol temporibus Ezechiæ Regis & contra naturam retrouerſus eſt. Et de Eliſæi reliquijs quæ mortuum ſuſcitauerunt?

Eiuſdem ex libro octauo de Incarnatione : Manifeſtum autem eſt quod vnitas conuenit : per eam enim collectæ naturæ vnam perſonam ſecundum vnitatem effecerunt. Sicut enim de viro & muliere dicitur, quod iam non ſunt duo, ſed vna caro; dicamus & nos rationabiliter ſecundum vnitatis rationem, quod non ſunt duæ perſonæ, ſed vna, ſcilicet naturis diſcretis. & poſt pauca : Quomodo igitur homo & Deus vnus per vnitatem eſſe poteſt? qui viuificat, & qui viuificatur, qui ſaluificat, & qui ſaluificatur, qui ante ſæcula eſt, & qui ex Maria apparuit.

Eiuſdem ex interpretatione Symboli trecentorum decem & octo Patrum : Sed Chriſtum quidem ſecundum aſſumptam ſerui formam; eum autem qui eum aſſumpſit, ſuper omnia nominans Dominum : intulit tamen hoc ſecundum coniunctionem, vt per ſignificationem nominum, naturarum manifeſtam diuiſionem faciant. Nemo igitur, neque eum qui ſecundum carnem ex Iudæis eſt, dicat Dominum : nec iterum Dominū qui eſt ſuper omnia ſecundum carnem ex Iudæis: Ieſum enim dicit a Nazareth, quem vnxit Deus Spiritu ſancto & virtute : qui autem de Spiritu vnctus eſt, omni modo aliquid inde aſſumpſit : Quis autem furens dicat, de Spiritu aliquid aſſumpſiſſe diuinam naturam? & iterum. Certus quidem & ipſe Filium Dei ſe non ſecundum diuinitatis dicens natiuitatem, ſed ſecundum quod domeſticus Dei erat, per quod Filius Dei per voluntatem domeſtici Domino conſtituti homines interim vocabantur.

Hæc de innumeris pauca prætulimus, vt quaſi per foramen anguſtum, quam nimium barathrum intus lateret, monſtraremus. Ecce quales pluſquam decem millia libros Theodorus ſcripſiſſe perhibetur. Penſate quæſo, ſi nō tanto acriora tormentā promeruit, quanto pluriora conſcripſit? Sed hæc illius dicta quæ prolata ſunt, vtrum eius ſint, fortaſſe dubitatur. Patrū ſi placet ſcripta proferamus. ita apud vos libros eius, quos de perfidia illius teſtes deduximus, deductis inſuper teſtibus affirmemus. Armeniæ quippe Epiſcopi Proclo Conſtantinopolitanæ vrbis Epiſcopo libellos contra Theodorum porrigentes, dicūt: Fuit autem aliquis peſtis homo, magis autem fera, hominis habens formam diabolicā, mentito nomine Theodorus, qui ſchiſma & nomē Epiſcopi habuit, in angulo & ignobili loco orbis terrarum latitans, in Mopſueſtano Ciliciæ ſecundæ vel oppido, vere quidem & principaliter a Paulo Samoſateno deſcendens, licet Photino & ceteris hæreſiarchis in libro de Incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti in toto ſuo propoſito ipſis verbis inueniatur vſus. Et ſi quid peius, iſte per machinationem & audaciam & errorem diaboli volebat homines acutæ ſuæ ſicut colubræ linguæ veneno, quod ſub lingua aſpidis eſt, deperire. Et interim quidem retinebatur ſuo latibulo, timens poteſtatem eorum, qui a magno Deo & Saluatore noſtro [a] acceperant Ieſu Chriſto calcare ſuper colubras, ſcorpios & omnes virtutes inimici. Dico autem ſanctos Apoſtolos, & qui conſequenter ab his ſuſceperunt Martyres & Confeſſores & Epiſcopos, & ceteros Sanctos. Inuento autem, neſcio quomodo, tempore cœpit repere, & extra fines ſuos fiduciam gerens, & in parochiam ad eum non pertinentem, tamquam eruditus ſermocinator, & in Antiochia Syriæ in Eccleſia alloquens, ſic dixit : Homo Ieſus, quid eſt enim homo quod memor es eius? Apoſtolus autem de Ieſu dictum fuiſſe hoc, dixit: Dum enim qui paulo minus ab angelis minoratus eſt vidimus, inquit Ieſus. Quid ergo homo Ieſus? ſimiliter omnibus hominibus, nullam habens differentiam ab homine eiuſdem generis, præter ea quæ gratia ei dedit.

a *Luc.* 10.

Quibus Proclus Conſtantinopolitanus vrbis Epiſcopus reſcribens ait : Fugiamus turbulentos

bulentos & cœnoſos fallaciæ riuos ſepta Dei impugnantes, dico Arij furorem diuidentem indiuiduam Trinitatem, Eunomij audaciam circumcludentem ſcientia incomprehenſibilem naturam, Macedonij rabiem ſeparantem a Deitate inſeparabiliter procedentem Spiritum, & nouam iſtam blaſphemiam quæ Iudaiſmi multo amplius ſuperat blaſphemiam introducentes: nam illi quidem cum Filium negant, fraudant ramo radicem: iſti vero eum qui eſt negantes, alterum introducunt, detrahentes ſinceram naturam.

Rurſus de huius errore Ioannes quoque Antiochenæ Eccleſiæ Antiſtes ait: Multo autem tempore perſeuerans Theodorus, perſuaſit multis *vt Neſtorio*, quod Chriſtus Filius Dei viui qui de ſancta Virgine Maria natus eſt, non eſt qui ex Patre natus eſt Deus Verbum conſubſtantialis Genitori, ſed homo pro qualitate ſuæ voluntatis ex Deo Verbo cooperationem ſuſcipiens.

Rurſus de eius errore Cyrillus ad Lamponem presbyterum ſcribens, ait: Cum apud Heliam commorarer, vir aliquis ex his qui nobiliter militant in palatio, epiſtolam multorum verſuum & grandem obtulit mihi ſignatam, quam ſe dicebat accepiſſe ab Antiochenis Orthodoxis; ſubſcriptiones autem erant in ea plurimorum clericorum & monachorum & laicorum. Accuſabant autem Orientales Epiſcopos, quaſi tacentes quidem Neſtorij nomen, & diſſimulantes ei aduerſari: tranſientes autem ad Theodori codices de Incarnatione factos, in quibus multo peiores nefariæ blaſphemiæ poſitæ ſunt: pater enim fuit Neſtorij perfidi, qui & illius mala locutus, impius & in his factus eſt.

Rurſum de errore illius idem Cyrillus Alexandrinæ vrbis Epiſcopus ad Acatium Melitinæ vrbis Epiſcopum ſcribens, ait: Non oportebat latere ſanctitatem veſtram, aut forſitan cognouit, quod omnes Orientales religioſiſſimi in Antiochiam conuenerunt, cum tranſmiſiſſet eis Thomam dominus meus ſanctiſſimus Proclus bonorum plenus intellectu & rectorum dogmatum: Erat enim ei ratio multa & longa de diſpenſatione Domini noſtri Ieſu Chriſti. Suppoſuit vero capitula quædam collecta e Theodori codicibus, quæ conſonantem Theodori perfidijs intellectum habent, & adhortatus eos etiam illa anathematizare.

Rurſus de errore illius Edeſſenæ Eccleſiæ Antiſtes ad beatum Cyrillum ſcribens, ait: Iam vero quidam vnitatem ſecundum ſubſiſtentiam omnibus modis abdicant. Morbus enim aliquis ſublatens inueterauit Orienti immedicabilis modo vulneris depaſcens Eccleſiæ corpus apud aliquos quaſi ſtudioſos, & ſupercilia extollentes eruditione latenter.

Honoratus Epiſcopus enim quidam prouinciæ Ciliciæ: Theodorus vir veriſimilis dicendi, & potens ſuadere, alia quidem ſupra tribunali de Eccleſiæ ſtatu dicebat ad populi placentiam: alios autem laqueos in ſcriptis ponebat, qui in principijs quorumdam eius codicum anathemate circumcludebant inſpicientem non manifeſtare. Alijs ſcripta iſte primus expoſuit: non eſſe vere Dei Genitricem ſanctam Virginem, tamquam Deo Verbo non ſuſcipiente ſecundū nos natiuitatem. & poſt pauca: Nec enim dicunt ſecundum ſubſtantiam, vel ſecundum ſubſiſtentiam vnitum eſſe Deo Verbo hominem, ſed bona voluntate: quadam tamquam diuina natura non ſuſcipiente alterum modum vnitatis propter non circumſcriptibilem. Iſte dixit Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum non oportere adorari ſicut Dominum, ſed relatione Dei honorari ſicut imaginem quamdā. magis autem manifeſtius ſecundum eos dicere, ſicut, inſtar, aliquid relatione aſſidentis dæmonis. Iſte & carnem Domini pronunciauit nihil omnino prodeſſe, diſſipans Domini vocem: [a] Quæ eſt caro nihil prodeſt. Iſte & Apoſtolos dicit non cognouiſſe Chriſtum quod Deus erat, ſed ſupra fidem quæ eſt in homine ædificatam eſſe Eccleſiam. [a] *Ioan. 6.*

Rurſum de errore illius Heſychius Hieroſolymorum presbyter Eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſcriptor, ait: ita Photinum, in multis & alijs eos eſſe ſecutos; Theodorus quidam præcipue imitatus eſt, malitioſus quidem loquendi, & in lingua paratiſſimus, & ipſe tamen inſtabili voluntate, qui huc & illuc inclinans ferebatur: clericatui enim Antiocheno a prima ætate connumeratus, & bene conuerſari pollicitus, ad ſæculares libidines reuerſus iterum delectabatur, in omnibus autem donis † imitabilis. Et beatus vir Ioannes Conſtantinopolitanus Epiſcopus ſcripſit epiſtolam quæ vſque adhuc in codicibus legitur, & a peiore ad meliorem pœnitentiam eum transferre prævaluit, & iterum bene conuerſari, iterum in clericatu eſſe cœpit. Et Antiochia relicta, in Tharſo tranſmigrauit. In ea Epiſcopus, nondum Deo volente manifeſtam impietatis illius prædicationem fieri. Prima autem elementa ſuæ doctrinæ ex Iudaico vaniloquio incipiens codicem in pro- † mutabilis

phetiam

† prædictiones phetiam Psalmorum conscripsit, omnes de Domino † prædicationes abnegantem : culpatus vero & periclitatus, contrariã sibi dixit, non ex voluntate, sed compulsus omnibus cæremonijs : & codicem ipsum delere pollicitus, latenter conseruabat Iudaicæ impietatis viaticum . & post pauca : Christum enim Iesum generis nostri Saluatorem &
a Hebr.1. Dominum (quem splendorem paternæ gloriæ & imaginem substantiæ Paulus [a] vocat, ferre eum omnia dicens verbo suæ virtutis, qui purificationem nostrorum fecit peccatorum, & ad dexteram paternæ Maiestatis consedit, de quo ad Colossenses scripsit epistolam [b], quod in eo omnia creata sunt, quæ sunt in cælis, & in terris, visibilia & inuisibilia,
b Coloss.1. quod per eum in eum creata sunt omnia) hunc non incarnatũ Verbum, sicut Euangelicis vocibus docti sumus, sed hominẽ per vitæ prouectionem & passionum perfectionẽ coniunctum *Deo* Verbo scripsit stultus in omnibus. Et hæc in mysticis sermonibus ausus est.

Contra errores eiusdem Theodori, piæ recordationis Theodosius & Valentinianus legem promulgantes, inquiunt: Debitam a nobis veneratiõnẽ pijssimæ doctrinæ reddentes, eos qui ausi sunt contra Dominũ impie conscribere debitæ condemnationi subijcere, & nominibus dignis vocari oportere existimauimus. Iustum igitur circumdari eos cõfusione suorum peccatorum, & in tali vocabulo permanere in æternum : quatenus nec viui liberentur, & post mortem permaneant cõtempti. Igitur doctrina Theodori & Nestorij impiorum & pestiferorum visa nobis abominanda esse, similiter autem & omnes qui sequuntur eorum errorẽ, & consentiunt eorum impietati, iustum est ipsos eamdem nominationem mereri, & confusionẽ indui, vt non Christiani sed Nestoriani nominentur, nedum nominantur Christiani, ex ipso inueniantur decorati vocabulo, longe constituti a Christianorum proposito, & alienati a recta & immaculata Fide . & post pauca : Si quis præterierit præsentem nostram sanctionem, & Theodoro & Nestorio assenserit, & illorum socios imitatur, post gladij vltionem omnis eius substantia Fisco addicatur. Rursum contra errores illius piæ recordationis Theodosius & Valentinianus legem promulgantes, inquiunt: Nemo habeat, aut legat, aut scribat, aut proferat Nestorium, seu illius libros, vel codices omnino inutiles, vel ipsius Nestorij vel alterius, & maxime Nestorij aduersus solos Christianos conscriptos, aut Theodori; sed vnusquisque habens tales codices publice illos proferat, & in conspectu omnium igni tradat.

Et si adhuc fortasse post tot prolatas Patrum contra illum sententias vestra fraternitas dubitat, Theodoreti libros legat, in quibus dum cõtra Cyrillum Alexandrinæ vrbis Antistitem eum defendere nititur, verius accusat, dicens: Interpretationem Cyrillus accusat octaui Psalmi, & arguit hæc verba diuini Theodori : Consideremus igitur, quis est homo, de quo stupescit & miratur quod vnigenitus dignatus est eius memoriam & visitationem facere. Sed quod quidem non dictum est de omni homine, in superioribus demonstratum est; quod autem de vno quolibet, ex hoc certum est. Deductas itaque tot testibus blasphemias has eius esse quis dubitat? Et tantis blasphemijs illius cognitis, eum damnatum iure, quis neget? Discussio ergo primo de Theodori damnatione capitulo, nunc ad dicta epistolæ Theodoreti indaganda transeamus, cuius tota series si solerter aspicitur, sanctæ Chalcedonensi Synodo quam sit aduersa pensatur. In Gestis namque eiusdem Synodi & scriptis Leonis Cyrillus prædicatur, in epistola vero illa Theodoreti Cyrillus in Apollinaris dogma corruens reprobatur : scriptum quippe in ea est : Cyrillus autem libros Nestorij volens destruere lapsus est, & inuentus est in Apollinaris dogma cadens; in Gestis Nestorius vt Redemptoris nostri aduersarius iure damnatus ostenditur, verbis vero epistolæ damnatus iniuste memoratur. Sic quippe in ea dicitur : Antequam in Synodo aduenirent reuerendissimus ac sanctissimus Archiepiscopus Ioannes, Nestorium ex Episcopatu deposuerunt iudicio & inquisitione non facta. In Gestis Synodi in Dei & Domini nostri vna persona duas naturas Cyrillus confessus ostenditur; in verbis epistolæ vnam naturam tradere dicitur, atque ab hoc sensu correptus vix resipuisse narratur. In Gestis Synodi anathematizatus Nestorius etiam post mortem dicitur; in verbis vero epistolæ etiam post depositionem suam, pro solo ciuium suorum odio ad ciuitatem suam non rediisse perhibetur, sic quippe illic scriptum est: Nestorius autem quia in suæ erat odio ciuitatis, & virorum qui in ea sunt maximorum, illuc reuerti non potuit. In Gestis ac definitionibus Synodi vnus Filius Iesus Christus dicitur; at iuxta doctrinam Theodori atque Nestorij Deus tacetur. Et in Gestis Synodi nusquam Theodorus veritatis doctor dicitur; in verbis vero epistolæ idem, cuius

blasphe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

blasphemias supra protulimus, veritatis doctor clamatur: qui nimirum si vera dixit, falsa erunt quæ de veritate Synodus protulit: Quisquis igitur qui epistolam quæ Ibæ dicitur, ostendere quod sit de Synodo nititur: quid aliud quam gesta eiusdem Synodi destruere conatur? Si enim sibimetipsis diuersa sunt, nulla proculdubio auctoritate subsistent: quia quæ se impugnando destruunt, alios ædificare non possunt: si sibimetipsis diuersa sunt, nulla firmitate conualescunt, Domino attestante, qui ait: Regnum in se diuisum non stabit. Sed absit hoc, absit ab illo venerando Concilio, vt sibimet contraria sapiat: & vel superiora subsequentibus discordia præferat, vel inferiora præcedentibus impugnatura subiungat. Sancta enim fides, quæ vno illic spiritu accepta est, vno sensu credita, vna est & Fide prædicata. Ideirco in cunctis mundi partibus forma nostræ professionis facta est, quia in precantium vocibus sibimet ipsa dissimilis non est.

Sed cur tantummodo sanctam Chalcedonensem Synodum conuelli dicimus, si auctoritatem huic epistolæ reprobemus? Quæ nimirum si vera creditur, etiam tota sanctæ Ephesinæ Synodi fides ac reuerentia dissipatur. Hæc quippe ait, quod in ea Cyrillus præmiorum medicamine sapientum oculos excæcauit. Quid ergo illic de veritate certum dicitur, vbi ipsa veritas sacerdotibus vendita esse perhibetur? Sed quis hoc dicere, quis hoc consentiat patienter audire? Reprobetur ergo vna epistola mentiens, ne vtraque sancta Synodus tantæ falsitatis crimen sustineat. vestræ fidei fundamentum tenemus, ne postquam sancta prima Ephesina Synodus quasi venalis arguitur, Chalcedonensis etiam (quod absit) culpa varietatis notetur: quæ vt in verbis suis quantæ sit concordiæ clareat, necesse est, vt vestra fraternitas vbi sit completa cognoscat. Omnes namque nouimus, quod in Synodo numquam canones, nisi peractis definitionibus Fidei, nisi perfectis Synodalibus gestis habeantur, vt seruato ordine cum prius Synodus ad Fidem corda ædificet, tunc per regulas canonum mores Ecclesiæ actusq. componat. Vigilanti ergo cura respicite, quæ in sexta illius Actione sanctæ Fidei professio consummatur: moxq. in septima ad institutionem iam fidelium regula canonum figitur. Vlterioribus vero Actionibus nihil de causa Fidei, sed sola negocia priuata versantur. quod cum Responsales vestri ita esse ambigerent, curæ nobis fuit ex prolatis multis hoc codicibus demonstrare. Nos tamen hac de re numquam dubitari posse credimus, quia & eadem series sic se insinuat, vt credi aliter contradicat.

Primum quidem quia (sicut dictum est) dum definita Fidei regula in Actione sexta ostenditur, ordo causæ indicat, vt in Actione subiuncta canonum forma sequeretur. Secundum vero est, quia & in Actionis sextæ terminum iam canonum norma prælibatur, dum illic a Principe venerabilibus Episcopis dicitur: Aliqua sunt capitula quæ ad honorem vestræ reuerentiæ vobis reseruauimus, iustum existimantes, hæc a nobis regulariter per singula Synodum *firmari, & cetera. Prælibatione itaque sextæ actionis ostenditur, quia iure constitutiones canonum nonnisi in Septima continentur. Quid enim supererat quod perfecta Fidei professione, fieret, nisi vt quorumdam fidelium actiones inlicitas sancta Synodus positis regulis iudicaret? quamuis si solerter aspicimus canonum regulas positas, non sicut putatur, in septimæ, sed intextas sextæ Actioni inuenimus. Nam cum in eisdem Constitutionibus sanciendis, non dies, non Imperium ponitur, non qui residerent, describuntur: proculdubio cum non consueto exordio cœptæ sunt, quia præcedenti Actioni subnixæ sunt demonstrantur; quia vero in Actione sexta Fidei causa perficitur, ipsa Episcoporum omnium generali subscriptione declaratur. Nam qui post subscripserunt sententiam, cuncta quæ de Fide agenda fuerant, finita testati sunt. Vnde & in causis post specialibus nudis tantummodo verbis loquuntur, atque ea quæ decernentes dixerant, nulla supposita subscriptione, firmauerunt. Quæ reuerendissimi Episcopi ita in Actione sexta omnia quæ de Fide agenda fuerant, cognoscebant: vt, sicut illic scriptum est, clamarent: Suplicamus, dimitte nos, pie Imperator, dimitte nos: quodq. non pro Fide, sed pro specialibus causis detenti sunt, principali illic responsione monstratur, cum dicitur: Sacratissimus & pijssimus dominus noster Martianus Augustus ad sanctam Synodum dixit: Laborastis multo spacio fatigationem perpessi: sustinete autem tres aut quatuor dies adhuc, & præsentibus magnificentissimis iudicibus nostris, singula quæcumque vultis mouete, competens adepturi solatium. Qui igitur ad singula quæq. vellent motura retenti sunt, licet quia nequaquam vltra Actionis sextæ terminum pro Fidei causa restiterunt.

* formari

Sed

Sed cur de his extenſa ratione agimus, qui tanta prædeceſſoris noſtri beati Leonis auctoritate fulcimur? Ipſe namque, ſicut multa ſuperius epiſtolarum eius atteſtatione docuimus, Geſta multiplicia cauſarum ſpecialium reprobando, auctoritatem Synodi in ſola fidei definitione conſtrinxit. Hinc eſt enim, quod peracta Synodo, cunctas nobis ſuſpicionum nebulas tergens, aperte ad Maximum Antiochenæ ſedis Antiſtitem ſcribit, dicens: Si quid ſane ab his fratribus quos ad ſanctam Synodū vice mea miſi, præter id quod ad cauſam fidei pertinebat, geſtum eſſe perhibetur: nullius erit penitus firmitatis; quia ad hoc tātum ſunt ab Apoſtolica Sede directi, vt exciſis hæreſibus, Catholicæ eſſent Fidei defenſores: quicquid enim ad examen Epiſcopale defertur, poteſt aliquam dijudicandi habere rationem. Sed ſolent nonnulli dicere, hæc eum pro Anatolij Conſtantinopolitanæ Vrbis Epiſcopi præſumptione dixiſſe: qui ſi & res geſtas, & ea quæ nunc protulimus epiſtolæ verba cōſiderant, ſuſpicari protinus falſa ceſſant. namque cum prædictus Conſtantinopolitanæ vrbis Epiſcopus nouum aliquid conatur arripere, conſtat illic ei Legatos Sedis Apoſtolicæ cum ſumma auctoritatis libertate reſtitiſſe. Quod & factum in Synodo legitur, & eiuſdem Synodi ad præfatum prædeceſſorem noſtrum epiſtolis approbatur. a ſæpefato autem eodem prædeceſſore noſtro ad Maximum, ſicut prædiximus, nouimus ſcriptum: Si quid ſane ab his fratribus, quos ad ſanctam Synodum vice mea miſi, præter id quod ad cauſam fidei pertinebat, geſtum eſſe perhibetur, nullius erit penitus firmitatis: quia ad hoc tantum ſunt ab Apoſtolica Sede directi, vt exciſis hæreſibus, Catholicæ eſſent Fidei defenſores. Si ergo de Anatolij cauſa loquens, hoc quod a vicarijs ſuis actum in Synodo fuerat redarguit: nimirum quia contradixerant, reprehendit.

Et quis hæc vel ſtultus ſentiat? dum conſtet quod hac de re beatus Leo Anatolio conquerenti multa in vicariorum ſuorum, quia contradixerant, laude reſcribat: cuius epiſtolæ nunc idcirco verba non ponimus, ne volumen hoc immoderatius extendamus: cum vero & ſubijcitur: Quicquid enim præter ſpeciales cauſas ſynodalium Conciliorum ad examen Epiſcopale defertur, poteſt aliquam dijudicandi habere rationem: aperte nobis licentia tribuitur, vt quicquid illic extra fidei cauſas de perſonis geſtum eſt, retractetur. Specialis quippe ſynodalium Conciliorum cauſa eſt fides. quicquid ergo præter fidem agitur, Leone docente, oſtenditur, quia nihil obſtat, ſi ad iudicium reuocetur. Quia vero & apud eoſdem Epiſcopos qui in Chalcedona reſiderunt, in veneratione Synodus nonniſi vſque ad fidei definitionem fuit: per hoc aperte oſtenditur; quod plerique Græci antiquiores continere Synodum nonniſi in ſex actionibus ſubiunctis canonibus demonſtratur, vt omnino cetera quæ priuato ſtudio fuerant mota, non habeant. Vnde & Encyclia hæc ita eſſe teſtantur. Nam Leoni Auguſto Alipius Epiſcopus Cæſareæ Cappadociæ ſcribens ait: Sic ſe habentibus veſtræ pietati ſignifico, quia ea quidem quæ particulariter examinata ſunt, & quæ geſta a ſanctis Epiſcopis in Chalcedonenſi ciuitate collectis, non legi: neque enim a ſanctæ memoriæ tunc Epiſcopo Thalaſſio qui interfuit ſancto Concilio hæc delata inſpexi. Atteſtante ergo Alipio Epiſcopo perdocemur, quod non aliquid eſt allatum amplius ex his quæ geſta noſcuntur, ſed tantummodo definitionem expoſitam ab illo ſancto Concilio hanc delatam inſpexi. Atteſtante ergo Alipio Epiſcopo perdocemur, quia præter cauſam fidei nihil de Synodo in veneratione Thalaſſius tenuit: qui illic & præter cauſam fidei Epiſcoporum negocijs priuatis interfuit. Si igitur in Actione ſexta profeſſio fidei conſummatur, moxq. canonum regula figitur; ſi beatus Leo negocijs, quæ illic priuate mota ſunt, contradicit; ſi hoc quod vltra fidem geſtum eſt, nec is qui fecit Thalaſſius tenuit: cur nos hæreticam epiſtolam retractaſſe reprehendimur, qui hac in re cunctorum nos præcedentium auctoritate roboramur? Et quamuis ab eadem epiſtola alienum ſe Iba reſpondeat; quamuis quia approbata ſit, aut difficulter, aut nullatenus demonſtretur: licenter tamen vnuſquiſque eam reprehenderet, etiamſi Epiſcopi in eodem Concilio reſidentes ſuis illam ſubſcriptionibus approbaſſent: quia poſtquam, beato Leone ſcribente, ius retractandi & dijudicandi conceditur, etiam ſi qua eſſe poterat eorum qui interfuerant, in priuatis negocijs auctoritas vacuatur.

Diſcuſſo itaque ſecundo capitulo, tertium ſupereſt: quod tanto debemus in breuitate conſtringere, quanto & vos nobis hac in re non credimus reſultare. neque enim Theodoreti omnia ſcripta damnamus, ſed ſola quæ cōtra duodecim Cyrilli capitula, ſola quæ

contra

Universidad de Deusto
Biblioteca

contra rectam fidem aliquando scripsisse monstratur. quæ tamen & ipse damnasse cognoscitur, qui in sancta Chalcedonensi Synodo vera confessus inuenitur. Nam quomodo post errorem recte sapiat, & ea quæ prius scripserat, & ea quæ in Chalcedonensi Synodo ab illo sunt gesta, manifestant. Ipse namque Nestorio scribens ait: In his quæ in tuam venerationem iniuste atque inique prolata sunt, nec si mihi quis vtramque manum abscideriț, potero præbere consensum. Aemerio quoque Nicomediæ Episcopo scribens ait: Damnationi venerandi sanctissimi Episcopi Nestorij quæ facta dicitur, non debemus præbere consensum. Ad Alexandrum quoque Hieropolitanum Episcopum scribens ait: Et ante tuæ sanctitati prædixi, quasi domini mei venerabilis & sanctissimi Episcopi Nestorij fuerit dogma damnatum, nec ego, cum his qui faciunt, communicabo. Ad Alexandrum vero Syriæ Palæstinorum Præsulem scribens ait: Existimo præ omnibus maxime satisfactum esse domino meo sanctissimo ac venerando Ioanni Episcopo, quod nullatenus acquiescam in damnatione domini mei sanctissimi & venerandi Nestorij Episcopi præbere consensum, quæ in Tharso & in Epheso facta est.

Qui postmodum tamen cum resistentium certamine sancto Chalcedonensi Concilio admissus, aperte anathema in Nestorium protulit; seq. Orthodoxum ipso hæretico reprobato monstrauit. Dudum namque sanctæ Ecclesiæ diuersa sentiens, & contra beati Cyrilli duodecim capitula scribens ait: Sanctam Virginem Theotocam vocamus, non quod Deum peperit per naturam, sed quod hominem ediderit coniunctum Deo, quem ipse formauit. & post pauca: Si naturalis coniunctio facta est formæ Dei & formæ seruili, & inuenietur legislator necessitatibus legis seruiens. Et rursum, nomine communicationis vtentes, vt vnum quidem Filium adoramus, & eum qui assumpsit, & eum qui assumptus est; differentiam tamen cognoscimus naturarum. Theophoron autem dicere portans vel Dominum indutus hominem Christum, vt a multis sanctis Patribus dictum est, non recusamus. & post alia: Considerate, inquit Apostolus [a], Pontificem confessionis vestræ Iesum fidelem ei, qui fecit illum, sicut & Moyses in omni domo sua. Facturam autem eum quis esse dixerit recta sentiens: increatum & cum Patre coæternum, & addam, verum: sed eum qui est ex semine Dauid, qui liber ab omni peccato Pontifex noster fuit, & victimam ipse se pro nobis obtulit Deo habens in se certe Dei Verbum adunatum sibi inseparabiliterq. coniunctum. Et rursum, vt eum quasi ostenderet ad Diuinitatem per incrementa creuisse, in eodem opere subiungit dicens: Ait Angelus [b] Virgini: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Considerate hic etiam, quia cuncta humanitus dicuntur: Erit, inquit, magnus, non dixit, est. & Filius Altissimi vocabitur, nō dixit, vocatur: & dabit ei Dominus sedem Dauid Patris sui, non dixit, habet, sed dabit ei Dominus. & regnabit, non dixit, regnat. & super quos? super domum Iacob, non dixit, super Angelos & Archangelos. Rursum in eodem libro secundo ait [c]: Iesus autem Spiritu sancto regressus est a Iordane. & iterum: Regressus est Iesus in virtute Spiritus in Galilæam, non Dei Verbū cooperatione vel auxilio eguisse Spiritus Sancti arbitreris, sed visibile templum varijs sancti Spiritus donationibus fruebatur. Et post alia: Iesus Christus, inquit, [d] heri & hodie ipse & in sæcula. Quomodo igitur, o sapientissimi, debemus aduertere, quomodo idem ipse heri & hodie & in sæcula, & temporaliter & æternus, & in tempore & super tempora; nam si æternus est, temporalis non est, & si in tempore est, super tempus non est. & rursum: In Domino Deo nostro Iesu Christo deitatis & humanitatis quasi vnitatem adstruens ait: naturas discernimus Dei Verbi. naturam integram dicimus & personam sine dubitatione perfectam: nec enim sine persona fas est asseuerare subsistantiam, perfectam quoque humanam naturam cum sua persona similiter confitemur. Cum vero ad coniunctionem respicimus, tunc demum vnam personam merito nuncupamus.

Quis hæc, fratres carissimi, plena omni impietate non videat? A quibus tamen constat, quod si postmodum ipse correxit qui in sancta Chalcedonensi Synodo Nestorium anathematizare consensit. Quis non videat quanta temeritate plenum sit, Theodoreti scripta superbiendo defendere? quæ eumdem ipsum constat, recta post profitendo, damnasse? Dum vero eius & personam recipimus, & ea quæ dudum latuerant prauæ scripturæ probamus, in nullo a sanctæ Synodi actione deuiamus: quia sola eius hæretica scripta respuentes, & cum Synodo adhuc Nestorium insequimur, & cum Synodo Theo-

[a] Hebr. 3.

[b] Luc. 1.

[c] Luc. 4.

[d] Hebr. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

doretum profitentem recta, veneramur. Alia vero ſcripta illius non ſolum recipimus, ſed eis etiam contra aduerſarios vtimur. Nam cum Theodorus Canticorum Canticum vellet exponere,& non ad commenta ſed potius ad deliramenta laboraret:per hunc librũ Aethiopiſſæ Reginæ blanditum fuiſſe,profeſſus eſt.quod Theodoretus reprehendens,nomen quidem eiuſdem Theodori ſupprimit, ſed tamen veſaniam patefecit. Eiuſdem namque libri commenta conſcribens ait:Audio plures Canticum Canticorum detrahentes, & non credentes ſpiritalem eſſe librum; fabulas autem quaſdam aniculares per veſaniam texentes componere, & præſumere dicentes: quia ſapiens Salomon ad ſeipſum & filiam Pharaonis hunc librum cõſcripſit.Quomodo ergo nulla ſcripta eiuſdem Theodoreti recipimus, qui illum etiam contra Theodorum adſertorem veritatis inuenimus? hæc ad ſcripta veſtra reſpondemus.

Sed opportunum valde iudicamus,vt ea quæ ſine ſcripto a Reſponſalibus veſtris audiuimus,breuiter verba replicemus. Dixerunt enim,Theodorũ a Ioanne Antiochenæ vrbis Epiſcopo mira per epiſtolam atteſtatione laudatum. quod verum nos nullo modo credimus. Si tamen & tale aliquid fortaſſe reperitur: plus fidei primæ Epheſinæ Synodo, plus Cyrilli libris, plus Heſychij,quam alijs quæ innoteſcere nunc vſque nequiuerunt, epiſtolis commodamus. Debemus tamen accedere,etiam concedentes aliquid dicere. ita ergo vt Reſponſales veſtri aſſerunt,eſſe ſentiamus. Vos ſcitis,fratres dilectiſſimi,quod res quæ dubietati ſubiacet, in partẽ ſemper eſt interpretanda meliorem.Quid itaque obſtat, ſi dum de eius errore occultum adhuc & dubium fuit, ab vno Patre laudatus eſt: & innoteſcente poſt perfidia, pene omnium magnorum Patrum ſententijs velut immanis beſtia quaſi crebreſcentibus iaculis eſt confoſſus? An non & malos a bonis aliquando laudatos nouimus? nec tamen eiſdem laudibus defenſos. Quid namque in Hæreſiarchis Origene deterius, & quid in Hiſtoriographis inueniri Euſebio honorabilius poteſt? Et quis noſtrum neſciat in libris ſuis quantis Origenẽ Euſebius præconijs attollat? Sed quia ſancta Eccleſia ſuorum fidelium corda benignius quam verba diſtrictius penſat: Et plus in hæreticis ſenſum proprium, quam teſtatio Euſebij abſoluere potuit: nec rurſum Euſebium laudati Origenis culpa damnauit.

An non & Gregorius Nyſſæ vrbis Epiſcopus cum Canticorum Canticum exponit,magnis Origenem laudibus præfert? An non & Hieronymus noſtræ Eccleſiæ presbyter & ſingularis Hebræi ſermonis interpres tanto erga Origenem fauore intenditur,vt pene diſcipulus eſſe videatur? Sed quia plus cauſa quam verba penſanda ſunt, nec iſtis ſua benignitas nocuit, nec illum a reatu proprio fauor alienæ atteſtationis excuſauit.

a Rom.10. Cogor poſt hæc,fratres cariſſimi,dolens cum[a] Paulo dicere: Teſtimoniũ perhibeo vobis, quod æmularionem Dei habetis,ſed non ſecundum ſcientiam:cuius erga vnitatem ſanctæ Eccleſiæ dum viſcera caritatis aſpicio, diſcordes vos intolerabilius ingemiſco. Penſa-

b Philip.2. te, quæſo, quo ardore ſanctæ vnitatis anhelabat cum Philippenſibus diceret: [b] Si qua conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium caritatis, ſi qua ſocietatis ſpes, ſi qua viſcera & miſerationes, implete gaudium meum, vt idem ſapientes,eamdem caritatem habentes, vnanimes,idipſum ſentientes. Qui igitur vnanimitatem locuturus,tot & tales inquiſitiones præmiſit:quantum eſſet huius virtutis meritum, non explendo,ſed inquirendo monſtrauit. At contra quam ſit malum diſcordiæ, loquens Corinthijs oſtendit. ait[c] enim:

c 1.Cor.3. Significatum eſt mihi de vobis,fratres mei,ab his qui ſunt Chloes,quia contentiones ſunt inter vos: hoc autem dico, quod vnuſquiſque veſtrum dicit, Ego ſum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ,ego autem Chriſti. Quod cum quanta animaduerſione loquatur, agnoſcimus, ſi ſubiunctæ increpationis verba penſamus. ait enim: Diuiſus eſt Chriſtus? numquid Paulus crucifixus eſt pro vobis,aut in nomine Pauli baptizati eſtis?

Conſiderate igitur, fratres mei,& dum Deo adhuc expectante,omni incerto vitæ fine permittimur,vigilanti cura perpendite,quia illam ſciſſionem ſanctæ Eccleſiæ pro Theodoro facere fraternitas veſtra non metuat, quam pro ſe vel profiteri Paulus expauit. Cur non ad memoriam pro vnitate ſeruanda beati Auguſtini dictum reducitur? qui dum de vnico baptiſmate loqueretur, idcirco Cyprianum,martyrem,qui de iterando baptiſmate ſcripſerat, defunctum perhibuit: quia licet prauum quid ſenſerit, numquam tamen ſe a totius Eccleſiæ communione ſuſpendit. Sic igitur permanere in ſanctitate

★ * ſeruante conſtat fratres dilectiſſimi, quia dum vos ab Eccleſiæ vnitate diſiungitis, omne virtutis meritum perdidiſtis, etiam ſi recte teneatis: ſcriptum quippe eſt:

Pa-

[a] Pacem ſequimini cum omnibus & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Dominum. [a] Hebr. 12.

Multa loquuti ſumus, quia & ad multa ratiocinando reſpondimus. Et cum teſtimonia ex Patrum dictis innumera ſuppeterent, perpauca poſuimus: videlicet cupientes vt ſcripta noſtra in cauſis ſingulis narratio breuiata ſuccingeret, ne fortaſſe tædium legenti generarent. Vnum tamen quod iam ſuperius diximus, non tædet ſi etiam crebro replicemus: Quia fidem ſanctæ Chalcedonenſis Synodi illibatam per omnia Deo auctore ſeruamus, eiusq. definitiones, ſicut Epheſinæ, primæ Conſtantinopolitanæ, ac Nicænæ Synodi irretractabiles nunc vſque tenuimus, & vel morte propoſita irretractabiles cuſtodimus. Veſtra igitur dilectio communionem fidelium Orthodoxorum fratrum non fugiat, ne præſentis vocis noſtræ adiutorium ſi audire neglexerit, contra ſe in teſtimonium vertat. Nos autem ad Dominum poſt verba recurrimus, eumq. quantum poſſumus fletibus exoramus, vt hoc quod vobis ad ſequendam concordiam a nobis dicitur, ipſe in veſtris mentibus manu intimæ inſpirationis operetur.] hactenus vltima aduerſus ſchiſmaticos Gregorij epiſtola, Pelagij Papæ iuſſu nomineq. conſcripta, nunc primum edita, quam & vna cum alijs duabus ſuperius recitatis in recentiori, quæ paratur, eiuſdem Gregorij Papæ epiſtolarum editione, cudendam dedimus.

Tom. 7. anno Chriſti 587. in fi. ipſius, poſt vltima illa verba: reliqua vero anno ſequēti. *adde iſta.*

Eiuſdem quoque anni nota conſignatum repertum eſt epitaphium Cæſariæ feminæ dignæ memoriæ, quam putauerunt aliqui, illam eſſe clariſſimam feminam S. Cæſariam Abbatiſſam ſororem S. Cæſarij Archiepiſcopi Arelatenſis, ſed temporis ratio id opinantes erroris arguit: nam ex ijs quæ ſuperius dicta ſunt, certum habetur, ante annos ferme octoginta, ipſam iam fuiſſe Abbatiſſam, adeo vt impoſſibile ſit in hunc vſque Chriſti annum fuiſſe ſuperſtitem; ſed & iſta coniugata fuiſſe videtur, illa virgo. Epitaphij autem tantum quatuor vltimi verſus extant, fracta enim tabula, ſuperiores periere. hi autem ſic ſe habent:

Menſibus & geminis, concludens tempora vitæ
Viuit in æternum nullum moritura per ævum,
Iſta Valens fieri fletu manante rogauit,
Iura ſacerdotij ſeruans, nomenq. iugalis.

] Videtur autem Cæſaria iſta coniunx fuiſſe Valentis, qui (vt ſæpe fieri contingebat) ex coniugio tranſierit, conſentiente vxore, in ſacerdotium. poſt verſus hæc ſequebatur inſcriptio:

Obijt bonæ memoriæ Cæſaria medium noctis
Die Dominico inluceſcente VI. ID. Decembris
Quatragies & VI. P. C. Baſilij Iunioris. V. C. C.
Anno * XII. Regni Domini Cheldeberti Regis * VIII.
Indictione quinta.

] Qui autem miſit Romam, iſta de loco, vbi inuenta. Iuxta oppidum ſancti Andreæ quod in Gallia Oſcitana ſitum eſt diœceſis Auenionenſis, in ſummitate montis, in capella in ipſa rupe exciſa; in qua ſancta Cæſaria agens pœnitentiam multos annos delituiſſe creditur. Videtur hoc epitaphium literis Romanis maiuſculis in marmore ſemifracto exaratum. Quod ego fideliter hic reddidi Franciſcus Claret Archidiaconus Arelatenſis.

Eod. Tom. 7. anno Chriſti 590. edit. Rom. pag. 654. C. verſ. 3. poſt illa verba: Hucuſque Anaſtaſius de Pelagio Papa. *adde quæ ſequuntur:* Ad poſtremum hic referendum putauimus epiſtolæ fragmentum eiuſdem Pelagij Papæ ad Benignum Archiepiſcopum, quod ex promptuarijs Vaticanis erutum, hic tibi deſcribendum curauimus. ſic ſe habet.

Epiſtola Pelagij 2. ad Benignum Archiepiſcopum.

Quod enim in canonibus legitur: Non debere Epiſcopum de ciuitate tranſire vel tranſferri: non de his dicitur, qui aut vi expulſi, aut neceſſitate coacti, aut auctoritate maiorum hoc agunt; ſed de his qui auaritiæ ardore inflammati ſponte ſua proſiliunt, & potius ambitioni, quam vtilitati Eccleſiæ ſeruire, & vt dominationem agant, inſiſtere cupiunt. Vnde & in ſubiectis canonibus continetur: Si aliquis extiterit temerarius, qui forſitan *accuſationem afferat quod populi litteras acceperit, & ideo migrauerit, dum manifeſtum ſit, præmio & mercede paucos qui ſinceram fidem non habent potuiſſe corrumpi, vt clamarent in Eccleſia, & ipſum *repetere viderentur Epiſcopum: omnino has fraudes remouendas eſſe cenſemus. his verbis & alijs multis exemplis liquet non de his dice- * excuſationem * repellere

re (vt paulo ſuperius prælibatum eſt) qui pulſi, aut non recepti a ciuibus, vel a quibuſcumque, aut neceſſitate cogẽte, vel auctoritate maiorum tranſeunt de ciuitate ad ciuitatem; ſed de his qui ſponte proſiliunt, aut temeritatis, vel ambitionis cauſa hoc faciunt. Nam aliud eſt ſponte tranſire, & aliud eſt coacte aut neceſſitate venire; vnde non iſti mutant ciuitates, ſed mutantur, quia non ſponte, ſed coacte hoc agunt. Quis enim vmquam audet dicere ſanctum Petrum Apoſtolorum principem non bene geſſiſſe, quando mutauit Sedem de Antiochia Romam? aut quis eum negat ob id ſanctum non eſſe; aut dignitatem & meritum Apoſtolatus tam in cælis quam in terris perdidiſſe? aut quis dicat ſanctos non eſſe multos alios Epiſcopos, qui de ciuitatibus ad ciuitates tranſlati ſunt, aut meritum Pontificatus perdidiſſe, quorum nomina ſi inciperem enumerare, ante dies tranſiret, quam omnino tranſcribere poſſem, & prolixior fieret epiſtola, quam neceſſe foret. Aut quis vmquam approbare poteſt, ſanctos non eſſe Alexandrum, qui Hieroſolymam de altera ciuitate tranſlatus eſt, aut ſanctum Gregorium Nazianzenum, qui Nazianzo Conſtantinopoli conſtitutus eſt; aut ſanctum Proclum qui de Cyzico tranſlatus eſt, & Conſtantinopoli eſt inthronizatus?

Non ergo bene intelligunt Eccleſiaſticas regulas qui hoc negant cauſa vtilitatis aut neceſſitatis fieri non poſſe, quotiens communis neceſſitas, aut vtilitas perſuaſerit. Nullum enim ex his, aut ex alijs qui meliori conſilio mutauerunt ciuitates, neceſſitate quadam vel vtilitate, Eccleſiaſtica, aut laica communione carere reperimus, ne vllatenus vmquam fieri debeat. Sententia vero quæ in Antiocheno Concilio habetur: Vt Epiſcopus ab alia parochia nequaquam migret ad aliam terram, atque omnes ſententiæ de eadem re (vt ſuperius comprehenſa retinent) nihil prætaxato modo tranſlationibus Epiſcoporum actis vel agendis nocent. Sed magis robur eis a Domini Saluatoriſq. omnes canonicos * ſuperexaltetur libros auctoritate præſtant. Tales autem quæſtiones magis ex inuidia, quam ex caritate, aut vtilitate naſci videntur, cum ipſa per ſe Veritas dicat: Si vero perſecuti fuerint in vnam ciuitatem fugite in aliam, & reliqua. Huic ergo ſententiæ nullus Catholicorum vſquam contradicere poteſt, quæ non alterius, ſed ipſius proprio Domini ore prolata & confirmata eſſe dignoſcitur, cui ſi aliquid contradixerit, non ſolum extorris, ſed etiam anathematizatus ab Eccleſia pellatur.]

Cum autem —

Tom. 8. anno Chriſti 590. pag. 12. B verſ. 3. Sed de his inferius. *adde:* At licet, vt vidiſti, iuſſione etiam Imperatoris cogerentur ſchiſmatici Epiſcopi Romam ad Synodum proficiſci, idq. etiam ſuis litteris præciperet S. Gregorius Papa, ſcribens ad Seuerum Aquileienſem Epiſcopum, ipſorum anteſignanum, ipſi tamen more præcedentium ſchiſmaticorum, qui vt ſubterfugerent iudicium Eccleſiaſticum, prouocare conſueuerunt ad Imperatorem, dederunt libellum Mauritio Auguſto, ne cogerentur Romam ad Pontificem proficiſci; ſicq. eluſerunt eiuſdem Imperatoris miſſam antea iuſſionem, necnon Gregorij Papæ præceptum. Extat libellus ipſe, hic tibi modo recitandus: accepimus eum vna cum alijs epiſtolis a Nicolao Fabro noſtri ſtudioſiſſimo, depromptum (vt putamus) ex bibliotheca Pithœi, cuius ipſe extitit amicus intimus & contubernalis. ſic ſe habet.

Sub Gregorio Papa ſchiſmaticorum libellus ſupplex Epiſcoporum ad Mauritium Imperatorem.

Suggerendum domno noſtro clementiſſimo ac pijſſimo domno Mauritio Tiberio humiles Venetiarum vel ſecundæ Retiæ Ingenuinus, Maxentius, Fonteius, Laurentius, Agnellus, Felix, Auguſtus iunior, & Horontius Epiſcopi.

Pietatis veſtræ eſt, clementiſſime dominator, preces humilium ſacerdotum Imperiali dignatione ſuſcipere: quod etiam ſupplices deprecamur per Dominum Deum noſtrũ Ieſum Chriſtum Saluatorem omnium, per Fidem Catholicam, & Regnum quod meruiſtis a Deo conceſſum, atque ſalutem dominorum filiorum veſtrorum, quibus perpetuum Imperium Deo gubernante permanet, vt aditum inueniat ſupplicatio noſtra apud pias aures veſtras, & cum fiducia recurrentes ad principalia remedia, mereamur, quæ petimus impetrare. Nam etſi nos peccata noſtra ad tempus grauiſſimo iugo ſummiſerunt, auxiliante nobis Domino, nullo pondere preſſurarum ab integritate Catholicæ Fidei inuenimur vllo modo titubare. Deinde nec obliti ſumus ſanctam Remp. veſtram, ſub qua olim quieti viximus, & adiuuante Domino redire totis viribus feſtinamus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus. Suggerimus etenim, domine pijſſime Princeps, ſcandalum Eccleſiæ, quod tempore diuæ memoriæ Iuſtiniani Principis totius mundi Eccleſias conturbauit, noſtrarum quoque prouinciarum partibus ex tunc iam eſſe compertum; damnationem ſcilicet trium Capitulorum, id eſt, epiſtolæ venerabilis Ibæ Epiſcopi Edeſſenæ ciuitatis, perſonæ quoque Theodori Mopſueſtiæ Epiſcopi, atque ſcriptorum Theodoreti Epiſcopi Cyri, quæ in ſancta Synodo Chalcedonenſi recepta ſunt, & Vigilio tunc Romano Præſuli, atque omnibus pene ſacerdotibus damnatio ipſa, ſicut reuera contraria ſancto Chalcedonenſi Concilio execrabilis noſcitur extitiſſe. Qui etiam Vigilius ſcripta ſua per omnes prouincias mittens, anathematis vinculis obligauit omnem populum, ſi quis damnationi trium Capitulorum præberet aliquando conſenſum. Et licet poſtea Imperiali pondere ad conſenſum damnationis Capitulorum ipſorum paulatim ſinguli tunc fuerint coarctati: noſtrarum tamen prouinciarum venerandi deceſſores, quibus indigni ſucceſſimus, prædicti quondam Vigilij inſtructionibus informati, ad hoc inclinare nullo modo potuerunt. Quorum nos exempla, Deo propitiante, ſeruantes cum vniuerſo populo nobis credito, ſequentes etiam in omnibus definitionem ſancti Chalcedonenſis Concilij, defenſioni Capitulorū ipſorum & reuerentiam exhibemus, & a communione damnantium cum diuina gratia abſtinere dinoſcimur. Et dum Zmaragdus glorioſus Chartularius patrem noſtrum ſanctæ memoriæ Heliam Archiepiſcopū Aquileienſis Eccleſiæ pro cauſa ipſa pluribus vicibus contriſtaret: cum noſtro omnium conſilio atque conſenſu direxit ad pia veſtigia principatus veſtri preces, ſupplicās, vt expectata Dei miſericordia, reuocatis omnibus conſacerdotibus Synodi noſtræ in poteſtatem ſanctæ Reip. ad veſtræ clementiæ præſentiam veniretur, & veſtrum in cauſa ipſa expectaretur iudicium: quod pietas veſtræ manſuetudinis ad mercedem & laudem Imperij ſui, clementi dignatione ſuſcipiens, iuſſionem ſuam dedit ad prædictum glorioſum Zmaragdum, vt nullatenus quemquam ſacerdotum pro cauſa communionis inquietare præſumeret, ſed Dei miſericordia operante ſuſtineretur, quouſque compreſſis gentibus, ad libertatem omnes ſacerdotes Concilij ſub ſancta Rep. peruenirent. Deinde defunctus eſt memoratus Archiepiſcopus noſter Helias.

Nos vero pro imperatis precibus, eiuſdem cum omnibus populis ardentibus deuotiores effecti, ſi fieri potuiſſet, eiſdem diebus ad veſtra certabamus redire veſtigia. & gratias Deo retulimus, & pro vita Imperij veſtri, ſicut ipſe nouit Dominus, aſſiduas preces eius obtulimus Maieſtati. Poſt hoc, ordinato in ſancta Aquileienſi Eccleſia beatiſſimo Archiepiſcopo noſtro Seuero, quæ contumeliæ illatæ ſint, & quibus iniurijs, ac cæde corporali fuſtium, & qua violentia ad Rauennatem ciuitatem fuerit perductus atque redactus in cuſtodiam, quibuſque neceſſitatibus oppreſſus atque contritus fuerit: potuit ad domini noſtri pias aures ſine dubio peruenire. Nos autem tam inauditis calamitatibus patrem & Archiepiſcopum noſtrum, quod numquam ſub Chriſtiano Principe factum dinoſcitur, cognoſcentes afflictum, inſanabilium dolorum ſumus ſtimulis vulnerati: Nam in hoc tempore iterum cognouimus, reuerendum Papam Gregorium ad eiuſdem patris noſtri exhibitionem miſiſſe cum ſacratiſſima veſtræ pietatis iuſſione, vt pro cauſa ipſa communionis ad Romanam deberet ciuitatem deduci. Quod audientes, quamuis certi eſſemus talem iuſſionem domini noſtri ſpecialiter aduerſariorum improba importunitate ſubreptam, contabuimus; & contriti atque luctu grauiſſimo fauciati ad vltimam deſperationem peruenimus, vt ad illius iudicium Metropolita noſter cogeretur occurrere, cum quo cauſa ipſa eſſe dinoſcitur, & cuius communionem ab initio motionis cauſæ huius vſque nunc deceſſores noſtri & nos cum omni populo euitamus. Et quidem memoratum beatiſſimum Archiepiſcopum noſtrum frequenti conteſtatione conuenimus, ne nobis abſentibus, & a ſe ad præſens diuiſis de communi cauſa Eccleſiæ aliquid audeat definire. quoniam, pijſſime domine, ſic accenſi ſunt omnes homines plebium noſtrarum in cauſa iſta, vt ante mortem perpeti, quam ab antiqua Catholica patiantur communione diuelli.

Reuera, clementiſſime dominator, Fidem Catholicam conſeruantes, & Chalcedonenſis Concilij definitiones in omnibus venerantes, vt quibuſlibet occaſionibus contriſtentur, nec Deo, nec veſtræ pietati placere, credendum eſt. Ergo, mitiſſime dominator, totius Concilij noſtræ paruitatis hæc eſt deliberatio, ſicut & eidem patri & Archiepiſcopo noſtro ſcripſimus, vt pro reddenda ratione communionis noſtræ contenti Dei iudi-

cio in iugo barbaricō, opportuno tēpore, ad veſtræ pietatis veſtigia occurramus, habentes præ oculis exempla fidelia, quibus edocti ſumus, cum omnes intentiones ſopitæ ſunt. ſic Theodoſij ſenioris Conſtantinopolitana Synodus, Deo propitiante, ſedatis eſt ſcandalis confirmata; ſic deinde Epheſina prima Synodus diuæ memoriæ Theodoſio iuniore diſponente, bene noſcitur definita; ſic ad poſtremum præſentia Martiani diui Principis, abſciſſis omnibus ſcandalis, pax Catholica in Chalcedonēſi Concilio reformata eſt. Nam per abſentiam Chriſtianiſſimorum Principum in Epheſina ſecunda Epiſcoporum congregatione in Dioſcoro Alexandrino Flauianus ſanctiſſimus regiæ vrbis veſtræ Epiſcopus veritatem Catholicæ Fidei defendens occiſus eſt, alijq. Epiſcopi aſſertores Orthodoxæ Fidei iniuſtè deiecti ſunt, & ſcandalum Eccleſiæ peſſimum generatum eſt: quod cum magno labore poſtea diuæ memoriæ Martianus Imp. auus veſtræ pietatis ſua præſentia in ſancto Chalcedonenſi Concilio amputans, Catholicam pacem vniuerſalis Eccleſiæ reſtaurauit.

Hoc tantum proſtrati depoſcimus, vt quia miſericordia Dei circa ſanctam Remp. operante, in meliori ſtatu Italiæ partes, laborante fideliter glorioſo Romano Patricio, dignanter perduxit; & credimus nos celeriter, deuictis gentibus, ad priſtinam libertatem deduci: ceſſet violentia militaris, quam veſtro feliciſſimo tempore Deus fieri non permittat. Sint induciæ: & cum iuſſione ſacratiſſimi Imperij veſtri parati erimus ad pedes veſtræ pietatis occurrere, & noſtræ fidei atque communionis plenam reddere rationem. nam cum quo nobis ipſa cauſa eſt, & quem in communione vitamus, iudicem experiri non poſſumus: quod etiam ſacratiſſimis legibus veſtris ſtatutum eſt, nullum poſſe iudicem eſſe in cauſa qua aduerſarius comprobatur: Sed ſicut ſemper Deus præſentia Chriſtianorum Principum intentiones Eccleſiaſticas ſedare dignatur: hoc & nunc fieri, ſupplicamus. Etenim ſi aliter, clementiſſime domine, actum fuerit, vt Archiepiſcopum noſtrum (quod abſit) ad Romanam contingat violenter exhiberi Eccleſiam: ſpes iam nulla erit conſeruandæ iuſtitiæ, ſed tantum pondus grauiſſimæ violentiæ.

Suggerimus etenim, pie dominator, quia tempore ordinationis noſtræ, vnuſquiſque ſacerdos in ſancta ſede Aquileienſi cautionem ſcriptis emittimus ſtudioſe de fide ordinatoris noſtri: nos fidem integram ſanctæ Reip. ſeruaturos: quod, ipſe nouit Dominus, nos fideliter toto corde & ſeruaſſe, & huc vſque iugiter conſeruare. Si conturbatio iſta & compulſio pijs iuſſionibus veſtris remota non fuerit, ſi quem de nobis qui nunc eſſe videmur, defungi contingeret: nullus plebium noſtrarum ad ordinationem Aquileienſis Eccleſiæ poſt hoc pateretur accedere: ſed quia Galliarum Archiepiſcopi vicini ſunt, ad ipſorum ſine dubio ordinationē accurrent, & diſſoluetur Metropolitana Aquileienſis Eccleſia ſub veſtro Imperio conſtituta, per quam, Deo propitio, Eccleſias in gentibus poſſidet; vt quod ante annos iam fieri cœperat, & in tribus Eccleſijs noſtri Concilij, id eſt, * Bremenſi, Tiburnienſi, & Auguſtana Galliarum Epiſcopi conſtituerant ſacerdotes; & niſi eiuſdem tunc diuæ memoriæ Iuſtiniani Principis iuſſione commotio partium noſtrarum remota fuiſſet: pro noſtris iniquitatibus pene omnes Eccleſias ad Aquileienſem Synodum pertinentes Galliarum ſacerdotes peruaſerant. Ergo, domine pie, quia ſemper pijſſimorum Principum fides pro tranquillitate Eccleſiæ vigilauit, & hoc ſtudio, repenſante Deo, contrariæ gentes diuina manu compreſſæ ſunt: mereamur nos humillimi ſacerdotes ſupplicationis noſtræ ſortiri effectum. Nam qui aliter pio domino noſtro ſubrepere cupiunt, nec Dei iudicium habent præ oculis, nec vtilitatem ſanctæ Reipublicæ veſtræ, ſeu opinionem pij Imperij, quam lacerari non metuunt de murmuratione totius populi partium iſtarum, qui perſecutionem euidenter Chriſtianis fieri ſuſpicantur. Præſentem igitur ſupplicem relationem confidenter direximus, quam pia clementia dignetur placida aure recipere, vt effectum noſtræ ſupplicationis Deo vobis aſpirante ſortiti, pro quiete matris noſtræ Aquileienſis Eccleſiæ ſacratiſſimis iuſſionibus releuetur; & pro incolumitate domini noſtri ac dominorum filiorum veſtrorum Domino Deo noſtro iugiter ſupplicemus.

* Bremenſi, Tiburnienſi, & Auguſtana Galliarum Epiſcopi conſtituerant ſacerdotes;

Subſcriptio.

Ingenuinus Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ ſecundæ Retiæ hanc relationem a nobis factam ſubſcripſi.

Maxentius Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Iulienſis, vt ſupra.

Lau-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Laurentius Episcopus sanctæ Ecclesiæ Bellunatæ, vt supra.
Augustus Episcopus sanctæ Catholicæ Concordiensis Ecclesiæ, vt supra.
Agnellus Episcopus sanctæ † Traientinæ Ecclesiæ, vt supra. † Parentinæ
Iunior Episcopus sanctæ Catholicæ Ecclesiæ Veronensis, vt supra.
Fonteius Episcopus sanctæ Feltrinæ Ecclesiæ, vt supra.
Felix Episcopus sanctæ Teruisianæ Ecclesiæ, vt supra.
Horontius Episcopus sanctæ Catholicæ Ecclesiæ Venetinæ, vt supra.] hactenus de his ibi.

Hoc autem accepto libello Mauritius Imperator querelis ipsorum permotus, nullo de veritate habito diligentiori examine, has imperiosas, more tyrannico ad S. Gregorium Papam litteras dedit, quas ab eodem Fabro (vt diximus) Parisijs missas accepimus, quæ sic se habent.

Mauritij epistola ad sanctum Gregorium Papam.

In nomine Domini Dei nostri Iesu Christi Imp. Cæsar Fl. Mauritius Tiberius Fidelis in Christo, Pacificus, Mansuetus, Maximus, Beneficus, Alamanicus, Gregorio viro sanctissimo & beatissimo Archiepiscopo almæ Vrbis Romæ ac Papæ.

Consuetam & Deo placitam vestram sanctitatem scientes, & quod recte Catholicæ nostræ Ecclesiæ dogmatum omnibus doctrinam exercetis: scire vos volumus quod Episcopi Istriensium prouinciarum per clericos aliquos ad nos directos suggestiones nobis transmiserunt, vnam Episcoporum ciuitatum & castrorum quæ Longobardi tenere dinoscuntur, aliam Seueri Aquileiensis Episcopi aliorumq. Episcoporum qui cum illo sunt, & tertiam solius eiusdem Seueri. In quibus omnes dixerunt, tuam beatitudinem milites ad illos transmisisse cum vno Tribuno & Excubitore, necessitatem imponentes præfato reuerendissimo Seuero & omnibus Episcopis, vt ad tuam beatitudinem perueniant propter diuersam voluntatem quam habent ad sacra & Catholica dogmata sacrosanctæ nostræ Ecclesiæ. Et supplicauerunt nos, inducias ad hoc sibi fieri, & nullam eis interim necessitatem imponi ad vestram sanctitatem peruenire: & licenter quod tempore opportuno ad hanc sacratissimam vrbem accedentes per seipsos, suggerere nobis habent, quæ sibi obstare videntur. Quia igitur & tua sanctitas cognoscit præsentem rerum Italicarum confusionem, & quod oportet temporibus competenter versari: iubemus tuam sanctitatem nullatenus molestiam eisdem Episcopis inferre; sed concedere eos ociosos esse, quousque per prouidentiã Dei, & partes Italiæ pace aliter constituantur, & ceteri Episcopi Istriæ seu Venetiarum iterum ad pristinum ordinem redigantur. Tunc enim perfectius omnia pro pace, & diuersitate dogmatis cum antecedentibus tuis orationibus corrigentur. Et sua subscriptio. Diuinitas te seruet per multos annos sanctissime ac beatissime Pater. Explicit] hactenus ex scripto codice Mauritij ad sanctum Gregorium pro schismaticis epistola, in qua more suo Imperator præter consuetudinem piorum Augustorum arroganti fastu non rogat sed præcipit, quod obtinere nititur a Pontifice: id quidem minime iure Imperatorio sed tyrannico facere consueuisse, quæ suo loco dicentur inferius, declarabunt. Sed quæ sunt reliqua rerum gestarum Gregorij anni huius prosequamur.

Gregorius insuper —

Tom. 8. Annal. anno Christi 602. pag. 156. A vers. 5. subscripsi. *adde quæ sequuntur*: Quod autem in professione hac Catholicæ vnitatis nulla penitus mentio habetur de fidei dogmatibus, quorum causa conflatum est schisma, vt nonnisi eorum confessione facta, esset quis in Ecclesiam admittendus: desiderari videtur in ea pars illa professionis, qua quinta Synodus asseritur & comprobatur: quam nos acceptam vna cum diuersis epistolis a nostro Fabro Parisijs missis, hic suo loco reddendam esse putauimus. sic enim se habet.

Professio Fidei Orthodoxæ.

Fateor me, sicut sancti Euangelij quatuor libros, sic quatuor Concilia recipere & venerari, Nicænum, scilicet, in quo peruersum Arij dogma destruitur, Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur, Ephesinum etiam primum, in quo Nestorij impietas iudicatur, Chalcedonense, in quo Eutychis Dioscoriq. prauitas reprobatur, tota deuotione complector, integerrima approbatione custodio; quia in his, velut in quadrato lapide, sanctæ Fidei structura consurgit, & cuiuslibet vitæ atque actionis existit. Quisquis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis esse cernitur,

nitur, tamen extra ædificium iacet: Quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo epistola quæ Ibæ dicitur erroris plena reprobatur, Theodorus personam mediatoris Dei & hominum in duabus subsistentijs separans, ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur. Scripta quoque Theodoreti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur ausu dementiæ reprobata refutantur. Cuncta vero quæ præfata Concilia respuunt, respuo, quæ venerantur amplector. quia dum vniuersali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumsit aut soluere quos religarint, aut ligare quos soluerint. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit: Quisquis ergo prædictarum Synodorum fidem tenet, pax ei sit a Deo Patre per Iesum Christum Filium eius, qui cum eo viuit & regnat consubstantialiter Deus, in vnitate Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum. Amen. Explicit.] sed iam cœptam prosequamur historiam.

At vero vbi —

Tom. 8. anno Christi 604. in obitu S. Gregorij. edit. Rom. pag. 176. E vers. 2. post hæc verba: Perpetua memoria notatum custodirent. *adde:* Apud Manlium in veteribus monumentis basilicæ Vaticanæ post epitaphium sepulchro S. Gregorij inditum hæc de tempore Sedis eius & obitus addita leguntur:

Hic requieseit Gregorius Papa qui sedit annos tredecim, menses sex, dies decem, depositus quarto Idus Martij.] quod ponit decem dies, & nos diximus nouem, hic post terminum, illic ab ipso termino numeratum scias, vt nulla sit discrepantia, cum de die nulla sit dissensio.

Tom. 8. anno 614. in princip. ibi, vltima Maij *corrige* octaua Maij.

Tom. 8. anno Christi 614. in princip. edit. Rom. pag. 228. B vers. 3. post hæc verba: Sepultusq. est in basilica S. Petri. *adde quæ sequuntur:* In monimentis Vaticanæ basilicæ collectis a Manlio istiusmodi epitaphium inscriptum eius sepulchro traditur:

Vita hominum breuis est: hanc certa terminat hora;
Sed vitæ æternæ deinde paratur iter.
Quæ non indecora, aut rursum peritura videtur;
Sed pulchrum atque decens iam sine fine manet.
Sic igitur quid mors stimulis agitaris iniquis?
Quid feris incassum? Quid furibunda geris?
Commoda nulla tibi poterunt tua facta referre,
Nec prodesse potest impetus iste tibi.
Gregorij semper monita, atque exempla magistri
Vita, opere, ac dignis moribus iste sequens.
† *Quo† hic terræ reputans sunt huius maxima vota*
Mittere ad astra animam, reddere corpus humo.
Saucia multiplici, si quidnam membra dolore
Rursus in antiquo puluere versa manent.
Quæ coniuncta animæ stabilito in corpore surgant
Ad vitam æternam, te præeunte magis.
Sancta fides merito, vitæ clementia Patris
Spem certam hanc famulos iussit habere suos.

Hic requieseit Bonifacius iunior, qui sedit annos sex, menses octo, dies duodecim, depositus est octauo Idus Maij, imperante domino Heraclio anno eius quinto.

Extat ibidem eiusdem Bonifacij alia eiusmodi sepulchralis inscriptio:

Gregorio quartus iacet hic Bonifacius almus,
Huius qui Sedis fuit æquus rector, & ædis.
Tempore qui Phocæ cernens templum fore Romæ
Delubra cunctorum fuerant quæ dæmoniorum
Hoc expurgauit sanctis cunctisq. dicauit,
Cuius natalis solemnia qui celebratis
Primis Septembris fert hoc lux quarta Kalendis.] hæc ibi.

Sed quod habet de mense Septembris, non ad obitum refertur, sed ad creationem, quæ natalis dici & celebrari antiquitus consueuit, licet ex Anastasio superius dictum sit, ipsum creatum die decimaoctaua Septembris.

Cumq. post obitum —

Eodem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eodem Tom. 8. anno Christi 702. Rom. edit. pag. 639. vers. vlt. post illa verba: Religiosè conseruat. *Hæc adde:* Eius vero sepulchri epitaphium Manlius ex veteribus monumentis Vaticanæ basilicæ exscripsit, quod sic se habet:

Limina quisquis adis Petri metuenda beati
Cerne pij Sergij, excubiasq. Petri.
Culmen Apostolicæ Sedis, is iure paterno
Electus tenuit, vt Theodorus obijt.
Pellitur Vrbe Pater, peruadit sacra Ioannes
Romuleosq. greges dissipat ipse lupus.
Exul erat patria septem voluentibus annis:
Post populi multis Vrbe redijt precibus
Suscipitur Papa, sacratur, Sede recepta
Gaudet, amat pastor agmina cuncta simul.
Hic inuasores Sanctorum falce subegit
Romanæ Ecclesiæ, iudicijsq. patrum.

] hactenus ibi. Ex quibus plane intelligi potest, multa de Sergio desiderari, quæ ex eius dumtaxat epitaphio, vt audisti, licet subobscure, innotescunt. multaq. passum, ab Vrbeq. pulsum per Ioannem Sedis Apostolicæ inuasorem, septennijq. fatigatum exilio. Habes ex his præterea, in eo schismate Theodori & Paschalis, cognitum Papam fuisse Theodorum, nec nisi eo mortuo sedisse Sergium, vt idem indicat epitaphium.

Hæc inquam omnia reliquos scriptores penitus præterierunt, nec nisi per ipsum eius epitaphium cognita.

Eodem Tom. 8. anno Christi 702. in fin. post illa verba: Catholicæ Fidei vere cultoribus. *adde:* Verum quod ad tempus martyrij sancti Emmeranni, in incertum (vt diximus) sine certo duce cucurrimus: Cum enim non esset scriptus liber, nec certus auctor quem sequeremur, errare contigit: quod non prius sensimus, quam cum accepimus epitaphium antiquitus scriptum, in quo expresse ponitur martyrium consummasse anno Christi sexcentesimo quinquagesimo secundo. accepimus illud a viro doctissimo Marco Velsero Augustano, qui res Baioarias feliciori sicut & veriori stylo in lucem prodet, apud quem de eodem Martyre plura leges.

Eod. To. 8. anno Christi 709. pag. 657. D. vers. 8. ibi (vt ait Marianus Scotus, *quæ sequuntur*, huius temporis auctor, *sic corrige*, sed ob quæstionem huius temporis, auctor est Anastasius.

Tom. 9. anno Christi 790. in fine hæc sunt addenda.

Quod ad res Francorum pertinet, vt produnt veteres Annales, quietus hic fuit annus a bellorum motibus, perdomitis iam anno superiori (vt ijdem testantur) Sclauis a Carolo Magno. quo anno Albini reperitur scripta esse epistola de rebus Caroli Magni, cuius fragmentum in rebus gestis Anglorum recitatum libro secundo continuationis historiæ Anglicanæ, hic tibi opportune suo loco reddendum putauimus. Est (inquit auctor) epistola Albini huiusce rei index, cuius partem hic apponam, documentum ingens magnanimitatis & fortitudinis Caroli, qui omnem ætatem triuerit in bellis contra Paganos Deo rebelles.

Antiqui (inquit) Saxones & omnes Fresonum populi, instante Rege Carolo, alios præmijs, alios minis solicitante, ad Fidem Christi conuersi sunt. Sed anno transacto, idem Rex cum exercitu irruit super Sclauos, eosq. subegit suæ ditioni. Auares, quos nos Hunnos dicimus, exarserunt in Italiam, & a ducibus præfati Regis Christianis superati, domum cum opprobrio reuersi sunt. Similiter & super* Baugariam irruerunt, qui & ipsi ab exercitu Christiano superati & dispersi sunt. Etiam & eiusdem Christianissimi duces Regis & Tribuni multam partem Hispaniæ tulerunt a Sarracenis, quasi trecenta millia in longum per maritima. Sed heu, proh dolor! quod ijdem maledicti Sarraceni, qui & Agareni, tota dominantur Africa, & Asia maiori maxima de parte, nescio quid de nobis venturum sit. Aliquid enim dissensionis, diabolico fomento inflammante, nuper inter Regem Carolum & Regem Offam exortum est; ita vt vtrimque nauigatio interdicta negociantibus esset. Sunt qui dicant, nos pro pace esse in illas partes mittendos.] hucusque ex epistola Albini. subdit vero his hæc auctor.

* Baioariam

In

Universidad de Deusto
Biblioteca

In his verbis, præter illa quæ ſuperius notaui, poterit curioſius animaduerti, quantum iam annorum effluxerit ex quo Sarraceni Africam & Aſiam inuaſerunt; * & profecto niſi Dei clementia ingenitum robur Francorum Imperatorem animaſſet: pridem Europam etiam ſubiugaſſent. Adeo contemptis Imperatoribus Conſtantinopolitanis, Siciliam & Sardiniam & Baleares inſulas & pene omnes terras quæ pelago cinguntur, præter Cretam, Rhodum & Cyprum occupauerunt.] ſed & his poſtea potiti ſunt.

* quod

Videas ex his Lector quantum Chriſtianus orbis debeat Carolo Magno, qui ſolus exundanti ex Oriente in Occidentem torrenti, ne vniuerſam obrueret Chriſtianitatem, obicem ſe oppoſuit validiſſimum.

Tom.1. anno Chriſti 1. pag.58.D.verſ.10. Rom.edit. plane intelligit. *adde*: Quod autem (vt hoc non prætereat) citantes nos librum inſcriptum, Vitas patrum, hic & alibi Euagrium eius nominamus auctorem, & alij putent Ruffino potius tribuendum: Molanum non inuiti ſumus ſecuti, locum Hieronymi amphibologicum in epiſtola ad Cteſiphontem ita interpretantem, ducti ea potiſſimum coniectura; quod ſi adeo immane ſcelus Ruffinus perpetraſſet, vt hæreticos pro Catholicis atque Sanctis vniuerſæ Eccleſiæ legendos tribuiſſet; quoties iſtud in tribus libris illis in Ruffinum conſcriptis ipſe pro more ſuo exaggerans ſanctus Hieronymus exprobraſſet, cum e contra nec leuiter eius meminiſſe reperitur? His accedit, quod Gennadius exacte relegens omnia Ruffini ſcripta, nequaquam eius operis verbum facit, licet nec Euagrio tribuat, ſed Petronio. Sed cœptam iam proſequamur hiſtoriam.

Rurſum ſupra Tom. 1. anno Chriſti 34 pag.163.recentioris Rom.edit.D.verſ.4. ſic ſua veſtimenta conſcidit.] *adde quæ ſequuntur*. Dixi, ſic, nempe cauſa blaſphemiæ ſciduiſſe veſtem ſacerdotalem, præter morem ſummorum Pontificum, & contra legis præceptum. Nam ſi Ionathas ſummus ſacerdos in libro [a] primo Machabæorum dicatur ſciduiſſe veſtimenta ſua, id non cauſa blaſphemiæ fecit, neque veſtem ſacerdotalem conſcidit, de qua in [b] Leuitico, Quod veſtitus ſit ſummus ſacerdos ſanctis veſtibus, veſtimenta ſua non ſcindet] ſed veſtem militarem. Erat enim non in procinctu tantum, ſed in conflictu ipſo, atque ob turpem ſuorum militum fugam, militarem, vt dixi, veſtem conſcidit, imitatus dux ducem [c] Ioſue, qui & ipſe ob cladem bello acceptam ſcidit veſtimenta ſua; ipſe inquã non autẽ Eleaſarus ſummus ſacerdos, qui veſte ſacerdotali indutus extra prœlium eſſet. Ceterũ non ſolum luctus cauſa, ſed neque blaſphemiæ (quod maius) reperitur aliquando ſummus ſacerdos ſciduiſſe ſibi veſtem, alijs ea de cauſa ſuam ſcindentibus. Afferemus hic duo exempla potiſſima. Cum murmurauit contra Deum, atque (vt diuina ſcriptura dicit) detraxit Deo [d] populus Iſrael in deſerto: ſciderunt principes populi veſtimenta ſua, Moyſes autem & Aaron nequaquam, quod ſcirent id Dei lege vetitum, ſed tantummodo ad orandum proſtrauerunt ſe in terram. Sic etiam tempore [e] Ezechiæ Regis, cum vrgeret dies ille blaſphemiæ (ita a diuina ſcriptura nominatus) tam Rex ipſe, quam Principes eius ſciderunt ſibi veſtimenta: Azarias autem qui tunc erat ſummus ſacerdos, vt in poſteriori libro [f] Paralipomenon legitur, nequaquam veſtimenta conſcidiſſe inuenitur; nimirum quod ſciret lege diuina prohibitum. Muniuntur hæc noſtra præterea auctoritate S. Leonis [g] Papæ Caiphiam pluribus deteſtantis, quod contra legis præceptum ſua ſciderit veſtimenta. hæc nouæ obiectionis occaſione oportuit addidiſſe, atque fuſius declaraſſe, iam cœpta proſequamur.

a 1.Mach.11.
b Leuit.21.
c Ioſ.7.
d Num.14.
e 4.Reg.38. 39.& Iſa.36. 37.
f 2.Paral.31.
g Leo de paſſ. Dom.ſerm.6.

Tom.9. anno Chriſti 834. E.verſ.9. poſt illa verba: cetera nequeunt legi — *his adde*: Ita quidem ad hunc iſta annum referenda ſunt, ſi Eræ Hiſpanicæ tantum, vt diximus, ratio habeatur: ceterum, quod legitur in eadem inſcriptione, ſextam Auguſti diem incidiſſe in quartam feriam, prætermiſſa Hiſpanica Era, in qua eiuſmodi ſupputationis ratio locum habere non poteſt, recurrendum ad Chriſti Eram, ſecundum quam non niſi anno octingenteſimo ſeptuageſimo ſecundo eodemq. biſextili, quo litteræ Dominicales fuerunt F, E, idem impletur annorum numerus, & dies. Ita plane dicendum, niſi mendoſa ſit ipſa inſcriptio: nam ſecundum Hiſpanicam Eram, quæ vſitatior erat, dicta dies octaua Idus Auguſti incideret in feriam quintam vel tertiam, ſed hoc inſcriptioni repugnat: quod nouiſſime obſeruaſſe viſus eſt Alfonſus Ciacconus, qui de ijſdem Martyribus commentariolum nuper edidit, quem tu conſulas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ERRATA SIC CORRIGITO.

Pagina		linea	mendum	emendatio
4	B	3	Correctore	Rectore
8	A	4	Qui	Quem
13	A	10	fragrantia	fragrantia
	C	2	audiui	audiuit
14	C	9	iudicium	indicium
15	D	3	liberata	vrbs liberata
16	A	10	Bethuliam	Bethulia
	B	6	abductionem	adductionem
		7	si accuſet	ſi quis accuſet
19	B	2	tributis	tributa
20	B	10	oſtendit	oſtendunt
	E	1	adeſt	adeſt annus
22	A	1	ſtudeat	ſtudeas
24	D	11	ſolidorum	ſolidos
25	E	3	eo qui	eo quod
26	B	1	ſirimæ	tonitrina
		4	remiſſionis	reuerſionis
27	B	11	decimoſexto	ſexto
	D	11	venerabiles	adde presbyteri
	E	2	in ferendo	inferendo
30	E	7	deſtruxiſſet	deſtruxit
32	B	2	informatam	informatum
36	A	11	ſaxa	ſaxea
	D	11	deas	deos
40	in marg	D	tomo	Codic.
	E	9	compoſitis	diſpoſitis
		11	veſtri	veſtræ
42	B	3	eas quæ	eæ quæ
		7	fratri	adde Bonifacio
		8	qua alt	quã Chriſtus ait
45	D	5	inſpexerit	quis inſpexerit
46	D	11	incœptum	incœptum iter
50	D	4	in marg.	Sap. 4.
51	A	1	diffi let	diffidit
	B	4	diuidamur	diuidimur
57	A	9	commoturam	commoturum
	C	1	recenſenda	recenſenda
58	E	5	viris	cum viris
60	E	1	meretricium	meretricum
61	A	9	obumbrantium	obumbrantia
62	D	9	captarunt	captarent
68	A	in marg.	Zacharias	Ezechias
72	B	12	cenſet	cenſeo
73	B	5	traderet	tradere
	D	8	nocerí	necari
80	A	2	intro	intra
	B	2	inferendas	inferendas
81	B	4	tentaurit	tentaret
90	B	6	armentario	armamentario
92	D	2	reputabat	refutabat
93	A	7	cauſæ	cauſa
	B	6	nos	ad nos
		9	tua	tuam
95	B	15	nulla	nulli
91	E	6	immunitatem	immanitatem
99	C	8	pontem	Fontum
	in marg.	Greg. Pap.	obitus	dele
100	A	4	ab eo	ab ea
		6	quæ	qui
105	E	3	gaudio	gaudeo
108	A	3	memoriæ	memoria
109	A	6	quieſcit	requieſcit
111	B	7	infauſto	infeſto
	D	4	locato	locata
113	C	7	in marg. varia lectio,	porta
116	A	1	dictum	dicitur
121	B	6	transferrur	transferetur
		5	in margine	Matth 17. & 21.
125	A	1	Polimarum	Polimarum
128	C	7	fraternitatis	fraternitati
		10	viuos adde	& mortuos
131	C	5	quaſi ob dele	ob
134	D	6	Curopolata	Curopalata
		11	Artabaſſius	Artabaldus
135	C	2	ſanctitates	ſanitates
138	B	11	Fuldradrum	Fuldradum
	D	7	cui	cuius
139	B	8	celebrare	celebraret
141	D	4	interitu	interitum
	B	in marg.	iucunda	dele
144	A	2	tibi	ibi
	E	9	qui	quia
145	B	10	vitæ	viæ
		11	operit	operiet
	E	4	hõta	hõtos
146	C	4	eas	eis
	E	2	Birburgenſis	Vuirzburgenſis
147	C	10	Germanias	Germaniam
	E	11	flagrantiæ	fragrantiæ
151	A	5	eorum	earum
154	E	vlt.	ab	ad
155	B	2	præcadentes	præcedentes
158	B	6	quæ cognoſcenda	quos cognoſcendos
159	A	9	Donatticorum	domeſticorum
	C	6	ipſe	ipſi
	E	vlt.	in Irenem	& Irenem
161	B	5	pellentem	pellente
166	B	6	miſſam	miſſa
168	A	7	Rege cuius	Ab Rege & cuius
173	A	2	migrauit	migrarit
174	B	2	Germanicis	Germanicus
175	C	11	quadrageſimo adde	quinto
	E	1	Domine	Domini

Pagina		linea	mendum	emendatio
177	B	7	voluiſſet	voluiſſent
181	B	3	eorum	earum
184	D	7	pluræ	plures
191	A	5	volumus	volumen
194	A	7	ter factum	ter ſanctum
196	A	2	Banaias	Banaiæ
	B	17	Regionum	Regium
	E	2	Carlomani	Carolomanni
203	A	7	quinta	quinto
	E	4	pergit Anaſtaſius	dele
204	C	2	induſtrie	induſtria
205	A	8	interdictu	interdicto
206	D	2	laborat	laboratet
207	A	9	Antheropſita	Acheropœta, non manufacta
213	A	10	Aimonem	Aimoinum
216	C	7	nec non	& non
217	B	6	Patriarcham	ad Patriarcham
218	D	4	decretis	decretum
220	D	4	nullubi	nullibi
	E	4	fidifragus	fœdifragus
			idem 223. E & 228. A	
224	D	2	inceſſantes	inceſſanter
225	D	5	mereamur	mereamini
	E	2	iuiungeret	coniungeret
227	A	2	noſtros	veſtros
229	D	10	ſublimatus	ſublimatum
231	B	in marg.	iubeat	dele
234	B	2	tertio	ſecundo
	ibid.	a Gregorio ſecundo,		ab eodem
		9	Epiſcopatus vero	adde Moguntini
		10	conſecratus	creatus
	D	4	aureis adde	celebrantibus
239	B	1	permiſſionibus	promiſſionibus
241	D	6	tribulatos	tribulatum
242	E	vlt.	dedicatum	dedicauit
244	C	1	Populienſi	Pompilienſi
	D	9	perennis	perennibus
247	C	6	fuit	fuerit
253	B	5	atque	neque
255	D	4	lupina	ouina
257	E	in marg.	peruertitur	abripitur
260	E	10	detulerint	detulerunt
262	A	9	verſari	verſare
263	C	10	promulgatum	peruulgatum
265	E	1	Fentecoſtis	Pentecoſtes
270	A	3	ſubituri	ſubiturum
271	B		ludos	ludo
277	A	5	ac dona	& dona
278	D	3	egit	agit
	E	6	ad Græcorum	Græcorum ad
279	E	4	Pipini	Pipino
280	D. 5. E. 9		Gregorio	Georgio
283	C	in marg.	duos	duo
289	C	4	Nonas	Nonis
290	C	6	Phipum	Philippum
	D	3	Romam ingreſſurũ	Roma egreſſarũ
293	A	11	eructantium	eructantia
	B	2	greſſibus	egreſſibus
301	A	10	permanate	permanere
	D	11	prælatus	præfatus
303	B	10	poſſumus	poſſimus
308	A	7	erectus	cuectus
311	C	11	etiam ſuo	etiam cum ſuo
315	D	10	ſaluatur	ſoluatur
316	C	4	Romanarum	Romanorum
	E	1	Legatos	legationem
319	B	2	eius atque	eiuſdem
320	D	7	ſpacium adde	Carolus Magnus
321	C	4	beatiſſimus	excellentiſſimus
325	B	7	migrauit	migrauerit
326	B	6	Hic	Hinc
	D	7	annis ſingulis	annos ſingulos
327	B	5	etque	atque
	D	1	delectatus	delectatum
329	E	9	nomen	numen
330	C	10	eis	eius
331	B	2	alium fratrem Anthimum	alius frater Anthimus
336	A	in marg.	terræ	terra
338	A	in marg.	poſtilla non ſuo loco poſita.	
339	A	in marg.		
	B	in marg.	3. Reg. 10.	
340	D	6	Biblia	Bibliorum codex
		8	eius	eo
	E	in marg.	Pſal. 118.	
341	A	6	Alcuino	Alcuin
	B	4	perſona ſit	perſona ſint
		7	parum	pariter
	C	9	proſpere	proſper
342	A	11	opponenda	apponenda
	B	1	retribuendum	retribuendam
		11	noſtra	noſtro
345	E	4	Carolus Imp.	Carolus Magnus.
346	E	8	Imperatoris	Imperatorem
350	E	10	Vxumenſis	Vxamenſis
353	E	10	hanc	hunc
354	E	11	comperta	compertum
358	B	2	ſacerdotes	dele
	ibid.		ſacerdotum	ſacerdotis
360	E	4	vobis	nobis
362	E	1	poſtquam	poſtquam

Pagina		linea	mendum	emendatio
364	B	1	Imperatorum	imperitorum
	D	2	mundi	mundis
		6	ipſius	ipſi
371	C	9	Epiſcoporum	ipſorum
371	E	11	reſtituerint	reſtitueris
373	A	11	Beatiſſimi	Beatiſſime
	C	11	principiatur	principatur
	E	6	Orthodoxæ	Orthodoxiæ
374	D	5	multis ſignorum	multiſignorum
377	B	11	nitente	nitentes
380	E	4	adulteri	adulterini
386	C	6	datæ	datas
387	A	6	conturbati	conturbatæ
392	E	6	vtpote quæ	vtpote quia
395	A	5	eos	hos
397	C	2	decorantes	decoratos
398	E	in marg.	geſſit	ſe geſſit
400	D	in marg.	tchiſmaticos	ſymoniacos
401	C	7	ſymonicam	ſymoniacam
402	E	3	Famoſus	Formoſus
412	D	2	repoſitæ	repoſita
	E	vlt.	& primoribus	ex primoribus
416	C	in marg.	Moralis	Morales
423	A	11	crebras	crebros
425	A	1	atque perſonæ	dele
	D	4	veſtri	noſtri
426	C	10	inueniret	inuenire
	vlt.	interitus		interius
428	B	10	induamini	induimini
429	E	1	aperiens	aperientes
431	E	4	credimus	credidimus
432	A	6	præciperentur	præciperetur
436	E	9	cum	ſi cum
437	A	9	in epiſtola	epiſtola
		10	petenda	ponenda
442	D	8	ſexdecim	ſeptemdecim
447	A	7	ratio adde	ſuadet
	D	1	tuos	tuas
449	D	7	effigies	effigiem
	E	1	Dominci	Dominici
452	B	6	aquæ	aquam
453	A	5	beati Cyriaci	beatæ Cyriacæ
455	A	7	quam	quem
	D	2	cantaret	cantarent
459	E	10	vnum	verum
463	A	5	honoratus	honoratus
464	B	4	paſſim	peſſimi
470	D	5	vigeſimuſextus	vigeſimuſecundus inchoatus
		10	anno vigeſimoſexto	poſt annum xxij.
471	B	4	recidit	receſſit
473	C	11	filij	filijs
	E	5	habere	haberi
475	A	9	omnipotentis Dei	omnipotenti Deo
	B	4	De ſecundo Athelardo	ſecundo de Athelardo
476	B	2	habentem	habentia
		6	annos	annulos
		7	tres	tria
	E	5	& cent.	& ſemis
477	D	2	nuſſeratis	muncratis
479	C	11	haud	aut
	E	9	fuiſſent adde	alia occaſione ſuperius recitata
481	C	4	ſanctiſſimus	ſanctiſſimus
488	E	2	quæ eis	qua eis
492	B	4	Iæculo adde	noſtro
		8	& error	& ii error
503	B	11	recolor	recolo
	C	10	de qua	de quo
	E	9	Fortunatus	Ioannes
504	B	1	iubet	iubet
505	C	7	gloriæ	gloria
506	E	11	gerebant	gerebãt
508	B	9	celebrandi	celebrandum
510	A	3	Ruſpicio	Reſpicio
511	D	11	proipſe	proipſo
514	A	2	beatus eſt	beati eſtis
516	D	4	alteram	altera
519	B	11	vobis	nobis
521	E	vlt.	exempto	exemplo
522	A	1	ineſſe	id eſſe
	C	10	ſui dele	
523	C	10	ſeruanda	ſemandam
524	E	1	erant	erunt
		8	Latinitati	Latinitate
526	E	7	ſacerdotium	ſacerdotio
527	A	7	illi	illic
534	B	10	per leges	per legis
	E	6	ex patefacto	Et patefacto
540	E	vlt.	duxerit	duxerit
541	B	7	Chriſto	Chriſtum
	D	11	ſit	ſit
542	A	in marg.	Dorotheus	Theodorus
		2	hoc	in hoc
	C	8	Roma	Romam
543	B	6	dixerint	dixerant
	E	9	diiudicare	diiudicari
546	B	10	perſpicua	perſpicua
547	C	7	mentiuntur	mentiuntur
549	D	7	cuſtodieris	cuſtoditis
550	E	5	Orphanotrophi	Orphanotrophij

Ber-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pagina		linea	mendum	emendatio
551	C	9	Berhartus	Bernarius
552	B	10	cetera	ceteræ
558	B	2	vna	vnam
	E	6	hunc	huc
555	E	1	mole	mola
556	D	1	dixit	duxit
			gratis	gratiæ
559	D	5	pereat	peccat
562	B	7	concubebat	concumbebat
	E	5	Curopolatæ	Curopalatæ
563	D		Curopolates	Curopalates
564	A	2	iudicabatur	indicabitur
580	B	11	Thurjs &	Thuris
584	B	2	quæ	quod
588	B	10	consensu	consessu
591	A	1	Imperatorijs	Imperator ijs
	C	8	conciliatus	conciliatis
593	A	2	hæc ista	hæc est
596	B	1	falsum	falsi
		2	execrationem	execratione
601	B	3	docens	ducens
602	C	6	si quis	si qui
603	A	4	rogitantes	cogitantes
	B	2	viribus	nimibus
		11	Immittis	immitis
625	D	2	filij	fili
		6	præscriptus	prosciptus
		8	Imaginis	imagini
	E	vlt.	plenitudine	plenitudinem
606	A	4	cruciatum	cruciatuum
612	A	3	adorat	adorant
614	C	2	num	non
615	B	1	persecutorem	persecutores
616	B	2	animos	animo
	D	2	deplomata	diplomata
617	D	2	reclamauerunt	reclamauerint
	E	11	easdemq.	eosdemq.
618	D	11	Septima	Septimanorum
619	E	7	tradi	tradit
621	A	2	iustum	iusti
622	E	vlt.	ille a	illi ac
624	B	11	furerint	fuerint
625	C	8	soleat	solet
626	B	in marg. dele postillam geminatam		
627	B	7	sustinuerimus	ti
	E	1	gloria	gloriæ
		8	exprimitur	exprimatur
629	C	9	suarum	suorum
	D	10	peritus	imperitus
632	A	1	acceperit	acceperis
	D	4	præsentem adde	cursum
636	B	4	ciborium adde	argenteum
638	A	8	pensans	pensantem
	B	6	de ciborio	ciborij
639	B	3	parasinis	prasinis
643	D	11	quod pendet dele	
644	A	1	ornatam	ornatum
	E	9	tetragon spanocli- ftum	tetragonum epa- noclitum
647	B	11	refacta	factæ
658	B	2	refutando	refutanda
659	C	7	litteris	litteras

Pagina		linea	mendum	emendatio
661	C	10	a nobis	a vobis
665	D	8	decor	decora
		9	quod	quæ
668	D	9	nostrum	nostris
	E	1	exarmatus	examinatus
669	A	9	eo	ea
677	E	4	enim dele	
681	B	9	Michaeli	Michaelis
	E	6	bibendum	bibendam
683	B	8	Prota	Protam
		9	exactionem	exactionem
685	E	10	Aquilegiam	Aquileiam
687	D	6	Stroaltam	Stroalia
688	B	3	Oliuionensem	Oliuolensem
692	A	6	inuentum est. adde	sed forte loco, caput, legendum corpus.
693	B	2	assisteret	assisteret
698	A	10	simul eum	simul eum
	D	3	dixerim	duxerim
699	C	7	fuerimus	fueramus
704	D	11	qui	quæ
705	C	6	Attiniæ eum	Attiniacum
		7	scriptoris	scriptor
708	A	4	sequenti	præcedenti
		6	sequenti	præcedenti
713	A	9	quam	quem
	C	9	sermone	sermonem
720	A	5	remansissent	remansisse
722	E	vlt.	condemnare	condemnari
724	D	6	amabilia	amabili
730	A	1	nec nos	nec non
733	A	7	huius sanctæ Ec cleſiæ	hæc sancta Eccle- sia
	B	3	perceptiones	persecutiones
738	A	10	permittamus	permittamur
	C	4	placens	placente
749	A	11	additionis	editionis
755	D	7	solito	subito
756	D	5	laudibus	laudes
		10	contentores	concentores
758	D	6	perdurasset	perdurassent
760	B	11	commodo	commoda
	D	4	cupiamus	capiamus
	E	2	iudicarim	indicarim
761	A	4	inprimum	supremum
	B	2	dicere	dici
766	B	3	nequeat	queat
	C	4	pene	penes
768	B	3	diuulgatum	diuulgatum
775	B	8	sobrietate	solemnitate
777	B	10	eidem	idem
778	D	5	ignorauit	ignorarunt qui cũ
		6	quæ	locuti
		7	existimauit	existimarunt
782	E	5	secuta est	secutum est
784	D	9	& non	vt non
787	B	8	eiecit	erexit
788	A	4	octogenam	octogonam
	B	3	eamdem	antiquam
789	A	10	moderationem	moderatorem
790	A	9	Abbatis	Abbas

Pagina		linea	mendum	emendatio
			Archicapellani	Archicapellanus
792	A	7	Deum	dirum
	B	9	vobis	nobis
793	B	4	nulla	nonnulla
794	E	7	quid hic	quid hæc
795	C	1	Commenus	Comnenus
796	B	2	cum epistola	vna epistola
	C	7	ex prauis	ex proauis
797	C	9	calami ruſtice	calamistricæ
799	A	8	Hierothoi	Hierothei
	B	8	effecerunt	affecerunt
802	A	9	Dortonam	Dertonam
	D	11	signitie	segnitie
		in marg. eliminata		examinata
804	B	7	illud redargueras	illũ redargueram
805	D	3	conspicatores	conspiratores
806	D	5	voluit	noluit
807	D	7	offensio	ostensio
809	A	6	reliquerit	relinqueret
	C	2	decoratum	decoratus
	D	2	Canadignam	Canadignam
812	B	2	debere	debetis
814	B	4	dominationes	dominationis
815	C	10	vera	vero
816	A	6	in marg. sordibus	
817	A	5	vitæ suæ	viæ suæ
	D	2	omnis dele	
	E	9	tempore adde	exercent
818	D	2	efficiendum	afficiendum
819	A	7	decores	decoræ
824	A	6	quorumdam	quarumdam
827	C	4	Coepiscopo	Chorepiscopo
828	B	1	cornum	cornu
831	B	6	aditionem Prima- tum	auditionem Pri- matis
	D	6	proditores	productores
833	E	6	Deus	deos
836	B	3	portiunculæ	potiunculæ
	D	7	affirmant	affirment
866		24	noluisset	voluisset
867		15	repungendum	expungendum
868		20	eos	eas
869		37	Bonifacij	Bonifaci
872		14	factori	factore
873		23	naturam	natura
877		39	diuersa	diuersæ
878		4	hæreticis	hæretici
881		antepenult. ex his habes		dele totã periodũ
882		14	omnis	omnes
883		34	vniuersis	vniuersisq. in
884		13	sed &	sed & in
887		3	omnes	ad omnes
		21	priuatæ causæ	priuatas causas
		34	Mopsuestinæ	Mopsuestiæ
888		1	super quam	super quem
		6	epistola adde	quæ & tomus di- cta
889		13	Istriæ epistola adde	eademq. tomus, seu liber dicta.
894		49	incepimus	incipimus
897		17	transientes	transeuntes
900		14	inspexi	inspexit

66 A ζωοποιοὺς leg. ζωοποιοὺς
67 A αλλα leg. ἄλλα
75 D ἐκανδάλισας leg. ἐσκανδάλισας
Ibid. B Γυμνοῦται leg Γυμνοῦται

852 A Ioannes & Mambre, leg. Iannes & Mambres,
Ibid. B οἱ σὺ leg. εἰς σὲ
854 col. 2. lin. 1. πεσοῦ leg. πισοῦ

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX
IN TOMVM NONVM
ANNALIVM ECCLESIASTICORVM.

A

Aaron Rex Sarracenorum legationem ad Carolum Magnum cum muneribus mittit. 498.e. 522.c. *bellum Nicephoro Imp. mouet.* 511.b. *Nicephorum Imp. tributarium facit. ibid. Rhodum pessumdat.* 522. d. *Miram Lyciæ ciuitatem inuadit. ibid. arcam sancti Nicolai disiicit, & conterit. ibid. pœnas dat impietatis. ibid. moritur.* 534. d

Aaronis filij bello ciuili inter se pro Regno certant. 534. d

Abbates Germani regulam S. Benedicti recipiunt. 152.a

Abbates iuxta monasteriorum regulas viuere tenentur. 313. e

Abbates octuaginta Capitula ad regulares spectantia constituunt sub Ludouico Imp. 651.d

Abbatum sui monasterij historiam descripsit. V. Beda. 105. e

Abbatum nomina qui Synodo Dingoluinganæ interfuerunt. 314. c

Abbatum nomina qui Caroli Magni testamento interfuerunt. 577. a

Abbatum cura in regulis pro omnibus suis constituendis. 651. d

Abderrhamanus Maurorum Rex. 304.d

Abdicatio Theodosii Imperatoris. 6. a

Abdicatio Germani Patriarchæ Constantinop. 97.c

Abdicatio Michaelis Curopalatæ Imperatoris. 584.e

Abdicatio Ebbonis Rhemensis Episcopi. & quare. 810. a

Abdiramas Sarracenorum Rex Galliæ loca vastat. 47. d. *a Carolo Martello cum exercitu deletur. ibid.*

Abgarus Edessæ Rex Christi imaginem linteo expressam habuit. 56.c. 66.c.e. 595.d. *fit eius mentio in Concil. Rom. sub Steph. Papa IV.* 295.d. *ad Christum scribit.* 66. e. 656. d. *a Christo litteras accipit.* 540. a

S. Abbachyro Oratorium a Zacharia Papa constructum. 203.b

Abidos incendio maris infestatur. 57.c

Abodriti a Ludouico Imp. deficiunt. 654.b. *ipsorum motus a Ludouico Imp. comprimuntur. ibid.*

Aborigines contra Leonem Isauricum pro Gregorio Papa arma sumunt. 78. a

Absolutio plenaria Ludouici Imp. 810.b

Acclamatio Episcoporum ad Reccaredum Hispaniæ Regem. 122.e

Acclamatio populi nefanda. 219.b

Acclamatio populi Constantinopolit. ad Leonem IV. Imp. cum filium Imp. coronaret, qualis. 331. b

Acclamatio in Leonis Armeni ad Imperium electione. 584. e

Acclamatio populi in Valentini Papæ creatione. 773. a

Acclamationes dum Nicephorus Tyrannus Imperium inuaderet. 501. e

Acclamationes ad Michaelem Curopal. Imperatorem. 564. a

Acclamationes festiuæ Ludouico Imp. datæ. 796. b

Accusatio Sereni Episcopi apud Pontificem. 95. a

Accusatio S. Bonifacy in Athebaldum Regem Anglorum. 171. a

Accusatio de Theophane Isacio ad Leonem Imp. 333.c

Accusatio Iosephi in Theodorum Studitam. 615.b

Accusati pij liberantur. 286. b

Accusator elusus punitur. ibid.

Acerragium Pontifici Rom. ab Aistulpho traditum. 229. a

Aceruus testimonij vocantur Annales Ecclesiastici. 1. d

Achiruo vicus. 697.c

Acta sancti Corbiniani ab Ottone Frisingense scripta. 9. b

Acta Radbodi Regis Frisiæ a quo descripta. 23. e

Acta S. Vulfranni a Iona monacho descripta. 27 a

Acta Vualtpurgis sanctimonialis a Vuolfhardo monacho descripta. 48.d

Acta SS. Liobæ & Vualtpurgis scriptis mandata. ibid.

Acta S. Stephani & sociorum a Ioanne Damasceno descripta. 55. d

Acta Synodi Rom. sub Gregorio Papa II. 62.c.d

Acta Synodalia Conc. Rom. 175. ad 179.c

Acta Carolomanni a Vualfrido Strabone scripta. 185. b

Acta S. Burchardi ab Egiluardo descripta. 189.a

Acta concilabuli Constantinopolitani. 216. c. d. e 217. a. b

Acta S. Ioannis Damasceni. 219. e

Acta S. Bonifacij quis prosecutus. 234. c

Acta Stephani Martyris iuuioris quis prosequutus. 235. b

Acta Pauli Papæ. 243. c

Acta S. Egberti Archiepiscopi Eboracensis. 256. d

Acta S. Stephani Martyris monachi. 260. a. 267. b

Acta S. Pauli Martyris. 275. c

Acta Concily Romani sub Stephano IV. interierunt. 293. d

Acta Synodi sub Steph. Pap. IV. ex Anastasio. 294. a

Acta Constantini pseudopapæ omnia comburuntur. ibid.

Acta S. Anthusæ filiæ Copronymi Imp. 328. c

Acta S. Platonis monachi. 329. a. b. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Acta a Carolo Mag. in Synodis quis collegerit. ibid. e
Acta S. Gummari a quo descripta. 330. c
Acta S. Ludgeri Frisiorum Apostoli. 337. c
Acta Leonis Papæ in Germania. 507. d
Acta Tarasii Patriarchæ Constantinop. a quo descripta. 512. c
Acta in pseudosynodo hæreticorum sub Leone Armeno. 602. e
Acta Concilij Aquisgranensis. 652. a
Acta Ecclesiæ Rauennatensis a Rubeo descripta. 721. a
Acta S. Martini a Fortunato Venantio descripta. 736. a
Acta Concilij Rom. sub Eugenio Papa II. 748. a
Acta Theophili Imp. 795. b
Acta S. Dionysii a Ludouico Imp. conquiri iussa. 808. a
Acta S. Dionysii S. Methodius presbyter historice descripsit. ibid. d
Acta Friderici Martyris vbi seruentur. 829. d
Actiniacum palatium. 807. a. *conuentus generalis ibi habitus a Ludouico Pio Imp.* ibid.
Acynebertus Episcopus Viennensis. 123. a
Adalbertus hæreticus a S. Bonifacio damnatus. 152. c *vide Aldebertus.*
Adalbertus Comes. 670. a
Adalgarda cæca meritis SS. Marcellini & Petri curata. 771. a. 781. c
Adalgarius Pipino a Vuaiphario obses datus. 247. b
Adallinda surda, muta, & cæca meritis SS. Marcellini & Petri curata. 780. e
Adalprecht Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314. c
Adalungus Caroli Mag. testamenti institutioni interfuit. 577. a. *Abbas S. Vedasti.* 709. e
Adam Episcopus Hortanus Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251. b
Adam vetus chronographus. 799. e
Adanus Episcopus Concilio Carolomanni interfuit. 148. c
Addas Episcopus alias Vnilus dictus. 121. d
Adelhaidis Pipini Caroli M. filij filia. 577. b
Adelhardus familiarissime a Leone Papa exceptus. 524. c. *& quid per iocum Papa in ipsum dixerit.* ibid. *Romam mittitur a Carolo Magno, & quare.* 551. c. *Abbas Corbeiæ.* 551. c. 707. d. *Caroli Mag. consobrinus.* 655. b. *cœnobium ingreditur.* 669. a. *in exilium missus ob coniurationis suspicionem.* 707. d. *ab exilio reuocatus.* ibid. *Ludouico Imp. publicæ pœnitentiæ auctor.* ibid. e. *epitaphium eius.* 708. b
Adelrhadus Caroli Magni consobrinus. 305. e. *vide Adelhardus. cur monasticam vitam susceperit.* 305. e *sanctitate conspicuus.* 306. a
Adhelmus de virginitate scripsit. 116. e. *aduersus Britannorum errores scripsit* ibid. *Pechelmi Casæ candidæ primi Episcopi successor.* ibid. *Britones multos suis scriptis ad celebrationem Paschæ Catholicam perduxit.* ibid. *vtriusque scripturæ doctissimus.* ibid.
Adhemarus Ludouici Imp. vitam scripsit. 611. a
Adingaheim villa. 780. b
Admonitio Stephani monachi ad socios in carcere detentos. 282. a
Admonitio Theodori Studitæ vehemens. 543. e. *eiusdem ad fratres.* 606. a. 607. d. *eiusdem ad Præpositum.* 763. a. *ad subditos.* 764. c
Admonitio auctoris salubris ad Principes de reuerentia erga Ecclesiam seruanda exemplo Caroli Magni. 497. c. *eiusdem ad Nouatores.* 557. a
Admonitio Caroli Magni ad Episcopos. 498. a. *eiusdem ad Ludouicum filium.* 587. c
Admonitio Ludouici Imp. ad pacem. 730. d. *eiusdem ad Legatos Romam mittendos.* 740. b
Admonitio compendiosa omnium bonorum operum. 813. c. d. e
Admonitiones SS. Patrum se seruaturos Christiani Impp. promittunt. 64. d
Adolfus diaconus Legatus Leonis Pap. III. in Angliam. 534. e. *Nordanhumbrorum Regem in Regnum restituit.* ibid. *a piratis in reditu capitur.* 535. a. *a Cænulpho Rege redimitur.* ibid.
Adolphus monachus sancti Bonifacij in Frisia comes. 232. e
Ado Episcopus Viennensis. 123. a. *de Ecclesiis a Vuilicario Episcopo Viennensi erectis scribit.* ibid. *in annis Regni Pipini correctus.* 292. d. *cuius ætatis scriptor fuerit.* 749. d
Adoratio idolorum quando cessarit. 56. b
Adoratio Imaginum varijs temporibus a Concilijs probata. ibid. d
Adoratio Imaginum a Nicæa Synodo secunda recepta. 573. e
Adorationem Imaginum necessariam Ioannes Damascenus docet. 90. e
Adrebaldus Abbas Ludouici Imperatoris ad Lotharium Italiæ Regem Legatus. 824. c. *astutia eius in litteris ad Ludouicum Imperatorem mittendis.* 824. d
S. Adulphus a Sarracenis in Hispania martyrio coronatus. 705. c
Adulter grauius peccat quam fur. 171. d
Adulteræ quomodo a Saxonibus puniantur. 172. a
Adulteri a paganis grauiter puniti. 171. e
Adulterantium Synodus. 516. d
Adulteris presbyteris an & quando Eucharistia sit concedenda. 83. e
Adulteris quæ pœna statuenda. 165. d
Aegyptij omnium, qui idola finxerunt, infelicissimi. 595. b
Aelbuualdus in Anglia Archiepiscopus. 40. e
Aemilianus ob cultum Imaginum in exilium a Leone missus. 102. b. *eius natalem Græci in Menologio celebrant.* ibid. *contra Imp. agit.* 593. a. *exulat.* 600. d. *confessionis coronam consequitur.* ibid. *S. Germano in Cyziceno Episcopatu successor.* ibid.
Aemilianus monachus multa ob veritatis Confessionem passus. 544. e
Aemondus Comes. 670. a
Aetas Bedæ diuerse annotata. 106. c
Aetherius Episcopus Tharuanensis. 192. a
Aetius cum Nicephoro Imp. a Bulgaris occiditur. 562. a
Affines non oportere ad copulæ societatem accedere. 80. d
Afri ad Ecclesiasticos ordines non admittendi. 33. a
Africa quando a Vuandalis vastata. 45. d *quot annis ibi laboratum sit, vt Manichæi & Donatistæ conuerterentur.* 33. b
Africæ Præfectus Euphemium tyrannum ad se fugientem suscipit. 772. a. *eidem tyranno Imperatoris titulum dat.* ibid.
Africani monachi cingulo pelliceo vti solent. 775. c
Agallianus Turmarcha Helladicorum militiæ Dux. 85. b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

85.b. cum Constantinopolitanis congreditur. ibid. superatus seipsum in mare præcipitat. ibid.
Agapetus monachus Episcoporum exulum ad Nicephorum Patriarcham Constant. Legatus. 698.d
Agareni Manichæos persequuntur. 29.e. Zachariæ Manichæi discipulos ad vnum perimunt. ibid. totam Siciliam occupant & Calabriam. 772.c
Agathus Polimartiensis montis Feretri Episcopus Concilio sub Eugenio II. interfuit. 747.b
S. Agathæ domus a Gregorio Papa II. extructa. 16.e
Agaunensium Martyrum monasterium. 123.a
Agebardus Lugdunensis Episcopus. 826.c
Agilolphus Colonienſis Episcopus. 192.b
Agnellus Consularis captiuus a Luithprando redditur. 151.b
Agnellus Ariminensis Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.c
Agnellus historicus quando vixerit. 721.a
Agnus, qua ratione in Ecclesia pingatur. 605.e. 606.a
Agobertus Archiepiscopus Lugdunensis condemnatur. & quare. 810.a
Agrippina olim quæ nunc Colonia. 181.d
Agrippina Neronis mater, detestabilem in filium amorem habuit. 470.b
Agripertus Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa interfuit. 747.c
Aidanus Antistes ad prædicationem Anglorum missus. 9.d
Aio Longobardus Foroiulienſis Caroli Mag. ad Nicephorum Imp. Legatus. 581.c
Aistulphus frater Rachisis Longobardorum Regis. 196.a. Fratri in Regno succedit. ibid eius conatus. 205.c. pacem rumpit. ibid. pacem cum Stephano Papa componit. ibid. contumelijs Pontificem & Populum Rom. afficit. ibid.d. Romam sibi subycere minatur. ibid. tributum a Populo Romano exigit. ibid. Legatos Stephani Papæ reijcit. ibid.e. secundam legationem etiam repellit. ibid. Romam vexat. 206.d. minari Romanis non desinit. ibid.e. omnes Romanos vno gladio iugulare minatur. 207.a. eius superbia & pertinacia. 209.a. Stephanum Papam de voluntate eundi in Gallias interrogat, & eumdem a profectione in Gallias auocare studet. ibid.a.c. a Stephano Papa cũ lachrymis de pace solicitatur. ibid. euadit insidias eius Stephanus. ibid. mittit Carolomannum ad Pipinum fratrem. 211.e. fraudem eius sentit Carolomannus. 212.a. eius nequitia. ibid. Pipinum ab aduentu in Italiam reuocat. ibid.c. Legationi Pipini non consentit. ibid.d. Stephano & Pipino minitatur. 213.e. pacifice vt reddat bona Ecclesiæ a Stephano Papa rogatur. ibid. in Clausas cũ exercitibus suis irruit. 214.a. fuga elabitur. ibid. Papiam inermis venit. ibid. sacramento affirmat se ciuitatem Rauennatium cum alijs ciuitatibus redditurum. ibid.c. Romanam obsidionem parat. 220.e. pacta cum Pipino Rege minime seruat. 220.e. 223.e. reddere Ecclesiæ Rom. quæ promiserat, noluit. 221.a. Legatos Pipini despexit. ibid.e. Romam obsidet. 223.b. quotidie Romam oppugnat. ibid. corpora Sanctorum effodit. ibid.c. Pipinum veniam rogat. 228.d. obsides dat Stephano Papæ. 228.e. ciuitates Ecclesiæ reddit. ibid.d. & quas. 229.a. moritur. 235.d. eius miserandus interitus. 239.b. deuorator sanguinis Christianorum. 239.b. S. Cæciliæ corpus abstulisse creditus. 689.b.c
Aistulphus Maguntiæ Episcopus Concilio in villa Theodonis habito interfuit. 521.b
Aizo cum fratre ab Ludouico Imperat. ad Sarracenos deficit. 785.d. plurima mala Francis infert. ibid.
Alagia cæca visum recuperat suffragijs SS. Marcellini & Petri. 771.c
Albericus Viennensis Episcopus. 671.d
Albinus Flaccus Anglus tempore Bedæ scripsit. 109.d Bedam numquam Venerabilem appellat. ibid. discipulus S. Ludgeri fuit. 337.d. eumdem salutat. ibid. Eboraci in Anglia docuit. ibid.e. discipulus Bedæ fuit. ibid. liberalium artium armarium vocatus. 338.a. Caroli Magni magister, & in quibus scientijs. ibid.a.c. eius epistola ad Carolum Magnum. ibid.d. Carolum Magnum de certis quæstionibus consulit. 339.a. eius epigrammata sacris biblijs a se correctis subiuncta. 340.e. vetusta eius biblia vbi existent. ibid.d. scribit vitas Sanctorum. 487.a. magister Amalarij. 796.d
Alboldus Thuringus Confessor. 33.d
Albricus visionem videt. 776.e. Prophetiæ spiritum consecutus est. 777.b. de eo miranda. ibid.c.d mirabili modo & morbo sanatus. ibid.e. sæpe SS. Marcellinum & Petrum videt. ibid. Archangelum Gabrielem videt. 778.b
Albune Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c
Alchaman Pelagium oppugnat. 20.a. cum xx. M. Sarracenorum interficitur. ibid.b
Alcuini siue Albini obitus. 511.a
Aldebertus pseudoapostolus. 166.d. cum Clemente in Germania Synodo condemnatus. 175.d. a Bonifacio cum Clemente in carcerem conijcitur. 176.c incarceratus cum socio non desinit populum peruertere. ibid. hæreticus dicitur. ibid.e. patria eius Gallia. ibid. eius scelera. 177.a. Angelum sibi apparuisse dicit. ibid. ab Angelo se miræ sanctitatis reliquias accepisse affirmat. ibid. ingens eius superbia. ibid.b. gloriatur se quiduis a suis posse impetrare. ibid. Apostolis se æquiparat. ibid.b. sanctus a populo habetur. ibid. multos & laicos & Episcopos seducit. ibid. in proprium suum honorem oratoria dedicat. ibid. Confessuris omnia eorum peccata se scire dicit. ibid.e. vngulas suas & capillos honorari facit. ibid. matris eius de ipso visio. 178.e. epistola eius, qua se Iesum esse diuulgabat. ibid. Vita eius in Concil. Rom. legitur. ibid. Oratio eius ibidem recitatur. 179.a. eius scripta ad ignem condemnantur. ibid.e. sub obtentu Angelorum dæmones inuocat. ibid.d. condemnatur in Concil. Rom. ibid. officio sacerdotali priuatur. ibid.
Aldegisus filius Desiderij Longobard. Regis. 316.e. Veronam a Francis fugatur. 318.e. Constantinopolim fugit. 322.c. benigne ab Imp. excipitur. 329.d
Aldeprandus Dux Clusinus Luithprandi nepos. 151.c Zachariam Papam eduxit. ibid. Pontifici ciuitates S. Petri in obsequium suum dat. ibid.
Alemanni noua tentantes a Carolomanno vincuntur. 188.e
Alemannia a Ludouico Rege Ludouici Imp. filio inuaditur. 834.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alexandria S. Marci corpus Venetias translatum. 684. c. *a sancto Marco Euangelium accepit.* 685. e

Alexius a Leone Isaurico ob Fidem Orthodoxam necatus. 59. a

Alfonsus Catholicus a Rege Gothorum genus ducit. 122. c. *Pelagij filiam in vxorem accipit. ibid. cum fratre Sarracenos inuadit. ibid. plures ciuitates a Sarracenis possessas recipit. ibid. Hispaniæ Regnū suscipit. ibid. Catholicus cognomento vocatur. ibid. c. e. eius virtutes. ibid. d. Mahometi Ecclesias in Christi nomine consecrat. ibid. Episcopos vnicuique ciuitati recuperatæ præponit. ibid. &* 168. *d. Ecclesias varijs donis decorat. ibid. plurimas ciuitates Sarracenorū manibus eripit. ibid. Gallæciam a Sarracenis liberauit.* 168. *d. cultum religionis propagat. ibid. de stirpe Reccaredi & Ermenegildi ortus.* 169. *b. testamentum Odoarij Episcopi confirmat. ibid. c. eius obitus & vbi sepultus & quamdiu regnarit.* 242. *c. Froilanus filius ei succedit. ibid.*

Alfonsus Castus Carolum Mag. summe colit. 482. *d munera ad eumdem mittit. ibid.* 583. *a. maximam cladem Francis intulisse in saltibus Pyrenæis falsò creditur ex temporum supputatione.* 582. *a. sedem Hiriensem Compostellam transferri petit a Leone Papa III.* 632. *e. hoc regnante S. Iacobi corpus inuentum.* 634. *d. Ouetensem Ecclesiam Archiepiscopalem fieri petit a Leone Papa III.* 635. *a*

Alienanda non sunt ad loca sacra spectantia. 670. *e*

Alifredus Balneoregiensis Episcopus. 747. *d. Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.*

Alim Episcopus Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314. *e*

Alipertus Orbeuetensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747. *d*

Aliprandus Florentinus Episcopus Rom. Concilio sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid. b

Allocutio Leonis IV. Imp. ad populum. 331. *b*

Aloysius Lolinus Venetus Episcopus Belunensis. 586. *d*

Alpes Cottiæ ab Ariperto Rege Romanæ Ecclesiæ donatæ. 5. *e.* 45. *e. a Luithprando Rege repetuntur. ibid.*

Altare Oratorij Gregoriani quale fuerit. 113. *e*

Altare a Stephano & Pipino dedicatum, cui. 210. *d*

Altare Paderburnensis Ecclesiæ a Leone Papa dedicatur. 485. *d*

Altaris parietes Oratorij Patriarchij circumquaque deargentauit Gregorius Papa. 100. *e*

Altaris consecratio quando facta. 210. *d*

Altinensis Synodus. 503. *a*

Alungus Abbas. 801. *e*

Amanburgi S. Bonifacius Ecclesiam excitauit. 104. *b metropolis Transalbianorum.* 800. *a. eiusdem sedes a Gregorio Papa IIII. erecta, & priuilegijs aucta.* 800. *a*

Amalarius scriptor tempore Bedæ, eum dominum non venerabilem vocat. 109. *d*

Amalarius Episcopus Treuirensis. 586. *e. Legatus Caroli Magni ad Michaelem Imperatorem. ibid. mittit libros ad Ludouicum Imperatorem.* 796. *a. sui temporis disertissimus. ibid. d. Albini discipulus. ibid. Legatus Ludouici Imp. ad Gregorium IV.* 797. *e. eius legationis tempus & causa.* 798. *a. librum conscribit de ordine Antiphonarij. ibid.*

Amantius Nucerinus Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. *c*

Amator Episcopus Foroiulienſis. 96. *d*

Amatus Fanensis Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. *c*

Ambo marmoreus in Hierusalem Ecclesia a Gregorio II. factus. 8. *b*

Ambrosius Primicerius Notariorum Legatus a Zacharia Papa ad Luithprandum. 155. *a. cum Petro diacono ad pacis fœdera cum Aistulpho mittuntur.* 205. *c*

Ambrosius Anagninus Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. *c. cum Stephano in Gallias proficiscitur.* 209. *b*

Ambrosius Moralis Hispanarum rerum scriptor. 583. *b*

Amer ex Amiris vnus insperate Niceam circumdat. 85. *c. duo ex eis contra Niceam prœlium instituunt. ibid.*

Ameria Romanis a Luithprando Rege ablata. 124. *e*

Amerina ciuitas primo Zacharia Papa a Luithprando reddita. 151. *c*

Amicitia maxima inter Alfonsum Regem & Carolum Magnum. 482. *e*

Amorium vrbs superioris Phrygiæ. 683. *d. eiusdem excidium.* 838. *d*

Amorum hortus bibliotheca Constatinop. vere dicta. 57. *c*

Anastasia Theodoræ Augustæ puella. 797. *a*

Anastasius Bibliothecarius vitam Gregorij II. scripsit. 2. *b. de numero Sarracenorum in Gallia a Carolo Martello interfectorum varie sentit ab alijs scriptoribus.* 47. *e. de Gregorio III. scripsit.* 101. *b eius de Ecclesia Viennensi in Archiepiscopatum erecta sententia.* 123. *b. corrigitur.* 125. *a. rudi stilo sed fidelissimo historiam scripsit.* 205. *b. ratio eius in transferendo Theophane e Græco in Latinum.* 586. *c. historiam Ecclesiasticam scribere cogitauit. ibid. d. ab errore purgatur.* 649. *e*

Anastasius Imperator dictus Artemius. 3. *d. classe Sarracenis resistit. ibid. e. Leonem Isauricum Orienti præficit.* 6. *c. d. regnare cessat.* 3. *e. monasticam vitam ducere a Theodosio permittitur. ibid.*

Anastasius Episcopus ad Carolum Martellum a Gregorio Papa pro subsidio contra Longobardos missus. 131. *d*

S. Anastasii vita & passio per venerab. Bedam scripta. 105. *d. Luithprandus Longobardorum Rex ei monasterium facit.* 167. *d*

Anastasius presbyter Concilio Romano sub Zacharia Papa interfuit. 158. *c*

Anastasius presbyter Tit. S. Mariæ Concilio Romano aduersus Aldebertum & Clementem interfuit. 176. *a*

Anastasij duo presbyteri Concilio Romano sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 747. *e*

Anastasius Abbas in Syria hæresim Gnaphai extinctam excitat. 193. *e*

Anastasius S. Germani discipulus promissione Episcopatus Constantinopolitani ad proditionem S. Germani excitatus. 91. *b. impietati Leonis consentit.* 97. *e.* 98. *e. quando S. Germano successor creatus & quare.* 97. *e.* 98. *e. ejecto Germano, a Leone in locum eius collocatus.* 97. *c.* 215. *e. vna cum libel-*

lis

Universidad de Deusto
Biblioteca

lis ab Episcopatu a Gregorio Pont. abiectus. 97.e. 98.b. *Constantinum Copron. detestatur.* 134.e. *Artabasdum Imp. laudat.* 135.a. *in Constant. Copron. populum excitat. ibid. Nicephorum Artabasdi F. Imperatorem coronat.* 142.d. *asino, & verso cultu publice circum ducitur.* 159.e. *publice verberatur. ibid. a Constantino in thronum restituitur. ibid. moritur.* 207.c. *quo anno Imperij Constantini Copronymi obierit. ibid. qua passione mortuus sit.* ibid.d

Anastasius Defensor ad Desiderium a Stephano Papa Legatus. 299.e

Anastasius Secretarius a Constantino comprehenditur. 159.a. *excæcatur.* ibid.

Anastasius Episcopus Senogalliensis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251.b

Anastasius Comes possidet S. Euphemiæ reliquias. 471.e

Anathema Episcopi non monachi inferre possunt. 100.b

Anathema Germano Patriarchæ a Constantino Imp. factum. 215.a

Anathema in Iconoclastas. 218.e

Anathema dirum latum in violantes iura monasterij a Paulo Papa erecti. 250.b

Anathemata in Germanum, Georgium, & Manzurem ab hæreticis dicta. 219.c

Anathemate puniti clerici comam laxantes a Gregorio Papa. 28.b

Anathemati addicti Constituto Gregorij Pap. aduersantes de Imaginibus. 112.d

Anathematismi sancti Germani in Iconoclastas. 89.d

Anathematismi S. Sophronij & Theodori Studitæ. 542.b

Anathematizatur Leo Isauricus a Gregorio Papa. 62.c

Ancilla Christiana Iudæo vendi non debet. 156.c

Anconam Rom. Pontifici reddit Desiderius. 239.c

Anconitani se Hadriano Papæ tradunt. 319.b

Anconitanum patrimonium Luithprandus S. Petro reddit. 151.b

Andaclana villa S. Petro a Carolo Martello oblata. 138.a

Andegarius Comes. 279.a

Anderamus Bisuntianus Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.c

S. Andreæ monasterium quod Barbaræ dicitur desertum a Gregorio Papa II. redintegratur. 7.b

Andreas presbyter a Leone Imp. martyrium subijt. 117.d.

Andreas presbyter Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.c

Andreas Pisauriensis Episcopus Conc. Zachariæ interfuit. ibid.

Andreas Cardinalis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251.e

Andreas monachus Constantinopolim venit. 253.a *causam aduentus sui prodit. ibid. c. a Constantino Copronymo flagris cæditur.* 252.c. 255.c. *martyrium suum Deo commendat.* 253.d. *suam causam agit.* 254.a. *fortis eius confessio. ibid.c sacras imagines tuetur. ibid.d. Constantinum Imp. arguit.* 255.b. *maxillæ eius lapidibus confringuntur. ibid.d. pietas eius & constantia. ibid.e. iterum flagris cæditur.* 256.a. *pes ipsi a piscatore abscinditur cultro. ibid.b. martyrium consummat. ibid. corpus eius a sororibus auferetur & sepelitur. ibid.c. cur vocetur S. Andreas in Chrysi.* ibid.

Andreas monachus Martyr sub Copronymo. 288.e

Andreas Chalcedonensis Episcopus. 471.e

Andreas Clusensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.d

Andrianus Exhilarati Ducis Neapolitani filius. 78.b. *occidere Gregorium Papam studet. ibid. a Romanis comprehensus cum filio occiditur. ibid.*

Angarisbilda femina incurua per SS. Marcellinum & Petrum sanata. 779.d

Angeli sancti ab Aldeberto in oratione sua coniurantur. 179.b. *humanam formam interdum assumunt.* 778.d

Angeli Vriel nomen ab Ecclesia reijcitur. 179.c

Angelorum nomina se scire Simon hæreticus quidam affirmat. 153.c

Angelorum trium tantum nomina recipit Ecclesia & quæ. 179.c

Angelum lucis se facit diabolus. 23.a

Angelus aut Rex Euangelizans aliud quam accepimus non audiendus. 100.b

Angelus Patriciacus Venetiarum Dux. 608.a

Anglia monasteriorum sanctitate & doctrina clara. 48.d. *tributaria S. Petro.* 130.b. *quamdiu intemerata permanserit.* 172.e. *eius Regina monialis efficitur.* 130.a

Anglicæ linguæ Beda peritus. 107.e

Anglicana Ecclesia S. Bonifacium fouet & fauet. 48.e *statum Ecclesiæ eius suo tempore describit Beda.* 104.d. *felix doctore Beda.* 109.d

Anglicanæ mulieres frequentes Romam eunt. 129.c

Anglicarum feminarum impudicitia. 126.b. *earum ingens numerus vbique.* 129.c

Anglicanum schisma de Paschate celebrando sublatum. 9.b

Angli a Scotis ad Catholicos ritus prouocati. ibid.c *frequentes Romam veniunt.* 16.c. *pro S. Bonifacio intercedunt.* 40.b. *a S. Bonifacio in Germaniam euocati.* 42.e. 48.b. *plurimi eorum monasticam vitam suscipiunt.* 104.d. *antiquæ fidei desertores, accusatorem habebunt S. Bedam.* 109.d *Romæ incendium excitant.* 710.b. *multas prouincias ad Deum prædicatione conuerterunt.* 119.d *ab Aidamo ipsis prædicatur Euangelium.* 9.d *Catholicos ritus ab Hiensibus accipiunt. ibid.c litteræ eorum ad S. Bonifacium.* 40.b. *res eorum gestæ a Beda descriptæ.* 104.e. 105.e. *primus eorum prædicator Augustinus Episcopus.* 116.a *Rex monasticam vitam profitetur.* 119.c. *singulæ domus singulos denarios annuatim soluere debent Rom. Ecclesiæ.* 130.a. *Rex eorum Regno se abdicat. ibid. Ecclesiæ Romanæ vectigal perpetuum constituit. ibid. Ecclesia eorum quando interierit. ibid.c. magna eius nationis luxuria.* 172.c. *Reges qui scelera impudicitiæ in Angliam inuexerunt.* 172.e

S. Anianus. 813.a

Anima Ceolredi Regis ad inferos damnata. 14.b

Animal e terra erumpens mulina specie, & humana voce futura prænuntiat. 193.c

Animalia dorso tabulis impositis mortuos efferunt. 183.b

Animarum totius populi perditio maior, quam vnius 111.a

Anisiacus villa Laudunensis Episcopij. 247.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anna Leonis Imp. filia Artabasdi vxor. 134.d
de Anna vidua ingens calumnia. 258.e. *monasticam amplectitur vitam.* ibid. *rem familiarem pauperibus erogat.* ibid. *ad Constantinum adducitur.* 260.d. *capta cum Theophana abducitur.* ibid. *examinatur.* ibid. *animi eius fortitudo.* ibid. e. *de S. Stephano testimonium.* 261. a. *incarceratur.* ibid. b. *nuda populo sistitur.* ibid. c. *acerbissime flagris cæditur.* ibid. *constantia in tormentis.* ibid. *vbi mortua creditur.* ibid. c
Anna Theodoræ Augustæ puella. 797. a
Annæ ancillæ audacia. 261. d. *iuste a Deo punitur & quomodo.* ibid. e
S. Annæ Christi auiæ templum vbi inuentum. 265. a
Annales Ecclesiastici Aceruus testimonij appellantur. 1. d
Annonariæ leges penuriæ tempore. 684. a
Ansar Aragonensium Princeps. 334. e. *a Sarracenorum iugo suos vendicat.* ibid.
Anscausus Populiensis Episcopus & Abbas. 244. e
Ansegisus Abbas Lobiensis. 670. e
Anselmus Aistulphi Regis cognatus. 206. a. *Nonantulam monasterium in agro Mutinensi construit.* 206. a. *reliquias S. Siluestri in monasterium suum transfert.* ibid. *ducentis monachis præest.* ibid.
Anselmus Comes Palatij in saltibus Pyrenæis cæsus. 582. a
Anselmus Episcopus Mediolanensis coniurationis in Ludouicum Imp. conscius. 654. d. *Bernharti Regis corpus Mediolanum transfert.* 655. a
Ansfridus mendacio S. Bonifacium aggressus. 160. e
S. Ansgarius Danorum & Aquilonarium omnium Apostolus. 757. e. *primus Aquilonarium Archiepiscopus.* 758. a. *pallium a Gregorio Papa IIII. accipit.* 799. e. *Amaburgensis Archiepiscopus Transalbianorum primus.* ibid. 800. a
Ansilberga filia Desiderij Regis. 243. d. *monasticam vitam professa.* ibid.
Ansigisus Abbas Lobiensis a Carolo Mag. in Synodis ab ipso habitis statuta congessit. 329. e
Antherus Constantini Imp. vicarius. 260. b
Antheropsita, imago Saluatoris dicta. 207. a
Anthimus Leonis IIII. Imp. frater. 331. b
Anthusa Constantini Copronymi filia sanctitate conspicua. 328. a. *in monasterio vitam finit.* ibid. b
Anthusa senior anachoreticam vitam duxit. ibid. c *miraculis clara.* ibid. *nomen Anthusæ Copronymi filiæ dedit.* ibid. d. *de ea historia.* ibid.
Antiæ massæ Zachariæ studio iure B. Petri acquisitæ. 203. b
Antichristi præcursor Imaginum depositionem implebit. 57. a
Antichristi præcursor Leo Isaur. Imp. à Theophilo monacho vocatus. 118. a
Antichristi præcursio vocatur hæreticorum dispensatio. 541. e
Antichristi præcursor Sergius Manichæus. 556. d
Antichristi, vere Iconomachi dici possunt. 667. e
Antiochena Sedes 40. annis Patriarcha caruit. 142. e. *consequitur electionem Episcopi.* 143. a. *libera eius electio vsque nunc.* ibid.
Antiochia Pisidiæ Manichæorum sedes. 30. a
Antiochus Logotheta Dromi ab Imperatore interficitur. 271. b
Antiphonarium petitione Caroli Magni rite dispositum. 340. e. *Romanum a Gallis petitur. & quare.* 798. a. *de illius ordine scripsit Amalarius Fortunatus.* ibid. b
Antistes Gradensis Legatus a Venetis ad Hadrianum Papam. 308. b
Antonij Cretensis narratio in carcere. 275. e
Antonius Gradensis Archiepiscopus, Concilio Romano, a Gregorio III. adhibitus. 112. e
Antonius Patricius Constantino Copronymo consentaneus in sæuitia. 287. e
Antonius Præpositus ob veritatis confessionem in carcerem coniectus. 544. e
Anus contracta SS. Marcellini & Petri precibus sanatur. 768. e
Aphronetus & Zacharias Manichæorum primi. 29. e *alias Spurius Iosephus vocatus.* ibid. *iure Aphronetus vocandus.* 30. a
Aphrusia insula, in qua S. Ioannes Abbas cum suis diem obijt. 115. e
Apocrysarius presbyter Constantinopolim à Gregorio secundo Rom. Pont. missus. 2. e. *Alij ad Paschalem mittuntur.* 656. e
Apollinaris Abbas cœnobij S. Benedicti Cassinatis. 669. a *miraculis clarus.* ibid. *Lirim amnem sicco pede pertransiuit.* ibid.
Apollinarius Laodicensis in Concilio Constantinop. damnatus. 573. b
Apologetica Theodori Studitæ aduersus Nicephorum Patriarcham Constantinop. 530. e. *ad Michaelem Balbum Imp.* 713. b. *eiusdem aduersus calumniatores.* 714. d
Apologia Iosephi Archiepiscopi Thessalonicensis, de Episcopatu suo. 529. e
Apologeticus Claudij hæretici aduersus Theodomirum Abbatem. 743. a
Apostolatus S. Corbiniani. 8. b
Apostolatus Germaniæ S. Bonifacio a Gregorio Papa delatus. ibid. *Apostolus eiusdem.* 11. d
Apostoli mystica fulmina appellati. 30. e
Apostoli omnes deargentati, librarum 180. *a Gregorio secundo Papa in Oratorio Patriarchij distincti.* 100. e
Apostoli præceptum velato capite in templo non orare. 157. e
Apostolica Sedes contra canones nihil decernit. 142. a 145. b
Apostolica seruans præcepta, benedictionis gratiam consequitur. 147. b. *in dubijs semper consulenda.* 671. e
Apostolicæ litteræ Gregorij Papæ contra Leonem Isauricum. 77. d
Apostolicæ litteræ Paschalis Papæ de inuentione sanctæ Cæciliæ. 689. e
Apostolici viri quo cingulo vti consueuerint. 775. e
Apostolis eorumq. successoribus non Regibus ligandi & soluendi potestas est data. 100. a. *illis mandatum duas tunicas non habere.* 162. b
Apostolorum locum tenent Episcopi. 811. b
Apostolus Frisiorum & Saxonum S. Suuibertus. 18. b
Apostolus Frisiorum Ludgerus. 669. b
Apostolus Suenonum & Danorum sanctus Ansgarius. 708. a
Apparitio Michaelis Archangeli. 41. e
Apparitio S. Augustini Vltramontanis facta. 47. a
Apparitio S. Glyceriæ. 273. d
Apparitio S. Cæciliæ facta Paschali Papæ. 689. a
Apparitio Gabrielis Archangeli. 778. b. c

Appa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Apparitio Comitis. 828. *a*
de Appellationibus ad Rom. Pontificem. 831. *d*
Appendix Bedæ ad historiam suam Anglicam. 104. *e*
Appennina villa. 779. *e*
Approbatio Imaginum a sacris Concilijs quomodo & quando facta. 56. *d*
Aqua septem diebus Romam occupat. 16. *d*
Aqua viua ebulliens Caroli Magni exercitum pascit. 313. *a*
Aquileia noua Venetiarum & Istriæ metropolis constituta. 96. *a. a Romanis incursionibus vexata.* 96. *d. primo a S. Marco ad fidem conuersa.* 685. *e*
Aquileiensis Patriarcha pariter & Forojulensis dictus, & quare. 96. *e. sedes eius translata Forumulij.* 576. *b*
Aquilonarium quæ sedes sit Archiepiscopalis. 758. *a*
Aquis conuentus generalis sub Carolo Magno. 581. *e*
Aquisgranensis conuentus prouincialis a Ludouico celebratur. 649. *b*
Aquisgranensis conuentus sub Ludouico Imp. 651. *b. alius* 669. *d. alius* 776. *d. alius* 785. *c. alius* 825. *b*
Aquisgranense Concilium. 551. *c*
Aquisgrani Cometa apparet. 828. *a*
Aquisgranum sancti Marcellini reliquiæ delatæ. 767. *d*
Aquitania a Sarracenis oppressa liberatur per Carolum Martellum. 79. *e. Principes eius rebellantes a Carolomanno superantur.* 188. *e. tota a Pipino in potestatem redigitur.* 247. *e. Christianam religionem amissam per Ludouicum Imp. recipit.* 523. *d. tumultibus agitatur.* 829. *a. & quare. ibid.*
Aquitani Ludouicum in Imperium restitui solicitant. 806. *a*
Arabes Sarracenos iuuant in obsidione Constantinopol. 15. *e. una cum Hebræis imagines Christianorum exurunt.* 36. *b. Leonis Isaurici in impietate magistri.* 85. *e. Hispanos infestant.* 122. *b. a Constantino Imp. vincuntur.* 458. *e. Nicephorum bello infestant & vincunt.* 506. *e. Christianos affligunt.* 581. *a*
Arabum Regi falsa ab Hebræis prænuntiantur. 6. *d. Theodorum Episcopũ Antiochenum inuidia ablegant in exilium.* 240. *d*
Aragonenses in libertatem vindicati, eamdem magno studio tuentur. 334. *e*
Araris fluuius. 806. *e*
Arca testamenti duo Cherubim continebat. 61. *e*
Arca cupressina S. Cæciliæ illæsa seruata per 878. *annos.* 692. *d*
Arca argentea a Clemente VIII. S. Cæciliæ parata. 693. *e. quanti pretij fuerit. ibid. eius inscriptio. ibid.*
Arcadij titulus terræmotu deiectus Constantinopoli. 131. *a*
Arcadius Clusinus Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. *e*
Archiepiscopi Episcopos ordinant. 103. *e*
Archimandritæ exules edicto Leonis Armeni Constantinopolim reuocantur. 611. *b.* 612. *e. multi eorum lapsi.* 611. *d. communicant cum Theodoto hæretico.* 612. *a*
Arduenna omnis ab idolorum cultu per S. Hubertum liberata. 213. *e*
Ardulfus Nordanhumbrorum Rex a suis e Regno pellitur. 534. *e. a Leone Papa & Caroli Magni Legato in Regnum restituitur. ibid.*
Arelati ciuitas a Sarracenis inuasa. 111. *e. Sanctorũ monumenta a Sarracenis contrita. ibid. eorum in restaurandis Sanctorum monumentis pietas. ibid. Concilium sub Carolo Magno ibi habitum.* 589. *e.*
Argumenta epistolarum Pauli Papæ. 278. *a. ad* 280.
Argumenta epistolarum a Stephano IIII. scriptarum. 307. *b. e*
Arialdus Rex Danorum. 757. *d. cum vxore ceterisq. suis ad fidem conuertitur. ibid. Moguntiæ baptizatus. ibid. Frisiæ Comitatum ab Imperatore accipit. ibid.*
Ariani pro Orthodoxis habentur, & a quibus. 217. *a*
Aribo Corbiniano successit. 43. *e*
Ariminum Pontifici Rom. ab Aistulpho traditum. 289. *a*
Arichis Adelpergæ Desiderij filiæ maritus. 325. *e. Paulum diaconum in palatio suo enutrit. ibid.*
Aripertus Rex Longobardorum. 5. *e.* 45. *e. Alpes Cottias Ecclesiæ Rom. donat.* 5. *e.* 45. *e*
Arius in Concilio Nicæno damnatus. 573. *b*
Arma gestare clericis prohibitum, & vbi. 148. *d. & pugnare.* 150. *a*
Arma spiritalia præstant carnalibus. 150. *d.* 188. *d*
Arma quibus diabolus expugnatur quæ sint. 811. *b*
Armenia Manichæis infecta. 28. *e.* 29. *a. a Turcis inuaditur.* 265. *e*
Armeniæ Prætor Artabasdus Leoni Isauro Imperiũ inuadere cogitanti præsto est. 4. *a*
Arn Episcopus Caroli Magni interfuit ordinationi testamenti. 577. *a*
Arno Arebiepiscopus. 671. *e. Legatus Caroli Magni Romam missus, & quare.* 485. *b*
S. Arnulphi basilica Ludouici Imp. conditorium. 836. *e*
Arreptitia miraculose liberatur, virtute SS. Marcellini & Petri. 783. *a. d.*
Arreptitius curatur. 267. *d*
Arsaber germanus Ioannis Constantinopolitani Patriarchæ magi. 819. *a. magiam fratris quomodo aluit. ibid.*
Arsatius Quæstor in Nicephorum Imper. conspirat. 522. *e*
Arsenius & Nauceratius fratres ob veritatem in vincla coniecti. 544. *d*
Artabasdus, qui & Artabassus, Armeniæ præfectus. 4. *a.* 134. *d. Leoni Isaurico ad inuadendum Imperium opitulatur, stipulatione nuptiarum filiæ eius. ibid. Constantini Copronymi cognatus.* 91. *e Leonis Isauri filiæ maritus.* 134. *d. Constantino suspectus. ibid. filij eius a Constantino ad necem fraudulenter vocantur. ibid. recusat mittere filios. ibid. aliquot ex amicis Imperatoris interficit. ibid. e. Theodorum Patricium vrbis præfectum ad suas partes allicit. ibid. Imperator acclamatur. ibid. Constantinopolim ingreditur.* 135. *a. filios Constantini captos & tonsos carceri mancipat. ibid. ab Anastasio pseudopatriarcha laudatur, & secretum Copronymi impietatis discit. ibid. Nicephorum filium Imperatorem coronat.* 142. *d. Imperium eius stare nequiuit. & quare. ibid. Vincitur cum filio a Constantino. ibid. e a Constantino cum duobus filijs comprehenditur.* 159. *a. excæcatur. ibid. exercitus eius caditur & fugatur. ibid. b. filijs oculi eruuntur. ibid. portas Constantinopolis Constantino aperire coactus. ibid. cum filijs ad ludos equestres ligatus introducitur. ibid. e*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Artemia duorum Martyrum mater. 705. c
Artemius Imp. idem dictus Anastasius. 3. d. *in Sicilia erigitur.* 19. c
Arthemius cum Archiepiscopo Thessalonicensi a Leone Imp. capite feriuntur. 26. d
Artbertus Episcopus Sennis a S. Bonifacio ordinatus. 154. a
Ascanius Columna diaconus Card. de antiquitatibus Ecclesiasticis optime meritus. 597. e
Ascensus Leonis Isaurici ad Imperium. 6. d
Ascharius Comes a Carolo Magno Leoni Papæ III. obuiam mittitur. 484. c
Asia minor incendio maris infestata. 57. c
Asiæ præfectus in monasterium impetum facit. 276. a *eiusdem crudelitas. ibid. monasteria comburit. ibid. b. xxxviij. monachos fornice balnei inclusos necat. ibid. b*
Asiaticus clericus a Theodoro Studita cõuersus. 620. c
Asprandus Luithprandi Regis filius. 45. d
Astati hæretici qui & vnde dicti sint. 578. a. *in Romanam ditionem prædantur. ibid.*
Astronomicæ tabulæ mortem Bedæ designant. 108. e
Astures Pelagium sibi Principem erigunt. 19. c
Atala Pipini, Caroli Mag. filij, filia. 577. b
Atcinium villa. 779. d
S. Athanasius in Alexandria Ecclesiam tuendo ad mortem rexit. 127. d
Athanasius Silentiarius ab Artabasdo Constantinopolim mittitur. 134. e. *populo Constantinum Imp. mortuum persuadet. ibid.*
Athanasius monachus sententiam Theodori Studitæ de Mœchianorum hæresi impugnat. 544. c
Athebaldus Anglorum Rex. 170. d. *opera eius bona. ibid. e. a S. Bonifacio commendatur. ibid. a S. Bonifacio accusatur.* 171. a. *& quare. ibid. luxuriatur cum sanctimonialibus. ibid. b. a S. Bonifacio luxuriam relinquere admonetur. ibid. Ecclesiæ priuilegia fregisse accusatur.* 172. d. *a suis militibus miserabiliter occisus.* 175. c. *etiam Edilbaldus dictus. ibid.*
Athelardus Archiepiscopus Dorouernensis. 474. c *Romam ad Leonem Papam proficiscitur. ibid. benigne a Leone Papa suscipitur. ibid. d*
Athulphus Angliæ Rex alias Ethewuolphus. 130. c
Atingani hæretici qui fuerint. 555. e
Ato Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314. c
Atolphus Thuringus Confessor. 33. d
Attagas Numenio sese adiunxit, quid significet. 216. a
Attili simulachrum cecidit terræmotu Constantinopoli. 131. a
Attiniacensis conuentus sub Ludouico Imp. 706. d
Atto Episcopus Legatus a Carolo Mag. Romam missus, & quare. 485. b
Auares cum Rege suo ad Catholicam Fidem conuertuntur. 467. b. *a Sclauis infestantur.* 511. c
Auctor humillime Lectoris pro se preces expostulat. 106. c. *de Bedæ ætate eius sententia.* 107. a. 108. e. *veriora promentem de ætate Bedæ libens sequitur.* 107. c. *alia de S. Bonifacij obitu, quam in Martyrologio, opinio.* 234. c. *exhortatio eius salubris ad infringentes iura Ecclesiastica.* 497. c. *de Theophanis historia opinio.* 586. a. *in dubium vocat quæ in Martyrologio de S. Iacobo Hispaniæ Apostolo dixit, & quare.* 633. b. *S. Cæciliæ corpus explorare a Pontifice Max. præmissus.* 692. d. *erga S. Cæciliæ corpus pietas & cultus.* 693. b. *in Nouatores ex Gregorio Nazianzeno inuehitur.* 694. c. *ad Nouatores apostrophe.* 780. e. *labores in disponenda temporum ratione.* 795. e
Auctoritas regis ad decipiendos subiectos plurimum valet. 99. e
Auctoritas Pontificis Rom. quam necessaria in Concilio. 218. c
Audobanus religiosus presbyter Pipini Legatus ad Zachariam. 166. c
Aues a S. Bonifacio ad Athelbaldum missæ. 174. a
Aufredus Tarentinus Episcopus Concilio sub Zacharia interfuit. 158. c
Aufulfus Luithprandi sororis filius. 168. b. *quomodo obierit. ibid.*
Augustaldensis Episcopus V. Bedæ sacros ordines dedit. 105. a. 106. d
Augustæ a S. Bonifacio Concilium celebrari Gregorius Papa iubet. 121. e
S. Augustini translatio quo anno contigerit. 45. a. *Hippone primum sepultus. ibid. c. miracula in translatione.* 46. b. *xl. vltramontanis apparet.* 46. b. *& 47. a. corpus eius Papiam transuehendum immobile. ibid. c. Papienses omnes obuij excipiunt. ibid. e. corpus illius attactum morbos pellit. ibid. e. Papiæ vbi repositum. ibid.* 168. a. *cultus eius Bonifacium Ticini moratur.* 121. e
Augustinus Episcopus primus Anglorum prædicator. 116. a. 189. e
Augustinus Dorouernensis Metropolitanus. 473. e *a S. Gregorio in Angliam ad verbũ Dei prædicandum missus.* 473. e. *vbi mortuus & sepultus. ibid.*
Augustudunensis Ecclesiæ turbatus status. 204. b
Augurijs non est credendum. 141. e
Aulicalamus quis fuerit. 258. d
Aurea, monasterium, cui Sidonius præerat. 246. d
Aurea Crux a Leone Papa Ecclesiæ S. Suuiberti data. 508. c
Aurelianensium Episcopus S. Eucherius ejusq. interitus. 111. d
Aurelius Froilæ patruus eum occidit. 304. c. *Regnum Hispaniæ inuadit. ibid. iniqua plurima decernit. ibid. d. quo anno sit mortuus.* 330. c
Aureus calix librarum triginta, lapidibus pretiosis ornatus, a Gregorio Papa II. factus. 100. e
Aurum, illecebræ impijs hominibus. 693. c
Ausinum Rom. Pontifici redditur. 239. c
Autcharius, cum vxore & filijs Carolomanni Carolo Mag. se tradunt. 319. c
Authentici libri S. Dionysij Areopagitæ ad Ludouicum Imp. deferuntur. 725. a
Authardus litterarum Greg. Pap. ad Carolum Martellum portator. 133. a
Autgarius Metropolitanus Maguntinensis. 785. a
S. Auxentij mons. 235. e
Auxentiani monachi in Proconneso ædificant monasterium. 265. c
Auximana ciuitas Longobardis se dedit. 78. e
Auximianum patrimonium a Luithprando, S. Petro redditum. 151. a

B

Baanes Sergij Manichæi discipulus. 559. e
Baanitæ & Sergionitæ. 560. a
Baceroda villa. 779. d
Baduardus Episcopus Paderbornensis. 827. a
Bagranus Patricius opem Artabasdo tulit. 159. b *a Constantino decollatus. ibid. ossa eius post xxx. annos*

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

annos effossa. ibid.
Bohanes Manichæus Aphroneto successor. 30. b
Baioaria prouincia tribus Episcopatib. aucta. 123. c. in quatuor parœcias distribuitur a S. Bonifacio. ibid.
Baioarij, Franci, & Britãni S. Bonifacium Romam comitantur. 120. b
Baioarij quidam Episcopos se esse fingunt. 123. c. aliqui presbyteros mentiuntur. ibid. a S. Bonifacio profligantur. ibid.
Baioarys Hugbertus Dux dominatur. 114. e
Baioarys sacramenta a S. Bonifacio ministrantur. 123. c
Baioariorum hæresim cum hæresiarcha suo damnat S. Bonifacius. 114. e. Duces eorum in Rom. Ecclesiam studiosissimi. 118. d
Baioariorum iniquitas. 123. c. per culturam S. Bonifacij paradisus Dei efficiuntur. 124. e. plurima eorum castra a Luithprando capta. 167. b
Baldreuus Dux Foroiulienſis. 785. c. ducatu pulsus, & quare. 785. d
Baodolinus futura prædicere solitus. 168. b. multis miraculis clarus. ibid. quando vixerit. ibid.
Baptismum quo anni tempore exhiberi iusserit Gregorius Papa II. 33. c
Baptismum quid Manichæi esse dixerint. 29. e
de Baptismo suo dubitantes rebaptizandi sunt. 103. e
Baptismus Frisonum. 22. e
Baptismus Constantini Copronymi. 26. c. quæ in eo impietatis signa dederit. ibid.
Baptismus Septeti Regis. 71. d
Baptismus a Saxonibus petitur. 76. b
Baptismus Arialdi Regis Danorum. 757. d
Baptismus peccata purgat sicut & pœnitentia. 816. d
Baptizandus Radbodus a Fide resilit. 22. c
Baptizati, ab indignis presbyteris rebaptizandi non sunt. 81. a. non in nomine baptizantis, sed in nomine SS. Trinitatis baptismi donum percipiunt. ibid. a paganis baptizati rebaptizandi. ibid. baptizati a sacerdote Ioui sacrificante rebaptizandi, & quare. 103. e
Baptizatus in nomina Patria, & Filia, & Spiritua sancta an rebaptizandus. 160. c. baptizatus ab hæretico non rebaptizandus. ibid.
Barbari Sardiniam impugnant. 45. e
Barda Leonis Armeni propinquus sæuit in Catholicos. 606. e
Bardanes Prætor thematum Orientalium. 506. c. appellatur Imperator. ibid. Imperij dignitatem renuit. ibid. monasticam vitam suscipit. ibid. d. monasterium sibi ædificat. ibid. oculis priuatur a Nicephoro. ibid.
Bardanius Patricius Constantinopolitanus. 459. a. Nicephoro Imp. aduersatur. 555. e. ab Imp. male multatur. ibid.
Bardanisces Philippicus appellatus. 100. d
Bardas Prætor Armeniorum vnus ex coniuratis aduersus Irenem & Constant. Impp. 344. b
Barinburg castrum. 320. a
Barnabas & Saulus a S. Spiritu separati in prædicationem Euangelij. 152. e
Barsanuphius hæreticus. 542. a
S. Bartholomæi corpus Beneuentum translatũ. 837. d
Bartholdus dominus de Geinbergem. 508. d. De filio vitæ restituto a sancto Suuiberto gratias Deo agit. 509. c. S. Suuiberti monasterio prædia possidenda assignat. ibid. d
Basilicæ S. Petri a Longobardorum exercitu depræ-
data. 125. b. ab omnibus Barbaris illæsa præterquam a Longobardis. ibid. d
Basilica Callisti Papæ e fundamentis a Gregor. III. extructa. 136. c
Basilica Valentini Episcopi in Interamnensium vrbe. 150. e
Basilica S. Pelagij Martyris a Constantino Copronymo diruitur. 285. b
Basilica sanctæ Praxedis a Paschale Papa restituta. 665. d
Basilica S. Cæciliæ a Paschale Papa restituta. 689. a
Basilica in solitudine ab Eginhardo ædificatur. 750. d
Basilica S. Tiburtij. 752. d
Basilicæ Romæ a Gregorio Papa II. restitutæ. 8. a
Basilicæ S. Marci tectum dirutum a Gregorio III. refectum. 136. d
Basilicæ variæ a Leone III. Papa reparantur & ornantur. 475. c. d
Basilij Imp. Menologium S. Germani memoriam celebrat. 99. b. quando, & quamdiu vixerit. ibid. quare ita dicatur. ibid. terræmotus Constantinopolitani memoriam agit. 131. b
Basilius Dux consilium init de Gregorio Papa interficiendo. 76. e. monasterium ingredi cogitur. 77. a. in monasterio vitam finit. ibid. vltimus, ex ijs quos Imperator ad curandam Vrbem mittere consueuit. ibid. b
Basilius a Leone in exilium mittitur. 102. b. confessionis coronam consequitur. ibid.
Basilius & Procopius monachi a Leone martyrium passi. 117. e. 118. a
Basilius Episcopus Parij sub Leone confessionis coronam adipiscitur. 118. c
Basilius cognomento Tricacabus ad conuincendum Stephanum monachum ab Imp. missus. 217. b
Basilius monachus Martyr sub Copronymo. 288. e
Basilius Abbas S. Sabæ. 532. b. Theodoro Studitæ coniunctissimus. ibid. Theodorum Studitam tãquam schismaticum hortatur ad conuersionem. ibid. cum Gregorio ob veritatis confessionem in carcerem coniectus. 544. d
Basilius Leonis Armeni filius Constantinopoli eijcitur & castratur. 683. b. vocem & fidem recipit. 716. a
Bassacius Abbas monasterij Cassinatis. 837. d
Bauariæ historia a M. Velsero Patricio Augustano in lucem vendicata. 313. d
Bauarorum antiqua quædam vocabula. 315.
S. Bauonis monasterium iuxta Scaldim situm. 779. b. reliquias SS. Marcellini & Petri accipit. ibid.
Beda a Gregorio Papa epistolas ad Anglicanam rem spectantes petit. 80. a. Anglicanæ historiæ Ecclesiasticæ scriptor. ibid. Galliarum a Sarracenis expugnatarum scriptor oculatus. 96. e. Anglorum gentis historiam Ecclesiasticam quando finuerit. 104. d. qualis fuerit ipse de se scribit. ibid. e. vniuersum statum Angliæ describit. ibid. appendicem de rebus suis fecit. ibid. vbi natus & a quibus educatus. ibid. presbyter monasterij SS. Petri & Pauli. ibid. desiderium eius & industria circa meditationem scripturarum. ibid. cantandi curam in Ecclesia habuit. 105. a. quo anno ætatis suæ diaconus, & presbyter factus, & a quo. ibid. catalogus omnium eius operum. ibid. b. c. d. e. & 106. a. Preces eius ad Deum post enumerationem scriptorum suorum. ibid. b. Nordanhumbrorum Regi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Regi historiam Anglicam misit. ibid. a Lectore preces expetit. ibid. ætas eius diuerse notata. ibid. c. quando obierit. ibid. de transitu eius discipuli narratio. ibid. quando sacros ordines assumpserit. ibid. e. anhelitus infirmitate grauatur. 107. d. modico somno impeditus. ibid. Anglicanæ linguæ peritus. ibid. e. ob infirmitatem Deo gratias agebat. ibid. inaudita eius ad Deũ gratiarũ actio. ibid. de exitu animarum a corpore frequens discipulos monebat. ibid. ne relinquas nos orphanos, *legens, lachrymari solitus erat. ibid. partem Euangelij S. Ioannis Anglice conuertit. 108. a. in libris Isidori excerptiones fecit. ibid. in morbo semper docebat. ibid. munuscula suis discipulis distribuebat. ibid. b Missas pro se fieri petit. ibid. c. in pauimento casulæ suæ cantans:* Gloria Patri & Filio *&c. animum exhalauit. ibid. d. incomparabili tranquillitate mortuus. ibid. Sepulchri eius Epitaphium. 109. a. monasterium eius totius litteraturæ erat gymnasium. ibid. b. Venerabilis cur sit dictus & non sanctus. ibid. c. eiusq. rei fabula. ibid. cognomentum Venerabilis, maioribus incognitum. ibid. lapides concludenti concionem, respondent Amen. ibid. Hilduinus eius coætaneus. ibid. Vita eius a Cuthberto Abbate scripta. ibid. d. a S. Bonifacio laudatus. ibid. e. bis in litteris S. Bonifacij citatus. 110. a. a Gregorio secundo Romam vocatus. ibid. b. quædam scripta a S. Bonifacio petita. ibid. d. opuscula trãsmitti sibi S. Bonifacius cupit a Hecberto. 174. d. Martyrologium eius in quo peccet. 340. a*

Beggan presbyter. 14. c. cui Ceolredus Rex visionem suam exponere præcipitur. ibid.

Behemanni Hunnos infestant. 511. c. a Carolo Magno expugnantur. ibid. d

Belgij Ecclesia Theodulphi natalem diem colit, & Ermini. 119. e. & quando. ibid.

Belli tubas sacerdotes olim in manibus habebant. 63. e

Bellum Sarracenorũ cum Bulgaris. 15. b. vincuntur. ibid. maris tempestate iactantur & pereunt. ibid.

Bellum inter Carolum Martellum & Raginfridum & Chilpericum Regem. 17. a

Bellum a Sarracenis Christianis indicitur. 19. b

Bellum perpetuum Caroli Martelli cum Eudone. 26. e. vide Eudo.

Bellum ciuile in Oriente. 142. d

Bellum ciuile inter Sarracenos. 182. d

Bellum Constantini Copronymi in monachos. 215. b

Bellum Pipini Regis aduersus Vuaipharium. 247. a

Bellum Bulgaricum quando acciderit. 260. a

Bellum seruile in Hispania. 304. d

Bellum Caroli Magni aduersus Saxones. 313. a

Bellum Constantini Copron. aduersus Arabes. 458. e

Bellum Henrici Ducis Foroiulienſis aduersus Hunnos. 467. b

Bellum ciuile inter Venetos & Gradenses. 504. a

Bellum Nicephori Imp. aduersus Arabes. 506. e

Bellum Saxonicum xxx. annorũ spacio finitũ. 509. d

Bellum Sarracenorum aduersus Nicephorum Imp. 511. c

Bellum ciuile inter Aaronis Regis Persarum filios. 534. d

Bellum Nicephori Imp. cum Bulgaris. 561. b

Bellum Hispanicum cum Carolo Magno. 582. a

Bellum Christianorum aduersus Bulgaros. 584. c

Bellum ciuile Constantinopolitanum. 700. d

Bellum domesticum filiorum Ludouici Imperatoris cum patre. 795. d. e. 797. a

Bellum a Theophilo Imp. contra Sarracenos gestum. 809. a

Bellum ciuile inter Francos. 838. d

Benedicti presbyteri tres Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 747. a

Benedictiones multiplices Stephani Papæ erga Pipinum. 238. d

S. Benedictus monasterium Cassinense primo extruxit. 7. e. Carolomannus illud ingreditur. 186. c. liberum ab Episcopali ditione. 193. b. regulam S. Benedicti eius manu scriptam Zacharias Papa Cassinensi monasterio confert. 193. b. quam amplectitur Rachis Longobardorum Rex. 195. c. professus S. Benedicti regulam Gregorius Magnus. 775. c

Benedictus Abbas Venerab. Bedam educauit. 104. e

Benedictus Leuita Synodi S. Bonifacij confirmatæ meminit. 149. d. Collector Capitulorum Caroli Magni & Ludouici Impp. 672. b

Benedictus Episcopus Legatus ad Luithprandum pro Zacharia Pontifice. 154. e

Benedictus Nomentanus Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. c. Conc. Rom. aduersus Aldebert. & Clem. interfuit. 175. e

Benedictus Cardinalis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251. d

Benenatus Eugubienſis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747. c.

Beneuentani cum Longobardis Romam, obsident. 224. a. se submittunt Rom. Pontifici. 239. d. in Ecclesiam Romanam infesti. 487. b. a Carolo Magno tributarij facti. 582. d

Beneuentum transfertur corpus sancti Bartholomæi. 837. d

Berantius Episcopus Vuangioni. 551. c. Romam definiendæ quæstionis gratia de processione Spiritus sancti missus. ibid.

Berengarius Comes. 670. a

Bercetum monasterium a Luithprando ædificatum, & vbi. 167. d

Bernacha villa. 839. d

Bernardus S. Bonifacij confrater. 26. b

Bernardus Dux Septimaniæ. 618. e

Bernardus Ostiensis Archiepiscopus canonizationi S. Sunuiberti interfuit. 508. b

Bernardus Hispanarum Comes. 791. c. Præfectus cubiculo Ludouici Imp. 795. d. auctæ sub eo conspirationes in Ludouicum Imp. ibid.

Bernhartus Caroli Magni nepos Rex Italiæ fit. 610. d Ludouici Imp. Legatus ad Leonem Papam III. ibid. eius in Ludouicum Imp. coniuratio. 654. c pœnitet coram Ludouico de coniuratione. ibid. oculis ob coniurationem priuatur. ibid. e. mortem sibi infert. ibid. vbi sepultus sit. 655. a. sepulchralis eius inscriptio. ibid.

Berngisus puer cæcus natus visum recipit meritis SS. Marcellini & Petri. 780. d

Bernoinus Episcopus Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. 577. a

Bernus commendatur ad Augustudunensem Ecclesiam reformandam. 204. b

Bero Comes Caroli Magni testamẽti ordinationi interfuit. 577. a

Beroardus auunculus Caroli Magni cum exercitu per montem Iouem proficiscitur contra Desiderium. 319. e

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Berobadus seruus contractus per SS. Marcellinum & Petrum sanatur. 781.a
Berta filia Desiderij Regis Longobardorum. 299.e
Carolo Magno matrimonio iuncta. ibid. 300.a
a Carolo Magno repudiatur. 305.d
Berthaidis Pipini Caroli Magni filij, filia. 577.b
Berthuualdus Archiepiscopus Dorouernen. 115.d.
Theodoro Archiepiscopo succedit. ibid.
Bertrada Pipini vxor Regina Franciæ a Stephano Papa III. consecrata. 211.c
Bertruda mater Caroli & Carolomanni. 299.e
Bertgictis Cunigildis filia. 48.c. *ex Anglia a S. Bonifacio euocatur.* ibid.
Beser qualis fuerit. 36.d. *a Fide Catholica transfuga.* ibid. *Dei abnegator.* 57.d
Betheri presbyter & Confessor. 51.d
Bethulia per manus Iudith seruata. 16.a. 61.b
Bettingaheim villa. 780.a
Bezeleel & Ooliab opera manufacta fabricantur ex prima tribu Dan. 65.c. 66.a
Bibliorum emendatio Carolo Magno debetur. 340.c
Bibliotheca Constantinop. Amorum hortus vere dictus. 57.c. *tricena & tria millia librorum continebat.* 58.a. *ab Iconoclastis incenditur.* ibid.b. *xij. viris commendata.* ibid. *frustra ab Imp. ad Iconoclastarum hæresim tentantur.* ibid.
Bibliothecarij xij. cum bibliotheca exuruntur. ibid.
Bigami a Gregorio II. Papa a sacris ordinibus remouentur. 33.a
Bigami aut viduarum mariti ad sacros ordines non sunt promouendi. 157.a
Bigamia, trigamia concessa ex Ecclesiæ indulgentia. 103.e
Billius vitam S. Stephani cum operibus Damasceni edidit. 72.c
Binnas S. Bonifacij discipulus. 30.c. *a Bonifacio Romam ad Pontificem mittitur.* ibid.
Biorn Suedorum Rex. 758.e. *S. Ansgarium cum Autberto verbum Dei prædicare permittit.* ibid.
Birca oppidum Suediæ. 758.e. *Euangelium suscipit.* ibid.
Biso Episcopus Paderbornensis Ecclesiæ Præsul quartus. 827.a
Bithynia terræmotu diuexata. 131.a
Blachernis Constantinopoli præcipue colitur B. Virgo. 15.e. *ibidem templum Dei Genitricis summo honore colitur.* 131.b. *eodem hostes eius cum Imperatore conueniunt.* 214.e
Blanditiæ Leonis Imp. vt S. Germanum ad se pertrahat. 56.e
Blasphemia horrenda Constantini Copronymi in Dei Genitricem. 288.a
Blera a Luithprando Romanis ablata. 125.a. *Zachariæ a Luithprando reddita.* 151.e
Blerani a Longobardis occiduntur. 311.d
Blidrada curua ope SS. Marcellini & Petri sanatur. 779.c
Bliduuara vidua visum recipit virtute SS. Marcellini & Petri. ibid.d
Bobium ab Aistulpho Romano Pontifici traditum. 229.a
Boburzicus a Sarracenis martyrio coronatur. 838.d
Boderitium villa. 779.c
Boemundus Eugenij Papæ II. pater. 719.e
Bona Ecclesiastica quomodo a rapturibus recuperanda. 4.e
Bona monastica a Constantino Copronymo vendi curata. 305.b
Bona collata Ecclesiæ sancti Marci a Gregorio Papa IIII. 787.b
Boni præsulis præscribitur forma. 567.b
Bonifacius a Gregorio II. ad Germaniæ Apostolatum delectus. 8.b. *Archiepisc. Maguntinus.* 11.d. *Anglus fuit presbyter.* 20.e. *Apostoli titulo insignitur.* ibid. *ad gentes ablegatur.* ibid. *quo tempore vixerit.* ibid. *Romam venit.* 21.c. *Gregorium Papam II. alloquitur.* ibid. *litteræ Apostolatus a Gregorio et datæ.* ibid.d. *ad Regem Longobardorū proficiscitur.* 22.a. *in Thuringiam peruenit.* ibid. *in Frisiam transit.* ibid.b. *ingēs eius humilitas.* 24.b. *Vuillebrordo in Frisonum conuersione coadiutor.* ibid. *Vuillebrordo in Episcopatu succedere renuit.* ibid. *SS. Martyrum passiones sibi transmitti cupit.* ibid.d
item Bonifacius scribit ad sanctimoniales. 25.a. *vltimum se vocat & pessimum Legatorum Ecclesiæ.* ibid.b. *epistola pro precibus apud Deum obtinendis.* ibid.d. *alia ad confratres suos.* 26.a. *res monastery sui anxie curat.* ibid. *Frisios & Cattos ad Catholicam Fidem conuertit.* 30.b. *Romano Pontifici significat per litteras gentium conuersionem.* ibid.c. *a Gregorio Papa Episcopus consecratur.* ibid.e. *filius tonitrui vere appellari potest.* ibid. *secundo Romam venit.* 31.a *Symbolum Fidei scripto confitetur.* ibid.
item Bonifacius ex Vuinfrido appellatur. ibid.c. *iuramentū præstat Gregorio II.* ibid.c.d. *Carolo Martello Francorum Duci, & Germaniæ Principibus commendatur.* ibid.e. *in Germania Fidem Catholicam propagat.* 37.a. *gentilium superstitionem euerit.* ibid.c. *idola gentium eruit.* ibid.d. *ad Cattos relapsos proficiscitur.* ibid. *Sanctorum precibus nititur.* 39.b. *ad diuersos litteras precum diuidit.* ibid. *scribit ad Eadburgam.* ibid.d. *Commemoratur in sacrificijs Missarum.* 41.b. *in Thuringiam proficiscitur.* ibid.c. *diuinitus eibatur.* ibid.e. *Rom. Pontificem de gentium conuersione docet.* 42.a. *viros Ecclesiasticos ex Anglia euocat.* ibid.e. 48.b. *institutas a se Ecclesias curæ Ecclesiasticorum virorum committit.* ibid. *monachismi in Germania institutor.* ibid.d. *extrema diligentia in perducenda ad Fidem Germania.* ibid.e. *Limina Apostolorū terere solitus.* 49.a. *munera a Cantia Rege accipit.* ibid.e. *dirigit epistolam consolatoriam ad Buggan.* 51.c. *ad eamdem de profectione Romana.* 52.c. 53.a.b. *gratias agit Buggan pro muneribus ad se missis.* ibid. *Saxones ad Fidem conuertit.* 76.b. *de dubijs Gregorium Papam consulit.* 80.b. *plus laborat in fidelibus corrigendis quam gentilibus conuertendis.* 81.d. *litteræ eius ad Danielem Archiepiscopum.* ibid.e. & 82.a.b.c.d. *se precibus Danielis commendat.* 82.b. *munera ad Danielem.* ibid.d. *Danielem Episcopum cæcum factum consolatur.* ibid.e
item Bonifacius Legatos Romam ad Gregorium III. mittit. 102.c. *multa millia conuersorum baptizat.* ibid. *Gregorij III. beneuolentiam per Legatos expetit.* ibid. *omnem obedientiam Sedi Apostolicæ pollicetur.* 103.a. *Archiepiscopi pallium ab eo accipit dono.* ibid.a.b. *litteras & munera a Gregorio III. accipit.* 104.b. *duas Ecclesias construit.* ibid. *duo monasteriola Ecclesijs duabus adiunxit.* ibid. *ab Ecclesia Romana Euangelium prædicare missus.* ibid.c. *sanctum*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bedam laudat. 109.e. *Cuthberto Abbati & fratribus scribit.* 109.e. *precibus Cuthberti adiuuari rogat.* 110.a
item Bonifacij Opuscula aliqua sancti Bedæ mitti a Cuthberto sibi petit. ibid. lectisternia caprina Cuthberto mittit. ibid. ab Ecgberto preces exposcit. ibid.d. Bedæ opera quædam ab eodem sibi mitti rogat. ibid. Ecgbertum de sacerdote lapso consulit. ibid.e. duas vini cupellas Ecgberto Archiepiscopo mittit. 111.b. *Baioariorum hæresim cum suo hæresiarcha damnat.* 114.e. *Ermuuolfum hæreticum condemnat. ibid. Ecclesias suas visitat.* 115.a
item Bonifacius ad Nothelmum Archiepiscopum scribit. ibid.e. eius se precibus commendat. ibid. culpam fatetur de lapsu in causa matrimonij spiritualis. 116.a. *Nothelmum de matrimonio in tertio gradu consulit.* 116.a. *eius ad Pechelmum epistola. ibid.c. preces Pechelmi Episcopi expostulat. ibid. munuscula ad Pechelmum mittit. ibid.d. Pechelmum de spirituali cognatione consulit. ibid. Duddoni Abbati scribit.* 117.a.b. *se precibus Duddonis Abbatis commendat. ibid. discipulum suum de difficultate consulere non erubescit. ibid. de spirituali matrimonio Duddonem consulit. ibid. sacros tractatus super Paulū Apostolum mitti a Duddone Abbate petit. ibid. Romam se confert ad Gregorium III. Papam.* 120.a. *a Francis, Baioarijs, & Britannis Romā comitatur. ibid. a Gregorio Papa benigne excipitur. ibid. a Gregorio Papa muneribus varijs donatus. ibid.c. a Longobardorum Rege Luithprando hospitio excipitur.* 121.c. *Ticini ob cultum S. Augustini moratur. ibid. de Synodo celebranda ad suos scribit.* 122.b. *Baioariorum terras visitat.* 123.c. *Ecclesiam Baioariorum florere facit. ibid. Baioarijs sacramenta ministrat. ibid. pseudoministros Ecclesiæ ex Baioariorum regione profligat. ibid. Baioariam prouinciam in quatuor parœcias distribuit. ibid. de correctione in Baioaria facta Greg. Papam docet. ibid.d. vt Episcopos ordinet ipsi iniungitur.* 124.c
item Bonifacius Concilium celebrat. 125.e. *de Concilio habēdo in Germania per epistolam Cuthbertum docet.* 126.b. *ad Cuthbertum de Synodo celebrata scribit. ibid.e. eius de regenda Ecclesia cura.* 127.c. *Anglicanas mulieres adulterij accusat.* 129.c. *sententia de laicis Ecclesiæ bona sibi rapientibus. ibid. Synodo per Pipinum congregatæ præfuit.* 138.c. *Caroli Martelli sepulchrum inspexisse fertur.* 139.b. *Ethebaldum Merciorum Regem ad pœnitentiam hortatur. ibid. de Caroli Martelli morte quid sentiat. ibid.e. centum millia paganorum conuertit. ibid.e. Martellum laudans, filium Carolomānum monet ad patrem imitandum. ibid. prima eius ad Zachariam Papam epistola.* 140.b.c.d.e. *Zachariæ Pont. obedientiam policetur. ibid.c. de Episcopatibus a se ordinatis Zachariam Papam certiorem reddit. ibid. Zachariam Papam de Concilio habendo consulit. ibid.d. Episcopales sedes a Zacharia Pont. confirmari cupit. ibid. in concubinarios clericos auctoritatem petit a Zacharia Papa. ibid. Legatus Sedis Apostolicæ.* 141.a. *ante mortem hæredem Ecclesiasticum sibi constituere iussus. ibid.b. Zachariam Papam monet de quibusdam quæ nequiter Romæ fiunt. ibid.d.e. munera sua ad Zachariam Papam mittit.* 142.a. *Deneardum commendat Regiberto Præfecto. ibid.c. ad Carolomannum iussu Pontificis se confert.* 148.a. *Carolomannum de Christianæ religionis cultu admonet. ibid.b. Sedis Apostolicæ Legatus. ibid. &* 192.d. *Concilio Carolomanni interfuit. ibid. &* 149.d
item Bonifacius duos hæreticos damnat. 152.c. *conqueritur de Zacharia Pap.* 153.d. *de anabaptismo accusatur.* 160.b. *epistola eius ad Pipinum Regem Francorum. ibid.c.* 161.a. *Episcopus Moguntinus creatur.* 169.e. 170.c. *Athelbaldum commendat. ibid.d. eius ad eumdem epistola & affectus. ibid.e. Athelbaldum Regem rogat vt lasciuiam carnis relinquat.* 171.e. *munera mittit ad Regem Athelbaldum.* 173.e. *Hecberto scribit.* 174.b.c.d.e. *litteras suas ab Hecberto emendari petit. ibid.c. petit Bedæ opera. ibid.d. ex Anglorum gente natus & nutritus.* 175.b. *munera ad Heresfridum mittit. ibid.c. a Zacharia Papa Aldebertum & Clementem corrigi petit.* 176.e. *censum a Francis ad reparandas Ecclesias impetrat.* 181.a. *munera ad Secretarium Zachariæ Pap.* 182.b. *Carolomanni catechista.* 188.c. *calumnys agitatus missionem petit a Zacharia Pontifice.* 189.b.c
item Bonifacius Lullum presbyterum Romam mittit. 197.c. *litteras dat ad Zachariam Papam. ibid.d. Zachariæ Papæ significat vbi requiescere velit.* 198.a. *priuilegia monasterio a se instituto a Zacharia Pontifice petit. ibid.e. Nationes ab eo conuersæ illi subiectæ.* 200.e. *Pipinum Francorum Regem inungit.* 202.a. *mittit litteras ad Stephanum Pap. III.* 206.b.c.d. *se Stephano III. submittit. ibid.b. plus xxx. annis Legatus Rom. Eccles. ibid. se excusat apud Stephanum Papam. ibid.c. omne studium in conuertendis Frisijs collocat.* 206.d. *canonizationem S. Suuiberti vice Stephani Papæ suscipere iussus.* 212.c. *suscipit prædicationem ad Frisios.* 230.a.b. *Germanorum Ecclesias dotibus auget. ibid.b. Martyr & Apostolus Germaniæ. ibid. eius de sede Traiectensi cum Episcopo Coloniensi contentio. ibid.c. Stephano Papa III. scribit secundo. ibid.d. Lullum relinquit Moguntiæ Episcopum.* 231.b. *Fulrado litteras mittit. ibid.d. oues suas Pipino Regi commendat. ibid.e. tamquam moriturus cuncta disponit.* 232.a. *ad Thuringos profectus. ibid.b. Lullum ad curam fideliter agendam hortatur. ibid. Fuldæ vult sepeliri. ibid.c. Liobam virginem admonet. ibid. ossa S. Liobæ cum suis sepeliri vult. ibid.d. S. Lullo cucullam suam dat. ibid. Lullo Liobam commendat. ibid.*
item Bonifacius ad Frisones incolumis perfertur. ibid.c. socij eius in Frisia. ibid. in Frisia Ecclesias extruit. ibid. Traiecti Episcopum instituit. ibid. a Frisijs inuaditur. 233.a. *a famulis defendi se vetat. ibid.b. suos moriturus hortatur. ibid.c. cum suis a Frisijs trucidatur. ibid.c.d. librum militi ferienti caput, obijcit. ibid.e. semper Euangelij codicem apud se ferre consueuit. ibid. eius necem Christiani vendicant. ibid. direpti eius libri a Frisijs, illæsi reportantur. ibid. Traiectum defuncti corpus portatur.* 234.a. *& a quibus. ibid. Traiecti sepelitur. ibid. repetente Lullo inde Moguntiam, & Moguntia Fuldam delatus. ibid. quamdiu in Episcopatu vixerit. ibid.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

ibid. b. quo die passus sit. ibid. quo anno mortuus. ibid. Scripta est eius vita carmine heroico. ibid. d. & a quo. ibid. pulcrum eius de sacerdotibus dictum. ibid.
Bonifacius S. R. E. clericus cum Stephano Papa III. in Gallias proficiscitur. 209. *b*
Bonifacius Episcopus Tifernæ Conflituto Pauli Papæ subscripsit. 251. *a*
Bonifacius TT. SS. Marcellini & Petri Card. canonizationi S. Suuiberti adfuit. 508. *b*
Bononia Summo Pontifici reddita. 239. *c*
Bonosus Paschalis Papæ pater. 650. *b*
Bortna flumen, vbi situm. 233. *a*
Boso S. Bonifacij in Frisia socius. 232. *e*
Bosphorij hæresi Copronymi non infecti. 236. *a*
in Brachbanto fides per S. Hubertū propagata. 213. *c*
Brandeum, quid sit. 272. *c*
Britanni, Franci, & Baioarij S. Bonifacium Romam comitantur. 120. *b*
Britanniæ vniuersus status, qualis. 104. *d*
Britannorum errores de Paschate celebrādo Aldhelmus refutauit. 116. *e*
Britones Anglis Fidei Catholicæ scientiam aperire noluerunt. 9. *d. ab Aldhelmo ad Catholicā Paschæ celebrationem perducti.* 116. *e. in Germania hæresim seminant.* 119. *d. a Carolo Mag. domiti.* 582. *d*
Brumalia a Copronymo celebrantur. 282. *c*
Buggan Regis Cantiæ cognata. 24. *c. epistola eius ad S. Bonifacium. ibid. oblationes Missarum pro propinqui sui anima a Bonifacio exposcit. ibid. d. apud Anglos Abbatissa. ibid. e. Romam pietatis ergo vadit.* 49. *e. in matris demortuæ locum succedit Abbatissa.* 51. *e. præfectura abdicata Romam in senectute cogitat.* 52. *d. ad Limina Apostolorū habitare proponit. ibid. eadē etiam Eadburga dicta.* 53. *b. ad S. Bonifacium epistola. ibid. c. d. e. cum Vuictburga vno nutricū sinu educata. ibid. d. sanctas reliquias a Bonifacio petit.* 54. *b*
Bulgari a Sarracenis bello tentati. 15. *b. Sarracenos fugant. ibid.* XXII. *millia Sarracenorum trucidant. ibid. e. belli eorum cum Scbytis tempus.* 260. *a. a Constantino Copronymo vincūtur. ibid. quæ fuerint eorum primitiæ ad religionem Christianam.* 333. *b. Sardicam ciuitatem dolo capiūt.* 530. *d. Romanos cædunt. ibid. Bellum cum Nicephoro Imp. gerunt.* 561. *b. Nicephorum Imp. interficiunt.* 562. *a. Nicephori Imp. caput quali ludibrio reseruant. ibid. b. c. multis vulneribus conficiunt Stauratium Nicephori Imp. filium. ibid. e. ipsis bellum infertur a Christianis.* 584. *c. Michaelem Imp. in fugam vertunt. ibid. ad Hadrianopolim oppugnandam properant.* 585. *b. Constantinopolim obsident. ibid. c. Hadrianopolim expugnant. ibid. d. Regum successio. ibid. e. sponte Michaeli Imp. subueniunt.* 708. *d. Constantinopolim ab obsidione liberant. ibid. multos Romanos captiuos detinent.* 744. *b. Francorum fines inuadunt.* 785. *c*
Bulredus Rex Merciorum patria pellitur. 512. *b. Romam aufugit. ibid. ibique moritur. ibid. vbi sepultus sit.* ibid.
Burchardus ex Anglia in Germaniam euocatus. 48. *c. Concilio Carolomanni interfuit.* 148. *c. Episcopus Vuirceburgensis.* 189. *a. eius Romam aduentus. ibid. res gestas Egiluardus prosequutus est. ibid. bis Romam iuisse quis scripserit. ibid. Ecclesiæ Catholicæ vnitur.* 192. *a. Romam a Pipino ad Zachariam Papam mittitur.* 197. *a*
Burchardus Dux, Carolum Mag. aduersus Mauros adiuuat. 523. *a*
Burchartus Comes Caroli Magni testamenti ordinationi præsens. 577. *a*
Burdigalam vsque Sarraceni perueniunt. 47. *d*
Burgundia a Mauris capta. 9. *e. pro restitutione Ludouici Imp. solicita.* 805. *e*
Buriburgæ a sancto Bonifacio Episcopus ordinatus. 140. *c*
Buxo ciuitas Longobardis se dedit. 78. *c*
Byrne presbyter Anglus. 474. *b*
Byzantina Ecclesia segmentum hæreticorum vocatur. 604. *e*
Byzantium informe ob monasticum statum electum. 236. *c. reliquiæ S. Euphemiæ repertæ deferuntur.* 472. *b*
Byzantius Nicephori Imp. famulus. 561. *d. imperiali veste & auro ad Bulgaros fugit.* ibid.

C

Caballus agrestis aut domesticus comedi, vetitum a Greg. Pap. III. 103. *d. & quare.* ibid.
Cabilonense Concilium sub Carolo Mag. 588. *e*
Cabilonensis ciuitas a Lothario expugnatur. 806. *e. conuentus ibidem a Ludouico Imp. habetur.* 830. *e*
S. Cæciliæ Oratorium in via Tiburtina. 203. *a Ecclesia eius a Paschale Papa restituta.* 689. *a apparet Paschali Pap. ibid. corpus eius a Longobardis ablatum creditum. ibid. b. vbi prius latuerit. ibid. c.* 690. *b. corpus inuentum, & a quo.* 688. *e.* 689. *c.* 690. *b. Ecclesia eius a Gregorio Magno consecrata. ibid. c. sepulchralis eius & sociorum inscriptio. ibid. e. arca cupressina illæsa post* DCCCLXXVIII. *annos.* 692. *d. situs corporis in sepulchro.* 693. *a. corpus in noua argentea arca a Clemente Papa VIII. reconditur. ibid. c. corporis solemnis repositio.* 694. *b*
Cæci melius Deum speculari possunt. 82. *e*
Cæcus a S. Stephano curatur. 267. *d*
Cædes Sergij Secundicerij. 307. *a*
Cærimoniæ in Imperatoris consecratione peragi solitæ. 57. *a*
Cæsarea Cappadociæ a Sarracenis quo anno capta. ibid. c
Cæsaraugusta a Carolo Mag. capta. 334. *c*
Cæsarius Episcopus Arelatensis. 111. *c. sepulchrum eius Arelati renouatum. ibid. d. epitaphium metricum.* ibid.
Cæsarius Beneuentanus Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158. *c*
Cæsarius Ostiensis Episcopus. 747. *c. Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit.* ibid.
Caganus Hunnorum Princeps. 511. *c. a Sclauis infestatur. ibid. locum ad habitandum a Carolo Mag. petit. ibid. benigne ab eo excipitur. ibid. d alias Theodorus vocatus. ibid. a Carolo Magno muneribus dotatus. ibid. obitus eius. ibid. item successio.* ibid.
Calabria peste infecta. 182. *d. cum omni Sicilia ab Agarenis occupatur.* 772. *c*
Calix aureus librarum XXX. *lapidibus pretiosis ornatus a Gregor. Papa II. factus.* 100. *e.* 101. *a. alius & patena cum aquamanali b. argenteis duobus a Greg. III. in Oratorio datus.* 113. *e*
Caluentius Cubicularius Sergium Secundicerium e custodia extrabit. 309. *e. Sergij occisor in carcerem*

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem publicum ducitur. 310.*c. in carcere moritur.* *ibid.*
Calumnia ingens de Anna vidua. 258.*e*
Calumniæ in S. Bonifacium. 160.*b.* 189.*b*
Calumniæ Callifti Patricij in S. Stephanum. 258.*b*
Calumniæ accusatus Theodorus Studita se purgat. 542.*a*
Calumniæ in Theodorum Studitam. 714.*c*
Calumniæ contra Catholicos. 723.*e*
Calumniæ in Theodori & Theophanis frontibus inscriptæ a Theophilo Imp. 820.*b*
Calumniarum libellus aduersus S. Stephanum compositus. 260.*b*
Calumniosa multa de his quæ in Vrbe fiunt a Nouatoribus fingi. 145.*d*
Callistrati monasterium a fundamentis a Copronymo destructum. 289.*a*
Callisti Papæ Ecclesia a Greg. III. a fundamentis reædificata. 136.*b*
Callistus Senator ad vincendum Stephanum monachum a Const. Copronymo mittitur. 217. *b. eius ad Stephanum monachum oratio. ibid. e. decreto contra imagines a Stephano Papa subscribi cupit.* 218. *a. victos Episcopos a Stephano monacho Imperatori fatetur.* *ibid. e*
Callistus Patricius ad S. Stephanum monachum a Constantino Copron. mittitur. 257. *b. S. Stephanum calumnijs oppugnat.* 258. *b. fraude agit aduersus S. Stephanum.* *ibid. c*
Callistus Abbas Nicephori Imp. ad Carolum Mag. Legatus. 507.*a*
Callistus Papa ius sedis Emeritensis, Compostellam transtulit. 633.*c*
Callistus Sereni Foroiulienſis Episcopi successor. 96.*b turbas aduersus Episcopum Foroiuliensem excitauit. ibid. c. a Pemmone comprehenditur. ibid. d captus a Pemmone in Pontium castellum ductus est, vt in mare præcipitaretur.* *ibid.*
Callium Rom. Pontifici ab Aistulpho traditū. 229.*a*
Campaniæ populi a Duce Exhilarato contra Gregorium Papam seducuntur. 78. *b. a Longobardis infestatur.* 131. *c*
Campulus Sacellarius quid in Leonem Papam III. tentarit. 483.*c. d*
Campus mendacij vbi sit. 801.*d*
Canadignæ ducentos monachos Sarraceni interficiunt. 809.*d*
S. Candidæ vetus epitaphium. 5.*d. fit eius memoria in Martyrologio vna cum S. Candida seniore discipula S. Petri.* *ibid.*
Candia quando cœperit ita dici & a quibus. 709.*b*
Candidatus Abbas Legatus Nicephori ad Carolum Magnum. 507.*a*
Cangyth Buggæ Abbatissæ mater. 49.*e*
Cangyth & Buggæ ad S. Bonifacium epistola. 50.*a. b variæ querelæ. ibid. b. c. d. de peregrinando Romam desiderium.* 51. *b. Deneualdum S. Bonifacio commendat.* *ibid. d*
Canon de clericis comam alentibus. 28. *b. alius de clericorum domicilio.* 748. *b. alius de choreis non ducendis diebus festis.* *ibid. e*
Canone, ne quis ad Pontificatum nisi Cardinalis sit, promoueatur, statuitur. 294. *b*
Canones Innocentij Papæ de viduam ducentibus. 83. *e*
Canones Concilij per S. Bonifacium habiti. 126. *e.* 127. *a. b. c*
Canones Concilij Rom. sub Zacharia Papa. *a* 156. *a ad* 158. *b*
Canones pœnitentiales Methodij pro lapsis. 845. *d. e*
Canones Concilij Maguntini sub Carolo Mag. 588. *b*
Canonica vindicta sacerdotibus adulteris infligenda. 146. *b*
Canonum Concilij Rom. tituli sub Eugenio Papa II. 748. *b*
Canonizatio S. Suuiberti a Pipino Rege apud Zachariam Papam procurata. 212. *e. dilata, & quare.* 213. *a. a Leone Papa facta.* 507. *e. coram quibus sit peracta.* 508. *a*
Cantari in Symbolo non omnia debere quæ creduntur. 553. *a*
Cantia rariores habet falcones. 49. *e*
Cantus Ecclesiæ Gallicanæ per Stephanum Papam restituitur. 211. *e*
Cantus disciplinam Carolus Magnus emendauit. 523. *c*
Canticum S. Stephani in carcere. 258. *a*
Capellæ dedicatio in Eresburgo a Leone Papa. 486. *b*
Capillos laxantes clericos Gregorius Papa quomodo puniat. 28. *b*
Capita contra Ludouicum Imp. 804. *b*
Capitula Concilij Romani sub Zacharia Papa. 156. *a ad* 158. *c*
Capitula xxvij. ad Pipinum Regem a Zacharia Papa. 161. *b. ad* 164. *e*
Capitula legibus a Carolo Magno addita. 496. *c*
Capitula Theodulphi Aurelianensis Episcopi XLVI. *ad compresbyteros.* 811. *a. ad* 818. *b*
de Capitulis lxxx. ab Abbatibus ad regulares spectantibus constitutis sub Ludouico Imp. 651. *d*
Capitulum Synodi secundæ Vuormatiensis. 313. *b*
Caput S. Ioannis Baptistæ translatum. 247. *a*
Caput S. Huberti qualiter constitutum fuerit cum inuentum esset. 306. *b*
Caput Nicephori Imp. perpetuæ ignominiæ reseruatum, & quali. 562. *b*
Carbeas Manichæorum caput. 578. *c. Romanorum arces populatur.* *ibid.*
Carcer conuersus in monasterium. 274. *d*
Carcer Nicetæ Confessoris. 603. *a*
Carcer Theodori Studitæ. ibid. c. Smyrnæ item. 675. *c*
Carceres quibus pleni tempore Theophili Imp. 798. *e*
Cardinales presbyteri præclarius indui quando possint. 162. *a*
Cardinales Episcopos hebdomadarios vbi & quando Missam dicere debere statutum. 296. *d*
Cardinalis Carolus a Lotharingia Archiepiscopus Rhemensis. 72. *c*
Cardinalis Columna de Antiquitatibus Ecclesiasticis optime meritus. 597. *e*
Cardinalis Sfondratus Gregorij XIV. Papæ nepos. 692. *b. S. Cæciliæ corpus reperit. ibid. c. Clementem VIII. Pont. Max. de inuentione S. Cæciliæ certiorem reddit.* *ibid.*
Cardinalium nomina qui Constituto Pauli Pap. subscripserunt. 251. *c*
Cardinalium solo ex ordine ad Pontificatum posse promoueri statuitur. 294. *b*
Cardinalium nomina qui canonizationi S. Suuiberti interfuerunt. 508. *b*
Carisiacus locus in Francia. 321. *e*
Caritas pastius animæ est. 815. *e. vera quæ sit.* 816. *b*
Carnem porcinam Sarraceni reÿciunt. 687. *a*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Carolus Martellus Chilpericum & Raginfridum fugat. 17.a. *S.Rigobertum cõunit. ibid.b. Lotharij Regis Maiordomus.* 26.e. *Raginfrido mortuo Theodorici in Regno constituit. ibid. Litteras commendatitias S. Bonifacio dat liberæ prædicationis.* 37.a. *Sarracenos in Gallijs cædit.* 47.d. *Claues S. Petri cum vinculis a Gregorio Papa II. accipit.* 79.b. *consulatus Romanus ab eodem ipsi decernitur. ibid. suos Legatos cum muneribus ad Limina Apostolorum mittit. ibid. in Aquitania Sarracenos magna clade afficit.* 97.a. *Sarracenos omnino superat. ibid.b. quo anno Sarracenos Galliam Narbonensem obtinentes vicerit.* 111.b. *Christianæ religionis vindex. ibid. quo anno bellum in Aquitania gesserit. ibid.e. Deus res Francorum per eum illustrat.* 114.d. *Sarracenos qui ex Hispania venerant occidit. ibid.e. Prouinciam a Sarracenis liberat.* 122.d. *Prouinciam regionem Francorum coronæ coniunxit. ibid. a Gregorio Papa laudatur.* 123.e. *Ecclesiæ sanctæ amator.* 125.c. *auxilium rogatur a Gregorio Papa aduersus Longobardos.* 131.d. *cur Ecclesiæ non subuenerit.* 133.d

item Carolus Martellus fidelissimum habuit Luithprandum contra Sarracenos. ibid. ægrotat. 137.d.e. *in somno S. Maximinum videt. ibid.e. cuius precibus sibi vires augeri sentit. ibid. cœnobium S. Maximini auget prædijs. ibid. moritur. ibid.d.e. vbi sit sepultus. ibid.d. villam S. Petro obtulit.* 138.a. *defenditur contra eos, qui eum Ecclesias bonis suis spoliasse tradunt. ibid. de eius anima apud inferos damnata quæ leguntur. ibid. sepulchro eius aperto draco exire visus est. ibid.e. visio eius quot annis ante obitum contigerit.* 139.a. *post S. Eucherium quamdiu vixerit. ibid. dira morte consumptus propter ingentes dolores. ibid.c. non obijt absque exhomologesi. ibid.d. laudatus ab vtroque Gregorio II. & III. Pontificibus. ibid. de eius salute bene sperandum. ibid.e. duo filij hæredes succedunt.* 140.a. *legem statuit aduersus pseudoprophetas.* 182.c *cultor S. Dionysij.* 807.e

Carolomannus Caroli Martelli filius. 139.e. *circa cultum Christianæ religionis patrem sequi monitus a S. Bonifacio. ibid.*

Carolomannus & Pipinus Carolo Martello hæredes succedunt. 140.a. *Austrasiam & Thuringiam administrat. ibid. circa religionem diligentissimus. ibid. Synodum congregari cupit a Bonifacio. ibid.a.d. subiectos suos ad viam iustitiæ reuocare studet.* 148.b

item Carolomannus Synodum congregari iubet. ibid.c. statuta eius. 152.b.c. *Partem Ecclesialis pecuniæ in adiutorium exercitus retinere cupit. ibid. qua conditione. ibid. laudatur egregie. ibid.e. auxilium eius Thuringi implorant contra Saxones.* 170.a. *Thuringis auxilio venit. ibid. Geroldum Moguntinum Episcopum in Thuringiam cum exercitu mittit. ibid. contra Saxones proficiscens Gerulionem secum ducit. ibid. Saxones vincit. ibid.b. &* 188.e. *S. Bonifacium ipse & frater Moguntinæ sedi præficiunt. ibid.c. quo anno cœnobium ingressus sit.* 184.c. *S. Bonifacio donationem instituit ad extruendum monasterium. ibid.e. donationem scripto & sigillo confirmat.* 185.a.

item Carolomannus ad Cassinum montem proficiscitur. ibid. Pipino fratri regnum relinquit administrandum. ibid.b. ad monasterium S. Galli peruenit. ibid. S. Galli monasterio aliquod donatiuum Regium impetrat a fratre. ibid.c. in Soracte pergit. 186.a. *in Soracte monasterium erigi iubet. ibid. eodem loco monachum egisse quis scribat. ibid.b. relinquit Soracte, & Cassinum occulte petit, & quare. ibid. Nobiles Franci eum inuisunt. ibid.c.e. in monasterio S. Benedicti iuxta Cassinum montem habitum induit. ibid.c.d. maxima eius humilitas.* 187.a. *homicidam se fatetur. ibid. regulam S. Benedicti profitetur. ibid.b. ad coquinæ officium deputatur. ibid. in multis ignoranter offendit. ibid.*

Carolomannus a coquo ter percutitur. ibid.c. eius socius coquum percutit. ibid. in carcerem conijcitur. ibid. ante Patres sistitur. ibid. agnoscitur Carolomannus. ibid.d. Patres eum ob iniuriam illatam deprecantur. ibid. cognitus obseruatur. ibid.e. an quod se Carolomannum esse negauerit, mendacij arguendus sit. ibid.

item Carolomanni monastica probatio. 188.a. *humanitatis & obedientiæ exempla. ibid. ab Abbate varie tentatur. ibid. oues pascere iubetur. ibid. oues ipsi auferuntur a latronibus. ibid. spoliatur a latronibus. ibid.b. mira eius patientia. ibid. ouiculam claudam humeris domum portat. ibid. ab ouicula se commaculari patienter tolerat. ibid. in timore & amore Dei perfectus. ibid.c. laus eius egregia. ibid.e. vbi & eius bellicositas summatim. ibid. mittitur ab Aistulpho ad Pipinum fratrem.* 211.e. *Ecclesiæ Romanæ causam subuertere nititur.* 212.a. *in monasterio in Gallia collocatur, & a quibus. ibid. in Francia moritur. ibid. corpus eius aureo loculo impositum a fratre Pipino. ibid.b. ad Cassinense monasterium defertur. ibid. donatio facta Fuldensi monasterio a fratre Pipino confirmatur.* 229.c

Carolomannus Pipini filius Rex inungitur Francorum. 210.a.d. *cum vxore ad viaendum corpus S. Huberti e solio exilit.* 306.c. *eius insignis pietas. ibid. munera S. Huberto offert. ibid.d. obitus eius & sepultura. ibid.e. vxor eius cum filijs ad Desiderium Longobardorum Regem fugit.* 309.c

Carolus Magnus Pipini filius in occursum Stephani Papæ a patre mittitur. 209.d. *in Regem inungitur.* 210.b. & 292.d. *cum fratre Carolomanno benigne Legatos Stephani IV. suscipit.* 292.b. *xij. Episcopos ipse & frater Romam mittunt ad Synodum. ibid. Hunaldū rebellantem capit.* 297.e. *Bertam Desiderij Longobardorum Regis filiam vxorem ducit.* 299.e. 300.a. *concessio ab eo Ecclesiis facta.* 304.b. *Bertam filiam Regis Longobardorum repudiat.* 305.d. *Hildegardem de gente Sueuorum in vxorem ducit. ibid. Synodum pro fratris Regni parte suscipienda congregat.* 306.e. *Vuormatiæ secundam Synodum habet.* 313.a. & b

item Carolus Magnus Saxones debellat. ibid. Eresburgum capit. ibid. Idoli fanum demolitur. ibid. exercitus eius siti prope extinctus aqua viua miraculose potatur. ibid. ad Vuisoram colloquium habet cum Saxonibus. ibid. xij. Saxones obsides recipit. ibid.b. se a Desiderio delusum cognoscit. 317.e. *precibus & precio ciuitates S. Petri a Desiderio expostulat.* 318.a. *Desiderio bellum infert. ibid. Cyro comparatur. ibid.b. iterum*

Legatos ad Desiderium mittit. ibid. c. sibi tres obsides Longobardos a Desiderio postulat. ibid. d.
item Carolus Magnus Papiam obsidet. 319. c. Veronam cingit. ibid. potitur ciuitatibus transpadanis. ibid. d. res ibi ab eo gestæ summatim comprehensæ. ibid. Legato Apostolico contra Longobardos subsidium promittit. ibid. e. Clausis apertis Italiam intrat. 320. a. Desiderium Papiæ includit. ibid.
item Carolus Magnus Romam venit. ibid. d. pedestris ad S. Petrum ambulat. ibid. e. gradus S. Petri deosculatur sigillatim. 321. a. ab Hadriano Papa manus eius apprehenditur. ibid. pietas eius insignis. ibid. b. cum Hadriano Papa totoq. populo Deo pro victoria gratias agit. ibid. Ecclesias visitare a Pontifice veniam petit. ibid. res ab eo Romæ gestæ. ibid. e. quæ Hadriano Pontifici donarit. ibid. e. patris & fratris donationem Romanæ Ecclesiæ confirmat, & nouam auget. ibid. propria manu donationem Ecclesiæ corroborat. 322. a. Ticinum cum suis reuertitur. ibid. b. Ticinum expugnat. ibid. Desiderium captiuum ducit. ibid. 325. d. in Franciam redit. ibid. e. Saxones rebellantes vincit. ibid. quo tempore Romam venerit & quoties. 323. e. vbi Sigebertus mendacij arguitur. ibid. liberas esse voluit electiones Episcoporum. 324. c. eius tempore nomen, Inuestitura, nusquam repertum. ibid. e. falso ipsi Pontificis electio dicitur concessa. ibid.
item Carolus Magnus Paulam diaconũ capit. 325. d. iubet ei manum præscindi. ibid. mutat sententiã. ibid. e. in exilium eum amandat. ibid. fragmentũ litterarũ eius ad eumdẽ. 326. b. Synodũ in Duria celebrat. 329. e. statuta ab eo in Synodis a se celebratis quis in vnum congesserit. ibid. iterum contra Longobardos præliatur. 331. d. Foroiulium & Taruisium capit. ibid. Rotgaudum rebellem vincit & occidit. ibid. Synodum Vuarmatiæ tenet. 332. b. Eresburgum castrum destructum a Saxonibus reædificat. ibid. custos tenacissimus sacrorum canonum. ibid. c. quales fuerint Synodi & quo instituto. ibid. Paderburnæ Synodum celebrat. 334. a. expeditio eius in Hispaniam. ibid. c. Nauarram subigit. ibid. Cæsaraugusta potitur & Pampilona. ibid. Saxones rebellantes fugat, & magna ex parte occidit. 335. b. c. quo vsus præceptore, & in quibus. 338. a. c. Scientia sacrarum rerum præstans. ibid. excellens eius scientia. ibid. e. eius epistola ad Albinum. 339. c. iure ter Maximus appellandus. ibid. legendi & canendi peritissimus. ibid. d. in ampliando Martyrologio operam collocauit. ibid. e. nascitur ipsi Ludouicus filius. 341. d
item Carolus Magnus in Duria alteram Synodum habet. ibid. e. expeditio eius in Saxones. ibid. patris sui donationem monasterio SS. Vincentij & Germani confirmat. ibid. Saxones & Vuestphalos debellat. 342. e. Saxones iterum rebelles coercet. 467. a. Ecclesiam S. Petri donis cumulat ab Hunnis ablatis. ibid. c. legationem & munera ad Leonem Papam III. mittit. 472. e. munera ipsi ab Alfonso Casto missa & quenam. 482. d. maxima inter eos amicitia. ibid. e. Leoni Papæ III. in Gallias venienti suos obuiam mittit. 484. c. Leonem Papam venerabiliter excipit. ibid. d. claues accipit S. Sepulchri a Patriarcha Hierosolymorũ. 486. c. dona Hierosolymam mittit. ibid. d. ad Vrbem venit. ibid. e. 487. c. describitur iter eius Romam versus. 487. b. Moguntiæ conuentum generalem habet. ibid. quomodo a Leone Papa exceptus sit. ibid. c. quas leges sanciuerit. 496. b. reuerentia eius erga Sedem Apostolicam. ibid. e. quantum detuleris foro Ecclesiastico. 497. b. abstinet a nouis condendis legibus. ibid. d. collectio legum Ecclesiasticarum iussu eius facta. ibid. e. admonitio eius ad Episcopos. 498. a. modeste se excusat. ibid. b. ad Pipinum filium Regem pro immunitate Ecclesiastica scribit. ibid. d. ex Italia in Franciam redit. ibid. e. suos ad classem parandam mittit in Liguriam, & qua de causa. 499. a. S. Saluium, diuinitus admonitus, inuenit & honorifice sepelit. ibid. S. Saluij interfectores grauiter mulctat. ibid. eius ad Irenem Augustam legatio. 501. a. Filium suum ad excipiendum Leonem Papam mittit. 507. b. ipse Leoni Papæ obuiam proficiscitur. ibid.
item Carolus Magnus canonizationi S. Suuiberti interest. 508. a. Saxones in Franciam transfert. 509. e. Saxoniam S. Petro obtulit. 510. a. Gallis annuam collectam indicit præstandam Rom. Ecclesiæ. ibid. b. & vbi potissimum. ibid. Caganum Principem Hunnorum suscipit. 511. d. a Cagano de alio loco ad habitandum rogatur. ibid. Sclauos expugnat. ibid. Lichonem Sclauorum Ducem perimit. ibid. in villa Theodonis conuentum habet, in quo de Regno tribus filijs partiendo agitur. 517. e. testamẽtum eius quo Regnum in filios partitur. 518. a. ad 521. Reges Francorum constituit defensores Pontificum. 520. b. Leoni III. vt subscriberet missum. 520. e. cur in eo de Imperio nihil disposuerit. ibid. Leonem III. de criminosis sacerdotibus consulit. 521. b. constitutio eius super iisdem. ibid. c. classe Mauros inuadit & vincit. 523. a. Sarracenos iterũ profligat. ibid. b. lectiones colligi ex Patribus iubet. ibid. canendi disciplinam emendat. ibid. de processione Spiritus sancti Concilium Aquisgrani celebrat. 551. c. epistola eius nomine ad Leonem III. Papam scripta. ibid. e. Legati eius petunt a Pontifice, vt cantare liceat quod creditur. 552. c. Nicephoro Imperatori Venetias reddit. 560. b. Dalmatiam subigit. ibid. c. subactas regiones Græcis dedit, & quas. ibid. e
item Caroli Magni testamentum de rebus mobilibus. 575. c. 576. a. res suas mobiles tripliciter diuidit & quomodo. ibid. xxi. ciuitatibus metropolitanis largitiones legat. ibid. b. in quorum præsentia testamentum ordinauerit. ibid. e. & 577. a. moritur filius eius primogenitus & filia. ibid. b. vitæ exitum portenta quænam præcesserint. ibid. c. Britones domat. 582. d. Beneuentanos tributarios facit. ibid. Ludouicum filium Imperatorẽ creat. 586. e. admonitio eius ad Ludouicũ filium. 587. c. quando filium suum coronari voluerit. ibid. d. totus est in libris sacris corrigendis. ibid. studiosus peregrinorum. 589. a. res Ecclesiæ bene disponit. ibid. d. quo morbo ante mortem oppressus sit. 608. b. moritur. ibid. vbi mortuus. ibid. vbi & quomodo sepultus. ibid. d. ætas eius. 609. a forma corporis qualis. ibid. laudes eius. ibid. c. d. inter Sanctos relatus. ibid. d. a quo. ibid. a quibus celebretur. ibid. eius leges tempore penuriæ. 684. a
Carolus a Lotharingia Card. Rhemensis Archiepiscopus. 72. c.
Caroli hæreditas Caroli Magni filij. 518. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Carolus Ludouici Imp. filius Rex Neustriæ coronatur. 8.c.d. suis humeris reliquias transfert. 839.c. & quas. ibid.
Casæ Candidæ quis primus Episcopus. 116.e
Cassinense monasterium a S. Benedicto primum extructum. 7.e. dirutum a Petronace restitutum. ibid.c.e. habitatoribus numquam destitutum. ibid. Seminarium sanctorum Antistitum. ibid. priuilegia ipsi concessa. 193.a. quid eidem Zacharias Papa contulerit. ibid.b. Cassini arx Mello quondam vocata. ibid. c. nequitia Abbatis eiusdem monasterij. ibid.c. sanctitate floret. 669.a
Castella in terram immerguntur absorpta ex terræmotu. 142.e
Castra Baioariorum plurima a Longobardis capta. 167.b
Castra Longobardorum a Francis penitus diripiuntur. 214.a
Castra Prætoria a Constantino Copronymo ex monasterys conficiuntur. 288.e
Castrum Cumanum a Longobardis inuasum. 4.c. a Neapolitanis receptum. ibid.d
Castrum Sussubium Aistulphus Pontifici Rom. tradit. 229.a
Castratio Leonis Armeni filiorum. 683.b
Castratio filiorum Michaelis Curopal. Imperatoris. 586.d
Catalogus librorum Bedæ. 105.b.c.d.e. 106.a
Cataxanti filius Theodorus moritur. 203.a
Catechesis a Daniele Ventano Episcopo ad S. Bonifacium mittitur. 38.a
Catechesis falsæ doctrinæ. 557.a
Catechetica epistola Theodori Studitæ ad Confessores. 604.a. *alia eiusdem ad fratres dispersos.* 663.a. *alia eiusdem ad eosdem.* 701.d
Catholica Fides a Reccaredo Rege Hispanorum in Gothos propagata. 122.e
Catholica Ecclesia S. Pauli præsidio manet præfulgens. 152.e
Catholica Fides per S. Hubertum in Arduenna & Taxandria propagata. 213.c
Catholicæ Fidei scientiam Britones Anglis aperire nolunt. 9.d
Catholicæ Fidei eiusdem Leo Isauricus decennio obseruantissimus. 65.a. cultor studiosissimus Ceadualla Rex Britanniæ. 79.d
Catholicam Fidem Itali cum zelo defendunt. 62.e. confitetur eam Michael Imp. 724.c. Rex Danorum cum suis suscipit. 757.d. Suedia admittit. 758.e
Catholici ritus ab Hiensibus recipiuntur. 9.b.d
Catholici aliud alys temporibus non senserunt. 100.a
Catholici titulus hæreditarius Regibus Hispaniæ factus a Iulio secundo Pont. Max. 122.e
Catholici titulus præ omnibus a Ferdinando Aragonio Rege electus. ibid.
Catholici quomodo sanctas imagines adorent. 235.c. *recusant conferre cum hæreticis, & quare.* 713.c
Catholici Impp. liberum esse voluerunt Papæ electionem. 325.c
Catholicis indicit silentium Leo Armenus. 597.b
Catholicos & hæreticos inter se cõciliare studet Theodorus Studita. 711.c
Catholicum cognomen successores Reccaredi intermiserunt. 122.e
Catholicus cognominari voluit Alfonsus. ibid.e. & quare. ibid.
Catholicus Rex Reccaredus in Episcoporum Concilio acclamatus. ibid.
Catholicus titulus vnde Regibus Hispaniæ prouenerit. ibid.
Catholicus nemo esse potest per solam manus impositionem, & quare. ibid.
Catholicus haberi cupit Michael Balbus Imperator. 721.e
Catholicus esse quisnam non possit. 814.a
Catti & Frisii a S. Bonifacio ad Catholicam Fidem conuersi. 30.b
Cattorum superstitio. 37.c.d
Ceadualla Britanniæ Rex. 79.d. Catholicæ Fidei obseruantissimus. ibid. Romam venit. ibid. cum Huu ad Limina Apostolorum in Domino quieuit. 130.a
Ceda litterarum S. Bonifacij ad Athelbaldum Regem lator. 173.e
Cedrenus Gregorium II. etiam Dialogum vocat. 71.e. correctius de annis Imperij Michaelis Balbi Imp. 788.e
Celulphus Bulredi minister Regnum accipit. 512.b
Census Ecclesiarum quis permissus. 200.a
Centumcellensis ciuitatis muri a fundamentis constructi a Gregor. III. 136.e
Ceolfridus Abbas quomodo vixerit. 16.e. in itinere Romano defunctus. ibid. Pandectes a S. Hieronymo translatam S. Petro donauit. 17.a. post Benedictum Abbatem V. Bedam educauit. 104.e
Ceolredus Merciorum Rex moritur. 11.c. ad vitam reuocatur. ibid. eius ad inferos damnatio. ibid. qualiter ei visus fuerit Paradisus. 13.a. visionem suam Beggan presbytero exponere iussus. 14.c. post visionem septimanam cæcus. ibid.d. oculi sanguinem stillauere. ibid. impudicitiam in Angliam inuexit. 172.e. sanctimonialium stuprator dicitur. 173.a. quomodo obierit. ibid.
Ceoluulphus Nordanhumbrorum Rex. 106.b. *monasticam vitam sectatur.* 119.e
Cerebrum Stephani monachi & Martyris colligitur. 285.a
Cerei duo sine lumine visibili accenduntur. 778.e. *cereus vnus diuinitus accenditur.* 782.a
Certamen S. Platonis aduersus Constantinum Imp. 459.e. *Theodori & Theophanis sub Michaele Balbo.* 704.a. *& disputatio Theodori Studitæ aduersus Constantinum Imp.* 463.e. *discipulorum Theodori Studitæ cum Nicephoro Imperatore.* 538.b
Certamina SS. Martyrum. 117.d.e. 118.a.b.e
Ceruium villa. 780.a
Cesena ab Aistulpho Pont. Rom. tradita. 229.a
Chadalo finium Dalmatiarum Romanorum & Sclauorum præfectus. 655.e
Chagani Regis Chazarorum filiæ cum Constantino matrimonium. 112.a. filia eius Christiana facta. ibid.
Chalcedonense Concilium Eutychium cum Dioscoro damnauit. 573.e
Chersonam relegatus Martinus Papa a Constantio Imp. 70.e
Chersonis acceliue a Constantini Copronymi hæresi liberum. 236.a
Cherubim duo erant super arcam testamenti. 61.e
Chilpericus Rex cum Raginfrido in fugam a Carolo Martello versus. 17.a

Chobar vox Sarracenorum, quam proferunt idolo suo. 89.b
Choreæ non ducendæ diebus festis. 748.e
Chorepiscopi presbyteros aut diaconos ordinare non possunt. 162.c. *eorum quod officium sit.* ibid. *ob dignitatem honorandi.* ibid.e
Chorepiscopus ab Episcopo ciuitatis ordinandus cui is est subiectus. ibid.c
Christum se simulat Syrus impostor. 28.c
Christi corpus & sanguinem quid Manichæi esse dixerint. 29.b
Christi imago a muliere profluuio sanguinis sanata exsculpta. 56.c. *Imago Abgaro Toparchæ Edessam missa.* ibid. & 67.a. *eius imaginem S. Lucas pinxit.* ibid. *imaginis ignominia in exemplar redundat.* ibid.e. *Theandrica Imago a Leone Isaurico Imp. deiecta.* 58.c
Christus a Simeone cognitus. 60.c. *eius Ecclesiam non esse idolum varie probatum.* ibid.d. *opera obiter relata.* 66.c. *eum amantes sunt aquilæ in cælum volantes.* ibid.d. *vti Sancti viderunt, ita spectandum proposuerunt.* ibid. *eius imagines & Sanctorum non latria sed habitudine exhibitæ.* ibid.e. *Pontificum & Impp. eum amantium vna est virtus.* 69.c. *solus ille Christianos a cultu idolorum liberauit.* 89.d. *Deum nominandum negauit Constant. Copronymus.* 286.e. *eius sanguis qui de latere fluxit Mantuæ reperitur.* 507.c. *ad Abgarum scripsit.* 540.a. *eius resurrectio probatur.* 572.d
Christi nomine qui patiuntur vere Martyres sunt. 628.b. *eius ministri non debent obnoxij esse humanæ seruituti.* 651.e
Christiana vidua Iudæum ducere maritum non debet. 157.a
Christiana religio in Aquitania a Ludouico Imp. restituta. 523.d
Christianæ virgines loco tributi Mauris persoluuntur. 304.d
Christiani crudeliter a Sarracenis tractantur. 10.b.c *a Sarracenis persequutionem patiuntur.* 19.b. *eis infensus Radbodus Rex Frisonum.* 22.b
Christiani Principes in Leonem Isauricum commouentur. 59.a
Christiani Impp. SS. Patrum admonitiones se seruaturos promittunt. 64.d. *Iudæi idololatriam ijs sæpe obiecerunt.* 89.a
Christiani in Galliæ direptione, a Sarracenis miserrime afflicti. 97.a. *ab esu auium prohibentur, & quarum.* 199.a. *An Sclaui illis tributum pendere debeant.* 200.b. *S. Bonifacij & suorum necem vindicant.* 233.e
Christiani sanguinis deuorator Aistulphus. 239.b
Christiani complures ad Romanorum regiones sese conferunt. 316.c. *in Syria martyria subeunt.* 343.a. *male a Nicephoro Imp. tractantur.* 550.d
Christiani martyres sub Nicephoro Imp. 556.a. *Arabum afflictionem fugiunt.* 581.a. *fugientes a Michaele Curopal. & Nicephoro Patriarcha benigne susceptι.* ibid.b. *crudeliter a Zoco Rege Bulgarorum tractantur.* 585.e. *a Leone Armeno Imp. persequutionem patiuntur.* 590.c. *patiuntur a Barda Leonis Armeni propinquo.* 606.e. *in Hispania a Sarracenis vastantur.* 772.d. *duo a Deo eis tribuuntur.* 514.a
Christianismus duobus constat, & quibus. 533.c
Christianus Iudæo filiam suam copulare nõ baptizato vetatur. 156.c. *quauis ex causa ei mentiri non licet.* 187.a
Christianorum imagines ab Arabibus & Hebræis comburuntur. 36.b. *ijs in Oriente a Sarracenis illata persecutio.* 135.c. *eorum fides & adoratio in solum Deum consistit.* 87.b. *quis illorum proprijssimus character.* 89.b. *ad varia loca fuga.* 235.e. 236.b *grauissima sub Nicephoro Imp. persequutio.* 562.b
Christianorum bellum aduersus Bulgaros. 584.c. *& persecutio recrudescit.* 666.b.c. *ea omnium acerbissima.* 678.e
Christianus Iudæo non baptizato seruum aut ancillam vendere non potest. 157.a
Christianus habitu Constantinus Copronymus, at mente Iudæus. 288.a
a Christo deficit qui ab Ecclesia Rom. deficit. 664.e
Christodulus iamborum faciei Theodori & Theophanis insculptorum auctor. 820.b
Christophorus Regionarius cum Stephano in Gallias proficiscitur. 209.b
Christophorus Primicerius quomodo pseudopapam Constantinum deponere studuerit. 289.d
Christophorus & Sergius Rom. Ecclesiæ vindices. 289.e. 298.a. *a Longobardis comprehenduntur.* 299.b. *excæcantur.* ibid.c
Christophorus & Nicephorus filij Cæsares a Constantino Copronymo creantur. 292.e
Chronicon vetus Galliæ a Pithœo editum. 47.d
Chrysoras cognominatus fuit Ioannes Damascenus. 98.a
Cicanense castellum a Longobardis inuasum. 208.b
Ciconiam edere Christianus prohibetur. 199.a
Cingula baltheis aureis & cultris onerata quando a clero deponi cœpta. 652.a
Cingulo pelliceo vti solebant monachi in Africa. 775.c
Cissada spelunca Stephani in exilio, vbi sit. 265.a
Citomalus Portuensis Episcopus. 280.e. *Constantinum Papam consecrare cogitur.* ibid.
Ciuilianus, a quo Constantinus Copronymus dictus sit. 258.d
Ciuilis administratio ad Reges spectat. 100.c
Ciuitas Legionensis a Mauris subiugatur. 9.e. *Gregoriana ad Ostia Tiberina.* 788.c
Ciuitates multæ se dedunt Longobardis. 78.c
Ciuitates & villæ in Thracia terræmotu ceciderunt. 131.a
Ciuitates sancti Petri a Luithprando redditæ. 150.d. 151.a
Ciuitates, quas Aistulphus Pontifici Rom. tradidit. 229.a
Ciues Vuerdani quomodo Leonem Papam exceperint. 507.e
Clades maxima Sarracenorum. 15.e. 47.d. *ob quam Hispani proditores luüt.* 20.c. *alia ab eis in Aquitania.* 97.a. *alia Francorum in saltibus Pyrenæis quo anno contigerit.* 582.a. *alia Rom. Imperij.* 708.e. *variæ Galliarum.* 710.e. *aliæ Francis ob peccata immissæ.* 784.c
Classis Sarracenorum in Phœniciam mittitur, & quare. 3.d. *a Leone Imp. igniferis nauibus incenditur.* 15.c. *grandine ignea submergitur.* 18.e
Classis ingens in Italos parata a Leone Isauro. 112.c
Classis Leonis Imp. in Adriatico mari naufragio periit. ibid. 114.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Classis Constantini Copron. Imp. male perijt. 270.e
Clotenia corpus suppositum pro corpore S. Marci. 686.e
Claudius Scotus cuius temporis scriptor. 619.a
Claudius Taurinẽsis Episcopus Hagiomachus. 742.a Felicis hæretici discipulus. ibid. a Ludouico Imp. damnatur. ibid. c. a Theodomiro Abbate correctus. ibid. e. eius Apologeticus aduersus Theodomirum Abbatem. 743.a
Claues S. Petri cum vinculis Gregorius Papa III. Carolo Martello destinat. 79.a. 132.e. vetus eius rei in Ecclesia consuetudo. 472.d. S. Sepulchri a Patriarcha Hierosolymorum ad Carolum Magnum mittuntur. 486.d
Clausas Francorum custodiri iubet Pipinus Rex. 213.c. eæ quæ dictæ sint. ibid.
Clemens hæreticus a S. Bonifacio damnatus. 152.c natione Scotus. 176.e. expositiones SS. Patrum abnegat. 177.d. post adulterium Episcopum esse se posse affirmat. ibid. Iudaismum introducere studet. ibid. multa contra Fidem profitetur. ibid. sacros canones refutat. ibid. eius errores. ibid. in Concilio Rom. damnatur. 179.d. sacerdotali officio nudatur. ibid.
Clemens Papa VIII. de inuentione corporis S. Cæciliæ docetur. 692.c. cogitat solemnem repositionem pro corpore S. Cæciliæ. 693.b. argenteam arcam fabricari mandat. ibid.c. inuisit inuentum corpus S. Cæciliæ. ibid.e. eius modestia commendata. 694.a
Clementia Gregorij III. Papæ in inimicos. 94.d
Clementia Michaelis Imp. 581.b
Clerici fiunt Theodosius Imp. cum filio. 6.c. clerici comam laxãtes anathemate puniti a Greg. Papa II. 28.b. 156.e. eos secundo matrimonium contrahere canones non permittunt. 144.d. sine dimissorijs sui Episcopi non ordinandi. 157.a. suo tantum Episcopo interpellationem facere possient. ibid b. præfecti locis spiritualibus Episcopo suo subiacere debent. 163.d. erga proprias vxores non debent esse incontinentiores. ibid. propriam Ecclesiam relinquentes quomodo puniendi. 164.c. ab alieno Episcopo susci pi non possunt. ibid.d. qui vxores habere possint. ibid. sæcularia ornamenta gestare non debent. 652.a. eorum domicilium. 748.b. vni excubias facienti quæ acciderint. 769.c
Clerici Stephani Papæ Gallos sacrum cantum docent. 211.e. cum magno damno militant. 303.a
Clericus Asiaticus a Theodoro Studita conuersus. 620.d.
Cœmeteria multa a Greg. III. facta. 136.e. collapsa antiquitate, a Longobardis diruta. 248.e. a Leone Papa III. renouata. 276.a
Cœnobium S. Maximini prædijs a Carolo Martello auctum. 137.e. Cassinense in quod Carolomannus secessit. 184.c. sanctitate floret. 669.a
Coenrbedus Osredo Regi succedit. 9.b
Cognationis matrimonia vetantur. 156.d. eorum pœna. ibid.
Collatio Parisiensis de imaginibus. 726.a. a maioribus occultata male prodita. ibid.c. mala fide facta de imaginibus. ibid.b
Collatores aduersarij libellum epistolæ Pontificis inserunt. 734.d. quæ fuerit intentio eorum. 738.d.e
Collatorum epistola nomine Romani Pontificis. 732.c
Collecta annua indicta a Carolo Mag. Ecclesiæ Romprastanda. 510.b. & vbi potissimum. ibid.
Collectio legum Ecclesiasticarum Caroli Magni iussu facta. 497.e
Colonia Metropolis a Zacharia confirmatur. 181.d. prius Agrippina dicta fuit. ibid. Moguntinæ Ecclesiæ subiecta. 200.e. ibidem mortuus S. Suuibertus. 213.a. illic S. Seuerini corpus requieseit. 486.a
Coloniæ Saxonum diuisæ. 509.d
Colonienſis Episcopus Frisiorum sibi vindicat Ecclesiam. 230.c
Colonienſis Traiectiensem sedem sibi vult subijcere. ibid.e
Columnæ sex onychinæ a Gregorio in S. Petro erectæ. 113.b
Coma a clerico ali non debet. 156.e
Comaclum Ecclesiæ ab Aistulpho datum. 228.d. 229.a
Comboconon scriba inter eos qui Stephanum coniurarent. 217.b
Cometæ apparitio. 828.a
de Cometa inquisitio. ibid.b
Cometæ duo visi Galliam inuadere parantibus Sarracenis. 96.e
Comites Episcopis obedire debere vbi sancitum. 589.d
Comitum nomina qui Caroli Magni testamento interfuerunt. 577.a
Commemoratio S. Bonifacij in Missis. 41.b. S. Aemiliani apud Græcos. 102.b. Ioannis Episcopi Polyboti in Græcorum Menologio. ibid.d. Theophylacti in Menologio, & quando. 114.c. S. Niceta Episcopi Apolloniadis. ibid.d. Pauli, Theostericti, & Theophili apud Græcos, & quando. 115.b. SS. Hippatij Episcopi Lydorum & Andreæ Martyrum apud Græcos. 117.d. Basilij & Procopij in Menologio. ibid.e. Gregorij Limniotæ monachi apud Græcos. ibid. Sergij Confessoris apud Græcos quo die sit. 118.a. S. Theophili monachi apud Græcos. ibid. S. Macarij in Martyrologio Rom. quando fiat. ibid. SS. Eudæmonis, Gregorij, & Basilij Episcoporum apud Græcos. ibid.b.c. Ioannis Episcopi Gothiæ apud Græcos. ibid.d.
Commendatio Luitgardis Caroli Magni vxoris. 487.b
Commendatitiæ litteræ patentes S. Bonifacij. 21.a
Commonitorium de translatione Germani. 3.a
Commonitorium, quid apud Theophanem significet. ibid.
Comparatio Pipini cum Dauide. 279.c. Constantini Copronymi cum Nerone. 287.e. Dei Genitricis a Constantino Copronymo cum marsupio auro pleno. 288.b. S. Ioannicy cum S. Ioanne Baptista & Moyse. 795.a
Compendium palatium Bauariæ. 802.b
Compostellæ corpus S. Iacobi Apostoli repertum. 632.e
Compostellam Hirienſis sedes a Leone III. translata. ibid. & quare. ibid.
Compostellam translatum ius Emeritensis Ecclesiæ. 633.c
Compostellanæ Ecclesiæ fundamenta. 632.e. eius antiquitas. 633.c
Coniurati a Leone Isaur. Imp. Constantinopoli occiduntur. 26.d
Coniuratio in Irenem & Constantinum Impp. 344.b
Coniuratio in Leonem Papam III. 610.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

Coniurationes Leonis Isauri in Gregorium Papam. 76.e. 77.a.c. 78.c. *eorum nomina.* ibid. 76.e. *eorum consilium detegitur.* 77.a
Coniuratio in Nicephorum Imperatorem. 522.e. *quam male coniuratores mulctati.* 523.a
Coniuratio in Leonem Armenum. 682.d
Coniuratio Bernharti Italiæ Regis in Ludouicum Imp. 654.c. *eius auctores & consciy.* ibid.d. *patefacta & quomodo.* ibid. *eorum alia exoritur.* 791.c. *aucta & quomodo.* ibid. *noua filiorum in eumdem.* 801.b *detectæ.* 795.c. *vnde originem habuerint.* ibid. d. *absoluuntur ab ipsomet coniuratores.* 796.a
Concilia varijs temporibus de imaginibus celebrandis habita. 56.d. *Romæ, vbi omnes præsentes subscripsere.* 112.e. *qualiter sit habitum, & quibus præsentibus.* ibid. *decreta eius quæ fuerint.* ibid. *Constantinopoli.* 843.b
Concilia adeuntes Pontifices, imagines ad ea secum deferebant. 75.d
Concilia a Patribus diuino spiritu afflatis celebrantur. 99.e
Concilia Oecumenica sex vbi celebrata sint. 218.d. *eorum picturas delet Constantinus Copronymus.* 282.e
Concilia de imaginibus Reges statuere non debent. 100.a
Concilia plurima imaginum vsum non improbarunt. ibid.
Concilia sub Francorum Regibus consensu Rom. Pontificis habita. 304.c. *quinque eodem anno in Gallia celebrata.* 587.e

Sub Carolomanno Caroli Martelli filio.

Concilium Germanicum. 148.d. *eius decreta quænam fuerint.* ibid. *ad* 149.d
Concilium apud Liptinas in Germania. 151.e. *quando habitum.* ibid.
Concilium sub Pipino ad Liptinas habitum. 138.c *quanam fuerit causa istud congregandi.* ibid. *Aliud sub eodem in villa Gentiliaco de cultu imaginum.* 276.e

Sub Carolo Magno.

Concilium Vuormatiense. 302.e
Concilium in Duria. 329.e
Concilium Altinense. 503.a. *eius synodalis epistola.* ibid. b
Concilium in villa Theodonis, vbi Regnum a Carolo Magno tribus filijs partitum. 517.e
Concilium in villa Theodonis. 521. *& quo tempore.* 522.a
Concilium Aquisgranense. 551.c
Concilium Moguntinum. 588. *de canonibus eius.* ibid.
Concilium Rhemense. ibid. b
Concilium Cabilonense. ibid. c
Concilium Turonense. ibid.
Concilium Arelatense. 589.c

Sub Ludouico Pio Imperatore.

Concilium Aquisgranense. 651.b
Concilium Moguntinum. 785.a
Concilium Parisiense. ibid.
Concilium Lugdunense. ibid.
Concilium Tolosanum. ibid.
Concilium Parisiense. 791.d. 792.e
Concilium apud Compendium. 802.e
Concilium Aquisgranense secundum. 825.d
Concilium Lugdunense secundum. 826.c

Sub Ludouico & Carolo filijs Ludouici Imp.

Concilium post bellum valde pium. 839.b
Concilium a S. Bonifacio habitum iussu Gregorij III. 125.c. *de loco controuersia.* ibid. *capitula in eo decreta quænam fuerint.* 126.e. 127.a. *aliud ab eodem in Germania congregatum contra Aldebertum & Clementem hæreticos.* 169.d. 175.e. *Clementem damnat.* 179.d
Concilium Romanum aduersus Iconoclastas. 61.d
Concilium Romanum sub Zacharia Papa. 155.e *quando habitum.* ibid. *capitula in eo proposita.* 156.a. *ad* 158.c. *contra quos in eo sit actum.* 166.d *Episcoporum in eo congregatorum nomina.* 175.e 176.a.b. *prima Sessio.* ibid.b. *ad* 178.a. *secunda Sessio.* 178.a.e. *tertia Sessio.* 178.e. *mittuntur eius acta in Germaniam.* 182.c. *probata a Carolo Martello.* ibid.
Concilium Romanum sub Gregorio II. 27.a. *non Gregorio III.* ibid. *præfatio Pontificis in eo.* ibid.c *quid in eo decisum.* ibid.d
Concilium Romanum sub Gregorio III. 102.a. *quid in eo actum.* ibid.
Concilium Romanum sub Paulo Papa. 248.b. *quæ in eo sint tractata.* ibid.
Concilium Romanum sub Stephano IV. 293.c. *eius acta interierunt.* ibid.d. *publicatio eiusdem Concilij facta.* 296.b
Concilium Lateranense sub Leone III. DCXXXIII. *Episcoporum.* 633.a. *lis de Compostellana & Toletana Ecclesia in eo tractata.* ibid.
Concilium Constantinopol. damnauit Macedonium. 573.b. *& Apollinarium Laodicensem.* ibid.
ad Concilium Nicænum. CCCXVIII. *Patres conuenerunt.* ibid. *Arium damnauit.* ibid.
Concilium Chalcedonense Eutychium cum Dioscoro damnauit. ibid.c
Concilium vniuersale fieri petit Leo Isaur. 69.d
Concilium Episcoporum Reccaredum Regem Catholicum acclamauit. 122.e
Concilium Lundonense a quibus congregatum sit. 141.c. *matrimonium terty gradus prohibuit.* ibid.
Concilium in prouincia Francorum quotannis debere fieri statuit Zacharias Papa. 181.c
Concilium sine Romano Antistite fieri non potest. 218.c
Concilium Oecumenicum quomodo sacras imagines receperit. 118.d
Concilium septimum Oecumenicum falso ita ab hæreticis appellatum damnatur. 220.a
Concilium quod a Sigeberto ponitur impossibile esse probatur. 323.d
Conciliabula sua Manichæi Ecclesiam Catholicam vocant. 29.c
Conciliabulum Leonis Isauri contra sacras imagines. 72.a
Conciliabulum Constantinopolitanum. 214.d.e
Concursus frequens ad Theodorum Studitam morientem. 759.e
Condemnatio Agoberti Archiep. Lugdunensis. 810.a
Confessio Ioannis Episcopi Gothiæ. 118.d
Confessio Andreæ monachi. 254.e
Confessio publica Pop. Rom. 291.e
Confessio omnium publica & pœnitentia. 299.b
Confessio gloriosa Euthymij Abbatis. 549.b
Confessio Nicephori Episcopi Constantinop. de Incarnatione Verbi. 571.b
Confessio Typi confessio est viuifici ligni. 602.b

Con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Confessio Theophanis præfecti monasterij Sigriani. 638.d
Confessio Mariæ Imperatricis. 625.c
Confessio Lazari pictoris. 799.d
Confessio peccatorum qualis esse debeat. 815.c.d. *debet præcedere Quadragesimam.* 816.d
Confessores multi ob cultum sacrarum imaginum in exilium missi. 115.a.b. *eorum maximus numerus sub Isaurico.* 118.b. *multa patiuntur.* 544.e *in persecutione moriuntur.* 549.a. *plerique Nicephoro Imp. mortuo ab exilio reuocati, & cur aliqui detenti.* 565.b. *a Leone Armeno in exilium ablegantur.* 600.c. *omnes Constantinopoli ejiciuntur.* 603.c. *a Theodoro Studita docentur quæ credere debeant.* 604.c. *flagris excipiuntur a Leone Armeno.* 621.c. *noua fraude diaboli impetuntur.* 626.c. *in carcere positi a Theodoro Studita roborantur.* ibid.d
Confessores monachos Theodorus Studita consolatur. 667.a. *relaxati edicto Michaelis Balbi Imperatoris.* 695.e. *a Deo ad ostensionem veritatis accenduntur.* 699.a. *Theophilo Imp. resistunt.* 798.e.799.b. *verberantur.* 819.e. *conuiuio excipiuntur a Theodora Augusta.* 846.b
Confessores in facie insculptas litteras gerunt. ibid.c
Confessorum vitæ a Theodoro Studita in carcere scriptæ. 668.a
Confessorum in dicendo libertas. 799.a
Confessorum mutua salutatio. 822.c
Confessoribus reuocatis Ecclesiæ gaudium. 478.c
Conflictus Pelagij cum Sarracenis. 19.e
Congressus Zachariæ cum Luitbprando. 151.a
Congressus Stephani Papæ cum Longobardorum Rege. 208.e
Conon Leo Isauricus nominatus. 6.d
Cononis Imperium imaginum depositionem habiturum prædicitur. 56.e
Consanguineis quouis pretextu nihil ex bonis monasteriorum dandum. 763.c
Consecratio Cuthberti Archiepiscopi Dorouernensis quando facta sit. 126.b
Consecratio altaris & Regum Francorum. 211.b
Consecratio Valentini Papæ. 773.b
Consentinus Episcopus basilicæ S. Valentini. 151.b
Consilio malo suorum Ludouicus Imp. in periculum adducitur. 740.d
Consilium nefarium Hebræi Ducis de imaginibus. 36.a
Consilium Basily Ducis de Gregorio Papa interficiendo. 76.e
Consilium coniuratorum detegitur. 77.a
Consilium Italiæ de Imperatore eligendo. 78.a. *compescitur a Gregorio Papa.* ibid.
Consilium prudens Gregorij Papæ. 79.c
Consilium nefandum Eutychij cum Luitbprando Rege. 94.c
Consilium Desiderij Regis de inuadenda Francia. 309.d
Consilium Hadriani Papæ de seruando Paulo Cubiculario. 311.c
Consilium Michaelis Imp. de deponendo Imperio. 584.c.d
Consilium de perquirendis cœmeterijs ad sacras reliquias inueniendas. 752.c
Consolatoria epistola S. Bonifacij ad Buggan. 51.e
Constantiæ loco pertinacia vsurpari solita. 740.d
Constantinopoli S. Sophiæ templum. 3.c. *pestis grassatur.* 15.c. 182.e. *quamdiu.* 183.b. *Dei Genitricis cultus.* 15.e. *Imago circum muros lata.* 16.b *maxima coniuratorum strages a Leone Imp. facta.* 26.d. *Leo Isaurus sacra vasa Ecclesiæ aufert.* 77.b
item Constantinopoli & Romæ ob hæresim Iconoclastarum acerrime pugnatum. 85.a. *mouentes arma in Imperatorem deleti sunt.* ibid.b. *Iconoclastarum impietas.* ibid.d. *ingens terræmotus.* 130.e. *Attili simulachrum cecidit.* 131.a *Arcadij titulus terræmotu lapsus.* ibid. *Theodosii maioris simulachrum terræmotu cecidit.* ibid. *populus multus terræmotu extinctus.* ibid. *prodigiosa signa conspiciuntur.* 183.a. *ibidem pestis grassatur.* ibid.b. *pseudosynodus celebratur.* 214.e. 216.a. *prodigia accidunt tempore martyrij sancti Stephani monachi.* 285.d
item Constantinopoli Confessores ejiciuntur. 544.d. 603.c. *variæ hæreses grassantur.* 578.d. *turpiter tractantur imagines sacræ.* 599.c. *Naucratius captiuus detinetur.* 676.d. *bellum ciuile.* 700.d. *discedit Theodorus Studita.* 714.a. *Ioannes magus Patriarcha a Theophilo Imp. instituitur.* 818.d. *hymni cani soliti pro restitutione SS. imaginum.* 848.c. *& qui.* ibid.
Constantinopolim mittitur a Gregorio Papa II. Michael Apocrysarius. 2.e
Constantinopolim captam muliebri indumento plurimi exeunt. 159.b
Constantinopolim Legati a Stephano Papa mittuntur. 206.e
Constantinopolim reliquiæ sanctæ Euphemiæ delatæ. 472.b
Constantinopolim exules Archimandritæ reuocantur. 611.c
Constantinopolim reuertitur Theodorus Studita. 696.d
Constantinopolim vocantur Episcopi exules. 699.b
Constantinopolim fugit Fortunatus Episcopus maiestatis reus. 705.e
Constantinopolim reuocantur Theodorus & Theophanes Confessores. 819.b
Constantinopolim appellit Michael Synecllus electus naufragio. 822.d
Constantinopolis proditione a Theodosio inuaditur. 3.e. *a Sarracenis obsidetur.* 5.a. *B. Mariæ Virginis ope defenditur.* 16.a. 61.b. *ob culpam suam Imperatorum tyrannidem passa.* 134.b. *annona laborat.* 159.a. *a Constantino Copronymo capitur.* ibid.b. *a Crunno Rege Bulgarorum circumuallatur.* 585.b. *a Thoma tyranno obsidetur.* 700.d. 708.b. *a Bulgaris obsidione liberatur.* 708.d
Constantinopolitana bibliotheca ab Iconoclastis succenditur. 57.e. *amorum hortus vere dicta.* ibid. *tricena & tria millia librorum continebat.* 58.a
Constantinopolitana Synodus in qua Iosephus condemnatus absoluitur. 516.e. *alia contra Theodorum Studitam & socios.* 536.e
Constantinopolitana Ecclesia qualis. 604.e. *virescit.* 679.d
Constantinopolitanæ imagines deorsum positæ & quare. 56.a
Constantinopolitanæ plebis dissensio ob nouam hæresim. 57.e
Constantinopolitanam sedem quo anno S. Germanus acceperit. 285.e
Constantinopolitani Dei Genitricis studiosissimi. 15.d.e

Con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Constantinopolitani Helladicos superant. 85.b. & *naues eorum exurunt.* ibid. *a Leone Isaurico cõpulsi ad imagines Sanctorum comburendas, & Ecclesias pictas dealbandas.* 98.b. *Artabasdum Imp. acclamant.* 134.e. *opprobria in Constantin. Copron. iaciunt.* ibid. *Tarasium vt sanctum colunt.* 583.e. *quomodo Theodorum Studitam excipiant.* 696. e. *aliquot ex ijs ob imaginum cultum a Leone truncati capite, aliquot mutilati.* 98.b

Constantinopolitanum Concilium Euagrium & Didymum hæreticos damnauit. 573.c. & *quos alios.* ibid. *aliud pro restitutione SS. imaginum.* 843.b

Constantinus pseudopapa ordinatus. 280.e. *quomodo se confirmare quæsiuerit.* 281.b. *Pipino se indignum Sede significat.* ibid. *eius fuga.* 290.b. *oculi illi eruuntur.* 291.d. *sistitur in iudicio coram Synodo.* 293.d. *a Synodo peccati veniam petit.* ibid.e. *in Synodo grauissime se peccasse fatetur.* ibid. *omnia eius gesta comburuntur.* 294.a. *cur ita seuere censuram a Synodo passus sit.* ibid.

Constantinus Pogonatus Imp. S. Germani patrem occidit. 3.b

Constantinus Augustus Martinum Papam ab Vrbe abduxit. 63.e. 70.e. *Chersonam relegauit.* ibid. *Pyrrhum hæreticum sectatur.* 70. e. *Maximum monachum & eius discipulum in exilium mittit.* ibid. *a domestico suo interfectus.* 71.a

Constantinus Tribunus Legatus Venetorum ad Hadrianum Papam. 308.b

Constantinus Heraclij nepos contra Manichæos agit. 28.e

Constantinus Manasses Græcus historicus. 54.e

Constantinus Patricius a Constantino Copron. Imp. interfectus, & quare. 271.a

Constantinus Legatus Gregorij III. a Leone Isaurico in carcerem detruditur. 113.a

Constantinus Episcopus Nicomediæ ad vincendum Stephanum mittitur. 217.b. *disputationem cum Stephano recusat.* ibid.c. *Stephano sedenti calces in faciem incutit.* ibid.e

Constantinus Episcopus Anagninus Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251.b

Constantinus Prænestinus Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.c

Constantinus Patriarcha hæreticus eligitur. 214.e. *ab exilio ad supplicium reuocatur.* ibid. *solemni ritu exauctoratur.* 287.a. *eius vltimum supplicium.* 287.b. *corpus per plateas tractum.* ibid.

Constantinus monomachus Sylei Episcopus. 214.e

Constantinus Leonis Isauriei filius nascitur. 26.b. *Antichristi præcursor dictus.* ibid. *baptizatur.* ibid. *portentosum in sancto lauacro facinus edit.* ibid.c. *cur Copronymus sit cognominatus.* ibid. d. *Imperator coronatur.* ibid. *quando imperare cœperit.* 72.e. *Cazarorum Regis filiam vxorem ducit.* 112.a. *solus imperat.* 134.a. *eius impietas.* ibid. *cruentis sacrificijs operam dat.* ibid.b. *promulgat edictum primo Imperij anno contra sacras imagines.* ibid.d. *Artabasdum suspectum habet.* ibid. *aduersus Arabes proficiscitur.* ibid. *necem filiorum Artabasdi cogitat.* ibid. *Artabasdi filios ad se vocat.* ibid. *amici eius ab Artabasdo occisi.* ibid.d. *fuga elabitur.* ibid. *Amorium fugit.* ibid. *a Lacino Thracensium duce auxilium petit.* ibid. *filij eius ab Artabasdo summa ignominia affecti.* 135.a. *Christium purum hominem existimat.* ibid. *Mariamq. ita eum peperisse vt aliæ mulieres.* ibid. *non Christianus sed Sarracenus dicendus.* ibid.b. *a quo hæresim didicerit.* ibid. *Artabasdum cum filio Niceta vincit.* 142.e. *Ioannem Chrysooram annue anathemati submittit.* ibid.d. *Ioannem Chrysooram Manseron appellat.* ibid. *eius vocis significatio.* ibid.

item Constantinus Copronymus Constantinopolim obsidet. 159.a. *Anastasium a secretis, & Artabasdum Dynasticorum frumentantes capit, & excæcat.* ibid. *vincit exercitum Artabasdi Imperatoris.* ibid. *vrbem capit cogente penuria.* ibid. *Artabasdum Imp. cum duobus filijs oculis priuat.* ibid.b. *Bagranem Artabasdi adiutorem capite plectit.* ibid. *ossa sepulti post xxx. annos effodi præcepit.* ibid. & *quo proyci iusserit.* ibid. *crudelitas eius.* ibid.c. *Hippodromium celebrat.* ibid. *Rom. Ecclesiæ prædia donat.* ibid.d.e. *abstinet a persecutione.* ibid.e. *per pestem non terretur.* 182.e. *Constantinopolitanum Episcopum creat.* 214.e. *quos in electione Episcopi Constantinopolitani anathematizauerit.* 215.a

item Constantinus Copronymus a monachis victus. ibid.b. *bellum in monachos mouet.* ibid. *monachorum habitum* ραντίας ἐνδυμα *vocat.* ibid. *monachos quomodo appellet.* ibid. *SS. imaginum cultores omnes idololatras dicit.* ibid. *stolidam multitudinem in concionem aduocat.* ibid. *per sancta ligna Crucis populum iurare cogit quod imagines sacras adorare nolint.* ibid.c. *quod eas idola vocare velint.* ibid. *quid in monachos statuit.* ibid. *Crucis cultum reseruat.* ibid.d. *Constantinum in Episcopum Constantinop. consecrat.* ibid.e. *cum tribus mulieribus sese coinquinauit.* ibid. *quid in Conciliabulo suo decreuerit.* 216.d.e *Conciliabulum suum septimam Synodum Oecumenicam vocari vult.* 216.e. *Hæresiarchas mittit ad conuincẽdum Stephanum monachum.* 217.b

item Constantinus Copron. dire Orthodoxos persequitur. 235.b. *ab Andrea reprehenditur.* 255.b. *cædit grauissime Andream.* ibid. *vafrum eius consilium.* ibid.d. *Andreæ sibi resistenti maxillas lapidibus confringi iubet.* ibid.d. *Stephanum nititur donis ad se allicere.* 257.b. *Callistum ad S. Stephanum mittit.* ibid. *laborat vt S. Stephanus pseudoconcilio suo subscribat.* ibid. *S. Stephanum persequi aggreditur.* ibid.d. *sicarios ad eum mittit.* ibid. *quare Syrus appellatus.* 258.d. *Vitelius, appellatus.* ibid. *Ciuilianus, a quo dictus sit.* ibid. *monachos fieri vetat.* 259.e. *Bulgaros vincit.* 260.a. *de ijs triumphat.* ibid. *libellum calumniarum de sancto Stephano accipit.* ibid.b.

item Anthero vrbis præfecto Annam e monte Auxentiano adducere iubet. ibid. *quæstionem de Anna habet.* ibid.e. *eam incarcerari iubet.* 261.b. *Annam flagris cædi præcipit.* ibid.c. *nudum populo sisti iubet.* ibid. *in monasterio recludi mandat.* ibid.d. *nouam fraudem in Stephanum parat.* 262.a *Georgium aulicum suum ad decipiendum Stephanum inducit.* ibid.b. *barbam abradi suis edixit, & quare.* ibid.d. *querela de Georgio facto monacho.* 263.b. *mira eius simulatio.* ibid. *pius ac propheta vult videri.* ibid.c. *monachum falsum in theatrum inducit.* ibid.e. *Georgium Hippocomum creat.* 264.b. *Episcopos ad Stephanum*

Universidad de Deusto
Biblioteca

num mittit ad eum conuincendum. ibid. d. Stephano exilium decernit. ibid. Neſtorianus eſt. 266. b. S. Stephanum Conſtantinopolim reuocat. 267. a. 268. c. militem SS. imagines eiurantē Centurionem creat. 268. c. cum Stephano congreditur. ibid. d. lenitatem ſimulat. 270. a. Principes pro ſacris imaginibus verberibus afficit. ibid. c. cum Patriarcha aduerſus imagines iurare cogit. ibid. d S. Pelagiæ Martyris templum demolitur. ibid. ex templo S. Pelagiæ ſepulturam damnatorum facit. ibid. infamat monaſticum ſtatum. 271. a. alter Achab. ibid. c. quid in S. Euphemiam. ibid. d. Templum S. Euphemiæ armentarium facit. ibid. c. oſſa S. Euphemiæ ex loculo ſuo aufert. 272. d. loco oſſium S. Euphemiæ alia oſſa reponit. ibid. c. ſorores eius ac filiæ oſſa S. Euphemiæ clanculum adorant. ibid. organum muſicum ad Pipinum mittit. 277. a. Orientis Eccleſiam perſequitur. 281. d. colit Brumalia. 282. picturā ſex Oecumenicorum Conciliorum delet. 282. e. Herodi comparatur. 283. b. furijs agitatus inſanit. ibid. e. rurſus Stephani conſtantiam tentat. ibid. S. Pelagij Martyris templum euertit. 285. b. Chriſtum Deum eiusq. Matrem Deiparam nominandam negauit. 286. a item Conſtantinus Copron. per quos ſeuitiam ſuam exercuerit. 287. c. Neroni comparatur. ibid. Dei Genitricem implorantes quomodo vocari voluerit. 288. a. Dei Genitricis nomen ab Eccleſia pellere conatur. ibid. quomodo Dei Genitricem marſupio auro pleno compararit. ibid. b. conſilio ſuo parere nolentes quomodo tractet. ibid. c. d. ex monaſterijs caſtra Prætoria facit. ibid. e. multa monaſteria funditus euertit. 289. a. libidine nefanda turpiſſimus. ibid. vxorem Eudoxiam Imp. & filios Cæſares creat. 292. e. omnia monaſtica bona vendi curat. 305. b. quot annis imperarit. 326. d. e. 327. b. morbus eius qualis fuerit. 327. a. moriens B. Virginem laudari expoſcit. ibid. vltima eius voluntas. ibid. b. varia eius nomina. ibid. c. Cabalinus cur dictus. ibid. d ſordidis rebus delectatus. ibid. monumenta quæ reliquerit. ibid. e. Theologum agebat. ibid. ſepultura eius & effoſſio. 328. a. ab hæreticis pro Deo inuocatur. 584. a

Conſtantinus Leonis Imp. filius coronatur Imperator. 330. e. 331. c. Arabes bello vincit. 458. e monachos S. Platonis in exilium relegat. 459. a in S. Platonem & monachos eius ſæuit. ibid. Herodis exemplo mœchus factus. ibid. c. repudio eius omnes conſentiunt præter S. Platonem & monachos eius. ibid. coram a ſancto Platone reprehenditur. ibid. e. falſi prætextus faciendi diuortij cum vxore. 460. e. querela eius aduerſus Auguſtam. 461. e. diuortium a Taraſio improbatur & arguitur. ibid. b. Taraſium de vxoris Mariæ dolo ſibi intentato docet. 462. a. admonetur coram a Taraſio. ibid. b. Taraſium multis tentationibus perſequitur. 463. a. alijs ducibus peſſimo exemplo fuit. 464. b. dolo ad ſe attrahere Theodorum Studitam conatur. ibid. d. aduerſus monachos eius perſecutio. 467. d. excæcatur. 470. a. & qua aſſutia. 477. d

Conſtitutio Caroli Magni ſuper criminoſis ſacerdotibus. 521. c

Conſtitutio aduerſus pereuſſores ſacrorum miniſtrorum ſub quo Imperatore facta ſit. 581. e

Conſtitutio prima Ludouici Imp. pro immunitate Hiſpanorum in Franciam fugientium. 616. e ſecunda pro Hiſpanis colonis. 618. a. alia de rebus S. Petro donatis & reſtitutis. 652. c. ab ipſo & filijs eius, ab Epiſcopis, Abbatibus, & Comitibus ſubſcripta. ibid. b. alia de quatuor Concilijs habendis. 785. a. alia pro augmento rerum monaſterij S. Germani Pariſienſis. 790. per totam.

Conſtitutio Lotharij Imp. 720. e

Conſtituta Gregorij Papæ II. aduerſus illicita coniugia. 27. b. c. 28. a

Conſtituta Pontificum quomodo fieri conſueuerint. 27. b

Conſtitutiones Synodales S. Germani. 99. b

Conſtitutiones Caroli Magni & Ludouici Impp. ab Apoſtolica Sede ſæpe firmatæ. 671. b. 672. b

Conſtitutum Gregorij Papæ de imaginibus. 112. d deſideratur. 113. a

Conſtitutum Apoſtolicum Pauli Papæ pro monaſterio a ſe erecto. 248. b

Conſuetudo peregrinantium Romam. 17. a

Conſuetudo Rom. Pontificum in Conſtitutis faciendis. 27. b

Conſuetudo Manichæorum occultare quod credunt. 29. c

Conſuetudo hæreticorum Principum ardua inconſulto definire. 55. e

Conſuetudo Imperatorum in litteris ſubſcribendis. 64. e

Conſuetudo Rom. Pontificum dum prædeceſſorum ſuorum facta ſibi aſſcribunt. 69. b

Conſuetudo Rom. Pontificum dum ad Concilia tendebant. 75. d

Conſuetudo longi temporis obſeruanda. 88. e

Conſuetudo Romanis fuit, viros magni nominis & famæ ſanctitatis frequentes ambire. 120. c

Conſuetudo de numiſmatis ſpargendis in Imperatorum electione. 293. a

Conſuetudo damnandi hæreticos a Rom. Pontifice. 543. a

Conſuetudo Caroli Magni in legibus condendis. 671. d

Conſuetudo ineundæ concordiæ in Eccleſia Catholica. 712. d. e

Conſuetudo Franciæ in reponendis corporibus Sanctorum. 769. a

Conſuetudo varia eligendi Pontificem. 774. a

Conſulares iiij. captiui a Luithprando reſtituti. 151. b

Conſulatus Romanus a Gregorio Papa Carolo Martello aſſignatur. 79. b

Conſultatio Caroli Magni apud Leonem Papam de criminoſis presbyteris. 521. b

Conſultores mali perdunt bonos Principes & Regna. 739. a

Contemplatio imaginum parit hominibus compunctionem. 68. e. d

Contentio Zachariæ Manichæi cum Aphroneto. 29. d

Contentio Bonifacij cum Colonienſi Epiſcopo de Traiectenſi ſede. 230. c

Contractus ſanatur a reliquijs SS. Marcellini & Petri in via poſitis. 757. a

Conuentio bonæ fidei nulla ratione diſſolui debet. 165. a

Conuentus Moguntiæ. 487. b

Conuentus generalis Aquis ſub Carolo Magno. 581. e

Conuentus hæreticorum vitandus. 601. b

Con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Conuentus prouincialis celebratur a Ludouico Imperatore Aquisgrani. 649. *b. ibidem sub eodem.* 669.*d. alius in villa Engelheim sub eodem.* 672.*d. Attiniacensis sub eodem.* 706. *d. Aquisgranensis alius.* 776. *d. alius habetur Neomagi.* 795. *e. generalis alius in Aclíniaco palatio.* 807.*a. alius in Theodonis villa.* 810.*a. alius Vuormatiæ sub eodem. ibid.b. Episcoporum Aquisgrani sub eodem.* 839.*e*

Conuersio infidelium per sanctum Bonifacium facta. 22.*a*

Conuersio Frisonum & baptismus. *ibid.e*

Conuersio Gentium per Bonifacium facta. 30.*b*

Conuersio centum millium a S. Bonifacio facta. 123.*e.* 139.*e*

Conuersio Rachis Regis Longobardorum cum suis. 195. *e*

Conuersio Frisiorum per Vuillebrordum facta est. 230.*d*

Conuersio Hunnorum quando contigerit. 467.*b*

Conuersio Thuduini Auarum Regis ad Fidem Catholicam. *ibid.*

Conuersio clerici Asiatici per Theodorum Studitam. 620. *d*

Conuersio Danorum. 757.*d. a quo.* *ibid.e*

Conuiuia cum sanis leprosi celebrare non debent. 81.*b*

Copronymiani hæretici nouitij dicendi. 215.*d*

Corbeiæ monasterium in Gallia quando ædificatum. 708.*a*

S. Corbinianus sub Gregorio II. Romam venit e Germania. 8.*c. a Gregorio Papa sacerdos ordinatur.* 8.*e.* 9.*a. pallium a Gregorio II. accipit. ibid. Frisingensis Ecclesiæ Apostolus.* 9.*a. eiusdem Episcopus.* 42.*e.* 43.*a. Romam venit. ibid. missionem petit a Gregorio Pontifice. ibid.b. petitio eius reiecta. ibid. Grimoaldum ad promissionem separationis perducit. ibid. equus ei sublatus. ibid.c. a Rege excipitur. ibid. in Regiam inducitur. ibid. maximis honoribus cumulatur. ibid.d. equus & pecunia ipsi dantur. ibid. equum eius qui sustulerat, quomodo puniatur. ibid. benignus in timentes Deum, durus in contemnentes. ibid. e.* 44.*a. Ioanni Baptistæ comparatur. ibid. Grimoaldum reprehendit. ibid. a Nino veneno tentatur.* *ibid. d*

Corduba Sarracenorum sedes. 10.*a*

Cordubensium Martyrum primitiæ. 705. *c*

Cornelius Papa Ecclesiam ad mortem defendendo rexit. 127.*d*

Corniculam edere Christianis prohibetur. 199.*a*

Corona argentea C. librarū a Zacharia facta. 202.*d*

Corona aurea cum cruce pendens in gemmis a Gregorio III. in oratorio data. 113.*d*

Corona Theophanis Confessoris. 619.*b*

Coronatio Caroli & Carolomanni in Reges Francorum. 292.*c*

Coronatio Stauratij filij Nicephori Imperatoris. 506. *e*

Coronatio Procopiæ Augustæ. 564.*c*

Coronatio Leonis Imperatoris. 585.*b*

Coronatio Ludouici Caroli Magni filij in Imperatorem. 587.*a b*

Coronatio Irmingardæ vxoris eius a Stephano Papa. 649.*a*

Coronatio Michaelis Balbi Imp. 683.*c*

Coronatio Lotharij in Imperatorem. 709.*c*

Corpora Sanctorum delata in Ecclesiam S. Praxedis a Paschale Papa. 665.*e*

Corpora SS. Marcellini & Petri transferūtur. 756.*c in via deposita morbidos sanant.* 756.*e.*757.*a*

Corpus S. Cypriani delatum in Gallias. 522.*c*

Corsica insula a Pipino Ecclesiæ Rom. data. 229.*b*

Cosmas Ioannis Damasceni socius. 94.*a. ad scribendum de adoratione SS. imaginum Ioanni Damasceno hortator.* 99. *d. Maiumæ Episcopus de hymnis in Ecclesia cantandis scripsit.* 115.*b*

Cosmas Patriarcha Alexandrinus. 143.*a. abnegat hæresim cum suis.* *ibid.*

Cosmas Episcopus Epiphaniæ transfuga ad hæreticos. 265. *d. a tribus Patriarchis anathematizatus. ibid.*

Cosmas Chalcedonensis Episcopus a Leone Armeno exul Confessor mortuus. 620.*b*

Cosmas Numentanus Episcopus Rom. Concilio sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.*e*

Cottiæ Alpes ab Ariperto donatæ Ecclesiæ Romanæ. 5.*e. a Luithprando Rege repetitæ.* *ibid.*

Crescentius presbyter Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.*e*

Cresciacum villa. 781.*a*

Creta insula a Sarracenis inuaditur. 709. *b. Candia a Sarracenis nominata.* *ibid.*

Crichorachas domum Manichæorum obsidet. 30.*a*

Crodogandus Metensis Episcopus. 266.*d. ad transferenda SS. corpora Romam missus.* *ibid.*

Cruce signat ter poculum Theodorus Studita bibiturus. 678.*b*

Crucem qui colit imagines frustra impugnat. 596.*b*

Cruciculæ in vestimentis hominum & sacris indumentis conspiciuntur. 182.*e.* 183.*d*

Crucis nomine quid Manichæi intellexerint. 29.*b*

Crucis adoratio in toto terrarum orbe sine scriptis est constituta. 100.*d. eius ab hæreticis detestatus cultus.* 215.*d. eius cultus a Constantino Imp. reseruatus. ibid. eius imago quare adoretur.* 235.*d*

Crucis iudicium & examen. 520.*a*

Crucis Christi & imaginis coniunctus honor est. 596. *b*

Crucis signo miraculum factum. 744.*b*

Crux Christi post mortem trophæum. 59.*e*

Crux aurea Ecclesiæ S. Suuiberti a Leone Papa data. 508. *e*

Crudelitas Pergamensium. 6. *e*

Crudelitas Sarracenorum in Christianos. 10.*b.c*

Crudelitas Constantini Copronymi Imp. 159.*e. eiusdem in Stephanum mortuum.* 284.*e*

Crudelitas Præfecti Asiæ. 276.*a*

Crudelitas Lachanodraconis Præfecti in monachos. 304.*e.* 305.*c*

Crudelitas Zoci Regis Bulgarorum in Christianos. 585.*e*

Crunnus Bulgarorum Rex. 530.*d. Sardicam ciuitatem dolo capit. ibid. Nicephorum Imp. circumuallat.* 561.*e. eius aduersus Nicephorum Imp. victoria.* 562.*a. Constantinopolim obsidet.* 585.*b Hadrianopolim expugnat. ibid.d. S. Manuelem Episcopum capit. ibid. eius in S. virum crudelitas. ibid. excæcatur. ibid.e. funibus a populo suffocatur.* *ibid.*

Crypta SS. Marcellini & Petri. 752.*d*

Cudberti monachi vita per Ven. Bedam. 105.*e*

Cultores SS. imaginum, a Leone Imp. persequutionem patiuntur. 343.*d*

Cultores præcipui S. Marci Veneti. 684.*e*

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Cultus Deiparæ Constantinopoli. 15.d.e
Cultus imaginum restitutus mortuo Gizid Sarracenorum Principe. 36.c. *vetus eius traditio.* 56.c. *varijs temporibus ac locis approbatus.* ibid. d. *in veteri Testamento probatur.* 62.a. *cum principio nascentis Ecclesiæ viguit.* 89.a. *rursus probatur.* 294.e *qualis fuerit in Oriente.* 295.e. *in Ecclesia Gallicana viguit.* 296.c. *eum palam detestatur Leo Armenius.* 591.d. *cum Patres defendunt.* 594.a. *miraculo probatus.* 735.e
Cultus dæmonum quando deletus. 56.b
Cultus Martyrum. ibid.e. 249.b
Cultus Sanctorum ratio redditur. 87.c
Cultus Deiparæ. ibid.d
Cumanum castrum Longobardi inuadunt. 4.c. *a Neapolitanis receptum.* ibid.d
Cundnasium pagus. 780.d
Cunigildis ex Anglia in Germaniam a S. Bonifacio euocata. 48.c. *vna cum Bertgitle liberales artes didicit.* ibid. *apud Thuringos magistra constituta.* ibid. *S. Lulli matertera.* ibid.
Cunipertus Episcopus Legatus Romam a Carolo Magno missus, & quare. 485.b
Cunitrudis ad monasticam curam ex Anglia a S. Bonifacio euocata. 48.c. *in Baioariam ad verbi sementem a S. Bonifacio missa.* ibid.
Custodes S. Marci agunt cum Venetis de eius translatione. 685.c.d.e. 686.c. *Venetias proficiscuntur.* 687.b. 688.c
Cuthbertus Bedæ vitam scripsit. 109.d.e. *preces eius a S. Bonifacio expetuntur.* 110.a. *ad S. Bonifacium diaconum suum mittit cum muneribus & litteris.* 126.a. *Archiepiscopus.* ibid. *quo anno Archiepiscopus Dorouernensis consecratus.* ibid.b.
Cyndbertus Archiepiscopi Dorouernensis diaconus. ibid.c
S. Cyprianus in Gallias delatus. 522.c. *in Carthagine Ecclesiam defendendo ad mortem vsque gubernauit.* 127.d
Cyrillus Gortinæ Episcopus sub quo martyrium passus sit in dubium vocatum. 709.b
Cyrum & Sergium Concilium Constantinopol. III. damnauit. 573.d
Cyzico Constantinopolim translatus sanctus Germanus. 3.a

D

DAdanus Episcopus Concilio Carolomanni interfuit. 148.c
Dado curuus sanatur precibus SS. Marcellini & Petri. 771.a
Dæmoniaca per suffragia SS. Marcellini & Petri liberatur. ibid.d
Dagobertus Rex Francorum castellum Traiectum ad Ecclesiam Colonienſem donauit. 230.c. *& qua conditione.* ibid. *cultor S. Dionysii.* 807.d. *a pœnis liberatus intercessione S. Dionysii.* ibid.
Dani Merciorum Regnum occupant. 512.b. *eorum quis Apostolus fuerit.* 708.a. *Euangelium ipsis prædicatur.* 711.c
Dania vna cum Rege suo ad Christum conuersa. 757.d. 758.c
Danorum Rex ad Fidem Catholicam conuertitur. 757.d
Dalmatia a Carolo Magno subacta. 560.c. *ab Orientali Imperio deficit.* 765.d
Dalmatij cœnobium Constantinopoli habitaculum militibus fecit Copronymus. 288.e
Damascus a Mauuia subiecta. 182.d
Damnatio ad inferos Ceolredi Regis. 11.c
Danasti & Danapri glacie vexantur. 266.a
Daniel Episcopus Bonifacio commendatitias dat eunti Romam. 20.e. *Ventanus Episcopus.* 38.a. *S. Bonifacio Catechesim mittit.* ibid. *visu orbatus.* 82.e. *eius ad S. Bonifacium litteræ.* 83.a. *S. Bonifacium consolatur.* ibid.c. *mutuas preces a S. Bonifacio expostulat.* 84.e
Daniel Propheta adolescens seniores condemnauit. 465.e
Dauid sanctificatus serpentem æneum vna cum arca in templum inuexit. 68.a. *a Nathan adoratus.* 87.c
Dauid alter Ludouicus vocatur a Stephano Papa. 648.e
Dauidi Ioannes Damascenus comparatur. 90.b
Dauid Spirensis Episcopus. 192.a
Decapolis a Longobardis incursionibus infestatur. 70.c
Decacerati hæretici qui fuerint. 762.d
Decentius Eugubinus Episcopus. 633.e
Decimæ S. Mononi a Pipino oblatæ, & quæ. 213.d
Decreta Gregorij Papæ II. aduersus feminas virorum dimissorum coniugia repetentes. 27.e.28.a
Decreta Concilij Romani sub Gregorio Papa II. 62.c.d
Decreta Synodi a Carolomanno congregatæ. 148.c. ad 149.d *Romam missa vt confirmarentur a Papa.* ibid.
Decreta Synodi in Dingoluingen constituta. 313.e. ad 316.c
Decreta pseudosynodi Constantinopol. 536.e
Decretis Romanorum Pontificum nihil derogandum. 672.a
Decretorum Rom. Pontificum obseruantia. 671.b
Decretum Leonis Isauri contra sacras imagines in Occidente. 77.d. *aliud eiusdem contra imagines.* 97.b
Decretum primum in Synodo Constătini Imp. 216.d *secundum pseudoconcilij.* ibid.
Decretum Stephani Papæ de electione Rom. Pontificis. 649.c
Decretum abrogationis Imperij Ludouici. 805.d. *a Gregorio Papa IIII. rescissum.* 807.b
Dedicatio altaris Ecclesiæ Paderburnensis a Leone Papa III. facta. 485.d
in Dedicatione nouæ Ecclesiæ nouæ reliquiæ expetuntur. 750.e
Dei Genitricis auxilio liberata Constantinopolis ab obsidione. 15.a. *eius Constantinopolitani studiosissimi.* ibid. *in Blachernis templi eius augustissimum.* ibid.e. *imago eius per muros Constantinopoli circumlata.* 16.b. *spelunca Pelagij eius honori dicata.* 20.c. *quomodo eam Manichæi interpretati sint.* 29.b. *imago eius Hierosolymis missa.* 56.c. *imaginem venerantibus magna redditur.* 59.e. *auxilio eius Constantinopolis liberata.* 61.b. *imago eius ab Iconoclasta deijcitur.* 85.d. *illius cultus.* 87.e. *imago picta vnguentum reddit, & vbi.* 89.b. *Ioannis Damasceni amputatam dextram brachio apponit.* 93.a. *Imago aurea Saluatorem amplectens in gemmis a Gregorio III. facta.* 113.e. *imago a Gregorio III. argento vestita.* 136.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

item Dei Genitricem inutilem post mortē esse vbi sancitum. 216.e. *imago eius C. librarum ex argento aurata a Paulo Papa cōstructa.* 243.c. *non debere nominari Constantinus Patriarcha asseruit.* 286.e. *implorantes eam quomodo Copron. haberi voluerit.* 288.a. *nomen eius expellere ab Ecclesia Copronymus studuit. ibid. in eam blasphemia horrenda.* ibid.

Demetrius sub Leone Isaurico martyrij palmam adipiscitur. 59.a

Demetrius Secundicerium Totonem interficit. 290.b

Denarij singuli singulis annis ab Anglis Rom. Ecclesiæ solui statutum. 130.a. *a quo.* ibid.

Denarij D. Petri qui dicti & vnde. ibid. c

Denderis nanus Theophili Imp. 797.c. *Theodoram Augustam cultus imaginum apud Imp. accusat.* ibid. *a Theodora Augusta quomodo instructus.* ibid. d

Deneardus presbyter litterarum ad Zachariam Papam a Bonifacio baiulus. 142.b. 147.d. *Legatus Archiepiscopi Germaniæ in Concil. Rom.* 176.b

Deneualdus a Cangyth S. Bonifacio commendatur. 51. d

Denualis presbyter Romam a S. Bonifacio ad Gregorium consulendum missus. 80.b

Deodatus Bellouacensis Episcopus. 192.a

Depositio Ioannis Constantinopol. Episcopi. 2.d

Depositio Geruilionis Maguntini Antistitis. 170.a

Depositio Iosephi Thessalonicensis Archiepiscopi. 549. e

Depositio Ludouici Imp. ab Imperio. 800.b. 801.b *per Episcopos peracta.* 802.c. *contra ius & fas facta.* 805.e

Depositionem imaginum graui peste Deus vindicauit. 183.b

Desiderius precario in Regem Longobardorum a Stephano III. promouetur. 236. e. *Pontifici se submissurum iuramento affirmat.* 237.a. *auxilium accipit a Fulrado. ibid.b. Stephano Papæ ciuitates reddit quas promiserat. ibid.* 239.c. *Rex Longobardorum creatur. ibid. quæ monasteria construxerit.* 243. d. *monasteria a se ædificata amplissimis redditibus dotat. ibid, dolose Romam infestat.* 298.a. *Christophorum & Sergium persequitur. ibid.c. Romam properat. ibid.d. iuramentum præstat se fidem & iura Ecclesiæ Romanæ seruaturum.* 299.c. *Legatos ad Hadrianum Papam mittit. ibid.d. inuadit ciuitates Exarchatus.* 309.a. *quo consilio Regnum Franciæ inuadere nitatur. ibid.d. Mauritij Venetorum Ducis filium captiuum detinet.* 310.e

item Desiderius quanta mala in Rom. Ecclesiam paret. 311.c. *de reddendis rebus Ecclesiæ neminem audit.* 311.d. 312.a.c. *Vtriculum castrū occupari facit.* 311.e. *Legationem mittit ad Hadrianum Papam.* 312.a. *se ad Romam euertendam venturum Hadriano Papæ comminatur. ibid.d. Carolo Magno legationem mittit.* 316.e. *Carolo Magno ciuitates se reddidisse Rom. Pontifici persuadet. ibid. conatus eius in Hadrianum Papam. ibid. ad colloquium Hadriani non admittitur, nisi ciuitates Rom. Ecclesiæ restituat.* 317.a. *excommunicatione ne Romam veniat, absterretur. ibid.b durus & obstinatus.* 318.a. *nec precibus nec pretio mouetur. ibid. se ad tuendum contra Carolum Magnum parat. ibid.b. cum suis nemine prosequente fugit. ibid.d. Ticinum se recipit. ibid.e. cum suis Carolo Magno obuiam procedit.* 319.e. *a Carolo Magno Papiæ includitur.* 320.a. *captiuus cum coniuge in Franciam a Carolo Magno ducitur.* 322.b. 325.d

Deus minima quæque iudicat. 14.a. *vindicat equum S. Corbiniano sublatum.* 43.c. *eius vindicta in Grimoaldi domum conuersa.* 44.d. *consilium eius de orta hæresi Iconoclastarum.* 55.b. *eius imago quæ operetur bona.* 62.c. *quomodo manifeste adorari voluerit imagines in populo Israelitico.* 65.e.

Deus Pater quando pingi cœperit. 67.a.b.c

Deus Filius quare spectandus proponatur. ibid.b

Deus Spiritus sanctus quando pingi cœperit. ibid.

item Deū imagines cōcessisse vere dixit Ecclesia. 60.a *immortalia eius verba duabus lapideis tabulis inscripta.* 66.a. *posteriora eius videns Moyses quale mysterium didicerit. ibid.b. nomen eius Martyribus non tribuitur.* 67.e. *potestatem dedit Rom. Pontifici terrena & cælestia soluere & ligare.* 69.e. 75.e. 96.c. 147.a. *manifeste restitit incœptis Luithprandi Regis.* 79.e. *eligit infirma mundi vt confundat fortia.* 90.c. 112.b *ad Ecclesiæ constitutionem non adhibuit Reges.* 100.b. *Regnum a Saule abstulit, cum is Samuelis pallium scidisset. ibid.c. bis in idipsum non iudicat.* 139.d. 805.d. *iustitia eius in Ecclesiarum inuasores. ibid. in terris suos punit, vt ab inferno eos liberet. ibid. iudicia Dei occulta & incognita. ibid.e. Ecclesia eius a nemine labefactari potest.* 145.e. *ei ministrantes arma ferre prohibitum, & vbi.* 148.d. *Ecclesiæ res rapiens Dei homicida vocatur.* 172.e. *oblationem furtiuam non recipit.* 185.e

item Dei natura pingi non potest nec debet. 269.b. *iussit incorporea sculpi & pingi. ibid.c. iussu eius Angeli debere pingi probatur. ibid.d. gratiæ ei in persequutione agendæ.* 276.c. *res Ecclesiæ ipsi sacratæ.* 303.c. *Carolo Magno sicut Cyro præsto fuit.* 318.b. *aquam sitientibus largitur.* 333.c. *nocentes persequitur.* 462.a. *gratiæ ipsi pro erepto Leone Papa redditæ.* 484.b. *Christianis duo tribuit, & quæ.* 514.a. *factus homo iussit pingitur.* 595.c. *circumscripticius non est, & ideo tangi non potest.* 602.b. 716.c. *Christus Deus verus homo fuisse probatur.* 605.a. *accendit Confessores ad ostensionem veritatis.* 669.a. *iratus quomodo placandus.* 710.e. *cur tot miracula fieri voluerit.* 782.c. *clades ob peccata immittit.* 784.c. *homines, deos appellauit, & quomodo.* 798.d. *pugnat pro Ludouico Imperatore dum ipse Romanam Ecclesiam defendit.* 824.e

Dextera Ioanni Damasceno a Sarracenorum Rege amputatur. 92.c. *diuinitus restituitur.* 93.a

Diaboli vndecim Regnum Franciæ vastarunt. 783. b

Diabolus in lucis Angelum transfiguratus. 23.a. *eius operatio vbique mala.* 84.e. *eius noua fraus aduersus Confessores.* 626.c. *in arreptitia muliere quid de Theodoro Studita.* 673.c. *Viggonem se appellat.* 782.e

Diabolus in energumena Latine loquitur. 783.a. *arguit in energumena scelera peccantium. ibid.b. pellitur virtute Sanctorum. ibid.d. quibus armis expugnetur.* 811.b

Diaconi quando ordinandi. 33.c. *item prosequentes suo tantum Episcopo interpellationē facere possunt.* 157.b. *a schismatico Papa ordinati quomodo reconciliandi.* 294.c

Dia-

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Diaconæ quæ dicantur. 28.a
Diaconæ & presbyteræ diuersæ a monialibus. ibid.
earum discreta ratio. ibid.
Diaconia SS. Sergij & Bacchi a fundamentis a Gregorio III. dilatata. 136.d
Diaconiæ Romanæ Ecclesiæ in diuersis prouincijs. 5.c
Diaconorum qualis vestitus esse debeat. 156.b
Diaconus ad viaticum sibi parandum mentitur se domi habere reliquias Sanctorum. 751.a. *spondet Hilduino corpus S. Tiburtij Martyris.* ibid.b
Diadema aureum in imagine Dei Genitricis a Gregorio III. datum. 113.e
Dialogus dictus Gregorius Papa II. & quare. 71.e
Didymus & Euagrius in Concilio Constantinopolit. damnati. 573.e
Diebus festis non sunt ducendæ choreæ. 748.e
Diebus Dominicis quid faciendum. 814.b. *non est ieiunandum, & quare.* 817.a. *qualis audienda Missa.* 818.a
Diei Dominicæ dignitas obiter relata. ibid.
Dies festa annua pro restitutione SS. imaginũ. 847.d
Difficultas magna in magnis rebus. 713.c
Dignitas Romanæ Ecclesiæ. 733.c
Dy monasterium funditus Copronymus subuertit. 289.a
Diligentia Gregorij Papæ in restituendis monasterijs. 7.b
Dingoluingæ Synodus Episcoporum. 313.d
S. Dionysius Areopagita Stephanum Papam sanat. 210.c. *reliquiæ eius ab eodem Romam transferuntur.* 214.c. *monasterium in eius honorem Romæ erigitur.* ibid. *libri eius authentici ad Ludouicum Imp. deferuntur.* 725.a. *primus in Gallijs Euangelium prædicauit.* 734.d. *cum duodecim socijs martyrio coronatus.* ibid. *cultus fuit a Regibus, & quibus.* 807.d. *res ab eo gestas cõquiri iubet Ludouicus Imp.* 808.a. *eius monumenta Hilduinus colligere iubetur.* ibid.c. *res ab eo gestas Methodius historice descripsit.* ibid.d. *Græcorum Patrum de eo testimonium.* ibid.
Dioscorus cum Eutychio in Concilio Chalcedonensi damnati. 573.c
Dioscorianos Orthodoxos habẽdos qui dixerint. 217.a
Diploma Stephani Papæ. 111.a.b. 210.e
Diplomata Ludouici Imp. pro immunitate Hispanorum ad se confugientium. 616.d. 618.a
Disciplina canendi a Carolo Magno emendata. 523.c
Dispensatio hæreticorum præcursio Antichristi vocatur. 541.e
Dispositio rectissima gerendarum rerum. 670.b
Disputatio S. Platonis aduersus Constantinum Imp. 459.c
Disputatio Theophili Imp. cum Theophane Confessore. 821.e
Disputatio publica pro restitutione SS. imaginum. 842.c
Dissensio militum Obsicij & Ioannis diaconi præfectorum classis. 3.e
Dissensio Rauennatium. 78.c
Dissensio Græcorum & Latinorum scriptorum de Gregorij Papæ conatu contra Leonem Isauricum. 79.a
Dissensio inter Gradensem & Foroiulienſem Episcopos. 95.a
Dissensio Ruderici Ximenij cum Compostellano Archiepiscopo. 633.a
Diuinationibus magicis Ioannis Constantinopolit. Episc. locus deputatus. 819.a
Diuisio diœcesis Foroiulienſis & Gradensis. 95.e
Diuisio Regnorum quam Carolus Magnus inter filios suos fecit. 518.c.d.e
Diuortium Constantini Imp. arguitur. 459.e. *a Tarasio improbatur & reprehenditur.* 461.d. *pessimo exemplo alijs Ducibus fuit.* 464.b
S. Dius. 285.e
Doctores Ecclesiæ sancti sunt ac Deo pleni. 65.c. *Constitutiones Ecclesiasticas statuunt.* 100.e
Dodon Francorum Præfectus. 307.c. *insidias Stephano Papæ struit.* ibid.
Dogma Manichæorum. 577.d
Dogmata Ecclesiæ tradere non Imperatorum, sed Pontificum est. 69.e
Doloris commemoratio solatium dolentibus parere consueuit. 715.e
de domicilio clericorum. 748.b
Dominicus Gradensis nouæ Aquileiæ Patriarcha. 96.a
Dominicus presbyter Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.c. *item Concil. Rom. aduersus Aldebert. & Clement.* 176.a
Dominicus Pisaurienſis Episcopus Rom. Concilio sub Eugenio Papa II. adfuit. 747.d
Dominicus iuuenis spasmo laborans a SS. Marcellino & Petro sanatus. 770.e
Dominium Francorum. 705.c
Domnus Episcopus Marturanensis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251.a
Domitianus puer cæcus illuminatur intercessione SS. Marcellini & Petri. 770.e
Domus S. Agathæ a Gregorio Papa II. extructa. 16.d
Domus culta S. Cæciliæ. 203.b
Domus cultæ a Zacharia Papa extructæ. ibid. *quid significent.* ibid.c
Donati Patriarchæ Gradensis aduersus Serenum Foroiulienſem Episcopum querela. 95.a
Donatio Alpium Cottiarum ab Ariperto Rege facta Rom. Ecclesiæ. 5.c. 45.c. *a Luithprando Rege confirmata.* 5.e
Donatio Pipini facta Rom. Ecclesiæ. 229.b. *a se & filijs subscripta.* ibid.
Donatio Carolomanni monasterio Fuldensi facta a Pipino confirmatur. ibid.c
Donatio Pipini Regis monasterio SS. Vincentij & Germani a Carolo Magno confirmata. 341.e
Donatio Caroli Magni Ecclesiæ Osnaburgensi facta. 510.d
Donatus Comes. 670.c
Donatus Gallensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.c
Donnus presbyter Concilio Rom. sub Eugenio Papa interfuit. ibid.a
Dorotheus hæreticus. 542.a
Dorouernensis Ecclesiæ ius pallij a Leone Papa redditum. 475.c
Dothius tremulosus curatur meritis SS. Marcellini & Petri. 781.e
Doutbertus Comes. 670.a
Draco sepulchro Caroli Martelli aperto exire visus. 138.e
Dracontius Senator. 264.a. *eius ludibrium de monasticis vestibus.* ibid.
Drogo Caroli Magni filius naturalis. 655.b. *in monasterium detruditur ob coniurationis suspicionem.* ibid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Drogo Metensis Episcopus Ludouici Imp. frater germanus. 800.a. S. Ansgarium Archiepiscopum consecrauit. ibid. morienti Ludouico præsens. 835.c
Drynus Sergij Manichæi pater. 556.c
Ducæus Fronto Societatis Iesu professor. 64.b. Gregorij Papæ II. duas Græcas epistolas in Latinum vertit. ibid. notationibus locupletauit. 71.e
Ducenta millia Sarracenorum a Bulgaris occisa. 15.e
Duces olim ab Imperatoribus Romam mitti solebant ad curandam Vrbem. 77.a
Duces Longobardorũ Romam sæpe infestarunt. ibid.c
Duddo Abbas S. Bonifacij discipulus. 117.a. etiam Vuinfredus dictus. ibid.
Dungalus quo tempore scripserit. 743.e
in Duria Synodus a Carolo Magno habetur. 329.e
Duumchadus Hienses monachos ritus Catholicos docet. 9.d. monachorum Abbas. ibid.
Dux Venetorum Gradensem Episcopum e turri præcipitat. 503.a

E

Eadbaldus Eboracensis Archiepiscopus. 337.e
Ealdbeorath S. Bonifacio se commendat. 54.b
Eadbertus Rex Nordanhumbrorum Ceoluulpho Regi succedit. 119.e. monasticam vitam profitetur. 243.c. filio Regnum remittit. ibid.e
Eadeburgæ sanctimoniali a S. Bonifacio mittitur epistola. 11.d. Cantiæ Regis affinis. 39.e. epistolas S. Petri aureis litteris conscripsit. ibid. Bugga cognominata fuit. 49.e
Ebbo Rhemensis Episcopus Concilio in villa Theodonis habito interfuit. 521.b. 711.b. Euangelium prædicat Danis. 711.c. multos Danorum ad Fidem Christianam conuertit. 757.e. consecrationi S. Ansgarij adfuit. 800.a. multa mala Ludouico Imp. infert. 802.b. se abdicat Episcopatu. 810.a. & quare. ibid.
Eberaldus seruus cæcus suffragijs SS. Marcellini & Petri illuminatur. 779.d
Ecclesia Occidentalis in coniugijs Orientali Ecclesiæ contraria. 28.a
Ecclesia S. Hilarij Pictauis a Sarracenis incensa. 47.d
Ecclesia Anglicana S. Bonifacium quibus rebus adiuuet. 48.e
Ecclesia Dei tota in Oriente turbata. 54.c
Ecclesia numquã errauit quod Deum imagines concessisse dixerit. 60.a
Ecclesia cur imaginem Crucifixi tradiderit exhiberi. ibid.
Ecclesia Christi non est idolum, & quomodo probetur. ibid.d
Ecclesia quando picturam Spiritus sancti susceperit. 67.a
Ecclesia non appellat Martyres deos. ibid.e
Ecclesia nascente vigebat cultus imaginum. 89.a
Ecclesia non regijs regulis gubernanda, sed patrijs institutis. 100.d
Ecclesia tenet pro defunctis Catholicis oblationes fieri. 103.d
Ecclesia Mahometis ab Alphonso Rege in Christi nomine consecrata in toto Regno. 122.d
Ecclesia Viennensis quando in Archiepiscopatum erecta sit. 123.b
Ecclesia Dei naui comparata. 127.e
Ecclesia tantum salua Nicææ a terræmotu remansit. 131.a
Ecclesia Dei a nullis labefactari valet. 145.e
Ecclesia Catholica Sanctorum præsidio manet præfulgens. 152.e
Ecclesia Lucensis Sarracenis ab Alphonso Rege erepta. 168.e
Ecclesia nisi tria Angelorum nomina agnoscit. 179.c. & quæ. ibid.
Ecclesia sancti Siluestri in monte Soracte. 186.b
Ecclesia a Zacharia Papa in Cassinensi monasterio ædificata. 193.a
Ecclesia a Scaumperga Gilulphi Ducis vxore S. Petro reddita. ibid.c
Ecclesia Maguntina pro Metropoli a Zacharia Papa confirmata. 200.d.e
Ecclesia Lateranensis pœne de nouo a Zacharia Papa restaurata. 202.c
Ecclesia ab Aistulpho vexatur. 221.a
Ecclesia S. Martini Traiecti a quo constructa. 230.e
Ecclesia Orientalis varijs hæresibus inficitur. 235.b
Ecclesia Dei persecutionibus semper crescit. 237.d
Ecclesia Germanorum in deterius lapsa. 244.e
Ecclesia a Paulo Papa erecta. 249.c
Ecclesia quomodo Patrem & Spiritum sanctum per imagines repræsentet. 269.b
Ecclesia eijcere studet Constantinus Copronymus nomen Dei Genitricis. 288.a
Ecclesia Dorouernensis a Leone Papa ius pallij recepit. 475.c
Ecclesia Osnaburgensis studio vtriusque linguæ claret. 505.e
Ecclesia Constãtinopolitana a Iosepho presbytero perturbata. 515.b
Ecclesia Bygantina segmentum hæreticorum vocatur. 604.e
Ecclesia qua ratione Agnum pingi permittat. 605.e
Ecclesia Ouetensis a Leone Papa III. Archiepiscopatu insignita. 635.a
Ecclesia Orientalis quæ patiatur. 656.a
Ecclesia Romana numquam errauit nec errare potest. 677.b
Ecclesia sanguine Martyrum irrigatur. ibid.c
Ecclesia Constantinopolitana virescit. 679.d
Ecclesia S. Caciliæ a Gregorio Magno consecrata. 690.c
Ecclesia Romana semper libera ab omni hæresi. 733.a
Ecclesia Gallica a Venantio Fortunato illustrata. 735.d
Ecclesia defendi primo debet a Principe. 793.e
Ecclesia quod coercere non valet, quomodo facere consueuit. 794.a
Ecclesia Romana a Lothario Rege persecutionem patitur. 801.e
Ecclesia Parisiensis sedes S. Dionysii. 808.b
Ecclesia quæ recondere debeat. 811.e
Ecclesia ob quam causam debeat conueniri. 812.a
in Ecclesia tantum Missæ celebrari debent. ibid.b
Ecclesia Saxonum miraculis S. Liborij virescit. 827.a
Ecclesia pacem naneiscitur. 840.e
Ecclesia qua rursus occasione scindatur. 844.e
Ecclesiæ bona quomodo a raptoribus recuperanda. 4.e
Ecclesiæ Rom. rectorum patrimonij quod fuerit officium. 5.c
Ecclesiæ Rom. diaconiæ in diuersis prouincijs. ibid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecclesiæ Romæ a Gregorio Papa restituuntur. 8.a
Ecclesia Exisingensis Apostolus Corbinianus. 9.a
Ecclesiæ reditus in quatuor portiones diuisus. 33.c
Ecclesiæ Dei persecutio sub Leone Isaurico. 54.e
Ecclesiæ Orientalis quando maxima præstantia. 55.c
Ecclesiæ Doctores sancti sunt ac Deo pleni. 65.c
Ecclesiæ dogmata tradere non Imperatorum sed Pontificum est. 69.c
Ecclesiæ sacra vasa Leo Isaurus aufert. 77.b
Ecclesiæ Rom. hostem publico edicto se declarat Leo Isauricus. 79.d
Ecclesiæ longa consuetudo tenenda est. 88.e
Ecclesiæ Sanctorum picturæ, a Leone Imp. dealbatæ fuerunt. 98.b
Ecclesiæ leges sancire non est Regum. 100.b
Ecclesiæ, bigamiam aut trigamiam concedere, indulgentia est. 103.e
Ecclesiæ duæ a S. Bonifacio extructæ. 104.b
Ecclesiæ Anglicanæ status qualis, a Beda descriptus. ibid.d
Ecclesiæ reditus in Sicilia a Leone Isaurico fisco additi. 112.a
Ecclesiæ in Gallia restauratæ. 123.a. *a quo.* ibid.
Ecclesiæ bona a laicis obtenta. ibid.
Ecclesiæ Dei præpositi qualiter se habere debeant. 128.a
Ecclesiæ bona rapientes quomodo sint appellãdi. 129.d
Ecclesiæ & monasteria terræmotu corruerunt Constantinopoli. 131.a
Ecclesiæ aliquot a Greg. III. factæ. 136.e
Ecclesiæ non spoliatæ a Carolo Martello, sed locupletatæ. 138.a
Ecclesiæ laicis regendæ dantur in Francia. 140.e
Ecclesiæ Rom. prædia a Constantino Copronymo donantur. 159.d.e
Ecclesiæ in fundo proprio extructæ, quis rector debeat esse. 164.b
Ecclesiæ res rapiens homicida Dei deputatur. 172.e
Ecclesiæ Augustudunensis turbatus status. 204.b
Ecclesiæ bona pacifice reddi petit ab Aistulpho Rege Stephanus Papa. 213.e
Ecclesiæ a Longobardis incenduntur. 224.a
Ecclesiæ ab Aistulpho Rege redduntur Stephano Papæ, & quæ. 229.a
Ecclesiæ Germanorum per sanctum Bonifacium dotibus auctæ. 230.b
Ecclesiæ multæ a S. Vuillebrordo constructæ. ibid.d
Ecclesiæ a S. Bonifacio in Frisia extructæ. 232.e
Ecclesiæ omni ornatu spoliantur. 235.c
Ecclesiæ res per vim in Germania auferuntur. 245.b
Ecclesiæ in Oriente & Occidente persecutio. 281.d
Ecclesiæ contumeliam vindicant Christophorus & Sergius. 289.e
Ecclesiæ res Deo sunt sacratæ. 303.c. *non sunt a Regibus accipiendæ.* ibid.
Ecclesiæ Christianorum a Sarracenis dirutæ. 343.b
Ecclesiæ variæ a Leone Papa ornatæ. 475.c.d
Ecclesiæ S. Suuiberti indulgentiæ a Leone Papa concessæ. 508.b
Ecclesiæ Osnaburgensi priuilegium a Carolo Magno concessum. 510.d.e
Ecclesiæ turbatio Iosephi presbyteri causa. 515.b
Ecclesiæ periclitanti succurrit Theodorus Studita. 548.e
Ecclesiæ columna vocatur Iosephus Archiepiscopus Thessalonicensis. 549.e
Ecclesiæ pax restituta Nicephoro Imp. mortuo. 564.e
Ecclesiæ Romanæ auxiliantur Franci. 79.c. *a Rege Angliæ tributum perpetuum statuitur.* 130.a. *eius præconia.* 569.e. 661.d. *eius defensio Francorum Regibus propria.* 829.b.c. *eam contemnens Christum contemnit.* 664.e
Ecclesiæ Dei vnitas. 570.b
Ecclesiæ Hierosolymorum profanatæ. 581.a
Ecclesiæ res per Carolum Magnum bene dispositæ. 589.d
Ecclesiæ Constantinopolitanæ status. 604.e. 661.d
Ecclesiæ miserandus status. 630.a. *eius antiquitas.* 633.c
Ecclesiæ Compostellanæ fundamenta. 632.e
Ecclesiæ Hirensis translatio Leonis Papa III. auctoritate facta. ibid.
Ecclesiæ Emeritensis ius Compostellam a Callisto Papa translatum. 633.e
Ecclesiæ reformatio ex Ludouici Imp. edicto & Concilio Aquisgranensi. 651.e
Ecclesiæ Rauennatensis priuilegia a Paschale Papa confirmantur. 672.e
Ecclesiæ marmoribus spoliantur. 685.b
Ecclesiæ Orientalis qualis status fuerit sub Michaelis Balbi Imperio. 694.e
Ecclesiæ Rauennatensis Acta a Rubeo cõscripta. 721.a
Ecclesiæ per Lotharium spoliatæ. 806.e
Ecclesiam Catholicam vocant Manichæi sua conciliabula. 29.e
Ecclesiam Dei infestare desistunt Monothelitæ. 55.b
in Ecclesiam Rom. sæpe inuenti infideles Longobardi. 79.e
Ecclesiam idola suscepisse dicentes anathematizati. 89.e
Ecclesiam fraudare sacrilegium est. 303.d
Ecclesiam prædonis instar Theodotus pseudopatriarcha inuadit. 660.e
Ecclesiarum bona diripiens qualiter puniẽdus. 138.b
Ecclesiarum census quis permissus. 200.a
Ecclesiarum ornamenta venum exposita. 242.b
Ecclesias sanctas constituunt Imperatores cum Pontificibus Synodos congregantes. 73.c
Ecclesias priuari imaginibus edicit Leo Imperator. 77.d
Ecclesiastica instituta conuellere non est Regum piorum. 100.a
Ecclesiastica constitutio Pastorum & Doctorum est. ibid.e
pro Ecclesiastica immunitate Caroli Magni ad Pipinum Regem epistola. 498.d
Ecclesiastica non Imperatoribus sed Episcopis commissa. 712.b
Ecclesiastica potestas quomodo sit interdum penes Principes. 793.a
Ecclesiasticæ leges a Carolo Magno colligũtur. 497.e
Ecclesiasticæ quæstiones vbi inquirendæ. 593.a
Ecclesiasticæ res restitui iubentur a Ludouico Imperatore. 807.a
Ecclesiasticarum institutionum librum Gregorius Papa II. S. Bonifacio donat. 31.e
Ecclesiasticarum rerum vindicem agit Pipinus Rex. 247.a
Ecclesiasticas res reddere compellitur Vuaipharius. ibid.
Ecclesiasticas res recuperare studet Hadrianus Papa. 311.e
Ecclesiastici Annales vocantur Acerruus testimonij. 1.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecclesiastici Ordines Afris non dandi. 33.a
Ecclesiastici viri ex Anglia a S. Bonifacio euocantur. 42.c.48.b
Ecclesiasticis Reges non possunt imperare. 203.c
Ecclesiastico foro quantum Carolus Magnus detulerit. 497.b
Ecclesiasticorum in Francia iniquitas. 140.c
Ecclesiasticos pauperes in mensam adhiberi debere vbi statutum. 588.b.c
Ecclesiis pax data mortuo Haumar Duce Arabum. 26.c
Ecclesiis inferunt plurima mala Iconoclastæ. 235.c
Ecclesiis quæ Carolus Magnus concesserit. 304.b
Ecclesiis Galliæ & Germaniæ Indulgentiæ concessæ a Leone Papa. 507.d
Ecclesiis quæ ornamenta contulerit Leo Papa III. 632.d
Ecgbertus Anglicanum schisma cum Scotis monachis tollit. 9.b. *Hiensibus Catholicos ritus tradit.* ibid.c. *quamdiu in insula Hiensi sit moratus.* ibid.d. *Vuilfrido in Episcopatu Eboracensi succedit.* 110.b. *de sacerdote lapso, & post pœnitentiam in officium gradus restituto consulitur a S. Bonifacio.* ibid.e. *Regis Angliæ Germanus.* 256.d *Albini magister.* ibid. *moritur.* ibid. *quamdiu sederit.* ibid. *copiosissimam bibliothecam Eboraci reliquit.* 338.b
Eclipsis solis in excæcatione Constantini Imp. 477.c
Eddela cæca per SS. Marcellinum & Petrum visum recipit. 779.d
Eddo Comes Caroli Magni testamenti ordinationi præsens. 577.a
Edicto cogitur tacere Theodorus Studita. 597.c
Edicto Michaelis Balbi Confessores relaxãtur. 695.e
Edictum Gizid Sarracenorum Principis contra imagines. 35.c
Edictũ Leonis Isauri aduersus sacras imagines. 54.c. *aliud contra easdem in Occidentem missum.* 77.d
Edictum nouum Constantini Copronymi Imp. 282.e
Edictum Michaelis Imp. contra Manichæos. 578.a
Edictum Leonis Armeni Imp. ad Confessores missum. 597.c. *aliud quo Archimandritæ Constantinopolim vocantur.* 612.e
Edictum Ludouici Imp. Ecclesiæ secuta reformatio. 651.e. *aliud de facienda expiatione peccatorum.* 784.a. *quo tempore promulgatum sit.* 785.e
Edictum Theophili Imp. ne quis, Sanctus, diceretur. 789.b. *aliud ad inquirendos Orthodoxos.* 794.d. *aliud quo monachos expellit.* 798.e
Edilburga Regina efficitur monialis. 130.a
Egiluardus historicus res Burchardi prosequutus. 189.a. *eum errare auctor ostendit.* ibid.b
Eggobardus Caroli Magni mensæ præpositus. 334.d *a Vasconibus cæditur.* ibid.
Eggebardus Comes pro restitutione Ludouici Imp. laborat. 806.a
Egiddeo coniurationis in Ludouicum Imp. auctor. 654.d
Eginhardus in saltibus Pyrenæis ab Hispanis cæsus. 582.a
Eginhardus siue Einhardus Carolo Magno a secretis. 234.d. *fabula de ipso confutata.* 750.a. *eius lucubrationes.* ibid.c. *Romam ad sanctas reliquias asportandas mittit.* 751.a. *de sacris reliquijs in Gallias relatis redditur certior.* 754.c. *in solitudine basilicam ædificat.* ibid.d. *accusatur obstinationis per reuelationem.* 756.b. *eius cum Hilduino congressus.* 765.c. *de reliquijs sibi furto sublatis docetur.* 766.c. *obtinet reliquias ab Hilduino Abbate, furto sibi sublatas.* 767.a
Eike monasterium sanctimonialium. 782.a. *& vbi situm.* ibid.
Electio Gregorij Papa II. 2.a
Electio Pontificis falso Carolo Mag. tribuitur. 324.c
Electio Constantinopol. Patriarchæ. 514.c
Electio Leonis Armeni in Imperatorem. 584.c
Electio Paschalis Papæ qualis. 650.d
Electio Gregorij Papæ IIII. 773.d
in Electione Imperatorum numismata spargi solita. 293.a
Electionem Pontificis Impp. Catholici liberam esse voluerunt. 325.c
Electiones Episcoporum redditæ liberæ. 589.d
Eleemosyna facienda est diebus ieiunij.. 817.b. *grauiter lapsis solatia.* 44.c
Elephantia tardi esu excitatur. 199.c
Eleutherius Priuernas Episcopus Concilio Romano sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.d
Eliab & Bezeleel opera manufacta fecerunt ex prima tribu Dan. 65.c. 66.a
Elinigaudius Comes Legatus Caroli Magni ad Irenem Augustam. 502.d
Elisæus Nouiomensis Episcopus. 192.a
Emeritensis Ecclesiæ ius Compostellam a Callisto Papa translatum. 633.c
Emesa a Mauuia subiecta. 182.d. *ibi Christianorum Ecclesiæ a Sarracenis diruuntur.* 343.b
Encolpion, quid significet. 575.c
Encomia Irenes Imperatricis. 500.d
Engilbertus Abbas Legatus Caroli Magni ad Leonem Papam III. 472.c. *Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit.* 577.a
in Engelheim conuentus habetur a Ludouico Imperatore. 672.d
Engilgarda paralytica per merita SS. Marcellini & Petri curata. 780.a
Eobanus presbyter S. Bonifacio amanuensis. 39.d. *illi cum suis Bonifacius litteras mittit.* 122.a.b. *ad Zachariam Pontificẽ a Pipino mittitur.* 161.a. *Traiecti Episcopus a S. Bonifacio instituitur.* 232.a
Ephesi Theodosius Imp. moritur. 6.c. *ibi crudelitatis in monachos exemplum.* 304.c
Ephesius Apsimari filius. 69.a. *Leonem Isaurum hæresim docuit.* ibid. *præcipuus omnis in pseudoconcilio Constantinopol.* 214.c
Epigrammata Albini siue Alcuini Biblijs suis adiecta. 340.c
Epigrammatum liber a V. Beda conscriptus. 105.c
Epiphania quæ ciuitas, 265.d
Epiphanio creditur legatio ad Paschalem Pap. 662.a
Epiphanius Siluæ candidæ Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.c
Epiphanius presbyter Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. ibid.d
Epiphanius Episcopus Perusinus Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251.a
Epiphanius Archimandrita ad Leonem Papam a Theodoro Studita Legatus. 539.a
Epiphanius Legatus benigne a Paschale Papa excipitur. 662.c
Episparis in Armenia vicus. 29.c
Episcopales sedes tres in Baioaria erectæ. 123.c. *a laicis in Francia conferuntur.* 140.c
Episcopi aut presbyteri criminosi a mensa & familiaritatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritatis communione non sunt arcendi. 81.b
Episcopi a Leone Isaurico hæresi infecti. 87.a
Episcopi centum & quinquaginta a Gregorio secundo creati. 101.a
Episcopi pro Gregorio presbytero intercedunt, ne a sacerdotali ordine a Gregorio III. deponatur. 102.a
Episcopi ab Archiepiscopis ordinandi ad canonum statuta. 103.c
Episcopi duo vel tres conuenire debent ad Episcopum consecrandum. 104.a
Episcopi totius Italiæ in Concilio Romano a Gregorio III. adhibiti. 112.c
Episcopi multi a Leone ob imaginum cultum in exilium missi. 114.c
Episcopi Alemanniæ admonentur a Gregorio Papa vt gentilitatem deponant. 121.d
Episcopi in Concilio Reccaredum Regem Catholicum acclamant. 122.c
Episcopi in corrigendis populis insufficientes, Metropolitano significare debent. 127.b
Episcopi octoginta a Gregorio III. ordinati. 137.a
Episcopi non in omnibus ciuitatibus sunt collocandi. 144.a
Episcopi mutuas parochias inuadere non debẽt. 147.b
Episcopi qualis debeat esse vestitus. 156.b
Episcopi singulis annis Romæ se præsentare debent, & quando. ibid.c
Episcopi singuli parochiæ suæ propria curare debent. 161.d.e
Episcopi extra diœcesim suam citra Metropolitani consensum nihil agere possunt. ibid.e
Episcopi Gothi Catholici Christi diuinitatem Patri consubstantialem in suis scriptis confiteri solent. 169.a
Episcopi ab Aldeberto seducuntur. 177.b
Episcopi hæretici, quos baptizarunt in nomine Trinitatis, rite confirmari debent. 180.e
Episcopi Francorum Catholicæ vniti Ecclesiæ. 191.b
Episcopi trecenti triginta octo congregati a Constantino Copronymo pseudoconcilio interfuerunt. 214.e 216.a
Episcopi missi a Constantino Copronymo Imp. conuincere Stephanum monachum. 217.b. 264.d. *Stephanum monachum conueniunt.* 217.b. *redeunt ad Imperatorem victi a Stephano monacho.* 218.e. 264.d
Episcopi Galliæ sacras imagines defendunt. 277.b
Episcopi Constantinum laicum Papam consecrare coguntur. 280.e
Episcopi XII. *Romam ad Synodum a Carolo & Carolomanno mittuntur.* 292.b
Episcopi a schismatico Papa ordinati quomodo consecrandi. 294.e
Episcopi secundum Canones viuere debent. 313.e
Episcopi & laici Ludouici exemplo loca sancta reparant. 524.b
Episcopi contra Leonem Imp. sentientes ab ipso eiiciuntur. 593.e. *in exilium mittuntur.* 600.d. *& qui.* ibid. *plurimi eius perfidiam sequuti.* 629.b
Episcopi CCCCLXXXIII. *Concilio Lateranensi interfuerunt.* 633.a
Episcopi exules a Michaele Balbo Imp. Constantinopolim vocantur. 699.b
Episcopi qui in Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 747.c
Episcopi debent suspectos sacerdotes monere. 748.c
Episcopi in carcerem conjiciuntur ob imaginum cultum. 798.e
Episcopi qui S. Ansgarij consecrationi interfuerunt. 800.a
Episcopi quæ in Ludouicum Imp. 803.d. *pœnitentiam Ludouico Imp. iniungunt.* 805.b. *in Ludouicum insurgunt & quare.* 829.d
Episcopi locum Apostolorum tenent. 811.b
Episcopi accusati ad Rom. Pontificem appellare debent. 831.d
Episcopi transferũt Regnum Lotharij in Ludouicum & Carolum. 840.c.d
Episcopis venationes prohibentur. 127.a
Episcopis adulteris, aut homicidis, sacerdotio fungi vetatur. 144.c.e
Episcopis a S. Bonifacio electis, Zacharias litteras confirmationis mittit. 146.e
Episcopis bigamos aut viduarum maritos promouere ad sacros ordines prohibetur. 157.a
Episcopis Comites obedire debere vbi statutum. 589.d
Episcopis commissæ res Ecclesiasticæ non Imperatoribus. 712.b
Episcopis obedientiam promittit Ludouicus Imperator. 803.d
Episcopo viuente alius substitui non debet. 144.e
Episcoporum nomina qui decreto de coniugijs sub Gregorio Papa II. subscripserunt. 28.b
Episcoporum Frisingensium successio. 43.c
Episcoporum nomina qui Concilio contra sacras imagines præfuerunt. 72.a
Episcoporum est anathema inferre non monachorum. 100.b
Episcoporum eligendorum diligens habenda ratio. 103.c
Episcoporum nomina qui Concilio Carolomanni interfuere. 148.e
Episcoporum lites si a vicinis Episcopis terminari non possunt a Sede Apostolica componendæ sunt. 157.b
Episcoporum nomina qui Conc. Romano sub Zacharia Papa interfuerunt. 158.b.c.d
Episcoporum Concilium in Germania habetur. 169.d
Episcoporum nomina qui Concilio Rom. contra Aldebertum & Clementem interfuerunt. 175.e
Episcoporum nomina qui Ecclesiæ vniti redditi erãt. 192.a.b
Episcoporum nominatio Pipino in Regno suo a Zacharia concessa. 203.e
Episcoporum nomina qui Constituto Pauli Papæ subscripserunt. 251.a
Episcoporum electio iterata. 294.d
Episcoporum Dingoluingæ Synodus. 313.d
Episcoporum nomina qui Concilio apud Dingoluingam interfuerunt. 314.c
Episcoporum sententijs negotium decisum vlterius tractari non licere sancitur. 497.b
Episcoporum nomina qui Canonizationi S. Suuiberti interfuerunt. 508.b
Episcoporum nomina qui Caroli Magni testamento interfuerunt. 577.a
Episcoporum electiones liberæ redditæ. 589.d
Episcoporum contra Leonem Armenum Imp. sententiæ. 593.a
Episcoporum Synodus in qua depositi Episcopi coniurati. 654.e
Episcoporum exulum ad Michaelem Balbum Imp. epistola. 699.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Episcoporum cum Michaele Imperatore colloquium. 700. *a*
Episcoporum & presbyterorum nomina qui Concilio Romano sub Eugenio Papa secundo interfuerunt. 747.*b.c.d.e*
Episcoporum cura Concilij Parisiensis. 792.*e*
Episcoporum quale sit ministerium. 802.*c*
Episcoporum conuentus in Theodonis villa. 810.*a*
Episcoporum primus gradus in Ecclesia. 811.*a*
Episcoporum conuentus Aquisgrani. 839.*e*
Episcopatus Rauennatensium per vim inuaditur. 297.*a*
Episcopatum recusat S. Plato. 328.*e*
Episcopos & clerum prœliari oratione quam armis melius esse. 303.*a*
Episcopos singulis annis parochiam suam visitare debere statuitur. 127.*a*
Episcopos admonendos ex Timotheo probatur. 128.*c*
Episcopos ignotos ante probationem ad ministerium non admittendos vbi statutum. 149.*a*
Episcopus Constantinopolitanus ob hæresim deponitur. 2.*d*
Episcopus Constantinopolitanus creatur S. Germanus. 3.*a.* 15.*a*
Episcopus secundum dignitatem suam indumentis vti statuitur. 162.*a*
Episcopus damnatus officium vsurpare non debet. ibid. c
Episcopus alienos clericos suscipiens, excommunicandus. 164.*c*
Episcopus Moguntinus homicidij reus exaucloratur. 169.*e*
Episcopus fornicator condemnatus, respuendus. 199.*e*
Episcopus excommunicatus detestabilis est coram Deo & hominibus. 200.*b*
Episcopus imaginem Dei, & Genitricis confringens laudatur, & a quibus. 217.*a*
Episcopus qualis ordinandus. 748.*b*
Epistola Synodalis Ioannis Episcopi a Gregorio Papa II. reijcitur. 2.*d*
Epistola Gregorij II. in causa Rhemensis Ecclesiæ. 17.*e. alia ad Carolum Martellum.* 32.*a. alia ad Saxones.* 34.*c. alia ad S. Bonifacium.* 42.*b. alia ad S. Germanum Constantinopolit. Patriarcham.* 59.*b. ad* 61. *alia ad Vrsum Venetorum Ducem.* 63.*d. alia ad Leonem Isaurum Imp.* 64.*d. alia ad eumdem.* 73.*b. ad* 76. *alia, eaq. responsoria super consulta S. Bonifacij.* 80.*c. ad* 81.*d. alia ad Serenum Foroiuliensem Episcopum.* 95.*b. alia ad Gradensem Patriarcham. ibid. d*
Epistola Bonifacij de homine ad vitam reuocato. 11.*d. alia ad sanctimoniales.* 25.*a. alia pro precibus ad Deum obtinendis. ibid. d. alia ad confratres suos.* 26.*a. alia ad Eadburgam.* 39.*d. alia ad Aelbualdum Archiepiscopum. ibid. e. alia, eaq. consolatoria ad Buggan Abbatissam.* 51.*e. alia ad eamdē de profectione Romana.* 52.*e.* 53.*a.b alia ad Danielem Angliæ Episcopum.* 81.*e.* 82. *alia ad Cuthbertum Abbatem.* 109.*e.* 110.*a. alia ad Ecgbertum. ibid. c.d.e. alia ad Nothelmum Archiepiscopum Dorouernen.* 115.*e.* 116.*a.b. alia ad Pechelmum Episcopum.* 116.*c. alia ad Duddonem Abbatem.* 117.*a. alia ad suos.* 122.*a.b. alia ad Cuthbertum Archiepiscopum.* 126.*c. ad* 130.
item alia ad Zachariam Papam. 140.*b.c.d.e. ad* 142.*b. alia ad Regibertum Præfectum. ibid. e. alia ad Pipinum Regem Francorum.* 160.*e.* 161.*a alia ad Athebaldum Regem Anglorum.* 170.*e. ad* 173.*e. alia ad Hecbertum.* 174.*b.c.d.e. alia ad Herisfridum presbyterū.* 174.*e.* 175.*a.b. alia ad Zachariam Papam.* 197.*d. ad* 198.*c. alia ad Stephanum Papam III.* 206.*b.c.d. alia eiusdem ad eumdem.* 230.*d. ad* 231.*b. alia ad Fulradum.* 231.*d. ad* 232.
Epistolæ variæ variorum ad S. Bonifacium. Buggan ad illum. 24.*c. alia eiusdem ad eumdem.* 53.*c.d.e. alia Cangyth & Buggæ simul ad eumdem.* 50.*a. Caroli Martelli ad eumdem.* 37.*a. alia Anglorum ad eumdem.* 40.*b. Sigebaldi ad eumdem.* 41.*b. alia Hildeberti Regis Cantiæ ad eumdem.* 48.*e. Danielis ad eumdem.* 83.*a. alia ad eumdem scripta ab aliquo ex clero Romano.* 147.*d.e.* 148.*a. alia Secretarij Zachariæ Papæ ad eumdem.* 181.*e. ad* 182. *alia Pipini Regis ad eumdem.* 229.*d.e*
Epistola Gregorij III. de bonis Ecclesiæ Gradensis. 96.*b.c. alia ad S. Bonifacium.* 103.*a. vsque* 104.*c. alia data S. Bonifacio redeunti in Germaniam.* 120.*c. alia eidem redeunti data. ibid. e. alia ad Episcopos Baioariæ & Alemanniæ.* 121.*d.e alia ad S. Bonifacium de rebus ab ipso in Baioaria gestis.* 123.*e.* 124.*a.b.c. alia ad Carolum Martellum.* 125.*c.d. alia ad eumdem.* 132.*a.b.c.d.e.* 133.*a. epistolarum liber ab illo conscriptus non extat.* 134.
Epistola Zachariæ Papæ ad S. Bonifacium. 198.*c. ad* 200.*d. alia ad eumdem.* 143. *ad* 147. *alia de confirmatione trium Episcoporum a S. Bonifacio electorum.* 146.*e.* 147.*a. b.c. alia de confirmatione Synodi sub Carolomano.* 149.*e.* 150.*a.b.c. alia ad S. Bonifacium.* 152.*c.* 153.*a.b.c.d. alia ad eumdem.* 153.*e.* 154.*a.b.c.d. alia ad eumdem.* 160.*c. alia ad Pipinum & Episcopos.* 161.*b. ad* 164.*e. alia ad S. Bonifacium de canonibus obseruandis.* 166.*c.d.e. alia ad eumdem.* 180.*a. ad* 181.*e. alia ad eumdem.* 189.*d. ad* 192. *alia ad Episcopos Catholicæ vnionis.* 192.*c.d.e*
Epistola Stephani Papæ III. ad Pipinum cum Aistulphus fœdus fregit. 221.*b. ad* 223. *alia ad eumdem tempore obsidionis Vrbis.* 223.*d. ad* 225.*e alia ad eumdem.* 228.*a. ad* 240.*d*
Epistola Pauli Papæ pro immunitate monasterij S. Hilari. 244.*b.c.d. aliæ ad Pipinum Regem interierunt.* 277.*e*
Epistola Stephani Papa IIII. ad Reges Franciæ. 300.*b. ad* 302. *argumenta epistolarum eius.* 307.*b.c*
Epistola Leonis Papæ III. ad Regem Merciorum. 474.*c*
Epistola Kemulphi Regis ad Leonem Papam III. 473.*a*
Epistola S. Germani ad Constantinum Nicoliæ Episcopum. 86.*c*
Epistola S. Germani ad Ioannem Archiepiscopum Synnados. ibid. e
Epistola Leonis Isaurici ad Sarracenorum Regem ficta nomine Ioannis Damasceni. 92.*a*
Epistola de transitu Bedæ. 107.*c.d.e.* 108.*a.b.c.d. mendum continere auctor ostendit.* 108.*e.* 109.*a*
Epistola Petri Oldradi ad Carolum Magnum. 45.*b.c alia Albini Flacci ad eumdem.* 338.*d. ad* 339.*b*
Epistola Caroli Magni ad Albinum. 339.*c. ad Pipinum*

Universidad de Deusto
Biblioteca

pinum Regem filium pro Ecclesiastica immunitate. 498.a. *alia ad Leonem Papam III. a Zmaragdo scripta.* 551.e
Epistola Iosephi Thessalonicensis Archiepiscopi ad Simeonem. 529.e
Epistola Episcoporum exulum ad Michaelem Balbum Imp. 699.c
Epistola Michaelis Imperatoris ad Ludouicum Imp. 721.d
Epistola Collatorum nomine Pontificis Romani. 732.c
Epistola quam Aldebertus Domini nostri Iesu Christi esse dicebat. 178.c. *ad varia loca missa. ibid.d*
Epistola synodalis trium Patriarcharum de recto imaginum cultu. 295.e
Epistola Nicephori Constantinopolitani Archiepiscopi ad Leonem Papam. 567.b
Epistola Theodori Studitæ ad Stephanum Constantino Imp. a secretis. 465.d. *alia ad S. Platonem.* 468.e. *ad* 470. *libri epistolarum eius quinque sunt.* 482.a. *alia ad Irenem Aug.* 499.d. *alia ad Nicephorum Imp. de successore Episcopo eligendo.* 513.d. *alia ad Nicephorum Episcopum Constantinop.* 516.e. *alia ad suos de communione Iosepho œconomo denegata.* 525.a. *alia ad Theoctistum.* 527.a. *alia ad Simeonem monachum nomine S. Platonis inclusi.* 528.d. *alia ad Basilium Abbatem Romæ existentem.* 532.c. *alia ad Nicolaum Chartularium.* 535.d. *alia ad Leonem Papam.* 539.a. *alia ad eumdem.* 540.c. *alia ad Basilium Abbatem S. Sabæ.* 542.d. *alia ad Athanasium monachum.* 544.b. *ad* 548.b. *alia ad Naucratium de Confessoribus.* 549.a. *alia ad Iosephum Archiepiscopum Thessalonicensem. ibid.e. alia ad Antoninum Abbatem.* 565.c. *alia ad Præpositos qui Leoni Imp. parucrant.* 598.a. *alia ad Nicephorum Patriarcham exulantem.* 599.d. *alia nomine Orthodoxorum ad pseudosynodum hæreticorum.* 601.d. *alia ad Confessores Catechetica.* 604.a. *alia de martyrio Thadæi.* 607.a *alia ad Iosephum Archiepiscopum Thessalonicensem.* 613.a. *alia de lapsis ad Naucratium. ibid.d alia ad eumdem.* 621.c. *alia ad Eudocinem virginem.* 623.a. *alia ad sanctimoniales.* 624.e *alia ad Mariam Imperatricem.* 625.c. *binæ aliæ ad Theophylactum Nicomediæ Episcopum.* 629.e *binæ aliæ ad Theophilum Ephesinum Episcopum.* 630.c.e. *alia ad Iosephum fratrem suum Archiepiscopum Thessalonicensem.* 631.b. *alia ad Petrum Nicææ Episcopum. ibid.e. alia ad Episcopos exules.* 632.b
item alia epistola Theodori Studitæ & aliorum Confessorum ad Paschalem Pap. 655.c. *alia ad Patriarcham Alexandrinum.* 657.b. *alia ad Patriarcham Hierosolymorum.* 658.b. *alia ad Paschalem Papam.* 661.b. *alia Catechetica ad fratres dispersos.* 663.a. *alia ad Gregoram laicum.* 666.d. *alia ad Simeonem.* 667.d *aliæ eiusdem ad Imperatorem allatæ.* 673.a. *aliæ ad dispersos fratres. ibid.e.* 674.c. *aliæ ad Naucratium Confessorem.* 676.e. 678.e. *alia de nece Leonis Armeni.* 695.a. *alia ad Michaelem Balbum Imperatorem.* 696.a. *alia ad relegatos in Chersone Episcopos.* 698.d. *alia ad Nicephorum Patriarcham.* 700.e. *alia ad dispersos monachos Catechetica.* 701.d. *alia ad Thomam Patriarcham Hierosolymorum.* 704.d. *alia ad Leonem Sacellarium.* 711.d *alia ad Theodoram Augustam & Basilium eius filium.* 716.b. *alia ad Ioannicium.* 744.d. *alia ad Theoctistum pœnitentem.* 745.c. *alia ad Ioannem Cyzicenum.* 819.d. *alia ad Michaelem Syncellum.* 822.e. *de epistola eius ingens miraculum.* 746.d
Epistola Ludouici Imp. ad Eugenium Papam II. 739.c. *alia ad Hilduinum Abbatem de rebus S. Dionysii.* 807.e
Epistola Lupi Ferrariensis Abbatis ad Ionam Aurelianensem Episcopum. 743.d
Epistola synodalis e Concilio Parisiensi ad Ludouicum Imp. 791.e
Epistola Theodulphi Aurelianensis Episcopi numquam cusa ad compresbyteros. 810.e
Epistola Gregorij Papæ IIII. ad omnes Galliæ, Germaniæ, & Aquitaniæ Episcopos. 831.a
Epistolæ securitatis qua forma scribi soleant. 37.b
Epistolæ S. Petri aureis litteris descriptæ. 39.c
Epistolæ Pontificum quæsitæ a Beda. 80.a
Epistolæ Ioannis Damasceni aculeatæ. 90.b
Epistolæ S. Petri nomine, ad Pipinum Regem. 226.a *ad* 228.a
Epitaphium Theodimi subdiaconi. 5.b
Epitaphium S. Candidæ. *ibid.d*
Epitaphium Theodosii Imperatoris pulcherrimum. 6.c
Epitaphium Ven. Bedæ. 109.a
Epitaphium S. Cæsarij Episcopi Arelaten. 111.d
Epitaphium Luitbprandi Regis Longobardorum. 167.e. 168.a
Epitaphium Richardi Regis Longobardorum. 196.d
Epitaphium S. Adelhardi. 708.b
Epitaphium Ludouici Imp. 836.d
Equi silueſtris esus vitandus. 199.a
Equi regio morbo laborantes quomodo tractandi. ibid.b
Ercelbaldus Notarius a Carolo Magno in Liguriam ad classem parandam mittitur. 499.a
Erchangarius Comes Caroli Magni testamenti ordinationi præsens. 577.a
Erconredus Cenomanensis Ecclesiæ Archidiaconus. 827.a
Erenualdus Episcopus. 41.b
Eresburgum castrum a Carolo Mag. capitur. 313.a. *a Saxonibus destruitur.* 331.e. *a Carolo Magno reædificatur.* 322.b. *ibi capella a Leone Papa dedicatur.* 486.b
Erimbertus Frisiæ gentis Ecclesiæ præfectus. 123.d
Ermenuuardus cæcus visum recipit meritis SS. Marcellini & Petri. 771.d
S. Erminus Episcopus. 119.e. *eius diem natalem Belgium celebrat, & quando.* *ibid.*
Ermoldus Abbas. 807.a
Ermuuolfus hæreticus a S. Bonifacio dãnatus. 114.e
Ernest Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c
Erphesfurt vrbs olim Paganorum. 140.c
Errantes in viam reducere difficile est. 89.c
Error de Concilio Romano habito a Gregorio Papa II. sublatus. 27.b. *alius ex epistola Gregorij sublatus.* 72.c. *alius e Theophane in numeris sublatus.* 130.e. *alius eiusdem emendatus.* 267.a. *alius correctus in epistola Zachariæ Papæ ad Bonifacium.* 143.d. *alius numeri in epistola Zachariæ ad sanctum Bonifacium.* 166.e
Error Gnaphei hæretici. 194.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Error de clade Francorum in ſaltibus Pyrenæis conuincitur. 582.b
Error Tudenſis ſcriptoris. 583.b
Error ex ignorantia & malitia prouenit. 726.e
Errores circa coniugia ex Orientali decreto manarunt. 28.a
Errores Græcorum de Gregorij Pap. II. cognomento correcti. 76.b
Errores nouorum hæreticorum. 153.c
Errores Clementis hæretici. 177.d
Errores Theoctiſti obiter relati. 745.d.e
Eſaias hæreticus. 542.a
Eſcæ immolatitiæ cruce ſacratæ edi non poſſunt. 80.e
Eſium ab Aiſtulpho Pont. Rom. traditum. 229.a
Ethebaldus Merciorum Rex. 139.b. *ſceleſtiſſimus, a S. Bonifacio ad pœnitentiam monitus.* ibid.
Ethelſpida filia Regis Artulphi. 512. b. *maritum fugientem Romam ſequitur.* ibid. *apud Papiam moritur.* ibid.
Etherius Caroli Magni Capellanus, & Notarius. 321. e
Etheluuolphus Anglorum Rex alias Athulphus. 130.c. *vectigal S. Petro auxit.* ibid.
Eua ſerpente audito mortem conſecuta eſt. 100.b
Euagrius cum Didymo in Concilio Conſtantinopol. damnati. 573.c
Euangelia aurea in gemmis librarum XV. a Gregorio Papa III. facta. 136.b
Euangelij lumen vnde Germanis venerit. 104.c
Euangelij S. Ioannis partem in idioma Anglicanum Beda conuertit. 108.a
Euangelij codex ſemper a S. Bonifacio habitus. 233.e
Euangelij prædicationem vnde Hiſpania acceperit. 633. e
Euangelio naſcente ſimul natus imaginum cultus. 595. e
Euangelium Anglis ab Aidamo prædicatur. 9.d
Euangelium aliud præter id quod Eccleſia ab Apoſtolis Patribus & Concilys accepit nullum audiendum. 100.b
Euangelium ſecundum Thomam à Manichæis conſcriptum. ibid.e
Euangelium per vniuerſum orbem litteris propagatum. ibid.d
Euangelium prædicare Bonifacius ab Eccleſia Rom. miſſus. 104.c
Euangelium Veneti a S. Marco acceperunt. 684.c
Euangelium Danis prædicat Ebbo Rhemenſis Epiſcopus. 711.c
Euangelium in Gallijs primus prædicauit S. Dionyſius Areopagita. 734.d
Euchariſtia leproſis fidelibus dari poteſt. 81.b. *preſbyteris criminoſis morituris concedi poteſt.* 83. e. *ſumptio eius parricidis prohibetur.* 103.e. & *quando permittatur.* ibid. *Pontifices peregrinãtes præcedere ſolet.* 208.e. *a Longobardis in quotidiana vaſa conijcitur.* 224. a. *ab ijſdem cibi inſtar comeditur.* ibid. *quando ſumenda.* 817.d. *ad eam accedens qualiter debeat eſſe paratus.* ibid.e
S. Eucherius Aurelianenſium Epiſcopus. 47.e. 111.e. 138.a. *in exilium a Carolo Martello miſſus, & quare.* ibid. 48.a. 111.e. *eius de Carolo Martello apud inferos viſo hiſtoria.* 138.b.c.d. *decennio ante Carolum Martellum obijt.* 139.a
Eudæmon Epiſcopus Lampſacenus a Leone Iſaurico 130.e. *in exilium miſſus ibidem moritur.* 118.b
Eudo Aquitaniæ Dux. 47. d. *in Sarracenorum caſtra irruit.* ibid. e. *in Gallias Sarracenos vocat.* ibid. *Carolo Martello aduerſatur.* ibid. *a Carolo Martello vincitur.* ibid.
Eudocine Virgo Theodorum Studitam in carcere cibis alit. 623.a
Eudoxia quæ & Eudocia tertia Copronymi Imp. vxor. 282.c. *Imperatrix creatur.* 292.e
Eudoxius Leonis IIII. Imp. frater. 331.b. *creatur Nobiliſſimus.* ibid.
Euelid Arabum Rex Chriſtianos in Oriente occidit. 135.c. *quando mortuus.* 142.e
Eugenius II. Pont. Maximus creatur. 719.e. *Lotharium Imp. Romam miſſum honorifice excipit.* 720.b. *ſuorum prædeceſſorum inhæſit veſtigijs.* 741.a. *Concilium Romæ celebrat.* 747.a. *eius legatio ad Ludouicum Imp.* 749.d. *obitus illius.* 772.d. *quamdiu ſederit.* ibid.
Eugubium ab Aiſtulpho Rom. Pontifici traditum. 229. a
S. Eulogius cuius temporis ſcriptor ſit. 705.e
Euphemia Theodori Studitæ auia peſte mortua. 183.e
S. Euphemiæ reliquiæ in mare cum loculo a Copronymo proijciuntur. 271.d. *illæſæ conſeruantur.* ibid. *in templum a Copronymo deſtructum ab Irene repurgatum referuntur.* ibid.e. 470.e. *tranſlatæ fuerunt quo & quando.* 272. a. *comburi non potuerunt.* ibid. b. *quale vnguentum ex ſe dederint.* ibid. c. d. *a ſororibus & filiabus Copronymi clanculum adorantur.* ibid.e. *proiectæ in mare reperiuntur.* 273.b. 471.b. *cognoſcuntur eſſe reliquiæ.* ibid. *viſiones iuxta eius reliquias inuentores vident.* ibid. *reuelatur cuius ſint reliquiæ.* ibid.e.d. *nomina eorum qui reliquias inuenerunt.* ibid. d. *in Lemno cur non manſerint.* ibid.e. *Lemni Epiſcopo apparent.* 274.a. *ab Hagiomacho ſpernuntur.* 471.b. *domuncula in qua iacebat loculus ab impio quodam diruitur.* ibid. *manus a Niceta Patricio ſublata.* 472.b. *reliquiæ Conſtantinopolim referuntur.* ibid.
Euphemius militiæ dux monialem in vxorem ducit. 765. c. *ob raptum ſacræ virginis ad ſupplicium quæſitus, in Africam fugit.* 771.e. *aduerſus Imperatorem rebellat.* ibid. *in Siciliam ducit Sarracenos.* ibid. *Imperatoris nomen aſſumit.* ibid. *capite truncatur.* ibid.772.b
Epaphroditus Pauli diſcipulus. 30.a
Euſebij martyris tegumentũ quando ceciderit. 203.d
Euſebius Cardinalis Conſtituto Pauli Papæ interfuit & ſubſcripſit. 251.d
Euſtachius presbyter Concilio Rom. ſub Zacharia Papa interfuit. 158.c
Euſtathius presbyter Concil. Rom. aduerſus Aldebert. & Clementem interfuit. 176.b
Euſtathius monachus ad Leonem Papam cum litteris a Theodoro Studita mittitur. 539. a. *Conſtituto Pauli Papæ interfuit & ſubſcripſit.* 251.c
Euſtochius S. Praxedis Card. canonizationi S. Suuiberti interfuit. 508.b
Euſtraſius Albani Epiſcopus obſeruationem Concilij ſub Stephano IIII. populo recitat. 296.c
Euſtraſius Præpoſitus lapſum ſuum occulte ſimulat. 702.c. *a Theodoro Studita vt ad Fidem reuertatur, admonetur.* ibid.
Euſtratius Conſtantinum Papam conſecrare cogitur. 280.c
Eutychianos Orthodoxos credendos qui affirmarint. 217. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Eutychius martyrio coronatus. 35.c. *vbi. ibid. reliquiæ eius miracula operantur.* *ibid.*
Eutychius Patricius Eunuchus, a Gregorio Papa anathemate percutitur. 78.c. *ad Gregorium Papã occidendum mittitur. ibid. nefandum eius cum Luithprando consiliũ.* 94.c. *per suos Longobardos muneribus tentat contra Gregorium Papam. ibid.c*
Eutychius & Dioscorus in Concilio Chalcedonensi damnati. 573.c
Euthymij Abbatis glorioſa Confeſſio. 549.b
Euthymius a Theodoro Studita admonetur. 469.d. *glorioſa eius confeſſio.* 549.b. *quomodo liberatus. ibid.d*
Euthymius Sardensis Episcopus contra Leonem Armenum agit. 593.c.d. *ob cultum SS. imaginum in exilium missus.* 789.a. *a Theophilo Michaelis Balbi filio martyrio coronatus.* *ibid.*794.b
Exactiones tyrannicæ Nicephori Imp. 550.c
Exactori tributorum prædicit mortem S. Ioannicius. 794.c
Excommunicationis ingens vis. 317.c
Excusatio Caroli Magni modesta apud Episcopos congregatos. 498.b
Exercitus Sarracenorum a Carolo Martello deletur. 47.d
Exercitus Pentapolensium & Venetorum Leoni Isaurico resilit. 77.c
Exercitus Longobardorum a Pipino euertitur. 228.a
Exercitus Caroli Magni aqua viua ebulliente pascitur. 313.a
Exercitus Michaelis Balbi a Sarracenis penitus cæditur. 765.d
Exhilaratus Neapolis Dux. 78.b. *Gregorium Papam II. occidere conatur. ibid. Campaniæ populum seducit contra eumdem. ibid. cum filio comprehensus a Romanis occiditur.* *ibid.*
Exhortatio Theodori Studitæ ad patientiam. 663.c
Exilium S. Eucherij. 47.c. 48.a. *monachorum sub Constantino Augusto.* 70.c. *Martini Papæ a Constantio Imp. ibid. Legatorum Gregory Papæ sub Leone Isaurico.* 76.d. *S. Germani.* 97.c. *Eudæmonis Episcopi Lampsaceni.* 118.b. *Ioannis Episcopi Gothiæ ob imaginum cultum. ibid.c.*
Exilium S. Stephani monachi. 264.c. *Theodori cum vxore & liberis.* 286.a. *Theodori Studitæ cum suis.* 464.c. 538.a. 603.d. *locus in quem missus. ibid. &* 538.a. 603.d. *Irenes Imperatricis.* 502.b. *Michaelis Curopalatæ Imp. cum vxore & liberis.* 586.d. *Nicephori Patriarchæ cum suis.* 599.a. *Nicetæ Patricij.* 600.c. *Aemiliani Episcopi. ibid.d. Michaelis Episcopi. ibid. Mariæ Imperatricis.* 625.c. *Adelhardi Caroli Magni consobrini ob coniurationis suspicionem.* 655.b. *sub Ludouico Imp.* 707.d. *S. Methodij & S. Euthymij Sardij.* 789.a. *Theodori & Theophanis Confessorum.* 822.a
Expeditio Pipini Francorum Regis in Italiam decreta. 212.d
Expeditio Caroli Magni in Hispaniam. 334.c. *alia in Saxones.* 341.c
Expeditio Nicephori Imp. in Bulgaros. 530.d
Exules Archimandritæ Constantinopolim reuocantur. 611.c
Exules ob scelera liberati a Stephano Papa. 648.b
Ezechiæ se comparat Leo Isauricus. 68.a
Ezechias post annos DCCC. *serpentem æneum e templo eiecit.* 68.a. 70.c

F

Fabula de nomine, Venerabilis. 109.b
Fabula Græcorum de muliere ſpectris infantes recens natos interficiente. 119.a
Fabula de Einhardo Abbate confutata. 750.a
Fabulæ Turpini exploduntur. 583.b
Faciem Christi linteo expressam habuit Abgarus. 595.d
Falcones in Cantia rariores. 49.c
de Fascia anteriori Patriarcharum. 846.a
Fauentia Pontifici Romano a Desiderio Rege Longobardorum redditur. 237.c. 239.c
Fauilas Pelagij filius. 122.c. *eius obitus.* *ibid.*
Faustus diaconus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 748.a
Federicus Metius hymnos cani solitos pro restitutione sanctarum imaginum in Latinum transtulit. 847.d
S. Felicis Confessoris vita & passio a Beda conscripta. 105.d
Felix Hildebaldus Colonienſis Archiepiscopus canonizationi S. Suuiberti interfuit. 508.b
Femina cum presbytero habitare non debet. 812.c
Feminæ fortes in Confessione. 624.c. 626.d
Ferdinandus Aragonius Hispaniæ Rex. 122.c. *præ omnibus titulis Catholicum elegit. ibid. hæreditarium Catholici, titulum a Iulio II. Rom. Pont. impetrauit.* *ibid.*
Feretri mons ab Aistulpho Pontifici Rom. traditus. 229.a
Ferrariæ Ducatus a Desiderio Rege Longobard. Stephano Papa redditur. 237.c
Ferrarienſis cœnobij varia nomina. 830.b
Ferrata, teterrimus carcer Romæ, & quo loco. 292.a
S. Ferreoli ossa a Vuilicario Viennam translata. 123.a
Festum omnium Sanctorum in Gallia & Germania celebrari instituitur. 823.d
Fidelium quidam mancipia sua ad immolandum paganis venundant. 104.a. *quibus eadem est pœnitentia cum homicidis.* *ibid.*
Fideles omnes vnum sunt in Christo. 570.b
Fidentius Episcopus Foroiulienſis. 96.d
Fidei professio Nicephori Episcopi Constantinopol. 750.d
Fidei veræ breuis Confessio. 745.c
Fidem Catholicam Itali cum zelo defendunt. 62.c. *a S. Bonifacio Saxones accipiunt.* 76.b
Fidem sine vniuersali Synodo innouare impossibile est. 97.d
Fides Occidentalium. 71.b
Fides non labefactatur quia Romæ a quibusdam male viuitur. 146.a
Fides Orthodoxorum quæ sit. 713.d
Filij Constantini Copron. quando imperare cœperint. 152.d
Filij & filiæ Caroli Magni. 577.b
Fines Romanorum a Longobardis circumdantur. 77.b.c
Firmani Ducatus habitatores Rom. Pontifici se tradunt. 319.b
Fisco addicit reditus Ecclesiæ Leo Imp. 112.a
Flaccus Episcopus a Carolo Magno Romam missus, & quare. 485.b
Flaminia via. 186.a
Flaminiam portam Tiberis ingreditur. 16.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fœdus Leonis Isaurici cum Luithprando Rege. 94.c
Folcardus puer contractus suffragijs SS. Marcellini & Petri sanatus. 781.d
Folericus Tungrensis Episcopus. 192.b
Folradus Missus a Pipino Romam. 189.a. *Abbas S. Dionysii.* 826.e
Fons diuinitus Theophani aperitur. 333.e
Fons post aquam datam sitientibus euanuit. 334.a
Foramen in sepulchris Martyrum. 272.c. *quidque sibi velit.* ibid.
Forma litterarum securitatis. 37.b
Forma humana a Deo susceptа omnis dæmonum cultus extinctus est. 56.b. *ab Angelis interdum assumitur.* 778.d
Forma corporis Caroli Magni. 609.a
Formiæ massæ Zachariæ studio iure B. Petri acquisitæ. 203.b
Formula qua solent Rom. Pontifices nouas sedes confirmare. 146.e
Formula boni præsulis præscribitur. 567.b
Fornicatio spiritualis grauior est ceteris peccatis. 171.d
Fornicatoribus clericis quæ pœna statuatur in Concilio Carolomanni. 149.b
Fornicatorum aut adulterorum variæ a Saxonibus animaduersiones. 172.a
Foroiulium a Carolo Magno capitur. 331.d
Fortunatus Treuerorum Archiepiscopus canonizationi S. Suuiberti interfuit. 508.b
Fortunatus Gradensis Episcopus maiestatis reus. 705.d. *fugit Constantinopolim.* ibid.
Forum Liuij ab Aistulpho Pont. Rom. traditū. 229.a
Forum Pompily Aistulphus Rom. Pontifex tradit. ibid.
Fossa monasterium Scotorum. 781.e
Fragmentum litterarum Caroli Magni ad Paulum Diaconum. 326.b
Franci cum Gregorio Papa II. fœdus feriunt. 62.d. *vna cum Britannis & Baioarys S. Bonifacium Romam proficiscentem comitantur.* 120.b. *res sacras in suos vsus conuertunt.* 123.a. *per* LXXX. *annos Synodum tempore Carolomanni non fecerunt.* 140.e. *nec Archiepiscopos.* ibid. *censum ad reparandas Ecclesias sancto Bonifacio soluunt.* 181.a
Franci Coloniam Metropolim esse petunt. ibid.d. *nobiles Carolomannum in monasterio inuisunt.* 186.b. *cantum Ecclesiæ per Stephanum Papam acceperunt.* 211.e. *castra Longobardorum penitus diripiunt.* 214.a. *multa spolia de Longobardis referunt.* ibid. *peculiares filij S. Petri.* 226.c. *S. Bonifacij diem natalem solemniter celebrant.* 234.d. *Sanctorum cultus studiosissimi.* 266.d. *multos Longobardorū fugientium occidunt.* 318.d *vincunt Saxones.* 332.a. *leges diuersas habent.* 496.c. *Hispanos ad se fugientes bene excipiunt.* 616.c. *Sanctorum corporum cupidissimi.* 688.d. *bello ciuili inter se dimicant.* 838.d
Franciæ Regno consulit Zacharias Papa. 196.c. *illud a Morouingis Regibus in Pipinum translatum, & a quo, & quare.* ibid.
Franciæ Concilia consensu Romani Pont. habita sunt. 304.c. *mos eius in reponendis corporibus Sanctorum.* 757.b. *Regnum eius ab vndecim diabolis vastatum.* 783.b. *scelera obiter relata.* ibid.c. *eius pro restituendo Ludouico Imp. labores.* 805.e
Francorum fides & constantia in Rom. Ecclesiam. 79.c. *res eorū a Carolo Martello illustratæ.* 114.d. *Episcopi illorum Catholicæ Ecclesiæ vniti.* 191.b. *auxilium eorum qui Pontifices petiuerint.* 207.e. *Legati agunt de profectione Stephani in Gallias.* 209.a. *paucorum de Longobardorum copijs victoria.* 214.a. *magna gloria in subueniendis oppressis.* 225.a. *omnes gentes excellunt.* 227.c. 300.c. *protector eorum S. Suuibertus.* 335.e. *Reges a Carolo Magno defensores Pontificum constituuntur.* 520.b. *clades illorum in saltibus Pyrenæis quo anno contigerit.* 582.a. *Gradensis ciuitas ipsis subiecta.* 705.e. *dominium.* ibid. *& quando clades ipsis ob peccata immissa.* 784.c. *fines a Bulgaris inuaduntur.* 785.c. *res eorum in maximo discrimine.* 795.c. *Regibus eorum propria est defensio Rom. Ecclesiæ.* 829.b.c
Fraus Theodoti Iconoclastæ aduersus Leonem Armenum. 591.a
Fraus noua diaboli aduersus Confessores. 626.c
Freculfus Episcopus Legatus Ludouici Imp. ad Eugenium Papam II. 725.b
Fridericus Traiectensis Episcopus. 829.c. *quando martyrium consummarit.* ibid.
S. Frigdianus Lucæ basilicam habet. 196.c
Fridogisus Abbas Caroli Magni institutioni testamenti præsens. 577.a
Frisia a Normandis infestatur. 824.c. *a Normandis per Ludouicum Imp. liberatur.* ibid.c.e
Frisiæ Comitatus Arialdo Regi Danorum ab Imperatore datur. 757.d
Frisii qui & Frisones quem habuerint Apostolum. 18.b. *multi baptizantur.* 22.e
Frisii & Catti per Bonifacium ad Fidem Catholicam conuersi. 30.b. *eius gentis Ecclesiæ præfectus Erimbertus.* 123.d. *S. Bonifacy ingens studium in eorum conuersione.* 206.d. *in paganismum defecerunt.* 230.c. *a Vuillebrordo conuersi ad Fidem.* ibid.d. *sedes eorum Episcopalis a quo & vbi constituta.* ibid. *multi a S. Bonifacio baptizantur.* 232.e *in S. Bonifacium irruunt.* 233.a. *S. Bonifacium cum suis trucidant.* ibid.c.d. *de diuidenda præda SS. Martyrum dissentiunt.* ibid.
Frisii se mutuo interimunt. ibid. *Sanctorum reliquias auferunt.* ibid. *monachismum a Ludgero Episcopo Monasterienſi docentur.* 669.b
Frisingensis Ecclesiæ S. Corbinianus Apostolus. 9.a. *eius Episcoporum successio.* 43.c
Fritzlariæ Ecclesia a S. Bonifacio erecta. 104.b. 320.a
Froila Alfonsi Hispaniarum Regis filius. 242.d. *patri in Regno succedit.* ibid. *eius diligentia in Ecclesiastici status reformatione.* ibid. *maximam ante omnes de Sarracenis victoriā reportat.* ibid.e. *Gallæciæ populum rebellantem superat.* ibid. *similiter Nauarros.* ibid. *de fratris nece suspectus.* ibid. *Ouetum in Asturibus condidit.* ibid. *a patruo aut fratre occisus.* 304.c. *quot annis regnarit.* ibid.
Fuga Zachariæ Manichæi ex Armenia. 29.d. *Christianorum ad varia loca.* 235.e. *Constantini pseudopapæ.* 290.b. *Carolomanni vxoris & filiorum ad desiderium Regem.* 309.c. *Longobardorum miraculosa.* 318.d. *Christianorum ob Arabum afflictionem.* 581.a. *Michaelis Curopalatæ Imp. victi a Bulgaris.* 584.c. *Hispanorum ad Francos.* 616.c. *Fortunati Episcopi Gradensis Constan-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Constantinopolim. 705.d. *Euphemij Ducis in Africam.* 771.e
Fulcarius Episcopus Leodiensis. 212.e. *inquisitionem pro S. Suuiberti canonizatione suscipere iussus.* ibid.
Fulco Abbas Ludouici Imp. ad Lotharium Legatus. 824.c
Fuldæ S. Bonifacius vult sepeliri. 232.c. *illuc Maguntia translatus.* 234.a
Fuldense monasterium S. Saluatoris priuilegiatum. 193.a. 201.a. *ei facta a Carolomanno donatio per Pipinum Regem confirmatur.* 229.c
Fuldradus Abbas S. Dionysii. 138.d
Fulgentius Ruspensis Episcopus. 45.c. *cum Transamundo Rege corpus S. Augustini transfert Ticinum.* ibid.
Fulradus cum Burchardo Episcopo Romam mittitur a Pipino. 197.a. *obuiam Stephano Papæ a Pipino missus.* 209.c. *Consiliarius Pipini Regis.* 222.a. *ciuitates ab Aistulpho recipit.* 228.e. *in auxilium Desiderij cum Francis venit.* 237.b
Fures sacrarum rerum grauius puniendi. 672.e
Furserium villa. 779.c

G

GAbellum Pontifici Romano Desiderius reddit. 237.c
Gabriel Archangelus apparet Albrico. 778.b. *sancti Marcellini curator.* ibid.c. *S. Marcellini personam assumit.* ibid.
Galiatense monasterium sub Ecclesia Rauennatensi a Paulo Papa reuocatum. 244.b
Gallesium castrum Transamundus Spoletanus Dux sibi vendicat. 131.c. *causa bellorum Romanis cum Spoletanis.* ibid.d. *pecunijs belli finem cum Romanis fecit.* ibid.
Gallæcia a Sarracenis per Alfonsum Regem liberata. 168.d. *eius populus rebellans a Froilano Rege Hispaniarum superatus.* 242.e
S. Galli monasterium. 185.b. *eius miraculum.* ibid.d *eius monasterium Sidonius Episcopus Constantiensis inuadit.* 246.b
Galli Romanos Antiphonarios a Gregorio Papa IV. petunt. 798.a
Gallicani Episcopi defendunt sacras imagines. 277.b
Gallicanum Concilium de cultu imaginum. 276.e
Gallia a Sarracenis inuaditur. 47.d. *eius inuasionem signa cælestia prædixerunt.* 96.e. *vastatur.* ibid. *occupatur.* 97.a. *infinitis sceleribus afficitur.* ibid. *Narbonensis quando a Carolo Martello deuictis Sarracenis liberata.* 111.b. *eius Ecclesijs Indulgentiæ a Leone Papa datæ.* 507.d. *peste laborat.* 683.e. *miraculis illustrata.* 776.b. *quando festum omnium Sanctorum celebrare cœperit.* 823.d. *a Normandis infestatur.* 826.d. *Episcopi eius in Ludouicum Imp. insurgunt, & quare.* 829.d
in Galliam SS. Marcellini & Petri reliquiæ deferuntur. 753.a.d
Galliarum S. Dionysius primus prædicator. 734.d. *earum Ecclesiam Venantius Fortunatus Episcopus Pictauiensis illustrauit sanctitate & doctrina.* 735.d
Gallias petit Stephanus Papa ad Ludouicum Imp. 648.a
Gallorum ingens aduersus Sarracenos victoria. 47.d. *quidam eorum imagines sacras adorari non admiserunt.* 710.e
Ganda locus vbi nunc Gandauum vrbs. 779.b
Garinodus Dux. 239.e
Garumnam & Burdigalam Sarraceni perueniunt. 47.d
Gaspentia fluuius Germaniæ. 756.e
Gastriorum monasterium. 797.a
Gaudbertus S. Ansgarij socius. 758.b
Gaudentius Perusinus Episcopus Concil. Rom. interfuit. 158.c
Gaudentius presbyter Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. ibid.d
Gaudiosus Bladerus Episcopus Const. Zachariæ Pap. interfuit. ibid.c
Gaudium est impijs de morte iusti. 285.b
Geismer locus apud Cattos. 37.d
Gellonem feminam, spectris interfeciſſe infantes Græcorum fabula. 119.a
Gemminus Paulus Arelatensium Præsul. 111.d
Gemmulus diaconus cum Stephano III. in Gallias proficiscitur. 209.b
Gemmulus subdiaconus ad Desiderium a Stephano Papa IIII. Legatus. 299.e
Genebaudus Laudensis Episcopus. 192.b
Gennadius Scholarius de Gregorij cognomento errorem soluit. 76.c. *Patriarcha Constantinopolitanus.* 656.d
Generatio Alfonsi Hispanorum Regis ex Gothorum Rege. 122.c
Gentilium conuersio per S. Bonifacium facta. 22.a *eorum superstitionem S. Bonifacius euertit.* 37.c *de eorum conuersione S. Bonifacius Gregorium Papam II. docet.* 42.a.
Georgij Ordinatoris Constantini pseudopapæ infelix exitus. 281.a
Georgij presbyteri duo Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 747.e
Georgij Veneti libellus de S. Marcellini miraculis. 770.b
Georgius presbyter Concilio Rom. sub Zacharia Pap. interfuit. 158.e
Georgius Episcopus Ostiensis cum Stephano Papa in Gallias proficiscitur. 209.b
Georgius presbyter cum Stephano Papa in Gallias proficiscitur. ibid.
Georgius Cyprius anathemate ab hæreticis pecutitur. 219.c. *quis & cuius vrbis Episcopus fuerit, ignoratur.* ibid.
Georgius Syncletus a Constantino Copronymo ad decipiendum Stephanū monachum inducitur. 262.b. *se confert ad Stephanum.* ibid.c. *artes eius ad fallendum compositæ.* ibid.e. *factus monachus.* 263.a *vestibus monasticis exuitur.* ibid.e. *militari veste induitur.* 264.a
Georgius Episcopus Prænestinus. 280.e. *Constantinum in Pontificem consecrare cogitur.* ibid.
Geppano a S. Bonifacio litteræ missæ. 122.a.b
Gerbaldus Episcopus Leodiensis. 507.d. *canonizationi S. Suuiberti interfuit.* 508.b
Gerbrich sanctimonialis Bernhardi Comitis Hispaniæ soror. 806.e. *in dolio vinacio clauditur.* ibid. *in Ararim proijcitur.* ibid.
Gerboltus Comes Legatus Leonis Papæ III. ad Ludouicum Imp. 610.e
Germani vnde lumen Euangelij acceperint. 104.c. *a Gregorio Papa II. a Paganorum cultu abstinere moniti.*

moniti. 121.a.b. *Ecclesias dotibus auxit S. Bonifacius.* 203.b. *Ecclesia illorum in deterius lapsa.* 244. *e*

Germaniæ Apostolus & Martyr S. Bonifacius. 11.d. *curam eius Gregorius Papa II. Bonifacio committit.* 21.d. *a Britonibus hæresi infecta.* 119.d. *eius Metropolis Moguntia constituitur.* 170.c. *gentes illius a S. Bonifacio conuersæ omnes ei subiectæ.* 200.e. *pseudosynodus.* 245.a. *populi illius Ludouici Imp. restitutionem solicitant.* 806.a. *quando omnium Sanctorum festum susceperint.* 823.d. *eius Episcopi in Ludouicum Imp. insurgunt, & quare.* 829.d

S. Germanus Parisiensis Episcopus. 213.a. *eius translatio. ibid. membra eius quo translata. ibid.d*

S. Germanus quando in Episcopum electus. 2.c. *quamdiu sederit in Episcopatu. ibid. a Cyzico Constantinopolim translatus.* 3.a. *eligitur Episcopus Constantinopol. ibid.* 15.a. *eunuchus a Constantino Pogonato Imp. factus. ibid.b. eius sanctitas. ibid. Stephanum in vtero matris benedicit. ibid.c. igneam flammam visus emittere in benedictione Stephani Iunioris. ibid. Leonem Isauricum coronat.* 6.e. *Gregorium Papam de Leonis Imp. fide docet.* 7.a. *Constantinum Copronymum baptizat.* 26.c. *Copronymum Augustum coronat. ibid.e. Leoni Isaurico non consentit in abolitione imaginum.* 55.a. *ab eodem pellitur, & quare. ibid. Imperatorem intrepide reprehendit impietatis.* 56.b. *pro Christi imagine sanguinem fundere paratus.* 56.d. *ab Imperatore blanditijs tentatus. ibid.e. quid in Imperatorem.* 57.a. *eo ejecto quid mulieres Orthodoxæ.* 58.b. *Gregorium Papam docet de hæresi recens oborta.* 59.b. *a Gregorio II. laudatur. ibid.d. vir multi laboris & diligentiæ vsque ad extremam senectutem.* 69.a. *a Leone Isaurico idololatriæ accusatur.* 85.e. *cur non statim Constantinopoli ejectus sit.* 86.a. *reprehendit deficientes ab Imperatore. ibid. quanti apud Latinos factus sit. ibid. eius epistolæ recitatæ in Concilio Nicæno posteriori. ibid.b. scribit ad Constantinum Nacoliæ Episcopum. ibid.c. item ad Ioannem Archiepiscopum Synnados. ibid.e. eius cum Theophilo lapso congressus.* 87.b. *pro Imperatoribus hæreticis orari præcipit.* 88.d. *anathematismi eius recitati.* 89.d. *primus Coryphæus contra Orientis Iconoclastas. ibid. futurorum præscius.* 91.b. *abdicatio eius.* 97.c. *tentatur rursus ab Imperatore vt subscribat contra imagines. ibid. renuens subscribere e throno deponitur. ibid. ipsi Anastasius Syncellus hæreticus substituitur. ibid.c vbi post depositionem Patriarchatus inquiete vixerit. ibid. quot annis summo sacerdotio functus sit. ibid.d. absque vniuersali Concilio Fidem innouare recusat. ibid. cæsus a militibus e throno exturbatur.* 98.e. *monasticum vitæ genus suscipit. ibid. Constantinopolitanæ Ecclesiæ propugnaculum. ibid. Orientalis Ecclesiæ lucerna ardens. ibid. lucubrationes eius quæ supersunt.* 99.a.b. *a Photio citatur. ibid. expositio fidei eius a Ioanne Cyparissioto citata. ibid. eius memoria in Menologio Basilij Imp. ibid. ex Palæstinæ monasterio Stephanum Abbatem Constantinopolim ad curam monachorum vocauit. ibid.c. Ioannem Episcopum a Gothis electum in Iberiam mittit, ne hæreticorum contagio pollueretur. ibid. cc. annis in S. Symphoriani templo iacuit.* 213.b. *a Constantino Copronymo Imp. anathematizatur.* 215.a 216.d. *Lignorum cultor appellatus.* 216.d. *anathemate ab hæreticis feritur.* 219.c. *breuis vitæ eius narratio. ibid. quo anno Constantinopolitanam sedem acceperit.* 285.c

Germanus Comes a Carolo Magno Romam missus, & quare. 485.b

Germanus Auximanus Episcopus Concil. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.d

Germanus cæcus a SS. Marcellino & Petro curatus. 780.b

Geroldus Geruilionis pater. 170.a. *idem Moguntinus Episcopus. ibid. a Carolomanno in Thuringiam cum exercitu mittitur. ibid. in conflictu a Saxonibus cæditur. ibid.*

Gerontocomium, Romæ vbi situm sit. 7.b. *a Gregorio Papa II. institutum. ibid.*

Geruilio a Carolomanno contra Saxones adductus. 170.a

Geruilio Moguntinæ sedis Antistes deponitur. ibid. eius causa. ibid.c. patri succedit, & quare. ibid. de patris sui occisore inquirit. ibid. patris occisorem interficit. ibid.b

Gerrada anus cæca, visum recipit a SS. Marcellino & Petro. 770.e

Getholtus Comes Caroli Magni testamenti ordinationi præsens. 577.a

Geuuiliobus seductor falso Episcopi honore. 181.c

Gherardus Comes. 203.e

Ghysila soror Caroli & Carolomanni. 301.b

Gibberosus & dentibus vexatus a SS. Marcellini & Petri reliquijs sanatur. 770.e

Gildeprandus Dux Spoletinus ab Hadriano Papa constituitur. 319.b

Gildiualdus Archiepiscopus Leoni Papæ obuiam a Carolo Magno mittitur. 484.c

Gilulphus Luithprandi nepos post Gotscalcum Beneuenti Dux. 193.c. *eius maxima liberalitas in S. Benedicti monasterium. ibid.*

Gisalbertus pauper gibbosus. 776.e. *virtute SS. Marcellini & Petri sanatur.* 777.a

Gistemarus S. Ansgarij in conuersione Danorum socius. 758.e

Gizid Sarracenorum Principis contra imagines Sanctorum edictum. 35.c. *Vmaro in Regno successor. ibid.e. eius obitus. ibid. eo mortuo, imagines restituuntur.* 36.c. *Euelid illi subrogatus.* 143.a

Glacies prodigiosa. 265.e

Glica leuiter notatus. 327.d

Gloria maior Ecclesiæ quam Synagogæ. 489.d.e.

Glyceriæ reliquiæ vbi sint. 273.d. *socia martyrij S. Euphemiæ.* 274.a. *eius apparitio. ibid.*

Gnapheus hæreticus. 193.e. *illius error.* 194.a

Gobelinus rerum gestarum Paderburnæ scriptor. 334.b

Gocellinus filius Bartoldi domini de Geinbergen. 508.d. *submergitur in Rheno. ibid.e. Rheno extrahitur.* 509.b. *precibus S. Suuiberti vitæ restituitur. ibid. clerici tonsuram accipit. ibid.e. nomen S. Suuiberti assumit. ibid.*

Godalscius pseudoapostolus in Germania. 166.d

Godemundus Tuscanensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.c

Godolaus Thuringus Confessor. 33.d

Goiacum villa. 779.d

Gorgonij Martyris corpus vbi sit. 266.e

Gothi euadunt Sarracenos. 10.a. *trans pontum Euxi-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Euxinum incolentes, Episcopum a se electum, ad S. Germanum Constantinopolim mittunt vt consecraretur. 99.c
Gothi Catholicam Fidem a Reccaredo Rege Hispanorum acceperunt. 122.e. *Basilicæ S. Petri extra muros pepercerunt.* 125.b. *Episcopi eorum Catholici Christi diuinitatem Patri consubstãtialem in scriptis suis profiteri solent.* 169.a
Gothiæ accliue ab Iconoclastis liberum. 236.a
Gotscalcus Beneuenti Dux. 193.c
Gozbertus in insula S. Othmarum custodit. 245.e
Gracilis Tribunus quæ passus. 291.d
Græculum comedere Christianus prohibetur. 199.a
Gradensis ciuitas Francis olim subiecta. 705.e
Græca lingua psalmos cani vbi voluerit Paulus Papa. 251.b
Græci schismatici Gregorio Papa II. tumultum Imperij Occidentalis adscribunt. 63.a
Græci commemorationem Aemiliani, Theophili, Procopij, & Basilij celebrant. 102.e. *Theophylacti commemorationem faciunt, & quando.* 114.d. *Michaelis Synnadorũ Metropolitæ natalem diem celebrant, & quando. ibid. Pauli & Theoctisti anniuersarium colunt.* 115.b. *vti & Theophili. ibid. SS. Martyrum Hippaty Episcopi & Andreæ presbyteri commemorationem agunt.* 117.d. *Gregorij Limniotæ, commemorationem quando celebrant. ibid.d.e. terræmotus Constantinopolitani memoriam celebrant in Menologio.* 131.b. *a Paulo Stephani Papæ fratre in Ecclesia S. Dionysij constituti.* 214.d
Græci Patres de S. Dionysio quæ scripserint. 808.d
Græcorum errores de Gregorij cognomento correcti. 76.b. *eorum cum Latinis scriptoribus de Gregorij II. Papæ conatu contra Leonem Isauricum dissensio.* 79.a. *fabula de Gellone muliere, quæ spectris infantes accedens eos necabat.* 119.a. *schisma illorum de processione Spiritus sancti vnde ortum.* 277.c. *eorum monasterium Romæ a Paschali Papa extructum.* 665.b
Grando ignea in Sarracenos. 18.d
Graphio quis dicatur. 149.b. *& quid sit.* *ibid.*
Gratianus Nouariensis Ecclesiæ præsul. 46.d. *Luithprando ad vota facienda pro transportatione corporis S. Augustini auctor.* *ibid.*
Gratianus Abbas Cassinensis monasterij. 212.c. *cur Carolomannum ad fratrem abire induxerit. ibid.*
Gratianus Episcopus Velitrensis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251.a
Gratianus Decretorum collector reprehensus, & in quo. 324.a
Gratiæ Deo in persecutione agendæ. 276.c
Gratiosus Sutrinus Episcopus Conc. Zachariæ Papæ interfuit. 158.c
Gratiosus Villeternus Anconitanus Episcopus Conc. Rom. Zachariæ Papæ interfuit. *ibid.*
Gratiosus Velitris sacerdos Concil. Rom. aduersus Aldebert. & Clementem interfuit. 175.c
Gratiosus Chartularius. 290.a. *Totonem interficit. ibid.b. Philippum presbyterum male electum expellit.* *ibid.d*
Gratiosus Nepesinus Episcopus Rom. Concil. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.d
Gregorius Magnus Dialogus cognominatus. 72.b. *ex Græcis auctoribus probatur. ibid. quãdo mortuus sit. ibid. Ecclesiam S. Cæciliæ consecrauit.* 690.c. *eius translatio.* 775.a. *indumenta eius in sepulchro reperta. ibid.b. de illius cingulo. ibid.c. an regulam S. Benedicti seruarit. ibid. Oratorium eius quibus reliquijs sit ornatum a Gregorio IIII. ibid.d*
Gregorius II. Papa creatur. 2.a. *quamdiu sederit. ibid. eius vitam descripsit Anastasius Bibliothecarius. ibid.b. quibus parentibus ortus. ibid.c. quorum Impp. temporibus sederit. ibid. eius virtutes. ibid. a Sergio Papa nutritus. ibid. Ioannem Constantinopolitanum Episcopum eiusq. epistolam recipere recusat. ibid. eumdem deponi curat. ibid. Michaelem Apocrysarium presbyterũ Constantinopolim misit. ibid.c. calcarias decoqui iussit. 4.b. castrum Cumanum inuasum a Longobardis sibi restitui tentat. ibid. Neapolitanis* LXX. *libras auri persoluit, & quare. ibid.d. imagines Leonis Imp. honorifice suscipit. 7.a. eius diligentia in restituendis monasterijs. ibid.b. Gerontocomium constituit. ibid. desertum Andreæ Apostoli monasterium restituit. ibid. Bonifacio Germaniæ Apostolatum committit.* 8.b. 21.d. *Corbiniano pallium tribuit.* 8.e. 9.a. *S. Agathæ domum a fundamentis extruit.* 16.e. *in causa Rhemensis Ecclesiæ epistolam scribit.* 17.e
item Gregorius Papa II. Concilium Romæ celebrat. 27.a. *aduersus illicita coniugia constituit. ibid.b.c anathemate punit clericos comam laxantes.* 28.b. *decretis de coniugijs primus subscribit. ibid. Romam S. Bonifacium vocat.* 30.d. *Bonifacium Episcopum consecrat. ibid.e. Bonifacium de Symbolo Fidei scisciatur.* 31.a. *Bonifacium Carolo Francorum Regi, & Germaniæ Principibus commendat. ibid.c. Bonifacio librum institutionum Ecclesiasticarum donat. ibid. epistola eius S. Bonifacio data ad Caroli Martellum.* 32.a. *epistola generalis pro S. Bonifacio. ibid.c. illiteratos, bigamos, mutilos a sacris ordinibus summouet.* 33.a. *epistola eius ad clerum & populum pro S. Bonifacio. ibid. quando exhiberi præceperit baptismum. ibid.c. Ecclesiæ reditũ in iij. portiones diuisit. ibid.*
item Gregorij Papa II. epistola ad Thuringos Confessores. ibid.d. eius ad Saxones epistola. 34.c. *item ad S. Bonifacium super conuersione gentium.* 42.b. *petitionem Corbiniani recitat in Synodo.* 43.b. *ad S. Germanum scribit.* 59.b. *ad* 61.c. *eius pro salute humana perpetua apud Deum intercessio. ibid.c. Concilium habet aduersus Iconoclastas. ibid. Leonis Isaurici societatẽ repudiat.* 62.c. 71.c. *ipsi mors sæpius a pluribus intentata procurante Leone Isaur. ibid.* 63.c. 77.a.b. *ad eumdẽ mittit epistolam dogmaticã.* 63.a. 72.a. *pro Imperio non contra laborat. ibid. Vrso Duci Venetiarum scribit. ibid.d. auxilium contra Longobardos petit a Duce Venetorum. ibid.d. ab Orientalibus laudatus ob hæresim sublatam.* 64.a. *eius ad Leonẽ Isauricum scripta virtutem ac veritatem continent.* 65.c. *ad eius vsque tempora Deus Pater numquam pictus fuit.* 67.a. *Leonem Isaurum obtestatur vt resipiscat. ibid.b. quare Leoni Isaurico pepercerit.* 68.c. *eius tempore Iconoclastæ nondum inter hæreticos habiti. ibid.c. diu post sextam Synodum vixit.* 69.b. 76.d
item Gregorius Papa II. Leoni Isauro cælestem benedictionem precatur. 71.d. *cur Dialogus dictus. ibid.e. a Cedreno etiam ita vocatus. ibid. contra Leonem Isauricum, vt contra hostem se armat.* 77.d.e. *eius salutem multi populi armis defendunt.*

fendunt. 78.a. *Paulum Exarchum anathemati subijcit*. *ibid. Italorum consilium de Imperatore deligendo compescit*. *ibid. Romanos pro constantia hortatur*. *ibid.c. claues S. Petri cum vinculis Carolo Martello destinat*. 79.a. *Consulatum Carolo Martello assignat*. *ibid.b. prudens eius consilium*. *ibid.c. Bedæ litteras ad rem Anglicanam spectantes mittit*. 80.a.b. *a S.Bonifacio super dubijs consultus*. *ibid.b. epistolæ responsoriæ ad dubia S. Bonifacij*. *ibid. ad* 81.d. *semper ab Iconoclastis seruatus*. 85.a. *Longobardorum Regem a pessimo instituto reuocat*. 94.d. *scribit ad Serenum Foroiuliensem Episcopum*. 95.b. *epistola eius ad Gradensem Patriarcham*. *ibid.d. Leonem Imp. per epistolas redarguit, quod Anastasium S. Germano etecto ad Episcopatum euexisset*. 97.e. *Anastasium Syncellum vna cum libellis ab Episcopatu abiecit*. 97.e. 98.b. *Romam cum tota Italia a Leonis imperio recedere facit*. *ibid.e. Italos, & Romanos quando & quare ab Imperatore recedere voluerit*. 98.c. *Italiæ tributorum exactione Leonem Imp. priuat, & quando*. *ibid.d. eius obitus*. 99.d. 100.e. *quamdiu sederit*. *ibid. quinta feria ieiunium instituit*. *ibid. parietes Oratorij circumquaque deargentauit*. *ibid. duodecim Apostolos argentatos in Oratorio librarum* CLXXX. *distinxit*. *ibid. cetera eius dona*. 101.a. *quot ordinationes habuerit*. *ibid. vbi sepultus sit*. *ibid. Episcopatus eius quinque dies vacauit*. *ibid. inter Sanctos relatus*. *ibid. quænam scripserit*. *ibid.b. eius scripta desiderantur*. *ibid. Gregorio Magno comparandus*. *ibid. eius obitus*. 135.d. *varia opera*. 136.a.b.c.d.e. *scripta*. 137.a. *eum Bonifacius de quibusdam consulit*. 102.e. *alienata a monasterio dona restituit*. 136.a

Gregorius Papa III. quando creatur. 101.b. *eius singulares virtutes*. *ibid.e. ab omni Pop.R.vi ad Pontificatum electus*. *ibid.c. ad hæresim tollendam sese conuertit*. *ibid.d. sub quibus Impp. vixerit*. *ibid. ad Leonem Isaurum Legatum suum misit*. *ibid. Concilium in causa Gregorij presbyteri Legati sui congregat*. 102.a. *presbyterio eum priuare voluit*. *ibid. Gregorio presbytero pœnitentia imposita, cum prioribus litteris secundo ad Leonem dirigit*. *ibid. litteræ eius ad Bonifacium*. 103.a. *ad* 104. *Bonifacio Archiepiscopo pallium est largitus*. *ibid.b agrestem caballum aut domesticum comedi vetuit*. *ibid.d. ferinos mores ad humaniorem cultum redigere laborat*. *ibid. Legatus eius in Sicilia ab Imperatore detinetur, & ablatis litteris in exilium mittitur*. 112.c. *Concilium Romæ de imaginibus colligit*. *ibid. anathemate ferit Constituto de imaginibus aduersantes*. *ibid.d. iterum Commonitoriam epistolam Leoni scribendam decernit*. *ibid.d. omnes Hesperiæ Episcopos Concilio suo adhibuit*. 112.e. *imaginum venerationem Concilio comprobauit*. *ibid.e. sacras imagines sumptuosas erexit*. 113.b. *Oratorium pro SS. reliquijs fecit*. *ibid.c. trabes ex argento mundissimo in S. Petro vestiuit*. *ibid. reliquias SS. vndique collegit*. *ibid. in Oratorio a se constructo collocat*. *ibid. in canone Missarum Oratorij quæ dicere præceperit*. *ibid.d. quæ ornamenta in suo Oratorio fecerit*. *ibid. quæ in S. Maria Ad præsepe*. *ibid.e. scriptis & factis Leoni obnititur*. 114.a. *Legationem tertio ad Leonem mittit*. *ibid.b. quarto adhortatorias Leoni mittit*. *ibid.c. Vuinilum Baioariorum Episcopum conse-*

crat. 118.d. *Bonifacium Romam venientem comiter excipit*. 120.b. 122.a. *discedentem muneribus cumulat*. *ibid.c. epistolas etiam varias ipsi dat commendatitias ad omnes Germaniæ ordines*. *ibid. Germanos hortatur a cultu Paganorum abstineant*. 121.a.b. *Episcopos Alemanniæ admonet vt a gentilitate penitus abstineant*. *ibid.d. Episcopos Alemanniæ hortatur vt Cœcilio celebrãdo intersint*. *ibid.e. per epistolam probat ea quæ S.Bonifacius in Baioaria gessit*. 123.d.e. *Carolum Martellum laudat*. *ibid.e. Bonifacium vt prædicare pergat hortatur*. 124.a. *iubet ei vt Synodum celebret*. *ibid.e. Episcopos ordinet*. *ibid. a Luithprando obsidetur*. *ibid.e. ad Carolum Martellum epistolam dirigit*. 125.c. *Legatos ad eumdẽ mandat*. 131.d. *eidem claues S.Petri mittit*. *ibid. secundo ad eumdem scribit*. 132.a. *statum Ecclesiæ S. Petri eidem exponit*. *ibid.c.d. petit ab eodem Legatum mitti ad explorandum Vrbis statũ*. *ibid. obitus eius*. 135.d. *Psalterium a memoria tenuit*. *ibid. varia eius opera*. *ibid.e.* 136.a.b.c.d.e. *& quænam illa sint*. *ibid.*

Gregorius IIII. Pontifex creatur. 773.c. *vnde oriundus*. *ibid.d. eius virtutes*. *ibid. electus refugit onus Pontificatus*. 774.c. *in latibulis Ecclesiæ se abscondit*. *ibid. Gregorij Magni sepulchrum pietatis ergo visitare solitus*. *ibid.e. S.Gregorij Magni corpus transtulit*. 775.a. *quæ ornamenta in S. Gregorij Magni Oratorium contulerit*. *ibid.d. monachos in Oratorio S. Gregorij officium canere debere instituit*. *ibid. S. Saturnini collapsam Ecclesiam reparat*. 776.a. *quæ bona contulerit Ecclesiæ S.Marci*. 787.b.c.d.e.788.b. *Ostiam ciuitatem mœnibus munit*. 788.b. *aliam ciuitatem ædificare cœpit*. *ibid.d. pallium S. Ansgario mittit*. 799.e. *Amaburgensem sedem erexit, & priuilegijs auxit*. 800.a. *Roma proficiscitur in Gallias*. 801.c. *non excipitur a Ludouico Imp. more Regum Franciæ*. *ibid. pacem inter filios & Ludouicum Imp. conciliare laborat*. *ibid. frustra laborat pro componenda discordia*. *ibid. excusatur a calumnijs ei factis*. *ibid. Lotharium Imp. cur sibi offensum habuerit*. *ibid. decretum depositionis Ludouici Imp. rescidit*. 807.b. *eius auctoritate Ludouicus Imp. & Iudith Augusta restituti*. *ibid. primus in Gallia & Germania festum omnium SS. celebrari præcepit*. 823.d. *scribit ad omnes Galliæ, Germaniæ, & Aquitaniæ Episcopos*. 831.a

Gregorius ex Anglia in Germaniam a S. Bonifacio euocatur. 48.c

Gregorius Decapolitanus ciuis in fidei confessione moritur. 102.d

Gregorius presbyter a Leone Imp. cum scriptis retentus & in exilium missus. 112.c

Gregorius Limniota monachus combusto capite animam Deo reddidit. 117.e

Gregorius Orbeuetanus Episcopus Concilio Romano sub Zacharia Papa adfuit. 158.c

Gregorius Portuensis eidem præsto fuit. *ibid. item Concilio Romano contra Aldebertum & Clementem hæreticos præsens fuit*. 175.e

Gregorius presbyter eidem Zachariæ Concilio adfuit. 158.c. *item Concilio aduersus Aldebertum & Clementem hæreticos*. 176.a

Gregorius Regionarius & Nomenclator Conc. Rom. *ibid.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Gregorius Cyprius a Constantino Imp. anathematizatur. 215.a
Gregorius Episcopus Prænestinus Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251.b
Gregorius Episcopus Siluæ Candidæ Cõstituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. ibid. obseruationem Concilij sub Stephano Papa IIII. populo recitauit. 296.c
Gregorius Cardinalis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. ibid.c
Gregorius Archipresbyter S.R.E. Constitutum Pauli Papæ confirmauit. ibid.
Gregorius Logotheta Dromi in Irenem & Constantinum conjurat. 344.b
Gregorius Oeconomus Nicephori Imp. ad Regem Sarracenorum Legatus. 511.c
Gregorius Leonis Armeni filius Constantinopoli ejicitur, & castratur. 683.b
S. Gregorius Nazianzenus Basilio Leonis Armeni filio loquelam reddit. 716.a
Gregorius Velitrensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.c
Grimoaldus Dux Theodonis Ducis Bauariæ filius. 44.a. *fratris sui vxorem ducit. ibid. a Corbiniano egregie redargutus. ibid. a S. Corbiniano ad separationem incestus perducitur. ibid.b. cum vxore se ad Corbiniani pedes prosternit. ibid. c. reum se agnoscit. ibid. vxorem ablegat. ibid. d. ad vxorem reuertitur. ibid. ab insidiatoribus occiditur.* ibid.e
Grimoaldus Legatus Luithprandi Regis, obuiam Pontifici mittitur. 150. *e. cum socijs Zachariæ ciuitates S. Petri reddit.* 151.c
Grimoaldus Longobardorum Rex Rothari successor. 184.a
Grimon Abbas Corbeiensis monasterij. 79.b. *cum Sigeberto ad Limina Apostolorum cum muneribus a Carolo Martello missus.* ibid.
Grimon Episcopus a S. Bonifacio ordinatus. 154.a
Grisius Trebianus Episcopus Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.c
Grossus Senensis Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. ibid.
Grunsolphus Fesulensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa interfuit. 747.c
Gulæotes Leonis Armeni in hæresi assecla. 613.a
Guillarius Venetorum Dux. 560.c
Guinilo Episcopus. 203.c
S. Gummarus Confessor. 330.c. *eius res gestæ a quo descriptæ.* ibid.
Gundrada Pipini, Caroli Magni filij, filia. 577.b
Gundrada ancilla illuminatur virtute SS. Marcellini & Petri. 780.b
Gunderbarus S. Bonifacio in Frisia comes. 232.c.
Gunibaldus Ratisponæ Episcopus a S. Bonifacio institutus. 123.d
Guntharius Thuringus Confessor. 33.d
Guntradus paralyticus sanatur meritis SS. Marcellini & Petri. 771.b
Guntrunda Theudonis Ducis Bauariæ filia. 79. e. *Luithprando Regi nubit.* ibid.
Guripertus Populoniensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.c
Gymnasium litteraturæ erat Ven. Bedæ monasterium. 109.b

H

Habdallas Sarracenorum Rex monachos & inclusos sub tributis redigit. 242.b. *Ecclesiarum ornamenta vendi patitur. ibid. in magos Persas animaduertit.* 244.a. *Christianos persequitur.* 276.e. *Cruces Ecclesiarum aufert. ibid. nocturnas vigilias, & litteras discere prohibet. ibid. quo anno mortuus sit. ibid. Christianos manibus inscribi, promulgauit edictum, & quare.* 316.c. *Hierosolymam venit religionis ergo. ibid.*
Habdarraghman Rex Sarracenorum in Hispania regnare incipit. 705.c
Hadaboldus Colonienſis Archiepiscopus. 670.a
Hadelhartus Pipini curam a Carolo Magno gerere commendatur. 521.a
Hadriani Papæ studium pro recuperandis rebus Ecclesiasticis. ibid.e
Hadrianus Papa Carolo Magno imagines Sanctorum misit, & quas. 62.c. *testimonia eius de Synodo sub Stephano IIII.* 295.c
Hadrianus Papa creatur. 307.d. *vita eius iuuenilis quam præclara fuerit. ibid.e. virtutes eius.* 308.a. *Ioannem Aquileiensem Episcopum censuris Ecclesiasticis deterret. ibid.c. iudices Romanos in exilium missos reuocat. ibid.d. Legatos ad Desiderium mittit pro fide sibi præstanda.* 309.a *pro recuperandis ciuitatibus Exarchatus agit. ibid.e. Paulum Cubicularium in custodia detineri iubet, & quare. ibid.e. de cæde Sergij sedulo inquirit. ibid. Sergij corpus honorifice sepeliri iubet.* 310.c. *exilium Paulo Sergij cædis reo decernit. ibid.e. de eo saluando eius consilium.* 311.b. *studium eius pro recuperandis rebus Ecclesiasticis. ibid.e. Abbatem Sabinensem cum* xx. *monachis ad Desiderium mittit. ibid. colloquium Desiderio, nisi ciuitatibus suis redditis, negat.* 312.a. *muro Romam claudi fecit.* ibid.d
item Legationem ad Carolum Francorum Regem mittit. ibid.d. 316.d. *auxilium a Carolo Magno aduersus Desiderium petit. ibid.d. Romam militibus munit contra Desiderium Regem.* 317.a. *S. Petri templum ferro munit, & quare. ibid.b. Desiderium ne Romam veniat excommunicatione deterret. ibid. Ducatum Spoletinum sub iure B. Petri subiugauit.* 319.b. *Carolo Magno ad* xxx. *milliaria suos obuiam mittit.* 320.e. *Carolum Magnum ingredientem aulam amplectitur.* 321.a. *cum Carolo Magno omnibusq. suis Deo pro victoria contra Longobardos gratias agunt. ibid.b. pro donatione Pipini confirmãda Carolum Magnum deprecatur. ibid.d. S. Petri ob victorias Caroli Magni Confessionem ornat, & quomodo.* 322.e. 323.a
item honorifice Carolum Magnum Romam venientem suscipit. 346.b. *vngit Pipinum & Ludouicum in Reges. ibid. filium eius Pipinum baptizat. ibid. Legatos mittit ad Bauariæ Ducem. ibid.c. ei professio Fidei Catholicæ a Tarasio Patriarcha Constantinopol. missa.* 354.e. *sacrorum rituum studiosissimus.* 356.d. *librum de eis scribit. ibid. liber eius desideratur. ibid. libri istius quis meminerit. ibid.e. ei Legatio & epistola a Constãtino & Irena, de creatione & confecratione Tarasij mittitur.* 357.e. *de gestis Constantinopoli certior redditur. ibid. Constantinopolim venire ab Impp. rogatur.* 358.a. *Legatos saltem mittere petitur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

titur. ibid.b. litteræ responsoriæ ad Constantinum & Irenem exciderunt. ibid.e. epistola a Tarasio ordinato missa. ibid.
item exhorresc̃it ordinationem Tarasii Patriarchæ Constantinopolitani. 361.*d. quare. ibid. quomodo Tarasium suscipiat. ibid. eius ad Imperatores Constantinum & Irenem epistola.* 362.*a. de Constantini Magni conuersione latius disserit.* 353.*a. visionem ipsi Apostolorum demonstratam refert. ibid. probat a temporibus Apostolorum imaginum fuisse vsum. ibid.b. petit ab Imperatoribus restitui Romanæ Ecclesiæ, quæ hæretici abstulerunt.* 368.*b. nomen, Vniuersalis, impugnat. ibid.d. scribit ad Tarasium.* 370.*a.b.c.d.e. ad* 372.*b. pastoralem functionem explicat.* 371.*a*
item collectionem canonum LXXX. *a se elaboratam dat Ingilramno Episcopo Mediomatricis.* 378.*e. cantores dat petenti Carolo Magno qui Gallicanum cantum corrigant.* 404.*e. nomina eorum quos dedit. ibid. Antiphonarium ordinauit.* 405.*b. S. Vuilebadum sedi Bremensi Episcopum præficit.* 408.*d. præcipit eamdem Ecclesiam Vuillebado dari.* 409.*b.* XX. *eius anno diluuium Vrbis Romæ.* 415.*b. pastoralis eius cura in diluuio quanta fuerit.* ibid.
item Elipandi errorem publicis litteris ad Episcopos Galliæ & Hispaniarum demonstrat. 423.*c. optionem hæreticis qualem det. ibid.d. sententia eius in hæreticos. ibid.e. iubet pro hæreticis orari.* 424.*a. scribit ad Carolum Magnum.* 431.*d*
item cultum SS. imaginum promouit. 435.*d. de eius sententia contra imagines quid garrierint aduersarij.* 436.*b. in eum manifesta calumnia. ibid. aduersarijs respondet defendens S. Gregorium. ibid.e. S. Gregorij sententias expendit.* 437.*d. ex S. Gregorij sententia docet & recipit cultum imaginum.* 438.*b. instat pro restitutione iurium & bonorum Rom. Ecclesiæ.* 439.*a. aliqua pro temporis ratione dissimulat. ibid.e.* 440.*a. aduersariorum singula confutat. ibid. eius obitus.* 442.*d. quamdiu sederit. ibid. eius felicitas. ibid.e. varia ab eo feliciter confecta. ibid. eius epistolæ* XLIIII. *in Vaticana bibliotheca perditæ. ibid. earum summaria.* 443. *ad* 446.*a. alia eius scripta.* 446.*b. obitum eius Carolus Magnus, qui eum vt patrem coluit, doluit. ibid.c. animam eius religionis officijs prosequutus est. ibid. item eleemosynas pro eo erogat. ibid.e. vbi sepultus.* 447.*b. epitaphium ei Carolus Magnus scripsit. ibid.c.d.e. eius res gestæ in basilica S. Petri.* 448.*c. ad* 451.*b. in basilica S. Pauli.* 451.*c.d. in S. Ioanne Lateranensi. ibid.d. alia in varijs Ecclesijs.* 452. *ad* 456.*c. de diaconijs restauratis.* 456.*c. de eleemosynis ab eo collatis S. Petro.* ibid.*d*
Hadrianus Falaritanus Episcopus Rom. Concilio sub Eugenio Papa interfuit. 747.*d*
Hadrianus Signinus Episcopus eidem Concilio præsens. ibid.*e*
Hæmorrhoissæ imago celebrata, vbi & quando. 60.*a*
Hæreditas Ludouici Caroli Magni filij. 518.*c*
Hæreditas Pipini filij Caroli Magni. ibid.
Hæreditas Caroli filij Caroli Magni. ibid.*d.*
Hæreditate neminem priuari debere, nisi ob tres causas vbi statutum. 314.*b*
Hæresiarcha dictus Leo Isaurus Imp. ab Italis. 62.*e*
hæresis eius quis auctor fuerit. 54.*e. eam cum violentia stabilire vult.* 97.*b. quomodo primum hæreticus sit factus.* 590.*d*
Hæresis Iconoclastarum quando orta. 35.*c. ex Iudæis & Sarracenis orta. ibid.d.* 36.*b. omnium in se arma conuertit.* 55.*c. vnde prodierit.* 135.*b. auctoritate Concilij grassatur.* 220.*d. loca diuersa occupat.* 236.*a. quæ mala inuexerit.* 716.*d*
Hæresis causa Constantinus Augustus interfectus. 71.*a*
Hæresis Gnaphei extincta ab Anastasio Abbate excitatur. 193.*e. ei occurrit Ioannes Damascenus. ibid. antequam vulgaretur a Ioanne Damasceno extinguitur.* 194.*d*
Hæresis Paulicianorum quando propagata. 235.*b*
Hæresis Manichæorum a Nicephoro tyranno probata. 502.*d. eam Sergius instaurat.* 556.*c*
Hæresis Mœchianorum quæ fuerit. 541.*c. refellitur. ibid. ab Anastasio monacho probatur.* 544.*c*
Hæresis Hydroparastarum qualis. 734.*a*
Hæreses extirpare laborat Michael Curop. 578.*c*
Hæresim in Thuringia excitant pseudochristiani. 41.*d*
Hæresibus varijs inficitur Orientalis Ecclesia. 235.*b*
Constantinopolis item. 578.*c*
Hæretici qui vere dicendi. 68.*e. ad Imperium non sunt euehendi, nec in hæresi regnare permittendi. ibid.*
Hæretici in Germania pullulant. 119.*c*
Hæretici Episcopi quos baptizarunt in nomine Trinitatis rite confirmari debent. 180.*c*
Hæretici peiores Copronymo. 215.*d. & in quo. ibid.*
Hæretici nouitij Copronymiani dicendi. 215.*d. Germanum anathemate feriunt.* 219.*c*
Hæretici miracula edere non possunt. 267.*b*
Hæretici qui a S. Sophronio anathematizati. 542.*b*
Hæretici damnandi ex more per Rom. Pont. 543.*a*
Hæretici varij vbi damnati. 573.*c*
Hæretici Abbati qui & vnde dicti. 578.*a*
Hæretici Iconoclastæ falso prætextu insurgũt. 584.*a. Constantinum Copronymum pro Deo inuocant. ibid.*
Hæretici quando non audiendi sed docendi. 592.*e. humana specie feræ vocantur.* 596.*d*
Hæretici Apocrysarij a Paschali Papa reiecti. 656.*e*
Hæretici vel schismatici quomodo vniendi. 712.*e*
Hæretici Decacerati quales fuerint. 762.*d*
Hæreticorum Principum mos ardua inconsulto desinire. 55.*e*
Hæreticorum nouorum errores. 153.*d. eorum cum Constantino Copron. Imp. comparatio.* 215.*d. felicitas eorum qualis.* 293.*b*
Hæreticorum nostri temporis delira suspicio de clauibus a Romanis Pontificibus ad Carolum Mag. missis. 472.*c*
Hæreticorum dispensatio præcursio Antichristi vocatur. 541.*e. eorum conuentus vitandus.* 601.*b*
Hæreticorum segmentum vocatur Ecclesia Constantinopolitana. 604.*e*
Hæreticus vxoratus sacerdotium sibi vendicat. 153.*c se Sanctum vocari vult. ibid. affirmat se Angelorum nomina scire.* ibid.
Hagiomachus spernit reliquias sanctæ Euphemiæ. 471.*a*
Hali Sarracenorum Princeps Petro Damasceno Episcopo linguam præscidit. 143.*a. Theodorum Episcopum in exilium mittit.* 240.*d*
Halitgarius socius Ebbonis Archiepiscopi Rhemensis. 711.*e*

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Hamburgi sedes Aquilonarium Archiepiscopalis. 778.c
Hamuntus Comes S.Bonifacij in Frisia. 232.e
Harthlindæ puellæ cæcæ illuminatur virtute sanctorum Marcellini & Petri. 779.c
Hathumarus primus Episcopus Paderburnensis. 467.c. *discipulus S. Burchardi.* ibid.
Hatto Comes Caroli Magni testamenti institutioni præsens. 577.a
Hatto Episcopus Basileensis. 581.c. *Caroli Magni Legatus.* ibid.
Haumar Sarracenorum Princeps. 19.b. *Leonem Isauricum Imp. a Fide retrahere conatur.* ibid. *bellum Christianis indicit.* ibid. *moritur.* 26.e. *illo mortuo pacem Ecclesiæ consecutæ sunt.* ibid.
Hebræi Leoni Isauro Imperium prænuntiant. 6.d *falsa Arabum Regi vaticinantur.* ibid. *iuramento Leonem impelluntfacturum se quod postulant.* ibid. *ad necem quæsiti.* ibid. *a Syro impostore seducuntur.* 28.c. *Ducis eorum nefarium consilium.* 36.a. *ipsi & Arabes Christianorum imagines comburunt.* ibid.b. *Ecclesiarum ornamenta emūt.* 242.b
Hecbertus Archidiaconus sancti Bonifacij amicus. 174.a
Heegstar prædium S. Nazarij. 783.a
Hede præpositus monasterio a S.Bonifacio ordinatur. 26.a
Heddi Treuerensis Archiepiscopus. 800.a. *S.Ansgarij consecrationi interfuit.* ibid.
Hedilbertus Cantiæ Rex ad S. Bonifacium scribit. 48.e. *Deo gratias agit ob gentes a S.Bonifacio conuersas.* 49.c. *munera S.Bonifacio mittit.* ibid.d. *se S. Bonifacio commendat.* ibid.
Heistulphus Maguntinensis Archiepiscopus. 670.a
Helbum monachus. 49.b. *tabellarius Regis Cantiæ ad S.Bonifacium.* ibid.
Heliopolis a Mauris superata. 182.d
Helingaudus Verdensis Episcopus. 800.a. *sancti Ansgarij consecrationi interfuit.* ibid.
Helladici & Cycladum insularum populi zelo diuinitus mouentur in Imperatorem. 85.b. *Dux militiæ eorum Agallianus.* ibid. *a Constantinopolitanis vincuntur.* ibid. *naues eorum a Constantinopolitanis exuruntur.* ibid.
Helmrada cæca visum recipit intercessione SS.Marcellini & Petri. 779.c
Hemoinus Comes. 670.a
Henricus octauus Angliæ Rex. 130.c
Henricus Dux Foroiulienſis Hunnos debellat. 467.c. *auitis thesauris spoliat.* ibid. *thesauros eorum Carolo Magno mittit.* ibid.
Herbipolensium Episcopus sanctus Burchardus. 189.a
Herialdus Rex Danorum. vide Arialdus.
Herigarius Circæ oppidi præfectus. 758.e. *ad Fidem Catholicam conuertitur.* ibid.
Herisfridus presbyter. 174.e
Hermenesendæ Alfonsi Regis vxor. 242.d. *vbi sepulta.* ibid.
S.Hermetis corpus in S.Marci titulum transfertur. 786.b. *reliquiæ in Gallias transferuntur.* ibid.c. *miracula.* ibid.e
Hermogenes Cardinalis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251.e
Herodes sanctum Ioannem Baptistam metuit. 795.a
Herodiadis exemplum Pildrud sequitur. 44.b
Herulphus Episcopus Galliarum prouinciæ. 295.b
Hethius Archiepiscopus Treuerorum Ludouico ægrotanti præsens. 835.c
Hetti Archiepiscopus Treuirensis. 670.a
Hetto Episcopus institutioni testamenti Caroli Magni præsens. 577.a
Hienſis insulæ monachi Anglicanum schisma tollūt. 9.b. *Catholicos ritus recipiunt.* ibid.b.d. *ab Anglis docti ad perfectam viuendi normam perueniunt.* ibid.c. *Anglis Catholicos ritus communicant.* ibid. *monachi a quo ritus Catholicos receperint.* ibid.d
S. Hieronymus cum improbis habitationem non prohibuit. 84.a. *eius Martyrologium in quo peccet.* 340.a
Hieremias Senonum Archiepiscopus. 670.a
Hieremias Episcopus Ludouici Imp. ad Eugenium Papam Legatus. 739.d
Hierosolymam proficiscitur Ioannes Damascenus. 94.a. *eodem dona a Carolo Magno mittuntur.* 486.d
Hierosolymitanæ Ecclesiæ profanatæ & monasteria Palæstinæ deserta. 581.a
Hierosolymitanus Patriarcha claues S. Sepulchri ad ad Carolum Magnum mittit. 486.d
S.Hilarij Ecclesia Pictauis a Sarracenis incensa. 47.d
S.Hilari monasterium vbi situm. 244.b
Hildebaldus Archiepiscopus Coloniensis. 507.d
Hildebaldus Archicapellanus sacri Palatij. 648.c *Stephano Papæ a Ludouico Imp. obuiam mittitur.* ibid.
Hildeboldus Episcopus præsens in Caroli Magni testamenti ordinatione. 577.a
Hildebonus cæcus ab infantia illuminatur intercessione SS. Marcellini & Petri. 771.c
Hildebrandus nepos Luithprandi succedit ei. 168.c *septem mensibus tantum regnat.* ibid. *ob asperitatem deponitur.* ibid.
Hildegardis nobilissima matrona Sueuorum. 305.d. *a Carolo Magno in vxorem ducitur.* ibid.
Hildegem Comes Caroli Magni testamenti ordinationi præsens. 577.a
Hildelida Abbatissa. 11.e. *S. Bonifacium de resuscitato Ceolredo docet.* ibid.
Hildericus Stupidus Rex Morouingus. 196.e. *deponitur.* 202.a. *in monasterium mittitur.* ibid.
Hildegerus Coloniensis Archiepiscopus inquisitionem pro S. Suuiberti canonizatione suscipere iussus. 212.e
Hildimarus surdus & mutus per SS. Marcellinum & Petrum sanatus. 780.e
Hildolphus Treuerorum Episcopus. 212.e. *examen S.Suuiberti pro canonizatione vice Stephani Papæ complet.* ibid.
Hilduinus tempore Bedæ vixit & scripsit. 109.e
Hilduinus Abbas S.Dionysii Areopagitæ libros in Latinum vertit. 725.a. *armatos adducere ad conuentum non permittitur.* 795.e. *iubetur colligere monumenta S. Dionysii.* 808.e
Hilprandus Longobardorum Rex. vide Hildebrandus. 132.a
Hiltfredus presbyter. 756.a
Hiltibaldus Episcopus Carolo Magno in extremis præsens. 608.e
S.Hincmarus Rhemensis Episcopus. 247.e
Hippatius & Andreas crudelia supplicia subeunt. 117.d. *ob cultum imaginum cum socio martyrio coro-*

coronatur. ibid. eius cadaver canibus expositum. ibid.
Hippodromium Constantinus Imp. celebrat. 159.c
Hirsiensis Ecclesiæ translatio auctoritate Leonis III. facta. 632.e. *& quare.* ibid.
Hispanas mulieres cum Sarracenis matrimonio coniungi debere quis decreuerit. 304.d
Hispani cladem Sarracenorum luunt. 20.c. *Arabum seruitutis impatientes.* 122.b. *Pelagium Regulum sibi constituunt. ibid.c. Sarracenis a Carolo Martello deletis Regnum suum propagare studeut. ibid.d. ad Francos confugiunt a Mahometanis.* 616.c. *a Francis liberaliter excipiuntur. ibid. immunitatem ab Ludouico Imp. accipiunt. ibid.d*
Hispania fere tota a Mauris occupata. 9.e. *nouis cladibus agitatur.* 256.c. *ab Aurelio inuaditur.* 304.c. *seruili bello flagrat. ibid.d. vnde Euangelij prædicationem acceperit.* 633.e. 634.a
in Hispania Sarraceni regnare incipiunt. 705.c. *ibi ducenti monachi a Sarracenis Martyres facti.* 809.d
Hispaniæ cladis luctus. 10.b. *templa ibi cur aperta Sarraceni permiserint. ibid.d. eius Ecclesia Sarracenorum dominio soluta.* 242.d
Hispanicarum rerum scriptores. 583.b
Hispanorum antiqua nobilitas. 122.b. *eorum Rex Alfonsus creatur. ibid.e*
Historia exustæ Constantinop. bibliothecæ a Constantino Manasse narratur. 58.e
Historia Ecclesiæ Anglicanæ quando sit a Beda scripta. 80.a. *quando finita. ibid.* 104.d. *alia de Abbatibus sui monasterij.* 105.e
Historia de damnatione animæ Caroli Martelli. 138.b.c.d. *probatur.* 139.a
Historia Anastasii fidelior quam doctior. 205.b
Historia Ioannis Curopalatæ a quo incepta sit. 564.b
Historia Theophanis quousque producta sit. 585.e
Historiam Orientalium Græce quis conscripserit. 26.b. *de Manichæis Lucas Siculus scripsit.* 29.a *Rauennatensem Rubeus composuit.* 244.b
Historiam scribit Leo Grammaticus. 564.b. *Hispanicam scripsit Rudericus Toletanus Episcopus.* 583.b. *Ecclesiasticam scribere cogitauit Anastasius.* 586.d
Historicorum Theophanes antiquitate & auctoritate præstat. 3.d
Historicorum multitudo de S. Augustini translatione. 47.c
Hitabgouue pagus. 783.a
Homaldus Aquitaniæ Princeps a Carolomãno compescitur. 188.e
Homerici libri de draconis intestino confecti in bibliotheca Constant. seruati. 58.c
Homicida est qui res Ecclesiæ rapit. 172.e
Homicida quomodo fuerit Carolomannus. 187.a
Homicidæ frater an ad Episcopatum ordinandus. 141.b
Homicidæ voluntarij quomodo puniendi. 165.c. *non voluntarij, quam pœnitentiam agere præcipiantur. ibid.*
Homicidis presbyteris an & quando SS. Eucharistia sit concedenda. 83.e
Homicidium sequitur adulterium. 172.d
Homiliæ a S. Germano scriptæ. 99.a
Homines a Deo, dij vocati. 798.d
Hominis vnius damnum leuius, quam totius populi animarum perditio. 111.a
Hominum diuersa studia. 568.a
Homo quomodo a peccato muniatur. 811.b
Honorius in Angliam prædicator missus. 189.e
Horologium mirandæ artis ab Aarone Rege ad Carolum Magnum missum. 522.e
Hortas a Longobardorum Rege Romanis ablata. 125.a
Hospitale S. Spiritus Romæ, vicus fuit Saxonum. 510.a
Hospitale S. Peregrini redditibus auctum a Paschale Papa. 718.e
Hospitalitatis commendatio. 814.c
Hosredus Rex Deirorum & Berniciorum scelera in Anglia monstrauit. 172.e
Hostes etiam hominum virtutem reuerentur. 500.d
S. Hubertus Episcopus Leodiensis. 213.c. 306.a. *in Taxandria Fidem Catholicam propagauit.* 213.c. *Arduennam totam ab idolorum cultu liberauit. ibid.c. eius obitus. ibid. caput eius qualiter constitutum.* 306.b. *eleuatio eius atque translatio. ibid. corpus illæsum inuentum. ibid. translatio.* 744.a
Hugbertus Dux Baioariorum dominus. 114.e
Hugo Comes Turonensis Caroli Magni ad Nicephorum Imp. Legatus. 581.c
Hugo Caroli Magni naturalis filius. 655.b. *in monasterium detrusus ob coniurationis suspicionem. ibid.*
Humacus Istriæ vrbs. 638.a
Humana Sedi Apostolicæ redditur. 239.c
Humfridus Comes Ludouici Imp. ad Paschalem Papam Legatus. 709.e
Humilitas S. Bonifacij. 24.b. *Luithprandi Regis, dum videt S. Augustini corpus non posse moueri.* 46.c. *pastoralem dignitatem exornat.* 95.b. *Theodori Studitæ.* 548.d
Hunaldus Aquitaniæ Dux. 297.e. *rebellans capitur. ibid. a Longobardis lapidibus obruitur. ibid.*
Hunnualdus contractus per SS. Marcellinum & Petrum sanatus. 779.e. 780.a
Hunni ad Catholicam Fidem sub Carolo Mag. conuertuntur. 467.b. *ab Henrico Duce Foroiulienſi debellantur. ibid.c. a Sclauis infestantur.* 511.c
Huu Ceadualla in Regno Britanniæ successit. 79.d *relicto Regno ad Limina Apostolorum proficiscitur. ibid.*
S. Hyacinthi corpus in Gallias transfertur. 786.c
Hydroparastæ hæretici quales. 734.a
Hymni cani soliti, pro restitutione SS. imaginum. 847.d. *quorum sint. ibid.d.e*
Hymnos in Ecclesia esse cantandos scriptores multi probantes. 115.b
Hymnus Theodulphi in die Palmarum. 810.d
Hymnus primus Theophanis Confessoris. 848.c. *alter.* 851.d
Hypolichniotes Leonem Armenum in hæresi imitatur. 613.a

I

S. Iacobi Apostoli corpus Compostellæ repertum. 632.e. *translatio & inuentio.* 634.c. *a Theodomiro Episcopo inuentum. ibid.d. sub Alfonso Casto Rege inuentii. ibid. sepulchrum eius promptuarium miraculorum dici potest.* 634.e
Iacobi monachi Confessoris præconia. 668.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Iacobus Protospatharius a Leone Imp. capitur, & quare. 343.d
Iacobus Sirmundus Theologus & professor Societatis Iesu epistolarum Theodori Studitæ translator in Latinum. 597.e
Iadera Dalmatiæ ciuitas. 705.e
Iagibertus Comes. 670.a
Ibinalarabi Sarracenorum Princeps. 334.b. *cum suis ex Hispania veniens Carolo Magno se & ciuitates suas dedit.* ibid.
Iconoclasta pertinax oculis orbatur. 703.e
Iconoclastarum hæresis vnde orta. 35.d. 36. 135.b. *eius cultor Leo Isaurus.* 36.d. *omnium in se arma conuertit.* 55.c. *nullo modo illis assentitur Germanus.* 56.d. *bibliothecam Constantinopolitanam incendunt.* 57.e. *tempore Gregorij III. nondum hæretici proclamati.* 68.d. *a S. Germano anathematizati.* 89.d. *impie Constantinop. agunt.* ibid. *vnde ipsorum hæresis prodierit.* 135.b. *Ioannis Damasceni libris firmissime reiecti.* 99.d. *a Stephano Papa anathemate feriuntur.* 218.e. *eorum Episcopi Stephanum monachum cõueniunt.* 217.b. *mala plurima Ecclesiis inferunt.* 235.c. *ipsis Nicephorus Tyrannus fauet.* 502.d. *falso prætextu insurgunt.* 584.a. *pseudosynodum cogunt.* 601.a. *Iudæis peiores sunt.* 605.c. *persecutionem in Christianos excitant.* 658.d. *vere Antichristi dici possunt.* 667.e. *misere Theodorum Studitam laniant.* 673.e. *eorum crudelissimus Leo Armenus.* 683.a. *eos insequitur Ioannicius.* 703.d. *Antesignanus eorum Ioannes Aegyptius.* 704.a. *quanta mala secum illorum hæresis attulerit.* 716.d. *ea per compendium recitatur.* ibid. *eorum conciliabulum.* 724.a. *illorum hæresis penitus dissipata.* 844.b.
Iconoclastis Imperatoribus deterior Theophilus Imp. 794.c.d. 798.d. 800.c
Idionomi qui dicantur. 714.e
Ido Paderbornensis presbyter. 827.a
Idola Gentium a S. Bonifacio euersa. 37.d. *veteris Testamenti obiter relata.* 60.d
Idola vocandas imagines sacras in pseudosynodo decernitur. 216.d. *In Saxonia a Carolo Mag. deijciuntur.* 313.a
Idola impie sacras imagines vocari. 596.a
Ididolatriæ Ecclesiam Rom. accusans qualis sit habendus. 60.e
Ididolatriæ seruus dicitur virgines sacras deboneſtans. 171.c
Idolorum adoratio quando cessarit. 56.b
Idolum nõ esse Christi Ecclesiam varie probatũ. 60.d
Ieiunij diebus eleemosyna facienda est. 817.b. *audienda Missa.* ibid.c
Ieiunium & Missarum celebritas in feria quinta, quadragesimali tempore a Gregorio Papa instituta. 100.e. *secunda quarta & sexta feria parricidis iniunctum.* 104.a. *indictum pro translatione sanctorum Martyrum.* 755.d. *triduanum Francis ab Imperatore indicitur.* 783.e. *diebus Dominicis non est obseruandum, & quare.* 817.a. *quomodo obseruandum in Quadragesima.* ibid.b.c. *quodnam sit parui momenti.* ibid.e
Iesse Episcopus Legatus a Carolo Magno Romam missus, & quare. 485.b. *Legatus Caroli Magni ad Irenem Augustam.* 502.d. *Episcopus Vuormatiensis.* 551.c. *Caroli Magni testamenti institutioni interfuit.* 577.a
Ietro Mosem admonuit. 466.a
Ignatius monachus res gestas Tarasii scripsit. 512.c
Ignatius Abbas. 614.d
Ignatius Michaelis Imp. filius. 586.d. *a Leone Armeno Imp. castratus, & quare.* 586.d
Ignea grando in Sarracenos. 18.d
Ignis Paschalis quomodo faciendus. 199.a
Ignominia quæ Christi imagini infertur in exemplar redundat. 56.e
Ilias Homeri & Vlyssea de draconis intestino in bibliotheca Constantinop. 58.c
Imaginem Saluatoris deijcere missus satelles in præceps a mulieribus actus & occisus. 58.c. 70.b. *Dei Genitricis venerantibus magna retribuuntur.* 59.c. *fusilem ex cera S. Chrysostomus amauit.* 60.a *S. Petri se confracturum Leo Isauricus minatur.* 70.d. *Dei confringens, Deiq. Genitricis laudatur, & a quibus.* 217.a
Imagines Leonis Imp. honorifice a Gregorio susceptæ. 7.a. *Christianorum ab Arabibus & Hebræis exuruntur.* 36.b. *de ijs amoliendis Senatusconsultum.* 55.c. *Constantinopoli deorsum positæ, & quare.* 56.a. *quomodo nobis a Deo concessæ.* 60.a. *Carolo Magno Hadrianus Papa misit & quas.* 62.c *manifeste adorari in populo Israelitico quomodo Deus voluerit.* 65.c. *Christi & SS. exhibitæ non latria, sed habitudine.* 66.c. *eæ cur a Fidelibus adorentur.* 67.d. *de ijs Patrum sententias collegit G. Morelius.* 72.d. *olim a Pontificibus ad Concilia deferri solitæ.* 75.d. *eas ex omnibus Ecclesiis tolli edicit Leo Isauricus.* 77.d. *nihil diuini honoris continere e scripturis probatum.* 86.d. *illas idola vocantes anathematizati.* 89.d. *a Leone Isaurico comburuntur.* 90.d. *eas iterum persequi Leo Imp. decernit.* 97.b
item Sanctorum omnes a Constantinopolitanis ad hoc a Leone compulsis succensæ, & Ecclesiæ pictæ dealbatæ. 98.b. *a Gregorio Papa III. quanto sumptu erectæ.* 113.b. *Saluatoris, B. Mariæ, & Apostolorum in S. Petro erectæ a Gregorio Papa III.* ibid.c. *Impp. stare non possunt, vbi illæ prostratæ sunt.* 130.c. *idola vocandas in pseudosynodo decernitur.* 216.d. *quomodo receptæ in Concilio Oecumenico.* 218.d. *comburuntur.* 220.d. *eas salutantes supplicijs afficiuntur.* ibid. *pictæ, calce, aqua calida, obliterantur.* ibid. *quando comminutæ.* ibid. *a Longobardis in ignem proiectæ.* 224.a. *quomodo adorentur a Catholicis.* ibidem. *a S. Stephano defenduntur.* 268.e
item imagines duæ in puluinari Irenes Imperatricis inuentæ. 343.e. *frustra eas impugnat, qui colit Crucem.* 596.b. *turpiter Constantinopoli habentur.* 599.c. *diuerso modo res ipsas referunt.* 627.d *negatores imaginis Christi, Christum negant.* 696.c. *adorari sacras imagines in Gallia a quibusdam non admissum.* 710.e. *nec coloribus eas formari voluit Theophilus Imp.* 798.d. *ab omni templo detrahuntur sub Theophilo Imp.* 798.e. *restitutæ.* 842.e
Imaginis honor ad ipsum refertur, cuius est ipsa imago. 183.e. *negatio eius ad prototypum transit.* 623.e
Imaginum cultus redditus Gigid mortuo. 36.c. *quot annis durarit vsque ad Leonem Isaurum.* 56.c. *cultus earum a sacrosanctis Concilijs varie approbatus.* ibid.d. *quod deponerentur prædictum Leoni Imp. a S. Germano.* 57.a. *illarum defensores quæ passi.* ibid.e. *in veteri testamento*

Universidad de Deusto
Biblioteca

cultus probatur. 62.a. *contemplatio earum compunctionem hominibus parit.* 68.c.d. *cultus earum ratio.* 87.c. *vsus in Ecclesia quis sit.* 88.a *item imaginum hæresim qui primum inuexerunt. ibid.e. cultæ fuere a principio nascentis Ecclesiæ.* 89.a. *illarum adorationem necessariam esse a Ioanne Damasceno edoctum.* 90.e. *ea a Ioanne Damasceno scriptis defensa & comprobata.* 99.d. *vsus a multis Concilijs non improbatus. ibid.e.* 100.a. *vsum abolere non ad Reges, sed ad Concilia pertinet.* 100.a. *coluntur per vniuersum orbem. ibid.d veneratio a Gregorio III. Concilio comprobata.* 112.d. *profanatori quæ pœna a Greg. III. imposita. ibid.e. pro illarum cultu tres libri a Greg. III. scripti.* 137.a. *depositio graui pestilentia a Deo vindicata.* 183.b. *cultores idololatriæ a Constantino Copron. Imp. dicti.* 215.b. *cultores anathemati subduntur, & a quibus.* 216.d. *cultus earum iterum probatus.* 294.e. *quomodo in Oriente cultæ.* 295.e. *cultus earum in Ecclesia Gallicana viguit.* 296.c. *a Ludouico Caroli Magni filio frequentatur.* 435.d. *adorationem Nicæna secunda Synodus recepit.* 573.e. *cultum Leo Armenus palam detestatur.* 591.d. *Patres defendunt.* 594.a. *a Leone Armeno Imp. impugnatur. ibid. bonos illarum nascens cum Euangelio.* 595.d. *varie a Theodoro Studita probatur.* 605.d. *restaurationem petit Nicephorus Patriarcha.* 700.e. *cultus illarum miraculo probatus.* 735.e. *restitutio, annue die festo celebratur.* 847.d

Imago Deiparæ Virginis per muros Constantinopolitanos circumlata. 16.b. *Theandrica adoranda tradita est.* 56.c. *Christi a sancto Luca picta. ibid. Abgaro Toparchæ petenti Edessam missa. ibid. a muliere profluuio sanguinis sanata, exsculpta. ibid. ab ipso Christo Patris imagine linteo impressa. ibid. publice exposita a Leone Isaurico deiecitur.* 58.c

item imago Crucifixi cur ab Ecclesia tradita. 60.a. *Hæmorrhoissæ transmissa, quo & quare. ibid.*

Imago Dei quæ bona operetur. 62.c. *Dei Genitricis ab Hierosolymis missa. ibid. Christi varie expressa. vide Imago. ibid. non est dicenda adorari simpliciter, sed relate.* 72.d. *Dei Genitricis ab Iconoclasta deiecitur.* 85.d. *picta vnguentum reddit, & vbi.* 89.b. *aurea a Gregorio III. facta.* 113.e. *sanctæ Crucis quare adoretur.* 235.d. *argento a Gregorio III. vestita.* 136.b. *C. librarum argento aurata a Paulo Papa constructa.* 243.d. *semper prototypum reddere ex diuina scriptura probatur.* 627.d. *& ex Patribus. ibid.e.* 628.b. 629.d. 630.a

Immemorandi, monachi dicuntur a Constantino Copronymo Imp. 257.b

Imola Longobardorum ciuitas. 155.b

Imperator dum consecratur quæ cærimoniæ fieri soleant. 57.a. *quod eius officium.* 69.d. *sacris se immiscens vere arguendus.* 597.a

Imperatores Christiani SS. Patrum admonitiones se seruaturos promittunt. 64.d. *litteras subscribere propria manu consueuerunt. ibid.e. Ecclesiæ dogmata tradere non debent.* 69.c. 669.d. 712.b. *vbi Rom. Pontifices lædere non possunt.* 70.d. 71.c. *cum Pontificibus Synodos congregantes sanctas constituunt Ecclesias. ibid.d. nullum sacerdotale officium exequi possunt.* 74.c. *seuerius in criminosos animaduertunt, quam Romani Pontifices. ibid. Romam Duces mittere consueuerunt ad curandam Vrbem.* 77.a. *inutilis in illos rebellio.* 85.b. *hæretici multi, at hæresiarcha nullus vt Leo Isauricus.* 87.a. *dum coronantur numismata spargi solita.* 293.a

Imperatoribus studium pacis commendatur. 713.b

Imperatorum epistolæ Romæ conseruari solitæ, & vbi. 64.d. *eorum imagines laurata dici solita.* 70.a. *illorum arbitrio diuina non sunt tractanda.* 699.d

Imperij insignia quæ sint. 585.a

Imperij Romani clades. 708.e

Imperium ab Anastasio ablatum. 3.d

Imperium optimi quique & citissime meretur. 101.d *a Nicephoro Tyranno inuasum.* 501.b. *quale sub eo fuerit.* 562.b. *quomodo tutius confirmetur.* 843.c

Impietas potestati coniuncta veritatē superat. 593.c

Impij de morte iusti exultant. 285.b. *eorum vitæ longæuitas, copiosior eorum maledictio.* 326.e

Impostor Christum se esse simulat. 28.c

Impudentia Michaelis Balbi. 683.c

Ina Angliæ Rex Angliam tributariam Rom. Ecclesiæ instituit. 130.a

Incendium in mari. 57.c. *Romæ ab Anglis excitatum.* 710.b. *a Paschale Papa extinctum. ibid.*

Incestuosi quam pœnitentiam agere debeant. 44.c

Incorporea etiam pingi posse & iussa a Deo sculpi. 269.c

Incursio Romanorum in Aquileiam. 96.d

Incursio gentis ab eremo aduersus Arabes prænuntiata. 193.e. *& a quo. ibid. variæ Longobardorum in Decapolim.* 70.c. *Arabum in Constantinopolim.* 480.d

Index lucubrationum Bedæ. 105. *ad* 106.b

Indocti a sacris Ordinibus a Gregorio Papa arcentur. 33.a

Indulgentiæ concessæ Ecclesiis Germaniæ & Galliæ a Leone Papa III. 507.d. *datæ Ecclesiæ S. Suuiberti a Leone Papa III.* 508.b

Indumenta Gregorij Magni in sepulchro reperta. 775.b

Industria Ludouici Imp. in rebus gerendis. 670.b

Infantes a matribus abstracti occiduntur a Longobardis. 224.e

Ingenium Leonis Armeni callidum. 590.d

Ingomarus Friso conuersus & baptizatus. 23.e

Ingressus Leonis Papæ III. in Vuerdam. 507.e

S. Innocentiæ corpus Maguntiam translatum. 721.a

Innocentij Papæ statuta de viduam ducentibus aut secundas contrahentibus nuptias. 83.e

Inscriptio sepulchri Theodosij Imp. 6.c. *quid ea voluerit Imperator. ibid. Pipini Regis.* 292.e. *Caroli Magni.* 609.a

Inscriptio sepulchri SS. Cæciliæ & sociorum. 690.e *intra sepulchrum posita.* 693.d

Insidiæ Leonis Isaurici in S. Germanum. 91.a. *eiusdem in Ioannem Damascenū.* 91.d.e. *Principum duorum Germaniæ in S. Othmarum.* 245.c. *Sergij S. Stephani discipuli in S. Stephanum.* 258.c. *in Vualdipertum presbyterum.* 291.e. *Dodonis in Stephanum Papam.* 307.c. *Leonis Archiepiscopi Rauennatium in Paulum Cubicularium.* 310.e. *Constantini Imp. in Theodorum Studitam.* 464.d *Irenes Imp. in Constantinum filium.* 470.c. *Paschalis Primicerij in Leonem Papam III.* 483.c.d *Michaelis Balbi in Leonem Armenum.* 682.b

Insubres Rom. Pontifici redduntur. 239.e

Universidad de Deusto

INDEX.

Insula ex maris igni & terræ congerie succreſcit. 57.c

Inſtitutionum Eccleſiaſticarum librum donat Gregorius Papa S. Bonifacio. 31.e

Inſtrumenta quibus æterna beatitudo acquiritur. 811.b

Inuaſio Pergami a Sarracenis. 6.e. *Siciliæ a Sarracenis.* 684.c. *Cretæ inſulæ ab iiſdem.* 709.b

Inuaſores Sedis Apoſtolicæ quæ paſſi ſint. 291.a

Inuectiua ex Gregorio Nazianzeno in Nouatores. 694.c

Inuentio mira mortuorum ſepeliendorum. 183.b

Inuentio reliquiarum S. Euphemiæ quomodo facta. 471.b. *corporum SS. Saluij & Superij.* 499.c. *S. Iacobi.* 634.c

Inueſtituræ nomen Caroli Magni tempore non inuenitur. 324.e

Inundatio Tiberis monſtruoſa. 16.c

S. Ioannis Baptiſtæ caput tranſlatum. 247.a. *miram fragrantiam effundit. ibid. eum Herodes timuit.* 795.a

S. Ioannis Euangelij partem in Anglicam linguam Beda conuertit. 108.a

Ioannes Damaſcenus S. Stephani & ſociorum Acta deſcripſit. 55.d. *nobilibus ortus parentibus.* 89.e. *a Coſma homine Italo Fidem Catholicam didicit. ibid. tres orationes pro ſacrarum imaginum cultu ſcripſit. ibid. epiſtolas conſcribit ad diuerſos de ſacris imaginibus.* 90.a.e. *hinc inde per alios ſpargit. ibid. in ſumma apud Sarracenos dignitate eſt. ibid.a.d. Danieli Prophetæ comparatur. ibid. Dauidi etiam aſſimilatur. ibid.b. contra Leonem Iſauricum viriliter pugnat. ibid.c. ab eodem inſidias patitur.* 91.d.e. *eius nomine epiſtola fingitur ad Leonem Imp.* 92.a. *dextra ipſi per calumniam proditionis præſcinditur. ibid.d. in foro ſuſpenditur. ibid. petit ſibi manum reddi. ibid. preces eius pro manu ad B. Virginem. ibid.e. manus ipſius diuinitus brachio reſtituitur.* 93.a

item viſionem videt. ibid. Deo cantat pro manu reſtituta. ibid. miraculum de manu eius reſtituta quomodo manifeſtatum. ibid.b. ad Regem accerſitur. ibid.c. redit in gratiam cum Rege Sarracenorum. ibid. petit a Rege dignitate Conſiliarij liberari. ibid.d. aliam vitam eligit. ibid. pauperibus facultates ſuas diſtribuit. ibid.e. Hieroſolymam proficiſcitur. 94.a. *in ſolitudinem ad diuini Sabæ Laurum ſe confert. ibid. ipſi potius quam Theophani fides danda de S. Germano.* 97.e. *Leonem cum Orientis Epiſcopis anathematizat.* 98.a. *cognominatur Chryſooras. ibid.a.* 143.d. *quando pro ſacris imaginibus ſcribere inceperit.* 99.e. *librorum eius laus & eruditio. ibid.d. pulcherrimæ eius ſententiæ aduerſus Reges, quæ ſacerdotum ſunt ſibi vendicantes. ibid.e. Petrum Mauimenum ſcriptis honorauit.* 143.c. *annue a Conſtantino anathemati ſubiectus. ibid. a Conſtantino Copronymo Imp. Manſeron appellatus, & quare. ibid.*

item hæreſi occurrit. 193.e. *ad Iordanem Cœnobiarcham de hæreſi Anaſtaſii ſcripſit. ibid. Ioannem Epiſcopum Hieroſolymitanum defendit.* 194.c. *Ioannis Epiſcopi diſcipulus. ibid.d. a Conſtantino Copron. Imp. anathematizatur.* 215.a. *eius Acta.* 219.e

S. Ioannes Chryſoſtomus fuſilem ex cera imaginem amauit. 60.a

Ioannes Conſtantinopolitanus Epiſcopus. 2.b. *quando in Epiſcopum electus. ibid. a Philippico Imp. ad Epiſcopum intruſus. ibid.d. Epiſcopus ob hæreſim deponitur. ibid.*

Ioannes Patriarcha Hieroſolymorum vitam Ioannis Damaſceni ſcripſit. 90.d. 91.d. *librorum eius de imaginum adoratione meminit.* 99.d. *illius doctrina.* 194.c. *a Ioanne Damaſceno defenditur. ibid. Ioannem Damaſcenum diſcipulum habuit. ibid.d. quando, quantumve ſederit, ignoratur. ibid.*

Ioannes diaconus præfectus claſſi aduerſus Sarracenos. 3.e. *a tumultuantibus militibus occiſus. ibid.*

Ioannes ſubdiaconus cognomento Lurion Gregorium Papam interficere quærit. 76.a

Ioannes Gregorij III. pater vocatus. 101.b

Ioannes Epiſcopus Polyboti Thaumaturgus cognomento dictus. 102.d. *in Oriente miraculis clarus. ibid.*

Ioannes Auguſtaldenſis Eccleſiæ Epiſcopus. 106.e. *quando ſedere cœperit. ibid. quamdiu ſederit. ibid.*

Ioannes Archiepiſcopus Rauennas Concilio Rom. ſub Gregorio III. interfuit. 112.e. *ſubſidium a Pontifice petit.* 154.e

Ioannes Abbas Catharorum pro defenſione imaginum a Leone in exilium electus. 115.c

Ioannes Epiſcopus Gothiæ apud Græcos memoratur. 118.d. *ob imaginum cultum in exilium mittitur. ibid.e. ibique moritur. ibid.*

Ioannes Epiſcopus Salisburgenſis. 123.d

Ioannes Segnenſis Epiſcopus Concilio Rom. ſub Zacharia Papa adfuit. 158.b

Ioannes presbyter. ibid.c

Ioannes Falaritanus Epiſcopus. ibid.

Ioannes Polimartienſis Epiſcopus. ibid.

Ioannes Nepeſinus Epiſcopus. ibid.

Ioannes Archipresbyter Concilio Rom. aduerſus Aldebertum & Clementem interfuit. 176.a

Ioannes Imperialis Silentiarius Romam venit. 205.e *cum Legatis Stephani III. ad Conſtantinum Copron. remittitur.* 206.e

Ioannes monachus S. Othomaro ſuccedit. 246.b

Ioannes Nepeſinus Epiſcopus Conſtituto Pauli Papæ interfuit & ſubſcripſit. 250.e

Ioannes Epiſcopus Tiburtinus. ibid.

Ioannes Abbas Monagriæ præfectus Martyr. 276.d

Ioannes ſubdiaconus Legatus Pauli Papæ ad Pipinum. 279.b

Ioannes Epiſcopus Aquileienſis Gradenſem Eccleſiam vexat. 308.b. *Epiſcopos Iſtriæ a Gradenſi Eccleſia alienare ſtudet. ibid.*

Ioannes Auentinus hæreticus hiſtoriam Bauariæ ſuppreſſit. 313.d

Ioannes ſenex Cõſtantini Imperatoris diuortio cum Taraſio non conſenſit. 462.d

Ioannes Hieroſolymitanus monachus quæſtionem de proceſſione Spiritus ſancti mouet. 551.c

Ioannes Curopalata a quo hiſtoriam ſuam orſus ſit. 564.b. 795.b. *correctus de annis Imperij Michaelis Balbi Imp.* 788.e. *Acta Theophili Imp. proſecutus.* 795.b. *vbi deſinat. ibid. in quo non abſolutus hiſtoricus. ibid.c*

Ioannes Epiſcopus Caroli Magni teſtamento interfuit. 577.a

Ioannes Epiſcopus Siluæ Candidæ Leonis Papæ III. Legatus. 610.e. *Legatus Paſchalis Papæ ad Ludoui-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

douicum Imperatorem. 709.e
Ioannes Atrebatensis Episcopus obuiam Stephano Papæ a Ludouico Imp. mittitur. 648.c
Ioannes Dux Venetiarum S. Marco Ecclesiam ædificat. 688.c
Ioannes magus Aegyptius Iconomachorum antesignanus. 704.a. *Theodorum Studitam cum Theophane expellit Constantinopoli.* *ibid.b*
Ioannes Archipresbyter. *ibid.*
Ioannes Pisanus Episcopus eidem Concilio præsens. *ibid.c*
Ioannes Tudertinus Episcopus. *ibid.*
Ioannes Esinas Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio II. præsens fuit. 747.d
Ioannes Constantinopolitanus Episcopus creatur. 818.b. *hæreticus Iconoclasta.* *ibid.b. eius origo & ætas. ibid.c.d. magicis artibus prælij victoriam Theophilo Imp. significat.* *ibid.c. in hæresi prædecessore peior. ibid. cognomento Ioannes magus dictus. ibid. Constantinopoli ejicitur.* 843.a
S. Ioannicius Anachoreta Leoni Armeno mortem prædixit. 682.b. *a Theodoro Studita & alijs inuisitur.* 715.c. *Iosepho monacho mortem prædicit.* *ibid.d. Romanos captiuos liberat.* 744.b. *exactori prædicit interitum.* 794.e. *ab Impp. Iconomachis valde timetur.* 795.a. *S. Ioanni & Moysi comparatur.* *ibid. conuertit Legatos Theophili Imp.* *ibid.b. obitum Theophili Imp. prædicit.* 837.e. *sequester pacis Ecclesiæ.* 845.a. *calumnijs proscinditur.* *ibid.c*
Iob Abbas. 194.a
Ionæ comparatur S. Methodius. 809.b
Ionas Fontanellensis cœnobij monachus. 23.e. *Radbodi Regis Frisiæ res gestas conscripsit.* *ibid. Vulfranni res gestas composuit.* 27.a
Ionas Aurelianensis Episcopus Ludouici Imp. ad Eugenium Papam Legatus. 739.d. *pro sacris imaginibus contra Claudium Taurinensem tres libros scripsit.* 742.b.743.b.d
Iordanes presbyter Concilio Rom. aduersus Aldebertum & Clementem interfuit. 176.a
Iordanus Chartularius e coniuratis in Gregorium Papam. 76.e. *a Romanis occiditur.* 77.a
Iordanus Episcopus Senensis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251.b
Ioseph Manichæus qui & Aphronetus Sarracenos mendacio euadit. 29.e. *Aphronetus merito vocandus.* *ibid. ab incolis Episparim excipitur.* *ibid. se Epaphroditum Pauli discipulum appellat.* 30.a. *vbi vitam finierit.* *ibid.*
Ioseph presbyter Oeconomus sacerdotio priuatur. 515.e. *a Nicephoro Imp. recipitur.* *ibid.e. cur ipsi Theodorus Studita non communicet.* 517.a. *multos ad se allicit.* 613.a. *Mœchozeuxes appellatur.* *ibid. item Christempectes.* *ibid. eius causa Ecclesia turbatur.* *ibid. temeritatis pœnã experitur.* 464.b
Ioseph Archiepiscopus Thessalonicensis Theodori Studitæ frater. 524.d. *palam negat se cum Nicephoro Imp. communicaturum.* *ibid. epistola illius ad Simeonem.* 529.e. *eius Apologia de suo Episcopatu.* 530.a. *rationem reddit de separatione sua.* *ibid.b. queritur de Constantinopolitano Patriarcha & Simeone.* *ibid.c. in exilium mittitur.* 537.b 538.a. *a Mœchianis deponitur.* 549.e. *Ecclesiæ columna appellatur.* *ibid. Confessor egregius.* 631.a. *Iambos contra Iconomachos scripsit.* *ibid.b*
Iosepho monacho mortem prædicit Ioannicius. 715.c
Iosias quomodo Regnum suum ad cultum Dei studuerit reuocare. 498.b
Iouinianus presbyter Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.e
Iouinus Leonis Isauri Spatharocandidatus. 70.a. *a Leone ad Saluatoris imaginem confringendam missus.* *ibid. a mulieribus Orthodoxis occisus.* *ibid. vide Mulieres.*
Irene Chagani Regis Cagarorum filia. 112.a. *litteras sacras didicit.* *ibid. imagines colit Leone Isaurico inuito.* *ibid.b*
Irene Augusta monachismum restituit. 259.d. *propter sacras imagines redarguitur.* 343.e. *ipsa & Constantinus filius Imperium accipiunt.* 344.a. *Constantinum filium Imp. excæcat, & quid de hoc credendum.* 470.b. *filio molitur insidias.* *ibid.c. S. Euphemiæ templum restituit.* *ibid.e. cum filio Constantino obuiam procedit reliquijs S. Euphemiæ.* 472.b. *Legatos ad Carolum Magnum mittit.* 482.d. *eius munificentia.* 499.c. *vindex Dei & veritatis propugnatrix vocatur.* 500.d. *deponitur ab Imperio.* 501.b. *custodiæ mancipatur.* *ibid.c. a Nicephoro conuenitur.* *ibid.e. quæ in Nicephorum Tyrannum dixerit.* 502.a. *Imperij priuationem suis peccatis adscribit.* *ibid. deportatur in exilium.* *ibid.b. eius obitus.* 506.b.d
Irmgardis germana soror Hildebaldi Archiepiscopi Coloniensis. 508.d. *filij submersionem deplorat, & S. Suuibertum implorat.* *ibid.e*
Irmingarda Ludouici Imperatoris vxor a Stephano Papa valde honoratur. 648.e. *a Stephano Papa coronatur.* 649.a. *Augusta a Stephano Papa appellatur.* *ibid. eius obitus.* 672.c
Irmino Abbas Caroli Magni testamenti institutioni præsens. 577.a
Irruptio Saxonum in Vuerdam. 335.c
Isaac Iudæus ad Regem Persarum Caroli Mag. Legatus. 499.a
Isacius Comenus quando imperare cœperit. 795.c
Ismaelitæ in Africa Dei sanctuarium violant. 169.c
Istriæ prouinciam Pipinus Romanæ Ecclesiæ dat. 229.b. *Carolo Magno tributaria.* 560.e
Itali aduersus Leonem Imp. ob hæresim rebellant. 62.e. *tributa soluere recusant.* *ibid.*
Italia tota seorsim legationem ad Leonem Imp. mittit. 114.b. *Leoni obedire parata si ab impietate recedat.* *ibid. nouis tumultibus agitatur.* 195.c
Italiæ populi barbari & Aborigines contra Leonem Isauricum pro Gregorio Papa arma sumunt. 78.a *consilium illius de Imperatore deligendo.* *ibid. eius Regnum Notgardus sibi vendicare tentat.* 330.a
Italicorum tributorum exactio Leoni Imp. a Gregorio Papa solui vetita. 98.d
Iter Theodori Studitæ relegitur. 467.e. *Caroli Magni Romam versus.* 487.b. *describitur quo sacra corpora SS. Marcellini & Petri Martyrum delata sunt.* 754.d
Itherius Pipino a Vuaiphario obses datus. 247.e
Itherius Abbas. 652.e
Iudaismum introducere studet Clemens hæreticus. 177.d
Iudæ salutem ominabatur, & sanctum esse Michael Balbus Imp. dicebat. 789.a
Iudæi Toletum proditione hosti tradunt. 9.e. *a Leone Imp. ad baptismum coacti.* 28.d. *post baptismum deteriores facti.* *ibid. Gizid Sarracenorum Principi*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Principi contra sacras imagines auctores. 35.c. *Leoni Isaurico hæresis causa.* 54.c. *pro imaginum abolitione ipsum deprecantur.* 55.a. *idololatriam Christianis sæpe obiecerunt.* 89.a

Iudæo non baptizato Christianus filiam suam dare prohibetur. 156.c. *nec seruum aut ancillam vendere ei debet.* 157.a

Iudæis peiores Iconoclastæ. 605.c

Iudæos manibus inscribi edicto voluit Habdallas Rex Sarracenorum. 316.c

Iudæus habitus Constantinus Copronymus. 288.a

Iudices Rom. in exilium missi, ab Hadriano Papa reuocantur. 308.d

Iudicium & examen Crucis. 520.a

Iudicum de mulieribus in spiritum conuersis, & sic infantes occidentibus mira leuitas. 119.a

Iudith Israelitis Bethuliam seruauit. 16.a. 61.b

Iudith filia Huelphi Comitis Ludouici Imp. vxor. 672.c. *Augusta creatur. ibid. in monasterio morari præcipitur.* 795.d. *ipsa sibi velum monasticum imponit. ibid.e. e monasterio retrahitur. ibid. iterum in monasterium a Pipino filio truditur. ibid. ad Ludouicum Imp. ex Italia reducitur.* 806.e. *auctoritate Gregorij Papæ IV. in Imperium restituta.* 807.b

S. Iuliani Martyris caput Viennam translatum a Vuilicario Episcopo. 123.a

Iulianus Comes a Sarracenis capite plexus. 20.c

Iulianus martyrio a Leone Isaurico coronatus. 59.a

Iulianus a Rauennatibus ad Hadrianum Papam Legatus. 309.b

Iulius II. Rom. Pontifex Catholici titulum hæreditarium fecit Regibus Hispaniæ. 122.c

Iuramento se publice purgat Leo Papa. 487.c

Iuramentum S. Bonifacij. 31.c.d

Iuramentum aduersus sacras imagines exigitur. 270.c

SS. Iusti & Pastoris natalis quando celebretur. 809.d

Iusti quomodo latentur malis impiorum. 695.c

Iustinianus Patricius S. Germani pater. 3.b. *a Pogonato Imp. occisus. ibid.*

Iustinianus Leonem Isauricum Spatharium creauit. 6.d. *Iunior contra Manichæos agit.* 28.c *omnes Manichæos quos reperit comburit. ibid.*

Iustinianus Dux Venetiarum. 684.d. 685.a. *de aduexione sancti Marci corporis certior redditur.* 688.b

Iustus in Angliam prædicator missus. 189.c

K

Karoffi monasterium a Ludouico Rege in Aquitania erectum. 524.a

Kelmgoth Legatus a Carolo Magno Romam mittitur, & quare. 485.b

Kemulphus Rex Merciorum in Anglia Offæ successor. 472.c. *legationem ad Leonem Papam III. mittit.* 473.a. *ad eumdem scribit. ibid. se Leoni Papæ & S. Ecclesiæ subijcit. ibid. b.c. Leonem Papam de Metropolitana Dorouernensi Ecclesia consulit. ibid.d.e. ad eumdē munera mittit.* 474.b

L

Labores Stephani Papæ III. 221.c

Lachanodraco res monasticas comburit, & reliquias Sanctorum. 305.b. *eius in monachos crudelitas.* 304.c. 305.c

Lacinus Thracensium copiarum dux. 134.c

Lætitia communis de restitutione Ludouici Imperatoris. 806.c. *publica ex pace & vnitate Ecclesiæ.* 487.b

Lætoius ob veritatem custodiæ mandatus. 544.c

Laici res sacras Lugdunensis & Viennensis Episcopatus obtinent. 123.b

Laicus vxorem pellens, communione priuandus. 163.b. *nullum ad Pontificatus ordinem posse promoueri vbi sancitum.* 294.b

Laidradus Episcopus Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. 577.a

Lambertus sanctum Othmarum accusat luxuriæ. 245.c. *ob falsam accusationem a Deo punitus. ibid.d*

Lambertus Dobel Embricensis submersum Gocellinum fluuio extrahit. 509.a

S. Lamberti reliquiæ Romæ coluntur. 782.c

Lampertus Aretinus Episcopus. 747.b. *Concilio Romano sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.*

Lamprandus Pistorienſis Episcopus eidem Concilio præsens. ibid.b

Landolphus clericus. 769.c. *excubias facienti quæ contigerint. ibid. visio de vniendis simul S. Marcellini reliquijs. ibid.d*

Landranus Turonensis Episcopus. 670.a

Landus Conselinus Episcopus Concil. Rom. Zachariæ interfuit. 158.c

Lanfredus S. Germani Cœnobij Abbas. 213.a. *de visione sua Pipinum docet. ibid.b*

Lantfrit Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c

Lantfridus Caroli Magni ad Regem Persarum Legatus. 499.a. *in itinere moritur. ibid.*

Lapidem Sarraceni colunt. 89.b

Lapides Bedæ respondisse scribuntur. 109.c

Lardum morbum regium & Elephantiam excitat. 199.c

Lateranense Patriarchium a Zacharia Papa restauratum. 202.c. *eius triclinium a Leone Pap. III. factum.* 477.a

Lateranense Concilium CCCCLXXXIII. *Episcoporum fuit.* 633.a

Laudatio Theodori Studitæ de Eudocine virgine. 623.a.b

Laudunensis pagus. 770.c

Laurata, quæ apud antiquos vocabantur. 7.a. 70.a

Laurentius prædicator in Angliam missus. 189.c

Lauretana domus a Zacharia Papa nouiter ordinata. 202.d

Lazarus monachus pingendi arte celebris. 799.d. *eius confessio. ibid.*

Lazica Maximi & Anastasii exilij locus. 70.c

Lebuinus Dauentriæ Euangelium prædicauit. 337.a

Lectiones colligi ex Patribus Carolus Magnus iubet. 523.b

Lectisternia caprina a S. Bonifacio ad Cuthbertum Abbatem missa. 110.a

Legati a Luithprando in Sardiniam missi. 46.a

Legati Constantinopolim missi Leonis Isaurici Iconomachiam ad suos Principes perscribunt. 59.a

Legati Gregorij Papæ a Leone Isaurico in carcerem detruduntur. 76.d. *in exilium damnantur, & post occiduntur.* 76.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

Legati Gregorij Papæ & totius Italiæ in Sicilia detenti. 114.b. *cum exprobrationibus remissi.* ibid.
Legati Zachariæ Pontificis a Luithprando non suscepti. 155.b. *alij a Stephano Papa ad Aistulphum missi.* 205.d. *ab Aistulpho reijciuntur.* ibid.e
Legati Stephani Papæ Constantinopolim missi nihil efficiunt. 207.c. *redeunt.* 208.b
Legati Pipini Regis Romam veniunt. ibid.a. *missi a Pipino, qui Papam ducerent in Gallias.* ibid.b *de profectione Pontificis in Gallias agunt.* 209.a *alij ab eodem ad Aistulphum mittuntur, & quare.* 212.d. 213.e
Legati in Galliam missi a Stephano Papa. 225.b
Legati Imperiales Legatum Pontificium detinere conantur. 228.b
Legati Stephani Papæ III. ad Rachisim. 237.b.
Legati Caroli Magni a Desiderio ciuitates Ecclesiæ Rom. reddi petunt. 317.e
Legati Constantini Copron. non admissi in electione Rom. Pontificis. 325.a
Legati Irenes Imp. ad Carolum Magnum. 482.d
Legati Caroli Magni Romam missi. 485.b. *alij eiusdem ad Irenem Augustam.* 501.a. *redeunt cum pace.* 502.d
Legati Nicephori Imp. redeunt cum pace Constantinopolim. 506.e
Legati Dominici qui appellentur. 670.a
Legatio a Bonifacio ad Rom. Pontificem missa. 102.e. *Gregorij Papæ III. ad Carolum Martellum pro auxilio in Longobardos.* 131.d. *Zachariæ Papæ ad Luithprandum Regem.* 137.c. *eiusdem directa ad Rachim Longobardorum Regem.* 168.c. *Pipini ad Zachariam Papam.* 197.a. *alia ad eumdem a S. Bonifacio.* ibid.c. *Stephani Papæ ad Regem Francorum.* 208.a. *alia eiusdem ad eumdem.* 221.a. *alia eiusdem pro Synodo agenda ad Reges Franciæ.* 292.b. *alia eiusdem ad Desiderium Regem Longobardorum.* 299.e. *alia ad Carolum Francorum Regem.* 302.b. *Venetorum ad Hadrianum Papam.* 308.b. *Desiderij Regis ad Hadrianum Papam.* ibid.d. *alia eiusdem ad eumdem.* 312.a. *alia Hadriani pro recipiendis ciuitatibus Ecclesiæ Rom.* ibid.b. *alia eiusdem ad Carolum Francorum Regem.* ibid.d. 316.d. *secunda eiusdem ad eumdem pro subsidio aduersus Desiderium.* 317.d
Legatio & munera a Leone Papa ad Carolum Mag. 472.c. *& qualia illa fuerint.* ibid. *Caroli Magni ad Leonem Papam III.* ibid.e
Legatio Kemulphi Regis Merciorum ad Leonem Papam III. 473.a. *Regis Sarracenorum ad Carolum Magnum.* 498.e. *Nicephori Imp. ad Sarracenorum Regem.* 511.c. *Theodori Studitæ ad Leonem Papam III.* 539.a. *eiusdem ad Paschalem Papam.* 661.b. *Michaelis Curopalatæ Imp. ad Carolum Magnum.* 581.c. *Caroli Magni ad Michaelem Imp.* 586.e. *Leonis Papæ III. ad Ludouicum Imp.* 610.e. *Paschalis Papæ ad Ludouicum Imp.* 650.e. *Paschalis Papæ Constantinopolim.* 664.e. *eiusdem ad Ludouicum Imp.* 709.e. *Michaelis Imperatoris ad Ludouicum Imp.* 721.a. *Ludouici Imp. ad Rom. Pontificem Eugenium II.* 724.e. *Eugenij Papæ II. ad Ludouicum Imp.* 749.d. *Amalarij ad Gregorium Papam.* 797.e. *Theophili Imp. ad Ludouicum Imp.* 806.a
Legationes a Gregorio Papa, & seorsim a tota Italia missæ. 114.b. *aliæ ex diuersis locis ad Ludouicum Imp.* 610.b. *aliæ Paschalis Papæ ad eumdem.* 694.e
Legationis Michaelis ad Ludouicum mittendæ ratio 721.b
Legationis Amalarij causa. 798.a. *tempus.* ibid.
Legatorum nomina a Gregorio Papa ad Carolum Martellum missorum. 131.d. *Stephani Papæ ad Desiderium Regem Longobardorum.* 299.e. *Venetorum ad Hadrianum Papam.* 308.b. *Rauennatium ad Hadrianum Papam.* 309.b. *Caroli Magni Romam missorum.* 485.b. *eorum in itinere obitus.* 499.a
Legatorum cum Leone Papa disputatio. 552.e. *ad* 554.d. *Michaelis Imp. ad Carolum Magnum.* 581.c. *Caroli Magni ad Michaelem Imp.* 586.e. *eorum quos Leo Papa ad Ludouicum Imp. miserat.* 610.e. *Ludouici Imp. ad Eugenium Pap.* 739.d. *Theophili Imp. ad Ludouicum Imp.* 806.a
Legatos Romam mittendos admonet Ludouicus Imp. 740.b
Legatos Theophili Imperatoris conuertit S. Ioannicius. 795.b
Legatus Gregorij III. crudelitate Leonis commotus animo deficiens scripta Imperatori tradenda Romam retulit. 101.e. *in carcerem detrusus a Leone Imp.* 113.a
Legatus Romanus S. Bonifacius quamdiu fuerit. 206.c
Legatus Imperialis Pipinum ad Imperij obsequium perducere conatur. 228.c
Leges sancire in Ecclesia non est Regum. 100.b
Leges a Carolo Magno Imperatore sancitæ. 496.b.c
Leges Francorum inter se diuersæ. ibid.c
Leges nouas Carolus Magnus non condit. 497.d. *quomodo sancire consueuerit.* 671.d
Leges annonariæ penuriæ tempore. 684.a
Leges contra vnam culpam bis neminem puniunt. 805.d
Legia fluuius. 779.b
de Legibus popularibus Bauariæ. 315.a
Legislatores Reges Longobardorum. 184.a
Legum Ecclesiasticarum collectio Caroli Mag. iussu facta. 497.e
Legionensis ciuitas a Mauris subiugatur. 9.e
Leo Isauricus Præfectus Orientis. 3.c. 6.c.d. *de Imperio adipiscendo cogitat.* 4.a. *Imperium suscipit.* 6.a. *quomodo ab Hebræis ipsi prænuntiatum.* ibid.d. *Conon nominatus.* ibid. *ab Anastasio Imp. Orienti præfectus.* ibid. *Theodosium Imp. pellere & Imperio potiri studet.* ibid. *iuramento se Hebræis facturum quod postulant firmat.* ibid. *a Germano Patriarcha coronatur.* ibid. *Fidei Catholicæ protectionem iuramento firmat.* ibid.e. *ad Gregorium Papam litteras mittit.* 7.a. *a Gregorio Papa benigne suscipitur.* ibid. *eius imagines ab eodem cum magno honore recipiuntur.* ibid. *classem Sarracenorum igniferis nauibus incendit.* 15.c. *ab Haumar a Fide decedere tentatus.* 19.b. *vlciscitur Imperium affectantes.* ibid.c. *Thessalonicensem Archiepiscopum cum Arthemio capite plectit.* 26.d. *cogit Iudæos ad baptismum.* 28.d. *adhæret Iconoclastis.* 36.d. *edictum eius contra sacras imagines quo anno sit promulgatum.* 54.c.d *a quibus ad hæresim sit productus.* ibid.e. *cum Germano de amoliendis imaginibus communicat.* 55.b. *non consentientē Germanum exturbat.* ibid.

quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid de imaginibus sentiat. ibid.c. vanus eius prætextus. 56.a. S. Germanum blanditijs ad se pertrahere conatur. ibid. se Cononem esse dicit. 57.a item bibliothecarios frustra tentat ad se pertrahere. 58.a. bibliothecam Constant. cum duodecim bibliothecarijs exuri iubet. ibid.b. imaginem Saluatoris publice expositam deijcit. ibid.c. x. martyrio coronat. ibid.e. a societate Gregorij Papæ repudiatur. 62.c. Occidentalium tumultū Gregorio Papæ adscribit. ibid.e. hæresiarcha & Iconoclastiæ auctor ab Italis dictus. ibid. Gregorium Papam necare minatur. ibid. 63.e. 77.b.c. Gregorium Papam ab Vrbe pellere tentat. 63.e. decennio Catholicæ Fidei obseruantissimus. 65.a. totum mundum scandalizauit. 65.b. Ezechiæ se comparat. 68.a. ei cur Gregorius Papa pepercerit. ibid.c. a quo hæresim hauserit. 69.b. Concilium vniuersale haberi petit. ibid.d. magistratu eius Rauenna eijcitur. 70.c. Laurata eius ab Occidentalibus deijciuntur. ibid. se S. Petri imaginem confracturum minatur. ibid.d. ei Gregorius Papa cælestem benedictionem precatur. 71.d. nono Imperij anno contra imagines cœpit agere. 72.a Conciliabulū congregauit contra sacras imagines. ibid. Ecclesias sacris vestibus priuauit. 73.c.74.b Legatos Gregorij Papæ in carcerem detrudit. 76.d. damnatos ad exilium mori cogit. ibid. coniurat in Gregorium Papam. ibid.e. 77.a. sacra Ecclesiæ vasa Constantinopoli aufert. ibid.b
item in Occidente cōtra sacras imagines edictum promulgat. ibid.d. totius pæne Occidentis Imperio spoliatus. 78.c. Romam suos mittit ad occidendum Pontificem & Primores Vrbis. ibid.d. Italiæ arma inferre desistit audita Gregorij Papæ cū Carolo Martello pace. 79.c. publicis edictis se aduersarium Rom. Ecclesiæ profitetur. ibid.d. eius inceptis Deus manifeste resistit. ibid.e. eius malitia crescit. 85.c. eius præcipui errores qui fuerint. ibid.e. non domesticos tantum sed & Episcopos hæresi imbuit. 87.a. imagines comburit. 90.d. proditione agit vt S. Germanum deponat. 91.a. Ioanni Damasceno insidias tendit. ibid.d.e fictam de Ioanne Damasceno epistolam ad Regem Sarracenorum mittit. 92.a. fœdus cum Sarracenis firmare cupit. ibid.b. cum Luitbprando Rege fœdus ferit. 94.c. decernit iterum persecutionem aduersus imagines. 97.b. veritate destitutus, violentia hæresim suam stabilire studet. ibid.
item rebus Italiæ compositis, Germanū Patriarcham aggreditur. ibid. quando iterum egerit contra imagines. ibid. omnia pro arbitrio facit. ibid. Germanum e throno depositum in exilium relegat. ibid. ad subscribendum contra imagines Germanum studet inducere. ibid.d. a Gregorio Pontifice per litteras redargutus, quod Anastasium S. Germano deposito, in locum eius statuisset. ibid.e. Imperium eius Roma cum tota Italia detrectat. ibid. cum Orientis Episcopis a Ioanne Damasceno anathemati subditus. 98.a. Constantinopolitanos qui imagines eremari impediebant, partim capite plecti curat, partim membris mutilari. ibid.b. Constantinopolitanos compellit, vt imagines Sanctorum igne erement. ibid. & Ecclesias pictas dealbent. ibid. Synodice Romæ anathematis pœna affectus. ibid.d. Germanum plagis male mulctatum per armatos milites e throno exturbari curat. ibid.e. 99.d. impietati eius Anastasius consentit. 98.c. Basilium & Procopium in exilium relegat. 102.b. Aemilianum in exilium mittit. ibid. veritatem sibi dicenti, in exilium eijcere consueuit. ibid. grauiter a Ioanne Episcopo Polyboti reprehensus. ibid.d. abstinuit a supplicio in Ioannem Episcopum Polybotum. ibid.d. reditus Ecclesiæ Romanæ in Sicilia in Fiscum inferri præcipit. 112.a
item Chatani Cazarorum Regis filiam filio suo dat in vxorem. ibid. contra Papam sæuit. ibid.b. tributa capitalia Siciliæ imponit. ibid. aduersus Papam exercitum dirigit. ibid. natos mares confoderari iubet. ibid.c. classem aduersus Italos parat. ibid. Gregorium presbyterum in Sicilia retinet, ei scripta auferri, & in exilium mitti mandat. ibid. Gregorij III. Legatum in carcerem detrudit. 113.a. Iconomachus & Hagiomachus appellatus. ibid.c. eius classis in mari demersa. 114.a. multos Episcopos ob cultum imaginum in exilium mittit. ibid.c. sæuit in SS. imaginum cultores. ibid. Michaelem Synnadorum Episcopum Episcopatu priuat ob SS. imaginum cultum. ibid.d. Theodorum Mansurem Episcopum Grapsorum in exilium mittit. 115.a. Ioannem Abbatem sibi præsenti impietatem exprobrantem in exilium relegat. ibid.c. Hippatium Lydorum Episcopum ob SS. imaginum cultum necat. 117.d. etiam Andream. ibid. SS. Martyrum cadauera canibus exponit. ibid. Philippum Patricium interfici iubet. 119.b. terræmotu sublatus e vita. 130.e. quantus ille fuerit. 131.b. Longobardorum Regem sibi conciliat. 133.b. Luithprandum Regem in Rom. Pont. concitat. ibid. eius obitus quo anno contigerit. ibid.e. quamdiu regnauerit. 134.a. ei Constantinus Copronymus succedit. ibid. eius in simulando astutia. 135.b
Leō IIII. Imp. patri Constantino Copron. succedit. 328.d. pius apparuit. ibid.e. consilium eius in administrando Imperio. 329.c. Constantinum filium coronat Imperatorem. 330.e. Telericum Regem benigne suscipit. 333.b. eumdem Patricium creat. ibid. Telerico vxoris suæ consobrinam matrimonio iungit. ibid. persequitur cultores SS. imaginum. 343.d. moritur. 344.a
Leo Papa III. legationem & munera ad Carolum Magnum mittit. 472.c. & qualia fuerint. ibid. eius epistola ad Regem Merciorum. 474.c. eius liberalitas. 475.c. quæ ornamenta S. Petro fieri curarit. ibid. 476.c.d. quæ S. Pauli & Saluatoris basilicæ. ibid. quæ in titulo S. Anastasiæ fecerit. ibid. quæ in tit. S. Sabinæ, S. Mariæ Ad præsepe. 475.e. S. Laurentio extra muros. quæ in basilica SS. Felicis & Adaucti, S. Mennæ, S. Vitalis, S. Sixti, S. Cornelij, S. Zotici, S. Mariæ. quæ in basilica S. Pauli. 476.a.b. quæ in S. Andreæ. in Constantiniana. in titulo S. Eudoxiæ. in S. Clementis. ibid.c.d. in titulo S. Susannæ. ibid.d. in in Lateranensi Patriarchio. 477.a. quæ in Ecclesia S. Priscæ. ibid.d
item Leo Papa III. quæ passus a suis persecutoribus. 483.a.c.d. oculi eius eruuntur, & lingua præscinditur. ibid.a.d. processio eius in Litania Maiori. ibid.b. semiuiuus a persecutoribus dimittitur. ibid.d. totus saucius in custodiam detruditur. ibid.e. eripitur, & perducitur in basilicā S. Petri. ibid. visum a Deo recipit, & linguam ad loquendum. 484.a. Spoletum ducitur. ibid.e. ereptus

Universidad de Deusto
Biblioteca

proficiſcitur ad Carolum Magnum. ibid. a Carolo Magno & ſuis honorifice excipitur. ibid. d. aduerſus eum falſa crimina ab aduerſarijs confinguntur. ibid. Romam reuertitur. ibid. e. cauſa perſecutorum eius cognoſcitur. 485. b. pro perſecutoribus orat. ibid. e. dedicat altare Eccleſiæ Paderburnenſis. ibid. d. inuiſit corpus S. Seuerini. 486. a. capellam in Eresburg dedicat. ibid. b. capellæ in Eresburg priuilegium concedit. ibid. Carolo Magno obuiam procedit Romam venienti. 487. c. eius cauſa in Synodo proponitur & cognoſcitur. ibid. d. publice ſe iuramento purgat. ibid. e. formulæ purgationis eius. 488. a. Carolum Magnum Imperatorem coronat. ibid. e. filium eius Regem vngit. ibid. quæ in Eccleſiam B. Pauli contulerit. 493. e. 494. a. b. c. d. e

item Leo Papa III. quid in Eccleſia S. Petri fecerit. 495. b. quid in S. Pauli ante collapſum tectū eius. ibid. c. quid in S. Mariæ Ad præſepe. ibid. quid in S. Laurentij extra muros. ibid. d. in S. Calliſti, in S. Mariæ ad Martyres, in S. Bonifacij, in S. Mariæ in Coſmedin. ibid. quid in SS. Coſmæ & Damiani. ibid. e. in S. Valentini, in SS. Nerei & Achillei, in S. Mariæ in Dominica, in S. Sabæ, in S. Geraſimi, in S. Gregorij, in titulo S. Pammachij. ibid. in S. Andreæ Apoſtoli in Silice. 496. a. pallium dat Fortunato Gradenſi Patriarchæ. 507. a

iterum venit in Germaniam ad Carolum Magnum. ibid. b. & quare. ibid. honorifice a Carolo Magno excipitur. ibid. b. quid in Germania egerit. ibid. indulgentias concedit Eccleſiis a ſe conſecratis in Germania & Gallia. ibid. in Vuerdam ingreditur. ibid. e. S. Suuiberti vita ipſi prælegitur. ibid. S. Suuibertum inter Sanctos adſcribit. ibid. Eccleſiæ S. Suuiberti auream crucem donat. 508. b. teſtamento Caroli Magni ſua manu ſubſcripſit. 520. c. diſputatio eius cum Legatis Caroli Magni. 552. e. ad 554. d. reprimit Legatos importune petentes. 553. c. licentiam dedit cantandi Symbolum. ibid. e. ſuadet Symbolum non cantandum. 554. c. duplex Symbolum in ſcutis argenteis in S. Petro poni curauit. ibid. d. in Symbolo verbum, FILIOQVE, deleuit. ibid. coniuratio in ipſum. 610. d. obitus eius, & res collatæ in ornamentum Eccleſiarum. 632. d. 635. d. ad 647. e. Hirienſem ſedem Compoſtellam tranſtulit. 632. e. pluries in die Miſſas celebrauit. 635. a Ouetenſem Eccleſiam Archiepiſcopatu inſigniuit. ibid. quæ ornamenta Eccleſiis contulerit, & quas ſtruxerit aut repararit. ibid. ad 647. e. vbi ſepultus ſit. 647. d. quamdiu eius ſedes vacauerit. ibid. quot ordinationes fecerit. ibid.

Leo Conſularis captiuus, redditus a Luithprando. 151. b

Leo presbyter cum altero eiuſdem nominis Concilio Rom. ſub Zacharia Papa interfuit. 158. c

Leo Regionarius cum Stephano Papa in Gallias aſſumitur. 209. b

Leo Epiſcopus Salernitanus Conſtituto Pauli Papæ præſens fuit & ſubſcripſit. 251. b

Leo Albanenſis Epiſcopus. ibid.

Leo Archidiaconus legitime Epiſcopus Rauennæ ordinatur. 297. b. 310. d. Paulo Cubiculario inſidiatur. ibid. e. Paulum Cubicularium occidi præcipit. 311. b. ob occiſum litteras deprecatorias ad Pontificem mittit. ibid.

Leo Patricius Nicephoro ad occupandum Imperium adiutor. 501. b

Leo Epiſcopus in Cherſone ob veritatis confeſſionem perſecutionem patitur. 544. e

Leo Grammaticus hiſtoriam ſcribit. 564. b

Leo Spatharius Siculus Legatus Caroli Magni ad Nicephorum Imp. 581. c

Leo Nomenclator oculis orbatus capite punitur. 709. d

Leo Sacellarius quāto amore Studitas monachos proſequutus fuerit. 711. d

Leo Armeniacorum Prætor. 561. b. Imperator eligitur in locum Michaelis Curopalatæ. 584. e. cedit ipſi ſponte Michael. ibid. eius in Chriſtianos perſequutio. 590. c. cum Orthodoxis congreditur. 592. c. vult Orthodoxos & hæreticos ſimul congredi. ibid. d. argumentum eius ex veteri Teſtamento contra imagines refellitur. 595. a. ira fremens quid in præpoſitos monaſteriorum. 596. e. ſilentium indicit Orthodoxis. 597. b. edictum eius ad Confeſſores miſſum. ibid. c. Nicetam Patricium in exilium mittit. 600. c. omnes Confeſſores Conſtantinopoli eijcit. 603. c. Deum incomprehenſibilē in tabula vnius cubiti effingi non vult. 604. c S. Zachariæ corpus Venetias mittit. 608. a. eius in Orthodoxos perſecutio augetur. 611. a. eiuſdem edictum quo Archimandritæ Conſtantinopolim vocantur. ibid. b. 612. e. in ſanctimoniales ſæuit. 624. e. 626. d. ad Ludouicum Imp. Legatos mittit. 655. c. a Theodoro Paleſtino redarguitur. 660. c. Theodorum Paleſtinum cum Theophane cæſum in exilium mittit. ibid. e. perſecutio eius pluribus Martyribus illuſtris. 668. e. acerbiſſime Chriſtianos perſequitur. 678. e. in ſomnis S. Taraſium videt mortem ſibi prædicentem. 682. a. occiditur. 682. e. 683. a. Cruce ſancta ictus excipit. ibid. quamdiu imperarit. ibid. necis eius cæleſtia nuntia. ibid. b. corpus in Circum trahitur. ibid. eius vxor cum quatuor filijs ex aula eijcitur. ibid. quibus nominibus a Theodoro Studita vocetur. 695. b

Leoban Arabiæ ſacerdos. 178. d

Leoniana vrbs quæ fuerit. 788. d

Leoninus e tribus Tabernis Epiſcopus. 747. d. Concilio Rom. ſub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.

Leontius cum IX. alijs capite plexus. 59. a

Leontius Abbas SS. Stephani & Silueſtri. 248. c

Leontius Cardinalis Conſtituto Pauli Papæ interfuit & ſubſcripſit. 251. d

Leontius Epiſcopus Amiterninus Conſtituto Pauli Papæ interfuit & ſubſcripſit. ibid.

Leontius Scriniarius. 291. c. Concilij Acta ſub Stephano IIII. populo legit. 296. b

Leontius Apoſtata. 549. d. Leoni Armeno in hæreſi fautor. 592. b. crudelis perſecutor facius Orthodoxorum. 631. d. Chriſtianos crudeliter excruciat. 664. c

Leontius diaconus in Concilio Rom. ſub Eugenio Papa II. præſens. 748. a

Leopardus Epiſcopus Foroſempronates. 747. b. Concilio Rom. ſub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.

Leouigildus presbyter Cordubenſis. 11. b. quo tempore vixerit, & quid ſcripſerit. ibid.

Leproſi cum ſanis conuiuia celebrare non debent. 81. b. ipſis fidelibus S. Euchariſtia dari poteſt. ibid.

Lesbos incendio maris infeſtatur. 57. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Lex Manichæorum vno versu contenta. 29.c. *& quo. ibid.*
Lex a Carolo aduersus pseudoprophetas lata. 182.c
Libellus calumniarum aduersus S. Stephanum compositus. 260.b
Libellus Georgij Veneti de miraculis S. Marcellini. 770.b. *alius reuelationum Ludouico Imp. datus.* 778.a. *alius miraculorum SS. Marcellini & Petri e monasterio S. Bauonis.* 779.b. *alius e monasterio S. Seruatij de eorumdem Sanctorum miraculis.* 780.c
Liberalitas Luithprandi Regis. 47. b. *Leonis Papæ III. in clerum.* 475. c. *Michaelis Imp.* 564. c. *Procopiæ Augustæ in Senatum, & mulieres militum interemptorum. ibid.*
Liberatio Constantinopolis per B. Virginem Mariam. ibid. Bethuliæ per manus Iudith. 61.b. *Aquitaniæ a Sarracenis per Carolum Martellum.* 79.c
Libidine nefanda turpissimus Constantinus Copronymus. 289.a
Libido Nicephori Imp. & crudelitas. 522.e
S. Liborius Episcopus Cenomanensis. 827. a. *eius miraculis virescit Saxonia. ibid. quando translatus. ibid.c.d*
Librorum a Venerab. Beda conscriptorum catalogus. 105.b.c.d.e. 106.a
Liburnia Carolo Magno tributaria. 560.e
Libyearum bestiarum natura. 683.e
Licentia designandi successorem. 145. a. *cantandi Symbolum data a Leone Papa III.* 553.e
Licho Sclauorum Dux. 511.d. *a Carolo Magno perimitur. ibid.*
S. Lifardus. 813.a
Limina Apostolorum terere solitus S. Bonifacius. 49.a
Lio diaconus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 748.a
Lioba a S. Bonifacio in Germaniam ex Anglia euocata. 48. c. *eius & Vualtpurgis Acta scriptis mandata. ibid.d. apud Bischofesheimum sanctimonialibus præfecta. ibid. ex Anglia euocata ad curandas sacras Virgines.* 232.c. *S. Lullo Bonifacio decedente commendata. ibid.d*
Liodolphus claudus virtute SS. Marcellini & Petri curatus. 779.c
Lirim amnem sicco pede Apollinaris Abbas pertransiuit. 669.a
Listina villa Regia. 770.d
Litaniæ a Stephano Papa frequentatæ. 207.b. *quomodo eas diuiserit. ibid.c. cum omni populo omni Sabbato fieri decreuit. ibid.*
Litaniam Maiorem Leo Papa celebrat. 483.b
Litteræ patentes commendatitiæ Bonifacij. 21.a. *eiusdem Apostolatus. ibid.d*
Liutardus Nucerensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.b
Loeus emendatus in Martyrologio de obitu S. Bonifacij. 234.c
Loca ab Iconoclastarum hæresi libera. 236.a
Locus sanctus profanatur. 273.a
Longobardi castrum Cumanum inuadunt. 4.c. *idem reddere coguntur. ibid. trecenti occiduntur. ibid. Rex eorum Alpes Cottias a Romana Ecclesia repetit.* 5.c. *Rauennam capiunt.* 63.b. *e Rauenna a Venetis pulsi. ibid.d. Decapolim incursionibus infestant.* 70.c. *Duces eorum Romanam Ecclesiam sæpe vexarunt.* 77.c. *multæ illis ciuitates se dedunt.* 78.c. *& quæ earum nomina. ibid. sæpe in Rom. Ecclesiam infideles reperti.* 79.c. *Sutrium munitionem ab Ecclesia auferunt.* 94. a. *idem Pontifici reddunt. ibid.b. Rex eorum S. Bonifacium hospitio excipit.* 121.e. *S. Petri basilicam extra muros deprædantur.* 125. b. *ob Ecclesiam S. Petri depræd atam a Regno excidere. ibid.d Romam & Campaniam infestant.* 131.c. *eius causa quæ sit. ibid. in Ecclesiam S. Petri extra muros impetum facere mittuntur.* 133.c. *ad lachrymas mouentur visa Pontificis orationis dulcedine.* 151.b. *Rachim Foroiulienſem Ducem, in Regem sibi eligunt.* 168.c. *Reges eorum legislatores.* 184.a. *bello eorum, ædes apud Soracte dirutæ.* 186.b. *Romam obsident.* 208.b. 223.b. *inuadunt Cicamense castellum.* 208. b. *Regis eorum cum Stephano Papa congressus. ibid.c. acies eorum a paucis Francis superatur.* 214.a. *pax illorum cum Romanis & Francis. ibid.b. castra eorum penitus a Francis diripiuntur. ibid.c. quotidie Romam expugnant.* 223.b. *immania eorum sacrilegia.* 224. a. *Corpus Domini in suis vasis collocant. ibid. instar alterius cibi comedunt. ibid. Ecclesias Dei incendunt. ibid. imagines Sanctorum in ignem proiiciunt. ibid. sanctimonialibus vim inferunt. ibid.b. Rom. domos extra Vrbem comburunt. ibid. monachos laniant. ibid. vela mina & altarium ornamenta in proprios vsus cõferunt. ibid. Paganis crudeliores. ibid.c. infantes a matribus auulsos interimunt. ibid. ipsorum de Francis exprobratio.* 224. d. *ciuitatem Narniensem capiunt. ibid. exercitus ipsorum a Pipino funditus euertitur.* 228. a. *pro successore tumultuantur.* 236.c. *SS. sepulchra effodiunt.* 238.c *Sanctorum corpora secum deportauerunt. ibid. de eorum crudelitate conqueritur Paulus Pap.* 279.d *Rauennæ Episcopum potentia intrudunt.* 297. a. *Hunaldum lapidibus obruunt. ibid. Christophorum & Sergium comprehendunt.* 299.b. *eosdem excæcant. ibid.c. Elevanos interficiunt.* 311.d. *Vtriculum castrum occupant. ibid.c. fuga ipsorum miraculosa.* 318.d. *crines solutos habere vetus ipsorum mos est.* 319.a. *defectionis eorum ad Romanos quod signū dare solerent. ibid. Regnum eorum a Carolo Magno subigitur.* 322.b. *corpus S. Cæciliæ auferre volentes inuenire non potuerunt.* 689.b. 690.b
Lotharius Rex Francorum. 26. c. *eius obitus. ibid.*
Lotharius Ludouici Imp. primogenitus. 654.b. *a patre Imperator creatur. ibid. coronatur Imperator Romæ a Paschali Papa.* 709. c. *Romani mittitur ob schisma conflatum.* 720. a. *quid Romæ egerit. ibid.b. Ludouicū patrem a persecutionibus liberat.* 795.c. *Ludouico patri se subiectum esse debere persuadetur.* 796.a. *Ludouico patri priſtinam vigorem imperandi restituit. ibid. odium habet aduersus Gregorium Papam IIII.* 801.c. *Ecclesiam Rom. persequitur. ibid. pro depositione Ludouici patris sui se excusat.* 806.c. *cædem facit in ciuitate Cabilonensi eidem resistente. ibid.c. Ecclesias Dei spoliat. ibid. eius in Gerbirch crudelitas. ibid. a Ludouico Imp. patre & fratribus ad veniam petendam compellitur.* 807. a. *arma mouet aduersus Ecclesiæ Rom. populum.* 824.a. *cur in Ecclesiam Rom. commotus,* 825.a. *a Ludouico Imp. in gratiam recipitur.* 829. a. *Ludouico patri*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tri in Imperium succedit. 836.*e. a fratribus Carolo & Ludouico vincitur.* 838.*e. reparat bellum in fratres.* 839.*e. iterum a fratribus in fugam vertitur. ibid. quæ crimina patrarit.* 840.*b. eius Regnum in fratres ab Episcopis translatũ. ibid.c.d*

Lucæ S. Richardus Angliæ Rex mortuus. 196.*c*

Lucari mons Pontifici Rom. ab Aistulpho traditus. 229.*a*

Lucas Siculus de Manichæis historiam scripsit. 29.*a quando vixerit. ibid.*

S. Lucas Christi imaginem pinxit. 56.*c.* 595.*e. Dei Genitricis formam expressit.* 799.*a*

Lucensis Ecclesia Sarracenis ab Alfonso erepta. 168.*e*

Luceolos Aistulphus Rom. Pontifici tradit. 229.*a*

Luctus cladis Hispaniarum. 10.*b*

Lucubrationes Eginhardi. 750.*c*

Ludo delectari non debet sacerdos. 748.*c*

Ludouicus, qui postea Imperator, de Caroli Martelli pietate honorifice sentit. 139.*a. Caroli Magni filius Pipini nepos.* 210.*d. Hadrianum sine suorum Legatorum præsentia electum Rom. PP. laudauit.* 325.*b. nascitur,* 341.*d. imaginum cultum plusquam pater commendat.* 435.*d. hæreditas a patre ipsi legata.* 518.*c. restituit Christianam religionem in Aquitania.* 523.*d. monasteria in Aquitania erigit.* 524.*& quæ. ibid.b. coronatur Imperator a patre.* 586.*e. Carolo Magno patri in Imperio succedit.* 610.*a. laborat vt Leonem Papam defendat. ibid.d. eius in Hispanis excipiendis humanitas.* 616.*c. eius diplomata pro immunitate Hispanorum fugientium in Franciam. ibid.d.* 618.*a. Nortmannos domat.* 618.*e. quomodo Stephanum Pap. in Gallijs exceperit.* 648.*c. ter ante Pontificem in terram procidit. ibid.e. Stephanum Papam intrantem Ecclesiam manu sustentat. ibid. ter Stephanum Papam quibus verbis salutarit. ibid.e. secundus Dauid a Stephano Papa vocatur. ibid. a Stephano Papa maxime honoratus. ibid. a Stephano Papa Imperator coronatur cum vxore.* 649.*a. magis dare quam accipere solitus. ibid. Aquisgrani conuentum prouincialem celebrat. ibid.b. in vitæ discrimen adductus.* 651.*a. Aquisgrani conuentum habet. ibid.b. edicto eius Ecclesiæ reformatio facta. ibid.e. item Constitutio eius de rebus S. Petro donatis & restitutis.* 652.*c. Abodritos a se deficientes, comprimit.* 654.*b. coniuratur in ipsum. ibid. de coniuratis indulgenter supplicium sumit. ibid.e. eius de Bernharti Italiæ Regis morte dolor.* 655.*b. Aquisgrani conuentum habet.* 669.*c. Capitulares in eo constitutiones. ibid.e. eius industria in rebus gerendis.* 670.*b. Carolum Magnum Imp. imitatur.* 671.*a. eius Constitutiones auctoritate Sedis Apostolicæ firmatæ. ibid.b. matrimonium cum Iudith.* 672.*c. conuentũ in Engelheim habet. ibid.d in magna Synodo publicam agit pœnitentiam.* 706.*c. quis ipsi auctor fuerit publicæ pœnitentiæ.* 707.*e. de occisis Romæ monetur.* 709.*d. a Michaele Balbo in amicitiam vocatur.* 723.*b. sancti Dionysii Areopagitæ libri ipsi offeruntur.* 724.*c. Legatos Michaelis Imp. audit. ibid.e. ad Eugenium Papam scribit.* 739.*c. ad Legatos Romam mittendos admonitio.* 740.*b*

item Arialdo Regi Danorum Frisiæ Comitatum donat. 757.*d. veneratur SS. reliquias.* 768.*c. conuentum Aquisgrani celebrat.* 776.*d. libellus reuelationum ipsi offertur.* 778.*a. triduanum ieiunium suis indicit.* 782.*e.* 783.*e. suos admonet de emendatione peccatorum.* 784.*d. edictum eius de peccatorum expiatione facienda.* 784.*a. se primum arguit. ibid.e.* 1111. *Concilia haberi præcipit.* 785.*a. pro alimentis & indumentis monachorum, quæ præstiterit.* 790.*c. Constitutio illius pro monasterio sancti Germani Parisiensis.* 791.*b. ab Episcopis Concilij Parisiensis de Ecclesiasticis rebus admonetur.* 793.*b. coniurationes in ipsum deteguntur.* 795.*c. Bernhardum a se dimittit, & quare. ibid.d. paratur a filio Pipino in ipsum exercitus. ibid. a persecutione suorum liberatur. ibid.e. ad conuentum Neomagensem simplici comitatu vocatur. ibid. pristinam imperandi potestatem recipit.* 796.*a. conspiratores absoluit. ibid. libros de Officijs Ecclesiasticis ab Amalario missos accipit. ibid. festiuæ acclamationes in ipsum. ibid.b. nouus Dauid acclamatur. ibid. item rursus filius eius Pipinus ab ipso recedit.* 797.*e. legationem mittit ad Gregorium Pap. IIII. ibid. diligentia eius in curandis rebus Ecclesiæ.* 798.*b. Pipinum filium in carcerem conijcit.* 799.*e. Regno priuat. ibid. ab Imperio deponitur.* 800.*b.* 801.*b. male de Gregorio Papa IIII. suspicatur.* 801.*c. Gregorium Papam non excipit more Regum Franciæ. ibid. a suis relinquitur.* 802.*a. a filio in Bauariam abducitur. ibid.b. de Imperij eius depositione ab Episcopis agitur. ibid.c. in monasterium a filijs intruditur. ibid. Episcopis obedientiam spondet.* 803.*d. quæ in eum Episcopi egerint. ibid. publice errasse se profitetur.* 804.*a.* 805.*b contra eum capitula.* 804.*b. suscipit pœnitentiam ab Episcopis.* 805.*b. contra ius & fas deponitur. ibid.d. restitutionem eius in Imperium varij populi solicitant.* 806.*a. restituitur in Imperium. ibid.b. de restitutione eius communis lætitia. ibid.c. conuentum generalem in Actiniaco palatio habet.* 807.*a. circa res Ecclesiasticas restituendas diligens. ibid. mala multa patitur ab Ebbone Episcopo Rhemense. ibid.b item auctoritate Gregorij Papæ IIII. in Imperiũ restitutus, & vbi. ibid. omnibus qui in eum peccassent indulget. ibid. scribit ad Hilduinum Abbatem de rebus sancti Dionysii. ibid.c. cultor S. Dionysii.* 808.*a. res gestas S. Dionysii conquiri iubet. ibid. plena ipsius absolutio.* 810.*b. solicitus pro conseruandis iuribus Rom. Ecclesiæ.* 824.*b. Normandos e Frisia fugat. ibid.c. Aquisgrani Synodum celebrat.* 825.*b. mors eius per signa cælestia prænuntiatur.* 828.*b. Lotharium filium in gratiam recipit.* 829.*a. ab Episcopis Galliæ & Germaniæ infestatur. ibid. immunem se a cæde Friderici Martyris iurat. ibid.c. Cabilonensem conuentum habet.* 830.*c. quo morbo laborare consueuerit.* 834.*d. expeditio eius in Ludouicum filium.* 835.*a. obitum eius deliquium solis præcedit. ibid. ægrotat. ibid.b. quotidie peccata confessus communicat. ibid.d. distribuit thesaurum. ibid. Ludouico filio veniam dat.* 836.*a. sacris vigilijs & ligno S. Crucis suum exitum munit. ibid. fugat dæmones. ibid.b. moritur. ibid.c. vbi sepultus sit. ibid. quamdiu imperarit. ibid.*

Ludouicus Ludouici Imp. filius a patre in Baioariam mittitur. 654.*b. cum Pipino fratre Lotharium fratrem suum cogit supplicem ad patrem venire.* 807.*a. aduersus patrem parat exercitum.* 830.*c.* 834.*b Alemanniam inuadit. ibid.c. patris impe-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

impetum ferre non potest. 835.a. *a patre veniam obtinet.* 836.a. *ipse & Carolus frater Lotharij fratris Regnum accipiunt ab Episcopis.* 840.d
S. Liudgerus primus Episcopus Monasterienſis. 194.e. 212.e. 335.a. 554.e. 669.b. *de miraculis S. Suuiberti epiſtolam ſcripſit.* 194.e. *ex Friſia oriundus Friſiorum Apoſtolus.* 337.b. *S. Gregorij S. Bonifacij diſcipuli diſcipulus, ibid.c. obitus eius.* 554.e. *lucubrationes eius.* 555.a. *prius preces abſoluere cupit, quam Imperatori parere. ibid. b. Epiſcopus monaſticis inſtitutis ſe erudiri curat.* 669.b. *monachiſmum in Friſia & Saxonia propagauit. ibid.b*
Lugdunenſis Prouincia vaſtata. 123.a
Lugdunenſe Concilium. 826.c
Luitgardis Caroli Magni vxor vbi ſepulta. 487.b. *eius commendatio.* *ibid.*
Luithprandus Longobardorum Rex. 5.e. *Alpes Cottias ab Eccleſia Rom. repetit. ibid. pœnitentia ductus Alpium donationem confirmat. ibid. eius cum S. Corbiniano colloquium.* 43.d. *erga S. Corbinianum reuerentia. ibid. eiuſdem opera S. Auguſtinus tranſfertur.* 44.e. 45.a. *pia eius opera.* 45.d. *pietas in templa. ibid. Legatos ad tranſferendum corpus S. Auguſtini mittit.* 46.a. *in excipiendo eiuſdem corpore reuerentia. ibid. aſſiduus ad corpus S. Auguſtini. ibid.c. humilitas eius dum videt corpus S. Auguſtini non poſſe moueri. ibid. votum facit pro tranſlatione S. corporis. ibid.d. mira eius liberalitas.* 47.b. *Rauennam capit, & quare.* 63.b. *inde a Venetis pellitur. ibid.d. Guntrundam Theudonis Bauariæ Ducis filiam in vxorem accipit.* 79.e. *eius cum Leone Iſaurico fœdus.* 94.c. *Spoletinum & Beneuentanum Duces ſubycere conatur. ibid. a Spoleti & Beneuenti Ducibus obſides ſuſcipit. ibid.d. eo rogante Serenus Epiſcopus fit Foroiulienſis.* 95.a.b. *omnem ornatum ſuum ante corpus S. Petri Apoſtoli ponit. ibid. a Gregorio Papa compellatus ab impietate reuocatur. ibid. in Pemmonem animaduertit, & quare.* 96.e. *S. Bonifacium hoſpitio excipit.* 121.e. *Romam infeſto exercitu obſidet.* 124.e. *Spoletinum Ducem Romam vſque perſequitur. ibid. quatuor ciuitates a Romano Ducatu aufert. ibid. quatuor ciuitatibus a Romanis ablatis ad ſuos reuerſus eſt.* 125.a. *baſilicam S. Petri extra muros deprædatur. ibid.b. filius eius Regnum perdit. ibid.d. Romam exercitum ducit.* 131.c. *Campaniam deprædatur. ibid. in campo Neronis tendit tentoria. ibid. nobiles Romanos Longobardorum more totondit ac veſtiuit. ibid.d. item milites in baſilicã S. Petri extra muros immittit.* 133.e. *Carolo Martello fideliſſimus aduerſus Sarracenos. ibid.d. Zachariæ monitionibus mitior redditur.* 137.c. *ciuitates a Rom. Duce ablatas reddere promittit. ibid. S. Petri ciuitates ſine armis Zachariæ reddit.* 150.c. 151.a. *per Legatos ſuos Zachariam excipi curat.* 150.d. *Zachariam Papam ipſemet excipit. ibid.e. vbi Pontificem exceperit. ibid. Narnienſe patrimoniũ S. Petro reddit.* 151.a, *& alia quatuor. ibid. Sabinenſe patrimonium ablatum S. Petro reſtituit. ibid.b. captiuos Romano Pontifici remittit. ibid. pacem cum Pontifice firmat. ibid. a Zacharia Papa ad prandium vocatur. ibid.c. per primates ſuos Papam educi iubet. ibid. Zachariæ in omnibus obſequens.* 154.d. *Pontificis Legatos ſuſcipere noluit.* 155.b. *optimates ſuos mittit ad Pontificem ſuſcipiendũ. ibid. Zachariam Pap. ad palatium ſuum muitat. ibid. duas partes territorij Ceſenatenſis Rauennatenſibus reddit. ibid.d. Zachariam ad Padum comitatus. ibid. moritur. ibid.e. quamdiu regnarit.* 167.a. *quando obierit. ibid.b. vbi ſepultus ſit. ibid. vir magnæ ſapientiæ fuit. ibid. eius virtutes. ibid. Baioariorum multa caſtra initio Regni ſui cepit. ibid. plus orationibus quam armis fidebat. ibid. non omnia eius Acta laude digna fuerunt. ibid.c. vbi degere ſolebat, baſilicas conſtruxit. ibid.d. in honorem S. Anaſtaſij monaſterium fecit. ibid. intra palatium ſuum Oratorium inſtituit. ibid. S. Petri monaſterium conſtruxit, & vbi. ibid.* 168.a. *epitaphium eius. ibid.e. &* 168.a. *eius commendatio.* 184.a
Lullus presbyter ex Anglia in Germaniam euocatus a S. Bonifacio. 48.c. *a S. Bonifacio Romam mittitur.* 197.c. *a Bonifacio Moguntiæ Epiſcopus relinquitur.* 231.b. *ceteris præſtat ſcientia. ibid. a S. Bonifacio commendatur. ibid.e. relinquitur curare Eccleſiam Moguntinam.* 232.b. *a S. Bonifacio ad curam fideliter agendam admonetur. ibid.c. ſanĉti Bonifacij corpus a Traiectenſibus repetit.* 234.a
Luniſon diaconi illius frater qui Eginhardo ſacras reliquias promiſerat. 753.a
Lupus Caroli Martelli geſta aliqua ſcripſit. 137.d *Abbas Ferrarienſis.* 203.e. 609.b. 743.c. *quando claruerit.* 234.d. *eius ad Ionam Aurelianenſem Epiſcopum epiſtola.* 743.d. *quando in Abbatem Ferrarienſem electus.* 830.a
Lupus Firmenſis Epiſcopus Concilio Romano ſub Eugenio Papa II. interfuit. 747.c
Luxuria Athelbaldi Regis Anglorum cum ſanctimonialibus. 171.b
Lutetia alias Pariſii vocata. 342.a
Lyciæ prouinciæ climata ab hæreſi Copronymi libera. 236.d

M

S. Macarius Confeſſor ob imaginum cultum in exilio vitam finiit. 118.a. *commemoratio eius in Martyrologio Rom. quo die.* *ibid.*
Macarius Antiochiæ Præſul, 573.d. *in Concilio Conſtantinop. III. damnatus,* *ibid.*
Macedoniæ maritima ab incendio maris infeſtata. 57.c
Macedonius a Concilio Conſtantinopol. damnatus. 573.b
Macenarius Abbas. 652.e
Machesbach monaſterium Germaniæ. 756.e
Magiſter Sententiarum a mendo vindicatus. 554.d
Magle villa. 779.c
Magnus presbyter Legatus a Venetis ad Hadrianum Papam. 308.b
Magorum Perſarum veſania. 243.e
Maguntiæ Epiſcopus S. Bonifacius. 169.e. *illa ſedes alteri quondam ſubiecta fuit.* 170.c. *totius Germaniæ Metropolis conſtituitur, ibid.* 180.c. 200.d.e. *quas ſub ſe ciuitates habeat. ibid.e. a S. Lullo poſt S. Bonifacium curata.* 232.b. *illuc Traiecto S. Bonifacius tranſfertur.* 234.a. *inde Fuldam. ibid. ibi conuentus generalis a Carolo Magno habetur.* 487.b. *alius,* 588.a. *eo tranſlata corpora SS. Seueri Vincentiæ & Innocentiæ.* 721.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mahammat pseudopropheta & Antichristi præcursor vocatur. 143.c
Mahometum quomodo Sarraceni colant. 10.b. *Ecclesiæ eius in Christi nomine ab Alfonso Rege consecratæ.* 122.d. *Antichristi præcursor & pseudopropheta vocatur.* 143.c
Maius Auscienſis Episcopus. 747.b. *Concil. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit.* ibid.
Mala vnde in Regna proueniant. 826.a
Mallum quid significet. 617.a
Mamel Dux exercitus Theophili Imp. 809.a. *a Sarracenis capitur.* ibid.
Mananalis Sarracenorum ciuitas. 29.c
Manichæorum Metropolis. ibid.
Mancipia Christiana Paganis non tradenda. 152.c
Mandeburge, quid significet. 37.c
Manes Cyberrotensium Prætor, exercitus Leonis contra Papam dux. 112.b. *vnde ita dictus.* 274.b. *super Bucellarios ab Imp. constituitur.* ibid.
Mango machina bellica. 85.d
Manichæa quomodo Sergium seducat. 556.d. *suo arbitrio scripturam sacram interpretatur.* 557.a
Manichæi in Armenia docent. 28.e. *omnes, præter tres, a Iustiniano comburuntur.* ibid. *eorum historiam Lucas Siculus conscripsit.* 29.a. *eorum Antistes Timotheus.* ibid. *quid per Crucem intellexerint.* ibid.b. *quid per baptisma intellexerint.* ibid. *sua conciliabula Ecclesiam Catholicam vocant.* ibid.c. *eorum auctor Constantinus vnde prodierit.* ibid. *eorum lex vno versu contenta.* ibid. *eos Agareni persequuntur.* ibid. *in Phrygiam migrant.* 30.a. *sedem Antiochiæ Pisidiæ figunt.* ibid. *Euangelium secundum Thomam conscripserunt.* 100.c. *eorum in Thracia hæresis propagatur.* 235.a. *illorum hæresis a Nicephoro Imp. probatur.* 502.d. *eorumdem dogma quale.* 577.d. *a Michaele Curopal. gladio necantur.* 578.a
Manno Nuuenpurgensis Episcopus. 314.c. *Concilio apud Dingoluingam interfuit.* ibid.
Manseron quid significet. 143.d. *ita Ioannes Chrysooras vel Damascenus a Constantino Imp. vocatus.* ibid. *eius nominis interpretatio.* ibid. *dictus proprie Ioannes Chrysooras.* ibid. *anathemate ab hæreticis percutitur.* 219.c
Mantuam Pipinus Ecclesiæ Rom. dat. 229.b. *ibi sanguis Christi qui de latere eius fluxit, reperitur.* 570.c
Manuel Episcopus Hadrianopolitanus. 585.d. *cum socijs a Bulgaris in Hadrianopolis inuasione martyrium passus.* ibid.
Manuel tutor Michaelis Theophili Imp. filij. 841.c. *resistit veritati.* 842.a. *quando cultum SS. imaginum admiserit.* ibid.b. *agit cum Imperatrice Theodora de restitutione SS. imaginum.* ibid.c
Maranatha vox ex Syriaca voce deducta. 330.d. *eiusq. significatio.* ibid.
Marcellinus presbyter S. Suuiberti socius. 507.c. *vitam eiusdem scripsit.* ibid.
S. Marcellinus Martyr. 753.a. *eius corpus tollitur.* ibid. *eius reliquiæ quomodo turpi mercede sublatæ sint.* 767.c. *Aquisgranum delatæ.* ibid. *reliquias suas velle coniungi per visionem indicat.* 769.d. *ex earum coniunctione miraculum.* ibid.e
de SS. Marcellini & Petri crypta & basilica S. Tiburtij. 752.d. *corpora illorum sanguinem stillant.* 755.c. *transferuntur e loco primo.* 756.c. *in via posita sanant paralyticam: ibid.c. & contractum.* 757.a. *eorum aliquot miracula breuiter enumerantur.* 770.c.d.e. *Albrico cæco apparent.* 777.e
SS. Marcellini & Petri reliquiæ ad S. Bauonis monasterium delatæ. 779.b. *Traiectum appulerunt.* 780.c
Marcellus Gregorij II. pater. 2.c
Marcellus Venetiarum Dux. 95.d
S. Marci tectum dirutum a Gregorio III. refectum. 136.d
S. Marcus Venetis Euangelium prædicauit. 684.c. *corpus eius Alexandria Venetias transfertur.* ibid. *eius præcipui cultores Veneti.* ibid. *custodes agunt cum mercatoribus de corpore eius transferendo.* 685.c.d. *primo Aquileiam ad Fidem conuertit.* ibid.e. *Alexandriæ Euangelium prædicauit.* ibid. *in persecutione fugit Pentapolim.* 686.b. *eius corpore ablato S. Claudiæ corpus substituitur.* ibid.e. *quomodo in nauim sit delatum.* 687.a. *se manifestat periculi tempore.* ibid.d. *pluribus reuelatur.* ibid.e. *quomodo Venetias appulerit.* 688.a. *quomodo a Venetis susceptum.* ibid.b. *abditissime a Venetis seponitur.* ibid.d. *in eius honorem Ecclesia ædificata.* ibid. *& a quo.* ibid. *eius Titulus Romæ amplificatur, & corpore S. Hermetis augetur.* 786.b. *eius Ecclesiæ quæ bona sint collata a Gregorio IIII. Papa.* 787.b
Marcianus sub Leone Isaurico martyrium compleuit. 59.a
Marcus Luceriæ Episcopus Con. Zachariæ Papæ interfuit. 158.c
Marcus Velserus Augustanus doctrina & nobilitate illustris. 313.d. *Bauariæ historiam in lucem vendicauit.* ibid.
Marcus Archiepiscopus Ephesinus Legatus Theophili Imp. ad Ludouicum Imp. 806.a
Mare fugit in terræmotu Constantinopolitano. 131.a
Maria Augusta Leonis Isauri Imp. vxor. 26.c. *sine Imperatore filium ad baptismum ducit.* ibid.
Maria Patricia fœmina a Leone Isaurico martyrio coronata. 58.e
Maria vxor Constantini ab ipso veneni dati falso accusata. 460.c. *in exilium mittitur.* 625.c. *eius confessio.* ibid. *in monasterio vitam degit.* ibid.
Maria Theodoræ Augustæ puella. 797.a
SS. Marij Martyris, Marthæ vxoris eius, Audifacis & Habacuc filiorum reliquiæ in Galliam translatæ. 777.a
Mariani Patricij filius martyrij coronam consecutus. 135.c
Marianus Scotus rerum Gallicarum scriptor. 47.c *de morte Bedæ quid sentiat.* 106.c. *Bedam sanctum, non Venerabilem nominat.* 109.d. *correctus.* 294.a
Marianus Vrbinas Episcopus cum Marino presbytero Concilio Romano sub Eugenio II. interfuit. 747.c
Marinus Annæ in peregrinatione socius. 259.b
Marinus presbyter Episcopus a Paulo Papa creatur, & quare. 278.b
Maris incendium. 57.c
Maris superficies pumicibus repletur. ibid.
Marsicani Transamundo se dedunt. 125.a
S. Martini imagine Fortunatus Episcopus sanatur. 735.c. *eius res gestas quatuor libris conscripsit Fortunatus Venantius.* 736.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Martinus Papa a Constantio Augusto Roma abductus fuit. 63.e. 70.e. *relegatus a Constantio Chersonamo.* ibid.
Martinus Verulanus Episcopus Cone. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.e
Martyres x. *ob imaginum defensionem a Leone Isaurico necati.* 58.e. *alij ab eodem.* 117.d
Martyres non appellantur dij ab Ecclesia. 67.e
Martyres in Oriente a Sarracenis occisi. 135.e. LIII. *cum S. Bonifacio.* 234.e. *alij sub Hali Principe Sarracenorum.* 240.e. *alij monachi* XLII. *sub Copronymo.* 288.e. *alij sub Nicephoro Imp.* 556.a *alij a Bulgaris necati.* 563.b. *alij ab ijsdem in Hadrianopolis inuasione.* 585.d. *vere qui patiuntur propter Christum.* 628.b. *frequentes sub Leonis Armeni persecutione.* 668.e. XII. *cum S. Dionysio Areopagita interfecti.* 734.d
Martyrum passiones sibi mitti cupit S. Bonifacius. 24.d. *eorum cultus.* 87.e. *aliquorum cadauera canibus a Leone Isaurico exposita.* 117.d. *aliorum corpora in cœmeteria translata.* 249.a. *aliorum corpora per plateas trahuntur.* 287.e. *vitas eorum in carcere scribit Theodorus Studita.* 668.a. *eorum sanguis irrigat Ecclesiam.* 677.e. *Cordubensium primitiæ.* 705.e
Martyria in Syria a Sarracenis illata. 343.a
Martyrium mulierum Orthodoxarum. 58.e. 70.b. *SS. Hippatij Episcopi & Andreæ.* 117.d. *Gregorij Limniotæ. ibid.e. Procopij & Basilij monachorum. ibid.* 118.a. *S. Theophili monachi. ibid.a.b. S. Bonifacij.* 233.c.d. *S. Pauli monachi.* 275.e. *Stephani monachi.* 284.c. *S. Saluij.* 499.b. *Thadæi monachi.* 606.e.607.a.b
Martyrologia S. Hieronymi, aut Bedæ, a quo reddita sint locupletiora. 339.e
Martyrologium Bedæ & quale. 105.e
Martyrologium Romanum S. Macarij Confessoris memoriam quando celebret. 118.a
Martyrologium S. Hieronymi in quo peccet. 340.a
Martyrologium Bedæ Kalendarum præteritione peccat. ibid.
Masalmas Princeps Sarracenorum. 6.e. 15.c. 57.c *nullo negocio Pergamum capit.* 6.e. *Constantinopolim obsidet.* 15.c. *quo anno Cæsaream Cappadociæ ceperit.* 57.c
Masaras hæreticus ad vincendum Stephanum monachum ab Imp. missus. 217.b
Matrimonia spiritalia prohibentur. 156.e. *item sanguine iunctorum. ibid.d. eorum pœna. ibid.*
Matrimonij vinculum post quartam generationem conceditur. 80.d
Matrimonium Irenes & Constantini. 112.a
Matrimonium in tertio gradu an liceat copulare. 116.a. *in tertio gradu a Londonensi Synodo prohibitum.* 141.c
Matrimonium contrahentes benedicendi sacer ritus. 526.a
Matrona fluuius. 806.d
Mauhmat & Habdalla fratres pro Regno inter se certant. 334.d
Maura Martyr. 282.d
Mauri totam fere Hispaniam suo dominio mancipant. 9.e. *Legionensem ciuitatem sibi subijciunt. ibid. Pictauium occupant. ibid. Burgundiam capiunt. ibid. aduersus Carolum Magnum classe erumpunt.* 523.a. *a Carolo Magno profligantur. ibid.b. ipsis soluuntur virgines loco tributi.* 304.d
S. Mauritij monasterium locus, vbi Papa cum Pipino Rege conueniret. 209.c
Mauritius Spatharius Imperialis. 76.e. *Imperatore iubente Gregorium Papam occidere tentauit. ibid.*
Mauritius Hortanus Episcopus Concil. Rom. Zachariæ Papæ adfuit. 158.c
Mauritius Dux Ariminensis. 297.b. *Leonem Archidiaconum carceri includit. ibid.*
Mauritius Dux Venetiarum. 310.e. *eius filius a Desiderio captiuus detinetur. ibid.*
Maurorum Dux a Froilano superatus. 242.e
Mauuias Sarracenus Emesam Damascum, Heliopolim & Hierosolymam sibi subijcit. 182.d
S. Maximinus Treuerensis Episcopus. 137.e. *Carolo Martello in somnis apparet. ibid. pro Carolo Martello precatum se esse ostendit. ibid. monet ne amplius peccet. ibid. cœnobium eius a Carolo Martello prædijs auctum. ibid.*
Maximus monachus a Constantino Augusto post tormenta in exilium missus. 70.e
S. Medardus vbi requiescat. 749.b
Mediciotes Leonem Armenum in hæresi sectatur. 713.a
Mediolanum transfertur corpus Bernharti Regis Italiæ. 655.a
Meginhartus Comes Caroli Magni testamenti institutioni interfuit. 577.a
Meginher Comes Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. ibid.
Meginotatus a S. Bonifacio Magister iuuenum constitutus. 26.b
S. Meinulphus Ecclesiæ Paderbornensis diaconus. 649.b
Meldradium monasterium. 781.d
Melio olim vocata Cassini arx. 193.c
Memoria S. Petronillæ in Vaticano. 243.c
Mendum e Theophane in numeris sublatum. 130.e
Menologium Basilij Imp. cur inscribatur. 99.b. *S. Germani memoriam celebrat, quando, & quamdiu vixerit. ibid. terræmotus* XII. *mensium memoriam celebrat.* 131.b
Mentum S. Seruatij Romæ seruatur. 782.c
Metfres quid significet. 149.b
Methodius Apocrysarius Nicephori Patriarchæ ad Rom. Pontificem Legatus. 662.c. *quid ipsi Romæ acciderit. ibid.*
Methodius Patriarcha Constantinopolitanus. 786.a. *a Michaele Balbo in exilium mittitur.* 789.b. *a Theophilo Imperatore ad exercitum ducitur aduersus Sarracenos.* 809.a. *& quare. ibid. ab eodem vinus in sepulchro clauditur. ibid.b. Ionæ comparatur. ibid. canones eius pro lapsis.* 845.d
Mercatores Veneti S. Marci corpus ex Alexandria transferunt Venetias. 684.c. *frequentant corpus S. Marci.* 685.b. *agunt cum custodibus S. Marci pro corpore eius transferendo.* 686.d. *custodibus quæ promittant pro translatione. ibid. non plus lucris quam vitæ sempiternæ inbiare debent.* 816.c
Merciorum Regnum depressum. 512.a
Mesopa locus Apolloniæ, in quo Theodorus Studita a Leone Imp. exulare iubetur. 603.d
Mesopotamiæ terra ad duo milliaria disrupta. 193.d
Metas transferuntur Ludouici Imperatoris reliquiæ. 836.c

Metro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Metropolitanus quod munus habeat. 127.a.b. *prouinciæ totius curam gerere debet.* *ibid.* c. 161.e. *sine sacerdotum consilio aliquid gerere non debet.* 162.a. *ipsi maior Ecclesiarum cura quam ceteris Episcopis incumbit.* *ibid.* e

Michael presbyter Gregorij II. Apocrysarius. 2.e. *Constantinopolim a Greg. II. missus.* *ibid.* *Ioannem Constantinop. Episcopum vt hæreticum deponit.* *ibid.*

Michaelis Archangeli apparitio. 41.e

Michael Synnadorum Episcopus a Leone Imp. depositus ob cultum imaginum. 114.d

S. Michael monachus cum LXVI. *monachis martyrium ab Heli patitur.* 240.e

Michael Rauennatis Ecclesiæ Scriniarius Longobardorum potentia in sedem Rauennatem intruditur. 297.a.b. *difficulter ex sede amoueri potest.* *ibid.* *quamdiu sedem Rauennatium occuparit.* *ibid.* *eijcitur e sede a Rauennatibus.* *ibid.* d

Michael monachus sui temporis scriptor. 463.c

Michael Episcopus Legatus Nicephori ad Carolum Magnum. 507.a

Michael Episcopus Sinnaculorum munera Nicephori Patriarchæ Constantinopol. ad Leonem Papam defert. 566.d. *in exilium a Leone Armeno eijcitur.* 600.d

Michael Episcopus Michaelis Imp. ad Carolum Magnum Legatus. 581.d

Michael Episcopus contra Leonem Imperatorem agit. 593.b

Michael Curopal. in Imperatorem ab Orientalibus assumitur. 562.e. *eius consilio de Imperio non omnes assentiuntur.* 563.c. *Imperator coronatur.* 564.b. *eius liberalitas.* *ibid.* c. 566.c. *contra Manichæos gladio agit.* 577.d. *edictum eius contra eosdem.* 578.a. *in extirpandis hæresibus laborat.* 578.e. *eius elementia.* *ibid.* *ad Carolum Magnum Legatos dirigit.* *ibid.* c. *profugos Christianos benigne suscipit.* 581.b. *Fidei Catholicæ professionem ad Leonem Papam mittit.* *ibid.* d. *Tarasii memoriam colit.* 583.e. *contra Bulgaros pugnat.* 584.c. *vincitur & fugit.* *ibid.* *eius de deponendo Imperio consilium.* *ibid.* c. d. *Sponte cedit Leoni Armeno.* *ibid.* e. *monasticam vitam profitetur.* *ibid.* *cum vxore & filijs in insulam deportatur.* 586.d

Michael Balbus Leoni Armeno Imp. insidias struit. 682.b. *Imperator coronatur.* 683.c. *eius origo qualis fuerit.* *ibid.* d. *eius impudentia.* *ibid.* *sub eius Imperio qualis fuerit status Ecclesiæ Orientalis.* 694.e. *a Theodoro Studita laudatur.* 696.b. *Episcopos exules Constantinopolim vocat.* 699.b. *quid ad Orthodoxos Episcopos.* 700.b. *libertatem viuendi permittit.* *ibid.* & e. 701.e. *Thomam Tyrannum cum filio capit & occidit.* 708.d. *ad Ludouicum Imperatorem Legatos mittit.* 721.a. *eiusdem ad eumdem epistola.* *ibid.* d. *multa mentitur de adepto Imperio.* 722.b. *eius contra Thomam Tyrannum victoria.* *ibid.* d. *terræmotus ipsi opportunus.* 723.a. *Euphrosynam monialem ducit in vxorem.* 765.b. *eius obitus.* 788.e. *quot annis imperarit.* *ibid.* *Constantinum Copronymum in omnibus imitatus.* 789.a. *eius scelera.* *ibid.* *hi tamen illiteratissimus.* 789.b

Michael Syncellus quid de S. Dionysio scripserit. 808.d. *naufragio eiectus appellit Constantinopolim.* 822.d. *vocatur ad pœnas a Theophilo Imp.* *ibid.* *ad constantiam admonetur a Theodoro Studita.* 823.a

Michael filius Theophili Imp. succedit patri. 841.e. *eum recipit populus.* *ibid.*

Milburga Abbatissa. 11.e. *Ceolredum Regem redituum in monasterio suo habuit.* *ibid.*

Miles gibbosus curatur. 268.a. *eiurans cultum SS. imaginum diuinitus punitur.* *ibid.* c

Milites Theodosium ad Imperium cogunt. 3.c. *Præfectum classis occidunt.* *ibid.* *dissentiunt Constantinopoli.* *ibid.*

Millinium villa. 779.d

Milo S. Rigoberti successor. 18.a

Minæ Constantini in Constantem patrem si a Catholica Fide discesserit. 69.b

Ministeria rustica non sunt a sacerdotibus exercenda. 748.c

Miracula S. Augustini in transuectione. 46.b. *alia S. Suuiberti a Ludgero scripta.* 194.e. *ab hæreticis fieri non possunt.* 267.b. *alia S. Stephani virtute SS. imaginum.* *ibid.* c. *alia Theophanis Confessoris.* 620.b. *alia Theodori Studitæ.* 697.a.b.c.d.e *alia in S. Nicetæ Confessoris translatione.* 703.b. *alia Paschalis Papæ.* 710.b. *S. Dionysii Areopagitæ.* 725.a. *crebra ex reliquijs S. Marcellini.* 768.b. *aliquot SS. Marcellini & Petri.* 770.c.d.e. 771.a. *alia virtute eorumdem facta.* 779.c. *alia per S. Hermetem.* 786.e

Miraculis claruit Theodosius Imp. 6.c. *item Paulinus Patriarcha Aquileiensis.* 504.b. *item Stephanus Papa.* 649.a. 650.a. *item Apollinaris Abbas.* 669.a

Miraculis probatur cultus imaginum. 735.e. *Galliæ illustratæ.* 776.b

Miraculorum promptuarium S. Iacobi sepulchrum dici potest. 634.e

Miraculum de Rege Radbodo. 23.e. *aliud de S. Ioannis Damasceni dextera præcisa.* 93.b. *aliud S. Galli.* 185.e. *aliud ingens de fuga & nece Saxonum.* 331.e. *aliud in cœmeterio S. Suuiberti.* 336.a.b. *aliud in Leone Papa excæcato & lingua amputato.* 484.a. *aliud de puero in Rheno mersо.* 508.d.e. *aliud S. Gregorij Nazianzeni Theologi.* 715.e. *aliud S. Martini.* 735.e. *aliud signo S. S. Crucis factum.* 744.b. *aliud de epistolis Theodori Studitæ.* 746.c. *aliud de anu curua.* 768.d. *aliud a S. Marcellino post iunctas simul suas reliquias.* 769.e. *aliud de cereis sine lumine visibili accensis.* 778.e

Miscella, Græca Orientalium historia. 26.b. *a quo conscripta.* *ibid.*

Missa sine quibus celebrari non possit. 811.d. *audienda diebus ieiunij.* 817.c. *qualis audienda diebus Dominicis.* 818.a

Missæ ac orationes pro Beda celebratæ. 107.c. *pro se fieri ipsemet petijt.* 108.c. *plures in die a Leone Papa III. celebratæ.* 635.a. *non nisi in Ecclesia celebrandæ.* 812.b

Missam sacerdos solus numquam celebrare debet. 811.e

Missarum solemnia dum peraguntur tres calices in altari poni incongruum esse. 80.e. *earum celebritas in Ecclesiis in quibus non agebatur, Gregorius Papa II. instituit.* 100.e. *earum solemnia velato capite celebrari non debent.* 157.c. *ab alio suppleri non debent.* *ibid.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Missas celebrari in Oratorio sanctarum reliquiarum Gregorius III. instituit. 113.c
Militia Caroli Magni in vestitu. 488.e. *Theodori Studitæ.* 715.a
Modus visitatus ineundæ concordiæ in Ecclesia Catholica. 712.d.e. *in orando quis seruandus.* 815.b
Mœchianorum Synodus. 540.d. *eos vrget Theodorus Studita.* 541.a. *hæretici in quo delirabant. ibid. eorum hæresis refutatur. ibid. ab Anastasio monacho probatur.* 544.c. *Iosephum Episcopum Thessalonicensem deponunt.* 549.e
Mœchosynodus Constantinopoli contra Theodorum Studitam habetur. 536.c
Mœnus fluuius Germaniæ. 756.e
Moganus fluuius. 48.c
Molanus Cuthbertum Abbatem Bedæ vitam scripsisse testatur. 109.d
Monachæ Dei ancillæ appellantur. 28.a. *sacris altaribus ministrare non debent.* 162.c. *in vxores ducuntur.* 765.b.c
Monachi Scotiæ Anglicanum schisma tollunt. 9.b. *eorum hostis maximus diabolus.* 50.b. *alij a Constantino Augusto in exilium mittuntur.* 70.c. *pro verbo Dei sub Leone periclitantur.* 98.a. *eorum non est anathema inferre, sed Episcoporum.* 100.b. *in fornicationem incidentes quomodo puniendi.* 149.b. 165.d. *quali indumento vti debeant statutum.* 162.b. *deserentes monasterium qualiter puniendi.* 163.c. *Constantinum Copron. Imp. conuincunt.* 215.b. *bellum ab eodem in ipsos paratur. ibid. a Constantino Imp.* ἀνομοίους *appellati.* 215.b. *salutantes, resalutari prohibentur a Constantino Imp. ibid.c. lapidibus peti obuios factos præcipit. ibid. alij a Longobardis miscere tractantur.* 224.b. *alij ab Hali martyrio coronati.* 240.e. *tributum soluere coacti.* 242.b. *a Constantino persequutionem patiuntur.* 256.e. *quamdiu non fuerint.* 259.e. *præclari Fidei defensores. ibid. disperguntur.* 264.c. *Auxentiani in Proconneso ædificant monasterium.* 265.c. CCCXLII. *in carcere detinentur.* 281.d. *ingentem persecutionem patiuntur.* 288.c. XLII. *sub Constantino Copronymo Martyres. ibid. crudelius persequutionem patiuntur.* 304.c. *tamquam lumina quædam conspiciuntur.* 328.e. *discipuli S. Platonis persecutionem patiuntur.* 459.d. *alij Theodori Studitæ Imp. Constantini colloquium vitant.* 464.e. *alij & sacerdotes imitantur Theodorum Studitam.* 465.a. *iterum a Constantino Imp. persecutionem patiuntur.* 467.d. *dispersi a Theodoro Studita colliguntur.* 480.a. *captiui a Sarracenis venduntur.* 523.a. *extrema a Nicephoro Imp. patiuntur.* 537.b.c. LVII. *monasterio suo eyciuntur.* 544.e. *in Occidente quo genere cinguli vti soleant.* 775.c. *in Africa quo cingulo vti consueuerint. ibid. eos in S. Petro officium debere canere quis instituerit. ibid.d. eorum alimenta quomodo Ludouicus Imp. curarit & indumenta.* 790.c. *in carceres ob imaginum cultum conijciuntur.* 798.c. *edicto Theophili Imp. expelluntur. ibid.* CC. *in Hispania a Sarracenis martyrium subeunt.* 809.d
Monachus in faciem restitit Theophilo Imp. 799.b
Monachismi in Germania S. Bonifacius institutor. 48.d
Monachismum Frisii a Ludgero docentur. 669.b
Monachismus a Constãtino Copron. probibitus. 259.e
Monasteria Romæ a Gregorio Papa reædificantur. 7.b. *Anglicana summa florent sanctitate & doctrina.* 48.d. *ea plurimi Angli ingrediuntur.* 104.d. *terræmotu collapsa.* 131.a. *ab Asiæ Præfecto exuruntur.* 276.b. *Prætoria castra a Copronymo efficiuntur.* 288.e. *omnibus patrimonijs suis priuantur.* 305.b. *a Ludouico in Aquitania erecta.* 524.a.b. *ciuili bello Mauhmat & Habdallæ fratrum, monachis deseruntur.* 534.d. *in Palæstina deseruntur.* 581.a. *a Paschale Papa reparata & ditata.* 718.c.d.e
Monasterij sui res anxie curat S. Bonifacius. 26.a. *duo parua ab eo extructa.* 104.b. *Catharorum Abbatis confessio.* 115.c. *Studij nomen & origo.* 480.e
Monasterijs oblatis post pubertatis annos an egredi liceat. 81.a
Monasterium sancti Andreæ Apostoli desertum, quod Barbaræ vocatur, a Gregorio Papa ordinatum. 7.b. *Cassinense Petronax restituit. ibid.c. Seminarium sanctorum Antistitum. ibid.e. a S. Benedicto primum extructum. ibid. quæ ei priuilegia concessa.* 193.a. *aliud S. Michaelis in Thuringia.* 41.d. *aliud quod ingredi cogitur Basilius Dux.* 77.a. *aliud Ven. Bedæ, litteraturæ gymnasium.* 109.b. *aliud Agaunensium Martyrum.* 123.a. *aliud quod Regina Angliæ ingreditur.* 130.a. *aliud SS. Laurentij, Stephani, & Chrysogoni a Gregorio III. Papa constructum.* 135.e. *aliud SS. Ioannis Baptistæ, Euangelistæ & Pancratij a Gregorio renouatum.* 136.a. *aliud S. Petri a Luithprando institutum.* 167.d. *aliud S. Anastasio Luithprandus fecit. ibid. aliud in Bardonis alpe idem ædificauit. ibid. aliud a Carolomanno in monte Soracte ædificatum.* 186.c. *aliud puellarum ab vxore Longobardorum Regis constructum.* 195.e. *& vbi. ibid. aliud S. Saluatoris Fuldæ nulli Ecclesiæ nisi Apostolicæ Sedi subiectum.* 201.a. *aliud in agro Mutinensi ab Anselmo constructum.* 206.a. *aliud S. Dionysij a Stephano Papa inceptum.* 214.c. *aliud S. Benedicti in agro Brixiano a quo constructum.* 243.d *aliud monialium a Desiderio extructum. ibid. aliud S. Hilari Galiatensis vbi situm.* 244.b. *aliud sub Ecclesia Rauennatensi a Paulo Papa reuocatum. ibid. aliud SS. Stephani & Siluestri a Paulo Papa constructum.* 249.a. *aliud S. Vincentio Oueti extructum.* 256.c. *aliud monialium a satellitibus Imp. inuaditur.* 260.c. *aliud S. Stephani incenditur.* 264.c. *aliud Philippici vbi sit. ibid. aliud ex Prætorio a Stephano monacho & Martyre factum.* 282.d. *aliud Studij restitutum & auctum.* 481.a. *aliud sibi extruit Bardanes.* 506.d *aliud Græcorum Romæ a Paschali Papa extructū.* 665.b. *aliud ab eodem instauratum.* 690.d. *de eius reditibus.* 691.c
Monastica vita ab Anastasio ducta. 3.e. *a Ceoluulpho Nordanhumbrorum susceptа.* 119.e. *Carolomanni.* 188.a. *Eadberti Regis Nordanhumbrorum.* 243.e. *Bardanis Prætoris.* 506.d. *Michaelis Curopalatæ.* 584.e
Monastica bona vendi curat Constantinus Copron. Imp. 305.b
Monasticæ vestes ludibrio exponuntur. 264.a. *proteruntur. ibid.*
Monastico habitu plurimi Constantinopolim egrediuntur. 159.b

Mona-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Monasticus status a Constantino Copronymo infamatur. 271.a. *eius encomia.* 762.e
Moncella Longobardis se dedit. 78.c
Moniales laudantur ex confessione Fidei. 625.a
Monocherates Sarracenorum Amiras. 578.a
Monogoldus Comes. 670.a
S. Monon Martyr, vbi laborauerit. 213.d. *a sicarijs occisus, & vbi.* ibid.
Monothelitæ Ecclesiam Dei infestare desistunt. 55.b
Mons Feretri ab Aistulpho Rom. Pontifici traditus. 229.a
Mons Bardo a Pipino Rom. Ecclesiæ datus. ibid.b
Monstruosa Tiberis inundatio. 16.c
Montani a Leone Imp. ad baptismum coacti. 28.d. *post baptismum seipsos incenderunt.* ibid. *dicti Manichæi.* ibid.e
Montes ex terræmotu vniuntur ad inuicem. 142. e. *& vbi.* ibid.
Monumentum de bonis Ecclesiæ Lucensi datis. 168.e
Morbus regius porcinæ carnis esu excitatur. 199.e
Morouingi Reges Regnum Franciæ inertes administrant. 196.e. *ab ipsis Zacharias Papa in Pipinum transfert.* ibid.
Mors sæpe intentata Gregorio Papæ a Leone Isaurico. 76.e. 77.a
Mors Ven. Bedæ varie a scriptoribus notata. 106.c
Mortuorum sepeliendorum mira inuentio. 183.b
Mortuum efferens ipse eodem die mortuus. ibid.d
Mos hæreticorum Principum ardua inconsulto definire. 55.e
Mos Caroli Magni in sanciendis legibus ad Ecclesiam spectantibus. 523.c.d
Mos Franciæ vetus in translatione reliquiarum seruatus. 769.a
Mosa fluuius. 780.c
Motus Ludouici Regis filij Ludouici Imp. in Germania. 834.d
Moyses duabus lapideis tabulis immortalia verba Dei inscripsit. 66.a
Moyses posteriora Dei videns quale mysterium didicerit. ibid.b. *a Ietro admonitus.* 466.a. *a Pharaone metuebatur.* 795.a
Mubauias ex Amiris vnus LXXXV. *millibus militum Niceam obsidet.* 85.c
Muliebri vestitu Constantinopolim captam egrediuntur. 159.b
Mulier grauida a Pergamensibus vterum incisa, 6. e. eius fœtus in cacabo ab ijsdem coctus. ibid.
Mulier profluuio sanguinis a Christo sanata eius imaginem exsculpsit. 56.c
Mulier duobus fratribus si nupserit quomodo puniendа. 165.b
Mulier viro proprio mortuo apud Persas viuere recusat. 172.a
Mulier, S. Stephani pietate conuertitur. 274.e. *seprodit Catholicam.* 275.a
Mulierem esse domi sacerdotis aut diaconi vbi vetatur. 149.c
Mulieres Patriarcham impium lapidibus petunt. 58.d
Mulieres Orthodoxæ martyrium subeunt. ibid.
Mulieres clausis portis introeuntes infantesq. occidentes accusantur. 118.e
Mulieres sibi inuicem in cœna pedes lauare possunt. 199.c
Mulieres Hispanæ cum Sarracenis copulantur. 304. d
Mulieres nihil in ministerio Ecclesiæ contingere debent. 811.d
Mulierum Orthodoxarum egregium facinus. 58.c. 70.b. *martyrium subeunt.* 58.d
Mulierum Anglicarum impudicitia. 126.b
Mulinheim vicus Germaniæ. 757.a. 768.d
Mundus totus a Leone Isaurico scandalizatur. 65.a
Munera S. Petro offerri solita a peregrinantibus. 17.a *alia Regis Cantiæ ad S. Bonifacium.* 49. d. *alia Buggan Abbatissæ ad eumdem.* 53.a. *alia Caroli Martelli ad Greg. Papam II.* 79.b. *alia Gregorij Papæ ad Carolum Martell.* ibid. *alia S. Bonifacij ad Danielem Angliæ Episcopum.* 82.d. *alia Ven. Bedæ inter discipulos diuisa.* 108.b. *alia S. Bonifacij ad Cuthbertum Abbatem.* 110.a. *alia eiusdem ad Ecgbertum Archiepiscopum.* 111.a. *alia Gregorij III. in Oratorium suum.* 113.d. *alia S. Bonifacij ad Pechelmum Episcopum.* 116.d. *alia S. Bonifacio a Gregorio Papa data.* 120.c. *alia Cuthberti ad Bonifacium cum litteris.* 126.a. *alia S. Bonifacij ad Zachariam Papam.* 142.a. *alia ab aliquo ex clero Romano ad S. Bonifacij missa.* 147.e. *alia S. Bonifacij ad Athelbaldum Regem.* 173.e. *alia eiusdem ad Heresfridum.* 175.c. *alia Secretarij Zachariæ ad S. Bonifacium.* 182.b. *alia S. Bonifacij ad Zachariam Secretarium.* ibid. *alia presbyteri Romani ad S. Bonifacium.* 201.e. *alia Constantini Copron. ad S. Stephanum monachum, vt eum ad id quod vellet induceret.* 257.b. *alia a Carolomanno Rege S. Huberto oblata.* 306.d. *alia a Leone Papa ad Carolum Magnum.* 472.c. *& qualia fuerint.* ibid. *alia a Carolo Magno ad Leonem Papam III. missa.* ibid.e. *alia Romulphi ad eumdem.* 474.b. *alia Alfonsi Regis ad Carolum Magnum.* 482.d. *alia Aaronis Regis ad Carolum Magnum.* 493.c. *alia eiusdem ad eumdem.* 522.c. *alia Nicephori Patriarchæ Constantinop. ad Leonem Papam.* 566.d. *alia Nicephori Archiepiscopi Constantinopol. ad Leonem Papam.* 575.c. *alia Alfonsi Regis ad Carolum Magnum.* 583.a. *alia Michaelis Balbi Imp. ad Rom. Pontificem.* 724.c
Munificentia Irenes Imperatricis. 499.c
Munualdus Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.c
Mutili a Gregorio Papa a sacris ordinibus semouentur. 33.a
Mylianus Leonis Armeni in hæresi assecla. 613.a
Mysterium quale fuerit, dum Moyses posteriora Dei vidit. 66.b

N

Naboris Martyris ossa vbi reposita sint. 266.e
Nacoliæ Pseudoepiscopus Christianorum imaginibus contrarius. 36.b
Nacolius Nacoliæ Episcopus hæreticus. 217.b. *ad vincendum Stephanum monachum ab Imp. mittitur.* ibid.
Narniense patrimonium Luithprandus S. Petro restituit. 151.b
Narniensis ciuitas a Longobardis capitur. 224.d. *ab Aistulpho Ecclesiæ Rom. redditur.* 229.a
Narratio de translatione corporis S. Marci. 684.e. *de reliquijs furto sublatis.* 766.a
Natura Libycarum bestiarum. 683.c
Nathan Dauid adorauit, nec ob id reprehensus. 87.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Nauali exercitus in Leonem Isauricum concitatus. 85.b
Nauarra a Carolo Magno subacta. 334.c
Nauarri rebellantes a Froilano Rege Hispaniarum domiti. 242.c
Naucratius cum Arsenio fratre incarceratus. 544.d *cum septem alijs verberibus affectus.* 621.c. *Theodorum Studitam consulit de lapsis recipiendis.* 623.d. *Constantinopoli in carcere detinetur.* 676.d
Naufragium Sarracenorum fuga lapsorum e Gallia. 111.c.d
Nauigatio Theodori Studitæ exulantis. 468.b
Nazarius Martyr vbi sit repositus. 266.c
Nazarius Abbas S. Audomari. 534.e. *Leonis Papæ III. in Britanniam Legatus.* ibid.
Neapolitani castrum Cumanum a Longobardis recipiunt. 4.d. LXX. *libras ob castrum Cumanum receptum a Gregorio II. accipiunt.* ibid.
Necessitudo inter Carolum Magnum & Alfonsum Regem Gallaciæ. 583.a
Necessitas vrgens facile flectit. 680.a
Necropelam glacies ingens inuadit. 266.a
Neomagi conuentus habetur. 795.c
Neroni comparatur Constantinus Copron. 287.c. *eius prata Romæ vbi fuerint.* 94.d
Nestoriani pro Orthodoxis a quibus habiti. 217.a
Nestorius in Concilio Ephesino damnatus. 573.c
Neustriæ Rex coronatur Carolus Ludouici Imp. filius. 828.c
Nezeuxius Constantinum Aug. ob hæresim interfecit. 71.a
Nicæa a Sarracenis obsidetur. 85.c. *diuinitus defensa.* ibid. *quorum precibus seruata.* ibid.d. CCCXVIII. *Patres qui Concilio interfuerunt celebri cultu prosequitur.* ibid. *terræmotu grauiter concussa.* 131.a. *ibi Ecclesia sola libera a terræmotu.* ibid.
Nicænum Concilium Arium damnauit. 573.b. *imaginum adorationem recepit.* ibid.
Nicephorus Artabasdi filius ab Anastasio Constant. pseudoepiscopo coronatur. 142.d
Nicephorus cum Christophoro fratre Cæsar a Copronymo creatur. 292.c. *reus accusatur maiestatis.* 331.c. *in exilium deportatur.* ibid.d
Nicephorus Theodori Studitæ consobrinus. 466.c
Nicephorus Tyrannus Imperium inuadit. 501.b. *& quomodo.* ibid.c. *simulat se inuitum ad Imperium intrusum.* ibid. e. *Irenem in exilium relegat.* 502.b. *Manichæorum hæresim probat.* ibid. *Legatos suos ad Carolum Magnum mittit.* ibid.d. *Iconoclastis fauet.* ibid. *maxime impius.* ibid. *ex equo diuinitus eijcitur.* 506.c. *aduersus Arabes prælium init.* ibid. *ab Arabibus vincitur.* ibid. *filium Imperatorem creat.* ibid. *a Sarracenis inuaditur.* 511.c. *tributum Sarracenis spondet.* ibid. *eius ad eosdem legatio.* ibid. *Theodorum Studitam de Constantinop. Episcopo eligendo consulit.* 513.c. *eius mira simulatio.* ibid. *Platonem & Theodorum Studitam in carcerem detrudit.* 514.d. *& quare.* ibid. *eius secretarius eligitur Patriarcha Constantinopolitanus.* ibid.e. *perturbator pacis Ecclesiæ.* 515.c
item cogit Nicephorum Patriarcham, vt Iosephum presbyterum restituat. 516.a. *praua eius libido, & crudelitas.* 522.c. *conspiratores male mulctat.* 523.a. *eius in Bulgaros expeditio.* 530.d. *qua in S. Platonem fecerit.* 537.d.e. *S. Platonem ab exilio reuocat.* ibid. *qualis in Theodorum Studitam.* 538.a. *eius cum Theodoro Studita certamen.* ibid.b *a Theodori Studitæ discipulis vincitur.* ibid.e. *eius in subiectos tyrannis.* 550.d. *eius in omnibus impietas.* 555.d. *Manichæis fauet.* ibid.e. *quos imitari consueuerit.* 560.b. *cum Pipino facit pacem.* ibid.e. *a Carolo Magno Venetiam recipit.* ibid. *Dalmatiam classe recuperare studet.* ibid. *exigit ab Ecclesiis tributa.* 561.b. *eius crudelitas inaudita.* ibid.d. *cum Bulgaris congreditur.* ibid. *eos vincit.* ibid. *a Crunno circumuallatur.* ibid.e. *a Bulgaris interficitur.* 562.a. *caput eius perpetuæ ignominiæ seruatum.* ibid.b. *quale fuerit eius Imperium.* ibid. *eius interitus prædictus a Theodoro Studita.* ibid.e. *eo mortuo pax Ecclesiæ reddita.* 564.c
Nicephorus Patriarcha pacis studiosus. 564.d. *eius ad Leonem III. Papam epistola.* 567.b. *cur refugerit Episcopatum.* ibid.d. *eius vita.* 568.a *petit Pontificis preces.* 569.b. *eius professio Fidei.* 570.d. *intercessiones petit Sanctorum.* 572.c. *Michaelem Imp. cõmendat.* 575.a. *munera ad Leonem Papam mittit.* ibid.c. *visitat S. Platonem.* 579.d. *extrema soluit S. Platoni.* 580.b. *Christianos fugientes suscipit.* 581.b. *Leonem Armenum Imperatorem coronat.* 585.b. *se continens cedendo scandalum infert.* 598.c. *eijcitur in exilium cum suis.* 599.a. *Theophanem non videns salutat.* 600.a. *imaginum restaurationem petit.* 700.e. *quanto honore sit prosecutus Theodorum Studitam.* 714.b. *in exilio* XIIII. *annis vixit.* 785.c. *moritur.* ibid. *vbi sepultus.* ibid. *in numerum Sanctorum receptus.* 786.a
Niceta Patricius Confessorum albo inscriptus. 102.c *ob imaginum cultum in exilium a Leone missus, & passus.* 114.d. *ei substituitur Paulus.* 343.c
Niceta Artabasdi filius iunior infeliciter cum Constantino congreditur. 142.c
Niceta Gabinas Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia interfuit. 158.c. *Concil. Rom. aduersus Aldebert. & Clement. interfuit.* 175.c
Niceta Patricius Monomachus manum S. Euphemiæ sustulit. 472.b. *idem cum Niceta Triphilio Nicephoro ad inuadendum Imperium auxiliator.* 501.b. *a Leone Armeno in exilium eijcitur.* 600.c. *& alij Confessores.* ibid. *monachus fit.* ibid.d. *ad hæreticos cedit.* 611.e. *lapsus iterum confitetur.* 612.d. *iterum conijcitur in carcerem & in insulam relegatur.* ibid.c. *quot annis ibi vixerit.* 703.a. *ab exilio liberatur.* ibid. *moritur.* ibid. *eius translatio.* ibid. *miraculis clara.* 703.
Niceta Triphilius a Nicephoro Imp. veneno sublatus. 506.b
Niceta Alexij filius ad Theodorum mittitur ab Imp. vt alio abducat. 615.d.e. *eius callidum consilium & facinus.* 616.a
Nicetæ Episcopi Apolloniadis commemoratio apud Græcos. 114.d. 118.e
Ninus S. Corbiniano necem intentat. 44.d. *turpiter moritur.* ibid.
Nicolai erga Theodorum Studitam caritas. 673.c
S. Nicolaus Mirensis Episcopus. 297.a
Nicolaus S. Crucis Card. canonizationi S. Suuiberti interfuit. 508.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nicolaus quidam Nicetam Confessorem in carcere verbis affligit. 603.a
Nicolaus discipulus Theodori Studitæ cum eo carceri inclusus. 621.b. *flagellatur, & quare.* 673.b
Nicomedia terræmotu vexata. 131.a
Nicopsis accliue ab Iconoclastarum hæresi liberum. 236.a
Nithardus cuius sæculi scriptor. 807.b. *Caroli Magni nepos.* 838.e. *sui temporis historiam scripsit.* ibid.
Nomen, Sanctus, aufertur a Sanctis. 218.b. *Dei Genitricis ab Ecclesia pellere studet Constantinus Copronymus.* 288.a. *Paschalis Papæ artificiose expressum.* 665.c. *Theodori Studitæ ægrotos sanat.* 697.b
Nomina Episcoporum qui decretis de coniugijs sub Gregorio Papa subscripserunt. 28.c. *Anglorum qui a S. Bonifacio in Germaniam euocati sunt.* 48.c. *Martyrum sub Leone Isaurico Imp.* 59.a. *Legatorum missorum a Gregorio Papa III. ad Carolum Martellum.* 131.d. *Episcoporum qui Concilio Carolomanni interfuerunt.* 148.c. *Alfonsi Regis Hispaniarum.* 168.d. *Episcoporum & sacerdotum qui Concilio Rom. contra Aldebertum & Clementem interfuerunt.* 175.c. *Angelorum quæ Ecclesia recipit.* 179.c. *Cardinalium & Episcoporum qui Pauli Papæ Constituto subscripserunt.* 251.a.b.c. *Legatorum Stephani Papæ ad Desiderium Regem Langobardorum.* 299.e. *Legatorum Venetorum ad Hadrianum Papam.* 308.b *item Legatorum Rauennatium ad Hadrianum Papam.* 309.b. *Episcoporum & Abbatum qui Synodo Dingoluinganx interfuerunt.* 314.c. *Legatorum Caroli Magni ad Persas.* 499.a. *Legatorum Caroli Magni ad Irenem Augustam.* 502.d *Legatorum Nicephori Imp. ad Carolum Magnũ.* 507.a. *Cardinalium qui canonizationi S. Suuiberti interfuerunt.* 508.b. *Legatorum Nicephori Imp. ad Sarracenorum Regem.* 511.c. *Episcoporum qui Caroli Magni testamento interfuerunt.* 577.a. *Legatorum Michaelis Imp. ad Carolum Magnum.* 581.c. *Legatorum Caroli Magni ad Michaelem Imp.* 586.e. *Legatorum Leonis Papæ III. ad Ludouicum Imp.* 610.e. *Legatorum Ludouici Imp. ad Eugenium Papam.* 739.d. *Episcoporum qui Concilio Rom. sub Eugenio Papa interfuerunt.* 747.b.e.d. *Legatorum Theophili Imp. ad Ludouicum Imp.* 806.a
Nominationem Episcoporum Pipino in Regno suo Zacharias Papa concedit. 203.c
Nordanhumbrorum Rex occiditur. 9.b. *eorumdem Rex Ceoluulphus.* 106.b. *a suis Regno pellitur.* 534.e. *a Leone Papa & Caroli Magni Legato in Regnum restituitur.* ibid.
Nortmanni a Ludouico Imp. sine pugna domantur. 618.e. *in Frisiam irrumpunt.* 824.c. *e Frisia a Ludouico Imp. fugantur.* ibid. *Gallias inuadunt.* 826.d
Notationes Ducæi Frontonis in epistolam Gregorij Papæ II. 71.e
Notgardus Foroiulienſis Dux. 330.a. *Regnum Italiæ sibi vendicare tentat.* ibid.
Nothelmus Saxonum Satrapa. 336.c. *S. Suuiberto blasphemias dicit.* ibid. *diuinitus excæcatur.* ibid.d. *& sanatur.* ibid.e
Nothelmus presbyter Romam a Beda missus, & quare. 80.a. *epistolas ad res Anglicanas spectantes Bedæ mittit.* ibid. *in sede Dorouernensi Tacuino successor.* 115.d. *a sancto Bonifacio consultus.* ibid.
Nonantula monasterium a quo, & vbi constructum. 206.a
Nouatores ex Ioannis Damasceni scriptis erudiri possunt. 100.d. *multa calumniosa de his quæ Romæ fiunt, fingunt.* 145.d. *quos Patriarchas habeant.* 266.c. *delira eorum suspicio de clauibus a Pontificibus ad Carolum Mag. missis.* 472.c. *arguuntur.* 672.c. *eos auctor perstringit.* 694.c. *non Sanctos tantum sed Deum impugnant.* 771.e
Nullus exteræ gentis assumpta coniuge, innoxius perseuerauit. 300.e
Numenio Attagas sese adiunxit, quid significet. 216.a
Numismata in coronatione Imperatorum spargi solita. 293.a
Nunfridus coadiutor Hedæ a S. Bonifacio constituitur. 26.a
Nuptiæ Guntrundæ cum Luithprando Rege. 79.c. *nefariæ Constantini Imp.* 464.a. *Ludouici Imp. cum Iudith.* 672.c
Nuptijs antea obligati, alias inire iure prohibentur. 300.d

O

Obeliatus primus Venetorum fuit Episcopus. 308.c
Obitus Theodosij Imperatoris. 6.c. *Ceolredi Merciorum Regis.* 11.c. *Ceolfridi Angliæ Abbatis.* 16.c. *S. Suuiberti primi Vuerdensis Episcopi.* 18.b. *Radbodi Regis Frisonum.* 23.c. *Haumar Arabum Principis.* 26.c. *Lotharij Regis.* ibid. *Raginfridi.* ibid. *Vulfranni Senonensis Archiepiscopi.* 27.a. *Gizid Sarracenorũ Principis.* 35.c. *Tobiæ Rhossensis Episcopi.* 79.c. *Gregorij Papæ II.* 99.d. 100.c. *S. Eucherij Aurelianensis Episcopi.* 111.c. *Leonis Isaurici quo anno contigerit.* 133.c. *Gregorij Papæ III.* 135.d. *Caroli Martelli.* 137.d. *Luithprandi quo tempore contigerit.* 167.a. *Zachariæ Papæ.* 202.b. *Stephani Papæ II.* 204.d. *Anastasij Episcopi Constantinopolitani.* 207.c. *Carolomanni Pipini Regis fratris.* 212.a.b. *S. Huberti Episcopi Leodiensis.* 213.c. *Stephani Papæ III.* 241.a. *Alfonsi Regis Catholici.* 242.e *S. Othomari.* 245.c. 246.a. *Pauli Papæ.* 277.c. *Pipini Regis.* 292.b. *Sergij Rauennatis Episcopi.* 297.a. *Carolomanni.* 306.e *Stephani Papæ IIII.* 307.b. *Constantini Copron. miserandus.* 327.a. *Habdallæ Sarracenorum Regis.* 329.d. *Leonis IIII. Imperatoris.* 344.a. *Legatorum Caroli Magni in itinere.* 499.a. *Irenes Augustæ.* 506.b.d. *Alcuini siue Albini.* 511.a. *Chagani Regis Hunnorum.* ibid.d. *Bubredi Regis Merciorum, & vxoris.* 512.b. *Tarasij Constantinop. Episcopi.* ibid.e. *Aaronis Regis Sarracenorum.* 534.d. *sancti Ludgeri Monasterienſis Episcopi.* 554.e. *Nicephori Imperatoris a Theodoro Studita prænunciatus.* 562.a. *Caroli Caroli Magni primogeniti.* 577.b. *Rotbrudis Caroli Magni primogenitæ.* ibid. *S. Platonis.* 579.a. *quæ eum signa præcesserint.* ibid.b. *Caroli Magni.* 608.b. *Theophanis Confessoris.* 620.a. *& miracula.* ibid. *Leonis Papæ III. & res collatæ in ornamentum Ecclesiæ.* 632.d. *Stephani Papæ V. dicti IV.* 649.e *Irmgardis Ludouici Imp. coniugis.* 672.d. *Leonis Armeni*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Armeni Imp. 683.a. *S. Nicetæ.* 703.a. *Paschalis Papæ.* 717.b. *S. Theodori Studitæ.* 759.c. *Eugenij Papæ.* 772.d. *Valentini Papæ.* 773.c. *Nicephori Episcopi Constantinopolitani.* 785.e. *Michaelis Balbi Imp.* 788.e. *Pipini Regis, & noua partitio Regni.* 829.a. *Ludouici Imp.* 836.c. *Theophili Imp.* 840.e

Oblatio Saxoniæ a Carolo Mag. S. Petro facta. 510.a

Oblationem furtiuam non recipit Deus. 185.e

Oblationes pro mortuis vere Christianis fieri Ecclesia tenet. 103.d. *pro impijs quamuis Christianis, facere non licet. ibid. aliæ S. Suuiberto factæ.* 508.c

Oblationum sacrarum ritus. 303.d

Obseruantia decretorum Rom. Pontificum. 671.b

Obsicius præfectus classis aduersus Sarracenos. 3.e. *eius & Ioannis diaconi milites inter se dissentiunt. ibid. eius milites Theodosium ad Imperium assumendum cogunt. ibid.*

Obsides dati Luithprando Regi a Spoleti & Beneuenti ducibus. 94.d

Obsidio vrbis Constantinopolitanæ a Sarracenis. 15.a *alia a Bulgaris.* 585.c. *soluitur.* 708.d. *Niceæ a Sarracenis.* 85.c. *Romæ a Longobardis.* 208.b. *Papiæ a Pipino Rege & Stephano Papa.* 214.b

Occidens SS. precibus a Leonis Imp. furore seruatus. 114.a

Occidentales Leonis Isauri laurata deijciunt & conculcant. 70.c. *S. Petrum velut Deum terrestrem colunt.* 71.b.c

Occidentales fideles, penitus a Leonis Imperio desciscunt, Pont. Rom. adhærentes. 98.c

Occidentales monachi, quo cinguli genere vti consueuerint. 775.c

Occidentalis Ecclesia in canonibus de cõiugijs Orientali contraria. 28.a

Occidentalium fides. 71.b

Occidentis populi baptismum flagitant. 76.a. *eius Imperium pæne totum Leoni Isaurico ablatũ.* 78.c

Occo Saxonum Satrapa. 336.c. *de S. Suuiberti Ecclesia incensa gloriatur. ibid. e. vltionem Dei experitur. ibid. diuinitus sanatur.* 337.a. *in Vuerda apud S. Suuibertum consenuit. ibid.b*

Ociositas inimica est animæ. 811.c

Oculi Ceolredi Regis Merciorum sanguinem stillauere. 14.d

Oculi peccatorum senestræ. 82.e

Odgarius Moguntinensis Archiepiscopus. 800.a. *S. Ansgary consecrationi adfuit. ibid.*

Odilon Baioariæ Princeps a Carolomanno domatur. 188.e

Odoarius Lucensis Ecclesiæ Episcopus monumentum reliquit de bonis Ecclesiæ Lucensi datis. 168.e. *ab Alfonso ordinatus. ibid. omnia sua Ecclesiæ testamento reliquit.* 169.e. *eius testamentum Alfonsus Rex confirmat. ibid.*

Odonouald locus Germaniæ a quo ædificatus sit. 750.d

Odor immensus ex sacris reliquijs. 768.a

Oecumenica septem Concilia. 573.a

Oecumenicæ Synodi quando imaginum cultum approbarint. 56.d. *& quomodo receperint.* 218.d

Oecumenicorum Conciliorum picturam Constantinus Copronymus delet. 282.e

Offa Merciorum Rex. 130.b. *suum Regnum Rom. Ecclesiæ vectigale fecit.* 330.a. *Orientalium Saxonum Rex. ibid.*

Officia pietatis S. Platonis. 329.a

Officia Ecclesiastica ab Hadriano Papa Caroli Magni monitione melius disposita. 340.c

Officium Rectorum patrimonij Rom. Ecclesiæ quod fuerit. 5.c

Officium Imperatoris quod sit. 69.d

Officium sacerdotale Imperatores exequi non possunt. 74.c. *idem adulter sacerdos non resipiscens vsurpare non potest.* 83.e

Offo Rex Angliæ. 196.b

Og Rex Basan. 695.a

Ogellus miles S. Suuiberti Ecclesiam incendit. 335.d. 336.c. *diuinitus percussus interyt.* 335.e. *sepultura ei miraculose negatur.* 336.a.b. *in Rhenum proycitur. ibid.c*

Oidulphus presbyter Friderico Episcopo Traiectensi socius. 830.a

Oliuolensis portus Venetijs. 688.b

Olympus mons. 328.e. *vbi degit S. Plato monachus. ibid.*

Omar Dux Maurorum ab Hispaniæ Rege occisus. 242.e

Onopnictes fluuius. 697.e

Ooliab a LXX. *interpretibus Eliab dicitur.* 72.e

Opera Christi obiter relata. 66.c. *Gregorij Dialogi.* 72.a. *nefanda Sergij Manichæi.* 558.b

Opinio Sigeberti quo anno Gregorius Papa II. sedere cœperit. 2.b

Oportunus Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.e

Oppa Archiepiscopus Toletanus. 19.d. *a Pelagio capitur.* 20.b

Oraham fluuius in Thuringia. 41.d

Orandi assiduitas commendata. 815.b

Oratio iusti assidua multum valet. 110.d. 148.a.

Oratio Theodori Studitæ contra Leonem Armenum. 594.e

Oratorium in Patriarchio, ad D. Petri honorem mire sumptuosum Gregorius II. a nouo refecit. 100.e *aliud a Gregorio III. factum, reliquijs SS. ornatum.* 113.e

Orbis Theatrum Roma. 146.a

Ordinatio summi Pontificis quomodo facienda. 649.e

Ordinatio vna a Stephano V. facta. ibid.e

Ordinationes presbyterorum aut diaconorum quando celebrandæ. 33.c. 157.a

Ordinationes a Gregorio II. factæ, quot & quando. 101.a. *tres a Gregorio III. factæ.* 137.a. *tres a Zacharia Papa factæ.* 204.c. *Stephani Pap.* 307.d *a Leone Papa III. factæ.* 647.d. *quot habuerit Paschalis Papa.* 719.e

Ordines sacros qui suscipere non possint. 33.a

de Ordinatis a schismatico Papa quid statutum a Synodo. 294.e

Organum Musicum ab Imperat. Copronymo ad Pipinum Regem missum. 277.a

Oriens bello ciuili flagrat. 142.d. *terræmotu concutitur.* 130.e. 193.d. *persecutione Imp. Copronymi laborat.* 281.d

Orientalis Ecclesia Occidentali in Canonibus de coniugijs contraria. 28.a. *quando maxime floruerit.* 55.c. *eius lucerna ardens & lucens sanctus Germanus.* 98.e. *quæ patiatur.* 656.a. *eius status sub Michaele Balbo qualis.* 694.e

Orienti Leo Isauricus ab Anastasio Imp. præfectus. 6.d

Orientis & Occidentis victoria Deiparæ Virginis intercessione. 20.e

Orientis Episcopi cum Leone Imp. a Ioanne Damas-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sceno anathemate percussi. 98.a
Orientis Praefectus agit de nece Theodori. 678.d
Origo Iconoclastarum quando cœperit. 35.c
Ornamenta a Gregorio III. monasterio SS. Ioannis Baptistæ, Euangelistæ, & Pancratij relicta. 136.a *a Leone Papa Ecclesiæ S. Petri data.* 475.c.d. *a Paschale Papa basilicæ sanctæ Praxedis collata.* 666.a. *alia ab eodē alijs Ecclesijs data.* 690.c.d.e. 717.e. *ad* 719.e. *in Gregorij Magni Oratorium a Gregorio Papa IIII. collata.* 775.d
Ortana ciuitas secundo a Luithprando Zachariæ reddita. 151.c
Orthigarius Episcopus Moguntinus. 721.a. 835.c *SS. Seueri, Vincentiæ vxoris, & Innocentiæ filiæ corpora Moguntiam transtulit.* ibid.
Orthodoxarum mulierum egregium facinus. 58.c. 70.b
Orthodoxi non permittunt, vt aliud alijs temporibus sensisse videantur. 100.a. *eorum immensa miseria.* 130.d
Orthodoxi habentur, Nestoriani, Ariani, Dioscoriani, Eutychiani, Seueriani. 217.a
Orthodoxi cum Leone Armeno congrediuntur. 592.c. *eorum nomine scribit Theodorus Studita ad pseudosynodum.* 601.d. *eorū persequutor factus Leontius monachus.* 631.d. *quæ passi sint.* 657.e. *exules liberantur edicto Imperatoris.* 695.c. *Romam aliqui confugiunt.* 724.b. *eorum quæ sit fides.* 713.d. *a Theophilo Imp. persecutionem patiuntur.* 794.b
Orthodoxus perfectus quis sit. 531.c
Orthographiæ librum conscripsit Beda. 106.a
Osberem Buggan Abbatissæ frater. 53.c
Osnaburgensis Ecclesiæ priuilegium, a Carolo Magno concessum. 510.d.e
Osredus Nordanhumbrorum Rex. 9.d. *occiditur.* ibid. *sacrarum virginum stuprator.* 173.a. ibid. *specta morte extinctus.* ibid.
Ostia mœnibus munita a Gregorio Papa IIII. 788.b *Gregoriopolis dicta fuit & vnde.* ibid.
Osiulfus Eadberti Regis filius. 243.e. *patris Regnum suscipit.* ibid.
Othomarus Abbas S. Galli. 185.c. 244.e. *in conciliabulo Germaniæ damnatur.* ibid. *eius vitam quis prosequutus.* 245.a. *Regem Pipinum adit.* ibid.b. *luxuriæ accusatur.* ibid.c. *per vim retentus, ne Pipinum adiret.* ibid. *palatio includitur.* ibid. *a Patgozo monacho pascitur.* ibid. *in insula custoditur.* ibid.e. *obitus eius.* 246.a. *quo anno Pipini Regis obierit.* ibid.
Otho Frisingensis S. Corbiniani res gestas scripsit. 9.b
Othulfus Comes Caroli Magni testamenti ordinationi præsens. 577.a
Otilo Dux Baioariorum. 191.c
Otto Serasburgensis Episcopus. 192.b
Ouetum ciuitas in Asturibus. 242.e. *a quo condita.* ibid. *a Leone III. sede Archiepiscopali insignita.* 635.a

P

PAx Ecclesijs restituta mortuo Haumar. 26.e. *eius arbitri sunt Romani Pontifices.* 70.d. *cum Ducatu Romano a Luithprando firmata.* 151.b. *quadraginta annorum inter Stephanum Papam & Regem Aistulphum.* 205.e. *scripto firmata inter Romanos, Longobardos, & Francos.* 214.b. *eam cupiunt Impp. Constantinopolitani cum Carolo Magno.* 488.e. *eius turbator Nicephorus Imp.* 515.e. *Ecclesiæ Constantinopolitanæ a Leone Papa confirmata.* 565.b. *illius studium Imperatoribus commendatur.* 713.b. *confirmatur inter Michaelem Balbum & Ludouicum Impp.* 723.d. *prolixa eius commendatio.* 736.e
Pacificæ litteræ quæ dici soleant. 732.b
Pactum inter Carolum Magnum & Nicephorum Impp. 560.e
Paderburnensis Synodus sub Carolo Magno. 334.a. *eius ciuitatis quis primus Episcopus fuerit.* 467.e. *ibi altare a Leone Papa dedicatur.* 485.d
Pagani adulteros grauiter puniunt. 171.e. *quamdiu Ecclesias S. Bonifacij vastauerint.* 206.e
Paganorum ritus obseruantem quomodo mulctarit Carolomannus. 152.e. *an eos fugere liceat.* 200.a *in Palæstina terræmotus.* 182.d. *ibi monasteria deserta.* 581.a
Palatia ex marmoribus Ecclesiarum conficiuntur a Sarracenis. 685.a
Palatiolum villa in pago Parisiensi. 213.c. *Pontifici Romano a Pipino perpetuo traditum.* ibid.
Palla & cera ab incendio illæsa seruata. 185.d
Pallium S. Corbiniano a Gregorio II. tributum. 8.e. 9.a. *accipit Caroli Magni precibus etiam Turpinus Episcopus.* 18.a *Leoni Isaurico reddit S. Germanus, nolens contra imagines subscribere.* 97.d. 98.b. *a Gregorio III. ad Bonifacium missum.* 103.a. *eo quando Archiepiscopi indui debeant.* ibid.b. *mittitur ad tres Metropolitanos Germaniæ.* 153.a. *eius vsus.* ibid. *pro ijs dandis nihil prety debet accipi.* 154.b. *datur Fortunato Patriarchæ Gradensi & cuius intercessione.* 507.a. *insigne plenitudinis potestatis.* 799.e. *S. Ansgario a Gregorio Papa IIII. missum.* ibid.
Pamphilus Abbas Legatus Pauli Papæ ad Pipinum. 279.b
Pampilona a Carolo Magno capta, & nuda relicta. 334.d
S. Pancratij Martyris memoria. 605.d
Pandectæ a S. Hieronymo translata a Ceolfrido S. Petro donatur. 17.a
Panormus a Sarracenis capta. 684.e
Paneadis ciuitatis incolæ transmissam hæmorrhoissæ imaginem coluerunt, & quare. 60.a
Papa. vide Rom. Pontifex. Loco Petri Christi vicem gerit in terris. 126.e
Papia a Luithprando templis ditata. 45.d.e. *a Pipino Rege obsidetur.* 214.b. 228.d. *a Carolo Magno obsidetur.* 319.c. *expugnatur.* 322.b
Papiæ vbi S. Augustini corpus repositum sit. 46.e. *ciues eius ad suscipiendum S. Augustini corpus obuiam exeunt.* ibid.
Papias a Leone Imp. capitur, & quare. 343.d. *de nece Leonis Armeni cum Michaele Balbo agit.* 682.d
Paracordax Præfectus. 578.a
Paradisus qualiter visus Ceolredo Regi. 13.a
Paralytica sanatur a reliquijs SS. Marcellini & Petri in via positis. 756.e. 757.a
Pardus diaconus cum Stephano Papa III. in Gallias profectus. 209.b
Pardus Egumenus Legatus ad Desiderium pro recipiendis Ecclesiæ Rom. ciuitatibus. 312.e
Parisijs in Ecclesia sancti Dionysij Carolus Martellus

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

lus sepelitur. 137.d. *eo venit Stephanus Pap. III.* 726.a. *collatio ibi celebratur.* 726.a. *Concilium item.* 791.d. *ibi sedes S. Dionysii.* 808.b. *eodem translatum corpus S. Viti.* 826.c

Parma Ecclesiæ Rom. a Pipino data. 229.b

Parricidis toto vitæ tempore corpus Dominicum indicitur. 103.c. *illis ieiunium* II. IV. *&* VI. *feria impositum.* 104.a. *& quale illud sit.* ibid.

Paruus Episcopus in tribus Tabernis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251.a

Paschalis ignis quomodo faciendus. 199.a

Paschalis hebdomadæ dies æquali religione colendi. 817.d

de Paschate celebrando Anglicanum schisma sublatum. 9.b

Paschalis frater Ducis Nepesinæ vrbis. 280.c

Paschalis Primicerius quæ in Leonem Papam III. tentarit. 483.c.d

Paschalis Papa Carolum Magnum in numerum Sanctorum adscripsit. 609.d. *Papa creatur.* 650.b *eius pueritia qualis.* ibid. *qualis eius electio.* ibid.d *eius legatio ad Ludouicum Imp.* ibid.e. *Apocrysarios hæreticos reijcit.* 656.c. *Epiphanium Legatum benigne excipit.* 662.c. *Græcis monasterium Romæ extruit.* 665.b. *Ecclesiam S. Praxedis restituit.* ibid.c. *nomen eius artificiose scriptum.* ibid. *corpora SS. Martyrum in Ecclesiam S. Praxedis detulit.* ibid. *quæ ornamenta eidem Ecclesiæ contulerit.* 666.a. *Rauennatis Ecclesiæ priuilegia confirmat.* 672.c. *restituit Ecclesiam S. Cæciliæ.* 689.a. *S. Cæciliæ apparitionem videt.* ibid. *Apostolicæ eius litteræ de inuentione S. Cæciliæ & aliorum.* ibid.e. *signum eius quale.* 691.b. *ornamenta monasterio ab illo ædificato collata quæ sint.* ibid.c. *legationem ad Ludouicū Imp. mittit.* 694.c. 709.e. *Lotharium I. Imperatorem coronat.* ibid.c. *falso de occisis apud Ludouicum Imp. accusatus.* ibid.d. & 710.a. *miracula quæ fecerit.* ibid.b. *incendium extinguit.* ibid. *Legatos mittit ad Daniæ conuersionem.* 711.c. *eius obitus.* 717.b. *quamdiu sederit.* ibid. *quæ ornamenta Ecclesiis fecerit.* ibid.c.d. *quot ordinationes fecerit.* 719.e

Paschasius Ratbertus quo tempore scripserit. 305.e. 524.c. 707.d

Passio S. Petri Martyris. 276.c

Passiones SS. Martyrum sibi mitti cupit S. Bonifacius. 24.d

Passiuus frater Totonis Ducis Nepesinæ vrbis. 280.c *in monasterium S. Siluestri deducitur.* 291.b

Passiuus Bleranæ Episcopus. 747.d

Passiuus Callensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.

Pastillus Pergensis ex præcipuis pseudoconcilij Constantinopol. 214.e

Pastores & Doctores soluendi & ligandi potestatem a Christo acceperunt, non Reges. 100.a. *Ecclesiasticas Constitutiones statuunt.* ibid.c

S. Pastoris natalis quando celebretur. 809.d

Patrimonia Ecclesiæ Leo Isauricus Imperator aufert. 112.c

Patientia Tarasii & constantia. 463.b

Patgozus monachus S. Othomarum pascit. 245.c

Patriarcha hæreticus substituitur S. Germano. 58.c *lapidibus a mulieribus petitur.* ibid. *digna patitur.* 271.c

Patriarcha Hierosolymitanus mittit Theodorum & Theophanem Constantinopolim. 660.a

Patriarchæ pseudosynodum septimi Concilij Oecumenici damnant. 220.c. *alium quam Romanus Pontifex titulum habent.* 657.a. *de eorum fascia anteriori.* 846.a

Patrum consuetudo potius, quam Regis Imperium vbi seruandum. 100.a

S. Pauli Martyris Acta. 275.c

S. Pauli Apostoli discipulus vult dici Sergius Manichæus. 558.a

Pauliciani hæretici quando propagati. 235.d. *qui fuerint.* 555.c

Paulinus primus Eboracensium Archiepiscopus. 110.c

Paulinus Patriarcha Aquileiensis Concilio Altinensi præsidet. 503.a

Paulinus Senogallensis Episcopus Rom. Concilio sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.c

Paulus diaconus Stephani Pap. III. germanus. 205.c *cum Ambrosio Primicerio ad pacem faciendam cum Aistulpho mittitur.* ibid. *monasterium S. Dionysii perfecit.* 214.c. *monasterij S. Dionysii ministros Græcos constituit.* ibid.d. *Papa creatur.* 241.b *vbi educatus.* ibid. *parentes eius, patria, educatio.* ibid. *quomodo in Pontificem electus sit.* ibid.c. *eius egregij mores.* ibid.d. *Pipinum Regem de morte fratris docet.* ibid.e. *amicitiam cum Pipino Rege petit.* ibid. *de conuersione Constantini frustra agit.* 242.a. *e dirutis cœmeterijs corpora SS. transfert.* 243.b. *Dei Genitricis imaginem argento auratam* c. *librarum construxit.* ibid.c. *vbi sepulturam sibi construxerit.* ibid. *reuocat sub Rauennatensi Ecclesia monasterium Galiatense.* 244.b. *eius epistola pro immunitate monasterij sancti Hilari.* ibid.b.c.d. *eius religio in restituendis SS. reliquijs.* 249.a *quamdiu sederit.* 277.e. *epistolæ eius ad Pipinum interierunt.* ibid. *obitum Stephani fratris Pipino exponit.* 278.a. *auxilium contra Longobardos a Pipino implorat.* ibid.d. *Pipino sex Patricios cum* CCC. *nauibus Constantinopoli Romam venturos indicat.* 278.e. *Pipini filium ex sacro fonte suscipere posse rogat.* 279.a. *suam fiduciam erga Pipinum exponit.* ibid.b. *Pipinum Dauidi comparat.* ibid.c. *de Longobardorum crudelitate Pipino queritur.* ibid.d. *ad Francorum exercitum gratias agentes epistolas mittit.* ibid.e. *moritur & vbi.* 280.b. *vbi sepultus.* ibid.

Paulus Chartularius a Leone Imp. ad vlciscendum Imperium affectantes mittitur. 19.e

Paulus Armenus Manichæus fuga euadit Iustinianum. 28.e

Paulus Patricius in Italiam ad Gregorio Papæ necem inferendam missus. 77.a

Paulus Exarchus anathemati a Gregorio Papa subiectus. 78.a

Paulus Cubicularius Stephani Papæ IIII. 298.c. *detinetur in custodia, & quare.* 309.e. *se cædis Sergij reum manifestat.* 310.d. *in exilium mittitur.* ibid. *retinetur ne mittatur in Orientem.* ibid.e. *Regi Longobardorum pro Mauritij filio vicarius datus.* ibid. *occiditur opera Leonis Archiepiscopi.* 311.b

Paulus Diaconus Desiderij Regis studiosissimus. 325.d. *ei a secretis.* ibid. *captiuus cum Desiderio in Gallias ductus.* ibid. *Carolo insidias parare accusatur.* ibid. *in exilium a Carolo Mag. ablegatur.* ibid.e. *clam ex insula Beneuentum asportatur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatur. ibid. eius lucubrationes. ibid. in monasterio Cassinensi vitam degit. 326.a
Paulus Episcopus Constantinopolitanus consecratus. 343.c
Paulus Dux classis Constantinopolitanæ. 560.c
Paulus Tribensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.d
Paulus Aemilius Francorum res gestas est prosecutus. 801.e
Paulus Sfondratus Cardinalis Gregorij Papæ XIV. nepos. 692.b. *S. Cæciliæ corpus inuenit. ibid. eius erga S. Cæciliæ corpus reuerentia. ibid. c. Clementem VIII. de inuentione S. Cæciliæ docet. ibid. S. Ioannem Apostolum imitatus.* 692.c. *& in quo. ibid. titularis S. Cæciliæ.* 693.c
Pauperes in mensam adhiberi ab Ecclesiasticis vbi statutum. 588.b.c
Peccata principalia, sine quibus vix vllus inueniri potest. 815.d. *septem modis dimittuntur.* 816.e. *& quibus.* 817.a
Pecthelmus Episcopus a Beda ob doctrinam laudatus. 116.c. *a Nothelmo de matrimonio spirituali consultus. ibid. primus Episcopus Casæ candidæ ibid.* e
S. Pelagiæ Martyris templum Constant. Imp. demolitur. 270.d
S. Pelagij Martyris templum a Constantino Copronymo eruitur. 285.b
Pelagius Asturum Princeps creatur. 19.c. *Theodorici Regis Spatharius. ibid.d. Sarracenorum persecutionem fugit. ibid. cum Sarracenis pugnam committit. ibid. in tumba cum suis degit. ibid. ab Alchamano oppugnatur.* 20.a. *eius aduersus Sarracenos victoria. ibid. Oppam capit. ibid.b. speluncam in qua latuit, in honorem B. Virginis dedicauit. ibid.c. reliquias sacras, & sacros codices ad Asturos transferri curat. ibid.d. ab Hispanis Rex constitutus.* 122.b. *& quamdiu. ibid. quando mortuus. ibid.c*
Pelagius Cosentinus Episcopus Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.c
Peltanus epistolam Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani ad Leonem Papam Latinitate donauit. 566.d
Pemmo Foroiulij Dux. 96.c. *Callistum Episcopum expulsum in mare præcipitare minatur. ibid. d. e. eumdem in carcere detinet. ibid. cum Episcopo suo discordias habet. ibid. ipsi Ducatus a Luithprando auferitur, & quare. ibid.*
Pennenses ijdem qui Valuenses. 125.a
Pentadactylum castrum in quod Ioannes Abbas a Leone Isaurico relegatus. 115.c
Pentapolensium & Venetiarum exercitus Leonis Isaurici iussioni resistit. 77.c
Pentapolim fugit S. Marcus in persecutione. 686.b
Pentapolis cum Auximana ciuitate Longobardis se tradit. 78.c. *a Rachise Longobardorum Rege obsidetur.* 195.d. *eius prouincia a Rachise inuasa. ibid.*
Peregrinatio Patrum numquam sine sacris imaginibus. 75.d. *frequens ad Limina Apostolorum.* 79.d
Peregrinantes Romam munera S. Petro offerre soliti. 17.a. *eorum abusus tollendus.* 588.d. *& quæ bona peregrinatio sit. ibid. eorum studiosus Carolus Magnus.* 589.a
Peregrini Romam euntes telonium soluere a Pipino liberantur. 235.a. 240.c. *ijs eleemosynas erogari Zacharias statuit.* 203.d
S. Peregrini hospitale a Paschale Papa auctum reditibus. 718.e
Perfidia Vasconum contra Francos in saltibus Pyrenæis. 582.e
Pergamum a Sarracenis captum. 6.e
Pergamenses mulierem grauidam incidunt. ibid. partum mulieris excisum in cacabo coquunt. ibid. quomodo ad pugnam accensi. ibid.
Perhhoch Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c
Persarum mulierum in viros pietas. 172.a. *magorum vesania.* 243.e. *suis volatum persuadent. ibid. ipsi S. Euphemiæ reliquias comburere tentant.* 272.b
Persecutio Sarracenorum in Christianos. 19.b. *Ecclesiæ sub Leone Isaurico.* 54.e. *contra imagines iterum a Leone Imp. decreta.* 97.b. *Christianis a Sarracenis illata.* 135.c. *Constantini Copronymi aduersus Orthodoxos.* 235.b. *a Rege Sarracenorum in Oriente.* 242.b. *Ecclesiæ Orientalis.* 281.d. *ingens in monachos.* 288.c. *recrudescit.* 304.e. *Sarracenorum in Christianos.* 343.a *aduersus S. Platonis monachos.* 459.d. *deploratur.* 565.d. *Constantini aduersus monachos.* 467.d *aduersus sanctos monachos.* 537.b. *in Christianos Leonis Armeni.* 590.c. *in Orthodoxos Leonis Armeni augetur.* 611.a. *ab Iconomachis excitata.* 658.d. *in Christianos recrudescit.* 666.b.c. *Leonis Armeni pluribus Martyribus clara.* 668.e. *Christianorum omnium acerbissima.* 678.e. *Theophili Imp. aduersus Orthodoxos.* 794.b. *eiusdem magis grassatur.* 798.d
Persecutores Leonis Papæ in exilium mittuntur. 485.c
Pertinacia pro Constantia vsurpari solita. 740.d
Perusia a Longobard. Rege obsessa. 195.d
Pestis Constantinopolim inuadit. 15.c. *trecenta hominum millia ibi absumit. ibid. Calabriam & Siciliam inuadit, & Constantinopolim.* 182.d *Constantinum Copron. flagellat. ibid.e. quamdiu duraverit & quousque venerit. ibid.* 183.b. *sæuit ob læsas sacras imagines. ibid.d. grassatur in Gallia.* 683.e
S. Petri Ecclesiæ pandectæ a S. Hieronymo translatæ dono datur a Ceolfredo Rege. 17.a. *epistolæ eius aureis litteris descriptæ.* 39.c. *eius imaginem se confracturum Leo Isauricus minatur.* 70.d. *eiusdem quis cultus in Occidente sit.* 71.b. *eius claues cum vinculis ad Carolum Martellum a Gregorio II. Papa missæ.* 79.a. 131.d. *Ecclesia illius a Longobardis deprædata.* 125.d. *ei Anglia tributaria.* 130.b. *monasterium eius a Luithprando institutum.* 167.d. *peculiares eius filij Franci.* 226.c. *illius Ecclesiæ ornatus ab Hadriano Papa donatus qualis.* 323.a
Petri Episcopi contra Leonem Armenum Imp. sententia. 593.c
S. Petri Exorcistæ & Martyris corpus tollitur. 753.d
Petro Anachoretæ quid consulat Theodorus Studita. 698.c
Petrus Oldradus Mediolanensium Episcopus. 45.b
Petrus Papiensis Episcopus. ibid.e. Luithprandum de corpore S. Augustini docet. ibid.
Petrus sub Leone Isaurico gladio necatus. 59.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Petrus Duxe contra Gregorium Papam scribit. 78.b. *& ab eo occisus.* ibid.
Petrus Catalogi Sanctorum scriptor. 109.b
Petrus Alfonsi pater ex Gothorum Rege. 122.c. *ipsum reliquit & Frailam.* ibid.
Petrus Defensor a Gregorio III. cum litteris exhortatorijs ad Leonem, & Constantinum, & Anastasium missus. 114.c
Petrus Mauimenus Chartularius. 143.b. *Mahammet detestatur.* ibid. *eius testamentum.* ibid.c
Petrus Damascenus Episcopus Principem Arabum palam arguit. ibid. *ipsi linguæ præscinditur.* ibid. *martyrio coronatur.* ibid.
Petrus Esinus Episcopus Concil. Zachariæ Papæ interfuit. 158.c
Petrus Iordanes presbyter. ibid.
Petrus Præsul Toletanus quando claruerit. 243.a. *quid scripserit.* ibid.
Petrus Episcopus Labicanensis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251.a
Petrus Episcopus Cærensis. ibid.b
Petrus Cardinalis. ibid.c
Petrus nobilis Stilites a Metra. 287.d. *trahitur per plateas.* ibid.
Petrus magister Copronymi in sæuitia consentaneus. ibid.e
Petrus monachus Martyr sub Copronymo. 288.e
Petrus Rauennatium Legatus ad Hadrianum Papam. 309.b
Petrus Patricius Nicephori ad Imperium inuadendum adiutor. 501.c. *monasterium ingreditur.* 562.e. *in numerum Sanctorum relatus.* 563.a
Petrus Abbas Legatus Nicephori Imp. ad Carolum Magnum. 507.a
Petrus Egumenus Nicephori Imp. Legatus ad Regem Sarracenorum. 511.c
Petrus Lombardus Magister Sentent. a mendo purgatus. 554.d
Petrus Abbas monasterij Nonantulæ. 586.e. *Caroli Magni ad Michaelem Imp. Legatus.* ibid.
Petrus Nicænus Episcopus a Theodoro Studita laudatur. 632.a
Petrus Lucanus Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.b
Petrus Volaterrensis Episcopus itidem. ibid.c
Petrus Senensis Episcopus itidem. ibid.
Petrus Centumcellensis Episcopus itidem. ibid.c
Petroaldus Curiensis Episcopus itidem. ibid.
Petronatius Archiepiscopus Rauennas. 747.b. *Concilio Romano sub Eugenio Papa II. interfuit.* ibid.
Petronax restitutor monasterij Cassinensis. 7.c. *Carolomanni Abbas.* 187.c
S. Petronillæ corpus translatum. 243.b. *eius in Vaticano memoria.* ibid.c
Pharao Moysem metuit. 795.a
Pharaonem in maribus describendis ac considerandis Leo Imp. imitatur. 112.c
Phialæ carcer quis. 261.b
Philippici monasterium vbi sit. 264.c
Philippicus Imp. Ioannem ad Constantinopolitanum Episcopatum intrusit. 2.d
Philippus præfectus a Leone Imp. cædi iussus, & quare. 118.c. *eius iudicium de Strigis.* ibid.
Philippus presbyter vna cum Stephano Papa III. in Gallias assumitur. 209.b
Philippus Cardinalis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251.c
Philippus Vualdiperti studio in Pontificem eleuatur. 290.c. *male electus ejcitur.* ibid.d
Philippus Confessor in persecutione Mœchianorum mortuus. 548.c
Philo Confessor in persecutione Mœchianorum obijt. 549.a
Philommatius Stephanum monachum obtruncat. 284.d. *diuina vltione punitur.* ibid.
Phlubutenus Leonis Armeni in Iconomachia imitator. 613.a
in Phœniciam Sarraceni ad incidenda ligna proficiscuntur. 3.d
Photinotides Iosephi adulteri copulatoris assecla. 613.a
Photius a Leone Isaurico martyrio coronatus. 59.a
Photius S. Germani Patriarchæ scriptorum meminit. 99.b. *bibliothecam scripsit.* 203.b
Pictauium a Mauris occupatur. 9.c
Pictores omnes a Theophilo Imp. ad necem quæruntur. 799.c
Pictura Conciliorum Oecumenicorum a Constantino Copronymo deleta. 282.c
Pictura sicut & scriptura retinenda. 741.c
Pictus Episcopus Scotiæ. 28.c. *decretis Gregorij Papæ de coniugijs subscribit.* ibid.
Pietas Eadburgæ in S. Bonifacium. 39.c. *Luithprandi in templa.* 45.d. *Gregorij Papæ in Leonem Isauricum.* 69.c 75.d. *Carolomani in S. Hubertum.* 306.c. *Hadriani Papæ.* 307.c. *auctoris erga S. Cæciliæ corpus.* 693.c
Pildrud Grimoaldi Ducis vxor. 44.a. *Herodiadis exemplum imitatur.* ibid. *a marito semota.* ibid.d *S. Corbinianum veneni hausti necare studet.* ibid. *Carolum Martellum in Gallias sequitur.* ibid. *a Carolo repudiatur.* ibid.e. *misere moritur.* ibid. *eius filij calamitose vitam degunt.* ibid.
Pipinus bona reddit, quæ pater abstulerat Ecclesiis. 138.c. *Synodum apud Liptinas congregari fecit, ob patris sui damnatam animam.* ibid. *eius in restituendis Ecclesiæ bonis diligentia.* ibid.d. *laudatur.* 152.e. *legationem ad Zachariam mittit.* 161.a. *Zachariam Pont. de rebus Ecclesiasticis consulit.* ibid. *ipsi* XXVII. *capitula a Zacharia mittuntur.* ibid.b. *ad* 164.e. *cum Carolomanno S. Bonifacium Moguntinæ sedi præficit.* 170.e. *post fratris discessum solus Regnum administrat.* 184.d *Saxones & Vuestphalos debellat.* 194.e. *votum concipit S. Suuiberto.* 195.a. *vincit Vuestphalos absque armis.* ibid.b. *Deo gratias agit pro victoria incruenta.* ibid. *cum exercitu Vuerdam ad soluendum votum proficiscitur.* ibid. *discalceatus cum suis S. Suuibertum visitat.* ibid. *regia munera S. Suuiberto donat.* ibid.c. *Rex Francia creatur.* 196.e. 197.b. *quo anno Rex creatus.* ibid. *Rex Francorum a S. Bonifacio inungitur.* 202.a. *vbi Francorum Rex inunctus sit.* ibid. *quo anno coronatus.* ibid.b. *ipsi a Zacharia concessum in Regno suo Episcopos ordinare.* 203.e. *se Sedi Apostolicæ submittit.* 204.a. *a quibus originem duxerit.* ibid.b. *eius Legati Romam veniunt.* 208.a. *Pontificis petitionem implere promittit.* ibid. *Legatos mittit, qui Papam in Gallias ducant.* ibid.e *quos obuiam Stephano Papæ miserit.* 209.c. *cum coniuge & filijs in Stephani occursum venit.* ibid.d *ei causam S. Petri commendat Stephanus Papa.* ibid.e. *cum coniuge & filijs in terram stratus Ste-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

phanum Papam suscepit. ibid.d. digna obsequia Stephano Papæ exhibet. ibid. centum millia Stephano Papæ offert. ibid. obedientiam Stephano Papæ iuramento confirmat. ibid. Exarchatum Rauennæ Stephano Papæ reddere paratus. ibid. Rex Francorum a Stephano Papa vngitur. 210.b.d & quando. ibid. item duo eius filij Reges Francorum inunguntur ab eodem. ibidem. vxor eius Regina ab eodem consecratur. 211.c. a quo anno Regni eius initium numerari cœperit. ibid.d. suos cantum sacrum per Stephani Papæ clericos doceri petit. ibid.e. fraudem Aistulphi Regis deprehendit. 212.a. corpus fratris Carolomanni aureo loculo condit. ibid.b. ad Cassinense monasterium remittit. ibid. Legatos ad Aistulphum mittit, & quare. ibid.d. expeditionem in Italiam decernit. ibid. agit cum Stephano Papa de canonizatione S. Suuiberti. ibid.e. de translatione S. Germani cum proceribus suis agit. 213.b. Palatiolum Pontifici Rom. perpetuo tradit. ibid.c. in Italiam aduersus Aistulphum proficiscitur. ibid.d. decimas S. Mononi obtulit. ibid. denuo suos Legatos ad Aistulphum mittit. ibid.e. Francorum Clausas custodiri curat. ibid. Aistulphum victum in fugam vertit. 214.a. Papiam obsidet. ibid.b. in Gallias Longobardis superatis reuertitur. ibid.c. iterum aduersus Longobardos proficiscitur. 228.a. Longobardorum euertit exercitum. ibid. constans eius fides in Romanam Ecclesiam. ibid.c. amor eius in B. Petrum. ibid. ab eo veniam rogat Aistulphus. ibid.d. Franciam repetit. ibid.e

item donat Rom. Ecclesiæ varias ciuitates. 229.a. & quas. ibid. cum Stephano Papa in Italiam venit. ibid.b. donationem propria manu subscribit, & filiorum. ibid. Romanus Patricius constituitur. ibid. confirmat donationem Carolomanni factam Fuldensi monasterio. ibid.c. scribit ad S. Bonifacium. ibid.d.e. peregrinos a telonio soluendo liberat. 235.a. 240.d. eius ingens gloria ob liberatam Ecclesiam. 238.b. nouus Moyses, & Dauid vocitatur. 238.d. 279.c. eius amicitiam Paulus Papa solicitat. 241.e. debellat Saxones. 242.c. Ecclesiarum res per vim ablatas reddi curat. 245.b. vindicem agit rerum Ecclesiasticarum. 247.a. Vuaipharium res Ecclesiasticas compellit reddere. ibid. iterum Vuaipharium periurum vincit. ibid.c. a S. Remigio corripitur. ibid.d quædam bona Ecclesiastica sibi retinet. ibid. febre correptus. ibid.c. villam S. Remigij relinquit. ibid. in auxilium contra Longobardos vocatur a Paulo Papa. 278.d. moritur. 292.b. in Rom. Ecclesiam munificentissimus fuit. ibid.d. quot annis regnarit. ibid. vbi sepultus sit. ibid.e. sepulchralis eius inscriptio. ibid. cultor S. Dionysii. 807.e

Pipinus Caroli Magni filius Leoni Papæ a patre obuiam mittitur. 484.d. in Beneuentanos a patre dirigitur. 487.b. hæreditas a patre ipsi legata quæ sit. 518.c. Italiam per S. Adelhardum administrat. 524.c. Venetias subigit. 560.d

Pipini Regis filij Pipini obitus & noua Regni partitio. 829.a

Pipinus Ludouici Imp. filius in Aquitaniam a patre mittitur. 654.b. contra patrem exercitum parat. 795.d. a patre rursum recedit. 797.e. a patre in carcerem coniectus. 799.e. Regno priuatur. ibid.

Pisaurum Pontifici Rom. Aistulphus tradit. 229.a

S. Plato. 183.c. 259.d. Abbas monachorum montis Olympi. 305.a. Episcopatum recusat. 328.c. pietatis eius officia. 329.a. in claustra ab Imp. Constantino retruditur. 459.a. eius monachi a Constantino in exilium eiciuntur. ibid. eius cum Constantino certamen. ibid.c. S. Ioannis Baptistæ imitator. ibid. Constantinum Imp. coram de diuortio arguit. ibid. grauia cum suis sustinet. 460.a. eius de Patriarcha Constantinopolitano eligendo sententia. 514.b. cum Theodoro Studita in carcerem detruditur a Nicephoro Imp. & quare. ibid.d. palam profitetur se nolle cum Nicephoro Patriarcha communicare. 524.d. in carcere detinetur. 536.c. ad Mœchosynodum Constantinopolitanam ducitur. ibid. in exilium mittitur. 537.b. quæ passus a Nicephoro Imp. ibid.d. ab Imp. Constantinopolim reuocatur. ibid.e. e carcere soluitur. 564.e. eius obitus. 579.a. 580.a. eius obitum quæ præcesserint. 579.b. a Nicephoro Patriarcha visitatur. ibid. eius ætas. ibid.c. 580.b. eius testamentum. ibid.e

Plumbariola locus vbi sit. 195.e

Pluuiæ defectus ingens & terræmotus. 142.e

Pœna quæ adulteris statuenda. 165.d

Pœnitentia incestuosorum. 44.c. homicidarum non voluntariorum. 165.c. Ludouici Imp. de morte Bernhardi Regis Italiæ. 655.b. publicam ab Episcopis suscipit. 805.b. Bardæ persecutoris momentanea. 680.a. Theophili Imp. 841.c

Pœnitentiæ publicæ ritus. 706.e

Politici & Nouatores ex scriptis Ioannis Damasceni eruditi possunt. 100.d

Polimartium castrum Longobardorum Rex Romanis aufert. 125.a. 151.c

Polychronius Zachariæ Papæ pater. 137.b

Polychronius hæreseos damnatus. 573.d

Pontifices vnde lineas fascias ab anteriori parte alligatas habeant. 846.a

Pontificis Romani auctoritas necessaria in Concilio. 218.c. eius electio falso Carolo Magno tribuitur. 324.e. eam liberam esse voluerunt Catholici Impp. 325.c

Pontificius quæstor denarium S. Petri in Anglia colligebat. 130.c

Pontificum decreta Reges implere & impleri facere debent curare. 204.a. eorum defensores Francorum Reges a Carolo Magno constituuntur. 520.b

Pontus profundissime congelatus. 265.e

Populi supplicatio in Concilio Vuormat. 302.e. ad 304.b

Populi Franciæ & Burgundiæ pro restitutione Ludouici Imp. soliciti. 805.e

Porcina caro morbum regium & Elephantiam excitat. 199.e. quando manducanda. ibid. a Sarracenis reijcitur. 687.a

Portenta varia in Syria. 193.d.e. alia in Caroli Magni vltimis annis visa. 577.c

Potestas disciplinæ Ecclesiasticæ adhibenda contra reprobos. 84.c. ea quomodo aliquando sit penes Principem. 793.e

Potestas Imperatorum penes quos sit. 712.b

Pragam translatum corpus S. Viti. 827.a

Prandulus Legatus a Desiderio Rege ad Hadrianum Papam. 308.d

Prata Neronis locus vbi fuerit. 94.d

S. Pra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

S. Praxedis Ecclesia a Paschale Papa restituta. 665.d
Precis de electione Episcoporum. 589.e
Præconia Ecclesiæ Romanæ. 569.e. 661.d. *Romani Pontificis.* 656.a. *Iacobi monachi Confessoris.* 668.b
Præcursor Antichristi imaginum depositionem implebit. 57.a
Prædia Rom. Ecclesiæ a Constantino Copron. Imp. donata. 159.d.e
de Prædicatione S. Marci. 685.e
Præfectus Orientis Theodori Studitæ mortem solicitat. 678.d
Prænetus terræmotu concutitur. 131.a
Præstigiæ diaboli. 23.c
Prætor Armeniæ Leo Isauricus Imperium invadere cogitat. 4.a
Preces publicæ pro salute Vrbis fusæ. 207.a
Presbyter accusatus, si desint testes, quomodo ad veritatem adigendus. 80.e. *eum in nuptys bigami comedere quondam prohibitum fuit.* 532.e. *cum muliere habitare non debet.* 812.c
Presbyteræ & diaconæ diuersæ a monialibus. 28.a
Presbyteræ quæ dicantur. ibid.
Presbyteri quando ordinandi. 33.c. *criminosi a mensa aut familiaritatis communione arceri non debent.* 81.b. *in hora mortis existentibus corpus Domini dari potest.* 83.e. *a schismatico Papa ordinati quomodo conciliandi.* 294.c. *secundum ab Episcopis gradum in Ecclesia habent.* 811.a. *ipsis aliena inuadere non licet.* 96.b
Presbyterorum nomina qui Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 747.e
S. Primi Martyris in Gallias translatio. 522.c
Primitiæ Bulgaricæ ad Christianam religionem quæ fuerint. 333.b
Primordia Gregorij II. 2.c. *Leonis Isaurici & ascensus ad Imperium.* 6.d. *Sergij Manichæi.* 556.d
Principes Christiani in Leonem Isauricum mouentur. 59.a
Principes Saxoniæ a S. Bonifacio ad fidem conuersi. 76.b
Principes impij ad sua cõmoda res sacras colunt. 86.a
Principes & Regna a malis consultoribus perduntur. 739.a
Principes quomodo interdum Ecclesiasticam potestatem habeant. 793.e
Princeps primo debet esse Ecclesiæ defensor. ibid.
Principum secreta non patere bonum est. 212.c
Principum bonorum quod sit officium. 793.e
Priuilegia concessa Cassinensi monasterio. 193.a. *quænam Stephanus Papa Xenodochijs a se restauratis contulerit.* 205.a. *alia monasteryis Desiderij a Paulo Papa conceduntur.* 243.d. *Rauennatensis Ecclesiæ Paschalis Papa confirmauit.* 672.e
Priuilegium a Carolo Magno concessum monasterio SS. Vincētij & Germani. 342.b. *aliud a Leone Pap. capellæ in Eresburg datum.* 486.b. *aliud Ecclesiæ Osnaburgensi a Carolo Magno datum.* 510.d.e
Probatio cultus imaginum per miracula. 735.e
SS. Processi & Martiniani corpora vbi quiescant. 717.c
Processio Leonis Papæ in litania Maiori. 483.b
de Processione Spiritus sancti. 551.d
Procopia Michaelis Balbi Imp. vxor. 563.e. *Augusta coronatur.* 564.e. *eius liberalitas.* ibid.
Procopius Decapolita a Leone in exilium mittitur. 102.b. *coronam confessionis adipiscitur.* ibid.
Procopius & Basilius monachi a Leone martyrio coronati. 117.e. 118.a. 176.b
Procopius presbyter Concilio Rom. sub Zacharia Papa præsens fuit. 158.c
Procopius Præfectus a Constantino Copron. Imperatore cædi curatur, & quare. 271.b
Prodigia Constantinopoli accidunt tempore martyrij S. Stephani. 285.d. *alia in Occidente.* 710.d
Prodigiosa multa Constantinopoli conspiciuntur. 183.a
Prodigiosa glacies. 265.e
Prodigiosum tempus arguit impietatem. 285.d
Proditio Anastasij a S. Germano prædicta. 91.c
Proditione Constantinopolis inuaditur. 3.e
Proditione Iudæorum Toletum captum. 9.e
Professio Fidei Nicephori Episcopi Constantinopolitani. 570.d. *Theodori Studitæ Fidei Orthodoxæ.* 762.b
Prophetia Albrici miraculo comprobata. 778.e
Prophetiæ spiritus in cæco. 777.b
S. Proti reliquiarum in Gallias translatio. 786.e
Prouincia regio a Sarracenis occupata. 122.d
Prouincia Venetiarum & Istriæ a Pipino Rom. Ecclesiæ data. 229.b
Pseudochristiani Thuringis hæreseos auctores, & qui. 41.d
Pseudoepiscopus Constantinopolitanus deponitur a Gregorio Papa II. 2.d
Pseudopresbyteri in Baioaria S. Bonifacio resistunt. 160.b
de Pseudosynodo Mœchianorum. 540.d
Pseudosynodus Constantinopoli celebratur. 214.e. 216.a. *dicta septimum Oecumenicum Concilium.* 218.b. *damnata.* 220.a.b.c. *& a quibus.* ibid. *alia in Germania.* 244.e. *alia cogitur ab Iconoclastis.* 601.a
Publicatio Concilij Romani sub Stephano Pap. IIII. 296.b
Pudicitiæ lasæ seueri sunt vindices Saxones. 172.a
Puella anno integro sine cibo viuit. 710.d
Puellæ virginitatis propositum aggressæ, delinquunt cum nubunt. 165.e
Pugna Tarasij aduersus dæmones. 512.e
Pulcheria Theodoræ Augustæ puella. 797.a
Purgatorij pœnæ per speciem demonstrantur. 13.a.b
in Pyrenæis saltibus magna Francorum clades ab Hispanis facta. 582.a
Pyrrhus hæreticus Pontifex proscriptus. 70.e. *eum Constantinus Aug. sectatur.* ibid. *proscribitur.* ibid.

Q

Quadragesimam confessiones peccatorum præcedere debent. 816.d
Quadragesima quomodo custodiri debeat. 817.a. *in ea quis ieiunare instituerit.* ibid.b. *quomodo transigi solita.* 834.e
Quadragintaduo Martyres a Sarracenis occidūtur. 838.d. *alij totidem monachi sub Constantino Copronymo.* 288.e
Quadringenti octoginta tres Episcopi Concilio Lateranensi interfuerunt. 633.a
Quartodecimani hæretici quales. 734.a
Quatuor Episcopatus sub Rhemorum diœcesi. 670.a
Quæstio S. Bonifacij de spirituali matrimonio. 116.e *alia de processione Spiritus sancti inter Græcos & Lati-*

Latinos. 277.e. *alia de nece Sergij Secundicerij*. 310.d. *alia inter Episcopos & Magistratus de reddendis captiuis*. 580.c
Quæstiones veteres & inutiles sopiendæ. 715.b
Querela Pauli Papæ de Desiderij iniurijs. 278.e. *alia de crudelitate Longobardorum*. 279.d. *alia Constantini Imp. aduersus vxorem*. 461.e. *alia Iosephi Archiepiscopi Thessalonicensis de Patriarcha Constantinopolitano & Simeone*. 530.c. *alia Theodori de Patriarchis*. 659.e
Querelæ variæ Cangyth, Buggan Abbatissæ matris. 51.a. *aliæ Donati Patriarchæ aduersus Serenum Episcopum*. 95.a
Querelæ S. Bonifacij de Zacharia Papa. 153.d
Querelæ Constantini Copronymi de Georgio monacho facto. 263.b
Quinquaginta tres Martyres cum S. Bonifacio occisi. 234.e

R

RAbanus abdicat se a præfectura monasterij Fuldensis. 830.c
Rachis dux Foroiulienſis succedit Luithprando Longobardorum Regi. 167. a. 168.c. *religiosissimus*. *ibid*. *conuentum agit cum principibus suis*. 183.e. *ferro & igne Italiam turbat*. 195.d. *Perusiam vsque pergit*. *ibid*. *in ciuitates Romanas insurgit*. *ibid*. *Pentapolitanam prouinciam inuadit*. *ibid*. *a Zacharia ab obsidione Italiæ vrbium amouetur*. *ibid*. e. *cum vxore & filia conuertitur*. *ibid*. *a Zacharia clericus efficitur*. *ibid*. *S. Benedicti regulam amplectitur*. *ibid*. *fit monachus*. *ibid*. *in monasterio moritur*. *ibid*. *eius vxor monasterium puellarum extruit, & vbi*. *ibid*. *quamdiu regnarit*. 196. b. *Desiderio resistit*. 337.a. *Desiderium in Regnum admittit*. *ibid*.b
Rachisis, vinea a Rachise plantata & culta vbi sit. 195. c
Racipertus a Totone interficitur. 290.a
Radbodus Frisonum Rex. 22. b. *Christianis infensus*. *ibid*. *a Fide Christiana baptizandus resilit*. *ibid*.e. *sine baptismi sacramento moritur*. *ibid*.e. *a diabolo decipitur*. 23.a. *ob vanitatem iure a dæmone delusus*. 24.a
S. Radegundis monasterium. 795.e
Raginfridus cum Chilperico Rege in fugam versus. 17.a. *Chilperici Regis Maiordomus*. *ibid*.c. *moritur*. 26.e
Raginfridus Rhotomagensis Episcopus. 192.a
Rambertus Ambianensis Episcopus. *ibid*.
Ramburga debilitata per SS. Marcellinum & Petrum curata. 780.a
Rangarius Episcopus. 670.a
Raningus Castaldus Tusciensis, Zachariam educit. 151.c. *cum socijs Zachariæ Papæ ciuitates reddit*. *ibid*.
Ratchis Pemmonis Ducis Foroiulienſis filius. 96.e *patre depositio Dux Foroiulienſis ordinatur*. *ibid*.
Rathfridus Abbas, in Britanniam Leonis Papæ III. Legatus. 534.e
Ratisbona Metropolis Baioariæ. 123.d. *eorum primus Episcopus Gunibaldus*. *ibid*.
Ratleicus Notarius Eginhardi. 751.a
Rattruda filia Rachisis Longobardorum Regis. 195.e
Rauenna a Longobardis capta. 63. b. *a Venetis recepta*. *ibid*. d. *a Luithprando tentata subijci*. 154.e *eius Exarchatum Pipinus Stephano Papæ reddere paratus*. 209. c. *Romano Pontifici ab Aistulpho tradita*. 229.a. *eius historiam Rubeus conscripsit*. 244. b
Rauennatenſes dissentiunt, & quare. 78.c. *Zachariæ Papæ obuiam exeunt*. 155.a. *per Zachariam liberati*. *ibid*. d. *claues vrbis ad Pontificem deferunt*. 228.e. *a Desiderio infestantur*. 309.a. *Legatos ad Hadrianum Papam mittunt*. *ibid*.b. *Ecclesiæ illius priuilegia a Paschale Papa confirmantur*. 672.e
Raupertus Rosellensis Episcopus Rom. Concilio sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.e
Reatini Transamundo se dedunt. 125.a
Rebellio Italorum aduersus Leonem Isauricum ob hæresim. 62.e. *ea inutilis aduersus Imperatores*. 85.b
Reccaredus Gothorum Rex. 122.c. *Catholicam Fidem in Gothos propagauit*. *ibid*.e. *in Concilio Episcoporum Rex Catholicus acclamatus, & quare*. *ibid*.
Rectores patrimonij Romanæ Ecclesiæ qui dicti. 5.c. *quodnam eorum fuerit officium*. *ibid*.
Reditus Ecclesiæ in quatuor portiones a Gregorio Papa II. diuisus. 33.c
Reformatio Ecclesiæ ex Ludouici Imp. edicto & Concilio Aquisgranensi. 651.e
Reges diuino quodam munere Reip. Christianæ dati. 99.e. *eorum mandata licet iniqua pauci aspernantur*. *ibid*. *cælestis Regis imperio gubernantur*. *ibid*. *eorum auctoritas quantum valeat ad decipiendos subiectos populos*. *ibid*. *pecunia imperantes, non paternam pietatem, sed latronum sæuitiam arguunt*. 100.a. *eorum imperium potius quam Patrum consuetudo aspernanda*. *ibid*. *non debent de imaginibus statuere, sed Concilia*. *ibid*. *Ecclesiastica instituta non debent conuellere*. *ibid*. *eis non est data ligandi & soluendi potestas sed Apostolis, & eorum successoribus*. *ibid*. *eos ad Ecclesiæ constitutionem non adhibuit Deus*. *ibid*.b. *eorum est ciuilia administrare*. *ibid*.c. *nullum ius in Ecclesiastica habent*. 203.c. *Pontificum decreta implere debent, & impleri facere*. 204.a
Reges Longobardorum legislatores. 184.a
Reges Francorum a Carolo Magno defensores Pontificum constituuntur. 520.b
Regis Occidentalium pietas. 129.e
Regi nihil salubrius, quam redargutus vt se emendet. 173.d
Rex Anglorum monachismum profitetur. 119.e
Regias dignitates conferendi potestatem non habet Rom. Pontifex. 74.b
Regiberto Præfecto Bonifacius scribit. 142.e
Regio morbo laborantes eleemosynam accipere possunt. 199.b. *extra ciuitatem habitare debent, qui a natiuitate eo morbo laborant*. *ibid*. *quomodo communicare possint*. *ibid*.
Reginbaldus Ratleici Notarij puer. 751.b
Reginerius cum Reginardo coniurationis in Ludouicum Imp. auctor. 654. d. *ob coniurationem pœnas luit*. *ibid*.e. *sibi vitam finit*. *ibid*.
Reginfridus Episcopus Concilio Carolomanni adfuit. 148.c
Reginlindis puella cæca visum recipit precibus SS. Marcellini & Petri. 771.c
Regino scriptor de Carolomanni rebus. 184.e
Reginprecht Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Regium Ecclesiæ Rom. a Pipino datum. 229.b
Regna floruit, cum religio viget. 302.c. *ea transferre, auferre Synagoga instituit.* 489.d. *vnde potissimum propagentur, & stabiliantur.* 497.d
Regno relicto Huu Rex Britanniæ ad Limina Apostolorum profiscitur. 79.d
Regnum Saulis ablatum a Deo, cum Samuelis pallium scidisset. 100.a
Regnum suum quomodo Iosias studuerit ad cultum Dei reuocare. 498.b
Regnum Merciorum depressum. 512.b. *Dani occupant.* ibid.
Regnum cæleste sæpe per Regnum terrenum proficit. 793.e
Reipublicæ negocijs Pontifices abstinent. 69.c
Respublicæ quando crescant & occumbant. 77.c
Religio Reipublicæ incrementum. ibid. 302.d. *ei omnia iura posthabenda.* 133.e
Reliquiæ sacræ a Pelagio ad Altare transferuntur. 20.d. *aliæ a Gregorio Papa III. vndique collectæ.* 113.c. *alias S. Dionysii secum defert Stephanus Papa III.* 214.c. *aliæ in Gallias transferuntur.* 266.e. *sanctæ Euphemiæ in mare a Constantino Copronymo proijciuntur.* 271.d. *eas Persæ comburere tentant.* 272.b. *repertæ.* 273.b. 470.d. *quomodo cognitæ.* ibid.c. *& a quibus & quando inuentæ.* 471.b. *produntur.* ibid.d. *aliæ Constantinopolim deferuntur.* 472.b. *ab Hagiomachis spernuntur.* 471.a. *aliæ S. Stephani monachi & Martyris colliguntur.* 285.a. *conseruantur.* ibid.e. *vbi repositæ.* ibid. *aliæ igni traduntur.* 305.b. *sancti Sebastiani transferuntur.* 749.b *aliæ Sanctorum quæruntur præmisso ieiunio.* 752.e *inuentæ in Galliam Romæ deferuntur.* 753.a.d. *furto sublatæ in Ecclesia sancti Medardi depositæ.* 766.d. *S. Marcellini quomodo turpi lucro sint datæ.* 767.c. *ex basilica receptæ & in Oratorium translatæ.* ibid.e. *odorem immensum reddunt.* 768.a. *crebra miracula operantur.* ibid.b. *eas coniungi cupit S. Marcellinus.* 769.d. *ex earum coniunctione miraculum, & quale.* ibid.e
Item S. Gregorij Magni repertæ. 775.b. *SS. Marcellini & Petri ad monasterium S. Bauonis delatæ.* 779.b. *S. Seruatij & Lamberti Romæ seruantur.* 782.c. *SS. Hermetis, Proti, & Hyacinthi in Gallias translatæ.* 786.c. *S. Siluestri in monasterium suum transfert Anselmus.* 206.a. *alias Sanctorum auferunt Frisij.* 233.d. *aliæ SS. Mary Martyris, vxoris eius & filiorum.* 777.a
S. Rembertus S. Ansgarij discipulus. 758.a. *eius vitam descripsit.* ibid.
Remedius Episcopus. 279.a
S. Remigius Pipinum Regem corripit. 247.d. *eius Ecclesia res a malis hominibus vsurpantur.* 837.a. *earum vsurpatores a Deo puniuntur.* ibid. *eius Oratorij inuasores mire vltionem diuinam sentiunt.* ibid.c
Remissio tributorum ab Irene Augusta facta. 499.c *quanta bona operata sit.* ibid.d. 500.a.b.c
Repudium Caroli Mag. cum Berta filia Regis Longobardorum. 305.d
Res gestæ Leonis Papæ in Germania. 507.d
Rescriptum Ludouici Imp. pro immunitate Hispanorum. 618.a
Responsionum librum vnum ad Leonem Imp. & alium ad Episcopum Constantinop. Gregorius II. scripsit. 101.b
Restitutio Ludouici Imp. in Imperium. 806.b
Resurrectio Christi probatur. 572.d
Reticarius Comes a Carolo Magno Romam missus, & quare. 485.b
Reuelatio Albrico per Angelum facta. 778.c
Reuerentia Sarracenorum in Mahometum. 10.b. *Luithprandi Regis erga S. Corbinianum.* 43.d. *eiusdem in excipiendo corpore sancti Augustini.* 46.a.b. *Caroli Magni erga Sedem Apostolicam.* 496.c. *Cardinalis Sfondrati erga corpus S. Cæciliæ.* 692.c
Rhemense Concilium sub Carolo Magno. 588.b
Rhemorum diœcesis quatuor sub se Episcopatus habet & quos. 670.a
in Rheno submergitur Gocellinus. 508.d. *inde extrahitur.* 509.b
Rhinistri Comitatus Frisiæ. 757.d
Rhodus ab Aarone Sarracenorum Principe euertitur. 522.d
Rhotaldus Dux a Pipino Stephano Papæ obuiam mittitur. 209.c
Rhuofridus Comes. 670.a
Rhoutbertus Comes. ibid.
Rhuothardus Episcopus. ibid.
Richerta vidua cæca illuminatur precibus SS. Marcellini & Petri. 779.d
S. Richardus Angliæ Rex. 196.b. *eius epitaphium.* ibid.d. *trium Sanctorum pater.* ibid.b.d. *coronam regiam pro vita æterna deponit.* ibid.e *apud S. Bonifacium viuit.* ibid. *Limina Apostolorum adit.* ibid. *solitudinem quærit.* ibid. *vbi mortuus.* ibid. *vbi sepultus.* ibid.
Richardus Comes. 670.b. *Ludouici Imp. ad Lotharium Regem Italiæ Legatus.* 824.c
S. Richary vita ab Albino descripta. 487.a
Riebolphus Episcopus Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. 577.a
Richuuinus Comes eidem ordinationi interfuit. ibid.
Rigobertus Rhemorum Archiepiscopus. 17.b. 138.a *exulat.* 17.c
Ritus Catholici ab Hiensibus recipiuntur. 9.b.d
Ritus antiquus de litteris Apostolicis. 302.b. *sacrarum oblationum.* 303.d. *publicæ pœnitentiæ.* 706.e
Rixfridus Traiectensis Episcopus. 194.e. 212.e
Rochulphus Comes Caroli Magni testamenti ordinationi præsens. 577.a
Rodeltrudis anus cæca visum recipit per merita SS. Marcellini & Petri. 770.c
Rodigangus Pipini Regis Legatus ad Stephanum Papam. 208.a
Rodulpho Episcopo & alijs Alemanniæ Episcopis Gregorius Papa scribit. 121.d
Rodulphus Episcopus Caliensis Cõstituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251.b
Roga, quid significet. 561.b
Roma mœnibus muniri a Gregorio Papa II. tentata. 4.b. *inundatione Tiberis valde afflicta.* 16.c *Orbis domina.* 51.b. *inde pellere Gregorium Papam Leo Isauricus tentat.* 63.c. *inde abductus fuit Martinus Papa a Constantio Imp.* ibid. *a Longobardorum Ducibus sæpe infestatur.* 77.c. *a Longobardorum Rege obsidetur.* 124.c. *& quare.* ibid. 131.c. *sagenæ missæ in mare comparatur.* 146.a. *Theatrum orbis vocatur.* ibid. *Arca Noe comparatur.* ibid. *malos habet & bonos.* ibid.

ab Aistulpho Rege Longobardorũ vexatur. 206.d *a Longobardis obsidione vallatur.* 208.b. *ab Aistulpho obsidetur.* 223.b. *quotidie ab Aistulpho oppugnatur. ibid. a Vualdiperto presbytero cum Reatinis & Furconinis occupatur.* 290.a. *a Desiderio Longobardorum Rege infestatur.* 298.a. *muro clauditur ab Hadriano Papa.* 312.d. *depræda tionibus & incendijs concitatur.* 610.d. *inde proficiscitur Gregorius Papa, & quare.* 801.c

Romæ seruari solitæ Imperatorum epistolæ. 64.d. *ibi & Constantinopoli ob propagatam hæresim acerrime pugnatum.* 85.a. *ibi situs campus Neronis & vbi.* 94.d. *Concilium habetur a Gregorio Papa III. in causa Gregorij presbyteri.* 102.a. *habitantes ibi non omnes Sancti.* 146.a. *quia ibi male viuitur a quibusdam, ideo fides non labefactatur.* 146.a. *ibidem thesaurus inuenitur, & qualis.* 202.e. *ibidem Saxones coloniam consequuntur.* 509.e. *ibi Theodorus Studita schismaticus creditus.* 532.a. *ibidem Græcorum monasterium a Paschale Papa extructum.* 665.b. *incendium ibi ab Anglis excitatur.* 710.b. *eius suburbium crebris incursionibus a Sarracenis vastatur.* 788.d

Romam veniunt frequentes Angli. 16.e. *eo peregrinantes S. Petro munera offerre solent.* 17.a. *eodem venit S. Bonifacius.* 21.c. *eodem peregrinatur Buggan Abbatissa.* 49.e. *eam inuadere student Longobardi.* 70.c. *eo olim mitti solebant Duces ab Imperatoribus ad eam curandam.* 77.a. *eam vltimo administrauit Dux Basilius. ibid.b. eodem mittuntur a Leone Isaur. ad occidendum Gregorium Papam & primores Vrbis.* 78.d. *venit Ceadualla Britanniæ Rex.* 79.d. *eamdem inuadere Eutychius conatur.* 94.c. *eodem venit S. Burchardus.* 189.a. *eam sibi subijcere minatur Aistulphus Rex Longobardorum.* 205.d. *illuc redit Stephanus Papa pace cum Longobardis firmata.* 214.c. *eo ad Stephanum Papam deferuntur Rauennatium claues.* 228.e. *ad eam peregrinantes telonium soluere a Pipino liberantur.* 235.a. *eo de cultu imaginum Synodicam mittit Theodorus Patriarcha.* 281.c. *illuc Episcopi a Carolo & Carolomanno ad Synodum mittuntur.* 292.b. *eo venit Desiderius Rex Longobardorũ.* 298.d. *eamdem euertere minatur.* 312.d. *eodem Leo Papa redit.* 484.e. *missa illuc maxima thesauri Caroli Magni pars.* 610.a. *eo redit Stephanus Papa.* 649.b. *eodem suos mittit Eginhardus ad SS. reliquias asportandas.* 751.a. *illuc mittitur Hunus presbyter ad efferendum corpus S. Tiburtij. ibid.b. eo reuertitur Gregorius Papa IIII. infecta pace.* 801.c.e

Romana Synodus sub Zacharia Papa. 155.e

Romana Ecclesia numquam errauit nec errare potest. 677.b. *semper libera ab omni hæresi, & hæreses confutauit.* 733.a. *a Lothario Rege Italiæ turbatur.* 824.a

Romanam Ecclesiam idololatriæ accusans qualis sit censendus. 60.e. 61.a. *Francorum erga eam fides & constantia.* 79.c. *eius ciuitates Rachis Longobardorum Rex persequitur.* 195.d. *aduersus eam sæpe inuenti infideles Longobardi. ibid. eam Lotharius Rex persequitur.* 801.e

Romani Pontifices quomodo Constituta facere consueuerint. 27.b. *eorum pro grege sibi commisso cura. ibid.c.d. ipsorum est non Imperatorum Ecclesiæ dogmata tradere.* 69.c. *potestatem habent cælestia & terrena soluere & ligare.* 69.e. 75.c. 96.c. 147.a. *pacis arbitri sunt & moderatores.* 70.d. *vbi tuti ab Imperatoribus. ibid.* 71.c. *Christi sensum habent.* 74.a. *olim ad Concilia imagines deferebant.* 75.d. *lenius in criminosos animaduertunt quam Imperatores. ibid.b.d. ante Gregorium Papam II. claues S. Sepulcri nulli destinarunt.* 79.b. *eorum epistolæ a Beda quæsitæ.* 80.a. *auxilium a Francis petiuerunt, & quinam.* 207.c. *peregrinantes sanctissima Eucharistia præcedere solet.* 208.d

Romani Pontificis auctoritas quam sit necessaria in Concilio. 218.c. *eius consensu Concilia sub Francorum Regibus habita sunt.* 304.c. *illius electio an penes Imperatores fuerit.* 324.e. *eius electionem liberam esse voluerunt Impp. Catholici.* 325.c. *& libera est.* 651.c. *de litteris eius falsis vtentibus.* 496.d. *sine eo Synodus cogenda non est.* 539.e. *eius præconia.* 656.a. *tituli diuersi ab alijs Patriarchis.* 657.a. *proficuæ eius litteræ.* 659.e. *licentia eius habenda in disputatione de Fide.* 725.c.d

Romanus Pontifex hæreticos damnare consueuit. 543.a. *quomodo ordinandus.* 649.c. *in dubijs semper consulendus.* 671.e. *Papa vniuersalis est.* 731.c

Romani a Bulgaris cæduntur. 530.d

Romani omnes sacramento firmant se pro salute Pontificis. 78.d.e. *Gregorij Papæ hortatu penitus ab Imp. recedunt.* 98.c. *Gregorium III. vi ad Pontificatum eligunt.* 101.c. *benigne S. Bonifacium excipiunt.* 120.b.c. *eorum exercitus terror.* 125.a *quæ damna a Longobardis passi sint.* 124.e. *nobiles eorum more Longobardorum a Luithprando tonsi & vestiti.* 131.d. *Stephanum Papam flentes Ticinum sequuntur.* 208.d

Romani muri a Gregorio Papa III. restaurati. 131.d

Romani presbyteri epistola ad S. Bonifacium consolatoria. 201.c.d.e

Romani populi publica Confessio. 291.c

Romani iudices in exilium missi ab Hadriano Papa reuocantur. 308.d

Romani & peregrini Leonem Papam e Gallia redeũtem excipiunt. 484.e. 485.a

Romani Imperij clades. 708.e

Romani multi a Bulgaris captiui detinentur. 744.b *a S. Ioannicio liberantur miraculose. ibid.*

Romanis coniurationes in Greg. Papã patefactæ. 77.a

Romanorum fines a Longobardis circumdantur. 77.e *eorum zelus in defendendo summo Pontifice.* 78.b *eorumdem incursio in Aquileiam.* 96.d. *mos illorum in colendis magni nominis & famæ sanctitatis viris.* 120.c. *acclamationes eorum in coronatione Caroli Magni.* 488.c. *ditio illorum ab Astatis hæreticis depræda tionibus infestata.* 578.a. *arces a Carbea Manichæo spoliantur. ibid.e. aliquorum in Leonem Papam III. inuasio.* 610.e.

Romanos omnes vno gladio iugulare minatur Aistulphus Rex Longobardorum. 207.a

Romanum Imperium Tiberius Petasius sibi vsurpare tentat. 94.e

Romanum Concilij. 27.a. *aliud aduersus Iconoclastas.* 61.d. *aliud contra Aldebertum & Clementem hæreticos.* 175.e. *aliud sub Paulo Papa.* 248.b. *aliud sub Stephano Papa IV.* 293.c. *quid statuerit.* 294.a. *aliud sub Eugenio II.* 747.a

Roma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Romanus Consulatus Carolo Martello a Gregorio Papa datus. 79.b
Romanus Populus iuramento fidelitatem cum Ludouico Imp. firmat. 648.d. *olim Pontificem eligendum postulabat.* 774.a
Romanus exercitus Longobardis se coniungit. 137.c
Romanus Meldensis Episcopus. 192.b
Romanus Cærensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.d
Romoaldus Anagniæ Episcopus. ibid.b. Concil. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.
Rotbertus Abbas SS. Vincenty, & Germani. 342.a
Rotharis Longobardorum gentis Princeps. 184.a. *statuta genti suæ dedit.* ibid.
Rothrudis primogenitæ Caroli Magni obitus. 577.b
Rotlandus Britanniæ Comes in saltibus Pyrenais ab Hispanis cæsus. 582.a
Ruadbardus Alemanniæ curator. 245.b. *cum Vuarino res Ecclesiarum per vim sumit. ibid. cum Vuarino S. Othmaro insidias struit. ibid.c. reddere res a Pipino iubetur.* ibid.
Rubeus historiam Rauennatensem scripsit. 244.b. 721.a
Rudericus Ximenius Archiepisc Toletanus. 583.b. 633.a. *cum Compostellano Archiepiscopo de primatu sedis contendit. ibid. eiusdem de prædicatione S. Iacobi in Hispania sententia.* ibid.b
Rufinus Leonis Isaurici Legatus. 73.b
Ruodlandus puer Eginhardi. 755.e. *eius visio de transferendis SS. Marcellini & Petri reliquijs. ibid.*
Ruodlang mulier paralytica a SS. Marcellino & Petro sanatur. 756.e
Ruoitha femina cæca oculorum vsum recipit per suffragia SS. Marcellini & Petri. 771.b
Ruotharnt Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c
Rusticus Tribunus Torcellensis. 685.b
Ruthardus Rabani discipulus. 234.d. *S. Bonifacij vitam carmine conscripsit.* ibid.
Rutlandus præfectus Britannici litoris. 334.d. *a Vasconibus cæditur.* ibid.

S

Sabatius Episcopus Concilio Romano interfuit. 158.b
Sabbatius Leonis Armeni filius ejcitur Constantinopoli & castratur. 683.b
Sabbata ieiunari iussit Michael Balbus Imperator. 789.a
Sabbatinus Romam supplicandi animo venit. 786.c. *reliquias SSS. Hermetis, Proti, & Hyacinthi in Gallias defert.* ibid.d
Sabellicus res Venetorum prosecutus. 608.a
Sabinense patrimonium annos xxx. *ablatum, S. Petro reddit Luithprandus.* 151.a
Sacerdos & Imperator Leo Isauricus esse voluit. 73.c
Sacerdos adulter non resipiscens officium sacerdotale exercere non potest. 83.e. *pro impijs licet Christianis memoriam agere non debet.* 103.e. *lapsus, an post pœnitentiam in officium gradus sit restituendus.* 110.e. *Episcopo in cuius parochia habitat subiectus debet esse.* 148.e. *cum in Quadragesima ministerij debere rationem dare vbi decretū. ibid. nouum chrisma debere suscipere vbi statutum.* 149.a. *sine operimento deturpat sacerdotium.* 156.b. *spirituales copulans sacerdotio priuatur. ibid.d. incipiens Missam, eam absoluere debet.* 157.c. *damnatus ministerium sibi commissum contingere non debet.* 162.c. *nec diaconus. ibid. contra Episcopum suum insurgens locum suum amittit. ibid.d. a Præposito correptus, ab Episcopo suo reconciliandus est. ibid. seorsim altare constituens contra Episcopi voluntatem, qualiter castigandus.* 163.b. *propriam Ecclesiam relinquens, quali pœna afficiendus.* 164.c. *qua ætate & quis ordinandus.* 199.d. *nullo ludo delectari debet.* 748.c. *Missam solus celebrare non debet.* 811.e. *sua Ecclesia contentus esse debet.* 812.d. *sacra vasa ad alios vsus non debet retorquere.* 813.a
Sacerdotes olim belli tubas in manibus habebant. 63.e
Dei exercitus sunt. 99.e. *Reipub. Christianæ diuinitus dati. ibid.* xxxv. *a Gregorio II. creati.* 101.a. *a dubio Episcopo ordinati, qui & qualiter sint conseerandi.* 124.b. *pro aliena salute solicitè debent esse.* 128.a. *libere arguere debent delinquentes. ibid.b.* xxiiii. *a Gregorio III. ordinati, & diaconi tres.* 137.a. *adulteri, aut homicidæ sacerdotio vti prohibentur.* 144.c.e. *adulteri canonicam vindictam pati debent.* 146.b. *ignotos ante probationem ad ministerium non admittendos vbi statutum.* 149.a. *ijs aut diaconis mulierem domi suæ habere vbi vetitum. ibid.c. aliquot erronei & falsi in Germania.* 150.a. *cum mulieribus habitare, in quo Concilio vetatur.* 156.a. *matrem secum habere possunt. ibid.b. causam prosequentes suo tantum Episcopo interpellationem facere possunt.* 157.b. *eos decet a curis secularibus declinare.* 161.c. *decet orationibus vacare. ibid. lapsi per manus impositionem non absoluuntur.* 164.a. *nec diaconi. ibid. sine commendatitijs suscipi non debent. ibid.d. a laicis promoti, & hoc cælantes quomodo puniendi.* 200.a. *quomodo procedant ad castra.* 303.b. *aliqui Theodorum Studitam imitantur.* 465.a. *criminosi quomodo puniendi.* 521.e. *discipulorum Domini vicem tenent.* 811.b. *quibus se occupare debeant. ibid. quomodo ad Synodum conuenire debeant. ibid.d. ab ebrietate abstinere se debent.* 812.c. *parati esse debent ad docendam plebem.* 815.a
Sacerdotibus arma gestare vel vti interdictum. 127.b
Sacerdotum elogium diuinum. 150.b. *eorum vestitus qualis.* 156.b. *nomina illorum qui Concilio Romano sub Zacharia Papa interfuerunt.* 158.c. *eorum qui Concilio Rom. aduersus Aldebertum & Clementem interfuerunt.* 175.e.176.a.b
Sacerdotium quod Rex sibi per tyrannidem vendicat non est suscipiendum. 100.c
Sacra vasa non sunt ad alios vsus retorquenda. 813.a
Sacrarum rerum fures grauius puniendi. 672.c
Sacramento se firmant Romani pro salute Romani Pontificis. 78.d.e
Sacrificium detestabile Pergamensium. 6.e. *extremum Theodori Studitæ.* 760.c
Sacrilegi infames sunt, & a Regno extorres. 303.e
Saliga sanctimonialis paralytica sanatur virtute SS. Marcellini & Petri. 782.a.b
Salisburgensium primus Episcopus Ioannes. 123.d
Salodurum Burgundiæ oppidum. 754.d
Saluatoris imago a Leone Isaurico deijcitur. 58.c.

eius effigies & Apostolorum, Deiq. Genitricis a Gregorio III. in S. Petro erectæ. 113.c. *eius nomini dicatum monasterium Fuldæ priuilegiatum.* 201.a

S. Saluius Episcopus Engolismensis Martyr. 499.b. *a Carolo Magno honorifice sepelitur. ibid. sub quo & vbi martyrio coronatus sit. ibid. eius interfectores grauiter puniuntur.* ibid.

Salutatio Albini discipuli ad S. Ludgerum. 337.d.

Ludouici Imp. ad Stephanum Papam. 648.e.

Theodori & Theophanis & S. Methodij. 822.c

Samuel Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.d

Samuelis Prophetæ pallio a Saule abscisso, Regnum Saulis abstulit Deus. 100.c

Sampson Abbas S. Zoili Martyris. 10.d

Sampson presbyter Scotus. 190.e. *eius error circa Baptismum. ibid. a Pontifice condemnatur. ibid.*

Sancta Sanctorum quæ fuerint vocata. 61.a

Sancti Christum vti viderunt, ita spectandum proposuerunt. 66.d. *aliquorum monumenta a Sarracenis Arelati contrita.* 111.c. *eorum precibus Occidens a tyrannide Leonis Isauri liber.* 114.a. *in futuro iudicio cum Domino iudicabunt.* 138.b. *non posse pro nobis intercedere aut prodesse vbi definitum.* 216.d. *nullum debere Sanctum vocari vbi prohibitum. ibid.e. reliquiæ eorum comburuntur.* 305.b. *interdum instar fölis deliquium patiuntur.* 533.d. *eorum corpora non semper integra reperiri.* 775.c. *quælibet corporis eorum pars idem quod integrum corpus præstat.* 776.a. 779.b

Sanctimoniales velatæ publice nubentes aut corruptæ qualiter puniendæ. 164.e. *aliquæ a Longobardis pollutæ.* 224.b. *triginta in carcerem conijciuntur.* 624.e

Sanctitas S. Germani. 3.b

Sanguis Christi qui de latere eius fluxit Mantuæ inuenitur. 507.c

Sanguis ex sanctis Martyrum corporibus fluit. 755.c

Sapienti semel dicta sufficiunt. 303.b

Sardica ciuitas a Bulgaris dolo capitur. 530.d

Sardinia a Barbaris expugnata. 45.e

Sarmatæ cum Septentrionalibus Decapolim incursionibus infestant. 70.c

Sarraceni in Phœniciam ad incidenda ligna proficiscuntur. 3.d. *ijs classe ab Anastasio resistitur. ibid.e Pergamum capiunt.* 6.e. *Hispaniam vastant.* 9.e. *eorum cura in Hispania custodienda.* 10.a. *eos Gothi euadunt. ibid. sæuiunt in Christianos. ibid. b. c. menstrua tributa Hispanis imperant. ibid.d. reuerentia eorum erga Mahometum. ibid. Constantinopolim obsident.* 15.a. *Bulgaros bello tentant. ibid. b. Constantinopolim expugnare tentant. ibid. c. eorum classis a Leone Isaur. incenditur. ibid. plurimi fractis nauibus necantur. ibid.* XXII. *millia ex eis a Bulgaris trucidantur. ibid.e. ignea grandine submerguntur.* 18.c. *Christianos persequuntur.* 19.b. *Pelagium persequuntur. ibid.d. a Pelagio vincuntur. ibid.e. a proprijs telis vulnerantur.* 20.a. *a Pelagio internecione delentur. ibid.b. miraculose a flumine oppressi. ibid. eorum Rex in Hispanos furorem conuertit. ibid.d. pretio S. Augustini corpus restituunt.* 44.e. *Gallias inuadunt.* 47.d. *incredibilis eorum clades. ibid. a Carolo Martello in Gallia cæduntur. ibid. Garumnam Burdigalamq. perueniunt. ibid. Aquitaniam inuadentes a Carolo Martello superantur.* 79.c. *Niceam obsident.* 85.c. *obsidionem soluere coguntur. ibid. lapidem inanimatum colunt.* 89.b. *historia totius rei gestæ cum Ioanne Damasceno.* 90.d. 91.d. 92.b *reparatis viribus Gallia Narbonensi, & reliquis Galliarum prouincijs potiuntur.* 97.a. *eorum immania scelera. ibid. a Carolo Martello in Aquitania dira clade confecti. ibid. ab eodem quo anno victi sint.* 111.b. *fuga lapsi e Gallorum manibus tempestate submersi. ibid. Arelatensem ciuitatem inuadunt. ibid. Sanctorum monumenta Arelati delent. ibid. aliqui ex Hispania venientes ad suorum subsidium a Carolo Martello interfecti.* 114.e. *Alfonso Regi Hispanorum ciuitates obsessas reddere coguntur.* 122.c. *sæpe in Gallijs a Carolo Martello cæsi. ibid.d. Prouinciam regionem occupant. ibid. ex Prouincia fugati a Martello. ibid. in Arabia Christianos persequuntur.* 135.c. *multæ ipsis ab Alfonso ciuitates ablatæ.* 168.d. *e Gallæcia ab eodem eijciuntur. ibid. bello ciuili inter se confligunt.* 182.d. *Valentiam delent.* 256.c. *tres eorum Principes ad Carolum Magnum fugiunt.* 334.b. *Christianos persequuntur.* 343.b. *Ecclesias Christianorum diruunt. ibid. eorum ad Carolum Magnum legatio.* 498.e. *bellum Nicephoro Imp. inferunt.* 511.c. *ipsis tributum ab eodem soluitur. ibid. suo damno in S. Nicolaum peccant.* 522.d. *monachos captiuos vendunt.* 523.a. *male mulctati ob captos monachos. ibid. a Carolo Magno profligantur. ibid. Siciliam inuadunt.* 684.c. *ex marmoribus Ecclesiarum palatium extruunt.* 685.a. *carnem porcinam abominantur.* 687.a. *varios in Hispania martyrio afficiunt.* 705.c. *Cretam insulam inuadunt.* 709.b. *Cretæ loco Candiam erigunt. ibid. Michaelis Imp. exercitum penitus cædunt.* 765.d. *in Siciliam introducuntur ab Euphemio tyranno.* 771.e. *totam Siciliam & Calabriam occupant.* 772.e. *in Hispania Christianos aggrediuntur. ibid.d. suburbium Romæ crebris incursionibus vastant.* 788.d. *cum Theophilo Imperatore congrediuntur.* 809.a. *Mamel ducem exercitus Theophili Imp. capiunt. ibid. ducentos monachos in Hispania martyrio afficiunt. ibid.d. a Theophilo Imp. bello infestantur.* 838.c. *eum vincunt. ibid. in Theophilum Imperatorem insurgunt.* 840.e

Satelles imaginem Saluatoris deijcere missus a mulieribus præcipitatur. 58.c. 70.b

Satellites in terram Stephanum prosternunt. 217.e. *ab Imperatore missi inuadunt monasterium monialium.* 260.e

S. Saturnini Ecclesia collapsa a Gregorio Papa restauratur. 776.a

Saul, cum Samuelis pallium scidisset, abscidit Regnum eius Deus. 100.c

Saulus & Barnabas a S. Spiritu iussi separari in prædicationem Euangelij. 152.e

Saxones Thuringiam vastant. 170.a. *a Carolomanno victi. ibid.b. seueri vltores læsæ pudicitiæ.* 172.a. *virginem adulteram vel vxorem sese laqueo suspendere cogunt. ibid. a Carolomanno superati.* 188.e. *a Pipino debellantur.* 194.e. 242.e *ex eis duodecim obsides Carolo Magno dantur.* 313.b. *frustra Ecclesiam incedere laborant.* 320.b *nemine persequente in fugam diuinitus conuertuntur. ibid. rebellantes a Carolo Magno vinceuntur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuntur. ibid. c. a Carolo Magno duobus prœlijs profligantur. 329.e. iterum rebelles. 331.e. Ereſburgum caſtrum deſtruunt. ibid. proprijs machinis interimuntur. ibid. ſe Chriſtianos fatentur. 332.b. baptiſmum ſuſcipiunt. ibid. Fidem ſe Chriſtianam conſeruaturos iuramento firmant. 334.a. rebellantes cunctla cæde & flamma miſcent. ibid.e. S.Suuiberti Eccleſiam incendunt. 335.c. cum Vueſtphalis ſe Carolo Magno ſubdunt. 337.b. a Carolo Magno debellantur. 342.e. iterum rebelles a Carolo Magno coercentur. 467.a. Romæ coloniam conſequuntur, & vbi. 509.e. a Ludgero Epiſcopo monaſtica inſtituta docentur. 669.b. S.Vitum in patronum ſuſcipiunt. 826.e

Saxonia a Carolo Magno S. Petro oblata. 510.a

Saxonum & Friſonum Apoſtolus S.Suuibertus. 18.b eorum Principes ad Fidem per S.Bonifacium conuerſi. 76.b. de eorum fuga & nece ingens miraculum. 331.e. eorum iniquitas in Vuerdenſe monaſterium. 335.a. irruptio in Vuerdam. ibid.c. blaſphemiæ in S. Suuibertum. 336.c. eorum coloniæ diuiſæ. 509.d. eorum nomine vicus in Vrbe eſt. ibid.e. Eccleſia illorum miraculis S. Liborij vireſcit. 827.a

Scaldis fluuius. 779.b

Schaltheim villa. 780.b

Scaumperga Gilulphi Ducis vxor. 193.c. multa Eccleſiæ a ſe reſtitutæ confert. ibid. Eccleſiam S. Petri ab idolis conuertit. ibid.

Scedare litterarum S. Bonifacij gerulus. 50.a

Schiſma Anglicanum de Paſchate celebrando ſublatum. 9.b

Schiſmatici vel hæretici quomodo vniendi. 712.e

Scientia excellens Caroli Magni. 338.e

Scillitanorum Martyrum oſſa in Gallias deferuntur. 522.c

Sclaui Hunnos infeſtant. 511.c. a Carolo Magno expugnantur. ibid.d

Scortorum nati degeneres populi. 172.c

Scoti monachi Anglicanum ſchiſma tollunt. 9.b

Scoti ab Anglis perfectam viuendi regulam docentur. ibid.e. Anglos ad Catholicos ritus prouocant. ibid. aliqui ſe Epiſcopos eſſe mentiuntur. 179.e

Scripta commonitoria a Gregorio III. ad Leonem Iſauricum Imp. miſſa, per Gregorium presbyterum. 101.e

Scriptorum varietas in nominando percuſſore Leonis Iſaurici. 72.e

Scriptorum varietas de Carolomanni monaſticatu. 186.d

Scriptura ſancta lux & ſalus noſtra eſt. 65.e

S.Sebaſtiani reliquiarum tranſlatio. 749.b. eius corpus in Oratorium Gregorij Magni tranſlatum, & a quo. 775.d. eius corporis pars in Gallias Roma tranſlata. ibid.e. in monaſterio S. Medardi recondita. ibid.

Sebaſtianus Burenſis Epiſcopus Rom.Concil.ſub Eugenio Papa II. interfuit. 747.e

Sebaſtianus Suanenſis Epiſcopus eidem interfuit. ibid.d

Secreta Principum incognita eſſe bonum eſt. 212.c

Secretarij Zachariæ Papæ epiſtola ad S. Bonifacium. 181.e. ad 182.c. eius munera ad S. Bonifacium. ibid. b

Secundinus monachus Galliæ. 62.b

Securitas Imperij quæ ſit. 492.c

Securitatis litteræ qua forma ſcribi ſoleant. 37.b

Sedem Apoſtolicam quomodo Carolus Magnus reueritus ſit. 496.a

Sedes Sarracenorum in Hiſpania Corduba. 10.a. Manichæorum in Piſidia. 30.a

Sedes Romana dies XL. vacat. 2.a. item XII. dies vacat. 204.d. item annum & menſem vacat. 280.b

Sedes Hirienſis Eccleſiæ Compoſtellam tranſlata. 632.e

Sedes Apoſtolica in dubijs ſemper conſulenda. 671.e

Sedes Archiepiſcopalis Septentrionalium Hamburgi fuit. 758.a. ea a Gregorio Papa erecta & priuilegijs aucta. 800.a

Sedis Apoſtolicæ inuaſores quæ paſſi. 291.a

Sedis tempus Leonis Papæ III. 647.d. item Stephani Papæ. 649.e

Senatuſconſultum de abolendis imaginibus. 55.e

Senex deſtitutus officio pedum ſanatur a S. Marcellino. 769.e

Sententia Zachariæ Papæ in Aldebertum & Clementem lata. 179.e. S. Platonis de Patriarcha Conſtantinop. eligendo. 514.b. Theodori Studitæ de Mœchianorum hæreſi impugnata. 544.a

Seon Rex Amorrhæorum. 695.a

Septenarius numerus perfectionem deſignat. 40.e

Septetus Rex a Gregorio Papa baptizari cupit. 71.d

Septimania vnde dicta ſit. 618.d

Septimum pſeudoconcilium damnatur. 220.a

Sepulchralis Theodoſij Imp. inſcriptio. 6.e. Bedæ. 109.a. S.Cæciliæ & ſociorum. 690.e

Sepulchrum & inſcriptio S. Cæſarij Epiſcopi Arelatenſis. 111.d

e Sepulchro Caroli Martelli draco exire viſus. 138.c

Sepulchrum Caroli Magni. 608.d. S. Iacobi promptuarium miraculorum dici poteſt. 634.e. Bernharti Regis Italiæ. 655.a

Sepultura Pauli Papæ vbi ſit. 280.b

Serantapicus, qui & Sarantapechys Hebræorũ Dux. 35.e. eius impietas in imagines. 36.a

Serenus Foroiulienſis Epiſcopus ſit rogante Luitbprando. 95.a. apud Pontificem accuſatur. ibid. ei fines Longobardorum fines excedere a Gregorio Papa prohibitum. ibid.c

SS.Sergij & Bacchi Diaconia a fundamẽtis per Gregorium III. dilatata. 136.d

Sergij Archiepiſcopi Rauennatis cauſa. 296.e. eius obitus. 297.a

Sergij Secundicerij cædes. 307.a. eius corpus in qualem locum detruſum. 310.b. honorifice ab Hadriano Papa ſepeliri iuſſum. ibid.c

Sergius Papa Gregorium II. nutriuit. 2.c. eo viuente Beda presbyter factus. 106.e

Sergius Protoſpatharius nouum Imperatorem in Sicilia erigit. 19.e

Sergius Manichæus Babanis ſucceſſor. 30.b. Dryni filius. 556.c. prope Tiliam natus. ibid. a Manichæa ſeducitur. ibid.d. eius primordia. ibid. eiuſdem fraudulenta impietas. 557.e. Tychicus Pauli diſcipulus vult dici. 558.a. quamdiu hæreſim promulgarit. ibid.b. redarguitur. ibid.e. 559.c.d.e impudenter ſe iactat. 559.a. mentitor & mutator nominum. ibid.b. verus Manichæus fuit. ibid.e. quomodo interierit. 578.a

Sergius Epiſcopus hæreticus proſcriptus. 70.e

Sergius Patricius Exſtrategus Legatorum Pontificis & totius Italiæ ſcripta aufert. 114.b

Sergius Cõfeſſor ſub Leone martyrio coronatur. 118.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius commemoratio apud Græcos quo die sit. ibid.
Sergius presbyter Legatus a Gregorio Papa ad Carolum Martellum mittitur. 131.d. *Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit.* 158.c
Sergius Consularis captiuus, a Luithprando redditus. 151.b
Sergius Theodori scriptoris auus peste obijt. 183.c
Sergius Abbas Ioanni Damasceno familiaris. 194.a
Sergius S. Stephani discipulus, in eum insidias parat. 258.c. *a S. Stephano digreditur. ibid. a Stephani consortio monastico desciuit.* 265.b
Sergius & Sergonas nautæ. 273.d. *ossa S. Euphemiæ adorant. ibid. S. Euphemiæ ossa cum loculo e mari extraxerunt. ibid.* 471.b
Sergius Sacellarius monachum se velle fieri quomodo simularit. 289.d
Sergius Laicus ad Episcopatum profilijt. 294.a.296.e *cum Christophoro a Longobardis comprehenditur.* 299.b. *in monasterium detruditur. ibid.c*
Sergius Dux Leonis Papæ III. ad Ludouicum Imp. Legatus. 610.e
Serpens æneus ab Ezechia e templo ejectus. 68.a
Serpentes precibus Ioannicij fugantur. 703.c.d. *magna eorum frequentia in insula Thaso. ibid.*
Serram castellum S. Marini Aistulphus Pont. Rom. tradit. 229.a
S. Seruatij monasterium vbi situm sit. 780.c. *eius mentum Romæ seruatur.* 782.c
Seruus aut ancilla Christiani Iudæo vendi non debent. 156.e
Sessio prima Concilij Romani contra Aldebertum & Clementem. 176.b. *secunda & tertia contra eosdem.* 178.b.e
Sessiones tres vno die habitæ a Zacharia Papa. ibid.
SS. Seueri, Vincentiæ, & Innocentiæ corpora translata Moguntiam. 721.a
Seueriani pro Orthodoxis habentur, & a quibus. 217.a
S. Seuerini corpus Coloniæ requiescit. 486.a. *a Leone Papa inuisitur. ibid.*
Siciliæ tributa capitalia a Leone Imp. imposita. 112.b *peste grauata.* 182.d. *in illam ducit Sarracenos Euphemius tyrannus.* 771.c. *tota cum Calabria ab Agarenis occupata.* 772.c
Sidonius vir religiosus Euangelij propagandi causa in Baioariam venit. 160.b. *vnde fuerit nescitur. ibid. S. Bonifacio cur restiterit. ibid. eumdem per Zachariam admonendum putauit. ibid. ab eodem cum socio accusatur maleuolorum calumnijs.* 189.b
Sidonius Episcopus Constantiensis inuasor monasterij S. Galli. 246.b. *a Deo punitur. ibid.b.c.d. Ecclesia ob fœtorem ejcitur. ibid.d. suo Episcopatui S. Galli monasterium subijcere conatur. ibid.*
Sigebaldi litteræ ad S. Bonifacium. 41.b
Sigeberti sententia quo anno Gregorius II. sedere cœperit. 2.b. *cum muneribus a Carolo Magno Romam missus.* 79.b. *eiusdem de morte Ven. Bedæ sententia.* 106.c. *eius maxima impostura.* 323.a. *quinquies Carolum Magnum Romam venisse falso scripsit. ibid.e. ipsi stulte creditum.* 324.a. *Henrici Imp. gratiam in historia sua secutus. ibid. leuiter correctus.* 499.b. *ex Adone correctus.* 522.c. *impostura conuictus & confutatus.* 720.d
Sigismundus Caroli Magni ad Regem Persarum Legatus. 499.a. *in itinere moritur. ibid.*
Signa cælestia visa de imminenti clade Sarracenorum Gallias inuadentium. 96.c. *alia diuersa iræ diuinæ.* 711.e
Signum in cælo visum dum Stephanus Papa Ticinum appropinquat. 208.e
Signum manifestum dogmatis veritatis. 673.d
Silicis mons Ecclesiæ Rom. a Pipino datus. 229.b
S. Siluester in Soracte monte monastice vixit. 186.b *eius reliquias in monasterium suum Anselmus transfert.* 206.a
Silus in Regnum Galliæ Aurelio succedit. 330.c
Simeones presbyteri duo Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 747.e
Simeonem Leo Isauricus in carcerem detrudit ob fidei confessionem. 102.d
Simulachrum Attili terræmotu cecidit Constantinopoli. 131.a. *item Theodosii maioris. ibid.*
Simulatio vtilis assumenda est in tempore. 84.c
Simulatio Nicephori tyranni. 501.e
Sincredus Archiepiscopus Toletanus. 28.c. *Gregorij Papæ decretis de coniugijs subscribit. ibid.*
Sirmundus Parisiensis Theodori Studitæ litteras Latinitate donauit. 482.c. 524.e
Sisinnius Patricius Leonem Isaurum in militiam adsciuit. 6.d
Sisinnius Episcopus Pergensis cognominatus Pastillas. 72.a. *Concilij contra imagines præcipuus. ibid. ad vincendum Stephanum monachum ab Imp. missus.* 217.b
Sisinnius Tarasii frater captiuus redditur. 482.d.
Sisinnius Patricius Nicephoro ad inuadendum Imperium coadiutor. 501.b. *cum Nicephoro Imp. a Bulgaris occiditur.* 562.a
Socij Constantini Copronymi in sæuitia. 287.e. *Leonis Armeni in hæresi.* 613.a
Solatia grauiter lapsorum eleemosynæ. 44.c
Soliman Arabum Tyrannus. 35.d
Solis deliquium ante obitum Ludouici Imp. 835.a
S. Sophiæ templum Constantinopoli. 3.c
S. Sophronius quos hæreticos anathematizauerit. 542.b
Soracte in agro Veientano positum. 186.a. *celebre S. Siluestri pœnitentia ibi facta. ibid.*
Sozopetra Syriæ ciuitas. 838.c. *a Theophilo Imp. expugnata. ibid.*
Sozopoli Virginis Matris imago picta vnguentum reddit. 89.b
Spathari qui dicantur. 72.c
Spatharocandidati qui dicti. 72.d
Spelunca Pelagij, Deiparæ honori dicata. 20.c
S. Sperati sociorumq. ossa in Gallias deferuntur. 522.c
Spira Ecclesiæ Moguntinæ subdita. 200.e
Spiritualia matrimonia prohibentur. 156.c
Spiritus sanctus Deus quando in Ecclesia pingi incœperit. 67.b. *eius donorum venditores anathematizantur.* 154.c. *quomodo per imagines ab Ecclesia repræsentetur.* 269.b. *Hospitale eius Romæ vicus fuit Saxonum.* 510.e
Spiritus Prophetiæ in cæco. 777.b
Spoletini Transamundo præ timore se dedunt. 125.a *sese Rom. Pontifici subdunt.* 239.e
Spoletum Leo Papa III. ducitur. 484.c
Stabilis Castello Felicitatis Episcopus. 747.d. *Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.*
Stauratij studia contra Michaelem Imperatorem. 563.e
Stauratius filius Nicephori Imperator coronatur. 506.e. *Theophaniam vxorem ducit.* 522.e. *multis confectus vulneribus a Bulgaris.* 562.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Stauratius monachus corporis S. Marci in Alexandria ereptos. 685.c

Stephanus Papa II. creatur. 204.d. *quomodo creatus. ibid. sedens alienatus obmutuit. ibid. moritur.* ibid.

Stephanus Papa III. eligitur. ibid.e. Romanus natione. ibid. eius virtutes. ibid. quid primo Pontificatus anno egerit. 205.a. *liberalis in viduas & pupillos. ibid. priuilegia xenodochijs a se constructis confert. ibid. foras muros duo xenodochia fecit. ibid. xenodochium in Plataria fundauit. ibid.* IV. *xenodochia restaurauit. ibid. quid tertio Pontificatus mense fecerit. ibid. Legatos ad Aistulphum mittit. ibid.d. alios Legatos ad Longobardorum Regem mittit. ibid.e. reyciuntur. ibid. Constantinopolim Legatos mittit.* 206.e. *Romanum cœtum congregat.* 207.a. *apud eum orationem habet. ibid. imaginem Saluatoris vna gestat. ibid. nudis pedibus in supplicatione incedit. ibid.b. pactum ruptum ab Aistulpho Cruci Domini alligat. ibid. Litanias sæpe legere solitus. ibid. suos ad lectionem scripturarum hortatur. ibid. assidue populum admonet ad pie viuendum. ibid. quomodo Litanias diuiserit. ibid.c. omni Sabbato Litaniam cum populo fieri statuit. ibid. Legati eius Constantinopolim missi nihil efficiunt. ibid. sæpe munera mittit, ad placandum Regem Longobardorum. ibid.d. Legatos ad Regem Francorum pro auxilio mittit cõtra Longobardos.* 208.a *Roma egreditur. ibid.c. Ticinum proficiscitur. ibid. eum flentes Romani Ticinum sequuntur. ibid.d. Ticinum appropinquans signum de cælo videt. ibid.e. eius cum Longobardorum Rege congressus. ibid. cum lachrymis eum orat.* 209.a. *de voluntate in Gallias eundi Aistulphum docet. ibid. quibuscum in Gallias profectus sit. ibid.b. quando in Franciam profectus sit. ibid. Aistulphi dolos euadit.* 209.c. *iter eius in Gallias Aistulphus dissuadet. ibid. ipsi a Pipino in occursum mittuntur. ibid. & qui fuerint. ibid. quomodo a Pipino & suis susceptus sit. ibid.d. gratias Deo agit pro felici ingressu in Gallias. ibid. digne a Pipino excipitur. ibid. Pipino causam S. Petri commendat. ibid.e. ei iuramento obedientiam Pipinus pollicetur. ibid. quo anno in Gallias venerit.* 210.a. *Parisios venit. ibid. vbi Parisijs habitarit. ibid. ægrotat. ibid.e. de eius salute Galli desperant. ibid. S. Dionysij beneficio sanitatem consequitur. ibid. duos Pipini filios Reges Francorum inungit. ibid. visionem habet. ibid.e.* 211.a. *eius diploma.* 210.e. *Pipini vxorem Reginam Franciæ consecrat.* 211.c. *sacrum cantum Gallis restituit. ibid.e. vices suas canonizandi S. Suuibertum quibus commiserit.* 212.e. *litteras ad Aistulphum mittit.* 213.e. *sanguinem Christianum effundere veritus. ibid. pacifice bona Ecclesiæ reddi ab Aistulpho petit. ibid. Pipinum exorat ne sanguis effunderetur.* 214.b. *Romam, pace cum Longobardis firmata, redit. ibid. S. Dionysij reliquias Romam detulit. ibid. Deo gratias pro victoria & pace agit. ibid. monasterium in honorem S. Dionysij incœpit. ibid.e. quod Paulus Papa frater eius perfecit. ibid. cur Græcos ministros S. Dionysio dare voluerit. ibid.d. ipse cum alijs Patriarchis Pseudosynodum damnat.* 220.a. *eius monimenta perierunt. ibid.c. legationem ad Pipinum mittit.* 221.a. *eius ad eumdem epistola de fide ab Aistulpho fracta. ibid. ad* 223.b. *eius labores. ibid.c. auxilium a Pipino petit.* 222.a. *Missos in Franciam dirigit.* 223.c. *eius ad Pipinum epistola tempore obsidionis Vrbis. ibid.d. ad* 225.e. *enixis precibus auxilium a Pipino petit.* 224.d. *S. Petri nomine ad Pipinum scribit.* 226.a. *ad* 228.a. *nomine Dei Genitricis & omnium Sanctorum agit.* 226.d. *excommunicationem comminatur Pipino, nisi ei succurrat.* 227.e. *redduntur ei ciuitates Ecclesiæ ab Aistulpho.* 228.e. *Legatos in Tusciam mittit.* 237.a. *eius ad Pipinum epistola.* 238.a. *ad* 240.d. *agit pro restituendis rebus a Græcis ablatis.* 239.e. *Legatos suos Pipino commendat.* 240.a. *precatur felicia Pipino & suis. ibid.b. eius obitus.* 241.a. *quamdiu sederit. ibid. eius ordinationes. ibid. vbi sepultus.* ibid.

Stephanus Papa IV. creatur. 289.e. 290.e. *eius patria, parentes, eruditio.* 290.e. *Legationem ad Reges Franciæ pro Synodo cogenda mittit.* 292.d. *ad Reges Franciæ scribit.* 300.b. *ad* 302.c. *dissuadet iisdem nuptias filiæ Regis Longobardorum.* 300.c. *& quare. ibid. Legatos mittit ad Carolum Regem Franciæ.* 302.b. *eius obitus.* 307.b. *quamdiu sederit. ibid. eius ordinationes. ibid.d. quot dies Episcopatus eius cessauerit.* ibid.

Stephanus Papa V. dictus IV. creatur. 647.e. *ab Hadriano Papa nutritus fuit. ibid. eius patria. ibid. in Gallias ad Ludouicum Imp. proficiscitur.* 648.a. *& quare. ibid.d. omnes ob scelera quædam exules liberat. ibid.b. quomodo a Ludouico Imp. sit exceptus. ibid.b.c.e. Ludouicum Imp. secundum Dauid vocat. ibid.e. Ludouicum & Irmingardam coronat.* 649.a. *miraculis claret. ibid.* 650.a. *Romam redit. ibid.b. decretum eius de electione Romani Pontificis. ibid.c. moritur. ibid.e. quamdiu sederit. ibid. vbi sepultus sit. ibid. quot ordinationes fecerit. ibid. defuncto eo quamdiu sedes vacauerit.* 650.b

Stephanus Iunior in matris vtero benedicitur a S. Germano. 3.c. *eius & sociorum Acta Ioannes Damascenus descripsit.* 55.d. *ad eum conuincendum Episcopi a Constantino Copronymo mittuntur.* 217.b. *accersitur. ibid. ferreis catenis ligatur. ibid.c. duobus viris innixus ad Episcopos Iconoclastas proficiscitur. ibid. suam causam agit. ibid.d. calce percutitur in faciem a Constantino Nicomediæ Episcopo. ibid.e. in terram a satellite prosternitur. ibid. semet hæreticis feriendum offert. ibid. eius ad Callistum Senatorem oratio.* 218.a. *pro Christo mori paratus. ibid. pseudoconcilij decretum sibi legi cupit. ibid. eius exclamatio cum reprehensione pseudoconcilij. ibid. vbi negat illud debere sanctum aut septimum Oecumenicum dici. ibid.b.c. Iconoclastas anathematizat. ibid.e. in carcerem detruditur. ibid. ab inimicis laudatur. ibid. eius Acta quis prosecutus.* 235.b *fugam docet Christianos.* 236.a. *ipse pietatis corona.* 257.c. *quid Callisto responderit. ibid. mortem oppetere pro imaginibus paratus. ibid.d. Imperatoris minas contemnit. ibid. captiuus ducitur. ibid.e. stare nec moueri potuit. ibid. eius in carcere canticum.* 258.a. *sex dies in carcere a cibo abstinet.* 258.b. *cellæ suæ restituitur. ibid. consuetudinis cũ Anna monacha accusatur. ibid.c. exulare iubetur.* 259.c. *eius ætas.* 260.a. *noua ipsi fraus a Constantino paratur.* 262.a. *Georgium aulicum proditorem benigne suscipit. ibid.d. eum exa-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

examinat. ibid. e. varijs malis afficitur. 264.c. eius monasterium incenditur, monachi dispergun-tur. ibid. ad Imp. ducitur. ibid. disputando Episcopos vincit. ibid. d. in Procõnesum deportatur. ibid. e XVII. *dies sine cibo transigit. ibid. monasterij Præfectum sanat. 265.a. spheluncam inuentam inhabitat. ibid. duo discipuli eius desciscunt ab eo. ibid. b. eius discipuli eum inueniunt. ibid. eius mater & soror ad eum veniunt. ibid. c. iussu Imperatoris Constantinopolim reuocatur. 267.a. 268. c. virtute SS. imaginum multa miracula edit. ibid. c. cæcum curat. ibid. d. arreptitium sanat. ibid. militem gibbosum curat. 268. a. reuocatus in carcerem detruditur. ibid. d. eius defensio pro imaginibus. ibid. e. ad tacitas Constantini obiectiones respondet. 269. d. exemplo Imperatorem vrget. ibid. e. ligatus in publicum carcerem detruditur. 270. b. humilis eius de semet opinio. 275. a. eius in carcere cibus quis & quantus. ibid. b. carceris consocios ad martyrium confirmat. 276. c. cum* CCCXLIII. *monachis in carcere detinetur. 281. d. tempus eius martyrij. ibid. sibi mortem imminere præuidet. ibid. e. 282. b. quomodo se ad mortem paret. 281. e. socios carceris fideliter admonet. 282. a. gratias ac preces reddit suæ altrici. ibid. ex Prætorio monasterium fecit. ibid. d. duo fratres ipsi parcunt. 283. c. sacras exuit vestes ne sint ludibrio. ibid. d. per nobiles Imp. e carcere ad necem trahitur. 284. c. martyrium consummat. ibid. eius reliquiæ colliguntur. 285. a. eius cadauer in Ethnicorum reorum foueam proijcitur. ibid. b. quo anno ætatis suæ martyrium subierit. ibid. e. eius martyrij tempore prodigia quanam visa sint. ibid. d eius reliquiæ conseruatæ. ibid. e. vbi reconditæ. ibid. ipse inter Sanctos relatus. 286. c*

Stephanus Abbas tempore S. Germani sanctitate claruit. 99. b. Constantinopolim ab eodem vocatur ad regimen monachorum. ibid. c. anniuersaria eius memoria fit in Menologio Græcorum. ibid.

Stephanus monachus Syrus Patriarcha Antiochenus consecratur. 143. a. 160. a. quando obierit. ibid.

Stephanus presbyter S. Marci Concilio Rom. contra Aldebertum & Clementem interfuit. 176. a

Stephanus presbyter S. Chrysogoni eidem Concilio contra eosdem adfuit. ibid. b

Stephanus Rom. Eccl. presbyter a Stephano Papa III. in Gallias assumitur. 209. a

Stephanus Armenius miles a S. Stephano curatur. 268. a

Stephanus Comes Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. 577. a

Stephanus Præpositus cum LVI. *discipulis monasterio expulsus. 544. e*

Stephanus Portuensis Episcopus. 747. c. Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.

Stephanus Ariminensis Episcopus. ibid. d

Stephanus Ortensis Episcopus. ibid.

Stirme S. Bonifacy confrater. 26. a

Strategius cum fratre a Copronymo capite truncatus. 286. d. 289. a

Strategius Cubicularius a Leone Imp. capitur, & quare. 343. d

Studia hominum diuersa. 568. a

Studianos monachos Confessores Theodorus Studita consolatur. 667. a

Studij, monasterij nomen & origo. 480. e. restitutum & auctum. 481. a

Studium Theodori Studitæ in monendis singulis. 543. c

Sturmus S. Bonifacij discipulus. 48. d

Subditi quomodo ad pietatem monendi sint. 764. c

Subrogatio S. Germani quomodo se habuerit. 2. e. 97. e

Subscriptio Cardinalium super Constituto Pauli Papæ. 251. e

Successio Regum Nordanhumbrorum. 9. b. 119. e. Archiepiscoporum Toletanorum. 28. c. Manichæorum principum. 29. d. 30. b. Regum Arabiæ. 35. d. e. Episcoporum Frisingensium. 43. c. Episcoporum Foroiulienſium. 96. b. d. Ducum Foroiulienſium. ibid. e. Regum Longobardorum. 167. a. 168. c. 184. a. Regum Hispaniæ. 242. d. Regum Angliæ. 472. e. Episcoporum Gradensium. 503. e. Regum Hunnorum. 511. d. Regum Bulgarorum. 585. e

Suedia ad Fidem Christianam conuersa. 758. e

Sueonum & Danorum Apostolus quis fuerit. 708. a

Suessio S. Medardi ciuitas. 749. b

Sunalbus Episcopus Amerinus Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251. b

Superius, S. Saluy prædicationis Euangelicæ in Gallijs socius. 499. b. vna cum S. Saluio capite plectitur. ibid.

Superstitio Cattorum. 37. c. d

Superstitio omnis vetita. 145. c

Supplicatio populi in Concilio Vuormatiensi. 302. e. ad 304. b

Supplicationes totius Italiæ ad Leonem pro imaginibus erigendis missæ. 114. b

Suranum Pipinus Ecclesiæ Rom. dat. 229. a

Surdus & mutus auditum & loquelam recipiunt per suffragia SS. Marcellini & Petri. 770. e

Sutriense castrum dolo a Longobardis Ecclesiæ Rom. sublatum. 94. a

S. Suuibertus primus Vuerdensis Episcopus. 18. b. Saxonum & Frisonum Apostolus. ibid. eius obitus. ibid. Vuerdæ requiescit. 195. a. ipsi votum facit Pipinus. ibid. eum nudis pedibus visitat. ibid. b. eius canonizationem fieri petit a Stephano Papa. 212. e. eidem munera offert. ibid. Coloniæ mortuus. 213. a. eius Ecclesia inuenditur. 335. d Francorum protector. ibid. e. inter Sanctos refertur. 507. e. eius vita a Marcellino presbytero scripta. ibid. Leoni Papæ prælegitur. ibid. eius Ecclesiæ indulgentiæ a Leone Papa conceduntur. 508. b. puerum submersum vitæ restituit. 509. b

Symbolo verbum, FILIOQVE, a Leone Papa III. cur non sit additum. 554. d

Symbolum Fidei Gregorius Papa II. a S. Bonifacio expostulat. 31. a

Symbolum cantari licere Leo Papa III. concessit. 553. e. duplex in scutis argenteis ab eodem factum. ibid.

Synodale decretum a Gregorio Papa III. de imaginibus. 112. d

Synodales Constitutiones a sancto Germano scriptæ. 99. b

Synodalia bis in anno celebrari debere a quo statutum. 121. e

Synodalis epistola Ioannis Constantinopolitani Episcopi a Gregorio Papa II. reijcitur. 2. d. alia ex Concilio Parisiensi ad Ludouicum Imp. 791. e

Universidad de Deusto
Biblioteca

Synodi Oecumenicæ quando imaginum cultum approbarunt. 56.d
Synodica a Theodoro Hierosolymitano Patriarcha Romam de cultu imaginum missa. 281.c
in Synodo Romana Leo Imp. anathematis pœna affectus. 98.d
Synodos congregantes Imperatores cum Pontificibus Ecclesias sanctas constituunt. 73.d
Synodum septimam vocari debere Concilium Constantini a quibus sancitum. 216.e
Synodus Corbiniani petitionem reiecit. 43.b. *alia Romæ habita de Iconoclastarum hæresi.* 61.d. *prima quando in Germania celebrata.* 126.a. *alia a Carolomanno coacta.* 148.c. *eius decreta. ibid. ad* 149.d. *Romana sub Zacharia Papa.* 155.e. *alia a Pipino celebrata, & vbi.* 240.c. *alia a Carolo Mag. pro fratris sui Regni parte suscipienda congregata.* 306.e. *secunda Vuormatiæ a Carolo Magno habetur.* 313.b. *alia Episcoporum Dingolfingæ. ibid.d. alia a Carolo Magno in Duria habita.* 329.e. *alia Paderburnæ sub Carolo Magno.* 334.a. *alia eiusdem in Duria.* 341.e. *alia Constantinopoli contra Theodorum Studitam, & eius socios.* 536.c. *eius tempus. ibid. alia Constantinopoli, in qua Iosephus absoluitur.* 516.c. *alia adulterantium. ibid.d. nulla cogi debet sine Romano Pontifice.* 539.e. *alia Episcoporum in qua depositi Episcopi coniurati.* 654.e
Syracusani duo fratres Euphemium tyrannum occidunt. 772.b
Syria Palæstina tenebris & terræmotu concussa. 182.d
Syrus impostor Christum se esse simulat. 28.c. *Hebræos seducit. ibid.*
Syrus Constantinus Copronymus appellatur, eiusq. ratio. 258.d

T

Tabalæus discipulus Theodori Studitæ. 624.d
Tabulis lapideis Dei immortalia verba a Moyse inscripta. 66.a
Tacipertus Castaldus Zachariam Pap. educit. 151.c *Zachariæ ciuitates S. Petri Luithprandi iussu reddit. ibid.*
Tacuinus Berthualdi successor. 115.d. *Archiepiscopus Dorouernensis. ibid. & quando obierit. ibid. ei succedit Nothelmus. ibid. ei cum suis S. Bonifacius litteras scribit.* 122.a.b
Tarasius Patricius. 86.c
Tarasius Constantinop. Episcopus. 460.c. *quid de diuortio Constantini Imp. senserit. ibid.c.d. pulchre admonet Imperatorem.* 462.b. *inuictus permanet contra Imperatorem. ibid.c. Imperatori excommunicationem minatur. ibid.d. Theodoten Augustam coronare recusat.* 463.a. 464.a. *multis tentationibus a Constantino infestatur.* 463.b. *eius in malis patientia. ibid. restitit Constantino Imp.* 464.a. *moritur.* 512.c. XXII. *annis sedit Constantinopoli.* 512.d. *morientis pugna aduersus dæmones. ibid.e. vt sanctus Constantinopoli colitur.* 583.e. *immittit Michaelem Balbum in Leonem Armenum Imp.* 682.a
Taurus locum sepulturæ SS. Saluij & Superij a brutis, & immunditia immunem seruauit. 499.c
Taxandria Fidem Catholicam per S. Hubertum accepit. 213.e
Tela a Sarracenis emissa in eosdem retorquentur. 20.a
Telericus Bulgarorũ Rex Christianus factus. 333.a *a Leone Imp. Patricius creatur. ibid.b. Leonis Imp. vxoris consobrinam in coniugem accipit. ibid.*
Tello Curiensis Ecclesiæ præsul. 246.e
Templa Luithprandus Rex Papiæ extruit. 45.d.e. *Constantinopoli & alibi imaginibus spoliantur Theophilo imperante.* 798.e
Templum S. Sophiæ Constantinopoli. 3.c *aliud ibidem augustissimum B. Mariæ in Blachernis.* 15.e. *ibidem S. Euphemiæ restituitur.* 470.e
Tempus sedis Gregorij secundi. 2.a. *S. Germani. ibid.e. obitus Luithprandi Regis.* 167.a. *martyrij Stephani monachi.* 285.e
Tempus prodigiorum impietatem arguit. ibid.d
Tenebræ in Syria Palæstina a IV. *Aug. ad Kal. Octobris.* 182.d
Terra ad duo milliaria disrupta terræmotu. 193.d
Terra disrupta, animal loquens humana voce reddit. ibid.e
Terra sacrilego sepulturam negat. 336.b
Terræmotus Constantinopolim vexat. 130.e. *mensibus* XII. *durat.* 131.a. *Thraciam turbat. ibid. eius in Græcorum Menologio memoria. ibid.b. vehemens & maxima.* 142.e. *alius in Palæstina.* 182.d. *eius varia incommoda.* 193.d. *Vrbes euertit. ibid. alius in Syria. ibid. alius in Syria & Palæstina.* 240.d. *alius in locis vbi persecutio Christianorum fiebat.* 679.b. *alius Michaeli Imp. opportunus.* 723.a. *ingens Aquisgrani.* 791.e
Testamenti veteris idola obiter relata. 60.d. *ex eo cultus imaginum probatur.* 62.a
Testamentum Odoarij Episcopi Lucensis. 169.e. *Caroli Magni quo Regnũ tribus filijs diuidit.* 518.a *ad* 521. *ei Leo Papa propria manu subscripsit.* 520.e. *eiusdem de rebus mobilibus.* 575.e. *aliud S. Platonis.* 579.e. *aliud Theodori Studitæ.* 762.a
Testimonij Aceruus vocantur Annales Ecclesiastici. 1.d
Texandria pagus. 779.e
Thadæus monachus quomodo martyrio affectus. 606.e 607.a.b
Thalassius Germaniæ sacerdos. 178.d
Thaso insula serpentum multitudine infecta. 703.e *Ioannicij monachi precibus liberata. ibid.*
Thaumaturgus, quibus cognomentum hoc datum. 102.d
Theandrica Christi imago adoranda tradita est. 56.b *a Leone Imp. deiecta.* 58.c
Theatrum orbis Roma. 146.a
Thecla ex Anglia a S. Bonifacio accita. 48.c. *vbi a S. Bonifacio constituta ad verbi sementem. ibid.*
Thecla Theodoræ Augustæ puella. 797.a
Thedrada Pipini Caroli Magni filij filia. 577.b
Theganus Chorepiscopus Treuerensis. 587.a. *cuius temporis scriptor sit. ibid.*
Theodoaldus Grimoaldi Ducis frater. 44.a
Theoctiste pietate insignis matrona. 796.e. *mater Theodoræ Augustæ. ibid.e. Patriciatus dignitate ornata.* 797.a. *Theodoræ Augustæ puellas ad cultum imaginum hortatur. ibid.b*
Theoctisti hæretici errores obiter relati. 745.d.e
Theoctistus Patricius ad inuadendum Imperium aditor. 501.b

Theodelapius prophetico ſpiritu elaruit. 168.c. & vbi. ibid.
Theodicius Dux Spoletinus. 289.d
Theodimi ſubdiaconi epitaphium. 5.b
Theodoad locus caſtrorum Pipini. 247.b
Theodomirus Epiſcopus Irienſis. 634.d. *corpus S. Iacobi inuenit.* ibid.e
Theodomirus Abbas corrigit Claudium hæreticum. 742.e. *reſcripta in eum ab eodem Claudio Apologia.* 743.a
Theodonis villa. 581.e. *ibi celebratum Concilium, & quo anno. ibid. ibidem alius conuentus habitus.* 810.a
Theodora Auguſta pietate inſignis. 796.e. *eius genus. ibid. Theophili Imperatoris vxor.* 797.a. *Mana vocata. ibid. c. a nano Imp. SS. imagines colere inuenta. ibid. quomodo Theophilo Imp. marito illuſerit. ibid.d. quomodo Denderim nanum inſtruxerit. ibid. omnium virtutum genere præſtans. ibid.e. pro extirpandis Iconomachis laborat.* 842.a. *conuiuio excipit ſanctos Confeſſores.* 846.b
Theodorus Epiſcopus Grapſorum a Leone in exilium miſſus. 115.a. *hymnos eſſe in Eccleſia cantandos ſcriptis probauit.* ibid.b
Theodorus Patricius Conſtantinopolis præfectus abſente Imp. 134.e
Theodorus presbyter Concil. Rom. ſub Zacharia Papa interfuit. 158.e. *item contra Aldebertum & Clementem.* 176.a
Theodorus Gapuanus eidem interfuit. ibid.c
Theodorus Oſtienſis Epiſcopus Concilio Romano aduerſus Aldebertum & Clementem interfuit. 175. e
Theodorus philoſophus Athenis eruditus. 189.e
Theodorus Græcolatinus prædicator in Angliam miſſus. ibid. pallio ſublimatus. ibid.
Theodorus creatur Epiſcopus Antiochenus. 201.e. *quamdiu ſederit. ibid. exulat.* 240.d
Theodorus Hieroſolymitanus Patriarcha. 265.d. 281. b
Theodoro Epiſcopo oculi & lingua eruuntur. 291.a. *quomodo vitam finierit.* ibid.b
Theodorus Pharan Epiſcopus. 573.d. *in Concilio Conſtantinopol. tertio damnatus.* ibid.
Theodorus Nomenclator Leonis Papæ ad Ludouicum Imp. Legatus. 610.e. *Paſchalis Papæ ad Ludouicum Imp. Legatus.* 650.e. 652.b
Theodorus Palæſtinus Conſtantinopolim mittitur, & qua gratia. 660.a.b
Theodorus presbyter S. Marci in Alexandria cuſtos. 685. e
Theodorus Primicerius occiditur. 709.d
Theodorus diaconus Concilio Rom. ſub Eugenio Papa II. interfuit. 748.a
Theodorus Studita res ſui temporis eſt proſequutus. 183.c. *eius parentes peſte Conſtantinopoli mortui. ibid. cuius temporis ſcriptor fuerit.* 259.c. *eius certamen aduerſus Imperatorem.* 463.e. *Conſtantinum excommunicatum pronuntiat.* 464.c. & *quomodo. ibid.* & 466.e. *ab Imp. tentatur. ibid.d. cum ſuis flagellatus exulat. ibid.e. ad Rom. Pontificem de Conſtantini repudio epiſtolam ſcribit.* 465.c. *aliam ad Stephanum Secretarium Conſtantini Imp. ibid. d. probat licere Epiſcopo extra Fidei cauſam, ſuos admonere. ibid.e. idq. ex vtroque Teſtamento. ibid. quo anno in exilium miſſus ſit.* 467.d.e. *eius iter relegitur. ibid. e. eius nauigatio.* 468.b. *peruenit ad locum exilij. ibid.e ſcribit ad S. Platonem. ibid.c. ad* 470. *efficax ad eumdem exhortatio.* 469. a. *Euthymium adhortatur. ibid.d. cum ſuis migrat Conſtantinopolim ob Sarracenorum incurſiones.* 480. d. *monaſtica inſtituta ſcripſit.* 481. c. *alia eius ſcripta diuerſa. ibid.d. ſcripſit epiſtolarum libros quinque.* 482.a. *librum dogmaticum. ibid. eius ad Irenem epiſtola.* 499.d. *conſulitur a Nicephoro Imp. de ſucceſſore Epiſcopo deligendo.* 513.c. *reſcribit ad eumdem. ibid. d. cum S. Platone in carcerem a Nicephoro Imp. detruditur.* 514.d. *eius ad Nicephorū Epiſc. Conſtantinop. epiſtola.* 516.e. *cur publice Ioſepho Oeconomo non cōmunicet.* 517.a. *quomodo cum eo cōmunicaſſe dicatur. ibid.e. cum alijs palam profitetur ſe nolle cum Nicephoro Patriarcha communicare.* 524.d. *ſcribit ad ſuos de communione Ioſepho Oeconomo negata.* 525. a. *cauſa eius aduerſus Patriarcham.* 526.c. *iuſtiſſima eſt. ibid.e. eius ad Theoctiſtum epiſtola.* 527.a. *obiecta diluit aduerſariorum. ibid. c. ad* 528.d. *ſcribit ad Simeonem monachum nomine S. Platonis incluſi.* 528. d. *eius contra Nicephorum Patriarcham Apologia.* 530.e. *cum ſuis ſchiſmaticus Romæ creditur.* 532. a. *ad Baſilium Abbatem S. Sabæ Romæ commorantem ſcribit. ibid.c. item ad Nicolaum Chartularium.* 535.d. *parcus laudum ſuarum.* 536. d. *in exilium mittitur.* 538. a. *quæ paſſus ſit ab Imperatore. ibid.a. diſcipulorum eius cum Nicephoro Imp. certamen. ibid. b. eumdem conſtantia ſua vincunt.* ibid.e
item legatio eius & litteræ ad Leonem Papam. 539.a. *ab eodem enixe auxilium rogat. ibid.d. litteras ab eodem petit.* 540.a. *alia eiuſdem ad eumdem epiſtola. ibid.e. vrget Mœchianos.* 541. a. *eoſdem refutat. ibid.e. de calumnia ſe purgat.* 542.a. *ſcribit ſecundo ad Baſilium Abbatem S. Sabæ. ibid.d. eius in ſingulis monendis ſtudium.* 543.c.e. *a plurimis contradictionem patitur.* 544.a. *ad Athanaſium monachum ſcribit. ibid.b. ad* 548.b. *ſententiam ſuam tuetur. ibid. c. aduerſus Mœchianos ſcribit.* 548.b. *librum de diſpenſatione vniuerſali conſcripſit. ibid. ob doctrinam commendatur. ibid.c. ſubuenit Eccleſiæ periclitanti. ibid.e. eius ad Naucratium de Confeſſoribus epiſtola.* 549.a. *perſecutores ipſum venerantur. ibid.b. ſcribit ad Ioſephum Archiepiſcopum Theſſalonicenſem. ibid.e Nicephori Imp. interitum prænuntiat.* 562.c. *ad Antoninum Abbatem ſcribit.* 565.c. *eius in Leonem Armenum aurea ſententia.* 593.e. *in eumdem oratio.* 594.e. *refellit argumentum Leonis Armeni ex veteri Teſtamento.* 595.a. *perſtringit hæreticum Imperatorem.* 596.c. *rurſus arguit Leonem Imp. immiſcentem ſe ſacris.* 597.a. *edicto tacere cogitur. ibid.c. negat tacendam dogmatis veritatem. ibid.c.d. eius de Præpoſitis epiſtola, qui ſilentium ſcripto polliciti ſunt Imperatori.* 598.a. *Nicephoro Patriarchæ præſto eſt. ibid.e. Nicephoro Patriarchæ exulanti ſcribit.* 599.d. *proceſſionibus celebrat ſacras imagines.* 600.e. *nomine Orthodoxorum ad pſeudoſynodum ſcribit.* 601.d. *iuſta eius declamatio. ibid. e. carcer eius & exilium.* 603.c. *in exilium decedens fratres ſuos exhortatur ad ſalutem. ibid.d. in carcere ore & ſcriptis omnes docet. ibid. Catecheticam dirigit epiſtolam ad Confeſſores.* 604.b. *docet Confeſſores quæ cre-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

credere debeant. ibid.c. varie probat cultum sacrarum imaginum. 605.d.e. exhortatio eius ad fratres. 606.a. monet fratres quid agere & quid cauere debeant. ibid.b. de martyrio Thadæi monachi scribit. 607.a. de lapsis dolet. ibid.c. non vocatur cum alijs Constantinopolim. 612.e. secunda eius ad Iosephum Archiepiscopum Thessalonicensem epistola. 613.a. alia ad Naucratium de lapsis. ibid.d. a Iosepho adulteri copulatore ad Imperatorem defertur. 615.b. alio in carcerem relegatur. ibid.d. laborat pro Orthodoxis epistolas scribendo. 616.b. reuocatur ad verbera. 620.c. & quare. ibid. iterum ad flagella suscipienda paratus. 621.a. percussorem ab Imperatore missum commouet. ibid. dire verberatur. ibid.b. alia ad Naucratium epistola. ibid.c. quanta in carcere passus fuerit. 622.c. tantum viuit sacra Eucharistia. ibid.d. ipsi & socijs necessaria ministrantur. ibid.e. in carcere ab Eudocine virgine cibatur. 623.a. ad eamdem scribit, & eam laudat. ibid.a.b. de lapsis recipiendis consulitur. ibid.d. scribit ad sanctimoniales quæ pro fide in carcere tenebantur. 624.e. eius ad Mariam Imperatricem epistola. 625.c. plures ducentis epistolis in carcere scripsit. 626.b. e carcere scribit ad Confessores in carcere positos. ibid.d. moriturus veniam petit a fratribus absentibus per epistolam. 628.d.e. testamentum facit in carcere. ibid. duæ eius ad Theophylactum Episcopum Nicomediæ. 629.c.e. eumdem laudibus prosequitur. ibid. ad Theophilum Ephesinum Episcopum scribit. 630.c.e item ad Iosephum fratrem suum Archiepiscopum Thessalonicensem. 631.b. item ad Petrum Nicææ Episcopum. ibid.e. item ad Episcopos exules. 632.b item ad Patriarchas. 655.d. item ad Paschalem Papam nomine suo & aliorum Confessorum. ibid.c implorat a Paschali Papa auxilium. 656.c. ad Patriarcham Alexandrinum scribit. 657.b. item ad Patriarcham Hierosolymorum. 658.b. eius de Patriarchis querela. 659.b. alia nomine suo, & suorum ad Paschalem epistola. 661.b. ad fratres dispersos Catecheticam scribit. 663.a item admonet suos ne illecebris carnis capiatur. ibid.c ad Gregoram Confessorem scribit & eum roborat. 666.d. fratres suos consolatur. 667.a. ad fratrum suorum nomina alludit. ibid.b. alia eius ad Simeonem epistola. ibid.d. vitas Martyrum & Confessorum in carcere scribit. 668.a. eius litteræ ad Imperatorem allatæ. 673.a. iterum flagellatur. ibid.b. misere ab Iconomachis laniatur. ibid.c Smirnam defertur. 674.b. ibi in carcerem detruditur. 675.c. ad dispersos fratres scribit. ibid.e. accipit litteras a Naucratio. 676.d. eidem refert. ibid.e. 678.e. eius dispensatio. 677.c. bibiturus ter poculum signat cruce. 678.b. de nece Leonis Armeni scribit. 695.a. quibus nominibus Leonem Armenum appellet. ibid.b. ad Michaelem Balbum Imp. scribit. 696.b. eumdem laudat. ibid.b. exoptat vnionem peragi cum Romana Ecclesia. ibid.c. redit Constantinopolim. ibid.d. quid in itinere gesserit, narrat. ibid. quomodo a Constantinopolitanis exceptus sit. 696.e. ægrotos sanat. 697.b. item energumenos. ibid.e. Petro Anachoretæ quid consulat. 698.c. eius epistola ad exulantes in Chersone Episcopos. ibid.e. item ad Nicephorum Patriarcham. 700.e. pacifice degit Constantinopoli. 701.c. dispersos congregat & vnit. ibid.d. Eustrasium lapsum suum occultantem admonet ad conuersionem. 702.c. scribit ad Leonem Sacellarium. 711.d. eiusdem ad Imp. Apologetica. 713.b. Constantinopoli discedit. 714.a. quanto honore a Nicephoro Patriarcha sit affectus. ibid.b. eius Apologetica aduersus calumniatores. ibid.d. calumnias diluit. 715.a. cum alijs visitat Ioannicium Anachoretam. ibid.c. ad Theodoram Augustam & Basilium filium scribit. 716.b. item ad Ioannicium. 744.d. item ad Theoctistum pœnitentem. 745.c. epistolarum eius quanta sit excellentia. 746.e. variæ eius virtutes. ibid.e. eius ætas & morbus. ibid. conualescens petit Ecclesiam. 760.b. Deo extremum sacrificium offert. ibid.c. nouissima eius verba ad suos. ibid.d. Deo Spiritum reddit. 759.c. eo moriente concursus frequens ad eum factus. 760.e. 761.a. e cælo contra hostes dimicat. ibid.d. eius testamentum quale. 762.a. Orthodoxæ eius Fidei professio. ibid.b. admonitio ad Præpositum. 763.a. alia ad subditos. 764.c. eius humilitas. ibid.e. eius epistola ad Michaelem Syncellum. 822.e. eum ad constantiam hortatur. 823.a

Theodorus Patriarcha Hierosolymitanus Synodicam de cultu imaginum Romam misit. 281.c

Theodorus quidam vir pius S. Stephani Iunioris cerebrum dispersum colligit. 285.a. *in Siciliam cum vxore & liberis relegatur.* 286.a. *quomodo ab exilio reductus sit.* ibid. *accusatur de cultu ossium sancti Stephani Iunioris apud Imperatorem.* ibid.

Theodorus Sabinensium Archiepiscopus canonizationi S. Suuiberti præsens fuit. 508.b

Theodorus & Theophanes fratres cæsi damnantur exilio. 660.e. *eorum certamen sub Michaele Balbo.* 704.a. *quid a Theophilo Imp. passi.* 800.c. *Constantinopolim reuocantur.* 819.b. *Theodori filius epistola ad Ioannem Cyzicenum.* ibid.d. *eorum facies verberantur.* ibid.c. *iambos eorum faciei insculpi iubet Theophilus Imp.* 820.a. *iterum cæduntur.* ibid.d. *pro Christo mori se paratos affirmant.* 821.a. *exilio damnantur.* 822.b

Theodorus Fortis martyrium a Sarracenis patitur. 838.d

Theodoricus Caroli Magni filius naturalis. 655.b. *in monasterium detruditur ob coniurationis suspicionem.* ibid.

Theodoricus Perusinus Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.c

Theodosii Maioris simulachrum Constantinopoli corruit terræmotu. 131.a

Theodosii Episcopi Ephesini cum Stephano Papa colloquium. 217.d

Theodosius publicorum tributorum exceptor. 3.e. *ab Obsicij militibus ad Imperium coactus.* ibid. *Anastasio monasticam vitam ducere cœcedit.* ibid. *monimentum, in quo sex Oecumenicæ Synodi depictæ erant restituit.* 4.b. *ab Imperio se abdicat.* 6.b. *cum filio clericum se facit.* ibid.c. *pulcherrimum eius epitaphium.* ibid. *Ephesi moritur.* ibid. *philosophia insignis.* ibid. *vbi sepultus sit.* ibid. *miraculis clarus dictus.* ibid.

Theodosius Ephesinus Episcopus 72.a. 217.b. *Constantino Copronymo a consilijs.* 72.a. *Concilio contra sacras imagines præfuit.* ibid. *ad vincendum Stephanum Iuniorem ab Imperatore mittitur.* 217.b

Theodosius Salibaras Patricius. 561.c. *Nicephorum Imp. ab exactione Ecclesiis auferenda abstinere hortatur. ibid. cum Nicephoro Imp. a Bulgaris interficitur.* 562.a
Theodosius Leonis Armeni filius Constantinopoli ejicitur & castratus interit. 683.b
Theodosius Manturanensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.d
Theodote Theodoro Studitæ sanguine coniuncta. 464.d
Theodotus Melissenus pseudoepiscopus Constantinopolitanus. 600.b. *Constantinopoli Apocrysarios ad Paschalem Papam mittit.* 656.c. *prædonis more Ecclesiam inuadit.* 660.c
Theodulphus S. Ermino successit. 119.c. *eorum natalis dies quando celebretur.* ibid.
Theodulphus Episcopus Caroli Magni testamenti ordinationi præsens. 577.a
Theodulphus Aurelianensis Episcopus. 648.c. *Stephano Papæ obuiam ire a Ludouico Imp. missus. ibid. coniurationis in Ludouicum Imp. conscius.* 654.d
Theodulphus Abbas Floriacensis. 810.c. *in carcerem coniectus, & quare. ibid. poeta celebris. ibid. ad diem Palmarum carmen scripsit, & quale. ibid. e carcere liberatur. ibid. ad Episcopatum Aurelianensem promouetur.* 810.c. *eius epistola* XLVI. *capitula pro suis compresbyteris continens numquam antea cusa.* ibid. 811.a. ad 818.b
Theognostus Protospatharius Michaelis Imp. ad Carolum Magnum Legatus. 581.d
Theopemptus Cardinalis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251.d
Theophana cum Anna moniali ad Imperatorem mittitur. 260.d. *ab Imperatore remittitur domum.* 261.a
Theophanes ceteris historicis antiquitate & auctoritate præstat. 3.d. *Græce Orientalium historiam conscripsit.* 26.b. 63.a. *falso Paulus diaconus inscriptus.* 71.e. *in scriptis de S. Germani depositione Ioanni Damasceno cedit.* 97.e. *in numeris correctus.* 130.c. *quousque historiam suam prosequutus sit.* 585.e. 586.a. *quis fuerit.* 586.b. *vbi integer reperiatur.* ibid.
Theophanes Cypri Præfectus. 275.c
Theophanes Isacius Gregorij senis consilio acquieuit. 333.d. *a Deo potum sitiens accipit. ibid.* e. *Deo debitas gratias agit.* ibid.
Theophanes Cubicularius Confessor a Leone capitur. 343.d. *palmam martyrij consequitur. ibid.*
Theophanes Confessor Præfectus monasterij Agrij. 600.a. *ipse & Nicephorus neuter alterum videns se salutant. ibid. eius corona.* 619.b. *frustra tentatur a præstigiatoribus. ibid.* e. *eius obitus & miracula.* 620.a.b. *corporis eius translatio.* 703.b
Theophanes presbyter cuius temporis scriptor. 843.b
Theophanes Confessor Archiepiscopus Nicææ creatur. 846.d
Theophania cognata Irenes Imperatricis. 522.e. *alteri desponsata Stauratio Nicephori Imperatoris filio vxor esse cogitur.* ibid.
Theophanis nomine, diuersi nuncupati. 619.b. *eorum distinctio.* ibid.
Theophanius presbyter Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.c. *item aduersus Aldebertum & Clementem.* 176.a
Theophanius Notarius, Regionarius & Sacellarius. ibid. c
Theophilus Leonem Imp. Antichristi præcursorem coram vocat. 118.a
Theophilus Nacoliæ Episcopus in errorem ductus. 86.b. *conuictus erroris pœnitentiam simulat. ibid. Leoni Isaur. hæresim primo propinauit. ibid.* 88.e. *conuertitur ex litteris S. Germani. ibid.* e. *cum S. Germano congreditur.* 87.b
Theophilus monachus imagines abnegare cogitur. 102.c. *post alia tormenta in exilium electus a Leone Imperatore. ibid. in exilio mortuus. ibid. natalis eius apud Græcos. ibid.* c. 118.a. *a Leone Isaurico multa passus.* 115.b. 118.a
Theophilus Cardinalis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 251.c
Theophilus Episcopus Ephesinus Confessor. 630.c
Theophilus Michaelis Balbi Imp. filius. 765.c. *edicto cauit, ne quis Sanctus vocaretur.* 789.b.c. *Imperium suscipit. ibid.* c. *iustitiæ cultor videri vult. ibid. populum alloquitur. ibid.* d. *nouercam suam in monasterium coegit redire. ibid.* e. *eius in Orthodoxos persecutio.* 794.b. *eius ad inquirendos Orthodoxos edictum. ibid.* d. *auro totus inhiat.* 794.d. *sanctum Ioannicium gladio necare veretur.* 795.a. *eius Legatos conuertit S. Ioannicius.* 795.b. *eiusdem res gestas Ioannes Curopalata conscripsit. ibid. vxorem suam sacras imagines colere intelligit.* 797.d. *quomodo ab vxore decipiatur. ibid. quomodo vxorem vereretur. ibid.* e. *persecutio eius in imagines grassatur.* 798.d. *nec coloribus quidem imagines efformari voluit. ibid. ceteris Iconoclastis Imperatoribus deterior fuit. ibid. ei resistunt Confessores. ibid.* e. *sub eo omnia templa imaginibus spoliata. ibid. edicto monachos expelli sancit. ibid. carceres quibus hominibus eius tempore repleti fuerint. ibid. ei monachus in faciem resistit.* 799.b. *omnes pictores perdere studet. ibid.* c. *Lazarum pictorem monachum blanditijs aggreditur. ibid.* d. *quid in Theodorum & Theophanem.* 800.c. *qualis in dogmatibus.* 801.a. *non fuit Hagiomachus. ibid. Dei Genitricis Ecclesias visitat. ibid. eius ad Ludouicum Imp. legatio.* 806.a. *noua supplicia in Confessores decreuit.* 808.e. *bellum aduersus Sarracenos gerit.* 809.a. *suorum cladem in sanctum Methodium refert. ibid.* b. *S. Methodium in sepulchro viuum claudit. ibid. Ioannem magum Patriarcham Constantinopoli instituit.* 818.d. *delectatus magicis artibus. ibid.* e. *Theodorum & Theophanem Confessores Constantinopolim reuocat.* 819.b. *eosdem verberari præcipit. ibid.* e. *iambis frontes eorumdem inscribi mandat.* 820.a. *iterum eosdem verberari iubet. ibid.* d. *eius cum ijsdem disputatio.* 821.e. *in scripturæ loco citando aberrat.* 822.a. *a Confessoribus vincitur. ibid. Confessores in exilium mittit. ibid.* b. *Michaelem Syncellum vocat ad pœnas. ibid.* d. *eius obitum prædicit S. Ioannicius.* 837.e. *futurorum curiosus inuestigator.* 838.a. *futura per fatidicam anum explorat. ibid.* b. *in Sarracenos exercitum ducit. ibid.* c. *a Sarracenis vincitur & fugatur. ibid.* d. *in dysenteriam incidit. ibid. a Sarracenis infestatur.* 840.e. *moritur. ibid. sæuum eius facinus.* 841.b. *pœnitentiam agit. ibid.* b.c. *eius anima liberata, & per quos.* ibid.d
Theophobus in carcerem a Theophilo Imperatore conij-

Universidad de Deusto
Biblioteca

coniicitur 841.*b*. *capite plectitur*. *ibid.*
Theophylactus Nicomediæ Episcopus Constantinopolim pro Fide Catholica certaturus profiscitur. 814.*c*. *in exilium missus a Leone Imp. ibid. eius in Menologio Græcorum commemoratio, & quando*. *ibid. eiusdem contra Leonem Armenum sententia*. 593.*b*
Theophylactus Antiochiæ Episcopus constituitur. 160.*a*
Theophylactus Protospatharius ab Imperatore interficitur. 271.*b*
Theophylactus Ramgabi Drungarius, vnus ex coniuratis in Irenem & Constantinum Impp. 344.*b*
Theophylactus filius Michaelis Balbi Imp. 566.*b*. *coronatur Imp. ibid. a Leone Armeno Imp. castratur, & quare*. 586.*d*
Theophylactus Episcopus a Theodoro Studita laudibus euehitur. 629.*c*
Theoria verum Ecclesiasticarum cum homilijs a S. Germano scripta. 99.*a*
Theosostus cum discipulis ob veritatis Confessionem vrbe pulsus. 544.*d*. *in persecutione Mœchianorum mortuus*. 549.*a*
Theosterictus a Leone seue tractatus. 115.*b*
Theosterictus Confessor nares amputatus ab Asiæ Præfecto. 276.*b*. *cuius temporis scriptor fuerit*. 288.*a*
Theotbalda puella cæca recipit visum meritis sanctorum Marcellini & Petri. 770.*c*
Theotgarius tremulus eorumdem SS. meritis sanatur. 781.*c*
Theothardus diaconus. 770.*c*
Theothildis puella contracta a SS. Marcellino & Petro curata. 781.*a*
Thera & Therasia insulæ tempestate ebullierunt. 57.*d*
Thesaurus Romæ inuenitur, & qualis. 202.*e*
Thesia Rachisis Longobardorum Regis vxor. 195.*c*. *cum filia monasterium puellarum extruit, & vbi*. *ibid.*
Theudo Baioariorum Dux. 79.*c*. *orationis ergo Romam venit*. *ibid.*
Thomæ Euangelium a Manichæis conscriptum. 100.*c*
Thomas Claudiopolis Episcopus. 88.*e*
Thomas Florentinus Episcopus Concil. Zachariæ Papæ interfuit. 158.*c*
Thomas Episcopus Neocæsareæ. 578.*a*
Thomas Tyrannus. 700.*c*. *eius tyrannidis initia*. *ibid. Constantinopolim obsidet*. *ibid.d*. & 708.*b*. *qualis fuerit*. *ibid.c*. *a Michaele Imp. cum filio capitur*. *ibid.* & 722.*c*. *eius res gestæ sub Irene & Leone Imperatoribus*. 721.*c*. *crucis supplicio extinguitur*. 722.*c*
Thomaricus missus a Stephano Papa in Galliam. 225.*c*
Thuduin Auarum Rex. 467.*b*. *ad Christianam Fidem cum suis conuertitur, & baptizatur*. *ibid.*
Thuringia a Saxonibus vastatur. 170.*a*
Thuringi per pseudochristianos hæresim discunt. 41.*d* *Carolomanni opem contra Saxones implorant*. 170.*a*
Thuringorum Confessorum nomina. 33.*d*
Tiberius Petasius Imperium Romanum sibi vsurpare conatur. 94.*c*. *a Pontificis exercitu interimitur, & vbi*. *ibid. abscissum eius caput Constantinopolim missum*. 95.*a*
Tiberis inundatio monstruosa. 16.*c*. *per Flaminiam portam ingreditur*. *ibid. vltra S. Marci basilicam se extendit*. *ibid. domos, arbusta, & segetes euertit*. *ibid.*
SS. Tiburtij & Maximi reperta corpora. 689.*c*. *in S. Cæciliæ Ecclesia recondita*. *ibid.*
S. Tiburtij corpus Hilduino Abbati a diacono promittitur. 751.*b*
Tiburtinus Albanus Episcopus Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.*c*
Ticinum ex Sardinia corpus S. Augustini translatum. 44.*c*. *Longobardiæ regia*. 155.*b*. *eo Stephanus Papa proficiscitur*. 208.*d*. *eousque eumdem comitantur Romani flentes*. 208.*d*. *a Pipino obsidetur*. 214.*b*
Tigrinus Anconitanus Episcopus Concil. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 747.*c*
Timotheus Manichæorum Antistes. 29.*a*. *a Luca Siculo Thymotheus dictus*. *ibid. ad Constantinopolitanum Patriarcham mittitur*. *ibid. quid per Deiparam Virginem intellexerit*. *ibid.b*. *quid per Sanguinem & Corpus Christi intellexerit*. *ibid. quomodo vitam finierit*. *ibid.d*. *ei succedit in hæresi filius*. *ibid.*
Titohes Abbas. 614.*d*
Tituli Romani Pontificis diuersi ab alijs Patriarchis. 657.*a*
Tobias Rhoffensis Episcopus. 79.*c*. *quando mortuus*. *ibid. in porticu S. Pauli sepultus*. 80.*a*. *Latine & Græce doctissimus*. *ibid. quo anno obierit*. *ibid.*
Toletum Iudæorum proditione capitur. 9.*c*. *eius populi internecio*. 10.*a*
Torissius Sabinensis Episcopus Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.*c*
Toto Dux Nepesinæ ciuitatis. 280.*c*. *fratrem Constantinum in Sedem Pontificiam intrudit*. *ibid.*
Trabes argento vestitæ a Gregorio in Ecclesia S. Petri positæ. 113.*b*
Traiectensem sedem Colonienses Episcopus sibi vult subijcere. 230.*c*. *eius Ecclesiæ iura*. *ibid.*
Traiecti sedes Frisonum Episcopalis a quo constituta. 230.*d*. *ibidem S. Martini Ecclesia a quo constructa. ibid.e*. *ibi Eobanum Episcopum S. Bonifacius instituit*. 232.*c*. *eodem corpus S. Bonifacij transfertur*. 234.*a*. *ibidē sepelitur. ibid. inde Maguntiam deportatur*. *ibid. eius vici inhabitatores quales*. 780.*c*. *eius incolæ SS. Marcellini & Petri reliquias solemniter excipiunt*. *ibid.*
Traiectus vicus. *ibid.*
Transamundus Dux Spoletanus a Longobardorum Rege persecutus Romam fugit. 124.*c*. *Romæ seruatus, occasio fuit obsidionis*. *ibid. consilium cum Romanis habet*. 125.*a*. *Romano exercitu Spoletanos fines ingreditur*. *ibid. ei multi se dedunt*. *ibid. in Ducatum restitutus Romanis infidelis*. 131.*c*. *Gallesium castrum sibi vendicat*. *ibid. Luithprando Regi se tradit*. 137.*c*
Translatio S. Germani coram quibus facta. 3.*a*. *S. Augustini*. 45.*a*. *quo anno facta*. *ibid. S. Germani Parisiensis Episcopi*. 213.*a*. *S. Petronillæ*. 243.*b* *S. Huberti*. 306.*b*. 744.*a*. *Imperij in Occidentem diuina dispositione*. 489.*c*. *corporum SS. Saluij, & Supery*. 499.*c*. *Saxonum in Franciam a Carolo Magno*. 509.*c*. *S. Primi Martyris*. 522.*c*. *S. Cypriani cum alijs Martyribus in Gallias. ibid. Hirensis Ecclesiæ Leonis Papæ III. auctoritate*, 632.*c*. *S. Iacobi Apostoli*. 634.*c*. *S. Marci Venetias*. 684.*c*. *de ea narratio*. *ibid.c*. *quo die celebretur*.

bretur. 688.c. *ſancti Nicetæ Confeſſoris.* 703.a. *S.Theophanis Confeſſoris. ibid.b. S. Sebaſtiani reliquiarum.* 749.b. *reliquiarum SS. Marcellini & Petri. ibid.e. Gregory Magni.* 775.a. *S.Viti.* 826.e. *S. Liborij & quando facta.* 827.c.d. *S. Bartholomæi Beneuentum.* 837.d

Tranſlectio corporis S. Auguſtini miraculis clara. 46.b

Trecæ Moguntinæ Eccleſiæ ſubiectæ. 200.e

Trecenta millia hominum Conſtantinop. peſte moriuntur. 15.c

Treuuartus Cameracenſis Epiſcopus. 192.a

Tribulatio corporis noſtri temporalis eſt. 190.d

Tributa menſtrua Sarraceni Hiſpanis imperant. 10.d. *ſoluere recuſant Leoni Iſaurico Itali.* 62.e. *capitalia Siciliæ a Leone Imp. impoſita.* 112.b

Tributi loco virgines Chriſtianæ Mauris dantur. 304.d

Tributorum remiſſio ab Irene Auguſta facta. 499.c. *eam quanta bona conſecuta ſint.* 500.a.b.c. *eorum exactori prædicitur mors a S.Ioannicio.* 794.e

Tributum Anglia ſoluere quotannis inſtituit S. Petro. 130.a. *& quantum. ibid. ab Ethenuolpho Angliæ Rege S.Petro auctum. ibid.c. a Romanis ab Aiſtulpho exactum.* 205.d. *a monachis exigitur.* 242.b. *Sarracenis ſpondet Nicephorus Imp.* 511.c *ſoluit Carolo Magno Iſtria.* 560.e. *eidem ſoluere coguntur Beneuentani.* 582.d

Trſelinium Patriarchij Lateranenſis a Leone Papa III. factum. 477.a

Trinitatis inuocatio requiritur ad Baptiſmum. 190.a

Triphiles cum Nicephoro Imp. a Bulgaris interimitur. 562.a

Trithemij de morte Bedæ ſententia. 106.c. *is titulum, Venerabilis, in Beda recipit tamquam inanem.* 109.c

Tudenſis Scriptor in quo errarit. 583.b

Tudertinus Epiſcopus Concil.Rom.ſub Zacharia Papa interfuit. 158.c

Tumultus Occidentalium Gregorio Papæ a Leone Iſaurico adſcriptus. 62.e

Tungri Moguntinæ Eccleſiæ ſubiecti. 200.e

Turpini cuiuſdam fabulæ explodiuntur. 583.b

Turpinus Rhemenſis Archiepiſcopus. 17.d. *Caroli Magni precibus pallium accipit.* 18.a

Turcarum egreſſio e portis Caſpijs. 265.e. *ij Armeniam inuadunt. ibid.*

Turonenſe Concilium ſub Carolo Magno. 588.b

Turrianus Græcum locum Nicephori vertens quomodo explicandus. 72.c

Tymoleontes, qui dicti. 220.d

Tyrannis Nicephori Imp. in ſubditos. 550.d

Tzamio Sergium Manichæorum principem interficit. 578.b

V

VAldo Ludouici Imp. filius. 138.d

Valens Rex Chriſtianus nominatus, ſed eos perſequutus. 100.c

Valentia a Sarracenis exciſa. 256.c

Valentini Papæ patria & parentes. 772.e. *eius creatio.* 773.b. *eiuſdem obitus. ibid.c. quamdiu ſederit. ibid.d*

Valentinus Prænestinus Epiſcopus Concil. Rom. ſub Zacharia Papa interfuit. 158.c

Valentinus diaconus Concilio Rom. ſub Eugenio Papa II. interfuit. 748.a

Valeriani ſponſi S. Cæciliæ corpus repertum. 689.c. *in S. Cæciliæ Eccleſia reponitur. ibid.d*

Valerianus Sutrienſis Epiſcopus Concil. Romano ſub Eugenio Papa II. interfuit. 747.d

Vallem magnam Luithprandus S. Petro reſtituit. 151.b. *ea vbi ſita. ibid.*

Vallicellana bibliotheca Albini Biblia ſeruat. 340.d

Valuenſes Tranſamundo ſeſe tradunt. 125.a

Vaſcones Caroli Magni exercitus extrema cædunt. 334.d. *eorum in Pyrenæi iugo contra Francos perfidia.* 582.c

Vaticana baſilica extra Vrbis muros olim ſita. 298.d

Vaticinium Germani Patriarchæ Conſtantinopol. de Conſtantino Copronymo. 26.c. *eiuſdem de Anaſtaſio proditore.* 91.b. *varia de Leonis Armeni interitu.* 681.d. *Ioannicij de morte Ioſephi monachi.* 715.d

Vectigalia Leoni Iſaurico ſolui prohibet Gregorius Papa. 62.d. 71.e

Venantius Prænestæ Epiſcopus Concil. Rom. aduerſus Aldebertum & Clementem interfuit. 175.e

Venantius Fortunatus Pictauenſis Epiſcopus Sanctos celebriores verſibus celebrauit. 634.c. *Eccleſiam Gallicanam illuſtrauit.* 735.d. *Hilarij in Epiſcopatu ſucceſſor. ibid. oleo lampadis ante S. Martini imaginem accenſæ ſanatur.* 735.e. *eiuſdem res geſtas quatuor libris conſcripſit.* 736.a

Venationes Epiſcopis prohibentur. 127.a. *item clericis, & vbi.* 148.e

Venceſlaus Dux Boemiæ. 827.a. *corpus S. Viti Pragam transferri petijt. ibid.*

Venenum a Pildrud S. Corbiniano paratum. 44.d. *Nicetæ Triphilio a Nicephoro Imp. datum.* 506.b

Venafrum Longobardis ſe tradit. 78.c

Venerabilis, Bedæ cognomentum, excogitatum potius quam verum. 109.d

Veneti rogante Gregorio Papa II. auxilium Regem Longobardorum Rauenna expellunt. 63.d. *Gregorio Papæ contra Leonem Iſauricum ſuccurrunt.* 77.e. *eorum mercatores Romam veniunt, & quare.* 202.c. *legationem ad Hadrianum Papam mittunt, & quare.* 308.b. *primus eorum Epiſcopus Obeliatus. ibid.c. eorum Dux Gradenſem Epiſcopum e turri præcipitat.* 503.a. *S.Zachariæ corpus a Leone Armeno accipiunt.* 608.a. *eorum res geſtas Sabellicus conſcripſit. ibid. præcipui cultores S.Marci.* 684.c. *a S.Marco Euangelium acceperunt. ibid. eorum mercatores S. Marci corpus ex Alexandria tranſferunt. ibid.c. frequentant Eccleſiam S. Marci.* 685.b. *quidam eorum incredduli de corpore S.Marci.* 687.c. *eorum incredulitas punita. ibid. quidam eorum incredulus malo ſpiritu occupatur. ibid.c. credulus factus liberatur.* 688.a. *quomodo corpus S.Marci exceperint. ibid.b. abditiſſimo loco reponunt. ibid.d. & quare. ibid.*

Venetia Nicephoro Imp. a Carolo Magno reddita. 560.b. *a Pipino Italiæ Rege ſubigitur. ibid.d*

Venetiarum Prouincia a Pipino Eccleſiæ Rom. datur. 229.b. *eo quomodo appulerit corpus S.Marci.* 688.a

Vercetum Eccleſiæ Rom. a Pipino datum. 229.b

Veritas vincit & falli non poteſt. 129.b. *eam ſuperat impietas poteſtati coniuncta.* 593.c. *eius ſignum manifeſtum.* 673.d

Verona Longobardorum ciuitatum fortiſſima. 318.e. *a Ca-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

a Carolo Magno obsidetur. 319.c
Verus Archiepisc. Hispalensis, quãdo claruerit. 243.a
Vestitus vanus omnino fugiendus. 129.e
Vexillum Rom. Vrbis a Pontificibus ad Principes mittendi consuetudo. 472.d
Vicarius, quomodo antiquitus acceptum. 126.e
Victor Consularis captiuus a Luithprando Pontifici reditus. 151.b
Vicus Saxonum in Vrbe. 509.e. *nunc vicus in Saxia, pro Saxonia, appellatur.* 510.a
Victoria Bulgarorum aduersus Sarracenos. 15.d. *alia Pelagy aduersus Sarracenos.* 20.a. *alia in Oriente & Occidente Deiparæ Virginis intercessione.* ibid. d. *alia ingens Caroli Martelli aduersus Sarracenos.* 47.d. *alia eiusdem de ijsdem* 79.c. *alia Constantinopolitanorum aduersus Helladicos.* 85.b. *alia Pipini Regis sine armis contra Vuestphalos.* 195. b. *alia Francorum paucorum de Longobardis.* 214. a. *alia Constantini Copron. contra Bulgaros.* 660. a. *alia Nicephori Imp. aduersus Bulgaros.* 561.d. *alia Crunni Regis aduersus Nicephorum Imp.* 562.a. *alia Sarracenorum contra Theophilum Imp.* 838.c.d
Vidua Christiana Iudæum maritum ducere prohibetur. 157.a
Viduis suadetur secundo non nubere. 163.a
Viennensis prouincia vastata Episcopis aliquot annis vacat. 123.a. *eius Ecclesia quando in Archiepiscopatum erecta sit.* ibid.b
Viggon se diabolus appellat. 782.e
Vigilius Episcopus Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c
Viginti millia Sarracenorum interficiuntur. 20.b
Villericus Bremensis Episcopus. 800.a. *S. Ansgarij consecrationi consensit.* ibid.
S. Vincentiæ corpus Maguntiam translatum. 721.a
S. Vincentij ossa in Lusitaniam transferuntur. 256.c *eius promontorium vbi sit.* ibid. *ei monasterium Oueti extructum.* ibid.
Vindicta Dei ob S. Corbiniani equum sublatum. 43.c *in Grimoaldi domum conuersa.* 44.d. *alia in Sidonium Episcopum Constantiensem.* 246.d
Vinum non ad ebrietatem sed ad refectionem corporis sumendum. 817.c
Vir ab vxore recedens aliam ducere non potest. 163.e. *duas sorores vxores accipiens quomodo puniendus.* 165. b
Virgilius quidam Angliæ res scripsit. 130.b. *Pontificius Quæstor olim in Anglia.* ibid.c. *ad Henricum VIII. Angliæ Regem scripsit.* ibid.
Virgilius vir religiosus cum Sidonio Euangelij propagãdi causa in Baioariam venit. 160.b. *eius patria quæ fuerit.* ibid. *S. Bonifacio subiectus.* ibid. *S. Bonifacium rebaptizandos mala Latinitate baptizatos sentientem non tam arguendũ, quam per Rom. Pontificem monẽdum arbitratur.* ibid. *accusatur a S. Bonifacio apud Zachariam per calumniam maleuolorum.* 189.b. *capita eius accusationis tria.* ibid. *innocens repertus, & Episcopus factus.* ibid.c. *a Gregorio IX. inter Sanctos relatus.* ibid.d.
Virgines velatæ nubentes, aut corrumpentes se, vt puniendæ. 164.e
Virgines non velatæ propositum tamen virginitatis simulantes nubentes quomodo puniantur. 165.a
Christianæ Mauris tributi loco persoluũtur. 304.d
Virginis corruptor aut maritatæ suspenditur a Saxonibus. 172.a
Viri nobiles dira patiuntur a Constant. Copron. 271.a
Virtutes Gregorij Papæ II. 2.c. *Paschalis Papæ.* 650.b. *variæ Theodori Studitæ.* 760.e
Vis ad inuadendam Sedem Apostolicam excusari non potest. 281.a
Visio Ceolredi de Paradiso. 13.a. *eiusdem de Purgatorio.* ibid.b. *Vuillebrordi de Radbodo Rege.* 22.e. *Ioannis Damasceni dormientis.* 93.a. *Aldeberti hæretici matris de ipso.* 178.c. *Lanfredi Abbatis.* 213.b. *famuli eius de reliquijs Sanctorum.* 751.c. *alia facta de translatione Sanctorum Marcellini & Petri.* 755.a. *alia Ruodlando puero exhibita de transferendis SS. Martyrum corporibus.* ibid.e. *alia Landolphi clerici de vniendis simul S. Marcellini reliquijs.* 769. d. *alia Albrico seni ostensa.* 776.e. *alia eidem facta Gabrielis Archangeli.* 778.b. *trina Saligæ sanctimonialium facta.* 782.b. *alia de Theophili Imp. anima.* 841.d
Visitatio parochiæ suæ Episcopis singulis annis imponitur. 127.a
Vita Gregorij Papæ II. ab Anastasio Bibliothecario descripta. 2.c. *S. Germani.* 3.b.c. *Ioannis Damasceni a Ioanne Patriarcha Hierosolymorum scripta.* 90.d. 91.d. *Bedæ a se conscripta.* 104.e. *S. Anastasii per Bedam conscripta.* 105.d. *S. Felicis ab eodem.* ibid. *S. Cudberti ab eodem.* ibid.e. *Bedæ a Cuthberto scripta.* 109.d.e. *Aldeberti in Concil. Rom. coram Zacharia Pap. recitata.* 178.b. *S. Suuiberti a Marcellino eius socio scripta.* 507.e. *Nicephori Constantinop. Archiepiscopi.* 568.b. *Ludouici Imp. ab Adhemaro descripta.* 611.a. *S. Ansgarij a S. Remberto scripta.* 758.a
Vita viri iusti lectione instruitur. 811.b
Vitalianus Auximensis Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 158.c
Vitæ Confessorum ac Martyrum a Theodoro Studita scriptæ in carcere. 668.a
Viterbium castrum. 151.d
Vithmarus S. Ansgarij in conuersione Sueonum socius. 758.e
S. Vitus Saxonum patronus. 826.e. *eius translatio Pragam.* ibid. 827.a. *miraculis clarus in Saxonia.* 827.a
Vlidus, Gizid Arabum Regis filius. 36.c. *paternæ mortis vltor.* ibid.
Vltramontanis XL. *S. Augustinus apparuit.* 46.e
Vmarus Solimannum in Regno secutus. 35.d. *Anaschaphum in Syriam fugauit.* ibid.
Vnguentum mirificum ex corpore S. Euphemiæ stillat. 272.d
Vniuersalis Papa Rom. Pontifex. 731.e
Vnitas Ecclesia Dei. 570.b
Vnruchus Comes Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. 577.a
Volchanhart Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c
Volquinus Episcopus Normensium, canonizationi S. Suuiberti interfuit. 508.b
Vosagus saltus. 837.a
Votum Luithprandi Regis pro requie corporis S. Augustini. 36.d. *in certo loco factum, ibi perficiendum.* 51.c. *Pipini S. Suuiberto factum.* 195.a
SS. Vrbani & Lucij Pontificum reperta corpora. 689.c. *in ecclesia S. Cæciliæ reposita.* ibid.
Vrbanus Sincredo succedit in Archiepiscopatu Toletano. 28.c
Vrbes terræmotu exterminantur. 193.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vrbinum Aistulphus Pontifici Rom. tradit. 229.a
Vriel Angeli nomen Ecclesia reijcit. 179.c
Vrsi presbyteri duo Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 747.e
Vrsus in venatione Caroli Magni ad Ecclesiam fugit. 511.e
Vrsus Dux Venetiarum. 63.c
Vrsus Episcopus Venetiarum. 688.b. *quomodo sancti Marci corpus Alexandria aduectum susceperit.* ibid.
Vsuardus coætaneus Bedæ, quomodo eum nominet. 109.d. *Caroli Magni industria reddidit Martyrologium opulentius.* 339.e
Vsus varius eligendi Pontificem. 774.a
Vtilo Baioariorum Dux erga Rom. Ecclesiam studiosissimus. 118.d. *Vuinilum Romam ad consecrandum mittit.* ibid. *sanctum Bonifacium ad se inuitat.* 123.c
Vto Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c
Vtriculum castrum a Longobardis occupatur. 311.e
Vuada Abbas. 474.b
Vuaifarus Aquitaniæ Dux. 138.d. *rerum Ecclesiasticarum inuasor.* 247.a. *res Ecclesiasticas reddere compellitur a Pipino.* ibid. *obsides dat Pipino.* ibid.b. *periurus, reddere Ecclesiis promissa recusat.* ibid.e. *iterum a Pipino superatur.* ibid.
Vualach Comes Caroli Magni testamenti institutioni interfuit. 577.a
Vualach Abbas armatos ad Synodum adducere non permittitur. 795.e
Vualburgis S. Richardi Regis Angliæ filia. 196.b.d
Vualdipertus presbyter Romæ cum Reatinis & Furconinis occupat. 290.a. *eius studio Philippus presbyter in Pontificem eleuatur.* ibid.c. *excæcatus moritur.* 292.a
Vuale Abbatissa spiritualis mater Cangyth Abbatissæ. 51.b
Vualegaudus Episcopus testamenti Caroli Magni institutioni interfuit. 577.a
Vualfridus Strabo Carolomanni res gestas descripsit. 185.b. *eius monumenta.* 245.a
Vualtpurgis ex Anglia a S. Bonifacio euocata. 48.c. *Vuiliboldi & Vuilibaldi soror.* ibid. *eius res gestæ a Vuolfhardo monacho descriptæ.* ibid.d
Vuandali quando Africam vastarint. 45.c
Vuarinus Alemanniæ curator. 245.b. *cum Ruadhardo res Ecclesiarum sibi per vim sumit.* ibid. *ipse & Ruadhardus insidias S. Othmaro parant.* ibid.c. *reddere res Ecclesiæ a Pipino iubentur.* ibid.
Vuarinus Abbas Corbeiæ monasterij. 826.c
Vuarnerius ad Pipinum a Stephano Papa III. mittitur. 223.c
Vuasidium villa regia. 770.c
Vuasinus Ludouici Imp. restitutionē solicitat. 806.a
Vuaccarrus S. Bonifacij in Frisiam comitatus. 232.e
Vuerdæ S. Suuibertus requiescit. 195.a. *eo proficiscitur Pipinus Rex ad soluendum votum.* ibid.b
Vuerdenses ciues Leonem Papam solemniter excipiunt. 507.e
Vuerdensium primus Episcopus S. Suuibertus. 18.b
Vuerecunda villa. 780.a
Vuerminium villa. 779.d
Vuerthbertus Abbas. 105.e. *eius historiam Bedæ scripsit.* ibid.
Vuestphali Christianos sibi dominari dolent. 194.e. *a Pipino debellati.* ibid. *bellum in Pipinum reparare decernunt.* ibid.e. *sine armis a Pipino vincuntur.* 195.b
Vuichburga iuxta Apostolorum Limina quietissime vixit. 52.e. 53.b. *cum Buggan simul educata.* ibid.d. *se spontaneo carcere claudit.* ibid.e
Vuichredas presbyter quo tempore vixerit. 107.a
Vuidichindus Saxonum Princeps. 334.a. *fugit in Normandiam.* ibid.b. *historia conuersionis eius & bellorum.* ibid.
Vuigbertus presbyter S. Bonifacij concœnobialis. 26.a *a S. Bonifacio Magister iuuenum constitutus.* ibid.
Vuigoni cum ceteris Coepiscopis scribit Greg. Papa III. 121.d
Vuilarius Thuringus Confessor. 33.d
Vuilberch Bedæ discipulus. 108.c. *eius epistola de exitu Bedæ, mendum de ætate eius habere ab auctore ostenditur.* ibid.e. 109.a
Vuilfridus Episcopus Eboracensis successorem habuit Ecgbertum. 110.b
Vuilharius Episcopus ad Pipinum a Stephano Papa Legatus. 223.a
Vuilharius Dux Venetorum. 581.c. *Caroli Magni ad Nicephorum Imp. Legatus.* ibid.
Vuilhelmus Comes Stabuli pro restituendo Ludouico in Imperium solicitus. 806.a
Vuilibaldus S. Bonifacij discipulus, eius profectionem Romam narrat. 120.a
Vuiliboldus cum Vuilibaldo in Germaniam ex Anglia a S. Bonifacio euocatus. 48.c
Vuiliboldus Episcopus Concilio Carolomanni interfuit. 148.c
Vuilicarius Episcopus Viennensis in Ecclesiis restaurandis diligentissimus. 123.a. *caput S. Iuliani Martyris Viennam transtulit.* ibid. *Acynberto Episcopo Viennæ succedit.* ibid. *ossa S. Ferreoli Martyris Viennam transtulit.* ibid. *SS. Ferreoli & Iuliani Ecclesiam construxit.* ibid. *monasterium ingreditur.* ibid.
Vuillarius Episcopus Numentanus cum Stephano Papa in Gallias proficiscitur. 209.b
Vuillebaldus sancti Richardi Regis Angliæ filius. 196.b.d
Vuillebertus Archiepiscopus Rothomagensis. 670.a
Vuillebrordus Episcopus Frisonum. 22.e. *eius visio de Radbodo Rege Frisonum.* ibid. *in Frisonum conuersione Bonifacium adiutorem habet.* 24.b. *Frisonum maximam partem conuertit ad fidem.* 230.d. *eius patria.* ibid. *Episcopus a Sergio Papa ordinatus.* ibid. *alias, Clemens vocatus.* ibid. *quinquaginta annis gentibus prædicauit.* ibid. *sedem Episcopalem Traiecti constituit.* ibid. *vbi mortuus.* ibid. *eius vitam Albinus descripsit.* 487.b
Vuilliberus comes S. Bonifacij in Frisia. 232.e
Vuinfridus, ante consecrationem S. Bonifacius fuit appellatus. 31.c
Vuinibaldus S. Richardi Regis Angliæ filius. 196.b.d
Vuinigardus S. Saluium martyrio afficit. 499.b
Vuinigisus Spoletanus Dux Leonem Papam Spoletum ducit. 484.c
Vuinilus Romam ad Gregorium Pap. III. vt consecraretur missus. 118.d. *a Gregorio Papa consecratus Baioariorum Episcopus.* ibid. *Potauiensis Ecclesiæ Episcopus factus.* 123.d
Vuintrugius socius S. Bonifacij in Frisia. 232.e
Vuiradus Abbas Caroli Magni Legatus. 484.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Vuiribertus Abbas & S. Bonifacij magister. 82.d
Vuirtzburgæ Episcopatus a S. Bonifacio institutus. 180.c. *de tempore eius institutionis quid Egilhardus sentiat.* 189.b
Vuisirich Episcopus Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c
Vuiso Episcopus Osnaburgensis. 510.d
Vuisora fluuius. 313.b
Vuitta ad prædicandum Euangelium ex Anglia in Germaniam accitus. 48.c. *Ecclesiæ Barbarenæ Episcopus.* 146.e
Vuittanus Episcopus alias Vuetganus Carolomanni Concilio interfuit. 148.c
Vuitizæ filij a Sarracenis innocenter capite plectuntur. 20.c
Vulfardus Pauli Papæ Legatus. 278.d
Vulfarius Rhemensis Archiepiscopus. 588.b
Vulfrannus Senonensis Archiepiscopus. 22.c. *Radbodum deridet.* ibid.d. *eius res gestæ a Iona monacho descriptæ.* 27.a. *quando obierit.* ibid.
Vuolfarius Episcopus præsens in Caroli Magni testamenti ordinatione. 577.a
Vuolfhardus monachus Vualpurgis res gestas descripsit. 48.d
Vuolfoldus Cremonensis Episcopus. 654.d. *coniurationis in Ludouicum Imp. conscius.* ibid.
Vuolfprecht Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 314.c
Vuormatia Moguntinæ Ecclesiæ subdita. 200.e. *ibi Concilium a Carolo Magno habetur.* 302.e. *secunda Synodus ab eodem.* 313.b. *ibidem conuentus a Ludouico Imp. celebratur.* 810.b
Vurmius fluuius Germaniæ. 768.e
Vuyx cum suis S. Bonifacius litteras scribit. 122.a.b

X

Xenodochia IV. *a Stephano Papa III. restaurata.* 205.a. *ea priuilegijs confirmat.* ibid.
Xenodochium in Plataria centum pauperum fundatum a Stephano Papa. 205.a
Xixfridus Traiectensis Episcopus. 335.a

Z

S. Zachariæ corpus missum Venetias. 608.a
Zacharias Manichæorum primus. 29.d. *Timothei Manichei filius, & in hæresi successor.* ibid.
Zacharias Papa Gregorij dialogos in Græcum sermonem conuertit. 72.b. *Gregorio Papæ III. successit.* 124.e. *octauo die ab obitu Gregorij Pontifex creatus.* 137.b. *natione Græcus.* ibid. *multæ eius virtutes.* ibid. *a persecutoribus amatus.* ibid. *Italiam turbatam inuenit.* ibid. *legationem ad Luithprandum Regem mittit.* ibid.c. *Longobard. Regi salutaria prædicat.* ibid. *de quibusdam Romæ nequiter factis monitus.* 141.d.e. *munera a S. Bonifacio accipit.* 142.a. *eius epistola ad S. Bonifacium.* 143.e. *ad* 146.e. *tres Episcopatus a Bonifacio institutos confirmat.* 144.b. 146.c. *omnibus articulis S. Bonifacij respondet.* 144.b. *ad* 147.c. *Episcopis a S. Bonifacio electis litteras confirmationis mittit.* 146.c. *S. Bonifacium videre desiderat.* ibid. *pro S. Bonifacio orat.* ibid. *Episcopos hortatur ad bene administrandum.* 147.c. *eius ad Carolomannum litteræ non habentur.* ibid. *Synodum colligit, in qua decreta a S. Bonifacio inspicerentur.* 149.d. *eius litteræ de confirmatione Synodi sub Carolomano habitæ.* ibid. 150.a.b. *Episcopos admonet ad recte agendum.* ibid.b. *conuenit Luithprandum Regem.* ibid.c. *cum sacerdotibus & clero ad Luithprandum exit.* ibid.d. *mira eius compunctio & orationis feruor.* 151.b. *Luithprandum Regem ad prandium inuitat.* ibid.c. *Romam redit.* ibid.d. *populum Rom. conuocat ad agendas Deo gratias de ciuitatibus restitutis.* ibid.e. 154.a.b.c.d. *tribus Metropolitanis Episcopis pallia mittit.* 153.a. *purgat se ab illatis calumnijs.* 154.a *Luithprandum in omnibus sibi obsequentem facit.* ibid.d. *recuperat quatuor ciuitates.* ibid. *ad liberandos Rauennates proficiscitur ad Luithprandum.* ibid. 155.b. *munera Luithprando mittit.* ibid.e. *Cesenatense castrum Rauennatibus reddi petit a Luithprando.* 155.a. *de proditione Rauennatensium certior redditus.* ibid.b. *Ticinum ingreditur.* ibid.c. *Natale beati Petri Ticini celebrat.* ibid. *ab Optimatibus Luithprandi suscipitur.* ibid. *vna cum Luithprando Ticini comedit.* ibid. *ad Padum vsque a Luithprando comitatus, educitur.* ibid.d. *Deo gratias agit de Rauennatensibus liberatis.* ibid.e
item Synodicam Constantinopolit. Ecclesiæ mittit. 159.d.e. *Constantinum Copron. ad conuertendum se sæpe interpellat.* ibid.e. *ad Bonifacium rursus scribit.* 160.b. *Pipino scribit.* 161.b. XXVII. *capitula ad Pipinum Regem mittit.* ibid. *ad* 164.e *Canones a se datos ad Pipinum canonice custodiri præcipit.* 166.b. *de ijsdem obseruandis ad S. Bonifacium scribit.* ibid.c.d.e. *Concilium cogit contra Pseudoapostolos.* ibid.d. *legationem ad Rachim mittit.* 168.c. *vno die tres Sessiones habet.* 178.e. *rursus ad Bonifacium scribit.* 180.a. *ad* 181.e. *Maguntiam Metropolim Germaniæ confirmat.* 180.c. 200.d.e. *Concilium quotannis debere fieri in prouincia Francorum statuit.* 181.c. *Secretary eius epistola ad Bonifacium.* ibid.e. *per litteras Bonifacium consolatur.* 189.d. *Sampsonem errantem circa Baptismum condemnat.* 190.e. *loco Bonifacij adhuc viui successorem mittere negat.* 191.a. *S. Bonifacium hortatur vt in sede permaneat.* ibid.e. *litteræ eius ad Episcopos Catholicæ communionis.* 192.c.d.e. *Ecclesiam in Cassinensi monasterio ædificauit.* 193.a. *quid Cassinensi monasterio reliquerit.* ibid.b. *obsidionem a Longobardis soluit.* 195.e. *Rachis animum immitem conuertit.* ibid. *Regno Franciæ consulit.* 196.e
item a Morauingis Regibus in Pipinum transtulit. ibid. *ad Bonifacium scribit.* 198.c. *eius de Pipino creando mandatum.* 202.a. *moritur.* ibid.b. *quamdiu sederit.* ibid. *inter Sanctos refertur.* ibid. *eius variæ res gestæ.* ibid.c.d.e. *Lateranensem Ecclesiam restaurauit e nouo.* ibid. *quid de rebus suis fecerit.* ibid. *qualem vestem super altare S. Petri fecerit.* ibid.d. *Domum Lauretanam nouiter ordinauit.* ibid. *S. Georgij Martyris caput Romæ inuenit.* ibid.e. *manet pia Christiana emi vetuit.* ibid. *cum clero Vrbis caput S. Georgij quo loco deposuerit.* 203.a. *multa Oratoria construxit.* ibid.a.b. *massas Antias & Formias iure S. Petri acquisiuit.* ibid.b. *vestem super altare S. Andreæ pulcherrimam fecit.* ibid.c. *peregrinos ali instituit.* ibid. *S. Eusebij Martyris tegumentum restaurat.* ibid.d. *multa Sanctorum*

in melius perduxit. ibid. cleri sui amantissimus. ibid. eius tempore populus quietissime vixit. ibid. quatuor Dialogorum libros Gregorij e Latino in Græcum transtulit. ibid. e. nominationem Episcoporum Pipino in Regno suo concessit. ibid. e. quot Ordinationes fecerit. 204. c. vbi sepultus. ibid. d

Zacharias regalium ædium curator. 612. c

Zelus Italiæ populi in defendenda Catholica Fide. 62. c. *Romanorum in defendendo summo Pontifice.* 78. b

Zicchiæ accliue ab Iconoclastarum hæresi liberum. 236. a

Zocus Bulgarorum Regnum post Crunnum suscipit. 585. c. *eius in Christianos impietas. ibid.*

S. Zoilus Martyr. 10. d

Zosimus monachus Leoni Armeno in hæresi fautor. 592. b

Zulciminus Arabum Dux. 15. c. *Sarracenis auxilio venit. ibid.*

FINIS.

REGESTVM

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg *a b c d e f g.*

Omnes sunt terniones, *g* vero quaternio.

ROMAE, Ex Typographia Vaticana. Anno Iubilei. M. DC.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca